Sūme de eccleſia domini Joannis de Turrecremata: cardinalis ſancti Sixti vulgo nuncupati repertoriū ſeu tabula alphabetica

Illuſtri ſane atqꝫ apprime docto longeqꝫ honorando viro dn̄o ſuo dn̄o Ludouico Pot Tornacenſi ep̄o digniſſimo Jodocꝰ Badiꝰ Aſcẽſius cū om̄i modeſtia ac veneratõe felicitatē dicit.

Mirabere forſitan venerande preſul quenā mihi dedititioꝝ tuoꝝ minimo ad excellentiā tuā ſcribendi vel libido inceſſerit: vel (vt mitius ipſe mecū agam) opportunitas obuenerit. Quocirca ante om̄ia inſtituti mei rationē paucis (ſi quidē veniā dederis) exequar: paucioribus q̄d exoratū velim ſignificaturꝰ. Cum itaqꝫ hiſce diebꝰ quidā viri docti ⁊ eccleſiaſticarū rerum ſtudioſi Summam de eccleſia dn̄i Joannis de Turrecremata: cardinalis ſancti Sixti: Lugdunū vſqꝫ ab vrbe romana ꝑtuliſſent: ⁊ viro bono: impreſſorūqꝫ eiꝰ loci diligētiſſimo. M. Joāni Trechſel alemāno imprimendā tradidiſſent: ille ratus ſupellectilē ſane precioſam multiſqꝫ profuturā nactus eſſe: curauit vt caſtigatior cū annotationibꝰ ⁊ diſtinctionibꝰ congruis: atqꝫ cōpendio. lxxiij. queſtionum ex operibꝰ ſancti Thome per eundē collecto: optimis characteribꝰ imprimeret: vna autē reliqua adhuc ſuperat cura: quo preſide quo ve auſpice fretꝰ tantū opus emitteret: quā rem cū ad noſtruꝫ (quantulūcunqꝫ eſt) iudiciū retuliſſet: tantundē nobis curarū iniecerat. Sollicita ſiquidē atqꝫ anxia mente diſquirere occepimꝰ: cuinā preſidioꝝ noſtroꝝ tantā ſummā ſatis tute concrederemꝰ Tandemqꝫ (ne pluribꝰ q̄ receperim agam) tua venerande preſes auſpicatiſſima dexteritas viſa eſt digniſſima cui bonus ille vir lucubrationes dicaret ſuas. Siquidem veluti dn̄s Hieronymus ſcoptius Seneñ. epiſcopus nō futilis eſt auctor: prefata ſumma ꝑdeceſſoris tui atqꝫ preſulis mei Tornaceñ. epiſcopi accuratione in lucem primū prodijt. Atqꝫ adeo q̄m non parū ad inſtitutū noſtrum faciunt eius verba in fine epiſtole ad lectores date: ſunt hec. Reuerend. cardinalis ſancti Sixti de turrecremata hoc opus om̄i ex parte perfectū compoſuit. Quod ad cōmunē omniū vtilitatem ſanctiſſimi dn̄i noſtri Innocētij octaui ſumptibus rome eſt impreſſum. Ad eam rem operā ⁊ ſtudiū adhibente reuerendo in xp̄o patre dn̄o Joanne epiſcopo Tornaceñ. pontificie domꝰ magiſtro: viro om̄i laude clariſſimo. vt om̄ibꝰ parata illa eſſe poſſent: vnde argumenta cōtra hereticos ⁊ ſciſmaticos ſumerent: ⁊ his qui auctoritatem apoſtolice ſedis ⁊ in ea ſedentiū labefactare aut infirmare conarent: firmiſſima eſſent obiecta preſidia: que captioſis eoꝝ rationibꝰ expugnari non poſſent. Qua de cauſa eo maiore laude eſt dignus ipe dn̄s Tornaceñ. q cū om̄ibus ſuis rebus tum vero hoc facto declarauit: ſibi nō modo cure eſſe domeſticarū rerum adminiſtrationē: ſed etiam earum rerum que ad dignitatē atqꝫ auctoritatē apoſtolice ſedis ⁊ in ea ſedentiū pertinerent. Quāobrē cū maxima vtilitas ex huiꝰ libri lectione percipiet: gratie vtriſqꝫ erūt a legentibꝰ referende. Pontifici: q pecunias ſubminiſtrauit: dn̄o Tornacenſi: q vt ad manus omniū perueniret edendū imprimendūqꝫ curauit. Hec ibi. Quibꝰ perlectis exploratū habui: nulli iuſtius ac deoſculande ſanctitati tue hanc ſecundā impreſſionē poſſe deſtinari: quippe qui quodā ſuccedendi iure eiuſmodi laudē dignitati tue vendicare poſſes. Uerū ſiquis cathedre non laudibꝰ que ſue cuiuſqꝫ virtuti debent: ſucceſſiſſe ꝯtēdat: plane vicerimꝰ. Tot etem̄ ꝟtutū tuarū preſto mihi ſunt teſtimonia: vt nō ſit quicū de ſanctitate tua concertare nō auſim. Quinadeo inter primos adeſt mihi laudatiſſimus teſtis Arnoldus Boſtius carmelitarū facile candidiſſimꝰ qui prolixiore epiſtola fere libelli inſtar ſuperioribꝰ diebꝰ humanitatis tue ampliſſimū perhibuit teſtimoniū: facileqꝫ ꝑſuaſit paternitatē tuā in belgica iſtac gallia mecenaticā depleuiſſe munificētiā: vt qui egregios viros atqꝫ oratores Petrū Rhotomageñ. et Ludouicū Remeñ. familiares foueas: ceteriſqꝫ om̄ibus paternam frontē exporrigas. Acceſſit ꝑſpectiſſima egregij viri dn̄i Franciſci Guilhelmi Lugduneñ auctoritas: vn̄ didici vt pro tua virtute chriſtianiſſimo Francorum regi ſis ꝑcariſſimus: vtqꝫ tuo nomini doctiſſimus quiſqꝫ opera ſua deſtinare cōtendat. Cuius rei preſens teſtimonium exhibuit egregiū opuſculuꝫ q̄d de galloꝝ in re militari peritia dictus Rhotomageñ. orator tue celſitudini dicauerat. Proinde preſtantiſſimū decus atqꝫ preſidiū noſtrū hanc veniam nobis concedes vt lucubrationē que tuo nomini ⁊ tuoꝝ (licet nō tuo) iuſſu occepta eſt placato vultu accipe digneris: finaſqꝫ ſub tuo auſpicatu ſummā hanc vltra extremos hominū morinos: per belgicos tuos: ad penitus toto diuiſos orbe britānos auolare. Cuiꝰ laudē cuꝫ a Seneñ. epiſcopo ſatis ampliter expreſſa ſit: om̄ibuſqꝫ nota: repetendā non duxerim. Hec ſunt que noſtra licet te voce precari. Uale dulce litterarum litteratorumqꝫ preſidium. Ex Lugduno anno ſalutis noſtre. M. cccc xcvi. die vero xx. ſeptembris.

Tabula Alphabetica

Ad ſequentis ſumme de eccl'ia dñi Joan-
nis de turrecremata cardinalis: facile indici
um ⁊ diuerſarũ materiarũ reptoriũ habendũ:
opeprecium duximꝰ ꝓnotaſſe opꝰ ipm in q̄ttuor
libros ab auctore diuiſuȝ: in quoꝝ ꝓmo de ec-
cleſia vl'i: in ſecũdo de eccl'ia romana ⁊ eiꝰ pō
tifice: in tertio de ꝯcilijs ⁊ eoꝝ aucte: ⁊ in q̄r-
to de ſciſmate ⁊ hereſi late atq; argute diſq̄ri
tur. Subdiuiſuȝ ṽo q̄rtũ in duas ptes: in q̄rũ
priore de ſciſmate ⁊ ſciſmatiq̄: in poſteriore de
hereſi ⁊ heretiq̄ ꝓncipalis ē ſmo. Libros por-
ro oēs in capitula diſtinctos: atq; ipa capitu-
la in pticulas ꝓmā mediā ⁊ ſummā. Que oīa
nequis ſit indagandi labor ſuis indicibus in
fronte cartharũ ſignauimus: ⁊ q̄ annotatu di
gniora viſa ſunt: ordine litterario ſeu alpha-
betico ſcribēda duximus hoc modo.

Bbatis ioachim

a erroꝛ recitat̃ li.iiij.parte.ij.ca.xxxv.
circa principium.

Abbatiſſa ſeu prioriſſa ſubiectas regere pōt:
clauium ptātem habere nō pōt.li.i.ca.xcvi.
concluſione decima ibidē poſita.

Abel ꝓmus iuſtus: virgo: martyr: pōtifex: do-
ctor ⁊ caput eccl'ie ꝓbat̃.li.i.ca.xxv. Contra
qꝺ inſtātie fiũt.c.xxvi.⁊ ſoluũt̃.c.xxvij. ibiꝺ

Abiurādi ſciſmat̃ ⁊ hereſ forma. vide.j. ſ Forā.

Acies ordinata quō dicat̃ eccl'ia oſtēdit̃ li.i.
ca.xxxiij.poſt medium.

Adam quidā ꝓbāt eſſe caput eccl'ie nō abel.
lib.i.ca.xxvi.qꝺ improbat̃. ibidem ca.xxvij.

Adherētes antipape ſeu intruſo an oēs ſint
ſciſmatici cēſendi oñr li.iiij.pte.i.c.xiiij.ꝑ to.

Adoratio duplex: ⁊ vbi orandũ eſt habet̃ lib.
ꝓmo ca.xxxv.circa finem eius.

Ager dicitur eccleſia.li.i.ca.xxxi.in medio.

Almarici deteſtabiliſſimus erroꝛ recitat̃ lib.
quarto.parte ſecũda ca.xxxv.poſt ꝓncipiuȝ

Amica dei dr̃ eccl'ia.li.i.ca xxxvi. poſt princi.

Appellare a papa ad conciliũ generale nemi
ni licere oſtenditur lib.iij.ca.xlvij. per totuȝ

Apl'ica dr̃ eccl'ia: vt ꝓbat̃ li.i.ca.xviij. ꝑ totũ.
Contra qꝺ fiunt inſtantie ⁊ ſoluunt̃. ca.xix.

Apoſtoli oēs in paſſione xp̄i a fide eius defe-
ciſſe ꝓbant̃.lib.iij.ca.lxi.poſt ꝓncipiũ. Sed
beata ṽgo in fide pſtitiſſe ꝓbat̃.ibideȝ poſt
mediũ. Utrum aũt apl'i ſic deficiētes in fide
erāt heretici diſq̄rit̃ ibidē ꝯſeq̄nt̃. Itē quō
erāt infideles ⁊ icreduli cēſendi oñdit̃ ibiꝺ
ꝯtinue. vbi rādē ponũt̃ tres ſpēs ifidelitat̃.

Auditores diuerſoꝝ magr̃oꝝ tenentiũ ꝯtrari
as opiones: an excuſent̃ a pctō opiones eo-
rūndē ſeq̄ndo etiā ſi ſint ꝯ ṽitatē catholice
fidei: diſq̄rit̃ li.iiij.pte.ij.ca.xvij.per totum.

Aptiſmus eſt ba

b ſis alioꝝ ſacramētoꝝ: vt oñdit̃ li.i.
ca.i.poſt ꝓncipiũ. Itē quō eſt vnꝰ
oñdit̃ ibidē.c.viij.ibi. Ad decimũ dicēdũ ⁊c

Baptiſmo tanq̄ inſtrumēto diuine pietatis
attribuit̃ effectꝰ vnionis ſeu incorporatiōis
q̄ fideles incorporant̃ xp̄o. li.i.ca.lxi.in fine.

Baſilieñ.ꝯciliũ q̄le fuerit oñdit̃ li.ij.ca.c. per
totũ. Item quale ſciſma in eo fouebat̃ nota
tur lib.iiij.parte ꝓma.ca.ix.in fine.

Beguardarũ ⁊ beguinarũ errores habent̃ li-
bro quarto pte.ij. ca.xxxvi.poſt principium.

Bonitas creaturarũ addita bonitati creato
ris nō facit eā maiorē: q2 deꝰ ⁊ oēs creature
ſimul nō ſunt aliq̄d meliꝰ q̄ deꝰ tm̄: vt dicit̃
libro ꝓmo.ca.lxij.ante ſolutōes argumētoꝝ

Bona q̄ ex hereſis malo eliciunt̃ ꝓpt̃ que di-
ctum ē ab apl'o oportet hereſes eſſe: enume-
rantur lib.iiij.parte.ij.ca.v.poſt principiũ

Anonũ duplex

c genus: in quoꝝ alterũ habȝ ſum-
mus pōtifex ius interp̃tādi ⁊ im
mutādi.li.iij.ca.liij. ꝑ totũ.⁊ ca.liiij.circa fi-
nem. Item ca.lvij.ad nonam obiectionem

Caput eccl'ie chriſtus eſſe ꝓbat̃.li.i. ca.xliiij.
circa ꝓncipiũ. Cōtra qꝺ fiunt inſtantie ca.
xlv.⁊ ſoluunt̃ ca.xlvi. in cuius ꝓncipio dr̃ ꝙ

Capit̃ tres ꝓpetates cōueniũt xp̄o reſpectu
eccl'ie tam ſm humanitatē q̄ ſm diuinitatē
Et ꝙ potiꝰ caput q̄ cor eccl'ie dicit̃ ꝓbatur
in dicto ca.xlvi.in ſolutōne ꝓmi argumenti

Caput eccl'ie quō xp̄us dicat̃: notabit̃ ſtatim
in vocabulo chriſtus. Sed qualit̃ ſctũs pe-
trus habeat̃ ipiꝰ caput oñdit̃ li.ij.c.xx.⁊.xxij.

Cardinales ſancte romane eccl'ie ſunt in ſta-
tu perfectiōis.li.i.ca.lxxx.circa principium.

Cardinaliuȝ inſtitutio ⁊ pfectio ⁊ quō apl'oꝝ
ſtatui ſuccedāt ⁊ ꝯſilia ſubdũt̃.ibiꝺ vſq; i fi.

Cardinales cur ceteris p̄lat̃ ſũt p̄ferēdi: oſtē-
dit̃ li.i.ca.lxxxi.ꝑ totũ. Cōtra qꝺ fiunt inſtā
tie ca.lxxxij.⁊ ſoluunt̃ ca.lxxxiij.ibidem

Cardinaliũ tres ordines.ibidē ca.lxxxiiij.

Catholica vocant̃ tria.li.i.c.xiij.in ꝓn. Quō
aũt eccl'ia ē catholica oſtendit̃ ibidē ꝑ totũ

Catholica veritas.quere.j.veritas catholica

Catharoꝝ ſpecies ⁊ errores habentur li.iiij.
parte ſecũda ca.xxxv.poſt ꝓncipiũ

Cauſe ob quas conciliũ debeat ꝯgregari po-
nuntur libro tertio ca.ix.per totũ

Cauſa efficiens vnionis membroꝝ eccl'ie ad
inuicem declarat̃ li.i.ca.lxi.per totũ.

Celũ dr̃ eccl'ia.li.i.ca.xxxi.in ꝓncipio.

Ciuitas dr̃ eccl'ia.li.i.ca.xxxiij.poſt mediũ

Tabula Alphabetica

Clauis eccl'ie q̄d significat: ⁊ quō de claue di uersimode loq̄ possum⁹: oñdit li.i.c.xciij. cō- clusione.vij.
Clauis diffinitio pōit ibid̄ ꝯclōne.viij. Itē ꝙ
Claues due sint ꝯuenient assignate ibidē cō clusione.ix. Que tñ nō distinguūt in essentia ibidē ꝯclusione.x. Itē ꝙ clauiū ptās quodā modo se extēdat ad remissionē culpe ⁊ pene habet ibidē cōclusione.xi.
Claues quō toti eccl'ie dicant date oñdit lib. ij.ca.lxxvi.in r̄nsione ad q̄rtā auctatē.
Clauiū ptās qñ sit data petro: oñdit sex ꝯclu sionib⁹ li.ij.ca.lxxvij.post mediū.
Clericoꝝ noia ⁊ diuersa officia annotāt li.i. cap.lxxxv circa finē.
Colūba dr̄ eccl'ia li.i.ca.xxxvi.post p̄nci.
Cōiunx xp̄i dr̄ eccl'ia li.i.ca.xl.in p̄ncipio: sed differt ꝯiugiū xp̄i cū eccl'ia a cōiugio viri cū femina dupl'r: ibidē ca.xli.circa mediū
Cōciliuȝ nō pōt decedere ab obediētia pape nisi sit heretic⁹: li.ij.c.xlviij.post mediū. An vero tūc recedere possit: disquirit li.iij. pte secūda.capitul.xviij.xix.⁊.xx.per omnia.
Cōciliū ꝯstantiēse quale fuerit oñdit li.ij.ca. xcix.circa p̄ncipium.
Cōciliū basilien̄.q̄le fuit oñdit ibidē.c.seq̄nti Q̄ aūt nulli⁹ auctīs fuerat ꝓbat li.iij.ca.xv. in solutione tertie rōnis
Conciliū q̄d sit ⁊ vnde dicat: oñdit li.iij.ca.i. in p̄nci.vbi describit p causas suas
Cōcilij celebrādi origo habet: ibid̄ ca.ij.p to.
Cōcilioꝝ varie species q̄ sunt ꝯciliū vl'e: ꝓui ciale ⁊ episcopale: habēt ibidē ca.iij.p totū
Cōcilia q̄ tpe celebrari cepert: ibi.c.iiij.p to.
Cōcilium vl'e eccl'ie catholice diffinit lib.iij. ca.v.p totū ⁊ p̄cipue in p̄ncipio.
Cōciliū vl'e cui⁹ auctē ꝯgregādū sit: hr̄ li.iij.c. vi. vbi oñr ꝙ soli⁹ pape. Cōtra q̄d fiūt decē istātie.c.vij. q̄ soluūt.c.viij. in cui⁹ q̄dē cap. p̄n.oñr quō itelligēdū sit ꝙ ad solū papā pti neat vl'is ꝯci.ꝯgregatō seu ꝯuocatō legitia
Cōcilij cōuocādi cause ponūt ibid̄ ca.ix.p to.
Cōcilij celebrādi vtilitas hr̄ ibid̄ ca.x.p totū
Cōciliū vl'e nō expostulat necessario pontificis romani p̄sentiā sed auctē li.iij.ca.xi.p totū. Qui aūt ad vl'e ꝯciliū necessario vocādi sint oñdit ibidē.c.xij.p to.cū duob⁹ seq̄ntib⁹ ca. Qui v̄o ad ipm admitti debeāt ⁊ q̄ nō: oñr ibidē h̄ est li.iij.ca.xv. p to. An v̄o oēs plati minores cōuocādi sint: disquirit in codē ter tio lib.ca.xvi.p totum
Cōciliū celebraturi ⁊ ad ipm vocādi plati q̄- les esse debeāt: oñdit li.iij.c.xix.p totuȝ. vbi oñdit ꝙ erūt sapientes: sancti: expti rerū de q̄b⁹ q̄stio futura ē ⁊ zelū dom⁹ dei habētes.
Cōciliū celebrare ꝯtēnētes postq̄ vocati sūt qua pena debeāt affici: oñdit ibid̄.c.xx.p to.
Cōcilij vl'is celebrationē impediētes q̄ pena debeāt puniri oñdit li.iij.ca.xxi.p totū
Cōcilio vl'i q̄s dēat p̄sidere.ibidē.c.xxij.p to.
Cōcilij vl'is exordio q̄ obseruāda sunt.hoc est in quo habitu debent patres cōparere: quo ordine sedere ⁊ a quo synodū inchoare: ostē ditur lib.iij.ca.xxvi.p totū. Que v̄o in eo ca uenda sunt oñdit ibidē ca.xxvij.p totū
Cōcilioꝝ vniuersaliū auctas a sūmo pōtifice deriuat ⁊ depēdet li.iij.c.xxviij.p totū imo quicq̄d in cōcilijs vniuersalib⁹ diffinit aut sententiat auctate sūmi pōtificis p̄ncipalit fieri debet.ibidē ca.xxxij.p totū
Cōcilia vl'ia antiq̄tus celebrata.p ea laudan da sūt cōsuetudine q̄ absq̄ p̄ius habito de creto aplice sedis n̄ fiebat i ꝯcilio diffinitio cuiuscūq̄ q̄ōnis ad fidē ptinēt.ibi.c.seq̄nti
Concilia vl'ia solita sunt semp supplicare sua gesta p romanū pōtificē ꝯfirmari: vt oñdit ibidē hoc ē li.iij.ca.xxxiiij.p totū
Concilia vl'ia quō debēt summū pōtificē ho norare: oñdit ibidē ca.xxxv.p totū
Cōciliū vl'e de q̄b⁹ causis se habeat intromit tere: oñdit li.iij.ca.xxxviij.per totū
Cōciliū vl'e ꝯgregatuȝ aut ꝯgregādū vacāte sede aplica ad q̄ se posset extēdere ⁊ qua au- ctoritate: oñdit li.iij.ca.xli.per totū.
Cōciliū vl'e nō est maius papa.li.iij.ca.xxiiij. circa finem capituli: de quo p̄us notatū est.
Cōciliuȝ vl'e minoris auctīs est ꝙ papa.li.iij. ca.xliij.p totū. Cōtra q̄d mouent instantie ca.xlv.⁊ soluunt ca.xlvi.p totū
Cōciliū vl'e nō est tante auctīs vt ad ipm lice at a papa appellare.li.iij.ca.xlvij.per totum
Conciliū vl'e in romanū pōtificē verū ⁊ indu bitatū extra casum heresis nullā hr̄e iurisdi- ctionē ꝓbat li.iij.ca.l.per totū.
Cōcilioꝝ generaliū leges ⁊ statuta nō ligant romanū pontificē.li.iij.ca.li.per totū
Cōciliū vl'e nō pōt facere cōtra romanū pōti ficē decretū irritās.li.iij.ca.lij.per totū.
Cōciliū vl'e plenariū nō pōt in his q̄ fidei sūt errare.li.iij.ca.lviij.p totū
Conciliū vl'e irrite factū pōt a papa reuoca- ri.li.iij.ca.lxj.per totum.
Concilia vniuersalia quē ordinē habeāt adin uicē ⁊ q̄b⁹ standū sit si int' se dissentire inue- niant docet li.iij.ca.lxiij.p totū. Si v̄o p̄ies a papa vel ab ei⁹ legato dissentiāt cui⁹ iudi- cio standū sit: oñdit ibidē ca.lxiiij.per totuȝ Itē si int' se dissenserint patres in cōcilio cō gregati quoꝝ parti adherenduȝ sit: docetur ibidē hoc est li.iij.ca.lxv.per totum.

Tabula Alphabetica

Cōciliū vniuerſale ꝯgregatuꝫ pōt a papa de loco ad locū trāſſerri rōnabili cauſa id exigē te: vt docet li.iij ca.lxvi.ꝑ totū. Immo etiaꝫ diſſolui: vt oſtēdit ibidē ca. ſequēti ꝑ totum

Corona clericalis quante virtutis ⁊ efficacie ſit declarat. li.i.ca.xcvi.ꝯcluſione.xi.

Corpus xpi verū an ſit melius corpore xpi myſtico an ecōuerſo: oſtendit li.i.ca.lxij. ꝑ totū

Corpus varie accipit: ibidē circa mediū

Corpus xpi myſticū dicit eccl'ia cuius rōnes aſſignant li.i.ca.xliij.per totū.

Corp⁹ xpi qđ eſt eccl'ia quō eſt cū xpo vnus homo notat lib.i.ca.lxiiij.ꝑ to. Itē quō vna pſona oñdit ibidē ca.lxv.ꝑ totū. Et quō vn⁹ xps ibidē ca.lxvi.ꝑ totū. Itē quō corp⁹ xpi ⁊ quodlibꝫ mēbrū ei⁹ a ſanctis dicat aliquando xpus: oñdit ibidē ca.lxvij.per totū

Cōſeruatio rerū in eſſe ſuo depēdet ab earuꝫ cōditore deo.li.ij.ca.lxxviij.circa ꝑnci.

Cōtinēs ſepe ponit ꝑ ꝯtēto.li.i.c.ij. in ꝑnci.

Credere in deū patrē: in deū filiū: ⁊ in deū ſpiritūſanctū ꝓprie dicimur: ſed nō ꝓprie in eccleſiā catholicā: ⁊ quō differant oñdit lib.i. ca.xx.per totum.

Credibiliū triplex gen⁹ ad qđ hereſis ſe extēdit: declarat li.iiij.parte ſecūda. ca.vi. ꝑ to.

Credētes hereticoꝝ vide infra. ſfautores.

Chriſti ꝑrogatiue ſeu excellētie ⁊ ꝓpetates q̄s eccl'ie ſue cōicauit: ponūt li.i.ca. xxxix.ꝑ totū. Eſt eñi ſacerdos ver⁹: paſtor bon⁹: mediator optim⁹: iudex equus: medic⁹ ſingularis: oſtiari⁹ inexpugnabilis: ⁊ vnigenit⁹ dei fili⁹: que oīa eccl'ie catholice ex hoīb⁹ collecte nō angelis cōicant. ibidē

Chriſtus ē caput eccl'ie tam vt hō q̄ vt deus li.i.ca.xliij.circa ꝑncipiū.⁊ ca.xlvi.in ꝑncipio. Inſtantie aūt fiūt cōtra hoc ca.xlv.que ſoluunt ca.xlvi. Sed in ꝑncipio ca.ponunt ꝓprietates q̄ attribuunt xpo. In ſolutione aūt ꝑmi argumēti oñdit quare xps potius dicat caput q̄ cor aut epar eccl'ie.

Chriſtus quō pōt dici membrū eccleſie ⁊ quō nō: oñdit li.i.ca.xlvij.ꝑ totū

Chriſtus ſm q̄ homo fuit caput fidelium nō tm̄ eorum qui fuerunt poſt incarnatōnē: ſed etiam eorum qui a principio incarnationeꝫ preceſſerūt. vt habetur libro ꝑmo. ca.xlviij. per totum. Contra quod fiunt inſtantie ca. xlix. ⁊ ſoluuntur ca.l.ibidē. Utrum autē ſoli chriſto homini deo conueniat eſſe caput eccleſie. diſquiritur libro primo cap.lij.ꝑ totū.

Chriſtus caput eſt eccleſie ſeu fideliūꝫ quantum ad animas: ⁊ quantum ad corpora: ſed quomodo differenter oſtenditur li.i.ca.liij. ante medium.

Chriſtus quō ſit cū eccl'ia vnū corp⁹ notatur lib.i.ca.lxiiij.ꝑ totū. Quō vna pſona ibideꝫ ca.lxv.quō vn⁹ xpus: ibidē ca.lxvi.

Chriſtus nō eſt ꝓpriū nomē ſed appellatiuūꝫ ſignificās vnctū li.i.ca.lxvi.in medio

Chriſtū peccare ꝓpt mēbra ſua nō recte dixeris: li.i.ca.lxviij.poſt mediū ibi nota quinto. vbi oſtēdit quō diuerſa attributa attribuūtur xpo ⁊ eccl'ie ꝓpt vnitatē ipoꝝ que tamē alteri tm̄ ꝓprie cōpetūt ⁊ nō vtriq̄ꝫ

Chriſtus iuriſdictionē coactiuaꝫ exercuit: vt ptꝫ li.iij.ca.xlvij.ibi Ad ſecūdū argu.

Chriſt⁹ iudicari voluit a nō ſuo iudice ex charitate. Itē vt hō priuat⁹ nō vt in dignitate cōſtitutus.li.iij.ca.xcvi.in ꝑncipio

Curati a quo immediate inſtituunt ⁊ quā dignitatē habēt: oñdit li.ij.c.lix.⁊ lxiij.ꝑ totū.

D Ecreta romani pontificis ſunt a cūctis fidelib⁹ venerabilit ſuſcipiēda: vt oñdit lib.ij.ca.cviij.per totū

Decretū irritans nō pōt cōtra ſummū pōtificem a ꝯcilio vl'r fieri: vt oñr li.iij. c.liij. ꝑ to.

Deſponſatio eccl'ie cum xpo oſtendit li.i.ca. xxxviij.circa finem.

Diſpēſatio tam ſacroꝝ canonū q̄ regularum ſanctoꝝ patrū moderatio ſpectat ad romanum pōtificē lib.iij.ca.liiij.ꝑ totū. Ubi in fine oſtendit duplex gen⁹ canonū

Diſpenſatio: reuocatio ⁊ interꝑtatio quō differant: oſtēdit li.iij.ca.lv.circa ꝑncipiū

Diſtinctio ⁊ varietas multiplex ꝯgrue ponit in eccl'ia: li.i.ca.lxix.ꝑ totū.

Doctores ab eccl'ia approbati enumerant li. iiij.pte.ij.ca.ix.ibi. Sextū gen⁹ ⁊c̄.

Dom⁹ cur ⁊ quō appellet eccl'ia: oñdit li.i.ca. xxxij.ante mediū. Item.

Domina quō dicat eccl'ia vl'is: oñdit li.i.cap. lxxxvij.circa ꝑncipiū

Dominiū duplex tangit ibidē conſequenter, Et quō papa vel ali⁹ prelat⁹ dicatur dn̄s

Donationes ſeu donaria aut dotes q̄bus xps ſponſus ſponſam ſuā eccl'iam donauit enumerant: li.i.ca.xxxix.per totū.

Dubia q̄ occurrūt in fide aut in ſacra ſcriptura ſunt ꝑ ſummū pontificē declarāda ⁊ decidēda.li.ij.c.cvij.poſt ꝑn.⁊ li.iij.c. liij. ꝑ to.

Dubitās in fide an ſp ſit heretic⁹ cenſendus: diſquirit li.iiij.pte.ij.ca.xij.modo ꝑmo

E Cleſia quid differat a ſynagoga: ⁊ quō proprie ſignificet cōuocationē que nō niſi rationalium eſt. Synagoga aūt cōgrega

tionē que etiā irrationaliū eſt:oſ̄dit̄ li.i.c.i.
in p̄nci.Eccl̄ie diffinitio ſ̄m rē ponit̄ ibidē
circa mediū.Et ei⁹ q̄ttuor cauſe ibidē ꝯnter
vbi in fine oſ̄dit̄ ꝙ heretici n̄ faciūt eccl̄iaꝫ.
Eccl̄ia.xvi.modis accipit̄ li.i.ca.ij.p totū.
Eccl̄ia in p̄ſenti ope ſeu ſūma accipit̄ ꝓ colle
ctione fideliū ſiue ſint p̄deſtinati ſiue p̄sciti
qui mixti ſūt in eccl̄ia li.i.ca.iij.p totū.ſiūt
tn̄ ſeptē inſtātie ꝓbare nitentiū ꝙ eccl̄ia de
malis licet fidelib⁹ dici ꝓprie nō poſſit.ibid̄
ca.iiij.p totū.q̄ ſoluunt̄ ca.v.poſt medium.
Quō aūt different̄ boni ⁊ mali ſint in eccl̄ia
dei:oſ̄r dicto ca.v.a p̄ncipio vſq; ad mediū.
Eccl̄ia eſt vna:ſancta:⁊ catholica:vt oſ̄r li.i.
ca.vi.in p̄nci.Eſt aūt multiplex vnitas eius
⁊ colligit̄ ex multis:vt oſ̄dit̄ ibidē ꝯſeq̄nter
⁊ ca.xxxvi.circa mediū.Cōtra quā vnitatē
ponunt̄ inſtātie multe.ca.vij.q̄ ſoluunt̄ cap̄.
viij.Oſtēdit̄ aūt in ſolutōne.xiiij.argumēti
quō eccl̄ia habuit gratiarū ⁊ donoꝝ ſuppo-
ſitorumq; incremēta.
Eccl̄ie vnitas habꝫ ordinē ad vnitatē vnius
ſūmi pōtificis.li.i.ca.viij.circa finē
Eccl̄ie ſāctitas oſ̄dit̄ li.i.ca.ix.p totū.Cōtra
quā ſiūt inſtātie ibidē ca.x.⁊ ſoluunt̄ ca.xi.p
totū.Confutant̄ etiā errores quorūdā nō re
cte de ea ſentientiū ca.xij.p totū.
Eccl̄ia quō ⁊ q̄re dicēda ē catholica: oſ̄dit̄ li
bro p̄mo ca.xiij.p to.Cōtra qđ fiunt inſtātie
ca.xvi.⁊ ſoluunt̄ ca.xvij.p totū.
Eccl̄ia romana quō ſit vl̄is ⁊ catholica dicen
da:oſ̄dit̄ li.i.ca.xvij.ibi Ad tertiū ⁊c̄.
Eccl̄ia dr̄ apl̄ica:lib.i.ca.xviij.p totū.Contra
qđ ſiūt ⁊ ſoluunt̄ inſtātie ca.xix.p totū
Eccl̄ia noīari pōt xp̄iana:ſ̄ q̄re magis apl̄ica
nominet̄ habet̄ li.i.ca.xix.in ſolutōe p̄mi ar-
gumenti.Itē cur magis apl̄ica q̄ ꝓphetica
ibidē in ſolutōe ſecūdi argumēti.Quō autē
in vnā ſanctā eccl̄iam credendū ſit oſ̄ditur
ca.xx.p totū.Et quō extra eccl̄iam non ē ſa-
lus habet̄ ibidē ca.xxi.p totū
Eccl̄ia qn̄ incepit ⁊ q̄ ſint etates ei⁹ oſtendit̄
li.i.ca.xxij.p totū.Probāt aut nōnulli ꝙ nō
fuerit apud antiquos patres ca.xxiij.quorū
ꝓbationes improbant̄ ca.xxiiij.p totū.
Eccl̄ia an fuerit ante cōſtitutionē mūdi:diſq̄
ritur ibidē in argu.viij.⁊ in ſolutōe eius
Eccl̄ia a quo inceperit oſ̄dit̄ li.i.ca.xxv.p to.
vbi facta diſtinctōne ꝓbat̄ ꝙ vno modo dr̄
incepiſſe ab abel.Cōtra qđ ponūt̄ multe in-
ſtantie ca.xxvi.q̄ ſoluūt̄ ca.xxvij.p totū
Eccl̄ia an poſſit in vno ſolo ſaluari: diſquirit̄
libro p̄mo ca.xxvij.circa finē
Eccl̄ia ꝓbat̄ fuiſſe ante quodcūq; regnū aut
imperiū.li.i.ca.xxvij.in fine.
Eccl̄ia poſtq̄ incepit nunq̄ deſijt eſſe:ſ̄ in ea
fides:ſanctitas doctrina:p̄latio:⁊ ſacramē-
ta vſq; ad finē ſeculi ſunt duratura: vt ꝓba
tur li.i.ca.xxviij.p totū.Cōtra qđ ſiūt inſtan
tie ca.xxix.que ſoluunt̄ ca.xxx.
Eccl̄ia cur celū: terra:ager:⁊ ſagena dicta ſit
oſ̄dit̄ li.i.ca.xxxi.Itē cur hort⁹: fons ⁊ pute
us aquarū viuentiū.ibidem ca.xxxij.Et cur
nauis:dom⁹:ciuitas:⁊ caſtroꝝ acies ordina
ta.ibidē ca.xxxiij.Item cur regnū.ibidē.ca.
xxxiiij.p totū.Ubi addunt̄ duodecim excel-
lentie regni cōuenientes regno eccl̄ie.Item
cur dr̄ tabernaculū ⁊ tēplū.ibidē ca.xxxv.p
totū.Itē cur mulier:amica dei:colūba:vna:
p̄fecta:ſoror xp̄i:⁊ filia dei.ibidē ca.xxxvi.p
totū.Itē cur ſpōſa xp̄i.ibidē ca.xxxvij.de cu
ius deſpōſatōe habet̄ ibidē a medio vſq; in
finē capituli.de qua latius inquirit̄ cap̄.ſe-
quenti in p̄ncipio.Et ſimilit̄ de ei⁹ nuptijs
circa mediū capituli
Eccl̄ia eſt a xp̄o varijs munerib⁹ ſeu donatio
nib⁹ dotata:vt oſ̄dit̄ li.i.ca.xxxix.p totū
Eccl̄ia eſt cōiunx xp̄i.li.i.ca.xl.in.p̄nci.⁊ mat̄
oīm fideliū.ibidē in medio.⁊ etiā mater xp̄i
ibidem circa finē
Eccl̄ia ē tota virgo:vt oſ̄dit̄ li.i.ca.xli.p totū
Eccl̄ia oſ̄dit̄ regina li.i.ca.xlij.p totū.
Eccl̄ia oſ̄dit̄ eſſe corp⁹ xp̄i myſticū.c.ſeq̄nti.
Eccl̄ie mēbra ⁊ coꝝ ſignificatōes:que ſūt ca-
put:facies: gene: oculi: aures: naſus: labia:
dentes:collū:vbera: manus:vēter: crura ac
pedes:ponunt̄ li.i.ca.xliiij.p totū
Eccl̄ia q̄ eſt corp⁹ xp̄i quō eſt cū xp̄o vnus hō
oſ̄dit̄ ibidē.Et quō vna p̄ſona ca.ſeq̄nti.
Eccl̄ia decent̄ habꝫ varios ſtat⁹ ⁊ varia offi-
cia:vt ꝓbat̄ li.i.ca.lxix.p totū.Cōtra qđ po-
nunt̄ argumēta ca.lxx.q̄ ſoluunt̄ ca.lxxi.ſed
ca.lxxij oſ̄dit̄ quō in eccl̄ia eſt p̄ncipalit̄ tri-
plex varietas ſtatuū.
Eccl̄ie varia ſunt officia.li.i.ca.lxxxv.p totuꝫ
habetq; varios gradus:ibidē ca.ſequēti.
Eccl̄ie vl̄is eſt duplex ptās ſpūalis ⁊ terrena
lib.i.ca.lxxxvij.per totū
Eccl̄ia militās ſignificat̄ p atriū: ⁊ eccl̄ia tri-
umphans p tēplū:ibidē poſt p̄ncipiū
Eccl̄ia ꝓbatur habere ordinē ſuꝑioritatis.li-
bro ſecūdo ca.i.per totum
Eccleſia lateranēſis probatur ſupra ceteras
vrbis eccleſias p̄ncipatum gerere lib.ij.ca.
xxxvi.circa finem.
Eccleſie vl̄i quō claues date dicant̄ a ſanctis
patrib⁹ oſ̄dit̄ li.ij.ca.lxxij.p totū
Eccl̄ia vl̄is quō eſt mat̄ chriſtifideliū etiā pape
q̄uis nō ſit maioris iuriſdictionis q̄ papa:
oſ̄dit̄ li.ij.ca.lxxxvi.per totū.

Eccl'ia vl'is an ſit dn̄a. require Dn̄a
Eccl'ia catholica quō in fide ⁊ moꝛib⁹ errare nō pōt. li. ij. ca. xci. poſt ꝑncipium
Eccl'ie auctas an maioꝛ ꝓbet̄ auctate papa/li ex illo Math. xviij. Dic eccl'ie. oſtenditur lib. ij. ca. xcij. per qnꝙ pūcta ꝑncipalia
Eccleſia babꝫ de quocunꝙ negocio ſi placet actoꝛi iudicare. li. ij. ca. cxiiij. ꝓpoſitōe tertia
Electos ſolos eſſe mēbꝛū xpi ꝓbant q̄dā decē argumētis li. i. ca. liiij. que ſoluunt̄ ibidē ca. lviij. Circa quā materiā ponunt̄ in dicto ca. liiij. ſex ↄcluſiones que cū earū fundament̄ improbant̄ ca. lv. ꝑ totū.
Epiſcopoꝝ ſtatus oſtēdit̄ eſſe pfectioꝛ ꝙ religioſoꝝ li. i. ca. lxxvi. circa finē. Cōtra q̄d ſiūt inſtātie ibiđ ca. lxxvij. ⁊ ſoluūt̄ ca. lxxviij.
Epm̄ a pbr̄o differre ꝓbat ibi. ca. lxxix. ꝑ totū.
Epiſcop⁹ quō maioꝛ ē ſimplici ſacerdote oſtēditur li. i. ca. xciij. cōcluſione tertia
Epiſcopos ſolos neceſſario vocādos eſſe ad vl'e ↄciliū ꝓbat̄ li. iij. ca. xij. Cōtra q̄d ſiūt inſtantie ca. xiij. ⁊ ſoluunt̄ ca. ſeqnti.
Epikeia quid ſit ⁊ quō in republica ponēda oñdit̄ li. iij. ca. liiij. circa ꝑncipiū.
Erroꝛes hereticoꝝ. quere infra Hereſes
Excellētie regni. quere infra Regnū
Excōicatio iniuſta quō nō noceat excōicato: ſed pꝛoſit ſi modeſte ferat oñdit̄ li. i. ca. viij. in ſolutione ſexti argumenti
Excuſſi ſunt ꝓphete ⁊ filij excuſſoꝝ apl'i: vt oñdit̄ li. i. ca. xix. ibi. Secūdo poſſet reſpon.
Etates eccl'ie ponunt̄ li. i. c. xxij. in medio
Extra eccl'iam nō eē ſalutē oñdit̄ li. i. ca. xxi.

Actum nō generat hereſim

f rat hereſim: vt oñdit̄ li. iiij. pte. ij. ca. xvi. poſt ꝑncipiū.
Fautoꝛes defenſoꝛes credentes ⁊ receptoꝛes hereticoꝝ qui ſunt cenſendi oñdit̄ li. iiij. parte. ij. ca. xxi. poſt ꝑncipiū. Et coꝝ pena q̄ puniendi ſunt. notat̄ ibidē poſt mediū
Fides quō ſit in demonib⁹ ⁊ quō nō oñdit̄ libꝛo. i. ca. viij. ibi. Ad. xij. dicendū ⁊c̄.
Fides quō dicat̄ catholica oñdit̄ lib. i. ca. xiij. poſt ꝑnci. Cōtra cui⁹ dicta ſiunt inſtātie ca. xiiij. q̄ ſoluūt̄ coꝛroboꝛata ꝑma ꝓpōe. ca. xv.
Fides ſola eſt ꝑ quā ſaluari poſſum⁹. Errant aūt q̄ vnūqueꝙ in fide ſua ſaluari putāt: vt oñdit̄ li. i. ca. xxi. ꝑ totū.
Fides ſemp fuit eadē ⁊ in antiquis patrib⁹ ⁊ in nobis. li. i. ca. xxij. ꝑ totū
Fidē marie ꝟginis. vide infra Maria
Fidē non poſſe habere rōnē medij quo mēbꝛa eccl'ie vnū coꝛp⁹ eſſe dicant̄: ꝓbat̄ li. i. ca. lx. poſt ꝑncipiū. Cui⁹ ↄtrariū tenet̄ ibidē ꝑnter
Fidē dubiā habēs nō ſp eſt heretic⁹ vt oñdit̄ li. iiij. parte. ij. ca. xij. modo pꝛimo.
Figurat ſeu repꝛeſentat vna res aliā multipl'r vt oñr li. ij. ca. lxxv. circa pꝛincipium.
Floꝝ diuerſoꝝ ꝓpꝛietates applicātur ijs q̄ ad eccleſiā ꝑtinent li. i. ca. xxxij. in medio.
Fons dicit̄ eccl'ia li. i. ca. xxxij. poſt mediū.
Foꝛma abiurādi ſciſmatis: oñr li. iiij. pte. i. ca. xv. ꝑ to. ⁊ abiurāde hereſ. pte. ij. ca. xxij. ꝑ to.
Fundamentū eccleſie quō ſanct⁹ petr⁹ dr̄ oñr li. ij. ca. xvij. ꝑ totū. Cōtra q̄d ponūtur inſtantie ca. xviij. ⁊ ſoluūtur ca. xix.

Enera ſeu gradus

g dus catholicarum veritatū ponūtur li. iiij. pte. ij. ca. ix. ꝑ totum
Genera hereſū: ibiđ. ca. x: ꝑ totū
Genera ꝓpoſitionū dānabiliū: ibiđ. c. xi. ꝑ to.
Gladi⁹ duplex eccl'ie oñr li. i. ca. xxxij. in fine. Et li. ij. ca. cxiiij. ꝓpōne ſexta.
Gloſatoꝝ erroꝛ vnde naſcat̄: oſtendit̄ lib. ij. ca. cix. poſt medium.
Gloſarū inter ſe ↄtrariarū cui adherendū ſit oñr li. ij. ca. ci. in reſpōſione Ad ſecūdam ⁊c̄.
Graduū in eccl'ia dei varietas ⁊ diſtinctio declarat̄: li. i. ca. lxxxvi. per totum
Gradus ⁊ oꝛdines eccl'ie ſpūalis oſtendūtur ibiđ. ca. lxxxviij. circa finem.

Ereſis notoꝛia

h quō deponit papā: tāgit̄ li. ij. ca. cij. circa pꝛincipium.
Hereſis ⁊ ſciſma quō differant: oſtēdit̄ li. iiij. pte. i. c. iiij. ꝑ totū. Ubi poſt mediū oñr ꝙ oīs heretic⁹ eſt ſciſmaticus ſed nō ecōuerſo. ⁊ tū in fi. oñr ꝙ ſciſ. ⁊ hēꝛ drāt ſpē
Hereticoꝝ peccati grauitas q̄d drāt a grauitate ſciſmaticoꝝ oñr li. iiij. pte. i. c. vi. ꝑ totū.
Hereſ deſcribit̄. li. iiij. pte. ij. ca. i. ꝑ totum.
Hereſis eſt ponēda in itellectu vt in ſubiecto vt oñr li. iiij. pte. ij. ca. iiij. circa pꝛinc. Deinde ponit̄ drā inter hereſim ſectā ⁊ ſupſtitionē.
Hereſū vtilitates. reqre Bona q̄ ex here. ⁊c̄.
Hereſis ſe extēdit circa triplex gen⁹ credibilium: vt oñditur li. iiij. pte. ij. ca. vi. ꝑ totū.
Hereſū gn̄a diuerſa: ibiđ ca. x. per totum.
Hereticas ⁊ falſas ꝓpōes: vide ifra Ꝓpōes
Hereticus quib⁹ modis q̄s dicat̄: oñr li. iiij. parte. ij. ca. xij. ꝑ totum. Quis aūt ꝓpꝛie ſit dicēdus heretic⁹: oñr ibiđ. ca. xiij. ꝑ totū. Itē quō tripliciť dicit̄ ibiđ ca. xv. in pꝛincipio.
Hereticalis ꝑtinacie. xx. modi ponūtur ibidē ca. xvi. ꝑ to. Itē q̄ diuerſa opinātiū ⁊ docētiū auditoꝛes ⁊ ſectatoꝛes ſint heretici cenſendi diſq̄rit̄ ibiđ. h̄ ē li. iiij. pte. ij. ca. xvij. ꝑ totum.

Hereticus oīs an statim sit oī platione ꝓuat⁹ disquerit li.iiij.pte.ij.ca.xviij.xix.7.xx.
Heticoꝝ fautores receptores 7c. reqre fauto.
Heresis abiurāde formā. require ¶Forma 7c.
Hereses ꝯdēnate in synodo nycena habēt li. iiij.pte.ij.ca.xxiij.in ꝯcilio romano.ca. xxiiij. In ꝯcilio gangrēsi. ca.xxv. In scda synodo vli.c.xxvi.In ꝯcilio milmitano.ca.xxvij.In tertia synodo vli.c.xxviij.In quarta synodo vli.ca.xxix.In synodo toletana.cap.xxx.In quinta synodo vli.ca.xxxi.In synodo prima bracarensi ca.xxxij.In sexta 7 septima synodis vlibus ca.xxxiij.Ab ysidoro enumerate 7 fere in decreto posite.ca.xxxiiij.In decretalibus ca.xxxv.Primo abbatis Joachim.Secūdo Almarici.Tertio dicentiū xp̄m nō esse aliq̄d ꝯm qd hō est.Quarto catharoꝝ.Itēz in sexto 7 in clemētinis ibi.c.xxxvi.In extrauagātib⁹ alexādri quarti:7 honorij ca.xxxvij. Silr in extrauagāte bonifacij octaui.clemētis quinti Johānis.xxij.in eod ca. p totum.
Hereses iohānis vicleff 7 iohānis hus recitātur ca. vltimo totius summe.
Hierusalē suprema euersio ab elio adriano facta:tangit li.i.ca.xxx.ibi.Ad tertium 7c.
Hortus dicit eccl'ia:li.i.ca.xxxij.in medio.

i **Mperia quattu**or ostēdunt p violentiā introducta:li.i.c.xc.post pncipiū in secūda preeminētia ibi posita.
Imperator nō est iudex ordinari⁹ sūmi pōtificis vt ꝓbat li.ij.ca.xcv.per totum
In deū 7 in sanctā eccl'iam catholicā quō differēter credendū sit:oñr li.i.ca.xx. per totum
Infidelitatis tres spēs ponūt li.iiij.ca.lxi.p⁹ mediū vbi disquirit quō apl'i fuerint īfideles tempore passionis xp̄i.
Initiū ecclesie qñ fuit oñr lib.i.cap. xxij.xxiij. et.xxiiij.In pncipio āt.xxiiij.ponūt distictiones de initio fidei 7 eccl'ie.7 ca.xxv. disquiritur a quo ecclesia sumpserit initium.
Interpretatio sacre scripture ptinet ad papā vt oñr li.ij.ca.cvij.p totū.Et silr interptatio dubioꝝ circa fidē:vt ꝓbat li.iij.ca.liij.ꝯclusione prima.Itē 7 canonū ibid ꝯclusiōe scda.
Interpretari legē quid sit:7 quot sint genera interptandi oñr li.iij.ca.liiij.in principio.
Johis hus 7 vicleff hereses ponūt i fine opis.
Judas ꝓbatur fuisse qnq3 filius ecclesie 7 mēbrū xp̄i libro.i.ca.lv.in fine.
Judiciū pape seu apl'ice sedis in his que fidei sunt 7 ad humanā salutē necc'ia errare nō pt vt oñr li.ij.c.cix.7 ca.cx.p totū.ꝯtra qd ponūtur instantie ca.cxi.7 soluūtur.ca.cxij.

Jurisdictōnis ptās qd sit oñditur li.i.c.xcvi.
Jurisdictio oīm platoꝝ eccl'ie: auctas nō tm̄ quo ad executionē 7 vsuz:s3 etiā quo ad substantiā ptātis a papa mediate vel imediate regularit deriuata ꝓbat: li.ij.ca. liiij.lv.lvi. per totū.7.ca.lxi.circa pncipiū.
Jurisdictio quā hab3 papa in tpalib⁹ oñdit li.ij.ca.cxiij.p totū.7 ca.cxiiij.quā nō habet.

l **Ateranensis ec**clesia hab3 sup ceteras eccl'ias vrbis 7 orbis pmatū:vt ostēdit ꝓbabiliter.li.ij.ca.xxxvi.circa finem.
Libertas duplex sc3 a pctō 7 a iustitia:oñdit li.i.c.lxxiiij.circa pn.7 qd vtraq3 ibid ꝯnter
Lugdunēn.pauperū errorē.qre valdēses 7c.

m **Arie semp virgi**nis fides cōmendat lib.i.ca.xxiiij. circa pncipiū.7 ca.xxvij.circa finē
Ubi dicit φ tota eccl'ia credit in maria fide saluata in triduo mortis xp̄i:eo φ sola integram fidē seruauit.Quod etiā habet in eodem libro ca.xxx.in fine.
Mater fidelīū est eccl'ia: li.i. ca.xl.in medio. vbi notāda sunt qnq3 officia matris in ꝯlē. Est etiā mat xp̄i:ibidē circa finē. Itē φ etiā pape mater sit eccl'ia:cū tm̄ papa habeatur pater eius:oñdit li.ij.ca.lxxxvi. circa mediū
Membra corpis mystici eccl'ie 7 eoꝝ significationes ponūt li.i.ca.xliiij.p totū
Membrū eccl'ie an etiā xp̄s sit dicēd⁹ 7 quō oñdit li.i.ca.xlvij.p totū
Mēbra xp̄i an sint soli electi. reqre electos.
Membra xp̄i seu corpis ei⁹ sūt in triplici differentia:vt oñdit li.i.ca.lvij post pncipiū.
Mendax est omnis hō quō intelligi debeat oñdit li.i.ca.xi.ibi Ad quartū 7c.
Minister non semp est minor eo cui fit ministratio:vt oñdit li.ij.ca.xxviij.circa finē.
Mistica qd sit 7 quō eccl'ia dicat corpus xp̄i misticū oñdit li.i.ca.xliij.p totū
Mittēs nō sp̄ ē minoris auctris aut dignitatis φ missus.li.ij.ca.xiiij.post mediū
Mulier dicit eccl'ia li.i.ca.xxxvi.in pnci.

n **Auis dicit eccle**sia.li.i.ca.xxxij.in pnci.
Necessariū capit multiplr.li.iiij. parte.ij.ca.v.circa pncipiū
Noīa eccl'ie ponūt li.i.ca.xxxi.in pncipio 7 rationes eorūdē nominū habent partim in eodem ca.7 ptim qnq3 cap.sequētib⁹
Nuptie eccl'ie ponūt ibi. ca.xxxviij.circa me.
Nouatiani scisma ponit li.iiij.pte.i.c.ix.i pn.

Obedire debꝫ qui

o

libet fidelis cuiuſcunqꝫ ſit dignitatis: ſũmo põtifici: vt oſtenditur lib.ij.ca.xlviij. per totũ. ⁊ ca.xlix. poſt argumenta. Ubi in ſolutione ſecũdi argumenti: oſtẽdiꝶ in qbꝰ obediendũ ſit ipi ⁊ in qbꝰ nõ.

Officia eccleſie varia ⁊ differẽtia eſſe oſtẽdũtur li.i.ca.lxxxv.per totũ.

Ordo eſt in eccl'ia ponẽdus ſm gradus ſuperioritatꝫ ⁊ inferioritatꝫ: vt ꝓbaꝶ li.ij.c.i.ꝑ to. Js aũt vult vt ſit vnꝰ ꝑnceps.ibiđ.c.ij.ꝑ to.

Ordinarij iudices q̃ ſunt dicẽdi: ⁊ q̃ ptãs ordinaria oſtẽdiꝶ li.ij.ca.lxiij.in ſolutõe.ij.arg.

Ordo ſedentiũ in cõcilio vl'i: poniꝶ li.iij.cap.xxvi.poſt ꝑncipiũ

Papa ẽ vniuerſa

p

lis põtifex ⁊ rector catholicus eccleſie: vt dicitur lib.i.cap.xvij. ibi Ad quintum diciꝶ ⁊c̃.

Papa poſſet dici rex ſi vellet.li.ij.ca.iiij.in ſolutiõe ſecũdi argu.in reſpõſione replice

Papa quõ ẽ ſpõſꝰ eccl'ie oñr li.ij.c.xxviij.ꝑ to.

Papa ſeu pontifex romanꝰ eſt ſucceſſor beati petri in ꝑmatu eꝑali:li.ij.c.xxxvi.ꝑ totũ

Papa ẽ vicariꝰ xp̃i ⁊ eius locũtenẽs in terra lib.ij.ca.xxxvi.per totũ.Et habꝫ ꝑmatũ ſuũ immediate a xp̃o:li.ij.cap.xxviij. Cõtra qđ fiũt inſtãtie ca.xxxix. ⁊ ſoluũꝶ tribꝰ ſeq̃ntibꝰ Quõ aũt ꝑmatũ ſuũ ſecũdario habuit a concilijs oſtẽdiꝶ ca.xli.in medio.Et quõ a cõſtãtino impatore.ca.xlij.per totũ.

Papalis ptãs a nullo alio q̃ a deo reſtringi aut ampliari poſſe oſtẽdiꝶ li.ij.ca.xliiij.ꝑ to.

Papalis ptãs quã ⁊ vnde hẽat iuriſdictiõeꝫ coactiuã oñdiꝶ ibidẽ ca.xlv.xlvi.⁊.xlvij. Nã cap.xlvi.oſtẽdũꝶ duo.ꝑmo quõ papa eã habeat ex ordinatõe xp̃i.ſecũdũ quõ nõ ab imperatore nec a ſeculari poteſtate.

Pape obediẽdũ eſſe.req̃re Obedire ⁊c̃.Jteꝫ

Papalibꝰ ſtatutis obediẽdũ ẽ.li.ij.ca.l.ꝑ to.

Papa cur eligaꝶ ⁊ nõ ſuccedat nec inſtituaꝶ a papa adhuc viuẽte:oſtẽdiꝶ li.ij.ca.li.ꝑ to.

Papalis ptãtis plenitudo.vide.j.plenitudo

Pape inſtitutio a xp̃o ꝑ petrũ cur magis cõtinueꝶ in papa q̃ epoꝝ aut curatoꝝ ꝑ ap'los ⁊ diſcipulos:oſtẽdiꝶ li.ij.ca.lxiij.ibi.Ad decimumquintũ ⁊c̃.

Papa ẽ immediatꝰ ꝑlatus ⁊ iudex omniũ fideliũ:⁊ facere põt q̃cq̃d inferiores ꝑlati poſſunt:vt ꝓbaꝶ li.ij.ca.lxv.ꝑ totũ.

Papa iuriſdictõis auc̃tate ſuperior ẽ tota vl'i eccl'ia:vt oñdiꝶ li.ij.ca.lxxx.ꝑ totũ.Cõtra qđ inſtãtie ꝑoſite,c,lxxxi,ſoluũꝶ in ca,ſeq̃ntibꝰ.

Papa quõ eſt pater ⁊ filiꝰ eccleſie:oſtenditur libro.ij.ca.lxxxvi.in medio.

Papa an ſit dñs rerũ eccleſiaſticarũ:oñr li.ij.ca.lxxxviij.ꝑ totũ.Et quõ eſt rex. ⁊ eccl'ia regina:oñr ibiđ.c.ſequẽti.⁊.c.cxiij.ꝓpõne ſcđa

Papa extra caſũ hereſis nõ hꝫ iudicẽ ſuꝑiorez in ter̃is.li.ij.ca.xcij.ꝑ to.Sꝫ obijciꝶ i ſeq̃ntibꝰ

Papa quõ ꝑ hereſim notoriã cadat a papatu oſtẽditur.li.ij.ca.cij.circa ꝑncipium.

Paparũ depoſitorũ hyſtorie:ibiđ ca. ſequẽti.

Papa nõ poteſt ſe ſubmittere alteri aut ptãtem cõcedere:vt aliq̃s tanq̃ iudex eiꝰ poſſet in eũ vti claue exterioris iudicij.li.ij.ca.ciiij.per totũ.vñ ſequiꝶ ibiđ q̃ nõ põt deponi.Cõtra qđ fiunt inſtantie.ca.cv.⁊ ſoluũꝶ in eođ.

Papa quõ admonẽdꝰ ſit a ſubditꝫ ſi in moribꝰ turpiꝶ errauerit:oñr ibiđ.ca.cvi.ꝑ totum.

Papa habet determinare ea que fidei ſunt et ſacre ſcripture ſenſus interpretari atqꝫ aliorũ quorũcũqꝫ dicta vel opa approbare vel reprobare vt oñr.li.ij.ca.cvij.per totum.

Pape decreta vel decretales quõ debeãt ab oibus ſuſcipi:oñr li.ij.ca.cviij.ꝑ totum.

Pape iudiciũ in his que fidei ſunt errare non poſſe:oñr li.ij.ca.cix.⁊.cx.Cõtra qđ fiũt inſtãtie ca.cxi.⁊ ſoluũtur ca.cxij. Ubi oſtẽdiꝶ i ſolutione ſexti argu.q̃ papa quiđ errare poteſt ſed nõ apoſtolice ſedis iudicium.

Papa quã iuriſdictõeꝫ habeat in tꝑalibꝰ:oñr li.ij.ca.cxiij.ꝑ totũ.Qualiꝶ aũt pape iure ꝑncipatus ſui cõpetat hr̃e iuriſdictionẽ in tꝑalibus in toto orbe xp̃iano:oñr ibiđ ca. cxiiij.ꝑ totũ.vbi oñr de oibus cauſ poſſe iudicare.

Papa ſolus hꝫ legitime cõgregare ꝯciliũ vl'e lib.iij.ca.vi.ꝑ totũ.Contra qđ fiunt inſtãtie ca.vij.que ſoluũtur ca.viij.Jn quoꝝ.iiij.v.et vi.ſolutionibus oſtẽdiꝶ quõ ꝯtra papã ſuſpectum de hereſi ſit procedendum.

Papa aut eiꝰ legatus hꝫ in ꝯcilio vl'i preſidere:vt oñr li.iij.ca.xxij.per totum.

Papa hꝫ oia q̃ in ꝯcilio fiunt principaliter auctorizare:li.iij.ca.xxxij.q2 ab eo hꝫ ꝯciliũ imediate auc̃tem ſuã vt ꝓbatũ eſt ibiđ.c.xxviij.

Papa debet a cõcilio vl'i:imo ab oibus xp̃ifidelibus honorari.li.iij.ca.xxxvij.ꝑ totũ. Ubi oſtẽdiꝶ etiã pena nõ honorantiũ eum.

Papa ꝓ diuerſitate rerũ tꝑm ac ꝑſonarũ põt ſententiã ſuã mutare:li.ij.ca.l.poſt medium.

Pape ſoliꝰ eſt indulgentiã plenariã ꝯcedere vt oñr.li.iij.ca.xliij.ibi Ad tertiũ ⁊c̃.

Papa eſt auc̃te iuriſdictionis ſuperior ꝯcilio vl'i.li.iij.ca.xliiij.ꝑ totũ.⁊ ca.xxiiij.in fine.

Papa nõ obligaꝶ ſtatutis ſynodoꝝ aut cõciliorꝝ:vt oñr li.iij.ca.li.ꝑ totũ.vñ ꝯciliũ vl'e nõ põt facere ꝯ eũ decretũ irritãs ibidẽ,c.lij.ꝑ to.

Papa hȝ iterpretari ⁊c̃. require interꝑtatio.
Papa hȝ diſpenſare ⁊c̃. require diſpenſatio.
Papa habet auctem tollendi ⁊ reuocãdi ſtatuta aliqua tã ſacroꝝ cõciliorꝝ ꝙ ꝑdeceſſoꝝ ſuoꝝ li.iij.ca.lv.p totũ. Sepe tñ hȝ ius interpretandi. vbi neqꝫ diſpenſandi neqꝫ reuocãdi:li.iij.ca.lvij.cõcluſione prima. Interdũ pt diſpenſare ſed nõ reuocare ſeu tollere: ibidẽ conſequẽter concluſione ſecunda.
Papa habet corrigere ⁊ dãnare concilia que in pniciem fidei aut ſcandalũ eccleſie ꝓceſſiſſe contigerit:li.iij.ca.lxij.per totum.
Pape iudicio in cõcilio vl̃i ſi a patrũ iudicio diſſentiat an potius ſtandum ſit ꝙ ipſoꝝ patrũ docet̃:li.iij.ca.lxiiij.per totum.
Papa põt transferre ꝯciliũ vl̃e iam cõgregatum de loco ad locũ rationabili cauſa id exigente.vt oñr li.iij.ca.lxvi.p totũ Immo etiã diſſoluere.ibidẽ ca.ſequẽti per totum.
Papa an poſſet in ſciſma decidere ⁊ eſſe ſciſmaticus:oñr li.iiij.pte.i.ca.xi. per totum.
Papa verus an ꝓpter ſciſma tollendũ poſſit cogi vt cedat papatui diſquirit̃: li. iiij.parte .i.cap.xij.⁊.xiij.per totum.
Papa in heresim lapſus nõ eſt maior canonibus vt probat̃:li.iiij.parte.ij.ca.xx. poſt iprobationẽ quarte cõcluſionis ꝓcedentis capl̃i
Plura de hoc vocabulo vidẽda ſunt in his dictionib⁹. Petrus.põtifex.ꝑlat⁹. principat⁹.
Patres in cõcilio vl̃i cõgregati ſi a papa diſſenſerint an eoꝝ an pape ſentẽtijs adherendum ſit:docet̃:li.iij.ca.lxiiij.per totũ. Si vero inter ſe diſſenſerint quoꝝ parti ſtandum ſit docetur:ibidem ca.lxv.per totum.
Paupertas euãgelica cui⁹ meminit ockã in dyalogo ⁊ in ope.xc.dierũ: et a Ioh.xxij. ⁊ a nicholao.iij.fine controuerſia ſi recte attẽdamus deſcribit̃: vt oñr li.ij.ca.cxij. Ad decimũ argu.vbi duplex paupertas chriſti oſtendit̃.
Peccatũ ſciſmaticoꝝ ꝙtum graue ſit oñr lib. iiij.pte.i.ca.v.p totũ. Et quid differat a peccato hereticoꝝ patet ibidẽ ca.vi. per totum.
Peccatũ infidelitatis ⁊ heretice prauitatis cur papã alioſqꝫ ꝑlatos deponat poti⁹ ꝙ cetera peccata:oñr li.ij.ca.cij. Ad primaȝ ꝓba.
Pena nõ honorãtiũ papã habet̃ li.iij.ca.xxxv. poſt mediũ. Pena ſciſmaticoꝝ:li.iiij.parte prima.c.viij.per totum. Penã fautoꝝ aut defẽſoꝝ ⁊c̃.hereticoꝝ.reqre ſ Fautores ⁊c̃.
Perfectio quõ ꝯſiſtat in charitate: oñr li. i.c. lxxv.circa principiũ. Qui aũt ſint dicendi ꝑfecti ⁊ q̃ in ſtatu ꝑfectionis:ibiđ circa medi.
Perfectior eſt ſtat⁹ epiſcopoꝝ ꝙ religioſoꝝ vt oſtẽditur li.i.ca.lxxvi.in fine.
Perſona capit̃ dupl̃r:li.i.ca.lxv.poſt princi.
Perſona vna cõſtituit̃ ex xp̃o ⁊ eccl̃ia.ibidẽȝ hoc eſt li.i.ca.lxv.fere per totũ
Pertinacia q̃d ſit ⁊ quõ viginti modis preſumat̃ aliq̃s ptinacit̃ errare ꝯtra fidẽ oñdit̃ li. iiij.parte ſecũda.ca.xvi.p totũ ſm ordinẽ
Petr⁹ apl̃s habuit ꝑmatũ int̃ aplos: vt habetur li.ij.ca.v.⁊.vi.p totũ. Cõtra qđ fiũt argumenta.iiij.ca.ſequẽtib⁹:⁊ ſoluũt̃ totidẽ. Itẽ ſupra oẽs fideles.li.ij.ca.xv.per totũ
Petrus dicit̃ fundamẽtuȝ eccl̃ie.li.ij.ca.xvij. per totum de quo diſputat̃ ca.xviij.⁊.xix.
Petrus quõ fuit caput eccl̃ie:oſtẽdit̃ li. ij.ca. xx.p totũ.de quo fiunt inſtantie ca.xxi.⁊ ſoluunt̃ ca.xxij. Sed ca.xxij.oñdit̃ quõ rõ capitis cõpetat petro ⁊ ſucceſſori ei⁹ per totum.
Petrũ nõ fuiſſe caput vl̃is eccl̃ie ſ bene ſingularũ eccleſiarũ ꝓbant quidã li.ij.ca.xxiiij. quoꝝ error oñdit̃ ibidem ca.xxv.⁊ ꝓbatões improbant̃ ca.xxvi.p totũ. Sed quõ petr⁹ fuit ſpõſus eccl̃ie:oñdit̃ ibiđ ca.xxvij.
Petr⁹ poſt paſſionẽ adijt ſummũ põtificatũ. li.ij.ca.xxix.circa mediũ. Cõtra qđ fiunt inſtantie ca.xxx.que ſoluunt̃ ca.xxxi.
Petrus ſolus int̃ aplos fuit a xp̃o immediate ordinat⁹ eps.li.ij.ca.xxxij. p totũ de quo diſputatur ca.xxxiii.⁊.xxxiiij.
Petro debuit inſtitui ſucceſſor quo ad ꝑmatũ epalẽ vſqꝫ ad cõſũmationẽ ſeculi.li.ij.ca. xxxv. Is aũt ẽ papa ibiđ ca.xxxvi.per totuȝ.
Petrũ rome fuiſſe ex ſacris litteris ꝓbat̃.lib. ij.ca.xxxvi circa mediũ
Petro quedã dicta eccl̃ie cõitati ꝯuenire nõ poſſe:oſtẽdit̃ li.ij.ca.lxxij.circa ꝑncipiũ. Et ca.lxxiiij.p to. Petro q̃ñ data ſit ptãs:oñdit̃ ſex cõcluſionib⁹ ibiđ ca.lxxvij. poſt medium
Plenitudo ptãtis papalis oñdit̃ in. xv. li. ij. ca.liij.p to. Et ꝙ ea ſoli⁹ pape ſit.ca.liij. p to. ꝯ qđ inſtãtie fiũt ca.lxx.⁊ ſoluũt̃.c. ſeqntib⁹
Pontifex in eccl̃ia ẽ vn⁹ ⁊ ſũm⁹ monarcha vt oñdit̃ li.ij.ca.ij.p to. Põtifex roma.habȝ primatũ ſup oẽs fideles.lib.ij.ca.xv.p totũ. De quo diſquirit̃ p argu.ca.xvi.p totũ
Poteſtas duplex reperit̃ in republica xp̃iana ſcȝ ſpũalis ⁊ terrena.li.i.ca.lxxxvij.vtrũ aũt altera ſufficiat diſputat̃ ca.lxxxviij.⁊.lxxxix.
Poteſtas ſpũalis ꝑeminet terrene i decẽ.li. ꝑmo.c.xc.de quo diſputat̃ ca.xci.⁊.xcij.
Poteſtas ordinis ⁊ iuriſdictõis eccl̃ie: declaratur.xij.cõcluſionib⁹.li.i.ca.xciij.p totũ
Poteſtas ordinis q̃ ſoluũt̃ pctã ẽ idẽ eſſentialiter cũ charactere ſacerdotali.li.i.c.xciij.cõcluſiõe.vi. Cõtra qđ ponũt̃ inſtãtie ca.xciiij circa ꝑnci.q̃ ſoluunt̃ ca.xcv.in ꝑncipio
Poteſtas clauiũ quib⁹ ⁊ quõ cõuenit : oñdit̃ lib.ij.ca.lxxi.in diuerſis cõcluſionib⁹

Tabula Alphabetica

Poteſtas iuriſdictionalis eccľie qualis ſit et que eã reſpiciũt oñr.li.i.ca.xcvi.per totum.
Poteſtas ſpũalis clauiũ eſt cõis ſacerdotib⁹ tam bonis ꝙ malis.li.i.ca.xcix. per totum.
Ptãs et dignitas quõ maneat in eccľia mor⸗tuo papa:oñdiť li.ij.ca.lxxix.circa principiũ.
Ptãtis tres ſpẽs ponũť li.ij.ca.lxxi. ꝯcľoe.v.
Ptãs iuriſdictõis oĩm ꝑlatoꝝ deriuať a ptã⸗te pape:li.ij.ca.liiij.lv.lvi.ꝛ.lvij.per omnia.
Ptãtem papalẽ:require papalis poteſtas
Predicata varia quõ ꝛ i quo ſenſu vere attri⸗buantur xp̃o ratione vnitatis myſtice ipſius cum eccleſia:oſtẽditur li.i.ca.lxviij.p totum.
Prelatura pmanebit in eccleſia vſꝙ ad ꝯſum⸗mationẽ ſeculi:li.i.ca.xxviij.in medio.
Prelati maiores eſſe in ſtatu pfectionis lice nõ ſemp pfectos:oñr li.i.ca.lxxvi.p totum.
Prelatus eccľie eſt vnus vt ſupra Pontifex.
Prelatos plures cõuenit cõſtitui ſub vno pn̄cipe vt oſtẽditur li.ij.ca.lxviij.per totum
Prelati ad cõciliũ vocãdi quales eſſe debeãt oñr:li.iij.ca.xix.p totũ.Et qua pena plectẽdi qui conuenire cõtẽnunt:ibidem ca.xx.
Prelati quõ a ſubditis ſint corrigendi. Et ſi⸗militer ipſe papa:oñr li.ij.ca.cvi.p totum.
Prelatus oĩs eccleſiaſtic⁹ ſiue ſit papa ſiue ali⸗us ipſo facto quo cõuinciť vere hereticus oĩ prelatõe priuari:oñr li.iiij.pte.ij.ca.xviij.
Preſbyter etiã curat⁹ eſt iperfectior ꝑlato et religioſo ꝗtũ ad ſtatum.li.i.ca. lxxvi. Cõtra qꝺ arguiť ca.ſequẽti.Itẽ ꝙ dr̃a realis ſic in⸗ter epm̄ ꝛ pbr̃m curatum ca.lxxix.p totum.
Principat⁹ eccľie eſt monarchicus: li.ij.ca.ij.
Principatus ſpũalis vnitas cõuenientior eſt ꝙ ſecularis vt oñr li.ij.ca.iiij.in fine.
Principatũ petri.require Petrus.
Proprius ſacerdos cui debeat fieri confeſſio qs ſit oſtẽditur li.ij.ca.lxvij.in fine.
Propoſitionib⁹ multis apud ſanctos patres reptis nõ licꝫ nobis vti.li.i.ca.lxviij. circa fi.
Propoſitionũ dãnabiliũ gn̄a reqre genera.
Pute⁹ dicit eccleſia:li.i.ca.xxxij.in fine.

q Ueſtionum dif⸗ficiliũ in fide ꝛ in ſacra ſcriptu⸗ra deciſio ad papã ptinere oñdi⸗tur multis rationibus:li.ij.cap. cvij.per totum.

r Egnũ quomo⸗do dicať eccľa:li.i.c.xxxiiij.i pn̄.
Regnũ efficiť p.xij.gľioſuꝫ.ibiꝺ
Regnũ celoꝝ aliqñ eſt pro eccle⸗ſia accipiendum:ibidem circa principium.
Regina quõ dicať eccľia oſtẽdiť li.i.ca.xliiij. per totũ.ꝛ li.ij.ca.lxxxviij.per totum.
Religioſi ſunt in ſtatu pfectiõis.li.i.ca.lxxvi. circa pn̄ci.ꝫ mĩn⁹ ꝙ epi.ibidẽ in fine.Cõtra qꝺ fiunt inſtãtie ca.lxxvij ꝛ ſoluũť.c.lxxviij.
Remedia cõtra papã ſuis prauis moribus ec⸗cleſiã ſcandalizantẽ habẽť.li.ij.ca.cvi.p to.
Rex pm⁹ fuit tyrann⁹ ſcꝫ nemroth.pm⁹ iuſt⁹ melchiſedech: vt oñdiť li.i.ca.xxvij.in fine.
Reuocare canones aut ſtatuta qꝺ ſit: ꝛ quõ ptineat ad papã:oſtẽdiť li.iij.ca.iv.p totum

ſ Acramẽta eccle⸗ſie permanebũt vſꝙ in finẽ ſeculi vt oſtẽdiť li.i.ca.xxviij.circa fineꝫ
Sacramẽtũ qꝺ ſit:ꝛ quomodo ſacramẽta no⸗ui teſtamẽti agãt quod ſignificant:oſtendi⸗tur li.i.ca.xciij.concluſione.xi.
Sacerdotiũ ſuũ xp̃s hoĩbus nõ angelis cõ⸗municauit.lib.i.ca.xxxix. circa principium.
Sacerdotiũ vetus ꝛ nouũ quid differãt:oſtẽ⸗ditur li.ij.c.xlix.Ad tertium argumentũ.
Sacerdos euãgelic⁹ nõ legalis hꝫ vſũ clauiũ eccľie.li.i.ca.xciij.ꝯcluſione vltima.De quo argumentať in fine.ca.xciiij.ꝛ.xcv.
Sacerdos ꝗuis hẽat ptãtem ordinis:tñ ſine iuriſdictõe ñ põt abſoluere.li.i.c.xcvij.i pn̄.
Sacerdos tã bon⁹ ꝙ malus hꝫ ptãtẽ ſpũaleꝫ clauiũ:vt oñdiť li.i.ca.xcix.per totum.
Sacerdotẽ ꝓprium.Require Proprius.
Sacre ſcͥpture iterp̃tatio.Reqrať Interp̃tatõ
Sãctitas eccľie hr̃ li.i.ca.ix.p to.Et ibiꝺ quõ ſctm̃ aliqꝺ multipľr diciť.Cõtra qꝺ inſtãtie fiunt.ca.x.ꝛ ſoluunť ca.xi.
Sagena diciť eccľia.li.i.ca.xxxi.in fine
Salus nõ eſt ex eccľiam.li.i.ca.xx.p totum.
Scientie oĩs veritas ad eccľiam catholicam ptinet:vt oſtẽdiť li.i.ca.xij.ibi.Sexto dr̃ ec⸗cleſia.vbi oñdiť quõ in eccľia dupliciť ſit lo⸗gica phiſica ꝛ ethica
Sciſma deſcribiť.li.iiij.pte.i.ca.i.p totũ. Et quõ differat ab hereſi:oñdiť ibiꝺ.c.iij.p to.
Sciſmatꝭ pctm̃ ꝙ graue ſit.Reqre Pctm̃.
Sciſmatici an hẽant ſpũalẽ ptãtẽ.ibiꝺ.c.vij.
Sciſmaticoꝝ pena.ibidẽ ca.viij.per totum.
Sciſmata que in eccľia fuerũt.ibidem ca.ix.
Sciſmata quõ tollẽda ꝛ ſopiẽda ſť.ibi.ca.x.
Sciſmatic⁹ an papa eſſe poſſit.ibidem ca.xi.
Sciſmatici ne ſint oẽs q̃ intruſo aut ãtipape adherẽt.diſquiriť lib.iiij.parte pma ca.xiiij.
Sciſmatꝭ abiurãdi formã.reqre.Forma abiu.
Secta ſupſtitio ꝛ hereſis qꝺ differant:oſten⸗ditur li.iiij.parte ſecũda ca.iij.poſt pncipiũ
Sedis apoſtolice iudiciũ.require.Judicium
Seruit⁹ pcti ꝛ iuſticie.li.i.ca.lxxiiij.in princi

Simboli noui editio ad romanū pōtificē ptinet.li.ij.ca.cvij.ibi.correlariū primū.
Sinagoga q̄d differat ab eccl'ia:oſtendit li.i.ca.i.circa pncipium.
Sinodus duplex notificat li.iij.ca.ij.in fine. de quo plura in dictione Concilium.
Soror xpi quomodo dicat eccleſia:oſtēditur lib.i.ca.xxxvi.circa finem.
Sponſa dei dr̄ eccl'ia li.i.ca.xxxvij.per totum Ubi etiā inquirit de tpe deſponſationis ei⁹ Et inſtatur contra hoc ca.ſequenti.
Sponſus eccl'ie quomodo etiā roman⁹ pōtifex dicat:oſtēdit li.ij.ca.xxvij.Cōtra q̄d fiūt ⁊ſoluunt inſtantie ibidē ca.xxviij. p totum.
Status noīe q̄d deſignet oſtēdit li.i.ca.lxxiij circa princi.Et quō triplex ſtat⁹ reperiat in eccl'ia.ibidē poſt mediū.Reſpicit autē ſtat⁹ ꝓpe libertatē vel ſeruitutē ibidē. Et in pncipio ca.lxxiij.vbi ōndit ꝙ differētia ſtatuū ptinētiū ad ſpūalē ſuitutē vl' libertatē attēdit penes incipiētes:ꝓficientes:⁊ pfectos.
Stat⁹ religioſoꝝ ē ſtat⁹ pfectōis.li.i.ca.lxxvi. circa pnci. ſed pfectior ē ſtatus epoꝝ. ibidē in fine.Contra vtrūqꝫ aūt fiunt argumenta ca.lxxvij.que ſoluunt ca.lxxviij.
Statutis papalib⁹ obediendū eſſe oſtēditur lib.ij.ca.l.per totum.
Subſcribēdi modus in cōciliis vniuerſalib⁹ oſtendit li.iij.ca.xiiij.in fine.
Superſtitio.requirat ſupra.Secta.

t Abernaculū dicitur eccl'ia.li.i.ca.xxxv.in pnci.Ubi etiam notandum quid proprie ſit tabernaculum.
Temp⁹ quo btūs petrus pontificalē auctatē ſuſcepit ponit.lib.ij.ca.xxix.per totum.Ubi circa mediū oſtēdit ꝙ nō niſi poſt paſſionē xpi eam accepit.
Tempus quo cōcilia in eccl'ia celebrari ceperunt oſtendit li.iij.ca.iiij.per totum.
Temporaliū rerū quā iuriſdictionē nō habeat papa:ōndit li.ij.ca.cxiij.p totū. Quā aūt habeat ōndit ibidē ca.ſeqnti p totū. Inſtat aūt ca.cxv.⁊ ſoluunt inſtantie ca. ſequenti.
Templū quō dicat eccl'ia: ōndit li.i.ca. xxxv. in fine.Et q̄d differat a tabernaculo.ibidē
Terra dicit eccl'ia li.i.ca.xxxi.poſt princi.
Tonſura clericalis:habet ſup Corona ⁊c.
Totū nō ſemp nec quodlibꝫ ē mai⁹ ſua parte vt ōndit li.ij.ca.lxxxiij.in principio.
Tributū quomodo ſoluat eccl'ia regi: oſtēdit lib.i.ca.xcij.ibi Ad ſeptimū ⁊c.
Turchi exhorreſcunt ſanctoꝝ concilioꝝ celebrationē.li.iij.ca.x.circa medium.

v Aldenſium ſeu pauperū de lugduno opinio circa ptātē clauiū recitat.li.i.ca.c. in pricipio.Eorūdē hereſes recitant li.iiij.parte.ij.ca.xxxv.in fine.
Uarietas ⁊ diſtinctio mltiplex ſtatuū ac officioꝝ ꝯgrue in eccl'ia poni declarat.li.i.c.lxix. per totū.de quo diſputatur.ca.lxx.et.lxxi.
Uarietas triplex pricipaliter in eccl'ia repta oſtēditur li.i.ca.lxxij.p totum.
Uerū duob⁹ modis dr̄ vel q̄d nō eſt fictū aut falſū.vel q̄d nō ē figuratiuū.li.i.ca.xcij.in ſolutione primi arg.Ad tertiā ꝓbationem.
Ueritas multipliciter dr̄.Et quō in ſanctꝭ doctoribus diuerſa ſepe ⁊ inter ſe repugnantia dicētibus ſeruet veritas:declarat li.i.c.lviij. In ſolutione quinti arg.ibi.Ad q̄ntū ⁊c.
Ueritas catholica q̄d ſit ōnr: li.iiij.pte. ij.ca. viij.per totū. Itē quot genera aut grad⁹ habeat.ibidē ca.ix.per totum.
Uinea dr̄ eccleſia:li.i.ca.xxxij.in principio.
Uirgo quō dicat eccl'ia:⁊ quō ſit duplex virginitas corpalis ⁊ ſpūalis oſtenditur. lib.i.ca. xli.circa principium.
Unitas eccl'ie colligit ex mltis li.i.ca.vi.poſt principiū.⁊ ca.xxxvi. circa medium. Et quō habeat ordinē ad vnitatē vnius ſummi pōtificis oſtēdit ibidē ca.viij.circa finem.
Unio mēbroꝝ eccl'ie adinuicē ⁊ ad caput coꝝ qualis ſit:ōndit li.i.ca.lx.p totū. Oſtēditur aūt ex ſcō Thō.quadruplex vnitas corporis naturalis ibid ante mediuꝫ. Itē duplex vnitas filij cū patre ibid.Ad ſecūdū dicitur ⁊c.
Unionis mēbroꝝ eccl'ie adinuicē cauſa efficiens notat.li.i.ca.lxi.per totum.
Unitat eccl'ie cū xpo modus ⁊ qualitas habetur lib.i.c.lxiij.p totū:vbi ōnr triplex vnitas
Unus hō quō xps ſit cū corpe ſuo.i.eccl'ia ōnditur.li.i.c.lxiiij.p totū.Itē quō vna pſona ibidē ca.lxv.Et quō vn⁹ xps.ca.lxvi. p totū.
Unitas chriſti cum eccleſia bonoꝝ maior ē ꝙ̄ vnitas diaboli cuꝫ collectione reproborum, vt oſtēditur lib.i.ca.lxv.in fine.
Uox mēbroꝝ ⁊ capitis ſepe vna eſt cū tn̄ proprietates diuerſe ſint.li.i.ca.lxviij.p totū.Et pcipue poſt mediuꝫ vt notatur in margine.

x Ruſtus quoniā a chriſmate dr̄ ſuo loco.hoc ē int incipientia a C littera repoſuimus. De icipientib⁹ ab y vel ꝫ. nulla mihi digna q̄ ānotent viſa ſunt. Si q̄ pter h̄ ānotata velis lector.ipſe tibi annotaueris.

Finis.

Summe de eccleſia dn̄i Johānis de Thurrecrema ta ſancte Romane eccleſie tituli ſancte Marie in tranſ tyberim preſbyteri cardinalis ſancti Sixti vulgariter nuncupati: prologus ſeu proemium feliciter incipit. In quo auctor ipſe ⁊ cauſam ſui inſtituti quare hoc opus compoſuerit: ⁊ diuiſionē ſue ſumme quā in quattuor li bros diſtinxit: dilucide nobis explicat.

e

Ad lectulū Salomonis ambi- unt ſexagita fortes ex fortiſſimis iſrael: omnes tenētes gla dios in manibus: ⁊ ad bella doctiſſimi. Uniuſcuiuſqꝫ enſis ſup femur ſuū: ꝓpt timores nocturnos. Canticoꝝ.iij. Inter cete- ra ſingularis dilectionis ſigna: quibꝰ celeſtis ſponſus dei filiꝰ ſpōſam ſuā ſanctā vniuerſalē eccl'iaꝫ ſincero amore cōplecti facile cerni pōt illud euidēs extat ſignū: ꝙ ei cōtra antiquum ſerpentē humane ſalutis ꝑniciosiſſimuꝫ hoſtē in cuſtodiā ⁊ preſidiū firmūqꝫ tutele munimē ꝓuida ſupni cōſilij diſpēſatiōe delecta eſt pri- marꝰ celeſtis illa: quā ⁊ angelicā dicimꝰ: inui ctiſſime ꝟtutū milicia. de qua dn̄s ꝑ Eſa.c.lxij. ait. Super muros tuos hieruſalē poſui cuſto- des. Dehinc milicia terreſtris catholicoꝝ ſcꝫ doctoꝝ cetꝰ: quoꝝ ſtudij atqꝫ induſtrie potiſſi ma cura eſſe debet ꝯtra tētatoris inſidias ec- cleſiā tueri: vt catholica fides in ea ab om̄i er rorū contagione cōtra hereticos immaculata ſeruetur. ⁊ pax ⁊ vnitas aduerſus ſciſmaticos
Zach.ix. imperturbata cōſiſtat. de quibꝰ per Zachariā dn̄s ipſe locutꝰ eſt. Circūdabo domū meā.i. vt glo. explicat eccl'iam: ex his q̄ militant mihi quos milites xp̄i fidē pacēqꝫ tuētes eccl'ie ſpi- rituſſctūs deſcribens: a magnitudine roboris animi. a zelo feruentiſſimo fidei. a ſtrēnuitate bellandi. ab amplitudine ſapiētie. deniqꝫ ab infatigabili ꝓuidētia in verbis ꝓpoſitis ait. En lectulū ſalomonis ambiunt ſexaginta for tes. Sane ſi vnq̄ xp̄i militibꝰ incubuit quos eſſe doctores catholicos diximꝰ fortibꝰ accin- ctos gladijs validiſſimiſqꝫ munitos armis ſa lomonis lectulū ambire: ⁊ illū ꝑuigili circūſe- pire cuſtodia: ne aliq̄ ſimplicitate mentis ca- pti vel errore ducti: aut aliq̄ fallentis aſtutie calliditate decepti: de caſtris pereāt eccleſie: id maxime nouiſſimis diebus noſtris eis incū bit. Quippe cū eos eo maiore vigilātia maio- reqꝫ cum fiducia eſſe oporteret: quo aduerſa- rij ſubtiliore acrioreqꝫ inſidiantur aſtutia. In- ſurrexerūt nāqꝫ hoc noſtro lugēdo tēpore pe- ſtilentes quidā hoīes ſpū ambitiōis inflati: q̄

diabolico inſtinctu fraudeqꝫ nimia excitati: falſa dogmata tam circa poteſtatē eccleſiaſti cam q̄ ſecularē: a ſanctoꝝ patrū doctrinis pe nitꝰ alienā ꝑnicioſis auſibꝰ introduxerūt: q̄bꝰ vniuerſalē eccl'iam acerrime oppugnādo ma gnis illā vulneribꝰ grauit' afficerēt. velle ſiq̄- dē viſi ſunt inanibꝰ ſuis diſputatōibꝰ vnitatē eccl'ie diſcerpere: claritatē nobilitatis eiꝰ con fundere: datū vero diuinitꝰ ordinē ſubuertere ⁊ ſpecioſitatē decoris eiꝰ turpiter offuſcare: apoſtolice inſuper ſedis q̄ fidei magiſtra cun- ctarūqꝫ eccleſiarū mater eſt: ꝓmatꝰ gloriā ſup- māqꝫ eiꝰ auctoritatē diuinitꝰ cōceſſam deꝓme re ⁊ labefactare moliti ſunt. Uniuerſum igit' eccl'ie corpus ita ꝑturbāt: vt nihil ex ipſius cor poris cōpage incōcuſſū inſautiatūqꝫ euadere videat'. Cū itaqꝫ hoꝝ impioꝝ hominū ſacrile- ge aſſertiones tanta impietate ꝯtra dei eccle ſiam ⁊ apoſtolicā ſedē craſſent': vt nō ſolū euā gelice veritati aduerſent': ſed ml'tis ſciſmati- bus ⁊ erroribꝰ animarū periculis ꝓncipū diſ- ſenſionibus ⁊ ſcādalis populoꝝ vie ꝑ eos pa rate ſint: luculēter quiſqꝫ intelligere pōt ꝙ nō portionē aliquā eccl'ie: ſed ipā xp̄iane religio- nis conari videantur fundamēta conuellere. Quocirca merito ꝑ catholicos doctores cele ri feſtinatōe illis eſt occurrēdū: ⁊ fidei inexpu gnabilibꝰ armis ꝓcitiſſime reſiſtendū. Quo- niā vt ait Leo papa: in talibꝰ caſibꝰ non caret ſuſpitione taciturnitas: q: occurreret veritas ſi falſitas diſpliceret. Hinc nos Johānes de turrecremata ſancte romane eccl'ie tituli ſan cte Marie in trāſtyberim preſbyter cardina lis ſancti Sixti vulgariter nūcupatus: zelo fi dei inexpugnabilibꝰ armis ꝓcitiſſime reſiſtē- dum ⁊ honoris ſponſe xp̄i vniuerſalis eccleſie pulſi: licꝫ nō ſatis ad rem tātā periti: ſatis de- bito nr̄o ⁊ dignitatis loco facere optantes. ne etiā in hac nimis graui cauſa taciturnitatis culpe teneamur obnoxij: aduerſus huiꝰ eccl'ie dei ⁊ primatꝰ ſancti Petri aduerſarios: iuxta vires ingenij nobis deſuper crediti librū quē ſummā cōtra eccl'ie ⁊ ꝓmatꝰ apl'i Petri aduer ſarios cenſuimꝰ eſſe appellādū opitulāte dn̄o cōdidimꝰ. In quo ex ſcꝑture diuine radicibꝰ ⁊ patrū ſanctoꝝ irrefragabilibꝰ ſentētijs ꝓdi- ctas impioꝝ hoīm aſſertōes abunde (vt arbi tramur) ꝯfutatas a cordibꝰ fideliū repellēdas eē oſtēdimꝰ: quoꝝ vanis obiectiōibꝰ rn̄ſis ſub iectis ab eoꝝ infeſtatōe lectulū.i. eccl'iam xp̄i ex dauidica turre clipeis pēdētibꝰ tutatā pre- munitāqꝫ ꝓ noſtra ꝟtute reliq̄mꝰ. Scripſimꝰ autē hec rudi ſermone ſcholaſticū morē ſecuti q: vt ait Auguſtinꝰ ꝯtra Manicheū. Non or nato politoqꝫ ſermone: ſed rebꝰ manifeſtis cō

Diuiſio ſumme.

uincẽda eſt vanitas hereticoꝝ. Quã ſummã in q̃ttuoꝛ libꝛos diſtinxim⁹. Quoꝝ pm⁹ titulum habꝫ de vniuerſali eccl'ia. Secũdus de eccleſia romana ⁊ põtificis eius pmatu. Terti⁹ de vniuerſalib⁹ cõcilijs. Quart⁹ de ſciſmaticiſ ⁊ hereticis. Verũetiã licꝫ in his nr̃is ſcriptis ſicut ⁊ in quibuſcunq; alijs ſemp ſtuduerim⁹ nõ p volũtatis noſtre appetitu de reb⁹ ſcribere: ſed q̃tuꝫ de theſauris dñicis aut a ſanctis patrib⁹ vel pclariſſimis ſacre theologie pfeſſoꝛib⁹ ſtudioſa diligẽtia ſumma cũ fide accipe potuim⁹. Nihilomin⁹ q: nulla penit⁹ inflexibili animoſitate dixiſſe voluim⁹: niſi q̃ iuxta fidei oꝛthodoxe regulã aut ſanctoꝝ patrũ approbatiſſimas ſentẽtias dicẽda veniũt: hoc op⁹ opitulante nobis diuinitate iam abſolutũ ſancto dño noſtro Nicolao pape quinto: qui hoc nr̃o euo diuine grẽ munere cũ multa meritoꝝ claritate in cathedra petri digniſſime ſedet. Cuius fides vt beat⁹ Sixtus pdeceſſoꝛ ei⁹ in ca. memoꝛ. xxiiij. q. i. ait. Nullã hereſim fouet: ſed oẽs hereſes deſtruit: coꝛrigendũ emẽdandũq; offerim⁹ dicẽtes cũ btõ Hiero. Hec ẽ fides papa btiſſime quã in catholica didicim⁹ eccl'ia quãq; ſemp tenuim⁹: in q̃ ſi min⁹ perite aut parum caute foꝛte aliquid poſitũ eſt: emẽdari cupim⁹ a te: qui petri ⁊ ſedẽ ⁊ fidẽ tenes. Si aũt noſtra ꝯfeſſio apoſtolat⁹ tui iudicio pbať: quicunq; me culpare voluerit ſe imperitũ ⁊ malíuolũ: vel nõ etiã catholicũ ſed hereticũ comprobabit.

Capitulum primũ de nomine eccleſie et differentia eius a nomine ſynagoge.

Capitulũ I
Eccl'ia ⁊ ſynagoga q̃d differant.

De eccleſia cum adiutoꝛio oĩpotẽtis dei locuturi a q̃d nois eccleſie incboabimus. Ut aũt dicit venerabilis Beda expõnẽs illud Prouerb. v. Pene fui in oĩ malo in medio eccl'ie ⁊ ſynagoge. Eccleſia ⁊ ſynagoga greca noĩa ſunt: ⁊ vnã eandemq; rem ſignificãt. Latine cõuentũ ſcꝫ plurimoꝝ ad inuicẽ. Si aũt ſubtili⁹ diſtinguanť eccl'ia cõuocatio: ſynagoga ꝯgregatio interpretať. Quia aũt vox ⁊ cõuocatio ppꝛie eſt rationalis creature: ꝯgregatio vero etiã irrationalis creature eẽ põt. Unde Geñ. i. dicit. Cõgregenť aque q̃ ſub celo ſunt. Et gallina etiã dr̃ ꝯgregare pullos ſuos. Math. xxiij. Cunq; inter hoĩes ſoli rationales habendi ſunt fideles: verbũ rationabile fidei audiẽtes ⁊ mente pcipiẽtes. vet⁹ ille hebꝛeoꝝ populus q̃diu in vni⁹ veri dei fide ⁊ cultu pmanſit. vtroq; noĩe eccl'ia ſcꝫ ⁊ ſynagoga vocat⁹ legiť. ſicut i multis ſacre ſcripture locis patet. Unde Numeri xvi. vocať ſynagoga vbi dr̃. Inſurrexerũt contra Moyſen ducẽtiq̃nquaginta viri pceres ſynagoge. Itẽ in eodẽ li. c. xxij. Idẽ ppl's eccleſia legiť noĩat⁹: vbi moyſi dictũ eſt. Cur eduxiſti eccl'iam dei in ſolitudinẽ. poſt aduentũ aũt ſaluatoꝛis nr̃i ppl'o iudeoꝝ: exceptis paucis i xpm credẽtibus: infidelitatis tenebꝛis obcecato: grã diſtinctionis ſicut partita ſunt noĩa vt pars illa hebꝛeoꝝ q̃ lumẽ dei nõ receperũt q̃ſi irrationabiliũ aĩaliũ ⁊ brutoꝝ cõgregatio ſynagoga tantũ dicta ſit. Pars vero hebꝛeoꝝ ⁊ alioꝝ q̃ in xpm crediderunt eccl'ia ⁊ nũq̃ ſynagoga ſit appellata. Uñ btũs Aug. ſup pſ. lxxxi. tractans illud. Deus ſtetit in ſynagoga deoꝝ. i. populoꝝ iſraelita in confirmationem eoꝝ q̃ dixim⁹ dicit. Ipſoꝝ ppꝛie ſynagoga dici ſolet: q̃uis ⁊ eccl'ia dicta ſit. Sed noſtrã aplĩ ſynagogã nũq̃ dixerũt ſed ſemp eccl'iam ſiue diſcernẽdi cauſa: ſiue q inter cõgregatõnẽ vñ ſynagoga: ⁊ cõuocatiõnẽ vnde eccl'ia nomen accepit aliq̃d diſtet: q ſcꝫ ꝯgregari ⁊ pecoꝛa ſolent ac ipſa ppꝛie quoꝝ ⁊ greges ppꝛie dicimus: cõuocari eſt magis vtentiũ ratiõe ſicut ſunt hoĩes. hec Aug. Et ſunt etiã v̾ba Iſidoꝛi viij. li. Ethimol. c. viij. Ut noteť ergo iudeoꝝ infidelitas dicta eſt eoꝝ ſynagoga. i. cõgregatio quaſi pecoꝝ ⁊ indiſcretoꝝ. Et vt fidelitas noſtra ipſo vocabulo innuereť: nr̃a dicta eſt eccl'ia. i. cõuocatio q̃ſi rationabiliũ ⁊ diſcretorum. Uñ de eccl'ia dr̃ in pſ. xxxiiij. Confiteboꝛ tibi in eccl'ia magna ⁊ in ppl'o graui laudabo te. Popul⁹ eñ eccl'ie inq̃t Albertus magnus dr̃ eſſe grauis maturitate virtutũ ⁊ illi ſoli ſunt qui rationẽ colunt ⁊ rõnabiles dei voces intelligũt ⁊ audiũt vocatõnẽ xpi. Habem⁹ iam ex dictis q̃d nois eccl'ie. ex q̃bus illico colligiť noticia ei⁹ q̃d ſit eccl'ia ſm rem. Eſt eñ catholicoꝝ ſiue fideliũ collectio. vt de ꝯſe. di. i. in c. eccl'ia habeť. Siue eccl'ia eſt vniuerſitas fideliũ q̃ vnius veri dei cultu: vni⁹ fidei pꝛofeſſiõe ꝯueniũt. Uñ glo. i. ad Thi. iij. ſup illud Q̃ eſt eccl'ia dei viui: dicit. Eccl'ia eſt cõuocatio multoꝝ ad vnius dei cultũ. De q̃ eccl'ia aplus ad Ephe. in. c. v. ſic loquiť. Xps dilexit eccl'iam ⁊ tradidit ſemetipſum p ea vt illã ſanctificaret mundãs eã lauacro aque in verbo vite vt exhiberet eã ipſe ſibi glorioſam eccl'iam ⁊c. Et. ĩ. Propť hoc relinquet homo patrẽ ⁊ matrẽ ſuã ⁊ adherebit vxoꝛi ſue: ⁊ erũt duo in carne vna Sacramentũ hoc magnũ eſt: ego aũt dico in xpo ⁊ in eccl'ia. In q̃bus v̾bis beatiſſim⁹ Paulus q̃ttuoꝛ videť tangere cauſas ipſius eccl'ie: videlꝫ efficientẽ: materialẽ: foꝛmalẽ: ⁊ finalẽ. ex q̃bus pfecta colligi põt noticia nature ipi⁹ eccl'ie. Dicit eñ Ariſtoteles. i. poſterioꝝ. Tũc

em̄ vnūquodq̄ ꝑfecte arbitramur cognoſcere cum oēs eius cauſas cognoſcim⁹. Cauſa efficiens eccľie duplex diſtinguit᷑. vna ꝑncipalis ⁊ alia inſtrumentalis. Principalis eſt ipſe xp̄s q̄ plātator eſt ⁊ fundator eccľie. Vn̄ Jerem̄.ij. ait. Ego te plātaui vineā electā oē ſemē verū. Et Math.xvi. ait petro. Sup hanc petrā edificabo eccleſiā meā. Et hanc cauſam efficiētē eccľie tangit apľus ad Ephe.v. dicēs. Xp̄s caput eſt eccľie ⁊ ſaluator corporis ei⁹. vbi glo. in āt. Xp̄s eſt rector ⁊ actor eccľie. Cauſa vero inſtrumētalis eccľie dicunt᷑ ipſa ſacramēta q̄ a xp̄i paſſione habētia v̄tutē tanq̄ inſtrumenta diuine pietat̄ diſponūt ⁊ operant᷑ ad edificationē ⁊ formationez corporis eccľie. Ait em̄ Aug. ſup pſ̄. Quādo dormiuit in cruce xp̄s ſignum geſtabat imo implebat qđ ſignificatuz erat in adā: q: cū dormiret adā coſta illi detracta eſt ⁊ eua facta. Sic ⁊ dn̄s cuz dormiret in cruce lancea latus ei⁹ ꝑcuſſum ē ⁊ ſacramēta fluxerūt vnde facta ē eccľia. Jtē glo. Aug. ad Ephe.iiij. Dormiuit adā vt fiat eua. Moritur xp̄s vt fiat eccľia. dormiēte adā fit eua de latere. mortuo xp̄o lancea latus ꝑcutit᷑ vt ꝓfluant ſacramēta q̄bus formet᷑ eccľia.

Baptiſmus

Baptiſm⁹ v̄o precipue ad hanc corporis eccleſie formatōez int᷑ alia ſacramēta dr̄ cooperari: q̄ baſis ē aliorum ⁊ oſtiū quo q̄s xp̄o incorporādus eccleſiam ingredit᷑. Vn̄ glo. ſup illud Geñ. vi. Oſtium autē arche pones in latere deorſum: dicit. Nemo intrat in eccleſiam niſi ꝑ ſacramētū remiſſionis peccatoꝝ qđ de latere xp̄i apto emanauit. Hanc aūt cauſam efficientē inſtrumentalē formatiōis corporis eccľie tangit apľs in verbis ſupradict̄ vbi ait. Mundās eam lauacro aque. ſ. ſanctificate vt ait glo. in verbo vite. i. quo datur vita. Quo accedēte ad elementum fit ſacramentū quo ſanctificat⁹ homo accipit vitā eternā inq̄t glo. Cauſa aūt materialis ſunt ipſi fideles: quā apľs tangit in nomie eccľie dicēs. Dilexit eccľiam. eccľia aūt vt dictum eſt: collectio fideliū ē. Cauſa aūt finalis eccľie duplex eſt. Vna in preſenti. ſ. ſanctificatio eius. ⁊ hec tangit᷑ ab apľo cū ait. Vt illam ſanctificaret. gl. iuſtā bone vite. Secūda eſt finis vltim⁹ q̄ expectat᷑ in alia vita: ad quē perducenda eſt eccľia qn̄ introducet᷑ in thalamū ſponſi: que eſt adeptio ſupne beatitudinis. Et hanc cām tangit apľs in v̄bis ſuperiorib⁹ vbi ait. Vt exhiberet ipſe ſibi eā glorioſam. glo. in aīa ⁊ in corpore rutilātē geminata ſtola decoratā. Cauſa vero formalis eſt vnitas corporis miſtici cum xp̄o. Et hanc tangit apľus cū ait. Erunt duo in carne vna. ſacramentū hoc magnū eſt in xp̄o ⁊ in eccľia. q: vt ait glo. Coniugalis copula ſignū eſt ſpūalis vnitat̄ xp̄i ⁊ eccleſie. Et ita patet q̄ plene beatiſſimus apľs in auctoritate predicta quadruplicē cauſaz eccleſie deſcribat. Et hoc tantū a nobis dictum ſit vt q̄d nois ⁊ q̄d rei ipſi⁹ eccľie. Ex q̄b⁹ apte cōfutat᷑ hereticoꝝ ſtulticia q̄ cōgregationes ſuas eccleſias vocant: cū magis ſynagoga ſathane dicēde ſint. ſm̄ illđ Eccľi.xxi. Stuppa collecta ſynagoga peccantium.

Capitulum.ij. de varia acceptione hui⁹ nois eccľia. Caplm. II

Eccleſia varie accipitur

Quoniā varijs ⁊ diuerſis modis nomē eccľie tam in ſacra ſcriptura q̄ apđ ſacros canones legim⁹ accipi. Vt manifeſtius fiat ſub qua ſignificatione de eccľia ſum⁹ locuturi oportunū nobis viſuz eſt in hoc ꝑncipio varietatē acceptōnis illi⁹ premittere. Pro quo ſciēduz q̄ eccľie nomē aliqn̄ capit᷑ ꝓ domo materiali diuinis laudib⁹ ⁊ orationi dedicata illo genere locutiōis quo cōtinens nomen ſolet accipere cōtentū. ſicut vas argenteū vel aureū vel de alio metallo in quo xp̄i ſanguis cōtinet᷑ noiat᷑ calix ſanguinis xp̄i. Et dom⁹ in q̄bus ſcholares ad audiendā doctrinā ⁊ doctores ad docēdū cōueniūt: ſchole nominant᷑. Sic pari modo locus in quo fit cōgregatio ⁊ conuocatio fideliū ad aliq̄ diuina opera ꝯſūmāda cōmunit᷑ ⁊ rōnabilit᷑ vocat᷑ eccleſia. qđ triplici rōne cōuenire oſtēdit᷑. Primo q: in tali domo fit fidelium cōuocatio ad audiēdā fidei doctrinā. Vn̄ pro hac cauſa cōſtitutus ē beatiſſimo petro locus. ſ. cathedra in antiochia. Unde de eo cantat᷑ illud pſ̄.xvi. Exaltent eū in eccľia plebis: ⁊ in cathedra ſenioꝝ laudent eum. Et de xp̄o dr̄ Luc̄.xviij. Et erat quotidie docēs in tēplo. Secūdo loc⁹ ille rōnabilit᷑ dr̄ eccľia: q: ibi fit cōgregatio ⁊ conuentio fideliū ad orādū ⁊ bn̄dicendū deū: atq̄ ad impetrādū diuinitat̄ auxiliū. Vn̄ Judith. vi. Cōuocat⁹ oīs ppľus ꝑ totā noctē intra eccleſiā orauerūt petētes auxiliū a deo. Et. i. ad Coꝝ.xi. dicit apľs. An eccľiam dei cōtemnit̄. glo. i. domū orōnis. Tertio loc⁹ ille materialis merito eccľia dr̄: q: in ea fideles ꝯgregant᷑ ad offerenda ſacrificia deo ⁊ ſuſcipiēda diuina ſacramēta q̄bus ipſa format᷑ ⁊ decoratur eccľia. Vn̄ Deutero.xij. dicit ita dn̄s. Ad locum quē elegerit dn̄s deus noſter de cūctis tribub⁹ veſtris vt ponat nomē ſuū ibi ⁊ habitet in eo venietis ⁊ offeret̄ in loco illo holocauſta ⁊ victimas veſtras decimas ⁊ ꝑmitias manuum veſtrarū ⁊ vota atq̄ donaria. Et idem in.c.xvi.

Secūdo nomē eccľie inuenit᷑ accipi ꝓ vniuerſitate oim̄ fideliū tam viatoꝝ q̄ cōprehēſo

rum hoīz.ſ.⁊ angeloꝝ. De quo apl's ad Eph.i. de xp̄o loq̄ns inq̄t. Ip̄m dedit caput ſup oēm eccl'iam.glo.q̄ in celo ⁊ q̄ in terra ē. Tertio accipit̄ ꝓ vniuerſitate fideliū hoīm tantū. ſicut ad Ephe.v.vbi apl's ita loq̄tur.Chriſt⁹ caput eccleſie eſt ipſe ſaluator corporis eius. Et.ī. Xp̄s dilexit eccleſiā ⁊ tradidit ſemetipſum ꝓ ea. Planū eſt aūt ꝙ xp̄s nō eſt mortuus ꝓ angelis:ſed ꝓ hominibus q̄bus in ſalutē nat⁹ eſt.

Luce.ij.

Qđ manifeſte innuit angelus q̄ ad paſtores loquēs ait. Ecce euāgelizo vobis gaudiū magnū qđ erit om̄i populo: q2 natus ē vobis hodie ſaluator q̄ eſt xp̄us dn̄s in ciuitate dauid.

Ps̄.xxi.

Quarto legit̄ eccleſia aſſumi ꝓ vniuerſitate oīum fideliū viatoꝝ.ſicut in ps̄. Erit apud te laus mea in eccleſia magna.glo. in toto orbe.non modo in africa vt aiunt donatiſte. Et Aug.ſup eodē.Eccleſia magna q̄d eſt fratres nunq̄d exigua pars orbis terrarū eccleſia magna eſt? An eccleſia magna totus orbis eſt?

Quinto accipit̄ eccl'ia ꝓ vniuerſitate vni⁹ ꝓuincie aut vni⁹ familie. Sicut ad Ro. vlti. Salutat vos Gaius hoſpes meus ⁊ vniuerſa eccleſia.glo.ꝓuincie vnde gaius erat. Itē.ij. ad Cor.i. Paulus eccleſie dei q̄ eſt corinthij id eſt om̄ib⁹ fratribus eccleſie corinthie. hoc modo diſtinguim⁹ eccleſiā romanā:eccleſiam toletanā:eccleſiā gallicanam: ⁊ germanicam.

Sexto eccleſia accipit̄ ꝓ vniuerſitate fideliuz habētiū fidē charitate formatā.ſicut Sapiētie.iij. Filij ſapiētie eccleſia iuſtoꝝ ⁊ natio eoꝝ obediētia ⁊ dilectio. Septimo aliq̄ per eccleſiā accipiūt predeſtinatoꝝ ſiue electoruz tātū vniuerſitatē inducētes ꝓ ſe illđ.i.Thi.ij. Nouit dn̄s q̄ ſunt ei⁹. vbi glo.ita dicit. Quos preſciuit futuros conformes fieri imagini filij ſui.i.predeſtinauit:vocauit:iuſtificauit:⁊ glorificauit. Seq̄tur numerus taliū eſt hortus cōcluſus:fons ſignat⁹:pute⁹ aq̄ viue: paradiſus cū pomoꝝ fructibus. Octauo eccl'ia accipit̄ ꝓ preſidētibus tātū in eccleſia. ſicut Math. xviij.vbi dr̄. Si peccauerit in te frat̄ tuus ⁊c̄. dic eccleſie.glo.criſoſtomi.id eſt his q̄ preſunt. Hoc modo accipitur in.ca.ſi peccauerit.i.q.i. vbi glo.ſup illud dic eccleſie:exponit.i. ſacerdoti. Nono eccleſia accipit̄ ꝓ ſubditis tātū alicui⁹ p̄lati.ſicut Act.xij.vbi habet̄. Oratio aūt fiebat ab eccl'ia ſine intermiſſione ad deū ꝓ eo.ſ.petro q̄ eccl'ie p̄lat⁹ erat. Item Act.xx. Paulus maiorib⁹ eccleſie epheſi inq̄t. Attendite vobis ⁊ vniuerſo gregi in quo poſuit vos ſp̄uſſanctus regere eccleſiā ſuam. Decimo ſumitur eccleſia ꝓ maioribus ⁊ potiorib⁹ in eccleſia ſiue ſint eccl'iaſtici ſiue laici.ſicut ſumit̄ iij. Regū.x.vbi dr̄. Conuertit rex faciē ſuā ⁊ benedixit om̄i eccl'ie iſrael. vbi eccleſia nō ꝓ vniuerſo iſrael accipit̄:cū tot⁹ ppl'us ibi p̄ſens nō fuerit:ſed vt ex p̄ncipio capituli colligit̄ ꝓ maiorib⁹ natu ⁊ p̄ncipib⁹ tribuū q̄ tunc ibi ꝯgregati erāt. Pari modo accipit̄.i. Paralyp.xxix vbi dr̄. Locutus eſt Dauid rex ad oēm eccl'iaz ibi tamē tātū primates tribuū cōuenerāt. Itē hoc modo accipit̄ eccleſia ad Ephe.iij.vbi dr̄. Vt innoteſcat p̄ncipib⁹ ⁊ poteſtatib⁹ celeſtibus ꝑ eccleſiā.glo.i. per apl'os in eccl'ia p̄dicātes. Undecimo eccleſia accipit̄ ꝓ ꝑſonis minorib⁹ ſiue inferioris grad⁹ in eccleſia. ſicut ē illud Act.xv. Suſcepti ſūt ab eccl'ia ⁊ ab apoſtolis ⁊ a ſeniorib⁹. Et iterū in eodē. Placuit apl'is ⁊ ſeniorib⁹ cū om̄i eccleſia eligere viros ex eis. vbi glo.interli.inq̄t. Pret̄ apl'os ⁊ ſeniores. Duodecimo eccleſia accipit̄ ꝓ ſolis eccleſiaſticis viris ſiue ꝓ ſolis cleric̄.ſicut.lxiij.diſt. ca.i.vbi dr̄. Nr̄ quiſq̄s ſecularium p̄ncipū vel potentū vel alteri⁹ dignitat̄ laicus aduerſus cōmunē ac ꝯſonantē atq3 canonicā electionē eccleſiaſtici regiminis agere attentauerit anathema ſit donec obediat ⁊ ꝯſentiat quicq̄d eccleſia de ordinatōe ac electōe ꝓprij preſulis ſe velle mōſtrauerit. Decimotertio eccl'ia accipitur magis ſtricte nō ꝓ om̄ibus cleric̄ ſed ꝓ maiori parte clericoꝝ. ꝓbat̄ in.ca.apl'ica.lvi. diſt.vbi dr̄.ꝙ q̄ ab eccl'ia electus ē ſi altero dignior inuētus fuerit ⁊ canonice elect⁹ ꝯſecret̄ vbi glo.inq̄t. Hic accipit̄ eccl'ia ꝓ maiori pre eligētiū. Decimoq̄rto accipit̄ eccl'ia ſtricti⁹ ꝓ ſolis canonic̄ matricis eccleſie. ⁊ ſic ſumit̄ extra de ver.ſig.c.cū clerici.vbi dr̄ ꝙ cū q̄s preſtat iuramētū fidelitat̄ alicui eccleſie:nō intelligit̄ totus clerus illi⁹ dioceſis:ſꝫ tātū ep̄s ⁊ canonici matric̄ eccleſie:q̄ vacāte ſede ſūt eccleſia hoc modo dicta.ſicut ex eodē.c.colligitur.

Decimoq̄nto eccleſia accipit̄ ꝓ forma alicuius ſacramēti eccleſie. ſicut ē illud Aug. in li. ſentētiarū ꝓſperi.⁊ habet̄.i.q.i.in.c.extra.vbi dicit̄.Extra catholicā eccleſiā nō eſt loc⁹ veri ſacrificij.glo.i.extra formā eccl'ie. Et hoc modo etiā ponit ſanct⁹ Tho. verbū eccl'ia in.iiij. ſentētiarū.di.xiij. Decimoſexto nomē eccl'ie aliq̄n ſumit̄ ꝓ auctoritate.ſicut in.c.quodcūq3 xxiiij.q.i.vbi dr̄.Si hoc verbū.ſ.quodcūq3 ligaueris tātū petro dictū ē nō hoc fecit eccleſia. glo.archi.i.auctoritas eccl'ie. Nos v̄o de hac tam varia acceptōne nominis eccl'ie ſub ea ſola rōne de eccl'ia in ſeq̄ntib⁹ agem⁹ qua eccl'ia collectio ſiue vniuerſitas dicit̄ fideliū:ſicut in ſequēti capitulo tangemus.

Capitulum.iij. ſub qua ſignificatiōe de eccleſia habendus ſit ſermo in cōſequentibus: vbi declaratur ꝙ in eccleſia ſint boni ⁊ mali ſimul permixti.

Cap. III Eccleſia quō in hoc ope accipiet

Um aūt de ecclesia vniuersali ꝛ ƀm cōditionem presentis status loq̄ ꝓpo ſuerim⁹: q̄ꝛ loq̄ de ea ꝛ eius mē bris ƀm conditionē status futuri ſupgreditur intellectus noſtri virtutē cū ſoli deo cognit⁹ ſit numerus electoꝝ in ſupna felicitate locandus. Eccleſiā in ea ſignificatōe impſentiaruꝫ accipim⁹ ƀm quā eccl̄ia catholicoꝝ collectio ſiue fideliū vniuerſitas deſcribit. ffideliū di co: ſiue ſint ꝑdeſtinati ſiue nō: ſiue in charitate exiſtant ſiue non: dū tn̄ catholicā fidē teneant integrā ꝛ paſtoris ſui cenſura ab eccleſia nō ſint ꝑciſi. Hic aūt modus acceptiōis vniuerſalis eccleſie ē cōuenietioꝛ q̄ mod⁹ ille ſub quo q̄daꝫ errātes dogmatizarūt: q̄ ſctā ꝛ vniuerſalis eccleſia dicēda ſit tm̄ vniuerſitas predeſtinatoꝝ ſiue charitatē habētiū. Cuius conuenientie ratio mltiplex aſſignari pōt. Pmō q̄ꝛ hic modus accipiēdi eccleſiā vniuerſalē: vt. ſ. dicat collectionē ſiue vniuerſitatē fideliū ſiue bonoꝝ ſiue maloꝝ: eſt magis ꝯformis ſacre ſcripture ꝛ ſctōꝝ patrū dict̄. in cuius clariſſimuꝫ argumētū xp̄s in euāgelio ſctām vniuerſalē eccleſiā mult̄ legit̄ cōparaſſe rebus q̄ mixturam maloꝝ cū bonis ſimul patiunt̄. de q̄b⁹ exēpla pauca ꝓferamus in mediū. ait em̄ Mathꝰ. xiij Simile ē regnū celoꝝ ſagene miſſe in mari: et ex omi gn̄e piſciū ꝯgregāti. Sup quo dic̄ btūs Greg. i homel. Sctā eccleſia cōparat̄ ſagene miſſe i mari ꝛ ex oī gn̄e piſciū ꝯgregāti: q̄ꝛ nūc bonos maloſq̄ cōiter q̄ſi pmixtos piſces fidei ſagena ꝯtinet. ƀ littus ſctē eccleſie. i. finis indicat ſagena q̄d trahat. Itē idē Greg. in alia homel. Boni ſoli nuſq̄ ſūt niſi i celo: ꝛ mali ſoli nuſq̄ ſūt niſi i inferno. hec aūt vita q̄ int̄ celum ꝛ infernuꝫ ſita ē: ſic in medio ſubſiſtit ita vtrarūq̄ partiuꝫ ciues cōiter recipit. quos tn̄ ſctā eccl̄ia ꝛ nūc indiſticte ſuſcipit ꝛ poſtmodū in egreſſione diſcernit. hec Greg. et habet̄ xxiij. q. iiij. c. hec aūt vita. Itē in eodē. c. euāgelij xp̄s eccleſiā cōparat agro: in q̄ ſimul cū bono ſemie inuēta ſūt orta ʒizania. ꝛ Mathꝰ. iij. Aree ea rōne eccl̄ia legit̄ cōparata. q̄ꝛ queadmodū in area ſimul cū granis palee pmiſcent̄ ita in vniuerſali eccl̄ia mali cū bonis ſimul cōtinent̄. vn̄ btūs Aug. ꝯ fide ad petrū. c. iiij. ita dic̄. ffirmiſſime tene ꝛ nullaten⁹ dubites areā dei eē eccleſiā catholicā ꝛ intra eā vſq̄ in finē ſeculi frumēto paleas ꝯtineri: hoc ē bonis malos ſacramētoꝝ cōione miſceri ꝛ in oi ꝓfeſſione ſiue clericoꝝ ſiue monachoꝝ ſiue laicoꝝ eē bonos ſimul ꝛ malos. hec Aug. Preterea hac de cauſa eccl̄ia ſctā ꝛ vl̄is a xp̄o legit̄ cōparata decē v̄ginib⁹ q̄rū q̄nq̄ erāt fatue ꝛ q̄nq̄ prudētes. Mathꝰ. xxv. ſup q̄ ait btūs Greg. Preſens eccl̄ia regnū celoꝝ dr̄. ꝛ q̄ꝛ ex vtroq̄ ſexu multiplicit̄ colligit̄ ſctā eccl̄ia decē v̄ginibus ſilis denūciat̄. in q̄ q̄ꝛ mali cū bonis ꝛ reprobi cū elect̄ ſūt admixti recte v̄ginibus prudētib⁹ ꝛ fatuis ſimilis ꝓhibet̄. hec Greg. Hac inſup rōne figurata dr̄ eccl̄ia ꝑ archā noe: in q̄ immūtia cū mūtibus ꝛ mūda cū imūdis aīalia locata ſimul fuiſſe legunt̄. vbi glo ſup Gen̄. c. vij. ita inq̄t. Q̄ cūcta aīaliū gn̄a includunt̄ in archa ſignificat q̄ ex oībus gētibus ꝛ natōibus ꝯgregat̄ eccl̄ia. ſic̄ in diſco petri mūda ꝛ imunda ſūt aīalia: ſic i eccl̄ie ſacramētis verſant̄ boni ꝛ mali. Et ſub illo verbo emiſit colūbā poſt coruū. ita ſubiūgit. Archa ꝯtinet coruū ꝛ colūbam: ita eccleſia bonos ꝛ malos. Secūda rō ꝯuenietie ē q̄ꝛ huic modo acceptōis nomis eccleſie magis ꝯuenit rō vl̄is ꝛ catholice diſcretionis: q̄m̄ ambitu vniuerſalitat̄ ſue plures q̄ ceteri modi ꝯtinet: imo oēs alij modi acceptōis nois eccl̄ie ſunt tanq̄ partes eius. ſic̄ em̄ apō ciuilitatē ſecularē intra ambitū toti⁹ reipubli. vna multitudo pars alterius ē. ſic̄ multitudo domeſtica pars mltitudinis ciuilis. vt. i. Politicoꝝ deducit̄. ꝛ ciuilis multitudo pars multitudinis regni: cui⁹ ambitu oīa icludunt̄. Ita apud rēpu. religionis xp̄iane ſub hac amplitudine nois eccl̄ie ƀm quā dic̄ vniuerſitatē oīm q̄ in catholica fide ꝛ ſacramētoꝝ ſocietate cōueniūt cōphēdūt̄ oēs modi alij ƀm quos particularius nomē eccl̄ie accipit̄. ꝛ ita huic modo acceptōis eccl̄ie nomē ꝛ rō vl̄is ꝛ catholice diſcretōis plenius ꝯuenit. Tertia rō cōuenietie ē q̄m̄ ex hoc amplioꝛ ꝛ extēſioꝛ manifeſtat̄ eſſentia ppl̄i dei: q̄m̄ in gloriā ipſius dei cedit ƀm illud Prouerb. xiiij. In multitudine populi dignitas regis: ꝛ in paucitate plebis ignominia ꝑncipis. dr̄ aūt Baruch. iij. O iſrl̄ q̄ magna ē domus dn̄i ꝛ ingēs locus poſſeſſionis eius. De hac aūt ampliſſima multitudine populi dei ita dn̄s abrahe loq̄tur Gen̄. xiij. ffaciam ſemē tuū ſic̄ puluerē terre. ꝛ. j. c. xv. dicit Suſpice celū ꝛ nūera ſtellas celi ſi potes: ꝛ dixit ei. Sic erit ſemē tuū. glo. i. ppl̄s xp̄ian⁹: cuius pat̄ futur⁹ es i fide. vbi ſemē abrahe cōparatur nūc arene maris ꝑpt̄ carnales ꝛ aridos ꝛ a bonis opib⁹ infecūdos. nūc aūt ſtellis celi ꝑpt̄ eos q̄ velut ſtelle v̄tutibus fulgēt. vt dic̄ glo. Hec aūt xp̄iani ppl̄i amplitudo eſſe nota nō poſſet ſi ſctā ꝛ vl̄is eccl̄ia vniuerſitas tm̄ ꝑdeſtinatoꝝ aut collectio tm̄ i charitate exiſtētiū cēſeret̄. cult⁹ nāq̄ xp̄iane religionis ꝛ ipi⁹ catholice fidei ſacr̄m in q̄ catholica ſocietas ꝯuenit plus hꝫ noticie ꝛ experiētie apud nos

Parte. ij.

ꝙ ſcͥptura p̄deſtinatōis ⁊ etiaꝫ ꝙ ſtatus chari-
tatis. Nō ei nob̄ ita datū ē cognoſcere aliquē
eſſe p̄deſtinatū aut charitate xp̄o ꝯiunctū ſic̄
nobis ꝯceſſuꝫ ē cognoſcere ſi q̄s ſit de religiōe
xp̄iana. vñ Augu. li. de bap. ⁊ habet̄ de ꝯſe. di.
iiij. ca. Eſt vnitas eccl̄ie que late ptꝫ in ſacroꝝ
videlicet ſocietate ⁊ cōmunione q̄ amplectit̄
cū granis etiā paleas. vbi glo. inq̄t. Eſt vni
tas q̄ late pꝫ: ꝫ eccleſie vnitas q̄ eſt i fidei cha-
ritate nō ita late paret: ꝫ hec amplectit̄ ſolos
bonos ꝫ ſ̄m vnitatē ſacramentoꝝ etiā malos
hec glo. Quarta rō q̄m ꝑ hoc cognoſcit vnuſ
quiſq; ſi ad eccleſiā pertineat an nō: in quo nō
parū ꝯſolatōnis accreſcit fidelibus poſſe h̄re
noticiā apđ ſe vnūquēq; ſi ad eccleſiā xp̄i pti-
neat. Scit em̄ vnuſq̄ſq; ⁊ cognoſcit veracit̄ ſi
fidē habeat an nō. qđ de p̄deſtinatiōe aut cha
ritat̄ ſtatu minime ꝯceſſuꝫ eſt cognoſcere. dic̄
em̄ Aug. Nihil ē hoī certius fide ſua q̄ credit̄
qđ lōgiſſimuꝫ eſt a ſenſu. Itē Aug. in li. de tri.
⁊ ponit̄ a magr̄o in. iij. ſentē. di. xxiij. Fidē inq̄t
ſuā videt q̄ſq; in corde ſuo ſi credit vel nō eē ſi
nō credit. nō ſicut corpa q̄ videmus oculis cor-
poreis vel ꝑ ipſoꝝ imagines. nec ſic̄ aīam quā
cōijcimus ex motib⁹ corꝑis. nō ſic videt̄ fides
in corde in quo ē ab eo cuius ē: ꝫ eā tenem⁹ cer
tiſſima ſciētia. hec ille. et ſctūs Tho. in. iij. ſuo
ſuꝑ eodē paſſu magr̄i. Dicit aliud eſſe de chari
tate ⁊ de fide: q̄m habēs fidē ſcire pōt ſe h̄re il
lam: qđ nō ꝯtingit de charitate q̄ ex re notū ⁊
ꝑſpicuū fit vnicuiq; ſi ipē ad eccleſiā vniuerſa
lem ptineat qđ ad p̄grandē dignitatē ⁊ gr̄am
ſingularē habēdū ē a fidelib⁹. Quinta rō cō
ueniētie ē: q̄m ꝑ modū p̄dictū acceptōis noīs
eccleſie pax ⁊ ꝯcordia maior ſerua[ ] i pp̄lo dei.
Si em̄ ſoli p̄deſtinati ⁊ in xp̄i charitate exiſtē
tes ad eccleſiā ptinere dicerēt: cū ignotū eſſet
q̄ tales forēt. nō dubiū q̄n int̄ fideles m̄lta ſciſ
mata ⁊ ſciſſure plurime orirent̄: ſic̄ experiētia
cognouim⁹ eo tp̄e q̄ dogma h̄ peſtiferū a q̄buſ
dā hereticꝭ dogmatizatū ē. q̄re dn̄s ait diſcipul̄
nō eſſe eradicādā zizaniā: ꝫ vſq; ad meſſis tp̄s
cū tritico ꝑmittēdā. Mat. xiij. Et aug. ſuꝑ pſ̄
cxix. tractās illđ. Cū his q̄ oderūt. dic̄ ſic. Qui
ſūt q̄ oderūt pacē? Qui ꝯciderūt vnitatē. Si
em̄ pacē n̄ odiſſēt i vnitate ꝑmāſiſſēt. Et. j. ca
tholica vox dic̄. Nō ē dimittēda vnitas: nō ē
p̄ſcidēda eccl̄a dei. iudicabit de⁹ đ bō is ⁊ mal̄
poſtea. Si nūc mali a bonis ſeꝑari nō poſſunt
ferēdi ſūt ad tp̄s. Mali i area nobiſcū eē p̄nt
in horreo eſſe nō p̄nt. Et forte q̄ hodie mali ap
parēt cras boni erūt. ⁊ q̄ hodie de bonitate ſu
perbiūt cras mali iuenient̄. hec ille. ⁊ Aug. in
li. de bap. ⁊ habet̄ in. c. quāt⁹. xxiij. q. iiij. ita dic̄
Quāt⁹ arrogātie tumor ē: ꝙ̄ta hūilitat̄ ⁊ leui-
tatis obliuio: ⁊ arrogantie ꝙ̄ta iactatio vt q̄s
ſe poſſe facere credat: qđ neq; ap̄lis cōceſſerit
dn̄s: vt zizaniā videlꝫ a frumēto putet ſe poſſe
diſcernere. Sexta rō eſt q̄m ex h̄ p̄ncipat⁹ ec
cleſie magꝭ firmat̄ in mētib⁹ fideliū ⁊ roborat̄
plane ſi ſoli p̄deſtinati ad eccleſiā dei cēſerēt̄
ptinere credētib⁹ homib⁹ p̄ncipatū eccl̄ie tm̄
his q̄ de eccl̄ia ſūt ꝯuenire: nulla haberet̄ apđ
fideles certitudo p̄latiōis: niſi ſuꝑ h̄ reuelatio
fieret ſingularis: q̄ incertitudo aut dubietas
nullo modo habēda eſt circa p̄ncipatū ⁊ pote
ſtatē eccl̄ie: q̄ veluti clariſſima ciuitas ſuꝑ mō
tem poſita refulget vniuerſis. Math. v. Ad
qđ optime facere videt̄ illud Hiero. qđ habet̄
xxiiij. q. i. c. oib⁹. vbi ſic di. Omib⁹ ꝯſideratꝭ pu
to me nō temere dicere alios ita eſſe in domo
dei vt ipi etiā ſint dom⁹ dei: que dom⁹ etiā cla
ues accepit atq; poteſtatē ſoluēdi ⁊ ligandi. h̄
ibi. Sane ſi eccl̄ia in ſolis p̄deſtinatꝭ ꝯſiſteret:
eadē incertitudine vacillaret pōtificiū clauiū
eccleſie: q̄ apđ nos infirma ē certitudo p̄deſti
natoꝝ. merito g̃ vniuerſitas fideliuꝫ ſine alia
limitatōe aut determiātōe nomē ⁊ rōnē obti-
nuit vl̄is eccl̄ie: lꝫ etiā alijs modis vt dictū ē;
min⁹ tn̄ vniuerſalit̄ eccl̄ia accipit̄. Ex hoc etiā
manifeſtiſſimuꝫ reddit̄ ꝙ rōnabilit̄ dānat⁹ ſit
error dicētiū. ꝙ ſctā ⁊ vniuerſalis eccl̄ia ſit tā-
tum p̄deſtinatoꝝ ſiue electoꝝ vniuerſitas.

Capitulum. iiij. in quo ponunt̄ obiectiones alique contra illud qđ dictum eſt ꝙ in ſctā et vl̄i eccleſia boni contineantur ſimul ⁊ mali.

v

Idebit̄ fortaſ- Cap. IIII
ſis aliq̄b⁹ ꝙ ſctā ⁊ vl̄is eccl̄ia nō
ſit dicēda q̄ bonos ſimul ⁊ ma-
los ꝯtineat ꝫ q̄ bonos tm̄: qđ m̄ltiplicit̄ argui
tur. Prio ex illo qđ de eccl̄ia ſctā ⁊ vniuerſali Argumētum pri mū cui⁹ et ſequen tium ſolutōes habētur ca. v.
habet̄ Cant. iiij. Hort⁹ ꝯcluſ⁹: fons ſignat⁹: pu
teus aq̄rū viuētiū: qđ ꝟbū Aug. li. v. cōtra do
natiſtas dic̄. Nō audeo intelligere niſi i ſctis
⁊ iuſtis: nō in auaris: nō in fraudulētis rapto
rib⁹ ⁊ ebrioſis. g̃ videt̄ ꝙ ſctā ⁊ vl̄is eccleſia ſo
los iuſtos ⁊ ſctos ꝯtineat. Secūdo idē argui Secundum
tur ex illo Cant. in eodē. c. qđ ſpōſ⁹ ad ſpōſā lo
quit̄. i. xp̄s ad eccleſiā. Tota pulchra es amica
mea ⁊ macula nō ē in te. Planū ē aūt ꝙ ſi ſctā
⁊ vl̄is eccleſia tota pulchra ⁊ ſine macula ē: ꝙ
nō habebit turpes ⁊ deformes morib⁹ ⁊ pctōꝝ
ſordib⁹ maculatos admixtos cū bonis q̄ deco
re ꝟtutū ſpecioſi refulgēt. Tertio idē arguit̄ Tertium
ex illo ap̄li ad Eph. v. Xp̄s dilexit eccleſiam ⁊
tradidit ſemetip̄m ꝓ ea vt illā ſctificaret. ſeq̄t̄
vt exhiberet eā nō habentē maculā neq; rugā
nec aliq̄d hm̄oi. Haberet aūt maculā ⁊ rugā ſi
malos ſimul cū bonis admixtos hēret. Quar Quartum
to oñdit̄ ex illo: ꝙ vt inq̄t Aug. Archa dn̄i q̄ ec

leſiā ſignificabat de lignis ſetbin:q̄ ſūt impu
tribilia ⁊ albe ſpine ſimilia facta eſt. vñ videt̃
ꝙ etiā eccl'ia in ſolis ſctis cōſiſtat ⁊ nō in oib⁹
Quintum fidelibus generalit̃. Quinto arguit̃ ex eo qḋ
in ſymbolo patres ſcti dixerūt ꝙ eccleſia ſctā
ſit. ſi aūt eccleſia ſctā eſt: ⁊ ſanctitas teſte Dio
nyſio. xij. c. de diuinis nominibus. ſit ab omī im
mūdicia libera ⁊ perfecta ⁊ omino imaculata
mūdicia: nō videt̃ ꝙ eccleſia ſctā veracit̃ dici
poſſit: que malos tot pctōꝝ maculis deturpa
Sextum tos ꝯtineat. Sexto arguitur ex illo Hiero. in
cōmētario ſuo ſup epiſtolā pauli ad Eph̄. qui
tractās illud. Eccleſia ſubiecta ē xp̄o: dic̄. Ec
cleſia xp̄i glorioſa ē nō habēs maculā neqꝫ ru
gam: nec q̄d iſti⁹ modi. q̄ ergo pctōꝝ ē ⁊ aliqua
ſorde maculat⁹ de eccleſia xp̄i nō pōt appella
ri nec xp̄o ſubiect⁹ dici. de pe. diſt. i. §. eccleſia.
Septimum Septio arguit̃ auctoritate bti Aug. in li. iiij.
cōtra donatiſtas qui de malis loq̄ns q̄ ſeculo
v̄bis ⁊ nō fact̃ renūciāt: inq̄t. Nec iſti eccleſie
deuoti ſūt q̄ vident̃ eſſe int⁹: ⁊ ꝯtra xp̄m viuūt
id eſt ꝯtra naturā xp̄i faciūt nec omino ad illā
eccleſiā ptinere iudicādi ſunt quā ſibi ip̄e mū
dat lauacro aque vite in v̄bo vt exhibeat ſibi
glorioſā nō habētē maculā aut rugā aut aliq̄d
Octauum huiuſmodi. Ultimo arguit̃ ex illo apl'i. ij. ad
Coꝝ. vi. Que cōuētio lucis ad tenebras. Cuꝫ
autē mali tenebre eſſe dicant̃: boni v̄o lux. ſm
illōd ad Eph̄. v. Erat̃ aliq̄n tenebre: nūc aūt lux
ī dño. ḡ videt̃ ꝙ boni ⁊ mali ſimul nō ſūt cēſen
di nec ī vnitate ſctē ⁊ vl'is eccl'ie cōphēdēdi.

Capitulū v Capitulum. v. in quo aſſignata differentia qua fide
les iuſti in eccleſia ⁊ fideles peccatores eſſe dicant̃:
reſpondetur ad obiectiones factas.

q

Uia de hac re
opitulāte deo pleni⁹ locuturi
ſum⁹ in ſeq̄ntib⁹: cū de eccleſia
ſub noīe ⁊ rōne corporis ⁊ ei⁹
mēbris agem⁹: breuit̃ nūc ad iſta rn̄dentes di
cim⁹ ꝙ mod⁹ cōuenientiſſim⁹ accipiēdi nomen
eccleſie ē ſicut dictū ē ꝙ ſctā ⁊ vniuerſalis ec
cleſia dr̄: collectio ſiue vniuerſitas gn̄alit̃ oim
fideliū: qḋ tā ex euāgelica doctrina ꝙ rōe mul
tiplici in ſupiori. c. mōſtratū eſt. Dicit etiā Ra
ban⁹ de inſtitut̃ clericoꝝ. ca. i. Eccleſia dei ca
tholica. i. vniuerſalis q̄ p totū mūdū dilatata
diffundit̃ xp̄i noīs nobilitate glorificat̃. Ois
eñ homo qui recte fidei exiſtit particeps ⁊ ſa
cro baptiſmate regn̄at̃: a xp̄o xp̄ian⁹ vocat̃: et
dei p̄ris ac eccleſie m̄ris eē noſcit̃ fili⁹. Eccl'ia
grecū ē q̄ in latinū vertit̃ vocatio ſiue cōuēt⁹:
Differētie bonoꝝ ⁊ maloꝝ exiſtētiū in eccleſia. eo ꝙ oēs ad ſe vocat. hec ille. Et tñ ꝓ amplio
ri intelligētia dictoꝝ ⁊ ꝑ ſolutōe argumētoꝝ
factoꝝ notādū ꝙ lꝫ in ſctā ⁊ vniuerſali eccle
ſia boni ⁊ mali fideles ſimul ꝑmixti ꝯtineri di
cant̃. differunt̃ tñ hi ⁊ illi: qm̄ cū eccleſia colle
ctio ſiue vniuerſitas ſit fideliū in. vni⁹ veri dei
cultu: vni⁹ fidei ꝓfeſſione cōuenientiū: tamē
quis verius ⁊ pfectius ad eccleſiā ſanctā taꝙ
ei⁹ fili⁹ aut mēbrū iudicat̃ ptinere: ꝙtomagis
⁊ pfecti⁹ vnitate ⁊ cōione ſctē eccleſie dei par
ticipat. Hec autē vnitas maxime fidei ſpei ⁊
charitat̃ integritate pficit̃. vt ait Aug. ⁊ colli
gitur ex. c. nuptiarū. xxvij. q. i. Hinc ē ꝙ boni ⁊
iuſti fideles q̄ nō ſoluꝫ in vnitate fidei ſ; inſup
in vnitate dilectiōis ⁊ charitat̃ que ē vinculū
pſectionis. ad Colo. iij. vniunt̃ eccleſie multo
differēti⁹ ⁊ nobili⁹ ad eccleſiā iudicant̃ ptine
re ꝙ fideles pctōres: q̄ in vnitate fidei tm̄ ⁊ cō
munione q̄dā exteriori ſacramētoꝝ ceteris ſā
ctis fidelib⁹ cōicant: ꝙ vero differēter hi ⁊ illi
ad eccleſiā ptineāt: licet ſatis apte colligat̃ ex
parabola illa euāgelica apḋ Math. vbi xp̄s
ad areā dñicā bonos tanꝙ granū: malos vero
tanꝙ paleas ptinere declarat: alijs tñ vijs ſic
demōſtrare curabim⁹. Prio q̄dē cū fides ſine Pri'a differentia
operib⁹ mortua ſit. Jaco. ij. Cū fides aūt q̄ eſt
apud deū viua ſit ⁊ q̄ preciū habꝫ eſt fides q̄ ꝑ
dilectionē operat̃. ad Gala. v. Profecto q̄ in
eccleſia ꝯtinent̃ ꝑ vnitatē fidei charitate for
mate ad ip̄am eccleſiā ptinēt tanꝙ lapides vi
ui ⁊ mēbra viuificata dei ſpū ex q̄b⁹ ipſa edifi
ciū ſpūalis corpꝭ eccleſie ſtatura ꝯſurgit. Un
Hiero. ⁊ habet̃ in. c. omib⁹ ꝯſideraꝫ. xxiiij. q. i.
dicit ſic. Omnibus conſideratis puto me nō
temere dicere alios ita eſſe in domo domini
vt ip̄i ſint etiā eadē domus dñi que dicit̃ edifi
cari ſup petrā que vnica columba appellat̃ ⁊c̄
Fideles vero iniuſti ⁊ pctōres cū vita gr̄e ꝑua
ti ſint ⁊ a ſpū dei ſint alienati: in cōparatōe iu
ſtorum tanꝙ arida ⁊ mortua mēbra: ſiue tanꝙ
humores mali in eccleſia ſctā dei a ſanctis do
ctorib⁹ iudicant̃ contineri. vñ Aug. li. de bap.
⁊ habet̃ in ca. eſt vnitas. de conſe diſt. iiij. Eſt
vnitas eccleſie que late patet in ſacramētoꝝ
videlꝫ ſocietate ⁊ in cōione que complectitur
cū granis ⁊ paleas ⁊c̄. ſic ergo ſunt in eccleſia
homies mali vt in corpore humano humores
mali qui interdū exeunt de corpore. hec Aug.
Secūdo hec differētia colligit̃ ex eo: quia cū Secunda
fides charitate formata nō patiat̃ ſecū macu
lam aliquā damnabilis erroris aut criminis:
q: vniuerſa delicta operit charitas. Prouer. x.
Fides vero informis ſecū patiat̃ maculas aut
ſordes multoꝝ pctōꝝ. Hinc eſt ꝙ in illis q̄ ꝑ
fidem charitate formatā ad eccleſiā pertinēt
ſancta eccleſia dicitur formoſa: decora: ſpecio
ſa: ⁊ immaculata. In illis vero qui ꝑ vnitatē
tantū fidei in eccleſia eſſe perhibent̃: ipſa ec

cleſia in cōparatiōe ad primos magis fuſca et maculata pronunciat. vn̄ btūs Aug. tractās illō Cant. i. Nigra ſū ſic̄ tabernacula cedar ꝛ ſpecioſa ſū vt pelles ſalomōis dic̄ ſic. Utrūq; ſe eſſe dixit ꝑpt̄ vnitatē tēporalē intra vna retbia piſciū bonoꝝ ꝛ maloꝝ. Tabernacula em̄ cedar ad iſmaelē ꝑtinēt: q̄ nō erat heres cū filio libere. hec ille. Et. iij. de doctria xp̄iana ita dic̄. Nō em̄ ait fuſca ſui vt tabernacula cedar ꝛ ſpecioſa vt pelles ſalomonis. ꝛ Bernar. ſup Cant. ad id ꝓpoſitū ita inq̄t. Quāq̄ ſpōſā dixerim pfectā ſ ex pte: nō ex pte tabernaculoꝝ cedar. formoſa tn̄ ſiue i illa portiōe ſui q̄ iā brā regnat: ſiue etiā i illuſtribus viris quoꝝ i hac nocte ſua ſapiētia ꝛ ꝟtutib⁹ tāq̄ celū ſuis ſideribus adornat. ꝛ Aug. exponēs illō pſ. xxiij. Dn̄e dilexi decorē dom⁹ tue: dic̄. Domus dei eccleſia ē. adhuc hȝ malos: ſ decor dom⁹ dei i ſāctis ꝛ ecōuerſo. Eccl'ia em̄ rōe maloꝝ noiat ſpelūca latronū. vn̄ Orige. ꝛ habet in. ca. ꝛ hoc diximus. xvi. q. vij. Nūc aūt arbitror tēplū dei ex lapidibus viuis ꝯſtructū eccleſiā xp̄i. Sūt aūt multi i . a nō ſic̄ cōdecet ſpūalit̄ viuētes ſ ſm carnē militātes: q̄ domū orōnis ex lapidib⁹ viuis ꝯſtructā faciūt ſpelūcā eē latronuȝ actib⁹

Tertia ſuis. Tertio ex ſ differētia ꝓdicta colligit̄: q: cū vnitas fidei ſit vnitas impfecta: vnitas ꝟo q̄ ē p fidē charitate formatā ſit cōpleta: charitaſq; ipa ꝑncipiū ꝛ radix ſit meriti. dicēte aplo i. ad Coꝛ. xiij. Si habuero oēm fidē ita vt mōtes trāſferā ꝛc̄. charitatē aūt nō habuero nihil mihi ꝓdeſt. Illi q̄ in eccl'ia ꝑtinent p fidē ſolā informē ō eccl'ia i cōparatōe iuſtoꝝ q̄ſi nūero ſolo eē dicūt. q̄ ꝟo p vnitatē fidei: q̄ p dilectionem operat̄: in eccl'ia ſūt nūero ꝛ merito ad eccleſiā ꝑtinere iudicant. vn̄ Aug. ſup Job. tractans illō. Unus ex vobis ꝛc̄. dic̄ vn⁹ ex vobis nūero nō merito: vn⁹ ſpecie nō ꝟtute: cōmixtione corpali nō viculo ſpūali. carnis adiūctōe nō cordis: ſoci⁹ vnitate. ꝛ glo. mgr̄i ſup pſ. xxv de malis loq̄ns ita dic̄. Et ſi de nob iūt corpe nō mēte: nūero nō merito: noie nō numie. Quibus notat̄ dicēdū eſt ad rōnes factas i oppoſitū. Ad ꝑmā in q̄ dr̄ ꝙ eccl'ia ſctā ē hort⁹ ꝯcluſus ꝛc̄. Rn̄det ꝙ ſcp̄tura ſctā loq̄t ibi ō eccl'ia q̄ ad illos q̄ nūero ꝛ merito ſūt de eccl'ia: cuiuſmodi ſūt iuſti ꝛ ſcti. in iſtis plane ſctā eccl'ia ē hortus: q: cūcti gn̄is arboꝝ ꝟtutibus redolēs. Cōcluſus. i. claus⁹ diſcipline cuſtodia ꝯ hoſtiles incurſus demonū. Fons ē q: in illis diuine gr̄e aq̄s repleta ē. Fons ſignat⁹ dr̄: q: perēnis pute⁹ agrū viuētiū ꝑpt̄ ſctārū exuberātiā doctrinarū. iux̄ illō pſ. Fluminis imper⁹ letiſicat ciuitatē dei. Licȝ ḡ mat eccl'ia ſ modo in ſctis ſit. vt in. c. q̄rit̄. de ꝯſe. di. iiij. Nihilomin⁹ alij q̄

[Left margin: Job. vi. — Ad argumentum ꝑmū q̄rti capituli — Psal. xlv.]

integritatē catholice fidei habēt q̄ de ſe ſctā ꝛ imaculata ē ad eccl'iaȝ vniuerſalē ꝑtinere aliquo modo: lȝ nō ita ꝑncipalit̄ nō negāt̄ iuxta ea q̄ determiata ſūt in ſupioribus. Ad ſecūdā rōnē que ſumit̄ ex illo Tota pulchra es amica mea. Rn̄det ſic̄ ad ſupiorē rōnē ꝙ loq̄t̄ de his qui nūero ꝛ merito ſunt de eccl'ia ſine macula mortalis crimis. vt ait glo. Ad tertiā dicēdū ꝙ dictū apl'i nō intelligit̄ vniuerſalit̄ ō eccl'ia ſm pſentē ſtatū. Nā vt dic̄ Aug. li. de pfectōe iuſticie. Tūc eccl'ia erit ſine macula ꝛ ruga aut aliq̄ hmōi q̄n erit glorioſa. nō em̄ modo in tātis periculis: in tant̄ ſcādalis: i tāta pmixtiōe hoim peſſimoꝝ: ꝛ in tātis opprobrijs impioꝝ dicēdū eſt eā eē glorioſaȝ. ꝛ i li. ij. retractatōnū idē Aug. ad ꝓpoſitū noſtrū ita loq̄t̄. Ubicūq; aūt in libris cōmemoraui eccleſiā nō habentē maculā aut rugā: nō ſic accipiēdum ē q̄ſi ea ſic ſit: ſ q̄ preparat vt ſic ſit q̄n apparebit glīoſa. Nūc aūt ꝑpt̄ quaſdā ignorātias ꝛ infirmitates mēbroꝝ ſuoꝝ: habȝ vn̄ quotidie tota dicat dimitte nob debita nr̄a. hec Aug. Dicit̄ tn̄ iux̄ ea q̄ dicta ſūt i ſolutōe rōnū ꝑcedētiū ꝙ eccl'ia eſt ſine macula crimis ꝛ ruga duplicitat̄ i his q̄ in eccl'ia ſūt nūero ꝛ merito. Ad q̄rtā dicendū ꝙ eccleſia fuit figurata p archā dn̄i quo ad eos q̄ ſūt de eccl'ia nūero ꝛ merito ſic̄ dictū eſt.

Ad q̄ntā parit̄ dicēdū ꝙ eccl'ia vl'is ſctā ē in oibus q̄ de eccleſia ſūt nūero ꝛ merito: cuiuſmodi ſūt oēs ſcti: in q̄bus ſplēdor ſanctitat̄ eccleſie refulget. de quo in pſ. cxlix. dicit ꝓpha. Laus ei⁹ i eccl'ia ſctoꝝ. Sup q̄ Aug. ita loq̄t. Hec eſt eccleſia ſctoꝝ eccleſia frumētoꝝ toto terrarū orbe diffuſoꝝ p agrū dn̄i ſemiata. Ad ſextā dicēdū ꝙ illō dictū Hiero. ꝙ ſorde maculatus de eccleſia xp̄i nō pōt appellari. intelligendū ē nūero ꝛ merito: nō ꝓhibet aūt q̄n numero appellari pōt ſic iam ſepe expoſituȝ eſt.

Ad ſeptimā ꝟo parit̄ rn̄dendū ē eodē modo exponēdo dictū Aug. ſic̄ dictū Hiero. expoſuimus. Ad vltimā rōnē q̄ ſumit̄ ex aplo dicēdū ꝙ ex ea parte q̄ fideles pctōres ſunt tenebre: ꝛ iuſti lux: nō poſſūt ꝑtinere ad vnā ꝛ eādē ſocietatem: ſ ex ea parte q̄ in vna integritate fidei q̄ lux ē aiarū fideliū ꝯueniūt optime poſſūt ꝑtinere ad vnā ꝛ eādē ſctām cōmunitatem vnitatis eccleſie: ꝛ ita eſt in ꝓpoſito.

[Right margin: Ad ſecundum — Ad tertium — Ad quartum — Ad quintum — Ad ſextum — Ad ſeptimū — Ad octauū]

Capitulum. vi. probans ꝙ eccleſia eſt vna Et de multiplici vnitate eius.

Capitulū VI
Eccleſia eſt vna.

Oſt cōſideratio

p nem' ei⁹ q̄d noie ꝛ re p eccl'iaȝ importat: ꝛ explicata rōe ſub q̄ de eccleſia locuturi ſum⁹. reſtat de ꝯditiōib⁹ ꝛ ꝓpetatibus eius agēduȝ ꝛ potiſſime de illis quas

ſancti patres in ſymbolo fidei attribuūt ei dī
centes. Credo vnā ſanctā eccleſiā catholicā ⁊
apoſtolicā: vbi q̄ttuoꝛ de eccl'ia ſancti patres
tradunt docēt ⁊ pꝛedicāt. Pꝛimo ꝙ vna ſit: et
hoc cōtra tria genera hoim̄. ſ. cōtra ꝯuenticu
las hereticoꝝ: cōtra ſciſmaticos ⁊ ꝯtra excōi-
catos eccleſie vincula ꝯtemnētes. Secūdo ꝙ
ſit ſancta ꝯtra falſi nominis xp̄ianos. Tertio
ꝙ ſit catholica. i. vniuerſalis ꝯtra ſingulares
⁊ ptinaces in ꝓpꝛio ſenſu recedētes a cōi do-
ctrina fidei ⁊ ſanctoꝝ patruꝫ. cuiuſmodi ſunt
heretici oēs. Quarto ꝙ ſit apl'ica: ꝯtra pſum-
ptoꝛes nouitatū ⁊ introductoꝛes nouellarum
ſectarū ⁊ peregrinoꝝ dogmatū: dicam⁹ de ſin
gulis. Et autē eccleſia vna ſit veritat᷑ magr̄ p
ſpm̄ſctm̄ Cant. iiij. atteſtat᷑ dicēs. Una ē colū
ba mea: vna eſt pfecta mea. Circa qd̄ notādū
ꝙ vnitas eccleſie colligit᷑ ex multis. Pꝛio ex
vnitate p̄ncipis ſeu capit᷑ quo regit᷑ ⁊ guber-
natur: q̄ vn⁹ eſt. ſ. xp̄s dn̄s deus noſter: quē pa
ter dedit caput ſup oēm eccleſiā q̄ eſt coꝛpus
eius. ad Ephe᷑. i. Secūdo eccleſia dr̄ vna ex
vnitate fidei q̄ illuſtrat᷑ ⁊ in q̄ fundat᷑. Eſt em̄
fides diuinū lumē quoddā ⁊ admirabile in q̄
vocati ſumus ⁊ xp̄iane religionis fundamētū
vt dicit Criſoſtom⁹. Oēs em̄ xp̄iani idē cre-
dunt coꝛde ⁊ oꝛe ꝯfitent᷑. i. ad Coꝝ. i. Idipſuꝫ
dicatis oēs ⁊ nō ſint in vobis ſciſmata. ꝓpter
hanc fidei cōitatē inquit Aug. ſup Joh. Oēs Joh. xvij.
vnū ſum⁹. iuxta illud apl'i. Oēs vnū vos eſtis Gal. iij.
in xp̄o ieſu. glo. i. in fide xp̄i. Hac rōne beatus
Hierony. vtit᷑ ſcribēs ad euandrū ep̄m. vt ha
betur in. c. legim⁹. xciij. di. Nec altera romane
vrbis eccl'ia altera toti⁹ oꝛbis exiſtimāda eſt ⁊
gallie ⁊ britānie Nā ⁊ africa ⁊ perſis ⁊ oriēs ⁊
india: ⁊ oēs barbare natiōes vnū xp̄m adoꝛāt
vnā obſeruāt regulā veritat᷑. Tertio eccleſia
vna dr̄ ex vnitate ſacramēti baptiſmi quo ſan
ctificat᷑: qd̄ eſt idē apud oēs ⁊ q̄tū ad materiā
de qua Joh. iij. Niſi q̄s renat⁹ fuerit ex aq̄ ⁊c.
⁊ q̄tū ad formā. de quo Math. vlti. Baptizā
tes eos in noie patris ⁊ filij ⁊ ſpūſcti. Et q̄tū
ad effectuꝫ vltimū. Marc. vlti. Qui credide
rit ⁊ baptizat⁹ fuerit ſaluus erit. Siue quo ad
efficaciā collati muneris qd̄ equale eſt a quo-
cunq̄ꝫ detur. vt ait Aug. in. ca. ſicut in bonos.
de cōſe. di. iiij. Per hanc aūt vnitatē baptiſmi
q꞉ ianua ſacramētoꝝ eſt: intelligit᷑ vnitas alio
rum ſacramētoꝝ. de q̄ habet᷑ in ca. eſt vnitas
eccleſie. de ꝯſe. di. iiij. De iſtis aūt talib⁹ vnita
tibus in eccleſia ſimilit᷑ loq̄tur apl's ad Eph.
iiij. dicēs. Unus dn̄s vna fides vnū baptiſma
vbi glo. inq̄t. Unus dn̄s debetis ſeruare vni-
tatē: q꞉ vobis ē vn⁹ dn̄s nō tres. ꝓ quoꝝ diuer
ſis volūtatibus vos opoꝛteat diſcoꝛdare: ⁊ ita
iubem⁹ credere ⁊ eodē modo operari. Itē glo.
ſup illud Cant. v. Una ē colūba mea dic̄. ſicut
vna ē q̄uis multe ⁊ diuerſe pſone tn̄ fides vna
eſt in eis. vnū baptiſma vnus de⁹: vnū opus.
Quarto eccleſia dr̄ vna ab vnitate ſpei: qua
ad bona celeſtia erigit᷑ ⁊ eleuatur in vnā expe
ctationē beatitudinis. de q̄ apl's ad Eph. iiij.
Uocati eſtis i vnā ſpem vocatōis veſtre. glo. i.
ad vnā rē ſeparatā q̄ eſt effect⁹ vocatōis. Qui
to eccl'ia ē vna vnitate charitat᷑ q̄ cōnectit᷑ et
viuificat᷑. de q̄ inq̄t apl's ad Phi. ij. Eādē cha
ritatē habētes vnanimes idipm̄ ſentiētes. de
hac aūt vnitate quā charitas facit dr̄ Act. iiij
vbi de p̄mitiua eccl'ia habet᷑. ꝙ multitudinis
credentiū erat aīa vna ⁊ coꝛ vnū in dn̄o. q꞉ vt
ait glo. copula charitat᷑ inuicē iūgebant᷑. Itē
glo. ſup illud. i. ad Coꝝ. x. Un⁹ panis ⁊ vnū coꝛ
pus eccl'ia dr̄. q꞉ ſic vn⁹ panis ex mult᷑ granis:
⁊ vnū coꝛp⁹ ex mult᷑ mēbꝛis cōponit᷑. ſic eccl'ia
xp̄i ex mltis fidelib⁹ charitate copulāte cōne
ctitur. Hinc dic̄ Aug. in li. de bap. ⁊ habet᷑ in
ca. multe. i. q. i. Et charitas ꝓpꝛiū donū eſt vni
tatis catholice ⁊ pacis. Sexto eccl'ia dr̄ vna
vnitate ſpūs viuificant᷑. vn⁹ em̄ ⁊ idē ſpūs: ſcꝫ
ſctūs tanq̄ vltima ⁊ p̄ncipalis pfectio coꝛpis
miſtici q̄ſi aīa in coꝛpe ē in oīb⁹ mēbꝛis eccl'ie
diuidēs ſingulos vt vult. diuiſiones em̄ grāꝝ
ſūt. idē autē ſpūs inq̄t apl's. i. Coꝝ. xij. Ad quā
vnitatē idē aplus ad Eph. iiij. ita exhoꝛtat᷑ di-
cens. Sollicite ſuate vnitatē ſpūs. glo. i. vni-
tatē eccl'iaſticā quā facit ſpūſſctūs: vt vnū coꝛ
pus ſitis ope ſpūſſcti. Itē in eodē aplus ad ꝓ-
poſitū ita loq̄t. Unū coꝛp⁹ ⁊ vn⁹ ſpūs. glo. vnū
coꝛp⁹ eē debet᷑: q꞉ vn⁹ ſpūs habitat in vob̄ quo
vnū coꝛp⁹ efficimur. Sicut em̄ vnū coꝛp⁹ hoīs
ex mult᷑ cōſtat mēbꝛis ⁊ vegetat om̄ia mēbꝛa
vna aīa: faciēs i oculo vt videat: in aure vt au
diat: ⁊ ſic i ceteris. ita ſpūſſctūs mēbꝛa coꝛpis
xp̄i qd̄ ē eccl'ia ꝯtinet ⁊ vegetat. Septio ec-
cleſia dr̄ vna vnitate vltimi finis. q̄ eſt ipa bea
titudo ad quā oꝛdinat᷑. Un̄ ⁊ idē denari⁹ p quē
doctoꝛes ſcti btitudinē intelligūt oīb⁹ fideli-
bus ꝓ mercede laboꝝ legit᷑ aſſignat⁹ Math.
xx. vbi dr̄ ꝙ cum veniſſent q̄ circa hoꝛā vndeci
mā venerūt accepert̄ ⁊ ipi ſingulos denarios
glo. dic̄ q꞉ ad eādē eternitatē cuꝫ his q̄ ab initio
mūdi vocati ſūt. ⁊ Aug. ſup illō pſ. lxxxv. Oēs
gētes: dicit. Multe gētes ⁊ vna gēs. q̄re vna
gēs? q꞉ vna expectatio. poſtremo: q̄re nō vna
gēs ſi vna patria hierl'm ē. Octauo eccl'ia ē
vna vnitate vni⁹ pſidēt᷑ rectoꝛis ⁊ gubernato
ris viſibilit᷑ ꝯuerſant᷑ cum ea. de q̄ dr̄ Johel. i.
Cōgregabunt᷑ filij iude ⁊ filij iſrael parit᷑ ⁊ po
nent ſibi caput vnū. Et dn̄s dicit Joh. x. Fiat
vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtoꝛ. Hic aūt vn⁹ pſidēs pa-

ſtor rector ⁊ gubernator in tota vniuerſali ec‑cleſia vicē xpi gerēs ſūm⁹ pōtifex ē: ſicᷓ in ſeqn‑tib⁹ oñdet. Vñ btūs Cyprianus tractās illud Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſup hāc petrā edi‑ficabo eccliam meā. de hac vnitate ita loqtur Super vnū edificat eccleſiā: ⁊ q̄uis omibus apoſtolis poſt reſurrectionē ſuā parē .i. ſimilē poteſtatē tribuat cū diceret. Sicut miſit me pat ⁊ ego mitto vos. accipite ſpm̄ſctm̄: tñ vt vnitatem manifeſtaret vnitat eiuſdē originē ab vno incipientē ſua auctoritate diſpoſuit: ⁊ infra. Exordiū ab vnitate pficiſcit vt eccl̄ia xpi vna mōſtret. h̄ hoc in. c. loqtur. xxiiij. q. i.

Capitulū. vij. in quo ponuntur obiectiones con‑tra ea que dicta ſunt de vnitate eccleſie.

Capitulū VII

V veritas eo‑rum q̄ de vnitate eccleſie iam dicta ſunt illuſtrior fiat moue‑buntur cōtra ea aliq̄ obiectio‑nes. Cōtra ergo iam dicta arguit multiplicit

Argumētū pmū Et pmo ex illo pſ. lxvi. In eccleſijs bñdicite dño. Itē ex illo Apoc. i. vbi Jo. ſcribere dr ſe‑ptem eccleſijs: in q̄bus locis nō vna ſ plures deſignant eccl̄ie

Secūdum Secūdo ſic. cōiter diſtin‑guitur eccl̄ia pſens ab eccl̄ia pmitiua. Eccle‑ſia em̄ ſumpta ex circūciſione ⁊ ex pputio ſiue ex iudeis ⁊ ex gētilibus ſūt diſtincti ppl̄i. Vñ glo. Cant. iiij. ſup illō Eſt fons hortoꝝ. dic̄ ſic ſſons hortoꝝ qꝛ de pmitiua eccl̄ia pceſſit i mū‑dū doctrina celeſtis q̄ plures eccleſias. i. hor‑tos pcrearet.

Tertium Tertio eccl̄ia eſt vna cōſtitu‑ta ex angelis ⁊ hoibus. Vñ Aug. ſup pſ. xxxvi Omibus cōnumerat fidelibus ab initio vſq ad finē: adiūctis etiā legionib⁹ ⁊ exercitibus angeloꝝ vt fiat vna illa ciuitas ſub vno rege vna quedā puincia ſub vno impatore: ſ hoib⁹ ⁊ angelis nō eſt cōis fides nec ſpes. ergo vni‑tas fidei aut ſpei nō ptinet ad vnitatē eccl̄ie.

Quartum Quarto ſic. fides ſpes ⁊ charitas cū ſint ac‑cidētia diuerſa numero ſunt in diuerſis. ergo oēs hoies fideles non poſſunt ptinere ad vnā eccliam: cū nō videant habere eādē fidē ſpem ⁊ charitatē. Si vero dicat ꝙ fides ex pte ſub‑iecti nō eſt vna: qꝛ diuerſificat ſm qđ eſt diuer‑ſorū: ſed ex parte ei⁹ qđ credit eſt vna.

Confirmatio Contra qꝛ multa ſunt q̄ proponunt nobis ad credēdū cum duodecim ſint articuli fidei int quos ma‑gna ē differētia. ſicut pꝫ manifeſte.

Quintum Quinto ſic. eadē eſt eccl̄ia a pmo iuſto abel vſq ad vl‑timū naſciturū: ſed non videt eadē fides anti‑quoꝝ patrū ⁊ modernoꝝ: cū cōfeſſio q̄ eſt act⁹ fidei nō ſit vna ⁊ eadē apud omnes. Nam illi credebāt futura ſicut incarnationem filij dei: paſſionē: reſurrectionē: aſcenſionē. ⁊ ſimilia q̄ nos credim⁹ preterita. ergo videt ꝙ veritas fi‑dei nō includit in vnitate eccleſie.

Sextum Sexto. ois excōicat⁹ eſt extra vnitatē eccl̄ie: cū ſit ab eccl̄ia ⁊ cōſortio fidelium euidēter ſeparatus. xi. q. iij. ca. Canonica. Et Math. xviij. Si ec‑cleſiā nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ pu‑blican⁹: ſed ſtat excōicatū habere fidē ſpem ⁊ charitatē ⁊ inhabitātē ſpm̄ſctm̄. ergo iſta nō vident facere ad vnitatē eccl̄ie. pſeqntia pꝫ. minor etiā nota eſt de eo q̄ iniuſte excōicatur.

Septimum Septimo multi ptinent ad vnitatē eccl̄ie in q̄b⁹ nec charitas ē nec ſpūſſctūs inhabitat huiuſmodi ſūt peccatores fideles. Vñ ſup p multa oſtēſuꝫ ē ꝙ eccl̄ia vniuerſalis oēs gn̄alit cōpre‑hendat fideles. Vñ Math. xiij. habet ꝙ triti‑co adiūcta ſint zizania. ⁊ ſicut dic̄ Aug. Eccle‑ſia ager ē in q̄ radicāt triticū. i. boni. ⁊ zizania id eſt mali ſimul: tñ in fine ſeculi ſeparabunt. ergo ſeqtur ꝙ pdicta nō reqrant ad vnitatē ec‑cleſie.

Octauum Octauo arguit ſic. ſtat aliquē oia hr̄e illa. ſ. fidē ſpem charitateꝫ ⁊ inhabitantē ſpm̄ ſctm̄. ⁊ tñ nō ptinere ad vnitatē eccl̄ie. ergo p‑dicta nō ſtant in veritate. aūs pꝫ de multis ca‑thecuminis q̄ habēt fidē formatā: ⁊ tñ nō vidē‑tur eſſe mēbra eccl̄ie. cū Aug. dicat de baptiſ. paruu. ⁊ habet de cōſe. di. iiij. in. c. ad hoc. Ad hoc baptiſm⁹ valet vt baptizati xpo incorpo‑rent. Et idē Aug. ad Bonifaciū ſcribit ⁊ dicit ꝙ in baptiſmo q̄s efficit mēbrū xpi.

Nonum Nono ar‑guit ſic. Sicut dictū eſt a pmo iuſto abel vſq ad vltimū naſciturū eſt vna ⁊ eadē eccl̄ia: ſed ante aduētū xpi baptiſm⁹ cū nō eſſet nō pote‑rat dici ptinere ad vnitatē eccl̄ie. ergo nec nūc vnitas eccl̄ie ē arguēda ex vnitate baptiſmi.

Decimum Decio. nō eſt vn⁹ baptiſm⁹ ſ tria. ſ. baptiſm⁹ aque: penitentie: ⁊ baptiſm⁹ ſanguinis. ſic ha‑betur in glo. ad Heb. vi. ⁊ magr̄ ſentētiarū po‑nit. in. iiij. di. iiij. ḡ vnitas eccl̄ie nō bn̄ ſumit ex vnitate baptiſmi.

Undecimum Undecio Aug. li. de bap. tangit aliā vnitatē eccl̄ie. de q̄ in. c. eſt vnitas de pſe. di. iiij. vbi ſic dicit. Eſt vnitas eccl̄ie q̄ late pꝫ in ſacramētoꝝ videlꝫ ſocietate ⁊ cōmu‑nione q̄ cōplectit cū granis paleas. ḡ videt ꝙ nō ſufficiēter dictū ſit de vnitate eccl̄ie.

Duodecimum Duo‑decio. eccl̄ia ē collectio fideliū vt ſup habitū ē in. c. eccl̄ia. de pſe. di. i. Sed nō ſūt ſemp ijdē fi‑deles. ḡ nō eſt ſemp eadē eccl̄ia.

Decimū tertium Tertiodecio ſic. ſi vnitas fidei facit eccliam vnā. ḡ quicūq hn̄t fidē eādē: ad vnā ⁊ eandē eccliam vident nobiſcū ptinere: ſ demones ⁊ dānati hn̄t vnā ⁊ eādē fidē nobiſcū. ḡ videt ꝙ ptineāt nobiſcū ad eādē eccliaꝫ: qđ tn̄ eſt falſū. pſeqntia videt manifeſta. minor vō pbat p illud Jaco. ij. De‑mones credūt ⁊ contremiſcūt. Et glo. ſup illud Ro. i. Ex fide ⁊ i fidē: dicit, fides informis de‑

Decimūquartū monū. Quartodecio.eccl'ia ſemꝑ fuit vna:⁊ tū in ea nō ſemp fuit vnꝰ paſtoꝛ aut rectoꝛ q̄ viſibilit' cū ea ꝯuerſaret.ḡ ex parte vniꝰ ſupmi ꝑſidenť ⁊ rectoꝛis nō ē vnitas eccl'ie accipiēda

Decimūquintū Quītodecio.papa moꝛtuo eccl'ia nō minꝰ eſt vna q̄ eo viuēte.ḡ vnitas talis ſupremi pꝛeſidentis ſiue ſummi pontificis non arguit vnitatem eccleſie.ꝯſequētia videť nota.

Capitulū octauū in quo reſpondetur ad obiectiones poſitas.

Cap. VIII Ad primum

Ad primum reſpondetur ⁊ pꝛimo q̄tū ad illud pſ̄. In eccleſijs benedicite dn̄m. q̄ ibi ꝓpheta loq̄tur de eccl'ia ꝓut dicit multitudinē aliquā fideliū alicuius certe ꝓuincie aut loci:⁊ ſic nō dubiū q̄n eccl'ie multe ſint: nihilominꝰ tū oēs tales particulares eccl'ie vna ſunt vniuerſalis eccleſia ⁊ vnꝰ thalamꝰ xp̄i.ſicut dicit tex.in.c.q̄uis di.xxi.⁊ in.c.legimꝰ. diſtin.xciij. ⁊ btūs Augꝰ. tractās illud pſ̄.cvi. Poſuit ſicut oues familias.dicit ſic. Multe familie multe eccl'ie:vna eccl'ia vna plebs:vna familia vna ouis ē. Ad auctoꝛitatē vero q̄ ex Apocal'. inducit rn̄deť q̄ ſicut tam ex tex.q̄ ex glo.ptꝫ btūs Joh̄.loq̄batur ꝑncipalit' eccleſijs particularibꝰ in aſia q̄bus ꝑpoſitus erat q̄ plures erāt.Eſt tū verū vt in eadē glo.dr̄ q̄ per illas ſeptē eccl'ias aſie vniuerſalis eccl'ia deſignabať q̄ ideo ꝑ ſeptenariū numerū deſcribiť. Tum q2 ſeptenarius vniuerſitatē ſignificat. Tuꝫ q2 ſeptifoꝛmi ſpū illuſtrať.

Ad ſecundū Ad ſecundū dicēdū q̄ vna ⁊ eadē eccl'ia dicit' fuiſſe a ꝑncipio ſicut infra diceť: cū vna ⁊ eadē fides fuerit patrū veteris teſtamenti ⁊ patrū noui teſtamēti. tempoꝛa tm̄ vt ait Augꝰ.mutata ſunt. diſtinctio aūt ⁊ differētia q̄ impoꝛtari videť in dictis ſanctoꝝ inť pꝛimitiuā ⁊ ꝑſentē eccl'iam accipiēda eſt ex parte ꝑpl'i nō ex parte fidei. Unde Augꝰ.tractās illud pſ̄.xlvij. Fundať exultatiōe vniuerſe terre mons ſyon latera aq̄lonis ciuitas regis magni.dicit ſic.Duo montes vnꝰ ex circūciſione alius ex pꝛeputio.ex iudeis vnꝰ alter ex gentibus nō iam aduerſi ⁊ ſi diuerſi:q2 ex diuerſo iā

Ephe.ij. vniti in angulo nō diuerſo.Ipſe eſt inquit pax noſtra q̄ fecit vtraq3 vnū ipſe angularis lapis quē repꝛobauerūt edificātes factus eſt caput āguli duos iūxit i ſe.mōs ac mōtes vna domꝰ ac due domꝰ.due ꝑpť ex diuerſo vēiētes:vna ꝑpť lapidē āgularē i quo ſibi ambe copulāť.

Ad tertium Ad tertiū rn̄detur dupliciter.Pꝛimo q̄ hic nō loq̄mur de eccl'ia ꝓut cōpꝛehendit militātes ⁊ triūphātes:ſed ꝓut dicit vniuerſitatē fideliū ſcd̄m ſtatum vie qui in hac noſtra peregrinatione militāt q̄bus omibꝰ fides cōmunis ē. Secūdo rn̄detur q̄ licꝫ angeli nō habeāt fidē cōmunē cū hominibꝰ fidelibus:habent tū qd̄ fidei ſuccedit.ſ.viſionē.idē eſt em̄ qd̄ illi vident i patria ⁊ qd̄ fideles credūt in via.⁊ ideo eccleſia vt cōpꝛehēdit militātes ⁊ cōpꝛehēſoꝛes poteſt dici vna cognitiōe. licꝫ hinc ⁊ inde ſit diuerſus cognitōis modus:q2 hic p ſpeculū ⁊ in enigmate vt dicit apl's.i.ad Coꝛ.xiij. Ibi aūt facie ad faciē.

Ad quartū rn̄deť ⁊ dicit' quo ad antecedēs:q̄ licꝫ ꝑfate virtutes diſtinguātur in diuerſis ſcd̄m numerū cōueniūt tū ſpecie ⁊ in obiecto vno ſcd̄m numerū ſcd̄m q̄ oēs fideles idē credūt ſperant ⁊ amāt.Pꝛo quo notādum q̄ vt dicit ſctūs Tho.in.iij.q̄ ſicut in coꝛpoꝛe naturali vires diffuſe per oīa mēbꝛa differunt numero ſcd̄m eſſentiā:ſed cōueniūt in radice vna ſcd̄m numeruꝫ ⁊ ꝑpter hoc habēt foꝛmā vltimā vnā numeroꝛ:ita etiā oīa mēbꝛa coꝛpis miſtici habēt ꝓ vltimo cōplemēto ſpm̄ ſctm̄ q̄ eſt vnꝰ numero in omībꝰ. Et ipe ꝟtutes fides ſpes charitas q̄uis differāt i diuerſis ſcd̄m eſſentiam:cōueniunt tū in vna radice ſcd̄m numerū. Radix aūt operatiōis ꝓpꝛie eſt ipm̄ obiectuꝫ ex quo ſpeciē trahit:⁊ ideo inq̄tū eſt idem numero creditū ſperatū ⁊ amatū ab omībus:ſcd̄m hoc vniunť omniū fides ſpes ⁊ charitas i vna radice ſcd̄m numerū:nō ſolū pꝛima q̄ eſt ſpūſſanctus ſed etiā ꝓxima q̄ eſt ꝓpꝛiū obiectū. Et ad cōfirmatiōnē cū dr̄ q̄ multa ſunt q̄ nobis pꝛoponunť ad credendū. Rn̄deť q̄ cū obiectum foꝛmale fidei ſit veritas ꝑma cui inherēdo credimus q̄cunq3 ſub fide cōtinenť: ⁊ iſta ſit vna ⁊ immutabilis ⁊ habitus capiat vnitatē vel multitudinē ex obiecto.dicimꝰ q̄ fides ē vna ex parte eiꝰ qd̄ crediť:q2 idē eſt qd̄ ab omībus crediť ⁊ ſi ſint diuerſa credibilia q̄ cōmuniter omēs credūt tū oīa reducunť ad vnū:q2 ad pꝛimam veritatē ſub cuiꝰ ratione cadūt ſub fide Tempoꝛalia etiā nō ꝑtinent ad obiectū fidei niſi in oꝛdine ad aliquod eťnuꝫ qd̄ eſt veritas ꝑma q̄ eſt obiectū fidei. Ad quartum Ad cōfirmatiōes

Ad q̄ntuꝫ dicendo negať aſſumptū illud videlicꝫ q̄ nō ſit eadē fides antiquoꝝ ⁊ noſtra. ⁊ ad ꝓbatiōnē rn̄deť q̄ iſta differētia ꝑteriti ⁊ futuri nō cōtingit ex aliq̄ diuerſitate rei credite ſed ex diuerſa habitudine credentiuꝫ ad vnā rem creditā. Ad quintum

Ad ſextū reſpōdeť q̄ ſi aliq̄s iniuſte excōmunicatus eſt in nullo lediť per talē excōicatōis ſententiā.Unde Augꝰ.⁊ habeť in.c.illud.xi.q.iij. Illud plane nō temere dixerim q̄ ſi q̄s fideliū fuerit anathematizatus iniuſte ei potius oberit q̄ facit q̄ ei qui hāc patiť iniuriā. Spiritus em̄ ſanctꝰ habitans in ſctis ꝑ quē quiſq3 ligať aut ſoluiť immeritā nulli ingerit penam Ad ſextum

Dicit em̄ ſctūs Tho. in. iiij. ꝙ ſi homo q̄ iniu-
ſte excōicatꝰ ē hāc iniuriā humilit̄ ſuſtinet: hu
militatis meritū recōpenſat huiꝰ excōicatōis
dānū. Et hoc ponit btūs Augꝰ. in de vera reli
gione ita dicens. Sepe diuina ꝓuidētia ſinit
etiā bonos viros ꝑ nōnullas turbulentas car
naliū hoim ſeditiones expelli de cōgregatiōe
xp̄iana: quā ꝯtumeliā vel iniuriā ſuā cū patiē-
tiſſime pro pace eccl̄ie tulerint: nec vllas no-
uitates vel ſciſmatis vel hereſis moliti fue-
rint: ⁊ fidē quā in eccleſia catholica predicari
ſciunt vſq; ad mortē muniant ⁊ teſtimonio de
fendant. hos coronat pius pater in occulto vi
dens: hec Augꝰ. Ubi notādū ꝓ pleniori intel-
lectu huius rōnis ꝙ excōicatꝰ nō dr̄ ita extra
vnitatē eccl̄ie poſitꝰ ꝙ fide qua eccl̄ie corpori
erat vnitꝰ ſit ꝑuatus: ſed q2 a cōſortio fideliū
⁊ ſacramētoꝝ participatōne ſit preſciſus. Ex-
cōmunicatio em̄ vt aiunt doctores dr̄ ſepara-
tio a cōſortio fideliū: maxime quo ad fructū q̄
habet̄ ex participatōne ſacramētoꝝ ⁊ quo ad
cōia eccleſie ſuffragia. Quomodo aūt excōica
tus talibꝰ ſuffragijs ꝑuet̄ ⁊ quomodo nō. de-
clarat ſctūs Tho. in. iiij. diſt. xviij. ita dicens.
Suffragia alicuiꝰ valent alteri ſm̄ qꝺ ei cōti-
nuant̄. pōt autē actio vnius alteri continuari
duplicit̄. Uno modo ex vi charitatis: q̄ oēs fi-
deles cōnectit vt ſint vnū ī deo. ſicut dr̄ in pſ.
Particeps ego ſum oīm timētiū te. ⁊ hanc cō
tinuationē excōicatio non intercipit. q2 iuſte
q̄s excōicari non pōt: niſi ꝑ culpa mortali per
quā iam a charitate diuiſus eſt: etiā ſi nō excōi
cetur. Iniuſta aūt excōicatio charitatē alicui
auferre nō pōt: cū ſit de maximis bonis q̄ non
poſſunt alicui inuito auferri. Alio modo pōt
actio vniꝰ alteri cōtinuari ꝑ intentionē ſuffra
gia facientis que in aliquē fertur ꝓ quo fiunt
Et hanc cōtinuationē excōicatio intercipit:
q2 eccl̄ia ꝑ excōicatōis ſententiā ſeparat excō
municatos ab vniuerſitate fideliū ꝓ q̄bꝰ ſuf-
fragia facit. vnde ſuffragia eccl̄ie ei nō proſūt
que ꝓ tota eccl̄ia fiunt nec ex ꝑſona eccl̄ie oīo
ꝓ eis inter mēbra eccl̄ie fieri poteſt: ꝗuis ali-
qua ꝑſona ꝑuata poſſit ad eius cōuerſionē ali
quod ſuffragiū ꝑ intētionē dirigere. hec ſctūs
Ad ſeptimū Thomas. Ad ſeptimū dicendū ꝙ licz pec-
catores fideles nō habeāt oīa illa q̄bus eccle-
ſia vna eſſe dr̄. pertinēt nihilominꝰ ad vnitatē
eccl̄ie aliquo modo: in ꝗtū ſcz in vna fide cum
alijs fidelibꝰ cōueniāt. Eſt tn̄ verū ꝙ q2 charita
tem nō habent ꝑ quā corpus eccl̄ie viuificari
dicit̄: tales tanꝗ̄ mēbra mortua iudicant̄. nec
ſunt ꝓprie mēbra corporis xp̄i: ſicut in ſuperio
ribus partim dictū eſt ⁊ infra pleniꝰ oſtende-
Ad octauū mus. Ad octauū rn̄det̄ ⁊ dr̄ ad antecedens
negādo illud. diximꝰ em̄ tales ꝑtinere mētalit̄
etſi nō corporalit̄ per viſibile ſacramētum ad
vnitatē eccl̄ie. ſiue ꝙ merito ꝑtineāt ad eccle
ſiam ⁊ ſi nō numero. Et ad ꝓbationē reſpōdet̄
vt dicit ſctūs Tho. in. iiij. di. iiij. ꝙ incorporari
xp̄o cōtingit duplicit̄ ſcilz merito ⁊ numero.
Merito quidē pōt aliq̄s de eccl̄ia effici qꝺ ē
chriſto incorporari etiā ante baptiſmum actu
ſuſceptum ſed nō ante baptiſmū ꝓpoſitū vel
in baptiſmum poſt tempus gr̄e reuelate. Un̄
Ambroſius de valētino q̄ cathecuminus mor
tuus fuit dicit. Quez regeneraturus erā ami
ſi: verūtamē ille gr̄az quā popoſcit nō amiſit.
vnde talis corde regeneratus eſt: lz nō corpe.
vt dicit ſctūs Tho. in. iij. parte. Fide quidē in-
corporat̄ quis xp̄o. ſm̄ illud ad Ephe. iij. Ha-
bitare xp̄m per fidē in cordibꝰ veſtris. Nume
ro vero non poteſt aliq̄s effici de eccl̄ia niſi ꝑ
baptiſmū. Unde ante baptiſmū nullꝰ admit-
titur ad perceptionē ſacramēti euchariſtie ⁊
alioꝝ ſacramētoꝝ eccl̄ie. ⁊ ſic patz ꝙ tales ca
thecumini fidez ſpem ⁊ charitatē habētes ad
eccl̄iam ꝑtineant animo: etſi nō viſibili ſacra-
mento. merito ⁊ ſi nō nūero. Ad nonū rn̄det̄ Ad nonū
negādo cōſequentiā: q2 licz baptiſmꝰ nō ſemꝑ
fuerit a ꝑncipio eccl̄ie: nō ſequit̄ ꝙ poſtꝗ̄ in-
ſtitutꝰ eſt vnitas illiꝰ nō arguat ſuo modo vni
tatem eccl̄ie. Pro quo ſciendū ꝙ nunꝗ̄ hoīes
potuerūt ſaluari etiā ante xp̄i aduētū: niſi fie-
rent mēbra xp̄i. q2 vt dr̄ Act. iiij. Non eſt aliud
nomē datū hoībꝰ in quo oporteat nos ſaluos
fieri. ſed ante aduentū xp̄i etiā hoīes ꝑ fidem
xp̄o incorporabant̄ per fidē futuri aduētus cu
ius fidei ſignaculum erat circunciſio. vt dicit
apl̄s Rom. iiij. Anteꝗ̄ em̄ circūciſio inſtitue-
retur ſola fides. vt dicit Gregꝰ. cum ſacrificio-
rum oblatōnibus q̄bus ſuā fidē antiq̄ patres
ꝯfitebant̄ ſufficiebat vt hoīes xp̄o incorpora-
rentur. Poſt aduentuz etiā xp̄i homies ꝑ fidē
xp̄o incorporant̄. ſm̄ illud Ephe. iij. Habita-
re xp̄m per fidē in cordibꝰ veſtris. Sed alio ſi-
gno manifeſtat̄ fides rei p̄ſentis ꝗ̄ demōſtra-
batur qn̄ erat futura: ſicut alijs verbis ſignat̄
p̄ſens preteritū ⁊ futurū. ⁊ ideo licz ip̄m ſacra
mentuz baptiſmi nō ſemꝑ fuerit: fides tn̄ cuiꝰ
baptiſmꝰ ſacramētū eſt ſemꝑ fuit ⁊ neceſſaria
fuit. Ad decimū dicendū ꝙ ꝓprie loquēdo Ad decimū
vt ait ſctūs Tho. in. iiij. Non eſt niſi vnū ba
ptiſma qꝺ in aqua celebrat̄ ſub debita verbo-
rum forma. Alia aūt baptiſmata dicunt̄ ꝑ or-
dinē ad illud ſm̄ ꝓportionē ad eundē effectū:
quē tn̄ agunt quodāmodo in ꝟtute baptiſmi
aque: q2 baptiſmꝰ ſanguinis ⁊ baptiſmꝰ peni-
tentie nō valēt ad regenerationē niſi ei q̄ ha-
bet baptiſmū aque in ꝓpoſito. Tunc em̄ vt ait

Aug. Prodeſt baptiſmus ſanguinis vel fla-
minis cū baptiſmū fluminis nō contēpt⁹ reli-
gionis ſed articulus neceſſitatꝫ excludit.de cō
ſe.di.iiij.ca.baptiſmi. Uel rn̄deᵗ ſecūdario ꝙ
baptiſma dr̄ vnū:qꝛ nō eſt iterabile.ſicut nec
originale pctm̄ contra qđ tanq̄ medicina eſt
inſtitutū:qđ eſt cōtra hereticos nouatianos
dicētes. Quotiens homo peccat baptiſmum
debere repeti.vel diciᵗ vnū baptiſma.i.equa
Ad vndecimum le a quocūqꝫ deᵗ.vt exponit gl. Ad.xi.rn̄deᵗ
ꝙ vnitas illa de qua Aug in auctoritate ꝓpo
ſita loquiᵗ importaᵗ ꝑ vnitatē baptiſmi q̄ eſt
fundamentū ⁊ principiū alioꝝ ſacramentorū
Ad duodecimū ſicut dictum eſt in.c.ſupiori. Ad.xij.rn̄detur
negando ꝯn̄tiam.q̄q̄ em̄ hoīes qui ſunt qua
ſi materia eccleſie fluant cōtinue ⁊ refluant:
quibuſdā decedētib⁹ alijs nouiter naſcētib⁹
nihilominus quia vna eſt fides in omnibus:
eccleſia ſemꝑ dꝫ manere vna.ſicut dꝫ de cor-
pore aīalis ꝙ lꝫ in eo ꝑtes mat̄iales fluāt ⁊ re
fluāt idē tn̄ manere dꝫ quo ad formā q̄ eadē ſꝑ
manet.ꝑmo de gn̄atione. Ita videᵗ dicendū
in ꝓpoſito. Manet quidē ſemꝑ eadem fides:
manēt eadem ſacramēta q̄bus formaᵗ eccl'ia
manet eadē lex:et eadē regula veritatis:ꝑma
net eadē habitudo ⁊ ad vnū caput eccleſie et
ad vnū finē vltimū:quare optime btūs Aug.
ſuꝑ ps.lxxxv.tractās ꝟſum illum. Miſerere
mei domine qm̄ ad te clamaui tota die.dicit.
Sub deſcendētibus ⁊ ſuccedentibus mēbris
Ad decimūtertiū vnus homo vſqꝫ ad finē ſeculi extendiᵗ. Ad
xiij.dicendū ꝙ in demonibus nō eſt fides ea
que poniᵗ donū ſpūſſancti ſiue habitus diui-
nitus infuſus qui inclinat hoīem ad credēdū
aliquē effectū boni:ſed diciᵗ fides que naſciᵗ
ex ꝑſpicacitate naturalis intellectus eorum ⁊
ex miracul' que vident ſupra naturā. Pro quo
notandū vt notat ſcūs Tho.ij.ij.q.v.artic.ij.
ꝙ intellectus credētis aſſentit rei credite.nō
quia ipām videat vel ſm ſe vel ꝑ reſolutionē
ad ꝑma ꝑncipia ꝑ ſe viſa:ſed ꝓpter imperium
volūtatis. Q̄ autē voluntas moueat intelle-
ctum ad aſſentiendū poteſt cōtingere ex duo
bus modis. Uno modo ex ordine voluntatis
ad bonum et ſic credere eſt actus laudabilis.
Alio modo qꝛ intellect⁹ cōuinciᵗ ad hoc ꝙ iu
dicet eſſe credendū his que dicunᵗ lꝫ nō con-
uincaᵗ ꝑ euidentiā rei:ſicut ſi aliquis ꝓpheta
ꝓnūciaret in ſmone dei aliquod futurū ⁊ ad-
hiberet ſignū mortuū ſuſcitādo. ex hoc ſigno
conuincereᵗ intellectus vidētis vt cognoſce
ret manifeſte hoc dici a deo qui nō mentitur.
lꝫ illud futurū quod prediciᵗ in ſe euidēs non
eſſet vnde rō fidei nō tolleretᵗ. Dicendū eſt g
ꝙ in fidelib⁹ xp̄i laudaᵗ fides ſm ꝑmū modū

et ſm hoc non eſt in demonibus ſed ſolū ſcđo
modo. Uident em̄ multa manifeſta indicia ex
quibus percipiūt doctrinā eccleſie eſſe a deo:
q̄uis ipſi res ipſas quas eccleſia docet nō vi-
deant.puta: deū eſſe trinū ⁊ vnum vel aliud
hmōi. Et ita patet ꝙ fides que vnitatem ec-
cleſie efficit non eſt in demonibus:⁊ ita ratio
nō procedit. Ad decimūquartū reſpondeᵗ Ad decimū quartum
negando ꝯn̄am.licet enim eccleſia nō ſemper
fuerit in tali diſpoſitione ꝯſtituta quo ad vnū
tanq̄ rectorem ⁊ gubernatorem: ducē ⁊ paſto
rē vice ⁊ loco Jeſu xp̄i dn̄i noſtri viſibiliter cō
uerſantem:tn̄ ipſa eccleſia habebat ordinē ꝓ
pter cauſas infra aſſignādas cū de vno ſupre-
mo pōtifice in eccleſia a nobis habēd⁹ eſt ſer-
mo: nō ſeq̄tur ꝙ nūc talis ordo in eccl'ia nō ſit
multa em̄ per tempoꝝ ſucceſſionem inſtituta
ſunt in eccleſia que nō fuerūt a principio. que
licet tēpore quo inſtituta nō fuerūt nō impor-
tarent neceſſitatem:inſtituta tn̄ de neceſſita
te veniūt obſeruanda. dicūt em̄ doctores tra
ctantes illud Can.vlt. Soror noſtra paruula
eſt ⁊ vbera nō habet: ꝙ eccleſia que hic ſoror
diciᵗ in principio ſui ſtat⁹ ante aduentū pleni
tudinis gratie in quo gr̄a et veritas ꝑ Jeſum
xp̄m facta Joh.i. Nō modo ꝑuula fuit populi
paucitate:ſed etiā donis gratiarū. Un̄ Hugo
de ſancto victore. Oportuit inquit vt ſm pro
ceſſionē tēpoꝝ ſpūaliū gratiarū ſigna magꝭ ac
magis darenᵗ.plane poſt īcarnationē filij dei
copioſior facta ē ſplēdore doctrine: illuſtrior
pulchritudine ordinis:locupletior ſacroꝝ effi-
cacia ſalutari:excellentior nobilitate regiminis
qꝛ ſub ſpe nobiliori ordinatōis politice ac di
uiniori forma principatus. Ad decimūquin Ad decimū quintum
tū reſpōdeᵗ ꝙ ratō nō procedit:tū qꝛ ſi papa
moriᵗ ſedes tamen nō moritur. Secūdo quia
ordo talis ad vnū caput ⁊ gubernatorem ſem
per manet in eccleſia in habitu ⁊ poteſtas ad
eligendū aliquē in ſede ipſa apoſtolica.eſt eti
am actu:talis ordo in eccleſia ad eos qui vice
ſummi pōtificis illo tēpore in eccleſia quo ad
aliqua fungūtur:cuiuſmodi eſt ſacrū collegiū
dn̄oꝝ Cardinaliū. Et hic conuinciᵗ temerari-
tas quorūdā ſciſmaticoꝝ ⁊ inimicoꝝ eccl'ie q̄ di
cere preſumpſerūt vnitatē eccleſie non h̄re or
dinē ad vnitatem vnius ſummi pōti.xp̄i vica
rij.qđ q̄ falſum ſit audiam⁹ Cyprianū in ep̄la
ad Magnū inq̄entē. Dn̄s inſinuās nobis vni
tatem de diuina auctoritate venientē ponit
et dicit. Ego ⁊ paᵗ vnū ſum⁹. ad quā vnitatē
redigēs eccl'iā ſuā denuo ait. Et erit vn⁹ grex
⁊ vn⁹ paſtor. Itē in ep̄la ad Rogatianū.hmōi
ſeminatores ⁊ itroductores ſciſmatū in eccl'ia
idē glioſiſſim⁹ Cyꝑan⁹ ꝑcutit ita dicēs. h̄ ſūt

initia hereticoꝝ ⁊ ortus atq; conatus ſciſma
ticoꝝ male cogitantiū vt ſibi placeāt: vt pre-
poſitū ſupbo tumore contēnāt: ſic de eccleſia
egredit̃: ſic altare ꝓphanū foris collocat̃: ſic
cōtra pacē xp̄i ⁊ ordinationē atq; vnitatem
dei rebellat̃. Et btūs Hiero. pater ecclie reli
gioſiſſimus Damaſo papa ſcribēs vt habetur
in ca. qm̄ vetus oriens. xxiiij. q. i. ita inter alia
ſic dicit. Cum ſucceſſore piſcatoris ⁊ diſcipu-
lo xp̄i loquor. Ego nullum premiū niſi xp̄m ſe
quēs beatitudini tue. i. cathedre Petri cōio
ne cōſocior ſup illā petrā eccliam fundatam
ſcio q̄cunq; extra hanc domum agnuz come-
derit ꝓphanus eſt. ſi q̄s in Noe archa nō fue
rit peribit regnante diluuio. ⁊. ī. non noui vi-
talē: mileltū reſpuo: ignoro paulinū. q̄cunq; te
cum non colligit ſpargit: hoc eſt: q̄ xp̄i non eſt
antixp̄i ē. hec Hiero. Verū de hmōi errore cō
futando in ſequētibus a nobis copioſior erit
ſermo. per ea etiā q̄ dicta ſunt excludit̃ impie
tas ſciſmaticoꝝ qui tunicā dn̄i incōſutilē ſci-
dere nitunt̃. cōtra quos inq̄t btūs Cyprian⁹
⁊ habet̃ in ca. alienus. xxiiij. q. i. alienus es. ꝓ
phanus es: eius hoſtis es. habere non pōt de
um patrem: qui vniuerſalis ecclie non tenet
vnitatem.

Capl'm IX

Capitulum. ix. in quo oſtenditur ꝙ eccleſia ſctā ſit.

Eccleſia eſt ſctā

o Stenſo ꝙ eccle
ſia vna ſit: ſupeſt iam vt ꝙ ſan-
cta ſit oſtendamus. Deſcribitur
aūt ſctā a ſanct̃ patrib⁹ in cōci-
lio Niceno: ad differentiā cōgregationis ma
lignantiū: que non ſctā eſt ſed impia. de qua
ps̄. xxv. Odiui eccliam malignantiuz. De ec-
cleſia vero xp̄i dicit̃ pſal̃. penul. Laus eius in
eccleſia ſanctoꝝ. vbi glo. Aug. Eccelia ſctōꝝ
eccleſia catholica eſt. ecclia ſanctoꝝ nō eſt di
cenda eccleſia hereticoꝝ. Sctā aūt dicit̃ ec-
cleſia: q2 ſpū ſācto ſanctificata: quā ſanctita-
tē ꝓfudit ei ſpūſſctūs. vt ait Albert⁹ magn⁹
in ſacramentis virtutibus ⁊ donis q̄ dat ad
ſanctitat̃ ꝑfectionē. Verū q2 ſanctū plures
habet intentiones cōſiderandū eſt q̄bus mo
dis eccleſia xp̄i ſancta ſit ⁊ dicat̃. Pro quo
notandū ꝙ ſanctū idē eſt qd̓ mundū. ⁊ huic ſi
gnificationi cōpetit nomē agios in greco qd̓
interpretat̃ quaſi ſine terra. quō btūs Diony
ſius diffiniens ſanctitatē. xij. ca. de di. no. ſic
dicit. Sanctitas eſt ab oī immūdicia libera
⁊ perfecta ⁊ oīno immaculata. In hac ſignifi
catione eccleſia ſancta eſt q2 munda a fedita
te ⁊ corruptione peccati. Plane cum xp̄s ei⁹
ſponſus ſpecioſus ſit pre filijs hoīm ⁊ ſanct⁹
ſanctoꝝ: ſic ſanctā habet ſponſam. qui ait. Le
uitici. ij. Sācti eſtote q2 ego ſanctus ſum. vn̄
Cantico. iiij. ad eccleſiaz ſic loquit̃. Tota pul
chra es amica mea ⁊ macula non eſt in te. Et
apl'us. i. ad Coꝝ. iij. dicit. Tēplū dei ſanctū eſt
qd̓ eſtis vos. Secūdo ſanctū idē ē qd̓ firmū
vnde apud antiquos ſancta dicebant̃ que le-
gibus erāt munita. vnde etiā ſanctū dicit̃ qd̓
lege firmatū eſt. hac rōne eccleſia xp̄i ſancta ē
Tum ꝑmo qm̄ a deo eterna ꝑdeſtinatōne ⁊ le
ge diuina ordinata paulo apl'o atteſtante qui
ad Eph. i. ita loquit̃. Elegit nos. glo. predeſti-
nando: ante mūdi ꝯſtitutionē vt eſſem⁹ ſancti
⁊ immaculati in ꝯſpectu ei⁹ in charitate. glo.
nō meritis nr̄is ſed ſua charitate. Tuz ſecūdo
ī hac ſignificatōe eccl'a dr̄ ſctā ⁊ firmata vt vio
lari nō poſſit: cū a fide ⁊ charitate que in xp̄o
eſt nūq̄ defectura ſit. Unde ps̄. lxxvij. dicit ꝓ-
pheta. Edificauit ſicut vnicornū ſacrificium
ſuum in terra quā fundauit in ſecula. vbi glo.
Hiero. id eſt ip̄am eccliam ſingulari ꝟtute fir
mauit vt immobilis in ſecula ſempiterna con
ſiſteret. Et in ps̄. ciij. idem ꝓpha dn̄o ita loq̄t̃.
Fundaſti terrā ſup ſtabilitatē tuā nō inclina-
bitur in ſeculū ſeculi. Sup quo verbo beatus
Aug. loquit̃. Terrā intelligo eccleſiā: que ē fir
mitas ei⁹ ſup quā fundata eſt: niſi fundamen-
tum de quo apl's ait. Fundamētū aliud nemo
poteſt ponere pret̃ id qd̓ poſitū eſt qd̓ eſt xp̄s
ieſus. Ibi ergo firmati ſum⁹ merito: q2 ibi fir-
mati nō inclinabunt̃ in ſeculū ſeculi. nihil em̄
firmi⁹ iſto fundamēto. De qua eccleſie immo-
bili firmitate ita xp̄s petro quē vniuerſe eccle
ſie ſue preficere diſpoſuerat pollicit⁹ eſt dicēs
Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā. i.
ſup hanc fidei cōfeſſionē. fundabo eccleſiam
meā. ⁊ ſequit̃. ⁊ porte inferi. i. pctā: mine: blan
dimenta ⁊ hereſes vt dicit glo. nō preualebūt
aduerſus eā: glo. i. nō ſeparabunt eam a fide ⁊
charitate mea. Cui⁹ impermutabilis firmita-
tis teſtis eſt beatiſſim⁹ Paul⁹ ad Roma. viij.
dicens. Cert⁹ ſum ꝙ nec mors ſeparabit nos
a charitate xp̄i. Tertio modo ſanctū idem ē
ꝙ ſanguine tinctum vel reſperſum ſiue emun
datū. nihil em̄ ſanctū apud veteres dicebatur
niſi qd̓ ſanguine hoſtie eſſet reſperſuz. Antiq̄-
tus etiā hoīes qui purificari volebant ſangui
ne hoſtie tingebāt̃ inquit Iſidorus. Unde ad
Heb. ix. ſcribit apoſtolus. Om̄ia pene ſ'm le-
gem in ſanguine mūdant̃ ⁊ ſine ſanguinis ef-
fuſione nō fit remiſſio pctōꝝ. Hui⁹ ſignificati
onis gratia maxime dei eccleſia ſancta appel
landa venit: que xp̄i ſanguine reſperſa purifi-
cationem peccatoꝝ ſuſcepit ⁊ decorem indu-
it ſanctitatis. Unde. i. Petri. ij. dicitur. Gens
ſancta populus acquiſitionis. glo. i. ſanguine
xp̄i reſperſa. Et ad Eph. v. ait apoſtol⁹. Xp̄us

dilexit eccleſiam ⁊ tradidit ſemetipm̄ pro ea vt illam ſanctificaret. ⁊ Apoca. i. inquit Joh. apoſtolus. dilexit nos et lauit nos a peccatis nr̄is in ſanguine ſuo. Quarto ſanctū idem eſt ꝙ diuinis obſequijs applicatuꝫ: queadmodū hoīes: loca: dies: vaſa: ⁊ veſtimenta que diuino cultui dedicātur ſancta dicuntur. Unde de hoibus habet Exo. xxx. Aaron ⁊ filios ei⁹ vngues: ſanctificabiſq; eos vt ſacerdotio fungant mihi. ⁊ Eſdre. ij. ca. xi. dicit. Eſdras miniſtris domus dn̄i. vos ſancti eſtis domino ⁊ vaſa ſunt ſancta. De loco dicit. pſ. xcv. Adorate dn̄m in atrio ſancto eius. De vaſis dr̄ Exo. xxx. Archam teſtamenti cū vaſis ſuis candelabrū ⁊ vtenſilia: vniuerſamq; ſupellectilem que ad cultū eoꝝ ptinēt ſanctificabis oia ⁊ erūt ſancta ſanctoꝝ. De dieb⁹ ſanctis ſcribit. ij. Eſdr. x. Sanct⁹. n. eſt dies dn̄i. De veſtimētis Exo. xxviij. dr̄. Facies Aaron fratri tuo veſtimenta ſancta ⁊ filijs ei⁹. In hac ſignificatōe merito eccleſia dei eccleſia ſācta dr̄ que vni⁹ veri dei famulatui ⁊ cultui tota dedicata eſt: imo in ea ſola ver⁹ dei cultus ē: q̄ fide ſpe ⁊ charitate pficit vt ait Aug. in. c. extra. i. q. i. Extra catholicam eccleſiā nō eſt loc⁹ veri ſacrificij. Quinto ſanctitas dr̄ religio ſiue obſeruatio quedaꝫ iuſticie coꝝ que ad deum pertinent. Un̄ Andronicus vt dicit ſanct⁹ Tho. ita ſanctitatem diffinit. Sanctitas eſt virt⁹ faciēs fideles ſeruare ea que ad deū iuſta ſunt. de q̄ Luc. i. Seruiamus dn̄o in ſanctitate: ⁊ iuſticia coram ipſo oibus dieb⁹ noſtris. Hac rōne eccleſia ſctā dicit: q: ſumma in ea munda ⁊ imaculata obſeruat religio: ſancta ē in votis: ſctā in ſacrificijs: ſācta in miniſterijs: ſancta in cerimonijs ſancta in ſingulis obſeruationib⁹ que ad cultū ⁊ reuerentiā ptinēt ſancte diuinitat̄. Sexto eccleſia dei ſancta dicit: q: omnibus virtutib⁹ gratijs ac donis ſpūaliter fecūdata eſt ⁊ dotata. Und̄. pſ. lxiiij. dicit. Replebimur in bonis domus tue. glo. caſſiodori ideſt pſentis eccleſie: que diuerſis munerū ſpūaliuꝫ exuberat bonis. Que ſunt illa bona. illa bona ſunt ſanctitas in ſe: ⁊ equitas ad proximum. vnde ſeqtur ſanctū eſt templum tuū mirabile in equitate. glo. i. eccleſie. ipſa enim dom⁹ ⁊ templū dei eſt ſanctū in ſe: ⁊ mirabile in eqtate q̄tum ad pximū. Septimo eccleſia dei ſancta dicit: q: optimis iuſtiſſimis ⁊ ſacratiſſimis legib⁹ viuit regit ⁊ gubernat. de lege diuina. Ad Ro. vij. dicit Apl's. Lex ſancta ⁊ mandatū ſanctū Et in. pſ. ſcribit Lex dn̄i imaculata cōuertēs aias teſtiſtimoniū dn̄i fidele ſapientiā pſtans paruulis. Leges vero publice que pro eccleſie regimine a ſanctis patribus ſancite ſunt tanta pro earū ſanctimonia veritate firmant. vt btūs Agap. papa oīb⁹ epis ſcribēs in ca. ſic di. xxi. dicit. Sic oms apoſtolice ſedis ſanctiones accipiēde ſunt tanq̄ ipſius diuina voce petri firmata. Un̄ violatores ſacroꝝ canonū vt inq̄t ſctūs Damaſus papa in. ca. Violatores. xxv. q. i. grauit a ſanctis patrib⁹ iudicant ⁊ a ſpūſctō: inſtinctu cui⁹ ac dono dictati ſunt damnant: qm̄ blaſphemare ſpm̄ſctm̄ nō incōgrue vident. Octauo dr̄ ecclīa dei ſancta em ꝙ ſctm̄ dr̄ preditū ſciētia iuſtoꝝ. dicit em̄ Ariſtoteles. vt dicit Albert⁹ magn⁹ in lib. laudabiliū bonoꝝ. Sanctitas eſt virt⁹ ſciētie ea faciens q̄ ad deum ſunt iuſta. Sap. i. Dedit illis ſcientiā ſanctoꝝ. Sub hac ſignificatōe potiſſime ecclīa ſancta eſt q̄ ſola ſciētiā ſctōꝝ habꝫ ⁊ noticiā diuinitatis. Un̄ de ecclīa dicit dn̄s Zach. viij. hec dicit dn̄s exercituū. Reuerſus ſum ad ſyon ⁊ habitabo in medio hierl'm: ⁊ vocabitur hierl'm ciuitas veritatis ⁊ mons ſanctificat⁹. quare vt ait beat⁹ Greg. in moralib⁹ ⁊ habet in ca. Quia. xxiiij. q. i. Quia ex ſola catholica ecclīa veritas cōſpicit apud ſe eſſe locum dn̄s phibet de quo videat: in petra moyſes ponit vt dei faciē contēplet: q: niſi quis fidei ſoliditatē tenuerit diuinam pſentiā nō agnoſcit. de q̄ ſoliditate dn̄s dixit. Sup hanc petrā edificabo eccleſiā meā. Nono eccleſia dei ſancta dicit: q: ſacramēta habꝫ q̄b⁹ hoies ſanctificant. Dicit em̄ ſacramētū a ſacrādo ſiue ſanctificādo: q: diuina v̄tute in eis operāte inſtrumēta ſūt emūdatōis ⁊ ſanctificatōis aiarū. Un̄ ad Eph. v. dr̄. Xp̄us dilexit eccleſiā ſequit. vt illā ſanctificaret mundās lauacro aque in verbo vite. ⁊ Aug. ſup Joh. de v̄tute ſacramēti baptiſmi loquēs dicit Que vis eſt aque vt corpus tangat ⁊ cor abluat? Decimo ecclīa dr̄ ſancta: q: ſancta ⁊ glorioſa triūphāte ecclīa que ſurſum in celeſtib⁹ eſt mater nr̄a exemplata eſt. vn̄ Apoc. xxi. beatiſſimus apl's iohēs inq̄t. Ego iohānes vidi ciuitatē ſctām hierl'm nouā deſcēdentē de celo a deo paratā ſicut ſponſam ornatā viro ſuo: ⁊ audiui vocē de celo dicētē. Ecce tabernaculū dei cū hominibus ⁊ habitabit cū eis ⁊c. Ad verbū Bernardus ptractās li. iij. de cōſideratiōe. ca. xiij. Nō vilē reputes hāc formā q̄ in terris ē habꝫ formā in celo vidit hō qui dicebat. vidi ciuitatem ſctām hierl'm ⁊c. Ex his aptiſſime cōfutatur error ⁊ blaſphemia quorundā pſeudo pphetarū qui ore ſuo polluto ɔtra ſanctimoniā eccleſie diabolica audacia loq̄ntes dicere preſumpſerunt eccleſiā non eſſe ſanctā ſed meretricē. contra quos ſunt ea que induxim⁹ parū ante: ⁊ maxime illd̄ Cāti. iiij. Tota pulchra es

amica mea ⁊ macula non eſt in te. ⁊ illa conti
nua fidei profeſſio quã vniuerſalis eccleſia fa
cit dicẽs. Credo vnã ſanctã eccleſiam ⁊c̃.

Capitulum. x. in quo ponunt̃ obiectiones contra ea
que dicta ſunt de ſanctitate eccleſie.

Capitulũ X

D ampliorẽ in
a telligentiã maioremq̃ firmita-
tem veritatis eoꝝ que de ecclẽe
ſanctimonia induximꝰ: mouebimꝰ aliq̃s obie-
Argumẽtũ p̄mũ ctiones in cõtrariũ ꝓbãdo ꝙ ecclĩa nõ ſit ſan
cta dicenda. Et p̄mo arguit̃ ſic. Cantat̃ in ec
cleſia in hymno angelico ſcꝫ Gloria in excel-
ſis deo. tu ſolus ſanctꝰ. Si ergo xp̄us ſolus eſt
ſanctꝰ cũ ecclĩa nõ ſit xp̃s: ecclĩa non videt̃ di
Secũdum cenda ſancta. Secũdo. ſanctitas vt dicit Di
onyſius. xij. c. de di. no. vt ſup̄ dictuꝫ eſt. eſt ab
om̃i immũdicia libera ⁊ perfecta ⁊ om̄ino im-
maculata immũdicia: ſed ecclĩa in p̄ſenti ſta-
tu nõ eſt libera ab om̃i immũdicia illa peccati
dicente brõ Joh. apl̃o. i. Joh. i. Si dixerimus
q̃m pctm̃ nõ habemꝰ ipi nos ſeducimꝰ ⁊ veri-
tas in nobis nõ eſt. ergo ecclĩa ꝓ preſenti ſta-
Tertium tu nõ eſt ſancta dicenda. Tertio ſic Math.
vi. docet xp̃s oẽs fideles orare ꝓ pctõꝝ ſuorũ
remiſſione: ſic. Dimitte nob̃ debita noſtra ⁊c̃.
quã orõnẽ ꝯtinue facit ecclĩa: qđ tñ vanũ eſſe
videret̃ ſi ecclĩa nullũ haberet pctm̃: maxime
cũ dicat Aug. in de bono pſeuerãtie. hoc loco
pelagiani confodiunt̃ heretici q̃ audent dice-
re hoĩeꝫ iuſtũ in hac vita habere nullũ om̄ino
pctm̃: ⁊ in talibꝰ hoĩbꝰ eſſe iam in p̄ſenti tp̄e
eccleſiã nõ habentẽ maculã aut rugam. ⁊ po-
nitur in glo. ordinaria. Quarto arguit̃ ſic. ad
Quartum Rom̃. iij. dicit apl̃s. Eſt aũt deꝰ verax om̃is hõ
mendax: ergo nõ videt̃ ꝙ ecclĩa q̃ eſt collectio
Quintum omniũ fideliũ dicẽda ſit ſancta. Quinto ſic.
eccleſie nõ cõuenit ꝓ ſtatu p̄ſentis vite nõ ha
bere maculã aut rugã ſed tm̃ ꝓ ſtatu future vi
te q̃n apparebit glorioſa: ergo nũc nõ eſt dicẽ
da ſctã ſed in futura vita. ꝯſeq̃ntia pꝫ ⁊ ante-
cedẽs ꝓbat̃ auctrate beati Aug. qui in fine pri
mi libri enchiridion tractãs verbũ illud apl̃i
vt exhiberet ſibi ecclĩam nõ habentẽ maculã
nec rugã ⁊c̃. ita dicit p̲ hoc om̃s prorſus hoĩm
macule xp̃iani lauacri ſanctitate tollunt̃ quo
mundat ecclĩam ſuã xp̃s vt exhibeat eam ſibi
nõ in iſto ſeculo: ſed in futuro nõ habentẽ ma
culam neq̃ rugam aut aliquid huiuſmodi. nã
qui modo eam talẽ eſſe dicũt ⁊ tñ in illa ſunt:
q̃m ⁊ ipi fatent̃ ſe habere peccata. Si verum
dicunt ꝓfecto q̃m mundi nõ ſunt a peccatis:
habet in eis eccleſia maculam. Si aũt falſum
dicũt quia corde duplici loquuntur: habet in
eis ecclĩa rugam. Si aũt dicunt ſe habere iſta

non ipſam: ergo ſe nõ eſſe membra eiꝰ nec ad
corpus eiꝰ pertinere fatentur vt etiã ſua cõfeſ
ſione damnent̃. Sexto ſic. in ecclĩa ſunt bo- Sextum
ni ⁊ mali p̲mixti vt superiꝰ monſtratum eſt: ⁊
mali in multo ampliori nũero q̄ꝫ boni. cũ ergo
denoĩatio debeat fieri a maiori parte videt̃ ꝙ
ecclĩa ſimplicit̃ magis immũda q̄ꝫ ſctã dicẽda
ſit. Et ꝯfirmat̃ ex. c. Et hoc diximꝰ. xvi. q. vij. Confirmatio
vbi dic̃ Orige. ⁊ ponit̃ in glo. ꝯtinua. Math.
xxi. Qꝛ carnalit̃ viuentes domũ orõnis ex lapi
dibꝰ viuis ꝯſtructã faciũt ſpeluncã eſſe latro
num actibꝰ ſuis. Septimo arguit̃ ſic. In ec- Septimum
cleſia ꝯtinent̃ nõ modo pctõres ſed etiã multi
preſciti: qui licꝫ modo fidẽ habeãt xp̄i finalit̃
tñ in fide vera ⁊ charitate dei nõ p̲manebunt
ergo nõ videt̃ ꝙ ecclĩa ſimplicit̃ dicẽda ſit ſã
cta. Octauo ſic. dicit ſapiens Eccl̃s. ix. Ne- Octauum
mo ſcit vtrũ q̃s ſit dignꝰ odio vel amore ⁊ mi-
nus de alio q̄ꝫ de ſe: ergo etiam nemo põt ſcire
q̃s ſit ſanctus aut immũdus. ergo videt̃ ꝙ nõ
p̲tineat ad articulũ fidei credere ꝙ ecclĩa que
eſt ꝯgregatio fideliũ ſit ſancta. Nono argui Nonum
tur ſic. Fideles nõ ſũt cõfirmati in fide ſiue in
grã dei in ſtatu p̄ſentis peregrinationis. ergo
non videt̃ ꝙ ecclĩa que eſt fideliũ collectio di
cenda ſit ſancta: qꝛ firmata ſiue ꝯfirmata De Decimum
cimo arguit̃ ſic. Ecclĩa aliq̃n dicit̃ fuiſſe feda
⁊ maculata: ergo nõ ſemp̲ videt̃ dicẽda fuiſſe
ſancta. ꝯſequẽtia videt̃ manifeſta. antecedẽs
ptꝫ. dicit eñ btũs Hiero. ⁊ habet̃ de pe. di. i. §.
Ecclĩa. Poſſibile aũt eſt vt q̃n ecclĩa que priꝰ
rugam habuit ⁊ maculã ⁊ immũdiciã poſtea
reſtituta eſt: ita ⁊ pctõr currẽs ad medicũ ⁊c̃.
Et idẽ btũs Hieroñ. ſup p̄s. xx. exponẽs illud
Audi filia ⁊ vide inclina aurẽ tuã ⁊ obliuiſce
re domũ p̄ris tui. De ecclĩa dic̃ ſic. Obliuiſce-
re domũ p̄ris tui. i. dyabolũ q̃ te priꝰ genuerat
qꝛ totꝰ mũdus in maligno poſitꝰ erat. ideo in-
clina aurẽ tuã: q̃m cõcupiuit rex ſpeciẽ tuam
xp̄us ieſus a quo regeris: qꝛ nigra eras in do-
mo patris: nũc autẽ aſcendẽs poſt baptiſmũ
vel intus abluta vel grã fidei candida: qꝛ ipſe
eſt dñs a quo redempta es. ⁊ .j. Ante fedata ⁊
deformis erat ecclĩa ſed poſtea pulchra ⁊ ſpe-
cioſa per lauacrũ baptiſmi: qꝛ iuſtus ꝓ impijs
mortuus eſt. i. xp̃s mundans eam p̲ lauacrum
ſanguinis ſui. vt ait apl̃s nõ habentẽ maculã
neq̃ rugã. ⁊ Aug. ad idẽ ꝓpoſitũ ſup eũdẽ p̄s.
ita loquit̃. Aſſumpta eſt ecclĩa ex gñe hũano
vt xp̃s caput eſſet ecclĩe. Et. j. Gaudeat ſpon-
ſa amata a deo: q̃n amata: dũ adhuc feda. oẽs
eñ peccauerũt dicit apl̃us ⁊ egent gloria dei.
Et iterum. Etenĩ ꝓ impijs xp̄us mortuus eſt:
amata eſt feda ne remaneret feda. nõ eñ vere
feda amata ẽ: qꝛ nõ feditas amata eſt. h̃ augu.

Capitulū.xi.in quo rn̄detur ad obiecta facta.

Cap. XI

Atendū eſt fir⸗
miter cū ſanctis patrib⁹ queadmodū dictū eſt ꝙ eccl'ia xp̄i ſan
cta ſit.vn̄ Augu. ſup illud pſal.
lxxxv.Cuſtodi aīam meā qm̄ ſctū̃s ſum.ita di
cit.Audeat dicere corpus xp̄i: audeat dicere
vnus ille homo clamās a finibus terre cū ca⸗
pite ſuo dicens.Sāctus ſum.accepit em̄ gra
tiā ſanctitatis grām baptiſmi ⁊ remiſſionem
pctōꝝ.⁊.ꝫ.Oēs em̄ xp̄iani ⁊ oēs fideles ⁊ ba
ptizati in xp̄o ipſuz induerūt:ſicut Apl'us di⸗
cit.Quotquot in xp̄o baptizati eſtis xp̄m in⸗
duiſtis. ſi membra facti ſunt corporis eius ⁊
dicunt ſe ſanctos non eſſe:capiti ipſi faciunt
iniuriā cui⁹ mēbra facti ſunt. Iaz dicēdū ē ad
Ad primum
argumēta. Ad primū rn̄detur ꝙ xp̄s dicit̄ ſo
lus ſanctus ſicut ſolus bonus: qr. ſ. ipſe ſolus
ſm̄ ꝙ deus ex ſe ⁊ naturaliter bonus ⁊ ſanct⁹
eſt:⁊ ſm̄ ꝙ hō in ſummo ſanctitatis. quāobrē
Daniel.ix.ſanctus ſctōꝝ noīatur. Et in pſal.
de eo confitet̄ ꝓpheta dicens.Unxit te deus
oleo leticie pre participibus tuis.ſm̄ quē mo
dum ipſe ſolus ſanctus eſt.Et hoc eſt qꝺ dr̄.i.
Reg.ij.Quis ſanctus vt eſt dn̄s:vel vt habz
alia littera.Non eſt ſanct⁹ preter te dn̄e:qr vt
ait glo:nemo ſit ſanctus niſi de⁹.⁊ ſi ſint q̄ di
cunt dij multi ⁊ dn̄i multi.nullus tn̄ eoꝝ natu
raliter eſt id qꝺ eſt deus: nam ipſe eſt ſolus q̄
ait.Ego ſum q̄ ſum.ꝑ hoc ergo non negat̄ q̄n
participatione gratie eius fideles boni ⁊ iu⸗
ſti ⁊ ſancti ſint.vnde dn̄s ait.Leuit.xx.Sācti
eſtote qm̄ ego ſanct⁹ ſum. Et Aug.tractans
illud pſ.lxxxv. Cuſtodi aīam meā qm̄ ſanct⁹
ſum.ita fideles exhortat̄. dicat vnuſquiſqꝫ fi⸗
delium ſanctus ſum: non eſt iſta ſupbia elati
ſed cōfeſſio nō ingrati.ſi em̄ te dixeris ex te eē
ſanctū ſupbus es. rurſus fidelis in xp̄o ⁊ mē⸗
brū xp̄i ſi te dixeris non eſſe ſanctū ingrat⁹ es.
Ad ſecundum
Ad ſecundū argumentū rn̄det̄ premittēdo
duo notabilia. Primo notandū ꝙ duplex ad
p̄ns pōt diſtingui ſanctitas.Uno modo q̄ di⸗
cat liberationē om̄imodā ab oī immūdicia ⁊
corruptione culpe ⁊ pene.⁊ iſta eſt ſanctitas
p̄rie.de qua in pſ.Glia hec eſt oībus ſctīs ei⁹
Alio modo ſanctitas dicit emūdationē nō a
quocūqꝫ pctō aut impfectione: ſed ab eis im⸗
mūdicijs q̄ puritatis grē ⁊ charitatis luci ad
uerſant̄.cuiuſmodi ſūt culpa originalis ⁊ mor
talis.de qua dr̄ Ad Ro.i.Oībus qui ſunt ro⸗
me dilectis dei vocatis ſanctis.glo. ſcti erāt
ſanctificati ꝑ baptiſmū.Item.i.ad Corin.iij.
Tēplū dei ſctm̄ eſt qꝺ eſtis vos. vbi glo. dicit
Sanctū eſt a tp̄e baptiſmi:qr in nemine habi
tat de⁹ quē non antea ſpūſſanctus ſanctificet
⁊ purget. Secūdo notandū ꝙ ſanctitas qua
eccleſia in p̄nti vita ſctā dr̄ nō dicit immunita
tē ab omni pccō:corruptione ⁊ impfectōne:ſꝫ
immunitatem ab his vicijs ⁊ peccatis cū quib⁹
charitas dei ſtare nō poteſt per quam de⁹ ma
net in nobis ⁊ nos in deo.i.Joh.iiij.cuiuſmōi
ſunt pctā criminalia ſiue mortalia.Un̄ glo.ſu
per illꝺ Cāt.iiij. Tota pulchra es amica mea
⁊ macula nō eſt in te. dicit: macl'a.ſ.crimīalis
culpe.⁊ ita hꝫ glo.decreti in.c.oībus cōſidera
tis.xxiiij.q.i.ſup verbo ſine macula. Et iō ve⸗
nerabilis Beda ſuper cātica tractās p̄fatum
verbū Cant.iiij.Tota pulchra es ⁊c.ita dicit.
Hec aūt dicta ſunt nō ꝙ in hac vita ſanctorū
quiſpiā vel a culpis oībus imunis vel pfect⁹
poſſit eſſe virtutib⁹:cū veraciter ſcriptum ſit:
qr nō eſt homo in terra iuſtus:qui faciat bonū
⁊ nō peccet:ſed ꝙ ſancta eccleſia in q̄tum ec⸗
cleſia xp̄i eſt ⁊ fide recta ⁊ mūda ſit ope. Qui
bus notatis rn̄det̄ ad rōnem ⁊ primo dr̄ ꝙ mū
dicia iportata in diffinitione ſanctitatis poſi
ta a beato Dionyſio dicit mundiciā ſiue puri⸗
tatē a pctō ſiue in intellectu ſiue in affectu qꝺ
ꝯrietatē hꝫ ad grām:cuiuſmodi eſt originale ⁊
mortale:nō aūt dicit emūdationem a pctō ve
niali.Un̄ Aug.in diffinitōibus recte fidei di⸗
cit. Nullus ſanctoꝝ vel iuſtoꝝ caret pctō:nec
tn̄ ex hoc deſinunt eſſe iuſti vel ſancti:cū affe⸗
ctu teneant ſanctitatē. Secūdo ad minorem
vbi dr̄ ꝙ eccleſia in p̄ſenti ſtatu nō eſt oīno li⸗
bera ab imūdicia que diuine grē ꝯ̄iatur.⁊ ad
auctoritatē beati Job.dicētis.Si dixerim⁹ ꝙ
peccatū ⁊c. Rn̄r dupliciter.Uno mō de pctīs
venialib⁹ que in p̄ſenti vita nō p̄nt totalit̄ vi
tari.dr̄ em̄ ꝓuer.xxiiij.Septies in die cadit iu
ſtus.Et Aug.dicit.⁊ habet̄ in glo.Impoſſibi
le eſt quēlibet ſanctū aliq̄n nō cadere in mini
mis peccatis neqꝫ iuſti eſſe deſiſtunt:qr citius
opitulante deo reſurgūt. Scd̄o rn̄det̄ ad idē
ꝙ ſi btūs Job.loq̄tur de mortali:tūc nō ē ſen⸗
ſus ꝙ oēs fideles habeant pctm̄ mortale: ſꝫ ꝙ
ſi dixerim⁹ ex elatōe.ſ.vt dicit glo.interlin.ela
ti de aliqua iuſticia:qr cū nemo ſciat vtrum di
gn⁹ odio vel amore ſit.vt dr̄ Eccs̄.ix.Qui abſ⸗
qꝫ reuelatione aſſerit ſe eſſe ſine pctō mortali:
incurrit peccatū iactantie ſupbie ⁊ falſitatis
aſſerens qꝺ neſcit.Et ideo dicit ⁊ veritas in
nobis nō eſt.Iſta eſt expoſitio magr̄i Nicolai
de Lyra. Ad tertiū rn̄det̄:ꝙ ꝑ illā auctorita⸗ Ad tertium
tem Math.vi.licet vt dicit glo.quibz nūm in
ſtruat̄ ſe peccare quottidie dū pro pctīs quot
tidie iubet̄ orare:nō tn̄ dat̄ intelligi ꝙ quotti
die peccem⁹ oēs fideles pctō qꝺ ſāctitati ad
uerſet̄.Unde Hiero.ſup.pſ.cxviij.exponēs il

lud Beati imaculati in via: dicit. quomõ imaculati: q̄ꝛ ſine minutis pctis hõ eſſe non põt: ſicut ſctũs Jobes dicit. Si dixerimus ⁊c. Et ꝓpheta dicit. Qui ingredit̃ ſine macula ⁊c̃. ⁊ rñdens ait. ſine macula. hoc eſt ſine mortalibus criminib⁹.

Ad quartum

Ad q̃rtũ dicendu ꝫ ꝙ nõ vult apl̃us dicere in illis verbis: ꝙ oĩs hõ mentiatur. vñ ipſe ad ſe dicit. ij. ad Corin. xij. De⁹ ſcit ꝙ nõ mentior. ſed vt colligit̃ ex glo. dat̃ intelligi in v̑bis apl̃i ⁊ ꝓphe dicentiũ. Om̃is hõ mendax. ꝙ oĩs hõ eſt mutabilis nature ⁊ voluntatis: ⁊ ideo põt eſſe mendax in ꝑmiſſis. nõ ſic autẽ deus cũ ſit inuariabilis ⁊ impmutabilis. ⁊ ita vt dicit glo. Om̃is hõ mendax d̃r. q̄ꝛ q̃tum a ſeipſo eſt labilis in eſſentia ⁊ ꝑ pctã defluens eſt. ⁊ ita argumentũ ſumptuꝫ ex illa auctõrate nõ militat ꝯ ꝓpoſitũ. q̃m licet om̄is hõ q̃tũ eſt ex ſeipſo labilis ſit ⁊ defluxibilis ꝑ pctm̃: ꝑ gr̃am tñ põt non defluere. Vñ ꝓpha ps̃. xciij. dicit. Si dicebã motus ẽ pes meus mĩa tua adiuuabat me. Et apl̃us. i. ad Corinth. xv. Gratia dei ſum id qđ ſum ⁊ gr̃a eius in me vacua non fuit.

Ad q̃ntum

Ad q̃ntũ ptꝫ rñſio ex bis q̃ dicta ſunt ad ſecundã obiectionẽ vbi diſtinctione facta de duplici mõ ſanctitatis: dictũ eſt ꝙ ſanctitas importãs oĩmodã liberationẽ ⁊ imunitatẽ ab om̃i corruptione ⁊ vetuſtate culpe ⁊ pene ⁊ cuiuſcũꝗ impfectionis ꝯtagione: nõ eſt eccl̃ie ꝑ ſtatu p̄ntis vite ſed future q̃ñ apparebit gl̃ioſa. ⁊ per ꝯñs iſto modo loquẽdo non ꝯuenit eccl̃ie ꝑ ſtatu p̄ntis vite nõ h̃re maculã aut rugã: vt ſonant manifeſte ſctõꝝ auctõrates inducte. Sãctitas vero q̃ dicit imunitatẽ carũ culparũ ⁊ rugarũ q̃ diuine gr̃e aĩaꝫ illuſtranti repugnant bene cõuenit eccl̃ie ſicut diffuſe monſtratũ eſt: ⁊ ꝑ ꝯñs hoc modo imunitas cõpetit eccl̃ie etiaꝫ ꝑ ſtatu vite p̄ntis non h̃re maculã neq̄ꝫ rugã aut aliq̃d h̃mõi.

Ad ſextum

Ad ſextũ dicendũ ꝙ lꝫ mali numero ſint de eccl̃ia non tñ merito. Eccleſia aũt tota eſt ſctã in om̃ibus q̃ de eccl̃ia ſũt numero ⁊ merito: cuiuſmodi ſunt oẽs fideles q̃ dilectione charitatis in xp̃o radicati ſunt. Ait eñ btũs Hilarius lib. de trini. Sctũs es ſi fide es ꝑfecte credulus ſi ſpe inconcuſſa firmus ſi charitate es perfecte radicatus. Vñ licet multi fideles pctõres dicant̃ ẽẽ in eccleſia: nihilominus q̄ꝛ iſti non ſunt ꝓpria mẽbra corporis xp̃i nec ꝑfecta vnitate que eſt ꝑ charitatem pertinent ad eccl̃iam: non ſequit̃ ꝙ eccl̃ia ſimpliciter nõ ſit dicenda ſctã. ſancta q̃dem eſt vt prediximus in om̃ibus q̃ ad eam pertinent numero ⁊ merito ſiue in om̄ib⁹ mẽbris ſuis.

Ad ꝯfirmationẽ

Ad cõfirmationẽ aũt que ſumpta eſt ex auctoritate Origenis dicẽdũ ꝙ q̃q̃ eccleſia habeat malos ꝑmixtos bonis: q̄ꝛ tñ mali nõ ſunt vere ⁊ ꝓprie mẽbra corporis xp̃i. q̃d eſt eccl̃ia: nõ eſt fatendũ ſimpl̃r ꝙ eccl̃ia xp̃i ſit feda aut nõ ſctã aut ſpelunca latronũ: ẜ bene d̃r a ſanctis doctorib⁹ ſicut ſupra induximꝰ ꝙ in aliquib⁹ qui nõ ſunt mẽbra ei⁹ ꝑfecte ⁊ proprie infirmet̃ aut patiat̃ aliquã feditateꝫ: ⁊ ex ꝑuerſitate operũ actuũ maloꝝ fideliũ aliquas detractabiles ſuſcipiat denoĩationes: vtputa: ꝙ dicatur ſpelunca latronũ ſicut inductuꝫ eſt ex Origene ⁊ alia h̃mõi.

Ad ſeptimum

Ad ſeptimũ reſpõdet̃ negando ꝯñam: q̄ꝛ fideles preſciti aut habẽt maculã peccati mortalis aut nõ: ẜ ſunt in gr̃a. ſi det̃ primũ: dicẽdũ eſt de illis ſicut de alijs fidelib⁹ peccatorib⁹ parũ ante iam diximus. ſi vero ſine mac̃la ſunt peccati mortalis h̃ntes xp̃i gratiã: dicendũ ꝙ in illis etiã eccleſia ſctã d̃r: licet in futurũ ſint maculã aut ꝯtagionẽ habituri infidelitat̃ ⁊ ipietatis ⁊ rugã. iudiciũ quippe de mẽbris eccl̃ie ſumit̃ ſm̃ diſpoſitionẽ p̄ntis tẽpis ⁊ nõ futuri. ſicut hõ d̃r q̃s nũc mund⁹ in mẽbris que cras aut poſt imunda futura ſunt.

Ad octauum

Ad octauũ videtur negando ꝯñam: q̃m ſcire nõ poſſum⁹ via humana q̃s de adultis in vita p̄nti ſanct⁹ ſit ſãctitate gr̃e ⁊ inhabitatione ſpũſſancti: nihilomin⁹ certiſſimi ſum⁹ ꝙ talis ſanctitas ſit in mẽbris eccleſie que illi⁹ vera ⁊ ꝓpria mẽbra ſunt in quib⁹ ipſa ſctã d̃r. vtpote q̃ corp⁹ xp̃i ⁊ ſpõſa illi⁹ dilecta pulcra ⁊ ſine macula eſſe deſcribit̃. Cãt. iiij.

Ad nonum

Ad nonũ dicendũ ꝙ eccleſia ꝑ ſtatu vite p̄ntis nõ ita in fide et charitate d̃r firmata ꝙ ei⁹ oĩa membra ita in gratia ſint cõfirmata ꝙ ampli⁹ peccare nõ poſſint: ẜ ea ratõne: quia ſemper erũt in eccleſia aliqui hoĩes fideles et ſãcti.

Ad decimum

Ad decimũ ⁊ vltimũ dicendũ primo ꝙ capiendo eccl̃iam prout cõprehendit angelos ⁊ hoĩes: eccleſia ſemper ſancta fuit: q̄ꝛ angeli boni in ſanctitate in qua creati ſunt imobiles ꝑmanſerũt. Si loq̄mur de eccleſia ſicut in ſuperioribus locuti ſumus: que. ſ. ſumpta eſt ⁊ collecta ex hominib⁹ fidelib⁹. dicim⁹ etiam ꝙ ſemp eccleſia in aliquo vel in aliq̄bus ſancta fuit: dicente beato Aug. ſup. ps̃. cxxiiij. olim ẽ eccleſia ⁊ ex quo vocãtur ſãcti eſt eccl̃ia in terra. Ad auctoritates aũt inductas in ꝯrĩũ d̃r ꝙ Aug. ⁊ Hiero. nõ loquuntur de eccl̃ia vl̃i q̃ ab Abel iuſto d̃r incepiſſe vſq̄ ad vltimũ iuſtum ſed de eccleſia ſm̃ ꝙ dicit collectionẽ fideliuꝫ ex populo gentilium venientiũ: qui populus prius fuit fedus ſordibus idolatrie. Vñ Aug. ſuper. ps̃. ciij. ſubiungit. Nonne iſta eſt que iacebat in ceno iniquitatũ. nonne iſta eſt que iacebat in fornicatõe idoloꝝ. Vel dicẽdũ ⁊ forte meli⁹ ꝙ eccl̃ia ſumpta ex h̃uano genere nõ

eſt ita intelligēda pri⁹ fuiſſe feda ꝙ poſtꝙ̄ eccleſia cepit eſſe fuerit feda in omnib⁹ mēbris ſuis. qm̄ ſicut infra videbit̄ in eccleſia que ab Abel dr̄ incepiſſe ſemꝑ fuerunt aliq̄ vel aliqs ſanct⁹: ſ; ſic accipiendū eſt: q: oīa membra eccleſie de gn̄e humano ſumpta excepto ſaluatore nr̄o qui nō hūano ſemine ſ; de ſpū ſancto ꝯceptus: fuerūt pri⁹ ꝛ ſi nō pro eodē tēpore feda feditate alicuius peccati ſaltē originalis. ꝛ hec vr̄ eſſe intelligentia Aug. vt apparet ex auctoritatib⁹ quas inducit ad ꝓbandū eccleſiam pri⁹ fuiſſe fedā: vt patet ex illa ad Ro. iij. Oēs peccauerūt. glo. ex vno peccatore omēs naſcūtur peccatores ꝛ egent gloria dei. Et ex illa ad Ro. v. pro impijs mortuus eſt.

Capitulū. xij. in quo iprobatur modus quorūdam loquendi de ſanctitate eccleſie.

Cap. XII

f UErunt quidā nouelli doctores Alemāni: q̄ docere preſumpſerūt ꝙ eccl'ia ſancta dr nō rōne ſuppoſitorū cū in ipſa ſint ꝑmixti bonis multi mali: ſ; rōne forme quā dicunt eſſe idētitatē fidei. Imaginātur em̄ ꝙ ſicut ratione vnitatis fidei quam dicūt principiū formale eccleſie: ſemꝑ permanet vna ꝛ inuariata partib⁹ materialib⁹ ipſi⁹ eccleſie: cōtinue ſibi inuicē ſuccedentib⁹ ꝛ variatis ſm̄ merita ꝛ demerita, ſic rōne illi⁹ forme ſemꝑ ſancta permanet ꝛ īmunis. ꝛ hec eſt idētitas: vt dicunt: fidei quo ad credita. ꝛ idētitas ſocietatis vel cōionis quo ad ſacramenta. fides em̄ quo ad credita ꝛ ſacra inq̄nari nō poteſt. Et ita dicunt ꝙ ſicut eccl'ia catholica manet ſemper vna ratione vnitatis fidei: ita ſemꝑ eſt ſancta ratione eiuſdē fidei: que ſemꝑ recta ſemꝑ ſana ꝛ ſancta manet et imunis ab omni cōtagione erroris. de qua dicūt Apl'm dixiſſe illud ad Ephe. v. Xp̄s dilexit eccleſiā ſuam ꝛ tradidit ſemetipſum pro ea vt illā ſanctificaret ꝛc̄. Sed ſaluo ſemꝑ meliori iudicio l; a fidei puritate ꝛ ſacroꝝ cōione eccleſia catholica ſctā dicat̄: nihilominꝰ ꝓfati doctores eccleſiam catholicā ex hac ſola ꝑte ſanctā deſcribētes nō plene loquūtur de ſanctitate eccleſie: nec eo modo quo ſcriptura ſancta loq̄tur ꝛ ſancti patres eccleſie eā ſanctā in ſymbolo Niceno confeſſi ſunt. Nam domin⁹ ait Leuit̄. xix. Sancti eſtote qm̄ ego ſanct⁹ ſum Manifeſtum eſt autem ꝙ ad homines ipſos loquitur. Et. i. ad Corin. iij. inquit Apoſtol⁹. Teplū dei ſctm̄ eſt quod eſtis vos. Item Cāt̄. iiij. dicitur. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nō eſt in te. glo. i. criminalis culpe. Item Cant̄. vi. Una eſt perfecta mea columba mea glo. quia omnibus virtutibus ꝛ chariſmatibus perficitur. ꝛ ſic ſanctitas eccleſie non refertur tm̄ ad fidem. Preterea hoc idem oſtendit̄ auctoritate ſanctoꝝ patrū ſupranoīatoꝝ qui de ſanctitate loquunt̄ non ſolū ꝓut dicit integritatem fidei abſq; ruga perfidie: ſed ꝓut dicit emūdationes a cōtagione mortalis peccati per habitum virtutū diuinitus infuſum: que fideliū animas ſanctificant ꝛ decorant. Unde Aug. ſup pſal. xliiij. Decor dom⁹ dei in ſanctis eſt. Ceterū hoc q̄dem ea rōne apertū reddit̄: q: ſi integritas fidei informis ſufficeret ad denominandā eccl'iam ſctām: ꝑfecto quilibet peccator fidelis integritatē fidei habens poſſet vocari ſanctus: qđ falſum eſt dicente beato Aug. in lib. de gratia. ꝛ libero arbitrio. Sanctitas eſt perfectiſſima volūtas ꝛ ſereniſſima puritas: ꝛ iterū. ſanct⁹ es ſi ſanctā habes affectionē. ſanctitas em̄ in iuſticia ꝛ operibus ꝯſtat. Demū ſancti doctores ſicut ſupra tetigim⁹: dicūt eccl'iam eſſe ſctām in veris mēbris non in nō veris ſiue mortuis cuiuſmodi ſunt fideles pctōres q̄ etiā integritatē fidei obſeruāt. Itē ſancti dicūt ꝙ eccleſia ſctā eſt in granis nō in paleis ꝑ quas in area dn̄ica pctōres fideles deſignant̄. Ampli⁹ beatiſſimus Aug. doctor eccl'ie ꝛ hereticoꝝ malle⁹ dicit ꝯtrariū: qui vt ſupra meminim⁹ tam in libro retractationū ꝙ̄ in enchiridion: ꝛ in de bono perſeuerātie dicit. ꝙ eccl'ia nō in iſto ſeculo eſt oīno ſine macula ꝛ ſine ruga: ꝛ tamē ſi ſanctitas eccleſie acciperet̄ ex ſola integritate fidei falſum eſſet: qđ Aug. tantis irrefragabilibus teſtimonijs ſtabilire curauit.

Ultimo ſi ſola fidei integritas ꝛ ſinceritas ſufficeret ſanctā noīare eccl'iam videret̄ aliq̄bus ꝙ cōgregatio ſciſmaticoꝝ ꝛ excōicatoꝝ cum fidem catholicā adhuc integerrimā cuſtodire videant̄: ſancta noianda veniret. qđ abſurdiſſimū eſt. Auctoritas autem pauli ad Ephe. v. Quā in ſue falſe opinionis robur inducūt non pōt ſm̄ lr̄am neq; ſm̄ glo. ſue imaginationi ſuffragari. plane qđ inq̄t Apl'us. ꝙ xp̄us dilexit eccleſiā ꝛ tradidit ſemetipſum ꝑ illa vt illā ſanctificaret mundās eā lauacro aque in verbo vite ꝛc̄. non reſpicit ſanctitatē fidei que ſemper ſancta fuit. q: diuine veritati innitens ꝛ a diuine ſapientie luce emanās: ſed ad ꝑſonas fideles ſacro baptiſmate ablutas: ꝛ ſctārū ꝟtutū ornatibus decoratas que ſunt membra eccl'ie referr̄: vt clariſſimū eſt. Quare de ſanctitate eccleſie tenendū ꝛ cōfitendū eſt non vt iſti nouelli magr̄i: ſine auctoritate loquētes: docere preſumpſerūt. ſed iuxta ſanctoꝝ doctoꝝ ſententiā quā in ſuperiorib⁹

capitulis plene annotauimus.

Cap̄lʒ XIII

Capitulū.xiij.ꝙ eccleſia ſit catholica dicenda.

Eccl̄ia eſt catholica

Iam conſiderā-
dū ʒ venit quomodo ſctā dei ec-
cleſia dicat̄ catholica.Et notā
dū in p̄mis ꝙ trib⁹ cōſueuim⁹
attribuere hoc nomē catholicū:videlʒ eccl̄ie
fidei xp̄iane.⁊ hoīb⁹ xp̄i fidē habentib⁹.Cō
fitemur eī̄ eccl̄iam catholicā cū patribus ⁊
ſimbolo Niceno.ffidē etiā xp̄i dicim⁹ catho-
licā cū beato Athanaſio:q̄ in ſimbolo ait.hec
eſt aūt fides catholica. Itē xp̄ianū vocamus
catholicū.vt Hieroñ.ait in.c.hec eſt fides p̄r
beatiſſime.xxiiij.q.i.vbi ait.Quicūq; me cul
pare voluerit ſe imperitū vel maliuolum vel
etiā non catholicū:ſed hereticū cōprobabit.
Catholicū aūt nomē grecū eſt ⁊ ſonat latine
vniuerſale.Dicit̄ aūt p̄mo fides xp̄i catholi
ca multiplici de cā.Vna:q᷑ annūciata ⁊ plā-
tata ⁊ ſeminata eſt ꝑ vniuerſum' orbē ⁊ apud
oēm gentē ſm̄ illud.pſ̄. In oēm terraʒ exiuit
ſonus eoꝝ ſcʒ ap̄loꝝ.⁊ in fines orbis terre ver

Eſa.xxvij.

ba eoꝝ.qḋ ita apud Eſaiā,ꝓpheta⁊ de eis le-
gimus.vt ait glo.vbi d᷑. Implebunt faciē or-
bis ſemine ſcʒ predicatiōis. Hoc etiā fuit eis
impoſitū a ſaluatore noſtro:q̄ volens oēs ho-
mines ſaluos fieri:iubet ap̄lis Mat.vlt. Eū
tes in mundū vniuerſum p̄dicate euāgeliū oī
creature.Et Mar.vlti.d᷑. Illi p̄dicauerunt
vbiq;.Et ap̄l'us paulus hāc vniuerſalitatē fi
dei in romanis cōmendās:ait ad Ro.i.ffides
veſtra annūciat̄ in vniuerſo mundo.Secūdo
fides xp̄i catholica d᷑:q᷑ toto tp̄e eccl̄ia illaʒ
tenuit ⁊ tenet.vn̄ Aug.in tractatu q̄ d᷑ de ca
tholica vitate inq̄t.Catholicū nomē grecū ē:
interpretat̄ aūt latino eloquio vniuerſale:q᷑
toto mūdo diffuſa eccl̄ia in toto tp̄e hāc fideʒ
tenet:nec vnq̄ aut tp̄e mutata ē aut locis va
riata.nā hereticoꝝ fides non pōt dici catho-
lica:q᷑ nō eſt publica ſed p̄uata neq; vbiq; te
net̄.Tertio fides xp̄i d᷑ catholica:vt ait Boe
tius in p̄ncipio libri de trinitate.Quia ei⁹ pre
cepta non vni gēti tm̄ obſeruanda:ſed oībus
gentib⁹ ꝓponit.in quo p̄cipue differt a lege
Moyſi:qui vni tm̄ pp̄lo precepta ꝓponebat
ſimiliter ⁊ ſingule hereſes ſuis tm̄ ſectatorib⁹
precepta cōmoda tradunt.ſed fides catholi-
ca de oīb⁹ curā gerens:oīb⁹ precepta
cōmoda tribuit:nō ſolū cōtinentib⁹:vt mani
chei:ſed etiā cōiugatis:nō ſolū innocentibus
vt Nouatiani:ſed etiā penitētib⁹:q̄bus illi ſa
lutē denegabāt. Quarto d᷑ catholica:q᷑ ita
vniuerſaliter vera eſt vt ei nihil falſitat̄ erro-
ris aut iniq̄tatis admiſceat̄. in quacūq; p̄te.

in quocūq; articulo.in quocunq; caſu. Secte
aūt gentiliū ac hereticoꝝ doctrine ⁊ ph̄oꝝ nō
ſic ſunt vniuerſales:q᷑ ſi in aliqua ſui parte ve
rū dicant in multis tm̄ a veritate deficiunt.nō
ſic aūt eſt de fide que a veritate cadere nunq̄
pōt.Vn̄ Propheta ait in.pſ̄. Narrauerūt mihi
iniqui fabulationes:ſ; nō vt lex tua:oīa man-
data tua veritas.Et.ı̄. In eternū dn̄e ꝑmanet
verbū tuū:in generatōe ⁊ generatiōe veritas
tua.Preterea q̄libet xp̄ianus d᷑ catholicus:q̄
ea que fides catholica docʒ ⁊ predicat credit
⁊ vera eſſe tenet.Unde Aug.li.iij. de q̄ſtioni-
bus euangelioꝝ.q.ij.de duplici gn̄e catholico
rū.ſ.bonoꝝ ⁊ maloꝝ loquens dicit ſic.Illi ſoli
catholici mali putant̄:qui q̄uis vera credant
q̄ ad fidei doctrinā ꝑtinēt:tm̄ flagitioſe viuūt
boni catholici ſunt q̄ ⁊ fidē rectam ſequūtur
⁊ bonos mores.qui aūt aliq̄d eoꝝ nō credit d᷑
infidelis ⁊ hereticus. Infidelis q̄dem q᷑ fidē
nō habet.Hereticus q᷑ ſecte ſue aſſertor ⁊ de
fenſor:fātaſias ſuoꝝ erroꝝ ꝑtinaciter prefert
auctoritati diuine.Ex q̄b⁹ facile patere pote-
rit principale ꝓpoſitū vʒ q̄re eccl̄ia ſancta ca
tholica ſit dicenda. Pro quo notādū ꝙ eccle
ſia d᷑ catholica ſiue vl̄is primo quo ad locum:
q᷑ eſt toto orbe diffuſa.⁊ illa ē rō beati Aug.i
tractatu de ſymbolo dicentis. Diuerſoꝝ autē
hereticoꝝ iō eccleſie catholice nō dicunt̄:q᷑ ꝑ
loca ac ſuas q̄ſq; ꝓuincias ꝯtinētur.Hec vō a
ſolis ortu vſq; ad occaſum vni⁹ fidei ſplēdore
diffundit̄.De qua vniuerſalitate.pſ̄.lx.ſcribi-
tur.A finib⁹ t̄re ad te clamaui. Sup quo ver-
bo Aug.in expoſitione.pſ̄.xxix.Quis noſtrū
clamat a finib⁹ terre:nō ego:nō tu:nō ille:ſ; a
finibus terre ipſa ſola eccleſia tota hereditas
xp̄i.Itē in.pſ̄.cxij.d᷑.A ſolis ortu vſq; ad oc-
caſum:laudabile nomen dn̄i. Vbicūq; aūt ti-
met̄ de⁹ ⁊ laudat̄ ibi eſt eccl̄ia xp̄i inq̄t Augu.
Sc̄do eccleſia d᷑ catholica.i.vl̄is q̄tum ad
omne tp̄s.nunq̄ eī̄ defectura eſt:vt quidam
male arbitrati ſunt:ſ; ipſa ab Abel iuſto icipi
ens vſq; in finē ſeculi ꝑmanebit.qm̄ de⁹ fūda
uit eā in eternū.pſ̄.xlvij.⁊ Math.vlt.xp̄s ita
pollicit⁹ eſt diſcipul' dicēs.Ego aūt vobiſcuʒ
ſum vſq; ad cōſummationē ſeculi. Tertio ec-
cleſia d᷑ catholica.i.vniuerſalis q̄tum ad oēʒ
gentem.colligit̄ eī̄ eccleſia ex omni tribu lin
gua populo ⁊ natiōe:ſm̄ illud Apoc.v. Rede
miſti nos deus in ſanguine tuo ex omni tribu
lingua ⁊ populo ⁊ natōe ⁊ feciſti nos deo nr̄o
regnū. ꝓpter quod inquit beat⁹ Petr⁹ act.x.
In veritate cōperi:quia nō eſt perſonarū ac-
ceptor deus:ſed in omni gente qui timet eum
⁊ operatur iuſticiā:accept⁹ eſt illi. Quarto
eccleſia dicit̄ catholica.i.vniuerſalis q̄tum

ad cōditiones hoīum: q₂ nullus abijcit ab eccleſia: non dn̄s: non ſeruus: non maſculus: nō femina: non grecus: nō iudeus: ⁊ breuiter nulla hoīum cōditio excipit. Vn̄ ap̄lus ad Colo. iij. inquit. Vbi non eſt maſculus ⁊ femina: gẽtilis ⁊ iudeus: circūciſio ⁊ preputiū: barbarꝰ ⁊ ſcytha: ſeruus ⁊ liber: ſed oīa in oībꝰ xp̄us glo. nullus vt indignus excipit. Et. ſ. In nouo hoīe nulla exterior diuerſitas alicui preiudicat. ſcʒ neqꝫ ſexuū: neqꝫ nationū: neqꝫ obſeruationū: neqꝫ linguarum: neqꝫ cōditionum.

Quinto eccl̄ia dr̄ catholica: q₂ vt ait Boetius in p̄ncipio libri de tri. Articuli fidei vniuerſales ſunt: nō habentes inſtātiam ſiue exceptionẽ. q₂ fidei non pōt vnq̄ ſubeſſe falſuʒ de quo habet. ij. Corinth. i. Fidelis deꝰ: q₂ ſermo noſter q̄ fuit apud vos: nō eſt in illo: eſt ⁊ non. glo. i. mendaciū. vt in ſermone pſeudo p̄dicatorꝫ: ſed eſt in illo: eſt. i. ſimplex veritas.

Sexto dicit eccl̄ia catholica: q₂ in ea datur generalis doctrina de viſibilibꝰ ⁊ inuiſibilibus de celeſtibus ⁊ eternis que ad inſtructionẽ hoīm ſaluteqꝫ humani generis neceſſaria ſunt ⁊ vtilia. dicit em̄ Anſelmus. Nihil vtiliter ad ſalutem ſp̄ualem predicamus qđ ſacra ſcriptura ſp̄ūſancti miraculo fecūdata nō ꝑtulerit aut in ſe non teneat. hic plane (vt ait Aug. ad Voluſianū) phiſica: ethica: ⁊ logica ad que tria oīs reducit ph̄ia vt docet Plato. Et Aug. recitat de ciuit. dei. Hic phiſica: qm̄ omniū naturarū cauſe in deo ſunt creatore. h̄ ethica: qm̄ vita ⁊ honeſtas nō aliunde formãtur q̄ cū ea que diligenda ſunt queadmoduʒ diligenda ſunt diligunt: ſcʒ deus ⁊ proximus. Hic logica: qm̄ veritas lumenqꝫ rōnalis aīe non eſt niſi deus. hic etiā laudabilis reip. ſalus. non em̄ cuſtodit optime ciuitas niſi fundamento ⁊ vinculo fidei firmeqꝫ ꝯcordie fuerit ſolidata. Septimo eccl̄ia dicit catholica ꝓpter vniuerſalitatẽ preceptorꝫ. precepta q̄ppe data ſynagoge particularia fuerūt. Tū particularitate tp̄is: q₂ data ſunt ad tp̄s ⁊ tādem mutanda ꝑ tp̄e aduentus redẽptoris noſtri. erant em̄ vmbra futurorꝫ. Ad Colo. ij. Tū particularitate gentis: q₂ vni genti tm̄ data eſt: ſcʒ ppl̄o iſrael. ex quo ſm̄ carnẽ xp̄s naſciturus erat. pſal. clxvij. dicit. Non fecit taliẽ omi nationi ⁊ iudicia ſua nō manifeſtauit eis Tum particularitate ꝯditionis hoīm. nā preceptū circūciſionis ſolis viris datū eſt. Precepta vō xp̄iane religionis vniuerſalia ſunt tp̄e: q₂ duratura vſqꝫ in finem ſeculi. Math. xxiiij. Amen dico vobis: q₂ nō preteribit gñatio hec: donec hec oīa fiāt. qđ Cryſo. exponit de generatione fideliuʒ xp̄i. Secundo ſunt vl̄ia quo ad gentem: ſicut habitū eſt. ⁊ ad Gala. iij. inquit Ap̄ls. Oēs em̄ filij dei eſtis per fidem q̄ eſt in xp̄o ieſu. quicūqꝫ em̄ in xp̄o baptiſati eſtis xp̄m induiſtis: nō eſt iudeꝰ nec grecꝰ nō eſt ſeruꝰ neqꝫ liber: nō eſt maſculus neqꝫ femina: oēs em̄ vos vnū eſtis in xp̄o ieſu. Tertio ſunt vniuerſalia quo ad cōditiones hoīm vnō datū eſt preceptū de baptiſmo: qui viris ⁊ feminis eſt cōis. Octauo eccleſia dicitur catholica. i. vl̄is: q₂ habet vniuerſalia remedia ſiue medicamẽta que ad curationẽ cuiuſcūqꝫ mẽbri ſpiritualis efficaciā habẽt ſalutarem: q̄ ſunt ſeptẽ ſacramenta: in quibus ſub tegumẽto rerū ſenſibiliū ſecretiꝰ diuina virtꝰ operat. vt ait mgr̄ ſententiarꝫ in. iiij. di. i. Plures iſtorū modorꝫ vniuerſalitatis quibꝰ eccl̄ia dr̄ catholica ſiue vl̄is tangit btūs Iſidorꝰ libro ſuo primo de officijs ita dicẽs. Eccleſia vocat prope ꝓpter quod omẽs ad ſe vocet ⁊ in vnū cōgreget. Catholica ideo dr̄: q₂ per vniuerſum mundum eſt cōſtituta. Vel qm̄ catholica: hoc ē: generalis in ea doctrina eſt ad inſtructionẽ hominū de viſibilibus ⁊ inuiſibilibus rebus celeſtiū atqꝫ terreſtriū. Vel propter omne hominū genus ad pietatis ſubuentionẽ tam principū q̄ etiā quibꝰ principatur: oratorꝫ ⁊ ydiotarū. vel ꝓpter hoc q̄ generaliter curat omia peccata q̄ per corpꝰ ⁊ animam ꝑficiūtur. Hec Iſidorus.

Capitulū. xiiij. in quo ponūtur obiectiones ꝯtra illud qđ dictū ē q̄ fides Xp̄iana catholica ſit noīanda. Cap. XIIII

Contra hoc quod dictum eſt primo in ſuperiori capitulo: q₂ fides Chriſtiana catholica appellanda ſit multipliciter arguit. Primo ſic. cognitio debet cognoſcibili ſiue obiecto ſuo eſſe proportionata: nō em̄ quodlibet quomodolibet cognoſcit. ſed fides eſt cognitio dei: qui nō eſt vniuerſalis neqꝫ particularis: vt dicit Auguſt. in lib. de trini. ergo fides que dei cognitio eſt: nō eſt dicenda vniuerſalis. Argumẽtū primū Secundo ſic: de ſingularibꝰ nō poteſt eē niſi ſingularis cognitio. vnde ſingulariū nō ē ſciẽtia. ſ; fide quedā ſingularia facta tenemꝰ. vt natiuitatẽ xp̄i: paſſionẽ: reſurrectionẽ: aſcẽſionem: aduentū ad iudicium: ⁊ hmōi. ergo fides nō debet dici vl̄is ⁊ per cōſequens nec catholica. Secundum Tertio ſic. ab eo quod eſt cōe multis nō debet propriū nomen alicui rerū imponi: cū nomen cauſa innoteſcende rei imponatur. ſed quelibet traditio vel ſecta ꝓponit ea que tradit: vt vniuerſaliter ab oībus credenda vel obſeruanda vt vniuerſaliter vera. ergo nō debet fides xp̄iana ſp̄aliter hoc ſibi vendi Tertium

Quartum

care vt vel catholica ſiue vlis noiet. Quarto ſic. Idolatria ad oes mundi angulos peruenit: ſed fides xpiana no inuenit ad oes mundi fines perueniſſe: cu aliqui barbari ſint qui fidem xpi no cognoſcant. ergo idolatrie ſecta magis debet dici catholica q xpiana fides. Quinto ſic. quod no couenit oibus no debet dici vle: ſed fides xpiana a multis no recipitur dicente aplo ad Ro.x. No oes obediut euagelio. Eſa. etia dicit. Dne qs credidit auditui nro. glo. inquit aliquis ſed no oes. ergo incouenienter fides xpiana catholica ſiue vlis nominatur.

Quintum

Eſa.liij.

Capitulu.xv. in quo rndet ad rones iam factas.

Capitulum.xv.

Fides xpiana eſt catholica

Credendum eſt et ſine aliqua heſitatone tenendu q fides xpiana ronib9 ſupra aſſignatis catholica ſiue vlis dicenda ſit. qd etia iteru ꝯfirmam9 primo auctoritate beatiſſimi Pauli apli q ad Titu .i. ſcribes ita dicit. Manifeſtauit aute teporibus ſuis verbu ſuu in predicatione q credita eſt mihi ſm preceptu ſaluatoris noſtri dei: dilecto filio Tito ſm coem fidem. glo. i. catholica. Preterea btus Aug. in li. de vera reli. inquit. Teneda eſt nobis xpiana religio ⁊ ei9 eccleſie coicatio: que catholica e ⁊ catholica nominat no ſolu a ſuis: veru etia ab oibus inimicis ſuis. Pro pleniori aut intelligentia huius rei notandu q fides ſicut ⁊ quelibet alia cognitio vt inqt ſanctus Tho. ſup Boetium de trini. duplice habet materia. ſ. materia in qua qui ſunt ipſi credetes. ⁊ materiam de qua. ſ. ipſas res creditas. ex pte aut vtriuſq materie fides xpiana catholica dici poteſt. ex parte quidem credentiu: q2 illa fidem vera aſſerit Apoſtol9 ad Ro.iij. que teſtificata eſt a lege ⁊ prophetis. Cu vero pphetaru teporibus diuerſe gentes diuerſoꝝ deoꝝ cultibus inſiſterent: ſolus vero popul9 Iſrael deo vero cultum debitum exhiberet: ⁊ ſic non eſſet vna vniuerſalis religio predixit per ipſos pphetas ſanctuſſpiritus cultu veri dei ab oibus eſſe aſſumendu. Unde dr Eſa.xlv. Mihi curuabitur omne genu et ꝯfitebit ois lingua. Quod quidem per religionem chriſtiana adimpletur. vnde merito catholica nominatur vtpote a cuiuſlibet nationis hominibus iuxta illud quod dns per Malachiam.i.ca. dicit. Ab ortu ſolis vſq ad occaſum magnu eſt nomen meum in gentib9 ⁊ in omni loco ſacrificatur ⁊ offertur nomini meo oblatio munda. Quare illi qui ab hac fide ⁊ religione comuniter promiſſa et recepta in proprias quaſda ſententias declinarut: no catholici: ſed quaſi a comunione diuiſi heretici noiant. Sed ex pte etia reru creditaru in fide xpiana vniuerſalitas inuenit. Fuerut naq anti quitus diuerſe artes ⁊ vie: qbus hoibus qtu ad diuerſa ꝓuidebat: vel ꝓuideri credebat. qdam naq bonu hois in ſolis corporalibus ponebat: vel in diuitijs: vl honoribus: aut voluptatibus. qdam in ſolis aie bonis: vt in virtutibus moralib9: vel intellectualibus. qdam aut vt Aug. in libro de ciuitate dei dicit. exiſtimabat deos eſſe colendos ꝓpter tpalia bona iſtius vite. qdam vero ꝓpter bona q ſunt poſt vita. Porphirius em ponebat qbuſdam getilibus obſeruationibus: aie imaginariam parte purgari: ⁊ non tota aiam. dicebatq: vt Aug. dicit. x. de ciui. dei. nondu eſſe receptam vna ſecta q vniuerſale cotineat via aie libera de. hec aut eſt religio xpiana: vt Aug. ibidem dicit. Ipſa em docet deu eſſe colendu: no ſolu ꝓpter eterna: ſed etia ꝓpter tpalia beneficia non ſolu in ſpualibus: ſed etia in vſu corporaliu hoiem dirigit: ⁊ beatitudine aie ⁊ corpis repromittit. Et ideo regule eius vniuerſales dicunt: vtpote tota vita hois in omne qd ad ipſum quolibet ptinet ordinates. Et has duas rones vlitatis aſſignat Boetius. vt. ſ. diximus in li. de tri. Quib9 notatis dicendu eſt ad argumenta. Ad primu rndet q quis de9 in ſe non ſit vniuerſalis nec particularis: eſt tn vniuerſalis oiu reru ca ⁊ finis. ⁊ ſic cognitio q de ipo habet ad oia: quodamodo vniuerſalis eſt. Ad ſecundu rndet q ro no militat: q2 illa particularia facta: puta: natiuitatem: paſſione. reſurrectione xpi ⁊c. tenet fides vt vlia remedia ad totu genus humanu liberandu. Iuxta illud .i. Thymo.ij. Un9 em de9: vn9 ⁊ mediator dei ⁊ hoim homo xpus ieſus: q dedit ſemetipſum redeptione ꝓ oibus. glo. interli. nullum excipit q vellet ſaluari. Ad tertiu dicendu q alie ſecte licet ꝓponat ⁊ nitantur ea q tradunt: vt ab oibus vniuerſaliter obſeruent: hoc tn eis non ꝯuenit. ⁊ ſi hoc ſibi vendicare preſumant: qd eſt ꝓpriu fidei xpiane: nihilominus ad hoc ptingere non pnt vn eis non ꝓprie vlitatis couenit nome. Ad quartum dicendu q ydolatria licet ad oes ptes orbis ptigerit: non tn erat vna religio: ſed apud diuerſos diuerſa: cu diuerſi diuerſos ſibi deos colendos inſtituerint. nec iteru ab omib9 nationibus eſt recepta: cum a veri dei cultorib9 fuerit reprobata ⁊ etia a ſapientibus getiliu qui dicebant hmoi cerimonias eſſe obſeruandas tanq legibus iuſſas no tanq dijs placitas. vt de Seneca dicit Aug. in. vi. de ci. dei. Ad quintu dicedu q fides xpiana no dicit catholica vel vlis ꝓpter ſingula generu: ſed

Ad primum

Ad ſecundum

Ad tertium

Ad quartum

Ad quintum

ꝓpter genera ſingulorū: qr ex omī conditione hominū ei aliqui adherent ſm vaticiniū ꝓphete dicentis. pſal.xxi. Conuertent ad dnm vniuerſi fines terre ⁊ adorabunt in cõſpectu eius vniuerſe familie gentium.

Capitulū.xvi. vbi ponunt obiectiões cõtra illud qđ dictū eſt q ecclesia ſit catholica dicenda.

Cap. XVI

Argumētū primū

Onſequēter cō tra id qđ de eccl'ia dictū eſt q catholica ſit etiā arguit multi pliciter ⁊ primo ſic. Tpe quo apl'i cōdiderūt ſymbolū: neqȝ fides nec eccleſia erat per totū orbē diffuſa. ergo ſequit q eccleſia xp̄i non eſt dicta catholica illa rōne: qr ſcȝ per orbem totū extenſa. cōſequētia ptȝ. antecedens etiam oñditur ex eo q anteq̄ per orbem ad predicandū apl'i diffunderent ſimbolum cōdiderunt in quo tunc iam affirmauerant eccleſiā eē catholicā.

Secundum

Secūdo ſic. vna ⁊ eadē eſt eccl'ia q̄ fuit apud patres veteris teſtamenti ⁊ q̄ apud nos eſt in nouo teſtamēto ſed eccl'ia antiquo tpe veteris teſtamenti nō dicebat catholica: cum in ſola iudea notus eēt deus. pſal.lxxv. ergo videt q etiā nūc tpe gratie eccleſia non venit catholica nominanda.

Tertium

Tertio ſic. Eccl'ia Ro. dicit vl'is: vt in ca. in noie dñi. di.xxiij. licet non ſit per orbē diffuſa. ergo videt q eccl'ia nō ſit dicenda catholica ea rōne: q per totū mundū extenſa ſit ⁊ oīum gentiū ſocietate ɔſtituta.

Quartum

Quarto ſic. Oēs eccl'ie particulares per orbē diſperſe catholice appellantur. vt in capi. q̄uis. diſtinct.xxi. ergo hoc non videt eſſe ꝓpriū vniuerſali eccleſie.

Quintum

Quinto ſic. ſi eccl'ia eēt dicēda catholica.i. vniuerſalis videret q paſtor eius ⁊ rector: ſcȝ Ro. pont. dicendus veniret vl'is. ſed hoc ꝓhibet. vt in ca. nullus. ⁊.c. ecce. di.xcix. expreſſe habetur.

Capitulū.xvij. in quo rñdet ad obiectiones precedentis capituli.

Capitm XVII

Ad primum

Ad id vero quod in prima rōne obijcit rñdetur dupliciter. Primo q etiā ꝓ tēpore quo apl'i ſimbolū condiderūt. eccleſia catholica erat ⁊ ſic iuſte noiabat. qr fides eius catholica ſiue vniuerſalis erat vniuerſalitate veritatis: qr q̄cquid in ſacra ſcriptura docet credendū: oino ⁊ vniuerſaliter ſine aliqua inſtantia verū eſt. Naȝ vt ait Aug. in ep'la ad Hieroñ. Si ad ſcripturas ſanctas admiſſa fuerit vl' officioſa mēdacia q̄d in eis remanebit auctoritatis? q̄ tandeȝ de ſcripturis illis ſnīa ꝓferet: cuius pondere cōtentioſe falſitas obteret improbitas? Secūdo rñdet q ⁊ ſi fides catholica: ⁊ per ɔñs eccl'ia tēpore quo apl'i eccl'iam ꝓfeſſi ſunt catholicā: nō fuerit diffuſa actu p totū orbeȝ: erat tñ in ꝓximo diffundenda: ſm illud pſal.lxxi. Dñabit a mari vſqȝ ad mare ⁊ a flumine vſqȝ ad terminos orbis terrarū. vbi gl. que ex Aug. ſumit ita hȝ. Oſtendit q̄ ſit amplitudo regni: ſic latū eſt q dñabit a mari.i. a quolibet fine terre vſqȝ ad mare.i. vſqȝ ad quēlibet fineȝ terre diffundet tā late dilatabit eccl'ia ⁊ a flumine iordanis dñabitur vbi vox patris intonuit ſup xp̄m. H eſt filius meus dilectus. inde ergo doctrina eius incepit. inde auctas magiſterij dilatat vſqȝ ad terminos orbis terre predicato euangelio regni xp̄i. inde regula baptiſmi per totū mundum emanauit. hec glo.

Ad ſecundum

Ad ſecūdū rñdetur ſicut ad precedens. negat eniȝ minor vl'r: qm̄ eccl'ia ſemp fuit catholica vl'itate puritatis ⁊ veritatis ipſius fidei. loquēdo aūt de vniuerſalitate dilatationis per orbem minor cōcedit ⁊ negat cōſequētia. licet eñ vna ⁊ eadē eccleſia ſit ⁊ fuerit ſemp apud veteres patres q̄ apud nos: nihilominus p ſucceſſionē tēporum aliqua ſunt in eccl'ia inſtituta ⁊ ampliora gratiarum dona eccl'ie donata ſunt: ſicut ſupra diximus: in q̄bus magna eſt differētia in eccl'ia quo ad ſtatū teſtamēti veteris: ⁊ quo ad ſtatū plenitudinis gratie: ſicut in noticia vnius dei ptȝ: que quaſi tñ erat ꝓ illo tpe in populo iudeorum. Iuxta illud qđ inductū eſt ex pſal. lxxv. Notus in iudea deus: nūc vero per totū orbē claret. Unde Hieroñ. in glo. ſuper predictum pſal. ita ait. Anteq̄ illuminaret crux mundū anteq̄ videret dñs in terra notus erat in iudea deus ⁊ in iſrael magnuȝ nomen eius: qñ aūt venit ſaluator. in oēm terrā exiuit ſonus eius ⁊ in fines orbis terre verba eius. hec Hiero. Unde ſm hanc vniuerſalitatis rōnem: eccl'ia a tpe gratie incepit eſſe catholica: ſicut circa ca.xxiiij.ſ. clarius habebit. Unde Ambro. tractās illud pſal.xxxix. Annūciaui iuſtitiā tuaȝ in eccl'ia magna: dicit. Quid eſt qđ addit magna: niſi qr fuit ante non magna: q̄ eſt magna niſi de totius orbis terrarū ptibus ɔgregata

Ad tertium

Ad tertiū rñdet iuxta innocentiū in ep'la q̄daȝ q eccl'ia dicit vniuerſalis dupliciter. Uno modo qr de vniuerſis cōſtat eccl'ijs. ſic ſumit in ca. alienus.xxiiij.q.i. vbi dicit Cyprianus. Alienus eſt: ꝓphanus eſt: hoſtis eſt: non pōt deū habere patrē qui vniuerſalis eccl'ie nō tenet vnitatē. Et in ca. ſciſma. qui ſe ab vniuerſali eccl'ia diuiſerunt ⁊c. Et ſm hāc acceptionem vocabuli vniuerſalitatis eccl'ia romana non eſt vniuerſalis ſed ps vniuerſalis eccl'ie: prima videlȝ ⁊ precipua: velut caput i corpe.

ſicut habet̄ in.c.ꝙuis.di.xxi. vbi hr̄tur. ꝙuis vniuerſe per orbē catholice eccleſie vn⁹ thalamus xp̄i ſit: tn̄ ſctā romana eccl'ia catholica ꝛ ap̄lica ceteris eccleſijs ꝑlata eſt. Alio mō dicitur vl'is eccleſia q̄ ſub ſe ꝯtinet eccleſias vniuerſas. ꝛ hoc mō eccleſia rōana dr̄ eccl'ia vl'is. qm̄ ipſa ſola ceteris ꝑlata eſt. vt in ꝑdicto ca. ꝙuis. ꝛ in ca. oēs. ꝛ in cap. ſacroſancta. di. xxij. Dicit̄ etiā eccleſia romana maxime catholica q2 in ea extra maculā ſemꝑ eſt obſeruata religio xp̄iana. vt in ca. in ſede ap̄lica. xxiiij. q. i. ꝛ que ꝑ dei oipotētis gratiam a tramite ap̄lice traditionis nūq̄ erraſſe ꝓbat̄: neq3 hereticis nouitatib⁹ deprauāda ſuccubuit. vt in ca. a recta eiſdē cauſa. ꝛ. q.

Ad quartum

Ad quartū dicendum ꝙ eccleſie particulares dicūtur catholice nō ratione diffuſionis aut extēſionis ꝑ orbem: ſ3 ratione fidei catholice: que cōis eſt oībus xp̄i eccleſijs per orbem diſperſis ita ꝙ ita dr̄ eccl'ia catholica ſicut hō catholicus qui. ſ. fidem ea3 tenet quā tota eccleſia ꝑ orbē obſeruat.

Ad q̄ntum

Ad quintū reſpōdet̄ ꝙ papa veraciter eſt vl'is papa ꝛ rector vniuerſalis eccleſie et ita vt alias duce xp̄o cum de romano pontifice loquemur oſtēdem⁹: multi ſancti patres romanos pōtifices vniuerſales nominarūt ꝛ ſcripſerūt vnde etiā tota ſynodus Calcedoneñ. dr̄ acclamaſſe Leoni pape. Sanctiſſim⁹ apoſtolicus ꝛ ycomenicus. i. vniuerſalis patriarcha. ꝑ multos annos viuat. Prohibet̄ tn̄ vocari vl'is. tū ꝓpter humilitatem. tum q2 nō preficitur cuilibet particulari eccleſie vt ꝓprius ꝛ ſpālis illius eccleſie rector. ſic em̄ ceſſarēt omniū aliorū pontificu3 poteſtates. ꝛ hec ratio aſſignat̄ in ca. allegato null⁹. Iſta eſt etiā ſententia beati Tho. in tractatu ꝯtra impugnātes religionem. Ex his que dicta ſunt de vniuerſalitate eccleſie elidit̄ error hereticoꝝ qui in vno āgulo terre aut apud aliquam regionem aut gentem coartātur: ſicut fuit error Donati: q̄ apud ſolā Africam xp̄i eccleſiā eſſe dicebat. contra quē ꝛ ſequaces ſuos Aug. ſuper. pſ̄. viij. ita loquitur. Xp̄m tales maledicunt qui dicunt: perijt eccleſia de toto orbe terrarū et remāſit in ſola Africa. Q̄tam aūt faciant iniuriā videte fratres. ſcriptura dicit. In lata gente dignitas reg: ꝛ in paucitate pleb ignomia ꝓncipis

Caplm. xviij.

Capitulū. xviij. in quo rationib⁹ oſtenditur ꝙ eccleſia apoſtolica dicatur.

Eccl'ia eſt ap̄lica

a

Amplius quarto loco ſancti patres in ſymbolo ſancta3 dei eccleſiā: apoſtolicā profeſſi ſunt dicentes. Credo vnā ſanctā catholicā ꝛ apoſtolicā eccleſiā. Item beat⁹ Greg. exponēs ſymbolū in regiſtro. Credo inquit vnam fidem: vnū baptiſma: vnam apoſtolicā ꝛ vniuerſalem eccleſiam. Appoſuerunt autē ſancti patres in ſimbolo ſuo ſupra ſimbolū ap̄loꝝ: ꝙ eccleſia eſſet ap̄lica. ꝛ hoc ꝑfecto vt dicit Albert⁹ magn⁹ ad oſ̄ſionē auctoritatis ꝛ antiq̄tatis eccl'ie: ꝯ eos qui nouella ꝛ peregrina dogmata in eccleſia: preſumptores nouitatū: introducunt. Dicit̄ aūt eccleſia apoſtolica rōne multiplici

Tum primo: q2 in ap̄lis qui fuerunt primi q̄ adheſerūt xp̄o. vt habet glo. Geñ. xxxviij. Eccleſia initiata eſt: ꝛ ſui eſſe ſm̄ tp̄us gratie reuelate ſuſcepit originē. Unde Aug. li. de ciui. dei. ꝛ habet̄. xxxv. q. i. §. hac itaq3. dicit de plebe iudaica. Primū apoſtolos elegit quoſ quaſi fundamēta eccleſie inſtituit: quoꝝ predicatione de eadē plebe multi ad eu3 cōuerſi in ſe ipſis originē eccl'ie preſtiterunt. Unde ap̄lus ij. ad Theſal. ij. de ſe ꝛ alijs xp̄i apoſtolis ita atteſtatur. Elegit nos deus primitias in ſalutē in ſanctificatione ſp̄ūs ꝛ fide v̄itatis. ꝛ Aug. tractās illud pſal. xliiij. Delectauerūt te filie regū. ita ad' ꝓpoſitū loquit̄ eccleſie. Filie apoſtoli ſunt: filie regum ſunt. ille em̄ eſt rex regū illi autem reges de quibus dictū eſt. Sedebitis ſup duodecim ſedes iudicātes duodecim trib⁹ iſrael. qui apoſtoli ſicut primitie fuerūt xp̄iani populi ordine temporis: ita amplitudine perfectionis. Atteſtat̄ hoc ap̄lus ad Ro. viij. qui de ſeipſo ꝛ de alijs apoſtolis ita dicit Nos ipſi primitias ſp̄ūs habentes. glo. ꝛ tempore prius ꝛ ceteris abūdantius. Merito ergo ipſa vniuerſalis eccleſia ratione propagationis qua ab apoſtolis ſm̄ tempus reuelate gratie originem ſumpſit: apoſtolica a ſanctis patribus eſt nominata. Secundo dicit̄ apoſtolica: quia poſt aſcenſione3 dn̄i: apoſtoli in fide ꝛ ſancta doctrina verbo ꝑdicationis miraculis ſanctitatis exemplis fundarunt ꝛ roborarunt eccleſiam ad Ephe. ij. Superedificati: ſc3 eſtis. ſuper fundamentū apoſtolorum ꝛ ꝓphetarum. i. ſuper nouū ꝛ vetus teſtamentū: q2 quod apoſtoli predicarunt ꝓphete futurum predixerūt. Licet aūt xp̄s ſit principale ꝛ maximū eccl'ie fundamentū. i. ad Corinth. iij. Nihilominus apoſtoli dicunt̄ fundamēta ſecundaria eccl'ie. Unde Apocal. xxi. beatiſſimus Iohānes de eccl'ia ita loquitur. Murus ciuitatis habens fundamēta. xij. ꝛ in ipſis. xij. nomina apoſtoloꝝ ꝛ agni. ꝛ in pſal. lxxxvi. de eccleſia dicit̄. Fundamēta eius in montib⁹ ſanctis. glo. in ap̄lis ꝛ ꝓphetis. Et bene ap̄li mōtibus cōparant̄. ſicut em̄ ſolis radius primo illuſtrat montes: deinde ad cōualles aſcēdit ita radius ſolis diuinitatis primo apoſtolos

illuſtrauit: deinde per eos fideles vniuerſos illuminauit. Uñ Math. v. ad ipſos ait xps. Uos eſtis lux mundi. Uerūꝫ ⁊ ſi in fide ⁊ doctrina oīū aploꝝ fundata dicat: maxime tñ in cōfeſſione fidei beati Petri fundata eſt eccleſia: dicēte xpo. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā. glo. i. hanc fidei ꝓfeſſionē. edificabo eccliam meaꝫ. Hinc maxime ſucceſſor beati petri cuiuſmodi eſt pontifex romanus antonomatice dr aplic⁹ di. xcvij. c. i. ⁊. c. ſi q̄s pecuniā. Tertio eccl'ia ſancta dicit aplica: q: aploꝝ fidem: predicationē: documēta: atq3 auctoritatem retinet ſemp ⁊ obſeruat. Retinet q̄dem ptātem in clauibus: ſententiā in v bo. ⁊ vitam in exēplo. Cuſtodit plane ⁊ obſeruat id qđ ſpūſſanctus per Salomonē iubet. Prouerb. xxi. Non tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerūt patres tui. Patres autē ecclie dicti ſunt apli ſm illud pſal. xliiij. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij. vbi gl. Aug. ⁊ Hieron. dicit. Genuerūt eccliam apli ipſi miſſi ſunt ipſi predicauerunt ipſi patres p quib⁹ nati ſunt tibi filij. i. cōſtituti ſunt epi quibus regaris ⁊ guberneris. Sūme autē neceſſariuꝫ eſt ecclie obſeruare antiquos terminos: quos poſuerunt ſancti apli: q: cum teſte Hieron. ſup. cxxxij. pš. Eccleſia nō parietib⁹ cōſiſtit. ſed in dogmatū veritate ⁊ ecclia vbi fides vera eſt: ex fide apoſtoloꝝ cognoſcim⁹ q̄s in eccleſia ſit. Unde Hieron. vbi. š. In eccleſia ſumus ſi habemus fidem eccleſie: fideꝫ apoſtoloꝝ: fidē xpi dogmatū veritat̄. Quarto dicit eccleſia apoſtolica: q: oīs xpiane religionis ritus ⁊ ſacrarū inſtitutionū eccleſiaſticarū obſeruantia a traditione aplica creditur in eccleſia deriuata. vt in ca. eccleſiaſticarū. di. xi. colligit. Et Aug. li. ij. de bap. contra Donatiſtas illud ita cōfirmat dicēs. Illa q̄ p vniuerſam cuſtodiunt eccleſiā ab ipſis aplis tradita ⁊ cōmemorata credunt: q̄uis in eoruꝫ dictis vel cōſilijs non reperiant. Hinc ſedes beati petri q̄ nobis mater eſt ſacerdotalis dignitatis ⁊ magiſtra rōnis: q̄ etiā a tramite apoſtolice traditionis nunq̄ receſſit: iuxta. c. a recta. xxiiij. q. i. ſpecialiter apoſtolica noiatur vt in. c. ſic. ⁊ in. c. in memoriā. di. xix. ⁊ in. c. ſacroſancta. di. xxij. veruꝫ q̄nq3 reperit ꝙ eccl'ie in q̄bus apoſtoli corporaliter perdocuerūt apoſtolice ſunt vocare. Quinto eccleſia vocata eſt aplica: q: Petrus ⁊ Paulus principes apoſtoloꝝ romanā eccleſiā: que caput ⁊ prelata eſt oīum eccleſiarū: pariter xpo dño conſecrarunt: eā quoq3 omibus vrbibus: ſcꝫ vniuerſo mundo ſua preſentia atq3 venerando triūpho pretulerunt. Sexto dicit eccl'ia apoſtolica ſm aliquos iuxta interpretationē grecā huius vocabuli quaſi deſuper miſſa. Apoſtolicū eñ nomen grecū eſt: ⁊ dicit ab apo quod eſt deſuper: ⁊ ſtolon qđ eſt miſſio quaſi deſup miſſa. vnde ⁊ apoſtolus dicit deſuper miſſus Eccleſia auteꝫ dicit deſuper miſſa: q: de celo exēplata: ſm illud. xxi. Apocal. Ecce ego Johānes vidi ciuitateꝫ ſanctā hierl'm deſcendētem de celo a deo paratā ſicut ſponſam ornatā viro ſuo. Ex quibus maxime arguit impia preſumptio quorundā: qui apoſtolica doctrina contēpta nouella dogmata in eccleſia ſerere moliūtur. Contra quos dicit Julius papa in ca. nolite. diſt. xi. Nolite errare fratres mei in doctrinis varijs ⁊ extraneis: nolite abduci ⁊ inſtituta apoſtoloꝝ ⁊ apoſtolicorum viroꝝ canoneſq3 habeatis his fruamini: vt firmi contra cuncta inimicoꝝ iacula perſiſtere valeatis. Satis eñ indignū eſt queq̄ vel pōtificum: vel ordinum ſubſequentiū hanc regulam refutare quaꝫ beati Petri ſedem ⁊ ſequi viderit ⁊ docere.

Capitulū. xix. in quo ponunt aliqua obiecta contra hoc qđ dictū eſt ꝙ eccleſia ſit apoſtolica dicenda.

Capl'ꝫ XIX

Argumentum primum

Aduerſus ea que in ca. precedenti dicta ſunt obijcitur ſic. Chriſtus dicit pncipale ⁊ maximū fundamentū eccleſie dicente aplo. i. ad Corinth. iij. fundamētū aliud nemo poteſt ponere preter id qđ eſt poſituꝫ qđ eſt ieſus xps. cum ergo eccleſia a ſuo fundamēto debeat recipere denominationē videtur ꝙ magis xpiana q̄ apoſtolica veniat nominanda.

Secundum

Secundo ſic ita pphete dicuntur ſecundaria fundamēta eccleſie ſicut apoſtoli dicente Paulo ad Ephe. ij. Superedificati ſuper fundamentū apoſtoloꝝ ⁊ pphetarum. ergo ita eccleſia nominanda venit pphetica ſicut aplica.

Tertium

Tertio doctrina ſuper quā fundata eſt maxime eccl'ia dicit eſſe euāgeliuꝫ. Unde Math. xvi. dicit xpus. Super hanc petram. i. huius fidei confeſſioneꝫ edificabo eccleſiam meaꝫ. ergo videt ꝙ potius eccleſia eſt euāgelica dicēda q̄ apoſtolica.

Ad primum

Ad illa dicendū eſt ad primū dicit ꝙ verum eſt ꝙ eccleſia indubitanter ⁊ xpi eſt: ⁊ xpiana dicit a xpo ſicut ⁊ pplus dicit xpianus. Uñ Aug. ſuper Joh. fundata eſt eccleſia ſup petrā. Uñ ⁊ petrus nomen accepit. nō eñ petra a petro ſed petrus a petra. ſicut non xps a xpiano: ſed xpianus a xpo noiatur. de quo xpianitat̄ noie ⁊ de tpe quo illa xpi eccl'ia primum appellari cepit Idē btūs Aug. li. i. retractationum: ita inquit, ipſa res que nūc chriſtiana religio nū-

cupak erat apud antiquos: neq₃ defuit ab ini-
tio generis hũani: quouſq₃ ipſe veniret in car
nē. vnde vera religio q̄ iam erat cepit appella
ri xp̄iana. Cũ em̄ poſt reſurrectionē ʒ aſcenſio-
nē q₃ in celum cepiſſent predicare apl̄i ⁊ pluri
mi crederent pͥmũ apud antiochiā ſicut ſcri
ptũ eſt appellati ſunt diſcipuli xp̄iani: noſtris
ergo tp̄ibus xp̄iana religio nō q̄ȝ priorib⁹ tpi-
bus nō fuit: ſ; q̄ȝ poſteriorib⁹ hoc nomen acce-
pit. quā cognoſcere ⁊ aſſeq̄ ſecuriſſima ⁊ cer-
tiſſima eſt ſalus. hec Aug. nihilomin⁹ in ſym-
bolo magis noīata eſt apl̄ica q̄ȝ xp̄iana. tũ iō
q̄ȝ in hoc q̄ dicta ē catholica ſatis exprimeba
tur xp̄iana noīari. Catholic⁹ em̄ ⁊ xp̄ian⁹ idē
ſunt. tũ etiā eſt dicta magis apoſtolica q̄ȝ cuʒ
apl̄s interpretetur miſſus: vt dicit Aug. et in
miſſo intelligak ipſe mittēs ꝑfecto in eo q̄ ec
cleſia dicta eſt apl̄ica vtrũq₃ intelligit̄. ſ. xp̄us
mittēs qui ꝑncipale ⁊ pͥmariũ fundamentũ
eſt eccleſie. imo ſicut ſanct⁹ ſcꝫ̄ꝝ et princeps
paſtoꝝ: ita eſt fundamentũ fundamētoꝝ. In-
telligunk ⁊ ipſi apl̄i a xp̄o miſſi qui ſecũdaria
fundamēta dicũtur eē ſancte eccleſie dei. Pre
terea xp̄s apl̄s dr̄. vnde ad Heb. iij. c. inq̄t be-
atus Paul⁹ fratres ꝯſiderate apoſtolũ ⁊ pon
tificē cōfeſſionis nr̄e Ieſum vbi glo. inq̄t. Cur
negem⁹ xp̄m apoſtolũ quē nobis de⁹ miſit. vñ
eccleſia non ſolũ ab apl̄is xp̄i ſed etiā ab ipſo
Ad ſecundū rñ-detur primo
xp̄o apoſtolica denoīatur. Ad ſecundā ratio
nē. q̄ licet ꝓphete dicti ſint fundamēta eccle
ſie ſicut ⁊ apl̄i nihilomin⁹ eccleſia magis apl̄i
ca q̄ȝ ꝓphetica venit noīanda multiplici rōe.
Primo quidē q̄ȝ fidē ipſam catholicā ſup quā
eccleſia dei fundata eſt apl̄i magis explicitaʒ
⁊ dilucidatā nobis tradiderũt q̄ȝ fecerunt ꝓ-
phete. Prophete quippe iuxta ſui noīs inter-
pretationē (ꝓpheta em̄ procul videns inter-
pretak) ſub quibuſdā vmbris figurarũ nobis
diuinoꝝ myſterioꝝ fidē tradiderunt. vnde ſu
per illud. pſ. xvi. tenebroſa aqua in nubibus
aeris dicit glo. i. obſcura doctrina eſt in ꝓphe
tis. Sane tñ vltima cōſummatio gr̄e facta fu
it per xp̄m. vnde ⁊ tēpus ei⁹ dr̄ tēpus plenitu
dinis ad Gala. iiij. Illi qui ꝓpinquiores fue-
runt xp̄o vel ante ſicut Iohānes baptiſta vel
poſt ſicut apoſtoli plenius miniſteria dei co-
gnouerũt: ⁊ ꝑ cōſequens magis explicitaʒ ec-
cleſie tradiderũt fidei doctrinam quod ſic pa
tet. Fides eccleſie in duobus maxime cōſiſtit.
Primo in vera cognitōe dei ſm̄ illō ad Heb.
xi. accedentē ad deum oportet credere q̄ȝ de⁹
eſt. Secundo in myſterio incarnationis xp̄i
In vtroq₃ potiſſime per apoſtoloꝝ doctrinā
eccleſia ſancta dei illuminata eſt vnde maxi-
me ſuper reuelatione facta apoſtolis de fide
vnitatis diuine eſſentie: ⁊ trinitatis ꝑſonarũ
⁊ aduentus filij dei in carnē: tota fides eccl̄ie
fundata ē: vñ apl̄o petro a pr̄e luminũ docto
vtriuſq₃ ſacramenti fidē explicite ꝓfitenti di
cendo. Tu es xp̄us filius dei viui qui in hunc
mundũ veniſti. Rñdet xp̄us. Amen dico tibi
petre: q̄ȝ tu es petrus ⁊ ſuper hanc petraʒ: ſcʒ
cōfeſſionis tue fundabo eccl̄iam meā. De hac
petri fidei ꝓfeſſiōe btūs Hilarius in li. de tri.
ita loq̄tur. Fides itaq₃ petri dei filiuʒ in hoīe
videns vtrũq₃ cōplexa eſt dicens. Tu es xp̄s
filius dei viui. hec cōfeſſionis rō tenenda eſt
vt ſicut dei filiũ ita ⁊ filiũ hoīs meminerim⁹:
q̄ȝ alterũ ſine altero nihil ſpei tribuit ad ſalu-
tē. hec Hilarius. Secũda rō ꝓpter quā eccle
ſia dicta eſt magis apl̄ica q̄ȝ ꝓphetica eſt: q̄ȝ
vniuerſalior ac ꝓfundior fuit doctrina apl̄oꝝ
q̄ȝ ꝓphetarũ. Apl̄ice em̄ predicationis tuba
in oēs fines orbis exiuit q̄d nō fecit vox ꝓphe-
tarũ. Unde de apl̄is dicit ꝓpheta. In oēʒ ter
ram exiuit ſonus eoꝝ ⁊c̄. Et Leo papa in ca.
ita dn̄s di. xix. Ita dn̄s noſter ieſus xp̄s hũa-
ni generis ſaluator inſtituit vt veritas q̄ ante
legis ⁊ ꝓphetarũ preconio cōtinebak ꝑ apo-
ſtolicā tubam in ſalutē vniuerſitatis exiret: ſi
cut ſcriptũ eſt. In oēm terrā exiuit ſonus eoꝝ
⁊ in fines orbis terre verba eoꝝ. Et ſup illud
Luce. vi. Elegit duodecim quos apl̄os noīa-
uit. dicit glo. quos ad ꝓpagandũ auxilium ſa
lutis humane per terrarum orbem ſatores fi-
dei deſtinaret. Tertia ratio quare magis apl̄i
ca q̄ȝ ꝓphetica noīatur eſt q̄ȝ ſuperabundan-
tior diuine gratie perfectio fuit in apoſtolis
q̄ȝ in ꝓphetis. vnde ſicut ſupra allegatum eſt
apoſtolus Paulus de ſe ⁊ alijs dicit ad Ro.
viij. Nos ipſi primitias ſpūs habentes. glo. i.
ſpm̄ ſanctũ: ⁊ tēpore prius ⁊ ceteris abundan
tius. Et ad Ephe. i. dicit. Scd̄m diuitias gra
tie eius que ſuperabũdauit in nobis. glo. ſcʒ
apoſtolis. in om̄i ſapiētia. glo. in om̄i noticia
de diuinis. ⁊ prudentia. glo. ꝓuidentia tēpo-
raliũ. vt notũ faceret nobis ſacrm̄ voluntatis
ſue ſm̄ beneplacitũ eius. Quarta ratio eſt ꝓ-
pter quā apoſtolica nō ꝓphetica dicta eſt ec
cleſia. q̄ȝ adueniente plenitudine tp̄is: cōſum
matoq₃ redēptionis noſtre ſacramēto: q̄ prin
cipaliter de fide catholica ſancti predixerũt
ꝓphete: adimpleta ſunt in eccl̄ia: ⁊ q̄ ab eis
quaſi ſub ſigillis clauſa tradita ſunt iaʒ ſunt
aperta ⁊ reſerata. Vñ glo. ſup illo verbo ple-
nitudo tp̄is. ad Gal. iiij. dicit. i. adimpletio fi
gurarũ omnm̄. Cũq₃ iam in eccl̄ia diſpenſata ⁊
manifeſtata ꝟitate per apl̄oꝝ predicationeʒ
iam ꝓphete ad nouam doctrinā fidei depro-
mendā tanq̄ȝ nubes in ꝑn̄tia ſolis ceſſauerint

q2 lex ⁊ pphete vſq3 ad Job. Mat. xi. Multo couenientius eccl'ia ap'lica eſt noīata q̄ pphetica. Secūdo poſſet rñderi ad rōnem tactam q2 cū ap'li dicant̄ filij pphetarū. vñ glo. ſuper illud pſal'. cxlvij. Jta filij excuſſoꝝ. que eſt Aug. dicit. Sciendū ergo filios excuſſoꝝ dictos eſſe ap'los filios pphetarū: q̄ dicūtur excuſſi. Excuti dicit̄ aliquid vt ſaccus vt exeat qđ intus latebat clauſum. pphe ergo clauſa cōtinentes ſacra excuſſi ſunt a predicatoribus accedente eoꝝ diligentia ⁊ dño aperiente ⁊ que abſcondita erant pdierunt aperta. Jdeoq3 pphete dicunt̄ excuſſi quibus excuſſis generati ſunt ap'li. hec ci ibi. Quare cū eccleſia dicit̄ apoſtolica in ap'lis intelliguntur patriarche ⁊ pphete quoꝝ fuerunt filij: non modo ppagatione carnis ſed etiā pfeſſione fidei ⁊ imitatione ſanctitatis. Ad tertium rñdetur q2 rō non pcedit. Tum quia eadē eſt doctrina apoſtolica ⁊ euāgelica. ipſi em̄ ap'li nihil ad ſalutem humanā neceſſariu3 docuerunt quod non ab euangelio ſiue a xp̄o didicerunt. Unde apoſtolus paulus multiplicat̄ vicibus doctrinā quā predicabat in epiſtolis ſuis euangelium vocat. Preterea ipſi apoſtoli nedum euangelij fuerunt notarij ſed etiam precones per totū orbem. Tum etiam q2 pfeſſio illa fidei ſuper quā xp̄us fundauit eccl'ia3 Matth. xvi. Beati Petri apoſtoli fuit. q̄ tanq̄ os omniū apoſtoloꝝ: vt dicit beat' Cryſo. xp̄o querenti ⁊ interrogāti ap'los ſuos. Uos quem me eſſe dicitis. Rñdit in perſona oium aploꝝ. Tu es xp̄us filius dei viui ⁊c̄. Tum q2 ipſi apoſtoli ſimul in vnū cōuenientes: vt ex traditione maioꝝ accepim': ſinguli ſingulas pferentes ſententias: cum ab inuicē diſceſſuri eſſent: ſymbolū ediderūt: qđ vniuerſalis eccleſia tenet: ſicut beatus Clemēs papa diſcipulus ⁊ ſucceſſoꝛ ap'loꝝ in decretis ſuis teſtatur. Jte3 ſctūs Leo papa primus: pulchre auguſte ſcribens. Jpſa inquit catholici ſymboli breuis ⁊ perfecta confeſſio duodecim apoſtoloꝝ totidē ſignata eſt ſententijs. Et btūs Ambro. huius rei illuſtris teſtis claue3 regni celoꝝ deputans eſſe fidē ap'loꝝ ita dicit. Clauem quidē iſtā arbitroꝛ. xij. artificū operatione cōflatam. duodecim em̄ ap'loꝝ ſymbolo fides concepta eſt: qui velut periti artifices in vnū cōuenientes: clauē ſuo concilio cōflarūt. hec ille. Merito ergo his ⁊ ſuperiorib' rōnibus bene ponderatis: eccl'ia ſancta dei a ſanctis patribus in cōpoſitione ſecundi ſymboli apoſtolica eſt appellata.

Rñdet̄ ſecundo

Ad tertium

Capitulū. xx. quomodo accipiendu3 ſit id qđ aliqui leḡt. Credi mus & in vnam ſanctam eccleſiam.

Capl'z XX In eccl'ia3 quomodo credit̄

Anteq̄ ad alia

a pcedamus neceſſariū nobis viſum eſt declarare hoc loco qualiter accipiendū ſit id qđ in ſimbolo ſctōꝝ patrū aliq̄ legunt. Et in vnā ſancta3 eccl'iam. Sūt em̄ nōnulli q̄ hoc pueꝛſe interp̄tant̄. vidimus em̄ nos in Baſilea apud ꝯgregatos in cōcilio vniuerſali circa auctoꝛitate3 eccl'ie ita deliros: vt ad hoc verbū ita genua flecterent ⁊ pfunda humilitate articulū illū venerarent̄ ſicut fidelis ⁊ deuotus pp'ls xp̄ianus ſolitus eſt ad verbū illud. Et incarnat' eſt de ſpū ſancto ex Maria ꝟgine ⁊ homo factus eſt. Pro quo ꝯſiderandū q2 vt ait Albertus magn': dictū illud ſanctoꝝ patrū non eſt ita accipiendū ac ſi nos ſynodus iubeat credere in aliud qđ nō eſt deus. q2 hoc ydolatria ⁊ non fides eſſet. Cum em̄ id in qđ credimus deſignet̄ finis fidei noſtre. Na3 vt dicit Aug. ⁊ ponit̄ de pe. di. ij. §. ex premiſſis. Jn xp̄m credere eſt amādo in ipſum tendere: ſic in aliq̄d qđ non eſt deus eēt finis fidei noſtre: qđ ē abſurdū. vñ Aug. tractans illud Joh. xiiij. Creditis in deū ⁊ in me credite: dicit ſic. Nunq̄ aliq̄s ap'loꝝ dicere auderet q̄ i me credit. oīno em̄ non diceret q̄ in me credit. Credimus em̄ ap'lo ſed nō credimus in ap'lm. Jtē idē Aug. in glo. ſup illud ad Ro. iiij. Omī credēti in eū ⁊c̄. Attēde inq̄t q2 ait credēti in eū. aliud em̄ eſt credere in eū: aliud credere ei: aliud credere illū. Credimus Petro ſed non in Petrum Quare idē Aug. in ep'la ad Neophitos. ⁊ habet̄ de ꝯſe. di. iiij. c. primo. ita dicit. Non eodē modo interrogamus vt quō in deū credit̄ ſic in eccl'iam ſctām ⁊ catholicā. Propterea ſancta ⁊ catholica eſt q2 recte credit in deū. nō ergo diximus vt in eccl'ia3 quaſi in deū crederetis: ſed intelligite nos dicere ⁊ dixiſſe vt in eccleſia ſctā catholica in deū crederet̄. h' Aug. Ob hanc aūt difficultatem vt Alexander de Alis in tertio ſuo in ſi. ⁊ ſctūs Tho. in. iij. ſuo ſniarum di. xxv. atteſtant̄. Leo papa dicit nō debere dici: in vnā ſanctā: ſed ſimpliciter vnā ſanctā. Uerum q2 Anſelmus dicit q2 pōt dici in vnā ſanctā inq̄rū in iſto effectu intelligit̄ ꝟitas increata: ſc3 ſpūſſanctus. vt ſit ſenſus. Credo in ſanctā eccl'iam. i. in ſpm̄ ſanctū ſuis donis venientē ⁊ ſanctificante3 eccl'iam ſub quo ſenſu etiā ſanctus Tho. ide3 affirmat vñ in. iij. ij. q. i. arti. ix. ſic dicit. Si dicat̄ in ſanctā eccl'iam catholicā. hoc eſt intelligendū ſm̄ q2 fides noſtra refert̄ ad ſpm̄ ſanctu3 q̄ ſanctificat eccl'ia3. vt ſit ſenſus. Credo in ſpm̄ ſanctū ſanctificantem eccleſiam. Sed melius eſt ⁊

ſm cōioꝛem vſum vt nō ponat̄ in: ſed ſimplr̄
dicat̄: ſctām eccl̄iam catholicā: ſicut etiā Leo
papa dicit. hec ſcūs Tho. Ad idē eſt ſnīa Al
berti magni in expoſitione ſymboli ita dicē-
tis. Quia oīs articulꝰ fundat̄ in diuina ⁊ et-
na veritate: ⁊ non ſup creatā veritatē q2 oīs
creatura vana eſt. ⁊ nō h3 ſolidā ꝟitatē: ideo
ille articulus reſoluendus eſt ad ꝓpriū opus
ſpūſſancti: h̄ eſt: credo in ſpm̄ ſctm̄: nō tm̄ ſm
ſe ſicut dixit precedēs articulus: ſed credo in
eū ſm ꝓpꝛiū opus eius: qđ eſt: ꝙ ſanctificat
eccl̄iam. Item Rufinus in explanatione ſim
boli ita dicit. Sanctā eccl̄iam: remiſſionem
pctōꝝ. huius carnis reſurrectionē: non dixit.
In ſctām eccl̄iam: nec in remiſſione3 pctōꝝ:
nec in carnis reſurrectionē. ſi em̄ adieciſſ3 in
pꝛepoſitionē: vna cū ſuperioꝛibus eadēꝗ vis
fuerat: nūc autē in illis q̄dem vocabulis vbi
de diuinitate fides oꝛdinat̄ in deū patrē dici-
tur: ⁊ in ieſum xp̄m filiū eius: ⁊ in ſpm̄ ſanctū.
in ceteris vero vbi non de diuinitate: ſed de
creaturis ⁊ myſterijs ſmo eſt in ꝑpoſitio nō
addit̄: vt dicat̄ in ſanctā eccl̄iam: ſed ſctā3 ec
cleſiā credendū eſſe: nō vt in deū: ſed vt eccle
ſiam a deo cōgregatā: ⁊ remiſſionē pctōꝝ cre
dendū eſſe: non in remiſſionē pctōꝝ: non in re
ſurrectionē carnis. Hac itaꝗ pꝛepoſitiōis ſyl
laba creatoꝛ a creaturis ſecernit̄ ⁊ dīna ab hu
manis ſeparant̄. Et. j. Hi ergo q̄ ſupꝛa in vnū
deū credere docti ſunt ſub myſterio trinitatꝭ
credere ⁊ hoc debēt vnā eſſe eccl̄iam ſancta3
in qua eſt fides vna ⁊ vnum baptiſma: in qua
vnus deus credit̄ pater. ⁊ vnus deꝰ ieſus xp̄s
filius eius: ⁊ vnꝰ deus ſpūſſctūs. Iſta eſt igit̄
ſancta eccl̄ia non habēs maculam aut rugā:
multi em̄ ⁊ alij eccl̄ias ꝯgregarunt: vt Mar
tion: vt Ualentinus: vt Hebion: vt Mani-
cheus: vt Arrius. ⁊ ceteri oēs heretici. ſed il-
le eccl̄ie non ſunt ſine macula ac ruga pfidie.
Et ideo dicebat de illis ꝓpheta. Odiui eccle
ſiā malignantiū ⁊ cu3 impijs non ſedebo. De
hac aūt eccl̄ia q̄ fidem xp̄i integrā ſeruat au-
di quid dicit ſpūſſanctus in canticis cantico
ru3. Una eſt columba mea: vna eſt pfecta ge-
nitricis ſue. q̄ ergo hanc fidem in eccl̄ia ſuſci-
pit: non declinet in concilio vanitatis: cū ini
qua gerentibus non introeat.

Capl̄m XXI

Extra eccl̄ia3 nō eſt ſalus

Capitulū. xxi. in quo cōfutat̄ erroꝛ dicentiū ꝙ extra vnitatē huiꝰ ſctē catholice ⁊ apl̄ice eccl̄e pt hoīb9 eē ſalꝰ

ſ Tabilitā iam fi
de de vnitate ⁊ ſctitate eccl̄ie
catholice ⁊ apl̄ice: anteꝗ vlte-
rioꝛa tāgamꝰ: putile nobis viſū
eſt vt pniciosum erroꝛē illoꝝ repꝛobemꝰ pmi
tus: q̄ aduerſus ſctē chatholice ⁊ apl̄ice eccl̄ie
dignitatē: ⁊ eiꝰ inſeparabilis vnitatꝭ ſacrm̄ ipie
ſentiētes aſſerere pſumpſerūt ꝙ extra vnita-
tē huiꝰ ſctē ⁊ apl̄ice eccl̄ie q̄ſꝗ in ſecta ſua ſal
uari poſſet. Iudeus. Sarracenus. Paganus
q̄ſꝗ etiā hereticus ſiue ſciſmaticus: quoꝝ ꝑ-
nicioſiſſimā aſſertionē non mō falſam eē aut
erroneā ſed hereticā: l3 ex m̄l'tis oūdere poſſe
mus. decreuimus tn̄ ꝓ nūc ex his q̄ virtute fi
dei in ſcriptura ſacra attribuunt̄ pn̄tis diſpu
tatiōis ſumere fundamēta: quare etiā ex ipſiꝰ
fidei vnitate pꝛimoꝛdialiter cōſurgit vnitas
ſctē catholice ⁊ apl̄ice eccl̄ie: ſicut ſupius oñ-
dimus. Arguit̄ aūt pmo ſic. Fides xp̄i ē pn
cipiū ⁊ pꝛimū fundamentū ſupne beatitudīs
dicēte ap̄lo. i. ad Coꝛin. iij. Fundamētū aliud
nemo pōt ponere pꝛeter id qđ poſitū eſt qđ ē
xp̄s ieſus. glo. i. xp̄i fides q̄ per dilectionē ope
rat̄: per quā ieſus habitat in coꝛdibus. Alia
non eſt fundamentū. hec glo. Hinc btiſſimꝰ
paulus ita diffinit fidē ad Heb. xi. Fides eſt
ſubſtantia rerū ſperandarū argumentū nō ap
parentiū. glo. i. fundamentū oīum bonoꝝ qđ
nemo mutare pōt ſine quo non eſt bona edifi
catio. ipſa nēpe teſte btō Cryſo. fundamentū
eſt xp̄iane religionis. Et vt dicit Aug. li. de p
deſtinatione ſctōꝝ virtus eſt: qua ea q̄ ad fun
damentū pertinent religionis recte firmiter
ꝗ credunt̄. ergo impoſſibile eſt vt hi q̄ ab vni
tate fidei: q̄ pmū fundamētū eſt edificij ſpūa-
lis: ⁊ ex qua q̄cquid beatitudinis a fidelibus
ſperat̄ ſicut a radice ꝓcedit: ſeparati ⁊ aliena
ti ſūt: beatitudinē ꝯſequant̄ eccl̄iaſticā. Hic
in ca. q̄cunꝗ. xxiiij. q. i. venerabilis Beda ita
dicit. Quicūꝗ ab vnitate fidei vel ſocietatis
Petri ap̄li quolibet mō ſemetipſos ſegregāt
tales neꝗ vinculis pctōꝝ abſolui: nec ianuā
pn̄t regni celeſtis introire. Secūdo arguit̄
ex illo ap̄li ad Heb. xi. dicētis. Impoſſibile ē
ſine fide placere deo. vbi glo. adeo fides ē ne-
ceſſaria ꝙ ſine ea q̄ſꝗ nō placeat deo. Cum ḡ
nemo poſſit ſaluari niſi fide deo placeat: ma-
nifeſtū eſt eos q̄ extra vnitatē fidei ſunt quā
vl'is eccl̄ia credit ⁊ pꝛedicat ſaluari nō poſſe
Hinc. ex̄ de ſum. tri. ⁊ fi. ca. ca. i. dz. Una eſt fi-
delis eccl̄ia extra quā nullus omino ſaluatur.
Tertio ꝯfirmādo rōnē factā arguit̄ ſic. Sal
uatio eterna tanꝙ ꝓpꝛius effectus aſcribit̄ fi
dei qua3 ſctā vniuerſalis eccl̄ia tenet de xp̄o.
Un̄ Mat. ix. Mar. v. ⁊ Luc. viij. Xp̄s mulie
ri q̄ ſanguinis fluxū patiebat̄ tetigeratꝗ fim
bꝛiā veſtimenti eius inquit. Filia fides tua te
ſaluā fecit. ⁊ ſimilia in alijs loc̄. ⁊ Mar. x. ait
ceco. fides tua te ſaluū fecit ⁊c̄. Et ad hoc q̄-
dem egregiū teſtimoniū pbet. ap̄lus ad Gal.

ꝗ.dicẽs.Ex om̃ibus operibꝰ legis non iuſtifi-
cať homo niſi ꝑ fidẽ.⁊ ad Ephe.ij. Gratia ſal
uati eſtis per fidẽ.ergo q̇ ab vnitate fidei vni
uerſalis eccľie ſegregatus eſt exclusus eſt ab
om̃i ſpe ſaluationis ⁊ per ꝯſequẽs om̃is talis
eternaľr dãnãdus venit qꝺ etiã clariſſimis a
lijs teſtimonijs ſacre ſcripture ⁊ ſanctoꝝ ap-
paret.dicit em̃ Saluatoꝛ noſter. Marc.vlti.
Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit ſaluꝰerit
Qui vero non crediderit cõdẽnabiť. ⁊ Joh.
iij. Pater diligit filiuꝫ:⁊ om̃ia dedit in manu
eius:qui credit in filiũ habet vitã eternã:qui
autẽ incredulus eſt filio non videbit vitam
eternam:ſed ira dei manet ſuꝑ eũ. Hinc ſan-
ctus Athanaſius in ſimbolo clamat. Hec eſt
fides catholica:quã niſi q̇ſqꝫ fideliter firmiť
ꝙ crediderit ſaluus eſſe non poterit. Preter-
ea Aug.in epľa quadã. ⁊ habeť in ca. ſi quis.
xxiij.q.iiij. ita dicit. Si q̇s a catholica eccľia
fuerit ſeparatus ꝗtũcũqꝫ laudabiliter viuere
ſe exiſtimet:h̕ ſolo ſcelere:ꝙ a xpianitate diſ-
iunctus eſt:non habebit vitã:ſed ira dei ma-
net ſuꝑ eũ. Quarto arguiť ſic. Vita ſpũalis
aie ſpecialiter attribuiť fidei foꝛmate ex qua
ipſa vnitas eccľiaſtica ꝑfecta conſurgit: ſm̃
illud ad Ro.i. Juſtus ex fide viuit. ⁊ ad Gal.
ij. Ex fide viuo filij dei.ergo q̇ extra huiꝰ fidei
vnitatẽ eſt:qua ipſa vľis eccľia viuit: non in
nũero ſpũaliter viuentiũ quibus vita eterna
ꝓmiſſa eſt:ſed moꝛtuoꝝ:⁊ per cõſequens dã-
natoꝝ venit cõputandus.vñ Aug.in epľa ad
vicentiũ.⁊ habeť i.c. quẽadmodũ.xxiij.q.vij.
dicit ſic. Quẽadmodũ mẽbꝛũ ſi ꝓſcindať ab
hois viui coꝛpoꝛe non pot̃ tenere ſpm̃ vite:ſic
homo q̇ preſcindiť de xpi iuſti coꝛpoꝛe nullo
modo pot̃ ſpm̃ tenere iuſticie. Quinto ſic.fi
dei ꝟtuti attribuiť filiatio dei:ſm̃ illud Joh.
i. Dedit eis ptãtem filios dei fieri. ⁊ illud ad
Gal.iij. Oẽs filij dei eſtis ꝑ fideꝫ.⁊.i. Joh.v.
Om̃is q̇ credit qm̃ ieſus eſt xp̃s ex deo natus
eſt.ergo q̇ ab vnitate fidei quã ſctã ⁊ vľis ec-
leſia tenet ſe alienat ⁊ ſegregat in numero fili
oꝝ dei ãnumerari non pot̃:⁊ ꝑ ꝯñs nec in nu-
mero coheredũ xpi regni celoꝝ. vñ btũs Cy-
prianus.⁊ habeť in.c.alienus.xxiij.q.i.alienꝰ
eſt:ꝓphanꝰ eſt:hoſtis eſt:habere nõ pot̃ deuꝫ
patrẽ q̇ vniuerſalis eccľie non tenet vnitatẽ.
Sexto ſic. certũ attributũ legimus fidei ꝙ
radix ſit omniũ bonoꝝ:ita ꝙ vbi fides xpi nõ
eſt:nullũ bonũ meritoꝛiũ eſſe poteſt. Unde ⁊
Augu. ⁊ habeť in.c. vbi.xxiiij.q.i. Ubi fides
non eſt non pot̃ eſſe iuſticia: qꝛ iuſtus ex fide
viuit. Hinc beatus apľus ad Ro xiiij.inquit.
Omne quod non eſt ex fide peccatuꝫ eſt.glo
Aug.⁊ ponitur etiam in capi. omnis. xxviij
q.iij. Omniũ infidelium vita eſt peccatũ: q̇a
om̃is infideliter viuens vel agens vehemen
ter peccat:⁊ nihil bonũ eſt ſine ſummo bono
vbi deeſt agnitio eterne ⁊ incõmutabilis ve-
ritatis falſa virtus eſt etiã in optimis moꝛibꝰ
Et Grego. Sicut rami ſine radicis virtute a
reſcunt:ita quelibet opera licet bona videan
tur nulla ſunt ſi a fidei foꝛtitudine diſtingun
tur. Quare manifeſtũ eſt ꝙ qui extra vnitatẽ
vniuerſalis eccleſie que ſuper cõionẽ vnius fi
dei ſtabilita eſt:ſeparatus eſt: om̃i ſpe ſalua-
tionis ablata niſi ad gremiũ recurrat eccľie:
filius eſt perditionis. Unde Aug. ⁊ habeť ex
tra de here.ca.firmiſſime.inquit. Firmiſſime
tene ⁊ nullatenus dubites oẽm hereticum ⁊
ſciſmaticuꝫ cũ dyabolo ⁊ angelis eius eterni
ignis incendio participandũ:niſi ante fineꝫ
vite catholice fuerit incoꝛpoꝛatꝰ ⁊ reintegra
tus eccľie:⁊ poſt pauca. Om̃i homini q̇ eccle
ſie catholice nõ tenet vnitatẽ neqꝫ baptiſmꝰ
nec elemoſyna quãtũcũqꝫ copioſa:neqꝫ moꝛs
pꝛo nomine xpi ſuſcepta ꝓficere poterit ad ſa
lutem. ⁊ Hieroñ.in ca.qm̃. xxiiij.q.i. de domo
eccleſie ſancte loquens: quã ſupꝛa petram id
eſt cõfeſſionẽ fidei Petri fundatã dicit:ita ꝓ
poſitum noſtrũ cõfirmat dicens. Quicũqꝫ ex
tra hanc domũ agnum comederit ꝓphanus
eſt:ſi quis in Noe archa non fuerit peribit re
gnante diluuio. Septimo pꝛefatus erroꝛ re
pꝛobus clariſſime oñdiť ex eo ꝙ fidei virtuti
hoc aſcribiť ꝙ oſtium vnicũ ſit ſalutis eterne
Unde Joh.x. Amen dico vobis q̇ non intrat
per oſtium:ſcꝫ credendo in xp̃m.ſed aſcẽdere
nitiť aliunde: per alias ſcꝫ ſectas quaſcũqꝫ:il
le fur eſt ⁊ latro. Quod aũt fides xpi oſtiũ di-
cať teſtanť apľi Paulus ⁊ Barnabas Act.
xiiij.dicẽtes. Quia aperuiſſet dñs gentibus
oſtium fidei. Solus ergo ille ad poꝛtũ perue-
nit ſalutis qui ꝑ xpi oſtiũ in catholicã eccle-
ſiam ingrediť. Unde Joh.iij.inq̇t xp̃us. Ego
ſum oſtiũ per me ſi q̇s introierit ſaluabiť. Sa
ne Petro apľo teſtante. Act.iiij. Non eſt in
aliquo alio ſalus:neqꝫ em̃ aliud nomẽ eſt ſub
celo datuꝫ hoibꝰ in quo opoꝛteat nos ſaluos
fieri. Hinc xp̃us ait iudeis. Joh.viij. Si non
credideritis qꝛ ego ſum:in peccato vr̃o moꝛie
mini.quod longe ante ſanctus Moyſes ⁊ ꝓ
pheta clariſſimus de xp̃o ꝓphetizans pꝛedi- Deutero.xviij.
xit dicens. Prophetam de gente tua ⁊ de fra
tribus tuis ſicut me ſuſcitabit tibi dñs deus
tuus ipſum audies. ⁊.ſ. Prophetam ſuſcita-
bo eis de medio fratrum ſuoꝛum. glo.i. xp̃um
de ſemine dauid. Falſuꝫ eſt ergo ac manifeſte
hereticuꝫ ꝙ ſegregati ab vnitate fidei ſancte
eccľie catholice ſpem aliquaꝫ habeant ſalu-

tionis eterne. In cuius apertiſſimū teſtimo-niū dānatos ſcribit pħos apłus ad Roma. i. qui deum fide non coluerunt ſic dicens. Ita vt ſint inexcuſabiles q2 cū cognouiſſent deū non ſicut deum glorificauerūt. glo. bene viuē do 7 colendo. aut gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis: 7 obſcuratū eſt inſipiēs cor eoꝝ 7c. Et hoc tm̄ dictū ſit a nobis ad confutationē prefati erroris.

Capitulū. xxij. qñ incepit eccłia 7 de etatib9 eiuſdem

Capłm XXII Eccłia qñ incepit

Eclaratis iam in ſuperiorib9 his que de ſctā 7 vniuerſali eccleſia ſancti patres credēda in ſimbolo explicarūt: reliquū eſt vt de initio eccłie ſiue quādo eccleſia incepit tangamus. Reperiuntur em̄ varij modi loquendi in ſanctoꝝ dictis de principio eccleſie que legentibus minus peritis obſcuritatē prebent: 7 difficultatē̄ intelligēde veritat̄. Dicit aūt Aug. circa hoc exponens illud pſal. cxviij. Initio cognoui de teſtimonijs tuis q2 in eternū fundaſti ea. eccłia loquit̄. ꝙ in terris non defuit ab initio generis humani cuius primitie Abel ſanctus eſt immolatus. nam 7 illud ab initio dictum eſt.

Ephe. v.

Erunt duo in carne vna. Quod magnū ſacramentū apłus Paulus exponēs. Ego inquit dico in xp̄o 7 in eccłia. Et idem Aug. ſup pſ. xxxviij. ita dicit. Olim eſt eccłia: 7 ex quo vocant̄ ſancti eſt eccłia in terra. ꝓ quo conſiderandū eſt ꝙ quēadmodū in ſuperioribus habitū eſt. Eccłia eſt collectio fideliū. Fuit aūt 7 eſt vna 7 eadē fides in antiqͦs patribus ab ipſo quaſi humani generis principio 7 in illis ꝙ poſt aduētū xp̄i crediderūt. ꝓpter qđ apłs ij. ad Corinth. iiij. de ſe 7 alijs patrib9 noui teſtamenti loquēs ait. Habētes eundē ſpm̄ fidei quē ſcz patres veteres habuerūt. vbi glo. 7 eſt Aug. ita dicit. Oñdit ꝙ in iuſtis diuerſorū tēpoꝝ eadē fides eſt. Eadē em̄ fides iuſtos ſaluauit antiquos: ꝙ ſaluat 7 nos: ſcz mediatoris dei 7 hoim. tpa ḡ variata ſunt non fides. q2 illi venturū xp̄m. paſſurū reſurrecturū. 7 aſcenſurū in celū crediderūt. nos aūt credim9 xp̄m veniſſe: paſſum eſſe: reſurrexiſſe: in celū aſcendiſſe. Vñ manifeſtū eſt ꝙ vt inqt Aug. in ſermone de Jacob 7 Eſau. Eccłia nō accipienda eſt in his ſolū ꝙ poſt dn̄i aduentū 7 natiuitatē eſſe ceperūt ſancti: ſed oēs quotquot fuerūt ſancti ad ipſam eccłiam ptinent. 7 idē Aug. li. de ciui. dei. idē pulchre cōfirmās ait. Non ſolū a tpe pn̄tie corpalis xp̄i 7 apłoꝝ ei9 ſed ab ipſo Abel: quē primū iuſtū impius frater occidit: 7 deinceps vſq; in eius ſeculi finē inter perſecutiones mūdi 7 cōſolationes dei pegrinādo percurrit eccłia. Ceterū idē Aug. exponens illud pſal. xxxvi. Junior fui etem̄ ſenui. egregie multum ad ꝓpoſitum ita loquit̄. Dn̄s em̄ ipſe in corpore ſuo: qđ eſt eccłia: iunior fuit primis tpibus: 7 ecce iā ſenuit. noſtis 7 agnoſcitis 7 intelligitis 7 ita creditis. q2 caput noſtrum eſt xp̄us: 7 corpus capitis illius nos ſumus. Nunquid ſoli nos 7 non etiā illi qui fuerunt ante nos? oēs qui ab initio ſeculi fuerunt caput xp̄m habent. Illum em̄ eſſe venturū crediderunt quē nos veniſſe iam credimus: 7 in eius fide ipſi ſolidati ſunt cuius 7 nos vt eſſet ipſe caput totius ciuitatis hierł̄z omibus cōnumeratis fidelib9 ab initio vſq; in finē. hec Aug. Eſt aūt hic notandū ꝙ tpˢ eccłie varijs etatib9 legit̄ diſtinctū: lz diuerſimode. Qñq; em̄ due etates ſiue duo tpa diſtiguunt̄ eccłie: ſcz iuuētutis 7 ſenectutis: ſicut patuit in auctoritate ꝓphete. primo inducta pſal. xxxvi. Aliqñ inueniunt̄ diſtincta quattuor tpa ſiue etates eccłie. Prima eſt etas pueritie. 7 ſub hac fuit in Abel in ꝓphis 7 patriarchis. de qua ſub noie iuuētutis d2. pſal. xxxvi. Junior fui etem̄ ſenui. vbi glo. inquit. Eccłia loquit̄ quaſi vnus homo qui fuit prior in abel in ꝓphetis 7 patriarchis. Cant. vlti. Soror nr̄a paruula eſt 7 vbera non habꝫ. glo. Soror noſtra eccłia anteq; creſcat p incrementa virtutū infirmis auditorib9 nō pōt prebere vbera predicationis. Adulta dicit̄ qñ dei verbo copulata ſctō repleta ſpū per predicationis miniſteriū in filioꝝ conceptione fetat̄: quos exhortando parturit: cōuertendo parit. Secunda etas dicit̄ iuuentutis. 7 hec fuit tēpore martyrū: ꝙ tanta animi fortitudine fuerūt firmati: vt nullis hoſtiū tentamentis a fide 7 charitate xp̄i potuerint reuocari. de quibus apłus ad Roma. viij. Quis nos ſeparabit a charitate xp̄i: an anguſtia: an fames: an tribulatio 7c. quaſi dicat nihil. de quo dicit pſ. lxx. Qm̄ tu es patiētia mea dn̄e ſpes mea a iuuētute mea. gl. ex quo me armaſti fide ſpe 7 charitate 7 ceteris ꝟtutib9 ꝗbus pugnat̄ ꝯ dyabolū. Tertia etas dicit̄ ſenect9. in quo xp̄i fides dilatata fuit p oēs gētes. pſal. xci. Senectus mea in miſericordia vberi. dicit em̄ glo. ſup pſal. xxxvi. Senuit eccłia in ſenecta vberi cū in honorabili etate ſuſcepit xp̄m p oēs gentes dilatata. Quarta etas eccłie dicit̄ decrepita: ſcz in fine mundi. de qua ſub noie ſenij. pſal. lxx. Et vſq; in ſenectam 7 ſeniū deus ne derelinquas me. glo. in fine ſeculi erit ſeniū. i. decrepitus. qñ abūdāte iniqtate refrigeſcet charitas multoꝝ cum antixp̄s veniet: 7 vita

optato fine claudet. Aliqñ aũt reperiunt di-
ſtincta q̃ncꝫ tpa eccľie. ſicut tãgit in parabo-
la illa xpi. Math.xx. Simile eſt regnũ celoꝝ
patrifamilias: q̃ exijt p̃mo mane ꝯducere opa
rios ſuos in vineã ſuã ⁊c̃. quã btũs Grego. ex
ponẽs i homelia ſua ita dicit. Quis p̃riſfami-
lias ſimilitudinẽ rectius tenet q̃ꝫ cõditoꝛ no-
ſter: q̃ regit quos cõdidit ⁊ electos ſuos ſic in
hoc mũdo poſſidet quaſi ſubiectos dñs in do
mo q̃ hꝫ vineã vniuerſam. ſ. eccľiam. q̃ ab abel
iuſto vſqꝫ ad vltimũ electũ q̃ in fine mũdi na-
ſciturus eſt: quot ſctõs ꝓtulit quaſi tot palmi
tes miſit. Hos itaqꝫ p̃rfamilias ad excolẽdã
vineã ſuã mane. hora tertia. ſexta. nona. ⁊ vn
decima oparios ꝯducit: qꝛ a mũdi hui⁹ initio
vſqꝫ ad finẽ ad erudiendã plebẽ fideliũ p̄di
catores mittere non deſiſtit. Mane em̃ fuit
ab adam vſqꝫ ad Noe. hora vero tertia a noe
vſqꝫ ab Abrahã. Sexta quoqꝫ ab abrahã vſqꝫ
ad Moyſen. Nona aũt a moyſe vſqꝫ ad aduẽ
tũ xpi. Undecima vero ab aduentu xpi vſqꝫ
ad finẽ mũdi. Aug. aũt ſex etates dicit ſeculi:
⁊ ita eccľie. iiij. de trini. ⁊ li. lxxxiij. q. ſic dicit.
Sex ſunt etates ſeculi: quarũ p̃ma eſt ab ini-
tio generis humani. i. ab Adam q̃ primus hõ
fact⁹ eſt: vſqꝫ ad Noe: q̃ fecit archã in diluuio
Secũda inde vſqꝫ ad Abrahã: q̃ pater dictus
eſt oĩm gentiũ: q̃ fidem ipſius imitarent. Ter
tia ab Abrahã vſqꝫ ad Dauid regẽ. Quarta a
Dauid vſqꝫ ad captiuitatem qua pplus dei in
Babyloniã tranſmigrauit. Quinta ab illa
tranſmigratione vſqꝫ ad aduentũ dñi nr̃i ieſu
xpi. Sexta nunc agit etas. hec Aug. Et idem
ſub noĩe tẽpoꝝ. ⁊ ſex dierũ ponit idẽ Aug. ſu-
per pš. xcij. ſextũ diẽ ſiue tp̃s cõputans a p̄di-
catione Joh. vſqꝫ in finẽ. Ex q̃bus cõfutat er
roꝛ quoꝛũdã hereticoꝝ aſſerẽtiũ: q̃ ante aduẽ
tum xpi non fuit fides apd̃ antiquos: ⁊ per cõ
ſequens neqꝫ eccleſia que dicatur fideliũ cõ-
gregatio quorum rõnes in ſequenti capi. ab-
ſoluemus.

Capľm XXIII Capľm. xxiij. in quo ponunt obiectiones cõtra ea q̃
dicta ſunt de antiquitate eccleſie.

Aduerſus ea que
dicta ſunt de antiquitate eccľie
fuerũt aliq̃ ſtulti heretici q̃ dicere
p̄ſumpſerũt apd̃ p̄res veteris te
ſtamẽti ſimpliciter eccľiam non fuiſſe. quorũ
rõnes ſunt alique q̃ ſequunt: quas ſumũt ex a
liq̃bus ſacre ſcripture auctatib⁹ male intelle
Argumẽtũ primũ ctis. Primo arguũt ex illo. pauli ad Gal. iij.
dicẽtis. Itaqꝫ lex pedagog⁹ nr̃ fuit in xp̃o vt
ex fide iuſtificemur. At vbi venit fides iã nõ
ſum⁹ ſub pedagogo. ex quo videt (inquiũt)
q̃ ante aduentũ xpi fides non erat apud anti
quos. ergo per ꝯñs neqꝫ eccľia: q̃ dicit fideliũ
collectio. Scd̃o ex illo eiuſdẽ apľi ad Heb. Secundum
xi. q̃ de antiq̃s patrib⁹ loquẽs dicit. Juxta fi-
dem defuncti ſunt oẽs iſti nõ acceptis rep̄o-
miſſionib⁹. ergo videt id qd̃ prius. videlicꝫ: q̃
antiq̃ patres fidẽ non habuerũt. ⁊ per ꝯñs q̃
apud eos non fuerit eccľia. Tertio idem ar- Tertium
guunt ex iſto. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſup
hanc petrã. ſ. fidei cõfeſſionẽ: edificabo eccle
ſiam meã. Ex quo verbo xpi accipiũt q̃ eccle
ſia ante xpi aduentũ nõ erat: ſed poſt ſup Pe
tri cõfeſſionẽ p ip̃m xp̃m eſt fundata. Quar Quartum
to arguit ſic. glo. ſuper illud pš. ix. Ut annun
cient oẽs laudationes tuas in portis filie ſyõ
dicit ſic. Filia ſyon eſt eccľia. ſyon em̃ oẽs ec-
cleſias mundi gñauit. qꝛ ibi nat⁹ eſt vñ fides
incepit. ergo ſequit id qd̃ prius. Quinto ar- Quintum
guit ex illo Aug. ſuper pš. cxlvij. dicẽtis. Ce-
pit eccľia a hierľm ⁊ it per oẽs natiões. Sex Sextum
to arguit ex eo qd̃ Aug. in tractatu. ij. ſup ca-
nonicã Joh. ait. Ibi inchoata eſt eccľia: vbi
venit de celo ſpũſſanctus ⁊ impleuit in vno
loco. cxx. Septimo arguit per illud qd̃ habꝫ Septimum
glo. ſuper pſal. xl. vbi tractans illud. Nunq̃d
q̃ dormit nõ adijciet vt reſurgat: ita dicit. Si
cut de latere dormientis Ade qui erat forma
futuri xpi: aſſumpta eſt coſta de qua formata
eſt Eua: ita dormiuit chriſtus ſomno mortis
vt de latere dormientis: de quo ꝓfluxerũt ſan
guis ⁊ aqua: que ſunt noſtre redẽptionis ſa-
cramẽta: formetur ſponſa eccleſia. ⁊ idem ha-
betur in glo. ad Ephe. iiij. Octauo arguitur Octauum
q̃ eccleſia non modo ab initio humani gene-
ris fuit: ſed etiam ante mundi conſtitutionem
ex illo Apľi ad Ephe. i. ita dicentis. Benedi-
xit nos in om̃i benedictione ſpũali in celeſti-
bus in xp̃o: ſicut elegit nos in ipſo ante mun-
di conſtitutionem: vt eſſemus ſancti ⁊ imma
culati in ꝯſpectu ei⁹ in charitate. ergo videt
q̃ antiq̃tas eccľie non fuit bene aſſignata in
ſuperioꝛib⁹: cũ a principio tantũ humani ge-
neris dicta ſit incepiſſe.

Capitulũ. xxiiij. in quo ponitur ſolutio ad rationes
capituli precedentis.

Ad iſta que obie Capľm XXIIII
cta ſunt nõ eſt difficile rñdere. Eccľia dupliciter accipitur
Pro quo ꝯſiderãdũ q̃ de eccľia
poſſumus dupliciter loq̃. Uno
modo prout eſt cõgregatio fideliũ: vt fidelis
q̃s dicat a fide xpi ſimpliciter. ⁊ hoc modo: ſi-
cut dictũ eſt. eccľia incepit a principio huma
ni gñis ex quo ſancti inceperũt eſſe in terra.
Secũdo modo poteſt ſermo haberi de eccľia

ꝓut eſt cōgregatio fideliū: vt fidelis q̄s dica-
tur a fide xp̄i iam nati de v̄gine ⁊ ꝯſummātis
humane redēptiōis ſacr̄m. ⁊ hoc modo de ec-
leſia loquēdo reperiunt̄ dicta ſctōꝝ patrū va-
ria: vt in argumētis deductū eſt circa initiuꝫ
ipſius eccl̄ie: q̄ tn̄ ad ꝯcordiā reduci p̄nt. Pro
quo aduertendū ꝙ quadrupliciter loq̄ poſſu-
mus de initio eccl̄ie. Uno mō q̄tuꝫ ad p̄mos
credētes p mentalē ſiue interiorē vocationeꝫ
⁊ hoc modo loquēdo dicendū videt̄ ꝙ eccl̄ia
incepit a tp̄e cōceptionis xp̄i ſiue natiuitat̄:
qd̄ tp̄s plenitudinis Apl̄s noiat ad Gal. iiij.
qꝛ in ea adimplent̄ q̄ de xp̄o fuerunt p̄nuncia
ta atq̄ꝫ ꝓmiſſa: vt dicit glo. in hac cōſideratio
ne eccl̄ia initiū dicenda eſt habuiſſe maxime
a beata v̄gine Maria matre dn̄i q̄ prima fi-
dē verbi dei actu incarnati habuiſſe credit̄.
vnde Luc̄. i. Elizabeth eā a fide ſingulariter
cōmendans ait. Beata q̄ credidiſti qm̄ pfici
entur in te q̄ dicta ſunt tibi a dn̄o. cuiꝰ fides ⁊
ſanctimonia cōſtantiſſima ſemp ⁊ firmiſſima
fuit ⁊ nunq̄ interrupta vt de ipſa dicat̄ illud
Eccl̄i. xxvi. Sicut ſol oriens mundo in altiſſi-
mis dei: ſic mulieris bone ſpecies in ornamē-
tū domus eius glo. i. eccl̄ie. Sequit̄. Lucerna
ſplendens ſup candelabrū ſanctum. ⁊ ſpēs fa
ciei ſuper etatē ſtabilem. Colūne auree ſuper
baſes argenteas: ⁊ pedes firmi ſup plantas
ſtabilis mulieris. Fundamenta eterna ſuper
petram ſolidam: ⁊ mandata dei in corde mu-
lieris ſctē. Fueruntq̄ꝫ alij plures credētes in
xp̄m a principio natiuitatis eius: ſicut fuit io
ſeph ſponſus virginis Marie: deinde annū
cians natum eſſe ſaluatorem mundi. Luce. ij.
Deinde paſtores quibꝰ angelus apparuit in
nocte ipſa natiuitatis: q̄ paſtores primitie di
cunt̄ fuiſſe iudeoꝝ. ⁊ magi ipſi: qui ſtella du-
ce perducti ſunt ad xp̄m. vt dr̄. Math. ij. q̄ vt
ait Aug. primitie fuerūt gētiliū. Crediderūt
etiā iuſti. ſ. Symeon ⁊ Anna xp̄o in tēplo pre
ſentato. vt dr̄. Lu. ij. Secundo loq̄ poſſumꝰ de
initio eccl̄ie q̄tum ad primos credētes p pre-
dicationē ⁊ doctrinā xp̄i vocatos. ⁊ hoc mo-
do loquendo dicendū videt̄ ꝙ eccl̄ia incepit
in prima vocatione ⁊ ꝯgregatione diſcipulo
rū xp̄i: q̄ facta eſt poſt baptiſmū ad fluuiū ior
danis. de qua Joh. i. habet̄. vbi Andreas Jo
hānes Petrus Philippus ⁊ Nathanael vo-
cati legunt̄ ad fidē xp̄i. vn̄ glo. Gen̄. xxxvi. dic̄
Synagoga primo adheſit xp̄o qn̄ Petrus ⁊
Andreas ⁊ ceteri diſcipuli Johānis facti ſūt
diſcipuli xp̄i. Hinc beatus Aug. tractans il-
lud pſ̄. lxxi. A flumine vſq̄ꝫ ad terminos orbis
terrarū. inquit. ꝙ vero nunc ait a flumine: ex-
preſſit euidenter inde voluiſſe xp̄m ptātē ſuā

iam cōmendare. vnde ⁊ diſcipulos cepit col-
ligere a flumie. ſ. iordanis: vbi ſupra baptiza-
tum viueꝫ cū deſcenderet ſpūs ſctūs ſonuit
vox de celo. Hic eſt filius meus dilectꝰ. Hinc
ergo doctrina eius incipiēs ac magiſterij eiꝰ
auctoritas dilatat̄ vſq̄ꝫ ad terminos orbis ter
rarū cū predicat̄ euangeliū regni in vniuerſo
mundo in teſtimoniū oībus gentibꝰ. h̄ Aug.
Tertio modo loq̄ poſſumus de eccl̄ia q̄tū ad
firmitatē fidei in ea ⁊ ꝓmulgationē eiuſdem
ac de eccl̄ie dilatatōne p orbē. ⁊ hoc modo lo
quēdo de eccl̄ia dicimus illā incepiſſe qn̄ cō-
ſummatis ⁊ adimplet̄ myſterijs redēptionis
humane ſpūs ſctūs miſſus eſt in die penthe-
coſtes ſuper credentes diſcipulos ⁊ cōfirma-
ti ſunt ⁊ ſolidati in fide xp̄i. iuxta illud ꝓphe
in pſ̄. lxxiiij. Ego ꝯfirmaui colūnas eiꝰ. glo. i.
apl̄os: qui in paſſione nutauerāt. Et ita intel
ligendū venit dictū Aug. ſup canonicā Joh.
qd̄ inductū eſt in ſexto argumēto vbi ait. In
choata eſt eccl̄ia vbi venit de celo ſpūſſctūs ⁊
impleuit in vno loco. cxx. Ad hāc etiā intelli-
gentiā refert̄ dictū illud Aug. q̄ tractās illd̄
pſ̄. xlix. Ex ſyon ſpēs decoris eiꝰ. ita loquit̄. i.
a Hierl̄m incepit qꝛ inde cepit annunciari. a
hierl̄m incepit: qꝛ inde exeuntes apl̄i ſpēꝫ de
coris xp̄i toto orbe nūciauerūt. vn̄ Eſa. ij. De
ſyon exibit lex ⁊ v̄buꝫ dn̄i de hierl̄m. Ex ſyon
nāq̄ꝫ cepit decus euāgelij. Inde ſponſus ſpe-
cioſus forma pre filijs hoim cepit annūciari:
qꝛ ibi datus eſt apl̄is ſpūſſctūs. Et concludit
Aug. ſup eūdeꝫ locū dicēs. Un̄ euāgeliū inde
p̄dicatio: inde impletꝰ orbis terrarū. ⁊ ab hoc
tp̄e dicūt aliq̄ doctores eccl̄iaꝫ incepiſſe dici
catholicā. Quarto mō loq̄ poſſumꝰ de eccl̄ia
q̄tum ad v̄tutē ſacramētoꝝ q̄bus eccl̄ia for-
mat̄. ⁊ hoc modo loquendo dicimꝰ ꝙ cū ſacr̄a
hēant virtutem ex paſſione xp̄i: ſm̄ illud. ad
Ro. iij. Quē ꝓpoſuit deus pater ipſum. ſ. xp̄ꝫ
ꝓpiciatorē p fidē in ſanguine ipſius: eccl̄ia dr̄
incepiſſe a paſſione xp̄i qm̄ facta: ⁊ formata
tunc dr̄. vt ex glo. ſup pſ̄. xl. habetur: q̄ indu-
cta eſt in ar. vij. Unde glo. ⁊ ē Aug. ad Eph̄.
iiij. dicit. Dormiuit Adā vt fiat Eua: moritur
xp̄s vt fiat eccl̄ia. dormiente adam fit eua de
latere: mortuo xp̄o lancea pcutit̄ latus vt per
fluant ſacr̄a quibus formetur eccl̄ia. Quibus
notatis r̄ndetur ad obiecta. Ad primū dicit̄ Ad primum
ꝙ ratio non militat: qm̄ vt ait apl̄us. Ubi ve
nit fides ⁊c̄. non loquit̄ de aduentu fidei xp̄i
ſimpliciter: ita vt ante nō fuerit. ſuit eīn a p̄n
cipio humani generis fides mediatoris dei ⁊
hoim. cū dicat apl̄us. Sine fide īpoſſibile eſt
placere deo. ad Heb. xi. ⁊ eodeꝫ ca. de antiq̄s
pr̄ibus loquēs: dicat. Sancti p fidē vicerunt

regna operati ſunt iuſtitiam ⁊c.ſed loquit̃ de
aduẽtu fidei ẜm manifeſtationẽ.vñ gloſa ita
habet.At vbi venit fides.i.poſtꝙ̃ reuelata ẽ:
que ꝑus occulta fuerat in antiquis.⁊ Nicola
us de lyra exponit.Uenit fides.i.xp̃s fidei re-
uelate.vel exponendũ eſt.Uenit fides.i.iple-
tum eſt illud quod credebat̃ futurũ:ſicut aliꝗ̃
promiſſio dicit̃ veniſſe:quia id quod ꝓmiſſum
erat eſt impletũ.Et ſic lȝ apud antiquos non
eſſet fides ita reuelata ⁊ adimpleta in multis
eo modo ſicut aduenięte tp̃e gratie: nihilomi
nus ſemꝑ ab initio humani generis fuit fides
Unde Aug.lib.xviij.de ciui.dei.inq̃t.Procul
dubio tunc innotuit ꝑ eius corpalem pñtiam
doctrina ⁊ religio xp̃iana qñ diſcipulos cepit
habere xp̃s.i.poſtꝙ̃ in flumine iordanis mini
ſterio Johãnis eſt baptizatus.ꝓpter hoc em̃
de illo ꝓphetia illa ꝓceſſerat.⁊ dñabit̃ a mari
vſqȝ ad mare:⁊ a flumine vſqȝ ad terminos or
bis terrarũ:ẜ ꝑuſꝙ̃ paſſus eſſet ⁊ reſurrexiſſet
a mortuis nõ fides oĩbus fuerat diffinita.i re
ſurrectione q̃ppe xp̃i diffinita eſt. Ad ſcðaȝ

Ad ſecundum

rñdetur eodẽ modo ꝙ rõ ꝓcedit ex mala intel
ligẽtia eius quod dicit Ap̃ls.ꝙ em̃ ap̃ls inq̃t
ꝙ antiqui defuncti ſunt iuxta fidẽ:nõ hȝ eam
intelligẽtiã ꝙ antiqui patres fidẽ nõ habue-
runt cũ eos idem Ap̃ls maxime de fide in eo
dem.c.cõmendet:ſed tunc dicunt̃ iuxta fideȝ
defuncti:quia fidẽ habẽtes comitẽ ſiue ſociã
defuncti ſunt.Unde glo.ita exponit.iux̃ fidẽ
id eſt adherẽtes fidei. Ad tertiã dicenduȝ

Ad tertium

negando cõſequẽtiam.nõ em̃ ita dr̃ eccl̃ia edi
ficãda a xp̃o ſuꝑ illã Petri confeſſionẽ.Tu es
xp̃s filius dei ⁊c.ꝙ ꝑus eccl̃ia ſimpliciter nõ
fuerit.fuit plane edificata ſuꝑ eandẽ fidem:
cũ oĩs fideles a ꝑncipio mũdi in eadem fide
fundati ⁊ ſolidati ſint:in qua nos.illũ ſiq̃deȝ
crediderũt eſſe venturũ quẽ nos veniſſe credi
mus.vnde Mat.xxi.Turbe que p̃cedebant ⁊
que ſequebant̃ idẽ clamabãt dicentes.Oſan
na filio dauid:bñdictus qui venit in nomine
dñi.in quo vt ait Hiero.⁊ ponit̃ in glo.conti
nua.vtrũqȝ pp̃lm oñdit ⁊ q̃ ante euangelium
et qui poſt euãgeliũ dño crediderũt conſona
ieſum cõfeſſionis voce laudare.⁊ Criſo.Illi
q̃dem ꝓphetãtes de xp̃o vẽturo clamauerũt:
hi aũt laudãtes clamãt de aduẽtu xp̃i iaȝ ad
impleto.ſed dicebat̃ a xp̃o edificãda ſuꝑ con
feſſionẽ p̃dictam Petri:quo ad illos qui cre-
dituri erãt in xp̃o.Eccleſia em̃ quottidie hoc
modo edificat̃:cũ aliqui corpori xp̃i nouiter p̃
fidem incorporant̃.ad ephe.iiij.dr̃.Dedit quoſ
dam ap̃los ⁊c.ſequit̃ in edificationem corpis
xp̃i.glo.i.vt edificẽt eos in corpus chriſti qui
adhuc alienati ſunt.Et.ĩ.in codeȝ.c.ſubiũgit
ap̃ls.augmentũ corporis facit in edificatiõeȝ
ſui.glo.quia illos qui nõ ſunt corpus edificat
in ſuam ciuitatẽ vel ſocietatẽ. Ad quartũ

Ad quartum

patet ſolutio ex dictis.ꝓ eo em̃ ſyõ dr̃ omnes
eccl̃ias generaſſe.quia inde exeũtes apoſtoli
euangeliũ p̃dicarũt ꝑ vniuerſuȝ orbem.vnde
fides nõ dr̃ ibi ſimpl̃r incepiſſe neqȝ dei eccl̃ia
que ante ab initio humani generis fuerũt:ſed
q̃tum ad ꝓmulgationẽ ⁊ dilatationẽ fidei ꝑ
omnes nationes bene dr̃ ibi initiũ fides ſiue
eccl̃ia ſuſcepiſſe:quia inde euangeliũ ꝑ ap̃los
et alios xp̃i diſcipulos deriuatũ eſt in omnes
fines terre. Ad q̃ntũ eodem modo rñdetur.
Ad ſextũ eadẽ ſolutio dat̃. Ad ſeptimũ

Ad q̃ntũ ſextum et ſeptimũ

patet etiaȝ rñſio ex dictis.Eccl̃ia em̃ quãtum
ad v̈tutem ſacramẽtoꝝ q̃bus format̃ ⁊ que ex
paſſione xp̃i v̈tutem ſuſcipiũt dr̃ initium ſum
pſiſſe a paſſione xp̃i:licȝ fides ipa ſimpliciter
ſiue ipa eccleſia a ꝑncipio fuerit ſicut ſepe re
petitum eſt. Ad octauũ dicendũ ꝙ nos lo-

Ad octauum

quimur in pñti loco de eccleſia ẜm p̃ſentiam
eius in rerum natura ⁊ nõ ẜm predeſtinatio-
nem ſiue diſpoſitionẽ quam ab eterno habuit
apud diuinã ſapiam.ẜm em̃ p̃deſtinationem
vt inquit Bernardus ſuꝑ cãtica:nunꝙ̃ eccle
ſia electoꝝ penes deũ nõ fuit.ſi mirat̃ hoc infi
delis:audiat quod magis miret̃.nũꝙ̃ nõ gra-
ta extitit:nunꝙ̃ nõ dilecta.quid inaudacter
loquar quod mihi de corde dei promptus ille
ſupernorũ delator conſilioꝝ aperuit.paulum
dico q̃ vt multa alia ita hoc quoqȝ de diuitijs
bonitatis eius nõ eſt veritus diuulgare ſecre
tum.bñdixit nos inquiẽs:in omni bñdictõne
ſpirituali in celeſtibus in chriſto: ſicut elegit
nos in ip̃o ante mundi conſtitutionẽ: vt eſſe-
mus ſancti ⁊ immaculati ⁊ in conſpectu eius
in charitate: hec Bernardus. Et Origenes
ſuper Cant̃.dicit. Non em̃ tu inde ex aduẽtu
ſaluatoris in carne ſponſam dici aut eccl̃iam
putes:ſed ab initio humani generis ⁊ ab ipa
conſtitutione mundi: immo vt paulo duce al
tius myſterij huius originem reperam: ante
etiã ꝯſtitutionẽ mũdi.ſic em̃ dicit ip̃e.Sicut
elegit nos in xp̃o ante ꝯſtitutionẽ mundi vt
eſſemus ſancti ⁊ immaculati ⁊c.

Capitulum.xxv.A quo inceperit eccleſia.

Capitulũ XXV A quo inceperit eccleſia

p

Oſtquã dictũ eſt de antiquitate eccleſie:conſiderã
dum eſt iam a quo.i.a qua pſona
eccleſia incepiſſe dicenda eſt. qm̃
varij vario modo loquunt̃ in hac re. Quidaȝ
em̃ dicunt ꝙ ab angelis. Alij ꝙ ab Adã. Alij
ab Abel. Quidam vero ab apoſtolis. Pro
quo conſiderandũ eſt ꝙ de eccleſia poſſumus

loqui multipliciter. Uno modo vt dicit multi
tudinē ſiue cōitatē quandā ex angelis ſāctis
⁊ hōibus cōſtitutā. ſiue vt dicit vnā ſocietatē
āgeloꝝ ⁊ hominū ſanctoꝝ ordinatā ſub vno
principe deo. quēadmodū Aug. loquēs ſuper
pſ̄. xxxvi. dicit ꝙ ex hōibus fidelibꝰ ⁊ angelis
fit vna ciuitas ſub vno rege ⁊ vna quedā ꝓuī
cia ſub vno imperatore. et hoc modo loquēdo
ſtante opinione dicentiū creationē angeloꝝ
preceſſiſſe tpe creationē hōis. dicendum ꝙ ec
cleſia incepit ab angelis. cū eñ teſte Aplo ad
Heb. xi. Accedentē ad deū neceſſe eſt credere
⁊ angeli in prima ſui cōditione eſſent in ſtatu
accedēdi ad deū. cōfiteri oportet illos in crea
tione ſua fidē habuiſſe. Preterea ꝙ in grā fue
rint creati teſtat̄ beatꝰ Aug. xij. de ciui. dei: di
cens. ꝙ deus in angelis ſimul erat cōdens na
turā: ⁊ largiens grām. quare beatus Bernar.
ſuper Cant. homelia. xxvij. inquit. Cum habe
ret deus ſponſam inherētem ſibi a principio
multitudinē angeloꝝ: placuit ei ⁊ de homini
bus cōuocare eccleſiā atq̄ vniri illi q̄ de celo
ē: vt ſit vna ſpōſa ⁊ vnꝰ ſpōſus. h̄ Ber. Secū
do mō loq̄ poſſumꝰ de eccleſia prout dicit vni
uerſitatē hominū fideliū viatoꝝ. ſm illud Au
gu. ſuper. pſ̄. xliiij. Aſſumpta eſt eccleſia ex ge
nere humano vt xp̄s caput eſſet eccleſie. ⁊ hec
cōſideratio: vt dicit mgr̄ Alexāder de Alis in
quarto ſuo ſup ſentētias: eſt ꝯſideratio eccl̄ie
que hꝫ ſacra. ⁊ hoc mō loquēdo de eccleſia: cō
munis ſnīa ſanctoꝝ eſt: ꝙ eccleſia incepit ab
Abel. Uñ Aug. lib. xv. de ci. dei. A principio
mundi proceſſerūt due ciuitates: vna dei: alia
diaboli. vna celeſtis: alia terreſtris. vnde filij
Adam vnus edificat terrenā ⁊ diabolicā: ali
us celeſtem. primus fuit Cayn. ſecūdus Abel
Item ſup. pſ̄. cxlij. loquēs de ciui. dei id eſt ec
cleſia: dic̄. Hec ciuitas initiū hꝫ ab ipſo Abel
ſicut mala ciuitas a Cayn. Confirmant autē
plures rationes hanc ſententiā. Prima qꝛ fi
des eius primo in ſacrificio qd̄ obtulit deo ac
cepta manifeſtabat̄. fuit eñ hoc primū ſignū
ſacrū ex parte hominis quod ſcriptura ſacra
cōmemorat. Ut aūt virtus ⁊ efficacia huiꝰ ra
tionis intelligat̄ eſt ꝯſiderandū: ꝙ in ſtatu le
gis nature nō ſufficiebat homini ad ſalutē ſo
la naturalis cognitio quoniā perfectio ratio
nalis creature nō ſolū conſiſtit in eo qd̄ ei cō
petit ſm ſuam naturā: ſed etiā qd̄ ei attribui
tur ex quadā ſupernaturali ꝑfectione diuine
bonitatis. vnde ⁊ vltima beatitudo hominis
cōſiſtit in quadā ſupernaturali dei viſiōe. ad
quā quidem viſionem cū homo ꝑtingere non
poſſit tm̄ lumine naturalis rationis: ſed p do
ctrinā a ſuperiore doctore celeſti patre lumi
nuꝫ ſm illud Ioh. vi. Omnis q̄ audit a patre
et didicit venit ad me. Quare ad conſecutio
nem ſupne beatitudinis nō ſufficit cognitio
naturalis: ſed exigit̄ ſupnaturalis cognitio: q̄
fides dicit̄ aliquoꝝ que ſuper rationem ſunt.
de q̄ Apoſtolus dicit ad Hebreos. xi. Fides ē
ſubſtantia rerum ſperandarū argumentū nō
apparentiū. Poſt lapſum vo humane nature
exigebatur fides de repatore: per quem futu
ra erat medicina morbi. ⁊ ideo in ſtatu illo nō
tm̄ erant neceſſaria opera que ſunt de dicta
mine legis naturalis: ſed etiā aliqua alia que
erant ꝓteſtationes ⁊ ſigna eoꝝ que ad repa
rationem pertinebant. Hec autē erant illius
temporis ſacramēta: ſicut ſacrificia decime ⁊
oblationes. quare cum ab Abel legat̄ primo
oblatum eſſe deo ſacrificiū. ⁊ ita pmo ꝓteſta
ta fides redemptoris per ſigna ſenſibilia: me
rito dꝛ eccleſia noſtra ab ipo incepiſſe. Scda
ratio. Omnis religio vt dicit Auguſtinus ꝯ
fauſtum ſemp habuit aliqua ſigna exteriora: i
q̄bus homines cōueniebāt ad deum colendū
hec aūt ſigna in religione xp̄iana ſunt ſacra
menta ſm varietatē tempoꝝ. quare cuꝫ abel
fuerit pmus qui legat̄ ſigno ſenſibili deū co
luiſſe. merito chriſtiana religio ab eo icepiſſe
perhibet̄. Tertia ratio eſt continuatio ſancti
tatis. Sane cum de eccleſia ſpūs ſanctus di
cat Cant. iiij. Tota pulchra es amica mea et
macl̄a nō eſt in te. Et patres ſancti in ſymbo
lo eccl̄iam ſanctā eſſe ꝓfiteant̄: oportet vt ab
illo eccl̄iaꝫ incepiſſe aſſeramus in quo primo
iuſtitia ⁊ ſanctimonia ſine interruptione con
tinuata viguerit ⁊ incorrupta in ſignum ꝙ ec
cleſia talis futura erat. Mobrē nō ab Adam
et Eua qui a ſanctitate ceciderūt: eccleſia cō
uenienter dicit̄ inchoata: ſed ab Abel qui pri
mus omniū ſanctitatē interruptam ſeruauit
et poſt quem fides et vite ſanctitas in aliquo
vel in aliquibus eccleſie membris ſemper illi
bata creditur ꝑmanſiſſe. Quarta rō eſt. qꝛ
ipe Abel primus geſſit typuꝫ eccleſie quo ad
virginitatis integritatē ⁊ decorem innocētie
in quibus maxime eccleſie ſanctimonia ſplē
det. fuit eñ virgo ⁊ innocens. De eccleſie vir
ginitate inquit Apoſtolus. ij. ad Corinth. xi.
Deſpondi enim vos vni viro virginē caſtam
exhibere chriſto. glo. virginitas cordis fides
incorrupta. virginē dicit: quia omnes vna vir
go ſunt ꝓpter vnitatem fidei. Quinta ra
tio quia Abel fuit primus martyr: et eccleſia
ſolet dedicari in ſanguine martyrū. illi enim
roborarunt fidem eccl̄ie. vnde Cyprianus in
ſermone ad martyres inquit. O martyres for
tiſſimi robur corporis noſtri. Sexta ratio.

quia Abel eſt p̄mus iuſtus cōmēdatus a xp̄o
ſicut Mat. xxiij habet̄. vbi ait xp̄s. A ſangui
ne abel iuſti ⁊c̄. Sup quo v̄bo dicit btūs Hie
ronymus in homelia. Abel iuſtus nō ſolū ex
dicto nec ſn̄ia xp̄i: ſ ex Gen̄. teſtimonio cōpro
batur: vbi accepta eius a deo narrant̄ mune-
ra. Septima ratio q2 abel ſm ꝙ dicit aug.
in lib. de mirabilibus mūdi: fuit et v̄go ⁊ mar-
tyr ⁊ fidei doctor. ⁊ ita in eo fuerunt figurate
tres p̄ncipales perſone eccl̄e. videlꝫ paſtores
v̄gines ⁊ martyres. quare merito eccl̄ia ab ip
ſo dr̄ ſuſcepiſſe initiū. Octaua rō q2 in abel
facta eſt p̄mo diſcretio ſiue ſeparatio eccl̄ie
ſancte dei ab eccl̄ia malignantiū cū in ip̄o fa
cta ſit diſcretio a cayn. vt em̄ ſupius inductū
eſt. Dicit Augu. lib. xv. de ciuitate dei. A prin
cipio mūdi ꝓceſſerunt due ciuitates: vna dei:
altera dyaboli. vna celeſtis alia terreſtris. Ce
leſtem edificat abel terrenā vero cayn. Ter-
tio loqui poſſumus de eccleſia ſm ſtatū noui
teſtamēti. ⁊ hoc modo dr̄ incepiſſe ab apl̄is et
alijs credētibus. vt patet ex ſupioribus. ⁊ hoc
etiā dicit Nicolaus de lyra ſup p̄s. lxxxvi. Qd̄
etiam ex illo aptiſſime colligit̄ ex eo ꝙ apl̄us
Paulus de ſe ⁊ alijs xp̄i apoſtolis dicit. ij. ad
Theſ. ij. Elegit nos deus p̄mitias. glo. vt eſſe
mus p̄mitie omniū credentiū in ſalutem ⁊ in
ſanctificationē ſpūs ⁊ fidē veritatis. De hoc
etiā ſunt alia teſtionia in ſupioribꝰ in. c. xviij.
circa rōnem primā: quare eccl̄ia ſancta dicta
eſt apoſtolica.

Capitulū. xxvi. In quo ponūtur obiectiones cōtra
predicta.

Capitulū XXVI
Argu. primū

Contrā hoc quod

dictū eſt ꝙ eccl̄ia inceperit ab abel
arguit̄ multipliciter. Et p̄mo ar-
guitur ꝙ ab adam eccl̄ia inceperit. Adā fuit
p̄mus fidelis. ergo eccleſia ab ip̄o incepit. cō
ſequētia videt̄ nota: ⁊ antecedēs pꝫ. Habuit
em̄ Adam fidem incarnationis quādo dixit
Gen̄. ij. Hoc nūc os ex oſſibus meis ⁊c. quod
Apoſtolus exponit de incarnatōe dicēs. Sa-
cramentū hoc magnū eſt: ego aūt dico in xp̄o
⁊ in eccleſia. Preterea creatus fuit in virtuti
bus ⁊ donis gratuitis. vt colligit̄ ex glo. Lu.
decimo vbi dicit̄. ꝙ homo ꝑ pctm̄ vulneratꝰ ē
in naturalibꝰ ⁊ ſpoliatus gratuitis. Neqꝫ po-
teſt dici ꝙ habuerit fidem tm̄ informē: qm̄ vt
teſtat̄ btūs Auguſtinus. xiiij. de ciuitate dei.
Adam in ſtatu innocētie habuit charitatem
Secundum de corde puro ⁊ fide nō ficta. Secundo ad
idem arguit̄ ſic. Adam videt̄ fidēꝫ ſuā aliquo
ſacrificio aut ſigno ſenſibili fuiſſe ꝓteſtatus.
Quia vt dicit magiſter in hyſtorijs. Adam do
cuit filios ſuos offerre primitias ⁊ decimas.
ergo vr̄ ꝙ ab Adaꝫ icepit eccleſia q̄ hꝫ ſacr̄m
Tertio ad idem ſic. Dicit Hugo de ſcō vic. Tertium
cōueniens fuit vt ſemꝑ medicina curreret cū
morbo: ſed morbꝰ pro quo oblatꝰ eſt xp̄s verū
ſacrificiū cuiꝰ figura fuerūt ſacrificia que offe
rebātur antiquitus: icepit ab Adam. ergo ab
ipſo credenda ſunt inchoata fuiſſe ſacrificia
ſenſibilia. Quarto ſic. Ad plura tenet̄ pec- Quartum
cator q̄ innocens. q2 tenet̄ ad opera ſatiſfacti
onis: cuiuſmodi erāt ſacrificia. g Adam q̄ pec
cator fuit: magis tenebat̄ ad ſacrificia offerē-
da q̄ Abel innocēs. g ſeq̄tur ꝙ ab ipſo Adaꝫ
inceperit eccl̄ia q̄ habet ſacr̄a. Quinto ad Quintum
idem ſic. Adam anteq̄ Abel naſceret̄ fuit mē
brū xp̄i: ergo alicuiꝰ corporis membrū. ſed nō
niſi eccleſie que eſt corpus xp̄i. vt ait Apl̄s ad
Ephe. i. ergo ab ipſo Adam incepit eccl̄ia nō
ab Abel. ꝯn̄a patet. aſſumptū eſt notū: quoni
am Adam habuit fidē formatā: ſicut inductū
eſt ſupra. Si aūt dicat̄ ꝙ Adam nō ꝯtinuauit
ſanctitatē ſuā: ⁊ ideo nō eſſet dicendus princi
pium eccleſie. Cōtra. Hoc nō debet ſibi obeſ- Cōfirmatio p̄ia
ſe. q2 pro ꝑſeuerante in bono reputādus eſt q̄
finaliter bonꝰ eſt. vnde cū eccleſia orat pro fi-
delibus dicit. Ut indulgentiā quā ſemꝑ opta
uerunt pijs ſupplicationibꝰ cōſequātur. q2 er-
go finaliter optauerūt ſemꝑ dicūtur optaſſe.
pari ratione de Adam dicendū vr̄ ꝙ pro ꝑſe-
uerante in bono habēdus ſit: q2 finaliter fuit
bonus. Et cōfirmat̄ per ſil̄e de Petro: cui do- Cōfirmatio ſcđa
minus inquit Math. xvi. Super hanc petrā
.i. cōfeſſionē fidei edificabo eccleſiam meam.
Et licet petrus poſt negauerit xp̄m: nihilomi
nus nō obfuit quin fundamentū eſſet eccleſie
ergo pari rōne vr̄ ꝙ nō obſit peccatū Ade q̄n
ab ipſo eccleſia dicat̄ incepiſſe. Sexto ſic. Sextum
Eccl̄ia credit Adam penituiſſe anteq̄ gene-
raret Abel. vn̄ Sapie. x. de eius liberatione a
peccato dr̄. Hec illū qui primꝰ formatus eſt a
deo pater orbis terrarū: cum ſolus eſſet creatꝰ
cuſtodiuit. ⁊ eduxit euꝫ a delicto ſuo. Sed pe
nitentia vera nō eſt ſine fide ⁊ charitate: ergo
id qđ prius. Septimo. mortuo Abel eccl̄ia Septimū
ſtetit in Adam ⁊ Eua. quia ſancti dicūt: ꝙ ex
quo eccleſia incepit nunq̄ deſijt eſſe. Conſtat
aūt ꝙ mortuo Abel nō ſtetit eccleſia in Cayn
ſed in Adam ⁊ Eua. ergo etiam ante natiui-
tatem Abel eccleſia ſtetit in illis. Octauo Octauum
Adam fuit principiuꝫ actiuū per quod huma
num genus deſcēdit. vnde Sapiētie. x. pater
orbis terrarūꝫ nominatur. ab Abel autem ne
mo propagatus eſt. ergo Adam potius dicen
dus eſt principium a quo cepit eccleſia q̄ ipſe
Abel. Nono confirmando rationē p̄cedē- Nonum

tem arguit̃ ſic. Principiū ex parte malorum
fuit actiuū ſiue ꝓpagatiuū alioꝝ poſt ſe. ſcilꝫ
cayn. genuit eñ filios ⁊ filias ⁊ facta eſt mul-
tiplicatio maloꝝ. ergo pari rōne ex parte bo-
norum ponēdū fuit ꝑncipiū actiuuꝫ. g̊ magis
Adam ſiue ſeth ſiue enos dicēdus eſt ꝑncipi-
Decimum um eccl̃ie ꝙ̄ abel. Decimo ſi abel dr̃ ꝑncipi
um a quo cepit eccl̃ia. hoc videt̃ eſſe q: eminē
tiorem habuit fidē pre his qui erant in prima
etate: ſed ſignū fidei magis viſuꝫ eſt relucere
in Enos. de quo dr̃ ꝙ cepit inuocare nomē do
mini. Geneſis. iiij. ergo Enos ſiue ſeth rectiꝰ
dicēdus eſt ꝑncipium a quo cepit eccleſia ꝙ̄
Undecimum Abel. Undecimo arguit̃ ꝙ Abrahā ſit hu
iuſmodi ꝑncipiū a quo incepit eccl̃ia. dr̃ eniꝫ
ad Roma. iiij. Abrahā accepit ſignū circūciſi
onis ſignaculū iuſtitie fidei que eſt in prepu-
tio vt ſit pater oīm credentiū: ⁊ ita videtur ꝙ
ſit pater fideliū. vnde etiā pater multarū gen
tium a dño legit̃ vocatus. Geneſis. xvij. ergo
videt̃ ꝙ ab ipō dicēda ſit incepiſſe eccl̃ia tan
Duodecimum ꝙ̄ a ꝑncipio. Duodecimo ſic arguit̃. gl. ſup
illud ps̄. lxxix. Uineaꝫ de egypto tranſtuliſti.
dicit. i. eccl̃iam que incepit a iudeis ⁊ ꝑficitur
in gētibus. ergo a iudeis dicēda eſt eccl̃ia in
Decimūtertium cepiſſe et nō ab Abel. Decimotertio ſic. ij.
ad Ephe. ij. Elegit nos deus vt eſſemus primi
tie oīm credentiuꝫ. ergo videt̃ ꝙ in apoſtolis
eccl̃ia incepiſſe dicēda ſit qui ꝑmitie omniū
Decimūquartū credentiū eſſe dicunt̃ ⁊ nō in abel. Decimo
quarto arguit̃ hac rōne. Eccleſia incepit ab
abel. ergo eccleſia fuit qñ abel fuit. hec ꝯñtia
videt̃ bona. hec domus incepit hic. ergo hec
domus eſt hic: ſed in ſolo abel eccl̃ia eſſe non
potuit. g̊ nō eſt dicēdus abel principiū a quo
eccleſia inceperit.

Capitulum. xxvij. In quo reſpondetur obiectionibꝰ iam factis.

Cap. XXVII

P Ro ampliori in-
tellectu pñtis materie eſt ſciēduꝫ
ꝙ aliqui antiq̊ doctores ꝓpter rō
nes ꝑmo loco poſitas voluerunt
dicere ꝙ in veritate eccl̃ia inceperit in adam
et ꝙ quādo Adam ⁊ Eua erant ante peccatū
eccleſia erat. Item dicūt ꝙ poſt peccatū ite-
rum eccleſia incepit ab adam cum valde ꝓba
bile ſit ꝙ pniam egerint anteꝙ̄ naſceret̃ abel
Et ſi dicat̃. quare ergo ſācti nō dicūt ꝙ eccle-
ſia ab adam incepit. Reſpōdent dicentes ꝙ
nō eſt neceſſe ꝙ ſancti dicāt oēe verū: ꝙ̄uis
eñ ſm veritatē inceperit ab eo: tñ noluerunt
illud dicere vt quilibet ſciat ꝙ homo deſpica
bilis ſit per pctm̄ nō ſolum corā deo ſed etiaꝫ
coram hoībus. dicūt ꝑterea ꝙ a doctoribꝰ dr̃
eccleſia incepiſſe ab abel nō eo ꝙ abel fuerit
primus qui fidē ⁊ charitatē habuerit: q̄a hu-
iuſmodi fuit adam: ſed quia ī abel fuerūt figu
rate tres ꝑncipales ꝑſone in eccleſia. ſ. paſto-
res. ꝟgines. ⁊ martyres. Ceterū ſubiūgunt ꝙ
nō eſt incōueniēs dicere ꝙ eccleſia poſtꝙ̄ in-
ceperit: deſijſſet eſſe. ⁊ ꝙ nūc idem eſſet poſſi-
bile niſi illud cōſtaret ꝙ dñs dixit Mat. vlt.
Ego aūt vobiſcū ſum vſqꝫ ad cōſummationē
ſeculi. ſed hoꝝ doctoꝝ modū dicendi relinquē
tes ⁊ cōmuniorē ſententiā doctoꝝ ſequentes
dicimus. ſicut dictuꝫ eſt ꝙ eccleſia cuius ſunt
ſacramēta: quia de tali eſt ſmo: ab abel ince-
perit rōnibus ſupra notatis. Unde dicendū
eſt ad ea que obijciebant̃. Ad primū reſpō Ad primum
detur negādo conſequētiā. qm̄ ad hoc ꝙ quis
dicat̃ ꝑncipiū a quo inceperit eccl̃ia que ha-
bet ſacramenta: nō ſufficit ꝙ ꝑmus fuerit qui
habuit fideꝫ formatā: ſed requirit̃ ꝙ fidē illā
ſacramēto aliquo viſibili oſtēderit aut ꝓfeſ-
ſus fuerit. ſicut dictuꝫ eſt. ſ. ⁊ ꝙ in ipſo fuerit
diſtinctio ſiue diſcretio a cōgregatione oppo
ſita maloꝝ. ſicut initiū vie vniꝰ ē vbi ꝑmo ſit
diſcretio ab alia via. ⁊ ꝙ ab eo ſuata fuerit ſi
ne interruptione integritas ſanctitat̃. Hec
aūt nō fuerūt in adam. qm̄ adam ⁊ ſi primꝰ ha
buerit fidem: nō tamē illā ſigno aliquo ſacro
ſenſibili legit̃ fuiſſe ꝓfeſſus. nō eñ in ſtatu in-
nocētie cū in illo ſacramēta nō eſſent. ſacmē-
ta aūt cum ſint vaſa medicinalia. vt dicit hu-
go de ſancto victore nō competūt ſtatui inte
gritatis ſed lapſus. ſm illud Mat. ix. Nō eſt
opus ſanis medicus: ſed male habentibus. ꝙ
vero poſt lapſum adam fidem ſuā ſigno ſacro
aliquo ſenſibili oſtenderit: ſcriptura ſacra nul
libi cōmemorat. Preterea in adaꝫ propter in
differentē ſtatum eius ⁊ ꝓpter cōmune ꝑnci-
pium generationis nō diſcernebat̃ in eo con
gregatio bonoꝝ a congregatione maloꝝ. In
abel ꝟo facta eſt diſcretio a cayn. Ceterū cuꝫ
Adam lapſus fuerit ꝑ pctm̄: nō fuit in eo con
tinuata iuſtitia ſanctimonie. quare cōuenien
ter dictū eſt ꝙ Adam nō fuerit ꝑncipiū a quo
eccleſia ceperit: ſed potius abel. Ad ſcōm Ad ſecundū
reſpondet̃ negādo aſſumptū ⁊ ad id quod in
ducit̃ ex magiſtro in hyſtorijs. ꝙ Adam docu
erit filios offerre ꝑmitias ⁊c. Reſpondet̃ ꝙ ⁊
ſi ita ſit nō intelligit̃ ꝙ ipſe ꝓ ſe obtulerit. vñ
ſicut dictū eſt lꝫ fidem habuerit ꝑmus non tñ
in ſigno quod eſt ſacramentū legit̃ demōſtra
tum: nec inſup vt dictū eſt: in eo diſcretio fcā
eſt bonoruꝫ a malis. Item ſcōo reſpondet̃ ad
idem ꝙ cōceſſo ꝙ Adam ſacrificiū deo obtu-
lerit: ſicut ⁊ alij iuſti deo ſacrificiū obtulerunt
ſm ſui tpis cōgruentiā dicēte beato Greg. ꝙ

apud antiquos p ſacrificioꝝ oblationes re-
mittebat pueris originale pctm: nō tñ de ei⁹
ſacrificio ſicut nec ꝺ oībus iuſtoꝝ ſacrificijs
fit mētio in ſcriptura. quare aūt Adam nō le
gatur ſacrificiū obtuliſſe. dicit btūs Tho. ij.
ij. q. lxxxv. ar. i. Ne in eo ī quo notat origo pec
cati ſimul etiā ſanctificationis origo ſignifi-
caret. Quod etiā notaſſe videt aplus qui ad
Hebre. xi. fidem ſanctoꝝ patrū veteris teſta-
menti cōmēdās ab abel incipiēs ita dicit. Fi
de plurimā hoſtiā. i. maioris pcij abel ꝙ cayn
obtulit deo per quā teſtimoniū cōſecutus eſt
ēē iuſtus ꝛc. Ad tertiū qꝺ obijcit ꝙ ab adā (Ad tertium)
inchoauit morbus ergo ꝛ medicina. Dicēdū
ſm Alex. in. iij. ꝙ reuera ab ipo inchoauit me
dicina. ſ. ſacrificiū cōtriti cordis dilectiōis et
deuotionis: ſed nō incepit ab ipo ipius medi-
cine ſignū. ſ. viſibile ſacrificium. ꝛ hoc triplici
rōne. Prima quia ab illo a quo incepit diuie
inhonorationis exemplū nō debuit ſumi rit⁹
honorādi deū. ab adam aūt cepit exemplū di-
uine inhonoratiōis: cū puaricatus eſt diuinū
mandatū. Geneſ. iij. Unde Zach. xiij. Adaʒ
exemplū meū. ſed ab illo debuit incipere rit⁹
diuini honoris q̄ fuit iuſtitie ꝛ innocētie pmū
exemplū. Secūda ratio eſt q̄ ſupra dicta ē. q̄a
cum ecclia ſit aggregatio fideliū colentiū de
um ab illo a quo incipit ecclia debʒ incipere
ritus colēdi deū. ꝛ ita oblatio ſacrificioꝝ. ab
adam aūt nō debuit dici incepiſſe eccleſia ſed
ab abel. Tertia rō eſt q: ſicut dicit Aug. ſuper
Gen. ad lrām. Adam erat vir ſpūalis mēte p
ditus. vnde ꝛ poſt lapſum cōuertebat ſe poti
us ad interius ſacrificiū quod eſt ꝯtritio cor-
dis. alij vō nō ita prediti cōuerterūt ſe ad ſa-
crificiū exterius. vnde cōueniēs fuit vt prius
in adam pcederet oblatio ſacrificij interioris
ſpiritualis: poſtmodum vero in filijs eius ſe-
queretur oblatio ſacrificij exterioris materia
lis: vt in illis pmis vtriuſq ſacrificij prebere
tur exemplum. Ad quartuʒ vō quod obijci (Ad quartum)
tur ꝙ ad plura tenebat ptōr adam ꝙ inocēs
abel. Dicēduʒ ꝙ verū eſt: nō tñ ꝓpter hoc ſeqt
ꝙ teneret ad ſacrificia. Sacrificia eī pmo et
pncipaliter fuerūt inſtituta in remediū pcti
originalis. ſm qꝺ dicit Greg. Quod apꝺ nos
valet aqua baptiſmi hoc egit apud veteres:
vel p paruulis ſola fides: vel p adultis virtus
ſacrificioꝝ. Quia ergo in adam nō fuit origi-
nale pctm diſtinctū ab actuali: nō cōpetebat
ei offerre ſacrificiū viſibile: quod diſtincte et
immediate inſtitutū eſt cōtra originale. In fi
lijs vero Ade pmo fuit diſtinctū actuale ꝛ ori
ginale. vnde cōueniebat vt ab ipis pmo ſacri (Ad quintum)
ficia offerrent: hec ille. Ad q̄ntum vbi dici
tur ꝙ Adam fuit membrū xpi anteꝙ abel ꝛc.
Reſpondet negando conſequentiā. licet eñ
ſicut in ſuperioribus diximus: eccleſia vliter
loquēdo ꝓut dicit cōgregationē omniū itelle
ctualiū creaturarū habentiū fideʒ formatā in
creatōe angeloꝝ fuerit initiata nihilominus
diſtinguēdo eā ad ꝯgregationē hoīm fideliū
ſm ꝯditionē ſtatus vite pñtis cui⁹ ſunt ſacra
quo mō de ea eſt nr̄a nunc conſideratio: nō in
Adā ſed in Abel initiata eſt rōnib⁹ ſupra poſi
tis: qm̄ lʒ Adam dicat pmo fuiſſe membruʒ
corpis xpi: ſicut ꝛ angel⁹ bonus in pma ſui cō
ditione: nihilomin⁹ nō ſeqtur ꝙ in ipſo icepe-
rit eccleſia cui⁹ ſunt ſacra. Ad id vero quod (Ad cōfirmatiōeʒ primam)
obijciebat ꝯtra rōnem cōtinuitatis ſanctita-
tis. ꝙ pro pſeuerāte in bono reputādus ē qui
finaliter bon⁹ eſt. Rñr ꝙ hoc nō arguit cōti-
nuitatē aliquā ſanctitat. dictū aūt illud ſi ve-
ritatē habet. intelligendū ē reſpectu ꝯſecutio
nis eiuſdē pmij cōis. ſ. viſiōis beate cū eo q̄ in
ꝯtinua ꝛ nō iterrupta iuſticia pſeueraſʒ a pn
cipio vite ſue vſq in finē eiuſdē. Eandē q̄ppe
beatitudinē cōſequūtur innocētes ꝛ peniten
tes: lʒ q̄nq gradu differenti. Sic etiā exponit
illꝺ Jacobi in canonica ſua. c. ij. Quicūq aūt
totā legē ſeruauerit offenderit aūt in vno fa-
ctus eſt oīm reus. qꝺ pro eo ꝺr: q: eandē penā
damni. ſ. carentiā diuine viſionis incurrit ho-
mo p vnā tranſgreſſionē diuine legis quā in-
currit qui plurib⁹ tranſgreſſionib⁹ in legem
peccauit: lʒ penaʒ ſenſus grauiorē ſentiat qui
plurib⁹ offendit vt exponit Nicolaus de lyra
ibidē. Ex tali aūt modo loquēdi nihil arguit
ad ꝓpoſitum: vt manifeſtū eſt. Quod aūt in (Ad cōfirmatōeʒ ſecundā)
ducebat pro ſimili in argumēto de fidelib⁹: q̄
dicunt ſemp indulgentiā optaſſe. Dicendū ꝙ
nō eſt ſile: q: tale deſideriū idulgentiā ꝯſequē
di poteſt eſſe ſine pſeuerantia ꝛ cōtinuatione
bone vite ꝛ ſanctitatis. Pariter rñdet ꝙ non
eſt ſile qꝺ inducebat p ſili de beato Petro q:
Petrus nō eſt dictus fundamentū a quo pri-
mū principiū habuit eccleſia ſicut ſuperi⁹ di-
ctū ē. Ad ſextū qꝺ obijcit de penitētia Ade. (Ad ſextum)
Rñdet negādo ꝯñam: q: licʒ Adā penituerit
ante natiuitatē Abel ꝛ credat habuiſſe chari
tatē nō tñ legit (vt dictū eſt) ꝙ ſacrificiū ob
tulerit in quo fides eius fuerit demonſtrata.
Preterea in eo nō fuit diſcretio bonoꝝ a con-
gregatione maloꝝ: cū nō fuerit aliud principi
um e diuerſo diuidēs ꝯtra Adā. Ad ſeptimū (Ad ſeptimū)
rñr negando ꝯñam. plura eñ requirebātur in
Adam ad hoc vt eſſet initiū a quo iciperet ec
cleſia ꝙ ad hoc ꝙ mortuo Abel in eo ꝛ in Eua
maneret diceret eccleſia: ſicut manifeſte appa
ret. Ad octauū ꝙ de Adam dicit ꝙ fuerit pn (Ad octauū)

cipium actiuum ⁊c. reſpōdetur negando cōſe-
quentiā. Non eīn reqritur ꝙ exemplar ſancti-
tatis ſit actiuū ꝓncipiū generatiōis carnalis
cū ſanctitas nō tranſfundaꝛ in ꝓpagatione

Ad nonū

carnis. Ad nonū dicēdū ꝙ nō eſt ſimile de
bonis ⁊ de malis: lꝫ eīn ꝓncipiū cōgregatiōis
maloꝝ eſſet ꝓncipiū actiuū generatiōis. non
aūt ſic eſt de ꝓncipio bonoꝝ: ⁊ hoc ē recte vt
oſtenderetꝛ ꝙ ꝓncipiū malicie eſt ab homine.
ideo cōuenīēter deſcēdit in carnalē generati
onem. ꝓncipiuꝫ ꝟo bonitatis ex deo eſt quod
ꝑ ſpūalem generationē deſcēdit nō autē per

Ad decimū

carnalē niſi ꝑ accidēs. Ad decimū de enos
dicendum ꝙ Seth ſiue Enos licet eſſent ex
emplar quoddam fidei ſue poſteris: nō tamē
fuit aliquis eorum primū exemplar in diſcre-
tione bonoꝝ a malis. ꝓceſſit eīn Abel qui fuit
et ipſi Seth ⁊ ipſi Enos et ceteris exemplar

Ad vndecimum

fidei ⁊ ſanctitatis. Ad vndecimū qꝺ argui
tur de abrahā rn̄detꝛ pari modo. ꝙ abrahā nō
dicitꝛ ꝓncipiū ſiue pater credentiū ſimpl̄r: ſed
poſt lapſum a fide generalē: cū quaſi oīns de-
clinaſſent ad ydolatriā. ⁊ hoc quia fuit exem-
plar fidei ceteris. vt ait glo. vnde ⁊ in eo ꝑ ſi-
gnaculū circūciſiōis diſcreti ſunt credētes a
nō credētibus: ſed ꝓpter hoc vt manifeſtū eſt
nō arguitꝛ ꝙ fuerit ꝓncipiū a quo ꝓmo incepe

Ad duodecimuꝫ

rit eccl'ia. Ad duodecimū qꝺ dicebatꝛ de iu
deis rn̄detꝛ ꝙ accipiēdo ꝓncipiū eccleſie poſt
lapſum ydolatrie a iudeis incepit eccl'ia. q̄a
gens illa ꝓmo credidit ⁊ in fide ꝑſeuerauit vſ
qꝫ ad aduentū xp̄i in quo ꝓ magna parte exce
cata eſt. Preterea ſꝫm ſtatuꝫ noui teſtamenti
etiā eccl'ia a iudeis incepit. vt pꝫ de apoſtolis
et xp̄i diſcipulis: rōne cuius ſicut inductū eſt.
Ap̄ls de ſe ⁊ alijs apoſtolis dicit. Elegit nos
deus ꝓmitias. glo. fidei vt in ꝓmitiua eccl'ia
crederemus in xp̄m. atqꝫ fide ꝯfiteremur. Et
ī. Elegit nos ap̄los ꝓmitias oīm credentium
quia ap̄li ꝓmo crediderūt: hec glo. Dilatata
eſt aūt poſtmodū eccl'ia in gētibus et ꝑfecta.
vnde glo. ſuꝑ ps. lxxix. q̄ fuit inducta in arguē
do dicit ſic. Vineā dicit eccl'iaꝫ q̄ incepit a iu
deis: ⁊ ꝑficitꝛ in gētibus. vna tn̄ ⁊ eadē eſt etſi
altera gens det ꝓncipiū altera ꝑfectioneꝫ: ſꝫ
tn̄ nō militat cōtra id quod dicitꝛ ꝙ in abel in

Ad decimūtertiū

cepit eccl'ia. Ad decimūtertiū pꝫ rn̄ſio
ex iam dictis. Ap̄lus eīn nō aſſerit ap̄los eſſe
ꝓmos credētes ſimpl̄r cuꝫ multi. ſ. pr̄iarche ⁊
ꝓphete credētes ꝓceſſerint ap̄los. de quoꝝ
patrū admirabili fide idem ap̄ls ampliſſimū
ſꝫmonē texuit in epiſtola ad Hebr. c. ij. ſꝫ dicit
eos eſſe ꝓmos credētes noui teſtamenti fidē

Ad decimūquartum

iam diſtincta ⁊ reuelata. Ad decimūq̄rtū
rn̄detꝛ negādo ꝯn̄tiā. q̄ꝙ eīn verū ſit ꝙ eccl'ia
eſſet qn̄ Abel erat q2 illo tp̄e Adaꝫ ⁊ Eua erāt
iuſti: ꝯn̄a tamē nō valet ſicut neqꝫ iſta. Iſta do
mus incepit ab iſto lapide. ḡ fuit qn̄ iſte lapis
primo fuit. Item vniuerſitas hui⁹ ciuitatis in
cepit a tali hoīe ergo fuit qn̄ ille homo fuit. et
ita in ꝓpoſito ꝯn̄a facta nō habet vires. Se-
cūdo pōt rn̄deri negādo minorem. q̄m licet ec
cleſia quo ad rōnem vniuerſitatis q̄ importatꝛ
in hoc noīe eccleſia. dr̄ eīn eccleſia collectio fi
deliū vt in. c. eccleſia. de ꝯſe. di. i. nō poteſt ſta
re in vno cōpletiue: nihilomin⁹ quo ad fidem
in qua fundatꝛ eccleſia ⁊ a qua q̄s de eccl'ia ca-
pere dr̄: bn̄ ſeruatꝛ in vno. Dicit eīn btūs Hie-
ro. ſuꝑ. ps̄. cxxxiij. eccl'ia. Vbi fides vera ē: ibi
eccleſia eſt. Iuriſte dicūt ꝙ ius vniuerſitatis
bene pōt manere in vno ſolo: licet nō rōe vni-
uerſitatis ⁊ ita ſuꝑ illud. ps̄. Sepe expugnauerūt
me a iuuētute mea. dicit glo. q̄ eſt beati Aug.
ꝙ aliqn̄ in ſolo Abel eccl'ia erat: ⁊ expugnat⁹
eſt a fratre ſuo malo. Idē doctores dicūt mr̄i
theologi: ⁊ ita vī inuēta cōis obſeruātia i die
bus tenebrarū in cuſtodia vni⁹ cādele: ꝙ in ſo
la beata ꝟgine: in q̄ integra ⁊ iperturbata mā
ſit in triduo fides xp̄iana: fuit eccl'ia. Ex q̄bus
faciliter ſoluitꝛ queſtio illa q̄ a quibuſdā q̄ritꝛ.
Utrū eccl'ia poſſit i vno ſolo ſaluari. Sane ex
his q̄ dicta ſunt de antiq̄tate eccl'ie apte retū
ditur ſtulticia dicentiū ante eccleſiā fuiſſe ipe
riū ⁊ regna: ꝯtra quos ⁊ ſcriptura ſctā eſt ⁊ rō.
Cū eīn eccleſia ab ipſo iuſto Abel initiū hūe-
rit. Vel ſꝫm alios vniuerſalius loquētes de ec
cleſia ab ipſo primo hoīe Adā. qui in inocētia
creat⁹ eſt: manifeſtū eſt multo tēpe preceſſiſſe
quodcūqꝫ regnū iuſtū ſiue iniquū. Primū aūt
regnū: qꝺ tyrannice fuit vſurpatū: fuit regnū
Nēroth: q̄ fuit robuſt⁹ ⁊ venator hoīm. i. opp̄ſ-
ſor ⁊ extinctor Gen̄. x. de cuius regno imedia-
te ſe q̄tur. Fuit aūt principiū regni ei⁹ Baby-
lon. Prim⁹ aūt rex iuſtus fuit Melchiſedech
de quo ſcriptura loq̄tur Gene. xiiij. ⁊ ad Heb.
vij. quoꝝ regna multo tp̄e poſteriora ſunt ipō
Abel. Scꝺo cū regnū nō ſit niſi quedā hoīm
cōmunitas certa ſpecie principat⁹ diſpoſita:
illa videlꝫ in q̄ vnus principatꝛ toti cōitati ſꝫm
virtutē: vt dr̄. iij. politicoꝝ. manifeſte appet ꝙ
ſit ſtultū dicere ꝙ regnū precedat hoīm cōita
tem. Sane regnū ſi iuſtum eſt cōitatem fide-
liū ꝓſupponit que ad formā regalis ꝓncipat⁹
diſponitꝛ. vt eīn ait btūs Aug. ⁊ ponitꝛ i. c. vbi.
xxiiij. q. i. vbi fides nō eſt nō pōt eſſe iuſticia.
q2 iuſtus ex fide viuit. Si aūt regnū iniuſtum
eſt ⁊ iniquū etiā neceſſario ꝯgregationē malo
rū preſupponit: que dr̄ eccleſia malignantiū.
Et ita pꝫ ꝙ dictū illoꝝ nedū erroneū eſt ⁊ he-
reticū: ſed ſtultum ſiue ſtolidum.

Capitulū.xxviij. Qđ eccleſia poſtꝙ incepit non deſijt eē ac ꝙ in ea fides: ſcītas: doctrina: prelatio: ⁊ ſacramēta vſqȝ in finē ſeculi ſint duratura.

Cap. XXVIII Eccleſie fides nō deficiet

PAtefacta in ſuperioribus antiq̃tate ecclie: dū illaȝ a ꝑncipio humani generis declarauimus incepiſſe. iam ꝙ vſqȝ ad cōſummationē ſeculi in fide. ⁊ ſanctitate. doctrina. ꝑlatōne ⁊ ſacramētis duratura ſit aperiamus. De firmitate ⁊ durabilitate ecclie vſqȝ in finē ſeculi propheta loquit̃. ps. xlvij. ita dicēs. In ciuitate dei noſtri deꝰ fundauit eaȝ in eternū. Sup quo ṽbo Aug. ita dicit. Sed forte iſta ciuitas que mundū tenuit aliquādo euertet̃. abſit. deus fundauit eā in eternū. ſi g̃ deus fūdauit eā in eternū q̃d times ne cadat firmamentū. Item illuſtris ꝓpheta Eſayas de tp̄e diuine incarnatōis loquēs ait. c. nono Paruulus natus eſt nobis ⁊ filius datꝰ eſt nobis. ⁊. ȷ. Multiplicabit̃. glo. in fidelibus. eiꝰ imperiū: ⁊ pacis nō erit finis. glo. i. ſanctoꝝ lȝ aliqñ tribulent̃. Sup ſoliū dauid ⁊ ſup regnum eius ſedebit vt cōfirmet ⁊ corroboret ī iudicio ⁊ iuſtitia amodo ⁊ vſqȝ in ſempiternū Item angelus cōſonās ꝓphete inq̃r Luce. i. Dabit illi dn̄s deus ſedē dauid patris eius ⁊ regnabit in domo iacob in eternū. gl. in tota ecclia. que ꝑ fidē ⁊ cōfeſſionē xp̄i ad patriarcharū ꝑtinet ſortē: ſiue in illis q̃ de ꝑ̄iarcharum ſorte nati ſunt: ſiue q̃ de oleaſtro exciſi et in oliuā bonā ſunt inſerti: hec glo. ſequit̃. ⁊ regni eius nō erit finis. Preterea de hac ecclie duratione aptiſſime habet̃ Oſee. ij. vbi dn̄s ecclie ſue ſancte ait. Spōſabo te mihi in fide in ſempiternū. g̃ m̄rimoniū xp̄i ⁊ ecclie in ſempiternū durabit. Qđ aūt ſit m̄rimonium inter xp̄m ⁊ eccliam oſtēdit clariſſime Apoſtolus ad Ephe. v. vbi repetens illud Gen̄. ij. Erunt duo in carne vna. ſubiūgit. Sacramentū hoc magnū eſt. ego aūt dico in xp̄o ⁊ in ecclia. gl. coniugalis copula ſignū eſt ſp̄ualis vnitatis xp̄i et ecclie. Qđ fides ⁊ charitas vlis eccleſie vſqȝ ad cōſummationē ſeculi nunꝙ̄ defecture ſint. pȝ ex illo qđ veritas Mat. xvi. btō petro pollicet̃ dicēs. Sup hanc petrā edificabo eccleſiam meā: ſequit̃. Et porte inferi nō ꝑ̄ualebunt aduerſus eā. glo. inferi non ſeparabunt eam a charitate mea ⁊ a fide. Item Luc. xxij. eidem aplo idem dn̄s pollicet̃ dicēs. Ego autē rogaui ꝓ te petre vt nō deficiat fides tua Fides ergo petri ꝑmanſura eſt vſqȝ in finem. Item in pſona ecclie dr̄ Cant̃. iij. Tenui eum et nō dimittā illū donec introducā in domuȝ matris mee glo. i. ſynagoge. vt ibi habitet ꝑ fidem ⁊ grām: ⁊ in cubiculū genitricis mee. vt ibi. ſ. requieſcat: ꝭm glo. ſed hoc futurū eſt ī fine ſeculi qñ reliquie iſrael ſalue fiēt. Eſa. x. et apl's Roma. ix. de quo ⁊ idem apl's ad Ro. xi. ita dicit. Cuȝ plenitudo gentiū intrauerit: tūc omnis iſrael ſaluus fiet. ergo ſequit̃ ꝙ fides ⁊ charitas in ecclia ſemꝑ erūt. vñ Bern̄. tractans ꝑ̄fatū ṽbum. Tenui eū nec dimittā ⁊c̄. ſup cant̃. ita ꝓpoſitū noſtrū confirmat dicens. Ex tūc ⁊ deinceps nō defuit genus xp̄ianum: nec fides de terra: nec charitas de eccleſia. Venerūt flumina: flauerūt vēti: ⁊ impegerunt in eaȝ: ⁊ nō cecidit: eo ꝙ fundata eēt ſup firmā petram. petra aūt erat xp̄s. Ita nec verboſitate pħoꝝ: nec cauillationibꝰ hereticoꝝ: nec gladijs pſecutoꝝ: potuit iſta aut poterit aliqñ ſeparari a charitate dei: que eſt in xp̄o ieſu: hec Ber. Qđ aūt ī ecclia vſqȝ ad ꝯſummationē ſeculi boni cū malis ⁊ ecōuerſo admixti ſemꝑ futuri ſint: apte conſtat in parabola illa euāgelica de zizanijs que ſupſeminauerat inimicus. vbi dicētibus ſuis ad patrēfamilias. vis vt eamus ⁊ colligamus ea. Rñdit p̄rfamilias in figura dn̄i dicēs. Sinite vtraqȝ creſcere vſqȝ ad meſſem: ⁊ in tp̄e meſſis dicā meſſoribꝰ colligite ⁊c̄. Meſſis aūt vt ip̄e magiſter veritatis expōit: cōſummatio ē ſeculi. Mat. xiij. ergo vſqȝ ad cōſummationē ſeculi in eccleſia triticū. i. boni. ⁊ zizania. i. mali ſimul habitabunt. Ceteruȝ ꝙ doctores ſemꝑ in eccleſia manſuri ſint vſqȝ ad cōſummationē ſecli: qui illam gladio verbi dei ⁊ doctrinis ſctis. omīqȝ armatura fortiū tanꝙ̄ ſtrēnui milites ⁊ fortiſſimi bellatores defendāt ꝓtegāt ⁊ muniāt atteſtat̃ dn̄s ꝑ ꝓphetā Eſayaȝ in. c. xxxiij. ſic dicēs. Reſpice ſyon ciuitatē. gl. interlin. i. preſentem eccliam. ſequit̃. oculi tui videbunt tabernaculū. glo: quod p̄ntē eccliam ſignificat. quod nequaꝙ̄ transferri poterit: nec auferent̃ claui eius. glo. i. doctores q̄bus fixa tenetur. Preterea hoc idem videt̃ accipi ex illo quod apl's ait ad Thi. iij. que eſt ecclia dei viui colūna ⁊ firmamentū ṽitatis. quod ideo dictū eſt quia in ſanctis doctoribus quos ſemꝑ habet tanꝙ̄ colūna rectiſſima ⁊ immobilis taȝ fortis eſt in ſe ⁊ alios ſuſtinet doctrinis ne corruant in errores. Unde Cant̃. iiij. dr̄ eccleſie. Colluȝ tuū. i. cetus doctoꝝ ꝑ quos verbū dei diſpenſas: ⁊ fideles in corpus tuū cōmittis: ſicut turris dauid. que edificata eſt cū ꝓpugnaculis. ſ. diuerſarū virtutū: q̄bus relucere dȝ vita doctorum: mille clypei pendent ex ea. i. vniuerſitas verboꝝ diuinoꝝ: quibus tanꝙ̄ clypeis repellit̃ ictus dyaboli: ⁊ ſuperant̃ verſutie ⁊ calliditates hereticoꝝ: oīs armatura fortiuȝ: q̄a

Mat. xiij.

quicquid virtutis pfecte aut ſapiētie alibi q̄ritur ad ſalutē anime tuendā pfecte in ea inuenitur. vt in. c. legimus. di. lxxvij. Qꝫ vero eccleſia quo ad prelationē duratura ſit vſqꝫ ad conſummationē ſeculi: ita vt plati aliq̄ ſemp in ea ſint patet ex illo Eſa. lxij. vbi pphēta ita eccl'ie loquit̄. Uidebūt gētes iuſtū tuū: ⁊ cuncti reges inclytū tuū. i. ſaluatorē tuū. ſ. xp̄m et vocabit̄ tibi nomen nouū: q2 a xp̄o noīata eſt xp̄iana. eris corona glorie in manu dn̄i ⁊ dyadema regni in manu dei tui. Clarū eſt autem ꝙ corona ⁊ dyadema eccl'ie dignitatē principatus: ⁊ dignitatē importat p̄lationis eccl'ie que ſemp in ea vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi refulget: in cuius argumentū ſequit̄ in pphā Non vocaberis vltra derelicta ⁊c̄. Preterea hoc quidē aptiſſime notat apl's ad Ephe. iiij. dicēs. Ipſe. ſ. xp̄s dedit quoſdā apl'os: quoſdā pphetas: alios vō euāgeliſtas: alios autē paſtores ⁊ doctores vſqꝫ ad cōſummationē ſanctorū in opus miniſterij edificationē corporis xp̄i donec occurramus oēs in vnitate fidei ⁊ agnitionis filij dei in virū pfectū in menſurā etatis plenitudinis xp̄i. vbi glo. inq̄t. Tādiu durabit hec p̄latio ⁊ ordiatio donec in die iudicij nos oēs occurramus in vna ⁊ nō diſcreta fide. Ceterū hoc idē nobis aptiſſimū redditur ex eo ꝙ idē apl's. i. ad Corin. xv. ſcribit. Deinde finis. i. cōſummatio: cū tradiderit regnū deo ⁊ patri. i. cū pduxerit credētes ad cōtemplationē dei patris ſm gl. Cum euacuauerit omnē p̄ncipatū ⁊ ptātem ⁊ virtutē: glo. dum durat mūdus angeli angelis preſunt: demones demonib⁹: hoīes hoībus: ad vtilitatē viuentiū: vel deceptionē: ſed oībus collect̄ iam omnis p̄latio ceſſabit: q2 neceſſaria nō erit: h̄ glo. Tādiu ergo p̄ncipatus in eccl'ia ⁊ p̄latio p ſucceſſionē cōtinuabit̄ q̄diu pn̄s ſeculū durabit. quod maxime de auctoritate Ro. eccleſie credendū eſt: in qua dn̄s totius eccl'ie poſuit p̄ncipatū iuxta. c. nolite errare. diſtin. xi. de cuius p̄ncipatus ſempiternitate btūs hieronymus ita loquit̄ ſicut in. c. hec eſt fides. h̄ xxiiij. q. i. Sancta romana eccl'ia que ſemp immaculata pmanſit dn̄o puidēte ⁊ beato apl'o Petro opem ferēte in futurū manebit ſine vlla hereticoꝝ inſultatiōe. ſ. pualēre atqꝫ firma ⁊ immobilis omni tpe pſiſtet: h̄ ille. Amplius vero ꝙ eccl'ia etiā in ſacramētis ſemp manſura ſit vſqꝫ in finē ſeculi luce clarius ex ipo ſacre ſcripture fonte colligim⁹. Un̄ Hiere. xxxi. quod etiā apl's in argumentū differētie veteris teſtamēti ⁊ noui inducit ad Ro. viij. ita ppheta loquitur de tpe aduētus xp̄i. Ecce dies venient dicit dn̄s ⁊ feriā domui Iſrael ⁊ domui iuda fedus nouū. i. legē nouā. nō ſm pactū quod pepigi cū pr̄ibus veſtris in die qua apprehēdi manū eoꝝ vt educerē eos de terra egypti. glo. hic pphetat̄ nō pſeueraturū vet⁹ teſtamentū ſed futurū nouū: de cuius ppetuitate d2 in fine. c. Sanctū dn̄i nō euellet̄: ⁊ nō deſtruet̄ vltra in ppetuū. Ceterū hoc quidem pbat apl'us ad Hebre. vij. vbi cōmēdaturus legem nouā eam vſqꝫ ad cōſummationē ſecl'i impmutabilē ex ſacerdotij xp̄i ppetuitate argumentat̄ dicēs. Iurauit dn̄s. i. incōcuſſa veritate firmauit. ⁊ nō penitebit eū. i. nō mutabit factū. tu es ſacerdos in eternū. ſequit̄. itm̄ melioris teſtamēti ſpōſor factus eſt ieſus. gl. vt em̄ ſacerdotiū xp̄i p̄eſt ſacerdotio leuitico: ita ⁊ lex eius p̄eſt veteri. Et. ỹ. Sicut iſte pmanet ita ⁊ lex quā attulit in q̄ eſt vera remiſſio et ppetua gratia: quod q2 vetus lex nō potuit excluſa eſt. Qꝫ autē lex noua pmanebit in eternū oſtendit ex pōtifice: q2 vnus eſt: q̄d nō eſſet niſi eſſet immortalis: hec glo. Preterea hanc veritatē clariſſimā agit apl's. i. ad Cor. ij. ita dicēs. Quotienſcūqꝫ mādūcabit̄ panē hunc ⁊ calicē bibetis mortē dn̄i annūciabit̄ donec veniat. glo. ad iudiciū. ⁊ hoc nō mutabitur vſqꝫ tūc ſicut ſacramēta iudeoꝝ. Apparet ergo ꝙ eccl'ia nō deficiet in ſacrament̄ ſuis vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi: quod etiā rō ipa oſtendit. Cū em̄ cōuenientiſſimū fuerit ⁊ ita nobis miſericorditer diuina pietate puiſū ſit vt ſemp medicina curreret cū morbo: ⁊ ſacramenta ipa tanq̄ medicine quedā contra morbos peccatoꝝ ſint ordinata ab ipo ſupremo medico ſaluatore noſtro ieſu xp̄o. ⁊ morbi peccatoꝝ multiplices nunq̄ deficiāt neqꝫ deficient in humano genere q̄diu ſumus in hac corruptibili vita pn̄ti: neceſſe erit dicere in eccleſia ſemp futura eſſe ſacramēta. Et ſic patet p̄ncipale ppoſitū ꝙ eccl'ia poſtq̄ incepit duratura ſit vſqꝫ ad cōſummationē ſecl'i. Ex his iam dictis aptiſſime elidit̄ error dicētiū eccleſiam iā periſſe. ⁊ quorūdā pſeudo pphetarū aſſerentiū illā in proximo defecturā. De quorū errore beatus Auguſtinus ſup pſ. ci. cōmemorat ita dicēs. Sed iſta eccl'ia que fuit omniū gentium ⁊ iam nō eſt: perijt. hoc dicūt qui in illa nō ſunt. O impudentē vocē: illa nō eſt q2 tu in illa nō es. vide ne tu ideo nō ſis: nā illa erit ⁊ ſi tu nō ſis. Hanc vocē abominabilē deteſtabilem pſumptionis ⁊ falſitatis plenam nulla veritate ſuffultā: nulla ſapiētia illuminatam: nullo ſale conditā: vanam: temerariam: p̄cipitem: pniciosā: preuidit ſpūs dei ⁊ tanq̄ contra illos cum annūciaret vnitatē ait. In cōueniendo populos in vnū ⁊ reges: vt ſeruiāt

domino. Cū́qʒ ſubdidiſſet reſpondit ei: vtiqʒ laus eius. vtiqʒ hierl'm mater noſtra de pegrinatione reuocata fetoſa cū multis filijs magis ꝙ̄ ea que habebat virū: qm̄ quidā dicturi erant eccleſia fuit ⁊ nō eſt. exiguitatē inq̄t dierum meoꝝ nūcia mihi: quid eſt quod neſcio: quia recedētes a me murmurāt cōtra me. q̄d eſt ꝙ̄ pditi me periſſe cōtendūt: certe em̄ hoc dicūt: quia fui ⁊ nō ſum. annūcia mihi exiguitatem dierum meoꝝ: nō a te quero illos dies eternos: illi ſine fine ſunt: vbi ero. non ipſos quero. Tēporales dies mihi annūcia exiguitatem dierū meoꝝ. ꝙ̄diu ero in iſto ſeculo annūcia mihi ꝓpter illos qui dicūt implete ſūt ſcripture crediderūt oēs gētes: ſ; apoſtotauit et perijt eccl'ia de omnibus gētibus. Quid ē hoc exiguitatē dierū meoꝝ nūcia mihi? ⁊ ānūciauit neqʒ vacauit iſta vox. Quis ānūciauit niſi ipa via? quomodo annūciauit? Ego ecce vobiſcum ſum vſqʒ ad cōſummationē ſeculi. Mat. vlti. hec Aug.

Capitulum. xxix. In quo ponūtur aliq̄ obiectiones cōtra ea q̄ de duratiōe eccleſie dicta ſunt.

Cap. XXIX

a D pleniorē intelligentiā eoꝝ que de duratione eccleſie diffinita ſūt: aliqua obiecta mouebunt̄ contra illa: q̄bus aliq̄ heretici impulſi ſūt ad dicēdū: ꝙ eccl'ia iā defeciſſet: aut ꝙ an̄ finē ſeculi pitura eēt.

Argu. primū

Et arguit̄ pmo ex illo Hiere. v. Circuite vias hieruſalē ⁊ aſpicite et ꝯſiderate q̄rite in plateis ei⁹ an inuenietꝭ virū facietē iudiciū ⁊ querētē fidē. q. d. nō eſt aliquis. g̊ videt̄ ꝙ aliqn̄ fides defecerit de eccl'ia. ⁊ p ꝯn̄s aliquādo deſijt eē

Secundum

Scđo idem arguit̄ ex. c. vij. eiuſdē vbi d̾r. Perijt fides: ⁊ ablata eſt de ore eoꝝ. ex quo videt̄ ꝙ̄ fides aliquo tempe perijt. ⁊ ita eccleſia dei

Tertium

Tertio arguit̄ ex illo Dan̄. ix. vbi d̾r. Deficiet hoſtia et ſacrificiū ⁊ erit in templo abomiatio deſolatōis ⁊ vſqʒ ad cōſummationē ⁊ finē pſeuerabit deſolatio. g̊ videt̄ ꝙ an̄ finē mūdi ſacr̄a ⁊ ſacrificiū ac fides ipa deficiēt in eccleſia. ⁊ p ꝯn̄s ipa eccl'ia nō ē duratura vſqʒ in finē ſecl'i.

Quartum

Quarto arguit̄ ex illo Mat. xxiiij. Abūdabit iniq̄tas ⁊ refrigeſcet charitas: ſed charitatē refrigeſcere ſupabundāte iniq̄tate nihil aliud eē videt̄ ꝙ̄ charitatē deficere. g̊ vr̄ ꝙ aliqn̄ charitas deficiet de eccl'ia.

Quintum

Quito idē arguit̄ ex illo Lu. xviij. Verūtn̄ filius hois veniēs putas inueniet fidē in terra. hoc autē nō videt̄ dictū: niſi q: fides ante ꝯſummationē ſeculi defectura ſit. g̊ idē qđ pus.

Sextum

Sexto rōne arguit̄ ſic. Fides iſtius hois eſt corruptibilis ſiue defectibilis: ⁊ ita fides alterius: et

ita de ſingulis: niſi ſit aliquis ꝯfirmatus poſſibile eſt ergo fidem in oibus deficere.

Septimū

Septimo ſic. In libertate eſt credere ⁊ nō credere. ergo poſſibile eſt vt tota eccleſia in cuius arbitrio eſt credere ⁊ nō credere non credat. et ita patet id quod prius.

Octauum

Octauo arguitur ſic vniuerſitas iudeorū que prius fuit eccleſia iā nō eſt eccleſia. vnde tota eccleſia iudeoꝝ videtur defeciſſe. dedit em̄ dn̄s illi libellū repudij: primo tribub⁹: ⁊ poſtea ducibus vt dicit̄ Hiere. v. Preuaricata ē in me dom⁹ Iſrael ⁊ dom⁹ Iuda ait dn̄s. Negauerūt dn̄m ⁊ dixerunt: nō eſt ipſe. ergo pari ratione tota eccleſia in xp̄ianis eſt defectibilis. ꝯn̄a pat;: q: ſicut modo eccleſia eſt in xp̄ianis: ita aliquo tempore fuit in iudeis: iuxta illud. ps̄. Notus in iudea de⁹ ⁊ in Iſrael magnum nomen eius.

Nonū

Nono arguit̄ ſic. In paſſione videntur oēs fideles defeciſſe a fide xp̄i. vnde ſup. ps̄. xiiij. beatus Augu. tractans illum verſiculum. Singulariter ſū ego donec trāſeam dicit ſic. Videte qm̄ multi defecerunt vſqʒ ad ipſos primos herentes ori ei⁹ etiam ipſi defecerunt. ⁊. j. ſed quia in eius paſſione etiam illi primi cum futuri erant duces eccleſie ⁊ columne terre defecerant ⁊ nonduʒ factum erat qđ ait in. vij. ps̄. Ego confirmaui colūnas eius qui ait ſingulariter ſum ego donec tranſeam. ſ. ex hoc mundo ad patreʒ. Hec Aug. ergo pari modo poſſet mō contingere: ⁊ ita eccl'ia deficeret.

Capitulū. xxx. In quo rn̄r obiectionib⁹ iam factis.

Cap'ꝫ XXX

p Lane abſqʒ oī dubitatione incōcuſſa fide tenendū eſt qđ de permanētia ſancte vl'is eccleſie dictū eſt. nam vt ait Bern̄. ſup Cant̄. Finis oim pēdet: tolle hanc ⁊ fruſtra inferior iſta creatura reuelationē filioꝝ dei expectat. tolle hāc ⁊ neqʒ patriarche neqʒ ꝓphete aliqui ꝯſūmabūtur cuʒ Paulus ait ita ꝓuidiſſe pro nobis ne ſine nobis ꝯſūmarent̄. tolle hanc ⁊ ipſa ſctōꝝ angeloꝝ p impfectōe ſui nūeri gloria claudicabit: neqʒ dei ciuitas de ſui integritate gaudebit. Dicendū eſt igit̄ ad rōes.

Ad primum et ſecundum

Ad primā ⁊ ſecūdam q̄ ex duab⁹ auctoritatib⁹ Hiere. inducte ſunt. Rn̄r ꝙ id quod ibi inq̄t ꝓpheta intelligendū eſt ꝓpter raritatē fidei ⁊ paucitatē bonorum viroꝝ que illo tēpore fuit quo ꝓphetauit ipſe Hiere. nō aūt ꝙ omnino fides ⁊ iuſticia periſſent: qm̄ illo etiam tēpore aliqui erāt fideles ⁊ iuſti ſicut ipſe Hiere. licet pauci eēnt cōparatione maloꝝ.

Ad tertium

Ad tertium qđ ex dicto Dani. iducit̄ rn̄r quaſi eodē modo. Daniel em̄ ꝓpheta nō videt̄ loq̄ de ꝯſummatione totius

ſeculi: ſed de finali deſolatõe ciuitatis hieruſ
in qua locus ſanctificatiõis erat: vt etiã vide
tur exponere ipe xp̃s. mat. xxiiij. Ciuitas aũt
illa p̃mo vaſtata eſt a Tito ⁊ veſpaſião. poſtea
ſuſcitate ſunt ruine eius ⁊ q̃ p̃us aufugerãt ⁊
latuerant in mõtibus ⁊ ſpelũcis reuerſis ro⸗
manis habitauerũt in parietibus ciuitat̃. de
inde Elius Adrianus ymaginẽ ſuã poſuit in
muris templi. i. in loco vbi fuerat templũ vt
adorarent eã: confregerũt nolẽtes tantã iniu
riam ſuſtinere. ex quo indignatus elius fundi
t⁹ euertit ciuitatẽ. Recte aũt ſtatua illa voca
ta eſt abominatio: qꝛ vt ait Hiero. abomina⸗
tio ſm̃ veritatẽ ydolũ nuncupat̃. ⁊ addit̃ de⸗
ſolationis: qꝛ in templo deſolato atqꝫ deſerto
ydolũ poſitũ eſt: vt dicit glo. ⁊ ita argumẽtuꝫ
nõ eſt ad p̲poſitũ noſtrũ. Si v͛o dictum Dan.
accipiat̃ de cõſummatione ſeculi ⁊ abomina
tionem dicat antixp̃m hoiem peccati qui in
templo ſedens extollet ſe ſup omẽ qđ đr deus
ij. ad Theſ. ij. nõ eſt intelligendũ ꝙ fides tota
liter deficiat: qm̃ vt ſcribit̃ Eccl'iaſtici q̃rto.
Fides in ſeculũ ſtabit. Semper em̃ apud ali⸗
quos fides eccl'ie firma atqꝫ immutabil' vſqꝫ
in finẽ ſeculi p̃manebit: ita xp̃s ad p̃reꝫ orans
beatiſſimo Petro apoſtolo quẽ delegaturus
erat tanꝙ vicariũ ſuuꝫ paſtorẽ vniuerſalis ec
cleſie pollicitus eſt dicẽs. Ego rogaui pro te
vt nõ deficiat fides tua. Luce. xxij. Q autẽ đr
ꝙ deficiet hoſtia ⁊ ſacrificiũ. hac rõne fortaſ⸗
ſis dictũ eſt: quia inſtante illa ſeuiſſima p̃ſecu
tõne antixp̃i: hoſtia ſacrificij nõ in manifeſto
Ad quartum offeret̃: ⁊ p̲ tãto dicat̃ deficere in auctoritate
p̃dicta p̲phete. Ad quartũ quod ſumptuꝫ
eſt de euãgelio Math. Reſpondet̃ ꝙ tempe
antixp̃i charitas nõ ita refrigebit ꝙ omnino
deficiat ab eccl'ia. licet bene in multis. vnde
tex. nõ dicit. refrigeſcet ſimpl'r charitas: ſꝫ mlꝫ⸗
torum nõ dicit omniũ. immo tempe illo apud
aliquos charitas feruentiſſima futura credit̃
qui p̃fectiſſime inuenient̃ ſerui xp̃i martyres
glorioſiſſimi. Unde Prouer. xv. Firmos faci⸗
et terminos vidue. i. eccl'e viſibili p̃ntia ſpõſi
viduate. vltimos em̃ milites ſuos tempe an⸗
tixp̃i patiẽtia et cõſtantia firmabit. Et Apo
calipſis p̃mo đr. Pedes eius ſimiles aurical⸗
co ſicut in camino ignis ardẽtis: ⁊ vltimi fide
les tẽpe antixp̃i erunt ſimiles auricalco: qꝛ in
camino ⁊ igne tribulatiõis decoquent̃ ⁊ pur
gabunt̃ tanꝙ auricalcũ qđ dũ magis incendit̃
puriore colore decorat̃. de quo tpe Caſſio. ſup
ps. xxx. dicit. Eccl'ia magis icipiet eẽ vberrima
Ad quintum cũ ad finẽ ſeculi erit p̃ducta. tũc em̃ paſſiõib⁹
electoꝝ cito iplebit̃ nũer⁹ btõꝝ. Ad q̃ntuꝫ
qđ ſũptũ ẽ de luca. ſili mõ r̃ndẽdũ venit ꝙ illđ
dictũ ſit p̲pter raritatẽ ⁊ paucitatẽ fideliũ:
que tpe antixp̃i erit p̲pter maximã tribulatio
nẽ que tpe illo vigebit. de q̃ Mat. xxiiij. Ad Ad ſextum
ſextũ reſpõdet̃ negando p̃nam: licet em̃ fides
poſſit deficere in aliq̃bus p̃ſonis ſpecialit̃ ge⸗
neraliter tñ nunꝙ deficiet. Unde in. iiij. di. vi.
bis v͛bis nr̃o fauet p̲poſito Tho. dicẽs. Fideꝫ
eccleſie militãtis nõ eſt poſſibile deficere to⸗
taliter deo ordinãte q̃ dic̃ Mat. vlt. Ego vo⸗
biſcũ ſum vſqꝫ ad p̃ſumatõem ſeculi. h ſanct⁹
Tho. Un̄ dicim⁹ ꝙ queadmodũ ſingularia ali
cuius v'lis lꝫ corruptibilia ſint: v'le tñ eſt icor⸗
ruptibile: qꝛ ⁊ ſi nõ ſaluat̃ in vno indiuiduoꝝ
ſaluat̃ in alio per naturã: ita etiã de fide dici⸗
mus ⁊ p̲ p̃ns de eccleſia ꝙ ſi nõ ſaluat̃ in vno
ſaluat̃ in alio p̲ grãm ⁊ hoc diuina p̲uidentia
fauẽte. q̃re ſicut nullũ tp̃s fuit poſtꝙ incepit
eccl'ia in quo nõ fuit aliq̃s qui deo placeret: ſic
neqꝫ vnꝙ erit in futurũ vſqꝫ ad ſeculi p̃ſuma⸗
tionẽ. Ad ſeptimũ r̃nr: ꝙ ⁊ ſi abſolute loquẽ⸗ Ad ſeptimum
do poſſibile ſit totã eccleſiaꝫ militantẽ a fide
deficere: p̃ſiderata tñ diuina p̲uidẽtia cui⁹ or
diatõe fides in ea vſqꝫ ad p̃ſumationẽ ſecl'i ſp
illibata permanſura eſt: nõ eſt poſſibile illam
deficere. diuina em̃ p̲uidentia nunꝙ in diſpo
ſitõne ſua fallit̃. Unde nunꝙ de⁹ oẽs fideles
p̃mittet a fide cadere nec aliquos ſic p̃mittet
cadere q̃n alios erigat: ſm̃ illud Job. xxxiiij.
Cõteret multos ⁊ innumerabiles ⁊ ſtare faciet
alios p̲ eis. Ad octauũ r̃nr ꝙ eccleſia de iu⸗ Ad octauum
deis nunꝙ ita defecit q̃n ſp̃ in ea aliqui eſſent
iuſti in quib⁹ integra fides ⁊ ſincera charitas
inuiolata p̃ſiſteret: ſꝫ ſcriptura ita abſolute lo⸗
quit̃ qꝛ cõparatiõe maloꝝ illo tpe pauciſſim⁹
erat numer⁹ bonoꝝ. Preterea lꝫ eccleſia q̃ fu⸗
it in iudeis defecerit: quo ad ſacra ⁊ cerimonia
lia illius legis: qꝛ lex ⁊ p̲phete vſqꝫ ad Joheꝫ
Mat. xi. nõ tñ quo ad gentẽ qm̃ eccleſia ipſa
que eſt in xp̃ianis ex vtroqꝫ populo collecta ẽ
iudeoꝝ. ſ. ⁊ gentiliũ vt in pluribus locis teſta
tur ap̃ls primiqꝫ diſcipuli xp̃i fuerũt omniũqꝫ
credentiũ primitie qui ex iudeoꝝ gente vene⸗
runt ſicut ſuperi⁹ ex apoſtolo. ij. ad theſ. ij. cõ⸗
memoratũ eſt nõ ergo tota eccl'ia de iudeis ſic
defecit. vt nulli eoꝝ in eccleſia p̃mãſerint. vñ
Ap̃ls ad Ro. xi. inq̃t. Reppulit de⁹ populũ ſu
um: abſit. Nam ⁊ ego iſraelita ſum de ſemine
Abrahe de tribu Beniamin nõ reppulit deus
plebẽ ſuã quã preſciuit. vbi glo. ſic inq̃t. Si em̃
dico iudeos eſſe infideles nõ tñ oẽs. et ſic de⁹
reppulit eos ex parte nõ tamen ex toto: qꝛ me
⁊ alios predeſtinatos non reppulit. hec glo.
Ad vltimũ dicẽdum ꝙ in paſſione xp̃i fides Ad nonum
nõ ita defecit quin ita manſerit in aliquo: mã
ſit quidem integerrima et illibata in virgine

glorioſa matre dñi noſtri ieſu xpi. vt dicere videtur Anſelmus in lib. cur deus homo. quare magiſter Alexāder de Alis in fine tertij ſui i expoſitione ſymboli apoſtolo℞ dicit. ꝙ opio dicentiū ꝙ in ſola ꝟgine ſtetit ecclia tempore paſſionis xpi videt̄ ſibi vera. vnde ⁊ dñs guilhelmus in lib. qui dr̄ rōnale diuino℞ officio℞ dicit. ꝙ candela que ocultat̄ in officio matutinali in vltimis diebus hebdomade ſancte ſignificat fidē chriſti que in ſola virgine remāſit: per quam poſtea omnes fideles docti ⁊ illuminati ſunt.

Cap. XXXI

Capitulum. xxxi. Quare eccleſia. celum. terra. ager. ſagena dicta ſit.

(t) Anta eſt affluentia donorum ⁊ gratiarū q̄bus ipa vlis ecclia i diuerſis mēbris ſuis dotata eſt: ⁊ tam admirabili ordinis venuſtate ſapiēter diſpoſita: tāta deniqꝫ varietate pulcherrime circūamicta: vt illius pfectionis copia ⁊ excellētia dignitat̄ vnico nō poſſit: ſed mltis neceſſe fuerit explicari nominibus. Hinc diuina ſcriptura de ecclia loquēs multis eam cōparaſſe rebus phibet̄. de q̄bus pauca ſed pſtantiora exempla p cognoſcēda plenius ſuarū ꝟtutū excellētia ⁊ pfūditate myſterio℞ ſubiūgemus. deſcribem⁹ aūt rōnes noīꝫ que ſequunt̄ de numero āpliſſimo multo℞. de q̄bus in ſcriptura ſancta ſm lrālē aut myſticā intelligētiā illam legimus nominatā: q̄ ſūt celū: t̄ra: ager: ſagena: vinea: hort⁹ fons: puteus: nauis: domus. ciuitas: regnum: templū: tabernaculū: mulier: amica: colūba: pfecta: filia: ſponſa: coniux: regina: ſoror xpi.

Eccleſia eſt celū

Celū in ps. dr̄ ecclia. iuxta illud Eſa. vltimo. Celū mihi ſedes eſt. quod verbū pertractans ſanctus Aug. ſup ps. cxxi. ita dicit. Celū mihi ſedes eſt. qui ſunt iſti niſi iuſti: qui celū ipi celi: que ecclia ipe ecclie ſicut ſunt multe vna ſit ſic ergo ⁊ iuſti ita ſunt celū vt celū ſint. in ipſis aūt ſedet deus ⁊ de ipſis iudicat deus: hec Aug. Dicit̄ aūt ecclia celū duplici rōne. Primo rōne inhabitationis diuine. dr̄ em̄ celū vt dicit Papias quaſi caſa helyos. i. dei. Mat. v. Celū thronus dei eſt. ⁊ Mat. vi. Pater noſter q̄ es in celis. glo. i. in ſanctis. Scdo ratōe ornatus. queadmodū em̄ celū ſtellarū ac luminariū varietate adornat̄ ſm illud Eccli. xliij. Spēs celi gloria ſtellarū mundū illuminans ita ſancta vlis ecclia ꝟtutū ac dono℞ multorum admirabili varietate ſplēdet. vñ Iſido. Celuꝫ ſpūaliter dr̄ eccleſia q̄ in huius vite nocte ſancto℞ exemplis ac ꝟtutibus quaſi claritate ſyderū fulget. Hic btūs Ambro. ſuper ps. Beati imaculati inq̄t. Ideo ecclia celū dr̄ ꝙ habeat ſanctos ⁊ angelis ⁊ archāgelis cōparādos. Preterea ſcdo ecclia terra dr̄ ſm illud. ps. xcix. Iubilate deo oīs terra: ſeruite dño in letitia. ⁊ hoc duplici rōne. Primo rōe firmitatis ſm illud ps. ciij. Fundaſti terrā ſuper ſtabilitatē ſuā nō inclinabit̄ in ſeculū ſeculi. glo. ⁊ eſt Aug. Terrā. i. eccliam ſup ſtabilitatem ſuaꝫ. i. xpm. ⁊ ideo nō inclinabitur in ſeculū ſeculi. nihil em̄ firmius iſto fūdamēto.

Terra

Secūdo eccleſia dr̄ terra rōne fertilitatis. vñ gl. Greg. ſup illud Gen. pmo. Protulit terra herbā virentē: dicit ſic. Terra em̄ eſt ecclia: q̄ verbi pabulo nos reficit ⁊ patrocinij vmbraculo cuſtodit. loquēdo paſcit. opitulādo ptegit: vt nō ſolū herbā refectionis pferat ſ; eti arborē ptectionis. Item gl. ſup ps. xxiij. dicit ſic. Dñi eſt terra ⁊ plenitudo eius. i. xpi q̄ eſt dñs dominantiū. eſt terra. i. ecclia fructifera. Hec eſt terra bona ſup quam euangelij ſemē cecidit ⁊ ptulit fructum. xxx. lx. ⁊ c.

Ager

Tertio ecclia dr̄ ager ſm illud Mat. xiij. Simile eſt regnū celo℞ homini qui ſeminauit bonū ſemē in agro ſuo. ⁊ hoc ppter ſocietatē quādam et pmixtionē ſiue vnitatē quā habēt in fide ⁊ ſacramentis mali cū bonis. Sane ſicut zizania ſiue immūde ſegetes in agro cum tritico permiſcent̄: ita in ecclia vniuerſali in pñti ſtatu mali bonis pmixti ſunt. de quib⁹ ps. liiij. Redimet in pace animā meā ab his qui appropiquant mihi. quoniā inter multos. i. in multis erant mecum. vbi glo. que videt̄ Augu. ita inquit. Ab his qui appropinquāt mihi. i. a xpianis fictis qui magis decipiūt ꝙ aperti ydolatre. Appropinquāt ergo nomine ⁊ nō numie: corpore ⁊ nō mente: numero non merito: ⁊ vere appropinquāt: quoniā erant in multis. ſcꝫ ſacramentis. mecum. ſ. in fide. in baptiſmo. in euāgelij lectione. in feſtis. ⁊ hmōi. ⁊ nō i paucis erant mecum. in omnibus ſacramētis mecum ſed nō in fide ſpe ⁊ charitate: ſine qua nihil ſunt omnia. vt. ſ. Et bene ait mecum. nam ⁊ prope eſt palea tritico: de vno ſemine naſcūtur: in vno agro eradicant̄: vna pluuia nutriuntur: ſub eodē meſſore colligunt̄. eadē trituratione vtunt̄: eandem ventilationem expectant: ſed non in vnum horreum intrant: hec glo.

Sagena

Item quarto eccleſia dicit̄ nominata ſagena Matth. xiij. Simile eſt regnū celorū ſagene miſſe in mari ⁊ ex omni genere piſcium cōgreganti ⁊ hoc duplici rōne. Primo em̄ ſagena dicit̄ ex eo ꝙ a fluctibus ſeculi cunctas gētes ad celū trahere apoſtolica doctrina laboret. Scdo q2 inſtar ſagene bonos ⁊ malos quos nūc i mari hui⁹ mūdi idifferēter ptinet

in littore.i.in fine ſeculi diſcernet. Vñ Greg.
in homelia. Sancta eccleſia comparat̃ ſage-
ne miſſe in mari et ex omni genere piſciũ con
greganti:quia nunc bonos maloſq; cõmunit̃
quaſi permixtos piſces fidei ſagena cõtinet:
ſed littus ſancte eccleſie.i.finis.indicat ſage
na quid trahat.

Capitulũ.xxxij.de rõnibus ꝓpter quas eccleſia ſcã dei vinea dicta ſit:et Hortus.Fõs.et Puteus aquarũ viuentium.

Capl̃m XXXII
Eccleſia dr̃ vna

P**Reterea eccleſia**
reperit̃ ſimilitudinarie ſiue my-
ſtice dici vinea.hortus.fons.pu
teus aquarum viuentiũ. Qꝫ vi-
nea dicat̃ habet̃ Eſa.v. Vinea dñi exercituũ
domus iſrael eſt.⁊ Mat.xx. Simile ẽ regnũ
celoꝝ homini patrifamilias q̃ exijt ꝑmo ma-
ne cõducere operarios ſuos in vineã ſuã. Nam
xp̃s verus paterfamilias eſt: q̃ totiꝰ humani
generis curã habens omni tp̃e vniuerſos ad
culturã vinee.i.eccl̃ie mittit operarios. Dicitur
aũt vl̃is eccl̃ia vinea duplici rõne. Primo ꝓ-
pter ampliſſimã ⁊ continuam eius ꝓpagati-
nem.cõtinue eñ palmites.i.viri iuſti ꝓpagã
tur ex ea. Vnde Greg.tractãs illud v̄bum ꝓ-
xime inductũ. Mat.xx.dicẽs. Pater iſte fa-
milias cõditor noſter eſt:qui habet vineã vni
uerſalem eccl̃iam que ab abel vſq; ad vltimũ
electũ qui in fine naſciturꝰ eſt.quotquot ſcõs
ꝓtulit quaſi tot palmites miſit. Scd̃o q̃a ex
ea ſpiritnale vinũ emanat quo fideles iuſti
potant̃ ⁊ inebriant̃ ⁊ exhilarant̃ iocunditate
celeſti.de quo ꝓpheta. Vinũ letificat cor ho-
minis.ps.ciij.glo.hoc vinũ ſic inebriat vt ſo-
brios reddat:hec ebrietas videt̃ in alienatõe
mẽtis a terra ad celũ.⁊ hoc vinũ nõ eſt carna
le quo male quidã inebriant̃:ſed ſpũale interi
orem hoĩem reficiẽs ſpũali letitia. Preterea
de hoc ꝙ eccl̃ia vinea dicat̃ illuſtre teſtimoni
um. Cant̃.vlti.habet̃.vbi in ꝑſona eccleſie dr̃.
Vinea fui pacifico in ea que habet populos
Vinea inquit eccl̃ia iuxta gl.q̃ ex diuerſis po
pulis collecta eſt.ſ.de gẽtibus ⁊ iudeis fui pa
cifico.i.xp̃o q̃ recte pacificus noĩat̃:ip̃e q̃dẽ
pacẽ compoſuit inter deũ ⁊ hoĩem ꝓpter qđ
mediator dei et hoĩm dr̃.i.Thi.ij. Item pacẽ
fecit inter hoĩem ⁊ angelũ. Colo.i. Pacificãs
ꝑ ſanguinẽ crucis ſiue que in celis ſiue que in
terris ſunt.glo.celeſtia ⁊ terreſtria. Item ad
pacẽ reduxit gẽtiles ⁊ iudeos eos in vniꝰ dei
cultu ꝯiungẽs ad Ephe.ij. Ip̃e eſt pax noſtra
qui fecit vtraq; vnũ.glo.vtrũq; populũ ĩ vnũ
et fide ⁊ moribus. Ip̃e eſt lapis angularis in
quo duo ppl̃i tanq̃ parietes de diuerſo ãgulo
veniẽtes ſibimet quaſi in pacis oſculo copu-
lant̃:hec gl. Dicamus adhuc ꝙ hec vinea plã
tata dr̃ ab ipſo ſummo patrefamilias in ipſo
hũani generis ꝑncipio. Hiere.ij. Ego te plan
taui vineã electã. Deinde tranſlata legit̃ de
egypto in terrã ꝓmiſſiõis.ps.lxxix. Vineã de
egypto trãſtuliſti in terrã.ſ.ꝓmiſſiõis.glo.i.
eccl̃iam q̃ incepit a iudeis ⁊ ꝑficit̃ in gẽtilibꝰ
Conſequẽter legit̃ tradita agricolis ad exco-
lendũ. Mat.xxi. erat homo paterfamilias q̃
plantauit vineã ⁊ locauit eam agricolis. Et
Math.xx.dicit de eodẽ. Miſit operarios in
vineã ſuam. Operarij ſunt ꝑdicatores quos ad
erudiendũ fideliũ plebẽ mittere paterfamili-
as ñ deſiſtit:vt dicit Greg. De huiꝰ aũt vinee
cultura Bern̄.ita loquit̃. Hec vinea dñi ſaba
oth plãtata eſt in fide.mittit radices in cha-
ritate defoſſa ſarculo diſcipline ſtercorata pe
nitentiũ lachrymis irrigata ꝑdicãtiũ doctri-
nis ⁊ exuberãs vino ſuauiſſimo delectatiõis:
hec Bern̄. Item eccl̃ia noĩata legit̃ hortus
iuxta illud Cant̃.iiij. Hortus concluſus ſoror
mea.⁊ in.c.oĩbus cõſideratis.⁊ in.c.qm̃ verꝰ.
xxiiij.q.i.⁊ ita noĩatur iuxta glo.ꝓ amenitate
floꝝ fragrãtia aromatũ ⁊ copia optimoꝝ fru
ctuũ. Sunt eñ in hoc eccl̃ie horto flores ame
niſſimi pulcherrimi:plurimi etiã ſm varieta-
tem gratiarũ ⁊ honoꝝ mẽbroꝝ eius. Sane re
dolet in eo flos vue:q̃ cũ ex eo vua formet̃ be-
atiſſimã v̄ginẽ ſpecioſiſſimã atq; florẽtiſſimã
deſignat:q̃ illã vuã genuit in cuiꝰ vino ⁊ ſan
guine iudas.i.oĩs ꝯfeſſione fidei ad eccl̃iã ꝑ
tinẽs lauat ſtolã ſuã ⁊ palliũ ſuũ.i.vtrũq; ho-
minẽ ſicut habet̃ Gen̄.xlix. Iudas in vino.ſ.
qđ ꝓ multis effuſum eſt in remiſſionẽ pctõꝝ:
lauit ſtolã ſuã ⁊ palliũ ſuũ in ſanguĩe ſuo. Re
dolet ẽt ĩ horto eccl̃ie flos lilij:q̃ cãdidus ẽ in
v̄ginibꝰ. Flos viole:q̃ puniꝰ ac purpureꝰ eſt in
ĩnocẽtibꝰ. Flos mali g̃nati q̃ rubeꝰ ẽ in apl̃is
q̃ nõ modo v̄bo ⁊ exẽplo ſꝫ et ſanguine ſuo in
numeras ꝑ orbẽ fundarũt eccl̃ias. Redolet in
ſuꝑ flos roſe:qui ſanguinatꝰ eſt in martyribꝰ.
Flos oliue q̃ pinguis ẽ in ſctis ꝯfeſſoribꝰ:q̃q;
ꝓp̃etat̃ pinguedine ⁊ m̄ie opibus q̃bus afflu
xerũt recte ꝑ oliuã deſignãt̃. Redolet ẽt flos
amigdali:q̃ ⁊ ſi frigoris tp̃e naſcat̃:nõ tamen
marceſcit a fructu in patriarchis ⁊ ꝓphetis:
q̃ in hyeme infidelitat̃ ⁊ iniq̃tat̃ gelicidio:do
ctrina v̄bi ⁊ operis ſanctitate floruerũt:fecerũt
q; fructũ immarceſſibilẽ mercedis et̃ne. Re-
dolet etiã in horto eccl̃ie flos ſpice. qui quia
inter paleas ⁊ ariſtas naſcit̃ ſtatũ ſanctorum
ꝯiugatoꝝ deſignat q̃bus mixte palee venaliũ
pctõꝝ ꝯcrete ſũt mixtas ariſtas hñt miſeriarũ
ꝑñt̃ ſecl̃i ⁊ aculeis pũgũt̃ mũdãe ſollicitudis
atq; plurimũ fatigãt̃ cura ꝓp̃e familie:nihilo

Hortus

minus tñ florẽ ⁊ fructũ ſanctitatis ꝓducunt. De fragrãtia aromatũ huiꝰ horti eccľie dicit̃ Cant̃. vi. Dilectꝰ meꝰ deſcẽdit in hortũ ſuum ad areolã aromatũ. Sancta eñ eccleſia merito in bonis fidelibus areola aromatũ dicit̃: qꝛ ꝑ virtutũ eius excellentiã ⁊ ſctẽ cõuerſatiõis pulchritudinẽ in illis gl̾ioſo noĩe redolet Eccleſiaſtici. xxiiij. Ego q̃ſi vitis fructificaui ſuauitatẽ odoꝛ ⁊c̃. De fructibꝰ huiꝰ horti d̾ꝛ Cãt̃. v. Ueniat dilectꝰ meꝰ ĩ hortũ ſuũ vt comedat fructũ pomoꝝ. i. opũ ſuoꝝ: que velut poma delectabilia ſunt ⁊ odoꝛifera. D̾r aũt hortus concluſus. i. vndiq; clauſus: nõ expoſitus beſtijs nõ auibus: nõ furibus: nõ hoſtibꝰ. Et dicitur bis clauſus ꝓpter duplicem clauſurã: de q̃ d̾ꝛ Eſa. xxvi. Urbs foꝛtitudinis nr̃e ſyon Saluatoꝛ: ponet̃ in ea murus ſ̾m diuinitatem defendens ⁊ muniẽs eam interiꝰ: ⁊ antemurale ſ̾m humanitatẽ vel antemurale. i. angeloꝝ cuſtodia qui muniant eã exteriꝰ.

Fons

Cõſequenter eccleſia legit̃ etiã fons noĩata. vnde Cant̃. iiij. d̾ꝛ fons ſignatus. ⁊ hoc duplici rõne. Primo ꝓpter abundantiã irrigantis doctrine. vnde glo. Cãt̃. iiij. eccľia fõs d̾ꝛ: qꝛ doctrina ſalutari abundat. vnde proximos irrigat. Et ſignatus fons d̾ꝛ: qꝛ ſpũalis ſenſus indignis abſcondit̃ ⁊ nulla incurſione turbatur Eſay. lvi. Eris q̃ſi hortus irriguꝰ ⁊ ſicut fons aquarũ cuiꝰ nõ deficient aque. Scõo eccleſia dicit̃ fons: qꝛ ex ea copia multarum ſalutariũ aquarũ in ſalutẽ redundat fideliũ. Emanat quidẽ ab iſto fõte ꝑmo aqua baptiſmi: a qua abluit̃ peccatũ oꝛiginale. rõne cuiꝰ d̾ꝛ Zach. xiij. Erit fons puteus domui Dauid ⁊ habitatoꝛibꝰ ihr̃lm in ablutionẽ pctõꝝ ⁊ menſtruate. Ceterũ emanat aq̃ penitẽtie: qua abluũtur pctã actualia. rõe cuius dicit̃ Joel. iij. Fons egrediebat̃ de domo dñi ⁊ irrigabat toꝛrentẽ ſpinaruȝ. i. pctõꝝ. Et dicit̃ fons ſignatus: qꝛ vt ait Aug. in ſacris ipſis ſub tegmento rerũ viſibiliũ diuina virtus ſecretius operatur ſalutem.

Puteus

Item noĩata legitur puteus aquarũ viuentiũ. vnde loco ſupra noĩato ita ſubiũgitur. Puteus aquarũ viuentiũ que fluũt impetu de libano. Appellatione aũt putei eccleſia deſcribit̃ rõne ꝓfunditatis myſterioꝝ eius. vnđ glo. ſic dicit. Puteus d̾ꝛ ꝓpter occulta myſteria que ſolis ſanctis reuelatõe ſanctiſpũs pandunt̃. Et d̾ꝛ puteus aquarũ ꝓpter diuina eloquia que de inuiſibilibꝰ diuine gratie theſauris ꝓcedũt: cũ in vitã eternã ducũt ſ̾m illud Joh. iiij. Fiet in eo fons aque viue ſalientis in vitam eternam que fluũt impetu. i. abundãter. ps̃. xlv. Fluminis impetus letificat ciuitateȝ dei. de libano. i. a xp̃o: qui eſt cãdoꝛ lucis eterne Sapie. vij. Ab ip̃o eñ fluũt oĩa ſpũalia dona. Joh. i. De plenitudine eñ eius oẽs accepimus.

Capitulũ. xxxiij. In quo rat̃ões aſſignant̃ propter quas eccleſia appellatur Nauis Domus Ciuitas ⁊ caſtroꝛum acies oꝛdinata.

Cap. XXXIII Eccleſia dicitur Nauis

Ceterũ eccleſia nauis legit̃ noĩata. ⁊ hoc triplici rõe Primo qꝛ v̾tutuȝ mercibus ⁊ meritoꝛum theſauris ampliſſimis atq; p̃cioſiſſimis onuſta eſt q̃bus filij ſui mercari poſſunt regnũ celoꝝ. ip̃a ſola q̃ppe eſt ꝑ quaȝ ſacrificiũ dñs accipiet libẽter. ſola eſt que pro peccatoꝛibꝰ intercedat fiducial̃r: vt dicit beatus greg. ⁊ habet̃ in. c. quia. xxiiij. q. i. Preterea in ea ſola ſunt v̾e v̾tutes q̃bus adipiſcit̃ felicitas vite eterne iuxta. c. oẽs. §. ex his. xxviij. q. i. Propter hanc rõem de eccľia d̾ꝛ Prouer. vlt. Facta eſt quaſi nauis inſtitoꝛis. Scõo eccľia recte nauis appellat̃: qꝛ vehiculũ eſt quo per mare huius ſeculi ꝯtrũcũq; crebris ventoꝛum flatibus ⁊ aquarũ fluctibus. i. tentationũ plagis ⁊ v̾beribus fatiget̃. fideles in ea contenti ad poꝛtum ſecure btitudinis ꝑducunt̃. Cuius rõnem aſſignãs btũs Ambꝛo. tractans illud Prouerb. xxx. Tria ſunt mihi difficilia ⁊c̃. ita in quodã ſ̾mone dicit. Nauim eccľiam debemus accipe in ſolo mũdi huius cõſtitutã: que et ſi vndarũ fluctibus aut ꝓcellis ſepe vexet̃: tñ nunq̃ põt ſuſtinere naufragiũ: qꝛ in arboꝛe eius. ſ. in cruce xp̃s erigit̃: in puppe pater reſidet gubernatoꝛ: ꝓram paraclytus ſ̾uat ſpũs. hanc ꝑ anguſta huius mũdi freta duodecim remiges ducũt. i. duodecim apľi: ⁊ ſiľis nũerꝰ ꝓphetarũ. Item ideȝ Ambꝛo. in. c. nõ turbat̃ xxiiij. q. i. Non turbat̃ nauis q̃ petrũ hȝ: turbatur illa que iudam habet. Tertio eccľia recte nauis noĩat̃: qꝛ ſicut extra nauim ſiue archam Noe regnãte diluuio nullus ſaluatus eſt: ita nullus extra eccľiam oĩno ſaluat̃: vt extra d̃ ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. Item Hiero. in. c. qm̃ vetꝰ. xxiiij. q. i. dicit. Si quis in archa Noe nõ fuerit peribit regnãte diluuio. Et btũs Greg. in moꝛal. ⁊ habet̃ in. c. quia. ea cã. ⁊. q. Eccleſia ſola eſt q̃ intra ſe poſitos valida charitatis cõpage cuſtodit. Unde aqua diluuij archã q̃dẽ ad ſublimioꝛa ſuſtulit: oẽs aũt quos ex̃ archaȝ inuenit extinxit. Et btũs Aug. in tractatu de catholica veritate dicit ſic. Nauicula. i. xp̃i eccleſia ĩ medio maris: videlȝ ĩ mũdo diu iactata eſt fluctibꝰ ſed vexata nõ diſſoluta aut ſubmerſa: qꝛ ille impauit vẽtis ⁊ mari qui eidem eccleſie ſe ꝓmiſit vſq; in finẽ ſeculi affuturum q̃cũq; q̃ de huius maris fluctibus ſaluari deſiderat ⁊ in ꝓfunduȝ abyſſi eternam videlicet

ꝑditionē demergi paueſcit teneat integre ⁊
inuiolabiliter fidei firmitatē. Ceterū ſctā
eccl'ia domus legit̃ noīata:⁊ hoc rōne inhabi
tationis diuine in ea ſm̄ illud ps̄.xxv.Domīe
dilexi decorē domus tue ⁊ locū habitationis
glorie tue.vbi glo.Aug.ait. Domus dei eccle
ſia eſt.decor huius domus ſunt ſancti. Item
ps̄.cxvij. Bn̄diximus vobis de domo dn̄i.gl.
id eſt de eccl'ia catholica:de qua eſt baptiſmꝰ
et oīs benedictio.De cuius domus dignitate
fere btūs Ambro. in.c.que dignior.xxiiij.q.i.
ita loquit̃.Que dignior domꝰ apoſtolice pre-
dicatōnis ingreſſu q̄ ſancta eccl'ia eſt:aut q̄s
ꝓferēdus magis oībꝰ videt̃ q̄ xp̄s: qui pedes
ſuis cōſueuit lauare hoſpitibus : ⁊ quoſcunq̄
ſua recepit domo pollutis nō patit̃ habitare
veſtigijs.Item de hac domo btūs Hiero.in.c
q̄m vetus.e.cā ⁊.q . dicit ſic. Quicunq̄ extra
hanc domū comederit agnū ꝓphanus eſt.Et
ad idem btūs Greg.in.c.quia ex ſola.e.cā.⁊.q
ita dicit . Unde de agni hoſtia dn̄s precepit
ſcȝ.Exo.xij.d.In vna domo comedet̃ nec effe
retis de carnibus eius extra fores.In vna nā
q̄ domo comedet̃:quia in vna catholica eccle
ſia vera hoſtia redēptionis immolat̃.Ubi cō
ſiderādū q̄ diuerſimode ſancti ⁊ peccatores
fideles dicunt̃ eſſe in hac domo dei. Primi q̄-
dem ita ſunt ī domo dn̄i:vt ipi ſint ipa domꝰ
dn̄i ⁊ locus habitatiōis eius. Secūdi vō licȝ
ſint in domo dn̄i nō tn̄ dicunt̃ ipa domus dn̄i
Hanc differentiā notat btūs Hiero.aut poti
us Aug.in.c.oībus.xxiiij.q.i.ita dicēs. Oībꝰ
conſideratis puto me nō temere dicere alios
ita eē in domo dn̄i vt ipi ſint eadē domꝰ dn̄i:q̄
dr̄ edificari ſup petrā:que vnica columba ap
pellat̃:que ſponſa pulchra ſine macl'a ⁊c. Itȝ
beatus Aug.eandē differentiā exiſtentiuȝ in
domo dn̄i aſſignās ſup ps̄.xxv.dicit ſic.Sunt
quidā qui domū dei habēt ⁊ nolunt gloriari :
ſed in ſe habent q̄dam domū dei ſed nō perti
nent ad decorē domus dei . in q̄bus habitat
gloria dei.ipſi ſunt locus habitatōis gl'ie tue
Et gl.magiſtri ita dicit.Sancti q̄ ſunt decor
eccl'ie ſunt locus hītationis glorie tue.De hu
ius aūt habitatiōis domo loquit̃ ꝓpheta ps̄.
cxxvi.Niſi dn̄s edificauerit domū : inuanum
laborāt qui edificāt eam.Sup quo v̄bo Aug.
ita dicit.Dn̄s ergo edificat domū ſuā laborāt
multi in edificādo ſed ſi nō ille edificet inua-
num laborāt edificātes eaȝ.Qui ſunt iſti qui
laborant edificātes. omnes qui in eccl'ia pre
dicant verbū dei miniſtri ſacramentoruȝ dei
oīs currimus:oīs laboramꝰ:oīs edificamꝰ
modo:⁊ ante nos currerūt:laborauerūt:edifi
cauerūt:ſed niſi dn̄s edificauerit domū inua

Domus

num laborāt edificātes eam. que aūt domus
dei ipa ⁊ ciuitas.Domus em̄ dei ppl's dei non
ſolū qui modo ſunt:ſed ⁊ q̄ ante nos fuerūt et
iam dormierūt:⁊ q̄ poſt nos futuri ſunt vſq̄ ī
finē ſeculi cōgregati in vnū fideles inumera-
biles ſed deo numerati.de q̄bus dicit Apl'us
Nouit dn̄s qui ſunt eius.⁊.j.Omnis numerꝰ
fideliū ſanctoꝝ ex hoībus cōmutandorum vt
fiant eq̄les angelis qui modo ꝑegrinant̃ ſed
expectant nos qn̄ a ꝑegrinatōne redeamus.
oīs ſimul vnā domū dei faciūt ⁊ vnā ciuita-
tem ipa eſt Hierl'm. Item ſancta eccl'ia ci Ciuitas
uitas ſepe legit̃ noīata:⁊ hoc ꝓpter vnitatȝ
qua ad inuicē fideles ſub eodē rege chriſto et
eadē fidei lege viuūt . Dicit̃ em̄ ciuitas quaſi
ciuiū vnitas.Unda vt ait Aug.lib.de ciuita-
te dei.Ciuitas dr̄ cōcors hoīm multitudo.Et
Greg.dicit.xvi.moraliū.Ciuitas a ꝯuenienti
bus ppl'is appellat̃.de qua dr̄ ps̄.xlvij. Ma-
gnus dn̄s ⁊ laudabilis nimis in ciuitate dei
noſtri in mōte ſancto eius.glo.i.eccl'ia que ſi-
ta eſt in mōte ſancto eiꝰ. Hec eſt ciuitas que
dr̄ Mat.v.poſita ſup montē.glo.i.xp̄m queȝ
montē a fertilitate ⁊ plenitudine gratiarū ꝓ
pheta pulchre cōmendans dicit. Mons coa
gulatus mons pinguis.ps̄.lvij. coagulatꝰ vt
dicit glo.ꝓpter paruulos:quos lacte tenerio
ris doctrīe nutrit: ⁊ mōs pinguis fertilitate
ſua ꝓpt̄ maturos quos pane ſolidioris doctri
ne cibat.Itȝ de hac ciuitate ſequit̃ in ps̄.in
ducto.In ciuitate dei noſtri deus fūdauit eā
in eternuȝ.glo.i.in catholica eccl'ia dei noſtri
dicit. Ne ſibi hoc nomē cōpoſitus hereticorū
vſurpet.Ne aūt putet̃ hec ciuitas tempalis:
addit deus fundauit in eternū eā:nō ad horā
ſicut tabernaculū moyſi. Et Aug.ſup eodem
loco ſic dicit.Si forte iſta ciuitas q̄ mundum
tenuit aliqn̄ euerteret̃:abſit.deꝰ fundauit eā ī
eternū.ſi ḡ deus fundauit eā in eternū: q̄d ti-
mes ne cadat firmamētū.Ceterū de laude hu
ius ciuitatis ait ꝓpheta.ps̄.lxxxv. Fūdamen
ta eiꝰ in mōtibꝰ ſctis.gl. in ꝓphet̃ apl'is ipſo
ſūmo āgulari lapide xp̄o ieſu : q̄ ſolus eſt fun-
damētū q̄d nemo mutare pōt.ecce ꝑor laus a
fundamētis vt ſoliditas totiꝰ notet̃ ciuitatis
Sequit̃ laus de fama eius. Glioſa dicta ſunt
de te ciuitas dei.q̄d vt dicit glo.nō accipiēdū
eſt de illa fugurali q̄ cecidit : ſed de iſta que ꝑ
illā figurabat̃.Ad gl'iam etiā huius ciuitatis
nō parū facit q̄ ad hanc ciuitatē non ſolū ho
mines fideles:ſed etiā āgeli ꝑtinēt:ſicut etiā
parū ante ex Aug.ſup ps̄.cxxvi.induximꝰ.dic̄
em̄ idem Aug.li.x.de.ci.dei.Nos ⁊ beati vna
ciuitas ſumꝰ dei: cuius ps in nobis ꝑegrinat̃
pars in illis opitulatur.Quare apoſtolus ad

Ephe.ſcribens dicit. Jam.ſ.iuxta glo. a tẽpe
fidei ſuſcepte.non eſtis hoſpites ⁊ aduene .i.
extranei a deo.ſed eſtis ciues ſanctoꝝ.i.in do
mo vna cũ ſanctis.domeſtici dei.i.familiares
dei q̃bus arcana reuelat.vbi glo.ſubiũgit: q̃ſi de babylonia trãſlati ad hierl̃m.Ubi notã-
dum q̄ due ſunt ciuitates in hoc mũdo cõiun
cte corpore ſed diuiſe mente.vna dr̃ hieruſalẽ
alia babylonia vna eſt ciuitas dei alia dyabo
li.quas ciuitates vt dicit Augu.duo amores
ↄſtituũt. Hierl̃m facit amor dei. Babyloniã
amor ſeculi.Dicit̃ aũt ciuitas dei quaſi ciuiũ
vnitas:in qua rex eſt veritas.lex charitas ei⁹
iudicia equitas.ciuium cõuerſatio honeſtas.
populi cõgregatio cõcordia:⁊ vnitas:mores
inhabitantiũ bonitas.benignitas.mĩa. pie-
tas ſobrietas.caſtitas.patiẽtia.humilitas.⁊
aliarũ v̄tutum decor ⁊ ſanctitas.Ciuitas dya
boli eſt de qua ꝓpheta ait. Oĩa vidi iniq̃tatẽ
et ↄ̄dictionẽ in ciuitate die ac nocte: circũda
bit eam ſup muros eius iniq̃tas ⁊ labor ĩ me-
dio eius ⁊ iniuſtitia:⁊ non defecit de plateis
eius vſura ⁊ dolus.vidi iniq̃tatẽ ad deũ. ↄtra
dictionẽ ad p̄latũ.labor in medio eius in acq̃
ſitione terrenoꝝ:iniuſtitie ad ꝓximũ:vſura in
repetitione vltionis ⁊ vindicta iniuriarũ.do-
lus in fraude circũuenientiũ . Hec aũt ciuitas
dei in quadro ſita eſſe dicit̃ Apo.xxi.quoniã
vt dicit glo.Latera huius ciuitatis quattuor
ſunt.fides.ſpes.charitas.⁊ opatio.que eq̃lia
ſunt:quia q̄tum q̃s credit tm̃ ſperat: q̄tũ ſpe
rat tm̃ diligit: q̄tum diligit tm̃ operat̃.in qua
dro ḡ poſita dr̃ q2 robuſta eſt fide: lõganimis
in ſpe:ampla charitate:efficax in operatione.
Acies rc. Preterea eccl'ia dei ſancta inuenit̃ myſtica ſi
gnificatione noĩata caſtrorũ acies ordinata:
quo noĩe ideo appellata eſt q2 fortiſſima ⁊ in-
ſupabilis eſt v̄tute.de qua Cant̃.vi. Terribil'
vt caſtrorũ acies ordinata.Caſtra dei ſcti dei
ſunt charitate ordinati: q̃bus tanq̄ militib⁹
xp̄i ⁊ ꝓpugnatoribus fidei munit̃ ꝓtegit̃ ⁊ de
fendit̃ eccl'ia.de q̃bus dr̃ Zach.ix.Circunda
bo domũ meã.i.eccl'iam:ex his qui militãt mi
hi.videl3 doctoribus:p̄latis:ac p̄ncipibus ec
cleſie qui eam defendẽdo xp̄o militare ꝓhibẽ
tur.Unde apl's Thimo.ſcribẽs ait.Labora ſi
cut bonus miles in p̄dicando euangeliũ ↄtra
hoſtes.ij.Thimo.ij. Huius autẽ hoſtes eccl'ie
plurimi ⁊ varij ſunt cõtra quos hm̃õi xp̄i mili
tiam ſiue caſtroꝝ multitudinẽ in vnã ordinat
aciem mater oĩm v̄tutum charitas:cuius offi
cium eſt aliarum v̄tutũ exercitiũ ad finem di
rigere optimũ.Judei quidẽ impugnãt chriſti
incarnationẽ:heretici ſcripturarũ veritatem
tam hi q̄ illi impugnant xp̄i fidẽ.Sciſmatici
obedientiã ⁊ eccl'ie vnitatẽ.Sarraceni ⁊ pa-
gani eccl'iaſticã pacẽ.Tyrãni ⁊ mali p̄ncipes
eccl'ie libertatẽ.Falſi fratres charitatẽ. Con
tra iudeos ⁊ hereticos opponit doctores ſan
ctos:aperiẽs eis ſenſum vt intelligãt ſcriptu
ras.q̃bus ait Lu.xxi. Ego dabo vobis os ⁊ ſa
pientiã cui nõ poterũt reſiſtere ⁊ ↄtradicere
oĩs aduerſarij veſtri.Cõtra ſciſmaticos op-
ponit ſanctoꝝ cõmunionẽ:regimẽ p̄latoꝝ.et
obedientiã ſubditoꝝ.Unde Judicũ.xx.de fi-
lijs iſrl' exeũtibus ad bellũ dicit̃. Egreſſi itaq3
ſunt oĩs filij iſrael ⁊ pariter cõgregati quaſi
vir vnus:quia illis erat cor vnũ ⁊ anima vna
ad expugnationẽ inimicoꝝ. Cõtra paganorũ
et ſarracenoꝝ violentiã gladiũ materiale. vt
in.c.q̃n.xxiij.q.iiij.dicit aug. Contra tyrãnos
et falſos fratres gladiũ opponit ſpũalem qui
etiam contra hereticos ⁊ ſciſmaticos exercet̃
vt compellant̃ intrare iuxta.c.q̃d facit eccl'ie
medicina.xxiij.q.iiij.Cũ aũt eccl'ia duos hẽat
gladios.de q̃bus ĩ euãgelio dñs ait. Sufficit
vnus.ſ.ſpũalis q̃ exercẽdus eſt a p̄latis.alius
a p̄ncipibus ⁊ militibus xp̄ianis.De quibus
duobus gladijs habet̃ in.c.auctoritatẽ.xxv.q
vi.⁊.xxiij.q.viij.§.i.quoꝝ vn⁹ eximit̃ officio p-
latorum:alius nutu coꝝ.Unde Bernard⁹ ad
Eugeniũ papam.de gladio materiali ait dñs
Petro.Conuerte gladiũ in vaginã.tuus ḡ et
ipe forſitan tuo nutu ⁊ ſi nõ tua manu euagi-
nãdus vterq3 gladius tuus eſt:ſed is quidem
ab eccleſia:ille ꝓ eccleſia exercẽdus eſt. ille ſa
cerdotis:is militis manu. ſed ſane ad nutum
ſacerdotis ſed iuſſu imperatoris.hinc dr̃ in.c.
ab impatoribus.xxiij.q.iiij.Ab imperatorib⁹
vniuerſis iuſtũ eſt auxilium poſtulandum ꝓ-
pter afflictionẽ pauperũ quoꝝ moleſtijs ſine
intermiſſione fatigat̃ eccl'ia vt defenſores eius
aduerſus potẽtiã diuitũ cũ epoꝝ ꝓuiſiõe dele
gent̃. Hec aũt caſtroꝝ ſiue militũ aciei eccle
ſiaſtice irrefragabilis v̄t⁹ ⁊ inſupabilis forti-
tudo pulchre etiã exp̄mit̃.Cant̃.iij. vbi dr̃.En
lectulum ſalomonis ſexaginta fortes ambiũt
ex fortiſſiſſimis iſrael:omnes tenentes gladi
os ⁊ ad bella doctiſſimi.Lectulus ſalomonis
id eſt xp̄i qui eſt pax noſtra.ad Ephe.ij.ip̄a eſt
ſctã eccl'ia que locus eſt habitationis gl'ie ſue
p̄s.xxvi.Sexagita fortes.i.vniuerſi doctores
ſancti ⁊ viri ꝑfecti.Senarius eĩ numerus ꝑ-
fectus eſt.Fortes.maxime ad hoſtes viriliter
expugnandũ.Ambiunt inq̄ lectulũ.i. ſanctã
eccl'iam:vt hoſtium incurſus coerceãt ⁊ ſpon-
ſus et ſponſa in lectulo contemplationis qui
ete dormiant.iuxta illud Canticorum tertio.
Adiuro vos filie hierl'm ne ſuſciteritis neq3 eui
gilare faciatis dilectã meã ſponſam a ſomno

et quiete cōtēplationis. Ex fortiſſimis Iſrael .i. patriarchis ꝛ ꝓphetis ac apl'is aliiſq; iuſtis fide vera ꝛ cōtēplatōe pſpicua deū videtib⁹. Tenentes gladios: quoꝝ vnus eſt verbū diuine ſcripture. de quo ad Ephe. vi. Gladiū ſpiritus quod eſt verbū dei. Secūdus eſt gladi⁹ iudiciarie ptātis. de quo ad Ro. xiij. Nō ſine cā gladiū portat. glo. i. habet iudiciariā poteſtatem: dei enim miniſter eſt. Et ad bella doctiſſimi. ꝛ ita neceſſe eſt: qm̄ vt ait Apl's ad Ephe. vi. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnē ꝛ ſanguinē: ſ; aduerſus principes ꝛ ptātes aduerſus mūdi rectores tenebrarū harum.

Capitulum. xxxiiij. de rationib⁹ ꝓpter quas eccleſia dicatur Regnū. ꝛ de. xij. quibus gloria magnificentie regni eccleſie declaratur.

Cap. XXXIIII
Eccl'ia dr̄ regnū

Dominatur in super eccleſia Regnū: et hoc quia in ea xp̄s rex regū ꝛ dn̄s dominantiū per fidē regnat de quo regno Eſay. ix. ſic propheta loq̄tur. Sup ſolium David ꝛ regnū ei⁹ ſedebit. glo. i. ſuper eccleſiā que ſignificata eſt per regnū David. Item de hoc regno angel⁹ ad virginē de filio ſuo loquens ita dicit. Et regni ei⁹ nō erit finis. glo. Regābit in domo Iacob in eternum. i. in tota eccleſia: que per fidē ꝛ per cōfeſſionē xp̄i ad patriarcharū pertinet ſortem. Hoc preterea regnū notat apl'us cum de xp̄o loquēs ait ad Corin. xv. Cum tradiderit. ſ. xp̄s regnū deo ꝛ patri ꝛc. Super quo verbo dicit glo. Fideles q̄ppe eius quos redemit ſanguine ſuo dicti ſunt hic regnū eius: cui⁹ regnum etiā eſt omnis creatura. ſed aliter dicit̄ regnū xp̄i omnis creatura: aliter eccleſia. Regnū xp̄i dicit̄ omnis creatura ſ̄m poteſtatem deitatis. Eccleſia vero ſ̄m ꝓprietatem fidei que in illo eſt ꝛ per quā regnat in ipſis fidelibus. Ceterū ꝙ eccleſia regni nomine deſignetur aperte ipſa teſtat̄ euangelica hyſtoria: in qua ſepe numero regnū celoꝝ nominat̄. ſicut patet Math. xiij. vbi Grego. in homelia de virginibus ita ait. Sepe in ſacro eloquio regnū celorū preſentis tēporis eccleſia dicitur. de quo ꝛ in alio loco dn̄s dicit. Mittet filius hoīs angelos ſuos: ꝛ colligent de regno eius oīa ſcandala. neq; eīm in illo regno beatitudinis: in quo pax ſumma eſt: inueniri ſcādala poterunt que colligātur. Ubi notandū ꝙ. xij. ſūt que regnū aliquod glorioſum efficiūt: que cū in regno de quo loquimur: precipue fore monſtrabim⁹: gloria magnificentie regni eccleſie clarius eluceſcet. Primū eſt. Si regnū ſit recta iſtitutione fundatū: vt videlicet nō violentia. nō fraude: ſeu aliq̄ quacūq; arte iniqua acquiſitū: ſed legitima auctoritate ſtabilitū fuerit. Queadmodū regnū iſrael in quo pp'ls nō per ſe regē inſtituit ſed a deo: in cui⁹ manu ſunt oīa iura regnoꝝ ꝛ oīm poteſtates. Regē ſup ſe inſtitui legit̄ poſtulaſſe. i. Reg. x. Hanc regni bonā conditionē eccl'ie regnum habet quod ab ip̄o ſummo deo oīm regū principe et dn̄o conſtitutū eſt ꝛ fundatū. Unde de hoc regno ſub noīe ciuitatis dr̄. ps. lxvi. Homo natus eſt in ea ꝛ ip̄e fundauit eā altiſſim⁹. glo. Hic ꝓpheta reſumit v̄ba. q. d. Glorioſa dicta ſunt de illa ciuitate: et hoc etiā miraculū accidit in ea: ꝙ homo natus ē in ea ꝛ fundauit eā altiſſimus. ꝛ. ī. Chriſtus eſt fundamentū illi⁹ ciuitatis. q̄ ſ̄m ꝙ eſt homo eſt in ea natus: et ip̄e idem altiſſimus. i. deus fundauit eā. Secundū quod regnū efficit glorioſum: eſt ꝙ ſit origine antiquū. vnde eos nobiliores ꝛ mag glorioſos appellamus quoꝝ nobilitas ex parentibus ab antiquo ꝓbitate clariſſimis originem traxit. Hec nobilitat̄ gloria in regno eccl'ie magis fulget: cū oīa alia regna terrea p̄cedat: q̄ppe ab ip̄o humani generis p̄cipio ex quo iuſti ꝛ ſancti inceperūt eſſe in terra exordiū habuit: vt in ſupioribus oſtēdim⁹ circa c. xxij. vbi de antiq̄tate eccl'ie ſermo habit⁹ eſt.

Tertium quod regnū efficit glorioſum eſt. Si amplitudine terrarū: ſi multitudine pp'lorum ꝛ ꝓuinciarū numero latū ſit ꝛ ꝓfuſum: q̄a vt dr̄ Prouer. xiiij. In multitudine pp'li dignitas regis. Hanc glorie conditionē h; regnū eccleſie quod longe lateq; diffuſū eſt vſq; ad fines orbis terrarū. De cuius regni āplitudie dr̄ ps. lxxi. Dn̄abitur a mari vſq; ad mare et a flumine vſq; ad terminos orbis terrarū. vbi glo. ſic ait. Hic oſtēdit ꝓpheta que ſit amplitudo regni. Dn̄abitur a mari. i. a quolib; fine terre. vſq; ad mare. i. vſq; ad quēlibet finē t̄re diffundet̄ tam late dilatabit̄ eccl'ia. Et a flumine. ſ. iordanis dn̄abitur. vbi vox patris itonuit ſup xp̄m. Hic eſt filius meus dilect⁹. ide ergo doctrina eius cepit. inde auctoritas magiſterij dilatat̄. Uſq; ad terminos orbis terrarum. p̄dicato euāgelio xp̄i regni. inde regula baptiſmi p totū mundū manauit: hec glo. De cuius regni dilatatiōe ſanct⁹ Daniel ꝓpheta ita dicit. Dedit ei. ſ. pater filio ptātē ꝛ honorē et regnū: et oēs populi ꝛ tribus ꝛ lingue ſuient ei. Dan. vij. Quartū quod regnū efficit glorioſum eſt ꝙ ſit decētiſſime ordinatū. multitudo eīm ſine ordine plus hab; ꝯfuſionis ꝙ decoris. Ordo aūt regni in hoc ꝯſiſtit vt ſint in eo diuerſi gradus hoīm: diſtincti ſtatus dignitatum: ꝛ varia diſtributio officiorū ſ̄m ꝙ reip. ip̄ius regni vtilitati expedit pariter ꝛ de

Luce. i.

Regnū efficitur glioſum p. xij.

cori. Hec glorie ꝯditio maxime splēdet in ipſo
eccleſie regno: qꝺ ſapiētiſſime ac decētiſſime
in oib⁹ ⁊ ſingulis ordinatiſſimū eſt. q̄ eñ a deo
ſunt: ordinata ſunt. ad Ro. xiij. De ordine aūt
in eccl'ia ꝯſtituēdo ita p Eſa. loq̄tur de⁹. Ego
ſternā per ordinē lapides tuos: ⁊ fundabo te
in ſaphiris. Eſay. liiij. Et Propha. pſ. cxliiij.
Gloriā regni tui dicent ⁊ potentiā tuā loquē
tur. glo. Dicent. ſ. q̄tum potenter ⁊ mirabilit̄
facis quicq̄d facis ⁊ diſponis in regno. Et. ĵ.
etiā Propha ſubiūgit. Ut notā faciant filijs
hoiꝫ potētiā tuā: ⁊ gloriā magnificētie regni
tui. glo. Poſt potentiā cōmēdat decorē regni
Habet illud regnū decorem cui magnifico ni
hil cōparef. Cōmemorandū eſt etiā ꝙ hui⁹ or
dinis gr̄a regnū eccleſie in ſupiori. c. Caſtroꝝ
acies ordinata appellatū eſt. q̄ta aūt neceſſi
tate ⁊ qua forma ordo in eccleſia ſeruand⁹ eſt
habef in. c. ſingula. ⁊ i. c. ad h. lxxxix. di. Qui
tū qꝺ regnū glorioſū efficit eſt. ꝙ ſit vinculo di
lectionis ⁊ ꝯcordie in populis ſuis vnitū. pla
ne omne regnū in ſe diuiſum deſolabif: vt re
In catilinario ſtaf veritas ipſa. Luc. xi. ⁊ vt ait Saluſti⁹ Cō
cordia minime res creſcūt diſcordia maxie di
labūtur. Hec aūt ꝯditio glorioſi regni p̄cipue
refulget in regno eccleſie: quod vnitū eſt vin
culo multiplici. ſ. fidei: ſpei: ⁊ charitaf: ac vni
us ſpūs inhabitātis in totū corp⁹ eccl'ie. de q̄
bus in ſuperiorib⁹ circa. c. vi. āpliſſime dictuꝫ
eſt. ⁊ Hiere. xxxij. dicit dn̄s. Dabo eis cor vnuꝫ
⁊ aīam vnā. vnde de primis regniculis huius
regni pro ſtatu gratie dr̄ Act. iiij. Multitudi
nis credentiū erat cor vnū ⁊ aīa vna. Sextū
qꝺ regnū reddit glorioſum eſt. ſi ſit quietū pa
cem cū exteris habens: ſicut de regno Salo
monis in ei⁹ laudem dr̄: ꝙ habebat pacē ex oī
pte in circuitu. iij. Reg. iiij. Hac gl'ia ⁊ regni
ꝯditione claret regnū eccleſie: lꝫ q̄nqꝫ careat
pace tp̄is: pace tñ ſemp gaudet pectoris puen
tura tādē ad pacē eternitatis. pax quidē mul
ta diligētibus legē tuam inquit Propha. pſ.
cxviij. ⁊ propheta Eſay. Sedebat popul⁹ me⁹
in pulchritudine pacis in tabernaculis fidu
cie ⁊ in requie opulēta Eſa. xxxij. Septimū
qꝺ regnū efficit glorioſum eſt. ꝙ diuitijs ⁊ bo
nis ſit copioſum. Hec aūt conditio glorie po
tiſſime reperif in regno eccleſie: qꝺ copioſū in
bonis ſpiritualib⁹ eſt: que vere diuitie ſunt di
cente Greg. Sole diuitie vere ſunt q̄ nos vir
tutibus diuites efficiūt. Et Ber. eidē ſenten
tie alludēs dicit. Vere diuitie nō opes ſunt ꝫ
virtutes quas cōſcientia portat vt in perpe
tuū diues fiat. Vñ de hac diuitiarū copia re
gni dicit Propheta. pſ. cxij. Gloria ⁊ diuitie
in domo eius: ⁊ iuſticia ei⁹ manet in ſeculum
ſeculi. glo. hec eſt gloria ei⁹: he ſunt diuitie ei⁹
Et ap'ls ad Eph. i. Scd̄m diuitias gratie ei⁹
que ſupabūdauit in nobis. Octauū qꝺ regnū
reddit glorioſum eſt ſi ſit forte ⁊ inſuperabile
ſit ab aduerſarijs. Hec plane conditio gl'ie eſt
in regno eccl'ie: cui dn̄s pollicef. Math. xvi.
Et porte inferi nō preualebūt aduerſus eam.
Hinc dicit pſ. xij. Regnū eius oīb⁹ dn̄abif.
Eccl'ie quippe regnū oppugnari pōt quidem
ſed expugnari nō pōt: immo impugnationib⁹
creſcit. hoc quippe eccl'ie ꝓpriū eſt vt dic̄ bea
tus Hilari⁹ de tri. li. vij. ꝙ dum pſequif floret.
dū opprimif creſcit. dū contēnif pficit. dū le
ditur vincit. dū arguif intelligit. tūc ſtat cum
ſuperari videf. Nonū qꝺ regnū glorioſū red
dit eſt. ſi ſit optimis legib⁹ ⁊ cōſuetudinib⁹ re
gulatū. q: vt inquit Augu. Quid aliud regna
ſunt ſine iuſticia niſi latrocinia quedam. Hec
cōditio glorie regni maxime floret in eccl'ie re
gno qꝺ ſacratiſſimis legib⁹ ⁊ ornatiſſimis mo
ribus viuit ⁊ gubernaf. de q̄bus eleazarus. ij.
Macha. vi. inq̄t. Prompto animo ac fortiter
ꝓ grauiſſimis ⁊ ſanctiſſimis legibus honeſta
morte pfungar. ⁊ c. ſe. Parati ſumus mori ma
gis ꝙ patrias dei leges preuaricari. Ratio q:
lex dn̄i immaculata. glo. i. irreprehēſibilis. cō
uertens animas. i. ſua diſtrictōe corrigēs ⁊ ad
xp̄i gr̄am mittēs. Et. ĵ. Preceptū dn̄i lucidū il
luminās oculos. i. interioris hoīs aſpectū. dic̄
glo. De legū xo eccleſiaſticarū ſanctimonia
habef di. x. vbi in. c. non licet: ſancta ſynodus
ſexta ita inq̄t. Nō licet impatori vel cuiqꝫ pie
tatē cuſtodienti aliquid cōtra diuina mādata
preſumere: nec quicqꝫ qꝺ euāgelicis: ꝓphetic̄
aut apoſtolic̄ regulis obuiet agere. Decimū
qꝺ regnū efficit glorioſuꝫ eſt. ſi regem habeat
multū nobilē ſapiētē potentē ac virtutib⁹ cla
rum. vñ Eccl's. x. dr̄. Beata terra cui⁹ rex nobi
lis eſt. ⁊ Eccl'i. x. dr̄. Rex inſipiēs perdet ppl'ꝫ
ſuū. Plato etiā illas reſpublicas dic̄ eſſe btās
ſi eas vel ſtudioſi ſapiētie regerēt: vel earū re
ctores ſapiētie ſtuduiſſe cōtigiſſet. ⁊ Seneca
in quadā ep'la. Inter hoīes antiq̄ores optim⁹
alioꝝ rector eligebatur. Ideoqꝫ ſumma felici
tas erat gentiū in q̄bus nō poterat eſſe poten
tior niſi melior. Hac gloria regni potiſſime re
lucet regnū eccl'ie q̄ regem habꝫ xp̄m: q̄ eſt rex
magn⁹ ſup oēs deos. pſ. ciij. Qui eſt rex regū
⁊ dn̄s dominantiū. i. Thi. v. qui cū ſit de⁹ ſubli
mis infinite bonitatis. Ipſe etiā eſt p quē ce
teri reges regnant ⁊ legū cōditores iuſta de
cernūt. Prouer. viij. quare ſctūs dauid rex ita
orat ad ipꝫ. i. Paralip. xxix. Tuū eſt dn̄e regnū
⁊ tu es ſuper oēs p̄ncipes tue diuitie ſunt ⁊
tua gloria: tu dominaris omniū. Undecimū

qꝺ regnū reddit glorioſum eſt. ſi ſit multis no-
bilibus ciuibus ꝓncipibus ac baronibus po-
pulatū. Hac glorie regni conditione maxime
ſplendet regnū eccleſie cuius om̄es veri regni
cole illa nobilitate clarēt qua nulla apud deū
maior eſt q̄ eſt clarū eſſe virtutibus. de quorū
preeminentia nobilitatis teſtis egregius eſt
btūs Joh. ita dicens. Fecit nos regnū ⁊ ſacer
dotes deo ⁊ patri ſuo. Apocal. i. Plane electi
ſunt reges vt dicit glo. qui carnē domant: ſpi
ritū roborant. Sacerdotes vero qꝛ ſeipſos in
ara cordis deo placentē hoſtiā offerūt. vt ait
Criſo. Non om̄is ſacerdos ſctūs eſt: ſed om̄is
qui bene ſedet ſup cathedrā. di. xl. ca. Multi.
Itē Apoc̄. v. inquit idē btūs Joh. Feciſti nos
deo noſtro regnū. i. reges ⁊ ſacerdotes. Ma-
gna ergo eſt nobilitas ⁊ gloria regni eccꝉie: in
quo om̄es veri regnicole reges ſunt ⁊ ſacerdo
tes. Vn̄ pſ̄. lxxi. Adorabunt eū oēs reges. glo.
hic oſtēdit ꝓpheta q̄ ſit familia regis. Preter
ea de hac maxima ⁊ clariſſima nobilitate re-
gni eccꝉie apud beatiſſimū petrum illuſtre ha
bemus teſtimoniū: qui q̄buſdā qui iam p fidē
incorporati erant regno xp̄i ita ſcribit. Vos
eſtis genꝰ electū: regale ſacerdotiū: gens ſctā

i. Petri. ij. populus acq̄ſitionis. Vos eſtis genꝰ electū:
qꝛ per baptiſmū ſancti eſtis facti filij dei ado
ptiui: ⁊ ꝯ ꝯſeq̄ns de genere ipſius dei. ſm illꝺ
Act. xvij. Genus aūt dei ſumꝰ. regale ſacerdo
tiū: dignitate. ſ. vnctionis ⁊ excellētia. Gens
ſancta. i. a peccatis mūdata. populus acq̄ſiti-
onis: qꝛ precioſo xp̄i ſanguine redemptꝰ. Am-
plius etiā in hac parte regnū eccꝉie oſtēditur
nobilitate multa ꝓclarū eo qꝺ nō ſolū electos
hoīes cōprehendit ſed etiā ipos angelos ſan-
ctos q̄ ⁊ natura ⁊ ſanctitatis nobilitate cla-
riſſimi dinoſcunt. vna em̄ ciuitas ⁊ vnum re-
gnū dei ex ſanctis angelis ⁊ hoībus cōpactū
ꝯſurgit. vt dicit Augu. i. de ciui. dei. ⁊ ſup pſ̄.
cxxvi. Duodecimū qꝺ regnū glorioſū efficit
eſt. ſi ſit ſemp ꝑmanſurū ſiue durabile ſemp ac
perpetuū. Hac gꝉie cōditiōe regnū eccꝉie ſup
om̄ia alia regna ſingularit gaudet. Vn̄ ꝓpha
de eo loquēs ait. Regnū tuū regnū oīm ſecu-
loꝝ ⁊c̄. pſ̄. cxliiij. vbi dicit glo. Hic ꝓpha lau-
dat regnū de ꝑpetuitate ⁊ dn̄ationis effectu.

Daniel. ij. De hoc etiā regno Daniel ſctūs ait. Suſcita-
bit deꝰ celi regnū qꝺ in eternū nō diſſipabit.
⁊ Luc̄. i. dr̄. Regni eiꝰ nō erit finis. Licet ergo
preſens ſeculū cōſummādū veniat peregrina
tioq; noſtra finē ſit habitura: regnū tn̄ eccꝉie
in ſempiternū erit. ꝓducet quippe ſine tranſ-
feret in celū. Vnde apꝉs. i. ad Coꝝ. xv. inquit.
Deinde finis cū tradiderit regnū deo ⁊ patri.
glo. i. cū perduxerit credētes ad cōtēplationē
dei patris: vbi eſt finis omniū ⁊ requies ſem-
piterna ⁊ gaudiū: tunc fulgebūt iuſti ſicut ſol
in regno patris eius. regnū fulgebit in regno
cum regis venerit regnū qꝺ nunc oramus cū
dicimꝰ. Adueniat regnū tuū. hec glo. Et Am
broſius ſup Lucā de hoc regno ſub noīe ciui-
tatis ita loquit. Ecce ciuitas q̄ viuit in eter-
num qꝛ mori neſcit. ipa em̄ ciuitas hierꝉm nūc
videt in terris ſed rapiet ſupra helyam: hely-
as vnus fuit: transferet ſupra enoch cuiꝰ mors
non inuenit. ille em̄ raptus eſt ne malicia mu
taret cor eius. hec aūt diligit a xp̄o quaſi ſpon
ſa glorioſa ſancta ⁊ immaculata ſine ruga ⁊
q̄ꝛo melius totū corpus aſſumet quaſi vnus
aſſumptus eſt. hec em̄ eſt ſpes eccꝉie: rapietur
ꝓfecto aſſumet transferet ad celū: ecce curru
igneo raptus eſt helyas rapietur eccleſia. nō
mihi credis crede vel paulo in quo xp̄s locutꝰ
eſt. Rapiemur inquit in nubibus obuiā xp̄o .Theſſal. iiij.
in aera: ⁊ ita ſemper cū dn̄o erimꝰ. hec Amb.

Capitulū. xxxv. de rationibus propter quas eccleſia
dicta eſt tabernaculum ⁊ templum dei.

Cap. XXXV
Eccleſia dicitur
tabernaculū.

a Mplius etiā ec-
cleſia legitur nomīe tabernacu-
li deſcripta. Vn̄ Apoc̄. xxi. Ecce
tabernaculū dei cū hoībus ⁊ ha-
bitabit cū eis ⁊ ipſi populus eius erunt ⁊ ipe
deus cum eis erit eoꝝ deus. Dicitur aūt eccle
ſia tabernaculū pro conditiōe ſtatus ꝑſentis
vite qui ſtatus eſt ſtatꝰ militie. Job. vij. Mi-
litia eſt vita hoīs ſup terrā: ⁊ peregrinatiōis:
qꝛ dum viuimꝰ in hoc mortali corpore peregri
namur a dn̄o. ij. ad Coꝝ. v. De quo tabernacu-
lo pſ̄. xxx. ſic dicit. Proteges eos in taberna-
culo tuo. Sup quo verbo btūs Aug. ita dicit
Quid eſt tabernaculū niſi eccleſia huiꝰ tēpo-
ris. que tabernaculum ideo dr̄: qꝛ adhuc in ter
ra peregrinat. tabernaculū em̄ habitaculum
eſt militū in expeditōne poſitoꝝ. Et ſup illud
pſ̄. cxxxi. Donec inueniā locū dn̄o tabernacu-
lum deo iacob: dicit ſic. Quanq̄ aliq̄n dr̄ ta-
bernaculū dei domus dei: ⁊ domꝰ dei taberna
culū dei: diſtinctius tamē accipit tabernacu-
lum eccleſia ſm hoc tempus. domus aūt eccle
ſia celeſtis hierꝉm quo ibimus. Tabernaculū
em̄ tanq̄ militantiū ⁊ pugnantiū: tabernacu
lum militū in procinctu in expeditione. vnde
contubernales dicunt milites: quaſi taber-
nacula eadem habentes. Q̄diu ergo habemꝰ
hoſtem cum quo pugnemus tabernaculū dei
facimꝰ: cum autē tranſierit tempus pugne ⁊
venerit pax illa que precellit omnē intellectū
ſicut dicit apꝉus. Cum venerit illa patria iam
domꝰ erit: nullus aduerſarius tentabit vt ta-

bernaculū vocet: nō ꝓcedem⁹ ad pugnandū
ſed ꝑmanebim⁹ ad laudandū. Quid em̄ dr̄ de
illa domo? Beati q̄ habitāt in domo tua dn̄e
in ſecula ſeculorum laudabunt te. Hec Au-
gu. Ubi ꝯſiderandū ꝙ dn̄s precipiens ſibi ta-
bernaculū materiale fieri per quod hoc taber
naculū militū xp̄i deſignat iuſſit: vt colligit i
li. Exod. in. c. xxvi. decē cortinas fieri ex quat
tuor p̄cioſis colorib⁹: quarū vnaqueq̄ꝫ. xxviij.
cubitoꝝ in longitudine ꝛ quattuor eſſet in la-
titudine. ꝛ vt fertur biſſum habebāt in ſtami
ne iacinctū purpurā ꝛ coccū biſtinctū in ſub-
tegmine. Cortine ſctōs ꝛ ꝑfectos in eccleſia ſi
gnificāt: q̄ tanto liberi⁹ ꝯtemplationi creato-
ris īſeruiūt q̄to ampli⁹ ab hui⁹ mundi amore
ſe remouēt. Decē ſunt vt eoꝝ ꝑfectio notetur.
denari⁹ em̄ numerus ꝑfect⁹ eſt. Cortine q̄ttu-
or colorib⁹ ornātur: q2 ſancti ꝑfectōne virtutū
iuxta doctrinā quattuor euangelioꝝ decoran
tur hn̄tes pro byſſo retorta mētis ꝛ corpis cō-
tinentiā. pro purpura regalē ꝯtra vicia poten
tiā. pro iacincto erectā ad ſuperna intētionē.
pro cocco biſtincto ꝑfectā dei ꝛ ꝓximi dilecti
onē. longitudo cortinarū. xxviij. cubitoꝝ lōga
nimem eccleſie ſignificat patientiā ꝛ cuſtodi
am. hic em̄ numer⁹: ſeptenario ꝑ quaternariū
multiplicato: efficit. ſeptenari⁹ requiē ſigni
ficat ad quā eccleſia ꝑ fidē ꝛ cuſtodiā quattu-
or euangelioꝝ ꝛ exercitiū principaliū virtutū
patienter feſtinat. latitudo quattuor cubito-
rū: amplitudinē dilectionis ad quā ꝑ quattu-
or euangelia ꝛ virtutes tēdit inſinuat. Nō eſt
aūt pretermittendū ꝙ in illo tabernaculo an-
tiquo erāt. ſ. Altare in quo ſacrificiū offereba
tur. Menſa ꝓpoſitionis ſuper quā. xij. panes
erant ꝓpoſiti. erat candelabrū in quo. vij. lu-
cerne ſuppoſite erāt ad lucēdū. vt hētur Exo.
xxv. Altare hꝫ eccleſia. i. pura corda aīos deo
cōſecratos in q̄bus ſacrificiū deuotionis acce
ptiſſimū inceſſanter deo offert. de quo. pſ̄. l.
Sacrificiū deo ſp̄us ꝯtribulatus cor ꝯtritū ꝛ
humiliatū deus nō deſpicies. Mēſa. xij. panū
doctrinā figurabat. xij. apl'orum qui oibus in-
trantib⁹ tabernaculū eccleſie cibum admini-
ſtrant ſatietatis eterne. Candelabrū vero cū
ſeptē lucernis: vniuerſitas eſt prelatoꝝ predi
catoꝝ ꝛ doctoꝝ: qui cū ſplēdore ſapiētie ignē
ardoris diuini habētes alijs lucent charitate
ꝛ doctrina verbi ꝛ exempli. q̄bus dr̄ Mat. v.
Sic luceat lux veſtra corā hoībus vt videant
opera veſtra bona ꝛc̄. Unde de beato Johā-
ne baptiſta dr̄ Joh. v. ꝙ erat lucerna ardēs ꝛ
lucens. Ardens inquā: vt dicit glo. ſpū chari-
tatis. Lucens: lumine veritatis. Ceterum ec
Templū clesia templum legitur appellata. vnde. i. ad
Cor. iij. Templum dei eſtis vos ꝛ ſp̄us dei in
vobis habitat. Et. j. Templum dei ſanctū eſt
q̄d eſtis vos. Et hoc duplici rōne. Tum ꝓpter
ſimilitudinē edificij templi ſalomonis: in quo
figuratū eſt templū dei q̄d eſt eccl'ia. Fuerunt
autē in templo p̄mo lapides: cementū: ligna
cedrina: ꝛ aurū. Lapides fideles deſignant: q̄
ſunt lapides viui electi perfecti vnde cōſtrui-
tur templum dn̄i. Cementū vero eſt charitas
ipa: que vnit cōglutinat ac cōnectit xp̄ifide-
les adiuicē. de quo pſ̄. xliiij. dr̄. Adducēt regi
virgines. i. pudice mentes fideliū in templū
regis. Sup quo btūs Augu. ita loquit. Tēplū
regis ipa eſt eccleſia. Unde ꝯſtituit templū?
de hominib⁹ q̄ intrāt tēplū regis. Lapides vi
ui q̄ ſunt niſi fideles? Adducent in templū re
gis ꝛc̄. Et infra de cemēto ſic loquit. In vni-
tate eſt templū regis nō eſt ruinoſum: nō deci
ſum: nō diuiſum. Junctura lapidū viuentium
charitas eſt. hec Augu. Ligna aūt cedrina. i.
odorifera. ſunt exempla ſancte conuerſatiōis
quib⁹ ipa eccl'ia in ſanctis ſuis mirā dat ſua-
uitatē odoris. Aurū eſt ſapiētia diuina q̄ ipſa
rutilat ꝛ ſplendet in animis iuſtoꝝ ꝛ p̄cipue
ſanctoꝝ doctoꝝ. quibus dr̄ ad Phil. ij. Inter
quos lucetis ſicut luminaria in mūdo verbū
vite cōtinētes. Preterea ꝙ ſeptē annis edifi-
catū eſt templū ꝛ octauo dedicatio ei⁹ inſtitu
ta eſt: ſignificat q2 ꝑ hoc totū temp⁹ q̄d ſeptē
diebus voluit ſtructura eccl'ie creſcit. dedica
tio vero octaui anni feſtiuitatē deſignat cele
ſtis patrie. Secūdo eccl'ia dr̄ templū dn̄i eo ꝙ
in ea cult⁹ diuinus peragit. in ea quippe ora-
tur ꝛ adorat de⁹ verus. Unde ꝓpha. Introi-
bo in domū tuā adorabo ad templū ſanctū tu
um ꝛ confitebor nomini tuo. pſ̄. v. Et iterum.
Adorabo ad templū ſanctū tuū ꝛ confitebor
nomini tuo. In hoc ſolo templo eſt verus dei
cultus cū extra catholicā eccl'iam nō ſit loc⁹
veri ſacrificij. vt dicit Aug. in ca. Extra. i. q. i.
Et idē Aug. ſup pſ̄. cxxx. ita ad ꝓpoſitū dicit.
Quiſq̄ꝫ em̄ preter tēplū dei orauerit non exau
dietur ad illam pacē ſupernā hierl'm: ꝛ ſi exau
diatur ad quedā tēporalia q̄ deus etiā paga-
nis donauit. nam ꝛ ipſi demones exauditi ſūt
vt irent in porcos. exaudiri ad vitā eternā ali
ud eſt: nec cōcedit niſi ei q̄ in templo dei orat.
ille aūt in templo dei orat qui orat in pace: in
vnitate corporis xp̄i. hec Aug. Ubi inſup con
ſiderandū circa hoc venit ꝙ ſicut Damaſce.
dicit. iiij. li. quia ex duplici ſubſtantia cōpoſiti
ſum⁹: intellectuali ſcꝫ ꝛ ſenſibili: duplicē ado
rationē deo offerimus in hoc ſancto tēplo ſuo
ſcꝫ ſp̄ualem q̄ conſiſtit in interiori mentis de-
uotione. de qua aplus. i. ad Cor. xiiij. Orabo

ſpiritu orabo ⁊ mēte. Et Joh. iiij. Veri adorātes adorabūt patrez in ſpiritu ⁊ charitate. Et corpalē adorationē: que ꝯſiſtit in corporis humiliatione. ſicut eſt genuflexio: ⁊ alia hmōi ſigna corporalia q̄ interioris hoīs deuotōnis ſigna ſunt ⁊ teſtimonia. Hic aūt duplex cultus quo in tēplo dei colit̄ deus: figurat⁹ eſt in duobus altarib⁹ que fuerunt in templo materiali Salomonis. Vnū fuit intra ſanctuariū: qđ dicit̄ altare incenſi in quo adolebat̄ timiama per quod deſignat̄ ſuauitas deuotōis aſcēſus mentis ad deū per orationē ⁊ ardentiſſimam cupiditatē diuine viſionis. de qua. pš. Holocauſta medullata offerā tibi cū incenſo arietū pš. lxv. glo. Holocauſta. i. meipſum cū medulla intimi amoris. intus em̄ mihi charitas ē nō in ſupficie. Cum incenſo. i. cū orōne. Arietū. i. cum apoſtolis q̄ ſunt duces gregis ⁊ maxime orant deuotiſſime pro grege. Aliud altare legitur fuiſſe in tēplo in quo imolabant̄ aīalia: quod erat in atrio. per quod ſignificat̄ ſacrificiū bone actionis: ſicut eſt maceratio ⁊ caſtigatio carnis: ieiunia: vigilie: genuflexiones: ⁊ alia ſancta exercitia. de qb⁹ dr̄ ad Ro. xij. Obſecro itaq̄ fratres per miaȝ dei: vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiā viuentē ſanctā deo placentē. Corpa veſtra. glo. nō tm̄ mentes ſed etiam corpora licet caro repugnet. Offeratis hoſtiam in mortificatione carnaliū deſideriorū. Viuentē per bona opera. Sanctā. ſ. in deo firmā. Deo placentē: vt bona intentōe faciatis.

Capitulū xxxvi. de rōibus ꝑpter quas eccleſia dicat̄ Mulier Amica ⁊ Colūba Perfecta Soror ⁊ Filia.

Cap. XXXV
Ecclia dr̄ mulier

p

Propterea eccleſia Mulier legit̄ noīata. ⁊ hoc rōe duplici. Primo rōe aptitudinis ad fecūditatē. Prouer. vlt. Mulierez fortē quis inueniet. glo. interlin. i. eccleſiam filios dei generantē. Itez alia glo. Mulier fortis ſancta eccleſia eſt. Mulier: qr ex aq̄ et ſpūſācto de eo filios ſpirituales gignit. Fortē qr cuncta aduerſa vel pſpera ſeculi pro dei amore cōtemnit. De qua ecclia Joh. in Apoc. ca. xij. ita loqtur. Signū magnū apparuit i celo: mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedib⁹ ei⁹ ⁊ i ca. ei⁹ corona ſtellarū. xij. ⁊ in vtero hn̄s ⁊ clamat ptuiēs ⁊ cruciat̄ vt pariat. Mulier. i. ecclia. Amicta ſole. i. ſolis ptectiōe munita ſiue a ſole illūiata. vnde glo. Amicta ſole induit xp̄m qui eam illuminauit. Luna ſub pedibus eius qr pſentis vite proſpera deſpicit ⁊ aduerſa dei ptectione munita equinanimiter tolerat. In capite eius corona. xij. ſtellarum dicitur fuiſſe: qr primitiuā eccleſiā. xij. apoſtoli velut ſtelle iuxta glo. in huius mundi nocte lucētes adornauerunt: quia ſpiritu ſancto diſponente nec plures nec pauciores ſunt electi: qr duodenarius numerus pfect⁹ eſt. Hui⁹ perfectio arithmeticis ⁊ diuinis rōnibus cōprobat̄. In vtero habens ⁊ clamat parturiens ⁊ cruciat̄ vt pariat: qđ eo dr̄ iuxta glo. quia cupit alios generare. Secūda ratio quare ſancta ecclia mulier nūcupata legit̄: eſt ꝑpter ſimilitudinē formationis ſue cū prima muliere. De formatiōe autē prime mulieris ita Gen̄. ij. c. ſcriptū legimus. Edificauit dn̄s deus coſtā quā tulerat de adā in mulierē. qđ verbū pertractans beatus Aug. ſup pš. ſic dicit. Quādo dormiuit in cruce xp̄s ſignū geſtabat imo implebat qđ ſignificatū erat in adam. quia cū dormiret adā coſta illi detracta eſt ⁊ eua facta: ⁊ dn̄s cū dormiret in cruce lancea latus eius pcuſſum eſt ⁊ ſacramēta fluxerunt vnde facta eſt ecclia. Et ad idē eſt glo. Gen̄. ij. ⁊ ad Eph. iiij. ⁊ beatus Amb. ſup Luc. li. ij. Mater ergo viuentiū eſt ecclia: quā edificauit deus ip̄o ſummo angulari lapide xp̄o ieſu in quo om̄is ſtructura cōpaginata creſcit in templū. Veniat ergo de⁹ edificet mulierē illā adiutricē quidē ade hāc vero xp̄i: nō qr xp̄s adiumentū requirit: ſed qr nos querim⁹ ⁊ deſideram⁹ ad xp̄i gr̄am per eccleſiā puenire: ⁊ nunc edificat̄: ⁊ nūc format̄: ⁊ nūc mulier figurat̄: ⁊ nūc creat̄: ⁊ iđo nouo verbo vſa eſt ſcriptura qr ſupedificamur ſup fundamentū aploꝝ. xij. ⁊ pphetarū ⁊ nūc domus ſpūalis conſurgit in ſacerdotium ſanctū Veni dn̄e deus edifica mulierē iſtā: edifica ciuitatē: veniet ⁊ puer tuus: tibi em̄ credo dicēti. ipſe edificabit ciuitatem mihi: ecce mulier omniū mater: ecce dom⁹ ſpūalis: ecce ciuitas que viuit in eternū qr mori neſcit. ipa eſt ciuitas que nūc videt̄ in terris ſed rapiet̄ in eternum ſupra helyam. Helyas em̄ vnus fuit ſed transferet̄ ſupra enoch cui⁹ mors nō inuenit̄.

Amica dei

Ceterū ecclia legit̄ amica dei noīata: ⁊ hoc ꝑpter ſingularitatē affect⁹ quo ipam eccliam xp̄us cōplectit̄. vn̄ Cant. iiij. dr̄. Ō pulchra es amica mea. Itē ibidē. Tota pulchra es amica mea ⁊ macula nō eſt in te. De amoris vero magnitudine quo de⁹ ipam eccliam diligit dicit̄ Zach. i. Zelatus ſum hierlm̄ zelo magno. Et aplš ad Eph. v. inqt. Diligite vxores veſtras ſicut xp̄s dilexit eccliam ⁊ tradidit ſemetipm̄ p ea vt illā ſanctificaret. glo. iuſticia bone vi vite. plane maiorē dilectionē hac nemo habȝ vt animā ſuā ponat quis p amicis ſuis. Joh. xv. De hac magnitudine amoris xp̄i ad eccleſiam dicit Criſo. Charior eſt ecclia deo q̄ celū nō em̄ ecclia ꝑpter celū ſed ꝑpter eccliam ce

lum eſt. Et Bern̄. ſup Cant. Deniq̧ nō ꝓpter
animā vnā ſed ꝓpter multas in vnā eccleſiā
colligendas: in vnicā aſtringentes ſponſam
deus tam multa ⁊ fecit ⁊ pertulit ⁊ operatus
eſt ſalutē in medio terre. Chariſſima illa eſt
vna vni non adherens alteri ſponſo: quid iſta
nō audeat apud tam ambitioſuꝫ amatorem?
quid nō ab illo ſperet qui ſe queſiuit e celo: vo
cauit a finib⁹ terre nec modo queſiuit ſed acq̄
ſiuit: adde ⁊ de modo acq̄ſitionis in ſanguine
Columba acquiſitoris. Itē eccl̄ia legit̄ noīata colūba
Cant. v. Amica mea colūba mea. Item Cāti.
vi. Una eſt columba mea. ⁊ hoc q2 ſpūſſancti
donis ē ſingulariter illuſtrata. De cui⁹ colum
be decore dr̄ in pſ̄. lxvij. Penne colūbe dear-
gentate ⁊ poſteriora ei⁹ in pallore auri. Pēne
eius ſūt doctores eccl̄ie vt dicit glo. per quos
exaltat̄ eccl̄ia ⁊ ſupuolat ad alta quoꝝ predi-
catione in celū fertur gloria eccl̄ie. Dicuntur
autē pēne eccl̄ie deargētate: q2 eſt diuinis elo
quijs erudita. per argentū em̄ diuinū eloquiū
deſignat̄. ſm illud pſ̄. xi. Eloquia dn̄i eloquia
caſta. i. ſine corruptione aliqua: argentū igne
examinatū. glo. Argento aūt cōparat̄ diuinū
eloquiū: q2 ſicut inter omnia metalla nihil eſt
qđ dulci⁹ tinniat argento: ita inter oīa elo-
quia ſermo diuin⁹ dulci⁹ inſonat menti. Po-
ſteriora hui⁹ columbe dici poſſunt vltima tē-
pora eccl̄ie: que erunt in reſurrectōe cōmuni q̄
in ſpecie auri ſplendebūt immo incōparabili
ter ſupra aurū. ſm illud Math. xiij. Fulgebūt
Unitas eccleſie. iuſti ſicut ſol in regno patris eoꝝ. Uerū licet
in ſuperiorib⁹ circa. c. vi. plura dixerim de vni
tate eccleſie: nō eſt inutile aliqua in hoc loco
de vnitate eccl̄ie addere: maxime q2 dehinc il-
la ſpecialis capit̄ auctoritas: cū dr̄. Una ē co-
lumba mea. Eſt ergo notandū ꝙ colūba. i. ec-
cleſia dicit̄ vna multipliciter. Eſt em̄ vna tanq̄
vnū ouile ſub vno paſtore. Joh. x. Fiat vnum
ouile ⁊ vnus paſtor. Et Oſee. vij. Paſtor erit
vnus omniū coꝝ. Itē eſt vna tanq̄ vna dom⁹
ſub vno patrefamilias. Exo. xij. In vna domo
comedet̄: nec efferetis de carnib⁹ ei⁹ foras. dr̄
de agno paſchali qđ btūs Grego. de eccl̄ia ex
ponit dicēs in c. Quia. xxiiij. q. i. In vna nāq̧
domo comedit̄: q2 in vna catholica eccl̄ia ve-
ra hoſtia redēptiōis imolat̄. Itē eſt vna tāq̄
vna ciuitas ſub vno ꝓncipe. Eſa. xix. Ciuitas
ſolis vocabit̄ vna. Itē vna tanq̄ vnū regnuꝫ
ſub vno rege. Ezech. xxxvij. Rex vn⁹ erit oīb⁹
imperans. Itē vna tanq̄ vna nauis ſub vno
gubernatore ſiue rectore. qđ ſignificatū ē Lu-
ce. v. vbi dr̄ ꝙ xp̄s aſcēdit in vnā nauim q̄ erat
ſymonis. i. in eccl̄iam: cui⁹ cura ⁊ gubernatio
commiſſa eſt ſymoni petro tanq̄ xp̄i vicario.

Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorum.
Itē ſoli petro dictū eſt. duc in altum. Luc. v. ⁊
inducit Amb. in ca. nō turbat̄. xxiiij. q. i. Item
eſt vna tanq̄ vna vxor vni⁹ viri. ij. ad Cor. xi.
Deſpondi em̄ vos vni viro virginē caſtā exhi-
bere xp̄o. glo. Deſpondi vos annulo fidei. non
multis: ſed vni. nō adultero: ſed viro legitimo
ſcꝫ xp̄o vero ſponſo. Preterea notandū ꝙ co-
lumba. i. eccl̄ia dr̄ vna ꝑ nature ⁊ vite ꝯformi
tatē. ad Roma. xij. ſicut in vno corpore multa
membra habem⁹: ita multi vnū corp⁹ ſumus.
Secūdo per vnā ſpirituū ſiue animoꝝ vnita-
tem. vnde in preconiū ꝑmitiue eccl̄ie dr̄ Act.
iiij. Erat eis cor vnū ⁊ aīa vna in dn̄o: a ſenſu
ſcꝫ ⁊ eadem volūtate nō diſſonans fide ſocia
amoris ac ſententie vnanimitate perfecta. de
qua grē cōformitate paulus gentiū doctor ita
corinthios exhortat̄ dicens. Sitis aūt ꝑfecti
in eodē ſenſu ⁊ in eadē ſcientia. glo in eadem
voluntate ⁊ eadē intelligentia: velut exponit
Hilari⁹ in eadē ſentētia. i. ad Cor. i. Et ſimili
exhortatiōe idē ap̄ls ad Phil. vtens idē dicit
Implete gaudiū meuꝫ vt idē ſapiatis. glo. nō
diuerſa. Eandē charitatem habentes. glo. ad
oēs. Unanimes. glo. vni⁹ volūtatis. Idipſum
ſentientes. glo. vt mala cuiuſcūq̧ ſint omniū.
Phil. ij. Tertio dr̄ vna ꝓpter vni⁹ hereditat̄
ſiue premij participationē. pſ̄. Unam petij a
dn̄o hāc requirā vt inhabitē in domo dn̄i oīb⁹
diebus vite mee. pſ̄. lxxvi. ⁊ Luce. x. dr̄. Porro
vnum eſt neceſſariū. glo. deo iugiter inherere
Item eccl̄ia appellata eſt ꝑfecta iuxta illud Eccl̄ia eſt ꝑfecta
Cant. vi. Una eſt ꝑfecta mea. hoc eſt: q2 vt di
cit glo. oīb⁹ virtutib⁹ ꝑficit̄. Merito plane
ſancta vniuerſalis eccl̄ia ſingulariter ꝑfecta no
minat̄ qm̄ ipſa pre oīb⁹ alijs incōparabilit̄.
ꝑfectior eſt. vñ de ea dr̄ Prouer. vlti. Multe
filie congregauerunt diuitias tu ſupgreſſa es
vniuerſas. ita vt btūs Bern̄. in ſermone. lxix.
ſup Cant. dicat. Nec prerogatiuas oēs vnius
catholice multitudinis ob quā oīa fiunt vna
pſona de multitudine arrogabit ſibi q̄talibꝫ
emineat ſanctitate. Item eccl̄ia legit̄ nomi- Soror xp̄i
nata ſoror xp̄i. vnde Cant. v. Ueni in hortum
meum ſoror mea. Item. Aperi mihi ſoror mea.
Nominat̄ autē ſancta eccl̄ia ſoror xp̄i duplici
de cauſa. Primo ꝓpter cōformitatē multā q̄
eſt inter xp̄m ⁊ eccl̄iaꝫ. Eſt em̄ ſoror xp̄i in car
ne ꝑ cōformitatē in natura. de qua Cant. viij.
dicit̄. Ubi eccl̄ia magno cū deſiderio incarna
tionē filij dei poſtulās ꝑ quā ſoror ſua cōformi
tate nature efficeret̄ ait. Quis mihi det te fra
trē meū ſugērē vbera matris mee. Eſt ſoror xp̄i
in ſpū ꝑ participatōnē grē ſiue cōformitatem
volūtatis. Math. xij. Qui fecerit voluntatē

patris mei hic meus frater ⁊ ſoror mea eſt. Se cundo dicit eccl'ia xp̄i ſoror eius p participati onē vnius patne celeſtis hereditatis. ad Ro manos. viij. Si filij ⁊ heredes: heredes q̄dem dei: coheredes aūt xp̄i. glo. in quo ⁊ cū quo be ati erimus. Et. ſuper illud. Uulneraſti cor me um ſoror mea. dicit glo. coheres. Ceterū etiā eccl'ia legit noīata filia. ſm illō Cant. vij. Q̄ pulchri ſunt greſſus tui in calciamentis filia p̄ncipis. glo. i. dei. Et pſ. xliiij. dr̄. Audi filia ⁊ vide ⁊ inclina aurē tuā. Dicit autē eccl'ia filia dei p grām. ſ. adoptōis. ſm illud Joh. i. Dedit illis poteſtatē filios dei fieri: his q̄ credūt in noīe ei⁹. vbi glo. dic̄. Mirabilis ptās vt q̄ filij dyaboli erant filij dei ⁊ fratres xp̄i per eum li berati dicantur.

Filia dei

Capitulum. xxxvij. quare etiam dicatur ſponſa: et de tempore deſponſationis eius.

Cap. XXXVII
Sponſa xp̄i

Amplius etiā ec cleſia ſponſa xp̄i legit appellata vnde Cant. iiij. Ueni de libano ſponſa mea coronaberis. ⁊ Can ticoꝝ. v. Ueni in hortū meū ſoror mea ſponſa mea. Dicit autē ſponſa ipa eccl'ia: qꝛ xp̄o indiſ ſolubili mutui amoris vinculo copulata. De quo amore mutuo ipa ſponſa ita Cant. vij. loq̄ tur. Ego dilecto meo: ⁊ ad me conuerſio eius. Sup quo verbo Bern. in ſmone. lxix. ſup Cā ti. pulchre ita dicit. Quid ſponſa niſi ꝯgrega tio iuſtoꝝ. q̄d ipa niſi gn̄atio q̄rentiū dn̄m: q̄ rentiū faciem ſponſi. nō em̄ ille intēdit huic: ⁊ nō iſta illi. ppt̄ hoc vtrūq; ponit. ⁊ ego illi. ⁊ il le mihi. Ille mihi qꝛ benignus ⁊ mīſicors eſt. Ego illi: qꝛ nō ſum ingrata. Ille mihi grām ex grā. Ego illi grām p grā. Ille mee liberationi ego illius honori. Ille ſaluti mee: ego illius vo luntati. Ille mihi ⁊ nō alteri: qꝛ vna ſum colū ba eius. ego illi ⁊ nō alteri. nec em̄ audio vocē alioꝝ: nec em̄ acq̄eſco dicētib⁹ mihi. ecce hic ē xp̄s ecce illic eſt. hec Bern. Preterea hāc ſan ctam ſpōſā apte ac pulchre btūs Joh. deſcri bit Apoc. xxi. ita dicēs. Uidi ciuitatē ſanctā hierl'm deſcēdentē de celo a deo paratā ſicut ſpōſam ornatā viro ſuo. Et ſequit. Audiui vo cem magnā de throno dicētē. ecce tabernacu lum dei cū hoīb⁹ ⁊ habitabit cū eis. Q̄d v̄bū tractans btūs Bern. ſup Cant. ſic ait. Ad q̄d credo vt ſibi acq̄rat ſpōſam de hoībus: mira res. ad ſpōſam veniebat ⁊ abſq; ſponſa nō ve niebat: querebat ſpōſam ⁊ ſpōſa cū ipſo erat. An due erant: ab ſit. vna em̄ ait colūba mea: ſed ſicut de diuerſis ouiū gregibus vnū face re voluit vt ſit vnū ouile ⁊ vnus paſtor: ita cū haberet ſpōſam inherentē ſibi a p̄ncipio mul titudinē angeloꝝ: placuit ei ⁊ de hoīb⁹ ꝯuo care eccl'iam atq; vnire illi q̄ de celo eſt vt ſit vna ſponſa ⁊ vnus ſpōſus. De deſponſatiōe vero eius dr̄ Oſee. ij. Deſponſabo te mihi in ſempiternū ⁊ ſponſabo te mihi in iuſticia ⁊ iu dicio: ⁊ mīſicordia ⁊ miſeratōnib⁹. ⁊ ſpōſabo te in fide. ⁊ ſcias qꝛ ego dn̄s. vbi dicit glo. Ter ponit ſponſabo te. Primo em̄ deſpondit eam ſibi in abrahā: cui ait Gen. xvij. Tu cuſtodies ergo pactū meū ⁊ ſemen tuū poſt te in genera tionib⁹ ſuis. hoc eſt pactū meū q̄ō obſeruabi tis int̄ me ⁊ vos: ⁊ ſemē tuū poſt te: circūcidet ex vobis om̄e gen⁹ maſculinū: ⁊ circūcidet car nem preputij: vt ſit ſignū federis int̄ me ⁊ vos glo. interli. in teſtimoniū ſcꝫ vt ego dn̄s veſter deus ⁊ vos ppl's me⁹ a gentib⁹ diuiſus. Secū do deſpōſata fuit ſub moyſe in mōte ſynai in datione legis. vn̄ glo. ſ. Oſee. ij. ita ſubiungit. Secūdo deſpōdit eā in mōte ſynai dans ei p ſpōſalib⁹ legis iuſticiā ⁊ iudiciū ⁊ mīſicordiā Unde Exo. xix. dr̄. Deſcēdit de⁹ ſup montē ſy nai ⁊ vocauit moyſen in cacumine ei⁹. Et. xx. Locutuſq; ē dn̄s cūctos ſmōes hos. Ego em̄ ſum dn̄s deus tuus q̄ eduxi te de terra egypti de domo ſeruitut: nō habebis deos alienos p̄ ter me ⁊c. glo. i. alij dij nō erūt tibi preter me. Tertio vt dic̄ glo. loco ſupradicto fuit deſpō ſata in aduentu filij dei q̄ō eſt in fide trinitat: in q̄ fide ſtatim credētes ſciūt qꝛ ille eſt deus.

Deſponſatio ec cleſie.

Capitulū. xxxviij. in quo ponit ſolutio cuiuſdā diffi cultatis circa ea q̄ dicta ſūt de tpe deſpōſationis eccl'ie.

Ca. XXXVIII

Oritur autem hic queſtio q̄ nō parū pulſare poteſt animos min⁹ doctos: qꝛ cū ante abraham eccl'ia fuerit ſemp deo vinculo dile ctionis cōiuncta vt ſup: cū de antiq̄tate eccle ſie tetigim⁹. huiuſq; amoris copula qua i vno ſpū aīa deo ꝯiungit ꝯſtituat ſpūale matrimo niū. Dicit nāq; Bern. ſup Cant. Conformitas dilectōis maritat aīam verbo: ſi pfecte diligit nupſit. Mirū eſt ⁊ q̄ſtione dignū quō dictum ſit q̄ ſub abraham p̄mo eccl'ia deo ſit deſpōſa ta. Pro cui⁹ difficultat ſolutione notandū q̄ duplicit loqui poſſumus de deſponſatōne ec cleſie. Uno modo vt importat ſimplicē copu lam dilectōis cū deo. ⁊ ſic dicendū videt q̄ cū ſemp in eccleſia fuerint aliqui iuſti deo ſemp electi q̄diu eccl'ia fuit: ſponſa dei fuiſſe dicen da eſt. vnde Orige. ſup Cant. dicit. Nō em̄ tu mihi ex aduētu ſaluatoris ſponſam dici aut ec cleſiā putes: ſed ab initio hūani generis. Se cundo loqui poſſum⁹ de deſpōſatōe: put dicit ꝯſenſum aut pactiōnē cōiugalē per verba de preſenti: aut ſigna certa expreſſum. Ut autem

Deſponſatio ec cleſie duplex.

magiſter ſenten.in.iiij.di.xxvij.ponit:cauſa ef
ficiēs matrimonij eſt cōſenſus.nō q̄libet: ſꝫ p
verba aut certa ſigna expreſſus. Or autē tale
pactū fuerit inter ſponſum xp̄m ⁊ ſponſā ec
cleſiā egregi⁹ teſtis ē ſanct⁹ ꝓpha Ezech.xvi.
ca.ita di. Juraui tibi ⁊ ingreſſus ſum pactū te
cum ait dn̄s de⁹ ⁊ facta es mihi.ſ. ſponſa. Et
iſto modo accipiendo deſpōſatione: recte di
ctū eſt ꝙ ſub Abraham in circunciſione eccl'ia
deo primo deſpōſata ſit: ibi em̄ legit̄ expreſſa
quedam pactio facta inter deū ⁊ populum fi
deleꝫ:⁊ expreſſo ſigno ſenſibili popul⁹ fidelis
ab infideli eſt primo ſeparat⁹. Unde ait dn̄s
ad Abraham Gen̄.xvij. Statuā pactū meum
inter me ⁊ te ⁊ inter ſemen tuū poſt te in gene
rationib⁹ ſuis federe ſempiterno: vt ſim deus
tuus ⁊ ſeminis tui poſt te. Et infra dicit dn̄s
ad Abraham. Et tu cuſtodies ergo pactū me
um ⁊ ſemen tuū poſt te in generationib⁹ ſuis.
hoc eſt pactū meū quod obſeruabitis iter me
⁊ vos ⁊ ſemen tuū poſt te. Circūcidetur ex vo
bis omne maſculinū:⁊ circūcidetis carnē pre
putij vt ſit in ſignū federis iter me ⁊ vos. glo.
interli.in teſtimoniū.ſ.ꝙ ego ſum veſter deus
⁊ vos popul⁹ meus a gentibus diuiſus. Pre
terea eadē rōne recte ſcdo d̄r deſponſata ſub
Moyſe in datione legis.tunc em̄ popul⁹ fide
lis expreſſo pacto ſe aſtrixit ad deo ſeruiendū
parendūq; preceptis legis illius.vnde Exod.
xxiiij. Legente moyſe volumen legis audiēte
populo. Reſpōdit popul⁹. Oia que locut⁹ eſt
dn̄s faciemus ⁊ erimus obedientes. Jlle vero
ſumptū ſanguinē reſperſit in populum:⁊ ait.
Hic eſt ſanguis federis qđ pepigit dn̄s nobiſ
cum ſup cunctis ſermonibus iſtis. Preterea
eadē rōne merito eccleſia tertio d̄r deſpōſata
in aduentu filij dei in carnē:in quo fidei lumē
ampliuſ refulſit. Un̄ in die Epiphanie in quo
ſtella noui ſideris Magos gentiū primitias
ad xp̄ꝫ perduxiſſe legitur ⁊ ſacri baptiſmatis
inſtitutio cōmemorat̄:per qđ quis corpori xp̄i
quod eſt eccleſia incorpatur ſic cantat̄ a fide
libus. Hodie celeſti ſponſo iuncta eſt eccl'ia.
[Nuptie eccleſie cum xp̄o] De nuptijs aūt hui⁹ ſponſe cū xp̄o d̄r Mat.
xxij. Simile eſt regnū celoꝝ homini regi q̄ fe
cit nuptias filio ſuo. vbi glo. iterlin. dic. Qui
per incarnationis myſteriuꝫ eccleſiā filio ſuo
copulauit. Tunc em̄ vt dicit beat⁹ Grego. in
homelia. Deus pater deo filio ſuo nuptias fe
cit:qn̄ hunc in vtero virginis humane nature
coniunxit:qn̄ deum ante ſecula fieri voluit ho
minē in fine ſeculoꝝ. Et.ſ. Uterus autem ge
nitricis virginis huius ſponſi thalamus fuit.
[Pſal.xviij.] Unde et pſ.dicit. Jn ſole poſuit tabernacu
lum ſuum ⁊ ipſe tanq̄ ſponſus procedens de
thalamo ſuo. Tanq̄ ſponſus quippe de thala
mo ſuo ꝓceſſit:q2 ad cōiungendā ſibi eccl'iam
incarnat⁹ deus de incorrupto vtero virginis
exiuit. hec Grego. Preterea de huius ſponſe
nuptijs Apoc̄.xix. loquit̄. Gaudeam⁹ ⁊ exulte
mus ⁊ demus gloriam ei: qm̄ venerūt nuptie
agni ⁊ vxor ei⁹ preparauit ſe. glo. Nuptie.i.iū
cta eſt eccl'ia xp̄o ⁊ cōueniēs fuit vt coniunge
retur:q2 ipa eccl'ia fecit ſe idoneā vt reciperet̄
Ubi cōſiderandū ꝙ harū nuptiarū ſponſalia
cōtracta fuerūt in ꝓphetarū ſpōſione. pfectū
matrimoniū fuit p verba de p̄ſenti mutua col
locutione marie ⁊ angeli. vbi virgo glorioſa
cōſenſum p̄bens ait. Ecce ancilla dn̄i fiat mi
hi ſm verbū tuū. Luc.i. Matrimoniū vero cō
ſummatū fuit in carnis ⁊ verbi vnione. Und
Aug. ſup titulū pſ.xliiij. dicit. Cōiunctio nu
ptialis:verbū ⁊ caro. hui⁹ cōiunctōnis thala
mus:eſt virginis vterus. Fecundat̄ cōiunx in
xp̄i paſſione: q2 de latere xp̄i fluxit ſanguis ⁊
aqua:q̄bus ſignificabant̄ ſacramēta p que fe
cundat̄ eccl'ia. Solēnitas harū nuptiaruꝫ in
choata fuit in aſcēſione dn̄i. Un̄ ad Eph.iiij.
Aſcendēs xp̄us in altū captiuā duxit captiui
tatē:dedit dona hominibus. q2 btūs Aug. li. de
ſymbo. ita ait. Exulta ſponſa eccl'ia q2 niſi in
xp̄o iſta fuiſſent tu formata non eſſes. vendit⁹
redemit te occiſus dilexit te. ⁊ q2 te plurimuꝫ
dilexit mori voluit. O magnū ſacramētū hu
iuſcōiugij. O ꝙ magnū myſteriū hui⁹ ſponſi
⁊ ſponſe ⁊ nō explicabit̄ huiuſmodi digne hu
manis verbis. de ſponſo ſponſa naſcit̄:⁊ vt na
ſcitur ſtatim illi ꝯiungit̄. ⁊ tunc ſponſa nubit
qn̄ ſponſus morit̄: ⁊ tunc ille ſponſe cōiungit̄
qn̄ a mortalib⁹ ſeparat̄:qn̄ ille ſup celos exal
tatur tūc iſta in om̄i terra fecūdat̄. hec Aug.

Capitulū. xxxix. de donarijs ⁊ munerib⁹ quib⁹ xp̄s ſpōſam ſuā eccl'iam decorauit ſingularit̄ etiā pre āgelis

[Cap. XXXIX Eccl'ie donatōes]

Cum aūt apoſto
lus de matrimonio primoꝝ paren
tum ad Eph. v. loquēs ſubiunxe
rit. Sacramētū hoc magnū eſt in
xp̄o ⁊ eccl'ia. aperte deſignauit matrimoniuꝫ
carnale figurā eſſe ſpūalis matrimonij xp̄i ⁊
eccl'ie. quare cū in carnali matrimonio ſolitū
ſit vt ſponſus ſpōſe dotes ⁊ munera donet ad
ornatū ſponſe ⁊ ſolatiū matrimonij. ſm illud
Gen̄.xxxiiij. vbi ſichen ait iacob ⁊ filijs eius.
Augete dotē ⁊ munera poſtulate. non dubiū
quin ſublimis ac nobiliſſimus ille ſponſus.ſ.
xp̄s pro ſua magnificentia in ſponſalib⁹ iſtis
largitus fuerit ſpōſe ſue ampliſſima donaria
quibus illam ſubarrauit ac precioſiſſima in il
lius decorē contulerit ornamēta, ſicut habet̄.

Ezech. xvi. vbi dicit ſponſus ip̄e ad eccl̄iam. Iuraui tibi ⁊ ingreſſus ſum pactū tecū. Ecce pactio cōtracti matrimonij. Et facta es mihi ſcʒ ſponſa. Et ſequit̄. Et laui te. ſ. aqua baptiſmi. ad Eph. v. Mundans eā lauacro aque vite. Mūdaui ſanguinē tuū ex te: dū te a vitiorum ſordibꝰ expiaui. Apoc. i. Dilexit nos ⁊ lauit nos in ſanguine ſuo: ⁊ vnxit te oleo. ſ. ſpecialis gr̄e. Vnxit te deus oleo letitie. pſ̄. xliiij. ⁊ ij. Cor. i. inq̄t. Qui aūt cōfirmat nos nobiſcū eſt in xp̄o: ⁊ q̄ vnxit nos deus. Veſtiui te diſcolorib̄ꝰ illa ſcʒ varietate virtutū. de qua apl̄us ad Col. ij. ſcribit dicēs. Induite vos ſicut electi dei ſancti dilecti viſcera miſi̇cordie. benignitatē: hūilitatē: modeſtiā: patiētiā ⁊ cetera q̄ ſequunt̄. Et calciaui te iacincto. i. adornaui ſanctos tuos ſctā ⁊ celeſti intētiōe: quā iacinctus deſignat. Cinxi te byſſo. i. continētie cingulo. Et indui te ſubtilibꝰ. i. ornamentis ſpiritualibꝰ pluribus ⁊ multiplicibꝰ. Sequuntur alia plurima in textu ꝑ que maxima munera gratiarū ⁊ ornamēta virtutū deſignant̄: q̇bꝰ xp̄s ſpōſam ſuā eccl̄iam magnificētiſſime dotauit. verū cū Prouer vlti. dicat̄. Et byſſus ⁊ purpura indumentū eius. ſ. ſpōſe: nō tm̄ decore virtutū qui ꝑ byſſum accipit̄ ſed etiā prerogatiua priuilegiate ⁊ glorioſe auctoritatꝭ que per purpurā: qua veſtis regia intelligit̄: ſponſa ip̄a eccl̄ia eſt a xp̄o magnificentiſſime ſublimata. Habuit ſiquidē xp̄s in ſua ꝑſona p̄uilegia quedā dignitate ⁊ auctoritate clariſſima: que ſponſe ſue eccl̄ie ex hoibus aſſumpte ſuo modo cōmunia fecit: que etiā angelis ip̄is nō indulſit. Ip̄e em̄ eſt verus ſacerdos: bonꝰ paſtor: dulcis mediator: equus iudex: ſingularis medicus: inexpugnabilis oſtiarius: vnigenitus filiꝰ. ſicut ipſe ſolus oīa hec habet: ita ſoli eccl̄ie in ſuis ſacerdotibꝰ ⁊ p̄latis illa dereliquit: vt nec ip̄is angelicis ſpiritibꝰ ſint indulta. Xp̄s in p̄mis verus ſacerdos fuit. ſm̄ illud Tu es ſacerdos in eternū ſm̄ ordinē melchiſedech. pſ̄. cix. qui pridie q̄ᵽ pateret̄ accipiēs panem in manibꝰ ſuis: ipſumq̨ diuinitatꝭ ſue poteſtate in corpus ſuū cōuertēs diſcipulis ſuis tradidit dicēs. Accipite ⁊ manducate ex hoc oēs: hoc eſt corpus meū. Math. xxvi. vbi reuera vnus ⁊ idē fuit ⁊ cibās ⁊ cibus: ⁊ munerās ⁊ munꝰ. offerens ⁊ oblatū. vt ait Hiero. ⁊ habetur in ca. Nec moyſes. de cōſe. di. ij. Et antiquoꝝ verſus ē. Rex ſedet in cena turba cinctꝰ duodena. Se tenet in manibꝰ ſe cibat ipſe cibus. vbi idem fuit ſacerdos ⁊ ſacrificiū. extra de ſum. tri. ⁊ fide catho. Hanc admirandā cōſecrandi poteſtatē angelis nō ꝯceſſit ſed ſpōſe ſue eccl̄ie donauit ſacerdotibꝰ: q̇bus in apoſtolis ait. Hoc facite in meā cōmemorationē. Luce. xxij. Preſbyteris nāq̨ ſolū datū eſt tam admirabile ſacramētū cōficere ceteriſq̨ miniſtrare fidelibꝰ. in ca. Perlectis. di. xxv. Vn̄ in ca. Cleros. di. xxi. Sacerdos dictꝰ eſt: q2 conſecrat ⁊ ſanctificat. hoc tn̄ admirandū myſterium ſacerdos nō alia poteſtate adimplet: non alterius q̄ᵽ ipſius ieſu xp̄i ſermone peragit. vt Ambro. in li. de ſacramentꝭ dicit. ⁊ habet̄ in. c. Panis. de cōſe. di. ij. Preterea ſecūdo xp̄s eſt bonus paſtor: q̄ nō ſolū doctrine pabulo ⁊ exēplo ſanctitatꝭ oues ſuas pauit ſed ꝓ eis aīam ſuā poſuit. Ioh. x. Paſtoralē hāc curā hanc regis auctoritatē ſpōſe ſue eccl̄ie prelatꝭ cōmiſit quos operis ſui vicarios eidē contulit preeſſe paſtores. Vn̄ btō petro xp̄s totiꝰ dn̄ici gregis curā cōmittēs ⁊ in eo ſuis ſucceſſoribꝰ ait. Paſce agnos meos. Ioh. vlti. Hāc ꝓfecto paſtoralē dignitatē angelis nō donauit q̇ ab humana cōuerſatiōe ſemoti ſunt. Miniſtri ſiq̄dem bene ſunt dicēte apl̄o ad Heb. i. Oēs ſunt adminiſtratores ſpūs. nō autē paſtores. Ceterū ip̄e xp̄s dulcis optimuſq̨ mediator ē. ij. Thi. i. Vnus mediator dei ⁊ hoim hō xp̄s ieſus: qui int̄ nos ⁊ deū pacē fecit: recōciliās ima ſūmis vn̄ ſequit̄. Qui dedit redēptionē ſeip̄m ꝓ multis. ⁊ ad Rom̄. v. dicit apl̄s. Cum inimici eſſemus deo recōciliati ſumꝰ ꝑ mortē filij eiꝰ. Huius officij dignitatē ſpōſe ſue ſacerdotibꝰ xp̄s indulſit: q̇ ꝑ penitētie ſacr̄m ꝑ p̄cioſuʒ altaris ſacrificiū: perq̨ gratas deo p̄ces tanq̄ᵽ medij arbitri int̄ deū ⁊ hoies miniſteriū ꝑagunt mediatoris: om̄ipotēti deo q̇ offenſꝰ fuerat pctōres recōciliādo. Vn̄ Leo papa vt habet̄ de penitē. di. i. c. Multiplex. hoc idē ꝓbat dicēs. Mediator dei ⁊ hoim hō xp̄s ieſus hanc p̄poſitis eccl̄ie tradidit poteſtatē: vt ꝯfitētibꝰ penitentie ſatiſfactionē darēt. ⁊ eadē ſatiſfactione purgatos ad cōmunionē ſacramētoꝝ ꝑ ianuā recōciliatōis admitterent. Vn̄ ⁊ moyſes Deut̄. v. inq̇t. Ego ſequeſter ⁊ mediꝰ ſum int̄ deū ⁊ vos. Angelis aūt huiꝰ officij auctoritas ꝯceſſa nō eſt: q2 huiuſmodi ſacramētalis recōciliatio non ꝑ angelos: ſed ꝑ ora ſacerdotū expletur. vn̄ illis nō dictū eſt ſed hoibꝰ quoꝝ remiſeritꝭ pctā remittunt̄ eis. ⁊ Amb. vt habet̄ de peni. di. i. c. Verbū. hoc idem ꝓbat dicens. Hoc ius ſolis ſacerdotibꝰ eſt ꝑmiſſum. glo. ſuper illō. ij. Thi. i. Vnus mediator eſt ⁊c̄. dicit. Boni angeli inter miſeros mortales ⁊ beatā immortalitatē medij eſſe nō poſſunt. Amplius eſt equus iudex: q̇ ſedet ſuꝑ thronos ⁊ iudicat eq̇tatē. Ioh. v. Om̄e iudiciū dedit pat̄ filio. Hanc iudiciariā poteſtatē ip̄e xp̄s ſponſe ſue eccl̄ie cōtulit in prelatis: qui tanq̄ᵽ vicarij

Xp̄i prerogatiue

Xp̄us fuit ſacerdos verus

Paſtor bonus

Mediator optimus.

Iudex equus

ipſius ieſu xpi iudicij nomen obtinet in eccleſia. vnde Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuus. ſequitur. Si te no audierit dic eccleſie. glo. i. his qui preſunt eccleſie. Cuius throni ciuitas et pncipatus maxime reſplendet in apoſtolica ſede. Vn petro ipe dns ieſus xpus ait. Tibi dabo claues regni celoru. vbi glo. dicit. Vide quata poteſtate habet petra ſuper qua edificatur eccleſia vt etia iudicia eius maneat firma quaſi deo iudicate per eam. Hec no eſt data angelis: adminiſtratores quide ſunt: no iudices. qd ex illo loco euangelij ſatis apte colligitur. vbi dr. Poteſtate dedit ei. i. filio iudiciu facere: qr filius hois eſt. Cu ergo angeli non nobiſcu comunicent in huana natura manifeſtum eſt illis no conuenire reſpectu hoim auctoritate habere iudicij. Ite xpus dr medicus ſingularis: qr ſolo vbo reſtaurat vniuerſa. virtus em ex illo exibat et ſanabat oes. Luc. vi. Hanc medendi facultate xps ſponſe ſue eccle miniſtris comunicauit q per ſacramentorum exhibitione q vaſa medicinalia ſunt in qbus diuina virtus ſecretius ſalute operatur. vt dicit Augu. languores ac morbos curat animaru. Hac poteſtate angelis no indulſit. qr vt ait Criſo. in li. de laudibus pauli. Hominibus no angelis pdicatio et adminiſtratio ſacramentorum comiſſa e Cuius duplex ro a ſcto Tho. in. iiij. ſente. diſt. v. talis aſſignatur. Primo qr angeli no coueniut ſicut hoies cu verbo incarnato a quo ſacramenta fluxerunt in natura aſſumpta: nec etia cu ſacramentis in qbus eſt ſpualis virtus in corporeis elementis ſicut hoies ex natura ſpuali et ſenſibili copoſiti ſut. Secudo qr ad neceſſitatem baptiſmi et aliorum ſacrametorum ptas eis coceſſa no valeret: cu no ſint in promptu hoibus vt eorum miniſterium facile haberet. Demu xps dr inexpugnabilis oſtiarius. Ipe fide e q aperit et nemo claudit: et claudit et nemo aperit. Apocal. iij. Hac dignitate ptulit eccle ſue paſtoribus ſuis qbus ait. Quecuqz ligaueritis ſup terra erut ligata et in celis: et qcunqz ſolueritis ſup terram erut ſoluta et in celis. vt Math. xvi. vn beatus petrus apls quia pre ceteris clauium poteſtate donatus eſt: clauicularius regni celorum depingitur et appellatur. Vn btus Augu. in quoda ſermone aplorum petri et pauli ita dicit. O ineſtimabilis et immeſa poteſtas hoiem in terra poſitu tenere celu. Ecce nuc ad nutu petri diuini regni clauſtra pateſcunt. Accepit em a xpo claues regni celorum vt ſolutis vinculis peccatorum aperiret credetibus regna celorum. Et. ij. Ipſe xps credentibus factus eſt via. poſuit ad vice ſua in ſeculo celeſtis regni clauicularium petru: ne difficilem ſibi ad celum quiſpiam exiſtimaret acceſſum. hec Aug. Ite xps eſt vnigenitus dei filius ad que vox patris intonuit. Hic e filius meus dilectus in quo mihi bn coplacui. Math. iij. Et. ps. cix. dicit. In ſpledoribus ſanctorum ante luciferu. i. ante oem creatura genui te. glo. Ex occulta et ſecreta ſubſtatia mea genui te ieffabiliter. Hac aut filijs eccleſie tribuit ptatem. Joh. i. Dedit eis ptatem filios dei fieri his qui credunt in noie eius. glo. Mirabilis ptas: vt qui filij diaboli erant filij dei: et fratres xpi per eu liberati dicatur. de q ad Gal. iiij. dicit apls. Miſit deus filiu ſuum vt adoptione filiorum dei recipemus. vbi glo. dicit. Vnicu em filiu deus habet que genuit de ſubſtatia ſua. nos aut no de ſuba ſua genuit: creatura em ſumus qua no genuit ſed fecit. et ideo vt fratres xpi ſm modu nrm adoptione reciperemus dicit: vt ſignificaret nos hoc amiſiſſe in Adam ex quo mortales ſumus. Hec glo. Vnde ideo vt dr. iij. ſenten. di. x. filij adoptiui dicimur: qr cu nati fueramus filij ire: per gratia facti ſumus filij dei. Hec plane ptas: hec gratia data non eſt angelis vt. ſ. ex filijs ire in filios poſſent redire dei. irrepabilis em fuit caſus eorum. Hoc em vt inqt Damaſ. qd hoibus eſt mors angelis eſt caſus. nec pro eis mortuus eſt xpus ſed pro hoibus qbus natus eſt. Vnde angelus ad paſtores. Annucio vobis gaudiu magnu. natus eſt vobis ſaluator mudi Luc. ij. Et hec de his q eccleſia xpi ſponſa ab ipſo ſpoſo ſuo xpo ſuſcepit in dotem: nos dixiſſe ſufficiat.

Medicus ſingularis.

Oſtiarius inexpugnabilis.

Filius dei vnigenitus

Capitulu. xl. Q eccl'ia dicatur coiunx xpi et mr fideliu.

Capitulum. XL Eccleſia eſt coniunx xpi.

Ceterum eccleſia pro amplitudine plis ſue coiunx ſiue vxor xpi appellatur Vnde de ea ps. cxxvij. dicitur. Vxor tua ſicut vitis abudas in lateribus domus tue. Sup q verſu dicit Aug. Vxor tua xpo dr: ergo vxor eius eccl'ia cuius nos ipſi filij. Vbi notandu q coiunx iſta xpi. ſ. eccleſia pro ſua ampliſſima dignitate in multis coiugibus memoria dignis in ſacra ſcriptura figurata monſtratur. Figurata quippe fuit primo in Eua coiuge primi parentis Ade. Vnde ad Ephe. v. doctor gentiu celeſtiu conſcius ſecretorum aplus Paulus poſt comemoratione coniugij Ade et Eue ſubiungit. Sacramentu hoc magnu e: ego aut dico in xpo et in eccl'ia. Plane ſicut in Eua matre viuentiu omniu figurata eſt eccleſia: que omniu fideliu mater eſt. vn Aug. ſup illud ps. cxxvij. Ecce hereditas dni filij et c. dicit. Parit eccleſia filios coiunx xpi: in cuius figura Eua mater viuoru appellata eſt. Secundo figurata eſt in coniuge Abrahe

ſcʒ ſarra: que ſm ꝓmiſſionē cōcepit ⁊ peperit
Iſaac q̄ interꝑtat̄ riſus Gen̄. xxv. Un̄ glo. Ge
neſ. xx. Abrahā xp̄m ſignificat: ſarra eccl'iam
Abraham honorat̄ ꝓpter ſarre pulchritudinē
xp̄s ꝓpter eccl'iam. Unde mirabilis deus in
ſanctis ſuis. pſ̄. lxvij. Tertio figurata eſt con-
iunx xp̄i eccl'ia in rebecca cōiuge iſaac: q̄ pul-
chra facie interꝑtat̄. Et eccl'ie dr̄ Cant. ij. Fa-
cies tua decora. vn̄ glo. Greg. que ponit̄ Gen̄.
Gen̄. xxiiij. ij. ſup illo verbo. Introduxit iſaac eā. ſ. rebec-
cam: in tabernaculum: dicit. Hanc iſaac in ta
bernaculū matris introduxit ⁊ vxorē accepit
q: in loco ſynagoge de q̄ natus eſt xp̄s. eccleſi
am diligit vt que cognatōe. i. predeſtinatōne
dilecta erat: amore cōiuncta vxor fiat. Quar-
to figurata eſt in cōiugib⁹ iacob. ſ. rachele pul
chra ⁊ lya laborioſa q̄ viro patriarchas partu
riuit. Unde glo. ſup Gen̄. ca. xxix. Rachel pul
chra facie ⁊ venuſto aſpectu. iunior ⁊ pulchri-
or prius ſterilis poſtea fecūda eccleſiā ſignifi
cat que tp̄e poſterior ſynagoga: ſancta corpo
re ⁊ ſpiritu eſt. Oculi ei⁹ decori: q: euāgeliū vi
dere meruert̄. Quinto figurata fuit in heſter
que repudiata regina vaſthi cōiunx facta eſt
aſſueri regis. que vt dicit̄ Heſter. ij. Erat pul-
chra nimis ⁊ decora facie. vbi glo. inquit. He-
ſter interꝑtat̄ abſcōſa ediſſa miſicordia. hoc ē
gentiū eccl'ia: q̄ in abſcōdito cordis nutriens
caſtitatē fidei miſicordiā ⁊ grām corā oculis
dn̄i inuenit. repudiata ſynagoga: que in oſee
Mater fidelium vocat̄ abſq; miſericordia. Preterea cū vt iā
dictum eſt: ſancta ⁊ vniuerſalis eccl'ia cōiunx
xp̄i ſit: nō aūt ſterilis ſed ſicut vitis abūdans
in lateribus dom⁹ ſue. pſ̄. cxxvij. patet aperte
rationabilit̄ ꝙ mater ſit oīum fideliuʒ. mater
oīum viuētiū in fide ⁊ charitate xp̄i. Un̄ glo.
ſup illud pſ̄. lvij. Alienati ſūt a vulua errauerunt ab vtero. glo. Uulua vel vter⁹ charitas
eccl'ie accipit̄ in q̄ cōuerſi recipiunt̄ ⁊ naſcun
tur dum fidei rudimenta ſuſcipiūt ⁊ paulati-
ue nutriunt̄ donec in eis formata veritate ad
lucē generent̄. Mater ergo eſt eccl'ia oīum fi
lioꝝ dei. quare btūs Aug. li. de ſymbolo dicit.
Si q̄s abſq; eccl'ia inuent⁹ fuerit alien⁹ erit a
numero filioꝝ dei: nec habebit deū patrē qui
eccl'iam noluit habere matrē. Ubi notāduʒ ꝙ
vt ex glo. in h̄ loco ⁊ ſup illud pſ̄. cxxx. Sicut
ablactat⁹ ſup matrē ſuā colligit̄. Sicut carna
lis mat̄ in ſobole carnali q̄nq; viciſſitudines
obſeruat ⁊ tēporā: ita ⁊ in ſpūali educatōe ſan
cta mat̄ eccl'ia eadē cuſtodit. Primo eīn puer
cōcipit̄. i. in vtero naſcit̄. Secūdo in vtero ali
tur. Tertio in lucem emittit̄. Quarto matris
manibus geſtatur ⁊ lacte nutritur vt creſcat.
Quinto ablactat̄ vt ad patris menſam acce-
dat: vt ſic validiori cibo alatur. Primū ergo
tempus eſt cōceptōis. ſecūdū in vtero alitio-
nis. tertiū emiſſionis. quartū portatōnis ⁊ la-
ctationis. q̄ntū ablactatōis: ita de illis quos
educat eccl'ia. Primo eīn in vtero naſcunt̄. i.
concipiunt̄: dum rudimētis fidei inſtruuntur
in cathecismo ⁊ exorciſmo. Secūdo in vtero
alunt̄ dū in fidei ꝓmordijs plenius informati
proficiūt. Deinde tertio in lucē educunt̄ dum
per baptiſmum regenerant̄. Quarto quaſi ec
cleſie manib⁹ portant̄ ⁊ lacte alunt̄ donec a
lacte ſanctiſpūs ſeparati ad menſam patris
accedant vt valido veſcantur cibo ſcʒ pane
angeloꝝ. in ꝓncipio erat verbum. Hinc eſt ꝙ
abraham nō in natiuitate iſaac: nō in circūci-
ſione: ſed in ablactatione magnū conuiuiū di
citur feciſſe. hec ibi. Quare beatus Augu. lib.
de ſymbo. in fine ita de eccl'ia loquit̄. Sancta
mater eccleſia in qua huius ſacramenti deter
minat̄ auctoritas mater ⁊ virgo: corpore caſta
prole fecūda: ſpōſa xp̄i pie nutrit filios quos
deo patri dignos aſſignare contēdit. Filij di-
ligite tantā matrē. Filij boni nolite deſerere
vos continue requirentem: rependite vicem:
amate amantē: tāta eſt: talis eſt: nobilis eſt re
gina prole fecunda eſt. nō eam patiamini aut
peſſimoꝝ ſeruoꝝ iniurijs inſidijſq; macerari:
agite cauſas matris veſtre: exquirite eius am
pliſſimā dignitatē. ſeruus malus nō inſultet
dn̄e. hereticus arrianus nō inſultet eccl'ie: lu-
pus eſt: agnoſcite. hec Augu. Ubi ꝯſiderādū Mater xp̄i
venit merito in hoc loco quō eccl'ia nō ſolum
fidelium ſed etiā ipius xp̄i: cuius ſponſa ⁊ con
iunx eſt: mater dicat̄. Q aūtē dicat̄ mater eti
am ip̄e xp̄s ip̄a veritas teſtat̄: dicēs. Quicūq;
eīn fecerit volūtatē patris mei qui in celis eſt
ipſe meus frater ⁊ ſoror ⁊ mater eſt. Mat. xij.
Frater quidē ⁊ ſoror: q: geniti a deo ſpūaliter
a quo ego naturalit̄ genit⁹. ipſe quippe vt ait
apl's. ꝓmogenitus eſt in multis fratrib⁹. glo.
Fratres dignatus eſt vocare oīs qui per ei⁹
ꝓmatū in dei grā renaſcūt̄. Poſuit aūt vtrūq;
ſexum ne feminam videretur excludere. Ma
ter vero quia in cordibus credentiū me gene-
rauit verbo ⁊ exemplo. Unde apl'us ad Gal̄.
iiij. ait. Filioli mei quos parturio donec forme
tur in vobis xp̄s. Ne aūt alicui videat̄ impoſ-
ſibile q̄ de eccl'ia iam dixim⁹: videlʒ ꝙ ſit re-
ſpectu vni⁹ ⁊ eiuſdē. ſ. xp̄i: filia: ſoror: coniunx
⁊ mat̄: cū in carnalib⁹ ꝯiugijs nulla huiuſmo-
di exēpla reperiant̄ eſt ꝯſiderandū: ꝙ vt inq̄t
btūs Aug. ſup pſ̄. cxxvij. tractās illō v̄bū. Fi-
lij tui ſic nouelle oliuarū. In iſtis carnalib⁹ nu
ptijs ⁊ ꝯiugijs: alia vxor alij filij: in eccl'ia que
vxor ipi filij. Ad eccl'iaʒ eīn ꝑtinēt apl'i ⁊ i mē

bris erant eccleſie. ḡ ꝛ in coniuge ipſius erant ꝛ cõiunx erãt ſm ꝓportionẽ ſuã quã in membris obtinebant. Quare ergo de illis dꝛ: cũ receſſerit ab eis ſpõſus: tunc ieiunabũt filij ſpõſi: ergo ipſa cõiunx ꝛ ipſa filij. Mirũ dico fratres mei. In verbis aũt dñi inuenimus quia q̃ vxor ipſa ꝛ filij. Eccleſiã em̃ ꝛ fratres ipſiꝰ eſſe ꝛ ſorores ipſius eſſe ꝛ matrẽ ipſius eſſe. Nam cũ ei nũciaret᷑ mater eius ꝛ fratres eiꝰ ſtantes Reſpõdit dñs ꝛ ait. Que mihi mater aut qui fratres? Et extendit manꝰ ſuas ſup diſcipłos ſuos ꝛ ait. Ecce mater mea ꝛ fratres mei. Fratres erant: mater quomõ erant: addidit. Qui fecerit voluntatẽ patris mei: ipſe mihi frater ſoror ꝛ mater eſt. Mater quomodo: niſi q: ipſe xp̃s eſt in chriſtianis quos chriſtianos p baptiſmũ quotidie parit eccleſia. ḡ in quibus intelligis coniugem in illis matrẽ in illis filios Hec Auguſti.

Capitulũ. xli. Qr eccleſia quã꜒ coniunx Xp̃i ꝛ mater oĩm fideliũ dicat᷑ eſſe: virgo tñ tota eſſe nõ deſiſtit.

Capłm. XLI Eccleſia tota virgo eſt

Quoniã fortaſſis aliq̃bus qui ita carnalibꝰ aſſuetũ habẽt ſenſum ꝛ ingeniũ ſenſibilibus concretuȝ vt de ſpũalibus non ſpiritualiter ſed carnaliter iudicẽt: videbit᷑ extraneũ ꝙ eccleſia ꝯiunx ſit ꝛ mater innumeroꝝ filioꝝ multitudine fecundiſſima: ꝛ nihilominꝰ tota virgo eſſe dicatur: placuit nobis de hoc aliq̃d tãgere. Plane mater eccłia tota virgo eſt: alꝰs nõ reſpiceret eã illud Cãt. iiij. Tota pulchra es amica mea ꝛ macula nõ eſt in te. Plura ſunt ſcripture ſctẽ loca que ſanctã dei eccleſiã virginẽ atteſtant᷑: ſicut oĩa illa in quibꝰ apud ꝓphetas. Uirgo filia ſyon. virgo iſrael dicta eſt. Dr etiã Mat. xxv. Sile eſt regnũ celoꝝ decẽ virginibus ꝛc. Per has decẽ virgines oẽs xp̃iani ſignificantur. Due q̃ppe ſunt ỽginitates. altera corpis. altera ſpũs. Corporis ỽginitas ẽ: vt ait Aug. lib. de nup. ꝛ ꝯcup. in carne corruptibili incorruptõis perpetua meditatio. i. ꝓpoſitũ firmũ rõis ab omni pollutione ſeruare corpus intactũ. Uel vt dicit ſup. pš. cxlvij. virginitas carnis eſt corpꝰ intactuȝ. Uirginitas ỽo mẽtis ẽ fides incorrupta: q̃ virginitas eſt oĩm fideliũ. vñ Aug. ſup Iob. Oĩs eccłia ỽgo appellata eſt. diuerſa ſũt mẽbra eccleſie diuerſis donis pollere videt᷑ atq꜒ gaudere. alij cõiugati. alie cõiugate. alij viduati vxoribꝰ vxores vltra nõ querũt. alie viduate maritos vltra nõ querũt alij integritatem ab ineunte etate cõſeruant alie virginitatem ſuam deo deuouerũt. diuerſa ſunt munera ſed oẽs iſti vna virgo eſt. Ubi eſt iſta virginitas: nõ em̃ ẽ in corpore. in corpore em̃ paucarũ feminarũ eſt. ꝛ ſi dici ỽginitas in viris põt: paucoꝝ viroꝝ. Feminarũ ſanctitas integritas etiã corporis eſt in eccłia ꝛ honorabilius membrũ eſt. Alia aũt multa nõ in corpore ſed oĩa in mente ſeruãt virginitatem que eſt iſta virginitas? mẽtis eſt. Quid ẽ virginitas eccłie? integra fides: ſolida ſpes: ſincera charitas. Itẽ idẽ Aug. ꝛ habet᷑ in ca. nuptiarũ. xxvij. q. i. Ipa eccłia xp̃i cõiunx eſt q̃ fidei ſpei charitatis integritate nõ ſolũ in virginibꝰ ſacris ſed etiã in cõiugatis fidelibꝰ tota virgo eſt. Uniuerſe quippe eccłie cuius oĩa illa ſunt mẽbra Apłus dicit. Aptaui vos vni viro virginẽ caſtã exhibere xp̃o. Hoc ſcribit apłs ad Eph. ꝛ ad Cor. xi. cuiꝰ ſenſus eſt. Deſpõdi. i. laboraui ſiue adaptaui fide ꝛ ſacramẽtorũ exhibitiõe deſpõſari. vos vni: nõ multis. Uiro ſciꝫ legitimo ieſu xp̃o vero ſponſo. Uos inquã virginẽ nõ virgines: q: licꝫ plures ſitis natura: vna tñ eſtis fide ſpe ꝛ charitate. Cãti. vi. Una eſt colũba mea. Caſtã ſcꝫ mente. exhibere. i. vt exhibeatis vos xp̃o exiſtẽtes ỽginẽ caſtam p fidei integritatẽ. Ubi notãdũ ꝙ duplex aſſignat᷑ differẽtia int᷑ ꝯiugiũ xp̃i ꝛ eccleſie ꝛ alia carnalia coniugia hoim. Prima aſſignatur in glo. ſup illud Oſee. ij. Sponſabo te mihi in ſempiternũ q̃ eſt ꝙ homies de virgine nõ virginẽ faciũt. deꝰ ỽo ꝯiunctꝰ etiã meretricibus eas virgines facit. aĩa quippe q̃liſcũq꜒ ante fuerit q̃tũcunq꜒ ꝑus corruptoĩbꝰ ꝓſtituta iacuerit ꝯiuncta xp̃o p cõiugiũ ỽgo eſt. Unde oĩbꝰ fidelibꝰ dr Apoc. xiiij. Hi ſũt q̃ cũ mulieribꝰ nõ ſunt coinq̃nati: virgines em̃ ſũt. vbi in mulieribꝰ errore ſignificauit: q: error p mulierẽ cepit. vt ait glo. ij. ad Cor. xi. Si vero q̃ratur: quõ hec auctas de oĩbꝰ fidelibꝰ intelligenda venit: cũ de ſaluãdoꝝ nũero ſint multi q̃ ſepenumero erroribꝰ multis fuerũt coinq̃nati. Dicimus hoc ideo dici: q: omẽs finaliter bonos deus miſericordia reputat nunq̃ fuiſſe coinquinatos. Pari ratione in ſequentibus dr. Et in ore coꝝ nõ eſt inuentũ mendaciũ. Unð glo. ſup illð Oſee. ij. Spõſabo te mihi in ſempiternũ: dicit. Nota miſericordiã viri: meretrix diu fornicata ad virũ reuertitur: nec recõciliari viro ſed ſponſari dicitur. Secunda differentia eſt ꝙ hoies nõ poſſunt cõiugem ſine corruptõe fecundare. xp̃s aũt ſic. vñ Augu. ꝛ ponit᷑ in. ca. Nuptiarũ. vbi ſup. Nouit aũt ille ſcꝫ xp̃s cõiugẽ virginẽ ſine corruptiõe fetare: quẽ in ipa etiã carne potuit mat᷑ ſine corruptione ꝓcreare. Non eſt ḡ mirãdũ ſi ſctã eccłia ſimul dicat᷑ ꝛ mat᷑ ꝛ ỽgo. Mater q̃dem fecunda nõ de viro ſed de ſpiritu. Uirgo fidei ſacro

Cõiugiũ xp̃i ꝛc

Unde beat⁹ Amb.li.de ſancta virgi.ait.Sā-
cta mater eccleſia imacłata coitu:fecūda par
tu:virgo eſt caſtitate:ꝫ mater eſt ꝓle.Partu-
rit itaqꝫ nos virgo:nō viro plena ꝫ ſpū.partu
rit nos ꝙ̄ virgo:nō cū dolore membroꝝ:ſed cū
gaudijs angeloꝝ.Nutrit nos virgo:nō corpo
ris lacte: ꝫ apłi quo informem adhuc creſcen-
tis ppłi lactauit etatē.Que igit̄ nupta plureſ
liberos habet ꝙ̄ ſancta mater eccłia:ꝙ virgo
eſt ſacrō:ſed mater eſt ppłis.cui⁹ fecunditatē
etiā ſacra ſcriptura teſtatur:qm̄ plures filij de
ſerte ꝙ̄ ei⁹ que habet virū.Hec Ambroſius.

Capitulū.xlij.Qr eccleſia dicatur regina.

Capitulū XLII Eccłia eſt regina

a Mplius ſācta dei eccleſia legit̄ Regina nun
cupata.Unde.ps̄.xliiij.dicit̄:
Aſtitit regina a dextris tuis.
glo.i.eccłia ꝙ ſub rege regit.Aſtitit a dextris
.i.in eternis ſpe.In veſtitu deaurato.i.in do-
ctrina ſapiētie.Circūdata varietate.i.in oib⁹
linguis variata.in linguis eſt varietas ꝛ vni
tas in auro.quia:vt dicit Aug.in glo.eandeꝫ
ſapientiā eandē doctrinā ꝛ diſciplinā oēs lin
gue predicant. Dicitur aūt eccleſia Regina
triplici rōne. Primo q: cōiunx eſt dn̄i.ſ.Jeſu
xp̄i:in cui⁹ veſtimento ꝛ femore ſcriptū ē.Rex
regū ꝛ dn̄s dominantiū.Apoc.xix. Secūdo
d̄r regina q: ipſa in mēbris ſuis veris pruden-
ter ꝛ virtuoſe ſe regit:qui prelati cunctis mo-
tibus carnis:modo luxurie appetitū refrenāt
modo eſtū auaritie tēperant:mō gloriā decli-
nāt:modo ſuggeſtionē liuoris obruunt:modo
ignē furoris extingunt. Reges ḡ tales: vt ait
Greg.vere ſunt ꝙ tentationū ſuarū motibus
nō cōſentiendo ſuccumbere ꝫ regendo preeſſe
nouerūt.Unde reges:vt inqͭ Iſid.a recte re-
gendo vocati ſunt.ideoqꝫ recte faciēdo regis
nomen tenet̄:peccando amittit̄. Recte ḡ illi
reges vocant̄ qui taꝫ ſemetipſos ꝙ̄ ſubiectos
bene regendo modificare nouerunt. Tertio
eccleſia ſancta regina noīatur rōe principat⁹
ꝛ plationis quā hn̄t ꝑpoſiti in ea.Un̄ glo.ſup
ps̄.xliiij.Ut regina:q: ſub rege regit.ſ.platos
ſuos:qui nō imerito reges appellant̄.Un̄ Au
gu.tractās illud ps̄.xliiij.Delectauerunt te fi
lie regū:ita dicit.Eteni oēs eccleſie predican
tib⁹ ꝛ euangelizantib⁹ apłis nate ſunt filie re
gū ſūt ꝛ eccłie filie apłoꝝ filie regū ſūt.ille em̄
rex regū:illi aūt reges de ꝗbus dictū ē. Sede-
bitis ſuper.xij.ſedes iudicātes.xij.trib⁹ iſrael
Et.ꝗ.filie regū ſunt ꝛ delectauerunt regē ſuū
in honore ipſi⁹:ꝛ ex oibus fit vna quedā regi-
na.vn̄ ſeqtur.Aſtitit regina a dextris tuis.Hec
Augu..Quare Threnoꝝ.i.c.ipſa eccłia nomi
natur dn̄a gentiū ꝛ ꝑnceps prouinciarū.glo.
interli.i.in prelatis.Regina aūt iſta.ſcꝫ eccle
ſia figurata ē in regina ſaba.de qua dr̄.iij.Re-
gum.x.ꝙ audita fama ſalomonis cū comitatu
multo venit videre euꝫ.vbi glo.dicit ſic. Hec
regina venturā eccłiam de gentib⁹ deſiderā-
tem xp̄m figurabat:que circūamicta varieta-
te populi ſui ꝛ paterne dom⁹ oblita currebat
barbara gēte nō aio.in apto peregrina:in oc-
culto ſcroꝝ fieri cōſcia optās. Et btūs Aug.
in ſermone de dedicatōe eccłie ſic de ea loqt̄.
Hec eſt regina illa ꝙ venit a partib⁹ ethyopie
audire ſapiētiā ſalomonis: ſed hec nō tam ex
vna regione ꝙ̄ ex vniuerſis mūdi partib⁹ regē
auditura ꝯuenit ſicut euāgeliſta cōmemorat:
regina auſtri venit a finib⁹ terre audire ſapiē
tiā ſalomonis:venit eccłia ad redēptorē ꝛ eru
ditorē ſuū vt de ſtulticia erroris doctrinā per
ciperet veritaꝭ.de ꝙ pleni⁹ ſicut audiuim⁹ Re
gum ſcribit hyſtoria ita dicēs. Ingreſſa regi-
na ſaba in hierłm cū comitatu ꝛ diuitijs cū ca
melis portantib⁹ aromata ꝛ aurū infinitū ni-
mis ꝛ gēmas ꝑcioſas:venit ad ſalomonē ꝛ lo
cuta ē vniuerſa ꝙ habebat in corde ſuo. Ergo
in figura hui⁹ regine venit eccłia ex gētibus
imponēs finē cupiditatibus vitijſqꝫ terrenis
audire ſapiam ſalomōis.i.viri pacifici dn̄i nr̄i
ieſu xp̄i ꝙ fecit vtraqꝫ vnū ſoluēs inimicitias
int̄ deū ꝛ hoīeꝫ ī carne ſua.Ueit poſt veteres
ꝛ ꝓphanas ſupſtitōes audire ꝛ diſcere d̄ fidei
illuminatōe ꝛ iudicio futuro.de aīe imortali-
tate:de ſpe reſurrectōnis ꝛ glie.Uenit aūt in
hierłm cū multo comitatu.i.nō iam cū vna gē
te iudeoꝝ:ſic ꝑus ſynagoga ſolos habuit he-
breos ꝫ toti⁹ mūdi gētib⁹ diuerſiſqꝫ natōibus.
venit ḡ exhibēs munera digna xp̄o:aurū ꝛ gē
mas ꝑcioſas:ꝛ ꝫ camelis portātib⁹.i.ex gētili
ppło venētibus ꝙ ꝑus fuerāt vicioꝝ feditate
diſtorti ꝛ maloꝝ onere curui ac pctōꝝ praui-
tate diffomes:cū his tāꝙ̄ muneribus regina
hec ingredit̄ ad pacificū regē xp̄ꝫ:exhibēs ſe-
cū aromata fidei:aurū ꝑcioſū:incēſum ꝑcioſū
ſplēdoreſqꝫ gēmarū.i.omniū inſignita ornatu
virtutum.hec Auguſtinus.

Capitulum.xliij.de rationibus propter quas eccleſia nominatur corpus ſcꝫ myſticum xp̄i.

Cap. XLIII Eccła eſt corpus xp̄i myſticum.

c Eterum eccleſia ſancta dei noiata legit̄ corp⁹ xp̄i.
Unde apłs ad Eph.i. loqn̄s ait.
Ip̄m dedit ſcꝫ deus pat̄ caput ſup omnē eccle
ſiam que eſt corpus eius. Ubi aduertendū ꝙ
ſicut btūs Hiero. de carne xp̄i ait in epła ad
Ephe.ꝛ ponit̄ in.c.Duplicit̄.de ꝯſe.di.ij.ꝙ du
pliciter intelligit̄.ita corpus xp̄i duplicit̄ ac-

cipitur. Nam corp⁹ xp̄i dicit͛ illud corpus qḋ ſumpſit de virgine de mēbris carnalib⁹ naturali compage coniunctū. dicit͛ etiā corp⁹ myſticū qḋ eſt eccl'ia: qḋ corpus ex perſonis vtriuſq₃ ſexus fidelib⁹ ſpūali cōpage cōnexum ⁊ compactū eſt. Ad quā ſententiā pleni⁹ intelligendā cōſiderare oportunū eſt aliq̄d circa huiuſmodi ſignificationē termini myſticū. Myſticū quippe vt dic͛ Catholi. a myſterio dicit͛ myſticon eñ grece latine dicit͛ ſecretū. vnde myſticū idē eſt ꝙ ſacrū: diuinū: occultū: ⁊ figuratiuū. ⁊ quanq̄ ab oīb⁹ his ſignificatiōib⁹ ratio ſumi poſſit hui⁹ vocabuli myſticū cū de eccl'ia dicim⁹ qḋ eſt corpus myſticū. Tum primo q꞉ ſacra ſiue ſancta eſt quo ad p̄mā interp̄tationē: ſm̄ illud qḋ in ſymbolo canit͛. Sanctam eccl'iam catholicā. ⁊ illud. i. ad Cor. iij. Templū dei ſanctū eſt qḋ eſtis vos. Tum ſecūdo: q꞉ diuina eſt quo ad ſecundā ſignificatōe₃ conſors quippe facta eſt diuine nature: ſm̄ illud qḋ de ei⁹ mēbris dr̄ p̄s. lxxxi. Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oēs. ⁊. ij. Pet. i. Diuine ꝯſortes nature. Tum tertio q꞉ occulta quo ad tertiam ſignificationē. occultū quippe nobis eſt in hac peregrinatione cōſtitutis q̄s ſimplicit͛ ⁊ veraciter actu p̄tineat ad vnitatē hui⁹ corporis: dicēte beato Bern̄. Quis poteſt dicere ego de electis ſum: ego de p̄deſtinatis ad vitam: ego de numero filioꝝ: reclamāte nimirū ſcriptura. neſcit homo an odio vel amore dignus ſit. Cōmuni⁹ tñ eccl'ia corpus denomiat͛ myſticū a quarta ſignificatiōe: videl₃ q꞉ figuratiuū ſiue p̄ figurā ſiue p̄ ſimilitudinē dictu₃: ſicut ex ap'lo colligit͛: qui de eccl'ia ad ſimilitudinē corp'is naturalis hoīs ſepe loquit͛. Ubi notandū ꝙ ratio hui⁹ myſtice ſignificatōnis colligit͛ inter alia p̄cipue ex quattuor. Primum eſt multiplicitas membroꝝ officialiū cōcurrētiū ad cōpoſitionē corporis. ſicut eñ naturale corpus humanū ex multis mēbris ꝯformibus in natura: ⁊ varijs deputatis actibus cōpaginat͛: ita eccl'ie corp⁹ ex multis fidelib⁹ varijs deputatis officijs cōſtitutum cōſurgit. Unde ap'ls. i. ad Cor. x. Unus panis ⁊ vnum corpus multi ſumus. Super quo dicit Augu. Typice. i. figuratiue: vn⁹ panis ⁊ vnū corpus eccl'ia dr̄: pro eo ꝙ ſicut vnus panis ex multis granis: ⁊ vnū corpus ex multis mēbris cōponitur: ita eccl'ia ex multis fidelibus charitate copulante cōnectit͛. Et ad Rom̄. xij. dr̄. Sicut eñ in vno corpore multa mēbra habem⁹. oīa aūt mēbra nō eundē actū habent: ita multi ſumus vnū corp⁹ in xp̄o. ſinguli aūt alter alteri⁹ mēbra habētes donatōes ſm̄ grām que data eſt nobis differentes ⁊c̄. Secundū aūt a quo ſumitur ſimilitudo eſt conformitas ⁊ vnitas mēbroꝝ ad caput. Plane quēadmodū in corpore naturali hoīs caput ꝯnaturale ē reſiduo corpori: ⁊ p̄ collū ei cōiungit͛ a quo ſicut a perfectiori: vtputa in quo oēs reſidēt ſenſ⁹ ſm̄ plenitudinē ſenſus ⁊ mot⁹ in totū corp⁹ diffunditur: ita in corpore eccl'ie caput qḋ eſt xp̄us ſm̄ illud ad Eph̄. i. Ip̄m dedit caput ſup omnē eccleſiā que eſt corp⁹ ei⁹ per aſſumptā naturam eſt reſiduo corpori cōnaturale. Et p̄ fidē q̄ intelligit͛ per collum. Cant. iiij. Sicut turris dauid collū tuū nos ei vnimur. ad Eph̄. iiij. Caput xp̄i ex quo totū corpus. ſ. eccl'ia cōpactū ⁊ ꝯnexū per oē₃ iuncturā ſubminiſtratōis. glo. id eſt p̄ fidē ⁊ charitatē que cōiungūt ⁊ faciūt mēbra xp̄i adinuicē miniſtrare. Tertiū vero a quo accipit͛ ratio myſtice locutōis eſt vnitas ſpūs. quēadmodu₃ quidē corp⁹ naturale hoīs vnū habet ſpm̄ viuificantē totū corpus ⁊ vniuerſa mēbra regentē: ita in toto corpore eccleſie vn⁹ eſt ſpūs viuificans ⁊ regens: qui ē ſpiritusſanct⁹. de quo. i. ad Cor. xij. Et in vno ſpiritu oēs nos in vnū corp⁹ baptizati ſum⁹. Cuius ſenſus eſt ſm̄ glo. ꝙ baptizati. i. abluti ſumus vno ſpū ducti ſum⁹ in vnū corpus. Unde glo. dicit. Quēadmodū totū corp⁹ hoīs vna anima vegetat͛: ita vn⁹ ſpūs facit oīa in mēbris xp̄i. Et iḋo ad Eph̄. iiij. dicit͛. Unū corp⁹ ⁊ vn⁹ ſpūs. Quartū vero in quo myſtica ſimilitudo attēdit͛ eſt: ꝙ ſicut in corpore humano caput ⁊ membra dicunt͛ cōſtituere vnā perſonam vt dicat͛ vnus homo. vt dicit Aug. ſuper Iob. homel'. xxi. ita ſuo modo in corpore eccl'ie Unde idem Aug. ſup p̄s. lxi. Unus eñ homo cū capite ⁊ corpore ſuo ieſus xp̄s ſaluator corporis: ⁊ membra corporis duo in carne vna ⁊ in voce vna ⁊ in paſſione vna: ⁊ cū tranſierit iniquitas in requie vna. hec Auguſtinus.

Mysticū q̄d ſit (margin note)

Capitulum. xliiij. de varietate membroꝝ eccleſie et ſignificatione eorum.

Cap. XLIIII Eccleſie mēbra (margin note)

Quemadmodu₃ autē in corpore humano ſm̄ varietatē actuū ⁊ operationū diuerſa ſortiunt͛ vocabula ipſa corporis membra: vt aliud vocet͛ caput: aliud ocul⁹ aliud manus ⁊c̄. ita in corpore xp̄i myſtico: qḋ eſt eccleſia ſm̄ diuerſitatem ⁊ varietatē operationum ⁊ officioꝝ quibus fideles xp̄i tanq̄ corporis mēbra deputati ſūt diuerſas ſortiūt͛ mēbroꝝ rōnes. Ufi Iob dicebat. c. xxix. Oculus fui ceco: pes claudo. Oculus erat quē ſpiritus ſapiētie illuſtrabat. oculus fuit ceco q꞉ imprudēti prudent͛ ꝓuidebat ⁊ deuio ac errāti viā demōſtrabat ſalutis. pes erat claudo q꞉

debilib⁹ roboris fulcimēta preſtabat. Mem-
bra autē eccl'ie ſūt que ſequunt̃: vt in li. Cāti.
cui⁹ materia vt dicit glo. in pncipio eſt ſpon-
ſus ⁊ ſponſa caput ⁊ eccl'ia. caput: facies: ge-
ne oculi: aures: naſus: labia: dentes: collū: vbe-
Caput ra: manus venter: crura ac pedes.. De capite
eius habet̃ Cant̃. v. Caput eius aurū optimū
glo. caput. i. xp̄s: qui eſt caput corporis eccl'ie
ſapiētia plenū. Colo. ij. In ipſo ſunt om̄s the-
ſauri ſapiētie ⁊ ſcientie dei abſconditi. Et dr̃
aurū optimū quia fulgētiſſimū. Eſt em̄ ſpecio
ſus forma pre filijs hominū. ps̄. xliiij. Merito
autē xp̄s dr̃ caput corporis eccleſie. Primo q2
inſtar capitis ceteris membris ſuperior eſt ac
ſublimior. Joh. iij. Qui de celo venit ſup om̄s
eſt. Secūdo q2 ſicut in capite om̄es habitant
ſenſus qđ nō eſt in ceteris membris. In capi-
te em̄ viſus eſt auditus olfactus guſtus ⁊ ta-
ctus. in ceteris aūt ſolus ſenſus tact⁹. ita ⁊ in
xp̄o plenitudo eſt om̄is grē: vtputa in quo ha-
bitat om̄is plenitudo diuinitatis. ad Colo. ij.
vnde Aug. in ep̄la ad Dardanū. Quia ille ca-
put eſt in eo ſūt oēs ſenſus diuinitatis. in ſan-
ctis vero alijs quaſi ſolus ſenſus tactus q̊bus
datus eſt ſpūs ad menſurā. Tertio xp̄us dicit̃
caput corporis eccl'ie: q2 ſenſum ⁊ motuȝ fidei
om̄ib⁹ eiuſdē corporis mēbris tranſfudit ⁊ tri
buit. ſm̄ illud Joh. i. de plenitudine ei⁹ oēs ac
cepim⁹. Has tres rōnes ſimul cōplectit̃ ap̄ls
ad Colo. i. dicēs. Om̄ia p ip̄m ⁊ in ip̄o creata
ſunt ⁊ ip̄e eſt ante oēs ⁊ om̄ia in ip̄o conſtant:
⁊ ipſe ē caput corporis eccl'ie. vbi glo. ita dic̃.
Super oēs eſt. nullus eſt ei equalis etiā ſm̄ ꝙ
homo. ⁊ ſicut om̄ia creauit ita ⁊ in ip̄o conſtāt
om̄ia q̊ oīb⁹ ſm̄ diuinitatē infuſus oīa ſuſtinet
⁊ regit: ⁊ cū talis ſit ip̄e etiā ſm̄ hoīs naturaȝ
eſt caput corporis ſui ſciȝ eccl'ie q̄ vnita eſt ei
grā ⁊ natura vt capiti. bn̄ ergo dr̃ caput corpo
ris. i. eccl'ie: q2 ita ſe habet ad eccl'iam ſicut ca-
put ad corp⁹. puidet em̄ eccl'ie ⁊ regit eā ⁊ in
ipſo ſunt oēs ſpūales ſenſus eccl'ie ſicut in ca-
Facies pite oēs ſenſus corporis. hec ibi. De facie au
tem eccl'ie dr̃ Cant̃. ij. Oſtende mihi faciē tuā
facies em̄ tua decora. Per faciē em̄ in qua ma
xime decor pulchritudinis ⁊ perſone ſpecioſi-
tas relucet viros exemplares ſanctitate ⁊ re-
ligione cōſpicuos intelligim⁹: q̊bus ait xp̄us
Math. v. Sic luceat lux veſtra corā hoīb⁹ vt
videant opera veſtra bona ⁊ glorificēt patrē
veſtrū qui in celis eſt. vnde glo. Cant̃. ij. inq̊t.
Oſtende mihi faciem tuā. i. qđ intus pulchri-
tudinis habes ⁊ in ſecreto quietis didiciſti in
publica actione ad vtilitatem multoꝝ demō-
ſtra. Et Orige. ſup Canti. Facies eccleſie ſpe
cioſa eſt: hereticoꝝ vero turpis. ſi quis tamen

eſt qui bene nouerit pulchritudinē vultus p-
bare. i. ſi quis ſpūalis eſt qui ſciat examinare
om̄ia: nam apud imperitos ⁊ animales homi-
nes pulchriora vident̃ mēdacij ſophiſmata ꝙ
documēta veritatis. De genis autē eccleſie Gene
dicit̃ Cant̃. i. Pulchre ſunt gene tue ſicut tur-
turis. ⁊ Cant̃. iiij. Sicut fragmen mali punici
ita gene tue. ⁊ Cant̃. v. Gene illius ſicut areo
le aromatū conſite a pigmētarijs. Per genas
autē in q̊bus pulchritudo pudor ⁊ verecūdia
deſignat̃ eos intelligim⁹ in eccl'ia qui pudibū
di ſunt ⁊ verecūdi: quos pudet dicere vel face
re audire vel videre turpia. vnde Origen̄. ſup
Cant̃. Gene aūt ei⁹ dicunt̃ in q̊bus honeſtas
⁊ verecundia anime cognoſcit̃ per quas ſine
dubio illi in mēbris eccl'ie declarant̃ qui caſti
tatis ⁊ pudicicie excolunt honeſtatē. hec Ori
genes. Verū tales maxime intelligendi in ec
cleſia ſunt prelati elegātes morib⁹ ⁊ ſancte cō
uerſationis candore fulgentes: qui non modo
in exempluȝ ſed in timorē ſunt ceteroꝝ. Qua-
re glo. Cant̃. iiij. ſup illud. Sicut fragmen ma
li punici gene tue. i. pudibūdi prelati qui faci
es ſunt eccl'ie in quoꝝ conſpectu pudet alios
male agere. Sed videam⁹ quomodo ſpūs ita
pulchre deſignat genas eccleſie: inquit quidē
Primo pulchre ſunt gene tue ſicut turturis.
tum pp̄ter caſtitatē qua prelati ⁊ miniſtri ec
cleſie pollere debent. Eſa. lij. Mundamini q̄
fertis vaſa dn̄i. Tum pp̄ter gemitū cōpaſſio-
nis quē habere debent erga proximū. ij. Coꝝ. xi.
Quis infirmat̃ ⁊ ego non infirmor. turtur aūt
gemitū habet pro cantu. Tertio pp̄ter contē
plationis ſolitudinē quā amare debent ſicut
turtur. Oſee. ij. Ducam illam in ſolitudinē ⁊
ibi loquar ad cor eius. Secūdo gene eccleſie
dicte ſunt ſicut fragmen mali punici: in quo
multa grana rubea cōtinent̃. In quo deſigna
tur ꝙ in multis exemplū debent eſſe ceteris.
ſm̄ illud ap̄li. i. Thim̄. iiij. Eſto exemplū fideli
um in verbo in ꝯuerſatiōe in charitate ⁊ fide
⁊ caſtitate. Vel ideo ſic dicte ſunt: q2 maxime
p̄lati ⁊ p̄dicatores nō debēt erubeſcere frag-
men mali punici. i. xp̄m crucifixū ſed illum ha
bent imitari ⁊ apta cōfeſſione pre ceteris pfi
teri. ſm̄ illđ ad Rom̄. i. Nō erubeſco euāgeliū
glo. ſicut illi q̄ crucem xp̄i putāt ignominiam
Tertio gene eccl'ie cōparāt̃ areolis aromatū
ꝯſitis a pigmētarijs. Cant̃. v. q2 ſicut in areis
herbe plātant̃ aromatice: ſic in eoꝝ mētibus
plātata ſūt germina odorifere ſuauitat̃: a pig-
mētarijs. i. a ſctis videlȝ doctorib⁹ q̄ de ap̄lis
⁊ pp̄his aromata ſmonū ſctōꝝq; operū aſſū-
pſerūt ⁊ meſſuerīt q̄ i ceteris plātarūt fidelib⁹
Dicit̃ aūt ſicut areole cōſite nō inſite: q2 coad

intores dei ſumus.i.Corin.iij.vel a pigmenta
rijs.i.a tribus diuinis pſonis.Pater enim ap
propriate loquēdo ibi ꝯſerit robur fortitudis.
Filiꝰ lumen diſcretionis. Spūſſanctꝰ odorez
ſuauitatꝭ.Eccleſiaſtici.xxiiij.Quaſi myrra ele-
cta dedi ſuauitatē odoris. Verū qꝛ opera tri-
nitatis īdiuiſa ſunt:vt ait Diony.⁊ Aug.treſ-
qꝫ pſone ſunt vnus deꝰ.Joh.x.Ego ⁊ patꝰ vnū
ſumus.Et prime Johan.i. Tres ſunt qui te
ſtimoniū dant in celo Pater:Verbū:⁊ Spūſ
ſanctꝰ.⁊ hi tres vnū ſunt.ideo ſingularitꝰ dicitꝰ
Eccleſia.xxviij.Vnguētarius faciet pigmēta
Oculi ſuauitatis. De oculis vero eccleſie ita hētur
Cantꝰ.iiij.vbi ſpōſus ſpōſam de oculis cōmen
dās ait.Oculi tui colūbarū.⁊ Cantꝰ.vij.Ocu
li tui ſicut piſcine in eſebō.per oculos em̄ in q̄
bus virtus ſedet viſiua ad prouiſionez totius
corporis deſignātur in ecclīa q̄ maiori acumi-
ne ⁊ pſpicacitate īgenij vigētes diuinarū ſcri
pturarū archana profundiꝰ penetrāt et ceter
adminiſtrant q̄ ꝓ diſcretionis āplitudine ⁊ i-
telligentie claritate quā ſup ceteros hn̄t non
tm̄ ſibi ſ; etiā alijs precauent ab inſidijs mali-
gnoꝝ ſpirituū.Duo aūt oculi ecclīe deſignātꝰ.
Vnꝰ dexter.ſ.qui illuminati ſunt ſpū ſapiētie
in cognitōne diuinoꝝ.Alter ſiniſter.ſ.qui illu
minati ſunt ſpū ſcie.i.in adminiſtratiōe bona
rerū tpaliū.de iſtis dicit ſpōſus.Oculi tui co
lumbaruz.nō dixit corui vel vulturis q̄ ſp hn̄t
ocl̄os ad cadauera.nō dicit accipitris vel he
rodij quoꝝ oculꝰ ſemp eſt ad ſanguinē ⁊ rapi
nā.ſ; dicit colūbarū que ſimplices ſūt ⁊ iuxta
riuos aquarū ⁊ fluenta pleniſſima reſidēt:ita
doctores eccleſie ſci ſimplices ſunt ſine plica
erroris ⁊ malitie ⁊ fluētis ſcripturarū inſiſtūt
vt in illis ſpūalia myſteria cognoſcant.Vnd
Origeñ.ſuper Cantꝰ.ita dicit.Qꝛ autem oculi
eccleſie comparantur columbis:ob hoc profe
cto ē:qꝛ diuinas ſcripturas non iam ſm̄ litte-
ram ſed ſm̄ ſpirituz intelligant et aſpiciāt in
eis ſpiritualia myſteria.Columba enim indi-
cium eſt ſpiritusſancti.Spiritualiter ergo in
telligere legem ⁊ ꝓphetas hoc eſt:oculos co-
lumbe habere.Hec Orige.Et glo.Cantꝰ.vij.
dicit.Oculi ſunt qui archana reſpiciūt vt in
aperto poſſint proloqui qui fluenta doctrine
Aures auditoribus dare nō ceſſant. De auribus ec-
cleſie Cantꝰ.i.implicita mentio fit:vbi ſpon-
ſus ait ſponſe.Murenulas faciemus tibi ver
miculatas argento.Murenule iuxta glo.ſūt
ornamenta aurium.Sunt quidem quedā ca-
thenule ex diuerſis annulis inuicem ſibi pene
trantibus facte.Per aures que doctrine ver-
ba audiunt ⁊ ſuſcipiūt:intelligendi ſunt in ec
cleſia.vt ait glo.Viri ſpiritu ſancto illumina
ti qui ſpiritualis intelligentie auro interius ⁊
celeſtis eloquētie argento exteriꝰ ſplendētes
ſm̄ perſonarū diuerſitatem alijs nō ceſſant re
uelare ꝓfunda ſapiētie diuine.quarū aurium
ornamenta dicta ſunt argēto vermiculata qꝛ
vario nitore fulgere debent ſermones docto-
rum.vnde quippe ſm̄ qualitatē auditoꝝ for-
mandus eſt ſermo doctoꝝ ſm̄ Grego.Plane
nō oīa miniſtrāda ſūt om̄ibꝰ:ſed p̄cepta oībꝰ:
perfectis cōſilia:paruulis rudimēta:grandi-
bus vero profunda ſecreta. De naſo autē ec- Naſus
cleſie habetꝰ Cantꝰ.vij.vbi ſpōſus ita ſponſam
de naſo cōmendat.Naſus tuus ſicut turris li
bani que reſpicit contra damaſcū.Per naſuz
vero in quo ſagacitas ⁊ diſcretio notatꝰ ⁊ deſi
gnatur:illos accipimus in eccleſia qui ſagaci
ter diſcernūt quid ſit odor vite in vitā:mortis
in mortē.que ſit fragrantia virtutū:quid ſit fe
tor vicioꝝ.vnde glo.ait.Per naſum intellige
eos qui cautiſſimi diſcretores ſunt boni ⁊ ma
li.quos nulla fallit hypocriſis.iſti dicuntꝰ tur-
ris libani que reſpicit cōtra damaſcū.Dama-
ſcus interpretatꝰ potus ſanguinis vel bibens
ſanguinē.⁊ figurat dyabolū qui noſtrarū ſitit
ſanguinē animarū:cōtra quē iſti dicuntꝰ liba-
ni turris.Turris inquā ꝓpter fortitudinē cō-
ſtantie.Turris ꝓpter altitudinē virtutū.Tur
ris ꝓpter loci eminentiā quā in eccleſia tenet
vt incurſus malignoꝝ ſpirituū a lōge ꝓſpici
ant ⁊ precaueant:⁊ ita ꝯtra inſidias dyabolo-
rum ⁊ neqꝫ hominū ſuos muniāt ⁊ aliquos in-
de extrahant. De labijs ecclīe Cantꝰ.iiij.ita Labia
ſponſus ſponſam cōmendat.Fauus diſtillās
labia tua ſponſa.Per labia vero quibꝰ verba
formantꝰ doctores ⁊ predicatores intelliguntꝰ
in eccleſia:qui per ſuauitatem ſermonis ⁊ cō-
gruitatē doctrine.vt ait glo.melli comparātꝰ.
ps̄.cxviij.Qꝛ dulcia faucibꝰ meis eloquia tua
ſuper mel ori meo.Et Cāticoꝝ.iiij.Labia tua
⁊ eloquium tuum dulce.Quā obrem.Cantꝰ.ij.
ait ſponſus ſponſe.Sonet vox tua in auribus
meis:vox em̄ tua dulcis.ſuper quo dicit Ori-
genes ſup Cantꝰ.Auditā vult fieri vocem ec-
cleſie ſue:quia qui eum confeſſus fuerit coram
hominibꝰ:⁊ ipſe confitebitꝰ eum coram patre
ſuo qui in celis ē:quia vox tua ſuauis ē:⁊ quis
nō cōfiteatꝰ ſuauē vocem eſſe eccleſie catholi-
ce fidē verā ꝯfitētis:inſuauē vero ⁊ iniocūdā
eſſe hereticoꝝ vocē qui non dogmata veritatꝭ
ſed blaſphemias in deū ⁊ iniq̄tatē in excelſuz
loquuntꝰ. De dētibꝰ eccleſie Cantꝰ.vi.ita ſpō Dentes
ſus ſpōſe loquitꝰ.Dentes tui ſicut greges oui-
um que aſcendunt de lauacro.Per dētes qui
candidi ſunt ⁊ fortes ⁊ inſtrumēta ſūt coope-
rantia tam ad maſticādū diuidendūqꝫ cibū q̄

ad formandū ſermonē: intelligendi ſunt in eccleſia pfecti doctores fide cōſtantiſſimi: innocentie puritate candidi: alijs cibū frangētes & maſticando exponētes ſalutē: irriguis affluunt doctrinis. ſicut greges pleni ſūt aqua in velleribꝰ cū de lauacro mox aſcendūt. De collo eccl'ie ſcribit Cant. iiij. Sicut turris dauid collū tuū que edificata ē cū ꝓpugnaculis. Et Cāti. vij. Collū tuū ſicut turris eburnea. Per collū aūt p qđ ꝯiungit corpꝰ capiti & in corpꝰ cibus traijcit & incorporat: intelligunt prelati qui cibos doctrine & ſacramenta eccleſiaſtica alijs diſpēſando xpo & eccl'ie alios incorporant. Uñ dictū eſt petro Act. x. Macta & mā duca: qꝛ vt dicit Augu. ſup pš. cxxiij. In eccl'ie corpus nemo intrat niſi priꝰ occiſus moriatur qđ fuit vt ſit qđ non fuit. venit paganꝰ adhuc in illo idolatria viuit. inſerendus eſt mēbris xpi: vt inſerat neceſſe eſt vt manducet: ſed nō pōt manducari ab eccl'ia niſi pmo mactatꝰ renunciet ſeculo: tūc mactat cū credit in deum. hec Aug. Tales turris dicti ſunt: qꝛ ſancte vite exēplis & verbi poteſtate tanꝗ ꝓpugnaculis ceteris facti ſūt turris inexpugnabilis munitiōis. De vberibꝰ eccl'ie Cant. iiij. ita ſpōſus ſponſe loquit. Pulchriora ſunt vbera tua vino. Per vbera que lac paruulis infundunt doctores & magr̄i in eccl'ia deſignant: vt dicit glo. Cant. Qui ſolidos cibos atterēdo in naturā lactis conuertūt vnde nutriunt paruuli nuper in fide renati. de quoꝝ numero erat petrus q ait. i. Pet. ij. Quaſi modo geniti infantes rōnabiles ſine dolo lac concupiſcite vt in eo creſcatis in ſalutē. Erat & apl's Paulꝰ qui ait corinthijs. Tanꝗ paruulis in xpo lac potū dedi nō eſcā. i. Coꝝ. iij. Hec vbera pulchriora eſſe vino dicunt. qꝛ vt ait glo. interli. honeſtiora & pulchriora ſunt documēta eccl'ie ꝗ philoſophice & logicales doctrine. Ubi cōſiderandum ꝙ tam in hoc. iiij. ca. ꝗ in. vij. Cant. vbera eccl'ie duo eſſe deſcribunt. vbi dr̄. Duo vbera tua ſicut duo hinnuli capree gemelli q paſcunt in lilijs donec aſpiret dies. Duo dicunt tum qꝛ duo teſtamēta ex quibꝰ tanꝗ ex vberibus duobꝰ vniuerſum lac emanat quo mater eccl'ia ſuos nutrit filios. Tum qꝛ duplex dicit eſſe doctrina. ſcꝫ doctrina credēdoꝝ & doctrina agendoꝝ. Aſſimilant aūt hinnulis capree gemellis qui acute vident & conformitatē habent: quia in doctoribꝰ eccl'ie facta & dicta ſic inter ſe ꝯgruere debēt ac ſibi reſpōdere vt ſermoni vita ꝯcordet q paſci in lilijs phibent. i. ſcripturarū floridis ſententijs & ad caſtitatē mūdiciā inuitātibꝰ in quibꝰ etiā ipſe ſpōſus paſcitur. Cant. ij. Dilectꝰ meus mihi & ego illi: qui paſcitur inter lilia donec aſpiret dies. ſcꝫ eternitatē. de qua pš. lxxxiij. Melior ē dies vna in atrijs tuis ſup milia. De manibꝰ ſpōſe ita ipa ſponſa loquit Cant. v. Manus mee diſtillauerunt mirrā. Per manꝰ aūt qbꝰ maxime operamur & dimicamꝰ ſm illud pš. cxliij. Qui docet manꝰ meas ad preliū: & digitos meos ad bellū: accipiunt in eccl'ia viri probi actiue vite deditī q in campo cōmunicatōnū huiꝰ ſeculi viriliē ſe exercentes & cōſtātiſſime dimicantes labores: anguſtias: amaritudines ac tormēta grauiſſima ꝓ celeſtis vite deſiderio perferentes clariſſima patientie & longanimitatē exempla ceteris reliquerūt. Uñ glo. ſup illud Manꝰ mee diſtillauerūt mirrā dicit. i. exemplū amara patiēdi. De ventre eccl'ie Canti. vij. ſic ſponſus cōmēdat ſpōſam. Uenter tuꝰ ſicut aceruus tritici vallatꝰ lilijs. Per ventrē autē in quo fructꝰ generatōis cōcipit & formatur vt ex glo. colligit: boni ꝯiugati deſignant Dicunt aūt aceruus tritici vallatꝰ lilijs. Aceruus ꝓpt bonoꝝ operū abundantiā quibꝰ boni cōiugati fructꝰ ſibi preparāt quibꝰ ꝑpetuo reficiant. Tritici qꝛ pauperū refectioni ſollicite intēdūt. Uallatꝰ lilijs: qꝛ vt dicit glo. oīa bona que operant gr̄a vidēde claritatis agūt

De cruribꝰ ſponſe pōt rōne cōformitatis cōgruenter accipi illud Cant. v. qđ de cruribus ſponſi ſcribit. Crura eiꝰ colūne marmoree que fundate ſunt ſup baſes aureas. Per crura aūt que corporis ſunt colūne: deſignant in eccl'ia viri ſapiētia & ſanctimonia preſtātiſſimi q alios ſuo robore in eccleſia ſuſtentant & corroborant: vt dicit glo. Uñ de bris apl'is petro iacobo & iohanne dicit paulus ad Gal. ij. Qui videbant colūne eſſe. glo. i. ſuſtētatio totiꝰ eccleſie. De pedibꝰ aūt eccl'ie ſatis apte habetur Cant. vij. vbi inqt ſponſus ipe eccl'ie. Q pulchri ſunt greſſus tui in calciamētis filia pncipis. glo. i. dei. Per pedes autē qui totū corpꝰ ſuſtētant & portant: intelligunt in eccl'ia apl'i qui xpi fidē in oēm terrā predicādo exēplis & miraculis coruſcando deportant. de qbꝰ Eſa. lij. & ad Rom. x. Q ſpecioſi pedes euāgelizātium pacem euangelizantiū bona. glo. pedes xpi ſunt apl'i eius pdicationē portādo: qui ſpecioſi dicti ſunt: quia a puluere peccati mundi Calciamēta autē iſtoꝝ pedū eccleſie teſtimonia ſunt ſcripturarū & ſanctoꝝ patrū exempla ꝓpter quā tam admirabilē & ſpecioſam varietatē membroꝝ in ſponſa merito ſponſus ait illi Cātico. iiij. Tota pulchra es amica mea & macula non eſt in te. Et hec de ſignificatione membrorum corporis eccleſie pro nunc dixiſſe ſufficiat.

Collum

Ubera

Manus

Uenter

Crura

Pedes

Capitulū.xlv. In quo ponūtur obiectōes ꝯtra illō
qd̄ dictū eſt de capite corporis eccleſie.

Cap. XLV ONtra autem ea
C que dicta ſunt de capite corporis
eccleſie arguet᷑ aliq̄bus rōnibꝰ ꝙ
xp̄s nō ſit caput ecclie vt tandem
ex illarū ſolutōne ſplēdidior nob̄ fiat ṽitas iā
Argu. primū dictoꝝ. Arguit᷑ aūt p̄mo ꝙ xp̄s nō ſit dicē⸗
dus caput ſed potius cor ecclie. quia cor ē p̄n
cipiū vite in toto corpe. ſicut ſapiēs ſalomon
Prouer.iiij. dicit. Omni cuſtodia cuſtodi cor
tuū qm̄ ab ip̄o vita ꝓcedit. ſed hoc ꝯuenit xp̄o
qui totā eccliam viuificat. ẜm illud .i. Corin.
xv. Sicut in adam omnes moriunt᷑: ita in xp̄o
om̄s viuificant᷑. ḡ maxime dicēdus eſt chriſtꝰ
cor ecclie. Et ꝯfirmat᷑: q2 p̄or actus anime eſt
vita. ſecūdꝰ eſt illuminare ⁊ ſenſificare. ⁊ p̄us
ꝓcedit vita a corde in mēbris ⁊ poſtea ſenſus
a capite ī mēbris. ḡ a p̄mo actu deberet xp̄s
magis denoiari q̄ꝫ a ſecūdo. ⁊ ita magis debe
Secundū ret dici cor ecclie q̄ꝫ caput. Scd̄o arguitur
ſic. Si xp̄s dicēdus eſſꝫ caput ecclie aut dice
ret᷑ ẜm diuinā naturā aut ẜm humanā: ſʒ nec
ſic nec ſic. ḡ nullo mō. ꝓbat᷑ mior ꝑ vtraqꝫ pte
et p̄mo ꝙ nō ẜm diuinā naturā: q2 vnius na⸗
ture ſunt caput ⁊ corpus: ſed xp̄s ẜm diuinaꝫ
ſubſtantiā nō eſt eiuſdē nature cum corpe ec⸗
cleſie vt de ſe patet. ergo videt᷑ ꝙ xp̄s ẜm di⸗
uinam naturā nō ſit dicēdus caput eccleſie.
Scd̄a pars Quod nec ẜm humanā naturaꝫ arguit᷑ ſic. A
capite eīm ſp̄us aīalis ad mēbra diffundit᷑: ſed
ſp̄us ſanctus nō diffundit᷑ a xp̄o in eccleſiam
ẜm ꝙ homo ſed inquātū deus. dicit eīm Aug.
xv. de tri. ꝙ xp̄s nō dat ſpm̄ ſanctū inq̄ꝫtū ho
ſʒ inq̄ꝫtū deus. ḡ xp̄o ẜm humanā naturā non
Tertium ꝯpetit eſſe caput ecclie. Tertio ſic. Sen⸗
ſus ⁊ motus traducit᷑ a capite in mēbra: ſʒ grā
que motū vite facit in corpe ecclie nō eſt per
traductionē ab vno in aliū. ḡ xp̄s ẜm hanc ſi⸗
Quartum militudinē n̄ poteſt dici caput ecclie. Quar
to. gratia capitis nō influit niſi ad eos qui iā
ſunt mēbra ⁊ nulli ſunt mēbra niſi iungant᷑ ꝑ
fidē ⁊ charitatē. ergo in nullos influit niſi in
habētes fidem ⁊ charitatē: ſed habētes fideꝫ
et charitatē habēt motū ⁊ ſenſum. ḡ videt᷑ ꝙ
gratia capitis in nullos influat nec motum
nec ſenſum. ḡ videt᷑ ꝙ influere ſenſum ⁊ motū
Quintum nō ꝯpetat xp̄o. Quito ſic. Capitis nō eſt
aliud caput: ſed caput xp̄i eſt deus. ẜm illud .i.
Corinth.xij. Caput xp̄i deus. ḡ ip̄e xp̄s nō eſt
Sextum caput. Sexto ꝯfirmat᷑ ſic. Unius corpis
vnū eſt caput: ſed xp̄s eſt caput ecclie ẜm di⸗
Septimum uinitatē: ergo nō ẜm hūanitatē. Septimo
ſic. De rōne capitis eſt ꝙ habeat om̄s ſenſus
q̄ ſunt in corpore. vt dicit Aug. ī epl̄a ad Dar
danum. ſed aliq̄s ſenſus ſp̄ualis eſt in ecclia
qui nō eſt in xp̄o. ſ. fides ⁊ ſpes. ergo xp̄s non
eſt dicēdus caput ecclie. Octauo. Caput Octauum
in homine eſt particulare mēbrū recipiēs in⸗
fluentiā a corde: ſed xp̄s cū ſit vniuerſale prin
cipium eccleſie nō recipit aliquā influentiaꝫ
ab aliquo mēbro corpis ſed totū corpus ab ip
ſo ẜm illud Joh. primo. de plenitudine eiꝰ ac⸗
cepimus omnes. ergo non eſt eccleſie caput.
In oppoſitum ſunt ea que diximus in prece⸗
denti capitulo.

Capitulum.xlvi. In quo reſpondetur obiectiōibus
iam factis.

R ESpondētes dici Cap. XLVI
mus ꝙ queādmoduꝫ tota eccleſia Chriſtus eſt ca⸗
vnū corpus myſticū dr̄ ꝑ ſilitudieꝫ put eccleſie
ad corpꝰ naturale hoīs: vt ſupra de
clarauimus: ita xp̄s dr̄ caput ecclie ẜm ſimili
tudinē humani capitis in quo eſt reꝑire q̄ttu
or ꝯditiones reſpectu alioꝝ mēbroꝝ ſingula
riter. Prima eſt q2 excellit ea dignitate in tri
bus in altitudine ſitus q2 eſt p̄ma pars hoīs
incipiēdo a ſuperiori. Scd̄o in nobilitate pro
prie ṽtutis. ſ. quia nobiliores vires: vt ymagi
natio memoria ⁊ hmōi: habēt locū in capite.
Tertio in ꝑfectione: q2 in capite congregant᷑
oēs ſenſus: cū ī alijs mēbris ſit ſolus ſenſus ta
ctus. Secūda ꝯditio capitis humani eſt ꝙ a
capite ſunt vires animales in alijs mēbris. et
ſic dr̄ p̄ncipiū alioꝝ membroꝝ dans eis ſenſū
et motū. Tertia eſt ꝙ dirigit alia mēbra in ſu⸗
is actibus ꝓpter ymaginationē ⁊ ſenſus q̄ in
eo fontaliter abūdāt. Quarta ꝯditio ſiue ꝓ
prietas eſt: ꝙ eſt ꝯforme in natura alijs mem
bris. Unde btūs Ambro. in Hexameron. lib.
vi. de capite ita loquit᷑. Primū oīm cognoſca
mus humani corpis fabricā inſtar eſſe mundi
ſiq̄dem ⁊ celū eminet vt aer terra mareqꝫ ve
lut quedā mēbra ſunt mūdi. ita ⁊ caput ſupra
reliquos artus noſtri cernimus eminere p̄ſtā
tiſſimūqꝫ eſſe omniū ſicut elemēta celū tanq̄ꝫ
arcem inter reliqua vrbis menia: in hac arce
reliquā regalē quādā habitare ſapiam ẜm ꝓ⸗
pheticuꝫ dictū: q2 oculi ſapiētis in capite eiꝰ
hanc eſſe tutiorē ⁊ ex illa oībus mēbris vigo⸗
rem prudentiāqꝫ deferri. Rōne aūt p̄me ꝓpe⸗
tatis. ſ. ꝑfectionis: omne quod eſt ꝑfectiſſimū
in quacūqꝫ natura ſiue dignius in aliquo ge⸗
nere: dr̄ caput: ſicut leo in aīalibus. ⁊ ī de Eſa.
xi. dr̄. Senex ⁊ honorabilis ip̄e dr̄ caput. Rōe
aūt ſcd̄e ꝓpetat᷑. om̄e p̄ncipiū dr̄ caput. ſicut
fons caput fluminū. ⁊ p̄ncipiū vie caput vie.
ẜm illud Hiere.ij. Ad om̄e caput vie poſuiſti

lupanar tibi. Rōe aūt tertie ꝓprietatis dicit̃
oīs rector caput ſicut rex dux pōtifex. ſm illō
ṗmi Regū.xv. Cū eſſes paruulus in ocul' tu-
is caput in tribubus iſrael factus es. Quātū
igit̃ ad has tres ꝓprietates capitis xp̄us pōt
dici caput ⁊ ſm humanā naturā ⁊ ſm diuinā
Scd̃m diuinā pꝫ ṗmo.ſ.rōne excellētie digni
tatis ⁊ pfectionis: qꝛ ſm diuinā naturā ē ple-
nitudo in eo oīs diuinitatis. vt dicit apl's ad
Col.ij. Unde eſt ſup oīs deus bn̄dictus in ſe
cula.ad Roma.ix. Scd̃o patet rōne ſecunde
ꝓprietatis: qꝛ ab ip̄o inq̄tum deus eſt in no-
bis omnis ſpūalis gratia. Tertio patet rōne
tertie ꝓpetatis qꝛ ip̄e deus mouet regit ⁊ diri
git nos in ſemetip̄m. Scd̃m etiā humanā na
turam competūt he ꝓpetates capitis chriſto
Primo qꝛ humana natura in xp̄o digniſſima
eſt tum rōne altitudinis: qꝛ eſt vſq; ad vnionē
in pſona diuina exaltata. tum rōne ꝓprie ope
rationis: qꝛ digniſſimū actum habuit ī eccl'ia
ſcꝫ redimere ip̄am ⁊ edificare in ſanguine ſuo
tum rōne pfectionis: qꝛ omnis gratia in eo ē
ſicut oēs ſenſus in capite: ſm illud Joh. ṗmo
Uidimus eū plenū gratia ⁊ veritate. Secūda
ꝓprietas capitis etiā cōuenit ei ſm humanā
naturā: quia p xp̄m ſenſum fidei ⁊ motū chari
tatis accepimus. Joh.i. Gratia ⁊ ꝟitas p ie-
ſum xp̄m facta eſt. Item ibidem. De plenitu-
dine eius oīs accepimus. Tertia ꝓpetas ca
pitis ſil'r ei cōuenit. ip̄e eſt eñ rex ⁊ pontifex
noſter. ad Hebre.iiij. Habemus pōtificē qui
penetrauit celos ieſum filiū dei. ip̄e quidē di-
rexit nos doctrina ⁊ exemplo. Cepit aūt ieſus
facere ⁊ docere. Actuū ṗmo. Sed quarta cō-
ditio cōuenit xp̄o in humanā naturā tm̄ et h̄
cōplet in ip̄o rōneꝫ capit̃. qꝛ xp̄s ſm humanā
naturā hꝫ pfectionē homogeneā cū alijs ⁊ eſt
ṗncipiū quaſi vniuocū ⁊ eſt regula cōformis
et vnius generis. Unde cōiter loquēdo xp̄us
ſm ꝙ deus pōt dici caput eccl'ie ſimul cū p̄re
et ſpū ſancto: ſed ꝓprie loquēdo eſt caput ſm
humanā naturā: ⁊ dꝛ gratia capitis ſm quaꝫ
p̄dicte ꝓpetates ei conueniūt ⁊ p̄cipue ſm ꝙ
influit alijs mēbris. de qua ꝓpheta p̄s.cxxxij.
Sicut vnguentū in capite quod deſcēdit.ſ.a
capite in barbam. Barbā.i.in ṗmos qui xp̄o
capiti inheſerūt. ⁊ deſcēdit vſq; in orā veſtimē
ti.i.p oīs ſtatus eccl'ie vſq; ad finem mundi

Ad primum Nūc venit reſpōdendū ad argumēta. Ad
ṗmū qd̄ obijcit̃ ꝙ debeat poti⁹ dici cor eccl'ie
q̄ caput. dicit̃ ꝙ poti⁹ ē dicēdus caput q̄ cor
propt̃ tria. Primo: ⁊ ē rō ſci Tho. in.iij. pte. qꝛ
caput hꝫ māifeſtā eminētiā reſpectu exterio-
rū mēbroꝝ: ſ; cor hꝫ quādā influētiā occultaꝫ:
⁊ iō cordi cōparat̃ ſpūs ſctūs q̄ inuiſibil'r ec-
cleſiā viuificat ⁊ vnit capiti. Item cōparat̃
xp̄s ſm viſibilē naturā qua homo hoībus p̄e
fertur. Scd̃a rō eſt quaꝫ aſſignat ſanct⁹ Tho.
in.iij. ſentē. qꝛ cor eſt principiū oīm membrorū
q̄ntum ad eſſe: vt dicit Phs: ſed caput eſt prin
cipiū aliarū virtū que ptinent ad ſenſum ⁊ mo
tum. ⁊ qꝛ cū dicim⁹ xp̄m eſſe principiū mēbro
rū eccleſie nō intendim⁹ q̄ntum ad eſſe natura
le ſm ꝙ ſunt hoīes ſed q̄ntū ad fidē ⁊ charita-
tem p quā mēbra eccleſie vniuntur. ideo accō
modati⁹ dr̃ caput q̄ cor. Tertia rō ⁊ eſt mgr̄i
Alex. de Alis in.iij. ꝙ ſicut dicit Aug. in li. de
ſpiritu ⁊ aīa: triplex eſt vis aīme ad corpus.ſ.
vis naturalis: q̄ operat̃ in epate ſicut ē vis nu
tritiua digeſtiua retētiua ⁊ expl'ſiua ⁊ augmē
tatiua. Scd̃a eſt vis vitalis q̄ operat̃ in corde
Tertia eſt vis aīalis que opat̃ in cerebro vnde
eſt motus ⁊ ſenſus in mēbris. operationes au
tē virtutis naturalis oīno ſunt inuoluntarie
nec ſunt ſubiecte rōi. opatōnes vero aīales oī
no ſunt ſubiecte rōni. ⁊ ideo recipiūt iperium
ab aīa. opatōes aūt vitales ptim ſūt ſubiecte
rōni ptim nō: ⁊ ideo ptim ſunt volūtarie ⁊ par
tim naturales. Qꝛ aūt ille motus qui eſt a xp̄o
capite in corp⁹ eccl'ie oīno ē ſm motū volūta-
riū qui ſimpliciter nō eſt naturalis vel vitalis
ideo licet ſint aliq̄ ſilitudines ꝓpter quas poſ
ſet xp̄s dici cor eccleſie: nihilominꝰ poti⁹ debꝫ
dici xp̄s caput eccleſie metaphorice q̄ cor vel
epar. Unde ipſe Apl's Paul⁹ in ſuis ep̄lis ſe-
pe chriſtum caput eccleſie appellat: cor autē
nō. Ad ſecūdū qd̄ obijcit̃ ꝙ xp̄s nō ſit caput Ad ſecundum
ſm diuinā naturā reſpōdet̃ ꝙ ſm illā ꝓprieta
tē capitis que eſt conformitas nature ad alia
mēbra corpis xp̄s nō eſt caput eccleſie: ſ; bene Ad ſcd̃am pt̃em
ſm alias tres ꝓprietates ſupra poſitas. Ad
aliā partē eiuſdeꝫ argumenti quod obijcit̃ ꝙ
xp̄s nō ſit caput ſm humanā naturā. Rn̄det̃
ꝙ dare ſpm̄ ſanctū eſt dupliciter.ſ. auctoritate
et miniſterio. Auctoritate q̄dē tm̄ dei eſt. ſ; mi
niſterio dicūtur etiā ſancti hoīes dare ſpm̄ ſā
ctum inq̄tuꝫ.ſ. per miniſteriū eoꝝ datur a deo
ſicut Paul⁹ dicit Gal.iij. Qui tribuit nobis
ſpiritū. glo. miniſterio nō auctoritate. ⁊ h̄ mō
xp̄o ſꝫ ꝙ eſt hō cōuenit dare ſpm̄ ſanctū nō au
ctoritatiue ſ; iſtrumētaliter ſiue miniſterialit̃
inq̄tuꝫ ei⁹ humanitas fuit inſtr̄m deitatis. et
ita actiones ipſi⁹ ex vnitate deitatis ſunt no
bis ſalutifere: vtpote grām in nobis cauſātes
⁊ p meritū ⁊ efficaciā quandā. Aug. aūt negat
xp̄m ſm ꝙ eſt hō dare ſpm̄ ſanctū p auctoritatē: in
ſtrumētaliter aūt ſiue miniſterialiter nō. cū h̄
modo etiā alijs ſanctis vt dictū eſt: cōueniat
dare ſpm̄ ſanctū. Ad tertium qd̄ obijcitur: ꝙ Ad tertium
gratia nō ſit per traductionem: dicendū ꝙ in

hoc quod de plenitudine xpi oēs accepimus
eſt aliquid ſimile traductōni q̄uis nō ſit ꝓpe
traductio. ⁊ hoc ſufficit. Eſt ḡ ſilitudo q̄tum
ad ipm ſpm̄. ſ. increatū. qui idē numero eſt in
capite ⁊ in mēbris ⁊ aliquo modo a capite ad
mēbra deſcēdit nō diuiſus ſed vnus. Eſt aūt
diſſimilitudo q̄tū ad ipm donū ſm qđ ſpūs
ſanctus in nobis habitat: q2 illud nō traduci
tur de ſubiecto i ſubiectū. ſufficit aūt ad hoc
ꝙ aliqs habeat ſimilitudinē capitis ſilitudo
dicta nō traductionis. Ad quartū qđ obij
citur ꝙ caput nō influat niſi in vnita mēbra:
dicendū vt dicit Bonauētura in. iij. ꝙ hoc hꝫ
veritatē in eo capite quod hꝫ determinatam
potentiā ⁊ nō pōt ſibi mēbra vnire nec de nō
membro mēbrū facere: ſed nō habet veritatē
nec locū in capite xpo qui pōt ſm diuinā na-
turam hoc facere. ⁊ ſm humanā mereri ⁊ im-
petrare ⁊ ita ſenſum ⁊ motū ꝑmo influere et
cōtinuare. Ad q̄ntum quod dr̄ ꝙ capit̄ nō
eſt aliud caput. Dicendū ꝙ in metaphoricis
locutionibus nō opꝫ attēdi ſimilitudinē q̄tū
ad omnia. ſic em̄ nō eſſet ſilitudo ſz rei ꝟitas.
capitis igit̄ materialis nō eſt aliud caput: q̄a
corpus humanū nō eſt pars alterius corporis ſz
corp⁹ ſimilitudinarie dictū. i. aliqua multitu-
do ordinata eſt ps alterius multitudis. ſicut
multitudo domeſtica eſt ps multitudinis ci-
uilis. ⁊ ideo paterfamilias q̄ eſt caput multi-
tudinis domeſtice hꝫ ſupra ſe caput rectorē
ciuitatis: ⁊ p hūc modum nihil ꝓhibet caput
xpi eſſe deū cum tm̄ ipe ſit caput eccl'ie. Eſt tm̄
aduertendū ꝙ xpi caput dr̄ deus nō ſm com-
pletam rōnem capitis. eſt em̄ caput ipſi⁹ ſm
ꝙ eſt ꝑncipiū eius. Principiū aūt eſt ſm hu-
manitatē ⁊ diuinitatē: ſed inq̄tum eſt ꝑncipi
um eius ſm humanitatē deficit quarta cōdi-
tio capitis: q̄ eſt cōformitas in natura. inq̄tū
aūt eſt ꝑncipiū eius ſm diuinitatē ſic deficit
ꝑma: quia pater nō hꝫ maiorē dignitatem q̄
filius q̄ eiuſdē maieſtatis ſunt honoris ⁊ glie
Ad ſextū qđ obijcit̄ ꝙ caput recipit influē
tiam a corde. dicendū vt dicit magr̄ alexāder
de alis in. iij. ꝙ nō eſt p oīa ſimile de capite ⁊
corpe materiali ⁊ ſpūali: q2 in capite materia
li ita eſt ꝙ cū influat ad corpus ⁊ ad ſingula
eius mēbra ipm tn̄ caput indiget alijs mem-
bris. vnde alia mēbra influūt ipſi. ſicut enim a
capite influit ſenſus ipſi corpori. ita a corde i-
fluit vita capiti. ⁊ ſilr̄ ab epate influit nutri-
mentū ad caput ſine qb⁹ nō pōt eē caput. vn̄
mutuo ſibi ꝓuiūt caput ⁊ mēbra: vnde caput
materiale nō ſolū ſe hꝫ in rōe influent̄ ad alia
mēbra ſz et in rōe recipient̄ ab ipſis: q2 ſe hn̄t in
mutua indigētia: ita ꝙ mēbra indigēt capite

Ad quartum

Ad quintum

Ad ſextum

et ecōuerſo. Unde. i. Cor. xij. Nō poteſt autem
ocul⁹ dicere manui opa tua nō indigeo: nec ca
put pedib⁹. nō eſtis mihi neceſſarij. Sed xps
ſm humanitatē qui eſt caput ſpūale reſpectu
corporis ſpūalis. ſ. eccleſie: nō indiget mēbris ſu
is. vn̄ ſe habet ad ipſa ſolū in rōne influētis et
nō ab ipſis recipiētis. ⁊ ita ex hac poti⁹ parte
cōpetit ſibi rō capitis in qua iportat̄ ꝑncipi-
um ⁊ origo reſpectu corporis myſtici q̄ capiti
materiali reſpectu ſui corpis. Ad ſeptimum
rn̄r negando ꝯn̄am. vnde cū em̄ deus ⁊ homo
vn⁹ ſit xps p hoc ꝙ xps ſm diuinitatem ⁊ hu-
manitatē dr̄ caput eccleſie nō ſeq̄tur ꝙ eccle-
ſia habeat duo capita. Ad octauū rn̄r ꝙ q̄c
quid pfectionis eſt in fide et ſpe totū cōuenit
xpo. ſolū aūt q̄tum ad id qđ imperfectiōis eſt
de ipſo negatur.

Ad ſeptimū

Ad octauū

Capitulū. xlvij. In quo declarat̄ qualiter xps poſſit
dici mēbrum eccleſie ⁊ qualiter non.

Cap. XLVII

ſ Urgit nō ime
rito ex dict̄ dubitatio. An. ſ.
ſicut rō capitis reſpectu cor-
poris eccl'ie xpo attribuit̄: ita
ratio mēbri eiuſdē corpis ei-
dem cōueniat ⁊ videbit̄ fortaſſis alicui ꝙ ſic.
Tum q2 caput naturale ad cui⁹ ſilitudinē xps
dr̄ caput eccl'ie nō modo dr̄ caput corpis natu
ralis ſed etiā mēbrū illi⁹ principale. Nam cor
caput ⁊ epar deſignant̄ ꝑncipalia mēbra cor-
poris. ergo ſilr̄ xps pōt dici mēbrū corpis my-
ſtici: cū ſit caput illi⁹. Tū ſcđo ex illo Apl'i. i.
ad Cor. xij. Uos eſtis corp⁹ xpi ⁊ mēbra de mē
bro. glo. i. de xpo capite ⁊ cū mēbro nr̄o. Sꝫ ꝙ
xps ſm ꝙ rō capitis et reſpectu corpis eccl'ie
ei attribuit̄ ſm humanitatē dici nō poſſit mē
brū eccleſie ſic oſtēditur. Pro quo ꝯſiderandū
cū ſancto Tho. in. iij. ſentē. ꝙ in noīe capitis i
portat̄ principiū ⁊ origo alicuius rei. In noīe
aūt mēbri importat̄ ptialitas q̄ repugnat rōi
ꝑme originis: q2 in ꝑma origine ſūt oīa ꝟtute
q̄ iueniūtur in originatis. ⁊ iō nō pōt dici mē-
brū quod nō recipit ab aliquo alio influentiā.
q2 aūt caput in naturali corpe nō ſolū influit
alijs mēbris: ſed etiā ab alijs accipit: vt nutri
mentū ⁊ alia obſeq̄a: nō tm̄ caput ſz etiā cōmē
brū dr̄. ſz xps ſm ꝙ homo non recipit aliq̄d ab
alijs mēbris eccl'ie: ſed a ſolo deo. vn̄ nō pōt di
ci membrū ſm ꝙ caput eccl'ie dr̄ ipſe ſm hūa-
nitatem. poteſt aūt dici membrū ſm hūanita-
tem: ſm ꝙ ipſe eſt caput eccleſie ſm diuinita-
tē. ſic em̄ ei⁹ hūanitas cōparata ad diuinitatē
eſt membrū ipſi⁹ diuinitat̄ que eſt caput: q2 ip
ſa diuinitas cui eſt vnita ipſa humanitas mo
uet ipſā hūanitatē ⁊ ſenſificat eā ſicut caput

Probatio prima

Secunda

membra. Et hoc modo xp̄s eſt mēbrum cor-
poris eccl'ie cuius caput eſt ipa diuinitas. et
ſic dicit apl's id quod ſupra allegatū eſt. i. Co
rinth. xij. Vos eſtis corpus ⁊ mēbrū de mem-
bro. i. de xp̄o capite. vnde appellat xp̄z caput
ſm humanitatē eſſe mēbrū reſpectu diuinita
tis. Preterea ſctūs Thomas. in. iiij. ſniarum.
diſtin. xlix. notat circa hanc partē ꝙ nomē ec
cleſie dupl'r accipit. Vnꝫ em̄ noiat tm̄modo
corpus quod xp̄o cōiūgit ſicut capiti. ⁊ ſic ec
cleſia tm̄ habet rōnem ſponſe: ⁊ hoc modo xp̄e
nō eſt eccl'ie mēbrū ſed eſt caput influēs om-
nibus alijs mēbris. Alio modo accipit eccle
ſia ſm ꝙ noiat caput ⁊ mēbra cōiuncta. ⁊ ſic
xp̄s pōt dici membrū eccl'ie inꝗ̄tum hz diſtin
ctum officiū ab omnibus alijs. ſ. influere alijs
vitam ꝗ̄uis nō multū ꝓprie dicat membrum
quia membrū importat partialitatē quandā
in xp̄o aūt bonū ſpūale non eſt particulariza
tum ſed eſt totaliter integrū. Unde ip̄e eſt to
tum eccl'ie bonū nec eſt aliq̇d maius ip̄e cum
alijs ꝗ̄ ip̄e ſolus. Sic aūt loquēdo de eccleſia
nō eccl'ia nominat tantū ſponſam ſ ſponſum
et ſponſam ꝓut p cōiunctionē ſpūalem eſt ex
eis vnū effectū. Unde btūs Aug. ſup ps. xxx.
ita ait. Vnus dr̄ xp̄s caput ⁊ corpus ſuuz. ip̄e
dicit cū de cōiugio loqueret. Erūt duo in car
ne vna igit iam nō duo ſed caro vna fit. ergo
tanꝗ̄ ex duobus vna quedā pſona ex capite ⁊
corpe ex ſponſo ⁊ ſpōſa. Nam vnitatez pſone
hmōi mirā ⁊ excellentē cōmēdat. Eſa. ꝓpha
Naz loquēs etiā in eo xp̄s in ꝓphetia ait. Si
cut ſponſo alligauit mihi mitrā ⁊ ſicut ſpōſaz
ornauit me ornamēto. Se dixit ſponſuz: ſe di
xit ſponſam. quare ſe ſponſum: q̄re ſe ſponſaz
niſi q: erant duo in carne vna: h Aug. Unde
lz ꝓpter hanc variā acceptionē nois eccleſie
chriſt⁹ aliquo modo dicat mēbrū eccl'ie eo. ſ.
mō quo ſupi⁹ declarauim⁹. nullo tn̄ mō poteſt
dici mēbrū ſpōſe. Pz etiā ex dict̄ rn̄ſio ad ob
iecta. Ad p̄mū aūt qđ obijcit ꝙ caput na-
turale nō tm̄ dr̄ caput ſ etiā mēbrū corpis. di
cēdū eſt ꝙ nō eſt p oia ſile de capite naturali
corpis materialis ⁊ de ſpūali ſicut dictū eſt:
q: naturale nō ſolū influit alijs mēbris ſ etiā
accipit ab eis: nō ſic aūt chriſtus q̄ nihil acci
pit a corpe eccl'ie ſ a ſolo deo. Et inde eſt ꝙ p
prie loquēdo chriſtus nō pōt dici ꝓpe mēbrū
eccl'ie ſm ꝙ caput eccl'ie dr̄ ipſe hz hūanitatē
Ad dictū apli. i. Corinth. xij pz rn̄ſio ex iaz
dictis. Dictū eſt em̄ ꝙ apl's appellat ibi chri-
ſtum caput ſm humanitatē eſſe mēbrū reſpe
ctu diuinitatis. Vel dicendū vt dicit dn̄s pe
tr⁹ de Tarātaſia. ꝙ chriſt⁹ eſt caput excellētia
gratie ⁊ mēbrū cōformitate nature.

Sermone primo

Ad primum

Ad ſecundum

Capitulū. xlviij Qr xp̄s ſm ꝙ homo fuit caput fide
liū nō tm̄ eoꝝ qui fuerūt poſt incarnationē ſed etiā il-
loꝝ qui a principio incarnationē preceſſerunt.

Cap. XLVIII Chriſt⁹ ſemp fu
it caput eccleſie

C

Um autem ex
ſuperius dictis circa. ca. xxij. a
p̄ncipio hūani generis eccl'ia
eſſe ceperit ⁊ eccl'ie corp⁹ nul
lo vnꝗ̄ tempe acephalū fuiſſe
credendū ſit. iā reſtat oſtendendū xp̄m ſemp a
principio ex quo hoīes ſancti eſſe ceperunt in
terra caput eccleſie fuiſſe nō modo ſm diuini
tatē ſed etiā humanitatem. Qr aūt xp̄s ſm di-
uinitatē caput fuerit eccleſie ante incarnatio
nē nō hz dubitationē cū ipſe de⁹ principiū fun
dator ⁊ illuſtrator illi⁹ ſit. Oēs em̄ qui a prin-
cipio humani generis vſꝗ in finē generātur
virtute diuinitatis illuſtrātur ⁊ in vnū corp⁹
eccleſie tanꝗ̄ viua mēbra cōpaginātur. Qr au
tem ſm humanitatē xp̄s caput etiā fuerit om
niū fideliū qui incarnationē eius p̄ceſſerunt:
pz multipliciter. Primo: q: ſup fidē hūanitat̄
xp̄i fundata ē eccleſia. i. Corin. iij. Fūdamētū
aliud nemo pōt ponere p̄ter id qđ poſitū ē: qđ
eſt xp̄s Jeſus. glo. i. fides xp̄i que p dilectionē
operat. Unde glo. ſup. illud Col. i. Ipſe eſt ca-
put corpis eccleſie: q̄rit. Cuz eccleſia ab Abel
cepit: quō homo xp̄s caput eſt coꝝ qui āte fue
rant. ⁊ rn̄dens dicit. bene: q: ipſe eſt principiū
eccleſie ſm diuinitatem. i. fundator eccleſie:
q: oēs iuſtos qui ab Abel vſꝗ ad vltimū iuſtū
generant virtute diuinitatis ⁊ mie ſue dono
illuminauit ſm humanitatē. Poteſt etiā dici
principiū eccleſie: q: ſup fidē humanitatis ei⁹
fundata eſt. hec glo. Cū ergo eccleſia fundata
ſit ſup fidē hūanitatis xp̄i: ⁊ eadē fides fuerit
patrū ante incarnationē ⁊ poſt. ad Ephe. iiij.
Vnus deus vna fides. ſolū em̄ tp̄s variatū eſt
vt ait Aug. quod em̄ a nobis creditur iam fa-
ctū eſſe: id ab alijs futurū eſſe credebat: mani-
feſtū eſt xp̄m caput fuiſſe fideliū precedentiū
incarnationē ſicut ſequentiū. Et cōfirmatur.
Aut em̄ dr̄ caput eccleſie facta incarnatione
ꝓpter naturā aſſumptaz: in qua hoibus fact⁹
eſt cōformis in natura. Aut ꝓpter fidē huma
nitatis ei⁹. Nō p̄mo: q: hac rōne equaliter ifi
deliū hominū diceret caput ſicut ⁊ fideliū iu-
ſtoꝝ qđ eſſet incōuenēs. Si ſecūdo. ſ. ꝓpter fi
dem qua credit de⁹ ⁊ homo: ſ fides manet ea-
dē in ſanctis antē incarnationē ⁊ poſt. dic̄ em̄
Aug. li. de nuptijs ⁊ ↄcupi. Eadē fides medi-
atoris q̄ nos ſaluat: ſaluos iuſtos faciebat an-
tiquos puſillos cū magnis: q: ſicut credimus
xp̄m in carne veniſſe: ita illi venturū. ⁊ ſic nos
mortuū: ita illi moriturū: ⁊ ſicut nos reſurrexiſ
ſe: ita ⁊ illi reſurrecturū. ⁊ nos ⁊ illi ad iudiciū

viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ venturū. ergo videt̄ ꝙ xp̄us
ſm ꝙ homo caput ſit dicēdus p̄cedentium iu
ſtorum ſicut ⁊ illoꝝ qui poſt incarnationē fue
runt. In teſtimoniū huius Mar. xi. legitur ꝙ
qui p̄ibant ⁊ q̄ ſequebant̄ clamabāt dicētes.
Oſanna bn̄dictus qui venit in noīe domini
Sup quo dicit venerabilis Beda. ⁊ habetur
in gl. ⁊ qui p̄ibant ⁊ qui ſequebant̄ clamabāt
p̄ceſſit iudaicus ppl̄s: ſecutus eſt gētilis. Et
quia oīs qui fideles ſunt vel fuerūt in xp̄um
crediderūt ⁊ credūt: ⁊ q̄ p̄eunt ⁊ q̄ ſequuntur
Oſanna clamabāt qd̄ ſalua latine dr̄. ab ipſo
eīn oēs p̄ores etiā ſalutē queſierūt. Bn̄dictus
qui venit in noīe dn̄i: qm̄ vna fides vna ſpes
oīm illi expectabāt ⁊ venturū credebāt ⁊ nos
veniſſe credimus: hec glo. Et btūs Greg. ſup
Ezech. Et qui p̄ibant ⁊ q̄ ſeq̄bant̄ clamabāt
Oſanna bn̄dictus q̄ venit in noīe dn̄i: qꝛ oēs
electi q̄ in iudea eſſe potuerūt ſiue qui nūc in
eccl̄ia ſunt in mediatorē dei ⁊ hoīm credide-
runt ⁊ credūt. g̊ manifeſtū eſt vnū ⁊ idē fuiſſe
⁊ eſſe caput p̄cedentiū ⁊ ſequētiū fidelium. ſ.
xp̄m quē omnes ſaluatorē clamabāt. Itē hoc
patet ex illo Apl̄i. i. Thimo. iiij. de xp̄o ita lo-
quēſ. Qui ſaluator ē oīz hoīz ⁊ maxīe fideliū
glo. quos ſaluat hꝛ in futuro ſm corpus ⁊ ani
mam. Et btūs Ioh. euāgeliſta loquēs de xp̄o
ita ait. Ip̄e eſt ꝓpiciatio ꝓ pctīs noſtris: non
noſtris aūt tm̄ ſed etiā ꝓ totius mūdi. i. Io. ij
vbi glo. Aug. Non ꝓ nr̄is tm̄ qui in carne vi-
uimus ſed ꝓ omni eccl̄ia. Saluare aūt hoīes
aut ꝓpiciationē eſſe ꝓ peccat̄ cōpetit xp̄o ſꝫ
ꝙ eſt caput. g̊ relinquit̄ ꝙ xp̄us etiā ſm ꝙ hō
caput fuerit oīm fideliū q̄ etiā eius incarna-
nationē p̄ceſſerūt. Unde Aug. ſup p̄s. xxxvi.
tractās illd̄. Iunior fui etenim ſenui. Caput no
ſtrum xp̄s eſt: corpus capitis illius nos ſum⁹
nūquid ſoli nos ⁊ non etiā illi qui fuerūt ante
nos oēs qui ab initio ſeculi fuerūt iuſti caput
xp̄m habēt. illū eīm venturū eſſe crediderunt
quē nos veniſſe iam credimus: ⁊ in cuius fide
⁊ ipſi ſanati ſunt ⁊ nos: vt ip̄e eſſet caput to-
tius ciuitatis hierl̄m cōnumerat̄ fidelib⁹ ab
initio vſq; in finē. Ceterū cū eccleſia vt dictū
eſt dicat̄ vnū corpus ad ſimilitudineꝫ corpis
humani naturalis: in quo mēbra adinuiceꝫ ꝑ
neruos ⁊ iūcturas colligata dicunt̄ vnū per
continuationē: neceſſario mēbra eccl̄ie adin-
uicem cōtinuari dicēda ſunt ſm p̄us ⁊ poſte-
rius in tp̄e a p̄ncipio eccl̄ie vſq; in finē ſeculi.
Hoc aūt nō eſt niſi ꝑ fidem xp̄i que vt dictuꝫ
eſt: vna eſt in oībus ſanctis. ergo videt̄ ꝙ xp̄s
a p̄ncipio eccleſie vſq; in finē ſeculi ſit dicen-
dus caput eccleſie. Amplius ꝑ ſimile oſtēdit̄
hoc. In malis caput quedā membra ſecutuꝫ
eſt tp̄e ⁊ nihilominꝰ dr̄ caput eoꝝ. multo fortiꝰ
g̊ hoc erit in bonis mēbris que īfluxū ſenſus ⁊
motus ſuſcipiunt a capite. ſed ita eſt in malis
ꝙ lꝫ mēbra q̄dā p̄ceſſerit caput tp̄e: dicūt̄ nihi
lominꝰ membra eiꝰ futuri capit̄. ſicut de anti-
xp̄o dicit beatꝰ Iſid. li. de ſummo bono: ꝙ an-
teq̄ veniat antixp̄s multa eiꝰ mēbra preceſſe-
rint ⁊ preuaricationis merito caput propriū
preuenīūt. ergo multo fortius credendū eſt de
mēbris eccleſie: ꝙ lꝫ aliqua tp̄e preceſſerint in
carnationē xp̄i: nihilominꝰ caput eoꝝ xp̄s di-
cendus ſit. Ex his aūt que iam diffinita ſunt
aperte cōfutat̄ error dicentiū ꝙ xp̄s in incar-
natione incepit eſſe caput eccleſie: ⁊ ꝙ ſolum
poſt incarnationē īcepint hoīes xp̄o īcorpari.

Capitulū. xlix. In quo ponūtur obiectiōes ꝯtra hoc
qd̄ dictū eſt ꝙ xp̄s ſm ꝙ homo fuerit caput fideliū qui
incarnationem preceſſerunt.

QUoniā hec fi- Cap. XLIX
dei veritas clarius eluceſcet
ſi alique obiectiones que cō-
tra eam moueri ſolent in me-
diū deducātur: afferemꝰ illas
in mediū quibꝰ tandē reſpōdebimꝰ. Obij- Argu. primū
citur aūt primo ſic. Xp̄s ante incarnationem
nō fuit homo: ergo nō eſt dicendꝰ ante incar-
nationē fuiſſe caput eccleſie ſm ꝙ homo. ꝯn̄a
eſt manifeſta. qꝛ cū tales cōditiones cōſequē-
tes ſint ad eſſe rei qn̄ nō erat hūanitas nō vꝫ
ꝙ potuerit dici xp̄s caput ſm humanitatem.
Sc̄d̄o ſic. Xp̄s ꝓprie dr̄ caput eccl̄ie ꝑ ꝯfor- Secundū
mitatem nature quā habet cū eccleſie corpe:
ſed ante incarnationē nō erat cōformis in na
tura cū eccleſia. ergo reſpectu fideliū q̄ incar
nationē preceſſerunt xp̄s nō pōt dici eccleſie
caput ſm humanitatē. Si dicat̄ ꝙ lꝫ xp̄s non
eſſet in rerū natura ſm humanitatē erat tn̄ in
fide patrū. Cōtra: xp̄s ſm ꝙ eſt caput eccl̄ie Replica
gratiā mēbris infūdit. ſi g̊ ad rationē capitis
ſufficit ꝙ xp̄s ſit in fide credentiū: vꝫ ꝙ equa-
lis copia grē fuerit in veteri teſtamēto ſicut ⁊
in nouo: qd̄ eſt falſum. Tertio ſic. Sacr̄a ve- Tertium
teris legis comparāt̄ ad xp̄m ſicut vmbra ad
corpꝰ: vt dr̄ Colo. ij. ſ̄ p̄rēs veteris teſtamēti ſa
cramētis illis ſuo tp̄e ſeruiebant: ſm illud ad
Heb. viij. Exēplari ⁊ vmbre deſeruiūt celeſti-
um. Nō ergo ꝑtinebant ad corpꝰ xp̄i: ⁊ ita xp̄s
nō ē caput eoꝝ. Quarto Caput cū ſit princi- Quartum
pium membroꝝ nō ſeq̄tur membra. ſed multi
ſancti preceſſerūt xp̄i incarnationeꝫ. ergo xp̄s
ſm ꝙ homo nō eſt caput illoꝝ. Quinto. Ca- Quintum
put cum ſit principiū alioꝝ mēbroꝝ naturali-
ter precedit mēbra: priꝰ eīm egreditur ⁊ poſtea
corpus. Unde dicit Solinus. Contra naturā
eſt in pedes procedere naſcētes. Si ergo cor-

pus myſticum ſit ad ſimilitudinez corporis naturalis vt dictũ eſt ſupra. ſequitur quod primo ſit caput et poſtea mẽbra. ergo reſpectu eorum que preceſſerũt xpi humanitatẽ xps nõ poteſt dici caput ſm quod homo.

Sextum Item cõfirmando iſtam rõnẽ arguit̃ ſexto ſic. Caput dr quia influit membris ſenſum et motũ ſed xps ſm quod hõ nõ influebat ecclie ante incarnationẽ: cũ nõdũ eẽt homo: et qđ nõ ẽ nõ põt agere. et per cõns non poterat dici caput illius. proceſſus eſt notus. Si dicat quod licz nõduz eſſet in rerũ natura erat tñ in fide patrũ.

Septimum Cõtra cõfirmando rõnem factaz arguit̃ ſeptimo ſic. Omnis propoſitio cuius ſubiectum eſt ens rõnis et pdicatũ eſt ens nature ẽ falſa. ſicut ſi dicat̃. Genus currit et ſpẽs ambulat. ſed xps ſm quod eſt in fide ſignificat̃ vt res rõnis. Cum igit̃ eſſe caput vel influere dicat rẽ nature. videt̃ quod hec propoſitio ſit falſa. Chriſtus ſm quod eſt in fide patrũ eſt caput ecclie vel influit ecclie mẽbris.

Octavuz Octavo ſic. Caput ẽ principiũ membrorum ſuorum: ſed xpus ſm quod homo nõ poteſt dici principiũ ecclie a principio ſed ſolum ſm diuinitatẽ: ſicut colligi videt̃ ex glo. Luce.iij. ſup illud. Factũ eſt verbum dñi. vbi dr quod ecclia nõ ab homĩe ſed a verbo. ergo xps ſm quod homo nõ eſt dicẽdus caput eccleſie ab initio.

Nonum Nono ſic. Dicit Aug. ſup ps. cxlviij. verbũ caro factũ eſt vt fieret caput ecclie. Verbum enĩ ipm nõ eſt caput ecclie: ſed vt etiã eſſet caput ecclie carnem aſſumpſit: ergo id quod prius

Decimum Decimo per ſimile idem probat̃ ſic. Sup illud prime Thi. i. Regi ſeculorum. dicit glo. ſic. Homo aſſumptus a verbo ex eo tẽpe rex eſt futurorum ex quo aſſumptus eſt a verbo. nam preteritorum ſeculorum nõ extat rex homo ille: quia nõ erat: hec gl. Ergo pari rõne xps ſm quod homo nõ eſt dicendus caput ecclie ſm tps preteritũ: cũ tunc non eſſet homo.

Undecimum Undecimo ecclia fuiſſet etiaz ſi homo nõ peccaſſet. nõ autẽ tũc verbum dei humanã naturã aſſumpſiſſet. vnde glo. ſuper illud. i. Thi. i. Chriſtus ieſus venit in mũdum peccatores ſaluos facere: dicit glo. Aug. Nulla cauſa veniẽdi xpo dño niſi peccatores ſaluos facere: tolle vulnera: tolle morbos. et nulla eſt cauſa medicine. Eccleſia aũt ſine capite eſſe nõ poteſt. ergo xps nõ eſt caput ecclie ſm hũanã naturã.

Confirmatio Et cõfirmat̃ quia vnius corporis vnũ ẽ caput: ſed xps caput eſt ecclie ſm diuinitatẽ: ergo nõ ſm humanitatẽ. ergo etc.

Cap. l. In quo rñdetur ad obiectiões iam poſitas

Cap. L Reſponſio

a Ad rõnes autem pdictas quibus probat̃ quod xps nõ fuerit caput ſm quod homo omniũ fideliũ a principio naſcẽtis ecclie: facilis reſpõſio eſt. Dicimus enĩ quod corpus ecclie nũquam fuit acephalũ ſed ſemper habuit xpm caput ſm diuinitatẽ et humanitatẽ vt plene induximus: licet enĩ xps ſm humanitatem nõ eſſet a principio mundi: fides tñ de eius diuinitate et humanitate ſm quã omnium mẽbrorum colligatio erat ad ipm et inter ſe ſemp a principio fuit Unde Aug. ad optatũ. Eadẽ eſt fides noſtra et antiquorum: proinde cum omnes iuſti ſiue ante incarnationẽ ſiue poſt: nec vixerunt nec viuãt niſi ex fide icarnationis xpi. Profecto qđ ſcriptũ eſt. ſ. Act. iiij. Non eſt aliud nomẽ ſub celo in quo oporteat ſaluari nos. ex illo tpe valet ad ſaluandũ genus humanũ: ex quo in Adã eſt vitiatũ. hec Aug. Unde licet xps ſm quod homo: tẽpore multos ſanctos ſecutus fuerit: nihilominus omniũ caput dicendus eſt. Cuius exemplũ Aug. li. de cathezizandis rudibus ponit: qđ exemplũ habet̃ Gene. xxxvi. de filijs Jude: in quorum natiuitate zarã prior eduxit manũ in quã obſtetrix ligauit coccinũ dicens. Iſte egredietur prior illo vero retrahente manum egreſſus eſt alter Et dicit Aug. quod ſicut Zarã dum naſceret̃ prior emiſit manũ poſtmodũ caput ſecutũ eſt deinde cetera mẽbra: ſz tñ caput dignitate et poteſtate precellit lz tpe ſeqretur: ita xps mediator dei et hominũ in patriarchis et prophetis premiſit manũ anteq̃ appareret in carne vinculis legis ſupbum populũ conſtringentez ſiue cõprimentem. Tempore autem naſcẽdi ſecutũ eſt caput toti eccleſie cui adheſerunt omnes fideles. Relinquitur ergo quod fuit caput fideliũ preſentiũ et antiquorum.

Ad primum Ad primũ obiectum in contrariũ dicendũ vt dicit Alexan. de alis in. iij. quod xps nõ dicitur caput eo quod eſt homo in re: ſed eo quod eſt homo in fide in qua creditus eſt eſſe homo: ideo eſt caput. hoc enĩ modo ſimiliter ſe habet ad antiquos et preſentes quia eſt eadem fides horum et illorum: vt dictũ eſt. Uel dicendũ et breuius: vt dicit ſanctus Tho. quod licet homo xps ante incarnationẽ nõ eſſet in rerũ natura: erat tñ in fide patrum: et hoc ſuffitiebat ad rationẽ capitis: vt magis ex dicendis apparebit. Ad probationem qñ dicit̃ quod cõditiones ſequũtur eſſe rei: et ita eſſe caput cõſequitur eſſe humanitatis in xpo: reſpõdet̃ dupliciter. Primo quod ſicut eſſe creditum filiũ dei aſſumpturũ humanitatem nõ ponit filiuz dei eſſe hominẽ cum creditur; ſed in aliquo tempore futurũ eſſe: ſic nec conditio qua dicit̃ caput. Unde nõ eſt ſimile de capite corporis naturalis et de capite corporis myſtici. Secũdo reſpõdetur quod ratio capitis dupliciter xpo ſm humanitatem poteſt cõuenire. Uno modo per actionem ſuam in nos merendo nobis et ſatiſ

faciendo ꝓ nobis. ⁊ hoc modo cōditio capit̄ ſequit̄ eſſe rei. Alio modo pōt cōuenire ſibi rō capitis p actionē noſtrā in illū inquātum credendo in eum iuſtificamur: ⁊ hoc modo cōditio capitis nō ſequit̄ eſſe rei in natura: ſed eē rei in fide. ⁊ ita in ꝓpoſito: ſicut clarius ex dicendis habebit̄. Ad ſcdm quod obijcit̄ de ꝯformitate nature ptꝫ rn̄ſio ex dictis. lꝫ enim xp̄s ante incarnationē nō fuerit actu conformis nature cū hoībus: erat tn̄ fides infallibil̄ ꝙ p aſſumptionē hūanitatis talis erat futurus.

Ad ſcdm

Ad replicam

Ad replicā aūt que fit ꝙ ſequeretur ex ſolutiōe iſta ꝙ equalis copia grē fuiſſet in veteri teſtamēto ⁊ in nouo negat̄ ꝯſequētia: qa vt dicit ſcūs Tho. in. q. de veritate. Cuꝫ ante incarnationē nō eſſet meritū xp̄i in actu ⁊ ſatiſfactio. ideo nō erat tanta plenitudo gratie ſicut eſt poſt. Preterea dicit ſcūs Tho. Tāta grē influētia nō fuit ante incarnationeꝫ ꝗta eſt modo: q2 tunc nōdum remotū erat obſtaculuꝫ: nec ſacramēta grē erant exhibita ſicut mō ſunt.

Ad tertium

Ad tertiū in quo obijcit̄ ꝙ patres veteris teſtamēti deſeruiebāt ſacramētis legalibus. dicendū vt ait ſanctus Tho. in ētia parte ꝙ ſancti patres nō inſiſtebāt ſacramēt̄ legalibus tanꝗ ꝗbuſdā rebus ſed ſicut ymaginibus ⁊ vmbris futuroꝝ. Idem aūt eſt motus in ymaginē inꝗtum ymago ⁊ in rē: vt pꝫ p phm in lib. de memoria ⁊ reminiſcētia. ⁊ iō antiꝗ patres ſeruādo legalia ſacramēta ferebant̄ in xp̄m p fidem ⁊ dilectionē eandē qua et nos in xp̄m ferimur: ⁊ ita pr̄es antiꝗ ptinebāt ad idē corp⁹ eccl̄ie ad qd̄ nos ptinem⁹: et ita reſpectu oīm fideliū xp̄s caput ē.

Ad quartum

Ad quartum quod obijcit̄ ꝙ caput nō ſequit̄ membra ſed precedit. reſpondet̄ ꝙ ꝗuis xp̄s nō fuerit incarnatus tempe patrū veteris teſtamenti erat tamē incarnatio ip̄a in dei ordinatione ⁊ in fide ipſorum patrū: per quā fidē iuſtificabant̄: q2 tpa mutata ſunt ⁊ nō fides. vt dicit Aug.

Ad quintum

Ad q̄ntum quod inductū eſt ꝓ cōfirmatione p̄cedētis: ꝙ caput naturalr̄ precedit mēbra. rn̄detur ꝙ nō eſt ſimile de capite corporis naturalis. ⁊ de capite corpis myſtici in hac parte. qm̄ caput corpis naturalis p̄cedit ſiue eſt ante alia mēbra exteriora. quod dr̄ propter cor quod eſt ſimpl̄r p̄mū mēbrū. Caput aūt corporis myſtici nō p̄cedit tpe omnia mēbra ſui corpis. Unde glo. Aug. ſuper illud ps lxi. Quouſqꝫ irruitis in hominē: dicit ſic. Ad caput ptinēt mēbra que ante caput ꝓdierūt ſed nunꝗd ꝓdierūt aliqua ante caput? vtiqꝫ: q2 caput dicit̄ in ps. lxx. mater ſyō. vn̄ diceret mī ſyon niſi aliꝗ p̄ceſſiſſent de qb⁹ natus fuiſſet. p̄cedit tn̄ mēbra ſua dignitate ⁊ pfectōe virtutis. Unde Col. i. dicit Apl's de eo. Ipſe eſt caput corpis eccleſie qui eſt principiū: primogenit⁹ ex mortuis: vt ſit ipſe in oībus. glo. tam priorib⁹ ꝙ ſequētibus pinatū tenēs. Et ad Ro. i. dicit idem Aplus. Qui predeſtinatus eſt filius dei in virtute ꝺm ſpiritū ſanctificationis. glo. i. ſine meritis ſola gratia preelectus vt eſſet caput noſtrū. Cū aūt ratio capitis ex dignitate ⁊ nō tpis prioritate accipiat̄: apte datur intelligi ratiōes omēs que fiūt ex prioritate tēporis qua multa tpa preceſſerunt xp̄i incarnationem nō procedere.

Ad ſextum

Ad ſextū qd̄ obijcit̄: ꝙ xp̄s ante incarnationē ꝺm ꝙ homo nō influebat mēbris: reſpōdet̄ vt ſanctus Tho. dicit in. q. de veritate: ꝙ xp̄s ꝺm ꝙ homo mediator eſt inter deū ⁊ homines: vt dr̄ Thi. i. Unde ſicut de⁹ dicit̄ nos iuſtificare dupliciter. ſ. p actionē ſuā inꝗtum eſt cā efficiēs noſtre ſalutis. ⁊ p operationē noſtrā inꝗtū eſt finis a nobis credit⁹ ⁊ amat⁹: ita etiā xp̄s ꝺm ꝙ hō dupliciter nos iuſtificare dr̄. Uno mō ꝺm ſuā actionē inꝗtum nobis meruit ⁊ ꝓ nobis ſatiſfecit: ⁊ ꝗtum ad hoc nō poterat dici influere mēbris: ⁊ ita nec caput ante incarnationē Alio mō p operationē noſtrā in ip̄m ꝺm ꝙ dicimur per fidē ei⁹ iuſtificari: ⁊ p hunc moduꝫ poterat eſſe caput eccleſie ante incarnationē ꝺm humanitatē: vtroqꝫ aūt mō ē caput eccl̄ie ꝺm diuinitatē ante ⁊ poſt. Argumentum aūt nō ꝓcedit: q2 xp̄o cōuenit rō capitis nō ſolum p actionē ſuā ad quā requirebat̄ exiſtētia realis hūanitatis xp̄i vt ratio ꝓbat: ꝟ etiā p actionē noſtrā in ip̄m: ad quā ſufficit exiſtentia fidei in cordib⁹ fideliū de futura incarnatōe ei⁹

Ad ſeptimum

Ad ſeptimū qd̄ obijcit̄: ꝙ eſſe caput dicat rem nature ⁊c. rn̄r. negādo minorē qm̄ vt ſanctus Tho. dicit in. q. de veritate: eſſe caput vl̄ influere p actionē noſtrā in ip̄m xp̄m inꝗtū in eū credim⁹ nō eſt predicatū ꝙ ſit res nature: ꝟ ꝙ ſit res rōnis. vnde ratio non ꝓcedit.

Ad octauū

Ad octauum qd̄ obijcitur: ꝙ xp̄s nō poſſit dici pn̄cipiū eccleſie ꝺm ꝙ homo: reſpōdet̄. ꝙ aſſumptum eſt falſuꝫ: qm̄ vt ſupra habitū eſt ex glo. Colo. i. xp̄s etiam ꝺm ꝙ homo principium poteſt dici eccleſie inꝗtum in fide humanitatis eius fundata eſt. Ad glo. ſup Luc. dicendū. ꝙ nō loquitur de homine xp̄o qui erat deus ⁊ homo: ſed de alio homie qui erat tm̄ homo ſicut Iohānes baptiſta.

Ad nonum

Ad nonū reſpōdetur ꝙ Augu. nō negat ſimpliciter xp̄m caput fuiſſe eccleſie ante incarnationem ꝺm aliquas capitis cōditiones: cum in ſuperioribus deductū ſit ex dictis Aug. oppoſitū: ſed negat eum caput fuiſſe ante incarnationem ꝗtum ad proprietatem ſiue conditionē conformitatis na-

ture que eſt inter caput ⁊ mēbra. ante quippe
incarnationē inter verbū ⁊ homies non erat
Ad decimū hmōi cōformitas. Ad decimū q̄d obijcitur
ꝙ xp̄s nō fuerit rex ſeculoꝝ p̄teritoꝝ ſm ꝙ hō
⁊c̄. Dicendū ꝙ nō eſt ſimile de rōne regis ⁊ rō
ne capitis: qꝛ cū rex dicat̄ a regēdo nō poteſt
cōpetere p̄tās regēdi nō exñti in rerū natura
Nō aūt capitis cū xp̄o attribuat̄ nō ſoluȝ per
actionē ſuam in nos ſed etiā ꝑ actionē noſtrā
in ip̄m inq̄tuȝ in ip̄m credimus: ſicut ſepe di
ctum eſt: nō ſolū p̄ñtiū ⁊ futuroꝝ fideliū xp̄us
d̄r caput: ſed etiā p̄teritoꝝ qui in ip̄m creden
Ad vndecimum tes iuſtificabant̄. Ad vndecimū in quo ar
guit̄ ꝙ eccl'ia fuiſſet ⁊ ſi nō peccaſſet ⁊c̄. Dicē
dum cū ſancto Tho. in. q. de veritate ꝙ ſuppo
ſita illa poſitione ꝙ xp̄us non fuiſſet incarna
tus ſi homo nō peccaſſet: xp̄s ante peccatum
fuiſſet caput eccl'ie ſm diuinā naturā ſolum:
ſ; poſt pctm̄ opꝫ ꝙ ſit eccl'ie caput ſm hūanā
nam natura humana ſic vulnerata ⁊ ad ſenſi
bilia demerſa eſt: vt ad inuiſibilē v̄bi guber-
nationē nō ſit ſufficiēter ydonea. vñ oportuit
medicinā vulneri adhiberi ꝑ humanitatē xp̄i
ꝑ quā xp̄s ſatiſfecit. Oportuit ḡ ꝙ viſibilē na
turā aſſumeret vt ꝑ viſibilē gubernationē ad
inuiſibilia homo reuocaret̄. Et ad ꝯfirmatio
nem r̄ndet̄ negādo ꝯñtiā: qꝛ deus ⁊ hō vnꝰ eſt
xp̄s. Unde ꝑ hoc ꝙ xp̄s ſit eccl'ie caput ſ; hu
manitatē ⁊ ſm diuinitatē nō ſequit̄ ꝙ eccl'ia
habeat duo capita.

Capitulum. li. In quo circa predicta confutatur vnus
error nouellus.

Cap. LI Error nouellorū

Contra hoc quod
dictū eſt iam ꝙ xp̄s fuerit caput ec
cleſie a p̄ncipio ipſius eccl'ie ⁊ nō a
t̄pe ſue incarnatōis: ſurrexit diebꝰ
noſtris opinio: ſi opinio et nō error dicēda ſit
quorūdam dicentiū ſicut in ſcripturis eorum
legimus. Cꝫ xp̄s ante incarnationē nō fuerit
caput eccl'ie: nec ꝑ ꝯñs ante incarnationē in-
ceperit eccl'ia ſm ſuā formalē denoiationem:
quā dicūt eccl'iam ſuſcipe ex xp̄i incarnatiōe
ꝑ grām vnionis vnde hꝫ ip̄a eccl'ia ꝙ quaſi ꝑ
ſonaliter vniat̄ cū xp̄o. Quantum vero ad id
quod eſt materiale in denoiatiōe eccleſie di-
cunt eam incepiſſe a t̄pe Ade vel Abel: quia
ex tunc aiunt inceperūt iuſti ſub fide xp̄i viue
re. ⁊ ad hoc talem inducūt rōnem. Eiuſdem
quippe nature debet eſſe caput ⁊ mēbra. hoc
patet vt manifeſtat Aug. in ſmone de v̄bis
dñi. ſed ante xp̄i incarnationē v̄bum nō erat
caput eccl'ie. vt vult Auguſtinꝰ ſup ps. cxliiij.
Ait em̄: verbū caro factum eſt vt fieret caput
eccl'ie. verbū em̄ ip̄m nō eſt caput eccleſie: ſed
vt eſſet caput eccl'ie carnē aſſumpſit ⁊ corpꝰ
xp̄i ſit eccl'ia. vt pꝫ ꝑ Aug. vbi ſupra. igit̄ ip̄ſa
eccl'ia tūc incepit ſm ſuam formalē ⁊ actualē
denoiationē q̄ñ xp̄us humanā naturā aſſum-
pſit. ⁊ tunc fideles inceperūt ei tanq̄ mēbra
incorꝑari vt fieret vnū ex capite ⁊ mēbris q̄d
eſt eccl'ia. Hec in forma vnus illoꝝ. Opinio
iſtoꝝ noſtro iudicio ſuſtineri nō poteſt ⁊ dece
pti ſunt ꝑfecto ex mala intelligētia dictorum
beati Aug. Et in hoc etiā peccauerūt ꝙ mul-
ta dicta Aug. que magis pie explanāda erāt
q̄ extendēda: ſicut poſſent exempla plurima
dari: ip̄ſi induxerūt ſicut iacent in aſſertionē
opinionū ſuarū. concluſio em̄ eorum falſa eſt.
fundamēta que inducūt infirma. rō qua ꝯclu
ſionem roborare nitunt̄ inualida. Concluſio
quippe quo ad om̄s p̄tes falſa eſt: vt pꝫ p̄mo
ex auctoritatibus inductis circa. c. xxij. vbi d̄
eccl'ie antiq̄tate diſputatū eſt. Patet etiā ex
illo Aug. ſup ps. xxxvi. qui tractans illud. Iu
nior fui etem̄ ſenui: ita de eccl'ia ſub noie cor-
poris loquit̄. Dñs em̄ ipſe in corpe ſuo quod ē
eccl'ia: iunior fuit p̄mis t̄pibus ⁊ ecce iam ſe-
nuit noſtris. ⁊ agnoſcitis ⁊ intelligitis: qꝛ in
hoc poſiti eſtis. ⁊ ita creditis: qꝛ caput noſtrū
xp̄s eſt: corpus capitis illius nos ſumus: nū-
quid ſoli nos ⁊ nō etiā illi qui fuerūt ante nos
oēs qui ab initio ſeculi fuerūt iuſti caput xp̄ꝫ
habēt. illū em̄ eſſe venturū crediderūt quem
nos veniſſe iam credimus. ⁊ in eius fide ip̄i ſa
nati ſunt in cuius ⁊ nos: vt eſſet ⁊ ip̄e totiꝰ ca
put ciuitat̄ hierl'm omnibus cōnumeratis fi
delibus ab initio vſq; in finē. ⁊. j. Corpus aūt
xp̄i quod eſt eccl'ia tanq̄ vnꝰ q̄deꝫ homo p̄mo
iunior fuit. ⁊ ecce iam in fine ſeculi in ſenecta
pingui eſt: hec Aug. Ex qua aug. clare habet̄
oppoſitū cōcluſionis illoꝝ. Preterea glo. ſup
illud ap̄li ad Colo. i. Ipſe eſt caput corꝑis ec-
cleſie. querit ſicut ſupra dictū eſt. Cū eccleſia
ab abel inceperit. quomodo homo xp̄s caput
eſt eoꝝ qui tūc fuerūt. r̄ndens di. hū. Quia ip
ſe eſt p̄ncipiū eccl'ie ſm diuinitatē. i. fundator
eccl'ie: qꝛ oēs iuſtos q̄ ab Abel vſq; ad vltimū
iuſtum generant̄ v̄tute diuinitatis ⁊ mīe ſue
dono illuminauit. ſm humanitatē pōt et iam
dici p̄ncipiū eccl'ie: qꝛ ſup fidē humanitat̄ eiꝰ
fundata eſt. hec glo. Preterea rōne eccl'ie cor
pus ſemꝑ fuit a p̄ncipio humani generis: vt i
ductum eſt ex dicto Aug. ⁊ nō eſt dicenduꝫ ꝙ
acephalum fuerit ante incarnationē. ergo ne
ceſſario opꝫ cōfiteri ꝙ caput habuerit. ſ; non
niſi xp̄m quē pater dedit caput ſuper omnem
eccleſiam que eſt corpus eius. ad Colo. primo
Pertranſimus plura alia ad hanc rem ꝑtinē
tia: tum quia in ſuperioribus multa induximꝰ

et infra in capitulis dicēdis ꝑ locoꝝ congrui
tate tangemus aliqua. Ceterum fundamēta
ꝑfate ꝓpoſitionis falſa eſſe videntᷣ: cum a cō-
muni doctrina illuminatiſſimorum doctoꝝ
aliena ſint ⁊ ſeparata. Primo quidem illud
quod p̄ſupponūt ꝙ in denominatione eccl'ie
materialis ſit vnitas fidei ſub qua iuſti ſerui-
unt deo: que aūt cū ſit fides que ꝑ dilectionē
operatᷣ: hac quippe iuſtus viuere ⁊ deo ſuire
dʒ. Roma. ꝑmo. falſum eſt quod dicūt. immo
fides formata eſt id quod eſt formale ⁊ actua
le in denoīatione eccl'ie: quod ſic facile oſtēdi
tur. quia fides que ꝑ dilectionē operatᷣ eſt id
quo quis ſimpl'r ⁊ actualiter in ſtatu p̄ſentis
vite xp̄i mēbrū dʒ ⁊ corpis eccl'ie: ⁊ quo ſubla
to nullus homo in hac vita preſens membrū
dʒ xp̄i aut corpus eius: vt ſuperius multis te-
ſtimonijs oſtenſum eſt. Unde glo. ſuper illud
ꝑme Corinth. xij. Uos eſtis corpus xp̄i: dicit.
fidei vnitate xp̄i capitis. Et ad Roma. viij. c.
Qui nō habet ſpm̄ xp̄i nō eſt eius. ſ. membꝛū
vt ait glo. Preterea quod dicūt ꝙ formale in
denominatione eccleſie ſit cōformitas natu-
re que ꝓuenit ex incarnatione xp̄i falſum eſt.
Tum ꝑmo: quia talis nature cōformitas com
munis eſt bonis ⁊ malis p̄ſcitis ⁊ p̄deſtiatis:
omnes plane homines vnū ſunt ſpecie cū ho
mine xp̄o. Tū ſecūdo: quia talis cō formitas
nature nihil ponit formale in eccl'ia vn̄ ipſa
magis in quibuſdā q̄ in alijs habeat denomi
nari corpus xp̄i: ⁊ etiā nūc denominari ⁊ non
ante. niſi velint aliquod nouū genus vnionis
fingere quod nōdū antiqua patrū traditione
cognouimus: quare illud quod dicit ꝙ ꝑ gra-
tiam vnionis que ꝓpria fuit xp̄o aliq̄d forma
le redūdet in eccl'ia vl' vnde ip̄a dicatᷣ nouitᷣ
corpus xp̄i ⁊ nouiter xp̄o cōpaginata ⁊ nō an̄
fictū eſſe videtᷣ ⁊ cōtra ſanā doctrinā patrū
eccl'ie. Uerū de hac vnione corpis eccl'ie cū
xp̄o quā iſti innuere videntᷣ inferi⁹ ꝓ ſatiſfa-
ctione cōſciētie noſtre aliquid dicemus. Nō
aūt qua vtuntᷣ ad ꝓbandum cōcluſionē p̄fa-
tam etiā nulli⁹ roboris eſt: qm̄ Aug. in auc̄te
illa nō intēdit ita filiū dei incarnatū eſſe vt
nobis eēt caput: ꝙ velit ip̄m negare an̄ incar
nationē caput fuiſſe corpis eccl'ie: cum ip̄e in
mult̄ locis oppoſitū doceat. ſ; vult dicere iux̄
cōem doctrinā clariſſimoꝝ doctoꝝ theologo
rū: ꝙ v̄bū caro factū eſt vt eēt nobis caput nō
ſimpliciter: ſed quantum ad ꝯditionem actu
alis conformitatis vnius nature cum corpo-
re ſuo quod eſt eccleſia. Principalius autem
videtᷣ importari in rōne capitis p̄ncipium et
origo eius cuius eſt caput q̄ conformitas vni
us nature cum mēbris. Unde Apoſtol⁹ dicit
.i. Cor. xi. Caput xp̄i de⁹. ⁊ ad Col. ij. Xp̄s dʒ ca
put oīs principatus ⁊ ptātis: etiā angelice ſʒ
glo. ⁊ tn̄ deficit ꝯformitas nature intᷣ eas. Ce-
terū diabol⁹ etiā caput dʒ oīm iniquoꝝ hoīm:
licet cōformitate tm̄ ꝑuerſe volūtatis ⁊ nō na
ture iniqui incorporentᷣ ipſi diabolo. Supſe-
demus a plurib⁹ alijs: qꝛ circa. c. xlviij. ſufficiē-
ter demonſtrauim⁹ qualiter xp̄us ſm ꝙ homo
caput fuerit oīm fideliū qui preceſſerūt incar
nationē ſuā. ⁊ circa. c. l. in quo ſoluim⁹ oēs ra-
tiones adductas in cōtrarium.

Capi. lij. In quo declaratᷣ quō ſoli xp̄o hōi deo con
ueniat eſſe caput eccleſie ⁊ quō nō ſoli ſed alijs.

Erito v̇nit que | Cap. LII
m rendū pro pleniori intelligētia
materie p̄ntis. An ſoli xp̄o hōi
deo cōueniat eſſe caput eccleſie
⁊ arguitᷣ multipliciter ꝙ nō. Primo ſic. Ex | Argu. primū
illo. i. ad Cor. xi. Caput mulieris vir: caput vi-
ri xp̄s: caput xp̄i deus. glo. diuina eſſentia vel
trinitas caput xp̄i ſm ꝙ hō: qꝛ diuinitas vt po
te creatrix caput eſt nature aſſumpte. Si g̊ tri
nitas eſt caput xp̄i ſm ꝙ homo: ⁊ xp̄s ſm hūa
nitatē caput eccleſie eſt: g̊ multo magis ipſa
trinitas eſt caput eccl'ie: ⁊ ita patri ⁊ ſpūi ſctō
ꝯuenit caput eſſe eccl'ie ⁊ nō ſoli filio dei. ꝯn̄a
pʒ: ⁊ aſſumptū ꝑ oēs ꝑtes ſuas notū eſt. Se | Scōm
cūdo ſic. Quicq̄d cōuenit filio dei ꝑ diuinita-
tē cōuenit patri ⁊ ſpūiſctō: ſʒ eſſe caput eccl'ie
cōuenit xp̄o etiā ſm diuinitatē: vt pʒ: g̊ ⁊ pr̄i
⁊ ſpūiſancto. ꝯn̄a videtᷣ nota. Tertio. Ra- | Tertium
tio capitis ſumitᷣ ab influētia qua mēbris in-
fluit ſenſū ⁊ motū: vt ſuperi⁹ tactū eſt. ſed cū a
ſpū ſancto fluat oīs gr̄a: ab eo oīs ſenſus ⁊ mo
tus ſpūalis emanare dicend⁹ eſt. g̊ ipſi ſpūiſā-
cto cōuenit rō capitis. Quarto ſic. Dr̄ enī | Quartum
.i. Reg. xiij. Cum eſſes puul⁹ in oculis tuis ca
put in tribub⁹ Iſrael fact⁹ es. ſʒ vna eſt eccl'ia
in nouo ⁊ veteri teſtō: vt ſupra ſepe cōmemo-
ratū eſt. ergo alij q̄ xp̄o cōuenit eſſe caput ec-
cleſie. Quinto ſic. Xp̄s ex eo ꝙ preeſt eccle | Quintum
ſie no ſolū dʒ caput ſed etiā paſtor Ioh. x. ⁊ fū-
damentū eccleſie. i. Cor. iij. Sed nō ſolum ſibi
retinuit xp̄s nomen paſtoris: ſm illud. i. Pe-
tri. v. Cū apparuerit princeps paſtorū ꝑcipie
tis imarceſſibilem eterne glorie coronā. Nec
etiam nomen fundamēti ſm illud Apoc. xxi.
Murus ciuitatis habens fundamenta. xij. ꝑ
que vt dicit glo. xij. apl'i intelligūtur. ergo vi-
detᷣ ꝙ etiam nec nomen capitis ſibi ſoli reti-
nuerit. Sexto cōfirmatur ſic. Dictū eſt Pe | Sextum
tro a xp̄o. Tu vocaberis cephas. Ioh. i. ſed ce
phas dicitur caput ſm vnā interpretationē
Unde cephas em̄ grece idem eſt qđ caput la

Septimum tine. ḡ Petrus fuit caput eccľie. Septimo ſic. Ex hoc xp̄s dr̄ caput eccľie ꝙ grām influit mēbrīs ſui corpis qđ eſt eccľia. ꝭ etiā alijs ptinet grām alijs pbere. ſm illud ad Ephe. q̄rto. Omnis ſmo malus ex ore veſtro non pcedat ſed ſi q̄s bonus eſt ab edificatiōe fidei vt det grām audiētibus: ergo videt̄ ꝙ alijs q̄ xp̄o cōueniat caput eſſe eccľie etiā in rōne influētie

In oppoſitum In oppoſituʒ arguit̄ ſic ex ſupius dictis ꝙ ſolus xp̄s hʒ hec duo que cōcurrūt ad plenaʒ rōnem capitis reſpectu eccľie q̄ ſunt influentia ſp̄ualis ſenſus ⁊ motus in totum corp⁹ eccleſie: ⁊ nature ꝯformitas cū eo. ergo ſoli ipſi competit rō capitis ⁊ corpis eccľie. ꝯñtia cuʒ aſſumpto eſt manifeſta. Iteʒ arguitur ex illo Apľi. ad Ephe. i. Ipſm dedit pater caput ſup oēm eccľiam que eſt corpus eius. Pro declaratione pñtis q̄ōnis ſunt duo notāda.

Notabile primū Primo ꝙ caput dr̄ dupľr. cōiter ⁊ pprie. Secūduʒ ꝙ cōiter accipit̄: aut dicit ſolā excellentiam pfectionis: ⁊ hoc modo omne quod eſt pfectiſſimuʒ ſiue nobiliſſimum in quacūq; natura dr̄ caput: ſicut leo in aīalibus. Aut ſolā ratōneʒ pncipij. ⁊ hoc modo om̄e pncipiū vie dicit̄ caput vie: ſicut fons eſt caput fluminū: ſm autē rōnem pncipij tota trinitas dr̄ caput xp̄i ſm ꝙ homo. vnde in auctoritate inducta. prime ad Corinth. xi. cū dr̄. Caput xp̄i deus. ly deus nō ſupponit ſolā pſonā patris ſed totā trinitatem a qua in humanitatē xp̄i ſicut a perfectiore omnia bona deriuant̄ ⁊ cui humanitas xp̄i ſubijcit̄. Dicit̄ ēt tota trinitas hoc modo caput eccľie: q̄m ab ipa omnis ſp̄ualis influētia in eccľiam deſcēdit cū opa diuinitatis ad extra ſint indiuiſa. vt ait Aug. Scđo accipit̄ caput pprie: put. ſ. cū rōne pncipij dicit conformitatē nature cū eo cuius dr̄ eſſe caput. et ſm hanc rōnem deus pr̄ caput xp̄i dr̄ etiā ſm diuinitatē. habet eīn reſpectu illius ⁊ rationē pncipij ⁊ cuʒ eo vnitatē nature: ſm illud ps. Filius meus es tu ego hodie genui te. Capiēdo aūt hoc modo caput ſoli xp̄o ꝯuenit caput eſſe eccľie: qui ſolus naturā humanā aſſumēs in ſimilitudinē hoīm factus habitu inuētus eſt vt homo: ad Ephe. ij. Per hanc vero cōformitatē nature hʒ pfectionē homogeneā cum mēbrīs ⁊ ſic quaſi pncipiū vniuocuʒ ⁊ regula cōformis ⁊ vnius generis. vt dicit ſcūs Tho. in. iij.

Scđʒ notabile Ulterius dicendū cuʒ eodem ſancto Tho. in. iij. pte. q. viij. ar. v. ꝙ caput in alia mēbra influit dupľr. Uno modo quodā intrinſeco influxu put motus ſeu vis motiua ⁊ ſenſitiua a capite deriuat̄ i alia mēbra. Alio modo ſm exteriorem quādā gubernationē put ſcʒ ſm viſum ⁊ alios ſenſus qui in capite radicāt̄ dirigit̄ homo in exterioribus actibus. iterior aūt influxus grē nō eſt ab alio niſi a ſolo xp̄o cui⁹ humanitas ex hoc ꝙ eſt diuīitati cōiūcta hʒ virtutē iuſtificādi. Sed influxus in mēbra eccľie q̄tum ad exteriorē gubernationeʒ pōt alijs cōuenire. ⁊ ſm hoc aliq̄ alij pñt dici capita eccľie. ſm illud Amos. vi. Optiates capita pplor. diſtinguunt̄ tñ a xp̄o. Primo quidem q̄tuʒ ad hoc ꝙ xp̄s eſt caput oīm qui ad eccľiam ptinēt ſm oēʒ locū ⁊ tp̄s ⁊ ſtatū. alij aūt hoīes dicūt̄ capita ſm q̄dā ſp̄alia loca ſic ep̄i ſuarū eccľiarū. vel etiā ſm determinatuʒ tp̄s: ſicut caput totius eccľie eſt papa tpe ſui pōtificatus. ⁊ ſm determinatū ſtatū put ſcʒ ſunt in ſtatu viatoris. Scđo eſt dr̄ia in hoc: q: xp̄s eſt caput eccľie ppria vnitate ⁊ auctoritate. Alij vero dicunt̄ capita in q̄tū vicē gerūt xp̄i. ſm illud. ij. Corinth. ij. Nā ego qđ donaui ſi q̄d donaui pter vos in pſona xp̄i. glo. hoc feci in pſona xp̄i ac ſi ipē xp̄s ꝯdonaret. et. ij. Corinth. v. Pro xp̄o legatiōe fungimur tāq̄ deo exhortāte p nos. His habit̄ patet rn̄ſio ad argumēta in ꝯ̄riuʒ.

Ad tria prima Ad tria pma rn̄r iuxta diſtinctionē poſitā in pmo notabili ꝯcedēdo ꝙ alijs cōueniat pſonis q̄ pſone xp̄i: imo toti ipſi trinitati ꝯuenit eē caput eccľie: vt declarauimus parū añ: ſm ꝙ rō capit̄ ſumit̄ a ſola rōne pncipij. ſi vo accipiat̄ a rōne pncipij cuʒ ꝯformitate nature q̄ eſt acceptio magꝭ ppria ſic ſoli xp̄o cōuenit caput eē eccľie. ⁊ ſic argumēta nō pcedūt.

Ad alia tria Ad alia etiā tria argumēta ſuquētia vna ptʒ rn̄ſio: q̄m auctes inducte intelligunt̄ ſm ꝙ rō capit̄ attēdit̄ ſm exteriorē gubernationē. put rex dr̄ caput regni: q̄m alijs a xp̄o ꝯuenit caput eē. differūt tñ a xp̄o ſicut iam dictū eſt.

Ad ſeptimū Ad vltimā rōnē rn̄det̄ ꝙ in dicto illo apľi nō intelligit̄ hō dare gratiā audiētibus grām interi⁹ influēdo ꝭ exterius pſuadēdo ad ea q̄ ſunt grē. ⁊ iō argumētuʒ nō pcedit. In ſp̄ali vo quō cōpetat ſūmo pōtifici caput eſſe vlis eccľie in. ij. li. hui⁹ oper| opitulante deo declarabimus.

Cap. liij. In quo declarat̄ ꝙ nō tm̄ q̄tum ad aīas ſed etiā q̄tū ad corpa xp̄s caput ſit fidelium.

Cap. LIII

Stenſo qualiter

O

ter xp̄us caput ſit fideliuʒ quo ad animas q̄bus influit ſenſuʒ fidei ⁊ motū charitatis: querēdum nobis eſt quomodo etiaʒ caput dicēdus ſit fideliū quo ad corpa. ⁊ videtur aliq̄bus rōnibus ꝙ non.

Argu. primū Primo ſic. Chriſtus deus eſt caput eccľie in quantum influit ſp̄ualem ſenſum et motū gratie in eccleſiam. ſed hmōi ſp̄ualis ſenſus ⁊ motus capax nō eſt

corpus hoīs:ğ deus nō videť eſſe caput hoīȝ
Secundū ẜm corpa ſed tm̄ ẜm animas: Secundo ſic
Capitis ad mēbra ⁊ ccōuerſo opȝ eſſe ꝓporti
nem quandā ſed corpa alioꝝ hoīm nō cōtinu
anť ad corpus xp̄i.ğ ip̄e nō eſt caput hominū
q̄tum ad corpora ſed tm̄ quātum ad animas.
Tertium Tertio ſic. Scd̄m corpa cōicamus cū brutꝪ
ſi ergo xp̄s eſſet caput hoīm q̄tum ad corpa.
ſequereť ꝙ etiā caput eſſet brutoꝝ animaliūȝ
Quartum quod eſt incōueniēs. Quarto ſic. Chriſtus
corpus ſuū ab alijs hoīb⁹ traxit. vt pȝ Mat.
p̄mo ⁊ Luce.iij. vbi deſcribiť ſeries gn̄atiōis
ieſu xp̄i ẜm carnē. ſed caput eſt primum inter
cetera mēbra: vt dictū eſt. ğ xp̄s nō eſt caput
In oppoſitum fideliū q̄tum ad corpa. In oppoſitū arguiť
ex illo ap̄li ad Phil.iij. Reformabit corp⁹ hu
militatis noſtre configuratū corpori claritatꝪ
ſue. Scd̄o ex illo.i. ad Corinth.vi. NeſcitꝪ qm̄
corpa veſtra mēbra ſunt xp̄i. vbi glo. Aug. ſic
inquit. Attende ꝙ mēbra noſtra dicit eē mē-
bra xp̄i: qm̄ xp̄s caput noſtrū eſt eo ꝙ fact⁹ eſt
ꝓpter nos. corpus aūt eius eccl̄ia ē. Si ergo
xp̄us animā humanā tm̄modo recipet mēbra
eius nō eſſent niſi anime noſtre: qꝛ v̄o ⁊ corp⁹
ſuſcepit ꝑ quod etiaȝ caput eſt nobis: quia ex
anima ⁊ corpe cōſtamus ꝓfecto illius mēbra
ſunt corpa noſtra: qꝛ enim corpus accepit et
Reſponſio. q. corpoꝝ caput eſt: hec glo. Rn̄dendo dicimus
ꝙ xp̄s ē caput eccl̄ie ſiue fideliū q̄tū ad aīas
⁊ q̄tū ad corpa ſed p̄ncipaliter animarū ⁊ ſe-
cūdario corpoꝝ. Et hoc tuȝ rōne ꝯformitatis
ad mēbra que ꝑ aſſumptionē humane nature
facta eſt. aſſumpſit em̄ corpus cū anima. Tuȝ
rōne ſpūalis influētie que ꝑuenit ad corp⁹ me
diante anima inq̄tum corpus eſt inſtrumētū
anime opantis ẜm grām. Verū ad videndum
qualiter humanitas xp̄i hȝ influere in hoīes
nō tm̄ q̄tuȝ ad animas ſed etiā q̄tū ad corpa
et qualiter nō ſolū aīe fideliū ſed etiā corpora
ſuſceptibilia ſunt talis influētie notandū eſt
vt notat ſanctus Tho. in.iij. parte. ꝙ corpus
humanū hȝ naturalē ordinē ad aīam rōnaleȝ
que eſt ꝓpria forma eius ⁊ motor. ⁊ inquātum
q̇dem eſt forma eius recipit ab anima vitam
et ceteras ꝓprietates cōueniētes hūano cor-
pori ẜm ſuā ſpēm. inq̄tum v̄o anima ē motor
corpis. corpus inſtrumētaliter fuit aīe. Sic ğ
dicendū ꝙ humanitas xp̄i hȝ vim influēdi in
q̄tum eſt cōiuncta v̄bo cui corpus vnitur per
animā. vnde tota xp̄i humanitas ẜm aīam et
corpus influit in hoīes ⁊ q̄tum ad animam ⁊
q̄tum ad corpus: ſed p̄ncipaliter q̄tū ad ani-
mam ſecūdario q̄tum ad corpus: ⁊ hoc dupl̄r
Vno modo inq̄tum mēbra corpis exhibenť
arma iuſtitie in anima exn̄ti ꝑ xp̄m. vt ap̄ls di
cit ad Roma.vi. Alio modo inq̄tuȝ vita gl̄ie
ab anima deriuať ad corpus. ẜm illō Ro.viij.
Qui ſuſcitauit Jeſum a mortuis viuificabit
mortalia corpa veſtra ꝓpter inhitantem ſpm̄
eius in vobis. Quibus habitꝪ dicendū eſt ad
argumēta. Ad p̄mū dicendū ꝙ ſenſus ſpūa- Ad primum
lis gr̄e lȝ nō ꝑueniat ad corpus p̄mo ⁊ p̄ncipa
liter: ꝑuenit nihilominus ſecūdario ⁊ inſtru-
mētal̄r. vt.n. dictū ē: q̄uis corp⁹ n̄ recipiat in
fluentiā ſpūalem immediate: recipit tn̄ medi
ante anima. Quare reſpectu vtriuſqꝫ partis
nature humane anime. ſ. ⁊ corpis xp̄s caput ē
eccl̄ie. Ad ſcd̄m rn̄deť negādo minorē. dici Ad ſecundum
mus em̄ ꝙ corpa noſtra aliquo modo habent
ꝯtinuationē ad corpus xp̄i.: nō q̇dē ẜm quāti
tatem vt pȝ: nec ẜm ꝑfectionē naturalē: quia
alia eſt anima xp̄i ⁊ alia ē anima vniuſcuiuſqꝫ
ẜm quā attendiť ꝑfectio naturalis: ſed ẜm ꝑ
fectionē ſanctificatiōis que eſt ſpūs ſanct⁹: q̄
pleniſſime fuit in xp̄o. Perfectio ei corpis vt
dicit magr̄ Alex. in.iij. nō ſolū eſt aīa ſed ſpūs
ſanctus cuius corpa noſtra templuȝ ſunt: ẜm
illud.i. Cori.vi. NeſcitꝪ qꝛ mēbra veſtra tēpliū
ſunt ſpūs ſancti. Verū ꝙ anima ꝑficit q̄tum
ad eſſe nature. ſpūs v̄o ſanctus q̄tum ad eſſe
ſanctificatōis. idem aūt eſt ſpūs ſanctus qui
ſanctificat corp⁹ xp̄i et ſanctificat corpa nr̄a
cum ſumus in fide ⁊ charitate xp̄i. Vn̄ ex hac
ſpāli ſanctificatiōe relinquiť in corpe noſtro
ordo q̇dā ad gl̄ioſaȝ reſurrectionē. vt ait ſcūs
Tho. ⁊ p̄fat⁹ Alex. in.iij. Quare ap̄ls ad Ro.
viij. ex hoc reſurrectionē corpoꝝ gl̄ioſaȝ ꝓbat
dicēs. Si ſpūs qui ſuſcitauit ieſum a mortuis
bitat in nobis viuificat ⁊ mortalia corpa nr̄a
ꝓpter inhabitantē ſpm̄ ei⁹ in nobis. Ad ter Ad tertium
tium rn̄deť negādo ꝯn̄tiaȝ: qꝛ nō ita cōicam⁹
quo ad corpa cū brutis q̇netiaȝ quo ad corpa
multū differamus ab eis: qꝛ corpus animalis
bruti nullā habitudinē habet ad animā rōna
lem ſicut habet corpus humanū: ⁊ ideo corp⁹
humanū habet ordinē aliquē ad ſc̄tificatiōeȝ
quem nō habent corpa brutoꝝ. ⁊ ideo cuȝ nō
ſit ſimile argumentū nō ꝓcedit. Ad q̄rtuȝ Ad quartum
reſpondeť negādo ꝯn̄tiaȝ: qm̄ lȝ xp̄s traxerit
materiaȝ corpis ab alijs hoībus: vitam tamē
immortalē corpis omnes homines trahūt ab
ipſo: ẜm illud.i. Corinth.xv. Sicut in Adam
omnes moriunť: ſic in xp̄o omnes viuifacabū
tur. ⁊ ita cū ip̄e oībus hominibus influat tam
quo ad animas q̄ quo ad corpa: conſequēs eſt
vt oīm caput tam reſpectu animarū q̄ reſpe-
ctu corpoꝝ dicēdus ſit.

Capitulū.liiij. In quo ponitur quorūdā opinio cū
rōnibus ſuis dicētiū ꝙ ſoli electi mēbra ſunt xp̄i ſiue
corpis myſtici qd̄ eſt eccleſia ſancta dei.

Cap. LIIII

Amplius conſiderandū eſt quoꝝ xp̄s ſit caput: ſiue qui dicant mēbra xp̄i ſiue corporis eius quod eſt eccl'ia. An videlicet oīm hoīm caput dicēdus ſit: an aliquoꝝ ſit ⁊ aliquoꝝ nō. Pro quo notandū ꝙ circa h̄ triplicē modū loquēdi reperim⁹ inter loquentes de hac materia. Quidā aūt dicere voluerunt ꝙ ſoli p̄deſtinati ſint mēbra xp̄i. ⁊ ꝑ cōſequēs ꝙ ſolū electoꝝ xp̄s dicēdus ſit caput. quoꝝ motiua ſiue rōnes ſunt que ſequuntur.

Argumētum primū quod cum ſequētib⁹ ſoluit̄ infra. c. lviij.

Arguūt em̄ p̄mo ex illo ad Ephe. v. Chriſt⁹ caput eſt eccl'ie ſaluator corꝑis eius: ſequitur Chriſtus dilexit eccl'iam ⁊ tradidit ſemetipſꝫ ꝓ ea vt illā ſanctificaret mūdās eā lauachro aque vite vt exhiberet eam ſibi gl'ioſam non habentē maculā neqꝫ rugā nec aliquid hmōi Ex iſta auctoritate arguit̄ ſic. Chriſtus ſolum electoꝝ ſaluator eſt ſ̄m efficientiā: ⁊ illi ſoli glorificādi ſunt ⁊ abſqꝫ omni macula ⁊ ruga futuri. ergo videt̄ ꝙ ſolū p̄deſtinatorum ſiue electoꝝ xp̄s caput ſit ⁊ ſoli tales mēbra xp̄i dicēdi ſint.

Scd̄m — Secūdo dicit apl's. ij. Thimo. ij. Nouit deus qui ſunt eius. Sup̄ quo ita dicit gl'. Quos p̄ſciuit futuros cōformes fieri ymagini eius. i. p̄deſtinauit vocauit iuſtificauit ⁊ glorificauit. ſequit̄. numerus taliū eſt hortus cōcluſus: fons ſignatus: puteus aque viue: paradiſus cū pomoꝝ fructibus. Ex quo videtur id quod p̄us.

Tertium — Tertio arguit̄ ex illo. i. Jo. ij. vbi de malis qui a fide xp̄i receſſerūt inq̄t. Ex nobis ꝓdierūt ſed nō erāt ex nobis. Qd̄ v̄bū btūs Aug. li. de correctōe ⁊ gr̄a. ⁊ habetur de pe. di. iiij. c. ſi ex bono. §. cū ergo. tractans ita dicit. Cum ḡ filij dei dicūt de his q̄ p̄ſeuerantiā nō habuerīt. Ex nobis exierūt ſed nō erāt ex nobis. ⁊ addūt. qm̄ ſi fuiſſent ex nobis p̄manſiſſent: quid aliud dicūt niſi nō erāt filij dei et q̄n erant in ꝓfeſſione et in noīe filiorum dei?

Quartum — Quarto arguit̄ ex illo beati Aug. ſup̄ ps. ciij. Charitas eſt fons ꝓprius ⁊ ſingularis bonoꝝ. cui nō cōicat alienus. Alieni autē ſunt oēs q̄ audituri ſunt a dn̄o: nō noui vos. ergo videt̄ ꝙ preſciti nō p̄tinēt ad mēbra xp̄i: cum vt ex glo. ad Ro. viij. patet. ſocietas ⁊ vnitas qua efficimur vnū corpus vnici filij dei: ipſa charitate efficit̄ ⁊ cōſtituit̄.

Quintum — Quinto ſic. ex illo Aug. li. de doctr. xp̄ia. dicet̄. Nō ē reuera corp⁹ xp̄i qd̄ cū illo n̄ erit i etnū: ſ; null⁹ p̄ſcit⁹ erit cū dn̄o i etnū. ḡ nl'⁹ p̄ſcit⁹ erit d̄ corpe dn̄i ⁊ ꝑ ꝯn̄s nec mēbrū eius. ⁊ ita ex p̄nti ſequit̄ ꝙ ſoli electi: cū ſoli ipſi regnaturi ſint in eternū cū xp̄o ſint mēbra xp̄i.

Sextum — Sexto adducūt illā auctoritatē Aug. li. iiij. ꝯtra donatiſtas. Sūt etiā quidā in eo numero qui adhuc nequiter viuūt: aut etiā in hereſibus vel in gentilium ſupſtitionibus iacent: ⁊ tn̄ illic nouit dn̄s qui ſunt eius. in illa nāqꝫ ineffabili p̄ſcientia dei multi qui intus vident̄ foris ſunt.

Septimū — Septio ꝑ illud eiuſdē in eodē li. Multi etiā qui aperte foris ſunt ⁊ heretici appellant̄ multis bonis catholicis meliores ſunt: quid em̄ ſunt hodie videm⁹: q̄d cras futuri ſunt ignoram⁹. ⁊ deo quidē apud quē ſunt p̄ntia que vētura ſunt: q̄ futura ſunt iam ſunt. Ex quo arguūt ꝙ tales dicit Aug. in p̄nti meliores: nō dicit erūt. ⁊ ꝙ meliores dicit nō ſ̄m p̄ntem iuſtitiā: q: illam p̄ſupponit nō habere cuꝫ dicat ꝙ in hereſib⁹ lateant. debet ḡ intelligi ſ̄m diuinā p̄ſciētiā apud quā que futura ſunt iam ſunt.

Octauum — Octauo ſic. Magr̄ ſententiarū li. iij. di. xxij. c. vlti. et ſ̄m doctores ſcholaſticos ibidē ſimpliciter ꝯcedendū eſt. Deus ab eterno dilexit electos ⁊ odio habuit reprobos. Sed nō videt̄ maior rō de dilectōe dei q̄ de eius ꝑordinatōe vt electi ſint mēbra ei⁹. ſequit̄ ꝙ ſicut iſta ē ſimpl'r concedenda. Oēs electi a deo ſunt dilecti: ſiue ipſi electi ſint in gratia ſiue in pctō ſiue in hereſi ſiue nō. dum actual'r exiſtāt in coꝝ natura. ita videt̄ ꝙ iſta debebat ſimpl'r cōcedi. Oēs electi ſūt mēbra xp̄i ſiue ſint ſiue adhuc nō ſint actual'r exn̄tes: ⁊ futuri ſint ſiue in peccatis exiſtāt.

Nonū — Nono ſic. Ex dictis bti Aug. li. de correctōe ⁊ gr̄a: ⁊ ponit̄ de pe. diſt. iiij. c. hāc ſocietatē. Ait em̄ ſic. Nec nos moueat ꝙ filijs ſuis q̄buſdā deus nō dat iſtā p̄ſeuerātiā Abſit em̄ hoc vt ita ſit de illis p̄deſtinatis: et ſ̄m ꝓpoſitū vocatis q̄ vere ſūt filij ꝓmiſſiōis Nam iſti cū pie viuūt dicunt̄ filij dei: ſed q̄a victuri ſunt impie ⁊ in eadē impietate morituri nō eos dicit filios dei: p̄ſcia em̄ ſunt filij dei qui nōdū ſunt nobiſcū ⁊ ſunt iam deo. De q̄b⁹ Joh. euāgeliſta ait. Quia ieſus erat moriturus ꝓ gente ⁊ nō tm̄ ꝓ gente ſed etiā vt filios diſꝑſos cōgregaret in vnū: qui vtiqꝫ credendo futuri erāt ꝑ euāgelij p̄dicatōnē. ⁊ hoc tn̄ anteq̄ eſſet factū iam filij dei erant. in memoria em̄ patris ſui incōcuſſa ſtabilitate ſcripti ſunt. Et ſunt rurſus quidā q̄ filij dei ꝓpter ſuſceptā tp̄alē gr̄aꝫ dicunt̄ a nobis nec tamē ſunt filij dei. De q̄bus ait idē Joh. Ex nobis exierūt ſed nō erant ex nobis. ꝙ ſi fuiſſent ex nobis māſiſſent vtiqꝫ nobiſcū. multa dicit circa hoc ſ in fine capituli. Preterea dixi vobis quia nemo venit ad me niſi fuerit ei datum a patre meo. ex hoc multi diſcipuloꝝ eius abierunt retro: ⁊ iā cū illo nō ābulabāt. nunq̄d nō ⁊ iſti diſcipuli appellati ſūt loquēte euāgelio ⁊ tn̄ nō erāt veri diſcipuli. q: nō manſerūt in

verbo eius: ſm illud quod ait. Si manſeritis in verbo meo vere diſcipuli mei eritis: quia igitur non manſerunt non habuerunt perſeuerantiam ſicut non vere diſcipuli chriſti: ita nec vere filij dei fuerunt: etiam qui eſſe videbantur et ita vocabantur. Appellamus igitur hos et electos et chriſti diſcipulos et dei filios qui appellandi ſunt quos regeneratos pie viuere cernimus. ſed tunc vere ſunt quod appellantur ſi manſerint in eo propter quod ſic appellantur: hec Aug.

Decimo Decimo ſic. corpus chriſti verum eſt figura corporis myſtici: vt dicit Aug. et deducit magiſter in. iiij. di. viij. ſed corpus chriſti verum totum fuit glorificandum. ergo videtur quod ſoli ad corpus myſticum pertineant qui in futurum glorificandi ſunt cum chriſto cuiuſmodi ſunt ſoli predeſtinati.

Propoſitiones predictorum Iſti qui talem modum loquendi habent circa membra chriſti aſſerunt ſequentes propones.

Prima Prima quod non omnes fideles iuſtificati ſunt membra chriſti: ſed ſoli electi finaliter regnaturi in perpetuum cum chriſto.

Secunda Secunda: non enim aliqui cum iuſtificantur incipiunt eſſe membra chriſti qui non erant membra chriſti antequam iuſtificarentur.

Tertia Tertia: quod nec aliqui cum cadunt a ſtatu iuſtificationis per culpam mortalem deſinunt eſſe membra chriſti qui erant membra chriſti cum eſſent iuſti.

Quarta Quarta: quod predeſtinatus ſemper manet membrum chriſti licet quandoque excidat a gratia iuſtificationis.

Quinta Quinta. quod paulus Aug. et latro cum infideles eſſent et chriſtum perſequerentur erant oues chriſti et membra chriſti.

Sexta Sexto quod iudas tempore quo iuſtificatus cum alijs apoſtolis chriſtum ſequeretur non erat ouis chriſti nec membrum chriſti.

Capitulum. lv. In quo confutatur opinio prefata cum fundamentis ſuis.

Cap. LV

Attente conſidera

a tis rationibus et motiuis quibus fabricatores prefate erronee opinionis inducunt vt fidem facerent eorum dictis apte videmus eos in hunc incidiſſe errorem: quia falſis fundamentis et non veris principijs vſi ſunt.

Fundamentum primum erroris Eſt autem vnum eorum fundamentum: quod denominatio ſimpliciter membrorum corporis chriſti accipienda ſit ſecundum diſpoſitionem electionis diuine.

Secundum Aliud quod membra chriſti etiam in hac vita ita indiſſolubili vinculo adhererent chriſto: quod qui eſt membrum chriſti indiſſolubiliter ac perpetuo membrum eius ſit.

Tertium Aliud quod predeſtinati qui nunc ſunt infideles ſint iam etiam incorporati chriſto.

Quartum Aliud quod ſolus numerus predeſtinatorum ſit ſancta eccleſia vniuerſalis que corpus chriſti eſt. Confutabimus hec fundamenta prout diuina ſapientia nobis effulſerit: quia cum illa demonſtrabimus falſa eſſe: illico luce clarius apparebit edificium eorum ruinoſum fore: vtpute ſupra arenam non ſupra petram veritatis firmatum

Contra primum fundamentum Circa primum notandum quod aliquis dicitur membrum chriſti ouis chriſti: filius dei dupliciter in ſacra ſcriptura et penes ſanctos doctores. Vno modo ſecundum predeſtinationem tantum. alio modo ſecundum preſentem iuſtitiam. De primo modo habetur. i. Io. ij. Ex nobis prodierunt ſed non erant ex nobis. nam ſi fuiſſent ex nobis permanſiſſent vtique nobiſcum. De ſecundo modo habetur Ioh. i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri: et ad Ro. viij. Quicunque ſpiritu dei aguntur hi filij dei ſunt. De hoc etiam extenſa teſtimonia habemus ex Aug. li. de correctione et gratia: que per longum tractatum ponuntur in pe. di. iiij. §. verum. et hoc ſub nomine ouium. De iſtis duobus modis expreſſa exempla in euangelio reperimus. Ioh. x. vbi de illis qui oues chriſti ſunt et nominantur ſecundum preſentem iuſtitiam dicit ibidem dominus. Oues mee vocem meam audiunt et ſequuntur me. Ecce hoc ſecundum preſentem iuſtitiam oues iſte chriſti dicuntur: quia actu paſtoris vocem doctrine audiunt et mandatorum obedientia paſtorem ſequuntur. De eis que ſolum ſecundum predeſtinationem eternam oues appellati ſunt dicitur ibidem. Alias oues habeo que non ſunt ex hoc ouili. Super quo Aug. in ſermone de verbis domini et deducitur a ſancto Tho. in glo. continua. ita dicit. Loquebatur enim primo de ouili de genere carnis iſrael. Erant autem alij de genere filij iſrael. extra erant adhuc in gentibus predeſtinati et nondum congregati: hec ille. Eodem modo diſtinguendum eſt de membris: quod quidam dicuntur membra ſecundum preſentem iuſtitiam: quia fide et charitate ſunt incorporati chriſto. Et recte talis dicitur ſecundum preſentem iuſtitiam membrum chriſti: quia vt ait Hiero. ſuper illud pſalmi. Innocentes et recti adheſerunt mihi. eccleſia per iuſtitiam adheret chriſto. Alij vero dicuntur membra ſolum ſecundum predeſtinationem ſicut oues: quia ſic eſt cum dicat Aug. ſuper Io. homel. xlvi. Illi ſunt vnius paſtoris membra cuius ſunt oues. Preterea conſiderandum quod iſta eſt differentia iſtius diuiſionis: quoniam eſſe ouem aut membrum chriſti aut filium dei ſecundum predeſtinationem ſolum eſt eſſe ouem aut membrum ſiue filium dei in potentia tantum et non in actu quod ex eo luce clarius notum eſt: quia predeſtinatio cum ſit ſpecies diuine preſcientie (eſt enim vt dicit Aug. preſcientia beneficiorum dei: vt deducit magiſter in. i. di. xl.) nihil ponit in predeſtinato per quod actu ſit aut nominandus ſit id ad quod predeſtinatur: dicitur enim hoc eſſe in predeſtinante tantum ſicut prouidentia in prouidente et preſcientia in preſciente. non autem in rebus prouiſis aut preſcitis. vnde gl. continua ſuper illud Io. xi. Ut filios diſperſos congregaret in vnum: ita habetur. Hec ſecundum predeſtinationem dicta ſunt: nam nec oues eius nec filij adhuc erant. Et conformiter beatus Tho. de Aquino in poſtilla ſuper Ioh. exponens eundem locum. ſcilicet illud. Ut filios dei congregaret in vnum: dicit. Hoc non eſt intelligendum quod tunc iam accepiſſent adoptionis ſpiritum: quia vt dicit Greg. nec oues eius nec filij eius adhuc erant per adoptionem. Item Nicolaus de Lira pariformiter ita dicit. Non quia adhuc eſſent filij dei actu ſed

potẽtia ad actũ reducẽda: q2 erãt ꝑdeſtinati.
Preterea vt veritas iſta ſplẽdidior fiat arguit᷑
multipl'r. Primo ſic. Nullus põt dici dei fili⁹
ꝑ adoptionẽ actu ⁊ ſimpl'r nec membrum xp̃i
niſi habeat ea actual'r q̃bus q̃s efficit᷑ fili⁹ dei
ꝑ adoptionez ⁊ ea q̃bus incorporatio corpori
eccl'ie ſiue xp̃o ꝑficit᷑ ꝙtũcũqȝ ſit predeſtinat⁹
aliquis ad hmõi: q2 iſta ꝑdicata dicunt rẽ nõ
ens rõnis. Et ꝑ ſimile pꝫ q2 ꝙtũcũqȝ aliq̃s p⸗
deſtinatus ſit ad btitudinẽ nõ d2 actu beat⁹
niſi habeat ea q̃ formal'r faciũt ad btitudinẽ.
⁊ ita in ꝓpoſito. cũ g̃ ꝑdeſtinatio nõ ſit aliq̃d
formale exñs in ꝑdeſtinatis quo q̃s aut filius
dei aut membrũ xp̃i dicat᷑: impoſſibile eſt di⸗
cere cũ veritate ꝙ denoĩatio ſimpl'r mẽbrorũ
xp̃i aut dei filiorum accipiẽda ſit ex ſola diſpõne
diuine ꝑdeſtinatõis ſed accipiẽda ẽ ſcḋm preſentẽ
iuſtitiã cũ talis q̃ ſcḋm pñtez iuſtitiã eſt mẽbrũ
xp̃i actu habeat ea q̃bus aliq̃s actu talis d2 ⁊
ſimpl'r. Habet eñ actu ſpm̃ adoptõis quo q̃s
efficit᷑ actu filius dei. ſcḋm illud ad Roma. viij
Qui ſpũ dei agunt᷑ filij dei ſũt: q̃ eſt etiã quo
q̃s incorpat᷑ corpori eccl'ie: ſcḋm illud ad Eph.
iiij. Unus ſpũs ⁊ vnũ corpus. glo. Spũs ſcũs
eſt quo efficimur vnũ corpus. Item q̃ ſcḋm pre⸗
ſentẽ iuſtitiã eſt talis cõiungit᷑ actu xp̃o iun⸗
ctura fidei ⁊ vinculo charitatis que ſunt ea
q̃bus membra corpis ad inuicẽ cõnectuntur
⁊ colligant᷑: vt ait glo. ſup illud ad Ephe. iiij.
Caput xp̃s ex quo totũ corpus compactum ⁊
cõnexum ꝑ cõem iuncturã. Compactũ. ſ. per
fidem ⁊ cõnexum vinculis charitat᷑. Preterea
talis actu ſuſcipit gratie influxũ a xp̃o: ⁊ non
niſi tanq̃ membrũ a capite. g̃ videt᷑ ꝙ deno⸗
minatio ſimpl'r qua quis denoĩat᷑ membrum
eius. aut filius dei accipiẽda ſit nõ ex ſola diſ
poſitione diuine electõis: ſed ſcḋm pñtem iuſti
tiam. Et ꝙ ita ſit neceſſario ꝯfitendũ ex ipſa
ſcriptura ſancta que mẽtiri nõ põt. in multis
locis apte colligere poſſumus. d2 eñ Jo. ꝓmo
Dedit eis ptãtem filios dei fieri. glo. Mira⸗
bilis ptãs vt qui filij dyaboli erant filij dei ⁊
fratres xp̃i ꝑ eum liberati dicant᷑: ſed clarum
eſt ꝙ hoc nõ põt intelligi ſcḋm ꝑdeſtinationẽ:
q2 reſpectu illi⁹ cũ immutabilis ſit: nulla po⸗
teſtas nobis data eſt vt ſcḋm illam filij efficia⸗
mur dei. Dicit eñ Aug. ꝙ numerus ꝑdeſtina
torum certus eſt q̃ nec augeri põt nec minui:
g̃ impoſſibile eſt vt denoĩatio filiorum dei attẽ⸗
dat᷑ ex ſola diſpoſitione diuine ꝑdeſtinatiõis
Itez ap'ls ad Theſſa. ſcribẽs dicit. Filij lucis
eſtis ⁊ filij dei. i. Theſſa. v. Item. i. Jo. iij. Nũc
filij dei ſumus. ſed manifeſtũ eſt ꝙ loquebant᷑
fidelibus in deũ credẽtibus qui ſcḋm pñtem iu
ſtitiã ſunt filij dei, nõ aũt ꝑdeſtinatis tm̃ cum

illi ignoti eſſent. g̃ falſum eſt fundamentum
eorum in quo dicũt ꝙ accipiẽda ſit ſcḋm diſpoſiti
onem electiõis diuine denoĩatio filiorum dei ſi
ue membrorum xp̃i. Itez Roma. xij. Multi vnũ
corpus ſumus in xp̃o. ſinguli aũt alter alteri⁹
mẽbra habẽtes ac donatões ſcḋm gratiam que
data eſt nobis ⁊c. iſtd nõ põt referri ad ſolos
ꝑdeſtinatos vt pꝫ. Preterea ap'ls. i. ad Cori.
v. An neſcitis q2 corpa veſtra mẽbra ſunt xp̃i
et. i. Corinth. xij. Etenĩ in vno ſpũ oẽs nos in
vnũ corpus baptizati ſumus. ſenſus ẽ ſcḋm gl.
Aug. nos abluti in vno ſpũ ducti ſum⁹ in vnũ
corpus. Item ibidẽ ſubiũgit ap'ls. Vos autẽ
eſtis corpus xp̃i. glo. fidei vnitate xp̃i capitis
que verba Ap'li cũ oĩbus credẽtibus in xp̃m
dirigant᷑ ⁊ nõ ꝑdeſtinatis ſolũ: pꝫ manifeſte
ꝙ denoĩatio ſimpl'r filiorum dei ⁊ membrorum xp̃i
ſcḋm pñtem iuſtitiã accipiẽda ſit ⁊ nõ ſcḋm diui
nam ꝑdeſtinationẽ que quorum ſit ignotum no
bis. ẽ g̃ fundamẽtũ illorum falſum. Ceterũ hoc
manifeſte apparet ex eo ꝙ ꝑ iuſtificationem
hoĩes dicunt᷑ incipe eſſe filij dei ⁊ mẽbra xp̃i
et ꝑ caſum ſiue receſſum ab ipa iuſtificatõne
deſinũt eſſe tales qui iuſtificatõis tpe mẽbra
xp̃i aut filij dei eſſe dicebant᷑. Dicitur eniz ad
Ephe. v. Eratis aliqñ tenebre nũc autem lux
in dño vt filij lucis ambulate. vbi glo. dicit.
Prius filij eratis dyaboli ꝑncipis tenebrarũ
nũc iuſtificati ꝑ fidem ⁊ baptiſmũ filij dei per
adoptionẽ que eſt lux vera. ⁊ ad Ro. v. Juſti⸗
ficati ex fide pacẽ habeamus ad deũ ꝑ ieſum
xp̃m dñm noſtrũ: ꝑ quẽ acceſſum habemus in
grãm iſtam in qua ſtamus ⁊ gloriamur in ſpe
glorie filiorum dei. Preterea hoc menifeſte po⸗
nit Aug. li. iij. ꝯtra donatiſtas: ſic dicẽs. Ma
li q̃ intus cũ gemitu tolerant᷑ ꝙuis ad eandez
columbe vnitatẽ ⁊ illã glioſam eccl'iam non
habentẽ maculaz aut rugam aut aliq̃d hmõi
nõ ꝑtineant. tamẽ ſi corrigant᷑ ⁊ ſeipos ad ba
ptiſmũ acceſſiſſe fateant᷑ nõ rebaptizant᷑ ſed
incipiũt ꝑtinere ad columbã ꝑ cui⁹ gemituz
eis pctã ſoluunt᷑ a cui⁹ pace alienati tenebãt᷑
hec Aug. Item idem li. ij. cõtra Creſconiũ. c.
xxi. Damnati a xp̃o iam in corpe xp̃i nõ ſunt q̃
eſt eccl'ia qm̃ nõ põt habere xp̃s mẽbra dãna
ta. ꝓinde ⁊ ipſi extra eccl'iam baptizant: oĩa
quippe iſta monſtra: abſit vt omnia in mem⸗
bris illius colũbe vnice computent᷑: abſit vt
intrare poſſint limites hort⁹ ꝯcluſi: cuius ille
cuſtos ẽ q̃ nõ põt falli: q̃ tñ ſi ꝯfiteant᷑ ⁊ corri
gant᷑ tũc intrãt: tũc mundant᷑: tunc in arbori
bus hortus ꝯcluſi ſunt: in mẽbris vnice nume
rant᷑: h Aug. Ecce q̃ apte doctor clariſſimus
Augu. ponit malos hoĩes quouſqȝ corrigant᷑
nõ ꝑtiere nũero. ſ. ⁊ merito ad vnitatẽ eccl'ie

ita vt incipiāt eſſe de numero arbor̄ hor̄ cō cluſi. Corrigi aūt dicunt̄ fideles in iuſtificatō ne in qua p̄ pniam emēdant̄ errata. ⁊ ordo ip- ſe viriū anime adinuicē ⁊ ſuperior̄ ad deū q̄ p̄ pctm̄ pūerſus erat reparat̄. Quare manife- ſtuʒ eſt ꝙ denoīatio ſimplr̄ mēbror̄ xp̄i aut fi- liorū dei nō ſumēda eſt ex diſpoſitione diuine electionis ſiue p̄deſtinationis: quod etiā hac rōne monſtrat̄. Si p̄deſtinatio ſufficit ad de- nominādū aliquē membrū eſſe xp̄i actu ⁊ ſim pliciter: neceſſario valet iſta ꝯ̄ntia. Iſte hō ē p̄deſtinatus a deo. ḡ eſt membrū xp̄i ab etno ſicut dicimus ꝙ aliqs p̄deſtinatus vel elect⁹ eſt etiā dilectus ab eterno. Unde apoſtol⁹ ad Ephe. i. Elegit nos in ſeipo vt eſſemus ſancti ⁊ immaculati: ſed iſtud eſt falſum ꝙ quis ſit membrū xp̄i ab eterno cū nullū corpus ab et- no ſit. ḡ falſum eſt illud ex quo ſequit̄ quod eſt ꝙ quis dicat̄ actu ⁊ ſimplr̄ xp̄i mēbrū aut fili us ex ſola p̄deſtinatōne diuina. Attent̄ hn̄ his q̄bus iam cōfutatū eſt p̄mū aduerſariorū fundamentū facile eſt oñdere falſitatē ſecūdi in quo dicūt ꝙ mēbra xp̄i ita indiſſolubili vin culo adherēt xp̄o ꝙ qui eſt mēbrū xp̄i indiſſo- lubiliter ⁊ ꝑpetuo eſt membruʒ xp̄i. Falſitas huius fundamēti lʒ ex ſupioribus manifeſta ſit: quia ſi a iuſtificatōe incipit q̄s effici mem bꝛum xp̄i ⁊ per caſum ab illa deſinit eſſe: patʒ ꝙ nullus in hac vita niſi eſſet confirmatus in gratia dicēdus ſit indiſſolubil̄r membrū xp̄i: nihilominus ex alijs demōſtrat̄ ſic. Et queri- mus quid aduerſarij veritatis intelligāt per illud indiſſolubile vinculū: aut p̄deſtinatōeʒ: aut grām: aut fidem formataʒ. Primū nō pōt dici vinculū: quia cū p̄deſtinatio (vt dixim⁹) nihil ponat i p̄deſtinato: nō pōt dici vinculū cōnexiuū aut vnitiuū alicuius. Quāq̄ꝫ em̄ pre deſtinatio arguat quādā neceſſitatē ordinis ſiue ꝯſequētie vt q̄ p̄deſtinatus eſt neceſſario cōſecuturus ſit id ad quod p̄deſtinatus ē. nō tn̄ ponit in actu aliquid in p̄deſtinato per qd̄ actu membrū vnitū ſiue incorporatū xp̄o dici poſſit aut filius dei ⁊ hmōi. Si aūt vinculum iſtud nominēt fidē aut charitatē: ſicut ē ap̄li doctrina: cū ab iſtis poſſit homo cadere ſicut cōſueuit ſepiſſime. Unde Apoc. ij. dr̄. Habeo aduerſum te pauca ꝙ charitatē tuam p̄mam dereliq̄ſti. nō pōt quis rōne taliū vinculorum aut nexuū dici ſiue effici ꝑpetuo membrū xp̄i niſi iſta ꝑpetuo in eo pſeuerarēt quod non eſt cōmune om̄ibus. Preterea apte ap̄ls Paul⁹ cōfutat hunc errorē ad Ro. viij. dicēs. Si q̄s ſpm̄ xp̄i nō habet nō eſt eius. glo. ſ. membrum Sed nō om̄s illi qui habēt ſpm̄ xp̄i ſemꝑ hn̄t: cū cōtingat illos peccare mortal̄r: ⁊ q̄ nō hn̄t

Contra ſcd̄m fun damentū erroris

qn̄qꝫ habēt cū cōtingat illos iuſtificari. vnde glo. ſup illud quod ſequit̄. Corpus quidē mor tuum eſt ꝑpter pctm̄. i. in pctis. Sp̄us vero vi uit ꝑpter iuſtificationē dicit ſic. Anima q̄ an̄ fuerat impia viuit: quia deo q̄ eſt vita cōiūgi tur ⁊ hoc ꝑpter iuſtificationē. i. per peccator̄ remiſſionē que eſt ex ſpū ſancto. Itē in codeʒ c. idē ap̄ls ait. Ip̄e enim ſpūs teſtimoniū red- dit ſpūi noſtro ꝙ ſumus filij dei. dicit gl. q̄ eſt Aug. i. ſpūs ſanctus: q2 cōmunis eſt pr̄i ⁊ filio amborūqꝫ vnio p̄ quem fit ſocietas ⁊ vnitas q̄ efficimur vnū corpus vnici filij dei. vnitas ei nos cōpaginat quā facit charitas que a ſpū ſancto eſt. Sequit̄. Nihil em̄ debet ſic formi- dare xp̄ianus q̄ ſeparari a corpe xp̄i: h̄ ibi. Er go manifeſtū eſt falſum eſſe p̄fatū fūdamētuʒ in quo dicūt: ꝙ qui membrū eſt xp̄i indiſſolu- biliter ⁊ ꝑpetuo eſt mēbrū eius. Ex iſtis cla riſſime patet etiā falſitas tertij fundamēti ad uerſarior̄ veritat̄ in quo dicūt: ꝙ p̄deſtinati qui nūc ſunt infideles ſint etiā incorpati xp̄o q̄ etiā multis alijs rōnibus oſtēdit̄. Prīo ſic. Ap̄lus dicit. i. ad Corinth. xij. ꝙ vno ſpū om̄s nos in vnū corpus baptizati ſumus. ſenſus ē vt dicit glo. om̄s nos baptizati. i. abluti: vno ſpū ducti ſumus in vnū corpus. Ergo ſolo ſpū ſancto q̄s dr̄ incorpari xp̄o ſiue charitatis vin culo que p̄ ſpm̄ ſanctū in nobis habitantē dif fundit̄ in cordib⁹ noſtris. Ad Ro. v. ḡ qui nō hn̄t ſpm̄ ſanctū cuiuſmodi ſunt p̄deſtinati exi- ſtentes infideles nō pn̄t dici incorporati ſiue mēbra xp̄i. ꝯ̄ntia eſt manifeſta. ptʒ etiā ex illo Ap̄li ad Ro. viij. ſupius inducto: ſi q̄s non hʒ ſpm̄ xp̄i nō eſt eius. glo. ſ. membrū. Secundo ſic. Si p̄deſtinati etiā fideles exn̄tes incorpo rant̄ xp̄o ſiue ſunt membra xp̄i. ſequit̄ ꝙ tales ſint vna pſona myſtica cū xp̄o immo ſint ip̄e xp̄s ſm̄ illud Ap̄li. i. Corinth. xij. Cū ſint mul ta membra vnū corpus ſunt ita ⁊ xp̄s: vbi dic̄ Aug. in glo. Om̄s fideles ſunt xp̄s: nō dicam corpus xp̄i: q2 ip̄e xp̄s ſunt tam maiores q̄ mi nores. caput em̄ eſt xp̄s. Dicit̄ xp̄s ꝑpter inef fabilem vnionē capitis ⁊ membror̄: h̄ glo. Si ergo p̄deſtinati exn̄tes in infidelitate aut in hereſi ſunt mēbra xp̄i: ſequit̄ ꝙ qui ſunt infi- deles actu ⁊ heretici ſint ip̄e xp̄s ſicut vna ꝑ ſona cū xp̄o: qd̄ nō modo hereticuʒ ſ3 xp̄ianis auribus horrendum eſt. Unde Apoſtolus. ij. Corinth. vi. Quis aūt cōſenſus tēpli dei cū ydol̄. vos em̄ eſtis tēplū dei viui ſicut dic̄ do- minus. Tertio ſic. Clarum eſt ꝙ omnes infi- deles ⁊ peccatores q̄diu in infidelitate ⁊ cri- minibus iacent ſunt membra dyaboli ⁊ vnū corpus dicuntur cum illo: qui rex eſt ſup om̄s filios ſuperbie. Job. xl. c. cuius omnes iniqui

Contra tertium fundamentum

dicti ſũt corpus eiꝰ ⁊ mẽbra: ſm illud Job. xli.
Corpꝰ eiuſ q̃ſi ſcuta fuſilia. vbi glo. inq̃t: corpꝰ
leuiathan oẽs iniq̃. Si ergo predeſtinati infi-
deles ⁊ iniqui actu ſunt corpꝰ xp̃i ſiue mẽbra
xp̃i ⁊ actu mẽbra diaboli: ſeq̃tur ꝙ vnũ ⁊ idez
ſit corpus xp̃i ⁊ corpus diaboli: qḋ ẽ abſurdiſ-
ſimũ. Dicit em̃ Apl's. ij. ad Cor. vi. Que cõuẽ-
tio xp̃i ad belial. vbi glo. inq̃t: q: nos membra
xp̃i illi diaboli: ⁊ xp̃s ⁊ diabolus nõ cõueniũt
Quarto ſic. Dic̃ apl's. i. ad Corin. vi. An ne-
ſcitis ꝙ q̃ adheret meretrici vnũ corpꝰ efficit̃
cũ ea. Erũt inq̃t duo in carne vna: q̃ aũt adhe
ret deo vnus ſpiritꝰ eſt cũ eo. Sunt ergo p̃de-
ſtinati fornicatores vnũ corpus cũ meretrice.
Si g̃ tales ſunt etiã corpꝰ xp̃i: ſimul aliq̃s ẽ et
corpus xp̃i ⁊ corpus meretricis qḋ eſt abſur-
dũ dicẽte Apl'o vbi ſupra. Que p̃ticipatio iu-
ſticie cũ iniq̃tate. Quinto idẽ oſtendit̃ mani-
feſte ex illo. i. Jo. iij. Filioli nemo vos ſeducat
qui facit iuſticiã iuſtus eſt: ſicut ⁊ ille iuſtꝰ eſt:
qui facit peccatũ ex diabolo eſt. Oĩs qui natꝰ
eſt ex deo peccatũ nõ facit q̃m ſemen ipſiꝰ i eo
manet: ⁊ nõ poteſt peccare q̃m ex deo eſt: i hoc
manifeſti ſunt filij dei ⁊ filij diaboli. oĩs q̃ non
eſt iuſtꝰ nõ eſt ex deo. Hec beatꝰ Joh. Ex quo
manifeſte ↄcludit̃ ꝙ predeſtinati exiſtẽtes in
pctõ infidelitat̃ aut pctõ mortali filij ſũt dia-
boli. Quis aũt audebit dicere tales xp̃o incor
poratos niſi q̃ ſenſu caret ⁊ nõ intelligit q̃ lo
q̃tur. Unde Aug. in ep̃la ad Creſconiũ ſuperi
us inducta. Non põt h̃re xp̃us mẽbra dãnata.
Et apl's vbi ſup̃ ait. Que ſocietas lucis ad te
nebras. Sexto cõfirmat̃ h̃ ratio. Si predeſti
nati cũ ſunt infideles aut heretici ſiue ſciſma
tici aut alio quouis mortali pctõ inq̃nati ſunt
incorporati xp̃o: queritur quo medio. Non na
turali vinculo: q: vnio ſiue incorporatio mem
broꝝ xp̃i cũ xp̃o nõ eſt naturalis ſicut eſt illa q̃
xp̃i mẽbra naturalia vniũtur corpori ſuo natu
rali. Nec etiã vinculo vnionis hypoſtatice: ſi
cut humanitas xp̃i filio dei vnita eſt: q: filius
dei vt dicit Damaſ. nõ accipit naturam in vl'i
ſed in athomo. i. eſt indiuiduo. Oportet ergo
ꝙ ſpiritualiter intelligat̃ hmõi mediũ ſiue vi-
culũ: hoc aũt nõ vr̃ intelligi niſi id quidez qḋ
ſcriptura ſc̃tã ponit ⁊ doctores ſancti: videlz
ſp̃us ſanctꝰ ſiue charitas ipſa: q̃ vt dicit Aug.
cõpaginat totũ xp̃i corpꝰ ⁊ ſine quo mẽbra ad
inuicẽ nec coherent nec capiti xp̃o. Unḋ glo.
ſuper illud Colo. ij. Non tenens caput ex quo
totum corpus per nexus ⁊ coniunctiones ⁊c̃.
dicit. Per nexus. i. per charitatem ſine q̃ mẽ
bra adinuicem nõ coherent nec inſeruiũt nec
viuũt. Et Aug. ſup Cañ. Joh. dicit. Dilectio
ſola diſcernit inter filios dei ⁊ filios diaboli:
nõ diſcernunt̃ filij dei a filijs dyaboli niſi cha
ritate: h̃ tale mediũ nõ habent actu infideles
blaſphemi ⁊ ij qui q̃ñcũq; p̃deſtinati ſint ꝙ
habituri ſint grãm ⁊ gloriã in futuro vt patz.
g̃ fundamentũ p̃fatuz eſt hereticũ. Septimo
ſic. Si p̃deſtinati om̃s tam iniqui q̃ iuſti eẽnt
actu incorporati xp̃o: cõtrarietas eẽt magna
in corpe xp̃i quod eſſet incõuenientiſſimũ di-
cere. ↄ̃ntia tñ manifeſta eſt: quia in fide eſſet
ↄ̃rietas: puta inter eos qui eſſent fideles ⁊ in
fideles. Cõtrarietas etiã in ſpũ: quia quidam
ſpũ dei vegetati vt iuſti: q̃dam ſpũ dyaboli vt
iniq̃. Falſitas ⁊ incõueniẽtia pz ex illo Aug.
tractatu. iij. ſup Can. Jo. dicent̃. Qui non eſt
xp̃o cõtrarius in corpe eius heret ⁊ membruz
ipſius computat̃: nunq̃ ſunt mẽbra ſibi cõtra
ria: corpis integritas ex vniuerſis mẽbris cõ-
ſtat: hec Aug. Octauo ſic. Si p̃deſtinati etiã
infideles aut iniqui exñtes ſunt membra xp̃i
aut viua aut nõ viua: alterũ dare neceſſe eſt.
Si mortua nõ põt eẽ. q: vt dicit Hugo de ſcõ
victore ⁊ catholice. Jn corpe xp̃i nihil ẽ mor-
tuũ. Si dicãt ꝙ ſunt viua: hoc eſſe nõ põt: q:
mẽbra corpis xp̃i nõ dicunt̃ viuere niſi p ſp̃m
dei p quẽ vita mẽbris diffundit̃. vñ ad Roma.
viij. dicit̃. Sp̃us aũt viuit pp̃ter iuſtificatõez
glo. q: deo q̃ eſt vita iungit̃ p pctõꝝ remiſſio-
nez que eſt ex ſpũ ſcõ. Jtẽ ad Ro. i. ⁊ Jr. Juſtus
ex fide viuit. ⁊ Job. xx. vt credẽtes vitã habe-
ant. ſed hanc vitã nõ habẽt actu predeſtinati
q̃diu infideles p̃manent ⁊ iniq̃ ⁊ ſimiles qui
ſunt in pctõ mortali. g̃ fundamẽtũ p̃fatum in
veritate ſtare non põt. Nono ſic. Hec opinio
hoim tollit fructũ paſſionis xp̃i vt videtur. g̃
talis opinio nullo modo venit tolerãda a fi-
delibꝰ. aſſumptũ videt̃ manifeſtũ ex illo Apl'i
ad Roma. v. Cuz inimici eſſemus recõciliati
ſumus deo p mortem filij eius. Si fuimus ini
mici dei prius ⁊ p mortẽ filij eius reconciliati
fuimus: neceſſario fateri oportet p̃deſtinatoſ
aut non eſſe filij dei morte reconciliatos: aut
prius fuiſſe inimicos. ſi inimicos. ergo nõ ad-
herẽtes chriſto. ergo nõ incorporatos chriſto
ergo non membra chriſti: niſi quis vellet ſine
ratione dicere vt inimici chriſti ſunt membra
chriſti: ⁊ ex inimicis chriſti compactum ſit cor
pus chriſti. Decimo ſic. Apoſtolus ad Ephe.
ſecũdo. de incorporatione duorum populoruz
ſcz iudeorum ⁊ gentiliũ in vnũ corpus chriſti
loquens dicit ſic. Ut duos. ſcilz populos con
dat. id eſt coniungat in ſemetipſo in nouo ho
mine faciens pacem vt reconciliet ambos in
vno corpore per crucem interficiens inimi-
citias in ſemetipſo. glo. Ecce quaſi ſublata
inimicitia: et lege euacuata facit pacem in

ter ipſos ⁊ ābos recōciliat deo pr̄i. Ex quo pꝫ
iſtos duos pplos itelligētie ordine quodā pri
us fuiſſe reconciliatos deo pr̄i ꝙ̄ in corpe vno
xp̄i vnitos. ergo q̄ adhuc ſunt inimici dei per
infidelitatē aut alia pctā q̄ diuidūt inter deū
⁊ hoīes: ſm illud Eſa. lix. Iniq̄tates veſtre di
uiſerunt inter vos ⁊ deū veſtrū. non pn̄t dici
deo vniti aut xp̄o incorporati etiā ſi ſint p̄de-
ſtinati vt ſuo tpe incorporent̄. Preterea iſta
aſſertio inde reddit̄ falſa: q2 facit vanas ⁊ ina
nes oēs exhortationes ⁊ admonitiones q̄ ſa-
cra ſcriptura vl'r facit vt hoīes cōuertant̄ ad
deū: appropinquent deo ⁊ ei vniant̄. Dicit̄. n.
Zacha. i. Cōuertimini ad me ⁊ ego cōuertar
ad vos. ⁊ Iaco. iiij. Appropinquate deo ⁊ ap
propinquabit vobis. Itē apud Eſa. habet̄ ⁊
introducit̄ ab aplo. ij. Corin. vi. Exite de me-
dio eoꝝ. glo. q̄ eſtis in medio neq̄tie eoꝝ: ⁊ ſe-
paramini dicit dn̄s ⁊ imundū ne tetigeritis
⁊ ego recipiā vos. glo. ante eiectos: ⁊ ero vo-
bis in patrē ⁊ vos mihi in filios ⁊ in filias di
cit dn̄s omp̄s. Ex q̄bus pꝫ clariſſime falſum
eſſe ꝙ p̄deſtinati infideles aut in pctō exn̄tes
q̄bus exhortatiōes hmōi fiunt: ſint deo incor-

Contra quartū fundamentum

porati actu ſiue vniti. Falſitatē aūt quarti
fundamenti in quo dicūt ſolā predeſtinatoꝝ
vniuerſitatē vl'em eccl'iam dici: ſufficient̄ mō
ſtrauimus circa. c. iij. hui⁹ opis. pꝫ etiā eius
falſitas ex dictis iam in cōfutatiōe alioꝝ fun
damentoꝝ. Quib⁹ fundamētis cōfutat̄ faci
le eſt iam videre oēs illoꝝ ꝓpoſitiones ſupi⁹
poſitas falſas eſſe ac erroneas ⁊ merito cōdē
natas fuiſſe ab vl'i eccl'ia in cōcilio Conſtāti-
enſi. vt pꝫ ex epl'a fe. re. Martini pape quā

Contra primam ꝓpoſitionē dicti erroris

oībus prelatis alemānie ſcribit. Prima eſt ꝙ
nō oēs fideles iuſtificati ſunt mēbra xp̄i: ſ; ſo-
li electi finaliter regnaturi in ꝑpetuū cū xp̄o
pꝫ falſitas ex dictis: qd̄ etiā ex illo apparet
qd̄ inq̄t aplus. i. ad Cor. xij. Vos aūt eſtis cor
pus xp̄i ⁊ mēbra de mēbro. glo. fidei vnitate
xp̄i capitis. Clarū eſt aūt ꝙ oībus credentib⁹
in xp̄m loquitur nō autem predeſtinatis tm̄.
Itē ex illo ad Ephe. v. Mēbra ſumus corpis
eius: qd̄ verbū Aug. ptractans ſup pſ̄. xxxvi.
ita dicit. Nos in corpe ipſius ſum⁹ ſi fides no
ſtra ſincera ſit in illo ⁊ ſpes nr̄a certa ⁊ chari-
tas accenſa ſit in corpe ipſius ⁊ mēbra ipſius
ſumus. Q aūt prima ps illius ꝓpoſitiōis fal
ſa ſit ⁊ erronea rōne ſic oñdit̄. Duo principal'r
req̄runt̄: vt ex doctrina doctoꝝ ſctōꝝ colligi-
mus: ad h vt q̄s dicat̄ mēbrū corpis xp̄i. Pri-
mū eſt cōformitas nature. ſecūdū eſt cōformi
tas vite grē. q̄ duo notant̄. Cant. iiij. vbi dicit̄
Hortus cōcluſus ſoror mea ſpōſa. Sororis q̄-
dē noīe nature cōformitas: ſponſe vo appel-
latōe vnio grē deſignat̄. Primū hoꝝ eſt mi⁹
principale. tum q2 bonis ⁊ malis cōe eſt. tū q2
nō pōt aliq̄d eſſe vnū nūero ſ; vnū ſpecie aut
genere tm̄ in oīb⁹ que vniri dicūtur. Secūdū
vero qd̄ eſt cōformitas grē eſt magis pncipa-
le ⁊ cōpletiſſimū: q2 vn⁹ numero eſt ſpūs fons
grē qui in capite nr̄o xp̄o ⁊ in oīb⁹ mēbris ei⁹
vitā oībus influit ſpūalem. Quo p̄ſuppoſito
arguit̄ ſic. Oēs fideles iuſtificati ſiue preſciti
ſiue p̄deſtinati habēt cōformitatē in natura
cū xp̄o qd̄ eſt primū: hn̄t inſup ꝯformitatē i vi
ta grē in eodē ſpiritu qd̄ erat ſecundum. g̊ oēs
tales veraciter ⁊ ſimpliciter dicēdi ſunt mem
bra xp̄i. pꝫ ex ſuppoſito: qm̄ ad eſſe mēbrū xp̄i
nō req̄runt̄ niſi illa duo. vnde Apl's romanis
ſcribēs: qui tn̄ nō oēs p̄deſtinati fuiſſe credū-
tur inq̄t. Multi vnū corp⁹ ſum⁹ in xp̄o: ſingu
li aūt alter alteri⁹ mēbra habētes donatōnes
ſm grām q̄ data eſt nobis: ad Ro. xij. Falſitas
aūt ſecūde ptis illi⁹ ꝓpoſitionis ex eadē radi
ce fit manifeſta loquēdo de p̄deſtinatis qui i
infidelitate vel in alioꝝ ſordib⁹ pctōꝝ detinē
tur. cū eīn p̄deſtinati hmōi nulla vnione niſi
ꝯformitate nature q̄ predeſtinatis ⁊ preſcitis
cōis eſt ⁊ que nō eſt vnio ſimpliciter: vniant̄
xp̄o. ſeq̄tur ꝙ tales nō hn̄t vnde ſimpliciter et
actu noīandi ſint mēbra xp̄i aut eſſe de corpe
xp̄i qd̄ eſt eccl'ia. Unde Apl's hac rōne vtitur
ad Ro. viij. cū ait. Si q̄s ſpm̄ xp̄i nō habet hic
nō eſt eius. glo. ſ. mēbrū. Preterea falſitas ⁊

Contra ſecundā

error ſcd̄e ꝓpoſitionis in qua dicūt: ꝙ cū aliq̄
iuſtificātur nō icipiūt eſſe mēbra xp̄i q̄ nō erāt
anteq̄ iuſtificarētur. lꝫ ſufficiēter parū āte in
hoc ca. in cōfutatione primi fundamēti hoꝝ
erroꝝ oſtēſa ſit: nihilomin⁹ ex multis alijs eti
am oſtendit̄. Et primo ex illo qd̄ dictū eſt Pe
tro Act. x. Macta ⁊ māduca: qd̄ ideo dictum
eſſe dicit Aug. ſup pſ̄. cxxiij. Qr in eccl'ie cor-
pus nemo intrat niſi pri⁹ occiſus morit̄ quod
fuit vt ſit qd̄ nō fuit: alioq̄n qui nō occiditur ⁊
nō manducat̄ ab eccl'ia: eſſe in numero popu-
li poteſt qui videtur oculis humanis. in nume
ro aūt populi qui cognit⁹ eſt deo: ⁊ de quo di-
cit Apl's. Nouit dn̄s qui ſunt ei⁹: nō pōt eē ni
ſi māducatus. neq; manducari poterit niſi p̄-
mo mactat⁹. Venit pagan⁹: adhuc in illo ido
latria viuit inſerendus eſt mēbris xp̄i: vt inſe
rat̄ neceſſe eſt vt manducet̄: ſ; nō pōt māduca
ri ab eccl'ia niſi pri⁹ mactatus renūciat ſeculo
tūc mactat̄ credit in deū: tūc māducat̄. Scd̄o
ꝯtra illud eſt. i. Petri. ij. Qui de tenebris nos
vocauit in admirabile lumen ſuū: qui aliquan
do nō popul⁹ dei: nunc populus dei. Tertio il
lud qd̄ ait Apl's ad Ephe. iiij. In menſurā vni
uſcuiuſq; mēbri augmentū corpis fiat in edifi

cationē ſui in charitate. glo. Jllos qui nō ſunt corp⁹ edificat in ſuā ciuitatē vel ſocietatem. Quarto illud Colo. ij. Ex quo totū corp⁹ p nexus ⁊ cōiunctiones ſubminiſtratū ⁊ ꝯiunctū creſcit. glo. virtutib⁹ ⁊ mēbris in augmentum dei. glo. ait in augmētū dei: q2 quaſi augeꝭ de⁹ hoibus ab errore redeuntib⁹ ſicut minuebaꝭ deſerentib⁹. Quinto ad Ephe. iiij. ſcribitur. Quoſdā dedit aplos. ſeqtur: i edificatōeꝫ corporis xpi. glo. vt edificēt eos in corp⁹ xpi q̄ adhuc alieni ſūt. Dicit etiā Aug. in epla ad dardanū. Jn cōpageꝫ xpi tanꝗ̄ in viuā ſtructurā templi dei que eſt ei⁹ eccleſia nati hoies nō ex operib⁹ iuſticie q̄ fecerūt: ſ renaſcendo p gratiā trāſferūtur tanꝗ̄ de maſſa ruine ad edificij firmamentū. hec ille. ¶ Falſitas tertie ꝓpoſitionis in qua dicūt ꝙ nec aliq̄ cū cadūt a iuſtificatione p culpā mortalē deſinunt eē mēbra xpi: qui erant mēbra xpi: ſatis manifeſta ē ex dictis: q2 cum tales peccādo mortaliter priuētur ſpūſancto quo corpus xpi ⁊ vnū ⁊ viuū eſt: planiſſimuꝫ eſt ꝙ mēbra xpi ſimpliciter ſiue actu eſſe deſināt. ¶ Falſitas etiā quarte ꝓpoſitionis in qua dicunt ꝙ predeſtinat⁹ ſemp manet mēbrū xpi licet cadat a grā pſentis iuſtificationis: pꝫ ex dictis. Preterea ꝙ etiā falſa ſit ⁊ erronea hec ꝓpoſitio in qua dicunt ꝙ Paulus Aug⁹ ⁊ latro cū infideles eſſent ⁊ xpm pſequerētur oues erāt ⁊ mēbra xpi: pꝫ ex dictis vt nō ſit op⁹ alia addere: ſed tm̄modo ꝯtra eos inducam⁹ Aug. in quodā ſermōe de cōuerſione Pauli loquentē. Eliſus eſt ſeuiēs ⁊ factus eſt credens. Eliſus eſt lupus ⁊ fact⁹ eſt agnus. Eliſus eſt pſecutor ⁊ factus eſt p̄dicator. Eliſus eſt filius pditionis ⁊ erectus eſt vas electōis. hec Aug. Ceterū ꝙ ſexta ꝓpoſitio falſa ⁊ erronea ſit in qua d̄r ꝙ iudas tēpore quo iuſtificatus cū alijs aplis xpm ſequeretur nō erat ouis xpi nō membrū xpi: ex dictis etiā aperte colligitur ex eo ꝙ iudas crediꝭ baptizatus ſicut ⁊ alij apli a xpo baptizati credūtur: vt dicit Aug. ⁊ habeꝭ de con. di. iiij. ca. q̄n ab hieroſolimis. ⁊ c. ſe. Sed quicūꝗ̄ baptizati ſunt in xpo xpm induerūt: ad Gal. iij. ⁊ p cōſequēs mēbra eius facti ſunt. oportet neceſſario affirmare ꝙ iudas tpe iuſtificatōis ſue xpi mēbrū fuerit. Cui⁹ ſentēt ie celebre teſtimonium beat⁹ Aug. dat de iuda loquēs ſup. ps. xli. qui inſcript⁹ eſt pſecutioni Abſalonis filij dauid in patrē ſuū; vbi ita loqtur. Agnoſcamus quēadmodū ⁊ xpm perſeqbatur filius ſu⁹: habebat em̄ filios de quib⁹ dicebat. Nō ieiunāt filij ſponſi q̄diu cum illis eſt ſpōſus: cū auteꝫ ab eis ablatus fuerit ſpōſus tūc ieiunabūt filij ſponſi. ergo filij ſponſi apli ⁊ inter eos pſecutor dyabolus iudas. Et. ī. Judas filius ſpōſi pſequens ſponſum. hec ibi. Ecce aptiſſimū teſtimoniū ꝙ iudas ꝓ tpe iuſtificatiōis ſue filius ſponſi erat ⁊ per cōſequens mēbrum xpi.

Contra tertiam · Contra quartaꝫ · Contra quintam · Contra ſextam

Capitulū. lvi. in quo ponunꝭ alij duo modi dicēdi ſiue deſignandi membra corporis xpi.

Capitulum LVI

Secūdus modus

Secūdus modus dicēdi ⁊ deſcribēdi mēbra corporis myſtici xpi eſt dicentiū ꝙ ſoli fideles in grā gtū faciēte exñtes mēbra corpis xpi dicēdi ſūt. ad quā ſniam plures rōnes formanꝭ. pmo q̄dē ſunt octo ille q̄ in. iiij. c. hui⁹ libri aſſignate ſunt: pter q̄s ſunt q̄ ſequunꝭ. Primo arguiꝭ ex illo Cant. vi. Una eſt columba mea. i. eccl'ia q̄ hoc loco colūba d̄r. vt. ſ. annotauim⁹: q2 ſpūſancti donis ē illuſtrata. Ex quo videꝭ apte colligi ad mēbra hui⁹ colūbe tm̄ illos ptinere q̄ virtutibus adornati ſunt. Ūn̄ Aug. hoc verbū ptractans. lib. iiij. ꝯ̄ Donatiſtas ita dicit. Una eſt colūba mea: aſſerat: qui pōt hui⁹ columbe mēbra eſſe qui ſeculo verbis non factis renūciāt. Secūdo arguiꝭ ex illo Sapie. iij. ¶ Filij ſapiētie eccl'ia iuſtoꝝ. vbi ſoli ad eccl'iam iuſtoꝝ q̄ eſt ipſa ſancta vl'is eccl'ia ptinere videnꝭ: qui filij ſunt ſapiētie cuiuſmodi ſunt iuſti ⁊ ſancti viri: ſm illud. Eccli. xiiij. Beatus vir qui in ſapientia morabiꝭ. Tertio arguiꝭ ex illo Aug. lib. iiij. cōtra Donatiſtas. Uox inquit nō mea vel alicui⁹ hoīs: ſed ipſius dñi: nec per hoies ſed per angelos ſonuit xpo nato. Gloria in excelſis deo: ⁊ in terra pax hoibus bone volūtatis: q̄ vtiꝗ̄ nato xpo non ſonaret ore angelico niſi deus hoc vellet intelligi eos eſſe in vnitate corporis xpi qui ſunt in pace xpi: eos auteꝫ in pace xpi eſſe q̄ ſunt bone volūtaꝭ. Quarto arguiꝭ ex illo Hugonis de ſctō victore. lib. de ſacris in ſcd̄a pte dicētis. Nihil in corpore xpi mortuū nihil extra corpus viuū. Quinto arguiꝭ ſic. Corpus xpi verū eſt figura corpis myſtici: ſed in corpe xpi vero non eſt aliqd̄ mēbrū impurū. ergo videꝭ ꝙ nullus dicēdus ſit mēbrū corpis xpi myſtici niſi purus ſit a pctō. Et cōfirmaꝭ per illud Aug. qd̄ magr̄ ſniaruꝫ deducit in. iiij. di. viij. q̄ loquendo de vnitate eccl'ie ita dicit. Cui⁹ vnitatis ſacr̄m eſt corp⁹ xpi ꝓpriū de virgine ſumptū: q2 vt corpus xpi ex multis mēbris puriſſimis ⁊ imaculaꝭ ꝯſtat ita ſocietas eccleſiaſtica ex multis pſonis a criminali culpa liberis conſiſtit. in cui⁹ rei typo archa dñi de lignis ſethin facta eſt q̄ ſunt imputribilia ⁊ albe ſpine ſimilia. hec ille. Tertius modus loquēdi in hac materia eſt: ꝙ oēs fideles fidei integritatē ſeruātes ſunt mēbra

Argumentum primum qd̄ cū ſequentib⁹ ſoluet. infra ca. lix. · Secundum · Tertium · Quartum · Quintum · Tertius modus

xpi. Pro quorum ſnia facere videntur oia que dicta ſunt circa.c.iij.hui9 operis.in quo longo ſmone oñſum eſt: quod in ſancta et vli ecclia boni et mali pmixti ſunt. Pro quorum opinione etiam ſuffragari pot qd ait apls.ad Gal.iij.Quicunque baptizati eſtis in xpo:xpm induiſtis.Ex quo videtur quod oes baptizati in xpo mebra xpi dicendi ſunt:cum induere xpm nihil aliud eſſe videatur quam xpo adherere ſiue xpo vniri tanquam membrum eius.Unde Aug.tractans hoc verbum ſup ps lxxiij.ita dicit.Si enim xpiani oes et fideles et baptizati ipſum induerent ſicut apoſtolus ait Quotquot in xpo baptizati eſtis xpm induiſtis:ſi mebra ſunt facti corpis et dicunt ſe ſctam non eſſe capiti ipſi faciunt iniuriam.hec ille.Item idem arguitur ex illo.i.Thy.iiij.Saluator oim eſt et maxie fidelium.et.i.Joh.ij.dr.Ipſe eſt ppiciatio p pctis nris:non aut p nris tm;ſed etiam totius mundi.Saluare aut hoies aut ppiciatorem eſſe p peccatis eorum copetit xpo ſm quod eſt caput.ergo ſequitur quod oim illorum ſit caput:et ita omnes fideles membra eius ſunt.

Caplm.lvij.in quo veritas declaratur mote difficultatis:quorum ſcz hoium xps caput ſit et que corporis ſui qd eſt eccleſia membra ſunt dicendi.

Cap.LVII

Ad declarationem hui9 difficultatis lz plura dicta ſint a nobis circa.c.v.hui9 opis: nihilominus p maiori intelligentia veritatis aliqua alia addetes:notandum duxim9 cum excellentiſſimo doctore ſco Tho.in.iij. parte ſumme ſue:quod inter alias differentias inter corpus naturale hois et corpus myſticum vna eſt hec.videlz quod mebra corporis naturalis ſunt oia ſimul:mebra aut corporis myſtici no ſunt oia ſimul:nec quantum ad eſſe nature: qr corpus ecclie conſtituitur ex hoibus qui fuerunt a pncipio mundi vſque ad finem ipſius. Nec quantum ad eſſe gratie:qr quidam etiam eorum qui ſunt in vno tpe gratia carent poſtmodum habituri alijs eam iam habentib9.ſic ergo mebra corpis myſtici no ſolum accipiuntur ſm quod ſunt in actu:ſed etiaz ſm quod ſunt in potentia. Quedam tm ſunt in potentia que nunquam reducentur ad actum:et hoc ſm triplicem gradum.quorum pmus eſt per fidem.ſecundus per charitatem vie.tertius per fruitionem patrie Sic ergo dicendum eſt quod accipiendo gnaliter ſm totum tps mundi xps e caput oim hoim: ſed ſm diuerſos gradus. Primo enim et principaliter e caput eorum qui actu vniuntur ſibi per gloriam. Secundo eorum qui actu vniuntur ſibi p charitatem.Tertio eorum qui actu vniuntur ſibi per fidem.Quarto vero eorum qui ſibi vniuntur ſolum in potentia nondum reducta ad actum:reducenda tm ſm diuinam predeſtinationem. Quinto vo eorum qui ſunt in potentia ſibi iungi que nunquam reducentur ad actum ſicut hoies in hoc mundo viuentes qui no ſunt predeſtinati:qui tm ex hoc ſeculo recedentes totaliter deſinunt eſſe mebra xpi qui iaz nec etiam ſunt in potentia vt xpo vniantur. Sunt ergo iſtis bene conſideratis mebra xpi ſiue corporis eius qd eſt ecclia in triplici differentia. Quedam.n.ſunt mebra actu vnita:et viua:ſiue vita glie ſicut illi qui actu vniuntur deo p gliam in ſuperna beatitudine oſtituti:ſiue per fidem formatam: que dicitur per dilectionem operans: ſicut ſunt fideles iuſti in hac preſenti vita. Quedam vo ſunt mebra vnita quidem aliquo modo:ſcz per fidem: ſed non ſunt viuentia:qr non vniuntur ei vinculo charitatis. Hmoi ſunt fideles in pcto mortali exiſtentes qui fidem informem hnt:que cum ſine operibus mortua ſit.Jaco.ij.et.i.Joh.iij.dr.Qui non diligit manet in morte:tales vita gratie carentes ſunt velut membra mortua. et qr ronem perfectam membri non ſolum conſtituit vnitas continuationis quam mebruz hz cum alijs mebris in vno corpe;ſed vnitas vite ſiue ſpus corpus formantis et viuificantis:qr vt dicit Ariſt. ij.de aia.mebruz mortuum improprie et equoce dr mebrum. Hinc eſt quod fideles in pcto mortali exntes non dicuntur mebra xpi pfecte et pprie: ſed impfecte et improprie ſicut dictum eſt de mebro mortuo.Un ſctus Tho.in.iij. pte ita dicit Fideles qui peccant mortalib9 ſubuertuntur non ſunt mebra xpi actualiter ſed potentialiter: niſi forte impfecte p fidem informem que vnit xpo ſm quid et non ſimpliciter:vt ſcz per xpm ho conſequatur vitam gre.hec ſcus Tho.ibi.Item idem in primo ſcripto ita dicit. Hoies aute fideles pctores ptinent aliquo modo ad vnitatem ecclie in quantum continuantur ei per fidem que eſt vnitas materialis:no tm pnt dici membra pprie ſicut nec mebruz mortuum niſi equoce.hec ibi.ſcus Tho. Alexan.vero de Alis de hac materia in.iij. ſuo loquens dicit ſic.Ad vnionez corpis myſtici ſiue ecclie nunquam pprie ptinent exntes in pcto mortali:tm refert dicere vnitatem ecclie et corporis ecclie.in vnitate enim ecclie ſunt boni et mali dummodo habeant fidem rectam.Et hoc eſt qd habetur.Math.xiij.quod ipſi tritico adiuncta ſunt zizania.et dicit Aug.quod ecclia e ager in quo radicantur triticum.i.boni.et zizania.i.mali ſimul:tm ſeparabuntur in fine.Unitas vo corporis non eſt niſi per fidez formatam charitate Scdm ergo ppriam ronez corpis mali no ſunt de corpe ecclie:quamuis ſint de ecclia. hec Alex. Itaque ſm iſtuz doctorem fides informis que ſufficit ad hoc quod quis dicatur pertinere ad vnitatem ecclie:non ſufficit ad vnitatem corporis eccleſie. cuius ratio talis poteſt aſſignari: qr cum

Membra xpi triplicia

Prima

Secunda

vnitas corꝑis ↄſtet ex ptibus ſuis: neceſſario
oportet ꝙ ſicut in corꝑe naturali id qꝺ̓ eſt for-
ma ſubālis ſit in toto ⁊ in qualꝫ pte corporis:
ita ⁊ in corꝑe myſtico neceſſe eſt vt id qꝺ̓ ē ad
ſilitudinem ſpū̄s hūani in eo:ſit ⁊ in toto cor-
pore myſtico ⁊ in qualꝫ eius parte: ⁊ ↄ̄ns ſicut
mēbꝛū naturale recedente aīa nō vere ſed im-
proprie ⁊ eq̄uoce dr̄ membꝛū:ita in corꝑe my-
ſtico ſpū ſancto qui q̄ſi aīa vegetans ⁊ viuifi-
cans in corꝑe eſt:ab aliquo ꝑ pctm̄ mortale ex
pulſo:iam talis ꝓꝑe ad vnitatem corꝑis eccle
ſie nō pertinet:q2 vt dicit Hugo de ſctō vict.
nihil in corꝑe xp̄i mortuū:nihil extra corp⁹ vi-
uū. Hinc Apl's ad Ro.viij. Si quis nō hꝫ ſpi-
ritū xp̄i nō eſt ei⁹.ſ.membꝛū Ceterū alia dicū
tur mēbꝛa ſm̄ potentiā:⁊ hec ſunt in duplici
differētia. Nam quedā ſunt ſic in potentia: q̄
tn̄ nunq̄ reducent̄ ad actum quales ſunt multi
pctōres p̄ſciti qui nunq̄ cōuertētur ad deum
dicūtur mēbꝛa in potētia ſm̄ ꝙ ſunt vnibiles
corꝑi. Iſta aūt potētia fundat̄ in duob⁹ vt di
cit ſcūs Tho. vꝫ p̄mo ⁊ principaliter in virtu
te xp̄i q̄ eſt ſufficiēs ad ſalutē toti⁹ humani ge
neris:ſm̄ illud Eſa.l. Non eſt abbꝛeuiata ma-
nus eius:vt ſaluare nō poſſit. Secundo in li-
bertate arbitrij. Alij vero ſunt mēbꝛa in potē-
tia que reducenda eſt in actū ſm̄ ordinationē
diuine ꝓuidentie:ſicut ſunt peccatores etiā
infideles qui ſunt p̄deſtinati ad vitā eternam
quoꝝ potentia dicim⁹ ꝙ fundat̄ in trib⁹. Pri
mo in virtute xp̄i que vt dictū eſt:ſufficiens ē
ad ſalutem toti⁹ hūani generis.i.Ioh.ij. Ad-
uocatū habem⁹ apud patrē Ieſum xp̄m iuſtū
ipſe eſt ꝓpiciatio ꝓ peccatis nr̄is: nō ꝓ nr̄is
aūt tm̄ ſed toti⁹ mūdi. Scđo in infallibilitate
diuine ꝓuidētie. Tertio in libertate arbitrij.

Tertia

Capitulū.lviij. In quo reſpōdet̄ obiectionib⁹ factis
in contrariū per eos qui dicunt: ꝙ ſoli electi mēbꝛa ſūt
corporis chꝛiſti.

Capl'z LVIII

b

IIs ſic declara
tis facile nobis eſt iam reſpō
dere cūctis obiectōib⁹ aduer
ſarioꝝ. Rn̄debim⁹ primo ad
rōnes factas ꝓ parte illoꝝ q̄
dicūt ſolos electos ſiue p̄deſtinatos membꝛa
xp̄i eſſe ac illoꝝ tm̄ xp̄m eſſe caput. Ad p̄mā
in qua obijcit̄ ex illo ad Ephe.v. Xp̄us dilexit
eccleſiā ⁊c̄.reſpōdet̄ negādo ↄn̄am:qm̄ ſm̄ iā
dicta xp̄s nō tm̄ dr̄ caput hui⁹ vite decurſu eo
rū quoꝝ ſaluator ſm̄ efficientiā eſt: cuiuſmo-
di ſunt p̄deſtinati:ſed etiā omniū quoꝝ ſalua
tor eſt ſm̄ ſufficientiam:dūmodo ſibi fide for-
mata vniātur. vl'r quidē inquit Apl's. Quicū-
q̄ baptizati eſtis xp̄m induiſtis ad Gala. iij.
Itē qui ſpū dei agūtur hi filij dei ſūt Ro.viij.

Ad primū argu. ca.liiij.factum

Ceterū indifferēter loq̄tur de oīb⁹ fidelibus.
idē apl's cū ait. Multi vnū corp⁹ ſum⁹ in xp̄o
ad Ro.xij. Mēbꝛa ſum⁹ corꝑis eius.ad Eph.
v. Ad ſecundū qꝺ̓ obijcit̄ ex illo. Nouit dn̄s
q̄ ſunt eius.rn̄det̄:ꝙ dei nō ſunt tm̄ p̄deſtina-
ti:ſed etiā q̄ ſm̄ p̄ntem iuſticiā ꝑ grāꝫ ſibi vni
ti ſunt. vn̄ ſctūs Tho.in.iij.pte.q.xlviij.dic̄.ꝙ
hō dupliciter đr eē dei. Uno mō in q̄tū ſubij-
cit̄ poteſtati eius. ⁊ hoc mō nunq̄ deſinit hō
eſſe dei:ſm̄ illud Daniel.iiij. Dn̄abit̄ excelſus
in regno hoīm ⁊ cuicūq̄ voluerit dabit illud
Alio modo ꝑ vnionē charitat̄ ad eū ſm̄ qꝺ̓ đr
Ro.viij. Si q̄s ſpm̄ xp̄i non hꝫ non eſt ei⁹. ⁊ h
modo q̄s deſinit eſſe dei ꝑ pctm̄. Ad glo. vero
q̄ inducit̄.rn̄det̄ dupliciter. Primo ſm̄ ꝙ dic̄
dn̄s Altiſiodo.in ſum.ſua circa.viij.di.iiij.ſen
tentiarū:ꝙ hoc intelligendū eſt diuiſim non
autē cōiunctim. ⁊ tunc eſt ſenſus. illi ſunt hor
tus cōcluſus fons ſignat⁹ ⁊c̄. q̄ ↄformes ſunt
imagini filij ſui ſiue ſint preſciti ſiue p̄deſtina
ti ſiue vocati ſiue iam gl'ificati. planc oēs iſti
duꝫ tn̄ actu ↄformes ſint imagini filij dei qꝺ̓
fit per grām gratū facientē: ſunt illi quoꝝ nu
merus eſt hortus ↄcluſus fons ſignatus ⁊c̄. ſi
cut.ſ̄.circa.v.c.declarauim⁹. Secūdo rn̄det̄:
ꝙ ſi illud totū predeſtinauit vocauit iuſtifica
uit ⁊ gl'ificauit accipiendū ſit cōiunctim: tūc
glo. illa loquit̄ de eccl'ia ſm̄ ſtatū vite future
ad quē ſoli electi ꝑtinebunt tunc actu: nūc ve
ro in p̄ſēte ſolū ꝑtinent ſi in pctō mortali exi-
ſtant:ſicut ſuperius diximus. Habet̄ p̄terea ex
iſta glo. manifeſte ꝙ electi non ſunt hort⁹ cō-
cluſus ⁊c̄. niſi prius iuſtificati: ⁊ tūc bene con
cedit̄ ꝙ numerus taliū ſit hortus ↄcluſus ⁊c̄.
ſm̄ diuinā predeſtinationē ⁊ ſimul ſm̄ p̄ntēꝫ
iuſticiā:ſed cū hoc ſtat ꝙ etiā p̄ſciti ꝓ tpe iu-
ſtificationis eoꝝ ſint etiā hortus ↄcluſus ⁊c̄.

Ad ſecundum

Ad tertium qꝺ̓ obijcit̄ ex illo.i. Ioh. ij. Ex
nobis ꝓdierūt ⁊c̄.rn̄detur:ꝙ illi q̄ receſſerūt
ab eccl'ia per aliquā impietatem ⁊ in illa mor
tui ſunt dicunt̄ non fuiſſe primo de eccl'ie cor-
pore ſm̄ predeſtinationē:non aūt ſimpliciť ſi
cum in eccl'ia erant integrā fidē firmā ſpem ⁊
ſincerā charitatē obſeruabāt. Un̄ tales q̄diu
pie vixerūt ſm̄ p̄ntem iuſticiā filij dei fuerūt.
Un̄ Aug.li.de correctiōe ⁊ grā. ⁊ ponitur de
pe.di.iiij.§.nam cū.dicit ſic. Iſti cū pie viuūt
dicūtur filij dei:ſed q2 victuri ſunt impie ⁊ in
eadē impietate morituri non eos dicit filios.
hec Aug. Et ita ſil'r mō rn̄detur ad auctatem
Ioh. ⁊ ad dictū Aug. ⁊ ad oīa ſilia q̄ Aug. po
nit locis ſupra noīatis. Uerū cōmemorādū
eſt qꝺ̓ ſuperius diximus ꝙ ex ſola predeſtina-
tione qua aliq̄s eſt p̄deſtinat⁹ vt ſit filius dei
ꝑ grām adoptionis:non đr q̄s fili⁹ dei ſimpl'r

Ad tertium

ſiue actualiter ſed ſolū in potētia: ſed ex pn̄ti iuſticia eſt ⁊ noīat̄ q̄s filius dei actu ſiue ſimpliciter.lȝ ſic iuſtificat⁹ non ſit p̄deſtinat⁹ ad vitā eternā. Vn̄ btūs Aug. ſup Joh. homelia xlv. longo pceſſu tractat quō dicēdi ſint oues xp̄i q̄ adhuc in errore ſunt: ⁊ finaliter dicit ſic Scdm preſciētiā dei ⁊ p̄deſtinationē q̄ multe oues foris q̄ multi lupi int⁹: ⁊ q̄ mlte oues intus ⁊ q̄ multi lupi foris. Quid eſt q dixi q̄ multe oues foris: q̄ multi luxuriant̄ caſti futuri: q̄ multi blaſphemant xp̄m: credituri in xp̄m: q̄ multi ſe inebriant futuri ſobrij: q̄ multi rapiūt res alienas donaturi ſuas: ⁊ hij oues ſūt. verūtn̄ modo alienā vocē audiūt alienos ſequūtur. Jtē q̄ multi intus laudāt blaſphematuri: caſti ſunt fornicaturi. ſobrij ſunt ſe vino poſtea ſepulturi. ſtāt caſuri ⁊ nō ſunt oues De p̄deſtinatis em̄ loq̄mur: de his loquimur quos nouit dn̄s q̄ ſunt ei⁹. Et tn̄ ipſi q̄diu recte ſapiunt: xp̄i vocē audiūt. Ecce audiūt iſti non audiunt illi: ⁊ tn̄ ſm̄ predeſtinationē nō oues iſti: oues illi. hec Augu. Ecce manifeſte Aug. dicit predeſtinatos peccatores oues eē non tamen actu: cū dicat eos non audire vocem paſtoris xp̄i ſed alienos ſequūtur. Cum tamē dn̄s dicat Joh. x. Oues mee vocē meā audiunt ⁊ ſequūtur me. ſed in potētia que ad actū reducenda eſt: cum ait: q̄ multi luxuriātur caſti futuri ⁊c. Nec mirari q̄s debet ſi ſcriptura ſimpliciter loquat̄ de talibus tanq̄ de ſimpliciter ouibus aut filijs ſiue etiā mēbris xp̄i: qm̄ hoc non ſit ideo q actu ſint oues xp̄i aut filij dei aut membra actu ſuſcipiētia influxum xp̄i a xp̄o capite: ſed talis ſcripture vſus eſt pp̄ter ineffabilē certitudinē diuine puidentie. Hac quippe rōne dn̄s q̄nq̄ ſimplicit̄ loquit̄ de eis que ſolum ſunt in potentia: imo quandoq̄ per verbum de preterito loq̄tur de eo qd̄ in longiſſimū tēpus expectat̄. quorum exempla multa ſunt in ſcriptura ſancta: ſicut ptȝ maxime in pphetis de incarnatione xp̄i: de aduentu ad iudiciū: ⁊ de pluribus alijs. ſimili modo eſt in materia pn̄ti. Unde Aug. li. de correctiōe ⁊ grā tractās illud ap̄li ad Ro viij. Quos vocauit hos ⁊ iuſtificauit: quos p̄deſtinauit hos ⁊ vocauit ⁊c. dicit. Adhuc vſq̄ in finem ſeculi multi vocandi ⁊ iuſtificādi ſunt: ⁊ tn̄ verba preſentis tp̄is poſuit etiaȝ de rebus futuris: tanq̄ iam fecerit dn̄s q̄ vt fierent iam ex eternitate diſpoſuit: ideo dicit de illis ppheta: qui facit que ventura ſunt. hec Aug. Ad quartū qd̄ obijcitur ex Aug. ſuper pſal. ciij. rn̄detur: q Aug. non negat q preſciti qui finaliter dānabūtur p tp̄e iuſtificationis eoꝝ cōicauerint charitati: q꞉ iuſticia cuȝ

Ad quartum

ſit remiſſio pctōꝝ non adimplet̄ ſine charitate. preterea etiā demones ipſi dānatiſſimi in charitate dicunt̄ fuiſſe creati. vn̄ Aug. xij. de ciui. dei dicit. Bonā volūtatē q̄s inq̄t fecit in angelis: niſi ille q̄ eos cū ſua voluntate. i. amore caſto: quo illi adherēt creauit ſimul in eis cōdens naturā ⁊ largiēs grām. Sȝ exponendū eſt illud v̄bū Aug. pūt exponit magr̄ ſententiarū. in. iij. di. xxxi. ſic. charitas eſt fons cui alieni. i. dānandi nō cōicant. ſ. finaliter: q꞉ alr̄s non dānarent̄. Ad q̄ntū qd̄ obijcit̄ ex Aug. li. de doctrina xp̄iana dicētis. Non eſt reuera ⁊c. rn̄detur. Pro cui⁹ rn̄ſione ⁊ p cōcordātia mltoꝝ paſſuū ſacre ſcp̄ture ⁊ dictoꝝ doctoꝝ ſctōꝝ q̄ vident̄ in cortice ſibijnuicem aduerſari: notandū eſt. q veritas multipliciter accipit̄. Eſt em̄ veritas eſſentie que ſm̄ rōnem ſpeciei cōſiderat̄. de qua pōt capi illud Aug. in lib. ſoliloquioꝝ dicentis. Verum eſt illud qd̄ eſt. Secūdo modo dicit̄ veritas permanētie ꝯtinuationis ſiue perſeuerātie: hoc modo non dicit̄ verū qd̄ cito deſinit eſſe: ſiue id qd̄ pmanſurū non eſt: ſm̄ illud Joh. viij. Si manſeritis in ſermone meo vere diſcipuli mei eritis. Tertio modo dicit̄ veritas pfectiōis ſiue ꝯſummationis. de qua pōt accipi illud Luce xxi. Vere hic homo iuſtus eſt vere. q̄dem iuſt⁹ dictus eſt xp̄s: q꞉ ꝯſummate iuſticie: ⁊ per cōſequēs pfectiōis fuit. Math. iij. ſic decet nos adimplere oēm iuſticiā. Jſtā diuiſionē v̄itat̄ triplicis ponit Cancellarius antiqu⁹ pariſi⁹ in ſum. ſua ſup verbo Aug. ad Julianū comitē. Charitas q̄ deſeri potuit nunq̄ vera fuit. Hoc inſuper de illo originaliter tangit̄ ſuper eodem verbo a magro ſn̄iarum in. iij. di. xxxi. vbi querit. Utrū ſit vera charitas q̄ amittit̄. q̄ rn̄dens ad preallegatā auctoritatē dicit: q dictū Aug. non ad eſſentiā charitat̄ referr̄: ſ ad efficientiā: q꞉ non efficit charitas q̄ deſerit hoīem vere beatū. non em̄ pducit eū ad verū bonū. Jtē ad illam eiuſdē Aug. Charitas eſt fons cui alieni. i. dānandi non cōicant. rn̄det Non cōicāt. ſ. in fine: q꞉ nō pſeuerāt. Et ꝯnter inquit. Poſſunt aūt hec q̄ de charitate dicta ſunt intelligi de charitate pfecta quā ſoli electi hn̄t: q̄ ſemel habita non amittit̄. hec magr̄ ſn̄iarū. Ex cuius verbis clare ptȝ diuiſio poſita triplicis v̄itatis cū dicat charitatē q̄ deſinit eſſe: fuiſſe verā veritate eſſentie ſed non p manētie aut pfectionis. Et qm̄ vt ſepenumero repetitū ē. ⁊ habet̄ in gl. ad Ro. viij. Societas ⁊ vnitas q̄ cōpaginamur ⁊ efficimur vnū corp⁹ vnici filij dei: ipa charitate efficit̄ ⁊ ꝯſtituit̄. Eadē videt̄ currere diuiſio v̄itat̄ de mēbris xp̄i q̄ ſit de veritate charitatis. Preterea

Ad q̄ntum

cōſiderandū ꝙ inter iſtos acceptiōis modos
veritatꝭ talis ordo eſt: qm̄ ſecūdus ꝑ̄ſupponit
ꝓmū neceſſario ⁊ addit ſupra ipſum ⁊ tertius
ſupra ſecūdū. ṽitas em̄ ꝑſeuerātie ꝑ̄ſupponit
ṽitatē eēntie: ⁊ veritas ꝑfectionis ꝑ̄ſupponit
vtrāq; ⁊ addit cōſummationē. Ex qb⁹ aperte
cognoſcim⁹ ꝙ oē verū ṽitate ꝑmanētie aut ꝑ
fectionis eſt verū ṽitate eētie ⁊ nō ecōuerſo
Secūdo ꝙ non eſſe verū veritate ꝑmanentie
ſiue ꝑfectionis non dicit nō eſſe verū ſimplr:
imo ſic arguēdo cōmitteret̄ fallacia ꝯn̄tis ab
inferiori ad ſuū ſupius arguendo negatiue ſic
iſte non eſt hō demonſtrato aſino. ergo nō eſt
aīal. Ex quoꝝ oīum cōſideratiōe pꝫ hmōi ꝓ
poſitiōes veras eſſe. Preſciti iuſtificati ſunt
vera mēbra xp̄i: ṽitate eſſentie. pꝫ q: tales ve
ra charitate ſm̄ eūdē modū veritatis actu cō
iungunt̄ xp̄o. preterea tales ſunt vere filij dei.
Joh. i. Dedit eis ptātem filios dei fieri. Aug.
ſup pſal. cxxij. Si credis ipſi ptās tibi data ē
vt ſis inter filios dei. Secūda. Preſciti iuſti
ficati non ſunt vera mēbra xp̄i: ṽitate ꝑſeue
rantie ſiue cōtinuatiōis. pꝫ q: charitate ꝑmā
ſura vſq; in finē ſiue charitate vera ṽitate ꝑ
manētie nō vniunt̄ xp̄o. Quomō dicit Aug.
ꝙ charitas fons ꝓprius eſt ⁊ ſingularis bono
rū cui non cōicat in fine alienus. i. dānandus
vt dictū eſt ex dictis magr̄i. De hoc gn̄e ṽitatꝭ
accipiendū eſt etiā qd̄ dr̄ Joh. viij. Si māſeri
tis in ſermone meo vere diſcipuli mei eritis.
⁊ glo. q̄ ſup illud. i. Jo. ij. Ex nobis ꝓdierunt
ſ; nō erāt ex nobis: dicit ſic. Si exierūt ex no
bis non erāt ex nobis veraciter. Hoc etiā mō
dicit Aug. li. de correctione ⁊ gr̄a. ⁊ ponit̄ de
pe. di. iiij. §. cū ergo. tractās illud Joh. Ex no
bis ꝓdierūt ⁊c. qd̄ ex aduerſo fuit inductum.
Quid aliud dicūt niſi ꝙ nō erant filij dei etiā
qn̄ erāt in ꝓfeſſiōe ⁊ noīe filioꝝ: nō q: iuſticiā
ſimularūt: ſed q: in ea nō ꝑſeuerarūt. h̄ Aug.
Ecce qualit̄ Aug. tales dicit ṽos fuiſſe filios
dei veritate eſſentie: in hoc ꝙ dicit eos veraꝫ
⁊ non ſimulatā habuiſſe iuſticiā. Per iuſticiā
aūt vt ait Hiero. multi adherent xp̄o: ſed non
veros eſſe filios dei dicit ſiue mēbra xp̄i ṽita
te ꝑſeuerantie. vn̄ dicit ꝙ in ea nō ꝑſeuerarūt
Et ꝑ hoc r̄ndet̄ ad illud dictū Aug. ꝓncipale
Non eſt reuera corpus xp̄i qd̄ cū illo non erit
in eternū: ꝙ accipiendū ſit de veritate conti
nuationis ꝑſeuerātie aut ꝑfectionis: non aūt
de veritate eſſentie ſiue rei: q: veraciter corp⁹
xp̄i ſunt. Unde Aug. ſup pſ. cxxxix. ait ſic. Ca
put illius capitꝭ ſc̄tā eccl̄ia eſt in cui⁹ nos mē
bris ſum⁹ ⁊ caput noſtruꝫ diligim⁹. hec Aug.
Vel r̄nduꝫ eſt ſm̄ ꝙ dn̄s Richar. r̄ndet in. iij.
ſn̄iarum ad eandē auctoritatē di. dictuꝫ illud
Aug. exponendū eſſe ſic. i. non ꝑtinent ad cor
pus xp̄i illi q̄ non habēt vnde cū xp̄o poſſint
in eternū manere qd̄ oēs iuſti habere noſcun
tur. hec Richar. Et ita auctoritas intellecta
non facit ad ꝓpoſitū arguentiū ſed magis fa
uet auctoritati quā poſuimus. Ad ſextuꝫ qd̄ — Ad ſextum
ſumit̄ ex illo Aug. cōtra donatiſtas. Sunt q̄
dam in eo numero ⁊c. ꝙ ſunt dei ſm̄ ꝑ̄deſtina
tionē. ꝙ non ſimpliciter ſed potentia eſſe ta
les: non aūt ſm̄ vnionē gr̄e gratū facientꝭ ſm̄
quā q̄s ſimpliciter dicit̄ eſſe dei: ſicut ſepe di
ctū eſt. Ad ſeptimū qd̄ obijcit̄ ex eodē Aug. — Ad ſeptimum
⁊ de eodeꝫ li. cōtra donatiſtas: ꝙ multi ⁊c. r̄n
detur eodē modo q: lꝫ ꝓpter infallibilitatem
diuine ꝑ̄ſcientie tales dicātur ſimpliciter me
liores: intelligēdi tn̄ ſunt potētia nō actu: cū
actu nō habeāt charitatē. Unde q̄s apd̄ deū
bonus dicit̄. vt dicit Aug. potētia tn̄ ſunt me
liores q̄ certitudinaliter ad actū reducēda ē.
⁊ ꝙ ita dicendū ſit etiā ex dictis eiuſdē Aug.
ſuperi⁹ inductꝭ apparet manifeſte. Ad octa — Ad octauum
uum qd̄ obijcit̄: ꝙ deus ab eterno dilexit ⁊c.
r̄ndetur negando ꝯn̄aꝫ: qm̄ lꝫ deus ab eterno
dilexerit electos ⁊ ab eterno predeſtinauerit
eos vt ſint mēbra eius in certo futuro tp̄e per
vnionē cū xp̄o hic per gr̄am ⁊ in futuro ꝑ glo
riā: tn̄ nō ſequit̄ ꝙ ſint actu mēbra eius: ⁊ ꝙ a
ctu ſint vniti ſiue incorporati ei ꝑ gr̄am aut ꝑ
gloriā: alſ ſi idē iudiciū eſſet ſumendū de eſſe
dilectū a deo ⁊ eſſe illi⁹ filiū aut mēbrū: ſicut
electi ſunt ab eterno: ſic dicēdi eſſent mēbra
xp̄i qd̄ falſuꝫ eſt. Unde falſum eſt qd̄ dicūt: ꝙ
non ſit maior rō de dilectiōe ⁊ ei⁹ ꝑ̄ordinatio
ne vt electi ſint mēbra eius ⁊c. Ratio aūt di
uerſitatis eſt: q: eſſe aliquē a deo vel cognitū
vel dilectū nō ponit actu aliq̄d in reb⁹ cogni
tis ⁊ dilectis: ſed tm̄ in cognoſcente ⁊ diligē
te. ſed mēbrū eſſe actu alicui⁹ corporis deno
tat neceſſario hoc qd̄ dicit̄ eſſe mēbrū nexib⁹
aliquibus actu eſſe vnitū corpori cui⁹ eſt mē
brū ⁊ influxū aliquē ſenſus ⁊ motus actu ſuſci
pere ab eo q̄ vicē capitis in corpore obtinet q̄
oīa temporalia ſunt: vnde argumentū non ꝓ
cedit. Ad nonū qd̄ ſumit̄ ex Aug. li. de corre — Ad nonum
ctione ⁊ gr̄a. ⁊ ponit̄ de pe. di. iiij. c. hāc ſocie
tatem. r̄ndetur ſicut ad predicta: oīa q̄deꝫ ſol
uunt̄ per diuiſionē factā de eis qui ſunt ſoluꝫ
de predeſtinatione filij ⁊ non ſm̄ preſentē iu
ſticiaꝫ: ⁊ de alijs qui ſunt ſm̄ preſentē iuſticiā
⁊ non ſm̄ predeſtinationē: attribuendo ſingu
la ſingulis pꝫ clariſſima reſponſio ad totum
illum ꝓceſſum Aug. vbi ſupra. quare cū non
ſit opus plura dicendi ad reꝫ iſtam ſuperſede
mus ab alijs. Ad decimū qd̄ obijcit̄ ꝙ corp⁹ — Ad decimū
xp̄i verum eſt figura ⁊c. r̄ndetur ſm̄ ꝙ r̄ndet

dñs Guilhelm⁹ altiſio.in ſum.ſua: ꝙ ſil'itudo
corporis naturalis xp̄i ad corpus myſticum
non reſpicit niſi pn̄s:ſcʒ qꝛ ſicut corp⁹ xp̄i na-
turale ↄſiſtit in pn̄ti ex mēbris puriſſimis: ita
corpus xp̄i myſticū quo ad eius vera mēbra
ↄſiſtit ex fidelibus a peccati macula mūdis ⁊
puris. ⁊ rō eſt: qꝛ vt ſctūs Tho.in.iij.dicit: mē
brū non iudicat̃ ẜm illud qđ de eo pōt fieri: ẜ
ẜm illud qđ eſt. Unde manus anteꝗ̃ abſcin-
dat̃ membrum eſt corporis ꝗ̃uis ſit futurum
abſcindi. ⁊ ſimiliter q̊ eſt in gratia mēbrū xp̄i
eſt ꝗ̃uis poſtea abſcindatur. hec ſctūs. Tho.

Capl'm.lix.in quo rn̄det ad rōnes aliorū q̊ ſecūdo
loco ⁊ tertio aliter circa mēbra xp̄i locuti ſunt in.c.lvi.

Cap. LIX

Amplius ſupeſt

a rn̄dere ad rōnes alioꝝ doctoruʒ
qui xp̄i mēbra tm̄modo noīant
eos q̊ in gr̄a gratū faciente exi-
ſtunt. ⁊ eoꝝ q̊ dicūt vniuerſaliter vniuerſos fi
deles xp̄i ad mēbra xp̄i ptinere. Quoꝝ ſolutō
breuiter expediri pōt attēta declaratiōe quā
de veritate hui⁹ rei fecim⁹ circa.c.lv. Ibi em̄
tot dicta ſunt vt clare pateat rn̄ſio oīm rōnū
Solutiões argumentorum ſecundi modi dicendi. capi.lvi. factarū. Primo em̄ rōes eoꝝ q̊ aſſerūt ad mē
bra xp̄i ptinere ſolos eos q̊ in gr̄a gratū faciē
te exiſtūt ꝓcedūt de illis q̊ actu membra ſunt
vera ſpū dei viuificata ẜm ꝙ Hugo de ſancto
victore in ſecūda pte de ſacr̄is eccl'iam deſcri-
bit dicens. Eccl'ia ſctā corpus xp̄i eſt viuifica
ta ſpū ⁊ vnita fide. ⁊ ſic ꝓcedit dictuʒ apl'i. ſi
q̊s xp̄i ſpm̄ non habet non eſt eius ſcʒ mem-
brū. Ro.viij. Rōnes aūt alioꝝ ꝓcedūt de eis
q̊ quocūꝗ modo ſiue vere ⁊ pfecte ſiue equo-
ce ⁊ impfecte ad vnitatē corpis xp̄i ptineant.
Primi ſunt fideles iuſti q̊ charitatis copula
xp̄o vniti ſunt ⁊ viuūt de ſpū eius. Secundi
ſunt fideles pctōres q̊ vnitate fidei informis
vniunt̃ corpori eccl'ie: ſicut copioſe ſuperi⁹ eſt
oñſum. al's etiā circa.c.v. data eſt alia diuiſio
videlʒ ꝙ eſſe de eccl'ia dr̄ dupl'r. Aut numero
⁊ merito ſicut ſunt iuſti. de q̊bus ꝓcedūt pri-
me rōnes. Aut numero ſolū ſicut fideles pctō
res: quō cōcedunt̃ rōnes alioꝝ. Uel ſumendo
aliaʒ viam ſancti Tho.in tertia parte de qua
ſupra fecimus mentionē ꝙ aliqua ſunt mēbra
actu ⁊ aliqua potentia. Prime rōnes cōcedē
de veniunt de his q̊ mēbra actu ſunt. Secūde
vero de his q̊ in potentia ſunt membra.

Capl'm.lx.in quo declarat̃ qualis ſit vnio mēbrorū
eccl'ie adinuicē ⁊ de modo vnionis mēbrorū ad caput

Capl'm LX

Quanquā de vni

q tate eccl'ie multū diffuſe in ſupe
rioribus in cap.vij. ⁊.xxxvi.locu
ti fuerimus: nihilomin⁹ ad ple-
niorē intelligentiā ſacri vnitatis eccleſie aliq̄
de qualitate vnionis mēbroꝝ eius adinuicē ⁊
de mō vniōis mēbroꝝ ad caput diſputabim⁹.
Argumētū primū Quod autē vnio mēbroꝝ adinuicē ſit vnio eēn
tie ſiue eſſentialis arguit̃ ſic. Quedā glo. pro
regula ponit ſup illud.i. Corinth.vij. q̊ adhe-
ret deo vnus ſpūs eſt cum eo. Quod qn̄ de duo-
bus dicit̃ ꝙ ſint vnū: ⁊ non addit̃ q̄d vnū: in-
telligendum eſt ꝙ ſint vnius eſſentie. ſed ab-
ſolute dicit̃ Cant.vi. Una eſt columba mea.
Secundum ergo eccl'ia ipſa eſt vna vnitate eſſentie. Itē
Joh.xvij.dicit̃. Claritatem quā dediſti mihi
dedi eis: vt ſint vnū ſicut ⁊ nos vnum ſumus.
ſed pater ⁊ filius ſunt vni⁹ eſſentie. ergo etiā
membra eccl'ie adinuicem ſunt vnuʒ vnitate
Tertium eſſentie. Tertio arguit̃ ꝙ fides nō poſſit ha-
bere rōnem medij quo membra eccl'ie vnū cor
pus eſſe dicant̃ ſic. Fides nō habet reſpectuʒ
ad alteruʒ ſed eſt abſolute in ſubiecto ſuo: vn̄
non cōparat ſubiectū ſuū ad aliud per modū
idētitatis vel diuerſitatis: ergo non videtur
Quartum habere rōnem vnientis. Quarto mediū de-
bet eſſe cōe extremis: fides autē non cōpetit
capiti eccl'ie vt ptʒ. ergo videt̃ ꝙ per fidē nō
ſit vnitas eccleſie: nec inter ſe adinuicem nec
Quintum ad caput. Quinto: prius naturali intelligē-
tia eſt eſſe ꝗ̃ eſſe vnū: ⁊ eſſe vnū ꝗ̃ eſſe viuum
ſed per fidem dicit̃ eſſe vita in membris eccle
ſie ẜm illud. Ro.i. Juſtus ex fide viuit: ergo fi
dem preceſſit vnitas. ergo per fidem non eſt
vnitas eccleſie. ↄña ptʒ: qꝛ cauſa precedit nō
Sextum autē ſeq̄tur effectum ſuū. Sexto arguitur ꝙ
nec etiā charitas ſit mediū vnionis mēbroꝝ
eccl'ie: qꝛ charitas in diuerſis eſt differentijs:
⁊ cum ex diuerſis numero non ſit ꝓprie vnio:
videt̃ ꝙ eccleſia per charitatem non pōt dici
In oppoſitum vna numero. ↄña ptʒ ⁊ antecedens etiā. In
oppoſitū ſunt que in ſupiorib⁹ diximus ⁊ ma-
xime in prenoīatis capitulis. Eſt etiam illud
Aug.dicentis ſup pſal'.xxxvi. Nos in corpore
ipſius ſumus ſi fides noſtra ſincera ſit in illo:
⁊ ſpes noſtra certa: ⁊ charitas accenſa: ſic in
corpore ipſius ⁊ mēbra ipſius ſumus. Itē bea
tus Hilarius in notulis ſuper pſal'.exponens
illud pſal'.cxxi. Hieruſalem que edificat̃ vt ci
uitas: dicit ſic. Unū eccl'ie corp⁹ eſt: non qua-
dam corpoꝝ ↄfuſione pmixtū: nec ſingulis in
indiſcretū aceruū ⁊ informē cumulū vnit⁹: ſed
p fidei vnitatē: p capitis ſocietatē: p operum
volūtatiſꝗ cōcordiā: p ſacr̄i vnū in oībus do-
nū: vnū oēs ſumus. in qđ nos hortat̃ apl's di.
Obſecro vos fratres: vt illud idipſum ſapia-
tis eandē charitatē habētes. Pro declaratio
ne pn̄tis difficultatis notandū: ꝙ vt ſanctus
Tho.dicit in.iij.ſniarū.di.xiij.in corpe natura

li inuenit̃ q̃druplex vnitas adinuicē. Prima
eſt ſm cōformitatē nature:qꝛ oīa mēbra ꝯſtāt
ex ſilib⁹ partib⁹ ⁊ ſunt vnius rōnis: ſicut ma-
nus ⁊ pes ex carne ⁊ oſſe: ſic dicūtur membra
vnū gn̄e vel ſpē. Secūda ꝑ colligationē eorū
adinuicē ꝑ neruos ⁊ iūcturas: ⁊ ſic dicūt̃ vnū
per ꝯtinuationē. Tertia eſt ſm quā diffundit̃
vitalis ſpūs ⁊ vires aīe ꝑ totū corpus. Quar
ta eſt ſm ꝙ oīa mēbra ꝑficiunt̃ per aīam q̄ eſt
vna numero in oībus mēbris. Et he quatuor
vniones inueniunt̃ in corꝑe myſtico. Prima
inq̃ntum oīa mēbra ſunt vni⁹ nature vel ſpē vl̃
gn̄e. Secūda inq̃ntuꝫ colligata ſunt adinuicē
ꝑ fidē:qꝛ ſic cōtinuant̃ in vno credito. Tertia
ſm ꝙ viuificant̃ ꝑ grām ⁊ charitatem. Quar
ta ſm ꝙ in eis eſt ſpūſſanctus q̄ eſt vltima ꝑfe
ctio ⁊ principalis totius corꝑis myſtici quaſi
aīa in corꝑe. Prima dictarum vnionuꝫ nō eſt
vnio ſimplr̃:qꝛ illud in quo eſt vnio hoc nō eſt
vnū numero:ſicut eſt in tribus ſequētib⁹:qꝛ ꝑ
fidē ⁊ charitatē in vno vniunt̃ credito ⁊ ama
to. Siliter ſpūſſanctus vnus numero oēs re-
plet hoīes. hec ſctūs Tho. Quib⁹ tanq̄ ſuffi
cienter declarantib⁹ qualitatē ⁊ modū vnio-
nis membroꝝ corꝑis qḋ eſt eccl̃ia habitis: di
Ad primum cendū eſt ad rōnes factas in oppoſituꝫ. Ad
primū vbi dicit̃ ⁊ obijcitur:ꝙ abſolute eccl̃ia
dicit̃ vna. R̄ndetur ꝙ nō eſt ita:ſed determi-
nat̃ eius vnitas in hoc ꝙ dr̄:vna eſt columba
⁊ vna eſt ꝑfecta. In noīe colūbe iuxta glo. no
tatur vnitas ſimplicitatꝭ eccl̃ie: eccl̃ia em̄ eſt
vna vnitate ſimplicitatis cū ſit ſine macula ⁊
ruga ꝑfidie aut erroris:in quo vnitas fidei de
ſignat̃. in hoc vero ꝙ dicit̃ vna ꝑfecta: deter-
minat̃ eius vnitas ad vnitatē perfectionis:
qm̄ vnitas eccl̃ie nō eſt indiuiſibilitatis:qua
lis eſt vnitas puncti. nec cōtinuitatis:qualis
eſt vnitas linee. ſed ꝑfectionis qua aliq̇d vnū
ꝑfectione cōſtituit̃ ex multis:vt habet̃. v. me
Ad ſecundum tha. Ad ſecundū qḋ obijcit̃ ex illo Joh. xvij.
⁊c. r̄ndet̃ ꝙ dictum Joh. intelligit̃ iuxta glo.
ſic:vt ſint vnū ſuo modo ꝑ participatione ali
cuius ſilitudinis vnitatis nature. vn̄ ly ſicut
non dicit eq̇parantiā ſed ꝓportionē ꝑticipa-
te ſilitudinis vnitatis diuine. Vn̄ duplex vni
tas eſt inter patrē ⁊ filiū. Vna eſt nature, de
qua Joh. x. Ego ⁊ pater vnuꝫ ſumus. Alia eſt
vnitas amoris in pr̄e ⁊ filio q̄ eſt vnitas ſpūs.
⁊ vtraq; eſt in nobis:non q̇dem ꝑ eq̇parantiā
ſed per ſilitudinē quandā. pater autē ⁊ filius
ſunt eiuſdē nature numero ⁊ nos vnū in natu
ra ſm ſpēm. Item ſunt vnū ꝑ amorē non par-
ticipatū ex dono alicui⁹: ſed ex eis ꝓcedētem
nā pater ⁊ filius diligūt ſe ſpū ſancto:nos aūt
ſumus vnū per amorē ꝑticipatū ex dono ſupe

riori. Ad tertiū r̄ndetur ꝙ vnire dicit̃ duplr̃. Ad tertium
Vno modo ꝑ modū vinculi ⁊ cōnexionis: ⁊ ſic
videt̃ ꝙ ſola charitas q̄ eſt cōnexio ⁊ quedaꝫ
copula dicit̃ vnire. vn̄ apl̃s. Sup oīa habere
charitatē q̄ eſt vinculū ꝑfectiōis. Alio modo
vnire ꝑ modū aſſimilationis: ⁊ hoc modo oīs
virtus dr̄ vnire vnū alteri in quo ſilis diſpoſi
tio inuenit̃. ⁊ h̄ modo fides dr̄ vnire ⁊ habere
ex ꝯn̄ti rōneꝫ medij. vn̄ magr̄ Alex. de Alis in
tertio dicit:ꝙ corp⁹ eccl̃ie dr̄ vnū ab vna ꝑfe-
ctione ⁊ a ꝯſili diſpoſitione. vna em̄ ꝑfectio ē
in capite ⁊ in oīb⁹ credentib⁹ ⁊ amātib⁹ xp̄m
ſcꝫ ſpūſſctūs. Vn̄ aplus. Vnū corpus ⁊ vnus
ſpūs. i. ab vno ſpū eſt vnū corpus. ad Eph. iiij.
Similr̃ dr̄ vnū a cōſili diſpoſitione:qꝛ in oīb⁹
ſanctis eſt vna cōſilis diſpoſitio in participa
tione vni⁹ perfectionis. ſ. ſpūſſancti. Et hec ſi
milis diſpoſitio attendit̃ q̄ntum ad quattuor.
Primo q̄ntum ad cognitionē rōnis: ⁊ hoc per
fidē. idē em̄ oēs credunt. Secūdo q̄ntuꝫ ad de
ſiderū cōcupiſcibilis: ⁊ hoc ꝑ charitatē vnā.
Idē em̄ oēs amāt. ſ. ſummaꝫ bonitatē. Tertio
attēditur q̄ntum ad expectationē iraſcibilis:
⁊ hoc per ſpem vnā. qꝛ idē oēs expectant. ſ. ſu
pernā beatitudinē. Quarto q̄ntum ad operis
imitationē: ⁊ hoc ꝑ opis exhibitioneꝫ. idē em̄
oēs imitant̃ iuſti. ſ. dn̄m ieſum xp̄m. Iſta qua
tuor tāguntur in glo. ad Colo. ij. ſup illud. Ex
quo totū corp⁹ cōnexū eſt: vt. s. dictū eſt. Sic
ergo ptꝫ ꝙ corpus myſticū dr̄ vnū ⁊ ab vna ꝑ
fectione q̄ eſt ſpūſſanct⁹: q̇ totū corpus eccl̃ie
viuificat ⁊ ꝑficit ac adunat: ⁊ a cōſili diſpoſi-
tione. ſunt em̄ oēs fideles ſimiles in fide ſpe ⁊
charitate ⁊ operū ſctōꝝ exhibitiōe. Ad quar Ad quartum
tum r̄ndetur:ꝙ id qḋ eſt mediū per modū vin
culi eſt cōe extremis: nō autē id qḋ ē mediū ꝑ
modū aſſimilatōis qualis ē fides vīs q̄ in nob̄
infunditur: q̄ non niſi fulgur ſiue radius q̇daꝫ
ſiue participatio eſt diuine ꝑfectionis: ⁊ ideo
rō non ꝓcedit. Ad q̇ntum pōt duplr̃ r̄nde- Ad quintum
ri. Primo ꝙ per fidē ſm ſe non dr̄ ꝓprie corp⁹
viuificari niſi rōne charitatis ꝑficientis eaꝫ:
ſed bene corpus vnire. Vn̄ Hugo de ſctō vic.
li. de ſacris dicit:ꝙ ꝑ fidē accipimus vnioneꝫ
⁊ per charitatē viuificationē. Cum ergo dici-
tur. Juſtus ex fide viuit. intelligit̃ de fide for-
mata in charitate. Secūdo r̄ndetur ꝙ in eſſe
nature aliud eſt eē ⁊ viuere re ⁊ rōne: ſicut pꝫ
qꝛ multa eſſe habēt q̄ non viuūt ⁊ etiā in eodē
alterius ⁊ alterius rōnis ſunt. ſed in eſſe gra-
tie idem ſunt re eſſe ⁊ viuere: nam vbi non eſt
vita ſpūalis non eſt eſſe gratie. cuꝫ ergo eſſe ⁊
viuū ſint ideꝫ manifeſtū eſt ꝙ viuere ⁊ eſſe vi
uum non differūt in eſſe ſpūali ſiue gratuito:
licet differant in eſſe naturali. Ad ſextū r̄n- Ad ſextum

decř negando ꝓnam: qm̄ vt in ſuperioꝛibus inductū eſt: queadmodū in coꝛpoꝛe naturali vires diffuſe per oĩa mẽbꝛa differūt numero ſm eſſentiā ⁊ ꝓpriā pfectionē: ſed couenīūt in radice vna numero ⁊ preter hoc habent formaʒ vltimā vnā numero. ita etiā oĩa mẽbꝛa coꝛporis myſtici habēt ꝓ vltimo cōplemento ſpm̄ ſctm̄: q̄ eſt vn⁹ numero in oĩbus: ⁊ ipſa charitas diffuſa in eis per ſpm̄ ſanctuʒ: q̄uis differat in diuerſis ſm eſſentiam: couenīunt tn̄ in vna radice ſm numerū. Radix aūt operationis ꝓprie eſt ipſuʒ obiectū ex quo ſpēʒ trahit Et ideo inq̄ntum eſt idē numero amatū ⁊ creditū ab oĩbus ſm hoc vnit oĩm fides ⁊ charitas in vna radice ſm numerum non ſolum prima que eſt ſpūſſancti: ſed etiaʒ ꝓxima que eſt pꝛopꝛium obiectum.

Capl'm. lxi. in quo declarat̄ que ſit cā efficiens hui⁹ vnionis membꝛoꝝ eccleſie adinuicem

Capl'm LXI

V Iſo quibus tanq̄ medijs ſiue principio foꝛmali vnitas eccl'ie compaginata ſit: in quo tanq̄ efficiente pncipio fiat oſtendamus. Dicimus autē q̄ vnitas eccleſie cōiter eſt a tota trinitate: a qua habet eē. opera em̄ exterioꝛa vt ait btūs Aug. ⁊ btūs Dyo. indiuiſa ⁊ cōmunia ſunt toti trinitati. Interdū tamen ex diuerſis reſpectibus appꝛopꝛiatur ſingulis perſonis. Appꝛopꝛiat̄ em̄ aliqn̄ patri: eo q̄ eſt pꝛincipiū totius deitatis: ⁊ vnitas habet rōneʒ pꝛincipij. Vn̄ ſm Aug. li. i. de doc. xpiana. ⁊ inducit̄ a mgr̄o ſniarū in. i. ſniarū. di. xxxi. vnitaſ appꝛopꝛiat̄ patri: ait em̄. In patre vnitas: in filio equalitas: in ſpū ſancto vnitatꝭ equalitatiſq̄ cōcoꝛdia. Aliqn̄ etiam legit̄ q̄ vnitas eccl'ie appꝛopꝛiat̄ filio ꝓpter naturam aſſumptā: ſm quā ſpāli modo. vt. ſ. induximus: ꝯuenit ei q̄ ſit caput eccl'ie ex hominibus ſumpte ꝓpter cōfoꝛmitatē. ſ. nature cum mēbꝛis. Ex capite autē pendet vnio mēbꝛoꝝ. vn̄ apl'us ad Ephe. i. Creſcamus in illo per oĩa qui eſt caput noſtrū xp̄s ex quo totum coꝛpus cōpoſitū eſt ⁊ cōnexū ⁊ cōpactū: vt dicit glo. per fidē: ⁊ connexum vinculis charitatis. Idem ad Colo. ij. habetur. De hac preterea vnitate facta per xp̄m dicit̄ in pſal. cxlvi. Edificans hierl'm dn̄s diſperſiones iſrael cōgregabit. ⁊ glo. dn̄s edificat hierl'm celeſtem: quā de viuis lapidibus conſtruit ruinam angelicam reparās: ⁊ ipſe qui edificat cōgregabit in vna fide ſpe ⁊ charitate diſpſiones iſrl'. id eſt fideles olim diſpſos colliget: vt de illis edificiū celeſte foꝛmet̄. hec glo. Item Ioh. x. inq̄t xp̄s. Alias oues habeo que non ſunt de hoc ouili: ⁊ illas opoꝛtet me adducere ⁊ vocē meam audiēt ⁊ fiet vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtoꝛ. Et Io. xi. dr. Ieſus moꝛitur⁹ eſt non tm̄ pro gente (. ſ. iudeoꝝ) ſed vt filios dei qui diſperſi erāt cōgregaret in vnū. Itē Apl's ad Ephe. ij. dic. Ipſe eſt pax noſtra qui fecit vtraq̄ vnū. Ceterū vnitas eccleſie appꝛopꝛiata legit̄ ſpiritui ſancto: cui appꝛopꝛiatur cōnexio vnio ⁊ cōio: ſm Aug. li. i. de trinit. Unde glo. ſup illud ad Ro. viij. Ipſe em̄ ſpiritus teſtimoniū reddit ſpiritui nr̄o q̄ ſum⁹ filij dei. dicit ſic. Qꝛ ſpūs ſanct⁹ cōis eſt pr̄i ⁊ filio aboꝛūq̄ vnio p ipſuʒ fit ſocietas ⁊ vnitas qua efficimur vnū coꝛp⁹ vnici filij dei. vnitas em̄ nos cōpaginat quaʒ facit charitas. Charitas vō̄ eſt: niſi a ſpiritu ſancto. Hec glo. Hui⁹ etiā rei apertiſſimū teſtimoniū habem⁹ ab aplo Paulo qui ait. i. ad Coꝛ. xij. Etem vno ſpū oēs nos in vnuʒ coꝛp⁹ baptizati ſumus. glo. vno ſpū. ſ. ſancto: ducti ſum⁹ in vnū coꝛp⁹. Idē habet̄ ex. i. ad Ephe. v. vnū coꝛpus ⁊ vn⁹ ſpūs. vbi glo. mgr̄i itaq̄ inquit: vnū coꝛp⁹ efficimur ꝓpter ſocietatē quā facit ſpirit⁹ ſanct⁹ nō ſine pr̄e ⁊ filio. Etiā q̄ppe accipit̄ hoc donum vt in ſancto ſpū fiat remiſſio pctoꝝ: quā remiſſionem cū trinitas faciat: ꝓpꝛie tn̄ ad ſpiritū ſanctū intelligit̄ ptinere. ipſe em̄ eſt ſpūs adoptionis filioꝝ: ipſe ē patris ⁊ filij amoꝛ: ad ipſum ergo ptinet ſocietas qua efficimur vnū coꝛp⁹ vnici filij dei. hec glo. Preterea circa hoc notandū: q̄ ſicut ſpūi ſancto tanq̄ pꝛincipali agenti attribuit̄ vnitas qua oēs fideles efficiūtur vnū coꝛpus vnici filij dei: ita ſacramēto baptiſmi tanq̄ iſtrumento diuine pietatis legit̄ attribui effectus vnionis ſiue incoꝛpationis qua fideles xp̄o incoꝛpantur. Unde apl's ad Gal. iij. Quotquot baptizati eſtis xp̄m induiſtis. Item Aug. ad Bonifa. ⁊ habet̄ in ca. qꝛ paſſus de con. di. ij. Nulli eſt aliquaten⁹ ambigendū vnūquēq̄ fideliū coꝛpis ⁊ ſanguinis dn̄ici tunc eſſe participem: qn̄ in baptiſmate mēbꝛū efficitur xp̄i. Item li. de baptiſ. puuloꝝ. et habetur de con. di. iiij. c. ad hoc. ſic idem ait Aug. Ad hoc baptiſmus valet vt baptiſati xp̄o incoꝛpoꝛētur.

Cap. lxij. In quo declarat̄ an coꝛp⁹ xp̄i verū ſit melius coꝛpoꝛe xp̄i myſtico an econuerſo.

Capl'm. LXII

Q Uia in ſuperioꝛib⁹ ex ſnia beati Aug. ſepenumero repetitū eſt q̄ coꝛp⁹ xp̄i verū figura ſit coꝛpis xp̄i myſtici: ⁊ apud veteres doctoꝛes ſup illo v̄bo beati Greg. inducto a mgr̄o ſniarū. in. iiij. di. xij. c. i. Quid meli⁹ coꝛpe ⁊ ſanguie xp̄i: mota repitur q̄ō. An coꝛp⁹ xp̄i veruʒ meli⁹ ſit coꝛpe

Queritur

xp̄i myſtico: aut ecōuerſo. Placuit nobis in h̄
loco pro ampliore hui⁹ tractatus doctrina ali
quid tangere: ⁊ q: argumentoꝝ diſcuſſione ve
ritas magis ſplendeſcit: in lucem argumenta
inducemus ad vtranqꝫ partem.

Argumentum primum

Pro parte
negatiua arguit̄ primo ſic. Dicit glo. ſup illud
.i. Cor. x. hec oīa in figura ↄtingebāt illis: ꝙ in
bonis meli⁹ eſt ipm̄ figuratū p figuraꝫ ꝙ̄ ipſa
figura. ſ3 corp⁹ xp̄i verū eſt figura corporis xp̄i
myſtici: vt dicit Aug. ⁊ deducit̄ a mgr̄o ſnia.
li. iiij. di. viij. ḡ corpus xp̄i myſticū eſt melius
corpe xp̄i vero.

Secundum

Secūdo ſic. Aug. vt ſepe idu
ctū eſt in ſupiorib⁹: dicit. ꝙ tot⁹ xp̄s eſt caput
et corp⁹. ait em̄. Caput ⁊ corp⁹ vn⁹ ē xp̄s. ↄſtat
aūt ꝙ mēbra cū capite ſunt aliquid meli⁹ ꝙ̄ ca
put ſolū. ḡ corp⁹ xp̄i myſticū eſt meli⁹ ꝙ̄ corp⁹
xp̄i verū.

In oppoſitum

In oppoſitū arguit̄ multipliciter
⁊ primo ſic. Cauſa potior eſt effectu. ſed corp⁹
xp̄i verū d̄r ipe xp̄s q̄ eſt cā corporis xp̄i myſtici.
ḡ melius eſt illo. Secūdo ſic. Corpus xp̄i ve
rū facit preciū datū p redēptione ⁊ ſaluatōne
corporis myſtici. vnde ad Ephe. v. d̄r. Xp̄s di
lexit eccleſiā ⁊ tradidit ſemetipſū p ea: vt illā
ſanctificaret ⁊c. ergo meli⁹ eſt corp⁹ xp̄i verū
corpe xp̄i myſtico. ↄña p3. Tertio ſic. Corpus
xp̄i verū eſt vnitū diuinitati in vnitate pſone
ſm illud: verbū caro factū eſt ⁊c. nō aūt corp⁹
xp̄i myſticū eſt tanta ac tali vnitate diuinita
ti cōiunctū. ḡ multo meli⁹ ac excellenti⁹ eſt il
lo. ↄña eſt manifeſta.

R̄ndetur

Reſpondet̄ dicēdo ꝙ
corpus xp̄i verū meli⁹ eſt corpe myſtico ꝓprie
loquēdo. Pro cui⁹ declaratōe ſequendo dn̄m
Albertū magnū ⁊ ſanctū Tho. qui in loco pre
noīato hāc materiā tangūt notāda ſunt duo
Primū eſt: ꝙ ſicut in humano corpe vario mō
accipit̄ hoc nomen corp⁹: quia qn̄qꝫ dicit reſi
duū a capite: ⁊ ſm hoc aliud eſt corp⁹ ⁊ aliḋ ē
caput. Qn̄qꝫ vero d̄r corpus totū ipm̄ ↄſtans
ex capite ⁊ reſiduo: ⁊ ſm hoc caput eſt mēbrū
totalis corpis. Ita multipliciter accipit̄ cor
pus myſticū: q: qn̄qꝫ d̄r corp⁹ myſticū eccleſia
ↄſtans ex fidelib⁹ oībus alijs a xp̄o. Qn̄qꝫ vō
corpus myſticū d̄r collectio ipſa omniū fideli
um cū capite ſuo xp̄o. Secūdo notandū eſt ꝙ
corpus xp̄i veruꝫ dupliciter ↄſideratur. Uno
modo ſine diuinitate cui eſt vnitum. Alio mo
do vt diuinitati coniunctū. His notatis dici
mus ꝙ corpus xp̄i myſticum ſi accipiat̄ in pri
ma ſignificatione que eſt ei⁹ ꝓpria acceptio
vt. ſ. tm̄ dicat membra coherētia capiti: meli⁹
eſt corpus xp̄i verum ꝙ̄ corpus xp̄i myſticum
rationibus ſupra aſſignatis. Si vero accipia
tur corpus myſticum ſecundo modo: vt. ſ. di
cit mēbra cum capite: tunc currit ſecunda di
ſtinctio. q: ſi accipitur corpus xp̄i verum non
habita ↄſideratione ad diuinitatē cui eſt vni
tū tūc corpus xp̄i myſticū eſt meli⁹ ſiue nobi
lius corpe xp̄i vō. Si vero accipit̄ corpus ei⁹
verū vt vnitū diuinitati tūc corpus xp̄i myſti
cū non eſt melius ſiue nobilius corpe xp̄i vero
Cuius rō q̄ eſt ſancti Tho. eſt: q: deus ⁊ omēs
creature ſimul nō ſunt aliqd melius ꝙ̄ de⁹ tm̄

Ad primū argu.

Dicendū eſt ergo ad argumēta facta in con
trariū. Ad primū r̄ndet̄: vt dicit Albert⁹ ma
gn⁹: ꝙ glo. illa loquit̄ de his q̄ ſunt figure tm̄
quoꝝ. ſ. totus vſus eſt in ſignificādo ⁊ non in
cauſando: ſicut fuit agnus paſchalis: nō autē
intelligenda eſt loq̄ de his q̄ ſunt ſigna ⁊ cā ⁊
res: cuiuſmōi ē corp⁹ xp̄i verū reſpectu corpis
xp̄i myſtici.

Ad ſecundū

Ad ſecūdū r̄ndet̄ dupl'r. Primo
ꝙ l3 tot⁹ xp̄s dicat̄ caput cū mēbris: tn̄ qn̄ cō
paratio fit inter corp⁹ xp̄i verū ⁊ corp⁹ myſti
cū qḋ eſt mēbra: non intelligit̄ caput includi
cū mēbris: ⁊ iō argumentū nō ꝓcedit. Secun
do r̄ndet̄: ꝙ dato ꝙ caput intelligat̄ includi
cū mēbris: qn̄ corp⁹ xp̄i accipit̄ ↄiunctū diui
nitati nō eſt verū vt dictuꝫ eſt ꝙ totū corpus
xp̄i myſticum ſit melius corpore xp̄i vero.

Capl'm. lxiij. de qualitate ⁊ modo vnitatis quo cor
pus xp̄i qḋ eſt eccleſia: capiti xp̄o vniri dicit̄.

Capl'm LXIII

Oſtquā ſermo

p

habitus eſt de qualitate ⁊ mō
vnionis quo mēbra corpis ec
cleſie vniunt̄ ⁊ ↄnectunt̄ ad in
uicē ⁊ de cauſis eius: cōſequēs eſt vt de quali
tate ⁊ modo vnionis quo ipſa mēbra ipſi capi
ti xp̄o vniunt̄ aliqd tangam⁹.

Unitas triplex

Pro quo notā
dū vt ait Hugo de ſcō vict. li. de ſacris pte. ij.
tractās illḋ Joh. xvij. Pater ſerua eos quos
dediſti mihi vt ſint vnū ſicut ⁊ nos vnum ſu
mus: triplex dicit̄ vnitas. videlꝫ vnitas in na
tura: ⁊ hoc mō pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ vnū
ſunt. Joh. x. Ego ⁊ pater vnū ſum⁹. Et. i. Joh.
v. Tres ſunt qui teſtimoniū dant in celo: pa
ter verbū ⁊ ſpūſſanctus: ⁊ hi tres vnū ſunt p
indiuiduā ſc3 eandē naturā. Qm̄ vt ait Aug.
li. i. cōtra Maximinū hereticū arrianū: aliḋ
em̄ eſt vnū ſunt: ⁊ aliud vnus eſt. Qn̄ d̄r vnū
ſunt: ⁊ ibi non d̄r qḋ vnuꝫ: intelligit̄ vna ſub
ſtātia. Qn̄ dicit̄ vnus eſt de duab⁹ diuerſiſqꝫ
ſubſtantijs: neceſſe eſt vt querat̄ quid vnus.
Uerbi gratia: diuerſa eſt ſubſtantia aīa ⁊ cor
pus tamē vnus homo. ⁊ diuerſa eſt ſubſtātia
ſpūs hoīs ⁊ ſpūs dei: ⁊ tn̄ cū adheret deo vn⁹
ſpūs eſt. vnus dicit non vnuꝫ ſunt: vbi aūt d̄r
vnū vna ſubſtātia ſignificat̄. Hec Aug. Se
cūda vnitas d̄r vnitas pſonalis: qua vnitate
humanitas ⁊ dīnitas ſunt vnuꝫ in pſona filij
dei. Un̄ Athan. in ſimbolo. Unus oīno ſc3 eſt

xp̄s:nō ꝯfuſione ſub̄e:ſed vnitate ꝑſone. Ter-
tia eſt vnitas ꝑ cōformitatē voluntatis:ẜm il
lud Act̄.iiij.Erat illis cor vnū ⁊ aīa vna. Q̄d
verbū tractās Aug.ſup Joh̄. in ẜmōe. xxxiiij.
dicit ſic.Charitas dei diffuſa eſt in cordib⁹ no
ſtris ꝑ ſpiritū ſanctū qui datus eſt nobis:mul
tas aīas facit vnaꝫ aīam:⁊ multa corda facit
vnū cor.Et in li.de vera innocētia. Multoꝝ
hoīm multe ſine dubio ſunt aīe et multa ſunt
corda:ſi tñ per fidē ⁊ dilectionē adhereāt deo
fiūt oēs vna aīa ⁊ vnū cor. Prima ⁊ ꝑfectiſſi-
ma vnitas eſt diuinarū ꝑſonarū in natura vna
de qua Aug.ꝯtra maximinū hereticū li.iij.ita
inq̄t.Tres ꝑſone ſūt vnū ⁊ ſūme vnū:vbi nul-
la naturarū vbi nulla eſt diuerſitas volūtatū
Scd̄a eſt vnitas naturarū in vna ꝑſona xp̄i.
de qua dicit Aug.vbi ſupra. Porro xp̄s vna ꝑ
ſona eſt gemine ſub̄e:qꝛ de⁹ ⁊ homo ē. Tertia
eſt vnitas capitis ⁊ corꝑis eccleſie:q̄ ē vnitas
cōformitatis in volūtate vna:⁊ hec eſt ꝑ iuſti
tiā ꝑſentem.Vn̄ Aug.li.de vera innocentia.
Qui per iuſtitie ābulant vias ad ſimilitudinē
ſui tendunt auctoris.Et Hiero.ſup illud.ps̄.
xxiiij.Innocētes ⁊ recti adheſerūt mihi:dic̄ ſic
Sicut collū caput ⁊ mēbra in eodē corpore cō
tinētur:ſic etiā eccl̄ia ꝑ iuſtitiā adheret xp̄o ⁊
mēbra eius in eodē corpore cōtinētur ꝑ iuſtiti
am.Sane merito eccleſie corp⁹ xp̄o d̄r adhere
re:qꝛ cū ipſa ẜm Anſelmū rectitudo quedam
ſit voluntat̄:cōformat aīas deo. De qua cōfor
mitate ad Ro.viij.inq̄t Apl̄s. Quos preſci-
uit ⁊ p̄deſtinauit cōformes fieri imaginis fi-
lij ſui.glo.in puritate vite mō ⁊ poſtea in bea
titudine.De iſtis trib⁹ vnitatibus ſic venera-
bilis Hugo vbi ſupra loq̄tur.Verbū cū patre
vnū in natura:homo cū verbo vnū in ꝑſona:
mēbra cū capite vnū ſunt primo in iuſtitia et
poſtea vnū in gloria. Verū ſicut intra mēbra
corporis humani ⁊ caput nō tm̄ eſt vnitas ſpi
rit⁹ quo totū corpus viuit ⁊ vegetat̄:ſed etiaꝫ
ꝯformitas nature inq̄tū ſunt ex ſilibus parti
bus:⁊ vni⁹ rōnis.ſ.ex carne ⁊ oſſe.Ita ⁊ inter
mēbra corporis myſtici ⁊ ipſum caput xp̄m eſt
vnio per ꝯformitatē voluntatis:de qua dictū
eſt.ſiue ꝑ vnitatē ſpiritus:de qua ad Ro.viij.
dicit Apl̄s.Qui adheret deo vnus ſp̄us ē cū
eo:quā vnitatē amor ipſe gratuitus efficit.ha
bet em̄ amor vt dicit Diony.li.de diui.noīb⁹.
virtutē vnitiuā.Unde.ij.Joh̄.iiij.d̄r.Qui ma
net in charitate in deo manet ⁊ de⁹ in eo. Cu
ius grā exhortatur Apl̄s ad Colo.iij.Super
oīa charitateꝫ habete que eſt vinculū ꝑfectio
nis.charitas em̄ vt ait glo.in vnū oēs colligit
Eſt preterea inter ipſa mēbra corporis xp̄i ad ip
ſum caput xp̄m vnio per conformitatem vni⁹
⁊ eiuſdem nature in ſpecie:q̄d per incarnatio
nē filij dei donatū eſt eccl̄ie ex hoībus aſſum-
pte.Unde verbū em̄ caro factum eſt ⁊ habita
uit in nobis. Joh̄.i.id eſt:nobis ſilis habitu
inuent⁹ vt homo:vt ait glo. Hinc btūs Aug.
ſuper pſal̄.cxlviij.dicit:ꝙ verbū caro factū eſt
vt eſſet caput eccl̄ie:qm̄ ẜm ꝙ ait glo.ſuper il
lud ad Ephe.i.Dedit eū caput ſup oēm eccle-
ſiam dicit.Xp̄us ꝓprie dicit̄ caput ẜm huma
nitatē ẜm quā cōiungit̄ ei eccleſia ⁊ natura ⁊
grā. Hec aūt duplex vnitas: ſcꝫ nature ⁊ grē
inter xp̄m ⁊ eccl̄iam apte deſignat̄.Cant̄.iiij.
vbi ſub ſororis ⁊ ſponſe xp̄i appellationib⁹ ip
ſa eccl̄ia ſctā deſcribit̄.d̄r em̄ Cant̄. iiij. Hor-
tus cōcluſus ſoror mea ſponſa.Sponſe q̄dem
noīe vnitas affect⁹ ſiue grē:ſororis vero voca
bulo nature ꝯformitas etiā ꝑlucide deſignat̄

Capl̄m.lxiiij. quō accipiendū ſit id q̄d dicit̄ ꝙ xp̄s ⁊ corpus eius q̄d eſt eccleſia ſint vnus homo.

Capl̄ꝫ LXIIII

Tangemus con-
ſequenter que intelligentia ha-
benda ſit quarūdā ꝓpoſitionū
q̄bus ſancti doctores myſtice
vnitatis eccleſie cum xp̄o ſacrm̄ explicantes
vſi fuiſſe legunt̄. Quarum vna eſt iſta:ꝙ xp̄s
⁊ corpus eius q̄d eſt eccl̄ia ſunt vnus homo.
Hanc ponit btūs Aug.ſuper pſal̄.xviij.ita di
cens. Ideo ſp̄uſſanctus linguis oīum loqui
fecit in quos primo venit:qꝛ linguis oīm gen
tium in vnitatē ſe locuturū eſſe nunciauit.q̄d
tunc faciebat vnus homo accepto ſp̄u ſancto
vt vnus homo linguis oīum gentiū loqueret̄.
hoc facit modo ipſa vnitas q̄ linguis oīb⁹ lo-
quit̄.igit̄ homo caput ⁊ corpus vnū xp̄s ⁊ ec-
cleſia.hec Aug.Item eandē ꝓpoſitionem po
nit idē btūs Aug.ſuper pſal̄.lxxxv.ſic di. Nul
luꝫ maius bonū preſtare poſſet deus hoībus
ꝙ vt verbum ſuū per q̄d cōdidit oīa faceret il
lis caput:⁊ illos tāꝙ mēbra coaptaret vt eēt
filius dei filius hoīs:⁊ vnus deus cū patre: ⁊
vnus homo cū hoībus.Item ſuper pſal̄. cxix.
ait.Oēs ſancti vnus homo in xp̄o: qꝛ vnitas
ſancta eſt:ipſe vnus homo dicit. A finib⁹ ter
re ad te clamaui cū angeret̄ cor meū. Itē ſup
pſal̄.cxxvij.ſuper illo. Ecce ſic bn̄dicet̄ homo
qui timet dn̄m.Eſt q̄dam homo q̄ ſic benedi-
cit̄: ⁊ nemo timet dn̄m niſi q̄ eſt in membris
ipſius hoīs:⁊ multi hoīes ſunt ⁊ vnus homo
eſt:vn⁹ ergo homo xp̄s caput ⁊ corpus. Et.j.
Intelligamus ergo vocē hui⁹ hoīs in cui⁹ cor
pore vn⁹ hō ſum⁹.Itē ſup pſal̄.cxxxi. ꝑ Dauid
typice ſignat̄ vnus hō cui⁹ vox ſepe in pſal̄.
audit̄:ſcꝫ totus xp̄us caput ⁊ corpus. hec ibi.
Et in multis alijs locis hanc ſepenumero re-

petit ꝓpoſitionem. Pro cuius intelligentia
cõſiderandũ eſt: ꝙ homo dupliciter poteſt ſu-
mi. Uno modo phyſice: alio mõ myſtice. Phi
ſice quidẽ ſumptus homo iuxta diffinitionem
Ariſto. vij. methaphiſice: dicit ꝗd cõſtitutum
ex corpe ⁊ aĩa rationali. Myſtice vero homo
ſumptus: dicit quid cõſtitutũ ex eo qδ habet
ſimilitudinẽ ſiue figurã corporis phyſici orga
nici. ⁊ ex eo qδ hꝫ ſilitudinẽ aĩe ratõalis aian
tis ⁊ regentis totũ corpus: qm̃ vt dicit ſanctꝰ
Thõas. i. ij. q. lxxxi. ar. i. in ciuilibꝰ omnes qui
ſunt vnius cõitatis dicũtur vnũ corpus: ⁊ to-
ta cõitas quaſi vnus homo. Quo etiã mõ ſcri
ptura videt̃ loqui de populo Iſrael q̃ſi de vno
homine loquẽs ait Exo. iiij. Iſrael inquit deꝰ
filiꝰ meus primogenitus. Pariformiter btũs
Aug. exponẽs illud. pſ̃. lxi. Irruitis in hoiem
interficitis vos ⁊c̃. dicit. ⁊ ponit̃ in glo. ordia
ria. totam eccleſiam hominem quẽdam vocat
generalem. Simili modo legimus partes hu
mane nature. ſ. carnem ⁊ aĩam rationalẽ diſti
gui in verã ſiue naturalẽ ⁊ myſticã ſiue ꝑ ſimi
litudinẽ dictam. Unde de carne beatꝰ Hiero.
in epl̃a ad Ephe. ⁊ habetur de con. di. ij. ca. du
pliciter dicit ſic. dupliciter intelligit̃ caro xp̃i
et ſanguis. ſ. vel illa caro xp̃i que crucifixa et
ſepulta fuit: alia vero ſpũalis ⁊ diuina de qua
dñs ait. Caro mea vere eſt cibus ⁊c̃. quã magi
ſter ſenten. in. iiij. di. viij. myſticam carnẽ ap-
pellans: dicit eſſe vnitatẽ eccleſie. De aĩa ve-
ro dicit Aug. ſup. pſ̃. lxij. In cõcordia xp̃i oẽs
vna anima ſumus. Item ſup Ioh. tractãs il-
lud Act̃. iiij. Erat illis aĩa vna ⁊ cor vnũ in do
mino: dicit ſic ſermone. xxxiiij. Multe aĩe per
charitatem vna aĩa eſt: multa corda vnum cor

Quibus notatis clare patet ſub qua intelli
gentia accipienda ſit ꝓpoſitio illa dicens ꝙ
xp̃s ⁊ corpus eiꝰ qδ eſt eccleſia ſint vnꝰ homo
qm̃ nõ in eo ſenſu quo accipienda eſt phyſice
ſiue naturaliter de homine loq̃mur. in hoc q̃p
pe ſenſu ꝓpoſitio illa nõ modo falſa ſed ſtulta
eſſet: cum horret naturam ⁊ fidem tollat. licet
em̃ xp̃s ẜm ꝙ homo ⁊ ceteri hoĩes ꝑticipatio-
ne ſpẽi ſint vnꝰ homo: non tñ ſimpliciter dicti
ſunt vnꝰ homo cum nũero diſtinguãtur ⁊ ſub
ſtantie eoꝝ diſtincte ſint. nec em̃ filius dei na-
turã humanã in vl̃i aut in omnibꝰ eius ſuppo
ſitis ſuſcepit: ſed ſingularem quandã naturã
vt dicit Damaſ. libro. iij. Intelligẽda ergo eſt
ꝓpoſitio illa qua dicit̃: ꝙ xp̃us ⁊ eccleſia ſunt
vnus homo: ſub ſenſu myſtico ẜm ꝙ de hoĩe
myſtice ſiue per ſimilitudinem loq̃mur: prout
iam explanauimus.

Capitulũ. lxv. Quõ accipiendũ ſit id qδ dr̃ ꝙ xp̃s ⁊
corpus eius qδ eſt eccleſia ſint vna perſona.

Cap. LXV

Sepenumero eti
am apud ſctõs doctores de vni-
tate hac myſtica xp̃i ⁊ eccl̃ie lo-
quentes inuenimus hãc ꝓpoſi-
tionẽ: ꝙ xp̃us ⁊ corpus eius qδ eſt eccl̃ia ſint
vna ꝑſona. vñ Aug. ſup pſ̃. xxx. ⁊ ponit̃ in gl.
ordinaria: ita dicit. Et vt noueritis ꝙ vnꝰ dr̃
xp̃s caput ⁊ corpus ſuũ ipſe dicit cũ de cõiu-
gio loqueret̃. Erunt duo in carne vna. igit̃ iã
non duo ſed vna caro. Si forte hoc dicat de
quocũqꝫ cõiugio audi apl̃m Paulũ. Et erunt
inq̃t duo in carne vna. sacr̃m hoc magnũ eſt:
ego aũt dico in xp̃o ⁊ in eccl̃ia. Fit igit̃ tanq̃
ex duobꝰ vna q̃dam ꝑſona ex capite ⁊ corpe: ⁊
ſponſo ⁊ ſponſa. Nam vnitatẽ ꝑſone huiõi mi
rã ⁊ excellentẽ cõmendat etiaꝫ Eſaias ꝓpha
in quo xp̃s loquẽs ait. Sicut ſponſo alligauit
mihi mitrã ⁊ ſicut ſponſam ornauit me orna-
mẽto. Se dicit ſponſum ſe ſponſam: quare ſe
ſponſum ⁊ ſe ſpõſam niſi q2 erũt duo in carne
vna. hec Aug. Iteꝫ Dam. li. iij. c. xxv. hãc vnio
nẽ cũ xp̃o ꝑſonalẽ vocat ſic di. Oportet ſcire
ꝙ due ſunt idiotes. i. ꝓprietates vel familia-
ritates: vna naturalis ⁊ ſubalis: altera ꝑſona
lis ⁊ habitualis. hec ille. Primã. ſ. ſubalem. i.
hypoſtaticã: vt exponit ſctũs Tho. refert ad
vnitatẽ humanitatis cũ verbo. Secũdam ad
vnitatẽ eccl̃ie cũ xp̃o. Item eadẽ ꝓpoſitio re
perit̃ ſepenumero apud btm̃ Greg. vñ li. xix.
moral̃. c. ix. dicit xp̃m ⁊ eccl̃iam vnã eſſe perſo
nam vt crebro iam diximꝰ. Itẽ li. xxxv. c. ix. in
quit. Quia xp̃s ⁊ eccl̃ia. i. caput ⁊ corpus vna
ꝑſona eſt: ſepe beatũ Iob dicimꝰ modo capi-
tis modo figurã corpis deſignare. Pro cuiꝰ
ꝓpoſitionis vera intelligẽtia eſt notandũ: ꝙ
ꝑſona dupliciter a ſanct̃ doctoribꝰ accipitur Perſona capitur dupliciter
Uno modo ꝓprie ꝓ vno. ſ. ſingl̃ari indiuiduo
ſiue ſuppoſito rõnalis nature: put Boetiꝰ de
duabus naturis ⁊ vna perſona xp̃i accipit di.
Perſona eſt rõnalis nature indiuidua ſubſtã
tia. Quo etiã mõ accipit eã Richar. li. de tri.
di. Perſona eſt intellectualis nature incõica
bilis exñtia. Alio mõ accipit̃ nomẽ ꝑſone nõ
ꝓprie appropriate naturali vniꝰ indiuidue rõ
nalis ſubſtãtie: ſed myſtice a quadã analogi-
ca ſilitudine ſiue reſonãtia: ⁊ hoc mõ ſepe de
toto corpe eccl̃ie myſtico loq̃t̃ ſcriptura ⁊ do
ctores ſcti ſicut de vna ꝑſona: ſicut iã patuit.
vñ Aug. ſup pſ̃. lxi. ſup illo verbo. Irruitis in
hoiem ⁊c̃. dic̃. Debemꝰ intelligere ꝑſonã nr̃aꝫ
ꝑſonã eccl̃ie nr̃e: ꝑſonã corpis xp̃i. Cũ aũt vnũ
ſeq̃tur ens ⁊ ꝯditio vnitat̃ ꝯditionẽ entis: vt
colligit̃ ex Ariſto. iiij. methaphi. ſicut duplex
eſt modus loquendi de ꝑſona: aut de hoĩe: ſcꝫ

naturaliter aut miſtice: ita duplex eſt modus loquendi de vnitate. Si eñ loq̄mur de vnitate pſonali ꝓut rñdet primo modo acceptiōis pſone: ſic palā eſt ꝙ xp̄s ⁊ corpus ei⁹ qđ eſt eccleſia non ſunt vna pſona ſicut nec vn⁹ hō: vt in precedēti .c. declarauim⁹. Que eñ hoc mō ſunt vnū in pſona aut vna pſona non ſunt plura ſuppoſita ſiue exñtia: vt ptꝫ ex diffinitione pſone tam Boetij ꝙ Richar. ſ. poſita. Xp̄us vero ⁊ fideles q̄ ſunt corpus eius diſtinctas hoc modo pſonalitates hñt. Si v̄o loquamur de vnitate pſonali ꝓut rñdet ſecūdo modo acceptionis nois pſone .ſ. myſtice: tūc ꝯcedēdū eſt ꝙ xp̄s ⁊ corpus eius qđ eſt eccl'ia ſunt vna pſona. Hoc q̄ppe modo vnitatis pn̄t dici vna pſona q̄ etiā diſtincta ſūt ſuppoſitis ⁊ ꝓprijs naturalib⁹ pſonalitatib⁹: q̄ vnitas myſtica dꝛ ſiue figuratiua: qꝛ ad ſilitudinē vnitatꝭ que eſt inter corpus naturale hois ⁊ eius caput accipit: qm̄ ſicut cogitanti corpus naturale hois ⁊ caput cōiuncta: neceſſe eſt intelligere quodda integrū .ſ. hoiem ⁊ pſonaꝫ naturalē in qua vniunt corpus ⁊ caput: ita in ꝓpoſito ꝯſideranti xp̄m caput ⁊ eccl'ie corp⁹ ſimul vno ſpū copulata ⁊ cōpaginata: neceſſe hꝫ intelligere vnā myſticā reſultare pſonā. Vñ Aug. tractās illud ad Ephe. v. Erūt duo in carne vna ⁊c. ⁊ ponit in glo. magñ dicit. Quō dicit ſponſus ⁊ ſponſa ſic caput ⁊ corp⁹: ſiue ergo dicat caput ⁊ corpus ſiue ſponſus ⁊ ſponſa vnū intelligite: fit eñ ex duob⁹ quaſi vna q̄dā pſona ſcꝫ ex capite ⁊ corpe: ex ſponſo ⁊ ſponſa. h ibi.

Ubi cōſiderandū ꝙ vt in parte iaꝫ dedim⁹ intelligere: hec vnitas myſtica pſonalis qua totū eccl'ie corpus cū xp̄o dꝛ vna pſona: nō cōfundit diſtinctionē pſonalē naturalē xp̄i ⁊ mēbroꝝ: qꝛ cū iſte pſonalitates ſint alterius ⁊ alteri⁹ rōnis vna nō ꝯfundit aliā: imo cū vnitate vnius ſtat diſtinctio ⁊ pluralitas alteri⁹ pſonalitatis. ptꝫ: qm̄ lꝫ oēs fideles iuxta apl'i ſniam ad Ro. xij. ⁊ i. Corin. xij. ſunt vnū corp⁹ tñ diſtingunt ſuppoſitꝭ ⁊ pſonalitatib⁹ ꝓprijs quot eñ fideles ſunt tot pſone ſunt: cū pſona ſit rōnalis nature indiuidua ſuba: vt ait Boetius. Quare Aug. tractās illđ pſ. cxxvij. Bti oēs q̄ timent dñm: ⁊ ſequit in ſingulari. labores fructuū tuoꝝ mādu cabis: dicit. O vos: o tu: vos multi q̄ vnū eſtis. hec ille. Nihil eñ ꝓhibet aliqua q̄ vno mō ſunt multa alio modo vnū eſſe ⁊ indiuiſa: ſicut q̄ ſunt diſtincta numero eſſe vnū ſm ſpēm: ⁊ q̄ ſpecie diuiſa ſunt eſſe vnū gñe: imo vt dicit Dionyſi. li. de diui. no. nihil eſt exñtium non ꝑticipantiuꝫ vno: q̄ eñ ſunt multa ꝑtibus: ſunt vnū toto: ⁊ q̄ ſunt multa accidētib⁹ ſunt vnū ſubiecto: ⁊ q̄ ſunt multa numero ſunt vnuꝫ ſpē: ⁊ q̄ ſunt multa ſpecie ſunt vnum genere: ⁊ q̄ ſunt multa ꝓceſſibus ſunt vnū ꝓncipio: ita in ꝓpoſito q̄ multi ſumus in nobis vnum ſum⁹ in xp̄o. Gal. iij. Oēs vnū eſtis in xp̄o. Eſt autē h̄ etiā ꝯſiderādū ꝙ licet btūs Greg. li. iiij. moral'. c. ix. dicat: Qꝛ ſicut redemptoꝛ noſter vna pſona eſt cum cōgregatione bonoꝝ: ipſe nāq̄ caput eſt corporis ⁊ nos hui⁹ capitis corpus: ita antiqu⁹ hoſtis vna pſona eſt cōiuncta cū collectione reprobōꝝ: qꝛ ipſe eis ad iniq̄tatē quaſi caput p̄eminet: illi aūt dū ad ꝑuerſa deſeruiūt velut ſubiectū capiti corpus inheret. Nihilomin⁹ tñ vnitas pſonalis myſtica qua xp̄s cū corpe ſuo qđ eſt eccl'ia dicit vna pſona: multo excellentioꝛ ſiue maioꝛ eſt ꝙ illa ſit qua antiqu⁹ hoſtis vna perſona dꝛ cū corpe iniquoꝝ: q̄a vnitas p̄fata in xp̄m ⁊ eccl'ie corpus vt partim ſuperius tetigimus: ex duab⁹ radicib⁹ ꝯſurgit: vꝫ ex ꝯformitate vni⁹ nature q̄ eſt inter caput xp̄m ⁊ eius corpus qđ eſt eccl'ia q̄ vt dixim⁹ ex incarnatiōe filij dei reſultauit. Dicit eñ Hugo de ſctō vict. li. de ſacris. Aſſumpſit ex nob noſtrā naturā vt eaꝫ ſibi ſociaret ꝑ vnionē in pſona q̄ ſociata nō erat per vnionē in natura vt ꝑ illud qđ de noſtro vnuꝫ fecerat ſecū nos ſibi vniret vt cū ipſo vnū eſſemus ꝑ id qđ noſtrū ſibi vnitū erat. hec ille.

Secundū vero ex quo p̄dicta vnitas myſtica reſultare dicit ⁊ qđ eſt quaſi cōpletiuū eius: eſt vnitas ſpūs ſancti vniuerſum eccl'ie corpus viuificātꝭ. de quo apl'us ad Ephe. iiij. Solliciti ſeruare vnitatē ſpūs in vinculo pacis vnū corpus ⁊ vn⁹ ſpūs: i. ſi vultis inquit glo. eſſe vnū corpus ſeruate vnitatē ſpūs: q̄a ſpūſſanctus eſt quo vnū corp⁹ efficimur. Cum eñ ipſe ſit patris ⁊ filij amoꝛ ⁊ ꝯnexio ad ipſum ꝑtinet ſocietas qua efficimur vnū corpus. Unitas v̄o qua dyabolus vna perſona dicit cum vniuerſo iniquoꝝ corpe ñ ex ꝯformitate nature q̄ ſit iter caput ⁊ corpus cōſurgit: aut ex vnitate alicui⁹ vni⁹ ſpūs inhabitantis totū corpus ipſum maloꝝ ſed ſolū ex cōformitate affectus ⁊ praui opis imitatione: ſm illđ. Sapie. ij. Inuidia dyaboli mors introiuit in orbeꝫ terrarū imitant aūt illi q̄ ſunt ex parte illius glo. filij perditionis.

Capl'm. lxvi. quō accipiendū ſit id qđ a ſctīs dicit ꝙ xp̄s ⁊ corpus eius qđ eſt eccl'ia ſunt vnus xp̄s. Capl'm LXVI

b

Eatiſſimus augustinus de hac mira ⁊ excellēti dignitate corpis myſtici cū capite ſuo xp̄o loquēs: mltiplicatꝭ vicib⁹ legit vſus fuiſſe hac ꝓpoſitōe: ꝙ corpus eccl'ie cū capite xp̄o vnus ⁊ idem ſit xp̄s

quare quomō hoc accipiendū ſit tangamus.
Dicit em̄ idē btūs Aug. ſup Joh. ſmōe. xxvij.
Unitas nos cōpaginat ⁊ tanta ei vnitate cō
iungimur vt ipſe ⁊ nos ſim⁹ vn⁹ integer xp̄s.
Item hanc ꝓpoſitionē aperte Apl's ponit. i.
ad Coꝛin. xij. vbi ſic dicit. Sicut em̄ coꝛp⁹ vnū
eſt ⁊ mēbꝛa hꝫ multa: oīa aūt mēbꝛa coꝛpis cū
ſint multa vnū coꝛp⁹ ſunt ita et xp̄s. vbi dicit
glo. Oēs fideles ſt̄ xp̄s vt nō dicā coꝛp⁹ xp̄i: qꝛ
ipſi xp̄s tā minoꝛes ꝙ̄ maioꝛes ſūt. caput et coꝛ
pus dꝛ xp̄s ꝓpter ineffabilē vnitateꝫ capitis
⁊ membꝛoꝝ. Hec glo. Item Aug. tractans h̄
verbū ſup pſ̄. cxlij. dicit. Non ait Apl'us ita ⁊
xp̄i: ſ; coꝛpus vnū eſt membꝛa multa ita ⁊ xp̄s:
totū ergo xp̄s: ⁊ qꝛ totū xp̄s: ideo caput de ce-
lo. Saule inq̄t ſaule quid me pſeq̄ris: tenete h̄
⁊ fixū cōmendate oīno memoꝛie tanꝙ̄ filij ec-
cleſiaſtice eruditionis ⁊ fidei charitate vt a-
gnoſcatis xp̄m caput ⁊ coꝛp⁹: eundemq; xp̄m
verbū dei vnigenitū equalē pr̄i: ⁊ inde videat̄
ꝑ ꝙ̄tam gratiā ptingatis ad deū: vt ipſe volu
erit eſſe nobiſcū vnus qui eſt cū patre vn⁹. nō
inquit ⁊ ſeminib⁹ tāꝙ̄ in multis ſed tanꝙ̄ in
vno ⁊ ſemini tuo qꝺ eſt xp̄s. Nēpe ſemē abꝛa-
he xp̄s: nec ꝯdici pōt aplicis aptiſſimus verb
⁊ ſemini tuo qꝺ eſt xp̄s. Itē idem Aug. ſup eo
dem pſ̄. ita ad ꝓpoſitū loq̄tur. Xp̄m em̄ indu
ti xp̄s ſum⁹ cū capite nr̄o: qꝛ vtiq; ſemen abꝛa-
he ſumus. hec ille. Et idem Aug. de verbis do
mini homelia. lxi. tractans illud Joh. iij. Ne-
mo aſcendit in celū ſic dicit. Quō ille ſol⁹. an
ideo ſolus: qꝛ xp̄s vn⁹ eſt cū mēbꝛis oībus ſuis
tāꝙ̄ caput cū coꝛpe ſuo. Quid eſt. Nemo aſcē-
dit niſi qui deſcēdit niſi qꝛ nemo aſcendit niſi
vnus cū eo factus ⁊ tanꝙ̄ mēbꝛū cōpactus in
eius coꝛpe qui deſcēdit. Et. ī. Hoc ergo totuꝫ
.i. caput ⁊ coꝛp⁹ vn⁹ eſt xp̄s. Et. ī. Queadmo-
dū nobiſcū. i. cū coꝛpoꝛe ſuo: vnus eſt xp̄s. Sic
iniqu⁹ hoſtis cū oībus impijs quib⁹ caput eſt:
q̄ſi cū quodā coꝛpoꝛe ſuo vnus eſt diabol⁹. hec
Aug. Et ſilia in multis alijs locis cōmemoꝛat
q̄ bꝛeuitatis cā̄ preterimus. Pro intelligen
tia aūt hui⁹ ꝓpoſitionis tam ſepe repetite ab
Aug. iuxta nr̄am ingenij paruitatē: ſaluo ſem
per melioꝛi iudicio: duxim⁹ ꝯſiderandū: ꝙ hoc Chriſtus
nomen xp̄s cōe nomen eſt nulli aūt ꝓpꝛiū. vn̄
Aug. ſuper Cano. Joh. ſic dicit. Jeſus ꝓpꝛiū
nomen eſt ſaluatoꝛi: quomodo Moyſes pꝛo-
pꝛio nomine appellatus eſt: quomodo Hely-
as. Xp̄s vero nomen ſacramenti quomodo ſa
cerdos. Item Iſido. vij. ethim. ca. ij. dic̄. Chri-
ſtus a chꝛiſmate eſt appellatus. ⁊ conſequen-
ter. Non eſt autem ſaluatoꝛis ꝓpꝛium nomen
chꝛiſtus ſed cōmunis nuncupatio poteſtatis
dum em̄ dicit̄ xp̄s cōmune dignitatis nomen
eſt: dum dicit̄ chꝛiſtus ieſus ꝓpꝛiū eſt vocabu
lū ſaluatoꝛis. Secūdo notandū venit id qꝺ
dicit btūs Aug. in ſermone quodam ꝯ Arria
nos ꝙ chꝛiſtus ꝙ̄tum aduertere poſſumus ꝑ
paginas ſanctas tribus modis noīat̄. Pꝛim⁹
modus eſt ſm̄ diuinitatē: patri equalē ⁊ coe-
ternā ante aſſumptionē carnis: ad qꝺ ptinet
illud. Joh. i. In pͥncipio erat verbū ⁊c̄. Alter
modus eſt cū aſſumpta carne: nā ideꝫ deus q̄
homo ⁊ idem homo q̄ deus ſm̄ quandā ſue ex-
cellentie ꝓpꝛietatē qua non ceteris coequa-
lis hoībus mediatoꝛ ⁊ caput ecc'lie legit̄ eſſe
⁊ intelligit̄ quō eū pꝛedicat eadē ſcriptura cū
inquit: verbum caro factum eſt ⁊c̄. Tertius
modus eſt: quodāmodo totus xp̄us in pleni-
tudine ecc'lie. i. caput ⁊ coꝛpus ſm̄ plenitudi-
nē pfecti cuiuſdā viri: in quo viro ſinguli mē-
bꝛa ſumus: qꝺ credētibus pꝛedicat̄: ⁊ pꝛudēti
bus cognoſcibile offert̄. loquit̄ apud Eſaiam Eſa.lxi.
vbi ait. Uelut ſponſo alligauit mitrā mihi: ⁊
velut ſponſam oꝛnauit me oꝛnamēto. eūdem
dicit ſponſum ſm̄ caput ⁊ ſponſam ſm̄ coꝛp⁹
duo vident̄ ⁊ vnus eſt. hec Aug. Quē docto-
res antiq̄ ſequētes diſtingunt hoc nomē xp̄s
dupliciter dicētes: vt verbis vtar dn̄i Altiſio
do. in tractatu de xp̄o capite in ſum. ſua ſuper
illud apl'i. i. ad Coꝛin. xij. Uos eſtis mēbꝛa de
membꝛo: qꝺ qn̄q; dꝛ filius bt̄e virginis. Qn̄q;
aūt dꝛ xp̄s integer. ſ. caput cū mēbꝛis. de quo
ipſe Aug. de verbis dn̄i homel. xlix. ita dicit.
Cum ergo ille ſit caput ⁊ ſit coꝛpus eius eccle
ſia totus xp̄us caput ⁊ coꝛpus eſt. Simil'r tā
Albertus magn⁹ ꝙ̄ ſctūs Tho. in. iiij. ſniaruꝫ
circa di. xiij. diſtingūt de coꝛpe myſtico: qꝛ qn̄
q; dicit membꝛa tm̄ qn̄q; membꝛa cuꝫ capite
ipo. Et circa di. xlix. ſctūs Tho. eandē diſtin.
facit de eccleſia di. ꝙ nomen eccleſie duplici-
ter accipit̄: qn̄q; em̄ noīat tantūmodo coꝛp⁹
quod xp̄o coniungit̄ ſicut capiti: qn̄q; nomi-
nat membꝛa ⁊ caput coīuncta. Quibus no-
tatis plana videt̄ intelligētia hm̄oī qꝺ dicit̄
ꝙ xp̄us ⁊ coꝛpus eius qꝺ eſt ecc'lia ſunt vnus
xp̄us: qm̄ cū chꝛiſtus vnct⁹ interpꝛetat̄. Chꝛiſ-
ma em̄ grece vnctio latine dicit̄: ⁊ xp̄s caput
⁊ coꝛpus ei⁹ qꝺ eſt ecc'lia iuxta ſupꝛa aſſigna-
tam intelligentiā in ſuperioꝛib⁹ ꝓximis capi
tulis ſunt vnus hō: vna pſona: vnū coꝛp⁹ my-
ſticū: in quo ſicut vnus ſpūs: ſcꝫ ſctūs intelli-
git̄ eſſe: ita vna intelligit̄ vnctio a capite in
totū coꝛpus defluere ſm̄ illud pſal. Sicut vn
guētū in capite qꝺ deſcēdit in barbā barbaꝫ
aaron qꝺ deſcēdit in oꝛā veſtimēti eius ſicut
ros hermon q̄ deſcēdit in montē ſyon. Patꝫ
apertiſſime intelligentia pꝛefate ꝓpoſitiōis
ꝙ xp̄us caput ⁊ eccleſia coꝛpus eius ſunt vn⁹

xp̄s. i. ſunt vna pſona miſtica: vna vnitate ſpi ritusſancti vncta ſiue pfuſa. Vñ Aug. ſup illō pſ̄. cxxxi. Sicut vnguentū in capite ⁊c. dicit ſic. In capite ipſius vnguentū: q: totus xp̄us cū eccl'ia: ſed a capite venit vnguētū. ⁊ gl. ſup pſ̄. ciij. tractās illud. Ut exhilaret faciē ei⁹ in oleo dicit ſic. Oleū dicit hic grām: q̄ excellentius fuit in xp̄o: q: excellenter vnctus eſt. Uñ ⁊ d̄r xp̄s. i. vnct⁹. Ecce xp̄s totus vnctus in ſe ⁊ in mēbris a quo ceteri accipiūt. hec glo. Ex q̄bus oībus faciliter videri pōt intelligentia illius ꝓpoſitionis quā tam frequenter beat⁹ Aug. in libris ſuis cōmemorat: vʒ ꝙ oēs fideles cū xp̄o capite ſunt vn⁹ xp̄s. Cum em̄ teſte Damaſ. numer⁹ ſit nutus memeris. i. diuiſionis: plane in eo in quo inter aliqua nō ē diuiſio nō pōt numer⁹ poni. Cūqꝫ oēs fideles cuʒ xp̄o vna pſona ſint myſtica vno numero ſpū ſcʒ ſpū ſctō viuificata: ⁊ vno chriſmate vncta pʒ ꝙ ipſi fideles cū xp̄o vn⁹ ſint xp̄s. vñ Aug. ſup pſ̄. cxxvij. aptiſſime hoc cōfirmat dicens. Multi em̄ xp̄iani ⁊ vn⁹ xp̄us. ipſi em̄ xp̄iani cū capite ſuo qđ aſcēdit in celū vn⁹ eſt xp̄s nō ille vn⁹ ⁊ nos multi: ſed ⁊ nos m̄lti in illo vnū vnus ergo homo xp̄s caput ⁊ corpus. h̄ Aug.

Caplm̄. lxvij. qualiter accipiēdū ſit id qđ a ſctis d̄r ꝙ corpus xp̄i: imo quodlibet mēbrū eius ſit xp̄s.

Capl'ʒ LXVII

Ed aduertendū ſ ꝙ non tm̄ in dictis Aug. ⁊ glo ordinaria biblie reperit̄ iſta ꝓpoſitio ꝙ xp̄s ⁊ corpus eius qđ eſt eccleſia ſunt vnus xp̄s: verū etiaʒ habet̄ iſta copulatiua: ꝙ xp̄s caput eſt xp̄s ⁊ corp⁹ ei⁹: imo quodlibet mēbrū eius eſt xp̄s. De prima ꝓpoſitione iam parū ante in. c. ꝓximo. teſtimonia plura induximus ⁊ q̄ illius eēt vera intelligētia declarauim⁹. De ſecūda ꝓpoſitione copulatiue expreſſa iam idē reſtat obſeruandū. Inducemus ḡ primo teſtimonia q̄ illā atteſtant̄ ſecūdo declarabim⁹ quō ſit accipiēda. Circa primū in primis eſt glo. ordinaria ſup illud. i. Corin. xij. Oia aūt mēbra cū ſint multa vnuʒ corpus ſunt ita ⁊ xp̄s: ita di. vt. ſ̄. induximus Oēs fideles ſunt xp̄s vt nō dicā corpus xp̄i: q: ipſe xp̄s ſunt tā maiores q̄ꝫ minores caput ⁊ corpus d̄r xp̄us ꝓpter ineffabilē vnitatē capitis ⁊ mēbroꝝ. hec glo. Preterea eandē ꝓpoſitionē btūs Aug. in m̄ltis locis ponit. vñ ſup Joh. homel̄. xxvij. ita dicit. Gratulemur ⁊ grās agam⁹ non ſolū nos xp̄ianos factos eē: ſed xp̄m. intelligitis fratres grāʒ dei ſup vos capitis admiramini gaudete xp̄s facti ſum⁹: ſi em̄ caput ille nos mēbra: totus homo ille ⁊ nos. Item idē Aug. ſup pſ̄. cxxij. ſcʒ Ad te leuaui oculos meos. tractans illud. Joh. iij. Nemo aſcendit in celū niſi qui deſcendit de celo filius hoīs q̄ eſt in celo: dicit ſic. Tanq̄ꝫ ſe ſolū videt̄ dixiſſe: ergo ceteri remanſerunt: q: ſol⁹ aſcendit qui ſolus deſcendit: quid deberēt facere ceteri vniti corpori ipſius vt ſit vn⁹ xp̄s q̄ aſcendit ⁊ deſcendit. deſcendit caput aſcēdit cū corpore veſtit⁹ eccl'ia quā ſibi exhibuit ſine macula ⁊ ſine ruga: ſolus ergo aſcendit ſ; etiam nos q̄n cum illo ſumus ⁊ in illo mēbra eius ſumus ⁊ nobiſcum ſolus eſt: ⁊ ideo vnus ⁊ ſemper vnus: vnitas nos cōpaginat vni: ⁊ illi ſoli: cū illo non aſcendunt qui cū illo vnus eſſe noluerūt. Et. ī. Aſcēdat ergo iſte cantor ſed in vno quoqꝫ noſtrū cātet h̄ homo ⁊ vnuſquiſqꝫ ſit iſte homo cū dicitis illud ſinguli q: vnuʒ eſtis in xp̄o: vnus homo illud dicit. hec Aug. Item idē Aug. tractās illud. Joh. xvij. Ego ꝓ eis ſanctifico meipſum: dicit ſic. ⁊ ponit̄ in glo. ordinaria. Pro eis ego ſanctifico me. i. vt eis ꝓſit: q: ⁊ ipſos qui ſunt ego q: caput ⁊ corpus ſunt vn⁹ xp̄s ſanctifico in meipſo. Ceterū beat⁹ Greg. in moralibus tractās prefatuʒ verbū euangelij. Joh. iij. Nemo aſcēdit in celū ⁊c. ⁊ ponit̄ in glo. ꝑti. dicit ſic. Q: em̄ nos vnum in illo iam facti ſumus: vnde ſolus venit in ſe: illuc ſolus redijt etiā in nobis ⁊ his qui in celo ſemper eſt ad celuʒ quotidie aſcēdit: q: qui in diuinitate ſuper oīa permanet humanitatis ſue cōpage ſeſe quotidie ad celos trahit. hec Greg. Preterea hanc ꝓpoſitionē ſatis aperte. idē Greg. atteſtat̄ per ſiīe qđ de corpe maloꝝ ⁊ capite dyabolo loquēs lib. xiij. moral̄. ca. x. dicit ſic. Ita quippe vnuʒ corpus ſunt dyabolus ⁊ oēs iniqui vt pleruqꝫ nomine capitis cenſeat̄ corpus ⁊ nomine corporis appellet̄ caput. Nam capitis noīe cenſet̄ corpus cū de ꝑuerſo hoīe d̄r: ex vobis vnus dyabolus eſt: ⁊ rurſum noīe corpis appellat̄ caput cū de ipſo apoſtata angelo d̄r: inimicus hō hoc fecit. h̄ Greg. Circa ſecūdū vʒ in quo dixim⁹ nos explicaturos qua intelligētia accipiēde ſint huiuſmodi auctoritates ⁊ ꝓpoſitiones que ſonare videntur ꝙ ipſum corpus xp̄i quod eſt eccleſia aut aliquod membrum eiuſdem corporis ſit xp̄us eſt notandum: ꝙ tales ꝓpoſitiones non ſunt ita accipiēde ꝙ corpus chriſti myſticum aut quodcūqꝫ eius mēbruʒ ſint ipſe xp̄us qui caput eſt ipſius corporis. Unde in corpore humano ad cui⁹ ſiītudinē de corpore eccleſie aplus loquit̄: nec corp⁹ ipſuʒ nec aliqđ eius mēbrū dicit̄ ipſuʒ caput: ſemper ſiquidem differentia eſt inter caput ⁊ reſiduum corporis ⁊ quecunqꝫ alia membra: tam ſuperioritate dignitatis q̄ꝫ amplitudine

perfectionis ⁊ ſuppoſitione virtutis: ſicut in ſuperiorib⁹ dictuȝ eſt. Quare btūs Aug. tractans illud apl'i ad Eph. v. Erunt duo in carne vna: inquit ſic. Duo refert ad diſtantiā maieſtatis: plane duo. non eñ nos verbū: nō eñ nos in principio apud deū: non eñ nos p quē facta ſunt oīa: venit ad carnem ⁊ ibi xps ⁊ ibi nos. Cum ergo dicit corpus xpi aut quecūq; membra eius ſunt xps: accipiendū eſt altero quattuor modor. Primo ſic. Corpus xpi ſiue mēbra eius ſunt xpus. i. cum xpo ſunt vnus ⁊ integer xps: ⁊ hoc eſt verū modo ſupra expoſito. Unde btūs Aug. tractans illud qđ ſupra dictum eſt. Joh. xvij. Ego p eis ſanctifico me ipſum: cum exponeret. i. ipſos qui ſunt ego de inde: adiūgit qualiter accipiendū ſit h' dicēs. Quia caput ⁊ corpus ſunt vnus xps. Hoc ergo ſenſu accipiendū eſt id qđ idē Aug. dic. q fideles ſanctificati ſunt ipſe xps ſanctificās: q2 ipſi ſanctificati fideles cū ipſo xpo ſanctificante ſunt vnus ⁊ idē xps modo ſupra declarato. Secundo modo pnt hmōi ꝓpoſitiones ſic accipi: corpus xpi quod eſt eccleſia ſiue fideles hmōi ſunt xps. i. ſunt vnū cū xpo participatione vnius ſpūs inhabitantis ⁊ viuificātis totū corpus eccleſie qui vltima perfectio ipſi⁹ corporis myſtici ē: ſicut in ſupioꝛib⁹ diximus. Unde dn̄s Altiſio. in ſumma ſua in materia vnitatis capitis ⁊ mēbroꝝ xpi rōne illi⁹ qđ ſepe allegatū eſt ex Eſa. lxi. Sicut ſponſo alligauit mihi mitrā ⁊ ſicut ſponſam ornauit me ornamento. in quo vt ait Aug. Xpus ſe dicit ſponſum ⁊ ſponſam: querit. Utrū ſit verū q ſponſus ſit ſponſa: ⁊ rn̄dens ita inquit. Duplex eſt forma ſiue perfectio eccleſie ſimiliter ⁊ xpi. Eſt eñ perfectio xpi naturalis ⁊ eccl'ie que eſt humanitas: ⁊ quantuȝ ad hanc perfectioneȝ ſponſus eſt alius q ſponſa: ſcȝ xps q eccleſia. Eſt aūt alia perfectio xpi ⁊ eccl'ie. ſ. gratuita perfectio q eſt ſpūſſanct⁹: ⁊ ḃm hāc perfectionem ſponſus eſt ſponſa: q2 eadeȝ eſt perfectio xpi ⁊ eccleſie: ſcȝ ſpūſſanctus. ⁊ per hanc vnitatē dictū eſt: multitudinis credentium erat cor vnū ⁊ aīa vna: ⁊ q omēs ſumus vnū in xpo. ⁊ ꝓpter iſtam vnitatē xpus qn̄q; in perſona ſua qn̄q; in pſona eccleſie non mutata perſona loquit' que eſt prima regula tychonij. Hec altiſiodoreñ. Tertio modo poteſt ſic accipi: xpi fideles ſunt xps. i. ſunt vnū vnitate cōformitat' ⁊ cōſonantie volūtatis cum xpo: ſicut illud accipit'. i. Corinth. vi. Qui adheret deo vnus ſpūs eſt cuȝ illo. glo. vn⁹ ſpūs non identitate ſubſtātie: diuerſe ſubſtantie eñ ſunt ſpūs hōis ⁊ ſpūs dei. ſ' q2 accedit iſte ſpūs: ſcȝ hōis ad perfectionē nature veritat' ⁊ beatitudinis illius: eſt ſpūs dei. Hec auteȝ vnitas q ḃm affectionē ſiue cōſonantiā volūtatis eſt a btō Bern̄. li. v. de cōſideratiōe. vocat' vnitas votiua: que vt ait eſt cū aīa votis oib⁹ adheret deo. Quarto modo pn̄t accipi prefate ꝓpoſitiones ſicut illa. Math. xi. vbi xps de btō Joh. loquens ait. Ipſe eſt Helias glo. in ꝟtute non in pſona: q2 ſcȝ ſimilis helye in multis q̄ppe fuit illi ſimilis ſicut in cadem glo. tangit': ⁊ tam Albert⁹ q Nicolaus in poſtillis ſuis exponūt: videlȝ in auſteritate vite ⁊ ſoliditate cōſtantie in auctoritate doctrine in ſimilitudine officij ſiue miniſterij. Hoc mō q̄dam doctor antiquus cui⁹ nomen ignoram⁹ in ſumma illa theologie q incipit. Habet argentū principiū venarū ſuarū in li. iij. querēs de vnitate capitis ⁊ corporis quō debeat intelligi ſacra ſcriptura de hac myſtica vnitate loquens ⁊ maxime illa. Eſa. lxi. Sicut ſponſo alligauit mihi mitrā ⁊ ſicut ſponſam decorauit me monilibus: q loquit' de ſponſo ⁊ de ſponſa quaſi ſit vna ſola pſona dicēs ſic. Oē hec vnitas que dicit' eſſe inter ſponſum ⁊ ſpōſam non eſt niſi ſimilitudo illoꝝ: ⁊ inter quēlibet ſanctū ⁊ ſponſum eſt ſimilitudo iſta: ſpūs aūt ſanctus ꝓprie facit illā ſimilitudinē: q2 ei approꝑiat' vnitas: quis tota trinitas illaȝ ſimilitudinē faciat. ſponſuȝ aūt vocat xpm ḃm humanitatē ⁊ conſuetudo ſic loquendi eſt de duobus ſimilib⁹ vt vnū dicat' eſſe aliud non p eſſentiā: ſed per ſimilitudineȝ: ſicut dn̄s dixit de Joh. Math. xi. q erat Helyas. Hec prefatus doctor. His ergo modis accipiende ſunt ꝓpoſitiones prefate: ſaluo tn̄ ſemper meliori iudicio: nec ſunt extēdēde ſed potius pie ⁊ religioſe exponende. non eñ vt ait Aug. iij. de doctrina xpiana. ſanctos patres ſemp in verbis imitari debemus: q2 non pares illis gr̄as habemus ſed laborandum eſt vt illi qui vtili ac ſalubri obſcuritate dixerunt recte intelligantur ⁊ exponantur.

Capitulum. lxviij. qualiter accipiende ſunt predicationes eorūȝ que in ſacra ſcriptura ratione prefate myſtice vnitatis dicunt' de chriſto. Cap. LXVIII

r Eliquū iam nobis eſt exponere qualiter accipiēda ſunt multa ꝑdicata q rōne ꝑfate vnitatis myſtice qua fideles xpo vniunt' in ſacra ſcriptura attribuunt' ⁊ predicant' de xpo tam ea que paſſiones penales ⁊ defect⁹ culpabiles important q ei nullo modo ḃm ſe cōueniunt. De predicatis importantibus paſſiones corporales eſt primo illud Math. xxv. quod in iudicio xps dicturus legit' his q in pauperes mīe opa exer-

cierunt.Eſuriui ⁊ dediſtis mihi mãducare:ſi tiui ⁊ dediſtis mihi bibere.vbi xp̄us tam paſſiones membrorum ſe paſſum ꝙ beneficia illis collata ſe recepiſſe ꝓnunciat. Unde Aug.ſuper pſal.lxxxvi.hunc locũ pertractãs ita dicit Adhuc xp̄us hic eget:xp̄us hic pegrinat̄:xp̄s hic egrotat:xp̄us hic in carcere includit̄. Iniuriã ei facimus ſi non ipſe dicit.Eſuriui ⁊ dediſtis mihi manducare: ſitiui ⁊ potaſtis me: hoſpes fui ⁊ collegiſtis me:nudus erã ⁊ veſtiſtis me:⁊ eger fui ⁊ viſitaſtis me. Et illi.Dñe vidimus iſta patietẽ ⁊ miniſtrauim⁹ tibi? Et ille.Cum vni ex minimis meis feciſtis:mihi feciſtis.hec Aug.Itẽ ſimilis attributio habetur.Act.ix.vbi xp̄s inquit.Saule ſaule cur me perſequeris? Ecce ꝙ patientibus ⁊ laborantibus hic xp̄i mẽbris xp̄us q̄ in ſe impaſſibilis eſt:in illis laborare ⁊ pati dicit̄.Un̄ Beda in glo.ordinaria inquit. Non ait membra mea ſed me perſequeris:q꞉ ſibi facta denunciat cũ ait.Eſuriui ⁊ dediſtis mihi manducare. Math.xv.hec glo. De predicatis ⁊ attributis importãtib⁹ defectus culpabiles habent̄ etiaꝫ multa teſtimonia in ſcriptura ſcrã de q̄bus duo ad p̄ns ſufficiãt. Primo eſt illud ps̄. xxi.Deus deus meus quare me dereliq̄ſti: longe a ſalute mea verba delictorum meorum.In hoc pſal.vt dicit Aug.⁊ Magr̄ in glo.xp̄s loquit̄ Unde magr̄ in glo.ita ait.Quare me dereliq̄ſti.i.pene ⁊ culpe expoſuiſti me. Et ſequit̄ in glo.magr̄i.Mirũ eſt quõ dicit dereliq̄ſti me: cum ⁊ deus eſſet.non em̄ dereliquerat eũ de⁹ cũ eſſet verbũ dei deus:ſed ꝓ nobis hoc dicit qui in eo ſumus vnũ vt mẽbra: ⁊ ſumus corp⁹ eius.corpus em̄ xp̄i eſt eccleſia ꝓ qua ⁊ verbũ caro factuꝫ ẽſt ⁊ habitauit in nobis.Et Aug. in eodeꝫ loco.Quare dicit dereliquiſti me: niſi q꞉ nos ibi eramus:niſi q꞉ corp⁹ xp̄i eſt eccleſia. Seq̄tur. Longe a ſalute mea verba delictorum meorum. quorum delictorum? de quo dictũ eſt qui peccatũ non fecit nec dolus inuentus eſt in ore eius:quõ dixit delictorum meorum? niſi q꞉ ⁊ ꝓ delictis noſtris ipſe precat̄ ⁊ delicta noſtra ſua delicta fecit vt iuſticiã ſuã noſtrã iuſticiã faceret. Item Nicolaus de lyra hunc locum exponens ita dicit.Delicta populi xp̄s ſua dicit:tum ꝑpter membrorum ⁊ capitis affinitatẽ: tum q꞉ fecit ea ſua q̄ñ ſuſtinendo ꝓ eis penã. Secundũ teſtimoniũ eſt illud pſal.xl.Ego dixi dñe miſerere mei ſana aiam meam q꞉ peccaui tibi:q̄ dicitur vox xp̄i.Unde Aug. ſuper eodem ita inquit. Nunquid hoc xp̄us? nunquid hoc caput noſtrũ ſine peccato? nunquid ergo ipſe imo ipſe ex membris ſuis quia vox membrorum ipſius vox ipſius:quia ⁊ vox capitis noſtri vox noſtra.Et in glo.magiſtri eadem quaſi ponunt̄. Pro quorum intelligentia verã ⁊ catholica habenda:eſt in primis notandum: ꝙ ſicut duplex vnitas perſonalis in xp̄o conſideratur alterius ⁊ alterius rationis: ita duplex modus predicandi aliquando de xp̄o reperitur in ſacra ſcriptura vnus ſm̄ vnã ⁊ alius ſm̄ aliam. Prima quidem vnitas realis ⁊ iuxta verbuꝫ Damaſ. ſubſtantialis ſiue hypoſtatica eſt: qua humanitas aſſumpta a verbo pſonaliter vnitur ſibi cum ad idem eſſe reale hypoſtaticum ſiue perſonale aſſumpta ſit. de qua Ioh.i.Uerbum caro factuꝫ eſt.Alia vnitas perſonalis eſt illa myſtica de qua ſuperi⁹ locuti ſumus: qua corpus myſticum eccleſie cum xp̄o homine dicitur vna perſona vn⁹ homo ⁊ vnus chriſtus.de qua dicit̄ Ad Gal. iij. Omẽs vnũ eſtis in xp̄o. Has auteꝫ duas vnitates expreſſe tangit Aug.lib.de baptiſ.par. ⁊ deducitur a ſancto Tho.in glo.cõti.ſub his verbis.Si em̄ diuina ſubſtantia longe diſtantior potuit propter nos ita ſuſcipere humanã ſubſtantiã vt vna perſona fieret. Ecce primã vnitatẽ.ſequitur.Quãto credibilius alij ſancti fiunt cum homine xp̄o vnus xp̄us.Ecce ſecundaꝫ.Item has duas vnitates ⁊ duos modos predicandi aliquid de xp̄o expreſſe ponit Damaſ.lib.iij.capi.xxiij.vbi ita inquit. Oportet ſcire ꝙ due kyrioſes id eſt ꝓprietates vel familiaritates ſunt.vna naturalis ⁊ ſubſtantialis:altera perſonalis ⁊ habitualis. Naturalis quidem ⁊ ſubſtantialis eſt ſm̄ quã philotropiam.i.amorem diuinũ clementia dñs ⁊ naturam ⁊ naturalia om̄ia aſſumpſit ⁊ natura ⁊ veritate factus eſt homo ⁊ naturaliuꝫ in experientia factus. Perſonalis autem quandoquidẽ alterius ſubinduit perſonam ꝑpter habitudinem ꝓpiciationẽ miſericordiaꝫ vel amorem ⁊ ꝓ ipſo eos in ipſo facit ſermones nihil ei pertinentes ſm̄ quã ⁊ maledictioneꝫ ⁊ derelictionem noſtrã ⁊ que talia nonentia naturalia kyriata:id eſt ꝓpria facit non ipſe hoc ens vel factus ſed noſtraꝫ aſſumpſit perſonã ⁊ nobiſcum ordinatus tale autem eſt factus ꝓ nobis maledictio.hec Damaſ. Secundum autẽ has duas vnitates vt prediximus: duplex diſtinguit̄ modus predicandi aliquid de xp̄o. Rõne prime vnitatis ſcꝫ hypoſtatice qua natura humana aſſumpta vnita eſt verbo dei in vnitate perſone: predicãtur de xp̄o ꝓprietates vtriuſq; nature:ſiue noĩetur noĩe eiuſdeꝫ nature que predicat̄:vt cũ dicit̄ deus xp̄us eſt verus deus. ſiue noĩetur noĩe alteri⁹ nature:vt cum dicitur hic homo eſt deus vel deus eſt homo.⁊ ita de alijs ꝓprietatibus na Nota primo

turarū: vt cū dicit. hic homo creauit celos eſt eternus eſt imenſus creator oim ⁊ ſimilia: ⁊ ecōuerſo predicando de filio dei ꝓprietates nature: vt ꝙ filius dei mortuus ⁊ ſepultus eſt ⁊c. Juxta autem ſecundū modū vnitatis que eſt inter caput ⁊ mēbra corporis ſui predicantur multa de xp̄o in perſona membrorū que ſibi ſcḋm ſe nullo modo cōpetunt ſicut patuit in exemplis poſitis ⁊ infra plenius oſtendet. vtrūꝙ vero prefatum predicationis modū innuit Aug. ſuper pſal. ci. qui eſt. Dn̄e exaudi orationem meā. vbi poſtꝙ dixit xp̄m eſſe hmōi pauperem qui orabat fundat rōnem duplicē qua xp̄us pauper nominetur ſcḋm prefatā duplicē vnitatē ita dicēs. Jbi em̄ accepit paupertatem noſtrā vbi formā ſerui indutus eſt ſemetipſū exinaniens ne diuitias ei⁹ expaueſceres ⁊ ad eum accedere cū tua mendicitate non audeᷣes. Et .ij. Addat paupertatem paupertati ⁊ transfiguret in ſe corp⁹ humilitatis noſtre caput noſtrū: ſimus mēbra eius ſicut duo in carne vna. Et poſt infert. vox ergo vna q̄a caro vna. hec Augu. Jſtum etiā modum duplicē predicandi aliquid de xp̄o tangit ſctūs Tho. tertia pte. q. xv. ar. i. accipiens a Damaſ. li. iij. loco. ſ. allegato. ⁊ lib. iij. c. x. vbi multos modos ponit aliq̄d predicandi de xp̄o cuius verba ſub cōpendio ſctūs Tho. recitans ita ait. Sicut dicit Damaſ. li. iij. dicit aliquid de xp̄o vno modo ſcḋm ꝓprietatē naturalē ⁊ hypoſtaticam ſicut dicit ꝙ factus eſt homo ⁊ ꝙ ꝓ nobis paſſus eſt. Alio modo ſcḋm ꝓprietatem perſonalem ⁊ habitudinalē ꝓut ſcꝫ aliqua dicūtur de ipſo in pſona noſtra que ſibi ſcḋm ſe nullo modo ꝯueniunt. vn̄ ⁊ inter regulas Ticonij quas ponit Aug. iij. de doc. xp̄iana. prima ponit de dn̄o ⁊ ei⁹ corpe: cū. ſ. xp̄i ⁊ eccl'ie vna pſona eſt: ſimat ſcḋm hoc xp̄s ex pſona mēbrorū ſuorū loquēs dicit. verba delictorū meorū: non ꝙ in ipſo capite delicta fuerint. h̄ ſctūs Tho.

Eſt pterea ꝓ horū plenaria intelligētia noſtandū: ꝙ ſicut ꝓpter vnitatē naturalē corpis naturalis ⁊ capitis in hoīe caput non ſolū loquit ꝓ ſe ſed etiā aſſumit in loquēdo pſonam mēbrorū: ita in p̄nti ꝓpter predictā vnitatem myſticā ſiue ſpūalem xp̄i capitis ⁊ mēbrorū ſuorū xp̄s nō ſolū reperit loqui in pſona ſua ſed in pſona mēbrorū. Vn̄ glo. magr̄i ſup pſal. cxl. Dn̄e clamaui ad te: ita inq̄t. Hec aūt charitas nos xp̄o cōpaginat. per charitatē nāꝙ quaſi vnus homo ē caput ⁊ corpus. Propriū vero capitis eſt loqui ꝓ mēbris ſicut lingua noſtra perſonā oim mēbrorū ſuſcipit: ipſa em̄ ꝓ oib⁹ verbo fungit dicens ꝓ pede: calcas me: ⁊ pro manu vulneraſti me. ita et xp̄s qui eſt caput ꝓ multis loq̄tur cum q̄bus eſt vnū. Charitas em̄ vnū facit nos cū xp̄o ſiue caput loquat ſiue mēbra ſiue qḋ dicit capiti ꝯueniat ſiue mēbris xp̄s loq̄tur: ſed in voce eius quiſꝙ agnoſcat ſuā tanꝙ inherens in xp̄i corpore. Aliq̄n̄ em̄ dicit qḋ ſibi ſoli cōpetit nō tn̄ ſeparat ſe a verbis noſtris ſed a ſuis ꝓprijs ad noſtra redit ⁊ a noſtris interdū ad ſua ꝓpria tranſit. h̄ ibi. Jſta etiā ē ſnia imo ꝓ magna parte forma verborū Aug. in multis locis tam ſup pſal. ꝙ ſup Job. Ceterū btūs Greg. li. xxvi. moral. c. ij. tractans illud. Job. xxix. q̄n ridebaꝫ ad eos non credebant: dicit ſic. Vnā eſſe pſonā xp̄m ⁊ eccl'iam plerūꝙ iam diximus ⁊ ſepe vox capitis ad vocē corporis tranſit. qui em̄ ſunt in carne vna nihil obſtat vt cōueniant in voce vna. hec Greg. De iſto autē celeri tranſitu locutionis a voce capitis ad vocē membrorū ⁊ ecōuerſo apertiſſimū exemplū habem⁹ in verſu illo pſal. xxx. Jn manus tuas cōmēdo ſpm̄ meū rede. me do. deus veritatis. Cuius prima pars eſt vox capitis. vt Aug. dicit. ⁊ magr̄ in glo. Secūda vero pars ē vox mēbrorū ſiue populi qui redemptus eſt. Preterea tanꝙ neceſſariſſima regula ad vitandum multos errores eſt notandū: ꝙ licet in tanta varietate tam membrorū ꝙ attributorū vna vox loquēs eſſe videat ⁊ vna pſona que loquit. plurimū tn̄ eſt aduertendū cui: ſcꝫ an capiti an mēbris conueniat id qḋ dicit ſiue predicat de xp̄o: quia non oīa oībus ꝯueniunt ſed quedam ſoli capiti quedā ſolis membris licet vna voce vtantur caput ⁊ membra. hanc regulā expreſſe ponit magr̄ in glo. ſuper pſal. xvij. accipiens ab Aug. ita dicit. Attende regulam vnitatis capitis ⁊ membrorū. i. xp̄i ⁊ eccl'ie Cum em̄ vna perſona eſt caput ⁊ corpus: ideoꝙ vna voce vtitur caput cum membris: licet ea que dicuntur ad diuerſos referant. quedaꝫ em̄ ſoli capiti ꝯueniūt: ⁊ tamen in tanta diuerſitate vna vox eſt ⁊ quaſi vna perſona videt loq̄ vt ſicut duo ſunt in carne vna. ſ. ſponſus ⁊ ſponſa: ita ſint ⁊ in voce vna. hec in glo. Jtē ſup pſ. xxx. ex Aug. accipiens predictā regulā cōmemorat di. Sciendum ꝙ verba hmōi pſal. q̄dam capiti q̄dam membris quedā ꝓphete ꝯueniunt. in hac em̄ varietate nō mentit vox ſed caput ⁊ mēbra eadē voce vtunt: dicēdo ego: me mihi: qḋ fit ꝓpter nimiā vnitatē capitis ⁊ corporis xp̄i. i. xp̄i ⁊ eccl'ie ſponſi ⁊ ſponſe: quā facit charitas. Sicut em̄ lingua oium mēbrorū ſuſcipit vocē dicens: ꝓ pede calcas me: nō dicit calcas pedē. ⁊ ꝓ manu vulneras me: non ait vulneras manū meam. ſic xp̄us membrorū vtit verbis nō incōgrue nō ſe diuidēs a q̄bis

Nota ſecundo

Nota tertio

noſtris.qui em̄ dignat⁹ eſt ꝓ nobis homo fie-
ri ⁊ forma ſerui veſtiri non dedignat̄ nos trāſ
figurare in ſe. Et. ĩ. Qui ergo nos ſic transfi-
gurat in ſe non dedignat̄ nobis loqui verbis
noſtris vt ⁊ nos loquamur ſuis.hec eſt diuina
cōicatio ⁊ diuina hec cōmercia celebrata ſūt
in hoc mundo a negociatore celeſti. hec glo.
Eadē ſnīa ponit̄ ab Aug.ſup pſal.lvi.⁊.lviij.
diffuſo ſermone.Unde de neceſſitate eius ad
uertentie ⁊ cōſiderationis habende in hmōi
predicationibus de xp̄o dicit btūs Augu.ſup
pſal.ci. Nec ibi erres qñ audieris aliquid qđ
aptari capiti illi non poſſit: ideo prelocutus
ſum vt cum tale audieris ex infirmitate capi
tis aduertas ſonare ⁊ vocē membroꝝ cogno-
Nota quarto ſcas in capite.hec Aug. Ex his aperte colli-
git̄ que intelligentia accipienda ſit in oībus
illis predicationib⁹ antedictis eoꝝ attribu-
toꝝ q xp̄o ſm ſe nullo modo cōueniūt. Sane
non ita accipiende ſunt hec predicata de xp̄o
vt illis xp̄i pſona aut ſm diuinā eſſentiaꝫ aut
naturā humanā aſſumptam affecta aut obno
xia intelligat̄: qꝛ nullis talib⁹ paſſionib⁹ aut
defectib⁹ impaſſibilis ⁊ imortalis ac ſanctiſ-
ſima xp̄i pſona obnoxia pōt intelligi:ſed acci
pienda ſunt ſic de xp̄o dicta: vt non in pſona
ſua que nullis talibus ſubiecta eſt: ſed in pſo-
na membroꝝ predicata eſſe intelligāt̄:que ta
libus paſſionibus aut defectibus ſubijciūtur
afficiunt̄ ⁊ informant̄.ſolet nāq; vt cōmemo-
rauimus ex dictis ſctōꝝ Aug. ⁊ Greg. caput
aſcribere ſibi que membris ſibi cōiunctis cō-
tingunt.Quare Orige.exponēs illud Mat.
xxv.Eſuriui ⁊ dediſti mihi manducare: ita di
cit vt adducit̄ a ſctō Tho.in gl.cōti.Scriptū
eſt ad fideles vos eſtis corpus xp̄i. Sicut er-
go aīa habitās in corpore cū non eſuriat q̄tū
ad ſuam ſubſtantiā ſpūalem eſurit tn̄ corpis
cibum qꝛ copulata eſt corpori ſuo: ſic ⁊ ſalua-
tor patitur q patitur eius eccl'ia cū ſit ipſe im
paſſibilis.hec ille. Item btūs Aug.ad idē ſu-
per pſal.cxlij.ita inqt. Patit̄ adhuc xp̄s preſ-
ſuram non in carne ſua qua aſcendit in celuꝫ:
ſed in carne mea que adhuc laborat in terra.
hec aūt aduertētia vt ſciat̄ quid cui attribuē
dum ſit in hmōi locutionibus maxime habē-
da eſt circa predicata de xp̄o q̄ culpabiles de-
fectus importare dinoſcunt̄.Quare Aug.ſu-
per pſal.xxxvij.tractans illud. Non eſt pax oſ
ſibus meis a facie pctōꝝ meoꝝ. ita loquitur.
Queri ſolet cui⁹ vox ſit iſta ⁊ aliqui accipiūt
xp̄i ꝓpter q̄dam que hic dicūtur de paſſione
chriſti.ſed non eſt pax oſſib⁹ meis a facie pec-
catorum meoꝝ. quomodo diceret qui nullum
peccatū habebat? oꝛtet nos ergo intelligē
di neceſſitas ad cognoſcenduꝫ tanq̄ plenum
⁊ totū xp̄m.i.caput ⁊ corpus.Cum em̄ xp̄s lo-
quit̄ aliqñ ex perſona ſolius capitis loquitur
qđ eſt ipſe ſaluator natus ex Maria virgine:
aliquando ex perſona corporis ſui qđ eſt ſan-
cta eccleſia diffuſa toto orbe terrarum. Et. ĩ.
Non eſt dubium qꝛ vox xp̄i eſt.vnde ergo pec
cata niſi de corpore qđ eſt eccl'ia:qꝛ loq̊tur cor
pus xp̄i ⁊ caput:quare tanq̄ vnus loquit̄ qꝛ
erunt duo in carne vna:ſacramentū hoc ma-
gnum eſt ait Apl'us.ego autē dico in xp̄o ⁊ in
eccleſia. Si ergo ipſe dicit non duo ſed vna
caro eſt: quid mirum ſi vna caro: vna lingua
eadem verba tanq̄ vnius capitis ⁊ corporis
ſit audiamus tanq̄ vnum: ſed tamen caput
tanq̄ caput ⁊ corpus tanq̄ corpus.non diui-
dunt̄ perſone ſed diuidit̄ dignitas: qꝛ caput
ſaluat corpus ſaluat̄: caput exhibeat miſeri-
cordiam corpus defleat miſericordiam:caput
eſt ad purgandum peccata corpus ad cōfitē-
dum peccata:vna tamen vox.non ſcribit̄ quā
do dicat corpus quando caput:ſed nos in au
diendo diſtinguimus:ille autē tanq̄ vnus lo
quitur.hec Aug. Debent igitur omēs prefa-
te predicationes ſiue ꝓpoſitiones exponi in
perſona membrorū in quoꝝ perſona ipſe xp̄s
loquitur non in perſona ꝓpria. Unde ſenſus
illius verſus de pſal.xxi. Deus deus me⁹ qua-
re me dereliquiſti.eſt iſte:me.i. eccleſiaꝫ meā.
Pro qua vt dicit glo.hoc xp̄s dicit.Et verba
delictoꝝ meoꝝ.ſ.veteris hoīs: in perſona cu-
ius xp̄s loquit̄:vt dicit glo.Itē ſenſus verſus
de pſal.xxxvij. Non eſt pax oſſibus meis a fa-
cie peccatoꝝ meoꝝ.i.membroꝝ meoruꝫ:qꝛ vt
dicit Aug.in glo.caput dicit hic voces corpo
ris.Item ſenſus verſus illius pſal.xxxix. Cir-
cundederunt me mala quoꝝ nō eſt numerus
cōprehenderunt me iniquitates mee ⁊ nō po
tui vt viderem:eſt iſte: vt exponit illum Caſ-
ſiodo.de xp̄o. Mala.i. peccata:circundede-
runt me:id eos quibus annūcio qui mei futu-
ri ſunt:⁊ iniquitates mee.i.eoꝝ qui mei futu-
ri erunt:cōprehenderunt me.i.ad actū condu
xerunt hi q̊ mei erunt:⁊ non potui vt videreꝫ
ideſt ſic oppreſſerūt me.i.eos:ille iniquitates
q̄ non potuerunt habere vſum rōnis.hec ille
Item ſenſus etiam illius verſus pſal.xl. Dn̄e
miſerere mei ſana aīam meaꝫ qꝛ peccaui tibi:
que vt dicit Augu.in glo.eſt vox xp̄i.miſerere
mei.i.meoꝝ membroꝝ.ſana aīam meam.i.me
orum membroꝝ. qꝛ peccaui tibi.i. hi qui ſunt
vl' futuri ſunt mei ex quoꝝ pſona loq̊tur. Un̄
Aug.ſup hūc verſuꝫ ita inq̊t. Nunq̊d hoc xp̄s
loquit̄:nunq̊d hoc caput illud noſtrū ſine pec
cato:nunq̊d ille qui nō rapuit tūc exoluebat:

nunq̄d ille ſolus in mortuis liber? liber em̄ in mortuis: q2 ſine peccato: qm̄ oīs qui facit peccatū ſeruus eſt peccati: nunq̄d ergo ipſe? imo ipſe ex mēbris ſuis: q2 vox membro⁊ ipſi⁹ vox ipſius: q2 ⁊ vox capitis nr̄i vox noſtra. h̄ Aug. Ex hoc modo ſunt accipiēda hmōi predicata oīa ſiue dicta de xp̄o. Ex q̄b⁹ manifeſte oſtēdit̄ q̄ turpiter errauerit magiſter ille q̄ in quodam ope ſuo de myſterio vnitatis xp̄i ⁊ eccl̄ie dogmatizare p̄ſumpſit ꝓpoſitionē illā rationabiliter in cōcilio Baſilienſi iā ꝯdēnata3: q̄ xp̄s quotidie peccat ⁊ ex quo fuit xp̄s cōtinuo peccauit: ſane deceptus eſt: tum q2 ex vnitate vocis in loquendo capitis ⁊ membro⁊ arguere viſus eſt conuenientiam ⁊ idētitatem realē p̄dicato⁊: nō aduertens q̄ licet vna ſit vox capitis ⁊ membro⁊ ꝓpter vnitatem mēbro⁊ quā ipſa charitas facit: differentia tn̄ eſt in attributis ſiue predicatis: aliqua em̄ cōueniunt capiti que non membris: ⁊ aliqua mēbris que nō capiti: ⁊ aliqua aliq̄bus mēbris q̄ nō alijs: licet vna vox ⁊ vna pſona loquēs eſſe videat̄: vt ſuperi⁹ ſepe repetitū eſt. Deceptus etiā videt̄ eſſe ſecūdo in hoc q̄ nō diſtinxit inter predicationē qua aliq̄d predicatur de aliquo ex tranſfiguratione pſone alio⁊ in ſe: ⁊ predicationē qua aliq̄d predicatur in ſe de aliquo rōe ſue ꝓprie perſone. quod em̄ d̄r de xp̄o. i. Petri ij. Qui peccatū nō fecit nec inuētus eſt dolus in ore eius: dictū eſt ratione ꝓprie pſone ⁊ ita veriſſimū eſt. Quod vero xp̄us dixerit. Sana aiam meā q2 peccaui tibi: aut Non eſt pax oſſibus meis a facie pctō⁊ meo⁊: in pſona membro⁊ ſiue pro mēbris nō pro ſe dixit. Quare illud pro mēbris ꝓ quib⁹ loq̄tur verū eſt eo mō expoſitū ſicut dictum eſt: pro xp̄o vero intellectu3 nephandū eſt ac religioſis aurib⁹ grauiſſimū audire. Nā q̄ ergo xp̄s talia dixerit tranſfigurando in ſe perſonā ſuo⁊ membro⁊ p̄ſentium preterito⁊ aut futurorum: nō ꝓpter hoc tamen eſt dicendū q̄ xp̄s peccet. Tertio in h̄ videt̄ prefatus magiſter deceptus: q2 inter caput ⁊ mēbra viſus eſt putare illam cōicatōe3 idiomatum proprietatum ſiue predicatorum eſſe quā ſancti doctores ratione duarū naturarū diuine. ſ. ⁊ humane in xp̄o ſimul cōiūcte exponūt. quod ſi ita eſt ſicut q̄nq3 verba eius ⁊ concluſio predicta pretendunt: dicere recte poſſumus q̄ euanuit in cogitatione ſua. q̄ppe alia vnitate vnit̄ humana natura in xp̄o diuine nature: ⁊ alia membra xp̄i xp̄o vnita eſſe dicuntur. Natura enim aſſumpta diuinitati vnita eſt vnitate hypoſtatica in vno ⁊ eodem ſuppoſito eterno. ſ. verbi cum ea ſuppoſita: membra vero chriſti vnita eſſe chriſto dicūtur vnitate non hypoſtatica ſed cōformitate affect⁹: ſed amoris vinculo ſed nexib⁹ charitatis. quā vnitatem doctores myſticam nominānt. qua3 ſpūſſanctus qui cōis eſt toti corpori myſtico facit: ſicut in ſuperioribus plene mōſtrauim⁹ Et in alio preterea deficit prefatus magiſter qui libere et nimis effrenata licentia vti preſumpſit ꝓpoſitionibus ſiue dictis ſacre ſcripture aut ſancto⁊ patrū ⁊ antiquo⁊ in ea verbo⁊ forma ſub qua ab eis explicata leguntur qd̄ tamen non licet. qm̄ ibi plurima legūtur q̄ exponenda veniūt ⁊ non extēdenda. vt ſctūs Tho. de multꝭ exēplificat ⁊ doctis magr̄is nota ſunt: de quibus pauca exempla afferemus in medium. Planum eſt in ſacra ſcriptura cōtineri. pſal. ſ. lxiiij. Beatus homo quē elegiſti ⁊ aſſumpſiſti. Item etiam cātatur in Te deū laudamus. Suſcepturus hoīem ⁊c̄. Hanc tn̄ ꝓpoſitionem non ſuſcipit ſimpliciter ſchola theologo⁊ in vſu ⁊ practica loquendi. Unde ſctūs Tho. in. iij. di. vi. dicit nullo modo cōcedendum fore q̄ hō ſit aſſumptus. dicit. ī. Oēs hmōi auctoritates dicētes hoīem aſſumptu3 exponende ſunt vt ponat̄ concretū ꝓ abſtracto. ſ. homo ꝓ humanitate. Item btūs Anaſtaſius in. iij. ſer. acto⁊ Niceni ꝯcilij ex pſona filij dei loquēs ita inquit. Ex tūa eſſentia quā in me genuiſti ſpm̄ ſanctū do eis. Sunt ⁊ alie auctoritates beati Augu. beati Hilarij hmōi quas magr̄ ſniarū deducit in. i. ſen. di. v. Clarum eſt omni theologo q̄ ſchola non recipit hmōi ꝓpoſitiones dicentes q̄ eſſentia generet̄: ſed exponunt̄ vt ibidem pt3. i. filius q̄ eſt diuina eſſentia generat̄. Uel ſic. i. pater filiū generando eſſentiā ſiue naturam ſua3 dat ei. Preterea aliud exemplū eſt in dictis eiuſde3 Anaſtaſij in ep̄la ad Serapionem ita dicēꝭ q̄ deitas eſt homo facta: que tamen ꝓpoſitio nō accipit̄ in ſchola theologo⁊. Unde magr̄ ſniarum in. iij. di. v. dicit. q̄ non debet dici diuina natura eſt caro facta: ſicut dicit̄ verbu3 caro factum eſt: ſed exponenda eſt ſic diuinitas facta eſt homo. i. natura3 humanā aſſumpſit in vna perſona. Multa alia exempla preſto facile inducere poſſemus in mediū q̄ breuitatis gratia ⁊ q2 nota ſunt doctis relinquimus. Quare manifeſtum eſt q̄ non eſt ſufficiens ratio nec excuſatio legitima ſi quis dicat hoc ſub tali forma verbo⁊ in ſcriptura ſancta legitur aut a ſanctis patribus traditū eſt ergo poſſumus nos ſic dicere: ſic loqui: talibus vti verbis. quippe nos non habemus tam liberam licentiā loquendi in materia fidei quā ſpūſſanctus in ſacra ſcriptura: aut ſancti doctores qui ſpū ſancto locuti ſunt tenuere. nec

Nota quinto

Nota differentiā hanc

regule ille Thiconij que claues vocātur ſcri-
pture: qꝛ eis vt inquit Aug. li. de doc. xpiana.
diuinarū ſcripturarū aperiūtur occulta que
ſunt date non ad vtenduꝫ ſed ad exponendū
non ad extendendū moduꝫ loquendi ſcriptu-
re quē non ſine magno myſterio ꝛ diuine ſapi
entie pfundiſſima diſpoſitione credimus ſan
ctos patres tenuiſſe: ſed ad intelligendū ob-
ſcuros ꝛ difficiles paſſus eiuſdem cū omni in
tegritate fidei ꝛ ſinceritate.

Cap. LXIX

Capitulum. lxix. De congruentia, diſtinctionis ꝛ va
rietatis multiplicis ſtatuū ac officiorum in eccleſia.

Expeditis his
que de eccl'ie vniuerſalis vni
tate atqꝫ de eius capite xpo
ſaluatore noſtro bndicto di-
cenda venerāt: cōſequenter de diſtinctiōe ac
varietate multiplici ſtatuū dignitatū officio
rū atqꝫ graduū qua ipſam vlem eccl'iam mira
Prima diuiſio eccleſie — ſpecioſitate ornatā reſplendere conſpicimus
ſermo habendus eſt. Sane in primis vniuerſi
tas eccl'ie ex duabus partibus ꝯſtat: laicis. ſ.
ꝛ clericis. Hos eniꝫ duos ordines laicos ſcꝫ
ꝛ clericos: vt dicit Hugo de ſancto vic. ij. pte
de ſacris: quaſi duo latera corporis vnius vni
uerſitas ipſa eccl'ie cōplectit. Laici etiam qa
terrena ꝛ terrene vite neceſſaria tractant ps
corporis ſiniſtra intelligunt. Clerici vero qa
ea que ad ſpūalem vitā pertinent: diſpenſant
quaſi dextera pars corporis eccl'ie ſunt. De qͥ-
bus lateribus ſcribi videt per pphetaꝫ pſal.
cxxvij. vbi dicitur. Uxor tua ſicut vitis abun-
dans in lateribus domus tue. vbi glo. Augu.
inquit ſic. Uxor xpi eſt eccl'ia que fertilis eſt
non in oibus: ſed in lateribus dom⁹ tue. late-
Secūda que eſt officiorum — ra domus. i. eccleſie xpi: ſunt qui adherēt ipſi.
Amplius quemadmodum corpus natura-
le hominis ad ſui integritatem non tam late
rum diuerſitatem exigit ſed etiam multorum
organorum diſtinctionem: que varijs diſtri-
buta virtutibus ꝛ varijs actibus deputantur
Ita corpus chriſti myſticum ad ſui integrita
tem nō niſi multis membris ꝛ multiformi va-
rietate diſtinctis conſtare poteſt. Unde apo
ſtolus. i. Corinth. xij. Si erunt omnia mem-
bra vnum membrum vbi corpus ꝛc. quod vt
ait glo. nō niſi diuerſis conſiſtere poteſt: qua-
ſi dicat: ſi omnia membra eſſent vnum mem-
brū non mō periret multitudo ſenſuū ſed etiā
corp⁹. ita ſi in eccl'ia eēnt oēs vni⁹ officij ꝛ di-
gnitatis non diſcernerent mēbra nec corp⁹. H
gl. Quare ſequit in aplo. Nūc aūt ne. ſ. corp⁹
pereat inqt gl. Multa qdē mēbra. ſ. ſunt vnū
aūt corpus qd ex oibus cōſtat. Preterea cum
eccleſia militās exēplata ſit a triūphante ſm
illud Exodi. xxv. Uide ꝛ fac oia ſm exemplar
qd tibi monſtratū eſt. ꝛ Apl's dicat. Oia hec
exēplaria ſunt celeſtiū: ad Heb. ix. ꝛ exempla
ta imitari debeāt illud vnde exemplant: ꝯns
eſt vt queadmodū illa mater noſtra ſupna hie
ruſalē eccleſia triūphans vt multiplici varie
tate ordinū dignitatū officiorꝫ premiorūqꝫ di
ſtincta eſt: ita ꝛ eccleſia militans ſuo mō mul
tiformi gratiarū virtutū ꝛ meritorꝫ necnō di-
gnitatū ac officiorꝫ adornata diſtiguit. Quā
ob rē in ei⁹ laude Propha in pſ. xliiij. loquēs
inquit. Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu
deaurato circundata varietate. vbi glo. inqt.
Doctrina aplorꝫ: cōfeſſione martyrꝫ: puritate
virginū: ꝛ lamēto penitentiū ornatur regina
.i. eccleſia. Fuit aūt hec varietas gratiarū ac
virtutū qbus ornata refulget eccleſia figura-
ta in tabernaculo veteri qd multiformi varie
tate vaſorꝫ ac ornamentorꝫ diſtinctū fuiſſe le-
gimus. Unde glo. ſup Exo. c. xxviij. dicit Ta-
bernaculū vetus cū ornamētis ꝛ vaſis ſuis ſi-
gnificaſſe eccleſiā pulchra virtutū et pſonarū
varietate diſtinctā. Decentia hui⁹ varietatis
multiplicis eccleſia dei iuxta beati Tho. do- — Diuiſionis decentia
ctrinā in. ij. ij. q. clxxxiij. ex tribus colligit. Pri
mo quidē qꝛ ipſa ſtatū officiorꝫ graduūqꝫ dīa
et multiplicitas facit ad pfectionē ipſius ec-
cleſie: ſicut eīn in rerū naturalium ordine pfe-
ctio que in deo ſimpliciter ꝛ vniformit inueni-
tur in vniuerſitate creaturarū inueniri nō po
tuit niſi difformiter ꝛ multipliciter: ita etiam
plenitudo gratie que in xpo ſicut fontaliter
adunat ad membra eius diuerſimode redun-
dat ad hoc qꝫ corpus eccleſie ſit perfectum: et
hoc eſt qd Apoſtolus dicit ad Ephe. iiij. Ipſe
dedit quidem quoſdā aplos: quoſdam aūt p-
phetas: alios vero euangeliſtas: alios aūt pa-
ſtores ꝛ doctores ad cōſummationē ſanctorū
ꝛ opus miniſterij in edificationē corporis xpi
.i. eccleſie. Secundo diuerſitas officiorꝫ ꝛ ſta-
tuum pertinet ad neceſſitatem actionuꝫ que
ſunt in eccleſia neceſſarie. oportet autē ad di-
uerſas actiones diuerſos deputari ad hoc vt
expeditius ꝛ ſine cōfuſione omnia peragātur
ꝛ hoc eſt qd Aplus dicit ad Roma. xij. Sicut
in vno corpore multa membra habem⁹ omnia
aūt mēbra nō eundem actum habent ita mul
ti vnū corpus ſumus in xpo. vbi glo. inqt Am
bro. Ecce humani corporis exemplo docet nō
poſſe nos ſingulos habere omnia ac per hoc
curam noſtri inuicem nos agere debere: quia
inuicem officijs noſtris indigemus. Hac rati
one inquit beatus Grego. in ca. ſingula diſt.
lxxxix. Singla eccleſiaſtici iuris officia ſingu-

lis quibuſcꝫ perſonis ſigillatim cōmitti iubemus. ſicut enī in vno corpore multa membra habemus oīa autē membra non eundē actū habent:ita in eccleſia ſpūali corpore conferēdum eſt hoc officiū vni: alij cōmittendum eſt aliud.nec enī quantūlibet exercitate vni perſone vno tpe duarū rerū officia cōmittenda ſunt.q: ſi totū corp⁹ eſt oculus:vbi auditus? hec ille.Tertio hec ſtatuum officiorūcꝫ differentia ad dignitatem operatur ⁊ pulchritudinem eccleſie que in quodam ordine conſiſtit. Unde.iij.Reg.x.dicitur.ꝙ videns regina ſaba oēm ſapientiam ſalomonis ⁊ habitacula ſeruoꝝ ⁊ ordines miniſtrantiū non habebat vltra ſpm̄.Unde ⁊ aplus dicit.ij. ad Thymo. ij.ꝙ in magna domo non ſolum ſunt vaſa aurea ⁊ argentea ſed lignea ⁊ fictilia. Hmōi autem varietas tam decenter ordinata in eccleſia maximam operatur pulchritudinē ac venuſtatem.Unde Diony.iiij.de di.no. comparationem rerum earundēcꝫ conſonantiam fontalis radij vocat traditiōes pulchrificas: id eſt pulchritudinem facientes.Et Bernar. ſuper Cant.ait.Ordo modum tribuit ⁊ decorem ⁊ perpetuitatem. Et beatus Gregorius in ca.ſingula.di.lxxxix.parum ſupra cōmemorato hoc cōfirmans dicit ſic. Sicut varietas membrorum per diuerſa officia ⁊ robur corporis ſeruat ⁊ pulchritudinē repreſentat: ita varietas perſonarū per diuerſa nihilominus diſtributa officia ⁊ venuſtatē ſancte dei maniſeſtat eccleſie.hec ille.

Capitulum.lxx. In quo ponuntur obiectiones contra varietatem ⁊ diuerſitatem ſtatuum ac officiorum in eccleſia dei.

Capitulum LXX

f

Uerunt autem

heretici quidam venuſtatis et pulchritudinis eccleſie aduerſarij:qui aduerſus ea que de varietate ⁊ diuiſione ſtatuum ⁊ officioꝝ ac graduum in eccleſia dicta ſunt multipliciter arguunt.

Argumentum primum. Primo ſic.Diuerſitas vnitati repugnat:ſed fideles xp̄i ad vnitatem vocātur ſm illud.Joh.xvij.Ut ſint vnum in nobis ſicut ⁊ nos vnum ſumus.ergo in eccleſia non debet eſſe diuerſitas aliqua ſtatuum vel officiorum.

Secundum. Secundo ſic.Natura non facit per multa quod poteſt facere per vnū.ſed operatio gratie eſt multo ordinatior ꝙ operatio nature.ergo cōuenientius eſſet ꝙ ea que pertinent ad actus gratie per eoſdem adminiſtrarent:ita vt nō eſſet in ecclia tanta diuerſitas officioꝝ ⁊ ſtatuū.

Tertium. Tertio ſic.Bonū eccle maxime videtur in pace cōſiſtere:ſm illud pſal.Qui poſuit fines tuos pacē.Et.ij.Corinth.vlti. Pacem habete ⁊ deus pacis ⁊ dilectionis ⁊c.ſed diuerſitas eſt impeditiua pacis.quā ſimilitudo cauſare videt:ſm illud.Eccli.xiij.Omne aīal diligit ſibi ſimile.⁊ pħus dicit Politicorum.vij. Et modica differentia facit in ciuitate diſſidium.ergo videt ꝙ non oporteat in ecclia eſſe diuerſitatem ſtatuū ⁊ officiorum.

Quartum. Quarto ſic.Unitas eſt ſaluationis motus: qm̄ vna eſt via ad ſaluationē ſcꝫ xp̄us:qui ait Joh.ix.Ego ſum via veritas ⁊ vita: ⁊ nemo venit ad patrē niſi per me.cum autē in diuerſitate ſtatuum ⁊ religionū multiplex via det: vtputa alia prelatoꝝ:alia religioſoꝝ:aut monachoꝝ.⁊ inter iſtos multiplex ſit varietas viarum aliqui dicunt ordinis predicatoꝝ:aliqui ordinis minoꝝ ⁊c.Quare videt ꝙ talis differentia nō ſit cōueniens.

Quintum. Quinto ſic.In primitiua eccleſia non fuit hec diſtinctio ordinum aut religionum differentia ſancti Aug. ſancti Bn̄dicti.ſancti Dn̄ici ⁊ Franciſci ⁊c. ergo videt ꝙ etiā nunc in eccleſia eſſe non debeat.

Sextum. Sexto ſic.In primitiua ecclia tantū dicūtur fuiſſe epi ⁊ pbr̄i ac dyaconi. non fuerunt autem vt videt alij inferiores ordines:⁊ per cōſequēs non videt ꝙ ſint alij ordines in ecclia ponendi preter iā dictos.

Septimum. Septimo ſic.In eccleſia primitiua non legūtur prelati niſi epi qui dicunt maiores ſacerdotes: ⁊ preſbyteri q̄ dicūtur ſacerdotes ſecundi ordinis: non autem fuerūt cardinales nec patriarche pmates archiepiſcopi archidyaconi decani: ⁊ ſic de multis.ergo videtur ꝙ talis varietas in eccleſia eſſe non debeat.

Capitulū.lxxi. In quo datur reſponſio ad obiectiones iam factas contra varietatem ⁊ diuerſitatē ſtatuū ⁊ officiorum in eccleſia dei.

Cap.LXXI

b

Js non obſtan

tibus dicendū eſt vt prius: qm̄ varietas ⁊ differētia hec ſtatuū dignitatum ac officioꝝ cōuenientiſſime ab ipſo fundatore xp̄o (q̄ iuxta apoſtolū.i.Corinth.i.virtus dei ⁊ ſapientia eſt) poſita eſt in ecclia:cuꝫ vt in pcedenti.c.deduximus ad integritatem perfectionē decorēcꝫ pertineat eccle faciatcꝫ ad habiliorem diuinoꝝ miniſterioꝝ expeditionem. Dicendum eſt ergo ad rōnes in oppoſitū.

Ad primum argu. Ad primā rn̄detur ꝙ non q̄libet diuerſitas repugnat cuilibet vnitati:vn̄ diuerſitas mēbroꝝ in vno corpore non repugnat vnitati corporis imo pfectio eius vt diximus ex illoꝝ varietate reſultat Un̄ aplus ad Ro.xij. In vno corpe multa mēbra habem⁹.⁊ ita dicim⁹ ꝙ diuerſitas prefata ſtatuū ⁊ officioꝝ in ecclia non impedit in aliquo eccle vnitatē q̄ per vnitatē fidei charita

tis ⁊ mutue ſubminiſtrationis pficit̃: ſm illḋ
apſi ad Ephe. iiij. Ex quo totũ corpus .i. eccle
ſia cõpactũ eſt. glo. per fidẽ: ⁊ cõnexũ vincu-
lis charitatis per oẽm iuncturã ſubminiſtra-
tionis dum ſcʒ vnus alij ſeruit: ⁊ ita varietas
iſta in eccleſia ſtatuũ ⁊ officioꝝ ſtat cum vni-
tate eccl'ie. Unde glo. ſuper illud .i. Corin. xij.
Nam corpus non eſt vnũ membrũ ſed multa:
dicit ſic. Oſtendit apl'us per ſimilitudinẽ hu
mani corpis vnitatẽ corporis xp̃i .i. eccl'ie ha-
bere varietatem officioꝝ ⁊ diuerſitateʒ hanc
non tollere vnitatẽ: ſicut humani corpis vni-
tas non in ſingularitate conſiſtit ſed in mul-
tis mẽbris vt ſibijnuicẽ preſtent qḋ debent. h
Ad ſecundum ibi. Ad ſecũdam r̃ndet: ꝙ ſicut natura nõ fa
cit ꝑ multa qḋ põt facere ꝑ vnũ ita etiam nõ
coartat in vnũ id ad quod multa requirũtur:
ſm illud apl'i .i. Cor. xij. Si totum corpus ocu
lus: vbi auditus? vñ etiam in eccl'ia q̃ eſt cor-
pus xp̃i oportuit membra diuerſificari ſm di-
Ad tertium uerſa officia ſtatus ⁊ gradus: q2 iſta non pote
rant cõuenienter adminiſtrari per vnũ. Ad
tertiã r̃ndet iuxta ſanctũ Tho. vbi. s. ꝙ ſicut
in corpore naturali membra diuerſa cõtinent
in vnitate ꝑ virtutẽ ſpũs viuificãtis quo abſ-
cedente mẽbra corporis ſeparant: ita etiam
in corpore eccl'ie pax diuerſoꝝ membroꝝ ṽtu
te ſpũſſancti qui corpus eccleſie viuificat: vt
habetur Joh. vi. Unde ⁊ apl's dicit ad Eph.
iiij. Solliciti ſeruare vnitatem ſpũs in vincu
lo pacis. Diſcedit autẽ aliq̃s ab vnitate ſpũs
dum querit que ſunt ꝓpria: ſicut etiã in terre
na ciuitate pax tollit ex hoc ꝙ ciues ſinguli q̃
ſua ſunt querunt: alioq̃n per officioꝝ ⁊ ſtatuũ
diſtinctionem tam mentis ꝙ̃ in ciuitate terre
na magna pax conſeruat inquantum per hoc
plures ſunt qui cõicant actibus publicis. vñ
⁊ apl's dicit .i. Cor. xij. ꝙ deus ſic tẽperauit vt
non ſit ſciſma in corpore: ſed ꝓ inuicẽ ſollicita
Ad quartum ſint membra. Ad quartaʒ r̃ndet: ꝙ vna via ẽ
ſaluatiõis ꝑncipalis ⁊ fundamẽtalis cõis oi
bus hoibus .ſ. fides xp̃i cuʒ obſeruantia man-
datoꝝ dei: ſm illud Math. xix. Si vis ad vi-
tam ingredi ſerua mãdata. Sed in illa via re
gia ſunt etiam alie diuerſe vie ſiue ſemite que
attendũtur penes diuerſa opera charitatis q̃
bus homo vacare põt vel penes diuerſitateʒ
exercitioꝝ q̃bus aliqui exercent ad perfectio
nem charitatis. Unde ſunt q̃dam modi viuẽ-
di ⁊ ꝓgrediendi in via dñi: ſm illud Augu.
In via dei in qua alius ſic alius ſic ibat. De q̃
rum viarũ ſiue ſemitarum varietate ꝓpheta
loquens ſic. pſal. xxiiij. ait. Uias tuas dñe de-
monſtra mihi ⁊ ſemitas tuas edoce me. vbi ꝑ
vias precepta accipiunt: ꝑ ſemitas vero que

anguſtiora ſunt cõſilia euãgelica deſignant.
Uñ ſuꝑ illud pſal. xxiij. Deduxit me ꝑ ſemitas
iuſticie: dicit gl. Semitte iuſticie ſunt arctio
ra precepta ⁊ perfectiora cõſilia. Quare cum
religiones priuate in eccl'ia dei nõ ſunt vie a-
lie alienate diuerſitatis aut ꝯ̃rietatis a via il
la ꝑncipali cõi oibus in eternã beatitudineʒ
tendere cupiẽtibꝰ: ſed illã in ſe ꝯtinent tanꝙ̃
fundamẽtalẽ ſuꝑaddentes illi cõſilia pfectio
ra: ptʒ ꝙ aduerſarioꝝ rõ non ꝓcedit cũ in fal-
Ad quintum ſa imaginatõe fundet. Ad q̃ntã r̃ndet: negã
do ꝯñam: multa eñ ꝓceſſu tꝑis inſtituta ſunt
in eccl'ia dei tam circa cultum diuinũ ꝙ̃ circa
vſum ſacroꝝ ⁊ diſtinctionẽ miniſtroꝝ ⁊ voca
buloꝝ varietatẽ que in ipſo naſcẽtis eccleſie
exordio nõ fuerũt ſicut manifeſtũ eſt ſpũ ſctõ
inſpirãte q̃ non parũ ornamẽti ⁊ decoris cõſe
runt ſctẽ dei eccl'ie. Preterea licet religionũ
differẽtia ⁊ varietas in habitibꝰ ⁊ cerimonijs
nõ fuerit in ꝑmitiua eccl'ia quãta nũc: nihilo
minꝰ ſubſtãtialia fundamẽta oim religionuʒ
videlʒ abrenũciatio oim rerũ tꝑaliũ ꝓpt xp̃ʒ.
Ad ſextum caſtitas ⁊ obediẽtia in ꝑmitiua eccl'ia fuerũt:
que maxime in apl'is floruerunt. Ad ſextã r̃n
det pariter negãdo ꝯñam rõne iaʒ dicta. Se
cundo r̃ndet iuxta ſan. Tho. in. iiij. di. xxiiij. ꝙ
in ꝑmitiua eccl'ia ꝓpter paucitatẽ miniſtroꝝ
oia inferiora miniſteria dyaconis cõmittebã
tur. vt ptʒ ꝑ Dioñ. in li. eccle. hierar. nihilomi
nus erant ꝑ̃dicte ptãtes ſed implicite in vna
dyaconi ptãte: ſed poſtea ampliatus eſt cultꝰ
diuinus ⁊ eccl'ia qḋ implicite hẽbat in vno or
dine explicite tradidit in diuerſis. et hoc mõ
dicit magr̃ ſniarum ꝙ eccl'ia aliquos ordines
Ad ſeptimum ſibi inſtituit. Ad ſeptimã r̃ndet negãdo con
ſequentiã: ⁊ cã eſt. Tum q2 ſicut habuit aucto
ritatem inſtituendi ⁊ deputandi varias pſo-
nas varijs ⁊ diſtinctis officijs: ita habuit au
ctoritatẽ noiandi ⁊ iponẽdi eis diuerſa voca
bula ſm diuerſitatẽ officioꝝ. Tuʒ q2 illi quos
patriarchas archiepõs etiã dicimus ſunt epi
cardinales vero aut preſbyteri aut dyaconi
ſunt. Unde hoc nõ eſt nouos ordines in eccle
ſia introducere: ſed in ordinibus conſtitutos
iuxta varietateʒ officioꝝ q̃bus deputati ſunt
dignis nominibus appellare. de nominibus
autem nõ debet eſſe altercatio cum ꝓhibitũ
non ſit illos ſic nominari.

Capitulũ. lxxij. De triplici diuerſitate que in corpo
re eccleſie principaliter reperitur.

Capitulum LXXII

[E]tſi multiplici

varietate eccl'ia ſancta dei or-
nata refulgeat: tñ triplex po-
tiſſime in ea varietas conſide

raꝛ que eã pre alijs venuſtiorē ac ſplendidiorē
reddit: videlȝ differētia ſtatuū officioꝝ ⁊ gra
duū: quoꝝ diſtinctio ſic ex ſuperioribus colli-
giꝛ. Diximus aūt parū ante in capitulis ſupe
rioribus ꝙ diuerſitas in mēbris eccl'ie ad tria
ordinaꝛ: videlȝ ad ꝑfectionē ipſius corpis mi
ſtici ⁊ integritatē dicēte ap'lo .i. ad Corin. xij.
Corpus non eſt vnū mēbru ſed multa. Secū-
do ad cōgruentiorē expeditionē actionū que
ſunt neceſſarie in eccl'ia. qm̄ vt ait ap'ls vbi. s.
Si totū corpus oculus: vbi auditus? id eſt ſi
in eccl'ia vt ait Amb. in glo. oēs eſſent vnius
officij: quō impleretꝛ neceſſitas corporis cuiꝰ
gnationi diuerſis opus eſt. Tertio ad decorē
qui ex vbitate ⁊ ordine cōſurgit: ſm hec tria ꝑ
fata triplex diſtinctio diuerſitatis fideliuȝ in
ipſo eccl'ie corpe accipi pōt. Una qdem ꝑ re-
ſpectū ad ꝑfectionem q maxime attendit ſm
charitatē. iuxta illud ap'li ad Colo. iij. Super
oīa charitatē habere q eſt vinculū ꝑfectiōis
Unūquodqȝ diciꝛ eſſe perfectū cū attingit ꝓ
priuȝ finē, qui eſt vltima rei ꝑfectio: charitas
autem eſt q vnit nos deo qui eſt vltimus finis
humane mentꝭ: qꝛ q manet in charitate in deo
manet ⁊ deus in eo vt diciꝛ .i. Joh. iiij. Quare
merito ſȝ charitatē dꝛ attēdi ꝑfectio vite xp̄i
ane. Per reſpectū aūt ad hāc vite ꝑfectionē
accipiꝛ diſtinctio ſtatuū ꝓut qdam alijs ſunt
perfectiores. Secunda vero diſtinctio accipi
tur ꝑ reſpectū ad actionē: ⁊ hec eſt diſtinctio
Officium officioꝝ. Officiū eīn vt dicit Iſido. li. ethimo.
ab officiēdo diciꝛ. officere aūt a quo ſumiꝛ no
men officij importat actionē tēdentē in aliud
⁊ ideo officia ꝓprie dicunꝛ actus q referūtur
ad alios. Unde in diuerſis officijs eſſe dicunꝛ
q ad diuerſas actiōes deputati ſunt: ſicut do-
ctor diciꝛ habere officiū docendi: ⁊ iudex iudi
ciū faciendi: ⁊ ſic de alijs. Alia aūt diſtinctio
accipiꝛ per reſpectū pulchritudinis eccl'ie: et
ſm hoc accipiꝛ differentia graduū ꝓut ſcȝ in
eodem ſtatu vel officio vnus eſt alio ſuperior.
Unde in pſal. dicit ſm aliā litterā. Deus in
gradibus eius cognoſceꝛ. de qua diuiſione vi
detur ap'ls loq. i. ad Corinth. xij. di. Diuiſiōes
grãrum ſunt. glo. Grãs hic appellat gradus
⁊ ordines qui ſunt in officio eccl'ie.

Capitulū. lxxiij. Quid noīe ſtatus deſignetur.

Capl'ȝ LXXIII

q

Uia de differen

tia ſtatuū in eccl'ia ſermonē in-
choauimus: oportunū duximus
ꝓ dictoꝝ ⁊ dicēdoꝝ pleniori in
telligētia vt qd in rōne ſtatus importeꝛ enu-
Status cleemus. Status ꝓprie loquēdo. vt ait ſctūs
Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. ſignificat quãdam poſi
tionis dr̄iam ſm quã aliqd diſponiꝛ ſm mo-
dū nature cū quadã immobilitate. eſt eīn na-
turale hoi vt caput eius in ſupiora tēdat ⁊ pe
des in terra firmeꝛ: ⁊ cetera mēbra media cō-
uenienti ordine diſponanꝛ: qđ qdeȝ non acci
dit ſi hō iaceat vel ſedeat ſed ſolū dum rectus
ſtat: nec rurſus ſtare dꝛ ſi moueaꝛ ſȝ qn̄ qeſcit.
Et inde eſt ꝙ etiã in ipſis humanis actiōibꝰ
dꝛ negociū aliqđ ſtatū habere ſm ordinē ꝓpe
diſpoſitionis cū quadã imobilitate ſeu qete.
Un̄ ⁊ circa hoīes ea q de facili circa eos vari
anꝛ ⁊ extrinſeca ſunt nō ꝯſtituūt: puta ꝙ ali-
quis ſit diues vel paup in dignitate ꝯſtituꝰ
vl' plebeius vel ſi qd aliud ē hmōi. Un̄ ⁊ in iu
re ciuili dꝛ: ꝙ ei q a ſenatu amoueꝛ magis di-
gnitas ꝗ ſtatus auferaꝛ: ſed ſolū videꝛ ad ſta
tū hoīs ꝑtinere qđ reſpicit obligatiōeȝ ꝑſone
hoīs ꝓut aliqs eſt ſui iuris vl' alienꝰ ⁊ hoc nō
ex aliqua cã leui vel de facili mutabili ſed ex a
liquo ꝑmanēte. Et hoc eſt qđ ꝑtinet ad rōnē
libertatis vel ſuitutꝭ. Un̄ ſtatus ꝓprie ꝑtinet
ad libertatē vel ſeruitutē ſiue in ſpūalibꝰ ſiue
in ciuilibus ꝓut conſueuit dici ꝙ error ꝑſone
aut conditionis vel ſtatus impedit matrimo
niū nō aūt error fortune vel qualitatis. ⁊ iſto
modo accipiꝛ ſtatus. ij. q. vi. c. ſi qn̄. vbi dicit
papa Adrianus. Si qn̄ in cã capitali vel cã
ſtatus interpellatū fuerit nō ꝑ exploratores:
ſed ꝑ ſeipſos eſt agendū. Ubi cã ſtatus appel
laꝛ ꝑtinens ad libertatē vl' ad ſeruitutē: vt ſa
tis aperte colligiꝛ ex glo. Dicimus aūt ꝙ ſta-
tus ꝓprie loquēdo ꝑtinet ad ipſam rōnem li-
bertatis vel ſeruitutis qm̄ ſi large ⁊ improꝓe
de noīe ſtatus loquamur: noīe ſtatꝰ aliqn̄ im-
portaꝛ ſola rectitudo. iuxta illud Ezech. xi. Fi
li hoīs ſta ſup pedes tuos. ⁊ Greg. dīc. vi. mo-
ral. Ab oī ſtatu rectitudinis deſperēt q ꝑ no-
xia vba dilabunꝛ. Aliqn̄ noīe ſtatꝰ ſola impor
taꝛ firmitas ſiue imobilitas. iuxta illđ ap'li. i.
Cor. xv. Stabiles eſtote ⁊ imobiles. Un̄ dīc
Greg. ſup Eze. Lapis quadratꝰ eſt. i. quaſi ex
oī latere ſtatū hȝ q caſuȝ ex aliqua ꝑmutatiōe
nō hȝ. Preterea aliqn̄ noīe ſtatus importari
videꝛ gradus altior ſiue altitudo aliq digni-
tatis. nã ex hoc aliqs dꝛ ſtare in altū ꝙ erigiꝛ.
Sed reuera nullū iſtoꝝ adimplet rōneȝ ſtatꝰ
non qdem rectitudo ſola. Tum qꝛ in alijs aīa
libus nō reqritur rectitudo ad hoc ꝙ ſtare di-
canꝛ. Tum qꝛ nec etiam hoīes ſtare dicuntur
quantūcūqȝ recti niſi quieſcãt. Preterea nec
ſola immobilitas ſufficit ad rationem ſtatus:
ptȝ qꝛ etiam ſedens ⁊ iacens quieſcūt qui tū
non dicunꝛ ſtatus. Ceterum nec gradus nec
altitudo dignitatis ſufficit ad rōnem ſtatus:
gradus eīn diciꝛ ſm ordinem ſuperioritatis ⁊

inferioritatis: ſtatus vero dicit imobilitatē eo ꝙ ptinet ad cōditionē perſone. Patʒ ergo q̄d in ſermone noſtro in rōne ſtatus importari intelligamus. Diſtinguunt̄ aūt tres ſtat⁹ in eccl'ia ſcʒ prelatoꝝ: religioſoꝝ: ⁊ ꝯiugatoꝝ ex euāgelio Math. xxiiij. vbi d̄r. Duo in agro: duo in lecto: ⁊ duo in molēdino. In agro ſunt vt exponit btūs Aug. ſup pſal. cxxxi. q̄ gubernant eccl'iam: ⁊ ita prelati. Unde dicit aplus Uide ſi non in agro erat: ego plantaui apollo rigauit: ſed deus incrementū dedit. In lecto aūt eos intelligi voluit qui amauerūt quietē. Per lectum vero q̄etos intelligi voluit nō miſcentes ſe turbis nō tumultui generis humani in ocio ſeruientes deo. In molendino exn̄tes intelligi voluit plebē ꝯiugatoꝝ q: in iſto mūdo verſant̄ vbi molendinū intelligit̄ q: ſic vertit̄ mūdus quō mola. Itē prefatus ſtatus deſignat̄ in tribus illis viris. de q̄bus habet̄. Ezech. xiiij. vʒ in Noe Daniele ⁊ Iob. Noe ſignificat rectores eccl'ie: q: ipſe archā in diluuio gubernauit. Daniel aūt vitā q̄etam elegit in celibatu ſeruire deo vxorē non querēs: erat vir ſanctus in celeſtib⁹ deſiderijs vitā gerēs: ꝑ quē ſignificant̄ ſerui dei in religione viuentes: de q̄bus dicit̄. Ecce ꝙ bonū ⁊ ꝙ iocundū habitare fratres in vnū. In noīe vero Iob: q̄ habebat vxorē ⁊ filios ⁊c̄. ſignificant̄ boni cōiugati. Ex q̄bus etiā apertiſſime habet̄ ꝙ nomine ſtat⁹ importet̄ firmitas ꝑpetue obligationis cū aliqua ſolēnitate: ſicut pʒ in ſtatib⁹ illis trib⁹: quoꝝ primus ⁊ ſuprem⁹ ſtatus p̄latoꝝ deſignat̄ per Noe: q̄ obligant̄ ad opera ꝑfectionis ⁊ cū ſolēnitate aliqua benedicunt̄ ⁊ cōſecrant̄. Secūdus ſtatus eſt religioſoꝝ qui obligant̄ ad ꝑpetuā cōtinentiā cū ſolēnitate voti ꝓfeſſionis. Tertius q̄ infim⁹ ponit̄ eſt q̄ obligant̄ obligatione matrimoniali etiā cuʒ ſolēnitate quā facit eccl'ia. Et ita ptʒ ꝙ ꝓprie rōne ſtatus q̄dam imobilitas ⁊ firmitas ꝑpetue obligationis cū ſolēnitate quadā importetur ſicut inferius etiā plenius oñdet̄. dimiſſo aūt tertio ſtatu. ſ. cōiugatoꝝ: in quo magis importat̄ obligatio ſiue ſeruitus quedam carnalis cū ſit ad debitū carnale reddendum ꝙ ſpūalis: vt ptʒ: cōſequemur differētiā ſtatuū ꝑtinentiū ad ſeruitutē vel libertatem ſpūalē.

Status triplex eccleſie

Pſal. cxxxij.

Capitulū. lxxiiij. De differentia ſtatuū pertinentium ad ſpūalem ſeruitutem vel libertatem attendit̄ ꝺm incipientes ꝓficientes ⁊ perfectos.

Cap. LXXIIII

LOquturi autē de differentia ſtatus ſpūalis ſeruitutis repetere neceſſe habemus ꝙ ſtatus ꝓut iam expoſuim⁹ libertatē reſpiciat vl' ſuitutē. Inuenit̄ autem in reb⁹ ſpūalibus duplex ſeruit⁹ ⁊ duplex libertas. vna quidē eſt ſuit⁹ peccati alia vero eſt ſeruitus iuſticie. Siīr etiā eſt duplex libertas vna quidē a pec̄cō: alia vero a iuſtitia vt patet ꝑ Apl'm ad Ro. vi. Cum ſerui eſſetis peccati liberi fuiſtis iuſticie: nunc aūt liberati a peccato ſerui facti eſſetis deo. Eſt aūt ſeruitus peccati vel iuſticie cū aliquis ex habitu peccati ad malū inclinat̄ vel ex habitu iuſticie ad bonum. Siīr aūt libertas a peccato eſt cū aliquis ab inclinatione peccati nō ſuperatur. Libertas aūt iuſticie cū aliquis ꝓpt̄ amorem iuſtitie nō retardatur a malo. Uerū tñ q: homo ꝺm naturalē rationē ad iuſtitiā inclinatur: peccatū aūt eſt contra naturaleʒ rationē ꝯñs eſt ꝙ libertas a peccato ſit vera libertas que coniūgitur ſeruituti iuſtitie: q: ꝑ vtrunqʒ tendit homo in id qđ eſt cōueniēs ſibi. Et ſiīr vera ſeruit⁹ eſt ſeruitus peccati cui cōiungit̄ libertas a iuſtitia: q: ſic ꝑ hec ipedit̄ hō ab eo qđ eſt ꝓpriū ſibi. hoc aūt ꝙ homo efficiat̄ ſeru⁹ iuſtitie vel peccati ꝯtigit per humanū ſtudium ſicut Apl's ibi dicit: cui exhibetꝭ vos ſeruos ad obediendum ſerui eius eſtis cui obediſtis ſiue peccati ad mortē ſiue obeditionis ad iuſtitiā. In omni aūt ſtudio eſt accipere principiū mediū ⁊ terminū. ⁊ ideo ꝯñs eſt ꝙ ſtat⁹ ſpūalis ſeruitutis ⁊ libertatis ꝺm tria diſtinguat̄. ſ. ꝺm principiū ad qđ pertinet ſtat⁹ incipientiū: ⁊ mediū ad qđ pertinet ſtatus ꝓficientiū. ⁊ terminū ad quem ꝑtinet ſtatus perfectoꝝ. Dicit eñ beat⁹ Greg. ſuper Eze. ⁊ habetur de pe. di. ij. §. hec q̄ de charitate. Alia nāqʒ ſunt virtutis exordia aliud ꝓfectus aliud ꝑfectio. Preterea cōueniētia huius diuiſionis accipit̄ ex eo ꝙ libertas a peccato ſit per charitatē que diffundit̄ in cordib⁹ noſtris per ſpiritum ſanctū: vt d̄r ad Ro. v. Unde. ij. ad Cori. xiij. inquit Apl's. Ubi ſpirit⁹ dñi ibi libertas ideo eadem videtur diuiſio charitatis et ſtatuum pertinentium ad libertateʒ. Diſtinguūtur autem cōueniēter gradus charitatis tres ſcʒ incipientium: proficientium: ⁊ perfectorū Dicit enim Aug. ſuper primam Cañ. Iohan. Charitas cuʒ primo fuerit nata nutritur (qđ pertinet ad incipientes) cum fuerit nutrita roboratur: (quod pertinet ad proficientes) cum fuerit roborata perficitur: quod pertinet ad perfectos. Conueniēter ergo dictum eſt ꝙ differentia ſtatuū pertinentium ad ſpiritualem ſeruitutem vel libertatem attēdatur ꝺm incipiētes proficientes ⁊ perfectos.

Seruitus duplex

Libertas duplex

Capitulum. lxxv. In quo declaratur quibus conueniat eſſe perfectos: et quibus conueniat eſſe in ſtatu perfectionis.

Cap. LXXV.

Vãnis ſtatuū

q ad ſpiritualē ſeruitutē vel li-
bertatem ptinentiū dr̃ia ſm
incipientes pficiētes ac pfe
ctos vt prediximus attendat
nihilominꝰ q̃ꝛ inchoatio ꝛ augmentū nō que-
rūtur ꝑpter ſe ſꝫ ꝑpter pfectionē: nulla gene-
ra hominū ſpũaliter deputant ſtatui incipien-
tiū ꝛ pficientiū: ſed ſolū ad pfectionis ſtatuꝫ
aliqui hoies cum quadā obligatione ꝛ ſolēni-
tate aſſumunt. Quocirca de ſtatu pfectionis
vtputa ad quē alij ſtatus ordinātur ſermoneꝫ
noſtrū pſequemur declarātes in primis in q̃-
bus vite ſpũalis perfectio cōſiſtat: ꝛ quibꝰ in
ſtatu pfectionis eſſe cōueniat. Pro primo
aūt notandū eſt: ꝙ vite ſpũalis pfectio ex cha
ritate penſanda eſt. qd̃ ex eo primo oſtēdit: qꝛ
cū vnūquodqꝫ dicat pfectū inꝙtum attingit
propriū finē qui eſt vltima rei pfectio: ꝛ chari-
tas ſit que vniat nos deo qui eſt vltimꝰ finis
humane mentis: ſm illud .i. Joh. iiij. Qui ma-
net in charitate in deo manet ꝛ deꝰ in eo. ma-
nifeſtū eſt ꝙ ſm charitatem perfectio vite ſpi
ritualis maxime attendat. Secundo: ſi chari
tatem nō habens nihil ſpũaliter eſſe dicit: di-
cente Aplo .i. ad Corin. xiij. Si habuero ꝓphe
tiam ꝛ nouero oia myſteria ꝛ oēm ſcientiam ꝛ
ſi habuero oēm fidem: ita vt mōtes transferā
charitateꝫ aūt nō habuero nihil ſum. luce cla
rius habet ꝙ vite ſpiritualis pfectio in chari
tate cōſiſtat. Tertio idem colligit ex eo ꝙ Jo.
totam ſpũalem vitam in dilectione aſſerit eē
dicēs .i. Joh. iij. Nos ſcimꝰ qm̃ tranſlati ſumꝰ
de morte ad vitā qm̃ diligimꝰ fratres quos q̃
nō diligit manet in morte. A pfectione ḡ cha
ritat ſimpliciter aliq̃s in vita ſpũali dicit eſſe
pfectus. Unde ad Colo. iij. inq̃t Aplus. Sup
oia charitatem habete que eſt vinculū pfecti
onis. Amor aūt vim trāſformatiuā habet qua
amans in amatū quodāmodo transfert. Und̃
Dio. li. de diui. no. c. iiij. dicit. Eſt aūt extaſim
faciens diuinus amor non ſinens ſuipſorum
amantes eſſe ſed amatorū. Quia ḡ totū ꝛ pfe-
ctum idem ſunt: vt Ariſt. dicit. iij. phy. perfe-
cte charitatē habet qui totaliter in deū tranſ
formatur ſeipſum ꝛ oia poſtponens ꝑpt deū
Unde Aug. xiiij. de ciui. dei dicit: ꝙ ſicut ciui
tatem babylonis fecit amor ſui vſqꝫ ad contē
ptum dei: ita ciuitateꝫ dei facit amor dei vſqꝫ
ad contemptū ſui. cuiuſcunqꝫ ergo mēs ſic eſt
affecta interius vt ſeipſum ꝛ omnia contēnat
ꝑpter deum ſm illud Apli ad Phil. iij. Que
mihi aliquādo fuerunt lucra arbitratus ſum
vt ſtercora vt xp̄m lucrifaciam. iſte perfectus
eſt ſiue ſit religioſus ſiue ſecularis: ſiue cleri-
cus ſiue laicus etiā matrimonio coniunctus.
Abraham em̄ matrimonio cōiunctus erat et
diues cui deus dixit. Gen. xvij. Ambula corā
me ꝛ eſto perfectus. Et Eccli. xxxi. dicit. Bea
tus diues qui inuētus eſt ſine macula ꝛ poſt
aurū non abijt. Et poſt pauca ſubdit. Qui ꝓ-
batꝰ ē in illo ꝛ pfectꝰ inuētꝰ eſt. Preterea de
ſecūdo cōſiderandū eſt: ꝙ non eſt idem eſſe ꝑ-
fectum ꝛ eſſe in ſtatu perfectiōis. ſunt em̄ ali
qui in ſtatu perfectionis q̃ nondū ſunt perfe-
cti ſed interdū etiam pctōres: ſunt etiam aliq̃
perfecti q̃ in ſtatu perfectionis non ſunt. Ad
videndū aūt quō hoc ſit: eſt aduertendū ꝙ ſi-
cut .ſ. dictū eſt in. c. p̄cedēti. ſtatus ꝑprie pti-
net ad cōditionē libertatis vel ſeruitut. ſpũa
lis aūt libertas ſiue ſeruitꝰ pōt attēdi in hoīe
dupl'r. vno modo ſm id qd̃ interius agit. alio
modo ſm id qd̃ agitur exterius. Et qꝛ vt dici-
tur .i. Reg. xvi. hoies vident q̃ patēt ſed deus
intuet cor. Inde ē ꝙ ſm interiorē hoīs diſpo-
ſitionē accipit cōditio ſpũalis ſtatus in hoīe
in cōparatione ad iudiciū diuinū: quo modo
pñt diſtingui ſtatus grē ꝛ ſtatꝰ culpe. Scd̃m
aūt ea q̃ exterius agunt accipit ſpũalis ſtatꝰ
in hoīe per cōparationē ad eccl'iaꝫ: ꝛ hoc mō
nunc de ſtatu loq̃mur ꝑut ſcꝫ ex diuerſitate
ſtatuū quedam pulchritudo cōſurgit. Ceterū
eſt conſiderandū ꝙ quantuꝫ ad hoies ad hoc
ꝙ aliquis adipiſcat ſtatū libertatis vel ſerui
tutis requirit q̃dem aliqua obligatio vel ab-
ſolutio. non em̄ ex hoc ꝙ aliquis ſeruit alicui
efficit ſeruus qꝛ etiam liberi ſeruiūt: ſm illud
ad Gal. v. Per charitatē ſpūs ſeruite inuiceꝫ
nec ex hoc ꝙ aliquis deſinit ſeruire efficitur li
ber: ſicut ptꝫ de ſeruis fugitiuis. ſed ille ꝑprie
ſeruus eſt q̃ obligatur ad ſeruienduꝫ: ꝛ ille eſt
liber q̃ a ſeruitute abſoluit. Secundo requiri
tur ꝙ obligatio predicta cū aliqua ſolēnitate
fiat ſicut ꝛ in ceteris q̃ inter hoies obtinēt ꝑ-
petuā firmitatem quedam ſolēnitas adhibe
tur. Sic ergo in ſtatu pfectionis ꝑprie dicit
aliq̃s eſſe nō ex hoc ꝙ habet actū perfecte di-
lectionis: ſed ex hoc ꝙ obligat ſe perpetuo cū
aliqua ſolēnitate ad ea q̃ ſunt pfectionis. Cō
tingit etiā ꝙ aliq̃ ſe obligant ꝛ non ſeruāt: et
aliq̃ implent ad qd̃ ſe non obligarūt ſicut ptꝫ
Math. xxv. de duobus filijs: quorū vnus pa-
tri dicenti operare in vinea r̄ndit nolo: ꝛ poſt
ea abijt. alter aūtē r̄ndens ait eo ꝛ non iuit. et
ideo nihil ꝓhibet aliquos eſſe perfectos qui
non ſunt in ſtatu pfectionis ꝛ aliquos eſſe in
ſtatu perfectionis qui non ſunt perfecti.

Perfectio in quo conſiſtit

Differentia inter pfectos ꝛ exiſtētes in ſtatu perfectionis

Caplm. lxxvi. Quod prelatis maioribus eccleſie. ſ. epis ꝛ religioſis ꝑprie competat eſſe in ſtatu perfectionis.

Capl'z LXXVI

Ex his que iam diximus facile eſt videre tã p̄latos maiores eccl'ie ſcʒ epos q̄ religioſos in ſtatu perfectionis eſſe. Cum em̄ vt in precedenti. c. dictū eſt ad ſtatum perfectionis requirat̄ obligatio ꝑpetua ad ea que ſunt perfectionis cuʒ aliqua ſolēnitate: cū vtrūq; hoc cōpetat tam epis q̄ religioſis: manifeſtum eſt illos in ſtatu perfectionis eſſe. De epis quidem patʒ. obligant q̄dem ſe ad ea que ſunt perfectionis cum paſtorale officium aſſumunt: ad qḋ pertinet vt animam ſuā ponat paſtor ꝓ ouib⁹ ſuis: ſicut dicitur Job. x. Quod exponens btūs Greg. ita dicit. Audiſtis fratres eruditionē noſtrā ⁊ periculum noſtrū. Et poſtea ſubdit. Oñſa eſt nobis de contēptu mortis vita quaʒ ſequamur: primū eſt exteriora noſtra miſericorditer pro ouibus impendere: poſtremuʒ vero ſi neceſſe fuerit etiam mortē noſtram ꝓ eiſdem ouibus miniſtrare. Quod vero ad hanc perfectionē ſe obligant epi colligit̄ ex illo. apl'i. i. ad Thy. vlti. Certa certamen bone fidei: apprehende vitam eternaʒ in qua vocatus es ⁊ confeſſus bonam cōfeſſionē coram multis teſtibus. ſ. in tua ordinatione vt ibidē dicit glo. Preterea etiam adhibet̄ quedam ſolēnitas cōſecrationis cuʒ predicta ꝓfeſſione: ſm illud. ij. Thy. i. Reſuſcites gratiam dei q̄ eſt in te per impoſitionē manuū mearū: qḋ gl. exponit de gratia epali. ⁊ btūs Diony. dicit in. c. x. eccle. hierar. q̄ ſummus ſacerdos. i. epus in ſua ordinatiōe habet eloquiorꝫ ſuper caput ſanctiſſimā ſuppoſitionē: vt ſignificetur q̄ ipſe eſt participatiuus integre totius hierarchice virtutis: et q̄ ipſe non ſolum ſit illuminatiuus in oīa que ptinent ad ſanctas locutiones ⁊ actiōes ſed q̄ etiam hoc alijs tradat. Ex quibus facile eſt videre quibus prelatis: q: ſcʒ ſolis maioribus cōpetat eſſe in ſtatu pfectionis quibus ſoluʒ cōpetit obligatio ppetua ad ea que perfectionis ſunt cū ſolēnitate aliqua celebrata q̄ non competit alijs inferioribus prelatis: vtputa pbr̄is curatis atq; archidyaconis. vn̄ tales non vident̄ in ſtatu perfectiōis eſſe. qḋ ſctūs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. vi. ita deducit. In pbr̄is ⁊ dyaconibus habētib⁹ curam aīarum duo pñt cōſiderari. ſ. ordo ⁊ cura. Ordo autem ipſe ordinatur ad quēdam actū in diuinis officijs. ex hoc autem q̄ aliqui ſuſcipiunt ſacrū ordinem accipiunt poteſtateʒ quoſdā ſacros actus perficiendi nō tñ obligant̄ ex hoc ipſo ad ea que ſunt perfectionis niſi quatenus apud occidentalem eccleſiam in ſuſceptione ſacri ordinis emitteret̄ ꝓtinētie votum quod eſt vnū eorꝫ que ad perfectionē pertinēt. Unde patet q̄ ex hoc q̄ aliquis accipit ordinē ſacrū nō ponitur ſimpliciter in ſtatu perfectionis: quāuis perfectio ad hoc reqratur q̄ aliqs digne hmōi actus exerceat. Similiter etiam ex parte cure quam ſuſcipiunt nō ponūtur in ſtatu perfecrionis: licet conſtituant̄ in aliquo officio. nō enim obligātur ex hoc ipſo vinculo perpetui voti ad hoc q̄ curam aīarum retineant ſed poſſunt eā deſerere vel tranſeūdo ad religionē etiam abſq; licentia epi: vt habetur in. c. due. xi. q. ij. vel etiam cū licētia epi dimittendo parochiam vel archidyaconatū ⁊ accipiendo ſimplicē prebendā ſine cura qḋ pñt facere: qḋ tñ nullo modo liceret ſi eſſent in ſtatu perfectionis. Nemo em̄ mittens manū ad aratrū ⁊ reſpiciēs retro ē apt⁹ regno dei: vt dr̄ Luce. ix. Epi aūt quia ſunt in ſtatu perfectōis nō niſi auctoritate ſummi pōtificis ad quem etiam pertinet in votis perpetuis diſpenſare poſſunt epalem curā deſerere ⁊ etiā ex certis cauſis. Unde manifeſtū eſt q̄ nō oībus prelatis ſed ſolū maioribus cōpetit eſſe in ſtatu pfectionis. Qr vero hoc etiā cōpetat religioſis patet: religioſi em̄ voto ſe aſtringūt ad hoc q̄ a rebus ſecularib⁹ ſe obſtineant quibus licite vti poterant ad hoc q̄ liberi⁹ deo vacēt in quo conſiſtit perfectio vite p̄ſentis. Un̄ Diony. vij. ca. celeſtis hierarchie de religioſis loquēs dicit. Qr religioſos alij quideʒ famulos dei: alij quidem monachos nomināt ex dei ſeruitio ⁊ famulatu. i. indiuiſibili ⁊ ſingulari vita viuentes: ipſos indiuiſiliū ſanctis conuolutionibus. i. contēplationibus ad deiformem vnitatem ⁊ amabilem deo perfectionem ⁊c. Uorum etiā obligatio fit cum quadam ſolēnitate profeſſionis ⁊ benedictionis. vnde ibidē ſubdit beat⁹ Diony. Propter qḋ ⁊ pfectaʒ ipſis donans gratiam ſancta legiſlatio quadaʒ ipos dignata eſt ſanctificatiua iuocatōe. Patet ergo q̄ tam epiſcopi q̄ religioſi profeſſi in ſtatu pfectionis eſſe dicendi ſunt. Unde beatus Diony. in libro. v. eccleſiaſtice hirarchie: attribuit epiſcopis perfectionem tanq̄ perfectoribus: ⁊ in. c. vi. eiuſdē: perfectionē religioſis quos monachos vocāt ſiue deo famulātes tanq̄ pfectis ⁊c. Ubi conſiderandum q̄ cum teſte beato Aug. ſuper Gen̄. ad litteram: ſemper agens nobilius ſit patiēte: ⁊ cauſa ſuo effectu: et ex iam dictis beati Dionyſij in genere pfectionis epi ſe habent vt pfectores religioſi vero vt pfecti: quorꝫ vnū ptinet ad actionē: alterū ꝟo ad paſſionē. manifeſte habemus q̄ potior ⁊ altior ſit ſtat⁹ pfectionis in epis q̄

// Eporꝫ perfectio
// Ponere vitam

religioſis. Preterea hoc etiaꝫ ex eo ptꝫ: ꝙ religioſus pōt tranſire ad ſtatū epalē. Dicitˀ eīm in. c. i. xviij. q. i. ꝙ ſacra ordinatio de monacho epm facit hoc autem nullo modo liceret niſi ſtatus epalis ſit perfectior ſtatu religioſorum qm̄ nulli licet a maiori ſtatu ad minorem trāſire: hoc eīm eſſet retro aſpicere.

Caplm̄. lxxvij. In quo ponunt obiectiones contra ea que dicta ſunt de perfectione pontificalis ſtatꝰ ⁊ religioſorum.

Capꝫ LXXVII

Aduerſus ea que dicta ſunt in ſuperiori ca. obijcitur multipliciter: maxime cōtra tria. Quoꝝ primuꝫ eſt ꝙ prelati ſuperiores: vtputa epi ſint in ſtatu perfectionis. Secunduꝫ eſt: ꝙ ſoli epi prelati maiores ſunt in perfectiōis ſtatu: non autem minores ſcꝫ pbri curati ſiue archidyaconi. Tertiuꝫ eſt ꝙ ſtatus prelatoꝝ potior ſit ac ſublimior ſtatu religioſoꝝ. Contra primū arguitur primo ſic. Ad ſtatum perfectiōis videtur ptinere renunciatio diuitiarum: ſm̄ illud Math. xix. Si vis perfectus eſſe vade ⁊ vende oia que habes ⁊ da pauperibus ⁊ veni ⁊ ſequere me. ſed epi poſſident qm̄ poſſidere poſſunt licite diuitias ſiue bona tpalia. Dicitˀ eīm in ca. epi. xij. q. i. Epiſcopi de rebus ꝓprijs vel acq̄ſitis vel quicq̄d de ꝓprio habent heredibus ſuis ſi voluerint relinquāt. ergo videtˀ ꝙ ſtatus prelatoꝝ maioꝝ ſcꝫ epoꝝ nō ſit ſtatus perfectionis dicendus.

Argumentū primū contra primū principale

Secundum

Secundo ſic: ſtatus prelationis non eſt apperendus: dicēte btō Aug. xix. de ciui. dei. Locus ſuperior ſine quo populus regi non pōt ⁊ ſi adminiſtretˀ vt decet: tamen indecenter appetitˀ. ergo ſequitˀ ꝙ ſtatus prelationis non ſit ſtatus perfectionis. cōſequētia videtˀ nota eo ꝙ laudabile eſſe videatˀ appetere ſtatū perfectionis. vnde laudabile eſt cōcupiſcere ſtatū religionis.

Argumētum primū contra ſecundum principale

Contra ſecundū arguitˀ primo ſic. Sicut epi ſuſcipiūt curā aīarum cum conſecratione: ita etiā pbri curati ⁊ archidyaconi. de q̄bꝰ ſupra illud. Act. vi. Conſiderate fratres viros boni teſtimonij ſeptem pleno ſpūſctō ⁊c. dicit glo. Bede. Hic diſcernebant apli per ecclīam cōſtituti ſeptē dyaconos q̄ eſſent ſublimioris gradus ⁊ quaſi colūne prime circa aram. Preterea in cōſecratione tam epi ꝙ ſacerdotis verba ſunt cōuenientia. ſ. vt cōſecrentˀ ⁊ ſanctificētur manus iſte ⁊c. ergo videtur ꝙ pbri curati ſunt in ſtatu perfectionis.

Secundum

Secundo ſic. Sicut epi obligantur ad hoc ꝙ animaꝫ ſuam ponant ꝓ ouibus ſuis: ita ⁊ pbri curati ⁊ archidyaconi. ſed hoc pertinet ad perfectionem charitatis: ſm̄ illud Joh. x. Nemo maiorem charitatē habet vt aīam ſuam ponat quis ꝓ amicis. ergo videtur ꝙ preſbyteri curati et archidyaconi ſunt in ſtatu perfectionis.

Tertium

Tertio ſic. Religioſi ſunt in ſtatu ꝑfectiōis. ergo multo plus preſbyteri curati ⁊ archidyaconi. antecedēs eſt cōcluſio precedentis capituli. cōſequētia vero nota videtˀ ex duobus. Primo qꝛ nulli licet de ſtatu maiori ad minorem trāſire. de ſtatu autem monaſtico licet tranſire ad officiuꝫ preſbyteri curam habentis: vt ptꝫ in ca. vos autem. xvi. q. i. Secundo ptꝫ ex eo: ꝙ pbri curati ⁊ archidyaconi eo ꝙ habent curaꝫ aīarū ſimiliores ſunt epis qui in ſtatu perfectionis eſſe dicuntur: ꝙ religioſi.

Argumentū primuꝫ contra tertiū principale

Contra tertiū principale arguitˀ primo ſic. Perfectum principalius cōſiſtit in dilectione dei ꝙ proximi: ſed ſtatus religionis directe ordinatur ad dilectioneꝫ dei. vnde ex dei ſeruitio ⁊ famulatu nominātur. vt dicit Diony. vi. eccle. hierar. ſtatus autem epoꝝ videtur ordinari ad dilectioneꝫ proximi cuius. ſ. cure ſuperintendūt vnde etiā noīantur. vt pꝫ per Aug. xix. de ciui. dei. ergo videtur ꝙ ſtatus religioſoꝝ perfectior ſit ſtatu prelatoꝝ.

Secundum.

Secundo ſic. Status religioſorum ordinatur ad vitā contemplatiuā que potior eſt ꝙ vita actiua ad quā ordinatur ſtatus epiſcopoꝝ. ergo videtˀ ꝙ ſtatus religioſorum perfectior ſit ꝙ ſtatus epoꝝ.

Capitulum lxxviij. In quo r̄ndetur ad rōnes iam factas in precedenti capi.

Cap. LXXVIII

Ad iſta facile eſt reſpōdere attentis his duobꝰ que ſuperius enucleauimus videlicet in quo vite ſpiritualis perfectio principaliter conſiſtat: ⁊ quid in ratiōe ſtatus importetur. Ad rationes ergo in oppoſitum eſt dicendum.

Ad primum primi principalis.

Ad primam reſpondetur: ꝙ abrenunciatio propriarum facultatum dupliciter conſiderari poteſt. Vno modo ſm̄ ꝙ eſt in actu: et ſic negatur aſſumptum. dicimus enim ꝙ ad perfectionem vite ſpiritualis: non pertinet eſſentialiter actualis abrenunciatio diuitiarum: licet ſit quoddaꝫ perfectionis inſtrumētum. Unde ad abraham plures diuitias poſſidentem dn̄s dixiſſe legitur. Gene. xvij. Ambula corā me ⁊ eſto perfectus. Et ideo nihil ꝓhibet ſtatū perfectionis eſſe ſine abrenunciatione actuali ꝓprioꝝ. Sic etiā dicendū eſt de alijs exterioribus obſeruantijs de q̄bus deus ꝑfectionis documēta tradere ſ ait. Math. v. Si quis te pcuſſerit in dexterā maxillā prebe illi ⁊ alterā: ⁊ ei qui vult tecum in iudicio cōtendere ⁊ tunicam tuam tollere dimitte ei et

pallium ⁊c. que non ſemp̄ actu perfecti cōple re tenent̄ alioq̄n deus ab hac pfectione defe‑ ciſſet qn̄ alapa in vna maxillarū ſuſcepta non prebuit alterā ſed dixit. ſi male locutus ſum p̄ hibe teſtimoniū de malo. Joh. xviij. Sic nec Paulus q̄ cum percuteret̄ maxillam non pre buit ſed ait. Percutiat te de⁹ paries dealba‑ te. Act̄. xxiij. Non ergo de neceſſitate pfectōis eſt vt hec opere cōpleant̄: ſed intelligēda ſūt ſm̄ animi preparationē. vt Aug. dicit in li. de ſermone dn̄i in mōte. Alio ergo modo poteſt ꝯſiderari abrenunciatio diuitiarū ſm̄ p̄para tionē animi: vt ſcʒ homo ſit parat⁹ ſi opus fue rit oīa dimittere vel diſtribuere vel alia face re que dicta ſunt: quotienſcūq̄ fuerit opus: ⁊ hoc pertinet directe ad pfectionē. Vn̄ Aug. dicit in lib. lxxxiij. q. ⁊ habet̄ in. c. qd̄ dicit. di. xli. vbi ſic dic̄ Aug. ꝙ de⁹ dic̄ in euāgelio. Ju‑ ſtificata eſt ſapientia ab oībus filijs ſuis. oñ‑ dit dn̄s filios ſapientie intelligere non in ab ſtinendo nec in mādućando eſſe iuſticiā: ſed in equanimitate tolerādi inopiā. Vn̄ ⁊ apl's ait. Scio abundare ⁊ penuriaʒ pati. Ad hoc autem maxime tenent̄ epi vt omia ſua ꝑ amo re dei ⁊ ſalute ſui gregis contēnant cuʒ opus fuerit vel pauperibus ſui gregis largiendo vl' rapinaʒ bonoꝝ ſuoꝝ cum gaudio ſuſtinendo.

Ad ſecundum

Ad ſecundam rōnem reſpondet̄ negando conſequentiam: ⁊ ratio eſt: q: in ſtatū ep̄alis dignitatis intelligitur quedam ſublimitas gradus: q: ep̄us ſuper alios conſtituit̄: ſm̄ il‑ lud. Math. xxv. Fidelis ſeru⁹ ⁊ prudens quē conſtituit dn̄s ſuper familiaʒ ſuam. Hanc au tem celſitudinē concupiſcere non eſt licitum cum videat̄ preſumptuoſum. Vn̄ dn̄s. Mat. xx. redarguit diſcipulos primatū querētes di. Scitis q: principes gentium dn̄antur eoruʒ. vbi Cryſo. dicit. Oſtendit per hoc ꝙ gentile eſt primatus cupere: ⁊ ſic gentiū comparatio necoꝝ animū eſtuantem conuertit. Et ad ꝓ‑ bationem conſequentie rn̄detur: negando ꝙ laudabile ſit appetere oēm ſtatum perfectio‑ nis. Ad id autē qd̄ inducebatur de ſtatu reli‑ gionis ⁊ de ſtatu epiſcopali ꝓpter duo: vt in quit ſctūs Tho. ſecūda ſecūde. q. clxxxv. Pri‑ mo quidem: q: ad ſtatum ep̄alem preexigitur vite perfectio: vt pʒ per hoc ꝙ deus a petro exquiſiuit ſi plus eum ceteris diligeret anteq̄ ei cōmitteret paſtorale officium. Sed ad ſta‑ tum religionis nō preexigit̄ perfectio ſed via in perfectionē. Vnde ⁊ dn̄s. Math. xix. non dixit. Si es pfectus vade ⁊ vende oīa que ha bes: ſed ſi vis eſſe perfectus. ⁊ hmōi differētie rō eſt: q: ſm̄ Diony. perfectio pertinet actiue ad epiſcopum ſicut ad perfectorem: ad mona chum autem paſſiue ſicut ad perfectum. req̄‑ ritur autē ꝙ ſit perfect⁹ aliquis ad hoc ꝙ poſ ſit alios ad perfectionē adducere qd̄ non pre exigitur in eo qui debet ad perfectionem ad‑ duci. Eſt autem preſumptuoſum ꝙ aliquis ꝑ‑ fectum ſe reputet non autem ꝙ ad perfectio‑ nem tendat. Secundo non eſt eadē rō de ſta‑ tu religionis ⁊ ep̄alis dignitatis: q: ille q̄ ſta tū religionis aſſumit ſubijcit ſe alijs ad ſpūa lia capiēda qd̄ cuilicet licet: ſed ille qui ad ſta tum ep̄aleʒ tranſit ſublimatur ad hoc ꝙ alijs ꝓuideat ⁊ hoc nō licet appetere. Vnde Cry. ſuper Math. dicit. Primatū eccleſie concu‑ piſcere nec iuſtum eſt nec vtile.

Ad primum ſecū di principalis

Ad rōnes ve ro factas contra ſecunduʒ principale: in quo dictum eſt ꝙ loquendo ꝓprie de ſtatu vt imp̄ ſentiarum loquimur. ⁊ ſupra diffinitus eſt: pſ‑ byteri curati in eo nō eſſent. rn̄detur p̄mo ad primam negando aſſumptum ꝓ vtraq̄ parte dicimus em̄ p̄mo ꝙ preſbyteri curati non ſuſ‑ cipiunt curam aīarum ſicut epiſcopi: qm̄ epi principaliter habēt curam oīum ſue dioceſis vt habet̄ in. c. quecūq̄. x. q. i. vbi fratres in cō‑ cilio antiocheno ita dicunt. Quecūq̄ res ec‑ cleſiaſtice ſunt cōuenit cum omni diligentia ⁊ fide gubernari ⁊ diſpenſari cum iudicio ⁊ po teſtate epi cui totius plebis aīe videntur eſſe cōmiſſe. preſbyteri aūt curati ⁊ archidiaconi habent aliquas ſubminiſtrationes ſub epis. Vnde ſuper illud. i. Corinth. xij. Alij opitula‑ tiones alij gubernationes: dicit glo. Opitu‑ latōnes. i. eos qui maioribus ferunt opem: vt titus apoſtolo: vl' archidyaconi epis. Guber nationes autem ſcʒ minoꝝ perſonaruʒ prela tiones vt pb̄ri ſunt: qui plebi documēto ſunt. ⁊ Diony. dicit. v. ca. eccle. hierar. Qr ſicut vni uerſaʒ hierarchiā videmus in ieſum termina tam: ita vnāquāq̄ in ꝓprium diuinū ſummū ſacerdotē. i. ep̄m. Et in. c. cūctis. xvi. q. i. dicit papa Clemens oībus pb̄ris ⁊ dyaconibus at tendendū eſt vt nihil abſq̄ ꝓprij epi licentia agant. Vnde ſi q̄s recte cōſideret in q̄t ſanct⁹ Tho. hoc modo in regimine eccl'ie cōparant̄ archidyaconi ⁊ plebani ad ep̄m ſicut in regi mine tp̄ali prepoſiti ⁊ balliui ad regē. Secun da etiaʒ pars antecedentis prefate rōnis eſt falſa in qua dicit̄: ꝙ pb̄ri curam aīarū ſuſcipi ant cum conſecratione ſicut epi qd̄ falſum ē. Vnde ſicut in mundanis ptātib⁹ ſolus rex ſo lam benedictionē accipit: alij vero per ſimpli cē cōmiſſionē inſtituūtur officiales: ita etiam in eccl'ia cura ep̄alis cū ſolēnitate cōſecratio nis cōmittit̄: cura aūt archidyaconat⁹ vl' ple banatus cū ſimplici impoſitione cōfert̄. Qd̄ vero dicitur ꝙ in ꝯſecratione epi ⁊ pb̄ri eadē

verba ſunt ⁊c. nō eſt ad ꝓpoſitum: nō em̄ nūc
agimus de ſacerdote inq̄ntum ſacerdos eſt. ſic
em̄ in ſtatu ponit̄ per ſolēnem ꝯſecrationē vt
dicit ſanctus Tho. in li. de pfectione vite ſpi-
ritualis. Nō quidē in ſtatu perfectionis acti-
ue vel paſſiue ſ; in ſtatu illuminatiue ſm̄ Dio
ny. ſed qn̄ curam accipit tunc ei nulla ſolēnis
benedictio exhibet̄. vnde tunc nullum ſtatuꝫ
ſuſcipit ſ; fit ei quedā officij cōmiſſio: ⁊ ita pſ-
byter curatꝰ licet in ſuſceptione ordinis ꝯſe-
crat̄ nō tn̄ in ſuſceptione cure. ep̄us aūt ad ip
ſam curā paſtoralē ꝯſecrat̄ ꝓpter perpetuam
obligationē qua ſe ad paſtoralē curā obligat
ſicut ex predictis patet.

Ad ſecundum

Ad ſecundā rn̄det̄
negando añs: qm̄ ſicut plebani ⁊ archidyaco
ni nō habēt principaliter curam ſed admini-
ſtrationē quandam ſm̄ q̄ eis ab ep̄o cōmittit̄
ita etiā ad eos nō ptinet principaliter paſto-
rale officiū nec obligatio ponēdi aīam ꝓ oui-
bus ſed inq̄ntum pticipant de cura. vnde ma-
gis hn̄t dicit ſanctꝰ Tho. quoddā officium ad
pfectionē ptinens q̄ obtineāt pfectionis ſta
tum.

Ad tertium

Ad tertiam rōem reſpōdet̄ negando
ꝯñam. ⁊ ad ꝓbationē primā que ſumit̄ ex trā-
ſitu monachali ad officiū preſbyteri curā habē
tis rn̄r: q̄ nihil facit ad ꝓpoſitum: qm̄ mona-
chus nō tranſit ad curā ſecularē ſtatu religio
nis dimiſſo ſed retento. dr̄ em̄ in. ca. de mona-
chis. xvi. q. i. vbi Innocentiꝰ papa de mona-
chis qui diu morātur in monaſterijs inq̄t: q̄ ſi
poſtea ad clericatus ordinē peruenerint ſta-
tuimus nō debere eos a priori ꝓpoſito diſce-
dere: ſed pbr̄i curati vel archidyaconi qn̄ reli-
gionem ingrediūtur curam deponunt vt adi-
piſcant̄ perfectionis ſtatum.. vnde ex hoc ex-
cellentia religionis oſtendit̄. Ad probationē
ſecūdam cum dicitur: q̄ preſbyteri curati ſi-
miliores ſunt ⁊c. reſpōdetur: q̄ curati ⁊ archi-
dyaconi ſunt ſimiliores ep̄is q̄ religioſi quan
tum ad aliq̄d. ſ. quantū ad curam aīarum quā
ſecundario habēt: ſed quantū ad perpetuam
obligationem que requiritur ad ſtatū pfectio
nis ſiliores ſunt ep̄is religioſi vt ex dictis pꝫ.

Ad primuꝫ tertij principalis

Iam reſtat reſpondere ad rationes factas
cōtra tertiū punctū principale in quo dictum
fuit q̄ ſtatus prelatoꝝ ſublimior ac perfectior
eſſet ſtatu religioſorum. Ad primā rationeꝫ
reſpōdetur q̄ ratio nō procedit: q2 perfectio
dilectionis proximi ex perfectione dilectio-
nis diuine deriuatur: que q̄dem tm̄ in cordibꝰ
aliquorum preualet vt ſolum nō deo frui vel-
lent ⁊ ſeruire: ſed etiam ꝓximis propter deuꝫ.
vnde hoc ipſum quod ep̄i intendunt his que
pertinent ad proximoꝝ dilectionem prouenit
ex abundantia dilectionis diuine. vnde dn̄s
primo a Petro queſiuit an eum diligeret: et
poſtea gregis curam commiſit. Et Gregoriꝰ
dicit in paſtoral̄. Si dilectionis teſtimoniuꝫ
eſt cura paſtoris quiſq; virtutibꝰ pollens gre
gem dei renuit paſcere: paſtorem ſummū con
uincitur non amare: hoc auteꝫ eſt maioris di-
lectionis ſignum: vt homo propter amicum
etiam alij ſeruiat q̄ ſi etiam ſoli amico vellet
ſeruire.

Ad ſecundū

Ad ſecundam reſpōdetur: q̄ non vi-
detur facere ad ꝓpoſitum: quia epiſcopus cū
mediator inter deuꝫ ⁊ homines conſtituatur
oportet ipſum ⁊ in actione precellere inquan
tum miniſter hominū conſtituitur: ⁊ etiaꝫ in
contemplatione precipuū eſſe vt ex deo hau-
riat quod hominibus tradat. Unde Greg. di
cit in paſtoral̄. Sit preſul actione precipuus
pre cunctis cōtemplatione ſuſpenſus rector
interiorum curaruꝫ: in exteriorum ꝓuidentia
interioꝝ ſollicitudinē non relinquens. Sed
etſi detrimentum aliquod in dulcedine con-
templationis patiuntur ꝓpter exteriorem oc
cupationem qua ꝓximis ſeruiunt hoc ipſum
perfectionem dilectionis diuine atteſtatur.
magis enim amare aliquem conuincitur qui
ꝓpter eius amorē iucunditate preſentie eius
ad tēpus carere deſiderat in eius ſeruitio oc-
cupatus: q̄ ſi eius preſentia ſemper frui vellet
Unde apoſtolus ad Roma. viij. Poſtq̄ dixe
rat q̄ nec mors nec vita ſeparabit nos a cha
ritate chriſti. poſtmodum ſubiungit. Opta-
bam ego anathema eſſe deo ꝓ fratribꝰ meis.
quod exponens Chryſoſto. libro de compun-
ctione cordis ita inquit. Ita totam eius men
teꝫ deuinxit amor chriſti vt in hoc quod ei pre
ceteris omnibus amabilius erat eſſe cuꝫ chri
ſto ſurſum: idipſum quia placeret chriſto con-
temneret.

Cap. LXXIX

Capitulum. lxxix. In quo ponuntur rationes q̄ in-
ter epiſcopum ⁊ preſbyteruꝫ ſm̄ rē diſtinctio ſit ſemꝑ
q̄ fuerit ab inſtitutione eorum.

S

I quis recte pō
deret ea que ſuperius diximus
explicantes qui in ſtatu perfe-
ctionis dicendi eſſent ⁊ qui nō:
facile intelliget q̄ realis differentia ſit inter
epiſcopum ⁊ preſbyterum. Sane cum oſten-
derimus ep̄os in ſtatu perfectionis eſſe preſ-
byteros aūt etiā curatos non: cōſequenter ꝓ
bamuꝰ differentiā ſm̄ rē eſſe inter ep̄m ⁊ pſ-
byterū. Quod autē hmōi differentia ſm̄ rem
etiam ſemper fuerit ab inſtitutione harū di-
gnitatū facile nobis eſt ꝓbare. Nam q̄ circa
tp̄a Hieron. ⁊ Auguſtini diſtinctio iſta fuerit
pꝫ beati Aug. teſtimonio q̄ in ep̄la ad Hiero.
et habet̄ in. c. quanq̄. ij. q. vij. ſic dic̄. Quanq̄

ſ̄m honoris vocabula q̃ iam eccleſie vſus obtinuit ep̃atus pb̃rio maior ſit tñ in multis Augu. Hiero. minor eſt. Secũdo ꝙ talis dr̃ia fuerit tp̃e aploꝝ ſeu primitiue eccleſie pꝫ ex eo ꝙ Dio. qui illoꝝ tp̃e fuit ſcribẽs librũ eccleſia. hierar. in. v. c. eiuſ'd libri ponit tres ordines. ſ. ep̃oꝝ: pb̃roꝝ: ⁊ dyaconoꝝ: dicens ordinẽ dyaconoꝝ eſſe purgatiuũ: ordinem ſacerdotũ illuminatiuũ: ordinẽ vero ep̃oꝝ perfectiuũ. Quibus trib⁹ ordinib⁹ vt ipſe dicit in. c. vi. ſequẽti: tres ordines rñdent. naꝫ ordini dyaconoꝝ ſubijcit̃ ordo imundoꝝ qui purgatione indigent. ordini pb̃roꝝ ſubijcitur ordo illuminandoꝝ. ſ. ſacer popul⁹ qui a pb̃ris illuminat̃ per ſacroꝝ ſuſceptiõem: ordini vero ep̃oꝝ ſubijcit̃ ordo ꝑfectoꝝ. ſ. monachoꝝ qui per eoꝝ traditiones edocentur ad ꝑfectiſſimã ꝑfectionem.

Tertio iſta dr̃ia ꝙ nõ humana inuẽtione ſed diuina diſpoſitione a xp̃o inſtituta fuerit apparet ex eo q̃d Mat. x. habet̃ vbi d̃r. Deſignauit dñs ⁊c̃. vbi glo. dicit. Sicut in apl'is eſt forma ep̃oꝝ ſic in. lxxij. diſcipulis forma eſt ſacerdotũ ſecundi ordinis. vbi exp̃ſſe habet̃ ꝙ dr̃ia inter ep̃os ⁊ ſecũdi ordinis ſacerdotes inſtituta fuerit a xp̃o. Quarto prefata dr̃ia oſtẽdit̃ ex eo: ꝙ figurata legit̃ in antiquo teſtamento ꝓut beat⁹ Iſid. ponit: ⁊ habet̃ in. c. cleros. di. xxi. vbi d̃r: ꝙ ſummi ſacerdotes ⁊ minores ſũt a deo inſtituti ꝑ Moyſen qui ex precepto dñi Aaron in ſummũ ſacerdoteꝫ pontificẽ: filios vero ei⁹ inunxit in minores ſacerdotes. Et ſic patet ꝙ ſ̄m rem ab exordio inſtitutionis hoꝝ ordinũ in eccleſia ſemꝑ fuerit dr̃ia ſ̄m rem inter ep̃m ⁊ pb̃rm. Hinc beat⁹ Aug. in li. de hereſi: inter dogmata heretica enumerat dicere pb̃ros nõ differre ab ep̃is dicens: ꝙ arriani dicebant pb̃rm ab ep̃o nulla differentia debere diſcerni vt dicit ſctũs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. vi. Nec obuiat predictis q̃d Hiero. ait ſuꝑ ep̃l'am ad Thy. dicens. Olim idem pb̃r q̃ ep̃s Et poſtea ſubdit. Sicut ergo pb̃ri ſciunt ſe eccleſie ꝯſuetudine ei qui ſibi prepoſit⁹ fuerit eẽ ſubiectos: ita ep̃i nouerint ſe magis conſuetudine q̃ꝫ diſpẽſationis dñice veritate pb̃ris eſſe maiores. Pro quo notandũ ꝙ de ep̃o ⁊ pb̃ro dupliciter loqui poſſum⁹. Uno modo quantũ ad nomen: ⁊ ſic olim nõ diſtinguebãtur ep̃i et pb̃ri. Nam ep̃i dicũtur eſſe qui ſuperintendũt vt dicit Aug. xix. de ciui. dei. pb̃ri aũt grece dicũtur quaſi ſeniores. Unde ⁊ Apl's cõiter vtitur noie preſ byhteroꝝ quantũ ad vtroſqꝫ: cum dicit. i. ad Thy. v. Qui bene preſunt p̃ſbyteri duplici honore digni habeantur. Et ſimiliter et nomine epiſcopoꝝ: vnde dicit Act. xx. Attendite vobis et vniuerſo gregi in quos vos ſpũſſanctus poſuit epiſcopos regere eccl'iam dei. Secũdo conſiderat̃ quantũ ad rem: ⁊ ſic vt ſupra multis rõnibus iam oſtẽdimus: ſemper inter eos fuit diſtinctio. Unde Iſid. dicit ⁊ habetur di. xxi. in. c. cleros. ꝙ presbyteri minores licet ſint ſacerdotes: tamen pontificatus apicem non habent: quia nec chriſmate frontem ſignant nec ſp̃m paraclytũ dant q̃d ſolum deberi epiſcopis lectio actuuꝫ demonſtrat. Unde ⁊ apud veteres licet fuerit cõuenientia in nomine ⁊ vſus vocabuloꝝ promiſcuus (Alia etiam põt eſſe ratio: qꝛ non ſoluꝫ erant ꝓmiſcua vocabula: ſed etiã in vna perſona erat epiſcopatus ⁊ presbyterat⁹: qꝛ ep̃i exercebant etiã officiuꝫ ſimplex presbyterale ꝓpter paucitatẽ tam paſtoꝝ q̃ꝫ gregis) differentia tñ fuit in re. fuit aũt poſtmodũ neceſſarium ad vitandũ ſciſmatis errorẽ qui ex indifferentia nominũ oriebatur vt etiam nomina diſtinguerẽt̃: vt ſcꝫ ſoli maiores p̃ſbyteri epiſcopi dicerentur: minores vero ſolum presbyteri: vt inquit ſanctus Tho.

Capl'm. lxxx. Q2 dñi cardinales ſancte romane eccleſie ſint in ſtatu perfectionis. Capl'm LXXX

Sane ſi quis ea que ſupra de ſtatu perfectiõis cõmemorauim⁹ recte conſideret: videlicet ꝙ obligatio perpetua ad ea que perfectionis ſunt cuꝫ aliqua ſolẽnitate hoiem in ſtatu perfectionis cõſtituat: ꝓculdubio manifeſte videbit dominos cardinales in regimine ⁊ gubernatione vniuerſalis eccleſie chriſti vicario ſummo pontifici aſſiſtentes in ſtatu perfectionis eſſe cenſendos. Obligant em̃ ſe ex dilectiõe dei perpetuo fidem catholicam ac religioneꝫ chriſtianam vſqꝫ ad ſanguinis effuſionem incluſiue cuꝫ eoꝝ ⁊ totius eccleſie principe xp̃i vicario ſummo põtifice totis viribus fideliter defenſuros: in cuius rei euidens teſtimoniũ capello rubeo quaſi profeſſionis ſue habitu ſeu ſignaculo preſtitis certis iuramentis ipſo ſummo põtifici maxime de fideli aſſiſtentia in regimine vniuerſalis eccleſie ab ipſo xp̃i vicario publice ⁊ ſolẽniter inſigniunt̃. Dicendi ergo ſunt dñi cardinales in ſtatu perfectionis eſſe: ⁊ tanto ſublimi⁹ pre ceteris prelatis q̃ꝫtũ bonũ vniuerſalis eccl'ie ad cui⁹ regimen ⁊ ordinationẽ aſſumunt̃ ⁊ ꝓ cuius tuitione exponere aias ſuas ſe obligant ꝑfectius: ⁊ ꝑ conſequẽs diuinius eſt bono particulariũ plebiuꝫ quarũ regimini intẽdere alij p̃lati obligant̃. Uñ de dñis cardinalib⁹ cõuenĩẽtiſſime accipi põt q̃d ꝓuidit illa vetus Anna Samuelis

in cantico qđ cōpoſuit occaſiōe recepte ꝓlis .i. Reg. ij. dum inquit. Domini em̄ ſunt cardines terre ⁊ poſuit ſuper eos orbem. In quib⁹ verbis ſtatus dñoꝝ cardinaliū tripliciter deſcribitur. Primo quantū ad nobilitatē inſtitutionis: ibi cum dicit: dñi em̄ ſunt. Secundo quo ad dignitatem officij: ibi cum dicit: cardines terre appellant. Tertio quo ad vniuerſalitatē auctoritatis: ibi cū dicit: ⁊ poſuit ſuper eos orbem. Deſcribit nāq; in primis inſtitutionis ſtat⁹ dominoꝝ cardinalium nobilitas cum dicit: dñi ſunt. ſ. per inſtitutionē. Eſt em̄ cardinaliū ſtatus a xp̄o ſolo originaliter ⁊ primordialiter inſtitutus. Pro cuius declaratione eſt in primis repetendū qđ ſuperius annotauimus. ſ. ꝙ xp̄s ſponſam ſuam videlicet eccleſiam varijs ſtatibus officijs ⁊ gradib⁹ tanꝙ ſplendentibus monilibus decorauit ⁊ miro ordine diſtinxit: iuxta illud ap̄li ad Ephe. i. Unicuiq; aūt noſtrū data eſt gratia ſm̄ mēſuram donationis xp̄i. ꝓpter quod aſcendēs in altum dedit dona hominib⁹: ⁊ ipſe dedit quoſdam ap̄los: alios ꝓphetas: alios euāgeliſtas alios aūt paſtores ⁊ doctores ad cōſummationem ſanctoꝝ in opus miniſterij edificationis corpis xp̄i. Ex quo apoſtolico documēto aperte colligit ꝙ varietas hec ſtatuum officioꝝ et graduū quibus hierarchice diſtincta eſt eccleſia nō ab humana diſpoſitione principaliter: ſed ab ipſo xp̄o eccleſie capite fundatore atq; ordinatore ortum habet: ⁊ per ꝯñs ꝙ dñorum cardinalium ſtatus poſt ſtatum papalem ad ordinem hierarchicū eccleſie ex iſtitutione diuina ptineat: cum ipſi q̄tum ad hūc ſtatū ſtatui apoſtolico imediate ſuccedāt. Pro quo conſiderandū iuxta quorūdam ſapientum doctrinā ꝙ de apoſtolis triplex cōſideratio haberi poteſt. Prima quidē: vt xp̄o ante ei⁹ aſcēſionem principaliter aſtiterūt q̄bus ait. Uos eſtis qui permanſiſtis mecū in temptationibus meis ⁊ ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum vȝ eccleſie militantis: vt ſedeatis ſup thronos iudicantes. xij. tribus iſrael. Luc. xxij. Secunda ꝯſideratio apoſtoloꝝ eſt: put ante eoꝝ diuiſionē abinuicē: et ſeparationē a Petri p̄ſentia Petro tanꝙ xp̄i vices gerenti in adminiſtratione papalis officij aſſiſtebant. Tertia cōſideratio apl̄oꝝ eſt: q̄n ad xp̄i preceptuȝ quo dictū eſt illis. Euntes in mundū vniuerſū predicate euangeliū oī creature. a Petro ſeparati eiuſq; auctoritate ſuffulti p mundū diſperſi ſunt ad predicandū ſingulas ꝓuincias in ſortem predicatōis accipientes. Quantū ad primā conſiderationem ⁊ ſcđam apl̄oꝝ: ſtat⁹ dñoꝝ cardinalium

Apl̄orum triplex conſideratio

repreſentat apl̄oꝝ ſtatum in hoc ꝙ aſſiſtunt Romano pontifici q̄ xp̄i vicarius ⁊ petri ſucceſſor eſt: tanꝙ principales aſſeſſores cōſiliarij atq; cooperatores: ⁊ in executione ſacerdotalis officij coadiutores exiſtunt iuxta verba Bonifacij pape octaui in ca. fundamenta. li. vi. Quantū vero ad ſecundā cōſiderationem apl̄oꝝ de quibus myſtice intelligi pōt illud. Apoca. iiij. Sedes poſita ē. ſ. ap̄lica: in celo. i. in eccl̄ia militāte: ⁊ ſupra ſedē ſedens. i. romanus ponti. ⁊ in circuitu eius ſedilia. xxiiij. ⁊ ſuper thronos. xxiiij. ſeniores. i. cardinales: ſedētes amicti ſtolis albis ⁊ in capitibus eoꝝ oēs corone auree. Ubi dñi cardinales nō tm̄ deſcribūtur ab officij dignitate quia dicūtur in circuitu ap̄lici throni ſedere: vtpote eius conſiliarij ⁊ coadiutores ſupremi pontificat⁹: ſed etiam deſcribit quid in illis eoꝝ dignitas requirat. debent em̄ cardinales habere diſcretionis maturitatem in hoc ꝙ vocantur ſeniores. Secundo animi tranquillitatē in hoc ꝙ deſcribunt ſedentes. Tertio vite puritatem in hoc ꝙ deſignant amicti ſtolis albis. Quarto ſapientie claritatē cum dicūtur habere coronas aureas. Quantū vero ad tertiā conſiderationē apl̄oꝝ epi ſuccedunt ap̄lis ſtatum ipſoꝝ repreſentātes: quoꝝ quilibet preeſt alicui ciuitati vel ꝓuincie: vt beat⁹ Anacletus inquit in. c. in nouo teſtamēto. di. xxi. ⁊ beat⁹ Urbanus papa in. c. quoꝝ vices. di. lxviij. qđ etiā notaſſe videt. Apl̄s vbi. ſ. vbi diſtiguēs ſtatus eccl̄ie cōdiſtinxiſſe videt ſtatū paſtoralē a ſtatu ap̄lico: cū ait. Dedit quoſdā ap̄los. ſequit ⁊ quoſdā paſtores. Ex q̄bus recte elici poſſunt aliqua correlaria. Primum eſt: ꝙ ap̄li ꝑus fuerūt cardinales q̄ epi: ſiue ꝙ ꝑus exercuerūt cardinalatus officiū q̄ ep̄ale. Ptȝ hoc: q̄m ap̄li prius fuerūt in ſtatu ap̄lico per xp̄m inſtituti q̄ in paſtorali: q: ante paſſionē oēs fuerunt ap̄li: ſed poſt paſſionem inſtitut⁹ eſt petrus a xp̄o oīm paſtor: cum dictū eſt ſibi Paſce oues meas. Joh. vlti. ⁊ tunc ſtatus paſtoralis ordinatus eſt in nouo teſtamento cū ap̄licus ſtatus ante fuiſſet. Secundū correlariū: ꝙ ap̄li prius fuerūt cardinales orbis q̄ vrbis. Nam ſicut Petrus prius fuit papa orbis. i. vniuerſalis eccl̄ie anteq̄ ep̄us eccl̄ie romane per ſingularē adminiſtrationē: ſic ⁊ apoſtoli prius fuerunt cardinales q̄ aliq̄s fieret cardinalis romane vrb. In ſignū ħo hui⁹ diſtinctōis in inueſtitura papat⁹ dr̄ pape. Inueſtio te de papatu romano vt preſis vrbi ⁊ orbi. In vtraq; vero taȝ vrbis q̄ orbis p̄ſidētia aſſiſtūt pape cardinales tanꝙ ſpāles eius coadiutores: ꝓpter qđ tanꝙ ſenatores cōſules

Correlarium primum

Secundum

atq; patritij vrbis eſſe cenſent: vt in ca. Con/ſtantin⁹. xcvi. di. Tertiū correlariū eſt ꝙ papa etiā cōuenienter ſe inter cardinales cōnumerat. vt inquit Archidya. in ca. Sacroſancta. di. xxij. Et hac rōne ſtat⁹ apoſtolic⁹ in quo cardinales ſunt diſtinguit a paſtorali ſtatu: licet em̄ oēs apl'i fuerint paſtores: nihilomin⁹ tamē vt dictum eſt prius fuerūt in apoſtolico ſtatu. Vñ ſumm⁹ pōtifex nō modo dr̄ ep̄s vniuerſalis eccl'ie ſed etiā apoſtolic⁹ noīat. Petrus ergo ⁊ ſui ſucceſſores vtrūq; retinēt ſtatū. ſ. apoſtolicū ⁊ paſtoralē: cardinales vero vt ſic apoſtolicū dūtaxat. Quartū correlariū eſt: ꝙ in ordine hierarchico ſicut cetui apl'oꝝ ſuccedit ordo ep̄oꝝ inq̄tū fuerūt ep̄i: ita illi ſuccedit ſacer ſenat⁹ cardinaliū quātū ad illū ſtatū quo apl'i aſſiſtebāt petro anteq̄ p orbē diuiderent vt dictū ē. Et hoc dictū ſit de ſtatus dn̄oꝝ cardinaliū inſtitutione q̄ notabat in p̄mo verbo beate anne cū dicebat. dn̄i ſunt. Secūdo deſcribit ſtat⁹ cardinaliū quo ad dignitatē offi/cij cum dr̄. Cardines terre. Nominant aūt ſic multiplici rōne. Pmo q̄dē dicunt cardinales q: eccl'ie romane tm̄ ſeruiūt: que vt inq̄t Anacletus in ca. Sacroſancta. di. xxij. caput ⁊ cardo eſt oīum eccleſiarū. Secūdo q: ſicut cardine oſtiū regit. vñ dr̄ Prouer. xxvi. Oſtiū vertitur in cardine: ita dn̄oꝝ cardinalium cōſilio ⁊ aſſenſu ſumm⁹ pōtifex regit diſponit atq; gubernat vniuerſalē eccl'iam. Tertio dicunt cardinales. i. p̄ncipales. vij. q. i. paſtoralis. ⁊ xxi. q. i. relatio. glo. i. Ipi em̄ ſūt p̄ncipales i eccleſia quoꝝ ꝯſilio ⁊ regimine tota eccl'ia vniuerſaliter diſponit ⁊ gubernat. Tertio deſcribitur ſtatus cardinaliū quo ad vniuerſalitatem auctoritatē cū ſubdit. Et poſuit ſup eos orbē. Auctoritas nempe dn̄oꝝ cardinaliū nō reſpicit tm̄ dioceſim vnā aut p̄uinciā ſed vniuerſū orbem. iuxta verbū btī Grego. in ca. Decreto. ij. q. vi. Alij aūt prelati aſſumpti ſunt in partē ſollicitudinis: iſti vero in adiutoriū gubernationis toti⁹ orbis. Vñ de illis cōuenietiſſime accipiēdū venit id q̄d ꝓpħa egregius dauid eccl'ie ſcrē loquēs inq̄t pſ. xliiij. Pro fratrib⁹ tuis. i. apl'is: nati ſūt tibi filij. i. cardinales: cōſtitues eos p̄ncipes ſup oēm terrā. Tunc plane cōſtituunt p̄ncipes ſup oēm terrā cū a ſummo pōtifice xp̄i vicario aſſumunt ad aſſiſtendum ſibi ⁊ cooperādū in regimine toti⁹ reipuplice xp̄iane. Quocirca deuot⁹ Bern̄. li. de cōſideratione: de cardinalib⁹ loquēs pape eugenio. iij. ita dic̄. Hi quoq; q̄ tibi ꝯtinuo aſſiſtūt ſeniores ppl'i orbis iudices ⁊c̄. Magnū certe amplitudinis dignitatis dn̄oꝝ cardinaliū ex huius ſancti viri verbis teſtimoniū colligit.

Tertium

Quartum

Cardinalatus dignitas

Cardinalium auctoritas

Ex quibus apertiſſime conuincit error detrahentium ſtatui dn̄oꝝ cardinaliū dicētiū illos tanq̄ accidentalia mēbra eſſe in eccleſia ⁊ q̄ſi hoſpites ⁊ aduenas nulla auc̄tate preſtātes.

Capitulū. lxxxi. in quo ponunt rationes ꝓpter quas ſtatus dn̄oꝝ cardinalium ſancte romane eccl'ie honorē preferendi ſint ceteris eccleſie prelatis.

Cap. LXXXI

Ex his que iam expoſuim⁹ de perfectionis ſtatu ⁊ dignitatis ſublimitate dominoꝝ cardinalium ſancte romane eccl'ie clara luce cognoſcere poterimus ipoꝝ cardinaliū ſtatū merito honore preferendum fore cūctis poſt papalē eccleſiaſticis dignitatibus ⁊ ſtatibus. Pmo quidē ex eo ꝙ vt in p̄cedēti. c. explicauim⁹: dignitas apoſtolica in qua ſacer dn̄oꝝ cardinaliū ſenat⁹ ſacro apoſtoloꝝ collegio ſuccedit prior ē ceteris eccleſiaſticis dignitatibus inſtitutione ⁊ origine. cuius autē prior eſt inſtitutio alios merito p̄ire deb; honore iux. c. i. de ma. ⁊ obe. Preterea ſecundo hoc ex illo apertiſſime oſtendit: ꝙ prefati dn̄i cardinales curam regiminis ⁊ gubernationis ſollicitudinē pre ceteris eccleſie prelatis habeant ampliorē: cū em̄ ſint vocati in adiutoriū ſummi pontificatus ad totius eccleſie curā omniūq; eccleſiarū ſollicitudinem aſſumpti dicunt. iuxta ca. Bone. extra de poſtula. p̄latoꝝ. Ceteri vero eccl'ie prelati cuiuſcunq; eminētie exiſtant cū nō in plenitudine poteſtatis ſed in partē ſollicitudinis ſint vocati: vt in ca. Decreto. ij. q. vi. ⁊ in. ca. Qui ſe ſcit: eccl'ie nō vniuerſali ſed particularib⁹ q̄b⁹ deputati ſunt preeſſe dicunt: clariſſimū eſt vt is ceteris preferēdus veniat honore qui maiorem ceteris curā atq; ſollicitudinē regiminis hab;. Hac rōne ſynodus antiochena vt in. c. Per ſingulas prouincias. ix. q. iij. archiep̄os ep̄is honore preferēdos inſtituit. Amplius tertio h̄ colligit ex eo ꝙ vt habet in ca. Cōſtātinus. di. xcvi. Dn̄is cardinalib⁹ cōceſſum eſt illud culmen ſingularis potētie ⁊ preexcellentie cui⁹ gloria ampliſſim⁹ ſenatus videt adornari: cū aut ſenatoria aut patritiatus dignitate nulla maior poſt imperiū habeat. vt. C. de conſul. mu. lib. xij. Nulli mirū aut moleſtū eſſe debet ſi dn̄i cardinales eccl'ie romane oīb⁹ alijs poſt ſummū pōtificē cui iure diuino oēs caput inclinant preferantur honore. Quarto idem colligit ex eo ꝙ vt diximus dn̄i cardinales ſancte romane eccleſie pro carū auctoritatis amplitudine iudices orbis eſſe dicunt ipſi quippe oēs fideles tam inferiores q̄ ſuperiores ep̄os etia; archiep̄os ⁊ patriarchas aſſiſtentes pape coniudicant. Notum aūt eſt

maioris dignitatis eſſe qui iudicat ꝙ̄ qui iudi
cantur: vt in ca. inferior. di. xxi. Quinto hoc
magiſteriū fit ex eo: ꝙ cardinales pars corpo
ris pape eſſe dicūtur. Unde cum ad ꝓuincias
regendas mittūtur mitti de latere pape cen
ſent: vt in ca. decreto. ij. q. vi. beat⁹ Greg. di
cit ⁊ beatus Bern̄. de eis ad Eugeniū loquēs
libro de ꝯſideratione: illos vocat collaterales
pape ⁊ eius coadiutores. Nulli aūt dubiū eſt
ꝙ hi qui vna perſona cenſentur cū ſummo pō
tifice omnib⁹ alijs eccleſie prelatis honore me
rito veniant preferēdi. Hec tm̄ dixiſſe ſuffici
at vt oſtendamus ꝙ̄ rationabiliter dn̄i cardi
nales poſt romanū pontificē cunctis alijs ec
cleſie prelatis honore preferātur.

Capitulū. lxxxij. In quo ponūtur obiectiones cōtra ſtatum dn̄orum cardinalium.

Cap. LXXXII

Quemadmodū

fuere aliqui apoſtolici ꝓncipa
tus inimici qui illum nō a xp̄o
ſed ab hominib⁹ inſtitutū eſſe
contra xp̄i euangeliū aſſererent: ita etiā nō de
fuerūt qui ſtatū dn̄orum cardinaliū tam quo
ad ei⁹ īſtitutionē ꝙ̄ ad ei⁹ dignitatem īpugna
re auſi ſunt. Sunt em̄ quidam qui illum nō a
xp̄o ſed humana inuentione aſſerunt introdu
ctum: negantes in eccleſia illum tante fore di
gnitatis vt inter ꝓncipalia eccleſie mēbra ve
niat in eccleſiaſtica hierarchia cōnumerand⁹
qd̄ ſequētibus rationibus fundare nituntur.
Argumētū ꝓmū Primo ſic. De ſtatu cardinalium nulla mē
tio fit in ſcriptura ſacra noui teſtamenti: ḡ vi
detur ꝙ nō ſit annumerandus inter alios per
fectionis ſtatus in nouo teſtamento a xp̄o in
ſtitutos. ꝯña videt̄ optima ⁊ aīs patet diſcur
rēti per ſingulos diuinos libros noui teſtamē
Secūdum ti. Secūdo ſic. Nihil videt̄ inſtitutū a xp̄o cu
ius nomen nec tp̄e xp̄i nec aploꝝ legit̄ fuiſſe:
ſed nomen cardinalat⁹ nec xp̄i tp̄e nec aploꝝ
legit̄ fuiſſe vt ptꝫ. ḡ ſtatus noīe cardinalatus
Tertium deſignat⁹ nō pōt dici a xp̄o inſtitut⁹. Tertio
ſic. Omniū miniſtroꝝ eccleſie inſtitutio eſt in
veteri teſtamēto figurata ⁊ incohata ⁊ in no
uo pleni⁹ ꝯſummata vt habet̄ in ca. decretis.
di. xxi. ſed ſtatus cardinaliū nec prefiguratus
nec incohatus legit̄ in veteri teſtamento: ḡ ſe
Quartum q̄tur id qd̄ prius. Quarto ſic. Stat⁹ cardia
lium nobis videt̄ inſtitut⁹ a beato Pontiano
papa q̄ fuit anno dn̄i. ccxxi. vt hyſtorie quedā
referūt: ergo ſeq̄tur ꝙ nō a xp̄o fuit cōſtitut⁹.
Quintum Quinto ſic. Poſt diſperſionē aploꝝ nō legi
mus ꝙ btūs Petr⁹ habuerit aliquos cardina
les aſſiſtentes ſibi in regimine vrbis eccleſie: ḡ
videtur ꝙ ſtatus cardinalium nec a xp̄o nec a
beato petro fuerit inſtitutus. conſequētia ptꝫ
Sextum Sexto ſic. cardinalibus ex inſtitutiōe eorum
nō videt̄ alia dignitas aut prerogatiua attri
buenda ꝙ̄ explicat̄ in inſtitutione eoꝝ. ſed de
beato marcello qui fuit circa ānos dn̄i. ccciij.
legitur: ꝙ cōſtituit in vrbe romana. xxv. cardi
nalatus ſiue titulos cardinaliū quaſi dioceſes
propter baptiſma ⁊ ꝓpter cimiteria ad ſepeli
endū martyres ⁊ ꝓpter penitētes ⁊ ꝓpter cō
uerſos ex gentilib⁹: ſed iſta officia nō tranſcen
dunt ſtatū coēm preſbyteroꝝ. ergo non videt̄
ꝙ ſtatus cardinaliū debeat poni ita ſublimis
ſicut dictū eſt. Septimo ſic. dignitas epiſco Septimum
palis ē ſuprema in eccl'ia. Unde btūs Diony
ſius ordinē epiſcopoꝝ dicit ſupremū in eccle
ſia ⁊ epī dicunt̄ ſummi ſacerdotes ⁊ pōtifices
maximi. vt in ca. Cleros. di. xxi. ergo etiā dato
ꝙ ſit dandus ſtatus cardinaliū nō tamen vi
detur ꝙ debeat in honore preferri ceteris epi
ſcopis ⁊ archiepīs ac patriarchis. Octauo Octauum
ſic. perfectio vite ſpiritualis requirit̄ ad ſtatū
epiſcopalē vt ſup̄ dictū eſt: quia epō vt dicit
beatus Diony. v. eccleſia. hierar. attribuitur
perfectio tanꝙ̄ perfectori alioꝝ. hec aūt perfe
ctio nō videtur requiri in cardinalibus ſicut
nec in religioſis: ergo dato ꝙ cardinales ſint
in ſtatu pfectionis non eſt dicenduꝫ ꝙ ſint in
ſtatu ſublimiori ꝙ̄ epiſcopi.

Capitulū. lxxxiij. in quo reſpondet̄ ad obiectōnes factas cōtra ſtatū ⁊ dignitatē dn̄oꝝ cardinalium.

Ca. LXXXIII

Sane queadmo

dum ſubtracta ſaluatoris noſtri
corporali preſentia ab eccl'ia ne
ceſſario venit ꝓ xp̄iane religio
nis vnitate ſeruanda aliquis per diuinam ꝓ
uidentiā inſtituēdus qui eiuſdem ſaluatoris
vices gerens eccleſiā regeret atqꝫ in vnitate
fidei ⁊ diuine legis obedientia fideles conſer
uaret atqꝫ nutriret: ita poſt mortē apoſtolorū
cōgruum viſum eſt tam pro bono eccleſie regi
mine ꝙ̄ pro eiuſdē ampliori pulchritudinis ⁊
decoris claritate vt apoſtolicū collegiū ſemꝑ
in eccleſia cōtinuaret̄. Hinc eſt ꝙ cum iudas
ab apoſtolico collegio preuaricatus eſſet bea
tus petrus vertex apoſtolici collegij ceteriqꝫ
apoſtoli diuinit⁹ inſpirati aliū loco illius illi
co cōmuni electiōe ſtatuere curarent. vt actu
um aploꝝ hyſtoria nos docet. i. c. Tenendum
ergo ē ꝙ cardinaliū ſtatus qui apoſtolico ſta
tui ſuccedit non humana ſed diuina diſpoſiti
one in eccleſia perſeuerat apoſtolice dignita
tis prerogatiua inſignitus. Reſpondendum
ergo reſtat ad rationes in oppoſitū. Ad ꝓmā Ad primum
reſpondet̄ negando antecedens: dicimus em̄

ꝙ licet de cardinalib⁹ ſub nomine cardinalatus non fiat mẽtio in ſacra ſcriptura ſicut nec de romano pontifice ſub nomine papatus: nihilominus tamẽ fit ſub nomĩe apoſtoloꝝ q̃b⁹ vt diximꝰ in dignitate aplica quantũ ad aſſiſtentiã qua xp̃i vicario ⁊ petri ſucceſſori aſſiſtunt ſcʒ romano pontifici ſuccedunt. Ad ſecundã reſpondeẗ negando ꝯſequentiã: pariẗ eñ poſſet argui ꝙ nec ſtat⁹ papalis eẽt a deo in eccl'ia: cum tale nomẽ nec tempore xp̃i nec apoſtoloꝝ fuerit. Dicim⁹ ergo ꝙ licet nomina papatus ⁊ cardinalat⁹ nõ fuerunt in vſu tẽpe xp̃i aut aploꝝ ſed poſtea creſcente eccl'ia in titulis ⁊ honorib⁹ ex fideliũ deuotiõe: nihilominus dignitates ip̃e ⁊ ſtatus in apl'is deſignati fuerunt in petro papalis ⁊ in apl'is ceteris ſtatus cardinalat⁹. Sic eñ noĩa patriarcharum primatũ archiepoꝝ licʒ p̃mo non fuerint in vſu: poſtea tñ venerũt in vſum a ſanctis patribus approbatũ. maxime cũ conſonent officijs eoꝝ iuxta expoſitionẽ officioꝝ ⁊ graduuʒ eccleſiaſticoꝝ quã ponit Iſidorus in ca. Cleros. di. xxi. Ad tertiã reſpondeẗ negãdo minorem. Dicim⁹ eñ ꝙ figura ſtatus dñoꝝ cardinalium precesſit in antiquo teſtamẽto tam in ſeniorib⁹ illis quos moyſes dux populi dei elegiſſe legiẗ ſecũ in adiutoriũ regiminis populi iſrael. de q̃bus Exo. xviij. ⁊ in ſacerdotibus leuitici generis. de quib⁹ habeẗ Deuẗ. xvij. vbi diciẗ. Si difficile ⁊ ambiguũ apud te eſſe perſpexeris inter ſanguinẽ ⁊ ſanguinẽ: cauſam ⁊ cauſam: lepram ⁊ nõ lepram: ⁊ iudiciũ videris inter portas tuas verba variari: ſurge ⁊ aſcẽde ad locum quẽ elegerit dñs deus tuus veniesq̧ ad ſacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem ⁊c. quẽ textũ Innocenti⁹. iij. in cõcilio generali preſidens ad ꝓpoſitũ ſic exponit. ſicut habeẗ extra. qui fi. ſint legit. in ca. Per venerabilẽ: ita dicens. Sane cũ deuteronomiũ lex ſecũda interpreteẗ ex vi vocabuli cõprobatur vt q̃d ibi diſcerniẗ in nouo teſtamẽto debeat obſeruari. locus eñ quẽ elegit dñs aplica ſedes eſſe cognoſciẗ. Cum eñ petrus vrbem fugiens exiuiſſet volens eũ dñs ad locũ quẽ elegerit reuocare interrogat⁹ ab eo. Dñe quo vadis? reſpondit. Uenio romã iterum crucifigi quodq̧ intelligens pro ſe dictũ ad locum ip̃m ꝑtinus eſt reuerſus. Sũt aũt ſacerdotes leuitici generis fratres noſtri: qui in iure leuitico in executione ſacerdotalis officij coadiutores exiſtũt. hec ibi. Ex q̃bus euideñ apparet ſtatũ ⁊ dignitatẽ dñoꝝ cardinaliũ in antiquo teſtamento fuiſſe euideñ repreſentatũ. Ad quartã ratõnẽ reſpõdeẗ negãdo aſſumptũ. dicimus eñ ꝙ ſtatus cardinaliũ quantũ ad officium ⁊ dignitatẽ eius inſtitut⁹ eſt tẽpore xp̃i ⁊ aploꝝ: licet quo ad vocabulũ cardinalatus tunc non legaẗ inſtitutus: ſed vt quidã aiunt ꝙ tempore prefati pape. ſ. põtiani: alij tempore b'ti marcelli pape. alij aũt ꝙ t'pe b'ti ſilueſtri hoc nomẽ ſit illi ſtatui impoſitũ iuxta ꝓprietatem officij ⁊ dignitatis eius ſicut dictũ eſt ſupra. in ca. lxxx. Horum eñ t'pe cardinalat⁹ nomen clarũ emicuit: ante vero preſbyteri ⁊ dyaconi vrbis romane cardinales appellabanẗ.

Ad q̃ntã rationẽ reſpondeẗ negando aſſumptum: dicimus eñ ꝙ poſt diſperſionẽ aploꝝ vt ex hiſtorijs aperte colligiẗ: beatus petr⁹ aliquos coadiutores habuit lateri ſuo aſſiſtẽtes in iudicio maioꝝ cauſarũ ⁊ in regimĩe vniuerſalis eccl'ie: licʒ nõ ſub noĩe cardinaliũ videlʒ linũ cletũ ⁊ clemẽtẽ q̃ poſt eius mortẽ ſucceſſores in papatu ſucceſſerũt: ⁊ ita credunẗ alij ſummi pontifices aliquos ſibi ad huiuſmodi officiũ aſſumpſiſſe. Un̄ lin⁹ q̃ immediate ſucceſſit petro legiẗ feciſſe duas ordinationes: videlicet ep̄os. xi. preſbyteros. xviij. Clet⁹ ſeq̄ns diciẗ inſtituiſſe. xxv. titulos. Anacletus etiaʒ qui ſucceſſit b'tõ clementi vt aſſerit Godefridus viterbieñ. diciẗ. vij. dyacones cardinales in vrbe inſtituiſſe: ⁊ ſic de alijs credendum eſt

Ad ſextã rõnẽ reſpondeẗ ꝙ cardinales ſicut apl'is ſuccedunt in dignitate aplica ita in auctoritate aſſiſtẽtie ⁊ coopatiõis ſummo põtifici ⁊ xp̃i vicario in regimine ⁊ gubernatõne vniuerſalis eccleſie ſicut ſuperi⁹ dictũ eſt. Q̃d vero inductũ eſt de beato marcello ꝙ ꝓpẗ baptiſma ⁊c. nõ obuiat dignitati dñoꝝ cardinalium: qñ ad iſta peragenda nõ fuit p̃ncipalis eoꝝ inſtitutio: lʒ occurrente multitudine tam cõuerſoꝝ ad fidẽ q̃ martyrũ morientiũ ꝓ xp̃i noĩe deputarenẗ etiã ad alia pietatꝭ officia: attento maxime ꝙ ſepulture martyrũ attẽdere q̃ fundatores fuerũt xp̃iane religionis ⁊ conuerſioni fideliũ ⁊ dilatationi fidei: nõ minuit ſed poti⁹ augere videẗ dignitatẽ ſtatus dñoꝝ cardinaliũ: cũ inẗ precipuas laudes q̃ b'tõ euthiciano attribuunẗ: illa nõ inferior iudicata eſt ꝙ. cccxlij. martyres ꝓpa manu ſepeliuerit. Q̃d ergo ſplẽdidius opus ⁊ deo accepti⁹ efficere poterãt q̃ ad baptiſma ⁊ penitentiã gentes vocare: an nõ iſta etiã fuerũt aploꝝ opera an nõ in huiuſmodi ſanctis officijs apl'i cooperatores fuerũt chriſto: ⁊ etiam diſcipuli quos mittebat ante faciẽ ſuam in oẽm ciuitatẽ ⁊ locum quo erat ipſe venturus: vt habeẗ Luce. x. Preterea licʒ ad huiuſmodi pietatis officia a ſummis põtificibus cardinales quãdoq̧ deputati leguñ nõ tamẽ ꝓpẗ hoc credendi ſunt abſoluti a ꝓprio dignitatis ſue officio: vtrũq̧

Ad ſecundum
Ad tertium
Ad quartum
Ad quintum
Ad ſextum

plane adimplebāt tam ſcilꝫ ꝓprie dignitatis
officiū aſſiſtendo ſummo pōtifici in maiorum
cauſarū expeditōe ꝙ officio pietatis cōuerſio
ni infideliū ſepulture martyrum ⁊ huiuſmodi
Ad ſeptimū ſanctis operibꝰ inſiſtēdo. Ad ſeptimā rn̄detˀ
ꝙ lꝫ totꝰ ordo epoꝝ q̄ quadruplex diſtinguitˀ a
beato Iſidoꝛ. in ca. Cleros. di. xxi. vtputa pa⸗
triarche ꝑmates archiepi ⁊ epi: maiores ſint
preſbyteris ⁊ dyaconis cardinalibꝰ ordinis
ſublimitate: quoniā ordo epiſcopalis ſublimi
or eſt: vt ait beatus Dionyſius. nihilominus
tamē eminentia ſiue ſublimitate adminiſtra⸗
tionis in qua romano pontifici aſſiſtunt in re
gimine vniuerſalis eccleſie ⁊ maioꝝ cauſarū
deciſione maiores ſunt ⁊ ſuperiores cardina⸗
les epiſcopis nō cardinalibus: hec autem ſi⸗
mul ſtare poſſunt vt vnus alio ſuperior ſit ad⸗
miniſtratione ⁊ dignitate qui inferior ſit ordi
ne vel equalis. patet in beato Petro: qui licꝫ
ceteris apl'is par fuit ordinis poteſtate eiſdē
tñ maior fuit adminiſtratōe ⁊ dignitate. ij. q.
vij. ca. Puto. Patꝫ etiā in archipreſbytero ⁊
archidyacono: licet em̄ archipreſbyter maior
ſit ordine (quia preſbyter) archidyacono: ad
miniſtratione tamē archidyaconus maior eſt
archipreſbytero. vt patet in ca. Perlectis. di.
xxv. ⁊ etiā de officio archipreſbyteri. Hoc eti⸗
amodo poteſt intelligi quod ait Augu. in ca.
Quanꝙ. ij. q. vij. Quanꝙ epiſcopatus ſit preſ
byterio maior ſcꝫ ordine: auguſtinꝰ tamen hie
ronymo minor eſt ſcꝫ adminiſtratōe ⁊ digni⸗
tate: quoniā hieronymus preſbyter cardina⸗
lis fuit ⁊ om̄is preſbyter cardinalis maior eſt
quolibet epiſcopo non cardinali vt quidā di⸗
cunt. vt refert Hugo in glo. ⁊ nob idē videtˀ.
Ad octauū Ad octauā reſpondetˀ negando aſſumptum
ꝓ minori. dicimus em̄ ꝙ vite perfectio etiam
requiratur ad ſtatū cardinalatus ſicut ad ſta⸗
tum epiſcopalē: quod manifeſte colligitur ex
eo qd̄ beatꝰ Bern̄. ad Eugeniū. iij. ſcribit: de⸗
ſcribens quales eſſe debent qui ad cardinala
tus apicem ſunt aſſumendi: ait em̄ ſic. Sapiē⸗
tis conſilium eſt: om̄ia fac cum conſilio ⁊ poſt
factū non penitebis. ⁊ hoc tibi perſuade eos
qui admittendi ſunt difficile in curia poſſe ꝓ⸗
bari: ⁊ ideo ſi fieri poteſt viros probatos opor
teret eligi non ꝓbandos: ⁊ ita querendi ſunt
ſane quibus nec defectus timeatur nec ꝑfe⸗
ctus optetur vtpote iam perfecti. hec Bern̄.

Capitulum. lxxxiiij. de triplici ordine in ſtatu cardi⸗
nalium ſancte romane eccleſie.

Ca.LXXXIIII p Oſtquā occa
ſio nob incidit de ſtatu domi⸗
noꝝ cardinaliū aliquid loquē⸗
di: ⁊ iam de inſtitutione ⁊ perfectione ſtatus
eorum ſermonē fecerimus: conueniens nobis
viſum eſt vt dignitatis huius ſtatus noticia
illuſtrior fiat de illoꝝ triplici ordine aliquid
dicatur. Diſtinguitˀ autē in ſtatu dn̄oꝝ cardi⸗
naliū triplex ordo: videlꝫ epiſcopoꝝ preſbyte
rorum ⁊ dyaconoꝝ. Sane quēadmodū ſtatus
cardinaliū vt in ſuperiori ca. expoſuimus: quo
ad officiū figura preceſſit tam in veteri teſta⸗
mento ꝙ in nouo: ita triplex eoꝝ ordo iam di⸗
ctus exemplarꝰ videtur in ſuprema celeſti hie
rarchia cui proprium eſt aſſiſtere circa deum.
Ait beatus Dionyſiꝰ in ca. vij. celeſtis hierar⸗
chie. ꝙ ꝑma celeſtium eſſentiarū diſpoſitio in
circuitu dei ⁊ circa deuꝫ immediate ē ſtans ⁊
ſimpliciter ⁊ inceſſanter circuiens eternā eiꝰ
ſcientiā ſm̄ excellentiſſimaꝫ quantū angelis
eſt poſſibile ſemꝑ mobilem in deum ſcꝫ colla⸗
tionem. Diſtinguuntˀ aūt huiuſmodi ꝑme hie
rarchie tam ſm̄ eundē beatum Dionyſiū vbi
ſupra ꝙ ſm̄ beatum Gregoriū moraliū. xxxiij.
tres ordines. Primꝰ ē ſeraphin: q̄ ardētes ſi⸗
ue incendentes ſiue calefacientes interpretā⸗
tur. Secūdus ordo eſt cherubin: qui pleni ſci⸗
entia interpretantˀ. Tertius ē thronus: qui vt
inquit beatus Grego. in homelia ſupradicta
illa agmina vocata ſunt quibꝰ ad exercenduꝫ
iudiciū ſemꝑ deus om̄ipotens preſidet. ſm̄ il⸗
lud ꝓphete in pſ̄. Qui ſedes ſuper thronū q̄
iudicas equitatē. Plane in his tribus ordini⸗
bus tres ordines prefati quibꝰ dominoꝝ car⸗
dinalium ſtatus diſtinguitur ⁊ ornatur pleniſ
ſime repreſentari videtur. In ordine primo .ſ.
ſeraphin ordo epiſcopoꝝ cardinalium qui pre
ceteris alijs inſtar ſeraphin in amore ſui crea⸗
toris intentiſſimi ⁊ ardentiſſimi eſſe debent.
In ordine ſecūdo ſcꝫ cherubin exemplatus vi
detur ordo dn̄oꝝ preſbyteroꝝ cardinaliū qui
inſtar cherubin ſapientiſſimi eſſe debent atqꝫ
in diuinis rebus eruditiſſimi. In tertio ordi⸗
ne ſcꝫ thronoꝝ exemplatus videtˀ ordo dyaco
norum cardinalium qui inſtar thronoꝝ debēt
tanta auctoritatꝫ ⁊ iuſticie rectitudine firma⸗
ri. ꝙ vt dicit beatus Bernar. vbi ſupra ſtent
viriliter pro afflictis ⁊ iudicent in equitate ꝓ
manſuetis terre.

Capitulum lxxxv. de varietate ⁊ differentia officio⸗
rum in eccleſia dei.

p Oſtquā de varie Cap. LXXXV
tate ⁊ diſtinctōne ſtatuū in eccle
ſia dei quantū ad preſens nobis
ſufficere viſum eſt locuti ſumus: conſequenter
de varietate ⁊ diſtinctione officioꝝ in eccle⸗
ſia dei aliquid diſſeramus. dicimus aūt varie⸗

ratem officiorum conuenientiſſime in eccleſia eſſe. Tum maxime propter actionum neceſſitatem que in eccleſia neceſſarie ſunt. Oportet autem ad diuerſas actiones diuerſos homines deputari ad hoc quod expedientius et ſine confuſione omnia pagantur: vt ſupra in .c. lxix. plenius declarauimus. Tum ſecundo propter commendandam dei ſapientiam que in diſtinctione ordinata rerum maxime relucet tam in naturalibus quam in ſpiritualibus. Quod ſignificatur in hoc quod regina ſaba videns ordinem miniſtrantium ſalomoni non habebat vltra ſpiritum deficiens admiratione ſapientie ipſius .iij. Reg. x. Tum tertio ad ſubueniendum humane infirmitati: quia per vnum non poterant omnia que ad diuina myſteria pertinebant expleri ſine magno grauamine. et ideo deſcribuntur diuerſi diuerſis officijs. Unde hac de cauſa dominus legitur Numeri .xi. dediſſe moyſi ſeptuaginta ſenes populi in adiutorium. Tum quarto vt via proficiendi hominibus amplior detur dum plures in diuerſis officijs diſtribuuntur vt omnes ſint dei cooperatores quo nihil diuinius vt dicit Diony. Preterea conſiderandum quod cum in diuerſis officijs eſſe dicantur qui ad diuerſas actiones ſunt deputati: manifeſtum eſt officia diſtingui. Unde Iſi. li. ethi. dicit officium ab efficiendo dictum eſſe quaſi efficium propter decorem ſermonis, vna mutata littera. Videtur autem ſub hac officiorum varietate primo comprehendi diſtinctio gratiarum que ad actiones neceſſarias in eccleſia dantur. de quibus Apoſtolus ait .i. ad Cori. xij. Diuiſiones gratiarum ſunt idem autem ſpiritus alij quidem datur per ſpiritum ſermo ſapientie alij autem ſermo ſcientie ſecundum eundem ſpiritum: alteri fides .i. conſtantia fidei inquit glo. in eodem ſpiritu: alij gratia ſanitatum .i. curandi infirmos dicit glo. in vno ſpiritu: alij opera virtutum .i. miraculorum: dicit glo. alij prophetia. alij diſcretio ſpirituum. alij gratia linguarum. alij interpretatio ſermonum. Hec autem omnia operatur vnus et idem ſpiritus diuidens ſingulis prout vult. Secundo vero ſub diuerſitate officiorum etiam comprehendi videtur diſtinctio que attenditur ſecundum diuerſas vitas. ſ. actiue et contemplatiue: quarum diſtinctio accipitur ſecundum diuerſa operationum ſtudia. Unde vt idem Apoſtolus vbi ſupra ait. diuiſiones operationum. aliud enim eſt ſtudium operationis in martha que ſollicita erat et laborabat circa frequens miniſterium quod pertinet ad vitam actiuam: aliud in maria que ſedens ſecus pedes domini audiebat verbum illius: quod pertinet ad contemplatiuam: vt habetur Luc. x. Tertio comprehenditur ſub officiorum diſtinctione differentia miniſteriorum: de quibus ait Apoſtolus vbi ſupra Diuiſiones miniſtrationum ſunt: quibus vt inquit glo. alij alijs ſubſeruiant ad quod videtur pertinere varietas et diſtinctio tam ordinum eccleſiaſticorum quam dignitatum. Dicit enim beatus Iſidorus quod officiorum plurima genera ſunt: ſed precipuum id quod in ſacris diuiniſque rebus conſiſtit. de qua rerum diſtinctione beatus Iſidorus in libro .vij. ethimolo. ca. xij. et inducitur in ca. Cleros. di. xxi. ita inquit. Generaliter autem clerici nominantur omnes qui in eccleſia dei deſeruiunt quorum gradus et nomina hec ſunt oſtiarius: pſalmiſta: lector: exorciſta: acolythus ſubdyaconus: dyaconus: preſbyter epiſcopus. Ordo enim epiſcoporum quadripertitus eſt: id eſt in patriarchis: archiepiſcopis: metropolitanis atque epiſcopis. Patriarcha greca lingua ſummus patrum interpretatur: quia primum id eſt apoſtolicum retinet locum. Et ideo quia ſummo honore fungitur tali nomine cenſetur ſicut romanus antiochenus alexandrinus. Archiepiſcopus greco vocabulo qui ſit ſummus epiſcoporum: tenet enim vicem apoſtolicam et preſidet tam metropolitanis quam ceteris epiſcopis. Metropolitani autem a menſura ciuitatum vocantur: ſingulis enim prouincijs preeminent quorum auctoritati et doctrine ceteri ſacerdotes ſubiecti ſunt: ſine quibus nil reliquis epiſcopis agere licet. Sollicitudo enim totius prouincie ipſis commiſſa eſt. De diſtinctione vero ceterorum officialium que in maioribus eccleſijs eſſe ſolent ſcilicet archidyaconi: archipreſbyteri: primicerij: et theſaurarij et eorum officijs idem beatus Iſidorus deſcribit in quadam epiſtola que habetur in ca. Perlectis. diſt. xxv. quorum cum nota ſit diſtinctio ea commemorare ſuperſedimus.

Nomina clericorum.

Capitulum .lxxxvi. de varietate et diſtinctione graduum in eccleſia dei.

Ca. LXXXVI

q

Uemadmodum

multitudo actionum que in eccleſia neceſſe ſunt requirit diuerſitatem officiorum in eccleſia: ita dignitas et pulchritudo eius que in quodam ordine conſiſtit exigit vt in ipſa eccleſia multiplex ſit graduum ac ordinum varietas. Quorum cum diſtinctio accipitur penes ordinem ſuperioritatis et inferioritatis hec graduum varietas reperitur et in ſtatibus: quoniam in illis alij alijs ſunt excellentiores. reperitur in officijs: quoniam aliqui nobilioribus officijs deputantur quam alij. reperitur in gratijs et virtutibus: quoniam quidam plenius et perfectius pre ceteris illas participant. De quibus gradibus in pſalmo ſecundum aliam expoſitionem habetur Deus in gradibus eius cognoſcetur. Quod

verbum beatus Grego. ſuper Ezech. tractãs ita inquit vt deducit Gratian⁹ de pe. di. ij. §. hec que de charitate. Dum ſanctam eccleſiaꝫ deus ſuſcipit in gradibus eius dinoſcitur: q̃a ⁊ eius gloria per illius incremẽta declaratur quanto enim ſancta eccleſia aſcendendo proficit tanto deus hominibus ex eius virtute cognoſcitur. De his quoqꝫ gradibus beat⁹ Job loquitur dicens. ca. xxxi. Per ſingulos grad⁹ meos pronunciabo illum. omnipotentem q̃ppe dominũ per ſingulos gradus ſuos pronunciat qui per incrementa virtutum que acceperat ei ſemper laudem pietatis ſue reddit. Si quidem gradus aſcenſionis nõ eſſent. pſ̃. non diceret. Ambulabunt de virtute in virtutem. Necmirum ſi de virtute in virtutem gradus ſunt quãdo ipſa vnaqueqꝫ virtus quaſi q̃buſdam gradibus augetur: ⁊ ſic per incremẽta meritorum ad ſumma producitur. alia nãqꝫ ſunt exordia virtutis: aliud virtutis profect⁹ aliud ꝑfectio. hec ibi. Hoc dixiſſe ſufficiat de varietate ⁊ diſtinctione graduũ qui habẽtur in ipſa eccleſia dei.

Capitulum. lxxxvij. de duplici poteſtate in republica xp̃iana ſpirituali ſcꝫ ⁊ terrena.

Ca. LXXXVII

ſ

Ane premiſſis

attente conſideratis manifeſte cognoſcere poſſumus vt ipſa pluralitas actionuꝫ que in eccleſia neceſſaria ſũt penes quas officiorꝫ diſtinctio vt predictuꝫ eſt: ſumpta eſt: plures arguat neceſſarias in republi. xp̃iana poteſtates eſſe. Cuꝫ enim poteſtas ſit agẽdi: neceſſe eſt vt in eccleſia in qua plures et varie ſunt actiones plures fateamur eẽ poteſtates. Dicit enim Ariſto. de ſomno ⁊ vigilia ꝙ cuius eſt actus eius ⁊ potentia. Plane quẽadmodum vt ſupra ca. lxix. explanauimus fidelium vniuerſitas duos in generali cõplectitur ordines: laicos. ſ. ⁊ clericos quaſi duo latera corporis vnius: ita in generali due in ipſa fidelium vniuerſitate ſunt poteſtates. ſ. ſecularis ⁊ ſpiritualis vt magiſter Hugo de ſãcto victore libro de ſacramentis parte. ij. inq̃t In laicis quippe ad quorum ſtudium ⁊ prouidentiã ea que terrene vite neceſſaria ſunt pertinent: poteſtas eſt terrena. In clericis vero ad quorum ſtudium ſpectant ea que ſpiritualis vite ſunt bona: poteſtas eſt diuina. illa ergo poteſtas ſecularis dicitur iſta ſpiritualis nominatur. Quarum poteſtatuꝫ figura in veteri teſtamento preceſſiſſe videtur. iij. Reg. vij. vbi dicitur: ꝙ ſtatuit Salomon duas columnas ereas in porticu templi: cũqꝫ ſtatuiſſet columnam dextram vocauit eam nomine ioachim: ſimiliter erexit colũnam ſecundam ⁊ vocauit eam nomine booꝫ. Ad horum autem myſticum verborum intellectũ declarandum ſciendũ eſt eccleſiam militantem ſignificari per atriũ: triumphantem vero per templum dñi. Cuius ratio eſt: quoniã ſicut ꝑ atrium intratur ad templum: ita de militante eccleſia tranſitur ad triumphantem. Salomon autem noſter ſapientiſſimus dei ſcꝫ filius: in quo ſunt om̃es theſauri ſapiẽtie ⁊ ſcientie abſconditi. ad Coloſ. ij. Duas colũnas id eſt duas poteſtates: ſpiritualem ſcꝫ ⁊ temporalem: poſuit in atrio ſiue in porticu templi: id eſt in eccleſia militãte: quibus tanq̃ colũnis reſpublica xp̃iana fulciretur ⁊ firmaretur. Quoniam autem ſpiritualia temporalibus preferuntur: ſpiritualis poteſtas digne per dexteram colũnam accipitur: temporalis vero per colũnam ſiniſtram deſignatur. Recte autem colũne prime ſcꝫ poteſtati ſpirituali impoſituꝫ eſt nomẽ ioachim: quod interpretatur preparãs alijs firmitatem: per quod deſignat excellentia ſpiritualis poteſtatis: quia niſi om̃ibus virtutibus emineret poteſtatibus alijs firmitatem non prepararet. Unde petro qui in plenitudinẽ ſpiritualis poteſtatis vocatus eſt: dictum eſt a chriſto. Et tu aliquando conuerſus confirma fratres tuos. Conſequenter eſt notanduꝫ ꝙ in huiuſmodi poteſtatibus vt inq̃t prefatus venerabilis Hugo de ſancto victore. diuerſi ſunt gradus ⁊ ordines poteſtatum: ſub vno tamen capite vtrinqꝫ diſtributi ⁊ q̃ſi ab vno principio deducti ⁊ ad vnum relati. Terrena eñi poteſtas caput habet regem: ſpiritualis poteſtas caput habet ſummũ pontificem. De quib⁹ poteſtatibus Pelagius papa Anaſtaſio impatori ita ſcribit in ca. Duo ſũt. diſt. xcvi. Duo ſunt quippe imperator auguſte quibus principaliter hic regitur mundus: auctoritas ſacra pontificum ⁊ regalis poteſtas. Gradus vero ⁊ ordines differẽtes in poteſtate ſeculari ſiue terrena capiuntur tam ex veteri teſtamẽto q̃ ex nouo. Ex veteri quidem primo patet Exod. xviij. vbi dicitur ꝙ moyſes ex electis viris ſtrẽnuis de cuncto iſrael conſtituit eos ꝓncipes populi tribunos ⁊ centuriones ⁊ quinquagenarios ⁊ decanos qui iudicarent populũ dei om̃i tempore. Ex nouo quidem teſtamento accipiuntur ꝓmo vbi apl'us inquit ad Roma. xiij. Om̃is anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. vbi inquit glo. vt etiã ſeruiat homo poteſtatib⁹ ſecularibus bonis vel malis: ſcꝫ regibus ꝓncipibus tribunis centurionibus ⁊ alijs huiuſmodi. Secun-

Eccl'ia militans eſt atrium: triumphans templum

do accipitur ex illo vbi beatus Petrus apoſtolus ait.i.Petri.ij.Subditi eſtote omni humane creature ꝓpter deum ſiue regi tāꝗ precellenti:ſiue ducibus tanꝗ ab eo miſſis. Gradus vero ⁊ ordines in ſpirituali poteſtate etiam tam ex veteri teſtamento ꝙ ex nouo deſignātur.De veteri quidē patet Numeri.iij.ca. vbi ponitur gradus ſummi ſacerdotis aaron ⁊ minoꝝ ſacerdotū ſubminiſtrantium aaron vbi dicitur.Sumptiq́ʒ ſunt ſacerdotes eleazar et ythamar coram aaron. Item ponit̃ ibi ſubminiſtratio leuitarum ſm̃ gradus differētes.vn̄ vbi dicitur.Dabis leuitas aaron ⁊ filijs eius quibꝰ traditi ſunt a filijs iſrael in miniſterio. In nouo quidem teſtamento etiam gradus in poteſtate ſpirituali deſcribuntur. Primo vbi gradus ſummi pontificis ordinatur cum plenitudo poteſtatis clauium vni ſingulariter.ſ.petro cōmittitur dicente domino illi.Tu es petrus⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam ⁊c̄.Math.xvi.Item cuʒ eidem cura gregis dn̄ici vniuerſalis iniungitur dicente domino illi.Symon iohānis diligis me plus his paſce oues meaſ.Joh.vlt.cui in eccleſia romanus pontifex in primatu ſuccedit.Secūdo differentia gradus epiſcopoꝝ deſignatur in apl̄is quorum locū tenēt epiſcopi:quibꝰ a domino dicitur.Amen dico vobis quecūq́ʒ ligaueritis ſuper terram erunt ligata ⁊c̄.Math.xviij.Gradus vero preſ byterorum accipitur cum dominus diſcipulos.lxxij. qui minoris ordinis ſacerdotum figuram geſſerunt:deſignaſſe legitur qui euʒ precederent in omneʒ ciuitatem ⁊ locum quo erat ipſe vēturus Math.x.Sub poteſtate vero preſ byterorum ordo dyaconorum:qui in archidyaconis habent iudiciariam poteſtatem deſignatur.i.Thi.iij.ab Apoſtolo:vbi poſt deſcriptionem epiſcopi dicit.Dyacones ſi bene adminiſtrauerint bonum gradū ſibi acquirunt.

Capitulū.lxxxviij.In quo ponūtur obiectiones contra ea que dicta ſunt de duplici ptāte danda in vniuerſitate reip.xp̄iane ſeculari ⁊ ſpirituali.

Ca.LXXXVIII

c Ontra ea que iam diximus de duplici poteſtate ponēda in repu.xp̄iana obijcitur aliquibus medijs ꝑ aliquos nitentes oſtēdere ꝙ neceſſariuʒ nō ſit predictas duas poteſtates ponere ſed ꝙ altera earum ſufficiat ad reginē xp̄iani populi. Primo ſic.Pluralitas principatuum nō eſt bona vt habetur.xij. Metaphyſice.ſed pluralitas poteſtatum ⁊ iuriſdictionū diſparatarum quarum vna nō contine-

Argumētū p̄mū

tur ſub altera arguit pluralitatem principatuum quorum vnus nō eſt ſub alio.ergo talis pluralitas non eſt bona nec expediens:ergo altera tantuʒ danda venit in republica xp̄iana ⁊ non due. Secūdo ſic.ſufficit populo ꝙ viuat virtuoſe:ſed ad hoc ſufficit poteſtas ſecularis que per penas ⁊ premia ⁊ leges intendit homines facere bonos ⁊ virtuoſos ⁊ operatores bonoruʒ.vt habetur.ij.Ethicoꝝ.ergo alia poteſtas ad regimen chriſtiani ppl̄i non eſt neceſſaria. Tertio arguitur ꝙ ſola poteſtas ſpiritualis ſit ponenda:ſic.regalis poteſtas ex permiſſione diuina videtur eſſe nō precepto vel conſtitutiōe filijs iſrael cōceſſa:ſed omne tale culpabile ⁊ illicitū eſſe videt̃:ergo relinquit̃ talē poteſtatē ſiue ſecularē nō eē neceſſariam.maioꝛ patʒ.nam Deutero.xvij.ſup illud.Cum dixeris conſtituā ſuper me regem: dicit glo.interli..Contituūt ſibi regem cōtra dei voluntatē:nō deum ſed hominē. Item ſuper illud qđ ſequitur ibidem.Conſtitues euʒ quem dn̄s tuus elegerit.glo.inquit.permittit non cōmittit.ergo videt̃ ꝙ ptās ſecularis puta regia non ſit a deo conceſſa:⁊ ꝑ cōſequēs videtur ꝙ talis eē nō debeat i eccl̄ia dei. Quarto ſic ſup illud Math.xvij.Ergo liberi ſunt filij.glo.ſi in quolibʒ regno filij illius regis qui regno illi preferunt ſunt liberi tūc filij regis cui oīa regna ſubdunt̃ in quolibet regno liberi eſſe debēt:ſed xp̄iani per fidem facti ſunt filij dei.ſm̄ illud Joh.i.Dedit eis poteſtatem filios dei fieri:ergo vbiq́ʒ ſunt liberi:⁊ ita ſecularibus poteſtatibus obedire non tenent̃:⁊ per conſequens in xp̄iano populo nulla talis poteſtas videt̃ ponenda ſed tantū ſp̄ualis.

Secūdum

Tertium

Quartum

Capitulum.lxxxix.in quo ponuntur reſponſiones ad obiecta facta in precedenti ca.contra duplicē poteſtatē in vniuerſitate fidelium.

Ca.LXXXIX

q Uod parum militent rationes facte contra hoc qđ diximus de duplici poteſtate in eccleſia dei:que collectio dicicitur omniū fidelium:facile eſt videre.cū enī ad diuinam prouidentiam pertineat vt ordo ſeruetur in rebus.Proprium enī eſt ſapientie oīa ordinate diſponere.i.Methaphyſice. Unde Sapiētie.vij.de ſapiētia dicitur.ꝙ attingit a fine ad finem fortiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter.Congruus autem ordo eſt vt per ſuperiora inferiora regantur diſpenſentur ⁊ gubernentur.Patet hoc in natura corporali in elementis:que regitur ex influentia corporis celeſtis.Unde dicit philoſophus.i.metheororum:ꝙ tota regio elementalis contiguatur la-

tioni aſtrorum vt omnis eius virtus inde gu-
bernetur. Et Dionyſius .iiij. ca. de diuinis no-
minib⁹ inquit ꝙ ſol ad generationem viſibili
um corporum confert ⁊ ad vitam mouet ⁊ nu
trit auget ⁊ perficit. Hoc etiam patet in na-
tura intellectuali: quoniã angeli inferiores il
luminãtur per ſuperiores: vt docet idem ſan-
ctus Dionyſius in libro de celeſti hierar. Et
ita relinquitur debere eſſe in vniuerſitate ho-
minum vt in eis ordo inueniatur: vt qui ſupe
riores ſunt virtute ⁊ eminentiores intellectu
regant inferiores. Unde Augu. iij. de trinita.
inquit. Queadmodũ corpora groſſiora ⁊ infe
riora per ſuperiora ⁊ potentiora quodam ordi
ne reguntur: ita oĩa corpora ꝑ ſpiritũ vite ra
tionalem ⁊ ſpiritus vite ratõnalis peccatoris
per ſpiritũ rationalem iuſti. Preterea cum in
omĩ pluralitate ordinata naturale ⁊ expedi-
ens ſit. vt inquit Ariſto. i. politice. ꝙ aliquis
ꝑncipetur ⁊ cetera ſint ſubiecta: conſequens
eſt vt in vniuerſitate hoĩm hoc idem ſit faten
dum vt aliquis ꝑncipetur: alij ſint ſubiecti. in
hoc autem conſiſtit ordo ⁊ ratio poteſtatis. er
go neceſſaria eſt danda in republica fidelium
aliqua poteſtas qua vnus alios regendo ⁊ gu
bernando ceteris preſideat. Quod vero preter
ſecularem ſiue laicam poteſtatem ponẽda ſit
neceſſario etiã in populo xp̃iano ſpiritualis
poteſtas manifeſte oſtenditur iuxta dñm Du
randum in tractatu ſuo de origine iuriſdictio
num ſic. Pro quo preſupponit ꝙ poteſtas ali
qua in republica ad hoc ordinatur vt homĩes
arceantur a malis ⁊ inducãtur ad bona. Unde
i. Petri. ij. dicitur de poteſtate. ꝙ eſt ad vindi
ctam maloꝝ: laudem vero bonoꝝ. Et ad Ro
manos. xiij. dicitur. Uis non timere poteſtatẽ
bonum fac ⁊ habebis laudem. nam ꝑncipes
ſunt non timore boni operis ſed mali. Quo ꝑ-
ſuppoſito dicendũ videtur ꝙ ſi bona ad que
facienda homĩes debẽt arceri pertinerent ſo
lum ad preſentẽ vitam ciuilẽ ⁊ politicam: ſuf-
ficeret ad regimen xp̃iani populi poteſtas ſe-
cularis: nec aliqua alia eſſet neceſſaria. patet:
quia per virtutes morales ⁊ acquiſitas ⁊ ma-
xime per prudentiam ⁊ iuſticiam que debent
eſſe in rectore: ſufficit regi vita preſens mora-
lis ⁊ politica ⁊ ciuilis ſic preciſe accepta: ſed
hec poſſunt ineſſe principi ſeculari habẽti po
teſtatem regendi quantũ ad preſentem vitam
⁊ ciuilem ⁊ politicam. ergo preter poteſtatem
ſecularem nulla alia poteſtas ẽ neceſſaria ad
regendum populũ in vita ciuili ⁊ politica ſic
preciſe accepta. Sed quia vita fideliũ ⁊ chri-
ſtianorum non ſolum tendit ad bona ⁊ mala
preſentis vite: immo principaliter tendit ad
bona future vite ⁊ ad ea querẽda ordinat oĩa
bona preſentis vite. ſm̃ illud Math. vij. Pri
mum querite regnũ dei ⁊ iuſticiã eius. Sum-
me etiam horret inter oĩes penas illam qua
poſt mortem corporis anima ⁊ corpus finalit̃
mittentur perpetuo in gehennã ignis. Unde
Math. iiij. dicitur. Nolite timere eos qui oc-
cidunt corpus: animã autem non poſſunt oc-
cidere. timete illũ qui animã ⁊ corpus poteſt
mittere in gehẽnam ignis. Et idem habetur
Luce. xij. Et ideo inter fideles xp̃ianos ne ex-
orbitent a fine quem intendũt ⁊ ſi errauerint
in via reducantur ad eam: neceſſaria eſt pote
ſtas ad quam pertineat eos ad finem predi-
ctum dirigere ⁊ deuiantes corrigere ⁊ ad vi-
am rectam reducere non ſolum exhortationi-
bus ſed etiam penis congruentibus. Et quia
ad hoc non ſufficit poteſtas ſecularis que de
ſe nihil nouit de penis ⁊ premijs vite future:
nec de meritis ſeu demeritis que ad eas per-
ducunt ſeu adducunt: ideo preter poteſtatem
ſecularem neceſſaria ẽ in xp̃iano populo alia
poteſtas que cõmuni nomine ſpiritualis dici
tur. Ceterum harum duarum poteſtatũ neceſ
ſitatem in populo xp̃iano Hugo de ſancto vi
ctore lib. de ſacra. parte. ij. oſtendit ſic dicens.
Due vite ſũt vna terrena alia ſpiritualis. Ad
vitam terrenam pertinent oĩa que terrena
ſunt. ad vitam ſpiritualem oĩa que ſpiritua
lia ſunt. Ut autẽ in vtraq; vita iuſticia ſerue-
tur ⁊ vtilitas proueniat primum vtrinq; diſtri
buti ſunt qui vtriuſq; bona ſm̃ neceſſitatẽ vel
rationẽ ſtudio ac labore acquirãt. deinde alij
qui ea poteſtate officij cõmiſſi ſm̃ equitatem
diſpenſent vt nemo fratrem ſuum in negocio
ſupergrediatur: ſed iuſticia inuiolata ſeruet̃.
Si ergo nõ põt humana ſocietas ſine vtraq;
vita manere neceſſaria ẽ duplex poteſtas ad
conſeruationem iuſticie: vna que preſit in ter
renis ad ordinandã vitam terrenam: alia que
preſit in ſpiritualibus ad ordinandam vitam
ſpiritualem. hec ille. Has autẽ duas poteſta-
tes etiam tangere videtur apoſtolus ad Ro-
manos. xiij. cum ait. Omnis anima ſubdita ſit
poteſtatib⁹ ſublimioribus. Quod exponens ma
giſter Nicolaus de lyra ait. id eſt prelatis in
ſpiritualibus ⁊ principibus terrenis in tem-
poralibus. His habitis dicendum eſt ad ra Ad ꝑmũ argu.
tiones in oppoſitum. Ad primam reſponde-
tur ꝙ pluralitas principatuum quorum vnus
non ſubeſt alteri non eſt bona: ſed non ſic eſt
in propoſito: quoniã inter oĩes chriſtianos
principatus poteſtas principatus ſecularis
aliquo modo ſubeſt poteſtati iuriſdictiõis ſpi
ritualis ſiue eccleſiaſtice vt in ſequẽtib⁹ oſten

Ad ſecundum
demus. Ad ſecundam rationē reſpondetur
ꝙ non debet ſufficere populo fideli qualis eſt
populus chriſtianus ꝙ viuat virtuoſe quan-
tum ad virtutes morales ⁊ politicas: de qui-
bus loquitur moralis philoſophus: ſed opor-
tet ꝙ viuat ſm virtutes theologicas que di-
rigunt actus fidelium chriſtianorum ad bea
tam vitam. De qua vita ⁊ virtutibus theolo-
gicis ad eam dirigentibus nihil nouit ratio
naturalis nec poteſtas ſecularis ſuper eam
Ad tertium
fundata. Ad tertiam reſpondetur negan-
do conſequentiam: ⁊ hoc duplici ratione. Pri
mo quia licet in populo dei ſiue fidelium po-
teſtas ſecularis ſub nomine regalis non lega
tur a deo conceſſa ſed permiſſa: tamen non ſe-
quitur ꝙ poteſtas ſecularis ſimpliciter a deo
conceſſa ⁊ precepta non fuerit ꝙ cum anteꝗ̄
fuerit rex inſtitutus in iſrael duces ⁊ iudices
fuerint in illo populo ex inſtitutione diuina
qui populum iudicarent. dicitur enim Deute
rono. xvi. Judices ⁊ magiſtros conſtitues in
omnibus portis tuis quas dominꝰ deus tuus
dederit tibi per ſingulas tribus tuas vt iudi-
cent populum iuſto iudicio. Secundo conſe-
quentia prefata venit neganda: quoniā licet
ſaul conſtitutus fuerit rex contra volūtatem
dei hoc modo: quia ſcilꝫ non commiſerit illuꝫ
conſtituendum. non ſequitur tamen propter
hoc ꝙ poteſtas regalis non fuerit a deo: cum
dicitur Sapiētie. viij. Per me reges regnant
⁊c. Et ad Romañ. xiij. dicat apoſtolus. Non
eſt poteſtas niſi a deo. Quia ergo conſtitu-
tio ſaulis non fuit ſm voluntatem dei qua il-
lam fieri precepiſſet ſed deſiderantibus per-
miſiſſet. ideo ſm Auguſtinū in gloſa dicitur
non conceſſa ſed permiſſa. permiſſio autem di
citur de malo ⁊ malum hoc fuit illi populo:
quoniam bonum illius populi in hoc conſiſte
bat ꝙ ſolus deus regnaret ſuper eum eo ꝙ eſ-
ſet populus eius peculiaris. Unde. i. Regū. x.
dicit Samuel filijs iſrael petentibus regem.
Uos proiecciſtis dominū hodie qui ſolus vos
Ad quartum
ſaluauit. Ad quartam rationem reſponde-
tur iuxta ſanctum Thomā in ſecunda ſecun-
de. Q̄ ſeruitꝰ qua homo homini ſubditur ad
corpus pertinet: non autem ad animam que
libera manet. Nunc autem in ſtatu huius vi-
te per gratiam chriſti liberamur a defectibus
anime: non autem a defectibus corporis: vt
patet per apoſtolum ad Romanos. vij. qui di
cit de ſeipſo: ꝙ mente ſeruit legi dei: carne au
tem legi peccati. Et ideo illi qui filij dei per
gratiam fiunt liberi ſunt a ſpirituali ſeruitu-
te peccati: non autem a ſeruitute corporali:
qua temporalibus tenentur dominis aſtri-
cti: vt dicit gloſa ſuper illud. i. ad Thimo. vi.
Quicunqꝫ ſunt ſub iugo ſerui ⁊c. Uel dicen-
dum vt ſupra Tho. ⁊ dominus Bonauentura
dicunt in fine. ij. ſententia. ꝙ xp̄s loquitur de
ſe ⁊ eius diſcipulis qui nec ſeruilis conditio-
nis erant nec res temporales habebant de q̄-
bus dominis ſuis obligarētur ad tributa ſol-
uenda. ⁊ ideo non ſequitur ꝙ omnis xp̄ianus
hmōi libertatis ſit particeps: ſed ſolum qui ſe
quūtur apoſtolicam vitam in hoc mundo poſ
ſidentes ⁊ a conditione ſeruituris immunes.
Unde in alijs xp̄ianis qui vel ſunt ſeruilis cō
ditionis vel abundant temporalibꝰ bonis au
ctoritas illa nō habet locum.

Capitulū. xc. De multiplici eminētia qua ptās ſpiri-
tualis ſupereminet poteſtati ſeculari.

Capitulū XC

O Stenſa neceſ-
ſitate duplicis poteſtatis. ſ.
ſecularis ⁊ ſpiritualis ad con
ueniens regimē populi xp̄ia-
ni: reliquū eſt videre de com-
paratione harum poteſtatum adinuicem que
earum alteri preemineat. Cum autē vniuerſi
tatis regimen ex his duabus poteſtatibꝰ pē-
deat iuxta dictum Gelaſij pape in ca. duo q̄p-
pe. di. xcvi. Cunqꝫ que a deo ſunt ordinata: or-
dinata ſunt: vt inq̄t Ap̄ls ad Ro. xiij necesse
eſt vt altera harum poteſtatum alteri preemi
neat. nō autem terrena ſpirituali: qm̄ hoc ma
nifeſte rationi repugnat: ꝯſequens eſt vt ſpiri
tualis poteſtas terrene ſiue ſeculari p̄emine-
at ſitqꝫ illa ſuperior. Uidetur aūt nobis ꝙ ſpi-
ritualis poteſtas p̄emineat ſeculari in decem

Prima p̄eminē-
tia ptātis ſp̄ualis

Primo quidē temporis antiquitate. patet
nam in Abel a quo dr̄ eccleſia incepiſſe: vt di
ctum fuit ſup̄. ca. xxij. videt̄ ſacerdotiū habuiſ
ſe exordiū in populo dei: cum ipſe in ſcriptura
ſancta ſacrificiū deo acceptum obtuliſſe lega
tur Heb. xi. Unde Aug. libro. v. ad oroſiū di-
cit: tria maxime iuſticie preconia in abel fuiſ-
ſe comprobant̄. ſ. virginitas ſacerdotiū ⁊ mar
tyrium: in quibus xp̄i figuram primus geſſit.
Patet etiam hec antiquitas ſacerdotij tēpo-
re legis nature. nam a tempore Noe ante iſti
tutionē regalis ſiue imperialis legitime ptā-
tis ſacerdotium annexum fuit primogeniture
vſqꝫ ad ſacerdotiuꝫ legis. vnde omnes primo
geniti a Noe vſqꝫ ad Aaron ſacerdotes eē di-
cunt̄. vnde Melchiſedech quem doctores di
cunt fuiſſe Sem filiū Noe: ſacerdos altiſſimi
appellatur Gene. xiiij. Nec obuiat ꝙ rex etiaꝫ
fuiſſe dicatur ſicut ⁊ ſacerdos: qm̄ ſacerdoti-
um in eo cum annexum fuerit primogenitu-
re: non autem regalis dignitas preceſſiſſe

videtur in eo ſacerdotalem dignitatem. Ce-
terum hec prioritas temporis in ſacerdotio pa-
tet tēpore legis: nam in populo iſraelitico qui
tunc populus dei erat peculiaris. vt habetur
Deutero. vij. ſacerdotiuꝫ preceſſit regalem di-
gnitatem. ſicut patet. i. Regum. x. vbi legitur
ꝙ Samuel ſacerdos inunxit de mandato dñi
ſaulem in regem qui primus rex fuit in iſrael.

Secunda — Secūdo poteſtas ſpiritualis preeminet ſe-
culari poteſtati regali in nobilitate originis:
quoniā poteſtas ſpiritualis ⁊ maxime data in
nouo teſtamento eſt a deo immediate: videlꝫ
a xp̄o illam certe perſone tradente ſcilꝫ petro
ꝓ ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribus. Math. xvi. Tibi da
bo claues regni celorum. Et Joh. vlti. Symō
iohannis paſce oues meas. Poteſtas autem
ſecularis non fuit ſic a principio inſtituta: qđ
conſideranti ſacre ſcripture proceſſum mani
feſtum eſt. nam poteſtas ſecularis quantū ad
quattuor imperia ſcꝫ aſſyriorum ⁊ chaldeorū:
medorum ⁊ perſarum: grecorum ⁊ romanoruꝫ
non fuit a principio legitime introducta ſed
per violentiaꝫ vſurpata. Qđ de aſſyriorum ⁊
chaldeorum imperio patꝫ: hoc autē incepiſſe
legitur a nemroth de quo dicitur Geneſ. x. ꝙ
ipſe cepit eſſe potens in terra ⁊ erat robuſtus
⁊ venator hominū: id eſt oppreſſor. vt ibidem
exponit magiſter hyſtoriarū. vnde per violen
tiam ⁊ oppreſſionem aliorū acquiſiuit ſibi re-
gnum ⁊ imperium. Fuit autē principiū regni
eius babylon ⁊ arath archad ⁊ talamie in ter
ra ſenar: de qua terra egreſſus eſt aſſur qui edi
ficauit niniuen. vt in eodē ca. dicitur. De im-
perio vero medoruꝫ ⁊ perſarum: qđ etiam per
violentiam ⁊ oppreſſionē fuerit introductum
aperte colligitur. Daniel. ij. ca. vbi loquitur ꝙ
interfecto balthaſar rege babylonis tranſla-
tum eſt regnum ⁊ imperiū in medos ⁊ perſas.
De imperio vero grecorum qđ ſucceſſit poſt
imperium medoruꝫ ⁊ perſarum: qđ etiam per
violentiam introductū fuerit patet in princi-
pio ꝑmi libri machabeoruꝫ: vbi dicitur. ꝙ ale-
xander rex grecorum percuſſit darium regem
perſarum ⁊ medoꝝ: ⁊ conſtituit prelia multa
⁊ interfecit reges terre: ⁊ ſic obtinuit imperi-
um. De imperio vero romanoꝝ ꝙ per violen-
tiam ⁊ potentiaꝫ ſecularem ſurrexerit ſiue in-
troductum etiam fuerit hyſtorie apertiſſime
docent. Patꝫ ergo ꝙ poteſtas ſecularis quā-
tum ad quattuor imperia ſibi ſuccedentia nō
fuit a principio legitime introducta: ſed per
violentiam ⁊ ambitionem vſurpata. Jn cuiꝰ
ſignum hec quattuor imperia ſeu regna oſten
ſa ſunt danieli in viſione in ſimilitudine non
hominū ſed beſtiarū. vt patꝫ Daniel. vij. quia
non inſurrexerunt per viam rationis ſed im-
petu ſenſualitatis quantū ad ſuam ꝑmam ori
ginem. Unde ſi temporis proceſſu hec regna
reducta ſunt ad ſtatum legitimuꝫ oportuit ꝙ
hoc auctoritate dei fieret aut conſenſu popu-
li expreſſo vel interpretatiuo. Tertio poteſtas — Tertia
ſpiritualis preeminet terrene ſiue ſeculari in
dignitate: quoniā quanto vita ſpiritualis di-
gnior eſt ꝙ̄ terrena ⁊ ſpiritus ꝙ̄ corpus: tanto
vt inquit venerabilis Hugo de ſancto victo-
re. libro de ſacramentis parte. ij. poteſtas ſpi-
ritualis ſupra ſecularem ſiue terrenam hono-
re atꝙ dignitate preexcellit. Et hoc modo di-
cit Jnnocentiꝰ tertius extra de maio. ⁊ obe. in
ca. Solite. ꝙ ſpiritualia tanto ſunt tempora-
libus digniora quanto anima prefertur corpo
ri. Quam ob rem beatus Ambroſius vt habe
tur in ca. Duo. di. xcvi. inquit. ꝙ aurum nō tan
to precioſius eſt plumbo: quanto regia pote-
ſtate ſit ordo ſacerdotalis altior. Quarto po — Quarta
teſtas ſpiritualis preeminet poteſtati terre-
ne ſiue ſeculari maioritate auctoritatis. Nam
vt inquit Hugo de ſancto victore vbi ſup̄ in
eccleſia ſacerdotalis dignitas regalem pote-
ſtatem ſacrat ⁊ ſanctificat per benedictioneꝫ
Cum ergo ſicut dicitur ad Heb. vij. ſine con-
tradictione maior eſt qui benedicit ꝙ̄ qui be-
nedicitur: conſtat abſꝙ dubitatione ꝙ terre-
na poteſtas que a ſpirituali benedictionē ac-
cipit iure inferior illa eſtimatur. Quinto ſpi — Quinta
ritualis poteſtas preeminet terrene poteſtati
ſiue ſeculari nobilitate finis ad quem dirigit
Finis aūt quem debet intendere vtraꝙ pote
ſtas eſt bonum multitudinis quod principali
ter conſiſtit in hoc qđ eſt viuere ſḿ virtutem.
in operatione namꝙ virtutis conſiſtit felici-
tas que eſt perfectum ⁊ finale bonum. differē-
ter tamen intēdit bonum multitudinis pote-
ſtas ſecularis ⁊ poteſtas ſpiritualis: quoniaꝫ
ſecularis bonū multitudinis intendit: ad qđ
poteſt ꝑuenire virtute nature: ſpiritualis ve-
ro ad bonum celeſte: id eſt ſupernaturale: qđ
exuperat oēm ſenſum: vt ait apoſtolꝰ ad Phi
lipen. iiij. Jn cuius ſignū cum ſaluator noſter
hanc ſpiritualem poteſtatē ſe daturum petro
ꝓmitteret petro ait. Tibi dabo claues regni
celorum. Sed finis ſupernaturalis eſt potior
quocunꝙ alio. ergo poteſtas ſpiritualis pree-
minet ſeculari nobilitate finis. Sexto pote- — Sexta
ſtas ſpiritualis ꝑeminere videt̄ ꝑtāti ſeculari
quodāmodo cauſalitate: ⁊ hoc in triplici gn̄e
(vt videt̄) cauſalitat̄ efficient̄. ſ. formalis ⁊ fi
nalis. Efficient̄ qđē quodāmodo ⁊ ħ dupli-
citer. Cum ꝑmo q̄ per ſacerdotium deo ordi-
nante ⁊ iubente ordinata eſt primo in populo

dei regalis poteſtas: vt patet. i. Regū. viij. ca.
vbi legitur ꝙ cum filij iſrael peterent a ſamue
le ſacerdote vt regem illis conſtitueret: illeq̃
conſuluiſſet dn̄m. dn̄s ait ad eum. Audi vocē
eoꝝ ⁊ conſtitue ſuper eos regem. Q: vero ſa-
muel fuerit ſacerdos negari nō poteſt: cuꝫ de
ipſo legatur ſacrificium obtuliſſe ⁊ reges vn-
xiſſe ſcꝫ ſaulem ⁊ dauid. Et beatus Augu. lib.
xvij. de ciui. dei. ca. iiij. dicit. ꝙ hely reprobato
ſubſtitutus eſt in dei miniſterio ſamuel. ⁊ idē
habetur in glo. ad Heb. vij. Tum ſecundo in
ratione cauſe efficientis poteſtas ſecularis a
ſpirituali dependere quodā̃modo videtur.
Nam poteſtas ſecularis veram ⁊ perfectam
rationem poteſtatis ſortitur ex formatōne ſeu
ex deriuatiōe poteſtatis ſpiritualis. Pro quo
notandum ꝙ quemadmodum virtutes mo-
rales ſine fide chriſti non habēt rationē com-
pletam virtutis: quia vt inquit ſanctus Tho-
mas in pͥma ſecūde non ordinant hoīem ad fi
nem vltimū ſimpliciter: qꝺ eſt ſuperna beati-
tudo: ſed ad vltimuꝫ finem ſm̄ quid in aliquo
genere: videlicet ad eum qui nō excedit facul
tatem homis. ⁊ ideo vt habetur in ca. Omēs.
xxviij. q. i. inquit Augu. Ubi non eſt agnitio
incōmutabilis veritatis falſa eſt virtus etiaꝫ
in optimis moribus. Item idem Augu. vt ha
betur in ca. Ubi ſana. xxiiij. q. i. inquit. Ubi ſa
na fides non eſt nō poteſt eſſe iuſticia. Ita vi-
detur dicēdū de ptāte regitiua ppl̄i cui⁹ intē-
tio eſt ſubiectos inducere ad virtutes. vt dici
tur. ij. Ethicoꝝ. ꝙ ipſa nō habet perfectam ra
tionem poteſtatis vt ſubiectos ſuos regulet
aliquo modo: etiam in ordine ad finem beati-
tudinis ſuperne. Unde beatus Augu. lib. iij.
contra Creſconiū grāmaticuꝫ inquit. In hoc
enim reges ſicut eis diuinitus precipitur deo
ſeruiunt inquantū reges ſunt ſi in regno ſuo
bona iubeant mala prohibeant: non ſolū que
pertineant ad humanā ſocietatem verum eti
am que ad diuinā religionem. Item libro de
correctione donatiſtarū ad Bonifaciū comi-
tem ita inquit. Et nunc reges intelligite ⁊c̄.
Quo modo ergo reges ſeruiunt dn̄o in timo-
re niſi ea que cōtra iuſſa dn̄i fiunt religioſa ſe-
ueritate prohibēdo atq̃ plectendo: aliter em̄
ſeruit quia homo eſt: aliter ſeruit quia rex eſt.
quia homo eſt ſeruit fideliter: quia vero etiaꝫ
rex eſt ſeruit leges iuſte precipientes ⁊ cōtra-
ria prohibentes conuenienti vigore ſancien-
do. ſicut ſeruiuit Ezechias lucos ⁊ tēpla ido-
lorum ⁊ illa excelſa que contra dei preceptuꝫ
fuerunt conſtructa deſtruendo. hec Auguſti.
Cum autem poteſtas ſecularis vt ſic accepta
nihil nouerit de felicitate ſuperna nec de his
que ad illam homines diſponunt: neceſſario
in hac poteſtatis perfectione pendet ex pote
ſtate ſpirituali cui per ſe ⁊ directe competit
homines inducere ad finem ſuperne felicita-
tis ⁊ nulli alij niſi ex directione huiuſmodi.
Patet ergo ꝙ poteſtas ſecularis in republi-
ca chriſtiana in ſua perfectione modo iam di-
cto pendeat a poteſtate ſpirituali etiam in ge
nere cauſe efficientis quaſi ab ea formata. Ui
demus em̄ ꝙ calor naturalis informatus vir-
tute anime vegetatiue agit ad generationem
carnis ⁊ ſanguinis in animali ad quod nō po
teſt virtute ꝓpria tantū: ⁊ ita ſuo modo vide-
tur dicendum in propoſito. Unde vt in ca. Si
imperator. di. xcvi. dicitur. ꝙ imperator filius
eſt eccleſie non preſul. ⁊ ideo quod ad religio-
nem competit diſcere ei competit nō docere.
propter quod Hugo de ſancto victore vbi ſu
pra inquit. ꝙ ſpiritualis poteſtas terrenaꝫ in-
ſtituere habꝫ vt ſic: ⁊ iudicare ſi bona non fue
rit. Secundo poteſtas ſecularis dicitur de-
pendere ex poteſtate ſpirituali in genere cau-
ſe formalis. ſicut em̄ charitas vt inquit beat⁹
Ambroſius dicitur forma aliarum virtutum:
non quidem per modū inherentie: ſed per mo
dum cuiuſdam directionis. ordinat em̄ actus
aliarum virtutum ad finem vltimum. Simili
modo poteſtas ſpiritualis poteſtati ſeculari
regulam ⁊ formā regiminis ⁊ directionis dat
Eſt autē hoc cōmune in artibus ordinatis: vt
ea ad quam pertinet vltimi finis cōſideratio
leges ⁊ regulas det alijs artibus quarū fines
ordinantur ad finem eius: ſicut medicinalis
pigmentarie: ⁊ militaris equeſtri. Hinc dicit̃
ꝙ leges imperiales non ſolum non dedignan
tur ſacros canones imitari. vt dicit̃ in ca. Cle
rici. extra de iudi. immo vt in ca. Conſtitutio-
nes. di. x. ¶ Felix papa dicit. Conſtitutiōes prin
cipum contra canones ⁊ decreta preſulum ro
manoꝝ vel bonos mores nullius ſunt momē
ti. Tertio poteſtas ſecularis pendet a ſpiri-
tuali in ratione cauſe finalis: quoniā ſicut fi-
nis poteſtatis ſecularis que eſt felicitas poli
tica ad quam ex naturalibus peruenitur: ordi
natur (vt dictuꝫ eſt) ad finem poteſtatis ſpi
ritualis que eſt ſuperna beatitudo totam fa-
cultatem humane nature trāſcendens: ita po
teſtas ad poteſtatem ſimiliter ordinari vide-
tur: hinc poteſtas ſecularis dicit̃ data in ob-
ſequiuꝫ ſpūalis. Unde in ca. Principes. xxiij.
q. v. dicit Ambroſi⁹. Principes ſeculi nōnūq̃
intra eccleſiā poteſtatꝭ adepte culmina tenēt
vt per eandē poteſtatē diſciplinā eccleſiaſti-
cam muniant. Ceterū intra eccleſiā poteſta
tes neceſſarie nō eſſent niſi vt qꝺ nō preualēt

ſacerdotes effícere per doctrine ſermonē po-
teſtas hoc imperet per diſcipline terrorē. Se-
pe per regnum terrenū celeſte regnū proficit:
vt qui intra eccleſiā poſiti contra fidē ⁊ diſci-
plinam agunt rigore ꝓncipū cōterantꝰ. Et .j.
Cognoſcant ꝓncipes ſeculi deo ſe debere eſſe
reddituros rationē ꝓpter eccleſiaꝫ quā a xp̄o
Septima tuendā ſuſcipiunt. Septimo ſpiritualis po-
teſtas ſupereminet poteſtati ſeculari iuriſdi-
ctione: quoniā poteſtas ſpūalis iudicat terre-
nam ſi eam deuiare contingat nō autē ecōuer-
ſo. Hanc ſuperioritatis preeminentiā tangit
venerabilis Hugo vbi ſup̄ ita dicens. Pote-
ſtas ſpiritualis terrenā iudicare habet ſi bo-
na nō fuerit: ip̄a vero ſpiritualis a deo primuꝫ
inſtituta eſt ⁊ cū deuiat a ſolo deo iudicari ha
bet ⁊ poteſt: ſicut ſcriptum eſt. i. Coꝝ. xij. Spi
ritualis homo om̄ia iudicat ⁊ ip̄e a nemine iu
dicatur. Ad hoc facit canon Gelaſij pape in
ca. Cuncta. ix. q. iij. vbi ſic ait. Cuncta per mū
dum nouit eccleſia ꝙ ſacroſancta romana ec
cleſia phas habeat de om̄ibus iudicandi nec
cuiq̄ de eius liceat iudicare iudicio. Ad idem
eſt ca. Nemo. ⁊ ca. Alioꝝ. eadē cauſa ⁊. q. Q
vero a poteſtate ſpirituali poteſtas ſecularis
cum eam errare contigerit veniat iudicanda
aperte colligitur ex multis. Primo quidē ex
eo ꝙ vt habetꝰ in ca. Alius. xv. q. vi. Gelaſius
papa ſcribens Anaſtaſio imperatori inquit.
Romanus pontifex zacharias regem franco-
rum nō tam pro ſuis iniquitatibus q̄ pro eo ꝙ
tante poteſtatis erat inutilis a regno depoſu
it ⁊ pipinnū karoli imperatoris patrē in eius
loco ſubſtituit. Item vt teſtatur Gelaſius pa
pa in ca. Duo. di. xcvi. Innocentius papa ex-
cōmunicauit archadiū imperatorē. Item ſte-
phanus papa ſecūdus trāſtulit imperiū a gre
cis ad germanos in perſona karoli magni: vt
inducit Innocētius tertius in ca. Per vene-
rabilem. extra de iudicijs. Item Honoriꝰ ter-
tius vt legitꝰ in cronicis Fredericū imperato
rem anathematizauit ⁊ barrones ab eiꝰ fide-
litate abſoluit: quē poſtea Innocentius quar
tus depoſuit ab imperio ⁊ om̄i regno in conci
lio lugdunēſi. Beatus etiam Ambro. vt legitꝰ
in ca. Duo. di. xcvi. licet non eſſet vniuerſalis
pontifex theodoſium magnum imperatorem
Octaua excōmunicans ab eccleſia excludit. Octa-
uo poteſtas ſpiritualis preeminet ſeculari ſu-
perioritate prelatōis. patet hoc. quia ſpiritua
lis poteſtas vt ſepe cōmemoratum eſt ad ſu-
periorem finem dirigit ad quē finis poteſtatꝭ
terrene ordinatur. Sententia autē Ariſto. eſt
i. Ethicoꝝ. vt virtus vel ars ꝓceptiua ſit oīm
aliarum ad cuius finem fines aliarū ordinantꝰ
⁊ reducuntꝰ. Hinc beatus Grego. in ca. Quis
dubitet. di. xcvi. dicit. Quis dubitet ſacerdo-
tes xp̄i regum ⁊ ꝓncipum omniūq̄ fideliū pa
tres ⁊ magiſtros cenſeri. Quocirca Gregoriꝰ
nazanzenus imperatoribꝰ conſtantinopolita
nis. vt in. c. Suſcipitis. di. x. ita ſcribit. Lex xp̄i
ſacerdotali vos ſubijcit poteſtati atqꝫ iſtis tri
bunalibus ſubdit. dedit em̄ nobis poteſtateꝫ
dedit ⁊ ꝓncipatum multo perfectiorē princi-
patibus veſtris. an nunq̇d iuſtum vobis vide-
tur ſi cedat ſpiritus carni: ſi a terrenis celeſtia
ſuperentur: ſi diuinis preferantꝰ humana. q. d.
non. Nono ſpiritualis poteſtas prefertꝰ ter- Nona
rene ſiue ſeculari amplitudine ꝓncipatus. am
plitudo em̄ principatus ſpiritualis poteſtatꝭ
extenditꝰ a mari vſqꝫ ad mare ⁊ a flumine vſqꝫ
ad terminos orbis terraruꝫ. ps̄. lxxi. ſm̄ ꝙ ex-
poſuimꝰ ſuperiꝰ in ca. xxxiiij. Vn̄ de ap̄lis dꝰ
ps̄. xliiij. Conſtitues eos principes ſuper oēm
terram. Et petro dictum eſt a dn̄o. Ego con-
ſtitui te ꝓncipem ſuper plebem meā. Item ei
dicitur Math. xvi. Quodcunqꝫ ligaueris ſu-
per terram ligatum erit in celo. Et Joh. vlti.
Symon iohānis paſce oues meas. non diſcer
nens intꝰ has ⁊ illas: ſed quaſcūqꝫ ei cōmēdat
vt ait Bernardus. Hec autē prerogatiua po-
teſtatis ſpiritualis ſatis euidenter deſignata
videtur. vt inquit Innocentius tertius in ca.
Nouit. extra de maio. ⁊ obe. Hierem̄. i. vbi di-
ctum a dn̄o hierem̄. legitur qui ſacerdos erat.
Ecce conſtitui te ſuper gētes ⁊ regna: vt euel
las ⁊ diſſipes: edifices ⁊ plātes. Quā preemi-
nentiam poteſtatis ſpiritualis maxime in ro-
mano pontifice. beatus Aug. admirās in ſer-
mone quodaꝫ ap̄loꝝ petri ⁊ pauli qui incipit.
Fortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potentia
⁊ ineffabilis gratia ſaluatoris: quis plebeium
piſcatorem apoſtoloꝝ facile crederet ꝓncipē
⁊ regibus obſiſtere: reges ſanctificare: regibꝰ
om̄ibꝰ imperare: mundū refrenare legibus ⁊c̄.
Decimo poteſtas ſpiritualis preeminet ſecu Decima
lari robore firmitatis ⁊ fortitudinis: pateꝫ hoc
quoniā poteſtates ſeculares parue duratiōis
⁊ exigue firmitatis ſunt: ſicut dicitꝰ de quattu
or imperijs ſupra noīatis. Dan̄. vij. Unde be-
ne dicitꝰ Eccli. x. Omis potētatus breuis vita
poteſtas vero ſpiritualis ſtabilis ſemp perſe-
uerat. Unde cum a chriſto dictum fuiſſet pe-
tro Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc pe
tram edificabo eccleſiā meā: īmediate de fir-
mitate eius ſeq̇tur. Et porte inferi nō preuale
bunt aduerſus eam. vnde ſignāter ſtabilitas
poteſtatis ſpiritualis maxime in ap̄lica ſede
figurata videtꝰ per ſtabilitatem throni dauiti
ci de quo. ij. Reg. vij. dicitꝰ. Stabiliā thronuꝫ

regni eius vſqꝫ in ſempiternū. Et. ĳ. Thronus eius erit firmus iugiter.

Capitulū. xci. In quo ponūtur alique obiectiões cōtra ea que dicta ſunt de preeminētia poteſtatis ſpūalis ſupra ſecularem.

Capl'm. XCI

Aduerſus aliqua que dicta ſunt de preeminentia poteſtatis ſpūalis ſupra ſecularem aduerſarĳ plurima obĳciūt

Argumētū pmū

Et primo ꝙ nō preemineat tēporis antiqtate arguit̄ ſic. Prius tēpore fuit terrena poteſtas ſiue ſecularis ꝗ̄ ſacerdotiū. ergo poteſtas ſecularis p̄cedit tēporis antiquitate ſpiritualem ⁊ nō ecōuerſo. ꝯña patet. añs oſtenditur ex tribus.

Probatio pma.

Primo ex eo qd̄ dicit beatus Aug. xv. de ciui. dei: ꝙ Cayn ante diluuiū fuit primus domin⁹ inter homies: quo tēpore nullum videtur fuiſſe ſacerdotiū.

Secunda

Secundo ex eo: qꝛ regnū videtur incepiſſe in nemroth Gene. x. tempe legis nature: quāꝗ̄ poſt diluuiū ſacerdotiū aūt incepit in Aaron tempe legis ſcripte vt habetur Exodi. xxvĳ. nō eſt autem dubium ꝙ tēpus legis nature p̄ceſſerit tēp⁹ legis ſcripte.

Tertia

Tertio ex eo: ꝙ veruꝫ ſacerdotium in xp̄o videt̄ incepiſſe. verū aūt regnum electione diuina longe ante incarnationē xp̄i vt in ſaule incepit: vt habet̄. i. Reg. x. Et ita videt̄ ꝙ poteſtas terrena ſiue ſecularis preceſſit ſacerdotium ⁊ per ꝯñs poteſtatē ſpūalem

Secūdum argu.

Secūdo ꝙ poteſtas ſpūalis nō p̄emineat ſeculari nobilitate originis arguit̄ ſic. Quoꝝ eſt vna ⁊ eadem origo nullum eoꝝ alteri preeminere videt̄ originis nobilitate: ſ; poteſtas ſpūalis ⁊ ſecularis habent vnā ⁊ eandem originem. ſ. deū dicente Aplo ad Ro. xĳ. Nō eſt poteſtas n ſi a deo. Propt̄ qd̄ ſubiūgit. Qui poteſtati reſiſtit: dei ordinationi reſiſtit. vnde imperiū ⁊ ſacerdotiū ex eodem principio prodierūt. in autēticis quo modo oporteat epos in principio col. ĳ. ⁊ ergo ſequitur ꝙ ex parte originis nō ſit aliqua preeminētia vni⁹ poteſtatis ad aliā.

Tertium

Tertio arguit̄ ꝙ poteſtas ſpiritualis nō p̄emineat ſeculari dignitate: quoniā vt dicit̄. i. Petri. ĳ. Subiecti eſtote omni humane creature ꝑpter deum ſiue regi tanꝗ̄ precxcellenti. vbi beat⁹ Petrus aſſerere videtur regalem poteſtatē ceteris poteſtatib⁹ dignitate p̄cellere.

Quartum

Quarto arguitur ꝙ poteſtas ſpiritualis nō p̄excellit maioritate auctoritatis: qm̄ ſi eo ꝙ poteſtas ſecularis regalis inūgitur ⁊ benedicitur a poteſtate ſpirituali ſpiritualis poteſtas ē dicenda p̄excellere maioritate auctoritatis: ſequeretur ꝙ epiſcopus hoſtieñ. qui ſummū pontificem conſecrat maior auctoritate ſummo pōtifice dicēdus eſſet quod non eſt verum. ergo nec in propoſito noſtro ratio facta militare videt̄.

Quintum

Quinto arguitur ꝙ poteſtas ſpiritualis non preemineat ſeculari cauſalitate ſic. Ambe iſte poteſtates ſunt immediate a deo: ergo vna earū cauſalitate non depēdet ab alia. conſequētia patet. antecedens eſt notum de poteſtate ſpirituali. de ſeculari vero habetur in ca. Queſitū. xxiĳ. q. iiĳ. vbi dicit Innocē. A deo conceſſam eſſe imperialem poteſtatē propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum ⁊ dei miniſterio eſſe datum.

Sextum

Sexto arguitur ꝙ ſpiritualis poteſtas nō preemineat ſeculari maioritate iuriſdictionis: ita ꝙ eam errantē iudicare poſſet ſic. Gloſa ſuper illud pſ̄. l. Tibi ſoli peccaui: dicit ſic. quia rex eſt omībus ſuperior ideo tm̄ a deo qui maior eo eſt: eſt puniendus. ſi q̄s vero de pp̄lo errauerit deo peccauit ⁊ regi: rex ꝟo nō habꝫ hoīeꝫ q̄ eius facta dĳudicet ergo nō videtur ꝙ poteſtas ſpiritualis poſſit punire ſecularē poteſtatē: vtputa regem aut imperatorē.

Septimum

Septimo arguitur ꝙ poteſtas ſpiritualis non preemineat ſeculari ſuperioritate prelationis ſiue dominationis: ſic. Non ſoluitur tributum per aliquē alicui niſi maiori aut ſuperiori. vnde ſolutio tributi probatio eſſe videt̄ ſubiectōnis. vt habet̄ tā ex ca. Magnum. xi. q. i. ꝗ̄ ex ca. ĳ. extra de cenſi. ſed eccleſia ſoluit tributum imperatori. vt in ca. Si tributum. xi. q. i. ergo videtur ꝙ ſpiritualis poteſtas non terrene ſuperemineat maioritate prelationis ſiue dominatiōis ſed potius econuerſo.

Octauum

Octauo arguit̄ ꝙ ſpiritualis poteſtas non ſupereminneat ſeculari ſuperioritate principatus: ſic. Moyſes qui fuit primus ductor populi iſrael ⁊ quaſi imperator fuit ſuperior ꝗ̄ aaron qui erat ſummus pōtifex populi iſrael. ergo ſuperior eſt principatus ſecularis ꝗ̄ ſpiritualis. conſequētia videtur nota. antecedēs vero patere videtur ex eo ꝙ poteſtate moyſi aaron electus eſt in ſacerdotē. ſm̄ illud Exo. xxiiĳ. Applica quoqꝫ tibi aaron fratrē tuū cū filĳs ſuis vt ſacerdotio fungant̄ mihi.

Capitulum. xcĳ. in quo reſpōdetur rationibus ſupra dictis contra preeminentiam poteſtatis ſpiritualis ſupra ſecularem.

Caplm XCII

Cum autem ea que de eminentia poteſtatis ſpiritualis ſupra ſecularem diximus: ſaluo ſemp meliori iudicio: vera eſſe credam⁹. reſpōdebim⁹ ad obiectiōes factas i ꝯtrariū.

Ad pmū argumentum ⁊ ei⁹ pmam ꝓbationē.

Ad pmā r̄ndet̄ negādo añs: ⁊ ad ꝓbatōeꝫ pmā i q̄ dicebat̄ ꝙ chaim ante diluuiū fuerit pm⁹ dn̄s int̄ hoīes: dicim⁹ duo. Prio ꝙ chayn n̄ fuit ꝟe dn̄s: vtputa ordi

nariam habens poteſtatem: ſed fuit vnus ty
rannus per violentiam ⁊ oppreſſionem que-
rens ſibi principatum. Secundum eſt ꝙ an-
teꝗ̃ chayn dominiū illđ quod habuit vſurpa
ret iam precefferat oblatio abel quē xp̄us in
euangelio Luc. xi. iuſtum vocat que fuit vera
res ſacerdotalis. vnde ſubdit̃ Gene. iiij. Et re
ſpexit deus ad Abel ⁊ ad munera eiꝰ. ⁊ ꝓpt̃
h̃ vt ſup̄ diximꝰ dic̄ beatꝰ Aug. ꝙ int̃ ceťa iu-
ſticie precōia que fuiſſe in Abel cōprobantur
eſt ſacerdotiū. Ad id quod inducitur in ꝓba-
tione ſecūda de Nemroth pariter reſpōdetur

Ad ꝓbationem ſecundam.

Primo ꝙ etiam poſt diluuiū anteꝗ̃ mētio
fieret aut de dn̄io aut de regno prius tempore
fuit de re ſacerdotali mō ad ſacrificiū ptinen
te facta memoria. vnde cum Noe egreſſus eēt
de archa cum filijs ſuis ⁊ vxore vt legit̃ Gen̄.
ix. edificauit altare dn̄o: ⁊ tollens de cunctis
pecoribus ⁊ volucribus mundis obtulit holo
cauſta ſuper altare: odoratuſq; eſt dn̄s odorez
ſuauitatis. Hec autem oblatio ſiue actꝰ ſacer
dotalis preceſſit tempore ipſum Nemroth de
quo arguebatur cū fuerit quartus a noe. Noe
enim genuit cham: ⁊ poſt diluuiū cham genu
it chus: ⁊ chus genuit nemroth. ꝑceſſit g̊ tēpe
ſp̄ualis dignitas tp̄alem. Scđo rn̄r ꝙ dn̄iuz ſi
ue regnū ipſiꝰ nēroth nō fuit legitimū ſ; vſur-
patum ⁊ violentū queādmodum Gene. x. deſi
gnat̃ cū dicit̃ ꝙ nemroth erat robuſtus vena-
tor coram dn̄o. i. oppreſſor hominū ⁊ extinctor
vt exponit Alchuinꝰ. qđ etiā ex illo colligitur
ꝙ principiū regni eius fuit babylon que iter-
pretat̃ confuſio. Bene autē dicit̃ principiū re
gni eius cōfuſio: qm̄ nec iuſtum fuit nec legiti
mū ſed tyrannicū ⁊ vſurpatum magis latroci
niū dicēdum ꝙ̃ regnū. Et ideo ex tali vſurpa
to ⁊ violento dn̄io nō bene arguit̃ ꝙ in eccle-
ſia dei poteſtas terrena precedat ſpiritualem
ſiue ſacerdotiū. Ad id qđ tertio inducitur ꝙ

Ad tertiam probationem

verū ſacerdotiū in xp̄o inceperit: regnum aūt
in ſaule. reſpōdet̃: ꝙ verū capitur dupliciter.
vno modo vt diſtinguit̃ cōtra fictum. alio mō
vt diſtinguit̃ contra figuratū. Dicimꝰ ergo ꝙ
ſacerdotiuz legale fuit verū ſacerdotiū prout
verū diſtinguit̃ contra fictū vel falſum cum a
deo inſtitutū fuerit vt habetur Exodi. xxviij.
Deus aūt cuius perfecta ſunt opera Deut̃o.
xxxij. nihil facit fictum aut falſuz. Nihilominꝰ
dicimꝰ ꝙ nō fuit verū prout verum diſtinguit̃
cōtra figuratiuū. Figurauit enim ſacerdotiuz
xp̄i prout oēs hoſtie veteris teſtamēti figura-
bant veram hoſtiā que xp̄us eſt. Unde ex hac
parte qua legale ſacerdotiū fuit figuratiuum
dicit̃ nō verū: q2 nō veras hoſtias que pctā de
lerent ſed figuratiuas vere hoſtie offerebat: ⁊
ita imperfectū iuxta illud ad Heb. vij. Nihil
ad perfectū adduxit lex. Et ita licet ſacerdoti
um verum prout diſtinguitur contra figurati
uum inceperit in xp̄o qui eſt ſacerdos in eter-
num: ſacerdotiū tn̄ legale, quod fuit verum ſa
cerdotium prout verum diſtinguitur contra
fictum aut falſum preceſſit in aaron qui pre-
ceſſit ſaul primum regem in populo dei: ⁊ per
conſequēs ſacerdotalis dignitas preceſſit re
galem in populo dei. Ad ſecundam ratio-

Ad ſecūdū argu.

nem in qua arguitur ꝙ poteſtas ſpiritualis
nō preemineat nobilitate originis: reſponde-
tur ꝙ poteſtas cuiuſcunq; dignitatis ſit quan
tum ad duo ad preſens conſiderari poteſt: vi-
delicet quātum ad ipſam poteſtatem ſiue eſ-
ſentiam poteſtatis: ⁊ ſic om̄is poteſtas eſt a
deo vt argutum eſt. ⁊ hoc modo cum ſit vna
⁊ eadem origo om̄is poteſtatis create ſcilicet
diuina maieſtas non differunt in origine pote
ſtas ſpiritualis ⁊ ſecularis. Alio modo poteſt
conſiderari poteſtas quātum ad modum adi-
piſcendi: ⁊ ſic poteſtas eſt a deo quando ſcilz
aliquis ordinate adipiſcitur poteſtatem. ſm̄
illud ad Heb. v. Nemo ſibi honorem aſſumit
ſed qui vocatur a deo tanꝗ̃ aaron. Quādoq;
vero non eſt a deo ſed ex peruerſo hominū ap
petitu quo per ambitionē vel alio modo quo-
cunq; inconuenienti poteſtatem adipiſcūtur
Amos. v. Nunquid non in fortitudine noſtra
aſſumpſimus nobis cornua. Et hoc modo cuz
vt ſupra declarauimus dominia terrena non
legitime ſed per vſurpationem ⁊ violentiam
primo fuerint introducta: ſacerdotium vero
inſtitutione diuina. dicimus poteſtatem ſpi-
ritualem originis nobilitate preeminere po-
teſtati ſeculari. Ad tertiam rationē reſpon-

Ad tertium

detur ꝙ poteſtas regalis non nominatur ſic
excellens ꝙ ſimpliciter preemineat om̄i pote-
ſtati ſed bene in ordine ad ſecularium pote-
ſtatem eſt excellens: ⁊ ideo ex hoc non ſequit̃
ꝙ preemineat poteſtati ſpirituali que alteri-
us ⁊ ſuperioris ordinis eſt: vt ſupra dictum eſt

Ad quartum

Ad quartam rationem reſpondetur ꝙ licet
papa ante conſecrationem: vtputa ſi ſit ſoluz
dyaconus aut ſimplex preſbyter ſit epiſcopo
hoſtieñ. conſecrato maior auctoritate iuriſdi-
ctionis: minor tamen eſt dignitate conſecra-
tionis illo. ⁊ hoc non eſt inconueniens: ſicut
de archiepiſcopo dicimus reſpectu ſuorum
ſuffraganeorum a quibus conſecratur. Et ſic
verum eſt ꝙ maior eſt qui benedicit ꝙ̃ qui be-
nedicitur in eo ꝙ benedicit: ſicut agens no-
bilius eſt paſſo. ij. de anima. Ad quintam

Ad quintum

reſpondetur ꝙ ad preſens ſufficit. Primo ꝙ
non intelligimus poteſtatē regalem cauſali-

tate in genere cauſe efficientis ſic pendere a
ſpirituali poteſtate ꝙ regalis poteſtas in qui
buſcūqꝫ fuerit aut ſit auctoritate inſtituta ſit
per ſpiritualē: q̄m ſicut argutum eſt ambe iſte
poteſtates ab eodem principio proceſſerūt .ſ.
deo: ſed dicimus ꝙ ptās regalis in ꝑmo rege
qui fuit in populo dei miniſterialiter depēde-
rit a poteſtate ſpūali ſiue ſacerdotio: q̄m ſicut
ſup̄ inductū eſt ꝑ ſacerdotiū iubēte dn̄o ⁊ ordi
nante inſtituta eſt regalis ptās: ſicut patꝫ in
ſaule ꝑ ſamuelem .i. Regū .viij. ⁊ quodāmodo
etiā in dauid quē idē ſamuel p̄cepto dn̄i inun
xit in regem reprobato ſaule .i. Regū .xvi. Se-
cundo dicimus ꝓut ſupra diximꝰ: ꝙ poteſtas
ſecularis pendere cauſalit̄ a ſpūali poteſtate
poteſt dici q̄tū ad perfectionē eius q̄ attēdit̄
penes ordinē ad vltimū finē ſimplicit̄ qui eſt
felicitas ſuperna. Cū autē poteſtas ſecularis
vt ſic nihil nouerit de vltimo fine nec de me-
dijs perducētibꝰ ad illū: ſed hoc ſit ꝓpriū ſpi-
ritualis poteſtatꝫ: neceſſe eſt ꝙ ſi in ordine ad
vltimū finē poteſtas ſecularis dirigere habet
ſubiectos ſuos hoc habeat ex deriuatōe a ſpi-
rituali poteſtate. vnde Aug. li. ij. de ciui. dei. c.
xxi. dicit ꝙ ſine ſumma iuſticia nō pōt regi reſ
publica. vera aūt iuſticia nō eſt in republica:
cuius xp̄s nō eſt rector. Un̄ ſctūs Tho. dic̄ in
iiij. di. xix. Reges inunguntur vt excellētia pote
ſtatis ipoꝝ a xp̄o deſcēdere ſignificet̄ ⁊ vt ipi
ſub xp̄o in pp̄lo xp̄iano regnent. Perfectio er
go poteſtatꝫ ſecularis quodāmodo dependet
in pp̄lo xp̄iano a poteſtate ſpūali. p̄terea etiā
ratio facta nō ꝓcedit: q: dato ꝙ ptās ſecula-
ris in rōne cauſe efficientis nō penderet a po
teſtate ſpūali: pēderet tn̄ in rōne cauſe forma-
lis ⁊ finalis vt dictū eſt. Ad ſextā rōnē reſpō
detur ꝙ cū dr̄ ꝙ rex nō habet ſuperiorē: intelli
gendū eſt in ſuo ordine. Eſt em̄ vt dictū eſt or
do poteſtatū duplex ſcꝫ poteſtatū ſecularium
⁊ poteſtatū ſpūaliū. in ordine poteſtatū ſecu-
lariū oībus maior eſt rex vel impator. quēad-
modū in ordine ptātū ſpūaliū ſuperior oībꝰ ē
papa. nihilominus collatione facta poteſtatꝫ
ſpūalis ad poteſtatē ſecularē poteſtas ſpiritu
alis eſt ſupra ſecularē: ſicut ſpūs ſupra corpus
vt dictū eſt. vnde Hieremie ſacerdoti dicitur
Ecce conſtitui te ſup reges ⁊ regna. Hiere. i.

Ad ſextum

Ad ſeptimū

Ad ſeptimā rōnē reſpondet̄ ꝙ eccl'ia nō ſol-
uit tributū imperatori aut p̄ncipibus ſecula-
ribus in recognitionē dominij vel ſubiectōis
ſed ſolū ꝓ pace ⁊ quiete ſeruanda: quā ip̄e im
perator ⁊ p̄ncipes ſeculares tueri ⁊ cōſeruare
tenent̄: ſicut colligit̄ ex eodē .c. Tributū. ⁊ ita
eccleſia ſoluit tributū non in recognitionem
dominij ſed potius in recognitione prefati be
neficij ſeu in ſolutionē ſtipendij. vnde proprie
non eſt tributū. Preterea nec eccleſia de oībꝰ
temporalibus tributū ſoluit poteſtati ſecula-
ri: quia nō de his que poſſidet forte ſpirituali
⁊ iure diuino: vt de decimis ⁊ oblationibꝰ ſed
de exterioribus bonis que poſſidet forte tem-
porali: vt titulo venditionis vel conceſſionis

Ad octauū

Ad octauū reſpondet̄ ꝙ moyſes non tantū
fuit princeps ſed etiam ſacerdos. ſm̄ illud pſ.
Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibꝰ eius. vbi glo
ſa dicit. Nota ꝙ moyſes ſacerdos dicit̄: qui
⁊ ſi non hoſtias tamen vota obtulit deo ⁊ pro
populo ſupplicauit. Secundo dicitur ꝙ non
eſt verū ꝙ moyſes ſimplicit̄ maior fuit aaron
q̄m ſicut moyſes in aliquo maior fuit aaron:
ita ecōuerſo aaron maior fuit moyſe. in cuius
ſignū in ſacra ſcriptura quando ſimul combi-
nantur aliquādo preponit̄ moyſes. vt in pſ.
cxxvij. Moyſes ⁊ aaron in ſacerdotibus eius
aliquādo preponit̄ aaron. vt Exod. vi. vbi di-
citur. Iſte eſt aaron ⁊ moyſes. vbi dicit magi-
ſter Nicolaus de lyra ꝙ preponit̄ hic aaron ꝓ
pter duo. Tum ratione primogeniture. Tum
quia dn̄s preuiderat eū ⁊ elegerat in ſummū
ſacerdotē. Moyſes vero preponit̄ aliquādo
etiam ꝓpter duo. Primo quia illi p̄ncipaliter
cōceſſum erat educere filios iſrael de egypto.
Secundo quia verba domini immediate reci
piebat a deo ⁊ per aaron tanq̄ per interpretē
reddebat populo.

Capitulū .xciij. in quo circa poteſtatē ſacramētalē ſiue ordinis ⁊ iuriſdictionalē ponunt̄ duodecim ꝯcluſiones

Capitu. XCIII

p Oſtquā ad rei
publice xp̄iane regimen perfe
ctum duas in ea oſtendimus
neceſſario dādas eſſe poteſta-
tes: ſecularem ſcꝫ ⁊ ſpiritualē: conſequens eſt
vt quid nomine ſpūalis poteſtatis intelliga-
mus. de qua nunc principaliter loqui propo-
ſuimus ſubiūgamus. de ſeculari vero iterum
in ſequenti libro opitulante deo: repetemus
ſermonem cum an in ſummo pontifice ambe
poteſtates concurrāt diſcutiemus. Dicimus
autē ꝙ poteſtas ſpiritualis eccl'ie duplex eſt:
quedam ſcilꝫ ordinis ſiue ſacramentalis: et
quedam iuriſdictionalis. Poteſtas autem or
dinis ſiue ſacramentalis dicitur que per ali-
quā conſecrationem confertur ad confectio-
nem ⁊ adminiſtrationē ſacramentorum. Po
teſtas vero iuriſdictionalis eſt ad regendum
populū ſm̄ legem diuinā in ordine ad beati-
tudinē ſupernalē: que non per conſecrationē
ſed ſimplici iniunctiōe dei aut hoīs cōfertur.
De q̄bꝰ ptātibꝰ vt illuſtriorē faciamꝰ noticiā

deſcribemus p concluſiones quid nos de illis
ſentiamus. Cōcluſio p̄ma Prima cōcluſio ſit iſta. Utraqꝫ
harū poteſtatū ſpūalium in eccleſia originali-
ter eſt a deo. Patet cōcluſio iſta ratione ⁊ au-
ctoritate. Rōne ſic. Omne illud qđ eſt ⁊ exce
dit totā facultatē nature neceſſe eſt vt ab au-
ctore nature originē duxerit: ſed vtraqꝫ pote-
ſtas ſpūalis excedit totā facultatē nature. er-
go necēe ē dicere vt illa a ſolo deo q̄ auctor na
ture eſt originē traxerit. ꝓña ē bona: ⁊ maior
manifeſta. minor etiā videt̄ nota: primo q̄dē
de poteſtate ordinis: q̄m p iſtam ordinatus in
ſacerdotē habet poteſtatē ꝯficiēdi corp⁹ xp̄i
⁊ auctem diuina ſacramēta diſpenſandi: per
que celeſtis gr̄a digne illa ſuſcipientibus tri-
buit̄: qui ꝑfecto ſunt effectus oēm facultatē
nature tranſcēdentes. Idem etiā patet de po
teſtate iuriſdictionis q̄ ad regendū populum
xp̄ianū ſm legem diuinā in ordine ad beatitu
dinem ſupnaturalem eſt ordinata. Pꝫ etiā cō
clō auctoritate. Prio Mat. xvi. vbi xp̄s cla-
uiū poteſtatē ſe daturū Petro pollicet̄ dicēs
Tibi dabo claues regni celoꝝ. Secūdo Ioh.
vlti. vbi xp̄s ouiū ſuarū petrū paſtorē ⁊ recto-
rē ordinans inq̄t. Simon iohānis paſce oues
meas. Secunda Secūda cōcluſio cōparando iſtas du
as poteſtates adinuicē. Poteſtas prima. ſ. or-
dinis dignior eſt poteſtate ſecunda. ſ. iuriſdi-
ctionis. Patet cōcluſio: q̄m poteſtas iuriſdi-
ctionis ordinat̄ ad poteſtatē ordinis: ad h̄ eñ
eſt poteſtas iuriſdictionis vt populus arceat̄
a malis ⁊ exerceat̄ in bonis vt ſit apt⁹ dignuſ
ꝗ participare ſacramētis: ergo concluſio vera.
Tertia Tertia cōcluſio. Poteſtas ordinis ſiue ſacra
mentalis licet p relationē ad corpus xp̄i verū
ſit equaliter in oībus ſacerdotibus: nihilomi
nus in relatione ad corpus xp̄i myſticū maior
eſt in ep̄o q̄ in ſimplici ſacerdote. Prima ps
hui⁹ cōcluſionis patꝫ: q̄m oēs ſacerdotes eq̄li
ter cōficiunt ſacramentū corporis et ſanguis
xp̄i: ergo in relatione ad corpus xp̄i verū equa
liter hec poteſtas ſacramētalis eſt in omnib⁹
ſacerdotib⁹. Secūda pars etiā patet q̄m ſim-
plex ſacerdos nō valet diſpēſare omnia ſacra
menta: q̄m nō ſacramentū cōfirmationis qđ
ſolū ab ep̄is perfici pōt: vt ait Euſebius papa
in ca. man⁹. de con. di. v. Nec ſacramentum or
dinis qđ etiā a ſolis ep̄is ꝯfertur: ḡ in relatōe
ad corp⁹ xp̄i myſticū poteſtas ſacralis ampli-
or eſt in ep̄o q̄ in ſimplici ſacerdote: qđ mani-
feſte oſtēdit Iſid. in ca. cleros. di. xxi. ita dicēs
Pbr̄i ideo ſacerdotes nominātur q: ſacra dāt
ſicut ep̄i: q: licet pbr̄i ſint ſacerdotes tn̄ ponti
ficat⁹ apicē nō habent: q: nec chriſmate frōtē
ſignāt: nec paraclytum ſpiritū dant qđ ſolis

Eps̄ de iure diuino

debere epiſcopis actuū lectio apl'oꝝ demon-
ſtrat. hec ille. Uerū ꝙ hec maioritas poteſtatꝭ
ſacramētalis ſiue ordinis in ep̄o q̄ in ſimplici
ſacerdote maior ſit nō ſolū ex inſtitutōe eccle
vt quidā dicere voluerūt ſed etiā ex natura or
dinis ⁊ cōſecratōis ſm diuinā inſtitutionem
oſtendit̄ ſic. Ea que ſunt in noua lege: figura-
ta fuerūt per ea q̄ fuerūt in veteri lege: nūc au
tem ita eſt ꝙ in veteri lege ep̄s ſiue ſumm⁹ ſa-
cerdos ex diuina ordinatōne conſecrabat̄ ſpe
ciali cōſecratōne ⁊ ad ſpecialē actū vltra ſim
plices ſacerdotes. Nam vt habet̄ Leuit. viij.
ſolus ſummus ſacerdos q̄ habebat in ſuis offi
cijs alios ordinare ⁊ cui ſoli licitū erat in ſctā
ſctōꝝ ſemel i āno ingredi vngebat̄ oleo ſacre
vnctiōis. ergo ſimilit̄ videt̄ ꝙ ex diuina inſti-
tutione ſit vt caput ep̄i qui eſt ſummus ſacer
dos conſecret̄ vnctione chriſmatis ad ſpecia
lem actū qui ei cōpetit ſicut eſt miniſtros con
ſecrare ⁊ ordinare ⁊ alia huiuſmodi q̄ ſolis epi
ſcopis cōueniūt que ponunt̄ a beato Iſidoro
in ca. Perlectis. di. xxv. Ueritas etiā hui⁹ con
cluſionis ſatis manifeſte habet̄ ex dictis in. c.
lxxvi. vbi oſtēdim⁹ ex diuina inſtitutōe diffe-
rentiā eſſe realē inter epiſcopū ⁊ preſbyterū.
Quarta ꝯcluſio. ad vnū ⁊ eandē ordinis po Quarta
teſtatē pertinēt iſti duo actus ſcꝫ corpus xp̄i
conficere ⁊ ad illius ſuſceptionē populū aptū
dignūꝗ reddere. Iſta concluſio oſtendit̄ vera
iuxta ſctm̄ Tho. in. iiij. ꝯtra gētiles. c. clxxvij.
ſic. Eiuſdē virtutis eſſe videt̄ aliquā pfectōē
tribuere ⁊ ad ſuſceptionē illius materiam pre
parare: ſicut ignis virtutē habet ⁊ vt formam
ſuā tranſfundat in alterū ⁊ vt materiā diſpo-
nat ad forme ſuſceptionē. Cū igit̄ poteſtas or
dinis ad hoc ſe extendat vt ſacramētū corpo-
ris xp̄i conficiat ⁊ fidelibus tradat oportet ꝙ
eadem poteſtas ad hoc ſe extendat ꝙ fideles
aptos reddat ⁊ cōgruos ad tanti ſacramenti
ſuſceptionē. Reddit̄ aūt aptus ⁊ congruus fi
delis ad huius ſacramēti ſuſceptionē per hoc
ꝙ eſt a pctō immunis: q̄m non pōt aliter xp̄o
ſpūaliter vniri cui ſacramētaliter cōiungitur
hoc ſacramētū percipiendo. Oportet ergo ꝙ
poteſtas ordinis ſe extendat ad remiſſionem
peccatoꝝ per illoꝝ ſacrametoꝝ diſpēſatione
que ad remiſſionē peccatoꝝ ordināt̄ cuiuſmo
di ſunt baptiſmus ⁊ penitentia. Habet ergo
poteſtas ordinis hunc duplicē actū quoꝝ pri-
mus eſt conficere ſacramentū corporis ⁊ ſan-
guinis xp̄i. ſecūdus eſt p abſolutionē peccato
rum aptū facere ſuſcipientē ad ſuſceptionem
ſacramēti. Quinta concluſio. poteſtas ordi- Quinta
nis quo ad primū actū conſecrare corpus xp̄i
⁊ alijs miniſtrare: data eſt aplis in cena dni

quibus ait dn̄s Lu. xxij. Accipite inter vos et diuidite hoc eſt corpus meū quod ꝓ vobis tradet: hoc facite in meā cōmemoratione vbi gl. interli. h₃: accipite ⁊ date. Quātū ꝟo ad ſcd̄₃ actū qui eſt abſolutio pctōꝝ data eſt. Joh. xx cū dictū eſt aplīs. Accipite ſpm̄ ſctm̄ quorum remiſeritis pctā remittunt eis. Sup quo ꝟbo dicit btūs Greg. in homel. Principatū ſupni iudicij ſortiti ſunt vt vice dei q̄buſdā peccata retineāt ⁊ q̄buſdā relaxent. Sexta ꝯcluſio

Sexta

Ptās ordinis qua ſoluunt pctā eſt idē eſſentialiter cū charactere ſacerdotali ſiue cū poteſtate ꝯſecrādi corpus xp̄i ⁊ nō diſtinguunt niſi ꝙ ad diuerſos actus ſiue effect⁹ cōparant Jlla cōcluſio l₃ ſatis clare habet ex dictis nihilomin⁹ ex dictis ſancti Tho. in. iiij. di. xviij. ſic oſtendit. Ad duo quoꝝ vnū eſt cā alterius vna ptās ordinat: ſicut in igne ad calefaciendum ⁊ diſſoluendū: ſed omis grā ⁊ remiſſio in corpe myſtico ex capite xp̄o ꝓuenit. g̃ eadem ptās videt eſſe p eēntiā qua ſacerdos ꝯficere pōt corpus xp̄i: ⁊ qua pōt ſoluere ⁊ ligare ſi iuriſdictio aſſit: nec differt niſi rōne ḃm ꝙ ad diuerſos actus effect⁹ cōparat: ſicut etiā ignis d̄r ḃm aliā rōnē calefactiuus ⁊ ḃm aliā liq̄factiu⁹. Et q: nihil eſt aliud character ordinis ſacerdotalis q̄ ptās exercēdi illud ad qd̄ ꝑncipaliter ordo ſacerdotij ordinat. videlic₃ ad ꝯſecrandū corpus xp̄i. ſequit ꝙ character ipe ⁊ ptās q̄ ſoluunt pctā ſint idem eſſentialiter

Septima

Septima ꝯcluſio. Ptās ſpūalis ꝯuenient deſignat noīe clauiū. P₃ cōcluſio: qm̄ xp̄us q̄ dei ſapiā eſt ita ptātem illa₃ deſignat di. btō petro. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Pro quo notandū ꝙ clauis a corpalibus ad ſpūalia tranſſumit. clauis em̄ materialis ē inſtrm̄ quo oſtiū clauſum aperit. ⁊ ſic in ſpūalibus clauis d̄r ptās p quā ingreſſus regni celoꝝ aperit. ⁊ qm̄ regnu₃ celoꝝ nō claudit niſi p pctm̄. ⁊ q̄tum ad maculā ⁊ reatū pene. ideo ptās qua tale obſtaculū regni celoꝝ remouet d̄r clauis. Hec aūt ptās d̄r triplex a doctorib⁹ ſc₃ quedā auctis q̄ eſt in ſolo deo q̄ ſolus apit ꝑncipalr̄ p infuſionē grē ⁊ claudit pmiſſiue iuſto iudicio pmittendo hominē ruere in pctm̄ grām nō infundēdo. Quedā d̄r ptās excellentie que ponit in xp̄o rōne humane nature qui celū aperit p meritū paſſionis ſue. Alia miniſterialis: in miniſtris eccl̄ie. ſ. ſacerdotibus q̄ celū aperiūt p diſpenſationē ſacroꝝ q̄ opant in ꝟtute paſſionis xp̄i. ḃm illud. i. Corinth. iiij ſic vos exiſtimet hō vt miſtros xp̄i. Octaua cōcluſio. Conueniēter clauis diffinit cum d̄r. Clauis eſt ptās ligādi ⁊ ſoluēdi qua eccleſiaſticus iudex dignos recipe ⁊ indignos ex-

Octaua

cludere debet a regno. P₃ ꝯcluſio tum auctē Hiero. qui illā ponit in glo. Mat. xvi. ſup illo. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Tum auctē mgr̄i ſniarū in. iiij. di. xviij. Cōueniētia p̄fate diffinitōis rōe declarat ſic. iux̄ ſcm̄ Tho. i. iiij. eād di. ḃm Ph̄m. ij. de aīa potentie p act⁹ diſtinguūt. vnde cū clauis ſit ptās q̄dā vt dictū eſt. op₃ ꝙ p actū ſiue vſum ſuū diffiniat ⁊ ꝙ in actu obiectū exꝑmat a quo ſpēm recipit act⁹ ⁊ mod⁹ agendi ex quo apparet potentia ordinata. act⁹ aūt ptātis ſpūalis nō eſt vt celū aperiat abſolute: q: iā aptum eſt: ƀ vt quantu₃ ad hunc apiat: qd̄ q̄de₃ ordinate fieri nō pōt niſi idoneitate ei⁹ cui aperiendū eſt p̄ſata. Et iō in p̄dicta diffinitōe clauis ponit gen⁹. ſ. ptās: ⁊ ſubiectū ptātis. ſ. iudex eccl̄iaſtic⁹: ⁊ act⁹. ſ. excludere ⁊ recipe h₃ duos act⁹ matial' clauis aperire ⁊ claudere: ei⁹ obiectū tāgit in h̄ ꝙ dicit a regno: mod⁹ aūt ex eo ꝙ dignitas vel idignitas in illis in quos act⁹ exercet penſatur.

Nona

Nona ꝯclo. Cōueniēter deſcribunt claues ordinis due. ſ. ſciā diſcernendi ⁊ potētia dig̃s recipiēdi: vl' indignos excludēdi a regno. P₃ ꝯcluſio auctē ex glo. Hier. Mat. xviij. Rōne vero iſta ꝯcluſio p̄fata. iux̄ ſcm̄ Tho. in. iiij. di xviij. oſtēdit vera. Jn oī actu q̄ req̄rit idoneitatē ex pte recipiētis duo ſunt neceſſaria ei q̄ d₃ actū illū exercere. ſ. iudiciū de idoneitate recipientis: ⁊ expletio act⁹. Et iō etiā in actu iuſticie per quē reddit alicui hoc quo dignuſ eſt oportet eē iudiciū quo diſcernat an ipſe ſit dignus: ⁊ ipſa redditio ⁊. ad vtrū꜠ hoꝝ auctas quedā ſiue ptās exigit. nō em̄ dare poſſumus niſi qd̄ in ptāte habem⁹: nec iudiciu₃ dici pōt niſi vim coactiuā hēat eo ꝙ iudiciū iā ad vnū determinat q̄ q̄dem determiatio in ſpeculatiuis fit p virtutē ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ q̄bus reſiſti nō pōt: ⁊ in reb⁹ practicis p vim impatiuā in iudicante exiſtentē. ⁊ q: act⁹ clauis req̄rit idoneitatē in eo in quē exercet: q: recipit p clauē iudex eccleſiaſtic⁹ dignos ⁊ excludit idignos vt ex diffinitione poſita in ſuperiori ꝯcluſiōe pat₃. iō indiget iudicio diſcretōis quo idoneitatē iudicat ⁊ ipſo expletionis ſiue redditiōis actu. ⁊ ad vtrū꜠ hoꝝ ptās quedā ſiue auctas req̄rit ⁊ ḃm hoc due claues diſtinguūt. Decima ꝯcluſio. Jſte due claues ordinis. ſ. ſciā diſcernēdi ⁊ potētia dignos recipiēdi et indig̃s excludēdi a regno nō diſtinguūtur in eſſentia auctis: ƀ ſūt vna ⁊ eadē p eſſentiam ptās ſiue auctas ſolū꜠ diſtinguūt per cōparationē ad act⁹ quoꝝ vn⁹ ꝓſupponit aliū. Que ꝯcluſio ē ſancti Tho. cui⁹ ꝯcluſionis veritas ex einſdē doctoris dictis ſic declarat. Ad eandē auctatem per eſſentiā cuiuſcū꜠ debentis ex officio

Decima

aliquē actū exercere q̄ req̄rat ydoneitatē ex
parte recipientꝭ ꝑtinet iudiciū de ydoneitate
et expletio actus: ſicut apparet in actu v̾tutꝭ
iuſtitie ꝑ quā reddit̾ alicui hoc quo dign⁹ eſt
ꝙ ad eundē ad quē ꝑtinet alicui digno redde
re aliq̄d ꝑtinet iudiciū an talis ſit dignus vel
nō. cū ergo vt dictū eſt in p̄cedēti ꝯcluſione ꝑ
clauē ordinis iudex eccliaſticus dignos reci-
piat ⁊ indignos excludat ſit neceſſario ꝙ ad
eandē auctoritatē ꝑtineat vterq̄ actus. ſ. iudi
cium de ydoneitate eius q̄ abſoluēdus eſt. et
actus abſolutōis: ſolū g̊ dr̄nt he claues ꝑ cō-
parationē ad diuerſos actus quoꝝ vnus pre-
ſupponit aliū. Clauis eñ q̄ dr̄ ptās ligādi et
ſoluēdi eſt q̄ immediate ſerā pctī remouendo
celū aperit. Sed clauis que dr̄ ſcīa ſerā oñdit
cui apiendū ſit. ptās g̊ vna ⁊ eadē eſt que rōe
hoꝝ diuerſoꝝ actuū ſubordinatoꝝ varie noīa
tur: qm̄ rōne p̄mi actus q̄ eſt iudicare: dicitur
clauis ſcīe. rōe vero ſcđi q̄ eſt indignos exclu-
dere vel dignos admittere ad regnū vocatur
Undecima clauis ptāt. Undecima ꝯcluſio eſt ꝙ ptās
clauiū aliquo modo ſe extēdit ad remiſſionē
culpe ⁊ pene. Iſta ꝯcluſio ꝓbat̾ auctē ⁊ rōne.
Auctoritate ꝑ illud Ioh. xx. vbi dn̄s inq̄t apo
ſtolis. Quoꝝ remiſeritis pctā remittunt̾ eis.
Sed hoc nō pōt intelligi q̄tū ad manifeſta-
tionem tm̄ vt aliq̄ dicūt: vt magr̄ ſnīarū l. iiij.
di. xviij. qm̄ ſic ſacerdos noui teſtamēti nō ha
beret maiorē ptātē q̄ ſacerdos veteris teſta-
mēti q̄ ſolū oñdebat in aliquo leprā eſſe mun-
datā: quā tm̄ nullo modo mundabat. qđ nō eſt
dicendū. g̊ ſacerdotis noui teſtamēti ptās ſe
extēdit vſq̄ ad remiſſionē culpe. ⁊ ꝑꝯñs pene
Quod rōne ſic ꝓbat̾. Sacramēta noue legis
agūt quod ſignificāt. qđ pʒ ex diffinitōe ſacrī
Sacrm̄ eñ eſt iuxta Auguſtinū inuiſibil' grē
viſibilis forma ita vt ymaginē gerat ⁊ cauſa
extet. Sed abſolutio ſacramētalis ſignat re-
miſſionē culpe. pʒ ex forma eius. Ait eñ ſacer
dos. Ego te abſoluo. g̊ dicendū eſt ꝙ ptās ſa-
cerdotalis aliquo modo ſe extēdat ad culpe ⁊
pene remiſſionē. Ad videndū aūt quō hoc ſit
eſt notandū ſm ſanctū Tho. in. iiij. di. xviij. ꝙ
eodē modo ſe hʒ ptās clauiū in ſacerdote ad
effectū ſacramēti penitētie ſicut ſe hʒ virtus
in aq̄ baptiſmi ad effectū baptiſmi. Baptiſ-
mus aūt ⁊ ſacrm̄ pnīe cōueniūt quodāmodo
in effectu. quia vtrūq̄ cōtra culpā ordinat̾ di
recte quod nō eſt de alijs ſacramētis. Sed in
hoc differūt: qr̄ ſacrm̄ pnīe eo ꝙ hʒ act⁹ ſuſci-
piētis q̄ſi materiales nō pōt dari niſi adultꝭ:
in q̄bus requirit̾ p̄paratio ad ſuſcipiēdū effe-
ctum ſacramētoꝝ. ſed baptiſmus qn̄q̄ adultꝭ
et qn̄q̄ pueris ⁊ alijs carētib⁹ vſu rōnis. ⁊ iō
per baptiſmū dat̾ grā ⁊ remiſſio pctōꝝ pueris
ſine aliq̄ ſui preꝑatione p̄cedente: nō aūt adul
tis in q̄bus preexigit̾ preꝑatio remouēs fictio
nē: q̄ quidē p̄paratio qn̄q̄ p̄cedit ſufficiens ad
grē ſuſceptōem anteq̄ baptiſm⁹ actu ꝑcipiat̾
ſed nō ante votū baptiſmi poſt tp̄us ꝓpalate
veritatis: ⁊ tunc baptiſm⁹ actu ſuſcept⁹ nō dr̄
culpā auferre qr̄ iam erat remiſſa: nec grāʒ cō-
ferre: qr̄ iam collata erat: ſʒ augere grām prius
collatā. Qn̄q̄ aūt talis p̄paratio tp̄e nō prece
dit: ſʒ eſt ſil' cū baptiſmi ſuſceptiōe: ⁊ tūc ꝑ ba
ptiſmi ſuſceptōem grā remiſſionis culpe ꝯfer
tur. Sed ꝑ pnīe ſacrm̄ nunq̄ dat̾ grā niſi p̄pa-
ratio aſſit vel pri⁹ fuerit. vñ ſi in penitēte anq̄
ſacrm̄ ſuſcipiat penitentie precedit ſufficiens
diſpoſitio delens culpā ⁊ cōferens grām: tūc
ſacrm̄ pnīe ſupueniens culpā nō aufert: qr̄ nō
inuenit. nec grām ꝯfert ſʒ prius collatā auget
Si vero nō p̄cedit ſufficiēs ꝯtritio q̄ culpā de
leat ſed attritio q̄ ſupueniēte ſacrō virtute cla
uiū efficit̾ ſufficiens: ſic ꝑ ſacrm̄ actu ſuſceptū
delet̾ culpa ⁊ ꝯfert̾ grā: ⁊ ita virt⁹ clauiū ſe ex
tendit ad remiſſionem culpe ſicut ⁊ aq̄ baptiſ
mi vel in voto exiſtens vel in actu ſe exercens
ſed ſicut baptiſm⁹ nō agit vt principale agēs
ſed vt inſtrm̄ nō q̄dē ꝑtingēs ad ipſam grē ſuſ
ceptionē cauſandā etiā iſtrumētaliter: ſʒ diſ-
ponēs ad gratiā ꝑ quā fit remiſſio culpe: ita ē
de ptāte clauiū. Und̄ ſol⁹ de⁹ remittit ꝑ ſe cul
pā ⁊ in virtute ei⁹ agit inſtrāliter ⁊ baptiſm⁹
vt inſtrm̄ inaīatum ⁊ ſacerdos vt inſtrm̄ aīa-
tum. Et ideo ſacerdos agit vt miniſter. Et ſic
paret ꝙ ptās clauiū ordinat̾ aliquo mō ad re
miſſionē culpe: nō ſicut cauſans ſʒ ſicut diſpo-
nens ad eā. Unde ſi ante abſolutionē nō fuiſ-
ſet aliq̄s ꝑfecte diſpoſit⁹ ad grām ſuſcipiendā
in ipſa ꝯfeſſiōe ⁊ abſolutōe ſacrāli gratiā ꝯſe-
q̄ret̾ ſi obicem nō poneret. Ex quo manifeſte
ꝯcludit̾ vt inq̄t idem ſanct⁹ doctor in. iij. pte:
ꝙ expoſitio illa quā q̄dam dant dicētes. Ego
te abſoluo. i. abſolutū oſtēdo: lʒ quantū ad ali
q̄d ſit vera nō tm̄ eſt ꝑfecta expoſitio: qm̄ ſacrā
noue legis nō ſolū ſignificāt ſed etiā efficiunt
qđ ſignificant. vnde ſicut ſacerdos baptizan
do aliquē oſtendit hominē interi⁹ illuminatū
per verba ⁊ facta nō ſolū ſignificatiue: ſʒ etiā
effectiue: ita etiaʒ cum ſacerdos dicit. Ego te
abſoluo: oſtēdit hoīem eſſe abſolutū nō ſolum
ſignificatiue ſʒ etiā effectiue. nec tm̄ ſacerdos
loq̄tur preſumptuoſe quaſi de re incerta: qr̄ ſi
cut alia ſacramēta noue legis habent certuʒ
effectū ex virtute xp̄i qui eſt inſtitutor ſacrōꝝ
licet poſſit īpediri effectus ſacrī ex parte reci-
pientis ita etiā in hoc ſacramento. Uñ Aug.
in li. de adulterinis cōiugijs. Non erit turpis

nec difficilis poſt patrata ⁊ purgata adulte-
ria recõciliatio cõiugiꝫ vbi ꝑ claues celorum
Duodecima nõ dubitatur fieri remiſſio pctõꝝ. Duode-
cima cõcluſio ꝙ hmõi ptãs clauiũ ſolũ cõue-
nit ſacerdoti euãgelico. Iſta ↄcluſio hꝫ duas
ptes. In pͥma dicit ꝙ ſol⁹ ſacerdos hꝫ ptãteꝫ
clauiũ: Scḋa ꝙ ſolus ſacerdos euangelicus.
Prima ps ꝓbaṫ ſic. Id quod daṫ ꝑ ↄſecratio
nem nõ habeṫ niſi a cõſecratis. ſꝫ ptãs clauiũ
daṫ ꝑ cõſecrationẽ ſacerdotalẽ vt pꝫ ex ꝟbis
epi q̃ dicit i impoſitõe manuũ. Accipite ſpm̃
ſanctũ quoꝝ remiſeritis pctã ⁊c. que ꝟba di-
recte impoꝛtãt vſum clauiũ. g̃ ptãs illa nõ eſt
niſi in habẽtibus ↄſecrationẽ ſacerdotalem.
Patet etiã pars hec ex ſexta ↄcluſiõe ſupius
poſita in qua dictũ eſt. ꝙ ptãs clauiũ oꝛdinis
eſſet idem eẽntialiter cũ charactere ſacerdo-
tali. Patet etiã hec ps auctẽ beati Ambro.
dicẽtis li. ſuo de paradiſo. ⁊ habeṫ de pe. di. i.
§. ecõtra ꝙ hoc ius ligãdi ⁊ ſoluẽdi ſolis ſacer
dotibus eſt cõceſſum. Scḋa ps pͥfate ↄcluſio
nis dicẽtis ꝙ ſacerdos legalis claues nõ ha-
buerit ſed ſolus euãgelicus hẽat. ꝑ ↄñs nec g̃
ſacerdos legalis q̃ erat diſpẽſatoꝛ illoꝝ ſacra
mẽtoꝝ hẽbat. ꝓbaṫ ſic: qꝛ claues oꝛdinanṫ ad
apiendũ regnũ celoꝝ: ſed regnũ celoꝝ aperiri
nõ poterat ante xp̃i paſſionẽ. g̃ ſacerdos lega
lis nõ habuit claues regni celoꝝ. Secũdo ſic.
Sacramẽta veteris legis grãm nõ ↄferebãt
ſed aditus regni celeſtis apiri nõ põt niſi per
grãm. g̃ ꝑ illa ſacramẽta nõ poterat aperiri:
ꝑ ↄñs nec g̃ ſacerdos legalis q̃ erat diſpenſa
toꝛ illoꝝ ſacroꝝ hẽbat claues regni celorum.
Unde ſicut illoꝝ ſacra erant figura celeſtiuꝫ
ita illoꝝ ſacerdotuꝫ ptãs figura fuit poteſtaṫ
clauiũ. Ex hac ↄcluſione maxime ex pͥma pte
eiuſdẽ coꝛrelarie ſumiṫ clariſſime ꝙ nulla cõ-
munitas in eccl'ia ſiue vniuerſitas ꝑ modum
vniuerſitatis habere põt claues has oꝛdinis
de q̃bus loqͣmur ſicut Albertus magn⁹. ſcũs
Tho. ⁊ dñs. Bonauen. dicũt ⁊ ꝓbant in. iiij.
di. xix. Quod ⁊ nos multiplici rõe oſtẽdimus
Primo ſic. Tota vniuerſitas eccl'ie nõ iſigniṫ
charactere ſacerdotali. g̃ tota vniuerſitas ec-
cleſie vt ſic nec hꝫ nec hr̃e põt ptãtem clauiũ.
antecedẽs eſt manifeſtũ. ⁊ ↄñtia pꝫ. Tũ qꝛ cũ
ptãs clauiũ deṫ ꝑ ↄſecrationẽ nõ põt hr̃i niſi
a ↄſecraṫ. Tũ ſcḋo qꝛ cũ ptãs clauiũ ſit idem
eẽntial'r cũ charactere ſacerdotali nõ ẽ capax
clauiũ q̃ nõ eſt capax ſacerdotij. Cũ g̃ vniuer-
ſitas vt ſic nõ ſit capax ſacerdotij pꝫ coꝛrela-
riũ. Scḋo ſic. vniuerſitas vt vniuerſitas non
hꝫ aiam rõnalẽ vt dicũt dñi iuriſte ⁊ eſt verũ
g̃ ipa vt ſic nõ põt ſubiectũ eẽ ptãtis clauiũ.
ↄñtia ẽ nota qꝛ ſola aia rõnal' põt eẽ ſubiectũ

capax entis ſpũalis abſoluti: cuiuſmõi ẽ ptãs
oꝛdinis ſiue clauiũ: q̃ eſſential'r eſt idẽ caracte
ri ſacerdotali. g̃ coꝛrelariũ verũ. Tertio ſic. oĩs
hñs ptãtem clauiũ mediatoꝛ eſt iter deũ ⁊ po-
pulũ ⁊ oĩs talis ↄſtituiṫ in his q̃ ſunt ad deuꝫ
vt offerat dona ⁊ ſacrificia ꝓ pctis: g̃ ad illũ
ptinet tm̃ hec ptãs ad quẽ ptinet offerre ſacri
ficiũ: ſꝫ h̃ nõ pͥ ptinẽ vniuerſitati eccl'ie ſꝫ ſolũ
cõuenit ſacerdotib⁹ ei⁹. g̃ idem qḋ pͥu⁹. Quar
to ſic. illi datur ptãs clauiũ qui miniſter ↄſti-
tuiṫ ſacri pñie. ſed vniuerſitas eccleſie nõ põt
eſſe miniſter ſacri pñie vt ei fiat ſacramẽtalis
ↄfeſſio vt manifeſtũ eſt. g̃ coꝛrelariũ verum.

Capitulũ. xciiij. In quo ponuntur aliq̃ obiectões contra aliquas cõcluſiones poſitas in pͥcedenti. c.

V T autem veri- Cap. XCIIII
tas eoꝝ q̃ circa claues eccl'ie
dixim⁹ illuſtrioꝛ fiat: induce-
mus obiectões quoꝛũdã ↄtra
quaſdã ↄcluſiões poſitas in
pͥcedenti. c. vꝫ ſextã: decimã: ⁊ duodecimam.
Cõtra ſextã in qua poniṫ: ꝙ claues oꝛdĩs ⁊ Cõtra ſextã con-
caracter ſacerdotalis nõ diſtinguũṫ eſſentia- cluſionem
liter ſꝫ ſolũ ꝑ relationẽ ad diuerſos act⁹: argui
tur. Pͥo ſic. Illa diſtinguũṫ eſſential'r ab in Argu. primũ
uicẽ quoꝝ vnũ poteſt eſſe ſine alio: ſꝫ ſacerdo-
talis caracter põt eẽ ſine ptãte clauiũ: ſicut pꝫ
in apl'is q̃b⁹ in cena dñi ꝓverba illa. Hoc faci
te in meã cõmemoratiõe: data eſt ptãs ↄfici
endi coꝛp⁹ xp̃i. ſꝫ ptãs clauiũ data ẽ poſt reſur
rectionẽ cũ dictũ eſt illis. Quoꝝ remiſeritis
pctã remittũtur eis. g̃ nececeſſariũ eſt dicere
ꝙ ptãs clauiũ diſtinguiṫ eſſential'r a caracte
re ſacerdotali. Scḋo ſic. Illa q̃ diuerſo tp̃e i Secundum
funduntṫ aut gñanṫ diſtinguũṫ nccio: ſꝫ cara-
cter ſacerdotalis ⁊ ptãs clauiũ infundũtur di
uerſis tp̃ib⁹. g̃ neceſſario diſtinguũtur. maioꝛ
eſt Ariſt. in Topi. minoꝛ pꝫ ex argumẽto pͥce-
denti vbi iductũ eſt ꝙ caracter ſacerdotalis
dat⁹ ẽ in cena apl'is: ptãs ꝟo clauiũ poſt reſur
rectionẽ xp̃i. Tertio ſic. Iſta ſepanṫ in quolꝫ Tertium
ſacerdote: g̃ diſtinguũṫ. ↄña pꝫ: ⁊ añs ꝓbatur
nã ſacerdote nunc oꝛdinato pͥu⁹ eps̃ dicit. Ac
cipite ptãtem celebrãdi miſſam tã ꝓ viuis ꝙ
ꝓ defunctis: dans ei calicẽ. Et q̃buſdã iterpo
ſitis ponẽs man⁹ ſuper caput eius dicit. Acci
pite ſpm̃ ſanctũ ⁊ quoꝝ remiſeritis pctã remit
tũtur eis vel remiſſa erũt ⁊c. Quarto ſic. xp̃s Quartum
habuit clauẽ ligãdi ⁊ ſoluẽdi (ſm̃ illud Apo
ca. iij. Hec dicit q̃ hꝫ clauẽ dauid) ⁊ nõ habu-
it caracterẽ ſacerdotalem cũ nihil ſuſcepit a
ſacramẽtis. g̃ neceſſario diſtinguũtur claues
a caractere. Quinto ſic. Si claues eẽnt idẽ Quintum
qḋ caracter ſacerdotalis ſequereṫ ꝙ ſicut oẽs

ſacerdotes equaliter habẽt characterem ſa/
cerdotij: oẽs equalr͛ haberẽt claues: quod nõ
videt͛ verũ cũ de btõ petro dicat͛ in gl. Mat.
xvi. ꝙ pre ceterꝭ dotatꝰ fuerit clauibus regnĩ
Sextum celeſtis. Sexto ſic. Sciſmatici heretici et
excõicati pñt cõficere ⁊ cõficiũt nõ autẽ pñt
abſoluere vel ligare: vt in. c. audiuimꝰ. ⁊ in. c.
miramur. xxiiij. q. i. ḡ hec duo. ſ. character ſa/
cerdotalis ⁊ ptãs clauiũ eẽntialr͛ diſtinguũt͛

Cõtra cõcluſionẽ decimam Scđo ꝓncipalr͛ arguit͛ cõtra cõcluſionem
decimã in qua d͛r ꝙ claues ordinis nõ diſtin/
Argu. primũ guant͛ ab inuicẽ realiter. Arguit͛ ꝓmo ſic.
Omnia illa q̃ cõtingit ſeparari ſubiecto non
ſunt vnũ ⁊ idem in eẽntia: ſ ſic eſt ꝙ iſtas cla
ues ꝯtingit ſepari ſubiecto. ḡ neceſſario realr͛
ſiue eſſentialr͛ diſtinguunt͛. maior eſt nota. mi
nor ꝓbat͛: qm̃ cõtingit ꝙ papa cõmittat aliq̃
bus ꝙ cãm aliquã diſcernant abſq꞉ hoc ꝙ ſup
ea ferant ſniam: immo mãdabit ꝙ ad eũ refe
rant ſiue remittãt. Ecce ꝙ tales hẽbũt ptãtẽ
diſcernẽdi nõ aũt diffiniẽdi. ⁊ ita he due ptã/
Secundũ tes pñt ſepari ſubiecto. Scđo ſic Matth.
xvi. xpus petro de clauibꝰ loquẽs ait. Tibi da
bo claues regni celoꝝ. vbi glo. dicit. Claues
ſunt ſcia diſcernẽdi ⁊ potentia q̃ iudex eccl͛ia
ſticus dignos debet recipe ⁊ indignos exclu/
dere a regno. illa aũt q̃ abſolute pluralr͛ dicũ
tur nõ videnẽt͛ in vna eſſentia cõuenire. ḡ ⁊c.

Tertium Tertio ſic. Oĩa illa quoꝝ vnũ auget͛ ⁊ mi/
nuit͛ altero ꝑmanẽte immobili nccrio realr͛
diſtinguunt͛: ſed ſic eſt ꝙ ſcia diſcernẽdi eſt in
aliq̃bus maior ⁊ in aliq̃bꝰ minor manẽte eq̃li
ptãte ligãdi ⁊ ſoluẽdi: ḡ iſte due claues realr͛
Cõtra cõcluſionẽ duodecimam diſtinguunt͛. Tertio ꝓncipalr͛ arguit͛ cõtra
ꝯcluſionẽ duodecimã ⁊ eiꝰ correlariũ in q̃bus
ponit͛ ꝙ claues ordinis ſiue ptãs ligãdi ⁊ ſol/
uẽdi ita ſolis ſacerdotibus in eccl͛ia ꝯueniãt
Argu. primum ꝙ nõ vniuerſitati eccl͛ie. Primo ſic. Claues
regni celoꝝ ſunt date vl͛i eccl͛ie: ḡ nõ ſolis ſa/
cerdotibus. ꝯña videt͛ nota: qm̃ vl͛is eccl͛ia
cũ ſit collectio oĩũ fideliũ. vt in. c. eccl͛ia dicit͛
de cõſe. di. i. nõ eſt ſolũ ſacerdos. añs ẽ Augu.
li. de doctri. xpiana. c. xiiij. dicẽtis. ꝙ has cla/
ues dedit xpus eccl͛ie vt que ſolueret in terra
ſoluta eſſent in celis ⁊ que ligaret ligata eẽnt
⁊ ſimilis ſnia habet͛ ab eodẽ Aug. i mult͛ alijs
locis tam ſupra Jo. ꝙ in li. de agone xpiano.
et nõ põt dici ꝙ nõ loquat͛ de clauibꝰ ordinis
cũ iſte directe ⁊ immediate reſpiciũt regnuꝫ
Scđm celoꝝ vt dictũ eſt. Scđo ꝯ id quod dicit͛ ꝙ
ſolus ſacerdos euãgelicus claues hẽat argui
tur ſic. Claues ſicut dictuꝫ eſt ſunt due. ſ. ſcia
diſcernẽdi ⁊ ptãs iudicãdi: ſ vtrũq꞉ ſacerdos
legalis hẽbat vt pꝫ. ḡ etiã ſacerdos legal͛ ha/
bebat claues. Et ꝯfirmat͛. Sacerdos legalis
hẽbat aliquã ptãtẽ ſup reliquũ ppl͛m nõ tpa
lem: q2 ſic ptãs regia nõ fuiſſet diſtincta a ſa/
cerdotali ḡ ſpũale: ſ hꝯ ẽ clauis vt dictũ ẽ: ḡ nõ
ſolꝰ euãgelicꝰ ſacerdos: ſ et legal͛ claues hũit.

Capitulum. xcv. In quo reſpõdetur ad obiectiones factas in precedenti capitulo.

Cap. XCV

His facile eſt re/
ſpõdere attẽtis q̃ ſuperiꝰ diximꝰ
iux gloriosi doctoris ſãcti Tho.
doctrinam: de cuiꝰ fonte ꝓfatas
Ad primũ cõtra ſextã cõcluſiones ſumpſimꝰ ꝯcluſiones. Ad primã ḡ rõem fa/
ctã ꝯtra ꝯcluſionẽ ſextã rñr negando minorẽ:
dicimꝰ eñ ꝙ ptãs ſacerdotalis vna eſt ꝑ eſſen
tiã ſed hꝫ diuerſos actus ſubordinatos quoꝝ
primꝰ ⁊ ꝓncipalis eſt ꝯſecrare corpꝰ xpi: ⁊ quo
ad hũc data ẽ añ paſſionẽ in cena. Scđs actꝰ
eſt abſoluere a pctis: ⁊ quo ad hũc data ẽ poſt
reſurrectionẽ vt ſupra diximus. Vñ iſta varie
tas tpm q̃bꝰ d͛r data ptãs ꝯficiendi ⁊ ptãs ab
ſoluendi accipit͛ in reſpectu ⁊ ordine ad diuer
ſos actꝰ iter ſe ordinatos: ⁊ nõ ad diuerſitateꝫ
ptãtis in eſſentia q̃ vna ⁊ eadẽ eſt. De quo ex
emplũ ſatis apte dare poſſumꝰ in ſole: q̃ licet
quo ad ſubam factꝰ dicat͛ prima die cũ facta ẽ
lux: nihilominꝰ d͛r factꝰ quarta die Geñ. i. q2 da
ta eſt ei ſpãlis virtꝰ quo ad aliquos ꝑticlares
effectꝰ: vt tãgit ſanctꝰ Tho. in. i. pte. q. lxvij. ar.
Ad ſecundum vlt. Ad ſcđam rõnem eadẽ eſt rñſio: qm̃ mi
nor aſſumpta ẽ falſa. Non eſt eñ verũ ꝙ ptãs
ſacerdotalis ⁊ ptãs clauiũ diuerſis tpibꝰ ifun
dant͛ ſi intelligat͛ quo ad ſubam earũ: qm̃ vt iã
diximꝰ varietas iſtoꝝ tpm q̃bus dicũtur ifun
di nõ ad ſubam ptãtis refert͛ q̃ vno tpe infuſa
eſt. ſ. i cena dñi ſ refert͛ ad diuerſos actꝰ eiuſđ
ptãtis ſubordinatos penes quos varijs tpibꝰ
Ad tertium d͛r eſſe data: vt ꝓdiximꝰ. Ad tertiã pꝫ rñſio
ex dict͛. he eñ ptãtes nõ ſepant͛ quo ad eſſen/
tiã ſ quo ad actus quoꝝ vnꝰ alterũ ꝓſupponit

Ad quartum Ad quartã rõem rñr: ꝙ nõ eſt ad ꝓpoſituꝫ:
qm̃ impñtiarũ de claue ſacrali loq̃mur qual͛
nõ eſt clauis quã xps hẽc d͛r ſed potiꝰ eſt ſacra
lis clauis ꝓncipiũ: vtpote ptãs auctis inq̃tũ
eſt deus ⁊ ptãs excellentie inquãtum homo.

Ad quintum Ad q̃ntam rõeꝫ rñr: ꝙ claues ordinis abſo
lute loquendo ſunt equales in oĩbus ſacerdo/
tibus rite ordinatis: ſicut ⁊ caracter ſacerdo/
talis: vſus tñ earũ nõ eſt equalis in oĩbus ſed
magis vel minꝰ extendit͛ vel reſtringit͛ ſm ꝙ
iuriſdictionis ptãs ſine qua ptãs clauium in
actum exire nõ poteſt in vnoquoq꞉ magis vel
minus extenditur vel reſtringitur. Beatꝰ aũt
Petrus dicit͛ pre ceteris poteſtate clauiũ eẽ
dotatus: q2 ipſe pre ceteris vocatus eſt in ple
nitudinẽ ptãtis cũ nõ vniꝰ ꝓuincie: ſ totius

oꝛbis cōſtitutus eſt magr̄ ꝛ rectoꝛ. De quo ple
Ad ſextum nius in ſequēti libꝛo dicet̄. Ad ſextā rōem
rn̄detur negādo ꝯn̄tiam. ꝛ cū dr̄ ꝙ ſciſmatici
ꝛ heretici ꝛ excōicati nō pn̄t abſoluere vel li-
gare. dicimꝰ ꝙ h̄ nō eſt qꝛ in talibus nō ſit po
teſtas clauiū oꝛdinis de q̄bus loq̄mur: ſed q̄a
caret iuriſdictōe ſiue materia in quā exercea-
tur vſus ptātis illius. Cū em̄ vſus clauiū p̄la
tionē in vtēte req̄rat reſpectu eius in quē vti
tur: ꝓpꝛia materia in quā exercet̄ vſus clauiū
eſt homo ſubditus. Et qꝛ p̱ oꝛdinatōnē eccl̄ie
ſubdit̄ vnus homo alteri. ideo etiā p̱ eccleſie
p̄latos pōt ſubtrahi alicui ille qui erat ei ſub
ditus. Un̄ cū eccl̄ia hereticos ꝛ ſciſmaticos
ꝛ alios hmōi ꝓuat ſubtrahēdo ſubditos vel
ſimpl̄r vel quo ad aliq̄d: q̄ꝙtum ad hoc quo pri
uati ſunt non poſſunt habere vſum clauium.
Ad primū cōtra decimā cōcl'onē Ad rōnem p̄mā factā cōtra ꝯcluſionē deci
mā rn̄det̄ negādo minoꝛē. videlꝫ ꝙ claues oꝛ-
dinis ſeparent̄ ſubiecto. ꝛ ad ꝓbatiōeꝫ rn̄det̄
ꝙ in iudicio ſiue foꝛo ꝯſcie quē p̄ncipal̄r reſpi
ciūt claues oꝛdinis de q̄bus eſt pn̄s ſ̄mo nun
q̄ꝙ cōmittit̄ p̱ papā vna clauis vni ꝛ altera al
teri. vtputa vni clauis diſcretōis pctōꝝ de
q̄bus q̄s abſoluendus venit ꝛ alteri poteſtas
abſoluēdi ſed vnus ꝛ idem. ſ. confeſſoꝛ q̄ vtrū
Ad ſcōm qꝫ exercet. Ad ſecūdā rn̄det̄ ꝙ claueſ petro cō
miſſe. Mat. xvi. nō noiant tm̄ claues oꝛdis ſꝫ
claues oꝛdis ꝛ iuriſdictōis ſimul. ſic dic̄ ſcūs
Tho. in. iiij. di. xviij. bene autē cōcedimus ꝙ
ille claues. ſ. iuriſdictōis ꝛ oꝛdinis diſtinguāt̄
real̄r ſicut in ſequēti. c. oſ̄ſuri ſumus. Secūdo
pōt dici ꝙ ſi p̱ claues Mat. xvi. tm̄ claues oꝛ
dinis deſignent̄: tūc pluralitas illa clauiū nō
eſt accipiēda penes pluralitatē eſſentiarū: ſꝫ
penes diuerſitatē actuū quoꝝ vnus aliuꝫ pre
ſupponit: ſicut ſupꝛa cōmemoꝛatuꝫ ē. nec opꝫ
ꝙ omnia q̄ abſolute pluraliter nominant̄ in
ſcriptura ſcā etiā plura ſint quo ad eſſentiam
Ad tertium Ad tertiā rōem rn̄det̄ ꝙ rō illa ꝓcederet ſi
ſcia q̄ dr̄ habitus ſiue infuſus ſiue acquiſitꝰ di
ceret̄ hic clauis. hoc nō eſt veruꝫ: ſed ſcia que
hic dicit̄ clauis eſt auctas exercēdi actuꝫ ſcie
q̄ auctas q̄n̄qꝫ ſine ſcia eſt q̄n̄qꝫ ſcia ſine ipa ſi
cut pꝫ etiā in iudicibus ſecularibꝰ. Aliq̄s em̄
eſt iudex hn̄s auctoꝛitateꝫ iudicādi qui nō hꝫ
iuris ſciam ꝛ aliq̄s ecōuerſo hꝫ iuris ſciaꝫ qui
Ad primū cōtra duodecimā concluſionem nō habet auctoꝛitatē. ꝛ ita ratio non ꝓcedit.
Conſequēter rn̄dendū eſt ad rōnes factas
cōtra duodecimā concluſionē. Ad p̄mā rn̄de
tur ꝙ cū dr̄ ꝙ claues date ſint eccl̄ie: nō ē itel
gendum ꝙ date ſint ſingulis de eccleſia: q̄a
ſic oēs fideles tam laici q̄ꝙ clerici dicēdi eēnt
habere claues oꝛdinis: quod eſt abſurdū nec
etiam ſic eſt intelligendū ꝙ claues p̄fate da-
te ſint cōmunitati eccleſie vt vniuerſitati: ita
ꝙ vniuerſitas ipſa vt ſic habeat in ſe ſubiecti
ue ꝛ foꝛmaliter iſtas claues: qꝛ h̄ vt oſtendimꝰ
eſſe nō pōt. Dicendū eſt ḡ ꝙ oēs auctes dicen
tes claues datas eſſe eccleſie intelligende ve
niūt hoc mō quo ſancti doctoꝛes dicūt: ꝙ date
ſunt ei in pꝛincipalioꝛibꝰ mēbꝛis eius: vꝫ in ſa
cerdotibꝰ ꝛ ep̄is. Eſt em̄ eccleſia vnū coꝛpꝰ di-
uerſa hn̄s mēbꝛa in q̄bꝰ diuerſas gr̄as recipit:
iuxta Apl̄m. i. ad Coꝛ. xij. Unde beatꝰ Hiero.
ſup̱ illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni ce
loꝝ: dicit ſic. Hn̄t iudiciariā ptātem oēs apl̄i:
hꝫ etiā oīs eccleſia in ep̄is ꝛ pbr̄is. Dr̄ aūt oīs
eccleſia hr̄e in ep̄is ꝛ pbr̄is hanc ptātem. Tuꝫ
qꝛ vbiqꝫ terrarū quā p̱ oēm decurſum tpm vſ-
qꝫ in finē ſeculi habet ꝛ habitura eſt. Et iſta ē
vna intelligentia oīm ſil̄ium auctoꝛitatuꝫ. vn̄
pꝫ ꝙ ſil̄es auctes nō militant ꝯtra ꝯcluſioneꝫ
noſtrā ꝛ eiꝰ coꝛrelariū. Eſt tn̄ hic notandū ꝙ
licet ſoli ſacerdotes in eccl̄ia vtpote q̄ ſoli ha
bent claues ligādi ꝛ ſoluēdi abſoluāt a pctīs:
nihilominꝰ h̄ dr̄ facere eccleſia ſ̄m illud Aug.
li. de agone xp̄iano: qui ait. Nec eos audiamꝰ
qui negāt eccleſiā dei oīa peccata poſſe dimit
tere: ꝛ hoc ꝓpter tria. Pꝛimo qꝛ hoc potioꝛes
in eccl̄ia. ſ. pbr̄i ꝛ ep̄i faciunt. Cum aūt vt dic̄
Ariſt. ix. ethi. ciuitas dr̄ eſſe id qđ pꝛincipaliſ-
ſimū eſt in ea: ſolitū ē attribui ciuitati ſiue cōi
tati id qđ faciunt in ea pꝛincipales. vnde to-
ta ciuitas dr̄ facere quod in ea rectoꝛes illius
faciūt. Et eadē eſt rō de oī alia re ex pluribus
cōſtituta vt dicit ſanctꝰ Tho. in expoſitiōe li.
ethi. Secūdo: qꝛ nullꝰ habꝫ vſum clauiū extra
vnitatem eccleſie ꝯſtitutꝰ: vt in. c nouatianꝰ.
vij. q. i. Propter qđ beatꝰ Aug. inquit: ꝙ cla-
ues eccleſie date ſunt nō vni ſꝫ vnitati. Hac
ergo rōne doctoꝛes ſancti vſi vidētur hoc mo
do loquēdi dicētes. Eccleſia dimittit pctā: ec
cleſia excōicat: eccleſia abſoluit ꝛ hmōi: vt in
ca. quod cūqꝫ. xxiiij. q. i. qꝛ nullꝰ extra vnitateꝫ
eccleſie ꝯſtitutꝰ iſta agere valet: vt inq̄t Aug.
in. c. multi. ꝛ in. c. remiſſionē. vij. q. i. Tertio qꝛ
quēadmodum in alijs ſacr̄is fides xp̄i ꝛ chari
tas eccleſie operat̄: ita etiā in clauibꝰ eccl̄ie.
Unde Aug. dicit: vt in. c. eccleſie charitas. de
cō. di. iiij. ꝙ eccleſie charitas dimittit peccata
Hinc eſt ꝙ q̄n̄qꝫ eccleſie attribuit̄ actus ipſe
clauiū: qꝛ fides ꝛ charitas eccleſie meritoꝛie ī
teruenit: licet miniſteriali auctoꝛitate ſolis ſa
cerdotibus attribuendus ſit. Ad ſecūdam Ad ſecundum
reſpōdetur: ꝙ nō quecūqꝫ ſcientia diſcernēdi
ꝛ peccata iudicādi dicūtur claues regni celo
rum: ſed tm̄ ille qui ad hoc ſe extendūt: vt per
eas iudicādus admittat̄ ad celeſtia. hmōi aūt
nō fuit poteſtas ſacerdotū legaliū cum eoꝝ

ſacerdotium nõ ſe extenderet ad celeſtia: ſed ad figuras celeſtiũ. Cũ aũt ſacerdotiũ xp̄i huius fuerit p̄rogatiue vt eo hõ ĩtroducat̃ i celeſtia. p̄fecto ptãs q̃ xp̄i ſacerdotiũ ſiue euangelicũ ꝯſeq̃t̃ ꝯueĩct̃ clauis regni celoꝝ d̃r. ñ aũt ptãs ſacerdotij leuitici q̃ cũ effectu ñ ap̄iebat

Cap. xcvi. In quo poſita diſtĩctõe ptãtis iuriſdictionis ponunt̃ cõcluſiones duodecim.

Cap. XCVI

Declarata mente

nostra circa ptãtem ſacr̃alez ſiue ordinis. ꝯñs eſt vt de ptãte iuriſdictõnali q̃d nos iuxta doctrinã ſaniorẽ doctoꝝ ⁊ maxime ſancti Tho. ſentiamus enucleemus. Eſt aũt in p̄mis ſciendũ ꝙ ptãs iuriſdictiõis p̄p̄rie d̃r ptãs dicẽdi ius p̄ modũ imperij ad obſeruandũ id quod p̄cipit̃ obligãdo.

Cõcluſio p̄ma. Circa quã ſit iſta p̄ma cõcluſio: ꝙ ptãs iuriſdictõis eſt duplex ſɱ qđ duplex diſtinguit̃ forũ. ſ. ꝯſcie ⁊ forũ cauſarũ. Pʒ qm̃ quedã eſt ptãs iuriſdictõis in foro ꝯſcie quaʒ hʒ q̃cũqʒ hʒ curã animarũ: ſɱ quã põt abſoluẽdos p̄ imperiũ ad aliq̃d faciendum ligare. Alia eſt ptãs iuriſdictõis in foro cauſarũ: per quã aliq̃s in negocijs ⁊ cauſis diffiniẽdis que ꝯtunt̃ inter hominẽ ⁊ hoiem hʒ facultatẽ diffiniẽdi ⁊ ius etiã in inuitũ dicẽdi de q̃ habet̃ di. xx. c. i. vbi d̃r. Aliud eſt terminũ cauſis imponere: aliud eſt ſcripturas ſacras diligenter exponere. Per hanc ptãtẽ põt q̃s ad correctionẽ aliquã ab eccl̃ia p̄ excõicatõeʒ ſepari. de qua habet̃ Mat. xviij. vbi d̃r. Si eccl̃iam nõ audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. Amen dico vobis q̃cũqʒ alligaueritꝭ ſup̄ terrã erũt ligata ⁊ in celis. vbi dicit glo. Ptãtẽ tribuit ap̄lis vt ſciãt qui a talibus damnant̃ humanã ſñiam diuina ſñia roborari. Harũ autẽ duarũ ptãtum diſtinctio a q̃buſdã doctorib⁹ ꝯſignat̃ ſic. Or ptãs iuriſdictõis in foro cãrũ d̃r ptãs coertiue iuriſdictõis: q̃r fieri põt in inuitũ. ptãs v̄o iuriſdictõis i foro ꝯſcie d̃r ptãs iuriſdictõis nõ coertiue: qm̃ in hoc foro null⁹ inuitus abſoluit̃ vel ligat̃.

Secunda. Sc̄da cõcluſio. He due ptãtes iuriſdictõis diſtingunt̃ abinuicem ⁊ ſeparant̃. Patet ꝯcluſio. qm̃ ſimplices ſacerdotes curã animarũ habẽtes habẽt p̄mã ⁊ nõ ſc̄dam. vnde excõicare nõ poſſũt niſi ex cõmiſſione eis facta ſiue in certis caſib⁹ a iure ꝯceſſis ⁊ ecõuerſo multi iudices nõ ſacerdotes in foro cauſarũ hñt ſc̄daʒ qui nõ habent p̄mã: cũ ſacerdotes nõ ſint. vnde in foro ꝯſcie nõ obediret̃ eis lʒ bene in cauſis ſup̄ quibus iudices ſunt cõſtituti.

Tertia. Tertia cõcluſio Utraqʒ harũ ptãtũ iuriſdictõis diſtinguitur a ptãte ordinis. Cõcluſio pʒ. Tum p̄mo: quia cũ ptãs ordinis vt ſupra dictũ eſt in. c. xcij. circa ꝯcluſionẽ. vi. idẽ ſit eẽntialr̃ qđ character ſacerdotalis. ſed character ſacerdotalis ẽ aliq̃d reale ⁊ indelebile in anima impſſuʒ ⁊ ptãs iuriſdictiõis nõ ſit hmõi. manifeſtũ ẽ ꝙ hmõi ptãtes realr̃ abinuicẽ diſtinguant̃. Tuʒ ſc̄do p̄bat̃ ſic. Illa diſtingunt̃ realr̃ q̃ ſic ſe hñt ꝙ vnũ põt ſtare ſine alio. ſed ſic eſt de iſtis clauibus. Nam multi ptãtem ordinis hñt q̃ nullã hñt iuriſdictõem ſicut ſimplices ſacerdotes nullã curã regiminis animarũ hñtes. Et ecõuerſo multi hñt ptãtem iuriſdictiõis qui non hñt ptãteʒ ordinis. ſicut hñtes curã animarũ q̃ nõdũ ſunt ſacerdotes. Item archidyaconi et electi ⁊ plures alij officiales nõ ſacerdotes q̃ tñ excõicare pñt. g̃ ⁊c.

Quarta cõcluſio. Quarta Licet ptãs iuriſdictõis realr̃ diſtinguat̃ a poteſtate ordinis: nihilomin⁹ neceſſaria eſt ad h̃ ꝙ ptãs ordinis in actũ ſuũ exeat. q̃ ẽ abſolutõ a peccatis. Probat̃ cõcluſio: q̃r neceſſe eſt vt diſpẽſator ſacr̃i pñie talis ſit q̃ poſſit impare aliq̃d agendũ. imperiũ aũt nõ cõpetit alicui: niſi ei qui hʒ ſup̄ aliũ iuriſdictionẽ. Unde nõ ſufficit ꝙ volũtarie ſe ſubijciat q̃ vult abſolui ſed req̃rit̃ ꝙ auc̃te ſup̄ioris ſit ſubiect⁹ ꝯfeſſori. g̃ de neceſſitate huius ſacr̃i eſt nõ ſolum ꝙ miniſter hẽat ordinis ptãtem ſed etiã ꝙ hẽat ptãteʒ iuriſdictõis. Sc̄do pʒ ſic iuxta ſanctũ Tho. in. iiij. ꝯ gẽtiles. Miniſter eccl̃ie in vſu clauiũ iudiciũ quoddã exercet: nulli aũt iudicium cõmittit̃ niſi in ſibi ſubiectos qđ fit per iuriſdictiõem. Tertio cõſirmat̃ ſic. Iudicium eccl̃ie in foro pñie nõ debʒ eſſe minus ordinatum q̄ iudiciũ ſeculare: ſed in iudicio ſeculari nõ q̃libet iudex põt iudicare quẽlibet hoiem: ſed ſolũ ſibi ſubditũ. g̃ ſilr̃ in foro pñie nõ q̃libet ſacerdos põt iudicare pc̄tõrẽ ſed illũ q̃ eſt ſibi ſubditus. vñ canon. xvi. q. v. qđ nulli ⁊c.

Quinta ꝯcluſio. Quinta Ptãs iuriſdictõis etiã in foro ꝯſcie nõ cõuenit eq̃lr̃ oĩb⁹ ſacerdotib⁹. Patet ꝯcluſio qm̃ aliq̃bus ſacerdotib⁹ vtputa ep̄is amplior data eſt iuriſdictio tã quo ad pp̄lm ſubiectũ q̄ quo ad caſus reſeruatos: et h̃ rõnabiliter. Unde in veteri lege p̄ cuius ſacerdotij iudiciũ ſacerdotij euãgelici iudiciũ ⁊ poteſtas figurata ſunt minoribus iudicibus nõ omnia cõpetebat diſcutere ſed ad ſuperiores recurrebãt vnde d̃r Exo. xxiiij. Si quid ortum fuerit q̃õnis referetꝭ ad eos. ſ. ad aaron et hur q̃ amplioris ⁊ ſup̄ioris erant ptãtis. ergo ita i ſacerdotio euãgelico cõueniẽter obſeruanduʒ venit ꝙ alij alijs ptãte iuriſdictõnis ſup̄iores ſint ⁊ maiores.

Sexta cõcluſio Sexta ptãs ſp̄ũalis iuriſdictõis in foro cauſarũ ſiue exterioris iudicij lʒ dicat̃ clauis nõ tñ ita p̄p̄rie ⁊ imme-

diate ſicut ptās ordinis. Patet cõcluſio cum ptās ordinis ſe extēdat ad ipm celū immediate remouēdo impedimēta introitus in celum p dimiſſionē peccati. ptās aūt iuriſdictionis directe ſe extēdit ad ipm celuȝ ſed mediante eccl'ia extra quā nō eſt ſalus ſicut nec extra archam noe. extra. de ſum. trini. ꝛ fide ca. §. vna. Per excõicationē aūt fit homo extra eccl'iam militantē. ꝛ p abſolutionē intra. clauis ergo ptātis iuriſdictiōis a qua hec ꝓcedunt nō eſt clauis regni celoꝝ immediate ſed mediate.

Septima Septima ꝯcluſio. Sicut in ptāte ordinis due aſſignant̄ claues. ſ. clauis ſcie ꝛ clauis poteſtatis: ita in ptāte ſpūali iuriſdictōis. Patȝ iſta ꝯcluſio ex ꝓbatōe none ꝯcluſionis poſite c. xcij. vbi in ſumma dictū eſt ꝙ in omni actu q̄ reqrit ydoneitatē ex pte recipiētis duo neceſſaria exigebant̄. videlȝ ptās diſcernēdi de ydoneitate eius in quē iudiciū eſt ferendū: et ptās ipa diffiniēdi ſiue iudicādi in cā. ꝛ p hec diſtingunt̄ due claues in foro conſcie. Cum ḡ hec duo ita neceſſario reqrant̄ in foro cārū ſiue exterioris iudicij ſicut in iudicio ꝯſcie. ſeq̄tur ꝙ ſi ꝑ neceſſitate ſcia diſcernēdi ꝛ ptās iudicandi ſiue diffiniēdi ponerent̄ claues ptāt iuriſdictiōis ſicut ꝛ ptās ordinis.

Octaua Octaua concluſio. Sicut claues q̄ aſſignant̄ in ptāte ordinis nō diſtingunt̄ eētialr̄ inter ſe: ſed p relationē ad diuerſos actus ſicut dictū eſt in c. xcij. circa ꝯcluſionē. x. ita claues in ptāte iuriſdictiōis ordinarie nō diſtingunt̄ in eētia auctis ſed ſunt vna ꝛ eadē eētialr̄: diſtiguūtur aūt p relationē ad act⁹ ſubordinatos. Pȝ cõcluſio: qm̄ ad eādē auctē ad quā ptiet ex officio diffinire aliquā cām ad eādem pertinet diſcretio iuſti ꝛ iniuſti circa illaȝ. Unde ſicut ptās ordinis d̄r vna clauis. ſ. ordinis propter vnitatē eſſentie auctoritatis. due vero ꝑpter dualitatē actuū. ita ptās iuriſdictionis in foro exterioris iudicij ꝑpter vnitatē eētie auctoritatis d̄r vna clauis. ſ. iuriſdictiōis. ꝑpter tn̄ dualitatē actuū ſubordinatoꝝ q̄ ſunt diſcernere q̄d ſit iuſtū ꝛ quid nō ꝛ ꝯdemnare vel abſoluere: dicunt̄ due claues eiſdē noībus deſignate q̄bus claues ordinis nomiant̄. ſ. clauis ſciētie ꝛ clauis ptātis.

Nona Nona ꝯcluſio. Licȝ apud iudices ſeculares in cauſis ſecularibus terminādis ad plenū iudicandū requirat̄ taȝ ptās diſcernēdi de meritis cauſarum q̄ ptās diffiniēdi in cauſis abſoluēdo vel ꝯdemnādo ptātes tn̄ ꝑdicte claues regni celoꝝ nomiari nō pñt. Patet ꝯcluſio: qm̄ ꝑfate ptātes cū ſeculares ſint. ꝛ p ꝯñs nō ſe extēdāt ad ſpūalia nec mediate nec immediate poſſunt dici aperire regnū celoꝝ. ḡ nō poſſunt habere rōnem clauiū reſpectu regni celeſtiſ. ꝯñs ē manifeſta

Decima Decima ꝯclo. Licet cõuenienter mulierib⁹ vtputa abbatiſſis ꝛ ꝑoriſſis q̄nq; cõmittatur aliqs vſus clauiū. ſ. correctio ſubditarū mulierū: nullo tn̄ mō cõuenit eas hr̄e ptātem clauiū Cõuenientia ꝑo prime ptis hui⁹ ꝯcluſiōis pȝ. qr cū neceſſe ſit in omni multitudine ordinata vnū ꝑeſſe ꝛ alia ſubijci. i. Politice: ꝛ piculoſū ſit viris regere mulieres cõueniēter vni femie cõmittit̄ ptās alias regendi ꝛ gubernādi. Cõuenientia ꝑo ſcd̄e ptis ꝯcluſionis oſtendit̄ ex eo: ꝙ mulier nō eſt idoneū ſubiectū principatus: cū ſm̄ Aplm̄ ſit in ſtatu ſubiectōis. Dicit em̄ Apl's. Mulieres in eccleſia taceāt: nō em̄ ꝑmittit̄ glo. ab aliq̄ auctē eas loqui ſed ſubditas eſſe. ꝛ. i. ad Thi. ij. Mulierem docere in eccleſia nō ꝑmitto nec dn̄ari. glo. aliqua ꝑlatiōe ſpūali. Un̄ etiam Phs dicit in politica ſua: ꝙ corruptio vrbanitatis eſt cū regimen ſiue dn̄ium ad mulierē ꝑuenerit. q̄d ſi de regimie ſiue ptāte terrena verū eſt: multo magis de ſpūali cenſendū eſt. Ceterū hec ꝯcluſio ex eo manifeſta nobis ſit: ꝙ beatiſſime virgini marie lȝ excellentior ſit apl'is: nō tn̄ illi ſed ipſis xp̄us claues tradidit regni celoꝝ: vt in. ca. noua. ex. de pe. ꝛ remiſ. d̄r.

Undecima Undecima ꝯclo. Ptās ſpūalis iuriſdictōis lȝ alijs q̄ ſacerdotib⁹ cõuenire poſſit nō tn̄ puris laicis aut ēt religioſis corona clericali nō inſignit̄. Pria hui⁹ ꝯcluſionis ps pȝ ex tertia ꝯcl'oe poſita in hoc. c. Scd̄a ps patet primo rōe: ſcd̄o auctē. Rōe ſic. Spūalis ptās nō cõuenit niſi hoi aſſumpto ad ſtatū vite ſpūalis ꝛ deputato ſingulariter cultui diuino: ſ corona clericalis eſt p quā primo inter fideles de ſtatu laicoꝝ q̄s trāſit ad ſtatū clericoꝝ ꝛ ad mancipandū diuinis officijs. vnd̄ vt notāt doc. in. i. ſn iarū di. xxv. tonſura eſt ſignū diſtinctiuū preparatiuū ꝛ ſuſceptiuū. Diſtinctiuū quidē ſtat⁹ clericalis a ſtatu laicali. ꝑparatiuū vero ſeu diſpoſitiuū vt tranſeat ad ſuſceptiōem ordinū q̄bus ſpūalis ptās dat̄. Eſt aūt ſuſceptiuū honoris regalis: qr p ipſam deputat̄ q̄s ad diuinū cultū ſeu ſeruitiū. Seruire aūt deo regnare eſt: vt dicit Greg. ḡ nō niſi inſignito corona clericali ptās iuriſdictionis ſpūalis cõmittēda eſt etiā ſi habeat monachalem coronam. Auctē patet ꝑfata ꝯcluſio. Primo ex. c. i. di. xcvi. vbi d̄r ꝙ nō ſolū de ordinib⁹ ſed etiā nec de rebus eccleſiaſticis laicis legitur aliqua tributa diſponēdi facultas. Secūdo ex ca. decernim⁹. extra de iudi. vbi ex ſynodo Eugenij pape ſic dicit̄. Decernimus vt laici eccleſiaſtica negocia tractare nō preſumāt et epi ꝛ abbates archiepiſcopi ꝛ alij eccleſiaruȝ prelati de negocijs eccleſiaſticis maxime

Duodecima

de illis que ſpũalia eẽ noſcunt̃ laicoꝝ iudicio
nõ diſponãt: nec ꝓpter eoꝝ ꝓhibitionẽ eccle
ſiaſticã dimittãt iuſtitiã exercere. Duode-
cima cõcluſio eſt ꝙ lꝫ ptãs ſacramẽtalis ſiue
ordis immobilr̃ adhereat: ptãs tñ iuriſdictõ
nis ſeparabilis eſt. Patet ꝑma ꝑs concluſio-
nis huius: qm̃ ptãs ordinis dat̃ ꝑ ↄſecratõem
aliquã. oms aũt ↄſecratões eccl̃ie ſunt immo
biles manẽte re q̃ conſecrat̃: ſicut pꝫ in rebus
etiã inaiatis. Naꝫ altare ſemel ↄſecratũ non
ↄſecratur iterũ niſi fuerit diſſipatũ: g̊ talis po
teſtas ẜm ſuã eẽntiã manet in hoĩe q̃ ꝑ conſe
cratione eã eſt adeptus q̃diu viuit ſiue in ſciſ
ma ſiue in hereſim labat̃. quod patꝫ ex h̃: ꝙ re
diens ad eccleſiã non iterũ ↄſecrat̃. ſicut dicit
btũs Aug. cõtra donatiſtas. Scd̃a ꝑs ↄcluſi
onis etiã pꝫ: q꞉ cũ ptãs iuriſdictõis nõ ꝑ cõſe
cratione det̃ ſed ex ſimplici iniũctione hominis
cõferat̃ nõ immobilr̃ heret his q̃bus confert̃
vnde in ſciſmaticis ⁊ hereticis nõ manet. pꝫ
ſicut dicit Aug. ↄ donatiſtas. Non em̃ poſſũt
abſoluere aut excõicare aut indulgẽtias face
re. ſicut ex. c. nouatian⁹ colligit̃. vij. q. i. vbi be
atus Cyp̃anus inq̃t. Qui nec vnitatem ſpũs
nec cõiũctionẽ pacis obſuat ⁊ ſe ab eccl̃ie vi
culo atqꝫ a ſacerdotũ collegio ſeparat epi nec
ptãtem poteſt habere nec honorẽ. Ideꝫ etiaꝫ
poteſt colligi ex eo qd̃ Alexãder. ij. dicit in. c.
audiuimus. xxiiij. q. i. ⁊ qd̃ Nicola⁹ papa dicit
in. c. miramur. ibidem.

Capitulum. xcvij. In quo ponũtur aliq̃ obiectões cõ
tra aliquas cõcluſiões poſitas in p̃cedẽti capitulo.

Cap. XCVII

Aduerſus maxi-
me duas ↄcluſiones poſitas in
p̃cedẽti capl̃o obijcit̃ ab aduer-
ſarijs. Et ꝑmo cõtra ↄcluſionẽ

Cõtra quartam concluſionem

quartã: in qua habet̃ in ſnĩa ꝙ habẽtes ptãtẽ
ordinis in actũ clauiũ abſoluẽdo aliquẽ a pec
catis exire nõ pñt niſi habeãt auctoritatẽ iu-
riſdictõis. arguit̃ ſic rõnibus dñi Durandi in
iiij. di. xviij. vbi multis rõnibus ꝓbare nitit̃:
ꝙ circũſcripta omni ordinatiõe eccl̃ie q̃libet
ſacerdos põt quẽlibꝫ abſoluere. Primo ſic

Argu. primũ

Cõcurrẽtib⁹ oĩbus ad ſacr̃m q̃ ſunt de neceſſi
tate ſacramẽti ⁊ debita diſpoſitiõe ſuſcipiẽt̃
eſt verũ ſacr̃m ⁊ ſuſcipiẽs recipit oẽꝫ effectuꝫ
ſacramẽti. ſed circũſcribẽdo a ſacr̃o pnĩe oẽm
ordinationẽ eccl̃ie q̃libet ſacerdos eſt debit⁹
miniſter ⁊ cõfeſſio oĩm pctõꝝ eſt debita mate
ria. forma autẽ debita eſt. Ego te abſoluo ⁊c.
Cõfitẽs aũt ſi ſit penitẽs eſt ſufficiẽter diſpo
ſitus ad ſuſcipiendũ tam ſacr̃m q̃ effectũ ſac̃
mẽti. ergo eis cõcurrẽtibus nõ ſolũ eſt verum
ſacr̃m ſed etiã ſuſcipiẽs vere ſuſcipit omnem
effectũ ſacramẽti. maior pꝫ. minor eſt clara q̃
tum ad materiã ⁊ formã ſacramẽti ſed dubia
q̃tum ad miniſtrũ ⁊ diſpoſitionẽ ſacramẽti: ⁊
q̃tum ad hoc ꝓbat̃ tribus medijs. Primo

Probatio

ſic: q꞉ ꝙ q̃libet ſacerdos nõ ſit debitus miſter
nec q̃libet pctõr penitẽs ſit ſufficiẽter diſpo-
ſitus ad recipiendũ ſacr̃m pnĩe ⁊ eius effectũ
a quolibet ſacerdote nõ põt dici niſi q꞉ pnĩa
eſt ſacr̃m iudiciale. ⁊ iõ req̃rit ꝙ miniſter eius
eius ſit ſacerdos iuriſdictionẽ habẽs ⁊ ꝙ iu-
dicãdus ſit eius ſubditus: qd̃ nõ inuenitur in
quolibet ſacerdote reſpectu cuiuſlibꝫ pctõris
ſed iſtud nõ cogit: q꞉ ſi pnĩa ſit ſacr̃m iudicia-
le eſt voluntariũ. Unde ſacerdos q̃ eſt iudex i
ſacr̃o pnĩe magis eſt arbitrarius de volũtate
partiũ aſſumptus q̃ hñs de ſe iuriſdictiõem
ſuꝑ ptibus eis inuitis vel altera inuita. Cum
em̃ ſacr̃m pnĩe agat̃ inter deũ ⁊ hoĩem. cõſtat
ꝙ ſacerdos ex ꝑte dei eſt iudex volũtarie aſſũ
pt⁹ q̃ fecit ſacerdotes mediatores ⁊ arbitros
inter ſe ⁊ hoĩes. ⁊ ita eſt ex ꝑte hoĩm: q꞉ q̃tũcũ
qꝫ ſacerdos ſciret pctm̃ penitẽtis niſi ip̃e pe-
nitens volũtarie exp̃meret ⁊ exponeret ſe iu-
dicio ſacerdotis nõ poſſet ſacerdos iudicialr̃
agere cũ eo quo ad forũ pnĩe. g̊ pctõr volunta
rie ſe ſubdẽs iuriſdictioni ſacerdotis aſſumit
ip̃m quaſi arbitrũ quẽ deus ad hoc aſſumpſit
p̃us. videt̃ ꝙ iſte ſit verus iudex ⁊ ille ver⁹ ſub
ditus duꝫ tñ ſit penitẽs. Scd̃o ↄfirmat̃ ſic

Cõfirmatio p̃ia

Papa nulli põt eſſe ſubditus niſi q̃tum volũ
tarie alteri ſe ſubijcit. ex iure em̃ diuino nulli
ſubijcitur ſed oĩbus p̃eſt. ex iure etiã humano
nulli põt ſubijci: q꞉ ſtatuta canonum papam
nõ obligant ſicut nec leges imꝑatorẽ. vt no-
tat̃ extra de ↄſti. c. i. in glo. g̊ cũ ſubijciat ſe al
teri in foro pnĩe neceſſe eſt ꝙ ſufficiat ſubie-
ctio que ſit ex mera volũtate. Quod etiaꝫ

Cõfirmatio ſcd̃a

pꝫ tertio ex alio: q꞉ papa non põt ſe ſubijcere
iuriſdictiõi alteri⁹ quo ad forũ cõtẽtioſum. vñ
nõ põt cõicare alicui ꝙ excõicet eũ niſi ſentẽ
tie eius paruerit. q꞉ talis iuriſdictio inuolun-
taria eſt quo ad ſubditũ ⁊ ex alteri⁹ volũtate
depẽdet ⁊ ſilr̃ eẽt in iuriſdictiõe fori pnĩe niſi
eẽt mere voluntariũ. Scd̃o ſic ꝑncipalit̃.

Secundum

Si ex ordinatõe diuina miniſter ſacr̃i eẽt ha-
bẽs iuriſdictõem in caſu extreme neceſſitatis
nõ poſſꝫ q̃libet ſacerdos quẽlibet pctõrẽ ab-
ſoluere: q꞉ nulla nc̃citas mutat miſtrũ a deo i
ſtitutũ. Uñ ſic i extrema nc̃citate null⁹ põt ab
ſolui ſacr̃alr̃ niſi a ſacerdote eo ꝙ ſacerdos ẽ i
ſtitut⁹ miſter ſacr̃i pnĩe. ſic null⁹ p̃t abſolui ni
ſi a ſacerdote hñte iuriſdictõeꝫ ſi iuriſdictõ re
q̃reret̃ ad miſtrũ ex inſtõne xp̃i. Tenet aũt ec-
cleſia ꝙ i caſu nc̃citat̃ q̃libꝫ ſacerdos p̃t quẽli
bet pctõrẽ abſoluẽ ↄ̃ quolibꝫ pctõ nec eccl̃ia

Tertium forte poſſet ordinare ꝯtrarium. ergo ⁊c. Tertio idem probatur ſic: quia dato quod miniſter ſacramenti ſit ſacerdos habens iuriſdictionem idem ſequitur: quia conſuetudo dat iuriſdictionem: ſed tunc fuiſſet conſuetudo quod quilibet abſolueretur a quolibet. ergo ⁊c.

Cap. xcviij. In quo reſpondetur ad obiectiones factas in precedenti capitulo.

Cap. XCVIII

Sine abſque omni dubitatione tenendum videtur: quod nullus ſacerdos poteſt vſum clauium habere abſoluendo aliquem a peccatis: niſi adiunctam habeat poteſtati ordinis poteſtatem iuriſdictionis. Unde fatendum eſt quod ſacerdos carens iuriſdictione non eſt debitus miniſter ſacramenti penitentie non ſolum ex ordinatione eccleſie ſed ex ordinatione diuina quod ſic oſtenditur. Concurrentibus omnibus que ex ordinatione diuina requiruntur ad ſacramentum. eccleſia vel papa non poteſt impedire effectum ſacramenti: quia ſicut eccleſia vel papa non poteſt immutare ſacramentum. ita non poteſt eius effectum impedire concurrentibus illis que ex ordinatione diuina requiruntur. Cum ergo peccator confitendo ⁊ penitens ſit ſufficienter diſpoſitus ad recipiendum tam ſacramentum quam rem ſacramenti: ⁊ integra confeſſio peccatorum ſit materia debita ex ordinatione diuina vt tenet eccleſia ſi ſacerdos carens iuriſdictione ex ordinatione diuina ſit debitus miniſter eccleſia non poteſt impedire quin peccator confitens ⁊ penitens a ſacerdote tali non habenti iuriſdictionem ſit vere abſolutus. Sed conſtat de facto quod eccleſia impedit: quia tenet quod talis non ſit abſolutus ſed tenetur iterum eadem peccata confiteri. Si forte dicatur quod talis non eſt abſolutus: non quidem propter defectum miniſtri: ſed quod confitendo ſacerdoti alteri quam habenti iuriſdictionem ſuper ipſum peccauit faciendo contra ordinationem eccleſie. vnde confitendo alteri quam debet ſecundum ordinationem eccleſie mortaliter peccans abſolutionis beneficium recipere non poterat. Sed hoc non valet quia non conſtat quod mortaliter peccet confitendo alteri quam proprio ſacerdoti: cum eccleſia ſub preceptione non prohibuerit licet ordinauerit quod quilibet ſemel in anno ſuo proprio ſacerdoti confiteatur. peccatum autem veniale non impedit fructum abſolutionis. ⁊ precipue hoc conſtat ſi ex deuotione ⁊ non ex contemptu confiteatur ignorans ordinationem eccleſie. Preterea eccleſia non tenet quod talis non ſit abſolutus quia ſubijciendo ſe alteri quam deberet peccauit: quoniam hoc ſine omni peccato poteſt fieri ſi ſacerdos dicat ſe habere auctoritatem. Sed pro tanto tenet eccleſia quod iſte non ſit abſolutus: quia confeſſus eſt non habenti auctoritatem ſuper ipſum. Si autem dicatur quod eſt vere abſolutus ſed eccleſia non tenet eum abſolutum propter pericula que inde poſſet ſequi. Hoc autem eſſe non poteſt: quoniam inconuenientiſſimum eſt dicere quod eccleſia dogmatizaret falſitatem quod faceret ſi eum qui vere ⁊ realiter ſacramentaliter eſſet abſolutus teneret ac doceret non eſſe abſolutum. Patet ergo quod ſimplex ſacerdos carens iuriſdictione non eſt debitus miniſter ſacramenti penitentie. Et hinc eſt quod in diffinitione clauium aliud ponitur pertinens ad ordinem ⁊ aliud pertinens ad iuriſdictionem: cum dicitur quod eſt poteſtas ligandi atque ſoluendi qua eccleſiaſticus iudex dignos recipere debet ⁊ indignos excludere habet a regno. His habitis dicendum eſt ad rationes in contrarium. Ad primam cum dicitur quod ſacerdos carens iuriſdictione eſt debitus miniſter. reſpondetur quod hoc non ſit verum. Et quod ad probationem huius inducitur quod miniſter huius ſacramenti eſt arbitrarius de voluntate partium aſſumptus non valet: quia licet de voluntate dei voluntarie ſit aſſumptus in ſacerdotem non ſequitur tamen ex hoc quod ex voluntate dei ſit quod vtatur claue in quemlibet: niſi alio modo probetur. ſicut licet ex voluntate regis ſit quod aliquis efficiatur balliuus vel prepoſitus. ex hoc tamen non habet quod poſſit ſuo officio vti in quemlibet ſui regni. Et quod dicitur quod ex parte ſubditi ſit etiam voluntarius: dicimus quod requiritur ex parte confitentis quod voluntarie ſua peccata confiteatur non quod iſta voluntaria confeſſio prebeat auctoritatem abſoluendi ſacerdoti. ſed quod eſt diſpoſitio neceſſaria ad hoc quod confitens beneficium recipiat abſolutionis. Poteſt enim aliquis peccator alicui voluntarie confiteri cui auctoritatem abſoluendi non dedit: vt de ſe patet. Ad illud quod ſecundo inducebatur in confirmatione ſuperioris rationis reſpondetur quod papa poteſt ſe ſubijcere cui voluerit cum curaillius nulli ſit determinate commiſſa ad cuius arbitrium ſatiſfacere habet. Non ſic autem eſt de alijs quorum cura commiſſa eſt alteri: vt puta petro qui paſtor conſtitutus eſt omnium fidelium ſecundum illud. Paſce oues meas Joh. vlt. Unde ſi petrus mortaliter peccaſſet tenebatur confiteri: ⁊ quia nulli erat ſpecialiter obligatus poterat cuique ſacerdoti ſe ſubijcere ⁊ ſubijciendo iuriſdictionem dare in ſeipſum in foro conſcientie. licet ipſe in ſeipſum vti clauium poteſtate non poſſit ⁊ ita de ſucceſſoribus. Et ſi dicatur quod non poteſt dare quod non habet in ſe. Reſpondetur quod licet nullus det quod non habet. dat tamen aliquis aliquid quod non eo modo ſed alio modo habeat. Unde prelatus dat prebendam quam non habet ad poſſidendum ſed ad dandum. ſic in hoc loco papa dat alijs iuriſdictionem quam habet ſed non in ſeipſum per ſeipſum exercendam ſed per alium. Quare vt dominus Hoſtien. dicit in. iiij. di. xix. licet quia iuriſdictio ⁊ ſubiectio eſt ad alterum non poſſit quis ſibi eſſe ſubiectus nihil tamen prohibet ipſum ſubijci poſſe alij maxime ſi eſt libere poteſtatis. Quod pro tanto dicimus: quia et ſi alij quorum cura commiſſa eſt aliquibus determinate hoc facere non poſſunt: is tamen qui nulli determinate ſubiectus eſt ſed eſt liber poteſt hoc facere ſicut et ſi .a. ſeruus petri non poteſt ſe facere ſeruum martini: tamen .b. qui liber eſt. poteſt ſe alteri tanquam ſeruum aut ſimpliciter aut quo ad aliquid ſubmittere.

Ad primum

Ad probationes

Ad confirmationes primam

Ad ſecundã confirmatõez

Ad ſcdaʒ ↄfirmationẽ rñdet. ꝙ rõ fctã vt dicit dñs Bonauen. dupl'r deficit. Primo qa excõicatio eſt cõtra hoiem: ſed abſolutio pro hoie. ⁊ hõ nõ põt aucte vti ꝑ ſe ꝙuis poſſet ↄ ſe. Scdo vt dicit ſcũs Tho. ⁊ dñs Bonauen. q: exterius iudiciũ eſt ſm hoies ſiue int' hoies iudiciũ ꝟo ↄfeſſionis eſt quo ad deũ apd quẽ aliqs reddit' minoꝛ ex hoc ꝙ peccat nõ autẽ apud hoiʒ plationes. ⁊ iõ in exterioꝛi iudicio ſicut nullus in ſeipm ſniam dare põt excõicationis. ita nec alteri cõmittere vt ſeipm excõmunicet. ſed in foꝛo ↄſcie põt alteri cõmittere abſolutionẽ ſui lʒ ea ipe vti nõ poſſet ſicut ſupius dictũ eſt.

Ad ſcdm argu.

Ad ſcdam rõnem ꝑncipalem rñdemus negãdo ↄñtiã. qm̃ vt inqt ſcũs Tho. in. iiij. di. xx. qs põt vti iuriſdictõe alterius ex eius volũtate: q: ea q̃ iuriſdictiõis ſunt pñt cõmitti. Ex volũtate aũt eccl'ie ẽ ꝙvnuſquiſqȝ ſacerdos nõ hñs iuriſdictionẽ hẽat vſũ iuriſdictõis in articulo neceſſitat'. ⁊ ħ maxime appet ꝙtũ ad ſnias excõicatiõis a qb' cõſtat ꝙ ſacerdos inꝙtuʒ ſacerdos eſt abſoluere nõ põt: ⁊ tñ in articulo neceſſitat' põt qdem: qđ nõ põt eẽ niſi ex iuriſdictõe cõmiſſa in illo caſu.

Ad tertium

Ad tertiã ꝑncipalẽ rñdet: ꝙ cũ dicit' ꝙ cõſuetudo dat iuriſdictionẽ. dicim' ꝙ ħ verũ ſit ſi cõſuetudo iuſta ſit ⁊ nõ ꝑiudicãs iuri diuino ſiue intẽtioni legiſlatoꝛis ſecus iuriſdictionẽ nõ daret. Cũ aũt iure diuino oĩs xp̄ianus dempto petro vl' eius ſucceſſoꝛe ſatiſfacere debet: ↄ̃ria cõſuetudo ſi fuit nõ valuit. Et ſi aliq̃ in ꝑncipio eccl'ie legant' vt puta apl'i vel alij ſancti apud eos apud quos declinabant clauiũ ptãte indifferenter vſi fuiſſe hoc nõ tñ ſufficit niſi volũtate expſſa xp̄i aut petri. ⁊ ita ꝑ ↄñs auctoꝛitate fulti hoc egerant.

Capitulum. xcix. Oſtẽdens ꝙ ptãs ſpũalis clauium tam bonis ſacerdotibus q̃ malis cõis eſt.

Cap. XCIX

Quod autẽ ſpũalis ptãs clauiũ nõ tm̃ bonis ſacerdotibus ſed etiã malis ⁊ diſcholis cõis ſit: ita vt ꝑ malos ſicut ꝑ bonos ſacramẽta diſpẽſari poſſent facile eſt oſtendere multis rõnibus. Pro quo in ꝑmis ↄſiderandũ iuxta ſanctũ Tho. in. iiij. di. xix. ꝙ agens ꝑ ſe ⁊ agens inſtrumẽtale in hoc differũt. ꝙ agens inſtrumẽtale nõ inducit in effectũ ſimilitudinẽ ſuã ſed ſilitudinẽ ꝑncipalis agẽtis. Principale aũt agẽs inducit ſimilitudinẽ ſuã. ⁊ ideo ex hoc aliqđ cõſtituit' pͥncipale agens ꝙ hʒ aliquã foꝛmã quã in alterũ tranſfundere põt. nõ aũt ex hoc ↄſtituit' agẽs inſtrumẽtale: ſed ex hoc ꝙ eſt applicatũ a ꝑncipali agente ad effectũ aliquẽ inducendum

Cum ḡ in actu clauiũ ꝑncipale agens ſit ipe xp̄s vt deus ꝑ auctoꝛitatẽ vt homo ꝑ meritũ ex ipa plenitudine diuine ptãtis ⁊ bonitatis in eoꝛ ex pfectõe gr̃e ↄſequit' ꝙ poſſit in actũ clauiũ. ſed homo alius nõ põt in actũ clauiuʒ ſicut ꝑ ſe agẽs: q: nec ipe alteri grãm qua remittunt' pctã dare põt nec ſufficiẽter mereri. et iõ nõ eſt niſi ſicut agens inſtrale: vñ ⁊ ille q̃ effectũ clauiũ ↄſequit' nõ aſſimilat' vtẽti clauibus ſed xp̄o. Et ꝑpter hoc ꝙtũcuqȝ aliquis hẽat de gr̃a nõ põt ptingere ad effectũ clauiũ niſi applicet' ad hoc quaſi miniſter ꝑ oꝛdinis ſuſceptionẽ. Patet ḡ ꝙ ptãs ſpũalis in miniſtris eccl'ie ſicut ꝑ bonitatẽ vite nõ acquirit' ſic nec ꝑ maliciã amittit'. Secũdo hoc idem oſtendit' ſic iuxta ſcm̃ Tho. in. iiij. ↄ gentiles. Nihil põt in id qđ eius facultatẽ excedit niſi accepta aliũde ptãte: qđ tam in naturalibus ꝙ in ciuilibus ptʒ. Non em̃ aq̃ calefacere põt niſi accipiat ꝟtutem calefaciẽdi ab igne. nec balliuus ciues coercere põt niſi accepta ptãte a rege. Ea aũt q̃ in ſacramẽtis agunt' facultatẽ humanã excedũt. ḡ null' põt ſacra diſpẽſare ꝙtũcuqȝ ſit bon' niſi ptãtem accipiat diſpenſandi. Bonitati autẽ malicia oppõit' ⁊ pctm̃. ḡ nec ꝑ pctm̃ ille q̃ ptãtem accipit impedit' quo min' ſacra diſpẽſare poſſit. Tertio ſic. Homo dr̃ bon' vel malus ſm ꝟtutem vel vitiũ q̃ ſunt habit' qdã. habit' aũt a potẽtia in hoc differt: ꝙ ꝑ potẽtiã ſum' potẽtes aliqđ facere. ꝑ habitũ aũt nõ reddimur potẽtes vel ipotẽtes ad aliqđ faciẽdũ. ſ habiles vel inhabiles ad id qđ poſſum' bñ vel male agendũ: ꝑ habitũ ḡ nec dat' nec tollit' nobis aliqđ poſſe ſed ħ ꝑ habitũ accipim' vñ bñ vel male aliqđ agamus. Non ergo ex hoc ꝙ aliqs eſt bon' vl' malus eſt aliqs potẽs vel impotẽs ad diſpẽſandũ ſacra. ſ ydoneus vel min' ydoneus ad hmõi diſpẽſandũ. Quarto ſic. De bonitate ⁊ malicia alteri' hoĩs hõ iudicare nõ põt. ħ em̃ ſolius dei eſt qui occulta coꝛdis rimatur. Si em̃ malicia hoĩs impedire poſſet actũ clauiũ ſiue effectũ ſacramẽti: nõ poſſet homo habere fiduciã certã de ſua ſalute: vt ↄſcia ſua libera maneret a pctõ. dato em̃ illo nemo ſciret vtrũ abſolueret vel ligaret ⁊ vtrũ abſolut' ſit vel ligatus. ⁊ ita dubitatio maxima ⁊ ꝑplexitas in eccl'ia dei relinqret': qđ nullo modo conuenit ↄſtitutioni eccl'ie q̃ fundata eſt in fundamento veritatis eterne. ḡ ⁊c. Quinto ſic. Si ptãs clauiũ ſequeret' ſanctitatẽ vite cũ tota die fiat trãſmutatio in ſcitate: q: q̃ modo min' ſanctus eſt fit magis ſanctus ⁊ ecõuerſo. ſequit' ꝙ modo ſubditus fieret plat' ⁊ modo ꝑlatus ſubditus. ⁊ ita nulla ſtabilitas eſſet in eccl'ia

quod exhoꝛret fides recta.ḡ idem quod prius Sexto idē oñdit̄ ex eo quod dn̄s ait Mat. xxiij. Sup catbedrā moyſi ſederunt ſcribe et phariſei q aūt dicūt vobis ſuate ⁊ facite. ſm aūt opa eoꝝ nolite facere.Ecce ꝙ malis plat̄ xp̄s iubet obediēdum qḋ nō faceret niſi i eis etiā malis extātib⁹ ſpūalis ptās maneret.Nō ḡ ꝓpter pctā miniſtroꝝ ptās ſpūalis eis col-lata amittit̄ aut minuit̄ in eis.Ex q̄bus mani feſta luce excludit̄ pmo erroꝛ dicentiū: ꝙ oēs boni fideles hn̄t ptātē ſacra diſpēſandi.Secundo erroꝛ dicentiū ꝙ nulli mali ſacerdotes habēt ptātem diſpēſandi ſacramēta. Tertio erroꝛ dicentiū ꝙomnis ptās ſpūalis a chriſto eccleſie miniſtris data ſit iā3 euacuata ꝓpter maliciam eoꝛum.

Cap.c.In quo ponunt̄ obiectōes aliq̄ aduerſarioꝝ cōtra ea que dicta ſunt in.c.precedenti.

Cap.C

rroꝛ valdeñ.

Uerunt aūt qui

f

dā ꝓditi hoīes noīe valdēſes. q̄ dogmatizare p̄ſumpſerūt ſolis ſacerdotib⁹qui vita ⁊ doctrina pollerēt ſicut ap̄li ꝯceſſum eē ptāte3 ligandi et ſoluēdi.Quē erroꝛē auctoꝛitatib⁹ ⁊ rōnib⁹

Argu.primū

fulcire conati ſunt. Primo ſic.In donatōe ſiue ꝓmiſſione clauiū q̄ facta eſt petro:primo cōmēdatus eſt petrus.vn̄ dictu3 ē ſibi.Btūs es ſymō bariona.⁊ poſtea ſequit̄.Et ego tibi dabo claues regni celoꝝ. ḡ videt̄ ꝙ ſi claues regni celoꝝ date ſint petro rōne bone⁊ fidel̄ ꝯfeſſionis.⁊ in petro date ſunt oībus ſacerdo tib⁹.vt Ambro.Hiero.⁊ Augu.teſtant̄:ꝙ ad illos tm̄ clauiū ptās deriuata ſit q̄ petri in vi-ta ⁊ doctrina imitatoꝛes ſunt. Unde Aug.di cit ſup Job.ꝙ q̄n dictū eſt petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ:petrus typū gerebat bo-noꝝ.ḡ videt̄ ꝙ ſoli boni ſacerdotes habeant

Secundū

vſum clauiū. Scḋo ſic.Joh.xx.cū date ſūt claues ap̄lis dictū eſt.Accipite ſpm̄ſanctum quoꝝ remiſeritis pctā ⁊c.Si ḡ an̄ donationē ſiue vſu3 ptātis dedit illis xp̄s ſpm̄ſcm̄ videt̄ ꝙ qui nō habeāt ſpm̄ſanctū nō hēant ptāte3 ſiue vſum clauiū.ſed mali nō habēt ſpm̄ſctū q: vt habet̄ Sapie.i.Spūs diſcipline fugiet

Tertium

fictū.ḡ ⁊c. Tertio ex eo qḋ ait btūs Augu. in li.de baptiſmo.⁊ recitat̄ de cō.di.iiij. in. c. quō.Sacm̄ gr̄e dat deus etiā p malos.ipam vō grām nō niſi p ſeipm̄ vel p ſcōs ſuos: ⁊ idō remiſſionē pctoꝝ p ſeipm̄ facit vel per ipſius columbe mēbra.Sed remiſſio pctoꝝ eſt vſus clauiū.ḡ pctōꝛes qui nō ſunt columbe mēbra

Quartum

vſum clauiū nō habēt. Quarto oñdit̄ ide3 ex illo Aug.quod habet̄ in.c.remiſſionē.vij.q pma.Remiſſionē pctoꝝ auari nō dant que p oꝛationē.i.per columbe gemitū dat̄. ⁊ ſequit̄ Non em̄ raptoꝛibus ⁊ feneratoꝛibus dn̄s dic ſi cui remiſerit̄ pctā remittent̄ eis: cui non re miſerit̄ tenebunt̄. ḡ id quod ꝑus. Quinto

Quintum

arguit̄ ex illo Grego. Illi ſoli hn̄t in hac vita poſiti ligādi ⁊ ſoluēdi ptātem ſicut ſācti ap̄li

Sextum

qui illoꝝ exempla ſit̄ cū vita tenēt. Sexto idē arguit̄ ex dicto Oꝛigenis dicēt̄ vt dedu-cit magr̄ ſniarū in.iiij.di.xxviij.Hec ptās ſoli petro ꝯceſſa eſt ⁊ imitatoꝛib⁹eius.nā q̄cunq3 veſtigia petri imitant̄ hn̄t recte ligādi ⁊ ſol-

Septimum

uendi ptātem. Septimo rōne ſic. Nullus ſapiēs rex diſpenſationē theſauri ſui cōmittit ſuo inimico:ſed vſus clauiū cōſiſtit in diſpen ſatione theſauri celeſtis regis.ḡ mali ſacerdo tes qui eum p pctm̄ moꝛtale ſint inimici dei:

Octauum

nō vident̄ habere vſu3 clauiū. Octauo ſic Nullus ſapiēs diſtributoꝛ dat potentiā diſtri buēdi illi quem ſcit oīno indignū.ſed pctōꝛ in pctō ex̄ns eſt oīno indignus tali ptāte abſol-uēdi.ſ.et ligādi.⁊ dn̄s hoc nouit q̄ talē tribu-it ptātem:ḡvel deus inſipiēter largitur dona ſua:quod nō eſt dicendū:vel nulli tali idigno tribuit talem ptātem.

Capitulum.ci. In quo dantur reſponſa ad obiectio nes factas.

Cap. CI

Remiſſis nō ob

p

ſtātib⁹ dicēdū eſt vt ꝑus.videl3 ꝙ ptās diſpēſandi ſacrā ſiue cla uiū vſus cōis ſit tā ſacerdotib⁹ bonis ꝙ malis.Qḋ etiam ꝯuenientiſſime atq3 ſapiētiſſime oꝛdinatū eē ſic oñdit ſanct⁹ tho. in.iiij.ꝯ gētiles.In cōueniēs videt̄ vt pe3 ſa-lutis in bonitate puri hoīs q̄s ponat.Dicitur em̄.Hiere.xvij. Maledict⁹ hō q̄ cōfidit in ho mine.ſi aūt homo ꝯſequi ſalutē p ſacra nō ſpe raret niſi a bono miniſtro diſpenſata:viderēt̄ ſpem ſue ſalut̄ aliq̄liter in hoīe ponere.vt ḡ ſpem nr̄e ſalut̄ in ſolo xp̄o ponam⁹ q̄ de⁹ ⁊ hō eſt.ꝯfitēdū eſt ꝙ ſacra ſunt ſalutaria ex v̄tute xp̄i ſiue p bonos ſiue p malos miniſtros diſpē ſent̄. Dicēdū eſt ḡ ad rōes factas in o ppoſitū Pro quarū ſolutōe notādū iux̄ dn̄3 Bonauē. in.iij.ſniarū.di.x.ꝙ dupl̄r loq̄ poſſum⁹ de cla-uiū collatōe alicui.Aut q̄tū ad ea q̄ ſūt de ne ceſſitate.aut q̄tū ad ea q̄ ſunt de ydoneitate Si loq̄mur pmo modo q̄tū ad ea q̄ ſunt de ne ceſſitate ſiue ad eē clauis ſufficit donū ſpūſſā cti ſm grām grat̄ datā.H em̄ infallibil̄r ſm di uinā inſtitutionē dat̄ omni ſuſcipiēti oꝛdinis ſacm̄ ſiue ſit bon⁹ ſiue ſit mal⁹.Rō aūt huius eſt:q: donū gr̄e g̃tis date nō repugnat iniqui tati q: inſimul eē pōt cū ea:ſicut p3 in ſcīa ⁊ i alijs donis.Et rurſus ꝑuerſitas nō repugnat

vtilitati illius doni: ſicut enim predicator male vite ſepe bene predicat et frequenter fructificat Propter quod dominus noluit prohibere eum qui in nomine eius eijciebat demonia quamuis eum non ſequeretur. vt habetur Math. ix. quia hoc erat ad vtilitatem aliorum: ſic quia bonum illud gratie gratis date ordinatum eſt ad vtilitatem communem quamuis non valet accipienti tamen valet alijs. Et ideo dominus qui in diſtributione ſacramentorum vtilitatem communem conſiderat et ſuam inſtitutionem non retractat: malis etiam confert iſtam potentiam qui ordinati ſunt ſecundum eccleſie catholice formam. Si ergo quantum ad id quod de neceſſitate clauium loquamur ſiue quantum ad eſſe ſiue quantum ad executionem: cum nihil exigatur ad hoc niſi ordo et iuriſdictio prefata poteſtas clauium tam in bonis quam in malis eſt. Si autem loquamur quantum ad ea que ſpectant ad ydoneitatem: cum ad debitum vſum officij concurrat meritum et auctoritas prelationis, conuenit vt talis habeat charitatem ſiue vite ſanctimoniam: quia cum illud ſit officium mediatoris et reconciliatoris. et auctoritas iſta ſit iudiciarie poteſtatis: et nullus ſit bonus mediator qui eſt inimicus: nullusque ſit bonus iudex in ea cauſa in qua eſt reus: conuenientiſſimum eſt vt miniſter huius poteſtatis ſit mundus et ſanctus. Unde Eſa. lij. Mundamini qui fertis vaſa domini. alias et ſi miniſter ſit non tamen ydoneus ſiue dignus eſt.

Reſponſio communis ad obiecta

His notatis facile eſt reſpondere obiectis. Ad omnes namque auctoritates inductas in oppoſitum vnica reſponſio dari poteſt: videlicet quod loquantur de clauibus ſiue de vſu earum quantum ad ydoneitatem: non autem quantum ad neceſſitatem: quoniam licet omnes ſacerdotes habeant poteſtatem ſoluendi et ligandi non tamen recte ac digne habent niſi qui vitam et doctrinam apoſtolicam ſeruant. vnde premiſſe auctoritates non dicunt malos ſacerdotes poteſtatem prefatam non habere: ſed illos ſolos digne ac recte hac poteſtate vti ſignificant qui predita ſunt vita et doctrina apoſtolica. vt exponit magiſter ſententiarum in. iiij. di. xx.

Ad primum

Ad primum igitur reſpondetur: quod licet vite ſanctimonia requiratur in miniſtro vtente claue de congruitate non tamen de neceſſitate: vt ſupius oſtenſum eſt. Unde cum ſoli apoſtolorum imitatores digne recteque poſſint ligare et ſoluere. ratio illa bene probat quod nemo digne habeat vſum clauium qui non fuerit ſanctimonie petri imitator. Ad quem ſenſum dicit Augu. quod beatus petrus qui cum poteſtate habuit ydoneitatem in receptione clauium figuram geſſerit bonorum

Ad ſecundum

Ad ſecundam et eſt eadem reſponſio. dicimus enim quod ad vſum clauium requiritur de neceſſitate donum ſpiritusſancti: intelligendo per donum ſpiritusſancti donum gratie gratis date quod eſt ipſa poteſtas clauium. Sed intelligendo per donum ſpiritusſancti donum gratie gratum facientis non requiritur de neceſſitate: ita vt ſine eo fieri non poſſit: bene de congruitate, ſiue quia ſine eo incongrue vel non recte fit ex parte vtentis quamuis ſubijciens ſe clauibus clauium conſequatur effectum. et ideo ratio non procedit.

Ad tertium

Ad tertiam reſpondetur quod beatus Aug. vt dicit ſanctus Tho. loquitur de remiſſione peccatorum ſecundum quod ſancti homines cooperantur ad ipſam non ex vi clauium ſed ex merito congrui. Et ideo dicit quod etiam per malos ſacramenta miniſtrat interque abſolutio ſacramentalis computanda venit ſed per membra columbe. i. per ſanctos viros facit remiſſionem peccatorum inquantum eorum interceſſionibus peccata remittit. Uel poteſt dici quod membra columbe nominat omnes ab eccleſia non preciſos. qui enim ab eis ſacra recipiunt gratiam conſequuntur: non autem qui recipiunt ab illis qui ſunt ab eccleſia preciſi. quia hoc ipſo peccant excepto baptiſmo quem in caſu neceſſitatis licet etiam ab excommunicato recipe.

Ad quartum

Ad quartam reſpondetur eodem modo quod Aug. loquitur de remiſſione peccatorum que fit non vi clauium ſed merito congrui ſiue ſuffragio orationis eccleſie. vnde ait: que per orationem. i. columbe gemitum datur. vel loquitur quantum ad ydoneitatem non quantum ad neceſſitatem. vnde gl. decreti dicit ſic. Auari remiſſionem peccatorum non dant. i. non ſunt digni dare. Uel etiam per auaros raptores et feneratores intelligit preciſos: vt eadem gl. etiam exponit.

Ad quintum

Ad quintam reſpondetur quod dictum beati Greg. accipiendum eſt quemadmodum dictum beati Aug. ſcilicet quantum ad ydoneitatem vſus clauium ſeu diſpenſationis ſacrorum: quoniam veriſſimum eſt quod nullus digne recteque hoc exequi poteſt ſicut apoſtoli niſi qui eorum doctrinam et vitam imitatus fuerit.

Ad ſextum

Ad ſextam que eſt auctoritas Origenis eodem modo eſt reſpondendum.

Ad ſeptimum

Ad ſeptimam rationem reſpondetur iuxta ſanctum Tho. in iiij. quod cum dicitur: quod nullus ſapiens etc. hoc verum ſit de rege qui defraudari aut decipi poſſit quales ſunt reges terreni. talis autem non eſt rex celeſtis qui defraudari non poteſt. quicquid enim facit totum ad eius honorem cedit etiam quod aliqui male clauibus vtantur quia nouit ex malis bona elicere et etiam per malos multa bona facere. et ideo non eſt ſimile.

Ad octauum

Ad octauam iuxta dominum Bonauen. in. iiij. reſpondetur dupliciter. Primo quod deus non dat indigno propter ſe ſed propter communem vtilitatem. et ideo malus quamuis non ſit dignus habendi: poteſt tamen eſſe vtilis: et ideo ei confert. Secundo dicitur quod hoc facit deus ad oſtendendum abundantiam largitatis ſue qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos et malos. Mat. v. Et hec pro primo huius ſumme libro.

Explicitus eſt primus ſumme de eccleſia liber qui de vniuerſali eccleſia tractauit. Sequitur ſecundus qui de romana eccleſia et de eius pontificis primatu tractaturus eſt.

Capitulum primū oſtēdens ꝙ in eccleſia ſit ordo.

Caplm I

e

Xpleto ſermone de vli eccl'ia in ſupiori libro: reliquuz eſt vt ſecūdū librū in quo de eccl'ia Romana ꝛ pōtificis eius ꝑmatu nos loqui polliciti ſumus attingam⁹. Oſtēdemus aūt in ꝑmis tā ꝙ omniū dicendoꝝ in hoc libro potiſſimum fundamētū: ꝙ i eccl'ia (quā in ſuperiori libro multipliciū ordinū ſtatuū ac officioꝝ varietate diſtinctā ornatāqꝫ oſtendim⁹) eſſe debeat ꝛ ſit ordo ſiue gradus ſupioritatis: quo q̄dam in ea ptāte ac dignitate ſiue officio alijs ſuperiores ſint ac potiores. Quod nobis oſtēdere ex multis facile eſt. Primo ſic iuxta ſanctū Tho. in. iiij. Deus em̄ ita opa ſua in ſui ſimilitudinē ꝑducere voluit vt pfecta eſſent ꝛ p ea cognoſci poſſet. ꝛ ideo in ſuis opibus repſentare nō ſolū ſm ꝙ in ſe eſt ſed etiā ſm ꝙ alijs influit. Hanc legem naturalē poſuit omnib⁹ vt vltima p media pficerent ꝛ media p prima vt dicit btūs Diony. Decētiſſime ergo ne huiuſmodi pulchritudo deeſſet eccl'ie poſuit ordinem in ea: vt q̄dam alijs influerēt ſacramēta alijs diſpenſando ſuo modo in hoc deo aſſimilati quaſi deo coopatores. ergo in eccleſia eſt ordo et graduū dr̄ia ptātis. Secundo ſic Eque vel magis debet eſſe regulat⁹ ꝓceſſus eccleſie ordinatus ad eſſe gratie ꝙ ꝓceſſus nature ordinatus ad eſſe nature. ſed in proceſſu nature eſt ordo quo quidam alijs ſunt ſuperiores officio ꝛ habēt alijs influere. ergo ꝛ in eccleſia debet eſſe ordo quo q̄dam alijs ſunt ſuperiores poteſtate ꝛ officio ꝛ habēt alijs īfluere: doctrina. ſ. et ſacramētorum diſpēſatione.

Tertio ſic. Eccleſia militās exemplata eſt a triumphante ſiue celeſti. ſm illud Exodi. xxv Inſpice ꝛ fac ſm exemplar tibi monſtratū in monte. Unde beatus Dionyſius in. c. vi. eccleſia. hierar. dicit ita. Noſtra enim hierarchia a deo traditis ordinibus ſancte diſpoſita ſanctiſ ꝛ celeſtibus hierarchijs cōformis eſt. De qua etiam conformitate ipſe celorum conditor et amator inquit. Job. xxxviij. Nūquid noſti ordinem celi ꝛ rationez eius pones in terra. ſubaudi vt ego: inquit beatus Gregorius in glo. Ordo quidem celi in terra ponitur: hoc eſt in militante eccleſia: cum a triumphantis eccleſie exemplari militans diſponitur ꝛ formatur ſed in eccleſia triumphanti eſt ordo quo quidam angeli ſunt alijs poteſtate ſuperiores et dignitate ꝛ habēt eis influere diuinas illuminationes. ergo ſiliter in eccleſia militante talis ordo ſiue gradus ſuperioritatis ponendus eſt quo quidam alijs habeāt diuina miniſtrare. Et hec eſt rō beati Greg. in. ca. ad h. lxxxix. di. ita loquētis. Quia vero quecunqꝫ creatura in vna eadēqꝫ qualitate gubernari vel viuere nō poteſt celeſtiū militiarū exemplar nos inſtruit: q: dum ſunt angeli ꝛ archangeli: liquet q: nō equales ſunt ſed in poteſtate ꝛ ordine ſicut noſtis differunt alter ab altero. Quarto cōfirmat̄ iſta ratio ſic. Eccleſia militās eſt inſtituta ad formā hierarchie. Unde de eccleſiaſtica hierarchia beat⁹ Diony. librū illuſtrē fecit qui ita de eccleſiaſtica hierarchia intitulatur. Sz ratio hierarchie in ordine poteſtatis ꝯſiſtit. Dr̄ em̄ hierarchia a hieros qđ ē ſacruz ꝛ archos quod eſt princeps: quaſi ſacer principat⁹. Et Diony. diffiniēs hierarchiā lib. cele. hierar. c. iij. dicit: ꝙ eſt ordo ſcia ꝛ actio ꝛc. g̃ ſequit̄ ꝙ prefatus ordo hierarchic⁹ ſit in eccl'ia ponēdus. Quinto ſic. Eccl'ia cōſtituit̄ ex duplici pariete ſiue latere. ſ. laicali ꝛ clericali. ſ in pariete laicali eſt ordo: vtpote iperator rex dux: comes: tribun⁹: balliu⁹: centurio: decurio oia hec ordinē dicunt. ergo videt̄ ꝙ in pariete clericali q̄ ſpirituali militia deo militat debeat eſſe hmōi ordo. ratio eſt manifeſta. Sexto ſic. Ois multitudo aut ꝯfuſa eſt aut ordinata ſed vniuerſitas eccl'ie cū ſit a ſapiētiſſimo xp̄o inſtituta: ꝛ Apl's dicat ad Ro. xiij. Que a deo ſūt ordinata ſunt. cōfuſa eſſe nō pōt. Unde de ipſa dr Cant. iiij. ꝙ ſit vt caſtroꝝ acies ordinata. ergo neceſſe ꝯfitendū eſt ꝙ in ea ordo ſit et eſſe debeat: maxime cū ordo faciat ad ꝯcordiā ꝛ decorē ꝛ ad firmā exiſtentiaz vniuerſitatis: ſm illud beati Greg. in. c. ad hoc. di. lxxxix. ita dicentis. Ad hoc diſpenſationis ꝓuiſio grad⁹ diuerſos ꝛ ordines ꝯſtituit eſſe diſtinctos: vt dum reuerentiā minores exhiberent potioribus ꝛ potiores minoribus dilectionē impēderent: vera cōcordia fieret ꝛ ex diuerſitate contextio: ꝛ recte officioꝝ gereretur adminiſtratio ſingulorꝝ. nec em̄ vniuerſitas alia poterit ratione conſiſtere niſi huiuſmodi eam magn⁹ differentie ordo ſeruaret. hec ille. Ratione autem pulchritudinis que in eccl'ia ex huiuſmodi ordinis differentia cōſurgit dicit̄. iij. Reg. x. ꝙ regina ſaba videns oēm ſapientiam ſalomonis ꝛ habitacula ſeruoꝝ ꝛ ordīes miniſtrātium non habebat vltra ſpiritum. Quod verbum pertractans Origenes li. ij. ſuper Cant. dicit. Per hoc puto eccleſiaſticum ordinē dici qui in epiſcopatus vel preſbyterij ſedibus habetur. Ex quibus apertiſſime conuincitur

error ⁊ ſtultitia negantiũ ordinez in eccleſia: aſſerentes omnes eccleſie miniſtros equalis eſſe poteſtatis.

Cap̄. ij. oñdẽs ꝙ talis ordo ſit ⁊ debeat eẽ in eccl'ia vt vnꝰ in ea ſupioꝛ ſit princeps ac rectoꝛ exiſtat.

Cap. II

o **Rdo aũt qui in** eccleſia eſt ⁊ eſſe debuit: ita acci piẽdus eſt: vt vnꝰ in tota vniuerſitate reip. xp̄iane ſummus ꝑnceps rectoꝛ ac gubernatoꝛ eſſe credat̃. Qđ multiplici rõne colligit̃. Primo ſic. Ex dict̃ ordo ptãtis eſt in eccl'ia: vt in p̄cedenti. c. eſt oſtenſum. ſed ordo iſte intelligit̃ ſm̄ p̄latione ⁊ ſubiectionẽ. p̄latio aũt attendit̃ ſm̄ aſcẽſuz et deſcenſuz nõ ſm̄ equalitatẽ: ⁊ aſcendendo ſupius neceſſe eſt ſtatus ⁊ reductio ad vnum cum nõ ſit ꝓceſſus in infinitũ ⁊ econuerſo deſcendendo multiplicatio. g̊ ſm̄ rectũ eccleſie ordinem oportuit aliquẽ vnũ eſſe prelatum ⁊ ſupremũ in quo totius poteſtatis eccl'iaſtice eſſet ſtatus qui oĩm aliorum eſſet rectoꝛ et paſtoꝛ. Unde dñs de hac eccleſie ſue regiminis diſpoſitione futura loquẽs per ꝓphetam ait. Suſcitabo ſup eos paſtorẽ vnuz. Eze. xxxiiij. Et paſtoꝛ vnus erit oĩm veſtrũ. Ezech. xxxvij.

Secũdo ſic iuxta ſanctũ Tho. in. iiij. contra gentiles. Nulli dubium eſſe debet q̃n eccleſie regimen ſit optime ordinatum: vtpote p eum diſpoſitũ per quẽ reges regnant ⁊ legum conditores iuſta decernũt. Optimũ aũt regimen multitudinis eſt ꝙ regat̃ per vnũ. quod p3. tum auctoritate Ariſto. xi. Methaphiſice. et iij. politicoꝝ. tum ex fine regiminis. Pax autẽ et vnitas ſubditoꝝ eſt finis regẽtis: vt inquit Auguſtinus. Unitatis autẽ cauſa cõgruẽtioꝛ eſt vnus q̃ꝫ multi. ergo regimen eccleſie ſic a deo eſſe diſpoſitum credit̃: vt vnus in eo toti eccleſie p̄ſit. Tertio ſic. Ad vnitatẽ eccl'ie requirit̃ ꝙ omnes fideles in fide conueniant. Unde p̄me ad Corinthios p̄mo inquit Apoſtolus. Idipm̄ dicatis omnes et nõ ſint in vobis ſciſmata. Eſt autem fides religionis chriſtiane fundamẽtuz. ſm̄ illud ad Hebꝛeos. xi. Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Circa ea vero que ſunt fidei contingit queſtiones moueri. per diuerſitatẽ autem ſententiarum diuideretur eccleſia niſi in vnitate per vnius ſententiã cõſeruaretur. Exigitur ergo ad vnitatem fidei in eccleſia conſeruandã vt ſit vnꝰ qui toti eccleſie p̄ſit vt doctoꝛ et rectoꝛ. manifeſtum eſt autẽ ꝙ chriſtus eccleſie non deficit in neceſſarijs quam dilexit et pro qua ſanguinem ſuum fudit: cum et de ſynagoga dicatur per dñm. Quid vltra debui facere vinee ⁊ nõ feci Eſa. v. Non eſt ergo dubitandũ quin ex ordinatione xp̄i vnꝰ toti eccleſie p̄ſit.

Quarto ſic. Eccleſia militãs ſicut in p̄cedenti. ca. argutum eſt ab eccleſia triũphante deriuatur. vnde Joh. in Apoc. xxi. ait. Uidi ciuitatem ſanctã hieruſalem nouam deſcẽdentem de celo a deo paratam ſicut ſponſam ornataz viro ſuo. ſed in triumphante eccleſia vnꝰ p̄ſidet qui etiam p̄ſidet toti vniuerſo. ſ. deus. ergo in militante eccleſia etiam debet eſſe vnus p̄ſidens etiam vniuerſis. Hac ratione beatꝰ Bern. vtitur li. iij. de ꝯſideratione ad Eugenium ita dicens. Non vilem reputes formã hãc que in terris formã habet in celo. vidit hoc q̃ dicebat. Uidi ciuitatem ſanctam hieruſalem nouã deſcẽdentẽ de celo ⁊c̄. ſicut em̄ ſeraphyn ⁊ cherubin ⁊ ceti ordies ſũt ſub vno capite deo ita ⁊ hic patriarche archiepi ⁊ reliqui ſub vno pontifice ſummo. quod non eſt paruipendendũ ꝙ deum habet auctorem ⁊ ꝙ de celo ducit originẽ. Hec ille. Quinto ſic. In eccleſia dei nõ debet eſſe minoꝛ vnitas q̃ꝫ in ſynagoga: immo tanto maioꝛ q̃nto ſacerdotium euangelicũ excellentius eſt leuitico: ſed in ſynagoga erat vnus ſummꝰ pontifex qui p̄erat omnibꝰ ſacerdotibus ſ. Aaron ⁊ poſtea Eleazar: ⁊ ſic de alijs ſucceſſoribus. cũ is qui ſummo ſacerdoti nõ obediebat reus erat mort̃: vt habet̃ Deut̃. xvij. ergo multomagis in eccl'ia debet eẽ vnꝰ ſummus pontifex cui oẽs tanq̃ꝫ ſuperiori obedire teneãtur. Sexto ſic. In vno ſpeciali populo vniꝰ eccleſie requiritur vnus epiſcopus qui ſit totiꝰ populi caput: cũ ſumma regiminis fidelis populi ad epiſcopalez pertineat dignitatem. ergo etiã in toto populo xp̄iano requiritur ꝙ ſit vnꝰ totius eccleſie caput. ꝯña p3. Septimo ſic iuxta ſanctũ Tho. in. iiij. Ubicũqꝫ ſunt multa ordinata in vnũ oportet eſſe aliquod vniuerſale regitiuũ ſup particularia regitiua: qꝛ in oĩbus virtutibus ⁊ actibus: vt dicitur. i. Ethicoꝝ: eſt ordo ſm̄ ordinez finis. bonum aũt cõmune dicit̃ diuinius q̃ꝫ bonũ ſpeciale. ⁊ ideo ſupra poteſtatem regitiuã que cõmunicat bonũ ſpeciale oportet eſſe ptãtem regitiuam reſpectu boni cõmunis: al's nõ põt eſſe colligatio ad vnũ: ergo cum tota eccleſia ſit vnum corpus oportet ſi iſta vnitas debeat cõſeruari ꝙ ſit aliqua ptãs regitiua reſpectu totius eccl'ie ſupra poteſtatẽ epiſcopalẽ q̃ vnaqueqꝫ ſpecialis eccleſia regitur ⁊ gubernatur ⁊ hec eſt poteſtas pape. Unde ex hoc concludit ſanctus Tho. ꝙ qui hanc poteſtatem ſupremã negant ſciſmatici dicũtur quaſi diuiſores eccleſiaſtice vnitatis. Octauo ſic. Regimen eccleſie nõ creditur minus ordinatũ eſſe

ꝙ regimen nature: immo ordinatius diſpoſi
tum cuꝫ gratia ſupergrediatꝰ naturam: ſed in
his que videmus in natura vbicunqꝫ eſt regi
men naturale ſemꝑ illud totum regimen re-
ducitur ad vnū ꝑncipale regitiuū omniuꝫ: vt
in corpore animalis in quo ſunt diuerſa mem
bra diuerſis officijs ⁊ actibus diuerſis depu-
tata oportet dare vnū membrū: videlicet cor
vel caput vnde omniū alioꝝ membroꝝ motꝰ
ſenſus ⁊ gubernationis regimen deriuetꝰ. Itē
tota machina vniuerſi eſt vnū celeſte corpus
videlicet primū mobile per cuius motuꝫ mo-
uentur ⁊ reguntꝰ motus corpoꝝ inferioruꝫ: vt
habetꝰ ꝑ Ariſtotelē. viij. phiſicoꝝ. In toto etiā
mūdo eſt vnus ſuꝑmus. ſcꝫ deus vnus rex vni
uerſe terre: ergo pariter in regimine eccleſie
oportet ꝙ ſit vnus qui toti xp̄iane vniuerſita
ti preſideat caput et rector illius. Nono ſic.
Tota eccleſia dei eſt vna. Canticoꝝ. vi. Una
eſt columba mea. Eſt vnū corpus. i. Corin. xij
Multi vnū corpus ſumus. Eſt vna ciuitas:
ſm illd̄ p̄s. Hieruſalē que edificatꝰ vt ciuitas
Una hierarchia: vt patet ꝑ ſanctū Dyoniſiū
lib. eccle. hierar. Unum ouile. Joh. x. ergo ne
ceſſario in tota eccleſia eſt dandus vnus ſuꝑ
mus preſidens ⁊ rector: vnū caput totius cor
poris. vnus ꝑnceps totius ciuitatis. vnꝰ hie-
rarcha totius hierarchie: vnus paſtor totius
ouilis ſiue gregis dominici. ⁊ ita idem quod
ꝑus: hinc dicitꝰ Joel. ꝑmo. Congregabuntur
filij iuda ⁊ filij iſrael paritꝰ et ponēt ſibi caput
vnū. Et dn̄s ait. Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vnus
paſtor. Decimo ſic. Eccleſia eſt regnuꝫ: ſiue
eccleſie principatus eſt monarchicus ſiue re
galis. Hoc pꝫ tū ex multis ſacre ſcripture lo
cis vbi eccleſia regnum celorum nominatur.
Unde ⁊ Eſa. nono dicitꝰ. Paruulus natus eſt
nobis ⁊ filius datus eſt nobis. Et ſequitꝰ. Su
per ſolium dauid ⁊ regnuꝫ eius ſedebit. glo. i.
eccleſiam. ⁊ Luce ꝑmo dr. Regni eius nō erit
finis. Tum etiā qꝛ optimū genꝰ politie eſt mo
narchicū ſiue regale: cū iuxta ſn̄iam Ariſt. iij.
politi. oīm vrbanitatū ꝑfectiſſima ſit regnum
qđ ꝯſiſtit ex omni ordine ad vnū ſm ꝑfectiſſi
mā gubernationē. ꝓpter qđ Dyo. li. de di. no
c. ij. dicit. Mꝛ regnū eſt oīs finis legis et ordis
diſtributio: ſed regnū eſt in quo ptās regimi-
nis reſidet apud vnū toti multitudini p̄ſidē-
tem: vt tam ex. viij. ethi. ꝙ ex. iij. politi. aperte
colligitꝰ. g̊ talis a deo eccl̄ie ꝑncipatus ꝯſtitu
tus eſt vt vnus in eo ſuꝑior ptāte preſideat et
ꝑncipetꝰ. Hoc em̄ eſt de rōne legalis ſiue mo-
narchici ꝑncipatus vt dictū eſt. Dicitur eniꝫ
monarchicus a monos qđ eſt vnum ⁊ archos
qđ eſt ꝑnceps: quaſi vnus ꝑnceps toti multi
tudini preſidēs. Et ꝯfirmatꝰ ꝑ illud qđ ideꝫ di-
uus Diony. in principio tam celeſtis ꝙ eccle-
ſiaſtice hierarchie dicit. Mꝛ rō ornatꝰ ⁊ decen-
tiſſime diſpoſitōis attenditꝰ in ordinatoꝝ cō-
ſonātia ⁊ cōnexione adinuicē ⁊ ad vnū ſimpli
citer primū monarchā. Undecimo ſic. Prin-
cipatꝰ ille vꝛ oībꝰ alijs p̄ſtātior ⁊ nobilior quo
inter ſubditos charitas ⁊ pax ac ꝯcordia ma-
xime nutritꝰ fouetꝰ ⁊ conſeruatꝰ: ⁊ quo ſeditio ⁊
diſcordia q̄ eſt cuiuſlibet cōionis corruptio p̄-
cipue deuitatꝰ. hoc pꝫ: qm̄ ſunt q̄ maxime prin
ceps cuiuſcūqꝫ principatꝰ tenetꝰ nutrire ⁊ foue
re in ſubditis. Nā vt Caſſio. in ep̄lis ſuis dic.
decet regalis apicis curam: gentē ſibi cōmiſ-
ſam cuſtodire ꝯcordem: qm̄ ad laudē regnan-
tis trahitꝰ ſi a ſibi ſubditꝭ pax habetꝰ. nihil qꝫ eſt
qđ ſic principē predicet ſicut q̄etus populꝰ et
cōcors ſenatꝰ totaqꝫ reſp. morū honeſtate ve-
ſtita. Un̄ princeps pacis xp̄s ſuꝑ cuiꝰ humerū
factus eſt principatꝰ Eſa. ix. corꝑaliter a fide-
libus diſceſſurꝰ pacem ⁊ dilectionē p̄cipue il-
lis cōmendauit di. Pacem meā relinquo voƀ
pacem meā do vobis Joh. xiiij. Et iterū. Hoc
eſt preceptū meū vt diligatis inuicē ⁊c. ſꝫ hoc
magis ⁊ ꝯgruentiꝰ fit ſi principatꝰ fuerit apđ
vnū ſicut eſt in regno: ꝙ ſi fuerit apud plures
ſicut ī ariſtocraſia ſiue in politia: vnitatis em̄
⁊ pacis ꝯgruentior cā eſt vnus ꝙ plures. g̊ ſe-
quitꝰ ꝙ talis eccleſie principatꝰ. ſ. monarchicꝰ
ſiue regalis in quo oīm ordinatoꝝ reductio ac
adunatio eſt redigatꝰ ad vnū principē ptāte ⁊
auc̄te oībus p̄ſidenteꝫ. Hinc eccleſia ꝑ archā
noe deſignatꝰ que in vno cubito conſummata
fuit Gen̄. vi. Duodecimo p̄fatus ordo. ſ. oīm
ad vnū adunatio in eccleſia clariſſime ꝓbatꝰ
ex eo ꝙ cōmēdabilior eſt atqꝫ preſtantior. Un̄
de eius cōmendatione loquitur dominus Al
bertus magnus in li. ſuo de miſſa dicens. Hec
adunatio. ſ. multoꝝ per omnē ordinem gradu
um eccleſie ad vnum caput in celo refulget: in
naturis oſtenditur: in operibus exemplificatꝰ
in diuinis legibus p̄cipitur: ⁊ in toto corpore
myſtico obſeruatꝰ. In celis enim angeli ad ar
changelos. archāgeli ad ꝑncipatꝰ. ⁊ principa
tus ad poteſtates. ptātes ad virtutes. v̄tutes
ad dn̄ationes. dn̄ationes ad thronos. ⁊ thro-
ni ad cherubyn. ⁊ cherubyn ad ſeraphyn ſm
obedientie ⁊ illuminationis ordinem ordina-
ti ordinātur: ⁊ ipſa multitudo angelorum que
in quolibet eſt agmine ad vnam perſonā que
in quolibet ordine preeminet adunatꝰ. Et iđo
ordo celi vocatur: qꝛ omnis ordo eſt multoruꝫ
in gradibus differentium ad vnū Job. xxxviij.
Nunq̊d noſti ordinem celi ⁊ rationem eiꝰ po-
nes in terra. Hoc etiam in naturis oſtēditur:

vbi multi ramuſculi ad virgas: vbi multe vir
ge ad ramũ: vbi mlti rami ad ſtipitẽ vnũ: vbi
multi ſtipites in vna radice infigunt̃. vt oia
ſocia fiant ꝛ participia ſucci qui eſt in radice
ad Roma. xi. Socius radicis oliue ꝛ pingue-
dinis factus es. Sic multe grues vnã ſequũt̃
ordine lrato. ſic multa mẽbra in corpe vni⁹ ca-
pitis pcipiũt beneficia. i. Corinth. xij. Sicut
enĩ multa membra in vno corpore habemus:
omnia aũt membra nõ eundẽ actum habent:
ita multi vnũ corpus ſumus in xpo. In chriſti
opibus hec adunatio etiã exemplificat̃: quia
xpi opus ſemp eſt in vnuꝫ colligere diſperſa.
Dyaboli aũt opus ẽ adunata diuidere ꝛ diſp-
gere. Hinc eſt ꝙ Joh. x. d̃r. Fiat vnum ouile ꝛ
vnus paſtor. Et Mat. xij. Qui nõ colligit me
cũ diſpgit. Hec adunatõ pcipit̃ i legib⁹ diuis
quia ſicut dicit btũs Dyo. Lex diuinitatis eſt
p pma media. ꝛ p media vltima reducere. Ta
lis aũt reductio vltimoꝝ ad media ꝛ medio-
rum ad pma nõ põt eſſe niſi in ordine ad pmũ
ſic ergo lex diuinitatis eſt ſicut deſcenſus eſt
illuminationũ ꝛ chariſmatũ ab vno ſic redu-
ctio ad primũ. Hec ei lex ſicut ſupiora mouet
et ligat ad inferioꝝ puidentiã ꝛ curam. ita in
feriora ligat ad ſuperioꝝ obedientiã vt oia h
modo ſint cõnexa. ps. xlvij. Diſtribuite gdus — Aliter domos eius
eius vt enarretis in progenie altera. ꝛ Dan. x.
Sta in gradu tuo. Sic enĩ octo gradib⁹ aſcen
ditur ad deitatis templũ ꝛ culturã: vt dicitur
Ezechiel. xl. Papatu ſeu patriarchatu: pma-
tu. archiepatu. epatu. abbatum reuerentia: p
poſitura. decanatu. cura parochiali. Curam
enĩ archidyaconoꝝ ſub ppoſitura comphen-
dimus. Hoc etiã i toto corpore myſtico quod
eſt eccleſia obſeruat̃ in quo omnia ad vnũ di-
rigunt̃ que petri clauibus cõmittunt̃. Mat.
xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ ꝛ quodcũqꝫ
ſolueris ſup terrã ꝛc. Hec clauis vni cõmitti-
tur vt plenitudo ptãtis in vno oſtendat̃ ꝛ in
alios ab illo ſm partẽ ſollicitudinis ad quaꝫ
vocant̃ cõmittat̃: hec Albert⁹ magnus. Ex q̃
bus manifeſte ꝯuicit̃ error dicẽtiũ pncipatũ
eccleſie nõ eſſe monarchicũ.

Cap. iij. In quo ponũtur obiectiones quedã aduer
ſariorum contra pdicta de vnitate vnius preſidentis ꝛ
capitis in eccleſia.

Capl'm III

Sunt quidã ad-
uerſarioꝝ pdicte veritatis ho-
ſtes qui rõnes inductas in pre-
cedẽti. c. ad oſtendendũ ꝙ in ec
cleſia dãdus ſit vn⁹ pnceps rector ꝛ guberna
tor cũctoꝝ fideliũ euacuare moliẽtes rñdent
ad rõnes pfatas dicẽtes: ꝙ ille vn⁹ rector et
paſtor quẽ rões pfate in eccleſia eẽ neccio ꝯclu
dunt ſit xps q̃ caput eſt oĩs principat⁹ vt inq̃t
Aplus ad Colo. i. ꝛ ꝙ null⁹ alius pur⁹ hõ prin
ceps in vli eccl'ia vnus dandus ſit. Quã rñſio
nem trib⁹ rõnibus fulcire nitũtur. Primo. — Argu. primũ
q: (vt dicũt) vnitas vl'is eccl'ie ex ordine po-
puli xpiani ad vnũ caput qđ eſt xpus ſaluator
ꝛ redẽptor ipſi⁹ ꝛ cui fide ꝛ ſpe ꝛ charitate cõ-
iungitur ꝛ nõ reſpectu alicui⁹ alteri⁹ ſumẽda — Secundum
eſt. Secũdo: q: dicũt ꝙ etſi pncipatus eccle
ſie ſit monarchicus ſiue regalis hoc eſt reſpe-
ctu xpi ꝛ nõ reſpectu alicui⁹ alteri⁹ qui vn⁹ pn
cipet̃ ꝛ pſideat toti eccleſie cuiuſmodi ſit pa-
pa: qm̃ ſi reſpectu alteri⁹ principat⁹ eccleſie eſ
ſet regalis iam ali⁹ ꝙ xps rex vl'is eccleſie ve-
niret dicend⁹ qđ nõ vr̃ cõueniẽs. Tertio di — Tertium
cunt: ꝙ ſicut in ptãte ꝛ principatu ſeculari nõ
obſtantib⁹ pfatis rõnibus nõ vr̃ neceſſarium
nec forte expediẽs ꝙ vn⁹ ſit princeps ſup oẽs
alios laicos principes ꝛ reges: ita nõ vr̃ in pn
cipatu eccleſiaſtico neceſſariũ ꝙ det̃ vn⁹ qui
omnibus preſideat.

Capitulum. iiij. In quo ꝯfutat̃ predicta aduerſario
rum reſpõſio: ꝛ reſpõdet̃ rationibus eorum.

Cap. IIII

Quod reſponſio
prefata aduerſarioꝝ ad ratiões
inductas in pcedenti. c. p vnita
te vni⁹ rectoris ꝛ principis q̃ to
ti eccleſie pſideat nulla ſit: nec rõnes inducte
in fauorẽ eoꝝ alicui⁹ ſint roboris faciliter oſtẽ
dem⁹. Et prio ꝙ rñſio data nulla ſit ſic. Opor
tet oẽm cõitatem hr̃e vnũ caput ſiue rectorem
qui viſibiliter cũ illa cõuerſet̃ circa pſonas illi
us regiminis ſui miniſteriũ p varietate tpm
locoꝝ ac pſonarũ exercendo ſentẽtiãdo de il-
la vel de illa: corrigendo hanc vel illã pſonam
ſm cõem curſum. Xps aũt nõ cõuerſatur nũc
cũ fidelib⁹ ſuis modo pdicto. Neceſſariũ ẽ vr̃
ſm rõnes prius factas ad bonũ regimẽ eccl'ie
ꝙ aliqs alius a xpo vices tñ ci⁹ gerens ſit ipſi⁹
eccleſie rector ꝛ paſtor qui cũ ipſa eccleſia viſi
biliter cõuerſet̃. Vñ beatus Tho. in. iiij. cõtra
gentiles. c. lxxvi. reſpõſionẽ pfatã aduerſario-
rũ tanq̃ minus ſufficientẽ euacuans ita inq̃t.
Si aũt quis dicat ꝙ vnũ caput ꝛ vn⁹ paſtor ẽ
xps qui eſt vn⁹ vni⁹ eccleſie ſponſus nõ ſuffici
enter reſpõdet. manifeſtũ eſt enĩ ꝙ omia ſacra
xps ipſe pficit: ipſe enĩ eſt qui baptiſat Joh. i.
ꝛ ipſe eſt qui peccata dimittit Joh. i. ipſe ẽ ve
rus ſacerdos q̃ ſe obtulit in ara crucis in cui⁹
virtute corp⁹ eius cõtinuo in altari cõſecrat̃:
vt etiã hẽt̃ ex. de ſum. tri. ꝛ fi. catho. ca. i. §. vna
de ꝯſe. di. ij. c. q: corpus. Et tñ q: corpaliter nõ
erat cũ fidelib⁹ oĩb⁹ pmãſur⁹ elegit miniſtros

ꝑ quos p̃dicta fidelibus diſpẽſaret: eadẽ rõe
qua pñtiam corporalẽ erat ecclie ſubtractur⁹
oportuit ꝙ alicui cõmitteret qui loco ſui vni-
uerſalis ecclie curã gereret. Hinc eſt ꝙ petro
inquit ante aſcẽſionẽ ſuã. Paſce oues meas.
Joh. vlti. Et ante paſſionẽ. Tu aũt aliqñ cõ-
uerſus ꝯfirma fratres tuos. Lu. xxij. h̄ ſanctus
Ad primum Tho. Ad vero rões quas aduerſarij in ſuo
ruꝫ erroꝝ fauorẽ inducũt nullius roboris ſint
oñdimus. De p̃ma q̃dem pꝫ. Licet eñ vnitas
corpis xp̃i qđ eſt ecclia p̃ncipalit̃ ſumenda ſit
ex ordine ad xp̃um qui principale caput eius
eſt: cui oĩs fideles qui eius vera mẽbra ſunt
fide ſpe ⁊ charitate cõnectunt̃: nihilominus
eccleſia vnitas q̃tum ad gubernationẽ exte-
riorem ſm quã ex diuina inſtitutõne eſt ordo
inter ip̃os ecclie p̃latos ⁊ rectores etiaꝫ aſſu-
menda eſt ⁊ aſſumit̃ ex ordine ad vnũ princi-
palem xp̃i vicariũ totius vlis ecclie p̃ncipem
et paſtorẽ. Eſt aũt hmõi vnitas oñſiua ⁊ ꝯſer
uatiua vnitatis interioris ecclie ad xp̃m. Oñ
ſiua q̃dem. Dicit eñ Cyp̃anus in epiſtola ad
Magnũ. Dñs inſinuãs nobis vnitatẽ de di-
uina auctoritate venientẽ ponit ⁊ dicit. Ego
et pater vnũ ſumus. ad quã vnitateꝫ redigẽs
eccliam ſuã ait. Et erit vnus grex ⁊ vnus pa-
ſtor. Item in. c. loquit̃. xxiiij. q. i. Cyp̃anus ita
ĩquit. Loquit̃ dñs ad petrũ. Ego dico tibi qꝛ
tu es petrus ⁊ ſuꝑ hanc petrã edificabo eccle
ſiam meã. ſuꝑ vnũ edificat eccliam. Et. ĩ. Ex-
ordium ab vnitate ꝓficiſcit̃ vt ecclia xp̃i vna
monſtret̃. Ceterũ vnitas hec in ecclia penes
ordinem ad vnũ generalẽ gubernatorẽ et re-
ctorem ecclie eſt ꝯſeruatiua vnitatis interio
ris fidelium ad xp̃m. Dicit eñ glo. ſuper illud
Matth. xvi. Tibi dabo claues ⁊c. Sp̃aliter
p̃tãtem clauiũ xp̃s petro cõceſſit vt ad vnita
tem nos inuitaret. ideo eñ eũ p̃ncipẽ apl'orũ
cõſtituit vt ecclia vnũ p̃ncipalem xp̃i habe-
ret vicariũ ad quẽ diuerſa mẽbra recurrerent
ſi forte inter ſe diſſentirẽt: ꝙ ſi diuerſa capita
eſſent in eccleſia vnitatis vincula rũperent̃:
hec ibi. Et Hiero. ait. Ex. xij. vnus eligit̃: vt
capite cõſtituto ſciſmatis tolleretur occaſio.
Ad ſecundum Secũda rõ aduerſarioꝝ etiã nullius eſt ro
boris: qm̃ falſum eſt qđ aiũt. videlꝫ ꝙ p̃ncipa
tus ecclie reſpectu pape nõ ſit monarchicus
ſiue regalis. Hoc eñ videt̃ ꝯ̃trari ⁊ ſacre ſcri-
pture ⁊ rõni. Sacre q̃dẽ ſcripture ꝯ̃dicit: que
hr̃. Joh. x. Erit vnũ ouile ⁊ vn⁹ paſtor. Itẽ ſcri
pture ſancte illi vbi btũs. Joh. apoc. xxi. ait.
Uidi ciuitatẽ ſanctã hierl'm nouã deſcẽdẽtẽ
de celo ⁊c. vbi ecclia militãs đꝛ imitatõne de
ſcẽdere a celo: qꝛ formã ordinis celeſtis habet
ſicut btũs Bern. ait. iij. de conſideratione ad
Eugeniũ papã ita di. ſicut fuit ſupra in. ij. c. in
ductũ. Non vilẽ reputes formã hãc q̃ in terris
eſt: formã hꝫ in celo. vidit eñ hoc qui dicebat:
vidi ciuitatẽ ſanctã hieruſalẽ nouã deſcendẽ-
tem ⁊c. ſicut eñ ibi ſeraphyn ⁊ cherubyn ⁊ ce-
teri ordines ſunt ſub vno capite deo: ita ⁊ hic
patriarche archiep̃i ⁊ reliqui ſub vno pontifi-
ce ſummo: qđ nõ eſt paruipendendũ ꝙ deũ hꝫ
auctorẽ ⁊ ꝙ de celo ſumpſit originem. hec ille.
Ex q̃bus pꝫ ꝙ aduerſarioꝝ fantaſia ſacre ſcri-
pture aduerſat̃. Ꝙ aduerſet̃ etiã rõi pꝫ. Tũ qꝛ
eadẽ ſp̃es politie manet in p̃ncipatu reſpectu
p̃ncipalis ⁊ reſpectu vicarij iſtituti a p̃ncipali
cũ plẽitudine p̃tãtis. vñ idẽ ꝯſiſtoriũ reputat̃
ep̃i ⁊ ſui vicarij: vt in. c. rõana. ex̃. de appel. li.
vi. Tum qꝛ eccleſie regimen nõ ſolum in pñtia
corpali xp̃i debuit optime diſponi: qđ ẽ diſpo-
ni ⁊ ordinari ſub ſuprema ⁊ nobiliſſima ſpecie
regiminis ſiue politie cuiuſmodi eſt regalis: ſꝫ
etiã in ei⁹ abſentia corpali. Sunt etiã ad hoc
rões facte ſupra. in. ij. c. Facit etiã ad hoc Pri
mo: qꝛ naturalior eſt p̃ncipat⁹ vni⁹ in multos
q̃ƥ poſſit eſſe multoꝝ in vnũ. Natura eñ prin-
cipioꝝ amat ſingularitateꝫ: vt ait beat⁹ Aug.
primo de nuptijs ⁊ ꝯcupiã. Hinc Ariſtoteles
ꝓbans vnitatẽ primi p̃ncipij. xij. methaphy.
ait. Entia nolũt male diſponi: neqꝫ bona plu
ralitas principatuũ: vn⁹ g̃ p̃nceps. in apib⁹
etiã vn⁹ eſt princeps. ⁊ grues vnã ſequũtur or
dine lr̃ato ait beat⁹ Hiere. in. c. in apib⁹. vij. q.
.i. Secũdo: qꝛ iter ſp̃es regiminis humanarũ
ciuilitatũ nobilior ⁊ p̃ſtantior eſt ſp̃es regalis
regiminis in quo ſumma p̃tãtis ⁊ principat⁹
auctas eſt apud vnũ vt. iij. polit̃. Ariſt. docet.
Tertio: qꝛ hmõi regiminis diſpoſitio magiſ aſ
ſilatur diuino regimini in quo de⁹ preſidet to
ti mundo vn⁹ de⁹ oĩm gubernator ⁊ rector. Ec
cleſiaſtici. i. Un⁹ eſt altiſſim⁹ creator omniuꝫ.
Quarto: qꝛ in triũphante eccleſia a qua eccle
ſia militãs exẽplariter deſcẽdit Apoq. vlt. hie-
rarcha vn⁹ ſuprem⁹ eſt cunctis ordinib⁹ p̃ſi-
dens: in quẽ oĩs hierarchia cõſummat̃: vt oſtẽ
dit diuus Diony. v. eccle. hierar. Quinto: qꝛ in
lege veteri q̃ figura noue legis fuit: vnus ſum
mus ſacerdos diuina diſpoſitione fuit inſtitu
tus cui ceteri oẽs parere deberent. Sexto: qꝛ
vno toti eccleſie preſidente nulli dubiũ ꝙ vni
tas fidei per quam eccleſia maxime vna dicit̃
melius cõſeruat̃. de qua Aplus. i. ad Corin. i.
Idipſum dicatis oẽs ⁊ nõ ſint in vobis ſciſ-
mata. Ꝙđ vero aduerſarij arguũt: ꝙ ſi prin Replicatio
cipatus eccleſie eſſet regalis reſpectu alteri⁹
q̃ƥ xp̃i alius q̃ƥ xp̃s rex eccleſie dicẽdus veniret
qđ incõueniens eſſe putant. Hoc paruꝫ valet
Tum primo: qꝛ nõ eſt inconueniens reputan- Reſponſio

dum papā dici regem eccleſie:ſub xp̄o tm̄ ſicut
eius vicariū.lꝫ hoc vſus nō habeat:qm̄ cū pa
pa rector eccl'ie ſit ꝙ̄tum ad interp̄tationē vo
cabuli.nō dubiū q̄n rex recte ⁊ veraciter dici
poſſit.Dicit̄ em̄ rex vt ait Iſid.a regēdo.Pre
terea nō videt̄ magis incōueniēs ꝙ papa rex
nominet̄ ꝙ̄ ꝙ p̄nceps.Legit̄ aūt a xp̄o nomi-
natus p̄nceps ſm̄ illud qd eccl'ia dictū eſſe a
xp̄o petro cōmemorat cū ait.Symō petre an
teꝙ̄ de naui vocarē te noui te ⁊ ſup plebē me
am p̄ncipē te cōſtitui.Ceterū hoc noīe etiam
oēs apl'i a ſpū ſancto p os ꝓphete appellati
legunt̄.ps.xliiij.Conſtitues eos p̄ncipes ſup
oēm terrā.vnde etiā ep̄i loca apl'oꝝ tenētes
p̄ncipes noīant̄ in.c.eccl'ie p̄ncipes.di.xxxv.
Quocirca nō mirū ſi etiam reges noīarent̄ at
tento maxime ꝙ apl'i ipſi eorumqꝫ ſucceſſores
ſub regis nomine a ſpū ſancto deſcribuntur.
ps.xliiij.vbi dr̄.Delectauerunt te filie regum.
Qd verbū Aug.exponēs ſup ps.xliiij.ita in-
quit.Etem̄ oēs eccl'ie que illis euāgelizanti-
bus ⁊ p̄dicātibus nate ſunt filie regum ſunt:
et eccl'ie filie apl'oꝝ filie regū ſunt.ille em̄ rex
regū illi aūt reges de q̄bus dictū eſt.Sedebi
tis ſup duodecim ſedes iudicātes duodecim
tribus iſrael:h Aug.Nihilominus tm̄ lꝫ papa
⁊ p̄lati eccl'ie reges nūcupari veracit̄ poſſent
hoc tm̄ nō fit duplici de cā vt tangit dominꝰ
Aluarus in li.ſuo de ptāte eccl'iaſtica.Prima
eſt ꝓpter ſuperbiā vitandā q̄ noīe regis ipor-
tari videt̄:ſm̄ illud apl'i Petri.Regi q̄ſi p̄ex-
cellēti.i.Petri.ij.Chriſtus em̄ humilitatꝭ ma-
giſter.iuxta illud Mat.xi.Diſcite a me q: mi
tis ſum ⁊ humilis corde.ſuos diſcipulos ac vi
carios voluit p oīa humilitatē ſeruare.Unde
Luce.xxij.dicebat.Qui maior eſt veſtrum fiat
ſicut minor:⁊ q̄ preceſſor ſicut miniſtrator.ꝓ-
pter quod illos nō ſolū ſupbiā.verūetiā ſuper
bie vocabula voluit declinare:maxime cū ni-
hil in ep̄ali ceruice ſplēdidius fulgeat ꝙ̄ hu-
militas.vt in.c.ꝯ morem.di.c.Scd̄a cauſa eſt
vt queadmodū iter ſpūales ⁊ tp̄ales p̄ncipes
eſt diſcretio ptātis.ita etiā ſit in noībus diffe
rentia.Aſſumpſerūt g̊ ſibi ſeculares p̄ncipes
nomen mūdane gl'ie exp̄ſſiuū.ſ.nomen regis.
Spūales vo alijs humilioribus ꝓpriū officiū
deſignātibus ⁊ vltimū finē demōſtrantibꝰ no
minibus nūcupant̄.Dicunt̄ ei paſtores recto
res iudices ſacerdotes p̄poſiti pontifices ⁊c.
Unde in.c.duo ſunt.di.xcvi.dr̄.Duo ſunt q̄bꝰ
principal'r hic mūdus regit̄:auc̄tas ſacra pō-
tificū ⁊ regalis ptās.Patet g̊ ꝙ lꝫ papa rōne
humilitatis rex nō nominet̄ eccl'ie.ex hoc tm̄
nō ſequit̄ ꝙ p̄ncipatꝰ eccl'ie nō ſit monarchi-
cus ſiue regalis:et ꝙ regimen eccleſie non ſit

monarchicū ſiue regale:q: ꝓpria ratio regni
in hoc cōſiſtit:ꝙ regimen ⁊ principatus eius
ſit apud vnū qualicūqꝫ noīe nominet̄ ille vnꝰ
ſiue regis noīe ſiue ducis aut pōtificis ſiue pa
ſtoris ſiue iperatoris.Tum ſecūdo rō aduerſa
rioꝝ vacua eſt viribus:qm̄ vt patet ex dictis
nō eſt incōueniens vt alius in perſona a xp̄o
dicat̄ rex aut rector aut paſtor aut p̄riceps ec-
cleſie:dū tm̄ nō ſit alius auc̄te.Papa em̄ cū vi
carius ſit xp̄i vices eiꝰ gerens in eccleſia non
eſt alius rex eccl'ie alietate auc̄tis ꝙ̄ xp̄s.Ce Ad tertium
terū tertia ratio etiā nō militat duplici de cā.
Prima:q: preſupponere videt̄ ꝙ in vniuerſi-
tate xp̄iana nō ſit vnus qui tam in ſpūalibꝰ ꝙ̄
in tēporalibꝰ p̄ſideat vniuerſis qd ſimpliciter
⁊ abſolute negare nō videt̄ nobis cōuenieter
dici:qm̄ vt nos.j.auxiliante deo oſtēſuri ſumꝰ
papa qui eſt ille vnꝰ qui vice xp̄i oībus p̄ſidet
nō ſolū in ſpūalibus:ſed etiā aliquo modo īfe
rius exponēdo:in tēporalibus principatū ſiue
poteſtatē habet in tota repu.xp̄iana diſponē
te eo cuius vicariꝰ eſt.In cuiꝰ femore ſcriptū
eſt rex regum ⁊ dn̄s dn̄antium Apoc.xix.Se-
cunda cauſa ꝓpter quā ratio aduerſarioꝝ nō
valet:dato ꝙ ille vnus nō preſideat in tēpora-
libus:eſt quia nō eſt eadem ratio de p̄ſidendo
vnū in tēporalibus ⁊ in ſpūalibus.Primo q̄a
ſciſſura vnitatis.ſ.fidei in eccleſia:ad quā con
ſeruandā maxime inſtitutum eſt:vt in.ij.cap.
oſtēdimus:ꝙ vnus p̄ſideat toti eccleſie eſt ma
xime p̄iculoſa fidelibus:cum extra illam nō ſit
ſalus iuxta illud Mar.vlt.Qui vero nō credi
derit ꝯdēnabitur.Et illud Apl'i ad Hebr.xi.
Sine fide impoſſibile eſt placere deo.Nō ſic
aūt eſt de aliqua alia vnitate in quacūqꝫ poli
tia inter fideles obſeruanda:cū nō ſit neceſſe
oēs eos cōuenire in politia cōmuni:ſꝫ poſſunt
ſm̄ diuerſitatem climatū ⁊ linguarū ⁊ condi-
tionū hominū eſſe diuerſi modi viuendi ⁊ di-
uerſe politie ſicut ſunt:ꝓpter qd nō eſt ita ne-
ceſſe mundū regi p vnū in tēporalibus plenā
in omnibꝰ poteſtatē habentē ſicut in ſpiritua
libus.Secūdo quia nō eſt neceſſariū leges ci
uiles quibus regna ⁊ ꝓuincie regūtur eſſe cō
formes ſiue eaſdē apud omēs nationes ꝓpter
varietatem morum ⁊ conditionū hominū in
diuerſis ꝓuincijs:imo ſm̄ varietatem natio-
nū variātur:quia nō omnibus eedē leges cō
uenire poſſunt nec etiā omnes omnibus ſm̄
naturā ⁊ ꝯſuetudinem poſſibiles eē p̄nt qd ta
men eſt de ratione legis ſm̄ illud Iſi.li.ethy.
⁊ habet̄ di.iiij.c.erit aūt vbi dr̄.Erit aūt lex ho
neſta poſſibilis ſm̄ naturā ⁊ ſm̄ ꝯſuetudinē
patrie loco tp̄iqꝫ cōueniēs.Eſt aūt neceſſariū
vt obſeruātia diuine legis p quā eſt ingreſſus

ad vitam ſm illud Mat.xix. Si vis ad vitaꝫ
igredi ſerua mādata vniformiter in tota rep.
xp̄iana ab oībus obſeruet. Et quia ad h̄ mul
tum operat: vt ſupra ꝓbauimus ꝙ vnus in to
ta politia xp̄iana rector ⁊ magr̄ ꝑſideat. ideo
magis eſt neceſſariuꝫ vt in ſpūalibus ꝑſideat
vnus in rep. xp̄iana ꝙ̄ in tpalibus. Tertio q̄a
facilius vnus pōt peſſe toti poplo xp̄iano in
ſpūalibus ꝙ̄ in corꝑalibus. Tum ꝓpter diuer
ſitatem ⁊ variā multiplicitatē q̄ in tpalib' ne
gocijs maior ꝙ̄ in ſpūalibus inuenit. Tum qr
mucro quo ꝑnceps eccl'ie cōtra rebelles ⁊ er
rantes vtit que eſt excōicatio: facilius extēdi
tur in ꝗ̄tūlibet lōginquas natōes ꝙ̄ facit gla
dius materialis quo ꝑncipes ſeculares vtūt
De quo apl's ad Roma.xiij. inquit. ꝙ nō ſine
cauſa gladiū portat. Quarto qr ꝙ vnus ꝑſide
at in tota eccl'ia in ſpūalibus eſt iure diuino ⁊
dīna iſtōne. iuxta illō Ioh. vlti. Symō paſce
oues meas. Ut vero vnus plene in tpalib' in
toto ppl'o xp̄iano preſideat nec naturali iure
nec diuino videt haberi exp̄ſſum. quoniā licꝫ
ph'us in polit. dicat dn̄ationē eſſe in ſingulis
ciuitatibus vel religionibus nō aūt dicit im
perij vel monarchie. Unde Augu.iiij. de ciui.
dei. dicit. ꝙ melius .i. magis pacifice regebat
reſp. qn̄ vniuſcuiuſqꝫ regnū ſue patrie termis
finiebat. Ex dictis in hoc .c. clariſſime cōuin
citur error dicentiū: ꝙ nō eſt ſcintilla apparē
tie ꝙ oporteat eſſe vnū caput in ſpūalibus re
gens eccl'iam quod ſemper conuerſet cum ea
qui error inter errores Ioh. hus condēnatus
eſt in concilio Conſtantieñ. vt pꝫ in bulla do
mini pape Martini. v.

Cap.v. In quo oñdit multiplici ſacre ſcripture argu
mēto ꝙ btūs petr' primatū inter apl'os habuerit.

Cap. V

OStenſo quā cō
uenientiſſime in eccl'ia dei dan
dus ſit oīum paſtor ⁊ rector q̄
xp̄i vice vniuerſitati preſideat
fideliū. ꝯn̄s eſt videre q̄s in ec
cleſia ille ſit. Pro quo ꝓbabimus in ꝑmis ꝙ
btūs petrus ꝑmus poſt xp̄m fuerit hmōi q̄ in
eccl'ia ſup oēs ꝑmatū habuerit: qō tam ſacre
ſcripture auc̄tibus ꝙ̄ aptis rōnibus facile eſt
Ratio prima oñdere. Primo q̄dē ꝑmatus beati petri in
ter apl'os ⁊ primatus eius in eccl'ia dei oñdit
ex illo Mat.x. vbi btūs Mattheus euāgeli
ſta noīa apl'oꝝ deſcribēs ait. Duodeciꝫ noīa
apl'oꝝ ſunt h̄. prim' ſymō q̄ dr petr' ⁊ ādreas
frater ei' ⁊c. In h̄ aūt ꝙ primū apl'oꝝ petrum
noīat ⁊ eū in capite apl'oꝝ ponit manifeſte ip
ſum habuiſſe primatū apl'ice dignitatꝫ oñdit
cū de prioritate dignitatis videat loq̄ nō aūt
vocationis: q̄m ordine tp̄is nō Petr' ſed frat
eius andreas prius fuit ſecut' xp̄m: ⁊ p pn̄s or
dine tp̄is prior fuit in diſcipulatu xp̄i ſicut ha
bet Ioh.i. Unde dn̄s Albertus magn' ſuper
Math. exponēs illud. Prim' Symon ⁊c. ita
dicit. Prim' dignitate non vocatione ꝓpter
qō vertex dr apl'oꝝ. Andreas vero ſecūdus ⁊
ſic deinceps: qr oēs ſubditi Petro ſunt eq̄les
Et attende ꝙ licet petrus vertex dicatur pri
mus nō tn̄ dr Andreas ſecund' nec Philipp'
tertius: ⁊ ſic deinceps. qr oēs ſecūdi ſunt Pe
tro quo ad iuriſdictōeꝫ: qr nō vn' ſub alio ſ; oēſ
ſub Petro. Hec Albert'. Glo. etiā ordinaria
ſup illud Math.x. Prim' Symon qui dr Pe
trus: ſatis explicat Petri primatū ita di. Uo
luit dn̄s apl'oꝝ principē prius alio noīe voca
ri vt ex ipſa cōmutatione noīs ſacrī viuacitas
cōmēdaret. Scd̄o primat' bti Petri oſten
tur ex illo Math.xvi. vbi dn̄s ſingulariter lo Secunda ratio
quēs Petro inq̄t. Et ego dico tibi: qr tu es pe
trus ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccleſiā meā.
Et tibi dabo claues regni celoꝝ: et quodcūqꝫ Secunda pars
ligaueris ſup terrā erit ligatum ⁊ in celis ⁊c.
Super quo verbo glo.ordi.inq̄t. Spāliter pe
tro claues cōceſſit vt ad vnitateꝫ nos inuita
ret: ideo eī ipſum principeꝫ apl'oꝝ conſtituit
vt eccleſia vnū principalē haberet xp̄i vicariū
ad quē diuerſa eccleſie mēbra recurrerēt ſi for
te inter ſe diſſentirēt: ꝙ ſi diuerſa forent in ec
cleſia capita vnitatis vincula rumpent. Iteꝫ
ad idē Raban' in glo. ⁊ etiā Beda in homelia
ſic dicit. Qui eī regem celoꝝ maiorī dilectio
ne pre ceteris cōfeſſus eſt: merito pre ceteri ip
ſe collatis clauibus regni celeſtis donat' eſt.
Tertio primat' petri oſtēdit ex illo Mat. Tertia ratio
xvij. vbi dn̄s poſtulat' ſolutionē tributi ad pe
trū inq̄t. Uade ad mare ⁊ mitte hamū ⁊ eum
piſcē q̄ prim' aſcēderit tolle: ⁊ aperto ore ei' in
uenies ſtaterē: illū ſumēs da ꝓ me ⁊ ꝓ te. vbi
manifeſte deſignat ꝓrogatiua primat' petri
ex eo ꝙ in ſolutōe tributi xp̄s ſolū petrū ſibi ſo
ciauit. Penſa eī didragme vt inq̄t Amb. ſo
lutio erat capitis. vñ iaꝫ dabat intelligi ꝙ pe
trus poſt xp̄m ſup alios apl'os caput ⁊ ꝑm' cō
ſtituēdus veniret. Uñ beat' Aug. li. de q̄ōni
bus noui ⁊ veteris teſtamēti. q. lxxix. mouens
hanc q̄ōnem cur xp̄s tm̄ ꝓ ſe ⁊ petro ſoluit di
dragma ita rn̄dendo dicit. Saluator nr̄ cū ꝓ
ſe ⁊ petro dari iubet didragma pro oib' ſoluiſ
ſe vr: qr ſicut in ſaluatore erant oēs cauſe ma
giſterij ita ⁊ poſt ſaluatorē in petro oēs ꝯtinē
tur. ipm eī cōſtituit eſſe caput eoꝝ vt paſtor
eſſet gregis dn̄ici. Hec Aug. Quarto petri Quarta
primat' oñdit ex illo qō Mat.xix. ſeq̄tur: vbi
apl'i interrogāt dominū dicētes. Quis putas

maioꝛ eſt in regno celoꝝ quod ideo querunt: vt Chriſo. ⁊ glo. interli. dicūt. Oꝛ diſcipuli videntes in tributi redditōe ꝙ petrus dn̄o fuerat cōparatus arbitrati ſunt petrū apoſtolis

Quinta

prelatū. Quinto petri pꝛimatus oſtendit̄ ex illo. Luc. xxij. vbi dicit ꝙ facta eſt cōtentio inter eos. ſ. inter diſcipulos xp̄i quis eoꝝ videret̄ eſſe maioꝛ. Quod verbū Greg. ita commētat⁹ ē. Videt̄ hec ꝯtentio habuiſſe motiuū qꝛ cū dn̄s ab hoībus trāſmigraret opoꝛtebat aliquē eoꝝ fieri ꝓncipē alioꝝ quaſi dn̄i vicem gerentē Et rurſus Chriſo. in eodē loco. Credenda erat petro ſumma aplōꝝ. Dixit autez eis. Reges gentiū dn̄ant̄ ⁊c. Ecce h̄ apparet ꝙ vnus inter eos. ſ. aplōs maioꝛ ceteris ⁊ preceſſoꝛ ⁊ ꝓnceps erat oꝛdinandus. Unde ait: Sed qui maioꝛ eſt in vobis fiat ſicut minoꝛ ⁊ q̄ ꝑceſſoꝛ eſt ſicut miniſtratoꝛ: quis aūt eſſet hmōi preceſſoꝛ ſiue maioꝛ nō aperuit chriſtus quouſqꝫ loquēs ad ſymonē petrū ait. Symō ecce ſathanas expetiuit vos vt cribꝛaret ſicut triticū. ego aūt rogaui ꝓ te vt nō deficiat fides tua. tu aliqn̄ cōuerſus cōfirma fr̄es tuos. vbi ex hoc ꝙ ꝑcepit petro corā alijs aplīs vt deficiēte vel titubāre fide in eis ipē eos ꝯfirmare debeat: manifeſte dat illis itelligere petrum eſſe preceſſorem· rectorē ac ꝓncipē illis oꝛdinatū. Unde beatiſſimus Leo papa in ſermone quodaz ita inquit. Cōmune erat oībus aplīs periculū de temptatiōe foꝛmidinis ⁊ diuine ꝓtectōis auxilio pariter indigebant: qm̄ dyabolus om̄s exagitare oēs cupiebat elidere ⁊ tn̄ ſpālis cura a dn̄o petri ſuſcipit̄ et pro fide petri ꝓpꝛie ſupplicat̄ tanq̄ alioꝝ ſtatus certioꝛ ſit futurus ſi mens ꝓncipis victa non fuerit. In petri ergo oīm foꝛtitudo munitur ⁊ diuine gratie ita oꝛdinat̄ auxiliū vt firmitas que ꝑ xp̄m petro tribuit̄ ꝑ petrū aplīs ꝯferat̄

Sexta

hec ille. Sexto ꝓmatus petri oſtendit̄ aptiſſime ex illo Joh. xiij. vbi xp̄s pedes diſcipulorum loturus venit ad petrū ⁊ dixit ei petr⁹ Tu mihi lauas pedes? ſup quo dicit gl. intli. Venit ad petrū nō poſt alios ſed ꝓus ad pꝛimum apoſtoloꝝ. Et Aug. in glo. Quis neſciat ꝓmū apoſtoloꝝ eſſe beatiſſimum petrum. Pꝛimus aūt vt in ſupioꝛibus circa ꝓmā rōez diximus: intelligendum eſt dignitate nō vocatione. qꝛ vocatōne ꝓmus nō fuit.

Septima

Septimo ꝓmatus petri oſtēdit̄ ex illo Joh. vlt. vbi xp̄s aſcēſurus in celū p̄ntibus alijs aplīs ſoli petro ouiū ſuarū curam vl̄r cōmittit dicens. Symon diligis me paſce agnos meos: paſce oues meas. Sup quo v̄bo inquit btūs Chriſ. .i. loco mei ꝑpoſitus eſto ⁊ caput fratrū tuoꝝ Ex q̄bus manifeſte cōſtat ꝙ xp̄s btm̄ petrum loco ſui in ecclīa ꝓmatū ſingulariter habere voluit.

Octaua

Octauo petri ꝓmatus oſtendit̄ ex eo: ꝙ xp̄s doctrinā quā oībus aplīs ⁊ diſcipulis tradebat ꝑ petrū voluit in alios deriuari. Unde Matth. xviij. ſcribit̄. Aſpiciens ieſus in diſciplōs ſuos dixit ſymoni petro. Si peccauerit in te frater tuus vade ⁊ coꝛripe eū inter te ⁊ ipm̄.

Nona

Nono ꝓmatus petri oñditur ex eo ꝙ ipē petrus quaſi ſemꝑ aut reſpōdere xp̄o aut interrogare xp̄m ꝓ oībus diſcipulis ſolitus eſt. Unde interrogāti xp̄o diſcipulos. Vos aūt quē me eſſe dicitis. reſpōdit ſymon petrus dicēs. Tu es filius dei viui. Mat. xvi. Sup quo v̄bo btūs Chriſo. ita loquit̄. De plebis opinione interrogat om̄s: ſed oībus diſcipulis interrogatis petrus tanq̄ os aplōrum et caput ꝓ oībus rn̄det. vnde ſequit̄. Rn̄dens Symon petrus ⁊c. Item interrogāti xp̄o an aplī cuz alijs diſcipulis qui retro abierāt abire vellent. rn̄dit ſymon petrus. glo. vnus pro oībus. Dn̄e ad quez ibimus: verba dei habes Joh vi. Preterea dicēti xp̄o. Et vos eſtote parati: qꝛ qua hoꝛa nō putatis filius hoīs vēiet. Solus ꝓ oībus interrogat an xp̄s doctrinaz ſuā ad ſolos ipōs referebat diſcipulos an ad om̄s dicens. Dn̄e an ad nos dicis hanc parabolam an ad oēs. Luce. xij. Sup quo inq̄t glo. Theophili. Petr⁹ cui cōmittēda erat ecclīa quaſi oīm curā gerens inquit. Utrū ad om̄es hanc parabolam ꝓtuliſſet. Item xp̄o dicente difficile foꝛe diuitē intrare regnum celoꝛum: ſolus petrus ꝓ oībus interrogat. Ecce nos reliquimus omnia ⁊ ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis ⁊c. Matth. xix. Sup quo v̄bo beatus Chriſo. inquit. Qui claues regni celoꝛuz acceperat de his que ibi ſunt iam cōfidit ⁊ ꝓ oꝛbe terrarū int̄rogat vniuerſa. Et ſic de multis alijs. Quis ergo iā dubitabit attēta hac cōtinuo interrogādi reſpōdendiqꝫ ꝓ om̄ibus licentia quā ſibi petrus vēdicabat: ipm̄ petrū apoſtoloꝝ fuiſſe dignitate pꝛimū ⁊ ꝑſtantiorē auctoꝛitate. Ait em̄ gl. in. c. placuit. di. xvi. illi in cōuentu deberi pꝛius loqui cui⁹ potioꝛ extat auctoꝛitas.

Decima

Decimo pꝛimatus Petri oſtendit̄ ex his que petrus poſt dn̄i aſcēſionē p̄ntib⁹ alijs apoſtolis ac cōſentientib⁹ publice geſſit. In ꝓmis q̄dem ſicut habet̄ Actuū. i. Exurgēs petrus in medio fratrū oſtendēs ex veteris teſtamēti ſcriptura aliū loco iude proditoꝛis foꝛe ſubꝛogandū in apoſtolatu inquit Opoꝛtet ergo ex his viris qui nobiſcum ſunt cōgregati teſtē reſurrectionis ei⁹ nobiſcū fieri vnū ex iſtis. Plane hoc v̄bum ꝓncipis eſſe videt̄: quod btūs Chriſo. teſtat̄ ſup illud. Exurgens petrus in medio fratrū dixit. Petrus

vt inflāmatus ⁊ ſicut ille cui a dn̄o cōmiſſum erat ouile et vt pnceps ſemp incepit ſmonē. Item. cxx. erant et vnū querit ex omni multitudine. Opportune ṽo pmo petrus hmōi rei dominat̃: q: ipſe omnes in poteſtate accepat. Ad eum em̄ dixerat xp̄s. Et tu aliqn̄ ꝯuerſus confirma fratres ſuos. Ceterū cum effuſo ſpū ſancto ſup diſcipulos in die pēthecoſtes ⁊ ill' varijs linguis loquētibus multi irriderent illos dicētes eos muſto repletos: petr⁹ preſentibus alijs vndecim diſcipulis eleuās vocem ſuam locutus eſt: oſtendēs eis Ioel pphete teſtimonio eos nō eſſe ebrios ſed ſpūſancto repletos: vt habet̃ Actuū. ij. Quod aūt ħ etiaʒ in petro pmatū deſignat oſtendit glo. interli. dicēs. Loquit̃ paſtor p ouibus. Preterea Petrus Ananiā ⁊ ſaphirā ſpūiſancto mētientes et apoſtolis ſniam mortis ptuliſſe ſolus legit̃ dicens ſic ad Ananiā. Cur tētauit ſathanas cor tuū mentiri ſpūiſancto ⁊ fraudari de pcio agri? In qua re maxime pmatus petri oſtenditur. Unde glo. Quis ante pedes apl'orum ananias ⁊ ſaphira. ſ. partē pcij agri poſuiſſēt: tū petrus quaſi pnceps apl'oruʒ loquit̃. Pari etiā modo in ſymonē magū offerentē pecuniam apoſtolis vt ptātem haberet dandi ſpm̄ ſanctū: petrus in illū condēnationis ſniam ptulit dicēs. Pecunia tua tecū ſit in pditionē: q: donū dei exiſtimaſti pecūia poſſideri. Act̃. viij. vbi glo. interli. ſup illud. Petrus autē dixit inquit ſic. Petrus quaſi pnceps loquit̃ primus. Amplius ſicut legit̃ Actuū. xv. cū fieret magna inquiſitio inter cōuerſos ad fidē: vtrū cōuerſi ex gētibus circūcidi deberēt ⁊ alia legalia ſuare: conuenerunt apoſtoli et ſeniores videre de hoc ṽbo. Surgens aūt petrus dixit ad illos. Uiri fratres vos ſcitis ⁊c. vbi petr⁹ ptulit in cōcilio generali ſniam ꝙ nō tenerētur cōuerſi ex gētibus circūcidi aut legis ceri monias ſeruare. Q: etiā hoc fuerit ſignū pmatus petri oſtendit glo. ſup verbo. Surgēs petrus di. ſic. Pre omnibus quaſi pnceps loquitur. Ex his ergo geſtis per btm̄ Petrum poſt aſcenſioneʒ xp̄i que clariſſima pncipatus petri teſtimonia ſunt manifeſte appet ꝙ petrus maior ac pnceps apoſtoloꝝ fuerit: cū non ſit veriſimile ꝙ btūs petrus ſpūſancto repletus pcipuus humilitatis cōmētator talia p alijs attētaſſet niſi ex officio ſibi incumbere cognouiſſet ⁊ ceteris platum ſe fore non dubitaſſet Ex quibus aptiſſime cōuincit̃ error dicentiū ꝙ beatus petrus apoſtolus nō rōne alicuius maioritatis poteſtatis ſiue auctoritatis ſ rōne tm̄ alicuius virtutis in eo pſtātioris ceterꝭ preferebat̃ apoſtolis.

Capitulū. vi. In quo inducūtur aliq̄ rōnes ad idē videlicet ad pbandū ꝙ petrus apl's primatum habuerit ſuper apoſtolos. Cap. VI

IIcet ad probanduʒ beati Petri primatū ⁊ ſuperioritateʒ auctis ſuper apl'os ceteros et p ꝯ̄ns oēs alios fideles: ſufficere debeant ſacre ſcripture inducta teſtimonia: nihilominus ad ampliorem veritatis illuſtrationē principatus beatiſſimi petri apl'i illum apertis rationib⁹ demōſtrare curabim⁹

Primo ſic. Ratione naturali dictante ⁊ experiētia docente videm⁹ ꝙ quiſq; ſapiens paterfamilias habens plures filios ne familiam relinquat ꝯfuſam ⁊ ſine ordine vnū aliquē q̄ſi primogenitū ceteris preponit quem facit heredem vniuerſalem: alios vero heredes particulares ſub eo: ſicut Gen̄. xxvij. inquit Iſaac filio ſuo Iacob cui primogenita dederat. Eſto dn̄s fratrū tuoꝝ. ergo videt̃ ꝙ ſimiliter paterfamilias ſapientiſſim⁹ xp̄s cui⁹ oēs credētes in eum filij ſunt ſm illud Ioh. i. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. qui etiā dicit ad apl'os omēs. Uos fratres eſtis. Mathei. xxiij. ita credendum eſt feciſſe: ne familiā ſuā cōfuſam ſine rectore relinqueret vt aliquem vnuʒ alijs apl'is preficeret prelatum ac paſtoreʒ. Hmōi aūt petrus fuit vt ſacre ſcipture teſtimonia q̄ in. ca. precedenti induximus apertiſſime deſignant. Unde Cyrillus vir ac doctor clariſſimus ſup illud Luc. xxij. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat fides tua ita inquit. Xp̄s omiſſis ceterꝭ venit ad petrum ceteris prelatum. Secundo ſic. Ille cui cōmiſſum eſt a xp̄o ceteros fratres ſuos deficiētes ⁊ titubantes in fide cōfirmare ſiue roborare videt̃ primatū ⁊ magiſterij auctoritatē ſuper alios a dn̄o ſuſcepiſſe. ſed beato petro apl'o commiſſum eſt a xp̄o vt ceteros fratres apoſtolos ac xp̄i diſcipulos ſi forte eos fluctuare aut deficere a fide contingeret in fide firmaret ac roboraret iuxta illud Luc. xxij. Et tu aliqn̄ cōuerſus ꝯfirma fratres tuos. Ergo beat⁹ Petr⁹ primatū habuit ſup apl'os. vn̄ beat⁹ Cyril. tractans prefatum verbū. Tu aliquādo conuerſus confirma fratres tuos. q. d. poſtq̄ me negato plorauerꝭ ⁊ ſi penitueris corrobora ceteros fratres tuos cum te principeʒ apoſtolorum deputauerim: hoc enim decet q̄ mecum robur es ⁊ petra eccleſie. Tertio ſic Ille cui⁹ cure ⁊ regimi tēpore apoſtoloꝝ fuit totus grex dn̄icus commiſſus a xp̄o ſuper omnes qui tunc erāt ⁊ futuri erāt de grege dn̄ico primatū habuit ſiue obtinuit. Sed cure ⁊ regimini beati petri tot⁹ grex dn̄icus cōmiſſus ē a

xp̄o dicēte petro. Joh. vlt. Symō paſce oues meas. inter has ⁊ illas nō diſtinguens. ⁊ apl'i ipſi nequaꝗ̄ extra gregē dn̄icū3 cenſendi ſūt ſed intra computādi. g̃ btūs petrus primatū et principatū habuit ſup apoſtolos. ꝯn̄tia p3. Quarto ſic. Caput ſup om̄ia mēbra primatu3 habere dinoſcit̄: ſ3 btūs petrus caput fuit apoſtoloꝝ. vnde Joh. i. inq̄t xp̄s petro. Tu vocaberis cephas quod. ſ. ſm̄ grecā linguā caput ſonat. Dicit em̄ btūs Anacletus vt habet̄ in c. ſacroſancta. di. xxij. inter beatos aplos q̄dā fuit diſcretio ptātis: ⁊ l3 ſint om̄s apl'i: petro tn̄ cōceſſum eſt vt reliquis oībus p̄eſſet apoſtolis ⁊ cep has. i. caput ⁊ principatū teneret aplatus. Et eadē ſn̄ia colligit̄ ex illo. c. beati Leonis pape. ita dn̄s. di. xix. Ergo ſequitur ꝙ btūs petrus primatū habuit ſuper om̄s alios aplos. Quinto ſic. Btūs petrus ptātē acceperat a xp̄o regēdi ⁊ gubernādi om̄s aplos et ceteros fideles. teſte beato Greg. ⁊ habet̄ in c. petrus. ij. q. vij. qui ait. Petrus poteſtatem regēdi accepat ⁊ tn̄ idē aploꝝ primus querimonie cōtra eū a fidelibus facte ⁊c. g̃ ſequit̄ ꝙ btūs petrus apl's ſup om̄s alios apoſtolos ⁊ reliquos fideles habuit principatū. Sexto hoc idē aptiſſime hr̄ totius eccl'ie teſtimonio que illi vniuerſal'r decātat. Tu es paſtor ouiū princeps apoſtolorū tibi tradidit de⁹ claues regni celorum.

Cap. vij. In quo ponunt̄ improbatōes quedā aduerſariorum cōtra fundamēta que inducta ſunt ca. v. pro primatu beati petri.

Caplm VII

Aduerſarij veritatis ex oppoſito multipl'r inſurgūt. Primo quidē fundamētales rōes inductas ex auctoritatibus ſacre ſcripture ꝓ p̄matu bti Petri ſ. in. v. c. inſufficiētes eſſe oſtendere nituntur. Et in p̄mis dicūt ꝙ rō ſumpta ex eo ꝙ matthe⁹ aploꝝ nōia deſcribēs. Mat. x. int̄ aplos petrū p̄mu3 nōiat: nō ſufficiēter probet̄ btm̄ petrū habuiſſe primatū: q2 pari rōne btūs iacobus dicēdus eēt maior btō petro: eo ꝙ paulus ad Gal. ij. deſcribēs aplos cū q̄bus fuerat hieroſolymis: iacobū p̄ferat beato Petro ſic dicēs. Et cu3 cognouiſſent grām que data eſt mihi iacobus ⁊ cephas ⁊ iohānes q̄ videbant̄ columne eccleſie dextras dederūt mihi ⁊ barnabe ſocietatis ⁊c. vbi petru3 cepham vocat apoſtolus iuxta illud Joh. i. Tu vocaberis cephas. Ergo videt̄ ꝙ ratio illa nō faciat fide3 ſufficientem ꝙ Petrus primatum habuerit.

Improbatio prime rōnis q̄ cū ſequētibus annihilabit̄. cap. xi.

Secunda etiā ratio illa nō videt̄ ſufficienter ꝓbare p̄matū petri que inducta eſt ex illo ꝙ beatus petrus dict⁹ eſt fundamentū eccleſie: cum ei dictū eſt. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petram edificabo ecclām meā. q2 pariter idē de duodecim apl'is arguendu3 eſſet cum ipſi etiā fundamēta eccl'ie dicant̄. Unde Apoc. xxi. dicit̄ ꝙ murus ciuitatis. ſ. eccl'ie habebat duodecim fundamēta ⁊ in ipſis erāt nomina duodecim aploꝝ. ⁊ ita videt̄ ꝙ rō illa non ſufficiēter ꝓbet primatū beati petri.

Improbatio ſecūde ꝓ prima pte.

Tertio etiā rō illa nō videt̄ ſufficiēter ꝓbare p̄matū petri que ex illo ſumebat̄ quod conſequenter dictū petro legit̄. Tibi dabo claues regni celorum: qm̄ hoc idem dictū eſt oībus apoſtolis ſicut legit̄ mat. xviij. Amē dico vobis q̄cūq3 ligaueritis ſup terrā erūt ligata ⁊ in celis: et quecūq3 ſolueritis ſup terrā erunt ſoluta ⁊ in celis. Claues em̄ regni celoꝝ nihil aliud vidētur ꝙ ptās ligādi atq3 ſoluēdi.

Improbatio ſecūde ꝓ ſcda pte

Quarto nec illa rō videt̄ ſufficiēter ꝓbare p̄matum petri que ex illo ſumebat̄. Joh. vlt. Paſce oues meas: q2 paſcere oues ſpāliter nō contingit niſi tripl'r. ſ. doctrina ſalutari: vita exemplari: et diſciplina ſeu correctiōe: ſed q̄libet iſtoꝝ modorum paſcēdi oues xp̄i cōis fuit oībus apl'is vniuerſi em̄ apl'i oēs oues xp̄i doctrina paſcere debuerūt ipa veritate teſtāte: que om̄ibus p̄cipit apl'is. Matth. vlt. di. Euntes docete om̄s gētes baptizātes eos ⁊c. Oēs etiā debebant paſcere vita exemplari xp̄o dicēte illis. Mat. v. Uos eſtis lux mundi. Et ſequit̄. Sic luceat lux veſtra coram hoībus ⁊c. De modo paſcēdi correctōe ⁊ diſciplina habet̄ Jo. vlt. vbi xp̄s dixit oībus apl'is quoꝝ remiſeritis peccata remittunt̄ eis ⁊c. g̃ videt̄ ꝙ xp̄s omnib⁹ apl'is ptātem corrigendi alios cōmiſit. et per p̄ns rō illa nō videt̄ ſufficiēs ad ꝓbandū primatum beati petri.

Improbatio ſecūde prime rōnis

Cap. viij. In quo ponunt̄ alie rōes aduerſariorum cōtra bti petri primatū ex euāgelijs ſumpte.

Cap. VIII

Amplius contra ipam principalem concluſione3 quam nos de primatu beati petri ſuper apoſtolos ceteros firmauimus: aduerſarij multa obijciūt ⁊ ex euālijs. Primo ſic. Omnes apoſtoli videntur recepiſſe equalem poteſtatem a chriſto. ergo nullus eorum chriſti inſtitutione principatū habuit ſuper alios. conſequentia patet: quia par ſuper parem nullum noſcitur principatum habere. antecedens autem deducunt ex multis euangeliorum locis. Primo ex illo. Matthei. xviij. capi. Amen dico vobis quecunq3 ligaueritis ſuper terram erunt ligata

Argu. primū ꝯtius ⁊ ſequētiū ſolutōes ponuntur c. xij.

et in celis. Secūdo ex illo. Joh. xx. Quoꝝ re-
miſeritis peccata remittunt eis ꝛc. Ex quib⁹
verbis dicunt aduerſarij manifeſte patere: ꝙ
poteſtas ligādi ꝛ ſoluēdi equaliter data ſit a
Cōfirmatio xp̄o petro ꝛ alijs apoſtolis. Quod etiā confir-
mari credūt aliquoꝝ ſanctoꝝ patrū teſtimo-
nijs. Primo auc̄te beati Anacleti pape q̄ vt
habet in. c. in nouo. di. xxij. inq̄t: ꝙ ceteri ap̄li
cū beato petro pari cōſortio p̄diti ꝛ honorem
ꝛ p̄tātem acceperūt. Scdo auctoritate beati
Cypriani qui vt habet in. c. loquit dn̄s. xxiij.
q. i. dic̄. ꝙ h̄ ceteri apoſtoli erāt qd̄ petr⁹ fuit
Scdm pari cōſortio p̄diti ꝛ honoris ꝛ p̄tāt. Scdo
ſic principalr. Chriſtus interdicit apoſtol' do
minatū ꝛ principatū p̄tātis. ḡ ſequit ꝙ null⁹
inter eos habuit primatū ſup alios. ꝯn̄tia p̄ꝫ
quia recipere p̄tātem ſup alios quam non de
bet in eos recipiēs exercere ſupfluū ꝛ vacuū
eſt ac inutile. quod in operibus xp̄i q̄ ſumma
ſapiētia eſt eſſe nō poteſt. antecedēs patet ex
illo Matth. xx. vbi xp̄s inquit ita apoſtolis.
Scitis q: principes gentiū dn̄ant eoꝝ ꝛ qui
maiores ſunt p̄tātem exercent in eos: non ita
Tertium erit inter vos. ꝛ Mar. x. idē habet. Tertio
ſic. Luce. xxij. d: de apoſtolis: ꝙ facta eſt ꝯten
tio inter eos quis eorum videretur eſſe maior
Dicit aūt eis ſaluator. Reges gentiū dn̄ant
eorū ꝛ qui p̄tātem habēt ſup eos beneficivo
cant: vos aūt nō ſic: ſed ſi quis maior eſt in vo
bis fiat ſicut minor ꝛ qui preceſſor eſt ſicut mi
niſtrator ꝛc. Ex iſta auctoritate aduerſarij ar
guunt dupliciter. Primo ſic. Si apoſtoli de
maioritate. ſcꝫ honoris ſiue primatus conten
debant. ergo ſequitur ꝙ nullus inter eos pri-
matum habebat. patet conſequētia: q: ſi ha-
buiſſet cum eis fuiſſet notum nō ꝯtendiſſent
Scda pars ſuper hoc. Secūdo ex eo ꝙ dominus cōtē-
tionem reſoluēs dicit eis. vt ſinguli ſe miores
ſingulis reputarent: ſed hoc apoſtoli facere
nō potuiſſent ſi aliq̄s inter eos habuiſſet p̄n-
cipatū: cū ip̄e ſeip̄m alijs minorē eſtimare nō
poſſet cū veritate. ḡ videt ꝙ null⁹ inter ap̄l'os
Quartum habuit p̄ncipatū. Quarto ſic. Si q̄s maior
fuit inter ap̄l'os ꝛ p̄nceps: ille poti⁹ dici debe-
ret q̄ imediate xp̄o ſucceſſit in eccl'ia militāte
in q̄ xp̄s pōtificatū tenuit: ꝛ quā ſui paſſione
glorificauit. ꝛ ita ḡ iacob⁹ alphei poti⁹ xp̄i vi-
carius ꝛ ei⁹ ſucceſſor ac eccl'ie p̄nceps dici de
beret ꝙ petrus: ſ; hoc nō. ḡ videt ꝙ nec petr⁹
p̄ncipatū habuiſſe dicēdus ſit.

Cap. ix. In quo ponunt alique aduerſarioꝝ rōes ex epiſtolis beati pauli collecte.

Cap. IX **Arguūt cōſequen**
ter aduerſarij ex. c. ij. ep̄l'e bti pau
li ad Gal. ꝛ maxime ex eo p̄mo qd̄ btūs paul⁹
de xp̄i ap̄l'is p̄ncipalib⁹ loquēs ita dicit. Mi
hi em̄ qui videbant eſſe aliquid nihil contule
runt inter quos erat petrus: ſed etiam cum co
gnouiſſent ꝙ creditum eſt mihi euangelium
p̄putij. i. p̄dicandum gētibus: ſicut ꝛ petro cir
cunciſionis. i. iudeis. qui eniꝫ operatus eſt pe
tro in apoſtolatu circūciſionis operatus ē mi
hi inter gentes. dexteras dederūt mihi ꝛ bar
nabe ſocietatis. vt nos in gentes et ipſi in cir
cunciſionē. Ex quo loco contra petri prima-
tum arguūt aduerſarij ex quattuor capitibus
Primo ex illo quod ait paulus. Nihil mihi Rō prima q̄ cuꝫ ſequētib⁹ ſoluit ca. xiij.
contulerunt. Ex quo patet inquit glo. ꝙ non
illis inferior fui qui a domino deo adeo perfe
ctus ſum ꝙ nihil eſſet quod in collatione per
fectionis mee addiderint: qui eniꝫ illis impe-
ritis tribuit ſenſum dedit ꝛ mihi: hec glo. Ex
hoc ſic arguūt. Si petrus princeps fuiſſet pri
matum habens inter apoſtolos: p̄fecto pau-
lus ꝛ ceteri in eccleſia poteſtatē habētes eam
a petro ſuſcepiſſent: cum capitis ſit influere
ſenſum ꝛ motū regiminis ceteris mēbris om
nibus. Secūdo arguūt ex illo vbi inq̄t apo Secunda
ſtolus. Cum cognouiſſent ꝙ creditū eſt mihi
euangelium preputij ſicut ꝛ petro circunciſio
nis: quia in hoc videt Paulus equiparare ſe
petro: cum innuat ſe p̄tāteꝫ recepiſſe inter gē
tes equalem poteſtati petri inter iudeos: ma-
xime cum dicat glo. in hoc loco. Creditum eſt
euangeliū mihi fideli ita p̄ncipaliter ſicut et
petro. Non eſt aūt dubium q̄n iſta repugnēt
p̄ncipatui petri. Tertio arguūt ex illo quod Tertia
ait apoſtolus: ꝙ ſibi ꝛ barnabe dexteras ſocie
tatis dederunt. cum em̄ ſocietas videatur im
portare paritatem quādam non videt prin-
ceps nominādus ſocius ſubditi ſiue ſubiecti.
Quarto ex illo quod ſequitur. Ut nos in Quarta
gentes ꝛ ipſi in circūciſionē. vbi videt Pau
lus reſtringere apoſtolatū Petri ad circūciſi
onem tm̄. Ex quibus dicunt manifeſte videri
ꝙ ex inſtitutione xp̄i petrus nō fuerit paulo
nec alijs apoſtolis ſuperior. Cōſequēter ar Quinta
guitur p̄ aduerſarios ex illo quod i prefato. c.
ad Gal. ij. dicit ap̄l's ſic. Cū aūt veniſſet petr⁹
in antiochiam in faciē ei reſtiti: quia rep̄hen-
ſibilis erat. Ex hoc arguūt ꝙ paulus nequaꝙ̄
ita publice auſus fuiſſet petrū ap̄l'm rep̄hēde
re ſi petrus p̄nceps eius fuiſſet aut ſupior: cuꝫ
p̄ceptum legis ſit. Deutero. xxi. Dijs nō detra
hes ꝛ principi populi non maledices. Unde
beatus Hieronymus in hoc loco inquit: ꝛ ha
betur. ij. q. vij. c. Paulus: ꝙ paulus petrum re
prehēdit: quod non auderet niſi ſe nō imparē
ſciret. ergo videtur ꝙ petrus non fuit paulo

maior: ⁊ p ꝯñs nec pnceps apoſtoloꝝ.

Cap. x. In quo fiũt aduerſarioꝝ rõnes cõtra petri primatũ ſumpte ex actibus apoſtolorum.

Cap. X

Corroboratio prima que improbabiť cũ ſequẽtibuſ c. xiiij.

Amplius errorẽ ſuũ aduerſarij firmare nitũtur ex actibus aplõꝝ. Et primo ex illo. Actuũ. i. vbi de electione apli matthie agiť: q2 ſi petrus habuiſſet pmatũ inter aplos nõ ɔcurriſſz cũ eis ad electõez cuiuſcũqꝫ inferioris ꝫ poti⁹ ſua auctẽ inſtituiſſet: ꝫ petr⁹ cõcurrit cũ alijs aplis ad electõnẽ matthie vt hꝫ Act. i. vbi dr ꝙ vndecim ſtatuerũt duos. ſ. ioſeph q̃ vocabatur barſabas q̃ cognoïatus eſt iuſtus. ⁊ matthiã. et orãtes dixerũt ⁊c. Et ſequiť. Dederũt eis ſortes ⁊ cecidit ſors ſup matthiã et annumeratus eſt. xi. aplis. Et ſic pꝫ ꝙ matthias ſimul electus eſt a petro et ab alijs. g̃ ſequiť ꝙ petrus nõ habuit aliquẽ pmatũ ſuper aplos.

Secunda

Secundo idẽ arguiť ex illo Act. vi. vbi de electõe. vij. dyaconoꝝ ita ſcribiť. Cõuocãtes aũt duodecim multitudinez diſcipłoꝝ dixerť Non eſt equũ ⁊c. Et. ĩ. Elegerũt ſtephanum ⁊ alios ſex ⁊ ſtatuerũt eos ante ɔſpectũ aplõꝝ et orãtes impoſuerũt eis manus. Et ꝫ arguũt ſic. Si petrus pnceps aplõꝝ fuiſſet ſibi pſentari debebãt electi ⁊ nõ oibus apoſtolis. et ad ipm ⁊ nõ ad oms aplos cõfirmatio ſiue manus impoſitio debuit ptinere. ꝫ videm⁹ ꝙ hoc non eſt factũ ſed eq̃liter oibus. g̃ videť ꝙ petr⁹ pmatũ inter aplos nõ habuit.

Tertia

Tertio ſic. Cõtra rõnem eſſe videť ꝙ inferiores mittant ſupiores. miſſio em̃ ſupioritatẽ importare videť in mittẽte reſpetu pſone miſſe. Non eſt aũt credendũ ꝙ apli aliq̃d egerint contra rationem. ſed Actuũ. viij. habetur: ꝙ cum audiſſent apoſtoli ꝙ recepit ſamaria verbũ dei: miſerũt ad illos petrum ⁊ iohannem. ergo videtur ꝙ petrus non fuit ſuperior ceterꝭ aplis eum mittentibus.

Capitulũ. xi. In quo reſpondeť ad improbatões factas contra fundamẽta que inducta fuerũt. c. vij. p primatu beati petri.

Cap. XI

Facile patebit aduerſarioꝝ improbatões ſuperius inductas cõtra ea ex q̃bus pncipaľr petri pncipatum pbauimus nulli⁹ fore vigoris: cũ oſtenderimus aliũde rõnes nr̃as recepiſſe fundamentũ: ꝙ vnde aduerſarij arbitrati ſunt.

Contra prime rõnis improbatõez

In pmis q̃dem pma improbatio nulla eſt. nõ em̃ argumẽtati ſumus petrũ apoſtolũ pmatũ habuiſſe: q2 inter aplos pmo fuerit noïatus. ſed q2 aplõꝝ pmus fuerit nũcupatus. Ait em̃ ſic euãgeliſta. Duodecim nomina apoſtoloꝝ ſunt hec. pmus ſymõ qui dr petrus dictus eſt aũt pmus. vt. ſ. in. c. v. dixim⁹: poritate apoſtolice dignitatis nõ poritate tẽpis vocationis ad apoſtolatũ. Unde glo. ſup hũc locũ que eſt Rabani dicit ſic. Symon. i. obediens qui pp̃ter pmatũ aplici ordinis vocať petrus. i. firmus. Preterea ꝙ btũs Paul⁹ ad Gal. ij. pus nominauit iacobũ ꝙ petrũ: ꝫ non ideo fecit ꝙ iacobus maior aut eq̃lis petro fuerit auctẽ. ſed vt dicit ſcũs Tho. ſup epłas ad Gal. q2 eps erat hieroſolymitanoꝝ vbi ꝫ fiebant. Et ita dicit dñs petrus de tarãtaſia ſuper epłas pauli.

Contra improbationem ſecũde

Ceterũ ſecũda improbatio nulla fuit: q2 nõ argumẽtati ſumus petrũ primatũ habuiſſe: quia dictus fuit fundamentũ ſiue petra eccłie: ſed ideo q2 ſinguľariter petrũ alijs pñtibus aplis xp̃s petrã noïauit eccłie. Ex quo videť ꝙ lꝫ alijs aplis cõe fuerit cũ petro fundamẽtũ eſſe eccleſie. vt apte ad Eph. ij. habeť. ⁊ Apoc. xi. ſicut infra pleni⁹ hẽbiť. Nihilominus petrus poſt xp̃m pncipale fundamentũ fuerit ⁊ totius fundamentũ eccłie. vnde beato Dyo. teſte: paulus ferť petro verſus mortẽ dixiſſe. Pax inquit tecũ fundamentum eccleſiarũ: ⁊ paſtor ouiũ xp̃i. Unde Leo papa in ſmone. ij. cõſecrationis ſue dicit: ꝙ i petro oĩm fortitudo innuiť ⁊ diuine gratie ita ordinať auxilium: vt firmitas que p chriſtum petro attribuiť p petrum apoſtolis conferať: ꝫ ille.

Cõtra tertie ptis improbationem

Tertio iprobatio ťtia nulla fuit: qm̃ nõ pbauimus petrum pmatũ habuiſſe nec ex eo ꝙ claues a xp̃o accepit: nec ex eo ꝙ dictuz fuerit illi. Quodcũqꝫ ligaueris ⁊c. ſed ex eo ꝙ ipſi ſingulariter alijs pñtibus aplis chriſtus claues regni celoꝝ ɔmittit. ⁊ pus tempe ipſi ſoli dicit. Quodcũqꝫ ligaueris ſup terram ⁊c. ꝙ ipſi ⁊ alijs diſcipulis cõiter dixerit. Quecũqꝫ ligaueritis ⁊c. Unde vt dicit ſanct⁹ Tho. i iiij. di. xxiiij. Cũis omnibus aplis data ſit cõmuniter poteſtas ligãdi ⁊ ſoluẽdi: tamẽ vt in hac ptãte aliq̃s ordo ſignificareť pmo ſoli petro data eſt vt oſtendať ꝙ ab eo in alios debeat deriuari. Hoc plane manifeſtũ ſignum eſt pmatus petri. Ceterũ ex differẽtia etiã v̾boꝝ quibus xp̃us vſus eſt cum petro ſoli poteſtatem clauiũ dat et q̃bus vſus eſt cũ illi et alijs cõmuniter tribuit etiam ipe petri primat⁹ arguitur. Nam ad Petrum vſus eſt his verbis Quodcũqꝫ ligaueris ſup terram erit ligatum et in celis ⁊c. Ad apoſtolos vero ſic. Quecunqꝫ ligaueritis ſuper terram erũt ligata ⁊ in celo. Sup quo dicit Origenes. Apoſtolis inq̃t in celo nõ in celis ſicut petro. quia non erant

tante pfectionis ſicut petrus. Et ſic pȝ φ im-probatio illa aduerſarioꝝ nulla ſit. Quarto hoc idẽ facile oſtendit̃ de improbatiõe q̃rto loco facta: ⁊ hoc ꝓpter tria. Primo quia non ſumus argumẽtati ꝑmatũ beati petri ex ſola paſtoralis cure cõmiſſione ſed ex eo φ ꝑñtib⁹ alijs apl'is nulla de illis mẽtione facta ſoli petro xp̃s indefinite curã gregis ſui committit dic̃. Symon iohãnis diligis me paſce agnos meos paſce oues meas. Unde Theophilus i glo. ait. Preteriẽs aũt dñs alios petro de talibus loquit̃. eximius eñ erat apl'oꝝ ⁊ vertex collegij. Item btũs Greg. ſup Joh. ⁊ ſanctus Tho. adducit in glo. ſup illud Joh. xxi. Acceſſit Symon ⁊ traxit rete. petro aũt ſctã eccl'ia eſt cõmiſſa. ipſi ſpãliter dicit̃. Paſce oues meas. Nec obuiat huic φ Aug. dicit φ etiaȝ hoc ad om̃s dictũ eſt: q: etſi ad om̃s apl'os dictum eſſe intelligat̃: ħ tñ in petri pſona tanq̃ a quo in alios deriuãda erat ptãs dictum eſt illis: p quod ſingularis ꝓrogatiua ꝑmatus petri demonſtrat̃ in hoc φ figurã geſſit oĩm alioꝝ. Unde btũs Aug. ſup Joh. dicit: φ toti⁹ eccleſie petrus apl's ꝓpter apoſtolatus ſui ꝑmatũ gerebat figurata gñalitate pſonaꝝ. Secũdo nulla eſt aduerſarioꝝ improbatio: quoniaȝ lȝ modus ille paſcẽdi cõis fuiſſet omibus apoſtolis nõ tñ equaliter: cũ diſcretio poteſtatis fuerit inter eos vt dicit btũs Anacletus i. c. ſacroſancta. di. xxij. Solus eñ petrus habuit in vniuerſo orbe paſcẽdi auc̃tem: vtpote toti⁹ gregis dñici paſtor. Alij vero nõ vniuerſal'r ſ ꝑm menſurã taxandã ⁊ limitandã per petrũ. Unde glo. ſup illud. i. Petri. v. Paſcite euȝ q̃ in vobis eſt gregẽ. dicit ſic. Sicut dñs petrũ curã totius gregis habere iuſſit. ita petrus ſequẽtibus iure mãdat vt eũ quiſq; qui ſecũ eſt gregẽ dei ſollicita gubernatione tueat̃: ħ ibi hanc ſingularitatẽ ꝑeminẽtie petri beatus Ambro. tangit ſup Lu. c. vlti. exponẽs pfatũ ꝟbum. Joh. vlt. Petre amas me ⁊c. vbi ſic dicit. Bene cõſcius ſui nõ ad tp̃s aſſumptũ ſed iãdudum deo cognitũ petrus teſtificat̃ affectum. quis eſt alius q̃ de ſe hoc facile ꝓfiteri poſſit: ⁊ ideo q: ſolus ꝓfitet̃ ex oĩbus: omnibus antefert̃: hec Ambro. Tertio põt dici φ falſũ aduerſarij aſſumũt cũ arguẽdo dicunt φ paſcere oues nõ ꝯtingit niſi tripl'r. q̃d pȝ ex glo. Joh. vlti. que Alchuini eſt ſic dicẽtis. Paſcere oues eſt credẽtes in xp̃o ne a fide deficiant ꝯfortare: terrena ſubſidia ſi neceſſe fuerit ſubditis ꝓuidere: ⁊ exẽpla virtutũ cũ verbo ꝑdicationis impẽdere: aduerſarijs reſiſtere: errãtes ſubditos corrigere: hec gl. Patet ergo φ cura paſtoralis bt̃o petro cõmiſſa pl⁹ cõtinet auc̃tis q̃ illa cõtineant q̃ petro et alijs apl'is ſimul dicta fuerũt. Sed de hoc plenius inferius habebitur.

Contra iprobatione ſeptime rõnis (margin)

Cap. xij. In quo rñdet̃ rõnib⁹ ſupra. c. viij. factis cõtra bt̃i petri primatũ q̃ ex euãgelio ſumi videbant̃.

Cap. XII (margin)

D Atis reſponſio

nibus ad improbatões aduerſarioꝝ inductas cõtra ꝑncipalia fundamẽta ex q̃bus btm̃ petruȝ ꝑmatũ habuiſſe inter apl'os oſtendimus iam reliquũ eſt rñdere rõnibus q̃bus aduerſarij ꝑmatũ ipm̃ beati petri impugnãt. Et ꝑmo ad eas q̃ ex euãgelio videbant̃ ſumi. Et ad primã cum d̃r φ apoſtoli equalẽ ptãtem recepe-rũt ⁊c. Reſpondet̃ hoc aſſumptũ eſſe falſum. Et ad ꝓbationẽ que inducit̃ ex auc̃te. Mat. xviij. ⁊ Joh. vlt. rñdet̃: φ ex illis auctoritatib⁹ nihil ꝓbat̃: qm̃ lȝ ex illis auc̃tibus habeat̃ φ ptãs clauiũ ſit data oĩbus apl'is: nõ tñ habet̃ φ equaliter data ſit oĩbus: ſicut licȝ vt inquit apl's ad Roma. xiij. Nõ ſit poteſtas niſi a deo nõ tñ ſequit̃ φ oĩbus rebus ptãtem habentibus ptãs equalis data ſit. ⁊ ita eſt in ꝓpoſito lȝ eñ oĩbus apl'is ptãs clauiũ data ſit nihilominus tñ petro q̃ caput ⁊ ꝑnceps alioꝝ ordinabat̃ plenius data eſt: ſicut ex gl. Mat. xvi. ſupius inducta in. c. v. pȝ. vnde inquit ſanct⁹ Tho. in. iiij. di. xxiiij. Quis oĩbus apl'is cõiter data ſit ptãs ligãdi ⁊ ſoluẽdi: tñ vt in hac poteſtate aliq̃s ordo ſignificaret̃ ꝑmo ſoli petro data eſt vt oſtendat̃ φ ab eo in alios debeat iſta ptãs deſcẽdere. ꝓpter q̃d ei dicit ſingulariter. Cõfirma fratres tuos: ⁊ paſce oues meas. i. loco mei. vt (Chriſo. dicit). Prepoſitus et caput eſto fratrũ: vt ipſi te in loco mei aſſumentes vbiq; terrarũ te in throno tuo ſedẽtẽ ꝑdicent ⁊ cõfirmẽt. Ad duas autẽ auc̃tes ꝑñter inductas. ſ. ſanctoꝝ Anacleti ⁊ Cypriani: i q̃b⁹ d̃r φ apoſtoli pari ꝯſortio honoris ⁊c. rñdet̃ dupl'r. Primo φ cũ d̃r. Pari conſortio ⁊c. dicimus φ ly pari nõ dicit equalitatẽ ptãtis aut honoris ſed ſimilitudinẽ. vnde exponendũ eſt pari. i. cõmuni ſiue ſimili poteſtate. Paritas enim non tantum equalitatem: ſed etiam ſimilitudineȝ in ſacris litteris legitur deſignare. vnde Leuit. xviij. d̃r. Cauete ne vos ſimiliter euomat cũ paria feceritis. glo. i. ſimilia. Et φ in hac ſignificatõe nomẽ paritatis accipiendũ ſit in ꝓpoſito ex ſnĩa bt̃i Leonis pape: q̃ ſcribens ad Anaſtaſiũ theſſaloñ. ep̃m ita dicit. Quñ inter beatiſſimos apl'os in ſimilitudine honoris fuit quedaȝ diſcretio poteſtatis: et cuȝ omniũ par eſſet electio vni tm̃ datum eſt vt ceteris preemineret. Ecce φ ibi

Ad primũ argu. cap. viij. (margin)

Ad cõfirmatões (margin)

Anacletus et Cypͥanus dicūt: pari conſortio
honoris ⁊c. Leo papa quaſi exponēs dicit: in
ſimilitudine honoris. Scḋo rn̄det: ꝙ vt ſupra
dictū eſt in .i. li. ⁊ in glo. c. ſacroſancta. di. xxij.
tangit̄. duplex ḋr ꝑtās. Quedā .ſ. ordinis ſiue
cōſecratōis. ⁊ quedā regiminis ſiue admini-
ſtrationis. Dicimus ḡ ꝙ paritas illa de qua
loquit̄ Anacletus ⁊ etiā Cypͥanus accipiēda
eſt ꝗtum ad dignitatē ordinis ſiue ꝯſecratio
nis. illa em̄ equalis fuit omnibus apl'is. nō au
tem intelligēda eſt ꝗtum ad ꝑtātem regimi-
nis ſiue adminiſtratiōis: qꝛ in hac poteſtate
petrus ſupior ⁊ maior fuerit. ⁊ ꝙ talis fuerit
intētio ꝑfatorum ſanctoꝝ patet ex eoꝝ dictis
nam Anacletus in .c. ꝑallegato .ſ. ſacroſācta.
di. xxij. ita inq̄t. Inter btōs apl'os q̄dā diſcre-
tio fuit ꝑtātis: ⁊ lꝫ oēs eſſent apl'i petro tamē
conceſſum eſt a dn̄o ⁊ ipſi inter ſe voluerunt
idipm̄ vt reliq̄s omnibus p̄eſſet apoſtolis. et
cephas .i. caput ⁊ ꝑncipatū teneret apl'atus.
Item hoc idem btūs Cypͥanus deſignat i. c.
loquit̄ dn̄s. xxiiij. q. i. vbi poſt verba inducta
ita ſubiūgit. Sed ab vnitate exordiū ꝓficiſci
tur vt eccleſia xp̄i vna monſtret̄. Preterea pꝫ
ex eo ꝙ infra huius eccl'ie caput ⁊ poteſtatis
originē dicit eſſe apl'icam ſedē. Ex quibꝰ cla-
riſſime oſtendit̄ ꝙ ſn̄ia hoꝝ ſanctoꝝ eſt petrū
primatū habuiſſe inter apl'os ac ꝑncipatum
habere in vniuerſali eccl'ia. Ad ſecundam
rōnem rn̄det̄ negādo an̄cedēs. ⁊ ad ꝓbatōeꝫ
ex .c. Mat. xx. rn̄det̄ ꝙ xp̄s nō interdicit oēm
dn̄atum ab apl'is ſiue ꝑncipatū ſed tm̄ dn̄atū
quo gentiles ⁊ hoīes mūdani vtunt̄ in ſubdi
tos. Pro quo notādū iuxta ſanctū Tho. in po
ſtilla ſua ſup Mat. exponēdo p̄dictā auctori
tateꝫ: ꝙ dn̄ari dupliciter accipit̄. Uno modo
accipit̄ ꝓ p̄eſſe. ⁊ hoc modo nō loquit̄ xp̄s in
p̄fato loco. Mat. xx. nec talis dn̄atus interdi
citur apl'is. Unde xp̄s legit̄ dixiſſe petro. Su
per plebem meā ꝑncipem te conſtitui. Et de
apl'is ḋr ps. xliiij. Conſtitues eos ꝑncipes ſu-
per oēm terrā. Et de exercitio paſtoralis pre-
ſidētie cōmiſſe beato petro ḋr. Joh. vlti. Sy-
mō iohānis paſce oues meas. Alio modo do-
minari ḋr ꝓut relatiue dicit̄ ad ſeruū. vnde ſic
dn̄ari eſt idē quod ſeruiliter ſibi ſubijcere ſer-
uum. ⁊ hoc modo ſumit̄ in loco ꝑallegato cuꝫ
ait dn̄s. Principes gentiuꝫ dn̄ant̄ eorum ⁊c.
Principes em̄ ꝯſtituti ſunt ad hoc vt bonuꝫ
ꝓcurent ſubditis. Si vero illos volunt in ſer
uitutem redigere tūc abutunt̄ ꝑncipatu qui
vtunt̄ liberis vt ſuis. Et qꝛ hoc cōſuetū erat
apud gētiles ⁊ adhuc eſt apud aliquos dicit.
Principes gentiū dn̄ant̄ eoꝝ .i. in ſeruitutem
redigunt ſibi ſubditos ſm̄ illud Eze. xx. Prin
cipes tui in medio eius quaſi lupi rapaces. et
talis ꝑmatus ſiue dn̄atus interdicit̄ a chriſto
apoſtolis cum ait dn̄s. Non erit ita inter vos
Unde beatus Chryſo. ſup Mat. ꝑtractans
hoc verbū ita inquit. Principes mūdi iō ſiūt
vt dominentur minoribus ſuis ⁊ abutant̄ vi
ta coꝝ ad ſuas vtilitates ⁊ gl'ias. Principes
aūt eccleſie: vt ſeruiāt minoribus ſuis ⁊ mini-
ſtrent eis quecūq3 acceperūt a xp̄o vt ſuas vti
litates negligant ⁊ illoruꝫ ꝓcurent. h̄ Chriſo.

Ad tertium
Ad tertiā rōnem que ſumit̄ ex illo Lu. xxij.
Facta eſt cōtentio ⁊c. Reſpondet̄ ad primaꝫ
partē negādo ꝯn̄tiam. dicimus em̄ ꝙ lꝫ apl'i
tūc nondū plene cognouerint quis inter eos
poſt xp̄i corporaleꝫ abſceſſum ceteris p̄ſidere
deberet. ⁊ ideo de hoc ꝯtenderent. nō ſequit̄
ꝓpter hoc ꝙ xp̄i diſpoſitiōe nullus inter eos
maior eſſet p̄ordinatus: immo hoc expreſſe in-
nuit dn̄s cum ait. Qui maior eſt inter vos ⁊c.

Ad ſecūdam partē
Ad ſecundā partē eiuſdē rōnis reſpondet̄
ꝙ xp̄s in v̄bis illis nō docuit apl'os vt ſingl'i
reputarēt ſe ſingulis minores inferioritate of
ficij ſeu auctoritatis: nec hoc xp̄s ſuo exemplo
docuit qui dicit. Joh. xiij. c. Uos vocatis me
magiſter et dn̄e ⁊ bene dicitis: ſed hoc docuit
vt quāto inter apoſtolos q̄s eſſet maior tāto
eēt humilior. ſꝫ illud Eccleſiaſtici. iij. Quāto
maior es tanto te humilia in oībus.

Ad quartum
Ad q̄r-
tam rōnem reſpondet̄ cū ḋr ꝙ ille debuit ꝑn-
cipatū habere īter apl'os qui immediate xp̄o
ſucceſſit in eccl'ia ⁊c. Reſpōdemus ꝙ verū eſt
intelligēdo de ſucceſſione tanq̄ generalis vi
carius. vnde iſte ſolus fuit btūs petrꝰ q̄ tanq̄
generalis vicarius in toto orbe xp̄o ſucceſſit ⁊
nō iacobus alphei q̄ ab ip̄o petro poſt hiero-
ſolymis ep̄s eſt ordinatus. Unde ſctūs Tho.
exponēs illud Joh. vlt. Sequere me. dicit iux̄
Chriſoſtomum ꝙ iacobus licet poſt aſcenſio-
nem chriſti ſpecialem curam illius loci habu-
erit. Petrus tamen vniuerſalē totius eccle-
ſie curam obtinuit. Quod aūt petrus chriſto
immediate etiā hieroſolymis ſucceſſerit patꝫ
ex hoc: ꝙ ibi officia ſummi pontificis quo ad
predicationē: quo ad Matthie electionem:
et quo ad alia ſuperius expreſſa primo inter
omnes exercuit: ſicut ſupra in capi. q̄nto copi
oſe monſtratum eſt. verum locus hieruſalē li-
cet conſecratione ſanguinis chriſti fuerit glo
rioſior. nihilominus tamē roma pro ſucceſſio
ne ſummi pontificis fuit aptior: ſicut inferi-
us oſtendet̄. Hinc Petrus ſedem ſpecialem
ſuam tandem rome elegit cōſtituto hieroſo-
lymis epiſcopo beato iacobo. ⁊ hoc pulchre ſi
ue cōuenienter: vt dicit beatus Bernardus
ij. lib. de ꝯſideratōe ad Eugeniū: vt ibi poſitꝰ

ſuſcitaret ſemē defuncti fratris vbi occiſus ē
ille.nam dictus eſt frater dñi.

Cap̄.xiij. In quo reſpondetur rōnibus ſumptis ex epiſtolis Pauli.

Cap̄. XIII
Ad primā rōem capituli.ix.

a D primā rōem
ſumptā ex p̄ma pte auctoritatis
inducte ex aplo ad Gal.ij.rñdet
negādo ꝯñtiam: qm̄ apl's paul⁹
in p̄dictis verbis nō negat ſe aliq̄d auc̄tis a
petro ſuſcepiſſe:ſed tm̄ oſtendit veritatē euā-
gelij ſui ex collatione cū alijs apl'is et eoꝝ ap-
probatiōe.aſcēdit enim vt dicit in principio
eiuſdem.c.poſt.xiiij. annos a paſſione chriſti
hieroſolymā et cōtulit cū petro ⁊ alijs ſecum
ſtantibus euangeliū quod p̄dicabat in genti
bus ⁊ oſtendit tria. Primo ꝙ alij apoſtoli cū
q̄bus cōtulit nihil in ſua p̄dicatione correxe-
runt quaſi falſum.Scdo ꝙ nihil ſuppleuerūt
vel addiderunt quaſi diminutū. Tertio ꝙ eū
in ſocietatē ſuā receperūt tanq̄ verum apl'm:
ꝓpter quod ex parte pfectionis doctrine: vt
dicit glo. nō fuit inferior alijs apl'is qui ita a
deo pfectus fuit vt nihil eſſet qđ in collatiōe
pfectionis ſue adderēt.dei em̄ pfecta ſūt opa
Deutero.xxxij.Et ita pꝫ quō ſiue in quo paul⁹
nō dicebat inferior petro.ſ.in duob⁹. Primo
in hoc ꝙ a xp̄o immediate erat inſtitut⁹ apl's
vt petrus ⁊ alij.Scdo in hoc ꝙ a deo pfecte i
ſtructus in euāgelio erat ſicut ⁊ ipſe petrus.
nō aūt dict⁹ eſt par petro in ptāte iuriſdictio
nis: qm̄ nō latebat ip̄m paulū petrum caput
eſſe eccl'ie.vnde eū vocat cephas quod caput
ſm̄ linguā grecā ſonat. vt dicit beatus Iſiđ.
Ceterū lꝫ paulus nō immediate a petro apo
ſtolatus officiū ſuſcepit ſicut nec alij apoſtoli
ſed a xp̄o immediate. nō ſequit̄ ꝙ btūs petr⁹
nō fuerit pauli ſicut ⁊ alioꝝ apl'oꝝ princeps
et p̄latus. Sicut em̄ ſupius in.c.p̄cedēti dixi
mus.lꝫ ptātem xp̄i reliq̄s apl'is contulerit. in
ordine tm̄ ad petrū cōtulit eis:cui p̄mo ſingu-
lariter ait.Tibi dabo claues regni celorū ⁊c.
In cuius ſignū btūs paulus lꝫ a deo eſſet im
mediate gentiū p̄dicator conſtitutus: nihilo
minus ad petrū venit cum eo de euāgelio ſuo
collaturus.de quo Hiero.i epl'a ad Aug.xxij.
Deniq̄ tante auc̄tis petrus fuit vt paulus in
epl'a ſua ſcribat.Deinde poſt tres annos veni
hieroſolymā videre petrū:⁊ manſi apud eum
diebus q̄ndecim.rurſumq̄ in ſequētibus poſt
annos quattuordecim aſcēdi iterū hieroſoly-
mam cū barnaba aſſumpto ⁊ tyto.aſcēdi aūt
ſm̄ reuelationē ⁊ expoſui eis euangelium qđ
p̄dicaui inter gētes.oſtendēs nō habuiſſe ſe-
curitatem euāgelij p̄dicādi niſi petri ⁊ eoꝝ

q̄ cū eo erant fuiſſet ſnīa roboratū:hec Hiero.
Ad ſecundā rōem que ex ſcda pte inducte — Ad ſcdam
auctoritatis ad Gal.ij.aſſumebat. reſpondet
negādo ꝙ p illa v̄ba paulus eq̄parare ſe vellꝫ
petro in ptāte regiminis quē ſciebat rectorē
conſtitutū ⁊ caput totius vniuerſitatis eccle
ſie nec paulus credidit petri ptātē reſtrictā
eſſe ſolū ad circūciſos lꝫ approp̄ate ꝓ illo tpe
ad illos ſpāliter verbū p̄dicationis extēderet
qm̄ petrus in antiochia ſedit ⁊ in hieruſalem
et multos cōuertit ibidē ⁊ alibi ex gentibus:
ſicut pꝫ Actuū.x.de Cornelio.⁊.xi.vbi rep̄hē
ſus legit̄ a circūciſis fratribus ꝙ ad gētes in-
greſſus fuiſſet ⁊ cū cōuerſis ex gētibus mādu
caſſet.Ad id aūt quod glo.dicit:ꝙ ita p̄ncipa
liter ſicut petro erat ſibi creditū euangelium
Reſpōdet ꝙ ly p̄ncipal'r vt exponit magr̄ Ni
colaus gorra in poſtilla ſua ſup epl'a pauli di-
cit eſſe intelligendū quo ad officiū p̄dicatōis
nō quo ad officiū p̄latōis:quod ex ip̄is verbis
pauli manifeſte colligit̄.paritas aūt hec pote
ſtatem ordinis que par fuit in apl'is. vt ſupra
declarauimus reſpicit.nō aūt ptātem iuriſdi
ctionis. Ad tertiā rōnē q̄ ex tertia pte au- — Ad tertiam
ctoritatis p̄fate aſſumebat rñdet negādo cō-
ſequētiā.ſicut em̄ ex hoc ꝙ xp̄s Ioh.xx. capi.
vocat apl'os fratres nō ſequit̄ ꝙ nō fuerit eis
ſupior.ſil'r ſicut nec ex hoc ꝙ papa ep̄os vocat
fratres in aliquo p̄matui apl'ico derogat̄. ita
nec ex hoc ꝙ petrus frater ⁊ ſocius dictus ſit
pauli modo p̄dicto ſequit̄ ꝙ ñ fuerit p̄nceps
eius ac ſupior. Preterea falſum eſt quod aſſu-
mit̄.videlꝫ ꝙ p̄nceps ac ſupior nunq̄ dicatur
ſubditos habere ſocios.nam.i. Reg.xxiij.c.đr
Iuit rex ſaul ⁊ ſocij eius ad querendū dauid.
Ad quartā rōnem ſumptā ex quarta parte — Ad quartam
ſupradicte auc̄tis reſpondet falſum eē ꝙ pau
lus crediderit petri ptātem reſtrictā eſſe ſolū
ad circunciſos:immo eius auctoritas et ptās
etiam ad gētes ſe extēdit: ſicut in reſpōſione
ad ſecundā rōnem diximus: quod etiā mani-
feſte colligit̄.Actuum.x.vbi oñſo ſibi lintheo
pleno animalibus dictuꝫ eſt ei. Surge petre
occide ⁊ manduca.vbi glo.interli.ita dicit.i.
recipe ad vnitatē corporis eccleſie cuius pe-
trus princeps:⁊ occide in gentibus quod fue
rant ⁊ fac quod es. Ad vltimam rōnē que — Ad quintam
ſumpta eſt ex illo loco in eadem epiſtola: vbi
apoſtolus paulus dicitur petro in faciē reſti-
tiſſe.reſpondet negando ꝯñtiam: quoniaꝫ ex
hoc ꝙ paulus reſtitit in illo caſu petro in faci
em publice non ſequit̄ ꝙ maior aut par in au-
ctoritate petro fuerit:qm̄ vbi imminet pericu
lum fidei ſiue animarū ſubditi etiam publice
poſſunt in faciē reſiſtere p̄latis ſuis vt beat⁹

Grego. inq̄t et habet in. c. paulus. ij. q. vij. vbi ita dicit. Paulus dicit: ſeniorē ne increpaueris. ſed hec eius regula in eo reſuanda eſt cuz culpa ſenioris ſuo exemplo nō trahit ad interitum corda iunioꝝ. Et hac inq̄t btūs Tho. in ij. ij. Paulus lz eſſet ſubditus petri ꝑpter imminens ſcandali periculū circa fidem petruz publice arguit. Et ſicut glo. dicit ad Gal. ij. c. Petrus exemplū maioribus tribuit vt ſicubi forte rectū reliq̄ſſent nō dedignarent̄ etiaz a poſterioribus corrigi. Jd aūt qd̄ īducebatur. Deutero. xxi. Diis nō detrahes ⁊ ꝑncipi ppl'i tui nō maledices: nō facit ad ꝑpo ſitū: qm̄ tal' rephēſio nec eſt detractio nec eſt maledictio Ad glo. aūt Hiero. dicentē ꝙ paulus petrum rephendiſſe nō auderet niſi ſe illi nō imparez ſciret. dicit Gratian⁹ in. c. paulus. ij. q. vij. ita. Hoc nō de officio eccl'iaſtice dignitat̄ ſed de paritate vite ⁊ ſanctitate cōuerſatōis intelligitur. ſolus em̄ petrus inq̄t inter apl'os ꝑmatum gerebat. ſed melius videt̄ dicendū iuxta ſanctū Tho. in. ij. ij. q. xxxiij. ar. iiij. ꝙ Paulus erat par petro quo ad fidei defenſionem non quo ad dignitatez ꝑlationis: qm̄ de paritate vite aut cōuerſationis ſanctitate nō bn̄ videtur intelligendū: cū paulus dicat. Nihil mihi cōſcius ſum: ſed nō in hoc iuſtificatus ſum. i. Corinth. iiij. vbi glo. magr̄i. ita ait. i. nō iō me iuſtū puto: q2 pōt eſſe quod neſcio. delicta em̄ quis intelligit ⁊ quis gloriatur ſe mundū habere cor ⁊c. humiliat ſe apoſtolus hoc dicens vt homo loquit̄ qui poteſt habere culpam neſcius: hec glo.

Cap. xiiij. Jn quo r̄ndet̄ rōnibus aduerſarioꝝ que ſumūtur cap. x. ex actibus apoſtolorum.

Cap. XIIII Ad corroboratiōnē primā capituli decimi

a Ad rōem primā ſumptā ex. c. i. Act. aploꝝ r̄ndetur negando ꝯn̄tiam. ⁊ rō eſt: qm̄ lz petrus nō ſolus ſ3 ſimul cū aliis elegerit matthiā. non eſt factū ex defectu ptātis que fuerit in petro ad electionē illam faciendā cū ꝑnceps aploꝝrum foret. Unde ſup illud. Exurgēs petrus in media fratrū dixit. dicit glo. interli. Paſtor ꝑ ouibus loquit̄: ſed factū eſt religioſa intētiōe pacis ⁊ vnitatis cā. Qd̄ manifeſte btūs Chriſo. exponēs hunc locū ſup actus aploꝝ ꝑfitet̄ ita di. Petrus vt inflāmatus ⁊ ſicut ille cui a xp̄o cōmiſſum erat ouile ⁊ vt ꝑnceps aploꝝrum ſemp ꝑmus incepit ſermonē. vide autē q2 petrus omnia facit cōmuni oīm volūtate nihil agit ꝑncipaliter aut dn̄atiue. Et. ij. Opoꝛtz ḡ ex his qui nobiſcū ſunt viris in omni tempe. quare ita palā oībus loquit̄: ne cōtētioſe res fierent ⁊ ad litem deuenirēt. ⁊ ideo ſcandala vitabat. Quapropter incipiēs dicit. Uiri fratres opz eligi ex vobis. m̄titudini populi electionem cōcedit vt ⁊ ipe a cōtentione libera ret̄ ⁊ aliis honoꝛ exhiberet̄. Et. ij. Quid ḡ ⁊c. Cuz eligere nō poterat? vtiq3 poterat: ſed ne videret̄ ipe grāz dare ideo nō fecit. Et. ij. Centum ⁊ viginti erant ⁊ vnū querit ex oī multitudie. Oppoꝛtune v̄o ꝑmus petrus hmōi rei dn̄at̄: q2 ipe oīns in ptāte accepat: ad eum em̄ dixit xp̄us. Et tu aliq̄n cōuerſus cōfirma fr̄es tuos: hec Chriſo. Ex qua expoſitōe bti Chriſ. multa aduerſarioꝝ delirāmēta confundūtur que ex falſa intelligētia libri actuū aploꝝrum cōflata ſunt. Ad ſecundā rōem que ſumit̄ ex. c. vi. de electiōe. vij. dyaconoꝝ. patet r̄nſio ex r̄nſione data ad rōem ſupiorē negādo cōſequentiā. cuius ratio eſt: qm̄ nō obſtat primatui ſiue ꝑncipatui beati petri ꝙ ad id quod ſolus agere poterat alii apoſtoli ſecū ad agēdū cōuenirēt: cū hoc nō ex eo factū ſit ꝙ alii apoſtoli maioris ptātis eēnt ꝙ̄ ſolus petrus: aut ꝙ petrus eguerit illoꝝ adiutorio poteſtatis: ſed factū eſt ita rōnib⁹ iam dictis iuxta btm̄ Chriſo. videlz vt cōtentio vitaretur: vt honoꝛ etiā aliis exhiberet̄ apoſtolis: ⁊ vt in petri obſeruātia doctrina magiſtri ſui refulgerz. Qui maioꝛ eſt i vobis fiat ſicut miniſter. Ad tertiam rōem ſumptā ex. c. viij. de miſſione petri r̄ndetur ꝙ aſſumptū eſt falſuz. videlz ꝙ omis miſſio importet ſuperioritatē i mittēte reſpectu miſſi. hoc em̄ fuit vnū de fundamētis Arrii ad ponendū inequalitatē ſubſtātie ⁊ poteſtatis in diuinis pſonis: q2 in ſcriptura ſācta legit̄ ⁊ pater mittere ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus leguntur mitti. vt ex. iiij. de tri. beati Aug. apte colligit̄. Prefatū etiā fundamentū aduerſariorum fuit vnū de fundamētis armenorum ꝯ ꝑmatū romani pont. vt deducit dn̄s Richardus in lib. de queſtionibus armenoꝝ. li. vij. c. iij. Jtem ꝙ ſit falſum ꝯſuppoſitum illud patz ex illo Math. ij. vbi dr̄. Herodes mittēs tres reges magos qui venerant adoꝛare dominuz in bethleem dixit eis. Jte ⁊ interrogate diligenter de puero ⁊c: ⁊ tamen clarum eſt ꝙ herodes nullā auctoritatīs ſupioritatē habebat ſupra reges ꝑdictos. Ceterū Geneſ. xli. dicit Joſeph fratribus ſuis. Mittite ex vobis vnū vt adducat fratrē veſtrū minimū. planū ē ꝙ hmōi miſſio nō importabat ſuperioritatē auctoritatis in mittētibus reſpectu miſſi. Dicit̄ ergo ꝙ eſt miſſio videlz ſm auctis imperium vt huus mittit̄ a dn̄o: quēadmoduz rex mittit ſeneſchalcum aut papa legatum. Alia eſt ſm conſiliuz: vt conſiliarii ſiue ſenatus dicit̄ mit

Ad ſecundam

Ad tertiam

tere regem ad bellanduꝫ. Jſtos duos modos
miſſionis tangit ſanctꝰ Tho.in.i.parte.q.xliij
arti.i.Tertiꝰ modus ē ſm auctoritatē amoris:
ſicut quādoqꝫ ſocij aut etiā inferiores mittunt
nunciū ſiue ambaſiatorē ad regē ſiue papā ali
quē maiorē inter eos:reſpectu cuiꝰ nullā habēt
auctoritatē prelatōnis ſ; tm̄ amoris. Qua di-
ſtinctione habita pōt dupliciter dici. Primo ꝙ
apli nō miſerūt auctoritate imperio:ſed miſerūt
eū ꝓuidentie cōſilio ſuggerētes ei vt ipſe iret
vtpote magis accōmodus. Tum rōne auctori
tatis. Tum quia pre ceteris maiori ſplēdebat
miraculoꝝ gr̄a. Talis aūt miſſio nō dicit ſupe
rioritatē auctoritatis in mittēte. Et ꝙ talis fue
rit illa miſſio videtur aperte colligi ex glo. ordi.
eiuſdē textꝰ que dicit ſic. Petrꝰ iohannē aſſo-
ciat ſibi:q2 virginitas eccl̄ie grata ē ⁊ placet.
plane ſi iſta miſſio facta fuiſſet ab aliquo ſupe
riori nō diceretur ꝙ petrꝰ aſſociat ſibi iohannē:
ſed diceretur magis ꝙ iohānes aſſociatꝰ ſibi eſ-
ſet ab alijs. Secūdo pōt dici ꝙ iſta miſſio qua
petrus dicitur miſſus ab apl̄is fuit vt dicit dn̄s
Ulricus in ſummā ſua theologie auctoritate
amoris q̄ gradū neſcit:nō auctoritate p̄latio-
nis:cum petrꝰ vertex fuerit apl̄oꝝ. hec ille.

Capitulum. xv. Qz beatus petrus non ſolum inter apoſtolos ſed ſuper omnes fideles in toto orbe terrarum habuit principatum.

Capſm. XV

q Uod vero bea
tus petrꝰ nō ſolum alioꝝ apl̄oꝝ
p̄nceps fuerit:ſed in totuꝫ xp̄ia-
num orbē p̄ncipatū ⁊ p̄lationis
habuerit auctoritatē: tam ſacrarū ſcriptura-
rum teſtimonijs ꝙ̄ rōnibꝰ efficacibꝰ facile oſtē
demus. Jmprimis ex eo ꝙ Math. xvi. inq̄t
dn̄s. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā edificabo
eccl̄iam meā:⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ.
Qd̄ verbū btūs Criſoſto.ſup Math.pertra
ctans ita inquit:ꝓut inducit ſctūs Tho. Fili-
us qd̄ patris ē ⁊ ip̄iꝰ filij ptātem petro vniuer
ſaliter ꝯceſſit vbiqꝫ terrarū ⁊ homini mortali
oīm q̄ in celo ſunt dedit auctoritatē:dando ei
claues ad hoc vt eccleſiam vbiqꝫ amplificet.
Jtē ſup Act.apl̄oꝝ idē btūs Criſo.ita ꝓpoſi-
tum optime cōfirmat. Petrꝰ aplūs a filio ſup
oēs qui filij ſūt ptātem accepit nō vt moyſes
in gēte vna ſed in vniuerſo orbe. Secūdo idē
trahitur ex illo Joh. vlti. vbi xp̄s petro ait. Sy
mon iohānis paſce oues meas inter has ⁊ il-
las nō diſtinguēs:ſed vniuerſas eiꝰ cure cōmē
dat. Un̄ btūs Criſo.exponēs hoc verbum ſic
ait. Paſce oues meas.i.loco mei prepoſitus ⁊
caput eſto fratrum:vt ipi te in loco meo aſſu-
mētes vbiqꝫ terrarū te in throno tuo ſedentē
predicent ⁊ cōfirmēt. Tertio idē oſtenditur ex
illo Joh.etiā vlti.c.vbi xp̄s ait petro. Seque-
re me. Quod verbū nō tam intelligi debet de
gn̄e martyrij ꝙ̄ de ordine magiſterij. Nā ⁊ an
dreas ⁊ q̇dā alij p̄t petrū in crucifixiōe ſecuti
ſunt xp̄m:ſ; ſolū ſibi petruꝫ ſubſtituit dn̄s ⁊ in
officio vicariū ⁊ in martyrio ſucceſſorē. Und̄
ſctūs Tho.exponēs hunc locū de vtroqꝫ dicit
ſic:vel ſm Criſo. Sequere me in p̄latiōis offi-
cio.q.d.ſicut ego habeo a deo patre curam ec
cleſie.pſ̄.ij. Poſtula a me ⁊ dabo tibi gentes
⁊c̄.ita tu loco mei ſis ſup̄ totā eccl̄iam. Unde
Theophilus ſup eodē verbo inq̄t. Per hoc ꝙ
dn̄s ait petro:ſeq̄re me:cūctoꝝ fidelium prela
tum eū inſtituit. Et btūs Bern̄.ad Eugeniuꝫ
lib.ij.de cōſideratōe.c.vi.ex hoc loco euāgelij
amplitudinē p̄ncipatꝰ apl̄ici ꝓbans ita illi in
quit. Tu es cui tradite ſūt claues regni celoꝝ:
cui oues tradite ſunt. Sūt q̇dē ⁊ alij celi iani-
tores ⁊ gregū paſtores:ſ; tu tāto glorioſiꝰ q̄̄to
⁊ differētiꝰ vtrūqꝫ pre ceteris hereditaſti. Ha
bent alij aſſignatos greges ſinguli ſingulos
tibi vniuerſi crediti ſunt:vnus vni nec modo
ouiū ſ; ⁊ paſtoꝝ:tu vnꝰ oīm paſtor. vn̄ illd̄ ꝓbe
tur q̄ris:ex v̄bo dn̄i cui nō dico epoꝝ ſ; apl̄oꝝ
etiā ſic abſolute ⁊ indiſtincte tote cōmiſſe ſūt
oues. ſi me inq̄t amas paſce oues:q̄s? illiꝰ vel il
lius ppl̄i ciuitatis aut regiōis aut certe regni?
oues inquit meas cui nō planū nō deſignaſſe
aliq̄s ſ; aſſignaſſe oēs? nihil excipitur vbi dr̄ ni-
hil:⁊ forte p̄ſentes ceteri diſcipuli erāt cū cō-
mittens eccl̄iam vni vnitatē oībꝰ cōmēdaret
in vno grege in vno paſtore ſm illd̄. Una ē co
lumba mea formoſa mea ꝑfecta mea:vbi vni-
tas ibi ꝑfectio.reliq̇ nūeri ꝑfectōnē nō habēt
ſed diſtinctōnē recedētes ab vnitate. Jnde ē
ꝙ alij ſingulas ſortiti ſūt plebes ſciētes ſacr̄m
Deniqꝫ iacobꝰ q̄ vocatur colūna eccl̄ie vna con
tentꝰ hieroſolymitana petro vniuerſitatē ce-
dens.pulchre v̄o ibi poſitꝰ ē ſuſcitare ſemē de-
functi fratris vbi occiſus ē ille.nā dictꝰ ē fra
ter dn̄i:porro ſedēte dn̄i fratre q̇s ſe ingerat al
ter p̄rogatiue petri. g̊ iuxta canones tuos alij
in parte ſollicitudinis tu in plenitudinē pote
ſtatis vocatus es ⁊c̄. Quarto eadē ſentētia
colligitur ex illo Joh.in eodē ca.vbi ſolus petrꝰ
ſup mare venire iuſſus ē: ꝑ qd̄ dabatur intelligi
ꝙ totū mūdū ꝑ mare deſignatū ſub vna ditōe
obtineret. Un̄ btūs Ber. vbi ſup̄ ita prefato
pontifici ſubinfert. Accipe illd̄ qd̄ nihilomi-
nus p̄rogatiuā tuā ꝯfirmat. Diſcipuli nauiga
bant ⁊ dn̄s apparebat in littore:ſciēs petrus
quia dn̄s ē in mare ſe miſit ⁊ ſic venit ad ip̄m
alijs in nauigijs veniētibus. Quid iſtud eſt?
nempe ſignū ſingularis pontificij petri ꝑ hoc
nō nauim vnā vt ceteri quiſqꝫ ſuā: ſed ſeculuꝫ

ipſiuȝ ſuſceperit gubernandū. Mare eṁ ſecu
lū:naues eccleſie. Hinc eſt etiaȝ ꝙ altera vice
inſtar dñi gradiēs ſupꝛa aq̄s vnicū ſe xp̄i vica
riū deſignauit:qui nō vni populo ſed cunctis
ꝑeſſe deberet.ſiquideȝ aque multe ppl'i. itaqȝ
cū quibuſqȝ ceteroꝝ ſua tibi vna cōmiſſa ē na
uib⁹ facta ex oībus ipſa vl'is eccleſia toto oꝛbe
diffuſa. Hec Bern̄. Quinto pōtificat⁹ apl'ici
vniuerſitas oſtendiť ex eo qđ ꝯſequēter in eo-
dem euangelio Johānis ſeq̄tur: vbi legiť pe-
trus ſolus aſcēdiſſe ⁊ traxiſſe rete in terrā ꝯple
nū magnis piſcibus. Sup quo beat⁹ Greg. ra
tionē aſſignans hmōi inquit. Ipſi eṁ ſancta
eccleſia eſt cōmiſſa. ipſi dꝛ ſpāliter: paſce oues
meas. hoc aūt ipſe nūc pꝛefigurat in opere: nā
piſces ad ſoliditatem littoꝛis pertrahit: qꝛ ſta
bilitatē eterne patrie fidelib⁹ oſtēdit. Sexto
idē oſtendiť ex illo Act.x. vbi ſoli petro oſten
ſum eſt lintheū ſubmiſſum de celo ⁊ ſup eū ſo-
lum ſubmiſſum: in quo erāt oīa quadrupedia
⁊ ſerpentia terre ⁊ volatilia: ⁊ ſibi ſoli dictum
eſt de oībus illis aīalib⁹. Surge petre occide
et manduca. Qđ lintheū nemo ambigit vni-
uerſum mundū cū cunctis hoībus diuerſoꝛuȝ
rituū deſignare. nec dubiū q̄n occidere ⁊ mā-
ducare nō aliud erat ꝙ̄ peruerſos moꝛes in ip
ſis pꝛeſcindere: ⁊ eos in ſua perſona toti incoꝛ
poꝛare eccleſie vt ſatis colligiť ex glo. interli.
Unde ⁊ beat⁹ Aug. tractās hoc verbū ſup il-
lud pſ̄.xxx. Potabūt oēs beſtie agri: ad ꝓpoſi
tū noſtrū de extenſione principat⁹ petri in om
nes hoīes fideles quarūcunqȝ nationū ita lo-
q̄tur. Quattuoꝛ eṁ lineis vas ſubmiſſum ē de
celo petro vbi erant oīs generꝫ aīalia: ⁊ ſonuit
ei vox. Surge petre macta ⁊ manduca. omēs
eṁ mactat petr⁹ in eo ꝙ mali ſunt: ⁊ mānducat
in coꝛp⁹ eccleſie traijciendo. Et.ī. Oēs enim
erant in archa: oēs in diſco: oēs mactat petr⁹
⁊ manducat oēs. Hec Aug. Septimo ħ idē
oſtendiť ex illo qđ eccleſia per totū oꝛbē in fe-
ſto beati petri apl'i dicit ad petrum. Tu es pa
ſtoꝛ ouiū pꝛinceps apoſtoloꝝ: tibi tradidit de
us oīa regna mundi. Octauo ex illo qđ in ea
dem hyſtoꝛia fertur dñs dixiſſe petro. Symō
petre anteꝙ̄ de naui vocarem te noui te ⁊ ſup
plebē meam pꝛincipem te conſtitui. plebs au
tem xp̄i tota vniuerſalis eccleſia diciť. Relin
quitur ergo ex īductis ſacre ſcripture teſtimo
nijs clariſſimū: ꝙ beatus petrus fuit ⁊ nūc ei⁹
ſucceſſoꝛ habet auctoꝛitatem pꝛelationis ſup
totam eccleſiam xp̄i vt veraciter ſit ſeru⁹ ille.
de quo dicit xp̄s Luce.xij. Fidelis ſeru⁹ ⁊ pꝛu-
dens quem conſtituit dominus ſuper familiā
ſuam. glo. dicit. i. eccleſiam. Nono hoc idem
oſtenditur ex concilio calcedonen̄. qđ ſanct⁹
Thomas in tractatu cōtra erroꝛes grecoꝝ in
ca.lxvij. inducit ad hoc ꝓbandū ſciȝ ꝙ ꝑdict⁹
xp̄i vicari⁹ in totā eccl'iaȝ vniuerſalē pꝛelatio
nem obtineat. Legiť eṁ in calcedonen̄. ꝯcilio
ꝙ tota ſynodus Leoni pape acclamauit. Leo
ſanctiſſim⁹ apoſtolic⁹ ⁊ ycomenicus. i. vl'is pa
triacha ꝑ multos annos viuat. Item inducit
Criſo. ſup Joh. dicens. Jacobum localiter in
loco terminat: petrū aūt totius oꝛbis oꝛdinat
magiſtrū ⁊ doctoꝛē. Hoc etiā rōne ſic oſtēdi-
tur. Princeps lex ⁊ finis videnť ſic cōmēſura
ta vt ſibijnuicē paris ſint vniuerſalitatꝭ ⁊ ex-
tenſionis. ꝑncipiū. ſ. regulatiuū: mediū quo: et
finis ad quē: ſed ſic ē ꝙ lex euangelica ſm̄ quā
pōtifex eccleſiaſtic⁹ regit eccl'iam: ⁊ finis quē
intēdit in regimine eccl'ie ip̄e ꝑnceps eccleſia
ſticus. ſ. ſupꝛema beatitudo ſe extēdit ad oēm
hoīem fidelē: ad oēm ſexum ⁊ ad oēm ſtatū. er
go ad oēs fideles cuiuſcūqȝ cōditōis ⁊ ſtatus
exiſtant cōgregatos ſimul localiť ſiue diſper-
ſos ꝑ oꝛbē extendiť auctoꝛitas regiminis ⁊ ad
miniſtratōis ſummi pōtificis. Ex q̄bus aptiſ-
ſime cōuinciť erroꝛ dicentiū beatū petrū ſiue
romanū pōtificē nō habere ꝑmatū ſiue ꝑnci-
patū ſup totā eccleſiā. De cui⁹ erroꝛis grauita
te btūs Tho. contra erroꝛē grecoꝝ in ca. lxvi.
ita loquiť. Similis aūt erroꝛ ē dicentiū xp̄i vi
cariū romane eccl'ie pontificē nō habere vl'is
eccl'ie ꝑmatū: erroꝛi dicentium ſpm̄ ſctm̄ a filio
nō ꝓcedere. Ipſe eṁ xp̄s dei filius ſuā eccl'iaȝ
cōſecrat ⁊ ſibi conſignat ſpūſctō q̄ſi ſuo cara-
ctere ⁊ ſigillo: vt ex ſupꝛapoſitꝭ auctoꝛitatibus
manifeſte habeť: ⁊ ſimiliť xp̄i vicarius ſuo pꝛi
matu ⁊ ꝓuidentia vniuerſalē eccl'iam tanꝙ̄ fi
delis miniſter xp̄o ſubiectā ꝯſeruat. ħ ſan. tho.

Capitulum.xvi. in quo ponuntur aduerſarioꝝ obiecti
ones contra id quod dictū eſt ꝙ roman⁹ pontifex habe
at vniuerſalis eccl'ie pꝛimatū: ⁊ reſpōſio ad illas.

Duerſus pꝛedi Capl'm XVI

a ctaarguūt aduerſarij ex aliq̄b⁹
auctoꝛitatibus ſanctoꝝ. Pꝛio Argumētū pˀmū
ex ca. Pꝛime ſedis. xcix. diſt. vbi
ex cōcilio aphꝛicano habeť. ꝙ ꝑme ſedis ep̄s
nō appelleť ꝑnceps ſacerdotū aut ſūmus ſa-
cerdos aut aliq̄d huiuſmodi: ſʒ tm̄ pꝛime ſedis
ep̄us. Secūdo arguūt ex ca. Nullus. ea. diſt. Secundum
in quo habeť ꝙ romanus pōtifex nō appelleť
vniuerſalis. Tertio ad idē arguūt ex ca. ſeq̄n Tertium
ti ecce. in quo btūs Grego vniuerſalē ſe voca
ri ꝓhibet. Sed iſtis nō eſt difficile reſpōdere
Ad ꝑmā eṁ dicimus ꝙ nō ſit ad ꝓpoſitum Ad primum
q̄m ca. illud non loquiť de ep̄o ꝑme ſedis ſim-
pliciter q̄ eſt romana ſed de ꝑme ſedis ſcȝ pa-
triarchalis pōtifice. Unde glo. ſupꝛa illud ca.

ita habet. Prie.i.patriarchalis: ads papa bn̄. Eodē modo exponit dn̄s archidyaconus dic. Prie ſedis.i.patriarchalis.

Ad ſecūdū, ⁊ tertium.

Ad alia duo ſequentia que loquūtur de romano ponti. dicimus: ꝙ nō ideo ꝓhibitū eſt romanū ponti. vocari vniuerſalem q: nō ſit vlis paſtor toti⁹ eccleſie ⁊ caput vlis eccleſie: cum in ꝯcilio calcedonen. acclamatū legat̄ btiſſimo Leoni pape viuat Leo ſanctiſſim⁹ ycomenicus.i.vlis patriarcha. Preterea multi ſancti pōtifices ita ſe noiaſſe in ſuis eplis legunt̄. vn̄ beat⁹ Sixt⁹ ſcribēs oibus epis ita in.ij.epla vt recitat beatus Iſi.in li.pontificū loqtur. Sixt⁹ vlis apoſtolice eccleſie eps omnib⁹ epis ⁊c. Itē ſanct⁹ Victor papa in epiſtola de paſcha et baptiſmo Theophilo alexan. directa ſic ſcribit. Victor romane ac vniuerſalis eccleſie eps. Ite3 ſanct⁹ Eleutheri⁹ in epiſtola quam vniuerſis epis per gallie ꝓuincias ſcribit dicit ſic in fine. Huius rei gratia vlis nobis a xpo ieſu cōmiſſa eſt eccleſia. Sed ideo ꝓhibetur vocari vniuerſalis. Tum ꝑpter humilitatē. Tum q̄a nō preficit̄ cuilibet particulari eccleſie vt proprius ⁊ ſpālis illius eccleſie rector ⁊ imediat⁹ adminiſtrator. vnde ſanct⁹ Tho. in li. ꝯtra impugnātes religionem ad hoc.c.reſpondēs dicit ſic. Q aūt papa vniuerſalem pontifice3 ſe ꝓhibet noiari nō ideo hoc eſt ꝙ ipſe nō habeat auctoritatē imediatam ⁊ plenā in qualibet eccleſia: ſed q: nō preficitur cuilibet particulari eccleſie vt proprius ⁊ ſpecialis illi⁹ eccleſie rector: ſic em̄ ceſſarent omniū alioꝝ pontificum poteſtates. ⁊ hoc.c. inductū nullus pro rōne inducit. hec ſanct⁹ Tho.

Capitulū.xvij. Quib⁹ rationib⁹ beatus Petr⁹ fundamentum eccleſie dictus eſt.

Capitulum. XVII

p

Oſtquā probatiſſimis teſtimonijs oſtendim⁹ beatum Petrū apoſtolum iter apoſtolos habuiſſe primatū et eccleſie principem ac rectorem a xpo inſtitutū eſſe: perſcrutabimur conſequenter quibus de cauſis fundamentū eccleſie dictus ſit. Dicimus autem ꝙ etſi omnib⁹ apoſtolis fundamēti vocabulum attributum legamus iuxta illō pſ.lxxxvi. Fundamenta eius in montib⁹ ſanctis. glo.i.in apoſtolis. Et Apo.xxi. dicatur. Mur⁹ ciuitatis.i.eccle hn̄s fundamenta.xij. ⁊ in ipſis.xij. nomina.xij. apoſtolorum. Et hoc quia omnes apoſtoli fundauerunt eccleſiam in fide ⁊ doctrina xpi. Sicut fundauerat apoſtolus Paul⁹ qui dicebat.i.Corin.iij. Ut ſapiens architectus fundamentum poſui. glo. fidem xpi nō aliam. Nihilomin⁹ ſingulari quadam prerogatiua beatus petrus poſt xpm fuit ⁊ dictus eſt eccle fundamētū. Unde Mathei.xvi. ita xps ſingularit̄ petro loquit̄. Ego dico tibi petre q: tu es petrus ⁊ ſup hanc petram edificabo eccleſiā meā. Qō verbū ptractans btūs Hiero. in cōmentario ita inqt. Tu mihi dixiſti: tu es xps filius dei viui: ⁊ ego dico tibi ſermone nō caſſo ⁊ nullū opus habēte ſed dico tibi q: meu3 dixiſſe feciſſe eſt: q: tu es petrus. ſicut em̄ lumē apoſtolis donauit vt lumen mūdi appellarent: ⁊ cetera q̄ a dn̄o dicta ſunt vocabula: ita ⁊ ſymoni q̄ credebat in petram xpm. petre largit⁹ eſt nomē. ac ꝭm metaphorā petre recte dr̄ ei edificabo eccleſiā meā ſup te. ⁊ hoc eſt qō ſequit̄. ⁊ ſup hanc petram edificabo eccleſiā meā. hec Hiero. Percurrētes autē nos plures ſanctoꝝ patrū expoſitionēs ⁊ cōmētaria: inuenim⁹ multis rationib⁹ ſiue cōſiderationib⁹ nomē fundamēti ſiue petre petro cōuenientiſſime apertiſſimeq̄ attributū. Primo quidē rōne illius glorioſiſſime confeſſionis q̄ xpm pre ceteris omibus aplis xpm cōfeſſus eſt dicēs Math.xvi. Tu es xps filius dei viui. Confeſſio certe omni laude digna: in qua toti⁹ eccle fides offertur: vt inqt Augu. Xpm em̄ ⁊ deū verum ac hoiem veru3 cōfitet̄: vt inqt glo. Confeſſio certe ſalutifera ac neceſſaria: abſq̄ qua nullus celoꝝ regnū ingreditur: vt inqt glo. Hanc rōnē tangit btūs Maximus in ſmone aploꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Glorioſiſſimos xpiane fidei ꝓncipes: ita dicēs. Hic ē petrus cui xps dn̄s cōmunionem libēter indulſit. vt em̄ ſicut aplus Paul⁹ edocuit. petra aūt erat xps: ita p xpm petr⁹ factus eſt petra. dicēte em̄ dn̄o. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccliam meā. Nam ſicut in deſerto iuſſu dn̄ico ſitienti ppl̄o aqua effluxit e petra: ita vniuerſo mūdo pfidie ariditate laſſanti de ore petri fons ſalutifere cōfeſſionis emerſit. hec ille. Et Leo ſanctiſſim⁹ in ſermone.ij. ordinatōis de hac petri cōfeſſione ita loquit̄. Tu es xpus filius dei viui. quotidie petr⁹ dicit ⁊ oīs lingua q̄ dn̄m cōfitet̄ magiſterio huiuſmodi vocis imbuit̄. Hec fides dyabolū vincit ⁊ captiuoꝝ eius vincula diſſoluit. Hec erutos mundo inſerit celo: ⁊ porte inferi aduerſus eā preualere nō poſſunt. Tanta em̄ diuinit⁹ ſoliditate munita eſt vt eā nec heretica vnq̄ corrūpere prauitas nec pagana potuerit ſuperare perfidia. Secūdo beatus petrus dictus eſt cōueniētiſſime eccle fundamentū q: ꝑmus in natiōibus fidei fecit fundamenta: vt inquit Ambro. in ca. Fidelior. l. diſ. Siue vt inquit btūs Anacletus in ca. In nouo. di.xxi. Primus ad fidē virtute ſue predica

tionis adduxit verboq; inſtituit. ipſe em̄ apl's
petrus p̄mos iudeos p̄mos gentiles poſt xp̄i
aſcenſionē ad xp̄i fidē conuertit. vnde die pē-
thecoſtes ob eius exhortatiōis verbū circiter
iudeoꝝ tria milia cōuerſa baptiſmi ſacramen
tum ſuſcepiſſe legunt̄. Act̄. c. ij. ac deinde cor-
neliū centurionē gentilē ⁊ ſuos q̄ſi gentiū pri
mitias baptizaſſe actuū hyſtoria teſtat̄. Ter
tio petrus dictus ē eccl'ie fundamentū ꝓpter
conſtantiā ſingularē ac inſuperabilē fidei fir-
mitatē. de quo btūs Leo papa tractās in ſer-
mone. i. cōſecratōis ſue illud Luc. xxij. Ecce ſy
mon ſathanas expetiuit vos: ita loquit̄. Com
mune erat om̄ib⁹ apl'is periculū de tēptatōne
formidinis ⁊ diuine ꝓtectiōis auxilio pariter
indigebant: qm̄ dyabolus oēs cupiebat elide
re ⁊ tamē ſpecialis a dn̄o petri cura ſuſcipitur
⁊ ꝓ fide petri ꝓprie ſupplicat̄ tanq̄ alioꝝ ſta
tus certior ſit futurus ſi mens principis victa
nō fuerit in petro. ergo oīum fortitudo munit̄
⁊ diuine grē ita ordinat̄ auxiliū vt firmitas q̄
per xp̄m petro attribuit̄ per petrū apl'is cōfe
ratur. Quarto btūs Petrus cōuenientiſſime
eccl'ie dicit̄ fundamentū: qm̄ alioꝝ oim fact⁹ ē
fundamentū ⁊ firmamentū. vn̄ dn̄s ait Luce
xxij. Tu aliq̄n cōuerſus confirma fratres tuos
Qd̄ verbū pertractās btūs Amb. li. i. homeli
arum. ⁊ habet̄ in ca. Fidelior. di. l. ita inq̄t. Fi-
delior factus ē petrus poſtq̄ fidē ſe perdidiſſe
defleuit atq; ido maiorē grāz repperit q̄ ami-
ſit. tanq̄ em̄ bonus paſtor tuendū gregē acce-
pit: vt q̄ ſibi ante infirmus fuerat fieret oib⁹
firmamentū: ⁊ q̄ ſe interrogatōis temptatiōe
mutauerat ceteros fidei ſtabilitate fundaret.
hec ille. Item Theophilus tractans prefatuz
verbū Confirma fratres tuos ita inquit. Hoc
em̄ decet te qui mecū robur es ⁊ petra eccleſie
Item Criſo. ſup illo verbo Math. xvi. Tu es
petrus ⁊c. ita ꝓpoſito noſtro alludit ſic dicēs.
Uide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelſam
de ipſo intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que ſunt
ꝓpria dei ſolius. ſ. ſoluere pctā ⁊ eccleſiā imu-
tabilē ſiue nō ꝯuertibilē inter tot pſecutionū
⁊ tempeſtatū procellas facere. Ad idem btūs
Hilarius ſup eodē verbo ita loquit̄. Eſt autē
in nūcupatione noui nōis felix eccleſie funda
mentū digna edificatiōe illius petra que infe
ri leges ⁊ tartari portas ⁊ om̄ia clauſtra mort̄
diſſolueret. hec ille. Item Damaſus papa ſcri
bens ſtephano archiepiſcopo ſic inquit ad ꝓ-
poſitum. Sitis fratres chariſſimi firmamētū
a deo fixum ⁊ immobile atq; titulum luciditſſi
mum ſuorum ſacerdotum: id eſt omniū epiſco
porum apoſtolicā ſedem eſſe conſtitutā ⁊ ver
ticem eccleſiarū. tu es em̄ ſicut diuinū ꝓnun-
ciat veraciter verbum: petrus ⁊ ſuper firma-
mentū tuū eccl'ie columne que epiſcopi intel-
ligunt̄ confirmate ſunt. ⁊ tibi claues regni ce
lorum cōmiſi atq; ligare ⁊ ſoluere poteſtatem
⁊ que in celis ſūt ⁊ q̄ in terris ꝓmulgaui. hec il
le. Item Leo papa in ſermone. iij. ordinatiōis
ſue pertractās illud Math. xvi. Et ego dico
tibi q2 tu es petrus ⁊c. ita pulchre ad ꝓpoſitū
loquit̄. Ego dico tibi. hoc eſt: ſicut tibi pat̄ me
us manifeſtauit diuinitatē meā: ita ⁊ ego no-
tam facio tibi excellētiā tuā: q2 tu es petrus. i.
cū ego ſim inuiolabilis petra: ego lapis angu
laris q̄ facio vtraq; vnū ego fundamentū pre-
ter qd̄ nemo pōt ponere aliud: tu quoq; petra
es q2 mea virtute ſolidaris vt que mihi ꝓtāte
ſunt ꝓpria: ſint tibi mecū participatōe cōmu-
nia: ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccl'iaz meam:
⁊ porte inferi nō preualebūt aduerſus eam: ſu
per hanc inq̄t fortitudinē eternū extruā tem-
plum ⁊ eccl'ie mee celo inſerenda ſublimitas
in huius fidei firmitate cōſurget. hec ille. Ad
idē eſt beatus Grego. papa in ep'la ad ſyracu-
ſanū ep̄m. Quis neſciat ſctām eccleſiā in apo
ſtoloꝝ p̄ncipis ſoliditate firmatā: qui firmita
tem mētis traxit in nomine vt petrus a petra
vocaret̄ cui veritatis voce dicitur. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Item Paſce oues meas.
Itaq; cū multi ſint apoſtoli ꝓ ipoꝝ p̄ncipatu
ſola aploꝝ p̄ncipis ſedes in auctoritate cōua
luit. Quinto eccl'ie fundamentum petrus di
ctus eſt ꝓpter eius cathedre inſuperabile ma
giſteriū: in qua vt in ca. In ſede. ⁊ in ca. Hec ē
fides. xxiij. q. i. habet̄. extra maculaz ſemp eſt
catholica ſeruata religio. Quocirca beatus
Hiero. in ca. Qm̄ vetus. Ibidē clamat cathe-
dre petri cōmunione conſocior: ſup illā petraz
eccleſiā fundatā ſcio: quicunq; extra hanc do-
mum agnū comederit ꝓphanus eſt: qui in ar-
cha non fuerit peribit regnāte diluuio. Et Cy
prianus qui cathedrā petri ſupra quā funda-
ta eſt eccl'ia deſerit: in eccl'ia eſſe nō confidat.

Sexto petrus eccl'ie fundamentū dictus eſt
rōne ſui p̄matus: cuius ſedis auctoritas quod
dam fundamentū eſt eccleſie vt dicit ſanctus
Tho. in fine. ij. lib. ſentētiarū. Sedes em̄ petri
p̄ma eſt a xp̄o ⁊ ſup xp̄m fūdata. vt in ca. Oēs
di. xxij. a qua ipſa vniuerſi ordinis eccleſiaſtici
diſpoſitio pendet ac totius eccleſiaſtici edifi-
cij altitudo poſt xp̄m conſurgit. Ipſa em̄ eſt q̄
vt ait Nicolaus papa in ca. Omnes. diſt. xxij.
Oēs ſiue patriarche in cuiuſlibz apicem ſiue
metropoleon p̄matus aut archiepiſcopatuuz
cathedras vel eccleſiarū cuiuſcūq; ordinis di-
gnitatē inſtituit ac fundauit. illam vero ſolus
ipſe fundauit ⁊ ſupra petrā fidei mox naſcent̄

ererit q̄ beato petro eterne vite clauigero ter-
reni ſimul ⁊ celeſtis imperij iura cōmiſit. Et h̄
modo videtur intelligendū illud qḋ Damaſus
in ſermone de transfiguratione reſpōdens pe-
tro dicēti. Bonū eſt nos hic eſſe faciamus hic
tria tabernacula. dicit. Non te dn̄s tabernacu-
lorum ſed vniuerſalis eccleſie ꝯſtructorem cō-
ſtituit. Quocirca vt beatus Aug. in ſermone
quodā qui legitur in feſto cathedre ſancti pe-
tri inquit. Recte eccleſie natale ſedis petri co-
lunt quā apoſtolus pro eccleſiarū ſalute ſuſce-
pit dicente dn̄o. Tu es petrus ⁊ ſup̲ hanc pe-
tram edificabo eccleſiā meam. Petrum itaq̄
fundamentū eccleſie nominauit: ⁊ ideo digne
hoc fundamentū eccleſia colit ſupra quod edi-
ficij altitudo conſurgit. hec Aug. Item idem
beatus Aug. in ſermone quodā apoſtoloꝝ pe-
tri ⁊ pauli q̄ de btō petro loquēs ita inq̄t. Pe-
trus audire meruit: amen dico tibi q: tu es pe-
trus ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiaꝫ
meam. Dignus certe qui edificādis in domo
dei populis lapis eſſet ad fundamenta: colū-
na ad ſuſtentaculū: clauis ad regnū. Item idē
Aug. ⁊ habetur in. c. pudēda. inquit. xxiiij. q. i.
ꝙ eccleſia eſt fundata in radice apoſtolice ſe-
dis. Septimo beat⁹ Petrus dictus eſt fun-
damentum eccleſie ratione irrefragabilis fir-
mitatis iudicioꝝ ſue apoſtolice ſedis. De quo
Origen. in glo. ſup illud Mat. xvi. Quodcun-
q̄ ligaueris ⁊c. dicit ſic. Uide quantā poteſta-
tem habet petra ſupra quā edificat̄ eccleſia vt
etiā iudicia eius maneant firma quaſi deo iu-
dicante per ipſam. Item Maxim⁹ in ſermōe
apl̄oꝝ petri ⁊ pauli qui incipit. Beatiſſimorū
apoſtolorum ⁊c. de hoc ita inquit. Quid etiam
de petro referā cuius eſt a deo tanta approba-
ta iuſticia tantaq̄ ei attributa eſt poteſtas iu-
dicandi vt in arbitrio eius poneret̄ celeſte iu-
dicium? perſpicite ergo ⁊ eſtimate quanto ſit
nobis Petrus apoſtolus honore reuerendus
cuius ſententiam in terris prolataꝫ ſempiter-
ni iudicis equitas nō repellit. Et beat⁹ Ber-
nar. in ſermone quodā apoſtolorum Petri et
Pauli qui incipit. Petrus apoſtolorum prin-
ceps vnus eſt quē ꝑnobilitāt ſingulariꝑmat⁹
īſignia: clauicl̄ari⁹ regni: celoꝝ ligua: fidei fun-
damentū. cōſummatus honor: ⁊ dignatio glo-
rioſa. hominē in terris poſitum in celis impe-
rare ⁊ iter angeloꝝ choros iudiciarie poteſta-
tis exercere virtutem ⁊ in terra ligādi ⁊ ſoluē-
di: nullus angelorum poſſidet. adeſt petrus et
ad eius arbitrium vniuerſitas orbis ligatur ⁊
ſoluit̄: ⁊ precedit petri ſententia ſententiaꝫ re-
demptoris. quia nō qḋ xp̄s hoc ligat petrus:
ſed quod petrus hoc ligat xp̄us. ipſo ad ipſum
atteſtante Quodcūq̄ ligaueris ⁊c. O q̄ po-
tens dignitas. q̄ digna potētia: iudicabit pe-
trus ⁊ om̄ipotēs petri iudicia cōfirmat: ⁊ eſt
in manu petri manus altiſſimi. ſoluſq̄ ille effi-
citur familiaris xp̄i qui petri familiaritatem
habuerit. hec ille.

Capitulum. xviij. in quo aduerſarioꝝ obiectōes que-
dam ponūtur contra hoc quod dictū eſt ꝙ petrus apl̄s
eccl̄ie catholice fundamentū vere dictus ſit.

Aduerſarij prima — Capl̄m. XVIII

tus apoſtolici hoſtes ſanctoꝝ pa-
trum doctrinis nō conſentientes
aliū q̄ xp̄m dici eccl̄ie fundamentū nō ferētes
auſiq̄ dicere ꝙ beat⁹ petr⁹ vere nō fuerit dicē-
dus fundamentū eccl̄ie talib⁹ nitunt̄ ꝓbare
rōnib⁹. Primo ſic. i. Cor. iij. paulus apl̄s in- Argumētū p̄mū
quit. Unuſquiſq̄ videat quō edificet. funda-
mentuꝫ em̄ aliud nemo ponere pōt pret̄ illud
quod poſitū eſt xp̄us ieſus. ergo manifeſte ap-
paret ꝙ null⁹ alius pōt veraciter poni funda-
mentū eccl̄ie. Secūdo in glo. interli. ſup illḋ Secundum
Math. xvi. Tu es petrus: habet̄ ſic. A me pe-
tra ita tamē vt mihi retineā fundamēti digni-
tatē: ⁊ tu ſup me ordinabis lapides mūdos ⁊
abijcies leproſos. Ecce ꝙ xp̄s retinet ſibi di-
gnitatē fundamēti. ergo ſequit̄ ꝙ nec petrus
nec alius apl̄s fundamētū eccl̄ie dicendus ſit
Tertio idem arguit̄ ex expoſitiōe quā beat⁹ Tertium
Augu. ponit in de verbis dn̄i homel̄. xiij. vbi
tractās illud Math. xvi. ita inq̄t. Tu es ergo
inquit petr⁹ ⁊ ſup hanc petrā quā cōfeſſus es
edificabo eccl̄iaꝫ meā: ſup me edificabo te: nō
me ſup te. Et ſup Joh. dicit. Non ſup petram
petrū: ſed ſup petrā xp̄m edificaſſe eccl̄iam: er-
go idem qḋ prius. Quarto ſic. vnius edificij Quartum
nō eſt niſi vnū fundamentū: ſed eccl̄ie edifici-
um vnū eſt: cū eccl̄ia vna ſit: ergo ſequit̄ ꝙ il-
lius vnū tm̄ ſit fundamētū danduꝫ. ſ. xp̄s ⁊ nō
plura. Quinto ſic. fundamēti nō ē aliud fun- Quintum
damentū: q: ſic eſſet proceſſus in infinitū: ſed
petrus habet fundamentū ſui. ſ. xp̄m: pꝫ ex di-
ctis beati Aug. ergo ip̄e nō pōt dici alteri⁹. ſ.
eccl̄ie fundamētū. Sexto ſic. fundamētū eſt Sextum
prius eo cuius eſt fundamentū: ſed petrus nō
poteſt dici prior eccl̄ia q̄ ab ipſo abel iuſto di-
citur incepiſſe. ergo ſequit̄ ꝙ petrus nullo mo-
do pōt dici vere fundamentū eccleſie.

Capitulū. xix. In quo reſpondet̄ ad ſuperiores obie-
ctiones aduerſariorum.

Non parum certe — Capl̄m XIX

admirandum eſt ꝙ aduerſarij int̄
tot ſanctoꝝ patrum luminaria. ſ.
ſplendiſſima teſtimonia tanta cecitate labo-
rant: vt petrum apoſtolū preſumāt fundamē-

tum eccleſie negare: nihilominus tamẽ reſpõ-
Ad primum deamus ad rationes eoꝝ. Ad p̄mã que ſumi-
tur ex apoſtolo. i. Coꝝ. iij. reſpondetur ꝙ xp̄us
eſt p̄mũ ⁊ precipuũ fundamẽtũ eccleſie: vtpo-
te a quo eccleſia p̄ncipaliter depender ⁊ ſuſtẽ-
tatur: ⁊ preter hoc fundamentuʒ nemo poteſt
aliud ponere tanꝗ p̄mũ ⁊ p̄ncipale: nihilomi-
nus apoſtoli ſecundario dicti ſunt fundamen-
ta: ⁊ inter eos p̄ncipaliter ⁊ maxime btũs pe-
trus vt viſum eſt ſupra. Unde apl'us Paulus
vt beatus Dionyſius teſtatꝛ: fertur dixiſſe bea-
to petro verſus mortẽ. Pax tecũ fundamentũ
eccleſiarũ paſtor ouiũ xp̄i. vnde ly preter in au-
ctoritate apl'i magis videtꝛ nota anthonoma-
ſie ꝙ ſit nota excluſionis: ſicut ibi. Tu ſolus ſã-
ctus. Huiꝰ ſentẽtie eſt doctor egregius Aug.
ſup pſ. lxxxvi. ita di. Ut noueritis ꝙ fundamẽ-
tum xp̄s ſit p̄mũ ⁊ maximũ. fundamentũ inq̄t
apl'us. nemo põt ponere aliud preter id qđ po-
ſitum eſt qđ eſt xp̄s ieſus. quõ ergo fundamẽ-
ta ꝓphete ⁊ apl'i: ⁊ quõ fundamẽtuʒ xp̄s ieſus
quo vlterius nihil eſt: quõ putamꝰ niſi quẽad-
modũ aperte dicitꝛ ſanctꝰ ſanctoꝝ ſic figurate
fundamentũ fundamentoꝝ. ſi ergo ſacramen-
ta cogites xp̄s ſctũs ſanctoꝝ: ſi gregẽ ſubditũ
cogites xp̄us paſtor paſtoꝝ. ſi fabricã cogites
xp̄s fundamentũ fundamentoꝝ. hec Aug. Et
Ad ſecundum idem ponitꝛ in glo. ad Ephe. iij. Ad ſecundã
rõnẽ que ſumitꝛ ex glo. interli. Math. xvi. licʒ
pateat reſponſio ex dictis: dicimus ꝙ verũ eſt
ꝙ xp̄s reſeruauit ſibi dignitatẽ p̄ncipalis fun-
damenti: ſed hoc nõ obuiat quin petrus ſecun-
dario fuerit fundamentũ. Uerũ ꝓ ampliori in-
telligentia huiuſmodi materie eſt ſcienduʒ ꝙ
fundamentũ dicitꝛ dupliciter. Uno modo id cui
adheret p̄ma pars edificij qđ tamẽ nõ inclu-
ditur in edificio: ſicut terra ſolida vel petra ſi-
ue rupis. Alio modo põt dici fundamentũ pri-
ma pars ipſius edificij ſupra quã reſiduũ edifi-
cij fundatur. Primo modo fundamẽtũ qđ ſcʒ
ſuſtentat totũ edificiũ eſt xp̄s: ⁊ hoc modo di-
cti fundamenti dignitatẽ retinuit ſibi xp̄us.
Sed fundamẽtũ ſecũdo modo dictũ bene cõ-
uenit alijs ſcʒ apoſtolis. Unde de vtroqʒ hoꝝ
dicitꝛ Eccl'i. xxvi. Fundamẽta eterna ſupra pe-
tram ſolidam. ⁊ inter apl'os maxime hoc mo-
do competit beato petro ⁊ ſedi eius: ⁊ ita glo.
Ad tertium illa nõ obſtat. Ad tertiã rationẽ que ſumitur
ex dictis Aug. reſpõdetꝛ: ꝙ etiã beatus Aug.
vt ſuperius patuit fuit alterius ſententie: vi-
delicet ꝙ petrus fundamentũ fuerit eccl'ie ſu-
per quod ipa eccleſia fundata ſit. qđ ipe teſta-
tur ꝙ in illo tanꝗ in petra fundata ſit eccleſia
in lib. retractationum. ca. ij. vbi ita dicit. Dixi
quodaʒ loco de apoſtolo petro ꝙ in illo tanꝗ
in petra fundata ſit eccleſia. Qui ſenſus etiã
cantatꝛ ore multoꝝ in verſibus beatiſſimi Am-
broſij vbi de gallo gallinatio ait. Hoc ipſa pe-
tra eccleſia canente culpam diluit: ſed ſcio me
poſtea ſepiſſime ſic expoſuiſſe qđ a dño dictuʒ
eſt. Tu es petrus ⁊ ſup hanc petraʒ edificabo
eccleſiã meã. vt ſup hunc intelligeretꝛ quẽ con-
feſſus eſt petrus dicens. Tu es xp̄us filius dei
viui: ac ſi petrus ab hac petra appellatus per-
ſonã eccl'ie figuraret que ſup hanc petrã edifi-
catur. nec dictũ eſt illi. tu es petra: ſed tu es pe-
trus. petra aũt erat xp̄s. Harũ aũt ſentẽtiarũ
que ſit ꝓbabilior eligat lector. hec ille. Ueruʒ
vtraqʒ ſententia ſiue expoſitio poteſt habere
locum ⁊ ſimul ſtare vt dicamus ꝙ ſupra xp̄m
petrã p̄mo ⁊ p̄ncipalitꝛ edificatꝛ eccl'ia. Secũ-
dario vero ſupra petrũ vt ſupra expoſuimus.
Unde ipe Aug. in ſermone de transfiguratõe
dñi ita loquitꝛ. Mi ꝯuenientꝛ petra petro reſpõ-
dit. Et ego dico tibi petre q: tu es petrus ⁊c̄.
q. d. ſuper me edificabo te qui figurã eius ge-
ris eccleſie que in te edificatꝛ ſup me. hec Aug.
Uerũ ſiquis conſiderat bene ſeriẽ littere illiꝰ
Math. xvi. Tu es xp̄s filius dei viui: ⁊ ego di-
co tibi q: tu es ⁊c̄. iuxta ſentẽtias Criſoſtomi
Hilarij Hieronymi Theophili Origeñ. Am-
broſij ⁊ Leonis pape que ſuperiꝰ inducte ſunt
videtꝛ ꝙ ad litterã auctoritas illa Math. xvi.
de beato petro accipienda ſit: quoniaʒ vt ar-
guit Richardus in queſtionibus armenorum
lib. vij. c. xi. ⁊ bene iuxta ſeriẽ littere petro pri-
mo ⁊ ſingulariter cõfitenti. tu es xp̄s filiꝰ dei
viui. volẽs xp̄s ꝓ tanta cõfeſſione aliquid no-
tabile recõpenſare reſpõdit. Beatus es ſymõ
bariona: quia caro ⁊ ſanguis non reuelauit ti-
bi ſed pater meus qui eſt in celis. ⁊ ego dico
tibi q: tu es petrus ⁊ ſup hanc petrã edifica-
bo eccleſiã meaʒ ⁊c̄. Unde videtur predicare
petrũ debere fore fundamentũ ſue eccleſie: q:
alias eſſent impertinẽtia ſequẽtia ipſis precedẽ-
tibus. non em̃ videntꝛ ſibi pertinere: ego dico
tibi q: tu es petrus. ⁊ qđ ſequitꝛ: ſup hãc petrã
ſcilʒ ſup xp̄m edificabo eccleſiã meã. Unde ꝙ
hoc qđ dictũ eſt: ⁊ ſup hanc petram edificabo
eccleſiã meã de petro intelligendũ ſit. hoc ma-
nifeſte oſtẽdũt auctoritates ſanctoꝝ inducte
in ca. xvij. maxime illa Criſo. ⁊ illa beati Leo-
nis pape. Ad quartam rationẽ cum dicitur: Ad quartum
ꝙ vnius edificij ⁊c̄. reſpõdetꝛ ꝙ verũ eſt de p̄n-
cipali fundamẽto: ſecũdaria vero poſſunt eſſe Ad quintum
plura: ⁊ ita eſt in ꝓpoſito. Ad quintam cum
dicitur ꝙ fundamenti non eſt fundamentum
reſpondetur: ꝙ licet non cuiuſlibet fundamẽ-
ti ſit aliud fundamentũ quia p̄mi ⁊ p̄ncipalis
fundamẽti non eſt aliquod aliud fundamẽtũ:

nihilominus ſecūdarioꝝ fundamentoꝝ bene eſt aliud fundamentū ſcꝫ ꝓmū ⁊ ꝓncipale. petrus aūt apl's non ponit ꝓmū ⁊ ꝓncipale fundamentū eccl'ie ſed xp̄s: qui vt patꝫ ex Augu. in reſpōſione ad ꝓmā rōnē nō modo dicit fundamentū: ſed fundamētoꝝ fundamentū. Ad

Ad ſextum ſextam rōnē cum dicit ꝙ fundamentū eſt ꝑus eo cui⁹ ⁊c. dicēdū, ꝑut etiā ex ſuꝑapoſitꝭ ſctōꝝ patrū ſentētijs dicētiū btm̄ petrū fūdamētuꝫ eccl'ie colligere poſſum⁹ dupl'r loq̄ poſſum⁹ de fundatōe eccl'ie. Uno modo quātū ad fidē ⁊ ꝑfectū virtutū. de qua dicit ad Ephe. ij. in quo glo. in xp̄o. oīs edificatio. glo. tam de gentib⁹ q̄ de iudeis. cōſtructa. glo. in fide. creſcit. glo. per augmētū virtutū in templū ſanctū in dn̄o Alio modo poſſum⁹ loqui de fundatōne eccleſie quantū ad ꝑtātem iuriſdictiōis eccleſiaſtice ꝑut ſtructura eccl'ie conſurgit ꝫm diuerſos ipius ꝑtātis gradus ꝫm quos quidā quantuꝫ ad ipaꝫ poteſtatē ſunt infimi vt curati: quidā medij vt ep̄i: quidā vnus ſolus ſummus ē ſicut papa. Et de vtroq; modo fundatōis pōt intelligi illud verbū Math. xvi. Secūdū em̄ ꝓmū dicit petrus fundamētū eccl'ie inter alias rationes: q: in eius fide ⁊ confeſſione vt inquit Hieronī. ⁊ glo. Math. xvi. edificata ē eccl'ia. Scd̄m ſecundū vero modū intelligēdi petrus dicit eccl'ie fundamentū inquantū ipe ꝓmus in eccl'ia ꝓncipatum eccleſiaſtice ꝑtātis obtinuit dicente ſibi dn̄o. Et tibi dabo claues regni celoꝝ. Unde beat⁹ Cyprian⁹ ⁊ habet in ca. Loquit dn̄s. xxiiij. q. i. Loquit dn̄s ad petrū dicens. Ego tibi dico q: tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrā edificabo eccl'iam meā. ſuꝑ vnum edificat eccl'iam. His preſuppoſitis reſpōdet ad rōnē ſic. ꝙ ſi loquimur de fundatōne eccl'ie in fide xp̄i: licet eccl'ia prius abſolute fuiſſet q̄ petrus cōfeſſus fuiſſet xp̄m di. Tu es xp̄us ⁊c. cū multi forent ante credentes ſcꝫ ipe petrus ⁊ alij ap'li: nihilomin⁹ tamē ipſe petrus quātū ad eos q̄ credituri erant per verbū predicationis illi⁹ in xp̄m prior erat ipa eccl'ia. vnde ſic prius dictū eſt in ca. xvij. ex dicto beati Amb. ipe petrus ꝓmus in nationib⁹ fidei fundamēta poſuit. et vt dicit Anaclet⁹ prim⁹ ad fidem populū virtute ſue predicatōnis adduxit. Si vero loquamur de fundatione eccleſie quātū ad poteſtatē eccleſiaſticā eo modo quo ſuperius diximus eccl'ia nō videt prior fuiſſe petro: cuꝫ fundatio huiuſmodi eccl'ie facta fuerit in petro. qm̄ vt ait ſanct⁹ Anaclet⁹ in ca. In nouo. diſt. xxi. In nouo teſtamēto poſt xp̄m dn̄m a petro ſacerdotalis cepit ordo: q: ipi ꝓmo pōtificatus in eccl'ia xp̄i datus eſt dicēte dn̄o ad eum. Tu es inquit petrus ⁊ ſuper hanc petraꝫ edificabo eccleſiā meam. Ex his manifeſte cōfunditur error dicentiuꝫ ꝙ non magis petrus q̄ ceteri apoſtoli dicendus fuerit fundamentum eccleſie chriſti.

Capitulū. xx. Qz beatus petrus caput fuerit ſancte ⁊ vniuerſalis eccleſie.

Capl'm XX

Cum autem fundamentū in ſp̄ualibus nō ſit in imo vt in corporali edificio ſed in ſummo exiſtet: oſtenſo ꝙ beatus petrus eccl'ie dei fundamentū fuerit: clariſſime arguit ꝙ etiā caput fuerit eccleſie. Un̄ beatus Hiero. in lib. de obitu ſiue ortu ſanctorum noui teſtamenti ſic ait. Petrus in xp̄o eccleſie firmamentū cephas corpis xp̄i ꝓnceps ⁊ caput eſt. Preterea ꝙ beat⁹ petrus caput eccl'ie a xp̄o inſtitutus fuerit ex illo imprimis aptiſſime colligit ſaluatoris verbo quo inq̄t. Tu vocaberis cephas. Joh. i. Cephas em̄ licꝫ ꝫm vnā linguā interpretet petrus: nihilominus ꝫm aliā: vt ſanct⁹ Anaclet⁹ in ca. In nouo. di. xxi. Et btūs Iſido. vij. ethimol. ca. iij. volunt: caput ſonat. Cephalym em̄ grece: caput latine dicit. Secūdo hoc idē habet teſtimonio beati Criſo. qui tractās illud Joh. xxi. Symon iohānis paſce oues meas: dicit ſic. Preteriēs aūt alios petro loquit. eximius em̄ apoſtoloꝝ erat petr⁹ os diſcipuloꝝ ⁊ vertex collegij. Tertio ad idem qđ btūs Augu. in lib q. noui ⁊ veteris teſtamēti. vbi reſpondens illi queſtioni. Cur ſaluator tm̄ pro ſe ⁊ petro ſolui didragma iuſſit ita dicit. Saluator cū pro ſe ⁊ petro dari iuber didragma ꝓ omib⁹ ſoluiſſe videtur: q: ſicut in ſaluatore erant oēs cauſe magiſterij: ita ⁊ poſt ſaluatorē in petro oēs continentur: ipm̄ em̄ cōſtituit caput eoꝝ vt paſtor eſſet gregis dn̄ici. hec Aug. Quarto idem teſtatur idē btūs Augu. in ſermone quodā paſſionis dn̄i. vbi aſſignās rōnē quare de⁹ ꝑmiſerat petruꝫ eū negare ita dicit. Ideo diuine ꝓuidentie ſecretū ita temperauit atq; permiſit vt ꝓmus ipſe laberet atq; rueret in peccatum quo erga peccātes duriorē ſentētiā ꝓprij caſ⁹ intuitu temperaret. Quātū igitur diuini muneris erga ſalutē hoīm: quantū cure: quantuꝫ ſollicitudinis impendatur aduertite: totius corporis morbum in ipſo capite curat ⁊ in ipo vertice cōponit membroꝝ oīm ſanitatē; ⁊ in ipſa confeſſionis xp̄i crepidine in ipſo immobilis fidei fundamento. in petro dico ſcꝫ illo qui dixerat: etiam ſi me oporteat mori non te negabo. Hic eſt petrus qui diuina reuelatione prior omniū veritatem meruit cōfiteri di. Tu es xp̄us filius dei viui. hec Augu. Ecce ꝙ

beatus Augu. petrū vocat ⁊ caput ⁊ verticē eccl'ie necnō immobilis fidei fundamentum. Quinto ad idem eſt teſtis illuſtris Calixtus papa in ca. Non decet. di. xij. vbi dicit vniuerſalis eccl'ie caput eſſe romanā eccl'iam. Idem etiā Iuſtinianus ponit in. l. inter claras. C. de ſum. tri. vbi papā caput vocat omniū eccleſiarum. Sexto hoc idem rōne ꝓbari poteſt ſic. Quilibet rector cuiuſcūq; cōmunitatis dicit᷑ caput illius. vnde reges ſiue preſidētes in cōmunitatibꝰ ſecularibꝰ ꝓpter excellētiā auctoritatis dicunt᷑ capita populoꝝ ſuoꝝ. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ. vnde etiā dn̄s per ſamuelē ait ad ſaulē. Cum eſſes paruulus in oculis tuis caput in tribubꝰ iſrl' factus es. cū ergo petrus cōſtitutus fuerit rector ⁊ paſtor vniuerſalis eccl'ie: vt ſuperiꝰ ampliſſime oſtenſum eſt: patꝫ manifeſte ꝙ beatꝰ petrus veraciter caput fuerit eccl'ie vl'is ⁊c̄.

Capitulū. xxi. In quo aduerſarioꝝ ponunt᷑ obiectiones contra hoc qd̄ dictum eſt ꝙ beatus petrus caput fuerit vniuerſalis eccleſie.

Capl'm XXI

Ex aduerſo veritatis ⁊ apoſtolici ꝑncipatus aduerſarij negant beatū petrū apoſtolū ⁊ eius ſucceſſorē caput fuiſſe ſancte eccl'ie catholice aut eſſe. Inducunt autē in ſuoꝝ erroꝝ fauorem rōnes ſequentes

Argumētū pmū qd̄ cū ſequentibꝰ ſoluet᷑ ifra. c. xxiij.

Primo ſic. capitis non eſt caput: ſed petri ⁊ ſucceſſoꝝ eius xp̄s eſt caput: cum ſit caput ſuper oēm eccl'iā. ad Ephe. i. ergo ſequit᷑ ꝙ nec petrus nec ſucceſſor illius pōt dici caput eccleſie.

Secūdum

Secūdo ſic. vnius corporis vnū eſt caput: ſed corpus eccl'ie eſt vnū dicente aplo ad Rom. xij. Multi vnū corpus ſumꝰ: ⁊ huiꝰ corporis xp̄s eſt caput: vt teſtat᷑ apl's ad Colo. i. ergo nec petro nec ſucceſſori ſuo cōuenit eſſe caput corporis eccl'ie.

Tertium

Tertio ſic. Xp̄us ē caput eccleſie ⁊ ſufficientiſſimū: ergo videtur ꝙ ocioſum ⁊ fruſtra ſit aliud quodcunq; detur: ⁊ ita nō videt᷑ dicendū ꝙ beatus petrus aut ſucceſſor eius ſit caput eccl'ie.

Quartum

Quarto ſic. ſicut in capite corporis animalis eſt plenitudo ſenſuum. vigent eñ in eo oēs ſenſus interiores ⁊ exteriores: cū in ceteris membris ſolus ſenſus tactus ſit: ita in capite eccl'ie eſſe debet. Vnd̄ de xp̄o eccleſie capite dicit᷑ Ioh. i. Vidimꝰ eū plenū gratia ⁊ veritate: ſed in btō petro nec in ſucceſſoribus eſt plenitudo ſenſuū ſpūaliū: ergo nō poteſt dici caput eccl'ie.

Quintum

Quinto ſic capitis eſt influere ſenſum ⁊ motuꝫ: ſed nec a beato petro nec eius ſucceſſore influit᷑ mēbris eccl'ie ſenſus fidei ⁊ motus charitatis: cuꝫ ab ipſo non redundet gratia in corpus eccl'ie: ergo ei nō eſt attribuendū nomē capitis.

Sextum

Sexto ſic. ſi petrus fuiſſet caput eccleſie ab ipſo inter ceteros deriuata eſſet poteſtas ſpūalis: ſed hoc non eſt. Tum q: nō ipſe ſolus recepit claues: ſed tota eccleſia in ipſo qui ſignificabat eccl'iam: vt habet᷑ in ca. Quodcūq;. xxiiij. q. i. Tum q: oēs apoſtoli cū eo eque ꝑncipalit᷑ ptātem a xp̄o ſuſceperint. Math. xviij. Amē dico vobis quecūq; alligaueritꝭ: ergo ⁊c̄.

Septimum

Septimo ſic. ſi petrus fuiſſet caput eccl'ie videt᷑ ꝙ ab ipo veniſſent denominādi fideles vt videtur: ſed a petro nō denominant᷑ fideles petrini ſed a xp̄o xp̄iani. vt dicit Aug. de verbis dn̄i homel. xiij. ergo ⁊c̄.

Octauum

Octauo arguitur ſic corporis ad caput eſt neceſſaria connexio: ſed ad petrū ⁊ ad eiꝰ ſucceſſores eccl'ie corpus nō habet neceſſariā cōnexionē: pꝫ q: eccl'ia quandoq; ſtetit ſine petro ⁊ ſtat ſine eius ſucceſſore ſcꝫ quando decedit aut quādo papa efficit᷑ hereticus: ergo ⁊c̄.

Nonum.

Nono cōfirmando rōem factā ſic. capite ſeparato a corpore expirat corpus ⁊ priuat᷑ vita ⁊ motu: ſed petro aut eiꝰ ſucceſſore ſublatis per mortē a corpore militātis eccleſie corpus eccl'ie nō expirat ⁊ non priuat᷑ vita: ergo nec petro nec eius ſucceſſori competit eſſe caput eccleſie.

Capitulum. xxij. In quo improbat᷑ aduerſarioꝝ prefata ſentētia ⁊ oſtendit᷑ qualiter ratio capitis reſpectu eccl'ie petro cōuenerit ac eiꝰ ſucceſſori.

Capl'm XXII

Quod prefata aduerſarioꝝ ſentētia negantiū beatum petrum vniuerſalis eccl'ie caput fuiſſe erronea ſit: nō ſolum ex his que ſup induximꝰ in. xx. ca. verū etiam ex multis alijs ſanctoꝝ patrū teſtimonijs exploratiſſimū eſt. Ait eñ beatus Anacletus papa ⁊ martyr: vt habetur in ca. Sacroſācta. di. xxij. int᷑ beatos aplos quedā fuit diſcretio poteſtatis. licꝫ eñ omes eſſent apoſtoli: petro tamē cōceſſum eſt a dn̄o ⁊ ipi inter ſe voluerunt idipm vt reliqs omībus illis preeſſet apoſtolis ⁊ cephas. i. caput ⁊ ꝑncipiū teneret apoſtolatꝰ: q̄ etiā eādē formā ſuis ſucceſſoribꝰ ⁊ reliqs epis tenendā tradiderūt. hec ille. Item Marcellus papa ⁊ martyr vt habet᷑ in. ca. Rogamꝰ. xxiiij. q. i. ſcribens vniuerſis epis per antiochiā cōſtitutis ita inquit. Rogamꝰ fratres dilectiſſimi vt nō aliud doceatis nec ſentiatis ꝙ qd̄ a btō petro ⁊ reliquis apoſtolis ⁊ patribꝰ accepiſtis. ipſe eſt eñ caput totius eccleſie: cui ait dn̄s. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrā edificabo eccl'iam meā. hec ille. Ex quibꝰ omībus nunc ⁊ ſuperiꝰ inductis apertiſſimuꝫ eſt aduerſarios grauit᷑ errare negantes beatum petrum fuiſſe caput eccleſie ſancte catholice. Quocirca rationabiliter papa Ioh. xxij. in extrauaganti que in-

cipit Licet ſm apoſtolum: Marſilium de padua ⁊ Johannem de ianduno tanꝙ̄ hereticos condemnauit: qui inter ceteros errores quos cõtra ſedem apoſtolicã dogmatizare preſumpſerunt dicunt ꝙ petrus aplꝰs non plus auctoritatis habuit ꝙ̄ alij apoſtoli habuerunt: ⁊ ꝙ aliorum apoſtolorum nõ fuerit caput. Item papa Martinꝰ quintꝰ in concilio Conſtantieñ. condẽnauit errores Johãnis hus: quorum inter alios iſte eſt vnus ſcʒ ſeptimus in ordine: ꝙ petrus nec eſt nec fuit caput eccľie ſancte catholice. Viſo ergo ꝙ iuxta catholice doctrine normã neceſſe ſit concedere beatũ petruʒ apoſtolum pro primatus ſui excellentia caput fuiſſe ſancte eccleſie catholice: ⁊ per cõſequens eius ſucceſſor: ſub xp̃o tamen qui ꝑncipale caput eſt eccleſie. oſtendendum eſt qualiter nomen capitis petro apoſtolo conuenerit ac eiꝰ ſucceſſori conueniat: quia qualiter xp̃o conueniat ſupra in lib. i. huius noſtre ſumme in ca. xlvi. explicauimus.. Pro quo notandũ iuxta ſanctuʒ Thomã in tertia parte. q. viij. arti. i. ꝙ ſicut tota eccleſia dicitur vnũ corpus myſticum per ſimilitudinẽ ad corpus naturale hominis ſm ꝙ diuerſa membra habẽt diuerſos actus: vt apoſtolus docet ad Romañ. xij. Et i. Corinth. xij. ita xp̃us ſiue etiam papa dicitur caput eccleſie ſm ſimilitudinem capitis humani. Inuenimus autẽ in capite hominis quattuor. Primo conformitatem nature cum alijs membris. Secundo ordinem: quia caput eſt prima pars corporis incipiendo a ſuperiori: ⁊ ita ſitum eſt ſuperius alijs membris. Tertio perfectionem: quia in capite viget plenitudo ſenſuum. Quarto virtutem influentẽ ceteris quia ab ipſo motus eſt ceterorum membroruʒ ⁊ gubernatio in ſuis actibus ꝓpter vim ſenſitiuam ⁊ motiuã ibi dominantẽ. Qualiter iſta quattuor cõpetant xp̃o ſupra libro ꝑmo expoſuimꝰ vbi eũ caput eccľie eſſe oſtendimꝰ. Jam oſtẽdamus qualiť petro aplõ ⁊ nũc eiꝰ ſucceſſori cõueniãt. Primo qdẽ petrus fuit cõformis nature alijs fidelibus: cũ hõ fuerit eiuſdẽ ſpeciei cũ eis. Secũdo ipſe in ordine apoſtolorum fuit ꝑmus: vnde ꝑmus annumeratꝰ legitur. Math. x. Et de ep̃o romano ſucceſſore ſuo dicit canon concilij conſtantini. vt deducit ſanctus Tho. in. iiij. diſt. xxiiij. Veneramur ſm ſcripturas ⁊ canonũ diffinitiones ſanctiſſimũ antique rome ep̃m ꝑmum eſſe ⁊ maximũ ep̃orum. Et Juſtinianus in auctẽticis de eccleſiaſticis. ti. coll. ix. inquit. Nemo eſt qui dubitat ſanctiſſimũ ſenioris rome papã primũ eſſe oĩm ſacerdotũ. Tertio in ip̃o ſolo inter alios fuit plenitudo ꝑtãtis: vtpote ĩ quo poſuit dñs totius eccleſie principatum. vt in. c. nolite. di. xi. dic̃ Juliꝰ papa. ⁊ cui ſoli inq̃t beatꝰ Chryſ. Xp̃s dedit qđ ſuũ eſt plenũ ⁊ qui ſolꝰ vocatꝰ ẽ in plenitudinẽ poteſtatis alijs vocatis in partem: vt in. c. decreto. ⁊ in. ca. qui ſe ſcit. ij. q. vi. Quarto ab ipſo eſt deriuata ꝑtãs iuriſdictionis in alios dicẽte Leone papa in. c. ita dñs di. xix. Huiꝰ muneris ſacramentuʒ ita dñs ad omniũ aplorum officiũ ꝑtinere voluit vt in beatiſſimo petro aplorum oĩm ſummo principaliter collocaret vt ab ip̃o quaſi quodã capite dona ſua velut in corpꝰ omne diffunderet. H ille.

Capitulũ. xxiij. In quo reſpõdetur ad obiecta aduerſariorum contra illud ꝙ beatꝰ Petrus fuerit caput eccleſie ſancte catholice.

Capľm. XXIII

Superioribꝰ bene notatis reſpondendũ eſt iam ad obiecta aduerſariorũ. Ad primũ cũ diciť ꝙ capitis nõ ẽ caput ⁊c̃. reſpondeť hoc eſſe verum de eo qđ eſt caput naturale alicuiꝰ corporis naturalis non autẽ de capite myſtico ſiue per ſimilitudinem dicto. ſicut em̃ ſanctꝰ Tho. in tertia ꝑte reſpõdens huic obiectioni ait. In metaphoricis locutionibus nõ oportet attendi ad ſimilitudinem ꝙ̄tum ad omnia: ſic em̃ nõ eſſet ſimilitudo ſed rei veritas. capitis ergo naturalis non eſt aliud caput: quia corpus humanum nõ eſt pars alterius corporis ſed corpus ſimilitudinarie dictuʒ vtpote aliqua multitudo ordinata eſt pars alterius multitudinis: ſicut multitudo domeſtica eſt pars multitudinis ciuilis. ⁊ ideo paterfamilias qui eſt caput multitudinis domeſtice habet ſupra ſe caput rectorẽ ciuitatis. per hunc modum dicit Apľs. i. Corin. xi. Omis viri caput xp̃s eſt: caput autem mulieris vir: caput vero chriſti deus. Et idem ad Ephe. v. Et ita dicenduʒ eſt in ꝓpoſito: ꝙ iſta ſtãt bene ſimul ꝙ papa ſit caput eccleſie ⁊ ipſius pape chriſtus ſit caput.

Ad ꝑmum argumẽtũ c. xxi. adductum.

Ad ſecundaʒ rationem cũ dicitur vnius corporis ⁊c̃. reſpondetur ſicut ad primã ꝙ aſſumptum illud verũ ſit de corpore naturali: nõ autẽ de corpore myſtico ſiue per ſimilitudinem dicto: quoniã vnius ⁊ eiuſdem corporis myſtici. i. alicuius vniꝰ multitudinis poſſunt eẽ plura capita ſubordinata tamen: ſicut multitudinis ciuilis eſt caput rector ciuitatis ⁊ etiam rex qui totius regni eſt caput ſupremum. Item licet mulieris caput ſit vir: vt inquit Apľs: nihilominus etiam xp̃s eſt caput mulieris fidelis qui caput ẽ totius eccleſie. Ita in propoſito vnius ⁊ eiuſdem corporis xp̃s eſt caput principale ⁊ papa etiam eſt caput ſubordinatuʒ tamen ſub chriſto eius vices gerens, differenter tñ multum

Ad ſecundum

dicit̃ caput eccl'ie xp̃s ⁊ prelati dicuntur capita ei⁹ vt dicit ſanct⁹ Tho. in. iij. pte vbi ſupra. Primo quidem q̃tum ad hoc ꝙ xp̃s eſt caput oim eoꝝ qui ad eccleſiã ptinẽt ſm oẽm locũ ⁊ tp̃s ⁊ ſtatum. alij aũt hoies dicũtur capita ſm quedã ſpecialia loca: ſicut epi ſuarũ eccl'iaruꝫ. vel etiã ſm determinatũ tẽpus: ſicut papa eſt caput totius eccl'ie. ſ. tpe ſui pontificat⁹. ⁊ ſm determinatũ ſtatum ꝑut. ſ. ſunt in ſtatu viatoris. Alio mõ ſm ꝙ xp̃s eſt caput eccleſie ꝓpa virtute ⁊ auctẽ. Alij vero dicũtur capita inq̃tum vicẽ gerunt xp̃i. ſm illud. ij. Coꝛ. ij. Nam ⁊ ego qd̃ donaui ſi quid donaui ꝓpter vos in pſona xp̃i. Et. ij. Coꝛ. v. Pro xp̃o legatione fungimur tanq̃ deo exhoꝛtãte p nos. Scd̃m dñm Aluarũ in li. ſuo de poteſtate eccl'ie: põt aliter reſpõderi ad rõem factã ꝙ xp̃s ⁊ ei⁹ vicari⁹ nõ ſunt duo capita ſed vnum: q꞉ papa nõ dicit̃ caput niſi inq̃tum gerit vicem xp̃i ⁊ ei⁹ pſonã repreſentat. Itẽ ita etiã dicit papa Bonifacius viij. in extrauagãti ſua. Unã ſanctã. Ad tertiam cũ d꞉ xp̃s eſt caput eccleſie ſufficientiſſimũ ⁊c̃. reſpondet̃ negãdo ꝯñam: dicim⁹ eñ ꝙ licet xp̃us caput eccleſie ſit: q꞉ tñ eſt inuiſibile opoꝛtuit ponere aliqd̃ caput viſibile ſpecie et moꝛtalitate cõfoꝛme ⁊ ſimil'e ſtatu ⁊ cõditione coꝛpoꝛi ⁊ mẽbꝛis ipſius eccleſie qd̃ viſibiliter regat ⁊ pꝛeſit toti eccleſie. ⁊ tale caput fuit beat⁹ Petr⁹ ⁊ eſt nunc ſucceſſoꝛ eius. Cui⁹ cõuenientia licet ſuperi⁹ ſatis oſtẽſa ſit ꝑ pleniorĩ tñ noticia poteſt ſic oſtẽdi: vnitas coꝛpoꝛis myſtici ſiue eccleſiaſtici ꝓncipatus nõ d꞉ hr̃e minoꝛẽ vnitatẽ q̃ habẽt ſeculares politie ſiue pꝛincipatus inuente induſtria humana ſiue naturali rõne cũ vinculũ membꝛa eccleſie colligans adinuicẽ ſit quolꝫ alio vinculo maius ⁊ vniti⁹: lex q꞉ ipſa diuina ſm quã pꝛincipaliter regit̃ ⁊ gubernat̃ eccleſia pſtantioꝛ ſit oĩ alia lege humana. ſed ſic eſt ꝙ humane politie ad ſui vnitatẽ abſq꞉ hoc ꝙ vniãtur in vno deo a quo ſicut pꝛincipio vl'i effectiuo foꝛmali exẽplari ac finali oĩs poteſtas ⁊ dignitas deriuatur ſꝫ illud Sapie. viij. Per me reges regnãt ⁊c̃. reqrũt vnũ caput homogeneũ ſeu cõfoꝛme in natura ⁊ ſtatu vt vnũ regnũ vnũ regeꝫ: vna ꝓuincia vnũ pꝛincipẽ: vna ciuitas vnã poteſtatẽ: vna dom⁹ vnũ patrẽfamilias: ergo vnitas eccleſie omniũ fidelium que eſt multo maioꝛ ⁊ pfectioꝛ q̃ vnitas politie humane debet habere vnũ caput ſibi cõfoꝛme ⁊ ſibi ſil'e in natura moꝛtali ⁊ ſtatu. Conueniens ergo fuit et hoc ipſa vnitas coꝛpoꝛis eccleſie reqrit vt eccleſia vnũ habeat hominẽ moꝛtalem ſecum viſibilẽ cõuerſantem coꝛpoꝛi ipſius eccleſie ⁊ ei⁹ membꝛis cõfoꝛmem qui ſit caput ⁊ rectoꝛ ⁊ ſit viatoꝛ: ſicut tota eccleſia ⁊ eius membꝛa ſunt viatoꝛes. Ad quartã cum dicit̃ ꝙ in capite coꝛpoꝛis animalis eſt plenitudo ſenſuũ ⁊ ꝙ in petro ſiue in papa nõ eſt plenitudo ⁊c̃. dicendum eſt iuxta ſanctũ Thomã in. iij. parte vbi ſupꝛa. ꝙ caput in alia membꝛa dupliciter influit. Uno modo quodam intrinſeco influxu pꝛout virtus motiua ⁊ ſenſitiua a capite deriuatur ad cetera membꝛa. Alio modo ſm exterioꝛem quandã gubernationẽ ꝑut ſcilꝫ ſm viſum ⁊ alios ſenſus qui in capite radicant̃ dirigitur homo in exterioꝛibus actibus: interioꝛ autẽ influxus non eſt ab aliquo niſi a ſolo xp̃o cuius humanitas ex hoc ꝙ eſt diuinitati cõiuncta habet virtutem iuſtificandi: ſed influxus in membꝛa eccleſie quãtũ ad exterioꝛẽ gubernationẽ poteſt alijs ꝯuenire: ⁊ ſm hoc alij poſſunt dici capita eccl'ie. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ. Hoc notato patet reſponſio ad pꝛefatas rationes. dicim⁹ eñ ꝙ pm⁹ modus influendi ſcꝫ influxu intrinſeco qui eſt influxus ſenſus ⁊ ſp̃ualis motus requirit in capite influente plenitudinẽ ſenſuũ ſpiritualiũ. ⁊ hinc eſt ꝙ xp̃s qui influit hoc modo dicitur plenus gratia ⁊ veritate. Joh. i. Secũdus vero mod⁹ influendi influxu ſcilꝫ extrinſeco quantũ ad gubernationẽ non requirit plenitudinem ſenſuum ſpiritualiũ ſed ꝙ habeat plenitudinem poteſtatis ſufficientis ad regimen populi ſibi cõmiſſi. Et qm̃ beatus petr⁹ aut eius ſucceſſoꝛ nõ eſt cõſtitut⁹ vt influat in coꝛp⁹ eccl'ie pmo modo. ſ. influxu intrinſeco ſ; extrinſeco: ideo non reqrit̃ ad rõnẽ capitis in eo ꝙ habeat plenitudinẽ ſenſuum ſp̃ualiũ ſ; ꝙ habeat plenitudinẽ ptãtis ſufficientis ad regnũ vl'is eccleſie ⁊ hanc habuit qñ paſtoꝛ ⁊ rectoꝛ xp̃iani ppl'i fact⁹ eſt dicẽte ſibi dño. Joh. vlti. Paſce oues meas. Patꝫ etiã ex h̃ reſpõſio ad q̃rtã cũ dicebat̃ ꝙ capit̃ ẽ ⁊c̃. q꞉ nõ tm̃ capitis ẽ influere vno modo ſ; dupl'r vt dictuꝫ eſt. btõ vero petro ⁊ ei⁹ ſucceſſoꝛi lꝫ nõ cõueniat influere pmo modo influit tñ ſecũdo modo ⁊ h̃ ſufficit ad rõnẽ capit̃ p ſimilitudinẽ dicti ſiue myſtici. Uel dicẽdũ ꝙ lꝫ btũs petr⁹ nõ influxerit nec ſucceſſoꝛ ei⁹ influat motũ ⁊ ſenſuꝫ ſp̃ualẽ in mẽbꝛa eccl'ie nec p modũ efficientis ſicut xp̃s inq̃tũ de⁹: nec p modũ meriti ſiue redundãtie ſicut xp̃s inq̃tũ hõ: tñ p modũ miniſtri poteſtatẽ clauiũ ſm plenitudinẽ habẽtis ⁊ theſaurũ eccl'ie diſpenſantis influit miniſterialiter ſenſum ⁊ motũ omĩbus debite pꝛeparatis ac eccleſie ſacramenta digne ſuſcipientibus. Unde dñs Albertus magn⁹ in tractatu de miſſa dicit. ꝙ pꝛeſbyteroꝛuꝫ eccleſie officio toti coꝛpoꝛi myſtico gr̃a influit̃ ad ſenſum

Margin notes: Ad tertium; Ad quartum; Ad quintum

ſpũalem 7 motũ meritoꝝ 7 augmentũ ſpũale
qd̄ officiũ eſt in verbo doctrine 7 eucbariſtia
7 hm̃oĩ alijs ſacramentis. Et ꝙ h̄ ſufficiat ad
rationẽ capitis miniſterialis patet: qm̄ vt in-
quit ſanct⁹ Tho. in. q. de veritate. q. xxix. ar. v.
Miniſter eccleſie nõ agit in ſacramẽtis qua
ſi ex ꝓpria virtute ſed alteri⁹. ſ. xp̄i. 7 id̄o in eo
nõ requitur gr̃a perſonalis ſed ſola auctas or-
dinis per quã quaſi xp̄i vicarius ɔſtituiť. xp̄s
aũt operatus eſt noſtrã ſalutez quaſi ex ꝓpria
virtute: 7 ideo oportuit ꝙ in eo eſſet gr̃e pleni
Ad ſextum tudo. hec ſanct⁹ Tho. Ad ſextã rõem qñ dr̃
ꝙ a petro nõ eſt deriuata poteſtas: reſpondeť
ꝙ loquẽdo de ptãte iuriſdictionis falſum eſt.
vt patet ex. c. ita dñs. di. xix. ſupra inducto. Cõ
firmať etiã hoc eiuſdẽ beati Leonis ſentẽtia
dicẽtis ſic in tertio ſermone ordinationis ſue.
De toto mundo vn⁹ eligiť qui 7 vniuerſarum
gentiũ vocationi: 7 oĩbus apl'is cunctiſq; ec-
cleſie patribus ꝑponať. vt q̃uis in populo dei
multi ſacerdotes ſint multiq; paſtores: oẽs tñ
regat petrus quos principaliter regit 7 xp̄us.
Magnũ 7 mirabile dilectiſſimi huic viro cõ-
ſortiũ potẽtie ſue tribuit diuina dignatio: et ſi
quid cũ eo cõe ceteris voluit eſſe principibus
nũq̃ niſi per ip̄z dedit q̃cq̃d alijs nõ negauit
hec Leo papa ſanctiſſim⁹. Et cum diciť ꝙ pe-
trus nõ ſolus claues accepit: reſpõdeť ꝙ licet
petrus nõ ſolus receperit: ſed tota eccleſia in
ep̄is 7 pb̄ris in corpe tamen eas ſolus princi-
paliter 7 in plenitudine recepit. vt habz glo.
Math. xvi. ſuperi⁹ inducta. Cũ vero diciť ꝙ
alij apl'i eque principaliter 7c̄. dicendũ ꝙ fal-
ſum eſt. vnde licet Math. xviij. xp̄s oĩbus cõi
ter ptãtem dederit ligãdi 7 ſoluẽdi: nihilomi-
nus vt inq̃t ſanct⁹ Tho. in. iiij. vt in hac ptãte
ordo aliq̃s ſignificareť primo ſoli petro data
eſt vt oſtendať ꝙ ab eo in alios debeat iſta po
teſtas deſcendere. ꝓpter qd̄ dixit ei ſingulari
ter. Confirma fratres tuos. 7 Paſce oues me
as. i. loco mei: vt inquit Chryſo. prepoſit⁹ 7 ca
Ad ſeptimũ put eſto fratrũ tuoꝝ. Ad ſeptimã cũ dicitur
ꝙ ſi petr⁹ apl's fuiſſet caput 7c̄. dicimus ꝙ hoc
nõ ſeq̃tur cũ nõ ponatur caput fuiſſe principa
le eccleſie a quo ſenſus ſpiritualis gratie 7 mo
tus charitatis deriuẽtur in corp⁹ eccleſie: ʒ ſic
caput ẽ xp̄s. 7 ideo merito ab eo tanq̃ a ꝑnci-
pali 7 ſicut a quo in mẽbra eccleſie vnctio di-
uine gr̃e influiť denoĩamur xp̄iani 7 nõ a pe-
Ad octauũ tro petrini. Ad octauã cũ diciť ꝙ corporis
ad caput eſt neceſſaria cõnexio 7 talis nõ eſt
cõnexio eccleſie ad petrũ: reſpondeť ꝙ lʒ cor-
poris eccleſie nõ ſit habitudo ſiue cõnexio ne
ceſſaria ad papã vt ſingularis homo eſt: tñ ne
ceſſaria eſt ad ip̄m inq̃tũ eſt papa ſiue rector

7 paſtor eius a xp̄o conſtitutus ſtante hac di-
uina ordinatõne. Unde de neceſſitate ſalutis
eſt ſubeſſe romano pontifici. vt in extrauagã-
ti Bonifacij eſt declaratũ. 7 vt ſctũs Tho. in-
quit in expoſitione ſup Joh. vbi ſup illo verbo
Symon iohãnis diligis me paſce oues meas
dicit. Non poteſt ſe dicere xp̄ianũ qui dicit ſe
nõ ſubeſſe ſub cura huiuſmodi paſtoris. Et be
atus Greg. in ca. Si qui. di. lxxxi. inquit. Pec-
catum paganitatis incurrit quiſquis dũ xp̄ia
num ſe aſſerit ſedi apoſtolice obedire cõtem-
nit. Preterea ita neceſſaria eſt iſta connexio
ſtante diuina ordinatione vt extra eccl'ie cor-
pus ſit qui cũ ep̄o ei⁹ nõ ẽ: dicẽte Cypriano. 7
habeť in ca. Qui cathedrã. di. xciij. Qui cathe
dram petri ſup quã fundata eſt eccl'ia deſerit
in eccl'ia ſe eſſe nõ cõfidat. De iſta materia vi-
de ſuperi⁹ lib. i. hui⁹ operis. in ca. viij. 7 in. c. ij.
hui⁹ ſecũdi libri. Ad aliã rationẽ cũ diciť de Ad nonum
capite ſeparato 7c̄. reſpõdeť ꝙ hoc eſt verum
de capite a quo influiť ſenſus 7 motus in mẽ-
bra corporis: ſed hoc modo petrus non fuit ca
put ſed xp̄us. nõ eſt autẽ verũ de capite a quo
ſolus eſt influxus extrinſecus ſm̄ exteriorẽ gu
bernationẽ cuiuſmodi fuit petrus 7 eſt ei⁹ ſuc
ceſſor. tali eñ capite amoto ad tempus a cor-
pore non ꝓpterea perit corpus multitudinis
gubernate: licet ex diuturnitate vacatõis poſ
ſet aliqua incõmoda 7 diſpẽdia pati. iuxta. c.
Ubi periculũ mai⁹. de elec. lib. vi. Hec ꝓ nũc
ſufficiãt licz poſſet dici ꝙ licz ꝑſona pape defi
ciat non tamẽ apoſtolica ſedes que nunq̃ mo
ritur. extra de reſcrip. in ca. Si gratioſe in. vi.
vbi dicit glo. 7 concordat Archi. licet eñ ha-
bens papatũ vel dignitatẽ ſit corruptibilis:
papa tamen 7 imperiũ 7 dignitas ſemꝑ ſunt.
vt in auc̄. quõ oportet ep̄os. §. licentiã. 7 ideo
corrupto ſubiecto hec nõ dicunť non exiſtere
ſed vacare. hoc eſt: adminiſtratore iuris vel fa
cti carere. vt de ɔceſ. prebẽ. cũ noſtris. de quo
plenius infra dicendum eſt.

Capitulũ. xxiiij. De quorũdam errore dicẽtiũ petrũ nõ fuiſſe caput vniuerſalis eccleſie licet bene ſingulorũ eccleſiarum particularium.

Urrexit diebus Capl'm. XXIIII

ſ noſtris nouell⁹ quidã error apud
quoſdam nouellos magiſtros q̃
baſilieñ. cõcilio in defenſionẽ 7 colorẽ inobe-
diẽtie ac rebellionis coꝝ aduerſ⁹ romanũ põ-
tificẽ dogmatizare nõ ſunt veriti: ꝙ nec btũs
petr⁹ fuerit nec ſucceſſor ei⁹. ſ. papa caput vl'is
eccl'ie 7 p ɔ̄ns vt aiũt nec ɔcilij vl'is illã repre
ſentanſ lʒ bñ ɔcedãt ꝙ ſit caput pticulariũ ec
cleſiarũ 7 ſingulorũ fideliũ. 7 iuxͣ hũc ſenſũ oẽs

auctoritates ſanctoꝝ patrū dicentiū petrum fuiſſe caput vniuerſalis ſiue toti⁹ eccľie exponunt di.i. particulariū ſiue ſingularū eccleſiarum. In fauorē aūt huius erroris eoꝝ faciunt

Probatio prima q̄ improbať cū ſequētib⁹ ca. xxvi.

ſequētes rōnes. Primo arguūt ex ca. Quis. di.xxi. vbi Gelaſius papa dič ſic Quāuis vniuerſe per orbē catholice eccľie vnus thalam⁹ xpi ſint: tamē romana eccľia catholica ⁊ apoſtolica ceteris eccleſijs ṕlata eſt. Ecce inquūt ꝙ dicit ceteris ⁊ non vniuerſali eccľie ṕlata ē

Secunda

Secūdo ſic. vniuerſalis eccľie caput ē xp̄us ergo nec beatus petrus nec ſucceſſor eius papa: cōſequentiā dicūt notā: q2 monſtruoſa res eſt vt vni⁹ corporis aſſignēť duo capita.

Tertia

Tertio ſic. caput dicit vno modo rōne perfectiōis ſicut ṕmū in quolibʒ genere dicit caput ſicut leo in genere animaliū. Secūdo rōne ordinis q2 eſt ṕma pars corporis incipiendo a ſuperiori ⁊ inde om̄e qđ eſt ṕncipiū conſueuit vocari caput. ſm illud Hierem. ij. Ad om̄e caput vie poſuiſti lupanar tibi: ⁊ ṕncipiū libri cōſueuit dici caput libri. Tertio rōne directōis: ⁊ ſic rector dicitur caput populi. ſm illud Amos. vi. Optimates capita populoꝝ: ſ; licet papa iſta habeat reſpectu ſinguloꝝ ⁊ ita merito dicať caput ſinguloꝝ nō tamē reſpectu vniuerſalis eccľie: qm̄ nō eſt perfectior eccleſia vniuerſali nec prior ſiue dignior illa ſed director illius: ſ; ipſa ꝯgregata magis ē directrix illius in his q̄ ſunt fidei ⁊ ſalutis: ergo illius nō debʒ dici caput.

Quarta

Quarto ſic. papa nō eſt caput totius eccleſie diſtributiue q2 nō eſt caput ſuipſius. itē nec toti⁹ eccľie collectiue: q2 nec ſenſum per fidem nec per ſacramēta grām influit collecte toti eccľie: q2 ſicut nō habet aīam ita nō capit baptiſmū nec indiget ſacramētis licʒ mēbra indigeant ⁊ ſuſcipiant: ergo ⁊c.

Quinta

Quinto ſic. vniuerſalis eccľia non poteſt errare ſiue deficere: ergo reſpectu illi⁹ nō poteſt aliq̄s homo qui peccare poteſt ⁊ deficere dici caput. conſequentia videť manifeſta: ergo nō videť dicēdum ꝙ btūs petrus fuerit: aut nunc ſucceſſor eius ſit caput vniuerſalis eccleſie.

Capitulū. xxv. In quo improbatur honor prefatus aduerſariorum.

Capľm XXV

Contra prefatū

aduerſarioꝝ errorē negantiū beatum petrū caput fuiſſe ſctē eccľie catholice vniuerſalis ꝓcedemus hoc ordine.

Quattuor facit principaliter

Imprimis cōfutabim⁹ illū aliq̄b⁹ rōnib⁹. ſecūdo cōmemorabim⁹ aliqua ſanctoꝝ patrū teſtimonia. tertio oſtēdemus reſponſa que danť ꝑ aduerſarios ad dicta prefata ſanctoꝝ patrū nulla eſſe. quarto in ca. ſequēti reſpōdebiť rationibus dictoꝝ aduerſarioꝝ. Imprimis prefati erroris ſtulticia in hoc qđ dicit ꝙ beatus petr⁹ fuit caput ſingularū eccleſiarū ⁊ oīm fideliū ſed nō vniuerſalis eccľie oſtēdiť ex multis.

Primū ṕncipale

Primo quidē q2 aduerſarij dicēdo petrū eſſe caput vnū ⁊ nō aſſignādo illi vnū corpus cui⁹ ſit caput ſed plura corpora: q2 ſingulos fideles ſiue ſingulas particulares eccľias: vidētur facere eccleſiā mōſtruoſam qđ eſt incōuenientiſſimū. Secūdo q2 dicēdo ꝙ petrus fuerit caput ſingularū eccleſiaruʒ particulariū ⁊ nō vniuerſalis eccľie videnť implicare cōtradictionē cū eccľia vniuerſalis non ſit aliud ꝙ̄ vniuerſe eccľie catholice in vna fide xpi vnite Vnđ in ca. Quis. di.xxi. Papa pelagius dicit ꝙ vniuerſe per orbē catholice eccľie vn⁹ thalamus xpi ſunt. Tertio q2 cū vniuerſalis eccleſia ſit vnū corpus: vt inquit apľs. ⁊ corpus vnū habere debeat imediatū caput homogeneum. i. eiuſdē nature ⁊ eiuſdē ſtatus ⁊ ꝯditionis vt ſcʒ ſit viſibile ⁊ conuerſabile cū corpore cui⁹ ſit caput: aduerſarij negando btm̄ petruʒ poſt xpi corporalē abſentiā ab eccľia fuiſſe caput vniuerſalis eccľie: neceſſario videnť confiteri corp⁹ vľis eccľie eſſe acephalū: q2 ſine capite viſibili ⁊ ꝯuerſante cū ea qđ eſt hereticū Vnde Marſilius de padua dicēs xp̄m nullū caput dimiſiſſe eccľie cōdemnat⁹ eſt ꝑ ſedem apoſtolicā. vt pʒ in extrauagāti Ioh. xxij. que incipit. Licet iuxta doctrinā apľi. Item in cōcilio Conſtātieň. per papā Martinū condēnatus eſt Johānes hus aſſerēs ꝙ nō erat ſcintilla apparentie ꝙ oporteat eſſe vnū caput in ſpūalib⁹ regens eccľiam qđ ſemꝑ cōuerſeť cū ea. Quarto ſic: vnitas eccľie ꝑut li.i.ca.viij. ⁊ in hoc.ij.li.c.ij. oſtēdim⁹: nō modo accipiēda ē ſtante ordinatōne euangelij in ordine ad xp̄m queadmodū greci armeni ⁊ plures alij heretici ⁊ ſciſmatici volūt: ſ; etiā in ordine ad vnum xpi vicariū. ſ. ſūmū pōtificē ad quē vniuerſum corp⁹ ligari ac vniri neceſſe ē. vñ glo. Math. xvi. ita dicit. Iđo ſpecialiť ptātē ligādi ſoluēdiq; petro xp̄s ꝯceſſit vt ad vnitatē nos inuitaret: iđo em̄ eū ṕncipē apľoꝝ cōſtituit vt eccľia vnū haberet ṕncipalē vicariū ad quē diuerſa mēbra eccľie recurrerēt ſi forte inter ſe diſſentirent: ꝙ ſi diuerſa capita eſſent in eccľia vnitatis vincula rūperenť. hec glo. Et btūs Augu. ſup pš. xlix. exponens illud. Deus deoꝝ locutus ē ⁊ vocauit terrā. de xp̄o loq̄ns dicit ſic Deide q̄dragesimo. ſ. aſcēſionis die cōmedās ſctō petro eccľiam. i. vocatā terrā a ſolis ortu vſq; ad occaſum: ne haberēt excuſationē q̄ volunt in ſciſmate deperire. Quinto cōtra hūc errorem eſt verbum manifeſte chriſti dicentis

Petre tu vocaberis cephas. Cephas eñ vt pa rū ante dictū eſt grece caput ſonat. Quod autem hoc loco toti⁹ eccleſie caput petr⁹ deſcribere tur futur⁹: teſtat̃ venerabilis Beda in glo. ita dicens. Intuitus aūt petrū xp̄s vidit cordis ſimplicitatē: animi ſublimitatem: cui⁹ merito cuncte eſſet preferendus eccleſie. hec Beda. Sexto cōtra hunc errorē eſt illud qđ a dño pe tro dictū legitur. Sup plebē meam principē te cōſtitui: nō dicit plebes particulares ſ; ple bem ipſam. ſ. vniuerſalē eccleſiam q̄ eſt plebs dei. Septimo ꝯtra hunc errorē eſſe videt̃: ꝙ beat⁹ Petr⁹ conſtitut⁹ ſit paſtor vl̄is eccleſie Joh. vlti. Paſce oues meas. ſi ergo paſtor to tius eccleſie. ergo ⁊ caput. Qđ autē quidā ad uerſarij veritat̄ dicebāt Baſilee nobis audiē tibus ⁊ in ſcriptis ſuis dānatiſſimis relique runt ꝙ beat⁹ Petrus nō fuerit conſtitut⁹ pa ſtor eccleſie: q2 xp̄s nō dixit paſce eccleſiā me am ſ; paſce oues meas: eſt ſtulte dictū. Tū pri mo: qm̄ cū eccleſia vl̄is nihil aliud ſit niſi ipſe grex dñicus ſiue ouile xp̄i: ſicut beat⁹ Petr⁹ di ctus eſt paſtor gregis dñici ita ⁊ vl̄is eccleſie. Tum ſecūdo: q2 oratio ipſa eccleſie que per to tum orbem terrarū in eccleſia pronunciat̃ eſt in ꝯtrariū. vnde in ea ſic dicit̃. Deus oīm fide liū paſtor ⁊ rector famulū tuū. N. quē paſtorē tuū eccleſie preeſſe voluiſti ⁊c̄. Tum tertio: q2 in cōtrariū eſt beat⁹ Grego. in homelia dñice reſurrectionis. ⁊ habet̃ in. c. conſiderandū. di. l. qui ita dix. Conſiderandū nobis eſt cur om nipotēs de⁹ eum quē cuncte eccleſie preferre diſpoſuerat ad ancille vocē pertimeſcere ⁊ ſe ipſum negare pmiſit. qđ nimirū magne actu; pietatis diſpēſatōne cognoſcim⁹: vt is q̄ futu rus erat paſtor eccleſie in ſua culpa diſceret q̄ liter alijs miſereri debuiſſet. hec ille. Ad idem ſunt verba beati Aug. inducta ſupra in. c. xx. Patet ergo manifeſte ꝙ grauiter errāt q̄ bea tū Petrū fuiſſe ⁊ eius ſucceſſorē Ro. pon. ne gant eſſe caput vl̄is eccl̄ie. Scđo vbi ad re probationē prefati erroris cōmemorāda erāt ſanctoꝝ patrū teſtimonia ſufficiat ꝙ in capi tulis ꝓxime ſuperioribus habentur ad hoc te ſtimonia Chryſoſtomi. Hieronymi. Auguſti ni. Anacleti. Marcelli. ⁊ Gregorij. quoꝝ pa trū ſanctoꝝ ſententijs ſynodus Conſtantien ſis illuſtrata condēnauit prefatū errorē inter errores Johis Hus di. ꝙ petrus nō fuerit ca put eccleſie ſancte catholice: et rō. catholicu; idē eſt qđ vl̄e: cathos eñ grece cōe ſiue vl̄e di citur. Tertio videndū eſt quomodo reſpon ſio aduerſarioꝝ quā ſanctoꝝ dicta dant nulli us ſit roboris ac virtutis: Pro quo ſciendū: ꝙ ad oēs auctoritates dicētes petru; fuiſſe vel

Secundum pn̄ci pale.

Tertiū pn̄cipale.

romanū pontificem eſſe caput vniuerſalis ec cleſie: reſpondent ſub hac diſtinctione: dicūt ſignū illud vniuerſale accipiendum eſſe diſtri butiue vt ſcil; diſtribuat pro ſingulis eccleſie membris: nō aūt collectiue pro ipſa vniuerſa li eccleſia. Sed ꝙ iſta reſpōſio ſit vana ⁊ quo dāmodo ſtulta ⁊ errorē ſapiat licet ex ſupradi ctis quiſq; ſapiēs manifeſte intelligat: nihilo minus ſic oſtendimus. Vana quidem prefata reſponſio eſt: q2 lic; ſignū vniuerſale cū cadit ſupra nomē cōmune nō collectiuū poſſit fieri ſta diſtinctio. verbi gratia: diſtinguit̃ apud logicos iſta. Omnes apl̄i xp̄i ſunt duodecim: quia collectiue ē vera diſtributiue ſumpto ſi gno vniuerſali ē falſa ⁊ ecōuerſo illa. Sortes eſt fortior om̄ibus homib⁹: q2 diſtributiue po teſt eſſe vera collectiue eſt falſa: tamen quādo ſignū vniuerſale cadit ſup nomen collectiuu; cuiuſmodi eſt eccleſia plebs populus familia grex collegiū conciliū ſynodus ⁊ huiuſmodi: nō videtur habere locū iſta diſtinctio: q2 con tra naturā nomis collectiui eſt ꝙ teneatur diſ tributiue ⁊ nō collectiue. Preterea falſitas prefate diſtinctionis oſtendit̃ ex ꝓfeſſione pa trum calcedoneñ. concilij: qui vt in geſtis eiuſ dem concilij colligit̃ ſcribentes leoni pape ꝓ fitentur in cōcilio per ſuos miſſos ꝙ eis vt ca put preerat: vbi bene pt; ꝙ iſti patres ſancti calcedoneñ. concilij ſublimius ſentiebant de auctoritate romani pontificis q̄ nouelli ma giſtri baſilieñ. ſentiant: qui in tantā ſtulticia; deuenerūt vt romanū pontificē nō caput con cilij cognoſcerent ſed tantū membrū partia le lic; pncipale. Secūdo ꝙ papa dicat̃ caput ſinguloꝝ membroꝝ corporis eccl̄ie ⁊ nō ipius corporis qđ ex ipſoꝝ membroꝝ reſultat multi tudine videtur nobis ſtultū: ſicut ꝙ epiſcop⁹ ſit caput fideliū dioceſis ſue ⁊ nō ipſius dioce ſis: rex ſit caput oīm regnicolarum ⁊ nō regni Tertio videtur erronea qm̄ contra euāgeliu; ⁊ ſanctoꝝ patrū doctrinā ē ⁊ q2 expreſſe dam nata eſt vt diximus in concilio Conſtantieñ. inter articulos Johannis Hus.

Capitulū. xxvi. In quo reſpōdetur rationibus indu ctis in fauorem erroris prefati.

Improbato erro re tā auctoritatib⁹ q̄ rōnib⁹: iam aduerſarioꝝ rōnib⁹ reſtat reſpon dendū: qđ erat quartū faciendū. Pro quarū ſolutōe ⁊ multarū aliarū ſimiliū ē notādū: ꝙ ſicut de corpe naturali aīalis ꝯtin git loq̄ dupl̄r: q2 vl̄ corp⁹ noiat mēbra cū capite ſimul aut tm̄ reſiduā ptē a capite: ita de eccl̄ie corpe ꝯtigit loq̄ dupl̄r. Nā vt ſctūs. tho. dic̄ in

Capl̄m XXVI Quartū pncipa le cōtinēs ſolutio nem ꝓbationū in xxiiij. ca. factarū.

iiij. xlix. di. nomē eccl'ie dupliciter accipit'. quan-
doq3 em̄ nominat tantūmodo corpus qđ xp̄o
ↄiungit' ſicut capiti quādoq3 nomiat caput ⁊
mēbra ſimul cōiuncta. Et ita ſimilit' poſſum⁹
loqui dupliciter de vniuerſali ſiue de tota eccle
ſia in ꝓpoſito noſtro videlȝ. Uno modo vt di-
cit collectionē ſiue vniuerſitatē abſolute oim
fideliū nullo dempto ſiue nō intellecto: ⁊ hoc
modo nomiat mēbra oim cū capite ſuo. ⁊ ſic ē
ſermo de vniuerſali ecclīa cū de ea abſolute lo
quimur nō diſtinguendo aut referendo eā cō-
tra aliquē fidelē: ſicut cū dicimus ꝙ vniuerſa
lis ecclīa eſt ſpōſa xp̄i: ꝙ errare nō pōt ⁊ huiuſ
modi. Alio modo cōtingit loq̄ de corpore vni-
uerſalis eccl'ie ꝓut nomiat mēbra tm̄ ſiue fide
les cōmiſſos cure beati petri ſiue eius ſucceſ-
ſoris ⁊ ſibi tanꝗ capiti vnitos. ⁊ hoc modo đ
ecclīa vniuerſali fit ſermo cuȝ de ea loquimur
ſicut de corpore in cōparatiōe ad caput eius.
Cum em̄ nihil referatur realiter ad ſeipm̄ nec
aliquis ſibipi ſubiectus eſſe poſſit: neceſſe eſt
vt iſta adinuicē vt diſtincta accipiant': vt cū
dicimus ꝙ pape eſt cōmiſſa cura totius eccle
ſie. vt inquit btūs Grego. ⁊ ꝙ btūs petrus fu-
it caput totius vniuerſalis eccleſie: vt inquit
btūs Marcellus papa in ca. Rogam⁹. xxiiij.
q. i. ⁊ ꝙ ē cephas corporis xp̄i: vt ait btūs Hie
rony. Et ſimilis fit diſtinctio de regno ⁊ de
omi pncipatu: quādoq3 em̄ nomiat ſimul prin
cipem ⁊ ſubditos: aliqñ regnicolas tm̄ ſubdi-
tos alicui pncipi. ſicut dicimus iſtud regnū ē
Ad primam
illius: ille dominat' huic regno. His autē no
tatis dicendū eſt ad rationē primā que ſumit'
ex ca. Quis. Reſpōdet' pmo negando cōſeqn
tiam: qꝛ arguit ab auctate negatiue ⁊ talis ar
gumentatio nulla eſt. preterea ſi ibi nō habet':
habet' tamē in multis alijs locis ſicut pȝ ſup.
ca. xx. Secūdo reſpōdet' ꝙ papa Pelagius re
cte loquit' ſed nihil in fauorē aduerſarioꝝ: qđ
patet: qꝛ cū nihil ſit maius aut ſuperius ſeipo
oportȝ ꝙ inter platū ⁊ ſubditos ſit diſtinctio
cū ergo romanā ecclīam ponimus prelatā ne-
ceſſe ē vt intelligamus ꝙ reſpectu ceterarum
oim eccleſiarū que diſtingunt' ab ea. nō debu-
it autē dicere ꝙ vniuerſalis eccl'ie ē plata ꝓut
vniuerſalis ecclīa includit etiā romanā: quia
tunc ſuipſius eſſet prelata: nihilominus btūs
petrus qui prelatus ē etiā eccl'ie romane dici-
tur prelatus vniuerſalis eccleſie que ex omib⁹
particularibus eccleſijs conſurgit. Ad ſecū-
Ad ſecūdam
dam rationē in qua dicit': xp̄us eſt caput eccle
ſie ⁊c̄. reſpōdet' negando conſeqńtiā: ⁊ ad ꝓ-
bationē ſupra ē reſponſum dupliciter in ca. xxiij
ad ſecundā rationē. Primo ꝙ licet hoc veruȝ
ſit de corpore naturali hominis quia tale nō eſt
pars alterius: non tamen de corpore per ſimi-
litudinē dicto ſiue myſtico qꝛ vnius ⁊ eiuſdeȝ
poſſunt plura capita ſubordinata eſſe ſcȝ vnū
principale ⁊ aliud ſecundariū principali ſub-
ordinatū. ſicut in vno corpore ciuitatis eſt ca-
put rector eiuſdē: ⁊ cuȝ hoc rex qui toti⁹ regni
caput eſt. Secūdo dicebat' ꝙ ꝓprie loquendo
nō ponunt' duo capita diſtincta: qm̄ papa nō
eſt omino aliud caput diſtinctū a capite qđ ē
xp̄s ſed eſt eius vicari⁹ ⁊ vicē eius ⁊ pſonā po
teſtatē ⁊ auctoritatē repreſentans in terris: ⁊
eius iudiciū: iudiciū dei reputat': ⁊ ſentētia ei⁹
⁊ cōſiſtoriū eius cōſiſtoriū dei: ⁊ ideo nō ſunt
ꝓprie duo capita ſed vnū: vt declarat Boni-
facius. viij. in extrauaganti. Unā ſanctā qm̄
vbi vnū ꝓpter alterū: vtrobiq3 tm̄ vnū. Ad
Ad tertiam
tertiā rationē cū dicit' ꝙ papa nō eſt pfectior
vniuerſali ecclīa: reſpōdet' negando totam il
lam minorē. dicim⁹ em̄ ꝙ cū papa ſit conſtitu
tus pnceps ſuper totā ecclīam ꝑm illud qđ di
ctum eſt a dn̄o ipi petro. Super plebē meam
pncipē te conſtitui: pfectior pfectōne poteſta
tis ⁊ ſuperior ac dignior ſuperioritate auctori
tatis eſt toto reſiduo corpore eccl'ie: licet in cō
paratione ad alia bona ſpūalia quoꝝ cum ma
ior copia īueniat' in vniuerſitate eccleſie ꝙ̄ in
vno ſolo prelato: nō eſt dubiū quin eccleſia ꝑ-
fectior ac dignior ſit plenitudine copie bono-
rum ſpūaliū papa ꝙ̄tumcunq3 ſancto. Poteſt
etiam ꝙ̄tum ad perfectōnē interiorem que at
tenditur penes charitatē que ab apoſtolo di-
citur vinculum perfectionis iſto modo vetu-
la dici perfectior eſſe ꝙ̄ papa. eſt etiā director
eccleſie cum princeps ⁊ paſtor illius ſit: ⁊ hoc
ſiue ſit diſpſa ſiue collecta. collectio em̄ ouiuȝ
ad vnū locum nihil auctoritatis minuit in pa
ſtore. Unde canon in ca. vbi periculuȝ maius
extra de elec. in. vi. Et qui factus eſt in conci-
lio Lugdunē. nominat papā vicariū ieſu xp̄i
ſucceſſorem petri rectorē vniuerſalis eccleſie
gregis dn̄ici directorē. Item Leo papa in qua
dam epiſtola ad paleſtinos in prin. ſic dicit.
Sollicitudini mee quā vniuerſali eccleſie om
nibuſq3 eius filijs debeo ⁊c̄. ecce ꝙ non ſolum
filiorum ſed vniuerſalis eccleſie dicit ſe curaȝ
Ad quartam
regiminis habere. Ad quartā cum dicit' pa
pa non eſt caput ⁊c̄. reſpondetur negando aſ-
ſumptum: dicimus em̄ ꝙ eſt caput vniuerſa-
lis eccleſie diſtributiue: quia omniū aliorum
fidelium a ſe. ſicut rex dicitur caput totius re-
gni licet non ſit caput ſuipſius. Item dicim⁹
ꝙ ſit etiā caput vniuerſalis eccleſie collecti-
ue cum ſit director illius ſicut pnceps populi
ſui. Et ad ꝓbationē cū aduerſarij dicūt ꝙ pa-
pa nō ē caput vniuerſalis eccl'ie collectiue: qꝛ

ꝑ ſacramenta nō influit toti eccl'ie collectiue
quia ſic nō hab3 aiām nec indiget ſacramentꝭ
licet mēbꝛa indigeāt:videt̄ nobis ꝙ hec ꝓba-
tio implicet tria q̄ nob̄ vident̄ erronea ſaluo
ſemper melioꝛi iudicio. Primū eſt ꝙ dicūt ꝙ
eccl'ia vniuerſalis collectiue ſumpta cuius ca
put eſſe xp̄m dicūt ⁊ nō papā ſit res nō habēs
aiām ſiue ſit inanimata. Secūdū eſt ꝙ ip̄a ec-
cleſia vniuerſalis nō indiget ſacramētis licet
mēbꝛa eius indigeāt. Tertiū eſt ꝙ ip̄a vniuer-
ſalis eccl'ia ſit aliud ꝙ̄ ip̄a eiꝰ mēbꝛa indigētia
ſacramentꝭ. Contra p̄mū eſt ꝙ corpus xp̄i my
ſticū qđ eſt ip̄a vniuerſalis eccl'ia nō pōt eſſe
niſi vnū. quo modo eīm caput xp̄s influere po-
teſt ſenſum ⁊ motū ſpūalē in corpꝰ nō habens
aiām nec ſpm̄ cū ſolus ſpūs ſuſceptiuus ſit hu
iuſmodi influxus: quō eccl'ia vniuerſalis credi
tur ſancta ſi nō habet aiām. quō vl'is eccleſia
collectiue ſumpta pōt dici ſponſa xp̄i ſi nō ha
bet aiām. quō inter xp̄m ⁊ eccl'iam vniuerſalē
pōt eſſe matrimoniū ſi vl'is eccl'ia aiām nō ha
bet: ⁊ ꝑ cōſequēs nec fidē nec charitatē quibꝰ
vniat̄ ſponſo ſuo: quō habet claues ⁊ p̄tātem
directiuā oīm vt aduerſarij dicūt ſi nō habet
aiām. quō xp̄s moꝛtuꝰ ē ꝓ eccl'ia vniuerſali ſi
illa caret aīa ⁊ ſenſu: quō vl'is eccl'ia militans
cōiungēda ē in gl'ia triūphanti ſi aiām nō ha
bet: ⁊ ꝑ cōſequēs nec capacitatē gl'ie. Videt̄
nobis ꝙ aduerſarij delirēt in cognitiōe eccle
ſie vniuerſalis: ⁊ ideo nō mirū ſi multis ꝓuol-
uant̄ erroꝛibꝰ. Cōtra ſecundū erroꝛē eſt ap̄lus
ad Eph̄.v. dicēs. Xp̄s dilexit eccl'iam ⁊ tradi
dit ſemetip̄3 ꝓ ea vt illā ſanctificaret mūdās
eam lauacro aque in verbo vite. glo.i. quo dat̄
vita: quo accedente ad elementū fit ſacramē-
tum. ſequit̄: vt exhiberet ipſe ſibi. glo. in futu-
ro glorioſa3 eccl'iam nō habentē maculā neq3
rugā aut aliq̄d huiuſmodi. qđ verbū btūs Au
guſtinꝰ tractās in li. retract. de li. de moꝛibus
eccl'ie dicit ſic. Sic accipiēdu3 eſt qđ ait ap̄ls
Xp̄s dilexit eccl'iam ſuā ⁊c̄. hoc ē eīm lauacrū
aque in verbo quo mundat̄ eccl'ia: ſed cū tota
dicat ꝙ̄diu hic ē dimitte nobis debita noſtra
nō vtiq3 hic eſt ſine macula ⁊ ruga aut aliquo
huiuſmodi. hec Augu. Sane manifeſtū eſt ꝙ
auc̄tas iſta pauli aptiſſime oſtendit opinionē
aduerſarioꝝ eſſe erroneā quā habēt de eccl'ia
vniuerſali. Cōtra tertiū erroꝛē videt̄ eſſe illud
quod glo. habet ſuꝑ illud ps̄. cxxvij. Vxoꝛ tua
ſicut vitis abūdans ⁊c̄. vbi glo. exponēs illđ
vt ſit ſermo ad xp̄m caput dicit ſic. Vxoꝛ xp̄i ē
eccl'ia ⁊c̄. ⁊ exponēs ſequentē verſum Filij tui
⁊c̄. dicit ſic. Jidem ſūt filij xp̄i q̄ ⁊ vxoꝛ.i. eccle
ſia. ip̄a eīm eſt cōiunx xp̄i: ip̄a filij. hec ibi. Jte3
idē notat̄ Luce.x. vbi dr̄. Fidelis ſeruus ⁊ pru-
dens quē cōſtituit dn̄s ſuꝑ familiā.i. eccl'iam:
vt det illis triticū ⁊c̄. Ecce idē dicit eccl'iam ⁊
illos quibꝰ miniſtrandū erat triticū. Jtē bea-
tus Bern̄. in ſermone de nuptijs vbi aqua in
vinū eſt mutata: ita ait. Sponſa xp̄i noſip̄i ſu-
mus ⁊ om̄es ſimul vna ſponſa ⁊ aīe ſinguloꝝ
q̄ſi ſingule ſpōſe. hec ille. Eſt ergo corpꝰ eccle-
ſie ip̄i fideles ip̄a mēbꝛa eiꝰ. ſed de hoc ſuꝑ li.i.
vbi de eccl'ia vniuerſali q̄d ſit pleniꝰ explica-
uimus. Ad quintā reſpondet̄ negādo ꝯſeq̄n Ad quintam
tiam que tanꝙ̄ erronea cōdēnata legit̄ in con
cilio cōſtantienſi inter erroꝛes iohānis hus: q̄
dicebat ꝙ ſi papa ē malus nō eſt caput eccl'ie
militantꝭ. Nam conciliū dicit ꝙ erroꝛ eſt. con-
ſequētia ergo talis nulla eſt: vniuerſalis eccle
ſia militās tota deficere nō pōt in fide aut in
moꝛibus. ergo hō qui deficere poteſt non pōt
illius eſſe caput miniſteriale.

Capitulū. xxvij. Q' papa aliquo modo dicendus ſit
ſponſus eccleſie vniuerſalis.

q Uemadmodu3 Capl'm XXVII
romanus pōtifex caput eccleſie
vniuerſalis eſt: ita etiam ſpōſus
illiꝰ dici poteſt. Sunt eīm p̄la-
ti ſponſi eccleſiarū ſuarū. vt in ca. Sicut alte-
rius vxoꝛ. vij. q.i. vbi dicit btūs Calixtꝰ papa.
Sponſa vxoꝛq3 ep̄i dicit̄ eiꝰ eccl'ia. vn̄ in eius
ſignū ep̄s poꝛtat annulū. ſicut eīm in electōne
alteriꝰ p̄lati fit matrimoniū inter vnā eccle
ſiam particularē ⁊ ep̄m: ita in electiōe ſummi
pontificis per cardinales vice totius eccleſie
fit matrimoniū ſpūale inter papam ⁊ vniuer
ſalem eccleſiā: ſicut aperte colligit̄ in ca. Ec-
cleſie mee. di. xcvij. hinc extra de immu. eccle.
in ca. Quoniā. lib. vi. dicit papa. Nos iuſticiā
noſtrā ⁊ eccleſie ſponſe noſtre nolentes negli
gere ⁊c̄. Q' aūt xp̄s cōmunicet alijs etiam no
men ſponſi habet expꝛeſſe glo. Eſa. lxi. ſuꝑ illđ
Dedit me quaſi ſponſum decoꝛatum coꝛona ⁊
ſponſam oꝛnatā monilibus ſuis: que dicit ſic.
Xp̄us eccleſie ſponſus ſed tamē perfectos in
eccleſia eodē nomine dignatur. ſc̄m illud ap̄li
i. Coꝝ. iij. Tāꝙ̄ paruulis in xp̄o lac vobis po-
tum dedi nō eſcam. ip̄e ergo ſponſus xp̄s ſpō-
ſos ſuos facit ⁊ ſponſas: tamen vna eſt in ca-
pite ⁊ in mēbꝛis eccl'ia. hec glo. Preterea cu3
inter ep̄m ⁊ eccl'iam ſuā fedus coniugij ſit. qđ
vt ait Jnnocen. in ca. Licet. extra de tranſla.
ep̄i. in electione initiatur: ratificatur in con-
firmatione: ⁊ in conſecratiōe intelligitur con
ſummatū. Nulli debet in dubium verti quin
epiſcopus ſponſus dici poſſet eccleſie: ⁊ per
conſequens papa ſponſus vniuerſalis eccl'ie
cui p̄eeſt tanꝙ̄ rectoꝛ ⁊ paſtoꝛ.

Capitulū.xxviij. In quo obijcit̃ ꝙ papa nō poſſit di
ci ſponſus vl̄is eccleſie: ⁊ reſpōdetur ad obiecta.

Ca̓. XXVIII

Ominis ſpon

ſi dignitatē aduerſarij nō pa
tientes Romano pon. reſpe-
ctu vl̄is eccleſie attribui: ar-
guūt multipliciter ꝯtra dicta
Argumētū p̄mū in p̄cedenti ca. Primo ſic. ſolus xp̄s videt̃
eſſe ſpōſus eccleſie ſc̄m illud Ioh.iij. Qui ha-
bet ſpōſam ſponſus eſt: illi eccleſia ꝑ fidē con
iungit̃ ſc̄m illud Oſee.ij. Spōſabo te mihi in
fide: ergo ſeqtur ꝙ papa nō ſit dicendus ſpon
Secūdum ſus eccleſie. Secūdo ſic. beatꝰ Bernardus
ſcribens Eugenio li. de cōſideratōe paranym
phū papam dicit ⁊ amicū ſponſi: nō aūt ſpon
Tertium ſuꝫ. ergo ⁊c̄. Tertio ſic. ſpōſus eſt qui de ſpō
ſa ſua ſuo nomini filios generat: ſꝫ papa nō ge
nerat de eccleſia filios ſuo nomini. vnde nō di
cūtur a petro petrini ſed a xp̄o xp̄iani. ergo pa
Quartum pa nō poteſt dici ſponſus eccleſie. Quarto
ſic. vnius ſponſe vnus debet eſſe ſponſus Ge
ne.ij. Erūt duo in carne vna. ergo reſpectu ec-
cleſie ſancte dei vnꝰ ſpōſus debet dari nō duo
vt em̄ ait beatus Calixtꝰ ⁊ habetur in.c. ſicut
in vnaquaq꞉ eccleſia.xxi.q.ij. Eccleſia xp̄i vxor
Replica ⁊ ſponſa debet eſſe nō ſcortū. ergo ⁊c̄. Nec va-
let inquit aduerſarius ꝙ dicat̃ ꝙ papa ſit ſpō
ſus miniſterialis: q꞉ licet ex cōmiſſa plenitudi
ne poteſtatis aliq̇s ſit ſupremꝰ vicariꝰ aut mi-
niſter alicuiꝰ regis nō audet tñ vſurpare quo
modolibet regiū nomen nec ſe noīare ſpōſum
Quintum vxoris dn̄i ſui. Quinto arguit̃ ſic. ſponſa ſi
ue vxor eſt ſubiecta ſponſo ſiue viro ſicut ha-
bet̃ ad Ephe.v. vbi inq̇t Ap̄ls. Sicut eccl̄ia
ſubiecta eſt xp̄o: ita ⁊ mulieres viris ſuis in oī
bus. ſed eccleſia vniuerſalis nō eſt pape ſubie
cta: cum ſit miniſter eius. ergo ⁊c̄. Ad iſta re-
ſpōdentes pro intelligentia eius qḋ dictū eſt
ꝙ papa ſit ſponſus vl̄is eccleſie: inducemꝰ in
primis qḋ ſanctꝰ Tho. in tractatu ſuo contra
impugnantes religionē in hac materia dicit.
ait em̄ ſic. Spōſus eccleſie proprie loquendo
xp̄s eſt. de quo dicit̃ Ioh.iij. Qui habet ſpon-
ſam ſpōſus eſt: ipſe em̄ de eccleſia nomini ſuo
filios generat. Alij aūt dicūtur ſpōſi ſicut mi-
niſtri ſponſi exteriꝰ cooperātes ad generatio
nem ſpiritualiū filioꝝ quos quidē nō ſibi ſed
xp̄o generāt: qui quidē miniſtri intantū ſpōſi
dicūt̃ inq̄tū vicē veri ſpōſi obtinēt. ⁊ iō papa
q̄ obtinet vicē veri ſponſi in tota eccleſia vl̄is
eccl̄ie ſponſus dicit̃. hec ſanctꝰ Tho. Quo ha
bito dicendū eſt ad rationes aduerſarioꝝ.
Ad primum Ad primā cū dicit ꝙ ſolus xp̄s ⁊c̄. reſpōde
tur ꝙ verum eſt ꝙ ſolus xp̄s ꝓprie loquendo
ſit ſponſus eccl̄ie ſicut is quo ſponſa fecunda-
tur ⁊ cuiꝰ nomini eccl̄ia filios generat: nihilo
minꝰ tñ prelati inq̄tū vt miniſtri xp̄o exteri-
us cooperant̃ per diſpēſationem ſacramētoꝝ
ſiue diuini verbi ad generationē ſpūaliū filio-
rum dei ſponſi dici poſſunt: ſicut parū ante di
ximus. in ca.xxiij. de capite loquēdo: ꝙ quo ad
influxum interiorē gr̄e ratio capitis ſoli xp̄o
attribuēda erat quo vero ad influxū exteriorē
ſc꞉ ꝑ modū diſpēſatiōis ſacramētoꝝ aut dire-
ctionis in agēdis ratio capitis etiā alijs cōue
nire poterat. ſ. prelatis eccl̄ie. Ad ſecundam Ad ſecūdum
rōnē reſpōdet̃ vno modo negando cōſequen-
tiam iſtā. Bernardus nō nomiat eū ſponſum
ergo nō eſt aliquo modo ſpōſus: q꞉ ab auctori-
tate negatiue cōſequētia nō valet. Secundo
reſpondet̃: ꝙ dato ꝙ btūs Bern̄. diceret ꝙ nō
eſſet ſponſus: verū diceret ꝙ papa nō eſt ꝓp̄e
vt dictū eſt ſponſus eccl̄ie ſicut ſc꞉ cuiꝰ ṽtute
fecundet̃ eccl̄ia ſiue eccl̄ie ſacramēta ad gene
rationē ſpūaliū filioꝝ ⁊ cuiꝰ nomini eccl̄ia fili
os generet: licet bn̄ dicat̃ paranymphus ⁊ cu
ſtos eccl̄ie ac amicus ſpōſi. vt de Iohē bapti-
ſta dicit̃. Ioh.iij. Paranymphus em̄ dicitur a
para qḋ eſt iuxta ⁊ nympha qḋ eſt ſponſa q̄ſi
ſponſam ꝯiungēs ſiue deſpōſans viro. Et hoc
modo dicit ſanctꝰ Tho. in.iiij. di.xxxviij. ꝙ epi
ſcopus cui cura eccl̄ie cōmittit̃ ṽgines deſpō
ſat nō ſibi ſed xp̄o q̄ſi ſponſi paranymphus ⁊
amicꝰ: nihilominꝰ tñ rōne illius miniſterij ali
quo modo poſſunt dici p̄lati ſponſi eccleſie vt
dictū eſt. Ad tertiā cum dicit̃ ſpōſus eſt ⁊c̄. Ad tertium
reſpōſio p꞉ ex dictis: qm̄ talis nō eſt niſi xp̄s:
nihilominus miniſterio cooperatōis p̄latꝰ be
ne pōt dici ſpōſus aliquo modo etiā generās.
vnde Paulus inq̇t. i. Coꝝ.iiij. In xp̄o em̄ ieſu
ꝑ euangeliū vos genui. Ad quartā cū dicit̃ Ad quartum
ꝙ vnius ⁊c̄. reſpōdet̃ ꝙ vt inquit ſanctꝰ Tho.
vbi ſupra. ꝙ etſi ep̄us ſue dioceſis ſpōſus ſit ⁊
preſbyter ſue eccl̄ie. vnde ⁊ dioceſis ſponſus
papa eſt ⁊ ep̄us parrochie: nō tñ ꝑpt̃ hoc ſeq̇t̃
ꝙ ſint plures ſponſi vnius eccl̄ie: q꞉ ſacerdos
ſuo miniſterio cooperat̃ ep̄o tanq̄ p̄ncipali ⁊
ſimilit̃ ep̄i pape ⁊ papa ipſi xp̄o. vnde xp̄s ⁊ pa
pa ⁊ ep̄us ac ſacerdos nō computant̃ niſi vnꝰ
ſponſus eccl̄ie. hec ſanctꝰ Tho. Ad illud aūt Ad replicā
qḋ dicit aduerſarius ꝙ papa etiā nō poſſet di
ci ſponſus miniſterialis ex ſimilitudine carna
lium ſponſoꝝ: nihil valet cū nō ſit ſimile. vnḋ
aduerſarius ille in hoc mľtū decipit̃ ⁊ in mul-
tis locis: q꞉ ex ſimilitudine carnaliū minus ſo
brie iudicat de ſpūalibus. Non ē aūt ſimile de
miniſtro alicuiꝰ regis reſpectu vxoris ſue ⁊ de
miniſtro xp̄i reſpectu ſpōſe ſue eccl̄ie: quoniā
miniſter reſpectu filiorum quos rex habet de

vxoꝛe ſua nō cooperatᷣ regi ad generationem
filioꝝ illoꝝ: ⁊ ideo nullo modo etiā miniſteri-
aliter pō habere nomen ſponſi. ſed qm̄ mini-
ſtri eccl'ie cooperātur xp̄o miniſterialiter ad
generationē ſpūaliū filioꝝ q̄ de eccl'ia ſponſa
generantᷣ: ideo aliquo modo dici pn̄t etiā ſpō
ſi eccl'ie ſponſe xp̄i. verū eſt tn̄ vt dictū eſt vn⁹
ſponſus numerātur cū eo. Ad q̄ntam rōnē-
r̄ndetur negando minoꝛē. cum em̄ ſūmus pon
tifex ſit paſtoꝛ rectoꝛ ⁊ caput vl'is eccleſie eo
modo quo oues ſubijciūtur paſtoꝛi: ⁊ ſubditi
rectoꝛi ⁊ coꝛpus capiti eccl'ia ſubijcitᷣ ſummo
pontifici. Et cū arguitᷣ ꝙ papa eſt miniſter ec
cleſie: dicendū ꝓ nunc ꝙ miniſter alicui⁹ dici-
tur q̄s duobus modis. Uno modo q̄ alteri ali
quod impendit auxiliū ſubſidiū aut opē ſalu-
tarem: ⁊ hoc modo papa eſt miniſter eccleſie:
⁊ p̄lati eccl'iarum ſuarū. quo etiā mō ange-
li dicūtur miniſtri hominū. Unde apoſtolus
dicit ad Heb. xi. eos in miniſteriū miſſos ꝓpᷣ
eos qui hereditatē capiunt ſalutis. Dicitᷣ em̄
etiā xp̄s h̄ mō miniſter. vn̄ ipſe ait Math. xx.
Non veni miniſtrari ſed miniſtrare. ⁊ hoc mo
do capiēdo nomē miniſtri non valet iſta ꝯn̄a.
iſte eſt miniſter illius: ergo eſt illi ſubiectus.
imo pōt eſſe ſuperioꝛ ⁊ dn̄s: ſicut ptꝫ in exem-
plis inductis. Alio modo dicitᷣ q̄s miniſter al
terius ſicut cui⁹ virtute operatᷣ ⁊ cuius vices
gerit tanꝙ̄ principalis: ⁊ de tali miniſtro ali-
cuius bene verū eſt ꝙ ſit ſubiectus illi cui⁹ eſt
miniſter. ſed hoc modo papa non eſt miniſter
eccl'ie ſed xp̄i: cuius auctoꝛitate ⁊ vice regit ⁊
gubernat ipſam vniuerſalē eccl'iam. Unde. i.
ad Coꝛin. iiij. dicit apl's. Sic nos exiſtimet ho
mo vt miniſtros xp̄i ⁊c̄. Item legatione fun-
gimur ꝓ xp̄o. ij. Coꝛinth. vi.

Cap̄lm. xxix. De tp̄e quo pōtificali auctoꝛitate btūs
Petrus a xp̄o ſublimatus ac conſecratus ſit.

Cap̄lm XXIX

P Oſtquā pleniſ-
ſime monſtrauimus ꝙ btūs pe-
tr⁹ a xp̄o primatū ⁊ pontificatū
in eccl'ia habuerit: cōſequēs eſt
ꝓ plenioꝛi tractatus intelligentia enucleare
quo tp̄e ipſius pontificatus faſtigio ſublima
tus fuerit ac donatus. Pꝛo quo in primis di
cim⁹ ꝙ beatus petrus a xp̄o imediate ptātē
⁊ dignitatē ep̄alem habuit ab eodē factus ⁊
conſecratus ep̄us. Unde Anacletus papa et
martyr. di. xxi. in. c. in nouo dicit ſic. Ipſi ſan
cto petro primo pontificatus in eccleſia xp̄i
datus eſt dicente dn̄o ad eū. Tu es petrus et
ſuper hanc petrā edificabo eccl'iam meaꝫ. Et
rō huius eſt: q2 dei perfecta ſunt opera. Deut.
xxxi. vn̄ ſicut deus in creatione hoīes ꝑfectos
fecit ex quib⁹ ꝓpagatio naturaliter ꝓcedere
potuit: ſic de⁹ apoſtolos quos tanꝙ̄ principia
ſiue fundamenta eccleſie in recreatione fecit
ſic ꝑficere debuit vt per eos eccleſia propaga
ri poſſet. ſed ſine ep̄o eccleſia non poterat ꝑfi
cere a quo ſolo omnia eccleſiaſtica ſacramēta
poſſunt miniſtrari. opoꝛtuit ergo vt xp̄s pōti
fex recedēs coꝛpoꝛaliter ⁊ viſibiliter ab eccle-
ſia aliqueꝫ loco ſui relinqueret in eccleſia. ſed
ſi (pro quia) aliqueꝫ fecit loco ſui vices ſuas
agentē pontificali dignitate p̄ditū: veriſil'i-
us eſt de petro qui ceteris dignioꝛ fuit ac ſub
limioꝛ vt ex ſuperioꝛib⁹ patet. vnde Chriſo. ſu
per illud Luc. xxiiij. Apparuit Symoni dicit
ſic. Pꝛimo dignioꝛi ⁊ fidelioꝛi oībus apparuit
Et idē Aug. dicit ſup illud Joh. xiij. Uenit er
go ad Symonē Petrū. ſup quo ita dic̄. Quis
em̄ neſciat primū apoſtoloꝝ eſſe beatiſſimum
petrū. Pꝛeterea cū ex diuinoꝝ operū ꝑfectiōe
apertiſſime hoc intelligamus ꝙ cū aliquid ali
cui cōmittitur: per ꝯn̄s cōmiſſum intelligatᷣ ⁊
illud ſine quo cōmiſſum explicari non pōt. paſ
cere aūt gregem dn̄icum: quod cōmiſſum eſſe
petro ipſum ſanctū euangeliū teſtatur: ꝑfecte
nullus poſſet niſi ep̄s qui ſacramētoꝝ omniū
hꝫ diſpenſatōeꝫ: manifeſtū eſt ꝙ cū xp̄s petro
gregis dn̄ici paſturam cōmendauit officiū pa
ſtoꝛale ep̄i ſimul īpoſuerit ſiue tradiderit. Si-
quidē xp̄s ꝓpter excellentie poteſtatē quā in
ſacramentis habuit rem ſacramēti ſine ſacra
mēto cōferre potuit. vnde ſolo verbo petrum
ep̄m fecit. Ceterū ad videndū quo tēpoꝛe pe
trus aploꝝ prim⁹ ep̄s a xp̄o fact⁹ ſit cōſiderā-
dum eſt ꝙ q2 tēpoꝛe quo ſaluatoꝛ noſter coꝛpo
raliter inter homines viſibilis cōuerſabatᷣ per
ſeip̄m rexit eccleſiaꝫ: nulla neceſſitas ſed necꝫ
decētia necꝫ vtilitas fuit ꝙ ipſe aliuꝫ loco ſui
paſtoꝛē poneret ſibi ep̄m. ſed ſolum qn̄ poſt re
ſurrectionē p̄ſentiam ſuā coꝛpoꝛalē viſibilem
eſſet ab eccleſia ſubtractur⁹. quēadmodū p̄-
lati tunc demū qn̄ ſe per longū tp̄us a ſuis ec-
cleſijs abſentare diſponūt loco ſui generales
vicarios ꝯſtituunt. Unde beat⁹ Petr⁹ factus
eſt a xp̄o paſtoꝛ princeps ⁊ ep̄us eccleſie vl'is
qn̄ poſt reſurrectionē aſcenſur⁹ in celum nūꝙ̄
inde ad conuerſationē moꝛtalitatis noſtre re-
uerſur⁹ inq̄t Symoni petro. Symō iohānis
diligis me: paſce oues meas. i. poteſtatem ac-
cipe paſcendi gregē meū. paſtura: per oīm ad
miniſtrationem ſacramētoꝛum quib⁹ ipſa paſ
cenda ⁊ nutrienda eſt. vn̄ ſup illud Luc. xxij.
Facta eſt contentio inter eos quis eoꝛum eēt
maioꝛ. dicit Grego. ꝙ contētio illa videtur ha
buiſſe motiuum ꝙ cum dn̄s ab hominibus mi
graret: decebat aliquem eoꝝ fieri alioꝛū prin-

Ad q̄ntum

Petrus poſt paſſionem primatuꝫ ſuſcepit

cipē: q̄ſi dn̄i vicē gerentē. quaſi diceret: ante q̄ tranſmigraret nō erat neceſſe. Unde beat⁹ Petrus nō eſt factus paſtor ⁊ eps ante xp̄i reſurrectionē. Qd̄ multis ſanctoꝝ patrū auctoribus ⁊ rationib⁹ cōprobaꝫ. In primis eſt illuſtris teſtis beatus Hiero. ſuper illud Math. xvi. Tu es petrus ⁊c. dicens hanc ptātem ⁊ eccleſie edificationē ſuper petrū in futuro pmiſſam nō in pſenti datā eſſe. Scd̄o ad h̄ eſt beatus Chriſ. ſup illud Luc. xxij. Facta eſt ꝯtentio inter eos. vbi ſic ait. Credēda erat petro pplorū innumera multitudo. nota ꝙ dicit credēda qd̄ eſt futuri tp̄is. Tertio confirmat hoc beatus Amb. in. c. fidelior. di. l. ita dicens. Fidelior factus eſt petr⁹ poſtq̄ fidē ſe pdidiſſe defleuit atq̄ ideo maiorē grām inuenit q̄ amiſit. tā q̄ em̄ bon⁹ paſtor tuendū gregē accepit. Hoc aūt cum poſt reſurrectionē cōtigiſſe manifeſtum ſit: nulli dubiū ꝙ petrus paſtoralē curaꝫ atq̄ dignitatē pontificalem poſt reſurrectionem a xp̄o ſuſceperit. Quarto hanc ꝯcluſionem roborat beat⁹ Greg. in homelia dn̄ice reſurrectionis ⁊ habeꝫ in. c. ꝯſiderandū. di. l. ita dicens. Conſiderandū nobis eſt cur omnipotens de⁹ eū quē cuncte eccleſie preferre diſpoſuerat ancille vocē pertimeſcere ⁊ ſeipm̄ negare pmiſit. qd̄ nimirū actū magne pietatis diſpenſatione cognoſcim⁹ vt is qui futurus erat paſtor ecc̄ie in ſua culpa diſceret qualiꝫ alijs miſereri debuiſſet. vbi nota duo verba futuri tp̄is. Primū ibi cū ait: quē cuncte eccleſie pſiceré diſpoſuerat. quaſi diceret: ꝙ nondū prefecerat. Scd̄m ibi cū ait: qui futur⁹ erat paſtor eccleſie. q. d. ꝙ nondū erat. Et ita videꝫ ꝙ beatus Petrus ante xp̄i paſſionē neq̄ ꝑpoſit⁹ neq̄ paſtor erat actu eccleſie. Quinto hoc ꝯfirmat glo. in pfato. c. ꝯſiderandū. que ita dicit: hoc vbo Paſce oues meas. fact⁹ eſt petr⁹ princeps eccleſie. extra de elec. c. ſignificaſti. nō in illo. Tu es petrus: q2 illud fuit ei dictum ante paſſionē. hec glo. Sexto ad hoc facit id qd̄ habeꝫ in. c. ſolite. extra de ma. ⁊ obe. §. nobis. Item id quod habeꝫ in extrauaganti dn̄i Bonifacij. viij. Ad idē Inno. ⁊ Hoſti. in. c. licꝫ de foro cōpe. ⁊ archi. in. c. vbi periculū. de elec. li. vi. in glo. magna circa finem.

dn̄o. Tu es petrus ⁊c. ſed hoc fuit ante paſſionem. ergo ante paſſioneꝫ pontifex factus eſt.

Secūdo beatus Cryſo. ſup illud Lu. xxij. Facta eſt cōtentio inter eos dicit: ꝙ credite erāt petro claues regni celorum. ſed hoc fuit ante paſſionem. ergo ⁊c. Tertio idem btūs Cry. ſuper illud Math. xvi. ſuper hanc petraꝫ ⁊c. dicit. Hic erigit eius ſenſum ⁊ paſtorem facit — Secundum — Tertium

Quarto eſt glo. Rabani ſuper illud Mat. xvi. Tibi dabo claues regni celoꝝ di. ꝙ petr⁹ ſpālïter claues regni celoꝝ ⁊ principatum iudiciarie poteſtaꝫ accepit. ſed hoc manifeſte inſinuat eius pontificatū. ergo ſequitur ꝙ ante paſſionē petrus factus fuit a xp̄o pontifex ſiue ep̄us. — Quartum

Ratione ſic quinto. Aaron ſimul factus eſt ſacerdos ⁊ epiſcop⁹. ergo ſimiliter ⁊ multo magis petrus qui per Aaron fuit figuratus. ſed petrus in cena factus eſt ſacerdos. ergo etiam factus eſt ep̄us. — Quintum

Sexto ſic. Iudas factus fuit a xp̄o epiſcop⁹. ſed nō poſt paſſionem ⁊ reſurrectionē: vt patꝫ. ergo ante. Ergo ſimiliter ⁊ multomagis petr⁹ fuit fact⁹ ep̄us ante paſſionem. cōſequentia patet. antecedens colligiꝫ ex illo pſal. cviij. ⁊ Actuū. i. vbi de Iuda dicitꝫ. Epiſcopatū eius accipiet alter. — Sextum

Septimo ſic. oīa ſacramenta debuerunt inſtitui ante paſſionem inter que confirmatio ſacramenti ordinis eſt ep̄atus. ergo ante paſſioneꝫ petrus fuit ep̄s ⁊ alij ſiqui fuerūt a xp̄o facti. conſequētia eſt manifeſta. — Septimum

Octauo ſic. Dei perfecta ſunt opera. Deutero. xxxi. Unde inſtituēs ſacramentū debuit perfecte ipſum inſtituere ⁊ quantū ad materiā ⁊ q̄tuꝫ ad miniſtrum. vnde ſicut inſtituens eucbariſtiā inſtituit miniſtruꝫ faciens ap̄los ſacerdotes: ita inſtituens ſacramentū ordinis debuit inſtituere miniſtrū qui eſt ep̄us ordinans ſacerdotes. — Octauum

Nono ſic. Et arguiꝫ ꝙ petrus ⁊ alij ap̄li facti ſint ep̄i per illud Ioh. xx. Accipite ſpm̄ ſanctū: ⁊ quoꝝ remiſeritis peccata remittunꝫ eis. ſup quo dicit btūs Greg. Principatum ſuperni iudicij ſortiti ſunt vt vice dei quibuſdam peccata retineant quibuſdā relaxent. quoꝝ nunc in eccleſia ep̄i locū tenent ligandi ⁊ ſoluendi auctoritatē ſuſcipiūt q̄ gradum regiminis ſortiunꝫ. ergo ⁊c. — Nonum

Cap. xxx. In quo ponūtur aliqua obiecta ꝯ pdicta. — Cap. LXXX

Contra concluſionem prefatam de tempore quo pontificatus dat⁹ ſit petro: aduerſarij auctoritatib⁹ ⁊ rationibus inſurgūt. — Argumentum primum

In primis inducūt illud Anacleti in ca. in nouo. di. xxi. qui ait. Ipſi petro primo pontificatus datus eſt dicente

Capitulū. xxxi. In quo rn̄deꝫ ad obiectiōes pfatas. — Cap. XXXI

His autem difficile non eſt rn̄dere pōderantib⁹ bene dicta ſctoꝝ patruꝫ non ad corticē littere ſed ad ſanā intelligentiā. dicēdū eſt ergo ad ea q̄ inducta ſunt in cōtrariū. Ad primā aūt auctoritatē q̄ ſumiꝫ in. c. in nouo. di. xxi. rn̄detur p glo. eiuſdeꝫ — Ad primum

ca. que ita habet: videt ergo ꝙ per hec verba tu es petrus: datus ſit petro pontificat⁹ ⁊ ita ante paſſionem: q2 ante fuit ei dictū: cui videtur cōtradicere ca. cōſiderandū. di. l. ⁊ c. fidelior. Nam ibi dicit ꝙ poſt paſſionē: q2 ante nō fuit datus eccleſie paſtor. hec glo. Dicendum eſt ergo iuxta beatū Ambro. cui⁹ ſunt illa capitula: ꝙ poſt paſſionē xpi petro pōtificatus a xpo ſit datus ⁊ non qn̄ dictuȝ eſt ſibi. Tu es petrus ⁊c. maxime q2 cū tunc non fuerit ſacerdos epus eſſe nō potuit. Qd ergo dicit in auctoritate Anacle. ꝙ datus eſt: exponēdū eſt. i. ꝓmiſſus. ꝓmiſit em̄ xps ei ſummū pontificatum tunc: quā ꝓmiſſionē adimpleuit poſt reſurrectionē. Illud etiā qd dicit dicente dn̄o: exponendū videt. i. ꝓmittēte dn̄o. more ſacre ſcripture poſuit futurū quaſi preteritū: ⁊ fiendum quaſi factū ꝑpter certitudinē ꝓmittentis q̄ veraciter adimplet quod ꝓmittit dicente pſal. Fidelis dn̄s in oībus v̄bis ſuis.

Ad ſecundum — Ad ſecundā auctoritatē q̄ eſt Cryſo. eadem r̄nſio eſt. vt qd dicit ꝙ claues credite erant petro. intelligat ꝓmiſſione: non actuali donatione

Ad tertium — Ad tertiā auctoritatē eiuſdē Cryſo. ſimilis r̄nſio eſt. vt qd dicit ꝙ fecit eum paſtorē: exponatur. i. diſpoſuit eū facere paſtorē: qd poſtea adimpleuit cū ad eum ait. Paſce oues meas. Joh. vlt.

Ad quartum — Ad quartā auctoritatē que eſt Rabani eadē r̄nſio eſt. vt qd dicit ꝙ petrus ſpāliter claues regni celoꝝ ⁊ ꝑncipatū iudiciarie ꝑtātis accepit: intelligat in ꝓmiſſiōe ſiue in ſpe: non autē in actuali poſſeſſione.

Ad quintum — Ad q̄ntaȝ cū arguit de Aaron r̄ndetur negādo ꝯn̄aȝ qm̄ non eſt ſimile de vno ⁊ de alio: vt dicit dominus Petrus de palude: q2 iam erat pplus iſrael collectus cui Aaron preficiendus erat Unde Aaron debuit fieri epus ne oues errarent in deſerto ſine paſtore. ſed ante paſſionē xpi oues non erant redēpte adhuc. vn̄ non cōuenienter ouibus non redēptis paſtor fuiſſet datus. ⁊ ita rō non ꝑcedit.

Ad ſextum — Ad ſextam r̄ndetur de Juda negādo antecedēs: ⁊ ad ꝓbationē r̄ndetur: ꝙ per epatum intelligit aplatus eius: vt exponit Nicolaus de lyra tam ſꝑ pſ. cviij. ꝙ ſup Act. i.

Ad ſeptimum — Ad ſeptimaȝ r̄ndetur ꝺm dn̄m Petrū de palude: ꝙ oīa ſacramēta ſunt inſtituta ante paſſioneȝ xpi: ſed non ſunt oīa tunc executa. verbi grā. Sacramentū penitētie a xpo fuit inſtitutū qn̄ dixit. Agite penitētiam appropinquabit regnuȝ celoꝝ. Math. iiij. ſicut ſacramentuȝ baptiſmi qn̄ dixit. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſancto ⁊c. Joh. iij. Unde ſicut Johānes baptizando ꝑdicauit baptiſmū: ita ſic dicendo. Agite penitentiā. Math. iij. predicauit penitentiā noui teſtamenti. vel quādo xps dixit leproſis. Oſtendite vos ſacerdotibus. Luce. xvij. vel diſcipulis. Soluite eum. Joh. xi. tunc inſtituit ſacramentū confeſſionis ⁊ abſolutionis non tamē fuit executum ante paſſionem: q2 nec erāt miniſtri inſtituti nec claues adhuc date regni celoꝝ: que etiā dari nō debuerūt anteq̄ eſſet apertuȝ regnum celoꝝ niſi implicite ex naturali cōcomitantia ad ſacerdotiū iminēte paſſione: q2 qd parum deeſt quaſi nihil deeſſe videtur. vnde inſtituendo ſacerdotiū xpus ordinem epalem inſtituit: ſed tn̄ tunc non dedit: q2 non decuit.

Ad octauum — Ad octauā ꝺm eundē do. Petrum de palude de inſtitutione ſacramenti dicenduȝ: ꝙ dei ꝑfecta ſunt opera ꝺm tn̄ ꝯgruētiam ⁊ decentiā operis opati ⁊ modi operādi Non decebat aūt ꝑ tunc epos facere ſicut decebat facere ſacerdotes: q2 ex quo ſacrm̄ cepit eſſe in vſu ex tunc ſemp debuit eſſe in eccleſia vel formaliter vel virtute. ⁊ maxime ſacramētum de quo ſpāliter dictū eſt illud. Ecce ego vobiſcum ſum oībus diebus vſq ad conſummationē ſeculi. ſubtracturus igit ſui pn̄tiam palpabilem ⁊ viſibilē: inuiſibilē ⁊ ſacralem ꝑpetuam nobis ꝓmiſit. vn̄ ex tunc euchariſtia debuit eſſe in eccl'ia formaliter vl virtute: ſed formaliter tunc de euchariſtia nihil reſeruatū fuit: ſicut nec de agno paſchali ꝑpter legis ꝓhibitioneȝ. Exodi. xij. ideo ſacerdotes debuerunt fieri in quoꝝ virtute remaneret euchariſtia cōficienda. Sed ſacrm̄ ordinis quo ad effectū ſuū indelebileȝ remanebat in aplis. vn̄ non erat neceſſitas inſtituendi eius miniſtrū ſcȝ epm̄ preſertim q2 futurus erat xps adhuc cum eis pn̄tia corporali licet impaſſibili: ⁊ ſic non erat adhuc neceſſarius epus.

Ad nonum — Ad nonā r̄ndet negando aſſumptū: dicimus em̄ ꝙ ꝑ illa verba nec petr⁹ nec alij apl'i facti ſunt epi. Et ad dictum Greg. r̄ndetur ꝙ non ꝓbat ꝓpoſituȝ: qm̄ ꝑ id qd eſt cōe ſimplicib⁹ ſacerdotibus cuiuſmodi eſt relaxare q̄buſdā peccata ⁊ quibuſdam retinere: non pn̄t apl'i dici facti epiſcopi vt de ſe patet. vel ſoluitur ꝙ quorum remiſeritis: refertur ad tempus quo erant cōſtituendi ſacerdotes.

Capitulū. xxxij. Q ſolus petrus inter aplos a xpo immediate ordinatus ⁊ factus fuerit epus.

Capl'm XXXII

Sane ex patruȝ ſanctoꝝ ſententijs in ſuperioribus. c. inductis aperte ſatis colligere poſſumus ꝙ ſolus petrus inter aplos immediate a xpo factus ⁊ ordinatus fuerit eps. cum em̄ teſte btō Anacleto in. c. in nouo. di. xxi. ſancto petro primo pō

tificatus in eccleſia datꝰ fuit. ⁊ Felix papa eti
am dicat in decretis ſuis ꝙ per petrū apl'atꝰ ⁊
ep̄atus in xp̄o cepit exordium. patꝫ ꝙ ipſe an
te alios apoſtolos ep̄s a xp̄o fuerit ordinatus
⁊ cōſecratus. Cūqꝫ vt iam oſtēſum eſt parū an
te petrus nō ſit factꝰ ep̄s ante xp̄i reſurrectio
nē ſed poſt. ⁊ in vltimo receſſu ſuo ab apoſto
lis qn̄ petro inq̇t. Symō iohānis diligis me:
paſce oues meas Joh̄. vlt. poſt que verba cuꝫ
nulla alia legant̄ ꝑ que alij apl'i a xp̄o imedia
te intelligātur ep̄i: neceſſario videt̄ dicenduꝫ
ꝙ ſolus petrꝰ inter apl'os a xp̄o imediate ep̄s
ſit ordinatus. Alij vero apl'i a petro mediate
vel imediate ſolo vel cum alio vel cū alijs ſint
ep̄i facti vel ordinati. qđ tam auctoritatibꝰ ꝙ̄
rationibꝰ cōfirmatur. Primū quidē patet ex
ca. porro. di. lxvij. vbi ita inquit Anacletꝰ pa
pa. Porro hieroſolymitanoꝝ primꝰ archiep̄s
beatus Jacobꝰ. ſ. Alphei filius a Petro ⁊ Ja
cobo zebedeo ⁊ Johe apl'is ordinatus eſt. Ex
quo manifeſte apparet ꝙ iſte apl's nō a xp̄o i
mediate ſed a petro cū alijs apl'is fuerit ordi
natus. ⁊ per ꝯn̄s verū eſt ꝙ nō omnes apl'i im
mediate ſunt ordinati ep̄i. Qꝛ vero de vera or
dinatione ep̄ali intelligat̄ tex. ille nō obſtanti
bus varijs modis loquendi gloſatoris patet.
Tuꝫ primo teſtimonio beati Remigij qui ſup
Math̄. x. c. vbi apl'oꝝ nomina recitantur ita
de ip̄o Jacobo dicit. Cuius meriti beatꝰ Ja
cobus fuerit teſtes ſunt apl'i qui eum epiſco
pum hieroſolymitanoꝝ ordinauerunt. Tū ſe
cundo: qꝛ ſi nō fuiſſet hec vera ordinatio ep̄i fa
cta nō conuenienter ſuſciperetur ex ea forma
ordinationis alioꝝ ep̄orum in eccleſia: ⁊ tn̄ di
cit ꝯnter beatus Anacletus in dicto. c. in no
uo. di. xxi. ꝙ hic ſuis ſucceſſoribꝰ apl'i dederūt
formā vt videlicet nullus minꝰ ꝙ̄ a tribus epi
ſcopis in ep̄m ordinet̄. Aduerte ergo ſi nō mi
nus ꝙ̄ a tribus ⁊ Petrus ſolus erat epiſcopꝰ
primo: quis ordinauit Johānem ⁊ Jacobum.
Secundo ſic: beatus Anacletus in. c. in nouo
di. xxi. dicit: ꝙ in nouo teſtamēto poſt xp̄m do
minū a petro ſacerdotalis ordo incepit. i. pon
tificalis: ſicut ſacerdos exponitur. i. epiſcopꝰ.
de conſe. di. i. ca. ſolēnitates. ergo videtur ꝙ
alij apoſtoli a Petro facti fuerūt epiſcopi. cō
ſequentia patet: qm̄ cum alij facti fuerunt ita
cito ſacerdotes ſicut Petrus et non ſub ipſo:
nō poteſt dici ab ipſo icepiſſe ſimplex ordo ſa
cerdotalis. ſimiliter ſi ipſe factus fuiſſꝫ a xp̄o
epiſcopus etiam prius tempore: ſed etiam alij
a chriſto facti eſſent imediate epiſcopi nō di
ceretur vere a Petro pontificalis ordo ince
piſſe. ergo neceſſario videtur ita fore intelli
gendum ꝙ a Petro ordo pontificalis cepit:

qꝛ ab ipſo oēs alij apl'i ep̄i facti ſunt vel ime
diate vel mediate ⁊ ipſe ſolus a xp̄o. Tertio
arguit̄ ſic: ſoli petro a xp̄o cōmiſſa ē cura pa
ſtoralis. ergo ſolum ipſum pontificē eccl'ie ſi
ue paſtorē cōſtituit. cōſequentia nota eſt. an
tecedēs vero ꝑ plura capitula ſuperius oſtēſuꝫ
eſt: ⁊ eſt ſpāliter beati Cryſo. ſuꝑ illud. Joh̄.
vlt. Simon Johānis paſce oues meas. ita di
cētis. Preteriens alios. ſ. apl'os petro de tali
bus loquit̄. eximius eīn apl'oꝝ erat petrus et
os diſcipuloꝝ ⁊ vertex collegij. Ecce ꝙ dicit
Preteriens alios ⁊c̄. ergo ſoli petro eſt hoc di
ctum: qđ non eſſet ſi auctoritateꝫ paſtoralem
aſſecuti fuiſſent alij apl'i immediate a chriſto
Quarto ſic. Marcellꝰ papa in ep̄l'a ſua pri
ma inquit. Ad ſedē romanā omēs ſubterfuge
re debent vt inde accipiant tuitionē vnde ac
ceperunt cōſecrationē. ergo videt̄ ꝙ ceteri a
poſtoli a petro receperunt ꝯſecrationē. tenet
ꝯſequentia. qm̄ ꝙ omēs ceperint conſecratio
nem a ſede romana verū eſſe non poſſet vt vi
det̄ niſi alij apl'i qui in diuerſis ſedibus ſede
runt diſtributi per orbem a petro qui ſedit ro
me ꝯſecrationē habuiſſent. Quinto in ep̄l'a
ſecūda Clementis: petrus non ſolū dicit̄ prin
ceps apl'oꝝ ſed etiam coꝝ ordinator. i. conſe
crator. ergo ⁊c̄. cōſequētia videt̄ nota. antece
dens eſt beati Clementis in ſecūda ſua ep̄l'a.
Petrus magiſter inſtitutor ⁊ princeps apl'o
rum atqꝫ coꝝ ordinator fuit. Sexto ſic: pau
lus ⁊ barnabas fuerunt ordinati a beato pe
tro. ergo ⁊ alij apl'i. cōſequētia ptꝫ cum iſti nō
fuerint inferiores alijs. antecedēs pꝫ Actuū
xiij. Dixit eis ſpūſſanctꝰ: ſegregate mihi pau
lum ⁊ barnabaꝫ in opus ad qđ aſſumpſi eos.
tunc ieiunantes ⁊ orantes imponenteſqꝫ eis
manus dimiſerūt eos. vbi glo. ſuꝑ verbo: im
ponentes eis manus dicit in modū ordinan
doꝝ. Qꝛ vero tūc fuerint ordinati teſtat̄ Leo
papa in. c. qđ aūt. di. lxxv. Septimo ſic: nihil
eſt aſſerendū de diuinis niſi qđ ex diuinarum
ſcripturarū teſtimonio aut rōne ꝓbari pōt vt
dicit tam Hiero. ꝙ̄ Aug. ſed alios apl'os a pe
tro nulla auctoritas nulla rō cōuincit fuiſſe a
xp̄o immediate factos ep̄os. ergo non eſt aſſe
rendū. Qꝛ vero nō auctoritate ptꝫ: qꝛ in cano
ne non inueniūtur niſi tria. Primo q̇dem illđ
Mat. xviij. Quecūqꝫ alligaueritꝭ. ſed ꝑ illud
nō ſunt ipſi facti ep̄i ꝓpter tria. Primo quia
petrus ꝑ ſimilia verba ⁊ etiā maiora. Math̄.
xvi. Quodcūqꝫ ligaueris. non fuit factꝰ ep̄us
Secūdo: qꝛ ipſi nondū erāt ſacerdotes: nec ꝑ
ꝯſequēs poterāt fieri ep̄i. Tertio: qꝛ illud fuit
ꝓmiſſio: nō alicuius poteſtatis nec epiſcopa
lis nec ſacerdotalis collatio: vt dictuꝫ ē. ꝗ ⁊c̄.

Secũdo.illud Luc.xxij. Hoc facite in meā cō memorationē. ſed nec per hoc facti ſunt epi: q2 per verba conſecrationis nō efficitur plus ꝙ per illa verba ſignificet niſi ꝓpter cōcomitantiā ⁊ inſeparabilē ſignificationē vel acceſſoriā.ſed poteſtas pontificalis nō eſt acceſſoria nec cōcomitans ad ſacerdotalē: ⁊ illa verba nō indicant niſi nudum actum ſacerdotalem quē poteſt facere qlibet ſimplex ſacerdos ſc3 conſecrare corpus xpi ⁊ ſanguinem xpi: qđ īportat cū dicit. Hoc facite.i. quod feci in eucharistia videlicet corpus ⁊ ſanguinē eſſe ſub ſpeciebus.ergo per illa verba nō fecit eos niſi ſimplices ſacerdotes. Tertio eſt illud qđ dicitur Joh.xx. Quoꝝ remiſeritis ⁊c. ſed nec per iſtud ſunt ordinati epi: q2 cu3 ordinatio epi ſit diſtincta ab ordinatōne ſimplicis ſacerdotis nō eſt veriſile ꝙ illud per qđ ꝓprie ⁊ ꝑciſe facta eſt ordinatio primoꝝ epoꝝ dicatur cōiter omni illi qui ordinat in ſimplicem ſacerdotē. vnde cū in omni ordinatione ſimplicis ſacerdotis dicat ab epo cuilibet ordinādo. Accipite ſpiritūſanctum: quoꝝ remiſeritis ⁊c. nō eſt veriſile ꝙ per illa verba ꝓprie ⁊ preciſe facta fuerit ordinatio epoꝝ primoꝝ qui fuerūt ſummi ſacerdotes: q2 etiam in lege erat alia ordinatio ſimpliciū ſacerdotū: alia ſummi. Et confirmatur: q2 verba ſacramētalia ꝓlata a miniſtro ſunt eiuſdem virtutis in effectu ſacramētali ſicut ꝓlata a xpo: ſicut patet in forma ſacramenti eucharistie in qua verba illa: hoc eſt corpus meū: illud idē efficiūt qđ effecerūt xpo ea dicente. Si ergo xps dicēte illa verba. Accipite ſpiritūſctū ⁊c. feciſſet aplos epos qui iam erāt facti ſacerdotes in cena quo ad characterem ſacerdotalem per illa verba: hoc facite ⁊c. eis data in traditione panis ⁊ calicis pari ratione eps dicens illa verba.ſ. Accipite ſpiritūſanctum: quorum remiſeritis ⁊c. illi q ia3 factus eſt ſacerdos per verba ſibi dicta in traditione calicis cū pane ⁊ vino accipite poteſtatem ⁊c. faceret eū epm: quod eſt abſurdū Item Thomas qui ꝑſens nō erat illis verbis nō fuiſſet factus eps. Item ꝙ per neutra verba.ſ. hoc facite: ⁊ quoꝝ remiſeritis ſint facti epi. patet: q2 ſicut dicit Anaclet9 di.xxi. in nouo. Petro primo pontificatus in eccleſia xpi datus eſt: ꝫ illa verba dicta ſunt ſimul ⁊ ſemel aplis ⁊ p ꝯns habuerūt ſuū effectum vnū ⁊ indiuiſibilem ⁊ ſine ordine prioris ⁊ poſterioris. ergo tunc nō eſt datus alicui pontificat9 primo. Sic ergo patet ꝙ nulla auctas canonis cogit dicere alios aplos a Petro epos a xpo factos eſſe. Item nec ratio cogit: imo magis oppoſitū ⁊ maxime ꝓpter duo. Pro quo arguit octauo loco ſic.in creatione humani generis vt eſſet maior vnitas deus ex vno hoīe fecit oīne hoim genus. vt dicit Paulus Act. xvij.ergo ſimiliter ad cōſeruandā eccłie vnitatē videt ꝙ deus nō fecerit ſimul plures epos a quibus alij deriuarent: ſed vnū primū a quo ceteri fierent. Nono ſic: in eccłia non debet eſſe minor vnitas nec3 minus bonus ordo ꝙ fuerit in ſynagoga. ſed in illa ad bonā ordinationē ⁊ vnitatē illius ptinuit: vt Moyſes legiſlator non fecerit ſimul plures epos ꝫ vnu3 tm̄.ſ. Aaron a quo oēs alij īmediate ꝓceſſerūt Ergo noue legis lator ⁊ eccłie ordinator xps nō debuit ſimul facere plures epos ſed vnum tm̄.ſ. Petrū: a quo oēs mediate vel īmediate poſtmodu3 oēs fierent. Videt ergo rōnabile ꝙ iſte fuerit ꝓceſſus in ordinatiōe epali aplorū.ſ. ꝙ petrus fact9 fuerit ſolus eps a xpo ante aſcenſionē. poſt ſpūſancti aūt miſſionem ſiue ipſa die prima dn̄ica ſiue alia petrus ſol9 eps fecit Johānē epm deinde petrus cōſecrato Johe fecit Jacobū zebedei. qbus trib9 factis tūc ordinauit petrus ꝙ deinceps nō ordinaret eps niſi a trib9 epis. vt dicit in ꝑfato.c. porro. Et ad oñdēdū formā hmōi: ipſe cū duobus predictis ordinauit Jacobū. vt dicit in ꝑdicto.c.porro. licet ꝓpter paucitatē epoꝝ qñ apli fuerūt non potuerit hec forma ſemꝑ ſeruari. Ideo paulus ſolus forte Thimotheu3 ⁊ Titū ordinauit epos: q ſeparatus a barnaba non habebat in ſocietate ſua epos niſi quos poſtea fecit. Na3 Lucas Demas Sylas. ⁊ hi non fuerūt epi. ſed qñ potuerūt habere duos tūc cū eis ordinauerūt: nō ſoli. Ratio aūt qre filij zebedei credant prius a petro in epos ordinati ē: q2 illi poſt petrū fuerūt maiores: fuerūt ⁊ honorabiliores. ⁊ hos cū petro xps ꝑ ceteris preferebat. vt patuit in transfiguratiōe in ſuſcitatione filie Archiſynagogi: in orōne in horto. ⁊ sīlibus in qbus hos ſolos quaſi familiares ſecretarios ſecu3 aſſumpſit. Math. ix.xvij.⁊.xxvi. Vñ ſup illud Luce. vi. Non ꝑmiſit introire ſecū quenꝙ niſi petrū ⁊ Johem ⁊ Jacobū. Ubi dicit Theophilus: ſolum hos intromiſit tāꝙ diſcipuloꝝ ꝟtices. Itē Mat. xvij. ſup illud. Aſſumpſit ieſus petrū Jacobū ⁊ Johannē: dicit Criſo. ideo hos ſumpſit q2 alijs potiores erant. Qr aūt Johannes fuerit maior licet minor fratre ⁊ ideo ſibi prelat9. p3 ſuper illud Math.x. Et Andreas frater eius vbi dicit glo. Criſo. Marcus aūt poſt duos vertices Petrum ⁊ Johānem andream numerat. vbi innuit Petrum ⁊ Johānem inter ceteros apoſtolos fuiſſe ſublimiores. Item ſuper illud ibide3. Jacobus zebedei ⁊ iohānes

frater eius dicit Chryſo. vide aūt q2 nō ſm di
gnitatē ordinat mihi aūt videt iohēs nō alijs
ſolū ſed fratre etiā maior eſſe. Ex p̄dictis ap-
paret falſa glo. ſup illud. c. lxvi. di. porro. q̄ di-
cit ꝙ in p̄ncipio ⁊ primitiua eccleſia oēs apl'i
erant ſimplices ſacerdotes ⁊ tn̄ poterāt cōſe
crare ep̄os. naꝫ moyſes ſimplex ſacerdos fuit
⁊ tn̄ cōſecrauit Aaron in pontificē: neqꝫ tunc
erat dr̄ia inter ep̄m ⁊ ſimplicē ſacerdotē. xcv.
di. olim. q2 ſicut dicit Aug. In p̄ma rerū crea-
tione nō querit quid de9 facere potuerit: ſ₃ q̄d
decuerit ⁊ q̄d rō ⁊ natura rerū req̄reret. Cum
aūt dicat apl's: ꝙ minor ſine vlla ꝯdictione a
maiore benedicit Heb. viij. ⁊ ph'i aſſerāt ꝙ ni
hil agit vltra ſuā ſpēm. licet xp̄s p ſimplicē ſa
cerdotē de potētia abſoluta poſſit facere epi-
ſcopū: nō tn̄ decet nec ꝯgruit officijs ꝙ minor
faciat maiorē dans alteri qđ nō h₃. nec p ꝯn̄s
eſt veriſile ꝙ xp̄s voluerit p ſimplices ſacerdo
tes qui ſunt iferiores ſummos ſacerdotes qui
ſunt ep̄i cōſecrare. Un̄ ꝯſiderandū eſt ꝙ moy
ſes licet nō eſſet ſacerdos ⁊ pōtifex vnct9 viſi
biliter cū Aaron quē fecit pontificē ⁊ cū filijs
eius quos fecit ſimplices ſacerdotes. vt habe
tur Leuitici. viij. ⁊ recitat. xxi. di. c. i. erat tn̄ di-
gnior illis ⁊ virtute maior illis in oībus: q2 in
ill' ordinib9 nō erat character nec illi ſacerdo-
tes habebāt claues ſed tm̄ offerebāt p popu-
lo ⁊ erant mediatores: qđ multo melius facie
bat moyſes. Scđm veritatē aūt in eccl'ia nul
la maior eſt dignitas q̄ ſacerdotalis excepto
pōtificali. vnde oīs nō ep̄s eſt inferior eo et p
ꝯn̄s nō decuit ꝙ nō ep̄s ep̄m conſecraret: nec
eſt poſſibile apud hoīes etiā de potētia abſo-
luta. Sed xp̄s ver9 ſacerdos in eternū ſm or-
dinē melchiſedech: ⁊ pontifex futurorꝫ bono
rū licet eq̄uoce ſacerdos ⁊ ep̄s ad alios in quo
nō fuit character nec ꝯſecratio viſibilis: tn̄ fu
it dignior ceteris. Sicut ḡ moyſes cōſecrauit
Aaron in pontificē ⁊ filios eius in ſimplices
ſacerdotes a quo quidē Aaron deriuat9 ē pō-
tificat9 ad oēs alios ſic ad filiū ſuū Eleazarū i
dutū veſtib9 ei9 Nu. xx. ⁊ poſt ad phinees ⁊ ſic
de alijs. ſic ⁊ xp̄s p ſe imediate fecit petrū ep̄₃
a quo poſtea in oēs pontificat9 deriuat9 eſt: ⁊
p ſe fecit alios apl'os ſimplices ſacerdotes. vt
xxi. di. in nouo. dicit Anacle. In nouo teſtamē
to poſt xp̄₃ a petro ſacerdotalis cepit ordo: q2
ipſi primo pontificatus in eccleſia xp̄i datus
eſt. Et exponit ſacerdotalis. i. pontificalis ſi-
cut ſacerdos exponitur pro ep̄o de cōſe. di. i. c.
ſolēnitates. Sicut autem ſuperius argumen-
tati ſumus cum alij apoſtoli fuerint ita cito fa
cti ſacerdotes ſicut ipſe petrus ⁊ nō ſub ipſo
nō poteſt dici ab ipſo cepiſſe ſimplex ſacerdo
talis ordo. Similiter ſi ipſe fuiſſet a xp̄o fa-
ctus ep̄us licet prius tempore ⁊ alij etiam tūc
a xp̄o non ab ipſo petro cepiſſet pontificalis
ordo. ergo videt ꝙ pp̄ter hoc ꝙ ab ipſo petro
facti ſunt omēs alij epiſcopi mediate vel ime
diate ⁊ ipſe ſolus a xp̄o ideo vere dictum ſit a
ſancto Anacleto ꝙ ab ipſo petro poſt xp̄m ce
pit pontificalis ordo: qđ etiam ſicut. ſ. indu-
ximus requirit vnitas eccl'ie habere. ſ. vnum
caput a quo dona fluant. vnde. xix. di. in. c. ita
dn̄s. beat9 Leo ſic de beato petro loquit vt ab
ipſo quaſi quodam capite dona ſua velut in
corpus omne diffunderet.

Capitulum. xxxiij. In quo ponūtur alique obiectio
nes contra predicta. Cap. XXXIII

Aduerſus prefa-
b tam cōcluſioneꝫ aduerſarij mul
tipliciter inſtant. Et primo ſic Argumentum primum
omēs apoſtoli a xp̄o ſimul facti
ſunt ſacerdotes. ergo ſimul ab eo omēs debue
runt fieri ep̄i. cōſequentia videt nota: q2 non
videt maior rō de vno q̄ de alio. ergo ⁊c̄. Se Secundum
cūdo dicit Aug. de q̄ſtionibus noui ⁊ veteris
teſtamenti ꝙ xp̄us oēs apl'os fecit ep̄os. ergo
habet pp̄oſitum. Tertio arguit ex illo. extra Tertium
de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. i. §. vna. vbi dicit ꝙ ſacr̄m
eucharistie non pōt conficere niſi ſacerdos q̄
rite fuerit ordinatus ſm claues quas ipſe cō-
ceſſit apl'is ſuiſqꝫ ſucceſſoribus. ſed conſtat ꝙ
ſacerdos non ordinat a claue ſacerdotali ſed
epiſcopali. ergo videt ꝙ xp̄us apl'is tradidit
claues pontificales a q̄bus ſoli pb̄ri ordinan
tur: ⁊ ita videt ꝙ non ſolū petrū ſed etiā alios
apl'os fecit ep̄os. Quarto arguit ex illo qđ Quartum
habet di. xxi. in nouo. vbi dicit ꝙ petro p̄mo
pontificatus in eccl'ia datus eſt. ⁊ poſt pauca
dicit: ceteri vero apl'i pari cōſortio honorem ⁊
ptātem acceperunt: ſed non habuiſſent hono
rem ⁊ ptātem pari conſortio niſi fuiſſent pon
tifices ſicut petrus. ergo idē qđ prius. Quin Quintum
to glo. vbi. ſ. dicit. ep̄i ſucceſſerunt in locum
apl'orꝫ. lxviij. di. quorꝫ. ergo ⁊ apl'i fuerunt ep̄i
Sexto arguunt ex illo qđ ſcriptum eſt in pſ̄ Sextum
cviij. ⁊ Act. i de Iuda ꝙ ep̄atum eius accipi-
at alter. ſi Iudas fuit ep̄s ante reſurrectionē
multomagis ⁊ alij apoſtoli. ⁊ pro tunc nō poſ
ſunt dici facti a petro: ergo a xp̄o immediate.
Septimo dicitur ad Ephe. iiij. Dedit quoſ- Septimum
dam apoſtolos: quoſdam paſtores: quoſdam
doctores. ſed paſtor nomen eſt ⁊ officium epi
ſcopi. ergo ipe fecit aliquos epiſcopos: ſed nō
niſi apoſtolos. ergo ⁊c̄. Octauo habetur. di. Octauum
xxi. c. i. vltra mediū. ꝙ xp̄us duodecim apoſto
los tanq̄ maiores ſacerdotes inſtituit. lxxij.

diſcipulos quaſi minores ſacerdotes inſtituit

Nonum — Nono. Paulꝰ etiā ep̄s fuit q̄ ⁊ Thimotheū ep̄m ordinauit .i. Thi. iiij. cum impoſitōe manuū pbri. glo. i. epi. ſed nō videt̄ niſi a xp̄o factus. ergo nō ſolus Petrus a xp̄o ep̄s imediate ordinatus eſt.

Decimum — Decimo. Iſido. li. ij. de origine officioꝝ dicit. Ep̄i ſunt inſtituti per totū mundū in ſedibus apl'oꝝ. ex quo habet̄ ꝙ apoſtoli fuerunt epi al's nō habuiſſent ſedes ep̄ales ergo idem quod prius.

Undecimum — Undecimo. Diony. in eccleſiaſtica hierarchia dicit. Ipſe xp̄s in ſacerdotalem cōſummationē ducens diſcipulos ſubſiſtēs in ſanctiſſimū patrē ſuū rettulit hierarchie perfectionem. Ex quo habet̄ ꝙ cum ſacerdotalis conſummatio ⁊ hierarchica perfectio nō ſit niſi in ep̄atu ꝙ xp̄s diſcipulos .i. apl'os per ſeipſuꝫ fecit ep̄os al's nō duxiſſet eos in conſummationē illam ſed duci feciſſet.

Confirmatio — Confirmat̄ per hoc ꝙ Maximꝰ cōmentator dicit ibidē: ꝙ ipſe ieſus diſcipulos ſuos in ep̄os cōſecrauit.

Duodecimum — Duodecimo arguitur ſic: ſicut tradunt ſancti ⁊ ſpecialiter Iſi. de ortu ⁊ obitu patruꝫ: Mathias fuit vnꝰ ex. lxxij. diſcipulis qui tamen nō a petro factus eſt apl's ſed a xp̄o. vnde Diony. de eccleſiaſtica hierarchia exponēs illud Act. i. Oſtende dn̄e queꝫ elegeris ex his ⁊c̄. dic̄ de petro ſic. Ipſe diſcipuloꝝ vertex cū ordinata ſibi hierarchia: deinde in duodenarij diſcipuloꝝ veniēs: ſanctificās cōſummationem: in diuinitatis electioneꝫ timidus reliquit: dicens oſtende quem elegeris: ⁊ diuina ſorte diuitus oſtenſum in ſancti duodenarij apl'ici ſuſcepit. Et ſic videt̄ ꝙ a xp̄o immediate fuit Mathias electus ⁊ per ꝯñs alij apoſtoli nō a petro ſed a xp̄o receperunt cōſecrationem immediate.

Capitulum. xxxiiij. In quo reſpōdetur obiectionibꝰ factis in ſuperiori capitulo.

Cap. XXXIIII

O Biectionibꝰ pre

dictis nō obſtantibus videtur dicenduꝫ, ſicut ſupra diximus: ꝙ beatus Petrus a chriſto immediate ⁊ ſolus ipſe dignitate pontificali fuerit ſublimatus. Unde dicendum eſt ad rationes in oppoſitum.

Ad primum — Ad primam reſpondet̄ negando ꝯſequentiā: qm̄ nō eſt ſimile de ſimplici ſacerdotio ⁊ epiſcopali dignitate: quia enim Petrus inq̄tum ſacerdos non fuit maior ceteris apoſtolis: quia omnes ſacerdotes ſunt pares ſimpliciter. ⁊ ideo ad illam paritatem inter eos oſtendēdam ſimul ⁊ ſemel fecit xp̄s eos ſacerdotes in cena: ⁊ dedit ſimul vel datam declarauit parem poteſtatem ligandi ⁊ ſoluendi in foro conſcientie in reſurrectione quando dixit eis. Accipite ſpiritū ſanctum ⁊ quoꝝ remiſeritis peccata ⁊c̄. Unde Cyprianus in ca. loquitur. xxiiij. q. i. dicit: ꝙ xp̄us apoſtolis poſt reſurrectionem ſuam parem poteſtatem tribuit. ⁊ qꝛ ſacerdotio ſic non debet̄ ptās iuriſdictionis cuꝫ ſint multi ſacerdotes ſine cura animarū ⁊ ſubditis: ſed ep̄o qui dicitur ſuperintendēs preter poteſtatem ordinis debet̄ poteſtas iuriſdictionis ⁊ populus ſubditus. dicit em̄ ſct̄us Tho. in. iiij. ſniarum. diſ. xxiiij. ꝙ poteſtas ep̄alis eſt ordinis ⁊ iuriſdictionis. vnde rōnabiliter ſtatutū eſt in concilio Uiennen̄. ꝙ nullus de paſtore ꝓuideat eccleſie cathedrali ſibi qualitercūq; ſubiecte q̄ clero careat ⁊ ſubditis xp̄ianis de elec. in ca. pleriſq;. ⁊ qꝛ epiſcopus ſine ſubditis eſt quoddam opprobriū dignitatis. licet ergo omnes epiſcopi ſint pares quo ad poteſtateꝫ ordinis non tamen ſimpliciter: qꝛ nō quo ad poteſtatem iuriſdictionis que per ſe debet̄ epiſcopo de congruitate. Ad ſignificandum ergo ꝙ in ep̄atu petrꝰ erat maior alijs nō ſimul debuit fieri epiſcopus cum alijs: ſed ipſe a xp̄o ſolus ⁊ alij ab eo poſtea vt dictum eſt. Petrus autē non fuit maior ſacerdos alijs: ſed fuit maior ep̄us: non qꝛ habuit maioreꝫ ptātem ſacramēta diſpenſandi ſed qꝛ habuit maiorem ptāteꝫ iudicandi vt pote ſuperintendens toti mūdo. fuit em̄ antiſtes totius mundi factus vt dicit Theophilus.

Ad ſecundum — Ad ſecundā rn̄detur duplicit̄. Primo negando cōſequentiā: qꝛ licet concedatur ꝙ xp̄us omēs apl'os fecerit ep̄os: nō tamen eodem modo ſed differenter. ſ. petrum ꝑ ſe ⁊ immediate alios vero per petrū immediate vel mediate ſicut exponit̄ illud qd̄ inquit ꝓpheta. ⁊ habet̄ Joh. vi. Erunt omēs dociles dei ſcꝫ quidam mediate ⁊ q̄dam immediate. Secundo rn̄detur: ꝙ Aug. cuꝫ dicit xp̄m oēs apl'os feciſſe ep̄os intelligendū eſt. i. ſacerdotes. ſepe em̄ ep̄us ponitur ꝓ ſimplici ſacerdote ſicut ꝓbat Hieron̄. per illud Act. xx. poſuit vos ſp̄uſſanctꝰ ep̄os. i. pb̄ros. ⁊ hoc ꝓbat Beda per hoc qd̄ loquit̄ ad ſeniores vnius ciuitatis Epheſi in qua non erat niſi vnus ep̄us. vn̄ Aug. in loco preallegato poſtq̄ dixerat ꝙ xp̄s apl'os ordinauerat ep̄os ſubiungit ita dicens Hoc apoſtolus ſp̄ui ſancto deputat cum dicit. Attendite vobis ⁊ vniuerſo gregi in quo vos ſp̄uſſanctus poſuit epiſcopos regere eccleſiam dn̄i noſtri ieſu xp̄i. hec Aug. Et ita videtur ꝙ beatus Aug. eodem modo capiat nomē epiſcopi ſicut capitur in canone. Act. xx. quod inductum eſt.

Ad tertium — Ad tertiam rn̄detur negando ꝯſequentiā: qꝛ dato ꝙ loquatur de clauibus que dicantur pontificales licet iſte cō

cedantur date apoſtolis ⁊ eoꝝ ſucceſſoꝛibus
a xp̄o: non tamen ſequitur ꝙ immediate illis
xp̄us dederit illas claues pontificales. nam
conſtat ꝙ ſucceſſoꝛibus apoſtolorum quibus
etiā dicitur dediſſe non immediate per ſe eas
illis dederit ſed per epiſcopum conſecrantē.
⁊ ita apoſtolis alijs a petro per petruꝫ eos cō
Ad quartum ſecrantem tradidit claues illas. Ad quartā
r̄ndetur etiam negando cōſequentiā ⁊ cōmit
titur fallacia figure dictionis: q̄m paritas il-
la non eſt intelligenda quo ad om̄ia: q̄m licet
quo ad ſubſtantiā poteſtatis conſecrationis
intelligatur: qꝛ omēs tandem fuerunt epiſco
pi: non tamen quo ad oꝛdinem tēpoꝛis: q̄m nō
cum eo ſimul facti ſunt. cum in pꝛincipio illi⁹
ca. dicatur ꝙ pꝛimo petro pontificatus in ec
cleſia datus ſit. nec quo ad oꝛdinem imedia-
tiōis: q̄m nec a xp̄o immediate ſed ab ipſo pe-
tro facti ſunt pares quo ad cōſecrationis po-
teſtatem nō obſtante ꝙ fuerint ab ipſo facti.
Ad q̄ntum ſicut ep̄us conſecratus par eſt ep̄o conſecran
ti in poteſtate oꝛdinis. Ad q̄ntam r̄ndet̄ ne-
gando conſequentiā: qꝛ licet apoſtoli fuerint
ep̄i non tamen ſequitur ꝙ immediate quādo
fuerunt apoſtoli fuerunt etiam ep̄i ſicut ma-
Ad ſextum nifeſtum eſt cū nec ſacerdotes etiam tunc fue
rint vt ptꝫ. Ad ſextam r̄ndetur vt ſuperius
dictum eſt de Juda: quia ipſe non fuerat ep̄s
ſ̄m veritateꝫ: ſed ſolum fuit apoſtolus ⁊ ſacer
dos. Et quando dicit̄ ꝙ ep̄atum eius accipi-
at alter: exponendum eſt. i. locum apoſtolat⁹.
vt exponit Nicolaus de Lyra ita dicens. apo
ſtolatus vero dicitur ep̄atus. vnde ⁊ ipſi ſunt
ſucceſſoꝛes apoſtoloꝝ ſ̄m ꝙ dicitur in decre.
di. xxi. c. in nouo. ⁊ etiam eodeꝫ modo exponit
Ad ſeptimum ſuper pſal. cviij. Ad ſeptimā r̄ndetur ꝙ xp̄s
dedit paſtoꝛes dando pꝛimū ⁊ vniuerſaleꝫ pa
ſtoꝛem immediate: dicendo petro. paſce oues
Ad octauum meas. ⁊ per illū alios particulares. Ad octa
uam r̄ndetur ꝙ ly tanq̄ ſoluit ar. xp̄us em̄ nō
fecit omnes apoſtolos ep̄os ſiue maioꝛes ſa-
cerdotes ſed in eis ſignificabantur ep̄i ꝑ offi-
ciū pꝛedicandi ⁊ viſitandi ciuitates ⁊ caſtel
la: ⁊ qꝛ erant ſuperioꝛes omnibus alijs: ⁊ quia
erant futuri ep̄i. ſimiliter fecit diſcipulos nō
quidem ſacerdotes: ſed tanq̄ minoꝛes ſacer-
dotes. i. ſimiles in hoc ꝙ ſicut illi ſub ap̄lis p̄-
dicabant ⁊ curabant infirmos: ſic ⁊ minoꝛes
ſacerdotes ſub ep̄is pꝛedicant ⁊ curant infir-
mos ſpūales per adminiſtrationem ſacramē-
Ad nonum toꝝ. ⁊ ita rō non ꝓcedit. Ad nonaꝫ r̄ndetur
ꝙ verum eſt ꝙ paulus ep̄us fuerit ſed non im
mediate per xp̄m: ſed ipſe cum barnaba ab a-
poſtolis cum oꝛatione manū ſibi imponētib⁹
Ad decimum vt habetur Act. xiij. facti ſunt ep̄i. Ad deci-
mam r̄ndetur ꝙ non negatur q̄n omnes ap̄li
pꝛeter Judam ſcarioth fuerint veri ep̄i finali
ter conſecrati: ſed dicit̄ ꝙ nō omēs fuerint a
xp̄o ſine medio conſecrati ſed ſolus petrus.
Ad vndecimum Ad vndecimam r̄ndetur ꝙ xp̄us diſcipulos
duxit ad ep̄alem dignitatem ꝑ petruꝫ eos cō
ſecrando: ſicut duxit populum ſuū ꝑ deſertuꝫ
in manu Moyſi ⁊ Aaron. Et ad id quod in-
Ad ꝯfirmationē ducitur in cōfirmatione ex cōmento Mari-
ni r̄ndetur eodem modo. dicimus em̄ ꝙ verū
eſt ꝙ dn̄s. xi. diſcipulos in ep̄os conſecrauit:
non tamen ſicut dictum eſt eodem modo: ſed
petruꝫ immediate ꝑ ſe ⁊ alios ꝑ petrum. ſicut
dicitur etiam cōſecraſſe Aaron ⁊ eum induiſ
ſe veſtibus pontificalibus: q̄uis hoc totum
fecerit ꝑ Moyſen. Eccli. xlv. Excelſum fecit
Aaron ⁊c̄. dedit illi ſacerdotium gentium et
Ad duodecimū circuncinxit illi zonam iuſticie. Ad duodeci
mam r̄ndetur: ꝙ licet Mathias fuerit conſe
cratus in ep̄m a deo: nō tamen ſine miniſtro:
ſcꝫ beato petro mediante: quia ꝓbabile eſt ꝙ
fuerit vltimus de. xij. oꝛdinatis ſicut vltimo
vocatus. ſicut de Paulo dicimus qui nō mi
nus q̄ Mathias electus eſt a deo in ap̄lum:
⁊ nihilomin⁹ factus eſt ep̄us miniſterio alio-
rum. ſic etiam Aaron dicitur vocatus a deo.
ad Heb. v. Nihilominus tamen ꝑ hominem
ſ̄m ritum illius tempoꝛis cōſecratus. pariter
etiam dicitur de beato Nicholao: ⁊ de beato
Ambꝛoſio qui fuerunt diuina reuelatione ꝓ-
moti ⁊ electi: nihilominus ab hominibus fue
runt conſecrati.

Capitulum. xxxv. De beato petro in apoſtolici pꝛin-
cipatus amplitudine aliquis ſuccedere debuit in eccle
ſia vſq; ad conſummationem ſeculi.

Cap. XXXV LICET omnes fe-
re ratiōes que ſuperius inducte
ſunt ad ꝓbandum ꝙ vnus in ec
cleſia dei eſſe deberet ſupꝛemus
rectoꝛ et gubernatoꝛ ſufficienter faciant ad
oſtendendum ꝙ clauium poteſtas ⁊ pꝛimat⁹
auctoꝛitas quibus beat⁹ petrus a chꝛiſto do-
natus eſt ⁊ ſublimatus in eius legitimos ſuc
ceſſoꝛes tranſierit tranſituraq; ſit vſq; in finē
ſeculi: nihilominus hoc alijs rationibus com
pꝛobabim⁹. Et pꝛimo rōne ſancti Tho. lib.
iiij. contra gentiles. ca. lxxvi. ſic: manifeſtum
eſt ꝙ chꝛiſtus eccleſiam ſic inſtituit vt eſſet
vſq; in ſeculum duratura: ſ̄m illud. Eſa. ix. c.
Super ſolium dauid ⁊ ſuper regnum eius ſe-
debit vt confirmet illud ⁊ coꝛroboꝛet in iudi-
cio ⁊ iuſticia a modo ⁊ vſq; in ſempiternum.
Manifeſtum eſt igitur ꝙ ita illos qui tunc
erant in miniſterio conſtituit vt etiam eoꝛum
poteſtas deriuaretur ad poſteros ꝓ vtilitate

eccleſie vſqȝ ad ſeculi fineȝ, preſertim cum ip
ſe dicat. Math. vlti. Ecce ego vobiſcum ſum
vſqȝ ad conſummationem ſeculi. Conſtat au-
tem ꝙ illis perſonis que cito poſt erant mori-
ture non erat ipſe futurus omnibus diebus
ſeculi. ergo in perſonis illorum etiam ſuis ſuc-
ceſſoribus eſt locutus cum quibus vſqȝ ad fi-
nem ſeculi eſſe poterat ſucceſſiue. ꝓ quo facit
capi. quodcunqȝ. xxiiij. q. i. vbi Augu. inquit:
ꝙ quando Petrus claues accepit eccleſiam
ſanctam ſignificauit: quia ſcȝ non tantum ꝓ
ſe ſed etiam ꝓ omnibus ſucceſſoribus vſqȝ ad
fineȝ ſeculi quo duratura eſt eccleſia. Ubi no
tanduȝ: ꝙ ſicut Adam quedam dona habuit
perſonalia ſicut omniū ſcientiam: quedam ve
ro ꝓ ſua poſteritate in ſtatu innocentie ſicut
originalem iuſticiam: ſic petrus aliqua dona
habuit a chriſto pro ſua perſona ſicut miracu-
lorum gratiam. vt ꝙ ad eius vmbram ſanarē-
tur infirmi. quedam vero etiam pro ſucceſſo-
ribus ſuis in eccleſia ⁊ hec ſunt illa ſine qui-
bus eccleſia non ſtaret: ſicut claues ligandi ⁊
ſoluēdi: aliter porte inferi preualerent aduer-
ſus eam. Unde hanc amplitudinem poteſta-
tis ⁊ eminentiam principatus per queȝ eccle
ſia reſiſtit mundo ⁊ dyabolo: xp̄s contulit pe-
tro ꝓ ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribus. ⁊ ita cum claues
accepit eccleſiam dicitur ſignificaſſe: q̄a per
totam poſteritatem eccleſie in ſucceſſores pe
tri eſſet deriuanda. Secundo ſic: certum eſt
ꝙ poteſtas data ap̄lo petro data eſt ad eccle-
ſie edificationē. vt apoſtolꝰ paulus. i. ad Cor.
x. dicit. Ergo oportuit hanc poteſtatem tan-
diu durare in eccleſia q̄diu eccleſia ipſa edi-
ficatione indigeret: ſed edificatione indiget
vſqȝ ad finem ſeculi in quo electorum nume-
rus complebitur. Unde Hieronimus ſuper
illud Pſal. Hieruſalem que edificatur vt ci
uitas inquit: in qua adhuc non eſt cōpletum
edificiū huius ciuitatis ſed cōtinuo edificat᷑
de lapidibus viuis ſuper fundamentum ap̄lo
rum ⁊ ꝓphetarū ab ipſo ſummo angulari la-
pide xp̄o ieſu. ergo vſqȝ ad finē mūdi petri pri
matus ſiue principatus in ſuis ſucceſſoribus
erit duraturus. Tertio ſic: ſi nullus beato pe
tro in ꝑncipatu ſucceſſiſſet pariter nullus cu
iuſcūqȝ alterius ap̄li dignitati ſucceſſiſſet cuȝ
nulla ſit maior rō de vno q̄ de alijs ap̄lis. ⁊ ſic
ſtatim ordo ap̄licus in ſuo exordio defeciſſet:
quod nullus credens xp̄m ſapientiſſimū affir
maret. Quarto arguit᷑ ex illo pſal. xliiij. vbi
dicitur. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij:
conſtitues eos principes ſuper oēm terram.
vbi expreſſe dignitas ⁊ auctoritas ordinis a-
poſtolici per ſucceſſionē in eccleſia oñdit᷑ du-
ratura. vnde glo. ſup illud. Pro patribus tuis
nati ſunt tibi filij dicit. i. poſt ap̄los ⁊ ꝓ ap̄lis
epi ⁊ alij quos eccleſia genuit in ſede patrum
conſtituit. Si ergo dignitas ap̄lici ordinis ꝑ
ſucceſſioneȝ in eccleſia ꝑmanſura erat vſqȝ in
finem ſeculi nō dubiū quin etiā primatus eiuſ
dem qui in Petro erat ſucceſſorē pariter habi
turus eſſet. Quinto ſic: nō minor cura ⁊ dile-
ctio eſt dei erga ſponſam ſuam eccleſiaȝ poſt
tēpus beati Petri q̄ fuerit tēpore eiuſdē ap̄li
ergo ſicut tēpore ap̄li petri eccleſiaȝ ſuam gu
bernauit ⁊ muniuit ꝑſidēte ſiue principe vno
loco ſui videlȝ beato petro: ita etiā poſt beatū
petrū taliter gubernaſſe illam voluiſſe credit᷑
vt in illa vnꝰ in eadē ꝑtātis amplitudine qua
petrus tanq̄ rector illiꝰ atqȝ ꝓtector preſide-
ret: maxime cum poſt beati petri tēpa eccleſia
xp̄i in perſonis multiplicata multo amplius
vno tali gubernatore indiguerit preſertim cū
etiam tēporibꝰ futuris in eccleſia tribulatōes
maiores ſperarentur future. Sexto ſic. in tē-
pore veteris legis deus ſic eccleſiā ſuaȝ diſpo
ſuit vt toto illo tēpore vnꝰ eſſet pontifex cuiꝰ
imperio ſi q̄s de populo illo cōtradiceret mo-
riretur. ſicut habet᷑ Deutero. xvij. ergo ſil'iter ē
credenduȝ ꝙ diuina ꝓuidentia toto tp̄e legis
noue diſpoſuerit: ꝙ vnus ſummus pontifex in
tota eccleſia preſideret. patet pn̄a: cū eadē ra-
tio potior ſit de eccleſia q̄ de ſynagoga: quāto
ſacerdotiū noue legis preſtātius ſit leuitico.
ſed hoc eſſe nō potuit vna pſona ſemp manen
te. ergo p ſucceſſioneȝ. Ordinatione g̃ diuina
auctoritas ⁊ primatus Petri in eadē amplitu
dine ptātis trāſitura erat in poſteros vſqȝ in
finē ſeculi. qd̄ videt᷑ per illud cōfirmari quod
Ap̄lus dicit ad Heb. vij. ꝙ xp̄s ſempiternum
hȝ ſacerdotiū. Septimo ſic. naturalis ratio
dictat ⁊ hoc ipſum tota p̄hia teſtat᷑: ꝙ optimꝰ
modus regiminis cuiuſcūqȝ cōitatis ſit vt vnꝰ
ſit princeps ⁊ rector ſicut eſt in toto vniuerſo
quēadmodū ſuperius oſtendimus. Unde Au
gu. libro de nuptijs ⁊ ꝯcupiſcentia. Principa
tus magis naturalis eſt vnius in plures q̄ in
vnū poteſt eſſe multorum. vnde vt idem dicit
Augu. natura principiorum amat ſingularita
tem. Ergo abſqȝ omni dubio tenendum eſt ꝙ
dei filius qui ſumma ſapientia eſt: eccleſiā ſu-
am electoꝝ ſuorum cōmunitatem quam pro-
prio ſanguine ſibi acquiſiuit ſub tali regimi-
nis ordine diſpoſuerit vſqȝ in finem ſeculi gu-
bernandam: vt vnus in ea preſideret vniuer-
ſalis omnium rector ⁊ paſtor. Cum autem ſi-
cut dictuȝ eſt in vna ⁊ eadem perſona ſemper
permanente fieri non poſſit: cum nulli detur
viuere per totū eccleſie decurſum: neceſſe eſt

confiteri ꝙ principatus petri cū amplitudine poteſtatis ſue diriuetur in ſucceſſores vſqꝫ in finem ſeculi. Unde Cryſo. tractans illud. Math. xxiiij. Celum ⁊ terra tranſibunt: verba aūt mea non tranſibūt. dicit: ꝙ v̄ba xp̄i in eternum manſura ſunt illa que locutus eſt petro dicens. Math. xvi. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meā. Item idem Cryſo. Sicut xp̄us accepit a patre dux ⁊ ſceptrum eccl'ie gentiuꝫ ex iſrael egrediens ſuper oēm principatum ⁊ ptātem ⁊ ſuper qd̄cunqꝫ vt ei genucurrent: ſic ⁊ petro ⁊ eius ſucceſſorib' pleniſſime cōmiſit. Ecce ꝙ dicit ſucceſſoribus. Ergo petrus in amplitudine auctoritatis habet ſucceſſores in eccleſia. Item Cyrillus hieroſolymitanus patriarcha dicit ex perſona xp̄i loquens. Tu cum fine ⁊ ego ſine fine cum om̄ibus quos loco tui ponam pleno ⁊ perfecto ſacramēto ⁊ auctoritate cū eis ero ſicut ſum tecū. Item extra de renū. c. q̄to. dicit Inno. Poteſtatem tranſferendi pontifices ita ſibi retinuit deus ⁊ magiſter: ꝙ eam ſoli petro vicario ſuo ⁊ per ipſum ſucceſſorib' ſuis prebuit ⁊ cōceſſit. Iteꝫ patriarcha Ignatius in ep̄l'a ad papam Adrianū: ſub quo celebrata eſt octaua ſynodus ita ad ꝓpoſitū poſt illa verba dicta Petro apl'oꝝ principi. Tu es petrus ⁊ ſup̲ hanc ⁊c. ita ſcribit di. Tales em̄ beatas voces non ſ̄m quandaꝫ vtiqꝫ ſortem apl'oꝝ principi Petro ſolum circunſcripſit ⁊ diffiniuit: ſed per eū ⁊ ad omēs qui poſt illum ſ̄m ipſum efficiendi erant ſummi paſtores et diuiniſſimi ſacriqꝫ pontifices ſenioris rome. Item Adrianus papa ſcribens Cōſtantino ⁊ hyreneo imperatoribus ⁊ toti cōcilio in ea decretali vbi inducit plures auctoritates ꝓ veneratione imaginū inter alia de beato petro ſic ait. Nam ipſe princeps apoſtoloꝝ beatus Petrus qui primitus apoſtolici ſedi preſedit ſui apoſtolatus principatum ac paſtoralis cure ſucceſſoribus ſuis qui in ſua ſanctiſſima ſede ſucceſſuri ſunt perenniter dereliquit quibus ⁊ auctoritatis poteſtatem quēadmodum a ſaluatore noſtro ⁊ dn̄o deo ei conceſſa eſt: ipſeqꝫ tradidit diuino iuſſu ſucceſſoribus ſuis: quoꝝ traditione xp̄i ſacraꝫ imaginē ſancteqꝫ genitricis eius apl'orūqꝫ ⁊ omniuꝫ ſanctoꝝ venerant' imagines. hec ille. Ex q̄bus v̄bis manifeſte habet' ꝙ petro aliquis ſuccedit in eccleſia ⁊ in eadeꝫ poteſtatis plenitudine. Ex his apertiſſime conuincitur error dicentium: ꝙ nullus in eccl'ia petri ſucceſſerit in plenitudine dignitatis ſue.

Capitulū. xxxvi. Qꝫ b̄tō petro ſuccedens in primatu ⁊ amplitudine apl'ice dignitatis ſit romanus pōtifex.

q

Quod autem romanus pōtifex ſit qui beato petro in amplitudine p̄ncipatus ⁊ prerogatiua dignitatis in eccleſia ſuccedat iam oſtendamus. Pro quo aduertendum ꝙ ſedes epiſcopi non ea prima dicitur in qua primo ſedit: ſed vltima in qua finaliter legitime tranſlatus reſedit. Petrus autem vniuerſalis eccleſie factus ep̄s a principio nullam determinataꝫ ſedem ſibi appropriauit. Unde ſedem hieroſolymitanā Iacobo fratri dn̄i dimiſit: poſtea vero Antiochie primo ſedit ⁊ tandem illam dereliquit Ignatio diſcipulo beati Iohānis euangeliſte ⁊ romam veniens illic ſuam tranſtulit ſedem: ibi de' vſqꝫ ad mortē finaliter reſidens. Unde beatus Marcellus papa ⁊ martyr xp̄i vniuerſis ſcribens epiſcopis per Antiochiam cōſtitutis ita ait in. c. rogamus. xxiiij. q. i. Licet prima ſedes petri fuerit apud Antiochiā: poſterius iubente dn̄o Romam tranſlata eſt. Non ergo Antiochia que fuit prima ſed Roma vltima debet dici ſedes petri. Unde qui in ſede romana legitime conſtituitur ſucceſſor petri efficit'. ⁊ per ꝯſequens plenus atqꝫ perfectus xp̄i vicarius. Eſt autem hic cōſequenter notandum ſ̄m dn̄m Petruꝫ de palude: ꝙ aliud eſt de electione epiſcopi ⁊ aliud de electione archiepiſcopi: q: electio epiſcopi ſolum pertinere debet ad omēs clericos dyoceſis ſue vel ad maiores: ſicut ad cathedralem eccleſiam que preficitur ſoluꝫ dyoc̄. ſed archiepiſcopus preficitur ſue dyoceſi ſpecialiter: ⁊ toti ꝓuincie cōiter. Quod autem omēs tangit ab omibus debet approbari. Unde quantum eſt de iure primitiuo eligendi non ad ſolam eccleſiā cathedralem cuius ſpecialiter intereſt ſed ad ſuffraganeos quib' preficitur ſpectat electio archiepiſcopi ⁊ ita olim ſeruabatur. Propter quod in electione beati Nicholai in metropolitanum myrreorum eccleſie conuenerunt epiſcopi ſuffraganei tāq̄ p̄ncipales ad quos ſolos electio pertineret ſi archiepiſcop' nullam ſedem determinatā haberet. Sed q: difficile eſt ſemper ſuffraganeos conuocare conſtitutum eſt de conſenſu omniū ad quos ſpectat ꝙ ad ſolam eccleſiā cathedraleꝫ ſpectet electio archiep̄i ſicut ⁊ ep̄i. Sic igitur ſi petr' mortuus fuiſſet anteq̄ rome ſedem elegiſſet ad apl'os ſolos quaſi ſuffraganeos pertinuiſſet electio ſucceſſoris petri: ſed poſtq̄ Rome reſedit de iure cōmuni ⁊ ad patriarchas ratione vniuerſalis eccleſie: et ad clerum Romanum ratione appropriationis ſpectabat

electio vt videt̃. Sed qꝛ difficile erat patriar
chas conuocare nec erat tutum ſimplicibus
canonicis tantum negocium cõmittere: pa-
pa loco patriarcharum ⁊ canonicoꝛuȝ roma
noꝝ cardinales inſtituit qui papam eligerẽt
ita tamen ꝙ due partes conſentirent. Unde
qui ſic in romanũ pontificẽ eſt electus eſt ve
rus petri ſucceſſoꝛ ⁊ xp̃i vicarius plenus. Uñ
dicit canon concilij Calcedoneñ. Si q̇s ep̃s
pꝛedicat̃ infamis liberã habeat ptãteȝ appel
landi ad beatiſſimũ ep̃m antique rome queȝ
habemus petrum petrã refugij: ⁊ ipſi ſoli libe
ra poteſtate loco dei ſit ius diſcernẽdi ep̃i in-
famiã ẜm claues ſibi a deo datas. Itẽ patres
in ſynodo Conſtantinopolitana. vt. ſ̃. indu-
ctum eſt. Ueneramur ẜm ſcripturas ⁊ cano-
num diffinitiones ſanctiſſimum antique ro-
me ep̃m pꝛimũ eſſe ⁊ maximum epiſcopoꝛum.
Dicit autem antique rome: ad differentiã cõ
ſtantinopolitane: quam Conſtantinus illuc
ſedem ſuã transferẽs ⁊ pꝛiuilegijs debitis ro-
me extollẽs nouã romã voluit appellari. Itẽ
btũs Hieroñ. ad Damaſum papã ſcribens in
cap. qm̃ vetus. xxiiij. q. i. dicit. Cum ſucceſſoꝛe
piſcatoꝛis loquoꝛ. Iteȝ huius beate ſucceſſio
nis veridicus teſtis eſt Ignatius cõſtantino
politanus patriarcha q̇ in ep̃la ſua ad Adria
num papã q̃ lecta ⁊ recepta fuit in octaua ſy
nodo vl̃i ita loquit̃. Solus ⁊ ex toto magiſter
oĩm deus dicit Petro magno ⁊ ſummo apl̃o
rum. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrã edifica
bo eccl̃iam meam ⁊ poꝛte inferi ⁊c̃. Et iteruȝ
Tibi dabo claues ⁊c̃. Tales em̃ beatas voces
non ẜm quandaȝ vtcꝫ ſoꝛtem apl̃oꝝ pꝛincipi
Petro ſolum circumſcripſit ⁊ diffiniuit: ſed ꝑ
eũ ⁊ ad oẽs qui poſt illum ẜm ipſum efficiẽdi
erant ſummi paſtoꝛes ⁊ diuiniſſimi ſacricꝫ põ
tifices ſenioꝛis rome tranſmittit. Hac rõne
motus Innocẽ. iij. romanus pont. ſcribẽs im
peratoꝛi cõſtantinopolitano. vt habet̃ in ca.
ſolite. extra de maio. ⁊ obe. dic̃ ſic. Nobis em̃
in beato petro ſunt oues xp̃i cõmiſſe dicente
dño. paſce oues meas: non diſtinguens inter
has oues ⁊ illas vt alienũ ſe demonſtret a ſuo
ouili qui petrũ ⁊ ſucceſſoꝛes illius magiſtros
non recognoſceret ⁊ paſtoꝛes. hec ille. Item
eadem rõne Innocẽ. iiij. romanus pon. in cõ-
cilio generali lugduneñ. pꝛeſidens. vt habet̃
extra de homici. in. c. ꝓ humani. li. vi. dicit ſic
Dei filius ieſus xp̃s ne gregem pꝛecio ſui ſan-
guinis glorioſi redemptũ aſcenſurus poſt re-
ſurrectionẽ ad patreȝ abſcꝫ paſtoꝛe deſereret
ipſius curam beato petro cõmiſit. Unde nos
eiuſdem apl̃i effecti diſponente dño licet ime
riti ſucceſſoꝛes ⁊ ipſius redemptoꝛis locuȝ in

terris quancꝫ indigne tenentes ⁊c̃. Ex his vo-
bis clariſſime ſequit̃ queadmodũ dicit Iuli⁹
papa ꝙ ſicut beat⁹ Petrus apoſtolus pꝛim⁹
fuit omniũ apoſtoloꝝ: ita eccl̃ia romana ſuo
noĩe cõſecrata dño inſtituente pꝛima ſit ⁊ ca-
put omniũ eccleſiarũ. verba ſunt canonis in
ca. dudum. iij. q. vi. De quo etiam beat⁹ Ana-
cletus in. c. ſacroſancta. di. xxij. ita inquit. Sa
croſancta romana eccl̃ia non ab apl̃is: ſed ab
ipſo dño ſaluatoꝛe noſtro pꝛimatum obtinuit
ſicut beato petro apl̃o dicit̃. Tu es petrus et
ſuper hanc petram. ⁊ reliqua. vſcꝫ ſoluta ⁊ in
celo. adhibita eſt ſocietas in eadem romana
vꝛbe beatiſſimi pauli apoſtoli vaſis electiõis
qui vno die vno tempoꝛe cum petro gloꝛioſa
moꝛte coꝛonatus eſt ⁊ ambo ſanctã romanaȝ
eccleſiam conſecrarunt atcꝫ alijs oĩbus vꝛbi
bus in vniuerſo mundo tã ſui pꝛeſentia ꝙ ſuo
venerando triũpho pꝛetulerunt. Et ſequit̃. ↄ.
Pꝛima ergo ſedes celeſti beneficio eſt roma-
na eccl̃ia. Ex iſtis apertiſſime elimant̃ duo
erroꝛes. Pꝛimus eſt dicentium non eſſe de ne
ceſſitate ſalutis romanaȝ eccl̃iam credere ſu-
pꝛemaȝ inter eccl̃ias. Iſti fuerunt condẽnati
in concilio Conſtancieñ. Secundus erroꝛ eſt Petrum rome fuiſſe ꝓbat
eoꝝ qui dicunt beatum Petrum nuncꝫ fuiſſe
romanũ ep̃m. qꝛ vt aiunt vt refert Ockam in
dialogo ſuo: in tota ſcriptura diuina nõ repe-
ritur ꝙ beatus Petrus fuerit rome. Contra
quos pꝛimo eſt ſacra ſcriptura: inq̇t em̃ btũs
petrus in fine. v. c. pꝛime canonice ſue. Salu-
tat vos eccleſia q̃ eſt in babylone. Ubi iuxta
glo. Bede babylon nominat romam ꝓpter
cultum ydolatrie. Ad idem eſt btũs Hieroñ.
qui in libꝛo ſuo de viris illuſtribus ita dicit.
Petrus in pꝛima epiſtola ſua ſub nomine ba
bylonis figuraliter romam ſignificans. Sa-
lutat vos inq̇t que eſt in babylone eccl̃ia ele-
cta ⁊ marcus filius meus. Secundo pꝛefatuȝ
erroꝛem: dato ꝙ expꝛeſſe ſacra ſcriptura non
diceret petrum rome extitiſſe: ſufficienter cõ-
dẽnant teſtimonia ſanctoꝝ patrũ. Inq̇t eniȝ
Hieroñ. ſuper illud ad Roma. i. Deſidero vi-
dere vos vt aliquid impartiar vobis gr̃e ſpũa
lis ad confirmandũ vos: ſic. Romanos petri
pꝛedicatione fidẽ tenentes confirmare ſe vel
le apoſtolus Paulus dicit: non quo minus ac
cepiſſent a petro: ſed vt duobus apoſtolis te-
ſtantibus atcꝫ doctoꝛibus eoꝛuȝ roboꝛaretur
fides. hec ille. Item Euſebius doctoꝛ egregi-
us in eccleſiaſtica hyſtoꝛia. capit. xiij. illuſtris
teſtis eſt huius rei ſic dicens. In ipſis Clau-
dij tempoꝛibus clementia diuine pꝛouiden-
tie pꝛobatiſſimum omniuȝ apoſtoloꝛum ⁊ ma
ximum fidei magnificentie virtutis merito

primoꝝ principem Petrum ad vrbē velut ad
uerſus humani generis cōmunē perniciez de
ducit ducē quendā ⁊ magiſtrū militie ſue ſciē
tem dn̄i prelia gerere ⁊ virtutum caſtra tuta-
re. iſte veniens ex orientis partib⁹ vt celeſtis
quidam negociator mercimonia diuini lumi-
nis ſi quis ſit comparaturus aduexit ⁊ saluta
ris predicationis verbo primus in vrbe roma
in euangelij ſui clauibus ianuā regni celeſtis
aperuit. hec ille. Itez btūs Bernar. in epiſto-
la quadam ad Eugeniū papam ita ꝓpoſitum
confirmat dicē. Locus inquā in quo ſtas terra
ſancta eſt: locus petri eſt locus principis apo
ſtoloꝝ vbi ſteterunt pedes eius quē cōſtituit
dn̄s dominū domus ſue ⁊ principez om̄is poſ
ſeſſionis ſue. Itez contra hunc errorē eſt bea-
tus Anacletus in. c. ſacroſancta. di. xxij. vt pa
tet parū ante. Itē beatus Ambroſius in ep̄la
contra Anxentiuz de baſilicis tradendis ita
de beato Petro loquit̄. Nocte muros egredi
cepit ⁊ videns in porta xp̄m ſibi occurrere vr
bēq; ingredi ait. Domine quo vadis? Reſpō-
dit chriſtus. Uenio romam iterum crucifigi.
Intellexit Petrus ad ſuam crucem diuinuz
pertinere reſponſum. hec Ambro. Hoc etiam
confirmat̄ per eundē Ambro. in cap. beati. ij.
q. vij. vbi Ambroſius ita loquitur. Petrus et
Paulus martyriū pertulerunt in vrbe roma
que principatū ⁊ caput obtinet nationū. ſ. vt
vbi erat caput ſuperſtitiōis illic caput q̄eſce
ret ſanctitatis: ⁊ vbi gentiū p̄ncipes habita
bant illic etiam principes eccl̄iarū morarent̄
Hoc etiā confirmat beatus Marcellus pa-
pa in. c. rogamus. xxiiij. q. i. qd̄ ſupra inductuz
eſt. Hoc etiaz impator Conſtantinus in ep̄la
quā vniuerſali eccl̄ie dirigit in. c. cōſtantin⁹.
di. xcvi. ita teſtat̄ di. Ubi p̄ncipatus ſacerdo-
tum ⁊ xp̄iane religionis caput ab imperatore
celeſti cōſtitutū eſt: iuſtum non eſt vt illic im-
perator terrenus habeat ptātem. Hoc etiam
ap̄lica ſedes confirmat in ca. per venerabilē.
extra qui fi. ſint legit. ⁊ in. c. fundamēta. extra
de elec. in. vi. Patet ergo tam ſacre ſcripture
⁊ ſanctoꝝ patrum q̄ etiā ap̄lice ſedis teſtimo
nio: q̄ btūs petrus rome fuerit vbi cathedrā
tenuerit ep̄alem vſq; ad mortem. Ex quibus
cōfundit̄ armenoꝝ ⁊ grecoꝝ preſumptio qui
romanū pontificez ſucceſſorē petri ac vniuer
ſalis eccl̄ie paſtorē non recognoſcunt. Uerū
ſi querat̄ que eccl̄iarum vrbis romane habe-
at hanc ſuperioritatis prerogatiuā ſuper oēs
alias orbis eccl̄ias? Ad hoc r̄ndendū videtur
iuxta maiores noſtros: q̄ eccl̄ia beati Iohis
Lateranen̄. vn̄ Melchiades papa in. c. futu-
ram. xij. q. i. loquēs de Conſtantino impatore

Lateranen̄. eccle
ſie dignitas

ita dicit. Deniq; idē prefatus princeps dona-
ria immenſa cōtulit ⁊ fabricā prime ſedis bea
ti Petri inſtituit. i. Lateranen̄. patriarchij vt
exponit Hug. Secūdo ad idem eſt Nicolaus
papa ſcribens archiep̄is ⁊ ep̄is metropolita-
ne ſedis ac vniuerſo clero conſtantinoꝝ eccle
ſie dicēs ſic. Collecta ſynodo i eccl̄ia dei in q̄
beatus petrus ap̄loꝝ princeps corpore redo-
let ⁊ virtutibus emicat. vnde ꝓpter frigidio
rem locuz in eccleſia ſaluatoris que ab aucto
re appellatur conſtantina ⁊ que ſub auditu a
Conſtantino prima in toto orbe terrarū con-
ſtructa eſt. hec ille. Tertio ad idē eſt Petrus
de Rauēna in ſermone de btō Ioh. baptiſta
qui incipit. Hodie dilectiſſimi. in quo ſic ait.
Decimus gradus eſt aſſertio matris eccl̄ie: il
la em̄ magiſtra omniū eccl̄iarum eccl̄ia Ro-
mana cui dictū eſt. Ego ꝓ te rogaui vt nō de
ficiat fides tua in honore beati Ioh. baptiſte
poſt ſaluatoris nomen cōſecrata eſt ⁊ ſignata
hec ille. Quarto ad idem eſt Hug. in. c. futu-
ram. xij. q. i. qui recitata opinione dicentiū q̄
prima ſedes Petri ſit eccl̄ia ſancti Petri: ita
ſubiungit. Ego tn̄ credo q̄ eccl̄ia ſancti Io-
hānis de laterano ſit prima ſedes papalis et
non eccl̄ia ſancti petri. illā em̄ edificauit Cō
ſtantinus. Preterea eccleſia ſancti petri non
eſt patriarchalis ſedes vel ep̄alis: ſed eſt de
ep̄atu portuenſi. hec ille. De hoc plenius dixi
mus ſuper. c. dudum. ij. q. vi.

Capitulū. xxxviij. Q romanus pontifex ſit xp̄i vica-
rius ⁊ locum eius teneat in terris.

Cap. XXXVII

q Uanquā ex ſu-
pradictis in p̄cedenti. c. clariſſi
me habeamus romanū pōtifi-
cem qui beatiſſimo petro in pri
matu in orbe chriſtiano ſuccedit vicarium ie
ſu xp̄i potiſſimum eſſe ac vices ſiue locuz eius
tenere in terris: nihilomin⁹ ex alijs hoc ipſum
oñdamus. Et p̄mo ex illo Ioh. vlti. vbi petro
xp̄s inquit. Paſce oues meas. i. loco mei (vt
exponit Cryſoſto) prepoſit⁹ eſto ⁊ caput fra
trū tuoꝝ: vt ipſi loco mei te aſſumentes vbiq;
terrarū te in throno tuo ſedentē p̄dicent ⁊ cō
firment. Itē btūs Cyrillus Alexandrin⁹ ma
gne auctoritatis doctor in lib. theſauroꝝ dicē
q̄ ap̄li in euāgelijs ⁊ ep̄lis affirmarūt in om̄i
doctrina petrū eſſe loco dn̄i in eius eccleſia ei
dantes locū in om̄i capitulo in om̄i electiōe ⁊
cōfirmatione. Et. ij. Cui omēs obediunt iure
diuino caput inclināt ⁊ primates mūdi tanq̄
ipſi dn̄o ieſu xp̄o obediunt. Item ad hoc eſt
canon ſacre ſynodi Calcedonen̄. ita dicens.
Si quis ep̄us predicatur infamis liberaz ha

beat licentiam appellandi ad beatiſſimũ ep̄z
antique rome: quem habemus petrũ petrã re
fugij: ⁊ ip̄i ſoli libera poteſtate loco dei ſit ius
diſcernendi ep̄i criminati infamiã ſm̄ claues
ſibi a deo datas. Item doctor Grecus ſuper il-
lo. Luce. xxij. Facta eſt contentio quis eoꝝ vi
deretur eſſe maior. Ex hoc inquit cõtentionẽ
iſtam habuiſſe motiuũ: q2 decebat aliquẽ eoꝝ
cum dñs ab hominibus migraret fieri aliorũ
principem quaſi vicem gerentez dñi. Qui au
tem locum alterius aut vices gerit vicarius
illius eſt: vt in ca. ſi ꝑ debilitate, extra de offi.
delega. Preterea hoc teſtantur multoꝝ pon-
tificum ſummoꝝ ſcripta. Unde Innocen. iij.
in ca. inter corporalia. extra de tranſla. epiſc.
inquit. Nõ enĩ humana ſed potius diuina po
teſtate cõiugium ſpũale diſſoluitur: cum per
tranſlationem depoſitionem aut ceſſionẽ au-
ctoritate romani pontificis quez conſtat eſſe
vicarium ieſu chriſti epiſcopus ab eccleſia re
mouetur. Idem Innocentius quartus in ca.
ꝓ humani. extra de homici. libr. vi. idẽ habet
extra de elec. vbi ꝑiculũ mai⁹ in. vi. vbi ſic ait
Gregorius decimus. Ubi agitur de creatiõe
vicarij ieſu xp̄i ſucceſſoris petri rectoris vni-
uerſalis eccleſie gregis dñici directoris ⁊c̄.
Hinc eſt ꝙ idem oſtenditur eſſe conſiſtorium
xp̄i ⁊ pape. vt dicit Ioh. And. ſuper ca. quan
to. de tranſlat. epiſco. Hõ manifeſte teſtatur
Origenes in glo. ſuper illud Math. xvi. Quo-
cunqꝫ ligaueris ⁊c̄. Uide quantam poteſta-
tem habet petra ſuper quam edificatur eccle
ſia vt etiam iudicia eius maneant firma qua-
ſi deo iudicante per eam. Aduertendum ta-
men ꝙ licet oẽs ep̄i dicantur xp̄i vicarij ſm̄
illud. ij. ad Corinth. vi. Pro xp̄o legatiõe fun-
gimur tanꝙ deo exhortãte per nos. Et. i. Cor.
iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros chri
ſti ⁊ diſpenſatores myſterioꝝ dei. Hoc enĩ di
cebat Apoſtolus de apoſtolis: ⁊ per ꝯſequẽs
de eoꝝ ſucceſſoribus qui ſunt epiſcopi. vt in
ca. in nouo. diſtinc. xxi. dicit ſanctus Anacle-
tus. In prefatione etiam que in ſolẽnitate cã
tatur apoſtolorum habetur. Gregem tuuz pa
ſtor eterne nõ deſeras ſed per beatos apoſto-
los tuos continua ꝓtectione cuſtodias vt iiſ-
dem rectoribus gubernetur quos operis tui
vicarios eidez contuliſti preeſſe paſtores. Ni
hilominus papa ꝑcipue ⁊ principalis xp̄i vi-
ciarius eſt ab eo pro eccleſie vnitate ſeruanda
maxime conſtitutus. Unde glo. ſuper illud.
Math. xvi. Tu es petrus ⁊c̄. inquit. Specia
liter poteſtatem ligandi ⁊ ſoluendi petro xp̄s
conceſſit vt ad vnitatem nos inuitaret: ideo
enĩ eum principem apoſtolorum conſtituit vt
eccleſia vnum principalem xp̄i vicarium ha-
beret ad quez diuerſa mẽbra recurrerẽt ſi for-
te inter ſe diſſentirent. ꝙ ſi diuerſa capita eſ-
ſent in eccleſia vnitatis vincula rumperẽtur
hec ibi. Ex iſtis aperte excluditur error dicen
tium: ꝙ papa non ſit immediatus ⁊ ꝓximus
chriſti vicarius. Qui error inter errores Iohã
nis Wicleff in concilio Conſtantienſi fuit
damnatus.

Capitulum. xxxviij. Qꝫ romanus pontifex prima-
tum ⁊ amplitudinez dignitatis ſue a chriſto immedia
te habeat.

Quod autem a

q chriſto immediate poteſtatẽ
ſuam romanus pontifex ha-
beat facile oſtenditur ex mul
tis. Primo ex illo Math. xvi. vbi chriſtus
ait petro ⁊ in eo ſucceſſoribus. Tibi dabo cla
ues regni celoruz ⁊c̄. Super quo verbo dicit
Cryſo. Filius dei vbiqꝫ terraruz petro conceſ
ſit poteſtatez ⁊ homini mortali omniũ que in
celo ſunt dedit auctoritatem vt poteſtate cla
uium eccleſiam amplificaret. Secundo ar-
guitur idem ex illo Ioh. vlti. vbi chriſtus lo-
quens Petro inquit. Simon iohannis paſce
oues meas. Ubi manifeſte cura totius eccl'ie
petro cõmiſſa eſt ⁊ in eo ſuis ſucceſſoribus a
xp̄o immediate cõmittitur. Super quo verbo
dicit beatus Cryſo. Paſce oues meas. i. loco
mei prepoſitus ⁊ caput eſto fratrum tuorum.
Tertio ratione ſic. In omni hierarchia pri
mum illius auctoritatem hierarchizandi in
ſequentes in eodem ordine capit ab eo q̇ ſim-
pliciter ⁊ primo prime p̄ſidet toti hierarchie.
Patet ex dicto beati Dioñ. dicentis. vi. cele-
ſtis hierarchie. Proprium eſt angelis prime
hierarchie eſſe circa deum. Quod non eſt in-
telligendũ quo ad beatitudinis participatio
nem: q2 ſic omnes angeli boni ⁊ omẽs ſancti
ſunt circa deũ: ſed quo ad receptionẽ illumia
tionũ: quas recipere immediate a deo ẽ ꝓpriũ
illis. Ergo pariformiter prim⁹ q̇ eſt in eccl'ia-
ſtica hierarchia que a celeſti eſt exemplata cu
iuſmodi eſt ſummus pontifex: dicẽdus eſt ca-
pere immediate a chriſto poteſtatẽ: ſm̄ quaz
vertex eſt ⁊ caput eccleſiaſtice hierarchie. cõ
ſequẽtia patet. Et hoc eſt quod dicit Leo pa-
pa. ⁊ habetur. xxiiij. q. i. cum beatiſſimus Pe-
trus apoſtolus a dño acceperit primatum.
Quarto ſic. Primã poteſtatẽ in vnoquoqꝫ
ꝑtãtiuo que neceſſario preſupponit ab alijs
ꝑtãtibus inferioribus illius ordinis neceſſe ẽ
dependere imediate ab auctoritate illius or-
dinis: patz de ſe. Sed ꝑtãs papalis eſt prima
in ordine eccleſiaſtico inter omẽs poteſtates

illius dicente beato Anacleto in ca. in nouo.
di.xxi. Petrus a chriſto ligandi ⁊ ſoluẽdi pri⸗
mus accepit poteſtatem: que poteſtas ſe ha⸗
bet ad reliquas ſicut mater radix et origo: vt
ex capi.loquitur.xxiiij.q.i.habetur. Et nos in
fra deo dante manifeſtum faciemus. Ergo ſe
quitur ꝙ pape poteſtas immediate ſit a deo
qui auctor ⁊ fundator eſt ordinis eccleſiaſtici
conſequentia patet. Quinto omnis illa po⸗
teſtas qua vtitur quis in regimine alicuius
cõmunitatis vt vicarius alterius deriuatur
immediate ab illo cuius vicarius dicit̃:patet
iſtud. Sed papalis poteſtas dicitur illa qua
ſummus pontifex vtitur in regimine cõmuni
tatis eccleſie vt vicarius xp̃i.ergo talis pote
ſtas in ſummo pontifice eſt immediate a xp̃o
cõſequentia patet. Sexto ſic. Papalis po⸗
teſtas non poteſt conferri ab homine. ergo a
ſolo xp̃o immediate confertur. conſequentia
patet,antecedens ꝓbat̃ ſic. Quia ſi conferre
tur ab homine vel ab ipſo hoĩe papa: vel a to⸗
ta cõmunitate vel a vicez eius habente. Non
autem confertur primo modo nec ſecundo. er
go ⁊c̃. Probatio minoris ꝙ non a papa patet
quia nullus poteſt ſibimet conferre poteſta⸗
tem iuriſdictionis. Qr vero nec a cõmunita⸗
te eccleſie poſſet conferri probatur ſic. Nulla
cõmunitas poteſt conferre poteſtatẽ ẜm quã
regitur a ſuo ſuperiori domino: cuiuſmodi do⸗
minium non dependet a conſenſu cõmunita⸗
tis. Sed poteſtas hec eſt huiuſmodi: quia po
teſtas papalis eſt poteſtas ẜm quam cõmu⸗
nitas chriſtiana debet regi a chriſto median⸗
te ſuo vicario: cuius dominiuz non pendet a
cõſenſu cõmunitatis chriſtiane.ergo ⁊c̃. Con
firmatur hec cõcluſio auctoritate. Primo Ni
colai pape qui ſcribens Mediolañ. in capi.
omnes.xxij.diſtin,ita dicit. Romanam eccle
ſiam ſolus ipſe ſcilicet chriſtus fundauit ⁊ ſu⸗
pra petram fidei mox naſcentis erexit qui be
ato petro eterne vite clauigero terreni ſimul
⁊ celeſtis imperij iura cõmiſit. Non ergo que
libet terrena ſubſtantia ſed illud verbuz quo
conſtitutum eſt celum ⁊ terra per quod deni⸗
ꝙ omnia condita ſunt elementa Romanam
fundauit eccleſiam. hec ille. Plures ad hoc
ſunt aliorum ſanctorum patrum auctoritates
apertiſſime: ſicut in. c.in nouo.⁊ in ca.quãuis
di.xxi.⁊ in capi.ſacroſancta.diſ.xxij. habetur.
Ex quibus manifeſte confutatur error dicen
tium Petrum principatum ſuper alios apo⸗
ſtolos habuiſſe non a chriſto immediate ſed hu
mana inſtitutione.

Capitulũ.xxxix. In quo ponuntur obiectiones con
tra predicta.

Cap. XXXIX

Aduerſarij veri

a tatis multa ⁊ varia obijciunt cõ
tra concluſionem iam dictam et
reperiũtur in quadruplici diffe⸗
rentia. Quidam em̃ nitũtur probare ꝙ pon⸗ Quadruplex opinio
tificatus papalis depẽdeat ab aplĩs. Quidã
ꝙ a concilijs. Quidam ꝙ ab imperatore Con
ſtantino. Quidã aũt ꝙ a Cardinalibus. Qui⸗
dam alij dicunt ꝙ licet ptãs papalis abſolu⸗
te cõſiderata originaliter ⁊ ĩmediate ſit a deo
nihilominus ꝙ papa exercitium ⁊ vſum talis
poteſtatis ſuſceperit ab eccleſia. Primi ar Primũ argu. prime opinionis
guũt ſic. Nihil quod pendet ex pura electione
⁊ voluntate ac ordinatõe aploꝝ videtur a xp̃o
ĩmediate emanare: patet hoc. Sed ꝙ beatus
Petrꝰ habuerit primatũ ſuꝑ aplos alios et ꝑ
ꝯſequens ſuꝑ omnes fideles fuit ex volũtate
⁊ ordinatione apoſtoloꝝ. Ergo videtur ꝙ pa
palis principatus nõ ſit ĩmediate a xp̃o deri⸗
uatus. ꝯſequentia ẽſt bona. minor ꝓbatur ꝑ il
lud beati Anacleti pape in.c.in.nouo. di. xxi.
vbi de beato Petro loquẽs ita ait. Ceteri ve⸗
ro apoſtoli cum eo pari conſortio honorem et
poteſtatẽ acceperunt: ipſumꝙ principem eẽ vo
luerunt. Item idem colligitur ex.c.duduz. iij.
q.vi. Ergo videtur ꝙ voluntate ⁊ ordinatiõe
apoſtoloꝝ beatus Petrus habuerit principa
tum. Secũdo ſic ad idem. Romanus põti⸗ Secundum
fex dicitur vicarius beati Petri vt in.c.ego lu
douicus.di.lxiij.ergo videtur ꝙ nõ a xp̃o ime⸗
diate: ſed a beato Petro poteſtatem accepe⸗
rit. Tertio ad idem ꝙ eccleſia romana non Tertium
habuerit a xp̃o ĩmediate primatum probatur
Qr ſi ſic ſequeretur ꝙ papa nõ poſſet ſedẽ ſuã
transferre de Roma ⁊ alibi cõſtituere: qr ſeruꝰ
nõ poteſt tollere legem aut diſpoſitionem do
mini ſui: ⁊ tamen conſequẽs videt̃ falſum: qm̃
in his que ſunt iuriſdictionis nõ minꝰ poteſt
nunc papa ꝙ beatus Petrus inꝙtum papa.
Sz ille potuit de Antiochia transferre in Ro
mam. Ergo etiam nunc papa poſſet transfer⸗
re in alium locum. Secũdi arguũt ſic. Ni⸗ Primum arg. ſecunde opinionis
hil qꝺ ex ordinatione ſacerdotum eccleſie in⸗
ſtitutum eſt in eccleſia dicendum eſt a chriſto
immediate inſtitutuz: patet ex terminis. quia
idem ẜm idem non poteſt habere duas imme
diatas cauſas. Sed diſtinctio ſuperioritatis
et inferioritatis inter ſacerdotes eccleſie vide
tur ex ordinatione ipſorũmet ſacerdotum or
tum habuiſſe. Ergo ſuperioritas pontificalis
dignitatis ſuper omnes alios eccleſie prela⸗
tos nõ videtur eſſe a chriſto immediate. con⸗
ſequentia eſt bona. minor probatur auctorita⸗
te beati Hieronymi. qui ſuper epiſtolam ad

Tytum. vt babet̄ in ca. olim. di. xcv. dicit ſic. Olim idem preſbyter qui ⁊ epiſcopus: ⁊ anteq̄ dyaboli inſtinctu ſtudia in religione fierēt ideſt diſſenſiones: ⁊ diceretur in populis: ego ſum Pauli: ego ſum Apollo: ego autē Cephe cōmuni preſbyteroꝝ concilio eccleſie gubernabant̄. Poſtq̄ autem vnuſquiſq̄ eoꝝ quos baptizauerat ſuos eſſe putabat non xp̄i in toto terrarū orbe decretum eſt vt vnus de preſbyteris ſupponeret̄ ⁊ ſciſmatum ſemina tollerentur. Et paulo poſt. Sicut ergo preſbyteri ſciunt ſe ex eccleſie conſuetudine ei qui ſibi prepoſitus fuerit eſſe ſubiectos: ita epiſcopi nouerint ſe magis conſuetudine q̄ diſpenſationis dn̄ice veritate preſbyteris eē maiores ⁊ in cōmuni debere regere eccleſiā. Ex quib⁹ verbis manifeſte videt̄ baberi ꝙ ex inſtitutione dn̄i inter epiſcopos ⁊ preſbyteros nulla ē diſtinctio. Unde olim quilibet epiſcop⁹ erat preſbyter ⁊ quilibet preſbyter epiſcop⁹: ⁊ ita vt videtur tota diſtinctio inter papam ⁊ patriarchas: archiepiſcopos ⁊ epiſcopos ⁊ inter epiſcopos ⁊ pbr̄os ſolūmodo eſt ex ordinatione bumana ⁊ non ex ordinatione xp̄i. Superioritas ergo pontificatus papalis non a xp̄o videtur eſſe immediate ſed a concilijs vniuerſalibus in quibus ſacerdotes cōueniunt. Ceterum ſecundo ꝓ bac parte videtur facere. c. concilia. di. xvij. vbi ita dicit̄. Scientes q2 ei⁹ ſcʒ Simachi ſedi primū Petri apoſtoli meritū: deinde ſecuta iuſſione dn̄i concilioꝝ venerandoꝝ auctoritas ſingularem in eccl̄ijs tradidit poteſtatem. Tertij arguunt ſic. Papa ꝙ ſit caput omniū eccleſiarū babeatq̄ primatum in ſpūalibus in vniuerſo orbe terrarum habet ex dono ⁊ inſtitutione Conſtantini imperatoris. ergo videt̄ ꝙ papa principatū ſuuʒ non babeat immediate a xp̄o. cōſequētia eſt bona. antecedens ꝓbat̄ ex illo qd̄ babet̄ in. c. conſtantinus. di. xcvi. ⁊ accipit̄ ex geſtis beati Silueſtri: vbi ſic dicit̄. Conſtantinus imperator quarta die ſui baptiſmatis priuilegium romane eccleſie pontifici contulit vt in toto orbe romanum pontifices vel ſacerdotes ita babeant caput ſicut iudices regem. Et. j. Ita q̄ decernentes ſancimus vt principatum teneat tam ſuper quattuor ſedes Alexandrinā Antiochenam Hieroſolymitanā: ⁊ Conſtantinopolitanam q̄ etiā ſuper omēs in vniuerſo orbe terrarū dei eccleſias ⁊ pontifices qui ꝓ tempore ipſius ſacroſancte romane eccl̄ie ſteterit excelſior ⁊ princeps cūctis ſacerdotibus ⁊ totius mundi exiſtat. hec ibi. Ex quib⁹ verbis manifeſte datur intelligi ꝙ tam Romanus pontifex q̄ romana eccleſia immediate a Conſtantino ſuper alias eccleſias primatum babuerit ⁊ non a xp̄o.

Secundum

Argumentū tertie opinionis

Quarti arguunt ſic. Collegium dn̄orum cardinalium videtur dare electo paparum eligendo ipſum ad talē ſtatum. ergo ⁊ auctoritatē papalem: ⁊ per cōſequens non babet immediate a deo. Conſequentia videtur nota: q2 quicq̄d eſt cauſa cauſe eſt cauſa cauſati: ſed domini cardinales eligētes talem vel talem ſunt cauſa ꝙ ſit papa. ergo ⁊ cauſa poteſtatis ⁊ dignitatis illius.

Primuʒ argumētū quarte opinionis

Secundo ſic. Non ſolum eccleſia ſed etiā cardinales ante electionem in multis reſtringunt futuri pontificis exercitium. ergo videtur ꝙ papalis auctoritas quo ad exercitium non dependeat immediate a chriſto.

Secundum

Tertio ſic. Canonica electio non tribuit immediate pape omne poteſtatis exercitium niſi concomitetur vnctio ⁊ coronatio: vt patʒ ex practica eccleſie. ergo ⁊c̄.

Tertium

Quarto: ſi ſic eſſet ꝙ papatus immediate eſſet a deo non poſſet eccleſia dare ordineʒ ſue electionis: mandando ꝙ quicunq̄ ſe ꝓ ſummo pontifice gereret niſi a duabus partibus electus eſſet excōmunicatus: vt extra de elect. capi. licet. Sed eccleſia dedit ordinem. ergo ⁊c̄.

Quartum

Quinto: ſi ſic eēt tunc eccleſia non poſſet reſtringere poteſtatem pape: ſicut in collatione beneficiorum et huiuſmodi. Sed hoc videtur falſum. ergo ⁊c̄.

Quintum

Sexto: ſi ſic eſſet ſicut dictum eſt ſequeretur ꝙ papa non poſſet renunciare papatui: quod eſt contra determinationem eccleſie. extra de renuncia. ca. i. lib. vi. nec deponi quod eſt contra. capi. ſi papa. diſtinc. xl. ergo videtur ꝙ papalis auctoritas non dependeat immediate a chriſto.

Sextum

Capitulum. xl. In quo reſpondetur ad rōnes ſuperius factas: ꝙ romanus pontifex ex ordinatione apoſtolorum primatum babuerit.

Capl̄m XL

Refatis aduer

p ſariorum obiectionibus non obſtantibus incunctanter tenenduʒ eſt: ꝙ primatus romani pontificis ⁊ eccleſie romane a ſolo chriſto immediate proceſſerit. Unde non eſt dicendum ꝙ ab apoſtolis aut a cōcilijs generalibus ſiue ab eccleſia vniuerſali aut a Conſtantino ſiue etiam a collegio cardinalium dependeat. Reſpondendum eſt ergo ad rationes in oppoſitum. Ad primam rationem que eſt dicentium: ꝙ ab apoſtolis primat⁹ petri ortum babuerit: reſpondet̄ negando minorem. Falſum eſt eīm ꝙ beatus petrus voluntate diſponēte aut ordinatione apoſtolorum primatū babuerit: ſed babuit ab ipſo chriſto immediate a quo vertex ⁊ caput

Ad primum prime opinionis

collegij aplici conſtitutꝰ eſt. Dicit em̄ Cryſo. ſuper illud Joh. vlti. Paſce oues meas. Preteriens aūt dn̄s alios petro loquit̄. eximiꝰ em̄ aploꝝ erat Petrus ⁊ os diſcipuloꝝ ⁊ vertex collegij. vnde ⁊ negatione deleta cōmittit ei prelationē fratruꝫ. hec ille. Caput aūt non hꝫ a membris quibus preſidet ꝙ ſit eoꝝ caput: ſed ab eo q̇ format totū corpus habet auctoritateꝫ. Hinc dicit beatus Anacletus papa in ca. oēs. di. xxi. Sacroſcā romana ecclia non ab aplis ſed ab ipſo dn̄o ⁊ ſaluatore noſtro pmatū obtinuit ſicut beato petro dixit. Tu es petrus ⁊c̄. Preterea ꝙ voluntate diſponente ab aplis Petrus primatū non habuerit ex illo manifeſte colligit̄. Math. xviij. vbi diſcipuli interrogāt dn̄m dicētes. Quis putas eſt maior in regno celoꝝ: Qd̄ ideo querūt vt gl. inquit Hiero. qꝛ diſcipuli videntes in tributi redditione ꝙ Petrus dn̄o fuerat cōparatus ex equalitate precij: arbitrati ſunt om̄ibus apoſtolis petrū eſſe prelatū. Et Cryſo. ad ideꝫ vt deducit ſctūs Tho. in glo. cōti. ſup Mat. dicit ſic. Unde paſſi ſunt aliq̇d humanuꝫ: qd̄ euangeliſta deſignat dicens. In illa hora acceſſerunt diſcipuli ad ieſum dicētes. Quis putas maior in regno celoꝝ: verecundati ſiquidem paſſionē quā paſſi ſunt: non dicunt manifeſte: cur petruꝫ prehonoraſti nobis: ſed indeterminate interrogant q̇s maior eſt. Quādo aūt tres prehonoratos viderūt ſcꝫ Petrū Jacobū ⁊ Johānē in tranſfiguratione nihil tale paſſi ſunt: qn̄ vero in vnū cōtulit honorē tunc doluerunt. hec ille. Ex q̇bus manifeſtiſſime datur intelligi ꝙ primatus a ſolo xp̄o immediate petro datus ſit nulla ad hoc diſpoſitione aut voluntate preuia interueniēte apoſtoloꝝ. Quādo ergo dicit̄ in capitulis inductis per aduerſarios ꝙ apli petrū principem eoꝝ eſſe voluerūt: intelligendū eſt de volūtate cōſequēte ſiue acceptante diſpoſitionē xp̄i non aūt de voluntate antecedente ⁊ cauſante. Et hoc eſt qd̄ dicit btūs Anacletus in ca. ſacroſancta. di. xxij. cum ait. Inter aplos quedam fuit diſcretio ptātis. Et poſt. licet omēs eſſent apli: petro tn̄ cōceſſum eſt a dn̄o: ⁊ ipſi voluerunt inter ſe idipſum: vt reliquis oībus preeſſet aplis ⁊ cephas. i. caput ⁊ principatū teneret apoſtolatus. hec ille. Patꝫ ergo ꝙ voluntas apoſtoloꝝ non preceſſit poſtulādo petrum aut eligendo aut diſponēdo quoquomodo ad eius primatum: ſed tm̄ ſubſecuta eſt acceptando gratā habendo diſpoſitionē factā per xp̄m. Et ita ꝑcutit̄ error quorundā aduerſarioꝝ dicentiū Petrū ex electione apoſtolorum fuiſſe a xp̄o principē conſtitutū ⁊ prelatū alioꝝ. Ad ſecundam dicendū ꝙ impropria locutio eſt cū dicit̄ ꝙ romanus pontifex ſit vicarius beati petri: cuꝫ ſolius dei cuius vices gerit in terris vicarius ſit. Petrus autē apoſtolus cū vicarius eſſet xp̄i non poterat facere aliuꝫ vicariū. vt in. c. clericus. extra de offi. vica. Exponēda eſt ergo illa littera ſic. Vicarius. i. ſucceſſor illius: vel vicarius. i. vicariaꝫ ptātem quā ipſe petrus geſſit tenens ſiue exercens. Ad tertiā videt̄ rn̄dendū iuxta opinionē petri de palude: ꝙ dn̄s papa nō poteſt transferre ſedem ſuā de roma in aliū locū ſine ſpāli reuelatione xp̄i: cuiuſmodi ſpāli iuſſiōe trāſlata eſt in romā. Et cū dicit̄ ꝙ hoc ſit falſum: negat̄. ⁊ ad ꝓbationem rn̄detur: ꝙ papa non poſſit mutare ſedem ſuā non eſt ꝙ minoris ſit auctoritatis q̄ Petrus: ſed quia hic interuenit ſpecialis iuſſio xp̄i cōtra quā ſeruus venire non poteſt. Ad ſecundum Ad tertium

Capitulū. xli. In quo rn̄det̄ ad obiecta aduerſariorum ꝙ romanus pontifex ordinatione ⁊ diſpoſitione ſacerdotū ſiue conciliorū primatum habuit. Cap. XLI

IAm dicendum eſt ad rōnes dicentiū ꝙ ab ordinatiōne vniuerſalis eccleſie ſiue ſacroꝝ concilioꝝ ſacerdotū cauſaliter penderet principatus romani pontificis. Rn̄detur in primis ꝙ hoc falſum eſt: qd̄ rōne ⁊ auctoritate ꝓbat̄. Rōne ſic. Impoſſibile eſt ſpūalem ptātem qua q̇s ligatur vel abſoluit̄ in anima reſpectu celi dependere imediate ab illo vel ab illis qui eadē ptāte abſoluūtur vl' ligātur. Sed papalis poteſtas Petro ⁊ ſucceſſoribus ſuis collata extēdit ſe ad ligandū ⁊ ſoluendū omēs ⁊ ſingulos de eccleſia militante. ergo impoſſibile eſt ꝙ ab aliquo vel aliq̇bus de ecclia collectiue ſiue diſiūctim acceptis: imo nec ab ipſa tota ecclia poteſtatem clauiū eccleſie petro collatā cauſaliter dependeret. cōſequētia ptꝫ. antecedēs ꝓ maiori parte patꝫ etiā de ſpūali poteſtate de qua loq̇mur intelligendo quicq̇d ſit de tēporali que ex cōſenſu populi alicui ſubijcientis ſe cōſurgit. Unde licet conſenſus populi poſſit facere iudicem in tēporalibus non tamen in ſpūalibus. Nullus em̄ populi cōſenſus poteſt ſibi cōſtituere cōfeſſorē aut iudicem potētem excōicare qui ante nullius iuriſdictionis poteſtatē habuerit. Minor patet ex ſepe ſupra repetitis: maxime ex illo. Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorū. Et ſequitur. Qd̄cunqꝫ ligaueris ſuper terram ⁊c̄. Auctoritate vero idem ꝓbatur pape Pelagij: qui in ca. quāuis. diſtinc. xxi. ita dicit. Sancta romana eccleſia catholica ⁊ aplica nullis ſynodicis Improbat̄ ſecunda opinio

ſtatuꝫ ceteris eccl'ijs plata ē: ſ; euāgelica voce dn̄i ſaluatoris noſtri pmatū obtinuit. Quo

Ad primum arg. eiuſde opinionis

habito rn̄dendum eſt ad rōnem negando minorem. Et ad pbatione dicimus ꝙ dictū beati Hieron̄. non facit contra cōcluſionem poſitā ppter duo. Primo: qꝛ Hieronymus ibidē loquit̄ de epis ꝛ pb̄ris quoꝝ diſtinctio tam in nomine ꝙ̄ in alijs q̇buſdam circūſtantib⁹ miniſteria ſiue officia eoꝝ non erat in principio tanta ſicut poſt: vt ibidem innuit glo. non autem loquit̄ de primatu romani pontificis vt ſtulte aduerſarij interpretant̄: dicendo ꝙ aut non fuerit a principio eccl'ie poſt aſcenſionē xp̄i aut ꝙ a xp̄o non fuerit inſtitutus: cū btūs Hieronim⁹ oppoſita manifeſte docuerit. Ipſe em̄ ſuper illud Math. xvi. Tu es petrus et ſuper hanc ꝛc̄. dicit. Sicut xp̄us lumen apl'is donauit vt lumen mūdi appellent̄ ꝛ cetera q̄ ex dn̄o ſortiti ſunt vocabula: ita Symoni qui credebat in petraꝫ xp̄m petri largitus eſt nomē ac ſm methaphorā petre recte dicitur ei. Edificabo eccl'iam meaꝫ ſuper te. In quo manifeſte primatus petri ſuper totaꝫ eccl'iaꝫ deſignatur: cum ſuper eum edificata dicat̄. Et in. c. quoniā vetus oriens. xxiiij. q. i. ſcribēs Damaſo pape ita dicit. Ego nullū premiū niſi xp̄m ſequens beatitudini tue. i. cathedre Petri cōmunionē conſortior: ſuper illam petram fundatam eccl'iam ſcio. Item in lib. de ortu ſiue obitu ſanctoꝝ de nouo teſtamento ita de Petro loquit̄. Petrus in xp̄i eccl'ie firmamētum eſt cephas corporis xp̄i principatus ꝛ caput eſt. Patet ergo ꝙ beat⁹ Hieron̄. apertiſſime credidit beatum petruꝫ primatū habuiſſe in eccleſia a xp̄o ꝛ ita per conſequēs ſucceſſorē eius. Secūdo inducta auctoritas Hiero. per aduerſariū non militat contra ppoſitum qꝛ ſicut ſuperius lib. i. c. lxxix. pleniſſime explicauimus. Hieronymus non vult ꝙ realis nō fuerit diſtinctio inter ep̄m ꝛ pb̄rm cum oppoſitum dicat beatus Dion̄. qui fuit diſcipulus Pauli. v. eccl'iaſtice hierarchie. ꝛ beat⁹ Aug. dicat: ꝙ hec fuerit vna de hereſibus Arrij: ſed vult dicere ꝙ differentia nominis ſemper nō fuerit: qꝛ qui dicebat̄ epiſcopus dicebat̄ pb̄r: ꝛ ecōuerſo: que differentia nominū ad vitandum ſciſmatis ſcandalum conſilio ſacerdotū id eſt patrum ablata eſt ꝛ conſtitutū: vt quēadmodum differebant re ita ꝛ vocabulis differrent. Et iſta eſt rn̄ſio beati Tho. Iſta etiā ē ſententia Archidyaconi ſuper. c. legimus. di. xciij. qui ita dicit. Ego credo ꝙ ab initio differentia fuit inter epiſcopos ꝛ pb̄ros ſimplices ſacerdotes: ſicut modo eſt in adminiſtratiōe ꝛ plationē ꝛ officijs ꝛ in ſacramētis: ſed quo ad appellationē non erat dr̄ia qꝛ indifferēter ꝛ cōiter hi ꝛ illi dicebant̄ epi ꝛ pb̄ri. ſed qꝛ ſciſmata ceperunt eſſe in eccl'ia et ipſa parilitate appellationis eſt facta differētia in appellatione vt ſimplices ſacerdotes non dicerent̄ epi. lxxx. di. in illis. ſm Hug. hec Archidyaconus.

Ad ſecundum

Ad rōnem ſecundā fundatam in. c. concilia. di. xvij. rn̄det glo. ꝙ Ro. eccl'ia principaliter primatum habuit a xp̄o ſecundario a cōcilijs. Sꝫ ne hoc male intelligat̄: qm̄ male intelligeret̄ ſi cōcilia vniuerſalia quoꝝ robur vigor ac firmitas pendet ab apl'ica ſede: vt diſ. xvij. per totū. ꝛ extra de elec. in. c. ſignificaſti. intelligerent̄ effectiue ſiue cauſaliter dare aliquā auctoritatē ſedi apl'ice: cū vt pbatū eſt nec ipſa vniuerſalis eccl'ia aliquid auctoritatis illi conferat. Qd̄ manifeſte atteſtat̄ papa Nicolaus ſcribēs imperatori Michaeli ꝛ loquens de priuilegijs apl'ice ſedis ita ſubiungit. Iſta ergo puilegia huic ſancte eccleſie a xp̄o ſunt donata: a ſynodis non ſunt donata ſed ſolūmodo celebrata ꝛ venerata p que nō tam honor ꝙ̄ onus nobis incūbit. Item in eadeꝫ ep̄la. Proinde animaduertendū eſt ꝙ nō Nicena non deniꝗ; vlla ſynodus quodꝙ̄ Romane eccleſie cōtulit priuilegiū: que in petro nouerat eam totius iura poteſtatis plenius meruiſſe ꝛ cunctarū xp̄i ouiū regimen accepiſſe: ſicut beatus preſul Bonifacius atteſtatur vniuerſis epiſcopis per Theſſaliam conſtitutis ſcribens. hec ille. Dicimus ergo ꝙ hoc qd̄ dicit̄: cōcilia tradiderūt poteſtatē ſecūdario apl'ice ſedi: eſt intelligendū executiue ꝛ declaratiue. Executiue quidē obediendo diuine ordinationi ſedem illam honorando vt caput ꝛ matrē omniū aliarū eccleſiarum: adimplētes illud qd̄ ex perſona xp̄i beat⁹ Cryſo. dicit ſup illud Ioh̄. vlt. Paſce oues meas. i. loco mei p̄poſitus ꝛ caput eſto fratrum vt ipſi te in loco meo aſſumentes te in throno tuo ſedentē predicent ꝛ confirment. Plane hoc obſeruauerunt ſemper ſacra concilia vniuerſalia. Unde Agatho papa in ſuggeſtione quā ſexte ſynodo miſit ita ſcribit. Apl'ice ſedis auctoritateꝫ vtpote apoſtoloꝝ omniū principis ſemꝑ oīs catholica xp̄i eccleſia ꝛ vniuerſales ſynodi fideliter amplectentes in cunctis ſecute ſunt. Ecce quomō executiue dicunt̄ tradidiſſe poteſtatem apl'ice ſedi. Declaratiue etiā vniuerſalia cōcilia dicunt̄ tradidiſſe poteſtatē apoſtolice ſedi: qm̄ maxime per vniuerſalia cōcilia declarata eſt xp̄iano pp̄lo quāta ſit eminētia apl'ice ſedis. Unde in cōcilio Conſtantinopolitano ita ſcribit̄: vt deducit ſctūs Tho. in. iiij. diſt. xxiiij. Ueneramur ſm ſcripturas ꝛ

canonū diffinitiones ſanctiſſimū antique rome epm primū eſſe ⁊ maximum epoꝝ.hec ibi. Et ad hunc intellectū dñs Archidyacon⁹ in p̄fato.c.concilia.exponit verbum illud:tradidit.i.traditum eſſe oſtendit.

Capitulū.xlij.In quo danť rñſa ad obiecta aduerſariorū dicentium:ꝙ diſpoſitione ⁊ dono cōſtantini romanus pontifex habeat primatū ſuper alios.

Cap. XLII

Onſequēter eſt rñdendum ad rōnes dicentium ꝙ eminentia papalis auctoritatis ſuper alios venit ex conſtitutione ⁊ dono Conſtantini.

Ad argumē. tertie opinionis

Dicimus eñ ꝙ in hoc grauiter errant aduerſarij: qm̄ ſicut non eſt poſſibile vt ſpūs quo ad eius eſſentiā ⁊ dignitatē depēdeat a corpore aut ſol a luna:ita nec eſt poſſibile ꝙ ptās ſpūalis aut primatus papalis dignitatis pendeat dependētia cauſalitatis ab imperio aut a Cōſtantino. Quāto eñ vt inquit Hug. de ſancto vict. lib. de ſacramentis parte.ij.lib.ij,c.iiij. vita ſpūalis dignior eſt ꝗ̄ terrena ⁊ ſpiritus ꝗ̄ corpus:tanto ſpiritualis poteſtas terrenam poteſtatē ſiue ſecularem honore ⁊ dignitate p̄cedit. Nam ſpūalis poteſtas terrenam ⁊ inſtituere habet vt ſit:⁊ iudicare ſi bona non fuerit. Ipſa vero primo inſtituta eſt ⁊ cum deuiat a ſolo deo iudicari poteſt. Ad rōnem ergo in ſe rñdeť negando minorem.⁊ ad ꝓbationem dicimus:ꝙ Conſtantinus non inſtituit legem illā de preeminentia apoſtolice ſedis ⁊ obedientia ei ab oībus dāda:quaſi ius ex auctoritate de nouo condendo: qm̄ anteꝗ̄ Conſtantinus eſſet Romanus pontifex primatum habuit in eccleſia dei ex collatione xp̄i facta beato petro: ſicut ſuperius eſt oſtenſuꝫ. Sed bene Conſtātinus fidei feruore ⁊ eccleſie romane amore reuerentiali incenſus diuinam ordinationeꝫ de primatu Roma.ponti.⁊ de obedientia ab oībus fidelibus illi p̄ſtanda executus eſt promulgando illā vt nullus ꝑ ignorantiā ſe excuſaret ⁊ p̄cipiendo illam obſeruari vt nullus malicia ſe romani ponti.obedientie ſubijcere recuſaret:ita ꝙ magis fuit ꝓmulgator ſiue executor diuine ordinationis ꝗ̄ cōditor noue legis. Hinc rōnabiliter cōdēnatus eſt error dicentiū:ꝙ papalis dignitas a ceſare inoleuit: ⁊ pape p̄fectio ⁊ inſtitutio a ceſare emanauit. Qui error primo fuit Marſilij de padua: ⁊ fuit condēnatus in extrauaganti. Joh.xxij. ⁊ poſt renouatus per Joh.hus: ⁊ cōdēnatus in concilio Conſtantienſi.

Capitulum.xliij.In quo reſpondeť rōnibus aduerſariorum dicentium ꝙ a cardinalibus pendeat primatus romani pontificis.

Capꝫ XLIII

Onſequēter reſpondendum eſt ad rōnes dicentiū ꝙ papalis dignitas ſiue pontificatus aplícus a collegio dñorum cardinalium pendeat. dicimus eñ in primis ꝙ hoc ſit falſum. Pro ſolutione tamen argumentorum eſt notanduꝫ: ꝙ in papatu duo eſt conſiderare:ſcꝫ formale:⁊ hoc eſt officium ipſum ſiue auctoritas pontificatus papalis. ⁊ eſt conſiderare materiale:quod eſt determinatio perſone talis vel talis:videlicet Petri vel Nicolai. Qua diſtinctione habita reſpondetur ad rōnes.

Ad primū quarte opinionis

Ad primam cum dicunt ꝙ cardinales dant electo papatum:dicimus ꝙ loquēdo de papatu quo ad id quod eſt formale in eo antecedens eſt falſum. qm̄ papatus a ſolo deo eſt ſicut ꝓbatum eſt: ita negandum eſt antecedens. Si vero loquimur de materiali papatus:quod eſt determinatio perſone: reſpondetur ꝙ antecedens poteſt concedi et negatur tunc conſequentia: dñi eñ cardinales eligendo bene determinant perſonam nō tamen dant ipſi dignitatem ſiue poteſtatem papalem. Aliud eñ eſt conferre poteſtatē determinate perſone: ⁊ aliud eſt determinate perſonaꝫ que ex collatione iam facta aſſequatur talem poteſtatem.

Ad ſecundū

Ad ſecundam reſpondetur negando antecedens. Cardinales eñ nec tota eccleſia poſſet reſtringere nec ampliare que a deo imediate eſt inſtituta.

Ad tertium

Ad tertiam reſpondetur negando antecedens. Dicimus eñ ꝙ cum aliquis eſt electus in papam immediate habet oēm plenitudinem poteſtatis iuriſdictionis: vt ptꝫ ex ca. in noīe dñi. di. xxiij. licet non ordinis quouſqꝫ conſecretur.

Ad quartum

Ad quartam reſpondetur negando conſequentiam: qm̄ ſicut diximus parum ſupra in papatu eſt duo conſiderare:ſcꝫ principatū ipſum ⁊ determinationē perſone. Quanꝗ̄ autē eccl'ia nihil poſſet facere circa ipſam ptātem augendo vel diminuēdo:pōt tamen circa determinationē perſone aliquid facere ordinando de modo electionis:ſicut factū eſt per Nicolaum papam in.c.in nomine dñi.xxiij.di. et per eundeꝫ:ſi quis aplíci ſedi.di.lxxix. ⁊ extra de elec. vbi periculū lib.vi.⁊ in cle.ne romani

Ad q̄ntum

Ad q̄ntam dicitur ſicut iam dictuꝫ eſt:ꝙ eccleſia non poteſt reſtringere poteſtatem pape ſicut nec ampliare aut inſtituere illam poteſt.

Ad ſextum

Ad ſextam reſpondetur negando conſequentiam: multa enim a deo infunduntur: ſicut anima rōnalis que opere humano tolli poſſunt. De iſtis autem inferius erit plenior tractatus

Capitulū. xliiij. Qz poteſtas papalis a nullo alio q̄ʒ a deo reſtringi poſſit nec ampliari.

Cap. XLIIII **D**Emonſtrato ꝙ
ptās ſiue pontificatus papalis
a ſolo deo ſit inſtitut⁹ facile eſt
intelligere ꝙ a nullo puro hoīe
nec a toto mundo poſſit reſtringi aut amplia
ri ſed a ſolo deo. Primo. ad illū em̄ ptinet po
teſtatē aliquā reſtringere aut āpliare ad queʒ
pertinet eā inſtituere: cum ad inſtituētes ptā
tem aliquā pertineat determinare poteſtatē
quanta ꝛ qualis ſit. Sed poteſtas papalis vt
ſuperius plene oſtēdimus a ſolo deo eſt inſti-
tuta: ꝛ habeť in. c. q̄uis. di. xxi. Ergo per nul-
lam aliam poteſtatē a diuina poteſt reſtringi
aut ampliari. Secūdo. poteſtas papalis eſt
ſuperior omi alia poteſtate eccleſiaſtica. ergo
a nulla alia poteſtate eccľiaſtica pōt reſtrin-
gi aut ampliari. cōſequentia eſt bona: vt eniʒ
habeť in. c. inferior. di. xxi. Inferior ſedes po-
tiorem abſoluere aut ligare non poteſt. ante-
cedens eſt notū ex ſuperioribus: imo eſt arti-
culus iam fidei diffinitus in cōcilio Conſtan
tienſi: ꝙ poteſtas pape ſit ſuprema ptās in ec
cleſia. Tertio ſic: nullus poteſt mutationem
facere reſtringendo ſiue diminuendo ſiue de-
ſtruendo in ptāte ſuper quā fundata eſt vni-
uerſalis eccleſia niſi ſolus xp̄s qui eum funda
uit: alˀs nō eſſet vera illa xp̄i ꝓmiſſio: ꝙ aduer
ſus eam porte inferi non preualerent. Sʒ po
teſtas papalis eſt hmōi. ergo nullus hominū
poteſt nec etiam totus mundus poteſtatē pa
palem tollere reſtringere aut diminuere. con
ſequentia eſt bona. maior patʒ. minor ꝓbať ꝑ
illud. Math. xvi. Super hanc petram edifi-
cabo eccľiam meā. qđ vt in. c. xvij. ſupius oſtē
dimus. non ſolum per ſanctos patres referť
dictum eſſe rōne confeſſionis fidei petri: ſed
rōne poteſtatis ſibi date. Vn̄ ſctūs Tho. in fi
ne. ij. ſniaruʒ dicit: ꝙ poteſtas pape fundamē
tum quoddā eſt eccľie. Unde etiam Origen̄.
dicit ſuper illud Math. xvi. Quodcunqʒ ꝛc̄.
Vide quātam ptātem habet petra ſuper quā
fundať eccľia vt etiā eius iudicia maneāt fir
ma quaſi deo iudicante per ipſam. Iteʒ btūs
Anacletus in quodam decreto ſuo ait. Apo-
ſtoli ſtatuerūt iuſſione ſaluatoris vt maiores
ꝛ difficiliores qōnes ſemper ad ſedeʒ referan
tur apľicam ſuper quam xp̄us vniuerſam con
ſtruxit eccľiam dicente dn̄o ad principeʒ apo
ſtoloꝝ. Tu es petr⁹ ꝛc̄. Et Vigilius papa ſcri
bēs dilectiſſimo fratri Eleutherio dicit. Nul
li vel tenuiter ſcienti vel pleniter ſapienti du
bium eſt ꝙ eccleſia Romana fundamentum
ſit ꝛ forma eccleſiarum a qua omīs eccľia ꝑn-
cipium ſumpſiſſe nemo recte credentiuʒ igno
rat. Quarto ſic. non licet ſine periculo here-
ſis detrahere ꝑuilegio apľice ſedis dato ſibi
a xp̄o. Sed diminuere aut reſtringere ptāteʒ
apľice ſedis eſt detrahere priuilegijs iuri ho-
nori ꝛ dignitati datis apľice ſedi a xp̄o. ergo
hoc nulli licet. ꝯſequentia eſt bona. maior ptʒ
ex. c. omēs. di. xxij. vbi dicitur ſic. Qui autem
romane eccleſie priuilegium ab ipſo ſummo
omniū eccľiarum capite conatur auferre: hic
ꝓculdubio in hereſim labitur. Minor vero
patʒ: qm̄ precipuuʒ preuilegium a xp̄o apľice
ſedi datuʒ eſt ipſa plenitudo ptātis ꝛ eius po
tiſſima dignitas. Dicit em̄ Leo papa in epľa
ad Martionem imperatorem. Magnus ho
nor eſt vnicuiqʒ dignitas ſua. Quocirca Ni-
colaus papa in epiſtola quadam ad Micha
elem imperatorem ita ait. Priuilegia apoſto-
lice ſedis nullatenus poſſunt minui: nullate-
nus infringi: nullaten⁹ cōmutari: qm̄ funda-
mentum qđ deus poſuit humanus non valet
amouere conatus: ꝛ quod dn̄s ſtatuit firmuʒ
validumqʒ conſiſtit: illeqʒ potiſſimuʒ peccat
qui dei ordinationi reſiſtere tentat. Priuile-
gia inq̄ huius ſedis perpetua ſunt diuinitus
radicata atqʒ plantata. impingi poſſunt: trāſ
ferri non poſſunt. trahi poſſunt: euelli nō poſ
ſunt. hec ille. Non poteſt autem dici ꝙ hec a-
poſtolice ſedis priuilegia aliqua preſulum in
dignitas minuere poſſet atteſtante codē bea
tiſſimo Leone qui ait. Nonnūq̄ diuerſa ſunt
merita preſulum: iura tamen permanēt ſediū
quibus poſſunt emuli perturbationeʒ aliquā
inferre: non tamen poſſunt minuere dignita-
tem. Non eſt autem hic pretereundum ꝙ ait
Grego. ix. contra preſumptionem Michae-
lis Cōſtātinopolitani. Quiſquis romane ec-
cleſie auctoritatē vel priuilegia euacuare vel
diminuere nititur non hic vnius eccleſie: ſed
totius xp̄ianitatis ſubuerſionem ꝛ interitum
machinatur. cuius compaſſione vel ſuſtenta-
tione vlterius reſpirabunt filie a quouis op-
preſſe: vnica illa ſuffocata matre: q̄ cuius re
fugium appellabunt: ad quam refugiuʒ habe
bunt. ipſa em̄ Athanaſium: ipſa omēs catho-
licos ſuſcipit fouet defendit ꝛ ꝓprijs ſedibus
pulſos reſtituit. hec ille. Quinto. ptātem cu
iuſcūqʒ vicarij nemo pōt reſtringere aut am-
pliare niſi principalis cui⁹ eſt vicarius. Sed
papa eſt vicarius ieſu xp̄i eius vices gerēs in
terris. ergo hmōi vicarij ptātē nemo niſi xp̄s
cuius vicarius eſt pōt reſtringere diminuere
mutare aut etiā ampliare. ꝯn̄a eſt bona ꝛ pre-
miſſe patent. Sed ſi q̄s aduerſarioꝝ vellet di

cere ad iſta: ſicut multos ſequētes doctrinam
cuiuſdā Jarſon audiuimus dicere cū Baſilee
eſſemus: ꝙ etſi ptās pape ꝑ nullos hoīes tol⸗
li poſſit aut diminui: poſſent tamē pr̄es in cō⸗
cilio congregati executionē ptātis illius im⸗
pedire aut reſtringere aut ſic regulare vt non
valeat exire in actū niſi vt ei per conciliū ge
nerale fuerit dictatū. Taliter r̄ndens iudicio
noſtro male r̄ndet: imo videt̄ inſipienter loq̄:
cū videat̄ aut oppoſitionē in obiecto aut voc̄
ignorantiam implicare. Qđ ſic ptʒ. Eſt enim
iuriſdictio vt al's in .i. lib. diximꝰ poteſtas ius
dicendi ſiue iudicandi ⁊ exequendi. ſimiliter
plena ⁊ totalis iuriſdictio eſt tota plena ⁊ per
fecta poteſtas iudicandi ⁊ iudicatū exequen
di: al's non eſt plena ⁊ perfecta. Unde dicere
ꝙ aliquis habeat iuriſdictionē: ita tn̄ ꝙ non
poſſit iudicare ⁊ exequi etiā ſi vellet: eſt dice⸗
re ꝙ habeat ptātem iudicandi ⁊ non poſſit iu
dicare: qđ eſt habere ptātem ⁊ nō habere. Si
militer habere totam plenam ⁊ perfectā ptā
tem iuriſdictionis ⁊ non habere totū plenuʒ
⁊ perfectum exercitiuʒ ita ꝙ non eſſet validū
om̄e quod iuxta ptātem ſibi datam facere vel
let: eſt dicere habere plenam ptātem ⁊ perfe⸗
ctam iudicandi vel alia faciendi ⁊ tamē non
poſſe illa facere nec perfecte nec totaliter: qđ
eſt habere plenam ⁊ non plenam: qđ eſt ma⸗
niſte contradictio. Preterea ꝙ prefata r̄nſio
nullius ſit roboris ⁊ valoris patʒ: q2 ſicut tol⸗
lere ptātem aliquā non poteſt niſi ptās ſupe⸗
rior: ita nec reſtringere aut impedire de iure
exercitiuʒ illius poteſt niſi ſuperior poteſtas.
Cum ergo fide tenenduʒ ſit vt diximus: ꝙ po
teſtas pape ſit ſuprema in eccleſia: nulli dubi
um ꝙ ſicut nulla quorūcunqꝫ poteſtas eccl'ia⸗
ſtica pōt tollere ptātem pape: ita non poſſit
impedire aut reſtringere exercitiū eius. Sed
de his in .iij. lib. vbi de cōcilijs vniuerſalibus
⁊ eoꝝ auctoritate agendū eſt plenius dn̄o ad
iuuante dicemus.

Capitulum .xlv. De errore quorundam aduerſario⸗
rum dicentium papam non habere iuriſdictioneʒ coa
ctiuam ſuper fideles ⁊ rōnibus eorum.

Capl'z XLV

Uerunt quidā
heretici homines perditiſſimi
qui in tantū veritati apoſtolici
principatus ⁊ eccl'ie ſancte ho⸗
nori detrahere preſumpſerūt vt affirmare nō
vererentur romanū pontificē alioſqꝫ eccleſie
prelatos nullam coactiuam iuriſdictionē ſu⸗
per alios habere fideles niſi imperator conce
deret: dicentes prelatorum eccleſie principa⸗
tum ex inſtitutione xp̄i in adminiſtratione ⁊
ſeruitio ꝯſiſtere alioꝝ ⁊ non in coactiua iuriſ⸗
dictione. Quē errorē dānatiſſimū multiplici
ter cōfirmare nitūtur: quoꝝ motiua: vt dedu
cit Ockam in dialogo ſuo ſunt que ſequunt̄.
Primo ſic. Dicit̄. Math. xx. Scitis q2 prin⸗ Argumētum pͥmū qđ cū ſequētibus ſoluetur. capi. xlvij.
cipes gentiuʒ dn̄ant̄ eoꝝ ⁊ qui maiores ſunt
ptātem exercent in eos nō ita erit inter nos:
ſed quicūqꝫ voluerit inter vos eſſe maior erit
veſter ſeruus. Ex quibus verbis dicūt dari in
telligi ꝙ maioritas ⁊ primitas illius q̄ eſt ma
ior ⁊ primus inter omēs fideles in miniſtran⸗
do ⁊ ſeruiendo conſiſtit. Cū ergo papa ſit ma
ior ⁊ primus inter omēs xp̄ianos ſua maiori⸗
tas in miniſtrando ⁊ ſeruiendo tantū cōſiſtit
⁊ per cōſequēs nullaʒ iuriſdictionē coactiuā
ſuper alios habet: cum illa om̄ibus eccl'ie pre⸗
latis videat̄ interdicta. Secundo ſic. papa Secundum
non habet maiorē iuriſdictionē coactiuam q̄
habuit xp̄us cuius eſt vicarius: ſed xp̄us inq̄
tuʒ homo mortalis non habuit iuriſdictionē
coactiuam. Tum q2 iuriſdictio coactiua ſine
diuitijs aut ſine adiutorio diuitias habentiuʒ
exerceri non poteſt: quas xp̄s non habuit. Tū
q2 ipſo teſte miniſtrare venit non miniſtrari.
ergo nō venit coactiuam iuriſdictionē exerce
re. ergo eam non habuit. ergo nec ꝑ cōſequēs Tertium
eius vicarius habet. Tertio ſic auctoritate
Origeñ. qui ſuꝑ illud Math. xx. Reges gen⸗
tium ⁊c̄. ſic ait. Scitis q2 principes gentium
dn̄antur coꝝ. i. non cōtenti tantū regere ſuos
ſubditos violēter eis dn̄ari nitūtur: inter vos
autē qui eſtis mei non erūt hec: quoniā om̄ia
carnalia in neceſſitate ſūt poſita: ſpūalia au
tē in volūtate. Sic ⁊ qui principes ſunt ſpūa⸗
les. i. prelati: principatus coꝝ in dilectiōe pe⸗
nitus debet eſſe non in timore. Ex quibus ver
bis datur intelligi (inquiūt) ꝙ totus princi
patus prelatoꝝ eccl'ie ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſummi pō⸗
tificis in volūtate ⁊ dilectione ⁊ nō in timo⸗
re debet conſiſtere. ergo diligi debent non ti⸗
meri. Qui aūt iuriſdictione coactiua vtūtur
a malis timētur. teſte Apl'o ad Ro. xiij. q̄ ait.
Si aūt male feceritis timete ſcʒ ptātem pre⸗
lati. ergo prelati eccl'iarū iuriſdictione coacti Quartum
ua vti non debent. Quarto ad idē inducūt
Cryſoſtomū q̄ ita ſuꝑ eundē locū ait. Princi⸗
pes mundi ideo ſunt: vt dn̄entur minoribus
ſuis ⁊ eos ſeruituti ſubijciāt ⁊ expoliēt ⁊ vſqꝫ
ad mortē eis vtātur ad ſuam vtilitatē ⁊ glo⸗
riam. Principes aūt eccl'ie fiunt vt ſeruiant
minoribus: ⁊ miniſtrent eis quecūqꝫ accepe⸗
rint a xp̄o: vt ſuas vtilitates negligāt ⁊ illoꝝ
ꝓcurēt. Ex q̄bꝰ v̄bis (inquiūt) pʒ diſtinctio
inter ꝑncipes ſecl'ares ⁊ eccl'iarū: q2 ꝑncipes
ſeculares ſuis ſubditis dn̄ant̄: principes autē
eccl'ie minoribꝰ ſuis ſeruiūt ⁊ miniſtrāt. ergo

in eis iuriſdictionē coactiuā exercere non va
Quintum lēt. Quinto inducūt ad idē beatū Ambro.
q̄ vt recitaṫ. xxiij. q. viij. c. cōuenior. ait ſic. Do
lere potero: gemere potero aduerſus arma mi
lites coboꝛteſcꝫ lachꝛyme mee ſūt mea arma:
talia eñ ſunt inſtrā ſacerdotis: aliter nec de-
beo nec poſſum reſiſtere. Ex quibus verbis in
quiūt habeṫ ꝙ ſacerdos oꝛatiōibus ⁊ lachꝛy-
mis debet malis reſiſtere ⁊ non per potentiā
tēpoꝛalem: ⁊ per cōſequēs non habet iuriſdi-
Sextum ctionē coactiuam. Sexto inducunt beatum
Cryſo. qui in libꝛo ſuo dialogoꝝ: q̄ de dignita
te ſacerdotali intitulaṫ. lib. ij. c. iij. ſup id apl'i
ij. Coꝛinth. i. Non dñaṁ fidei veſtre. ita dicit
Hi qui foꝛis ſunt iudices malignos cū ſubdi-
derint oſtendunt in eis plurimā ptātem ⁊ in-
uitos eos a puoꝝ prauitate moꝝ compeſcunt
in ecclia vero non coactum ſed acquieſcentē
opoꝛtet ad melioꝛa cōuerti: qꝛ nec nobis a le-
gibus data eſt talis ptās ꝙ auctoꝛitate ſentē
tie homines cohibeamus a delictis. Clarius
(inquiūt) dici non poſſet ꝙ eccleſia non ha
beat iuriſdictionē coactiuā: cū in ecclia nul-
lus ad melioꝛa debeat cogi nec aliquis debe-
at cohiberi per iudicialē ſententiā a delictis
Septimum Septimo ſic. ad habērē iuriſdictionē coacti
uam ſpectat negocijs ſecularibus implicari:
qꝛ ad ipſum pertinet cōtentiones ⁊ lites diri
mere. Contētiones aūt ⁊ lites ⁊ rixe inter ne-
gocia ſecularia cōputanṫ. extra ne cle. vł mo.
ſecu. nego. ſe imiſ. c. i. Sed ad ſummū pontifi-
cem non ptinet ſecularibus negocijs implica
ri. teſte aplo. ij. ad Thimo. ij. qui ait. Nemo mi
litās deo implicat ſe negocijs ſecularibꝰ. Er-
Octauum go ad ſummū pontificē non pertinet iuriſdi-
ctio coactiua. Octauo ſic. Papa non habꝫ
iuriſdictionē maioꝛē ꝙ btūs petrus. ſed bea-
tus petrus ⁊ alij apoſtoli iuriſdictionē coacti
uam a xp̄o minime receperūt. ergo nec papa
habet iuriſdictionē coactiuā ex oꝛdinatione
xp̄i. maioꝛ eſt manifeſta. minoꝛ pbaṫ auctoꝛi-
tate beati Bernardi q̄ in lib. ad Eugeniū pa-
pam inquit. Non monſtrabunt puto q̄ hoc di
cerent: vbinam quiſpiam apoſtoloꝝ iudex ſe
derit hominū. Et parū poſt. Steriſſe nāqꝫ le-
go apl'os iudicandos: ſediſſe iudicātes non le
go: etiā illud non fuit. Ex q̄bus verbis daṫ in
telligi ꝙ apl'i iudices hominū non fuerunt. er
go beatus petrus iuriſdictionē coactiuā non
Nonum habuit. Nono hoc ꝙ apl'i hoīum iudices nō
fuerunt: btūs Greg. ſentire videṫ: qui tractās
illa verba. Secularia iudicia ſi habueritis: in
moꝛalibꝰ ita dicit. Hi terrenas cauſas exami
nent q̄ exterioꝝ rerū ſapientiā perceperunt.
Qui aūt ſpūalibꝰ dotati ſunt terrenis nō de-
bent negocijs implicari: vt dum nō coguntur
inferioꝛa bona diſponere valeant bonis ſupio
ribus deſeruire. Cū ergo apl'i maximis bonis
ſpūalibus fuerint dotati: ipſi nō fuerunt circa
cauſas hominū ⁊ lites aliq̄liter occupati. De Decimum
cimo hoc etiam glo. ſup illud ad Coꝛin. Secu
laria igiṫ iudicia: aperte ſentire videṫ. ait eñ
contēptibiles eñ. i. aliquos ſapientes: qui tñ
ſunt minoꝛis meriti cōſtituite ad iudicandū.
apl'i enim circūeuntes talibus nō vacabant.
Sapiētes ergo qui in locis ꝯſiſtebant fideles
⁊ ſancti: nō qui hac atqꝫ illac ꝑpter euāgeliū
diſcurrebant negocioꝝ examinatoꝛes eſſe vo
luit. Quibꝰ verbis (inquiūt) oſtendiṫ ꝙ apo
ſtoli cauſis hominū terminādis minime iſiſte
bant. Ex quo infertur ꝙ nō acceperant iuriſdi
ctionē a xp̄o coactiuā: qꝛ omne officiū iniūctū
eis a xp̄o diligentiſſime pfecerunt.

Capitulū. xlvi. In quo improbatur erroꝛ prefatus. Cap. XLVI

Quam dānatiſſi
me errēt prefati aduerſarij dicē-
tes tam romanū pontificē ꝙ ali
os eccleſie ꝓlatos nullam ex xp̄i
oꝛdinatione habere iuriſdictionē coactiuam:
ſꝫ ex cōceſſione imperatoꝛis: facile oſtendimꝰ.
Oſtendimꝰ aūt impꝛimis falſitatem ⁊ erroꝛē Oſtendit duo principaliter
prime partis in qua dicunt: ꝓlatos ex xp̄i oꝛdi
natione nō habere ſup fideles iuriſdictionem
coactiuā. Secundo erroꝛē ſecunde partis in
qua dicūt ꝙ hmōi iuriſdictionē coactiuā ꝓla-
ti habuerūt ab imperatoꝛe ſiue a ſeculari pote
ſtate. Prima aūt pars oſtēdiṫ erronea mul Primum
tipliciter. Primo auctoꝛitate ſacre ſcripture.
Secūdo auctoꝛitate ſacroꝝ cōcilioꝝ. Tertio
diffinitione apoſtolice ſedis. Quarto ſancto-
rum doctoꝝ teſtimonio. Quinto rationibus.
Impꝛimis autē ſacre ſcripture auctoꝛitate
erronea pars illa oſtēdiṫ. Primo ex illo qnod
xp̄s petro ⁊ in petro ſucceſſoꝛibus ſuis cunctiſ
qꝫ eccleſie prelatis ait Math. xvi. Tibi dabo
claues regni celoꝝ. Claues dicit in plurali: qꝛ
ſcꝫ vt eſt doctrina cōis ſanctoꝝ tam clauē in
foꝛo cōſcientie ꝙ in foꝛo exterioꝛis iudicij. Vn
ait glo. interli. i. preſentis iudicij poteſtatem.
Et ſeq̄tur. Quodcunqꝫ ligaueris ſup terram
ſiue in foꝛo cōſcientie ſiue exterioꝛis iudicij: li-
gatū erit ⁊ in celis. Cum aūt nō tm̄ voluntarij
ligentur ſed etiam inuiti: manifeſtum eſt ꝙ in
clauibus datis Petro ⁊ in eo ſuis ſucceſſoꝛibꝰ
intelligaṫ data iuriſdictio coactiua. Secun-
do improbaṫ prefatꝰ erroꝛ ex illo Mat. xviij.
vbi habetur. Si autem peccauerit in te frater
tuus vade ⁊ coꝛripe eū inter te ⁊ ipſum. Et in
fra. Si aūt te nō audierit dic eccleſie: ſi autem

eccľiam non audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊
publicanus: amen dico vobis quecūq̃ alliga
ueritis. glo. vinculo anathematis: ſup terram
erunt ligata ⁊ in celo ⁊c. vbi Hiero. in gl. ait.
Poteſtatē tribuit apľis vt ſciant q̃ a talibus
dānant̃ humanā ſniam diuina ſnia roborari.
Ceterū apľs. i. Corinth. vi. reprehēdēs corin⸗
thios ꝙ ↄtēptis fidelibus corā infidelibus iu
dicibus litigaſſent: ad ꝓbandū ꝙ de rebus ſe
cularibus ⁊ terrenis iudicandi ptās eſſet a⸗
pud eccľiam inquit. Neſcitis qm̄ angelos iu⸗
dicabimus quāto magis ſecularia. glo. i. de re
bus ſeculi. Non eſt aūt dubiū q̃n talis dāna⸗
tio ꝑtineat ad iuriſdictionē coactiuā. ergo a⸗
poſtoli ⁊ eoꝝ ſucceſſores ex xp̄i ordinatiōe co⸗
actiuā iuriſdictionē habuerunt. Tertio idē
oſtendi pōt ex illo. Math. xxvi. vbi de petro
dicit̃ ꝙ exemit gladiū ſuū ⁊ percutiēs ſeruum
principis ſacerdotū amputauit auriculā ei⁹.
Per qđ deſignat̃ apud petrū futurā eſſe pote
ſtatem coactiuā ad correctionē. Unde beat⁹
Greg. vt habet̃ in. c. ſi petrus. xxiiij. q. i. inquit
Tollit ergo petrus aurē: quare petrus? q̄ ip
ſe eſt q̇ accepit claues regni celoꝝ. ille eñ cō⸗
dēnat qui ⁊ abſoluit: qm̄ ligādi ⁊ ſoluendi idē
adeptus eſt poteſtatem. tollit aūt aurē male
audientis. tollit aūt gladio ſpūali aurē inte⸗
riorē male intelligentis. Quarto idē colligi
tur ex illo Luce. xxij. vbi apľis dicentibus. Ec
ce duo gladij hic: rn̄dit dñs: ſatis eſt. Ubi cū
per gladios duos myſtice intelligant̃ due po
teſtates: ſpūalis. ſ. ⁊ tēporalis: vt btūs. Ber⸗
nardus lib. de cōſideratione ad Eugeniū pa⸗
pam exponit: quas apud romanū pontificem
aliquo modo reſidere dicit: manifeſte dat̃ in⸗
telligi romanū pontificem ex xp̄i ordinatione
iuriſdictionē coactiuā que ꝑ gladios deſigna
tur habere. Quinto erroris prefati oñditur
ſtulticia ex illo qđ dñs ait petro Joh. vlt. Pa
ſce oues meas. vbi officium paſtoris cōmittit
beato petro: qđ officium planiſſimū eſt non
poſſe bene agi ſine iuriſdictione coactiua: cū
glo. in eo loco dicat. Paſcere oues eſt creden
tes ne deficiant cōfortare: terrena ſubſidia ſi
neceſſe eſt ſubditis ꝓuidere: exēpla virtutum
prebere: aduerſarijs obſiſtere: peccātes corri⸗
gere. Sexto idem oſtendit̃ ex apľica doctri⸗
na. vñ. i. ad Cor. iiij. Paulus inq̇t. In virga ve
niam ad vos: in charitate ⁊ ſpū manſuetudi⸗
nis. vbi apertiſſime ſe demonſtrat habere iu⸗
riſdictionē coactiuā. vñ in ſequēti. c. habet̃ ꝙ
Paulus fornicatorē quēdā tradidit ſathane
in interitū carnis vt ſpūs eius ſaluus fiat. Ex
quo manifeſte apparet ꝙ apľus iuriſdictionē
coactiuā habebat: ⁊ ptꝫ ꝙ non ab imperatore

qui infidelis erat: ẛ a deo. Conſequēter ſcđo
cōfutatur error ꝑfatus ex geſtis quaſi omniū
cōciliorū vniuerſaliū ⁊ maxime illoꝝ quattuor
principaliū in quib⁹ dānati excōmunicati ⁊ a
ſuis dignitatibus depoſiti legūtur plures he⸗
retici: ſicut in Niceno Arrius: in Conſtātino⸗
politano Macedonius: in tertio. ſ. epheſino
Neſtorius: in quarto. ſ. Calcedoneñ. Eutices
vt in. c. canones. di. xv. Et ſiĺi modo in alijs cō
cilijs. Hoc aūt ſancti p̄res minime facere po⸗
tuiſſent niſi habuiſſent ex xp̄i ordinatiōe iuriſ
dictionē coactiuam. Preterea totus quint⁹
liber decretaliū qui de penis intitulat̃ mani⸗
feſte oſtendit ſtultitiā erroris ꝑfati. Tertio
erroris ꝑfati temeritas oſtenditur ex apoſtoli
ce ſedis que fidei magiſtra eſt determinatōne
que in Extrauagāti Joh. xxij. q̇ incipit. Licet
ẜm doctrinā apľi. vbi Marſilium de padua ⁊
Joh. de ianduno ꝑfati erroris ⁊ alioꝝ quorū⸗
dam autores reprobat ⁊ condēnat. Quarto
prefatus error dānabilis oſtenditur etiam ra⸗
tione. Ptās ſpiritualis eſt maior ⁊ deo cōiun
ctior q̄ ſecularis vt ſuperi⁹ circa finē primi li⸗
bri multipliciter oſtendim⁹. Sed ſecularis po
teſtas ad exercitiū officij ſui habet iuriſdictio
nem annexā coactiuam. eſt eñ dei miniſter ad
Ro. xiij. Ergo etiam poteſtas ſpūalis cum ei⁹
miniſter ſit etiam vices eius gerēs pariter ad
exercitiū eoꝝ que ad officium ei iniunctū ꝑti
nent neceſſario habet modo ſibi conuenienti
annexā iuriſdictionē coactiuam. vñ Eccleſia⸗
ſtici. x. dicit̃. Judex ſapiens iudicabit populū
ſuum. ergo etiā ptās ſpiritualis. ↄñtia eſt ma⸗
nifeſta. Secūdo ſic. De rōne cuiuſcūq̃ ꝑfecti
principatus eſt habere iuriſdictionē coactiuā
Sed principatus eccleſiaſtic⁹ eſt maxime ꝑfe
ctus: vnde cōparat̃ Soli iuxta. ca. ſolite. extra
de ma. ⁊ ob. Ergo principat⁹ eccleſiaſticus ha
bet iuriſdictionē coactiuam. ↄñtia eſt bona.
maior eſt Ariſto. iiij. Ethi. Cū eñ ẜmones per
ſuaſiui qualicunq̃ ratione fulciti nō ſint ſemꝑ
potentes mouere ſubditos ad bonum: quod
eſt principalis intentio boni principis. neceſ⸗
ſariū eſt vt apud principem ſit iuriſdictio coa
ctiua qua per penas faciat qđ perſuaſionib⁹
nō potuit. Hinc eſt ꝙ legis: vt dicit Iſido. li.
Ethy. ⁊ habetur in decreto di. iij. omnis autē
lex: nō ſolum eſt imperare vetare permittere:
ſed etiam punire. Et hoc ſufficiat de improba
tione prime partis prefati erroris. Secun⸗ Secūdū prin cipale
da vero pars in qua prefati peſtiferi aut dam⸗
natiſſimi aduerſarij dicunt ꝙ iuriſdictio coa⸗
ctiua que apud eccleſiam eſt ex cōceſſione im⸗
peratoris ſit. patet luce clarius erroneum eſſe
Primo ex dictis iam ſupra in reprobatōne pri

me partis erroris prefati. Conſtat em̄ beatum
petrū pro ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribus a xp̄o principa
tū ſuſcepiſſe. ergo ab eo. ſ. xp̄o iuriſdictionem
habuit: ⁊ habēt ei⁹ ſucceſſores ⁊ nō ab aliquo
alio. ꝯñtia eſt manifeſta. antecedēs nō modo
ex dictis patet: ſ etiam ſupra ex. c. xxxi. Secū
do idē oſtendit᷑ ex antiquitate eccl'iaſtici prin
cipatus ſic arguēdo. Principat⁹ eccleſiaſtic⁹
etiam cū iuriſdictione coactiua preceſſit mul-
to tēpore imperatores catholicos. ergo ſeq̄tur
ꝙ ipſe in iuriſdictione coactiua quā habet nō
dependet ab imperatorib⁹. ꝯñtia eſt manife-
ſta: cū prius nō dependeat a poſteriori: niſi ad
uerſarius tanta caligaret cecitate vt ab impe
ratoribus etiam infidelib⁹ quales oēs fuerūt
fuerunt em̄ duo philippi pater ⁊ fili⁹: ſed nō a
p̄te xp̄iani vt dicit Eutropius: vſq; ad conſtā
tinū magnū diceret romanū pontificem ſuſce
piſſe principatum. Tertio oſtendit᷑ ſic. Nobi
lius ⁊ p̄fectius nō recipit a minus nobili ⁊ mi
nus p̄fecto p̄fectionem poteſtatis ⁊ virtutis
ſue. vt enim ait Ariſto. ij. de anima ⁊ Aug. ſup
Gene. agens nobilius eſt ⁊ preſtantius paſſo
Sed principat⁹ eccleſiaſticus eſt multo nobi
lior ac p̄fectior q̄ ſecularis: quanto. ſ. aīa cor-
pore vt dicit Hugo de ſancto vict. quāto ſol
luna vt dicit Innocenti⁹ in proxime allegato
ca. ſolite. quanto aurū plumbo: vt ait Ambro.
in. c. duo quippe. di. xcvi. Ergo nullo modo eſt
dicendū ſed tanq̄ falſum ⁊ erroneum abijciē-
dum eſt ꝙ iuriſdictio coactiua pape ⁊ prelato
rum eccleſie dependeat ab imperatore. Quar-
to ſic. Ab illo a quo alicui cōmittitur aliquod
officiū cōmittuntur ea ſine quibus officiū agi
nō poteſt. Sed a xp̄o ⁊ nō ab imperatore cōmiſ-
ſum eſt petro ⁊ ei⁹ ſucceſſorib⁹ paſtorale offici
um ⁊ cura totius populi xp̄iani ac regimen vt
ſupra oſtenſum eſt. Ergo neceſſe eſt dicere ꝙ a
xp̄o ⁊ nō ab imperatore terreno aut ab aliqua
terrena poteſtate habet iuriſdictionē Roma-
nus pontifex coactiuam. Quinto ſic. Imperato
res legūtur puniti vtpote excōmunicati ⁊ pri
uati dignitate a romanis pōtificibus: imo eti
am ab alijs minorib⁹ eccleſie p̄latis. Ergo iu-
riſdictio coactiua romani pontificis ⁊ aliorū
prelatoꝝ eccleſie nō dependet ab imperatori-
bus ſiue ab aliqua alia terrena poteſtate. cōſe
quentia eſt clariſſima. antecedēs licet pateat
ex multis hyſtorijs que note ſunt: nihilomin⁹
probatur per illud quod Gelaſius papa in. c.
duo quippe. di. xcvi. dicit; vbi ad imperatorē
Anaſtaſium ſcribens ita inquit. Duo quippe
ſunt imperator Auguſte quibus principaliter
hic mundus regitur: auctoritas ſacra pontifi
cum ⁊ regalis poteſtas: in quibus tanto gra-
uius eſt pondus ſacerdotum quanto ⁊ ꝓ ipſis
regibus in vltimo redditur i ſunt examine ra-
tionem. Et poſt pauca. Noſti itaq; inter hec
⁊ illorum te pendere iudicio non illos ad tuā
redigi voluntatem: talibus igitur inſtitutis
talibuſq; fulti auctoritatibus pluresq; ponti-
ficum: alij reges: alij imperatores excōmuni-
carunt. Nam ſi ſpeciale aliquod de perſonis
principum requiratur exemplum: beatus In
nocentius papa Archadium imperatorē q
conſenſit vt ſanctus Cryſoſtomus a ſua ſede
pelleretur: excōmunicauit. Beat⁹ Ambroſi⁹
licet ſanctus: non tamen vniuerſalis eccleſie
epiſcopus ꝓ culpa que alijs ſacerdotibus nō
adeo grauis videbat᷑ Theodoſium magnum
imperatorē excōicās ab eccl'ia excluſit. Ma-
nifeſte ergo p; ſtulticia p̄fati erroris in vtra
q; ſui parte.

Capitulum. xlvij. In quo reſpondetur ad obiectio-
nes aduerſariorum ſuprapoſitas.

Cap. XLVI

Improbato erro
re prefatorum hominū perditoꝝ
iam reſpondendū reſtat eorum
obiectionibus. Ad primā que
ſumitur ex illo Math. xx. Scitis quia princi
pes ⁊c. reſpondetur: ꝙ auctoritas illa nihil fa
cit ꝓ aduerſarijs. Non em̄ bene ac recte intel
ligunt illam ſed deficiunt in duobus. Primo
quidem in hoc: q2 non eſt verū vt pretendunt
ꝙ in verbis prefatis dñs oēm dñatum ſiue pri
cipatū interdixerit apoſtolis: nec per conſe-
quens ſimpliciter oēm iuriſdictionem coacti
uam: cum xp̄us legatur dixiſſe petro. Super
plebem meam principem te conſtitui. ⁊ de a-
poſtolis dicat᷑ pſal. xliiij. Conſtitues eos prin
cipes ſuper oēm terrā. ſed tantū dñatum ⁊ iu
riſdictionē qua gentiles ⁊ homines munda
ni vtunt᷑ in ſubditos ſuos in ſeruitutem eos
redigendo ⁊ eorū vita abutendo ad ſuas vti
litates ⁊ gloriam: ſicut plenius explanauim⁹
in ſuperioribus. ca. xij. reſpondendo ad hanc
obiectionem. Secundo deficiunt aduerſarij
in hoc: q2 adminiſtratio illa ad quam eccleſie
maiores deputant᷑ non eſt vt ipſi pretendunt
adminiſtratio qua ſeruus adminiſtrat domi-
no ſuo: aut frater fratri ſuo: ſed qua dñs ⁊ pre
ſidens intendit cōmoditatibus ſubditorum:
qua medicus intendit ſaluti infirmantiū: pa-
ter correctiōi filioꝝ: paſtor cure gregis: rector
regimini populi: ⁊ gubernator nauis directio
ni. Huiuſmodi autem adminiſtratio non ex-
cludit iuriſdictionem coactiuam in miniſtris
ſupra eos quibus adminiſtrat᷑: vt prefati he-
retici fatue imaginant᷑ ſed poti⁹ includit. Un

Ad primum arg capi. xlv.

ptꝫ ꝙ auctoritas illa catholice intellecta nō
Ad ſecundum
facit ꝓ aduerſarijs. Ad ſecundā rn̄detur ne
gando minorē tanꝙ falſam: immo hereticam
cum de xp̄o dicatur. Eſa. xxxiij. Ipſe dn̄s no-
ſter iudex noſter legifer noſter ⁊ rex noſter. q̄
abſqꝫ iuriſdictione coactiua non videnť poſ-
ſe predicari de xp̄o. Ceterum ipſe chriſtus ait
Math. vlti. Data eſt mihi om̄is poteſtas in
celo ⁊ in terra. Preterea quomodo iuriſdictō
nem coactiuam dediſſet apl'is. Math. xviij.
dicit. Quecunqꝫ alligaueritis ⁊c. niſi ipſe ha
buiſſet? Et ad ꝓbationē cuꝫ primo dicit: ꝙ iu
riſdictio coactiua ſine diuitijs exerceri nō po
teſt: rn̄detur ꝙ hoc ſit falſum ⁊ ſtulte dictum:
ſicut manifeſtum eſt de iuriſdictione coacti-
ua ſpūali que exerceť conuenientiſſime a quo
libet prelato quantūcūqꝫ diuitijs careat: quic
quid ſit de iuriſdictiōe ſeculari coactiua que
armoꝝ potentia quādoqꝫ executioni manda-
tur. Ad id autem qđ ſecūdo diciť ꝙ xp̄us ve
nit miniſtrare nō miniſtrari: iam in prima rn̄-
ſione rn̄dimus hoc inſipienter eſſe dictuꝫ: qm̄
hmōi miniſtratrio xp̄i non euacuabat iuriſdi
ctionem coactiuam in xp̄o: ſicut nec vt dictū
eſt in apl'is: quoniā hmōi adminiſtratio erat
ſicut maioris ⁊ dn̄i ⁊ magiſtri erga diſcipulos
⁊ ſeruos eius: ſm illud Joh. xiij. Vos vocatis
me magiſter ⁊ dn̄e ⁊ bene dicitis: ſum etenim
Et iterū. Queadmoduꝫ bene feci ⁊ vos facia
tis: non eſt ſeruus maior dn̄o ſuo: nec apoſto-
lus maior eſt eo qui miſit eum. Qđ vero ter-
tio induciť ꝙ xp̄us iuriſdictionē coactiuā ne-
quaꝙ exercuit: falſum eſt. Quod patꝫ ex mul
tis. Primo in eo ꝙ xp̄s non modo cōſilia ſed
precepta dedit taꝫ circa ſacramenta ꝙ circa
cōuerſationem vite. Circa ſacramēta inquit.
Joh. iij. Niſi qs renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpū
ſancto nō pōt introire in regnū dei. De ſacro
euchariſtie. Joh. vi. Niſi manducaueritis car
nem filij hoīs ⁊ biberitis eius ſanguineꝫ non
habebitis vitam in vobis. De ſacramēto pe-
nitentie ait. Math. iiij. Penitentiā agite ap
propinquabit regnum celoꝝ. Circa conuerſa
tionem vite ait. Joh. xv. Hoc eſt preceptum
meum vt diligatis inuicem ſicut dilexi vos. ⁊
ſimilia. Precipere autem non eſt niſi habētis
iuriſdictionem coactiuam. quoniā vt inquit
Grego. ⁊ habeť in ca. quod precipitur. xiiij. q.
ij. Quod precipitur imperať: quod imperať
neceſſe eſt fieri: ſi vero non fiat penam habet:
vbi conſilium datur offerentis arbitrium eſt:
vbi preceptū neceſſitas ſeruientis. Et Augu
ſtinus in ſermone dn̄i in mōte. Quiſquis pre-
ceptis non obtēperat reus eſt ⁊ debitor pene
Tum ſecundo iuriſdictionem coactiuā exer-
cuit cum adiecit penas eterne dānationis nō
obediētibus preceptis ⁊ inſtitutis ſuis: ſicut
patet ſuperius. quod maxime ſpectat ad iuriſ
dictionem coactiuam. Tum tertio etiā iuriſ-
dictionem coactiuā exercuit: cum xp̄s vendē
tes de templo ⁊ ementes violenter eiecit: vt
legiť Math. xxi. ⁊ Joh. ij. Super quo verbo
beatus Grego. xxv. moral'. ita loquiť: qđ pluri
mū percutit ſtultum intellectū aduerſarioꝝ.
Nec fruſtra per ſemetipſum deus es nūmula
rioꝝ fudit ⁊ cathedras vendentiū columbas
euertit: q: nimirū ſignans per magiſtros qui-
dem iudicat vitaꝫ plebiū ſed per ſeipſum exa
Ad tertium
minat magiſtrū. Ad tertiam obiectionē que
ſumiť ex auctoritate Origen. rn̄detur ꝙ Ori-
gen. non vult ſecludere iuriſdictioneꝫ coacti
uaꝫ a prelatis eccleſie: ſed per hoc tantū vult
qđ etiam alij dicunt doctores ſancti: vt Aug.
Iſidorus ⁊ Bernardus: ꝙ prelati ſpūales de
bent velle plus diligi ꝙ timeri. Hoc aūt patꝫ
quoniā per ſolam manſuetudinem ⁊ beniuo-
lentiaꝫ ſine correctiōe diſcipline nulla reſpu-
blica in hac mortali vita perfecte gubernari
poſſit. Nam vt inquit Greg. in moral'. ⁊ habe
tur in. c. diſciplina. di. xlv. diſciplina vel miſe
ricordia multuꝫ deſtituiť ſi vna ſine altera te
neatur. Sed circa ſubditos ineſſe debꝫ recto
ribus ⁊ iuſte cōſulens miſericordia ⁊ pie ſeui
Ad quartum
ens diſciplina: ⁊ multa ibi ad ꝓpoſituꝫ. Ad
quartā obiectionē patꝫ reſponſio ex prima rn̄-
ſione. Dicimus eñ ꝙ non ſit verum ꝙ beatus
Cryſoſto. ſecludat oēm iuriſdictioneꝫ coacti
uam a prelatis eccl'ie: cū ipſe dicat ſup Mat.
Ita ſe debꝫ exhibere prelatus vt poſſit ridēs
timeri ⁊ iratus amari. ſed excludit queādmo-
dum xp̄us iuriſdictionē illam coactiuaꝫ tyrā
nicā quo principes gentiū vtunť in ſubditos
q: vt ſuperius diximus talis non decet prela-
tos eccleſie. Unde differētia inter principes
eccleſiaſticos ⁊ ſeculares non eſt penes habe
re ⁊ non habere iuriſdictionē coactiuaꝫ vt fal
ſe aduerſarij ſomniant: ſed penes habere ⁊ nō
habere iuriſdictionē coactiuā tyrānicā: ſicut
Ad quintum
ſupra explanauimus. Ad qntam q eſt beati
Ambroſij in. c. puenior. xxiij. q. viij. rn̄detur ꝙ
bene intellecta cōformiter ad alia dicta eiuſ-
dem doctoris paruꝫ facit ad ꝓpoſitum aduer
ſarioꝝ: qm̄ licet potentia armoꝝ ⁊ in ꝓpria ꝑ
ſona non congruat ſacerdotibus reſiſtere in-
uadentibus bona eccleſiaſtica: cum eccleſia
corporalia neſciat arma: vt in capi. porro. xvi.
q. iij. dicit Johan. papa: non tamen propter
hoc excluditur a ſacerdotibus potentia ſiue
iuriſdictio coactiua ſpiritualis: cum ipſe bea
tus Ambroſius legať: vt ſupra induximus ex-

cōmunicaſſe Theodoſium magnum impera-
torem. vt in capi. duo quippe. diſtincti. xcvi.
Ad ſextum quod facere non potuiſſet ſi iuriſdictionē co
actiuam nullam habuiſſet. Ad ſextam que
ſumitur ex auctoritate beati Cryſoſtomi in li
bro dialogorum ſuorū: reſpondetur ꝙ non fa
cit ad propoſitum aduerſariorū: quoniā Cry
ſoſtomus loquitur de his qui foris ſunt: id eſt
qui nunꝙ fidem chriſti perceperunt. talibus
eñ non eſt vis inferenda ſed ſunt cum chari-
tate inuitandi ad fidem ⁊ morum correctionē
non autem loquitur de his qui iam fidem per
ceperunt: quoniā tales cogendi ſunt retine-
re fidem ⁊ religionem quam ſemel receperūt
votiſqȝ firmauerunt. Unde in concilio quar-
to Toletano de iudeis ita diffinitum legitur:
vt habetur in ca. de iudeis. diſtinc. xlv. De iu-
deis autem precepit ſancta ſynodus nemini
deinceps ad credendum vim inferre: cui eniȝ
vult deus miſeretur ⁊ queȝ vult indurat. non
eñ tales inuiti ſaluandi ſunt ſed volentes: vt
integra ſit forma iuſticie. ſicut eñ homo pro-
pria arbitrij voluntate ſerpenti obediens pe
rijt: ſic vocante ſe gratia dei ꝓpria mentis cō
uerſione quiſqȝ credendo ſaluatur. ergo non
vi ſed libera arbitrij voluntate ⁊ facultate vt
conuertant̄ ſuadendi ſunt non potius impel
lendi: qui autem iam pridem fide ſemel imbu
ti ſunt. q2 iam conſtat eos ſacramētis diuinis
aſſociatos: oportet vt fidem quam ſuſceperūt
tenere cogantur. hec ibi. Iſta eſt ſententia a-
poſtoli. i. Corinth. v. cum ait. Quid eniȝ mihi
eſt de his qui foris ſunt: id eſt extra eccleſiam:
iudicare. His eñ vt dicit glo. potius blandi-
endum eſt. Nonne de his qui intus ſunt vos
iudicatis. vbi glo. ſic habet. Intus. i. in eccle-
ſia ꝓfeſſione ⁊ nomine: in his eñ putredo ſecā
da eſt. hec glo. Manifeſtum eſt autem ꝙ hoc
ſine iuriſdictione fieri non pōt. ergo apl's pre
Ad ſeptimum ſupponit in eccleſia eſſe iuriſdictionē coacti-
uam. Ad ſeptimā que aſſumit̄ ex illo. ij. Thi.
ij. Nemo militans ⁊c. rn̄detur negando maio
rem in qua dicit̄ ꝙ ad habenteȝ iuriſdictionē
coactiuā ſpectet implicari negocijs ſeculari-
bus. Et ad ꝓbationem cum dicitur: quia ad
ipſum pertinet contentiones ⁊ lites dirime-
re: reſpondet̄ ꝙ ꝓbatio iſta nihil valet: quo-
niam dirimere contentiones ⁊ lites inter ali
quos maxime eccleſiaſticos ⁊ de eccl'iaſticis
rebus non eſt implicari negocijs ſecularibus
Et cum dicitur ꝙ contentiones ⁊ lites ⁊ rixe
inter negocia ſecularia computātur. extra ne
cleri. vel mona. ſecu. nego. ſe immiſ. capi. i. re-
ſpondetur ꝙ in prefato capi. bene computan
tur inter negocia ſecularia amare contentio-
nes vel lites: nō autem lites dirimere. magna
certe eſt differentia inter amare lites ⁊ cōten
tiones quod vicij carnalitatis eſt: ⁊ dirimere Ad octauum
lites quod charitatis eſt vt de ſe patet. Ad
octauam que accipitur de Bernardo reſpōde
tur: ꝙ nihil facit ad propoſitum: quoniā bea-
tus Bernardus loquitur de terrenis ⁊ ſecula
ribus cauſis atqȝ tumultuoſis litib9: iſtis eñ
apoſtoli nō intendebant. nō q2 omni poteſta-
te iuriſdictionis carerent: ſed quia maioribus
ſcȝ predicationi ⁊ orationi eſſent intenti. Pre
terea ſi huiuſmodi ſecularibus iudicijs apoſto
li nō intenderent: ſed relinquerēt huiuſmodi
curam hominibus inferioribus iuxta conſiliū
Apoſtoli. i. ad Corint̄. vi. Secularia iudicia ſi
habueritis conteptibiles. i. ſapiētes minoris
meriti qui ſunt in eccleſia conſtituite ad iudi-
candum. nō propter hoc ſequitur ꝙ nō fuerūt
in alijs cauſis ſpiritualibus hominū iudices. Ad nonum
Ad nonam obiectionem que ſumitur ex di
cto beati Gregorij. reſpondetur ꝙ in nullo fa-
uet propoſito aduerſariorū: quoniam licet Gre
go. dicat ꝙ qui ſpiritualib9 bonis dotati ſunt
nō debeant negocijs ſecularibus implicari: ſꝫ
maxime ſuperioribus intendere: nō tamen ꝓ-
pter hoc negat tales habere iuriſdictionē co-
actiuam ſimpliciter. Qđ clariſſime apparet ſi
auctoritas beati Gregorij ex integro ponatur
ait enim ſic: vt habetur in glo. i. ad Corin. vi.
Hi terrenas cauſas examinent qui exteriorū
rerū ſapientiam perceperunt: qui autem ſpiri
tualibus bonis ditati ſunt terrenis nō debēt
negocijs implicari: vt dum nō coguntur infe-
riora bona diſponere valeant bonis ſuperiori
bus deſeruire. ſed tamen magnopere cauēduȝ
eſt vt hi qui bonis ſpiritualibus emicant ne-
quaꝙ proximorum infirmantium negocia fun
ditus deſerant: ſed hec alijs quibus dignū eſt
tractanda cōmittant vel per ſe gerāt. Hec il-
le. Ex quibus manifeſte patet ꝙ aduerſarij cō
tra ſe habent Gregorium ⁊ nō pro ſe. Ad vl Ad decimum
timam obiectionem que ſumitur ex glo. i. Co-
rin. vi. reſpōdetur ꝙ illa glo. in nullo fauet ad
uerſarijs ſicut ſupra diximus de dicto btī Gre
go. licet enim dicat glo. illa iuxta Apoſtolum
ꝙ ad iudicium cauſarum ſeculariū ⁊ negocio
rum terrenorum nō maiores qui maioribus et
ſpiritualibus intendere debebant: ſed alij in-
ferioris meriti inſtituendi ſunt: nō tamē exclu
dit a prelatis eccleſie iuriſdictionē coactiuaȝ
qđ eſt ꝓpoſitū aduerſariorū vt pateȝ manifeſte
Ex quib9 clariſſime ꝯfutat̄ error Marſilij de
padua dānatiſſim9 dicētis ꝙ nec papa nec eti
am tota eccl'ia ſil' iuncta pōt aliquē hoīem pu
nire punitōe coactiua niſi concedat īperator.

Cap̄. XLVIII

Capitulū. xlviij. Qꝫ romano pontifici ab oībus xp̄i fidelibus parendum ſit ⁊ obediendum.

EX his que de ſuperioritate auctoritatꝭ ⁊ vniuerſalitate apl'ici principatus ſup vniuerſam xp̄i eccleſiam expoſuimus: manifeſtū habemus ꝙ romanus pōtifex cunctis de orbe terrarum fidelibus ſiue magnis ſiue paruis cuiuſcūqꝫ gradus aut cōditionis exiſtant: iure diuino precipere poſſit ac ꝙ vniuerſitas fidelium eodē iure illi in oībus licitis ⁊ honeſtis ac iuſtis parendi habeat neceſſitatem. Sicut em̄ actiones rerū naturalium ꝓcedunt ex potentijs naturalibus: ita etiam operationes humane ꝓcedunt ex humana voluntate. Oportuit autem in rebꝰ naturalibus vt ſuperiora mouerent inferiora ad ſuas actiones per excellentiam naturalis virtutis collate diuinitus. vnde etiā oportet in rebus humanis ꝙ ſuperiores moueant inferiores per ſuam voluntatē ex vi auctoritatis diuinitus ordinate. Mouere autē per rōnem ⁊ voluntatem eſt precipere. ⁊ ideo ſicut ex ipſo ordine naturali diuinitus inſtituto inferiora in rebus naturalibus neceſſe habent ſubdi motioni ſuperiorꝝ: ita etiā in rebus humanis ex ordine iuris naturalis ⁊ diuini tenētur inferiores ſuis ſuperioribus obedire. Vn̄ apl'us ad Heb. vlti. inquit. Obedite prepoſitis veſtris ⁊ ſubiacete illis. Cum autē romanus pontifex ſit pater patrum ⁊ prepoſitus ⁊ caput omniū fideliū: ſequit̄ ꝙ ab omibus qui xp̄iano nomine gloriant̄ cuiuſcūqꝫ ꝯditionis aut ſtatus exiſtant: diuino iure obedientia ei debet̄. Sicut em̄ in maioribꝰ eſt regendi ⁊ iubendi poteſtas: ita in minoribus obſequendi neceſſitas: vt in. c. cū inferius. di. xxi. Debetur aūt hec obedientia ſummo pontifici maxime in tribus in quibus cōſiſtit obedientia iuxta notata in. c. i. di. xciij. videlicet in exhibitione reuerentie in mandatorꝝ ſuſceptione ⁊ ſubiectione iudicij. Unde btūs Cyrillus li. theſaurorꝝ dicit: ꝙ romano pontifici oēs iure diuino caput inclinant ⁊ primates mundi tanꝙ̄ ipſi dn̄o ieſu xp̄o obediunt. Quocirca btūs Tho. in tractatu quē ꝯtra errores grecorꝝ edidit dicit ſubeſſe romano pōtifici eſſe de neceſſitate ſalutis. Qḋ ſequentibꝰ auctoritatibus ꝓbat: Dicit em̄ Cyrillꝰ li. theſaurorꝝ. Itaqꝫ fratres mei ſi xp̄m imitamur vt ipſius oues vocē audiamus manentes in eccleſia petri non inflemur vento ſupbie ne forte tortuoſus ſerpens ꝓpter noſtrā contētionē nos deijciat vt Euā olim de paradiſo. Et maximus in epl'a orientalibus directa dicit. Coadunatā ⁊ fundatā ſupra petrā cōfeſſionis petri dicimꝰ vniuerſalē eccl'iam ſꝫm diffinitionē ſaluatoris in qua neceſſario ſalutis aīarū noſtrarū eſt manere ⁊ ei eſt obedire ſuā ſeruantes fidē ⁊ cōfeſſionem. Hanc ſniam ſecutus papa Bonifacius in decretali ſua: vnā ſcām in fine dicit. Porro ſubeſſe romano pōtifici om̄i humane creature declaramꝰ ⁊ diffinimꝰ eſſe de neceſſitate ſalutis Diffinitio plane catholica vtpote de diuina auctoritate veniēs. tantꝰ nēpe honor legit̄ de diuina dignatione ſummo pōtifici eſſe cōceſſus vt q̄ſquis ei nō obtēperaret ſtatim necaretur, vn̄ Deutero. xvij. ita loquit̄ dn̄s. Qui aūt ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio q̄ eo tp̄e miniſtrat dn̄o deo tuo: decreto iudicis morietur homo ille ⁊ auferet̄ malū de iſrael: cunctuſqꝫ populus audiens timebit vt nullꝰ deinceps intumeſcat ſupbia. vbi glo. ordinaria ita dicit. Xp̄us q̄ eſt ſacerdos ſꝫm ordinem melchiſedech vicarios ſibi inſtituit q̄bus ait Qui vos audit me audit: ⁊ q̄ vos ſpernit me ſpernit. Iure ergo dānationis ſuſtinet ſniam q̄ contēnit diuinitatis potētiā. hec glo. Quātum aūt deteſtandū ſit ac dānandū nō obedire romano pon. ex illo colligit̄. i. Reg. xv. vbi dicit̄. Qm̄ quaſi pctm̄ ariolandi eſt repugnare ⁊ quaſi ſcelꝰ ydolatrie nolle acq̄eſcere. vbi glo. inquit. Sola obedientia eſt que fidei meritū poſſidet: ſine qua q̄ſqꝫ infidelis eſſe ꝯuincit̄. Et btūs Greg. in. c. ſi q̄. di. lxxxi. ad idē ſic ait. Peccatū paganitatis incurrit q̄ſquis dū xp̄ianū ſe eſſe aſſerit ſedi apl'ice obedire cōtēnit. Quocirca dicit̄ in. c. obedientiā. di. xciij. Obedientiā inferiores ex ordine ſupioribꝰ debent. ſummo em̄ pontifici ea debet̄ ab oībus obediētia vt nulli liceat ei cōicare cui ꝓ actibus ſuis ipſe inimicꝰ extiterit: nec in eccl'ia eē pōt q̄ eius cathedrā deſerit. hec ibi. Ex q̄bus excludit̄ vt inq̄t ſanctus Tho. in. iiij. lib. contra gentiles: error quorundam ſcꝫ grecorꝝ preſumptuoſus qui ſe ſubducere nitūtur ab obedientia ⁊ ſubiectione petri: ſucceſſorē eius romanū pontificē vniuerſalis eccleſie paſtorē non recognoſcentes. Ex q̄bus etiam cōfundit̄ ſtulticia quorundā aduerſariorꝝ Baſilienſium: qui verbo opere ⁊ factis practicare non ſunt veriti: ꝙ prelati ⁊ clerici in ſynodo congregati non tenerentur romano pontifici parere aut obedire. Mira certe iudicio noſtro ⁊ a ſeclis inaudita fantaſia ꝙ oues eo ꝙ in vnū locū cōuenerint deſinant ſubiecte eſſe paſtori: ⁊ paſtor ipſe ⁊ nomen paſcendi ⁊ regendi ꝑdiderit auctoritatem: ⁊ ꝙ romanus pontifex congregatis in ſynodo prelatis ſubditis ſuis

ipſe minus habeat in eo auctoꝛitatꝭ. Quis au
diuit vnq̄ tale: ꝙ dum filij ſiue ſubditi aut di⸗
ſcipuli ſimul couueniunt: pater pꝛelatus atqꝫ
magiſter oium paternitatis ꝑlationis ⁊ ma⸗
giſterij ꝑdiderit dignitatē: filius: ſubditus: at
qꝫ diſcipulus filioꝝ ſubditoꝝ aut diſcipuloꝝ
omniū factꝰ. Ceterū confutatꝛ tertio falſitas
imaginationis qui imaginātur licitū eſſe ſuſ⸗
pendere aut ſubtrahere obedientiā q̄ncqꝫ a ve
ro ⁊ indubitato romano pontifice: q̄ videtur
eſſe ſimiles illis. de q̄bꝰ ſaluatoꝛ inq̄t Math.
xv. Ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ. Plane hm̄oi ſuſ⸗
penſio obedientie nullo modo videtꝛ eſſe lici⸗
ta. Tum pꝛimo q̄m aperte eſt cōtra naturalez
⁊ diuinā legem: vt oſ̄ndimus in. c. ſuperioꝛi: in
qua per hominē diſpenſatio fieri non poteſt.
Pꝛecipit aūt legiſlatoꝛ xp̄s ieſus. Mat. xxiij.
de ſedentibus ſuper cathedram etiam malis
Om̄ia quecūqꝫ dixerint vobis facite. Itez ad
Heb. vlti. dicit ap̄lus. Obedite pꝛepoſitꝭ ve⸗
ſtris ⁊ ſubiacete illis. Secūdo talis obedien
tie ſubtractio eſt illicita: cū videatꝛ eſſe ſacri⸗
lega. Eſt em̄ diuine maieſtatis offenſiua ſiue
leſiua. cum em̄ ſaluatoꝛ rex regum dicat de vi
carijs ſuis. Qui vos audit me audit: ⁊ q̄ vos
ſpernit me ſpernit. Luce. x. Pꝛofecto qui obe
dientiam ſubtrahit a vero ⁊ indubitato vica
rio xp̄i leſoꝛ videtꝛ maieſtatis diuine. Tertio
talis ſuſpenſio ⁊ ſubtractio eſt illicita cuz ſit
contra iuſticiā: cuius eſt reddere vnicuiqꝫ q̄d
ſuū eſt. Debēt aūt inferioꝛes obedientiā ſuis
ſuperioꝛibus vt eſt manifeſtū: ⁊ habetꝛ in pꝛin
cipio. di. xciij. vbi dicitꝛ. Obedientiā aūt infe⸗
rioꝛes ex oꝛdine ſuperioꝛibus debent. Quar⸗
to eſt illicita cū ſapiat ſciſma. ſeparant em̄ ſe
tales ab ap̄lica ſede ſiue a romano pontifice:
a quo quiſqꝫ diuiſus ab eccl̄ia eſt ſeparatꝰ iux
ta beatum Cypꝛianū in. c. ſcire debes. vij. q. i.
⁊ iuxta beatū Hieroñ. in. c. hec eſt fides. xxiiij.
q. i. ⁊ iuxta papaz Pelagiū in. c. ſciſma. xxiiij.
q. i. Quinto talis ſubtractio vel ſuſpenſio eſt
illicita: cum ſit ſcandaloſa ⁊ mali exempli ce
teris fidelibus. De cuiꝰ grauitate peccati ait
dn̄s. Math. xviij. Qui ſcandalizauerit vnuz
de puſillis iſtis minimis qui in me credūt: ex⸗
pedit ei vt ſuſpendatur mola aſinaria in col⸗
lo eius ⁊ demergatur in ꝓfundū maris. Sex⸗
to eſt illicita talis obedientie ſubtractio: q̄m
eſt dānoſa ⁊ periculoſa. Incurrunt eniz tales
ſubtrahentes obedientiam penas non ſolum
ſp̄ualem maledictionem quā non obediētes
patribus coꝝ ⁊ ſubtrahentes illis honoꝛem ⁊
reuerentiam debitam incidunt: ſed etiam pe
nas ⁊ cenſuras iuris que per ſacros canones
a ſanctis patribus hm̄oi obedientiaz ſubtra⸗
hentibus ſiue ſuſpendentibꝰ inferuntꝛ. De qui
bus in. c. non vos. xxiij. q. v. ⁊ eſt canon Calce
doneñ. cōcilij: qui a cōmunione ſeipſum ſuſpē
dit ⁊ collectam facit ⁊ altare conſtituit ⁊ no⸗
luit vocanti epiſcopo conſentire ⁊ noluit ei⸗
dem acquieſcere atqꝫ obedire habet oino dā⸗
nari: nec vnq̄ vel cōione mereri nec recipe eū
poſſe honoꝛem. hec ibi. Item in. c. ſi inimicus
in. c. miratus. in. c. qui cathedraz. diſ. xciij. Itē
in. c. nulli fas. di. xix. vbi multa de hm̄oi. Vnd̄
videtur ꝙ ſicut ſolum ꝓpter hereſim papa ac
cuſari poſſet: ita ꝓpter ſolam hereſim aut fau
toꝛiam aut partitionem pꝛohibitam poſſit
ab eo obedientia ſubtrahi: vt eſt caſus in ca.
anaſtaſius. diſ. xix. ⁊ confirmatur per. c. ſacer⸗
dotes. ij. q. vij. in quo Clemens ita dicit. Sa⸗
cerdotes et reliqui eccleſie miniſtri omneſqꝫ
plebes epiſcopos ſuos diligere debent ⁊ eo⸗
rum pꝛeceptis obedire etiam ſi epiſcopi ali⸗
ter (quod abſit) agant niſi in fide catholica
errauerint. hec ibi.

Capitulum. xlix. In quo ponuntur obiectiones cō⸗
tra pꝛedicta de obedientia debita romano pontifici: ⁊
reſpondetur eiſdem.

Duerſarij obij⸗ Caplꝫ XLIX
ciunt contra hoc quod dictū eſt
ꝙ ab om̄ibus xp̄ifidelibus cuiuſ
cunqꝫ ſtatus aut cōditionis exi
ſtant obediendū ſit romano pontifici. Pri Argumentum primum
mo ſic. Quilibet q̄ tenetꝛ alteri obedire dꝫ ne
ceſſario habere voluntatē pꝛecipientis tanq̄
regulam ſue actionis. Sed ſola dei voluntas
que ſemper eſt recta: eſt regula humane actio
nis. Ergo nullus tenetur obedire niſi deo.

Secundo. Papa poteſt errare ⁊ deficere: Secundum
iuxta ca. ſi papa. diſtinc. xl. Ergo non videtur
ꝙ ei ſit ab omnibus obediendum: ſed ſolum
ei qui errare ⁊ deficere nō poſſet. Tertio ſic. Tertium
Sicut lex vetus fuit figura noue legis: ita ſa⸗
cerdotium vetus figura ſacerdotij euāgelici:
ſed ſacerdotiū vetꝰ erat ſubiectū regie digni
tati: ita ꝙ ſacerdotes erant ſubiecti regibus:
non autem econuerſo. In cuius ſignum dici⸗
tur. Exodi. xix. ſacerdotibus: ꝙ ſunt regnuz ſa
cerdotale. vbi datur intelligi ꝙ poteſtas re⸗
galis erat pꝛincipalioꝛ: ⁊ ſacerdotalis minoꝛ.
Ergo videtur ꝙ ſummo pontifici qui ſummꝰ
ſacerdos dicitur non teneātur obedire reges
xp̄iani. Quarto ſic. Videtꝛ ꝙ ſit magis obe⸗ Quartum
diendum pꝛelatis inferioꝛibus q̄ pape. Pro⸗
batꝛ ſic. Poteſtas immediata magis influit
q̄ mediata. Sed poteſtas inferioꝛ magis eſt
imediata q̄ ſuperioꝛ. ergo videtꝛ ꝙ magis obe
diendum ſit poteſtati inferioꝛi q̄ ſuperioꝛi: ⁊
ita plus epiſcopo aut abbati q̄ pape. Sed

iſtis non obſtātib⁹ dicendū eſt ſicut dictū eſt in precedenti. c. ꝙ oēs xpiani cuiuſcūꝗ̃ cōditionis aut ſtatus exiſtāt: tenent obedire ſummo pontifici ꝛ in his in q̃bus obedire tenent prius ꝛ magis ꝙ̃ cuicūꝗ̃ alteri humane ptāti qḋ ex ſuperioribus notū eſt: ꝛ ex rn̄ſionib⁹ ad obiecta dandis luculentius fiet. Ad rōnes ergo in oppoſitum eſt reſpondendū.

Ad primum

Ad primam reſpondet negando minorē: videlicet ꝙ ſola diuina voluntas ſit regula humane actionis. dicimus enī ꝙ diuina voluntas eſt bene prima regula qua regulant omēs rōnales voluntates: ſunt tamen alie regule ſecūdarie ſm ꝙ ſunt cauſe ſecūdarie mouentes inferiora: ꝛ hoc modo volūtas vnius hois precipientis poteſt eſſe quaſi ſecunda regula volūtatis alterius obediētis. Unde ad Heb. vlti. dicit apl̄s. Obedite prepoſitis veſtris ꝛ ſubiacete illis. quia dn̄s dicit de illis. qui vos audit me audit. Sicut autē inter ſecundas cauſas mouētes eſt gradus: ita inter iſtas regulas ſecūdarias inquātū vna magis pme appropinquat ꝙ̃ alia ſm ordinē diuinitus inſtitutū: cuiuſmodi eſt volūtas ſummi pontificis q̃ eſt vicarius principalis ꝛ rector omniū fideliū. vn̄ ei ſicut ſupreme regule poſt diuinā parendū eſt ab omibus.

Ad ſecundum

Ad ſecundam rn̄detur negādo cōſequentiā. qm̄ licet ex hoc ꝙ papa poſſit aliq̄n errare ꝛ precipere nō faciēda bn̄ ſequat ꝙ ei in omībus ſimpliciter obediendū nō ſit: non tamen ex hoc arguit aut ſequit ꝙ cuꝫ bene precipit non ſit ei ab omībus obediendꝫ. Uerū ad ſciendum in quibus obediendū ſit ꝛ in q̃bus non: q2 vt dicit Aug. ꝛ habet in. c. nō ſemp. xi. q. iij. non ſemp maluꝫ eſt non obedire prelato: eſt notandū iuxta ſan. Tho. in. ij. ij. q. ciiij. ar. v. ꝙ dupliciter pōt cōtingere ꝙ ſubditus ſuo ſupiori obedire nō teneat. Uno mō ꝓpter preceptū maioris ptātis. Un̄ Aug. ꝛ habet in. c. q̃ reſiſtit. xi. q. iij. ꝛ in gl. ad Ro. xiij. dicit ſic ad ꝓpoſitū. Qui reſiſtit ptāti dei ordinationi reſiſtit. Sed qd̄ ſi ille iubeat qḋ nō dꝫ facere. hic ſane ꝯtēne ptātem ipſos humanarū leguꝫ gradus aduerte ſi aliq̄d iuſſerit curator: ſi tn̄ cōtra ꝓcōſul iubeat non vtiꝗ̃ ꝯtēnis ptātem ſed eligis maiori ſeruire. nec hinc dꝫ minor iraſci ſi maior prelatus eſt. Ruſus ſi aliquid ꝓconſul iubeat ꝛ aliud impator nunꝗ̃ dubitat illo ꝯtēpto iſti eſſe ſeruiendū. Ergo ſi aliud imperator aliud deus iubeat qd̄ iudicatis maior ptās deus contēpto illo obtēperandum eſt deo. Idē habet in. c. ſi deus iubet. ꝛ in. c. iulian⁹. Et hoc eſt qḋ habet Act. v. Obedire oportet deo magis ꝙ̃ hoibus. vbi ergo papa iuberet aliquid cōtrariū ſacre ſcripture ſiue articulis fidei aut veritati ſacroꝝ aut mādatis iuris naturalis ſiue diuini: ei obediendꝫ non eſſet ſed talia precipiēs deſpiciēdus eſt. vn̄ Iſido. ꝛ habet in. c. ſi q̃s. xi. q. iij. Si q̃s ꝓhibeat nobis qḋ a dn̄o preceptū eſt: vel rurſum imperat fieri qḋ dn̄s fieri ꝓhibet execrabilis ſit oībus q̃ diligunt deū. Et iterū idē in ſequēti. c. is q̃ preeſt. Si preter volūtatem dei vel preter qḋ in ſacris ſcripturis euidēter precipit vel dicit vel aliquid vobis imperat tanꝙ̃ falſus teſtis aut ſacrilegus habeatur. hec ille. Alio modo q̃s non tenet ſuo ſuperiori obedire ſi aliq̃d ei precipiat in quo ei non ſubdat Dicit enī Seneca in. iij. lib. de beneficijs. Errat ſi quis exiſtimat ſeruitutē in totū hoiem deſcēdere. pars eius melior excepta eſt: corpora obnoxia ſunt ꝛ aſcripta ſunt dn̄is: mens q̃dem eſt ſui iuris. ꝛ ideo que pertinent ad interiorē motū voluntatis homo non tenet homini obedire: ſed deo ſoluꝫ. Tenet aūt homo hoi obedire in his que exterius p corpus ſunt agēda: in q̃buſdam tn̄ ſm ea que ad naturā corporis ꝑtinent homo hoi obedire non tenet: ſed ſolū deo: q2 omēs hoies natura ſunt pares: puta in his que ꝑtinent ad corporis ſuſtentationē ꝛ ꝓlis generationē. vn̄ nō tenet ſerui dn̄is nec filij parentibus obedire de matrimonio ꝯtrahēdo vel virginitate ſeruāda aut aliquo alio hmōi: ſed in his q̃ ꝑtinēt ad diſpoſitionē actuū ꝛ rerū humanarū tenet ſubditus ſuo ſuperiori obedire ſm rōnem ſupioritatis: ſicut miles duci exercitus in his q̃ ꝑtinent ad bellum. ſeruus dn̄o in his q̃ pertinent ad ſeruilia opera exequēda. filius patri in his que pertinēt ad diſciplinā vite ꝛ curā domeſticā. omēs vero xpiani pape in his q̃ ad religionem xpianam ꝛ ad cathedrā ꝑtinent cōſona iuri diuino ꝛ naturali.

Ad tertium

Ad tertiā rōnē rn̄det: ꝙ nō eſt ſimile de ſacerdotio veteris legis ꝛ noue. Cuius rō eſt tā ſm ſan. Tho. in lib. quē fecit de rege ꝛ regno ad regē Cypri. xv. c. ꝙ̃ ſm Bonauētura in. iiij. c. in fine. di. xxiiij. que dr̄ia eſt inter nouū ꝛ vetus teſtamentū: ꝛ inter cōparationē ſacerdotis ꝛ regni. Quia enī vet⁹ teſtamentū erat adhuc carnalium ꝛ carnaliter viuentiū: ideo ptās ſecularis erat principalior ꝛ ſacerdotalis ptās erat minor. Et iō ſignāter dicebat i veteri lege: regnū ſacerdotale: q2 ſacerdotiū pēdebat ex regno. Sed ecōtra in noua dicit. i. Petri. ij. Regale ſacerdotiū: q2 principalius eſt nunc ſacerdotium ꝙ̃ regnū: ꝛ poteſtas ſpūalis ꝙ̃ temporalis ſiue carnalis. ſic enī competebat ſtatui gratie. Hec dominus Bonauentura

Ad quartum

Ad quartam rōnem reſpondetur ꝙ ſanctus Tho. ꝛ dominus Bonauen-

in veteri lege regnum sacerdotio ꝑponebat in nova aūt econtra

tura notant in fine ſecũdi ſententiarũ: ꝙ pote
ſtas ſuperior ⁊ iferior dupliciter ſe poſſunt ha
bere. Aut ita ꝙ inferior poteſtas ex toto oriat
a ſuperiori: ⁊ tunc cũ virtus tota inferioris fũ
detur in virtute ſuperioris ſimpliciter in om
nibus eſt magis obediendũ ſuperiori ꝙ infe
riori. ſicut etiã in naturalib⁹: cauſa prima pl⁹
influit ſuper cauſatum cauſe ſecunde ꝙ etiam
ipſa cauſa ſecũda: vt in li. de cauſis dicit. ⁊ ſic
ſe habet poteſtas dei ad omnem creatã pote
ſtatẽ: ſic etiam ſe habet poteſtas imperatoris
ad poteſtatẽ proconſulis: ſic etiã ſe habet po
teſtas pape ad omnẽ ſpiritualem poteſtatem
in eccleſia: qr ab ipſo papa gradus dignitatũ
diuerſi in eccleſia ⁊ diſponũtur ⁊ ordinantur.
vnde eius poteſtas eſt quoddã eccleſie funda
mentum vt patet Math. xvi. ⁊ ideo in omni
bus magis tenemur obedire pape ꝙ epis vel
archiepiſcopis vel etiam monach⁹ abbati abſ
ꝙ vlla diſtinctione. Poteſt iterũ poteſtas ſu
perior ⁊ inferior ita ſe habere ꝙ ambe oriãtur
ex vna quadam ſuprema poteſtate: que vnam
alteri ſubdit ſm ꝙ vult: ⁊ tunc vna nõ eſt ſu
perior altera niſi in illis in quibus vna ſuppo
nitur alteri a ſuprema poteſtate: et in illis eſt
tantũ magis obediendum ſupiori ꝙ inferiori.
Et hoc mõ ſe habẽt ptãs epiſcopi ⁊ archiepi
ſcopi deſcendẽtes a pape ptãte. Et ita ptꝫ re
ſponſio ad rõnem ꝙ etiã dicebat ꝙ poteſtas
inferior eſſet magis immediata: falſuꝫ eſt: im
mo poteſtas pape cũ ſit cauſa poteſtatis infe
rioris cũ ab ea emanet ⁊ deſcendat magis eſt
immediata ꝙ inferior vt ptꝫ ex dictis. Vñ vt
ſanct⁹ Thomas dicit in tractatu cõtra impu
gnãtes religionem: papa hꝫ immediatã iuriſ
dictionem in oẽs Chriſtianos: qr Romana ec
cleſia nullis ſynodicis conſtitutionibus cete
ris plata eſt eccleſijs: ſed euangelica voce do
mini ⁊ ſaluatoris ſui primatũ obtinuit: vt ha
betur in decretis di. xxij. ca. quãuis. colligitur
etiam in. c. per principalẽ. ix. q. vltima.

Capitulũ. l. De errore dicentium ꝙ non ſit obedien
dum ſtatutis papalibus.

Capl'm L.

ſ Atis facile intel
ligere ex iam dictis eſt ꝙ longe a
veritate ⁊ a ſtatu ſalutis oberrẽt:
qui dicũt non eſſe obediẽdum ſta
tutis papalib⁹. Contra qđ preter ea que in ſu
perioribus dicta ſunt eſt Leo papa: qui ita in
c. hoc di. xi. ait: Hoc veſtre indicimus charita
ti vt ab apoſtolicis inſtitutis nullo vlteri⁹ re
cedatis exceſſu: qr inultuꝫ poſt hoc eſſe nõ po
terit ſi quiſꝙ apoſtolicas regulas i aliquo cre
diderit negligẽdas. Iteꝫ eſt btũs Greg. in. c.
prece ptis. di. xij. ita dicẽs. Preceptis aplicis
non dura ſuperbia reſiſtat: ſed qr obedientiã
que a ſancta romana eccl'ia ⁊ aplica auctori
tate iuſſa ſunt ſalubriter impleant: ſi eiuſdem
ſancte dei eccl'e que eſt caput noſtrũ cõionẽꝫ
habere deſideratis. Item Pius papa oibus
eccleſijs ſcribens ſic inquit. Inſtruimus vos
aplica auctoritate omẽs eadem ſeruare debe
re que ⁊ nos ſeruamus. nec debetis a capite
quoquo modo diſſidere. xp̄us eñi hanc aplicã
ſedem omniũ eccleſiarũ caput eſſe precipit:
ipſo dicente principi aploꝝ Petro. Tu es pe
trus ⁊ ſuper hanc petram edificabo eccl'iam
meam ⁊c. hec ille. Item ad idem eſt beatus
Calixtus papa: qui oĩbus epiſcopis ſcribẽs
ita ait in ca. non decet. di. xij. Non decet a ca
pite membra diſſidere: ſed iuxta ſacre ſcriptu
re teſtimoniũ oĩa membra caput ſequantur.
Nulli eñi dubium eſt ꝙ apoſtolica eccl'ia ma
ter ſit omniũ eccleſiarum: a cuius regulis nul
latenus cõuenit deuiare. hec ille. Item in. c.
ſi quis dogmata. xxij. q. ij. Nicolaus papa vni
uerſali ſynodo preſidens ita ait. Si quis dog
mata. mandata. interdicta. ſanctiones vel de
creta ꝓ catholica fide ⁊ eccleſiaſtica diſcipli
na ꝓ correctione imminentium vel futuroꝝ
maloꝝ a ſedis apoſtolice preſule ſalubriter ꝓ
mulgata contẽpſerit anathema ſit. Preter
ea dicere ꝙ fideles non teneantur apoſtolice
ſedis mandatis ſiue conſtitutis obedire ſit er
roneum ſiue hereticuꝫ patet: quia hoc ipſo ne
gant Romanum pontificem eſſe caput ac re
ctorem ſiue paſtorem eccleſie: quod vt in ſupe
rioribus monſtratum eſt euangelio contradi
cit: ⁊ per cõſequens hereticum. Unde ſanct⁹
Tho. in probatione huius in tractatu contra
impugnantes religionem ait ſic. Dicit in de
cretis. di. xxij. in. c. omẽs. Qui autem romane
eccleſie priuilegium ab ipſo ſummo omniũ ec
cleſiarum capite traditum auferre conat: hic
ꝓculdubio in hereſim labitur. Et. ĵ. Fidem q̃
dem violat qui aduerſus illaꝫ agit que eſt ma
ter fidei. Hoc autem priuilegium xp̄us roma
ne eccleſie contulit: vt omẽs illi ſicut chriſto
obediant. Unde Cyrillus lib. theſauroꝝ. Ut
membra maneamus in capite noſtro apoſto
lico throno romanoꝝ pontificũ: a quo noſtrũ
eſt querere quid credere ⁊ quid tenere debea
mus: ipſum venerantes: ipſum rogantes pro
oĩbus: qm̃ ipſius ſolum eſt reprehẽdere cor
rigere ſtatuere diſponere ſoluere ⁊ loco ei⁹ li
gare q̃ ipſum edificauit. ⁊ nulli alij qđ ſuũ eſt
plenũ: ſed ipi ſoli dedit cui oẽs iure diuino ca
put inclinant ⁊ primates mũdi tanꝙ ipſi dño
ieſu xp̄o obediunt. Unde patet ꝙ quicunꝙ

dicit nō eſſe obediendū in his que per papam inſtituūtur in hereſim labiť. Hec ſanct⁹ Tho. Ex his manifeſte pʒ q̄ rōnabiliter in cōcilio Conſtantieñ dānatus fuit error ille Joh. hus dicentis: q̄ obediētia eccleſiaſtica eſt obediē-tia ſm̄ adinuentionem ſacerdotū eccleſie pre ter expreſſam auctoritatem ſcripture.

Capitulū.li. De rōnib⁹ ꝑpter quas ſucceſſores petri romani pōtificis magis ꝑ electionē q̄ ꝑ carnis ſucceſ ſionē aut īſtitutionem predeceſſoris ad pontificatum aſſumuntur.

Caplm LI

Quam conueniē tiſſimū fuerit vt hi qui btō Pe tro in pontificatu in eccleſia ſuc ceſſuri erant per electionē ⁊ non per carnis ſucceſſionem aut inſtitutionē ꝑde-ceſſoris aſſumerētur ex multiplici capite colli gere poſſumus. Primo hoc cōuenietiſſimū fuit: qm̄ ſicut ait Apl's ad Heb. vij. tranſlato ſacerdotio neceſſe eſt vt etiā legis trāſlatio fi at: ita neceſſe fuit vt etiam forma determina-tionis pſone in ſummo ſacerdotij pontificatu tranſmutareť. In ſacerdotio aūt legali deter minatio pſone aſſumēde ad pontificatum fie bat per ſucceſſionē originis ſiue carnis. qm̄ ſo li de ſtirpe Aaron deſcēdentes ſuccedebant Aaron in pontificatu: ſicut habeť Exo.xxviij. Decuit ergo vt hmōi forma tranſlato ſacerdo tio transferreť in aliam: vt iam nō per carnis originē ſed per electionē aſſumptio fieret pſo ne ad pontificatū. Hinc eſt q̄ dn̄s ⁊ ſaluator noſter ieſus xp̄s ſacerdos ⁊ pontifex ſummus nō ex leui cui debebať ſacerdotiū: ſed ex iuda cui de ſacerdotio nihil ptinebat carnē aſſum-pſit. Et hoc eſt qđ Paulus apl's ad Heb. vij. deſignat di. In quo em̄ hec dicūtur. ſ. xp̄o ieſu de alia tribu eſt de qua null⁹ altari preſto fuit. Manifeſtum eſt enim q̄ de iuda ortus ſit do min⁹ noſter in qua tribu nihil de ſacerdotib⁹ moyſes locutus eſt. Scđo conuenientiſſime fuit ſcʒ propter ſpiritalitatem euāgelici ſacer dotij: cuius ſane principat⁹ qui ſummus eſt nō carni ſed vite merito debetur. Hanc rationē videť tangere btūs Hierony. in. c. Moyſes viij. q. i. Moyſes amicus dei cui facie ad faciē locutus eſt dominus potuit vtiq̄ ſucceſſores principatus filios ſuos facere ⁊ poſteris pro-priam relinquere dignitatem: ſed extrane⁹ ex alia tribu eligitur ieſus ſcʒ Joſue: vt ſciremus principatū in populum nō deferendum eē ſan guini ſed vite. Tertio huiuſmodi conuenien tia colligitur ex vniuerſalitate euāgelici ſacer dotij. In hoc enim cum nulla ſit differētia tri buum aut nationum: ſed vt dicit Apoſtol⁹ ad Galať. iij. Quicunq̄ baptizati eſtis chriſtum induiſtis: non eſt iudeus nec grecus: non eſt ſeruus nec liber. Et ad Colo. iij. Ubi non gen tilis ⁊ iudeus: circuncīſio ⁊ preputium: barba rus ⁊ ſcita: ſeruus ⁊ liber: ſed omnia ⁊ in om-nibus chriſtus. Si autem per ſucceſſionem carnis aſſumeretur pontifex nunq̄ poſſet in-differenter aſſumi de omni natione aliquis ad pontificatum ſacerdotalem euangelicum ſed de vna natione aut tribu quod vniuerſa-litati euāgelici ſacerdotij minime cōueniret. Quarto cōuenientia huius colligiť ex qua-litate vite ⁊ ſanctimonie que requirūtur in aſ ſumendo ad ſummū pontificatum. Oportet em̄ principem eſſe optimū ⁊ perfectum virtu te. vt dicit. ij. ethico. ⁊ vt Hieroñ. habet ſuper Leuiť. ⁊ habetur in ca. licet. viij. q. i. q̄ qui pre ſtantior eſt ex om̄i populo qui doctior qui ſan ctior qui in om̄i virtute eminētior eligendus eſt. Per illam ergo viā melius eſt aſſumi vni-uerſalis eccleſie principem per quā conuenit meliorē inueniri. Sed huiuſmodi via eſt ele ctio que ſequitur rōnis maturam deliberatio nem: cum ſit concluſio concilij. vt dicitur. iij. ethi. Ergo melius eſt aſſumi principem ⁊ re-ctorem in eccleſia per electionem q̄ per origi nis ſucceſſionē. Quinto ſic: quoniā pericu loſum valde eſt rem maximam fortune cōmit tere igitur principatum ⁊ potiſſime eccl'iaſti-cum cū maximus ſit: cōmittere fortune peri-culoſum eſſe nemo ambigit. Sed hoc contin gere videtur cum princeps aſſumitur per ſuc ceſſionē generis: cum non ſit neceſſariū q̄ bo no bonus ſuccedat: imo quandoq̄ ſtultos ſa-pientibus ⁊ ſceleratiſſimos virtuoſis ſuccede re videamus. Sexto cōuenietia iſta colligi-tur ex vtilitate xp̄iani populi cui preficiť: cui⁹ ſanitas multum pendet ex bonitate capitis ⁊ rectoris iuxta. c. ſi papa. di. xl. Sed certius ꝓ-uideť ppl'o de vtili paſtore ⁊ accōmodo ꝑ viā electionis q̄ ſucceſſionis carnis vt manifeſtū eſt. Ergo cōuenienter per electionē ꝓuideť de romano pontifice. Septimo hoc arguiť ꝯuenientiſſimū: quoniā rationi naturali con-ſonū videtur: q2 nullus videtur iuſte preeſſe a licui multitudini niſi de eius conſenſu aut ſu perioris ordinatione aut ꝓuiſione. De primo dicit Leo papa. Nulla ratio ſinit vt illi inter epiſcopos habeanť qui nec a clericis ſunt ele cti nec a plebibus expetiti. di. xxiij. in nomine dn̄i. De ſecundo patet: quia ex quo aliquis or-dinarie preſidet alicui mltitudini iure ſuo po teſt ponere ſup eam quē vult in adiutoriū ſui ⁊ vice in loco ſui q̄diu preeſt. Xp̄us autem ec cleſie ſue immediate non ꝓuidit niſi de petro vnde per cōſequens quia non ꝓuidit de pſo-

na nominatim ſucceſſoris Petri eccleſie electionem dimiſit: prout videt̃ haberi in.c. electionē. diſtinct. lxxix. vbi ſic Anacletus papa inquit. Electionem vero ſummoꝝ pontificum vel ſacerdotū ſibi dn̄s reſeruauit: licet electionem eorum bonis ſacerdotibus ⁊ ſpiritualibꝫ populis conceſſiſſet. Unde de iure naturali ⁊ quaſi diuino videt̃ eſſe ꝙ papa non faciat ſibi ſucceſſorē: nec poſt mortem nec poſt reſignationem quando nō preeſt: licet ꝙ diu viuit papa poſſit loco ſui ponere legatos et vicarios vbi vult ⁊ ſicut vult. Sic ergo patet ꝙ tā iuri diuino ꝙ naturali conſonum eſſe videt̃ ꝙ ex electione vniuerſalis eccleſie vel illorum ad quorum de conſenſu vniuerſalis eccleſie trāſlatū eſt ius eligendi: ſicut hodie ſunt Cardinales vt in.c. in nomine domini. di. xxiij. ⁊. lxxix. c. i. fiat papa ſiue aſſumatur ſummus pontifex. Qꝛ vero contingere poſſet diſcordia inter cardinales: ideo vt nō omnes ſimul concurrerēt ad aliquem vnum eligendū: ordinatum eſt in cōcilio vniuerſalis eccleſie: vbi prefuit Alexander tertius: ꝙ a duabꝫ partibꝫ cōcorditer electus haberetur pro romano pontifice vt in.c. licet. de elec. Ex quibꝫ manifeſte appet ſtulticia erroris Joh. vicleff dicētis: ꝙ electio pape a cardinalibꝫ per diabolū ſit introducta.

Ceterū ꝙ nec conueniat aſſumi aliquē ad pontificatum per inſtitutōnem predeceſſoris poteſt colligi ex aliquibus. Primo ex fallibilitate humani iudicij. ꝑiculoſum enim valde eſt vt ex vnius hominis iudicio qui errare poteſt ⁊ falli ⁊ fallere: ſummi pōtificis inſtitutio penderet. Xp̄s aūt qui deꝫ ⁊ homo eſt cum in ſuo iudicio falli nō poſſit nec fallere: bene ꝯgruit vt ipſe nō ꝯcurrēte alioꝝ iudicio pontificem in eccleſia per ſeipſum inſtitueret atq; ordinaret: quēadmodum beatum Petrum fecit. Qꝛ ꝟo alij hoīes falli ⁊ fallere poſſunt niſi a deo ſpirituſancto ſint confirmati: vt errare nō ꝑmittantur: ad omnē errorem euitandū conueniens fuit vt poſt Petri mortem quicūq; promouendus eſſet in eccleſie paſtorē aut principem plurimoꝝ diſcretoꝝ maturo iudicio concurrēte ꝑ electionē aſſumeret̃. Nec obuiat huic ꝙ beatꝫ Petrus ſucceſſorem legat̃ inſtituiſſe. i. Clementē vt in.c. Petrꝫ. viij. q. i. habetur Tum qꝛ Petrꝫ ita plenꝫ erat ſpirituſancto vt in iudicio de aptitudine beati Clementis ad pōtificatū inter omnes alios nō falleret̃. Tū ſecūdo: qꝛ cū vt ait hyſtoria ⁊ habet̃ in.c. ꝑfato Petrus in auribꝫ totiꝫ eccleſie Clementē inſtituerit: ⁊ ita omniū conſenſu interueniēte videt̃ ꝙ ipſa Clementis inſtitutio fuerit etiā ꝑ modū electionis. nā ad ꝯſenſum cleri ⁊ ppli cōſueuit antiq̄tus fieri electio. di. lxiij. c. quāto. ⁊. c. plures. Uerū qꝛ nō oēs ſucceſſores petri futuri erāt tales qualis petrus fuit: forma iſta ꝓuidendi de ſucceſſore poterat eſſe futuris exēplo pnicioſa: ſancti patres ordinarunt vt nulli liceret ſucceſſorē ſibi ꝯſtituere. Hinc btūs Clemēs intelligēs hoc poſteris futurū fore pnicioſum exēplo: ꝙ aliq̄s ſibi ſucceſſorē eligeret: renūciaſſe dicit̃ papatui ⁊ electꝫ fuit Linus. vt habet̃ in glo. ca. ſi petrus. viij. q. i. in §. his om̄ibus. vbi vt dicit̃ illud beati Petri apoſtoli ab illis valeat in argumentū ſumi: qui talem ſibi ſubſtituerunt qualem ſibi ſucceſſorē btūs petrus queſiuit. verū qꝛ officium non vite ſed ſanguini cepit deferri ad ep̄m tales quiſq; ſucceſſores q̄rere cepit: q̄ vel odioſi populis vel a plebe docendi inuenirentur. Jdcirco in ſacris canonibus cōſtitutū eſt ne quiſq; ſui officij querat ſibi ſucceſſorē: ſed populi electione querat̃ qui eoꝝ vtilitati digne deſeruiat. qui illoꝝ vtilitatē non ſua lucra q̄rat. qui xp̄o vellet ſemen ſuſcitare non ſibi diuitias congregare: quod qui facere contēpſerit ab eccleſia repudiat̃. hec ibi. Tertio cōueniens fuit vt per electionis viā aſſumeret̃ petri ſucceſſor ad pōtificatū ꝓpter populi teſtimoniū: quod in paſtore eligendo cōuenientiſſime preexigit̃ ap̄lo Paulo dicente. i. Thi. iij. Oportet paſtorem teſtimoniū bonum habere ab his qui foris ſunt. Super quo verbo dicit Aug. Non ſolum oportet paſtorem habere teſtimoniū a domeſticis. verūetiā ab alienis iudeis gentilibꝫ ⁊ hereticis: vt qui detrahunt religioni ſalutē vite eius detrahere nō audeant. Hoc autem cum melius inquirat̃ ⁊ inueniatur hominū electione ꝙ alia via: videlicet aut ſucceſſione carnis aut inſtitutōe predeceſſoris: conſequens eſt vt cōuenientiſſime petri ſucceſſores aſſumant̃ per viam electionis: ꝙ aut ſucceſſionis carnis aut inſtitutiōis predeceſſoris.

Capitulum. lij. Qꝛ romanus pontifex habeat plenitudinem poteſtatis in eccleſia dei: ⁊ explicantur. xv. in quibus maxime illa oſtenditur.

Capl̄m LII

Ceterum cōſiderata bene principatus amplitudine ad quē romanus pontifex aſſumptus eſt: ⁊ multitudine ac varietate rerū in quibus per eum vniuerſitati fideliū ꝓuidere occurrit: neceſſe habemus cōfiteri ꝙ romanus ponti. cui vniuerſalis eccleſie cura cōmiſſa eſt in plenitudinē ꝑtātis ſit a xp̄o euocatus. Jn om̄i eī cōmunitate bn̄ recta oportet apud ſupremum reſidere plenā poteſtatem ſe extendentē ad om̄ia neceſſaria

et euidẽter expedientia bono reipublice illiꝰ
cõitatis. cum ergo papa ſit ſupͣmus in cõitate
totius xp̄ianitatis: vtpote caput ⁊ rector om
niũ fideliũ: ſeqͥtur ꝙ apud illũ plenitudo reſi
deat poteſtatis extendẽs ſe ad oĩa neceſſaria
⁊ expedientia ſaluti reipublice xp̄iane. Quod
etiã ſanctoꝝ patrũ teſtimonijs clariſſime oſtẽ
ditur. Dicit em̄ beatus Cyrillus Alexandrinꝰ
patriarcha in lib. theſauroꝝ. Sicut xp̄s acce
pit a p̄re dux ſceptrũ eccleſie gentiuꝫ ex iſrael
egrediens ſup oẽm principatũ ⁊ poteſtatẽ et
ſup omne quodcũqꝫ eſt vt ei genua cũcta cur
uent: ſic ⁊ Petro ⁊ eius ſucceſſoribus pleniſſi
me cõmiſit. Item beatus Chryſo. ad conſulta
vulgaroꝝ in perſona xp̄i loquẽs ita ait. Ter in
terrogo an me diligis: q: ter me trepidus ⁊ ti
midus negaſti. nunc aũt reductus ne credant
te fratres grãm ⁊ clauiũ auctoritateꝫ amiſiſſe
q: amas me coraꝫ ipſis iam tibi confirmo qđ
meũ eſt plenum. Item Innocent. tertiꝰ in cõ
cilio generali preſidens vt in .c. cum ex eo. ex
tra de peni. ⁊ remiſ. dicit. Cum Romanꝰ pon.
qui plenitudinem obtinet poteſtatis ⁊c. Ubi
cõſiderandũ ꝙ plenitudo iſta poteſtatis quã
in Romano pon. eẽ dicimꝰ nõ eſt ita ſimplici
ter intelligenda ſicut eſt illa ſupreme auctori
tatis que deo omnipotẽti attribuit: apud quẽ
nõ eſt impoſſibile omne verbuꝫ Luce .i. vt pa
tet. nec eſt illa plenitudo poteſtatis excellen
tie quã p̄dicamus in xp̄o: vt etiaꝫ patet. Pro
quo notandũ: ꝙ vt inquit ſanctus Tho. in .iiij.
ſniarum di. xv. q. ij. ar. i. ꝙ miniſtri eccleſie in
ſtituũtur in eccleſia diuinitꝰ fundata: et ideo
inſtitutio eccleſie preſupponit ad operationẽ
miniſtroꝝ: ſicut opus creationis ad opꝰ natu
re. Que inſtitutio eccleſie cõſiſtit in fide ⁊ ſa
cramẽtis: ⁊ ideo ad miniſtros eccleſie nec no
uos articulos fidei edere nec editos remoue
re nec noua ſacra inſtituere nec iſtituta remo
uere ptinet: ſ; hec eſt ptãtis excellentia q̃ ſoli
debet xp̄o q̃ eſt eccleſie fundamentũ. Et ideo
ſicut papa nõ põt diſpenſare vt aliq̃s ſine ba
ptiſmo ſaluet: ita nec ꝙ ſaluet ſine ꝯfeſſiõe ſ;
ꝙ obligat ex vi ſacri. Hec ſanctꝰ Tho. S; ple
nitudo poteſtatis q̃ ponit in papa eſt plenitu
do poteſtatis miniſterialis: quanta .ſ. neceſſa
ria eſt ad regimen vl'is eccleſie ad ſalutẽ fide
liũ procurandã: ſicut dicimꝰ ꝙ plenitudo ſcie
tie ſiue oĩs noticia veritatis eſt a xp̄o eccl'ie p̄
miſſa Ioh. xvi. vbi dr̄. Cũ venerit ſp̄us verita
tis docebit vos oẽm veritatem. qđ nõ eſt ac
cipiendũ ita vl'r: ꝙ quicq̃d ſciri poſſet ab
hoĩe reuelandũ foret apoſtolis: ſ; omne illud
quod nobis ad ſalutem erat neceſſariũ. vnde
glo. ſuper verbo. Omnem veritatem dicit: ſa
luti neceſſariã. Amplius cõſiderandũ eſt ꝙ
plenitudo ptãtis in romano pont. oñditur in
multis. de q̃bus inducemus. xv. tm̄ ad p̄ſens.
Primo q̃deꝫ oñdit plenitudo ptãtis roma
ni pon. ex his ex q̃bus excellentia papalis di
gnitatis ſiue p̄ncipatus nobis figuraliter de
ſcribit. Beatus aũt Bernar. deſcribẽs nobis
excellentiã dignitatis papalis lib. ſecũdo de
cõſideratione ad Eugeniũ ita inq̃t. Tu q̃s es
tu ſacerdos magnꝰ: põtifex ſummus: p̄nceps
epoꝝ: heres apoſtoloꝝ: primatu abel: guber
natu noe: patriarchatu abraham: ordine mel
chiſedech: dignitate aaron: auctoritate moy
ſes: iudicatu ſamuel: ptãte petrus: vnctione
xp̄s. hec ille. Ex qua admiranda deſcriptione
luce clarius ptꝫ romanũ pontificem in pleni
tudinẽ poteſtatis. de qua diximꝰ eſſe vocatũ.
Secundo oſtendit plenitudo ptãtis in Ro
mano põtifice in extenſione principatus ſui:
extenditur em̄ in totum orbẽ terraruꝫ. nullus
em̄ fidelis in toto orbe xp̄iano eximit ab eius
principatu. Qđ manifeſte ex ſuperioribus pa
tet: maxime ex illo Ioh. vltimo. Simon iohã
nis paſce oues meas. inter oues illas ⁊ iſtas
non diſtinguens: ſed vniuerſas oues illi com
mendans. vt exponit Cryſo. de qua principa
tus vniuerſalitate beatus Cryſo. ſuper Act.
apoſtoloꝝ ita inquit. Petrus a filio ſup oẽ
quod eſt filij poteſtatem accepit: non vt moy
ſes in gente vna ſed in vniuerſo orbe. Tertio
plenitudo poteſtatis in romano põtifice oñ
ditur in poteſtate clauium in foro cõſcientie.
Extenditur em̄ poteſtas clauium in eo ad oĩa
loca ad omnes perſonas ad omnes caſus. vn
de glo. ſuper illud Math. xvi. Tibi dabo cla
ues regni celoꝝ: ⁊ quodcũqꝫ ligaueris ſuper
terrã ⁊c. dicit. Quia xp̄um petrus pre ceteris
maiori deuotione confeſſus eſt merito pre ce
teris ipſe collatis clauibus donatus eſt. Se
quit infra in glo. Quodcũqꝫ ligaueris ſuper
terraꝫ .i. quecunqꝫ indignũ remiſſione iudica
ueris dum viuit indignus apud deum iudica
bitur. ⁊ quodcunqꝫ ſolueris .i. quecunqꝫ ſoluẽ
dum iudicaueris dum viuit remiſſionẽ pecca
toꝝ conſequetur a deo. hec glo. que dicit Ra
bani ſiue Bede. Quarto plenitudo poteſta
tis oſtendit in clauibus iudiciarie poteſtatis
in foro exteriori. valet em̄ de omnibus perſo
nis orbis xp̄iani cuiuſcunqꝫ ſtatus aut condi
tionis exiſtãt iudicare. eſt em̄ iudex totius ec
cleſie. Unde in ca. epiſcopo. ix. q. iij. dicit. Ec
cleſia romana ſua auctoritate valet iudicare
de omnibus. Item Pelagius in .c. cuncta in
quit. Apoſtolica ſedes de om̄i eccleſia habet
phas iudicandi: ⁊ per cõſequens mala quibꝰ

homines a deo auertunt̃ correctõis diſcipli na de medio tollere ⁊ eradicare. Unde in figu ram romani pontificis videt̃ eſſe dictũ illud Hier. i. vt teſtat̃ Innocẽti⁹ tertius in ca. So lite. extra de ma. ⁊ obe. qui cum fuerit de ſacer dotibus anatoch: ⁊ interpretat̃ excelſus dñi: ſignificat ſummũ pontificẽ qui in eccl'ia dei ẽ celſior ceteris: vt puta generalis vicarius xp̃i Ecce conſtitui te ſup gentes ⁊ regna vt euel las. glo. ſ. mala: ⁊ deſtruas ⁊ diſperdas. glo. in terli. regna dyaboli: edifices. glo. ſ. eccleſiam ⁊ plantes. ſ. bona. Cum em̃ romanus pontifex caput totius xp̃iane cõmunitat̃ ⁊ p̃nceps exi ſtat: eius nõ tm̃ eſt ꝓmouere ea ⁊ ordinare que ad bonũ reipublice ⁊ ꝓſecutionẽ ſuperne bea titudinis que finis vltimus xp̃ianoꝝ eſt cõfe runt: ſed ea tollere ⁊ ſubmouere ꝓhibendo ⁊ corrigẽdo que ad motionẽ ad talem finẽ fide les impediũt. vnde Alexãder terti⁹ in ca. Cũ plantare. extra de priuil̃. ita inquit. Cũ planta re ſacrã religionẽ ⁊ plãtatã fouere modis om nibus debeam⁹: nũꝙ̃ hoc melius exeq̃mur ꝙ̃ ſi nutrire ea q̃ ſunt recta ⁊ corrigere q̃ pfectuz virtutis impediũt: cõmiſſa nobis auctoritate curam⁹. hec ille. Quocirca Innocẽtius terti⁹ in ca. Nouit. extra de iudicꝫ dicit. Nullus q̃ ſit ſane mẽtis ignorat qm̃ ad officiũ noſtrũ expe ctet de quocũꝫ mortali crimie corripere quẽ libet xp̃ianũ: ⁊ ſi correctionẽ cõtempſerit per diſtrictionẽ eccleſiaſticam coercere. hec ille.

Quinto plenitudo poteſtatis romani pon tificis oſtendit̃ in depoſitione epiſcopoꝝ. vñ beatus Bern̄. in ep̃la quadã ad Eugeniũ pa pam ꝑ ep̃o eboracenſi intruſo dicit. Perẽpto riam ſententiã dare ad depoſitionẽ epiſcopo rum ſolius romani pontificis noſcit̃ eſſe. Pro eo nimirũ ꝙ etſi alij vocati ſunt in partẽ ſollici tudinis: ſolus ipſe plenitudinẽ habet ptãtis. De hoc etiã idem Bern̄. in lib. de cõſideratõe inquit qd̃ ſupra dixim⁹ in ca. xvij. Sexto ple nitudo ptãtis romani põtificis oſtẽdit̃ in hoc ꝙ eius ptãs a nulla ptãte hũana excedit̃ vel ſuperat̃: ſed ip̃a oẽm aliã excedit ⁊ ſuperat. De eccleſiaſtica ptãte pꝫ: qm̃ vt ait Julius papa in ca. Nolite errare. di. xi. In ſede petri dñs to tius eccl'ie p̃ncipatũ poſuit. De ptãte terrena ſiue ſeculari ptꝫ etiã ⁊ diffuſe ex dictis in p̃mo lib. c. xcij. Ait em̃ ad ꝓpoſitũ Grego. nazanze nus ſcribens imperatorib⁹ cõſtãtinopolitañ. vt in ca. Suſcipitis. di. x. habet̃. Lex xp̃i ſacer dotali vos ſubijcit poteſtati atꝫ iſtis tribu nalibus vos ſubdit. dedit em̃ nobis poteſtatẽ dedit p̃ncipatũ multo perfectiorẽ p̃ncipatib⁹ veſtris. an nunq̃d iuſtum vobis videt̃ ſi cedat ſp̃us carni, ſi a terrenis celeſtis ſuperent̃ ⁊ di

uinis preferant̃ humana. q. d. non. Septimo plenitudo poteſtatis oſtendit̃ in hoc ꝙ nõ ar ctatur ei⁹ ptãs ad hoc vt ſemp ſeruato ordine inferioꝝ poteſtatũ operet̃: ſed põt mediãtib⁹ illis vel illis intermiſſis imediate in quẽcũꝫ xp̃ianũ operari vt immediatus ordinarius pa ſtor ⁊ prelatus qñ viderit expedire: vt ex illo vlti. ca. extra de foro compe. aperte colligitur Uñ ſctũs Tho. in tractatu ꝯtra ĩpugnãtes re ligionẽ inq̃t. Papa habet iuriſdictionẽ ĩme diatã in oẽs xp̃ianos: q2 romana eccl'ia nullis ſynodicis inſtitut̃ prelata ẽ ſed euangelica vo ce dñi ⁊ ſaluatoris noſtri primatũ obtinuit. in ca. Quis. di. xxi. In hac autẽ parte ſimilitudi nem quandã habꝫ oĩpotẽtis dei: qui mediã tibus ſecũdis cauſis operat̃ multa q̃ per ſeipꝫ facere põt ⁊ aliquãdo pretermiſſo ſecũdarum cauſarũ ordine operat̃. Propter qd̃ Innocẽ. terti⁹ in ca. Antiqua. extra de priuil̃. dicit. Ro mana eccl'ia diſponente dño ſup oẽs alias ec cleſias ordinarie ptãtis obtinet p̃ncipatũ: vt pote mater vniuerſorum fideliuꝫ ⁊ magiſtra.

Octauo plenitudo ptãtis romani põtificis oſtendit̃ in exemptiõe inferioꝝ prelatoꝝ a ſu periori: vt abbatũ ab ep̃o: vl' ep̃i ab archiep̃o vel ſubditoꝝ a ſuo ſuperiori: ſicut monaſteria ⁊ capitula ab ep̃is. que exemptio fit a romano pontifice. De quo Bern̄. iij. lib. de cõſideratõe Subtrahunt̃ abbates ep̃is: ep̃i archiep̃is: ar chiep̃i patriarchis ſiue primatibus: bona ne ſpecies hec eſt. Nimiruꝫ ſi excuſari queat vel opus ſit faciẽdo: ꝓbatis vos habere plenitu dinem ptãtis ꝫ iuſticie forte nõ ita facitis hec q2 poteſtis: ꝫ vtrũ debeat̃ q̃ſtio ẽ. hec ille. No no plenitudo ptãtis romani põtificis oſtẽdit̃ in h̃ ꝙ nõ ligat̃ legib⁹ a ſe factis aut etiã ſacro rum cõcilioꝝ canonib⁹: ꝫ põt ex plenitudine ptãtis ſup̃ ius ⁊ leges poſitas facere: ⁊ in ca nonib⁹ ꝯcilioꝝ iuxta tẽpoꝝ oportunitatẽ aut locoꝝ ⁊ pſonarũ cõditões diſpẽſare. Uñ ⁊ dr̃ in. §. is aũt. xxiij. q. v. Romana eccl'ia ius ⁊ au ctoritatẽ ſacris canonib⁹ impartit̃ ꝫ nõ eis li gatur. Idẽ in ca. Significaſti. extra de elec. Propt̃ qd̃ Innocẽ. iij. extra de cõceſ. p̃ben. in ca. Propoſuit: dic̃. Nos ẜm plenitudinẽ pote ſtatis de iure poſſum⁹ ſup̃ ius diſpenſare. Cui ſentẽtie btũs Tho. i quolibeto ar. xiij. alludẽs ita dic̃. Papa habet plenitudinẽ ptãtis in ec cleſia: ⁊ ita quecunꝫ ſunt cõſtituta ꝑ eccl'iam vel eccl'ie ꝑlatos ſunt diſpẽſabilia a papa. hec em̃ ſunt q̃ dicunt̃ eſſe iuris hũani ſiue poſitiui Circa ỽo ea q̃ ſunt iuris diuini vel naturalis diſpẽſare nõ põt: q2 iſta habet efficaciã ex inſti tutione diuina. Decimo plenitudo poteſtat̃ romani pontificis oſtenditur in diſpẽſatione

actionū humanarū:puta votoꝝ ⁊ iuramento-
rū.Unde ſanctꝰ Tho.in.iiij.di.xxxviij.q.iiij.q̄-
rens:vtrū quilꝫ p̄latus in votis poſſit diſpēſa-
re.dicit ſic.Plenitudo ptātis in diſpenſando
reſidet penes ſummū pontificeꝫ:alij aūt ptici-
pant de hac ptāte q̄ꝫtū eis cōceſſum eſt.et i.ij.
ij.q.lxxxviij.ar.vlt.dicit:ꝙ q2 ſummꝰ pontifex
gerit plenarie vicē xp̄i in tota eccleſia ipſe ha-
bet plenitudinē poteſtatis diſpēſandi in oī-
bus diſpēſabilibꝰ votis. Undecimo pleni-
tudo ptātis in Roma.pon.oſtēdit̃ in admini-
ſtratione ⁊ diſpēſatione rerū eccleſiaſticarū.
alij aūt prelati ⁊ collegia habēt poteſtatē co-
artatā in adminiſtrando ⁊ diſpēſando res ſu-
as ⁊ transferēdo dominiū ipſarū ꝯbligādo et
alienādo:q2 nō niſi ex certis cauſis ⁊ cum cer-
tis ſolēnitatibꝰ iure poſſunt res eccleſie alie-
nare:ſicut pꝫ ex̃ de re.ec.nō alienan.Papa ve-
ro in iſtis ſolꝰ ſine ꝯſenſu etiā cuiuſcūq; ⁊ ſine
ſolēnitatibꝰ poteſt res quaſcūq; cuiuſlibet ec-
cleſie alienare ⁊ alienādo dominiū transferre:
dum tn̄ hoc faciat ex iuſta cauſa.Und̄ Adria-
nus papa oēs eccleſias etiā romanam ſubmi-
ſit Carolo ⁊ eius ſucceſſoribꝰ quo ad tempora-
lia:de quibꝰ ꝑ imperatorē deberent inueſtiri.
Et hoc cōfirmat Leo papa Otthoni ⁊ eiꝰ ſuc-
ceſſoribus:vt habet̃ in.c.Adrianꝰ.di.lxiij.vbi
dn̄s Archidyaconꝰ narrādo varios modos di-
cendi ita inq̄t.Alij dicūt ꝙ hoc fecerint ap̄li-
ci ex plenitudine ptātis:ſicut decimas aliqui-
bus regibus ꝯceſſerūt q̄d alius cōcedere non
poſſet.hec ille. Duodecimo plenitudo pote-
ſtatis Romani pon.oſtēditur in hoc ꝙ vt di-
cit ſanctꝰ Tho.in.iij.pte.lxij.q.ar.xi. ꝙ quedā
ſūt ſuperioꝝ ordinū que poteſt papa cōmitte-
re inferioribus quibuſdā ſicut pb̄ris:ſicut ꝯce-
dit conferre minores ordines:q̄d ptinet ad po-
teſtatē epiſcopalem.Ex qua etiā plenitudine
poteſtatis vt idē ſanctꝰ Tho.ibidē dicit: bea-
tus Greg.ꝯceſſit ꝙ ſimplices ſacerdotes con-
ferrēt ſacramentū cōfirmationis vt in.c.pue-
nit habet̃ di.xcv. Tredecimo plenitudo po-
teſtatis Romani pon.oſtenditur in diſpenſa-
tione theſauri eccleſie:qm̄ ipſe ſolꝰ vtpote xp̄i
principalis vicariꝰ ⁊ diſpēſator dat plenariaꝫ
indulgentiā ⁊ omni homini fideli de toto mū-
do.Und̄ ſanctꝰ Tho.in.iiij.di.xx.dicit ſic.Pa-
pa habet plenitudinē pōtificalis ptātis qua-
ſi rex in regno:ſ3 ep̄i aſſumūtur in partē ſollici-
tudinis quaſi iudices ſingulis ciuitatibꝰ p̄po-
ſiti.Et iō pōt facere indulgentias prout vult
cā tn̄ exiſtente legitima.ſed in ep̄is eſt taxata
ſcḋm ordinationē pape Quartodecimo ple-
nitudo ptātis Romani pon.oſtēdit̃ in hoc ꝙ
diſpoſitio totiꝰ eccleſiaſtici ordinis quo ad di-
gnitates eccleſiaſticas tanq̄ꝫ ad p̄ncipalē ar-
chitectorē in templo dn̄i:⁊ diſpēſatio benefi-
ciorum tanq̄ꝫ ad ſeruū quē conſtituit dn̄s ſuꝑ
familiā vt det illis tritici menſurā ptinent ad
romanū pōtificē.Nā extra de p̄ben.lib.vi.ca.
Licet.dicit̃ ꝙ diſpoſitio eccleſiarū ⁊ oīꝫ bene-
ficioꝝ mūdi ad ſedē apoſtolicā noſcit̃ ptinere
⁊ in ca.Si duobꝰ.extra vt lit̃.pēden.in cle.dr̃
⁊ eſt diffinitio Uiennen̄.concilij:ꝙ ad roma-
ni pōtificis ptātem pertinet eccleſiarū perſo-
narū dignitatū aliorumq; beneficioꝝ plena ⁊
libera diſpoſitio ex ſue poteſtatis plenitudi-
ne. Decimoquinto plenitudo romani ponti-
ficis oſtendit̃ in canonizatione ſanctoꝝ:q̄ ad
ſolū romanuꝫ pontificē vt ad iudicē ⁊ p̄ncipē
vniuerſe eccleſie cū plenitudine ptātis p̄ſidē-
tem ptinet vt dicūt doctores:⁊ colligit̃ extra
de reli.⁊ vene.ſan.c.i.⁊.ij.⁊ hec de illis in q̄bꝰ
amplitudo p̄ncipatus ſummi pōtificis ac ple-
nitudo poteſtatis apoſtolice ſedis attendat̃
ad preſens dixiſſe ſufficiat.Quoꝝ autē debi-
tor exiſtit romanus pōtifex ex tanta amplitu-
dine dignitatis ⁊ poteſtatꝰ declarat deuotus
Bern̄.in lib.iiij.de cōſideratōne ad Eugeniū
ita dicens.Decetero te eſſe oportere cōſidera
formā iuſticie:ſanctimonie ſpecimen pietatis
exemplar:aſſertorē veritatis.fidei defenſorē:
doctorē gentiū.xp̄ianoꝝ ducē:amicuꝫ ſponſi:
ſponſe paranymphū:cleri ordinatorē:paſtorē
plebiū:magiſtrū inſipientiū:refugiū oppreſſo-
rum:pauperū aduocatum:miniſtroꝝ ſpem:tu-
torem pupilloꝝ:iudicē viduarū.oculū cecorū:
linguā mutoꝝ.baculū ſenū:vltorē ſcelerū:ma-
lorum metū:bonoꝝ gloriā:virgā poteſtatum:
malleū tyrannoꝝ:regū patrē:legū moderato-
rem:canonū diſpenſatorem:ſal terre:orbis lu-
men:ſacerdotē altiſſimi:xp̄i vicariū:xp̄m dn̄i:
poſtremo deuꝫ pharaonis.hec ille.Que om̄ia
recte etiaꝫ pleniſſimā ⁊ ampliſſimā inſinuant
in romano pontifice poteſtatem.Ex his clariſ-
ſime confundit̃ error dicentiū romanū ponti-
ficē nō habere in eccleſia plenitudinē poteſta-
tis qui vt ſanctus Tho.ponit in tractatu con-
tra grecos:contra vnitatē eccleſie errant.

Capitulū.liij. Q2 ſolus romanus pontifex in eccleſia
dei habeat plenitudinem poteſtatis.

Caplm̄ LIIII

Oſtenſo ꝙ roma-
nus pontifex plenitudinē habeat
poteſtat̃:iam ꝙ ip̄e ſolus in eccle-
ſia dei huiuſmodi poteſtatis habeat plenitu-
dinem delucidandū eſt:q̄d licꝫ ſatis aperte ex
ſuperioribꝰ poſſet intelligi ex q̄bus p̄matū eiꝰ
demōſtrauimꝰ:nihilominꝰ hoc ꝓ ampliori no-
ticia auctoritatibꝰ ⁊ rōnibꝰ cōprobabimꝰ.Et

primo quidē colligit̄ ex illo φ dñs ad ſolū Petrū ait Luc. v. Duc in altū ꝛ laxate retia vr̄a. vbi glo. ita dicit. Alijs imperat̄ vt laxēt retia: ſoli Petro dr̄: duc in altum. i. in profundū diſputationū. Secundo ex illo φ Math. xvij. dñs ſoli petro iubet hamo piſcari. Super quo beat⁹ Amb. dicit: ꝛ habet̄ in. c. eſt aliud. xxiiij. q. i. Eſt aliud piſcandi gen⁹ quo genere ſolum petro piſcari dñs iubet dicens. Mitte hamū ꝛc. vbi glo. dic̄. Per hamū itellige iuriſdictionē qua petrus ꝑfuit alijs: hoc genere piſcandi ſolus petr⁹ piſcat̄ q: habet poteſtatē ligādi et ſoluēdi pre alijs. Hec glo. Tertio idē teſtat̄ beatus Cyrill⁹ in li. theſauroꝝ ita dicens. Sicut xp̄s a patre accepit ducatū ꝛ ſceptrum eccleſie gentiū ſuper oēm pricipatū ꝛ poteſtatē ꝛ ſuper omne quodcūqꝫ eſt: vt ei genua cuncta curuētur pleniſſimā poteſtatē: ſic ꝛ petro ꝛ ſucceſſorib⁹ eius pleniſſime cōmiſit. Et ifra Nulli alij φ petro qđ ſuū eſt plenū ſed ipſi ſoli dedit. hec Cyrill⁹. Quarto hui⁹ rei teſtis illuſtris eſt beat⁹ Chriſo. ſuper illud Math. xvi. Tibi dabo claues ꝛc. ita dicens. Sicut filius a patre veniēs ad ſalutē omniū mittit̄ cū ptāte plena ſuper oēs: ſic a xp̄o petr⁹ ꝛ eius eccleſia ad ſalutē omniū mittitur cū poteſtate omni ſup oēs qđ nulli hoim credim⁹ eſſe ꝯceſſum. Quinto hoc idē atteſtatur beat⁹ Leo papa in. c. multū. ij. q. vi. ꝛ beat⁹ Greg. in. c. decreto. ꝛ Juli⁹ papa in. c. q̄ ſe ſcit. ij. q. vi. Sexto ad idē eſt beatus Bern̄. qui vt in ſuperiori. c. inductū eſt: i quadā ep̄la ad Eugeniū papam aptiſſime ꝓfitet̄ φ ſolus Roman⁹ pon. habꝫ plenitudinē poteſtatis. Septimo ad idem eſt beatus Tho. qui ſepe hoc repetit: vt in ſuperiorib⁹ patet. Cōſequenter hoc idꝫ rōnibus oſtēdam⁹. Primo ſic. Solus romanus pon. in toto corpore vl̄is eccleſie poſt xp̄ꝫ eſt caput vniuerſale myſteriale ad regimen ꝛ gubernationem totius vniuerſitatis fideliuꝫ ergo ſolus ipſe in corpore vniuerſalis eccleſie habet plenitudinem poteſtatis. Cōſequētia patet: qm̄ ſolum caput in corpore hominis ad cuius ſimilitudinem de corpore eccleſie iuxta Apoſtolū ad Ro. xij. loquimur: habet plenitudinē ſenſus ꝛ regitiue ac gubernatiue virtut̄ Añs vero patet ex illo Jo. i. Tu vocaberis cephas. qđ iuxta Anacletum ꝛ Iſi. interpretat̄ caput. Secundo ſic. Solus Petrus ꝛ ei⁹ ſucceſſor eſt generalis vicarius xp̄i in eccleſia dei locum eius tenens. ergo ſolus ipſe habet plenitudinem poteſtatis. ꝯn̄tia patet: añs etiam oſtenſum eſt ſupra in. c. xxxvij. Tertio ſic. Romanus pon. eſt ſupremus hierarcha immediatus totius eccleſiaſtice hierarchie. pꝫ: ipſe em̄ eſt princeps in quo totius eccleſie dñs poſuit ꝑncipatū: vt in ca. Nolite errare dicit Julius papa di. xi. ergo in ſolo ipſo ponenda eſt plenitudo poteſtat̄: ꝯſequētia videt̄ manifeſta: qm̄ in om̄i hierarchia in ſolo hierarcha ponit̄ plenitudo ptātis. Unde Diony. iij. eccle. hierar. poſtφ vnāquāqꝫ hierarchiā in ſuū hierarchā docuit terminari de ꝓprietate hierarcharum ita ſubiungit. Hierarchici aūt ordinis virtus in om̄ibus capit ſanctis totalitatib⁹ ꝛ per cōſequens ordines operat̄ ꝓprie hierarchie myſteria. Et infra. Eſt ergo hierarchicus ordo ꝑfectiua nature virtute adimpletus. Quarto ſic. Eccleſiaſticus ꝑncipatus ē monarchicus ergo in ſolo ſummo pōtifice ē ptātis plenitudo. antecedēs pꝫ ſup ex multis in ca. ij. Unde Joh. x. dr̄. Erit vnū ouile ꝛ vn⁹ paſtor: ꝛ loquitur de eccleſia. Sup quo theophilus in gloſa inquit. Attendant manichei: qm̄ vnū ouile ꝛ vnus paſtor eſt noui teſtamenti. conſequētia pꝫ: q: in ꝑncipatu regali ſiue monarchico ſupma poteſtas in ſolo ꝑncipe collocat̄. vt ē Ariſtote. ſn̄ia. viij. ethi. ꝛ. iij. poli. Quinto ſic. romanus pontifex habet plenitudinē ptātis in eccl̄ia: ꝛ nullus alius a romano pōtifice habꝫ plenitudinē ptātis in eccl̄ia. ſolus ergo romanus pontifex habet plenitudinē ptātis in eccleſia. cōſequētia eſt manifeſta p regulā ab exponentib⁹ ad expoſitā. maior pꝫ ex ꝑcedenti ca. minor etiā pꝫ. Tum auctoritatib⁹ ſc̄toꝝ in ꝑncipio hui⁹ ca. inductis. ſ. beati Cyrilli beati Eriſo. beati Grego. beati Leonis pape beati Bernardi beati Thom̄. dicentiū: φ ſolus romanus pontifex ſit vocat⁹ in plenitudinē poteſtatis: alij autē in partē ſollicitudinis. Tum etiam rōne: q: ſi alij vtputa ap̄li recepiſſent a xp̄o ſicut petrus plenitudinē poteſtatis: iam petr⁹ neqꝫ maior neqꝫ ſuperior neqꝫ caput neqꝫ ꝑnceps fuiſſet apl̄oꝝ: ſed oēs fuiſſent in ptāte pares qđ eſt hereticū ꝛ ſepenumero ab eccl̄ia condēnatū vt ſupra inductuꝫ eſt. Sexto ſic. Dicit ap̄ls ad Rom̄. xiij. Omnis aīa ptātibus ſublimiorib⁹ ſubdita ſit. Et ſubiungit. Que a deo ſunt ordinata ſunt. ergo oportet φ prelatio attendat̄ ſm̄ aſcenſum ꝛ deſcenſum: non ſm̄ equalitatē. Quare neceſſe erit ſm̄ ordineꝫ rectū eccl̄ie φ ſuprema ptās regiminis ꝛ plenitudo iuriſdictiōis ſtet in vno ꝑmo ꝛ ſupmo in quo ſolo ſicut in ꝑmo ꝛ in ſimpliciſſimo in illo genere eſt ſtatus oīs prelatōis eccleſiaſtice. Ultimo ſic. Principat⁹ eſt quoddā totuꝫ poteſtatiuū cui⁹ hec eſt natura: φ ſm̄ completam rationē ꝛ plenitudinē perfectionis ſit in vno ſolo. ſ. in ꝑncipe: in alijs ꝟo in quos diſtributum eſt per gradus diuerſarū dignitatū ac

officioꝝ eſt aliqua participatio ipſi⁹: ſicut ꝑn-
cipat⁹ regni eſt in vno videlicet rege: in alijs
vero ſm̄ participationē quandā: videlicȝ ſm̄
ptātem preſidis ⁊ tribuni ⁊ millenarij ⁊ centu
rionis ⁊ q̄nquagenarij ⁊ decani ſiue decurio-
nis. Exemplū etiam hui⁹ toti⁹ poteſtatiui ap
paret in ſacramento ordinis: cui⁹ tota plenitu
do eſt in vno ordine .ſ. ſacerdotio. in alijs vero
eſt quedā participatio ordinis: vt dicit ſanct⁹
Tho. in .iiij. di. xxiiij. Et hoc figuratū eſt in hoc
quod dn̄s dicit Nu. xi. moyſi. Auferam de ſpi-
ritu tuo ⁊ tradam eis vt ſuſtentent tecū on⁹
populi. ergo in principatu eccleſiaſtico ita di-
cendum eſt ꝙ plenitudo ptātis illius in vno
ſolo ſit: puta in principe ſupmo vniuerſalis ec
cleſie: puta in Romano pon. Unde in .c. baſili
cas. de conſe. di. i. ⁊ in .c. nolite errare. di. xi. ha
betur: ꝙ in apoſtolica ſede dn̄s totius eccleſie
poſuit principatum. ⁊ beatus Aug. cōtra do-
natiſtas. ⁊ in epl̄a ad Gloriū ⁊ Eleuſiū dicit:
ꝙ in romana eccleſia ſemper apoſtolice cathe
dre viguit principatus. Ex quibus manifeſte
confunditur error ⁊ ſtulticia Marſilij de pa-
dua dicentis papam nō habere aliquam ple-
nitudinem poteſtatis abſq̧ determinatiōe .i.
conceſſione imperatoris.

Capitulū .liiii. Ut ptās iuriſdictionis oīm prelatorū
eccleſie deriuet̄ a papa ſiue apoſtolica ſede mediate vl̄
īmediate. Et p̄ma via .ſ. ex ordīe alioꝝ apl̄oꝝ ad petrū.

Capitulum LIIII

p

Poſtquā pro modulo paruitatis noſtre ſuperi⁹ ex
plicauimus ꝙ tam ad fidei xp̄ia-
ne cōſeruandam vnitatem: ꝙ̄ ad
optimū eccleſie regimen neceſſario vn⁹ in ec-
cleſia erat dandus rector ⁊ caput toti⁹ reipu-
blice xp̄iane cum plenitudine poteſtatis ⁊ ꝙ
hm̄ōi ſit Romanus pon. reſtat nunc videndū
de habitudine quā habet ad alios eccleſie in
feriores prelatos in origine poteſtatis: vtrū .ſ.
alij eccleſiarum prelati poteſtatē iuriſdictio
nis quā habent imediate ſuſcipiāt ab apoſto
lica ſede. an ſicut papa ita ⁊ ep̄i imediate ſuſ-
cipiant a xp̄o. Dicimus cum ſancto Tho. tam
in .ij. ſententiarū ⁊ in .iiij. ſn̄iarū: ꝙ̄ in .iiij. ꝯtra
gētiles: qui ſanct⁹ Tho. inter doctores de hac
materia loquētes magis rationabiliter ⁊ ma
gis cōformiter ad dicta ſanctorum patrū et ꝑ
ꝯſequens magis cōſonanter ad pietatem fi-
dei loqui videtur: ꝙ tota iuriſdictionis pote-
ſtas alioꝝ prelatorum de lege cōmuni deriua-
tur a papa. Quam concluſionē triplici via ꝓ-
bare intendimus. Primo ex ordine alioꝝ apo
ſtolorum ad Petrum in poteſtate iuriſdictio
nis. Secundo rationibus. Tertio ex inconue
nientib⁹ que ſequūtur ex oppoſito modo dicē

di. Prima via ſic arguitur. Apoſtoli alij a pe
tro nō ſuſceperūt ptātem iuriſdictiōis imme-
diate a xp̄o ſed mediante petro: ergo ſequitur
ꝙ etiā nunc p̄lati qui ſunt in eccl̄ia iuriſdicti-
onis ptātem ſuſcipiant immediate a papa ⁊
non a xp̄o. cōſequētia ē optima. antecedēs v̄o
auctoritatib⁹ ⁊ rōnib⁹ multiplicit̄ ꝓbat̄ ⁊ de-
clarat̄. Auctoritate p̄mo beati Anacleti qui
vt habet̄ in .c. Sacroſancta. di. xxij. dicit. In-
ter apl̄os quedā fuit diſcretio: ⁊ licet oēs apl̄i
eſſent: petro tn̄ a dn̄o conceſſum eſt vt reliq̄s
oībus preeſſet apl̄is ⁊ cephas .i. caput ⁊ p̄n
cipiū teneret apoſtolat⁹. Cū aūt noīe capitis
⁊ p̄ncipij origo deſignet̄ ptātis nō videt̄ poſ-
ſe dici beatus petr⁹ caput ⁊ p̄ncipium tenere
apoſtolat⁹ niſi ab eo ptās iuriſdictōis deriua
retur in apl̄os ceteros. Secūda auctoritas ē
beati Cypriani in epl̄a que de vnitate eccl̄ie
inſcribit̄ ad nouatianū. ⁊ habet̄ in .c. Loquit̄
dn̄s ad petrū. xxiiij. q. i. Ego dico tibi q: tu es
petr⁹ ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccl̄iam meā
ſup vnū edificat eccl̄iam. ⁊ ꝙ̄uis apl̄is oīb⁹
poſt reſurrectionē ſuā parē .i. cōmunē ptātem
tribuat ⁊ dicat. Sicut me miſit pat̄ ⁊ ego mit
to vos accipite ſp̄m ſctm̄: tamē vt vnitatē ma
nifeſtaret vnitat̄ eiuſdē originē ab vno incipi
entē ſua auc̄tate diſpoſuit. hoc vtiq̧ erant ce-
teri apl̄i qd̄ petr⁹ pari cōſortio prediti ⁊ hono
ris ⁊ ptātis (glo. in ordine ⁊ dignitate conſe-
crationis nō adminiſtrationis plenitudine)
ſed exordium ab vnitate ꝓficiſcit̄ vt eccl̄ia xp̄i
vna eſſe monſtret̄. hec Cyprianus. Ubi cū ait
ꝙ xp̄us vt eccl̄ie vnitatē manifeſtaret ptātis
originē ab vno incipientē diſpoſuerit: manife
ſte dat intelligi ꝙ ſolus vn⁹ ſcilȝ petr⁹ ſup quē
vnū fundatā dicit eccl̄iam a xp̄o immediate
ptātem ſuſceperit iuriſdictōis: alij v̄o apl̄i me
diante ip̄o petro. Plane vt videt̄ ſi immedia-
te oēs apl̄i ptātem iuriſdictiōis recepiſſent
a xp̄o: origo ptātis nō incepiſſet in eccleſia ab
vno aploꝝ cū data fuiſſet ſimul ⁊ immediate
oībus. Tertia auctoritas eſt Aug. qui ſup
Joh. homel. cxxiiij. dicit ſic. Petrus apl̄s ꝓpt̄
apoſtolat⁹ ſui p̄matū gerebat figurata gene-
ralitate eccl̄ie pſonā. qd̄ eīm ad ip̄m ꝓprie per-
tinet natura vnus homo erat: gr̄a vn⁹ xp̄ian⁹
abūdantiore gr̄a vn⁹ idemq̧ p̄m⁹ apl̄s: ſed qn̄
ei dictum eſt. Tibi dabo claues regni celoꝝ: ⁊
quodcūq̧ ligaueris ⁊c̄. vniuerſā ſignificabat
eccl̄iam. Et infra. Eccl̄ia ergo que fundat̄ in
xp̄o claues ab eo regni celorum accepit in pe-
tro .i. poteſtatem ſoluendi ⁊ ligandi peccata.
Sed videtur ꝙ hoc qd̄ ſoli petro attribuitur
ratione p̄matus non eſſet verum ſi alij apoſto
li cum eo immediate iuriſdictionē recepiſſent

a xp̃o: qꝛ dato illo eccleſia nõ in ſolo petro ſed
etiã in alijs apoſtolis claues recepiſſe diceret
Quarta auctoritas eſt beatiſſimi Leonis: q̃
vt habetur in.c.dñs.di.xix.ita dicit. Hui⁹ mu
neris ſacramentũ ita dñs ad omniũ apl'oꝝ of
ficiũ pertinere voluit vt in beatiſſimo Petro
omniũ apoſtoloꝝ ſummo principaliter collo-
caret: vt ab ipſo quaſi quodã capite dona ſua
velut in corpus om̃e diffunderet vt exortem
ſe miniſterij intelligeret eſſe diuini qui auſus
fuiſſet a petri ſoliditate recedere. Quita au
ctoritas eſt eiuſdẽ in ſermone.iij.ordinationis
ſue ita dicentis. Multo digni⁹ eſt ad beatiſ-
ſimi petri gloriã cõtẽplandã aciẽ mentis at
tollere: ⁊ hunc diẽ in illius potiſſimũ venera-
tione celebrare qui ab ipſo omniũ charismatũ
fonte ita copioſis eſt irrigationib⁹ inundatus
vt cũ multa ſolus acceperit nihil in quẽq̃ ſine
eius participatione trãſierit. Et infra. De to-
to mundo vnus petr⁹ eligit̃ qui ⁊ vniuerſaruꝫ
gentiũ vocationi ⁊ omnib⁹ apl'is cũctiſq̃ ec-
cleſie partib⁹ preponat̃ vt q̃uis in populo dei
multi ſint ſacerdotes multiq̃ paſtores: oẽs tñ
ꝓprie regat Petrus quos principaliter regit
⁊ xp̃s. Magnũ ⁊ mirabile dilectiſſimi huic vi
ro cõſortiũ potentie ſue tribuit diuina digna-
tio: vt ſiquid cũ eo cõmune ceteris voluit eſſe
principib⁹: nunq̃ niſi per ipſum dedit quicq̃d
alijs nõ negauit. Ecce ꝙ clara luce leo iſte be-
atiſſimus irrefragabilis auctoritatis iter pa-
tres eccleſie: dicit. ꝙ q̃cq̃d cõmune xp̃s cũ pe-
tro ceteris voluit eſſe principibus: videlꝫ apo
ſtolis nõ niſi per petrũ dedit. quicq̃d.ſ.qđ do-
nabile eſſet per hoĩeꝫ alijs nõ negauit. Et ita
manifeſte habet̃ ꝙ ceteri apl'i non imediate a
xp̃o iuriſdictionẽ acceperint ſed mediante pe
tro apoſtolo eoꝝ principe. Sexta auctoritas
eſt Alexandri pape in.c.audiuimus.xxiiij.q.i.
ſic dicẽtis. Unde cum dñs daret omnib⁹ diſci
pulis parẽ ligandi ac ſoluendi poteſtatem: pe
tro pre omnib⁹ claues regni celoꝝ ſe daturum
promiſit di. Tibi dabo claues regni celorum.
Quicũq̃ ergo ab vnitate eccleſie que per Pe
trum intelligitur fuerit alienus execrare põt
conſecrare nõ valet: excõmunicationis vel re
conciliationis poteſtatem nõ habet. In qua
auctoritate duo ſunt precipue notanda. Pri-
mo ꝙ beato Petro pre omnib⁹ date ſunt cla-
ues. in quo datur intelligi ꝙ beatus Petrus
in poteſtate iuriſdictionis ſuperior ⁊ maior fu
erit omnibus alijs apoſtolis etiam ſimul con-
iũctis: et per conſequẽs ſucceſſor petri videli
cet Roman⁹ pontifex ſuperior maiorq̃ ſit om
nibus prelatis etiam ſimul coniũctis. Secũ
do notandum eſt id qđ dicitur ꝙ beat⁹ Petr⁹
apoſtolus ꝓ om̃ibus ſuſcepit claues eccl'ie in
quo manifeſte denotatur ꝙ alij xp̃i diſcipuli ⁊
eoꝝ ſucceſſores poteſtatẽ iuriſdictiõis non ac
ceperunt niſi per petrũ: ⁊ ita nõ immediate a
xp̃o. Ubi conſiderandũ eſt ꝙ cuꝫ dicit̃ petrus
ſuſcepiſſe ꝓ om̃ibus ⁊ pre om̃ib⁹ ptãtem: non
eſt intelligendũ ip̃m ꝓ om̃ib⁹ accepiſſe ad mo
dum quo vnus ꝓcurator noĩe aliquoꝝ aliqđ
donũ ſicut caſtrũ aut ꝑncipatũ accipit a ꝑnci
pe: ſed intelligendũ eſt ad modũ quo dicimus
ſolem recepiſſe lumẽ a deo pre om̃ibus ſtellis
⁊ pro om̃ib⁹. Pre om̃ib⁹: qm̃ in maiori plenitu
dine ꝙ cetere ſtelle. Pro om̃ib⁹ qm̃ in eo ordi-
ne vt ab ip̃o ſicut a fonte in ceteras ſtellas lu-
men deſcẽdat. Et ſiꝫ eſt de capite qđ pre oĩb⁹
⁊ ꝓ oĩb⁹ mẽbris v̾tutẽ recepit. pre om̃ib⁹ q̃dẽ:
qꝛ in ſolo capite ẽ plenitudo ſenſuũ: ꝓ om̃ib⁹
quidẽ: qꝛ ab ip̃o cetera mẽbra ſenſum mot⁹ ⁊
regiminis ſuſcipiũt. Ita eſt de petro q̃ non tm̃
auctate pre om̃ib⁹ alijs donat⁹ eſt: ſed etiã ca-
put ⁊ ꝑnceps alijs influẽs in toto corpe eccl'ie
ꝯſtitutus eſt: vt apertiſſime ſuperi⁹ oſtẽſum ẽ
ex doctrina ſanctoꝝ. Unde Innocen. in ep'la
quã ſcribit ad patres ep̃os in cõcilio Cartha-
ginen̄. dicit: ꝙ a beato petro epiſcopat⁹ ⁊ to-
ta auctas nomis huius emerſit. Conſequent̃
hoc idẽ rõne ꝓbat̃: ⁊ ꝑmo ſic. Ab eo a quo q̃s
nõ habet ſubditũ ab illo nõ habꝫ aliquã pote
ſtatẽ iuriſdictionis: ſed alij apl'i nõ habuerũt
immediate ſubditos a xp̃o: ergo ip̃i nõ habue
runt ptãtem iuriſdictõis immediate a xp̃o. cõ
ſequentia ptꝫ: maior etiã: cũ nullus ligare aut
abſoluere poſſit niſi ſubditũ: cũ a non ſuo iudi
ce ligari nullus valeat nec abſolui. de peni. ⁊
remiſ. ca. Om̃is. Nam ptãs iuriſdictõis qua
aliq̃s põt abſoluere ⁊ ligare dicit̃ relatiue ad
ſubditũ. relatiua aũt vt habꝫ doctrina Ariſt.
in p̃dicamẽtis. poſita ſe ponũt ⁊ perempta ſe
perimũt. vnde ſi nõ eſt ſeruus nõ eſt dñs. Pro
pter qđ ſm̃ Aug. li. de tri. Deus non fuit dñs
quouſq̃ habuit creaturã ſuã. Ita ſi nõ eſt ſub-
ditus non eſt prelatus nec iudex q̃ poſſit eũ iu
dicare. ad Roma. xiiij. Tu quis es qui iudicas
alienũ ſeruum: ſuo dño ſtat aut cadit. Minor
vero ꝓbat̃: qꝛ ſi xp̃s dediſſet alijs a petro ſub-
ditos aut oẽs dediſſet aut aliquẽ. Non ẽ dicẽ-
dum ꝑmũ ꝙ dediſſet oẽs: qꝛ vt dictũ eſt plura
litas ꝑncipatuum nõ eſt bona. vt dicit̃. xij. me
taphiſice. ⁊ ideo ibi ꝯcludit̃: vn⁹ ergo ꝑnceps
Tum ſecundo: qꝛ tunc ouile xp̃i nõ eſſet vnuꝫ
nec vnus oĩum paſtor ſed plures. contra illud
Joh. x. Erit vnũ ouile ⁊ vn⁹ paſtor. Preterea
ſecũdũ nõ eſt dicendũ: cum nullibi legat̃ xp̃s
apl'is populos immediate diuiſiſſe nec facile
eſt fingere quos quibus ſubiecerit. Item ſe-

cunda ratione arguit̃ ſic. Si xp̄s dediſſet apo
ſtolis immediate poteſtatē iuriſdictionis: aut
dediſſet plenam ⁊ omnimodā ſicut petro: aut
particularit̃ limitatā ⁊ coartatā: ſed neutrā.
ergo nullā. cōſequētia ē bona. maior pꝫ a ſuffi
cienti diuiſione. minor quo ad p̄mā partē ptꝫ
Primo. q: dicit beat⁹ Cyrillus in lib. theſau-
roꝝ: nulli alij q̄ꝫ petro xp̄s qḋ ſuū eſt plenū cō
miſit ſ; ipi ſoli dedit. Secūdo qm̄ ſi alijs apo-
ſtolis data fuiſſet ptās in ea plenitudine, qua
petro data eſt: petrus nec maior nec ſuperior
nec princeps nec caput fuiſſet aploꝝ: ſed oēs
in iuriſdictōnis auctate pares fuiſſent; qḋ eſt
erroneū. vt em̄ ſctūs Anacletus inquit in ca.
Sacroſancta. diſt. xxij. inter aplos quedā fuit
diſcretio: licet em̄ om̄s apli eſſent: petro tamē
a dn̄o conceſſum eſt vt reliquis om̄ib⁹ preeſſet
aplis ⁊ cephas. i. caput ⁊ p̄ncipatum teneret
apoſtolat⁹. Secūda vero pars minoris que di
cit ꝙ etiā xp̄s nō dedit aplis ptātem aliquā li
mitatā pꝫ. vnde nec poſſibile ē fingere certitu
dinē talis limitationis. De talib⁹ autē que fa-
cta eſſe dicuntur maxime circa aplos de claui
bus eccl'ie nihil videt̃ aſſerēduꝫ qḋ de ſcriptu
ris ſanctis nō habeat teſtimoniū explicite vel
implicite qḋ in hac parte nō datur. Et hec de
p̄mo puncto breuitatis cauſa ſufficiant.

Capitulum. lv. In quo probatur eadem concluſio ſecunda via ſcꝫ per rationes.

Capl'm LV

c Onſequēter eadē
concluſio videlꝫ ꝙ ptās iuriſdictio
nis prelatoꝝ deriuet̃ a papa ꝓban-
da eſt ſecunda via videlicꝫ per rōnes. Primo
ſic. In om̄i p̄ncipatu ptās iuriſdictionis deri
uatur ad quācunqꝫ perſonā illius p̄ncipatus
a monarcha ſiue p̄ncipe illi⁹ p̄ncipat⁹: ſed pa-
pa eſt p̄nceps ſiue monarcha in ſacro eccleſie
p̄ncipatu: ergo ſequit̃ ꝙ ptās iuriſdictōis oiꝫ
inferioꝝ prelatoꝝ deriuet̃ a papa. ꝯn̄a ē bona
minor ptꝫ ex ſn̄ia Diony. q̇ tam in de eccl'iaſti
ca q̄ꝫ celeſti hierarchia docꝫ ab ip̄o hierarcha
in oēs hierarchie ꝑſonas lumē irradiatiōis ꝑ-
fluere. Minor ṽo ꝙ ſcꝫ papa ſit p̄nceps ⁊ mo
narcha totius eccleſiaſtici p̄ncipatus ex ſupe
rius inductis auctoritatib⁹ oſtēſuꝫ eſt: in qui-
bus ſancti patres ip̄m ⁊ eccl'ie toti⁹ p̄ncipem
⁊ caput predicant ⁊ atteſtant̃. Dicit etiā Cri-
ſoſto. ſup Act̃ aploꝝ: ꝙ petrus a filio ſup om̄s
qui filij ſunt accepit ptātem: nō vt moyſes in
gente vna ſed in vniuerſo orbe. Et Theophi-
lus ſup illud Luc̃. xxij. Tu aliquando cōuerſus
confirma fratres tuos. dicit: ꝙ petrus obtinu
it ꝙ eſſet antiſtes mūdi. Item in eccleſiaſtico
officio legit̃ ei xp̄us dixiſſe, Super plebē meā
p̄ncipē te conſtitui. Preterea ſic confirmat̃
iſta ratio. In vno quoqꝫ ordine ab eo in quo
maxime reſidet plenitudo ṽtutis ſiue ptātis
originalit̃ dependet virt⁹ oim̄ ſequentiū in il-
lo ordine. ſed roman⁹ pontifex eſt p̄m⁹ in ordi
ne p̄latoꝝ eccl'ie ⁊ in quo ſolo reſidet plenitu-
do eccleſiaſtice ptātis: ergo ſequit̃ ꝙ ptās oiꝫ
ſequentiū p̄latoꝝ eccl'ie dependeat ⁊ deriuet̃
ab ip̄o romano pontifice. cōſequētia eſt bona
maior colligit̃ ex ſentētia Ariſto. ij. metaphy.
minor ē canon concilij cōſtantinopolitani di-
centis. Veneramur ſ̄m ſcripturas ⁊ canonuꝫ
diffinitiones ſanctiſſimuꝫ antique rome ep̄m
p̄mū eſſe ⁊ maximū oim̄ ep̄oꝝ. Item in conci-
lio Calcedonen̄. acclamatū legit̃ a tota ſyno-
do pape Leoni. Leo ſanctiſſim⁹ apoſtolicus ⁊
ycomenic⁹. i. vniuerſalis patriarcha ꝑ mlt̃os
annos viuat. Confirmat̃ hoc argumentuꝫ ꝑ
illud beati Anacleti: qui vt dicit̃ in ca. In no
uo. di. xxi. ita dic̃. In nouo teſtamēto poſt xp̄m
dn̄m a petro incepit ſacerdotalis ordo. Et cau
ſam ſubiungēs ait. Quia ipi p̄mo pontificat⁹
in eccl'ia datus ē dicente dn̄o ad eū. Tu es pe-
trus ⁊ ſup hanc petrā edificabo eccl'iam meā.
Tertio ſic. Inter habētia ordinē ſ̄m influen
tiam om̄ia que alijs influunt virtutē influēdi
recipiūt a p̄mo illius ordinis: ſed ordo qui eſt
inter romanā eccl'iam ⁊ alias eccl'ias ſiue int̃
romanū pontificē ⁊ alios p̄latos: eſt ſ̄m influ
entiā ꝓut vn⁹ mouet aliū ad actus hierarchi-
cos. ergo ptās iuriſdictōis oim̄ p̄latoꝝ eccl'ie
deriuat̃ a romano pontifice. cōſequētia ē bo-
na. maior pꝫ ex cōmēto p̄me ꝓpoſitiōis de cau
ſis. cauſa em̄ ſecūda virtutē cauſandi habet a
p̄ma. Minor vero ptꝫ auctate beatiſſimi Cy
priani: q̇ vt in ca. Loquit̃. xxiiij. q. i. eccl'ias par
ticulares ad eccl'iaꝫ romanā cōparat ſicut ra
dios ad ſolē: fluuios ad fontē: ſicut ramos ad
radicē. Patꝫ etiā ꝑ illud qḋ Iuſtinian⁹ impe-
rator xp̄ianiſſim⁹ in auc̃. vt romana eccl'ia. col.
iij. ait. ꝙ legū originē antiqua roma ſortita eſt
⁊ ſummi pōtificat⁹ apicem ⁊ ſacerdotij fontē
apud eam eſſe nemo eſt q̇ dubitet. Si ergo ro-
mana eccl'ia fons ē ⁊ a fonte deriuent̃ riuuli:
ſequit̃ ꝙ aliarū eccleſiaruꝫ iuriſdictio deriuet̃
ab ea. Quarto ſic. Om̄ia mēbra a capite re-
cipiūt imediate deriuationē virtutis ſenſus ⁊
mot⁹ ſiue regiminis: ſ; romana eccl'ia ē caput
ceterarū eccleſiarū: ergo cetere eccl'ie ⁊ earuꝫ
p̄lati ptātis ſue originē ſuſcipiūt a romana ec
cleſia ſiue a romano pōtifice. ꝯſeq̄ntia ē bona
maior pꝫ: qm̄ vt ſuperi⁹ habitū ē ex ſn̄ia Iſido.
ex eo datū ē capiti hoc nomē ꝙ ſenſus om̄es ⁊
nerui inde initiū capiāt atqꝫ ex eo oīs vigendi
cauſa oriat̃. Minor ṽo ponit̃ in. c. Sacroſctā

di.xxij.vbi ſanct⁹ Anaclet⁹ dicit: ꝙ aplīca ſe-
des caput ⁊ cardo.ſ.omniū eccleſiarū ē a dn̄o
⁊ nō ab alio ꝯſtituta.⁊ ſicut cardine oſtiuꝫ re-
gitur:ſic hmōi ſancte aplīce ſedis auctē omēs
eccleſie dn̄o diſponente regūtur. Hoc aūt qḋ
ait ꝙ aplīce ſedis auctē oēs eccleſie regūtur:
nō videt̄ habere veritatē niſi prelati iferiores
qui regunt eccleſias regendi ⁊ gubernandi il
las ab apoſtolica ſede accipiant poteſtatem.
Quinto ſic. In oībus cauſis agētib⁹ ordina
tis ſemꝑ cauſe ſequētes agunt in virtute cau-
ſe prime:ſicut in reb⁹ naturalib⁹ corpora infe-
riora agunt in virtute corpoꝝ celeſtiū: ⁊ in re-
bus volūtarijs oēs artifices operant̄ ꝯm ipe-
rium ſummi architectoris in ordine aūt politi
cū regimen adminiſtrantiū oēs ꝑticulares po
teſtates auctēm iuriſdictionis ſuſcipiūt a ſu-
prema ꝑtāte.ſꝫ in regimine eccleſiaſtico in or-
dine prelatoꝝ eccleſie habentiū iuriſdictionē
⁊ poteſtatē act⁹ diuinos exercendi circa fide
les primus ⁊ ſumm⁹ pon.eſt.ergo. Sexto ſic.
Perfectior eſt princeps eccl'ie ꝙ legalis: pa-
pa ꝙ moyſes.ſed a ſummo preſidente ſynago-
ge oīs alia poteſtas inferioꝝ deriuabat̄. ergo
ſiliter eſt in eccleſia ꝙ omis iuriſdictionis au
ctoritas inferioꝝ prelatoruꝫ deriuat̄ a ſummo
pon.ſ.papa.ꝯña patet:qꝛ ſynagoga figura fu-
it eccleſie ꝯm ꝙ dicit beat⁹ Aug. ⁊ beat⁹ Dio
ny. Minor vero pꝫ Exo.xviij.⁊ expreſſe Nūe.
xi.vbi dn̄s ad petitionē moyſi qui in multitu-
dine regiminis grauabat̄ voluit ꝙ idem moy
ſes eligeret ſibi aliquos in adiutoriū ad popu
li gubernationē.Et dicit tex.ꝙ dedit deus de
ſpiritu qui erat in moyſe illis ſeptuaginta ele
ctis.⁊ hoc vt videt̄ ad ſignificandū oēm pote
ſtatē iuriſdictōis ⁊ regiminis a ſummo eccl'ie
ꝑſidente in alios deriuari. Septimo ſic. Hie
rarchia eccleſiaſtica eſt exemplata a celeſti: ſi
cut ait beatus Diony.⁊ ſupra in.c.ij.induxim⁹
ſed in celeſti hierarchia ſic eſt: ꝙ radius diuie
illuminationis deſcendēs in inferiores tali or
dine deſcēdit:vt primo in ſuperiores recipiat̄
deinde ꝑ illos in inferiores ꝓfluendo deſcen-
dat.hec aūt eſt lex diuinitatis in qt Diony.iij.
cele.hierar.ꝑ prima media ⁊ ꝑ media vltima il
luminari.ergo ſic erit in hierarchia eccleſiaſti
ca ꝙ ꝑtās iuriſdictionis ꝯm quā attēditur or-
do ſuꝑioritatis ⁊ inferioritatis inter prelatos
eccleſie ꝙ primū a deo īmediate in papā deſcē
dat ⁊ per eū in ſequētes deriuet̄. Octauo te
ſte eodē beato Dio.x.celeſtis hierarchie.Oēs
hierarchie ſunt connexe ⁊ ordines ipſi cuiuſli
bet hierarchie ſunt etiā cōnexi.hec aūt conne
xio ꝯm eiuſdē diuini doctoris doctrinā vt ſan
ctus Tho.⁊ Albert⁹ declarāt nō tm̄ attendit̄
per relationē ad vnū vltimū finē ꝯm quē oīs
hierarchie finis ē ſimilitudo ⁊ vnitas ad deū:
ſed ꝯm ea q̄ ſunt de eſſentia hierarchie ſcꝫ ꝯm
ordinē ſciētiā ⁊ actionē. Scdm ordinē quidē
inquantū in om̄ib⁹ hierarchijs inuenit̄ diſtin-
ctio ꝑ ꝑmū mediū ⁊ vltimū. Scdm ſcientiaꝫ
vere inquantū irradiatio extendit̄ ꝓcedendo
a ꝑma vſqꝫ ad vltimos.Scdm actionē autem
inquantuꝫ primi habēt actionē hierarchicam
in medios ⁊ ꝑ mediū in vltimos:ſed eccl'ia no
ſtra eſt ad inſtar hierarchie diſpoſita ⁊ forma
ta:ergo neceſſe eſt niſi hierarchiā noſtrā in cō
uenientiſſime aſſerere incōnexam vellem⁹ po
teſtatē eccleſiaſticā a primo noſtre hierarchie
qui eſt roman⁹ pontifex in om̄es inferiores ꝓ-
cedere ⁊ deriuari.ꝓceſſus pꝫ.hui⁹ autē conne
xionis hierarchie noſtre duo ſunt euidentiſſi-
ma teſtimonia. Primū eſt ꝙ qui a beati petri
ſocietate ⁊ cōnexione apoſtolice ſedis ſegre-
gatur nō pōt abſolui a peccatis.Secundū eſt
ꝙ talis exiſtēs ſic prelat⁹ ipa poteſtate eccle-
ſiaſtica denudat̄.De ꝑmo habet̄ in glo. Ma-
thei.xvi.ꝙ petrus ideo ſpecialiter claues re-
gni celoꝝ ⁊ ꝑncipatū iudiciarie ꝑtātis acce-
pit:vt om̄es per orbē credentes intelligāt ꝙ
quicūqꝫ ab vnitate fidei ⁊ ſocietate petri quo
uiſmodo ſeipos ſegregāt nec vinculis pecca-
torum abſolui nec ianuā regni celeſtis ingre-
di poſſunt.De ſecūdo habet̄ in ca. Fact⁹. ⁊ in
ca. Nouatian⁹.vij.q.i. que om̄ia ſunt beatiſſi-
mi Cypriani teſtimonia. Nono ſic. Pote-
ſtas que data eſt vni in ſua fontali plenitudi-
ne nō eſt in alijs niſi deriuata ⁊ limitata: etiā
ꝑ illius volūtate ⁊ ordinatōe:ſed ꝑtās iuriſdi
ctionis eccleſiaſtice tota in ſua fontali pleni-
tudine data ē petro ſoli ⁊ in eo ſuis ſucceſſori-
bus:qm̄ cura toti⁹ eccl'ie ſibi cōmiſſa ē dn̄o di-
cente. Paſce oues meas. Ioh. vlt. Hoc em̄ te
ſte Criſo. nulli alio aplo dictuꝫ ē neqꝫ tūc neqꝫ
ante neqꝫ poſt:ergo talē ꝑtātem ꝑfectā ac ple
nam ſolus petr⁹ habuit habetqꝫ ſol⁹ ſucceſſor
petri q̄ ob hoc papa.i.pater patrū nomiat̄:er-
go oēs alij eccl'ie ꝑlati nō habēt ꝑtātem iuriſ-
dictionis niſi prout papa limitat ⁊ diſponit.
Decimo cōfirmando rōnē ꝑdictā arguit̄ ſic.
Eccl'ie ꝑticulares ad eccl'iam romanā cōpa-
rantur ſicut radij ad ſolē:ſicut riuuli ad fontē:
ſicut rami ad radicē:ergo ſequit̄ ꝙ q̄cq̄d pote
ſtatis habēt iuriſdictōnis habēt a romana ec
cleſia.ꝯſeqn̄tia ē bona. antecedēs pꝫ tam au-
ctoritate Cypriani in ca. Loquit̄.xxiij.q.i. ꝙ
cōcilij Epheſini ꝙ etiā petri Rauēnat̄.q̄ dic
qḋ ſtipiti rami: qḋ capiti mēbra: qḋ ſoli radij
qḋ fonti riuuli hoc aplīce ſedis reuerentie de-
bēt oēs eccl'ie q̄s vbiqꝫ terrarū religio xp̄iana

fundauit.Cōfirmat̄ hec ratio ex illo qꝺ Vigi-
lius papa ſcribēs Eleutherio ep̄o dicit. Nulli
vel tenuiter ſcienti vel pleniter ſapiēti dubiū
eſt ꝙ eccl̄ia romana fundamentuꝫ ⁊ forma ſit
eccl̄iarū a quo oēs eccl̄ias principiū ſumpſiſſe
nemo recte credētium ignorat.hec ille. Un-
decimo ſic.Omīs iuriſdictio ⁊ ptās cuiuſlibꝫ
eccl̄ie ⁊ pſonarū in ea videt̄ ab eo deriuari ⁊ ꝓ
cedere q̄ illā eccleſiā ſic fundauit in auc̄tate ⁊
iuriſdictōe:ptꝫ cū fundamētū ſit origo ⁊ ꝑnci-
piū toti⁹ edificij:ſed oēs alie eccl̄ie ꝑ orbē dif-
fuſe ſunt a romana eccl̄ia inſtitute ⁊ fundate
ergo ois iuriſdictōis eccleſiaſtice auc̄tas alio
rum p̄latoꝝ deriuat̄ a papa ſiue a romano pō-
tifice. ꝯña eſt bona ⁊ añs ꝓ minori habet̄ in
ca.Oēs.di.xxij.vbi Nicolaus papa ita inquit
Oēs ſiue patriarche cuiuſlibet apicē ſiue me-
tropoleon ꝑmat⁹ aut ep̄atuū cathedras vel ec
cleſiarū ſiue cuiuſcūq̄ ordinis dignitatē inſti-
tuit romana eccl̄ia:illā vero ſolus ip̄e xp̄s fun
dauit ⁊c̄. Item in ca. In illis.di.lxxx.dic̄ Cle-
mens papa:ꝙ in illis ciuitatib⁹ in q̄bus olim
apud ethnicos ꝑmi flamines eoꝝ atq̄ ꝑmi le
gis doctores erant ep̄oꝝ ꝑmates atq̄ patriar
chas btūs petr⁹ poni ꝑcepit.in illis vo in q̄b⁹
erant eoꝝ archiflamines archiep̄os inſtitui ꝑ
cepit.in ſingulis vo ceteris ciuitatib⁹ ſingu-
los ⁊ nō plures ep̄os conſtitui ꝑcepit q̄ ep̄oꝝ
tm̄ vocabula ſortirent̄:qm̄ nec inter ip̄os apo
ſtolos par fuit inſtitutio ſ; vn⁹ prefuit omīb⁹.
hec ille. Itē ad idē facit ca. Quis neſciat. diſ.
xi. Duodecimo. Omīs ille cui cōmittunt̄ vi
ces alicui⁹ ſuperioris habꝫ iuriſdictionē ſuaꝫ
a cōmittente nō aūt a ſe nec ab alio. ſed papa
cui a xp̄o oiꝫ fideliū cura cōmiſſa ē omīb⁹ alijs
cōmittit vices ſuas ⁊ impartit̄ partē ſollicitu
dinis ſue in his q̄ exequunt̄ ꝑtinentia ad regi
men eccl̄ie: ergo videt̄ ꝙ oēs alij prelati a pa-
pa immediate habeāt q̄cq̄d iuriſdictōis volū
tarie vel cōtentioſe habeāt.maior pꝫ:qm̄ is q̄
mādata iuriſdictōe vtit̄ nihil ꝓpriū habꝫ:ſed
vtit̄ ſolū iuriſdictōe ei⁹ qui mādauit minor ve
ro pꝫ auc̄tate beati Grego.⁊ habet̄ in ca. De-
creto.ij.q.vi.vbi ſic ait. Sancta romana eccle
ſia ita vices ſuas alijs impartiuit eccleſijs vt
in partē ſint vocati ſollicitudinis nō in pleni
tudinē ptātis.⁊ in .c.ſequēti Julius papa ita
dicit. Ip̄a nāq̄ eccl̄ia q̄ prima eſt ita reliq̄s ec
cleſijs vices ſuas credidit largiēdas vt in par
tem ſint vocate ſollicitudinis nō in plenitudi
nem ptātis. Et Leo papa in ep̄l̄a ad Anaſtaſi
um ep̄m theſſalonicen̄.inq̄t. Vices em̄ nr̄as
ita tue credim⁹ charitati vt in partē ſis voca-
tus ſollicitudinis non in plenitudinē ptātis.
Unde magr̄ in hyſtoria eccl̄iaſtica tractās il-
lud Exo.xviij. Moyſes oia q̄ ietro ⁊c̄.dic̄ ſic.
Sicut moyſes cōcilio Jetro conſtituit tribu-
nos ⁊ cēturiones ⁊ q̄nq̄genarios ⁊ decanos:
ſic romana eccl̄ia plurimos vocauit in partē
ſollicitudinis.ſ.ꝑmates ep̄os archiep̄os archi
preſbyteros ⁊ minores ſacerdotes. Si ergo
hos vocauit ſctā romana eccl̄ia impriēdo eis
partē adminiſtratōis ſue videt̄ ꝙ ipſi nō ſunt
inſtituti a xp̄o imediate ſ; a petro vel ſucceſſo
rib⁹ eius. Tredecio ſic. Quilibꝫ fidelis tenet̄
credere vnā eſſe ſctām eccl̄iaꝫ catholicā: ſ; ad
vnitatē eccl̄ie req̄rit̄ ꝙ oim̄ p̄latoꝝ ptās iuriſ-
dictōis deriuet̄ a romano pōtifice:g̊ neceſſe ē
ꝙ q̄libꝫ fidelis h̄ credat ⁊ teneat. ꝯña ē bona
maior pꝫ cū ſit articul⁹ fidei ⁊ dicat̄ Cant̄.vi.
Una ē colūba mea vna ē ꝑfecta.dicit glo.i.ec
cleſia.minor ꝓbat̄:qm̄ vnitas eccl̄ie vt habet̄
a btō Cypriano in ep̄l̄a de vnitate eccl̄ie:⁊ h̄r
in.c.Loq̄t̄.xxiiij.q.i.neceſſario attēdit̄ in ordi
ne ad vnā fontalē originē totius ptātis eccle-
ſiaſtice quā eſſe dicit ap̄l̄icā ſedē ſiue romanū
pōtificē ſup quē fundatā dic̄ eccl̄iam eſſe. Un
ait eccl̄ia dei luce ꝑfuſa ꝑ totū orbē radios ſu-
os porrigit.vnū tm̄ eſt qꝺ vbiq̄ diffundit̄ nec
vnitas corpis ſeparat̄:radios ſuos ſup vniuer
ſam terrā copia vbertat̄ extēdit ꝓfluētes lar-
gitur riuos lati⁹ pandit vnū tm̄ caput ē ⁊ vna
origo ⁊ vna mat̄ fecūditas copioſa.h̄ ille. Itē
ſctūs Tho.ꝯtra gētiles.li.iiij.c.lxxvi.dic̄. So-
li petro ꝓmiſit. Tibi dabo claues regni celoꝝ
vt oñderet̄ ptās clauiū ꝑ eū ad alios deriuan-
da ad ꝯſeruādā eccl̄ie vnitatē. Ex q̄b⁹ manife
ſte colligit̄ pertinere ad vnitatē eccl̄ie:ꝙ a ro
mano pōtifice oium alioꝝ p̄latoꝝ deriuet̄ au-
ctoritas q̄ erat minor ꝓbāda. Ex q̄b⁹ videt̄ ꝙ
negare ptātē iuriſdictiōis inferioꝝ p̄latoꝝ in
eccl̄ia a romano pōtifice imediate nō depēde
re:nō ſoluꝫ preiudicet ꝑmatui ap̄l̄ice ſedis ſed
etiā vnitati vniuerſalis eccleſie.

Cap̄lm.lvi.in quo probat̄ eadem ꝯcluſio tertia via .ſ.
ex incōueniētib⁹ que ex ꝯtrario modo dicendi ſequunt̄

Cap̄lm LVI

Illuſtrata ꝑfate

ꝯcluſiōis vitate duab⁹ vijs: iam
tertia via q̄ ſumit̄ ex incōuenien
tibus q̄ ex oppoſito modo dicēdi
ſequūt̄ reſtat declarāda. Prio ſic. Null⁹ pōt
licite imutare illud qꝺ ē ex inſtitutiōe vel ordi
natōe xp̄i:ſ; ſi ptātes inferiores eſſent imedia
te a xp̄o ſeq̄ret̄ ꝙ papa nō poſſet circa eas fa-
cere mutatiōes q̄s facit diuidēdo ep̄at⁹ ⁊ am-
pliando territoria ⁊ reſtringēdo caſus vel ex-
tendēdo:ip̄e em̄ erigit ſiue de nouo ordinat ec
cleſias cathedrales.xvi.q.i. felix.⁊ ca. Preci-
pimus. Itē ip̄e ſubijcit vnā eccl̄iam cathedra

lem alteri.ex̄ de offi.dele. qđ trāſlationē. Jte3 vnit duos epat⁹ in vnū ⁊ vnū diuidit in duos xvi.q.i.⁊ tpis. Jtē mutat ſedes epales de vno loco ad aliū.ex̄ de trāſla. prela.ca.i. ⁊ ita ſedes aplica ħ faciēdo ſicut freq̄nt facit de facto er-raret in his q̄ ſunt iuris diuini extēdēdo ptātē vltra mēſurā debitā:qđ ē incōueniēs. i aplica eni ſede vt habet in ca. Jn ſede.xxiiij.q.i.ſemp immaculata pmāſit religio xpiana. Secūdo ſic. Nullus pōt licite augere vel diminuere ea que ſunt iuris diuini niſi ipe inſtitutor:ſ3 ſi po-teſtates inferiop platop eſſent immediate a xpo iure diuino ſequeret q papa nō poſſet cu ram parochialem aut abbatialē augere in epi ſcopalē:ſed hoc eſt incōueniens ⁊ cōtra vſum eccl'ie romane:q̄ de nouo ſepe erigit eccl'ias ca thedrales.xvi.q.i.felix.ergo ⁊c. Tertio ſic. Si ptās iuriſdictōis inferiop platop eſt imedia-te a xpo ⁊ nullo modo collatiue a papa falſu3 diceret papa cū de eccleſijs puidēs ait. Pro-uidem⁹ eccl'ie tali đ tali pſona ⁊ pficim⁹ eū in patrē ⁊ paſtorē ac epm eiuſdē eccl'ie cōmittē-tes ei adminiſtrationē in tēporalib⁹ ⁊ ſpūali-bus in noīe patris ⁊c.ſed q erret aplica ſedes in his ē incōueniētiſſimū dicere:ergo ⁊ illđ ex quo ſequit. Quarto ſimili modo arguit ex cō muni modo loquēdi quo vtunt tam ſūmi pōti fices q epi in inſtitutiōe alicui⁹ curati in aliq̄ parochia:dicūt eni. Ego pfero tibi curā talis parochie.cura aūt nihil aliud eſt niſi ptās ipa ſpūalis iuriſdictōis:ſ3 ſi ptās iuriſdictiōis eēt immediate a xpo falſū dicerēt oēs eccl'ie plati ſic loq̄ntes: ſ3 hoc ē incōueniētiſſimū aſſerere: ergo illđ ex quo ſequit. Quinto ſic. Si ptās iuriſdictōis inferiop quorūcunq platop eſſet imediate a xpo ſicut ē ptās ordinis: tūc papa nō poſſet ſolo v̄bo cōferre vel auferre ptātem ordinis ab aliquo inferiori prelato p quācūq depoſitionē aut degradatōnē:q: nō pōt tolle re qđ nō dedit. Jtē nō poſſet papa ſolo verbo dare vel auferre ptātem iuriſdictiōis cuicūq inferiori plato nec ipm deponere vl' degrada re qđ eſt incōuenientiſſimū cū ſit negare tam plenitudinē ptātis aplice ſedis q iura cōmu-nia. Nec valet ſi dicat q nō ſit ſile de ptāte or dinis ⁊ iuriſdictōis:q: ſup ptātem ordinis nō hab3 papa plenitudinē ptātis.habet aūt ſup ptātem iuriſdictōis ⁊ ideo pōt hanc tollere ⁊ nō pmā. Jſtud nō valet:q: ſi ptās inferiop p̄-latop ē a deo imediate ſicut ptās pape. papa nō hab3 ſup illā plenitudinē ptātis:imo nihil habet ptātis ſup illam cū ſit immediate a deo ⁊ p pſeq̄ns ſicut nec vnā tollere poteſt ita nec aliā. ſeruus eni nec tollere nec mutare poteſt legē dñi ſui.iuxta ca. Sūt q̄dā.xxv.q.i.ſed hoc eſt apte falſum ⁊ incōueniens.ḡ ⁊ illud ex quo ſequit. Sexto ſic. Si ptās inferiop prelatorū eſſet imediate a xpo ſicut ptās pape:ſequeret q inferiores prelati electi nō indigerēt ab ho mine pfirmari:nec curati p patronos pſenta-ti indigerēt inſtitutione epi: nec oporteret q ab alio eis cura cōmitteret:ſicut nec papa idi get qui electus canonice a ſolo xpo pfirmat ⁊ inſtituit.ſed hoc eſt incōueniētiſſimu3:cū hoc ſit eccleſiaſticū ordine3 pturbare: q: curati ab epis inſtituūtur qui eccleſias eis cōmittunt ⁊ curā animarū. vnde miru3 eſt dicere q ille cui ab aliquo cura aiarū cōmittit nō habeat illa3 curā imediate ab illo. Eps etia3 ab archiepo ⁊ ille a papa confirmat:⁊ qui pfirmat ius dat ⁊ cōfirmatus a cōfirmante habet illā ptātem quā acq̄rit per ipſam confirmationem. Et ſic patet q cū archieps ſiue patriarcha recipiat a papa ſuā imediate ptātem ⁊ ab illo eps ⁊ ab epo curat⁹:q oīs ptās eccleſiaſtice iuriſdictio nis deriuatur a papa mediate vel imediate.

Septimo ad idē ſic. Si ita eſſet poteſtas iu-riſdictōnis inferiop prelatop imediate a xpo tunc papa nō poſſet ea que ad inferiop prela-top iuriſdictionē pertinēt ad ſe aduocare vel alijs cōmittere ad iudicandū.ſed hoc eſt falſū ⁊ incōueniens ⁊ cōtra plenitudinē poteſtatis papalis:eſt eni iudex vniuerſalis eccleſie ⁊ ha bet ptātem de oībus iudicare.ergo incōueni-entiſſimū eſt illud ex quo ſeqtur. Octauo ſic Si ptās iuriſdictionis inferiop prelatorū in vtroq foro eēt imediate a deo ⁊ nō a papa cū ptās diuina nō poſſit ipediri ab homine ſicut nec ptās nature:ſicut poteſtas pape non pōt facere quin ignis comburat ſtuppā ſi eam ha bet pximatā:ita papa nō poterit facere p quā cūq excōicationem quin eps poſſit excōicare ⁊ curatus a peccatis abſoluere.pñs eſt falſum ⁊ incōueniens ḡ et aūs.pñtia videt eſſe bona et tñ falſitas pñtis patet:q: excōicatus nō h3 vſum clauiu3 nec etiam executionē in aliquo foro.vñ ſentētia ab eo lata nō tenet ipſo iure de ſen.⁊ re iudi.c.ad pbanda3. Si vero dicat q papa pōt excōicato populū ſubtrahere ⁊ iō nō valet ſentētia lata in nō ſubditū licet iuriſ dictio ſit de iure diuino:ſicut pōt de facto ſub trahere materiā eucharistie ſacerdoti tunc nō poterit celebrare:nō eſt ſile.q: cum ptās iuriſ-dictionis ⁊ prelatōis nō ſit aliud q relatio ad ſubditos:⁊ relatiua poſita ſe ponunt ⁊ perem pta ſe perimūt:vt ſi eſt pater eſt filius:⁊ ſi ē pa ter iure diuino habet ⁊ filium iure diuino:ſi p̄-lati et epi habeñt ptātem prelatiōis ⁊ curam animarū de iure diuino per pſeq̄ns hñt ſubdi tos de iure diuino:niſi eis ſubtrahatur de fa-

cto ſicut panis poteſt ſubtrahi ſacerdoti volē ti ꝯficere ⁊ tunc nō poterit conficere:nō quia panis deſinit eſſe materia cōſecratōnis ſed q: deſinit eſſe materia p̄ſens ⁊ cōſecratio reqrit materiā debitā ⁊ p̄ſentē: ſed ſubtrahens non pōt facere q̄n panis de iure ſit materia ſacramenti ⁊ quin preſens de iure poſſit ꝯfici. Ita abſolutioni ſacramētali q̄ requirit p̄ſentē pōt materia de facto ſubtrahi ⁊ ſic abſolutio impediri:ſed ſi de facto nō ſubtrahaꝶ non poteſt de iure ſubtrahi ſi ſubiectio eſt de iure diuino ⁊ p cōſequēs nō poterit papa impedire ep̄m ⁊ curatū quin vere abſoluat ſibi p̄ſentialiter cōfitentē ſicut nec quin conſecret panē p̄ſentē ſed excōmunicatio ⁊ abſolutio nō reqrūt materiā preſentē in ꝓſpectu ſed ſolū in diſtrictu: q: extra territoriū ius dicenti impune non paretur. vnde ſi ep̄s ⁊ curat⁹ habēt populū ſubditū in foro exteriori de iure diuino ſi de facto expellanꝶ de parochia ⁊ dioceſi p nullā excōmunicationē deſinunt eſſe materia ſua quin poſſint ab eis abſolui ⁊ ligari: q: ius diuinum p hoīem nō pōt ſolui. Si dicaꝶ ꝙ abſolutio penitentialis facta ab excōmunicato non valet q: ſcienter ei ꝯfitendo penitēs nouū peccatū cōmittit ideo nō eſt abſolutiōis capax. nō valet:q: poſſibile ē ꝙ ei confitēs neſcit curatum excōmunicatū ⁊ ſic nō ponit obicē. Itē in foro exteriori ceſſat inſtantia in quo indiſtincte non tenet abſolutio facta ab excōmunicato.

Nono ſic. Si inferiores p̄lati haberēt imme diate a xp̄o ⁊ nō a papa p̄tātem iuriſdictōnis tūc papa non poſſet iudices dare nec legatos mittere ad dioceſ. epoꝝ etiam ꝑpter eoꝝ negligentiā ⁊ defectū:nec ep̄i cōfeſſores ⁊ predicatores p dioceſim. cōſequēs ē falſum ⁊ abſurdum ergo ⁊ antecedēs. ꝯſeqūtia pꝫ p ſimile: q: papa nō mittit inq̄ſitores p terrā regum ⁊ p̄ncipū ad puniendū ⁊ corrigendū: q: nō habent ab eo ſuas iuriſdictōnes ⁊ iuſticias. ergo ſimi liter ſi ep̄i nō habēt iuriſdictionē ſuā ab eo nō pōt eis mittere legatos nec pari rōne ep̄s predicatores nec cōfeſſores p parochias. falſitas aūt cōſequētis apparet de offi. lega. p totū de offi. ordi. c. Inter cetera. vbi ep̄i mittunt p dioceſim p̄dicatores ⁊ cōfeſſores.

Capitulum. lvij. In quo obijcitur cōtra antedictam concluſionem per aduerſarios ex ordine apoſtolorum ad petrum.

Capl̄m LVII

Duerſus conclu

a ſionem prefatam aduerſarij plurima obijcere perlegimus quoꝝ obiectiones ad eam triplicem formā reduci poſſunt qua proceſſum eſt ad confirmandā concluſionem prefatā. Incohantes ergo ab ordine alioꝝ ap̄loꝝ ad petrū arguūt ſic. Ap̄li ⁊ xp̄i diſcipuli p̄tātem iuriſdictōnis quā habuerunt nō receperūt imediate a petro ſed a xp̄o: ergo ſequiꝶ ꝙ prelati in eccl̄ia nō recipiūt immediate p̄tātem iuriſdictōis a papa ſed a xp̄o ꝯſequētia videꝶ bona: qm̄ prelati maiores vt pote ep̄i ſuccedūt ap̄lis ⁊ p̄lati minores ſuccedunt. lxxij. diſcipulis. vt in ca. In nouo. di. xxi. ait Anaclet⁹ ⁊ habeꝶ in glo. Luc. x. Ergo videtur ꝙ ſicut papa diciꝶ ſuſcipere imediate poteſtatē a xp̄o q: ſuccedit petro:ita alij inferiores prelati dicunꝶ ſuſcipere p̄tātem a xp̄o immediate quia ſuccedūt alijs ap̄lis ⁊ diſcipulis xp̄i. antecedēs vero ꝓbant auctoritatib⁹ ⁊ rationibus. Primo auc̄tate illa Math. xviij. Quodcū℥ alligaueritis ſup terrā erit ligatū ⁊ in celis. Qꝫ vero hoc intelligaꝶ de poteſtate iuriſdictionis in foro exteriori p cenſuram eccleſiaſticā pꝫ. Tum ex glo. interli. que ſup verbo:alligaueritis:dicit. vinculo anathematis Tum ex glo. beati Hiero. ibidē que dicit. Poteſtatē tribuit ap̄lis vt ſciant cum talib⁹ cōdemnanꝶ humanā ſententiā diuina ſententia roborari. Secundo auctoritate illa Joh. xx. Quoꝝ remiſeritis peccata remittunꝶ eis ⁊c̄. Quod verbū pertractans Leo papa in ſermone penthecoſtes ita ait. Reducendoꝝ peccatorum etiā tunc apoſtoli receperunt poteſtatem cuꝫ poſt reſurrectionē inſufflauit ⁊ dixit. Accipite ſp̄m ſc̄tm̄ ⁊c̄. Joh. xx. Item Greg. ſuper eodē ita inquit. Principatū superni iudicij ſortiunꝶ vt vice dei quibuſdā peccata retineant quibuſdā relaxent:quoꝝ in eccleſia ep̄i locū tenent. Non pōt aūt dici ꝙ intelligaꝶ de p̄tāte characteris qua ordinati ſunt ſacerdotes: q: talis fuit eis collata in cena quādo dictum eſt. Hoc facite in meam cōmemorationem:ergo neceſſe eſt dicere ꝙ aliam poteſtatem ꝙ̄ ordinis receperunt tunc apoſtoli a xp̄o ⁊ non eſt alia niſi iuriſdictionis: cū tantū duplex diſtinguatur poteſtas ſcꝫ ordinis ⁊ iuriſdictionis:ergo ⁊c̄. Tertio probant auctoritate illa Math. xvi. Tibi dabo claues regni celorum. Super quo verbo Leo papa ita inquit. Tranſiuit in alios apoſtolos ius ipſius poteſtatis ⁊ ad om̄es eccleſie principes decretibus cōſtitutio cōmeauit:ſed hoc ſingulariter creditur:quia cunctis eccleſie rectorib⁹ petri forma preponiꝶ. Item Rabanus ibidē in glo. ita inquit. Ligandi ⁊ ſoluēdi poteſtas q̄uis ſoli petro videaꝶ data a dn̄o: tamē ⁊ ceteris apoſtolis data eſt necnon nunc in ep̄is ⁊ preſbyteris omni eccleſie. Quarto auctoritate illa Luce. vi. Vocauit diſcipulos ſuos ⁊

Argumētū p̄mū p̄ncipale q̄d cū ſequentibus ſoluit̄ cap. lxi.

Probatio a ſſi

Probatio p̄ma ab auctoritate.

Secunda

Tertia

Quarta

elegit. xij. ex ipſis quos apl'os noīauit. Super quo verbo dicit beatus Amb. ꝙ cum ad ꝑpagandū auxiliū ſalutis humane p terrarū orbē ſatores fidei deſtinaret ⁊c. ergo videt̃ ꝙ immediate apoſtoli ſunt a xp̄o deſtinati ⁊ p ꝯñs immediate ab eo poteſtatē iuriſdictionis acceperunt. Quinto auctē illa Luc. ix. Conuocatis. xij. apl'is dedit illis ptātem ſup oīa demonia ⁊ vt languores curarent ⁊ miſit illos ꝑdicare regnū dei ⁊ ſanare infirmos. ⁊ ita videt̃ idem qđ prius. Sexto ꝓbat̃ illa auctē Luc. x. Poſtq̄ deſignauit dñs ⁊ alios. lxxij. miſit illos binos ante faciē ſuam in oēm ciuitatem ⁊ locum ⁊c. Sup quo beat' Cyrillus ita dicit Poſtq̄ dixit rogate dñm meſſis: hoc fecit p ſe ipſum ita ꝙ per ſeipſum miſit eos. ſʒ ipſa miſſio vt vr̄ fuit collatio ptātis. ergo ⁊c. Septimo auctē illa Anacleti ⁊ habet̃ in. c. in nouo. di. xxi. vbi đr. Ceteri apl'i cum eodem. ſ. Petro pari conſortio honorem ⁊ ptātem acceperunt Ecce ꝙ dicit cum eo non aūt dicit ab eo. ergo videt̃ ꝙ oēs alij apl'i acceperunt a xp̄o īmediate poteſtatē ſicut ⁊ Petrus. Octauo auctē illa Cypriani qua ait in. ca. loq̄tur. xxiiij. q. i. ꝙ dñs poſt reſurrectionē parē poteſtatem omnibus apoſtolis tribuit. Nono ſic. Petr' nō videt̃ contuliſſe poteſtatē iuriſdictionis mathie: ſed eam imediate habuit a xp̄o. ergo ſimiliter ⁊ alij apl'i ⁊ per ꝯñs alij eccleſie prelati q̄ eorum loca in eccleſia tenēt. ꝯſequētia eſt bona: q: nō magis videtur de matthia q̄ de alijs apoſtolis. añs patet: q: elect' fuit īmediate a xp̄o nō aūt a beato Petro. Vñ ſup illud Act. i. Oſtēde quem elegeris dicit beatuſ Dionyſ. in li. de eccleſiaſtica hierarchia: ꝙ Petr' recepit matthiā ad numerū apoſtoloꝝ diuina electione oſtenſum. Decimo arguitur idem de Paulo qui poteſtatē iuriſdictionis īmediate videt̃ a xp̄o recepiſſe. vnde ipſe ait. ij. Corin. x. Et ſi ampli' aliquid gloriatus fuero de ptāte noſtra quam dedit nobis dñs: nō alius in edificationem ⁊c. videt̃ ꝙ ſi nō alius q̄ dñs ergo nō petrus. Item ipſe ait ad Gal. ij. Mihi eñi qui aliquid eſſe videbātur. ſ. Jacobus cephas et iohānes nihil mihi cōtulerunt. ergo maiori ratōne alij apoſtoli receperunt a xp̄o q uos ipſe xp̄s imediate vocauit.

Quinta

Sexta

Septima

Octaua

Nona

Decima

Capitulum. lviij. In quo cōtra concluſionē prefataꝫ per aduerſarios obijcit̃ via rationum.

Capl'm LVIII

Argumētū pmi ſecūde vie qđ cū ſequētib' ſoluet̃ cal. xij.

Secunda via ſcʒ

per rationes aduerſarij ſic arguunt. Primo dicit Bernar. ſcribens ad Eugenium. Erras ſi vt ſummam ita ⁊ ſolam inſtitutaꝫ a deo eſtimas tuam apoſtolicā poteſtatē: ait eñi Paulus ad Rom. xiij. Omis anima ſubdita ſit poteſtatibus ſublimioribus: nō ait ſublimiori tanq̄ in vno ſed ſublimiorib' tanq̄ in multis. non tua ergo poteſtas ſola a xp̄o inſtituta: ſūt ⁊ mediocres ſunt ⁊ inferiores. Ecce ꝙ ponit alias poteſtates inferiores inſtitutas a xp̄o. Secūdo ſic. Epiſcopi ſunt ſponſi eccl'ie: ſed hoc non niſi immediate gerendo vicem xp̄i veri ſponſi: ergo ⁊c. Tertio. Act. xv. ſup queſtione mota de legalib' veteris teſtamēti obſeruādis vel non: cū fide xp̄i ſcribit̃ ſm ꝙ dicit magiſter in hyſtorijs quo modo petrus ſurgens ꝑmus ratiocinādo dicit nō eſſe imponenduꝫ fidelibus iugum legis: facto autē ſilentio iacobus hieroſolymitanoꝝ ep̄s adherens verbis petri auctoritate pontificali ꝓtulit diffinitiuā ſententiam dicens. Viri fratres audite me. Symon narrauit ⁊c. ꝓpter qđ ego iudico ⁊c. q. d. meū eſt ꝓferre ſententiā q: eſt in dioceſi mea Hoc aūt non faceret poſt iudiciū petri ⁊ in ꝑſentia eius ſi iuriſdictōnē haberet ab ip̄o petro: quare nec epiſcopi qui ſunt ſucceſſores apoſtolorum iuridictiōnē habent a papa qui eſt ſucceſſor petri. Quarto ſic. Qđ competit ſacerdotibus ex vi ſacramenti ſui ordinis habent immediate a xp̄o ſed poteſtas iuriſdictōnis quo ad forum ꝯſcientie ē huiuſmodi: ergo ⁊c. Maior ſupponit̃. minor ꝓbatur: quia quilibet ſacerdos accipit poteſtatem ligandi ⁊ ſoluendi in ſuſceptione ordinis: ſed poſſe ligare ⁊ ſoluere ꝑtinet ad poteſtatem iuriſdictōis: ergo ⁊c. Quinto ſic. Nobilior ⁊ firmior videt̃ eſſe principatus cuius poteſtas iuriſdictiōis in ſingulis gubernantib' deriuat̃ a deo q̄ ſi ab aliquo homine puro deriuetur cum talis poteſtas ſic nobiliorem habeat originem: ſed id qđ maioris nobilitatis eſt tribuendum eſt ꝑncipatui eccleſiaſtice: ergo ⁊c. Sexto ſic. Dionyſius vi. celeſtis hierarchie poſtq̄ poſuit ꝙ ordo pōtificalis eſſet primus ⁊ diuiniſſimus omnium ordinationū dicit. Videmus eñi omnē hierarchiam in ieſu cōſummatā. Ex quo habetur ꝙ oīs hierarchia immediate reducitur ad xp̄ꝫ: quod non eſſet niſi omnis poteſtas in hierarchia eccleſiaſtica eſſet immediate a xp̄o. vbi cōmētator ait. ꝙ ordo epiſcopalis pre ceteris ordinibus eccleſiaſticis proximus eſt deo vltimus. i. conſummatiu' alioꝝ: quia in ordine epiſcopali impletur omnis hierarchie diſpoſitio Septimo ſic. Ab illo quis dicitur in eccleſia habere poteſtatem immediate iuriſdictionis a quo ponuntur rectores eccleſie: a quo enim habet cauſa ſecūda ꝙ ſit habꝫ ꝙ cauſa ſit: ſed a ſpūſancto ponūtur q̄ rectores ⁊ p̄lati eccle-

Secūdum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum

ſic ſunt. ſm illud Act. xx. Attendite vobis in
vniuerſo gregi in quo poſuit vos ſpūſſanctus
epōs regere ecclīam dei. Ex quo videt̄ ſiue lo-
quatur ad epōs ꝓprie ſiue ad preſbyteros lar
ge dictos epōs ſiue ad vtroſqꝫ ſimul: ꝙ illi de
qb9s loquit̄ ponant̄ in regimine eccl̄ie a ſpū
ſancto ſicut ſucceſſores petri in loco ei9: ⁊ per
cōſequens ꝙ poteſtatē regiminis nō habeāt
ab homie ſed a xp̄o: proceſſus videtur notus.
Octauum Octauo ſic. Ab illo quis dicitur habere iu-
riſdictionis poteſtatem in aliqua cōmunitate
cuius dicitur eſſe vicarius in cōmunitate illa
ſed ſic ē ꝙ alij prelati in eccleſia ſiue epiſcopi
ſiue etiam curati nō dicant̄ pape ſed dei vica
rij. ergo immediate habēt a deo ptātem ſuam
conſequētia pt3 ⁊ antecedēs ꝑ maiori parte.
minor vero p3 ex glo. ſup ep̄lam. ij. ad Cor. vi.
⁊ habet̄. xxxiij. q. iiij. mulier. De curat̄ vero p3
per illud de peni. di. ij. §. inter hec. vbi dicitur
ſic. Cum quē ſacerdos iudicat de9 iudicat cu-
Nonum ius perſonā in eccl̄ia gerit. Nono ſic. Sicut
ſe habēt ꝑncipes ad regē ita videt̄ epī ſe ha-
bere ad papam: ſed ꝑncipes non ſemp habēt
iuriſdictionē ſuā a rege: ergo nec epī a papa.
maior videtur patere. Unde de ap̄lis dicitur
pſ. xliiij. Conſtitues eos ꝑncipes ſuper omnē
terram. minor vero ꝓbatur: quia ſepe contin-
git ꝙ a ꝑncipibus habentib9 iuriſdictionē eli
gitur rex: ſed iuriſdictio que habet̄ ante iuriſ-
Decimum dictionē regis non habet̄ a rege. Decimo il-
lud qđ habet̄ per electionē populi non habet̄
a papa: ſed iuriſdictio epiſcopoꝝ habetur per
electionē populi: ergo ⁊c. Si dicatur ꝙ nō: q2
requirit confirmationē. Contra q2 illa confir-
matio non ſemp fit a papa ſed ab archiepō: er
go non oportet ꝙ poteſtas epiſcopoꝝ ſit a pa
Undecimum pa. Undecimo ſic. Papa non habet rationē
capitis ꝑncipalis in eccleſia ſed miniſterialis
ergo influentia eius reſpectu eccleſie nō attē-
ditur quantū ad donationē ſiue collationem
poteſtatis ſed tm̄ quo ad diſpoſitionē ſubie-
cti recipientis: ſicut inſtrumentū nō attingit
per ſe ꝑncipalē effectum ſed diſponit materiā
ad diſpoſitionē effectus quā cauſa imprimere
intendit: ⁊ ita ergo dato ꝙ pape vtpote capit̄
ſit influere in membra eccleſiaſtica non ſequi
tur ꝓpter hoc ꝙ eius influentia attendenda
ſit quantū ad collationē cuiuſcunqꝫ poteſtat̄:
ſed tantū quantū ad diſpoſitionē recipientis
quia ſc3 nomiatio pape ſiue inſtitutio ſiue cō-
firmatio diſponit perſonā ſic inſtitutam vt aſ
ſequatur poteſtatē ex antiqua collatione: pro-
Duodecimum ceſſus videtur bonus. Duodecimo ſic. Alij
apoſtoli dicuntur fundamenta eccleſie ſicut ⁊
petrus. Unde ad Ephe. iiij. ſcribitur. Super
edificati ſup fundamētū apoſtoloꝝ. Et Apo-
cal. xxi. dicitur. Fundamenta ciuitatis. xij. in
quibus ſcripta erant nomina. xij. apoſtolorū:
ſed illi ſup quos fundatur eccleſia vident̄ im-
mediate adherere xp̄o per acceptationē pote
ſtatis: ergo om̄es apoſtoli receperunt imme-
diate a xp̄o poteſtatem.

Capitulū. lix. In quo obijcitur contra prefatam con
cluſionem in ſpeciali de preſbyteris curatis.

[Q]uidam aduerſa   Caplm LIX

riorum de ordine preſbyteroꝝ cura
torum pluſqꝫ oportet vt videtur: ſa
pere volentes: ita ſtatum preſbyteroꝝ curato
rum extollere preſumpſerunt vt illorum ſtatū
⁊ illos a xp̄o immediate inſtitutos eſſe aſſere-
rent: ita vt illorum iuriſdictionis auctoritas
nec a papa nec ab epīs in aliquo dependeret
Pro qua parte Johes de poliacho quodli- Argumentatio hec cōtinet. xx pūcta de qb9 ca. lxij.
beto. v. q. xiiij. ita arguit. Sacra ſcriptura ſta-
tum curatoꝝ dicit eſſe inſtitutū ⁊ ipos a xp̄o Primū punctū
quia accipio tanqꝫ manifeſtum ꝙ ſtatus in Secundum
quo eſt poteſtas ⁊ iuriſdictio continuat̄ in di-
uerſis temporib9 ab illo a quo fuit inſtitutus
a ꝑncipio cum inſtitutus fuit ⁊ cōſeruatur in
om̄ibus temporibus ſequētibus. Et ꝙ ſucceſ- Tertium
ſor ei9 in aliqua dignitate officio aut ſtatu ab
illo code3 inſtituit̄ in illo in quo anteceſſor in-
ſtitutus eſt cu3 in eodem ſtatu ſuccedat quaſi
eadem perſona: ſicut pat3 per iuriſdictionem
in om̄ibus balliuis prepoſitis prioribus ⁊ ma-
giſtris ordinū ⁊ ſic de alijs: alias ſucceſſor nul Quartum
lo modo cenſeret̄ quaſi eadem perſona cū an-
teceſſore: ſ3 ſtat9 ⁊ poteſtas ⁊ iuriſdictio. lxxij. Quintum
diſcipuloꝝ cōtinuat̄ in ſacerdotibus curatis
ſicut ſtatus apoſtoloꝝ ⁊ poteſtas ⁊ iuriſdictio
in epīs ⁊ ſuccedunt ſacerdotes curati. lxxij. di
ſcipulis ſicut epī ſuccedūt apoſtolis dicente
glo. Luce. x. Sicut in apoſtolis forma ē epiſco
porum ſic in. lxxij. forma preſbyteroꝝ ſecūdi or
dinis. Ergo ſequit̄ ꝙ ab ipſo eodem a quo ſta- Sextum
tus diſcipuloꝝ fuit inſtitut9 a ꝑncipio modo
eſt inſtitutus ſtatus curatoꝝ. Et a quo fuerūt Septimum
inſtituti diſcipuli ſunt inſtituti curati haben-
tes auctoritatē ⁊ iuriſdictione3 ab illo codē a
quo ⁊. lxxij. diſcipuli. Sed ſtatus diſcipulorū Octauum
a xp̄o eſt inſtitutus ⁊ ipi ab eo inſtituti ⁊ miſſi
ptātem imediate ab ipo xp̄o accipiētes nō ab Nonū ⁊ decimū
aliquo ap̄loꝝ ſicut nec alij ap̄li. Diſcipulis cm̄
ſimul ⁊ ap̄lis ptātem ꝑdicandi ⁊ ptātem claui
um contulit vtriſqꝫ quando dixit. Sicut mi- Undecimū
ſit me pater ⁊ ego mitto vos. ſ. ad ꝑdicandū.
Et poſtea. Quecūqꝫ remiſeritis ⁊c. quo ad po Duodecimū
teſtatē ligandi ⁊ ſoluēdi. Itē Math. vlt. in fi
ne dic dn̄s in mōte galilee parū āte aſcēſionē

Euntes igitur docete oēs gentes. Ecce ꝙ
eis dat officiū predicandi. Baptizantes eos
in nomine patris ⁊ filij ⁊ ſpiritusſancti. Ecce
ptātem baptizandi dat eis. Item Marc. vlt.
Euntes in mundū vniuerſum p̄dicate euāge-
lium oīm creature. Sequit̄ poſtea. Illi autem
pfecti p̄dicauerunt vbiq̄ dn̄o cooperante ⁊
Decimūtertium. ſermonē confirmāte ſequentib⁹ ſignis. Forte
dices ꝙ ibi nō fuerūt. lxxij. diſcipuli qn̄ hoc di
xit apoſtolis. immo fuerūt ⁊ negare hoc videt̄
manifeſte hereticū ⁊ contra ſacram ſcripturā
que alias ſaluari nō pōt. Unde Act. i. quādo
reuerſi fuerūt de monte oliueti vnde xp̄s aſcē
dit dixit petr⁹. Oportet ex his viris q̄ nobiſcū
ſunt cōgregati oīm tp̄e quo xp̄s intrauit ⁊ exi
uit dn̄s ieſus inter nos incipiens a baptiſma-
te iohānis vſquequo aſſumptus ē a nobis te-
ſtem reſurrectōis ei⁹ fieri vnū ex iſtis: ⁊ ſtatue
runt duos ioſeph ⁊ mathiā: qui fuer̄t de. lxxij.
diſcipulis. ergo ipſi ⁊ alij diſcipuli fuerunt in
aſcenſione xp̄i cū iterato miſit eos ad p̄dican-
dum ⁊ baptizandū: imo ſi debeat illa ſcriptu-
ra verificari oportet eos. lxxij. diſcipulos fuiſ-
ſe ſemp cū xp̄o ſicut ⁊. xij. ergo ap̄li ⁊ diſcipuli
ſunt immediate inſtituti a xp̄o ⁊ ab ipſo rece-
perunt ſine medio ptātem. ergo ⁊ ſtatus cura
torum ⁊ ip̄i ſunt īmediate a xp̄o inſtituti ⁊ ab
Decimūquartū. ip̄o īmediate ptātem habēt. Status eīm iſtoꝝ
nō eſt alius ⁊ ali⁹: ſicut ſtat⁹ iſti nō ſunt alij q̄
erant ante centū annos: ſed ē vnus ſtat⁹ cōti
nuatus a xp̄o ſemp: ⁊ ptās data illis a xp̄o eſt
Decimūquintū cōtinuata in iſtis. Quare eīm ptās collata pe-
tro cōtinuata eſt in romano pontifice: ⁊ ptās
collata alijs ap̄lis nō ē cōtinuata in alijs ep̄is
⁊ ptās collata in diſcipulis nō eſt ꝯtinuata in
Decimūſextum ⁊ Decimūſeptimū curatis nō pōt rō dari. Et ideo curati ſunt ve
ri ordinarij habētes iuriſdictionē ordinariam
nō iure humano ſibi datā ſed a xp̄o immedia-
Decimūoctauū te in p̄ma inſtitutione eccl̄ie in qua hos duos
ordines ⁊ ſolū illos inſtituit: ⁊ etiā nō ſunt vi
carij ep̄oꝝ ſed ieſu xp̄i ab ip̄o inſtituti: inferio
res tamē ⁊ minores ep̄is. nec ab ip̄is poſſunt
deſtitui niſi ex ratōnabili cauſa ſicut nec ep̄i a
Decimūnonum. papa: cū nō ſint eoꝝ vicarij ſed ieſu xp̄i. Item
ep̄i habēt inferiorē ptātem a deo immediate
ſub papa ſed nō a papa: q2 tūc ſede papali va
cāte ptās in prelatis inferiorib⁹ periret: ſicut
ſenſus abſciſſo capite deficiūt in ceteris mē-
bris. Et ſi ita eſſet adhuc manifeſtius conſtat
ꝙ epiſcopus ordinarius tempore vacationis
nullam haberet poteſtatē: ⁊ cum illa vacatio
poſſet durare in multis annis ſequeret̄ ꝙ po-
teſtas eccleſie totaliter deperiret qđ nephari
um eſt dicere. Conſimiliter poteſt argui ꝙ cu
rati ſuam poteſtatem non habent nec a papa

nec ab epiſcopis: ergo ⁊c̄. Ex quo patz ꝙ nec Uigeſimū.
papa a prelatis poteſt poteſtatē datam a xp̄o
eis auferre ⁊ alijs non prelatis dare: nec ſtatū
eccleſie a xp̄o inſtitutum deſtruere ⁊ mutare
cum ſit ei data poteſtas in edificationem non
in deſtructionem. ſicut ait ap̄lus. ij. Coꝝ. x. Et
hoc pulchre dicit Urbanus papa. xxv. q. i. ſūt
quidam. vbi ſic dicit. Inde nouas leges con-
dere poteſt romanus pontifex vbi euāgeliſte
aliquid nequaq̄ dixerūt: vbi vero dn̄s vel ei⁹
apoſtoli ⁊ eos ſequentes ſancti patres ſentē-
tialiter aliquid diffinierunt ibi nec nouā legē
roman⁹ pontifex dare poteſt ſed potius quod
predicatū eſt vſq̄ ad animā ⁊ ſanguinem con
firmare debet ⁊c̄.

Capitulum. lx. In quo ponunt̄ aduerſarioꝝ obiectio
nes ſumpte ex incōuenientibus que dicuntur ſequi ex
concluſione prefata.

Reterea aduerſa Capl̄m LX

p rij concluſionē prefatam labefa-
ctare nituntur ex inconuenienti-
bus quibuſdam que vidētur eis ex prefata cō
cluſione ſequi. Arguūt eīm ſic. Poteſtas que Argumētū p̄mū tertie vie qđ cū ſequētib⁹ ſoluet̄ ca. lxiiij.
eſt ab aliquo deficit illo deficiente: cū virtus
ſequentium pendeat ex eo. vnde ſiccata radi-
ce ramorum deficit virtus: ⁊ extincto fonte ri
uulorū aqua ſiccatur. ſi ergo poteſtas iuriſdi-
ctionis aliorum prelatorum eccleſie deriuatur
a papa ſequit̄ ꝙ eo expirante ſiue moriente de
ficeret ceteroꝝ prelatoꝝ auctoritas: ſed hoc ē
falſum ⁊ incōuenientiſſimū: ergo illud ex quo
ſequitur. cōſequētia eſt bona ⁊ antecedēs pa
tere videtur: cum deficiēte cauſa deficit eius
effectus. Secundo ſic. Si inferiores prelati Secūdum
iuriſdictionē ſuam acceperunt immediate nō
a xp̄o ſed a papa tunc videtur ꝙ ptās pape ſe
haberet ad ptātes ep̄oꝝ: ſicut ptās regis ad
ptātem iudicum inſtitutorum per eum ⁊ non
ſicut ad poteſtates principum: ſed hoc eſt in-
conueniens: quia ſequeretur ꝙ epiſcopi non
eſſent ordinarij aut curati: ſicut iudices non
ſunt ordinarij vt videtur. cōſequētia videtur
bona ⁊ totum aſſumptum. Tertio ſic. Si po Tertium
teſtas epiſcoporum ⁊ curatorum non differt a
poteſtate iudicum qui inſtituuntur a princi-
pibus ita ſcz ꝙ tota poteſtas eorum eſt a pote
ſtate pape ⁊ ꝙ pro libito talem poteſtatē con
fert papa ſm̄ ꝙ ſibi placet: tunc ptās eorum
non differt a poteſtate commiſſariorum: quia
vtrobiq̄ quilibet habet tantum de poteſtate
quantum placet inſtituenti: ſed hoc eſt fal-
ſum ⁊ inconueniens: quia tunc epiſcopus nō
poſſet committere: cum commiſſarij non poſ-
ſunt committere. Quarto ſic. Si prelati Quartum

alij poteſtatem iuriſdictionis quam habent
haberent non immediate a chriſto ſed a papa
tunc papa poſſit ad libitum deponere etiam
ſine culpa ⁊ ſine cauſa epõs: ſed hoc eſt falſuꝫ
⁊ incōueniēs: ergo ⁊ illud ex quo ſequit̃. conſe
quentia videt̃ nota ſatis: maior patet: q2 quili
bet ſuperior a quo totaliter pendet poteſtas
inferioꝝ pro libito volũtatis poteſt amouere
⁊ poteſtatē ſubtrahere a ſuis inferiorib⁹: ſicut
rex baliuū ⁊ papa legatum ſuū mutare poteſt
ad libitū ſine peccato: minor patet q2 dicit ibi
apl's. ij. Coꝝ. x. Poteſtatē quā dedit mihi dn̄s
in edificationē nō in deſtructionē: nō eſt dubi
um quin vtens poteſtate ad oppoſitū eius ad
quod eſt ordinata peccet.

Capitulū. lxi. In quo reſpondet̃ ad obiecta aduerſa
rioꝝ primo ſumpta ex parte apoſtolorum.

Capl'm LXI

Tanta firmitate
veritatis ſtabilita videt̃ conclu
ſio prefata dicens: ꝙ oim̄ alioruꝫ
prelatoꝝ eccl'ie iuriſdictõnis au
ctoritas nō modo quo ad executionē ⁊ vſum
vt volunt aliqui dicere ſicut Gofridus de fon
tanis ⁊ Henricus de gandauo in ſuis quodli
betis ⁊ alij eoꝝ ſequaces: ſed etiā quo ad ſub
ſtantiam ptãtis a romano pontifice mediate
vel immediate regularit̃ ſit deriuata vt ſaluo
meliori iudicio: in nullo ei videat̃ per aduerſa
riorum rõnes preiudicatum. Qđ nos maxime
faciem⁹ manifeſtū cū ad ſingulas aduerſario
rum rõnes adiungem⁹ reſponſa. Habet autē
inter alia fundamēta prefata noſtra cōcluſio
fundamentū irrefragabile: diffinitionē. ſ. apo
ſtolice ſedis: que cū ſupra petrā xp̄m fundata
ſit in ea ſemꝑ fides illibata ꝑmanſit permane
bitq3. Diffiniuiſſe aūt videt̃ apoſtolica ſedes
hoc per plures ſummos pontifices. Primo q̃
dem per Vigiliū papam qui in decretis ſuis
ſcribens eleutherio epõ ita dicit. Nulli vel te
nuiter ſcienti vel pleniter ſapienti dubiuꝫ eſt
ꝙ eccleſia romana fundamentū ſit ⁊ forma ec
cleſiarū a qua oēs eccleſias ꝓncipiū ſumpſiſſe
nemo recte credentiuꝫ ignorat. hec ille. Nota
bene verba: q2 ſi nullus credentiuꝫ ignorat. i.
ignorare debꝫ quin oēs eccl'ie a romana ſum
pſerunt initiū nullus etiā ignorare debet q̄n
etiā ſumpſerint ⁊ auctoritatē. Secūdo hoc
idem diffinitur per Nicolaum papam ꝓmum
qui ſcribens mediolanenſibus vt habet̃ in ca.
Om̄es. di. xxij. ita dicit. Om̄s ſiue patriarche
(id eſt patriarchatus) cuiuſlibet apicē ſiue
metropoleon ꝓmatus aut epiſcopatuū cathe
dras vel eccleſiarū ſiue cuiuſcunq3 ordinis di
gnitatē inſtituit romana eccl'ia: illam vero ſo
lus ipſe fundauit ⁊c̃. Nota verba ꝙ eccleſia ro
mana inſtituit cuiuſcūq3 ordinis dignitatem.
ergo ꝙ cuiuſcūq3 ordinis iuriſdictionis ptãs
ab eccl'ia romana dependeat nullus debet du
bitare fidelis. Tertio diffiniuit apoſtolica ſe
des per Innocentiū papā ꝓmū: qui vt habet̃
in ca. Quis neſciat. di. xi. ita epiſcopo Decen
tio ſcribens dicit. Quis neſciat aut quis non
aduertat id qđ a petro apoſtoloꝝ principe ro
mane eccl'ie traditū eſt ac nunc huc uſq3 cuſto
ditur ab om̄ib⁹ debere ſeruari: nec ſupintrodu
ci aliq̄d qđ auctoritatē debeat generalē aliun
de accipere vel exemplū: preſertim cū ſit ma
nifeſtū in oēm italiā galliam hiſpaniā ⁊ aphri
cam atq3 ſiciliam inſulaſq3 interiacentes nul
lum inſtituiſſe eccleſias niſi eos quos venera
bilis petrus aut ſucceſſores eius cōſtituerunt
ſacerdotes: ⁊ ita oportet eos hoc ſequi qđ ec
cleſia romana cuſtodit a qua ꝓncipiū eos ac
cepiſſe nō dubiū eſt. hec ille. Nota verba: ꝓn
cipiū accepiſſe nō dubiū eſt: ergo ⁊ auctoritatꝫ
ſubſtantiā. Quarto diffiniuit ſiue teſtat̃ apo
ſtolica ſedes ꝑ beatū Gregoriū papā qui ſcri
bens epiſcopis per vniuerſas ꝓuincias vt ha
betur in ca. Decreto. ij. q. vi. ita de romana ec
cleſia ait. ꝙ ita alijs vices ſuas impͥtiuit eccle
ſijs vt in partē ſint vocate ſollicitudinis non
in plenitudinē poteſtatis. Quinto hoc ideꝫ
atteſtatur apoſtolica ſedes per Iuliū papam
qui vt in ca. Qui ſe ſcit. cauſa. ⁊. q. ſupradictis
ita dicit. Ipa nāq3 eccleſia que ꝓma eſt ita re
liquis eccleſijs vices ſuas credidit largiēdas
vt in partē ſint vocate ſollicitudinis nō in ple
nitudinē poteſtatis. Nota verba: impartiuit
⁊ largit⁹ eſt vices ſuas alijs eccleſijs. Cui iam
dubiū eſt quin oēs alie eccl'ie auctoritatē ſuaꝫ
habeant ab ipa romana eccl'ia ſicut in partiē
te ⁊ largiēte illam. Nec poteſt dici ꝙ iſta par
titio ⁊ largitio vicum ſuarū intelligat̃ de par
ticulari ſpeciali accidentali cōmiſſione quam
papa facit quibuſdā eccleſijs quo ad ꝓmatuꝫ
⁊ dignitatē legatõnis aut quotidianis cōmiſ
ſionib⁹ quas facit eccleſiaſticis ꝑſonis. Tum
ꝓmo: quia hoc nō cōuenit niſi certis ⁊ paucis
ac determinatis eccleſijs ⁊ perſonis: auctori
tates autē om̄es loquūtur de om̄ibus alijs ec
cleſijs in cōmuni ſicut apparet ex forma dicē
di. Tum ſecundo q2 huiuſmodi cōmiſſio que
ſit certis perſonis aut eccleſijs eſt accidenta
lis. illa enim que ſunt per accidens non cadūt
ſub arte. ij. methaphi. vnde auctoritates ſunt
intelligende de poteſtate quam habent cete
re eccleſie cōmuniter ⁊ non accidentaliter ꝙ
ſcilꝫ talis procedat ab eccleſia romana. Ro
borata iam ſic concluſione noſtra apoſtolice

ſedis auctoritate cui fas nõ eſt contradicere:
reſpondendũ eſt ad obiecta. Pro quoꝝ tamẽ
ſolutione ⁊ materie preſentꝭ noticia clariori p̃
mittem⁹ imprimis hoc notabile qđ tam ex be
ato Tho. i. ſentẽ. diſt. xiȷ. q̃ ex cõmuni alioꝝ do
ctorum doctrina colligit᷑: ꝙ cũ dicit᷑ aliq̄d ha‐
bere ptãtem imediate ab aliquo alio põt in‐
telligi dupliciter: vel quantũ ad immediationẽ
virtutꝭ vel quantum ad immediationem ſup‐
poſitorum agentiũ a q̄bus habet᷑ talis ptãs:
Si ſermo currat de p̃mo modo immediatiõis
tunc dicim⁹ ꝙ oĩs virtus auctas ptãs ⁊ iu‐
riſdictio que ẽ in papa ſiue in aliquo quocũq;
p̃lato: eſt a xp̃o immediate. Hoc ptꝫ qm̃ a nul‐
lo alio põt talis ptãs conferri niſi per ptãtem
exiſtentẽ in xp̃o ſiue collatã a xp̃o: ſicut nulla
alia cauſa a p̃ma põt agere niſi ꝑ virtutẽ cau‐
ſe p̃me. Et de hoc modo immediatõis nõ loq̃‐
mur hic: qm̃ hoc modo immediatõis oĩs ptãs
quorũcunq; de eccl̃ia eſt immediate a xp̃o. ſed
loquimur de ſecũdo modo immediatiõis q̄ eſt
ex parte ſuppoſitoꝝ agentiũ ſiue ptãtem con‐
ferẽtiũ: quo modo tũc quis dr̃ a xp̃o immedia‐
te ptãtem aliquã ſuſcipere qñ inter accipiẽtẽ
ptãtem ⁊ ip̃m xp̃m conferentẽ nõ eſt aliquod
mediũ ſcꝫ ſuppoſitũ ſuſcipiẽs a xp̃o ⁊ cõferẽs
ip̃am ptãtem alteri. Et de iſto modo immedi
ationis loquẽtes hic dicim⁹ ꝙ ſolus petr⁹ im‐
mediate a xp̃o ptãtem iuriſdictionis accepit:
cui ſoli dictũ ẽ. Paſce oues meas: ⁊ tibi dabo
claues regni celoꝝ. Oĩes vero aliȷ ap̃li a xp̃o
mediãte petro poteſtatẽ ſuſceperũt dicẽte be
atiſſimo Leone papa vt ſupra inductuꝫ eſt: ꝙ
xp̃s ſi quid aliȷs eccleſie p̃ncipib⁹ voluit cum
petro eſſe cõmune: nũq̄ niſi ꝑ ip̃m dedit q̄cq̄d
aliȷs nõ negauit. His habitis dicẽduꝫ eſt ad
rõnes in oppoſitũ. Ad p̃mã reſpõdet᷑ dupl̃r

Ad primũ p̃me rõe inductuꝫ ſup̃ ca. lxiȷ.

Primo negãdo cõſequentiã. iſta eñ ꝯſequen‐
tia nõ eſt bona. Ap̃li ⁊ diſcipuli habuerũt po‐
teſtatẽ iuriſdictõnis a xp̃o immediate: ergo ⁊
nũc eccl̃ie prelati ptãtem iuriſdictõis habent
immediate a xp̃o. Qđ duob⁹ exemplis facim⁹
manifeſtũ. Primũ eſt de cõſtitutiõe mũdi: ma
nifeſtũ eſt ꝙ licꝫ in p̃ncipio mũdi p̃ma indiui
dua ſpecierũ ſint immediate facta a deo tamẽ
de nouo nõ fiunt imediate a deo quãtũ ad or‐
dinem ſuppoſitoꝝ agentiũ: immo fiunt medi
ante virtute celeſti ⁊ mediãtib⁹ aliȷs cauſis ſe‐
cundis. vnde Ariſt. iȷ. phiſicoꝝ ait: ꝙ ſol ⁊ hõ
generant hoĩem: ſicut ergo nõ valet iſta cõſe‐
quentia. In inſtitutione mũdi celi ⁊ elemẽta
ac alie p̃ncipales partes mũdi fuert᷑ immedia
te a deo facta: ergo etiã in ꝓpagatione rerum
inſtitutarũ oĩa que fiunt: fiunt immediate a
deo: ita etiam iſta conſequentia non eſt bona

Xp̃us in p̃ma conſtitutione ⁊ fundatione ec‐
cleſie immediate conſtituit apoſtolos ep̃os ⁊
curatos quantũ ad ptãtem iuriſdictionis. er‐
go ſimiliter in ꝓgreſſu eccleſie fundate aliȷ q̄
ſequunt᷑ poſt inſtitutos a xp̃o ſunt immediate
a xp̃o inſtituti. Hoc etiã ſimiliter ptꝫ in ſecun
do exemplo qđ cõſideratꝛ in regimine ordinis
politici: licꝫ eñ xp̃s p̃nceps ⁊ paſtor p̃ncipa‐
lis eccleſie dum p̃ſens eſſet in regno militan‐
tis eccleſie ſm̃ cõuerſationẽ humanã inſtituiſ
ſet per ſe apoſtolos ⁊ diſcipulos in diuerſis iu
riſdictiõibus: non ſequit᷑ ꝓpter hoc ꝙ ip̃o ab‐
ſente ſm̃ cõuerſationẽ humanã aliȷ qui in re‐
gno eccleſie ſuccedunt p̃mis ꝑ eum inſtitutis
ſint ab ip̃o immediate inſtituti. poterunt eñ
eſſe inſtituti a ſuo vicario generali cui totius
regni ſui curam ⁊ regimen cõmittit: ſicut con
tingit in politȷs ſecularibus ⁊ etiam ſp̃ũali‐
bus: quod cum p̃ncipalis dñs longo tempore
diſponit abſentare ſe: committit ſuo generali
vicario vt ſi interim vacare contingat officia
aut loca aliqua ꝓuideat de idoneis miniſtris
Qđ ita credendum eſt factuꝫ eſſe cum xp̃s al
ta celorum peteret ab eccl̃ia militãte p̃ſentiã
ſuam corporalem viſibilemq; ſubtractur⁹ bea
to petro tanq̄ eius generali vicario curam ⁊
regimen totius eccleſie ſue pleniſſime cõmen
daret. Vñ in huiuſmodi figura legit᷑. i. Eſdre
viȷ. Artaxaxes rex reguꝫ Eſdre ⁊c̃. vicario ſuo
generali dat poteſtatem conſtituendi omnes
iudices in prouincia ſue vicarie dicẽs. Tu au‐
tem Eſdra ⁊c̃. conſtitue preſides qui iudicent
omni populo. Quod maxime hic ita factum
eſſe creditur: quoniã hoc ⁊ ad firmius vnita‐
tem eccleſie conſeruandam ⁊ ad obedientiaꝫ
pleniorem inferiorum prelatorum ad ſuum ge
neralem vicariũ plurimum conferret. Et ita
patet ꝙ conſequentia illa aduerſariorum nul
la ſit. Et ad ꝓbationem cum dicitur ꝙ epiſco
pi ſuccedunt apoſtolis: ⁊ preſbyteri. lxxiȷ. diſci
pulis. ergo ⁊c̃. reſpondet᷑ ꝙ conſequentia iſta
non eſt neceſſaria. Iſte ſuccedit illi in aliqua
iuriſdictionis poteſtate: ergo habet eam im‐
mediate ab eo a quo predeceſſor habuit. clariſ
ſimũ eñ eſt ꝙ multi prelati ſuccedunt aliȷs in
ſimilitudine officiȷ aut poteſtatis ⁊ nõ in mo‐
do accipiendi. ſicut patet exẽplariter de duo‐
bus epiſcopis eiuſdem loci ſibi ſuccedentib⁹:
ꝙ licet habeant ſimilem poteſtatem epiſcopa
lem non oportet ꝙ illam habeant eodem mo‐
do: quia vnus poteſt habere eam per inſtitu‐
tionem pape: alius per electionem. Et ſimile
exemplum eſt de curato qui poteſt poni a pa‐
pa immediate vel per confirmationẽ ep̃i. Et
ita dato ꝙ apoſtoli receperit a xp̃o immedia‐

te ptātem: nō ſeq̄tur ꝓpter hoc ꝙ ep̄i ⁊ curati
eodē modo. ſ. imediate ſuſcipiūt a xp̄o ptātem.
Qđ etiā manifeſte videt̃ patere ex glo. Aug.
⁊ Caſſiodori ſup illud pſ̄. xliiij. Pro patribus
tuis nati ſunt tibi filij. vbi dicit. Poſt ꝓp̄has
apl̄i ⁊ pro apl̄is ep̄i ⁊ alij quos eccleſia genuit
⁊ in ſede patrū ꝯſtituit. hec glo. Ecce ꝙ mani
feſte facit ꝙ eccleſia ep̄os genuit ⁊ in ſede pa-
trū ꝯſtituit. ergo p ꝯn̄s illis eccleſia imediate
poteſtatē ꝯtulit: ⁊ per ꝯn̄s nō habuerūt illam
imediate a xp̄o. non ergo valet iſta ꝯn̄tia. Ep̄i
ſuccedunt apl̄is in ſilitudine officij aut ptātis
ḡ in modo recipiendi: ita ꝙ imediate habeāt
illā a xp̄o ſicut apl̄i. Quod vero ꝯn̄ter d̄r ad

Ad ꝓbationem a ſimili

ꝓbationē cum inducit̃ ſimilitudo de papa ꝙ
ipſe dicat̃ ideo imediate accipe poteſtatē a
xp̄o ꝙ ſuccedit petro qui a xp̄o habuit imedia
te: rn̄det̃ ꝙ nō eſt ſimile de papa qui eſt vl̄is vi
carius xp̄i in tota vl̄i eccleſia ⁊ de alijs p̄latis
qui ſunt particulares vicarij: qm̄ vicarij parti
culares cōſtitui poſſunt ab alio ꝙ̄ a principa-
li dn̄o: qm̄ poſſunt inſtitui a generali vicario:
nō ſic aūt de generali vicario: qm̄ pro amplitu
dine ⁊ vl̄itate ptātis ⁊ auctoritatis ſue nō pōt
niſi a principali dn̄o imediate cōſtitui: ⁊ ideo
nō eſt ſil̄e. Uerū de hoc pleni⁹ dicemus in. c. ſe
quenti: ⁊ videbit̃ plane ꝙ rōnes aduerſarioꝝ
ſunt parui precij. Et hec ſint dicta quo ad pri-
mā rōem. Secundo rn̄detur ad prefatā obie
ctionē negando an̄s ſiue aſſumptū: vꝫ ꝙ apl̄i
et diſcipuli receperint a xp̄o imediate ptātem
iuriſdictionis quā habuerūt: qm̄ hoc nō vide-
tur bene ꝓbabile iuxta auc̄tes ⁊ decreta ſan-
ctoꝝ patrū ac rōnes ſupra inductas p diuer-
ſa capitula. Quare reſpondendū eſt ad aucto
ritates ⁊ rōnes inductas ad ꝓbandū antece-
dens p̄dictum. Ad primam que inducitur

Ad p̄mā ab auctoritate

Math. xviij. Quodcūqꝫ alligaueritis ſup ter
ram ⁊c̄. rn̄detur ꝙ auc̄tas nihil facit ꝓ aduer-
ſarijs: qm̄ per illa verba nō eſt tunc data actu
aliqua poteſtas iuriſdictōnis apoſtolis: bene
tamen ꝓmiſſa vel inſinuata dari in futurū eis
⁊ ſucceſſorib⁹ eoꝝ. nō em̄ videtur ꝙ ante paſſi
onem ſuā xp̄s alicui apoſtoloꝝ dederit aliquā
ptātem iuriſdictionis. Qđ ex multis colligi
videt̃. Tū ex eo ꝙ illo tp̄e cōuenit alicui habe
re poteſtatē iuriſdictionis ꝓ quo competit ex
ercere actū iuriſdictionis in foro ꝯſciētie vel
ꝯtentioſo. ſ ex dictis euangelioꝝ nō apparet
ꝙ aliq̄s apl̄oꝝ exercuiſſet aliquē actū iuriſdi-
ctōis ante paſſionē xp̄i: maxime cū illo tp̄e nō
dum facti eſſent ſacerdotes. ḡ ⁊c̄. Tum ſecun-
do: q̄ꝛ xp̄s ante paſſionē p ſe regebat eccleſiā
ſuā nō per officiales aut vicarios. ergo nō vi-
det̃ ꝙ tunc aliquis apl̄oꝝ habuerit poteſtatē

iuriſdictionis alicui⁹: maxime cū nulli apl̄oꝝ
xp̄us aſſignaſſet ſubditos aliquos in quos iu-
riſdictionē ſibi datā exequi valuiſſent. Tum
tertio q̄ꝛ ſi data dicat̃ ptās iuriſdictōis apl̄is
a xp̄o actu regente eccl̄iam aut plena ⁊ illimi
tata ſup oēs fideles ſicut ipſe xp̄us habebat:
aut data ē eis ptās limitata ſup aliquos ⁊ ſu-
per aliquos nō: ſed nullū horū videt̃ dicendū
nō p̄mū ptꝫ. nō ſecundū: q̄ꝛ nō eſt fingere limi
tationē talē: ergo ⁊c̄. Tum quarto: q̄ꝛ ſi tūc da
ta fuiſſet apl̄is ptās iuriſdictōis tūc videret̃
ꝙ oēs alij apl̄i equalē ptātē iuriſdictōis rece-
piſſent cū petro: qđ nō eſt dicēdū: q̄ꝛ ſolus ille
vocat⁹ eſt in plenitudinē ptātis qui etiā ipoꝝ
apl̄oꝝ p̄nceps erat a xp̄o ordinat⁹. Dicendū
ergo videt̃ ꝙ per illa verba dicta apl̄is ante
paſſionē ſcꝫ Quodcunqꝫ alligaueritis ⁊c̄. nulla
auc̄tas iuriſdictōis data ſit apl̄is ſed ſolū pro
miſſa ⁊ inſinuata dari in futurū ſicut p̄diximꝰ
ſicut nec petro p verba illa. Math. xvi. Tibi
dabo claues regni celorum ⁊ quodcūqꝫ ſolue-
ris ⁊c̄. Et ad verba Hierony. dicētis in glo. ꝙ
ptātem tribuit apl̄is. dicim⁹ ꝙ ly tribuit expo
nendū eſt. i. tribui ꝓmiſit: qm̄ em̄ dei ꝓmiſſio
certiſſima eſt. ideo Hiero. de ptāte ꝓmiſſa lo-
quens more ſcripture loquit̃ ac ſi iam data fu
iſſet. Ad ſecūdā auctoritatē que habet̃ Joh.

Ad ſecūdam

xx. Quoꝝ remiſeritis ⁊c̄. reſpondet̃ ꝙ iſta au-
ctoritas nō loquit̃ de aliqua auctoritate iuriſ
dictionis: ſed tm̄ de ptāte ordinis. Unđ ſctūs
Tho. reſpōdens ad hāc auctoritatē. in. iiij. di.
xix. dicit ſic. Ad abſolutionē pctōꝝ requiritur
duplex ptās. ſ. ordinis ⁊ ptās iuriſdictōis. pri-
ma quidē ptās eſt equalit̃ in om̄ib⁹ ſacerdoti-
bus non aūt ſecunda. ⁊ ideo vbi Joh. xx. xp̄us
dedit apl̄is cōmunit̃ ptātem dimittēdi pctā:
intelligit̃ de ptāte q̄ conſequit̃ ordinē. vn̄ ⁊ ſa
cerdotib⁹ qn̄ ordinant̃ illa verba dicunt̃. hec
ſctūs Tho. Hec autē ptās q̄ conſequit̃ ordinē
eſt ille p̄ncipatus ſuperni iudicij. de quo dicit
Grego. quā apl̄i tūc a xp̄o ſuſceperūt. Cū autē
arguit̃ ex aduerſo ꝙ non poſſit intelligi de po
teſtate ordinis: q̄ꝛ illam habuerūt in cena dn̄i
cū facti ſunt ſacerdotes. Reſpōdemus cū eo-
dem ſancto thoma. in. iiij. di. xxiij. ſicut ſuperi⁹
lib. i. c. xcij. notauim⁹: ꝙ dn̄s dedit diſcipulis
ſuis ſacerdotalē ptātem quātū ad p̄ncipalem
actū ante paſſionē qn̄ dixit. Accipite ⁊ mādu
cate. vnde ſubiungit. Hoc facite in meā cōme
morationē: ſed poſt reſurrectōnē dedit eis po
teſtatē ſacerdotalē quantū ad actū ſecūdariū
qui eſt ligare ⁊ ſoluere. Et ita patet ꝙ per illā
auctoritatē non ꝓbatur intentū aduerſarioꝝ
Preterea ꝙ predicta auctoritas nō faciat ad
aduerſarioꝝ ꝓpoſitū: ſed magis confirmet

ꝓpoſitū noſtrū: patet ex ordine tpis quo xp̄us verba illa dixit aplis: qm̄ vt inquit ſctūs Thomas in. iiij. di. xxiij. Quāuis om̄ib⁹ aplis data ſit cōmuniter ptās ligandi ⁊ ſoluendi: tamen vt in hac ptāte ordo aliquis ſignificaret̄ p̄mo ſoli petro data eſt vt oſtēdat̄ ꝙ ab eo in alios debeat deſcēdere. ꝓpter qḋ ei ſingulariter dixit xp̄s: cōfirma fratres tuos ⁊ paſce oues meas. i. loco mei (vt dicit Criſo.) prepoſit⁹ ⁊ caput eſto fratrū tuoꝝ vt ipi te in loco mei aſſumentes vbiq; terraruꝫ te in throno tuo ſedētē p̄dicent ⁊ cōfirmēt. Ad tertiā auctoritatē q̄ ponit̄ Math. xvi. Tibi dabo claues ⁊c̄. Sup qua dicit Leo papa: ꝙ trāſiuerit in alios apoſtolos ius illius ptātis. reſpōdet̄ ꝙ btūs Leo papa verū dicit: nec dubiū ē aliqḋ an apl'i habuerint ptātem ligandi ⁊ ſoluēdi: ſ; an habuerint immediate a xp̄o vel nō: loquēdo de immediatione ſuppoſitoꝝ agentiū. Dicim⁹ ergo ꝙ ius ptātis trāſiuit ⁊ cōmeauit in alios aplos ⁊ p̄ncipes eccl'ie ſed p petrū. Nam vt idē Leo inquit in. iij. ſermone ordinatōis ſue. Quicq̄d ceteris cū petro voluit eſſe cōmune non niſi p petrū dedit quicq̄d alijs non negauit. Et hoc ſonat verbū tranſit⁹ qui de extremo ad extremū nō fit niſi p mediuꝫ: ⁊ ꝙ ita etiā veniat intelligendū nō modo ptꝫ ex ſupradictis: ſed ex eo qḋ dicit̄ in fine eiuſdē auc̄tatis vbi ſic dr̄: ꝙ petro hoc ſingulariter credit̄. ſ. alijs diſpēſandum. ſm̄ illud. i. Coꝛ. ix. Diſpenſatio mihi credita ē: fuit em̄ petrus diſpenſator ille fidelis quē conſtituit dn̄s ſup familiā ſuā. glo. i. eccleſiam. Luc̄. xxij. Eodē modo reſpōdet̄ ad auctoritatē Rabani in glo. Dicim⁹ em̄ ꝙ ptās data petro ſit data alijs aplis: nihilomin⁹ tamē differenter. ſicut exēplariter poſſum⁹ dicere ꝙ deus dedit lumē ſoli ⁊ ſtellis ſed differūt: q2 ſoli immediate ⁊ in plenitudine: ſtellis vero per mediū ſolis ⁊ in minori quātitate. Sic xp̄s dedit petro imediate ⁊ in plenitudine: alijs vero mediante petro vicario ſuo generali ⁊ gubernatore totius orbis xp̄iani ⁊ in quātitate ſiue mēſura per petrū limitanda ſm̄ partē ſollicitudinis ad quā eſſent euocandi. Ad quartā auctoritatē que habet̄ Luc̄. vi. reſpōdet̄ negādo ꝯſequentiā: qm̄ ex illa auc̄tate nec ex dicto Ambroſij habet̄ ꝙ xp̄s tunc ꝯtulerit ptātem aliquā iuriſdictōis apoſtolis aut diſcipulis: ſ; bene ptātem p̄dicandi. Huiuſmodi aūt ptās predicandi diſtincta eſt a poteſtate iuriſdictionis: quēadmoduꝫ multe alie poteſtates que in euangelijs leguntur date apoſtolis: ſicut ē poteſtas miracula faciendi: ſicut eſt poteſtas baptizandi: ſicut eſt poteſtas ſacerdotalis ſiue conficiendi: ſicut eſt poteſtas tēporalia ꝑ ſpiritualibus metendi: ſicut eſt poteſtas ligādi ⁊ ſoluendi in foro conſciētie. Unde ex collatione taliū poteſtatū facta apoſtolis aut diſcipulis nō arguit̄ ꝙ data fuerit eis poteſtas iuriſdictionis aliqua tunc a xp̄o. Ad quintā ⁊ ſextā auctoritates per idem ptꝫ reſpōſio. Qḋ vero dicebat̄ ꝙ miſſio ſit collatio poteſtat̄ iuriſdictionis falſuꝫ eſt: licꝫ em̄ ſit collatio poteſtatis p̄dicandi nō tn̄ poteſtatis alicui⁹ iuriſdictionis. Quocirca ex hoc ꝙ xp̄s immediate miſerit aplos ⁊ diſcipulos ad p̄dicanduꝫ non habet̄ ꝙ xp̄s immediate dederit eis aliquam poteſtatē iuriſdictōnis. Ad ſeptimā auctoritatem que eſt Anacleti reſpondet̄ iuxta glo. decreti ꝙ loquit̄ de poteſtate ordinis ſiue conſecrationis nō autē de poteſtate iuriſdictiōis de qua eſt p̄ſens ſermo. ⁊ ideo text⁹ ille non fauet in aliquo aduerſarijs. Ad octauā auctoritatem que eſt Cypriani in. c. Loquit̄. xxiiij. q. i. facilis eſt reſponſio per glo. eiuſdē. c. que ait: ꝙ paritas illa accipiēda ſit in ordine ⁊ dignitate cōſecratōis nō in adminiſtratōnis plenitudine. in hoc em̄ petrus ſuperior fuit ⁊ maior vtpote aploꝝ p̄nceps. ait em̄ btūs Clemens ⁊ habet̄ in ca. In illis. diſt. lxxx. ꝙ inter aplos nō fuit par inſtitutio ſ; vn⁹ prefuit om̄ib⁹. Et ita videt̄ ꝙ textus ille nō de poteſtate iuriſdictionis loquit̄ ſ; de poteſtate ordinis ⁊ ita nō eſt ad ꝓpoſitum. Ad nonam in qua obijcit̄ de electione mathie: reſpōdet̄ negādo aſſumptum. ⁊ ad ꝓbationē dicim⁹ ꝙ nō ſufficienter ꝓbat negatū: qm̄ licꝫ dicat̄ ꝙ a xp̄o immediate fuerit electus ad dignitatē apoſtolatus ⁊ aſcript⁹ ſacro numero duodenario aploꝝ: nō habetur ex hoc ꝙ fuerit aut ep̄s immediate a xp̄o conſecrat⁹ aut donatus aliqua iuriſdictionis auctoritate. iſta em̄ nō habent adinuicē cōnexionē eſſentialē ſicut manifeſtū eſt. multo em̄ tempore apl'i fuerunt apl'i ⁊ nō ep̄i nec aliquā habētes poteſtatē iuriſdictōis: plures etiam in p̄mitiua eccl'ia fuerūt ep̄i qui nō fuerūt apoſtoli. Ad decimam obiectionē de paulo reſpōdet̄ multipliciter. Primo ꝙ argumentū hoc nō videt̄ facere ad ꝓpoſitū: qm̄ cū dictuꝫ eſt ꝙ oēs p̄lati eccl'ie a romano pōtifice ſuſciperent immediate ptātem iuriſdictōis: additum eſt regulariť non volum⁹ denegare quin aliqui potuiſſent recepiſſe a xp̄o immediate: licet em̄ lege cōmuni nullus mundet̄ ab originali ſine baptiſmo. ſm̄ illud Joh. iij. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſancto non poteſt intrare in regnum dei: qḋ nullus ingreditur niſi mundus: quia nihil inquinatuꝫ currit in illam gloriā. Nihilominus deus qui nullis reſtringitur legibus qui nec ſacramentis ſuā

Ad tertiam

Ad quartam

Ad q̄ntā ⁊ ſextā

Ad ſeptimā

Ad octauā

Ad nonam

Ad decimā

ligauit potentiā poteſt quecunq; mundare ſi-
ne baptiſmo aut aliquo ſacro ꝑ ſanctificatōis
munus in vtero vel alio modo ſicut ſibi placet
Ita in ꝓpoſito dicimꝰ ꝙ deus petrū inſtituēs
paſtorem principē ac caput eccleſie voluit de
cōi lege ad vnitatē eccleſie ſeruandā vt ab ip
ſo ſuo vl'i vicario ⁊ ꝯſequēter a ſuis ſucceſſori-
bus oēs alij inferiores prelati ⁊ rectores eccle
ſie vniuerſam iuriſdictionis poteſtatem ac re
giminis auctēm ſuſciperent ⁊ recognoſcerēt
nihilominꝰ paulo aut alteri aploꝝ ſiue etiam
nō aplo ſicut ſibi placet dare poteſt: ⁊ potuit
illam poteſtatē ⁊ etiā maiorem ꝙ̄ alij ſuſcepe
rūt mediante petro. Sicut ergo nō valet iſta
ꝯn̄tia. A. eſt mūdatus ab originali peccato a
xp̄o imediate ſine baptiſmo. g̊ ⁊ alij: ita nec il-
la. Secūdo rn̄detur ꝙ inducta de paulo nō ꝓ
cedunt: qm̄ in illis nō fit mentio de ptāte iuriſ
dictionis: ſed de auc̄te predicatōnis ſiue euā-
gelizādi verbū dei. ⁊ ad hoc ipſe imediate ele
ctus eſt a xp̄o ſ̄m illud Act̄. ix. Vas electōnis
eſt mihi iſte ⁊c̄. Unde glo. ſ̄m illud. ij. Corin. x.
qd̄ induciṫ ex aduerſo. De poteſtate nr̄a quaꝫ
dedit dn̄s. dicit glo. De ptāte apoſtolatꝰ quaꝫ
dn̄s dedit nobis nō illis. Tertio reſpōdeṫ ꝙ li
cet in ꝑncipio aplatus paulꝰ a xp̄o imediate
auc̄tem predicatōnis habuerit: nihilominꝰ tn̄
poſt etiā a petro recepit qn̄ auc̄te petri paulꝰ
⁊ barnabas ꝑ inſpirationē ſpiritusſācti miſſi
ſunt ad predicandū Act̄. xiij. ſicut tangit glo.
decreti. c. quis neſciat. di. xi.

Capitulū. lxij. In quo reſpōdetur ad ſecunda obie-
cta aduerſarioꝝ. ſ. per rationes.

Capl'm LXII

Responſione da

r

ta ad obiecta aduerſarioꝝ ſum-
pta ex ordine aploꝝ ad petrū: iā
reſtat reſpondendū alijs rōnibꝰ
illoꝝ. Et ad primā ſumptam ex auctoritate
beati Bernar. reſpōdetur ꝙ beatꝰ Bernar. di
cēs nō ſolū papalē ſed etiam alias poteſtates
eccleſie eſſe a xp̄o: verū dicit ⁊ oppoſitū aſſere
re eſt erroneū: qm̄ vt Apl's ait ad Ro. xiij. oīs
poteſtas a deo eſt. ſed hoc nō obuiat ꝓpoſito
noſtro: qm̄ nō dicimꝰ ꝙ poteſtas iuridictōnis
prelatoꝝ eccleſie nō ſit a xp̄o: abſit hoc ab ore
xp̄iano: ſed ꝙ nō ſit imediate a xp̄o imediatio
ne ſuppoſitoꝝ agentiū: ſed ſit hoc modo a Ro
ma. pō. q̇ in regimie eccleſie ⁊ imediate diſpo
ſitione eiꝰ vices gerit ieſu xp̄i ſicut eiꝰ genera-
lis vicariꝰ: nō dicit aūt Bernar. ꝙ oēs poteſta
tes alie prelatoꝝ ſint imediate a xp̄o. vnd̄ nō
eſt ad ꝓpoſitū. Ad ſecundam rōem quā fe-
cit Henricꝰ de gandauo ꝙ epi ſunt ſponſi ec-
cleſie ⁊c̄. rn̄r. Primo ꝙ vt inq̄t ſanctꝰ Tho. in

Ad ꝑmū ſecūde vie poſituꝫ ſupra cap. lviij.

Ad ſecūdum

tractatu ꝯtra impugnantes religionē: ⁊ nos
in ſuperioribꝰ tetigimus in ca. xxvij. ſpōſus ec-
cleſie ꝓprie eſt xp̄s. de quo diciṫ Joh. iij. Qui
habet ſponſam ſpōſus eſt. ip̄e em̄ de eccl'ia ſuo
nomini filios generat. Alij autē qui ſponſi di-
cuntur ſunt miniſtri ſponſi exteriꝰ cooperan-
tes ad gn̄ationē ſpūaliū filioꝝ: quos tamē nō
ſibi ſed xp̄o generant. Qui quidē miniſtri in-
tantū ſponſi dicunṫ inquātuꝫ vicē veri ſponſi
obtinent. ⁊ ideo papa qui vicē ſponſi obtinet
in tota eccl'ia vniuerſalis ſponſus eccl'ie diciṫ
ep̄s autē ſue dioceſis. Secūdo reſpōdeṫ negā
do iſtam cōſequētiaꝫ. Epi in hoc gerūt vicem
xp̄i: ergo ꝑ ptātem quā immediate receperint
a xp̄o. Iſta ꝯn̄a nō valet: q2 vicem xp̄i gerunt
ꝑ ptātem quā immediate receperūt a romano
pontifice q̇ immediate vocat eos in partē ſol
licitudinis ſue. Ad tertiā de beato Jacobo
qui dixit. Ego iudico ⁊c̄. dicūt q̇dā ſicut Hen-
ricus de gandauo vbi ſup̄ in reſpōſione cuiuſ-
dam argumēti: ꝙ licꝫ petrꝰ potuiſſet ferre ſen
tentiā nihilominꝰ q2 congruū fuit ⁊ decens vt
q̇libet ſuperior ꝑmittat gaudere inferiorē ſua
ptāte ordinaria vbi eam habꝫ exercere. ⁊ ideo
petrus permiſit iacobo in ſentētia illa ferēda
vti iure ſuo: ſicut papa cuꝫ eſt in ciuitate aliq̄
nō aufert ꝓpter hoc officialē nec curiā epo il-
lius ciuitatis: ſed de his que ibi emergūt ei iu
diciuꝫ diciṫ. Sed iſta reſpōſio nō videṫ nobis
rationabilis: qm̄ hic eſt ſpecialis cauſa ꝓpter
quā hoc nō debuit petrus ꝑmittere: licꝫ em̄ cō
muniter fiat ⁊ decēter ſicut dictū eſt in parti-
cularibus negocijs ad tribunal epi deductis:
nō tamē decenṫ ⁊ cōuenienter hoc fit cū fidei
vniuerſalis eſt queſtio ventilāda ⁊ declarāda
nō ad tribunal epi deducitur ſed ad tribunal
pape ſiue cōcilij vniuerſalis vbi papa vniuer
ſaliter preſideat: ſicut de iſta queſtione legali-
um ſuper qua venit paulus ⁊ barnabas ad pe
trum ⁊ ad alios aplos ⁊ preſbyteros qui erāt
hierl'm. vt dr̄ Act̄. xv. qm̄ tunc nō ad loci ep̄m
ſed ad papā ad quē maiores cauſe pertinent
⁊ qui in om̄i loco eſt ordinariꝰ cū approbatiōe
patrū concilij ꝑtinet ꝑfate q̄ſtionis diffinitio
⁊ ita factū ē hic: qm̄ nō iacobus ſed petrꝰ tāq̄
oīm ꝑnceps diffiniuit. Un̄ btūs Hiero. in epi
ſtola. xxij. ad Aug. petrū ꝑncipem dicit huiuſ-
modi decreti. i. inſtitutorem. btūs vero iacobꝰ
nō diffiniens ſed diffinitionē factā ꝑ petrum
ꝓmulgās ſiue ꝓnūcians: q2 ſpecialis illiꝰ loci
erat ep̄s ait. Ego iudico. Un̄ magr̄ Nicolaus
de lyra ſup̄ hunc locū Act̄. xv. ita dicit. Licet
petrus eſſet ꝑncipalis inter aplos tn̄ detulit
iacobo in ſua dioceſi vt determinatōnē dubij
ꝓferret. Nota ꝙ nō dicit diffiniret aut deter-

Ad tertium

minaret:ſed determinationē.ſ. iam factā p pe
Ad quartum trum ꝓferret coram concilio. Ad quartam
cū dicit̄. Quod cōpetit ſacerdotibꝰ ⁊c̄. rn̄r ne⸗
gando minorē.⁊ ad ꝓbationē rn̄detur ꝙ licet
poſſe ligare ⁊ ſoluere ad exeundū in actū ne
ceſſario reqrat ptātē iuriſdictionis:nihilomi
Ad quintum nus tn̄ ſm ſe ad ptātem ordinis ptinet. Ad
quintā cum dr̄. Q̄ nobilior ⁊ firmior ⁊c̄.rn̄de
tur dupliciter. Primo ꝙ nō facit ad ꝓpoſitū
qm̄ nos concedimꝰ ꝙ in oībus gubernātibus
ſiue regimen habētibꝰ in eccleſie ꝑncipatu iu
riſdictionis ptās ſit a xp̄o:licet in aliq̄bus iſe
rioribus mediātibꝰ ſuperioribꝰ ſuis vſq ad pri
me ſedis pontificē a quo velut omniū capite
oībus inferioribus ꝓfluit iuxta ſententiā ſan
ctiſſimi Leonis pape in.c.ita dn̄s.di.xix. quē⸗
admodū in hierarchia celeſti a qua exēplata ē
eccleſiaſtica:licet lumen reuelatōis in quēcū⸗
q angelū deſcēdat:a deo patre luminū deſcē⸗
dat:nihilominꝰ lex diuinitatis ita habet vt i⸗
feriores p medios ⁊ medij p ſuperiores illō re
cipiāt. Secūdo rn̄detur ꝙ ſi aduerſarij ita di⸗
cere vellent ꝙ nobilior ſit principatꝰ cuiꝰ po⸗
teſtas iuriſdictionis in ſingulis gubernātibꝰ
deriuat̄ imediate immediatione ſuppoſitoꝝ a
deo:q̄ ſit mediāte aliquo alio Dicimꝰ ꝙ videt̄
nobis hoc eſſe falſum:qm̄ nō facere magis vi⸗
det̄ ad nobilitatē principatꝰ ꝙ rectores eiuſ⸗
dem habeāt imediate imediatione ſuppoſito⸗
rum agētiū ptātem a deo q̄ ſi mediate:dū tn̄
habeant imediate imediatione virtutis.vnd
nō videt̄ ꝙ nobilior eſſet principatus vniuerſi
in quo preſidet deꝰ ſi ipſe imediate ageret om
nia nullo interueniēte ordine cauſarū ſecūda⸗
rum q̄ nunc ſit:nec ſacer ꝑncipatꝰ hierarchie
celeſtis.videt̄ ꝙ eſſet nobilior ſi lumen reuela
tionis qd̄ a ſuperioribꝰ p medios deſcendit in
infimos imediate a deo in ſingulos deſcende
ret:imo videt̄ ecōtra qr p hūc modū deus ma⸗
gis nobilitat āgelos ſupiores ⁊ medios quos
nō tm̄ lumine ſuo replet ſed etiā pticipatione
poteſtatis ſue cooperatores efficit:dum ipſi a
deo illuminati alios illuminant et illuſtrant.
Unde beatus Diony.in fine.iij.c.celeſtis hie
rarchie de hoc ita dic̄. Unuſq̄ſq hierarchice
diſpoſitionis ordo ſm ꝓpriam analogiam re⸗
ducitur ad diuinam cooperationem illa perfi
ciens gratia ⁊ a deo data virtute que diuinita
ti ⁊ naturaliter ⁊ ſupernaturaliter iſunt ⁊ ab
ea ſupereſſentialiter in iferiores actu ſunt ad
poſſibilem deum diligentium animoꝝ imita⸗
tionem. Senſus eſt vt dicit Albertus magnꝰ
in.ij.parte:ꝙ illuminati a deo reducuntur ad
dei cooperationem in hoc q̄ ſicut ſunt illumi⸗
nati a deo ita alios illumināt ⁊ perficiunt per
gratiā ⁊ virtutē datam eis a deo. Item beatꝰ
Thomas in.i.parte.q.ciij.ar.vi. hoc ꝓbat ſic.
Cum p gubernationē res que gubernant̄ ſint
ad pfectionē deducende tanto erit melior gu⸗
bernatio quanto maior pfectio a gubernante
rebus gubernatis cōmunicat̄.maior aūt pfe⸗
ctio eſt ꝙ aliquid in ſe ſit bonū ⁊ etiā ſit alijs
cauſa bonitatis q̄ ſi eſſet ſolū modo in ſe bo⸗
num.⁊ ideo deus ſic gubernat res vt quaſdā
aliarū in gubernādo cauſas inſtituat in qui⸗
bus etiam ē ordo deriuatōis ptātis ſuperioꝝ
ad inferiores: qm̄ vt dicit ſctūs Tho. ibidem
ex ordine miniſtroꝝ ptās regia preclarior red
ditur. Ad ſextā rationē que ſumit̄ ex Diony. Ad ſextum
reſpōdet̄ ꝙ parū facit ad ꝓpoſitum aduerſa⸗
rioꝝ aut nihil. Concedimꝰ eīm in primis ꝙ or⸗
do epoꝝ ſit ꝑmus atq ſublimiſſimus ſcꝫ ordi⸗
nis dignitate:in qua oēs epi ſunt eq̄les: neq
in ea papa alios epos excellit. hoc aūt dicimꝰ
nō facere ad ꝓpoſitū:qr nos impſentiarū non
loquimur de ptāte ordinis ſed iuriſdictōis in
qua dicere quēlibet epm̄ eſſe ſummū ⁊ ſubli⸗
miſſimū eſſet hereticū:qr licꝫ quilibet eps poſ
ſet dici ſummus ſacerdos. vt in ca. videntes.
xij.q.i.⁊.ij.q.vij. accuſatio. vnus ſolus tamen
eſt ſummus pontifex ſcꝫ romanus epus. Q̄
autē ꝯſeq̄nter dicit̄ in xp̄o ieſu oēm hierarchi
am cōſummatā:cōcedit vt tandē in ieſum vt
pote in vltimū cōſummatorē ⁊ pfectorē oīum
oīs hierarchia perficit̄ ⁊ cōſummat̄:ordine
tamē quodā ꝙ infima hierarchia per mediā ⁊
media p ſupremā reducat̄ in ieſum cōſumma⸗
torem oīm:que reductio intelligenda eſt non
quo ad diuine eſſentie viſionē quā oēs angeli
habent ſine medio aliquo:ſed quo ad reuelati
onē myſterioꝝ gratie. Q̄ vero vlterius dicit̄
ꝙ hoc non eſſet niſi oīs poteſtas in eccleſia⸗
ſtica hierarchia eſſet immediate a xp̄o ⁊ nō a
petro.reſpondet̄ ꝙ hoc eſt falſum de poteſta⸗
te iuriſdictiōis loquendo ſicut patet ex dictis
⁊ faciliter pōt exemplarit̄ oñdi in hierarchia
celeſti. Ad ſeptimā rōnē que ſumitur ex illo Ad ſeptimū
Act.x. Attendite ⁊c̄. reſpōdet̄ ꝙ maior illius
rōnis eſt vera de eo a quo ſicut inſtituente im
mediate ſunt in eccleſia poſiti rectores.ſic au
tem nō oēs rectores eccleſiarū ſunt poſiti a
ſpūſancto. Et ad auctoritatē que inducta eſt
reſpondet̄:ꝙ poſitio illa qua ſpūſſanctus dici
tur poſuiſſe miniſtros illos ad regendū eccle⸗
ſiam dei:intelligēda eſt non per modū imme⸗
diate inſtitutionis ſiue immediate collatiōis
poteſtatis iuriſdictionis ſed per modū inſpi⸗
rationis:quēadmodū qui canonica inſtituti⸗
one poſiti ſunt in eccleſia prelati ſiue rectores
a deo ſiue a ſpirituſancto dicūtur vocati ad re

gimẽ eccľie ſue: licȝ tñ nõ ſint immediate a deo
inſtituti ſed mediante ſuperiori ꝓlato. vñ glo.
ſuper illud Apľi ad Heb. v. Ne quis ſibi ho-
norẽ aſſumat ſȝ qui vocaẗ a deo. dicit. Qui re-
Ad octauũ cte eligiẗ a deo vocaẗ. Ad octauã rõnẽ in
qua dr̃ ꝙ epĩ ſunt vicarij xp̃i rñr. Primo negã-
do maiorẽ vl'r illius argumẽtationis dicen-
tes ſolum habere veritatem de vicario gñali
a principe conſtituto nõ aũt de particularibꝰ
⁊ ſm quid vicarijs qui a generali vicario con-
ſtitui pñt ſicut eſt manifeſtũ. vnde ⁊ epĩ dicũ-
tur vicarij apľoꝝ cum eoꝝ vices gerant in ec-
cleſia vt in. c. quoꝝ vices. di. lxviij. ⁊ nihilomi-
nus volunt aduerſarij cõcedere ꝙ ipſi recepe-
rint ꝑtãtes immediate ab apľis. illa ergo maior
propoſitio nõ eſt vniuerſaliter vera. vnde be-
ne ſtat ꝙ tales particulares vicarij a vicario
gñali immediate ꝯſtituanẗ ⁊ nihilominꝰ aliquo
modo dicanẗ dñi principalis vicarij inquan-
tum miniſterialiter ſibi cooperanẗ diſpenſan
do ſacramẽta fidelibus ſicut patet de ſacerdo
te curato qui licet ſit inſtitutꝰ immediate a pa-
pa ſiue ab epõ paſtor vel confeſſor vniꝰ populi
nihilominꝰ diciẗ vicariꝰ xp̃i de pe. di. iiij. §. in-
ter hec. Secũdo reſpõdetur ꝙ falſuȝ eſt ꝙ epĩ
nõ ſint vicarij pape. nam eccleſia Ro. vt habe
tur in. c. decreto. ⁊ in. c. ſequẽti. ij. q. vi. diciẗ im
partiri ⁊ largiri alijs eccleſijs vices ſuas. Itẽ
curatis quibuſdã in ſua ordinatione dicit epſ
Quanto fragiliores ſumus tanto amplius ne
ceſſarijs auxilijs indigemus. Illius ergo vices
gerunt ad cuiꝰ auxiliũ aſſumũtur. Nec obſtat
ꝙ ſunt ordinarij: qꝛ etiam legatus a latere ẽ or
Ad nonum dinarius ⁊ tñ eſt pape vicarius. Ad nonaȝ
rationẽ reſpõdebiẗ infra ca. lxiiij. in ſolutiõe q̃
Ad decimũ dabiẗ ad ſecundã rationem. Ad decimam
aũt facilis eſt reſponſio: qꝛ electio epĩ que fit a
populo nõ fit auctoritate populi ſed pape: qđ
patet quia nulla eſſet populi electio niſi ꝑ pa-
pam confirmeẗ. Et cum inſtatur ꝙ interdum
per archiepm̃ confirmaẗ. Non obſtat: qꝛ hoc
quoqȝ fit de auctoritate ſummi pontificis: qui
⁊ ipſum archiepm̃ cõfirmare habet. Unde ab
Ad vndecimum ipſo omnis alia poteſtas dependet. Ad vn
decimam rationem cum dicitur ꝙ papa ſit ca
put miniſteriale ⁊c̃. reſpondetur concedendo
antecedẽs ⁊ negando conſequentiã. Pro quo
notãdum ꝙ ſicut ſuperius in ca. xxij. cõmemo-
rauimꝰ: iuxta ſanctuȝ Thomam caput in alia
membra dupliciter influit. Uno modo quodã
intrinſeco influxu prout virtus motiua ⁊ ſenſi
tiua a capite deriuatur in cetera mẽbra. Alio
modo ſm exteriorem quandam gubernatõem
ꝓut ſcilicet ſm viſum ⁊ alios ſenſus qui in ca
pite radicanẗ dirigitur homo in exterioribus
actibus. Interior aũt influxus non eſt ab ali-
quo niſi a ſolo xp̃o cuiꝰ humanitas ex hoc ꝙ ẽ
diuinitati coniuncta habȝ virtutẽ iuſtifican-
di: ⁊ per conſeq̃ns papa ⁊ alij miniſtri eccleſie
quantuȝ ad hunc influxum non videẗ habere
miniſteriũ niſi quantũ ad diſpoſitionẽ ſubie-
cti ꝑ diſpẽſationẽ ſacramẽtorũ. Sed ſecũdus
influxus in membra eccľie quantũ ſcȝ ad exte
riorem gubernationẽ poteſt alijs competere:
⁊ ſm hoc papa diciẗ caput eccľie inquantum
eſt gubernator ⁊ rector eccľie dicente dño be-
ato petro cuiꝰ romanus pontifex ſucceſſor eſt.
Paſce oues meas. Ioh. vlti. Et ſm hunc in-
fluxum exteriorẽ influentia pape reſpectu ec-
cleſie attendiẗ etiam quantum ad collationẽ
ꝑtãtis in eos quos vocat in partẽ ſollicitudi-
nis ſue: quẽadmoduȝ in regimine regni vide-
mus ꝙ a rege qui caput regni diciẗ. ſm illud
Oſee. vi. Optimates capita populorũ: omĩs
ꝑtãs regiminis ⁊ gubernationis inferioꝝ mi
niſtrorũ deriuaẗ. Quod vero induciẗ ꝙ inſtru
mentũ non attingit ad principalẽ effectũ ſed
diſponit materiam. non eſt ad ꝓpoſitum: qm̃
poteſtas regimĩs non eſt ꝑncipalis effectus
quẽ xp̃us principalis agens intendit induce-
re in animabꝰ fidelium: vt omĩbus notum eſt:
ſed ſit quaſi inſtrumentum quo mediante po-
pulus per eccleſie miniſtros gubernaẗ ⁊ diſ-
poniẗ ad ſuſceptionẽ hic diuine gratie ⁊ gľie
in futuro. Ad vltimam rationẽ in qua argui Ad duodecimũ
tur ꝙ apoſtoli fuerunt fundamẽta eccleſie ſi-
cut petrus. reſpondetur negando aſſumptuȝ:
ſi intelligatur ꝙ alij apoſtoli fuerũt fundamẽ
ta eccľie ſicut petrus. i. in omĩ ratione ſiue mo
do quo petrus: quoniã hoc eſt falſum. quoniã
ſicut ſuperius in ca. xvij. explicauimus: beatꝰ
petrus non ſolum dictus eſt fundamẽtum ec-
cleſie ratione illa cõmuni qua ceteri apoſtoli:
videlicȝ quia in fide ⁊ xp̃i doctrina eccleſiam
fundauerunt: ſed ſpeciali quadã ratione ſcilȝ
ratione principatꝰ ⁊ auctoritatis ſumme ſibi
date. ꝑncipatꝰ enim eius quaſi baſis q̃dam ẽ
totiꝰ eccľie. vnde ſibi ſoli dictum eſt Math.
xvi. Tu es petrus ⁊ ſuꝑ hanc petram edifica-
bo eccleſiam meam. Et ideo licȝ cõmune fue-
rit apoſtolis ꝙ immediate ꝑ fidem adhererẽt
xp̃o ſuſcipientes ab eo illuſtrationẽ doctrine
ſiue fidei: nihilominus hoc proprium fuit pe-
tro adherere xp̃o ꝑ immediatam ſuſceptionẽ
ꝑtãtis ⁊ auctoritatis iuriſdictionis ab eo: alij
vero mediante petro receperũt a xp̃o. Et ideo
hoc modo ſuper alios apoſtolos non dicitur
fundata eccleſia: quia tota poteſtas eccľie fu-
it petro collata: nec habet eccleſia aliam po-
teſtatem iuriſdictõis niſi quã deus petro con-

ceſſit. Et ideo dicit Aug. in. c. quodcūq͡ꝫ. xxiiij.
q. i. ꝙ in petro eccleſia claues accepit.

Caplm. lxiij. In quo rñdet obiectis que inducta ſūt
pro curatis ſupra ca. lix.

Caplm. LXIII

Iam reliquū eſt

reſpōdere obiectionib⁹ quibus
aduerſarij niſi ſunt oſtendere in
ſpāli ꝙ curati nō a papa nec ab
ep̄is ſue iuriſdictionis ptātem accipiāt ſꝫ ime
diate a xp̄o. Ubi tñ admirandū venit ꝙ p̄fati
aduerſarij voluerūt curatos nō ſolū eximere a
dependētia ptātis a papa ⁊ ep̄is: ſed etiam eq̄
perare eos ep̄is in iure qđ in parochia habēt
cum tñ ipſi nō ſint ꝓprie prelati ſꝫ adiutores
ep̄oꝝ quibus principaliter imo totaliter cura
plebis commiſſa eſt. vñ in eoꝝ ordinatione di
cūt ep̄i. Quanto fragiliores ſum⁹ tāto magis
his adiutorijs indigem⁹. vñ eos Apl's. i. Cori.
xij. cum dicit. Alij ſunt gubernātes alij opitu
lantes. per opitulātes ſꝫm glo. intelligit q̄ ma
iorib⁹ opē ferūt: cuiuſmōi ſunt archidyaconi ⁊
curati. Propter qđ dicit ſanct⁹ Tho. in li. de
ꝑfectione vite ſpūalis: ꝙ ſi quis recte conſide
ret hoc mō in regimine eccleſie cōparant̄ ar-
chidyaconi et plebani ad ep̄m ſicut in regno
tpali p̄poſiti ⁊ baliui ad regem. Quod etiā ex
hoc videt̄: q2 cū plebs principalit̄ ep̄o cōmit-
tatur iſti nō pñt aliq̄d niſi quantū eis ab ep̄is
cōmittit̄. vñ in. c. q̄cūq͡ꝫ. x. q. i. ex cōcilio Antio
cheno ſic hr̄. Quecūq͡ꝫ res eccleſiaſtice ſūt cō-
uenit cū omni diligentia gubernari ⁊ diſpen-
ſari cū iudicio ⁊ ptāte ep̄i cui totius plebis aīe
videntur eſſe cōmiſſe. et in. c. cunctis. xvi. q. i.
Clemens papa ita dicit. Cunctis ꝟo fidelib⁹
⁊ ſummopere omnibus pb̄ris et dyaconibus
et reliquis clericis attendendum eſt vt nihil
abſq͡ꝫ ꝓprij epiſcopi licentia agant: non vtiq͡ꝫ
miſſas ſine eius iuſſu quiſq͡ꝫ preſ byterorum in
ſua parochia agat nō baptizet nec q̄cq͡ꝫ abſ-
q͡ꝫ eius permiſſu faciat. Hec ibi. Plane ſi preſ
byteri curati haberent poteſtatem īmediate
a xp̄o ⁊ non a papa aut epiſcopis ſuis: nō poſ-
ſent ligari ab aliquo inferiori vt ſine licentia
ſpeciali vel ſaltem generali epiſcopoꝝ nō poſ
ſint agere ea que competunt eis iure diuino.

Reſpōſio rōnis facte ca. lix. quantū ad p̄mū pūctū

Reſpondendū eſt ergo ad rationes eorum
quibus vt apertius ⁊ plenius reſpōdeatur re
ſoluemus omnē argumentationis illorum ꝓ-
ceſſum ad. xx. puncta. Dicūt autem in primo
ꝙ ſcriptura ſancta dicit ſtatum curatorum in
ſtitutum eſſe īmediate a xp̄o ⁊ etiam ipſos cu-
ratos: hoc videtur eſſe falſuꝫ vt dicit domin⁹
Petrus de palude: quia chriſtus per ſe nō fe-
cit niſi vnum curatum. ſ. Petrum: quando ei
dixit ſoli. Paſce oues meas. ⁊ ꝑus ei ꝓmiſerat
dicēs. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Math.
xvi. ⁊ confirma fratres tuos. Luc. xxij. ⁊ ſi pec-
cauerit in te frat̄ tu⁹ corripe ⁊c̄. Math. xviij.
que oīa ꝑtinent ad curatū ⁊ ſoli petro data
ſunt. vnde ſibi ſoli legitur cura animarū xp̄us
cōmiſiſſe: ſed quia impoſſibile erat ꝙ per ſe ſo-
lum ꝑfecte totius gregis curam ageret: ideo ꝑ
cōſeq̄ns cōmiſit illi facere alios curatos quot
quot ip̄e ꝓ adiutorio ſuo ⁊ populi ſalute opus
eſſe cognoſceret: nec xp̄s ꝑ ſe inſtituit niſi vnā
ſolam curam totius ecclie ſue. non eñ diuiſit
paſtores ſuos dicēs petro. Paſce oues circū-
ciſionis: ⁊ paulo. Paſce oues gentium ⁊c̄. ſed
vnam curam totius ouilis inſtituit quā petro
cōmiſit vt fiat vnū ouile ⁊ vnus paſtor: ſed pe
trus poſtmodū ꝑ ſe ⁊ ꝑ alios diuiſit ꝓuincias
⁊ dioceſes ⁊ parochias: vt ex ca. In illis. diſt.
lxxx. colligitur. vnde ſtatus curatoꝝ vt diſtin-
guitur a ſtatu ep̄oꝝ ⁊ ſtatu pape nō fuit a xp̄o
inſtitutus immediate: cum nullas parochias
aut caſuū ⁊ ptātis limitatiōes ſub ep̄is diſtin
xit nec ip̄i curati ſūt a xp̄o inſtituti in ſuis pa-
rochijs ſed ſolus petrus vt dictum eſt. Qđ ... Ad ſecundum
conſeq̄nter ſecūdo loco dicūt ad ꝓbationem
p̄mi ꝙ ſtatus in quo eſt iuriſdictio continuat̄
in diuerſis tēporib⁹ ab illo a quo fuit inſtitut⁹
⁊ conſeruat̄. Dicendū ꝙ verū eſt ſꝫm intētionē
inſtituētis ⁊ nō cōtra eam ⁊ mediate ⁊ imme-
diate. Qđ aūt dicūt tertio loco ꝙ ſucceſſor ... Ad tertium
alicui⁹ in aliqua dignitate aut officio ab illo
inſtituit̄ a quo anteceſſor. Dicim⁹ ꝙ verum eſt
qñ inſtituēs anteceſſorē retinet ſibi inſtitutio
nem ſucceſſoris: ⁊ pōt hoc facere: ſecus autem
ſi non ſibi retineret ſꝫ alteri cōmitteret. Unđ
qñ papa erigit de nouo ſedē cathedralē ip̄e p̄-
mo ibi p̄ſulē inſtituit: ſucceſſores aūt non ſibi
inſtituendos ſemꝑ reſeruat: ſed electionē illis
quos facit canonicos cōmittit ⁊ cōfirmatio-
nem ⁊ ꝑ cōſeq̄ns inſtitutionē metropolitano
cui eā ſubiecit: ſicut in baliuis ⁊ p̄poſitis ideꝫ
⁊ vn⁹ eſt inſtitutor p̄deceſſorū ⁊ ſucceſſoꝝ qñ
rex inſtituēs ſibi hocip̄m reſeruat aliter non.
In p̄orib⁹ etiam ⁊ abbatib⁹ cōiter conſueuit
p̄m⁹ inſtitui ab aliquo ſaltē immediati⁹ q̄ ſue
ceſſores ſicut btūs Bernard⁹ p̄fect⁹ eſt in ab
batē clareuallis ab abbate Ciſtertien. dante
ſubditos ⁊ ſimul vtroſq͡ꝫ mittēte ſucceſſores
aūt facti ſūt ꝑ electionē: quo etiam modo vtū
tur oēs religiones in cōuētib⁹ nouis forman
dis: nihilomin⁹ tamē ſꝫm veritatē ſemꝑ inſti-
tutor primi prelati in ſtatu eſt etiam inſtitu-
tor ſucceſſoꝝ immediate vel mediate inquan-
tum ei⁹ ꝟtute fit inſtitutio ab alio cui ip̄e cō-
miſit: ſicut archiepiſcop⁹ cui papa ſubmittit

epiſcopū quem inſtituit ab ipſo papa ius in-
Ad quartum ſtituēdi accepit. Qḋ aūt dicunt quarto lo-
co ad ꝓbandū id quod dixerant. ſ. ꝙ nō cenſe-
retur eadē persona ſucceſſor cū predeceſſore
niſi ab eodem inſtitueretur. nō eſt verum: qm̄
a quocunqȝ inſtituatur. dum tn̄ in idem ſucce-
dat quantū ad id reputatur idem: ſicut patet
in exemplis poſitis parum ante de prelatis q̄
nouiter in religionibus inſtituūtur ⁊ eoꝝ ſuc-
ceſſorib⁹: qui ſucceſſores eadem perſona repu
tanť cum predeceſſoribus licet a diuerſis ſint
inſtituti. De quo etiā exemplum ponere poſſu
mus: ꝙ fiſcus ſuccedens nō habenti al's here-
dem iure ſuo licet nō inſtituať a quo inſtitut⁹
fuerat defunct⁹: tn̄ in hereditate in qua ſucce
dit reputatur eadem perſona cum defuncto ⁊
Ad quintū dicitur verus ſucceſſor. Qḋ aūt dicunt qn-
to loco ꝙ ſtatus ⁊ poteſtas diſcipuloꝝ conti-
nuat⁹ eſt in curatis ſicut ſtatus ⁊ iuriſdictio ⁊
poteſtas apoſtoloꝝ in epīs ⁊ ꝙ ſuccedunt cu-
rati diſcipulis ſicut epī apoſtolis: nō videť ve
rum intelligendo ꝙ ſtatus ſacerdotū curatoꝝ
preceſſerit explicite in diſcipulis xp̄i ante xp̄i
aſcenſionem ⁊ ſit continuatus ſemper in ſa-
cerdotibus curatis. ⁊ hoc patet: qꝛ diſcipuli ꝑ
tēpore diſcipulat⁹ xp̄i. i. vſqȝ ad paſſionem vel
aſcenſionem: nō fuerūt ſacerdotes nec fuerūt
curati: licet poſt penthecoſtē q̄dam ex eis fue-
runt ſacerdotes: quidam epī: et q̄dam dyaco-
ni: ⁊ q̄dam nec ſacerdotes nec curati. vnde nō
habuerūt ex quo vocati ſunt diſcipuli ſtatum
curatoꝝ: nec quantū ad ordinem: nec quātum
ad curam determinate parochie: ⁊ ita ſtat⁹ eo
rum nō eſt continuat⁹ in curatis. ſed verū eſt
ꝙ ſtatus illoꝝ fuit figura ſtatus curatoꝝ quo
ad ſtatum predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊
quantū ad hoc ſuccedūt eis. i. hanc habent po
teſtatē ſicut illi. ⁊ ita intelligūť oēs auctorita
tes que hoc ſonāt. Et ſil'r dicendū eſt de ap̄lis
ꝙ ante paſſionē nō habuerūt ipſi ſtatū epoꝝ
⁊ ordinū ſicut ſupra in. c. lxi. oſtendim⁹. Qḋ er
go dicunt ꝙ ſtatus apoſtoloꝝ continuatur in
epīs verum eſt quo ad ſtatum primū ⁊ quo ad
ptātem ⁊ auctoritatem predicādi: ſi tn̄ illa in
eis nō fuerit interrupta: ⁊ quo ad dignitatem
ſuper alios ⁊ quo ad ſtatum vltimū: qꝛ finali-
ter omnes apoſtoli fuerūt epiſcopi. Et ſimili-
ter qḋ dicit de diſcipulis ꝙ ſtatus continua-
tus eſt in curatis in parte: verū dicit. ſ. quātū
ad aliquid: qm̄ aliquo modo ſtatus eoꝝ conti-
nuatur in curatis. quia ſicut illi ſub apoſtolis
habuerunt poteſtatem predicandi ſic ⁊ cura-
ti ⁊ iſti poſt illos. vnde iſta ſucceſſio qua epi-
ſcopi ſuccedere dicūtur apoſtolis ⁊ curati diſ-
cipulis: licet habeat bene aliquā ſimilitudinē
ſucceſſionis quo ad aliqua que dicta ſunt nō
tamē habet veritatē ſucceſſiōis: ſicut nūc ep̄s
ſuccedit alteri ep̄o qui p̄ceſſit in ep̄atu: aut cu
ratus qui nūc ē alteri curato in parochia qui
ante fuit: vt patȝ ex dictis. Qḋ aūt ꝯcludūt Ad ſextum
ſexto loco ex p̄dictis: videlicȝ ꝙ ab eodē a quo
fuit inſtitut⁹ ſtatus diſcipuloꝝ ſit inſtitutus
ſtatus curatoꝝ non ſequiť: qꝛ curati non ſunt
veri ⁊ ꝓprij ſucceſſores eoꝝ vt dictū eſt immo
inquantū ſacerdotes curati differūt totaliter
ab eis: qꝛ nec illi erant ſacerdotes. Unde bea-
tus Marcus q̄ fuit de preſtātioribus diſcipu
lis vt dicit Hierony. in ꝓlogo ſup Marcum:
pollicem ſibi poſt amputauit vt indignus ſa
cerdotio reputareť. Nec illi erant curati: quia
non habebant aliquā plebē determinatā ſibi
cōmiſſam ſicut curati: nec poterāt aliquē ab-
ſoluere vel ligare. vnde eſt totaliter alius ſta-
tus licet in aliquibus ſit ſimilitudo. ſ. in ptāte
predicandi ⁊ temporalia metendi ⁊ in inferio
ritate ad ap̄los. Hac rōne diciť in glo. Luc. x.
ꝙ diſcipuli figurā ſiue formā gerebant ſacer-
dotum ſecūdi ordinis. Qḋ vlterius ſeptimo Ad ſeptimū
loco dicunt ꝙ ab eodē inſtituunť curati a quo
⁊ diſcipuli. Dicendū ꝙ nō ſequiť etiam ſi eſſet
idē ſtatus iſte ⁊ ille: qꝛ dn̄s qui diſcipulos pri-
mo inſtituit dato ꝙ fuiſſent ꝓmi curati ſequē
tes curatos nō ſibi reſeruauit inſtituendos ꝫ
cōmiſit vicario ſuo generali cui curam omniū
ouiū cōmiſit dicens. Paſce oues meas. Joh.
vlti. Illas aūt oues petrus paſcit quas paſcē
das ipe cōmittit: qꝛ qui per alium facit per ſe
ipm̄ videť facere: ſed illas petrus non videtur
paſcere quas aliquis paſcit non nomine petri
nec a petro inſtitutus ſed ab alio. Unde qui-
cunqȝ dicit ꝙ aliqui paſtores vel curati in oui
li xp̄i inſtituunť non a petro ſed immediate a
xp̄o falſificare videť verbum dn̄i dicentis pe-
tro. Paſce oues meas: ꝫ debuit dicere. paſce
oues meas vna cum paſtorib⁹ quos tibi adiū-
go vel adiungam. Et eſt bene mirū ſi xp̄s erat
immediate inſtitutur⁹ om̄es alios paſtores ꝑ
mundū particulariť ſicut ſucceſſorē petri vni-
uerſaliter: quare nō ita dicit de alijs ap̄lis pro
epīs ⁊ diſcipulis ꝓ curatis: paſcite oues me-
as ⁊ vos cū petro: ſicut paterfamilias om̄ib⁹
operarijs quos imediate cōduxit dic̄. Ite ⁊ vos
in vineam meā ⁊c̄. Math. xx. Preterea ſi eis
erat daturus eque immediate ſicut petro cla-
ues iuriſdictōnis ſicut ſucceſſori petri. mirum
eſt quare non ita dixit eis. aliquando dabo vo
bis claues regni celoꝝ cum petro ſicut hoc di
xit petro. nam de alijs que dedit eis ſicut pe-
tro: puta intellectum ſcripturarū ⁊ gratiam
predicandi dixit cōmuniter. Dabo vobis os ⁊

ſapientiā cui nō poterūt reſiſtere. Et de poteſtate miraculoꝝ inquit. Dedi vobis virtutem ⁊ poteſtatem ⁊c. Luc. x. Unde cum nō legatur xp̄s apoſtolis dediſſe claues iuriſdictiōis nec curam animarū alijs apoſtolis nec diſcipulis ſicut petro: dato ꝙ epiſcopi ſuccedant apoſtolis ⁊ curati diſcipulis ſicut papa petro: nō ſequitur ꝙ habeant curam nec poteſtatem ſicut petrus ⁊ papa a chriſto immediate.

Ad octauū. Quod autem octauo loco dicunt ꝙ ſicut apoſtoli nō habuerunt poteſtatem ſuam a petro nec diſcipuli ab apoſtolis nec etiam a petro ſed omēs immediate a chriſto: ſic epiſcopi ⁊ curati nō a papa ſed a chriſto in duobus peccant: ſicut diximꝰ ſupra in. c. lxi. Primo: quia ſicut ſupra dictum eſt omnes apoſtoli ⁊ diſcipuli omnē poteſtatē iuriſdictionis acceperunt a petro. Secundo peccant: qꝛ dato ꝙ ita eſſet ꝙ omnes illi quaſi primi ep̄i ⁊ primi curati accepiſſent imediate a xp̄o: nō ꝓpter hoc ſequiť ꝙ alij ſucceſſores accipiunt imediate ab eo ſed magis a ſucceſſore ſuo: quia xp̄s hoc nō ſibi retinuit ſʒ ſuo vicario generali cōmiſit.

Ad nonum. Quod ꝯſequēter dicūt nono loco ꝙ xp̄s imediate dedit poteſtatem predicandi ⁊ baptizandi etiam poſt reſurrectionem ⁊ in die aſcenſionis parum valet: qꝛ ex hoc nō habeť ꝙ dedit eis poteſtatem iuriſdictionis vt ſuperius habitum eſt in precedenti ca. Ceterum etiam nō ſequiť ꝙ ſi xp̄us adhuc preſens corpore ⁊ per ſe eccleſiam ſuaʒ regens per ſeipſum dedit apoſtolis poteſtatē predicandi ⁊ baptizandi vel aliam quācunqꝫ poteſtatem ꝙ ꝓpter hoc det eoꝝ ſucceſſoribꝰ ſed magis ꝙ ſucceſſor petri det ſucceſſoribꝰ illorum: maxime qꝛ facta paucoꝝ cōmunē legeʒ nō faciunt. Unde ſi illi ꝓpter ſuam ſanctitatem hoc habuiſſent qui cōfirmati nō poterāt abuti: nō oportet ꝙ ita ſit de alijs ſʒ debuit ſeruari cōmunis cauſa vtilitatis ꝙ ab vno capite omnes acciperent ſuam poteſtatem limitatam.

Ad decimū. Quod aūt decimo loco dicunt ꝙ data ſit diſcipulis in reſurrectione poteſtas ligādi et ſoluendi ſimul cū apoſtolis: manifeſte videtur falſuʒ ex p̄dictis. maxime quia ipſi nō erāt ſacerdotes. Illud autem dictū in reſurrectione. Quoꝝ remiſeritis peccata ⁊c. nō niſi de poteſtate ſoluendi ⁊ ligandi in foro conſcientie loquitur.

Ad vndecimum. Et cum dicunt vndecimo loco ad probationem iam dictorum ꝙ quādo chriſtus dixit. Sicut miſit me pater et ego mitto vos. ꝙ tunc dedit poteſtatem predicandi diſcipulis ſicut apoſtolis. dicendum videtur ꝙ nō ita ſit: quia ex quo ſacramentum ordinis fuit inſtitutum qđ fuit in cena: cum ordo doctorū in eccleſia ſit precipuus: extunc nō licuit niſi ordinato ſaltem in dyaconum p̄dicare. Unde etiam poſt ſpiritusſancti miſſionē cum erant ſanctiores ſancti ⁊ doctiores facti nullꝰ niſi dyaconus legitur predicaſſe. vnde cum tunc non eſſent diſcipuli dyaconi ſed poſtmodū fuerūt ordinati: non eſt veriſimile ꝙ eis chriſtus dederit poteſtatem p̄dicandi ⁊ ꝙ poteſtas predicandi quam prius habuerant expirauit: qn̄ ſcʒ ventum eſt ad illud tempꝰ quando ſoli ordinati debebant p̄dicare: quod fuit poſtꝙ ſacramentum ordinis fuit inſtitutū.

Ad duodecimum. Qđ autē conſequenť duodecimo loco dicunt ꝙ diſcipuli receperunt poteſtatem p̄dicandi in monte galilee ⁊ in aſcenſione cum apoſtolis: non eſt verum. dato etiam ꝙ fuiſſent p̄ſentes: qꝛ ſcilʒ non erant capaces illiꝰ poteſtatis de congruitate ⁊ decentia ⁊ qđ dictum eſt de predicatione appropriata ordini ſacro: etiam dicendum eſt de baptiſmo: videlicʒ ꝙ poſt inſtitutioneʒ ordinis ipe baptiſmus cum ſit ianua ſacramētorum debeť ſacerdotibus qui habent claues vel eorum immediate miniſtris: ſicut dyaconibus. hi eñ ſoli in primitiua eccleſia baptizabant: tunc enim in baptizando iuuabant leuite ſacerdotes: ſicut philippus dyaconꝰ baptizauit eunuchū ⁊ plures alios in ſamaria Act. viij. vnde actus actiuorum ſunt in patiente ⁊ diſpoſito. Cum ergo diſcipuli nondum eſſent dyaconi ⁊ per conſequēs non eſſent apti nec diſpoſiti ƀm exigentiam legis noue ad predicandum nec ad baptizandū. per conſequens xp̄s ꝑtunc nullam eis poteſtatē dedit dato ꝙ eſſent preſentes. Unde etiam matheus ⁊ marcus vbi hoc referunt ſcilʒ vlti. ca. ſolum de. xi. diſcipulis qui intelligunť apoſtoli faciūt mētionē de alijs diſcipulis tacētes: qđ non ē̄ niſi aut qꝛ nō erāt p̄ñtes aut ſi erāt p̄ñtes ad ſolos ap̄los dirigebať ſermo xp̄i ⁊ illis ſolis dabať ꝑtās modo ſupradicto. Magiſter etiam Nicolaus de lyra ſupra vlti. ca. Math. ⁊. Mar. ſolum de apoſtolis intelligendo explanauit litteram illam. Et ſi queratur quid eſt de poteſtate quam prius ante paſſionem habuerūt Reſpondet dominꝰ petrus de palude in tractatu ſuo de poteſtate eccleſiaſtica: ꝙ illa videtur defeciſſe in paſſione: quia non miſerat eos ſimpliciter ad predicandum in omnē locum ſed in omnē ciuitatem ⁊ locum quo ipſe erat venturus. Unde poſtꝙ ceſſauit via xp̄i ceſſauit eorum poteſtas: ſicut ceſſat virtus legalium aduueniente veritate vſqꝫ ad cuius aduentum erant impoſita. vt ait apoſtolus ad Gal. iiij. ⁊ ad Heb. ix. Et eadem ratio inquit videtur de apoſtolis ſpecialiter: quia in paſſione omnes deuiauerunt a fide preter beatam

virginem vt videtur dicere beatus Anſelm⁹
ptãtem ⁊ auctoritatem quam habuerunt per-
diderũt. Unde poſt reſurrectionem de nouo
modo ſupra expoſito poteſtatem receperunt
⁊ quaſi contraria continentem: quia prius di-
ctum eſt. In viam gentiũ ne abieritis: ⁊ in ci-
uitates ſamaritanoꝝ ne intraueritis. Poſtea
vero dictum eſt Math. vlti. Docete om̃es gẽ
tes. ⁊ Marci vlti. Euntes in mundũ vniuer
ſum ꝑdicate euangelium om̃i creature. Act. i.
Eritis mihi teſtes in iudea ⁊ ſamaria ⁊ vſq;
ad vltimũ terre. Quod autem conſequenter
aduerſarij dicunt xiij. loco ꝙ ſit hereticum di-
cere ꝙ. lxxij. diſcipuli ſicut ⁊. xi. apoſtoli nõ fue
runt ſemper cum xp̃o: periculoſe dictum ẽ qm̃
oppoſitum dicere manifeſte contradicit euã-
gelio in pluribus paſſibus. Nam Joh. iiij. ha-
betur ꝙ diſcipuli abierunt in ciuitatem vt ci-
bos emerent quando inuentus eſt ſolus cum
muliere. Unde apoſtoli mirabantur ꝙ cũ mu
liere loquebatur: alias non fuiſſent mirati: qꝛ
alijs preſentibus ſepe cum mulieribus etiam
extraneis loquebatur: ſicut chananee. Mat.
xv. magdalene. Luc. vij. ⁊ ſic de alijs. vnde tũc
non fuerunt diſcipuli nec apoſtoli cũ eo. Unde
magiſter Nicolaus de lyra ſuper illo verbo.
Da mihi bibere: dicit ſic. Cauſa autem quare
petijt a muliere ſubditur. diſcipuli autem ei⁹
abierũt in ciuitatem: ⁊ ideo non erant preſen
tes ad dandum ſibi potuz. hec ille. Similiter
quando pernoctabat ſolus in oratiõe diſcipu
lis in mari laborantibus. Math. xiiij. Item
in transfiguratione ⁊ ſuſcitatione puelle non
fuerunt ſecum niſi tres. Math. vij. ⁊ Luce. ix.
nec in cena niſi duodeci. Math. xvi. ⁊ Mar-
ci. xiiij. ⁊ Luce. xxij. alias fruſtra illi ſoli nomi-
narentur. Unde etiaz hoc eccleſia teſtatur in
officio corporis xp̃i cum ſic cantat. In ſupre-
me noctis cene recumbẽs cum fratribus: ob-
ſeruata lege plene cibis in legalibus: cibum
turbe duodene ſe dat ſuis manibus. Item in
reſurrectione quando oſtendit eis manus ⁊
pedes ⁊ latus. Thomas vn⁹ ex diſcipulis non
erat cũ eis quando venit ieſus. Non ergo oẽs
apoſtoli ⁊ multominus om̃es diſcipuli ſemꝑ
fuerunt cuz xp̃o. Quod ergo dicit petrus. Opor
tet ex his viris qui nobiſcum ſunt congregati
om̃i tempore quo intrauit ⁊ exiuit domin⁹ ie-
ſus incipiens a baptiſmate iohannis vſq; in
diem qua aſſumptus eſt ⁊c. non eſt intentio-
nis ſue ꝙ. lxxij. ex quibus vnus erat eligendus
in apoſtolũ ſemper actu fuerunt cum apoſto-
lis ⁊ cum xp̃o in om̃i loco: quia hoc ſicut oſten
ſum eſt repugnat euangelio in multis locis:
maxime Math. xx. vbi dicit̃. Aſcẽdens ieſus

Ad decimũtertiũ

hieroſolymã aſſumpſit duodecim diſcipulos
ſecreto. vbi ait magiſter Nicolaus de lyra aſſi
gnans rationẽ: qꝛ ſecreta myſteria ſunt tantũ
maiorib⁹ reuelãda ⁊ detegẽda cuiuſmodi erãt
apl̃i: ſed intentionis ſue fuit dicere ꝙ ſemper
fuerunt de eorũ congregatione familiari cum
xp̃o non abeuntes retro ſicut qdã ex toto: nec
ſicut turba diſcipuloꝝ omniũ qui ibant ⁊ re-
dibant. q. d. petrus non de cõmunib⁹ diſcipu-
lis nec de turba ſed de illis qui erant de fami-
lia xp̃i q̃ erant ab ip̃omet xp̃o iam electi ⁊ in-
formati ad ꝑdicandum ſicut apoſtoli in modo
viuendi conſimiles ip̃is apl̃is. de illis inquã
non de alijs erat merito eligẽdus apoſtolus.
vnde ſenſus eſt. Qui nobiſcũ ſunt congrega-
ti om̃i tempore. i. cõmunit̃. qui vt exponit Ni-
colaus de lyra ꝑ experientiã nouerũt cõuerſa
tionem xp̃i ⁊ opera eius. Quod aũt conſeq̃n
ter. xiiij. loco dicunt ꝙ ſtat⁹ curatorũ ⁊ ſtatus
diſcipuloꝝ ſunt vnus ſtatus ſicut ſtat⁹ epiſco
porum ⁊ apoſtoloꝝ: ſicut ſtatus iſti non ſunt
alij ꝙ̃ ante centũ annos. Licet concedatur ita
eſſe quodã modo: non tamẽ neceſſario ſequit̃
ſicut ſuperi⁹ ſepe cõmemoratũ eſt ꝙ ſucceſſo-
res immediate habeãt ptãtem ab eodẽ a quo
ꝑdeceſſores: qm̃ ad vnitatẽ ſtatus hoc nõ req̃-
ritur ſed ſufficit ꝙ habeant a vicario illi⁹ cui-
ius ſuũ plenũ cõmiſit. Preterea falſum eſt qđ
dicũt ꝙ xp̃us fecerit diſcipulos curatos in lo-
cis illis. Uñ nũꝙ̃ in nouo teſtamento legit̃ ꝙ
diſcipuli a xp̃o facti ſint curati: ſimiliter nec
apl̃i ſint facti ep̃i niſi petr⁹: ſed immediate vl̃
mediate a petro facti ſunt finalit̃ oẽs alij ep̃i.

Ad decimũquartũ

Quod vero. xv. loco dicũt ꝙ nõ põt dari ratio
quare ptãs petro data ſit ꝯtinuata in ſummo
pontifice a xp̃o: ⁊ data apl̃is ⁊ diſcipulis non
ſit ꝯtinuata in ep̃is ⁊ curatis. Non ẽ verũ im-
mo ad hoc dat̃ multiplex rõ ⁊ aſſignat̃ multi-
plex differẽtia int̃ papã ⁊ alios eccl̃ie ꝑlatos.
Prima q̃dẽ qꝛ ſumm⁹ põtifex in eadẽ ſede ma
teriali ſuccedit petro in eccl̃ia romana in qua
petr⁹ ſedit ⁊ vltimo reſedit. nõ eſt aũt dare ali
quẽ ep̃m aliũ qui in eadẽ ſuccedat alicui alte-
ri apl̃o niſi forte patriarcha hieroſolymitan⁹
qui ſuccedit iacobo alphei vnde non ẽ ſimile.
Secũda rõ qꝛ ptãs data petro nõ põt dari ab
hoĩe puro. vñ oportet ꝙ ab illo a quo data eſt
petro ptãs. i. xp̃o cõtinuet̃ cuilibz ſucceſſori: ſꝫ
ptãs data alijs apl̃is ⁊ diſcipulis cũ ſit limita
ta ⁊ coartata dari poteſt ab homine: ſicut fit
ſaltem quãdo papa dat alicui epiſcopatũ vel
curam vel de nouo inſtituẽdo nouũ epiſcopa-
tum vel curam nouã: quia tunc dat illi quem
promouet tantam poteſtatem quantã habet
alius epiſcopus vel curatus etiam ſi a chriſto

Ad decimũquĩtũ

eſſet immediate inſtitutus. Tertia ratio: quia vicarij particulares poſſunt inſtitui ab alio ꝙ a principali ſcilꝫ a vicario generali. vicarius autem generalis non poteſt inſtitui niſi a principali domino: ⁊ ideo neceſſariuꝫ non eſt ꝙ vicaria particularis inſtituatur vel conferatur aut continuetur immediate a principali domino ſicut de vicaria generali. Quarta ratio: quia ſtatui epiſcoporum ⁊ ſacerdotum non eſt annexa poteſtas iuriſdictionis ſicut ē ſtatui papatus. Cuius probatio eſt: quia illa que ſunt annexa iure diuino homo non habet abinuicem ſeparare. ſm̄ illud Matth. xviij. Quos deus coniunxit homo non ſeparet: ſed papa poteſt facere verum epiſcopum ⁊ veruꝫ ſacerdotem qui nullum habet ſubditum nec aliquam iuriſdictionem in aliquo foro nec ex hoc ꝙ aliquis eſt ſacerdos maior ſicut epiſcopus vel ſacerdos minor habeat aliquam poteſtatem iuriſdictionis niſi cum hoc aliunde ſibi detur: nec econuerſo vt patet: ſed papatui licet ſimiliter poteſtas ordinis non ſit annexa quaſi ex debito: nihilominus poteſtatis plenitudo eſt ei annexa. Papatus enim dicit ſtatum prelationis ſuper totam eccleſiam cū plenitudine poteſtatis. vnde annexa eſt hec poteſtas ſibi inſeparabiliter a deo: ⁊ ideo poteſtas papalis continuatur ad ſucceſſores quod nō fit de alijs. Quinta ratio ⁊ differentia ē ꝓpter determinationē cōmunitatis ex vna parte ⁊ indeterminatōeꝫ ex alia. nam cōmunitas ad quam pertinet electio pape eſt certa ⁊ determinata ſcꝫ cōmunitas vniuerſalis eccleſie cōmunitas ad quā pertinet electio epiſcoporum non ſic eſt determinata: quia expedit aliquando diuidere epiſcopatus vel multiplicare. acquirunt̄ etiaꝫ ſepe noue gentes vbi oportet fundare nouas ſedes ad quas ꝑtineat eligere prelatos ſuos propter quod oportuit cōmittere hoc vicario generali ordinare de talibus. Sexta ratio ⁊ differētia diſſimilitudinis eſt: q2 nō ſic ſuccedūt ep̄i ap̄lis aut curati diſcipulis ſicut papa petro: q2 petro ſuccedit papa in determinata poteſtate ⁊ certa ⁊ quātū ad territoriū ⁊ quantū ad caſus ſiue extēſionē ꝑtātis: non ſic ep̄i apoſtolis nec curati diſcipulis prout eſt manifeſtuꝫ. Septima ratio poteſt dari: q2 magis ꝑtinet ſiue facit ad vnitatē eccleſie ſeruandam ꝙ ꝑtātes aliorum ꝑlatorū immediate deriuentur a generali vicario immediato ꝙ̄ ſi imediate eſſent a xp̄o: ſicut ē poteſtas pape ſicut ſup̄ oſtēſum ē. Ad decimūſextū Qd aūt ꝯſequenter dicunt decimoſexto loco ꝙ curati ſūt veri ordinarij habētes iuriſdictōnē ordinariā concedendū eſt ꝙ ita ſit in foro ꝯſcientie: nec tamen ꝓpter hoc ſequitur quin ſtatus eorum ⁊ iuriſdictio ſit a papa q̄ poteſt dare ordinariam iuriſdictionem nō ſolum ꝑſone ſicut legato: ſed etiā eccleſijs ſicut monaſterijs etiā monialium quarūdam que habent officialem ſuum quibus ſolus papa poteſt dare claues iuriſdictionis quāuis nō claues ordinis. Ad decimūſeptimum Qd vero dicunt decimoſeptimo loco ꝙ curati habent iuriſdictionem ordinariā nō iure humano ſibi datam ſed a xp̄o imediate a prima inſtitutione eccleſie: non videtur verum. quia ſi loquamur de iuriſdictione in foro exteriori certum eſt ꝙ hanc nō habent curati niſi iure humano: quia nec niſi de conſuetudine de qua in paucis caſibus excōmunicant etiam iuris ordine nō ſeruato de offi. ordi. c. ij. nec illa poteſtas fuit eis data in prima inſtitutione in qua nec diſcipulis data fuit vt ſupradictuꝫ eſt. Eodem modo de iuriſdictiōe ordinaria in foro cōſcientie nō poteſt dici ꝙ eam habeāt a xp̄o in prima inſtitutione. i. in diſcipulis: quia nec illam diſcipuli habuerunt cum nō eſſent ſacerdotes. Ad decimūoctauum. Quod aūt dicunt decimooctauo loco ꝙ xp̄s hos ſolos ordines inſtituit: in ꝑte videtur verum ⁊ in parte falſum. Verum quidē ſi referatur ad poteſtateꝫ ordinis: quoniā xp̄s ordinem ſimplicium ſacerdotum īſtituit in cena quādo per ſeipſum omnes apoſtolos ſacerdotes fecit. ſimiliter ordinem epiſcoporum inſtituit quando petrum conſecrauit qui in hoc omnib⁹ epiſcopis par fuit: nō autem inſtituit ordinem epiſcoporū in apoſtolis alijs ſicut in primis ep̄is a ſe factis: quia nō ſunt ab eo facti epiſcopi vt dictum eſt. nec inſtituit ordinē ſacerdotum in diſcipulis: quia nuſꝙ fecit eos ſacerdotes. Si autem conſiderentur iſti duo ordines quātum ad poteſtatem iuriſdictionis ſibi propriam: ſicut ꝙ curat⁹ in vna parochia ſub epiſcopo habeat populū ſubditū ad foruꝫ conſcientie: ep̄s ſub papa ſuper ſuaꝫ dioceſim habet poteſtatem in vtroqꝫ foro: ſic iſti duo ordines non ſunt inſtituti in prima inſtitutione eccleſie: quando. ſ. elegit. xij. apoſtolos ⁊ . lxxij. diſcipulos quaſi dederit apoſtolis pro ſe ⁊ futuris epiſcopis poteſtatem iuriſdictionis in vtroqꝫ foro: ⁊ diſcipulis pro ſe ⁊ pro omnib⁹ futuris curatis ſicut dedit petro pro ſe ⁊ pro ſuis ſucceſſoribus ſicut intēdunt illi qui ſunt cōtrarie opinionis. ⁊ ꝙ ita nō fuerit apparet ex precedētibus: quia nihil iuriſdictionis eis cōtulit ſed petro ſoli pro ſe ⁊ ſuis ſucceſſorib⁹ totam poteſtatem iuriſdictionis eccleſie diſtribuendam ep̄is ⁊ curatis ⁊ alijs ſicut expediēs iudicaret. Poteſt tamen dici ſtatus epiſcoporum ⁊ curatorum inſtitutus a deo dupliciter.

Uno modo a chriſto in generali ⁊ implicite ⁊ in virtute in petro: qꝛ petrus fuit verus curat⁹ cuiuſlibet parochie et dioceſis. Unde ſicut in quaternario contineť binarius ⁊ ternarius materialiť etſi nõ formaliť: ita in petro vtrũqꝫ ſtatum xp̃s inſtituit materialiť. Item virtualiter: qꝛ in ip̃o fuit ptãs dioceſes ⁊ parochias epiſcopis ⁊ preſbyteris aſſignandi. Secũdo modo a ſpũſancto a quo inſpirati apoſtoli in ꝓmitiua eccleſia ꝑ dioceſes epiſcopos: per parochias preſbyteros poſuerũt ⁊ ab illis ꝓmis vere ⁊ ꝓprie epiſcopatus ⁊ rectorie continuate fuerũt ad ſuccedentes in illis. Qđ ergo dicebatur de ordinib⁹ illis duob⁹ ꝙ eſſent inſtituti a xp̃o: ꝙ ſi intelligãť inſtituti prefiguratiue vel preordinatiue ⁊ in generali ⁊ implicite modo quo ſupra expoſitũ eſt cõcediť: ſed ex hoc nõ ſequiť ꝙ papa in ſpeciali ⁊ expreſſe nõ inſtituerit tales ptãtes: ſed ſolũ ſequiť ꝙ hec habeat ex cõmiſſione ſiue ordinatione xp̃i. Si aũt intelligať ꝙ ſint inſtituti explicite ⁊ quãtum ad ꝓpria ſm tales ptãtes determinatas ⁊ quantũ ad caſus ⁊ quantũ ad territoria falſum videtur vt viſum eſt ſupra.

Ad decimũnonum

Qđ aũt .xix. loco dicunt ꝙ ſi ita eſſet ꝙ omnes alie ptãtes penderent a papa tunc vacante ſede ptãtes ille perirent: non ẽ verũ nec hoc ſequiť: quoniã duratio ſtatutoꝝ ⁊ officiorũ in republica non menſurať ſm menſurã vite ſtatuẽtis: ſiue ſtatuat aliqua pertinẽtia ad mores ſiue ſtatuat aliqua ꝑtinẽtia ad iuriſdictionẽ: alioquin ꝓncipe vel prelato quocũqꝫ moriente oĩa ſtatuta ſua perirent: qđ falſum eſt. ſed duratio talium habꝫ menſurari ſm ꝙ vult inſtituens manente illa auctoritate in republica: ſicut etiã patꝫ in ꝓncipib⁹ qui ſiunt ꝑ electionẽ: quoniã non ẽ dubiũ ꝙ talibus ꝓncipib⁹ morientibus adhuc manẽt ſtatuta eoꝝ in vigore ſuo ⁊ quãtum ad mores ⁊ quantũ ad officia ⁊ quantum ad gradus officioꝝ: vt ꝑ multa capitula patꝫ. q.ij. cauſa .xxv. vbi inter alia dicit Anacletus in ca. priuilegia. Priuilegia eccleſiarũ ⁊ ſacerdotũ intemerata ⁊ inuiolata cunctis decernimus manere tẽporib⁹. Et idẽ dic̃ Leo papa in ca. ſequenti.

Ad vigeſimũ

Qđ autẽ dicũt .xx. loco ꝙ papa non poſſit auferre a prelatis inferioribus poteſtatem eis datam ⁊ eam alijs non p̄latis cõferre ⁊ ſtatum a xp̃o inſtitutũ mutare: verum eſt: ſed quo ad poteſtatem quam epiſcopi receperunt immediate a chriſto que ẽ ordinis non autem iuriſdictionis: ſicut ſepe ſuperius repetitum eſt.

Capitulum .lxiiij. In quo reſpõdetur obiectionibus aduerſarioꝝ ſumptis ex parte incõuenientiũ que dicũtur ſequi ex concluſione prefata.

Capl'm. LXIIII

Ultimo argutum

Ultimo argutum eſt contra prefatam concluſionem per aduerſarios ex parte inconuenientium que affirmant ſequi ex illa concluſione: quibus reſpondendũ iam eſt. Ad ꝓmaꝫ ergo cum diciť ꝙ ſi ſic eſſet tunc deficiente papa aut vacante ſede deficeret poteſtas aliorũ prelatorum. reſpondetur dicendo ꝙ hoc non ſequiť ſicut ſuperi⁹ iam dixim⁹ ad ſimile argumentũ: quia ceſſante cauſa in fieri tantũ non oportet ꝙ ceſſet effect⁹ iam factus: ſed ſolum ceſſante cauſa in eſſe. non diciť autẽ papa ratione perſone que corruptibilis eſt ꝙ ſit cauſa in eſſe poteſtatis eccleſie: quia tunc bene ſeq̃retur qđ aduerſarij dicũt: ſed iſto modo ſcꝫ ſicut cauſa in eſſe ſedes papalis que non moriť. extra de reſcrip. ca. Si gratioſe. lib. vi. ⁊ q̃ fundata eſt a deo non põt deſtrui ⁊ eſt cauſa oĩm iſtorum in eſſe. perſona autem non ẽ cauſa niſi in fieri quãdo ipſe facit aliquem epiſcopũ vel curatũ. Et ſatis apparet cõſeq̃ntia illa aduerſariorum deriſoria quia iſto modo ꝓbaretur ꝙ conſtitutiones facte per papam non haberẽt vigorem ſiue auctoritatẽ a papa cum non perdant vigorem ſede vacante. Unde argumentum concludit ꝙ poteſtas epiſcopoꝝ aut curatorum non ſit a papa ſicut a cauſa in eſſe cõſiderata perſona ſua. A ſede autem papali ſit ſicut a cauſa cõmuni que ſemꝑ permanet fundata ſuꝑ firmã petrã. Unde ⁊ h̃ argumentuꝫ bene probat ꝙ poteſtas curatorum non ſit ab epiſcopis nec ab eorum ſedibus ſicut a cauſa in eſſe: quia deſtructa etiaꝫ ſede epiſcopali in aliqua ciuitate adhuc remanet poteſtas curatis. Simili modo ꝓbatur ꝙ poteſtas epiſcoporũ non ẽ a metropolitanis nec patriarchis nec ab eorum ſedibus ſicut a cauſa conſeruante: qꝛ manet etiam illis deſtructis: ꝓpter qđ oportet omnẽ aliam poteſtatẽ eccleſie inſtitutam eſſe a ſede immortali ⁊ immobili ſcilꝫ romana.

Ad primũ tertie vie factum ſupra cap. lx.

Ad ſecundũ

Ad ſecũdam cum dicitur ꝙ poteſtas pape ſe haberet ⁊c. reſpõdetur ꝙ poteſtas pape ſe habet ad poteſtates epiſcoporum ⁊ curatorum non ſicut poteſtas regis ad poteſtates principum habentium poteſtatem iure hereditario: nec etiam ſicut poteſtas regis ad poteſtates iudicum habentiũ poteſtatem delegatam vel cõmiſſariã: ſed ſicut poteſtas imperatoris vel regis ſe habet ad ptãtes iudicũ in aliquo gradu regiminis regni vel imperij ſimpliciter inſtitutoꝝ ad regẽdũ ppl'm ꝑ ſe vel ꝑ aliũ. Iſta ẽ ſentẽtia ſancti Tho. vñ in .iiij. diſt. xix. dicit ꝙ ptãs pape ſe habet ad ptãtes epiſcoporum ſicut poteſtas regis ad ptãtes iudi-

cum cōſtitutorum per ſingulas ciuitates. Et in fine ſecūdi ſententiarū dicit: ꝙ ita ſe habet ptās pape ad ptātes inferiorū ſicut ptās imperatoris ſe habꝫ ad ptātem ꝓconſulis. Item in lib. de pfectione vite ſpūalis dicit idē ſanctus Thomas ꝙ ſi quis recte conſideret hoc modo in regimine ecclīe comparant̄ archidiaconi ꝛ plebani ad epm ſicut in regimine temporali ppoſiti ꝛ balliui ad regē. Et cum arguit̄ ex aduerſo ꝙ hoc ſit inconueniēs negat̄ hoc ꝛ ad ꝓbationē reſpondet̄ negando conſeqntiā. ratio patꝫ ex dictis: quia iſti iudices non ſunt cōmiſſarij ſed ordinarij ponūtur. Pro quo notandum ꝙ ordinariū dicit̄ ab ordine. vnde ordinariū videtur importare id qḋ ſm cōmunē ordinem in republica fit ſemp. ꝓpter qḋ illud qḋ competit diuerſis gradib⁹ ꝛ ſtatibus in republica ordinatis ordinariū dicit̄. vnde poteſtates competētes ſtatibus huiuſmodi inſtitutis in ecclīa ſcꝫ patriarchali archiepiſcopali epiſcopali ꝛ parochiali dicunt̄ ordinarie: ꝛ illi qui ſimplicit̄ in talibus ſtatib⁹ ꝛ gradib⁹ ſtatuunt̄ vt regant populū ꝑ ſe vel per alium ſm ſtatū ꝛ gradum in qbus ſtatuūtur dicunt̄ ordinarij. Poteſtas aūt cōmiſſarij ꝓprie loqn do videtur dici quando alicui ab aliquo ſic inſtituto cōmittitur eadem poteſtas que eſt ſua ordinaria ſm quam vicem eius aliquid agat. vnde collatio talis poteſtatis non dicit nouū gradum ptātis vel inſtitutionem ſimpliciter in aliquo gradu noue poteſtatis: ſed dicit cōmiſſionem eiuſdem poteſtatis ab inſtituto in ipa poteſtate: ita ꝙ poteſtas cōmiſſaria eſt cōmiſſa ab inſtituto in gradu ptātis ſimpliciter Et ita patꝫ ꝙ p̄lati iſti a papa poſiti non ſunt cōmiſſarij ſed vere ordinarij. Ad tertium obiectum cum dicit̄ ꝙ ſi ſic eſſet tunc iudices ſiue prelati non differrent a commiſſarijs. reſpōdetur iuxta dicta ꝙ hoc ſit falſum. Argumentum autem procederet ſi poteſtas prelatorum eſſet ſicut poteſtas iudicū non ſimpliciter poſitorum in aliquo ſitu ꝛ gradu regiminis conſtitutorum ad regendum populum per ſe vel per alios: tunc eīn non poſſent cōmittere: nūc autem quia non ponimus eos tales ſed ſicut diximus licet poteſtas eorꝫ ſit a papa immediate: poſſunt tamen cōmittere. Ad quartū cum dicitur ꝙ ſi ita eſſet tunc papa ꝛc. reſpondetur negando conſequentiā. ꝛ ad probationem negatur vniuerſaliter aſſumptum. Et cū arguitur de legato non eſt ad propoſitum ſicut patet ex dictis.

Ad tertium

Ad quartum

Capitulū. lxv. Qꝫ papa eſt immediatus prelatus ꝛ iudex omniū fidelium ac in toto terrarum orbe facere poſſit quicquid inferiores prelati facere poſſunt.

Capitulum LXV

Sane clariſſime

colligere poſſum⁹ ex p̄miſſis ꝙ romanus pontifex immediat⁹ prelatus ꝛ iudex ſit oīum xp̄ianorū poſſitꝗꝫ facere in toto orbe terrarū quicquid inferiores p̄lati agere poſſunt. Qḋ licet tam ex traditionib⁹ patrū ꝙ ex rationibus in ſuperioribus articulis ſatis apertū ſit: nihilominus vt veritas clarius eluceſcat illud auctoritatibus ꝛ rationib⁹ remunire curabimus.

Primo ſic. In quocūꝗꝫ ordine quando tota ptās inferior̄ depēdet ꝛ originatur a poteſtate ſuperioris: ad quecunꝗꝫ ſe poteſt extendere poteſtas inferior̄ ad oīa illa ſe pōt extendere immediate poteſtas ſuperioris: ſed ptās iuriſdictionis (de qua ſermo) omnium aliorum prelatorū in eccleſia a poteſtate pape deriuat̄ ergo ſequit̄ ꝙ ſummus pontifex poteſt in toto orbe oīa facere immediate quecūꝗꝫ poſſunt alij prelati: cōſequētia patꝫ. maior ꝓpoſitio ē per ſe nota: quoniā ſecūda cauſa ſiue poteſtas non ſuſtentificatur niſi ex p̄ma nec virtutem influendi accipit niſi a p̄ma a qua ſm totum eſſe ſuū poteſtatiuū dependet: vt ex cōmento p̄me ꝓpoſitionis de cauſis habet̄. minor vero demonſtrata eſt ſupra in ca. lx. Secundo ſic. Pro quo ſupponitur vt dicit ſanct⁹ Thomas ij. ſententiarꝫ. diſt. ix. ꝙ diuiſio hierarchie in ordines eſt totius poteſtatiui in partes potēſtiales: cui⁹ totius conditio ē ꝙ ſm cōpletam virtutē eſt in parte ſuprema: ꝛ ꝙ talis potētia ſiue ptās ſuperior habet in ſe cōpleti⁹ ea q̄ ſūt inferioris ordinis: tūc ſic. In ordine hierarchico qcqd pōt inferior virt⁹ ſiue ptās pōt ſuperior: ſꝫ virtutes ſiue ptātes inferior̄ prelator̄ in hierarchia eccleſiaſtica ſunt inferiores poteſtate ſummi pontificis: ergo quicquid poteſt virtus ſiue poteſtas cuiuſcūꝗꝫ prelati inferioris in ſua dioceſi vel plebe cōmiſſa poteſt ipſe papa. conſequentia patꝫ. maior vero eſt Boetij dicentis. Quicquid poteſt inferior virtus poteſt ſuperior ꝛ nō econuerſo. Item eſt Dionyſij. v. celeſtis hierarchie: vbi dicit. Diuiniores virtutes cum ꝓprijs habent ſubiectas .i. ſubiectorum ſiue inferiorum operationes. minor vero notiſſima eſt. Tertio ſic. Poteſtas pape in eccleſiaſtica hierarchia eſt poteſtas vniuerſalis: ptās vero alior̄ p̄lator̄ eſt ptās particularis: ſed ptās ꝛ virtus vniuerſalis efficacius agit in id qḋ ſubijcit̄ virtuti particulari ꝙ ipa particularis virtus. ergo papa ſua vniuerſali poteſtate pōt in toto ꝛ in oīni plebe quicqd poſſunt p̄lati inferiores ꝛ amplius ꝛ pfecti⁹. ꝯſeqntia patet, antecedēs ꝑ maior

parte patet: quoniā totius orbis cura cōmiſſa
eſt pape dn̄o dicente ſibi. Paſce oues meas.
In cuius ſignū ſynodus calcedonenſis accla
mauit Leoni pape. Leo ſanctiſſimus apoſto-
licus vniuerſalis patriarcha ꝑ multos annos
viuat. alij vero prelati vocati ſunt in partē ſol
licitudinis non in plenitudinem poteſtatis.
Minor vero patꝫ: quoniā vt dicit in ꝓma ꝓ-
poſitione libri cauſarū: cauſa ꝓmaria vniuer-
ſalis plus influit in cauſatū ſuum imo ſecūde
cauſe ꝙ̄ cauſa ſecūdaria. Et dicit vniuerſalis
hic non ꝑ pdicationē ſed extēſionē influentis
virtutis que influit vniuerſaliter oīibus ſub
ſe exiſtentibꝰ. Quarto ſic. Non minoris au-
ctoritatis ⁊ amplitudinis poteſtatis eſt papa
ſummi regis vicarius in regno eccl̄ie quantū
ad immediatā executionē auctoritatis ſue ⁊
extēſionē ſue poteſtatis ꝙ̄ reges temporales
in regnis tēporalibus in executione poteſta-
tis ſue: patet. ſed quilibet rex poteſt immedia
te in regno ſuo facere quicquid inferiores po-
teſtates poſſunt etiam eis irrequiſitis: vt patꝫ
ergo multo fortius papa ratione amplitudi-
nis ſue ptātis pōt in regno eccleſie vbicunq̄
⁊ quādocūq̄ ſibi bonū videbit facere q̄cq̄d in
feriores prelati poſſunt facere. conſeq̄ntia pꝫ
cum toto antecedēte. Quinto ſic. Epiſcopi
dantur pape in adiutores ⁊ vocant in partē
ſollicitudinis ſicut. lxx. ſenes in adiutorium
moyſi. Num. xi. vnde papa ordinando epiſco-
pos dicit. Mandata celeſtia efficaciꝰ gerimꝰ
ſi noſtra cum fratribus onera partiamur: ſed
ille qui aſſumit aliquē in adiutorē non ex hoc
amittit poteſtatē operandi cum ſibi vacaue-
rit aut voluerit: imo ipſe eſt ꝓncipalis operās
⁊ adiutor ſecundarius. ergo papa poteſt oīa
agere circa plebes totiꝰ orbis que inferiores
prelati quicunq̄ poſſint etiam ipſis irrequiſi-
tis: conſequētia patꝫ cum toto antecedente.

Sexto. Quicunq̄ facit aliquid per aliū hoc
etiam per ſeipm̄ facere pōt: ſed duꝫ inferiores
prelati actus hierarchicos exercent circa ſub-
ditas plebes hoc agere dicit ſummus ponti-
fex per eos. ergo ſequit ꝙ papa in tota hierar
chia eccleſiaſtica pōt ꝑ ſeipm̄ facere quēcūq̄
actum hierarchicū quē inferior prelatus face
re poteſt. conſeq̄ntia eſt nota: maior etiam eſt
nota: cum agens ſecundariū ſiue miniſteriale
dependeat a principali in virtute agendi. mi-
nor vero eſt Diony. dicētis. iij. ca. Celeſtis hie
rarchie. Is qui ſm̄ nos eſt ſummus ſacerdos
ꝑ ſuos miniſtros aut ſacerdotes purgans aut
illuminans ipſe dicit purgare aut illuminare
alijs in ipm̄ reponētibus ꝓprias ſacras ope-
rationes. Septimo. Ordo eccleſiaſticus tūc

optime ordinat cum regimen diuinū imitat:
ſed ſic ſe habꝫ regimen diuinū ꝙ deus ſic agit
res mediantibꝰ ſecundis cauſis ꝙ eas poteſt
agere immediate: ſicut quandoq̄ facit cuꝫ ſue
volūtati placet: ergo ſimilit papa actum regi-
minis eccleſiarū quē mediantibꝰ inferioribꝰ
prelatis exequit poteſt cū ſibi videbit expedi
re ꝑ ſeipm̄ exequi. conſequētia patꝫ ⁊ antece-
dens ꝓ vtraq̄ parte. Nec pōt allegari nō eſſe
ſimile: quia deꝰ non pōt errare: papa vero ſic
⁊ abuti poteſtate: quoniā licet illud ſit veruꝫ:
tamē cū eque inferiores prelati errare poſſint
⁊ errent ⁊ abutant ſua poteſtate ſicut ⁊ papa.
argumentum manet in ſuo robore. Octauo.
Cuicūq̄ cōmittit aliqua iuriſdictio illi viden
tur cōmiſſa oīa ſine quibus iuriſdictio expli
cari nō poteſt: patet. fruſtra eīn alias eſſet cō-
miſſio: ſed pape eſt cōmiſſa iuriſdictio totius
orbis oium ouiū xp̄i. hec aūt iuriſdictio execu-
tari non pōt per eum in toto orbe niſi per ſe
ipm̄ valeat exercere oēm actū paſtorali digni
tati debitū: ergo idem qđ prius. cōſeq̄ntia pa-
tet: maior ꝓbat. Tum q: alias fruſtra eſſet cō-
miſſio quod in operibꝰ dei non eſt ponendum
deus eīn ⁊ natura nihil faciūt fruſtra. Tum ſe-
cundo q: qui vult volūtate perfecta ⁊ vltima-
ta aliquid ꝑ conſeq̄ns vult oīe illud ſine quo
ſcit illud non poſſe vel non eſſe. Minor vero
patꝫ ex illo Joh. vlti. Paſce oues meas. ⁊ ex
dictis allegatis ſupra. Nono. Papa inſtituēs
prelatos in eccleſijs vocans eos in partē ſolli
citudinis non expoliat ſe poteſtatis plenitu-
dine nec iuriſdictio per cōmiſſionē ita ꝓpria
ordinario fit ꝙ papa amplius ibidem nō ha-
beat ptātem ad tanta ſicut ante cōmiſſionem
ergo ſequit ꝙ papa ſemꝑ pōt immediate exer
cere ⁊ exequi in toto terrarū orbe quicq̄d alij
inferiores prelati poſſunt: conſeq̄ntia videtur
clariſſima. antecedēs etiam patꝫ. Tum aucto
ritate ⁊ exemplo. Auctoritate q̄dem. quoniaꝫ
Num. xli. moyſi in conſtitutione ſenioꝝ iudi-
cum in adiutoriū eiuſdem dicit dominꝰ. Aufe
ram de ſpiritu tuo. vbi gloſa Origenis dicit:
non tamē ꝙ moyſes minus haberet. Exem-
plum vero eſt de poteſtate terrena regia: vbi
rex conſtituens pretorē in vna cauſa nō expo-
liat ſe iure aut ptāte ſua nec iniuriam pretori
facere ē dicendus ſi de quocūq̄ alteri cōmiſſo
immediate proferat ſententiam. Decimo ſic
Papa tenet in eccleſia locum domini noſtri
ieſu chriſti. ceteri vero prelati aut apoſtolo-
rum locum vt epiſcopi aut diſcipulorum ſicut
minores preſbyteri: ſed ridiculum eſſet ⁊ blaſ
phemium ꝙ xp̄us ꝑſens eccleſie ſue corpora-
li preſentia non poſſet per orbem totum im-

mediate quicquid apoſtoli ⁊ diſcipuli ei⁹ po-
terant in eccleſia. ergo ſimiliť videť blaſphe-
mie vicinū ꝙ xpi vicarius nō poſſit immedia-
te exercere in toto orbe quicq̄d alij prelati poſ-
ſunt vel ꝙ eorum licentia eſſet expetenda: cō-
ſequentia ē manifeſta: qualis eñ eſt ordo de-
pendētie ſuperioris in aliqua cōmunitate ad
alias inferiores poteſtates talis videtur eſſe
locumtenentis eius cum plenitudine poteſta-
tis ad eaſdem. maior eſt manifeſta quo ad pa-
pam: cum papa ſit vicarius xpi in terris. Et
Criſo. dicat ſuper illud Joh. vlti. Paſce oues
meas .i. loco mei prepoſitus eſto ⁊ caput fra-
trum tuoꝝ. Secunda pars patet per glo. Lu-
ce. iiij. minor vero eſt clara. Ex iſtis manifeſte
confutātur plures errores. Primus eſt dicen-
tium ꝙ parochiani non poſſunt reduci in deū
per penitentiaꝫ niſi mediante parochialibus
ſacerdotibus. Secūdus eſt ꝙ licet papa ⁊ epi-
ſcopi ſint ꝑncipaliores parochianoꝝ nō ſunt
immediate alioꝝ curati ſiue ꝙ non immedia-
te eorum curam habent. Tertius eſt ꝙ nec pa
pa nec epiſcopus poſſunt audire cōfeſſiones
parochianoꝝ quin teneantur eadem peccata
confiteri parochialibus ſacerdotibus. Quar
tus error eſt. ꝙ nec papa nec epiſcopus poſſūt
dare generalē poteſtatem audiendi confeſſio
nes aliquibus: quoniā cōfeſſi talibus eadem
peccata confiteri parochialibus ſacerdotib⁹
teneantur. De errore iſtoꝝ manifeſte pꝫ ⁊ eti
am colligitur ex extrauagāti Joh. xxij. que in-
cipit Vas electionis. in qua prefati articuli
qui fuerunt Joh. de poliaco fuerūt cōdēnati.

Capitulum. lxvi. In quo obijcitur cōtra predicta.

Capl'm LXVI

Obijciunt autem aduerſarij contra concluſionem
iam poſitam: licꝫ clarior ſole eſſe
videatur. Et ꝑmo ſic. Unius ⁊ (Argumētū ꝑmū)
eiuſdem non poſſunt eſſe duo iudices vel pre-
lati ordinarij immediate: vt videtur. ſed epi-
ſcopi ſunt ordinarij in epiſcopatu ⁊ curati in
parochia. ergo videtur non poſſe papa cōcur-
rere cum epiſcopo in epiſcopatu vt ordinari⁹
⁊ epiſcop⁹ cū curato in parochia vt ſic. Se- (Secūdum)
cundo ſic. Ex ſimilitudine hierarchie eccleſie
militantis ad triumphantē. Sicut in hierar-
chia angelica ſiue eccleſie triumphantis eſt
ita in hierarchia eccleſie militantis eſſe debꝫ
quia vna ē exēplata ab alia: ſed in hierarchia
angelica diuerſi ordines vel illi qui pertinent
ad diuerſos ordines nō poſſunt immediate ſe
habere ad vnū ⁊ eundē ordinem. ergo in hie-
rarchia eccleſie militātis papa epiſcopi ⁊ cu-
rati non poſſunt ſe habere immediate ad infi
mos ſcꝫ parochianos: ſed conſtat ꝙ curati im
mediate ſe habent ad eos: ergo non papa nec
etiam epiſcopi. Tertio ex ſimilitudine ordi (Tertium)
nis qui ē inter membra corporis naturalis ſic
Sicut eſt in ordine membroꝝ corporis ꝙ eſt
impoſſibile vnum membrū pluribus coniun-
gi immediate mēbris: ſic ſimiliter in eccleſia
que inſtar corporis naturalis corpus quoddā
dicitur Rom. xij. illos qui ſunt vnius gradus
impoſſibile eſt coniungi pluribus gradibus
immediate: ſed parochiani qui ſunt infimi cō-
ſtituunt vnū gradum: ergo impoſſibile ꝙ im-
mediate ſubdantur curato epiſcopo ⁊ pape q̄
ſunt diuerſorum gradnum. Quarto ſic. Po (Quartum)
teſtas pape aut ſe habet ad poteſtates epiſco
porum ⁊ curatorum ſicut poteſtas regis ad
poteſtates principuꝫ: aut ſicut poteſtas regis
ad poteſtates iudicum inſtitutorum per eum.
Si ꝑmo modo ſequitur ꝙ poteſtas epiſcopo-
rum ⁊ curatorum non ſit a poteſtate pape: ſi-
cut poteſtas principum non eſt a poteſtate re
gis. Si ſecundo modo ſequiť ꝙ epiſcopi non
ſunt ordinarij ſicut iudices nō ſunt ordinarij:
vt videť. Quinto arguūt ſic. In ca. Omnis (Quintum)
vtriuſqꝫ ſexus. extra de peni. ⁊ re. precipitur ꝙ
oīs vtriuſqꝫ ſexus fidelis cum ad annos diſ-
cretionis venerit oīa peccata ſua ſaltem ſe-
mel in anno confiteatur proprio ſacerdoti: er-
go ſequiť ꝙ papa non ſit immediatus ſingu-
lorum paſtor: conſequētia videtur nota: quia
ſi alius eſt ꝑprius per conſequens nō papa, ⁊
ideo non immediatus.

Capitulum. lxvij. In quo reſpōdetur obiectis aduerſariorum iam factis.

Capl'm LXVII

His facile eſt re-
ſpondere bene intelligentibus
que iam diximus. Ad rationē (Ad ꝑmū)
ergo primam cuꝫ dicitur ꝙ vni-
us ⁊ eiuſdem ⁊c. reſpondetur ꝙ maior illa nō
habet veritatem quando vna poteſtas eſt ab
alia totaliter: tunc enim due poteſtates ordi-
narie immediate poſſunt eſſe reſpectu eiuſdē
⁊ perſone ⁊ caſus: ita ſcꝫ ꝙ tam iſta q̄ illa po-
teſtas poſſit exercere iuriſdictionē immedia-
te in perſonam iſtam ⁊ in tali caſu: ſed ꝙ due
poteſtates ordinarie ſint quarū vna nō ſit ſub
alia nec ſubſit ei totaliť immediate reſpectu
eiuſdem eſt impoſſibile: quia cum vna non re-
frenat aliam nec ei imponeret legē impoſſibi-
le eſſet eundē ſubditum vtriqꝫ ſatiſfacere: ſed
quando vna poteſtas ſubeſt alteri bñ poteſt
ſubdit⁹ ſatiſfacere: q: poteſtas ſuperior poteſt
ſuſpēdere inferiorem quo ad executionē. Vel

dicendū vt dicit ſanctus Thomas in .iiij. diſt.
xvij. ꝙ inconueniēs eſſet ꝙ duo equaliter ſuꝑ
eandē plebē conſtituerent̄: ſed ꝙ duo quoꝝ
vnus ē principalior alio ſuꝑ eandē plebem cō-
ſtituant̄ nō eſt incōueniens. ⁊ ſm̄ hoc ſuꝑ ean-
dem plebē immediate ſūt ſacerdos parochia-
lis ep̄s ⁊ papa ⁊ ꝗlibet horum pōt cōmittere
ea que ſunt iuriſdictiōis ad ipm̄ ꝑtinētia alte-
ri. Ad ſecundam ꝗ ſumit̄ ex ſimilitudine hie- *Ad ſecundam*
rarchie celeſtis reſpōdet̄. Primo ſic negando
minorē. Dicimꝰ eñ ꝙ pōt ordo ille mutari: q̄r
ordo ille nō eſt neceſſariꝰ ſed volūtariꝰ quātuꝫ
ad caput totius ordinis .ſ. deum qui oīa pōt
agere immediate ꝑ ſeipm̄. angeli etiā ſuperio-
res quantū eſt de ptāte abſoluta poſſunt illu-
minare ordinē remotū omiſſo ordine medio:
q̄r ꝓbabile ē ꝙ quicꝗd pōt inferior angelus ꝑ
virtutē datam ſibi a ſuperiori inſtruēdo alios
poſſit ſuperior ꝑ ſeipm̄. de facto etiam tenet̄ a
multis doctoribꝰ ꝙ aliqui de ſuperioribꝰ ordi-
nibus miſſi fuerūt ad aliquos homīes ꝗ ſunt
ſub ordine angeloꝝ. ſi ergo ſm̄ eos ſimile ē de
ordine hierarchie celeſtis ⁊ eccleſiaſtice. ergo
ordo eccleſiaſtice hierarchie non ē neceſſariꝰ
ſed volūtarius ⁊ per cōſeq̄ns pōt mutari ꝓut
placet capiti totiꝰ ordinis ſcꝫ ſummo pōtifici
Secūdo reſpōdet̄ iuxta ſctm̄ Tho. ꝙ eccl'iaſti-
ca hierarchia imitat̄ celeſtē aliqualit̄ ſed non
ꝑfecte aſſequit̄ ſimilitudinē eius: q̄r nō in oībꝰ
⁊ maxime in hoc. qm̄ vt ipſe inq̄t in libro ꝯtra
impugnantes religionē: in celeſti hierarchia
diſtinctio donoꝝ gratuitoruꝫ ſm̄ que ordines
diſtinguunt̄ ſequit̄ diſtinctionē nature nō aūt
in homībꝰ. ⁊ ideo cū angeloꝝ natura ſit immu-
tabilis ordo inter eos habꝫ immutabilitatem
aliquā que in hierarchia eccleſiaſtica non ē. ⁊
ideo ratio nō ꝓcedit. Ad tertiā rationē ſum- *Ad tertium*
ptam ex ordine membroꝝ corporis naturalis
reſpondet̄ eodē modo ſicut ad p̄cedentē: quia
non ē ſimile ꝑ oīa de corꝑe naturali ⁊ corꝑe
myſtico: qm̄ licꝫ in vtroq; ſit ordo non tñ eque
neceſſariꝰ: ſicut nec ordo quo quis mouet lapi-
dem mediante baculo ē eque neceſſariꝰ ſicut
ordo quo hō mouet manū mediante brachio.
⁊ ideo ſicut homo pōt mouere lapidē median-
te baculo ⁊ ſine baculo mediante: ⁊ hoc abſq;
monſtruoſitate: ita pōt papa vel ep̄s exercere
actum ptātis ſue ſiue hierarchizare quēcunq;
infimū parochianū per ſe vel per aliū ſiue cu-
ratum ſiue cōmiſſariū inſtitutum ab eo abſq;
monſtruoſitate aliqua aut confuſione corpo-
ris myſtici quod eſt eccleſia. Ad quartā ptꝫ *Ad quartum*
reſponſio ex reſponſione data ad ſecundū ob-
iectum .c. lxiiij. Ad quintā reſpondetur ꝙ vt *Ad quintū*
dicit ſanctus Thomas ⁊ dominꝰ Albertus ⁊
dominꝰ Bonauentura exponentes illam de-
cretalem dicūt ꝙ ꝓprius ſacerdos non ſolus
eſt parochialis ſed etiam epiſcopus vel papa
ad quos etiam magis pertinet cura populi ꝗ̄
ad ſacerdotem parochialē vt multipliciter ē
oſtēſuꝫ ſuꝑ. Vñ in decretali illa ꝓpriū nō acci-
pit̄ ſm̄ ꝙ diuidit̄ ꝯ cōe: ſ; ſm̄ ꝙ diuidit̄ ꝯ alie-
num vñ ꝗ cōfeſſus eſt epiſcopo ſuo vel alicui
habenti vicem eius aut pape aut cōmiſſarijs
ſicut penitentiarijs aut priuilegiū habentibꝰ
ab eo audiendi confeſſiones confeſſus ē pro-
prio ſacerdoti: ⁊ ita ratio nō procedit.

Capitulū .lxviij. Qꝫ preter romanum pōtificem ſunt in eccleſia neceſſarij alij prelati. *Capl'm LXVIII*

Q Voniam fortaſ-
ſis ex hoc ꝙ diximus romanū pō-
tificem immediatuꝫ paſtorem ac
iudicem omniū fidelium oīaq;
poſſe que ſinguli alij prelati apud fideles ſibi
ſubiectos perficere poſſunt: videretur aliqui-
bus ſequi ꝙ alij prelati in eccl'ia aut ſuperflui
forent aut non neceſſarij: oportunum duximꝰ
declarare ꝙ nō obſtante tanta amplitudine
ptātis romani pontificis quantā nos eſſe di-
ximus adhuc preter eum qui vniuerſalis pa-
ſtor eſt neceſſarij ſunt in eccleſia alij prelati: ⁊
hoc ratione multiplici. Primo iuxta ſanctū
Tho. in .iiij. di. xix. ſic. Ea que circa ſingularia
oportet operari nō eodem modo oībus com-
petunt. Vnde ſicut preter generalia medici-
nalia precepta oportet adhibere medicos ꝗbꝰ
precepta vniuerſalis medicine ſingulis infir-
mis ſm̄ ꝙ debēt aptentur: ita in quolibet ꝑn-
cipatu preter illum qui vniuerſaliter p̄cepta
legis tradit oportet eſſe aliquos qui ea ſingu-
lis ſm̄ ꝙ debēt adaptent. ⁊ ꝓpterea etiam in
celeſti hierarchia ſub ptātibus qui indiſtin-
cte preſunt ponunt̄ principatꝰ qui ſingulis ꝓ-
uincijs diſtribuunt ⁊ ſub his angeli qui ſingu-
lis hominibꝰ in cuſtodiā deputant̄: Vnde ⁊
ita debet eſſe in prelatione militantis eccle-
ſie vt apud aliquem eſſet prelatio indiſtincte
in omnes ⁊ ſub hoc eſſent aliqui qui ſuper di-
uerſos diſtinctam poteſtatem acciperent.

Secundo hoc idem neceſſarium oſtendit̄
ex eo ꝙ impoſſibile erat totum populum chri-
ſtianum per vnum ſolum hominē immediate
regi atq; gubernari. Quocirca manifeſte ap-
paret pro bono eccleſie regimine fuiſſe neceſ-
ſarium vt preter ſummum ac vniuerſalem pre-
latum romanum pontificem alios in eccle-
ſia inſtituant̄ prelati. Tertio hoc etiam lu-
ce clarius apparet ex ipſa diuerſitate actio-
num neceſſariarum in eccleſia dei ad quas

cum vnus ſimul ⁊ ſemel ſufficere ſit impoſſi-
bile: neceſſe fuit diuerſos miniſtros in eccle-
ſia deputari ad hoc ꝙ expedientius ⁊ ſine con
fuſione omīa peragant̄ recte. Qua rōne btūs
Greg. papa inquit in ca. Singula. diſt. lxxxix.
Singula eccl'iaſtici iuris officia a ſingulis q̄-
buſcūq; pſonis ſigillatim cōmitti iubem⁹: ſic
em̄ in vno corpore multa mēbra habem⁹: omīa
aūt mēbra nō eundē actū habēt: ita in eccl'ie
ſpūali corpore cōferendū eſt hoc officium vni:
alij cōmittendū eſt aliud: nec em̄ quantūlibet
exercitate vni perſone vno tempore duarū re-
rum officia cōmittenda ſunt. ꝙ ſi totū corpus
oculus vbi auditus. hec ille. Quarto hec cō-
uenientia arguit̄ ex decētia: decens em̄ eſt vt
ſicut in vniuerſo inueniunt̄ diuerſe cauſe me-
die preter cauſam pmā: licʒ ipa p ſe poſſet im-
mediate in effectū cuiuſcūq; cauſe efficientis:
ita in vniuerſali eccl'ia preter poteſtatē papa-
lem inſtitui debuerūt diuerſi gradus aliarum
poteſtatū. Quinto huiuſmodi cōuenientia
arguit̄: q2 ſic nobilior redditur pncipatus ec-
cleſiaſticus dum plures in eo diuine coopera-
tionis participes fiūt diſpenſatores diuinoꝝ
myſterioꝝ. Sexto hoc idem arguit̄: q2 ex tali
varietate poteſtatū ⁊ graduum ſponſa xpi ec
cleſia pulchrior ⁊ ornatior conſurgit. Hanc ra
tionē aſſignat beatus Grego. in ca. Singula.
di. lxxxix. ita dicēs. Sicut varietas mēbrorum
p diuerſa officia ⁊ robur corporis ſeruat ⁊ pul
chritudinē repſentat: ita varietas pſonarum
per diuerſa nihilominꝰ officia diſtributa ⁊ for
titudinē ⁊ venuſtatē ſancte dei manifeſtat ec
cleſie. Septimo hoc factū eſt pp̄ter vtilita-
tem eccl'ie: cuius vniuerſitati ſatiſfieri nō poſ
ſet niſi preter ſummū paſtorem papam forent
aliqui alij.

Capitulū. lxix. Q2 oēs in eccleſia dei alie a papali po
teſtates eccleſiaſtice ſubijciunt̄ poteſtati romani pon-
tificis quantū ad obedientiā preceptoꝝ: quantū ad cor
rectionē: ⁊ quātū ad ſubuentionē in neceſſitatibus.

Capitu. LXIX

a Perte ſatis ex ſu
perius iam explicatis tam de ſum-
mitate apoſtolici pncipatus q̄ de
dependētia ⁊ deriuatōe oīm poteſtatū aliarū
eccleſiaſticarū ab apoſtolica ſede colligitur ꝙ
oēs eccl'ie plati tam maiores q̄ minores ſubij
ciantur romano pōtifici: tam quo ad obedien
tiam preceptoꝝ ⁊ quo ad correctionē abuſus:
q̄ quo ad ſubſidioꝝ adminiculationē in caſi-
bus neceſſarijs. Quo ad obedientiā precepto
rum patet. Tum ex his que dicta ſunt ſupra in
ca. xlviij. ⁊ l. Tum ex illo qđ ſctūs Calixt⁹ pa-
pa ſcribēs omībus epīs dicit in ca. Nō decet.
diſt. xij. Non decet mēbra a capite diſcedere:
ſed iuxta ſcripture teſtimoniū omīa mēbra ca
put ſequant̄. Nulli vero dubiū eſt ꝙ apoſtoli-
ca eccl'ia mater ſit oīm eccleſiarū a cuius vos
regulis nullatenus conuenit deuiare. hec ibi.
Quā obedientiā debitā eſſe romano pontifi-
ci imperator Juſtinian⁹ intelligens ait in epi
ſtola ſcribēs pape Joh. que habet̄. C. de ſum.
tri. ⁊ fi. ca. inter claras. Omēs ſacerdotes oriē
talis tract⁹ ⁊ ſubijcere ⁊ vnire ſedi veſtre ſan-
ctitatis pperam⁹ eo ꝙ caput eſt oium ſancta
rum eccleſiarū. Et ſubdit. Per oia pperamus
vt dictū eſt honorē ⁊ auctoritatē creſcere ve-
ſtre ſedis. hec ille. Quocirca papa Joh. vbi ſu
pra Juſtiniano ſcribēs in epl'a int̄ claras: ita
ait. Inter claras ſapiētie ⁊ manſuetudinis ve
ſtre laudes xpianiſſime principū puriore luce
tanq̄ aliquod ſidus irradiat ꝙ amore eterne
fidei ꝙ charitatis ſtudio edocti eccl'iaſtice diſci-
plinis romane ſedis reuerentiā conſeruatis ⁊
ei cuncta ſubijcitis ⁊ ad eius deducitis vnita
tem: ad cui⁹ auctorē pncipē: hoc eſt aploꝝ pri-
mum dn̄o loquente pceptū eſt. paſce oues me
as. quē eſſe vere oīm eccleſiarū caput ⁊ patrū
regule ⁊ pncipū ſtatuta declarant ⁊ pietatis
veſtre reuerendiſſimi teſtant̄ affatus. hec ille.
Quo vero ad correctionē abuſus pʒ quidē.
Primo qm̄ ad ſupremū iudicē apud quē ſupre
ma ptās reſidet ⁊ maxime a qua oīm inferioꝝ
iudicū auctoritas omīs pendet ſpectat corre-
ctio abuſus cōmiſſi p inferiores ptātes: patet
hoc. ſed papa eſt ſuprem⁹ iudex in eccl'ia a cui⁹
poteſtate tanq̄ a radice ſingule alie poteſta-
tes originē ſumunt: ſicut in ſuperioribꝰ notum
fecim⁹. ergo oēs ptātes inferiores quo ad cor-
rectionē abuſus ptātis ſubiecte ſunt romano
pontifici. pña bona. Hinc in. c. Sola. ix. q. iij.
dicit text⁹. Romana eccl'ia ſua auctāte valet
iudicare de oib⁹. ⁊ in ca. Cūcta. ea. cauſa. ⁊. q.
dicit textus. Cūcta p mūdū nouit eccl'ia ꝙ ro
mana eccl'ia de omībus phas habet iudicare.
Unde beat⁹ Bernardus ad Eugeniū ſcribēs
hoc cōfirmans ita dicit. Juxta canones tuos
alij in partē ſollicitudinis tu in plenitudinē
ptātis vocat⁹ es: alioꝝ ptās certis artat̄ limi
tibus tua extendit̄: ⁊ in ipos qui ſup alios po-
teſtatē accepert. nōne ſi cauſa extiterit tuipſe
celum claudere: tu epm ab epatu deponere ⁊
etiaʒ tradere potes. hec ille. Q autē ad pre-
ſtationē adminiculi ac ſubſidij in caſibus ne-
ceſſitatis ceteri ſubijciant̄ aplice ſedi facile ē
oſtēdere. Cū em̄ reſpublica ⁊ quelibet ptās in
ea teneatur ad conſeruationem illius ptātis
a qua toti⁹ reipublice bonū dependet: ⁊ bonū
reipublice xpiane maxime pēdeat ex romanī

pōtificis poteſtate q̄ vniuerſam eccleſiā ordi-
nare regere ac gubernare habet. Quocirca ſā
ctus Bonifa. martyr in. c. ſi papa dicit: ꝙ pro
pape ꝑpetuo ſtatu vniuerſitas fideliū tāto in-
ſtantius orat quanto ſuam ſalutem poſt deuꝫ
ex illius incolumitate animaduertit perpenſi
us pendere. ergo videt̄ ꝙ oēs alie eccleſie ad
cōſeruationē tuitionem atqꝫ defenſionem ec-
cleſie romane adminiculari teneant̄. vnd̄ Si
machus papa in. c. alioꝝ. rationem huius aſſi-
gnans inquit ep̄is. Si hec humiliat̄ ad cui⁹ cō
fugietis auxiliū ⁊ vbi relinquetis gloriam ve
ſtram. Hoc etiā ſanct⁹ Tho. in. ij. ij. q. lxxxij. ar.
iiij. oſtendit tam exemplo veteris legis q̄ rōe
naturali ita dicens. In veteri lege primitie de
bebātur ſacerdotibus decime aūt leuitis. Et
q: ſub ſacerdotib⁹ leuite erant deus mādauit
vt ipſi loco primitiarū ſoluerent ſummo ſacer
doti decimā decime. vnde nunc eadē rōne cle
rici tenētur ſummo pontifici decimas dare ſi
exigeret. naturalis eīn ratio dictat vt illi q̄ ha
bet curam de cōmuni multitudinis ſtatu pro-
uideat̄ vt poſſit exequi ea q̄ ꝑtinent ad cōeꝫ ſa
lutem. hec ſanct⁹ Tho. Ad idē eſt Ioh̄. an. in
nouella ſup. c. i. extra de deci. vbi querēs. Nū-
quid a clericis ſummo pon. decime ſint ſoluē-
de. r̄ndet ꝙ ſic: q: cū inferior teneatur ſoluere
ſuo ſuperiori ſp̄ualia miniſtranti. papa aūt cui
libet intelligit̄ ſp̄ualia miniſtrare: cum omnis
oīa imediate ſubdatur ei. Tum etiā q: ſumm⁹
ſacerdos eſt ipſe tamen hoc iure nō vtitur. for
ſan ideo: q: totum habet. ix. q. iij. cuncta. ⁊. c. ꝑ
principalem. vnde quādocūqꝫ placet decimā
vel viceſimā omniū prouentuū eccleſiarū vel
aliam quotā partem pro ſubſidio terre ſancte
vel neceſſitatib⁹ ſuis vel alterius exigit ſicut
quotidie experimur. hec ille. Preterea alia ra
tione ꝓbat̄ prefata concluſio. Scd̄m legē na
ture mēbra capiti debent preſtare ſubſidiuꝫ ⁊
filij parentib⁹ in neceſſitatib⁹. ſed oēs fideles
ſunt mēbra corporis eccleſie: cui⁹ ipſe roman⁹
pon. caput eſt. ſūt etiam eius ſp̄uales filij: vn-
de pater patrū noīatur. ergo nō ſolū clerici: ſꝫ
etiā vniuerſi fideles tenentur romano pon. in
neceſſitatibus auxiliū preſtare ⁊ adminicula-
ri q̄libet ſm̄ facultatē ſuā cum fuerit requiſit⁹
ſicut in fine hui⁹ ſecūdi libri pleni⁹ dicetur. Ex
quibus aperte cōfutatur preſumptio diaboli-
ca eoꝝ qui romano pon. patri ac principi oīm
fidelium nō modo in neceſſitatib⁹ adminicu-
lari refugiunt: ſed illius iura ⁊ priuilegia ꝓuē
tus atqꝫ emolumenta ſolita violare vſurpare
aut diminuere temere quolibꝫ p̄ſumūt: quos
videt̄ inuoluere ſententia illa Deutero. xxvij.
Maledictus qui nō honorificat patrem ſuuꝫ
et matrem: ⁊ dicet oīs populus Amen.

Capitulum. lxx. In quo obijcitur contra id qđ di-
ctum eſt ſuperius ꝙ ſolus romanus pontifex in eccleſia
habeat plenitudinem poteſtatis.

Capitulum LXX

Quanquā ſuperi-
us habita concluſio in. c. liij. dicēs
ꝙ apud ſolū romanū pontificē re-
ſideat plenitudo ꝑtātis eccl'ie: fuerit tam ſan
ctorum patrū teſtimonijs q̄ rōnib⁹ plene de-
monſtrata: nihilomin⁹ aduerſarij illam impu
gnare multiplicit̄ nitunt̄: ponētes hanc con-
cluſionē videlꝫ ꝙ plenitudo ꝑtātis clauiū nō
ſolū ſit in papa capite ⁊ paſtore vniuerſalis ec
cleſie ſed in ipſa vniuerſali eccl'ia ⁊ in cōcilio
vniuerſali. Sed iſtoꝝ duplex eſt modus dicē-
di. Quidā eīn numero magiſtroꝝ qui fuerūt
in cōcilio Conſtantieñ. ꝑut ex eoꝝ tractatib⁹
colligit̄ dicunt: ꝙ ꝑtātis plenitudo ē ſic in pa
pa ⁊ in eccl'ia vniuerſali ⁊ in cōcilio vniuerſa-
li illaꝫ repſentanti: aliter tñ ⁊ aliter. Pro quo
diſtinguunt ꝙ aliquid triplicit̄ pōt eſſe in ali-
quo. Primo tanq̄ in ſubiecto ſicut virt⁹ eſt in
aīa ⁊ accidēs in ſubſtātia ſubiectiue. Secūdo
tanq̄ in obiecto: ſicut effectus dicit̄ eē in ſua
cauſa vel in ſuo fine: q: in illuꝫ tendit tanq̄ in
ſuū obiectū finale. Tertio tāq̄ in exemplo: ſic̄
res viſa dicit̄ eſſe in ſpeculo vel aliqua doctri
na in libro: q: ibi eſt repſentatiue. Primo er-
go modo vt aiunt plenitudo ꝑtātis eſt in pa-
pa tanq̄ in ſubiecto eā recipiente ⁊ miniſtra-
liter exercente. Secūdo modo ē in eccl'ia tāq̄
in obiecto cauſalit̄ ⁊ finalit̄ continēte. Tertio
eſt in gñali concilio tanq̄ in exēplo ipam rep̄
ſentante ⁊ regularit̄ dirigēte. Primū patꝫ: q:
papa ꝓprie loquēdo ē miniſter hanc ꝑtātem
ſubiectiue recipiēs ⁊ adminiſtratiue diſpen-
ſans. iuxta illud Luc. xxij. Qui ꝓceſſor ē in vo-
bis fiat ſicut miniſtrator. Secūdum ptꝫ: quia
plenitudo poteſtatis non eſt cauſaliter ⁊ fina
liter propter papam: ſed papa ⁊ eius poteſtas
propter eccleſiaꝫ ⁊ ad eam ordinatur ſicut ad
finem: id eſt ad eius edificationē: quia ſm̄ ſen
tentiam apoſtoli. ij. Co. x. ⁊ vlti. capitulis.
hanc poteſtatē dedit domin⁹ in edificationē
eccleſie ⁊ non in deſtructionem. Tertium ptꝫ
ex eodem verbo apoſtoli: quia ſi papa vteret̄
hac poteſtate ad deſtructionem eccleſie ge-
nerale concilium eſſet in exemplum vel ſpecu
lum dictam vniuerſalem eccleſiam repreſen-
tans ⁊ eius vice ⁊ nomine abuſus huiuſmodi
plenitudinis poteſtatis coercens regulans ⁊
dirigens ⁊ etiam puniēs. hec illi. Sed iſtoꝝ
poſitio ⁊ imaginatio videtur nobis ſaluo ſem
per meliori iudicio: omnino ſine intellectu: q:
multa implicat q̄ ſimul ſtare nō poſſunt: imo

Prim⁹ mod⁹ dicendi qui hic improbat

Improbatio dicti modi dicēdi

partes adinuicē ſibi cōtradicūt. Implicant aūt contradictionē. Primo. nam in ea parte in qua dicūt ꝙ plenitudo poteſtatis ſit in papa vt in ſubiecto adminiſtrāte illā: ⁊ in eccleſia ſicut in obiecto finali: ⁊ in cōcilio ſicut in exemplo: cōtradicit eoꝝ opinioni in ea parte in qua dicūt ꝙ plenitudo poteſtatꝭ pͥncipaliꝰ et excellētius ſit in eccl'ia aut in concilio ꝙ̄ in papa. Patet q: poteſtas quecūqꝫ ꝓprius ⁊ pͥncipalius dꝫ eſſe vbi eſt ſubiectiue ⁊ adminiſtratiue ſiue diſpēſatiue: quēadmodū eſt in artifice aut duce exercitꝰ aut magiſtro operis ꝙ̄ ſit in obiecto ſiue in exemplo: ſicut poteſtas medicandi ꝓprius ⁊ pͥncipalius habet eſſe in medico ꝙ̄ in corpore infirmo ad cuius curatōem ordinata eſt ⁊ ꝙ̄ in libro medicine. ars etiam edificādi pͥncipalius ⁊ proprius habet eſſe in artifice ꝙ̄ in domo ad cuius edificationē ordinatur. Ceterū falſum dicunt ꝙ eccl'ia ſit obiectum finale poteſtatis papalis: quoniāꝫ lꝫ poteſtas papalis ſit ei data in edificationem eccleſie: nō tamen ipſa eccleſia dꝫ finis vltimꝰ intētus poteſtatis eius: ſed eſt ipa beatitudo ad cuius paſcua ipa vniuerſalis eccleſia ꝑ paſtorem ſuum atqꝫ rectorē qui eſt papa: ſm illō Ioh. vlti. Paſce oues meas: ⁊ eſt dirigenda ⁊ deducēda ſicut inferius plenius oſtendemus Preterea falſum eſſe videtur ꝙ poteſtatꝭ plenitudo ſit in cōcilio ſicut in exemplo ⁊ ſpeculo: ſed potius hoc modo dicēda eſt eſſe in lege xp̄i ſiue euāgelica ſm quā tota eccleſia eſt regulanda. vnde in pſona eccleſie dicit ꝓpheta de ea. Lucerna pedibus meis verbum tuum ⁊ lumen ſemitis meis. Secūdo poſitio illa implicat contradictionē. nam in ea parte vbi in papa ⁊ in eccleſia vniuerſali ⁊ in concilio ponunt vnam et eandē poteſtatē contradicunt ei quod dicunt ꝙ conciliuꝫ vniuerſale poteſt corrigere coercere refrenare ⁊ punire abuſus poteſtatis papalis. Patet: nam cuꝫ hmōi nō poſſit in papaꝫ niſi qui ſit altioris poteſtatis iuxta. c. inferior. di. xxi. impoſſibile eſt ꝙ concilium iſta poſſet facere ſi nō habet niſi eandeꝫ numero poteſtatē quam habet papa. Tertio poſitio illorum implicat. nam in ea parte in q̄ dicunt plenitudinē poteſtatis in cōcilio eſſe non ſicut in ſubiecto ⁊ adminiſtrāte: ſed ſicut in exemplo ſiue in ſpeculo cōtradicit ei quod dicunt ꝙ conciliuꝫ poteſt coercere refrenare abuſus pape ⁊ abutentē corrigere. Patet: q̄a licet per moduꝫ concilij auiſare ⁊ dirigere q̄s poſſit aliū nō habens aliquā auctoritatem iuriſdictionis ſuper eum corrigere. tamē correctione que eſt actus iuſtitie et coercere refrenare ⁊ huiuſmodi non poteſt niſi is in quo eſt poteſtas iuriſdictōnis ſicut in ſubiecto adminiſtrante ⁊ exercēte illam: vt manifeſte patet. cuius eñ eſt poteſtas eius eſt actus inq̄t Phs. Propter que ſicut ſupra diximus poſitio illa aduerſariorum videtur nobis ſine intellectu. Alij vero de numero magiſtrorum nouelloꝝ qui Baſilee fuerūt altius ſapere preſumentes ꝙ̄ illi qui fuerūt in Cōſtantia vtporte cupidi glīe ⁊ principatus dixerūt ꝙ poteſtatis plenitudo eſſet in eccleſia non modo ſicut in obiecto finali aut in cōcilio ſicut in exēplo ſicut prediterant ſupradicti: ſed ſicut in ſubiecto adminiſtrante ⁊ exercēte. ſicut practica demonſtrarunt oēm papalis poteſtatis adminiſtrationē ⁊ exercitiū ſibi aſſumētes. Dicūt eñ ꝙ ipſi vniuerſali eccleſie q̄ dicit̄ collectio oīm fideliū in omnibꝰ mēbris ſuis coniūctim data ſit ipſa poteſtas clauium in plenitudine: etiā principaliꝰ ꝙ̄ pape. ſicut ſi dicamꝰ ꝙ vni collegio data ſit aliqua auctoritas alicuiꝰ iuriſdictionis exercende vel electōis celebrāde. Ad quā cōcluſionē ꝓbandam plectis multis eoꝝ tractatibꝰ: reperimꝰ eos multis medijs in varijs ſuppoſitionibꝰ fundatis ꝓcedere. Prima ſuppoſitio eſt: ꝙ ea q̄ dicta ſunt petro aut apoſtolis trahēda ſunt ad eccleſiā. Hanc ſuppoſitionē ꝓbāt per id quod dicit beatꝰ Aug. in epiſtola ad Eſitiū de die nouiſſimo: ait eñ ſic. Uerba que locutꝰ eſt xp̄s ad ap̄los oportet de ſucceſſoribꝰ intelligere. ſicut illud. Eritis odio omnibꝰ gentibꝰ ꝓpter nomen meum Et illō. Eritis mihi teſtes in omni iudea ⁊ ſamaria ⁊c̄. ſicut ⁊ illud. Ego vobiſcuꝫ ſum vſqꝫ ad conſummationē ſeculi: qō tamen eum vniuerſe eccleſie ꝓmiſiſſe q̄ alijs morientibus alijs naſcentibꝰ vſqꝫ in ſeculi conſummationē futura eſt quis nō intelligat? Hec ille. Itē ſuper pſ. cviij. idem Aug. ita inq̄t. Quedam dicunt̄ que etſi ad apoſtolum petrū ꝓprie ptinere videant̄ nō tamen habent illuſtrem intellectū niſi cū referuntur ad eccleſiam. Ex hac ſuppoſitione arguunt aduerſarij ſic. Si dicta petro et alijs apoſtolis trahenda ſunt ad vniuerſam eccleſiam. ergo dicta petro per que deſignatur in eo plenitudo poteſtatis intelligenda etiam veniunt de vniuerſali eccleſia: ⁊ per conſequēs poteſtatis plenitudo nō tm̄ apud petrum fuit: ſed etiam apud vniuerſam eccleſiam. Secunda ſuppoſitio eſt ꝙ omnia dicta petro importantia auctoritateꝫ eius ſunt etiam dicta alijs apoſtolis ⁊ in illis toti eccleſie. Quam ſuppoſitionē oſtendunt veram maxime in duobus in quibus potiſſime data petro poteſtas exprimitur. Primo de illo Mat. xvi. vbi xp̄s ait Petro. Tu es petrus ⁊ ſup ⁊c̄.

Scōs modꝰ dicēdi de quo. c. lxxi.

Prima ſuppoſitio aduerſariorū q̄ improbabit̄ infra. ca. lxxiij.

Probatio prima

Probatio ſcōa

Rō aduerſarioꝝ

Secunda ſuppō que improbabit̄ ca. lxxiiij.

q

Sequit̄.Tibi dabo claues ⁊c. Quod ỽo hoc
ſit dictū omnibus ꝓbant ex eo:ꝙ cum petrus
nō ſolū fuerit interrogatus ſed etiam omnes
apoſtoli ⁊ petrus pro omnibus rn̄det vt dicit
glo.ſequit̄ ꝙ cum collatio clauiū videatur fu-
iſſe ob meritū cōfeſſionis fidei ꝙ nō ſolum ꝓ
petro ſed etiā ꝓ alijs apoſtolis dictum ſit illi.
Tibi dabo claues ⁊c. Quod ita confirmāt au
ctoritate beati Aug. ſmone.x. ſup Joh.ita di
centis. Cū eſſet ipe numerus duodenarius.i.
quatripartitus in ternos ⁊ oīs eſſent inter-
rogati ſolus petrus rn̄dit.Tu es xp̄us fili⁹ ⁊c.
et ei d̄r:tibi dabo ⁊c.tanꝙ ligādi ⁊ ſoluēdi ſo-
lus acceperit ptātem:cū et illud ꝓ omnib⁹ di-
xerit:⁊ hoc cū oībus tanꝙ pſonam gerēs ipſi⁹
vnitatis accepit. Secūdo hoc cōfirmant au
ctoritate Leonis pape qui in ſmone quodaʒ
apoſtoloꝝ tractans illud. Quodcūqꝫ ligauer
⁊c.ita dicit. In apoſtolos alios ius hmōi po-
teſtatis ⁊ ad oīs eccleſie ꝑncipes huius de-
creti cōſtitutio cōmeauit. Tertio auctoritate
Rabani qui in glo. Mat.xvi.ita dicit. Cuius
ſoli petro hec poteſtas data videatur.ceteris
tamen apoſtolis dat̄. Conſequēter prefatam
ſuppoſitionē verificare nitunt̄ ex illo Jo.vlt.
vbi dictū legit̄ petro. Paſce oues meas. Qđ
verbum ad oīs etiaʒ dictū eſſe ꝓbant ꝑ btm̄
Auguſtinū qui in lib.de agone xp̄iano ita dic̄
Non ei ſine cauſa inter apoſtolos eccleſie ca-
tholice pſonam ſuſtinet petrus:huic em̄ eccle
ſie claues date ſunt cū petro date ſunt. ⁊ cum
ei dicit̄ ad omnes dicit̄. amas me paſce oues
meas. Item ad idem videt̄ eſſe beatus Am-
broſius in ꝑncipio paſtoral̄ ſui ita dicēſ. A do
mino d̄r petro. Petre amas me? ⁊ ille.tu ſcis
q̄r amo te.⁊ cū reſponſio fuiſſet ſubſecuta re-
petitum eſt a dn̄o:paſce oues meas.q̄s oues ⁊
quem gregē nō ſolū tunc ſuſcepit beatus pe-
trus ſed ⁊ nobiſcū eas ſuſcepit ⁊ nos cuʒ illo
Tertia ſuppō improbāda infra. c. lxxv. eas ſuſcepimus oīs. Tertia ſuppoſitio ꝙ
omnia dicta petro ad ptātem expectātia ſint
ei dicta in figura eccleſie.i.in nomine ſiue in
pſona eccleſie. Ad quā ſuppoſitionē ꝓbandā
inducūt multa dicta Aug.qm̄ ipe ſolus videt̄
Pria auctoritas vſus hoc modo loquēdi. Et in ꝑmis inducūt
illud quod Augu.dicit ſup Joh.⁊ habet̄ in.c.
quodcūqꝫ.xxiij.q.i.vbi ita dicit. Quodcunqꝫ
ligaueris ſup terraʒ erit ligatū ⁊ in celis: ſi h
tm̄ petro dictū eſt nō hoc facit eccleſia. ſi aūt
in eccleſia ſit vtiqꝫ que in terra ligantur et in
celo ⁊ que ſoluunt̄ in terra ſoluta ſunt ⁊ in ce
lis.ſi ergo hoc in eccleſia ſit petrus quādo cla
ues accepit eccl̄iam ſanctaʒ ſignificauit.vbi
Archidyaconus exponit.i.ſub ſigno ⁊ nomi-
ne eccleſie petrus claues accepit. Secūdo

ad idem inducūt illud Aug.in ſmone quodā
apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli ſic dicētis. Dominus
ieſus diſcipulos ſuos ante paſſionem ſuam ſi
cut noſtis elegit quos fratres appellauit:int̄
hos pene vbiqꝫ petrus ſolus totius eccl̄ie ge
ſtabat pſonam:⁊ ꝓpterea audire meruit.tibi
dabo claues regni celorū. has em̄ claues non
ipe vt hō vn⁹ ſ; vnitas accepit eccl̄ie.hic ergo
petri excellētia ꝑdicat̄:quia ipſius vnitat̄ et
vniuerſalis eccl̄ie curam geſſit qn̄ ei dictū eſt
tibi dabo claues regni celoꝝ quod oīb⁹ tra
ditum eſt. nam vt noueritꝭ eccl̄iam recepiſſe
claues regni celoꝝ audite in alio loco q̄d do-
minus dicat oīibus apoſtolis. accipite ſpm̄
ſanctū.⁊ cōtinuo ſubiūgit.ſi cui remiſeritꝭ pec
cata remittunt̄ ei:ſicui tenueritis tenebūtur.
hoc ad claues ptinet de quib⁹ dictum eſt:que
ſolueritis in terra ſoluta erunt in celis:et que
ligaueritis in terra ligata erūt in celo. Ter Tertia
tio inducūt illud Augu.in lib.v.de vnico ba
ptiſmo dum inquit. Sicut miſit me pat̄ ⁊ ego
mitto vos.hoc cū dixiſſet ſpirauit et ait illis.
Accipite ſpm̄ ſanctū cui remiſeritis ⁊c. ergo
ſi pſonam eccleſie omnes gerebāt apoſtoli ⁊
ſic eis hoc dictum eſt tanꝙ ipſi eccleſie dice-
retur pax eccleſie dimittit peccata ⁊ ab eccle
ſie pace alienatio tenet peccata nō ſm arbi-
triuʒ hominū ſed ſm arbitriū dei. Quarto Quarta auc.
inducūt illud Aug. ſup Joh. ſermone.cxxiiij.
vbi de eccleſia loquēs ita ait. Huius eccleſie
petrus apoſtolus ꝓpter apoſtolatus ſui ꝑma
tum gerebat figurata generalitate pſonam:
ꝙtum vero ad ipm̄ ꝓprie ptinet natura vnus
homo erat gratia vnus xp̄ianus abūdātiore
gratia vnus idemqꝫ ꝑmus apoſtolus. ſed qn̄
ei dictum eſt.tibi dabo claues regni celorum
et quodcūqꝫ ligaueris ſup terrā ⁊c. vniuerſaʒ
ſignificat eccl̄iam que in hoc ſeculo diuerſis
tētationibus quatit̄. Quarta ſuppō eſt ꝙ Quarta ſuppō iprobabit.c.
que dicunt̄ apud ſanctos doctores eſſe in vni
uerſali eccleſia aut vniuerſali eccleſie data in
telligunt̄ data vniuerſali eccleſie vt vniuerſi
tati ſiue omnibus membris eius coniunctim
Quam ſuppoſitionē veram eſſe credūt: q̄r no
men eccleſie eſt nomen collectiuū: ⁊ q̄r ſignū
vniuerſale videt̄ diſtribuere ꝓ omnib⁹. Qua
ſuppoſitione pſuppoſita ꝓ cōcluſione eorum
inducūt multas auctoritates ſanctoꝝ patrū.
In primis eſt illa hieronymi in capi. omnib⁹ Auctoritas p.
xxiij.q.i.vbi dicit ſic. Omnibus conſideratis
puto me non temere dicere aliquos ita eſſe in
domo dei vt ipſi ſint eadeʒ domus dei que di
citur edificari ſupra petram. Et poſt pauca.
Que domus etiam claues accepit atqꝫ pote-
ſtatem ſoluendi ⁊ ligādi. Secundo inducunt Secunda

illud Augu. de doctrina xpiana vbi ita dicit. Eſt eccſia corpus xpi ſicut apoſtolica doctrina commēdat que corpus etiā dr. Et ſequitur infra. Has ergo claues dedit eccſie ſue vt que ſolueret in terra eſſent ſoluta ⁊ in celo: ⁊ que ligaret in terra ligata eſſent in celo vt quiſqȝ in eccſia eius peccata dimitti nō crederet nō ei dimitterent. Tertio inducūt illā auctoritatem Aug. ſup canonicā Joh. homelia. x. ita dicētis. Ubi fit remiſſio peccatoꝝ ibi ē eccleſia. quomodo eccſia? Illi em̄ date ſunt claues regni celoꝝ vt que ſolueret in terra eſſent ſoluta in celis. et que ligaret in terra eſſent ligata in celis. Quarto inducūt illud extra de ſumma trini. ⁊ fi. ca. in. c. firmiter. vbi dicit ꝙ ſacramentū eucharistie nemo poteſt cōficere niſi ſacerdos qui fuerit ordinatus ſm claues eccſie: non dicit petri (inquiūt) nec conceſſe petro ac per eum alijs: ſed apoſtolis ac eorum ſucceſſoribus. vnde Joh. an. in gl. dicit. ꝙ nō ſoli petro claues cōceſſit ſed ⁊ ceteris apſis.

Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

Quinto inducūt illud Actuū. xx. Attendite vobis et vniuerſo gregi in quo poſuit vos ſpūſſanctus epōs regere eccſiam dei quā acquiſiuit ſanguine ſuo. Sexto inducūt illō quod habet in prefatione quā in celebritate ſingulorum apoſtoloꝝ cantat eccſia. Gregeȝ tuum paſtor eterne nō deſeras: ſed p beatos apoſtolos cōtinua ꝓtectione cuſtodias quos operis tui vicarios eideȝ cōtuliſti ꝑeſſe paſtores. Quinta ſuppoſitio eoꝝ eſt ꝙ nunꝙ legitur aliꝙ poteſtas data petro niſi ſimul cum alijs apoſtolis. Probāt hanc ſuppoſitioneȝ ſic. quoniā ſi de cōceſſione poteſtatis ꝓmiſſe petro querat nō reperit alius locus aptior ꝙ ille. Matth. xviij. Quecūqȝ alligaueritis. vñ videt ꝙ ꝓmiſſio illa: tibi dabo claues ⁊c. debeat intelligi ꝓut declarāt verba cōceſſiōis. ſed illa nō ad ſolam pſonaȝ petri ſed ad eccleſiam dirigunt ꝑncipaliter: cum dicit. Amen amen dico vobis. quecūqȝ alligaueritis ſuper terram ⁊c. ex qua auctoritate dicūt aliqui ad uerſariorum notari aliqua. Primuȝ ꝙ claues regni celorum. de quibus dixerat Mat. xvi. Tibi dabo ⁊c. hic eccſie ſunt conceſſe cum eadem verba ſub quib9 facta eſt ꝓmiſſio hic exꝑmant: nec in toto ſacro canone biblie reperitur locus alius vbi expreſſius legat ꝙ poteſtas clauiū ſit data petro aut eccſie ſub eiſdeȝ verbis quibus promiſſa fuit. Secundo notatur ꝙ conceſſio iſta ſit in omni ſtabilitate firmata: quia additur verbum iuramenti vel aſſertionis: amen. Tertio ꝙ in verbis intelligit poteſtas conceſſa eccleſie non limitate et in certis caſib9 ſed in omni plenitudine: quod ꝓ

Quinta ſuppō is probāda. c. lxxvij

Probatio

bare nituntur ex ſignis vniuerſalitatis: quecunqȝ alligaueritis ⁊ quecūqȝ abſolueritis: ſic arguēdo. Si ex illo verbo quodcūqȝ ligaueris ſuper terram: notat in petro plenitudo poteſtatis illimitate. ergo parit ex alijs verbis notabit plenitudo poteſtatis in eccleſia cū non ſit minoris cōtinentie quecūqȝ ꝙ quodcunqȝ. ergo nō ſolū in Ro. pon. reſidet plenitudo poteſtatis ſed etiam in ipſa vniuerſali eccleſia.

Sexta ſuppoſitio eoꝝ eſt ꝙ ſicut deus cuilibet creature cui dedit certam periodū qua determinat ꝙdiu poſſet viuere vel durare dedit ꝓpriam virtutem innatam ⁊ intrinſecam qua poſſit ſe in ſuo eſſe ꝯſeruare ⁊ ꝯtra deſtructionem ſui aduerſantib9 reſiſtere: ita eccleſie quam voluit vſqȝ in finem ſeculi durare dedit virtutē ⁊ poteſtatem qua ſe in ſuo eſſe poſſet cōſeruare ⁊ poteſtatem qua poſſet ſe regere ⁊ poteſtatē qua aduerſantibus ſiue conātibus ad ſui deſtructioneȝ reſiſtere. Patet (inquiunt) hoc ex euidētia terminoꝝ: imo a fortiori cū xps ipſam eccleſiaȝ plus alijs diligat. Hoc etiam videt notari inquiunt in verbis de eccleſia dictis in ſua fundatione ⁊c. cū em̄ dixiſſet ſup ſe petram edificare eccleſiā ſubiungit ſtatim. Et porte inferi nō preualebunt aduerſus eam. Ex hoc etiam aiunt dr in Cant. de eccleſia: ꝙ eſt pfecta terribilis vt caſtroꝝ acies ordinata. quō aūt inquiūt eſſet perfecta in ſe ⁊ terribilis ſi ad conſeruandū ſe ⁊ tuendum nō haberet in terra virtutem ac poteſtatē: ſed oporteret ab extrinſeco ſubſidiū queritare. nā ſi eccleſia ex ſe auctoritatē nō haberet ſe ꝯſeruandi: tunc pro tēpore quo eccleſia ſine papa eſſet aut ipſe nollet eā tueri nō poſſet ſe in eſſe conſeruare: qō nemo ſane mētis aſſereret. Habet ergo eccleſia virtuteȝ a xpo fundatore eo ipſo ꝙ fundata eſt ad ſe conſeruandū in ſuo eſſe: nec per creationē pape eam perdit: qꝛ principia eſſendi ⁊ conſeruādi intrinſeca ſunt cuilibet rei. ſicut ergo eccleſia ꝓpter creationeȝ pape nō deficit a virtute eſſendi: ita nec a virtute ⁊ poteſtate ſe regendi ⁊ ꝯſeruandi in ſuo eſſe. Poſtea vero declarantes que ſit iſta virtus ⁊ poteſtas ſe tuendi: dicunt ꝙ eſt cōis ſententia doctoꝝ: ꝙ eſt poteſtas clauium videlȝ ſcientia diſcernendi ⁊ potentia iudicādi ligādi ⁊ ſoluendi. Ex hac ſuppoſitione arguūt cōcludendo: ꝙ poteſtas clauium ⁊ eiuſdem poteſtatis plenitudo ſit data ipſi cōmunitati ſiue corpori vniuerſitatis eccleſie. Septima ſuppoſitio eſt ꝙ plenitudo poteſtatis ſemper debet manere in eccleſia: qꝛ alr̄s nō videretur eccleſie ſufficiēter prouiſum: ſed in papa non poteſt ſemper manere: vt patet: cum ipſe nō ſem

Sexte ſuppōnis cui reſpōdebitur ca. lxxviij.

Prima pars

Secunda pars

Probatio pma

Secunda

Tertia

Tertia pars

Quarta pars

Quinta pars

Septima ſuppō de qua. c. lxxix.

per maneat: ergo oportet dicere ꝙ maneat in
Cōfirmatio eccleſia. Confirmatᷣ hoc ab alijs dicētibus: ꝙ
queādmodū regimen ciuitatis cōſiſtit penes
congregationē ciuium vel ipſius congregati
onis partem valentiorē vt dicūt haberi ex ſē
tentia Ariſto. iij. polit. c. viij. Et conformiter
dicendū eſt ꝙ regimē orbis penes congrega⸗
tionem hoīm totius orbis vel ipſius partem
valentiorē conſiſtat: ita regimen vniuerſalis
eccleſie vacāte papatu penes ipām vniuerſa
lem eccleſiam que repn̄tatᷣ ꝑ concilium gene⸗
rale: ⁊ ipo concilio cōgregato conſiſtit penes
ipſius concilij partem valentiorē. Ex his om
nibus cōcludūt ꝙ ptātis plenitudo non tātū
apud romanū pontificē reſideat ſed etiā apđ
vlem eccl'iam. ⁊ multo ꝓncipalius: vtpote q̄a
in ea eſt immobiliter ⁊ indefectibilitᷣ. Unde
ad auctoritates ſanctoꝝ dicētiū ꝙ ſoli petro
data ſit a xp̄o plenitudo ptātis: aut ꝙ ſolꝰ ro⸗
manus pōtifex ſit vocatus in plenitudinē po
teſtatis. rn̄dent ꝙ ꝑ ly ſolus fit excluſio inferi
orum ſiue particlariū ꝑſonarū: non autē ipſi⸗
us cōmunitatis eccleſie. ⁊ etiā ꝙ ly nullus nō
diſtribuat pro cōmunitate ſed pro ſingulari⸗
bus perſonis.

Cap. lxxi. In quo impugnatᷣ prefata cōcluſio aduer
ſariorum dicentiū ꝙ in alio q̄ȝ in romano pōtifice reſi
deat plenitudo ptātis in eccleſia.

Cap. LXXI

Q Voniaȝ princi
palis ⁊ quaſi fundamētalis pū
ctus huiꝰ materie eſt intelligere
qualiter poteſtas clauium data
ſit eccleſie ſiue qualiter ſit in eccl'ia: ideo nos
ꝓ ampliori illuſtratione huius materie ⁊ veri
tatis quā de apoſtolico ꝓncipatu vt ſupra tā
auctībus ſanctoꝝ q̄ȝ rōnibus firmauimꝰ talē
Quattuor principalia cōtinue deducenda ordinē tenebimus. In ꝓmis in hoc. c. poſitis
quibuſdā notabilibus impugnabimꝰ moduȝ
aduerſarioꝝ ponēdi in eccleſia vniuerſali po
teſtatem clauiū ⁊ ꝑ conſequēs plenitudinem
ptātis. Secūdo impugnabimus reſpōſiones
datas aduerſarioꝝ ad auctes ſanctoꝝ patruȝ
inductas ꝓ cōcluſiōe noſtra. Tertio in ſequē⸗
ti. c. explicabitᷣ modus verꝰ ⁊ catholicus quo
poteſtas clauiū ſit data vniuerſali eccl'ie ſiue
ſit in eccl'ia. Quarto ꝑ diuerſa capitula ſequē
tia ꝓ pleniori danda reſpōſione reſpōdebitur
Circa primū principale ad obiecta aduerſarioꝝ. Circa primum in
ꝓmis eſt conſiderandū ꝙ de eccl'ia que đr cla
ues recepiſſe poteſt eſſe ſmo duplex. Aut em̄
capitᷣ ibi eccl'ia in ſua vniuerſalitate ꝓut. ſ. đr
vniuerſitas ſiue collectio omniū fideliū gene
raliter ꝓut in. c. eccleſia. de conſe. di. i. Aut ca
pitᷣ ibi ſub minori vniuerſalitate. ſcȝ ꝓ vniuer
ſitate tm̄ omniū clericorum ſiue ſacerdotū vt
alij volūt. Scđo eſt notandū: ꝙ ptās clauium
eſt duplex vt in primo lib. diſtinximꝰ: videlicȝ
ptās ordinis q̄ ꝓprie ⁊ imediate vt dicunt do
ctores đr clauis regni celoꝝ: q: imediate extē⸗
dit ſe ad ipſum celū remouendo impedimēta
introitus in celum ꝑ dimiſſionē peccati: vt ſā
ctus Tho. dicit in. iiij. di. xix. in. i. ar. Alia ē po⸗
teſtas iuriſdictionis: ⁊ hec eſt duplex. q̄daȝ in
foro ꝯſciētie. alia in foro exterioris iudicij ſiue
cauſarū. Tertio notandū ꝙ de plenitudine
ptātis poſſumꝰ loq̄ dupliciť. Uno modo ꝓut
plenitudo ptātis includit tam ptāteȝ ordinis
q̄ȝ poteſtatē iuriſdictionis. Alio modo ꝓut ſo
lum includit ptātem iuriſdictionis. Quarto
eſt notandū: ꝙ licet aliqua ſil'itudo ſit corpis
myſtici eccleſie ad corpus naturale hoīs: vide
licet in multitudine membroꝝ ⁊ aliquali vnio
ne eoꝝ adinuicē ⁊ in officioꝝ diuerſitate iuxta
illud Apl'i ad Ro. xij. Sicut in vno corpe mul
ta membra habemus. oīa aūt membra nō eun
dem actum habēt: ita multi ſumꝰ vnū corpus
in xp̄o ſinguli aūt alter alterius mēbra. nihilo
minus multiplex eſt differentia ⁊ diſſil'itudo.
Una quidē eſt vt dicit ſanctꝰ Tho. in. iij. pte:
ꝙ mēbra oīa corporis naturalis ſunt oīa ſimꝉ:
mēbra aūt corporis myſtici nō ſunt oīa ſimul:
nec quantū ad eſſe nature: q: corpꝰ eccleſie cō
ſtituitᷣ ex hominibꝰ qui fuerūt a principio mū
di vſq; in finem eius: nec quantū ad eſſe gra⸗
tie: q: etiam eoꝝ qui ſunt vno tpe quidam gra
tia carent alijs eā iam habētibꝰ. Secūda diffe
rētia eſt: q: mēbra corporis humani conſtituūt
aliquod vnū numero reale totū: quod ſubiecti
ue in ſe toto capax eſt alicuiꝰ forme aut quali⸗
tatis ſiue influxus realis qđ eſt ipſum corpus
humanū. nō autem ſic membra que dicuntᷣ cor
pis myſtici: qm̄ licet fideles fide ſpe ⁊ charita
te vt dicit Aug. vniantᷣ: tn̄ cum diſtinguātur
ꝑſonis ⁊ locis nō dicūtur ꝯſtituere aliqđ rea⸗
le vnū numero totum qđ ſubiectiue in ſe toto
capax ſit alicuiꝰ forme aut qualitatis aut īflu⸗
xus alicuiꝰ effectus realis. vnde qn̄ eccleſia đr
vna vnitate fidei ſpei ⁊ charitatis nō eſt ītel⸗
ligendū ꝙ vnus numero habitꝰ fidei vnꝰ nūe
ro habitꝰ ſpei ⁊ vnꝰ numero habitus charitatꝭ
in toto ipſo corpe ſit: qm̄ ipſum corpus eccl'ie
nō poteſt eſſe taliū formarū ſubiectū. vnde eti
am iuriſte dicūt ꝙ vniuerſitas nō habet aīaȝ
glo. ſuꝑ ca. romana. §. in vniuerſitatē. ſed ſunt
tot numero habitus diſtincti virtutum fidei
ſpei ⁊ charitatis quot nūero ſunt fideles. Nō
ergo đr: vna fides eccleſie vna ſpes vna chari
tas: nō accipitᷣ vnitas ex parte vnius ſubiecti
nūero earū q: nullū tale eſt: ſꝫ ex pte obiecti: q:
videlicet oēs fideles q̄ nūero ⁊ merito ſunt in

eccleſie corpore idem credunt: idem ſperant: idem amant. ſic dicit ſanctus Tho. in. iiij. diſt. xiiij. Per hanc plane cōſideratiōnē euaneſcūt multe fantaſie aduerſarioꝝ nouelloꝝ magroꝝ atqꝫ doctorum canoniſtarū ſicut videbit̄ īfra

Contra cōcluſionē aduerſariorum

Quibus notatis reſtat oſtēdere ꝙ poſitio aduerſarioꝝ falſa ſit: quod vt plenius fiat ponemus aliquas cōcluſiones quas ꝓbādo improbabimus poſitionē ad plenū aduerſarioꝝ.

Cōcluſio prima autoris

Prima cōcluſio ſit iſta. Poteſtas clauium ordinis que ꝓprie dr̄ clauis celi. quia ea ſit remiſſio peccatoꝝ nō eſt data toti corpori eccleſie ſicut ſingulis eius mēbris data ſit. Probatur iſta cōcluſio. Primo auctoritate bti Ambro. lib. de peni. ⁊ habet̄ a magiſtro ſniarū in iiij. di. xix. ⁊ a magiſtro Gratiano de pe. di. i. §. nemo ita dicētis. Jus ligandi ⁊ ſoluēdi ſolis ſacerdotibus ꝑmiſſum eſt. Patet etiam ex eo ꝙ olim ſoli ſacerdotes iudicabāt inter lepraꝫ et nō lepram. vnde Matth. viij. dn̄s inq̄t leproſo. Uade oſ̄nde te ſacerdotibus. ⁊ Lu. xvij. vbi inq̄t etiā decem leproſis. Jte oſ̄ndite vos ſacerdotibus. vbi dicit gl. interli. Qui erant figura ſacerdotij futuri in eccl̄ia. Item patet ex eo ꝙ dn̄s nō niſi apoſtolis ſacerdotibꝰ iam cōſtitutis ait Joh. xx. Quoꝝ remiſeritis peccata remittunt̄ eis. Rōne ſic ꝓbat̄ iuxta ſctm̄ Tho. et Albertū magnū. Gratia q̄ in ſacmētꝫ datur a capite in mēbra deſcēdit. ergo ſolꝰ eſt miniſter ſacramētoꝝ in q̄bus gratia datur q̄ habet miniſteriū ſup corpus xp̄i verum: ſed h̄ eſt ſolius ſacerdotis qui ꝯſecrare eucariſtiā poteſt. ergo ſolus ſacerdos eſt miniſter ſacramenti penitētie ⁊ ꝑ ꝯn̄s ſolus ip̄e habet poteſtatem ligādi ⁊ ſoluēdi a peccat̄. Non enim eſt opus ad hanc cōcluſionē inducere plures ꝓbationes: qm̄ ita nota eſt ꝙ oppoſitū eiꝰ nō tam eſt hereticū habitū ⁊ cōdēnatū in reprobatione erroꝝ valdeſ̄. qui dicebant om̄s bonos hoīes habere ptātem clauiū ꝙ̄ deriſoriū.

Scd̄a cōcluſio

Secūda cōcluſio. Poteſtas clauiū ordis id eſt ptās ligādi ⁊ ſoluēdi a peccat̄ nō eſt data vniuerſali eccleſie vt vniuerſitati ſiue omnibus eius mēbris cōiunctim. Probatur iſta cōcluſio ex p̄cedentibꝰ ſic. Predicta poteſtas clauium ſolis ſacerdotibus cōuenit. ergo nō cōuenit cōmunitati eccl̄ie vt vniuerſitati ſiue in omnibus mēbris ſuis. ꝯn̄tia patet: quia quod vni ſoli parti vniuerſitat̄ cōuenit nō poteſt dici cōuenire toti vniuerſitati in omnibꝰ mēbris ſuis. Secūdo ſic. Ptās p̄dicta datur in cōſecratione ſacerdotij. vnde cū ordināt̄ur ſacerdotes dicunt̄ eis illa v̄ba que dn̄s dixit aplis. Joh. xx. Accipite ſpm̄ ſctm̄: quoꝝ remiſeritis pctā remittunt̄ eis: ſ̄ cōitas eccl̄ie nō cōſecrat̄ nec inſignit̄ ſacerdotio. ergo nō pōt dici ꝙ vniuerſali eccl̄ie vt vniuerſitati ſint date claues ordinis ſiue poteſtas ligādi ⁊ ſoluēdi a peccatis. Tertio ſic. Nulla vniuerſitas pōt dici cum veritate habere perfecte aut plene aliquā ptātē in cuiꝰ exercitiū nunq̄ ꝑ ſe poteſt exire. Iſtud aſſumptū patet: qm̄ vt inquit Ariſto. de ſomno ⁊ vigilia: cuiꝰ eſt potētia eiꝰ eſt actus. ſed tota cōitas eccleſie nō poteſt exire in actum poteſtatis ligandi ⁊ ſoluēdi a peccatis. Tum qꝛ ſolus ſacerdos eſt miniſter ſacri penitentie: vt in. c. oīs vtriuſqꝫ ſexus. extra de pe. ⁊ remiſ. Tum qꝛ actiones ſuppoſitoꝝ ſunt. ergo concluſio vera. Qd̄ aūt dicit̄ a quibuſdā aduerſarijs: ꝙ licet eccleſia vniuerſalis nō habeat exercitium poteſtatis clauiū abſoluēdo aliquē a peccatis: poteſt tn̄ mandare ꝙ fiat ꝑ aliquē ſacerdotem. nihil valet: qm̄ ex hoc cum ſit imperatiue facere nō elicitiue nō arguitur ꝙ cōitas ipſa haberet poteſtatē ſicut nec ptātem conſecrandi ex hoc ꝙ mandaret alicui celebrare: ſicut nec electus aut archidyaconꝰ nōdum in ſacerdotio cōſtituti: licet poſſint mandare alicui ſacerdoti abſoluere aliquē a peccatis nō propter hoc dicerentur habere poteſtatē clauium de qua loquimur. Non eſt aūt opꝰ hic multiplicare argumēta: qꝛ cōcluſio clariſſima eſt apud theologos. vn̄ Albertꝰ magnꝰ ſanctꝰ Tho. ⁊ dn̄s Bonauēt. in. iiij. di. xix. querentes: vtrū ſoli ſacerdotes habeāt claues: nō ſolū dicūt ꝙ ſoli ſacerdotes habeāt claues qd̄ diximꝰ in prima ꝯcluſione: ſ̄ etiā ꝙ nō ſit poſſibile ꝙ cōueniāt alicui cōitati qd̄ dic̄ iſta ſcd̄a ꝯcluſio nr̄a. Pro hac etiā ꝯcluſione in p̄mo libro aliq̄s rōes induximꝰ. Ex iſtis duabꝰ ꝯcluſionibꝰ ſequūtur aliq̄ correlaria.

Primū correla.

Primū eſt ꝙ predicta ptās clauiū nec ſubiectiue nec formaliter nec radicaliter nec fundamentaliter vt oībus verbis vtamur aduerſarioꝝ pōt eſſe in eccleſia vl̄i nec in vniuerſitate clericoꝝ aut collegio ſacerdotū in quodā ſubiecto cōi. ptꝫ correlariū manifeſte ex dictis.

Secundum

Scd̄m correlariū eſt: ꝙ oēs auc̄tes ſacre ſcripture q̄ de ptāte clauiū ordinis q̄ dr̄ ptās ligandi ⁊ ſoluēdi a peccatis loquūtur: nō pn̄t veraciter exponi de vl̄i eccleſia pro oībus ſuis mēbris ſiue diuiſim: ſiue cōiunctim nec de aliqua alia quacūqꝫ cōitate minꝰ vl̄i. Patet correlariū ex prefatis ꝯcluſionibꝰ: ⁊ per ꝯn̄s nō pōt de eccleſia vniuerſali exponi predicto modo auc̄tas illa Jo. xx. Quoꝝ remiſeritis peccata remittātur eis: cū loquatur de ptāte prefata ordinis. Qd̄ pꝫ: Tum ex glo. interli. que ita hꝫ. i. quos dignos remiſſione iudicaueritis: duabꝰ videlꝫ clauibꝰ ſcꝫ ptātis ⁊ diſcretionis: dimittētur eis. Tum

ex eo ꝙ hm̄oi verba oībus ſacerdotib⁹ dicun
tur dum ab epīs ordinant̄: qbus tamē oībus
Tertium nō cōmittit̄ aliqua ptās iuriſdictiōis. Ter
tiuꝫ corrolariū eſt ꝙ auctēs ſanctoꝝ dicentiū
ꝙ petrus in figura eccl̄ie ſuſceperit hm̄oi po
teſtateꝫ clauiū impoſſibile eſt eas intelligi cū
veritate ad intellectū aduerſarioꝝ ſepe dictū
Quartum pꝫ ex dictis. Quartū correlariū eſt: ꝙ plenitu
do poteſtatis eccl̄iaſtice vt includit ptātem
clauiū ordinis nō poteſt eē in eccl̄ia vl̄i ad in
tellectū dictum aduerſarioꝝ pꝫ ex ſupiorib⁹.

Tertia cōcluſio Tertia cōcluſio. Ptās clauiū iuriſdictōis
eccl̄iaſtice ſiue in foro ꝯſcie ſiue exterioris iu
dicij: nō eſt ſic data vniuerſali eccl̄ie ꝙ ſingu
lis eius mēbris ſit data vt ſingulis. Iſta con
cluſio licet ꝑ ſe nota videat̄: nihilominus ꝓ
batur ſic. Inter eccl̄ie mēbra omnes fideles
tam clerici ꝙ laici: tam viri ꝙ femine includū
tur. Unde apl̄s ad Gal. iij. Quicūqꝫ enim in
xp̄o baptizati eſtis xp̄m induiſtis. Et ait Au
guſtinus ad Bonifaciū. 7 ponit̄ in. c. nulli. de
conſe. di. iiij. in baptiſmate q̄ſqꝫ efficit̄ mēbrū
xp̄i. ſed nō oībus fidelibus eſt data ptās cla
uium iuriſdictionis ſpūalis: patet quia nō fe
minis nec laicis nec clericis omnibus etiā ſa
Quarta cōcluſio cerdotibus vt patꝫ. g̃ cōcluſio vera. Quar
ta cōcluſio. Poteſtas iuriſdictionis eccleſia
ſtice nō eſt data toti eccl̄ie vt vniuerſitati ſi
ue omnibus mēbris eccl̄ie ſimul iūctis. Pro
batur iſta cōcluſio ex ꝓcedēti ſic. Nulla pote
ſtas pōt conuenire alicui vniuerſitati ſiue in
omnibus mēbris eius ſimul ad quā eſt inha
bilis magna ps illius vniuerſitatis. ſed ad po
teſtateꝫ iuriſdictionis eccl̄iaſtice ſiue in foro
conſcie ſiue exterioris iudicij magna pars vni
uerſitatis eccl̄ie eſt inhabilis nec eſt capax il
lius. ergo talis ptās nō poteſt dici conuenire
vniuerſitati eccl̄ie vt ſic. ꝯſequentia eſt bona
maior etiaꝫ nota. 7 poteſt colligi ex. c. cum di
lectus. extra de conſue. 7. c. conſtitut̄. extra de
appel. minor vero patet. Tum ex concluſione
ꝓcedenti. Tum quia cum eccleſia vt inqt Be
da in glo. ſup Luc. 7 etiā dicit hugo de ſācto
victore. lib. de ſacramētis parte. ij. duos com
plectat̄ ordines. ſ. laicos 7 clericos quaſi duo
latera corpis vnius: maior pars. ſ. laicoruꝫ eſt
inhabilis ſiue incapax iuriſdictionis eccleſia
ſtice. vnde in. c. bene quidē. di. xcvi. tota ſyno
dus ꝓteſtat̄ ꝙ laicis pſonis nulla facultas da
ta eſt de diſponēdis eccl̄iaſticis officijs. ideꝫ
in. c. ſequēti. Patet etiaꝫ hoc manifeſtius de
mulieribus que quātacūqꝫ polleāt ſanctitate
inhabiles ſunt ad claues recipiendas. mulier
em̄ nō eſt ſubiectū idoneū ꝓncipatus ſed ma
gis ſubiectionis. Quobrem dicit Apoſtolus
i. ad Corin. xiiij. Mulieres in eccleſia taceāt
nō enim ꝑmittitur glo. ab aliqua aucte eas lo
qui ſed ſubditas eſſe. Etiā dicit in polit̄. Ph̄s
ꝙ corruptio vrbanitatis eſt cum regimen ſiue
dominiū ad mulierē ꝑuenerit. nō videt̄ aūt in
telligibile ꝙ ptās clauium ſit data eccleſie vt
vniuerſitati ſiue in omnibus mēbris eius: 7 ꝙ
excludātur a participatōne predicte poteſta
tis fideles laici viri 7 mulieres q̄ ſunt nō mo
do vera mēbra corporis xp̄i quod eſt eccleſia: ſ
etiam in maiori numero ſiue maior pars. Se
cūdo ꝓbatur ſic prefata ꝯcluſio. In qualibet
vniuerſitate cui data ē aliqua ptās vt vniuer
uerſitati: oēs de illa vniuerſitate equaliter ſe
habent ad ius illius ptātis. patet: qr canonici
oēs equaliter ſe habēt in actu cuiuſlibet pote
ſtatis quā habēt vt collegiuꝫ. ſed nō oēs fide
les imo nec oēs clerici imo nec oēs ſacerdotes
qui includūtur intra ambitū corporis eccleſie
eq̄lr̄ ſe hn̄t ad ius ptāt̄ clauiū vt pꝫ manifeſte
qm̄ al̄s nō fuiſſet diſtinctio ptātis iter apoſto
los nec fuiſſet diſtinctio inter ſacerdotes ma
iores 7 minores nec petr⁹ fuiſſet magis caput
eccleſie ꝙ aliquis ceteroꝝ. Que oīa nedū fal
ſa ſunt ſed etiam tanꝙ heretica ꝑ eccleſiā cō
dēnata. ergo ſequitur ꝙ vniuerſali eccleſie vt
tali id eſt vt in omnib⁹ mēbris ſuis ſimul non
ſit data poteſtas talis clauiū a xp̄o. ꝯña eſt bo
na 7 formalis. Tertio ſic. Q̄ncunqꝫ alicui vni
uerſitati in cōmuni vt vniuerſitati ē data ali
qua poteſtas ſiue aliqua clauſula nō pn̄t qui
cūqꝫ ill⁹ vniuerſitatis exire in actū ſiue in exe
cutionē ptātis niſi ſimul oībus ꝯcurrentibus
aut ſaltē vocatis aut nullo contēpto ex oībus
illius vniuerſitatis mēbris. hoc videt̄ manife
ſtum vt colligit̄ ex. c. qr ꝓpter: 7. c. coram. ex̄ de
elec. ſed ſi vniuerſali eccleſie in cōmuni vt vni
uerſitati data eſſet poteſtas clauiū iuriſdictio
nis ſeq̄ret̄ ꝙ nec papa nec eccl̄ie p̄lati poſſint
exire in actum ſiue exercitiū eiuſdē poteſtatis
niſi ad min⁹ conuocatis oībus fidelibus tam
laicis ꝙ clericis. ſed hoc eſt falſuꝫ vt patet: cū
hoc nō obſeruetur in eccleſia nec etiam ad vni
uerſalia concilia oēs fideles vocātur nec oēs
clerici nec etiam oēs ſacerdotes: nec tñ repu
tātur contēpti ſi nō vocātur. nec etiam papa
requirit quorūcunqꝫ conſenſum ad executōeꝫ
poteſtatis ſibi date nec etiā alij prelati. ergo
falſum eſt ꝙ toti eccleſie in cōmuni aut toti
collegio clericoꝝ aut ſacerdotum data ſit po
teſtas clauiū vt vniuerſitati. Quarto ſic. Q̄n
cunqꝫ oībus mēbris alicuius vniuerſitatis eſt
data ptās aliqua vt vniuerſitati: cū oēs ad ius
ptātis equaliter ſe habeāt regulariter: maior
pars cōitatis ꝓponit̄ minori in iudicio. Arg.

ex.c.quia ꝓpter.extra de elec.⁊.c.cū in cūctis
extra de his que fiunt a maio.par.c. ſi ḡ corpo
ri vniuerſalis eccľie data eſſet ptās clauium
hmōi aut collegio oīm clericoꝝ ſiue ſacerdo-
tum in cōmuni:ſequeret̄ ꝙ ad maiorē partem
huius vniuerſitatis que eſt pars laicoꝝ vel
ad minores ſacerdotes ſeu clericos q̄ ſunt ma
ior pars collegij eoꝝ:tandem poſſet deuolui
regimen ⁊ ptās iudicij totius eccleſie quod ē
abſurdum iuxta.c.cū inferior.⁊.c.deniq̃.di.
Quinta cōcluſio xxi. Quinta cōcluſio. Plenitudo poteſtatꝭ
clauiū iuriſdictiōis nō eſt data vniuerſali ec-
cleſie vt vniuerſitati ſiue in omnibus ei⁹ mē-
bris coiunctim. Hec concluſio licet pateat ex
ꝓcedenti:quia ꝓbato ꝙ eccleſie vniuerſali vt
cōmunitati nō ſit data ptās clauiū: probatū
relinquit̄ ꝙ nec plenitudo poteſtatis clauiū
illo modo ſit data illi: nihilominus probatur
multiplr̄. Primo ſic. Regimen eccľie ē a deo
inſtitutū monarchicū ſicut ſupra ſepe ꝓbatū
eſt.patet:qm̄ hoc regimē eſt nobilius reputa-
tum tam a phīs vt pꝫ.viij. Ethi.⁊.iij.poliť.ꝙ
a theologis.⁊ credēdū eſt ꝙ deus inſtituerit
regimē eccleſie ſue in nobiliori ſpecie regimi
nis:ſed in principatu monarchico plenitudo
poteſtatis nō eſt apud oms ſiue apud cōmu-
nitatem ſicut eſt in regimine politico ꝫ ſoluꝫ
apud vnū.ſ.apud ꝑncipem qui ſolus ꝑncipa
tur.ergo ſequit̄ ꝙ ex inſtitutōe xp̄i plenitudo
poteſtatis nō ſit data vniuerſitati eccleſie in
omnibus mēbꝛis eius ſed tm̄ in vno.ſ. romano
pontificē qui ꝑnceps eccľie a xp̄o inſtitut⁹
eſt vt ſupra oſtēdimus. Secūdo ſic cōfirman
do rōnem factā. Si plenitudo ptātis eſt apō
vniuerſalē eccľiam totam ſequit̄ ꝙ nō eſt apō
papam.ꝯſequēs eſt falſum.cum ſit cōtra ap-
tiſſima teſtimonia ſanctoꝝ patrū.vt ſupra vi-
ſum eſt.ergo antecedēs eſt falſum: cū ex vero
nō ſequat̄ niſi verū. Probat̄ ꝯſequētia.quia
ſi apud totā multitudinē populi xp̄iani q̄ dr̄
eccleſia vniuerſalis que eſt collectio omnium
fideliū reſideat:ſequit̄ ꝙ ꝑncipatus eccľie ſit
politicus ⁊ nō monarchicus. ⁊ ꝑ cōſequēs in
nullo ꝙ in ipſa tota cōmunitate eſt ponenda
poteſtatis plenitudo. Hec aūt differētia po-
nitur ab Ariſto.viij.Ethi.⁊.iij.politi.int̄ tres
ſpēs ꝑncipatus quas ponit.videlicꝫ monar-
chicam que dr̄ a monos quod eſt vn⁹ ⁊ archos
quod eſt ꝑncipatus:quaſi ꝑncipatus vnius:
in quo ſolo reſidet plenitudo ptātis. Secūda
dicit̄ ariſtocratya:que dr̄ ab aris quod eſt vir
tus ⁊ cratos quod eſt poteſtas quaſi poteſtas
ſiue principatus plurium ſcḋm virtutem impe-
rantiūꝫ ita ꝙ nullius. Tertia ſpecies cōmuni
nomine dicta politia in qua multi vt popul⁹
principant̄:ita ꝙ apud nulluꝫ reſidet plenitu
do poteſtatis:ſed apud oēs vt ibidem dicitur
⁊ ſic patet ꝯñtia. Tertio ſic. Nulli cōmunita-
ti cuius cura regimen ⁊ gubernatio a ſuperio
ri ſuo eſt cōmiſſa alicui particulari eſt data po
teſtas regiminis ſui ⁊ gubernationis. iſta vi-
detur nota.ſed regimen vniuerſalis eccleſie ē
cōmiſſum romano pon.vt tota clamat ſancto
rum patrū doctrina. ait enim beat⁹ Greg. ad
imperatorē Mauritiū ſcribens. Cūctis euā-
gelium ſcientib⁹ liquet ꝙ voce dn̄ica ſancto ⁊
omniū apoſtoloꝝ principi petro apľo toti⁹ ec
cleſie cura cōmiſſa eſt:ipſi quippe dicit̄: petre
amas me paſce oues meas. ergo videt̄ ꝙ vni-
uerſali eccleſie vt cōmunitati nō ſit data pote
ſtas vniuerſalis regiminis totius eccleſie:ſed
tm̄ petro ⁊ ſucceſſoribus eius. Quarto confir
mando hanc rōem arguitur ſic. Illi ſoli videt̄
data poteſtatis plenitudo qui ſolus eſt paſtor
totius gregis dn̄ici. ſed ſolus petr⁹ eſt paſtor
totius gregis dn̄ici ⁊ null⁹ alius:nec ipſa cōi-
tas eccľie q̄ eſt ipſe grex paſcēd⁹ ⁊ gubernād⁹
ergo videt̄ ꝙ ſolus petrus ⁊ ita ſolus ro. pon.
ſit vocatus a xp̄o in plenitudinem ptātis cla-
uium. Quinto ſic. Impoſſibile eſt ꝙ in aliqua
vna vniuerſitate prelatus ⁊ ſubditi habeāt ea
dem plenitudinē ptātis.patet: qm̄ non capit
ratio ꝙ illud per quod quis cōſtituit̄ ſuperior
⁊ prelatus aliorum ſit cōmune prelato ⁊ ſubdi
tis in eadē plenitudine.ſed in tota vniuerſita
te xp̄iana Ro.pon. eſt prelatus ⁊ ceteri omēs
alij fideles ſunt ſubditi vt in ſuperiorib⁹ eſt de
monſtratum.ergo concluſio vera. Sexto ꝯfir-
mando precedentē rationē arguit̄ ſic. Pleni-
tudo poteſtatis que ponitur in eccľia aut eſt
vna ⁊ eadem numero cū ea que ponitur in pa
pa aut eſt alia.ſed nō poteſt dici ꝙ ſit alia: q̄a
ſic eſſent due ſupreme poteſtates ſiue plenitu
dines ptātis quod eſſe nō poteſt. Tū qr̄ qđ ꝑ
ſuperabundantiam dicitur in vnoquoq̄ gene
re vnū tm̄ eſt. Tum quia pluralitas principa
tuū nō eſt bona.xij.methaphy. Tum quia du-
as ſupremas poteſtates nō patitur vnitas ec-
cleſie. Non poteſt etiam dici ꝙ ſit vna ⁊ eadē
numero plenitudo poteſtatis: quia ſi ſic tunc
neq̄ papa eſſet ſuperior ⁊ prelat⁹ eccleſie nec
eccleſia poſſet dici ſuperior poteſtate ipſo ro-
mano pon.quod tamen aduerſarij volunt. pa
tet:quia ſi par in parem imperium non habet
multominus vbi eſt idētitas poteſtatꝭ. Reſpō
ſio autem quam ad hanc rationem dant qui-
dam aduerſarioꝝ dicentes ꝙ licet ſit eadeꝫ
qr̄ tm̄ vt dicunt illa ptās eſt excellētiori modo
in eccleſia.ſ.inuariabiliter ⁊ inobliquabiliter
quo modo nō eſt i papa: eccľia habet iuriſdi-

ctionem ſupra papā: nō valet aliquid. Tū primo: quia ꝑſupponit falſū: quia vt iam ꝓbauimus talis ptātis plenitudo nō poteſt eē ſubiectiue ⁊ formaliter in vniuerſitate eccl'ie ſed ſolū in romano pōtifice. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ſicut ſuperius circa. c. vij. eſt ꝓbatū nō poteſt eſſe excellentiori modo in vniuerſitate eccleſie ꝙ̄ in romano pōtifice. Tum ſecūdo: q2 etiam dato ꝙ eſſet. ſ. vna et eadē numero poteſtas eccl'ie in vtroq; ſicut in vno ſubiecto eſt impoſſibile intelligere ꝙ eccleſia habeat iuriſdictionem ſup romanū pontificē: nec econuerſo: nec pōt circa vnam ⁊ eandē ptātem numero in vno ⁊ eodē ſubiecto ꝓ eodē tempore attendi talis comparatio vt in vno dicat̃ eſſe excellentiori modo ꝙ̄ in alio. Preterea dato etiā ꝙ ſit: cum talis differētia puta eſſe inuariabilr̃ ⁊ variabiliter nō augeat nec minuat ptātē ipām: nō poteſt ex tali differētia argui ꝙ vnus habeat iuriſdictionē ſup aliū. al's qui ſanctior eēt aut diuturniorē haberet ptātem in eccleſia diceret̃ iuriſdictionē maiorē habere quod eſt falſum. immo iter errores Johānes hus ⁊ wicleff cōdemnatū. Septimo arguit̃ ſic. Ex tota ſcriptura ſancta nō poteſt hoc haberi ꝙ vniuerſali eccleſie in cōmuni ſiue in omnibus mēbris eius ſimul ſit data plenitudo poteſtatis: ſed magis contrariū. ergo hoc nō videt̃ aſſerēdū conſequētia patet: qm̄ vt ait Hieronym⁹ qđ de ſacra ſcriptura firmitatē nō habet eadem facilitate cōtemnit̃ qua ꝓbatur. antecedens patet: qm̄ ſi aliqua ſcriptura talis eſſet ꝑ aduerſarios eſſet inducta. M autē nulla earum quas inducūt faciat ad ꝓpoſitum poſitionis eorum nos oſtēdemus. j. cū ad argumēta eorū reſpondebimus. Ex his cōcluſionibus ſequūtur aliqua correlaria. Primū ꝙ auctoritates ſanctoꝝ patrum que vident̃ attribuere toti eccleſie in cōmuni poteſtatē clauiū aut auctoritatē iudicij aut magiſterij nō ſunt accipiende ſic ꝙ omnibus fidelibus nec oībus clericis aut vt ſingulis aut in vnū ſimul coniunctis vt vniuerſitati tal' auctoritas aut poteſtas diuina ordinatione data ſit. Patꝫ: qm̄ vt ꝓbauimus multipliciter hoc nō modo falſum eſt ſed etiā vt videt̃ erroneū cum contra euangeliū chriſti. ⁊ ſanctoꝝ patrum doctrinā videatur negare beatū petrū fuiſſe caput vniuerſalis eccleſie. videat̃ etiam negare principatum eccleſiaſticū eſſe monarchicū. Item videat̃ negare principatū eccleſie eſſe hierarchice diſpoſitū ⁊ roma. ponti. poteſtatis plenitudinē habere. M etiā ſit poſitio illa qua ſi impoſſibilis partim oſtēdimus ſupra: et infra in reſpōſione argumētorum clarius videbitur.

Primū correla.

Secundū correlariū eſt: ꝙ auctoritates ſacre ſcripture ⁊ ſanctoꝝ quas aduerſarij inducunt intelligētes modo prefato puerſe ⁊ aliter ꝙ̄ ſpūſſanctus efflagitat illas interpretari vident̃: patet ex dictis ⁊ plenius ex dicendis in reſponſiōe ad argumēta. Tertiū correlariū eſt: ꝙ falſum eſt ꝙ aduerſarij in ſecunda parte concluſionis eorū dicūt. videlꝫ ꝙ poteſtat̃ plenitudo ꝑncipalius ſit in eccleſia vniuerſali ꝙ̄ in ſummo pontifice. Patet. Tum ex dictis. Tum ſic. Poteſtatis plenitudo clauium nō eſt in vniuerſali eccleſia ad intellectum eorum: vt ꝓbatum eſt. ergo nec eſt in ea ꝑncipaliter nec minus principaliter ad intellectū eorū: videlicꝫ in omnibus mēbris eccleſie ſimul. Preterea falſitas illius maniſeſtiſſima patet ex forma abſolutionis qua ſacerdos quilibet vtit̃ in eccleſia in abſolutiōe ſacramētali. ait enim ſic. Auctoritate omnipotentis dei ⁊ beatorum apoſtoloꝝ Petri et pauli. nō autem dicit auctoritate eccleſie vniuerſalis. et tamen fiendum neceſſario eſſet ſi poteſtas clauiū eſſet ꝑncipalius in vniuerſali eccleſia ad intellectū aduerſariorū ꝙ̄ in Petro ſiue eius ſucceſſore. Et hec de primo principali. Circa ſecūdum in quo impugnāda eſt reſponſio aduerſariorū quam dant ad auctoritates ſanctoꝝ patrum dicentiū: ꝙ ſolus romanus pōtifex vocatus ſit in plenitudinē poteſtatis aut ꝙ nulli alteri ſit data plenitudo poteſtatis a chriſto eſt ſciendū: ꝙ reſpōſio eoꝝ ſtat in hoc ꝙ per ly ſolus nō fiat excluſio cōmunitatis eccleſie ſed particulariū ꝑſonarum ſiue ſinguloꝝ membroꝝ de eccleſia. et ſimiliter ꝙ cum dicit̃ ꝙ nulli niſi petro ſit data plenitudo poteſtatis. ly nulli diſtribuat ꝓ ſingulis particularibus: non aūt ꝓ cōmunitate. Sed ꝙ iſta reſponſio nulla ſit ⁊ ſit contraria mētibus ſanctoꝝ patrum quoꝝ auctoritates inducte ſunt patet. Tum ꝑmo: quia preſupponit ꝙ poteſtatis clauiū plenitudo poſſit eſſe ſubiectiue et formaliter ac diſpenſatiue in ipſa vniuerſali eccleſia ſiue in omnibus mēbris eius ſimul: quod ſuperius eſt improbatū ſufficienter. Tum ſecundo: quia doctores prefati dicētes ſoli petro datam eſſe plenitudinē poteſtatis: ponūt eccleſie principatum eſſe monarchicum iuxta euangeliū chriſti. de ratōne autem ꝑncipatus monarchici vt ſepe ē repetitū eſt ꝙ plenitudo poteſtatis reſideat apud vnum ſcilicet principem ⁊ non apud omnes. Tum tertio quia ꝑfati doctores ponūt ꝙ petrus ſit ꝑnceps paſtor ⁊ caput totius eccleſie vniuerſalis: cum quibus nō poteſt ſtare ꝙ in ipſa vniuerſali eccleſia cui ipe ꝑſidet ſit eadē

Secundum

Tertium

Circa ſecundum principale

plenitudo poteſtatis cū eo: ⁊ maxime cuȝ ad
ditione iſta et ꝑncipalius ꝙ in eo. Unde ſan-
ctiſſimus Leo papa. i. c. ita dominus. diſt. xix.
aptiſſima luce dicit: ꝙ ita dn̄s huiuſmodi mu
neris ſacramentū ad omniū apoſtoloꝝ offici-
um ptinere voluit. vt in beatiſſimo petro apo
ſtolorum omniū ſummo ꝑncipaliter colloca-
ret vt ab ipo quaſi a quodam capite dona ſua
velut in corpus om̄e diffunderet: hec ille. Er-
go ex intētione illoꝝ patrū eſt: ꝙ p ly ſolus et
per ly nullus nō ſolum excludunt alij particu
lares: ſed etiam ipſa cōmunitas ad intellectū
aduerſarioꝝ. Et ita patet ꝙ reſpōſio aduerſa
riorum nulla ſit.

Cap. lxxij. In quo datur vera intelligentia huius quod a ſanctis patrib⁹ dicitur ꝙ eccleſie vniuerſali ſint claues date

Cap. LXXII tractans tertium principale

Approbata ſuf-
ficiēter ꝑut nobis viſum eſt ad-
uerſarioꝝ intelligētia huius qđ
dicit ꝙ vniuerſali eccl'ie claues
date ſint. iam reſtat explicare que ſit vera in-
telligētia huius. Pro quo notādū ꝙ huius ꝓ
poſitionis eccleſie vniuerſali date ſūt claues
triplex poteſt eſſe intellect⁹. Unus eſt ꝙ cla-
ues date ſint eccl'ie in ſingulis ſuis membris
diuiſim. Et iſte intellectus eſt falſus et erro-
neus et iam condemnatus inter errores val-
denſium. qui dicebant ſingulos bonos hoīes
habere claues ſiue poteſtatem abſoluēdi ⁊ li
gandi. Secundus eſt ꝙ vniuerſali eccleſie in
omnibus membris ſuis cōiunctim ſiue ſimul
date ſint claues ſicut dicit̄ de ꝑncipatu poli-
tico in quo poteſtas ſiue ꝑncipatus dicit̄ eē
apud cōmunitatē. ſed iſte intellectus qui vi-
detur eſſe aduerſarioꝝ iam eſt improbat⁹ non
modo tanꝙ falſus ſed etiā quodammodo im
poſſibilis. nam oſtēſum eſt clariſſime ꝙ ſit im
poſſibile ꝙ alicui cōmunitati ſiue cōgregati-
oni fidelium ſimul ſiue omniū clericoruȝ ſiue
etiam omniū ſacerdotū collegio cōueniat ha
bere claues regni celorū quibus peccatorum
ſit remiſſio: quoniā oſtēſum eſt nullam cōmu
nitatē vt ſic poſſe eſſe ſubiectū talis poteſtatꝭ
Item oſtenſum eſt ꝙ nec cōmunitati vniuer
ſalis eccleſie ſiue vniuerſitati oīm clericorum
nec oīm ſacerdotū collegio vt cōmunitati ſi-
ue ſimul in oībus mēbris date ſint claues iu
riſdictōnis ⁊ minus plenitudo ptātis. Terti
us itellectus eſt ꝙ vniuerſali eccl'ie date ſint
claues nō oībus mēbris eius ſed in aliqbus
mēbris eius tm̄ et plenitudo poteſtatis data
ſit illi in vno membro tm̄. ſ. ꝑncipali quod eſt
caput in corpe: quod eſt roma. ponti. Et iſte ē
verus ⁊ catholicus ſenſus ⁊ quē habēt ſancti
doctores cū dicunt claues datas eſſe vlī eccle
ſie. Unde de poteſtate ligandi ⁊ ſoluēdi a pec
catis dicit beat⁹ Amb. lib. de pnīa: ꝙ ius ligā
di ⁊ ſoluendi ſolis ſacerdotib⁹ eſt pmiſſum. Et
beat⁹ Hiero. ⁊ habetur in glo. Mat. xvi. ꝙ da
te ſūt claues omni eccleſie in epīs ⁊ pbr̄is. De
ptāte v° plenitudine dicūt ſancti doctores
quos ſupra induxim⁹ ꝙ ſoli petro data ſit ⁊ in
eo Romano pōtifici ei⁹ ſucceſſori. Pro cui⁹
intellect⁹ plenior notitia eſt ſciendū ꝙ ptās
clauium vt colligitur ex Aplo tam. i. ad Cori.
xij. ꝙ ad Ephe. iiij. ponitur iter grās gratiſda-
tas quas xp̄s dedit corpori eccleſie. vnde ait.
Dedit quoſdā paſtores ⁊c. gratie autē gratiſ-
date nō ſunt ita date corpori eccleſie ꝙ omni-
bus eccleſie mēbris ſint diſtribute ſed quibuſ
dam tm̄ alique ⁊ alijs alie. vnde ait apl's. i. Co
rin. xij. Diuiſiones gratiarū ſunt: idem aūt ſpi-
ritus. vbi dicit glo. gratias hic appellat diuer
ſos grad⁹ ⁊ ordines qui ſunt in officijs eccleſie.
Et. ſ. inqt Apl's. Poſuit quidē deus quoſdaȝ
in eccleſia primū apoſtolos. ſecūdo ꝓphetas.
tertio doctores. deinde virtutes ⁊ exinde gra
tias curationū opitulationes gubernationes
genera linguarū. nunqđ em̄ oēs apoſtoli. nun
quid oēs ꝓphete. nunquid oēs doctores. nun-
quid oēs virtutes. nunqđ oēs habent gratiaȝ
curationū. nunquid oēs linguis loquūtur. nū
quid oēs interpretant̄. Hec Apl's. q. d. nō. Et
ad Ro. xij. poſtꝙ dixit: multi vnū corpus ſum⁹
in xp̄o ſinguli aūt alter alterius membra. Se
quitur. Habētes donationes ſm gratiā q̄ da-
ta eſt nobis differētes ſiue ꝓphetia ſm ratio-
nem fidei ſiue miniſteriū. glo. eccleſiaſticū. ha
bentes in miniſtrādo. glo. aſſidue: ſiue qui do-
cet in doctrina ⁊c. Ex quibus verbis apoſtoli
manifeſtū habetur. Primo ꝙ hmōi gratie nō
infunduntur nec ſunt ſingulis membris eccle
ſie corporis cōmunes. Secundo ꝙ huiuſmodi
gratie infunduntur ſingularibus mēbris cor-
poris particulariter nō autem vniuerſitati aut
cōmunitati membrorum. nullus enim doctus
ignorat ꝙ talium gratiaruȝ ſubiectum capax
eſſe nō poteſt ipſa cōmunitas. Preterea no-
tandum eſt: ꝙ propter vnitatem ipſorum mē-
brorum in ipſo corpore eccleſie ipſum corpus
eccleſie dicitur ſepe recipere: habere et exer-
cere ſiue operari que officialia membra ſua vel
aliquod etiam vnum membrorum recipit ha-
bet aut operatur: licet illud tale conuenire
non poſſit toti vniuerſitati membrorum nec
etiam proprie veraciter poſſet dici de ea: ſed
tantum per figuram Synodochen denomi-
nando totum a parte. ſicut etiam in corpore

naturali hoīs exemplū eſt manifeſtum: homo criſpus dicit̄ vel caluus licʒ caluities ⁊ criſpitudo vni tm̄ mēbro hominis. ſ. capiti īterſint. ita ſimiliter reperit̄ in corpibus ꝑ ſilitudineʒ dictis. plura nāqꝫ attribuunt̄ vni populo licʒ toti nō cōueniant ſed tm̄ aliquibus illius populi. Unde glo. ordinaria ſup illud Apoſtoli ꝑme ad Corinth. x. Sedit populus mā̄ducare dicit ſic. Populus. i. q̄dam de populo totū ꝓ parte ponit. ſic in ꝓpoſito ꝓpter vnitatem in corpore eccl̄ie multa que q̄buſdā tm̄ conueniunt attributa legunt̄ ipſi toti corpori eccleſie vt ptās miniſterialis clauiū ligādi ⁊ ſoluēdi a peccatis q ſolis ſacerdotibus cōuenit et in q̄bus ſubiectiue ⁊ diſpēſatiue eſſe poteſt dicitur eccleſie data cuius mēbra ſunt ipſi ſacerdotes. Unde Ambro. vbi ſupra. Jus ligandi et ſoluēdi habet eccl̄ia que veros hʒ ſacerdotes. ⁊ ſimiliter de alijs actibus. Unde Archidyaconus ſup illud. Eccl̄ie charitas. de cōſe. di. iiij. dicit. Eccl̄ia dꝫ facere quod eius miſtri faciūt ꝯm inſtituta: puta paruulos baptiſmo offerre. baptizare. peccata dimittere: hec ille. Propter ꝑfatam etiā vnitatē corpis myſtici nō ſolum dꝫ eccl̄ia habere illud qd̄ ſingularit̄ ꝑlati in eccl̄ia hn̄t ſicut claues ⁊ plenitudinē ptātis quā ſolus papa habet ſed etiā ꝙ xp̄us ꝑncipale ipſius eccl̄ie caput hʒ. Unde btūs Aug. tractās illud Apo. ij. Qui vicerit et ſeruat opa mea vſqꝫ in fineʒ dabo ptātem ei ſup gentes ⁊ reget eos in virga ferrea ⁊ vt vas figuli cōminuent̄ ſicut et ego accepi a pr̄e meo dicit. ſic in xp̄o habet eccl̄ia hanc poteſtatem ſicut dicit apl̄s. cū illo omnia nobis donauit Ubi cōſiderandū multū vtiliter venit ad vitandos multos errores: ꝙ cū aliqua legantur attributa eccl̄ie eſt aduertēdū reſpectu quorum vel reſpectu cuius illa talia attribuātur ei cum nō omnia omnibus cōueniant ſed quedam q̄buſdam quedā alijs ⁊ quedam vni: al̄s faciliter q̄s poſſet errare. Cuius ꝯſideratiōis defectus videt̄ nobis ꝙ fuerit cauſa aduerſarijs multoꝝ erroꝝ. vnde valde cōuenient̄ venit in hoc loco notāda illa regula que ponit̄ i glo. ps. xvij. que originaliter eſt beati Augu. dicētis. Attēde regulā vnitatis capit̄ et corporis: quaſi em̄ vna pſona eſt caput ⁊ corpus. ideo oꝫ vna voce vtit̄ caput cum membris: lʒ ea que dicunt̄ ad diuerſa referant̄. quedā em̄ ſoli capiti cōueniunt: quedam ſolis membris quedā capiti ⁊ mēbris. Jtem que mēbris conueniunt quedā pteritis quedā pn̄tibus quedam futuris quedā pfectis quedā impfectis cōueniunt. ⁊ tamen in tanta diuerſitate vna vox eſt ⁊ quaſi vna pſona loqui videt̄: hec gl.

Ex quibus omnibus manifeſte patet qualit̄ intelligēde veniāt omnes auctoritates ſcōꝝ dicentes ꝙ eccl̄ie catholice date ſunt claues: quia nō quidē in ipa tota cōmunitate ſiue mltitudine membroꝝ: ſed in aliq̄bus tm̄. ſ. in ꝑncipalibus. ſ. in epīs ⁊ pſbyteris: vt ait. Hiero. et in iſtis vt ſingularibus nō vt collegio: qm̄ ſicut aptiſſime mōſtratū eſt in cōmunitate ſiue vniuerſitate nō pōt eſſe ſubiectiue nec diſpenſatiue poteſtas ligandi ⁊ ſoluēdi a pctis: de qua auctoritates ſanctoꝝ maxime loquūt̄ vt patet ex ipa littera.

Cap. lxxiij. Jn quo reſpondet̄ ad rōnes fundatas in prima ſuppoſitione.

Cap. LXXIII Aggrediēs quartū principale notatū. ca. lxxi.

Expoſita verita te intelligētie ſub qua accipiende ſunt auctoritates ſanctorum patrū dicētes claues eſſe datas eccl̄ie vniuerſali: iam reſtat reſpōdere ad obiecta aduerſarioꝝ et iuxta numerū ſuppōnuʒ illarū q̄bus veluti fundamētis vſi ſunt arguēdo tot capitula ſubiūgemus reſpōdendo rationibus coꝝ. Jn pmis ergo reſpondētes ad primū pſuppoſitum dicimus ꝙ falſum eſt quod dicūt. videlʒ ꝙ oīa dicta petro ⁊ apoſtolis trahēda ſunt ad eccl̄iam ad intellectuʒ quē aduerſarij ptendūt. videlʒ ꝙ cōueniāt cōmunitati eccleſie: qm̄ multa ſunt q̄ dicta ſunt a xp̄o petro ⁊ apoſtolis que nullo modo cōuenire poſſunt ipſi cōmunitati eccl̄ie nec etiā ſingulis fidelibus. nō em̄ poteſt vniuerſali eccleſie aut alijs fidelibus cōuenire illud quod xp̄s ait petro. Matth. xvi. Btūs es Symon bariona: quia caro ⁊ ſanguis nō reuelauit ⁊c. vt eſt manifeſtū. Jtem nec pōt trahi ad eccleſiam illud Luc. xxij. Tu cōuerſus cōfirma fr̄es tuos ⁊c. Jtem nec illud Joh. vlt. pōt trahi ad eccl̄iam. Symō io. paſce oues meas ⁊c. eccleſia em̄ grex eſt nō paſtor. Jtem nec pōt referri ad eccl̄iam illud Matth. v. quod dictum eſt apl̄is. Uos eſtis ſal terre qd̄ ⁊c. vbi vt inquit Hylarius ⁊ habet̄ in glo. cōti. aploꝝ deſignatur officiū. Unde gl. ait. Sūt apoſtoli ſal terre. i. hoīm terrenoꝝ qui amādo terrā terra vocant̄. et Hiero. Sal dicunt̄ apoſtoli: quia per illos vniuerſum hominū condit̄ genus. Jtem nec poteſt referri ad eccl̄iam illud Mat. xix. Amen dico vobis vos qui ſecuti eſtis me in regeneratione cum ſederit filius hominis in ſede maieſtatis ſue ſedebitis ⁊ vos iudicātes duodecim tribus iſrael. vbi lʒ vt dicit Augu. xx. de ciui. dei. ꝑ numerū duodenariū ſignificetur vniuerſa multitudo iudicātiū: hmōi tamē non ſunt omnes fideles: ſed vt idem Auguſti.

Ad primā ſuppoſitionē poſitā ſupra. ca. lxx.

dicit: illi intelligunt qui ꝓpter euangeliū ſua
omnia diuiſerūt ⁊ ſecuti ſunt xp̄m. Item nec
poteſt referri ad vniuerſam eccl'iaȝ illud. Ve
nite poſt me ⁊ faciā vos fieri piſcatores hoim
vt patet. Item nec illud poteſt cōuenire com
munitati eccleſie. Luce. xxij. Hoc facite in me
am cōmemoratione̅. p quod verbum apoſtoli
dicunt effecti ſacerdotes. Item nec pōt toti
cōmunitati eccleſie cōuenire illud. Ioh. xx. c.
Quoꝝ remiſeritis peccata remittunt eis: qm̄
ſicut ſupra ſufficiēter oſtenſum eſt. Poteſtas
ligandi ⁊ ſoluēdi a peccatis nec omnib⁹ fide-
libus nec ipſi cōmunitati eccl'ie modo predi-
cto data eſt. Item nec illud Mat. xviij. Que
cunq; alligaueritis ⁊c. qm̄ ptās hec non data
eſt eccl'ie in omnibus mēbris eius: ſed vt inq̊t
glo. in ep̄is et p̄ſbyteris. ⁊ ita non pōt referri
ad ipſam cōmunitatem eccl'ie modo predicto.
Item nec poteſt ad cōmunitatē eccl'ie refer-
ri illud Math. vltimo. Euntes docete om̄s
gentes ⁊c. Clariſſimū autem eſt ꝙ officiū do-
cendi ⁊ baptizādi nō committit toti eccleſie
nec iſti ſunt actus q̊ omnibus fidelibus cōue
niant. Item nec illud Ioh. xx. Sicut miſit me
pater ⁊ ego mitto vos. lȝ em̄ hoc apl'is dictuȝ
ſit ⁊ ſucceſſoribus qui dicunt fungi legatōne
xp̄i. deriſoriū tamen videret ad cōmunitateȝ
eccl'ie eſſe hoc referendū: ita ꝙ xp̄s vniuerſa-
lem eccl'iaȝ miſerit ad p̄dicandū. ⁊ ſic de mul
tis alijs. in ſequēti ꝟo. c. oſtendet hoc ideȝ de
eis que dicta ſpāliter legunt petro. Patet ḡ
falſitas ſuppoſitionis aduerſarioꝝ dicentiuȝ

Ad ꝓbatiōeȝ pri mam

ꝙ oia que dicta ſunt apl'is referēda ſint ad ec
cleſiam tanq̄ toti cōmunitati cōueniētia. Et
ad ꝓbationem p̄mā quādo dicit ꝙ que dicta
ſunt apoſtolis opȝ intelligere de ſucceſſorib⁹
cōcedimus hoc maxime de ꝑtinētibus vel ad
officiū apoſtolatus vel ad doctrinā veritatis
vel ad tolerantiā paſſionū. Quod ꝟo dicunt
ꝯñter ꝙ illud. Ego aūt ſum vobiſcum vſq; ad
cōſummationē ſeculi: ꝓmiſſum eſſe vniuerſe
eccl'ie nullus ambigat: cōcedimus. ſed ex hoc
nō ſequit ꝙ ea que dicta ſunt apl'is ꝑtinētia
ad poteſtatē ſiue ad officiū apoſtolicū ſint cō
munia ipſi toti cōmunitati ſiue vniuerſitati
eccl'ie ſiue omnibus fidelibus ſimul iunctis.

Ad ſcd̄am

Ad ſcd̄am ꝓbationē cū dicit ꝙ ea que dcā
ſunt petro nō habēt illuſtrē intellectū niſi cū
referant ad eccl'iam. r̄ndet ꝙ hoc nō eſt ſic ac
cipienduȝ ꝙ talia dicta petro ad auctoritatē
ſiue ptātem clauiū ſpectātia ipſi cōmunitati
eccl'ie cōueniant in cōmuni. vt aduerſarij pre
tendūt: quia vt ſupra oſtendimus hoc non eſt
poſſibile. ſed intelligendū eſt ſic ꝙ illa q̄ dcā
ſunt petro importātia auctem aut ptātem nō
habent illuſtrē intellectū niſi etiā ad eius ſuc
ceſſores p totū eccl'ie decurſum referant. ⁊ h
veriſſimū eſſe ſupra oſtēdimus. Ex quibus pȝ

Ad rōnem

ꝙ ratio aduerſarioꝝ que fundabat ſuper ſup-
poſitione predicta nulla ſit cum falſo funda-
mento innitatur.

Cap. lxxiiij. In quo ponit r̄ſio ad rōnes fundatas in ſecunda ſuppoſitione.

Vacuatis argu

Cap. LXXIIII

E

mētis aduerſarioꝝ fundatis in
ſuppōne p̄ma. r̄ndeamus ad ea
que ſup ſcd̄a ſuppoſitōe fundāt

Ad ſecundā ſuppoſitionē poſitaȝ ſupra. c. lxx.

In primis dicimus ꝙ ſuppoſitio ipſa ſcd̄a i
qua aduerſarij dicūt ꝙ omnia dicta petro im
portātia aut deſignātia auctem ſiue ptātem
ſint etiā dicta alijs apl'is ⁊ in illis toti eccl'ie
falſa ſit vt pȝ exemplariter de multis. Et pri-
mo de illa que ponit Ioh. i. Tu vocaberis ce-
phas: qd̊ ſm ſctōs Anacletū ⁊ Iſidoꝝ caput
ſonat. manifeſtū eſt aūt ꝙ hoc nec alijs apl'is
nec ipſi toti eccl'ie dictū ē. Itē nec illd̊ Mat.
xvi. Btūs es ſymō bariona q2 caro ⁊ ſanguis
nō reuelauit tibi ſed pater meus q̊ eſt in celis
et ego dico tibi q2 tu es petrus ⁊ ſup hanc pe
tram edificabo eccl'iam meā. hoc aūt ſoli pe-
tro dictum eſt ⁊ nō alijs apl'is nec ipſi cōitati
eccl'ie que ſup petrā aut petri ꝯfeſſionē funda
ri dr̄. vnde btūs Chriſo. ait. Vide qualit xp̄us
reducit petrū ad excelſam de ipſo intelligētiā
hec em̄ ei ꝓmittit ſe daturū q̄ ſunt ꝓpa dei ſo-
lius. ſ. pctā ſoluere ⁊ eccl'iam immutabilē fa-
cere inter tot ꝑſecutionū ⁊ tētationū ꝓcellas
Iteȝ btūs Auguſtinus in ſmone quodā apo
ſtoloꝝ petri ⁊ pauli ita ꝓpoſitū noſtrū aptiſſi
me cōfirmat dicēs. Hic eſt petrus in illa cele
ſtium diſcipuloꝝ ſcbola precipuus ac primus
idoneus qui verba vite ex xp̄i ore ſuſcipiens
interpres legis aſſertor gratie deſtructor ſy-
nagoge eccleſie reparator: ⁊ ideo ſolus inter
apoſtolos meruit audire. Amē dico tibi quia
tu es petrus ⁊ ſuper hanc petram ⁊c. Quod
vero aduerſarij dicunt ꝙ petrus pro om̄ibus
reſpondit. dicit ꝙ verum eſt. quoniam vt ait
beatus Ambroſius licet ceteri apoſtoli ſilue
runt. Petrus tamen reſpondit pro omnibus
Unde Chriſoſtomus ſuper Mattheum ita
inquit. Quando vero dominus de plebis opi
nione interrogat omnes reſpondent. ſed de
omnibus diſcipulis interrogatus Petrus tā
q̄ os apoſtolorum et caput pro omnibus re-
ſpondet. vnde ſequitur. Et reſpondens Sy-
mon petrus ⁊c. Quod vero aduerſarij ſubiū-
gunt ꝙ non ſolum pro ſe ſed etiam pro alijs di
ctum ſit petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ.

reſpondet ꝙ hoc eſt verum ſed differēter: quia petro date ſunt ſeu ꝓmiſſe claues immediate ⁊ in plenitudine ſiue in excellētia. alijs vero mediante petro ſiue in ordine ad eū ⁊ iuxta menſuraꝫ diſpenſationis fiende ꝑ eum. Sicut enim ꝓncipalior fuit in cōfeſſione: ita principalior fuit in remuneratione. licet enim receperit pro omnibus nihilominus etiā pre omnibus: vnde glo. ſuper hunc locuꝫ ita inquit. Quia pre ceteris cōfeſſus eſt pre ceteris collatis clauibus donatus eſt. Hoc etiā manifeſte patet ex dictis ſanctorum que inducūt ꝓ ſe ſi nō truncaretur moris eſt coꝝ ſed integre recitent. Patꝫ de Leone papa qui in ſmone tertio conſecrationis ſue ita loquit. Primus eſt in cōfeſſiōe domini qui ꝓmus eſt in apoſtolica dignitate ꝓpter quod dicit beatiſſimo petro. Tibi dabo claues regni celorum ⁊c. tranſiuit quidem in alios apoſtolos ius poteſtatis iſtius ⁊ ad omnes eccleſie ꝓncipes decreti huiuſmodi conſtitutio commeauit: ſed nō fruſtra vni cōmendatur quod oībus intimet. Petro enim hoc ſingulariter credit: quia cunctis eccleſie rectoribus petri forma preponit: hec ibi. Iteꝫ patet de Rabano queꝫ inducūt ſi integre ducat in medium: ait enim vt in glo. conti. habet. Hec aūt poteſtas ligādi ⁊ ſoluendi quāuis ſoli petro videat data a dn̄o: tamen ceteris apoſtolis datur necnō nūc in epīs ⁊ pſbyteris oīm eccleſie: ſed ideo petrus ſpāliter claues regni celorum ⁊ ꝓncipatum iudiciarie poteſtatis accepit vt omnes ꝑ orbem intelligāt ꝙ quicūꝙ ab vnitate fidei vel ſocietate eius quemodolibet ſeipſos ſegregāt tales nec vinculis peccatorum abſolui nec ianuā regni celeſtis ingredi poſſūt. Ecce ꝙ dicta ſanctorū iducta ꝑ aduerſarios cuꝫ integre deducunt in mediū manifeſte cōfirmant ꝓpoſitum noſtrū. videlꝫ ꝙ ſingularit et ſpāliter petro dictuꝫ ſit. Tibi dabo claues regni celorum. Quod etiā aptiſſime oſtendit ex eo ꝙ ſolus inter apoſtolos cū clauibus depingitur. Item de ſolo eo cātat eccleſia. Deus qui beato petro apoſtolo tuo collatis clauib⁹ regni celeſtis ligādi ⁊ abſoluēdi pontificiū tradidiſti ⁊c. Preterea ꝙ ſuppoſitio aduerſariorum videlꝫ ꝙ dicta petro importātia poteſtatem ſint etiā dicta alijs apoſtolis ⁊ in illis toti eccleſie ſit falſiſſima patet de illo quod xp̄s ait petro. Symon iohannis diligis me plus his paſce oues meas. Planiſſimū eſt autē ꝙ iſta verba ſoli petro dicunt: quod etiā manifeſte ſancti patres atteſtant. vnde btūs Chriſoſtomus ſup ioh. tractans verbū hoc ita inqt. Alios preteriēs ⁊ tranſcurrēs huic de talibus loquit: eximius apoſtolorum erat petrus et os diſcipulorum ⁊ vertex collegij: hec Chriſo. Ecce clariſſimū teſtimoniū ꝙ ſoli petro illud dictū fuerit a xp̄o. Preterea btūs Bernardus hoc idem teſtat ſic ad Eugeniū libro. ij. de cōſideratione ſcribēs. Tu es cui tradite ſunt claues regni celorum: cui oues credite ſunt. ſunt quidem et alij celi ianitores ⁊ gregū paſtores: ſed tu tanto glorioſius quāto ⁊ differētius vtrunꝙ pre ceteris nomen hereditaſti: habēt alij aſſignatos greges: ſinguli ſingulos: tibi vniuerſi crediti ſunt vnus vni nō modo ouiū ſed et paſtorū tu vnus oīm paſtor. vnde id ꝓbem queris? ex verbo dn̄i. cui enim nō dico epōrum ſed etiaꝫ apl̄orū ſic abſolute ⁊ indiſtincte tote cōmiſſe ſunt oues? ſi me inquit amas paſce oues meas ⁊c. Quod vero aduerſarij inducūt de btō Aug. libro de agone xp̄iano ꝙ eccleſie claues date ſunt cū petro date ſunt: dicimus ꝙ verum eſt ſed vt diximus ſupra ⁊ habet in glo. Matth. xvi. in epīs ⁊ pſbyteris nō aūt in tota cōmunitate eccleſie. Et ſimiliter id quod ꝯnter dicit Auguſtinus: ꝙ cū petro dr̄ ad oms̄ dr̄. Amas me paſce oues meas nō eſt intelligēdū ꝙ tūc ꝑ ſe ⁊ immediate ad oms̄ apl̄os xp̄s dixerit verbū illud. cū dicat btūs Chriſo. vt viſuꝫ eſt ꝙ alios apoſtolos ꝑteriens xp̄us petro fuerit locut⁹. Et dicit btūs bernardus ꝙ nulli apoſtolorum ꝙ̄ petro ita abſolute ⁊ indiſtiſcte oues cōmiſit. Tum quia ſi xp̄us omnibus apoſtolis illud dixiſſet tūc plures paſtores vniuerſalis eccleſie cōſtituiſſet cōtra illud Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vnus paſtor. Preterea deriſoriū eſſꝫ ꝙ verbū illud intelligat referri ad omnes fideles cū conſtet non oms̄ poſitos eſſe paſtores. Inquit enim apl̄s ad Ephe. iiij. Quoſdam poſuit paſtores. quoſdā dixit nō dixit oms̄. Nec etiam poteſt referri ad totā cōmunitatē fidelium ſicut ſupra oſtēdimus: ipſa enim nō paſtor ſed grex dn̄i dicit. cuius cura petro commiſſa eſt vt inquit Gregorius. ſed Auguſtini dictū eſt ſic accipiendū iuxta eiuſdē ſancti doctoris ſniam: ꝙ illud quod tūc ſoli petro dictum eſt in perſona ꝓpria dictū ſit etiam in figura omnium aliorum apoſtolorum et futurorū prelatorum quibus datas claues eſſe dicebat in eccleſia. ſm ꝓportionē tamen ſollicitudinis ad quam vocandi eſſent per petrum. Unde ideꝫ Auguſtinus in ſermone quodā apoſtolorum petri ⁊ pauli qui incipit. Apoſtolū petrū primū oīꝫ apoſtolorum ⁊c. tractās illud verbū Joh. vl. Petre amas me paſce oues meas: dicit ſic. Per ſingula dicebat Petro dominus Jeſus dicenti Amo te: paſce agnos meos paſce ouiculas meas: in petro figurabatur vnitas omnium paſtorum. Hoc etiā vult dicere beatus

Ambroſius in pͥncipio paſtoralis cum ait: ꝙ oues nō ſolum tūc ſuſcepit petrus ſꝫ nobiſcū eas ſuſcepit ⁊ nos cū eo. loquiť de paſtoribus cuiuſmodi erat ipſe Ambroſius. vnde liber ille paſtoralis diciť. cum eñ chriſto fuerit cura de ouibus ſuis nō ſolum ꝑ tempore Petri ſed etiam ꝑ toto diſcurſu temporis vſqꝫ ad finem ſeculi certum eſt ꝙ cum petro cōmiſerit oues ſuas in eo etiā omibus alijs eius ſucceſſoribꝰ et ꝑlatis in partem ſollicitudinis ſue euocandis intelligiť commiſiſſe. ⁊ ꝑ conſequēs verū eſt ꝙ petrus cum oues paſcēdas ſuſcepit cuꝫ alijs et alij cum eo ſuſcepiſſe dicunť: ſed cum hoc ſtat ꝙ petrus ꝑ tempore ſuo oues chriſti vniuerſas ſolus ipſe abſolute ⁊ indiſtincte: ſicut ait beatus Bernardus. paſcēdas ſuſceperit. Ceterum ꝙ ſuppoſitio ꝑfata aduerſariorū etiam falſa ſit patet in eo qđ Luc. xxij. dictum eſt petro a chriſto. Tu aliquādo conuerſus cōfirma fratres tuos. hoc autēꝫ ſoli petro dictū eſt nō alijs apoſtolis vt eſt manifeſtuꝫ ex ipſa littera: ⁊ tamen in hoc plurimū auctoritatis datum eſt petro. quod patet ex illo beati Ambro. in. c. fidelior. di. l. ſſidelior factus eſt Petrus poſtꝙ̄ fidem ſe ꝑdidiſſe defleuit ac ideo maiorē grām repperit vt qui ſibi ā te infirmꝰ fuerat fieret omnibus firmamentū: vt qui ſe interrogatiōis tētatione mutauerat ceteros fidei ſtabilitate fundaret. hec Ambroſiꝰ. Amplius ꝙ falſa ſit ſuppoſitio prefata aduerſariorum patet in eo quod petro legiť dictū. Lu. qnto. Duc in altum. Quod aūt hoc non ſit dictum apoſtolis ſed ſoli petro expreſſe glo. teſtatur ita dicēs. Unde etſi alijs imperatur vt laxent retia. ſoli petro diciť duc in altum. i. in ꝑfundum diſputationū. Et idem teſtať beatus Ambroſius in. c. eſt aliđ. xxiiij. q. i. Ex quibus manifeſte patet falſitas ſuppoſitionis prefate aduerſariorum. et per conſequēs rationes in eadem fundatas nullius eē roboris vel momenti.

Cap. lxxv. In quo rñdeť. ad rōnes fundatas in ſuppoſitione tertia: vbi de multiplici modo quo aliqđ dr̄ figurare aut repñtare pſonam alterius etiā habeť.

Cap. LXXV ridens ad tertiā ſuppōnē poſitaꝫ ca. lxx.

Ceterū videndū venit quid veritatis habeat ſuppoſitio tertia aduerſariorum dicentium ꝙ dicta petro deſignātia auctoritatē aut ptātem aliquam ſint ei dicta in figura eccleſie. Et quoniā hec ſuppoſitio poteſt eſſe vera in vno ſenſu ⁊ in alio ſenſu non modo falſa ſed etiam erronea ⁊ heretica opus eſt diſcernere in quo ſenſu vera ſit et in quo non. Pro quo notanduꝫ ꝙ multipliciter reperiť aliquis figurare aut repreſentare perſonam alterius. Uno modo ſimilitudine aut idētitate eiuſdē nature. Hoc modo filius dicitur figura patris. filius enim vt ait Chriſoſtomus ſuper Matth. diciť ꝙ ſit vt ille ſcilicet pater. ⁊ ideo diciť eccleſiaſtici. xxx. Mortuus eſt pater eius et quaſi nō eſt mortuus: ſimileꝫ eñ reliquit poſt ſe: vbi glo. interli. dicit. Qui eum dictis ⁊ factis repñtat: de filio etiaꝫ dei diciť ad Hebreos pmo. Qui cum ſit ſplendor glorie ⁊ figura ſubſtātie eius glo. id eſt patris Secundo modo diciť aliquid figurare aliud cōuenientia aut ſimilitudine alicuius ꝓprietatis. ſicut dicit Auguſtinus ſuper pſal. cxxx. tractans illud. Potabunt omnes beſtie agri id eſt gentes que figura beſtiarū intelligūtur vt patet ex archa Noe in qua omnes beſtie fuerunt que figurat eccl'iam: in cuius compaginis vnitate omnes gentes colliguntur: hec Auguſtinus. Ecce ꝙ beſtias gentes ⁊ archam eccleſiam figuraſſe dicit. Hoc modo figuratōis multa in ſacra ſcriptura ⁊ in dictis ſanctoruꝫ reperimus figurare ſiue ſignificare. ſicut Geneſ. xx. habet glo. ꝙ Abraham in multis ſignificauit xp̄m et Sara eccl'iam. Et hoc mō vnū ⁊ idem poteſt plura ſignificare diuerſis reſpectibus. Tertio modo diciť aliquis figurare ſiue repñtare alium: cuius ſcꝫ poteſtate ſiue auctoritate aliquid facit: ſicut miniſtri in eccleſia dicunť repñtare ſiue figurare xp̄um cuius auctoritate funguntur. Hinc apoſtolus inquit ij. Corinth. v. Pro chriſto legatōne fungimur et. ij. Colo. ij. Si quid donaui in pſona xp̄i donaui. diciť eñ de peni. di. iij. §. ſi quem. Quem ſacerdos iudicat: deus iudicat cuius pſonam in eccleſia gerit. Hoc modo repñtationis dicitur vicarius repñtare ep̄m: legatus papam cuius vices gerit. vt in. c. ſane. de offi. delega. et ita papa xp̄m in tantū vt dicit Hoſtiē. in. c. quāto. extra de tranſla. prela. ꝙ pape ⁊ chriſti idem dicať eſſe conſiſtoriū. Et idem ſatis apte colligitur ex illo quod ait Origenes ⁊ inducitur in glo. conti. ſuper Mattheū. xvi. capi. Uide quantā ptātem habeat petra ſup quaꝫ fundatur eccleſia vt eius iudicia maneāt firma quaſi deo iudicante per eam. Hoc autem modo repreſentationis ſiue figurationis non poteſt dici ſine errore ꝙ Petrus ſignificauerit eccleſiam: quoniam ipſe cum non ab eccleſia poteſtatem acceperit: ſed a chriſto immediate: vt ſupra monſtratum eſt et habetur in. c. ſacroſancta. diſtinctione. xxij. non eccleſie ſꝫ chriſti vices gerit: et non eccleſie ſed chriſti legatione fungitur: non eccleſie ſed chriſti vicarius eſt ſicut cuius auctoritate fungitur. Et ideo hoc modo figurationis non eccleſie ſed

xp̄i in eccl̄ia romanus pōtifex repreſentat ꝑ
ſonam. Quarto modo dr̄ quis alium repreſen
tare cuius nomine aliquid accipit aut agit: ſi
cut ꝓcurator in contrahēdo matrimoniū per
verba de pn̄ti rep̄ntat ꝑſonam domini cuius
nomine cōtrahit. vt in. c. vlti. de ꝓcura. li. vi.
vnde is dicit̄ agere cuius nomine agit̄. Item
canonicus dicit̄ rep̄ntare ꝑſonam canonici q̄
intereſſe nō potuit in cauſa electionis et ſibi
commiſit vicem ſuam in eligēdo. In quo ca
ſu iſte poterit eligere vnū ex ꝑſona ſua ⁊ aliū
ex perſona mandantis quā repreſentat. Hoc
autem modo rep̄ntationis aut figurationis
non poteſt dici ſine graui errore ꝙ beatus pe
trus quādo claues accepit eccl̄iam ſanctaꝫ ſi
gnificauit quo tamen errore multi aduerſari
orum inuoluūtur. Illud tamen patet manife
ſte ex eo: quia cum qui ꝓcuratorio ſolū nomie
agit aut accipit nihil auctoritatis aut digni
tatis ſibi acquirat ſed tm̄ illius cuius nomie
aut accipit vel agit. ſequeret̄ ꝙ beatus petrꝰ
ex collatione clauiū ſibi facta non ſolum pre
ceteris apoſtolis nihil habuiſſet auctoritat̄:
ſed ꝙ nullum penitus ius poteſtatis ſibi eſſꝫ
acquiſitum ſed tantū eccleſie quam figuraſſe
dicit̄. Item nec ex collatione clauiū aliquod
dignitatis nomen vt ꝙ eſſet caput eccl̄ie aut
princeps ac paſtor ſiue papa eſſet ſibi acqui
ſitum: ſed tantū eccleſie cuius nomine dicit̄
claues accepiſſe. Que omnia eē heretica ma
nifeſtum eſt cum ſint cōtra ſacrā ſcripturam
expreſſe et fidem ſanctoruꝫ patrum ac ſacras
canonū diffinitiones ſicut ex ſuperioribus pꝫ
Quinto dicit̄ aliq̄d aliud figurare quod non
habet veritatem illius ſed ſimilitudinē ſolaꝫ
ſicut dicit̄ ꝙ agnus paſchalis ⁊ māna fuerūt
figura corporis chriſti vt inquit apoſtolus. i.
Corinth. xi. c. Et multa alia que in veteri te
ſtamento figura fuerūt eorū que in nouo per
xp̄ꝫ ſunt adimpleta. ſm̄ illd̄. i. Corinth. x. Hec
oīa in figura contingebant illis. Hoc autem
modo figurationis dici nō poteſt ſine errore
maximo ꝙ beatus Petrus claues ſuſceperit
in figura. quia cum figura diſtinguat̄ hoc mo
do contra veritatē ſicut vmbra cōtra corpus
ſequeret̄ ex illo ꝙ petrus nō vere ſed figurat̄r
claues recepiſſet. Quod nō modo falſum eſt
ſ; etiā hereticū cum manifeſte ſit contra illud
Matth. xvi. Tibi dabo claues regni celoruꝫ
et quodcūqꝫ ligaueris ⁊c. Sexto dicit̄ aliq̄s
in receptione alicuius beneficij gratie aut au
ctoritatis alium vel alios figurare in quē vel
in quos deriuanda eſt ex intētione donantis
talis gratia aut auctoritas: ſicut qui a rege ac
cipit caſtrū ꝓ ſe et ab eo deſcendētibus dicit̄
in receptione caſtri figuraſſe oēs ab eo deſcē
dentes. Hic aūt figurationis aut repreſenta
tionis modus cōuenit beato petro in clauiuꝫ
receptione. Nam cum dn̄s vt ſupra dictū eſt
claues quas petro dedit voluerit in eccleſia
vſqꝫ in finē ſeculi ꝑmanere. manifeſtuꝫ eſt ꝙ
petrus nō tantū ꝓ ſe ſed etiam ꝓ omnibus in
quos eēt deriuāda clauiū poteſtas claues ac
cepit. Unde beatus Ambroſius dicit ꝙ oēs
ſacerdotes in petro claues ſuſcepimus. ⁊ Au
guſtinus in ſermone ꝙ in vno petro figura
batur vnitas omniū paſtoꝝ. Hoc etiā modo
figurationis eſt intelligendum. c. quodcunqꝫ
xxiiij. q. i. vbi dicit Auguſtinus ꝙ beatus pe
trus quādo claues accepit eccl̄iam ſanctam
figurauit nō quidē tamen in omnibus mem
bris ſed vt inquit glo. videlicꝫ in epiſcopis et
preſbyteris. Hoc etiā modo eſt accipiendum
quod Archidyaconus ſuꝑ illud. c. quodcūqꝫ
dicit: ꝙ nomine ⁊ ſigno eccl̄ie petrus claues
accepit: quia non tm̄ accepit nomine ſuo ſed
omniū eorum in quos per totam eccleſie po
ſteritatem eſſet clauiuꝫ poteſtas deriuanda.
Septimo dicit̄ aliquis alium figurare ſiue re
preſentare in cuius honore ſuccedit pariter ⁊
dignitate. Hoc modo epiſcopi dicunt̄ figurā
gerere apoſtoloꝝ. ⁊ preſbyteri. lxxij. diſcipulo
rum. iuxta glo. Luce. x. ⁊ iuxta. c. in nouo. diſt.
xxi. vnde ſucceſſor intelligit̄ vna ꝑſona cum
predeceſſore. vt in. c. quoniā abbas. in glo. ſu
per verbo ſubſtitutū de offi. dele. Hoc autem
modo figuratōnis nullo modo dicendū eſt ꝙ
petrus ſignificauerit eccl̄iam ſed xp̄m cuius
locum tenuit ⁊ vices geſſit in terris. ſic roma
nus pontifex repreſentare dicit̄ et xp̄m cuius
vicarius eſt et petrū cui in honore ⁊ ꝑncipatu
ſuccedit. Hinc beatꝰ Bernardus ad Eugeni
um papam ſcribens inter alia dicit. Tu pote
ſtate Petrus: vnctione chriſtus. Octauo di
citur princeps repreſentare prouinciam. rex
regnū. caput corpus. et epiſcopus eccleſiam.
dicūtur autem principes continere populos
quibus preſunt. vnde Sapientie. vi. dicitur.
Audite reges. glo. interli. prelati: intelligite
iudices finium terre: prebete aures vos qui
continetis multitudines. vnde ⁊ beatus Au
guſtinus libro queſtionū veteris ⁊ noui teſta
mēti dicit de beato petro ꝙ ſicut in xp̄o oēs
erant cauſe magiſterij ita poſt ſaluatorē om
nes in petro continētur ip̄m enim conſtituit
caput vt paſtor eſſet gregis dominici: hec Au
guſtinꝰ. Hinc etiaꝫ dicit beatus Ambroſius
ꝙ nomine ſenioris vnde ceteri pendent tota
domus intelligitur. Hac etiam ratione vt di
citur nono Ethicorum: quod rector ciuitatis

facit dicit̃ tota ciuitas facere. Et ſimili ratio- ne q̄d papa facit dr̄ eccleſia facere: vt in.c.pia extra de except̃.li.vi. Hac etiā ratione cū pa- pa ⁊ prelati maiores eccleſie cōgregant̃ dicit̃ vniuerſalis eccleſia cōgregari: ⁊ que ibi ſtabi lita ſunt vniuerſali conſenſu dicūtur firmata: iuxta.c.ſicut.di.xv. Nono aliquis dicit̃ aliū fi- gurare ſicut concilium ciuitatis dicitur repre ſentare totum populū: vt ſenatus populū ro- manū ſic habet glo.iuris ciuilis ſup rubrica: q̄ ſit lon.conſue. Hoc autem modo figuratōnis ſiue repſentationis conſiſtorium dominorum cardinaliū quod eſt quaſi ſenatus vniuerſalis eccleſie: iuxta.c.eccleſia.xvi.q.i.dicitur repre- ſentare vlem eccleſiam. Decimo dicit̃ aliq̄s repreſentare alios ſicut capitulū perſonā epi ſede vacante in oibus caſibus notatis in.c.in his.⁊ in.c.cum olim de maiori.⁊ obe.⁊ in.cap̄. eps̄.⁊ in.c.vlt. Hoc modo dominoꝝ cardina- liū collegiū dicit̃ repreſentare papam ſede va cante in aliq̄b⁹: vt in.c.in nomine dn̄i.di.xxiij. ⁊ in.c.ne Romani.extra de elec.in clemen. et in caſu in neceſſarijs quoꝝ expeditio ſine grā di piculo expectare nō poſſet creationez ſum- mi pontificis vt notant doctores ibidē. His notatis facilis patet reſpōſio ad ſingulas au- ctoritates inductas per aduerſarios ⁊ ad oēs eis ſimiles vt patet per ſingulas diſcurrendo

Ad primā aucto ritatem

Ad primam ergo que eſt beati Aug. ſuper Joh.⁊ ponitur in.c.q̄dcunq̄.xxiiij.q.i. dicim⁹ q̄ hmōi dicti Auguſtini non eſt intelligentia quā aduerſarij ptendūt ⁊ in qua pro maiori p- te fundāt ſomnia ſua: quoniā ſicut ſepe repeti tum eſt beatus Petrus nō ita nomine aut ſi- gno eccleſie dicit̃ claues ſuſcepiſſe tanq̄ pcu rator aut ſindicus eius cū ipſe pre ceteris om nibus tanq̄ caput plenius ea ſuſceperit: nec etiam cum claues ſuſcepit ſignificaſſe eccleſi- am in omnibus membris eius: quia hoc eſt de riſorium: ſed tm̄ in principalioribus: videlicet epis ⁊ pbris vt ſupra cōmemorauimus. Sed vera ⁊ ſana intelligētia illi⁹ dicti iuxta catho licam fidē hec eſt: q̄ data eſt Petro poteſtas clauium nō tm̄ pro ſe ſed etiā vt ſignificāti et figuranti vniuerſos eccleſie prelatos in quos eius poteſtas deriuāda eſſet: queādmodū qui ſuſcipit a rege caſtrum aut aliquam poteſtatē in aliqua ciuitate pro ſe ⁊ ab eo in recta linea deſcendentib⁹ dicit̃ in figura omniū taliuz ca ſtrum aut poteſtatem ſuſcepiſſe. Ita in ppoſi to: quia Petrus p ſe ⁊ omnibus eius ſucceſſo ribus legitime intrantibus atq̄ prelatis futu ris in eccleſia claues accepit. Petrus cuz cla- ues accepit dr̄ eccleſiam ſignificaſſe ſiue noie aut ſigno eccleſie in principalioribus ſcz eius membris epis ⁊ pſbyteris. Q vero hec ſit in telligētia Auguſtini colligere poſſumus ex multis. Primo ex ipā lrā Aug. integre dedu- cta. dicit em̄ btūs Aug. ſup Joh. ſmone. xlix. ſup illo v̄bo. Me aūt nō ſemp habebitis. ſic intelligendū eſt. me aūt nō ſemp habebit̃ no- li expaueſcere Jude dictuz eſt. quare nō dixit habes ſed habebit̃: q2 nō vnus eſt iudas: vn⁹ malus corpus maloꝝ ſignificat: quō petr⁹ cor pus bonoꝝ corpus eccleſie. in vno corpus ec- cleſie ſed in bonis. nam ſi in petro nō eſſet ec- cleſie sacr̄m nō ei diceret dn̄s. Tibi tradā cla- ues regni celoꝝ quecūq̄ ſolueris in terra ſolu luta erūt in celo: ⁊ que ligaueris in terra liga- ta erūt ⁊ in celo. ſi hoc petro tm̄ dictum eſt nō hoc facit eccl̄ia. ſi aūt ⁊ in eccl̄ia fit vt que in terra ligant̃ ligent̃ ⁊ in celo: ⁊ que ſoluunt̃ in terra ſoluant̃ in celo: quia cū excōicat ecc̄leſia in celo ligat̃ excōicatus. ⁊ cuz reconciliat̃ ab eccl̄ia in celo ſoluit̃ excōicatus: ſi ḡ in eccl̄ia fit: petrus quādo claues accepit eccl̄iam ſan ctam ſignificabat: ſi in petri perſona ſignati ſunt in eccleſia boni. in iude pſona ſignati ſūt in eccl̄ia mali: ipis dictū eſt. Me aūt nō ſem- per habebitis: hec Augu. Ex q̄bus manifeſte colligit̃ q̄ intētio Aug. nō ſit quaz aduerſarij interp̄tant̃ ſed ea quā nos explicauimus. Se cundo hoc idem pz ex eo q̄ idem btūs Augu. dicit in homelia. xiij. de v̄bis dn̄i tractās illd̄. Abſit a te dn̄e ne fiat iſtud. vbi ita inquit. In eo q̄d dixit petrus. Tu es xp̄us filius dei viui: firmos ſignificat. in eo q̄ trepidat ⁊ titubat ⁊ xp̄m pati nō vult mortē timendo vitaz nō co gnoſcendo infirmos eccleſie ſignificat. In il- lo ergo vno apoſtolo. i. petro in ordine aploꝝ̄ pmo ⁊ pcipuo in quo figurabat̃ eccl̄ia: vtrūq̄ genus ſignificandū fuit firmi ⁊ infirmi: quia ſine vtroq̄ nō eſt eccleſia: hec Aug. Ex quib⁹ verbis clariſſime colligit̃ q̄ petrus ſignificā do eccl̄iam aliquādo figurabat eaz quo ad ali quos tm̄ nō quo ad om̄s. ⁊ ita in ppoſito Pe- trus quādo claues accepit eccl̄iam ſanctaz ſi gnificauit nō quo ad oēs de eccl̄ia ſed quo ad aliquos tm̄: videlz ſucceſſores eius ⁊ alios p- latos in eccl̄ia ſancta futuros in quos ab co deriuāda erat ipſa clauiū ptās. Tertio q̄ hec fuerit ſnīa Aug. ptz p Archi. q̄ exponēs illud verbū. Si hoc tm̄ petro dictū eſt. ita dicit. Id eſt vt eius pſonā nō tranſgrediat̃ non h̄ facit eccl̄ia: i. eius auctoritas: hec ille. Plane hec ē argumētatio beati Aug. vt iſte exponit: ſi po teſtas data petro ſoli ei data fuiſſet ita q̄ ei⁹ pſonam non tranſgrederet̃. pfecto poteſtas ligandi et ſoluendi in eccleſia non eſſet cuz ḡ in eccleſia ſit: quia continue per prelatos ſit

ligatio et abſolutio. ſequit manifeſte ꝙ petr⁹ qñ claues ſuſcepit ecclıam ſanctã in prelatis ſuis ſignificauit. Ex qbus oibus pꝫ ꝙ auctas illa nõ fauet aduerſarijs. Ad ſcðam aucte que eſt eiuſdẽ beati Augu. in ſmone quodam apoſtolorũ petri ⁊ pauli. rñdet ꝙ bene intellecta in nullo fauet aduerſarijs. Nam quod in pmis dicit ꝙ ſolus petrus vniuerſalis eccłie geſtabat pſonã. verũ eſt qm̃ cum ipe ſolus int apoſtolos eſſet pnceps et caput ordinatus a xpo totius eccleſie: ipſius ſolius erat vniuerſalis eccleſie geſtare perſonã: ſicut ſupra expoſuimus in octauo modo repñtatõnis. Et ex h magna excellẽtia cõmendat beati petri vt infra dicet. Quod vero pnter dicit ꝙ claues nõ vnus homo ſed vnitas acceperit eccłie: verũ dicit ad hunc intellectũ: qm̃ petrus nõ ſingulariter p ſe tm̃ claues accepit quod deſignat verbum: nõ homo vnus ſed etiã p oibus futuris platis intra tñ vnitateꝫ eccłie cõſtitutis: quod deſignat verbum: ſed vnitas accepit eccleſie: vt infra plenius declarabit. Quod vo ſubiũgit: hinc petri excellẽtia cõmendat: qa ipſius vnitatis et vlis eccleſie figuraꝫ geſſit: qñ ei dictũ eſt. Tibi dabo claues regni celoꝝ. quod omnibus traditũ eſt verũ dicit ad intelligentiã dataꝫ: videlꝫ in ſucceſſoribus ⁊ alijs platis eccleſie. Quod aũt ſubinfert ꝙ eccłia ſuſcepit claues qñ dixit dñs apoſtolis. Quorum remiſeritis ⁊c. verũ eſt ad intellectũ datum: nõ ſcꝫ in omnibus mẽbris ſuis. s in illis et eoꝝ ſucceſſoribus quib⁹ dictũ eſt. Quoꝝ remiſeritis pctã ⁊c. Clariſſimũ eſt autẽ ꝙ illud nõ poteſt cũ veritate intelligi dictuꝫ omnib⁹ fidelib⁹ diuiſim aut cõiunctim pſideratis: s tm̃ diſcipulis xpi: ſicut ſupra plene oſtenſum eſt. Et lꝫ iſta ſufficiãt p auctoritate pfata: nihilomin⁹ p plenıori intelligẽtia mẽtis beati Auguſtini in illa aucte ⁊ ſimilib⁹ eſt ſcienduꝫ ꝙ duo errores pncipales circa claues eccłie pnicioſiſſimi fuerũt quos btũs Auguſtin⁹ in multis libris ſuis ſummo ſtudio confutare et eradicare curauit. Unus error fuit Nouatianorum qui vt dicit ſanctus Thomas in tertia parte. q. lxxxiij. ar. x. negabant pniam poſt baptiſmũ dicẽtes nullaꝫ apud ſacerdotes facultatem eſſe abſoluẽdi a peccatis. Iſtum errorẽ tangit btũs Auguſtinus ⁊ impugnat viriliť libro pmo de peni. vbi in pncipio. ij. c. ita dic. Sunt quidã qui credũt vſqꝫ in baptiſmũ proficere poſtea peccãtibus caſſam perſeuerare. Item in pncipio. iij. c. dicit ſic. Adhuc ſunt q reclamant non eſſe peccatorum remiſſionem baptizatis. Ad quem errorem radicitus eradicandum beatus Auguſtinus vtpote ſubtiliſſimus argumẽtator niſus eſt oñdere ꝙ non ſoli pſone petri claues date ſint ſed in Petro etiam date ſint toti poſteritati eccleſie in prelatis ipſius eccleſie. vnde in. c. xl. prefati libri dicit ſic. Scimus aũt ⁊ pmos patres ⁊ in omni tempore eccleſiã dei ſemp vſqꝫ ſeptuagieſſeptıes quod eſt ſemp peccata dimittere: quaꝫ poteſtatẽ iſti ab ecłia auferre conant. Ceterũ de errore iſtoꝝ in fine. lib. ij. de agone xpiano ſic dicit. Nec nos audiamus qui negãt eccleſiam dei omnia peccata poſſe dimittere: itaqꝫ miſeri dum in petro petrã nõ intelligãt ⁊ nolunt credere claues regni celoꝝ eſſe datas eccleſie ipſi eas de manibus amiſerũt: h Augu. Hoc tñ ſicut ſepe repetitũ eſt nõ eſt ſic accipiendum ꝙ ipa vniuerſalis eccleſia que dicit omniũ fidelium collectio in alijs membris ꝙ in ſacerdotibus hanc habeat poteſtatem dimittẽdi peccata. ſed ita ꝙ toti poſteritati eccleſie in ſacerdotibus date ſint claues eccłie. Secũdus error fuit eoꝝ qui in hereſi ⁊ ſciſmate cõſtitutos ⁊ ita ab vnitate eccleſie diuiſos dicunt ligare et abſoluere poſſe a peccať. qui error eſt cõmunit omniũ ſciſmaticorũ. Cõtra quem erroreꝫ beatus Auguſtinus in prefato tractatu de penitẽtia oſtẽdere volẽs neceſſariam eſſe vnitateꝫ eccleſie tam ad vſum ꝙ ad fructum conſequẽdum clauiũ ita inquit. Nemo penitere digne poteſt quem nõ ſuſtineat vnitas eccleſie: iõqꝫ non petat ſacerdotes ab vnitate eccleſie diuiſos: hec ille. Ad deſtruendum ergo errorẽ primũ dicentẽ nullã in eccleſia apud ſacerdotes facultatẽ eſſe remittẽdi peccata dicit Auguſtinus. Petrus quando ſuſcepit claues vniuerſitatis eccleſie in prelatis. ſcꝫ ⁊ ſacerdotibus figurã geſſit. Ad excludendum vero ſecundũ errorẽ dicentem apud diuiſos ab eccleſie vnitate claues eſſe eccłie dixit beatus Auguſtin⁹ ꝙ petrus quãdo claues accepit etiã geſſit figurã vnitatis eccłie. Et ita patet que fuerit intelligẽtia beati Auguſtini in dictis ſuis. Or aũt illa fuerit etiam oſtendit ex pceſſu quo beatus Ambro. vſus ẽ in cõfutatione pfatorum errorum in libro ſuo de penitẽtia. vbi in. c. ij. ita dicit. Sed aiũt. ſ. Nouatiani ſe dño deferre reuerentiaꝫ cui ſoli remittendoꝝ criminũ prãtem reſeruãt. immo nulli maiorẽ iniuriã faciunt ꝙ qui eius volũt mãdata reſcindere caſſum munus reſundere id eſt euacuare. Nam ipſe cũ in euangelio ſuo dixerit. Accipite ſpm̃ſanctũ ⁊ cui dimiſeritis peccata dimittunt ei ⁊ cui retinueritis detẽta ſunt. quis magis hoc honorat vtrũ q mandatis obtemperat an qui reſiſtit: eccleſia in vtroqꝫ obſeruat obedientiam vt peccatum ⁊

alliget et relaxet: hereſis in altero immitis in altero iobediēs vult ligare quod nō reſoluat nō vult ſoluere quod ligauit: in quo ſe ſuamqȝ damnat ſniam: dn̄s em̄ par ius et ſoluēdi eſſe voluit et ligādi qui vtrūqȝ pari rōne permiſit ergo qui ſoluēdi ius nō habet nec ligandi habet. Ita iſtoꝝ aſſertio ſeipam ſtrāgulat: ⁊ q̄a ſoluēdi ſibi ius negāt negare debeāt ⁊ ligādi quomodo poteſt alterū licere et nō licere alterum. q̄bus vtrūqȝ datur vtrūqȝ licere manifeſtum eſt aut vtrūqȝ nō licere certū eſt. eccl'ie autem vtrūqȝ licet: hereſi aūt vtrūqȝ nō licet: ius em̄ hoc ſolis ꝑmiſſum eſt ſacerdotib⁹. Recte ergo eccl'ia vtrūqȝ vendicat que veros ſacerdotes habet: hereſis vēdicare nō poteſt q̄ ſacerdotes dei nō habet: hec Ambroſius. Ex quibus omnibus patet tam que fuerit mens beati Auguſtini in p̄fatis auctoritatibus q̄ ꝙ p̄fate auctoritates nihil faciūt ad ꝓpoſitū aduerſarioꝝ.

Ad tertiam

Ad tertiā auctem que eſt bti Auguſtini libro de vnico baptiſmo ptȝ rn̄ſio ex dictis: qm̄ omnes ille auctoritates bti Auguſtini eandē intelligentiā habent. pſuadere em̄ intēdit duas cōcluſiones cōtra duos prefatos errores. Prima ꝙ claues ſint apud ſacerdotes in eccleſia et eſſe debeant per totaȝ poſteritatē eccl'ie vſqȝ in fineȝ ſeculi ⁊ hoc cōtra primū errorem. Secūda cōcluſio ſua eſt ꝙ claues nō ſint apud om̄s ſed tm̄ apud conſtitutos in vnitate eccleſie. ⁊ hoc contra ſecūdū errorē. Iſte due cōcluſiones ſequunt̄ ex h̄ q̄d dicit ꝙ apoſtoli quādo eis dictū eſt. Quoꝝ remiſeritis peccata ⁊c. pſonā eccl'ie geſtabāt quia ſi pſonam eccleſie geſtabant tunc ſequitur ꝑmo ꝙ nō tm̄ ꝓ ſeipſis ſed ꝓ ſuis ſucceſſoribus erat eis dictū a domino. Quoꝝ remiſeritis ⁊c. ⁊ ſic error ꝑmus eliditur. Preterea ſecundo ex hoc ꝙ pſonam geſtare dicūt̄ eccleſie quādo eis dictū eſt. Quorū remiſeritis ⁊c. cum eccleſia ſit vna extra quā nō eſt ſalus: ſequit̄ neceſſario ꝙ claues nō ſint niſi apud in vnitate eccleſie cōſtitutos: ⁊ ſic deſtruitur ſecundus error. Et hoc eſt quod dicit ꝙ cū illis dictum eſt. Quoꝝ remiſeritis ⁊c. ideȝ eſt ac ſi ipi eccleſie diceret̄. Pax eccleſie dimittit peccata ⁊c. Et hoc eſt quod ideȝ Auguſtinus dicit in libro de remiſſione peccatoꝝ. ⁊ habetur in. c. eccleſie charitas. de conſecra. diſtin. xl. ꝙ eccleſie charitas dimittit peccata. Dicit̄ aūt vnitas ſiue charitas eccleſie dimittere peccata: quia nec confitens conſequit̄ fructum clauium nec miniſter habet earum executionem niſi intra vnitatem eccleſie fuerint ambo cōſtituti: vt in. c. dicim⁹. ⁊ in. c. ſciſma. xxiiij. q. i.

Ad quartam

Ad quartā auctoritatem Auguſtini ſuper Ioh. in ſermone vt dicit̄. c. vlt. reſpondetur ſicut ad ſuperiores auctoritates dictū eſt: ꝙ verum eſt ꝙ qn̄ petro dictū ē. Tibi dabo claues ⁊c̄. vniuerſaȝ ſignificabat eccleſiā ad itelligētiam datam ſuperi⁹. ſ. nō in omnibus eius mēbris ſed in principaliorib⁹ ſolū. ſ. epis ⁊ pb̄ris. Et ſi dicatur ꝙ Augu. dicit vniuerſam ſignificabat eccleſiā: ergo in omnibus. Reſpōdetur ⁊ eſt bene notandū in hm̄ōi auctoritatib⁹ bti Auguſtini: ꝙ vniuerſitas importata nomine vniuerſe eccleſie nō eſt vniuerſitas membroꝝ eccleſie vt fiat diſtributio pro ſingl'is mēbris eccleſie aut pro ipſa cōmunitate fidelium: qm̄ vt in ſuperioribus apertiſſime demonſtratuȝ eſt: ipoſſibile eſt ꝙ que petro dicta ſunt de clauibus eccleſie ſiue diuiſim ſiue coniūctim conſideratis cōueniant. ſed eſt vniuerſitas locoꝝ ⁊ ſucceſſionis ſiue decurſus etatis eccl'ie. Unde eſt ſenſus ꝙ quādo petr⁹ claues accepit accepiſſe deſignetur etiā pro omnib⁹ ſucceſſoribus ſuis ⁊ alijs eccleſie prelatis nō tm̄ in vno loco aut ꝓuincia vna aut vno tēpore ſȝ in vniuerſo orbe ⁊ per totam etatē eccleſie. ſ. vſqȝ in finem ſeculi ⁊ hoc eſt vniuerſaȝ figurare eccleſiam. ⁊ hoc modo accipit vniuerſitatem glo. Mat. xvi. cuȝ ait. ꝙ claues date ſunt omni eccleſie in epis ⁊ pb̄ris. De hoc modo vniuerſalitatis loq̄tur idem beat⁹ Aug. homelia. vi. ſuper Apoc. exponēs illud. Stelle ceciderūt in terrā. ita dicēs. Hoc eſt ſtelle eccleſie: ſed a toto pars intelligit̄. nō enim tota eccleſia ſȝ qui mali ſunt in eccleſia ipſi cadunt de celo. Totā aūt dixit: q: in toto orbe terrarum erit perſecutio magna ⁊ tūc qui iuſti fuerint manebūt in eccleſia tanq̄ in celo. Hec ille. Iteȝ ſup. i. can. Ioh. in tractatu quarto inquit. Totus mūd⁹ xp̄ianus eſt ⁊ totus impi⁹: per totum em̄ mūdum impij ⁊ per totū mundū pij. Ecce ꝙ totalitas eccleſie nō accipitur ibi a totalitate ſiue vniuerſitate mēbroꝝ ei⁹ ſȝ a totalitate locorū. Et ita in ꝓpoſito noſtro plane viſuȝ eſt nobis ꝙ iaduertētia hui⁹ diuiſionis vniuerſitatis dedit occaſionē magnā aduerſarijs male intelligendi multa dicta ſctōꝝ patrū ⁊ maxime Augu. de vl'i ſiue de vniuerſa eccleſia loquentiū.

Capitulū. lxxvi. In quo rn̄detur ad auctoritates et rōnes fundatas in quarta ſuppoſitione.

Cap. LXXVI

Conſequenter reſtat videndū de ſuppoſitōe quarta aduerſarioꝝ ⁊ de auctib⁹ q̄s inducunt in fauorē eoꝝ. Suppoſitio quarta eoꝝ eſt ꝙ que dicūtur apud ſctōs doctores eſſe in eccleſia aut data eccleſie vl'i intelligant̄ data eccleſie vt vniuerſitati ſiue in

Ad quartaȝ ſuppoſitionē poſitaȝ ca. lxx.

omnibus eius mēbris ſimul iūctis. Plane ꝙ iſta ſuppoſitio nō ſolū eſt falſa ſed etiā deriſoria ſit: ſatis vnuſquiſq; ex ſupradictis intelliget. maxime vbi improbādo aduerſarioꝝ poſitionē oſtēdimus multa fore que in eccl'ia eē aut eccleſie data dicunt᷑ que nullo modo ipſi cōmunitati eccl'ie in oībus mēbris ſuis cōuenire poſſunt: immo illa cōitati attribuere illo modo eſſet oīno ſtultū. Na3 ſicut in ſuperiorib⁹ diximus quēadmodū in corpe naturali hoīs ad cuius ſimilitudinē eccl'ia corpus noīat᷑ aliq̄ data ſunt corpori ſic in vno mēbro ꝙ non in alio mēbro nec in oībus ſimul: ſicut viſus datus eſt homini in oculo. auditus in aure. odoratus in aurib⁹: ita ꝙ nō in alijs. ita eſt in corpore eccleſie multa data ſunt eccl'ie ſicut ſunt gratie: q̄ grē gratiſdate dicunt᷑ de q̄bus apl's ad Roma. xij. ⁊ .i. ad Corinth. xij. ⁊ ad Ephe. iiij. quas ſupra cōmemorauimus q̄ nō ſunt ita corpori eccl'ie date vt oībus mēbris ei⁹ ſimul cōueniāt ſed tm̄ aliq̄bus alique ⁊ alijs alie. dicente eodē apoſtolo. Diuiſiones gratiarū ſūt vt ſuperius plene oñdimus. Falſa ẽ eſt ſuppoſitio illa aduerſarioꝝ nec ꝓbatio eoꝝ eſt alicuius apparētie cū dicunt ꝙ eccl'ia ſit nomē collectiuū: q: ex hoc nō ſequit᷑ ꝙ quicq̄d dicatur eſſe in eccleſia aut datū eccl'ie ꝙ cōueniat omnibus mēbris eius ſimul collectis. vñ Apl'us ꝑme Corinth. xij. Si totu3 corpus oculus vbi auditus? ſi totū corpus auditus vbi odorat⁹? Ueritas ergo eſt ꝙ multa ſūt data eccl'ie aut in eccl'ia eſſe dicunt᷑ aut ꝙ eccl'ia illa habeat: que tm̄ nō in oībus mēbris ſimul collectis h3: ſed in q̄buſdā tm̄. Quib⁹ habitis dicendū eſt ad ſingulas auc̄tes q̄ ex aduerſo inducunt᷑

Ad primā auctoritatem — Ad primā que eſt de. c. oībus. xxiiij. q. i. rñdetur ꝙ verū eſt ꝙ eccl'ia claues recepit ⁊ hoc nullus xp̄ianus negat: ſed d᷑ ꝙ nō in omnibus eius mēbris ſed tm̄ in q̄buſdā. ſ. epīs ⁊ pb̄ris ſicut ſepe cōmemoratū eſt.

Ad ſcd̄am — Ad ſecundā q̄ eſt Aug. de doctrina xp̄iana: rñdet᷑ eode3 mō cōcedēdo ꝙ xp̄s dedit eccl'ie ſue claues vt q̄ ſoluerct in terra ⁊c. ſ3 iſtas claues dedit ſicut diximus nō in oībus eius mēbris ſed in ꝑncipalioribus. ſ. epīs et pb̄ris.

Ad tertiam — Ad tertia3 que eſt eiuſdē Augu. ſup cañ. Jo. rñdet᷑ eodem modo

Ad quartam — Ad quartā que eſt extra de ſum. tri. rñdet᷑ ꝑmo ꝙ auc̄tas illa nō videt᷑ ad ꝓpoſitū facere qm̄ glo. ſup verbo: ſ3m claues: exponit ſ3m formā eccl'ie. Scd̄o rñdet᷑ negādo ɔñtiā: claues noīant᷑ eccl'ie. ẽ cōitas eccl'ie in ſe et in oībus ſuis mēbris atq; ꝑncipalius q̄ petrus claues habet. Jſta ɔñtia nulla eſt: hoc enim cōe eſt ꝙ claues dicunt᷑ caſtri aut ciuitat᷑: ⁊ tm̄ apiendi facultas nec caſtro nec ciuitati ꝓpe aſcribit᷑ ſed oſtiario. Sic in ꝓpoſito licet claues noīentur eccl'ie ſicut ⁊ ſacr̄a: nihilomin⁹ ptās abſoluendi a pctīs ⁊ ſacr̄a diſpenſandi ſolis ſacerdotib⁹ ɔuenit ⁊ aliquoꝝ diſpēſatio ſolis epīs ſicut al's dictū eſt. Tertio rñdet᷑: ꝙ claues nō ſic dicūtur eccleſie ꝙ cōitas ipſa eccleſie hēat in ſe ſubiectiue formaliter ⁊ diſpēſatiue illas ſicut aduerſarij pretendunt. hoc aūt mō bñ fuerunt in petro ⁊ nunc ſunt in ei⁹ ſucceſſoribus vñ ſancti petrū noīant clauicularium ⁊ ianitorē regni celeſtis. Uerū ꝙ claues regni celoru3 licet ſolis ſacerdotib⁹ cōueniāt: dicant᷑ tm̄ date eccleſie ⁊ dicant᷑ claues eccleſie pñt aſſignari plures rōnes. Prima eſt ꝓpter vnitatē mēbroꝝ in corpore eccl'ie ſicut ſupra dixim⁹: quia eīn vt ait Apl's ad Ro. xij. Multi vnū corpus ſumus in xp̄o: iō que mēbris corpis data ſunt: ipſi corpori cui⁹ partes ſunt data eſſe dicūtur.

Secūdo: q: claues date ſunt potiorib⁹ partibus cōitatis eccl'ie: q: ſicut ait Hier. date ſūt omni eccleſie in epīs ⁊ pb̄ris. ſolitū eſt aūt vt qḋ principaliores faciunt in cōitate ipſa tota cōitas facere dicat᷑. qm̄ vt inquit ph's. ix. ethy. Ciuitas d᷑ id qḋ ꝑncipaliſſimū eſt in ea. ſicut homo d᷑ ſuus intellect⁹: nō q: intellect⁹ ſit totus hō: ſed q: intellect⁹ eſt principalior ps in hoīe in quo virtualiter ɔſiſtit tota hoīs diſpoſitio. Tertio dicūtur claues eccleſie: q: ptās q̄ nō pōt ꝑpetuari in vno aut in plurib⁹ ſuppoſitis alicui⁹ multitudinis ſed tm̄ ꝑ ſucceſſione3 cōſueuit noīari ptās cōitatis licet nō oīb⁹ de illa cōitate talis ptās cōueniat. ſicut eſt in priuilegio ꝑpetuo dato dignitati alicui⁹ eccleſie vel religionis. Quarto dicūtur claues eccleſie: q: ad bonū totius eccleſie a xp̄o petro ⁊ ei⁹ ſucceſſorib⁹ date ſunt. vnde Apl's. ij. Cori. xiij. dicit. Scd̄m ptāte3 quā dñs dedit mihi in edificationē. Quinto dicūtur claues eccleſie ſicut dicūtur claues dom⁹: q: ꝑ eas datur igreſſus in eccleſiam vel excludit᷑ quis ab eccleſia.

Sexto claues dicūtur eccleſie: q: fides eccleſie multū opatur in ipſis quō ⁊ ſacr̄a dicuntur eccleſie. Patet ergo ꝙ auc̄tas inducta ex parte aduerſa nihil faciat ad ꝓpoſitū ipſoꝝ aduerſarioꝝ. Qḋ vero ꝑfati aduerſarij dicunt ꝙ in auc̄te illa nō d᷑ ꝙ ſoli petro ɔceſſe ſunt claues nec ꝙ per ipſum alijs ɔceſſe ſint nō eſt dignū reſpōſione: qm̄ oībus doctis notū eſt ꝙ argumentatio ab auc̄te negatiue nulli⁹ roboris eſt Multa q̄ppe btō petro cōueniūt que negare eſſet hereticū: licet de eis nulla ſit mētio in. c. illo allegato ꝑ aduerſarios ex de ſum. tri. et fi. ca. Preterea ſi ibi nō dicit᷑ alibi dicit᷑. vt in. c. fundamenta de elec. li. vi. ⁊ in multis alijs locis ſicut ſupra cōmemoratū eſt. Ad quintā — Ad quintam

auctoritatē q̄ de actibus aploꝝ inducit̄ rn̄detur ꝙ auctas illa nō facit aliq̄d ꝯtra ꝓpoſitū noſtrū. lꝫ eñ ſpūſſanctus dicat̄ poſuiſſe illos pſbyteros regere eccliaꝫ xp̄i ꝑ parte illa in q̄ paſtores ⁊ rectores p̄fecti fuerūt: nō ꝓpter h̄ ſequit̄ ꝙ apud illos eſſet ptās clauiū in plenitudine ſua: ſed tm̄ ſm̄ partē ſollicitudinis ad quā eſſent vocati. Plenitudo v̄o ptātis ē tm̄ apud illū cuius regimini ip̄a tota vniuerſalis eccleſia toto orbe diffuſa cōmiſſa eſt. qui ē romanus pōtifex. vnde cū alij a btō petro dicūtur p̄ncipes aut rectores aut paſtores gregis dn̄ici nō eſt intelligēdū ꝙ tales ſint reſpectu totius eccl'ie: ſed reſpectu partis aut partiū cui vel q̄bus p̄fecti ſunt. vtputa reſpectu tal' vel talis ꝓuīcie aut dioceſis aut parochie ſm̄ partē ſollicitudinis ad quā per vniuerſalē totius eccleſie paſtorē ⁊ rectorē vocati ſunt. vñ glo. ſup illo. i. Petri. v. Paſcite qui in vobis ē gregem. dicit ſic. Sicut dn̄s petrū totius gregis curā habere iuſſit ita petrus ſequētib⁹ eccleſie paſtoribus iure mādat vt eum quiſq̄ q̄ ſecū eſt gregē dn̄i ſollicita gubernatōe tueat̄

Ad ſextam — Ad ſextā auctem que ſumit̄ de p̄fatōe que in feſto apoſtoloꝝ dicit̄ ſimilis patet reſponſio. dicimus eñ ꝙ lꝫ alij apoſtoli etiā fuerīt eccleſie paſtores ſicut ⁊ modo ep̄i ſūt. nihilominus nō vniuerſaliter ſup totā eccl'iam: ſed tm̄ ſm̄ illā partē ſollicitudinis ad quā vnuſq̄ſq̄ vocatus eſt. ſolus autē petrus paſtor fuit vniuerſalis eccleſie cui ſoli abſolute ⁊ indiſtincte dictū eſt Joh. vltimo. Symō iohānis diligis me paſce oues meas. in qua v'litate ſol⁹ romanus pōtifex illi ſuccedit.

Cap. lxxvij. In quo rn̄detur ad obiectōes fundatas in ſuppoſitione quinta.

Cap. LXXVII improbās q̄ntā ſuppoſitionē poſitā. c. lx.

Suppoſitio aūt q̄nta aduerſarioꝝ eſt: ꝙ nūq̄ aliqua ptās legat̄ data Petro niſi ſimul cū alijs aplis. Q' autē hec ſuppoſitio falſa ſit maniſeſte oſtēdit̄. Primo q̄m̄ illud q̄d Joh. vlt. ſcribit̄. Symō iohānis diligis me plus his paſce oues meas: in quo maxime tā ſm̄ doctores theologos q̄ canoniſtas petro cura toti⁹ eccl'ie ⁊ p̄ncipat⁹ cōmittit̄ ſoli petro dictū ē vt ſupra oñſū ē: tū ex l'ra cū ait xp̄s. Symō iohānis diligis me pl⁹ his ⁊c. tū bti Chriſo. teſtimonio q̄ ſup Joh. ita inquit. Alios. ſ. ap'los p̄teriēs huic de talib⁹ loq̄tur: eximi⁹ ap'loꝝ erat petr⁹ ⁊ os diſcipuloꝝ et vertex collegij. Ecce ꝙ inq̄t alios p̄teriens q̄ ſoli petro eſt hoc dictū. Itē Greg. ibidē. Petro ſancta eccl'ia eſt cōmiſſa ipſi ſpāliter ē dictū. Paſce oues meas. Et cū d' ex aduerſo ꝙ

Ad ꝓbationē

nō ſit alius locus aptior cōceſſionis ptātis petro cōmiſſe Mat. xvi. q̄ Mat. xviij. vbi dicit̄ ei ⁊ alijs ſimul: quecūq̄ alligaueritis ⁊c. Dicimus ꝙ hoc videt̄ falſum: q: hic nō videt̄ aliq̄ facta conceſſio ptātis: ſꝫ tm̄ ꝓmiſſio. ſicut q̄n petro dictum eſt. q̄dcunq̄ ligaueris ⁊c. Q̄d ex trib⁹ videt̄ colligi. Tum primo q: ſi tūc Mat. xviij. conceſſio fuiſſet ptātis clauiū q̄ promiſſa erat Mat. xvi. cū dictū eſt petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ: p̄fecto non indignati fuiſſent adinuicē apoſtoli nec ꝯcertaſſent de primatu. j. Mat. xx. c. cum iā certi eſſent de volūtate ⁊ diſpoſitione xp̄i ac de ptāte ſibi cōceſſa ⁊ tñ xp̄s idignatis diſcipulis aduerſus filios zebedei ait. Scitis q: principes gentiū dn̄antur eoꝝ: ⁊ qui maiores ſunt ptātem exercēt in eos: nō ita erit inter vos: ſed quicūq̄ voluerit inter vos primus eſſe erit veſter ſeru⁹. nō ergo videt̄ ꝙ Mat. xviij. adimpleta fuerit ꝓmiſſio clauiū facta petro. Tū ſcd̄o: q: Mat. xvi. vtraq̄ clauis. ſ. tam ordinis q̄ iuriſdictionis ad regimen ⁊ tuitionē eccl'ie ꝓmiſſa fuit petro. vn̄ Chryſo. ⁊ habet̄ in glo. ꝯtinua. Uide qualiter xp̄s reducit petrū ad excelſam de ipſo intelligentiā: hec eñ ſe ꝓmiſit daturū que ſunt ꝓp̄a dei ſolius. ſ. peccata ſoluere ⁊ eccleſiā imutabilem facere inter tot perſecutionū ⁊ tētationū ꝓcellas. ſed Mat. xviij. tm̄ de claue iuriſdictionis in exteriori iudicio ſit mētio vt patet ex l'ra. dicit̄ eñ ſi eccleſiā nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊c. Seq̄tur: quecūq̄ alligaueri̇t ⁊c. glo. interli. vinculo anathematis. nō ergo tūc adimpleta fuiſſe videt̄ promiſſio facta petro. Tum tertio: q: claues regni celoꝝ que ꝓmiſſe erant petro nō dātur niſi ſacerdotibus. tales aūt nō erant apoſtoli q̄n dictū eſt eis: quecūq̄ alligaueritis ⁊c. cum facti fuerint ſacerdotes in die cene. ergo falſum eſt ꝙ id q̄d promiſſum erat petro Mat. xvi. fuerit adimpletū Mat. xviij. quantūcunq̄ currat aliqua ſi̇l'itudo i verbis inter verba dicta petro Mat. xvi. ⁊ v̄ba dicta omnibus ap'lis Math. xviij. Et ſi dicat̄ ꝙ Hiero. dicit in glo. Mat. xviij. ꝙ ptāteꝫ tribuit ap'lis. Dicēdū ꝙ debet exponi. i. deſignatur vel inſinuatur danda ap'lis ⁊ eoꝝ ſucceſſoribus ⁊ hoc in petro. in quo ſicut ait Augu. figurabat̄ vnitas oīm paſtoꝝ. Si querat̄ auteꝫ q̄n data eſt poteſtas clauiū petro ⁊ alijs ap'lis. Ibi reſpōdendū nobis videt̄ ſaluo meliori iudicio ſub ſex cōcluſionib⁹ ſequētibus. Prima eſt: ꝙ Mat. xvi. cum dictuꝫ eſt petro: tibi dabo claues regni ⁊c. nō eſt petro data ptās: ſed ꝓmiſſa. Patet concluſio ex ipſa littera. d' enim dabo quod eſt futuri tēporis. patet etiaꝫ expreſſe ex ſuperi⁹ dicto beati Chryſo. qui ait — Cōcluſio prima

promittit ⁊c. hoc etiā patet teſtimonio beati
Hiero. qui ſup Matth. tractās pfata verba
xpi. Matth. xvi. Et ego dico tibi quia tu es
petrus et ſup hanc petrā edificabo eccleſiam
meā ⁊c. dicit. Cōſideret q̄ hec querit petro il-
lam bn̄dictionē ⁊ btitudinē atq; ptātē ⁊ edi-
ficationē ſup eum eccl'ie in futuro ꝓmiſſa₃ nō
Secunda in pn̄ti datā. Secūda cōcluſio: ꝓmiſſio illa
poteſtatis facta petro fuit ꝓmiſſio tam pote-
ſtatis clauium ordinis q̄ iuriſdictionis. Pt₃
cōcluſio ex dictis. Hec cōcluſio videt̄ eſſe ta₃
Alexādri de Alis in. iij. ⁊ ſancti Thome. ⁊ Al
berti ac Bonauenture in. iiij. quonia₃ claues
in ſua plenitudine promiſſe ſunt tunc Petro
Tertia Tertia cōcluſio. Ptās iuriſdictōis in foro
exteriori deſignata. Matth. xviij. nō videtur
data tūc actu apl'is ſed bene inſinuata dari ſi
ue ꝓmiſſa cōcedi apl'is coniūctis ſucceſſorib⁹. p₃
Quarta cōcluſio ex ſuperioribus dictis. Quarta con
cluſio: ptās clauis ordīs fuit actu donata pe-
tro ⁊ apl'is alijs ſimul qn̄ Joh. xx. dictū ē illis
Accipite ſpm̄ſanctū ⁊ quoꝝ remiſeritis pctā
remittunt̄ eis. Sup quo verbo dicit beatus
Greg. in homelia: q̄ hic apoſtoli p̄matū diui-
ni iudicij ſortiunt̄: vt vice dei q̄buſdam pctā
Quinta retineāt ⁊ quibuſdā relaxent. Quinta con
cluſio eſt: q̄ ptās iuriſdictionis plena in vtro
q; foro data eſt petro cū ei dr̄ Joh. vlt. Symō
iohānis diligis me paſce oues meas. paſcere
em̄ ꝓprie eſt regie poteſtatis. vnde oli₃ reges
paſtores dicebant̄. Paſcere vt inquit glo. eſt
oues credētes in xp̄o ne a fide deficiāt confor
tare: terrena ſubſidia ſi neceſſe eſt ſubditis ꝓ
uidere ⁊ exempla virtutū cū verbo p̄dicatio-
nis impēdere: aduerſarijs obſiſtere: errantes
ſubditos corrigere. Ex quo habet̄ q̄ hic vt di
ctum eſt plenitudo ptātis iuriſdictōis data
ſit petro. vnde btūs Grego. inquit: q̄ cura to
tius eccleſie et p̄ncipatus petro cōmittit̄. Et
btūs Chriſo. ſup eodē loco inquit: paſce oues
meas negatiōe deleta cōmittit petro preſidē
Sexta tiam fratrū. Sexta cōcluſio: adimpletio ꝓ
miſſe ſiue inſinuate poteſtatis iuriſdictionis
dande alijs apl'is a petro fuit facta mediante
petro ꝓpter eccl'ie vnitatē ſeruandā. Pt₃ cō
cluſio ta₃ ex illo Leonis pape in. c. ita dn̄s. di.
xix q̄ ex illo eiuſdem in ſmone. iij. ordinatiōis
ſue ita dicētis. Magnū ⁊ mirabile eſt dile
ctiſſimi huic viro. ſ. petro conſortiu₃ potentie
ſue tribuit diuina dignatio: ⁊ ſi q̄d cōe cu₃ eo
ceteris voluit eſſe pn̄cipibus: nunq̄ niſi per
ipſum dedit quicquid alijs nō negauit. Ad
id vero quod ex aduerſo arguebatur ex predi-
cta ſuppoſitione q̄ cum ſub eadem vniuerſa-
litate dictū eſſet petro ⁊ apoſtolis: quecunq;
alligaueritis ⁊c. Mat. xviij. ſub qua dictū fue
rat petro Mat. xvi. q̄dcunq; ligaueris ⁊c. nō
tm̄ plenitudo poteſtatis reſidere dicenda eſt
apud petrū ſed etiā apud alios: reſpondet̄ du
pliciter. Primo: q̄ falſum eſt q̄ ſub eadē vl'ita
te ⁊c. qm̄ cum petro Mat. xvi. promiſſio fiat
vtriuſq; clauis tam. ſ. in foro ꝯſcientie q̄ in fo-
ro exterioris iudicij: ⁊ cum dictū eſt apoſtolis
Mat. quecūq; alligaueritis ⁊c. tm̄ promiſſio
ſit iuriſdictionis in foro exterioris iudicij. ma-
nifeſtū eſt q̄ q̄dcūq; dictū petro ē maioris vl'i
tatis q̄ q̄dcunq; dictū apl'is. ⁊ hoc notat etiā
Origenes in glo. qui tractās illd̄ Mat. xviij.
quecūq; alligaueritis ſup terra₃ alligata erūt
in celo ſic ait: in celo dicit nō in celis ſicut pe
tro: q2 nō ſunt tante pfectionis ſicut petr⁹. loq̄
mur aūt de pfectione ptātis ⁊ auctīs. Secun
do reſpōdet̄: q̄ dato q̄ Math. xviij. data eſſet
apl'is poteſtas actu petro ꝓmiſſa Math. xvi.
nō ꝓpter hoc ſeq̄tur q̄ in eadem vniuerſalita
te aut plenitudine data eēt apl'is alijs diſper-
ſis aut ſil' collectis in qua petro. Et ratio hui⁹
ſumit̄ ex dictis dn̄i Alberti magni ⁊ bti Tho.
Dn̄s aūt Albertus magn⁹ reſpōdens ad vnū
ſile argumentū in. iiij. di. xvij. dicit: q̄ cum dn̄s
dicit apoſtolis. Accipite ſpiritūſanctū ⁊ quo-
rum remiſeritis ⁊c. preſupponit eſſe ordinē in
diſcipulis: qm̄ ante prefecerat ſiue ordinaue-
rat petrū ſuper oēs eſſe Mat. xvi. Tibi dabo
claues: ⁊ quodcūq; ⁊c. Luc. xxij. Et tu aliquan
do cōuerſus ꝯfirma fratres tuos. Cū ergo hic
ordo iuriſdictionis a dn̄o ante fuerit inſtitut⁹
preſupponit illum vt ſm̄ illū conferret execu-
tionē officij qn̄ inſufflauit ⁊ dixit. Accipite ſpi-
ritūſanctum ⁊ quoꝝ ⁊c. hec Albert⁹. Sanct⁹
vero Tho. in. iiij. di. xix. reſpondens quaſi ad
idem argumentū de equalitate poteſtatis in
apoſtolis dicit ſic: q̄ q̄uis oībus apl'is ſit cōi-
ter data poteſtas ligandi ⁊ abſoluēdi: tn̄ vt in
hac poteſtate ſignificaretur aliquis ordo: pri-
mo ſoli petro data ē vt oſtēdat̄ q̄ ab eo in ali-
os debeat iſta poteſtas deſcēdere. hec ſanct⁹
Thomas. Ex quibus verbis manifeſte colligi
mus: q̄ dato iuxta aduerſarios q̄ i v̄bo Mat.
xviij. daretur poteſtas apoſtolis omnib⁹ que
petro promiſſa fuerat Math. xvi. verba tn̄ di
cta petro Mat. xvi. cum ei ſicut capiti a quo
in alios deriuanda erat poteſtas: dicta intelli
gantur ſunt extenſioris vniuerſalitatis q̄ di-
cta alijs apoſtolis Math. xviij. quibus nō ab
ſolute ſicut petro: ſed preſuppoſito ordine ad
ipſum Petrum dicta neceſſario intelligenda
veniant.

Capitulū. lxxviij. In quo reſpōdetur ad ea que indu
cūtur in ſuppoſitione ſexta.

Cap. LXXVIII

Reliquum eſt explicare quid veritatꝭ aut falſitatꝭ aduerſarioꝝ ſuppoſitio. vi. cōtineat: ⁊ ita videbiť cuius pondèris ſint obiecta que inde ſumpta ſunt. In primis dicimus ꝙ ſuppoſitio illa in oībus eius partib⁹ eſt falſa: quod nos ſic oñdimus. Pro quo ſciendū ꝙ ſuppoſitio illa plures ptes cōtinet.

Ad ſextā ſuppōnē factā ca. lxx.

De prima parte

In pma eius parte aduerſarij dicūt: ꝙ cuilibet creature cui deus dedit certam periodū qua determinať ꝗdiu poſſit viuere vľ durare: dederit ꝓpriā virtutē innatā ⁊ intrinſecam qua poſſit in ſuo eſſe ſe cōſeruare ⁊ contra deſtructionem ſui aduerſantibus reſiſtere Iſta pars videtur nobis falſa qm̄ cōſeruatio cuiuſlibet creature depēdet ab extrinſeco. ab ipo. ſ. deo qui eſt cauſa ſubſiſtēdi omni creature ꝗm illud ad Hebre. i. Portās omnia verbo virtutis ſue. vbi dicit glo. Sicut ab eo creata ſunt ita p eū immutabilia conſeruanť. Itē in lib. de cauſis dꝛ. Oīs intelligētie fictio. id eſt pmanētia eſt p bonitatē purā q̄ ē pma cauſa. Si ergo fictio intelligētie nō eſt per virtutē aliquā innatā aut intrinſecā ipſi intelligētie ſed p cām pmā. multo fortius aliarū creaturarum ꝯſeruatio depēdet ab extrinſeco. Pro cuius ſuppoſitionis aduerſarioꝝ euidētiori confutatione ⁊ oñſione falſitatis eſt ſciēdū iuxta ſanctū Tho. in pma parte. q. ciiij. ar. iij. ꝙ aliquid conſeruať ad alio dupľr. Vno modo indirecte ⁊ p accidēs. ſicut ille dꝛ rem ꝯſeruare qui remouet corrumpēs: puta ſi aliqs puerū cuſtodit ne cadat in ignē dꝛ eū ꝯſeruare. ⁊ ſic etiā deus dicit cōſeruare aliqua ſed nō oīa quia quedā ſunt que nō habēt corrūpentia q̄ neceſſe ſit amouere ad rei cōſeruationē. Alio modo dꝛ aliquis rem aliquā ꝯſeruare per ſe et directe inꝗtū. ſ. id quod conſeruať depēdet ꝗm eſſe a conſeruāte vt ſine eo eſſe nō poſſit. ⁊ hoc modo omnes creature indigēt diuina cōſeruatiōe. depēdet ei eſſe cuiuſlibet creature ita ꝙ nec ad momentū exiſtere poſſent: ſed in nihilū redigerenť niſi conſeruarenť opatōne diuine ꝟtutis in eſſe. vt dicit btūs Gregorius Quo notato pfacile colligitur falſitas illius partis ſuppoſitionis aduerſarioꝝ dicentium ꝙ deus dederit cuilibet creature ⁊c. Nam ſi loquamur de modo cōſeruationis quo aliq̄d per ſe et directe dꝛ aliud cōſeruare manifeſte falſum eſt quod dicūt aduerſarij: qꝛ hoc modo conſeruationis nulla res dicit conſeruari niſi ab eo a quo depēdet ꝗm eſſe: ſed nulli creature data eſt virt⁹ qua a ſeipa depēdeat ꝗm eē. ergo nulli creature eſt data virtus qua ſeipā cōſeruet. ꝯña eſt manifeſta ⁊ cōfirmať dictis aduerſarioꝝ. Dicunt eñ ⁊ bene ꝙ eadem ſunt principia eſſendi ⁊ cōſeruandi. ſꝫ nō eſt intelligibile ꝙ aliqua creatura per quācunq; innatā virtutē ſit principiū ſibi eſſendi. ergo nec intelligibile eſt ꝙ per aliquā innatā virtutem ſeipſam in ſuo eſſe conſeruet. Ex hoc fundamento ſanct⁹ Tho. in prima pte ſumme vbi ſupra cōfutat ſuppoſitionē prefatam aduerſarioꝝ ſub his verbis: cum ꝓprie cauſa cōſeruatiua ſit ſui effectus ab ea dependētis ſicut nulli effectui poteſt preſtari ꝙ ſit cauſa ſuipſius: ita nulli effectui pōt pſtari ꝙ ſit ꝯſeruatiu⁹ ſuipſius. Si vero loquamur de ſecūdo modo cōſeruatiōis: ſcꝫ indirecte ⁊ per accidens quo aliq̄d per remotionē ⁊ impedimentū actionis corrūpentꝭ dicit aliud cōſeruare. Suppoſitio etiā pdicta aduerſarioꝝ videť eſſe falſa: qꝛ licet naturale ſit vnicuiq; cōſeruare ſe ꝗtum pōt: tñ ꝙ cuilibet creature etiā corruptibili inſit aliq̄ virtus ſiue ptās intrinſeca qua in eſſe ſuo ſe cōſeruet hoc modo ꝯſeruationis. ſ. reſiſtendo aduerſantibus ⁊ corrūpentib⁹ nō videť verū. videm⁹ eñ quotidie innumeras res deſtrui corrumpi aut conſumi in quibus nulla apparet virtus aut ptās que corrūpentium ſe actionē impedire aut amouere poſſet. Et ita appet ꝙ ſuppoſitio aduerſarioꝝ in prima ſui pte ſit falſa.

De ſecunda pte

Secunda ps eiuſdē ſuppoſitionis in qua dꝛ ꝙ eccleſie deus dederit virtutē ſiue ptātem intrinſecā qua in ſuo eſſe ſe cōſeruare poſſit: etiā ꝙ ſit falſa facile oſtēditur. Et primo de illo modo cōſeruationis quo aliquis dꝛ aliquid cōſeruare ꝑ ſe ⁊ directe patet: qm̄ dicere ꝙ hoc modo cōſeruationis eccľia habeat ptātem ⁊ virtutem intrinſecam ꝯſeruandi ſe in eſſe ſuo nō modo eſt falſum ſꝫ erroneū. patet: qm̄ cum hoc modo cōſeruandi eccľiam cōſeruare in eē ſuo nō cōpetat niſi ei a quo depēdet ꝗm eſſe: dicere eccleſiā habere virtutem ⁊ poteſtatē intrinſecam ſe cōſeruandi eſt dicere eccľiam dependere a ſeipa ꝗm eſſe. quod manifeſte eſt hereticum ⁊ ſtultum. Plane ſicut ſolus deus eccleſiam fundauit in eſſe nature ⁊ gratie: ita ipſe ſolus hoc cōſeruationis genere cōſeruat ⁊ cuſtodit illā. hinc Propheta ſicut ait pſ. cxxvi. Niſi dñs edificauerit domū inuanū laborauerūt qui edificāt eam: ita ſubiūgit. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatē fruſtra vigilat qui cuſtodit eā. vbi glo. ait. pſ. iſte docet ꝙ edificatio ⁊ cuſtodia eccleſie nō niſi a deo eſt. Patet ergo ꝙ loquēdo de hoc modo cōſeruationis quo. ſ. directe ⁊ per ſe dicit aliquis cōſeruare aliquid falſum ſit ꝙ eccleſia ipſa per virtutem aliquā intrinſecam ſibi datā ſe conſeruet in eſſe ſuo. ſed

conſeruatio ſua hoc modo ſoli virtuti diuini-
tatis attribuēda ſit. Ea vero que ꝑ aduerſari
os inducunt̄ ad ꝓbationē ſuppōnis ſue nulla
Ad primā ꝓba. ſunt. Non primū quidē: q: ſuppoſitio prece
dens ex qua arguūt hic de eccl'ia vt oñdimus
Ad ſcđam falſa eſt. Nec ſcđm videlꝫ illud quod dicitur
Matth. xvi. ꝙ porte inferi nō ꝑualebunt ad-
uerſus eccl'iam: facit ad ꝓpoſitū eoꝝ. quia ex
hoc ꝙ porte inferi nō ꝑualiture ſint aduerſus
eccl'iaꝫ nō ſequit̄ ꝙ hoc ſit eo ꝙ eccl'ia habeat
aliquā talem virtutē aut ptātem intrinſecam
qua ſeipam cōſeruet in eſſe ſuo. ſed hoc cōue-
nit gratia fundamēti ſui cui innitit̄. ſcilꝫ xpi
vnde ſi bene text⁹ ille ex integro legat̄: appa-
ret clariſſime ꝙ tota fortitudo ⁊ virtus perſi-
ſtendi eccl'ie pendeat nō ex aliqua intrinſeca
ſibi ꝟtute ſed ex ꝟtute fundamēti ſuꝑ quo fū-
data eſt quod eſt xp̄s. vnde ibidē ita dr̄ ſuper
hanc petram: glo. i. xp̄m in quē credis edifica
bo eccl'iam meā. ſequit̄. Et porte inferi nō pre
ualebūt aduerſus eam. glo. i. nō ſeparabunt a
charitate mea ⁊ fide. fortitudo ğ tota eccleſie
et firmitas eius pēdet ex adheſione ei⁹ ꝑ fidē
et charitatē ad xp̄m fundamentū eius ⁊ nō ex
alia virtute aut ptāte ſibi intrinſeca q̄ fingit̄
ab aduerſarijs. vnde glo ſuꝑ illud Mat. xvi.
et porte inferi nō ꝑualebūt aduerſus eam ita
dicit. Porte inferi ſunt peccata mine blandi-
mēta hereſes q̇bus infirmi ruūt in mortē qui
nō vere ſupra petrā ſed ſuꝑ arenā domum pro
feſſionis ſue credēdi ſunt edificaſſe. qui em̄ in
timo cordis amore fidem xpi ꝑcepit quicquid
ingruit extra facile vincit: hec glo. Hoc aper
tius declarat btūs Augu. tractans illud p̄s.
Qui fundaſti terrā ſuꝑ ſtabilitatē ſuā ita dic̄.
firmauit terrā: terrā intelligo eccl'iam. que eſt
firmitas eius ſuꝑ quā fundata eſt niſi funda-
mentū eius: an incōgrue intelligimus firmi-
tatem eccl'ie ſuꝑ quā fundata eſt terra funda
mentū vbi conſtituta eſt eccl'ia: quod eſt illđ
fundamentū? fundamentū inquit apoſtolus.
nemo poteſt ponere aliud p̄ter id quod poſi-
tum eſt quod eſt xp̄us ieſus. hec Auguſtinus.
Ad tertiam Tertio inducūt aduerſarij illud Canti. vi.
vbi dicit̄ đ eccleſia terribil' vt caſtroꝝ acies or
dinata. ſed nec illud facit aliquid ꝓ aduerſa-
rijs: quoniā ex hoc nō habet̄ ꝙ eccleſia per ali
quam virtutem aut poteſtatem ſibi intrinſe-
cam conſeruet ſe in eſſe ſuo. Quod maxime pꝫ
ex glo. eiuſdem textus que ſic habet. terribi-
lis: quia per vnitatem charitatis compacta
nullum locum aperit per malum diſcordie ho
ſtibus. id eſt hereticis vel immundis ſpiriti-
bus. Quod vero aduerſarij ſubiungunt quo-
modo eccleſia eſſet ꝑfecta et terribilis ſi opor
teret ab extrinſeco ſubſidiū cōſeruationis ſue
queritare. Videt̄ nobis valde inſipienter di-
ctum ꝓpter duo. Tum primo: quia licet opera
dei perfecta eſſe dicant̄ Deutero. xxxi. nihilo-
minus conſeruatio eoꝝ ab extrinſeco pendet:
ſcꝫ a deo ſicut dictum eſt. vnde vt dicit ſanct⁹
Tho. in queſtione de potētia. inter alia que ad
ꝑfectionem eorum pertinent eſt hoc: ꝙ a deo
contineātur in eſſe. ⁊ ita dicendū eſt de eccle-
ſia: ꝙ q̄tumcunqꝫ perfecta eſſe dicatur hoc ad
ꝑfectionem eius ꝑtinet ꝙ continue a deo con
ſeruetur in eſſe: quīa vt inquit Propha vbi ſuꝑ
Niſi dn̄s cuſtodierit ciuitatem fruſtra vigilat
qui cuſtodit eam. Secūdo: q: in hac ſua argu-
mentatione videtur aduerſarius innuere vnū
de duobus erroribus: videlicet ꝙ conſeruatio
rerum creatarū nō dependeat a deo: aut ꝙ de
us ſit principiū intrinſecū reruꝫ creatarū: quo
rum vtrūqꝫ eſt hereticum. Qđ vero aduerſari
us dicit ꝙ principia eſſendi ⁊ conſeruādi ſunt
intrinſeca falſiſſimū eſt. principium em̄ primū
quod eſt deus a quo precipue eſſe ⁊ conſerua-
tio rerū dependet nulli creature eſt intrinſecū
vnde etiam ꝑncipium effectiuū ſiue cauſa ef-
ficiens diſtinguit̄ cōtra principia intrinſeca:
vt habetur. ij. phy. ⁊. v. metaphy. Secūd⁹ aūt
modus conſeruationis. ſ. indirecte ⁊ per acci-
dens qui eſt per remotionē impedimentorum
aduerſantiū ſaluti alicui⁹ rei reſpectu eccleſie
bene poteſt attribui alijs a deo: nō tñ ſine deo
videlicet angelis prelatis ac principibus ſecu
larib⁹ fidelib⁹. De angelis expreſſe dicit̄ Eſa.
lxij. Suꝑ muros hieruſalem: glo. interli. eccle-
ſiam: conſtitui cuſtodes tota die ⁊ tota nocte.
Super quo verbo beat⁹ Bernardus ita dicit
Benignus es dn̄e qui nō es cōtent⁹ noſtrorū
fragilitate muroꝝ ſed ipſis hominum cuſtodi
bus angeloꝝ cuſtodiā ſupponis. Plane hic ē
ordo diuine prouidentie vt hierarchia huma-
na iuuetur p̄ſidijs angelice hierarchie. Cuſto-
ditur etiam eccl'ia hoc conſeruatōis modo ab
hominibus ſanctis ⁊ doctoribus illam doctri
nis illuſtrando aut deū continuis interceſſio-
nib⁹ interpellando. vnde ſuꝑ illud. p̄s. cxxiiij.
Mōtes in circuitu eius. dicit Aug. Magnū
aliquid ē eē nos in ea ciuitate quā circundede
runt montes: montes mirabiles mōtes excel-
ſi: predicatores veritatis ſiue euangeliſte ſiue
apoſtoli ſiue prophete: ipſi ſunt in circuitu hie
ruſalem ambiunt illam ⁊ quaſi murū illi faci-
unt. De quo etiam Bernar. ita ſuper Cant̄. ho
melia. lxxviij. loquitur. Bene tecum agitur o
mater eccleſia: bene tecū agitur in loco pere-
grinationis tue de celo ⁊ de terra venit auxili
um tibi: qui cuſtodiunt te nō dormitant neqꝫ

dormiūt cuſtodes tui angeli ſpūs ⁊ anime iu-
ſtorum: nō errat qui te ab vtriſqꝫ ſentit cuſto-
diri. hec Bern̄. Qꝛ vero etiam prelatis tribua-
tur eccleſie cuſtodia manifeſtū eſt: cum paſto-
res eius eſſe dicant̄ ad quoꝝ officiū nullꝰ am-
bigit pertinere tueri ac cōſeruare greges ſibi
creditos. vnde btūs Augu. ſup illud ps. Niſi
dn̄s cuſtodierit ciuitatē ⁊c. dicit ſic. Habꝫ ec-
cleſia cuſtodes quomodo habet edificantes:
quomodo habet laborātes vt edificent̄ ſic ha-
bet cuſtodiētes. Nam ad cuſtodiā ptinet qđ
dicit Apoſtolus: timeo ne ſicut ſpens Euam
ſeduxit aſtutia ſua: ſic ⁊ veſtre mētes corrum-
pant̄ a charitate que eſt i xp̄o cuſtodiebat: cu-
ſtos erat. vigilabat q̄tuꝫ poterat ſup eos qui-
bus preerat. ⁊ ep̄i hoc faciūt: nam inde altior
locus poſitus eſt ep̄is vt ipſi ſuperintendant
⁊ cuſtodiāt populū: hec Augu. Hinc eſt ꝙ ro-
mano pontifici: vtpote totius eccleſie paſto-
ri maxime conuenit hoc ꝯſeruationis genere
eccl̄iam tueri ⁊ cuſtodire. Vn̄ dicit btūs Bo-
nifa. martyr. ⁊ habet̄ in. c. ſi papa. di. xl. ꝙ pro
ꝑpetuo ſtatu pape vniuerſitas fideliuꝫ tanto
inſtantius orat q̄to ſuā ſalutē poſt deū ex illi-
us incolumitate animaduertit ꝓpenſius pen-
dere. verū qꝛ papa ⁊ alij eccl̄ie prelati nō ſunt
ꝑncipales cōſeruatores eccl̄ie ſed ſolū vt mi-
niſtri: nec ſunt cōſeruatores directe ⁊ ꝑ ſe tan-
q̄ hi a quibus depēdeat eſſe eccl̄ie ſꝫ indirecte
⁊ ꝑaccidēs. Hinc eſt ꝙ ſi ꝑlati nolint aut ne-
gligant cuſtodire: nō ꝓpter hoc eccl̄ia defici-
et lꝫ interdū multiplr̄ moleſtetur ⁊ varijs per-
turbationibus ꝯcutiat̄: quoniā ſemꝑ vigilat
cuſtos eius ꝑncipalis ⁊ cōſeruator ſcꝫ xp̄us: q̄
cuſtodit eam ſm̄ illud ꝓphete. Non dormita-
bit neqꝫ dormiet qui cuſtodit iſrael. vn̄ Augu.
ſup illud ps. cxxvi. Niſi dn̄s cuſtodierit ciui-
tatem inuanū laborāt qui ⁊c. loquēdo de ꝑlatꝭ
ad populū dicit ſic. Quomodo ꝫ cuſtodimus
quomodo hoīes q̄tum poſſumus q̄tum acce-
pimus: ⁊ qꝛ nos ſicut hoīes cuſtodimus ⁊ per-
fecte cuſtodire nō poſſumus. ideo ſine cuſto-
de remanebitis: abſit. Nam vbi eſt ille de quo
dicit̄. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatē inua-
num laborāt qui cuſtodiūt eaꝫ: laboramus in
cuſtodiēdo: ſed vanus eſt labor noſter. niſi ille
cuſtodiat qui vidit cogitationes veſtras. cu-
ſtodit ille cum vigilatis: cuſtodit ille cuꝫ dor-
mitis. ille eīm dormiuit ſemel in cruce ⁊ ſurre-
xit. iam nō dormit: eſtote iſrael: qꝛ non dormit
neqꝫ dormitabit qui cuſtodit iſrael: hec Aug.
Ceterū hic modus cōſeruationis eccl̄ie et tui-
tionis aliquo modo etiā cōuenit ſicut diximꝰ
ꝑncipibus fidelibus ſecularibus. vnde btūs
Iſidorus et habetur in. c. principes. xxiij. q. v.
dicit. Cognoſcant principes ſeculi deo ſe de-
bere eſſe reddituros rationem ꝓpter eccleſiā
quam xp̄o tuēdam ſuſcipiunt. Utrū autē hoc
conſeruationis genere. ſ. indirecte ⁊ per acci-
dens poſſit quis dici conſeruare ſe in eſſe ſuo:
dicimus ꝙ ſic eo modo quo quis naturalis ra-
tionis auxilio aut alterius doctrina eruditus
aut diuine gratie ꝓſidio munitus ꝯſeruare ſe
⁊ cuſtodire ſe a malis poteſt: que ei aut in eſſe
naturali aut morali ſiue gratuito nocumenta
inferre poſſunt aut etiā vim vi repellendo: cū
vnicuiqꝫ naturale eſt conſeruare ſe in eſſe q̄tū
poteſt. ſed ex hoc modo conſeruationis in eſſe
cū cōis ſit omnibus nihil ſequit̄ ad propoſitū
aduerſarioꝝ. Tertia pars ſuppoſitionis ad- De tertia ꝑte
uerſarioꝝ eſt: ꝙ eccleſia habeat virtutē intrin-
ſecam ⁊ ptātem regendi ſeipſam ac gubernā-
di ſe. Iſta ſuppoſitio poteſt bene vel male in-
telligi ⁊ ſm̄ vnū intellectū erit falſa ⁊ ſm̄ aliū
erit vera: nihilominꝰ videtur nobis ꝙ ſm̄ itel-
lectum quē ꝓtendunt aduerſarij ſit falſa. Pre-
tendūt enim vt ſepe viſum eſt: ꝙ eccleſie in oī-
bus ſuis membris data ſit ptās ſpiritualis gu-
bernandi ⁊ regendi: more quo dicimꝰ ꝙ in ꝑn-
cipatu politie poteſtas gubernatōis eſt apud
ppl̄m ⁊ nō apud aliquē vnum qui toti populo
preſideat. Pro quo ſciendū: ꝙ poteſtas regen-
di ⁊ gubernādi dicit̄ dupliciter vna. ſ. que dici-
tur ptās publice adminiſtrationis de qua di-
cit̄. iij. Regū. xxi. Grandis auctoritatis es ⁊ be-
ne regis regnū iſrael. Talis aūt poteſtas regē-
di nō eſt data cuilibet indifferēter nec cuilibꝫ
conuenit ſꝫ his tm̄ qui in cōitate publicam ha-
bent adminiſtrationē regiminis ſm̄ diuerſas
ſpecies politie ſiue principatus. Sane ſine hu-
ius ordinis differētia nulla vniuerſitas ſubſi-
ſtere poſſet: vt dicit Bonifacius in. c. ad hoc.
di. lxxxix. Eccleſia aūt cuꝫ credat̄ a xp̄o in opti-
ma diſpoſitione regiminis ⁊ principatus cō-
ſtituta incunctāter creditur regimen eccleſie
ab ipſo xp̄o monarchicū ſiue regale cōſtitutū
eſſe. ita ꝙ poteſtas ſuprema regiminis totius
cōitatis eccl̄ie in vno tm̄ ⁊ nō in pluribus aut
in ipa vniuerſitate locata ſit ſicut ſuperiꝰ mul-
tipliciter oſtendimꝰ. Et ita loquēdo hoc mo-
do de poteſtate regiminis falſa eſt ꝑs illa ſup-
poſitōnis aduerſarioꝝ. Alio modo dicit̄ ptās
regēdi ſe ⁊ gubernādi facultas qua vnuſq̄ſqꝫ
ratione vtens pōt virtuoſe regere ſe in opera-
tionibꝰ ſuis. De q̄ ptāte dicit Proſper. Nō ca-
ret regia ptāte qui corpi ſuo nouit rōnabiliter
impare. ⁊ Greg. in moralibꝰ ait. Reges ſunt q̄
ſibimetipſis ꝓſidēt. Reges ſunt q̄ ſemetipos
regere ſciūt: qui dū deſiderioꝝ motus in ſe tē-
perant ſup ſubiectas cogitatōes lege ꝟtutis

regnãt. ⁊ Seneca. Uis regnũ: do tibi magnũ rege te ipm. Huius regiminis facultas ſiue poteſtas cõis eſt omnibus rõnabilibus creaturis et de tali veritatẽ habet ſuppoſitio aduerſariorũ: cũ eccleſia ſit collectio ſiue cõuocatio rõnabilium creaturarũ fideliũ. ſed ex tali ptãte regiminis nihil eſt ad ꝓpoſitũ aduerſarioꝝ

De quarta parte

Quarta pars ſuppõnis aduerſarioꝝ eſt: ꝙ eccleſia habeat intrinſecã virtutẽ ſiue ptãtẽ aduerſantibus ad ſui deſtructionẽ reſiſtendi. Pars iſta ſic̃ ſupioꝛ põt hr̃e duplicẽ itellectũ qm̃ vel loquit̃ de ptãte reſiſtendi ꝑ viã gladij ſpũalis iuriſdictionis aduerſantes compeſcẽdo ⁊ puniẽdo. tunc dicimus ꝙ eccl'ia bene habet hanc ptãtẽ ſed in p̃latis ſuis quib⁹ dictũ eſt. Matth. xviij. Quecũq; alligaueritis ⁊c. maxime hanc habet in p̃lato p̃latoꝛum cuiuſmodi eſt romanus põtifex in cuius ſede vt habet̃ in. c. nolite errare. di. xi. de us totius eccleſie poſuit p̃cipatum. in cuius ſignũ Petrus ad defenſionẽ dñi ſuccẽſus reſiſtere volẽs turbe venienti ad capiendũ xp̃m: gladio pcuſſit vnum de ſeruis p̃cipis ſacerdotũ ſuper quo verbo dicit Greg. ⁊ habet̃ in. c. ſi petrus. xxiiij q. i. Tollit petrus aurẽ: quare petrus? q꞉ ipe ẽ qui claues accepit regni celoꝝ. ille em̃ condẽnat qui ⁊ abſoluit: qm̃ ligandi ⁊ ſoluẽdi idem eſt adeptus ptãtem. Reſiſtere aũt hoc modo ſcʒ gladio ſpũalis poteſtatis nõ eſt cuiuſlibet cum gladius ſpũalis ptãtis nõ ſit datus cuilibet nec etiã ipſi cõmunitati eccleſie ſimul in omnibus membꝛis. ſicut ſupius aptiſſime demonſtratũ eſt. Unde ad hũc ſenſum videlicʒ ꝙ ipſi coꝛpoꝛi eccleſie ſimul in omibus membꝛis ſuis data eſſet hmõi poteſtas ſicut videt̃ aduerſarij p̃tendere falſa eſt pars illa p̃fate ſuppoſitionis. Si vero ptãs reſiſtendi aduerſantibus dicat̃ facultas quocũq; modo cõtradicendi ⁊ reſiſtẽdi aduerſantibus et conantibus ad deſtructionẽ ſui: ſuppoſitio aduerſarioꝛum vera eſt ſed nõ facit ad ꝓpoſitũ: cũ talis facultas omnibus hominibus nõ modo fidelibus ſed infidelib⁹ cõmunis ſit. naturale em̃ eſt vnicuiq; vt ſupꝛa diximus ꝙ cõſeruet ſe in eſſe q̃ntum poteſt. Hinc etiã ſm̃ iura. Uim vi repellere licet: cum moderamine tamẽ inculpate tutele.

De quinta parte

Quinta pars ſuppoſitionis aduerſarioꝝ eſt: circa quid ſit illa intrinſeca data virtus ſiue poteſtas data eccleſie qua in eẽ ſuo ſe cõſeruare poſſet ac tueri. dicunt eniʒ ꝙ cõmunis ſentẽtia doctoꝝ ſit: ꝙ talis poteſtas ſit poteſtas clauiũ. videlʒ ſciẽtia diſcernendi ⁊ potẽtia iudicãdi. Oꝫ aũt iſta pars nõ modo ſit falſa ſed ſtulta multipliciter oñditur. Tuʒ p̃mo quia p̃fata ptãs ſe ꝯſeruandi in eẽ ſuo vt ex aduerſarioꝝ dictis colligit̃ ſemp infuit ⁊ ineſt ⁊ inerit eccleſie cum dicat̃ ꝙ ſit virtus eius intrinſeca. ptãs autem clauiũ nõ ſemper fuit in eccleſia. Patet: quia nõ tempoꝛe legis nature quo tamen tempe eccleſia erat que ab Abel incepiſſe dꝛ. vt em̃ dicit beatus Augu. q̃diu ſancti fuerũt in terra eccleſia fuit. ſicut plenius in p̃mo libꝛo diſputauimus. Nõ fuit etiam ptãs clauium tempe legis vt patet: qm̃ cum ante paſſionẽ xp̃i nõ eſſet apertum regnuʒ celoꝝ ad quod aperiẽdũ oꝛdinant̃ claues: ſacerdotes illi⁹ tempis nõ dicunt̃ habuiſſe claues huius. ſ. regni celoꝝ: ſed claues tm̃ templi materialis. ⁊ tamẽ ꝓ illo tempe dictuʒ ẽ de eccleſia ꝙ ẽ terribilis vt caſtroꝝ acies oꝛdinata Canticoꝝ. vi. Secũdo ꝙ ptãs cõſeruãdi ſe in eſſe: ineſt cuilibet creature rõnali vt dicit aduerſarius: ſed huiuſmodi ptãs nõ põt dici poteſtas clauiũ. ergo nec illa que toti cõmunitati eccleſie dicit̃ ineſſe. ꝯſequẽtia patet: q꞉ virtus partis ⁊ virtus toti⁹ vident̃ eſſe eiuſdem rõnis. ſicut Ariſto. p̃mo phiſi. de gleba terre ⁊ de tota terra arguit. Tertio: angeli vt dictũ ẽ ptãtem miniſterialẽ habent cuſtodiẽdi eccleſiam. ⁊ tamẽ ptãs illa nõ eſt poteſtas clauiũ. Quarto ptãs ſe cõſeruandi in eſſe ad bonam intelligentiã capta: vt ſupius patuit: ẽ pluribus cõmunis in eccleſia q̃ ptãs clauiũ vt per ſe patet. ergo nõ ſunt idem. Oꝫ vero dꝛ ex aduerſo ꝙ eſt ſententia omniũ doctoꝝum ꝙ talis poteſtas eſſet poteſtas clauiuʒ: manifeſte patet eſſe falſum.

Cap. lxxix. In quo videndum eſt de veritate ſeptime ſuppoſitionis aduerſarioꝝ: ⁊ de valitudine eoꝝum que inde concludebant.

Cap. LXXIX de ſeptima ſuppoſitione poſita ca. lxx.

Ultimo iam de ſeptima ſuppoſitione aduerſarioꝝ in qua aduerſarij dicũt ꝙ plenitudo ptãtis ſemper debeat manere in eccleſia. videndũ ẽ quid veritatis habeat. Pro quo dicim⁹ ꝙ plenitudo ptãtis ſemp manet aliquo modo in eccleſia etiaʒ papa moꝛtuo ſed nõ ad mentẽ aduerſarioꝝ. Pro quo notandũ ꝙ de ptãte eccleſiaſtica loqui poſſumus dupl'r. Uno modo quãtum ad ipam ptãtem ſiue auctẽm. Alio modo quãtũ ad actualẽ adminiſtratõnẽ plenitudinis eiuſdem ptãtis. Loquẽdo p̃mo modo dicimus ꝙ ptãs ⁊ dignitas ipſius p̃cipatus eccl'ie ſemper manet in eccl'ia etiaʒ papa moꝛtuo et hoc multipliciter. Primo quidẽ in p̃cipali videlicet in xp̃o ſacerdote ſummo ⁊ capite pꝛincipali eccleſie. ẽ enim xp̃us caput ſuper omnem eccl'iam que ẽ coꝛpus eius et plenitudo eius:

qui omnia in omnibus adimplet. ad Ephe.i. vbi dicit glo. Ideo dr eſſe omnia in omnibus quia omnia ab ipo ſunt in eis cuius vtute ſūt quod ſunt: licet em̄ deficiat vicarius nō deficit pncipalis. de cuius poteſtate dr Dan. vij. Poteſtas eius poteſtas eterna que nō auferetur ⁊ regnum eius quod nō corrumpet. Secundo dicit poteſtas papalis etiā papa mortuo manere in ordinatōe diuina ſicut dicim⁹ q dignitas epiſcopalis manet i aliqua eccleſia etiā epiſcopo mortuo qdiu inuariata manet diſpoſitio apoſtolice ſedis que inſtituit q in tali eccleſia dignitas epiſcopalis eſſe deberet. ſed ſi apoſtolica ſedes reuocaret diſpoſitionem illā: iam dignitas epalis nō diceretur amplius eſſe in prefata eccleſia: ſicut patet de ciuitate que puata eſt dignitate epiſcopali vt in. c. ita nos. xxv. q. ij. Exemplū etiā de priuilegio reali quod in hoc dicit diſtingui a pſonali q non extinguit cum pſona. vt habetur in. l. ſicut. ff. quod cuiuſq vniuerſita. ⁊ in. l. pponebatur. ff. de iudi. Eſt aūt inſtitutū a deo vt qdiu eccleſia catholica in hac pegrinatione durauerit i ea ſit vna ſupma ptās regitiua cū ea plenitudine que ſufficere valeat ad regimen totius vniuerſalis eccleſie: vt ſuperius circa pncipium huius ſecūdi libri oſtenſum eſt. ⁊ iō qtuncūq fiat variatio in pſonis pſidentium ſummoꝝ pontificū per mortem naturalē ſiue ciuilē: ſemp ſummi pōtificatus poteſtas manet in eccleſia. Tertio dicit eadem poteſtas etiam mortuo papa manere in ſede apoſtolica que nunq morit. extra de reſcrip. c. ſi gratioſe. li. vi. vbi dicit glo. ⁊ concordat Archidyaconus. ⁊ Joh. monachi. q licet habens papatum vel dignitatē ſit corruptibilis: papatus tamē ⁊ imperium ⁊ dignitas ſemp ſunt. vt in auct. quomodo oportet epōs. §. licentiā. coll. ij. et ideo corrupto ſubiecto hec non dicuntur non exiſtere ſed vacare: hoc eſt adminiſtratore iuris vel facti carere: vt de conceſ. preben. cum noſtris. Unde beatus Leo papa in ſermone ſecundo conſecrationis ſue dicit: q in ſede Petri viuit poteſtas et excellit auctoritas. Quarto dicitur papalis poteſtas manere etiam papa mortuo in eccleſia in potentia ſiue habitualiter ad iſtum ſenſum: quia in eccleſia ſemper manet poteſtas ad eligendū pſonam que ſuccedat in tali dignitate. Alio modo poſſumus loqui de hac ſupma poteſtate quo ad actualē eius adminiſtrationē. Et tunc videtur dicendū iuxta doctores notabiles tā canoniſtas q theologos: q quo ad plenam adminiſtrationē plenitudinis ptātis papa mortuo nō manet in eccleſia. vnde dicitur tunc ſedes vacare. i. carere adminiſtratore ſic dictū eſt ex pfato. c. ſi gratioſe. nec ppter hoc q nullus ſuccedit pape in plenitudine adminiſtrationis poteſtatis ſue ſequitur qd aduerſarij dicunt q nō eſſet ſufficienter prouiſum eccleſie: qm̄ nullum detrimentum patitur eccleſia ſi per paucos dies vacet adminiſtratio plenitudinis illi⁹ poteſtatis maxime cum tam p officiales curie romane q per ſacrum reuerēdiſſimoꝝ cardinalium collegium q etiam per ceteros orbis prelatos quos apoſtolica ſedes in ptē ſollicitudis ſue vocauit ſufficiēter in neceſſarijs prouideri poſſit eccleſie. Id autē qd in confirmationem aduerſarij inducūt de poteſtate ciuitatis aut cōmunitatis terrene nō videtur facere ad ppoſitum propter duo. Primo: qꝛ poteſtas illa regiminis de qua phs loquitur in polit. eſt poteſtas q ex donatōe populi ortum habet. Poteſtas vero papalis nō eſt ab ecclia ſiue populo xpano ſed a deo ſolo: vt ſupra declarauimus. Secundo: qꝛ cōmunitas ciuitatis aut vrbis eſt capax poteſtatis ⁊ regiminis ciuilis ſiue terreni. Cōitas autē eccleſie ſiue vniuerſitas tota fideliū nō videtur eſſe ſimul in oibus eius mēbris capax ptātis eccleſiaſtice. ſicut ſuperius demonſtrauimus. ⁊ idō nō eſt ſimilitudo in hoc de poteſtate terrena ⁊ de ſpirituali. Et ita patē q dicta aduerſarioꝝ nullam neceſſitatem habent imo vidētur in multis magis ſomnia: ſalua pace: q aliquid realitatis habentia. Ad cōfirmatōes

Capitulum. lxxx. Qꝛ romanus pon. iuriſdictionis auctoritate ac poteſtate ſupior ac maior exiſtat tota vniuerſali eccleſia.

Conſideratis bene his que in ſupioribus ampliſſime dicta ſunt: luce apta quiſq pōt cognoſcere q Roman⁹ pon. ſupior ac maior iuriſdictionis auctoritate ſit tota ipſa reſidua vli ecclia. Quam concluſionem de ſuperioribus aliqua cōmemorando ſic pbamus. Primo omnis paſtor regiminis auctoritate ac poteſtate iuriſdictionis ſuperior eſt grege cuius eſt paſtor. ſed Romanus pon. eſt paſtor eccleſie vniuerſalis. ergo ipſe eſt auctoritate ac poteſtate iuriſdictionis ſuperior vniuerſali ecclia. pña eſt bona. maior etiā ptē ex ſuperiorib⁹. dictū eſt em̄ a xpo petro ⁊ in petro Rōano pōtifici. paſce oues meas. Jo. vlt. in qb⁹ vbis ⁊ btūs petr⁹ paſtor vlis ecclie fuit cōſtitutus ⁊ in eo quilibet ei⁹ in apoſtolica ſede legitimus ſucceſſor. In cui⁹ confirmationem ecclia pro romano pon. orans ita inquit. Deus omniū fideliū paſtor ⁊ rector famulum Cap. LXXX

tuum. N. quē paſtorē eccl'ie tue preeſſe volui-
ſti ⁊c. Et in oratione ↄſecrationis romani pō
tificis dr. Tribues ei dn̄e cathedrā pōtificalē
ad regendā eccl'iam tuā ⁊ plebē tue ſortis in
tra mūdi limites vniuerſam. Secūdo ſic. ro
manus pontifex eſt caput vniuerſalis eccl'ie.
ergo ſuꝑior eſt vniuerſali eccl'ia. ↄſequētia eſt
bona: qm̄ caput ſupereminet toti corpori ⁊ aucto
ritate regiminis ⁊ amplitudine v̄tutis. ante-
cedēs aūt oſtenſum eſt aucte multoꝝ ſctōꝝ
patrū. ē. a. c. xix. vſqꝫ ad. c. xxiiij. Patet etiā ex
illo qd̄ ſanctus Marcellus papa ⁊ martyr in
c. rogamus. xxiiij. q. i. ſcribēs vniuerſis epis ꝑ
Antiochiā cōſtitutis ait. Rogamus vos fr̄es
dilectiſſimi vt nō aliud doceatis nec ſentiatis
ꝗ quod a beato petro ⁊ reliqs aplis ⁊ pr̄ibus
accepiſtis. ip̄e em̄ eſt caput totius eccl'ie: cui
ait dn̄s ⁊c. Tu es petrus ⁊c. Idem teſtatur bea-
tus Calixtus papa et martyr in. c. non decet.
di. xij. Idem btūs Anacletus papa ⁊ martyr i
c. ſacroſancta. di. xxij. Tertio ſic. Romanus
pontifex eſt p̄latus p̄lationē habens in totā
eccl'iam. ergo ſuꝑior eſt atqꝫ maior aucte tota
eccl'ia. ↄn̄tia eſt bona. antecedēs pꝫ cū p̄latus
ſit ac rector eiuſdē. vnde in Calcedonen̄. cōci
lio legitur ꝗ tota ſynodus acclamauit Leoni
pape. Leo ſanctiſſimus apl'icus ⁊ ycomenicꝰ
id eſt vniuerſalis patriarcha ꝑ multos annos
viuat. et Chriſ. ſup Mat. inquit. Filius quod
patris eſt ⁊ ipſius filij poteſtatē petro vl'iter
conceſſit vbiqꝫ terrarū ⁊ homini mortali oīm
que in celo ſunt dedit auctē dando ei claues
ad hoc vt eccl'iam vbiqꝫ amplificet. Itē idem
ſuꝑ actibus apoſtoloꝝ. Petrus a filio ſuper
omnes ꝗ filij ſunt p̄tātem accepit: nō vt moy
ſes in gente vna; ſed in vniuerſo orbe: hec ille

Quarto confirmādo ſic. Romanus pōtifex
eſt ꝓnceps vniuerſalis eccleſie. ergo habꝫ pri
matū vniuerſalis eccleſie. ⁊ ꝑ cōſequēs maior
eſt aucte illa. ↄn̄tia eſt bona. an̄cedēs patꝫ ex
illo ꝓmo ꝗ xp̄s legit̄ in eccl'ia petro dixiſſe: et
ſuꝑ plebē meā ꝓncipē te conſtitui. plebs aūt
xp̄i vl'is eccl'ia eſt. vnde veraciter romanꝰ pō-
tifex eſt ſuus ille de quo Luce. xxij. dr. Fidelis
ſuus quē conſtituit dn̄s ſuꝑ familiā ſuā. gl. i.
eccl'iam. Unde Leo papa in. iij. ſmone conſe
crationis ſue ita dicit. Cum itaqꝫ dilectiſſimi
tm̄ nobis videamus preſidiū diuinitꝰ inſtitu-
tum rōnabiliter ⁊ iuſte in ducis noſtri. ſ. petri
meritis dignitate letamur gr̄as agentes deo
redēptori noſtro: qui tantā potentiā dedit ei
quē totius eccl'ie ꝓncipē fecit: vt ſi quid etiā
noſtris tp̄ibus recte ꝑ nos agit̄ recteqꝫ diſpo-
nitur: illius ſit gubernaculis deputandū cui
dictū eſt, Cōfirma fratres tuos ⁊c. ⁊ Bernar
dus in epl'a quadā ad Eugeniū papā que
eſt. xxxi. ita inquit. Locus in quo ſtas terra ſcā
eſt: locus Petri ꝓncipis apoſtoloꝝ vbi ſtete-
runt pedes eius quē cōſtituit deus dn̄z domꝰ
ſue et ꝓncipem poſſeſſionis ſue: hec ille. Con-
uenit etiā huic loco ꝗ moyſes ante mortē ſuā
orās dn̄z vt pp̄lo in quo tūc eccl'ia dei erat di
cebat. Nu. xxvij. Prouideat dn̄s deus ſpūum
omnis carnis hoīem qui ſit ſuꝑ multitudinē
hanc. Princeps ergo eccl'ie ſuꝑ totā eccl'iā
ꝓmatū ⁊ auctem habet. hoc aūt in tam immo
bili veritate ſtabilitū eē videt̄: vt ↄriū dicere
erroneū eſſe cenſeat̄. vnde ſanctꝰ Tho. in tra-
ctatu contra errores grecoꝝ. c. lxiij. ita inquit
ad ꝓpoſitū. Similis eſt error dicentiū xp̄i vi-
cariū romane eccl'ie pontificē nō habere vni-
uerſalis eccl'ie ꝓmatū. errori dicentiū ſpiritū
ſanctū a filio nō ꝓcedere. ip̄e em̄ xp̄s dei filiꝰ
eccl'iam ſuam cōſecrat ⁊ ſibi cōſignat ſpūſcō
quaſi ſuo charactere ⁊ ſigillo. ⁊ ſimil'r xp̄i vica
rius ſuo ꝓmatu et ꝓuidentia vl'em eccleſiam
tanꝗ fidelis miniſter xp̄o ſubiectā ſeruat: hec
ille. Quinto ſic. Romanus pōtifex hꝫ ſupre
mā p̄tātem in eccl'ia. ergo ip̄e eſt ſuꝑior omni
alio p̄lato ⁊ tota ip̄a vl'i eccl'ia: ↄn̄tia ē bōa: cū
poteſtas ſup̄ma nō poſſet eſſe niſi vna et non
niſi in vno. an̄cedēs eſt articulus diffinitus in
cōcilio Conſtantien̄. ꝑ dn̄m papā Martinū
vnde papa Nicolaus in epl'a ad patriarchā
⁊ Clerū Conſtantinopolitanū ita ſcribit. Iu
dicate cui potius reſiſtendū ſit an p̄tāti quā
in petro deus om̄ipotēs ordinauit quāqꝫ ſuꝑ
cunctā eccl'iam extulit: an ordinatōni Grego
rij Syracuſani. cui millies ve dicendū eſt ho-
mini per quē in eccl'ia xp̄i tot ſcandala vene-
runt: hec ille. Item habetur in. c. nolite errare
di. xi. ꝗ in apoſtolica ſede totius eccleſie dn̄s
poſuit ꝓncipatum. Sexto ſic. Solus roma-
nus pontifex habet in eccleſia plenitudinem
poteſtatis. ergo ip̄e oībus alijs de eccleſia eſt
ſuꝑior poteſtate. ↄn̄tia eſt bona. ⁊ antecedēs
ſuꝑius eſt demonſtratū in. c. lxx. habet̄ etiā in
c. decreto. ⁊ in. c. qui ſe ſcit. ij. q. vi. Septimo
ſic. Romanus pontifex eſt generalis xp̄i vica
rius in tota vniuerſali eccl'ia. ergo maior ⁊ ſu-
perior eſt auctoritate vniuerſa eccl'ia. ↄn̄tia ē
bona: qm̄ cum idem tribunal cenſeat̄ chriſti ⁊
pape in t'ris (ſm illud Mat. xvi. quodcunqꝫ
ligaueris ſuꝑ terrā ⁊c. ſuꝑ quod dicit Orige.
Uide quātam poteſtatem habet petra ſuper
quam fundatur eccleſia vt etiā iudicia mane
ant firma quaſi deo iudicante ꝑ eam) ſequit̄
ꝗ xp̄us ſuperior eſt tota eccleſia auctoritate
iuriſdictionis: ita videtur etiā eius vicarius
generalis.

Cap. lxxxi. In quo per aduerſarios obijcitur contra predicta.

Cap. LXXXI

Argu. primum de quo ca. pn̄ti.

Aduerſus prefatam cōcluſionē obijciūt aduerſarij multiplr̄. Primo ſic. Eccleſia dr̄ eſſe corpus quoddā ⁊ ſinguli fideles mēbra illi⁹. vn̄ Apl̄s ad Roma. xij. Multi vnū corp⁹ ſumus ſinguli aūt alter alterius mēbra. Tūc ſic. papa eſt membrū eccl̄ie nō totū corpus. ḡ ſequit̄ ꝙ vniuerſalis eccl̄ia que ip̄m corpus eccleſie eſt ſit amplioris virtutis ⁊ ptātis q̄ ip̄e papa ꝯñtia patet: qm̄ membrū cū dicat partialitatem minoris eſt ꝟtutis ⁊ pfectionis ip̄o toto corpore.

Secundum de quo ca. lxxxij.

Secūdo ſic. cōis animi cōceptio ē ꝙ totū eſt maius ſua parte. ſed eccl̄ia dicit quōdam totū. papa aūt nō eſt tota eccl̄ia: ſꝫ pars eius. ḡ ſequit̄ ꝙ eccl̄ia ſit maior ⁊ ſupior auctre ⁊ poteſtate ip̄o papa.

Cōfirmatio

Et confirmat̄ p illō Hiero. in. c. legimus. di. xciij. Si auctas querit̄: orbis maior eſt vrbe: vbi glo. colligit argumentū ꝙ ſtatutū concilij p̄iudicat ſtatuto pape ſi cōtradicant. Hanc aūt rōnem de toto ⁊ parte dicit quidaꝫ aduerſarioꝝ in Baſilea in quodā tractatu ſuo: tante eſſe efficacie vt ab aliq̄bus doctoribus inferat̄: ꝙ cū xp̄s ſit pars corpis cuius eſt caput ꝙ tota eccl̄ia eſt nobilior xp̄o in q̄ntum eſt homo ⁊ in q̄ntum ip̄e etiā in membris corpis eccl̄ie comp̄hendit̄ ꝺm illud Apoſtoli p̄me Corinth. xij. Vos eſtis corpus xp̄i ⁊ mēbra de membro. gl. dependentia de mēbro. i. xp̄o capite ⁊ cū mēbro noſtro. Dicit conſequēter p̄fatus aduerſarius ꝙ rō dictoꝝ p̄fatorum doctoꝝ poteſt aſſignari: q: cuꝫ eccleſia includat aſſiſtentiā dei iuxta illud. Ubi duo vel tres cōgregati fuerint in nomine meo ibi ego ſum in medio eoꝝ: nec eſt poſſibile intelligi eccl̄iam ſine hac aſſiſtētia ⁊ affluētia grarū intranea. manifeſtū eſt ꝙ quicq̄d citra deum excogitari poteſt nō poſſe eccl̄ie comparari i excellētia ⁊ dignitate: hec aduerſari⁹.

Tertium de quo ca. lxxxiij.

Tertio ſic: papa eſt ꝑpter eccl̄iam ſicut paſtor propter gregē. ꝺm illud p̄me Corin. x. Ptātē nobis dedit deus in edificationē nō in deſtructionē ⁊ nō ecōuerſo. ḡ ⁊c. ꝯñtia pꝫ: q: ſemper deterius eſt gratia melioris ꝺm phm̄ in polit.

Quartum de quo. c. lxxxiiij.

Quarto vbi videt̄ eſſe maior ſapiā ⁊ charitas ibi videt̄ eſſe ſupioritas. ſed in eccl̄ia ē maior ſapiā ⁊ charitas q̄ in aliqua alia creatura ſiue papa ſit ſiue q̄cunq̄ꝫ alia pſona. ḡ eccleſia eſt ſupior papa.

Quintum de quo ca. lxxxv.

Quinto arguit̄ ſic. Eccl̄ia vniuerſalis dr̄ mater oīꝫ fideliū. vn̄ Eccl̄iaſti. xxiiij. dicit̄. Mater pulchre dilectōnis. Et ad Gal. iiij. Illa aūt que ſurſuꝫ eſt hierl̄m libera eſt que mater eſt noſtra. glo. i. credentium. Et Prouer. p̄mo dr̄. Ne dimittas legē mr̄is tue: glo. i. eccl̄ie. Papa vero filius eccleſie dr̄. ergo eccl̄ia vniuerſalis excellētia dignitatis ⁊ poteſtatis maior atq̄ꝫ ſupior eſt papa filio ſuo. cōſequētia videt̄ bona: nec pōt dici ꝙ papa ſit pater eccl̄ie: cū nullus ſit pater ſue matris. vn̄ etiā ſaluator Mat. xxiij. dicit ꝙ vnus eſt pat̄ videlꝫ qui in celis eſt: ſic aūt in terris vna eſt eccl̄ia oīm fideliū mater.

Sextum de quo ca. lxxxvi.

Sexto ſic. Eccleſia vniuerſalis dr̄ dn̄a ꝺm illud Trenoꝝ p̄mo. Dn̄a gentiū. Tūc arguit̄ ſic: maior eſt ptās in dn̄o q̄ in ſeruo. ſed eccl̄ia eſt dn̄a vt dictuꝫ eſt papa vero ⁊ alij p̄lati nō ſunt dn̄i. ſed vt confitetur Apoſtolus p̄me Corinth. iiij. Miniſtri ⁊ diſpēſatores myſterioꝝ dei. Unde xp̄s cum de paruipendēda maioritate doctrinaꝫ aplis daret dixit: quicūq̄ꝫ voluerit inter vos maior fieri ſit veſter miniſter. videt̄ ḡ ꝙ papa nō dominus ſed inter miniſtros ſummus miniſter dicēdus ſit. Unde ⁊ Bernardus li. de. ꝯſideratiōe dicit i fine quarti li. Cōſideres aūt ſup oīa ſanctā romanā eccl̄iam cui deo auctore prees matrē eſſe nō dn̄am: te nō dn̄m epoꝝum ſed vnū ex eis.

Septimū de quo. c. lxxxvij.

Septimo aduerſarij arguūt ſic. Papa nō eſt dn̄s rerū eccl̄ie. ſed h̄ dn̄ium videt̄ eſſe apud eccl̄iam: papa enim ſolum eſt diſpēſator. ergo idē quod p̄us.

Octauū de quo. c. lxxxviij.

Octauo ſic. Eccl̄ia dr̄ eſſe regina ꝺm illud ps. xliiij. Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circūdata varietate. Tunc arguit̄ ſic. ptās eſt in eccl̄ia ſicut in regina: in papa aūt nō ſicut in rege: quia regimē pape reſpectu eccl̄ie non videt̄ regale ſed politicū dicēte dn̄o apoſtol̄ de p̄matu cōtendētibus. Matth. xx. Scitis quia p̄ncipes gentium dn̄ant̄ eoꝝ ⁊ qui maiores ſunt ptātem exercent in eos: nō ita erit inter vos: ſed quicūq̄ꝫ voluerit inter vos maior fieri ſit veſter miniſter. Iteꝫ chriſtus fugit ne facerent eum regem.

Nonū de quo ca. lxxxix.

Nono ſic. eadem eccleſia dei vniuerſalis dicit̄ ſponſa chriſti vt pꝫ in pluribus locis in lib. Canti. et Apocalip. xxi. dicitur. Uidi ciuitatem ſanctam hieruſalem nouam deſcendentem de celo tanq̄ ſponſam ornatam viro ſuo. Papa vero nō eſt ſponſus ſed paranymphus ſponſe vt beatus Bernardus libro de conſideratione ad Eugeniū dicit. Tunc arguitur ſic. maior eſt auctoritas in ſponſa q̄ in paranympho ſponſe vt patet ſed vniuerſalis eccleſia vt iam oſtenſum eſt ꝫ eſt ſponſa chriſti. papa vero paranymphus. ergo eccleſia poteſtate ⁊ auctoritate eſt maior et ſuperior papa.

Decimum de quo ca. xc.

Decimo ſic. Eccleſia non poteſt errare et ita eſt indeuiabilis a rectitudine fidei. papa poteſt errare: vt in capitulo

ſi papa.di.xl. ergo videt̄ ꝙ eccl'ia ſit ſuperioꝛ poteſtate ip̄o papa. Undecimo arguit̄ ſic

Undecimum de quo.c.xci. illius poteſtas eſt maioꝛ ad quā vltimate re-
mittit̄ quilibet fidelis ſicut quaſi ad vltimuꝫ
tribunal. ſed hec eſt poteſtas eccl'ie ⁊ non ali
cuius pſone cuiuſcūqꝫ dignitatis ſit etiam pa
palis. ğ papa nō eſt maioꝛ poteſtate ip̄a eccle
ſia ſed ecōuerſo. ꝯn̄tia eſt bona. maioꝛ pꝫ. mi-
noꝛ pbat̄ ex illo Matth.xviij. vbi xp̄us inq̄t
petro. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c. dic
eccl'ie. hoc aūt nō poteſt intelligi de papa ſi-

Probatio prima ue de p̄lato. Tum quia petro hoc dictū ſit qui
p̄latus futur⁹ erat eccleſie ⁊ ad ſe null⁹ remit-

Secunda ti dicat̄. Item q꞉ nomē eccleſie eſt collectiuū.
et p ꝯn̄s per ly eccleſie nō pſona p̄lati ſed con

Tertia gregatio ip̄a fideliū accipiēda eſt. Tū tertio꞉
q꞉ gl. ibi inquit: dic eccl'ie. i. toti eccl'ie. Et ita
pꝫ ꝙ p eccleſiā ip̄a vniuerſitas fideliū veniat
intelligenda.

Cap. LXXXII Cap.lxxxij. In quo rn̄det̄ ad obiectionē primā.

D Aturi reſponſa ad obiecta p̄cedentis.c. obſerua
bimus hunc ordinē p pleniori il
luſtratione veritatis: q꞉ iſte rōes
ſunt potioꝛes aduerſarioꝝ: reſpondebim⁹ ſin-
gulis obiectionibus p ſe p capitula diſtincta

Ad primū argu. ca.lxxxi. Ad primā ergo obiectionē cum ḋꝛ ꝙ papa
ſit membꝛū eccleſie ⁊c. reſpondet̄ dupliciter.
Primo ꝯcedēdo an̄cedens ⁊ negādo ꝯn̄tiaꝫ.
loquēdo de maioꝛitate ptātis iuriſdictionis
de qua impn̄tiarū loq̄mur. Nō p tāto dicim⁹
q꞉ nō dubitamus hic an eccleſia ſit maioꝛ ſim
pliciter papa. puta pfectione gratie ⁊ ampli-
tudine virtutū: qm̄ etiā vna vetula poteſt eſſe
hoc modo pfectioꝛ ac maioꝛ ip̄o papa. ſed di-
cimus ꝙ in ptāte iuriſdictionis in qua vnus
peccatoꝛ pōt eē maioꝛ multis iuſtis papa ſit
maioꝛ toto reſiduo coꝛpe eccleſie. Et ad pba-
tionē cū ḋꝛ ꝙ membꝛū cū dicat partialitatem
mīoꝛis ſit v̄tutū ⁊ pfectiōis toto reſiduo coꝛpe
Reſpōdemus ꝙ hec pbatio nō pbat ꝯn̄tiam
⁊ rō eſt. qm̄ lꝫ membꝛa coꝛpis ptialit̄ ſe habēt
in participādo virtutes totius coꝛpoꝛis: quia
nō quodlibet membꝛū oīa pōt habere ſed ſin
gula ſingulis ſunt diſtributa dicēte Apl'o ad
Roma.xij. In vno coꝛpe multa mēbꝛa habe-
mus: omnia aūt mēbꝛa nō eundē actū habēt.
⁊ p ꝯſequēs nullū membꝛū pōt ſimpl'r preferri
ri toti coꝛpoꝛi: nihilominus in virtute aut gr̄a
quā vnū membꝛū recipit pōt ita excellere om
nia alia mēbꝛa: vt lꝫ nō ſimpl'r poſſit dici mai⁹
toto reſiduo coꝛpe poſſit tn̄ in tali gratia dici
maius. quod facilit̄ pꝫ ex v̄bis apl'i vbi ſupra
ait em̄. Singuli aūt alter alterius mēbꝛa: ha-
bentes donatiōes ſc̄m grām que data eſt no-
bis differētes ſiue pphetiā ſc̄m rōnem fidei ſi
ue miniſteriū. glo. eccl'iaſticū in miniſtrando
ſiue que docet in doctrina ⁊c. nō eſt dubiū ꝙ
cum hoc ꝙ membꝛa ſingula coꝛpis eccleſie vt
ait Apoſtolus partialiter ⁊ nō vniuerſaliter
pcipiant donatōes factas toti coꝛpoꝛi eccl'ie
ſtat bene ꝙ aliquod membꝛū eccleſie in dona
tione ſibi facta excedat omnia alia mēbꝛa ec-
cleſie. ſicut ꝙ in gratia pphetie vnus ſit excel
lētioꝛ ppheta oībus alijs. vnus doctoꝛ maioꝛ
oībus alijs ſiue toto reſiduo coꝛpe. Non ergo
valꝫ iſta ꝯn̄tia: papa eſt membꝛū eccleſie. ğ ſe
quitur ꝙ ptāte iuriſdictionis nō poſſit eē ma
ioꝛ toto reſiduo coꝛpe eccl'ie. Quod etiā exem
plariter oſtēdimus in multis. Primo in capi-
te coꝛpis naturalis quod caput etſi membꝛuꝫ
ſit coꝛpis nihilominus p̄ſtantius ⁊ maius vir
tute ſenſitiua eſt toto reſiduo coꝛpe: cuꝫ in eo
ſolo ſit plenitudo ſenſuum. in alijs autem ſit
ſolus ſenſus tactus. vnde Ambꝛo. li.vi. in hex
ameron.c.xxix. inq̄t. Caput ſupꝛa reliquos ar
tus noſtri coꝛpis cernimus eminere p̄ſtātiſſi-
mūqꝫ eſſe oīm: ⁊ ex illo oībus mēbꝛis vigoꝛem
pꝛudentiāqꝫ deferri. Secūdo hoc paꝫ in quo
libet p̄ncipe reſpectu multitudinis cui pꝛeſi-
det nō eſt dubiū q̄n p̄nceps ſit mēbꝛū vniuer
ſitatis reip. quā Policratus inſtar coꝛpis di-
cit eſſe foꝛmatā. ⁊ tn̄ lꝫ nō poſſideat oēs v̄tu-
tes ⁊ gratias q̄ poſſident̄ ab oībus alijs illi⁹
vniuerſitatis: ſed ptialiter foꝛte aliquas earū
nihilominus ptāte iuriſdictiōis ſuperioꝛ vni
uerſis alijs ſiue tota illa vniuerſitate eſt. Ter
tio inſufficiētia p̄fate ꝯn̄tie oñdit̄ in dn̄o nr̄o
ieſu xp̄o q̄ cū h̄ ꝙ ſit caput ſup oēm eccl'iaꝫ vt
inq̄t Apl's ad Ephe.i. ⁊ dicat̄ etiā membꝛum
eccl'ie ab eodē qui de eo loquēs ait. i. Coꝛi.xij.
Uos eſtis coꝛpus ⁊ mēbꝛa de mēbꝛo: gl. depē
dentia de mēbꝛo. i. xp̄o capite ⁊ cū mēbꝛo nr̄o
et nihilominus nō modo falſum ſed hereticū
eſſet dicere xp̄m minoꝛē eſſe pfectiōe aut gra-
tia aut ptāte ip̄a eccleſia cum ab ip̄o depēde
at totū bonū eccl'ie. de plenitudie em̄ eius ac
cepimus oēs. Ioh.i. Eſt tn̄ h̄ notādū ſicut ſu
pꝛa tetigim⁹. li.i.c.xlvij. vbi notauim⁹ q̄lit̄ eē
membꝛū eccl'ie conueniret xp̄o ⁊ q̄liter nō: ꝙ
membꝛū impoꝛtat duo. ſ. ptialitatē virtutū re-
ſpectu totius coꝛpis ⁊ diſtinctionē reſpectu
alioꝝ membꝛoꝝ: q̄ duo explicant̄ cū ait Apl's
vbi ſupꝛa: ꝙ oīa mēbꝛa nō eundē actū habēt.
Chꝛiſtus aūt vt dicit ſcūs Tho. nō ḋꝛ mēbꝛuꝫ
eccleſie vt membꝛū impoꝛtat partialitatē: qm̄
in chꝛiſto bonum ſpirituale non eſt particula
riſatum ſed totaliter intergrum. vnde ipſe eſt
totū bonū eccl'ie nec eſt aliq̄d maius cū alijs

ꝙ ipe ſolus: ſed dicitur membrū ꝑut dicit ſiue importat diſtinctionē ab alijs. diſtinguit᷑ aūt ab alijs membris ⁊ pfectione ⁊ officio. Perfectione quidē: quia vt inquit ſanctus Tho. in qōne de veritate: in ipo eſt vniuerſaliter grā nō autem in aliquo alioꝝ membroꝝ. Officio vero: quia vt idem ſanctus Tho. dicit in. iiij. diſtin. xlix. influit alijs vitā. Simili aūt modo videt᷑ dicendū de romano pōtifice in duobus Primo quia licet papa ſit membrū eccleſie vt etiam partialitatē importat: qm̄ virtus eius ſiue bonū ſpūale nō eſt vniuerſaliter integrū ſicut eſt bonuʒ totius corporis eccleſie ſed eſt particularizatū: ⁊ ideo nō poteſt dici maior ꝑfectione ſimpliciter toto corpore eccleſie. nihilominus in donatione ſibi ſpāliter pre alijs facta huius particularis gratie gratiſdate videlicet poteſtatis iuriſdictionis ipe eſt maior toto reſiduo corpore eccleſie cum ipe ſolus ſit vocatus in plenitudinē poteſtatis: quemadmodum ſi alicui pre omnibus alijs mēbris eccleſie donaret᷑ gratia curationis infirmitatū. talis etiam veraciter poſſet dici maior in hac particulari gratia poteſtatis curandi oībus alijs fidelibus ſiue cōiunctis ſiue diſpſis. Secundo poſſet dici ꝙ papa quo ad poteſtatem iuriſdictōis nō eſt membrū eccleſie vt importat partialitatē cum poteſtas in eo nō ſit particularizata ſed ſit plena ⁊ integra: ſed dicat᷑ membrū ꝑut dicit diſtinctionē. Diſtinguit᷑ ei ab alijs mēbris eccleſie in duobus. ſ. pfectōne poteſtatis ⁊ i officio. Perfectiōe quidē: quia i eo eſt plenitudo poteſtatis vt ſancti clamāt nō autē in aliquo alioꝝ membroꝝ eccleſie: neꝗ in oībus mēbris alijs ab eo etiā ſimul ſumptis. Officio vero diſtinguitur inquātuʒ ipe influit in totū corpus eccleſie poteſtatē iuriſdictionis in eos q̄ pricipes eius eſſe poſſunt: ꝑut ſupra in. c. liiij. m̄tris ſanctoꝝ teſtimonijs et rōnibus oſtēdimus, ⁊ maxime habet᷑ in. c. ita dn̄s. diſtin. xix.

Cap. lxxxiij. In quo rn̄det᷑ ad ſcd̄am obiectionem.

Ca. LXXXIIII rndēs ad ſecūdū argu. ca. lxxxi.

a Ad ſecūdā rōem aduerſarioꝝ q̄ apud eos Achilles reputat᷑ reſpondet᷑ dupliciť. Primo negādo aſſumptū ſi capiatur vniuerſaliter. videlʒ ꝙ cōmunis animi ꝯceptio ſit ꝙ totū ſit maius ſua parte. dicim⁹ em̄ ꝙ hoc verū eſt de toto integrali: nō aūt de toto potētiali. vnde magiſter ſententiaruʒ in li. i. di. iij. comparādo partes ymaginis adinuicem ⁊ vnā ad om̄es alias dicit ſic. Equalia ſunt nō ſoluʒ ſingula ſingulis ſed etiā ſingula omnibus. Contra quod ſanctus Tho. in fine pſate tertie diſtinctiōis ibi arguēs: ad ꝓbandum ꝙ vna potētia anime nō ſit equalis omnibus alijs vtit᷑ hoc argumēto. Omne totum eſt maius ſua parte. Ad hoc ipe reſpondēs dicit ſic: ꝙ hoc verū eſt de totalitate q̄titatis dimenſiue vel numeralis que eiuſdē rōnis ſunt et nō de totalitate q̄titatis virtualis. poteſt em̄ cōtingere ꝙ vna virtus pōt in tot obiecta quot alie plures. Et ſimili modo ad ideʒ argumentū reſpōdit dn̄s Petrus de Tarentaſia q̄ fuit Inno. q̄ntus vbi ſupra: ita dicēs ꝙ id qđ dr̄ ꝙ omne totum eſt maius ſua parte. verum ſit de toto integrali nō aūt de toto potentiali. Et ita ſm̄ hec cōcedendo de toto integrali ꝙ omne totū ſit maius ſua parte: argumētū aduerſarioꝝ nihil facit ad ꝓpoſitū: qm̄ nos nō loquimur de maioritate q̄titatis dimēſiue vel numeralis ſm̄ quā nō eſt dubiū ꝙ quelibet cōgregatio maior ſit ſuo plato aut rectore: ſed loquimur de maioritate q̄titatis virtualis ſiue potētialis ſm̄ quā ſtat ꝙ vna virtus poteſtatiua ſit maior omnibus alijs inferioribus que in partem tantum vocate ſunt ſollicitudinis vnde ſi ratio illa aduerſarioꝝ valida eſſet pari modo militaret contra xp̄ʒ ſicut contra papam ſic arguendo ſicut aduerſarij arguūt. Cōmunis animi conceptio eſt ꝙ totuʒ maius ſit ſua parte. ſed chriſt⁹ eſt pars eccleſie. ergo eccleſia eſt maior chriſto. Q̄ vero chriſtus dicat᷑ pars eccleſie patet. Tuʒ ex illo quod ſupra induximus in p̄cedenti. c. Apoſtoli. i. ad Corin. xij. vbi dicit᷑ membrū corporis xp̄i quod eſt eccleſia. Tum ex eo qđ ait Bernardus in ſmōe quodam corporis chriſti qui ſic ait. Eſt enim corpus xp̄i vniuerſa eccleſia: caput ſcilicʒ cuʒ mēbris. Inueniunt᷑ autē in iſto corpore quaſi tres partes ex quibus totū corpus ꝯſtat. vna pars eſt ipm̄ caput. caput em̄ caput eſt ⁊ pars corporis ⁊c. Et tamē his nō obſtātibus concluſio eſt falſa ⁊ heretica. ſ. ꝙ eccleſia ſit maior chriſto. Unde quod quidā aduerſarioꝝ in ſuo quodam tractatu dicit vt in argumēto tetigimus ꝙ eccleſia ſit maior ſiue nobilior chriſto. inquātum homo ⁊ inquātum ipe comprehenditur in mēbris eccleſie: erroneū eſt ⁊ hereticum cū manifeſte ſit contra ſcripturā ſanctā. dicit᷑ em̄ ad Ephe. pmo. ꝙ deus om̄ia ſubiecit ſub pedibus eius. ſcʒ xp̄i. vbi glo. inquit. q. d. nō ſolum preeſt hominibus dignitate ſ; etiaʒ ſub eo ſunt. Et ſequitur infra in glo. ad ꝓpoſitum. ſub pedibus eius. i. ſub humanitate eius que ſignatur per pedes. Sequit᷑ in apoſtolo. Et ipm̄ dedit caput ſup omnē eccleſiam que eſt corpus ipſius: glo. ſuper omnem eccleſiam que in celo ⁊ que in terra eſt. Item eſt contra

ſcripturā eiuſdē Apl'i dicētis ad Ephe. v. xp̄s
caput eſt eccl'ie ip̄e ſaluator corpis eius. ſequi
tur eccleſia ſubiecta eſt xp̄o. Pretea quomo⸗
do animus fidelis cōcipere poteſt ꝙ ſaluator
nō ſit ſupior ſaluatis: ſponſus ſponſa: vir vxo⸗
re et caput toto corpe. Qđ aūt dicit p̄fat⁹ ad
uerſarius ꝙ aliq̄ doctores hoc dixerint: falſuꝫ
eſt niſi fuerint aliqui heretici. verū reperiunt̄
aliqui doctores qui in. iiij. ſniarum. di. xiij. ſup
illo verbo quod inducit magr̄: quid meli⁹ cor⸗
pore ⁊ ſanguine xp̄i querūt: vtrum corpus xp̄i
verū ſit melius corpe xp̄i myſtico. Et rn̄dētes
dicūt: dn̄s Guilhelmus Altiſiodorēſis domi⸗
nus Albertus ⁊ ſanct⁹ Tho. ꝙ corpus xp̄i my
ſticum ſi accipiat̄ cum ip̄o capite eſt meli⁹ q̄
corpus xp̄i verum. Si tn̄ accipiat̄ corpus xp̄i
verū ſine diuinitate cui eſt vnitū. al's non: q̄a
deus et om̄s creature nō ſunt aliq̄d melius q̄
deus tm̄. Si aūt accipiat̄ corpus xp̄i myſticū
abſq; capite xp̄o. ſic corpus xp̄i verū eſt nobi
lius: hec ſanctus Tho. formaliter ⁊ eadem eſt
ſentētia alioꝝ. Attendāt docti viri q̄ ꝯtraria
ſit doctrina hoꝝ doctoꝝ doctrine aduerſario
rum. Preterea id quod inducit aduerſarius ꝓ
rōne ad colorandū p̄fatum errorē eſt omnino
ſtultū. Tum q: ſupponit ꝙ humanitas xp̄i q̄ ē
in eodē ſuppoſito vnita diuinitati ⁊ cui nō eſt
datus ſpūs ad menſurā nō includit aſſiſtētiā
ſpūſſancti ſicut eccl'ia. Quod videt̄ omnino
alienum nō modo a fide catholica ſed a bono
iudicio cuiuſcūq; hoīs docti. Cum enim in⸗
fluentia gratie in corpus eccl'ie ꝑueniat a ca⸗
pite magis intrinſeca eſt aſſiſtētia ſpūſſancti
qui eſt fons oīm donoꝝ capiti xp̄o q̄ eſt ſctūs
ſanctoꝝ corpori influēti q̄ recipiēti ab eo ſan
ctitatem. Quod aūt dicit in fine aduerſarius
manifeſtū eſſe: ꝙ quicq̄d citra deū excogitari
poteſt nō poſſe in excellētia ⁊ dignitate com
parari eccl'ie falſiſſimū eſt ⁊ hereticū iudicio
noſtro: qm̄ humanitas xp̄i que eſt citra deum
nobilitate et perfectione nobilior et dignior
eſt ip̄a eccl'ia militante. de quo dicit p̄s. xliiij.
ꝙ eſt ſpecioſus forma pre filijs hoīꝫ. Secūdo
angelica ſiue celeſtis hierarchia citra deū eſt
et nihilominus excellētior ⁊ dignior eccleſia⸗
ſtica. Item beata virgo que exaltata legitur
ſup choros angelorum excellētior et dignior
eſt tota reſidua eccleſia. Unde de ea exponit̄
illud Apoc̄. xij. a ſanctis. Mulier amicta ſo⸗
le ⁊ luna. i. eccleſia ſub pedibus eius: quoniaꝫ
ſupeminet toti eccleſie. ⁊ ita in ꝓpoſito. Se⸗
cundo reſpondet̄ ad rōnem negādo minorem
ſcꝫ ꝙ papa ſit pars eccleſie ſi referat̄ ad rōnē
poteſtatis: qm̄ in rōne poteſtatis eſt mag' di⸗
cēdus papa tota eccleſia virtualiter: cū in eo
ſolo ſit totalitas ⁊ plenitudo totius poteſtat̄
eccleſiaſtice. iuxta dicta Leonis pape bt̄i gre
gorij Iulij. et beati Bernardi ſupius comme
morata. ſicut in ſolo capite corporis natura⸗
lis eſt plenitudo ſenſus. ꝓpter quod vt inquit
beatus Ambroſius in hexameron: tot⁹ homo
in capite dicit̄ eſſe. Ꝙ aūt totalitas poteſtat̄
eccleſie in papa ſit. facile oſtendimus tam ex
ordine poteſtatis papalis q̄ ex conditione et
natura totius poteſtatiui. Ordo nāq; int̄ po⸗
tentias hoc habet vt dicit Boetius: ꝙ quic⸗
quid virtutis poteſtatiue ſit in inferiorib⁹ eſt
in ſupiori. vnde in ſup̄ma potentia quātitas
omniū aliarum inferioꝝ potentiarū includit̄
et ita cum poteſtas papalis ſit ſuprema in ea
continent̄ virtute omnes alie poteſtates ec⸗
cleſie. ⁊ ita ip̄a in ratione poteſtatis non ha⸗
bet rōneꝫ partis ſed potius totius. vnde bea
tus Dyonſius in. vi. eccleſiaſtice hierarchie
dicit. Ipſa aūt hierarchica ordinis diſpoſitio
in omnibus locatur ſanctis totalitatib⁹. Se
cundo hoc idem oſtendit̄ ex natura totius po
teſtatiui. poteſtas em̄ eccleſie nō eſt arbitran
da ſiue exiſtimanda quaſi ſit aliquod totuꝫ in
tegratum ex particularibus poteſtatibus vt
peruerſe multi aduerſarioruꝫ intelligunt: ſed
ad inſtar toti⁹ ꝑtātiui. Cuiuſmōi natura vt ait
ſanctus Thomas in. iiij. diſt. xxiiij. talis eſt: ꝙ
ſ̄m complerā rōnem eſt in vno: in alijs auteꝫ
eſt quedā participatio ipſius. Et ponit exem
plum in ſacramēto ordinis di. ꝙ tota plenitu
do huius ſacramēti eſt in vno. ſ. ſacerdotio: ſ̄
in alijs eſt q̄dā participatio ordinis. ⁊ hoc di⸗
cit eſſe ſignatū in hoc quo dominus dicit Nu.
xi. moyſi. Auferam de ſpiritu tuo et tradā eis
vt ſuſtentēt tecum onus populi: hec ſanctus
Thomas. Scd̄m exemplū ponit in ſequenti
reſpōſione de regno di. ꝙ in regno q̄uis tota
plenitudo poteſtatis reſideat penes regem:
nō tamē excludunt̄ miniſtroꝝ poteſtates que
ſunt participationes quedam regie poteſtat̄
in ariſtocratya autē apud nullum reſidet ple
nitudo poteſtatis ſed apud omnes: hec ſctūs
Thomas. Patet ergo ꝙ loquendo de maiori
tate q̄titatis virtutis: ſicut caput in corpore
naturali eſt maius toto reſiduo corpore: licet
non maioritate q̄titatis dimenſiue ſiue nu⸗
meralis: ſic papa maior eſt maioritate ꝑtātis
toto reſiduo corpore eccleſie: ſicut paſtor au⸗
ctoritate vniuerſo grege ſuo. Reſtat iaꝫ re [Ad cōfirmatōes]
ſpondere ad. c. legimus. diſtinctione nonage⸗
ſimatertia. vbi dicit Hierony. ꝙ ſi auctoritas
queritur ⁊c. Ad quod reſpōdētes dicimus ꝙ
hoc dictum Hiero. licet ſepe ⁊ maxime indu
cunt illud aduerſarij pro ſe: in nullo tamen fa

net eis nec ꝑiudicat veritati poſite.nam Hieronymus nõ loquit̃ ibi de auct̃re poteſtatꝫ aut iuriſdictiõis orbis reſpectu eccł̃ie romãe ſiue apoſtolice ſedis:ſed loquit̃ de auct̃re cõſuetudinis:que tãto maioris auct̃is eſſe dicit̃ ꝙ̃to generalior eſt ſiue a pluribus obſeruat̃. ſicut de canonicis ſcripturis loquit̃ Auguſtinus ⁊ habet̃ in.c.in canonicis.di.xix. ſꝫ quã regulã nõ eſt dubiũ q̃n cõſuetudo orbis maior ſit cõſuetudine vrbis quã nec apoſtolica ſedes ſeruat nec obſeruari mãdauit. Hꝫ vero Hieronymus nõ de auctoritate orbis reſpectu apoſtolice ſedis ſ; de auctoritate cõſuetudinis orbis reſpectu vrbis loquat̃ patꝫ ex multis. Primo ex intentione ip̃a loquẽtis.loquit̃ eñ Hiero. contra conſuetudinẽ que in vrbe romana regnabat qua quidã dyaconi ꝑferebant̃ pb̃ris. Ex qua cõſuetudine aliqui dyaconi per orbeꝫ ſumebãt occaſionẽ ꝑferendi ſe ꝑ̃ſbyteris ſuis cum tamẽ cõtraria cõſuetudo eſſet per orbeꝫ de qua Hieronym⁹ ad ep̃m Euandrũ ſcribẽs ſic ait.vt patet ex tex.allegati.c. Quid mihi ꝓfers vnius vrbis conſuetudinẽ: quid pauci tatem de qua ortum eſt ſupcilium in eccleſie leges vendicas.omne quod raruꝫ eſt plus appetitur.pulegiũ apud Indos pipere ꝑcioſius ẽ:dyaconos paucitas honorabiles facit:preſbyteros vero turba cõtemptibiles facit: hec Hiero. Secũdo hoc idem colligit̃ ex gl.c.que ſic ait.maior eſt ⁊ ideo magis ſequẽda cõ uetudo generalis vt hic. Tertio poteſt ideꝫ colligi ex.c.hec eſt fides.xxiiij.q.i. quod eſt ip̃ius Hieronymi. Ad glo.vero inductã dicim⁹. ꝙ glo.illa argumentando loquit̃.vnde refert ſe ad ea que dicit.ix.q.iij.nemo.ſed de hac glo.⁊ ſimilib⁹ in tertio libro vbi de auctoritate conciliorum opitulante deo loquendum eſt: plenius dicetur.

Capitulum.lxxxiiij. In quo reſpõdetur ad obiectionem tertiam.

Ca.LXXXIIII rñdẽs ad tertiuꝫ argumẽ.ũ poſitũ ca.lxxxi.

a D tertiã rõnem

qua ſicut maxima q̃dã potiſſime aduerſarij vtunt̃ in confirmationem ſuarum opinionũ qua ſic arguũt:ꝙ papa ſit ꝓpter eccł̃iam ⁊c. Reſpõdet̃ negando cõſequẽtiam. Et cum dicit̃ ꝙ deterius eſt gratia melioris. Reſpondet̃ ꝙ dupliciť ḋr aliquid finis alicuius rei. Uno modo id in quod tendit res illa ex ordiẽ ſibi dato naturali aut ſupnaturali ſiue id quod eſt intentuꝫ ab agente. Alio modo ḋr finis id ad cuius vtilitatem eſt ordinatũ opus agentis. Cui⁹ exemplũ poſſumus dare in poteſtatibus ſecularib⁹ in quibus finis ad quẽ tendit regimen ꝑ̃ſidẽtis et gubernãtis eſt ip̃ſa pax ⁊ tranq̃llitas vniuerſitatis ſiue felicitas politica: cũ hoc ſit bonum ꝑ̃ncipale ad quod vniuerſum regimẽ gubernatoris intendere ⁊ reſpicere videtur.ip̃a vero vniuerſitas dicit̃ ſicut finis regiminis ſicut ad cuius vtilitatẽ eſt ordinatũ vniuerſum opus ꝑ̃ſidentis ⁊ gubernãtis. Ita applicãdo ꝓpoſito noſtro dicimus ꝙ finis ꝓpter quẽ eſt papa cõſtitutus ⁊ ad quẽ ordinat̃ ptãs papalis ſicut ꝑ̃ncipale intentũ ab inſtituẽte nõ eſt eccleſia ip̃a vniuerſalis ſed eſt beatitudo ip̃ſa celeſtis ad quam ꝑ vſum ⁊ regimẽ poteſtatis papalis ip̃a. ſ.vniuerſalis eccł̃ia eſt dirigẽda. Eſt aũt ip̃ſa eccleſia vniuerſalis finis ſecũdo modo.videlꝫ ſicut id ad cuius vtilitatẽ eſt ordinatũ opus papalis poteſtatis. Hic duplex modus finis ſatis apte deſignat̃ in diffinitiõe illa que datur etiã ꝑ quoſdã ex aduerſo in tractatibus ſuis ita dicẽtes. Ꝙ poteſtas eccleſiaſtica ſit que a xp̃o ſupnaturaliter ⁊ ſp̃ałr collata eſt apoſtolis ⁊ ſuis diſcipulis atq; eorum ſucceſſoribus legitimis ad edificationẽ. Ecce vtilitatem eccleſie ad quaꝫ ordinat̃ poteſtas eccleſiaſtica. Et ſequit̃.pro cõſecutione felicitatis eterne.ecce finem vltimũ ⁊ ꝑ̃ncipalem. Hac diſtinctione habita ad ꝓbationem cõſequẽtie cum dicebat̃ id quod eſt deterius ſit ꝓpter melius.dicimus ꝙ hoc nõ ſit verũ quãdo hac ratione aliquid dicit̃ ꝓpter aliud ſicut ꝓpter id ad cuius vtilitatẽ eſt ordinatum opus agẽtis : quẽadmodũ papa ſiue papalis ptãs dicitur eſſe propter eccleſiam. Quod patet exemplariter in multis. Primo quidem patet in paſtoribus qui ꝓpter gregem dicuntur inſtituti:nihilominus non minores ſed maiores ac nobiliores ſunt gregibus quoꝝ paſtores ſunt. Secundo patet in principibus.princeps enim tam ſecularis ꝙ̃ eccleſiaſticus dicitur eſſe propter vniuerſitates ſibi cõmiſſas regendas et non econuerſo . et nihilominus non ſunt inferiores : ſed maiores auctoritate ſubiectis ſibi populis. Tertio angeli q̃ vt ait Apoſtolus ad Hebreos primo . ſunt in miniſterium miſſi propter eos qui hereditatem capiunt ſalutis . et tamen non ſunt hominibus iferiores ſed ſuperiores ſunt ac nobilitate nature preſtantiores. Quarto patet in xp̃o : qui licet aduenerit de celis in terram propter eccleſiam ⁊ mortuus fuerit ꝓpter eccleſiam.ait eñ Apoſtolus ad Ephe.q̃nto. Chriſt⁹ dilexit eccł̃iam et tradidit ſemetip̃m ꝓ ea vt illaꝫ ſanctificaret:nihilominus xp̃s nõ eſt inferior eccleſia ſed omni maioritate ꝑfectionis ⁊ v̓tutꝫ ac auctoritatis ſuperior. vt in ſuperiori capitulo oñſum eſt , vnde Bernardus in ſermone

de nuptijs loquẽs de xp̄o ſpōſo eccleſie dicit ſic. Multo hec ſponſa inferioꝛ ſponſo ſuo: inferioꝛ genere inferioꝛ ſpecie īferioꝛ dignitate. Ex quo patet ꝙ hoc modo eſſe aliquid ꝓpter aliud poteſt competere etiā ſupioꝛibus ꝛ nobilioꝛibus reſpectu inferioꝝ ꝛ minus nobiliū vt inquit dominus Albertus in ſecūda parte ſumme ſue tractādo de cuſtodia angeloꝛum. et etiam ſanctus Thomas in .i. diſtin. ſecūdi. Reſpondet etiam ſecundo: ꝙ licet eccleſia ſit melioꝛ papa maioꝛitate gratie aut perfectionis gratuite: nō tamē maioꝛitate auctoꝛitat iuriſdictionis de qua ad preſens loquimur ſicut plenius dicetur in reſponſione ad quartam obiectionem.

Cap. lxxxv. In quo reſpondetur ad quartam obiectionem ſumptam ex eo ꝙ apud eccleſiā ſit maioꝛ ſapientia et charitas.

Cap. LXXXV rñdẽs ad quartū argumētū factū ca. lxxxi.

q Uarto loco arguebat. vbi videt eſſe maioꝛ ſapientia ꝛ charitas ibi ꝛc. Ad h reſpondet negando hoc aſſumptum: qm̄ nō modo falſum eſt ſed etiam ſapit hereſim Ualdenſiū. Quod ſit falſū patet ſic: vt enim in .i. li. c. xcix. argumentati ſumus. homo dr bonus vel malus ſapiẽs vel ſtultus ſanctus vel impius: ſcḋm virtutē vel vitiū que ſunt habitus quidā. Habitus aūt a potētia in h differt: ꝙ p potentiā ſumus potētes aliquid facere. per habitū aūt nō reddimur potentes vl impotentes ad aliquid faciendū. ſed habiles vel inhabiles ad id quod poſſumus bene vel male agendū. per habitū ergo nec datur nec augetur nec tollit a nobis aliquid poſſe. ſed hoc per habitū accipimus vt bene vel male aliquid agamus. nō ergo ex hoc ꝙ aliquis homo aut populus ſit bonus ſapiẽs ꝛ ſanct9 aut malus inſipiẽs ꝛ peccatoꝛ eſt aliquid potens aut impotẽs: vtputa ad diſpenſandū ſacramēta vel ad regendū populū: ſed idone9 vel minus idoneus ad hmōi diſpẽſandum. Falſum eſt ergo illud aſſumptū aduerſarioꝝ ꝙ vbi maioꝛ eſt ſapiētia aut charitas ſit maioꝛ auctoꝛitas iuriſdictionis. Quod manifeſte colligit ex illo quod habet de peni. ꝛ remiſ. c. noua q̄dam. Secūdo idē oſtendit ſic. ſi poteſtas eccleſiaſtica ſequeret gradū ſapiētie ꝛ ſanctitatis cū iſte gradus inter hoīes ſit incert9: ignoramus em̄ quis quo ſanctioꝛ ſit aut ſapiētioꝛ: ſitq3 gradus iſte ſepe trāſmutabilis: quia qui hodie ſanctioꝛ eſt altero cras malus aut min9 ſanct9 eſſe pōt: nulla ſtabilitas nulla certitudo eſſet ptātis eccl'iaſtice in miniſtris eccl'ie: quod hoꝛret fides xp̄iana: ſicut pleni9 diſputauimus li. i. c. xcix. Manifeſte ḡ patet falſitas prefate ſuppoſitōis aduerſarioꝝ. Quod ñ eadē ſuppoſitio ſapiat hereſim Ualdeñ. patet: qm̄ ſi vbi eſt maioꝛ ſapientia ꝛ charitas eſt maioꝛ auctoꝛitas. ſequit ꝙ ſolū apud ſanctos viros eſſent claues eccleſie: quod fuit erroꝛ Ualdēſium et Jo. vicleff. ꝯ̄tria tamē patet. Contra quos ꝛ illud quod ait dominus. Matth. xxiij Sup cathedrā moyſi ſederūt ſcribe ꝛ phariſei que ergo vobis dicunt ſeruate ꝛ facite ꝛc. Quibus p̄latis malis obediendū nō iuberet deus niſi etiā cum malitia in eis integra maneret auctoꝛitas ptātis. Secūdo ſequeret ꝙ cum paulus ſapiētie fuerit ſublimioꝛis: vtpote qui raptus eſt vſq3 ad tertiū celum maioꝛis fuiſſet auctoꝛitatis ꝙ̄ petrus: qḋ ē falſū. Tertio etiā ſequeret ex illo ꝙ apud laicos q̄ ſepenumero ſapiētioꝛes atq3 ſanctioꝛes ſunt multis p̄latis: maioꝛ auctas ac plenioꝛ clauiū poteſtas eſſet ꝙ̄ apud p̄latos minus laicis ſapiētes aut ſanctos. qḋ etiā fuit erroꝛ illoꝝ Ualdenſium. Preterea nō eſt impoſſibile imo poſſibile: ꝙ vnus ꝓ aliquo tempe in eccleſia eēt ſapiētioꝛ ꝛ ſanctioꝛ toto reſiduo militātis eccleſie ꝛ ꝙ hmōi eſſ3 papa. Preterea apertiſſime oñdit fundamentū illud aduerſarioꝝ eē falſū ac erroneū illud quod btūs Inno. papa dicit in. c. noua quedā. de peni. ꝛ remiſ.

Cap. lxxxvi. In quo rñdet ad q̄ntā obiectionē ſumptam ex eo ꝙ eccleſia dicit mater fidelium.

Ca. LXXXVI rñdens q̄nto argumēto facto ca. lxxxi.

q Uinto obiectū eſt ꝑ aduerſarios ex illa nominatione qua eccl'ia dei dr mat oim fidelium ꝛ ꝑ cōſequēs pape. Ad quā obiectionē reſpondet negando ꝯ̄ñtiam. Pro cuius intelligētia duo faciemus. In primis oſtēdemus ꝓ plenioꝛi illuſtratōe veritat qualiter eccl'ie vl'i cōuenit ratio maternitat reſpectu pape ꝛ alioꝝ fideliū. Secūdo explicabimus ꝙ ex tali maternitate nulla auctoꝛitatis aut ptātis iuriſdictionis ſupioꝛitas neceſſario arguat in eccl'ia ſupra papā. Circa primū notandū: ꝙ eccleſia dr mater fidelium vt dicit btūs Aug. ſup ps. cxxvij. q2 ꝑ baptiſmū cōtinue dr parere xp̄ianos. vbi ſcḋm qḋ ait. Auguſtinus ſup Johannē tractās illud Joh. iij. Nunquid poteſt homo in ventrem matris ſue iterato introire. Aqua baptiſmi locū materni vteri hab3. ꝛ ideo baptiſmus dicit vt inquit Apoſtolus ad Titum. iij. lauachū regenerationis. Sed nec hoc ita eccl'ie attribuit ꝙ ipa vniuerſitas eccleſie miniſteriū baptiſmatis per ſeipam alicui tribuat. hoc enim nō videt bene poſſibile. ſed ꝓ tanto mater dicit

quia baptiſmus quo quis regeneratur in filiuz dei et eccleſie a quocunqz detur in fide ecclie tribuitur et efficaciam habet. Ubi aduertendū: quod ſicut in generatione carnali hominis concurrit virtus patris principaliter et virtus matris quaſi diſpoſitiue. ſic in generatiōe iſta ſpirituali cōcurrit virtus diuina tanquam ſemē. vnde Auguſtinus ſup Johannē vbi ſupra dicit. Ex ſemine enim veri Abrahe ſunt nati fideles ſiue per liberam ſiue per ancillam. Et in fine libri de trinitate inquit ipſe. Sacri fontis irriguuz illa qua dudum mariā locupletauit virtute fecundat. Hinc eſt quod per baptiſmū dicuntur generati filij dei. Joh. primo. et per pſequēs conſortes nature diuinitatis. vt inquit btūs Petrus. ij. Petri primo. Eſt ergo agens in generatiōe iſta ſpūali ipſe deus per auctoritatem et ipſe xpus ſecundum quod homo meritorie. cuius meritū in baptiſmo operatur. Secūdo cōcurrit tanquam virtus diſpoſitiua fides eccleſie ſecundum illud Roma. iij. Juſticia dei per fidem ieſu xpi. fides enim precipue operatur in ſacramētis: quoniam per illam quodāmodo ſacramēta ſue cauſe principaliter agēti cōtinuantur. et etiā ipſi recipienti. Unde ſanctus Thomas in. iiij. di. i. ad propoſitum ita loquitur Inſtrumentū nō recipit virtutez niſi ſecundum quod principali agenti continuatur et virtus eius quodammodo in inſtrumentū transfunditur. principale aūt et per ſe agēs ad iuſtificationē eſt deus ſicut cauſa efficiēs: et paſſio xpi ſicut meritoria: huic autem cauſe cōtinuatur ſacramentū per fidem ecclie: que inſtrumentū refert ad principalem cām vt ſignū ad ſignatū. Et ideo efficacia ſacramentorum vel virtus eſt ex tribus. videlicz ex inſtitutione diuina ſicut ex principali agēte ex paſſione xpi ſicut ex cauſa meritoria: ex fide ſicut ex cōtinuante inſtrm principali agenti. Et hoc eſt quod dicit ſanctus Thomas in. iij. pte quod virtus paſſionis xpi que operatur in ſacramentis copulatur nobis per fidem ſecundum illud Roma. iij Quem propoſuit ppiciatorē per fidem in ſanguine eius. Ex quibus hec manifeſta luce colligimus quod fides eccleſie ſit diſpoſitio ad conſecutionem effectuū ſacramentorum cuius ecclie fidem repntare videntur offerentes paruulos ad baptiſmū qui interrogati pro paruulis fidē eccleſie in pſona eorum pfitentur dicentes: credo. Unde Auguſtinus in li. de meritis et remiſſi. peccatorum et habetur. de conſecra. di. iiij. c. mater dicit ſic. Mater eccleſia os maternū puulis prebet vt ſacris myſterijs imbuantur. quia nōduz poſſunt corde pprio credere ad iuſtitiam nec ore pprio confiteri ad ſalutē. Quare dicit beatus Thomas in. iij. pte. q. lxix. quod pueri credūt non per actum pprium ſed per fidem eccleſie que eis cōicatur: et huius fidei virtute conferūtur eis gratia et virtutes. Et idē dicit in. iiij. quod pueris pro diſpoſitōne ad ſalutē eſt fides eccleſie pro effectiuo ſalutis virtus paſſionis xpi. Cum ergo gratia qua iuſtificamur in baptiſmo et efficimur filij dei a deo infundatur diſponēte fide vlis eccleſie vt ſic ſit quodāmodo cōformitas geniti ad gignentem: patet quod recte dicatur quod in generatione iſta ſpirituali deus ſit pater et eccleſia mater. Unde etiam ſi hereticus aut infidelis baptizet dum tamen intendat facere quod ecclia facit xpo et ecclie dicitur parere filios nō aūt hereſi aut īfidelitati ſue. Sicut enim Jacob genuit filios per liberas et ancillas: ita xps per catholicos et hereticos bonos aut malos. vt Augu. dicit cōtra Donatiſtas. Mater ergo omni fideliū eſt ecclia. vnde idē Aug. li. de ſymbolo dicit. Si quis ab eccleſia inuētus fuerit alienus: alienus erit a numero filiorum dei: nec habebit deum patrē qui eccleſiā noluit habere matrē. Et hoc ſit pro primo. Jam videndū eſt ſcdo loco quod ex pfata rōne maternitatis nulla neceſſitas ſit dicēdi: quod vniuerſalis ecclia ſuperior ſit auctoritate ſiue poteſtate iuriſdictionis Romano pon. quod etſi ſatis de ſe appareat oſtēditur tamen ex hoc: quod etſi ratio maternitatis attribuatur eccleſie vt dictū eſt: miniſtris tamen ratio paternitatis cōuenit. vnde Aug. in ſermone de ephia vt refert ſanctus Tho. in. iij. parte q. lxvij. Locū patris obtinet qui baptizat: matris aūt aqua baptiſmi. Et maxime ratio paternitatis cōuenit ſummo miniſtro dei. ſ. Romano pontifici quocirca dicitur pater patrū. Unde clare pz quod eſſe pdicto mō matrez nō arguit ſuperioritatē ptātis iuriſdictionis ſpiritualis ſup filios: imo ſtat bene quod aliquis ſit filius ecclie et alia ratione pater ecclie. Sicut quod cōuenit ſepe quod aliquis ſit genitura filius alicuius mulieris et ſit cura ſpiritualis regiminis pater eius. et quod ita ſit de eccleſia exēplariter oſtenditur in multis Primo quidē in xpo: xps enim quandoque dictus eſt filius ſynagoge. vnde glo. ſup illud Job. i. Nudus egreſſus ſum de vtero matris mee. dicit ſic. Mater xpi ſynagoga eſt que in ſe eū opertuz littera tenuit nec nudū in diuinitate vidit: ſz ab ea nudus ad gentes exiuit. Item xps quandoque eſt dictus filius eccleſie. vnde ipſe ait Mar. iij. de diſciplis ſuis: ecce mater mea et fratres mei. vbi dicit glo. ſoror et frater credendo mater predicando dum per verba pdicationis amor xpi quaſi ipſe xps in corde auditoris generatur. Itē hoc verbū ptractans beatus Aug. pſ. cxxvij. dicit. quomodo mater eius eſt eccleſia niſi quia ipſe xps eſt in xpianis quos per baptiſmuz cōtinue parit eccleſia. Item ipſe xps eſt filius bea

tiſſime virginis marie: nihilominus ſup oēs
iſtas matres ſupior eſt auctoritate ⁊ eminen-
tia poteſtatis. Similiter nō eſt incōueniēs ꝙ
papa cū ſit hoc ꝙ filiꝰ eccľie quia ſacramēto
baptiſmi regeneratus. ſit etiā pater eccleſie.
vnde etiā pater patrū appellať ⁊ ipe vniuer-
ſitati fidelium ſcribēs ait in cūctis litterꝭ ſuis
dilectis filijs ⁊c. Nec hoc videť magis incōue
niens ꝙ ꝙ dicať princeps caput paſtor et ma
giſter eccľie que a ſanctis patribus attributa
leguntť romano pōtifici. Uerum hoc etiā au-
ctoritate ſcripture firmamus. ſcribiť em̄ ps.
xliiij. ⁊ eſt dictū ꝓphete ad eccľiā. Audi filia
et vide ⁊c. vbi dicit glo. Augu. Sic alloquiť
ꝓpheta reginā iſtā: audi filia ⁊ vide. alloquiť
eam tanꝙ vnus de patribus. Item in eodem
ps. ſup illud. Pro patribus tuis nati ſunt tibi
filij. dicit idem Aug. ⁊ habeť in. c. quoꝝ vices
di. lxviij. Sic genuerunt te apoſtoli: ipſi miſſi
ſūt: ipi pdicauerūt ipi pres. ſꝫ nū quid nobiſcū
corporaliter eſſe poterāt vſqꝫ in poſterū. ergo
illoꝝ abſceſſu deſerta eſt eccleſia? Abſit. Pro
patribꝰ tuis (inqͣt) nati ſunt tibi filij: patres
miſſi ſunt apoſtoli. ꝓ apoſtolis filij nati ſunt
tibi conſtituti ſunt epi. hodie em̄ epi qui ſunt
ꝑ totum mundū vnde nati ſunt tibi? ipa eccle
ſia patres illos appellat ipa illos genuit ⁊ ip-
ſa illos cōſtituit in ſedibus patrū. Non ergo
putes te deſertā quia nō vides petrū: qͣ non
vides paulū: quia non vides eos ꝑ quos nata
es: de ꝓle tua tibi creuit paternitas. ꝓ pr̄ibus
tuis nati ſunt tibi filij: hec Aug. Ex quibꝰ cla
riſſime patet ſimul iſta ſtare. ꝙ romanus pon
tifex ſit filiꝰ eccleſie quia ꝑ baptiſmū regene-
ratus ⁊ ſit pater eccľie rōne prelationis ⁊ au-
ctoritatꝭ qua preeſt eccleſie vt rector ⁊ guber-
nator. vnde beatus Bernardus ſcribens ciui
tati Piſane in quadam epiſtola ita inquit de
Innocētio papa. Honora tuū ⁊ vniuerſitatis
patrem. ⁊ ideo nō mirū ſi ſicut ratione filiatio
nis papa venereť eccľiam vt matrem: ita ⁊ ra
tione prelationis preferať eccleſie: vt paſtor
gregi vt ꝑnceps plebi ⁊ vt rector familie. Ad
quod ſatis opitulať illud quod Apoſtolus ad
Roma. vltimo. ſalutādo quoſdam obſeruauit
filium em̄ quia erat in ordine eccleſiaſtico cō-
ſtitutus preponit in ſalutādo matri ſue ſic di-
cens. Salutate mihi Rufum electum in dn̄o
et matrem. ſcilicet carne ſm̄ glo. ⁊ meā ſcilicꝫ
beneficijs. vbi glo. ordinaria dicit. ꝙ apoſtolꝰ
filium matri preponit ꝓ eccleſiaſtico officio.
Quod autē dicit aduerſarius ꝙ papa nō poteſt
dici pater eccleſie: quia nullus poteſt dici pa
ter ſue matris. Dicendum eſt ꝙ falſum eſt: di-
uerſo enim reſpectu ⁊ ſm̄ aliā ⁊ aliam rōnem
poteſt quis dici pater alicuius ⁊ filius illius.
Nam xp̄s dicit ⁊ filius dauid ⁊ pater dauid. ⁊
filius beate virginis ⁊ pater eius ⁊ ep̄s filius
eſt mulieris cuiꝰ eſt pater ſpiritualis. Quod aūt
inducitur ex ſaluatore Mat. xxiij. Unus ē pa
ter ⁊c. nō eſt ad propoſitū: qm̄ xp̄s in illis ver-
bis vt hēť ex glo. nō vult dicere niſi ꝙ vnꝰ ſit
pater pricipalis auctor vite nature ⁊ gratie ⁊
glorie vtpote in quo viuimꝰ mouemur ⁊ ſumꝰ
nō autem vult negare quin aliquo modo par-
ticipatione. ſ. quadā aliquibꝰ alijs nomen ⁊ ra
tio paternitatis cōueniat. vnde Jacobi. i. dici
tur. Omne datum optimū ⁊ omne donū pfe-
ctum de ſurſum eſt deſcendēs a patre luminū
a quo eſt oīs paternitas in celo ⁊ in terra. Pre
terea ſcriptura ſancta plena eſt de honore im-
pendēdo patri ⁊ matri Exo. xx. Et in propoſi
to dicimꝰ ꝙ papa pticipatione poteſtatis di-
uine ſibi date a deo eſt pater omniū fidelium.
Non eſt aūt hic pretereundū: ꝙ eccleſia roma
na dicit mater noſtra ſiue fideliū. vnđ Mar.
vij. ſuper illud: mulier em̄ ſtatī vt audiuit eos
dicit glo. Mulier eſt mater noſtra romana ec
cleſia. qđ ideo putamus dictū eſſe. Tum pmo
quia eccleſia romana eſt magiſtra fidei pquā
efficimur filij dei. vt in. c. oēs. di. xxij. Tū ſcđo
qꝛ ipſa eſt mater omniū eccleſiarum xp̄i in qui
bus ſit generatio filioꝝ dei. vt in. c. non decet.
di. xij. dicit Calixtꝰ papa. Tum tertio: qꝛ velu-
ti mater omnibꝰ fidelibꝰ ſubuenire ſolita eſt.
vnde zepherinus papa in decretis ſuis inqͭt.
Tantā a dn̄o hmōi ſancte ſedis ⁊ apoſtolice
eccleſie fundatore beato petro apoſtoloꝝ pn̄-
cipe accepimꝰ fiduciam: vt pro vrī xp̄i ſangui
ne redempta eccleſia impigro vigilemus affe
ctu: ⁊ omnibus dn̄o famulātibus ſuccurramꝰ
⁊ cunctis pie viuentibus opem feramus. hec
ille. Quocirca Adrianus papa in epiſtola qͣ-
dam ad Baſiliū imperatorē. iiij. inquit. O in-
ꝙ̄ eſt laudabilis ⁊ merito a cunctis mortalibꝰ
efferenda apoſtolica ſedes que ſemp catholi-
cis ſubuenire cōſueuit: que ſemp gaudere cū
gaudentibus ⁊ flere cū flentibus nō ceſſauit.
hec ille. Propter quā rationē inquit ſanctus
Sixtus papa in. c. oēs. ij. q. vi. Omnes epi qui
in aliquibus pulſanť vel criminātur grauiori
bus cauſis quotiēs neceſſe fuerit libere apl̄i-
cam ſedem appellent atqꝫ ad eā quaſi ad ma-
trem cōfugiant. hec ille. Et papa zepherinꝰ in
ca. ad romanā eccleſiā. eadē cā. ⁊. q. ita ad pro-
poſitū inquit. Ad romanā eccleſiā ab omnibꝰ
maxime tamen oppreſſis eſt appellandum et
concurrendum quaſi ad matrem vt eius vbe-
ribus nutriantur ⁊ auctoritate defendātur ⁊
a ſuis oppreſſionibus releuentur: quia nō po-

teſt nec debet mater obliuiſci filiũ ſuũ: h ille.

Cap. lxxxvij. In quo rñdetur ad ſextã rõem ſumptã ex eo q eccleſia dr domina.

Ca. LXXXII rñdẽs ſexto argumẽto ca. lxxxi.

Ad ſextã rõnem

que inducit q ecclia ſit dña ꝛc. ⁊ papa non ſit dñs ſed miniſter ꝛc. Reſpondet negando vtrãq partẽ añcedẽtis. videlȝ pmo q ecclia vniuerſalis ſit dña. ſecũdo q papa nõ ſit dñs. Et ad pbationeȝ pme partis dicimus q auctoritas illa Trenoꝝ. i. ad liam intelligit nõ de vniuerſali eccleſia ſed de ciuitate hierlm ⁊ vniuerſitate populi iudaici: cuius ruinã lamentabat pphetã. vnde gl. ita inqt. Quomodo ſedet ſola ciuitas hierlm. ſ. populo expoliata ignominia plena inter hoſtes humiliata olim populoſa. ⁊ inter hoſtes glorioſa facta quaſi vidua domina gentiũ: regibus deſtituta: ſacerdotibus deſolata: templo pphanata: ⁊ vaſoꝝ glia ſpoliata ꝛc. ⁊ ita ẽm lralem ſenſum (Unde ſumitur efficax argumentũ vt ait Auguſtinus) auctoritas illa nõ eſt ad ppoſitum. Ceterũ lȝ allegorice auctoritas illa exponatur ⁊ in glo. de eccleſia vniuerſali nõ tñ ad intelligentiaȝ aduerſarioꝝ. videlȝ q cõmunitas ecclie per orbem diffuſa aut collecta ſynodaliter ſit domina gentiũ ⁊ pnceps puinciarũ. Sed exponit ⁊ intelligit ſic: q ecclia ſit dña vt glo. inf. habet in platis. nõ eñ eccleſia dñatur inſtar vnius cõmunitatis in omnibus mẽbris ſuis. ſed in platis tñ ⁊ maxime in ſummo platoruȝ ſcȝ romano põtifice: qm regimen ⁊ pncipatus eccleſie nõ eſt inſtitut⁹ vt ſupra declarauim⁹ ad modũ regiminis Ariſtocratij in quo ſummus pncipatus nõ eſt apud aliquem ſingulariter ſed apud multos: ſed ad modũ regiminis regalis in quo ſummus pncipatus ẽ apd vnum videlȝ romanũ pontificẽ: ſicut habetur in. c. nolite errare. di. xi. vnde ipe dicitur princeps eccleſie ⁊ vocat dominus noſter. Unde ſynodus vniuerſalis vocat romanaȝ eccliam dñaȝ. in. c. oportebat. diſtin. lxxix. Ubi ad ſciẽdum quomodo romanus põtifex poſſit et debeat dici dominus eccleſie ⁊ alij plati ſuaruȝ eccleſiarũ ⁊ quomodo nõ: eſt notandũ q vt tãgit ſanctus Thomas in pma pare. q. xcvi. ar. quarto. dominiũ dupliciter accipit. Uno mõ ẽm q opponitur ſeruituti. ⁊ ſic dominus dicitur cui aliquis ſubditur vt ſeruus. ⁊ hoc modo prelati eccleſie non ſunt domini aliorum. Alio modo accipitur dominiũ ẽm q cõmuniter refertur ad ſubiectum qualitercunq. ⁊ ſic etiam ille qui habet officium gubernãdi ⁊ dirigẽdi liberos dominus poteſt dici. ⁊ hoc mõ Romanus pon. cum ſit vniuerſalis gubernator ⁊ director omniũ fideliũ poteſt dici dominus eccleſie ſiue fidelium ⁊ ita appellatur ab omnib⁹. Qui modus dominationis etiaȝ fuiſſet in ſtatu innocentie ſicut etiam eſt inter angelos inter quos vnus ordo dominationũ vocatur. Qd vero dicũt aduerſarij: q plati eccleſie ſunt diſpẽſatores ⁊ miniſtri ⁊ per pñs papa ⁊ ita nõ domini. Dicendũ eſt q iſta pña nulla eſt. Tum primo: qꝛ bene ſtat cũ dominio q aliquis ſit miniſter alterius ſuperioris dñi ſicut de principibus taȝ ſpiritualibus q ſecularib⁹ qui omẽs ſunt miniſtri dei ſicut Apoſtolus innuit ad Ro. xiij. Tum ſecundo: qꝛ bene ſtat cũ dñio ſecũdo modo dicto q aliqs ſit etiã miniſter eoꝝ quoꝝ dicitur dñs eoꝝ vtilitati ſeruiẽdo. vnde papa dr ſeruus ſeruoꝝ dei. Preterea xps qui fuit regũ terre princeps ⁊ dñs dñoruȝ miniſtrũ noſtrũ ſe vocat. vnde Mat. xx. inqt. Filius hois nõ venit miſtrari: ſed miniſtrare Stat ergo q papa ſit ſeru⁹ ſeruoꝝ dei miniſterio charitatis ⁊ dñs ſuperioritate auctoritatis vnde falſum eſt qd aduerſarij dicunt: q papa ſit miniſter eccleſie ſicut cui⁹ vice aut nomine agat. hoc eñ modo ſoli⁹ xpi miniſter eſt ⁊ vicarius cui⁹ vices agit in terris vt in ſuperioribus oſtendim⁹ in. c. xxxvij. Ad id qd inducitur de Bernardo libro de cõſideratione: reſpõdetur q beatus Bernar. dicẽs q papa nõ ſit dominꝰ aut romana ecclia dña: capit dñium primo modo ſumptũ. videlȝ ẽm q opponit ſeruituti: dñi autẽ ad ſeruũ vt dicit Ariſt. viij. ethi. eſt prelatio tyranni ad ſubditũ. Differt aũt tyrãnus a rege vt ibidẽ dicit phs: qꝛ rex ordinat prelationẽ ſuam ad bonũ gentis cui preeſt ppter eoꝝ vtilitatem ſtatuta ⁊ leges faciens. Tyrãnus autẽ dñatur ad vtilitatẽ ppriã: ⁊ talis dñatus nõ eſt nec eſſe debet in eccleſia. Et iſte eſt dñatus qui phibetur apoſtolis a dño Mat. xx. cuȝ ait. Scitis qꝛ principes gentiuȝ dominãtur eoꝝ ⁊ qui maiores ſunt poteſtatẽ exercẽt in eos: nõ ita erit iter vos. ⁊ de tali dominio loqtur beatus Bernar. ⁊ nõ de dñio ſecundo modo dicto. Qd patȝ ex eo qd dicit in epiſtola quadã ad Eugeniũ papam vbi de duplici dñio prefato diſtinguens ita loquit. Si xps te miſit eſtimabis te nõ miniſtrari ſed miniſtrare veniſſe ⁊ miniſtrare nõ ſolum ſubſtantiam ſed ipſam quoq animaȝ. verus ſucceſſor pauli dicet cum paulo: non quia dñamur fidei veſtre ſed adiutores ſumus gaudij veſtri Petri heres audiet petrũ dicentem nec vt dominãtes in clero ſed forma facti gregis. Ecce vbi primum modum dominij excludit a papa. De ſecundo ſubiungit ſic parũ poſt in eadem

epiſtola. Terribilis pꝛoꝛſus terribilis eſt locꝰ
iſte: locus in quo ſtas terra ſancta ē locus pe-
tri locus ꝑncipis apoſtoloꝝ vbi ſteterunt pe
des eius. locus illius quē cōſtituit dn̄s dn̄m
domus ſue et ꝑncipē omnis poſſeſſionis ſue
hec ille. Ecce ꝙ petrū nominat dominū domꝰ
dei. ⁊ ita patet quid dicendum ſit ad dictum
Bernardi. Preterea ad dictū btī Bernardi
reſpōdit Archidya. ſup. c. fideli. extra de ſum.
tri. ⁊ fi. ca. in. vi. poſt recitatū ꝑfatum verbū
Bernardi in glo. dicētis: ꝙ romana eccl'ia nō
ē dn̄a dicit ſic. Quicquid Bernardꝰ dicat. ec
cleſia romana in canone dn̄a nūcupat̃. lxxix.
di. opoꝛtebat.

Cap. lxxxviij. In quo rn̄det̃ ad obiectōē ſeptimam ſumptā ex eo ꝙ eccleſia eſt dn̄a rerū eccleſiaſticarum

Cap. LXXVIII rn̄dens ad ſepti mū argumentū factū. c. lxxxi.

D ſeptimā ad-

a uerſarioꝝ obiectionem pari mo
do faciliter reſpondet̃: in q̄ cū
dicit̃ ꝙ papa nō ſit dominus re
rum eccleſie ſed ip̄a eccleſie cōmunitas. ⁊ per
ꝯſequēs ꝙ eccleſia ip̄a ſupioꝛ papa dicēda ve
niat. Reſpondet̃ dupl'r. Primo negādo ante
cedens ꝓ vtraq; parte. Primo videlz ꝙ papa
nō ſit dn̄s rerum eccleſie: qm̄ quēadmodū dr̄
papa dn̄s eccl'ie. i. rectoꝛ atq; gubernatoꝛ eiꝰ:
ita debet dici dn̄s rerum eccleſie. vnde Ber-
nardus in epiſtola ad Eugeniū ſupꝛa comme
moꝛata dicit: ꝙ romanus pontifex locū tenet
eius quem cōſtituit dn̄s dn̄m domus ſue. ⁊ ꝑn
cipem omnis poſſeſſiōis ſue: ſed bona oblata
ptinent ad ius ſacerdotū iuxta. c. nulli. xij. q. ij.
Secūdo reſpondet̃ ad obiectionē ꝑfatam ne
gando ꝯſequētiam: qm̄ dato ꝙ apud eccl'iam
vniuerſalē dn̄ium eſſet rerum eccleſiaſticarū
et nō apud papam ſed ſola diſpēſatio. non ſe-
quit̃ ꝓpter hoc ꝙ eccleſia eſſet ſupioꝛ auctoꝛi
tate ꝑlationis aut iuriſdictionis ip̄o romano
pontifice. hoc maxime conſiderato ꝙ auctē
ip̄am diſpenſandi ſicut ⁊ paſcendi gregem ip
ſum dominicū nō ab eccleſie cōmunitate ſed
ab ip̄o oim̄ ſummo paſtoꝛum chꝛiſto habet di
cente ſibi in petro. Paſce oues meas. Joh. vl
timo. al's quelibet diœceſis auctoꝛitate maioꝛ
eſſet ſuo epiſcopo: aut parochia ſuo pꝛeſbyte-
ro curato: cum cōmunitatibus eccl'iarū talia
bona data ſint non ſingulari pſone. vnde ſun
datoꝛes eccleſiarum intenderūt dominium ⁊
ꝓpꝛietatem bonoꝝ illoꝛum oblatoꝝ transfer
re pꝛimo ⁊ directe in cōmunitatem collegij. ſ.
talis vel talis eccleſie ad vſum deo ſeruienti-
um et non in aliquam perſonam ſingularem.
vt ſatis colligitur ex. c. pontifices. xij. q. iij. ⁊ ſi
ſingularis perſona. ſcilicet vt pars ⁊ mēbꝛum

cōitatis habeat in ipſis ius vtendi ad ſuſtēta-
tionē ſui ſtatus ſed auctoꝛitas eſt in ipſis pon
tificibꝰ quibus claues collate ſunt. Et ita iſta
ꝯn̄a nulla eſt apud cōitatem eccleſie eſt domi
niū rerum eccleſiaſticarum ⁊ nō apud papā: ḡ
apud cōitatem eccl'ie auctoꝛitas ſuperioꝛ iuriſ
dictionis eſt ꝙ̄ apud Romanū pon.

Capitulū. lxxxix. In quo reſpōdetur ad obiectōnem octauam ſumptā ex eo ꝙ eccleſia dicit̃ regina.

Ca. LXXXIX rn̄dēs octauo ar gu. fcō ca. lxxxi.

Am ad obiecti-

i onem octauā ſumptam ex eo ꝙ
eccleſia nominatur regina: rn̄de
amus. Dicimꝰ aūt hāc ꝯn̄am nul
lam eſſe. eccleſia dicitur regina: ḡ eſt maioꝛ pa
pa auctoꝛitate iuriſdictionis. Pꝛo quo ⁊ mul-
tis ſimilibus eſt notandū: ꝙ cum dona gratie
gratūfaciētis ſint diſtincta a donis gratie gra
tiſdate: dona gratie gratūfaciētis nō arguunt
dona gratie gratiſdate. patet: qm̄ ex hoc ꝙ ali
quis eſt in charitate nō ſeq̄tur ꝙ ſit pꝛopheta
doctoꝛ aut pꝛelatꝰ: neq; econuerſo ex hoc ꝙ q̊s
ſit ꝓpheta doctoꝛ aut pꝛelatus ſeq̄tur ꝙ ſit in
charitate: aut ex hoc ꝙ quis ſit excellentioꝛ do
ctoꝛ aut ꝓpheta aut ſublimioꝛ pꝛelatus ſequi-
tur ꝙ ſit in maioꝛi charitate. Vn̄ ſanctꝰ Tho.
in. q. de veritate. q. xij. ar. ij. reſpondens ad au-
ctoꝛitatem illam Mat. xi. Nō ſurrexit maioꝛ
Johāne baptiſta. dic: ꝙ etſi Johāne baptiſta
nullus fuit ſimpliciter maioꝛ: ꝓpter hoc nō ſe
quitur ꝙ nullus fuerit eo excellētioꝛ in gradu
pꝛophetie. Et ratio ſua eſt: q2 cum ꝓphetia nō
ſit donū gratie gratūfacientis poteſt eſſe ma
ioꝛ ꝓpheta qui eſt minoꝛ in merito. hec ſanctꝰ
Thomas. Secundo notādum: ꝙ nomen re-
gine ſicut nomen regis poteſt attribui alicui
dupliciter. Uno modo ratione ꝟtuoſi regimi-
nis quo quis bene ſe regit ſm̄ illud Senece.
Si bene te rexeris es dignus nomine regis.
Et caſſiodoꝛus dicit ꝑs. xxxvij. Reges terre
ſunt qui coꝛpoꝛibꝰ ſuis diuinitatis munere do
minātur. Et Gregoꝛius in moꝛalibus libꝛo. xi.
Qui membꝛoꝛum ſuoꝛum motus bene regere
ſciunt nō immerito reges vocantur. Hoc mo-
do eſſe reginam legimus attribui ⁊ anime ra
tionali deuote ⁊ eccleſie vniuerſali que ex ſā-
ctis animabus vna colligitur: vt ait Augu. ſu
per ꝑs. xliiij. Ut vero anime ſancte regine no-
minētur habetur Canti. vi. vbi dicitur. Sexa
ginta ſunt regine. vbi glo. interli. ait filios ex
amoꝛe ſponſi ⁊ regni generantes. De eccleſia
vero vniuerſali ſequitur imediate. Una eſt co
lumba mea perfecta mea. vbi glo. Aymonis
ita habet. Una colūba mea hec vna eſt catho-
lica per vniuerſum oꝛbem diffuſa eccleſia: que

ex reginis et adoleſcẽtibus cõſtat. De h ſatis qm̃ quomodo vniuerſalis eccleſia regina dicatur plene diximus in pmo libro. c. xliij. Tertio conſiderãdo q boc modo eſſe reginã reſpicit dona gratie gratũfacientis. ſicut patet ex ipo pphetico tex. qui inductus eſt p aduerſarios. dicit em̃ ppheta. Aſtitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circũdata varietate id eſt auro charitatis decorata et varietate circundata meritoꝝ. vt inquit glo. ij. Et hinc eſt q eccleſia nõ dicit regina in omnibus mẽbris ſuis ſed in illis que in gratia et charitate ſunt Unde glo. ordina. ſup illud Cant. vi. Sexaginta ſunt regine ꝛc. dicit ſic. Regine ſũt que intuitu regni celeſtis inſeruiũt. Et ideo dicunt ſexaginta: quia ſola dilectione pceptoꝛuz dei pfectionem operum habent. vel quia corporeos q̃nq ſenſus ad regulã apoſtolice doctrine obtemperãt. Ex quibus patet q ecclia in eis membris dicetur regina que q̃nq ſuoꝝ corporum ſenſus ad regulã diuine legis diſponentes p grãm et charitatez thoro eterni regis appropinquãt. Ex quibus aptiſſime colligitur q ſepe contingit q eccleſia habet altiorẽ gradum auctoritatis et poteſtatis eccliaſtice in quibus non habebit prefatum nomen regine vtpote in prelatis malis ſiue male viuentibus male ſe regentibus. et ecõuerſo in multis erit regina in quibus nihil habet auctoritatis eccleſiaſtice: ſicut patz de multis ſanctis. Quocirca arguere ex hac appellatõe regine altiorem gradum ſuperioritatis poteſtatis eccleſiaſtice videtur ſapere errorem Ualdenſium et Johannis vicleff dicẽtium apud ſolos exiſtẽtes in gratia gratũfaciente eſſe claues ecclie Habemus ergo manifeſtũ q iſta conſequẽtia nulla eſt. eccleſia eſt regina: ergo ſuperior eſt papa auctoritate poteſtatis. maxime ſi attendamus q etſi beatiſſima virgo maria nõ modo dominũ ſed etiã angeloꝝ regina ſit. claues tamen regni celorum nõ ſunt ei date ſed apoſtolis. vt habet extra de peni. et remiſ. c. noua. Secũdo modo poteſt attribui eccleſie nomẽ regine ratione prelationis aut principatus et hoc in prelatis qui ſunt rectores eius ſicut ſepe diximus et maxime in romano pontifice: cui omnes primates mũdi iure diuino caput inclinant: qui etiam reges dici poſſent. ſicut ſupra in. c. xxxiij. plene oſtendimus ſm illd ps xliiij. Delectauerunt te filie regum in honore tuo vbi dicit glo. ordina. Reges dicit apoſtolos qui ſe et alios in virtutibus regunt: quoꝝ filie ſunt omnes eccleſie per eos in fide genite. Quod vero dicunt aduerſarij q papa non poſſit vocari rex: negatur tanq̃ falſuz: quoniã ſicut ſupra oſtendimus cum rex a regendo dicatur vt ait Iſido. et Romanus ponti. rector ſit vniuerſalis eccleſie: rex conuenientiſſime poſſet appellari. Et ad pbationez cum dicitur q regimen eccleſie reſpectu pape non ſit regale ſed politicum: dicimus q hoc ſit falſum ſicut ſufficiẽter probatum eſt in ſuperioribus maxime circa. c. ij. Et ad probationẽ quã inducunt ex illo Mat. xx. Scitis ꝛc. reſpõdetur q probatio illa nullius virtutis eſt: qm̃ per illa verba xpi non negatur principatum eccleſie eſſe regalem aut monarchicum: ſed tm̃ q principatus et dominiũ prelatoꝝ eccleſie nõ debeat eẽ more dominoꝝ ſeu principum huius mundi: qui ideo fiunt vt dominẽtur in minoribus ſuis: prelati vero vt ſeruiant. vnde beatus Chriſo. ſuper illo verbo ita ait. Principes mũdi iõ fiunt vt dñarentur minoribus ſuis: principes autem eccleſie vt ſeruiant minorib ſuis vt ſuas vtilitates negligant et illorum procurẽt. h Chryſo. Qd vero vltimo inducunt: q xpus fugit ne facerent eum regem. inſipiẽter inductũ eſt nec facit ad propoſitum: qm̃ ideo fugiſſe dicitur ne facerẽt eum regem vt inquit ſanctus Tho. ſup Job. Pmo q2 cum ipſe eſſet vere rex derogaſſet ſue dignitati ſi regnum ab hominibus recepiſſet: qui ſic rex erat: vt eius participatione reges omnes eſſent Prouerbio. viij. Per me reges regnant. Secundo q2 preiudicaſſet ſue doctrine ſi claritatem et robur ab hominibus accepiſſet: ſic enim operabatur et docebat vt totum diuine virtuti aſcriberetur et nõ fauori humano Job. v. Claritatem ab hominibus non accipio. Tertio vt erudiret nos mundanas contemnere dignitates Job. xij. Exemplũ em̃ dedi vobis ꝛc. Eccleſiaſtici. vij. Noli querere ab homine ducatum. Et ita patet q auctoritas illa nullo modo pbat propoſitum aduerſariorum.

Caplm. xc. In quo reſpõdetur ad obiectionẽ nonaz ſumptã ex eo q eccleſia dicit ſponſa xpi.

Cap. XC rñdens nono argumẽto facto ca. lxxxi.

Nono arguebatur per aduerſarios ex eo q eccleſia dicitur ſponſa xpi papa autẽ nõ ſponſus ſed paranymphus ꝛc.

Ad hanc obiectionem reſpondentes dicimus q ratio illa in nullo fauet ppoſito aduerſariorum. Qd ex multis colligitur. Primo: quia eccleſia que dicitur ſponſa xpi nõ dicit aliquam perſonam aut cõmunitatem ſecluſo papa cuz dicat Bernardus ſuper Cant. homelia. lxix. Quid ſponſa niſi congregatio iuſtoꝝ: quid ipſa niſi generatio querentiũ dominũ querentium faciem ſponſi? Secũdo: quia ratio et digni

tas ſponſe cōuenit etiam pſone pape ſi ſit in amore xpi. Unde ipſe Bernardus in ſmone de nuptijs dicit ſic. Spōſa xpi ipi nos ſumus et omnes ſimul vna ſponſa ⁊ anime ſingulorum ſingule ſponſe: hec Bernardus. Tertio quia ratio huius ſponſalitatis nō arguit ſuperioritatem auctoritatis de qua loquimur. de quo rationem ſupra aſſignauimus in ſuperiori. c. quia hoc reſpicit gratiam gratūfacientē cum ſponſa dicatur ꝓpter dilectionem. Ait enim Bernardus ſup Cant. homelia. lxxvij. Eccleſia dicit̄ ciuitas ꝓpter collectionem: ſponſa ꝓpter dilectionem: oues ꝓpter manſuetudinē; ſuperioritas autem et excellētia auctoritatis innitit̄ dono gratie gratiſdate. Et inde eſt ꝙ eccleſia dicit̄ ſponſa chriſti in omnibus membris que in chriſti amore florent. id eſt in his membris que numero ⁊ merito ſunt xpi membra vnde glo. ſuper illud. ij. Corinth. xi. Deſpōdi enim vos vni viro ⁊c. dicit: ꝙ eccleſia in omnibus veris membris virginitatem mētis ſeruat etſi nō corporis. et. j. Singulariter dicit virginem quia omnes ſunt vna ꝟgo ꝓpter fidei integre vnitatem ſolide ſpei ſincere charitatis Uirgo ſunt: quia a prauitate erroris ⁊ ab ope malo incontaminati. caſta: quia non habent eſtum male volūtatis: hec glo. Et nihilominꝰ eccleſia nō habet in omnibus iſtis poteſtatem clauium. quinimmo habet in multis que nō ſūt inter membra vera ſponſe ſed odiētium deum Eſſe ergo ſponſam chriſti licet arguat fidem per dilectionem operantem. Oſee ij. Sponſabo te mihi in fide. nō tamen arguit auctoritatem iuriſdictionis aut ſuperioritatē principatus. alias pſone ſancte que ſpōſe chriſti ſunt et vocant̄ ſuperiores eſſent ⁊ poteſtate et auctoritate iudicij multis prelatis qui ſunt peccatores: quod eſt error Ualdēſium. pſequētia ergo illa aduerſariorum: vniuerſalis eccl'ia eſt ſponſa chriſti. ergo ſuperior eſt auctoritate romano pontifice nulla eſt. vnde etiam tempore veteris legis eccleſia dicebatur ſponſa: ſicut in multis locis habetur in libro Cantico. et nihilominus Moyſes ſuperior erat auctoritate tota illa multitudine eccleſie: ſicut in ſuperioribus ſepenumero inductum eſt. Et cum dicitur ꝙ maior ſit poteſtas regiminis in ſponſa ꝙ̄ in paranympho: dicimus ꝙ verum eſt niſi ſponſus aliter ordinauerit ſicut factū eſt hic: quoniā ipe ſponſus ſcilicet chriſtus regimen et gubernationem ac curam ſponſe ſue romano pōtifice tanꝙ̄ vicario ſuo plene commiſit. Preterea falſum dicunt ꝙ papa non ſit etiam ſponſus eccleſie: ſicut ſuperius oſtendimus. c. xxvij. Unde Bonifacius in. c. quoniā. extra de imunita. eccl'. libro. vi. dicit. Nos iuſticiam noſtram ⁊ eccleſie ſponſe noſtre nolentes negligere.

Capitulum. xci. In quo reſpōdetur ad obiectionē decimā ſumptā ex eo ꝙ eccleſia errare nō poſſit.

Decimo obijciebatur ſic. Eccl'ia non poteſt errare ⁊ per cōſequens indeuiabilis eſt: papa errare poteſt ⁊ deuiare a rectitudine tam morum ꝙ̄ fidei. ergo eccleſia ē ſuperior pṫate ⁊c. Ad hoc reſpondētes dicimꝰ ꝙ ratio iſta nulla eſt: qm̄ hec argumētatio nullas vires habet: eccleſia vniuerſalis errare nō poteſt in fide papa vero ſic. ergo eccleſia ē maior ⁊ ſuperior poteſtate clauiū aut auctoritate iuriſdictionis romano pontifice. Cum em̄ vt ſupra diximus iſta pertineāt ad diuerſas gratias gratiſdatis: diſtincta nāq; eſt gratia confirmationis a gratia poteſtatis clauium: vna nō arguit aliam vt eſt manifeſtum. alias quicūꝗ eſſet in gratia confirmatus non modo claues haberet ſed etiam in clauiū poteſtate ſuperior eſſet omni non confirmato: quod abſurdum eſt ⁊ a fide vniuerſalis eccleſie alienū vnde iſte pſequētie aduerſariorum nō modo ſūt nulle ſ; etiam vidētur ſapere errorem. De hoc autem quod dictum eſt ꝙ eccleſia vniuerſalis errare nō poteſt in fide licet plura dixerimus libro primo. c. xviij. vbi apertiſſime declarauimus ꝙ in eccl'ia dei fides ſanctitas doctrina prelatio ⁊ ſacramenta vſq; in finem eſſent duratura: nihilominꝰ duximus hoc hic explicandum: qualiter iuxta ſanctorum patrum doctrinā ſit accipiendū: ꝙ eccl'ia errare poſſit. Dicimus autem hoc ꝙ in eccl'ia in fide ⁊ moribus errare nō poſſit ſic accipiendum eſſe: ꝙ deus ita aſſiſtet eccl'ie vſq; ad conſummationē ſeculi: vt nūꝗ̄ vera fides deficiat in ea: nullum em̄ erit tempus vſq; ad finem ſeculi in quo nō ſint aliqui etſi nō omnes qui veram fidē per dilectionem etiam operantē ſiue charitatem formatā nō habeant. Quod pulchre oſtendit Aug. ſup illud. ps. cviij. Ne auferas de ore meo verbum veritatis vſquaq; ſic dicēs. Ex ore ſuo quippe dicit ꝙ vnitas corporis loquitur in cuiꝰ membris etiam illi deputant̄ qui defecerunt ad horam negando: ſed penitēdo poſtea reuixerūt vel etiam martyrij quam perdiderunt palmā reparata confeſſione ſumpſerunt. Non igitur vſq; valde ſed ſicut quidam codices habēt nō vſq;quaq; hoc em̄ non omnimode ex ore petri in quo erat typus eccleſie ꝟbū veritatis ablatum eſt: qui etſi ad horam negauit timore turbatus: tamen flendo eſt reparatus ⁊ confiten

Cap. XCI videt decimo [illegible] Su. facto. c. lxxxi.

do poſtea eſt coronatus. totũ itaq; corpus xp̄i loquit̃.i.eccleſie ſancte vniuerſitas in quo toto corpore ſiue quia negantibus plurimis remanſerunt fortes qui vſq; ad mortem ꝓ veritate certamen certarẽt: ſiue quia ex his qui negauerunt multi reparati ſunt: nõ eſt ablatum ex ore eius verbum veritatis vſq; valde: hec Auguſtinus. De iſto etiam eccleſie priuilegio habet̃ Matth.xvi. vbi Petro xp̄s ita ait. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrã edificabo eccleſiam meam: ⁊ porte inferi nõ ꝑualebũt aduerſus eam. glo. interli. nõ ſeparabũt eam a charitate mea ⁊ fide. Sup quo ꝟbo dominꝰ Archidyaconus in.c. ita dñs. diſtin.xix. ita dicit. Porte inferi peccata mortalia ſunt que dicũtur porte inferi: quia per ea paratus eſt aditꝰ ad inferos: hec aũt non ꝑualebunt contra eccleſiam ſic ꝙ nõ ſint aliqui boni ſemper in eccleſia. Uel porte inferi dicuntur hereſes ⁊ ſciſmata: q̃a ꝑ ea ſimiliter eſt aditus ad infernuʒ. hec ſimiliter nunq̃ contra eccl̃iam ꝑualebũt ſic vt eaʒ totaliter polluãt.xxiiij.q.i.a recta: h̃ ille. Item eodem modo exponit ſanctus Thomas in.iiij.di.vi. loquẽdo de baptiſmo vtrum poſſit dari ab hereticis: dicẽs ſic. Non requiritur fides ꝑſonalis offerẽtium ad baptiſmuʒ nec alicuius ꝑſone determinate ſed ſolum fides eccleſie militãtis: quaʒ nõ eſt poſſibile deficere totaliter deo ordinãte. qui dicit Mat. vlti. Ego aũt vobiſcũ ſum vſq; ad conſummationem ſeculi.

Cap̃.xcij. In quo rñdet̃ ad vltimã obiectionẽ fundatam ſup illo Mat.xviij. Dic eccleſie.

Ca. XCII rñdens ad vndecimũ argumẽtuʒ factũ.c.lxxxi.

r Eliquuz iam reſtat

vt vltime ſatiſfaciamꝰ obiectioni: qua aduerſarij potiſſime fulciunt̃ ad ꝓbandum ꝙ vniuerſalis eccleſia auctoritate et iuriſdictionis poteſtate ſuperior ſit romano pontifice dicentes ꝙ ad vniuerſalem eccleſiam ſicut ad ſupmum iudicem quilibet fidelis. ⁊ per ꝯſequẽs etiam romanus pontifex remittat̃. Ad quam reſpondẽtes dicimus hoc eſſe falſum. Et ad ꝓbationem quam faciunt ex illo Mat.xviij. Dic eccleſie: dicimus ꝙ auctoritas bene ⁊ catholice intellecta nõ facit ꝓ aduerſarijs. Alia nempe eſt intelligentia prefate auctoritatis iuxta ſanctorum ⁊ clariſſimorum doctorum interpretationem q̃ aduerſarij ꝑtendant. Pro cuius declaratione: quia hac auctoritate maxime aduerſarij armantur eſt notandum ꝙ illud dictum chriſti. Dic eccleſie exponitur dupliciter iuxta glo. ordina. ⁊ expoſitores. Primo ſic: dic eccleſie. ſcʒ tanq̃ iudici denũciãdo illi peccatũ fratris corrigẽdũ. Alio modo: dic eccleſie: id eſt coram eccleſia obiurga fratrem delinquentem: vt iuxta Hiero. in glo. ordi. deteſtationi eũ habeat: ⁊ qui non potuit pudore ſaluari ſaluet̃ opprobrijs. Quo notato faciemus q̃nq;. In primo probabimꝰ ꝙ expondo illud. Dic eccleſie: tanq̃ iudici ſc̃m litteralẽ ſenſum: ex quo ſolo efficax argumentum ſumitur vt inquit tam Dyo. q̃ Aug. per eccleſiam non poſſit vniuerſalis eccleſia per orbeʒ diffuſa intelligi. Secũdo probabimus ꝙ etiam per hoc dic eccleſie: nõ poſſit intelligi ad litteraʒ vniuerſalis eccleſia concilialiter cõgregata. Tertio ꝓbabimꝰ ꝙ per eccleſiã in predicta auc̃te ĩtelligatur prelatus. Quarto ſoluemꝰ ratões inductas cõtra hanc intelligentiam. Quinto oſtendemꝰ etiam ꝙ ex ſenſu litterali nõ poſſit recte intelligi illud. dic eccleſie: iuxta ſc̃daʒ expoſitionẽ qua exponit̃: id eſt coram eccl̃ia obiurga de vniuerſali eccleſia ſiue diſꝑſa ſiue ſynodaliter collecta.

Quinq; factur̃ principaliter

Circa primũ principale

Pro deductione omniũ iſtoꝝ preſupponimꝰ cum omnibꝰ ſacre ſcripture doctoribꝰ: ꝙ correctio fraterna de q̃ in p̃fata auctoritate datur generalis doctrina cadit ſub precepto. Qua ſuppoſitione poſita ſit iſta concluſio. Per eccleſiã cui tanq̃ iudici precipitur denũciari cuiuſlibet fratris delinquẽtis peccatum: ex ſenſu litterali aut ex intentione xp̄i nõ poteſt accipi eccleſia vniuerſalis ꝑ orbem diffuſa. Iſta cõcluſio ꝓbatur multipliciter. Et primo ſic. Nullus poteſt intelligi recte aſſignatꝰ ab aliquo ſapiẽte iudex in cauſa aliqua cui eſt impoſſibile vel quaſi: denũciari culpaʒ delinquẽtis. hoc eſt manifeſtũ: q2 talis fruſtra aſſignaret̃ iudex. ſed eccl̃ie vniuerſali diſperſe ꝑ orbem non eſt quaſi poſſibile ſimul denũciari poſſe peccatũ cuiuſlibet fratris delinquẽtis: vt patet. ergo ex intentione xp̄i ſapiẽtiſſimi legiſlatoris nõ poteſt intelligi ꝑ eccleſiam cui tanq̃ iudici eſt denuncianda culpa delinquẽtis fratris vniuerſalis eccleſia ꝑ orbem diſperſa. ꝯñā eſt bona. Et cõfirmatur. Tum q2 de rõne legis eſt ꝙ ſit poſſibilis: vt in.ca. erit aũt lex. di.iiij. dicit Iſid. Tum q2 vt inq̃t Hiero. anathema ſit qui deũ dixerit aliquid ĩpoſſibile precepiſſe. Secũdo ſic. ad nullũ tanq̃ ad iudicẽ ſapiens legiſlator remittit aliquẽ q̃ nõ poteſt exire in actum ſiue exercitiũ iudicij audiẽdo querelas: condẽnando reum: vel abſoluendo innocentẽ: ⁊ iſta videtur manifeſta. ſed vniuerſalis eccleſia per orbem diffuſa nõ poteſt exire in actum iudicij vt eſt manifeſtũ: cuʒ non eſſet in vno loco congregata. ergo legiſlator chriſtus nullum hominem remittit ad eccleſiam vniuerſalem que per orbem diffuſa eſt

tanꝙ̄ ad iudicem. ergo per eccl'iam de q̄ xp̄us
in euāgelio inquit. Dic eccleſie: nō poteſt vere
intelligi eccleſia vniuerſalis. Tertio ſic. vni⸗
uerſali eccleſie que dicit᷑ collectio oīm fideliū
nec in ſingulis mēbris nec in omnibus ſimul
vt vniuerſitati ſunt date claues regni celorū
aut poteſtas eccleſiaſtice iuriſdictiōis vt ma
nifeſta luce oſtēdimus in ſuperioribus. ergo
ad eam vt ad iudicem nullus remittit᷑. ꝯñtia
eſt bona: quoniā cuius nō eſt potētia eius nō
eſt actus: vt dicit Ariſtoteles in li. de ſomno
et vigilia. ergo falſum eſt ꝙ ad eccl'iaꝫ vniuer
ſalem remittat᷑ quis ſicut ad iudicem. Et hec
de ꝑmo. Secundum vero ꝙ per eccleſiam
ad quam vt ad iudicem dicit᷑ remitti quilibꝫ
fidelis non poſſit intelligi ex intētione chriſti
ſiue ex ſenſu litterali vniuerſalis eccleſia cōci
lialiter congregata ꝓbatur ex multiplici ca⸗
pite. Primo ex raritate cōgregationis vniuer
ſalis eccleſie. plane nō eſt credendū ꝙ ſapien
tiſſimus legiſlator eum vniuerſalē iudicem ⁊
ſupremum poneret in eccleſia ad correctionē
peccatorū que quottidie eſt neceſſaria in ec
cleſia quem rariſſime cōtingit ꝓ tribunali ſe⸗
dere ⁊ maxime cum qui ꝑ plures annos nō cō
ueniret ad iudicium. patet: quia ſic periret iu
ſtitia ⁊ correctio nō haberet locum. ſed vniuer
ſalis eccleſia raro congregat᷑: immo quādoqꝫ
plus ꝙ̄ per centum annos nō fuit celebratuꝫ
vniuerſale concilium. ergo nullo modo credē
dum eſt ꝙ ad talem iudicē ſapiētiſſimus xp̄s
fideles ſuos remitti voluit ſiue ordinauerit.
Secundo idem oſtendit᷑: dato etiam ꝙ ſemꝑ
celebraret᷑ ſynodus aliqua vniuerſalis ex eo
ꝙ īſupportabili onere grauaret᷑ populus xp̄i⸗
anus ſi pro adimplēdo ꝑcepto de correctione
fraterna tenerent᷑ fideles venire ad eccl'iam
vniuerſalem actu congregatā. Plane huius
inſupportabilis grauitas repugnat ſuauitati
legis xp̄i. iuxta illud Deuteronomij. xxx. Mā
datum hoc quod ego precipio tibi hodie nō ē
ſupra nec ꝓcul poſitum in celo ſitum vt poſſis
dicere. quis noſtrum ad celum valet conſcen⸗
dere vt deferat illud ad nos vt audiamus et
opere compleamus? nec trans mare poſitum
vt cauſeris ⁊ dicas: quis ex nobis trāſmeare
poterit ⁊ illud ad nos deferre vt poſſimꝰ au⸗
dire ⁊ facere quod ꝑceptum eſt. ſed iuxta eſt
valde: gl. interli. mādata dei temperata ⁊ mo
derata ſunt humanis viribus. et Matth. xi.
dicit ipe legiſlator. Jugum eñ meū ſuaue eſt:
⁊ onus meum leue. plane nō leue eſſet prece⸗
ptum diuine legis de correctione fraterna: ſi
fidelis quilibꝫ illud adimpleturus ad vniuer
ſale concilium actu exiſtens venire teneretur

Circa ſcōm prin
cipale

Ad quod ꝓculdubio obnoxius eſſet venire ſi
per eccleſiam cui denūciandum eſt peccatuꝫ
fratris delinquētis vniuerſalis eccleſia ſyno
daliter congregata ex chriſti intētione veni⸗
ret intelligēda. Quocirca manifeſtum videt᷑
nō eſſe de intentione legiſlatoris chriſti per
eccleſiam in predicta auctoritate deſignare
vniuerſalē eccl'iam ſiue diſperſam ſiue cōgre
gatam. Que ratio maxime ex eo loco diuine
legis confirmat᷑. vbi Deutero. xvij. iudices in
portis eſſe. ⁊ ꝑmi Machabeoꝝ. xiiij. in plate
is ſedere legunt᷑: quod ideo a deo ſtabilitū eē
creditur vt adminiſtratores iuſtitie in prom⸗
ptu ⁊ ſine difficultate haberi poſſent: quod ī
concilijs vniuerſalibus cōtingere nō poteſt.
Tertio ſic: ita femine tenent᷑ ad correctioneꝫ
fraternā quemadmodū viri ⁊ pauperes ſicut
et diuites: hoc eſt manifeſtum. ſed femine nō
remittunt᷑ ad eccl'iam nec diſperſaꝫ nec ſyno
daliter congregatam tanꝙ̄ ad iudicem cui ꝓ
ximi denūcianda eſt culpa cōmiſſa vt patet.
ergo ſequit᷑ ꝙ per illud: dic eccleſie: nō poteſt
recte accipi vniuerſalis eccleſia etiaꝫ actu ſy
nodaliter congregata. ꝯſequētia eſt bona: q̄a
al's femine tenerent᷑ ire ad vniuerſalia conci
lia ad denunciandum delinquētium virorum
aut mulierum culpas ⁊ maleficia. ⁊ ita oēs
fideles ſiue pauperes ſiue diuites: quod ē ab⸗
ſurdum. Quarto nihil quod eſt impeditiuum
iuſtitie perturbatiuum pacis eccleſie occaſio
multorum ſciſmatum ⁊ per quod ratione ap⸗
pellationum que interuenirēt in omni cauſa
ad illum ſup̄mum iudicem: vacarent omnia
tribunalia prelatorum ⁊ iudicum: creditur in
ſtitutum a chriſto qui eſt rex iuſtitie et pacis
amator: ſed omnia iſta mala ſequerent᷑ ſi ec⸗
cleſia vniuerſalis congregata eſſet inſtituta
iudex ad quem cū frater delinquēs non audi⸗
ret fratrem corripiētem eſſet recurrēduꝫ. ptꝫ
quia eccleſia raro congregatur ⁊ congregata
nō diu manet cōgregata nec ad eam poſſent
omnes fideles orbis ꝯcurrere nec etiā mitte⸗
re denūciationes omniū ſimiliū fratrum deli
quētium: vt patꝫ. ergo nullo modo eſt dicen⸗
dū ꝙ ꝑ eccleſiam intelligat᷑ vniuerſalis eccle
ſia congregata etiaꝫ cum dicitur: dic eccleſie
Quinto ſic. conciliū vniuerſale inſtitutioneꝫ
⁊ robur auctoritatis accipit a papa: vt diſtin.
xvij. ꝑ totum. ⁊ extra de elec. c. ſignificaſti. er⸗
go ſequitur ꝙ papa nō remittat᷑ ad conciliuꝫ
vniuerſale ſicut ad iudicē ſuum ſuperiorem.
ꝯſequētia eſt manifeſta. Sexto arguit᷑ ſic. cō⸗
cilia vniuerſalia ſunt humana inſtitutione in
troducta: vt pꝫ in. c. canones. diſti. xvi. ⁊. xvij.
ergo nō poteſt recte intelligi ſm̄ ſenſum litte

ralem ꝑ eccl̃iam cum dicit̃.dic eccleſie. conci
lium vniuerſale:patet ꝯſequētia: q2 al's inſti-
tutio ⁊ celebratio concilij vniuerſalis eſſet di
uina lege ⁊ nō tm̄ humana inſtitutione:quod
nō videtur.ergo manifeſtuȝ eſt ꝙ ꝑ eccleſiam
cui tanꝙ iudici peccatū delinquentis fratris
incorrigibilis denūciandū eſt ex ſenſu littera
li ⁊ ex intētione legiſlatoris xp̄i nō poſſȝ intel
ligi eccleſia vniuerſalis nec diſperſa ꝑ orbem
nec ſynodaliter congregata. Et hec de ſcd̃o.

Circa tertiū prīcipale

Tertium vero ꝙ ſcȝ ꝑ eccl̃iam cui tanꝙ iu
dici denūciandum eſt peccatuȝ fratris delin-
quētis ⁊ incorrigibilis ex intentione xp̄i ſit in
telligēdus p̄latus multiplici ſanctoꝝ et cla-
riſſimoꝝ doctoꝝ teſtimonio ꝓbatur. Primo
ex eo arguitur manifeſte ꝙ xp̄s nō vniuerſali
eccleſie diſperſe aut cōgregate ſed apoſtolis
et eoꝝ ſucceſſoribꝰ eccleſie prelatis ait. Amen
dico vobis quecunqȝ alligaueritis ſuper ter-
ram erunt ligata et in celo. vbi glo. Hieroni-
mi dicit ſic. hic poteſtatem tribuit apoſtolis.
prelati ergo vniuerſitatū ſunt ad quos tanꝙ
ad iudices fideles remittunt̃ ⁊ non ipe vniuer
ſitates. Secūdo hoc idem oſtendit̃ auctorita
te beati Chriſoſtomi qui ſuꝑ Mattheum vt
habetur in glo.cōtinua exponit ſic. dic eccl̃ie
id eſt his qui eccleſie preſunt. Tertio idem ar
guitur ex gl.decreti in.c.ſi peccauit.ij.q.i.que
ita habet.dic eccleſie.i.ſacerdoti. Quarto idē
oſtenditur ex interp̄tatione apoſtolice ſedis i
c.nouit.extra de iudi. vbi ly dic eccleſie:de pa
ſtore ⁊ rectore vniuerſalis eccleſie interp̄tat̃ ⁊
exponit. Quinto oſtendit̃ auctoritate beati
Thome qui tam in.iiij.di.xix.ꝙ in.ij.ij.q.xxiiij.
in materia de correctōe fraterna exponit. dic
eccleſie.i.p̄lato in iudicio p̄ſidenti. Sexto au
ctoritate eiuſdē ſancti Thome in tractatu de
correctione fraterna vbi exponens p̄dictam
auctem dicit.p̄ceptum de correctione poteſt
ꝑtinere ad omnes vel ad p̄latos: ſi ad omnes
cōmuniter tunc eccleſia non vocatur hic con
gregatio ſed prelatus:ſi iſtud ꝑtineat ad pre-
latos tunc ſenſus eſt.dic eccleſie.i congrega-
tioni fidelium ⁊ debet coram ea excōmunica
ri vt ſit diuiſus ab eccleſia ꝑ ſniam excōmuni
cationis: ⁊ donec redeat ab eccleſia debet vi-
tari ⁊ haberi ſicut ethnicꝰ ⁊ publicanus. Ad
idem eſt ſanctus Thomas ſuꝑ Mattheuȝ ſic
dicens.dic eccleſie.i.toti multitudini vt con-
fundat̃ ⁊ qui noluit ſine cōfuſione corripi cuȝ
confuſione corripiat̃.eſt enim confuſio addu-
cens gratiam. Uel dic eccleſie.id eſt iudicibꝰ
vt corrigatur:ꝫȝ illud Deuteronomij.xxij. Si
genuerit homo filium contumacem ⁊ proter-
uū apprehēdet eum ⁊ adducet ad ſeniores ci-
uitatis. Hec ſanctꝰ Tho. Septimo ptȝ ex ſen
tētia dn̄i Altiſiodoreñ. in ſum.ſua.iij.lib. xxxi.
rubrica.quō ſit intelligendū hoc preceptum ſi
peccauerit in te frater ⁊c. cuiꝰ ſententia eſt ea
deȝ quaſi in forma cū illa que poſita eſt ſancti
Tho.in tractatu de correctōe fraterna. Octa
uo ad ideȝ eſt ſententia dn̄i Hug. Cardinalis
primi poſtillatoris biblie:qui iuxta duas glo.
que ponūtur in glo.cōtinua. quarū vna dicit:
dic eccl̃ie:id eſt his qui eccl̃ie preſident. ⁊ alia
dicit:dic eccleſie:id eſt toti eccleſie vt maiorē
erubeſcentiā habeat.dicit ſuper Mat.ſic. Si
priuata perſona corripit ſic exponēdū eſt: dic
eccleſie:id eſt coram prelato eccleſie eum con-
uince per teſtes quos noluit audire corripien
tes. ⁊ hoc iuxta primā glo. Si vero p̄latus cor-
ripit ſenſus eſt:dic eccl̃ie.i.coram eccleſia.ſ.cō
gregatione fideliū excōica. Nono eādem ſen-
tētiā quaſi formaliter ꝓſequitur venerabilis
magiſter Nicolaus gorra ſuꝑ Mat. Decimo
ad idem eſt dn̄s Albertus magnus qui ſuper
Mat.ita exponit:dic eccleſie:id eſt prelato in
conuentu ſiue in ſynodo: ⁊ ſi eccleſiam nō au-
dierit vt ꝫm arbitriuȝ prelati corrigatur: ſit ti
bi tanꝙ ethnicus ⁊ publicanus. Hec Alber-
tus. Undecimo ad idem eſt cōmunis poſtil-
lator Magiſter Nicolaus de Lyra: qui ſuper
Math.ita exponit:dic eccleſie:id eſt prelato.

Duodecimo confirmatur ex practica ⁊ cōſue
tudine obſeruata a ſanctis patribus ⁊ ab vni
uerſitate fidelium ab ipſo naſcētis eccleſie ex
ordio. Manifeſtum eſt aūt ꝙ practica obſer-
uata in eccleſia dei circa obſeruantiam prece-
pti ſiue ordinis de correctōe fraterna ſemꝑ fu-
it ⁊ eſt denūciare prelato ⁊ non vniuerſali ec-
cleſie ſiue diſperſe ſiue congregate fratris de-
linquētis peccatum. Cum ergo cōſuetudo ob
ſeruantie ſit interpres legis: vt dicit Auguſti
nus libro de mendacio:ex factis ſanctorū col-
ligemus quid in ſcripturis ſentire debeamus
Manifeſtum eſt ꝙ verus ⁊ proprius ac prin-
cipalis intellectus prefate auctoritatis ſit: vt
per ly eccleſiam:cui tanꝙ iudici denunciatio
fienda eſt ſiue ad quem fidelis remittit̃: prela
tus eccleſie intelligi debeat ſiue accipiendus
veniat ⁊ nō vl̃is eccl̃ia aut per orbeȝ diſperſa
aut ſynodaliter cōgregata. Quibus teſtimo-
nijs ꝯſideratis valde ridiculū ē ⁊ ſatis abomi
nabile ꝙ aduerſarij contēptis tantorum ſan-
ctoꝝ ac patrū ⁊ doctoꝝ teſtimonijs ⁊ aſſertio
nibus preſumant ſacram ſcripturam ad ꝓpri
am volūtatem exponere:ſimiles illis de quibꝰ
Clemens papa in.c.perlatum.di.xxxvij.loqui
tur dicens. Perlatum nobis eſt ꝙ quidam in
ꝑtibus veſtris commorantes ſanis doctrinis

aduerſant̄ ⁊ ꝑut videt̄ nō ſm̄ traditiones patrum ſed iuxta ſuum ſenſum docere videntur. Et hoc tantum dictum ſit de tertio articulo.

Quarto reſtat reſpondere ad rōnes aduerſariorum. Ad primā cum dicit̄ ꝙ nō poſſit ꝑ eccleſiaʒ intelligi ꝑlatus quia chriſtus loquebatur petro qui futurus erat prelatus eccleſie et nullus ad ſe rem. trat̄ per conſequēs nō prelatus ſed vniuerſalis eccleſia ſit intelligenda eo modo quo haberi poteſt. ſciƷ ſynodaliter. Ad hoc reſpondetur ꝙ ratio nō militat. Pro quo ꝑmo notandum ꝙ hec doctrina de correctiōe fraterna data a chriſto generalis eſt omnes fideles reſpiciens ⁊ nō ſolum petrum licʒ ad ipſum ſpecialiter in figura totius eccleſie directus ſit ſermo in ſignum principatus ſui ad quem a domino erat electus. et ita legiſlator chriſtus tam ſubditos ꝙ̄ ꝑlatos ad obſeruantiam huius ꝑcepti aſtringere voluit. Uerum vt ſuperius commemorauimus ex ſententia beati Thome in tractatu de correctōe fraterna ⁊ Hugonis cardinalis et magiſtri Nicolai Gorre ſuꝑ Matthenʒ exponentis iuxta duas glo. ordina. dupliciter hunc tex. Alia eſt intelligētia huius nominis eccleſia: quando priuata perſona corrigit ⁊ alia quando publica perſona. Nam ſi priuata perſona corrigit tūc eſt ſenſus. dic eccleſie. i. prelato. Si vō publica pſona corrigit tunc eſt ſenſus. dic eccleſie. id eſt coram cōgregatione ſiue multitudine cum obiurga: vt ſic quemadmodū ait glo. maiorem erubeſcentiā patiatur. Uel corā cōgregatione cum excōmunica vt ſic queadmodum ait Hieronymus in glo. multoꝝ deteſtationi habitus opprobriis ſaluetur qui pudore ſaluari nō potuit. Sed cum hoc modo ꝑlatuʒ remitti ad eccleſiam nō ſit remitti ad ſuperiorem ſiue ad iudicem vt de ſe patet: manifeſtū eſt ꝙ ratio aduerſarioꝝ non ꝓbat intentum. Preterea ſecūdo rō ꝑfata nō ꝓcedit: qm̄ non videt̄ incōueniēs ꝙ quis remittat̄ ad ſeipſuʒ ſm̄ aliam ⁊ aliam habitudinē conſideratum. Prelatus em̄ vt ait ſanctus Thomas in. iiij. di. xix. q. ij. dupliciť poteſt conſiderari: aut ſm̄ ꝙ in iudicio preſidet ⁊ ſic dicere ꝑlato inquit eſt dicere eccleſie ꝑ quē modū pſona in ꝑlatione conſtituta poteſt a ſe vt eſt ꝑuata perſona remitti ad ſe vt eſt pſona publica. ⁊ tūc dicere ecclīe nihil aliud eſt ꝙ̄ exire in actū iudicij puniēdo ⁊ corrigēdo fratrē delinquētem qui denūciatus eſt. Qđ beatus Grego. ſcribens Johāni patriarche Cōſtantinopolitano ſuꝑ vſurpatione vocabuli vniuerſalis. epl̄a. cclxv oſtendit ſic dicens. Nos quidem in q̄bus tal̄ tantaqꝫ ꝑ auſum nephariū culpa committit̄: ſeruamus quod ꝑcipit veritas dicens. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te ⁊ ipm̄: ſi aūt te nō audierit dic eccleſie. ſi vero eccleſiaʒ nō audierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. Ego itaqꝫ ꝑ reſpōſales meos ſemel ⁊ bis verbis hūilibus hoc quod in tota eccleſia peccat̄ corripere ſtudui: ꝑ me ſcribo q̄cq̄đ humiliter facere debui nō omiſi: ſi in mea correctione deſpiciar reſtat vt eccleſiam debeaʒ adhibere: hec Gregorius. Ubi ecclīam adire vel adhibere eſt cenſuram eccleſiaſticā apponere ſicut fecit nō cōuocādo ſuꝑ hoc aliquod conciliuʒ vniuerſale. Preterea hoc modo ait Nicolaus papa in. c. precipue: vbi ita dicit regi Lothario. Ceterum caue ne quādo nobis ſm̄ preceptum dn̄i duos vel tres teſtes adhibeamus. immo vero hoc ſancte eccleſie dicamus: et quod non optamus decetero cunctis ſias ethnicus et publicanus. Quod vō ibi ꝑ ecclīam nō alium iudiceʒ ꝙ̄ ſeipm̄ intelligat patet ex glo. que in eo loco dicit ſic. Ergo in cauſa denūciationis idem poteſt eſſe iudex et accuſator ⁊ teſtis: vt extra de ſimo. c. licet. Ceterum ipe beatus Petrus in cuius pſona hec cōſtitutio diuina ꝑmo emanauit abſqꝫ hoc ꝙ vniuerſali eccleſie diceret aut vniuerſale concilium cōuocaret Ananiam ⁊ Saphirā eius cōiugem ſua auctoritate damnauit. Nimium plane foret periculoſum aſſerere btm̄ petrum alioſqꝫ ſanctos patres trangreſſores eſſe diuini ꝑcepti q̄ ad correctionē peccatoꝝ abſqꝫ denunciando vniuerſali eccleſie ſua auctoritate ꝓceſſerunt. Et hec ad primā ratōnem dixiſſe ſufficiat. Ad ſecundā rōnem cum dicit ꝙ nomen eccleſie ſit collectiuū. ⁊ per ꝯſequēs non poſſit per ecclīam intelligi prelatus ſed vniuerſitas. Reſpondet̄ ꝙ ratio nulla eſt: quoniā ſepe nomine cōmunitatis exprimit̄ ⁊ intelligitur prelatus aut ꝑnceps eius. Et ratio eſt: qm̄ vt inquit Ariſt. ix. Ethi. Ciuitas eſt id qđ ꝑncipaliſſimū eſt in ea. vnde qđ facit ꝑlatus đr facere eccleſia. Adde ꝙ itelligit̄ de ea pte vniuerſitatis que iuriſdictionis eſt capax nō de tota que nō eſt capax. Uel de tota eccleſia intelligi poteſt ꝓut eccleſie ſententia iudicis denunciat̄. Ad tertiaʒ rōnem cum dicit ꝙ glo. ordina. dicit. dic eccleſie. id eſt toti eccleſie. ⁊ ita per conſequēs non eſt exponēda illa littera de prelato. reſpondet̄ ꝙ ratio illa non militat. quoniā glo. illa non fauet ꝓpoſito aduerſariorum ſed magis eorum intentioneʒ infirmat. ſi glo. illa more eorum qui nō contentionibus: ſed inquiſitioni veritatis ſtudent integre legatur. gloſa autem illa ita habet: Dic toti eccleſie: vt maiorem erubeſcenti-

Ad ſcđam

Ad tertiam

om patiatur. in quo verbo nihil auctoritatis
attribuit̄ cōmunitati. vnde ſequit̄ in glo. hec
omnia ſequat̄ excōmunicatio que fieri debet
per os eccleſie. i. per ſacerdotem. vbi manife-
ſte innuit ꝙ nō per cōmunitatē illam eccleſie
ſed apud ꝑlatuz qui os ⁊ vertex eſt eccleſie ſit
auctoritas iudicij: quo excōmunicāte ſiue pu-
niēte tota illa eccleſia que eſt corpus eius cu-
ius aſſenſu et approbatione in contumacem
fratrem condēnationis ſentētiam ꝓfert dici
tur cum eo operari. Et ita patet ꝙ illa glo. nō
intēdit dicere ꝙ quādo cōmunitati eccl'ie pre
cipitur denunciari fratris delinquētis pecca
tum ꝙ denunciet̄ ei ſicut iudici: ſed ſicut co-
ram quo frater ipſe cōtumax obiurgādus aut
excōmunicādus veniret. Qualiter aūt etiam
intelligēda veniat illa totalitas eccleſie de q̄
glo. loquit̄ cum ait. dic eccleſie. i. toti eccleſie
infra in ſequēti articulo explicabimus. et hec
Circa q̄ntū principale. de quarto. Reſtat iam declarare qd̄ quito
loco polliciti ſumus: videlicet ꝓbare ꝙ ex ſen
ſu litterali illud. dic eccleſie. i. coram eccleſia
obiurga ſiue excōmunica: nō poſſ; recte intel
ligi de vniuerſali eccleſia diſꝑſa ſiue ſynodali
ter collecta. Quod faciliter oſtēdimus ex ra-
tionibus quibus ꝓbauimus ꝙ etiam iuxta ex
poſitionem primam non poterat vniuerſalis
eccleſia accipi nomine eccleſie cum dicit̄. dic
eccleſie: ſcilicet iudici. Primo ex impoſſibili-
tate denūciandi aut obiurgandi aliquem co-
ram tota vniuerſali eccleſia per orbe; diſper-
ſa. fidelibus eīn in diuerſis regionibus orbis
conſtitutis hec adimplere nō eſſet poſſibile.
Secūdo ex inſupportabili onere quo grauā-
retur populus xp̄ianus ⁊ etiam prelatorum ſi
fideles tenerent̄ venire ad vniuerſalem eccle
ſiam congregatam ad obiurgādum quēlibet
fratrem cōtumacem aut ſinguli prelati ad ex
cōmunicādum illu;. plane hoc eſſet inſuppor
tabile onus quod nō patitur ſuauitas diuine
legis: ſicut ſuperius oſtēdimus. Tertio: quia
ex huiuſmodi difficultatibus periret iuſtitia
et omnis diſciplina a repu. chriſtiana cum ra
ro poſſet fieri iuſtitie executio. nō eſt ergo illa
totalitas eccleſie de qua dicit̄ in gloſa ꝑfata
dic eccleſie. accipiēda ita vniuerſaliter vt ꝑ
totam eccl'iam intelligat̄ vniuerſalis eccl'ia:
ſed eſt accipiēda ſtricte. videl; quādoq; ꝓ col
legio dominoꝝ cardinalium. quādoq; ꝓ ꝯgre
gatione vna cōuētuali: quādoq; ꝓ congrega-
tione vnius cōmunitatis vnius populi. quā-
doq; ꝓ congregatione vnius familie. Hoc eīn
modo accommodata locutione ſepenumero
ſacra ſcriptura vtitur nomine vniuerſalis ec-
cleſie ſicut Apoſtolus ad Roma. vltimo. ait.
Salutat vos Gaius hoſpes meus ⁊ vniuerſa
eccleſia vbi per vniuerſam eccleſiam ſolam ꝓ
uinciam Gai intelligit vt ait glo. Et hoc de
quinto articulo. ⁊ per conſequēs de reſponſio
ne ad auctoritatem illam Mathei. xviij. ca.
Dic eccleſie.

Cap. xciij. ꝙ romanus pontifex extra caſum hereſis
nō habeat iudicē ſupiorem in terris. Cap. XCIII

Elucidata in ſu

perioribus amplitudine ⁊ ſupio
ritate primatus romani pontifi
cis luce clariſſima pat;: ꝙ roma
nus pontifex verus ⁊ indubitatus extra caſū
hereſis ꝓ ſublimitate ꝑncipatus ſui iudicem
non habeat ſuperiorem in terris. Que conclu
ſio l; in ſuperioribus apertiſſima ſequela ha-
beatur: nihilominus pro ampliori illuſtratōe
veritatis multiplici via demonſtrat̄. Primo
ratōnibus. Secūdo ſacre ſcripture exemplis
Tertio ſanctoꝝ patrū auctoritatibꝰ. Quarto
ſacrorum conciliorum diffinitionibus. Quin
to apoſtolice ſedis determinatiōe. Sexto cla-
riſſimorum doctorū ſentētia ⁊ doctrina. Cir
ca ꝑmam viam. ſcilc; per rationes arguitur. Prima via argumētandi
Primo ſic: ille qui eſt omnibus ſuperior in ter
ris nō habet iudicem ſuperiore; in terris. iſta
ꝓpō patet: quoniā idem non poteſt reſpectu
eiuſdem vel eorundem eſſe ſuperior ⁊ inferior
ſed papa eſt omnibus catholicis ſuperior cu;
ſit princeps ⁊ caput eorum vt ſuperius ta; ex
ſacre ſcripture ꝙ̄ ſanctorū patrū teſtimonijs
oſtendimus. ergo romanus pōtifex nō habet
iudicem ſuperiorem in terris. vnde glo. ſuper
illud ꝑs. Tibi ſoli peccaui: inquit: quia rex eſt
omnibus ſuperior. ideo a deo tātū qui eſt ma-
ior eo puniēdus eſt ſi quis de popl'o errauerit
et deo peccat ⁊ regi. Rex vero nō habet homi
nem qui ſua facta dijudicet. ⁊ ideo ait. tibi ſo
li peccaui. Confirmatur iſta ratio. Si papa
haberet iudicem aliquem in terris extra ca-
ſum hereſis ſuperiorem. iſte iudex aut eſſet po
teſtas alicuius ſecularis principis aut pote-
ſtas concilij vniuerſalis: hoc videtur manife
ſtū a ſufficienti diuiſione. Non poteſtas ſecu
laris vt patet et aperta luce colligitur ex mul
tis: vt ex. c. ſuſcipitis. diſtinctione decima qd̄
eſt Gregorij Nazanzeni. ⁊ ex. c. diffinimus. qd̄
eſt octaue ſynodi vniuerſalis. Non poteſt eti
am dici ꝙ ſit concilium vniuerſale patet: quia
concilium non habet poteſtatem ſuperiorem
poteſtate pape: immo poteſtas ipſa concilij
cum ſit a poteſtate pape: vt in capl'o ſignifica
ſti. de elec. ⁊ diſtinctione decimaſeptima per
totum. vna ⁊ eadem eſt cū illa vnitate ordinis

et dependētie ſicut de lumine ſtellarū ⁊ ſolis
dicimus. ⁊ ꝑ ꝯſequēs conciliū vniuerſale non
poteſt eſſe iudex pape veri ⁊ indubitati. cū or-
dinarium iudiciū nō habeat fieri niſi per po-
teſtatem ſuperiorē: vt in. c. inferior. diſtin. xxi.
Secūdo ſic. in omnibus ordinatis adinuicē
ꝑma agunt in poſteriora ⁊ nō econuerſo. ſꝫ ro-
manus pontifex eſt primus ⁊ ſuꝑmus in toto
ordine eccleſie. ergo ipſius eſt corrigere ⁊ iudi
care alios ⁊ nō econuerſo. ꝯſequētia eſt mani
feſta. ⁊ antecedēs patet. Tertio ſic ꝯfirman
do eandē rōnem. ſicut in ordine totius vniuer
ſitatis quo ad eſſe nature in genere mobiliū
⁊ mouētium nō eſt ꝓceſſus in infinitū nec or-
dinis retrogradatio: vt Ariſtoteles demon-
ſtrat ſed deuenit̄ ad vnū quod ſic omnia mo-
uet ꝙ a nullo alio mouetur in genere illo. ita
videt̄ dicēdum in ordine vniuerſitatis eccle-
ſiaſtice quo ad eſſe diſcipline ꝙ ſit deuenien-
dum ad vnū qui omnes habet corrigere ⁊ iu-
dicare ⁊ a nemie in ordine iſto iudicari poſſit
ꝯſequētia videt̄ nota: q̄m non minus reſplen
det pulchritudo diuine ſapiētie in genere gra
tie q̄ꝫ in genere nature. hic autē eſt romanus
pōtifex qui in genere rectoꝝ ⁊ iudicū habet
ſuꝑmū locum vtpote totius eccleſie ꝑnceps
et rector. ergo in terris nō habet iudicē ſupe-
riorem. Quarto ſic. ille cuius auctoritate ma-
ius nō eſt iudicium in terris nō habet iudicē
ſupiorē in terris. iſta eſt manifeſta de ſe ⁊ colli
gitur apte ex. c. cū inferior. di. xix. ſꝫ romanus
pontifex eſt hic. dicit em̄ Nicolaus papa in. c.
patet. ix. q. iij. Patet ꝓfecto ſedis apoſtolice
cuiꝰ auctoritate maius nō eſt iudiciū a nemi
ne fore retractādū nec cuiq̄ꝫ liceat de eiꝰ iudi-
cio iudicare. ergo ſequit̄ ꝙ romanus pontifex
nō habet iudicem ſupiorem in terris. Quito
ſic. ille qui ſolius dei reſeruatus eſt iudicio nō
habet iudicem in terris cuius iudicio ſit ſub-
iectus. ſed cauſe pape ſunt ſingulariter reſer-
uate diuo iudicio. ergo q̄ꝫdiu manet papa ſo-
lum deū habet iudicē. ꝯſequētia eſt nota. ma
ior patꝫ. minor habet̄ in. c. aliorum. ix. q. iij. vbi
ſic ait Symachus papa. Alioꝝ hominū cau-
ſas deus voluit per homines terminari. ſed ſe
dis iſtius ꝑſulē ſuo ſine queſtione reſeruauit
arbitrio voluit beati Petri apoſtoli ſucceſſo-
res celo tm̄ debere innocētiā. i. rōnem de ſua
innocētia vt exponit Archidyaconus. Sexto
ſic. Romanus pontifex eſt primus ⁊ ſuꝑmus
vicarius chriſti vices eius gerens in eccleſia
vt ſuperius oñſū eſt. ⁊ ita poteſtas ſua nō eſt
primaria ſed delegata ſeu vicaria. ſed talis po
teſtas nō habet ſupra ſe niſi poteſtatem prin
cipalem eius a quo inſtituta eſt niſi principa
lis illam alteri ſubmiſerit. ſed non reperit̄ ꝙ
xp̄s qui ꝑncipalis eſt eccl'ie rector ⁊ paſtor ro
manū pontificē vicarium ſuū alicui perſone
aut cōmunitati ſubmiſerit. ſed vt ſancti p̄res
dicunt vt in. c. alioꝝ. iam inducto. ⁊ in. c. facta
ſubditoꝝ: deus reſeruauit ſibi iudiciū illius:
ergo ſequit̄ idem quod ꝑus. Septimo ſic: ille
a quo nō licet appellare nō habet ſuperiorē
in terris. Patet: quia ab inferiori ad ſupiorē
eſt licitū appellare. ij. q. vij. placuit. ſed a papa
appellare nō licet. ix. q. iij. c. ipſi ſunt. ⁊. c. cun-
cta. ergo papa nō habet iudicem ſupiorem in
terris. Secūda via. videlꝫ ſacre ſcripture Secunda via
auctoritate ſiue exemplis patet eadē ꝯcluſio
dicit̄ em̄ Exo. xix. Beſtia que tetigerit montē
lapidabit̄. ⁊. ij. Regū. vi. habetur: ꝙ Oza per
cuſſus eſt a domino quia archā tetigit. Per
archam ⁊ montē intelligit̄ ꝑlatus: ꝑ beſtiam
aūt ⁊ Ozam deſignant̄ ſubditi: vt notat̄. ij. q.
vij. §. ex his. vbi manifeſte ex ip̄a animaduerſi
one inſtruimur grauiter eos diuinā maieſta-
tem offendere ſiue diſperſos ſiue cōgregatos
qui prelatum ſuum tactu correptionis tange-
re preſumūt. Preterea hocipſum nos docet re
gum hyſtoria. ꝑmi Regum. xxiiij. vbi habetur
ꝙ licet Saul iam a domino reprobatus eſſet
⁊ ex inuidia dauid electum quereret ad ꝑden-
dum: nihilominus dauid grauiter dolēs per-
cuſſit cor ſuum ꝙ oram chlamidis preſcidiſſet
illius: dixitq̄ꝫ ad viros qui Saul extinguere
moliebant̄: ꝓpitius ſit mihi dominꝰ ne faciā
hanc rem domino meo xp̄o domini vt mittā
manum meā in eū: quia xp̄s domini eſt. viuit
deus, quia niſi dn̄s ꝑcuſſerit eum aut dies eiꝰ
venerit, vt moriat̄ aut deſcendēs in prelio ꝑie
rit nō mittā manū meā in xp̄m domini. Per
Saul vt dicit Gratianus in loco ꝑnominato
prelati intelligunt̄: ꝑ dauid ſubditi. Chlami-
dem vero regis preſcidit qui prelatum ſuū ſen
tentia damnatiōis ferit: quod minime ſubdi-
tis licet: quia facta paſtoris gladio ferien-
da nō ſunt q̄ꝫq̄ꝫ reꝑhendēda recte videant̄: vt
in. c. oues. ij. q. vij. quod inferiꝰ inducet̄. Que
hyſtoria maxime ꝓpoſito noſtro ſeruire cenſe
bitur ſi auguſtinū audiamus libro primo que-
ſtionum noui ⁊ veteris teſtamēti ita queren-
tem ⁊ reſpondētem: qua ratione dauid Saul
poſtq̄ꝫ deus ab eo receſſit xp̄um domini vocat
⁊ defert ei nō neſcius dauid diuinam eſſe tra
ditionē in officio ordīs regalis: idcirco Saul
in eadem adhuc traditione poſitum honori-
ficat ne deo iniuriā facere videretur qui his
ordinibus honorem decreuit. Dei em̄ ymagi-
nem habet rex ſicut et epiſcopus chriſti. q̄ꝫ-
diu ergo in ea traditione eſt honorandus eſt

ſi non ꝓpter ſe vel ꝓpter ordinē. Unde Apoſtolus omībus inquit poteſtatibus ſublimioribus ſubditi eſtote: nō eſt eñ poteſtas niſi a deo. Que aūt ſunt a deo ordinata ſunt. Ceterum hoc cōfirmat̄ ex illo Luce.xij. vbi ait ſaluator. Quiſputas eſt fidelis diſpenſator ⁊ prudens quem cōſtituit dominus ſuper familiā ſuam.glo.interli.i.eccliam. vt det illis in tempore tritici menſurā: beatus ille ſeruus quem cum venerit dominus ⁊c. Et ſequitur. Si dixerit ſeruus ille in corde ſuo: morām facit dominus meus venire ⁊ ceperit pcutere pueros ⁊ ancillas ⁊ edere ⁊ bibere ⁊ inebriari. Et ſequit̄. Ueniet domin⁹ ſerui illius in die qua nō ſperat ⁊ hora quā neſcit: glo.iudicij vel mortis ⁊ diuidet eum: glo. a cōſortio fideliū partē q̄ ei⁹ cū īfidelibus ponet: hec ibi. Ecce ꝙ ſaluator iudicium ſibi reſeruat ſerui delinquētis. ſ. ſummi pontificis quem ſup familiam ſuam.i. eccleſiam paſtorem conſtituit atq̄ rectorem.

Tertia via Tertia via videlꝫ ſanctoꝝ patrum ⁊ romanorum pontificū auctoritatibus ſic p̄fata cōcluſio demōſtrat̄. Eſt in p̄mis ad hoc beatus Anacletus papa ⁊ chriſti martyr. qui vt habetur in canone electionē.diſtin. lxxix.ita dicit. Electionē ſummoꝝ pontificum ſibi dominus reſeruauit.licet electionē eorum bonis ſacerdotibus ⁊ ſpūalibus populis conceſſiſſet. vbi inquit glo. ⁊ ita fallit regula ad quā ſpectat inſtitutio ⁊ deſtitutio.xvi.q.ij.viſis. Secūdo ad hoc expreſſe eſt auctoritas beati Bonifacij pape ⁊ martyris qui vt in.c. ſi papa habetur: dicit. Huius.ſ.romani pōtificis culpas redarguere preſumit nullus: quia cūctos ipſe iudicaturus a nemine eſt iudicādus niſi deprehēdatur a fide deuius. Ad id vero quod dicit h̄ gl. reſpondebit̄ infra. Tertio ad idem eſt auctoritas Innocētij qui i.c.nemo.ix.q.iij.ſic dicit. Nemo iudicabit primā ſedem iuſtitiā temperare deſiderantē. neq̄ enim ab Auguſto nec ab omni clero nec a regibus nec a populo iudex iudicabit̄. Que verba veniūt intelligenda diuiſim ⁊ cōiunctim. Unde gl.hic ait. Argumētum ꝙ conciliū nō poteſt papam iudicare. vt extra de elec.ſignificaſti. Quarto ad idem eſt Gelaſius papa ea.cau.⁊.q.in.c.ipſi.ſunt. vbi ita inquit. Ipſi ſunt canones qui appellationes totius eccleſie ad huius ſedis examen voluerunt deferre: ab ipſa vero nuſq̄ prorſus appellare debere ſanxerūt: ac p hoc illam de tota eccleſia iudicare.ipſamq̄ ad nullius cōmeare iudicium nec de eius vnq̄ p̄ceperūt iudicio iudicari.ſnīamq̄ eius cōſtituerūt nec oportere diſſolui cuius potius ſeqnēda decreta mandarunt. Ex quibus manifeſte dat̄ intelligi ꝙ romanus pōtifex ſupior ſit omnibus et iudex totius eccleſie ⁊ nō ecōuerſo. Quinto ad idē eſt papa Gelaſius ea.cau.⁊.q.in.c. cūcta.vbi ſic ait omnibus epīs ſcribēs. Cuncta p mundum nouit eccleſia ꝙ ſacroſancta romana eccleſia de omnibus pbas habet iudicandi nec cuiq̄ de eius liceat iudicare iudicio. Ex q̄bus verbis habet̄ idem quod prius: vbi tamen ſingulariter ponderandū eſt illud quod ait: cuncta p mundū nouit eccleſia. Ex quo manifeſte colligit̄: ꝙ aduerſarioꝝ doctrina ſit contra antiquam vniuerſalis eccleſie fidem ⁊ doctrinā. Sexto hoc colligit̄ ex allocutiōe tertia pape Adriani in cōcilio roma. que lecta fuit etiam in octaua ſynodo. vbi ita inquit. Siq̄dem romanū pontificē de omniū eccleſiarū preſulibus iudicaſſe legimus: de eo vero quēq̄ iudicaſſe nō legimus.lꝫ enī Honorio ab orīetalib⁹ poſt mortē anathema dictū ſit. ſciendū tamē eſt quia ſup hereſi fuerat accuſatus ꝓpt̄ quā ſolam licitū eſt minoribus maioꝝ ſuorum motibus reſiſtendi vel prauos ſenſus eoꝝ libere reſpuēdi: hec ille. Nota tn̄ qd̄ dicit ꝙ ab orīetalibus ⁊ poſt mortē: qm̄ Honorius ille nunq̄ nec dum viueret nec poſt mortem repertus fuit poſuiſſe in xp̄o vnam tm̄ voluntatē ⁊ vnā operationē. vnde nec ab apoſtolica ſede nec a patribus occidētalibus talis iudicatus eſt. imo Agatho papa ſub quo ſexta ſynodus illa celebrata eſt cū condēnauit ponētes vnā volūtatem tm̄ in xp̄o ⁊ vnā operationē. videlꝫ Sergium. Pyrum Paulum ⁊ Cytum nullā mentionem fecit de illo Honorio quē orīetales dicunt fauiſſe erroribus Sergij. vnde credit̄ ꝙ hoc fecerint orientales ex mala ⁊ falſa ac ſiniſtra informatiōe de prefato Honorio decepti Unde Emanuel caletus ⁊ grecus vir magne ſapientie frater ordinis p̄dicatorum in tractatu ſuo cōtra grecos dicit: ꝙ btūs Maximus qui fuit eo tempore quo ſexta ſynodus congregata eſt in diſputationibus aduerſus Pyrū Cōſtantinopolitanū patriarcham qui in eadem ſynodo damnatus fuerat Honorium p̄fatū quem aliqui vt hereticum cauſabant̄ purgat cum hereticus pyrus conſtantinopolitanam tunc eccleſiam regeret ⁊ munimen erroris ſui Honorium proferret. ei vero iſte reſpōdit. Honorium pietatem colere: ſibiq̄ ipſi in his que dixit illius ſenſum congruere: ſimulq̄ ⁊ illius Pyro verba propoſuit quoſdam aſſerens illius ſenſum ignorantes ſiue etiam calūniātes falſam de illo deſeminaſſe famam: hec ille. Septimo idem teſtatur Innocentius tertius qui in ſmone conſecratiōis romani pontificis qui incipit. Quiſputas fidelis eſt ſeru⁹:

defendit honorium a bto maximo

ita inquit. Intantũ mihi fides eſt neceſſaria
vt cum de ceteris peccatis deũ iudicẽ habeã
ꝓpter ſolum pctm̃ quod in fide committitur
poſſem ab eccleſia iudicari: nam qui non cre
dit iam iudicatus eſt: hec ille. Octauo teſtaẗ
idem dominus Innocentius in ſermone alio
eiuſdem ſolẽnitatis cuius ꝓncipium eſt. Qui
habet ſponſam ſpõſus eſt. vbi ita inquit. Pro
pter ſolam fornicationẽ nõ dico carnalez ſed
ſpũalem: quia nõ eſt carnale ſed ſpũale coniu
gium. i. ꝓpter infidelitatis errorem: quoniaꝫ
qui non credit iam iudicatus eſt. ⁊ h̃ intelligi
tur in euãgelio quod audiſtis vos eſtis ſal ter
re quod ſi ⁊c. hec ille. Nono teſtaẗ hoc idem
ſanctus Euſebius papa qui in. c. oues. ij. q. vij
ita inquit. Oues que ſuo paſtori cõmiſſe ſunt
eum nec rep̃hendere niſi a fide exorbitauerit
nullatenus accuſare poſſũt: quia facta paſto
ris gladio ferienda nõ ſunt q̃ꝙ̃ rep̃hendẽda
recte videanẗ. Ex quibus manifeſte patet ꝙ
q̃diu romanus pontifex a fide nõ exorbitaue
rit a nullis fidelibus q̃tuncũqꝫ ſimul congre
gatis cũ omnes ſint oues cure ſue cõmiſſe po
teſt iudicari. Conſequẽter p̃fata concluſio

Quarta via

oſtendiẗ quarta via. ſcꝫ ſacrorum conciliorꝫ
diffinitionibus. Primo quidẽ patet h̃ ex diffi
nitione cõcilij vniuerſalis romani: in quo btõ
Silueſtro p̃ſidente ita legiẗ diffinitum et eſt
canon vltimus eiuſdem concilij. Nemo iudi
cabit ꝓmam ſedeꝫ: quoniã omnes a ꝓma ſede
iuſtitiã deſiderant temperari: quoniã nec ab
omni clero nec ab omni populo iudex iudica
bitur ⁊ ſubſcripſerũt. cclxxxiiij. epi ⁊. xlij. pbri
et. v. dyaconi ⁊ Auguſtus Conſtãtinus ⁊ ma
ter eius Helena. Secũdo hec eadeꝫ ſentẽtia
colligiẗ ex ꝓfeſſione ſynodi que occaſione bti
Marcellini pape qui mortis timore ydolis
thurificaſſet Rome copioſa cõuenerat. De q̃
in. c. nũc autem. diſtin. xxi. vbi papa reatũ ſuũ
confitẽte ⁊ ſe offerente paratum ſuſcipere q̃c
quid patres concilij ſibi voluiſſent imponere
ſynodus nõ eſt in eum auſa ꝓferre ſentẽtiam
Et rõnem aſſignans ait: quoniã prima ſedes
non iudicatur a quoq̃. vbi Archidyacon⁹ ait
niſi de hereſi. diſtin. xl. c. ſi papa. Tertio eadeꝫ
confirmaẗ ex Calcedoneñ. concilio in ſenten
tia contra Dyoſcor. in qua ſancti patres gra
uiſſime notarunt Dioſcori p̃ſumptioneꝫ qua
auſus fuit in ſecunda ſynodo dare excõmuni
cationem in Leonem papam de qua in. c. tm̃.
diſt n xxi. Quarto hec eadem ſentẽtia robora
tur ꝓfeſſione ſynodi illius que ſuper obiectis
contra Symachum papam mandato regis
Theodorici ſtetit rome cõgregata: in qua cuꝫ
prefatus rex iuberet vt ſancta ſynodus iudi
caret de his que venerabili Symacho ab ad
uerſarijs ĩpingebanẗ: concorditer ſynodus ip
ſa reſpõdit apoſtolice ſedis antiſtitem mino
rũ nõ ſubiacere iudicio. de quo in. §. hinc eti
am. diſt. xvij. vbi dicit Hug. ſuper verbo ſub
iacere niſi in crimine hereſeos. vt. diſtin. xl. ſi
papa. Quinto hec eadem ſententia confir
matur diffinitione ſynodi illius que ſuper cri
minibus que quidam mali homines obijcere
contra Sixtum papam tẽtarunt Rome legiẗ
conueniſſe vbi cum preſens imperator Valen
tinianus audiſſet ſynodum dicentem nõ lice
re aduerſus romanum pontificem ſententiaꝫ
dare ſurrexit ⁊ in arbitrio prefati ãtiſtitis tri
buit iudicare iudiciũ ſuum. de quo in. §. predi
cto nũc autem. diſtin. xxi. Sexto hec eadem
ſententia ſynodaliter diffinita habetur ex ſy
nodo romana. cclxx. epiſcoporũ p̃ſidente ſan
ctiſſimo papa Symacho temporibus Theo
dorici regis vbi ita habeẗ. Non eſt neceſſe ſu
per his noua condere ſed vetera recitare atqꝫ
firmare. Eſt enim a multis ex noſtris anteceſ
ſoribus ſynodaliter decretum atqꝫ firmatũ vt
oues que paſtori ſuo commiſſe fuerunt cũ nec
rep̃hendere niſi a recta fide exorbitauerit pre
ſumant. Septimo hec eadeꝫ ſententia robo
ratur diffinitione octaue ſynodi vniuerſalis
conſtantinopolitane: in qua inter alia ita le
gitur diffinitum. Porro ſi ſynodus vniuerſa
lis fuerit congregata ⁊ facta fuerit de ſancta
romanorꝫ eccleſia queuis ambiguitas opor
tet venerabiliter et cum conuenienti reueren
tia de propoſita queſtione ſciſcitari ⁊ ſolutio
nem accipere et proficere vel profectum face
re: non tamen audacter ſententiam dare con
tra ſummos ſeniores rome põtifices. Ubi no
tanda ſunt verba huius ſancte ſynodi. Dicit
enim ꝙ non ſit audendũ ſiue p̃ſumendum da
re ſniam contra romanũ põtificẽ. ⁊ hec rõna
biliter valde dicit qm̃ ſi romanus põtifex ab
alio q̃ a xp̃o extra caſum hereſis iudicandus
veniret iam nõ ſummus põtifex nec ſummus
et gñalis xp̃i vicarius eſſet cũ ſuperiorẽ iudiceꝫ
haberet in terris. Octauo eadem ſnia colli
gitur ex ꝯcilio illo vniuerſali lateranẽſi. i quo
Alexãder tertius vt in. c. licet. extra de ele. ita
ĩquit. In eccleſia romana aliquid ſpãliter cõ
ſtituitur: quia nõ poteſt ad ſuperioreꝫ haberi re
curſus. vbi glo. Hoſti. quia nulla ſuperior eſt: ſꝫ
ipa ſup omnes eſt. Et idem Jo. an. addens. iõ
iudicio dei relinquiẗ. ix q. iij. Nono hec eadẽ
ſnia habeẗ ex diffinitiõe habita in cõcilio Cõ
ſtantienſi per omnes patres vtriuſqꝫ obedi
entie et confirmata per papam Martinum:
in qua vt habetur in epiſtola quam prefatus

Martinus edidit habet̃ tanq̄ ꝓ articulo fidei habēdo. q̄ papa canonice electus habeat ſupremam auctoritatem in eccleſia dei. Ex qua determinatione clariſſime habet̃ q̄ romanus pontifex extra caſum hereſis in quo a papatu decidit nullius poteſtatis q̄ ſolius dei ſubiaceret iudicio. alr̃s nō eſſet ſuprema poteſtas eccleſie in eo ſed in alio cuius iudicio ſubijceret̃ qm̄ vt habet̃ in.c.inferior.di.xxi. Sola potior ſedes inferiorē cōuenienter abſoluit: nec pōt quiſq̄ qui minoris auctoritatis eſt eū qui maioris poteſtatis ē iudicijs adijcere aut ꝓprijs diffinitionibus ſubijcere: hec ibi. Quinta via: videlʒ apoſtolice ſedis determinatione ꝓbatur eadem veritas: papa nāq̄ Bonifacius octauus in epiſtola ſua decretali extrauagante que incipit. Unam ſanctā: inter alia diffiniens ita inquit. Si deuiat terrena poteſtas iudicatur a ſpūali: ſi deuiat ſpūalis iudicatur minor a ſuperiori. ſi vero ſuprema a ſolo deo ⁊ nō ab homine poteſt iudicari: hec ibi. De ſanctionibus autem apoſtolice ſedis dicit Agatho papa in.c.ſic.di.xix. q̄ ſic omnes apoſtolice ſedis ſanctiones accipiēde ſunt tanq̄ ipſiꝰ diuina voce Petri firmate. Amplius via ſexta. videlʒ clariſſimoꝝ doctorum doctrina ⁊ aptiſſimis ſententijs et determinationibus. Ait eīn in ps. venerabilis Hugo de ſancto victore litteris ⁊ religione clariſſimus ſecunda parte de ſacramētis ſic. Poteſtas ſummi pōtificis a deo ꝑmū inſtituta eſt ⁊ cum deuiat a ſolo deo iudicari poteſt. Eandem ſententiaʒ ſequunt̃ alij clariſſimi ⁊ ꝑcipue in theologica facultate magiſtri. vt dn̄s Albertus. ſanctus Thomas.in.iiij.di.xix. Alexāder de Alis i.iij. dn̄s Bonauentura cardinalis in.iiij. Petrus de Tarentaſia. Innocētius q̄ntus in.iiij. dn̄s Ulricus in ſumma ſua. dn̄s Richardus de altavilla in.iiij. dominus Petrus de palude patriarcha hieroſolymitanus in tractatu ſuo de poteſtate eccleſiaſtica. magiſter Herueus in tractatu ſuo de eccleſiaſtica poteſtate. magiſter Auguſtinus de Anchona in ſumma ſua d̄ eccleſiaſtica poteſtate. frater Alexander de alpidio in tractatu ſuo de eccleſiaſtica poteſtate. Qui omnes aptiſſime tradūt ⁊ atteſtātur romanū pontificē verum ⁊ indubitatum extra caſum hereſis ſtricte ſumpte nullum in terris iudicem habere ſuperiorem: ſed tm̄ deum in celis cuius vices gerit in terris. Sunt preterea huius cōcluſionis omnes ꝑcipui doctores iuris canonici. vt Hoſtieñ. Iohāes and. Guido. Archidyaco. Innocētius in diuerſis paſſibus ⁊ etiā dn̄s Aluarus in libro de ſtatu ⁊ planctu eccleſie. Qua ſn̄ia tantis ⁊ tam irrefragabilibꝰ teſtimonijs ſirmata manifeſte cōuincit̃ aduerſarioꝝ pſumptuoſa aſſertio: qua contra rōnes manifeſtas cōtra ſanctoꝝ prm̄ traditiones contra ſanctoꝝ concilioꝝ ⁊ apoſtolice ſedis diffinitiones necnō contra clariſſimorum doctoꝝ ac ꝑcipuorūʒ in tota dei eccleſia ſentētias dogmatiʒare non ſunt veriti romanum pontificem verum ⁊ indubitatum extra caſum hereſis ꝓ quocunq̄ peccato mortali de quo incorrigibilis apparet hominū ſubiacere iudicio.

Quinta via (margin)

Sexta via (margin)

Cap.xciiij. In quo obijcit̃ cōtra ꝑdicta, ⁊ primo q̄ imperator ſit iudex ordinarius pape. — Cap. XCIIII

Veritatis aduerſarij multiplici via nitunt̃ infringere cōcluſionē ꝑdictā: quorum quidaʒ pre ceteris magis a fidei veritate exorbitātes aſſerunt q̄ imperator vl̃ ꝑnceps ſecularis aut populus ſit iudex ordinarius ſummi pontificis. Quoꝝ rōnes ſunt que ſequunt̃. Prima. papa nō eſt magis exemptus a iuriſdictione imꝑatoris q̄ fuerit xp̄us inq̄tum homo mortalis fuit. ſed xp̄s inq̄tum homo mortalis fuit ſubiectus iuriſdictiōi imperatoris. ergo ⁊ ꝑ ꝯſequēs imꝑator eſt iudex ordinarius pape. ꝯſequētia videt̃ bōa. maior etiā patet. qm̄ vicarius nō eſt maior eo cuius eſt vicarius. minor vero ꝓbat̃ auctoritate xp̄i dicētis pilato. Ioh.xix. Non haberes ꝑtātem aduerſus me vllam niſi eſſet tibi datū deſup. ⁊c. Ex quibus verbis manifeſte colligit̃ q̄ pilatus iuriſdictionē habuit coactiuā ſup xp̄m. — *Argu. primū qd̄ ſoluet̃ cū ſequētibus ca.xcvi.*

Scd̄o ſic. ille eſt iudex ordinariꝰ pape a quo papa habet ſup alias ecc̄ias ꝑncipatū: ſꝫ papa ab imꝑatore videt̃ habere hm̄ōi ꝑncipatū ſcʒ ꝑ ꝑuilegium Conſtantini imꝑatoris conceſſum romano pōtifici. de quo habetur.xcvi. c.Conſtantinus.§ ⁊c. — *Secundum* Tertio ſic. Imꝑator fuit ordinarius iudex ſancti petri. ergo imꝑator eſt iudex ordinarius pape. ꝯſequētia videtur euidēs: quia papa nō videt̃ magis exēptꝰ q̄ fuit beatus petrus. ātecedēs ꝓbatur: quia omnes apoſtoli q̄tuʒ ad hoc q̄ eſſent ſubiecti vel nō ſubiecti iuriſdictōni imꝑatoris fuerūt pares. ſed btūs paulus fuit ſubiectus iuriſdictioni imꝑatoris: q̄ȝ ad ceſarem tanq̄ ad ſuperiorem appellauit. ergo ⁊ btūs petrus fuit ſubiectus eidem. — *Tertium* Quarto ſic. ſicut in nouo teſtamento poteſtas ſummi ſacerdotis pēdet immediate a deo: ſic etiā in veteri teſtamēto preeminentia ſummi ſacerdotis fuit a deo inſtituta. ſicut patet Exo.xviij. ſed nō obſtāte predicta eminētia ſummus ſacerdos in veteri lege potuit ab homine iudicari immo ⁊ deponi — *Quartum*

ſicut patet de Abiathar qui erat verus ⁊ legitimus ſummus ſacerdos ⁊ tamē fuit depoſitus ⁊ eiectus de ſummo ſacerdotio per Salomonē nō ꝑpter crimē hereſis: ſed quia conſpirauerat cum adonia. vt pꝫ. iij. Reg. i. ⁊ ij. ergo ſimiliter ī nouo teſtamēto ſummus ſacerdos ſubiectus erit in caſibus criminalibus poteſtati ſeculari. Quinto arguit̄ ex illo quod Leo papa ſcribit īpatori Ludouico i. c. nos. ij. q. vij. vbi ita inquit. Nos ſi incōpetēter aliquid agimus ⁊ in ſubditis iuſte legis tramitē nō ſeruauimus veſtro ac miſſorum veſtrorum cuncta volumus emendare iudicio. vbi papa miſſorum ab imperatore voluit ſubire iudiciū ergo videtur ꝙ papa ſubdatur iudicio poteſtatis ſecularis.

Quintum

Cap. xcv. In quo prefatus error dicentium ꝙ imperator aut ſecularis poteſtas ſit iudex ordinarius pape confutatur.

Cap. XCV

Licet luce clariſſima ex ſuperioribus tam in primo li. circa. c. xc. ꝙ in hoc ſecundo libro circa. c. xxxviij. ⁊ māifeſte appareat ꝑfati erroris ſtultitia vt nō ſit opus ad illius improbationē alia inducere: maxime cū iam cōdemnatus ſit ꝑ apoſtolicam ſedem in extrauagāte. Joh. xxij. que incipit. Licꝫ iuxta doctrinam apoſtoli: nihilominus ꝓ ampliori veritatis illuſtratione aliquibus auctoritatibus ⁊ rōnibus paucis tamē illum improbare curabimus. Primo occurrit nobis diffinitō octaue ſynodi vniuerſalis. que vt in. c. diffinimus. diſtinctione. xxij. habet̄ ita ait. Diffinimus neminē prorſus potentum quēꝙ eorum qui patriarchalibus ſedibus ꝑſunt inhonorare aut amouere a ꝓprio throno tētare ꝑcipue quidem ſanctiſſimū papam ſenioris rome ⁊c. Ex qua diffinitione manifeſte colligit̄: ꝙ ordinarius iudex pape nō ſit imperator aut poteſtas ſecularis. Secūdo ad ideꝫ eſt beatus Gregorius nazāzenus qui ſcribens īpatoribus conſtātinopolitanis ita inquit: vt habetur in. c. ſuſcipitis. diſt. x. Suſcipitis ne libertatem verbi dei libēter: accipitis ꝙ lex chriſti ſacerdotali vos ſubijcit poteſtati atꝗ iſtis tribunalibus ſubdit. dedit eīm ⁊ nobis ptātē dedit ꝑncipatum multo pfectiorē ꝑncipatibus veſtris. Ex quibus manifeſte patet ꝑfati erroris ſtultitia: qm̄ ſi lege xp̄i ꝑncipatus ſecularis ſpūali poteſtati ſubijcit̄ impoſſibile eſt ꝙ poteſtas ſecularis ſit iudex ordinarius poteſtatis ſpūalis. Tertio ad idem eſt quod in. c. continua. xi. q. i. legitur de Conſtantino: qui cuꝫ in ſancta ſynodo que apud Nicenā congregata eſt querelam quorūdam clericorū conſpiceret coram ſe deferendā ait. Uos aūt a nemine diiudicari poteſtis ꝗ ad ſolius dei iudiciū reſeruamini. Eadem etiā hyſtoria ponitur in. c. ſacerdotibus. xi. q. i. Ex quibus manifeſte patꝫ ꝙ Conſtantinus imperator chriſtianiſſimus non fuit illius opinionis ꝙ imperator eſſet iudex ordinarius pape aut clericoꝝ. Ex qua ratione cōcludit Nicolaus papa in. c. ſatis. diſ. xcvi. Satis euidens ē a ſeculari poteſtate nō ſolui prorſus nec ligari pontificem quem conſtat a pio ꝑncipe Conſtantino queꝫ longe ſuperius nominauimus deum appellatum cuꝫ nec poſſe deum ab hominibus iudicari manifeſtum ſit: hec ille. Quarto contra prefatum errorem ſunt omnes auctoritates ſanctorum patrum ⁊ ſacroꝝ conciliorum que ponunt̄. xi. qōne ꝑma. que ſunt plures quibꝰ ſtrictiſſime prohibet̄ epiſcopos aut reliquos clericos in ſacris conſtitutos apud iudicē ſecularē ptrahi aut accuſari. vnde in. c. placuit. xi. q. i. expſſe canon concilij aphricani dicit. Placuit vt quicūꝗ clericus ab imperatore cognitionem publicoruꝫ iudiciorum petierit honore ꝓprio priuet̄. Que ꝓhibitio iuſta ⁊ rationabilis cuꝫ a ſanctis patribus edita ſit manifeſte oſtendit ſtultitiam erroris prefati dicentium imperatorem aut poteſtatem ſecularem iudicē eſſe ordinarium pape ⁊ clericorum. Quinto contra prefatum errorem eſt. c. ſi imperator. diſti. xcvi. vbi papa Johannes ita inquit. Si imperator catholicus eſt: quod ſalua pace ipſius dicimus: filius eſt non preſul eccleſie. quod ad religionem competit: diſcere ei competit nō docere. Ex quibus etiam manifeſte patet prefati erroris ſtultitia: quia ſi imperator catholicus eſt filius pape non poteſt eſſe iudex ordinarius patris ſui. filius enim patrem non corrigit. ſed econtra. Erubeſcit eniꝫ lex filios correctores parentum in auct. de nupt. §. ſi vero Quocirca beatus Gregorius ad Hermānum epiſcopuꝫ Metenſem ſcribens in. c. quis dubitat. diſtin. xcvi. ad propoſitum dicit. Quis dubitat ſacerdotes chriſti regum et ꝑncipum omniūꝗ fideliuꝫ patres ⁊ magiſtros cenſeri: nonne enim mirabilis inſanie eſſe cognoſcit̄: ſi filius patrem ſi diſcipulus magiſtruꝫ conet̄ ſubiugare ⁊ iniquis obligationibus illuꝫ ſue poteſtati ſubijcere a quo credit non ſolum in terra ſed et in celis ſe ligari poſſe et ſolui: hec Grego. Sexto fatuitatē ꝑfati erroris aperꝑtiſſime ac ſapienter confutat Innocētius in c. ſolite. extra de maio. ⁊ obe. vbi ſcribens conſtantinopolitano imperatori poſt multa ita ſubiungit. Preterea noſſe debueras ꝙ fecit

deus duo magna luminaria in firmamēto celi: luminare maius vt preeſſet diei ⁊ luminare minus vt preeſſet nocti: vtrunq̄ magnuʒ ſed alteruʒ maius. Ad firmamentū ergo celi hoc eſt vniuerſalis eccleſie fecit deus duo luminaria: id eſt duas inſtituit dignitates que ſunt pōtificalis auctoꝛitas ⁊ regalis poteſtas. ſed illa que preeſt diebus. id eſt ſpūalibus eſt maioꝛ: que vero nocti: id eſt carnalibus minoꝛ eſt vt quanta eſt inter ſolem ⁊ lunaʒ tanta inter pontifices ⁊ reges differentia cognoſcatur. hec ille. Septimo rōne ſic argui poteſt contra prefatuʒ erroꝛem: inferioꝛ non eſt iudex oꝛdinarius ſuperioꝛis ſui. ſed papa eſt ſuperioꝛ imperatoꝛe ⁊ omi ſeculari poteſtate. ergo imperatoꝛ ſiue poteſtas ſecularis nō poteſt eſſe iudex oꝛdinarius pape. cōſequentia eſt bona. maioꝛ eſt manifeſta. dicit em̄ papa Nicolaus in. c. inferioꝛ. di. xxi. Sole clarius exhibuimus nō poſſe quenq̄ qui minoꝛis auctoꝛitatis eſt eum qui maioꝛis eſt poteſtatis iudicijs ſuis adijcere aut ꝑprijs diffinitionibus ſubiugare. minoꝛ etiam patʒ ex capitulis ſupra inductis maxime ex ca. ſi imperatoꝛ. ⁊. c. duo ſunt. diſtinc. xcvi. ⁊ in ca. ſolite. extra de ma. ⁊ obe.

Octauo ſic. poteſtas ſpūalis habet iudicare terrenam poteſtatem ſi bona non fuerit. ergo terrena poteſtas non eſt iudex oꝛdinarius pape in quo ſpūalis poteſtas in plenitudine reſidet. cōſequentia eſt bona. antecedens patet in. c. duo. ⁊ in. c. ſi imperatoꝛ. diſ. xcvi. ⁊ in ca. alius. xv. q. i. Iterum patet auctoꝛitate venerabilis Hugonis de ſctō vict. lib. ij. de ſacramētis ita dicentis. Spūalis ptās iudicat terrenā ſi bona non fuerit: ipſa vero ſpūalis a deo primo inſtituta eſt: ⁊ cū deuiat a ſolo deo iudicari habet ⁊ poteſt ſicut ſcriptū eſt infra i. Coꝛinth. ij. Spūalis homo om̄ia iudicat et ipſe a nemine iudicaṫ. Nono. ſicut papa nō eſt de foꝛo imperatoꝛis nec rōne papatus quē non tenet ab imperio ſed a ſolo deo. Ioh. vlt. Paſce oues meas. ⁊ diſ. xxi. in nouo. nec rōne alicuiꝰ rei terrene quā ab imperatoꝛe teneat. Nam ⁊ ſi imperatoꝛ donationem fecit eccl'ie de tempoꝛalibus ipſam tamen donationem liberam eam fecit nec fecit papam feudatarium aut emphiteotam aut vaſallum vt eſt expreſſum. diſtinct. lxiij. ego Ludouicus. diſtin. xcvi. Conſtantinus. Si ergo papa non eſt de foꝛo imperatoꝛis falſum eſt ꝙ imperatoꝛ ſit iudex oꝛdinarius eius. extra de foꝛo competē. per totum.

Capitulum. xcvi. In quo rn̄detur obiectionibus aduerſarioꝛum dicentium ꝙ imperatoꝛ aut ſecularis poteſtas non ſit iudex oꝛdinarius pape.

Cap. XCVI

Improbato ſufficienter prefato aduerſarioꝝ erroꝛe: reliquū eſt reſpondere obiectionibus eoꝝ. Ad primā cuʒ dicitꝰ ꝙ xp̄s ſubiectus fuerit iuriſdictioni Pilati ⁊ ceſaris reſpondetur dupliciter. Primo negādo ꝯñam. Tum primo. qꝛ ſubiectio illa q̄ xp̄s ſubfuit iuriſdictioni ceſaris non fuit oꝛdinaria ſed voluntarie aſſumpta. ex ſumma em̄ charitate ⁊ humilitate xp̄s ei ſubijci voluit vt in hoc oſtenderet quantā ad humanū genus charitatem habuit: qꝛ a nō ſuo iudice iudicari voluit ⁊ abſq̄ cauſa moꝛte turpiſſima cōdēnari. vnde Eſa. liij. dicitꝰ. Oblatus eſt qꝛ ipſe voluit. Simile habetꝰ circa obſeruantiā legaliuʒ quibꝰ volūtarie ſubijci voluit vt alios ab hoꝝ onere liberaret dicēte Apl'o ad Gal. iiij. Ubi venit plenitudo tēpoꝛis miſit deus filium ſuū factū de muliere factū ſub lege vt eos qui ſub lege erant redimeret. Clarū eſt autē ꝙ ex ope ſuperogationis nō arguitꝰ debitū in eo nec in eiꝰ vicario aut eiꝰ diſcipulis. Scd̄o: ratio illa nō procedit: qm̄ vt dn̄s Aluarus in libꝛo de heresibus pte quinta reſpondet. Pilatus nō iudicauit xp̄m vt perſonā publicā aut dignitate preeminentem ſed tanq̄ perſonā priuatam accuſatam ſibi a principibus ſynagoge ⁊ a populo iudeoꝛum tanq̄ malefactoꝛem: qꝛ in hoc erat de foꝛo Ceſaris ⁊ Pilati quia preſes erat in iudea pꝛo imperatoꝛe. vnde ipſe Pilatꝰ ait Luc. xxiij. Obtuliſtis mihi hunc hominē: hūc inq̄tum hominē quaſi priuatū ⁊ non pontificem: nō in dignitate conſtitutum: tūc enim vt dicit dn̄s Aluarus xp̄s non gerebat perſonaʒ pape ſed ſimpliciter hominis coꝛam ſuo iudice accuſari: nec in hoc papa chꝛiſto ſuccedit aut vices eius gerit: ſed in pontificatu ⁊ in potentia in auctoꝛitate: nō autem in maligna accuſatione facta de eo. Cū ergo xp̄s nec coꝛam ſuo iudice fuerit vt ſacerdos vel vt pōtifex accuſatus nec a iudice ſuo vt talis iudicatus: in iſto exemplo nihil poteſt cōcludi de ſubiectione pape aut cleri ptāte Ceſaris aut principatus ſecularis. ſicut ſi laicus iudex ferat ſententiam moꝛtis contra clericū putans eū nō eſſe clericum vtputa in quo nulla clericalis diſcipline veſtigia apparent nō poteſt ex hoc actu acquirere in clericos aliquaʒ iuriſdictionem. Scd̄o poteſt rn̄deri ad predictam obiectionē negando minoꝛem: videlicet ꝙ xp̄s ſm ꝙ homo moꝛtalis fuerit oꝛdinaria ſubiectōe ſubiectus iuriſdictioni iperatoꝛis. xp̄s em̄ ab inſtāte conceptionis conſtitutus eſt iudex vl'is viuoꝛum ⁊ moꝛtuoꝛum. vnde Act. x. dicitꝰ de eo.

Ad primum argu. ca. xciiij.

Hic eſt qui conſtitutus eſt iudex viuoꝝ ⁊ moꝛ
tuoꝝ. Et Math. vlti. dicit ipſe. Data eſt mi-
hi oīs poteſtas in celo ⁊ in terra. hoc autem
licet poſt reſurrectionē xp̄s dixerit qꝛ tūc eiꝰ
ptās manifeſtata eſt ⁊ notificata: nihilomi-
nus poteſtatem ipſam ab inſtante cōceptio-
nis in quo erat homo moꝛtalis auctoꝛitatē ha
buit. vt tam magiſter ſniaruꝫ ꝙ̄ ſanctus Tho
mas in. iij. dicunt. Quocirca manifeſtū vide-
tur falſum eſſe qꝺ aduerſarij dicūt xp̄m ſubie
ctum fuiſſe iuriſdictioni ceſaris tanꝙ̄ ſui iu-
dicis oꝛdinarij. Hoc etiam manifeſte videtur
colligi ex Math. c. xvij. vbi xp̄s oñdit ⁊ ꝓbat
ſe non eſſe obnoxium ſiue obligatum ad ſol-
uendū tributa ceſari: ad qꝺ tamē videret̄ fuiſ
ſe obnoxius ſi ceſar eius oꝛdinariꝰ iudex fuiſ-
ſet. cenſus em̄ ſignū eſt ſubiectionis. extra de
cenſi. omnis anima. ait autem ſic xp̄us petro.
Quid tibi videt̄ Simon? Reges terre a qui-
bus accipiunt tributū vel cenſum a filijs ſuis
an ab alienis. At ille dixit: ab alienis. Dixit il
li ieſus: ergo liberi ſunt filij. vt aūt nō ſcanda
lizemus eos ⁊c̄. vbi glo. ita inquit. Dominus
noſter ⁊c̄. ſm carnem filius regis erat ex Da-
uid natus ⁊ om̄ipotentis verbum. ergo vt fi-
lius regū tributa non debebat ſed ꝓ humili-
tate carnis: decet em̄ implere oēm iuſticiam.
hec ibi. Et ad ꝓbationem aduerſarioꝝ quaꝫ
inducūt ex illo. Joh. xix. Non haberes pote-
ſtatem aduerſus me ⁊c̄. rn̄detur ꝙ ex hoc loco
nō habet̄ ꝙ Pylatus aut Ceſar fuerit iudex
xp̄i oꝛdinariꝰ: qm̄ lꝫ Pylato dicēti. Mihi nō
loq̄ris q̊ ptātē habeo crucifigere te ⁊ ptātem
hēo dimittere te: xp̄s rn̄dit. Nō hēres ptāteꝫ
aduerſus me vllam niſi eſſet tibi datum deſu
per: puta a ceſare cuius erat vicarius in iudea
vel a deo permiſſiue. nō ſequit̄ ex hoc ꝙ ceſar
fuerit xp̄i iudex oꝛdinarius: ſicut nec alij impe
ratoꝛes nec iudices ſeculares per hoc ꝙ ꝑmiſ
ſi ſunt a deo perimere multos martyres ſequi
tur ꝙ fuerunt oꝛdinarij iudices ſanctoꝝ mar-
tyrū. Et ita in ꝓpoſito: qm̄ ꝯceſſio illa ptātis
a deo intelligenda eſt per ꝑmiſſionem. vt di-
cit Cryſo. ⁊ habet̄ in glo. cōtinua: niſi tibi de
ſuper datum eſſet. i. conceſſum: ac ſi diceret. ꝑ
miſit hoc fieri. hec Cryſoſto. Nec facit ad pꝛo
poſitum aduerſarioꝝ qꝺ inducūt de Bernar
do ad archiep̄m Senoneñ. qm̄ dato ꝙ ita di-
cat beatus Bernardus. magna differētia eſt
inter oꝛdinatū ⁊ oꝛdinariū: cū em̄ oīa que a
deo fiant aut fieri permittant̄ neceſſe eſt oīa
eſſe oꝛdinata: nihilominꝰ tamē non oīa dicun
tur oꝛdinaria. Dicit̄ em̄ oꝛdinariū non tm̄ qꝺ
ſit oꝛdinatū ſed qꝺ ſit oꝛdinatū ſm cōmunē le
gem aut oꝛdinem inſtitutū in repub. Clarum
eſt autem ꝙ tali lege aut oꝛdine vniuerſitatis
xp̄us in cuius femoꝛe ſcriptum eſt. Rex reguꝫ
⁊ dn̄s dn̄antiū. Apocal. xix. nō fuit ſubiectus
ceſari ſed deo patri. de quo ait. Joh. xiiij. Pa-
ter maioꝛ me: ſcꝫ hoīe: eſt vt inquit glo. Ad Ad ſecundum
ſecūdaꝫ obiectionē de priuilegio Conſtātini:
rn̄detur negando minoꝛē. Romanus em̄ pon
tifex pꝛimatū ſuū non habet a conſtātino ſed
a xp̄o qui beato petro ⁊ in petro ſuis ſucceſſo
ribus ait. Joh. vlti. Paſce oues meas. Et ad
ꝓbatione de. c. cōſtantinus. di. xcvi. rn̄detur
ꝙ in toto. c. non habet̄ ꝙ Romanus pontifex
habuerit pꝛimatū a Conſtātino: imo cōſtan-
tinus aſſerit ꝙ btūs petrus cui ſuccedit Ro-
manus pontifex habuit a xp̄o pꝛimatū. vn̄ ait
ſic. Sicut beatus petrꝰ in terris vicarius filij
dei dicit̄ eſſe cōſtitutus ⁊c̄. vnde ipſe non de-
dit priuilegium pꝛimatus ſed id qꝺ a xp̄o cre-
didit donatū eſſe romano pontifici pꝛecepit
obſeruari ⁊ venerari ꝑ oēs oꝛbis eccl'ias. ⁊ ita
non fuit inſtitutoꝛ pꝛimatus ſed magis execu
toꝛ legis ⁊ oꝛdinationis xp̄i: ꝓut etiā dictum
eſt ſupꝛa circa. c. xlij. Ad tertiā rn̄det̄ negan Ad tertium
do aſſumptū: videlicet ꝙ imperatoꝛ fuerit iu-
dex oꝛdinarius beati petri. Et ad ꝓbationeꝫ
rn̄detur dupliciter. Pꝛimo negādo aſſumptū
in quo dicit̄ ꝙ omēs apl'i fuerunt quo ad ſub-
iectionem pares. Dicimus em̄ ꝙ beatus Pe-
trus in quo erat ſumma poteſtas ſpūalis ⁊ vi
carius xp̄i magis repugnabat ſibi eſſe ſubie-
ctum iuriſdictioni imperatoꝛis ꝙ̄ ceteris a-
poſtolis q̊ non erant aſſumpti ad vniuerſaleꝫ
pꝛincipatū ⁊ generalem xp̄i regis regū vica-
riatū. Et ita non eſt ſimile de petro ⁊ de alijs
apl'is. Secūdo rn̄detur negādo ꝙ paulus fue
rit ſubiectꝰ iuriſdictioni imperatoꝛis ſicut iu-
dicis oꝛdinarij. Et cū dicit̄ ꝙ ad ceſarem ap-
pellauit tanꝙ̄ ad ſuperioꝛem: dicimꝰ ꝙ appel
lauit cōtra iniuriam ſibi factam ad ceſarē tā-
ꝙ̄ ad ſuperioꝛem oꝛdinariū non ſuuꝫ ſed iudi-
cis illius a quo appellauit a quo patiebat̄ in-
iuriā. ⁊ ita ratio non ꝓcedit. Poſſet tertio rn̄
deri negando ꝯſequētiam: qm̄ ſi cōſequentia
illa eſſet bona ſequeret̄ ꝙ ptātibus ſiue pꝛin-
cipibus infidelibus cuiuſmodi fuerūt Ceſar
⁊ Pylatus: taꝫ papa ꝙ̄ totus clerus ſubiectꝰ
eſſet qꝺ eſt fatuū dicere: licet em̄ vt dicit ſan-
ctus Tho. in. ij. ij. q. x. art. x. in pꝛincipio. Ante
pꝛefectam diuiſionē fideliū ab infidelibus ce-
ſaris ⁊ alioꝝ infideliuꝫ pꝛelatio non ceſſaſſet
in totū ꝓpter cōuerſionē aliquoꝝ cōuerſoꝛuꝫ
ad fidem: nihilominus poſt aucta multitudi-
ne fideliū non ſequit̄ ꝙ idem ſit. vn̄. i. ad Coꝛ.
vi. in pꝛincipio repꝛehendit Apl'us fideles co
rinthios ꝙ auderēt ꝓuocare ꝓximos ſuos co

ram iudicibus infidelibus dicens. Audet aliquis veſtrū habens negociū aduerſus alterū iudicare apud iniquos .i. infideles ⁊ non apō ſctōs .i. fideles. Ad quartum Ad quartā de ſacerdotio veteris legis r̄ndetur iuxta magiſtrū Alexandruȝ de Alis ⁊ ſupra inducta ē ſimilis r̄nſio ex dn̄o Bonauentura: ꝙ non eſt ſimile de ſacerdotio veteris teſtamenti ⁊ noui: ſacerdotiū em̄ veteris legis erat carnale ⁊ per carnalem ꝓpagationē ſuccedebat ⁊ cōtinuabatur q̄uis eſſet ordinatū ad ſpūale obſequiū ſcȝ diuinū cultum ⁊ figuram ſpūalis ſacerdotij noui teſtamēti. ⁊ ideo ex parte illa in qua carnale erat ⁊ terrenum ſubiectum erat terrene poteſtati: ſcȝ regali. ſicut em̄ dicit Aug. ideo dicitur vetus teſtamentū ꝓpter ꝓmiſſionem terrenā que pertinet ad veterem hominē: ⁊ ideo in veteri teſtamento ſumma ptās erat poteſtas terrena: in nouo aūt teſtamento non: vbi eſt ſpūale ſacerdotium ⁊ ꝓmiſſio ſpūalium. In nouo eniȝ teſtamento non ꝓmittuntur terrena in mercedem ſed adduntur ad ſuſtentationē ⁊ neceſſitatem: iuxta illud. Math. vi. Primum querite regnū dei ⁊ hec om̄ia adijcientur vobis: vn̄ non ſubditur ſtatus eccl'iaſticus temporali ⁊ multominus princeps ſtatus ſpūalis principi cuicūq; terreno. Cōcordat ſanctus Tho. ſecūdo libro de regimine principū. Secūdo r̄ndetur ꝙ Salomō hoc fecit ex ſpeciali dei precepto qui ei hec predixerat. Unde. iij. Reg. ij. ſic dicitur. Eiecit igitur Salomon Abiathar vt non eſſet ſacerdos dn̄i vt impleretur ſermo dn̄i quē locutus eſt ſuper domuȝ Heli in ſylo. ⁊ ita rō non eſt ad ꝓpoſitum. Ad quintum Ad vltimam obiectionem de Leone papa r̄ndetur iuxta magiſtruȝ Alexādrū de Alis: ꝙ Leo papa ſe ſubmiſerat iudicio Ludouici imꝑatoris ſiue nunciorū ei': hoc fuit opus ſupererogationis ⁊ non debiti. vnde ex tali opere argumentū non ꝓcedit: ſicut ſuperius dictum eſt.

Cap. XCVII Capitulū. xcvij. In quo ponuntur aduerſariorū rōnes ad ꝓbandum ꝙ papa extra caſum hereſis habeat iudicem in terris: videlicet eccleſiam vniuerſalem.

ſ **Unt alij aduer**ſarij qui licet non aſſerant papā ſubiectum iuriſdictioni imperatoris aut alicuius poteſtatis ſecularis: nihilominus affirmare contendūt: ꝙ romanus pontifex non tantū ꝓ hereſi ſed pro quocūq; notorio crimine de quo incorrigibilis appareat aut eccleſiaȝ ſcandalizaret iudicem habeat eccleſiā vniuerſalem: que ipſum iudicare ⁊ punire poſſet. Et circa hoc faciunt duo. Prima r̄nſio aduerſariorū ad auctoritates ſctōꝝ Primo em̄ nituntur r̄ndere ad oēs auctoritates que dicere videntur: ꝙ papa a nemine poteſt iudicari niſi a fide deuiet: dicentes primo ꝙ iſta nomina diſtributiua nemo nullus ſumuntur ꝓ ſingulis hominibus ipſius congregationis fidelium: non autē ꝓ ipſa congregatione que vnita plurificari non poteſt. ⁊ ideo dicunt nomen diſtributiuū ei competere non poteſt: ſicut non poteſt dici ꝓprie om̄is deus cum non poſſit eſſe niſi vnus. Concludunt ergo ꝙ in predictis auctoritatibus aut ſimilib' fiat cōparatio pape ad alias perſonas eccleſie tanꝙ membri ⁊ partis ad alia eccleſie mēbra ⁊ partes: non autem ad ipſum corpus totum quod eſt eccleſia. Secunda reſponſio eorundem Secundo dicūt ꝙ prefate auctoritates non militant: quia iudiciuȝ vniuerſalis eccleſie dicitur iudicium dei. Secūdo loco nituntur hanc eoꝝ opinionem multiplici via veram oſtendere. Primo auctoritatib' ſacre ſcripture. Secūdo auctoritatib' cōciliorum. Tertio auctoritatibus doctoꝝ. Quarto ratiōibus. Quinto exemplis. Prima auctoritas prime vie cui ⁊ ſequentib' r̄ndebitur ca. xcviij. Prima via ſic. ⁊ primo ex illo Math. xviij. vbi xp̄us ſic ait Petro. Si peccauerit in te frater tuus ⁊c̄. Si autem te non audierit ⁊c̄. Sequitur. Dic eccleſie. Certum eſt autem ꝙ papa frater noſter eſt: cum vnus pater ſcȝ deus: ⁊ vna mater ſcilicet eccleſia om̄ibus fidelibus ſit. ergo ſequitur ꝙ ad ipſuȝ ſe extēdat prefata auctoritas Si peccauerit ⁊c̄. vbi ergo de peccato correptus emendare ſe noluerit dicenduȝ eſt eccleſie: ſicut ſit alijs confratribus ⁊ hoc nō niſi vt iuſticia fiat: quia al's fruſtra diceretur: ſed iudicium ſit per ſuperiorem: ergo videtur ꝙ papa habeat in terris iudicem ſuperiorem ſcȝ eccleſiam vniuerſalem que ipſum incorrigibilem exiſtentem iudicare ⁊ punire valeat. Secunda Secūdo argumentatur ex illo ad Gal. ij. vbi Paulus legitur petro in faciem reſtitiſſe: quia repꝛehenſibilis erat. ergo ſi hec egit paulus multo fortius poterit eccl'ia vniuerſalis reſiſtere pape vbi eum contingeret errare ⁊ eccleſie imineret periculum: al's eſſet in poteſtate vnius hominis eccleſiam deſtruere aut confundere: qđ eſt abſurdum. Tertia Tertio arguitur ex illo Act. xi. vbi legitur ꝙ illi qui ex circunciſione venerant reprehenderunt petrū diſceptātes cum eo dicentes: quare intraſti ad viros preputium habentes ⁊ manducaſti cū illis. ergo multomagis hoc poſſet facere vniuerſalis eccleſia. Secunde vie Secunda via arguunt auctoritate vt aiunt ſacroꝝ conciliorū: dicunt eniȝ ꝙ contra prefatam concluſionē ſit decretum cōcilij cōſtantienſis: Prima auctoritas cui r̄ndebitur ca. xcix. in quo dicunt eſſe decretatum ꝙ generalis ſynodus in ſpū ſancto legitime cōgregata ptātem a xp̄o immediate habet cui quilibet cuiuſcūq; ſtatus vel dignitatis etiaȝ

Secunda cui rñ-debitur cap. c.

ſi papalis exiſtat obedire tenet ⁊c. Item ſcḋo
eſt conciliū Baſilieñ. in quo tam in ſecūda ſeſ
ſione ꝙ̄ in duodecima reſumit decretum pre-
fatum concilij Conſtantiēſis. Ex quibus ma-
nifeſte ſequitur ꝙ papa ſuperiorem iudicē ha-
bet in terris. Tertia via ſcꝫ auctoritate do-
ctoꝝ arguunt. Et primo auctoritate beati Pe
tri: qui ita dicit locutus ad beatū Clementeꝫ
vt dicit in epiſtola eiuſdem Clementis ad Ja
cobuꝫ. Si enim mūdanalibus curis fueris oc
cupatus ⁊ teipſum decipies ⁊ eos qui te audi
unt. non enim poteris ea que ad ſalutem perti
nent plenius quibuſcunqꝫ diſtinguere ⁊ ex eo
fit. vt tu tanꝙ̄ qui nō docueris que ad ſaluteꝫ
hominū pertinent deponaris. Secūdo argu
unt ex auctoritate glo. in. c. ſi papa. di. xl. q̄ ita
habet. Credo ꝙ ſi notoriū ſit crimen eius. ſ. pa
pe quodcūqꝫ vnde ſcandalizatur eccleſia ⁊ in
corrigibilis ſit ꝙ poſſit inde accuſari. nam cō
tumacia dicitur hereſis: vt. lxxxi. di. ſi qui pb̄ri
Tertio arguunt hac via auctoritate b̄ti Gre
gorij que habetur in. c. ſi quis. ij. q. vij. ita dicē-
tis. Si quis ſuper hoc nos redarguere volue-
rit vel extra auctoritatem facere nos contēde
rit veniat ad ſedeꝫ apoſtolicam vt ibi ante cō
feſſionem beati petri mecum iuſte diſceptet:
quatenus vnus ibi ex nobis ſuſcipiat ſenten-
tiam ſuam. ergo videtur ꝙ papa habeat iudi-
cem ſuperiorē in terris. Quarto arguunt ea-
dem via auctoritate beati Thome de aquino:
dicūt eñ ꝙ idem doctor dicit libro de regimi-
ne principum: ꝙ ſi ad ius alicuius cōmunita-
tis pertineat ſibi prouidere de rege: ab eadeꝫ
rex inſtitutus ſi fuerit in tyrannum conuerſus
poterit deſtitui ⁊ refrenari eius ptās ſi pote-
ſtate regia tyrānice abutatur. ſed ad cōmuni-
tatem eccleſie ſpectat per cardinales ius eli-
gendi papā. ergo ad eandeꝫ ſpectat corrigere
⁊ punire eum ſi eccl̄eſiā ſcandalizaret. Et ita
appet ꝙ papa habet iudicem ſuperiorē in ter
ris. Rationibus aūt arguūt. Primo ſic. pa
pa ſi eſt deui⁹ a fide poteſt iudicari ab eccleſia
per. c. ſi papa. di. xl. ergo pariter ſi aliquo alio
crimine de quo eccleſia ſcandalizaretur fuerit
deprehenſus. Probatur ꝯña. Tum q2 nō legit
in ſacra ſcriptura ꝙ in cauſa fidei deus dede-
rit maiorē poteſtatē eccleſie ꝙ̄ in alijs caſib⁹.
xp̄s eñ in datione poteſtatis generalibus ter
minis vſus eſt dicens. Quecunqꝫ alligaueritꝫ
⁊c. Mat. xviij. Tum ſecūdo: q2 qui poteſt ma-
ius poteſt minus: ⁊ vbi maius conceditur mi
nus conceſſuꝫ videtur: vt dicit tex. in. c. ex par
te. extra de deci. Secundo arguunt ſic: nulli
corpori videtur ſufficienter prouiſum niſi mē-
brum putridum quod totum corpus valet in-

Tertie vie. Prima auctoritas cui ⁊ ſequētibus rñdebitur capi. ci.

Secunda

Tertia

Quarta

Quarte vie. Prima rō cui ⁊ ſequētibus rñdebitur. ca. cij.

Probatio prima

Secunda ꝓbatio

Secunda ratio

ficere poſſet abſcindi. ſed tota eccl̄ia militās
eſt vnum corpus ordinatum per xp̄m: dicente
Paulo ad Roma. xij. Omēs vnum corpus ſu
mus in xp̄o: iſtius autē corporis papa eſt vnū
membrū quia caput. ſi ergo illud ſit dānoſum
ſcandalizans notorie eccleſiam: ſequit ꝙ non
eſt ſufficienter prouiſum corpori eccleſie niſi
per ipſam abſcindi poſſet. cum ergo xp̄us nō
defecerit in neceſſarijs eccleſie militanti: ſe-
quitur ꝙ per eccleſiam papa nedum ſi ſit he-
reticus ſed etiam vbi aliquo alio crimine no-
torio ſcandalizat eccl̄iam iudicio vniuerſalis
eccl̄ie eſt ſubiect⁹. Tertio ſic. ſi papa peccās
non poſſet per alios puta per eccl̄iam corrigi
⁊ puniri: ſequitur ꝙ non perfecte ac ſufficien
ter eam xp̄us ordinaſſet nec ei debite ꝓuidiſ-
ſet. ſed hoc eſt hereticum: cū dei perfecta ſint
opera. Deutero. xxxij. ꝓbat tamen ꝯſequētia:
quia illa cōmunitas non videt ſufficienter or
dinata aut ꝓuiſa que ſue ꝑditioni aut demoli
tioni non poteſt occurrere. ſic aūt eſſet de ec-
cleſia poſita in caſu quo papa preter hereſim
manifeſtam aut tyrānidem notoriā aut aliud
crimen notoriū eccl̄iam ſubuertere aut ſcan-
dalizare conaretur ⁊ vniuerſalis eccl̄ia ei re-
ſiſtere non poſſet ipſum corrigendo ⁊ deponē
do: hoc eñ eſſet cōcedere poteſtatē dataꝫ eſſe
in deſtructionem contra Apl̄m ⁊ Actuum. x.
Quarto ſic. oīe quod debemus pape ꝓ vitā
da morte corporali debemus ei ꝓ vitāda mor
te ſpūali. ſed in caſu vbi papa iniuſte ⁊ ſine cā
quacūqꝫ vellet ꝓximū interficere quilibet te
netur ⁊ poteſt de iure papam impedire. ergo
vbi papa notorie ſcandalizat eccl̄iaꝫ vbi ani
mas fideliū ducit ad baratrum inferni poteſt
⁊ debet quilibet eum impedire. Quinto ſic.
Si papa vellet vxorem alicuius cognoſcere:
vel ꝓpria illius rapere licitū eſt ei reſiſtere. er
go vbi eccl̄ia videt ipſum papam malis mori
bus ſcandalizātē fideles poteſt ei reſiſtere et
ipſum impugnare: maxime cū dicat apl̄us. i.
Thimo. iiij. Peccantē coram oīb9 argue.
Sexto ſic. Si papa infamat per viros ꝓui-
dos ⁊ honeſtos de aliquo crimine vnde eccle
ſia ſcandalizat: quero an papa teneat purga-
re ſe de hoc an non. Si dicas ꝙ non. Contra:
qui tenet ſcandalū vitare tenet ſuſcitatū tol-
lere ⁊ ſedare ſi pōt. ergo debꝫ ſe purgare: ſicut
legit de papa Damaſo accuſato a ſubditꝫ de
adulterio: vt refert Hiero. libro de viris illu-
ſtrib⁹. ſed purgatio pertinet ad ſententiā iu-
dicioꝝ. ergo ſequitur ꝙ in terris papa habe-
at iudicem ſuperiorem. Septimo arguitur
ſic confirmando rationē factā: prelatus q̄ te-
netur ſubditos a minori damno vel periculo

Tertia

Quarta

Quinta

Sexta

Septima

liberare a fortiori tenetur a maiori. ſʒ papa tenetur ſuos ſubditos a dãno ⁊ periculo temporali eripere ẜm illud. Eripite egenũ ⁊ pauperē. ergo multo forti⁹ a ſpirituali vtputa a ſcãdalo de ipſo habito. ſed hoc ſe purgando. ergo idē qḋ prius. vñ ita fecerũt Sixtus Leo ⁊ Symachus romani pontifices: vt habeť. ij. q. vij.

Quinta via cui reſpondebit. ca. ciiij.

Quinta via. ſ. ex exemplis aduerſarij etiã oſtēdere nituntur ꝙ romanus pon. in terris iudicem habeat qm̄ vt aiũt eccleſia vniuerſalis ſepenumero ſummos pontifices ſiue a fide delirantes ſiue prauis morib⁹ notorie eccleſiã ſcãdalizantes correxit iudicauit ⁊ puniuit.

Capłm. xcviij. In quo reprobantur reſponſiones ad uerſarioꝝ date ad auctoritates ſanctoꝝ patrum ⁊ iura inducta pro concluſione noſtra et reſpõdetur obiectionibus ipſorum aduerſarioꝝ ſumptis ex auctoritatib⁹ ſacre ſcripture.

Capłꝫ XCVIII

Concluſio ſuperius poſita: videlʒ ꝙ roman⁹ põ. pro ſui principatus excellētia extra caſum hereſis iudiceʒ nõ habeat in terris: tantis eſt ſupra ſanctoꝝ patrũ roborata teſtimonijs: tam irrefragabilib⁹ fulcita rationib⁹ ⁊ ſanctoꝝ canonum luminib⁹ illuſtrata: vt ſuperuacuũ cenſeať alia inducere teſtimonia. vñ nõ reſtat niſi aduerſarioꝝ obiectionib⁹ reſpõdere. Faciem⁹ aũt hic duo. In primis oſtēdemus ꝙ reſpõſiones date per aduerſarios ad iura ⁊ dicta ſanctoꝝ patrum dicentium papam a nemine iudicandũ intelligenda ſint de ſingulis perſonis ⁊ non de tota cõitate eccleſie: quod ex multis facile colligiť

Contra primã reſponſionem aduerſariorum

Tum primo ex eo ꝙ ratio ſuperioritatis ⁊ dependētie papatus a ſolo deo aſſignata per doctores quare a nemine papa eſt iudicãdus ita currit de ipſa cõitate ſicut de ſingulis pſonis nam romanus pon. nõ modo eſt ſingulis pſonis auctoritate ſuperiorſʒ etiam toto eccleſie corpore vtpote qui paſtor ⁊ caput eſt toti⁹ eccleſie. Tum ſcḋo: reſponſio illius oſtēditur vacua ex tex. cum glo. ait em̄ ſic tex. Nemo iudicabit primam ſedē. ſequitur. Nõ enim ab Auguſto nec ab omni clero nec a regibus nec a poplo iudex iudicabitur. Ecce ꝙ textus excludit a poteſtate iudicandi papam ſingulas pſonas ⁊ omnem cõmunitatem tam ſpiritualē que deſignatur nomine cleri ꝙ ſecularem deſignatam nomine populi. Preterea glo. ſuper verbo: ab om̄i clero ait. argumentũ ꝙ concilium nõ poteſt papaʒ iudicare. vt extra de elec. ſignificaſti. Hec glo. Ex quo patet ꝙ ly nemo in auctoritatibus prefatis non ſolum accipiēdum eſt pro ſingulis perſonis diuiſim ſed etiã pro ſingulis coniũctim ſiue collectiue. Maũt dicunt aduerſarij ꝙ nomina diſtributiua proprie competere non poſſunt congregationi fidelium que vnica ⁊ impluríficabilis eſt parũ valet: quia nomina ſiue ſigna talia addita nominibus collectiuis vt ſunt populus clerus domus eccleſia ⁊c. non diſtributiue ſed collectiue tenentur: ſignificant em̄ id quod totum ſicut eſt illud quod habetur ad Hebre. iij. Sicut moyſes: ſupple fidelis fuit in omni domo ſua. quod exponitur: id eſt in tota domo ſcʒ ſynagoga iudeorum. Item eodem modo videť ſumi illud. iij. Reg. viij. Conuertitq; rex faciē ſuam ⁊ benedixit om̄i eccleſie. Item illud. i. Paralip. xix. Precepit autem vniuerſe eccleſie benedicite deo noſtro: ⁊ benedixit omnis eccleſia dño patrum ſuoruʒ. Item illud Mathei. ij. Turbata eſt cum illo omnis hieroſolyma: id eſt tota. Et ita in auctoritate ſupradicta illud: nec ab om̄i clero: exponiť: id eſt nec a toto clero. iuxta etiam glo. que dicit. argumentuʒ ꝙ concilium non poteſt iudicare papam. Tertio: ꝙ talis intellectus ſit prefatorum iurium luce clarius colligitur ex confeſſione ⁊ teſtimonio tam cõcilij congregati rome tempore Marcellini: de quo diſtinc. xxij. in. c. nunc autem. ꝙ concilij congregati tēpe Symachi pape: de quo di. xvij. in. §. hinc etiã que manifeſte confeſſa ſunt a nemine preſulem romanum poſſe iudicari includendo etiam concilium vniuerſale: alś non loqueretur ad ꝓpoſitum. Quarto colligitur idem ex ca. ſi papa. diſ. xl. vbi dicit tex. ꝙ papa a nemine eſt iudicandus niſi deprehendatur a fide deuius. Clarum eſt autem ꝙ non eſt cuiuſcunq; ſingularis perſone papam iudicare etiã ſi deprehendať a fide deuius ſed ſolius cõcilij vniuerſalis. ergo per ly neminē non ſolũ excipiũtur ſingulares perſone ſed etiam ipſa vniuerſitas fidelium qḋ etiam ex hoc manifeſte habetur: vt ſcʒ ſit cõformitas huius tex. ad iura alia ⁊ determinationes concilioꝝ: de quibus parum ante factus eſt ſermo. Preterea ſecũda reſponſio aduerſarioꝝ in qua reſpondētes ad auctoritates dicentes ꝙ papa reſeruať iudicio diuino dicunt: ꝙ iudicium eccleſie congregate eſt iudiciũ dei ⁊ ita non videtur abſolutus papa a iudicio vniuerſalis eccleſie: nulla eſt. quia licet iudicium eccleſie ſit etiaʒ dei ſicut etiam de quolibet ſacerdote dicitur. de penitē. di. ij. §. ſed cũ ē. ꝙ quem ſacerdos iudicat deus iudicat cuius perſonaʒ gerit. ⁊ in. c. nemo. xi. q. iij. dicit beatus Cryſo. Nemo contēnat eccleſiaſtica vincula: non em̄ homo eſt qui ligat ſed xp̄us qui hanc poteſtatem dedit ⁊ dñs fecit homines tanti honoris eſt tamen

Contra ſecundam aduerſariorum eorundem

hoc iudiciū dei per homines. In auctoritati-
bus autem ſupradictis loquentibus de papa
excludunt omēs hoīes a iudicio ſuo. vnde in
ca.alioꝝ.ix.q.iij.habet: ꝙ alioꝝ hominū cau-
ſas deus voluit per homines terminari: ſed ſe
dis iſtius preſulem ſuo ſine queſtione reſerua
uit arbitrio: voluit beati petri ſucceſſores ſi-
bi tm̄ debere innocentiā. Nota verbū tantū.
Item in.c.electionē.di.lxxix.dicit beatꝰ Ana
cletus papa ⁊ martyr. Electionem ſummoꝝ
pontificū ſibi dn̄s reſeruauit: licet electionē
eoꝝ bonis ſacerdotibus conceſſiſſet. Ecce ꝙ
manifeſte reſponſio aduerſarioꝝ non reſpon
det auctoritatibus ſanctoꝝ patrū: ſed manife
ſte eſt oppoſita. ⁊ hoc idem oſtenditur per ali
as auctoritates quas ſupra induximꝰ. Et hoc
Ad auctoritates prime vie.c.xcvij. de primo. Reliquū autem eſt aduerſarioꝝ
obiectionibus reſpondere: qbus ꝓ pleniori il
luſtratione veritatis diſtincte per qnqꝫ capi-
tula iuxta qnqꝫ vias quibus ꝓcedunt reſpon
Ad primam debimus. Ad primam ergo obiectionē ſum-
ptam ex illo capitulo. Math.xviij. Si pecca
uerit in te frater tuus ⁊c. rn̄detur negando cō
ſequentiā. Et ad ꝓbationē cum dicit ꝙ papa
ſit frater: dicimus ꝙ hoc non militat: qm̄ cum
hoc ꝙ papa eſt frater noſter nature ꝯformita
te ⁊ fidei religione eſt etiā princeps ⁊ caput
totius vniuerſalis eccl'ie ſupremā ptātem ha
bens in eccl'ia. rōne primi: videlicet qz eſt fra
ter noſter extendit ſe ad eū auctoritas prefa
ta in ea parte in qua ſimplex tangitur frater-
na correctio que dicit ſimplicem quandā ad-
monitionem que cū ſit actus charitatis extē-
dit ſe ad oēm ꝓximū ſiue ſuperiorē ſiue equa
lem ſiue inferiorem ſicut ⁊ ipſe charitatis effe
ctus. Rōne vero ſecūdi videlicet ꝙ princeps
⁊ caput eſt ſupremam poteſtatem habens in
eccleſia non extendit ſe ad eū auctoritas pre
fata in ea parte in qua contra non ſuſcipien-
tem correctionē fraternam iubetur denūcia-
tionē fieri: quia cū denūciatio non acquieſcē-
tis fraterne correctioni ordinet ad finē vt ta
lis punitione corrigatur qui per ſimplicē ad-
monitionē non corrigitur non fiat niſi ſupe
riori: non poteſt denūciari prelatus qui ſupe-
riorem non habet niſi ſit tale peccatum eius
per qd̄ a ſupioritate cadat cuiuſmodi eſt pec-
catū hereſis. quare cōſequētia illa aduerſario
rū que apud eos Achilles exiſtimata eſt: nul
la prſus eſt. ꝓceſſus em̄ poſitus in euangelio
de correctione fraterna non habet locū in eo
qui non habet in terris ſuperiorē. Clariſſimū
eſt autē ex ſuperioribus ꝙ nullus in eccleſia
eſt ſuperior papa niſi xp̄us cuius generalis vi
carius eſt in terris. Nec pōt dici ꝙ congrega

tio ſubditoꝝ ſuoꝝ aut omniū ſuarū ſuperiorita
te auctoritatis ſit illo maior niſi quis vellet
euertere vt al's deductū eſt doctrinā xp̄i ⁊ di-
ceret ꝙ licet xp̄us dicat Math.x. Non eſt di
ſcipulus ſuper magiſtrū nec ſeruus ſupra dn̄ꝫ
ſuū: nihilominꝰ diſcipuli ſunt ſupra magiſtrū
⁊ ſubditi ſupra prelatū ſuū. Hinc eſt ꝙ vtiqꝫ cla
riſſime ſanctoꝝ ⁊ ſacroꝝ concilioꝝ ⁊ doctoꝝ
excellentiſſimoꝝ apertiſſime teſtimonia pro-
clamant pontificum romanorū cauſas deus
dicitur ſuo reſeruaſſe iudicio. Unde dn̄s Al-
bertus magnus in.iiij.di.xix. vbi querit vtrū
correctio fraterna ſit omniū: rn̄dens ita dicit
Omnis homo oēm hominē cum reuerentia et
māſuetudine tenet admonere ⁊ corrigere de
delicto ſed non vlterius poteſt denunciare ſi
eſt inobediens quādo prelatus ſupremus eſt:
quia non habet iudicem. Hec Albertus. Ad
idem eſt ſanctus Thomas in.iiij. eadem diſ.
ſic dicens. qm̄uis prelati ſint corripiendi a ſub
ditis non tamen eſt ei pena infligenda ſed re
currendum eſt ad ſuperiorē denunciando vel
ſi non habet ſuperiorē ad deum vt eum emen
det aut de medio tollat. Item magiſter Ulri
cus in ſumma ſua excellētiſſima theologie. q
lib.vi.tractatu.iij.c.xv. de accuſatiōe loquēs
ita inquit. Accuſari etiā non poſſunt aliqui
ꝓpter excellentiā dignitatis: vt papa nō po-
teſt accuſari niſi de crimine hereſis. vt dicit
in geſtis Bonifacij martyris. ⁊ ponit aucto-
ritas.di.xl.c. ſi papa. tamen apparatus dicit
ibi ꝙ licet ſpecialiter dicat de hereſi eo ꝙ de
illo poteſt accuſari etiam ſi occulta ſit cū non
vult corrigi: al's em̄ non poſſet accuſari: tamē
etiam de alio crimine poteſt accuſari ſi ſit no
torium per confeſſionem vel facti euidentiā
⁊ incorrigibilis ſit ⁊ eccleſia inde ſcandalize
tur ꝓbat per hoc ꝙ contumacia dicitur here-
ſis.di.xci.qui pbri. ⁊ contumax dicitur infide
lis.xxvij.diſ.nullus. ideo quidā dicunt idem
de quolibet crimine notorio: de quo ipſe non
corrigit ſe ꝓpter correctionem fraternam. ſed
hoc non credo verum eſſe: quia cum ſtabilis
maneat ſua auctoritas qm̄diu in petra q̄ chri-
ſtus eſt fundat ⁊ hoc etiam ſit per informem
fidem ipſa ſola fide manente non habet ſupe
riorem a quo iudicari poſſit. Inſuper quod ſo
li infidelitati tribuit de alijs criminibus ne-
gatur. ſymbolica autē ⁊ tranſſumptiua locu-
tione cōtumacia dicit infidelitas vel hereſis
⁊ argumēta ex talibus tanq̄ ſint ꝓprie dicta
nihil valent. hec dn̄s Ulricus. Itē idē lib.vi.
tractatu.iij.c.xvij. vbi de denūciatiōe euāge-
lica loqns dic ſic. Primū. ſ. admonitio priuata
habet locū etiā in prelato nō habēte ſupiorē

ſed ſequentia mēbra nō habēt ibi locū: q2 nō h3 ſuperiorem cui ipſe denūcieť vel corā quo cōmuniceť vel a quo excōicetur. ⁊ ideo ſi p admonitionē nō corrigitur non reſtat niſi orare ꝓ eo vel vt emendetur vel vt ſubtrahatur de medio ne eccľia3 ſuo exemplo perdat. hec ibi. Item hac de cauſa dicit Hoſtień. ꝙ denunciari non pōt crimen pape ſi corrigi vellet. Itē Ioh. in ſumma confeſſoꝝ lib. iij. ti. ix. §. ix. vbi dicit: ꝙ licet principum ſc3 admonitio locum habeat in prelato non habēte ſuperiorem tamen ſequentia non habent ibi locum q2 ſuperiorem non habet ⁊c. ſicut dicit dn̄s Vlricus. Ad idem plures alij illuminatiſſimi doctores ſicut dn̄s Petrus de palude dn̄s Herue⁹ magiſter Auguſtin⁹ de Anchona i libris ſuis de ptāte eccľiaſtica. Preterea hec ſententia manifeſte colligitur ex beato Bernardo qui ſcribens dn̄o Innocētio pape ita dicit. Quis faciet mihi iuſticiā de vobis ſi haberē iudicem ad quē vos trahere poſſem iam nunc oſtenderem vobis vt parturiens loquor q̄d mihi eminet: extat quidem tribunal xp̄i ſed abſit vt ad illud appellem vos ⁊c. Ecce ꝙ manifeſte innuit beatus Bernardus ꝙ papa iudicem nō habet in terris. Et ita pt3 ꝙ ratio aduerſariorum nulla erat: q2 cum papa aliquid plus habeat dignitatis ꝙ ceteri homines: q2 cu3 hoc ꝙ eſt frater eſt etiam pater ⁊ princeps nō eſt mirum ſi plus ſe extendat ad alios fratres auctoritas pfata. Si peccauerit in te frater ⁊c. ꝙ ſe extendat ad papam. De vera autē intelligētia prefate auctoritatis in ea parte in qua dicitur. Dic eccľie: ampliſſime ſuperius cōtra minus bene ſapientes circa illam diſputatu3 eſt.

Ad ſecundam

Ad ſecundam obiectionē que ſumiť ex illo Galaṫ. ij. vbi paulus dicit reſtitiſſe in faciē petro: rn̄detur ꝙ auctoritas illa nihil facit ꝓ aduerſarijs. Aliud quippe eſt reſiſtere ⁊ ſe opponere pape vbi imineret piculū fidei: aut ſi aliquid preciperet contra legem dn̄i: ⁊ aliud eſt iudicare per coertionē pene ſiue punire: q2 primū poteſt eſſe inferioris: ſecundu3 autē nō niſi ſupioris iuxta. c. iferior. di. xxi. ⁊. i. ad Cor. iiij. dicit. Qui autem iudicat me dn̄s eſt. Vnde concedimus ꝙ vbi imineret periculum fidei manifeſtum poſſet vniuerſalis eccľia ſiue ſynodus vniuerſalis reſiſtere romano pontifici ſicut paulus petro: ſed ex hoc nulla ſuperioritas auctoritatis arguiť in eccleſia ſuper verum romanū pont. ſicut nec in paulo ex prefata correctione ſupra petrū: ſed bene arguitur ⁊ cōmendať in paulo charitas ⁊ libertas ⁊ in petro in ſuſceptione patiēter correctionis humilitas. Vnde glo. que eſt Auguſtini in epľa ad Hierō. ſuper illud. Dixi Cephe corā omibus: dicit ſic. Ipſe petr⁹ quod a paulo fiebat vtiliter libertate charitatis ſancte atq3 benigne pietate humilitatis accepit atq3 ita exēplum poſteris tribuit ꝙ non dedignareť vbi forte rectū tramitē reliquiſſent a poſteriorib⁹ corrigi laus vtiq3 iuſte libertatis in paulo et ſancte humilitatis in petro. hec glo. Itē idē Augu. ſuper epľam ad Gal. de obiurgatione iſta pauli corā om̄ibus facta petro loquēs ita dicit. Q2 autem hec ei coram omibus dixit neceſſitas coegit vt om̄es illius obiurgatiōe ſanareť: non em̄ vtile erat errorem qui pala3 noceret in ſecreto emendare huc accedit ꝙ infirmitas ⁊ charitas petri cui ter a dn̄o dictum eſt. Amas me paſce oues meas: obiurgationem talem poſterioris ꝓ ſalute gregis libentiſſime ſuſtinebat. hec Augu. Hanc Auguſtini doctrinā ſecutus beatus Tho. dicit in. iiij. ſententiarum. di. xix. ꝙ beatus paulus petro in faciē reſtitit excedit modum fraterne correctionis que prelatis a ſubditis debetur. non em̄ prelati a ſubditis coram multitudine: ſed humiliter in priuato corripiendi ſunt niſi vbi imineret periculum fidei.

Ad tertiam

Ad tertiam obiectionē que ſumiť ex obiurgatiōe facta petro. Actuū. xi. ꝙ ad gentes diuertiſſet: rn̄detur ꝙ auctoritas illa nihil facit ꝓ aduerſarijs ſicut manifeſte colligitur ex dictis beati Greg. qui vt habetur in. c. petrus. ij. q. vij. ſic inquit. Petrus poteſtatem regendi acceperat. ⁊ tamen idem apľoꝝ primus querimonie contra eum facte: cur ad gētes introiſſet: nō ex poteſtate officij qua poſſet dicere oues paſtorē ſuum nō accuſent nec reprehendant: ſed ex auctoritate diuine virtutis qua gētiles acceperant ſpiritū ſanctū rn̄dit dicens. Eandem gratiā quā vobis dedit eis dn̄s. Hec Grego. Ex quibus patet: ꝙ cum vt ait Gratianus ibidem beat⁹ petrus ex officio potuerit repellere querelas illoꝝ ⁊ ſola diſpēſatiōne humilitatis illas ſuſtinuerit nō pōt accipi argumētu3 ex illoꝝ reprehenſione ꝙ prelati cogātur reprehēſione3 ſubditoꝝ ſuſcipere: ⁊ minus ex hoc pōt accipi argumētū ꝙ vniuerſalis eccľia extra caſu3 hereſis poſſit papam iudicare.

Capitulum. xcix. In quo reſpondetur aduerſarioꝝ obiectiōib⁹ fundatis in decretis cōciliorū Conſtātień.

Capľm XCIX Rn̄dens auctoritatib⁹ ſecūde vie. capi. xcvij.

Ita reſponſione ad auctoritates ſacre ſcripture quas aduerſarij in eoꝝ fauorem inducūt: cōſequēs eſt vt rn̄ſa demus ad ea que inducūt ſecūda via: videlicet ex decretis conciliorum Conſtantień. ⁊

Baſilieñ. Ad que rñdentes dicimus ꝙ nihil eorum q̄ inducunt militat contra cōcluſionē prefatam. Q̄ vero non militant ea que inducunt̄ de concilio Conſtantieñ. apertiſſime ex multis oſtenditur. Primo quidē quia nō eſt verum imo falſum quod aduerſarij dicunt: videlicet ꝙ Conſtantie declaratū ſit ſiue decretatum: ꝙ vniuerſalis ſynodus in ſpū ſancto legitime congregata generale concilium faciens ecclīam militantem repreſentans ptāꝫ a xpo habet immediate cui quilibet cuiuſcunq̄ ſtatus ſiue dignitatis etiam ſi papalis exiſtat obedire tenet̄ ꝛc. Plane nunꝙ̄ in Cōſtantia ſub hac forma legit̄ aliquod decretuꝫ factum. declaratio autem facta per patres illos ſub obedientia Joh. xxiij. cōgregata emanauit ſub hac forma. Hec ſancta ſynodus cōſtantienſis generale conciliū faciens ꝓ extirpatione preſentis ſciſmatis ꝛ vnione ac reformatione eccleſie in capite ꝛ in mēbris fienda declarat ꝙ ipſa in ſpū ſancto ꝯgregata generale conciliū faciens ꝛ ecclīam catholicā militantem repreſentans ptātem a xpo habꝫ immediate cui quilibꝫ ꝛc. Ecce manifeſte ꝙ decretum illoꝝ patruꝫ non loquit̄ vniuerſaliter de qualibet ſynodo vniuerſali: ſed de illa ſingulariter ꝓ cuius tempore non erat in ecclīa vnus paſtor totius ecclīe indubitat⁹. Et ita patet primū: videlicet ꝙ falſum ſit ꝙ tale decretum in forma qua ꝑponit̄ fuerit factū Cōſtantie. Secundo nō militant que inducuntur de cōcilio cōſtantieñ. qm̄ dato ꝙ tale decretū ſicut dicit̄ per aduerſarios ibi fuiſſet factum non habet neceſſitatē: qm̄ hoc qḋ aduerſarij preſupponūt: videlicꝫ ꝙ fuerit ab vniuerſali concilio legitime congregato ꝛ repreſentante vniuerſalem ecclīam militantē eſt valde dubium apud multos: imo plurimoꝝ iudicio ſcꝫ eoꝝ qui fuerunt de obedientia Gregorij ꝛ Bndicti falſum. qm̄ ſicut apertiſſime ptꝫ ex geſtis illius cōgregatiōis decreta illa ſi ita ſint appellanda facta ſunt ſolū a patribus aliquibus obedientie Joh. xxiij. Pro quo notādum ꝙ cōgregatio illa Conſtantie celebrata tria tēpora habuit. Primuꝫ fuit in quo ſola obediētia prefati Joh. balthaſar ꝯſtantie cōuenerat. Secundū tēpus fuit: in quo Angelus corarius vocatus in obediētia ſua Gregorius. xij. iuri ſuo cedens prefate cōgregationi ſub certis modo ꝛ formis ſe cōiunxit. Tertiū tēpus eſt in quo reges ꝛ principes ac prelati obediētes Petro de luna Benedicto. xiij. vocato in obediētia ſua per ſuos oratores noua facta cōuocatiōe cōcilij ſe vnierūt prefate cōgregationi ad pacem dandā vniuerſali eccleſie: ꝛ fuimus nos tūc pn̄tes in minoribus conſtituti. ꝓ quo ſolo tpe cōuenientib⁹ oib⁹ ſimul trib⁹ obedientijs fuit certū dicere ꝙ vniuerſalis ecclīa repreſentatiue cōgregata eſſet Conſtantie. nullus aūt dubitat q̄n aſſerere ꝙ ſola obedientia Johānis faceret cōcilium vniuerſale vniuerſalē ecclīam repreſentans eſſet temerariū ꝛ ſcandaloſum alijs duabus obediētijs. Tertio ea que inducunt̄ de decretis cōcilij Conſtantieñ. nō militant: qm̄ auctoritati illius alie due obediētie ſcꝫ Gregorij ꝛ Benedicti apertiſſima ꝯtradictiōne in plena cōgregatione ſe oppoſuerūt ꝛ eoꝝ contradictio fuit acceptata. Contradixit ac reclamauit in primis Gregorius ita in ſua obedientia vocatus qui verū ſe romanū ponti. aſſerens ꝛ ſcribens mittens poſt prefatam declarationē factam ab illis de obedientia Johānis oratores ſuos ad Conſtantiā cōmittit eis dn̄is ſcꝫ cardinali ſācti Sixti Joh. electo patriarche Conſtātinopolitano. archiepo Treuereñ. comiti palatino Carolo de malateſta auctoritatem cōgregationē ipſam Conſtantieñ. inq̄tū per ſerenitatē regiam ꝛ nō per Balthaſar ſe nuncupari faciētem Joh. xxiij. vocatam vice ſua cōuocandi ꝛ auctorizandi in generale cōcilium remota tamen omnimode inde predicti Balthaſar preſidentia ꝛ preſentia ab eiſdem ꝛc. verba ſunt formalia bulle date auctoritatis prefatis oratorib⁹ que inſerta eſt in geſtis prefati concilij. Q̄ autem hec verba ꝛ geſta dn̄i Gregorij prefato decreto contradicant et opponātur manifeſtum eſt. Contradixit preterea eidem decreto obedientia dominorum regum prelatoꝝ ꝛ principuꝫ ꝛ cōmunitatum qui Petro de luna Benedicto. xiij. vocato tanꝙ̄ vero ſummo pontifici vniuerſalis eccleſie adherebant. Nam vt ex geſtis eiuſdem ꝯcilij patet ꝓ eo ꝙ tenebant prefatos patres Conſtātie cōgregatos ſub obedientia Johānis ſiue etiaꝫ Gregorij non facere cōciliū vniuerſale nec eoꝝ congregationeꝫ repreſentare ecclīam dei catholicam noluerunt ſe vnire illis niſi prius iuxta cōpacta in Narbona cū bo. me. dn̄o imperatore Sigiſmundo noua fieret per eos apud quos veram eſſe arbitrabantur dei ecclīam concilij conuocatio ſicut ꝛ factū eſt nobis preſentibus in minoribus conſtitutis. Que oīa ita facta eſſe ꝛ ab oībus acceptata ſynodus ipſa Conſtantieñ. per diuerſas ſeſſiones apertiſſime teſtat̄. Quibus tribus obedientijs tandem ita in nomine xpi cōſtantie ꝯuenientibus ſub intentione celebrādi cōcilium vniuerſale habita eſt certitudo ꝛ fides apud omēs xpifideles vniuerſale conci-

Ad primam

ſium vniuerſalem eccl'iam repreſentans Con
ſtantie celebrari ⁊ non ante. concurrente am
bigua inter fideles cõcertatione apud quem
trium ꝓ romanis pontificibus ſe gerentium
apoſtolice ſedis auctoritas reſideret ⁊ princi
patus. vt em̄ teſtatur deuotiſſimus Bernar-
dus libro q̊nto de conſideratione. Fides am-
biguum non habet: al's ſi habet fides non eſt
ſed opinio. Ex qua contradictione aliarũ du-
arum obedientiaruꝫ clariſſime percipit quiſ-
qꝫ doctus q̃ preſumptuoſa ſit illa aſſertio ꝙ
obedientia illa Balthaſar Conſtantie cõue-
niens faceret concilium vniuerſaleꝫ eccl'iam
repreſentans. Quarto ea que inducunt̃ de
decretis cõcilij Conſtantieñ. nullius ſunt ro-
boris aut momenti: quoniã in illoꝝ determi-
natione non modo non interuenit vniuerſa-
lis eccleſia ſed obediẽtia vna tantũ: ſcꝫ Joh.
xxiij. vt dictũ eſt: ſed etiã nõ integre tota illa
obedientia: qm̄ plures patres doctiſſimi illiꝰ
obedientie illis non preſtiterunt conſenſum
aut aſſenſum ſuum. Item nec ipſe in ſua obe-
dientia vocatus Joh. xxiij. quoniã cuꝫ poſt re
ceſſum ſuũ a Conſtantia ſcaphuſe conſtitutꝰ
audiret prefatam declarationem concluſam
dñis oratoribus xpianiſſimi regis Francie vi
ſitantibus eum: videlicet domino duce Ba-
uarie dño. Nicolao de calauilla alijſqꝫ eorum
collegis amaro animo conqueſtus eſt falſa q̃-
dam ⁊ erronea aduerſus auctoritatem roma-
ni pontificis decreta per emulos ſuos poſt re
ceſſum eius eſſe cõcluſa. Quinto prefata de
creta cõcilij Conſtantieñ. nõ militant: qm̄ nũ
q̃ fuerunt per oẽs alias obediẽtias ſimul ap-
probata imo nec repetita: imo tota ſynodus
ex tribus obedientijs cõgregata ſtatutis ſuis
videt̃ deſignaſſe decretũ illud nunq̃ in mẽte
ſua inſediſſe. Qḋ ptꝫ ex duobus. Primo ex eo
ꝙ in ſeſſione. xxxvi. ita dicit̃. Sacroſancta cõ
ſtantieñ. ſynodus ſtatuit ⁊ decreuit ꝙ futurꝰ
romanus põtifex. per dei gratiã de ꝓximo aſ-
ſumendus cum hoc ſacro concilio vel deputã
dus per ſingulas nationes debeat reformare
eccl'iam in capite romane curie ſm̄ equitateꝫ
⁊ bonũ regimen eccl'ie ⁊c. Et ſequit̃ in. xiij. ar
ticu. ꝓpter que ⁊ quomõ papa poſſit corrigi
vel deponi. Ecce ꝙ manifeſte dat̃ intelligi ꝙ
ſynodus illa hoc diſcernẽs nõ approbauerit
aut mẽte habuit illa decreta prima Cõſtãtie.
Secũdo ex illo ꝙ prefata ſynodus cõſtãtieñ.
poſtq̃ papa Martinꝰ fuit creatus moreꝫ ob
ſeruãdo antiquoꝝ cõcilioꝝ humiliter petiuit
ab eo cõfirmationẽ ⁊ roborationeꝫ oĩum que
fecerat. cũ autem cõfirmare ⁊ roborare ſupio
ris auctoritatis ſit: planiſſimũ eſt ꝙ ſynodus
illa integra ex omnibus obediẽtijs xpianitat̃
nõ erat huiuſmodi fidei ꝙ concilium vniuerſa
le habeat a xpo imediate poteſtatem cui etiaꝫ
papa obedire teneretur. Sexto prefatum de
cretũ Conſtantieñ. nõ militat: qm̄ per apoſto-
licam ſedẽ nõ fuit approbatum: imo videtur
per dominũ Martinum reprobatum ſiue an-
nullatum in condemnatione erroris Johãnis
vicleff ⁊ Johis hus: inter quos vt patꝫ in bul
la quam approbante concilio Cõſtantieñ. do
minus Martinus miſit vniuerſis p̄latis na
tionis Germane: vnus articulus condẽnatꝰ
eſt. Qꝫ petrus nõ eſt nec fuit caput eccl'ie ſan-
cte catholice. Secũdus articulus de quo mã-
dat prefatus dominus Martinꝰ prelatis ⁊ in
quiſitoribꝰ fidei vt inquirãt ſuſpectos de p̄fa
tis erroribus: vtrũ credant ꝙ papa canonice
electus qui pro tp̄e fuit eius ꝓprio noie exp̄ſ-
ſo ſit ſucceſſor beati petri habens auctoritatẽ
ſupremã in eccleſia dei. hec ibi. Clariſſimũ eſt
aũt ꝙ hi duo articuli p dñm Martinũ aſſenti
ente ⁊ approbante concilio plenario Conſtã-
tieñ. videlꝫ ꝙ papa ſit caput ſancte ſedis ca-
tholice. i. vl'is ⁊ ꝙ habeat ſupremam poteſta-
tem in eccleſia dei: nõ poſſunt ſimul ſtare cuꝫ
decreto illo quod Conſtãtie factum legit̃ per
quoſdã de obedientia Joh. Balthaſar de ſu-
perioritate conciliꝝ ſupra papã: qm̄ vt habe
tur in. c. inferior. di. xxi. ſola ſedes potior inferi
orem conuenieñter abſoluit: nec poteſt quiſq̃ q̃
inferioris auctoritatis eſt eũ qui maioris ptã-
tis eſt adijcere aut ꝓprijs ſubiugare diffinitio
nibus. Si papa manẽs papa alterius iudicio
preterq̃ dei ſubiacet non põt ſtare in veritate
articulꝰ ille diffinitus Cõſtãtie p dñm Mar-
tinũ: ꝙ papa habeat ſupremã poteſtateꝫ in ec
cleſia vt in ſuperioribꝰ etiam deduximꝰ. Se
ptimo prefata decreta que inducũt aduerſarij
de concilio Conſtãtienſi non militant: qm̄ ex
preſſe ſunt contra ſacrorum cõciliꝝ canones
⁊ apoſtolice ſedis diffinitiones ſicut in ſuperi
oribus eſt demonſtratum: quare quicquid dif
finitum ſit in contrarium quibuſcũq; viribus
caret iuxta ca. hec eſt fides pater beatiſſime.
xxiiij. q. i. Octauo decreta illa non militant:
quoniã ſanctorum patrum ſententijs quoꝝ
doctrinam in his que fidei ſunt vniuerſalis iã
approbauit eccl'ia manifeſte ꝯdicunt: ſicut pa
tuit exemplariter in ſuperioribus vbi pro prin
cipatu Romani pontificis teſtimonia indu-
ximꝰ de beatis Hieronymo: Auguſtino: Am-
broſio: Cyrillo: Chryſoſtomo: Theophilo ⁊ Ci
priano atq; Leone primo: quorum ſententie
in materia fidei cum iam ab vniuerſali eccle-
ſia ſint firmate vt ptꝫ in quinta ſynodo nulla

auctoritate nulla hominũ diffinitione põt re-
pelli. Omnis quippe contradictio facta borũ
patrum ſententijs fieret profecto fidei ipſius
vniuerſalis eccleſie. prima nãq; ſalus vt habe
tur in. c. prima. xxv. q. i. eſt recte fidei regulã cu
ſtodire ⁊ a conſtitutis patrum nullatenus de
uiare. Nono prefata decreta locum nõ ha-
bent: quoniam contradicũt cõmuni doctrine
clariſſimoꝝ doctoꝝ tam iuris diuini ꝙ̄ huma
ni: qui vt in ſuperioribus declaratũ eſt de ve-
nerabili Hugone de ſancto victõ. de Alberto
magno. de ſancto Tho. de magiſtro Alexãdro
de Alis. de ſancto Bonauentura ⁊c̄. qui teſti
monijs ſcripturarũ ſanctarũ ⁊ canonum reue
rentia totius orbis conſecratoꝝ ⁊ auctoritati
bus ſummorum põtificum clariſſima luce de-
monſtrant romanũ pontificez ita principatũ
habere in vniuerſa eccleſia vt extra caſum he
reſis in quo a papatu cadit ſolum deuz iudicẽ
ſuperiorem habeat cuius vicarius imediatus
exiſtit. Eſt autem mirabile ꝙ patres illi Con-
ſtantie congregati voluerũt vno ictu nõ ſoluz
delere ſed hereticare tantoꝝ patrũ doctrinaz
Eſt autẽ hic nõ pretereundum ꝙ̄d habetur in
ca. placuit. xxxvi. q. ij. ꝙ auctoritas cõcilij non
preiudicat auctoritati Hieronymi ⁊ maxime
cum diuine ſcripture innitatur: vbi dicit glo. ꝙ
hec ratio eſt: q2 roboratur auctoritate veteris
teſtamenti ⁊ concilij Meldenſis. Si aũt vni
us doctoris ſancti auctoritas roborata aucto
ritate ſacre ſcripture ⁊ auctoritate vnius con
cilij preiudicat auctoritati vnius concilij vni
uerſalis vt ibidem dicit̃: quãto magis aucto-
ritas tantorum doctorum ⁊ ſanctoꝝ roborata
⁊ ſacra ſcriptura ⁊ concilijs vniuerſalibus et
diffinitionibus apoſtolice ſedis ꝑiudicare de
bet decreto vnius obediẽtie tm̃ ⁊ tpe ſciſma-
tis. Ex quibus omnibus liquido colligitur ꝙ
prefata decreta que ex aduerſo allegãtur a pa
tribus aliquibus Conſtantie edita vni⁹ obe-
dientie tm̃ tẽpore ſciſmatis nec neceſſitatẽ ha
bent nec virtutem euertẽdi fidẽ quam de ro-
mani pon. principatu ſemper ſeruauit ſancto
rum patrũ auctoritas ⁊ vniuerſalis eccleſie pi
etas venerara eſt.

Capitulũ. c. In quo reſpõdet̃ obiectionib⁹ aduerſa-
rioꝝ ſumptis ex decretis cõcilij Baſilieñ.

Capl'm C
Rñdens ſecun-
de auctoritati ſe-
cunde vie. c. xcvij.

a

Amplius ſecũdo ea que inducũtur de cõcilio Ba
ſilieñ. ex diuerſis ſeſſionibus ei⁹
minime etiam militant propter
multa. Primo cũ dicũt ꝙ ſancta catholica
eccl'ia in ſancto Conſtantieñ. concilio ⁊c̄. pre
ſupponũt duo. Quoꝝ primũ eſt manifeſte fal-
ſum vt dicunt: ꝙ in concilio Conſtantieñ. fue
rit vniuerſaliter diffinitum ꝙ conciliũ gene-
rale ⁊c̄. quoniã non vniuerſaliter aut indiffi-
nite ſed ſingulariter facta fuit illa diffinitio ſi
ue declaratio: vt in reſponſione ad ea que in-
ducunt̃ de ꝯcilio Conſtantieñ. plene in prece
denti. c. dictũ eſt. Secũdo ſupponũt ꝙ illud
decretũ factũ ſit a ſancta vniuerſali eccleſia.
hoc eñ ſalua pace eoꝝ ꝗ̄ ita opinati ſunt nul
lo modo põt ꝓbari verũ eſſe ſicut iã ante dixi
mus: imo temerariũ videt̃ plurimũq; ſcãdalo
ſum velle diffinire ꝙ obediẽtia ſola Johãnis
Balthaſar que ſola Conſtantie cõueniens fe
cit id decretũ tẽpore ſciſmatis eſſet vniuerſa
lis eccl'ia catholica legitime a vero ⁊ indubi-
tato paſtore vniuerſalis eccl'ie cõgregata ſan
ctũ vniuerſale conciliũ faciẽs hoc eñ eſſet di
cere ꝙ ſola obedientia Johãnis balthaſar in
ter tres obedientias fuiſſet eccl'ia ⁊ thalam⁹
xp̃i: ⁊ alie obedientie ſcz. Gregorij ⁊ Benedi-
cti fuiſſent ꝓſtibula ⁊ ſynagoga ſathane. ⁊ h̃
nõ ẽ aliud ꝙ̄ ſuſcitare antiquũ ſciſma in eccl'ia
dei. Secundo non militant prefata decreta
Baſilieñ. cõcilij: eo ꝙ conciliũ illud noluit re
cipere preſidẽtes pape in auctoritate ſua de-
bita iuxta morẽ antiquoꝝ concilioꝝ vniuerſa
lium de quoꝝ auctoritate in actione ſexta cõ-
cilij Calcedoneñ. vt refert Iſido. in lib. conci
lioꝝ ita habetur: in oibus ſynodis apocriſa-
rij aplici decretas ſentẽtias ꝑmo ꝓpter ſum-
mam auctoritatem ſancte eiuſdem ſedis con
firmabant ⁊ ſubſcribebant quia aliter nullũ
robur habebãt. vnde ſcribit Paſchaſius ⁊c̄.
Ex quibus patet decreta illa oĩno vacua eſſe
auctoritate. Tertio patet idem: quia nõ fue-
runt cõcluſa vnanimi conſenſu totius ſynodi
Si autem conciliuz non agant vt inquit Iſi
dorus. vi. et hi. ⁊ in. c. i. diſ. xv. qui non conſen
tiunt in vnum: non poteſt dici cõcluſio conci
lij vniuerſalis maxime in materia fidei cuius
vnitas maxime requiritur in corpore eccleſie
que ex vniuerſali cõſenſu non emanat. Qr au-
tem vniuerſalis ꝯſenſus in decretis illis Ba
ſilieñ. non interuenerit patet. Tum q2 multis
prelatis ⁊ doctoribus in vtroq; iure graduatꝭ
ſapientia ⁊ virtutibus clariſſimis non cõſen
tientibus edita ſunt: quoꝝ plures eoꝝ atten-
dentes predicta decreta aduerſa eſſe ſanctoꝝ
patrũ doctrinis non modo in deputationib⁹
ſuis cõtradixerunt ⁊ reclamauerũt verũetiaz
in ſeſſionibus ipſius cõcilij in ꝗ̄bus talia de-
creta ad furorẽ quorũdam hoſtiũ aplice ſedis
cũ multitudine ppl'i parui precij ⁊ nullius au
ctoritatis publicata ſunt intereſſe noluerũt.
Scdo nõ fuerũt vnanimitate vl'i concluſa: q2

nō expectata plene vniuerſali eccleſia nec in-
tegre ſynodo cōgregata. nō enim expectatis
plurium regum ⁊ principum oratoribus con-
cluſa fuerunt licet aliquos eorum nouerint iā
in via conſtitutos. vnḋ Baſilieñ. cupidi reno
uare decreta ſua poſtꝙ̄ ſancte memorie domi-
nus Eugenius ad ꝑ̄ncipum preces reuocaue-
rat diſſolutionem concilij quam fecerat timē-
tes dominoꝝ caſtelle ⁊ Anglie oratores quos
iam propinquos nouerant pro eorum ſapien-
tia ⁊ zelo ad fidem ⁊ apoſtolicam ſedem con-
cluſionib⁹ eorum nō prebituros cōſenſum pra
cticauerunt vt ante aduentum p̄fatorum do-
minoꝝ oratorum innouatio fieret ſuoꝝ decre-
torum: quod factum eſt in ſeſſione. xviij. Nul-
lus profecto ſane mentis vir qui nouit cū quā
ta grauitate integritate ⁊ modeſtia fidei iudi
cia tractanda ſunt iudicabit eſſe vniuerſali cō
ſenſu totius ecc̄lie cōcluſa ſpirituqꝫ ſancto di-
ctata, in quibus huiuſmodi factiones ⁊ practi
ce intuenerunt. Quarto decreta Baſiliēſi
um inualida eſſe monſtrantur eo ꝙ eis nō in-
teruenit aſſenſus apoſtolice ſedis que vnam-
quāqꝫ ſynodum ſua auctoritate confirmat: vt
in. c. cōſideremus. xxv. q. i. Nō vero ad hoc di-
cunt aduerſarij Baſilieñ. ꝙ in ſeſſione. xvij. qm̄
preſidētes domini Eugenij fuerāt admiſſi iu-
rauerunt defendere decreta p̄fati cōcilij ⁊ ſpe
cialiter decretum de auctoritate conciliorum
nullius eſt ponderis ⁊ inter alia ex hoc ꝙ vt in
geſtis eiuſdem concilij habetur p̄fati domini
iurauerunt nominibus ꝓprijs vt ſcilicꝫ parti
culares perſone ⁊ hoc neceſſitate maxima cō-
pulſi: quia aliter in maximū ſcandalum totius
ecc̄lie nō admittebantur ad preſidētiam: non
aūt iurauerunt illa tenere vt nūcij apoſtolici:
imo inꝙ̄tum huiuſmodi proteſtati ſunt in con
trarium nec intereſſe voluerūt ſeſſionibus in
quibus talia cōcludebantur. Quis autē iam
etiam patrum in ſanctoꝝ patrum l̄ris doct⁹
dicet vnanimi conſenſu vniuerſalis ecc̄lie eē
concluſa que apoſtolica ſede in qua dominus
totius ecc̄lie principatum poſuit nō cōſentiē
te ſꝫ potius contradicēte per ſuos oratores ⁊
reclamante concluſa ſunt: ſicut ptꝫ ex di. xvij.
per totum. Sꝫ replicant aduerſarij Baſilieñ.
ꝙ imo in decretis eorum interuenit cōſenſus
apoſtolice ſedis: qm̄ dn̄s Eugeni⁹ ꝑ bullas ſu
as de cōcilio ⁊ aſſenſu dn̄oꝝ cardinaliū tūc ſe-
cum in curia exiſtētium decreuit ⁊ declarauit
multa circa p̄fatū Baſilieñ. ꝯciliū. Primo ꝙ
gn̄ale ꝯcilium Baſilieñ. fuerit ꝓ extirpatione
hereſum ꝓ pace populi xp̄iani ac gn̄ali refor-
matione ecc̄lie in capite ⁊ in membris ⁊ perti
nētibus ad ea legitime incboatum. Scḋo ꝙ
a tempore ſue inchoationis legitime inchoa-
tum extiterat ⁊ eſſe ꝓſecutionēqꝫ ſemper ha-
buiſſe ⁊ habere ⁊c̄. Tertio predictam diſſolu-
tionem irritam ⁊ inanēꝫ declarauit. Quarto
ꝙ ipſum generale cōciliuꝫ pure ⁊ ſimpliciter
⁊ cum effectu ac om̄i deuotione ⁊ fauore ꝓſe-
qui intendebat. Quinto reuocauit quicquid
per eum aut eius nomine in preiudicium ⁊ de
rogationem predicti concilij Baſilieñ. ſeu cō
tra eius auctoritatem attentatum eſſet. Ad
iſta facilis eſt rn̄ſio maxime ſi vera ſunt que a
pluribus magne ꝓbitatis ⁊ grauitatis viris
dicta ſunt in curia: videlꝫ ꝙ p̄fate bulle ma-
gis extorte fuerūt minis ꝙ̄ de mente dn̄i Eu-
genij emanauerint. Nam vt fert̄ dn̄s Andre-
as venetus dn̄ij venetoꝝ tunc orator ⁊ aliqui
domini cardinales tunc apud dn̄m Eugeniū
preſentes timentes futurū magnū ſcandaluꝫ
in eccleſia minati ſunt prefato dn̄o Eugenio
ꝙ niſi bullas illas adheſionis concederet ip-
ſum ſolum recedentes relinquerēt. Unde pre
fato dn̄o in lecto decūbente prefati dn̄i refe-
runtur bullas illas taliter qualiter expediuiſ
ſe ⁊ miſiſſe Baſileam. Sed dimiſſis iſtis nos
aliter rn̄demus dicentes: ꝙ nihil eoꝝ que in
prefatis bullis cōtinent̄ ſuffragatur aduerſa-
rijs: qm̄ dn̄s Eugenius nunꝙ̄ prebuit conſen
ſum decretis cōcilij Baſilieñ. nec ipſe vt Ba
ſilienſes fabulant̄ ⁊ garriūt cū ſancta catho-
lica eccleſia fuit complexus doctrinā quā ad-
uerſarij de auctoritate cōcilioꝝ fingunt: qm̄
nec ipſe ſummus pontifex nec vnꝙ̄ vniuerſa-
lis ecc̄lia complexa eſt talem doctrinā ſed ip-
ſe ſemper tenuit cū ſancta catholica eccleſia
qḋ ſcriptura ſancta ⁊ ſacroꝝ antiquoꝝ cano-
num firmat auctoritas ⁊ ſanctoꝝ patrū ac cla
riſſimoꝝ doctoꝝ ab ipſo naſcentis ecc̄lie exor
dio cōmunis tenet doctrina. Et ad ꝓbationē
quā inducūt ex partibus bullarū adheſionis:
rn̄detur negando ꝙ ex aliqua illarū partiū cū
veritate poteſt argui ꝙ dn̄s Eugenius com-
plexus fuerit aut approbauerit prefatā Baſi
lieñ. doctrinā. Qḋ ꝑ ſingulas partes diſcur-
rendo facimus manifeſtū. Non qḋem ex pri-
ma in qua dicit cōcilium Baſilienſe cōgrega
tum eſſe legitime ꝓ extirpatione hereſum pꝫ:
qm̄ ex hac conceſſione nullo modo ſequitur ꝙ
ipſe ſummus pontifex complectatur aut ap-
probet quicquid per illud concilium fuerit in
ſtitutum aut diffinitū. licet em̄ vniuerſale cō-
ciliū Ephesinū ſecūdū extirpādi hereſis gra
tia fuerit legitima auctoritate inchoatum ni
hilominus Leo papa nō cōplexus eſt prefati
cōcilij diffinitiones: imo illas in ꝯcilio Calce
doneñ. ſequēti tāꝙ̄ hereticas reprobari inſti-

tuit ꝛ dānauit. Preterea licet ſancti patres
in cōcilijs vniuerſalibus legitima ꝯtinuatiō
ne ꝓceſſerint: nihilominus ꝓ ſuoꝝ canonum
robore atq; firmitate ad apoſtolicā ſedē legū
tur ſemper habuiſſe in fine recurſum: ſicut li
ber conciliorꝝ ꝛ ſummoꝝ pontificū aperte te
ſtatur: qḋ etiā nos in tertio ſequēti libro oſtē
demus. Ceterū nec ex ſecunda parte bullarū
adheſionis aduerſarij habent intentū: qm̄ li
cet dn̄s Eugenius declararet prefatū conci
lium fuiſſe continuatū ꝛ continuari debere:
ꝓpter hoc non ſequit̃ ꝙ decreta ſua aut ſta
tuta ſuper quibus eius ſedes nunq̄ fuerit cō
ſulta approbauerit: ꝛ tamen vt felicis ꝛ ſan
cte memorie Nicolaus papa in epiſtola quā
Michaeli imperatori ſcribit a ſanctis patri
bus in concilijs obſeruatum extitit vt abſq;
romani pontificis conſenſu nullius inſurgē
tis deliberationis terminus daret̃. vnde ipſe
videlz Eugenius Florētie in diſputatiōe pu
blica de qua nos in minoribus conſtituti rn̄
debamus allegantī in fauorē Baſilien̄. reue
rendiſſimo dn̄o Juliano de Ceſarinis ſancte
Sabine pbr̄o cardinali preſentibꝫ dn̄is car
dinalibus pluribuſq; alijs prelatis ꝛ officia
libus curie ad argumentū de hmōi bullis rn̄
dit ita dicens. Nos qḋem bene ꝓgreſſum cō
cilij approbauimus volētes vt ꝓcederet vt in
ceperat non tamen approbamus eius decre
ta: ꝛ in hoc ſapiētiſſime fecit. Quis em̄ niſi im
prudētiſſimus princeps approbaret decreta:
que nunq̄ vidiſſet aut q̄ prius non examinaſ
ſet ſi qḋ in eis minꝰ rectū minus verū aut mi
nus expediens ꝯtineret. Unde mos fuit ſum
moꝝ pontificū cum cōfirmaturi eſſent decre
ta conciliorꝝ vniuerſalium q̄bus perſonaliter
nō interfuerant cōgregare ſynodū prelatoꝝ
q̄ erant ſub patriarcha tu. romano ꝛ ibidē di
ligenti examinatione facta illa cōfirmabant
ſicut de btō Silueſtro legitur cū decreta ꝯci
lij Niceni approbaſſet. Itē diebus poſteriori
bus papa Clemens q̄ntus ita feciſſe legit̃: vt
Joh. an. in principio cle. ponit de ꝯſtitutioni
bus factis in cōcilio Uiennen̄. que q: vt inq̄t
alique earū erant inepte alique ꝓlixe aliq̄ de
fectiue cōpoſite alique etiā non expediebāt
fecit illas Clemens recēſeri per peritiores q̄
aliquas illarum in toto reſeruauerūt aliquas
in toto reſecarunt aliquas mutauerūt quo ad
verba mente ſeruata: aliquibus vero earū q̄
buſdam detractis quo ad verba ꝛ quo ad mē
tē aliqua ſunt addita. Preterea ꝙ dn̄s Euge
nius approbando ꝓceſſum concilij nō appro
bauerit decreta illius exinde maniſeſte colli
gitur ꝙ licet Baſilien̄. cum maximo ſtudio re
petitis vicibus ſupplicauerunt orauerunt ꝛ
requiſierunt per oratores ſuos: vt dn̄s Eu
genius eoꝝ decreta approbaret ꝛ cōfirmaret
nunq̄ tamen talem approbationē aut confir
mationē habere ab eo potuerūt. Et merito:
q: ſedes apoſtolica in qua religio xp̄iana ſem
per immaculata permanſit ꝛ permanebit ta
lia decreta q̄ ab euāgelica veritate ꝛ ſctoꝝ pa
trum doctrina aliena videbant̃ nullo modo
ab eo paſſa fuiſſet ꝯfirmare. Ceterū nec ex ter
tia particula bullarū predictarum habent ad
uerſarij intentū. Tum q: non ideo dn̄s Euge
nius diſſolutionē factā cōcilij irritam eſſe de
clarauit: q: ipſe qui princeps erat eccleſie fa
cere illam non potuerit ſed q: agnouit ex non
veris cauſis licet veris eſtimatis ex aliquorū
relatione illā feciſſe. vnde cognita nō exiſtē
tia cauſarū ꝛ ꝙ vt in bulla inquit ex predicta
diſſolutione orte erant graues diſſenſiones ꝛ
grauiores oriri poſſent: necnon ꝙ ꝓſtabat im
pedimentū executioni ſanctoꝝ operū ad que
ſynodus fuerat cōgregata data ꝓmiſſione a
ſynodo ꝛ ſecuritate a principibus ꝙ apoſtoli
ce ſedis honor ꝛ ſanctitatis ſue illibatus ſer
uaret̃ mutauit ſententiā ꝛ voluit diſſolutionē
factam ꝓ bono pacis eccleſie nullam haberi
nec habuiſſe firmitatē reuocans illam ac irri
tans. Non em̄ eſt nouū ꝙ ſententie ſummoꝝ
pontificū ꝓ conſideratione tempoꝝ ꝛ locoꝝ
ꝛ perſonarū ac grauiū occurrentiū neceſſita
tum in melius cōmutent̃. Ait em̄ papa Nico
laus in .c. ſententiā .xxv. q. vij. Sententiā Ro
mane ſedis non negamus in melius poſſe cō
mutari cum aut ſurreptū aliquid fuerit aut ip
ſa ꝓ conſideratione etatū ꝛ tempoꝝ ſeu gra
uiū neceſſitatū diſpenſatorie quedā ordinare
decreuit: qm̄ ꝛ egregium apl'm paulū quedā
feciſſe diſpenſatorie legimus que poſtea reuo
caſſe legitur. Amplius nec ex quarta particu
la cedit aliquid fauoris aduerſarijs: qm̄ licet
dn̄s Eugenius diceret ſe velle ꝓſequi cū om̄i
deuotione ꝛ fauore illud concilium: hoc tamē
intelligendum eſt in his que iuſte ꝛ rōnabili
ter ſalua fide: ſalua ſanctoꝝ patrum doctrina
ſalua aplice ſedis auctoritate ꝛ reuerentia ꝓ
conciliū conſtituerētur. Preterea dato ꝙ pa
pa tunc ꝓmiſit concilium illud cum om̄i de
uotione ꝛ fauore ꝓſequi intelligat̃ approbaſ
ſe illius decreta: illa intelligatur approbaſſe
que iuriſdictionē ꝛ auctoritatē papalem non
offendunt ꝛ honori atq; preeminentie apoſto
lice ſedis non repugnant ſeu obuiant que vt
ſupra repetitū eſt ſuperiorē nullū preter deū
recognoſcit. de elec. c. licet. Item nec ex q̄nta
particula aduerſarij habent ꝓpoſitum ſuum

quoniā ex tali reuocatione ꝛ caſſatione eoꝛuꝫ que attentata fuerunt in pꝛeiudicium concilij Baſilieñ. non ſequitur ꝙ dominus Eugenius aſſerere voluerit aut credere voluerit ea de conſilio Baſilienſi aut quocunqꝫ alio que cum veritate concilijs non cōueniunt. nec cōtra auctoꝛitatem concilij fit negando ei conuenire que iuxta ſanctoꝛum patrū doctrinam ei non cōpetunt. Ceterum nec per illam reuocationem voluit domin⁹ Eugenius a ſe ꝛ a ſede ſua abnegare que iuxta ſcripturas ſctās et ſanctoꝝ patruꝫ ſententias apoſtolice ſedi diuinitus ſunt conceſſa cum hoc non poſſet facere: inter que eſt illud de depēdentia auctoꝛitatis conciliorum a papa ꝛ non econuerſo: vt patet diſtinc. xvij. per totum. de quo etiam duce xp̄o plenioꝝ tractat⁹ erit in ſequenti huius ſumme libro tertio. Quinto decreta Baſilieñ. pꝛedicta non ſunt valida: quoniā ſicut de decretis factis Conſtantie per patres aliquos obedientie Johānis balthaſar q̄ dict⁹ eſt apud illos Joh̄. xxiij. dictū eſt: ſunt ſanctorum patrū ſententijs ꝛ pꝛeſtantioꝝ doctoꝛuꝫ in tota ſchola theologica doctrine aduerſa et cōtraria. Ubi non parū admirandū aduerſarios Baſilieñ. tanta caligine mentis inuolutos ꝛ excecatos malicia vt in materijs fidei diffiniendis ꝛ declarandis maluerunt ſequi hoīes ab ecclia dei in doctrina ſua dānatos: ſicut fuit Marſilius de padua Ockam cum cōplicib⁹ ſuis: ex quoꝝ doctrina extracta ſunt pꝛo magna parte decreta illa pꝛefata Baſili. ꝛ quoſdam alios nouellos doctoꝛellos pꝛefati Ockam ꝛ aliquoꝛum fratricelloꝛuꝫ opiniones erroneas renouātes: ꝙ doctoꝛes ſanctos ab eccleſia appꝛobatos ꝛ alios pꝛeſtantiſſimos doctoꝛes antiquos ꝛ reputatiſſimos in ſchola theologica quoꝛuꝫ doctrina fulget eccleſia vt ſol ꝛ luna. Contra quos ait Hieroñ. ꝛ habetur in canone nō afferamus. xxiiij. q. i. Non afferamus ſtateras doloſas nec appendamus qđ volumus ꝑ arbitrio noſtro dicentes. hoc graue hoc leue eſt: ſed afferamus diuinam ſtateraꝫ ex ſcripturis ſacris tanꝗ de theſauris dn̄icis ꝛ in illa quid ſit grauius appendamus. hec Hieroñ.

Capitulum. ci. Jn quo rn̄detur aduerſarioꝝ obiectionibus ſumptis ex auctoꝛitatibus doctoꝛum.

Capl̄m CI Rn̄dens auctoꝛitatib⁹ tertie vie. c. xvij.

Iam reſpondeamus ad auctoꝛitates doctoꝛum quas aduerſarij in eoꝝ fauoꝛem inducunt. Et pꝛimo ad illā que

Ad pꝛimam

dicitur eſſe beati Petri ad Clementeꝫ: reſpōdetur ꝙ auctoꝛitas illa non militat contra cōcluſionem noſtram ꝓpter multa. Tum pꝛimo quoniā cum beatus Jacobus multo tempoꝛe fuerit moꝛtuus ante beatum Petruꝫ beneſcꝫ adminus octo annis. vt colligitur ex cbꝛonicis: non videtur veriſimile ꝙ btūs Clemēs ſcripſerat illam epiſtolam poſt moꝛtem beati Petri beato Jacobo. Tum ſecūdo: quia multi tex. habent vbi aduerſarij ponunt deponaris puniaris: ꝛ hoc intelligitur a deo ꝛ nō ab alijs. Etiam ſi dicatur deponaris intelligendum eſt ſcꝫ a deo. Et ꝙ ita ſit intelligendū patet ſatis teſtimonio beati Anacleti qui imediate ſecut⁹ eſt beatū Clementē qui ait in. c. electionē. diſtinc. lxxix. Electionem ſummoꝝ pontificum ſibi deus reſeruauit. Tum tertio: qꝛ dato ꝙ dicatur in auctoꝛitate pꝛedicta deponaris ꝛ intelligat̄ per ecclīam: non ſequit̄ ꝙ extra caſum hereſis veniat deponēdus per eccliaꝫ. vnde ſolus caſus hereſis tangit̄ in auctoꝛitate pꝛedicta cum dicit̄. Ex eo fit ꝙ ꝛ tu tanꝗ qui non docueris que ad ſalutem hoīm pertinent deponaris vel puniaris. hoc em̄ cōcedimus ꝙ ſi papa non docuerit que ad ſaluteꝫ hominū pertinēt ſed erroꝛes ꝛ hereſes merito puniendus tanꝗ hoſtis chꝛiſti ꝛ euerſoꝛ fidei eius veniat. Et ita ratio non ꝓcedit cōtra concluſionē noſtraꝫ. Ad ſecundā que ſumit̄ ex glo. c. ſi papa. di. xl. rn̄detur ꝙ de glo. illa parum curandū eſt. Tum pꝛimo: qꝛ vt patꝫ ex modo loquēdi non aſſertiue ſed opinatiue loquit̄. ait em̄ credo. Secundo: qꝛ non firmat̄ aliqua rōne. contumacia em̄ non ꝓpꝛie dicit̄ hereſis ſed ſymbolica ꝛ trāſumptiua locutione. vnde argumenta ſumpta ex talibus tanꝗ ſint ꝓpꝛie dicta nihil valent: vt dicit Aug. ad Uincen. Tum tertio: qꝛ manifeſtum eſt cōtra textū vnius ſummi pontificis ꝛ martyris qui multo pꝛeſtantioꝛis auctoꝛitatis eſt ꝙ gloſatoꝛ ille. Quarto: qꝛ eſt cōtra multos tex. ꝛ canones ſacroꝝ concilioꝝ ꝛ ſanctoꝝ patruꝫ. de quib⁹ ſuperius in. c. xciij. multa cōmemoꝛata ſunt. Tum q̄nto: qꝛ contraria eſt doctrina doctoꝝ vtriuſqꝫ iuris clariſſimoꝝ ſicut patet ex ſuperioꝛibus. Unde etiā Archidya. in Roſario ſuper illud glo. Nunquid pōt denunciari crimen pape dicit: ꝙ denunciatio fit ad correctionē ad quā cōpelli non poteſt cū ſuperioꝛē non habeat. Tum ſexto: qꝛ ꝯtraria eſt multis alijs glo. vt illi in. c. mandaſtis. ij. q. v. q̄ dicit: ꝙ papa nō poteſt ab aliquo iudicari nec etiā ab vniuerſali cōcilio. Item illi in. c. nemo. ix. q. iij. ſuper verbo: ab om̄i clero: que dicit argumentū ꝙ conciliū non poteſt papaꝫ iudicare vt extra de elect. ca. ſignificaſti. vnde ſi totus mūdus ſentiret in aliquo negocio ꝯtra papā

Ad ſecundam

videtur ſentētie pape ſtandum eſſe. vt. xxxiiij. q.i. hec eſt fides. hec glo. pꝛedicta. Item ꝯtraria eſt glo. in. c. ſi quis pecuniā. di. lxxix. q̄ vult ꝙ tm̄ ꝓ ſtricta hereſi papa poſſit iudicari ⁊ deponi. i. ſi peccat cōtra articulos fidei. Quarū glo. contradictione viſa ſiue ſint vni⁹ gloſatoris ſiue diuerſoꝝ illa ſententia magis tenēda eſt pro qua maioꝛ numerus gloſatoꝛum facit. Secūdo poteſt reſponderi ad illā glo. vt quidam theologi reſpōdent ⁊ maxime magiſter Auguſtin⁹ de Ancbona in ſumma ſua de poteſtate eccleſiaſtica: ꝙ papā eſſe incoꝛrigibilem poteſt intelligi dupliciter. Uno mō continuatione criminis puta qꝛ admonitus nō deſiſtit peccare peccato foꝛnicatōnis aut alio accuſatione digno abſq3 hoc ꝙ crederet licite facere Secūdo modo per ipſius criminis pertinacē defenſionē vt dicat ⁊ defendat tale crimē qđ circūuolutam habet maliciam non eſſe peccatum. Glo. vero nō habet locū in pꝛimo mō ſed bene in ſecūdo. tunc eīm concoꝛdat cum glo. c. ſi quis pecuniā. di. lxxix. de qua parū ante. Si autē dicat̄ ꝙ papa ſit incoꝛrigibilis tm̄ pꝛimo modo ꝑ continuationem. ſ. in peccatis adhuc ſcandalizaret ⁊ ita, videt̄ ꝙ veniret iudicand⁹ reſpondet̄ ꝙ nō ꝓpter hoc veniret iudicand⁹ Tum qꝛ illud nō eſſet ſcandalū periclitatiōis eccleſie: hinc eſt ꝙ licet talia ſcandala ꝓuideret dn̄s in ſua eccleſia: nihilominus dicit dn̄s de pꝛelatis Math. xxiij. Sup cathedrā moyſi ⁊c̄. Et hoc eſt qđ aperte dicit. c. ſi papa. Tū3 ſecūdo: qꝛ vt ait Grego. vtilius ſcandalū3 naſci permittitur ꝙ veritas relinquatur. Cū aūt iuxta canones ſanctoꝛum patrum ⁊ ſanctoꝛu3 doctoꝝ doctrina3 papa niſi in fide deuiet a ſolo deo iudicandus veniat ꝓpter quodcūq3 ſcādalū veritas doctrine tantis inconuulſis ſanctoꝛum patrū radicib⁹ fundata nō eſt aliquo modo relinquenda. Preterea vt inquit Apłus mala nō ſunt facienda vt eueniāt bona: malū eſt aūt facere cōtra diuinam diſpenſatione3 aut vſurpare diuinū iudiciū. cū aute3 iſta ſint peccata moꝛtalia: ergo hec facienda nō ſūt ꝓpter quecūq3 alia bona.

Ad tertiam

Ad tertiā obiectionem ſumptam ex auctoꝛitate beati Gregoꝛij: reſpondet̄ vt dicit magiſter Alexāder de alis in tertio: ꝙ hoc qđ fecit Gregoꝛius factū ē ad exemplū humilitatis nō ex neceſſitate iuriſ. ꝙ enim papa ſe voluerit ſubijcere in aliqua cauſa alioꝛuum iudicio ſupererogationis eſt: et tale nō infert neceſſitatem. vnde ex hoc nō arguitur ꝙ habeat iudicem oꝛdinarium ſuperiorem eo.

Ad quartam

Ad quartam auctoꝛitatem que dicit eſſe beati Thome in libro de regimine pꝛīcipum: reſpondetur ꝙ nō facit ad pꝛopoſitum dato ꝙ liber ſit ſancti Thome ſi bene intelligantur ea que idem doctoꝛ ibi poſuit. non eīm loquitur ibi ſanctus Thomas niſi de cōmunitate que ius habet ꝓuidendi ſibi de rege per inſtitutionem ſiue donatione3 iuriſdictionis ſicut eſt cōmuniter in inſtitutione regū ⁊ pꝛīcipum ſecularium: ſecus eſt de pꝛincipe eccleſie cuius auctoꝛitas ab ipſo deo imediate pēdet ⁊ nō a cōmunitate eccleſie ſicut iura multa dicunt. vt in capi. Quis. diſtinc. xxi. ⁊ in ca. omnes. diſtinc. xxij. ⁊ in ca. ſacroſancta. Preterea hoc etiā patet ex eo ꝙ licet aliquod collegium canonicoꝛum alicuius eccleſie cathedralis expectet prouideri ſibi per electionem de epiſcopo: nihilominus quantūcunq3 conuerſus ad tyrannum aut ſcandalizet eccleſiā non pertinet ad eum deponere illu3 ſed opoꝛtet recurrere ad ſuperioꝛem. Ex his patet deceptio eoꝝ aduerſarioꝝ qui ex conditione cōmunitatis mundane ad quam ſpectat vt dicunt pꝛincipis coꝛrectio vł totalis deſtitutio ſi inemendabilis perſeueret arguūt de cōmunitate eccleſie ꝙ ita ſit aut debeat eſſe in ea reſpectu ipſius pꝛincipis eccleſie: decipiūtur autem turpiter cum nullo modo ſit ſimile hic ⁊ illic vt dictum eſt.

Capitulum. ciij. In quo reſpondetur aduerſarioꝝ obiectionibus aſſumptis ex rōnibus: ⁊ qualiter papa per hereſim publice pꝛedicatam ⁊ contumaciter defenſatam cadat a papatu.

Capłm CI
Rn̄dens rōni
quarte vie. c. xx
Ad pꝛimam

Conſequēter reſpondendum eſt ad obiectiōes quarte vie ſc3 ad rōnes. Ad pꝛimam rōnem ſumptam de cap. ſi papa. rn̄detur negando ꝯſequentiā. Et ratio eſt: quoniā per hereſim papa cadit a papatu qđ non ſit per alia peccata: ⁊ ita cum per hereſim papa fiat omibus fidelib⁹ minoꝛ: vt dicit ſanctus Thomas in. iiij. ⁊ habet glo. in. c. achatius. xxiiij. q. i. per eccleſiam iudicari poterit ſiue iudicatus a deo declarari: quod nō poteſt ꝓpter alia peccata. Cū vero papa per hereſim notoꝛiam ⁊ contumaciter defenſatā cadat a papatu ⁊ ita ipſo iure ſit priuatus patet ex multis. Tum ex eo ꝙ fide perdita per quam ſit pꝛima vnio ad coꝛpus chꝛiſti quod eſt eccleſia membꝛum eccleſie eſſe deſinit: et per conſequens eſſe caput. quomodo enim intelligi poteſt vt aliquis ſit caput coꝛpoꝛis eccleſie cuius nō modo membꝛū non eſt ſed nec etiam in coꝛpoꝛe ipſo ſed extra eſt. Secundo qꝛ eccłia eſt fundata ſuper petra3 ſcilicet fidē chꝛiſti. Math. xvi. Super hanc petram edificabo eccleſiam mea3. ergo qui cadit a petra ſcil3 xp̄o ſiue fide eius notoꝛie ⁊ cōtumaciter

cadit omnino ab eccleſia xp̄i ⁊ per cōſequēs a
principatu eius qui importatur nomine papa
tus. Tertio patet ex his que ſanctꝰ Thomas
dicit in.ij.ij.q.xxxix.ar.iij.vbi q̄rens an ſciſma-
tici habeant abſoluēdi poteſtatē. ⁊ diſtincta
duplici poteſtate.ſ.ſacramentali ⁊ iuriſdictio
nali: reſpōdet ꝙ poteſtatem ſacramentalē nō
perdunt quo ad eſſentiam poteſtatis licet be
ne quo ad legitimū vſum. Poteſtatez vero iu
riſdictionale que nō per conſecrationē ſed ꝑ
ſolam cōmiſſionem datur perdunt quo ad eſ-
ſentiam poteſtatis ſciſmatici ⁊ heretici. vnde
nō poſſunt abſoluere vel excōmunicare nec i-
dulgentias dare nec aliquid huiuſmodi: quod
ſi fecerint nihil eſt actum. Inducit ad hoc au-
ctoritatem Cypriani qui in. c. nouatianꝰ. vij.
q.i. ita inquit. Qui nec vnitatem ſpiritꝰ nec cō
municationem pacis obſeruat ⁊ ſe ab eccleſie
vinculo ⁊ ſacerdotuz collegio ſeparat nec epi
poteſtatem habere poteſt nec honorem. Tum
quarto hoc colligitur ex eodez ſancto Tho. in
iiij.di.xix. vbi inquit: ꝙ ſi papa in hereſim labi
tur minor efficiẗ quocūq; fideli. ⁊ hoc idem ha
bet glo. ſup. c. achatius. xxiiij. q. i. que ita habet
Hic ē caſus in quo papa papam ligare poteſt
in quo papa in canonē late ſententie incidit.
Nec huic obuiat regula: par parez ſoluere vel
ligare nō pōt: q2 ſi papa hereticꝰ eſt in eo ꝙ he
reticus eſt minor eſt quolz catholico. hec glo.
Tum q̊nto hoc videẗ colligi ex capitulis mul
tis in decreto: ſicut ex. c. ꝙ aūt. ⁊ ex. c. achatiꝰ.
⁊ ex. c. audiuimus. xxiiij. q. i. vnde in. c. audiui-
mus ita expreſſe habeẗ. Si autez in corde ſuo
nouā hereſim ꝯfinxerit ex quo talia predicare
ceperit neminē dānare potuit: q2 nō pōt deij-
cere quēq̄ iam proſtratus. Item ex. c. oīs qui
recedit ⁊ nō permanet in doctrina xp̄i ⁊c̄. ea.
cau. ⁊. q. ⁊ ex. c. didicimꝰ. ibidem. vbi beatus
Cyprianꝰ ita ait. Didicimus omēs omnino he
reticos ⁊ ſciſmaticos nihil habere poteſtatis
aut iuris. Itē ex. §. his auctoritatibus. ea. cau.
⁊. q. vbi ſic habetur. His auctoritatibus per-
ſpicue monſtratur ex quo aliquis contra fidez
ceperit aliquid docere nec deijcere quēq̄ valz
nec dānare. vnde proprie loquēdo nec ꝓpter
hereſim papa deponitur a concilio ſed potiꝰ
declaratur nō eſſe papa cum oſtēditur ꝙ in he
reſim fuit collapſus ⁊ īcorrigibiliter in ea ob-
ſtinatus perſeuerat. vnde glo. in. ca. i. extra de
ſciſmaticis ſuper verbo careant firmitate di-
cit. q2 dum eccleſia paſtorez habet hereticum
vel ſciſmaticum vacare intelligitur ſupra de
preſcrip. c. i. verū ꝙ quis in hereticā prauitatē
pertinaciter lapſus ſit ipſo iure omni eccleſia
ſtica poteſtate priuatus plenꝰ opitulāte deo
oſtenſuri ſumus in quarto libro huius operis
cum de hereticis erit ſermo. Ad ꝓbationez
autem primā cōſequentie r̄ndetur. Primo ꝙ
dato ꝙ ſcriptura ſancta aperte nō expreſſerit
ius tamē canonicū hanc differentiaz ſatis ſuf
ficienter expreſſit: vt in. c. ſi papa. ⁊ in multis
alijs. vt. c. oues. magnam faciens differentiā
in hoc loco de peccato hereſis ⁊ de peccatis a
lioꝝ generum ⁊ hoc ſufficit. Secūdo poteſt
r̄nderi negando ꝙ in ſacra ſcriptura talis dif
ferentia inter hereſim ſiue infidelitatē ⁊ alia
peccata nō reperiaẗ expreſſa. De peccato eñ
infidelitatis diciẗ. Math. x. Qui negauerit
me coram hominibus negabo eum coram pa
tre meo. Itez Joh. iij. Qui nō credit iam iudi
catus eſt. Itē. ij. Joh. i. Si quis venit ad vos
⁊ hanc doctrinā non affert nolite eū recipere
in domo nec aue ei dixeritis: qui eñ dixerit ei
aue cōicat operibus eius malignis. vbi inq̊t
glo. nolite. i. non tm̄ nō aſſentiatis ſed nec ad
horā recipiatis. Et iſta ita ſe extendūt ad p̄la
tos xp̄i doctrinam non accipientes ſicut ad
ſubditos. De alijs autē peccatis non ſic loqui
tur ſcriptura diuina: ſed ait Math. xxiij. Su-
per cathedram Moyſi ſederūt ſcribe ⁊ pha-
riſei quecūq; dixerint vobis ſeruate ⁊ facite
ſm̄ opera coꝝ nolite facere. Ecce ꝙ dn̄s non
dicit abijciendos malos paſtores qui bonam
doctrinam habent vitā vero malā: ſed audiē
dos in doctrina in operibus vero nō imitan-
dos. vnde Augu. in ep̄la ad Generoſum aſſi-
gnans rōnem quare p̄latis etiā malis vtpote
pape etiā malo moribꝰ obediendū eſſet ſic di-
cit. Ab ipſo petro numeramꝰ ep̄os ⁊ infra in
hoc ordine ſucceſſionis ep̄oꝝ q̊ deduciẗ ab ip
ſo petro vſq; ad Anaſtaſium q̊ nunc eandē ca
thedrā ſedet etiā ſi quiſq̄ traditoꝝ per illa tē
pora ſurrepſiſſet nihil preiudicaret eccl̄ie ⁊ in
nocentibꝰ quibus dn̄s ꝓuidens ait de prepo-
ſitis malis. que dicūt facite que aūt faciūt no
lite facere: vt certa ſit ſpes fideliū que non eſt
in hoīe ſed in deo collocata nūq̄ tempeſtate
ſacrilegij ſciſmatis diſſipeẗ. hec ille. Itē colli
gitur ex ap̄lo ad Roma. xiij. Omīs anima ptā
tibus ſublimioribus ſubdita ſit. glo. bonis vł
malis. i. Petri. ij. Obedite p̄poſitꝫ veſtris non
tm̄ bonis ⁊ modeſtis ſed etiā diſcolis. Ecce q̄
clara dr̄ia ex ſacra ſcriptura colligitur inter
pctā infidelitatis in paſtoribꝰ ⁊ alia peccata.

Ad ſecūdā ꝓbationē r̄ndeẗ ꝙ falſum p̄ſup-
poniẗ videlz ꝙ maius ſit iudicare papā in ca
ſu hereſis q̄ in caſu alioꝝ pctōꝝ. Et ratio eſt
q2 in primo cadendo a petra fidei cadit a pa-
patu vt dictū eſt ⁊ ita efficitur minor quocūq;
fideli ⁊ ita minus eſt in hoc caſu iudicare illū

Ad primam probationem

Ad ſecundam ꝓbationem

qđ non eſt in alijs peccatis in quibus non ca
dit a ſuperioritate officij. Qđ aūt dicit̄ ꝙ vbi
conceditur maius ⁊c̄. rn̄det̄ ꝙ hoc verū eſt vbi
maius ⁊ minus ſunt eiuſdem ordinis ſiue rō
nis vt de ſe patꝫ.

Ad ſecundam rationem

Ad ſecundā rōnem vbi di
cit̄ ꝙ nulli corpori ⁊c̄. rn̄detur ꝙ ratio non ꝓ
cedit ꝑpter multa. Tum primo: qꝛ maior illa
deficit in veritate de membro capite qꝛ ab il
lo pendet ſenſus motus ⁊ virtus corporis ⁊ ſi
ne quo corpus non viuit. Hinc eſt ꝙ chriſtus
Math. xviij. inter membra rōne ſcandali ab
ſcindenda non nominat caput ſed mēbra illa
cum quoꝝ abſciſione ſtat vita ſenſus ⁊ mot⁹
corporis. A papa autem vt habet̄ in ca. ſi pa
pa. di. xl. poſt deuꝫ ſalus vniuerſitatis fideliū
ſpecialiter pendet. Tum ſecundo ratio nō vi
detur ad ꝓpoſitū inducta: qꝛ quantūcūꝗ pa
pa efficit̄ malis morib⁹ membrū putridū nō
poteſt totum corpus inficere non permitten
te hoc ipſo ſpū ſancto quo eccleſie corpus ⁊ vi
uit ⁊ vegetatur ⁊ a quo ſalus eius principali
ter dependet maxime cum xp̄us pollicitus ſit
ſemper cū corpore ſuo manere dicēs. Ego vo
biſcum ſum vſꝗ ad conſummationem ſeculi.
Math. vlti. Tum tertio ratio non ꝓcedit: qꝛ
etſi hmōi membri abſciſionem alijs de eccle
ſia vel eccleſie non cōmiſit ſibi tamen reſerua
uit ſm illud Symachi in. c. alioꝝ. ix. q. iij. dicē
tis. Alioꝝ hoīum cauſas deus voluit per ho
mines terminari: ſed ſedis iſtius preſuleꝫ ſuo
ſine queſtione reſeruauit arbitrio. Stultū au
tem eſſet cogitare ꝙ minus ſit ꝓuiſum corpo
ri eccleſie per hoc ꝙ xp̄us vicarij ſui cauſas
ſuo ſine queſtiōe arbitrio reſeruauit ꝙ̄ ſi alio
rum iudicio voluiſſet terminari. Nec etiā mi
randū eſt ſi aliqua in hac vita remaneant im
punita ⁊ iuſticia aliquotiens exulet: qꝛ multa
diuino examini reſeruant̄ q̄ in hoc ſeculo ma
nent impunita: vt in cap. ſi oſtenditur. vi. q. i.

Ad tertiam

Ad tertiam rōnem quaſi ſimilis patet rn̄ſio
dicimus em̄ ꝙ conſequentia illa aduerſario
rum nulla eſt: imo xp̄us inſtituendo ꝙ papa
eius vicarius generalis extra caſum hereſis
ꝑpter alia quecūꝗ peccata ꝑpter que nō ca
dit a papatu ⁊ vicariatu eius non poſſit corri
gi ab alijs ꝙ̄ ab eo ordinatiſſime fecit: quia ſic
relucet in ordine eccl'ie ordo diuine ꝓuidētie
q̄ habet ꝙ in ordinatis ad ipſum prima agūt
in poſteriora regendo monēdo corrigendo ⁊
non ecōuerſo. Unde cū romanus pontifex ſit
primus ⁊ ſuprem⁹ in toto ordine eccl'ie ſm de
bitum ordinē ipſius ita debuit inſtitui vt ipe
alios corrigeret ⁊ ipſe a ſolo deo veniret corri
gendus. Unde glo. ſuper illud pſal. Tibi ſoli
peccaui inquit: qꝛ rex eſt omib⁹ ſuperior ideo
a deo tantū qui maior eſt eo puniēdus eſt. Et
ad ꝓbationē reſpondet̄ ꝙ nulla eſt. Tum pri
mo: qꝛ aliud eſt in caſu hereſis ⁊ in alijs pecca
tis vt ſepe repertum eſt. Tum ſecūdo: qꝛ aliđ
eſt reſiſtere volenti demoliri cōmunitatem ⁊
aliud eſt punire volentem demoliri aut ali
quid iniuſte attentare. primū poteſt conueni
re inferioribus: ſecundū non. Tum tertio: qꝛ
vt in prima reſponſione dictum eſt caſus ille
non eſt poſſibilis de cōmunitate eccl'ie ſicut
de alijs pollicente xp̄o. Math. xvi. ꝙ aduer
ſus eccleſiam etiā porte inferi nō p̄ualebūt.

Ad quartam

Ad quartaꝫ rōnem cum arguitur. Omne qđ
debemus ⁊c̄. reſpōdet̄ ꝙ ratio illa nihil facit
ad ꝓpoſitum: aliud em̄ eſt impedire aliquem
hoīem volētem alterū iniuſte interficere aut
tenēdo eum vel remouēdo ſibi gladiuꝫ de ma
nibus vel aliqđ huiuſmodi: ⁊ aliud eſt eſſe ſu
periorem iudicem illius ⁊ poſſe cōtra illum ꝓ
cedere via iuris ad eum puniēdum. Uñ ſi ar
gumētum ꝓcederet omēs hoīes poſſent ſuos
quoſcūꝗ ſupiores cū male agerēt iudicare ⁊
punire etiam laici clericos. Unde iſta argu
menta fuerunt Bohemoꝝ ad ꝓbanduꝫ ꝙ eo
rum cōmunitas diſſolutum clerum corrigere
poſſet.

Ad quintam

Ad q̄ntam cū arguitur: ſi papa vellet
vxorem alterius ⁊c̄. reſpondet̄ ſicut ad prece
dentem ꝙ ratio non militat. Aliud em̄ eſt re
ſiſtere ⁊ aliud eſt punire ſiue impugnare. pri
mū poteſt cōuenire in caſu inferiori: ſicut pau
lus reſtitit petro: ſed ſecundū nō niſi ſuperio
ri.

Ad ſextam ⁊ ſeptimam

Ad ſextam rōnem ⁊ ſeptimā in q̄bus obij
citur ꝙ papa diffamatus ad vitandū ſcanda
lum debeat ſe purgare: reſpondet̄ ꝙ rōnes il
le non militant in aliquo: qꝛ dato ꝙ romanus
pontifex diffamatus teneat̄ ſe expurgare ex
debito conſcientie ad tollendum ſcandalum
non ſequit̄ ex hoc ꝙ aliquis ſit iudex eius ſu
perior in cauſis: quoniā poterit ſe expurgare
abſꝗ hoc ꝙ purget ſe coram aliquo iudice ſu
periori ſicut aperte colligitur ex purgationi
bus factis aliquibus ſuperioribus tēporibus
per ſummos pontifices. ſicut de Leone legi
mus in. c. auditum. ij. q. vij. quā tamen non fe
cit coram iudice ſuperiore vel cōcilio vniuer
ſali: ſed coram duodecim epis tm̄: vt in. c. omi
bus. ea. cau. ⁊. q. vnde ait. Auditū eſt fratres
chariſſimi qualiter mali hoīes in me grauia
crimina cōfinxerūt quaōbrem ego Leo papa
pontifex ſancte romane eccleſie purifico me
in cōſpectu veſtro coram deo ⁊ angelis eius
⁊c̄. Item Sixtus papa ſe purgauit in cōcilio
ſed non tanꝙ ſuperiore iudice. vnde. c. māda
ſtis. ij. q. v. ſcribens omībus epiſcopis ita ait.
Scitote me crimiari a quodā baſſo ⁊ iniuſte

perſequi:qđ audiẽs Ualentinianus Auguſtꝰ
noſtra auctoritate ſynodum congregari iuſſit
Nota noſtra auctoritate: ⁊ facto cõcilio cum
magna examinatione ſatiſfaciens omnibꝰ li-
cet euadere aliter potuiſſez:quia vt ait glo.ibi
papa a nullo poteſt iudicari.ix.q.iij. aliorum.
nec ab vniuerſali concilio.xvij.di.§.hinc. etiã
ff.de lege prin.ſuſpitionem tamen fugiens ex-
purgaui me.ſ.a ſuſpitione ⁊ emulatione libe-
rans ſed nõ alijs qui noluerint aut ſpõte hoc
nõ elegerint formam faciendi dans. Hec ibi.
Item patet idem de damaſo papa qui non co
ram ſuperiori iudice:ſz coram.xlij.epis ſe pur-
gauit:vt in.c.nos ſi.ij.q.vij.in fine. Collige er
go ex dictis beati Sixti in prefato.c.manda-
ſtis.ꝙ papa nõ tenetur ſe purgare de obiectꝭ
ſibi criminibꝰ ſiue de aliqua infamia a quibuſ
cunqꝫ exorta bonis vel malis ſi nõ vult etſi ali
qui vt ipſe ex humilitate hec legãtur feciſſe.

Capitulum.ciij. In quo reſpõdetur obiectionibꝰ ad-
uerſariorum ſumptis ex geſtis ⁊ exemplis ſuperiorum
temporum.

Lopꝫ CIII
Rñdens quinte
ie capi.xcvij.

a

De ea que aduerſarij quinto loco dicunt ad oſten
dendũ ꝙ papa habeat iudicẽ ſu-
periorem in terris:⁊ ꝙ vlis eccle
ſia ſepenumero ſummos pontifices ſiue a fide
delirantes ſiue prauis moribus eccleſiã ſcãda
lizãtes correxit iudicauit ac puniuit:licet vno
verbo poſſemus nos expedire dicẽdo ꝙ licet
vbi deficit ius recurrendũ eſſet ad hyſtorias
eccleſie:nõ tamen vbi iura nõ deficiunt:ſz mul
ta ſunt ⁊ clariſſima dicentia ꝙ papa in ſolo ca
ſu hereſis etiã in ſtricte ſumpto iudicem habe
at in terris:nihilominꝰ reſpõdentes dicimꝰ ꝙ
id quod aduerſarij dicũt nõ habet veritatem:
qm̃ nullo exemplo poteſt ꝓbari ꝙ aliquis vn-
ꝗ catholicus Romanus ponti. verus ⁊ indu
bitatus ꝗtumcunqꝫ repertus fuerit moribus
deprauatus fuerit per vniuerſalem eccleſiam
ſiue per concilium vniuerſale depoſitus ſiue
punitus.qđ patet per omnes romanos ponti
fices de quorum depoſitione fit aliqua mẽtio
in geſtis ſiue chronicis antiquis. Non quidez
Marcellinus papa qui licet propter idola-
trie ſcelus cõmiſſum vniuerſalem eccleſiã ſcã-
dalizaſſet non cõcilij ſed ſuijpſius iudicio ſen
tentiam accepit. Nam vt etiam ſupra comme
moratum eſt cum cõfeſſus eſſet errorem ſuum
⁊ iudicio ſe ſubmitterer concilij concilium di-
xit. Abſit vt a nobis ſummus pontifex iudice
tur:negaſti tu negaui ⁊ petrus magiſter tuus
⁊ quis apoſtolus auſus fuit inde eũ iudicare?
ſed egreſſus foras fleuit amare:tu ergo in ſinu
tuo cauſam collige tuaz tuo proprio ore te iu-

dica. Audiens hec Marcellinꝰ inquit. Ob
ydolatrie ſcelus quod infelix cõmiſi me iudi-
co deponendũ. Que tamen depoſitio execu-
tionem non habuit ſed in pontificatu vſqꝫ ad
mortem permanſit. vnde in chronica Bernar
di Guidonis ita legitur. Huius pape tẽpore
tanta vis perſecutionis efferbuit vt infra tri
ginta dies decem ⁊ ſeptẽ milia hoim promi-
ſcui ſexus per diuerſas ꝓuincias martyrio co
ronarent. vnde Marcellinus capite trunca
tus eſt:a quo die inter perſecutiones ceſſauit
epatus annis ſeptem menſibus ſex. Ecce ꝙ
dicit ꝙ a die quo capite trũcatus eſt ceſſauit
epatus. vnde manifeſtum eſt ꝙ prius per de-
poſitionẽ non deſierat. Ceterũ nec de felice
poteſt verificari quod aduerſarij dicunt quia
etſi legat̃ depoſitus non tamen ab ecclia nec
ꝓpter ſua demerita ſed quia hereticis cõica-
re nolebat:immo excõicauit illis cõicantes a
Conſtantino conuocato concilio cum hereti
cis Arrianis:in exilium miſſus eſt ⁊ loco eius
Liberius factus hereticus ſubſtitutꝰ eſt. Itẽ
nec facit ad ꝓpoſitum aduerſarioꝝ quod le-
gitur de Anaſtaſio in.c.Anaſtaſius.di.xix. et
in glo.qm̃ licet ibi dicatur ꝙ aliqui pbri receſ
ſiſſent ab eo:eo ꝙ cõicaſſet Focio ⁊ Achatio:
non tamen legit̃ ꝙ per vniuerſalẽ eccliaz fue
rit ſentẽtiatus aut condẽnatus:ſed bene legi
tur ꝙ fuerit diuino iudicio ꝑcuſſus ⁊ ita a deo
depoſitꝰ. Preterea nec fauet aduerſarijs qđ
legitur de Conſtantino quodã quẽ Stepha-
nus congregato concilio eporum italie de ec
cleſia eiecit:quoniã ille non fuit verus ponti-
fex ſed tyrãnus qui laicus exiſtens preſumpſe
rat inuadere apoſtolicaz ſedẽ. Similiter nec
facit ꝓ aduerſarijs ꝙ Xpoforus de quo dicũt
qui menſibus ſex ſediſſe in apoſtolica ſede le-
gitur eiectus de papatu fuerit ⁊ illo facto mo
nacho Sergius inſtitutus ſit: qm̃ ille non ve
rus papa ſʒ inuaſor apoſtolice ſedis fuit. Itez
nec facit ꝓ aduerſarijs quod legit̃ de Bene-
dicto nono qui ſucceſſit Stephano q̃ eiectus
eſt a papatu ⁊ factus eſt eps Sabineñ. qui vo
catus eſt Silueſter: qui cum per ſymoniam
eſſet promotus eiectus eſt ⁊ Benedictus re-
ſtitutus eſt qui iterum eiectus eſt ⁊ datus eſt
papatus Iohãni archipbro ſancti Iohãnis
ante portam latinã qui Gregorius ſextus vo-
catus eſt:qui tandem ab Henrico imperato-
re depoſitus vltra montes fuit tranſlatꝰ: qm̃
iſta de facto ꝓcedebãt vel a tyrãnide impera
toris vel a ꝓteruia romanoꝝ a quibus exem-
pla non ſunt ſumenda. Nec iſta cõſequentia
eſt bona:factum fuit ſic ergo legitime factuz
fuit, nos eñi non debemus reſpicere q̃d factũ

eſt in preterito: ſed quid iuridice fieri debuit
in futurum: vt in.c. cum ad cauſam de electi.
Item nec fauet aduerſarijs quod de Iohāne
xij. dicit: diuerſe eñ hyſtorie diuerſimode nar
rant geſta huius Iohānis. In quibuſdā eniꝫ
legitur ꝙ non fuit depoſitus ſed ad admoni-
tionē Ottonis ⁊ collegij cardinalium ac cle-
ri romani renūciauit papatui: ⁊ ſic non eſt ad
ꝓpoſitū aduerſarioꝝ factuꝫ huius pape: qm̄
non negamus romanū pontificeꝫ poſſe renū
ciare papatui. Alie hyſtorie dicunt ꝙ iſte nō
fuerit verus apoſtolicus ſed magis apoſtati-
cus cum non intrauerit canonice. dicit̄ eñ ꝙ
adhuc viuente Agapito papa pater ſuus qui
potens erat prece ⁊ precio induxit nobiles ⁊
potentes Romanos ⁊ iuramēto aſtrinxit vt
mortuo Agapito ꝓcurarent filium ſuū fieri
papam ſicut factum eſt contra.c. nullus pon-
tifex. di. lxxix. vnde cum iſte iuxta.c. ſi quis pe
cunia. magis cenſendus veniret apoſtaticus
ꝙ aplicus non mirū ſi per concilium fuit ꝓ-
uiſum attenta maxime ſua ſcandaloſiſſima vi
ta ⁊ ita ſi hoc ſit verum ratio etiam aduerſa-
rioꝝ non eſt ad ꝓpoſitum. Ceteruꝫ etiam nō
fauet aduerſarijs dato ꝙ ita ſit ſicut inductū
eſt ꝙ ipſe Iohānes. xij. ob turpem ⁊ ſcandalo
ſam eius vitam per Ottonem imperatorē cō
gregato a tota italia epōruꝫ concilio legatur
depoſitus ⁊ cōmuni voto Leo illi ſubſtitutus
qm̄ hoc videt̄ actum non de iure ſed de facto
per imperatorem congregatis non totius ec
cleſie ſed tātū italie epis: nec talia facta ſunt
attendenda: quia non exēplis ſed legibus iu
dicandū eſt. C. de ſen. nemo. Quod vero illud
de facto ꝓceſſerat nō de iure ptꝫ: qm̄ ipſe poſt
receſſum Ottonis a romanis receptus ſyno
dum congregauit rome in qua Leonē ⁊ om̄ia
eius geſta dānauit. Nam vt refert Vincēti⁹
lib. xv. c. lxxxvi. in hoc romano cōcilio publi
ce omniū iudicio fuit ſtatutū ſynodum a Leo
ne habitaꝫ in qua ipſe Leo aſſumptus fuerat
Iohāne depoſito non nominandā ſynodum
ſed ꝓſtibulum ⁊ ab ipſo Leone ordinati fue-
runt degradati ⁊ deordinati iuſſi etiaꝫ ſingu
li preſentare in carta ſcripturā hanc. Epiſco-
pus me⁹ ſcꝫ Leo qui eos ordinauerat nihil ſi-
bi habuit nihil mihi dedit: ſed tamen qꝛ vita
ipſius Iohānis erat deteſtabilis ⁊ xp̄iano po
pulo plurimū ſcandaloſa dn̄s ieſus xp̄us non
paſſus amplius eccleſiam ſuam ſcandaliza-
ri in eum dānationis ſententiā intulit vt po-
te qui ſolus in eum poteſtatē habebat. naꝫ cū
vxore cuiuſdam oblectaretur ſubito a dyabo
lo in tēpora percutit̄ ⁊ ita ſine penitētia mo-
ritur: cui Benedict⁹ ſubrogat̄ ⁊ deinde Leo

Item nec ſuffragat̄ opinioni aduerſarioꝝ qḋ
factum eſt in Conſtantia de Iohāne. xxiij. et
Benedicto. xiij. ſic in ſuis obedientijs nomi-
natis. Tum quia nullus eoꝝ fuit indubitat⁹
romanus pontifex habitus ab vniuerſali ec-
cleſia. Tum etiaꝫ qꝛ vt ex eoꝝ geſtis patꝫ pro
hereſi inter alia dānati ſunt ⁊ ita ad ꝓpoſitū
noſtrum non facit. Ex quibus manifeſtuꝫ ha-
bemus ꝙ id quod aduerſarij dicūt: videlicet
ꝙ ſepenumero vniuerſalis eccl'ia ſummos pō
tifices ſiue a fide delirantes ſiue prauis mori
bus notorie eccl'iam ſcandalizantes correxe-
rit ⁊ punierit non conſiſtat in veritate ⁊ mi-
rum ſit ꝙ multi aduerſariorum non ſint veri-
ti huiuſmodi fictionib⁹ ⁊ mendacijs tractatu
los ſuos in deceptionem ſimpliciū replere.

Capitulum. ciiij. Qꝛ romanus pontifex non poſſit ſe
ſubmittere alteri aut poteſtatem concedere vt aliquis
tanq̄ꝫ iudex eius poſſit in eum claue vti exterioris iu-
dicij.

p

Oſtquā oſtēdi-
mus ꝙ romanus pontifex extra
caſum hereſis rōne ſue ſuperio-
ritatis iudicem in terris nō ha-
beat: nunc perſcrutandum an per ſubmiſſio-
nem ſiue ſubiectionem aut poteſtatis colla-
tionē alteri factam poſſit aliquis effici iudex
eius qui eum iudicare poſſit ac in eum depoſi
tionis ſententiam vbi demereret̄ inferre. In
qua re conſideratis dictis ſancti Tho. in. iiij.
di. xix. ac alioꝝ doctoꝝ ac his que dicta ſunt
in ſuperioribus de ſuperioritate aplice ſedis
⁊ eius prerogatiuis nobis videt̄ ꝙ nullo mo-
do romanus pontifex pote[illegible] facere huiuſmo-
di ſubmiſſionē alicui perſone aut collegio ta-
lem poteſtatem dare: imo [illegible]entaret etiā cum
iuramento conſentientibus cardinalibus ni-
hil faceret. Qḋ nos ex multis oſtendere cura-
bimus. In primis beatus Thomas in quar-
to vbi. ſ. ad queſtionem vtrū quis poſſit cōce
dere poteſtatem alicui vt vtatur in eum pote
ſtate clauis in foro exteriori ita vt aliquis poſ
ſit eum excōmunicare: rn̄det ꝙ non. Et ratio
nem aſſignans in rn̄ſione vnius argumēti di
cit ſic. Iudiciuꝫ exterius eſt ſm homines: ſed
iudicium confeſſionis eſt quo ad deum apud
quem quis reddit̄ minor ex hoc ꝙ peccat non
autem apud hominū prelationes. ⁊ ideo in ex
teriori iudicio nullus in ſeipſum ſententiā da
re poteſt excōicationis nec alteri cōmittere
vt ſe excōmunicet: ſed in foro cōſciētie poteſt
alteri cōmittere abſolutionē qua ipſe vti non
poſſet. hec ſanctus Thomas. Eiuſdem ſentē-
tie eſt dn̄s Albertus ⁊ dn̄s Bonauētura qui
ita ait. Quia prelatus ſcꝫ papa ſuper omnes

eſt prelatio que attenditur ꝙtum ad prelatio
nem ſup hoies in eum haberi nõ poteſt nec ip
ſe alteri dare ſaluo iure ſue dignitatis rõne cu
ius poteſt dicere. Tibi ſoli peccaui. ⁊ ideo non
poteſt alij dare poteſtatem ſe excõicandi. hec
ille. Secũdo arguitur ex eo ꝙ Beda inquit
in. c. ſola. xxiij. q. iij. vbi ait. Sola romana eccle
ſia ſua auctoritate de omnib⁹ valet iudicare:
de ea vero nulli iudicare permittit. Ex qua au
ctoritate manifeſte colligit ꝙ romanus ponti
fex nullius ſe põt iudicio ſubmittere: qm̃ ſi pa
pa poſſet ſe ſubmittere alicui tanꝙ iudici iam
de romana eccleſia iudicare pmitteret. Ter-
tio idẽ arguit ex. c. patet. ea. cau. ⁊. q. v. vbi Ni
colaus papa ita inqt. Patet pfecto ſedis apo
ſtolice cui⁹ auctoritate maius nõ eſt iudiciũ
a nemine fore retractandũ nec de eius cuiꝙ li
ceat iudicare iudicio: ꝯtra hoc veniret ſi papa
ſe ſubmitteret alicui tanꝙ iudici ſupra eũ. er-
go ⁊c. Quarto. Papa nõ poteſt agere id qd
derogat diſpoſitioni diuine. patet: qꝛ ius diui
nũ impermutabile eſt di. v. ſ diſpoſitio diuina
eſt ꝙ papa ſit oibus ſuperior vtpote prelat⁹ ⁊
iudex omniũ ⁊ null⁹ illius niſi deus vt patet p
multa capitula. ergo nõ poteſt pſonã ſuã ſub-
mittere iudicio alterius: iam eñ deſineret eſſe
platus omnibus. Cõfirmat hec ratio. ex. c. in
nomine domini di. xxi. vbi papa Nicolaus ar
guit: qꝛ ſedes apoſtolica cunctis in orbe terra
rũ pfertur eccleſijs: ideo ſupra ſe metropolita-
num habere nõ poteſt. Quinto ſic. Null⁹ ha
bens poteſtatem cõmiſſaꝫ ab alio poteſt face-
re aliquã aliam imutationem circa illam ſine
iniuria cõmittẽtis niſi de beneplacito ſuo. pa
tet hoc. ſ papa poteſtatem quã habet: habet
cõmiſſam a xpo cuius vicarius eſt. ergo illam
nec alterare poteſt alteri cõmittẽdo ſine ſpe-
ciali cõmiſſione dei. ſ talis cõmiſſio non legit
facta. ergo ⁊c. Sexto arguitur ſic. Vicarius
epi nõ videtur ſe poſſe ſubijcere iudicio cuiuſ-
cunqꝫ alterius nõ ſuperioris eo ſine licẽtia epi
ſui ad quẽ ſpectat iudicium eius. ſ papa ẽ im-
mediatus vicarius xpi ⁊ generalis. ergo vide
tur ꝙ nullius iudicio ſine licẽtia xpi poteſt ſe
ſubmittere. ꝯña videtur bona. Septimo ar-
guitur confirmando rationem factã ſic. Nul-
lus cauſam que eſt reſeruata iudicio ſui ſupe-
rioris poteſt ſubmittere iudicio alterius: ſed
cauſas preſulis romani deus reſeruauit arbi-
trio ſuo: vt in. ca. aliorum. xxiij. q. iij. ⁊. cap. fa-
cta. ibidem ergo papa non poteſt ratione cu-
iuſcunqꝫ cauſe tangentis perſonam ſuã ſe ſub
mittere alterius iudicio. Octauo ſic. Nõ mi
nus adherere videtur pape priuilegium ſupe
rioritatis ſue que tanta eſt: vt non niſi deum
habeat ſuperiorem ꝙ ſimplici clerico priuile-
gium clericale. ſed ſimplex clericus nõ poteſt
ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius: vt in ca.
ſignificaſti de foro cõpeten. etiam ſi ſit perſo-
na eccłiaſtica ſine licentia epiſcopi qui iudex
ſuus eſt. ergo nec papa poteſt ſe ſubmittere
iudicio cuiuſcunqꝫ ſine expreſſa licentia xpi q
ſuperior eius eſt. Nono. Clericus nõ poteſt
facere ꝙ aliquis eum percutiat vel puniat ſi-
ne excõmunicationis pena: vt in. c. contingit
de ſenten. excõica. Et ratio huius eſt quia iu-
ri publico derogari non poteſt de foro cõpet.
ſi diligenti. ergo ſimiliter per locum a minori
in papa dicendũ eſt ꝙ non poſſit ſe ſubmitte-
re iudicio alterius. hoc eñ eſſet derogare iuri
publico cum eñ priuilegium apoſtolice ſedis
non ſit inductum ſolũ in fauorẽ pape ſed in fa
uorem totius eccleſie eſt ius publicũ. i. di. ius
publicum. ⁊ reſpicit perſonã xpi. Decimo ſic
Papa non poteſt facere id quod implicat cõ
tradictionẽ. ſed ꝙ papa manẽs papa: hoc eſt
in prelatia ⁊ ſuperioritate ſuper omnes fide-
les: ſubmittat ſe alicui fideli aut aliquibus
fidelibus qui poſſent ipſum papam prelatuꝫ
oĩbus ⁊ ſuperiorẽ oĩbus iudicare punire ⁊
deponere implicat cõtradictionẽ. patet: quia
ſimul veniret dicendus iudex omniũ ⁊ ſubie-
ctus alicui ⁊ ſuperior oĩbus ⁊ ſubiectus al-
teri: ⁊ oĩs ⁊ quidam non: cõtradicunt. Un
decimo. Papa nõ poteſt facere aliquid quod
vergat in poteſtatis ſue diminutionẽ aut de-
rogationẽ dignitatis aplice ſue. ſed ſubmit-
tendo ſe iudicio alterius conſtituendo aliquẽ
iudicem ſupra ſe [redacted] diminueret auctoritatẽ
ſuam ⁊ derogaret ſuperioritati ſue vt patet.
ergo papa non poteſt ſe ſubmittere iudicio
cuiuſcunqꝫ qui eum iudicare valeat. Ex qui-
bus manifeſte confutatur error dicentium ꝙ
papa poteſt cõmittere vniuerſali cõcilio aut
etiam imperatori vt eum a papatu deponere
poſſit.

Capitulum. cv. In quo ponunt alique obiectiones aduerſariorum ⁊ reſpondetur eiſdem.

Contra pdictã Capl'm CV
iam concluſionem aduerſarij
inducũt aliqua ad que venit
rñdendum. Arguunt eñ pri Argumentum primum
mo ex illo quod Leo papa quartus ſcribit Lu
douico imperatori. ij q. vij. ca. nos. Nos ſi in-
competenter aliquid egimus ⁊ in ſubditis iu
ſte legis tramitem nõ ſeruauimus veſtro ac
miſſorum veſtroruꝫ volumus emendare iudicio
vbi dicit gl. hic papa ſe ſubijcit aliorum iudicio
quod facere poteſt: non tamen cũ poſſunt de-

ponere. ix. q. iij. nemo. ſm Hug. poſſunt: quia
⁊ ſeipſum poteſt deponere: vt. xxi. di. vt autē
Secundum Secundo arguunt ex glo. in. c. ſi papa. di. xl.
vbi ſic dicit̃. papa a nemine poteſt iudicari.
Tertium vt. ix. q. iij. nemo. quod intellige ſi ſe ſubijci-
at alteri. vt. ij. q. vij. nos ſi. Tertio ex glo. in
ca. in ſynodo. vbi dicit. ꝙ papa poſſet dare tā-
tum imperatori ꝙ deponeret ipſum ⁊ de con-
ſenſu cardinalium: imo in omnibus poteſt ſe
Quartum ſubijcere: vt. ij. q. vij. nos. Item arguit̃ quar-
to ex eo ꝙ ſummi pōtifices de obiectis crimi-
nibus coram concilio ſe purgaſſe legunt̃. vbi
videbant̃ ſe iudicio conciliorum ſubmittere: vt
in. c. mandaſtis. ij. q. v. ⁊ per alia capitula eiuſ-
Quintum dem queſtionis. Quinto arguitur ex. c. cum
ex iniuncto. quaſi ad finē de hereticis. vbi ha-
betur: ꝙ prelatus ſponte de ſua ignorantia cō-
feſſus ſubditorum ſe accuſationi ſupponit: ⁊ ita
Sextum in ſimili videtur dicendum de papa. Sexto
ratione ſic. Adrianus papa ꝓpter hereticorum
⁊ ſciſmaticorum ac tyrannorum terrores vitan-
dos ſe ⁊ totam eccliam ſubiecit Charolo ma-
gno imperatori quo ad ordinationem ſedis a-
poſtolice ⁊ inueſtituras epiſcoporum: vt in. c. adri-
anus. di. lxiij. Cuius exemplo Leo papa idem
fecit in ſynodo generali. lxiij. di. c. in ſynodo.
q: ſe ſuppoſuit iudicio Ludouici imperatoris
ij. q. vij. nos ſi. quod maxime confirmatur per
glo. ibidem que ſupra in tertio argumento in-
Septimum ducta eſt. Septimo vt allegat̃ in glo. dicti
capi. nos ſi. papa poteſt renunciare papatui
⁊ ſeipſum deponere. ergo etiā alterius iudicio
ſubijcere ⁊ ab alijs deponi. Ad iſtas obiectio-
Ad primum nes facile reſpondet̃. Ad primam de. c. nos
ſi. ij. q. vij. reſpondet̃ tripliciter. Primo ꝙ ver-
bu illud iudicio exponit: id eſt diſcretioni ſm
Uincentiū ⁊ Archidyac. ⁊ non iuriſdictioni
ſeu poteſtati imperatoris. Ad diſcretionem
eīm illorum dicebat papa ſe velle oīa illa emē-
dare non autem ait ꝙ iuriſdictione illorum emē-
daret. Item licet dicat ꝙ mittat nūcios qui
inquirant ⁊ examinēt que iudicata erant: nō
tamen dicit ꝙ illorum auctoritate reuocarētur.
Secūdo reſpondet̃ ꝙ papa ibi loquitur ſic
ex quadam humilitate: vt dicit dñs Aluarus
libro de ſtatu ⁊ planctu ecclie. ar. xxxiij. nō au-
tem ex debito. Tertio poteſt reſpōderi iudi-
cio noſtro ⁊ bene ꝙ aliud eſt ſubmittere cau-
ſas aliquas ſuper quibus papa habet contro-
uerſiam contra aliquem: vtputa ſuper iuribus
italicis aut cauſarum particulariū reſpicien-
tiū perſonā pape in ꝙtum eſt homo priuatus
⁊ ſingularis perſona aut etiā cōcernentia ſin-
gulariter iura ecclie romane: aut etiā in quibus
ipſe papa ꝓus iudicauit ⁊ ex benignitate ſua
aut humilitate vellet reuocare arbitrium ali-
quorum. quod dicimus ꝓ tanto quia ipſe ad hoc
non obligaret̃ iudicio aliquorum ſubmittere vt
eorum ſententia terminarent̃. Et eſt aliud ſub-
mittere ſe ſiue cauſam tangentē perſonā ſuā
⁊ dignitatē papalem iudicio alicuius qui poſ-
ſet iudicare eū aut punire aut deponere. Pri-
mum poteſt ⁊ de hoc intelligit̃. c. illud nos ſi.
⁊ ſimilia: non autē ſecundū nec de tali loquit̃
prefatum ca. Ad ſecundam glo. de. c. ſi papa. Ad ſecundum
rñdetur quo ad ipſam glo. ꝙ intelligenda eſt
ſicut dictum eſt de. c. nos ſi. Ad tertiam glo. Ad tertium
de. c. in ſynodo breuiter rñdemus cū dño Al-
uaro vbi ſupra: ꝙ falſa ſunt ibi notata per Jo-
hānem qui certe in multis alijs male loquit̃ ⁊
ſentit de ecclia. Ad quartā que ſumitur de Ad quartum
purgationibus factis per ſummos pōtifices:
vt in. c. mandaſtis. ⁊ in. c. auditū. ij. q. v. c. nos
ſi. ij. q. vij. ſupra rñdimus. Etiā cōſtat ꝙ ex hu-
iuſmodi purgationibus quas ſponte feciſſe a-
liqui pontifices legūtur: non ſequit̃ ꝙ perſo-
nas ſuas ſubmiſerint iudicio cuiuſcūqꝫ conci-
lij qd eos poſſet punire aut deponere. Cū etiā
purgatiōes ille licet ſint facte in preſentia p̃-
latorum non tamen coram eis ſicut corā iudice
ſuperiore cui ſe papa ſubmiſerat. vñ bene con-
ſiderata argumenta illa nihil faciūt ad ꝓpo-
ſitum aduerſariorum. Ad ꝙntam de. c. cū ex in- Ad quintum
iuncto. rñdetur primo ꝙ in illo. c. non habet̃:
ꝙ prelatus ſine licentia pape poſſit nō ſuo iu-
dici ſubmittere ſe ſed tm̄ ꝙ poſſit ſe purgatio-
ni ſubditorum ſupponere ⁊ illos ad ſui accuſati-
onē admittere: ſed hoc non eſt ſe illis ſubmit-
tere: vnde non eſt ad ꝓpoſitū. Secūdo rñdet̃
ꝙ illud. c. non loquit̃ de romano pōtifice: ſed
de alijs inferioribus prelatis: tales eīm nō ha-
bent ſupremam ptātem in ecclia nec apicem
principatus eius: nec illud inconueniens ⁊ ab-
ſurditas ſequeret̃ ex eorum ſubmiſſione que ſeq-
retur in papa ſi ſe ſubmitteret: vt pꝫ ex dictis
Ad ſextam de. c. Adrianus. rñdetur negan- Ad ſextum
do conſequētiā: quia ex ſubiectione illa quā
rōnibus predictis de aplice ſedis ordinatio-
ne fecit Charolo magno dando ei vt ipſe etiā
cum alijs in electione intereſſet: nō ſequit̃ ꝓ-
pter hoc ꝙ papa poteſtati aut iudicio impe-
ratoris ſubiecerit perſonā ſuam: ſicut nec ho-
die eſt papa ſubiectus dñis cardinalibus ꝙuis
vocem habeant in electione ipſius pape. Ad
ca. autem nos ſi incōpetenter. ij. q. vij ſ. rñſū
eſt: ꝙ ly iudicio exponit̃. i. diſcretiōi ſm Uin-
centiū ⁊ Archidya. ⁊ nō iuriſdictioni vel po-
teſtati imperatoris. Ad glo. c. ſi papa. cū alijs
rñdetur ꝙ papa nō poteſt ſe ſubijcere iudicio
alterius ⁊ ꝙuis ſe ſubmittat de neceſſitate ſta-

re nō tenetur nec etiā de iure ad illud tenereť ꝑ iura ⁊ rōnes superi⁹ allegatas. Ex quib⁹ omnib⁹ habeť ꝙ de iure cōcilium etiā congregatum auctoritate pape nullo modo potest se intromittere de ꝑsona pape nō tm̄ in ciuilib⁹ puta aliquid statuendo qđ teneať de necessitate seruare. sed etiā de criminalib⁹ de ꝑsona eius iudicādo aut condēnando nisi in casu heresis stricte sumpte sicut dictum est. Et si hoc cōcilium nō potest facere etiā papa voluntarie se submittente nulli dubiū ꝙ min⁹ potest papa illud expresse ꝓhibente ꝙ aliquid cōtra ei⁹ ꝑsonam statuat aut se intromittat: aut aliqđ cōtra sedis apostolice priuilegia agat aut disponat.

Ad septimum

Ad septimā de renunciatione: respōdetur negādo ꝯñam: qm̄ nō est simile nec sequūtur illa inconuenientia nec repugnātia ibi q̄ hic. Ex quibus manifeste confutatur presumptio ⁊ temeritas Basilieñ. qui verum ⁊ indubitatum romanū pontificem dominū Eugenium sancte memorie citare suspendere ac deponere tētauerūt: in quo imitati sunt Dioscorum qui ꝯcilio congregato excōmunicare presumpsit Leonem romanū pontificem. Quam ꝑsumptionē intantū sancti patres apud Calcedoniā detestati sunt vt inquit Nicolaus in epistola ad Michaelē imperatorē vt in. c. tantum. di. xxvij. habeť vt Dioscorum alexandrinum antistitem inter cetera sine vlla restitutione idcirco potissimū damnarēt: quia ponēs in celum os suū lingua ei⁹ transeūte ꝑ terrā excōicationē in sanctū Leonē papā dictauit: ita vt in sententia cōtra eū ꝓlata hoc videtur ꝑcipue cōmemorare. s. patres cōcilij Calcedonē. dicētes: qm̄ in secūdis excessibus precipue priorem iniquitatē valde transcēdit: presumpsit eī excōicationē dictare aduersus sāctissimuz ⁊ beatissimuz archiepm̄ eccl'ie. ro. Leonem ⁊c.

Capitulū. cvi. De remedijs cōtra papā morib⁹ suis prauis scandalizantem ecclesiam.

Capitulū CVI

Audiētes tā aduersarij ꝙ etiam alij fideles simplices id quod dictū est videlicet ꝙ romanus pōtifex extra casum heresis pro sui principat⁹ sublimitate iudicem nō habeat in terris qui facta sua mala iudicet aut puniat. Querunt quid fienduz sit contra papam si contingeret eum aut morib⁹ cum scandalo etiam fidelium incorrigibiliter deformatum aut potestate sua abutentem et dilapidatorem esse ecclesie aut non nisi per simoniā velle beneficia ecclesiastica conferre. Quibus respōdemus plura ad hoc esse remedia. Primum est: humilis admonitio et fraterna charitatiua correctio: que vt in superioribus diximus etiaz ad superiores se extendit deberet autem ipse in tali casu tam per dños cardinales prelatos ꝙ per alios notabiles ꝑlatos ⁊ dominos ac viros religiosos dulciter admoneri exhortari ⁊ obsecrari vt dignaretur vitam suam que multis est in scandalum corrigere ⁊ emēdare ⁊ vt tenetur sic viuere vt ei⁹ vita cunctis sit in exemplum sanctitatis cōmemorando etiam exhortationis gratia aliqua dicta de sacra scriptura. Sicut est illud quod dñs ait apostolis. Math. xviij. Qui autem scandalizauerit vnū ex his paruulis qui in me credunt expedit ei vt suspendatur mola asinaria collo eius ⁊ demergatur in ꝓfunduz maris: q̄to magis in dānatione est q̄ vniuersam eccl'iam scandalizat. Item aliqua de sanctis patribus ⁊ doctoribus: sicut est illud beati Gregorij quod habetur in. c. precipue. i. q. iij. Scire debent prelati ꝙ si peruersa vnq̄ perpetrant tot mortibus digni sunt quot ad subditos perditionis exempla transmittunt vnde necesse est vt tāto se cautius a culpa custodiant quāto per praua que faciunt non soli moriunť. Secundum remediū est: vbi precedēs locū nō inueniret: deuota oratio. Orādus eī est deus in illo casu ꝓ dño papa ꝑ totam vniuersitatez fideliū hoc constituentib⁹ prelatis eccl'ie vt illum dñs aut illuminaret: aut de medio tolleret. Hoc remediū cōiter assignāt doctores: quod remediū non parue virtutis censenduz est: quoniā si iuxta scripturā sctāz Jaco. v. Depcatio vni⁹ iusti assidua multum valere dicitur: q̄to magis oratio iustoruz omniū qui per orbem diffusi xp̄i sponsam exornāt. De hoc ponit exemplū sanctus Thomas in libro de rege ⁊ regno dicens: ꝙ si oino contra tyrannū auxilium humanū non possit haberi recurrenduz ad regem omniū deū qui est adiutor in opportunitatibus ⁊ tribulatione: eius eī potentie subest vt cor tyrāni conuertat in mansuetudinem. iuxta illud Salomonis. Cor regis in manu dei est ⁊ quocunq̄ voluerit vertet illud: ipse est qui cor regis assueri crudele conuertit in mansuetudinem qui iudeis mortē parabat: ipse est qui Nabuchodonosor crudelem in tantam deuotionez cōuertit ꝙ fact⁹ est diuine potētie predicator. hec ille. Hoc remedio adiuta est eccl'ia ꝯtra Anastasium secundū: qui orationibus iustoꝝ percussus interijt: dum eī assellaret emisit intestina. de quo in. c. anastasius. di. xix. cū gl. Itē hoc remedio vsus est beatus Hylarius q̄ contra Leonē papaz ꝫm alios liberiū orando preualuit. Tertiū remediū vbi precedentia oc-

culto dei iudicio non iuuarent: hoc ſupereſſet
videlicet reſiſtencia. reſiſtenduꝫ em̄ eſſet in fa
cie ꝑ dños cardinales mala eius opera expro
brando ac rōnibus conuincendo: ⁊ etiā ſcāda-
lis ⁊ que papa vellet attentare ſe opponēdo
ſicut paulus reſtitit petro: qꝛ non ambulabat
ad veritatē euangelij. ad Gal. ij. Et ſicut epo
vel abbati ſeu poꝝ dilapidatoꝝ eccl'ie ſubditi
reſiſterent ⁊ cōtrauenirēt. ⁊ ita in ꝓpoſito vt
ſi papa ꝓut exemplificat dñs Petrus de pa-
lude theſauruꝫ eccl'ie vellet dare parentibus
ſuis aut eccl'iam ſancti petri deſtruere ⁊ edifi
care palatia parētibꝫ ſuis aut dare patrimo-
niū ſancti petri quod nō licet vel aliqđ hmōi
qđ tamen non eſt veriſimile poſſe cōtingere
nō eſſet ei permittendū ſed eſſet ei reſiſtendū
⁊ non obediendū ſine tamen ipſius depoſitio
ne. Similiter ſi vellet cōtra ſtatum vniuerſa-
lis eccl'ie generaliter aliquid attentare: ſicut
ſi vellet oēs epōs deponere aut ſimilia ex qui
bus vniuerſalis turbaretur eccl'ia. Et hoc mo
do dicūt Hoſtieñ. ⁊ Innocētius ⁊ Archidy.
ꝙ non eſſet papa ſuſtinendus. i. permittēdus
hoc facere: ſed ei tamen cū humilitate ⁊ reue-
rentia reſiſtenduꝫ foret. Quarto attento ꝙ
vt dicit ſan. Tho. in. ij. ij. q. c. ar. ij. papa poteſt
incurrere ſymoniam ſicut ⁊ quilibet alius ho
mo ⁊ oppoſitum dicere ſit erroneū: vt idē di-
cit in. iiij. di. xxv. tale remedium poſſet dari vi
delicet non acceptare ea que male ⁊ cōtra re
uerentiā ⁊ legem dei geſta eſſent per eum: vt
ꝓmotiones ꝓuiſiones beneficioꝝ collatiōes
manifeſte ſymoniace factas: qm̄ cuꝫ tales in
eccl'iam non per xp̄m qui eſt oſtium ſed aliun
de intrare preſumpſerint non paſtores eccl'ia
rum ſed fures ⁊ latrones arbitrandi ſunt ipſa
veritate teſtante Joh. x. Amen amen dico vo
bis ꝙ qui non intrat per oſtium in ouile ouiū
ſed aſcendit aliunde ille fur eſt ⁊ latro. Unde
Grego. papa ſeptem falſas talium iudicat or
dinationes in. c. ordinationes. i. q. i. Quintū
remedium eſt conuocare cōcilium generale:
que ꝯuocatio eſſet fienda per cardinales vbi
ipſe papa id nollet congregare aut per alios
illis negligentibus. ⁊ hoc nō ad deponenduꝫ
papam: qꝛ iuxta ſuperius ꝓbata ſtalem pote-
ſtatem habere nō poſſet. Sꝫ ad tria p̄dicta fa
ciendū cū maiori ſolēnitate ⁊ auctoritate: vi-
delicet primo ad monendū ⁊ exhortanduꝫ pa
pam de correctione ſua denūciando ei quali-
ter pernicioſe vite ſue exemplo vniuerſam ec
cleſiam ſcandalizaret ⁊ ꝑturbaret que exhor
tatio ſic a tota eccl'ia facta non dubiū q̇n ma
gne efficacie ⁊ virtutis eſſet ad eius animum
in bonū cōmouendum. Hoc remedio vſum vi
deř eſſe conciliū congregatū cōtra Marcel
linū. de quo habetur di. xxi. in. c. nunc aūt. qui
cū audiret patres congregatos cū dei chari-
tate ſciſcitantes ſi res ita ſe haberet ſicut fa-
ma ad eos deduxerat ꝙ ydolis thurificaſſet:
ille cum oīm humilitate confeſſus eſt reatum
ſuū adijciēs ſe paratū obedire quid illi voluiſ
ſent imponere. Secundū qđ conciliuꝫ facere
deberet vbi primū non ſufficeret eſt deuotiſſi
mis precibus ⁊ ieiunijs ⁊ operibus rectis di-
uine clemētie aures ꝓpulſare vt dignareř ec
cleſie ſue miſereri vt eoꝝ pōtificē aut illumina
re dignareř aut auferre de medio. Hoc plane
remediū eēt magne ꝟtutis. Tū qꝛ ſi dñs polli
cetur. Math. xviij. ꝙ ſi duo conſenſerint ſuꝑ
terraꝫ de omni re quacūqꝫ petierint fiet eis a
patre meo qui eſt in celis. quanto magis vbi
tot ⁊ tanti patres eccl'ie congregati vno ani-
mo ⁊ vna comuni intentione ꝯſentientes cō
currerēt ⁊ potiſſime de re maxime neceſſaria
eccl'ie ipſi vniuerſali. Credendum nāqꝫ eſt ꝙ
niſi peccata noſtra obſiſterent ꝙ deus preces
eccl'ie ſue non deſpiceret nec patereř ſponſaꝫ
ſuam ꝓ qua mortem amariſſimā pertulit per
vnius hoīs maliciam funditus demoliri aut
in tanta neceſſitate relinquere. Tertiū qđ cō-
ciliū deberet facere vbi priora occultis nobis
cauſis vſqꝫquaqꝫ non ꝓficerent etiā cuꝫ inuo
catione brachij ſecularis vtputa imperatoris
vel alioꝝ principum ꝓuidere de modo ⁊ ſfor-
ma reſiſtendi malis que papa tētaret facere
ne eccleſia periclitareř vt dictū eſt. Sextuꝫ
remedium: vbi occulto dei iudicio oīa pre-
cedentia non haberent locum eſſet ad tēpus
patienter tolerare quod diuina iuſticia tole-
rat: qm̄ non eſt veriſimile ꝙ talis diu a deo to
leraretur. Sicut exemplum de Johāne. xij. de
quo ſupra locuti ſumus experiētia nos docet
Unde pſal'. xxxvi. Inimici vero dñi mox hono
rificati fuerunt in exalta: defi. quēad. fu. defi.
Huiuſmodi autem habende patientie cauſa
poſſet aſſignari: quoniā vt inquit Grego. lib.
xxv. moral'. pro qualitatibus ſubditoꝝ diſpo-
nūtur acta regentium vt ſepe ꝓ malo gregis
etiaꝫ viri boni delinquat vita paſtoris: qꝛ ſm̄
meritum plebium diſponūtur corda regētiū.
Unde idem Grego. in. c. ex merito. viij. q. i. ait.
Ex merito plebis nonnūqꝫ epi deprauātur: ⁊
ſm̄ merita aut demerita populoꝝ diſponitur
a iuſto iudice vita prelatoꝝ. vnde in vltione
peccati populoꝝ quandoqꝫ ꝑmittiř regnare
malos: ſm̄ illud Oſee. xiij. Dabo vobis regeꝫ
in furore meo. Et Job. xxxiiij. dr̄. Qui regna-
re facit hominē hypocritaꝫ ꝓpter peccata po
puli. Itē Hieroñ. ⁊ habeř in. c. audacter. viij

q.i. Audacter fortaſſe aliquid dicimꝰ tñ quod
ſcriptū eſt nō ſemꝑ princeps populi ⁊ iudex ec
cleſie ꝑ dei arbitriū datur: ſed prout merita no
ſtra depoſcunt. Merito ergo tolerandū eēt.
Tum q2 forte tale malū in capite in eccľia me
ritis ſubditoꝝ eueniret. Tum: q2 vt dicit Au-
guſtinus nō eſt magnū tolerare qui a dn̄o tole
ratur. nec etiā timenda videtur ex hmōi tole-
rantia iminere periclitatio totius eccleſie vni
uerſalis ſicut aduerſarij aliqñ arguunt. Tū q2
nō eſt veriſimile ꝙ ob turpem vitam aut mo-
res vniꝰ ſummi pōtificis eccleſia ipſa cuꝫ qua
xp̄s pollicitus eſt eſſe tāq̄ ꝓtector fortis vſqꝫ
ad conſummationeꝫ ſeculi debeat omnino pe
rire. Sicut em̄ ait Leo papa ſāctiſſimꝰ ſcribēs
ad pulcherrimā Auguſtā. Nō deſerit eccleſi-
am ſuā diuina protectio dicēte domino. Ecce
ego vobiſcum ſum vſqꝫ ad conſummationē ſe
culi. Idem ſcribēs clero ⁊ plebi ciuitatis Cō-
ſtātinopolitane ait. Nolite arbitrari dilectiſ-
ſimi ꝙ ſancte eccleſie ſue deſit aut defutura ſit
diuina ꝓtectio. Tum etiam: q2 nō eſt diffiden
dum in ſimili articulo de clemētia ſaluatoris
qui etſi aliquādo permiſerit nauiculam eccle-
ſie ſue multis perſecutionum procellis agita-
ri nunq̄ tamen paſſus eſt illā perpeti naufra-
gium aſſecurante ⁊ dicēte dn̄o Mat. xvi. Et
porte inferi non preualebunt aduerſus eam.
Ecce remedia ad que ꝯuenientius ⁊ conſultiꝰ
in articulo neceſſitatis ſiue caſus predicti con
fugiendū foret q̄ vſurpando diuinū iudicium
⁊ inuoluēdo ſe infinitis difficultatibus multi
plicando ſcandala ſcandalis tentare ad veri
⁊ indubitati pōtificis romani depoſitionē: cu
ius rei practica nō modo diuine maieſtatis cu
ius iudiciū vſurparet eſſet offenſiua ſed etiam
nimis difficilis ⁊ ſciſmatis introductiua que
longe ſcandaloſior ⁊ dānoſior eccleſie eſſe poſ
ſet q̄ vita turpis vnius pontificis. Quocirca
ſancti patres maximo ſtudio ꝓhibuerunt ne
oues paſtorē ſuū niſi ex fide exorbitauerit reꝓ-
hendere audeāt. vnde ſanctꝰ Anacletꝰ in epi
ſtola quā oībus epīs ⁊ ſacerdotibꝰ xp̄i ſcribit
ita ait. Doctor vel paſtor eccleſie ſi a fide exor-
bitauerit erit a fidelibꝰ corrigendus: ſed ꝓ re-
probis moribus magis eſt tolerandꝰ q̄ diſtrin
gēdus. Idem Fabianus papa oībus epīs ſcri
bens. Idem papa Euſebius: vt in. c. oues. ij. q.
vij. Quoꝝ omniū patrū ſententiā beatꝰ Gre-
goriꝰ cōplexus ita ait in moralibꝰ vbi ſupra.
Certum vero eſt ꝙ ita ſibi inuiceꝫ ⁊ rectorum
merita connectātur ⁊ plebiū vt ſepe ex culpa
paſtoris deterior fiat vita plebiū: ⁊ ſepe ex me
rito plebium mutetur vita paſtoꝝ. Sed quia
rectores habent iudiceꝫ ſuum magna cautela
ſubditoꝝ eſt non temere iudicare vitam regē
tium: neqꝫ fruſtra per ſemetipſum dn̄s es nū-
mularioꝝ fudit ⁊ cathedras vendentium co-
lumbas euertit: nimirū ſignificans q2 per mi
niſtros quidem vitam iudicat plebium ſed ꝑ
ſemetipſum vitaꝫ examinat miniſtroꝝ. Et. j.
Dum igitur ſalua fide res agitur virtutis eſt
meritūꝫ ſi quid prioris eſt toleratur: debet ta
mē humiliter ſuggeri ſi fortaſſis valeat quod
diſplicet emendari. hec Gregorius. Et hec ꝓ
nunc ſufficiant.

Capitulum. cviij. Q2 ad romanuꝫ ponti. pertineat de
terminare ea que fidei ſunt ⁊ ſacre ſcripture ſenſus in
terpretari atqꝫ alioꝝ patrū eccleſie dicta vel opuſcu
la approbare vel reprobare:

Capľm CVII

e Lucidata ſupe-
rioritate principatus quam ro-
manus pontifex habet in eccle-
ſia dei: facile eſt intelligere ad
romani pontificis auctoritateꝫ ſpectare tan-
q̄ ad generalem totius orbis principaleꝫ ma
giſtrum ⁊ doctorem determinare ea que fidei
ſunt: ⁊ per conſequens edere ſymboluꝫ fidei:
ſacre ſcripture interpretari ſenſus: ⁊ doctorū
ſingulorum dicta ad fidem ſpectantia appro-
bare vel reprobare. Quod nos ⁊ rōnibus et
auctoritatibꝰ oſtendimus. Primo cōmemo
ramꝰ quod alˀs circa principium huius ſecun
di ꝓbauimus ꝙ quēadmodū in oī repu. bene
ordinata dandus erat vnus preſidens in ea q̄
totaꝫ rēpub. poſſit auctoritate ſua mouere ad
oīa maxime ſine quibus ſalus reip. ſtare nō
poſſet: ita etiam in cōmunitate eccľie neceſ-
ſario erat dandus vnus princeps qui ea q̄ ma
xime conferunt ad ſalutem fideliū ⁊ conſecu-
tionem vltimi finis cuiuſmodi eſt noticia cre
dendoꝝ ⁊ agendoꝝ ſua auctoritate ⁊ magiſte
rio totam ipſam xp̄ianam rēpu. moueret ⁊ di
rigeret cum romanus pontifex ſit huiuſmodi
preſidens ſuper totam rēpubl. xp̄ianam: ipſiꝰ
erit ea que fidei ſunt ſine qua impoſſibile eſt
placere deo. ad Hebre. xi. xp̄iano populo inſi
nuare ⁊ determinare. Oſtenditur etiam hoc
quia primū in vnoquoqꝫ genere iuxta Ariſto.
ſententiā. x. Methaphi. eſt metrum ⁊ menſu
ra omniū ſequentiū: ⁊ cuꝫ romanus pontifex
primus ⁊ maximꝰ ſit prelatoꝝ in eccľia ad ip-
ſum maxime pertinebit vt ſit metrū ⁊ regu-
la ac ſcientia credendoꝝ ac omniū que ad di
rectionē fidelium in vitam eternā neceſſaria
ſunt. Quocirca dicit Nicolaus papa in epľa
quam ſcribit phocio patriarche. Conſtat em̄
ſctām romanā eccľiam per beatū petrū prin-
cipē apľoꝝ q̄ dn̄ico ore primatū eccľie ſuſcipe
re ꝓmeruit oīm eccľiarū caput eē ⁊ ab ea re-

etitudinem atq̃ ordinē in cunctis vtilibus ⁊
eccl'iaſticis inſtitutionibus quas ſm canoni
cas ⁊ ſynodicas ſanctorūq̃ patrū ſanctiones
inuiolabiliter atq̃ irrefragabiliter retinet re
quirere ⁊ ſectari. hec ille. Hinc apl'ica ſedes ꝑ
ſctōs patres magiſtra ac mater fidei noiat᷑.
vñ in. c. oēs. di. xxij. inq̄t glorioſe memorie Ni-
colaus papa. Fidem q̄ppe violat q̄ aduerſus
illā agit que eſt mater fidei ⁊ illi cōtumax in-
uenit᷑ qui eā cunctis eccl'ijs pretuliſſe cogno-
ſcitur. vñ ⁊ ipſe ſctūs Ambro. in ſe oībus ſeq̄
magiſtram ſanctā romanam ꝓfitet᷑ eccl'iam.
Item hac rōne dicit Stephanus papa. v. in
ca. enimuero. di. xix. Enimuero in ſpeculum ⁊
exemplū ſancta romana eccl'ia poſita eſt oībꝰ
quicq̄d ſtatuit ⁊ quicq̄d ordinauit perpetuo
⁊ irrefragabiliter obſeruandū eſt. Cuiꝰ priui
legij apl'ici throni gratia inq̄t btūs Cyrillus
in libro theſaurorū vt membra maneamus in
capite in noſtro apl'ico throno romanorū pon
tificum a quo noſtrum eſt querere quid crede
re ⁊ q̄d tenere teneamur: ipſum rogātes: ipm
venerātes pre oībus: qm̄ ipſius ſolius eſt rep-
hendere corrigere ſtatuere diſponere ſoluere
⁊ ligare loco illius q̄ ipſum edificauit ⁊ elegit
⁊ nulli alij qđ ſuū eſt plenū ſed ipſi ſoli dedit.
hec ille. Ceterū hāc romani ſummi pōtificis
prerogatiuā deſignatā legimus. Exodi. xviij.
vbi moyſi q̄ dux ⁊ rector iudeorū fuit: ſicut pa
pa xp̄ianorū ſm illud Bernardi ad Eugeniuz
li. ij. c. vi. Quis es ⁊c̄. Et inter alia dicit. Ptā
te moyſes: ſic dictū legit᷑. Eſto tu i ppl'o i his
q̄ ad deū ꝑtinent vt oñdas eis cerimonias et
ritū colendi deū. Sicut ergo oēs qōnes emer
gentes de lege ⁊ cultu dei reſeruabant᷑ moyſi
determinā̄de: ſic oīa que ſunt fidei xp̄iane re-
ſeruant᷑ romano ponti. determinanda diffini
enda ⁊ mandāda teneri ac obſeruari. hinc eſt
ꝙ cum xp̄us alijs apl'is imperaret vt laxarēt
rethia ſoli petro inquit. Duc in altū Luce. xv.
id eſt in ꝓfundū diſputationū. vt ait glo. Am
broſij. ⁊ habet᷑ in. c. nō turbat᷑. xxiiij. q. i. Unde
quia cauſa fidei ad ſedem apl'icam eſt referen
da paulus ſuper queſtione legaliū detulit ad
petrū. vt habet᷑ Act. xv. Itē btūs Hiero. mit
tit ad roma. ponti. Damaſum papā ꝓfeſſionē
fidei ſue examinandā corrigendam ⁊ emēdā-
dam dicēs in. c. hec eſt fides. xxiiij. q. i. Hec eſt
fides papa beatiſſime quā in catholica eccl'ia
didicimꝰ quāq̃ ſemꝑ tenuimꝰ in qua ſi minꝰ
perite aut parum caute aliquid poſitum eſt
emendari cupimus a te qui petri ſedez tenes
⁊ fidem: ſi autem hec noſtra confeſſio apoſto-
latus tui iudicio cōprobetur quicūq̃ me cul-
pare voluerit ſe imperitum aut maliuoluz vel
etiam non catholicū ſed hereticū cōprobabit.
Secundo prefate apl'ice ſedis prerogatiua
ſic rōne oñditur. Una fides debet eſſe totius
eccl'ie ſm illud. i. Cor. i. Idipſum dicatis oēs
⁊ non ſint in vobis ſciſmata. hoc autē ſeruari
non poſſet niſi queſtio fidei exorta determi-
naret᷑ tenenda per vnū qui toti eccl'ie preeſt:
vt ſic eius ſententia a tota eccl'ia firmiter te-
neat᷑. Hinc Innocē. papa Siluano ſeni Ua-
lentino ⁊ ceteris q̄ in Milmitana ſynodo in
terfuerūt ſcribēs inquit. Dilectiſſimi fratres
in dño ſalutē. diligenter ⁊ cōgrue apl'ici con-
ſulitis honoris archā ſuper anxijs rebus que
ſit tenenda ſententia antiq. ſ. regule formā ſe
cuti qđ totū ſemꝑ ab orbe mecū noſtis eſſe ſer
uatū. verū hec miſſa facio. nec em̄ hoc veſtraz
credo latere prudentiā qđ etiā actione firma
ſtis ſciētes ꝙ per oēs ꝓuincias de apl'ico fon
te petentibus rñſa ſemper emanēt: preſertim
quotiēs fidei ratio vētilatur arbitror oēs fra
tres noſtros coep̄os nō niſi ad petrū. i. ſui no-
minis ⁊ honoris auctoritatē referre dēre: ve-
luti ⁊ nūc retulit vr̄a dilectō. hoc habet᷑ in. c.
quotiēs. xxiiij. q. i. Hinc etiā maximus in ep'la
miſſa oriētalibus dicit. Oēs fines orbis terre
qui dñm ſincere receperūt ⁊ vbiq̃ terrarū ca-
tholici verā fidem confitentes in ꝑtātem ro-
manorū pontificum tanq̄ in ſolem reſpiciunt
⁊ ex ipſo lumine catholice ⁊ apl'ice fidei reſpi
ciunt veritatem. nec imerito: q2 petrus legit᷑
primo perfectam fidē eſſe confeſſus dño reue
lante cum dicit. Math. xvi. Tu es xp̄s filius
dei viui. hec ille. Item hoc teſtatur Nicolaus
papa in epiſtola quam ſcribit phocio patriar
che monacho. vt habetur in quarta actione
octaui concilij ycomenici. Quia vniuerſitas
credentium ab hac ſancta romana eccl'ia que
caput eſt omniū eccl'iarum doctrinā exquirit
integritatē fidei depoſcit: criminū ſolutionē
qui digni ſunt ⁊ gratia dei redēpti exorant:
oportet nos quibus cōmiſſa eſt ſollicitos eſſe
⁊ ad ſpeculationē dominici regis tāto feruē-
tius anhelare q̄ntum hunc auidi lupi ad dila-
niandum hinc inde patēria ora exquirūt ⁊c̄.
Amplius de hac apoſtolice ſedis p̄rogatiua
Maximꝰ papa ait. Decebat tāte dignitatis
⁊ ſapiētie virum non ab alio myſterij celeſtis
archana requirere niſi ab eo potiſſimum quē
non potuit caro ⁊ ſanguis inſtruere ſ; cui dñs
ipſe ſua decreta dignatus eſt aperire: btūs es
inquit Symon bariona q2 caro ⁊ ſanguis nō
reuelauit tibi ſed pater meus qui eſt in celis.
Hunc em̄ pre ceteris mortalibus de toto ter-
rarū orbe ꝯditor orbis elegit cui cathedrā ma
giſterij p̄ncipaliter poſſidēdā tenere ꝑpetuo

ꝓuilegij iure cōceſſit: vt ꝗſquis diuinū aliqḋ
aut ꝓfundum noſſe deſiderat: ad huius prece
ptionis oraculū doctrinā ꝗ recurrat: nec illi
humiliter offerre qḋ ſoluendum eſt erubeſcat:
etiā ⁊ ſi ipſe qḋ queritur non ignorat. Nūqd
enim angelus de celo veniēs erat neſcius do
cere Corneliū: quo videlicet id qḋ ſibi agendū
eſſet addiſceret deſtinauit ad Petrū. Mitte
inquit viros in ioppen ⁊ accerſi Simonē quē
dā qui cognominat̃ petrus: hic dicet tibi ꝗd
te oporteat facere. Poterat plane ſanctus an
gelus docere hoīem gentilē ꝗd ſibi opus eſſet
ad ſalutem: ſed eius nolebat vſurpare officiū
cui docendi nouerat fuiſſe cōmiſſū. Quid er
go mirū ſi ſacerdos lꝫ ſanctitate cōſpicuus: lꝫ
eloquijs diuinis vehemēter inſtructꝰ ad apo
ſtoloꝝ principis magiſteriū miſit ad quē etiā
angelus docendi gratia primitias gentilium
Cornelium deſtinauit. Pauli enim ad Galat̃
hec ſunt verba: Paulus ait apoſtolus non ab
hoībus aut ꝑ hominē ſed ꝑ ieſum xp̄m ⁊ deum
patrē qui ſuſcitauit eum a mortuis: hic itaꝗ̃ q
nō ab hominibus ſed ab ipſo xp̄o ⁊ deo patre
fuerat factus apoſtolus: atꝗ ab auctore ſapiē
tie ſufficienter inſtructus: ad petri tamen ma
giſterium venit ⁊ nō in tranſcurſu ſed per plu
res dies apud eum veluti in ſchola permāſit.
veni inquit hieroſolymā videre petrū ⁊ man
ſi apud eum. xv. diebꝰ: ꝑ myſticū hebdoadis ⁊
octoadis numerū veteris teſtamenti ſimul ⁊
noui didicit ſacramētum. Hec ille. Preterea
in teſtimonium huiꝰ prerogatiue Roma. pon.
eſt ꝙ vbicunꝗ erat petrus preſens omēs apo
ſtoli illi in predicando ⁊ dubia determinando
deferebant. vnde in die pentechoſtes primū
ſermonem fecit Act̃. ij. Stans petrus cum vn
decim eleuauit vocem ſuā ⁊ locutꝰ eſt ⁊c̄. In
queſtione etiam de obſeruantia legalium pe
trus queſtionem determinauit licet iacobꝰ ꝓ
nunciauerit Act̃. xv. vbi dicit̃ ꝙ cū magna in
quiſitio fieret ſurgens petrꝰ dixit ad eos: glo.
interli. pre omnibus ꝑus loꝗtur. ⁊ vt ait glo.
omēs alij in ſentētiam petri tranſierūt. ita vt
Hiero. dicat ſcribens ad beatū Auguſtinum
ep̄la. xxij. ꝙ petrus princeps fuerat illiꝰ decre
ti: legem poſt euangelium nō eſſe ſeruandam.
Ceterum huius prerogatiue argumentū capi
tur manifeſte ex eo ꝙ beatus Hiero. in epiſto
la ad Auguſtinum ait que incipit: ſimul tres
ep̄las. Tante petrꝰ auctoritatis fuit vt paulꝰ
in ep̄la ſua ſcripſerit. deinde poſt tres annos
veni hieroſolymā videre petrū ⁊ manſi apud
eum diebus. xv. Rurſum in ꝯtibus. Poſt an
nos. xiiij. aſcēdi iterū hieroſolymā cū Barna
ba aſſumpto ⁊ tito: aſcēdi aūt ſm̄ reuelatōē ⁊
expoſui eis euāgeliū qḋ predico inter gentes.
ondens non habuiſſe ſecuritatē euāgelij p̄di
candi niſi petri ⁊ qui cum eo erant ſententia
roboratum fuiſſet. ſtatimꝗ ſequitur. ſeorſum
autem his qui videbantur aliquid eſſe ne for
te in vacuum currerem aut cucurriſſem. Hec
Hieronymus. Item eiuſdem prerogatiue ar
gumentum colligitur ex eo ꝙ beatus Hiero
ny. lib. de viris illuſtribus. lib. v. ca. viij. dicit.
Marcus inquit diſcipulus ⁊ interpres petri
iuxta qḋ petrū audierat referentē rogatus ro
me a fratribus breue ſcripſit euāgeliū: qḋ cū
petrus legiſſet approbauit ⁊ eccl̃ijs legendū
ſua auctoritate tradidit. hec ille. Ecce ꝙ ap̄li
ca ſedes hꝫ approbare ⁊ auctorizare ſcp̄ta do
ctoꝝ. Amplius teſtimoniū huiꝰ inſignis ꝓ̄ro
gatiue magiſterij ap̄lice ſedis habet̃ ex beato
Aug. Tum ex eo ꝙ dicit contra ep̄lam funda
menti cito poſt principiū: euāgelio non crede
rē niſi me catholice eccl̃ie cōmoueret aucto
ritas. Tum ex eo qḋ dicit in lib. de. q. ve. ⁊ no.
teſt. q. lxxix. ꝙ ſicut in ſaluatore erant oēs cau
ſe magiſterij ita ⁊ poſt ſaluatorē in petro oēs
cōtinent̃. Tum ex eo qḋ ſcribit ad Glorium ⁊
Eleuſiū ꝙ in romana eccl̃ia ap̄lice cathedre
ſemper viguit principatus. Omnibus iam di
ctis ⁊ bene conſideratis ⁊ catholice pondera
tis manifeſta luce ſequunt̃ correlarie ſequen Correlarium
tes ꝓpoſitiones. Primo quidem elicit̃ corre primum
larie ꝙ ad romanū ponti. ꝓ ſublimitate ma
giſterij ap̄lice ſedis ꝑtineat ſymbolū fidei or
dinare. Hoc autem iuxta beatū Tho. in. ij. ij.
q. ij. ar. vlti. ſic ꝓbat̃. Quoniam noua editio ſymbo
li neceſſaria ē ad vitandū inſurgētes errores.
ad illius ergo auctoritatem pertinet ſenten
tialiter determinare ea que ſunt fidei vt ab oī
bus inconcuſſa fide teneant̃. hoc autem per
tinet ad auctoritatē ſummi pontificis vt di
ctum eſt ad quē maiores ⁊ difficiliores eccl̃ie
queſtiones referūtur: vt in. c. multis. diſ. xvij.
habetur. ⁊ in. c. rogamus. xxiiij. q. i. ergo ad ſo
lam auctoritatē romani pontificis pertinet
noua editio ſymboli. Oſtendit etiā prefatū
correlariū ſan. Tho. vbi. ſ. ex eo ꝙ editio ſym
boli facta eſt in ſynodo generali. ſed hmōi ſy
nodus auctoritate ſolius ſummi pont. poteſt
congregari. vt habet̃ in decretis. di. xvij. ergo
editio ſymboli ad auctoritatē romani pon. ꝑ Secundum
tinet. hec ille. Ex prefatis infert̃ ſecūdo cor
relarie: ꝙ ad romanū pon. ꝑtineat interpreta
ri ſacrā ſcripturā ⁊ dubia declarare que emer
gunt circa ius naturale ſiue diuinū. Hoc aūt
correlariū ſic ex ſuperioribus deducit̃. Pro quo
primo notat̃ ꝙ determinare dubia in talibus
poteſt eſſe dupliciter. Vno modo ſcꝫ inquiſi

tiue: ſicut poteſt quilibet ex ingenio vel habi
tu inq̄rere de dubijs alicui⁹ ſciētie. et iſto mo
do declarare pōt pertinere ad quecūq₃ doctū
in aliqua ſcientia ⁊ vocat̄ determinatio ſiue
declaratio magiſtralis. Alio modo poteſt ac
cipi declarare cum aliqua auctoritate: ſic ſc₃
q̄ declaratio debeat ꝑ vera teneri vel opina
ri ita q̄ non liceat oppoſitū tenere vel opina
ri. Et iſto modo ptās ſiue auctoritas declarā
di predicta dubia eſt ſolū apud ſummū ponti
ficē ſimpliciter. Similiter eſt diſtinguendu₃
de interpretatione diuine legis aut ſacre ſcri
pture: q2 quedam fit per modū diſputationis
⁊ inquiſitionis ſcholaſtice ꝑquirēdo q̄s ſit ſa
nus intellectus ipſarū nihil ad verba legis vl̄
ſcripture adijciēdo vel ſubtrahēdo. Alius eſt
interpretatiōis modus per modū determina
tionis obligatorie ad tenendū intellectū ſiue
ſenſum datū per interpretationē. Prim⁹ mo
dus eſt magiſtroꝝ quoꝝ tñ interpretatio ne
minē cogit ad ſic tenendū. Secūdus v̄o mo
dus interp̄tatonis eſt romani pontificis cui⁹
determinatio obligat oēs ad ſic tenēdū ⁊ ob
ſeruandū. Qd̄ rōne pōt ſic oſtēdi: oportet po
nere in eccl'ia vnū caput ad qd̄ pertineat de
terminare ⁊ declarare ⁊ interpretari illa que
ſunt dubia circa quecūq₃ ad fidē pertinētia ſi
ue ſint ſpeculatiua ſiue agibilia. ſed cōſtat q̄
in eccl'ia non pōt eſſe aliqd̄ tale caput niſi ſo
lus papa. ergo ⁊c. minor p₃ ex ſuperioribꝰ. ma
ior ꝓbat̄: q2 oportet ponere eccl'iam ſic diſpo
ſitam a deo q̄ tota cōmunitas vniuerſalis ec
cleſie maneat in vnitate fidei ⁊ in vna ſentē
tia de fide. Unde ap'ls. i. Corinth. i. Obſecro
vos fratres per nomen dn̄i noſtri ieſu xp̄i vt
idipſum dicatis omēs ⁊ non ſint in vobis ſciſ
mata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu ⁊ in
eadē ſententia. ſed hoc non pōt eſſe niſi tota
cōmunitas eccl'ie recurſum habeat ad vnum
caput ſc₃ ad preſidentē apud quē eſſet aucto
ritas declarandi ⁊ interpretandi dubia circa
ea que ſunt fidei. pertinet ergo ad romanum
pontificē declarare dubia ⁊ interpretari cir
ca ea que fidei ſunt ſiue iuris naturalis ⁊ diui
ni. Unde Aug. ꝯtra Manicheos. ⁊ habet̄ c.
palam. di. xi. Palam eſt q̄ in re dubia ad fidē
valeat auctoritas eccl'ie catholice que ab ip
ſis fundatiſſimis ſedibus ap'loꝝ vſq₃ in hodi
ernū diē ſuccedentiū ſibimet epoꝝ ſerie ⁊ tot
populoꝝ conſenſione cōfirmatur. hec Augu.
Hinc eſt ſicut ſuperius dictum eſt q̄ orta que
ſtione an legalia deberent obſeruari cū euan
gelio conſuluerunt petrum ⁊ alios apoſtolos
qui erāt in hieruſalē: ⁊ petrus ſicut princeps
apoſtoloꝝ ⁊ preſidens ſupra totam cōmunita
tem eccleſie decreuit ⁊ declarauit legalia nō
eſſe obſeruanda: vt p₃ Act. xv. Ceterum ex Tertium
ſuperioribꝰ elicit̄ tertio correlarie q̄ ad roma
num ponti. pertineat dicta ſiue opuſcula do
ctoꝝ ſinguloꝝ in his que ad fidem pertinent
approbare vel reprobare p₃ manifeſte ex di
ctis. habet̄ etiā hoc expreſſe in. c. ſi romanoꝝ.
di. xix. vbi ſic ait Nicolaus papa. Si romano
rum pontificū decreto ceteroꝝ opuſcula tra
ctatoꝝ approbantur vel reprobant̄ ita quod
vere ſedes apoſtolica approbauit hodie tene
atur acceptum: ⁊ quod illa reppulit hacten⁹
inefficax habeatur ⁊c. vbi glo. Argumentum
qd̄ approbat vl' reprobat ⁊ nos approbare vl'
reprobare debemus. xxiiij. q. i. hec eſt fides. ⁊
xxxv. q. ix. veniam.

Capitulum. cviij. Qd̄ decreta ſiue decretales romanorum pontificum ſunt a cunctis fidelibus venerabiliter ſuſcipienda.

Capitulum CVIII

Ex his que de apoſtolice ſedis iudicio ⁊ magi
ſterio multis ſanctoꝝ patrū te
ſtimonijs firmauimus apertiſſi
me confutatur error aduerſarioꝝ qui apoſto
lice ſedis decretales ſiue decreta contēnunt
que in canonibus concilioꝝ non includūtur.
Contra hunc errorem cum ſit pernicioſiſſim⁹
⁊ ad infinita ſciſmata ianua: ſunt multoꝝ ſan
ctoꝝ patrum argumenta preter ea que in ſu
perioribus diximus in hoc ſecundo libro cir
ca ca. xlviij. ⁊ l. In primis eſt argumentū qd̄
clariſſime memorie papa Nicolaus oībus ar
chiepis per galliā ꝯſtitutis ſcribens facit: vt
in. c. ſi romanoꝝ. di. xix. ita dicēs. Si romano
ru₃ pon. decreto ceteroꝝ opuſcula tractatoꝝ
approbant̄ vl' reprobant̄ ita quod vere ſedes
ap'lica approbauit hodie teneat̄ acceptum ⁊
qd̄ illa reppulit hactenus inefficax habeatur
q̄to ergo potius que papa pro catholica fide
ꝓ ſanis dogmatibus ꝓ varijs ⁊ multipharijs
eccleſie neceſſitatibus ⁊ fidelium moribus di
uerſo tempore ſcribit omi honore debent pre
ferri ⁊ ab oībus ꝓſus in quibuſlibet oppor
tunitatibus diſcretiōe vel diſpenſatione ma
giſtra reuerenter aſſumi: q̄q̄ quidam noſtru₃
ſcripſerint non eſſe decretalia priſcoꝝ ponti
ficum in toto canonū codicis corpore deſcri
pta: ⁊ ideo inter canones non aſſumenda cu₃
ipſi vbi ſue intētioni hec ſuffragari cōſpiciūt
oībus illis indifferenter vtantur ⁊ ſolū nūc
ad diminutionē ſedis ap'lice poteſtatis ⁊ ad
ſuoꝝ argumentū priuilegioꝝ minus accepta
eſſe perhibeant. Item ſi ideo non decreta
les ep'las priſcoꝝ pontificum romanoꝝ ad
mittendas eſſe dicant: quia in codice canonū

nō habent̄ aſcripte:ergo nec ſancti Greg. nec
vllius alterius qui ante ipſum fuit vel poſt ip
ſum eſt aliquod inſtitutū vel ſcriptū recipien
dum eſt eo ꝙ in codice canonū non habeatur
aſcriptū ergo doctrinā eoꝝ ⁊ ſanctiones q̄ ab
omni lingua venerant̄:qꝛ in codice canonum
nō habent̄ aſcripte de codicib⁹ eradāt ſuis vt
quid membꝛanas occupant poſtꝙ̄ nō habent̄
recepte? Sed quare multū imoꝛemur cuꝫ nec
ipſas ſcripturas diuinas veteris ⁊ noui teſta-
menti iam recipiemus ſi iſtos duxerim⁹ audiē
dos. etenim neutrū hoꝝ in codice canonū ec-
cleſiaſticoꝝ habetur inſertū. Sꝫ reſpōſuri ſūt
iſti qui ad reſiſtendū poti⁹ ꝙ̄ ad obediendum
parati ſunt aſſerētes ꝙ inter canones iueniat̄
capitulū pape Innocētij: cui⁹ auctoꝛitate do
ceatur a nobis vtrūqꝫ teſtamentum eſſe recipi
endum ꝙ̄ꝙ̄ in ipſis pꝛius canonibus nullū eo
rum ex toto contineatur inſertū quib⁹ ad hoc
aſſerendum eſt:qm̄ ſi vetus nouūqꝫ teſtamen-
tum ſunt recipienda nō ꝙ codici canonū ex to
to habeant̄ annexa ſꝫ ꝙ de his recipiendis ſan
cti Innocentij pape ꝓlata videtur eſſe ſentē-
tia. Reſtat nimirū ꝙ decretales epiſtole Ro-
manoꝛum pontificum ſint recipiende etſi nō
ſint canonum codici compaginate: quoniam
inter canones ipſos vnū beati Leonis capitu
lū cōſtat eſſe permixtū quo ita oīa decretalia
cōſtituta ſedis apoſtolice cuſtodiri mādātur
vt ſi quis in illa cōmiſerit nouerit ſibi veniam
denegari:ait eniꝫ capitulo quinto ſuoꝝ decre
taliū. Ne quid vero ſit qđ pretermiſſum a no
bis foꝛte credat̄ oīa decreta ꝯſtituta tam bea
te recoꝛdatōnis Innocētij ꝙ̄ omniū pꝛedeceſ
ſoꝝ noſtroꝝ que de eccleſiaſticis oꝛdinib⁹ ⁊ ca
nonū ꝓmulgata ſunt diſciplinis:ita a veſtra
dilectione cuſtodiri mādamus vt ſi quis in il-
la cōmiſerit veniā ſibi nouerit denegari dein
ceps. Dicēdo vero oīa decretalia ꝯſtituta nul
lum de decretalibus conſtitutis ꝑtermiſit qđ
nō mādauerit eſſe cuſtodiēdum. ⁊ rurſus aſſe
rendo omniū ꝑdeceſſoꝝ noſtroꝝ nullum pōti-
ficum romanoꝝ qui ante iam fuerunt excepit
cuius illa nō ꝑceperit decretalia cōſtituta ab
omnib⁹ cuſtodiri vt ſi quis in illa cōmiſerit ve
niam ſibi deinceps nouerit denegari. Itaqꝫ
nihil intereſt vtrum ſint oīa decretalia ſedis
apoſtolice cōſtituta nec ne inter canones cō-
cilioꝝ imixta:cum omnia in vno coꝛpoꝛe cōpa
ginari nō poſſint: ⁊ illa eis interſint q̄ firmita-
tem his que deſunt ⁊ vigoꝛem ſuum aſſignant
pꝛeſertim cū ſynodalia geſta inter que ipi ca-
nones ſtatuti ſunt in codice canonū nō habē-
tur ſꝫ a nobis omni cultu debito venerant̄. Cō
ſonat aūt huic beatiſſimo Leoni pape ⁊ facun
diſſimus ⁊ ſanctus in decretis ſuis Gelaſius
papa ita inquiēs. Decretales epl̄as quas bea
tiſſimi pape diuerſis tempoꝛibus ab vꝛbe ro-
ma ꝑ diuerſoꝝ patrū conſultatione dederūt
venerabiliter ſuſcipiendas decreuimus. In
quo notandū ꝙ non decretales dixit epl̄as q̄
inter canones habent̄: vel quas moderni pō-
tifices ediderūt ſed quas beatiſſimi pape di-
uerſis tēpoꝛib⁹ ab vꝛbe roma dederūt. dicēs
autem diuerſis tēpoꝛibus ⁊ illa tēpoꝛa vir ſan
ctus cōpꝛehendit que crebꝛeſcentibus paga-
noꝝ perſecutionibus ad ſedeꝫ apl̄icam defer
ri cauſas epiſcopoꝝ difficillime permittebat
His itaqꝫ diuina fauēte gratia pꝛelibatis oſtē
dimus nullam eſſe differentiā inter illa decre
ta que in coꝛpoꝛe canonuꝫ habent̄ ſedis apo-
ſtolice pꝛeſulum ⁊ ea que pꝛe multitudine vix
per ſingula voluminū coꝛpoꝛa reperiūtur:cuꝫ
oīa ⁊ omniū pꝛedeceſſoꝝ ſuoꝛum decretalia
conſtituta decretales epl̄as quas beatiſſimi
pape diuerſis tempoꝛibus ab vꝛbe roma de-
derunt foꝛe venerabiliter venerandas ſuſci-
piēdas ⁊ cuſtodiendas eximios pꝛeſules Leo
nem ſcilicet ⁊ Gelaſium mandaſſe ꝓbauim⁹.

Secundo contra pꝛefatum erroꝛē aduerſa-
rioꝝ eſt dn̄s Aymarus archiep̄us Remen̄. in
libꝛo ſuo de ſynodis. c. iij. vbi ꝓ auctoꝛitate de
cretalium ſummoꝝ pontificū multa ſanctoꝝ
patrum teſtimonia inducens ait. De auctoꝛi-
tate autem ipſoꝝ pōtificaliū decretoꝝ nulla
nobis dubitatio relinquit̄ cū ⁊ ipſa vniuerſa-
lia concilia auctoꝛitatē exinde ꝑceperint nec
aliunde ſynodicam firmitatē obtinere potue
rint. Hoc ergo ⁊ nos irretractabiliter obſer-
uare debemus vt apl̄ici patres nobis ex apl̄i
ca auctoꝛitate pꝛeceperūt per quā ⁊ alioꝝ ſta
tuta nobis ad ſeruandū canonizaſſe legūtur.
Nēpe beatiſſimi pr̄es noſtri Damaſus ⁊ Leo
papa magnus quoꝝ alter ſecundū vniuerſale
cōciliū alter quartū. i. Calcedonen̄. apl̄ica au
ctoꝛitate firmauerūt: ipſi inq̄ꝫ eadē auctoꝛita
te eadē etiā auctoꝛitate ⁊ voce ita generaliter
decreuerūt. Omnia inquiūt decretalia pꝛede-
ceſſoꝝ noſtroꝝ que de eccl̄iaſticis oꝛdinibus
⁊ canonū ꝓmulgata ſunt diſciplinis ita oīb⁹
ep̄is ⁊ generaliter a cunctis ſacerdotibus cu
ſtodiri debere mādamus: vt ſi quis in illa cō-
miſerit veniā ſibi deinceps nouerit denegari.
Itē Damaſus alibi oībus ep̄is ſcribens. Ob
ſeruet̄ inq̄t ab omibus vt illa ſemꝑ que apl̄ica
inſtitutione ⁊ patrū traditione ſunt conſtitu
ta ſub metu irrefragabili auctoꝛitate teneāt̄.
Itē papa Gelaſius ſcribēs vniuerſis ep̄is ꝑ
Siciliā ꝯſtitutis ait. Cū decreta venerabiliū
ſāctionū nos quoqꝫ magnoꝑe cuſtodire nita-

Alij text⁹ habent capi. x.

mur atq; ſine eoꝝ diſpendio etiam illa que ꝓ
alicuius vtilitatis foꝛtaſſe cōpendio videan-
tur laxanda credamus: cūq; nobis contra ſa-
lutariū reuerentiā regularū cupiamus teme
re nihil licere ⁊ cum ſedes ap̄lica ſuperioꝛ his
omibus fauente dn̄o que paternis canonib⁹
pꝛefixa pio deuotoq; ſtudeat tenere ꝓpoſito:
ſatis indignū eſt quēq̄ vel pontificū vel oꝛdi
nū ſubſequentiū hanc obſeruantiā refutare
quā beati petri ſedem ⁊ ſequi videat ⁊ docere
ſatiſq; cōueniens fit vt totū coꝛpus eccleſie in
hac ſibi obſeruatione concoꝛdet quā illic vige
re cōſpiciat vbi dn̄s eccl'ie totius poſuit pꝛin
cipatū dicēte ſcriptura. Oꝛdinate in me cha-
ritatem. Itē oīa cū oꝛdine fiant. hec ibi. Itē
Agatho qui ſextam ſynodū vniuerſalē per le
gatos ſuos inſtituit ⁊ inſtitutā ap̄lica aucto-
ritate firmauit: omibus ep̄is eadē auctoꝛita
te nūciauit ſic inquiēs. Oēs ap̄l'ice ſedis ſan
ctiones accipiende ſunt tanq̄ ipſius petri di
uina voce firmitate. Item ſucceſſoꝛ eius btūs
Nicolaus papa pꝛimus ſynodo vniuerſali p̄-
ſidens generali eiuſdem ſynodi iudicio decre
uit vt etiā anathema eſſet quicūq; decreta a
romano pontifice contēpſiſſet. Sctūs quoq;
Adrianus papa etiā reges anathematizauit
quicūq; ſedis ap̄lice decreta violare non foꝛ-
midāt. His ergo teſtimonijs ſatis edocemur
q̄ indubitanter apoſtolicis inſtitutis obedi-
re debemus. Hec omīa pꝛefatus dn̄s Aymā-
rus. Tertio contra pꝛefatum erroꝛē aduerſa
rioꝝ arguit papa Nicola⁹ ſcribēs ad phociū
patriarcham Conſtantinopolitanū cui⁹ ep̄la
in ſancta octaua vniuerſali ſynodo fuit rece-
pta ⁊ approbata cum omibus geſtis eius cir
ca conſtantinopolitanā ⁊ contra dictū pho-
cium ac Michaelem imperatoꝛē fautoꝛē ei⁹.
In qua ep̄la ꝓut colligit ex ipſa actione. viij.
concilij ſic habet. Decretalia autē que a ſan
ctis pontificibus ſedis romane eccl'ie ſunt in
ſtituta cui⁹ auctoꝛitate atq; ſanctione oēs ſy-
nodi ⁊ ſancta concilia roboꝛant ⁊ inde ſtabili
tatem ſumunt: cur vos non habere vel obſer-
uare dicitis niſi qđ veſtre oꝛdinationi cōtra-
dicunt. Et. j. ⁊ ſi ea non habetis de neglectu
atq; incuria eſtis arguendi: ſi habetis ⁊ nō ob
ſeruatis de temeritate eſtis coꝛripiendi ⁊ in-
crepandi. ⁊ habetur in. c. ſi decreta. diſtin. xx.
Quarto contra pꝛefatum erroꝛē eſt. c. in ca
nonicis ſcripturis. di. xix. quod ē beati Augu
ſtini. in quo videtur inter canonicas ſcriptu-
ras ep̄las ap̄lice ſedis annumerare. Itē q̄nto
contra eundē erroꝛem eſt. c. decretales. di. xx.
vbi habetur q̄ decretales ep̄le canonibus cō
cilioꝝ pari iure exequant glo. Archidya. In
obſeruantia ⁊ auctoꝛitate ⁊ exequant ſcilꝫ in
auctoꝛitate in reuerētia in obſeruatōe. Hug.
Sexto contra pꝛefatum erroꝛem videt eſſe
articulus cōdēnatus in cōcilio Conſtantien̄.
vbi inter alios articulos Iohānis vicleff fuit
condēnatus ille. Decretales epiſtole ſunt a-
pocryphe ⁊ ſeducunt a fide xp̄i ⁊ clerici ſunt
ſtulti qui ſtudent eas. Quia plura dicta ſunt
de pꝛeceptis ap̄licis ſuſcipiendis. ſ. circa ca.
xlviij. iſta ꝓ nunc ſufficiant.

Capitulum. cix. Q ſedis apoſtolice iudicium in his que fidei ſunt ⁊ ad humanam ſalutem neceſſaria errare non poſſit.

Capl'm CIX

Ex his que in ſu-
perioꝛi capitulo dicta ſunt dat
nobis luce clariſſima intellige-
re q̄ tanta ſoliditate veritatis
apoſtolicum thꝛonum clementia diuinitatis
firmauerat q̄ iudicium eius in his que fidei
ſunt errare a veritate non poſſit: decebat ſa-
ne vt ſedes illa que ſuperni diſpoſitione con-
ſilij magiſtra fidei ⁊ cardo omniū inſtitueba-
tur eccleſiarum in his que fidei ſunt hominū
q̄ neceſſaria ſaluti ab ipſo oīum auctoꝛe deo
cuius pꝛouidentia in ſui diſpoſitione non fal
litur hoc ſingulari infallibilitatis munere do
naretur. in cuius rei ſacramentū pꝛimo illius
ſedis pontifici diuine diſpenſationis nomen
firmitatis imponit ſcilicet Petrus quod ſy-
ra lingua rupes interpꝛetatur. Unde beatus
Gregoꝛius Eulogio epiſcopo Alexādrie ſcri
bens epiſtola. clxxxi. Quis neſciat ſanctā ec-
cleſiam in apoſtoloꝝ pꝛincipis ſoliditate fir-
matam qui firmitatem mentis traxit in no-
mine vt petrus a petra vocaretur cui veritat
voce dicitur. Tibi dabo claues regni celoꝝ.
cui rurſum dicitur. Et tu aliquando cōuerſus
cōfirma fratres tuos. hec Gregoꝛius. Quod
autem hoc quod diximus ſit pꝛiuilegiū ⁊ mu-
nus ampliſſimum apoſtolice ſedis multiplici
ter ⁊ etiam efficaciter pꝛobamus. Pꝛimo au-
ctoꝛitatibus. Secundo rōnibus in ſequēti. c.
Auctoꝛitate pꝛimo illa ſaluatoꝛis ꝓmiſſione
que caſſa eſſe nō poteſt qua petro locutus eſt
dicens. Tu es petrus ⁊ ſuper hanc petrā edi
ficabo eccleſiam meam. Quā xp̄i ꝓmiſſionē
de firmitate fidei apoſtolice ſedis accipien-
dam eſſe ſancti doctoꝛes in religione ⁊ ſapiē-
tia clariſſimi conteſtant. Ait eñ beatus Cy-
rillus alexādrinus patriarcha vt inducit in
glo. continua ſm hanc domini ꝓmiſſionē ec-
cleſia apoſtolica petri ab omni ſeductione et
heretica circūuentione imaculata manet ſup
pꝛepoſitos ⁊ epiſcopos ⁊ ſuper oēs pꝛimates
eccleſiarū ⁊ populoꝝ in ſuis pontificibus in

fide pleniſſima ⁊ auctoritate petri ⁊ cū alie ec-
cleſie quorundā erroꝝ verecundate ſint ſtabi-
lita ipa impaſſibiliter regnat ſilentiū iponēs
⁊ omniū obturās ora hereticoꝝ ⁊ nos neceſſi-
tate ſalutis nō decepti ſuperbia nec vino ſup-
bie ebriati typum veritatis ⁊ ſancte apoſtoli
ce traditionis vna cū ipſa ꝯfitemur ⁊ predica
mus. hec Cyrill⁹. Secūdo beat⁹ Chryſ. dict⁹
os aureū ibidē ſuper Mat. hoc ideꝫ cōfirmās
ait. Uide qualiter xp̄s reducit petrū ad excel-
ſam de ipſo intelligentiā: hec em̄ ꝓmittit que
ſunt ꝓpria dei ſolius ſcꝫ peccata ſoluere ⁊ ec-
cleſiam imutabilem facere inter tot pſecutio-
num ⁊ temptationū ꝓcellas. Item ad idem ē
Origenes qui vt deducit ſanctus Thomas ſu
per Mat. tam de petro ꝙ̄ de eccleſia vniuer-
ſali prefatum xp̄i verbū Mat. xvi. Et porte i-
feri nō preualebūt aduerſus eam exponēs ita
dicit. Non autem exprimitur vtrum petro nō
preualebunt aut eccleſie quā edificat ſup pe-
tram. tn̄ manifeſtum eſt ꝙ nec aduerſus petrū
nec aduerſus eccleſiam porte preualebūt infe
roꝝ. Hec ille. Quod autem de petro petra verbū
xp̄i intelligatur idem manifeſtat dicēs. Uide
quātam poteſtatem habet petra ſup quā edi-
ficatur eccleſia vt eius iudicia maneāt firma
quaſi deo iudicante per eam. Secundo apo
ſtolice ſedis iudiciū in his que fidei ſunt eē in
defectibile manifeſte ꝓbat̄ ex promiſſione il-
la xp̄i qua petro pro ſede ſua loquēs ait Luce.
xxij. Ego pro te rogaui petre vt nō deficiat fi-
des tua ⁊ tu aliquādo conuerſus cōfirma fra-
tres tuos. Quod autem de fide petri in apoſtoli-
ca ſede indefectibiliter ſemper manſura intel
ligendū ſit ſancti teſtantur doctores. Impri-
mis beatiſſimus Leo in ſermone ſcd̄o ordina
tionis ſue eandem xp̄i pollicitationem pertra
ctans. Ego rogaui pro te petre vt nō deficiat
fides tua ⁊c̄. ita ait. Specialis cura a domino
petri ſuſcipit̄ ⁊ pro fide petri proprie ſupplica
tur tanꝙ̄ aliorum ſtatus certior ſit futurus ſi
mens principis victa nō fuerit. in petro ergo om
niū fortitudo munitur ⁊ diuine gratie ita ordi
natur auxiliuꝫ vt firmitas que per xp̄m petro
tribuitur ꝑ petrum apoſtolis conferatur. Hec
ille. Item ad idem eſt Agapto papa in ſuggeſ- *Ab alijs autem agotho dicitur*
tione quam Conſtantino imperatori ſcribit q̄
a tota ſexta ſynodo vniuerſali fuit venerabili-
ter acceptata. Hec apoſtolica xp̄i eccleſia per
dei omnipotētis gratiam a tramite apoſtoli-
ce traditōis nūꝙ̄ erraſſe ꝓbat̄ nec hereticis
nouitatib⁹ deprauāda ſuccubuit: ſed vt ab exor
dio normā fidei xp̄iane pcepit ab auctoribus
ſuis apl̄oꝝ xp̄i principib⁹ illibata fideten⁹ ma
net ſm̄ ipſius dn̄i ſaluatoris dictam pollicita
tionē qua ſuoꝝ diſcipuloꝝ principi in ſacris
euangelijs fatus eſt. Petre inquiens ecce ſa-
than expetiuit vt cribraret vos ſicut qui cri-
brant triticum: ego autem ꝓ te rogaui vt nō
deficiat fides tua ⁊ tu aliquando cōuerſus cō
firma fratres tuos. Cōſideret itaqꝫ veſtra trā
quilla clementia quoniā dn̄s ⁊ ſaluator oīum
cuius fides eſt qui fidem petri non defecturā
promiſit: confirmare eum fratres ſuos admo-
nuit ꝙ apoſtolicos pontifices mee exiguita-
tis predeceſſores confidenter feciſſe ſemꝑ cū
ctis eſt cognitum. Hec ille. Eadem ſententia
etiam eſt Lucij pape cuius pars ponit̄ in ca.
a recta. xxiiij. q. i. Aliqua hic dicit gloſator q̄ ſi
vidiſſet ad longum textum Lucij non ita fuiſ
ſet interpretat⁹. ⁊ iſte frequenter eſt error iſta
rum gloſaruꝫ decreti qui error potiſſime inde
contingit: quia originalia ſanctoꝝ patrū per
gloſatorem non ſunt viſa ſed detruncata ꝓut
iacent in decreto. Item beatus Bernardus
dn̄o Innocentio pape ſcribens hoc inſigne a
poſtolice ſedis priuilegium ex eodem ſaluato
ris verbo atteſtat̄ his verbis. Oportet ad ve
ſtrum referri apoſtolatū pericula queqꝫ ⁊ ſcā-
dala emergētia in regno dei ea preſertim que
de fide contingunt: dignum naqꝫ arbitror ibi
potiſſimum reſarciri dāna fidei vbi fides de-
fectum habere non poſſet: hec quippe prero-
gatiua eſt huius ſedis: cui em̄ alteri dictū eſt.
Ego pro te rogaui petre vt non deficiat fides
tua? hec Bernardus. Item ideꝫ Bernardus
vl' Joh. damia. in ſermone Johānis baptiſte
qui incipit. Hodie dilectiſſimi: dicit ſic. Deci
m⁹ honor eſt aſſertio matris eccl'ie. texit ora
chlamydis vnguentumqꝫ ꝓfuſum in capite
extremāqꝫ veſtimenti fimbriam inundanter
effundit: illa em̄ magiſtra ⁊ regina omniū ec-
cleſiaruꝫ romana eccleſia cui dictum eſt. Ego
ꝓ te rogaui vt non deficiat fides tua: in hono
re beati Johānis baptiſte poſt ſaluatoris no-
men conſecrata eſt ⁊ ſignata: dignū naqꝫ erat
vt ſponſe ſequeret̄ auctoritas ⁊ ſingularem a
micum eius illuc ꝓueheret vbi principatum
ipſa cōſcendit. Item hoc idem ex prefata re-
dēptoris noſtri ꝓmiſſione oſtendit Leo papa
nonus in libro quē cōtra Michaelē conſtan
tinopolitanū fecit vbi. c. vij. ita dicit. Taliter
ſancta eccl'ia ſupra petram. i. xp̄m ⁊ ſuper pe-
truꝫ cepham filium Johānis qui primo Sy-
mon dicebatur edificata eſt ꝙ inferi porte diſ
putationibus ſcꝫ hereticoꝝ qui vanos ad in
teritum introducunt nullatenus foret ſuperā
da ſic pollicet̄ ipſa veritas per quā ſunt vera
quecūqꝫ ſunt vera. porte inferi nō preualebūt
aduerſus eam: cuius ꝓmiſſionis effectū ſe pre

cibus impetraſſe a patre ipſe filius ꝓſtat dicendo ad petrũ. Symon ecce ſathanas expetiuit vt cribraret vos ſicut triticũ: ego autẽ rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua ⁊ tu aliquando cõuerſus cõfirma fratres tuos. Erit ergo quiſq̃ tante dementie q̃ orationẽ illius cuius velle eſt poſſe audeat in aliquo vanam putare: nõne a ſede principis apoſtoloꝝ Romana videlicet eccl'ia tam per eundem petrũ q̃ per ſucceſſores ſuos reprobata atq̃ conuicta atq̃ expugnata ſunt omniũ hereticoꝝ cõmẽta ⁊ fratrum corda in fide petri que nec defecit nec vſq̃ in finẽ deficiet ſunt cõfirmata. h ille. Item in ſynodica eiuſdẽ Leonis ad Petrũ anthiochenũ patriarcham ſic ſcribit. Ab apl'ica ſede noſtrã catholicã conſulendo perpendimus tuã prudentiã nolle deuiare a dñico ⁊ omniũ ſanctoꝝ patruꝫ concordi decreto quo inuiolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccl'ijs ſancta romana eccl'ia ⁊ apl'ica ſedes caput preponit ad quã maiores ⁊ difficiliores cauſe omniũ eccl'iarum diffiniende referant: ſic oĩa veneranda concilia: ſic leges humane promulgant: ſic ipſe ſanctus ſanctorum ⁊ rex regum dñs dñantiũ confirmat quatenus ibi principalis dignitatis ⁊ totius eccleſie diſcipline venerabilis apex prefulgeat ⁊ precellat vbi ipſe vertex ⁊ cardo apoſtolorum petrus carnis ſue reſurrectionem beatã in nouiſſimo die expectat. nimiruꝫ ſolus eſt ille ꝓ quo ne deficeret eius fides domin⁹ ⁊ ſaluatoꝛ aſſeruit ſe rogaſſe dicens. Symon ecce ſathan expetiuit vos vt cribraret ſicut triticũ ego autem rogaui vt non deficiat fides tua ⁊ tu aliquando cõuerſus cõfirma fratres tuos. Que venerabilis ⁊ efficax oratio obtinuit q̃ hactenus fides petri non defecit nec defectura creditur in throno illius in ſeculum ſeculi: ſed confirmabit corda fratrum varijs concutienda fidei periclitationibus ſicut hucuſq̃ confirmare non ceſſauit. hec ille. Item patet hoc ꝓfeſſione octaue ſynodi in qua lectus eſt libellus Adriani pape qui acceptus eſt cum omĩ laude in quo ſic dicit. Prima ſalus eſt recte fidei regulã cuſtodire deinde a cõſtitutis dei ⁊ patrũ nullatenus deuiare: vnuꝫ quippe hoꝝ ad fidem pertinet alteruꝫ ad opus bonũ. ſicut eñ ſcriptũ eſt. Sine fide impoſſibile eſt placere deo: ſic rurſus legitur. Fides ſine operibus occiſa eſt. Et quia non poteſt dñi noſtri ieſu xp̄i pretermitti ſententia dicẽtis. Tu es petrus ⁊ ſuper hãc petrã edificabo eccl'iaꝫ meã. hec que dicta ſunt rerũ ꝓbant effectibus: q2 in ſede apoſtolica imaculata eſt ſemp catholica ſeruata religio ⁊ ſancta celebrata doctrina. hec ibi. Item ipſa ſynodus octaua acceptans doctrinam ⁊ ſententiã apl'ice ſedis ita inquit. Quoniã ſicut prediximus ſequentes in oĩbus apl'icam ſedem ⁊ obſeruantes oĩa eius ſtatuta ſperamus vt in vna communiõe quaꝫ ſedes apl'ica predicat eſſe mereamur in qua eſt vera ⁊ integra ⁊ vera xp̄iane religionis ſoliditas: promittentes etiam ſequeſtratos a cõmunione eccleſie catholice. i. non cõſentientes ſedi apoſtolice eoꝝ nomina inter ſacra non recitanda eſſe miſteria. hec ibi. Itẽ q̃ predicta promiſſio xp̄i. Luce. xxij. Ego pro te rogaui ⁊c̃. intelligenda ſit de fide petri pro ſede ſua teſtantur doctores famoſiores in eccleſia dei qui expoſuerũt bibliam. Unde magnus Albertus ſuper Luc̃. tractans verbum predictum ita formaliter dicit: vt non deficiat fides tua ſcilicet finaliter. Hic argumentũ efficax pro fide xp̄i ⁊ ſucceſſore ipſius q2 fides eius finaliter non deficiet Naum. i. Non adijciet vltra vt pertranſeat per te belial vniuerſus interijt. Item dñs Hug. cardinalis ſuper eundẽ locum ait. Argumentũ ꝓ eccleſia Romana. Item ad hoc eſt glo. in ca. quodcunq̃. xxiiij. q. i. que dicit ſic. Niſi erraret eccleſia romana quod non credo poſſe fieri: q2 deus nõ permitteret. hec glo.

Capitulum. cx. In quo rõnibus prefatũ apoſtolice ſedis priuilegium ꝓbatur ⁊ confirmatur.

Capitulũ cx

p Oſtquã ſacre ſcripture auctoritatibus iuxta ſanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ expoſitiones oſtendim⁹ apl'icam ſedem in iudicio eoꝝ que fidei ſunt ⁊ ad ſalutem fideliuꝫ neceſſaria ſtante diuina pollicitatione errare non poſſe: reliquũ eſt vt etiam rationibus illud confirmemus. Primo ſic ex ſuperioribus. Sedis illius iudicium in his q̃ fidei ſunt credendũ eſt indefectibile ad cuius auctoritatem ⁊ magiſteriũ pertinet determinare ⁊ diffinire ea que credenda proponenda ſunt populo xp̄iano ſymboluꝫ edere fidei dubia que in ſacra ſcriptura emergũt declarare ⁊ interpretari. hoc patꝫ: imo tanq̃ primũ principiuꝫ videtur clariſſimũ: q2 al's nihil quod illius ſedis auctoritate ⁊ iudicio eẽt de fide de cõdẽnatione erroꝝ de ſacramentis de canonizatione ſanctoꝝ de interpretationibus dubioꝝ difficilium foret firmũ aut certum: ſed dubiũ aut fallibile quod incõuenientiſſimũ ⁊ periculoſiſſimũ in religione xp̄iana eſſet. ſed apoſtolica ſedes eſt ad quã pertinet determinare ea que fidei ſunt ſymboluꝫ fidei edere et dubia in ſacra ſcriptura emergentia

interpꝛetari:vt ſupꝛa in.c.cvij.patet.ergo ſeq̄
tur ꝙ eius iudicium in his que fidei ſunt erra
re nō poſſit: Preterea ꝯfirmatur iſta ratio ſic.
Aſſenſus omnis qui eſt circa aliquid cū poſſi
bilitate ad oppoſitū includit formidinē nec ē
aſſenſus firmus nec firmiter quis aſſentit per
illū:qꝛ aſſentit cum poſſibilitate ad oppoſituʒ
vnde firmus ⁊ inuariabilis aſſenſus circa ali
quid requirit ꝙ oppoſitū eius nō poſſit eſſe ve
rum ſed omnino falſuʒ:ꝓpter quod demōſtra
tio que cauſat aſſenſum iuariabilem eſt ex ne-
ceſſarijs ⁊ que nō poſſunt aliter ſe habere. Si
militer fides virtus theologica eſt ex neceſſa-
rijs ⁊ cui nō poteſt ſubeſſe falſum:qꝛ innititur
pꝛime veritati al's nō faceret aſſenſum firmuʒ
et inuriabileʒ:ſi ergo ſedes apoſtolica ſiue ec
cleſia romana cuius auctoꝛitas ⁊ pꝛincipatus
in ſede apoſtolica locatus eſt a xp̄o in his que
fidei ſunt errare poſſet ⁊ deuiare tunc creden
tes illud crederēt poſſibile tn̄ falſum eſſe;⁊ nō
neceſſario infallibiliter verum ⁊ per ꝯn̄s cum
formidine ⁊ cuʒ dubio erroꝛis poſſibilis: ⁊ ita
credentes fluctuarent ⁊ eſſent dubij in fide et
ita infideles:⁊ ſic multa incōuenientia ſeque
rētur que vnuſquiſq; cognoſcere poteſt. Se
cūdo ſic. Illius ſedis iudiciū quod nunq̄ in fi
de defecit nec defectuoſum eſt videt̄ eſſe inde
fectibile iudiciuʒ in his que fidei ſunt. ſʒ ſedis
apoſtolice iudiciū nūq̄ in fide defecit nec de-
fectuoſum eſt.ergo ſedis apoſtolice iudicium
īdefectibile eſt in his que fidei ſunt.ꝯn̄tia pa-
tet.maioꝛ etiā.minoꝛ vero patet multoꝝ ſcōꝝ
patrum teſtimonijs. Inquit eīm Euſebiꝰ papa
in.c.in ſede.xxiiij.q.i. In ſede apoſtolica extra
maculā ſemꝑ eſt catholica ſuata religio. Iteʒ
beatꝰ Sixtꝰ papa ⁊ habet̄ in.c. memoꝛ.xxiiij.
q.i.idem teſtatur dicens. Memoꝛ ſum me ſub
illius nomine eccleſie pꝛeſidere cuiꝰ a dn̄o ieſu
xp̄o eſt gloꝛificata confeſſio ⁊ cuiꝰ fides nullā
hereſim fouet ſed quideʒ oēs hereſes deſtruit.
Hec ille. Item beatus Hieronymꝰ.in.c.hec ē
fides.xxiiij.q.i.ad idem eſt ita dicens. Sācta
romana eccleſia que ſemper īmaculata ꝑman
ſit domino pꝛouidente ⁊ beato petro opē ferē
te in futurum manebit ſine vlla hereticoꝛum
inſultatione:ſeʒ pꝛeualente atq; firma ⁊ īmo-
bilis omni tempoꝛe perſiſtet. Hoc etiam Pe
lagius papa in.c q̄uis.di.xxi.teſtatur dicens.
Eſt ergo pꝛima apoſtoli petri ſedes Romana
eccleſia nō habens maculam nec rugam nec
aliquid huiuſmodi. Hec etiam apertiſſime te-
ſtantur auctoꝛitates ſanctoꝛum patrum poſi-
te in pꝛecedenti capitulo. Tertio cōfirmādo
iam factam ratione ſic. Illius ſedis iudicium
in his que fidei ſunt eſt indefectibile qđ nul-
la malicia hominuʒ valet extingui.ſed ſedes
apoſtolica ſiue romana eccleſia nulla homi-
nuʒ malicia valet extingui.ergo ſedis apoſto
lice iudiciū eſt infectibile.cōſequentia eſt bo
na.maioꝛ vero manifeſta.minoꝛ autem ꝓbat̄
auctoꝛitate Pelagij pape qui vt habet̄ in ca.
pudenda.xxiiij.q.i.ita ait. Cum eccleſia vna
ſit nulla alia eſſe conſtat niſi que in apoſtoli-
ca eſt radice firmata ⁊ fundata. Et infra reci-
tans verba Auguſtini ſic ſubiungit. Sed nul
lo modo poteſt dici eccleſia in qua ſciſma eſt
reſtat vt q̄m eccl'ia nulla eē nō pōt ea ſit quā
in ſedis apoſtolice ꝑ ſucceſſiones ep̄oꝝ radi-
ce conſtitutam nulloꝝ hominū malicia etiaʒ
ſi nota excludi non poſſit;ſed ꝓ tempoꝛis ra-
tione toleranda iudicet̄ vllo modo valeat ex
tinguere.hec ille. Quarto ſic. Sedis illiꝰ iu
diciū in his que fidei ſunt eſt indeuiabile cui
quicunq; repugnans quocūq; tēpoꝛe cenſen-
dus eſt hereticꝰ.ſed quicūq; repugnat in his
que fidei ſunt ap'lice ſedi hereticus eſt cēſen
dus.ergo apoſtolice ſedis iudiciuʒ in his que
fidei ſunt eſt indeuiabile.conſequentia videt̄
bona.maioꝛ patʒ.minoꝛ vero eſt beati Hiero
nymi in.c.hec eſt fides.xxiiij.q.i.q̄ ad Dama-
ſum ſcribens ita dicit. Hec eſt fides papa be-
atiſſime quā in catholica didicimus eccleſia
quāq; ſemper tenuimus:in qua ſi minus peri
te aut parum caute foꝛte aliquid poſitum eſt
a te emendari cupimus qui petri ⁊ ſedem ⁊ fi
dem tenes.ſi autem hec noſtra confeſſio apo-
ſtolatus tui iudicio cōpꝛobatur quicunq; me
inculpare voluerit ſe imperitum ⁊ maliuoluʒ
vel non etiam catholicum ſed hereticum cō-
pꝛobabit.hec ille. Item minoꝛ illa ꝓbatur au
ctoꝛitate beati Cypꝛiani martyris: qui vt ha
betur in ca.aduocauit.xxiiij.q.i.dicit ſic. Ad-
uocauit ad ſe Cypꝛianus epiſcopum Saty-
rum nec vllam putauit veram niſi vere fidei
gratiā percunctatuſq; eſt ex eo vtrū nā de ca-
tholicis ep̄is eſſet hoc eſt ſi cuʒ romana eccle
ſia conſentiret.hec ille. Quinto ſic. Illius ſe
dis iudicium credendū eſt in eccl'ia eſſe inde-
fectibile in his que fidei ſunt a qua quiſq; di-
uiſus efficitur extra eccl'iaʒ dei.ſed diuiſus ab
ap'lice ſedis iudicio efficit̄ extra eccl'iaʒ.ergo
⁊c.ꝯſequentia eſt bona.maioꝛ non indiget ꝓ
batione.minoꝛ vero eſt beati Cypꝛiani:⁊ ha-
bet̄ in.c.qui cathedram.di.xciij. Qui cathe-
dram petri ſup quā eccl'ia fundata eſt deſerit
in eccl'ia ſe eſſe non confidat. Iteʒ minoꝛ illa
eſt beati Hieron̄.in.c.q̄m vetꝰ oꝛiēs.xxiiij.q.i.
vbi ſcribēs Damaſo pape ita dic̄. Cū ſucceſſo-
re piſcatoꝛis ⁊ diſcipulo xp̄i loquoꝛ: ego nullū
pꝛeuiū niſi xp̄m ꝯſequēs beatitudini tue.i.ca Alij pꝛemium

Alij cõmunionē cõſortior

thedre petri cõmunione conſentior ſuper illā
petram eccl'iam fundataʒ ſcio: quicũq; extra
hanc domũ agnum comederit ꝓphanus eſt:
ſi quis in archa non fuerit peribit regnante
diluuio. Et .j. Non nouimus vitalem: mileciuʒ
reſpuo: ignoro paulinum: quicũq; tecum non
colligit ſpargit: hoc eſt qui xp̄i nõ eſt antixp̄s
eſt. hec Hieronymus. Itē eadem ſentētia col
ligit ex ca. ſciſma. xxiiij. q. i. Sexto ſic. Illius
ſedis iudicium eſt cenſenduʒ in his que fidei
ſunt indefectibile ad quod ſummarũ diffiniti
ones cauſarũ grauioreſq; queſtiones cuiuſmo
di ſunt queſtiones fidei ſunt referende ⁊ inde
terminationē ſumpture. ſed ad apoſtolicā ſe-
dē ſunt oēs cauſe fidei referēde ⁊ diffiniende
ergo apoſtolice ſedis iudiciũ in fide deficere
non poteſt. cõſequentia eſt bona. ⁊ maior eſt
manifeſta: quoniā ſicut in diſciplinalibus fit
reſolutio vſq; ad prima principia que falſa eē
non poſſunt: ita cauſe fidei referende ſunt ad
thronũ qui in iudicio ſuo errare non põt: quia
al's nihil diffinitũ per apoſtolicā ſedē aut ter
minatũ teneretur firmũ ⁊ indubitatum. ⁊ ita
ſequeret̄ ſciſma ⁊ hereſis inter fideles ⁊ ita fi
des prima periret. minor vero patʒ ex. c. quo-
tiens. xxiiij. q. i. vbi ita inquit tex. Quotiēs fi-
dei ratio vētilat̄ arbitror oēs fratres coepōs
noſtros non niſi ad petruʒ: id eſt ſui nominis
⁊ honoris auctoritatem referre debere veluti
nunc rettulit veſtra dilectio ꝙ per totũ mũdũ
poſſit eccl'ijs omnibus in cõe prodeſſe. Item
eadē ſententia eſt pape Pelagij in quadam
ep'la in qua in. c. multis. di. xvij. ita inq̄t. Ma
iores vero ⁊ difficiliores queſtiones vt ſancta
ſynodus ſtatuit ⁊ beata cõſuetudo exegit ad
apoſtolicam ſedem ſemper referantur. Item
beatus Gregorius ⁊ habetur in ca. preceptis
di. xij. Nulli dubium eſt ꝙ non ſolum pontifi-
calis cauſatio ſed om̄is ſancte religionis rela
tio ad ſedem apoſtolicam quaſi ad caput ec-
cleſiarũ debeat referri ⁊ inde normaʒ aſſume
re vnde ſumpſit exordiuʒ ne caput inſtitutio
nis videat̄ omitti: cuius auctoritatis ſanctio
nē omēs teneant ſacerdotes qui nolunt ab a
poſtolice petre ſoliditate diuelli. hec Grego.
Idem etiā habet̄ in. c. maiores. extra de bap.
⁊ eius effec. vnde in Calcedonen̄. concilio au
dita ep'la quam Leo papa ſcripſit Flauiano
ep̄o cõtra errorem Euticis ep̄i ita declamaue
runt. Hec eſt patrum fides: hec ap'loꝝ fides:
oēs ita credim⁹: orthodoxi ita credimus: ana-
thema ē qui nõ ita credit: petrus per Leoneʒ
ita allocutus eſt. hec ibi. Septimo ſic. Illi⁹
ſedis iudiciũ eſt indefectibile in his que fidei
ſunt cuius ſanctiones omēs accipiende ſunt

tanꝙ ipſius petri diuina voce firmate ſed ſic
eſt de ap'lice ſedis ſanctiõibus. ergo ⁊c. cõſe-
quentia eſt bona. maior eſt manifeſta. minor
ꝟo eſt in forma beati Agathonis in. c. ſic. di.
xix. Ad hoc etiam facit. c. in canonicis. ea. di.
Itē Adrianus papa ſcribēs imperatori Ba-
ſilio dicit ſic. Quoniā trāquilliſſime impera-
tor audiſtis vocē dei per ap'lice ſedis officium
tibi delatam ⁊c. Octauo ſic. Illius ſedis iu
diciũ credenduʒ eſt in his que fidei ſunt inde
fectibile ad qḋ omēs doctores quantũcunq;
docti aut ſancti dicta ſua referunt ⁊ examini
⁊ correctioni ſubmittunt. ſed ſedis ap'lice iu-
dicium eſt huiõi. ergo ⁊c. cõſequentia eſt bo-
na. maior manifeſta. al's ſancti doctores hoc
facientes poſſent grauiter errare. minor vero
patet ex multis. Primo ex ſubmiſſione quam
facit btũs Hiero. in. c. hec eſt fides. xxiiij. q. i.
de qua ſupra. Secũdo ex ſubmiſſione quā fa-
cit btũs Aug. ſcribens ad papā Bonifaciuʒ
libellũ quē ꝯtra duaſ pelagianoꝝ ep'las intitu
lauerat. vbi ita dicit. Hec ergo que in iſtis vt
dixi duabus epiſtolis eoruʒ iſta diſputatione
reſpondeo ad tuam potiſſime dirigo ſanctita
tem non tam diſcenda ꝙ examinanda: vbi ſi
forte aliquid diſpliceat emendanda cõſtitui.
Item idē legimus beatuʒ Anſelmũ feciſſe in
ep'la de incarnatiõe verbi. vbi ita ſcribit Ur
bano pape. Dño ⁊ patri vniuerſe eccl'ie in ter
ra peregrinatõnis ſummo pontifici Urbano
Anſelm⁹ vita peccator habitu monachus de
bitam ſubiectionē ⁊c. Et .j. Quoniā diuina ꝓ
uidentia veſtram elegit ſanctitatē cui ⁊ fidē
⁊ viam xp̄ianam cuſtodiendā ⁊ eccl'iam ſuaʒ
regendam cõmitteret ad nullum rectius re-
fertur ſi quid contra catholicam fidem in ec-
cleſia vt eius auctoritate corrigatur: nec vlli
alij tutius ſi quid contra errorem reſpondet̄
oſtendit̄ vt eius prudentia examinet̄: quapro
pter ſicut nulli dignius poſſum ita nulli libē-
tius preſentem ep'lam ꝙ veſtre deſtino ſapiē
tie: quatenus ſi q̄d in ea corrigendũ eſt veſtra
cenſura caſtiget̄: ⁊ quod regulam veritatis te
net veſtra auctoritate roboretur. hec Anſel-
mus. Idē beatus Bernardus feciſſe legit̄: vt
patʒ in. c. precedenti. Item patʒ ex his que in
ducit in fine ep'le cuiuſdam quā ſuper celebra
tione cõceptionis beate virginis ſcribit ad
canonicos Lugdunen̄. Idē etiam btũs Tho
mas facit vt patet in principio glo. continue
ſuper euangelia. Hanc etiam obſeruantiā re
uerentie ad ap'licam ſedē quaſi oēs doctores
ſcholaſtici tractatores diuinarũ ſcripturarũ
legimus tenuiſſe ⁊ tenere vt oīa dicta ſua cor
rectioni ap'lice ſedis ſubmittant. Nono ſic.

Illius ſedis iudiciū eſt in his que fidei ſūt in-defectibile p quod approbata non licet reprobare ſed ab omīb⁹ ſunt reuerent̄ ſuſcipienda: ſed ſedis apoſtolice iudicium ē huiuſmodi: ergo ⁊c̄.conſeqn̄tia ē bona.maior etiā pȝ.minor vero habet̄ in.c.Si romanoꝝ.di.xix.vbi ſic dr̄ Si romanoꝝ pontificū decreto ceteroꝝ opuſcula doctoꝝ approbant̄ vel reprobant̄ ita qđ vere ſedes apl̄ica approbauit hodie teneatur acceptū ⁊c̄.hec ibi. Inducit etiam hoc gloſa in.c.Hec ē fides.xxiiij.q.i.⁊ in.c.Veniā.xxxv.q.ix.in fi. Decimo ſic.Illius ſedis iudiciū credendū ē in his q̄ fidei ſūt eſſe indeuiabile quā om̄es ſancti ſequunt̄ ⁊ vniuerſales ſynodi amplectunt̄ ⁊ venerant̄ vt magiſtrā fidei regulā ⁊ apicem toti⁹ eccleſiaſtice diſcipline: ſed ſedes apl̄ica ē huiuſmodi:ergo ⁊c̄.conſequētia eſt bona.maior videt̄ clariſſima:quoniā alias videret̄ ſanctoꝝ patrū fides vacillare niſi ſedis illi⁹ magiſteriū ⁊ iudiciū in fide firmū eēt ⁊ inobliquabile.minor ỽo colligit̄ ex agapto-nis pape epiſtola ad imperatorem Conſtantinum que lecta in ſexta ſynodo vt ſupra retulim⁹ acceptata ē:in qua poſt ſuperiora verba ita de ſede apoſtolica loquens inquit.Cui⁹ auctoritatem vtpute apoſtoloꝝ pn̄cipis ſemper om̄is catholica xp̄i eccl̄ia ⁊ vniuerſales ſynodi fideliť amplectentes in cūctis ſecute ſunt: om̄eſq; venerabiles patres apoſtolicā ei⁹ doctrinam amplexi per quā ⁊ pbatiſſima xp̄i luminaria claruerūt ⁊ ſancti q̄dem doctores orthodoxi venerati atq; ſecuti ſunt:heretici aūt falſis criminationib⁹ atq; derogationū odijs inſecuti.hec ille. Item in geſtis Calcedonēſis concilij ſic legit̄. Unde reuerēdiſſimi ep̄i clamauerūt.vt leo ſic credim⁹:q̄ cōtradicūt anathema ſūt.Leo recte expoſuit.⁊.ȷ̄. vniuerſi reuerendiſſimi ep̄i clamauerunt:iuſte pſuaſioni acq̄eſcim⁹ vniuerſi: hoc oēs credim⁹ hoc ſeq̄mur hoc tenem⁹ qđ patris oīm noſtrū Leonis confeſſio habet.hec ibi. Item hoc pfitet̄ octaua ſynodus: in qua patres lecto decreto a romano pōtifice adriano eis trāſmiſſo ita aiūt. Quoniam ſicut prediximus ſeq̄ntes in om̄ib⁹ apoſtolicam ſedem ⁊ obſeruantes om̄ia eius conſtituta ſperam⁹ vt in vna cōmunione quā ſedes apoſtolica predicat eſſe mereamur: in q̄ eſt integra ⁊ vera xp̄iane religionis ſoliditas. hec ibi. Item huius rei teſtimonium faciunt patres in cōcilio vniuerſali Lugdunen̄. vt habetur in ca.Fideli. de ſum.tri.⁊ fi.ca.lib. vi.in quo ſic dicit̄. Hoc firmiter tenet ⁊ pdicat ⁊ pfitetur ⁊ docet ſancta romana eccl̄ia int̄ oīm fideliū ⁊ magiſtra.vnde in ca.Om̄is.diſ.xxij. btūs Ambroſius ſe in om̄ib⁹ ſequi magiſtram ſanctā romanā pfitetur eccleſiam. Undecimo arguitur ſic.Illius ſedis iudiciuȝ ē inobliquabile in his que fidei ſunt cui⁹ auctoritate ⁊ iudicio roborant̄ ⁊ firmantur canones ſanctorum conciliorum:ſed auctoritate ⁊ iudicio ſedis apl̄ice firmant̄ ⁊ roborant̄ canones ſanctorum vniuerſaliū concilioꝝ:ergo neceſſario videtur aſſerendum ꝙ iudicium apl̄ice ſedis in his que fidei ſūt ſit indefectibile.cōſeq̄ntia eſt bona.maior videt̄ manifeſta.minor pȝ etiā ex ca.Cōfidim⁹.xxv.q.i.⁊ ex.§. his ergo.ibidē ⁊ ex ca.Significaſti.extra de elec. Patȝ etiaȝ ex illa laudabili obſeruātia ſanctoꝝ patrū in concilijs vniuerſalib⁹ qua ſemp ſoliti ſunt petere confirmatōnē canonū ſuoꝝ a romano pōtifice vtpote a pn̄cipe toti⁹ eccleſie: ſicut nos in tertio hui⁹ operis dāte xp̄o exēplificabim⁹ de multis. Duodecimo arguit̄ ſic. Cum impoſſibile ſit ſine fide placere deo.vt inq̄t apl̄s ad Heb.xi. ſitq; fides pm̄ū fundamentū toti⁹ xp̄iane religionis.vt ait Criſo.neceſſe ē vt illa ſit ſtabilis ⁊ incōmutabilis ſicut firma petra in edificio eccleſie.vnde ſupra petraȝ eccleſia dicitur fūdata. Math.xvi. ⁊ qm̄ diuerſe queſtiones inſurgunt ⁊ emergunt dubia inter fideles circa fidem ⁊ impugnatōes hereticorū neceſſariū fuit dare vnū tribunal ſiue vnū ſupremū iudiciū notū ⁊ certū in eccl̄ia dei ⁊ duraturū cum ea vſq; ad conſummationē ſeculi q̄diu ſcȝ nobis eſt colluctatio aduerſus poteſtates tenebrarūȝ: ad quod iudiciū in om̄ibus arduis ⁊ maxime circa fidem ⁊ doctrinā poſſet facile haberi recurſus:cui⁹ iudicio ⁊ determinationi om̄es firmit̄ parere deberent. Hoc etiam patȝ: qm̄ aliter nulli determinationi ſiue diffinitioni vel declarationi q̄ in ea fieret circa ea q̄ fidei ſunt firmit̄ adhereret̄ ⁊ ita nō videret̄ eccl̄ie ſufficient̄ fore puiſum in his q̄ neceſſaria ſunt ad ſalutē.contra illud Eſa. v. Quid ē qđ debui facere vinee mee.i.eccl̄ie ⁊ nō feci: ſed hoc tribunal ſiue ſupremū iudiciū non videt̄ poſſe regularit̄ eſſe vniuerſale concilium.ergo videt̄ ꝙ ſedes ſiue cathedra apoſtolica ſit huiuſmodi tribunal cui⁹ iudicio oēs cauſe maiores determinande veniant ⁊ finiēde in eccl̄ia dei.cōſequentia ē bona.maior etiam pbata ē.minor vero oſtēdit̄ ex multis. Primo q: multa concilia etiam vniuerſalia in his que fidei ſunt ⁊ neceſſaria ad ſalutē erraſſe legunt̄ ⁊ habuiſſe iudicia defectibilia:ſicut patȝ de Ariminen̄.concilio qđ fuit numeroſiſſimū vtpute.dccccxxx.ep̄oꝝ.patȝ idē de Epheſino ſecundo qđ Leo papa cōdēnauit ⁊ in eius correctionē Calcedonen̄.conciliū inſtituit. Sedes autem apoſtolica nunq̄ in his que fidei ſunt

x

erraſſe ꝓhibet̄ vt sancti prēs firmiter ac multi
pliciter atteſtant̄: ſicut ſuperi⁹ induximus in
hoc capitulo ⁊ p̄cedenti. Dicit etiā beat⁹ Am
bro. ſuper Mar. ⁊ habet̄ in. c. nō turbat̄. xxiiij.
q. i. Non turbatur nauis que petrū habet tur
batur aūt que iudam habet. Item Aug. in ſer
mone quarto de ſancto petro hanc prerogati
uam apoſtolice ſedis luce clariorē faciēs dicit
ſic. Nauis petri in altum hui⁹ ſeculi ita natat
vt pereunte mūdo omnes quos ſuſcipit ſuat
illeſos. cui⁹ figurā iam videm⁹ in veteri teſta-
mento. Sicut enī Noe archa naufragāte mū-
do quos ſuſcepat cūctos incolumes ſeruauit
ita ⁊ eccl'ia petri conflagrāte ſeculo oēs quos
amplectitur reſeruabit illeſos. Hec Aug. Se
cūdo ꝙ tribunal p̄fatū ſit apoſtolica ſedes re-
gulariter ⁊ nō vniuerſale cōcilium ex eo colli-
gitur ꝙ tale tribunal debet eſſe fixū in eccl'ia:
⁊ continue ꝑmanens cū quaſi omni die ſit ne-
ceſſariū. hoc aūt nō poteſt vniuerſali concilio
cōuenire: qm̄ raro ⁊ nō modo nūc ſed etiā anti
quo tēpore leguntur celebrata: ſedes aūt apo-
ſtolica ſemꝑ fuit fixa: nō enī moritur vt ſupra
oſtendimus: iuxta. c. gratioſe. extra de reſcrip.

Tertio hoc idē colligitur ex illa ſanctoꝝ pa-
trū profeſſione catholica qua ſuꝑ apoſtolicā
ſedem dicunt ⁊ p̄dicant eccl'iam eſſe fundatā
vt Cyprianus: Hieronim⁹: Auguſtinus quos
ſuperius induxim⁹. ergo magis videtur ꝯgrue
re diſpoſitioni diuine ꝙ eccleſia iudicium ſu-
mat a cathedra petri ꝙ̄ cathedra ipa ab eccle
ſia. Quarto hoc idem colligitur ex eo ꝙ ſan-
cti doctores ⁊ canones etiam ſummarū diſpo
ſitiones cauſarū ⁊ maxime fidei ad aplicā ſe
dem: vt ſupra oſtēdimus: mandāt eſſe referen-
das: nuſꝗ̄ autē mandat eas ad vniuerſale cō-
ciliū deferri. Quinto q: queſtio fidei melius
videt̄ determinari ꝑ principem qui eccl'ie pre
eſt ꝙ̄ ꝑ multitudinē: qđ ſanct⁹ Tho. in. ij. ij. q.
ar. x. ⁊ in. iiij. contra gentiles ꝓbat ex eo: quia
vna debet eſſe fides totius eccleſie ſ̄m illud. i.
Corin. i. Idipſum dicatis oēs ⁊ nō ſint in vo-
bis ſciſmata. q̄ fidei vnitas ſeruari non poſſet
niſi q̄ſtio de fide exorta determinaret̄ per eum
qui toti eccleſie preeſt vt ſic ei⁹ ſentētia a tota
eccleſia teneret̄ firmit̄. Hec ſanct⁹ Tho. Hinc
beatus Maximus in epiſtola. oriētalibus di
recta dicit. Oēs fines orbis qui deum ſincere
receperunt ⁊ vbiq; terrarum catholici xp̄i fi-
dem confitētur: in eccleſiam romanoꝝ ponti
ficem tanq̄ in ſolem reſpiciūt: ⁊ ex ipſo catho-
lice ⁊ apoſtolice fidei recipiūt veritatē. nec im
merito petrus legitur primo ꝑfectam fidē eē
profeſſus domino reuelante Mat. xvi. Tu es
xp̄s fili⁹ dei viui. vnde ⁊ ei domin⁹ dicit. Ego
rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua. hec ille.
Itē nicolaus papa in ep̄la quā ſcribit phocio
patriarche vt habet̄ in actōne quarta octaui
concilij ycomenici ad ꝓpoſitū dic̄. Quia vni-
uerſitas credētiū ab hac ſancta romana eccle
ſia que caput ē omniū eccleſiarū doctrinā exq̄
rit integritatē fidei depoſcit: criminū ſolutio-
nem q̄ digni ſunt ⁊ gratia dei redēpti exorāt:
oportet nos q̄bus cōmiſſa ē ſollicitos eſſe ⁊c̄.
Item Gelaſi⁹ papa in ep̄la ad Anaſtaſiū im-
peratorē. Una ē xp̄iana fides q̄ eſt catholica:
catholica aūt veraciter illa eſt que ab omniū
perfidoꝝ atq; ab eorū ſucceſſoribus conſorti
bus ſincera pura immaculata cōmunione di-
uiſa eſt: hoc eſt qđ ſedes apoſtolica magnope
re taxauit vt q: mundo radix eſt ap̄li glorioſa
ꝯfeſſio nulla rima prauitatis nulla prorſus cō
tagione macularet̄: nam niſi (vt de⁹ auertat:
qđ fieri nō poſſe cōfidim⁹) tale aliq̄d ꝓueni-
ret vel cui iam reſiſtere auderem⁹ errori vel vn̄
correctionē errantib⁹ poſceremus. hec ille. Ex
quibus patē ꝙ̄ temeraria ꝙ̄q; a xp̄i ⁊ ſanctoꝝ
patrū doctrina aliena aſſertio aduerſarioꝝ ſit
aſſerentiū apoſtolice ſedis iudiciū in his que
fidei ſunt non eſſe certū nō eſſe firmū: ſed de-
fectibile ſed deuiabile: ⁊ de facto quādoq; de-
ficere ⁊ errare. Qui error pernicioſiſſimus vt
pote qui ſedis apoſtolice diffinitōes fidei de-
clarationes hereticoꝝ damnationes canonū
confirmationes ſanctoꝝ canonizatiōes dubi
as ⁊ ambiguas ⁊ per conſequēs ſuſpectas de
falſitate reddens fidem eneruat ⁊ xp̄ianā reli
gionē maculat. Hic error fuit cōmunis omīb⁹
hereticis vt depreſſa apoſtolice ſedis auctate
licentiori p̄ſumptōe ⁊ audacia in ſuis craſſarē
tur erroribus.

Capitulū. cxi. In quo obijcitur contra ea que dicta ſunt tam de infallibilitate iudicij apoſtolice ſedis in his que fidei ſunt: ꝙ̄ de firmitate fidei ſemper futura in eccleſia romana.

Capitlm CXI

a Duerſus prefa-
tam cōcluſionē quam de priuile-
gio apoſtolice ſedis ⁊ romane ec
cleſie auctoritatibus ⁊ rationib⁹
efficacit̄ firmauimus eſt multa turba aduerſa
riorum ⁊ inimicoꝝ apoſtolice ſedis qui nitun
tur illam multis rationib⁹ impugnare. Et pri
mo nitunt̄ infirmare fundamenta concluſio-
nis noſtre prefate. Primo ſic. Quia auctori- Argumēti pⁱ qđ cū ſequentib⁹ ſoluet̄ cap. cxi.
tas illa. Luce. xxij. in qua xp̄s oraſſe dicitur ne
fides deficeret nō poteſt de fide perſonali pe-
tri intelligi: quia ſtatim illa defecit in ipſo ne-
gando xp̄m. Et ſi dicat̄ ꝙ intelligat̄ de ꝑſeue-
rantia finali petri nō valet: q: dubiū ē ꝙ talis
ꝑſeuerantia finalis in fide cōpetat ſemꝑ alijs

ſummis pōtificib⁹. vñ videt̄ q̄ auctas illa ac-
cipienda ſit de fide vl̄is eccl̄ie que nunq̄ defi-
nit: ⁊ nō de fide pſonali petri. ḡ falſe fundatur
in aucte p̄fata aliq̄ firmitas iudicij ſedis aut
Secūdum alicui⁹ eccleſie petri. ꝯñā videt̄ bona. Scdo
ſic. Auctoritas illa nō pōt intelligi de fide ec-
cleſie romane. ḡ ꝯcluſio prefata nō h₃ firmita-
tem veritatis. ꝯñā eſt bona. antecedens ꝓba
tur: qm̄ quādo xp̄s dixit illa verba petro: petr⁹
nō magis erat caput eccleſie Romane q̄ An
tiochene ſed tūc habitur⁹ erat primo ſedem in
Antiochia ⁊ poſtea in Roma. cū ergo in p̄di-
ctis verbis nō plus fiat mentio de roma q̄ de
antiochia: q2 verba generalia ad omnia parti
cularia eque ſe habent. ſed verba predicta nō
debēt itelligi de antiochia: q2 fides illi⁹ eccl̄ie
iam defecit. ergo nec de romana eccl̄ia debēt
Tertium intelligi. Tertio ſic. Doctores exponentes
vreba illa ſcripture nō exponunt ea de eccl̄ia
romana ꝓut eccleſia romana eſt ps diſtincta
cōtra alias eccleſias: ſed exponunt verba ſcri
pture de materia illa loquentia de eccleſia ca
tholica ⁊ ap̄lica que cōprehendit oēm eccl̄ia₃
tenētem fidem apoſtoloꝝ. ſiue ſit rome ſiue in
hiſpania ſiue in gallia. vñ nō dicunt doctores
inquūt aduerſarij q̄ romana eccl̄ia errare nō
poſſit vel nūq̄ errabit ꝯtra fidem: licet aliqñ
affirmēt q̄ nūq̄ inueniat̄ erraſſe ſcḋm ſe totam
q̄uis aliqñ pro maiori p̄te errauit ſicut tempo
re Liberij poſtq̄ conſenſit perfidie arrianorū.
Quartum Quarto ſic. Illud qḋ promittit̄ toti ⁊ non
alicui parti nō debet attribui alicui p̄ti etiam
principali. ſed nunq̄ errare cōtra fidē toti cō-
gregationi fideliū promiſſum fuit a xp̄o ⁊ nul
li parti fuit hoc promiſſum. ergo nō debet hoc
alteri eccl̄ie particulari catholicoꝝ attribui:
cum ḡ romana eccleſia ſit pars eccl̄ie nō tota
eccleſia non poſſe errare contra fidem non eſt
Quintum attribuendū romane eccleſie. Quinto ſic.
Cum dicis q̄ romana eccleſia nō poteſt defi-
cere in fide: quero a te quid intelligis p̄ eccleſi
am romanā. Aut em̄ intelligis papā ſeu mul-
titudinem romanoꝝ ſiue clericoꝝ ſiue laicorū
in partibus romanis degentiū. Et hoc mō nō
eſt verum: q2 oēs romani habentes domicilia
rome poſſunt cōtra fidem errare ſicut ⁊ omēs
hieroſolymorum errauerunt. Aut vocas eccle
cleſiā romanā clericos titulos habentes in ro
ma. hoc modo etiam nō videtur verū q̄ eccle-
ſia romana nō poſſit errare in fide: q2 tales cle
rici habentes titulos rome nō videtur eē ma-
gis electi a deo q̄ qui habuerūt titulos hiero
ſolymis. ſed omēs iſti errauerūt. ergo ⁊c̄. Aut
tertio vocas eccleſiam romanā papam cū car
dinalibus vel papam ſolū vel collegiū ſolum

cardinalium. Nec hoc videtur verum q̄ eccle
ſia romana non deficiat in fide immo videtur
temerariū dicere q̄ papa cū duob⁹ cardinali-
bus ſi nō eſſent plures nō poſſit ꝯtra fidē erra
re. Aut quarto vocas eccleſiam romanam il-
los qui tenēt fidē quam apoſtoli fundauerūt
⁊ predicauerūt rome: tunc hñ verum videtur
q̄ eccl̄ia romana hoc modo ſumpta que eſt ec
cleſia vniuerſalis errare non poſſit: ſ₃ hoc cum
non plus comp̄hendat romanos q̄ hiſpanos
non ē ad ꝓpoſitū. Sexto ſic. Papa pōt erra Sextum
re in fide ⁊ heretica pollui prauitate: hoc ma-
nifeſtum ē. Tum ratione: q2 papa cum ſit via-
tor ⁊ non ſit p̄ papatum in fide confirmatus
pōt errare. Tum auctate: vt in. c. Si papa. di.
xl. Tum exemplis: ſicut patet de marcellino ⁊
anaſtaſio ſecundo. ergo ſequit̄ q̄ ⁊ poſſit in iu
dicio errare. ⁊ ita non ē verum q̄ iudiciū apo-
ſtolice ſedis ſit indefectibile ⁊ indeuiabile in
his q̄ fidei ſūt. Septimo arguit̄. Poſſibile ē Septimum
q̄ roman⁹ pontifex incidat in hereſim damna
tam ⁊ q̄ talē hereſim diffiniat in iudicio cū cō
plicib⁹ ſuis. ergo apoſtolice ſedis iudiciū in ta
li caſu errabit in fide. Octauo arguit̄ de de- Octauum
claratione illa quā anaſtaſius fecit: de q̄ habe
tur di. xix. in. c. i. ſcḋm eccl̄ie catholice cōſuetudi
nem: in qua quos achatius poſt ſentētia₃ in ſe
prolatam ſacerdotes vel leuitas ordinauerat
anaſtaſius acceptis bñficijs rite fūgi debere
decreuit. Hec aūt reſcripta dicit Gratian⁹ il-
licita ⁊ non canonice ſ₃ contra decreta ſuoru₃
p̄deceſſorum eſſe data ⁊ videtur ap̄lica ſedes
hic erraſſe. Nono arguit̄ ex hiſtoria Stepha Nonum
ni pape qui collecto concilio formoſum papā
condēnauit ⁊ omnes ordinationes eius irri-
tas eſſe decreuit. Et de Johanne nono qui cō
firmauit ordinatōnē ⁊ collecta ſynodo Rauē
ne ſynodū quā fecerat Stephan⁹ contra ff or
moſum reprobauit. Decimo arguit̄ de ioban Decimum
ne. xxij. nulla videt̄ tergiuerſatione negari q̄n
doctrina ſua de pauptate xp̄i ⁊ ap̄loꝝ eius ⁊
de abdicatōne pauptatis omniū tēporaliū in
ſpeciali ⁊ in cōi ⁊ de pauptate euangelica do
ctrine Nicolai tertij ⁊ alioꝝ ſummoꝝ pontifi
cū dicat̄ aduerſari: cū ḡ illa ad fidē ꝑtineāt vl̄
ad bonos mores notum ē q̄ altera iſtarum do
ctrinarū ꝑtinet̄ ſub heretica prauitate quod-
cunq̄ aūt detur ē contra concluſionē prefatā.
ergo ⁊c̄. Q̄ vero doctrina Johannis. xxij. de
pauptate xp̄i ⁊ ap̄loꝝ ⁊c̄. aduerſetur doctrine
Nicolai tertij pat₃. Nam papa Johānes. xxij.
in declaratione quadam ſua q̄ incipit. Cū int̄
nōnullos: declarat primo q̄ pertinacit̄ aſſere-
re redēptorē noſtrum ⁊ dn̄m ieſum eiuſq̄ apo-
ſtolos in ſpeciali non habuiſſe aliqua nec in

cõmuni ſit hereticuz.hec declaratio videt̃ ma
nifeſte repugnare declarationi ⁊ determiatio
ni dñi Nicolai tertij qui in decretali ſua q̄ ince
pit.Exijt qui ſeminat:que declaratio ꝑ Boni
facium papā eſt inſerta in ſexto libro decreta-
liū ⁊ ab vlī eccl'ia recepta.in qua declaratõne
ꝓfatus dñs Nicolaus ita dicit. Porro cū ipſa
regula expreſſe ꝑtineat ꝙ fratres nihil ſibi ap
proprient nec vinū nec aliquā rem:ſitq; decla
ratum ꝑ eundem anteceſſorem nr̃m Gregoriū
nonū ⁊ nõnullos alios hoc obſeruare debere
tam in ſp̄ali q̄ꝫ in cõi.quā ſic artā abdicationē
venenoſis obtrectationib⁹ aliquoꝝ inſenſata
deprauauit aſtutia:ne fratrum eorūdem clari
tas talium imperitis ſermonibus laceret̃:dici
mus ꝙ abdicatio ꝓprietatis huiuſmodi oīm
rerū tam in ſp̄ali q̄ꝫ in cõi ꝓpter deum merito
ria eſt ⁊ ſancta quā ⁊ xp̄s viam oſtendens do-
cuit ⁊ exemplo firmauit:quāq; primi fundato
res militãtis eccl'ie prout ab ipſo fonte hauſe-
runt ita volentes ꝑfecte viuere ꝑ vite atq; do
ctrine ipſorum alueos deriuarunt.hec ibi.Sꝫ
huic declaratõi in qua aſſerere videt̃ dñs Ni-
cola⁹ ⁊ diffinire ꝙ xp̄s ⁊ apl'i ꝑfectionis oſten
dētes viā nõ habuerūt aliqua iure ꝓprietatis
in ſp̄ali nec etiā in cõi manifeſte videtur repu
gnare declaratio prefata Johis.xxij.ergo ⁊c̃.

Confirmatio Preterea dñs Johes videt̃ reuocaſſe in cõ
ſtitutione ſua quā determinauit dñs Nicola⁹
tertius:videlꝫ ꝙ fratres minores in reb⁹ obla
tis eis nihil iuris ⁊ dominij habent niſi ſolum
vſum fructū denudatū ab omni iure ⁊ dñio ac
ꝓprietate tam in ſpeciali q̄ꝫ in cõmuni.

Capl'm.cxij.In quo obiectionibus prefatis aduerſa
riorum reſpondetur.

Capl'm CXII

P

Prefatis aduer-
ſarioꝝ obiectionib⁹ nõ obſtan-
tib⁹ quibus nõ erit difficile rn̄-
dere tenendū videt̃ ſaluo ſemp
meliori iudicio:ꝙ ſicut ſupra ꝓbauimus apl'i-
ca ſedes ad quā ꝑ principatus ſui ſublimita-
te ꝑtinet que ad fidem ⁊ totius xp̄iani popl'i
doctrinā ⁊ religionem expectāt ſentētialiter
diffinire ⁊ interpretari nõ poſſit errare atten-
to diuine pollicitatõis impermutabili decre-
to in his que de fide tenēda ⁊ credēda apoſto
latus ſui iudicio publice xp̄iano popl'o decer-
neret ſiue diffiniret.Tuꝫ q2 vt argutū eſt alias
nõ eſſet firma ⁊ indubitata credulitas in his
que circa fidem ꝑ eccleſiā ſtatuerētur cum oīa
hmõi per romanos põtifices ſtatuta ſint. Tū
q2 conſtat ꝙ auctẽ eccleſie que maxime in ro-
mano põtifice vtpote ipſius eccleſie capite ⁊
principe collata ē libri canonis habēt robur.
vnde ꝙ illis libris ſit credendū firmit̃ non cõ
ſtat niſi per auctoritatem eccleſie.vnde Aug.
contra epiſtolā fundamēti.Euangelio nõ cre
derem niſi auctoritas eccl'ie catholice me mo-
ueret credere ꝙ eccleſia in electione ſacre ſcri
pture canonice fuerit ſpiritusſancto directa.er
go ſimiliter credēdum ē ꝙ romanus pontifex
in iudicio eorum que fidei ſunt ſpiritusſancto
regatur ⁊ per conſequēs in illis non erret ali-
as poſſet quis eadem facilitate dicere ꝙ erra-
tum ſit in electione quattuor euangelioꝝ ⁊
epiſtolarū canonis ⁊ in approbatione vniuer
ſaliū concilioꝝ ⁊ alioꝝ libroꝝ doctoꝝ appro-
bando aliquos ⁊ aliquos reprobando: qđ tn̄
vt pꝫ diſt.xv.per romanos pontifices ſcꝫ Gre
gorium ⁊ Gelaſium determinatū legitur:⁊ ita
nulla fides maneret certa credendorū quo ni
hil periculoſius aut etiaꝫ abſurdius poſſet in
xp̄iana religione excogitari. Non ergo videt̃
ꝙ romanus pontifex in his q̄ apoſtolatus ſui
iudicio credenda fide aut deteſtanda diffinit
aut iudicat errare poſſit.Quare dicendū ē ad
rationes in oppoſitū. Ad primā cū dicit̃ ꝙ Ad primā
auctas illa Luc.xxij.Ego pro te rogaui ⁊c̃.nõ
accipiēda venit de fide petri.reſpõdet̃ ꝙ hoc
falſum ē:qđ patꝫ manifeſte tam ex ipis domi-
ni ſaluatoris verbo q̄ꝫ ex ſanctoꝝ patrū ⁊ do-
ctorum expoſitionib⁹.Ex textu q̄dem euange
lij patet:ait eñ xp̄s ad petrū.Ego ꝓ te rogaui
petre.Ecce ꝙ dicit ꝓ te in ſpeciali:vt nõ defi-
ciat fides tua.Ecce ꝙ dicit fides tua: ⁊ tu ali-
quando cõuerſus cõfirma fratres tuos.Clarū
eſt aūt ꝙ ꝓ illi⁹ fide ꝑſonali rogabat̃ q̄ poſt la-
pſum cõuerſus cõfirmare iubet̃ fratres ſuos.
hic aūt petrus erat ⁊ nõ alius:nec cõgregatio
ipa vniuerſalis eccl'ie:q2 v̄ba illa non poſſunt
adaptari illi.Tum q2 fides illi⁹ nõ deficit.Tū
q2 ipa nõ dr̃ aliquādo cõuerſa.Tum q2 ipſa nõ
dicit̃ ꝓprie fideles in fratres habere ſꝫ potius
in filios. Qđ vero aduerſarij dicunt ꝙ fides
petri ſtatim defecit:reſpõdet̃ ꝙ ſi ad horā de-
fecit nõ tñ finalit̃ ⁊ hoc eſt qđ xp̄s rogauit.vn
de non dixit ei domin⁹.Ego pro te rogaui pe-
tre vt nõ neges ſeu vt nõ cadas ſed vt nõ defi
ciat fides tua ſcꝫ finaliter.vnde Beda in glo.
non dicit non tenteris ſꝫ nõ deficiat fides tua
vt poſt lapſum negationis ad priſtinū ſtatum
penitēdo reſurgas.hec ille.Hoc etiā innuitur
manifeſte in verbis ſequentib⁹ ſaluatoris cuꝫ
ait. Et tu aliquādo ꝯuerſus confirma fratres
tuos.in quo caſu manifeſte innuit ſaluator ꝙ
aliquādo petrus erat caſurus ſiue negaturus
non ergo rogat ne caderet: ſꝫ ne in caſu mane
ret:qđ ipi⁹ rogatu adimpletū ē ꝙ poſtea nūq̄ꝫ
ampli⁹ cadat.Et ita pꝫ ex ipo euāgelij textu ⁊

ſaluatoris verbo qđ ad lrãm loquitur dñs de
fide pſonali petri. Hoc etiã aptiſſime oſtēdit
ex ſanctoꝝ patrum expoſitionibꝰ quas induxi
mus ſupra in.c.cix. vnde Leo papa exponens
textum hunc ſermone ſecūdo conſecrationis
ſue ita inqt. Spālis cura a dño petri ſuſcipit
⁊ pro fide petri ꝓprie ſupplicat tanꝗ alioꝝ
ſtatus certior ſit futurus ſi mens principis vi-
cta nō fuerit: in petro ergo omnium fortitudo
munitat ⁊c. Ecce teſtimoniū clariſſimū huiꝰ
quod diximꝰ. Qđ vero ꝯñter dicūt aduerſarij
ꝙ expoſitio data de fide perſonali finali petri
nō valeat: qꝛ vt aiūt fides pſonalis in alijs pō
tificibꝰ ſucceſſoribꝰ petri nō ſp habuit aut ha
bet finalem in fide perſeuerātiam eſt ſtultum
dictum: qm̄ textus prefatus de pſonali fide pe
tri loquitur nō de fide perſonali aliorum pon
tificū. Pro quo notandū ꝙ Romanus ponti-
fex ſuccedit beato petro nō in gratijs ⁊ prero-
gatiuis perſonalibus ſed in ſede ⁊ officio pon
tificatꝰ ⁊ per ꝯñs in priuilegijs ſedis ⁊ officij.
Habuit autem petrus priuilegium poſt reſur
rectionem xpi vt in fide finaliter nō deficeret
ſiue erraret: ⁊ nō ſolum ipſe hoc habuit: ſed eti
am ceteri apoſtoli qui cum xpo manſerunt. vñ
vt dicit beatꝰ Chryſo. ꝙ pro oībus etiã roga
uit cum ait Johis. xvij. Pater ſancte ſerua eos
in noīe meo. vnde cōis doctrina ſanctoꝝ ha-
bet ꝙ omnes apoſtoli cōfirmati fuerint poſt
reſurrectionē. vnde glo. ſuper illud. ps. lxxiiij.
Ego cōfirmaui colūnas eius dicit ſic. Que in
paſſione nutauerunt. i. apoſtolos qui ꝯfirmati
ſunt in reſurrectiōe. In hoc aūt priuilegio ro-
manꝰ pontifex nō ſuccedit petro ſicut nec alij
epī alijs aplis. Et ideo qđ aduerſarij inducūt
de fide aut orōne perſonali romanoꝝ pontifi
cum nō facit ad propoſitū. habuit aūt ampliꝰ
ſingulariter petrus ſuper oēs alios aplos: vt
priuilegium nō errandi in fide ſe extēderet ad
ſedem ſiue cathedram eius ita ꝙ in cathedra
ſua ſemꝑ catholica vigeret doctrina ⁊ in ſede
ſua iudiciū in his q̄ fidei ſunt ab omni macla
erroris eſſet alienū: prout ſuperius multis ſan
ctoꝝ patrū ſentētijs firmauimꝰ. Hec autē pre
rogatiua nō eſt data ſedibus alioꝝ aploꝝ qm̄
omnes aliquo modo verecūdate ſunt: ſicut pa
ter de Achaia vbi predicauit beatꝰ Andreas
de Aſia vbi predicauit Johānes euangeliſta.
de India vbi Thōas. de Ethiopia vbi Mat
theus. de alia India vbi beatꝰ Bartholomeꝰ
de Hieroſolyma vbi Jacobus. Oēs iſte qua-
ſi funditus defecerūt a fide: ſola romana eccle
ſia imaculata pmanet ⁊ opitulante deo pma-
Ad ſecundum nebit ſemꝑ. Ad ſcđam obiectionē cū dicit
ꝙ prefata auctoritas nō pōt itelligi de eccl'ia
romana ⁊c. reſpōdet negando hoc aſſumptū
quoniã falſum eſt. Et ad ꝓbationē cū dicitur
ꝙ quādo xps dixit illa verba petro petrus nō
erat magis caput rome ⁊c. reſpōdetur ꝙ ꝓba
tio illa nulla eſt: quoniã licȝ petrus tūc nulliꝰ
eccl'ie caput actu eſſet ſed eſſet bene futurus
caput: nihilominꝰ quādo xps orauit ꝓ fide pe
tri orauit ꝓ fide eccl'ie ſue quecūꝗ futura eſſet
cui petrus tanꝗ ꝑnceps ⁊ caput preeſſe debe
ret. vnde cū petrꝰ preſedit eccl'ie antiochene
eccleſia antiochena habuit eam prerogatiuã.
cum vero petrus inde tranſtulit ſedem ſuam
tranſlata ē in eccleſiã romanã dicta preroga-
tiua que ſedē ipam petri diuina ꝓuidētia diſ-
ponēte interuenientibꝰ ipius beati petri merit
inſeparabilit ſequit ⁊ concomitat. vnde bea-
tus Leo in ſermone ſecūdo ꝯſecratiōis ſue ita
inqt. Manet ergo diſpoſitio veritatis ⁊ bea-
tus petrꝰ in accepta fortitudine perſeuerans
ſuſcepta eccl'ie gubernacula non relinquit: ſic
em̄ eſt ordinatꝰ vt ante petra dicat dum fun-
damentū ꝓnunciat dum regni celorum iani-
tor conſtituit dum ligandoꝝ ſoluendorumꝗ
arbiter ad māſuraȝ etiã in celis iudicioꝝ ſuoꝝ
diffinitionē preficitur qualis ipa mihi eſſet ſo
cietas per ipa appellationū eius myſteria no
ſceremus. ⁊ infra. Si quid itaꝗ a nobis recte
agit recteꝗ diſcernit ſi qđ a miſericordia dei
quotidianis ſupplicatōibꝰ obtinet illius eſt
operum atꝗ meritoꝝ cuius in ſede viuit pote
ſtas ⁊ excellit auctas. hoc enim obtinuit dile
ctiſſimi illa ꝓfeſſio q̄ a deo patre apoſtolico in
ſpirata cordi omniū humanarū operationum
in terra tranſcendit ⁊ firmitatē que nullis im
pulſionibꝰ quateret recepit. hec ille. Item Ni
colaus papa ad Michaelem imꝑatorem ſic
ſcribit. Petrus confirmate petre que xps eſt
ſtructuram vniuerſalis eccl'ie inconcuſſam ⁊
fide clare ſolidatã ita precibꝰ ſuis munire non
ceſſat vt errantiū veſaniam recte fidei norma
reformare feſtinet vt nō intrepide eam cōſoli
dantes remunerare ꝓcuret quatenꝰ porte in-
feri malignoꝝ ſpirituū ſuggeſtiones atꝗ he-
reticoꝝ impetꝰ nō ꝑualeant eiuſdē eccl'ie vnita
tem infringere. Ad tertiã obiectōnē cū dr ꝙ Ad tertium
doctores exponētes verba illa xpi nō exponūt
ea de eccl'ia romana ⁊c. reſpōdet negādo hoc
tanꝗ falſum ⁊ iniquū: qđ pȝ ex teſtimonijs ſu-
perius inductis ꝓ veritate cōcluſionis ſctoꝝ
patrū ſcȝ Cyrilli: Criſoſtomi: Hieronymi: Le-
onis Agaptonis Bernardi Anſelmi Alber-
ti magni: ſcti Thome ⁊ alioꝝ pluriū doctoꝝ:
omēs em̄ iſti loquunt de eccl'ia romana ꝓut ē
pars diſtincta tāꝗ caput ⁊ magiſtra ꝯtra ali-
as eccl'ias. Ad quartã obiectionē cum dici- Ad quartum

tur: illud quod ꝓmittitur tori ⁊ nō parti ⁊c. rñdetur negādo ꝙ nō errare cōtra fidem nō ſit ꝓmiſſū eccleſie romane. hoc enim falſum eſt vt iam oſtēdimus in rñſione ad ſecundā. Unde beatus Cyrillus vt ſupra induximus ita ait. Secundū hanc dñi ꝓmiſſionē eccleſia apoſtolica petri ab omni ſeductione ⁊ heretica circūuentione imaculata manet ſuper oēs poſtpoſitas ⁊c. vt ſupra

Ad quintū. Ad quintā cū querit quid vocatur ecclia romana cum dicit ꝙ in fide errare nō poſſit. Rñdetur in primo ꝙ nō accipit hic eccleſia romana ita extenſo vocabulo pro fideliū illorū congregatione qui tenent fidem quā apoſtoli rome predicauerūt. iſte enim modus vocādi eccliam romanā videtur eſſe improprius. Tum quia alibi ꝙ rome apoſtoli predicauerunt fidē quā fideles per orbem diſperſi tenēt ⁊ obſeruant. Tum quia cōfeſſio etiam ipſa fidei qua petrus xpm deum ⁊ hominē confeſſus ait. Tu es xps filius dei viui ⁊c. ſup quam dicit xps eccliam ſuā edificaſſe nō primo rome ſed in ceſaria philippi facta eſt vt dicit Mat. xvi. Secūdo dicit ꝙ ecclia romana in qua religio xpiana a tempore apoſtolorum petri ⁊ pauli ſemp imaculata dicit perſtitiſſe ⁊ vſqꝫ in finē ſeculi debere perſiſtere vocatur ꝯgregatio populi fidelis romani cū ſuo paſtore. Quod vero dicit ex aduerſo ꝙ oēs romani poſſunt errare ſicut omēs hieroſolymitani Reſpondet ꝙ hoc falſum eſt. hec enim gratia data eſt eccleſie romane que nō fuit data hieroſolymitane. de qua gratia Agapto papa i ſuggeſtione quā Conſtātino imperatori ſcripſit ita dicit. Hec apoſtolica xpi eccleſia per dei omnipotētis gratiam a tramite apoſtolice traditionis nunꝙ erraſſe phibetur ⁊c. vt ſuperius eſt inductū.

Ad ſextum. Ad ſextā obiectiōem in qua arguit. Papa poteſt errare in fide tenendo malam opinionē circa ea que fidei ſunt. ergo ſimiliter poteſt errare in iudicio male ſententiando de fide. reſpōdet negando ꝯñam: quia licet primum ſit poſſibile ſcḋm tamen non. Et ratio diuerſitatis eſt: quia aſſiſtentia ſpiritusſancti ꝓmiſſa a xpo nō reſpicit perſonam pape ſed officium ſiue ſedem ⁊ ideo cum opinari ſit perſone iudicare vero ſit officij: licet eſſet poſſibile papā male opinari: errare tamen ſententiando in iudicio de his que ſunt fidei nō eſt poſſibile ſtante diuina promiſſione. Pro quo notandū cū ſancto Thoma in quodlibeto octauo: in quo querēs vtrū oēs canonizati p eccleſiā ſint in gloria vel aliqui eorum ſint in inferno. dicit: ꝙ aliquid pōt iudicari ſm ſe conſideratū quod relatum ad aliquid extrinſecū impoſſibile inuenit. dico ergo ꝙ iudicium eorum qui preſunt eccleſie pōt errare in quibuſlꝫ ſi pſone eorum tm̄ reſpiciat.

Si vero cōſideretur diuina puidentia que eccleſiam ſuā ſpūſancto dirigit ſicut ipe xps pmiſit Joh. xiiij. Docebit vos omnē veritatem ſcꝫ neceſſariā ad ſalutē: certum eſt ꝙ iudicium eccleſie vniuerſalis in his que ad fidem ptinēt errare eſt impoſſibile. vnde magis ſtandū eſt ſententie pape quam de fide in iudicio pfert ꝙ quorūcunqꝫ hominū ſapientū in ſcripturarum opinionibus. nam ⁊ cayphas cū eſſet pōtifex licꝫ nequam: pphetauit. Joh. xi. hec ſanctus Thomas. Plane huiuſmodi dignitates in eccleſia ſicut multū tributū eſt eis honoris ⁊ reuerētie ita plurimū virtutis ſortite ſunt ⁊ grē ſingularis. vnde Criſoſto. ſup illo vbo Joh. xi. valde pulchre ad ppoſitum loquit. Uide inqt quanta pontificalis poteſtatis ſit virtus: quia enim qualitercunqꝫ dignus effectus eſt pontificari ⁊ ſi indignus exiſtens ore pphetauit neſciens quid dicebat: ore enim illius ſolum vſa eſt gratia ſpūſſancti: cōtaminatū autem cor non tetigit. ⁊ infra. Uides quāta ſpūſſancti virtus a mente pnicioſa voluit verba pferri pphetie plena magne ⁊ mirabilis. Itē btūs Aug. hūc locum tractans libro queſtionū vete. ⁊ no. teſtamēti ⁊ habet in ca. dictū. eſt a dño. i. q. i. ita ad ppoſitum loquit. Quanta autē ſit dignitas ſacerdotalis ordinis hinc aduertamus. dictum eſt autē de nequiſſimo caypha interfectore inter cetera. hoc aūt a ſemetipō nō dixit ſed cū eſſet pnceps ſacerdotum illius anni pphetauit per quod oſtendit ſpiritumſanctū gratiarum datorem non perſonam ſequi aut digni aut indigni ſed ordinem traditōis. Ubi ceterū in hoc loco bene aduertendū ꝙ non dicit ꝙ papa errare nō poſſit aut male ſentire aut iudicare in his que fidei ſunt: cū error vt dicit Auguſtinus nihil aliud ſit ꝙ pro vero approbare falſum: ſed dicit ꝙ ſentētia quā in iudicio romanus pontifex pfert in his q̄ fidei ſūt errare nō poſſit aut ꝙ ſedis aplice iudiciū quod idem ē errare nō poſſit. Ita enim loquitur Hieronymus in. c. Hec eſt fides. xxiiij. q. i. cū ait. ꝙ ſi apoſtolatus tui iudicio ⁊c. Eodē modo loquit ſanctus Tho. in prefato quodlibeto cum dicit: ꝙ magis ſtandum eſt ſentētie pape quam de fide in iudicio pfert ꝙ ⁊c. Hinc etiam Agapto papa in ca. Sic. di. xix. inqt. Sic oēs aplice ſedis ſanctiones accipiēde ſūt tanꝙ ipſius diuina voce petri firmate. Sup quo dicit Archi. Caute dicit aplice ſedis ⁊ non dicit apoſtolici. ſedis autē aplice ſanctiones ſiue ſentētia in iudicio plata a romano pontifice intelligit non q̄ occulte malicioſe aut inconſulte per ſolum romanū pontificē aut etiā que per ipſum cum paucis ſibi fauētibus alijs in fraudē ꝯtemptis ſiue non

vocatis ad partē ꝓfertur: ſꝫ que a romano pō
tifice qui maturo ⁊ graui viroꝝ ſapientū ⁊ ma
xime dñoꝝ cardinaliū primo cōcilio digeſta ⁊
maturata ſancit̄ ⁊ ꝓfert̄. Nā vt ait Albertus
magnus in queſtiōe de iuſticia ⁊ legib⁹ habē-
tib⁹ auctem ſm̄ conſulta ſapientū eſt determi
nare ⁊ interpretari vel exponere: ⁊ ꝙ ita ſit in
reb⁹ arduis dicit̄ ab aplica ſede emanare ſm̄ il
lud quod beat⁹ Gregori⁹ ait in. c. aplice ſedis
xxxv. q. ix. Apoſtolice ſedis ſentētia tanta ſem
per cōſilij moderatione cōcipit̄ tanta patien
tie maturitate decoquit̄ tātaqꝫ deliberatiōis
grauitate ꝓfert̄ vt nec mutari neceſſariū du-
cat niſi forte ſic ꝓlata ſit vt retractari poſſit.
⁊c. Quib⁹ omnib⁹ ꝯſideratis: videlꝫ infallibi
late diuine promiſſionis: efficacia orōnis xpi
meritoꝝ affluētia btiſſimi apli petri: ⁊ maturi
tate conſilij ꝙ in hmōi arduis materijs que fi
dem tangūt cum dñis cardinalibus ⁊ alijs do
ctis patrib⁹ roman⁹ pō. ſemp hꝫ ſine dubio te
nendū eſt hoc quod de aplice ſedis iudicio di
ctum eſt: videlꝫ ꝙ in his que fidei ſunt defice-
Ad ſeptimū re nō poſſit. Ad ſeptimā obiectionem cū ar
guit̄ de papa facto heretico ⁊ deficiente ꝑ he
reſi ſua dupl'r reſpōdet̄. Quidam eñ volūt di
cere ꝙ caſus non ē poſſibilis quo ad hꝫ ꝙ papa
poſſit diffinire hereſim. dicūt eñ ꝙ in hoc ca-
ſu de⁹ nō pmitteret eū diffinire hereſiꝫ aut ali
quid ꝯtra fidem ſed ꝓhiberet eū aut per mor-
tem aut per alioꝝ fidelium reſiſtentiā aut per
alioꝝ inſtructionē aut per internā inſpiratio-
neꝫ aut per alios modos ſm̄ quos de⁹ eccleſie
ſancte ⁊ fidei veritati multipliciter ꝓuidere
pōt. ad hꝫ inducūt exēpla aliq̄. Primo de Ba-
laam ꝓpheta malo: cū nō minoris cure ſit chri
ſto de vitanda maledictione infidelitatis ꝙ̄
de maledictione verbali prophete talis a po
pulo iudeorum. ſed deus ſic prouidit illi po-
pulo vt patet Nu. xxij. ꝙ malus propheta ve-
niens ad maledicendū populo iudeoꝝ ꝓhibi
tus eſt a deo: ſic ꝙ nō potuit maledicere popu
lo quē de⁹ benedixerat. g̃ multo forti⁹ ſi papa
eſſet heretic⁹ ꝓpter imutabilē veritateꝫ fidei
datam a deo toti ecclie nō pmitteret euꝫ dñs
determinare hereſim aut errorē ꝯtra fideꝫ ſed
ꝓhiberet aliquo dictoꝝ modoꝝ. Secundū ex
emplū de Caypha qui neſciens ꝓphetauit ob
dignitatē pōtificalem: multo magis credēd⁹
eſt roman⁹ pōtifex ꝓhiberi ne errorē determi-
naret tam ꝓpter dignitatē pontificalē ꝙ̄ pro
pter honorem dei ⁊ ſalutē populi xpiani. Ter
tiuꝫ etiā hic inducūt exēplū de Anaſtaſio qui
licet voluerit reuocare Achatiū nō tñ potuit
qꝛ diuino nutu pcuſſus eſt: vt in. c. Anaſtaſi⁹ ⁊
in glo. di. xix. Nobis aūt aliter videt̄ dicendū:
videlicet ꝙ ratio illa nō ſit ad ꝓpoſitū noſtrū
qꝛ ſi roman⁹ pontifex efficit̄ heretic⁹ ipo facto
quo cadit a fide petri cadit a cathedra ⁊ ſede
petri: ⁊ ꝑ conſequens iudiciū quod faceret ta
lis heretic⁹ nō eſſet iudiciū aplice ſedis immo
nec iudiciū alicui⁹ auctoritatis ē dicendū aut
momenti: qꝛ cum ꝑ hereſim cecidiſſet a ꝓlatio
ne per conſequens auctoritate iudicandi pri-
uatus eſſet. vt in. c. Nouatianus. xxiiij. q. i. ⁊. c.
Factus. vij. q. i. ⁊ extra de offi. vica. c. Nos. in
tex. ⁊ in glo. Prelatio aūt vt ait Archidyaco.
in ca. Quis. di. xxi. cōſiſtit in trib⁹. In iudicijs
vt in. c. Inferior. in ꝓcepꝫ vt in. c. Nūc autē. in
ſentētijs vt in ca. Deniqꝫ. ea. di. Et ita pꝫ ꝙ ob
iectio illa aduerſarioꝝ nulla ſit. Ad octauā Ad octauū
obiectionē cum dicit̄ ⁊ arguit̄ de declaratiōe
facta per Anaſtaſium: reſpōdet̄ ꝙ falſum eſt
ꝙ declaratio prefata nō fuerit canonica ⁊ ve-
ra. Pro quo notandū ꝙ circa hanc materiā q̄
tangit̄ in ꝑdicta declaratione ſcꝫ an heretici
⁊ preſciſi vera ſacramēta cōferant ſunt quat-
tuor opiniones ſicut tangit magiſter ſentētia
rum. in. iiij. di. xxiiij: ⁊ ſctūs Tho. Prima ꝙ he-
retici ⁊ preſciſi nō conferūt ſacramenta: ſꝫ iſta
opinio nō tenet̄. Alia opinio eſt dicentium ꝙ
cōferūt ſed ꝓmoti nō recipiūt. hec opinio eti-
am nō tenet̄. Alia opinio eſt dicentium ꝙ poſ
ſunt conferre dum tamē ecclie formā ſeruent
⁊ intentionē: ⁊ ꝙ̄tum ad primū effectū qui eſt
collatio ſacramenti ⁊ ꝙ̄tum ad vltimū qui eſt
collatio gratie: ſed hec opinio etiā ſtare nō po
teſt: qꝛ ex hoc ꝙ aliquis cōmunicat heretico ꝑ
ſciſo ab ecclia in ſacramētis peccat ⁊ ita fict⁹
accedit. ⁊ per cōſequens grām conſeq̄ nō pōt
niſi forte in baptiſmo in articulo neceſſitatis
Alia opinio ē: ꝙ heretici vera ſacramēta cōfe
runt ſꝫ cū eis grām nō dant: nō ꝓpt̄ inefficaci-
am ſacramētoꝝ ſꝫ ꝓpt̄ peccata recipientiū ab
eis cōtra ecclie prohibitionē. Iſte vero Ana-
ſtaſius in hac ſua declaratione ꝙ̄tum colligi
poteſt ex forma ⁊ ſerie littere q̄cq̄d dicat Gra
tianus nō videt̄ aliud dicere niſi qꝺ dicit iſta
quarta opinio: videlꝫ ꝙ preciſi ab ecclia etiā
vera ſacramēta cōferant ⁊ hoc generalit̄ quo
ad oēs. ꝙ̄tum aūt ad effectum grē contrarium
eſt de his qui impedimentū gratie ſiue obicē
non preſtarent. Q vero talis fuerit opinio hu
ius romani ſummi pontificis in hoc ca. ⁊ verū
dicat patet ex his que inducuntur in glo. ſm̄
Hug. gloſa aūt ſic ait. Varijs modis ponitur
caſus huius ca. Gratian⁹ inducit quaſi ſit ab-
rogatum ⁊ Maldenſis conſentit cū eo ⁊ oēs
qui dicunt veritatem ſacramētoꝝ nō eſſe apꝺ
hereticos vt. xxiiij. q. i. ſciſma. ⁊. i. q. i. ex eccliaꝫ
Hug. dic̄ ꝙ nec. c. eſt reprobatū nec aucto: ꝑ

his que continent̃ hic cõdemnatus fuit: quia
nihil hic contineť quod nõ canonice dicať ⁊c̃
Idem dicit dñs Archidyaconus. §. Qđ vero
immo dicit ꝙ ipe Gratianus fuit opinionis il
lius: ꝙ vera ſacramenta non eſſent apud here
ticos quod falſum eſt: ⁊ ita vere videť erraſſe
⁊ nõ anaſtaſius in illo. vnde Gratianus cũ ait
in. §. precedenti ꝙ hoc ẽ qđ diciť ꝙ decretales
epiſtole ſunt paris auctoritatis cuȝ canonibꝰ
ſiue ꝙ ſemꝑ ſunt accipiende: intelligenduȝ ſit
de his ſanctionibus vel decretalibus epl̃is in
quibus nec p̃cedentiũ patrũ decretis nec euã
gelicis preceptis aliquid contrariũ inuenitur
videtur male dicere in duobus. Primo vt dic̃
Archidyaconus in hoc ꝙ videtur innuere ꝙ
papa non poſſit facere cõtra decreta p̃deceſ-
ſorum ſuorum: quod non eſt verũ de conſti. c. i.
li. vi. Secũdo in hoc qđ preſupponit ꝙ a ſede
apoſtolica poſſent emanare epiſtole decreta-
les p̃ceptis euãgelicis cõtrarie: qđ eſt falſum
iuxta p̃dicta ⁊ expreſſe contra ca. Sic. diſt. xix.

Ad nonum — Ad nonã obiectionẽ q̃ ſumiť de factis For
moſi pape ⁊ Stephani pape: reſpõdeť ꝙ obie
ctio illa nõ militat cõtra ꝓpoſitũ: qm̃ alterca-
tio illa nõ fuit in materia fidei aut circa ea q̃
ſunt neceſſaria ad ſalutem ſed in q̃buſdã mun
danis proceſſibus ⁊ iudicijs. vnde papa For-
moſus cum eſſet cardinalis degradatuſq; fuiſ
ſet vſq; ad habitũ laicalẽ ⁊ iuraſſet nec ad epi
ſcopatũ nec ad romã ſe reuerſurũ Stephanꝰ
vi. papa credẽs ꝙ talis nõ potuiſſet reaſſumi
ad papatũ nec ꝑ cõſeq̃ns eſſe verus papa con
demnauit eũ ⁊ ordinatiões eiꝰ ⁊ ſentẽtias de-
creuit ꝑ ꝯſequẽs irritas eſſe. ſucceſſor vero ſcȝ
Iohãnes nonus credens prefatũ Formoſum
nõ obſtantibus illis verum fuiſſe pontificem
cõfirmauit ordinatões illiꝰ ⁊ geſta cõtra illuȝ
in cõcilio Rauenne reprobauit. Iſta erant in
facto: nõ erat materia fidei. in illis em̃ que ſũt
facti eccl̃ia errare põt: vt dicit ſctũs Tho. tam
in quotlibeto. viij. q̃ in. iiij. ſentẽtiarũ. diſt. xli.
vbi ait ꝙ q̃uis eccleſia donoꝝ auc̃tate diuina
fulciať: tñ inq̃tũ eſt hoim ꝯgregatio aliq̃d ex
defectu hũano in actibꝰ ſuis ꝓuenit qđ nõ eſt
diuinũ.

Ad decimũ — Ad decimã obiectionẽ que ſumitur
ex declarationibus Iohannis. xxij. que viden
tur contraria declarationi facte per dominuȝ
Nicolaũ tertiũ: reſpõdeť ꝙ in veritate nõ op-
ponũť: imo declaratio Iohis. xxij. optime ſtat
ſimul cũ determinatõe nicolai. Pro quo notã
dum ꝙ diligenter perſcrutati textum euange
liorum cuȝ expoſitionibus ſanctoꝝ patrum ⁊
doctoꝝ catholicoꝝ duas pauptates legimus
xp̃m ordinaſſe congruẽtes diuerſis exercitijs
perfectoruȝ. Unam videlicȝ ⁊ p̃mam pro illis
qui predicaturi mittendi erant in iudeã ad an
nunciandũ aduentuȝ regis: que eſt nihil pro-
priũ habere ſub celo nec in ſpeciali nec in cõ-
muni. de qua dñs mittẽs diſcipulos ad predi-
candũ Math. x. dicit ſic. Nolite poſſidere au
rum nec argentũ nec pecuniã: in zonis veſtris
nõ peram nec duas tunicas nec calciamenta
neq; virgã: dignus ẽ em̃ operariꝰ cibo ſuo. hec
ibi. Hoc aũt xp̃us p̃cepit vt ait Hieronymus
in glo. ne cauſa lucri ⁊ nõ cauſa ſalutis p̃dica-
re viderenť. Item glo. ſuꝑ illud. Dignus ẽ em̃
operarius ⁊c̃. dicit ſic. Ecce quare precepit ni
hil ferre: q̃ om̃ia debenť eis. Et gloſa Luce. x.
dicit. Ecce qui ſaccum ⁊ perã prohibuit ſum-
ptus ex p̃dicatõne conceſſit. de xp̃o etiã diciť
Math. viij. Filius hois nõ habȝ vbi caput re
clinet. glo. inquit Hieronymi. Quid me pro-
pter lucra ſeculi vis ſequi cũ ita pauper ſim vt
nec hoſpitioluȝ quidẽ habeam nec neceſſario
vtar tecto. Secũda paupertas eſt ꝓ illis qui
fixi erant manſuri in congregatiõe: ⁊ iſta ẽ ni-
hil habere in ꝓprio ſ; bñ in cõi. de q̃ Acť. iiij.
ſic diciť. Multitudinis autẽ credentiuȝ erat
cor vnũ ⁊ anima vna nec quiſq̃ eorũ que poſ-
ſidebat ſuũ eſſe dicebat ſed erant eis om̃ia cõ-
munia. vbi glo. Bede pulchre ita ait. Qui ita
viuũt vt ſint omnia cõmunia in dño cenobite
vocanť: que vita tanto felicior quanto ſtatum
futuri ſeculi imitať vbi om̃ia cõmunia q̃ deꝰ
eſt om̃ia in omnibus. hec ibi. Ergo xp̃s volẽs
vtrãq; approbare pauptatẽ aliquando tenuit
p̃mã nihil penitus habens nec in ſpeciali nec
in cõmuni viuens tm̃ ex his q̃ deuote femine
ſequentes eũ adminiſtrabant ei ⁊ apl̃is vt ha
betur Luce. viij. ſuꝑ quo verbo ita dicit gloſa
⁊ crediť eſſe Bede. Antiquus mos erat iudeo
rum nec ducebãt in culpã vt mulieres ſua ſub
ſtantia paſcerẽt ⁊ veſtirent doctores: q̃ vero
in gẽtibus hoc poterat facere ſcandalũ paulꝰ
memorat ſe abſtinuiſſe. miniſtrabãt ergo dño
carnalia cuiꝰ metebãt ſp̃ualia: vt formam da-
ret p̃dicatoribꝰ: q̃ victu ⁊ veſtitu debent eſſe
contẽti. hec gloſa. Secundam autẽ pauperta
tem approbauit aliquãdo ⁊ verbo ⁊ exemplo
verbo. vnde Luc̃. xxij. inquit apoſtolis. Quã-
do miſi vos ſine ſacculo ⁊ pera ⁊ calciamẽtis
nunquid aliquid defuit vobis? at illi dixerunt
nihil. dixit ergo eis. Sed nunc qui habet ſac-
culũ tollat ſimiliter ⁊ perã ⁊c̃. vbi glo. interli.
dicit. In hoc quoq; nobis datur exẽplũ vt nõ
nunq̃ cauſa inſtãte de noſtri ꝓpoſiti rigore ſi-
ne culpa intermittere poſſimus. Ex qua glo.
manifeſtũ accipiť argumentũ ꝙ illud p̃ceptũ
Math. x. de nõ portãdo aurum ⁊ argentũ ⁊c̃.
ſuꝑ quo fit diſpenſatio nõ pertinet eſſentialiť

ad perfectōnē vite ſpiritualis:quia in tali nō
haberet locū diſpēſatio:qđ multū militare vi
detur contra fratricellos. Preterea etiā xp̄us
exemplo firmauit p̄fatā paupertatē habēs
loculos in q̄bus ſeruabātur ea que ei dabant
ad ſui ⁊ eoꝝ neceſſitates ſubleuandas. de q̄b⁹
Joh.xiij. vbi ſic habet. Xp̄us dicit iude quod
facis fac citius. hoc aūt nemo ſciuit diſcūben
tium ad quid dixerat:⁊ quidam putabāt quia
loculos habebat iudas ꝙ dixiſſet ei ieſ⁹. Eme
ea que opus ſunt nobis ad diē feſtū:aut vt ege
nis aliq̄d daret. Super quo dicit beatus Au
guſtin⁹ ſup Joh. ⁊ habet in ca. Habebat. xij.
q.i. Habebat ergo ⁊ dn̄s loculos a fidelibus
oblata conſeruans et ſuorum neceſſitatibus
⁊ alijs indigētib⁹ tribuebat. Tunc p̄mū eccle
ſie pecunie forma ē inſtituta vt intelligerem⁹
qđ p̄cepit nō cogitādū eſſe de craſtino nō ad
hoc fuiſſe p̄ceptū vt nihil pecunie ſeruaret a
ſanctis ſed ne deo ꝓpter iſta ſeruiatur ⁊ ꝓpt
inopie timorē iuſticia deſerat. hec Augu. Itē
idem Auguſtinus ⁊ habet in ca Exemplū. ea.
cau. ⁊ q. Exemplū domini accipite cōuerſan
tis in terra: q̄re habuit loculos cui angeli mi
niſtrabant niſi quia ipſius eccl'ia loculos habi
tura erat. Non poteſt autē dici ꝙ hic pauper
tatis modus perfectis non ꝯueniat tanq̄ ha
bere aliqua in cōmuni deroget euāgelice pfe
ctioni. patz tam ex eo ꝙ xp̄s perfectiſſimus ⁊
apoſtoli eius ſanctiſſimi eam obſeruauerūt ⁊
obſeruandā eccl'ie reliquerūt iuxta iam dicta
beati Auguſtini. Tum pz ex cōmuni obſeruā
tia oium ſanctarū religionū Baſilij Auguſti
ni Benedicti que omēs aliqua habent in cō
muni. Tum patz ex declaratōne quā Greg. ix.
in quadā decretali ſua facit ex de exceſ. prela.
ca. Nimis iniqua. vbi expreſſe aſſerit fratres
p̄dicatores ⁊ minores in altiſſima paupertate
xp̄o pauperi famulari:⁊ tamē conſtat ipos p̄
dicatores habere aliq̄d in cōmuni etiā quo ad
ꝓprietatē aliqua: qđ eoꝝ regule ⁊ ſtatui nō re
pugnat. Hoc etiam Alexander quart⁹ in con
demnatōne libelli contra ſtatū predicatoꝝ ⁊
minoꝝ videt ſenſiſſe: in quo loquēdo de dictis
fratribus ita ſubiunxit. Cuz inſup ijdē fratres
oia ꝓpt deū reliquerūt exilia vite ſubſidia mē
dicantes ipm xp̄m imitent pauperē perfecti
onem euangelicam amplexando. ꝓpter quod
euidenter patet eos non ſolum in ſtatu ſaluā
doꝝ exiſtere ſed etiam pfectoꝝ:⁊ per ſue reli
gionis obſeruantiā que quidē ipius perfectio
nis euangelice tenet formā in eterne retribu
tionis premio precellentē gloriam promereri.
hec ibi. Ubi quidē expreſſe dicit predicatores
xp̄m pauperē imitari ipſiuſq̄ pfectionē euan
gelicam amplexari ⁊ in ſtatu exiſtere pfectoꝝ:
ꝙꝗ ipſius religionis obſeruantia pfectionis
euangelice tenet formā:⁊ tn̄ conſtat ipſos ha
bere poſſe quo ad ꝓprietatem aliqua iuxta eo
rum regulam in cōi. Et ita patet ꝙ habere ali
quid in cōmuni nō derogat perfectioni euan
gelice. quod etiā ſanctus Tho. determinat in
ij.ij.q.clxxxviij.ar.vij. inducēs illud Proſperi
de vita contēplatiua ⁊ habet in.c. expedit fa
cultates eccleſie poſſidere ⁊ ꝓprias pfectiōis
amore contēni. ⁊ infra. Quo facto ſatis oſtēdi
tur ⁊ ꝓpria debere propter pfectionem contē
ni ⁊ ſine impedimento pfectionis poſſe eccle
ſie facultates que ſunt ꝑfecto cōmunes poſſi
dere. Attento ergo ꝙ xp̄s has duas pauperta
tes ⁊ vtraſq̄ euāgelice perfectionis diuerſis
tēporib⁹ docuit verbo ⁊ firmauit exēplo patz
ꝙ declaratio Johis. xxij. nō contradicit decla
rationi domini Nicolai tertij: ſꝫ ſtant bn̄ ſimł
ad diuerſa tēpora dicta eoꝝ referēdo. vno em̄
tempore xp̄s ⁊ apoſtoli nihil habuerūt in ſpe
ciali nec in cōmuni a mulieribus que xp̄m ſe
quebantur neceſſaria ſumētes vt dicit domi
nus Nicola⁹ papa. Alio vero tp̄e habuerūt in
cōmuni aliqua vtputa loculos: ſicut dominus
Johes papa. xxij. Et ita patz quid dicendū ſit
breuiter ad dictā obiectionē inq̄tum ſpectat
ad p̄ſentem locuz. Quod vero ſc̄do loco de eo
dē Johannis verbo inducit ꝙ reuocauerit qđ
Nicolaus determinauit: dicim⁹ ꝙ nō eſt verū
ꝙ dn̄s Joh. reuocauerit: ſꝫ bn̄ declarauit id qđ
dn̄s Nicolaus dixerat: videlicet ꝙ fratres mi
nores in rebus oblatis eis nihil iuris ⁊ domi
nij habēt niſi ſolum ſimplicē vſumfructum de
nudatū ab omni iure ⁊ dn̄io atq̄ ꝓprietate tā
in ſpeciali q̄ in cōi debere intelligi in reb⁹ in
quibus vſus poteſt ſeparari a dn̄io ⁊ proprie
tate ſicut ſunt res imobiles ⁊ multe mobiles
nō autem in rebus que vſu conſumuntur. ⁊ de
clarat ꝙ dominus Nicolaus intelligit ꝙ frēs
minores in reb⁹ q̄bus vtunt hn̄t ius vtēdi. Et
certe abſq̄ preiudicio domini Nicolai domi
nus Johes. xxij. potuit hoc declarare. Tum q:
domin⁹ Nicolaus in ſua conſtitutione expſſe
dicit ꝙ in dubijs que circa determinata p eū
occurrerent habeāt dicti fratres recurrere ad
ſedē apoſtolicam p eam declarandis. Tū etiā
q: papa declarat euangelium ſicut eſt de iura
mēto ⁊c. Sicut ergo romanus pontifex abſq̄
p̄iudicio ſaluatoris declarauit ꝙ preceptū de
nō iurando nō ſe extendat vt ꝓhibeat in om
ni caſu iurare: imo dānat hereticos q̄ dicūt ꝙ
nō licz omnino iurare. Sic potuit magis dn̄s
Johannes dictū domini Nicolai declarare vi
delicet ꝙ xp̄s ⁊ apoſtoli ⁊ fratres minores ha

bentes iuſtum vſum habent ius vtendi. Et de
bonis collatis fratribus minoribus intelligit
dñs Nicolaus dominiū ſibi ⁊ romane eccleſie
recepiſſe quo ad omēs res illas in quibus pōt
ſeparari vſus a dominio: quales non ſunt res
neceſſarie ad vitam ⁊ que vſu conſumuntur.
Tum etiam: q2 vt dñs iohannes. xxij. dicit. Id
nō ptinet ad fidē ſpecialiter quid ⁊ qualiter
fratres minores habeant. iſtud eñi non ptinet
ad fidē: ⁊ in talibus que non ſunt de neceſſita
te fidei ⁊ bonoꝝ morum generaliter ſucceſſor
reuocare ⁊ mutare poteſt que ſtatuit predeceſ
ſor prout viſum ſibi fuerit expedire: cū in his
par in parē habeat imperiū. Illam inſup pau
pertatē qua xp̄s noluit vt pauper. cum apoſto
lis habere immobilia nec mltra mobilia in cō
muni cōmendat dñs Nicolaus non illā que
excludit ius vtendi ⁊ iuſtū vſum nec illā que
p̄uat habere iure ⁊ dominio res vſu cōſumpti
biles cū ſit impoſſibilis. Et in hac rōne fūdāt
ſe doctores tam ſancti ꝙ ſcholaſtici: quare ꝓ
pecunia mutuatā aut alia re cuius vſus eſt ei⁹
ꝯſumptio vſura licite accipi nō pōt: ſicut mer
ces ꝓ domo vel re alia nō ꝯſumptibili locata
pōt licite recipi: vt oñdit ſctūs Tho. in. ij. ij. q.
lxxviij. ar. i. Et pꝫ etiā huiuſmodi ſententia ex
ſentētia beati Criſoſtomi ſup Mat. ⁊ habet
in ca. Eijciens. di. lxxxviij. Et hoc de iſta mate
ria tm̄ dictum ſit ꝓ preſenti: q2 forſan alias in
alijs ſcriptis noſtris plenior ſmo habebitur.

Capitulū. cxiij. De iuriſdictiōe quam romanus pon
tifex habet in temporalibus.

Capl'm CXIII

c Onſūmatis his
que de amplitudine romani pon
tificis in ſpūalib⁹ viſa ſunt nobis:
venit in aīo nr̄o huc librū claudere cōſiderati
one illa an ſcꝫ p̄ncipat⁹ romani pōtificis non
ſolū ad ſpūalia ſ etiā ad tēporalia ſe extendat
ita ꝙ in toto orbe xp̄iano iuriſdictōnē habeat
tēporalē. Perlectis aūt diuerſis modis dicen
di duos dicēdi modos extremos int alios re
perim⁹. Primus ē dicentiū ꝙ romanus ponti
fex ratione ſui p̄ncipatus in ſolis ſpūalib⁹ con
ſiſtat ita ꝙ nullo modo iure papatus ad tēpo
ralia ſe extendat. Iure papat⁹ dicūt: q2 alias
bene cōcedūt cum in tēporalib⁹ iuriſdictiōeꝫ
aliquā poſſe habere vtpote in his que donati
one fideliū aut p̄ncipū pmiſſione acq̄ſita ſunt
eccleſie. Secūdus modus dicendi eſt aſſeren
tium totaliter oppoſitū: ſcꝫ ꝙ romanus ponti
fex iure ſui p̄cipatus ſiue vicariatus xp̄i habe
at in toto orbe terrarum plenam iuriſdictōeꝫ
non ſolum in ſpiritualibus ſed etiam in tēpo
ralibus adijcientes ꝙ omniū principū ſecula
rium iuriſdictionalis poteſtas a papa in eos
deriuata ſit. Nos vero declinantes ꝙtū in no
bis fuerit has p̄dictas vias q̄ nobis videnf mi
nus ꝓbabiles ſaluo ſemꝑ apoſtolice ſedis iu
dicio cui⁹ ea que nūc ⁊ alias ſcripſimus emen
dationi ⁊ correctioni ſubmittimus. Inceden
tes ergo media via ponem⁹ has duas ꝯcluſio
nes. Prima ē contra p̄mū modū dicēdi ꝙ ro *Prima concluſio auctoris.*
manus pōtifex iure p̄ncipat⁹ ſui habeat iuriſ
dictionē aliquam in temporalib⁹ in toto orbe
xp̄iano. Hec cōcluſio colligit p̄mo ex ca. Oēs
di. xxij. in quo papa Nicolaus inq̄t ꝙ xp̄s btō
Petro vite eterne clauigero terreni ſimul ⁊ ce
leſtis imperij iura cōmiſit. vbi glo. inq̄t. Argu
mentū ꝙ papa habeat vtrūq; gladiū ſpūalem
ſcꝫ ⁊ tēporalē. lxiij. di. tibi dño. ⁊. xv. q. vi. alius
⁊ ca. Nos ſanctoꝝ. ⁊ ca. Iuratos. Secūdo pꝫ
cōcluſio auctoritate ⁊ teſtimonio beati Tho
me qui in fine ſecūdi libri ſup ſententias dicit
ꝙ ſpūali poteſtati poteſtas ſecularis in papa
coniungit qui vtriuſq; ptātis apicē tenet ſcꝫ
ſpiritualis ⁊ ſecularis: hoc illo diſponēte q̄ eſt
rex ⁊ ſacerdos ſm ordinē melchiſedech ⁊ dñs
dominantiū cui⁹ ptās nō auferef ⁊ regnū ei⁹
non corrumpef. hec ſanctus Thomas. Se *Secunda*
cunda concluſio contra ſecundū modū dicen
di eſt: ꝙ licꝫ papa habeat aliquo modo iuriſdi
ctionē in tēporalib⁹ in toto orbe xp̄iano: non
tñ ita amplā ſiue plenariā aut extēſam ſicut il
li de ſecūdo modo aſſerūt ſiue dogmatizant ſ
ꝙtum neceſſe ē pro bono ſpūali conſeruando
ipſius ⁊ alioꝝ ſiue ꝙtum ecclie neceſſitas exi
git aut debitū paſtoralis officij in correctione
peccatoꝝ expoſcit ꝓut plenius explicabim⁹.
Iuxta ergo has duas noſtras cōcluſiones pro
ampliori veritatꝭ illuſtratōe duo impſentiarū
faciem⁹. Imprimis aſſignabimus modos ſm
quos roman⁹ pontifex nō videf dicēdus habe
re iuriſdictionē in toto orbe xp̄iano in tēpora
libus. Secūdo explicabim⁹ modos ſm quos
vere roman⁹ pontifex vbiq; etiā in tēporalib⁹
habet iuriſdictionē. vt in. c. Proximo. Circa *Prima ꝓpoſitio*
p̄mū ſit iſta ꝓpoſitio. Papa nō ſic ē dicendus
habere iuriſdictōnē in temporalib⁹ iure papa
tus vt ſic dicēdus ſit totius orbis dñs. Iſta ꝓ
poſitio lꝫ noſtro iudicio ſit ſatis clara: nihilo
minus pōt ſic probari. Nihil quod eſt interdi
ctum apoſtolis pōt dici cōuenire romano pō
tifici iure apoſtolici principat⁹. patet: quia cū
romanus pontifex ſuccedat petro in poteſta
te ⁊ officio non poteſt habere iure papatus id
quod petro ⁊ omibus apoſtolis fuit ꝓhibituꝫ
⁊ interdictū: ſed apoſtolis eſt interdict⁹ domi
natus in tēporalibus. ergo romanus pontifex
iure apoſtolici p̄ncipatus nō ſic habꝫ poteſta

tem aut iuriſdictionē in temporalib⁹ ꝙ ſit ꝓdo minus orbis. conſequētia eſt bona. maioꝛ ptꝫ. minoꝛ vero habet Mat. xx. vbi xp̄s ait apl'is: Scitis q꞉ ꝑncipes gentiū dominant eoꝝ ⁊ q̄ maioꝛes ſunt poteſtatē exercent in eos nō ita erit int̄ vos ſed quicūqꝫ voluerit inter vos maioꝛ fieri ſit veſter miniſter: ⁊ quicūqꝫ voluerit inter vos ꝑmus eſſe erit veſter ſeruus. ſic fili⁹ hominis nō venit miniſtrari ſed miniſtrare ⁊ animā ſuam dare in redemptionē pꝛo multis. Et ſimile ꝑ om̄ia legit Luce. xxij. In quib⁹ verbis ꝙ dominatus fuerit interdictus apl'is pꝫ. Ait em̄ btūs Bernardus in ſecundo libꝛo de conſideratione ad Eugeniū papam ſic. Nam quid tibi aliud dimiſit ſanctus apoſtolus: qđ habeo inquit tibi do. quid illud? vnuꝫ ſcio nō eſt aurū nec argentū cū ipſe dicat aurum ⁊ argentum nō eſt mecū: eſto vt alia quacunqꝫ ratione hoc tibi vendices ſed nō apoſtolico iure nec enim ille tibi dare quod non habuit potuit quod habuit dedit ſollicitudinē vt dixit ſuper eccleſias: nunqđ dominatōnē audi ipſum non dominantes aūt in clero ſed foꝛma facti gregis: ⁊ ne dictū ſola humilitate putes non etiā veritate vox dn̄i eſt in euangelio. Reges gentiū dominant eoꝝ ⁊ qui poteſtatē habent ſuper eos benefici vocant: ⁊ infert. vos auteꝫ non ſic. Planum ē apoſtolis interdicit dominatus iſtum quō tu ⁊ tibi vſurpare audes: aut dominās apoſtolatū aut apoſtolat⁹ dominatū. plane ab alterutro ꝓhiberis ſi vtrūqꝫ ſimul habere voles perdes vtrūqꝫ: alioqn nō te excerptum illoꝝ nūero putes de qb⁹ qrit dn̄s. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me ⁊ ꝑncipes extiterūt ⁊ nō cognoui: at ſi interdictuꝫ audiamus foꝛma edictū: qui maioꝛ ē veſtruꝫ fiat ſicut minoꝛ ⁊ q̄ ꝓceſſoꝛ eſt ſicut q̄ miniſtrat: foꝛma apl'ica hec eſt: dn̄atio interdicit: indicit miniſtratio. hec bernardus. Item idē Bernardus infra. Exi tanq̄ in agrū ager mundus eſt tibi creditus eſt exi in illum non ſicut dominus ſed tanq̄ villicus videre ⁊ ꝓbare vnde exigēdus es reddere rationē. hec ille. Patet etiā ꝓpoſitio pꝛedicta ex donatōne tempoꝛaliū in italia quā Conſtātinus dicitur feciſſe beato Silueſtro romano pontifici: quoniā ſi romanus pontifex iure ſui pꝛincipatus fuiſſet dominus tempoꝛaliū non fuiſſet aliqua donatio facta Silueſtro ſ; poti⁹ reſtitutio eius qđ ſuum erat: cuius tamē ꝯtrarium roman⁹ pontifex cōfitet ⁊ impatoꝛ Conſtantin⁹. de conſtantino habet in ca. Conſtantinus. di. xcvi. de romano pōtifice habet in. c. Futurā. xij. q. i.

Secunda Secūda ꝓpoſitio. Romanus pontifex non dicit ſic ꝑncipatū ſiue iuriſdictionem plenariam in tempoꝛalibus in toto oꝛbe xp̄iano habere vt nomen regis aut imperatoꝛis oꝛbis poſſit ſibi vere in tempoꝛalib⁹ vſurpare. Patet iſta ꝓpoſitio ex ꝑma. patet etiam teſtimonio pape Nicolai in. c. Cū ad verū. di. xcvi. vbi ſic inquit. Cum ad verū ventū eſt vltra ſibi nec impatoꝛ iura pōtificatus arripiat nec pontifex nomē impatoꝛis ſibi vſurpet: qm̄ idē mediatoꝛ dei ⁊ hoim homo xp̄s ieſus actibus ꝓpꝛijs ⁊ dignitatib⁹ diſtinctis officia poteſtatis vtriuſqꝫ diſcreuit. h̄ ille. Et idē ponit in. c. Om̄. di. x.

Tertia Tertia ꝓpoſitio. Roman⁹ pōtifex non dr̄ ſic habere ptātem ſecularē aut iuriſdictionē plenariā in tempoꝛalib⁹ vt queadmodū oēs dignitates eccleſiaſtice a ſede apoſtolica pendere dicunt ab ea iuriſdictionē ſumētes iuxta ca. Oēs. di. xxij. ⁊ ca. Ita dn̄s. diſ. xix. ita ꝑncipatus ⁊ iuriſdictōnes regū ⁊ pꝛincipū ſeculariū dependent ab ea. Patet iſta ꝓpoſitio auctoꝛitatibus ⁊ ratōne. Auctoꝛitate ꝑmo ſic de imperio ꝙ ſit a ſolo deo ⁊ non a papa. ait em̄ Johannes papa ſic in ca. Si impeatoꝛ. di. xcvi. Si impatoꝛ catholicus ē fili⁹ eſt nō ꝑſul eccl'ie: qđ ad religionē competit diſcere ei competit non docere: habꝫ ꝑuilegia poteſtatis ſue que adminiſtrandis legibus publicq diuinit⁹ conſecut⁹ eſt. vbi dicit glo. ergo non a papa: nā imperiū a ſolo deo eſt. Secūdo idē confitet papa Innocētius in ca. Queſitū. xxi. q. iij. Itē tertio idē confitet papa Innocēti⁹ terti⁹ in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. vbi impatori Cōſtātino ita ſcribēs inqt. Preterea noſſe debueras ꝙ fecit deus duo luminaria magna in firmamēto celi: hoc ē vniuerſalis eccl'ie. i. duas inſtituit dignitates que ſūt pōtificalis auctas ⁊ regalis maieſtas. Hoc etiā habetur in auc. quō opoꝛtet ep̄os. coll. in pꝛin. Item iuſtinian⁹ impatoꝛ ſcribit. C. de veteri iure enu. in pꝛin. Deo autoꝛe noſtrū gubernante imperium qđ nob a celeſti maieſtate traditū eſt ⁊c̄. Ecce ꝙ a celeſti maieſtate ſibi traditum dicit imperiū. nullus aūt iſtoꝝ aut pontificum aut impatoꝝ confitet ꝙ poteſtas imperialis abſolute dependeat a papa: ⁊ ita dicendū eſt de alijs dignitatibus ſecularib⁹. Ratione vō ꝑfata ꝓpoſitio ꝓbatur ſic. Nullū pꝛius dependet in eſſe a ſuo poſterioꝛi: ſed poteſtas pꝛincipum ſeculariū ſiue regalis ſiue imperialis pꝛecedunt tēpoꝛe papatū ſiue ꝑncipatū apoſtolicū ergo non pōt dici cū veritate ꝙ a ꝑncipatu apl'ico depēdeat ptās iuriſdictiōis ꝑncipū ſeculariū. conſequētia eſt bona. maioꝛ eſt manifeſta. minoꝛ etiam patꝫ ex illo apoſtoli. i. ad Coꝛ. xv. Non pꝛius quod ſpirituale ſed quod animale eſt. Tum ex eo ꝙ ꝑus fuerūt reges ⁊ imperatoꝛes anteq̄ petrus fuiſſet fact⁹ papa

⁊ etiam anteꝙ̃ claues regni celoꝝ date eſſent
eccľie vt manifeſtum eſt. Preterea fortificat̃
iſta ꝓpoſitio: q: ſi ſic oĩes ꝑncipes xp̃iani qui
dominia ſua non recognoſcunt a romano põ⸗
tifice cuiuſmodi eſt rex Francie. vt met teſtat̃
Innocẽtius tertius in ca. Per venerabilẽ. q̃
fi. ſint legi. ſuperiorẽ in temporalib⁹ minime
recognoſcit: non eſſent in ſtatu ſalutis: cũ bo⸗
na fide illa non poſſideãt: qđ eſſet grauiſſimũ
Quarta dicere ⁊ totũ mundũ conturbare. Quarta ꝓ
poſitio. Roman⁹ pontifex iure papatus non
ſic poteſtatẽ ſiue iuriſdictõnẽ in temporalib⁹
habꝫ ꝙ de feudis ꝑncipũ ſeculariũ aut de poſ
ſeſſionib⁹ directe ſe intromittere aut iudica⸗
re valeat regularit̃. Pꝫ hec ꝓpoſitio tam ex
ꝑcedenti ꝙ̃ ex confeſſione romani pontificis
Innocẽtij tertij: vt in ca. Nouit. extra de iudi.
vbi ita ait. Non em̃ intẽdim⁹ iudicare de feu⸗
do cuius ad ip̃m ſcꝫ regem ſpectat iudiciũ ni
ſi forte iure cõmuni ꝑ ſpeciale ꝑuilegiũ vel cõ
trariam cõſuetudinẽ aliquid ſit detractũ. Pa
tet etiã hec ꝓpoſitio teſtimonio Alexãdri ter
tij qui in ca. Cauſam. extra qui fi. ſint legi. dic̃
ſic. Nos attendentes ꝙ ad regem ꝑtinet non
ad eccleſiaꝫ de talibus poſſeſſionibus iudica⸗
re ne videamur iuri regis anglicoꝝ detrahere
qui ipſarum iudiciũ ad ſe aſſerit pertinere fra
ternitati veſtre mãdamus quatenus regi poſ
ſeſſionũ iudicium relinquentes de cauſa ꝑnci
pali ⁊c̃. Hoc etiã aptiſſime oſtẽdit btũs Ber
nardus in libro de cõſideratione ad Eugeniũ
papam dicens. In criminibus non in poſſeſ⸗
ſionibus poteſtas veſtra: ꝓpter illa ſiquidem
has accepiſtis claues regni celorꝫ. Et infra
infert. Habent hec infima terrena iudices ſu⸗
Quinta os reges ⁊ ꝑncipes terre. Quinta ꝓpoſitio.
Papa non ita iuriſdictionẽ in tẽporalib⁹ ha⸗
bet ꝙ̃ a quocũqꝫ iudice ſeculari paſſim ⁊ regu
lariter ad eũ poſſit appellari. Iſta ꝓpoſitio pꝫ
teſtimonio Alexandri pape q̃ in ca. Si duob⁹
extra de appella. ad queſtionẽ qua querit̃ ſi a
ciuili iudice ante iudiciũ vel poſt ad papã fue
rit appellatum an huiuſmodi appellatio tene
at. reſpõdet. tenet quidẽ in his q̃ ſunt tẽpora⸗
li iuriſdictioni ſubiecti: in alijs v̾o etſi de con⸗
ſuetudine eccľie teneat ſ̄m iuris rigorẽ credi
mus nõ tenere. vbi glo. inq̃t. Et ita pꝫ ꝙ iuriſ
dictio tẽporalis nõ ꝑtinet ad eccľiaꝫ. Sexta
ꝓpoſitio. Papa nõ habet ita iuriſdictionẽ in
tẽporalib⁹ vt ip̃e libere diſponere poſſit ad ar
bitriũ ſuum de bonis eccľiaſticoꝝ. Iſta ꝓpoſi
tio ꝓbat̃. Pro quo notanduꝫ ꝙ bona eccleſia⸗
ſtica ſunt conceſſa cõmunitatib⁹ ⁊ non ꝑſone
ſingulari. ⁊ ideo in bonis eccleſiaſticis nulla
ꝑſona ſingularis habꝫ ꝑtãtem ⁊ dominiũ libe
rum ſed ſola cõitas: vt eccleſia vallis olotañ.
vel tolletañ. habet dominiũ ⁊ ꝓꝑetatẽ in ip̃is
locis ſibi ꝓprijs. ꝑſona aũt ſingularis non vt
ſingularis ſ; vt pars ⁊ mẽbrũ cõitatis habet
ꝑtãtem in illis vtendi ad ſuã ſuſtẽtationẽ ſ̄m
exigentiã ⁊ decentiã ꝑſone ⁊ ſtatus. in quo tñ
eſt differẽtia: q: aliqđ membruꝫ eſt ſimplex vt
ſimplex canonic⁹ ⁊ illud nõ habet niſi vſuꝫ in
bonis cõmunitat̃ ſ̄m exigentiã ſui ſtatus mo⸗
do predicto. Eſt aũt aliquod mẽbrũ quod ha⸗
bet adminiſtrationẽ ⁊ diſpẽſationẽ generalẽ
omniũ bonoꝝ cõmunitatis appropriãs cuili⸗
bet quod ei debet̃ ſ̄m debitã iuſticie ꝓportio
nem diſponens etiaꝫ ꝓ cõmuni bono collegij
bona fide vt ſibi videt̃ expedire. ⁊ iſte eſt ep̃s
in qualibꝫ eccľia cathedrali. vnde in ca. Ep̃s.
xij. q. i. ex cõcilio Antiocheno ita habet̃. Ep̃s
eccleſiaſticarũ rerũ habꝫ ꝑtãtem ad diſponẽ⸗
dum erga oĩes qui indigent cũ ſumma reue⸗
rentia ⁊ timore dei. verũ quia non ſolum queli
bet cõgregatio eccleſiaſticoꝝ virorum eſt vna
ſpirituali vnitate: immo oĩs eccleſiaſtice cõ⸗
gregationes habent quandã generalẽ vnita⸗
tem inꝙ̃tum ſunt vna eccľia habẽs cõnexionẽ
ad vnũ principale mẽbrũ cui vtpote omnium
capiti incumbit cura eccľie generalis ſcꝫ dñm
papam: ideo ip̃e tanꝙ̃ caput ⁊ ſupremũ mem⸗
brum eſt principalis ac vniuerſalis diſpenſa⸗
tor omniũ generaliter bonorum eccleſiaſtico⸗
rum ſp̃ualium ⁊ temporaliũ: non ꝙ ſit domin⁹
ſed ſola cõmunitas eccľie vniuerſalis vt com
prehẽdit caput ⁊ alia mẽbra ſcꝫ ꝑlatos ⁊ ſim⸗
plices ꝑſonas eccľiaſticas ẽ domina ⁊ ꝓprie⸗
taria. Ex quib⁹ non ſolũ patet veritas ꝓpoſi⸗
tionis prefate ſed etiam falſitas dicentium ꝙ
nulla ꝑſona ſingularis alia a papa nec collegi
um aliqđ vel cõmunitas habet ius ſiue domi⸗
nium in bonis eccleſie ſed dñs papa q̃ non ſo⸗
lum ẽ adminiſtrator ⁊ diſpẽſator ſ; verus dñs
⁊ ꝓprietarius bonoꝝ eccleſie ⁊ de his ordina⸗
re ⁊ diſtrahere põt prout vult. Naꝫ vt ait apo
ſtolus vniuerſaliter de oĩbus ꝑlatis loquẽs
i. ad Coꝝ. xv. Sic nos exiſtimet homo vt mini
ſtros ⁊ diſpẽſatores ⁊c̃. Miniſtros ⁊ diſpẽſa⸗
tores dicit non dños. vnde ad h̓ ſanctus Tho
mas in. ij. ij. q. c. ar. i. dicit. ꝙ ꝙ̃uis res eccleſie
ſint pape vt ꝑncipalis diſpẽſatoris: nõ tñ ſũt
eius vt dñi ⁊ poſſeſſoris. Et in. q. clxxv. ar. viij.
ponit ꝙ ꝑlatus bona eccleſiaſtica diſpẽſatiõi
ſue cõmiſſa q̃ ſunt erogãda pauperibus vel in
vſuꝫ miniſtroꝝ aut in cultũ diuinũ exponẽda
ſi infideliter diſpenſat nõ dubiũ ꝙ cõtra fidẽ
diſpenſatõis agat ⁊ mortaliter peccet ⁊ ad re
ſtitutionẽ teneatur. Ubi conſiderandũ ꝙ pa⸗
pa nõ ſolũ ꝓ ſtatu vniuerſalis eccleſie aut ſuſ⸗

tentationẽ miniſtrorum ⁊ pauperum ſed etiã
ꝓ conuenienti ſtatu ꝑſone põt diſpẽſare de bo-
nis eccl'ie: ſic declarauimꝰ libro ſecũdo. c. lxix.

Septima Septima ꝓpoſitio ꝙ papa nõ habꝫ ptãtem
ſiue iuriſdictionẽ in temporalibus vt reges in
bonis temporalibus habent dominiũ nec ita
vt ſit regulariter eorum diſpenſator. Patꝫ ꝓ-
poſitio ꝑmo quo ad dominiũ ex ꝑcedẽti: quia
ſi in bonis clericorum papa non ẽ dominꝰ mi-
nus in bonis laicorum. Pro declaratõne ſecũ
de partis ẽ conſiderandum ꝙ bona laicorum
non ſunt collata cõmunitati ſicut bona eccle
ſiaſtica ſed ſunt acquiſita ſingulis ꝑſonis arte
labore induſtria ꝓpria ⁊ ꝑſone ſingulares q̃rũ
ſunt habẽt in eis ius ⁊ poteſtatẽ ⁊ verum do-
miniũ ⁊ põt quilibꝫ de ſuo ordinare diſpẽſare
retinere alienare pro libito ſuo ſine alicuiꝰ in-
iuria cum ſit dñs: ⁊ ideo talia non habent ordi
nem ⁊ cõnexionẽ inter ſe nec ad vnũ cõmune
caput quod habeat ea ordinare ⁊ diſpenſare
ſicut in eccleſiaſticis cum quilibꝫ rei ſue ſit or-
dinator pro libito: ⁊ ideo nec ſeculares princi
pes nec papa habẽt dominiũ nec diſpẽſatõeꝫ
in talibꝰ. vnde impator licet ſit princeps ſum-
mus ⁊ quaſi caput int̃ ſeculares. vt in ca. In
apibus. vij. q. i. non tamẽ habꝫ ptãtem ſic libe
ram diſpẽſandi ſiue adminiſtrandi bona tem-
poralia ſeculariuꝫ ſicut papa bona eccl'iaſtica.
Et ita patꝫ ꝓpoſitio ꝙ licet papa habeat au-
ctoritatẽ ⁊ rationẽ capitis non ſoluꝫ reſpectu
clericoꝝ ſ; etiam reſpectu ſeculariũ nõ tamen
ſic libere põt diſpẽſare vel diſponere de ſecu-

Octaua laribus ſicut de clericis. Octaua ꝓpoſitio.
Romanus pontifex non habꝫ ita plenã iuriſ-
dictionẽ in tẽporalibꝰ ſicut in ſpũalibꝰ: ita ꝙ
ſicut deponere põt ꝑlatum eccleſiaſticũ etiaꝫ
ſine culpa ſua ita poſſit deponere ꝑncipẽ ſecu
larem ſiue laicuꝫ. Iſtam ꝓpoſitionẽ declarat
dñs petrus de palude in libro ſuo de ptãte ec-
cleſiaſtica hoc modo. Unde ſciendũ ꝙ cũ pa-
pa poſſit deponere principẽ laicum ⁊ prelatũ
eccleſiaſticum non tamẽ equaliter: quia ꝑnci-
pem laicum ſiue vaſallum vel extraneum non
põt deponere ſine iuſta cauſa ⁊ rõnabili ita ꝙ
ille ſit indignus illo ꝑncipatu ⁊ meruerit per-
dere ⁊ ꝑuari: ⁊ ſi ſine tali cauſa priuat ipm nõ
ſolũ peccat conãdo ſ; etiã nihil agit ꝑuãdo: ſi-
cut nõ valet ſentẽtia a nõ ſuo iudice lata: ſ; in
ꝑlatis eccl'ie ſecus ẽ: quia nõ ſunt dñi ſ; procu-
ratores. vnd̃ ſicut adminiſtrator ſuperior qui
plenã poteſtatẽ habet poteſt inſtituere ⁊ de-
ſtituere inferiores adminiſtratores ⁊ tenet q̃c
quid facit etiam quando minus bonum inſti-
tuit licꝫ in hoc ipe peccet: ita papa ponẽdo ⁊
deponẽdo ꝑſonas eccl'iaſticas lꝫ peccet niſi ꝓ

meliori eccl'ie hoc faciat: tamẽ tenet qd̃ facit.
Intantũ aut procedit ratio que dicit eos eſſe
ꝓcuratores non dominos ꝙ ſine omĩ peccato
ſuo ⁊ alieno põt papa deponere minus bonũ
⁊ ponere meliorẽ: q: in officijs reipublice q̃rit̃
vtilitas publica nõ priuata. vnde ſi ꝑlatũ nõ
delinquentẽ ⁊ bonũ amoueat ⁊ ponat melio-
rem nõ peccat nec ille conqueri põt ſicut nec
ꝓcurator quando a dño reuocat̃ q: ab onere
releuatur. Sed ſecus in principibus laicis q̃
ſunt veri dñi eius quod habẽt: res autẽ ſua nõ
eſt alicui auferenda ſine culpa ſua. vnde nec
feuduꝫ a vaſallo ⁊ multo minus quod aliquis
habꝫ a nullo alio poteſt auferri ſine culpa ſua.
hec dñs Petrus de palude.

Capitulum. cxiiij. In quo exponitur qualiter roma-
no pontifici iure principatus ſui competat iuriſdictio-
nem habere temporalium in toto orbe xp̃iano.

Oſtquã explica Capl'm CXIIII

p uimus quibus modis iudicio no
ſtro nõ competat romano põtifi
ci iure papatus iuriſdictionẽ ha
bere in temporalibꝰ: iam perſcrutandũ eſt qd̃
ſecũdo loco polliciti ſumꝰ videlꝫ qualit̃ ſibi cõ
petat. Dicimꝰ autẽ ꝙ romanꝰ põtifex lꝫ nõ ha
beat ptãtem regularit̃ ſiue directe ita plenaꝫ
in tẽporalibꝰ ſicut in ſpũalibꝰ: nihilominꝰ etiã
habꝫ ptãtem in tẽporalibꝰ ex cõſequẽti ⁊ hoc
ꝓprio iure q̃tum ſcꝫ neceſſariũ eſt ad cõſerua
tionem rerum ſpũalium ad directionẽ fideliũ
in ſalutẽ eternam ⁊ ad correctionẽ peccatorũ
⁊ conſeruandam pacem in populo xp̃iano.
Quod manifeſte atq; irrefragabiliter ex mul-
tis demonſtramus: pro quo duodecim propo-
ſitiones tanq̃ duodecim teſtimonia veritatis
huiuſmodi ponemꝰ. Prima ꝓpoſitio eſt. Ro- Prima ꝓpoſitio
manũ põtificẽ ptãtem ⁊ iuriſdictionẽ iure pa
patus ſui habere in temporalibꝰ aliquo modo
colligit̃ ex eo ꝙ eiꝰ ꝑncipatꝰ directiuus ⁊ ꝑce
ptiuus ſit ptãti ſeculari in adminiſtratõne ſui
officij ſ̃m exigentiã finis vltimi qui ẽ ipſa bea
titudo ſuprema ad quam omẽs fideles dirigẽ
di ſunt. Quod ſic rõne oſtẽditur. In omĩbus
artibus ⁊ poteſtatibꝰ ordinatis ars ſiue ptãs
ad quam ꝑtinet vltimus ⁊ principalis finis ẽ
ꝑceptiua ⁊ imperatiua omniũ aliaruꝫ artiũ ſi-
ue poteſtatũ quarũ fines ad finem illius ordi-
nantur ſicut habetur. i. Ethy. Preterea patet
q: finis ꝑcipit ⁊ dominat̃ atq; legeꝫ imponit
his omĩbꝰ q̃ ſunt ad finẽ vt ſ̃m exigẽtiã finis
debito ordine ſe coaptent ⁊ ad inuicem ordi-
nent̃ ſ̃m vniuſcuiuſq; menſurã ⁊ modũ: ſed pro-
prius finis qui intendit̃ per ꝑncipatũ papalẽ
eſt felicitas ſuprema ad quam ordinatur ho-
mo per virtutes theologicas: finis autẽ quem

intendit poteſtas ſecularis eſt felicitas poli⸗
tica ad quā ordinatꝛ hō ꝑ virtutes morales: ſꝫ
nulli dubiuꝫ qñ finis ſpūalis ptātis potior ſu
perior ac ꝑncipalior ſit fine ad quem dirigit ⁊
tendit poteſtas ſecularis. vnď iſta ordinatur
ad illam. ergo poteſtatis ſpūalis ⁊ maxime pa
pe qui ē vniuerſalis dux ⁊ rector populi xpia⸗
ni ē dirigere ⁊ regulare ꝑcipere atqꝫ leges da
re poteſtati ſeculari q̄bus in adminiſtratione
ſui officiȷ̄ dirigatur in finē vltimuꝫ felicitatis
eterne. Et ſm̄ hoc roman⁹ pōtifex ſe habet ad
reges ⁊ ꝑncipes tanq̄ architectonic⁹ ad arti
fices. ille em̄ ꝓpt̄ q̄d ⁊ regulas iudicādi ſcit:
iſti aūt ſcꝫ artifices mechanici tanq̄ experti
in multis ip̄m q̄ ſciūt ꝓpter q̄d aūt ignorant:
ꝓpter qď debꝫ illis papa leges dare ſm̄ quas
debent iuriſdictionē ſuam exequi ⁊ populum
regere in ordine ad beatitudinē ſupernatura⸗
lem. vnde btūs Augu. hanc poteſtatē cogno⸗
ſcens ⁊ admirans in beato petro apoſtolo in
ſermone quodā apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli q̄ inci
pit ſſortis ⁊ humilis: ita inquit. O mira potē
tia ⁊ ineffabilis gratia ſaluatoris quis plebiū
piſcatorē apl̄oꝝ facile crederet ꝑncipem ⁊ re⸗
gibus obſiſtere reges ſanctificare regnis oīb⁹
imperare mundū refrenare legibus demones
calcare pedibus iubere virtutibus celum ho⸗
minib⁹ aperire cum vellet claudere cū place⸗
ret immortale regnū conuerſis donare nega⸗
re peruerſis merita mundi cognoſcere culpas
⁊ crimina hominib⁹ relaxare. hec ille. Propť
hanc rōnē dixim⁹ ſupra ꝑmo libro hui⁹ ſumme
ca. xc. q̄ poteſtas temporalis ſiue ſecularis in
ppl̄o xpiano dependebat quodāmodo tripli⸗
ci genere cauſalitatis a poteſtate ſpūali ſcꝫ ef
ficiētis formalis ⁊ finalis: vide ibi plene. Hac
argumētatōe vſus videtꝛ Innocētius tertius
in ca. Solite de maio. ⁊ obe. vbi ſcribēs impe
ratori cōſtātinopolitano ita dicit. Potuiſſes
aūt prerogatiuam ſacerdotiȷ̄ ex eo intelligere
poti⁹ qď eſt dictū nō a quolibet ſꝫ a deo: nō re⸗
gi ſed ſacerdoti: non de regia ſtirpe ſꝫ de ſacer
dotali ꝓſapia deſcendēti de ſacerdotib⁹ vide⸗
licꝫ qui erant in anathot. Ecce cōſtitui te ſup
reges ⁊ regna vt euellas ⁊ diſſipes edifices ⁊
plantes. Ex q̄bus om̄ibus ptꝫ q̄ veraciter ro
manus pontifex apicem habeat poteſtatis tā
ſpūalis q̄ ſecularis vel temporalis licꝫ tempo
ralis nō in om̄ib⁹ ſm̄ eundē modū ſm̄ quē ha⸗
betur a ꝑncipe ſeculari ſed modo digniori ſu⸗
periori ⁊ perfectiori. non em̄ ſic habet eam vt
exerceat eius opa immediate niſi in aliquib⁹
caſibus q̄ tangunť inferi⁹: ſed agit opa ei⁹ me⸗
liori modo ſcilꝫ imperando dirigendo ⁊ regu⸗
lando ⁊ ad ſuum finē operibus eius vtendo.

Secunda ꝓpoſitio. Romanū pontificē iure Secunda
vicariat⁹ ſui habere in temporalib⁹ iuriſdicti⸗
onem ſuam aliquo modo oſtenditꝛ ex eo q̄ oīꝫ
fideliū generalitꝛ eſt a deo paſtor conſtitutus:
dicente dn̄o beato petro ⁊ in eo ſucceſſori ſuo.
Paſce oues meas. Ioh. vlti. ſup quo verbo di
cit glo. ſic. Paſcere eſt oues credentes ne a fi⸗
de deficiant cōfirmare terrena ſubſidia ſi ne⸗
ceſſe ē ſubditis prouidere ⁊ exempla virtutuꝫ
cū verbo p̄dicationis impendere aduerſariȷ̄s
obſiſtere errantes ſubditos corrigere. hec glo.
Clarum ē autē q̄ paſcere gregem dominicuꝫ
terrena ſubſidia ſi neceſſe ē ſubditis ꝓuidēdo
aduerſariȷ̄s reſiſtēdo ⁊ errantes corrigēdo nō
ſolum exigit in paſtore ſpūalem poteſtatē ſed
etiam temporalē. vnď cum conceſſo alicui ali
quo officio aut regimine cenſeantꝛ etiā ꝯceſſa
ſine q̄bus officium ſiue regimē recte expediri
non pōt. de offi. dele. c. i. ⁊ ca. Preterea. manife⸗
ſtum ē q̄ roman⁹ pontifex apicē ptātis ſecula
ris aliquo modo dicēdus ſit habere. Hac ar⸗
gumētatiōe vſus videtꝛ fuiſſe Innocētius ter
tius in ca. Solite. de maio. ⁊ obe. vbi ad oſten
denduꝫ impatori conſtantinopolitano q̄ iure
poterat eum rep̄hendere ⁊ increpare ita ait.
Nos aūt etſi non increpando ſcripſim⁹ potuiſ
ſemus tamē rationabilitꝛ increpare: nobis em̄
in btō petro ſunt oues xpi cōmiſſe dicēte dn̄o
Paſce oues meas: nō diſtiguēs intꝛ has oues
⁊ alias vt alienū ſe a ſuo demonſtraret ouili q̄
petrū ⁊ ſucceſſores ipſius magiſtros non reco
gnoſceret ⁊ paſtores. hec ille. Ex cura ergo pa
ſtorali quam roman⁹ pontifex habꝫ ſup om̄es
fideles cuiuſcūqꝫ ſtatus dignitatis vel condi
tionis exiſtant ſtatim datur intelligi q̄ apicē
nō tm̄ ſpiritualis ptātis ſed etiā tēporalis ali
quo modo habere dicēdus ſit. Tertia ꝓpoſi⸗ Tertia
tio. Romanū pontificē temporalē etiā iuriſdi
ctionē iure principatus ſui oſtēditꝛ habere ex
eo q̄ om̄is ptās ſe extēdit ad cognoſcēduꝫ de
omnibus peccatis: non ſolum de his que ſunt
contra articulos fidei ⁊ ſacramēta in quibus
principalitꝛ xpiana fundatur religio ſed etiaꝫ
de omnibus peccatis mortalibus circa quaſ⸗
cunqꝫ actiones ꝑſonales etiam ſeculares com
miſſis. Qď ratione oſtēditꝛ ⁊ auctoritate. Ra⸗
tione ſic. Cuius ē finē conſiderare eius ē iudi⸗
care de his que debēt ad finē ordinari: quia ra
tio eorum que ordinantꝛ ad finē ex fine ſumitꝛ:
ſicut enim ad intendentē in aliquē finem ſpe⸗
ctat eligere ea que ſunt congrua fini: ita tolle
re ea q̄ finis conſecutōni impedimēta preſtāt
ſicut ptꝫ in medico cuius non ſolum ē iudica⸗
re ⁊ ꝓuidere de adiuuantib⁹ ad ſalutē quā in⸗
ducere intēdit ſed etiam remouere ea q̄ impe⸗

diunt: ⁊ ſimiliter ita eſt in alijs: ſed ita ē ꝙ corpus ordinat̄ ad animā etiā ſm̄ gentiles pħos ⁊ temporalia ordinant̄ ad ſpūalia ⁊ oēs actiones xp̄ianoꝝ debēt ordinari ad conſequendū vitam eternam tanꝗ̄ noſtrum finem vltimuꝫ ſm̄ fidē catholicam nobis expoſitā. ergo cui⁹ vel quorum eſt conſiderare de ſalute animarū ⁊ de ſpiritualibus ſicut eſt prelatoꝝ curam ⁊ regimen animarū habentiū: vt ſunt papa archiepī ⁊ epīcoꝝ eſt iudicare de actōnibus ſpiritualib⁹ hominū per quas poſſunt deuiare a ſalute ſua peccādo circa quācūqꝫ materiā ſiue contra articulos fidei ſiue ſacramēta ſiue contra bonos mores peccādo in ſeipm̄ vel ꝓximū verbo vel facto ſeu quocūqꝫ alio modo. Secūdo pꝫ idē auctoritate dn̄i. Math. xviij. vbi ſic dicit̄. Si peccauerit in te frater tuus corripe eū inter te ⁊ ip̄m: ſi te audierit lucratus es fratrem tuū: ſi te nō audierit adhibe tecū vnū vl̄ duos teſtes vt in ore duoꝝ vel triū ſtet oē verbum: ꝙ ſi non audierit dic ecclie. ſi vero eccleſiam nō audierit ſit tibi ſicut ethnic⁹ ⁊ publican⁹. i. excōmunicat⁹. Et cōſtat ꝙ loquit̄ de iuriſdictiōe ecclie quā habēt p̄lati. nam ibidem ſubdit̄. Amen dico vobis quecūqꝫ alligaueritꝭ ſuper terram erūt ligata ⁊ in celo. ergo ſine vlla dubitatōe ad p̄latos ecclie ⁊ maxime ad p̄latum prelatoꝝ pertinet iure ſibi a deo collato recognoſcere ⁊ iudicare de pctō quocunqꝫ. vnde btūs Paulus excōmunicauit fornicatorem notoriū. vt legit̄. i. Coꝝ. v. Cum ergo peccata huiuſmodi contingāt circa actōnes perſonales hominū ⁊ contract⁹ eorū etiam in tēporalib⁹ de om̄ibus his pertinet ad eccleſiam iudicare maxime ſi attenderet̄ actio ꝑ moduꝫ iniurie vel cuiuſcūqꝫ alteri⁹ peccati tam inter laicos ꝗ̄ inter clericos: vel int̄ clericū ⁊ laicū quicunqꝫ eoꝝ ſit actor vel reus. Nec pōt dici in predictis ꝙ reus trahat̄ extra forum ſuum: q꞉ om̄s xp̄iani inꝗ̄tum xp̄iani ſunt pertinent ad forū eccleſie. ⁊ hoc eſt quod expreſſe dicitur in can̄. xi. q. i. quecunqꝫ. vbi ſic dicit̄. Quecūqꝫ contētiones inter xp̄ianos orte ſunt ad eccleſiam deferent̄ ⁊ ab eccleſiaſticis viris terminabunt̄ ⁊ ſi obedire noluerint quouſqꝫ obediant a liminib⁹ ecclie excludant̄. hec ibi. Preterea nec ꝓpter hoc impedit̄ principū ſecularīū iuriſdictio. Tum q꞉ ecclia non impedit q̇n ptās ſecularis exerceat iudiciū ſuum in reum ſecularē ſi ad iudiciū ſuū ſit euocat⁹. Eſt enim in optione actoris euocare reum ad hoc vel illud iudiciuꝫ ⁊ non ad vtrumqꝫ ſimul. Tum ſecundo: q꞉ multe actiones ſunt pure ſeculares que cū reſpectum nō habeant ad finē vltimū aut ꝓmouēdo aut impediēdo ad p̄ncipes ſeculares tm̄ pertinent ſicut de feudis ⁊ poſſeſſionibus ⁊ nō ad eccliaꝫ. vt in ca. Nouit. extra de iudi. Tum tertio: q꞉ alia correctōis cenſura vtitur eccliaſtic⁹ iudex ⁊ alia iudex ſecularis quarū vtraqꝫ ē pplo xp̄iano ad correctionē viciorū neceſſaria. Eſt verū ꝙ dicit dn̄s Durandus ꝗ̄uis hoc ſit ius ecclie ſibi a deo collatuꝫ tamē ipſa non ſemꝑ vſa eſt iſto iure nec vbiqꝫ partim ad vitandū ſcandalū ne putaret̄ ꝙ eccleſia magis q̄reret emolumentū pecunie aut glorie temporalis ꝗ̄ correctōnē vitiorum. partim ꝓpter audaciā aliquoꝝ tyrannoꝝ in quorum terris plures ecclie ſunt fundate qui propter ſuam violentam potentiā non permiſerunt ecclīam vti iure ſuo. Hac argumentatōe eſt vſus papa Innocenti⁹ tertius in. c. Nouit extra de iudi. vbi ſcribēs prelatis regni Francie ⁊ oſtēdere volēs ꝙ dn̄s rex Francie nō debebat ſibi reputare ad iniuriā in cōtrouerſia que erat int̄ euꝫ ⁊ regē anglie apoſtolico iudicio ſe ſubmittere ita dicit. Nullus qui ſit ſane mentis ignorat q̇n ad noſtrū iudiciū ſpectat de quocūqꝫ mortali peccato corripere quēlibꝫ xp̄ianū: ⁊ ſi correctionē cōtempſerit per diſtrictionem eccleſiaſtice cēſure coercere. Quarta ꝓpoſitio. Roman⁹ pontifex videt̄ iuriſdictionem etiam in temporalib⁹ habere: q꞉ nō ſolū p̄ncipes ſeculares circa vſuꝫ ſue iuriſdictiōis delinquentes pōt per cenſuram eccleſiaſticā coercere verū etiā eos notabilit̄ negligētes a dignitate deponere. hec ꝓpoſitio pꝫ in. c. Ali⁹ xv. q. vi. vbi Gelaſius papa impatori Cōſtantino ita ſcribit. Alius itē pōtifex zacharias. ſ. regem Francoꝝ non tam ꝓ ſuis iniq̄tatib⁹ ꝗ̄ pro eo ꝙ tante poteſtati erat inutilis a regno depoſuit ⁊ Pipinū karoli impatoris patrē in eius loco ſubſtituit: omneſqꝫ francigenas a iuramento fidelitatis abſoluit. hec ille. Pro cuius ꝓpoſitiōis pleniori intellectu eſt conſiderandū iuxta dn̄m Petrū de palude in tractatu ſuo de poteſtate eccliaſtica ꝙ licꝫ papa nō habeat cōfirmare omnē regem q̇ conſenſu populi a p̄ncipio regimē ſumpſit: nihilominꝰ pōt oēm talē deponere nō ſolū ꝓpter hereſim aut ſciſma aut aliquod crimē intolerabile in pplo ſed etiaꝫ ꝓpter inſufficientiā: vtpote ſi idiota ſenſu vel impotēs virib⁹ in regno preeſſet: ꝓpter cui⁹ inſufficiētiā regnū fideliū periclitaretur talis certū ē ꝙ q꞉ demeret̄ deponi: q꞉ bonum cōe ē preferēduꝫ p̄uato: debꝫ deponi ꝑ ſuperiorē: ⁊ q꞉ illi de regno ſiue ſint ꝓceres ſiue alij ſunt inferiores eo: ⁊ inferior nō pōt iudicare ſuperiorem: ideo non pōt ab eis deponi: ſed q꞉ papa ē ſuperior eo in ſpūalib⁹ ⁊ ꝑ conſeq̄ns in temporalibus inꝗ̄tum neceſſe eſt pro bono

ſpirituali conſeruādo ipſius ⁊ alioꝝ ⁊ ad minꝰ
ratione delicti ⁊ ille ſana conſciētia nō poteſt
retinere regnum ad quod eſt inſufficiens ⁊ in-
dignus ꝑ conſequēs papa poteſt eum monere
vt regno cedat qđ ſine peccato nō poteſt reti-
nere: qđ ſi nolit facere excōicet eum: qꝛ ad offi-
cium pape ſpectat de quocunq; peccato mor-
tali corripere quēlibet xp̄ianum: ⁊ ſi correctio
nem contēpſerit per diſtrictionem eccleſiaſti
cam coercere de iudi. c. nouit. ꝙ ſi in excōicati
one perſeueret poteſt vt dictum eſt deponere
⁊ ſubditos eius ab eius ſubiectione abſolue-
re ſicut ſciſmaticū ꝓpt̄ contumaciam ⁊ inobe
dientiam ꝑtinacem. Et ex hoc etiam qꝛ excō-
municatus legitimis actibus ⁊ officijs publi
cis non debet fungi ⁊ ſciſmatici cingulo mili
tie ſunt nudandi. xix. q. i. qui contra. xv. q. vi. c.
penultimo. Sed ſi ꝓceres ſiue electores p̄di-
cti nō meruerunt perdere ius eligendi nō pōt
ſine eis papa aliuꝫ ſubſtituere. Hec ille. Verū
glo. ſup illud. c. alius exponēs: a regno depoſu
it: dicit. i. ꝓceribus deponentibus ꝯſenſit om
nino falſa videtur qm̄ contradicit textui ⁊ in
tentioni Pelagij qui inducit illud. c. ad oſten
dendum excellētiam ptātis papalis que non
oſtenditur per hoc ꝙ dicitur conſenſiſſe ꝓce-
ribus deponētibus niſi conſenſus ille intelli-
gatur dando auctoritatē. vnde dn̄s Petrꝰ de
palude vbi ſupra dicit: ꝙ illud qđ dicit glo. cō
ſenſit: intelligendū ſit quo ad inſtitutionem q̄
per proceres fieri potuit ſed depoſitio auctori
tate pape ⁊ nō procerū facta fuit que a ſolo ſu
periore fieri potuit ſed electio potuit ab inferi
oribus fieri. Confirmatur etiam ꝓpoſitio p̄di
cta exemplo Innocētij quarti qui regi portu-
galie qui ꝓdigus ⁊ dilapidator erat ⁊ eccl'ias
monaſteria pia loca ⁊ perſonas eccleſiaſticas
viduas pupillos ⁊ orphanos grauabat ⁊ gra-
uari ſinebat: dediſſe adiutorem ⁊ ſibi admini-
ſtrationem regni interdixiſſe legitur: vt in. c.
grandi. de ſupplen. negli. prela. li. vi. Et ſic ſa-
cerdos apoſtolicus ſe habet ad reges ⁊ princi
pes ſicut architectꝰ ciuilis ad alios artifices
in ciuitate vt inquit Hēricꝰ de gandauo quot
libeto. vi. ar. xxiij. ſicut enim architectonici ē
precipere qui ⁊ quales debent exercere ſciēti-
am medicinalem rhetoricā ⁊ ſic de alijs in ci-
uitate ⁊ quoſdam admittere ⁊ quoſdam repel
lere: ſi ſacerdos apoſtolicus debet conſidera-
re qui ⁊ quales regna ⁊ principatus regere de
beant ⁊ bonos honorare malos autem ⁊ male
gerētes deponere ⁊ alios loco illoꝝ ſubſtitue
re. Hec ille. De hac concluſione talis eſt domi
ni Vlrici in ſumma ſua ſententia. ait enim. Si
rex eſſet manifeſte hereticus vel ſi interpella-
tus ab eccl'ia negligeret nihilominꝰ regimen
regni ſui q̄tum ad ea que ſunt fidei ſcꝫ ſi non
intenderet extirpationi hereticoꝝ pōt ab ec-
cleſia deponi a regia dignitate. H ille. Quin
ta ꝓpoſitio. Romanū pontificē inde iuriſdi-
ctionē temporalē habere manifeſte oſtēdit̄ ꝙ Quinta
nō modo excōmunicare pōt ſeculares princi-
pes ſed etiā ipis in contumacia ꝑſeuerantibꝰ
ſubditos eoꝝ a ſacramēto abſoluere ne eis fi-
delitatē obſeruent. Hec ꝓpoſitio ptꝫ ex cano
ne Gregorij. vij. in ſynodo p̄ſidentis qui habe
tur in ca. Nos ſanctorūꝫ. xv. q. vi. ⁊ ex canone
Vrbani. ij. in ca. Iuratis. ea. cau. ⁊. q. Sexta Sexta
ꝓpoſitio. Romanū pontificem habere iuriſdi
ctionem in temporalibꝰ ex eo oſtēdit̄ ꝙ vtrūq;
gladiū habere dinoſcit̄. Qꝛ aūt gladius mate
rialis quodāmodo ad romanū pontificē perti
neat ptꝫ Ioh. xviij. vbi dicit xp̄s petro. Conuer
te gladiū tuū in vaginā. qđ verbū ꝑtractans
deuotiſſimꝰ Bernardus ad Eugeniū papam
ſic inquit. Quid tu denuo gladiū vſurpare tē-
tas quē ſemel iuſſus es ponere in vaginā quē
tamē qui tuū negat non ſatis videt̄ mihi attē
dere verbū dn̄i dicentis. Conuerte gladiū tu-
um in vaginā. Ioh. xviij. ⁊ Math. xvi. Tuus
ergo etſi iſe tuo forſitā nutu etſi nō tua manu
euaginādus: alioqn ſi nullo modo ad te ꝑtine
ret: ⁊ de his dicentibꝰ aplis. Ecce gladij duo
hic nō reſpōdiſſet dn̄s ſatis ē ſ; nimis ē: vterq;
ergo eccl'ie ⁊ ſpūalis gladiꝰ ⁊ materialis ſed
is quidē ꝓ eccl'ia ille vo etiā ab eccl'ia exercen
dus. ille ſcꝫ ſacerdotis is militis manu ſed ſa-
ne ad nutū ſacerdotis ⁊ iuſſu impatoris. hec il
le. Nutus vero dicit̄ nō tm̄ exhortatio ſed etiā
diſpoſitio. vnde Leo papa. iiij. vt in ca. Ergo.
xxiij. q. viij. contra ſaracenos iubet populū cō
gregari ⁊ eis ad littus maris occurrere. Item
in ca. Hortatu. ea. cau. ⁊. q. Hortatu ⁊ precibꝰ
adriani pape exhortatꝰ karolus rex cōtra lon-
gobardos bellū ſuſcepit. Ad idē btūs Gregꝰ.
quoſdā hortat̄ nobiles vt milites congregent
contra hoſtes ⁊ arma viriliter preparēt. vt in
ca. Quidē. ea. cau. ⁊. q. Item in regiſtro etiaꝫ
legit̄ ꝙ btūs Grego. ciuibꝰ tuſcie vt cōtra lon
gobardos arma pararēt mandauit ⁊ militan
tibus ſtipendia decreuit. Qꝛ etiam huius gla
dij materialis diſpoſitio licet non materialis
exercitatio conueniat clericis ſanctus Tho-
mas in. ij. ij. q. xl. articu. ij. declarat ita dicens.
Omis ꝑſona vel ars vel virtꝰ ad quā ꝑtinet fi
nis habꝫ diſponere de his q̄ ſunt ad finē: bella
autē carnalia in populo fideli ſunt referenda
ſicut ad finē ad bonū ſpūale diuinū cui clerici
deputant̄: ⁊ ideo ad clericos ꝑtinet diſponere
⁊ inducere alios ad bellanduꝫ bella iuſta. hec

ſanctus Thomas. Pertinebit ergo diſpoſitio
etiā auctoritatiua gladij materialis aduerſus
infideles hereticos ſciſmaticos ⁊ tyrānos ma
xime ad romanū pontificē qui dux ⁊ paſtor ⁊
pugil ē ppl'i xp̄iani. Hac argumētatōe vtitur
papa Bonifaciꝰ octauus in extrauaganti ſua
Unā ſanctā: vbi ſic ait. In hac equidē ſcilꝫ ro
mani pōtificis ptāte duos eē gladios ſpūalē
ſcꝫ ⁊ tēporalē euāgelicis dictis inſtruimur. nā
dicētibꝰ apl'is. Ecce duo gladij ⁊c̄. ſicut prius
inductū eſt de Bernardo. ſequit̄. Oportet au
tem gladiū eſſe ſub gladio ⁊ tēporalē auc̄tatē
ſpūali ſubijci ptāti. nā cū dic̄ apl'us. Non ē po
teſtas niſi a deo: que autē a deo ſunt ordinata
ſunt. nō aūt ordinata eſſent niſi gladius eſſet
ſub gladio ⁊ tanꝗ̄ inferior reduceret̄ ꝑ alium
ad ſuprema. nam iuxta beatū Dionyſiū lex di-
uinitatis ē infima ꝑ media in ſuprema reduci.
Septima Septima ꝓpoſitio. Romanꝰ pōtifex iure di
uino habere videt̄ iuriſdictionē tēporalē ali-
quo modo videlicꝫ nobiliori ⁊ excellentiori ꝙ̄
ptātes ſeculares: qm̄ ad eū iure ſūmi ſacerdo-
tij ſpectat declarare diffinire ⁊ iudicare du-
bia ⁊ ambigua circa quaſcunqꝫ actiones hoīꝫ
ꝑſonales que inter iudices inferiores ſiue cle-
ricos ſiue ſeculares variant̄. Hoc ꝓbat Inno
centius tertius in ca. Per venerabilē extra ꝗ̄
fi. ſint legi. ex ſacra ſcriptura ita dicēs. Nō ſo-
lum in eccleſie patrimonio ſuꝑ quo plenam in
temporalibꝰ gerimꝰ ptātem verū etiā in alijs
regionibꝰ certis cauſis inſpectis temporalem
iuriſdictionē cauſaliter exercemus nō ꝙ alie-
no iuri preiudicare velimus: ſed qꝛ Deuteronō.
xvij. continet̄. Si difficile ⁊ ambiguū apud te
iudiciū eſſe ꝓſpexeris inter ſanguinē ⁊ ſangui
nem: cauſam ⁊ cauſam: lepram ⁊ nō leprā ⁊ iu
dicium intra portas videris variari veniens
ad ſacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicem ꝗ̄
fuerit illo tempore ꝗ̄ iudicabūt iudicij verita
tem ⁊ facies ꝗ̄cunqꝫ dixerint tibi qui preſunt
loco quē elegerit dn̄s ſequeriſqꝫ eoꝝ ſentētiaꝫ
qui aūt ſuꝑbierit nolens obedire ſacerdotꝭ im-
perio qui eo tēpore miniſtrat dn̄o deo tuo de-
Octaua creto iudicis moriat̄. Octaua ꝓpoſitio. Ro-
manus pontifex iuriſdictionē habet tēporalē
ex ꝯſequēti adiunctā ſpūali eo ꝙ occurrēte ca
ſu euidētis neceſſitatis ꝓ defenſione fidei cō-
tra hereticos aut cōtra inuaſionē paganoꝝ iu
re ꝓ̄ncipatus ſui quia caput eſt omniū fideliū
⁊ pat̄ pōt exigere decimas vel decimatas por-
tiones a ſingulis fidelibus ſ̄m tamē debitam
ꝓportionē ne aliqui ſine rōne plus grauarent̄
ꝙ̄ alij ad ſuccurrendū cōmuni eccleſie neceſſi-
tati: ⁊ poſſit rebelles contradicētes per cen-
ſuram eccl'eſiaſticā cōpellere. Nō rōne ꝓbari
poteſt ſic. Quilibꝫ xp̄ianus ex ꝓfectōne xp̄ia-
nitatis ſiue xp̄iane religionis tenet̄ honorare
patrē ⁊ matrē nō ſolū reuerentiā exhibendo ſ̄
etiā neceſſaria miniſtrando ⁊ ſi neceſſe fuerit
ꝓ eoꝝ ſalute oīa temporalia exponendo. Et
ſi in hoc patrē ⁊ matrē carnales debeat hono
rare multo fortius ſpūalem. ſcꝫ xp̄m ⁊ eiꝰ vica
rium ⁊ matrē eccl'iaꝫ qn̄ neceſſitas incūbit pe
riculoſa eccl'ie ſiue romano pōtifici ſi ꝓ ſalute
eiꝰ indigeat bonoꝝ tēporaliū adminiſtratiōe
ꝗ̄libꝫ xp̄ianus reqſitꝰ ſubuenire ⁊ aſſiſtere te
netur. Ubi conſiderandū ꝙ fideles nō ſolum
tenētur ſubuenire romano pontifici in neceſ-
ſitatibus incumbētibꝰ ꝓ bono totius vniuer
ſalis eccl'ie ſed etiā in neceſſitatibꝰ ſtatus ſui
apoſtolici ⁊ perſone: cum em̄ ſit ꝓ̄nceps totiꝰ
vniuerſitatis xp̄iane multis opus habꝫ. No Nona
na ꝓpoſitio. Romanus pontifex arguit̄ habe
re temporalē iuriſdictionē: quia ip̄e iure ſuo le
gitimat ad ſeculares honores ⁊ dignitates vt
habet̄ in ca. Per venerabilē. extra qui fi. ſint
legi. vbi papa ita loquit̄ nobili. N. montiſpeſ-
ſolani. Per venerabilē fratrem noſtrū arela-
teñ. archiep̄m tua nobis humilitas ſupplica-
uit vt filios tuos legitimationis dignaremur
titulo decorare quatenus eis quo minus ſuc-
cederent nataliū obiectio nō noceret. Quod aūt
ſuꝑ hoc apoſtolica ſedes plenā habet ptātem
ex illo arguit̄ ꝙ diuerſis cauſis inſpectis cum
quibuſdā minus legitime genitis nō natura-
libus tm̄ ſed adulterinis etiā diſpēſauit: ſic ad
actus ſpūales illos legitimans vt poſſent in
ep̄os ꝓmoueri: ex quo veriſimiliter credit̄ ⁊ ꝓ
babiliter reputat̄ vt eos ad actus legitimare
valeat ſeculares. Decima ꝓpoſitio. Roma Decima
nus pontifex arguit̄ inde habere iuriſdictōeꝫ
temporalē: qꝛ ip̄e iure pontificatꝰ ſui negligē-
tibus dn̄is temporalibꝰ facere iuſticiā ſubditꝭ
ſuis iniuriā patiētibꝰ pōt ſupplere negligētiā
illoꝝ ⁊ iuſticiā reddere ꝗ̄buſcūqꝫ ſubditis ne-
gligentiū dn̄oꝝ. Iſta ꝓpoſitio colligit̄ mani-
feſte ex Innocētio tertio de foro cōpe. c. Licet
vbi Innocētiꝰ ita loquit̄ vercellēſi ep̄o. Mādā
damꝰ ſi qn̄ a laicis vercellenſibꝰ litteras ſuper
rebus ꝓ̄cipue ꝗ̄ forū ſeculare contingūt a ſede
apl'ica ꝯtigerit impetrari eas ſurreptitias ap
pellatione omiſſa decernas auc̄tate noſtra ir-
ritas ⁊ inanes dūmodo cōſules ⁊ cōe de ſe cō
querētibꝰ in iudicio ſeculari exhibeāt iuſticie
cōplementū. hec ibi. Suꝑ quo glo. dicit. Iſte
caſus ē in quo iudex eccleſiaſticꝰ pōt immiſce
re ſe iuriſdictioni ſeculari cum iudex ſecularis
negligēs ſit facere iuſticiā. Plane cū teſte be-
ato Aug. iiij. de ciui. dei remota iuſticia regna
non ſint niſi latrocinia magna: ſpectat ad ro-

Undecima manū pontificē ne iuſticia pereat. Undeci
ma ꝓpoſitio. Romanū pon. habere ptātem ⁊
iuriſdictionē tēporalēȝ in cōuincibili teſtimo-
nio arguit̄ ex eo ꝙ iperiū romanū a grecis trāſ
tulit in germanos ⁊ poteſtatē ac ius eligendi
regē iperatorē poſtmodū certis principib⁹ cō
tulit: ſicut manifeſte teſtat̄ Innocenti⁹ terti⁹
in. c. venerabilem. extra de elec. ſic dicēs. Cuȝ
ad eos. ſ. principes ius ⁊ ptās hmōi ab apoſto
lica ſede puenerit que romanū imperiū in per
ſonā Caroli a grecis tranſtulit in germanos.
vbi dicit glo. Legim⁹ in chronicis ꝙ cū roma-
na eccl'ia opprimeret̄ ab Aſtulpho rege lōgo-
bardoꝝ petijt auxiliū a Conſtantino ⁊ Heroe
filio ei⁹ imperatorib⁹ conſtantinopolitanis: ⁊
cū nollent patrocinari eccl'ie Stephanus pa
pa ſecūdus natione romanus tranſtulit impe
riū in Carolū magnū qui fuerat filius Pipini
quem zacharias predeceſſor ei⁹ ſubſtituerat lo
co regis frācoꝝ quē depoſuerat: de quo. xv. q.
Duodecima vi. c. alius. Hec glo. Duodecima ꝓpoſitio.
Romanus pontifex arguit̄ habere iure ſuo iu
riſdictionē tēporalem in radice: qꝛ vacāte im-
perio ipſe habet iuriſdictionē in tpalib⁹ vt in
ca. licet. de fo. compe. dicit Innoc. iij. ⁊ in glo.
etiā notat̄. Et ē hodie declaratū ex de re iudi.
paſtoralis in clem. Et ex hoc clare pȝ ꝙ papa
iure ſuo iuriſdictionē habeat tēporalē: qꝛ al's
executionē in pdicto caſu ⁊ i alijs nō haberet
Decimatertia niſi ei cōcederet iperator. De poteſtate quā
habet circa ifideles fit iſta. xiij. ꝓpoſitio. Pa-
pa poteſt auferre dominiū ſiue ius quodcūqȝ
quod habent infideles ꝑlationis ſup fideles.
Iſta propoſitio eſt beati Tho. in. ij. ij. q. x. ar. x.
ita dicentis. Conſiderandū ꝙ dominiū ⁊ pla-
tio introducta ſunt ex iure humano: diſtictio
aūt fideliū ⁊ ifideliū ex iure diuino. ius aūt di-
uinū qd' eſt ex grā nō tollit ius humanū qd' eſt
ex naturali rōne. Diſtinctio fideliū ⁊ infideliū
ſm ſe cōſiderata nō tollit dominiū ⁊ prelatio
nem infideliū ſupra fideles: pōt tñ iuſte p ſen-
tentiā vel ordinationē eccl'ie auctēȝ dei hñtis
tl'e ius dñij vel platōis tolli: qꝛ ifideles merito
ſue infidelitatis merent̄ ptātem amittere ſup
fideles qui tranſeūt in filios dei: ſȝ hoc quidēȝ
eccl'ia qñqȝ facit quādoqȝ nō facit. In illis eīm
infidelib⁹ qui tēporali ſubiectione ſubijciunt̄
eccl'ie ⁊ mēbris eius hoc ius eccl'ia ſtatuit: vt
patet in. c. mancipia. ⁊. c. fraternitatē. di. liiij.
que ambo ſunt Gregorij pape vt ſeru⁹ iudeoꝝ
ſtatim fact⁹ xpianus a ſeruitute liberet̄ nullo
ꝓcio dato ſi fuerit vernacul⁹. i. in ſuitute nat⁹
Silr̄ ſi ifidelis exiſtēs fuerit empt⁹ ad ſui-
tiū ſiue cā ſeruiēdi: ſi aūt fuerit empt⁹ ad mer-
cationē ſiue cauſa mercimonij puta vt vende
ret eum alteri tenet̄ eū exponere ad vendēdū
infra tres mēſes nec iniuriā facit eccl'ia qꝛ cū
ipi iudei ſint ſerui eccl'ie eccl'ia pōt diſponere
de reb⁹ eoꝝ: ſicut etiā ꝑncipes ſeculares mul-
tas leges ediderunt erga ſuos ſubditos in fa
uorem libertat̄ꝭ: in illis vero infidelib⁹ q̄ tēpo
raliter eccl'ie nō ſubiacent ꝑdictum ius eccl'ia
non ſtatuit licȝ poſſet inſtituere de iure ⁊ hoc
facit ad ſcandalū vitādū ſicut ⁊ dñs Math.
xvij. dicit ꝙ poterat ſe a tributo excuſare: qꝛ li-
beri ſunt filij: ſed ideo mandauit tributū ſolui
ad ſcandalū vitandū. Ita etiā paulus cū dixiſ
ſet. i. ad Thim. v. ꝙ ſerui ſuos dños honorarēt
ſubiūxit ne nomē dñi de doctrina blaſphemet̄
hec ſctūs Tho. Decimaquarta ꝓpoſitio. Pa Decimaquarta
pa oſtēdit̄ habere ptātem in tēporalib⁹ qꝛ pōt
punire iudeos forefaciētes tam pena tempo-
rali ꝙ etiā indirecte pena ſpūali. Iſta propoſi
tio manifeſte habet̄ ꝑmo in ca. Poſtulaſti. ex
de iudeis. vbi Innocē. mandat quendā iudeū
qui man⁹ violentas iniecit in quendā clericū
pena pecuniaria puniri: ⁊ clerico leſo ſatiſfa-
ctionē cōgruā temporalē fieri: ꝙ ſi non fecerit
xpianis ꝓcipit ne cū ꝑfato iudeo anteꝙ ſatiſ-
faciat ꝑſumāt cōmercia exercere: vbi glo. dic̄.
Excōmunicāt̄ indirecte iudei. Secūdo idem
colligit̄ ex ca. Sepe. xxviij. q. i. vbi ex ꝯcilio to-
letano ꝓcipitur vt iudei q̄ cōſortia cū xpianis
nō vitauerint publicis cedib⁹ deputent̄. De Decimaquinta
cimaquinta ꝓpoſitio. Papa arguit̄ habere iu
riſdictionē in tēporalib⁹: qꝛ pōt ꝑncipes apo-
ſtatātes a fide ꝓuare dominio tēporali qd' ha-
bent ſup fideles. Iſta ꝓpoſitio licet pateat ex
his que dicta ſunt in quarta ꝓpoſitiōe nihilo-
min⁹ ſic oſtēdit̄ ex dictis ſancti Tho. ij. ij. q. xij.
ar. vi. ſic dicentis. Ad eccl'iam aūt non ptinet
punire infidelitatē in illis q̄ fidē nūꝙ pcepe-
runt. ſm apl'i. i. ad Coꝝ. v. Quid enim mihi de
his q̄ foris ſunt iudicare? ſed infidelitatē illoꝝ
qui fidē ꝑus ceperūt pōt ſententialit̄ punire ⁊
cōmunit̄ in hoc puniūt̄ ꝙ ſubditis fidelib⁹ do
minari non poſſunt: hoc eīm vergere poſſet in
magnā fidei corruptionē: qꝛ vt dicit̄ Prouer.
vi. Homo apoſtata in corde ſuo machinat̄ ma
lum ⁊ iurgia ſeminat intendens hoīes ſepara
re a fide: ⁊ ideo q̄to citius aliq̄ per ſentētiam
denūciant̄ excōicati ꝑpt apoſtaſiā a fide ipſo
facto ipi ſubditi ſunt abſoluti a dominio eoꝝ
⁊ iuramēto fidelitat̄ quo eis tenebāt̄. hec ſan-
ctus Tho. Hoc etiā colligit̄ ex ca. Abſolutos.
extra de hereti. ⁊ ex ca. Nos ſctoꝝ. ⁊ ca. Iura-
tos. xv. q. vi.. Decimaſexta ꝓpoſitio. Papa Decimaſexta
oſtēdit̄ hr̄e etiā in tēporalib⁹ iuriſdictionē qꝛ
pōt ꝯtra infideles hereticos aut tyrannos cō
tumelioſos fidei xpiane aut occupatores ho-

noꝝ eccl'ie aut ꝑturbatores pacis ⁊ quietꝭ ppl'i xpiani indicere bellū: nō quidē vt occidāt vulnerent vel mutilent: ſed vt fidē defendant eccleſiā ⁊ patriā liberēt ⁊ terrā ab infidelibꝰ occupatā reducāt ad xp̄m. ⁊ ſuꝑ hoc poteſt licite ⁊ iuſte dare īdulgētias magnas arma ad h' ſumētibꝰ. Hec ꝓpoſitio ſatis patꝫ tā auc̄tibꝰ ꝙ rōe ex his q̄ īducta ſūt circa ſextā ꝓpoſitionē.

Capitulū. cxv. In quo ponūtur alique obiectiones aduerſarioꝝ contra ea que dicta ſunt de poteſtate ⁊ iuriſdictione pape in temporalibus.

Capl'm CXV

Aduerſarij qui ab eccleſia oīno auferre ptātem in tēporalibꝰ moliūtur multipliciter arguūt contra predicta nitentes ꝓbare ꝙ romani pon. auc̄tas ſiue poteſtas non in tp̄alibus ſed in ſpiritualibus tm̄ ſit: quoꝝ rōnes potiores ſunt q̄ ſequūtur.

Argumētū pmū

In ſola et mera cōmiſſione regni celoꝝ nō venit nec cadit cōmiſſio regni terrenoꝝ: cū regnū celoꝝ ⁊ terrenoꝝ ex oppoſito diuidant̄ ſicut regnū carnale ⁊ ſpirituale. ſꝫ xp̄s cōmiſit petro ⁊ eiꝰ ſucceſſoribꝰ in ꝑſona ipſius claues regni celoꝝ ⁊ nō claues regni terrenoꝝ prout pꝫ Mat. xvi. c. vbi legit̄ ꝙ petro dixit. Et tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊ q̄dcunqꝫ ⁊c̄. Claues īquit regni celoꝝ ⁊ nō claues regni terrenoꝝ nec vnq̄ꝫ in ſcripturis euangelicis aut apl'icis reperit̄ ꝙ xp̄s cōmiſerit petro claues regni terrenoꝝ: ⁊ q̄d nō eſt ſcriptū nō eſt nouis adinuētionibꝰ preſumendū. vnde nō videtur ꝙ romanꝰ pon. habeat poteſtatem vniuerſalis iuriſdictionis niſi in ſpūalibus tm̄.

Secūdum

Secūdo ſic. Vicarius nō hꝫ maiorē plenitudinē ptātis ꝙ habuit homo xp̄s. ſed xp̄us nō habuit nec habere voluit hmōi poteſtatē ſiue dominiū in temporalibꝰ ergo nec eius vicarius. ꝯña eſt bona. maior eſt manifeſta. minor ꝓbatur multipliciter. Primo ex illo q̄d xp̄s reſpōdit cuidā Luc. xij. dicēti ſibi. Magiſter dic fratri meo vt diuidat mecum hereditatem. cui xp̄s ſic reſpōdit. Homo quis me cōſtituit iudicem aut diuiſorem ſuꝑ vos? quaſi di. nullus. Secundo ex illo q̄d legitur Joh. vi. Ih's cū cognouiſſet: quia venturi eſſent vt raperent eū ⁊ facerent cum regē fugit iterum in montem ipſe ſolus. q̄d vtiqꝫ non feciſſet ſi regnum terrenum queſiuiſſet. Tertio ex illo q̄d homo chriſtus ait Joh. xviij. Regnum meum nō eſt de hoc mūdo.

Tertium

Tertio arguitur ſic. He due poteſtates. ſ. temporalis et ſpiritualis nō poſſunt in vna ⁊ eadem perſona cōuenire ſiue concurrere. erga romanꝰ pōtifex cum poteſtate in ſpiritualibus nō poteſt habere poteſtatem in temporalibꝰ. ꝯſequētia videtur bona. antecedēs patet: q2 due ſpecies eiuſdē generis nō ſe cōpatiunt̄ in eodē ſubiecto: ſicut homo ⁊ aſinus: albedo ⁊ nigredo. he aūt due ptātes ſūt huiuſmodi: ergo ⁊c̄.

Quartum

Quarto ſic. Officia debēt eē oīno impmixta alioquin ſequeret̄ confuſio: ſed aliud ē officiū iuriſdictōis ſpūalis ⁊ aliud ē officiū iuriſdictōnis temporalis. ergo hec officia nō debēt miſceri in vna ⁊ eadē perſona. Que ratio apte confirmari videt̄ ꝑ ea que Nicolaus papa in ca. Cū ad verū. di. xcvi. dicit ꝙ xp̄s actibꝰ ꝓprijs ⁊ dignitatibꝰ diſtinctis officia ptātis vtriuſqꝫ diſcreuit.

Quintum

Quinto arguit̄ ex illo Mat. xxij. vbi dicit xp̄s. Reddite que ſunt ceſaris ceſari ⁊ q̄ ſunt dei deo. in quo innuere videt̄ diſtinctōes p̄dictarū iuriſdictōnū ſpūalis ſcꝫ ⁊ tēporalis ⁊ ꝑſonarū in quas cadūt: q2 tēporalis cadit in ceſarē: ſpūalis vero in p̄latos qui ſūt vice dei in terris: ergo p̄dicte due dignitates non debent eſſe in eadē ꝑſona.

Sextum

Sexto arguit̄ ex lege illa impatoris in qua dicit̄. Sic em̄ magna dona a deo collata ſunt ſacerdotiū ⁊ imperiū vt diuinis ſacerdotiū ⁊ imperiū humanis preeſſet: ergo ptās eccl'ie ſe extēdit ſolū ad diuina ⁊ ſpūalia: ſecularis vero ad tēporalia. termini aūt antiq̄ tranſgredi nō debēt. ſm illud Prouerb. Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui.

Septimum

Septimo ſic ad Thimo. ij. di'r. Nemo militās deo implicat ſe negocijs ſecularibꝰ: ſed nemo in eccl'ia magis debet militare deo ꝙ papa. ergo minus implicare ſe debet negocijs ſecularibꝰ: ergo papa nō hꝫ iuriſdictionē tēporalē.

Octauum

Octauo ſic. Judex ſecularis de re ſpūali iudicare non pōt de iudi. ca. Decernimus. ſic videt̄ ꝙ iudex eccleſiaſticus de tēporalibꝰ ſe intromittere nō pōt vt cōtrarioꝝ eadē ſit diſciplina ſm phm. ⁊. ff. de his q̄ ſunt ſui vel alie. iuris. l. i. §. videmus.

Nonum

Nono. Habere iuriſdictōnē in tēporalibꝰ cōtradicit ꝑfectioni apl'ice: ergo videt̄ ꝙ habere iuriſdictionē in tēporalibꝰ nullo modo cōueniat romano pōtifici qui ſingularit̄ dicit̄ apoſtolicus. ꝯſequētia bona videt̄. antecedēs ptꝫ ex illo Math. xix. Si vis ꝑfectꝰ eſſe vade ⁊ vende omnia que habes ⁊ da pauperibꝰ ⁊ ſequere me. ⁊ illud Luce. xiiij. Omnis ex vobis q̄ nō renunciauerit oībꝰ que poſſidet nō pōt meus eſſe diſcipulus.

Decimum

Decimo ſic. Si iuriſdictio tēporalis eſſet in romano pontifice ſequeret̄ ꝙ ſuperflueret aut in eo aut in principibus ſecularibus ſed neutrū eſt dicendum: cum deus ⁊ natura nihil faciant fruſtra. iij. de anima. ergo videtur ꝙ romanus pontifex ſolū in ſpiritualibus habeat iuriſdictionē ⁊ in tēporalibus ſolū p̄ncipes ſeculares. ꝯſeq̄ntia tn̄ videt̄ bona.

Capitulum. cxvi. In quo r̄ndet̄ obiectōibꝰ prefatis.

Capl'm CXVI

[S]Ane conſideran

tibus nobis ea que in ſuperiorib⁹ de ordine ⁊ vnitate eccl'ie enucleauimus neceſſariũ dicendũ videt̃ ſaluo ſemper meliori iudicio quod ante diximus: videlȝ ꝙ in hierarchia eccleſiaſtica militãtis eccl'ie ptãs ſpũalis ꝑncipet̃ ſeculari ptãti. cũ eñ vt inqͣt phs. i. poli. quãdocũqȝ aliqͣd cõſtituit̃ ex pluribus ordinatis ad inuicẽ ſiue ex ↄiunctis ſicut homo ex corpe ⁊ anima: ſiue ex diuiſis ſicut exercit⁹ ex militib⁹ in oĩb⁹ ẽ inuenire ꝑncipãs ⁊ ſubiectũ queadmodũ in armonica muſica ẽ vn⁹ ſonus ꝑncipalis: ⁊ in mixto vnũ elemẽtũ ꝑdominãs: ⁊ in hoĩe aĩa corpori: ⁊ intellectus appetitui ſenſibili: ⁊ i domo vir vxori: ⁊ vniuerſaliter maſculus femine: ⁊ hõ beſtijs: ſed cũ ex ſpũalib⁹ ⁊ tẽporalib⁹ qͣſi duobus lateribus cõpaginet̃ totũ corp⁹ vniuerſe reipublice xp̄iane vt inquit Hugo de ſancto victore li. ij. de ſacramẽtis: ⁊ ſpũalia ꝑferant̃ terrenis ſicut aĩa corpori: neceſſe ẽ dicere ꝙ ptãti ſeculari ꝑncipetur ptãs ſpũalis: ita ꝙ ad hierarchã huius hierarchie eccl'ie militãtis (qui poſt xp̄m eſt romanus põtifex cui in btõ petro xp̄us tradidit ambas claues) regimẽ toti⁹ eccl'ie nõ tam in ſpũalib⁹ ꝗ̃ etiã in tẽporalib⁹ aliquo modo ꝑtineat iuxta id qȯ dr̃ di. xxij. c. Oĩes. vbi Nicolaus papa dicit ꝙ btõ petro eterne vite clauigero terreni ſimul ⁊ celeſtis imperij iura cõmiſit. vbi glo. dicit. Argumẽtũ ꝙ papa habet vtrũqȝ gladiũ ſcȝ ſpũalem ⁊ temporalẽ: qȯ verum ẽ ꝑma auctãte ⁊ ſuperiori ꝭ iuriſdictõnis executionẽ habȝ in ſpũalibus: in tẽporalibus aũt nõ niſi in caſibus de qͣbus ſuperi⁹ dictuȝ ẽ Unde dicẽdũ eſt ad obiectõnes aduerſarioꝝ

Ad primũ — Ad ꝑmã negat̃ aſſumptũ ſimplicit̃ poſitũ ⁊ maxime in eo in quo ẽ ptãs ſpũalis regiminis eccl'ie ꝭm plenitudinẽ ſicut in papa dicimus: ſicut in parte expoſuimus ſupra ꝙ ſicut in collatione ꝑncipalis intelligit̃ acceſſoriũ etiaȝ ſi de illo nulla fiat expreſſa mentio ⁊ in collatõe maioris intelligit̃ collatio minoris qȯ ordinatur ad illud: ⁊ in collatõe regiminis intelligũtur collata oĩa ea ſine qͣbus recte expediri ſiue exequi nõ põt regimen illud: ita in collatione ptãtis ſpũalis pape ſicut capiti ⁊ rectori totius politie xp̄iane neceſſario venit ſubintelligẽda collatio ptãtis ſecularis ꝗ̃tũ neceſſariũ eſt ad ↄſeruationẽ bonoꝝ ſpũaliũ ⁊ directionẽ fideliũ in regnũ celoꝝ. vñ in collatione clauiũ celeſtiũ maxime quo ad clauẽ iuriſdictionis interuenit traditio clauium terrenoꝝ in vim cuiuſdã neceſſarie ↄſequentie modo quo dictũ eſt ſuperius. nec oportebat aliqͣd exprimere de collatiõe regni terreni ſiue iuriſdictionis tẽporalis: qr vt dixim⁹ in collatõne ꝑncipalis ſcȝ ptãtis regni celoꝝ ſatis intelligebatur. Qȯ vero dr̃ ꝙ hec duo ex oppoſito diuidũtur. rñdet̃ ꝙ nõ eſt veruȝ ſicut infra videbit̃ in reſpõſione ad tertiã obiectionẽ.

Ad ſecundum — Ad ſecũdaȝ obiectionẽ in qua dr̃ ꝙ xp̄s nõ habuit ptãtem nec dominiũ: rñdet̃ ꝙ falſum eſt: qm̃ qui dicit xp̄m nõ habuiſſe ptãtem tẽporalẽ ⁊ ſpũalẽ ſic etiã dicit dñs Joh. xxij. in decretali illa. Quia vir reprobus ↄtradicit ſacre ſcripture in multis locis: ſed maxime illi Mat. vlti. vbi legit̃ xp̄us dixiſſe. Data ẽ mihi oĩs ptãs in celo ⁊ in terra. ⁊ Apoc. i. dr̃ ꝑnceps rerum terre. Et ad Heb. i. dr̃ qȯ ſumptũ eſt de ps. viij. Cõſtituiſti eũ ſup opa manuũ tuarũ. vbi dic̃ glo. Ecce poteſtas xp̄i oſtẽdit̃: vt eñ in ope dñi nihil excipitur: ita nec a xp̄i ptãte. h̄ glo. Uerũ ſicut dic̃ dñs Durãdus hũ ↄtingit ꝙ habẽs ptãtẽ ⁊ auctoritatẽ iuriſdictõnis nõ vtit̃ ea in ꝑpria pſona nec decer ꝗ̃tũ ad oĩa: imo minora debẽt cõmitti minorib⁹ ⁊ mediocria mediocribus ⁊ maiora ſupꝰiis: ſicut cõſultum fuit moyſi a ietro. Exo. xviij. ꝙ cõſtitueret iudices q̄ minora ⁊ faciliora tantũmodo iudicarent ⁊ difficiliora remitterẽt moyſi iudicãda. Et apl'i dixerũt Act. vi. c. Non eſt equũ nos relinqͣre v̄bũ dei ⁊ miniſtrare mẽſis. Et p hũc modũ xp̄s lȝ haberet oẽm ptãtẽ: tñ ſummũ opus ad qȯ venerat fuit nos inſtruere de vita ſua ⁊ de redẽptõne nr̃a p ip̄m faciẽda: ꝑpt̃ qȯ circa iſta qͣſi totalit̃ vacauit dimittẽdo minora q̄ p alios fieri poterant. Uñ Amb. ſup illud Joh. xviij. Regnũ meũ nõ eſt de hoc mũdo dicit. Bene terrena declinat qr ꝑpter celeſtia deſcendit. Ad ꝓbatõnes ꝙ xp̄us nõ habuerit ptãtem rñdet̃ ad ꝑmã que ẽ Luce. xij. dicẽdo ꝙ illa nõ probat ꝓpoſitũ aduerſarioꝝ: qm̃ illud xp̄s nõ dixit qr negaret ſe habere ptãtem oĩum ꝭ ꝑpt̃ duo. P̄rio qr dedignabat̃ executionẽ hr̃e in tam paruis rebus. ⁊ ille poterat recurrere ad minores quoruȝ erat talia imediate exequi. Hanc rõnẽ tangit beatus Ambro. in glo. ita dicẽs. Non dignat̃ eſſe iudex litiũ aut arbiter facultatũ qui viuoꝝ et mortuoꝝ habȝ iudicium ⁊ meritoꝝ arbitrium i. ad Coꝛ. vi. Secularia iudicia ſi habuerit̃ ⁊c̃ Secũdo qr diuidere cõmunitatẽ officiuȝ erat dyaboli nõ xp̄i. Oſee. xiij. Ipe inter fratres diuidit. ſ. dyabolus. i. Coꝛ. xix. Nõ eñ diſſenſionis eſt deus ꝭ pacis. Hanc rõnẽ tangit glo. q̄ ſup illud. Quis me cõſtituit. ita dicit. Nõ ſuȝ diſſenſionis deus ſed pacis ⁊ vnitatis q̄ veni hoĩem pacificare cũ angelis vt multi vnũ corpus ⁊ aĩam vnã habeãt: non vt diuidant̃ ꝭ vt habeãt oĩa cõia ne qs ſit egens int̃ eos: ille q̄

nō colligit mecū eſt fraternitatꝭ diuiſor: diſſen
ſionis auctor. h̄ glo. Ex quo pꝫ ꝙ auc̄tas p̄fata
in q̄ aduerſarij plurimū ꝯfidūt in nullo ſuffra
gat̄ eis. Ad ſcd̄am ꝓbationē que ſumit̄ ex illo
Joh. vi. ꝙ fugit xp̄s ne facerent eū regē: reſpō
det̄ ꝙ nihil facit pro aduerſarijs. qđ patet ſic
ex expoſitōe ſancti Tho. ſup hūc locū. Querit
eñ ſcūs Tho. cū ipſe xp̄s eſſet rex q̄re fugit. ad
hoc inq̄t triplex rō aſſignat̄. Una q2 derogaſſꝫ
dignitati ei⁹ ſi regnuꝫ ab hoīe accepiſſet q̄ ſic
erat rex vt ei⁹ ꝑticipatōe reges omnes eſſent
Prouer. viij. Per me reges regnāt. Alia rō q2
preiudicaſſet ſue doctrine ſi claritatē ⁊ robur
ab hoībus accepiſſet. ſic eñ operabat̄ ⁊ doce-
bat vt totū diuine virtuti aſcriberet̄ ⁊ nō ſolū
fauori humano Joh. v. Claritatē ab hoīb⁹ nō
accipio. Tertia ratio eſt vt erudiret nos mun-
danas ꝯtēnere dignitates Joh. xiij. exemplū
eñ dedi vobis ⁊c̄. Ad tertiā ꝓbationē q̄ ſumi
tur ex illo Joh. xviij. Regnū meū nō eſt de hoc
mūdo: r̄ndet̄ ꝙ auc̄tas iſta bene intellecta in
nullo ſuffragat̄ aduerſarijs: qm̄ ꝑ illam nō ne-
gat ſe xp̄s regē eſſe: imo poſtea exp̄ſſe ꝯceſſit
nā cum pylatus dixiſſet ei. Ergo rex es tu: r̄n-
dit. Tu dicis q2 rex ſum ego: ego eñ (inquit)
ad hoc nat⁹ ſum ⁊ ad hoc veni in mundū vt te
ſtimoniū perhibeā veritati. Nec dicit: regnuꝫ
meū nō eſt in hoc mūdo: cū regnū eius ſit in ce
lo ⁊ in terra: ſ3 dicit nō eſt de hoc mundo: nō. ſ.
electōe mundana nec ſucceſſione hūana. Pro
cui⁹ auc̄tis pleniori intelligētia vt intelligāt
aduerſarij nihil hr̄e fauoris eſt notandū: ꝙ vt
dicit ſanct⁹ Tho. ſup Jo. exponēs hunc locuꝫ
ꝙ regnū dr̄ q̄nq3 popul⁹ illi⁹ q̄ regnat q̄nq3 ip-
ſa regia ꝑtās. Primo g̊ mō accipiēdo regnuꝫ
expōit Aug. di. Regnū meū. i. fideles mei apo
ca. v. Feciſti nos deo nr̄o regnū: nō ē de h̄ mū-
do. ſ. ꝑ effectū ⁊ imitationē erepti quidē ꝑ gr̄e
collationeꝫ. ſic eñ nos eruit de ꝑtāte tenebra
rū ⁊ trāſtulit nos in regnū claritatꝭ ſue. Chry-
ſo. aūt exponit accipiēdo regnū ſecūdo mō di
cens. Regnū meū. i. ꝑtās mea ⁊ auc̄tas q̄ ſum
rex nō eſt de hoc mūdo. i. nō hꝫ originē ex cau-
ſis mūdanis ⁊ electōne hominū ſ3 aliūde. ſ. ab
ipſo patre Daniel. vij. Ptās eius que nō aufe
ret̄ ⁊ regnū ei⁹ qđ non corrūpet̄. Et. ī. ꝯcludit.
Regnū meuꝫ nō eſt hinc. i. nō hꝫ principiū de
hoc mūdo: eſt tn̄ hic: q2 attingit a fine vſq3 ad
finē fortiter ⁊ diſponit oīa ſuauiter. ⁊. ps. Po
ſtula a me ⁊ dabo tibi gētes ⁊ poſſeſſionē tuā
⁊c̄. Patet g̊ ꝙ in xp̄o fuit ꝑtās ⁊ auc̄tas iuriſ-
dictōis tꝑalis lꝫ parū vſus fuerit iuriſdictiōe
tꝑali. Et dico parū: q2 q̄n fecit q̄ſi flagellū de
funiculis ⁊ eiecit vēdentes ⁊ emētes de tēplo
⁊ nūmulariorꝫ menſas euertit Joh. ij. videtur

vſus fuiſſe ꝑtāte. vn̄ iudei dixerūt ei. In q̄ po
teſtate hoc facis. Uerū tn̄ eſt q2 ꝑncipalit̄ ve-
nerat nos redimere ⁊ ſaluare q̄ſi oēs actus ei⁹
verſabant̄ circa eruditōnē noſtrā ⁊ pauci aut
nulli circa exercitiū cuiuſcūq3 iuriſdictōis: nō
q2 vtrāq3 ꝑtātem nō haberet ſ3 vt saluti noſtre
totaliter intenderet: ſicut dr̄ Joh. iij. Non eñ
miſit de⁹ filiū ſuū in mundū vt iudicet mūduꝫ
ſed vt ſaluet̄ mūdus ꝑ ip̄m. Expleto aūt ſacra
mento noſtre ſalutis ꝑ mortē xp̄i ⁊ ei⁹ reſurre-
ctionē xp̄s cōmiſit petro regimen eccl̄ie totū
qđ neceſſariū erat ⁊ expediebat ad reginē to
tius eccl̄ie. Et q2 vtraq3 ꝑtās ſpūalis ⁊ tempo
ralis ē ad hoc neceſſaria: ideo vtrāq3 ꝑtātem
cōtulit petro. ⁊ de ꝑtāte q̄dē ſpūali null⁹ xp̄ia
nus dubitat. de ꝑtāte tēporali pꝫ Act. v. vbi
legit̄ ꝙ petrus dānauit iudicialit̄ ananiā ⁊ ſa
phiram ꝓ crimine furti ⁊ mēdacij. vnde ſuper
illud. Dixit autē petr⁹ ad ananiā dicit glo. q̄ſi
ꝑnceps oīm loquit̄. Et ſup illud. quare poſui-
ſti in corde tuo hanc rem: nō es mentit⁹ hoīb⁹
ſed deo. dicit glo. que eſt Bede ſic. Non cauſa
queſtus tam ſeuerā preuaricatōis dedit ſentē
tiam: ſed ꝓuidēs futura ꝫizania q̄ ſimplicitatē
eccl̄ie prauis moribus adulterarēt nulla reos
paſſus ē penitētia curari ſ3 ad timorē poſteruꝫ
noxiū germen radicitus amputauit. hec glo.
Item btūs Aug. in li. de mirabilib⁹ ſacre ſcri-
pture tractās hoc verbū dicit. Ecce quāta eſt
ap̄lica virtus in xp̄o ſanū ananiā dū petr⁹ ar-
guit ꝑ ſermonis tm̄ imperium morte ligauit. ⁊
tabitā mortis vinculo ligatā eadē imperij po
teſtate diſſoluit. ideoq3 prius ananias ⁊ ſaphi
ra in ꝯſpectu eccl̄ie cito mortui ſunt vt ap̄lica
auc̄tas quāta eſſet oſtenderet̄. hec ille. Ratio
autē alibi legitur ꝙ ip̄e petrus vſus fuerit hac
ꝑtāte: q2 ꝓpt̄ paucitatē credētiū ſup quos fuit
ſibi data ꝑtās tota intētio petri ⁊ aliorꝫ ap̄lorꝫ
⁊ diſcipulorꝫ fuit ad ꝯuertēdū alios ad fidē ꝑ
ꝑdicationē ⁊ miraculorꝫ oꝑationē. vn̄ Marc.
vlti. dr̄. Illi aūt ꝓfecti ꝑdicauerunt vbiq3 dn̄o
cooperāte ⁊ ſermonē cōfirmāte ⁊c̄. Multipli
catis aūt fidelib⁹ poſteriores ⁊ ſucceſſores nō
indebite ⁊ incōgrue aliq̄n exercuerūt ⁊ vſi fue
runt q̄n hoc expedire iudicabāt. vn̄ xp̄s ⁊ ap̄li
multa exequēda ⁊ ordināda dimiſerūt ſuis ſuc
ceſſoribus ſ̄m diuerſa tꝑa ⁊ diuerſos ſtat⁹ ec-
cleſie q̄ ipſi ꝑ ſeipos tūc nō executi ſunt nec or
dinarūt: q2 tūc opus nō erat: ſicut pulchre oſtē
dit Augu. in ep̄la ad comitē Bonifaciū. Ad
tertiā obiectōnē cū dr̄ ꝙ he due ꝑtātes nō poſ
ſunt cōuenire in vna ꝑſona: r̄ndet̄ negādo hoc
Et ad ꝓbationē cū dr̄ ꝙ due ſpecies eiuſdē ge
neris ⁊c̄. reſpondet̄ ꝙ hec ratio deficit: q2 hec
ꝓpoſitio nō eſt vniuerſaliter vera ſed ſoluꝫ in

Ad tertium

illis in q̄bus ex ſpeciali rōne reperit̄ repugnā
tia eſſendi ſimul. Uerbi grā. in omnibus natu
ris ꝑ ſe exiſtētibꝰ eſt repugnātia eſſendi in eo-
dem ſubiecto: qꝛ quelibet ex natura ſua nata ē
conſtituere ꝓpriū ſuppoſitū vt homo ⁊ aſinus
Item in oppoſitis vbi repugnātia ex natura
oppoſitionis eſt ita vt nō ſolū ſint diſtincte ſ;
etiā cōtrarie. ⁊ ideo in quocūq; genere inueni
tur oppoſitio inter aliq̄s ſpecies: oēs ſpecies
illius generis ſūt incōpaſſibiles: ſicut in albe-
dine ⁊ nigredine ⁊ de oīb' medijs coloribus
qꝛ oēs habēt oppoſitionē inter ſe ſaltē imꝑfe-
ctam. natura em̄ cōtrarioꝝ eſt vt inuicē ſe ex-
pellāt. vn̄ ꝯtraria ſunt q̄ maxime int̄ ſe diſtāt
⁊ eidē ſuſceptibili viciſſim inſunt: nō ſimul ſic̄
phs dicit in p̄dicamētis. ſed ille forme que ſic
ſunt diſtincte ꝙ nō ſunt contrarie ſ; diſparate
ſunt cōpaſſibiles in eodē ſubiecto: ſicut quāti
tas ⁊ q̄litas que diſtingūt̄ gn̄e generaliſſimo
in hoīe. Species etiā generis ꝓrimi poſſunt
eſſe ſimul: vt pȝ in virtutib' tam moralibus ꝙ̄
intellectualib'. pōt em̄ idē homo ſimul habe-
re virtutes. ſcȝ tēperantiā iuſticiā ⁊ fortitudi-
nem ⁊ ſic de alijs: imo q̄ habȝ vnā ꝑfecte ⁊ cō-
plete habȝ oēs: ſic̄ ptȝ. vi. ethi. Ptȝ ergo ꝙ nō
eſt bonū argumētū. Iſte forme ſunt diſtincte
ergo nō ſunt compaſſibiles in eodē ſubiecto.
Sic ergo in ꝓpoſito qꝛ iuriſdictōes tēporalis
ſcȝ ⁊ ſpūalis licȝ ſint diſtincte nō ſunt tn̄ con-
trarie. qꝺ pȝ: qꝛ vnū cōtrariū nō ordinat̄ ad ali
ud immo corrūpit ipm̄. iuriſdictio autē tp̄alis
ordinat̄ ad ſpūalē ſicut ſup̄ oſtēdim'. Itē vna
iuriſdictio iuuat ⁊ cōfortat aliā ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ns nō
ſequit̄ ꝙ ꝓpt̄ earū diſtinctionē ſint incōpaſſi
biles in eadē ꝑſona. Qꝺ etiā pȝ de facto: quia
in eadē ꝑſona xp̄i fuit vtraq; iuriſdictio: qꝛ di-
ctum eſt. Dn̄i ē terra ⁊ plenitudo eiꝰ orbis ter-
rarū ⁊ vniuerſi q̄ habitāt in eo. ps. xxiij. Patȝ
etiā ex alio: qꝛ ſi nō eſſent cōpaſſibiles ſequere
tur ꝙ nulla ꝑſona eccleſiaſtica poſſet habere
aliquā iuriſdictionē temporalē nec caſtrū nec
villam nec aliqꝺ aliud: qꝺ eſt valde abſurduȝ.
Patȝ ergo ꝙ iſte iuriſdictōnes ſunt cōpaſſibi
les nō obſtante earū diſtinctiōe adinuicē. vn̄
tp̄e legis nature ſimul ambe currebāt regnuȝ
⁊ ſacerdotiū ⁊ oēs p̄mogeniti regum ſacerdo-
tes erant ⁊ reges ⁊ iuriſdictōnē in tēporalib'
⁊ ſpūalib' exercebāt: ſic ambe ſimul cucurrer̄t
in lege moſayca vſq; ad ſamuelē ſub quo ppl's
petiuit ſibi regē quē ꝯtum erat ex parte ppl'i
dn̄s cōceſſit eū in onus ꝓpt̄ pctā eoꝝ. vn̄ dixit
dn̄s ſamueli. Nō abiecerūt te ſ; me ne regnem
ſup̄ eos. diſponēte eterna ꝓuidētia q̄ etiā ma-
la noſtra ⁊ ea que ꝓcedit pro peccatis nr̄is in
bonū cōuertit. Hoc factū eſt in preſagiū eius

qꝺ erat futurū deo ordinante in noua lege vt
ſacerdotes expediti a iudicijs tēporaliū aſſue
ſcerent imminēte tp̄e aduentꝰ xp̄i vacare ſpi-
ritualib'. q̄ veniēs rex ⁊ ſacerdos ſm̄ ordinem
melchiſedech q̄ ſimul erat rex ⁊ ſacerdos dei
altiſſimi ſacerdotiū qꝺ per accidēs ſm̄ p̄dicta
ſeruile factū erat in lege moſayca in q̄ ſacerdo
tes ſubditi erant regib' ad libertatē ſacerdo-
tij legis nature reduxit: in qua in eadē ꝑſona
vtraq; dignitas iuxta curſum legis nature de
buit reſidere: ſed poſt xp̄i aduentū cū tp̄s erat
vacandi ſpūalib' diſpoſitiue a deo regimen ⁊
auctas tēporaliū ⁊ iuriſdictio oīs circa illa ⁊
executio cōmiſſa ē imꝑatorib' ⁊ p̄ncipib' ſecu
laribus remanēte ſola p̄ma auctate vt dictū
eſt apud ſacerdotes tanq̄ apꝺ illos quoꝝ de-
bet eſſe nobilior exercitatio ⁊ q̄ ſunt in gradu
maiori ⁊ altiori agētib' regibus ⁊ p̄ncipibus
tēporalia negocia q̄ tanq̄ minores ⁊ inferio-
res occupati ſunt circa inferiora. vt ſup̄ illud
i. Coꝝ. vi. Si ſecularia negocia habetis cōtē-
ptibiles q̄ ſunt in eccl'ia illos cōſtituite ad iu-
dicandū. dicit glo. maiores ſpūalib' intēdere
debent. Sunt ergo dignitates p̄dicte diſtin-
cte nō ex natura rei ſ; ꝓpt̄ diuinā diſpoſitiōeȝ
⁊ tn̄ nō ſic penitꝰ diſtincte ſunt q̄n ſuperior iu
riſdictio remaneat penes papā licȝ different̄
vt dixim' in ſpūalibus ⁊ tēporalib': qꝛ in ſpūa
libus habȝ executionē regularit̄ ⁊ immediate
in tēporalib' vero nō regularit̄ ſ; in caſib' aſſi-
gnatis. Ad quartā rōnē cū dr̄ ꝙ officia debe Ad quartum
ant eſſe diſtincta ⁊c̄. reſpōdet̄ ꝙ iſtud habȝ lo
cum q̄n plures intromittūt ſe ſimul de eodem
negocio: qꝺ nō eſt in ꝓpoſito: qꝛ de ſpūalibus
nullus pōt ſe intromittere niſi iudex eccleſia-
ſticus. de tēporalib' vo non intromittūt ſe ſi-
mul iudex eccleſiaſticꝰ ⁊ laicus iudex: qꝛ nullꝰ
pro eadē cauſa debȝ trahi ad diuerſa iudicia: ſ;
in optiōe actoris ē recurrere ad vnū eoꝝ ⁊ ille
ſolus habȝ tūc cognoſcere de illo negocio ⁊ iu
dicare: ⁊ ſic nulla ē confuſio. Ad quintā qua Ad quintum
dicit̄ ꝙ dn̄s ait. Reddite que ſunt ceſaris ceſa
ri ⁊c̄. Dicendū ꝙ auctas illa in nullo fauet ad-
uerſarijs: qm̄ ſm̄ veritatē tex. euāgelij non fuit
intētio xp̄i in illo loco facere diſtinctionē pre
dictarū iuriſdictionū nec aſſignare ꝑſonas in
quas cadūt: ſed reſpōdere tētatiue q̄ſtioni iu-
deoꝝ: qui cuȝ reputarēt ſe ſolos eē de ppl'o dei
alijs exiſtētib' paganis ⁊ idolatris nō crede-
bant aliq̄ eoꝝ ꝙ tenerent̄ ceſari pagano impe
ratori ad ſoluenduȝ cenſum ſ; immunes eſſe a
cenſibus ⁊ tributis qui vacabāt cultui dei ve
ri. ⁊ ideo cū herodianis qui erant de gente im
peratoris venerūt ad xp̄m ꝓponentes ei hanc
q̄ſtionē. Licet cenſum dare ceſari vel nō? vt ſi

diceret nõ: accuſarẽt eũ apud iperatorez. ſi diceret ſic: accuſarẽt eũ apud principes ſacerdotũ tanq̃ dicentẽ ꝯtra libertatẽ cultus dei. Jeſus aũt ſciẽs nequitiã eoꝝ oñſo ſibi numiſmate ceſus iſculpto imagine ceſaris: rñdit. Reddite que ſunt ceſaris ceſari ꝛ que ſunt dei deo: id eſt reddite ceſari cenſum ſibi debituz ꝛ deo cultũ in oblationibꝰ ꝛ ſacrificijs ſm ritũ legis loquebaꝛ. g̃ de redditione debitoꝝ ꝛ nõ de diſtinctione iuriſdictionũ ꝛ pſonarũ in quas cadunt. Ad ſextã cũ dꝛ ꝙ iperiũ hũanis preeſt ꝛc. reſpõdeꝛ ꝙ verũ eſt ꝙ ſacerdotiũ eſt a deo vt preeſſet diuinis ꝛ ſpũalibꝰ ꝗtũ eſt de pma ꝛ principali intẽtione ſacerdotij: ſꝫ qꝛ diuina ꝛ ſpũalia ꝑturbanꝛ ꝛ qñq̧ ipediũtur p abuſum hominũ circa tpalia: ideo ad ſacerdotiũ ſecundario ꝛ ex ꝯnti ptinet impedimẽta ꝛ ꝑturbationes tollere ꝛ impeditores ꝛ ꝑturbatores gladio ſpũali ferire. Jſti ſunt eñ veri termini iuriſdictõis ſpũalis ꝛ tpalis a fundatione quos tranſgredi nõ licet: qꝛ iuriſdictio tpalis nullo modo ſe extẽdit ad ſpũalia de q̃bꝰ nihil nouit. iuriſdictio ṽo ſpũalis ſe extẽdit primo ꝛ principaliꝛ ad ſpũalia: ſecũdario ꝛ p quandã ꝯñaz ſe extẽdit ad actiones hoim circa tẽpalia q̃ ordinanꝛ ad ſpũalia tanq̃ ad finẽ quatenꝰ abuſus hoim circa ea põt ipedire finem. Ad ſeptimã rñdeꝛ ꝙ rõ nõ ꝓcedit. qm̃ licet ſm ſctm̃ Tho. in. ij. ij. q. vij. c. lxxxvi. ar. ij. cã cupiditatis ingerere ſe negocijs ſecularibꝰ religioſis ꝛ clericis ſit ꝓhibituz: cã tñ charitatis ſe negocijs ſecularibꝰ cũ debita moderatõe ingerere pñt ſm ſuꝑioris licentiã ꝛ miniſtrando ꝛ dirigendo. vñ in decretis. di. lxxxviij. c. decreuit iquit Melchiades papa. Decreuit ſctã ſynodꝰ nullũ deinceps clericũ aut poſſeſſiones ꝯducere aut negocijs ſecularibus ſe imiſcere niſi ꝓpꝛ curã pupilloꝝ aut orphanoꝝ aut viduarũ aut ſi forte eps ciuitatis eccliaſticarũ rerũ ſollicitudinẽ eũ hẽre ꝑcipiat. Nõ g̃ derogat dignitati ſũmi põtificatus ſi cã charitatis ꝛ vrgente neceſſitate ad cõſeruationẽ ſpũaliũ ad correctionẽ vitioꝝ ad punitõez malefactoꝝ ac manutentionẽ pacis ꝛ iuſticie in pplo xpiano aliqñ de negocijs ſecularibꝰ ſe intromittat vt director ꝛ ꝑceptor. Ad octauã cũ dꝛ ꝙ iudex ſecularis ꝛc. reſpõdeꝛ ꝙ rõ nõ ꝓcedit. qꝛ nõ ẽ ſiľis rõ de iudice ſeculari ꝛ eccleſiaſtico: qꝛ iudex ſecularis eſt omnino incapax eccleſiaſtice vel ſpiritualis iuriſdictionis: vt in. c. decernimꝰ. de iudi. allegato ex oppoſito. vñ nec ſpiritualia poſſidere poteſt. c. cauſam. de reſcrip. vnde punitus eſt lepra Ozias qui officium ſacerdotum ſibi vſurpare voluit Paralippoñ. xxvi. iudex autem eccleſiaſticꝰ eſt bene capax iuriſdictionis tẽporalis. Primo eñ ab initio cauſe etiã tẽporalis iuriſdictionis oẽs tractabanꝛ corã ſacerdotibꝰ: vt in. c. Per venerabilem. qui fi. ſint legi. nec etiã iſte due iuriſdictiones cõtrarianꝛ ad inuicẽ: immo vt ſupra diximus ſimul cõcurrere poſſunt in vna ꝛ eadẽ pſona. Ad nonã obiectionẽ cũ dicitꝛ: ꝙ habere iuriſdictionẽ in tẽporalibꝰ repugnat eccleſiaſtice pfectioni: reſpondeꝛ ꝙ hoc falſum eſt. Et ad ꝓbationẽ cũ inducitꝛ illud. Math. xix. Si vis pfectꝰ eſſe: reſpõdet ſctũs Tho. in. ij. ij. q. clxxxiij. ar. vij. ꝙ abrenũciatio ꝓpriarũ facultatũ dupliciꝛ ꝯſiderari põt. Uno modo ſm ꝙ eſt actu: ꝛ ſic in ea nõ ꝯſiſtit eſſentialiꝛ pfectio ſed quoddã pfectionis inſtrumentũ: ꝛ ideo nihil ꝓhibet ſtatũ pfectiõis eſſe ſine abrenũciatione ꝓprioꝝ. Alio modo põt cõſiderari ſm ꝑparationẽ animi: vt ſcꝫ homo ſit paratꝰ ſi opꝰ fuerit oĩa dimittere vel diſtribuere: ꝛ hoc directe ptinet ad pfectionẽ. hec ſctũs Tho. Cum aũt ptãs iuriſdictõis poſſit ſtare in pſona dñi pape cũ hac animi ꝑparatõe: pꝫ ꝙ poſſit ſtare cũ aplica pfectione. vñ xps pfectiſſimus fuit ꝛ tñ in eo vtraq̧ ptãs fuit vt dictũ eſt. Multi eñ ſancti plati ex deuotõne fideliũ habuerũt multã tẽporalẽ iuriſdictõnẽ: quoꝝ tñ perfectioni ꝛ bonitati nihil ex hoc derogatũ eſſe creditur. Ad decimã cũ arguitꝛ ꝙ ſupfluerẽt iuriſdictiones ſeculariũ ꝑncipũ: reſpondeꝛ negando hoc ꝙ ſupfluerent iuriſdictões: immo ſunt neceſſarie: ſicut alias in. i. li. oſtẽdimus. Tum qꝛ cũ iuriſdictio tpalis plenaria nõ ponaꝛ in romano pontifice regulariter ꝗtum ad immediatam executionem ſiue exercitationẽ: ſed in aliquibus caſibus vt dictum eſt ad bonum ꝛ perfectum regimen populi xpiani neceſſarie ſunt poteſtates ſeculares quarũ eſt intendere immediate iſtis tẽporalibus ea adminiſtrando ꝛ gubernãdo. vnde. i. Petri. ij. dicitꝛ de poteſtate ſeculari: ꝙ eſt ad vindictã malefactoꝝ laudẽ vero bonoꝝ. Tum ſecundo vt poteſtas ſpũalis abſoluta in vilioribꝰ ꝛ ſecularibus negocijs liberioꝛ ſit ad vacandũ ſpũalibus: ꝛ ne ꝓpter adminiſtrationẽ temporaliũ ꝛ inferiorum a gubernatione impedianꝛ ſpũalium et ſuperioꝝ. vñ hac rõne diſtincta dicunꝛ a deo eſſe harum dignitatũ officia: vt in ca. Cuz ad verum. diſt. xcvi. habetur. Et tantũ dictum ſit pro iſto ſecundo libro huius preſentis ſumme de eccleſia.

Ad ſextum

Ad ſeptimũ

Ad octauũ

Ad nonum

Ad decimũ

¶ Finis ſecũdi libri huiꝰ ſũme ecclĩaſtice q̃ de romane eccľie ꝛ eius pontificis dignitate ac primatu tractauit.

Sequitꝛ tertius in quo de vniuerſalibꝰ concilijs ꝛ de eoꝝ auctoritate tractabitur.

Capl̄m I

Capitulū primū quid Cōcilij noīe importetur.

D Ecurſis pro noſtri paruitate ingenij primis duobus libris huius noſtri operis videlicet primo libro de vniuerſali eccleſia ⁊ ſecundo de eccleſia romana ⁊ eiuſdē pontificis primatu. Reliquū eſt iuxta propoſiti noſtri formā opitulante nobis gratia ſaluatoris librū tertiū ſubiungere de vniuerſalibus cōcilijs. Premittimꝰ in primis quid cōcilij nomine importetur. Pro quo ſciendū ꝙ prout ex Iſidoro noſtro libro ethi. ⁊ ca. canones. di. xv. colligere poſſumꝰ. triplex eſt huius noīs cōcilij interpretatio.

Vñ ꝯciliū dicat̄

Primo quidem conciliū quaſi conſilium dicitur a cōſidendo quaſi cōſidium. d. littera in. l. mutata. ⁊ hoc q: in cōcilio conſident maiores ſcḋm morem tractantiū grauiter ⁊ mature res ad vniuerſitates pertinentes. hinc dicit Iſidorus vbi ſupra. Synodus ex greco interpretatur comitatus vel cetꝰ. Concilij vero nomen tractum eſt ex more romano. Tempore eñ quo cauſas agebant cōueniebant omēs in vnum cōmuniq; intentione tractabant. ſcribit̄ etiam. i. machab. xiiij. ꝙ ſeniores in plateis ſedebāt. ⁊ de bonis terre tractabant. Secūdo concilium dicitur a cōmuni intentione. vnde Iſido vbi ſupra vel concilium dictum eſt a cōmuni intentione eo ꝙ in vnum dirigāt omnem mētis intuitum. Cilia enim ſcḋm papiam ſunt velamina oculorum dicta a celando oculum. Concilium ergo dicit̄ a con ⁊ cilium: q: omnes in concilio cōgregant̄ vt in vnum conueniāt omnemq; mentis intuitum dirigētes ad vnum ſcꝫ ad vtilitatem publicā. vñ Synodus dicit̄ a ſyn quod eſt ſimul ⁊ odos quod eſt via: q: omnes ad eundem finē tendunt. vnde ſequitur in decreto. Cetus cōuentus eſt vel congregatio a coeūdo vel a cōueniendo in vnum. hinc etiam conuētus ē nūcupatus quia ibi homines conueniūt ſicut cōuentus eſt cetus. ſic ⁊ concilium a ſocietate multorum in vnum appellatur. hec ibi. Tertio dicitur cōcilium a conſulēdo quaſi cōſiliū ⁊ hoc recte qm̄ conſilium cōcilij antonomatice dr̄ cōciliū. Ad hoc enim viri ſapiētes ad cōcilia vocātur. vt ſuper agendis conſulāt. Cuꝫ enim in rebus agendis multa incertitudo inueniatur quia actiones ſunt circa ſingularia contingentia que propter ſui variabilitatem incerta ſunt ⁊ in dubijs atq; incertis ratio nō proferat recte iudicium abſq; inquiſitione precedente, ideo neceſſaria eſt iquiſitio rationis ante iudicium de eligēdis ⁊ hec inquiſitio cōcilium vocatur. Ex hac triplici nominis ꝯcilij interpretatiōe poſſet vna diffinitio magiſtralis elici cōmunis ad oīa cōcilia tam eccleſiaſtica ſiue generalia ſiue particularia: ſiue ſecularia aut laicalia que imperatores aut reges cū maioribus proceribus aut ꝑncipibus ⁊ magiſtratibus regnoꝝ pro arduis cauſis agunt. vnde. i. Paralip. in. c. iij. ita legitur. Miſit quoq; rex ezechias ad omnē iſrael ⁊ iudam ⁊ ſcripſit epiſtolas vt venirent in domū dn̄i in hieruſalem. ⁊ ſ. Inito ergo cōſilio regis ⁊ ꝑncipum ⁊ vniuerſi cetus iſrael decreuerūt vt facerēt ⁊c. Unde etiam in ca. Canones. di. xv. inquit Iſidorus ꝙ nomē concilij tractum eſt ex more romano. tempore eñ quo cauſas agebant cōueniebant omēs in vnum cōmuniq; intentione tractabant.

Deſcriptio cōcilij

Deſcriptio ꝟo magiſtralis talis eſſe poteſt. Cōciliū eſt congregatio ſiue cōuētus hoīm prudentiū: publica auctoritate conuocatoꝝ: ad tractandum cōmuni intentione de rebus neceſſarijs ſiue cōmodis reipublice ſiue vniuerſitatis. Tangunt̄ aūt in hac diffinitione q̄ttuor cauſe ipſius cōcilij. Primo materialis ex qua corpus concilij conſurgit cū dicitur ꝙ eſt congregatio ſiue cōuentus hominū id eſt habentiū rationē. Solius eñ ratōnalis nature eſt ratiocinari ⁊ inquirere de agendis Bruta autem animalia nō cōſilio ſed nature impetu ſe mouent. vnde Tullius in rhetoricis diffiniens conſiliū inquit. Cōſiliū eſt aliquid faciendi vel non faciendi recte excogitata rō Additur autē prudentum quoniā hominū imprudentū congregatio non eſt digna nomine concilij. Cum eñ prudentia recta ratio ſit agibilium (vt. vi. ethicorꝫ dicitur) maxime ad prudentiam pertinet conſiliū. vnde prudens vt ibidem Ariſtoteles dicit eſt bene cōſiliatiuus. E cōuerſo vero imprudēs ſiue fatuus male cōſiliari pōt. ꝓpterea dicit̄ Eccli. viij. Cum fatuis conſilium non habeas: non enim poterunt diligere niſi que eis placent. ꝓpria ergo materia ex qua corpus concilij inſtituendū venit eſt cōuentus viroꝝ prudentū. quocirca ſapiens eccleſiaſticus inquit ca. vi. In multitudine presbyterorum prudentium ſta: ⁊ ſapientie illorum ex corde coniungere. Secundo tangitur cauſa effectiua auctorizans conciliū cum dicitur auctoritate publica cōuocatorꝫ Profecto cum ad poteſtatem publicā potiſſime ꝑtineat eoꝝ conſideratio q̄ vniuerſitatem reſpiciunt ad ipam maxime ꝑtinet ſiue in vno reſideat ſicut in regno: ſiue in pluribus vt in alijs politie ſpeciebus cōciliū cōuocare efficere ⁊ auctorizare, Tertio tangitur quaſi cauſa

formalis cū dicit cōmuni intētōe. Plane quē admodū forma dat eſſe rei ⁊ nomen ita cōmunis intētio dat eſſe ⁊ nomē concilij ipſi cōgregationi. vnde vt ait Iſidorus vbi ſupra qui ſibimet diſſentiūt nō agunt cōciliū: quia nō cōſentiunt in vnū. Quarto tangit cauſa finalis ꝯcilij cū dr ad tractādū de reb⁹ neceſſarijs ſiue cōmodis vniuerſitatis. hic ꝑfecto eē debet ꝑncipalis finis ſynodalis cōgregatōis virorum prudentum ſiue patrum. hec duo precepta plato dediſſe legitur teſte Tul. lib. de officijs volentibus prodeſſe reipublice vnū eſt vt vtilitatem ciuiū ſic tueant vt quecunq; agūt ad eam referant obliti cōmodorum ſuorū. Alterum preceptū eſt vt totum corpus reipublice curent nec partē tueant ⁊ alias deſerant.

Capitulum ſecundum de origine celebrationis conciliorum in eccleſia.

Capl'm II

Excurrentibus per diligēter ſcripturam ſanctam facile erit reperire vnde cōciliorū celebratio in eccleſia dei originē habuerit. Inuenimus ſiquidem ꝙ a patribus in veteri teſtamēto ꝙ ⁊ ab apoſtolis in nouo deriuatū eſt exemplū celebrationis conciliorꝫ in eccl'ia. De veteri quidē teſtamēto exemplū colligit ex illo Num. xvi. vbi dicit. viri proceres ſynagoge: qui tēpore concilij per nomina vocabant. In nouo vero teſtamēto exemplū celebrationis cōciliorū ab apoſtolis habem⁹ qui vt colligit ex libro actuū ⁊ ex traditōe patrum plures ſynodos ad naſcētis eccleſie informationem inſtituiſſe referunt. Prima aūt ſynod⁹ ab apoſtolis celebrata fuit illico poſt aſcenſionē dñi ſuper electione mathie. ſubtracta eñ corporali ⁊ viſibili preſentia ſaluatoris noſtri ab eccl'ia intelligēs beatus petrus adeſſe tps quo pontificatus ſui fungeret officio a maiorib⁹ incipiēs curauit in primis ne ſacer ille numerus duodenari⁹ quo cōſecratus erat numerus apoſtolorꝫ diminutus maneret. Vñ apoſtolorꝫ collegium ⁊ xp̄i diſcipulos alloquitur vt lucas euangeliſta ⁊ ſcriptor veridicus teſtatur Actuū. i. Viri fratres oportet impleri ſcripturā quam predixit ſpiritusſanctus per os dauid de iuda qui fuit dux eorum qui comprehenderūt ieſum. qui annumeratus erat nobis ⁊ ſortitus eſt nomē miniſterij huius. Et. j. Oportet ergo ex his viris qui nobiſcū ſunt cōgregati in oī tempore. ſequit teſtem reſurrectionis eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis ⁊c. Vbi notandū pro in poſterum dicendis ꝙ in hac ꝑma ſynodali congregatione quam apoſtolos legimus celebraſſe non ſolum apoſtoli interfuerunt ſed etiam laici ⁊ etiam femine q̄ cōmuni nomine dicebantur diſcipuli dñi qḋ aperte habetur ex textu eiuſdem ca. vbi enumeratis apoſtolis ſequitur. hij oēs erant perſeuerantes in oratione cum mulieribus ⁊ maria matre ieſu ⁊ fratribus. ſequit. in diebus illis. gloſa interli. cuꝫ eſſent apoſtoli in cenaculo ſuperiori. Exurgens petrus in medio fratrū dixit. Erat turba hominū quaſi centum viginti. Secunda ſynodus ab apoſtolis celebrata fertur cum ſeptem dyaconi electi dicuntur ad diſpenſationis quotidiane miniſteriuꝫ. de quo Act. vi. ſic dicitur. In diebus illis creſcēte numero diſcipulorum factum eſt murmur grecorum aduerſus hebreos eo ꝙ deſpicerentur in miniſterio quotidiano vidue eorum: cōuocantes autem apoſtoli multitudinem diſcipulorum dixerunt. Non eſt equum relinquere nos verbum dei ⁊ miniſtrare menſis. Conſiderate ergo fratres viros ex vobis boni teſtimonij ſeptem plenos ſpiritusſancto ⁊ ſapientia quos conſtituam⁹ ſuper hoc opus: vbi aduertendum ꝙ conuocati per duodecim apoſtolos ad hanc ſynodum ſiue ad hoc conciliū fuerunt laici qui diſcipuli domini vocabātur quibus apoſtoli libertatem dederunt eligendi eos qui neceſſariorum diſpenſationis miniſterio ſuperintenderent. Tertiam ſynodum apl'os hieroſolymis celebraſſe legimus quando audientes ꝙ ſamaria ad predicationē philippi qui erat vnus de ſeptem dyaconibus recepiſſent verbum dei miſerunt ad eum petrū ⁊ iohanneꝫ vt acciperent ſpiritum ſanctū: ſcꝫ in viſibili ſigno: non eñ in quēq; eorum venerat ſcꝫ viſibiliter: vt habetur Act. viij. Circa quam ſynodum (ſi ſynodus appellāda veniat vt nunc loquimur de ſynodo) eſt etiam aduertendum ꝙ in ea non legitur aliqua cōuocatio facta quorumcunq; aliorum qui abſentes eſſent hieroſolymis. Quartam ſynodum ab apoſtolis celebratam dicunt vbi cum fideliū populus apoſtolica predicatione conualeſceret augereturq; indies congregatur eccleſia ⁊ apoſtolis concilium agētibus. primo diſcipuli vocati ſunt chriſtiani qui prius cōmuni nomine diſcipuli appellabantur. de hac ſynodo mentionē facit gloſa decreti in ca. Sacroſancta. di. xxij. Intra quā ſynodū hoc venit notādum primo ꝙ in ea non fuerunt niſi paulus ⁊ barnabas apoſtoli. Quintā ſynodū ſiue q̄ntum cōciliū celebraſſe dicuntur ſup queſtione de obſeruatōne legaliū. de qua Act. xv. vbi ſic dicit. Surrexerunt autē quidā de hereſi phariſeorum qui crediderunt dicentes ꝙ oportet circuncidere eos: precipere quoq; ſeruare le-

gem moyſi. cōuenerūtq̃ apoſtoli ⁊ ſeniores iu
dee: vbi dicit glo. hic datur exemplū faciendi
cōuentus ad diſcernendū ea que ſunt fidei. ſe-
quit. cū aūt magna inq̄ſitio fieret ſurgens pe
trus dixit ad eos. vbi dicit glo. pre omibus q̄ſi
princeps petrus loquit. Circa quā ſynodū eſt
notādū q̄ vt colligitur ex littera ipſa ad hanc
ſynodum licet grauis eſſet queſtio in materia
fidei nō tamen conuenerūt niſi quattuor apo-
ſtoli ſcʒ petrus: paulus: barnabas: ⁊ iacobus.
vt colligit ex ca. ij. ad Gal. nec etiaʒ alij ſenio
res q̄ ꝓuincie iudee. Sexta ſynodus que ab
apoſtolis hieroſolymis celebrata dicitur fuit
ſuper abolenda ſuſpitione quorūdam iudeoꝝ
qui paulum legales cerimonias quaſi ydola-
triam reſpuere putabāt. de qua ſicut Act. xxi.
habet. Cuʒ paulus veniſſet hieroſolymā ⁊ in-
troiſſet ad iacobum omnes collecti ſunt ſenio
res qui dixerūt illi. vides frater quot milia ſūt
in iudeis qui crediderunt ⁊ omēs emulatores
ſunt legis. audierūt eñ de te quia diſſenſionē
doceas a moyſe eoꝝ q̄ per gentes ſunt iudeo-
rum dicens nō debere eos circūcidere pueros
ſuos nec ſm̄ conſuetudinē ingredi debere. q̄d
ergo eſt vtiq̃ oportet cōuenire multitudinem
audient eñ te ſuperueniſſe hoc ergo fac quod
tibi dicimus. ſunt nobis viri quattuor votum
habentes ſuper ſe his aſſumptis ſanctifica te
cum illis. ⁊ impende cuʒ illis vt radant capi-
ta ſua ⁊ ſciant omēs q̄ q̄ de te audierunt falſa
ſunt: ſed ambulans ⁊ ipſe cuſtodiēs legem. hec
ibi. Circa quā ſynodū aduertendū eſt p̄mo q̄
in ea nō videt interfuiſſe petrus nec alij diſci-
puli niſi iſti duo. ſ. iacobus ep̄s hieroſolymita
nus: ⁊ paulus. Secūdo q̄ iſta congregatio fa-
cta eſt p iacobū ⁊ ſub eo ⁊ nō niſi ſub ſeniorib⁹
qui erant hieroſolymis. tertio q̄ ſolū videt fa
cta ꝓ tollēda ſuſpitōe quā ex iudeis credētes
habebant de paulo. Septima ſynodus legi
tur cōgregata ſub paulo in mileto ſuper regi-
mine eccleſie. in qua congregaſſe dicit maio-
res natu eccleſie. i. preſbyteros epheſios quos
ipſe paulus ibi venerādo nomīe appellat epi
ſcopos: q̄b⁹ ait Act. xx. Attēdite vobis ⁊ vni-
uerſo gregi in quo vos ſpūſſanctus poſuit re-
gere eccl'iam dei quā acquiſiuit ſuo ſanguine.
Circa quā ſynodū eſt aduertendū q̄ in ea ſol⁹
Paulus interfuit de numero apoſtoloꝝ ⁊ ſub
eo celebrata eſt ad quā tātū preſbyteros ephe
ſi legit cōuocaſſe. Octaua ſynodus quā apo
ſtoli celebraſſe dicunt fuit illa in qua apoſtoli
in vnū cōuenientes ſymbolum ediderunt. vt
eñ ex maiorū traditione accepimus apoſtoli
diſceſſuri ab inuicē cum vellent iuxta p̄ceptū
domini ad ſingulas proficiſci natiōes. normā
ſibi future p̄dicationis ⁊ fidei regulā creden-
tibus ſtatuere curarūt. Vn̄ cōuenietes in vnū
⁊ ſinguli ſingulas ꝓferentes ſentētias ſymbo
lum fidei tradiderunt quod vniuerſalis tenet
eccl'ia. Sic eñ btūs clemens diſcipulus ⁊ ſuc
ceſſor apl'oꝝ in decretis ſuis teſtat. Item leo
papa p̄mus pulcherrime auguſte ſcribens ita
inquit. Catholici ſymboli breuis ⁊ pfecta con
feſſio. xij. apl'oꝝ totidem ſignata eſt ſentētijs.
Item beatus Ambroſius clauē regni celoꝝ
deputans eſſe fidem apoſtoloꝝ. Clauem inq̄t
iſtam arbitror. xij. artificum operatione cōfla
tam. xij. enim apoſtoloꝝ ſymbolo fides ſancta
concepta eſt: qui veluti periti artifices in vnū
cōuenietes clauē ſuo cōcilio cōflarunt. Clauē
eñ quādā ipm̄ ſymboluʒ dixerim p quod reſe-
rantur dyaboli tenebre vt lux xp̄i adueniat ⁊c̄
hec ille. Notanduʒ eſt q̄ gloſa ordinaria ſup
Act. apl'oꝝ non ponit niſi quattuor ſynodos
apoſtolis celebratas. Quarū p̄ma vt habetur
ſup ca. xxi. eſt habita pro electione alteri⁹ apo
ſtoli loco iude. ſecūda ſup electōe ſeptē dyaco
noꝝ. tertia de circūciſione non impenenda il-
lis qui credebāt de iudeis vel gentibus. quar
ta de nō ꝓhibendis p̄mo tempore iudeis lega
lib⁹ cerimonijs initiari vbi neceſſitas exigeret

Capitulum tertium de multiplici ſpecie conciliorum in eccleſia.

Caplm III

Tres cōmuniter ſpecies apud doctores inuenim⁹
diſtinctas conciliorum eccleſia-
ſticorum. quorum forma ⁊ exem-
plum preceſſit in concilijs per apoſtolos cele
bratis videlicʒ vniuerſale ſiue generale ꝓuin
ciale ⁊ ep̄ale. Generale aūt ſiue vniuerſale cō (Cōciliū generale ſeu vniuerſale)
cilium inuenit quādoq̃ diſtingui dupliciter ſm̄
q̄ ratio vniuerſalitatis poteſt dupliciter accipi
vno modo videlʒ ex parte cōuocādoꝝ ſiue cō
uenientiū ad conciliū. ⁊ ſic vniuerſale concili
um dicitur quod eſt plenariū: quod iuxta bea
tum Aug. libro de vnico baptiſmo dicit q̄ ce-
lebratur ꝯuocatis ep̄is de vniuerſo orbe xp̄ia-
no ⁊ de tali vniuerſali cōcilio militat illa diſ-
finitio q̄ ponit in glo. c. primi. di. xvij. vbi dicit
cōciliū vniuerſale eſt q̄d a papa vel eius lega-
to cū oib⁹ ep̄is. i. cū ep̄is de vniuerſo orbe xp̄ia
no cōgregatis conſtituit. Et loquēdo hoc mo
do de vniuerſali concilio plenitudo illius di-
cebatur cōſurgere ex q̄nq̃ ſedib⁹ patriarcha-
libus videlicʒ Conſtātina Alexandrina An-
tiochena Hieroſolimitana ⁊ Romana. quādo
omēs illas fidei lumen irradiabat. vn̄ in no-
na actione octaui concilij legit. patres eiuſdē
concilij in receptōe patriarche alexandrini q̄
vltimo venit dixiſſe. Glorificam⁹ deū vniuer-

forum qui quod deerat vl̄i cōcilio ſuppleuit ⁊ nūc eam pfectiſſimā demonſtrauit. Forma ꝟo huiuſmodi concilij vl̄is preceſſiſſe videtur aliquo modo in concilio primo ab apl̄is celebrato act. i. quod beatus Petrus vl̄is eccleſie pōtifex omnibus apoſtolis preſentibus celebrauit. Alio modo ratio vniuerſalitatis in ꝯcilio accipit nō ex parte conuocandoꝝ ſed ex parte auctoritatis in eo preſidentis. que tanta eſt vt legem ponere ⁊ precipere poſſit toti vniuerſitati fidelium. ⁊ hoc modo conciliū vniuerſale dicit qd papa totius eccleſie princeps ⁊ rector p ſe aut legatum ſuū ſpeciali cōmiſſione pro rebus totā eccleſiā concernētibus conuocatis prelatis eccleſie ⁊ ſi non omnib⁹. q2 hoc ſemp nō bene poſſibile ē nec etiā neceſſe (vt .j. oſtēdemus) celebrat. ⁊ hoc modo loquēdo de vniuerſali concilio vniuerſalia cōcilia multa dicunt que celebrata ſunt per ſummos pōtifices cū epis tantū italie ſicut patz in geſtis concilioꝝ de cōcilio celebrato per beatū Silueſtrū papā poſt nicenā ſynodū. cclxx. patruz. In quo ꝯfirmata eſt fides nicene ſynodi ⁊ arrius condēnatus. Item pz de ſynodo celebrata rome p Symachū papā in qua dr ſymach⁹ papa in generali cōcilio preſidēs. ⁊ ſic de multis alijs ad q ⁊ ſi de toto orbe xp̄iano plati nō conuenerint nec fuerint vocati ſz tantū de patriarchatu romano. nihilominus vl̄ia veracit dicūtur. ꝑpter auctoritatē ro. pon. ſiue patriarche. qui cū nō tantū ſit roman⁹ patriarcha: ſed etiā toti⁹ orbis. vnde in concilio calcedonēſi beatus Leo papa vocat⁹ eſt ycomenicus .i. patriarcha quare in .c. conuenientibus .i.q. vij. glo. diffiniens ſynodū vniuerſalē dicit ſic. vniuerſales ſynodi dicūtur in quibus ro. pon. vel eius legatus intereſt quocirca talium vniuerſaliū concilioꝝ canones ſiue ſynodice diffinitōnes nō tantū ſubditos romano patriarchatui ligant: ſ vniuerſos fideles q mediate alijs patriarchatib⁹ ⁊ prātib⁹ ſubſunt. Forma vero hui⁹ concilij generalis pceſſit in ſcdo cōcilio aploꝝ ꝙ beatus Petrus pſentibus ſolū tribus alijs apl̄is. ſ. Paulo Jacobo ⁊ Barnaba legitur celebraſſe. Eſt autem hic aduertendum ꝙ ⁊ ſi conciliū plenariū tpe quo catholice fidei lumen partes oriētales illuſtrabat diceretur qd ex qnq patriarchalib⁹ ſedib⁹ ꝯſurgebat. a tēpore tn̄ quo fidei ſplendor occubuit in partibus oriētalib⁹ conciliū patriarchatus romani in quo xp̄iane religionis claritas ſincera ſemp perſeuerat vniuerſale eſt. nō tantū ex parte auctoritatis ro. pon. que ad vniuerſā eccleſiā extenditur: ſed etiā ex parte conuocatoꝝ ſiue conuenientium: q2 ex vniuerſo orbe xp̄iano congregant cū ad ſolū patriarchatuz romanū ecclia redacta ſit dicente btō Hiero. ſup ps. c.xxxij. Eccleſia nō in parietibus cōſiſtit ſ in dogmatū veritate: vbi vera fides ē ibi eſt ecclia. Et Criſo. ſup Math. vbi fides eſt ibi ecclia ibi ſacerdos ibi baptiſm⁹ ibi xp̄ian⁹ vbi fides nō eſt ibi ecclia nō eſt. Et Amb. ſup eplam ad Thi. pmā. ca. i. Scribo tibi vt ſcias quā eccliam ordines que eſt domus dei vt cuz totus mūdus dei ſit ecclia: tamen domus eius dicat cuius hodie rector eſt damaſus. Mundus em̄ in preuaricatōne eſt diuerſo turbatus errore. ideo illic neceſſe eſt dicatur domus dei ⁊ veritas. vbi ſm voluntatē ſuā timetur. Non eſt autē pretereundū ꝑ pleniori noticia huius nois vniuerſalis concilij ꝙ cū vniuerſalis eccleſia catholica dicat largo modo loqndo catholicū ſiue vniuerſale pōt dici cōciliū qd ab eius vnitate nō diſceſſit. Quocirca dicit dn̄s aymarus archieps remenſis in libro ſuo de ſynodis cū duarū aut triū ꝓuinciarū epi cōueniunt. ⁊ ea ſtatuūt que catholice ecclie ꝯueniūt fortaſſis tale cōciliū vniuerſale dici pōt qm̄uis nō ſit ab vniuerſis pſulibus actū. ſufficit em̄ ꝙ ab vnitate vniuerſoꝝ fide ⁊ traditōib⁹ nō diſcrepat. hec ille. Sed hoc in loco cū diſtinguamus ſpecies concilioꝝ nō loquimur ita generaliter de vniuerſali concilio: q2 hoc modo oīa cōcilia patriarchalia ⁊ etiā multa ꝓuincialia dicerent vniuerſalia que ab vniuerſalis eccleſie traditōnibus nō diſcreparūt. Preterea nō obuiat pdictis ꝙ aliqn̄ reperiat cōciliū vnius nationis aut regionis dici vniuerſale ſicut in cōcilio africano dicit ꝙ ne fatigandi ſit anniuerſaria congregatione neceſſitas. placuit vt quotiēs cauſa cōis toti⁹ africe ſ exigeret tūc vniuerſale ꝯgregem⁹. Cauſe aūt cū cōmunes nō fuerint in ſuis ꝓuincijs iudicēt: qm̄ tale nō dicit cōciliū vniuerſale ſimplicit vniuerſalis ecclie. Necquo ad cōgregatos cū non de vniuerſo orbe cōgregent: nec quo ad auctoritatez cū non auctoritate ſpeciali roma. pon. per ipz papam aut ei⁹ legatū pſidentē fulciat ſed vniuerſale dicit ſm quid ſcilz vnius nationis aut regionis. Secunda ſpecies concilioꝝ nominatur cōciliū ꝓuinciale: vt in .c. Porro. diſ. iij.

Cōciliū ꝓuinciale

Et hoc ſubdiuidit q2 aliquod eſt prouincie decrete ſiue delegate legato a latere pape ſiue alteri ad hoc miſſo qd ipe iure legatiōis aut ſpecialis cōmiſſionis celebrat cū pmatib⁹ ⁊ metropolitanis ⁊ epis ⁊ clericq etiā exēptis ꝓuincie ſeu ꝓuinciarū intra ſue legatōis terminos ꝯtētarū iux ea q legūt ⁊ notāt de offi. dele. ca. vi. ⁊ e. ti. c. ij. in. vi. Aliud dr cōciliū ꝓuinciale limitate ꝓuincie ſcz cui preeſt patriarcha vel

legatus maioꝛ natu ſeu pꝛimas aut metropoli
tanus q̄ tale debꝫ celebꝛare ꝯciliū cū epīs ſibi
ſubiectis abbatibus ⁊ cleriq̄ ſue ꝓuincie non
exemptis: vt in.c.i.de offi.dele.cū notat̄ ibidē
per Hoſti.⁊ Joh.an. Vn̄ de hoc ꝓuinciali ꝯci
lio loquēs glo.i.c.di.xviij.dicit.ꝯciliū ꝓuincia
le eſt qđ metropolitanus vel pⁱmas facit cum
ſuis ſuffraganeis: vt diſ.xviij.c.v.⁊.xcij.di.c.ſi
quis epoꝝ. Sub hac ſpecie cōcilij ꝓuincialis
cōpꝛehēdit̄ ꝯciliū patriarchale qđ ab alijs pa
triarchis celebꝛat̄ q̄ a romano patriarcha: qꝛ
cū papa nō ſolū ſit patriarcha vꝛbis ſed oꝛbis
cōciliū eiꝰ cuꝫ ſolis epīs patriarchatꝰ romani
celebꝛatū habꝫ rōnē vniueſalis ex parte aucto
ritatis vt ſup̄ diximus. Foꝛma aūt huiꝰ cōcilij
ꝓuincialis pꝛeceſſiſſe videtur in concilio qđ
paulus in mileto conuocatis maioꝛibus natu
ꝓuincie epheſine dicit̄ celebꝛaſſe. de quo Act.
xx. Tertia ſpecies cōcilioꝝ dr̄ cōciliū epiſco-
Cōciliū epale. pale ſiue ſynodus ep̄alis quā celebꝛat ep̄us in
dioceſi ſua cū abbatibꝰ ⁊ clericis ſibi ſubiect̄
de quo in.c. qn̄.di.xxxviij.⁊.xviij.q.ij.abbates
Foꝛma aūt huius cōcilij p̄ceſſiſſe videt̄ in con
cilio qđ btūs Jacobus dicit̄ celebꝛaſſe hiero-
ſolymis cū ſenioꝛibus ꝓ abolenda ſuſpitōe oꝛ
ta cōtra paulū. de quo Act.xx.⁊ ſup̄ in p̄cedē-
ti ca. dictū eſt. Eſt aūt hic aduertendū q glo.
in ca. Cōuenientibus.i q.vij. oēs ſynodos redu
cens ad duas ſpecies dicit q ſynodoꝝ alique
ſunt vniuerſales q̄bꝰ intereſt romanꝰ pōtifex
vel eius legatus. alie ſunt locales quas cōgre
gant pⁱmates vel metropolitani abſq; p̄ſentia
pape vel eiꝰ legati. vbi nota q glo. pꝛefata oīa
concilia pꝛet̄ vniuerſalia q̄ dicit eſſe q̄ romanꝰ
pōtifex ꝑ ſe vel eiꝰ legatū celebꝛat vocat loca-
lia qđ ideo iudicio noſtro facit: qꝛ auc̄tas illo-
rum cōcilioꝝ localiū certis limitibus artatur
vltra quos nō extendit̄. Non ſic aūt de vniuer
ſalibus cū auc̄tate illiꝰ fulciant̄ qui totius oꝛ-
bis xp̄iani caput ⁊ antiſtes eſt.

Capitulum.iiij. de tempoꝛe quo vniuerſalia concilia in eccleſia celebꝛari inceperunt.

Capl̄m IIII

C Onſequenter vi-
dendū relinquit̄ de tēpe quo in
ecclīa celebꝛatio cōcilioꝝ ceperit
Pꝛo cuiꝰ plenioꝛi noticia memoꝛari neceſſe ē
diſtinctionē cōcilioꝝ vniuerſaliū quā in ſupe-
rioꝛi ca. deſignauimꝰ. Diximꝰ autē q cōcilium
vniuerſale vno modo dicebat̄ ab vniuerſita-
te oꝛbis qđ ſcꝫ papa cū epīs de toto oꝛbe xp̄ia
no celebꝛat quod plenariū cōciliuꝫ vniuerſale
iuxta beatū Aug. appellauimꝰ. Alio modo di
ctum eſt cōciliū vniuerſale ab vniuerſalitate
auc̄tatis qꝛ ſcꝫ tante auc̄tatis ē vt de vniuer-
ſalibus rebus tractet ⁊ oēs fideles ad legum
ſuarū obſeruātiā aſtringat. ⁊ hoc ē qđ papa ce
lebꝛat cū pꝛelatis alicuiꝰ ꝓuincie aut ꝓuincia
rum ⁊ ſi nō de toto vniuerſo xp̄iano euocent̄.
Qua diſtinctōne memoꝛata dicendū videt̄ q
ſi fiat ſermo de cōcilijs vniuerſalibꝰ pⁱmo mo-
do ſcꝫ q̄ plenaria dicant̄ ⁊ quo tp̄e inceperint.
tūc dicendū eſt q taliū concilioꝝ celebꝛatio a
tp̄e cōſtātini imp̄atoꝛis inceperit: nullo q̄ppe
tp̄e per ante aliqđ conciliū legit̄ celebꝛatū ad
qđ oēs epī oꝛbis cōuenerint aut cōuocati ſint
licꝫ aliq̄ ſimilitudo p̄ceſſerit in aliq̄bus ſyno-
dis celebꝛatis ꝑ ap̄los. vnde beatus Jſidoꝛus
li.vi. ethimo.c.xvij.⁊ habetur in ca. Canones
diſt.xv. de hoc loquens ita dicit. Canones cō-
cilioꝝ a tp̄e cōſtantini imp̄atoꝛis cepert̄: in p̄
cedētibꝰ nāq; annis ꝑſecutione feruēte docē-
darū plebiū minime dabat̄ facultas. vn̄ xp̄ia-
nitas in diuerſas hereſes ſciſſa ē: quia nō erat
ep̄is licētia cōueniēdi in vnū niſi tp̄e ſupꝛadi-
cti imp̄atoꝛis. Jp̄e enī dedit facultatem xp̄ia-
nis libere cōgregari. hec ille. Si vero fiat ſer-
mo de cōcilijs vniuerſalibꝰ ſecūdo modo dict̄
tūc dicēdū eſt q nō a tp̄e conſtantini imp̄ato-
ris inceperūt: ſed multo tp̄e ante celebꝛari ce-
perūt vt partim in.ij.ca. ſupꝛa oſtēdimꝰ de tp̄e
ap̄loꝝ. Poſt tp̄a etiā apoſtoloꝝ ante tempus
conſtātini imp̄atoꝛis plura concilia celebꝛata
fuiſſe antique hiſtoꝛie nos docēt. vn̄ tp̄e victo
ris pape ſuper queſtione illa qua.ſ. die paſcha
lis ſolēnitas celebꝛāda foꝛet vt ex hiſtoꝛia ec-
cleſiaſtica colligit̄ li.v. Tres ſynodos legimꝰ
celebꝛatas. vnā in aſia in qua iuſſu eiuſdē pa-
pe nimia multitudo epoꝝ cōgregata ē vt Po
licrates epheſi ep̄s ꝑ ep̄lam ſuā ad victoꝛē pa
pā inſinuat ita dicēs. nos intemeratū paſche
colimus diē nec addētes nec auferētes aliq̄d
⁊.ꝯ. Poterā etiā p̄ſentiū epoꝝ facere mētionē
quos ipſe voluiſti vt vocarē ſicut ⁊ feci quoꝝ
noīa ſi ſcribā nimia multitudo ē qui oēs ſcien
tes paruitatē meā ſenſu ſuo confirmant que
ſcripſimus. Secūda ſynodus tp̄e eiuſdē pōti-
ficis etiā ip̄o p̄ſidente celebꝛata ē rome ſuper
eadē materia. de q̄ ſynodo ſcriptū ē illud.c. de
creti celebꝛitatē. de cōſe.di.iij. Tertia ſynodꝰ
celebꝛata dr̄ in ceſarea paleſtine vt in eodē li.
eccleſiaſtice hiſtoꝛie habet̄ cui frater martinꝰ
in hiſtoꝛia ſua ſūmoꝝ pōtificū dicit eundē pa-
pam victoꝛē interfuiſſe. Ceterū tp̄e coꝛnelij pa
pe qui p̄ceſſit tp̄a pꝛefati Cōſtantini imp̄ato-
ris legunt̄ duo cōcilia celebꝛata ꝯtra nouatū
pꝛeſbyterū qui negabat lapſos per penitētiā
poſſe ſalutē cōſequi: quoꝛuꝫ vnū celebꝛatū eſt
rome qđ dicit̄ fuiſſe celeberrimū: vt refert Ce
ſarien̄. lib.vi. eccleſiaſtice hiſtoꝛie, in quo pꝛe-

fatus Nouatus dãnat⁹ eſt ⁊ diffinitũ eſt inter
alia eos qui lapſi fuerũt ꝑ penitẽtie ſacramen
tũ poſſe cõſequi medelã ſalutarẽ. Scðm cõci
lium ſuꝑ eadẽ materia celebratũ ẽ auctoritate
eiuſdẽ pape Cornelij de quo florentiſſime me-
morie Dionyſi⁹ alexãdrin⁹ cõmemorat in epl'a
ad prefatũ papã Corneliũ vt idẽ Euſebius re
fert li. ſupraſcripto vt dicat ſe ad illud inuitatũ
a multis epis. eo ꝙ ibi nouati dogma quidaꝫ
aſſerere conarent̃. Preterea tpe dioniſij pape
duo legũtur celebrata preclara cõcilia contra
Paulũ Semoſetanũ aſſerentẽ xp̄m tm̄ hoiẽ
eſſe. Primũ celebratũ eſt ãtiochie. in quo apo-
ſtolice ſedis legat⁹ fuit ep̄s oſtieñ. vt ex. vi. li.
eccl'iaſtice hyſtorie habet̃. Scðm etiã celebra
tum eſt antiochie. in quo prefatus Paulus ar
guit̃ manifeſteq; conuincit̃. Itẽ tpe Marcel
lini pape qui iuſſu diocleciani ⁊ maximiniani
imꝑatoꝝ cõpulſus deoꝝ templũ ingreſſus me
tuq; penarũ ydolis thura obtulit. cõgregata
eſt Rome ſolẽnis ſynodus: de q̃ in. c. nũc aũt.
di. xxi. Iſta ſufficiant ad oſtendendũ que cõci-
lia gñalia ⁊ que nõ a tempore Conſtãtini im-
peratoris incepiſſe dicantur.

Capl'm. v. quid ꝑ diffinitionem dicat̃ vl'e concilium catholice eccleſie.

Capl'm V

q Quoniam tantũ
de concilijs vniuerſalib⁹ inſtitui
mus loq̃ relictis alijs cõciliorũ
ſpẽbus q̃d ꝑ diffinitionẽ ſit cõci
liũ vniuerſale catholice eccl'ie explicemus. iu-
xta autẽ ea q̃ in. i. c. ſupius dicta ſunt talis põt
magr̃alis deſcriptio cõcilij vniuerſalis catho-
lice eccl'ie dari. Conciliũ vniuerſale catholice
eccl'ie eſt ꝯgregatio maioꝝ prelatoꝝ eccl'ie au
ctoritate Ro. pon. ſpãli cõuocata ad aliq̃d cõi
intẽtõe ſolẽniter tractãdũ in religiõe xp̄iana
papa ipo in ꝯcilio p̄ſidente vl' aliquo loco ſui.
Iſta diffinitio ſiue deſcriptio videt̃ cõueniẽs
ac ſufficiẽs cũ cõtineat ea q̃ ad integritatẽ eſ-
ſentialiter faciũt vniuerſalis eccl'iaſtici conci
lij ⁊ ea ꝑ que cõgregatio vniuerſalis cõcilij di
ſtinguit̃ a quacũq; alia cõgregatõe. Tãgit̃ au
tẽ in primis materia ex q̃ principal'r corp⁹ vni
uerſalis cõcilij cõſurgit ⁊ cõſtituitur cum dr̃.
Cõgregatio p̄latoꝝ cuiuſmodi ſunt epi ⁊ alij
ſupius aſcendendo: qm̄ vt. j. plenius oſtenſuri
ſumus: ſoli tales prelati pro eoꝝ ſingularitate
dignitatis ⁊ auctoritatis in eccl'ia ꝑtinẽt ad
corpus vniuerſalis ꝯcilij. Cuius rei illuſtre ſa
tis teſtimoniũ eſt ꝙ cũ d̃ vniuerſalib⁹ cõcilijs
fiat mentio in corpe decreti: vt di. xv. ꝑ totum
tantũ epoꝝ concilia eſſe dicunt̃. Ex quo ſatis
aperte colligit̃ ꝙ minus conuenienter diffini

Concilij vniuerſalis diffinitio.

tũ ſit cõcilium vniuerſale cũ dicit̃ ꝙ ſit cõgre-
gatio ex omĩ ſtatu hierarchico eccl'ie catholi-
ce ⁊c. qm̄ nõ requirit̃ ad eſſe cõcilij vl'is hoc ꝙ
de omni ſtatu hierarchico p̄lati vocent̃ ſ ſuffi
cit ꝙ maiores p̄lati vocent̃ ſicut infra pleni⁹
demõſtrabim⁹. Ex hac etiã parte colligit̃ non
ſufficient̃ diffiniri cõciliũ vniuerſale cũ a q̃buſ
dam magiſtris diffinit̃ ꝙ cõciliũ ſit ſocietas fi
deliũ in vnũ ꝓpoſitũ ⁊ ꝓpt̃ vnã cõmunẽ intẽ-
tionẽ ꝯgregatoꝝ. pꝫ qm̄ hec diffinitio ita ꝯue
nit cõgregationi laicoꝝ fideliũ ſicut p̄latoꝝ:
vt q̃libꝫ doctus videre põt. Scðo tangit̃ cau
ſa efficiens auctorizans cõciliũ cũ dr̃ auctate
pape ſpeciali ꝯuocata: ita ꝙ apud apl'icã ſedẽ
regularit̃ ſingularit̃ reſidet auctas ꝯuocãdoꝝ
cõcilioꝝ vniuerſaliũ vt nulla p̄latoꝝ ꝯgrega-
tio q̃ non fuerit apl'ice ſedis auctoritate cõuo
cata ſiue fulta nomẽ concilij vl'is mereat̃ hr̃e.
vñ btũs Marcellus papa ⁊ martyr ſcribens
maxentio ep̄o vt habet̃ in. c. i. xvij. di. dic̃. Sy-
nodũ epoꝝ abſq; hui⁹ ſedis auctate q̄ꝙ quoſ-
dam epos poſſit̃ cõgregare non poteſtis regu
lariter facere. vbi glo. inq̃t. ar. ꝙ talis ꝯgrega-
tio epoꝝ nõ dr̃ ſynodus. Dicit̃ aũt ſpeciali au-
ctoritate ad differentiã alioꝝ ꝯcilioꝝ patriar-
chaliũ ſiue ꝓuincialiũ q̃ de licẽtia gñali ⁊ diſ-
poſitione iuris ſine alia licẽtia pape celebran
tur certis tẽporibus deſignat̃. di. xviij. q̃ꝗ ꝑ to
tũ. Tertio tãgit̃ q̃ſi cauſa formalis cõcilij vl'is
cũ dr̃ cõi intẽtõe ſicut ſuꝑ tetigim⁹. c. i. Et bea
tus Iſido. inq̃t in. c. Canones. di. xv. q̃ ſibi diſ
ſentiũt nõ agũt cõciliũ. Quarto tangit̃ in p̄-
dicta diffinitõe cauſa finalis vl'is cõcilij cũ dr̃
ad aliq̃d tractãdũ in religiõe xp̄iana qð ſcilꝫ
ſit vtile ⁊ ſalutare toti vniuerſali eccl'ie vtpu-
ta qð ad fidei illuminatõnẽ: ad cõponẽdũ mo
res: ad augmẽtuꝫ religionis xp̄iane: ad decorẽ
⁊ incremẽtũ diuini cult⁹ ⁊ pacẽ ꝑpl'i xp̄iani ꝑ-
tineat. Quinto tangit̃ rit⁹ cerimonialis q̃ ob
ſeruat̃ in diffinitõib⁹ ⁊ cõſtitutõib⁹ ſynodali-
bus cũ dr̃ ſolẽnit per qð diſtinguit̃ ꝯgregatio
concilij vniuerſalis a cõgregatiõe cõſiſtoriali
ſiue alioꝝ p̄latoꝝ cõgregatiõibus quas quan
doq; roman⁹ põtifex facit in curia arduis reb⁹
cõcurrẽtibus ſine ſolẽnitate ⁊ cerimonijs in
ſynodis generalit̃ cõſuetis obſeruari. Sexto
tangit̃ director atq; gubernator ꝯcilij cũ ſub-
ditur papa in ꝯcilio ⁊c. Neceſſe q̃dẽ eſt vt mul
titudo ꝯgregata ad aliq̃d agẽdum habeat ali
quẽ directorẽ ⁊ ducẽ ⁊ ꝑ hãc particulã diſtin-
guit̃ vniuerſale cõciliũ a cõgregatõnib⁹ ace-
phalis q̃ ſine p̄ſidente aut capite aliquo legiti
mo cõgregant̃. diſtinguit̃ etiam per hoc a cõ-
gregationibus prelatorum in q̃bus preſident
aut patriarche aut p̄mates aut metropolitani

ſiue epi qui nō ſpecialiť deſtinati ſunt ad pre-
ſidendū loco pape: ſed preſident iure legatōis
vel ꝓprie dignitatis: vt notať di. xvij. in ſūma

Capitulū. vi. Cuius auctoritate conciliū vniuerſale congregandum ſit.

Capl'm VI

S I quis attēte di-
uinā ſcripturā ⁊ ſanctoꝝ patrum
canones ac inſtituta perlegerit
manifeſte intelliget ad ſolius ro-
mani pōtificis auctoritatē ſpectare regulariť
vniuerſalē ſynodū congregare. Sacra autem
ſcriptura in ꝑmis hoc nos docet. i. Machab.
xiiij. vbi inť alia que ſymoni ſacerdoti magno
totius populi ⁊ oīm ſacerdotū ꝯſenſu attribu-
ta ſunt hoc eſt tanꝗ ſingulare ſummi pontifi-
cis ꝓuilegiū vt cōuentus ſine ipo nō fieret in
regione. Cū aūt iuxta apoſtolū ſacerdotiū ve-
teris legis figura ſit noui teſtamēti ⁊ ſumm⁹
ſacerdos noui teſtamēti excellētioris ſit digni-
tatis: credendū eſt ꝙ ſimile ꝓuilegiū diuina
inſtitutōe habeat ipe ſummus ſacerdos in no-
ua lege ſcʒ roma. pon. vt ſcilʒ abſꝗ ei⁹ auctate
cōuent⁹ nō fiat vniuerſalis in eccl'ia. Secūdo
idē oſtēdiť ex canonib⁹ ſacroꝝ cōcilioꝝ. Vnde
ſynodus alexandrina in qua fuit athanaſius
ſcribens pape Felici de huiuſmodi priuilegio
apl'ice ſedis celebre teſtimoniū faciēs ita in-
quit. Scimus in nicena magna ſynodo circa
cccxviij. epoꝝ ab oīb⁹ eſſe cōcordiť roboratū
nō debere abſꝗ roma. pon. ſentētia cōcilia ce-
lebrari nec epos cōdēnari. Tertio hoc patʒ au-
ctoritate multoꝝ ſctōꝝ patrū que Gratianus
inducit. di. xvij. ꝑ totū. quoꝝ ſanctoꝝ patrū te-
ſtimonia venerabilis memorie dn̄s Aymar⁹
archieps remēſis in libro ſuo de ſynodis. ca.
xviij. aliꝗ cōmemorās ita inꝗt. Ne mireris ꝙ
ipoꝝ cōcilioꝝ auctatē ro. pon. aſſcribam⁹. nā
nulla concilia rata leguntur que apl'ica auctate
fulta non fuerint vt Damaſus papa in decret
ſuis. c. ix. aſſerit cui athanaſius ⁊ iuli⁹ papa ni-
cenū quoꝗ cōciliū ⁊ reliqui quoꝗ patres aſti-
pulanť. Sctūs quoꝗ Marcell⁹ papa ⁊ mar-
tyr in decretis ſuis. c. v. Ipi inꝗt apl'i ⁊ eoꝝ ſuc-
ceſſores dn̄o inſpirāte cōſtituerūt vt nulla fie-
ret ſynodus pret romane ſedis auctatē. Nā il-
lius ſedis eps iudex ē toti⁹ eccl'ie: nec aliqd iu-
diciū valet abſꝗ legitimo iudice. vbi nota ꝙ
dn̄o inſpirante apl'i illud conſtituerūt. Quar-
to idē teſtať Pelagius papa ſcribēs oībus
epis ꝗ illicita vocatōe Ioh. conſtātinopolita-
nū epm vniuerſalē vocauerūt ꝗ ita inꝗt. Re-
latum ē ad apoſtolicā ſedē iohannē conſtanti-
nopolitanū epm vniuerſalē ſe ſcribere voſꝗ
ex hac ſua ꝑſumptiōe ad ſynodū cōuocare ge-
neralē: cū generaliū ſynodoꝝ cōuocādi aucto-
ritas apl'ice bti petri apl'i ſedi ſingulari ꝓuile-
gio ſit tradita. ⁊ nulla vnꝗ ſynodus rata lega-
tur ꝗ apl'ica auctate nō fuerit fulta: quapropť
ꝙcqd in ꝑdicto veſtro cōuēticulo q̄ ſynod⁹ to-
taliter ꝑſumpta eē nō pōt. ſtatuiſtis ex aucto-
ritate ſancti petri apl'oꝝ ꝑncipis ⁊ dn̄i ſalua-
toris voce ꝗ btō petro ptātem ligandi atꝗ ſol-
uendi ipſe ſaluator dedit que etiā ptās in ſuc-
ceſſoribus ei⁹ indubitanť tranſiuit. ꝑcipio oīa
que ibi ſtatuiſtis vana ⁊ caſſa eſſe ⁊c. Ceterū
ꝙ ad romani pōtificꝭ maxime auctatē ptineat
cōgregatio vniuerſalis cōcilij. Rationib⁹ cla-
riſſime oſtēdim⁹ ſic. Illi ſoli videť competere
oīa agere ⁊ diſponere que vniuerſam eccl'iam
reſpiciūt ſicut ē cōgregatio ⁊ cōuocatio vl'is
ꝯcilij in qua de vniuerſali cura eccl'ie tractať.
Sed ſoli pontifici romano ē cōmiſſa huiuſmo-
di cura vl'is eccl'ie vtpote ꝑncipi paſtori ⁊ to-
tius ppl'i xp̄iani patri: ergo ſequiť ꝙ ad illius
ſolius auctatem regulariť ſpectat vniuerſalis
concilij cōuocatio ſiue congregatio. Hac rōe
vtitur ad idē probandū Felix papa in epiſtola
quā ſynodo alexandrino ſcribit ita dicēs. So-
lūmodo ieſus xp̄s huic ſancte ſedi apoſtolice
hoc facere commiſit vtpote qui ſolus atꝗ pre
oīb⁹ ꝑnceps apoſtoloꝝ creditus ē atꝗ per-
cipere meruit a rege regum xp̄o deo claues re-
gni celoꝝ. hec ille. Secūdo cōfirmať iſta ratio
ſic. vt ait Ariſt. i. ethi. ſm ordinē finiū eſt ordo
actuū ⁊ agentiū reſpectu ergo finis vltimi to-
tius ppl'i xp̄iani ꝯſideratio ptinet ad eū ꝗ toti
reipublice xp̄iane ꝑſidet: ſ; ſolus poſt xp̄m ro-
man⁹ pontifex ꝑſidet vniuerſali eccl'ie vtputa
ꝑnceps paſtor ⁊ rector illi⁹. ergo illi⁹ ſoli⁹ erit
regulariť vniuerſalia cōcilia congregare cū il-
loꝝ ꝯgregatio maxime cōcernat bonū vniuer-
ſitatis xp̄ianoꝝ. hac rōne vtiť ad hoc idē ꝓbā-
dum btūs Tho. in. ij. ij. q. i. c. vl. Tertio argui-
tur ſic. ad illi⁹ ſoli⁹ auctatē videť ptinere con-
gregare vniuerſalia cōcilia cui oēs de tota ec-
cleſia obedire teneneť. patʒ q̄ alias cōuocatio
redderet illuſoria niſi cōuocāti deberet obedi-
entia: ſ; ſoli romano pōtifici oēs de eccl'ia tota
ad vniuerſalia cōcilia cōuocāti obedire teneť
vtpote ſuperiori ⁊ inter oēs ꝑmatū habenti.
vt in ca. obedientiā. di. xciij. ergo ⁊c. hac rōne
vtitur Julius papa ad idē ꝓbandū in ep'la ori-
entalib⁹ directa in ꝗ vt habeť in ca. Dudū. iij.
q. vi. ſic ait. Dudum a ſanctis apl'is ſucceſſori-
buſꝗ eoꝝ in antiquis decretū eſt ſtatutis que
hacten⁹ ſancta ⁊ vniuerſalis eccl'ia tenet apo-
ſtolica nō oportere. i. nō ꝯuenire ſine ſentētia
romani pōtificꝭ ꝯcilia celebrari vl' epm ꝯdēna-
ri. qm ſctām romanā eccl'iam primatē omniū

eccleſiarū eſſe voluerūt. ⁊ ſicut btūs petrꝰ pri-
mus fuit omniū aploꝝ: ita ⁊ hec ecclia ſuo no
mini cōſecrata dn̄o inſtituēte ꝑma ſit ⁊ caput
ceterarū. Quarto ſic. Illi ſoli videt̄ cōueni-
re auctoꝛitatiue cōgregare vniuerſalia conci-
lia in ecclia dei qui in omēs ꝑlatos euocādos
ad cōcilia ptātem habꝫ coercēdi eos ad veniē
dū ⁊ puniēdū negligētes aut ꝯtēnentes veni-
re. xviij. di. ꝑ totū. Sꝫ ſolꝰ romanꝰ pōtifex ē hu
iuſmodi cū ipe loco xp̄i iudex ſit oꝛdinariꝰ ſuꝑ
oēs eccliē ꝑlatos iuriſdictionē habēs vt teſta
tur btūs Grego. in. c. De cōſtātina. di. xcij. ⁊ in
ca. Si epoꝝ. c. xxi. q. vlt. ergo ⁊c̄. Quinto ſic.
Ad ſoliꝰ ꝓncipis auctatē ꝑtinere videt̄ omēs
alios ꝑmates aut maioꝛes ſui ꝓncipatꝰ ad ge-
neralia cōcilia ꝯuocare hoc nos docet experi-
entia. ptꝫ etiā ex ꝑmo macha. c. xxx. in ꝓncipio
qꝺ ſuꝑ in ꝑmo. c. inductū ē. Sꝫ roma. pōti. eſt
ꝓnceps epoꝝ q̄ principalit̄ aduocādi ſunt: er-
go ſoliꝰ roma. ponti. auctate illi ꝯuocandi ſūt
⁊ ſynodalit̄ cōgregādi. ꝯſequētia ē manifeſta.
Sexto ſic. Ad eū qui maioꝛis dignitatis eſt
in ecclia particulari ꝑtinet particularis capi-
tuli ꝯuocatio: vt notat Inno. de ma. ⁊ obe. c. i.
⁊ ad eū q̄ maioꝛis ē dignitat̄ in ꝓuincia perti
net ꝓuincialis cōcilij ꝯuocatio vtputa ad me
tropolitanū vt colligit̄ ex ca. Propt̄ eccleſia-
ſticas. ⁊ ca. Si eps. ⁊. ca. Si q̄s epoꝝ. di. xviij.
ergo pariformit̄ ad eū qui maioꝛis dignitat̄ ē
in ecclia vniuerſali ꝑtinet iure ſingulari vni-
uerſalis cōcilij cōuocatio: ſ; talis ē ſolus roma
nus pōtifex: ergo ⁊c̄. Septimo hoc idē oñdit̄
manifeſte ex eo ꝙ ſi non ſoli ro. pon. eſſet reſer
uatū cōuocare vniuerſale cōciliū ſ; q̄libꝫ in ec
cleſia ex maioꝛibꝰ poſſet ꝯgregare cōciliū fa-
cillime ſciſma oꝛiri poſſet in ecclia dei: ḡ ꝓ ſer
uanda eccliē vnitate credēdū eſt ita diuinitꝰ
oꝛdinatū eſſe vt vni q̄ totius eccliē caput ⁊ re
ctoꝛ ē cōuocādoꝝ cōcilioꝝ auctas ſingularit̄
reſeruaret̄. Et hec rō videt̄ aſſignari a beato
Hiero. ad Euandrū preſbyterū ⁊ habet̄ in ca.
Legimꝰ. di. xciij. ⁊ ideo in ſciſmatis remediū
factū ē a diuina ſapiētia vt vnus electꝰ ſit qui
ceteris ꝑponit̄ ne vnuſquiſq; ad ſe trahēs ec-
cleſia xp̄i rumperet̄ in fruſta. Ex q̄bus clariſſi-
me colligit̄ ꝙ cōgregatio que auctoꝛitate pa-
pe cōuocata aut fulta nō fuerit vno ⁊ indubi-
tato papa in petri cathedra exiſtente nec no-
minari vniuerſale cōciliū poſſe nec auctatem
aliquā hr̄e. vñ papa Pelagiꝰ in. c. Multis. di.
xvij. ſcribēs epis q̄ cōuenerāt ad illicitā voca
tionē Ioh. Cōſtātinopolitani ita inq̄t. Mul
tis denuo aplicis ⁊ canonicꝭ atq; eccliaſticis
inſtitutis inſtruimur regulis nō debere abſq;
ro. pon. ſententia ꝯciliū celebrari. Quapropter
vt iam dictū eſt recte nō cōciliū ſed veſtrū cō
uenticulū vel conciliabulū caſſatur ⁊ quicq̄d
in eo actū eſt irritum habeat̄ ⁊ vacuū. hec ille.

Capitulū. vij. In quo ponunt̄ aliqne obiectiones contra predicta in precedenti ca. de auctoꝛitate conuo-candoꝛum vniuerſalium conciliorum.

Capitulum VII

Arguunt quidam
aduerſarioꝝ ⁊ obijciūt plurima cir
ca ea q̄ de auctate ro. pon. in ꝯgre
gandis vniuerſalibꝰ cōcilijs dicta ſunt. Pri — Argumētū ꝑmū
mo ſic ex illo Act. vi. vbi dr̄. Cōuocantes autē
duodecim mltitudinē diſcipuloꝝ dixerūt. nō
eſt equū ⁊c̄. vbi manifeſte inquiunt ꝓbari ꝙ
auctas ꝯuocādi cōciliū nō erat ſoliꝰ petri ſ; to
tius collegij aplici ⁊ ꝑ cōſequēs ptꝫ ꝙ nō ſoliꝰ
roma. pon. ſit cōgregare cōcilium vniuerſale.
Secūdo ſic. multa vniuerſalia cōcilia in dei — Secūdum
ecclia vtpote Nicenū Conſtātinū Ephesinū
Calcedonenſe legunt̄ impatoꝛes congregaſſe
ſicut ptꝫ in. c. Canones. di. xv. ⁊ in. c. Sexta. di.
xvi. ſed de hoc nō reꝑhēdunt̄ impatoꝛes tāq̄
vſurpatoꝛes auctoꝛitatis aliene ſ; potiꝰ legun
tur cōmēdari. q2 illud fidei ant xp̄iane religio
nis zelo ſuccenſi egiſſe credunt̄. ergo nō videt̄
ꝙ ſolius roma. pon. auctate vniuerſalia ꝯcilia
cōgregent̄. Tertio ſic caſu occurrente in quo — Tertium
eccliē imminenti periculo obuiare non poſſet
niſi mediante vniuerſali ꝯcilio ⁊ papa nollet
id in veritate cōuocare. nulli dubiū eſſe debet
q̄n aliꝰ a papa conciliū vocare poſſet. alias in
manu vniꝰ hoīs eſſet fidē xp̄ianā ⁊ ſtatuꝫ vlīs
eccliē ſubuertere qꝺ minime ē dicendū ḡ ⁊c̄.
Quarto ſic. in caſu quo papa de hereſi vehe — Quartum
menter infamatꝰ ⁊ ſuſpectꝰ eſſet alteri q̄ pa-
pe videt̄ competere cōuocare vniuerſale con
ciliū: q2 nō videt̄ conueniēs ꝙ papa in ꝓꝑio
facto tribueret autoꝛitatē. ergo ⁊c̄. Quinto — Quintum
ſic. in caſu in quo papa efficeret̄ hereticꝰ nō du
bium q̄n ad alium ſpectaret cōuocatio cōcilij
vniuerſalis ſicut ptꝫ tempe Marcellini pape
de fama decurrente ꝑ eccliam ꝙ thuriſicaſſet
idolis illico cōgregati ſunt epi ad videndum
de hoc. vt habet̄ in. c. Nūc aūt. di. xxi. ergo idē
qꝺ ꝑus. Sexto ſic. in caſu quo duo ꝯtēderēt — Sextum
de papatu iuxta. c. Si duo. di. lxxix. neceſſaria
videt̄ cōgregatio concilij vniuerſalis vt ſit iu
dex quis eoꝝ ſit verus papa ⁊ tn̄ nō videt̄ ad
contēdentes ſpectare cōgregatio cōcilij vni-
uerſalis. ergo ad alios ⁊ ideo id quod prius.
Septimo ſic. dato ꝙ papa eſſet moꝛtuus na — Septimum
turalit̄ aut ciuiliter aut renūciaſſet ⁊ cardina
les nolētes ꝓcedere ad electiōeꝫ nō ꝓuiderēt
eccliē videt̄ ꝙ conciliū vniuerſale deberet cō
uocari vt hinc eccleſie neceſſario ꝓuideret̄. ⁊

tamen nō auc̄te pape ꝯgregaret̄ cū papa non
Octauum eſſet.ergo idē qđ prius. Octauo ſic. poſſibi
le eſt ꝙ papa incurreret amentiā ita vt amēs
factus inhabilis redderet̄ ad regendū vl'ez ec
cleſiā ſed in tali caſu videt̄ vl'e conciliū cōgre
gandū ad conſulendū vl'i eccl'ie ⁊ nō per papā
Nonum patet ex caſu:ergo idez qđ prius. Nono ſic.
poſſibile eſt vt poſt mortē pape ſimul cum eo
oēs cardinales morirētur poſſent eñ ſimul oc
cidi ⁊ tñ ad ꝓuidendū eccl'ie neceſſariū videt̄
vt fieret vl'e conciliū.⁊ nō poſſet per papā nec
cardinales vt patet ex caſu.ḡ auctoritate alte
Decimum rius ⁊ ita idem quod prius. Decimo ſic. con
tingit qñq; ſuper diuerſis agitari cauſas con-
tra papam.ſed videt̄ ꝙ tunc eius auc̄te nō eēt
cōgregandū conciliū ſꝫ ab alio.ne in cauſa ꝓ-
pria ⁊c.ergo idem quod prius.

Capitulum.viij. In quo reſpōdetur ad obiectiones iam factas.

Capl'm VIII

[P]refatis obiectionibus ꝑfacile eſt reſpondere ſi
ſanctorum dicta recte accipi-
antur.patrū eñ ſcōꝝ dicta attri
buētia Romano pon.auc̄tem cōgregandi vl'e
conciliū accipienda veniūt cū vnus ⁊ indubi
tatus roman⁹ pon.reſidet in apoſtolica ſede
⁊ de cōgregatione nō locali ad certū locū tan
tū.ſed de congregatione auctorizatiua ad diſ-
ponendū ⁊ ordinandū aliquid in vl'i eccl'ia ab
oibus fidelibus obſeruandū qđ iuxta ſctōrum
patrū ſententias vt prediximꝰ in precedēti.c.
ad eū qui preſidet reipublice xp̄iane ⁊ cui cre-
ditū eſt regimen ⁊ gubernatio illius cuiuſmo-
di eſt roman⁹ pon.ſingulariter ſpectare videt̄
Ait eñ Pelagius papa in ep̄la quam ſcripſit
vniuerſis ep̄is Synodoꝝ ꝯgregādarū aucto
ritas apoſtolice ſedi priuata cōmiſſa eſt ꝑtāte
Nec vllā ſynodū generalem ratā eſſe legimus
que eius nō fuerit auctoritate congregata vel
fulta.hoc atteſtant̄ canones.hoc hyſtoria ec-
cleſiaſtica roborat.hoc ſancti patres ꝯfirmāt
hec ille.dicendū ergo eſt ad rationes in oppo
Ad p̄mū argu. ſitū. Ad primā reſpondet̄ negando ꝯñam.
qm̄ ad hoc ꝙ alij apoſtoli cū petro dicūtur tur
bā diſcipuloꝝ ad ſynodū conuocaſſe ſicut nūc
faceret papa cū cardinalibus nō ſequit̄ ꝙ Pe
tri auctoritate principaliter facta nō fuit illa
conuocatio licꝫ nō exprimat̄ exp̄ſſe.maior pla
ne fuit reuerētia apoſtoꝝ ad beatū Petrū vt-
pote ad caput ⁊ principez eoꝝ quod ſcriptura
illa cōmemorat.Maxime cū beat⁹ Cyrill⁹ in
li.theſauroꝝ dicat ꝙ ap̄li in euāgelijs ⁊ ep̄lis
affirmarunt in omni doctrina Petrum eſſe lo
co domini in eius eccleſia eidem dantes locū

in omī capitulo ⁊ cōgregatōe in omī electiōe
⁊ confirmatiōe. Ad ſecundā rationē reſpon Ad ſecundum
detur ꝙ imperatores illi nō cōgregauerūt vni-
uerſalia cōcilia niſi ꝑus habitis cōſenſu ⁊ au-
ctoritate romanoꝝ pōtificū. vñ Archi.in roſa
rio.in.c.Mādaſtis.ij.q.v.vbi dicit tex.valēti
nianus auguſt⁹ nr̄a auc̄tate ſynodū cōgregari
iuſſit ſup verbo: nr̄a auc̄tate dicit ſic vbicūq;
inuenies imperatorē cōciliū ꝯgregaſſe intellige
ſm̄ iſtud.vnde imperatores magis fuerūt execu
tores volūtatis ⁊ auctoritatis romanoꝝ pōti
ficuꝫ in ꝯgregatōe cōcilioꝝ ꝙ ex eoꝝ auc̄tate
cōgregatores.vnde in ca. Sexta ſynodus.di.
xvi.dicit̄ ſic.Synodus vniuerſalis conſtanti
nopoli celebrata ē ⁊ greco ſermone cōſcripta
temporib⁹ pape Agathonis exequente piiſſi-
mo p̄ncipe conſtantino.eccl'ia eñ illis tēpori-
bus nō erat ita potēs vt de facto poſſet cōpel
lere nolētes venire ⁊ ſecurū acceſſum dare de
longinquis partib⁹ vocatis ⁊ cōgregandis ⁊
ideo ap̄lica ſedes ꝑ p̄ncipes faciebat ſepe qđ
per ſeipam facere cōmode nō poterat. poſtea
vero cū diſponente dño potuit per ſe non per
p̄ncipes ſed per ip̄am fecit ⁊ facit. Nec obſtat
ꝙ in ca. Adrianus.di.lxiij.dicit̄ ꝙ karolus rex
Francoꝝ conſtituit ſynodū cū adriano papa
qꝛ nō eſt intelligendū ꝙ rex karolus ꝯcurrerit
auctoritatiue cū papa ad cōſtitutionē ſynodi
cū ad hoc nullā haberet auc̄tem ſed bñ cōcur
rit deliberatiue vt ſit ſenſus ꝙ rex ⁊ papa ſi-
mul deliberarunt vt ſynodus ꝯgregaret̄: ſꝫ tñ
ſoli⁹ adriani pape auc̄tate conſtituēda ⁊ cele
branda.vnde Archi.in roſario ſup hūc locū ſu
per verbo cōſtituit:dicit ſic.Conſtituit de au
ctoritate pape.ar.ij.q.v.mādaſtis.⁊ di.xvij.c.
Hinc.vnde meli⁹ dixiſſet ecōuerſo.ſ.adrian⁹
cōſtituit cū karolo.hec ille. Ceterū etiā no-
tandū ꝙ etſi aliquādo imperatoꝝ iuſſu legat̄ cō
ueniſſe ep̄os nō tñ taliū ep̄oꝝ cōuent⁹ cōcilia
vniuerſalia veniēt dicēda niſi fulta eſſent au-
ctoritate romani pontificis:vt apte colligit̄
ex ca.Bene qđē.di.xcvi.⁊ ex ca. Multis.diſ.
xvij. Et ideo optime dicit Pelagius papa in
auc̄tate ſupra poſita ꝙ nullā ſynodū genera-
lem ratā legim⁹ que nō fuerit ap̄lica auc̄tate
congregata vel fulta. Nota alternatiuā vnde
ep̄i qui cōuenerāt rome ad p̄ceptū regis theo
dorici tp̄e ſymachi pape.videntes ꝙ ꝯgrega-
tio illa ad p̄ceptum regis facta non poterat
dici ſynodus niſi auctoritate romani pōtifici
fulciret̄.dixerūt oportere ip̄m ſymachū papā
ſynodū cōuocare que cōuocatio ſiue cōgrega-
tio nō pōt intelligi niſi auc̄tatis ſue interpo-
ſitio cū iam localit̄ eſſent vbi debebant cōgre
gari.aliud eñ ē p̄cipere vt ꝯgregent̄ ꝑlati ad

aliquē locum quod quãdoq̃ leguntᷣ feciſſe im-
peratores ⁊ frequēter faciūt reges in ſuis re-
gnis. ⁊ aliud eſt cōgregare conciliū vniuerſa-
le. hoc em̄ nō ſolū dicit congregationē prela-
torum ad certū locū ſed auctorizationē quā-
dam ſiue influxū auctoritatis ad diffiniendū
diſponendū ⁊ ordinandum ea que ſunt eccle-
ſie cōmoda ⁊ neceſſaria eis dare quam auctem
imꝑatores dare nō poſſunt q̇bus cū ſint laici
de diſponēdis eccl̄iaſticis rebus nō eſt data
facultas. vt in dicto. c. bene q̇dem. diſti. xcvi.

Ad tertium Ad tertiā rōnem plura dicenda veniunt.
Primo ꝙ caſus ille nō videtᷣ admiſſibilis. nō
em̄ videtᷣ poſſibile ꝙ poſſint pericula talia in
eccleſia cōtingere q̇bus ꝓuideri non poſſit ni-
ſi ꝑ conciliū generale ſiue vniuerſale. Quod
pꝫ ex duobus. Primo q2 vt aduerſarij arguūt
ſequeretᷣ ꝙ in poteſtate vnius hoīs puta vni-
us p̄ncipis potentis impedire ne celebraretᷣ
conciliū vniuerſale eēt xp̄ianam fidem ⁊ vni-
uerſalis eccleſie ſtatum ſubuertere. Tū ſcd̄o
quia cum ꝓpter belloꝝ diſſidia impediri poſ-
ſet celebratio vniuerſalis cōcilij. ſicut Iſido.
dicit. factū eſſe ante tempora Cōſtantini. t in
c. canones. di. xv. habetᷣ tūc poſſibile eēt fidē
⁊ eccl̄ie ſtatum ꝑiclitari quod maxime falſū
eſt cum ſit cōtra illā xp̄i pollicitationē dicē-
tis. Ego aūt vobiſcū ſum vſq̃ ad cōſummatō-
nem ſeculi. Mat. vlt. vnde d2 ꝙ nullus caſus
poſſit cōtingere in eccl̄ia cui ꝑ romane eccl̄ie
diligētiam ꝓuideri nō poſſet. in cuius manife-
ſtiſſimū teſtimoniū ſancti patres docuerunt
ad ap̄licam ſedē in maioribus cauſis recurrē-
dum eſſe. vt in. c. rogamus. xxiiij. q. i. Et etiam
cū ratio fidei vētilāda venit vt in. c. quotiēs
e. cā. ⁊. q. vnde btūs Tho. in. q. de potētia. q. x.
ar. iiij. dicit. ꝙ ad explanationē fidei faciendā
nō eſt neceſſariū ꝙ papa vniuerſale conciliū
ꝯgreget cū q̄nq̃ id ꝓhibeant belloꝝ diſſidia.
Scd̄o rn̄detᷣ ꝙ difficile valde eēt pijs mētib⁹
ad credendū ꝙ aliq̇s verus romanus pōtifex
certificatus ꝑiclitari fidem ⁊ vl̄is eccl̄ie ſtatū
niſi conciliū generale celebraretᷣ nollet cōci-
cilium vl̄e ꝯgregare cū de romano pontifice
ſemꝑ bene p̄ſumendū ſit vt in. c. nō nos. xl. di.
⁊ papa dicat i. c. officij noſtri. xxiiij. q. i. ſibi ma-
iorē cunctis xp̄iane religionis zelū incūbere
Tertio dicitᷣ ꝙ dato ꝙ talis caſus immineret
eccl̄ie vniuerſali tunc ſi papa req̇ſitus ꝑ dn̄os
cardinales ⁊ ꝑ alios catholicos maxime ec-
cleſie p̄latos ⁊ p̄ncipes nollet cōgregare vni-
uerſale conciliū nec dare auctem ꝯgregandi.
q2 talis habēdus eēt ſuſpectus de hereſi. ⁊ ꝑ
cōſequēs dubius in papatu. iam ad alios ꝑti-
neret vniuerſale concilium ꝯgregare. ſicut in

reſponſione ad quartā rationem dicturi ſum⁹
ꝙ vero papa in predicto caſu ſuſpect⁹ in fide
redderetᷣ ꝓbatur aperte ex. c. error. lxxxiij. di.
vbi dicit Inno. Error cui nō reſiſtitᷣ approba-
tur. ⁊ veritas cū minime defenſatᷣ opprimitur
negligere quippe cū poſſis ꝑturbare ꝑuerſos
nihil aliud eſt q̄ fouere. nec caret ſcrupulo ſo-
cietatꝭ occulte q̇ manifeſto facinori deſinit ob-
uiare. In hoc ergo caſu qn̄ papa nollet conci-
lium congregare ad cardinales ſpectaret con-
uocatio concilij vl̄is ad faciendū ea que in ta-
li caſu neceſſario eſſent facienda. Ad quar-
tam reſpōdetur ꝙ ratio nō videtᷣ facere ad ꝓ-
poſitū qm̄ vt diximus nos nō loquimur de cō-
gregatione vl̄is concilij ſuper facto pape: ſed
ſuper diffinitione ⁊ ꝯſtitutione canonum ⁊ le-
gum ad regimen vl̄is eccleſie ⁊ directionē ⁊
reformationē omniū fideliū quoꝝ p̄nceps pa-
ſtor ⁊ director ac magiſter eſt Ro. pon. vn̄ ad
eius tm̄ auctem ſpectat ſicut ad principem ec-
cleſie cōgregare vl̄e conciliū. Ad hmōi nihilo-
minus reſpōdem⁹ ꝙ in caſu in quo papa diſ-
famat⁹ eſſet vehemēter ⁊ maxie apud graues
et doctos viros de hereſi. que infamia ſine ſcā-
dalo eccleſie vel periculo fidei diſſimulari aut
tolerari non poſſet: talis videtᷣ nr̄o iudicio pra-
ctica ſeruāda vt: primo per cardinales require-
retur aut ꝑ aliquos alios fideles illis negligē-
tib⁹ vt aboleret a ſe predictā infamiā publice
catholicam fidē confitēdo maxime circa arti-
culum ſiue articulos de quo vel q̇bus diffama-
batur. ⁊ hmōi cōfeſſionē per bullas denūcia-
ret illis apud quos ei⁹ infamia decurrit. Iſtā
practicā pro parte principaliori legim⁹ obſer-
uatā circa ap̄lm Paulū actᷣ. xx. qui cū diffama-
tus eſſet apud credētes ex iudeis ꝙ p̄dicaret
legē moyſi nō eſſe ſeruandā ꝯſilio beati Iaco-
bi ⁊ ſenioꝝ qui hieroſolymis congregati erāt
cum eo ingreſſus templū ⁊ purificat⁹ more iu-
deoꝝ aboleuit infamiā ſuam ſicut ſupra cōme-
moratū eſt. c. ij. Si vero cōtingeret ꝙ papa re-
quiſitus nollet hoc facere. tunc requirēdus eſ-
ſet vt cōgregaret ꝯciliū vniuerſale aut aucto-
ritatem daret illud congregandi. Si hoc face-
ret tunc cōciliū ꝯgregatum inquireret de veri-
tate. Si vero nec cōgregare: nec congregādi
auctoritatē dare vellet: tūc iudicio noſtro dn̄i
Cardinales qui preſtātiora mēbra eccleſie ro-
mane ſunt q̇bus potiſſime incūbit neceſſita-
tibus eccleſie vniuerſalis ꝓuidere ⁊ imīnēti-
bus periculis obuiare deberēt cōuocare ⁊ cō-
gregare prelatos eccleſie ad inquirendū de ve-
ritate infamie an. ſ. papa veraciter eſſet hereti-
cus an nō. Ubi vero Cardinales hoc nollent
facere imperator aut p̄ncipes xp̄iani poſſent Ad quartum

hoc facere. vel etiã ipſimet plati eccleſie intelligentes talẽ vehementẽ ſuſpitionẽ de papa. poſſent ſeipſos congregare ſicut factũ eſt tpe Marcellini pape. vt habet in. c. nunc autẽ. diſti. xxi. Cõgregatis aũt platis ⁊ aliis qui vocati eſſent in aliquo loco requirẽdus eſſet papa vt auctoritate ſua auctorizet illã cõgregationem ſicut factũ legit in pcedenti caſu Symachi pape. de quo in. c. hinc etiã. diſtin. xvij. Si vero papa vellet auctorizare ɔgregatões ſicut fecit Symachus papa bene quidẽ. Si vero nollet tũc congregatio platoꝝ illa deberet ꝓcedere ad inquiſitionẽ veritatis etiã papa nolẽte. Et ſi queras qua auctẽ. Reſpondetur ꝙ tam auctoritate iuris diuini ꝙ humani diuini quidẽ quod habet Joh. xij. vbi dicitur Qui ſpernit me ⁊ nõ accipit verba mea: hʒ q̃ iudicet eũ. Sermo quẽ locutus ſum: ille iudicabit eũ in nouiſſimo die. Unde ſanct⁹ Tho. ſup eplam ad gal. ſup illud apoſtoli in. i. c. Si quis vobis euãgelizauerit pter id quod accepiſtis anathema ſit. querit cũ par in parẽ non habeat imperiũ: ⁊ multo magis nõ habeat in ſuperiorẽ videt ꝙ apoſtolus nõ potuerit excõmunicare aplos qui erant ſibi pares et angelos qui ſunt ſupiores. ⁊ rñdendo dicit ad hoc ſic dicendũ ꝙ apoſtolus ꝓtulit hanc ſententiam nõ ꝓpria auctoritate ſꝫ auctoritate euangelice doctrine: cuius doctrine auctoritas hʒ vt quicũqꝫ contra illam dicũt excludẽdi ⁊ repellendi ſunt. ad hoc inducit auctẽm illã Jo. xij. ſupra poſitã. Secũdo auctoritate iuris humani ſiue canonici. c. ſi papa. quod eſt ſancti Bonifacij pape ⁊ martyris. di. xl. ꝗ cũ huius criminis. ſ. hereſis in papa competẽs iudex videat eſſe conciliũ vniuerſale dũtaxat vt colligit. di. xvij. c. hinc. ipſo facto ꝙ papa nõ vult dare auctẽm cõgregationi: ipm ius intelligitur dare ſibi auctẽm. alˀs fruſtratoria eſſet ꝓuiſio iuris qd̃ in caſu hereſis diſpoſuit ꝙ ɔciliũ vniuerſale poſſit iudicare papã hereticũ ſi ꝑ negationẽ papa ptinaciter in hereſi ſua perſiſtente auferret. Nã fruſtra eſſent iura niſi eis aſſignaret miniſter vt dicit tex. de elect. vbi periculũ libro. vi. Auferret aũt ꝓculdubio iuris diſpoſitio ſi in caſu illo conciliũ ꝓcedere nõ poſſet. Inquiſitione aũt debite facta. et inuento ꝙ papa veraciter in hereſiʒ lapſus fuerit tunc conciliũ deberet illũ informare de veritate oſtendẽdo per ſacrã ſcripturã aut ꝑ vniuerſalis eccleſie determinationẽ erroneũ eſſe quod teneret. ⁊ requirere illũ charitatiua admonitione vt dictum errorẽ abiuraret ſiue reuocaret fidei veritatẽ publice confitendo. Et fortaſſis expediret ad maiorẽ cautelã aſſignare ſibi terminũ infra quẽ reuocaturus eſſet ꝓfatũ errorẽ. quod ſi infra terminũ ſibi aſſignatum fecerit nihil poteſt cõciliũ vlterius ɔtra ipm. vt expſſe notauit Hug. in. c. nũc autẽ. di. xxi. ⁊ in. c. ſi papa di. xl. ſup verbo. a fide deui⁹ Sed ipſemet papa in foro ɔſciẽtie ꝙtum culpabilem ſe fuiſſe cognoſceret ꝑ ɔfeſſorẽ ſuum anime ſue ꝓuideri faciat de penitẽtia ſalutari ar. di. xxi. nũc aũt. Si vo hoc agere papa noluerit. tunc ꝓcedendũ eſt cõtra eũ vt in ſequẽti rñſione dicet. Ad q̃ntã rõnem reſpõdet ſub tali diſtinctione aut eſt notoriũ papã eſſe hereticũ vtputa ꝙ inciderit in hereſim dãnatã illã publice aſſerẽdo ⁊ pdicando: aut nõ ẽ notoriũ. Si notoriũ vt diximus tunc videtur iudicio noſtro talis practica obſuãda: debẽt eñ dñi cardinales aut etiã alij catholici illuʒ monere vt abneget pdictuʒ errorem in quem lapſus eſt fidẽ catholicã inuiolatã integrãqꝫ ɔfitendo. ſicut tenet facere q̃libet bonus fidelis: oſtendẽdo illi ꝑ ſacraʒ ſcripturã aut vniuerſalis eccleſie determinatõnẽ ꝙ id quod tenet ſit erroneũ ⁊ a fide catholica alienum: ⁊ ſi paratus ſit corrigi ⁊ abnegatis erroribꝰ fideʒ xpi tenere ⁊ cõfiteri. tũc vt in rñſiõe pcedentis rõnis diximus vniuerſale conciliũ non habet in eum aliquã auctẽm. Si vero nollet reuocare errorẽ ſed ptinax et incorrigibilis in eo pſiſteret. tũc pmo cardinales ab eo recedere debẽt iuxta illud Joh. in canonica. ij. c. i. de xpi fide loquẽtis. Si quis venerit ad vos ⁊ hanc doctrinã. ſ. xpi nõ habet nolite eũ recipere in domũ nec ei aue dixeritis. vbi glo. ordi. dicit. nolite ⁊c. i. ñ tm̃ ñ aſſentiat ſꝫ nec ad horã recipiatis. hoc etiã colligit ex. c. Anaſtaſius. diſt. xix. Secũdo ipſi cardinales debẽt denũciare platis eccleſie caſum pñtem ⁊ conuocare eos vt veniãt ſicut tenent ad ſuccurrendũ ecclie in hoc horribili caſu ⁊ ꝓuidendũ eccleſie quia iam ille a petra fidei ſup quam fundata eſt eccleſia. Matth. xvi. ptinaciter ⁊ incorrigibilr cadendo cecidit. tunc vero vt in pcedẽti caſu diximus conciliũ platoꝝ congregatũ debʒ iuris auctoritate ꝓcedere ad depoſitionẽ illius vt quibuſdã placet vel vt nobis plus gratum eſt iuxta iaʒ dicta ad declarationẽ ꝙ ille non ſit amplius papa ⁊ ꝙ vacet apoſtolica ſedes. huiꝰ eñ criminis ꝓprius iudex eſt vniuerſale conciliũ vt dictũ eſt. Si vero nõ ſit notorium papam eſſe hereticum ſed ſoluʒ apud aliquos graues tantum ⁊ bone fidei homines fama ſiue preſumptio proceſſerit tunc procedendum videt vt in rñſione ad quartã rõneʒ dictũ eſt

Ad ſextam rationeʒ reſpondet dupliciter. Primo ꝙ ſi certum ſit ꝙ alter contendẽtium

Ad quintum

Ad ſextum

ſit verus ⁊ apoſtolicus vt puta q̃ a duab⁹ par
tibus cardinaliũ electus cũ alius ꝑ ꝯſequens
eſſe nõ poſſit niſi intruſus ⁊ per ꝯſequẽs non
apoſtolicus ſed apoſtaticus ſiue ꝓphanus vt
in.c.factus eſt.vij.q.i.tũc cum nõ occurrat du
bitatio rõnalis quis ſit verus papa nõ eſt ne-
ceſſaria vniuerſalis cõcilij cõuocatio ad iudi
candũ de electione illius que ꝑſumit iam ca-
nonica ſed ad condẽnationez intruſi ⁊ ad mã
dãdum ꝙ omnes fideles pareant ⁊ obediant
vero apoſtolico iuxta.c. ſi quis pecuniã. diſt.
lxxix.ſicut factũ legit tam tempe Damaſi pa-
pe contra Urſinũ ꝙ tpe Cornelij cõtra Noua
tianũ.⁊ de tali cõtentione nõ intelligitur.c.ſi
forte duo.vt dicit Gratian⁹ ⁊ bene in.§.ſequẽ
ti ibidem. Secũdo reſpondet ſi fieret ꝯtẽtio
inter aliquos ſuꝑ iure electionis que illarum
electionũ fuerit canonica. tũc iudicio noſtro
ſi contendẽtes vellent ſe ſubmittere iudicio
alicuius ſapiẽtis vel aliquoꝝ vt ſcʒ ſtaret iu-
dicio illoꝝ tunc nõ videret neceſſaria cõcilij
vniuerſalis cõuocatio.ſicut factũ eſt tempore
quo Symachus ⁊ laurẽtius cõtendebant de
papatu.vbi cũ neutra pars alteri cedere vel-
let cõſtituerũt vt lis iudicio regis Theodori-
ci finiret.qui Rauenne poſitus dum vtriuſq̃
partis legatos audiſſet decreuit vt qui prior
ordinatus eſſet aut quẽ maior pars cleri ⁊ po-
puli ſimul elegiſſet in ſede apoſtolica ſederet
vbi vero ꝯtendẽtes nollent ſe ſubmittere iu-
dicio aliquoꝝ ſapientũ tunc ꝯgregandũ foret
conciliũ generale vt de iure electionis diſcer
nat ⁊ iudicet:quia vt i prefato.c.ſi forte. dicit
glo.Conciliũ eſt iudex in iſto caſu. Hic autez
inſurgit queſtio.Si ambo cõtendẽtes eſſent
in poſſeſſione papatus ita ꝙ vterq̃ ꝓ ſummo
pontifice haberet a catholicis viris.videtur
nobis ſaluo meliori iudicio ꝙ ambo deberẽt
congregare ꝑlatos ſuarũ obediẽtiarũ ad ali-
quẽ locum ⁊ ex ambobus cõgregatis ꝯciliuʒ
conſtitutum iudicaret. Si vero ꝑfati conten
dentes hoc facere nollent:tunc domini cardi
nales deberẽt etiam contradicẽtibus contẽ
dentibus concilium congregare. Ubi ṽo ipi
nollent aut negligẽtes forent:ipſi prelati ec-
cleſie habentes zelum dei poſſent ſe cõgrega
re ad incendium eccleſie extinguẽdum:aut ip
ſe imperator cuius intereſt vt pax ſit in vrbe
et fortius in toto orbe:que eſſe nõ poteſt ſtan-
te contẽtione ſuper ſummo pontificatu dicẽ-
te chriſto.Matth.xi.Omne regnum in ſe di-
uiſum deſolabitur.Sed de his fortaſſis aliq̃d
plus dicemus auxiliãte domino in ſequẽti li.
vbi de ſciſmate erit ſermo. Ad ſeptimã ra
tionem reſpondet ꝙ in illo caſu vbi cardina-
les ad electionẽ procedere nõ vellent iam pro
uiſum eſt a iure ſufficiẽter in.c. fundamẽta de
elec.li.vi.⁊.c.ne romani.e.t.in clemẽt. Nihilo
minus vbi cardinales fugerent vel deficerẽt
tunc pro maiori ſecuritate videret conuocan-
dũ vniuerſale cõciliũ:⁊ hoc per iperatorẽ aut
clerũ romanũ ⁊ ibi ꝓuidẽdum eẽt neceſſitati
eccleſie:cum in talibus neceſſitatibus que re-
ſpiciunt totam remp. deficiẽtibus ordinarijs
ad ipſam rempu.ſpectare videatur prouiſio.

Ad ſeptimum

Ad octauam rationẽ reſpõdetur ꝙ cum in
caſu in quo papa factus eſſet demens demen-
tia incurabili per naturam iudicãdus veniat
quaſi mortuus cum nõ poſſit agere ſiue exerce
re actus officio ſummi põtificatus incumben
tes.ar.de cle.egro.c.i.li.vi. Tũc domini cardi
nales debent hoc demãdare prelatis eccleſie
⁊ inuitare eos vt cõuenientes in vnum conſu
lant quid agendũ ſit.an.ſ.alius eligendus ſit:
cum eccleſia quaſi vacare videat in ꝑfato ca
ſu:vel dandus ſit illi adiutor. Ad nonã rñ-
detur ſicut ad ſeptimã. Ad decimam videt
reſpondendũ ꝙ in caſu illo auctoritate pape
cõcilium cõuocandũ eſſet ſi ſine concilio cau-
ſa illa terminari nõ poſſʒ:iuxta ea que legim⁹
de papa Sixto in.c.mãdaſtis.ij.q.vi.Et de pa
pa Symacho.§.hinc etiam.di.xvij.

Ad octauum

Ad nonum

Ad decimum

Capitulum.ix.de cauſis congregationis vniuerſali
um conciliorum.

Ca. IX

Poſtquã oſtẽdi-

mus qua auctoritate regl̃ariter
vniuerſalia concilia cõgregan-
da ſunt:iam videndum eſt quib⁹
de cauſis congreganda veniũt cum nõ leui cã
ſed pro grauiſſimis ⁊ arduis prelati a ſuis ec-
cleſijs ⁊ euocãdi ⁊ fatigandi ſint.Decurſis au
tẽ pluribus hyſtorijs:iuenim⁹ patres eccleſie
multis de cauſis conciliariter cõueniſſe. Pri
mo quidẽ vt ſuper tractandis ⁊ diſponẽdis in
vniuerſali eccleſia maturius ⁊ ſanius cõciliuʒ
haberet.Si enim vt inquit ſapiẽs eccleſiaſti
ci.xxxvij. ante omnem actuʒ precedere debet
conſilium ſtabile. multo amplius hoc obſer-
uandũ eſt vbi de maximis rebus ⁊ vniuerſam
remp.xpianam tangentibus agendum venit
Ad habendũ aũt maturũ ſanũq̃ conſiliũ ſuꝑ
hmõi reb⁹ plurimũ operatur multitudo ſapiẽ
tum.ſm illud Prouer.xi. Ubi multa conſilia
ibi ſalus.Et eccleſiaſtici.vi.Multitudo ſapi-
entũ ſanitas eſt orbis terrarũ.⁊ maxime h̃ ob-
ſeruatũ a pr̃ibus legim⁹ in materijs fidei q̃ in
his periculoſiſſime errat vt ait beatus Augu.
Hanc cãm celebratõis cõcilij tãgit beat⁹ Cy
prian⁹ in epl̃a quam ad Stephanuʒ ipſe ⁊ ſy-

nodus quedā ſcribit dicēs. Cyprianus ⁊ ceteri
Stephano fratri ſalutē. Ad quedā diſponen-
da ⁊ cōcilij cōmunis examinatiōe limāda ne
ceſſe habemus cōuenientibꝰ in vnū plurimis
ſacerdotibus cogere ⁊ celebrare conciliū. Itē
Theodoſius impator mādato dato vt epi cō-
uenirēt ad celebrādum ſcđam ſynodū Ephe-
ſinam rōnem aſſignās dicit. q: ſcꝫ Leo papa
cogitabat nō eſſe tutū abſqꝫ ſancta ſynodo ⁊
vbiqꝫ ſanctarū eccleſiarū pſulibus hmōi que
ſtionē de fide enodare neceſſariū duximus ve
ſtram cōuenire fraternitatē. vnde ⁊ glo. in. c.
Anaſtaſius. di. xix. dicit. qꝫ vbi de fide agit̃ pa
pa debet requirere cōciliuꝫ epōrum: quod po
tiſſimū venit intelligēdū quādo ipa fidei que
ſtio p̄us non fuerit p eccl'iam p ſe vel in ſimili
determinata ſiue diffinita: foretqꝫ tante diffi-
cultatis vt papa cum collegio ſuo nō videret
plene q̃d in ea parte tenendum eſſet. Et ſic in
his ſemp tenēda eſt illa regula. c. de q̃bꝰ cau-
ſis. di. xx. vbi Inno. ita cōſulit. de q̃bus cauſis
nulla ſoluēdi ligādiqꝫ auctoritas in libris no
ui ⁊ veteris teſtamēti vel. iiij. euangeliorūꝫ in
ſcriptis apoſtoloꝝ nō appareat ad diuina re
currite ſcripta greca ſi nec in illis ad catholi
ce eccleſie hyſtorias catholicas a doctoribus
catholicis ſcriptas manū mittite: ſi nec in ill'
ſanctoꝝ exempla pſpicaciter recordamini: qꝫ
ſi in omnibus his inſpectis huius q̄ōnis qua
litas nō lucide inueſtigat̃. Seniores puincie
cōgrega ⁊ eos interroga. facilius nāqꝫ inueni
tur quod a pluribus quoqꝫ ſenioribus querit̃:
verus etiā pmiſſor ait. ſi duo ex vobis vl' tres
in vnū conueniūt ſup terrā in nomine meo de
omni re. q. p. n. a. p. me. qui in ce. eſt. h̃ ille. Hac
de cauſa beatus Petrus ⁊ aliqui apoſtoli ce-
lebraſſe legunt̃ conciliū hieroſolymis cū que
ſtio de obſeruatiōe legaliū mota eſſet que ibi
gratia ſpūſſancti aſpirāte diffinita eſt: vt ha-
betur Act. xv. Secūdo cōgregata legunt̃ cō-
cilia vniuerſalia ad ſolēniorem ⁊ abūdantio-
rem auctēm reprobationis hereſum ⁊ condē-
nationis hereticoꝝ: plane cum de publicis la
tronibus ⁊ hoſtibus reipu. venit iuſtitia exe-
quenda ſolitum eſt tam ad eius pleniorem no
titiam qꝫ ad maiorē malefactoꝝ cōfuſionem ⁊
aliorum tuba aut campana populū cōuocare
ita cōuenienter conuocat̃ conciliū vniuerſa-
le quādo reprobationis ⁊ cōdemnationis iu-
dicium contra hereticos exercēdum eſt quo-
rum errores et potentes habēt actores ⁊ plu-
res fautores p diuerſas orbis partes: qua de
cauſa plura concilia et potiſſime ſeptem pre-
clara et principalia celebrata legūtur. Quo-
rum primum eſt Nicenum. cccxviij. patrum

in quo Arrij epi alexandrini qui tres gradus
poſuit in trinitate. ſ. patrē maiorē: filiū mino-
rem: ⁊ ſpiritūſanctū creaturā vel ſeruūꝫ: error
condēnatus eſt. Scđm fuit Conſtantinopoli
tanū. cl. patrum: in quo error Macedonij con
ſtantini epi cōuincitur q̃ negabat ſpiritū ſan-
ctū eſſe deum. Tertiū eſt Ephesinū primū. ccc.
patrū in quo Neſtorij impietas iudicatur qui
dicebat beatā virginē mariam nō dei ſed tan
tūmodo hominis genitricem vt aliā perſonā
carnis: aliam perſonā faceret deitatis. Quar
tuꝫ conciliū fuit Calcedonēſe. cccc. xxx. patꝝ
in quo error Eutic. reprobatus eſt: qui aſſere-
bat xp̄m poſt humanā aſſumptionē nō ex dua
bus naturis exiſtere: ſed ſolā diuinam naturā
permanere. Quintū fuit Conſtantinū: in quo
perfidia multoꝝ hereticoꝝ condēnat̃ maxie
Theodori Moſorthoni qui aſſerebat aliū eſſe
verbū ⁊ alium xp̄m. Negabatqꝫ ſanctā virgi-
nē mariam dei genitricē fuiſſe. Sextū fuit eti
am Cōſtantinū. cl. patꝝ: in quo ſtulticia Ma
charij Antiocheni epi ⁊ ſocioꝝ eius: qui vnaꝫ
tantū voluntatē ⁊ operationē in xp̄o falſa ſu-
ſpitione aſtruebant ꝯfutatur. Septimū cōci-
liū eſt Nicenū ſcđm. ccclxvij. patrū: in quo he-
reſis execrātiū ymagines ſanctoꝝ in eccleſia
dicentium illas nec colendas nec venerādas
fore abraſa eſt. Tertio concilia legūtur cōgre-
gata gratia ſciſmatis extirpādi: ſicut octauūꝫ
conciliū vniuerſale. ccc. patrū Conſtātinopo
li celebratū: in quo ſciſma de depoſitōe Igna-
tij ⁊ ordinatione Focij ortū patres congrega
ti extirparūt. Fociū anathematizātes ⁊ Igna
tiū reſtituentes. Hac etiā ratione legimus ro-
me congregatū conciliū cum de papatu cōtē-
deret Urſinus quidam cum Damaſo papa: in
quo confirmato in ap̄lica ſede Damaſo. Urſi-
no depulſo ſedatum eſt ſciſma vt Euſebius in
eccleſiaſtica tradit hyſtoria. Iteꝫ eadem rōne
ꝯgregata legitur ſynodus tp̄e regis Theodo
rici: in quo de contēdentibꝰ de papatu Syma
cho ⁊ Laurētio ſciſma ortum ē quod in. c. Sy-
machus. ij. q. vij. fuit extirpatū. Preterea eta-
te nr̄a tribus ꝯtendētibus de papatu. ſ. Bene
dicto. xiij. ⁊ Jo. xxiij. ⁊ Gregorio. xij. Synodus
congregata eſt Conſtantie in natione germa
nica: in quo vno: ſcilicet Gregorio renunciāte
ſi quid iuris habebat alijs duobus depoſitis:
ſcꝫ Johanne ⁊ Benedicto data eſt pax eccl'ie
Quarto congregata leguntur concilia ad re-
ductionem ſiue confutationem hereticoꝝ per
viam diſputationis: qua de cauſa tempore et
conſenſu beati Silueſtri pape: iuſſu Conſtan
tini imperatoris dicitur rome conueniſſe ma-
gnum epiſcoporum conuētum vt cum iudeis

diſputaret de lege vtrū.ſcʒ xp̄ianorum fides
legi iudeoꝝ p̄ferenda eſſet vbi longa cōcerta
tione expleta cum ꝓ fide xp̄i erat concluſum
auguſta helena cū tribus milibus iudeorū ad
fidem xp̄i cōuerſa baptiſmū ſuſcepit. Hac eti
am de cauſa diebus noſtris cōgregata eſt ſy⸗
nodus Baſilien̄. ꝓ reductione Bohemorum
vbi data Bohemis licētia diſputandi ⁊ dicē
di libere quicquid vellent in defenſionem er
rorum ſuoꝝ aſſignatiſq; ꝑ ſynodum quattuor
doctoribꝰ catholicis qui in publica cōgrega
tione illis reſponderēt lōgiſſima concertatio
facta eſt nobis ibi ſemꝑ p̄nte ſed q̄ꝙ manife
ſtiſſime cōuicti eſſent. foretq; cōdeſcenſum illꝭ
in multis gratia lucrificādi eos. nihilominus
receſſerūt peccatis eoꝝ ꝓmerētibus ita ſordi
di ſicut venerūt. Hac etiā de cauſa congrega
ta eſt Florētie ſynodus ampliſſima diebꝰ no⸗
ſtris ſub ſancte memorie Eugenio ꝓ reductō
ne grecoꝝ. vbi interfuit imꝑator grecorum et
patriarcha Conſtātinopolitanus cuʒ multis
alijs p̄latis oriētalis eccleſie. vbi operāte ſal⸗
uatore noſtro q̄ vera pax eſt ſublato de medio
pariete qui occidētalē orientalēq; diuidebat
eccl̄iam vnio ⁊ cōcordia cōcluſa eſt inter eos
licet heu ab om̄ibus in partibus oriētalibus
nō fuerit acceptata. Quinto cōcilia legūtur
cōgregata cum eccleſia habet magnos ⁊ po⸗
tentes hoſtes ⁊ ꝑturbatores. Tunc enim ſum⸗
mus pontifex eccleſie princeps: ac rex regum
terre dei vicarius ſolitus eſt congregare con
uentum patrū ⁊ p̄ncipum eccleſie. de quibus
in p̄s. Conſtitues eos p̄ncipes ſuper omnem
terram ad punitionē illoꝝ. Hac de cauſa Gre
gorius tertius cū imperatorē Leonem huius
nominis tertiū hereticū incorrigibilem com
periſſet ſuꝑ depoſitione ymaginū xp̄i ⁊ beate
virginis ac ſanctoruʒ quas omnes deſtrui ac
incendi fecerat in vrbe Conſtātinopolitana:
cōgregato cōcilio rome quaſi mille epiſcopo⸗
rum Romā ⁊ Italiam totā ab eius obediētia
et poteſtate diſcedere fecit ⁊ vectigalia inter
dixit ⁊ illum anathematizans venerationem
ymaginū cōfirmauit. Itē; hac de cauſa Gre⸗
gorius ſeptimus ꝯtra imꝑatorē Hēricū huiꝰ
nominis. iiij. qꝛ romane eccleſie ſcindere vnita
tem moliebatꝭ: cōgregauit rome conciliū. cx.
ep̄oꝝ ⁊ illū ibi excōmunicauit. Itē; hac de cā
Innocētiꝰ quartꝰ imꝑatorē Fredericū huius
noīs. ij. eccleſie hoſtē rebellē. ꝯtumacē ⁊ incor
rigibilē comperiēs cōciliū ꝯgregauit Lugdu
ni ⁊ ibi illū ab imperio depoſuit. Sexto legitꝭ
cōgregatū vniuerſale cōciliū gratia ſuperne
reuelatiōis impetrāde a deo ſuꝑ arduis in ec⸗
cleſia cōſtituēdis. Hac de cā cōgregata legitꝭ
ſynodus prima ab ap̄l'is vt ſcʒ quis ad itegri⸗
tatē apoſtolici collegij loco iude proditoris aſ
ſumēdus eſſet orationibꝰ a deo cognoſcerent.
vnde dicitꝭ act. i. Et ſtatuerūt duos. ſ. Ioſeph.
qui cognominatꝰ eſt iuſtꝰ ⁊ Mathiā ⁊ orātes
dixerūt. Tu dn̄e qui noſti corda hominū oſten
de quē elegeris ⁊c. Septimo ꝯgregata legun
tur cōcilia cū magna iminet xp̄iane reipu. ne⸗
ceſſitas aut perſecutio cui nō niſi a totiꝰ eccle
ſie auxilio ſubueniri poſſet. Hac q̇dem cauſa
inter alias maxime Urbanus. ij. audiens ciui
tatem ſanctā Hieruſalem ab infidelibꝰ captā
in xp̄iani populi dedecus ⁊ ꝯfuſionem concili
um generale conuocat in Claromonte Aluer
nie: ⁊ in ſubſidium illiꝰ paſſagiū tranſmarinū
ordinatꝭ. Octauo leguntꝭ concilia cōgregata
ad maiorē firmitatem fidei ⁊ acceptationem
plenariā tam conſtitutionū q̄ꝫ diffinitionū fa⸗
ctarū in precedentibꝰ concilijs. vnde poſt Ni
cenā ſynodum cōgregata eſt rome per beatuʒ
Silueſtrū ſynodus. ccixxvij. patrū. in qua ro⸗
borata eſt fides ſynodi Nicene ⁊ Arrius con
dēnatus: in qua ſic ait beatꝰ Silueſter. Quic⸗
quid in Nicena ſynodo conſtitutū eſt: ad ro⸗
bur ſancte matris eccleſie catholice ⁊ ap̄lice
a ſanctis ſacerdotibꝰ. cccxviij. noſtro ore ꝯfor⸗
tes firmamuſ: ⁊ oēs qui auſi fuerint diſſoluere
diffinitionē ſancti magni concilij quod apud
Nicenā ꝯgregatum eſt ſub preſentia pijſſimi
⁊ venerandi principis Conſtantini Auguſti
anathematizamus: ⁊ dixerunt oēs ep̄i placet.
Item ſexta ſynodꝰ apud Cōſtantinopolim ce
lebrata vt habetꝭ di. xvi. c. qm̄. ſic inquit. Cōfir
mamus ⁊ ceteros. ſ. ſanctoꝝ patrū canones ⁊
ſynodos. ſ. Nicenam Anthiritanā Antioche
nam ⁊c. Nono cōgregata leguntꝭ concilia gr̄a
inq̇rende veritatis ſuꝑ ſuſpitione hereſis orta
de romano pon. Hac de cā cōgregatum legitꝭ
cōciliū tam tēpore Symachi pape de quo in
§. hinc etiā. di. xvij. q̄ꝫ tp̄e Marcellini pape q̄
ſacrificauerat ydolis. de quo in. c. nūc aūt. di.
xxi. Decimo cōgregatum legitur cōciliū pur
gationis gratia quā papa voluit facere: vt qꝛ
ſi infamia fuit publica purgatio etiā omnibꝰ
nota eſſet. Hac ratione Damaſus papa ⁊ Leo
iiij. ⁊ Sixtus romani pon. bone fame ſue curā
gerentes ad ſedandū ſcandalū concilia ꝯgre⸗
gaſſe legūtur: ſicut de beato Damaſo habetur
. ij. q. vij. nos. circa finē. De Leōe. iiij. habetꝭ. ij.
q. v. omnibus. circa finē. De Sixto papa in. c.
mādaſtis. ij. q. vij. Undecimo cōgregandū ve
nit vl'e conciliū: qn̄ vehemēs dubitatio curre⸗
ret de iure electionis alicuiꝰ in ſummū ponti.
iuxta glo. in. c. ſi forte duo. di. lxxix. hac de cau⸗
ſa plura ꝯgregata ſunt ꝯcilia a ſanctis patri

bus q̄ ſupra gr̄a extirpādi ſciſmatis deſcripſimus. Duodecimo cōcilia aliquādo celebrata legunt̄: ⁊ celebrāda rōnabiliter veniūt: ad efficaciorē ac ſoléniorē ⁊ vniuerſaliorē reformationem eccleſie fiendā. ꝙꝙ em̄ ſummus pontifex ꝓ ſingularitate ꝑncipatus ſui oēm legē condere ⁊ dare poſſet toti eccl'ie iuxta. c. ſunt quidā. xxv. q. i. Nibilominꝰ ſepe(⁊ hoc rationabiliter)patres eccleſie ſynodaliter cōuocat vt leges ad reformationē ꝑtinētes cōdende illoꝝ cōcilio ⁊ approbatione formate plus habeāt auctis ⁊ apꝺ fideles acceptabiliores fiant. Hac de cauſa plura ſunt cōgregata cōcilia. in q̄bus canones cōtinētes plura vtilia ad correctionum vitioꝝ: ad compōnēdos mores: ad honeſtatē vite: ad pacē populi xp̄iani ſunt inſtituti. Ex quibus ꝓ magna parte corpus decreti conflatum eſt: intra que eſt ſynodus illa ſingularis quā rome Gregoriꝰ ſeptimus celebrauit ad reformationem eccleſie: in qua anathematizauit ſymoniacos: clericis vxorem habentibus interdicit diuina: laicis eorum miſſas audire ꝓhibuit et inueſtituras ne a laicis ſuſciperent ſentētiam excōmunicationis adhibuit.

Cap̄. x. de vtilitate celebrationis conciliorum.

q

Uanquā ex ſupradictis ſatis perſpicuū ſit ꝙ plurimū vtilitatis afferat ſācte eccleſie ipa vniuerſaliū cōciliorum celebratio: nihilominus ad pleniorē huius rei notitiā aliqua q̄ſi repetētes ex precedenti. c. dicimus maxime valere ad ſex. Primo quidē valet celebratio vniuerſaliū conciliorum ad ꝯſeruandā chriſtianā religionē in vnitate fidei que primū vinculū eſt ſocietatis chriſtiane. vt dicit btūs Chriſoſtomus. Hanc vtilitatē conciliorꝝ vniuerſaliū aſſignat beatus Iſido. in. c. canones. diſtin. xv. ita dicens. Canones generaliū concilioꝝ a temporibus Conſtātini imꝑatoris ceperūt. In precedētibus nāq̄ annis ꝑſecutione feruēte docendarum plebiū minime dabat̄ facultas. vnde xp̄ianitas in diuerſas hereſes ſciſſa eſt: quia non erat eis licētia ꝯueniēdi in vnū: niſi tempore ſupradicti imꝑatoris. Ip̄e em̄ dedit facultatē xp̄ianis libere cōgregari. Item hac de cauſa Martianus imꝑator ſcribens ad om̄s vbiq̄ terrarū ep̄os vt ad ſynodū calcedonen̄. veniant. ita ad ꝓpoſitū loquit̄. Om̄ia ad verā fidē et xp̄ianam orthodoxā religionē tūc ꝑponenda alijs rebus exiſtimauimꝰ. deo em̄ propitio exiſtente ⁊ noſtrum imperiū ⁊ cōmunes cauſas meliores fore cōtendimus. Quia ergo dubitationes quedam circa orthodoxam fidem mote ſunt: ſicut indicant etiā littere ſanctiſſimi archiep̄i feliciſſime ciuitatis rome placuit nobis ꝓpere ſanctū ꝯciliū fieri quatenꝰ ꝯcordantibus patribus ⁊ veritate examinata ⁊ vacante omni ſtudio quo quidā iā abuſi religionem turbauerūt orthodoxā vera atq̄ ſaluberrima fides ſit omni mundo manifeſtiſſima. et de cetero oīs queſtio ⁊ dubitatio auferat̄. ⁊. j. quiſq̄s enim in generalem futurā ſynodum et omni mūdo vtilem peccat equidem cōtra deum ⁊ diuinitatē noſtrā offendit. hec ille. Secūdo valet ad faciliorem ⁊ firmiorē illucidationē veritatis in dubijs. faciliorem quidem. q: quod a pluribꝰ ſapientibꝰ querit̄ facilius inuenitur. vt ait Inno. in. c. de quibꝰ. di. xx. Firmiorem etiam dicimꝰ q: tanto firmius ſiue grauius eſt iudiciū quanto pluriū ſententijs ꝯfirmatur ⁊ approbat̄ aſſenſu. vnde in. c. extra cōſcientiam. di. lxiiij. dicit Inno. Integrū iudicium eſt qꝺ plurimoꝝ ſententijs cōfirmat̄. vnꝺ beatus Aug. dicit li. primo de bapt. cōtra donatiſtas ātiquos patres fluctuaſſe i fide quouſq̄ totius orbis concilio firmarent̄. Ait enī ſic. Iam ne videar humanis argumentis illꝺ agere qm̄ queſtionis huiꝰ obſcuritas prioribꝰ eccleſie tēporibꝰ ante ſciſma donati magnos viros ⁊ magna charitate preditos prēs ep̄os ita inter ſe cōpulit ſalua pace diſceptare atq̄ fluctuare vt cōciliorum in ſuis quibuſq̄ regionibus diuerſa ſtatuta mutarent donec plenario orbis cōcilio quod ſaluberrime ſentiebat̄ etiam remotis dubitationibꝰ firmaret̄. hec ille. Hinc etiā Theodoſius imperator ſcribens Dioſcoro archiep̄o alexādrino vt ꝯueniret cū ſuis metropolitanis Epheſi ſine dilatione ſic inq̄t. feſtineſq̄ cū vniuerſis ſanctis ep̄is quos cōuenire per ſacras noſtras ep̄l'as ſanximꝰ ad predictā ciuitatē ⁊ ſubtiliſſime inueſtigātibꝰ ⁊ querētibus oīs de medio error cōtrarius auferatur. catholica aūt doctrina ⁊ orthodoxa fides ſolidetur ⁊ quiete fulgeat qꝺ vniuerſi i poſterū incōcuſſū ⁊ intemeratū cuſtodiāt. Plane cum ꝯgregatio tāroꝝ patrū eccleſie quibꝰ ait dn̄s in euangelio Mathe. v. vos eſtis lux mundi. nil aliud videat̄ eſſe ꝙ multoꝝ luminariū ꝯgregatio. bene facit ad illuminationē populi xp̄iani ⁊ decorem vniuerſalis eccleſie ſynodalis patrū cōgregatio. vnde bene cōuenit ꝓpoſito illud eccle. xliij. ſpecies celi. i. eccleſie gloria. ſtellarū. i. doctoꝝ. mūdū illuminās vbi glo. ordinaria ita dicit. Species celi. i. ornatꝰ eccleſie. ſanctoꝝ plenitudo quos deꝰ excelſus ordinauit vt ꝑdicatione euāgelij mundū illuſtrarent. Tertio concilioꝝ vniuerſalium cele

bratio vtilis eſt ad culturā agri dominici. vt canon cōcilij Cōſtantieñ.dicit frequēs. Sūt quidē patres in cōcilio ꝯgregati miniſtri operarij agricole de quo dn̄s ait. Jo.xv. pater meus agricola eſt.quoꝝ miniſtroꝝ officium eſt erroꝝ vepres de agro dominico euellere.plantare fidem ⁊ euulſis vitioꝝ radicibus v̓tutes inſerere.vnde dn̄s hieremie in figura romani pōtificis qui cogregatoꝛ ⁊ directoꝛ concilioꝝ vniuerſaliū eſt videt̄ dixiſſe illud Hiere.ꝓmo Ecce cōſtitui te ſuꝑ gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ deſtruas ⁊ diſꝑdas: ⁊ diſſipes:edifices ⁊ plātes.vt teſtat̄ papa Inno.in.c.ſolite. extra de maio.⁊ obe.vnde Adrianus papa loquēs patribꝰ in cōcilio qd̄ rome cōgregauit:ita ait ad ꝓpoſitum.Cū debeamus o fratres ⁊ filij dilectiſſimi dn̄ici agri ſtrēnui ⁊ fideles eſſe cultores ⁊ ſpiritalibus ad purgationē ipius celeſtium p̄ceptoꝝ vti ligonibus opꝫ vt ſiqua in eo ſpinoſa ſiqua germinare venenoſa cōſpicimꝰ pari laboꝛe vnanimiqꝫ zelo hec radicitꝰ extirpare ſtudētes arripiamus examinis roſtrum et falcem iudicij cōcordi ſnīa proferamus ne queſo in nos exprobrāter dicat̄. Meſſis q̇dē multa operarij aūt pauci:hec ille. Quarto celebratio cōciliorum vniuerſaliū vtilis eſt ad tyrannoꝝ ⁊ infideliū ſuꝑbiā humilandā plurimum ꝓfecto vt intelleximꝰ a fide dignis qui fuerūt infideles in orientalibus partibus.ſcꝫ Turci terrent̄ audiētes apud xp̄ianos vniuerſalia cōcilia cōgregari. ⁊ ita faciūt vbicunqꝫ latitent.⁊ hoc rōnabiliter: qm̄ eccleſia dei vt dr̄ Cantico.vi.Terribilis eſt vt caſtroꝝ acies ordinata. Caſtra ſunt doctores patres eccl̄ie ꝯgregati q̇bus tanq̄ militibus xp̄i ⁊ ꝓpugnatoribus munit̄ ꝓtegit̄ ⁊ defenſat̄ eccleſia. De q̇bus dr̄ Zacha.ix.Circūdabo domū meaꝫ.i. eccl̄iam.ex his qui militāt mihi.videlꝫ p̄latis doctoribus ⁊ p̄ncipibus fidelibus:q̇ eā defendēdo xp̄o militare ꝓhibent̄.vnde Paulꝰ apoſtolus ſcribēs Thimotheo ait.labora ſicut bonus miles glo.in p̄dicādo euangeliū ꝯtra hoſtes ad Thimoth.ij.c.ij.Quito celebratio cōcilioꝝ eſt vtilis ad refrenandū exorbitantias quorūdam pontificū qui pontificatū ſuū aut ſpretis ſanctoꝝ patrū regulis ꝓ volūtate exercēt aut ſymoniaca prauitate dehoneſtāt aut ſeculi vanitate ⁊ vita ſcādaloſa confundunt. huius cauſa cōgregatū legit̄ conciliū epoꝝ Italie rome ꝑ imꝑatorem cōtra Johānē papam duodecimū qui venatoꝛ ⁊ lubricus publicus ⁊ incorrigibilis erat. vt enim ait Hormiſda papa in epiſtola decretali ad epiſcopos ꝑ hyſpaniam conſtitutos difficile eſt vt cuiuſq̄ coꝛ ſic prauis cogitatōibus induret.vt in ſe patiat̄ culpandus fieri cum nouerit ſe iudiciū ſubeundū cōcilij. Sexto valet vniuerſalium ꝯciliorum celebratio ad omniū quaſi ſcādalorum q̄ ſuſcitant̄ in eccleſia extinctionē.Iſtud plane vt priora exēpla nos docēt.vltimū refugium eccleſie in omnibꝰ magnis anguſtijs ſuis ſicut in precedēti.c.exemplariter deductuꝫ eſt in multis.tam de ſcādalis occaſione hereticoꝝ aut ſciſmaticoꝝ ꝙ aliunde exortis. vnd̓ ꝓpter has multiplices vtilitates ꝯuenientes eccleſie ſancte dei ex celebratione ſacroꝝ concilioꝝ poſſet optime adaptari miſtice ꝓpoſito tanq̄ dictū ſummo pontifici illud Eſa.xvi. Ini ꝯcilium.ſ.cum ſapientibus.Coge concilium.i.cōgrega.vt exponit magiſter Nicolaꝰ de lyra.q.d.ſpiritus ſanctus romano pōtifici imminentibꝰ grauiſſimis periculis in eccl̄ia.Ini conciliū ⁊ coge.i.congrega vniuerſale concilium qm̄ ſi in medio duoꝝ vel trium in noīe xp̄i congregatoꝝ ipſe eſt vt ſpiratoꝛ: doctoꝛ ⁊ adiutoꝛ.vt habet̄ Mat.xviij. multo ampliꝰ vbi ſanctoꝝ patrum multorum ſocietas in nomīe cōuenerit ieſu xp̄i maxime pro rebus vniuerſitatem xp̄iane religionis reſpectiue cōcernētibus intereſſe credendū eſt. verū eſt hic aduertendū ꝙ hec que dicta ſunt. accipiēda veniūt cum in ꝯcilijs vniuerſalibus proceditur canonice ⁊ ſancte.qm̄ alias melius foret ſuꝑſedere a celebratione ꝯciliorum. qm̄ quēadmodū cōcilia rite celebrata ſaluberrimos fructus operata ſunt:ita nō rite celebrata maximis ſcādalis vniuerſam ꝑturbarunt eccleſiā.ſicut patꝝ traditiones ⁊ venerabiles hyſtorie nos docēt Quocirca Euſebiꝰ religioſiſſimus ep̄s dorilei ciuitatis (qui dānatus fuerat cum Flauiano iniuſte a Dioſcoro.vt habet̄ in prima actione Calcedoneñ.concilij ſynodi) ad ſynodum loquēs ita dicit.Adimꝰ veſtrā pietatem ſupplicantes iuſticiā ꝓmereri:cā aūt hec eſt nuper facto concilio in epheſo metropoli qd̄ vltime fuit:nō futurā ⁊c̄.vt nō tantis malis ⁊ perturbationibꝰ vniuerſum mundū repleſſet.

Capitulū.xi.Qr ro.pon.preſentia pſonalis nō neceſſario requiratur in concilijs vniuerſalibus.

Licet vniuerſalia concilia vt prediximꝰ nō niſi per ro.pon. regulariter cōuocanda ſint ⁊ auctoritate fulcienda. nihilominus non eſt neceſſarium nec ſemper cōueniēs.vt ſemper illis preſentialiter interſit:ſed ſufficit ꝙ legati aut vicarij ſiue Apocriſarij eius interſint.qd̄ ex illo apertiſſime oſtēditur ꝙ nulli octo conciliorum vniuerſalium que in eccleſia vt preſtātioris auctoritatis de

ſcribunt romanus pōtifex pſonaliter interfuit: ſed p legatos ſuos. vnde Leo papa hui⁹ nominis primus ab imperatore chriſtianiſſimo Martiano ad Calcedonēſe cōcilium deuotiſſime inuitatus hac rōne inter alias ſe excuſauit. ꝙ nullū inde exemplū a predeceſſoribus acceperit. vt ipſe ſcribit tam patribus cōcilij Calcedoneñ. ꝙ pulcherrime auguſte. vñ hac excuſationē pfati beati Leonis legati fui aſſignantes in cōcilio Calcedoneñ. ſic dixerunt. Glorioſiſſimi ⁊ chriſtianiſſimi noſtri impatores charitatē catholicā fidem ⁊ affectū tenētes beatiſſimū noſtrū Leonē apoſtolice ſedis preſulē vt ad hoc venerabile ⁊ ſanctū ꝯciliū adeſſet dirigētes venerabiles epiſtolas ſupplicarūt cuius pietati placere poſſet ſi in hac re pbaret aliquod ſimile a pdeceſſorib⁹ factū Nam melius veſtra poteſt cognoſcere ſanctitas ꝗ nec in Nicena nec in Epheſina ſynodo nec alio tali ſancto cōcilio papa ſcē ſedis affuit. p qua huius forme ſequēs ꝯſuetudinē nos direxit: qui ſanctiſſimus nō dubitās ſe in his hic adeſſe quos pcipue cognoſcit oīa que ad fidei catholice ſinceritatē ⁊ que ad ſancti Petri apoſtoli ptinent reuerentiā agere que etiam p nos ad veſtrā beatitudinē congruas ſanctoꝝ patrum cōcilijs direxit epiſtolas ꝗs recipere ⁊ recēſeri pcipite. Hoc autē ꝙ pſentia romani pontificis nō neceſſario requirit in cōcilijs vniuerſalibus ſed bene eius auctoritas. ſatis videt aperte colligi ex eo ꝙ forma auctoritatū ſanctoꝝ patrū de quibus di. xvij. p totum. ſupius inductarū in. c. vi. non habet ꝙ abſq; pñtia romani pōtificis non debeant vniuerſalia ꝯcilia celebrari. ſed bene ꝙ abſq; eius auctoritate aut ſentētia celebrari nō debent. ⁊ hoc bene oſtēdit glo. decreti in. c. i. di. xvij. vbi diffiniēs conciliū vniuerſale dicit illud eſſe quod a papa vel eius legato cum omnibus epiſcopis conſtituitur. id eſt celebrat. huiuſmodi vero cōſuetudinis quia antiꝗs ſuperioribus temporibus ſummi pōtifices preſentialiter nō intererāt vniuerſalibus ꝯcilijs maxime tempore quo impatores plurimū dominabant in orbe: triplex ratio aſſignari pōt.

Prima ne romanis pontificibus inferretur aliqua violētia in cōcilijs per impatores aut alios tyrānos. ſicut de papa Felice legimus: ꝙ quia celebrato cōcilio excōmunicauit Urſacinum ⁊ Ualentem Conſtantino impatori in pfidia arriana ꝯſentiētes depulſus de ſede ⁊ ab ipſo impatore decollatus: martyrio coronatus eſt. Similiſq; violētia legit facta in ſecūda ſynodo Epheſina legatis apoſtolice ſedis vbi Fabianus qui vices beati Leonis pape agebat interfectus fuit. Secūda ratio vt romanus pōtifex qui ſolitus eſt vniuerſaliū concilioꝝ cōfirmare ſentētias ⁊ canones: vt infra oſtēſuri ſumus ex geſtis conciliorū cū plena libertate que plurimū eſt neceſſaria in hac parte in ppria ſede exiſtēs que ſibi confirmanda viderent cōfirmaret: ⁊ que nō confirmanda eſſent libera poteſtate vacua auctoritate relinqueret aut caſſaret. Tertia ratio eſt pter neceſſitates incumbētes tam eccleſie ꝙ ciuitati romane: ꝗbus romani pontificis pſentia maxime eſt preſidio ⁊ auxilio. Hanc rōnem aſſignat Leo papa patribus in concilio Calcedonēſi ꝯgregatis ſic loquēs de imperatore Martiano. Amplectendū eſt clemētiſſimi impatoris plenum religione cōſilium quo ſanctam fraternitatē veſtram ad deſtruēdas inſidias dyaboli: ⁊ ad reformandū eccliaſticā pacem maluit cōuenire beatiſſimi petri apoſtoli iure atq; honore ſuato adeo vt nos quoq; ad hoc inuitaret vt venerabili ſynodo noſtram ſententiā pbeamus: quod quidē nec neceſſitas tempis nec vlla poterat cōſuetudo pmittere: me tñ in his fratribus. hoc eſt paſchaſio ⁊ Licētio epis. Bonifacio ⁊ Baſileo preſbyteris qui ab apoſtolica ſede directi ſunt ſynodo veſtre. veſtra fraternitas cōfidat preſidere nec iniūctam vobis pñtiam meā exiſtimet. Item prefati legati ad ſynodū prefatam ita dixerūt. Notū eſt nempe ad hoc amabili cōcilio ad btm̄ ⁊ apoſtolicum ⁊ catholicū papam Leonē ſacras eſſe litteras deſtinatas ꝗ habēt vt huic ſacro cōcilio ſe pñtare dignaretur: ſed qm̄ nec antiqua cōſuetudo neq; generalis tempis neceſſitas pmitteret noſtrā paruitatem huic ſancto cōcilio p ſe preſidere precepit. Ideoq; neceſſarium eſt hec que in medium proferuntur per noſtram interlocutionem diſceptari.

Capitulū. xij. Qui ad vniuerſalia concilia neceſſario vocandi ſunt.

Cap. XII

c Auſis ⁊ vtilitatibus celebrationis generaliū concilioꝝ iam explicatis. Inquiramus qui ad generalia cōcilia ſint euocādi. In qua queſtione dicendū eſt ſolos eccleſie prelatos maiores neceſſario ad illa vocandos eſſe. Quod primo multꝭ patrum teſtimonijs oſtendemus. Secundo rationibus. Primo hoc colligitur ex illa diffinitione concilij generalis quam ponit gloſa in. c. i. diſtinctione. xvij. vbi dicitur. Concilium vniuerſale eſt quod a papa vel eius legato cum epis celebratur. Item hoc oſtenditur

ex canonibus vbi de ſynodis vniuerſalib⁹ an-
tiquis fit mentio:in quibus omnibus ſoli epī
videntur nominari.vnde in.c.omnia.di.xij.di
cit beatus Augu.Omnia talia que neqꝫ ſan-
ctarū ſcripturarū auctoritatibus continētur:
nec in cōcilijs epoꝝ ſtatuta inueniūtur.Item
in.c.canones.di.xv.habetur ꝙ prima ſynod⁹
ſcꝫ Nicena fuit.cccxviij. epōrum. Secunda.ſ.
Conſtantina fuit.cl.epoꝝ. Tertia que fuit pri
ma Epheſina.cc.epoꝝ.Quarta que fuit Cal-
cedoneñ.fuit.cccc.⁊.xxx.ſacerdotū: quod ex-
ponendum eſt.id eſt.epōrum:quia hi vt habeť
.ſ.patres vocantur:patres autem conciliorū
ſoli epī dicūtur vt patet eadem. di.c.Sancta
romana.⁊ in.c.ſexta ſynodus.di.xvi. vbi p̄res
vocantur qui in.c.canones.nomīati ſunt epī.
⁊ hoc cōuenientiſſime: q̄a ita a ſpiritu ſancto
nominati legūtur.ps.xliiij.vbi ita iquit eccle-
ſie militāti.Pro patrib⁹ tuis nati ſunt tibi fi-
lij.vbi glo.Hiero.de epīs hoc exponēs inquit
ffuerunt in eccleſia apoſtoli patres tui:qꝛ ipſi
te genuerunt.nūc autem qꝛ ipſi receſſerunt a
mundo habebis pro his epōs q̄ a te creati ſūt
Sunt eñ vt hi patres tui qꝛ ab ipſis regene-
raris.Item huius teſtimoniū colligitur aper-
tiſſime ex.c.ſynodum di.xvij.vbi beat⁹ Mar
cellus papa ſynodum vniuerſalez vocat ſyno
dum epoꝝ.Item hoc habeť expreſſe ex illo qđ
in geſtis Calcedoneñ.cōcilij legitur ꝙ catho-
lici epī videntes quoſdā egiptiacos nō epōs
qui de alexandria cum Dioſcoro heretico cal-
cedoniam venerant tentantes intereſſe cōci-
lio clamauerūt dicentes ꝙ concilium epōrum
eſſet ⁊ alij expelli deberent.Ceterū hoc etiam
arguitur ex eo ꝙ Leo papa Epheſino concilio
ſcribens poſtꝙ̄ de Eutic errore ⁊ ſuorum com
plicum locutus eſt ſic ſubiunxit:verum quia ⁊
talium nō eſt intelligenda curatio pie ac reli-
gioſe chriſtianiſſimus imperator habere volu
it epiſcopale cōcilium vt pleniori iudicio om-
nis poſſet error aboleri.Item in epiſtola quā
xpianiſſima pulcherrima auguſta ad conſulē
bitinie ſtratigium vt curā haberet circa diſci
plinam ſynodi perhibendam anteꝙ̄ placeret
ei ⁊ patribus de Nicena ad Calcedoniā mu-
tare conciliū ſic dicitur.Quidam autem ſicut
agnouimus cū ſint ſolliciti cōturbare ⁊ ꝯfun-
dere deo placitam diſciplinaꝫ ſuperuenietes
in Nicena clerici ac monachi ac laici tumul-
tus facere tentāt neceſſario has pias litteras
ad tuam dileximus claritatē:quaten⁹ cū omī
virtute eos q̄ p̄ter nr̄am euocatōem aut ꝑmiſ
ſionem ſuoꝝ epoꝝ ibidem commorātur: cleri
cos mōachos atqꝫ laicos quos nulla ratio ad
conciliū vocat omnino valeas remouere ⁊ ab

ipſis locis expellere:hec ibi.Item vt habetur
in prima actione Calcedoneñ. ſynodi abbas
Martinus req̄ſitus ab Euthico vt ſe ſubſcri
beret in geſtis cōcilij Epheſini nō acquieuit
dicens.nō eſt meū ſubſcribere: epōrum tm̄ eſt
et eorum qui digni ſunt. Preterea ſecundo
loco clariſſime demonſtrať rationibus: ſolos
epiſcopos ſiue p̄latos maiores neceſſario cō-
uocari debere ad cōcilia vniuerſalia. Primo
ſic. Illi ſoli veniūt neceſſario conuocandi ad
vniuerſalia cōcilia cum quibus tractāda ve-
niūt que vniuerſitatē xpiani populi reſpiciūt
qui cōſtituti ſingulariter leguť chriſtiani po
puli p̄ncipes ⁊ rectores.patet hoc qꝛ ſtatuere
corrigere ⁊ reformare cū ſint actus iuriſdictō
nis: vt de re. eccle.non ali.c.ſi.ad ſuperiores
ꝑtinent.ſed epī ſoli ſunt hmōi. vt pꝫ ex aucto
ritate inducta ꝓphete cum glo.ps.xliiij.Con
ſtitues eos p̄ncipes ſuꝑ omnē terrā. ergo ipſi
ſoli epiſcopi ad vniuerſalia cōcilia veniūt vo
candi. Secūdo ſic cōfirmando rationē iam
factam.Illi veniūt ſolum vocandi neceſſario
ſuꝑ rebus vniuerſitatis q̄ maiores ſūt de vni-
uerſitate.cū vniuerſitas ipa tota cōuocari nō
poſſit:quia in maioribus minores cōtineri vi
dētur.vt notať extra de his q̄ ſi. a.ma.par.ca.
quaſi ꝑ totum.ſed epī ſoli ſunt hmōi in repu.
chriſtiana:vnde patres eccleſie vocati ſunt:
vt in.c.canones.di.xv.⁊ colūne eccleſie dei:⁊
legati ⁊ apoſtoloꝝ ſucceſſores vt ait Anacle
tus in.c.accuſatio.ij.q.vij.ergo ipſi ſoli neceſ-
ſario ⁊c. Tertio ſic.Illi ſoli veniunt ad vni-
uerſale cōcilium vocandi quibus ſpecialiter
a xp̄o credita eſt poteſtas iudiciaria in cauſis
diſcernēdis.patet.ſed epī ſoli qui apoſtolorū
ſunt ſucceſſores eoꝝ loca tenētes in eccl'ia ſūt
hmōi.iuxta.c.in nouo.di.xxi.ergo ⁊c.quib⁹ ſo-
lis dictū eſt. Matth.xviij.Quecūqꝫ ligaueri
tis ſuꝑ terrā erunt ligata ⁊ in celis. g̊ hoc idē
quod p̄us. Quarto ſic. Illi ſoli videnť vocā
di neceſſario ad vniuerſale cōciliū qui ex iura
mento teneňť ad illud venire:⁊ quibus pena
iuris venit infligēda ſi venire contēnant.ſed
ſoli epī ſunt qui ad vniuerſale conciliū vocati
iurāt venire:vt in.c.Ego.n.extra de iureiurā.
Ipſi etiam ſunt quibus venire negligētibus
pena infligiť.vt.c.placuit.diſti.xviij.ergo ipi
ſoli videnť neceſſario vocandi. Quinto ab-
bates ⁊ alij inferiores prelati nō ſunt neceſſa-
rio vocandi ad concilium prouinciale: nec te
nentur ad illud venire: niſi ex aliqua magna
cauſa et ſpecialiter vocati: ſed archiepiſco-
pus vel epiſcopus infra ſex menſes tenetur
omnibus abbatibus prouincie ſue vel dyoce
ſis denunciare: vt ea ſeruent que in concilio

ſtatuta ſunt. vt in. c. ſi eṗs. ⁊ in. c. diſcernimus
di. xviij. ergo multo minus euocādi veniūt ad
vniuerſale conciliū. ꝯſequētia eſt manifeſta.
Sexto ſic. ſi inferiores ꝓlati eſſent neceſſario
vocandi ad conciliū vniuerſale ſequeretur ꝙ
ipſis nō vocatis redderet̄ conciliū ſiue ſyno-
dus nulla. ſed hoc eſt manifeſte falſum. g̊ illō
⁊c. Septimo ſic. Si inferiores ꝓlati eſſent de
neceſſitate vocādi ad conciliū vniuerſale vt
habētes voces diffinitiuas ſequeret̄ ꝙ cū ipi
eēnt plures numero ꝙ̄ epi. ſi differētia eēt int̄
eos ⁊ eṗos tota auctoritas ſynodi vniuerſal̄
deueniret ſiue reuolueret̄ ad īferioꝝ vota pre
latoꝝ: cum a maiori parte cōcluderet̄: ſed hoc
abſurdū ⁊ incōuenientiſſimū eſſet. ergo illud
etiā ex quo ſequit̄. Octauo nō parū fauet pro
poſito ꝙ ꝓlati maiores iuxta theologoꝝ ſen-
tentias ſuperiores angelos habēt cuſtodes ⁊
illuminatores. et per ꝯſequēs illorum iudicia
maiori ⁊ pleniori credēda ſunt firmari verita
te ⁊ auctoritate.

Capitulum. xiij. In quo ponunt̄ obiectiones con-
tra iam dicta.

Cap. XIII

Aduerſus ea que

iaz de euocādis ad vniuerſalia
ꝯcilia dicta ſunt. ab aduerſarijs
multipl'r obijcit̄. Primo ex illo
Argu. primū
Actuū. xv. i ſynodo ꝑ apoſtolos celebrata hie
roſolymis dicunt̄ tam apoſtoli ꝙ̄ ſeniores cō
cōueniſſe. ⁊ ita videt̄ ꝙ ad cōciliū vniuerſale
nō ſolum epi ⁊ qui loco apoſtoloꝝ ſunt. ſ3 etiā
pb̄ri qui ibi vident̄ dicti ſeniores vocādi ſūt.
Secundum — Secūdo ſic ex. c. ꝯuenietibus. i. q. vij. vbi q̄
dam Petrus archidyaconus. ⁊ q̄dā Petrus
ꝑſbyter: ⁊ quidā abbas interfuiſſe dicunt̄ ſe-
cūde ſynodo Nicene tenētes locum Adriani
Tertiū — pape. Tertio ex. c. Adrianus. diſti. lxiij. vbi
papa Adrianus d̄r celebraſſe ſynodū cū. cliij.
Quartum — eṗis religioſis ⁊ abbatibus. Quarto ex. c.
ſequēti in ſynodo ea. di. vbi ſynodo celebrate
rome ſub Leone papa dicunt̄ interfuiſſe tot⁹
Quintum — clerus ⁊ ppl's romanus. Itē q̄nto ſic obijciūt
preſbyteri curati ſunt prelati ⁊ habēt curam
animarū ſicut epiſcopi. ⁊ ſicut ꝑſidet eṗus in
ſuo epiſcopatu: ita archidyacon⁹ in archidya
conatu ſuo ⁊ curatus in parochia ſua. ergo vi
tur ꝙ ipſi ita ſint vocādi ad conciliū ſicut pre
lati maiores. ⁊ cōfirmat̄ ex. c. concilia. di. xvij.
vbi cōcilia dicunt̄ ſynodi ſacerdotum. ⁊ in. §.
hinc etiā. ea. di. d̄r ꝙ impator ſacerdotes con-
Sextum — uenire precepit ad vrbem. Sexto. Domini
cardinales preſbyteri ⁊ dyaconi non ſunt de
numero prelatorū maiorū vt colligit̄ tam ex
textu ꝙ̄ ex glo. c. ꝙꝙ̄. ij. q. vij. ⁊ tamen ſi verum
eſt ꝙ ſoli prelati maiores vocādi eēnt neceſſa
rio ad conciliū vniuerſale. Cardinales ꝑfati
nō venirēt vocādi quod videtur eſſe falſum.
Septimū — Septimo ſic. Ubi eſt eadē rō ibi videt̄ eſſe
idem ius. ſed cauſa et ratio quare in antiquis
cōcilijs ſoli epiſcopi vocabant̄ erat ex eo ꝙ in
fide ⁊ doctrina religionis xp̄iane ampli⁹ eēnt
eruditi ⁊ in moribus plus compoſiti: ac in re-
gimine ſubditoꝝ plenius circūſpecti: ſed hec
quādoqꝫ ⁊ frequēter cōcurrūt abundanti⁹ in
alijs ꝓlatis inferioribus: in doctoribus ⁊ eru-
ditis religioſis: abbatibus: ꝓuincialibus: mi
niſtris atqꝫ ꝑoribus. ergo videt̄ ꝙ tales eodē
Octauū — iure vocādi eēnt. Octauo. Que in vniuer-
ſali cōcilio agenda ſunt oīs fideles vidētur
reſpicere ⁊ tangere. g̊ videt̄ vt ab oībus ap
probent̄ q̄ in eis cōſtituēda ſunt ⁊ oīs debe-
ant cōuocari cū regula iuris ſit. Quod oēs
Nonum — tangit ab oībus approbari debet. Nono
Conciliū vniuerſale repn̄tat vniuerſalē eccle
ſiam. ſed vniuerſalis eccleſia d̄r collectio oīm
fideliū vt in. c. eccleſia. de conſe. di. i. g̊ videt̄
ꝙ ad hoc ꝙ tale conciliū veraciter vniuerſa-
lem eccl'iam repn̄tans recte celebret̄: omnes
fideles: aut ſaltē de quolibet ſtatu aliqui: de
Decimum — beāt neceſſario ad illud vocari. Decimo ar
guit̄ ꝙ in cōcilijs vniuerſalibus ꝑmis legunt̄
nō modo epi ſed etiā monachi ⁊ pb̄ri et etiam
laici ſubſcripſiſſe. ſicut poteſt colligi ex ſexta
et octaua ſynodo. ergo videt̄ ita eſſe obſeruā-
dum in alijs.

Capitulum. xiiij. In quo ponitur ſolutio ad obie
cta facta.

Cap. XIIII

Ut plenior habe

atur veritatis notitia ⁊ clari⁹ ſa
tiſfiat obiectiōibus factis ex ad
uerſo. Conſiderāda ſunt q̄ in ſu-
perioribus tetigimus: vbi deſcripſimus con-
cilium vniuerſale. ſynodus vniuerſalis cōgre
gatur ꝑncipaliter ad ordinandū auctoritati-
ue aliq̄d in eccleſia dei. ⁊ q̄r ad hoc recte faciē
dum neceſſario ꝑire opꝫ maturū conſiliū: qm̄
vt dicit quidā ſapiēs. Diu deliberandum eſt
quod cōſtituendū eſt ſemel. Hinc due voces
diſtingunt̄ in cōcilio. ſcꝫ vox conſultoria ſiue
cōſultiua ⁊ vox deciſiua ſiue diffinitiua. ꝑma
vox eſt ꝓprie eorū qui prudētia ꝑcellunt: que
mater eſt cōciliorum et ſapiētia ad altiſſima-
rum rerum que in cōcilijs vniuerſalibus ſepe
cōſiderande veniūt cognitionē illuſtrat. Se-
cunda vox eſt eorū qui poteſtate clauiū aucto
ritatem in eccl'ia ſuperiorē tenēt. ⁊ qm̄ prelati
maiores in eccleſia vtrūqꝫ habent vtpote qui
apoſtolis ſuccedunt: quibus dominus ait.

Matth. xviij. quecũq; ligaueritis ſup terram
⁊c. Ipſi ergo de iure cõuocãdi ſunt ad vniuer
ſale conciliũ vtpote q̃bus ex officio cõuenit
intereſſe: quod nulli alij licitũ eſſe videt̃: q̃m
vt in. c. ſatis euidẽter di. xcvi. Illicitũ nãq;
eſt eum qui nõ ſit in ordine ſanctoꝝ epoꝝ ec-
cleſiaſticoꝝ intereſſe tractatibus. ⁊ ſunt v̾ba
Theodoſij impatoris ſancte ſynodo Epheſi-
ne ſcribẽtis. Secũdo cõſiderandũ ꝙ lz p̃lati
maiores vocandi ſint de iure ad conciliũ vni
uerſale. poſſunt etiã alij vocari p ſummũ pon
tificem ad voces cõſultiuas. qui aut ꝓ ſingu-
laritate prudẽtie eoꝝ et experiẽtia in agẽdis
dubijs occurrẽtibus: aut doctrina diuini vel
humani iuris ydonei queadmodũ multi ma-
giſtri ⁊ doctores excellẽtes in eccleſia ſunt: ſi
ue ſint ſeculares ſiue religioſi qui nõ ſunt pre
lati. queadmodũ nõ tm̃ factũ tempore preteri
to legimus. ſed etiã in diebus noſtris tam in
ꝯcilio Cõſtantiẽ. ꝙ Baſiliẽ. vidim⁹ practi-
catum q̃bus interfuimus: quod etiã opportu
nũ erit cõtinuare plus vel minus ſm cauſas
ꝓpter quas cõgreganda veniũt talia cõcilia
⁊ hoc q2 in his noſtris diebus ꝓh dolor mul-
ti dñi epi ſiue p̃lati maiores nõ tanta pruden
tia ⁊ ſapiẽtia ſplendẽt: q̃ta ꝓ ſingularitate di
gnitatis qua ceteris eminẽt refulgere debe-
rẽt. ⁊ ita hoc modo plures nõ prelati vocant̃
ad conſiliandũ ſup rebus agẽdis vel inquirẽ
dis veritatibus ad conciliũ vniuerſale qui de
iure nec venire nec intereſſe habẽt. ⁊ tales ſo
lam vocẽ ꝯſultiuã habere debẽt: epi v̾o ⁊ con
ſultiuã ⁊ deciſiuam. Non negamus tamẽ q̃n
papa vocãs aliquas pſonas notabiles inferi-
oris ſtatus ad cõciliũ vniuerſale: vtputa pre-
latos minores aut alias pſonas doctas: poſſz
illas gratioſe honorare dando eis auctem vt
etiã habeant vocẽ diffinitiuã cum epis. ſicut
forte factũ eſt cũ abbatibus. vt in. c. Adrian⁹
⁊ in. c. in ſynodo. di. lxiij. Sed hoc nec regula-
riter fiendũ eſt. ne ex cõſuetudine pretendant
ius habere in diffinitionibus vniuerſalis con
cilij. nec etiã cũ multis hoc agendũ eſt: al's iu
dicio noſtro: ſaluo ſemp meliori: plura incõue
niẽtia ſequi poſſent. Primũ eſt q2 vt dictũ eſt
in p̃cedẽti. c. frequẽter cõtingeret vt iudiciũ
vniuerſalis eccleſie nõ ad vota dñoꝝ maiorũ
p̃latorum ſed inferioꝝ reuolueret̃. ⁊ tota vni-
uerſalis cõcilij auctoritas ſederet apud infe-
riores ⁊ minores in eccleſia: quod q̃tum eſſet
periculoſum ⁊ q̃ abſurdũ vnuſquiſq; bene do
ctus ⁊ ſanus mẽte intelligit. Intelleximꝰ tm̃
cum in Baſiliẽ. cõcilio fuimus quoſdam no
uellos magiſtros nõ etate ſ3 doctrina ad hoc
ſumma violẽtia intẽdere: cognoſcẽtes ꝙ ad-
miſſis nouellis doctrinis eorum de auctorita
te concilioꝝ ⁊ admiſſione inferioꝝ p̃latoꝝ ad
voces diffinitiuas. maior ps eccleſie eſſet ſem
per apud eos quotieſcũq; celebrarent̃ vniuer
ſalia cõcilia: a quo periculo dignet̃ eccleſiam
ſuam ſanctã xp̃us cuſtodire. Scd̃m incõueni-
ens quod ſequeret̃ ſi alij q̃ epi admitterẽtur
in multitudine ad voces diffinitiuas eſt. Q2
hoc dato eſſet in ptãte vnius p̃ncipis in cui⁹
terra celebraret̃ conciliũ vniuerſale diffinire
quicq̃d veller in cõcilio: ſiue aduerſus papã:
ſiue clericũ: ſiue alios p̃ncipes ſeculares. cum
mittere poſſz tot doctores magiſtros ⁊ abba-
tes pb̃ros curatos qui ſupgrederent̃ multitu
dinem epoꝝ. Practicã hanc ſacrilegã partim
oculis noſtris aſpeximus dolẽter in Baſiliẽ
cõcilio. Quid aũt hoc magis inimicũ fidei et
vnitati ac paci eccl'ie eſſe poteſt? plane nihil.
Preterea tertiũ incõueniẽs quod ſequeret̃ ẽ.
ꝙ ſi inferiores p̃lati in cõcilijs vniuerſalibus
haberẽt voces diffinitiuas queadmodum dñi
epi. iã in regimine vniuerſalis eccl'ie inferio
res equarent̃ ſuperioribus quod nec natura pa
titur nec ratio admittit: nec diſpoſitioni diui
ne cõſonare põt. Tenendũ eſt ergo ⁊ diligent̃
obſeruandũ vt ad conciliũ vniuerſale nõ niſi
p̃lati ad voces diffinitiuas regulariter admit
tant̃. his habitis ad rõnes iam deueniendũ
eſt. Ad primã reſpondet̃ negãdo ꝯñtiam ſi Ad primũ
ex illo veller aduerſarius arguere ꝙ ſeniores
illi qui cũ apoſtolis ꝯueniſſe dicunt̃ habuerit
voces diffinitiuas in illo ꝯcilio: maxime quia
ſeniores illi qui etiã ibi dicunt̃ preſbyteri du-
bium eſt an fuerint laici vel ſacerdotes. cũ gl.
ſup verbo. preſbyteros: dicit etate vel gradu
Sciendũ q̊ videt̃ ꝙ ſeniores illi lz cõuenerint
cum apoſtolis in cõcilio cõſultãdo. nihilomi-
nus determinatio ⁊ diffinitio facta fuit per apl'z
petrũ. Naz vt ait Hiero. in epiſtola ad Aug.
Petrus princeps fuit illius decreti. vnde gl.
ſup verbo. tacuit omnis multitudo. dic̃ cõcor
dans petro. Et ita etiã exponit magr̃ Nicola
us de Lira. nec obſtat quod ſequit̃: viſum eſt
ſpũiſancto ⁊ nobis: quia hoc nõ arguit ꝙ oẽs
habuiſſent in decreto auctoritatẽ diffiniẽdi:
qd̊ ſolis maioribus conuenit: ſed bene ꝙ om̃s
cõcurrerint in conſultãdo ⁊ diſcernẽdo quid
cõueniebat. Preterea nec obſtat ꝙ in pſona
omniũ ſcripta legatur epiſtola quam ad fra-
tres Antiochie exiſtẽtes mittebant. quoniã
vt ibidem dicit glo. ⁊ cõmemorat dñs Hugo
cardinalis in expoſitione. Ideo titulus com-
munis ponitur in epiſtola ne aliqua diſſenſio
nis occaſio relinqueretur. id eſt vt daretur in
telligi ꝙ omnes in illa ſententia conuenirent

ratione cuius cōis ſenſus noīe oīm ſcripta eſt epiſtola illa. nō aūt ex hoc ꝙ oēs habuerunt voces diffinitiuas in illo cōcilio. Ad ſcōm Ad ſcōaꝫ rōnem reſpondet ꝙ tex. pfatus nō eſt ad ppoſitum: quoniā illi dicunt ibi a papa miſſi tanꝙ eius legati vt locū eius tenerēt in concilio hoc autem fieri bene poteſt auctoritate pape quemadmodū etiā alij etiā minores vt dyaconi loca tenere poſſunt alioꝝ patriarcharū in cōcilijs: vt colligit in.c. pcipimus. diſtin. xcij. quod eſt factuꝫ in ſexta ſynodo. ⁊ ex.c.i. xciij. diſtin. quod eſt Symachi pape. Ad tertium Ad tertiā reſpondet negādo ꝯſequētiam: quia lꝫ abbates legunt interueniſſe in pfato cōcilio generali cuꝫ epīs: differēter tamē. pmo q: epi ſunt hi qui de iure et officio intereſſe debebāt. abbates vero ſunt hi qui de gratia ſummi pōtificis vocabant. Secundo q: in concilio epi habebāt voces cōſultiuas ⁊ diffinitiuas: abbates vero cōſultiuas tm̄: vel ſi etiā diffinitiuas hoc erat ex bn̄placito romani pontificis qđ fieri poteſt ſic ſupra diximꝰ. Ad quartum Ad quartā dr ꝙ nullo mō facit ad ppoſitū: qm̄ clerus totus et populus nō eſt vocatus ad conſulendū ſiue diffiniendū aliqđ ſynodaliter: ſed ad hoc ꝙ ipſis pn̄tibꝰ ⁊ gratū habētibus Leo papa cum maiori ſolēnitate daret regi Carolo patriciatus dignitatē ⁊ ordinationē apoſtolice ſedis. ⁊ ita nō eſt ad ppoſitum. Ad quintum Ad q̄ntam reſpōdetur negādo aſſumptū: nō em̄ videtur cōcedendū iuxta ſanctū Tho. tam in. ij. ij. ꝙ in quotlibetis: ⁊ vt nos ſupra induximꝰ li. i. huiꝰ noſtre ſumme. c. lxxviij. ꝙ archidyaconi ⁊ pbri curati ita plati veniāt dicendi ſicut epi. quia epi ſunt qui pncipaliter habent curā populi: preſbyteri aūt vel archidyaconi habēt aliqs ſubminiſtratiōes ſub epīs. vnde ſup illđ pme Corinth. xij. alij opitulatōes alij gubernationes. dicit glo. ſic. opitulatōes. i. eos qui maioribus ferūt opem. vt Titus Paulo vel archidyaconi epīs. gubernatōes. i. minoꝝ pſonarū vt preſbyteri qui plebi documēto ſunt. vnde et hoc ipm oſtendit in ordinatione ſacerdotū de q̄bus eps ita dicit. q̄to fragiliores ſumus ſcꝫ apoſtolis: tanto magis his auxilijs indigemus. vnde in.c. cūctis. ex auctoritate Clemētis pape. oībus pbr̄is ⁊ dyaconibus ⁊ reliqs clericis attendendū precipit: vt nihil abſqꝫ ꝓprij epi licentia agat. ⁊ idem in.c. nō debere. diſti. lxxx. vnde patet ꝙ ad epōs pncipaliter ptineat regimē eccleſie. ipi em̄ ſunt veri ⁊ pncipales plati: ⁊ ideo ipoꝝum tm̄ eſt habere voces diffinitiuas in cōcilijs vniuerſalibus. in cuius ſignū cuꝫ diffinitio aliqua fienda eſt in cōcilio vniuerſali. ipſi ſoli regulariter ornamētis pōtificalibus induunt. vtpote ad quos iudicium illius tribunalis tm̄ ſpectat. Ad confirmationē autē inductā ex.c. concilia. rn̄det vt ibi glo. exponit ꝙ per ſacerdotes intelligūtur epi. Ad ſextā de cardinalibus rn̄detur Ad ſextum ꝙ lꝫ nō oēs ipſi ſint epi: ſunt tamē quaſi vnū corpus cū romano pōtifice ſummo epoꝝ. vn̄ cum pſona pape qui caput cōcilioꝝ eſt intelligendi veniūt ipſi cardinales cū ſint ſpūalia membra eius: vt notat Hoſtieñ. in.c. antiqua de priuile. ⁊ nō minus ꝙ ipſi epi vocē diffinitiuam habent in cōcilijs. vnde ſimul cū epīs id eſt pōtificalibus veſtibus ⁊ mitris in diffinitionibus ſynodalibus cōcurrunt. Preterea lꝫ nō omnes cardinales ſint epi vt dictū eſt, nihilominus habent epalem iuriſdictionem. vnde in.c. in nomine dn̄i. Cardinales epi vocant. vt ait glo. ſup verbo cardinales epi. ſuccedūt etiā aplīs i dignitate aplica. ſicut in pmo huius operis declarauimus. q̄ pncipaleꝫ locū in eccleſia tenēt. Ad ſeptimā rn̄detur Ad ſeptimum negādo aſſumptū. videlꝫ ꝙ ideo pncipaliter ad conciliū euocādi ſunt vniuerſale. quia i lege dn̄i fuerint plenius eruditi ⁊c. hoc em̄ falſum eſt. licet tales eſſe deberēt. iuxta.c. qui eccleſiaſticis. di. xxxvi. Sed hoc debet eis iure dignitatis eorum. ſunt em̄ pncipes eccleſie a deo ꝯſtituti. ps. xliiij. Ad octauā reſpondetur negando ꝯn̄tiam. ⁊ cū dr ꝙ regula iuris eſt Ad octauum Reſpondet dupl'r. Primo ꝙ ab omnibus intelligit approbatū quod a potioribꝰ ſiue maioribus in vniuerſitate approbat. Scđo rn̄detur ꝙ regula illa nō facit ad ppoſitū cum nō habeat locū niſi vbi iura aliquoꝝ tangerētur cum aliquo pjudicio. vnde Inno. notat in.c. veſtra. ⁊ in.c. ij. de offi. leg. dicens ꝙ cum eps vel legatus velit facere ſtatutū tangēs iura aliorum. hoc debet facere cū eoꝝ aſſenſu etiā ſi ſint laici: vel ſi nō ꝯſentiant ſaltem debent eſſe pn̄tes. hoc aūt nō eſt in cōcilijs vniuerſalibus vbi regule viuēdi ⁊ doctrine nemini pjudiciales ſed ſalutares inſtituunt. Ad nonum Ad nonuꝫ reſpondet negādo ꝯſequētiam. dicimus em̄ ꝙ ad hoc ꝙ cōciliū vniuerſale repn̄tet vniuerſaleꝫ eccl'iam nō requirit preſentia omniū fidelium. hoc em̄ eſt impoſſibile nec aliquo tēpore factū legitur. ſed ſufficit ꝙ in eo ſint maiores ſiue potiores reipub. xp̄iane cuiuſmodi ſunt prelati maiores vt dictum eſt. vnde fcā in concilio per tales tota eccleſia feciſſe dicitur. vt aperte colligitur ex.c. confidimus. xxv qōne prima. Ad decimum Ad decimam reſpondetur ꝙ licet in aliquibus concilijs legantur interfuiſſe preſbyteri aut monachi ſiue etiā laici. nō tamen ad diffinitiuas voces admiſſi: ſed vel

ad cōſultatiuas vel vt teſtes eſſent. quod ma-
nifeſte colligit ex varietate formarū ſubſcrip-
tionū quibus vtunt iſti ⁊ illi. Forma aūt epo-
rum ſubſcriptionis eſt talis. Flauius eps Cō-
ſtantinus iudicās ſubſcripſi. Forma vō pbro-
rum archimandritarū ſic. Fauſtus preſbyter
archimādrita monaſterij ſancti Dyoniſij ſub-
ſcripſi ecce ꝙ nō ait ſicut eps iudicās ſubſcri-
pſi. Impatores vero ſubſcribētes nō dicebāt
ſe diffinire vel iudicare. ſed diffinita ⁊ iudica-
ta ſuſcipe. vt pꝫ ex ſubſcriptionibꝰ impatorū
in octaua ſynodo. De iſta aūt materia etiā ali-
quid in ſequēti. c. dicetur.

Cap. xv. Qui admittendi ſunt ad concilium vniuer-
ſale; et qui non.

Cap. XV

Poſtquā oſtēdi-

mus qui regulariter ad vniuer-
ſalia cōcilia neceſſario vocandi
ſunt: ⁊ qui nō. Qm multi etiam
nō vocati veniūt petētes admitti. iā enuclee-
mus qui ⁊ quibus de cauſis admittēdi veni-
ant ⁊ qui nō. In pmis notū eſt hereticos non
eſſe admittēdos ad conciliū iuxta. c. cū quibꝰ
xxiij. q. iij. vbi Gelaſius papa dicit nō eē eccle-
ſiaſtici moris cū his qui pollutā habēt cōmu-
nionē pmixtāqꝫ cū pfidis miſcere concilium.
De fidelibus vero ꝙ omnes petētes admitti
admittēdi ſint videt aliqbus de numero no-
uellorū magiſtroꝝ inducētibus p ſe ⁊ practi-
cam aliquoꝝ antiquoꝝ conciliorū ⁊ aliquas p-
ſuaſiones. ex practica quidē concilioꝝ arguē-
tes inducūt pmo ꝙ in concilio celebrato per
Nō prima quo-
dam ⁊c.
apoſtolos ſup electione Mathie de quo act.
pmo. nō ſolum interfuerūt apoſtoli. ſed etiam
laici ⁊ mulieres vident admiſſi. vt videt colli-
Secunda gi ex lra illius. c. Secūdo inducūt idem ex cō-
cilio ſecūdo apoſtoloꝝ. vbi mltitudo diſcipu-
lorū vocata legit vt eligerēt aliquos ad quo-
tidiane diſpēſationis miniſteriū pagendū vt
Tertia habet Actuū. vi. Tertio inducūt practicā cō-
ciliorum modernoꝝ. ſ. Piſani. Conſtantini ⁊
Baſilieñ. in qbus indifferēter abbates: magi-
ſtri. doctores: licētiati: etiā baccalarij: preſby-
teri: religioſi: pcuratores: immo etiā quaſi q-
Quarta cunqꝫ volebāt admiſſi fuerūt. Quarto ratiōe
ſic ad conciliū vniuerſale in quo decidēde ve-
niūt ardue cauſe vident oms admittēdi quo-
rum res agit ⁊ vertit intereſſe pprie ſalutis:
ſed hmōi ſunt omnes fideles. g nullus fidelis
qui intereſſe vult debet excludi ſiue nō admit-
Quinta ti. Quinto quilibet filius tenet p ſua facul-
tate ſuccurrere matri ſue in anguſtijs conſti-
tute. ſed omnes fideles ſunt filij matris eccle-
ſie vt patet. ergo omnis fidelis tenetur p ſua
poſſibilitate ſubuēire ſancte matri ecclie. ſed
vniuerſale conciliū ad hoc congregat: vt ne-
ceſſitatibus ecclie ſubuēiat. g ad illud debēt
admitti oms qui opem volūt cōferre. Sexto Sexta
confirmat ſic ratio ipa: qlibet homo ſanꝰ mē-
te videns domū ppriaꝫ vel domini ſui ardere
debet occurrere vel cum aqua vel cum aliqua
alia re ad extinguendū incendiū: ſed domꝰ p-
pria ſiue dñi noſtri dei eſt vniuerſalis eccleſia
g incenſo in illa ſcādalo debent oms fideles
cōcurrere. iuxta illud pphete ps. lxxviij. zelus
domus tue comedit me. ⁊ opprobria exprobrā-
tium tibi ceciderūt ſup me: ſed hic concurſus
fit in cōcilio vniuerſali: ergo ad id ſunt admit-
tendi omnes fideles cōcurrētes ad pſciniū
conferendū. In oppoſitū tamē vident eſſe q
dicta ſūt in pcedēti. c. Preterea ſi paſſim om-
nes fideles petētes admitti ad concilium ad-
mittēdi eſſent. maxime ad voces diffinitiuas
⁊ cōſultiuas plura mala ſequerent. vt pertur-
batio pacis: ſcandaloꝝ materia: ſeditōes: rixe
cōtentiones: difficultas aliquid recte conclu-
dēdi orirent: qm vt ait btūs Criſ. in pn. ſupra
Jo. in cōmento lrali. Multitudo mater ē ſe-
ditiōis et cōtumacie paucitas magiſtra diſci-
pline. ⁊ Auguſtinus cōtra Julianū. li. ij. ar. ij.
dicit in cauſa iudicādi amoto ſtrepitu turba-
rum honorandā eſſe paucitatē quam rō erudi-
tionis libertaſqꝫ ſublimat. Reſpondēdo ergo
ad hanc queſtionē videt nobis dicendum ꝙ
nullo modo cōueniat admittere omnes q ad-
mitti poſtulāt ad vniuerſale cōciliū ad voces
diffinitiuas nec ēt cōſultiuas: niſi vt ſupra di-
ximus. Et tamē notandū ꝙ reuoluētibus no-
bis multas hyſtorias ⁊ practicas obſeruatas
in multis cōcilijs cognoſcimus occurriſſe in
facto ꝙ multis et varijs de cauſis aliqui pret
prelatos ſuperiores quos ſupra diximus i his
que ptinent ad corpus vniuerſalis cōcilij ad-
miſſi ⁊ poſſunt admitti ad vniuerſalia ꝯcilia
Primo quidē modo ad plenius conſulendū
in agendis ⁊ diſponēdis in concilijs vniuer-
ſalibus vt aliqui prudentes ⁊ experti viri i no-
titia rerum tractandarum in concilio vt etiā
ſi diſponeretur via in hieruſalem: aut de bel-
lo contra turcos. admittendi venirent homi-
nes. qui in diſpoſitione rerum neceſſaria-
rum pro tali negocio eſſent docti et experti.

Secundo leguntur admiſſi gratia diſpu-
tationis tantum vt ſi contra hereticos diſpu-
tatione agendum eſſet: vt aliqui doctiſſimi
magiſtri et doctores: ſicut diebus noſtris pri-
mo vidimus Baſilee cum contra Bohemos
diſputabatur. ſecundo Florentie ad diſpu-
tandum cum grecis: hoc etiam ſuperioribus

temporibus legim⁹ latius ptractatũ ſup que
ſtione de gradibus cõſanguinitatis p Alexã-
drum papã ſecundũ de quo in.c.ad ſedẽ.xxxv
q.v.ita papa loquit̃.ad ſedem apoſtolicã per
lata eſt queſtio nouiter orta de gradibus con
ſanguinitatis quã quidã legum ⁊ canonũ im
periti excitãtes ⁊c.ſequit̃.j.hanc queſtionem
diſcutere curauimus in ſynodo habita in la-
teranenſi conſiſtorio:cõuocatis ad hoc opus
epĩs ⁊ clericis atq͂ iudicibus diuerſarũ puin
ciarum.hec ibi. Tertio admiſſi legunt̃ aliq̃
tanq̃ iudices diſcretiui:ad diſcernendũ inter
altricãtes aliquos ſup aliq̃ pfũda ſiue ardua
q̃ſtiõe.vnde i ſynodo illa ampliſſima celebra
ta rome: in qua cum corã imperatore Conſtan-
tino ⁊ Helena diſputandũ veniret inter xp̃ia
nos ⁊ iudeos tpe beati Silueſtri:que lex: an
ſ.xp̃ianoꝝ an iudeoꝝ p̃ferenda veniret. Iudi-
ces duo poſiti ſunt nõ ſuſpecti.ſ. Crato pb̃us
qui nihil terrenũ habere volebat. ⁊ zenoſmo
qui cõſul exiſtẽs nunq̃ munus ab aliquo ſuſ-
cepit. Legimus etiam in cõcilio Calcedonẽ-
ſi in diſputatõe cõtra Dioſcoꝝ iudices diſcre
tiuos poſitos fuiſſe. vnde de eis in actõe.xvi.
ſic habetur. Glorioſi iudices dixerunt ex his
que geſta ſunt vel ab vnoquoq͂ depoſita ãte
omnia quidẽ p̃matum ⁊ honorẽ p̃cipuum ſ̃m
canones antiquos rome deo amãtiſſimo ar-
chiepiſcopo cõſeruari oportet. Item in octa-
ua ſynodo actione.i.ſic habet̃. Impatores no
ſtri miſerũt nos ſ̃uos ſuos qui ſenatores eoꝝ
ſenatus vocamur qui volũtate dei honorat⁹
eſt ſ̃m omnia vt ſimus diſcreti eoꝝ que gerũ-
tur auditores. Quarto admiſſi legunt̃ ad vni
uerſalia cõcilia ⁊ etiã admitti poſſent ad con
ſeruationẽ fidei ⁊ defenſionẽ:⁊ geſtarũ reruz
pleniorem acceptationẽ. Hoc modo impato
res ⁊ p̃ncipes quãdoq͂ legunt̃ ad vniuerſalia
concilia admiſſi.ait em̃ Martianus impator
in Calcedonẽ.cõcilio. Nos ad cõſeruandaz
fidem non ad potentiã oſtendendã exemplo
glorioſiſſimi p̃ncipis Conſtãtini ſynodo iter
eſſe volumus vt inuẽta veritate nõ vltra mul
titudo prauis doctrinis attracta diſcordet.
Quinto admittunt̃ aliq̃ ad conciliũ gratia p
tectionis ſynodi et libertatis illius. vt prin-
ceps vel eius locum tenẽs in cuius territorio
ſynodus celebrat̃:maxime quando ſynodum
extra terras eccleſie romane celebrare cõtin-
git. Sexto admittunt̃ aliq̃ ad cõciliũ gratia
doctrine ⁊ eruditionis.hac rõne nõ modo cle
rici ſed etiã laici admitti poſſunt: cuz aut de
fide agit̃ aut de gradibus cõſanguinitatis vt
erudiant̃. Unde Nicolaus papa in.c.vbi.di.
xcvi,inquit, Ubi nam legiſtis impatores an-
teceſſores veſtros ſynodalibus interfuiſſe cõ
uẽtibus niſi forſan vbi de fide tractatum eſt:
que vniuerſalis eſt que omniũ cõmunis eſt q̃
nõ ſolum ad clericos verũ etiã ad laicos ⁊ ad
omnes ptinet xp̃ianos. Septimo admittunt̃
aliqui qui habẽt aliq̃d opponere: vtputa aut
querelas: vt qui habẽt cauſas litigioſas vel q̃
ſup aliquibus grauibus occurrẽtibus cauſis
circa materias ſup quibus ſynodus eſt cõgre
gata petunt ſibi p ſynodum puideri. verũ iſti
nec diffinitiuã nec conſultiuã vocem habent
in concilio. ſed expoſitiuã tm̃. vnde expoſitis
verbo vel ſcripto que exponere voluerũt non
habent amplius ſynodo intereſſe. Octauo
aliqui legunt̃ admiſſi ad concilia ad amplio
rem notitiaz iuſtitie ⁊ veritatis. hac de cauſa
Inno.in.c.ad apoſtolice. de ſentẽtia ⁊ re iu-
di.li.vi.dicit. Si diceret ſcz ipe Fredericus q̃
in nullo cõtra iuſtitiam eccl̃iam leſerat. vel q̃
nos eum contra iuſtitiã leſiſſemus. parati era
mus cõuocare reges p̃latos ⁊ p̃ncipes taz ec
cleſiaſticos q̃ ſeculares ad aliquẽ tutuz locũ
vbi per ſe vel ſolẽnes nuncios conueniret ⁊c.
Nono admiſſi legunt̃ aliqui ad cõcilia gratia
miniſterij vt officiales notarij ⁊ pcuratores.
vnde plurima verba legunt̃ in geſtis cõcilio-
rum que ſunt verba notarioꝝ referẽtium tam
dicta patrum q̃ etiam imperatoruz. Decimo
admiſſi legunt̃ aliqui ad maiorẽ ſolẽnitatem
eiuſdez: ſicut patet in ſynodo rome celebrata
in qua Leo papa clero ⁊ populo ſimul conue-
niente dat regi Carolo patritiatus dignitatẽ
vt in.c.ſynodo.diſtin.lxiij. hoc etiam patet in
ſynodo Rome celebrata in qua Nicolaus pa
pa formã electionis romani pontificis diſpo
nens in.c.in nomine domini.diſtin.xxiij. In
talibus em̃ ſynodus ad que nõ fiebat conuo-
catio ep̃orum de diuerſis puincijs admitte-
bant̃ quãdoq͂ alij inferiores vt dyaconi pb̃ri
et monachi: ſicut in predictis concilijs legi-
tur factum pro honore ⁊ amplitudine concilij

Undecimo reperiuntur aliqui admiſſi ad
concilium vt ſint teſtes geſtorum in concilijs
per ſubſcriptiones eorum: ſicut in quinta et
octaua ſynodis legitur q̃ preſbyteri mona-
chi dyaconi lectores ſubſcripſerunt et impe-
rator ac ſenatus. Duodecimo leguntur ali-
qui admiſſi gratia ſanctitatis. cum ſcilicz ali
quid orationum ſuffragio a deo poſtulanduz
occurrit. exemplum huius colligitur ex primo
concilio apoſtolorum in quo cun orationibus
impetrandum foret admiſſi ſunt omnes. cxx.
qui cum apoſtolis erant in cenaculo ad conci
lium illud: vt omnium orationibus interue-
nientibus facilius eorum petitio exaudiretur

Ad rōes factas in oppoſitum

His habitis facile reſpondet ad rationes factas in oppoſitum. verum ꝓ ſolutione obiectionū que ſumunt ex practica ⁊ forma preteritoꝝ conciliorꝝ. Notandū ꝙ de modo celebrandi cōcilia vniuerſalia quo ad pſonas maxime vocandas vel admittendas preter epōs nulla certa forma data eſt. cuiꝰ rō eſſe videt: q̄r forma ⁊ modus celebratōis vniuerſaliū concilioꝝ pendet omnino ex diſpoſitōne pape q̄ auctoritate ⁊ ptāte eſt ſupra vniuerſalia cōcilia vt extra de elec. c. ſignificaſti. qui ꝓ rerū ⁊ caſuū varietate pōt illos vel illos vocare vl' admittere: ⁊ ideo ex modo vl' ex forma ſeruata in vno cōcilio vniuerſali vel in alio: ſiue per apoſtolos ⁊ patres ſuccedētes nō pōt capi efficax argumentū: quia varie forme legunt obſeruate circa perſonas inſtantes admittendas vel non admittendas: vt iam viſum eſt. Et maxime hoc verū eſt ex forma obſeruata in quibuſdam concilijs que nō ꝓ grauibꝰ cauſis ⁊ vl'ibꝰ ſed particularibus ⁊ nō ad diffiniēdū vel ſtatuendū aliquid vniuerſaliter pro tota eccleſia celebrata ſunt. Quare licet primitiua eccleſia celebrando aliqua concilia exemplū nobis dederit vt nos occurrētibus neceſſitatibus illa celebremꝰ. vt ait glo. act. xv. nō tñ obligamur ritum tunc obſeruatum nunc obſeruare: ſicut nec ritū tunc circa ſacramentoꝝ diſpoſitionē obſeruatū obſeruare tenemur. ſicut patet de vſu ſacri eucharistie qđ inſtitutū ⁊ celebratū poſt cenā legitur et aplīs traditum Luce. xxij. qđ tñ nos nō niſi ieiuni celebramus ⁊ ſuminꝰ iuxta. c. liqđo. de cōſe. di. ij. vbi. Aug. ita inq̄t. Placuit ſpiritui ſancto vt in honore tanti ſacramenti priꝰ in os xp̄iani corpꝰ dominicū intraret ꝙ ceteri cibi vnde ad argumentū qđ fit Xp̄s poſt cenam ſiue cibū ſumpſit ſacramentum: ergo nos ita debemꝰ facere. Reſpōdit ſāctus Tho. in. iiij. ꝙ nō ſeq̄tur: q̄r nō oportet ꝙ eccleſia ſeruet ordinē ſumendi quē xp̄s ſeruauit: quia nō oportet qđ conuenit principio vel generationi alicuius rei ꝙ competat ei q̄n iā eſt in eſſe pfecto. ⁊ ſimiliter nō oportet vt qđ cōuenit ſacramento in ſui inſtitutione ꝙ cōpetat ei q̄tum ad ſuū vſum. Similiter dicere poſſumus de ordine ⁊ forma celebrādi ꝯcilia. Nō enim oportet ꝙ ritus obſeruatus per aplōs in concilijs ſuis ſeruet per omnia nunc a nobis. quia aliq̄d fuit tunc ꝯueniens quādo erat paruula ⁊ in principio ſui qđ nunc nō conueniret eccleſia perducta ad perfectiorem ſtatū multa varietate ordinum ac officiorum diſtributū

Ad duas primas

Ad argumenta autem duo prima ſumpta ex practica cōciliorum obſeruata per apoſtolos. Reſpondetur negando cōſequentiam factam: tū ratione iam dicta: tum q̄r nunc nō occurrit circa omnes qui admitti petūt ad concilia eadem ratio ꝓpter quā apoſtoli alios ꝙ apoſtolos ⁊ eccleſiaſticos admittebāt ad ꝯcilia ſua

Ad tertiam

Ad tertium quod inducit de concilio Conſtantieñ. ⁊ Baſilieñ. Reſpondet primo ꝙ cōſequētia nō valet vt patet ex dictis. Secūdo dicit ꝙ paruū aut nullū argumentū faciunt obſeruata in p̄fatis cōcilijs. tum q̄r Piſanū ⁊ Conſtantieñ. q̄tum ad eorū ꝑncipiū anteꝙ forent omnes tres obediētie congregate cū fuerint celebrata in ſciſmate nō fuerunt vniuerſalia cōcilia habita a tota ecclīa. Baſileñ vero cum fuerit toti eccleſie ſcandaloſum: qđ maxime euenit ex hac indiſcreta admiſſione multoꝝ ad voces diffinitiuas in concilio: non eſt habendū in memoria alicuius auctoritat.

Ad quartam

Ad quartā reſpondet ſub tali diſtinctione aut in cōcilio vniuerſali in quo aliq̄s de inferioribus petit admitti tangit res ⁊ ſalus illiꝰ in particulari: vt puta q̄r eſt accuſatus de aliquo crimine ⁊ ꝓcedit cōtra eum. tūc concedimus ꝙ admittēdus eſt om̄is talis ad reſpondendum ꝓ ſe vel ad indulgentiā petendum: quod etiā vt ait glo. in. c. cōuenientibus. i. q. vij. concedit. ⁊ tamen nō ꝓpter hoc dicuntur admitti in concilio ad voces cōſultatiuas vl' diffinitiuas. Si vero nō agitur de ſalute illiꝰ in particulari ſed in cōmuni cū omībus alijs fidelibus: tunc nō eſt neceſſariū illū admitti ſed ſufficit ꝙ ſuperiores ⁊ potiores in quibus virtute omnes alij continent interſint concilio. al's q̄libet fidelis ⁊ etiam mulieres admittende venirēt ad quecūq̄ concilia in quibus tractaret de ſalute fidelium aut rebus vniuerſitatū quod eſt abſurdū.

Ad quintam

Ad quintā reſpōdetur negādo ꝯñtiam. quoniā licet om̄s fideles qui ſe offerunt ad ſubueniēdum neceſſitatibus eccleſie occurrētibus admitti debeant ad ſuccurrendum eccleſie et cum magna charitate ſuſcipi. quando iuxta conditionem ſtatus eorum ⁊ facultates in ſubſidium eccleſie ſe offerunt. vtputa ſi agendū eſſet contra hereticos ⁊ infideles manu armata. aut paſſagium fiendum in terram ſanctam offerrent ſe aut bona ſua. non tamē ex hoc ſequitur ꝙ admittendi veniant in concilio prout hic loquimur đ admiſſiōe videlꝫ ad voces diffinitiuas vel etiā cōſultatiuas habendū in eo: q̄r ſi h̄ daretur vt iam diximus nimis confuſa eſſet ſynodalis congregatio.

Ad ſextam

Ad vltimā rōnem ſimili modo reſpondet.

Capitulum. xvj. An omnes prelati maiores totius orbis chriſtiani neceſſario vocandi veniant ad concilium vniuerſale.

Cap. XVI

Viſo qui ad vniuerſalia cõcilia de ꝑ ſe 7 neceſſario vocãdi veniũt: quia ſcȝ plati maiores. pñter enucleandũ venit: an neceſſario oĩs plati maiores orbis vocandi ſint. 7 intereſſe debeãt vniuerſali cõcilio. Ad cuius queſtiõis determinationẽ repetenda nobis eſt diſtinctio concilij vl'is quam ſupra poſuimus. diximus eñ ꝙ vl'e concilium ad pñs capit dupliciter. Uno modo dictũ ab vniuerſo: ſicut ꝓuinciale a ꝓuincia. 7 hoc mõ conciliũ vniuerſale dicit quod papa vel eius legatus cũ patrib' de toto vniuerſo celebrat. quod iuxta Aug. appellamus plenariũ concilium. Alio modo dr vniuerſale ab vniuerſitate auctoritatis que eſt ſupra totã eccl'iam. primo modo loquẽdo de vniuerſali cõcilio quod dr plenariũ. dicimus ad ꝑfectionẽ huius concilij oĩes epos orbis conuocãdos eẽ. 7 ſi non particulariter in cõmuni ſaltẽ conuocando 7 inuitando patriarchas oĩs 7 ꝑmates vt ipſi cum epis quos duxerint eligẽdos (quia nec eſt poſſibile nec etiã vtile oẽs ſimul ꝯuenire) veniãt ad conciliũ. hoc ſatis apte ꝓbat ex geſtis octaui cõcilij. ad quod Baſilius imperator dr architectos eccl'iaſtici tabnacl'i a finibus orbis cõuocaſſe. Itez legit ibi ꝙ in aduẽtu vicarij patriarche Alexãdrie q deficiebat patres iſtius cõcilij dixerũt. Glorificam' deũ vniuerſoꝝ qui quod deerat vniuerſali ꝯcilio ſuppleuit: 7 nũc ꝑfectiſſimũ demõſtrauit: hec ibi. Unde abbas Anaſtaſius in epl'a ad Adrianum papã de octaua ſynodo loquẽs ait ſic. Facta eſt ergo hec ſacroſancta ſynodus ãno imperij Baſilij pij ꝑncipis tertio qui vniuerſos patriarchales thronos ſicut alioꝝ nulla i coꝝ loci huitoribus ꝑſules habẽs vniuerſalis nõ incõueniẽter ab oĩbus appellat. vniuerſalis eſt eñ ꝑmo quia catholica fides i ea 7 ſctẽ leges que non ſolum a ſacerdotibus: ſed ab vniuerſis xpianis coli debent 7 venerari 7 cõtra hoſtes earũ ꝑſona voce defendi. deinde q: cum xps in corpore ſuo quod eſt eccl'ia tot patriarchales ſedes quot in cuiuſcũꝗ mortalis corpore ſenſus locauerat ꝑfecto gñalitati nihil deeẽt eccl'ie: ſi oĩs ille ſedes vnius fuerit voluntatis ſicut nihil deeſt motuĩ corporis ſi oĩs ſenſus integre cõmuniſꝗ fuerint ſanitatis. inter quas videlȝ ſedes q: romana ꝑcellit viſui nõ immerito comparat: qui ꝑfecto cunctis ſenſibus ꝑeminet acutior illis exiſtens 7 cõmunionẽ ſicut nullus eoꝝ cum omnib' habens: hec ibi. Ex quibus patȝ ꝙ conciliũ vniuerſale nõ dr quia oĩs orbis ꝑſules pñtialit cõueniant: ſed repñtatiue tm̃. vnde ipſi pñes aduenientes 7 ſi pauci reſpectu aliorum tamẽ cum vniuerſitatẽ alioꝝ repñtent auctoritatẽ concilij adimplẽt cũ nomine alioꝝ veniãt. vnde in ſcdo concilio Africano dr ꝙ legati aliorum nomine plenã tribuũt concilio auctoritatem. Et inde eſt ꝙ quicqd ꝑ pñtes concluſuȝ fuerit vniuerſali conſenſu dr concluſum. vt ex c. ſicut. diſti. xix. colligit vbi btũs Gregorius poſt cõmemorationẽ q̃nꝗ ꝑmoꝝ conciliorũȝ vniuerſaliũ ita inquit. Cũctas vero ꝑſonas q̃ ꝑfata venerãda concilia reſpuũt reſpuo q venerantur amplector: quia duȝ vniuerſali ſunt conſenſu cõſtituta ſe 7 nõ illa deſtruit quiſqs preſumit 7c. Licet eñ omnes prelati orbis in illis concilijs ꝯgregati nõ fuerint quia tamẽ pñtes repñtabant omnes qui vocati erãt omniũ illoꝝ auctẽ ſiue ꝯſenſum habuiſſe iudicat vnde in quodã cõcilio tolletano ſic dr. Si qs aũt tam noſtrarũ ꝙ eorum qui nũc ex ꝓuincia ſancte ſynodo defuerũt huic ſalubri ordinatõni obuiare ꝑſumpſerit cõuictus totius fraterne charitatis habeat extraneus. cenſent eniȝ illi pñtes alijs rite ad ſynodũ expectantibus vocatis omnẽ auctẽȝ habere: hec ibi. hoc vniuerſalitatis modo ꝑma. viij. cõcilia vniuerſalia dicta ſunt: qm̃ ad ea de vniuerſo orbe xpiano patres cõuenerũt. 7 lȝ pauci numero oĩs tm̃ auctis repñtatione fuerũt: quia ꝑmuȝ fuit cccxviij. patrũ. Scdm. cl. Tertiũ. cc. Quartũ ccxx. eque tamen dicunt fuiſſe vniuerſalia 7 plenaria ꝯcilia: tũ ex pñtia auctoritatiua apoſtolice ſedis que in totum orbẽ habet ꝑmatũ. tum ex repñtatione in pñtibus cõſenſus oĩm epoꝝ orbis. quod etiã manifeſte colligit ex actione tertia ſeptime ſynodi vbi in epiſtola quã orientales epi ſcribũt Ceſario Conſtantinopolitano patriarche ita habet. Si volueritis celebrare ſynodũ ne moleſtia vobis appareat trium apoſtolicarũ ſediũ patriarchaliũȝ 7 ſanctiſſimoꝝ epoꝝ qui ſub ipſis degunt abſentia nõ ex ꝓprio eoꝝ accidẽs ꝓpoſito ſed ex dñantiũ illis terribilibus minis 7 mortiferis penis. hoc aũt ſubtilius eſt cõſiderandũ etiã ab ipa ſacra 7 vniuerſali ſexta ſynodo in qua nullus eoꝝ qui per idem tempus in his partibus epi erãt cõueniſſe reptus ꝓpter obſcenorum obtinẽtiam ſed nullum ex hoc ſancte adbeſit ſynodo ꝑiudicium nec vires habuit ꝓhibitio aliqua ſtatuendi 7 manifeſta faciendi recta dogmata pietatis precipue cũ ſanctiſſimus 7 apoſtolicus papa Romanus concordauerit 7 in ea inuentus ſit per apocriſarios ſuos 7 nunc ſanctiſſime hoc cum dei adiutorio ſimiliter fiet: hec ibi. Ubi nõ eſt ꝑtereũdũ

ꝙ in his cōcilijs vniuerſalibus in partib⁹ orīē
talibus celebratis pauci aut nulli de latinis
fuerūt preter legatos pape. Secūdo aūt mo-
do loquēdo de vniuerſali cōcilio dicto nō ab
vniuerſitate orbis ita ꝙ de vniuerſo orbe pa-
tres vocati ſint aut cōuenerint: ſed ab vniuer
ſitate poteſtatis: quomodo dicit̄ vniuerſale
conciliū quod papa ꝑ ſe vel legatū ſuum cele
brat aliq̄bus ꝓlatis vocatis de rebus que vni
uerſalem eccl'iam reſpiciūt: dicimus ꝙ nō eſt
neceſſariū ad illud vocare oēs prelatos orbis
ſiue epos de toto orbe: ſed ſufficit vocare ali-
quos de aliquibus ꝓuincijs: ⁊ eos de quibus
ꝓ qualitate negociorū ⁊ tempoꝝ opportuni-
tate romano pontifici videbit̄ expedire ⁊ fue
rit facultas nūc de multis nūc de paucioꝛib⁹
ꝓuincijs ſiue etiā de vna tm̄. vt in .c. Guiliſa-
nus. xxiij. q. iiij. dicit papa cum epis quos con
gregare potui. Hoc aūt etiā exemplo oſtendi
mus. Primo quidē exemplo ⁊ practica conci
liorum celebratoꝝ tempe eccleſie ꝓmitiue per
apoſtolos. Nā cū beatus Petrus ꝓmus a chri
ſto ſummus eccleſie vniuerſalis pōtifex cōſti
tutus plura legat̄ cum apoſtolis cōcilia etiā
vniuerſalia celebraſſe. vt ſuperius .c. ij. cōme-
morauimus. nō tamē omnibus apoſtolis pre-
ſentibus illa celebraſſe legit̄: nec abſētes apo
ſtoli qui illis tempibus ꝑ iudeā diſperſi erant
ad ꝑdicanduꝫ cōuocati nec aduenisse legunt̄
ſed ſolum cum his qui hieroſolymis erāt apo
ſtolis et ſenioribus legit̄ celebraſſe. immo in
ꝯcilio quod in materia fidei ſup queſtione de
ceſſatione legaliū celebratū eſt: ſolum beatus
Petrus ⁊ Iacobus qui hieroſolymoꝝ epus
erat. ⁊ Paulus ⁊ Barnabas qui ad habēduꝫ
determinationē ꝑfate queſtionis venerāt hie
roſolymā: cōueniſſe legunt̄. Secūdo hoc ideꝫ
colligit̄ ex practica alioꝛuꝫ concilioꝝ que per
ſanctos patres celebrata legunt̄. tempe enim
Cornelij pape cū noua hereſis inſurgeret: ne-
gantiū indulgentiā aſſequi poſſe poſt lapſuꝫ
cuius auctorē Nouatū preſbyterū fuiſſe ferūt
cōgregata eſt ſynodus celeberrima rome ab
ipo beato Cornelio in qua Nouatus ipe cum
ſuis cōplicibus ab eccl'ia ꝓiectus eſt: ⁊ diffini
tum eſt eos qui lapſi fuerūt indulgentiā cōſe-
qui poſſe: ad quā tamē ſynodū nō oēs patriar
che nec epi orbis vocati legunt̄. Prefata ideꝫ
patꝫ de ampliſſima ſynodo rome celebrata ꝑ
btm̄ Siluestrū poſt Nicenā ſynodū. cclxxvij.
epiſcoporū. in qua cōfirmatis regulis Niceni
concilij ⁊ damnato arrio multa eccleſiaſticis
profutura diffinita ſunt: ⁊ tamen ad hanc ſy-
nodum nō legunt̄ epi de toto orbe cōgregati
Idem eſt etiaꝫ de ſynodo tempore Celeſtini
pape cōgregata Rome celeberrima que Ne-
ſtoriū velut hereticū dānauit. de qua ſynodo
beatus Cyrillus Alexandrin⁹ eps in ſynodi-
ca epl'a ad eūdem Neſtorium ſic ait. Ecce ita-
qꝫ cū ſancta ſynodo que apud amplam vrbem
romā cōgregata eſt ꝑſidente ſanctiſſimo ⁊ ve
nerandiſſimo fratre ⁊ cōſacerdote noſtro Ce-
leſtino epo his ſcriptis ſynodicis te iaꝫ tertio
cōuenim⁹ ⁊c̄. ⁊ ita de multis alijs ⁊c̄. que vl'ia
⁊ celeberrima ad que non de toto orbe xp̄iano
legūtur conuocati prelati: ſed de aliquib⁹ tm̄
prouincijs de quibus cōuenientius atqꝫ facili
us poterāt cōuenire: ⁊ tn̄ in ipſis de fide q̄ vni
uerſalis eſt actum eſt: ⁊ iſtituta ſunt multa ad
quoꝝ obſeruantiā tota eccleſia eſt aſtricta ſi-
cut de concilijs multis exēpla adducere poſſe
mus faciliter ſicut de celebratis ſub Hyla-
rio papa: ſub Felice tio: ſub Gelaſio: ſub Sy
macho: ſub Stephano. ij. ſub Nicolao. i. ſub
Gregorio. vij. ſub Calixto. ij. ſub Innoc. ij. ſub
Eugenio. iij. ſub Alexandro. iij. ſub Inno. iij. ⁊
Clemente. v. Exemplū etiā ꝙ ad ſynodū gñā-
lem ſolū patres vni⁹ ꝓuincie ſunt euocati po
teſt colligi ex cōcilio illo apoſtoloꝝ qđ cōgre-
gatum fuit ſup queſtione legaliuꝫ. act̄. xv. vbi
cum apoſtolis ſeniores tm̄ ꝓuincie Iudee di-
cūtur cōueniſſe. nec alij abſentes apoſtoli aut
diſcipuli ſunt vocati. ſicut ſup⁹ circa. ij. c. nota
uim⁹. Eſt aūt notādū circa vniuerſalia cōcilia
que plenaria dicūtur ad que de toto orbe pa-
tres vocabātur. ꝙ quia talia plurimum habe
bant difficultatis ⁊ laboris: nō niſi pro maxi-
mis rebus ⁊ arduis congregabantur. vtputa
quādo hereſes exorte magnos habebāt aucto
res ⁊ fautores aut multitudineꝫ epoꝝum ſicut
contigit de prefatis octo vniuerſalib⁹ cōcilijs
⁊ ideo raro legūtur a patribus celebrata ꝓut
ex tempoꝛibus ſummoꝝ pōtificum colligi po-
teſt. vnde a primo concilio Niceno quod cele
bratū fuit ſub papa Siluestro vſqꝫ ad ſecūdū
qđ celebratum eſt Cōſtātinopoli ſub Dama
ſo papa fluxerūt. lij. anni. A ſecūda ſynodo vſ
qꝫ ad tertiam que fuit Epheſina prima que ce
lebrata fuit ſub Celeſtino papa fluxerūt anni
lx. A tertio vero concilio vſqꝫ ad quartum in
Calcedonia: quod celebratū fuit tempore Le-
onis pape primi fluxerunt ſm aliquos. xxx. ſm
alios. xix. anni. A quarta vſqꝫ ad quintam ſy-
nodum que eſt celebrata Cōſtātinopoli flu-
xerunt anni. cxxviij. A ſexta vſqꝫ ad ſeptimam
que celebrata fuit in Nicena vrbe tpe Adria-
ni pape fluxerunt. cx. A ſeptima vſqꝫ ad octa-
uam que celebrata eſt in Conſtantinopoli tē-
pore Adriani. ij. fluxerūt anni. lxxxij. Et ita pa
tet ꝙ raro celebrabātur tēpoꝛibus illis cōcilia

A

illa generalia cū ſpacio q̄ngētoꝝ quadragintaq̄nq; annoꝝ tm̄ octo concilia plenaria celebrata legant̄.

Capitulū.xvij. In quo ponunt̄ obiectōes alique contra predicta.

Cap. XVII

duerſus ea que iam dicta ſunt videlʒ ꝙ conciliū quod romanus pōtifex nō vocatis omnibus epīs orbis ſed aliq̄bꝰs tm̄ celebrat vniuerſale conciliū dicatur. obuiat̄ ꝑ aduerſarios multipliciter.

Ergo primū

Primo ex diffinitione illa poſita in glo.c.i.diſti.xvij. vbi ſic dicit̄. Conciliū vniuerſale eſt q̄d papa vel eius legatus cū oībus epiſcopis conſtituit. ergo videt̄ ꝙ de rōne vniuerſalis cōcilij ſit vt oēs epiſcopi cōueniāt ad illud vel ſaltem vocent̄.

Secundum

Secūdo ſic. vniuerſale concilium dicit̄ repn̄tare vniuerſalē eccl'iam vt colligitur taʒ ex.c.cōfidimus.xv.q.i.q̄ ex.c.ſicut di.xv. ergo neceſſariū videt̄ ꝙ in eo concurrat vniuerſitas prelatoꝝ in q̄bꝰs ceteri cōtineri et repn̄tari vident̄.

Tertiū

Tertio ſic. cū romanus pōtifex nō ſit vniuerſalis dicēdus iuxta.c.vbi di.xcix. non videt̄ ꝙ ipē ſine epiſcopis totius vniuerſi poſſit cōſtituere vniuerſale cōciliuʒ.

Quartum

Quarto ſic. ſi papa paucis epiſcopis vocatis de vna vel duabus aut tribus ꝓuincijs excluſis oībus alijs intra tamē eccleſie vnitatem exn̄tibus poſſet celebrare vniuerſale concilium. tūc totus ſtatus tam fidei q̄ vniuerſalis eccleſie qui cōſueuit declarari ⁊ diſponi in cōcilijs vniuerſalibus plenarijs ꝑ hūc modū indirecte ad votuʒ pape ⁊ paucoꝝ reuolueret̄ quod videt̄ nimis periculoſuʒ: vt ꝙ fides noſtra committat̄ arbitrio vnius hoīs: vt inquit Archi. in glo.c.Anaſtaſius.di.xix.

Quintum

Quinto ſic. ſi papa cū paucis epīs de vna vel duabus vel tribus ꝓuincijs poteſt facere cōciliū vniuerſale tante auctis ſicut plenariū: tūc ſequeret̄ ꝙ fruſtra fierēt ⁊ facta eſſent cōcilia plenaria. q̄m magis viderent̄ eſſe in fatigationem eccleſie q̄ vtilitatē: quod tm̄ nō eſt dicendum cum in maxima veneratōne habita ſint. iuxta c.ſicut.di.xv.⁊.c.octo.diſt.xvi.

Sextum

Sexto ſic. ſi prelati qui habiles ſunt et de officio intereſſe tenent̄ vniuerſali cōcilio ſi nō vocant̄ vident̄ poſſe agere de contemptu iuxta.c.quod ſicut. de elec. ſed hoc nō eſſet niſi ꝙ oēs ꝑlati tales ſunt vocandi ⁊c.

Capitulum.xviij. In quo datur reſpōſio ad ſuperiora obiecta.

Cap. XVIII

ane ſicut ſupra diximus dicendum videtur ꝙ ⁊ ſi de congruo omnes epiſcopi q̄ habiles ſunt ⁊ intra vnitatem eccleſie cōſtituti ſi cōmode fieri poſſet ad vniuerſale cōcilium inuitandi eſſent: nihilominꝰ tamen nō omnes neceſſario de toto vniuerſo xp̄iano ſunt ſemꝑ vocandi. Naʒ vt teſtatur beatus Thomas in queſtionibus de potētia.q.x.ar.iiij. Cōſtantinus Auguſtus ſub quo celebrata eſt ſynodus .vi. dixit ꝙ ꝓpter iminentia bella vniuerſaliter epōs congregare nō potuit. vnde nō interfuerūt niſi.cl.⁊ tamen vniuerſalis ſynodus inter alias eſt appellata. vt in.c.ſexta.di.xvi. dicendū ergo eſt ad ratiōes in oppoſitū factas.

Ad primū

Ad primā q̄ fundat̄ in glo.c.i.di.xvij. dicimus ꝙ loquitur de vniuerſali concilio primo modo dicto.ſ.plenario: nec tn̄ vniuerſalis illa cum dicitur cū oībus epīs orbis accipiēda eſt vt diſtribuat pro ſingulis epīs orbis. quia forſitan nunq̄ adhuc tale conciliū fuit aut futurū eſt in quo omnes epī orbis ꝑſonaliter cōuenirent. ſed magis videt̄ accipienda vt diſtribuat pro ſingulis regionibus orbis xp̄iani. vt ſit ſenſus cōcilium vniuerſale eſt q̄d papa vel eius legatus cum epīs totius orbis xp̄iani cōſtituit. iuxta modū loquēdi beati Aug. verum quia in tali concilio etiam oēs epī iuris interpretatione intereſſe intelligūtur vt ſupra expoſuimus poteſt adhuc ſuſtineri predicta diffinitio vniuerſalis cōcilij plenarij in predicta glo. vt intelligatur cū omnibus epīs.ſ. vel ꝑſonaliter vel repreſentatiue ꝯſtituitur.

Ad ſcdm

Ad ſecūdam reſpōdetur ꝙ prelati illi per ſummuʒ pon. ad conciliū vocati cum intētione vel eiꝰ auctoritate aliquid diſponāt in vniuerſali eccleſia licet pauci ſint reſpectu alioꝝ. nihilominus tamen papa vel eius auctoritate fulti repreſentāt etiā vniuerſalem eccleſiaʒ queadmodum cōciliū populi in ciuitate repreſentat totū populum. vt notat glo. ſup Rubri. C. que ſit longa conſuetu. Epiſcopus enim eſt in eccleſia ⁊ eccleſia in epō. vt inquit Cyprianꝰ in ca. ſcire debet.vij.q.i. papa etiam ſingulariter dicitur figurare eccleſiam. vt dicit Aug. iuxta .c.quodcūq;.xxiiij.q.i. hinc ē ꝙ id q̄d princeps totius reipu. xp̄iane cuiuſmodi eſt papa facit cum prelatis aliquibus iuxta diſcretioneʒ ſm̄ tempoꝝ diſpoſitionem ⁊ tractandarum rerū qualitatem concluſerit ordinauerit totius eccleſie auctoritate dicitur eſſe factū.

Ad tertium

Ad tertiam rationem reſpōdemus: queadmodum tetigimus in.ij.li. ꝙ papa veraciter poteſt dici vniuerſalis epiſcopus ſiue patriarcha cum ſit epiſcopus totius orbis. vnde in Calcedonen. concilio acclamatum eſt Leoni pape per patres eiuſdem concilij: apoſtolicus ycomenicꝰ id eſt vniuerſalis ſiue orbicularis. vt etiam te

ſtatur beatus Gregorius in regiſtro. ⁊ beatus
Thomas in tractatu ſuo ꝯtra errores grecoꝝ.
Non eſt aūt credendū ꝙ ſancta ſynodus vni-
uerſalis ꝑfata falſe hoc attribuiſſet btō Leo-
ni pape. verū ſummi pōtifices noluerūt vti hͦ
vocabulo duplici de cauſa. Primo rōne humi
litatis vt dicit ſanctus Tho. videbat̄ enī in
ſupficie ſua verbū hoc ſupbe appellatōnis. vt
ait btūs Grego. vt ſupra. Secūdo ne daretur
intelligi ꝙ papa eſſz ꝑfectus cuilibet particu
lari eccleſie vt ſpecialis illius eccleſie rector.
Sic em̄ vt arguit btūs Grego. ceſſarent oīm
alioꝝ pontificū auctoritates ⁊ adminiſtratio
nes. ⁊ iſta eſt itelligentia. c. nullus. ⁊ c. eccle-
Ad quartum ſie. di. xcix. Ad quartā rōnem reſpondet̄ ne
gando ꝯñtiam. q: vbicūqꝫ cū papa concurrit
nō modo ſacrū dominoꝝ cardinaliū collegiū
ſed etiā cōdecens multitudo ꝑlatorum ſyno-
daliter cōuocatoꝝ nō eſt verū ꝙ fides ⁊ ſtat⁹
vniuerſalis ecclie arbitrio vnius hois com-
mittat̄. ⁊ ita nō facit ad ꝓpoſitū quod dicit
Archi. quia iſta repugnāt. ſcilꝫ ꝙ cōgregatio
multoꝝ prelatoꝝ cōcurrit cum papa quod rō
cōcilij importat. vt ſupra diximus vt cōmuni
coꝝ aſſenſu cum omni libertate ꝓferat̄ diffini
tio fidei ⁊ diſpoſitio ſtatus eccliaſtici: ⁊ ꝙ ſo-
lius pape arbitrio iſta dicant̄ cōmitti. Scdō
dicimus ꝙ falſum eſt ꝙ ſemper ſolit[?]m fit de
fide ⁊ ſtatu vniuerſalis eccleſie in ꝯcilijs vni
uerſalibus diſponi ita ꝙ nō al[?]bi: quoniā fre-
quēter per ſolam apoſtolicā ſedē fit ⁊ factum
Ad quintum eſt. vt ſupra tetigimus iuxta. c. quotiēs. xxiiij.
q. i. ⁊ c. hec eſt fides. Ad q̄ntam reſpondet̄
ꝙ nō ideo cōuocant̄ vniuerſalia concilia ꝙ in
eis ſit plenior auctoritas aut clauiū poteſtas
ꝙ̄ in ſola apoſtolica ſede in quā totius ecclie
deus ꝑncipatum locauit. vt in. c. nolite err[?]re
di. xi. ⁊ in. c. baſilicas. de conſecra. diſtin. ꝑma
Sed conuocant̄ ꝓpter multa alia. vt ſuperi⁹
oſtēdimus. c. x. inter que fit ꝓpter maiorē au-
ctoritatem reputationis: quia que multorum
ſapientum ſtudio diu deliberata atqꝫ appro
bata ſunt ⁊ cōmuni conſenſu tantoꝝ patrum
diffinita maioris auctoritatis reputant̄. vnde
glo. ſup illud Actuū. xv. Placuit nobis colle-
ctis in vnū. dicit gl. interli. vt maior ſit aucto
Ad ſextum ritas. Ad ſextam reſpondet̄ ꝙ epiſcopi ab
ſentes a concilio aut fuerūt ꝑ papā aut aliuz
de mandato eius vocati aut nō. ſi ſic ⁊ non ve
nerint nō poſſunt agere de contemptu: ſi non
fuerūt vocati ⁊ cōſtat de volūtate ꝙ ipis etiā
nō vocatis haberent̄ valida que ibi facta ſūt
nō poſſunt agere de cōtemptu: quia papa eſt
qui robur concilijs tribuit ⁊ firmitatē iuxta
c. ſignificaſti. de elec. vnde quod induc[?]uz eſt
de. c. qꝺ ſic. nō eſt ad ꝓpoſitum.

Capitulū. xix. de qualitate prelatoꝝ ad vniuerſalia
concilia conuocandorum.

o
Stenſo iam nō Cap. XIX

oēs prelatos maiores eccleſie ne
ceſſario cōuocandos ad vniuer
ſalia concilia nec bene poſſibile
fore oēs cōuocare: ſꝫ oportere ſepenumero ali-
quos cōuocare alijs ꝑtermiſſis: cōueniens du
ximus vt de qualitate cōuocandoꝝ capitulū
hoc ſubiūgeremus. Requirūtur aūt potiſſime
in cōuocandis ꝑlatis ad vlia ꝯcilia quattuor
ſcꝫ Sapiētia: Vite ſanctitas: Experiētia: ⁊ ze
lus ad bonū reip. vnde Conſtātin⁹ imparor ꝑ
ſexta ſynodo ꝯgregāda ſcribens Agapito n̄
pape ita dicit. Adhortamur veſtrā paternam
beatitudinē ꝑ ꝑſentem noſtrā ꝓiam ſacraꝫ di
rigere viros vtiles ⁊ modeſtos noticiā habē-
tes totius deo inſpirante doctrine ⁊ peritiaꝫ
irreprehēſibilem habētes dogmatū induētes
ꝑſonaꝫ veſtre aplice ſedis. hec ille. Merito ģ
dicim⁹ ꝙ in cōuocandis requirit̄ primo ſapiē
tia. Sane cū inquiente Tullio li. de ſenectute
Magne res nō viribus gerātur: ſed ꝯſilio et
auc̄te: liquet oportere eſſe ꝑditos vocandos
ad vlia concilia. in quibus cuꝫ de rebus maxi-
mis tractandū veniat: viros oportet eſſe mul-
ta ſapiētia ꝑſtantes. vnꝺ Tobie. iiij. dicit̄ Cō-
ſilium a ſapiēte ſemper require. Eccleſiaſtici
viij. Os prudētis querit̄ in eccleſia. ⁊ c. ix. di-
citur. cū ſapientib⁹ ⁊ prudētib⁹ tracta. Quāte
aūt ſapiētie lumine fulgere debeant prēs ad
vniuerſales ſynodos cōuocandi: qui ⁊ doctri
ne lumē ⁊ normā vite ceteris daturi ſunt. bea
tus Dionyſi⁹ docet dicēs eos qui alios ſupue
here lumen habent oportet doctiſſime clarita
tis eſſe repletos ⁊ alioꝝ eſſe doctores. vij. q. i.
ca. cōuenientibus. Secundo vocādi ad conci
lia debēt pollere vite ſanctitate. vt veraciter
coꝝ cōuent⁹: cōuētus ſctōꝝ patrū noiari poſ-
ſit ac de eo dici cū ꝓpheta. Cōfitebor tibi dn̄e
in toto corde meo in concilio iuſtoꝝ ⁊ ꝯgrega
tione. vt em̄ inquit Amb. in li. de offi. talis de
bet eſſe ꝯſiliarius qui nihil nebuloſuꝫ habeat
nihil fallax: nihil ſimulatū: qꝺ vitā ei⁹ atqꝫ mo
res refellat. nihil improbū aut maliuolū quod
auertat cōſultātes. Sane nō erunt cōuenien
tes conſiliarij cū tractādum de reformatione
ecclie venerit: hoies vani: carnales: auari: qui
iuxta Greg. ꝑſentia appetūt: eterna deſpiciūt
iniuſta agunt: ⁊ iuſta derident: ſua querūt: nō
que ieſu xpi. ⁊ hoc eſt qꝺ ſapiens yronice inq̄t.
Cū viro irreligioſo tracta de ſanctitate: cū in
iuſto de iuſticia. eccleſiaſtici. xxxvij. Quocirca

dicit ibidem. Noli ꝯſiliari cũ ſocero tuo. Socer eſt mũdus: qui pater eſt carnis: que vxoꝛ ẽ ſpũs. per quez intelliguntur carnales homines amatoꝛes terrenoꝝ. de q̃bus Job in perſona eccleſie dicit orans. conſiliũ impioꝝ lõge fac Conſiliũ impioꝝ vt ait Gregoꝛius eſt terrenam gloꝛiã querere: eternaz negligere. Laborandũ ergo eſt vt cũ ſanctis viris habẽda ſint conſilia: quoniã ſanctitas plurimũ conducit ad bene conſulendũ quod ſapiẽs teſtatur cũ ait Eccleſiaſtici. xxxvij. c. Coꝛ boni conſilij ſtatuẽ tecum. ⁊ ſubdit. anima viri ſancti enũciat aliquãdo vera ꝙ ſeptẽ circũſpectoꝛes ſedẽtes in excelſo ad ſpeculandum glo. tanꝙ magiſtri. Tertio patres vocãdi ad conciliũ debẽt eſſe expti maxime in illis ſup quibus querẽdũ eſt conciliũ. quia vnuſquiſqꝫ in ea re quã exptus eſt aptius cõſulere poteſt. vnde dicit Valeriꝰ maximus. Sue artis vnũquẽqꝫ ⁊ auctoꝛem et diſputatoꝛẽ optimũ eſſe nõ dubitamus. qm̃ in multis exptus. vt ait ſapiẽs. Eccl'iaſti. xxxiiij. cogitabit multa: et qui multa didicit enarrabit intellectũ. qui nõ eſt expertus pauca recognoſcit. Hinc reprobatur iuuenũ conciliũ: quia inexperti ſunt. ſicut patet in Roboam qui relicto ſenum cõſilio: ⁊ iuuenũ adherens conſilio ꝓ magna parte regnũ amiſit. iij. Reguz. xi. ꝓpter quod dicitur Eccleſiaſtici. xxv. ꝙ ſpecioſum caniciei iudiciũ ⁊ preſbyteris cognoſcere conſiliuz. ꝙ ſpecioſa veteranis ſapientia ⁊ gloꝛioſus intellectus ⁊ conſiliũ coꝛona ſenuz in multa peritia ⁊ gloꝛia illoꝝ timoꝛ dei. vbi inquit glo. audiãt preſbyteri ⁊ eccleſiarũ prepoſiti. quia nõ licet eis ignoꝛare legis ſciam ⁊ ſapientiã. Ex quo loco ſatis aperte colligitur ꝙ tam impietatẽ in eccl'iam ſanctã cõmittãt: qui aut diuina ſapiẽtia vacuos: aut moꝛibꝰ deprauatos: aut pueros eccleſijs preficiũt prelatos. qualis em̃ ſynodus cõſtituetur ex iſtis. quale eccleſie regimen ab iſtis ſpectabitur ⁊c. De hac impietate beatus Bernardus loquitur. quenam maioꝛ impietas ꝙ ponere ſup vnum pueruz onus angelicis humeris foꝛmidandũ Ex hoc etiã. c. oſtenditur aperte ꝙ digne reprehendendi veniãt: qui ad vniuerſalia concilia homines inhabiles: ſine ſciẽtia: ſine moꝛibus ſine experiẽtia: ſine auctoꝛitate admittunt: et maxime ad voces diffinitiuas cum epiſcopis qui erroꝛ in Baſilienſi concilio ſcandala grauiſſima peperit in populo xpiano. Quarto vocandi ad conciliũ vniuerſale ſunt habẽtes zelum domus dei. vt ſint de numero coꝝ de q̃bus i pſ. lxviij. dicitur. Zelus domꝰ tue comedit me: ⁊ oppꝛobꝛia ⁊c. Siquidem debent habere zelum ad refoꝛmationẽ moꝛum ad coꝛrectionem vicioꝝ ⁊ ad augmentũ diuini cultus De hoc zelo exemplũ habemꝰ in filijs Iſrael: qui vt dicitur Judicũ. xx. ꝯgregati. cccc. milia. dixerunt ꝙ nõ redirẽt domũ donec vlciſcerẽtur ſcelus cõmiſſum in vxoꝛẽ leuite in Gabaa.

Capitulum. xx. De punitione prelatoꝛum qui vocati ad conciliũ venire contemnunt.

Ca. XX

Verumquia ſepe numero euenit vt prelati ad ꝯcilia euocati venire negligãt ſiue contẽnant. ꝯſnis eſt vt de talium punitione aliq̃d ſubiũgamus. Sane ꝑlati ad ꝯciliũ venire admoniti vt vult glo. in. c. ſi eps di. xviij. nullo legitimo interueniẽte ĩpedimẽto ſi venire contẽpſerint multipliciter veniũt rationabiliter puniẽdi ⁊ potiꝰ ꝙ qui ꝓuinciales concilijs: de quibus iura loquũtur expſſius: intereſſe recuſant. Unde impatoꝛ Theodoſius ſcribẽs Dioſcoꝛo vt veniret ad vniuerſalem ſynodũ ita ait. Si quis vero tam neceſſariam ⁊ vere deo amicã ſynodũ pretermiſerit ⁊ nõ omni virtute ſm predictum tempus ad prefinitũ locũ puenerit nullã excuſationẽ neqꝫ apud deũ neqꝫ apud noſtrã inueniet pietatem: ſacerdotalem em̃ cõuentum nõ niſi quis mala ꝯſcientia ſauciatꝰ omittit. hec ille. Veniũt aũt hmõi concilioꝝ cõtemptoꝛes puniẽdi pluribus animaduerſionibꝰ. ⁊ primo quidẽ pena excõicationis. iuxta. c. ſi eps. di. xviij. vbi ex inſtituto concilij Agatenſis ita ſcribitur. Si eps metropolitanus ad ꝓuinciales epos epiſtolas direxerit: in quibus eos ad oꝛdinationem ſummi pon. vel ad ſynodũ inuitet poſtpoſitis omnibꝰ excepta graui infirmitate coꝛpoꝛis aut ꝑceptione regia ad ꝯſtitutã diẽ adeſſe nõ differãt ꝙ ſi defuerint ſicut priſca canonuz precepit auctas vſqꝫ ad primã ſynodũ a charitate fratrũ ⁊ eccl'ie cõione priuentur. hec ibi. Item idez habetur in. c. ſequenti. ſi q̃s epoꝝ. Sed hic nõ eſt pretereundum ꝙ excõicatio in hoc loco ꝓut colligitur tam ex glo. ꝙ ex Hug. ⁊ Archidi. nõ accipitur pꝛout excõicatio dicitur ſeparatio a ſacramentis ⁊ a cõione fidelium ſed pꝛo ſuſpẽſione quadã a cõibus negocijs cum alijs epis in cõi ꝑtractandis vtputa ꝙ nõ admittetur talis eps tractatibꝰ cõibus ꝓuincie cũ alijs epis nõ etiam ad ſcrutinium epiſcopoꝝ: nõ ad conſecrationem eoꝝ: nõ generaliter ad alia que cõmuniter ſunt tractãda ab omnibꝰ epis cum metropolitano. ⁊ hoc eſt ei in penã. vnde epi qui taliter dicuntur excõicati licite poſſunt celebꝛare diuina officia ⁊ recipere ſacramenta eccleſiaſtica ⁊ cõicare cum ceteris epis ⁊ alijs preterꝙ in premiſſis. Hu. Nõ ne⸗

gatur tñ ꝙ tales excõicari poterit excõmuni-
catione pͥma que eſt ſeparatio a participatio
ne ſacramētoꝝ ꝛ cõmunione fideliū ſi contu-
maces repiant: vt inquit Archi. in dicto. c. ſi
quis epoꝝ. iuxta. c. certū. xi. q. iij. Scđo pfati
epi vocati contēnentes ad conciliū venire ſi
repti fuerint trāſgreſſores iuramēti ſm formā
c. Ego. n. de iureiurā. puniri poſſunt pena de-
poſitionis a dignitate quā piurātibus ſci pa-
tres deſcripſerūt iuxta c. querelā ꝛ. c. tua nos
extra de iureiurā. Tertio incurrūt penā dam-
nationis eterne. vtpote cōtēptores ꝛ ſubſan-
natores patris ſui oīmqꝫ fideliū. ſ. romani pō-
tificis ꝛ matris ſue vniuerſalis eccleſie p vni
uerſale conciliū repñtate. quos videt reſpice-
re ſnīa illa terribilis. Prouer. xxx. Oculuꝫ qui
ſubſannat patrē ꝛ qui deſpicit partū matris
ſue fodient eū corui de torrētibus ꝛ comedēt
eum filij aquile. Notāter aūt diximus platos
vocatos ad conciliū venire ꝯtēnētes pfatis
penis venire plectēdos: qm̄ ſecus eſſet ſi non
ex cōtēptu ſed impedimēto legitimo eos non
venire ꝯtingeret. qđ ex duobus ppēdi poteſt
Primo ſi anteqꝫ terminet conciliū veniāt: qꝛ
lꝫ a pͥncipio nō venerint: ex quo tamē veniūt
preſumit ꝙ nō ex ꝯtemptu ſed ex aliquo impe
dimēto demorati ſint. ſepe eñ ex eo qđ ſequit
preſumit quale fuerit quod pceſſit. ar. xxij. q ij
quod ait. Iſta eſt ſnīa tam Hug. ꝙ Archi. in
c. ſi eps. ſupius allegato. Secūdo ſi eps excu-
ſationes litteratorie ſcribit ad ſynodū vel pro
curatorē mittit cū legitimis rōnibus ꝙ vēire
nō potuerit. De pͥmo in. c. placuit. di. xviij. loqͥ
tur conciliū Carthagīnēſe ita dicēs. Placuit
vt quocūqꝫ congregandū ſit conciliū epi qui
nec etate nec egritudine nec grauiori neceſſi-
tate impediunt competēter occurrāt: ꝙ ſi nō
potuerint occurrere excuſatiōes ſuas littera-
torie ſcribāt. De ſcđo. ſ. de pcuratore habet in
c. ꝛ ſi egrotās fuerit. v. q. iij. vbi Adrianus in
ſynodo inſtituit. ſi epus egrotans fuerit: aut
aliqua eū grauis neceſſitas detinuerit: pro ſe
legatum ad ſynodū mittat qui. ſ. aſſignet ſiue
pbet cauſam legitimā eſſe ꝙ epiſcopus non
veniat. quia nō ſufficit dicere nō poſſe niſi ra-
tionem impedimēti aſſignet. vt dicit glo. ſup
verbo. rationē. in preallegato. c. placuit. Et ſi
querit quomodo pbabit legitima cauſa aſſi-
gnata impedimēti. reſpondet glo. ibi: ꝙ ſuffi-
cit per vnuꝫ teſtem pbare cum iuramēto ſuo:
quod intelligendū videtur cū epiſcopus p p-
curatorē ſe excuſat. quoniaꝫ ſi per ſeipſum lit
teratorie adhibito iuramento de veritate le-
gitimi impedimenti ſufficienter videtur pro-
bata cauſa abſentie: et ita ſtandum erit iura-
mento ſuo ꝛ ipſe habēdus eſt excuſat⁹. Verū:
eſt aduertendū ꝙ prefati plati qui ad conciliū
vocati venire neglexerūt: anteqꝫ iudicētur cō-
tumaces: ꝛ vt tales puniēdi veniant admoni
tio pcedere debet ꝛ requiſitio. vt eſt caſus in
c. ꝑpter eccleſiaſticas. di. xviij. ſuper verbo ad
moneāt autē ꝛc. vbi glo. inquit ar. ꝙ mora po-
teſt purgari licet ſit certus dies appoſit⁹. ꝛ ra
tio eſt qꝛ vbicunqꝫ tractatur ꝙ ꝑpter negligē
tiam quis puniat aut puniet iure ſuo requirit
admonitio ar. xij. q. ij. indigne.

Capitulū. xxi. De impedientib⁹ celebrationem vni-
uerſalium conciliorum. Ca. XXI

Poſtquā de pre-
latis ad conciliū vocatis ꝛ veni
re contēnentib⁹ ſermo habit⁹ eſt
Jam loquendū venit de impedi
menta preſtantib⁹ ne concilia legitima aucte
cōuocata ſuā habeāt pſecutionem. plane nō
ſufficit ſermo noſter explicare quāta pena di-
gni ſunt qui concilioꝝ celebrationi ipedimē-
ta moliūtur inferre. Iſti in primis veluti tyrā
ni ꝛ reip. hoſtes habendi ſunt: tot morte digni
quot egregia bona p talia vlīa concilia fiēda
ſperabātur. Preterea ſi tollendi ſciſmatis cā
ſynodus adunata eſſet: pculdubio tales cōci
lioꝝ turbatores veluti fautores ſciſmatis ha-
bendi venirent. Et ſi ob cōfundēdas hereſes
ꝛ hereticos expugnandos ꝯgregata foret: ta-
les certe cōcilioꝝ celebrationi ipedimenta p-
ſtantes: hereticoꝝ defenſores ſiue fautores vi
derētur. Si vero reformatōis cā patres cōue-
niſſent: certe qui cōcilij celebrationi aduerſa-
rētur tanqꝫ hoſtes religionis xpiane ſāctimo
nie eccleſie habēdi forent: ad quoꝝ propulſan
das temeritates obligati ſunt reges ꝛ princi
pes xpiani qui eccleſiā tuēdam ſuſceperūt. vt
in. c. principes. xxiij. q. v. in quo ſi negligentes
reperirētur ſuſpecti haberētur de fautoria he
reſis aut ſciſmat. iuxta. c. qui. xxiij. q. iij. vbi dr
qui poteſt obuiare ꝛ pturbare peruerſos ꝛ nō
facit: nihil aliud ē ꝙ fauere ipietati coꝝ.

Capitulum. xxij. Quis in vniuerſali concilio preſi-
dere debeat. Cap. XXII

Synodo iam cō-
ſtituta reliquum eſt oſtendere
quis in ea preſidere debeat: cuꝫ
in omni multitudine bene ordi-
nata neceſſe ſit aliquem preſidentem eſſe. qm̄
vt ait ſapiens Prouer. xi. vbi nō eſt guberna-
tor corruet populus. dicimus aūt prout taꝫ ex
practica antiquoꝝ concilioꝝ ꝙ ratione colli-
gere poſſumus de preſidentia in concilijs vni

uerſalibus ꝙ regulariter romanus pōtifex p
ſe aut legatos ſuos habet vniuerſali concilio
pſidere. Hanc cōcluſionē pmo ex practica an
tiquoꝝ cōcilioꝝ ſic oñdimus. ⁊ pmo ex ꝯcilio
qđ apoſtoli ſup inſtitutione Mathie loco iu
de celebraſſe legūt. Actuū pmo. in quo beat⁹
Petrus tēpore apoſtoloꝝ pnceps ac totius
xpiane plebis pſediſſe videt̄ quod ex circūſtā
tijs lr̄e patet. Tum ex illo ꝙ in medio eoꝝ exē-
plo xpi. vt ait glo. fuiſſe deſcribit̄. dicit̄ eñ ſic
Exurgēs petrus in medio fratrū dixit gl. pa-
ſtor ꝓ omibus loquit̄. Item colligit̄ ex cōcilio
celebrato ſup queſtione obſeruātie vel ceſſati
onis legaliū. de quo Act. xv. đr. q꞉ cōuenerūt
apoſtoli ⁊ ſeniores iudeoꝝ de verbo hoc. cuꝫ
aūt magna cōquiſitio fieret. Surgēs petrus
⁊c. in quo cōcilio petrus pſedit. vnde glo. ſup
verbo ſurgēs petrus dixit ad eos ita pre oib⁹
quaſi pnceps loquit̄. Preterea hoc etiā oſten
dit̄ ex alioꝝ conciliorum practica vt luce cla-
rius tam ex libro concilioꝝ ⁊ ex corpe decreti
ꝙ̄ ex decretalibus colligi poteſt. habet̄ eñ in
libro concilioꝝ. Hylarius eps ecclie catholi-
ce vrbis rome ſynodo pſidens dixit ⁊c. Item
Greg. in generali ſynodo pſidēs dixit ⁊c. Itē
Symach⁹ papa i generali ſynodo pre. di. ⁊c.
Item in decreto in. c. in nomine dñi. diſt. xxiij.
dicit̄ pſidente quoqꝫ reuerēdiſſimo Nicolao
papa. Itē. xxv. q. ij. c. ſi quis dogmata. dicitur.
Nicolaus papa vniuerſali ſynodo preſidens
dixit ⁊c. Item extra de elec. in. c. licet. habet̄:
Inno. iij. in. concilio exiſtens ⁊ pſidens. Nos
ad malū hoc euitandū ⁊c. Ceterū ꝙ preſidere
in cōcilijs vniuerſalibus ad ſummū pōtificeꝫ
ſpectet etiam rōnibus oſtendit̄ multipliciter
Et pmo ad hoc faciūt oms̄ ille rōnes quibus
oſtenſum eſt ſupra in. c. ſexto. ꝙ ad ſolū roma-
num pontificē ſpectet regulariter cōgregare
vniuerſale cōciliū ⁊ id ſua auctoritate fulcire
qm̄ ex hoc ꝯſequēter concludit̄ ꝙ ipe vniuer-
ſali cōcilio pſidere habeat. Scđo ſic. caput
naturali iure preſidet corpori. ſed papa eſt ca
put eccleſie catholice. vt ſupra in ſecūdo libro
mōſtratū eſt. ergo in ſynodo vniuerſali catho
lice eccleſie papa iure debet preſidere. preſidē
tia dico non ſolum honoraria ſed etiā auctori
tatiua quemadmoduꝫ caput preſidet corpori
nō ſolum ſitu ſed etiaꝫ influxu regiminis ⁊ au
ctoritatis. vnde ſancti patres in cōcilio Cal-
cedonenſi conſtituti ſcribentes Leoni pape.
licet ipſe non fuerit in concilio illo perſonali-
ter. ſed per legatos ſuos ſcribunt. Tu eis. id
eſt patribus concilij ſicut membris caput pre
eras. Tertio ſic. Papa eſt excelſior et prin-
ceps cunctis ſacerdotibus. vt in. c. Conſtan-
tinus. di. xcvi. ergo ipſe vniuerſali ſynodo que
ex ſacerdotibus colligitur veluti princeps eo
rum pſidere debet. Quarto ſic. ſi ſynod⁹ vni-
uerſalis tēpore xpi celebrata fuiſſet ſoli xpo cō
ueniebat preſidere. ergo illo a ꝯuerſatione no
ſtra abſente in vniuerſali ſynodo preſidere ſo
li ſuo generali vicario videtur conuenire. ꝯña
videtur manifeſta cū roman⁹ pon. vices eius
gerat. De preſidentia vero romani pon. per le
gatos ſuos aperte docemur tam ratione ꝙ̄ ex
emplis. Ratione vero q꞉ nō dubium eſt qn qđ
quis poteſt facere per aliū etiam pōt per ſeip-
ſum ⁊ ita ponere loco ſui vicariū ad preſiden-
dū. Exemplis etiā patet ex concilijs vniuerſa-
libus tam antiquis ꝙ̄ modernis in quib⁹ ſum
mi ponti. perſonaliter nō interfuerūt. vnđ cō
cilio Calcedoneñ. Leo papa ſcribens cuꝫ mit-
teret legatos ſuos ita inter alia dicit. In his
fratribus hoc eſt Paſchaſio ⁊ Vincētio epis
Bonifacio ⁊ Baſilio pbr̄is qui ab apoſtolica
ſede directi ſunt: me ſynodo veſtre veſtra fra
ternitas ꝯfidat preſidere. Et in epiſtola quaꝫ
ad Anatholium ſcribit ita dic̄. Fratres noſtri
ab apoſtolica ſede directi qui vice mea ſyno-
do pſederant ꝓbabiliter atqꝫ cōſtanter illici
tis auſibus obſteterūt ⁊c̄. Ubi etiaꝫ notandū
venit ꝙ preſidere in concilio vl̄i loco romani
pon. nō ſolū poſſunt prelati maiores cuiuſmo
di ſunt epi ſed etiam inferiores vt abbates ⁊
archidiaconi ac pbr̄i. vt pꝫ tam ex iam dictis
ꝙ̄ ex. c. cōuenientibus. i. q. vij. Predicta etiaꝫ
cōcluſio oſtēdit̄ ex practica obſeruata in octa
ua ſynodo. vbi papa Adrian⁹ ſcribens dño im
peratori Baſilio ita dicit. volum⁹ ergo per ve
ſtre pietatis induſtriā illic numeroſuꝫ celebra
re conciliū cui noſtri quoqꝫ miſſi preſidētes ⁊
culparū perſonarū differentias liqđo cogno-
ſcentes iuxta qđ in mādatis acceperūt ſingu-
lorum libere diſcretiones exerceāt. hec ille. no
tent̄ verba. Preterea ꝙ legati illi fuerint pre-
ſidētes manifeſte dicit̄ ex tenore ⁊ forma ſub-
ſcriptionum epoꝝ eiuſdem cōcilij. vnde in
principio ſic habet̄. Ego donatus eps Hoſti-
eñ. eccleſie locū obtinēs dñi mei Adriani ſum
mi pon. ⁊ vniuerſalis pape: omnia que ſuperi
us legūtur: huic ſancte ⁊ vniuerſali ſynodo p-
ſidens vſqꝫ ad voluntatem eiuſdem eximij pre
ſulis ꝓmulgaui ⁊ manu mea ſubſcripſi. Secū
do ſubſcribit Stephanus ſancte Neritine ec
cleſie eps eodē modo nominādo ſe pſidenteꝫ.
Eodem modo ⁊ martin⁹ romane eccleſie dya
conus ſubſcribit. Predicta etiā cōcluſio oſtē
ditur ex practica obſeruata in cōcilijs vniuer
ſalibus alijs ſicut manifeſtum eſt in concilijs
temporum noſtrorum.

Cap. xxiij. In quo obijcitur p aduerſarios cõtra ea que dicta ſunt de preſidentia romani pontificis in cõcilio vniuerſali.

Cap. XXIII

Contra hãc preſidentiam in cõcilijs vniuerſalibus omni iure romano põtifici debitã dum in Baſilieñ. conci/lio eſſemus. ⁊ queſtio magna ⁊ inaudita mota eſſet p eos qui occaſionẽ querebãt turbandi eccl'iam: an. ſ. pſidẽtes ſcẽ memorie dñi Eugenij ad pſidendũ concilio admitterent. Audi/uimus aliquos de nouellis magiſtris multa et varia circa hanc materiã dicere ⁊ plurima obijcere vt nõ admitterent. ſed hi erant in duplici differẽtia. Quidã enim dicebãt q nullo modo deberẽt admitti ad pſidendũ vniuerſali concilio. Alij vero q admitti deberẽt ad pſidentiã honorariã tñ: videlicet vt eminẽtio/rem locum in cõcilio tenerẽt ⁊ pmo in eo loq/rentur ⁊ que agenda erant p interlocutionez dirigerent. nõ aũt ad pſidentiã auctoritatiuã dicẽtes etiã q ſi papa preſens eẽt nihil auctoritatis haberet pter eminentiã loci ⁊ miniſterium directionis. Primi autẽ opinionẽ ſuã. ſi opinio ⁊ nõ error dicẽda ſit ſic fulcire nitebãt

Probatio prima prime opi. q ſoluitur ĩ ſequẽtibus ca. primo

Primo in cõcilijs vniuerſalibus p apoſtolos celebratis. Petrus apoſtolus pmꝰ romanus pontifex non legit preſediſſe. ergo videt q etiã nunc romanus põtifex hãc pſidentiã in concilijs vniuerſalibus nõ debet expetere. ꝯſequẽtia videt nota. antecedẽs ptz: cum de pſidentia Petri nulla fiat mẽtio in predictis cõcilijs.

Secunda

Secũdo ſic. conciliũ hoc Baſilieñ fuit verum conciliũ. ⁊ tñ nullũ in pncipio habuit pſidentẽ. ergo nõ videt neceſſariũ q aliquis vtputa papa aut eius legatus pſideat i vniuerſali cõcilio.

Tertia

Tertio ſpũſſanctus preſidet ꝯcilijs vniuerſalibus. dr enĩ Mat. xviij. vbi duo vel tres cõgregati fuerint in nomine meo in medio eoꝝ ſum. g nõ videt q ſine iniuria ſpũſſancti poſſit aliquis alius admitti ad preſidendũ.

Quarta

Quarto ſic. nullus inferior preſidere debet ſuo ſupiori ſed conciliũ vniuerſale ſupius eſt romano põtifice iuxta decretum cõcilij Conſtantieñ. ergo papa nõ debet illi pſidere nec aliquis loco eius.

Probatio prima ſcõe opi. que cuz ſequẽti ſoluetur c. xxv.

Pro opinione alioꝝ arguebat ſic p alios. ſi papa aut aliquis nomine eius preſideret vniuerſali cõcilio preſidentia auctoritatiua iaz ſublata eſſet eſſentialis forma a cõcilio: puta libertas in ꝯſultãdo obſtante coactione. ⁊ ſic nõ oẽs ſed vnus omĩa faceret. ⁊ p ꝯſequẽs ſynodus nulla redderetur.

Secunda

Secundo dicebant q etiam non veriti ſunt aliqui eorum ſcriptis demandare q in concilijs in quibus papa non fuit ſed imperatores interfuerũt. Impatores ⁊ iudices deſtinati legũtur habuiſſe primatũ ⁊ officiũ pſidentie p interlocutiones ⁊ de cõſenſu ſynodi ſiue ex mãdato ꝯcluſiões ⁊ iudicia feciſſe. ⁊ nõ repitur inqunt inſtantia in octo cõcilijs vlibꝰ de quibus. di. xvi. c. ſancta octo. pterq in actione. iij. Calcedonẽſis concilij vbi vicarij Leonis pape vicem gerẽtes: qr nullus pro parte iperatoris interfuit aut in ſynodo primatũ tenuiſſe ⁊ preſediſſe ⁊ cõciliũ direxiſſe p prelocutiones ⁊ demũ ex iuſſu ſynodi dixiſſe ſententiam in Dioſcoꝝ ex cõmuni cõſenſu alijs oibus cõiudicantibꝰ. Hec ſunt verba cuiuſdã aduerſarioꝝ in quibuſdã ſcriptis ſuis.

Capitulũ. xxiiij. In quo reſpondetur ad obiectiones prefatas in primo loco poſitas.

Ca. XXIIII

Iſtis nõ obſtantibus quibꝰ facile eſt reſpõdere tenendũ eſt qd dictũ eſt: q regulariter in cõcilijs vniuerſalibus ſi papa pſens ſit ipſe pſidet in eo. Nõ enĩ ſumꝰ pon. minus eſt habẽs dignitatem aut auctez in ꝯcilio vli q metropolitanꝰ in ꝯcilio puĩciali cui pſidet: ⁊ eps in epali ſuo multo plus. tũ quia romanus pon. vocatus eſt in plenitudinem ptãtis: alij vero nõ: vt dictũ eſt ſupra. tuz quia ſuperioritas pape ſup omẽs platos eccleſie eſt ex diuina inſtitutione: metropolitanoꝝ vero ſupra epos cõprouĩciales eſt ex humana inſtitutione. vnde nõ habent niſi in certis caſibus reſpectu alioꝝ iuriſdictionem. Ad rationes g in oppoſitũ eſt dicendũ.

Ad primã pba. prime opi. recitate ca. xxiij.

Ad primã reſpõdetur dupliciter. Primo q ꝯña illa qua ſepe vtunt aduerſarij videlicet hec: hoc nõ legitur factũ ergo nõ fuit factũ nõ valet. locus enim ab auctoritate negatiue nullius roboris eſt. dicit enim beatus Iohan. Ioh. vlt. Multa alia fecit ieſus que nõ ſunt ſcripta in libro hoc. Preterea in hoc decipiũtur aduerſarij q ex hoc q Petrus ex humilitate vt dicit beatꝰ Chriſo. ſuper act. apoſtoꝝ omnia agebat communi omniũ volũtate ⁊ nihil agebat principaliter aut dñatiue credunt q per ſe faciendi nõ haberet auctoritatem: qd falſum eſt ſicut patz ex ipſo Chriſo. vt ſupra oſtẽdimꝰ circa. c. xviij. ſecũdi li. Secũdo reſpõdetur q ⁊ ſi expreſſe et formaliter nõ legatur q beatus Petrus preſederit in concilijs celebratis per apoſtolos: datur tamen intelligi tam ex circũſtantijs littere q ex gloſ ſanctoꝝ patrum. patet primuz de primo concilio de quo act. i. ⁊ primo ex loco qr in medio fratrũ dicitur fuiſſe. vbi glo. dicit q exemplo xpi qui in medio diſcipulorum dicit fuiſſe. vt habetur. Ioh. xx. Secũdo ex eo q pri

mus loquebat̄. hoc eñ nō p̄ſumpſiſſet petrus
plenus ſpū ſancto niſi toti cōgregationi pre-
ſediſſet vt p̄nceps ſiue prelatus. vnde glo. ait
ſic loquit̄ paſtor p̄ ouibus ſuis. Tertio colligi
tur hoc ex forma loquēdi. ait eñ. Uiri fratres
oportet impleri ſcripturā. ⁊ iterum. oportet ḡ
ex his qui nobiſcū ſunt ⁊c. Certe iſta loquēdi
forma magis p̄ſidentiā et auctoritatē notat
in petro reſpectu totius cōgregationis ꝙ ſub
iectionē. Quarto hoc irrefragabiliter arguit̄
ex eo ꝙ vt beatus Cyrillus teſtatur in li. the-
ſaurorū. apoſtoli in euāgelijs ⁊ epiſtolis affir-
marunt in omni doctrina Petrū eſſe in loco
domini ⁊ eius eccleſie: ei dantes locū in omī
capitulo ⁊ cōgregatione: in omni electione ⁊
cōfirmatione. Clariſſimū eſt aūt ꝙ ſi in cōgre
gatione apoſtolorꝫ locū dñi noſtri ieſu chriſti
Petrus tenebat. vt dicit beatus Cyrillus ꝙ
cōgregationi p̄ſederit ſicut ipſe chriſtus preſe
diſſet. Unde beatus Chriſoſt. btm̄ Petrū ver
ticem apoſtolorū vocat. Ad ſcdām reſpon
detur etiā dupliciter. Primo ꝙ cum conciliū
Baſilieñ. vt toti orbi notū eſt ſcandaloſuꝫ fue
rit et in multis p̄ſumptuoſum tranſgrediens
terminos quos poſuerūt patres ſancti in con
cilijs vniuerſalibus ab illo nullū argumentū
ſumendū eſt. Secūdo reſpondet̄ falſuꝫ eſſe ꝙ
Baſilieñ. cōciliū p̄ſidentē nō habuit: quoniā
habuit legatū apoſtolice ſedis dominū Julia
num de Ceſarinis bone memorie dyaconum
cardinalē tituli ſancti āgeli qui preſidēs illi⁹
fuit per magna tempora: qui ⁊ ſi in p̄ncipio per
ſonaliter nō interfuit occupat⁹ cū Bohemis
habuit tamē locūtenentē. Ad tertiā reſpō
detur dupliciter. Primo negādo cōſequētiā.
Sane ſi ꝯſequētia illa valida eſſet nullus p̄n
ceps p̄ſideret alicui regno aut prelatus alicui
ſancte ꝯgregationi. vnde dicendū eſt ꝙ ſicut
cauſalitas p̄me cauſe nō tollit cauſalitatem
ſecūde cauſe: ita nec p̄ſidētia ſiue p̄ſentia dei
tollit preſidentiā miniſtrorꝫ eius. p̄ hoc ergo
ꝙ ſpūſſanctus dicit̄ preſidere ſancte ſynodo:
nec preſidētia romani pōtificis tollit̄ nec ei⁹
auctoritas diminuit̄. Preterea ſi conſequētia
illa eſſet bona peccaſſent ſummi pontifices
ſancti tanꝙ p̄ſumptuoſi qui preſediſſe legunt̄
ſicut viſum eſt in multis cōcilijs vniuerſalib⁹
peccaſſent etiā concilia ipſa que hoc p̄mitte-
bant. maxime ſi hoc vt aduerſariorū ſtultitia
arguit vergeret in ꝯtumeliā ſpūſſancti. quorꝫ
tamen vtrūqꝫ eſſe erroneū nullus catholicus
ignorat. Secūdo reſpondet̄ ꝙ falſum eſt vni-
uerſaliter quod aſſumit̄ ſicut patet de ſecūda
ſynodo Epheſina que cū dānatiſſima fuit ma
gis ei preſediſſe credēdus eſt ſpūs malign⁹ ꝙ
ſanctus lꝫ patres in ea ꝯgregati ſe iactaſſent
ꝙ ſpūſſanctus eis cōſediſſet. vnde ſicut legūt̄
dixiſſe in eorꝫ ſynodo. ſi ergo ſpūſſanctus con
ceſſit p̄ribus. ſicut manifeſte cōſedit ⁊ ordina
uit que ordinata ſunt quis retractat: ꝗs ſpūs
ſancti caſſat gratiā. Quod vero inducitur ex
Matth. xviij. vbi xp̄s ait: vbi duo vel tres ⁊c.
ad p̄poſitum nō eſt quia cū auctoritas loquat̄
ad lr̄am de cōgregatione quorūcunqꝫ fideliūꝫ
ſiue laicorꝫ ſiue clericorꝫ qui cōgregant̄ in no
mine dñi: nec loquat̄ de cōgregatione locali
in aliquo loco ſiue ciuitate ſed de cōgregatio
ne que eſt vnanimitas in aliqua vna re in qua
conueniūt: nō loquit̄ ad lr̄am de cōcilijs vni-
uerſalibus ſicut manifeſtū eſt cuiqꝫ euangeli-
um legēti. Non negamus tñ dictū illud adap
tari poſſe cōcilijs vniuerſalibus ⁊ p̄uinciali-
bus ⁊ capitulis etiā religioſorꝫ in nomine dñi
ꝯgregatis quo ad p̄miſſionē aſſiſtētie diuine
gratie: arguēdo per locuꝫ a minori ad maius.
Preterea aſſiſtētia illa ibidē p̄miſſa cōgrega
tis in nomine dñi nō eſt p̄ſidentia ſynodalis:
vt de ſe patet. vnde nō eſt ad p̄poſitum. Pre-
terea cum nō poſſint dici cōgregati in nomie
dñi qui eius vicariū vniuerſalē ad preſidētiā
nō admittūt ſed contēnūt: manifeſtum eſt ꝙ
ratio illa aduerſariorꝫ nullius ſit roboris atqꝫ
momēti. Ad quartā reſpondet̄ negādo mino
rem videlicet ꝙ conciliū vniuerſale ſit ſuperi
us auctoritate romano pōtifice. qm̄ hoc vide-
tur cōtrariari iuri naturali: iuri diuino: et iuri
poſitiuo. Juri quidē naturali: qm̄ naturaliter
ſicut caput humanū ſitu ſupius ita ⁊ v̄tute ac
regiminis auctoritate p̄ſtantius eſt ſuo corpe
Sūmus aūt pōtifex caput eſt et v̄tex cōcilij
vniuerſalis. Juri diuino etiā repugnat: cū ro-
manus pōtifex diuina inſtitutōne p̄nceps ſit
ſup totā vl̄em chriſti ecc̄liam. dicēte domino.
Petro. ſup plebē meā p̄ncipem te conſtitui. ⁊
cum ei dicit̄. paſce oues meas. Joh. vlti. Juri
etiā humano contradicit. vt pꝫ extra de elec.
c. ſignificaſti. ⁊ ex multis alijs locis ſuperius
inductis. Ad id v̄o quod inducit̄ de concilio
Conſtantieñ ſuperius reſponſuꝫ eſt in. c. xcix.
ſecundi libri.

Capitulum. xxv. In quo r̄ndetur ad obiectiōes ſe
cundo loco poſitas.

Conſequēter re-
ſpōdeamus ad rōnes dicentiū
ꝙ nec papa nec eius legati de-
bent habere preſidentiā in con
cilijs auctoritatiuam ſed tm̄ ho
norariam. Ad primā cum ſic arguit̄ ꝙ ſi ſic
tolleretur forma eſſentialis a concilio. Reſpō

Ad ſcdām
Ad tertiam
Ad quartam
Cap. XXV
Ad primam [illegible] opi. poſite [illegible]

detur negādo hanc ꝯſequētiam qm̄ nulla eſt.
Non em̄ ꝓpter hoc ꝙ papa p̄ſidet auctoritati
ue in concilio ſequit̄ ꝙ remoueat̄ libertas cō=
ſulēdi niſi quis ita inſipiēter ſapiat ꝙ nō ſint
alij actus iuriſdictionis quos papa poſſet ha
bere in concilio q̄ꝫ cogere exiſtentes in eo: vt
Ad ſcd'am concurrant ad votuz ipſius. Ad id vero qđ
in loco ſecūdo dicūt ꝙ in concilijs vniuerſali
bus cum papa preſens nō fuerit imperatores
et iudices deſtinati per eos habuerūt ꝑmatū
et p̄ſidentiam ⁊c. Reſpondet̄ ꝙ hoc totū qđ
dicunt eſt falſum vt patet per ſingula diſcur=
rendo. ⁊ mirāduz eſt ꝙ talia qui xp̄iani ſunt
et eccleſiaſtici. ⁊ q̄ doctos ſe exiſtimant libris
ſuis demandent. Quod em̄ in primis dicunt
ꝙ abſente papa imperatores ⁊ iudices deſti=
nati ꝑ eos habuerūt ꝑmatum ⁊ p̄ſidentiam te
nuerunt in cōcilijs vniuerſalibus patet eſſe
falſuz ex illo quod Martianus imperator in
quit in actione ſexta concilij Calcedonenſis
et ponit̄ in. c. nos. diſtin. xcvi. Nos ad fidem
roborandam nō ad potentiā aliquā oſtenden
dam ſiue exercendam exemplo religioſiſſimi
principis Conſtantini ſynodo intereſſe volu
mus vt veritate inuēta non vltra multitudo
prauis doctrinis attractata diſcordet. al's ne
vlterius prauis ꝑſuaſionibus a recta ſeparen
tur fide. Ecce ꝙ imperatores nō ꝑmatum nō
preſidentiam habeant in cōcilijs vniuerſali=
bus: in quibus ipſi confitent̄ non niſi ꝓtectio
nis grā velle intereſſe. Qr aūt nō ſolū in actio
ne tertia concilij Calcedonēſis vicarij pape
preſiderent et primo loquerent̄ et dirigerent
omnia vt dicit aduerſarius ſed etiam in octo
concilijs ⁊ nō imperatores aut iudices patet
ex eo quod ponitur in ip̄a tertia actione. vbi
vicarij pape ſic legunt̄ allocuti ſacrū conciliū
Notū eſt nempe huic amabili cōcilio ad bea
tum apoſtolum Leonez ſacras litteras eē de=
ſtinatas quatenus huic ſacro cōcilio ſe p̄ntā=
re dignaret̄: ſed quoniā nec antiqua cōſuetu=
do nec neceſſitas tp̄is ꝑmittere videat̄ nr̄am
paruitatē huic cōcilio ſacro ꝓ ſe p̄ſidere prece
perat. Ideoq꜡ neceſſariū eſt hec que in mediū
ꝓferunt̄ ꝑ noſtrā interlocutionez diſceptari.
propter hoc ergo porrectus libellus a religio
ſiſſimo fratre noſtro ⁊ coepiſcopo Euſebio ſuſ
ceptus recitetur ⁊ factum eſt ita: hec ibi. Ec=
ce manifeſte primo ꝙ legati pape p̄ſidere de=
beant concilio loco pape. ſecundo ꝙ ad eoruz
officium neceſſario ſpectaret vt per eorum in
terlocutiones ea que proferenda in medium
venirēt proponi et diſceptari vnde ꝙ aliquā
do iudices aliqui deputati legantur in conci
lijs vniuerſalibus ab imperatoribus non fue
runt deputati ad preſidendū aut diffiniendūz
aut iudicandū auctiue cū talem p̄tātem nō ha
berent ipſi imꝑatores. vnđ ſi reperiat̄ ſcriptū
ꝙ imperatores preſiderent intelligitur nō au=
ctoritatiue ſꝫ ad ornatū. vnde in ep̄la quā Cal
cedonenſis ſynodus ſcribit pape ſic habetur.
Quib' ſcꝫ patribus congregatis tanq̄ caput
membris prepoſitus eras per eos qui tuam cō
tinent vicem rectum concilium demonſtrans
principes autez fideles ad ornatū preſidebāt
hec ibi. Et ita patet ꝙ nec imperatores aucto
ritatiue preſidebant nec deputati iudices per
eos. ſed cū inter catholicos ⁊ alios hereticos
eſſet diſputatio ⁊ cōtrouerſia magna: ponebā
tur illi quaſi auditores diſcretiui ⁊ teſtes vt au
dirent motiua ⁊ rationes altercantium vt ve
ritate tandem patefacta ⁊ relatione facta im
peratoribus: imperatores ipſi fauorātes habē
tibus veritatem ſententias eorum ⁊ diffinitio
nes per diſcipline timorem facerent ab omni
bus obſeruari. Nam vt inquit beatus Iſido.
⁊ habetur in. c. princeps. xxiij. q. v. Intra eccle
ſiam poteſtates neceſſarie nō eſſent niſi vt qđ
nō preualent ſacerdotes efficere per doctrine
ſermonem poteſtas hoc imꝑet per diſcipline
terrorem. vnde ꝙ ita ſit ptꝫ ex illo qđ habetur
ex q̄rta actōe octaue ſynodi: vbi ſic legit̄ poſt
hoc manificentiſſimi ⁊ glorioſiſſimi principes
per babanum magnificentiſſimū Patriciuz
⁊ prepoſitū dixerunt: imperatores noſtri miſe
rūt ſeruos ſuos qui ſenatus vocatur qui volū=
tate dei honoratus eſt ſm̄ oīa vt ſimus diſcre=
tiui eoꝝ que gerūtur auditores. Si vultis er=
go a nobis ſicut ſe habet ordo ſynodicus in fi=
ne ſancte ⁊ vl'is hui' ſynodi exire ꝓprias ſub=
ſcriptiones per me indignū ſeruuz ſanctorum
imperatorū noſtrorum cūcti fratres mei ⁊ cō=
patritij dicunt ſanctiſſimo dn̄o noſtro patriar
che ⁊ ſanctiſſimis vicarijs tam ſenioris rome
q̄ꝫ orientaliū ſediū niſi audierim' ⁊ ab ipſo ffo
cio in conſpectu noſtro ſtante ⁊ ab ep̄is ei' et
ab his qui habētes conſecrationem beatiſſi=
mi Methodij ⁊ ſanctiſſimi Ignatij apoſtate
facti ſunt vt in conſpectu noſtro obſtruantur
ora ipſoꝝ ex canonicis ⁊ ſynodicis preceptio
nibus nō ſcribet man' noſtra vnā litterā in ſy
nodo iſta: audiant que iudicata ſunt a ſeniorī
roma in cōſpectu noſtro ⁊ ſi nihil cōtradicere
potuerint ſanabit̄ mūdus ex cōſenſu ipſorum.
Si autem hoc factum non fuerit ſcimus quia
noſtri nō egetis ad ſubſcribēdum in fine a vo
bis geſtoruz. quomodo enim ſubſcribemus in
hmōi iudicio illis clamantibus atq꜡ dicenti=
bus audiamus depoſitionem noſtram damne
mur audiētibus nobis vt poſtulat iuſticie ra=

tio ⁊c. hec ibi. Ex quib⁹ manifeſte patet ꝙ illi
deputati ꝑ impatores nō erant ꝑ̄ſidentes vt
iudices cōcilij ꝑ auctēm ſicut nec ipſi impera
tores erāt. ſed vocati ſunt iudices ſicut depu
tati ad audiendū aliquos altercātes ſicut ma
gis vt auditores eorū et teſtes geſtoꝝ ꝑ p̄ſes
ibidem. Quod etiā manifeſte colligit̄ ex .c. ſa
tis. xcvi. di. vbi Nicolaus papa ita inquit. Sꝫ
Theodoſius minor ſancte ſynodo ſcribēs pri
me dixit. deputatus eſt ḡ Candidian⁹ magni
ficētiſſimus comes ſtrennuoꝝ domeſticorum
tranſire vſqꝫ ad ſacratiſſimā ſynodū noſtrā et
in nullo q̄dē q̄ faciēde ſunt d̄ pijs dogmatib⁹
queſtiones ſeu potius expoſitiōes communi
care. Illicitum nāqꝫ eſt eum qui non ſit in or
dine ſanctoꝝ ep̄orū eccleſiaſticis immiſceri
tractatibus: hec ille. Ex q̄bus luce clarius ha
betur ꝙ laici illi nobiles qui ad cōciliū mitte
bant̄ ꝑ impatores: nō ad ꝑ̄ſidendū auctorita
tiue aut ad diffiniēdū vel iudicādū deputabā
tur. cum ipſemet impator ꝓteſtet̄ illicitū eſſe
tales laicos eccleſiaſticis immiſceri tractati
bus. Quod vero vltimo dicit̄ ex aduerſo ꝙ ꝑ̄
ſidētes pape de mādato ⁊ auctoritate cōcilij
ſententiā ꝓferebant: falſiſſimū eſt immo ipſi
auctoritate ſūmi pōtificis ſentētiabāt qd̄ ma
nifeſte colligit̄ ex q̄nta actione ꝑ̄fate octaue
ſynodi. vbi ꝑ̄ſidentes ſnīaꝫ dātes contra Fo
cium ita dicūt: vidiſtis fratres, vidiſtis ⁊ audi
ſtis q̄ ex multo tp̄e dicta ⁊ geſta ſunt de hmōi
cauſa ⁊ apparuit vobis oībus q̄ irreceptibil̄
erat ꝓmotio hui⁹ viri ⁊ depoſitio ſanctiſſimi
patriarche Ignatij de ſede ſua ſine iuſtitia et
ſine legibus fuerit acta. Nos ergo nō nouum
aliquod vel recēs iudiciū iudicabimus: ſed ve
tus ⁊ ex multo tempe ꝑ̄iudicatū quidē a ſan
ctiſſimo ⁊ beatiſſimo papa Nicolao: firmatū
aūt a ſanctiſſimo papa Adriano ⁊ nō poſſu
mus transferri ⁊ cōmoueri a paternis diffini
tionibus ⁊ legibus nec declinare ad dextraꝫ
nec ad ſiniſtrā. Scriptū eſt em̄. audi fili leges
patris ⁊ ne repellas iura matris tue. ⁊. j. taleꝫ
conatum abijcimus et anathematizamus ne
vlterius contra eccl̄iam quelibet alia forte in
omne ſeculū maligna introducat̄ actio. Et. j.
Quid ergo placet talia ſunt noſtra ⁊ noſtre ſe
dis que ſi apud vos nō fuerint acceptabilia:
nos tamen ſuꝑ montē excelſum huius ſynodi
aſcendemus ⁊ exaltabimus in fortitudine vo
cem noſtrā euangelizātes vobis ⁊ ꝯſequētiā
que facta ⁊ ore ꝓmulgata eſt ſanctoꝝ patrum
noſtroꝝ a gratia ſpūſſancti. Et ſequit̄. ad h̄
quid dicit ſancta ſynodus: ſunt hec que a no
bis per lectionē dicta ſunt apud vos accepta
Sancta ⁊ vniuerſalis ſynodus exclamauit: re

cipimus omnes. valde quippe ſunt diſcreta ⁊
congrua et cōſona eccleſiaſticis regulis atqꝫ
legibus: hec ibi. Ex quibus manifeſte ptꝫ fal
ſum eſſe ⁊ iniquū quod aduerſarij dicūt ꝙ pre
ſidentes pape auctoritate ⁊ mandato cōcilij
ſnīam ꝓtulerunt. Nec debet quis moueri per
hoc ꝙ preſidētes aliquādo cuꝫ ſnīam dare de
berent legant̄ dixiſſe ad ſynoduꝫ vel ad illos
iudices deputatos diſcretiuos: ſi iubeatis.
quia hoc non erat petitio auctoritatis: ſ; erat
verbum humilitatis: quod ſonat. id eſt digne
mini audire.

Capitulum. xxvi. De his que in ip̄o vl'is concilij ꝓſecutionis exordio obſeruāda ſunt. Cap. XXVI

DEſignatis iam
patribus ad conciliū vocandis
⁊ ꝑ̄ſidente in eo. Iam ad ea que
in ipſius concilij ꝓſecutione ve
niūt ꝓmitus obſeruāda deſcēdamus. Occur
runt aūt tria conſiderāda. Primū eſt: quo ha
bitu veſtiti prelati ſynodū ingredi debeāt: an
in habitu cōmuni: an in habitu dignitati ſue
cōuenienti. Scd̄m eſt quomodo ordinari de
beāt in ſedēdo. Tertiū eſt a quo debeāt ſyno
dum inchoare. Quātum ad ꝓmū cōuenietiſſi
mum nobis videt̄ ꝙ prelati veſtibus dignita
ti ſue cōgruētibus cōueniant ad ſynodū cele
brandā. quod duo ſatis ꝑſuadēt. Primo quia
cum ea que foris gerunt̄ cōformari ⁊ cōgruē
re debeant actibus qui aliqua excellētiori po
teſtate exercent̄. vnde non niſi in veſtibus ſa
cris ſacerdos ad cōſecrandū corpus xp̄i acce
dere debet iuxta .c. veſtimēta. de conſecra. di.
ꝓma. cōuenietiſſimū videt̄ vt prelati ad actū
iudiciarie poteſtatis exercendū ⁊ in maximis
rebus in concilio cōuenietes nō niſi in veſti
bus eorum dignitatibus aut prerogatiuis cō
decentibus accedant. Secundo hoc perſua
det exemplum plane ſi in prouincialibus con
cilijs hoc obſeruatur: vt a prelatis veſtibus
eorū conuenientibus adornatis et cum mi
tris in capite celebrentur. iuxta capi. quod ſi
cut. extra de elec. libro ſexto. vbi patꝫ ꝙ archi
epiſcopus ſine pallio nō congregat ꝯcilium.
⁊ de mitra habetur de priuile. vt apoſtolice li
bro ſexto. Conuenientius eſt vt hoc in vniuer
ſalibus concilijs obſeruetur que pro rerum ge
rendarum maieſtate maiore ſolennitate veni
unt celebranda. Mitre vero prelatorum ſi
cut vidimus obſeruari tam Conſtātie ꝙ Ba
ſilee omnes albe eſſe debent et plane ſine or
namentis. iuxta notata per Iohannem An
dree in dicto capitulo. vt apoſtolice. vbi dicit
ꝙ epiſcopi in ip̄a preſentia legatorū eccleſie

romane.⁊ ꝑ ꝯñs maioꝝ ſuoꝝ vtunẗ tm̄ mitris albis ⁊ planis.quod fortius obſeruatuꝫ eſt in p̄ñtia romani pontificis qui ꝓnceps eſt epoꝝ hec etiã obſeruãtia teneẗ in curia cuꝫ miſſam in capella papa celebrat. Scd̄m quod conſiderandũ venit eſt de ordine quoꝫ p̄lati tenere debent in ſedẽdo.⁊ ꝑ ꝯñs in ſubſcriptionib⁹. q̈ ordine quo ſedẽt ſe ſubſcribũt. Pro quo tal' forma obſeruãda videẗ vt ꝓmũ locum teneat romanus põtifex qui caput et ꝓnceps ẽ toti⁹ eccleſie.vt in.c.nõ decet.di.xij. Scd̄m locum obtinet cardinalis Hoſtieñ.qui hoc habet ex ꝓuilegio:q̈ romanũ pontificẽ cõſecrat.vt notat Hoſti.in.c.antiqua.de ꝓuile. Tertiũ locũ de iure niſi obuiet aliqua,romane eccleſie conſuetudo obtinet p̃triarcha Cõſtãtinop̄. Quartum Alexãdrinus. Quintũ patriarcha anthiochenus. Sextuꝫ hieroſolymitanus. De quo ordine habeẗ in.c.renouãtes.di.xxiij.⁊ i.c. preallegato antiqua.de priuile. Poſt aũt has patriarchales ſedes ſequũẗ alie quattuor ſedes ſcꝫ Aquilegienſis: Bituriceñ: Branden̄:⁊ Riſangeñ.de quibus Archi.in glo.ſi.diſtin.xxij Cardinales ṽo ꝑm conſuetudinẽ romane curie preferunẗ in ſedẽdo iſtis vltimis patriarchis.alij vero ſequunẗ ordinẽ dignitatis eoꝝ vt ꝓmo archiep̄i:deinde ep̄i:deinde abbates quãdo eos ſynodo intereſſe continget. inter aũt iſtos ordo ſeruãdus eſt iuxta tempus ordinationis eorum.diſtin.xvij.§.ep̄os. Tertiũ qd̄ conſiderandũ eſt a quo actu ſynodus ẽ inchoanda. Ad quod dicimus ꝙ ab hac or̄one ſicut a miſſa ſpũſſancti que celebrari debet per aliquem p̄latum de cõcilio. Si em̄ vt inq̇t plato in rebus etiã minimis diuinũ auxiliũ eſt iplorandum multũ rep̄henſibile foret ſi cũ habenda ſunt cõcilia de rebus maximis ꝓmo ad deum ſine quo fieri nihil poteſt oratione nõ premiſſa recurrereẗ. Unde Hieronymus in ꝓncipio cuiuſlibet operis orationẽ dn̄icã dicit premittẽdã. Item tota eccl'ia in ſingularũ horarum ꝓncipio diuinũ implorat auxiliũ dicens Deus in adiutoriũ meũ intende. Cõgnitatis aũt huius quod diximus ab or̄one in ſynodo eſſe inchandũ.exemplũ habeẗ ex illa religioſa cõſuetudine in omni capitulo vetuſtiſſime obſeruata:quod cũ eligendus venit prelatus miſſa de ſpũſancto ꝓmittiẗ. vt notat Innoc. de elec.cum nobis oliꝫ.quod certe fortius fiẽdum eſt cum ꝓ rebus maximis totius reipu. xp̄iane vniuerſitatẽ tangẽtibus nõ vnius particularis eccleſie capitulũ ſed totius eccleſie rep̄ñtatiua ſynodus aduna ẗ ꝓmittenda ẽ vt diximus ſpecialis oratio ad ſpm̄ſanctũ.qm̄ et ſi illud quod oratione ſua impetrare ſynodus optat effectus cõmunis ſit totius trinitatis appropriaẗ nihilominꝰ ꝑſone ſpũs ſancti: qd̄ patꝫ.duo nãqꝫ ſunt potiſſime neceſſaria ad rite ⁊ bene celebrandum vniuerſale concilium. Primũ eſt illuminatio veritatis in diffiniendis ⁊ agẽdis. Scd̄m eſt vnanimitas patrum congregatoꝝ in ſynodo in cõcludẽdis vt oĩꝫ ſit vna mens vna ſentẽtia ⁊ vnus ſenſus. vtrũqꝫ iſtorum attribuiẗ ſpũi ſancto. De ꝓmo ptꝫ ex illo Ioh.xvi. ſpũs ſanctus quẽ mittet pater in nomine meo ille vos docebit omnia ⁊ ſuggeret vobis omnia quecũqꝫ dixero vobis. De ſecũdo patet ex illo ad Roma.viij. Ipſe enim ſpũs teſtimoniuꝫ reddit ſpũi noſtro:ꝙ ſimus filij.dei.ſup quo verbo dicit glo. ſpũs ſanctus cõmunis eſt patri ⁊ filio amboꝛũqꝫ vnio ꝑ ipꝫ fit ſocietas ⁊ vnitas qua efficimus vnũ corp⁹ vnici filij dei.vnitas em̄ nos cõpaginat quaꝫ fecit charitas:charitas vnde eſt niſi a ſpiritu ſancto:hec gl. quia vero hec dona que diximꝰ maxime patribus cõuenientibus ad ſynodum neceſſaria dona ſpũs ſancti ſunt:laudabili cõſuetudine introductũ eſt vt in ip̄o concilij ꝓncipio anteq̃ ad alia ꝓcedatur: hymnus ille. Ueni creator ſpũs voce alta decanteẗ. Conſequenter proponẽdus eſt ſermo diuinus de ꝑtinentibus ad conciliũ vt omnes intelligant quid agendum ſit ⁊ vt moueantur ad volẽdũ et exequendum ea que deo placita ſunt et vniuerſali eccleſie accõmoda. Proponendũ eſt ꝰ verbum dei corã ſynodali cõgregatione ſicut diximus. Ad quod nos hortanẗ inter alia maiorum noſtroꝝ exempla. Exemplũ habemꝰ primo a dño noſtro deo ⁊ ſaluatore nr̄o ieſu xp̄o q̄ diſcipulis cõgregatis corã ſe fere ſemꝑ predicabat eis. Mat.v. Cum ſediſſet acceſſerunt ad eũ diſcipuli eius ⁊ aperiẽs os ſuũ docebat eos. Item hoc exemplũ reliquit nobis vicarius eius beatus Petrus qui cuꝫ conueniſſent apoſtoli ⁊ ſeniores ſuꝑ queſtione de circũciſione ſurgẽs ⁊ predicãs dixit ad eos viri fratres vos ſcitis ⁊c. Actuũ.xv. Hoc etiã exemplũ reliquit nobis vas electionis.qui vocatis maioribus natu eccleſie apud Miletũ ab Epheſo predicauit eis dicens. vos ſcitis a prima die ⁊c. Actuum.xx.

Capitulum.xxvij. A quibus cauendum eſt in concilijs.

v Iſo a quo ſynodus eſt inchoãda. Reliquum eſt videre a quibus in proceſſu illius patres congregatos cauere decet ſi ſynodũ ſuaꝫ venerabilẽ mũdo ⁊ eccleſie vtilem reddere cupiunt. Occurrũt autem

Cap. XXVII

decem a quibus cauendū eſt. Primū eſt mali
tia ſiue prauitas affectiōis. Unde imperator
Baſilius in ꝓncipio octaue ſynodi ſic hortat̃
fratres cōcilij. Cōmonemus et exhortamur
oīs vos fratres vt cū multo pudore ac reue
rentia cōueniatis ad ſanctā hanc et vniuerſa
lez ſynodū tanꝗ ad cōmunē ⁊ vniuerſis aptā
atqꝫ ſine labore medelā nullā vitioſam motio
nem vel affectū ferentes nec ad contentioſaz
voluntatē reſpiciētes ſed potius vinci ꝙ vel
le vincere ꝑiculoſe. hec ille. Eſt ergo excludē
da omnis ſiniſtra ac vitioſa aſſertio a pr̄ibus
cōueniētibus ad ſynodū ⁊ dirigēda oīs eorū
intentio ad honorē ⁊ gl̃iam dei: ne oppoſituz
faciētes videant̃ magis conueniſſe aduerſus
xp̄m quale fuit conciliū ꝓncipū ſacerdotum ⁊
ſenioꝝ populi. de quo habet̃ Matth. xxvi. c.
tūc cōgregati ſunt ꝓncipes ſacerdotū ⁊ ſenio
res populi in atrium ꝓncipis ⁊ conciliū fece
runt vt ieſum dolo tenerēt ⁊ occiderent. Se
cūdo vt ad ſtatus apoſtoli dignitatē ⁊ aucto
ritatem cōſeruandā ⁊ nō ad eius deſtructōez
conſpirēt quale fuit conciliuz quod aduerſus
apoſtolos cōgregatū eſt de quo Actuū. v. vbi
dicit̃ ꝙ ꝓnceps ſacerdotū ⁊ oīs qui cum eo
erant cōuocarunt concilium. ⁊ ſequit̃ poſt. et
ſtatuerūt illos. ſ. apoſtolos in cōcilio. Tertio
vt ad quietē ⁊ ad pacē fideliū ⁊ nō ad inquie
tationem ⁊ turbationē bonoꝝ ſtudeāt. quale
fuit conciliū contra beatū Stephanū venera
bilez xp̄i diſcipulū congregatū. de quo habet̃
Actuū. vi. vbi ſic dr̄. Concurrētes rapuerunt
Stephanū ⁊ adduxerūt in conciliū ⁊ ſtatuer̃t
falſos teſtes. hmōi aūt conciliū quod in ꝑtur
bationem viroꝝ religioſoꝝ eſt nō concilium
ſanctoꝝ patrū eſt: ſed conciliū malignantiuz
dicendū eſt. de quo dn̄s per ꝓphetā dicit. con
cilium malignantiū obſedit me. Cauendū eſt
ergo a patribus ad vniuerſale conciliū conue
niētibꝰ ne aliqua eis inſit intētio ſiniſtra aut
affectio praua in eis aliqua regnet: ſed p̄ ocul̃
ſemꝑ habeāt que ſunt ad honorē dei: ad deco
rem domus dei: ⁊ ad pacem populi chriſtiani
Tales aūt ſunt qui in nomine dn̄i cōgregant̃
de quibus dicit̃ ꝑ ꝓphetā. Eſa. lx. c. Oīs iſti
cōgregati ſunt tibi. i. ad ea que tua ſunt faciē
da. in tali cōcilio glorificat̃ deus ſcḋm illud p̄s.
deus qui glorificat̃ in cōcilio ſanctoꝝ. Talit̃
aūt in veritate cōgregatis ī nomine xp̄i diui
nitatis ſue ꝑmittit̃ aſſiſtētia iuxta illḋ Mat.
xviij. vbi duo vel tres cōgregati fuerint in no
mine meo in medio eoꝝ ſum. Secūdū qḋ ca
uendū eſt a patribus in cōcilio eſt negligētia
circa bonū cōmune: vt totis viribus omniqꝫ
ſtudio publicis cōmodis intēdāt: ꝑtermiſſis

cauſis ꝓuatis. vnde Leo papa ad Theodoſiū
imꝑatorē ſcribēs vnde error ſecūde Ephe ſine
ſynodi originē traxit; inquit duz ꝓuate cauſe
religionis exercent̃ obtentu cōmiſſum eſt im
pietate paucoꝝ qḋ vniuerſam eccl̃iam vulne
rat: hec ille. Quocirca Tul. dicit eos q̄ reipu.
ꝓfuturi ſunt: duo platonis p̄cepta obſeruare
debere. Unū ē vt ad vtilitatē ciuiū ſic tueant̃
vt quecūqꝫ agant ad eandē referant obliti cō
modoꝝ ſuoꝝ. Alterū vt totum corpus reſpici
ant ne duz vnam partē tueant̃ alterā deſerāt
vnde recte patribus cōgregatis in ꝯcilio po
teſt dici illḋ quod dicebat ioſaphat. ij. paral.
xix. Sit timor dn̄i vobiſcū ⁊ cum magna dili
gentia cūcta facite. Tertio a quo cauenduz
eſt in concilio eſt timiditas. ne ſcz aliq̊s ꝓpt̃
timorē cuiuſcūqꝫ ꝑtimeſcat dicere veritatem
eius quod ſentit de his que ꝑtinēt ad gloriaz
dei ⁊ decorem domus eiꝰ: vt veraciter dicere
poſſit cum ꝓpheta. Non abſcondi veritatem
tuam a cōcilio multo. dicit enī Aug. ad Caſu
lanum. ⁊ habet̃ in. c. quiſq̊s. xi. q. iij. quiſquis
metu cuiuſlibet poteſtatis veritatē occultat
iram dei ſuꝑ ſe ꝓuocat: quia magis timet ho
minē ꝙ deum. ⁊ Jo. Criſo. vt in. c. nolite. cadē
cauſa ⁊. q. ꝓditor eſt veritatis qui non libere
veritatem ꝓnūciat. Quartū cauendū a patri
bus in cōcilio eſt amor vane glorie ſeu vanita
tis ne. ſ. patres ad oſtētationē ſui multa ⁊ ma
gnifica ītroducētes tempus ſalubribus rebꝰ
deputatū in vanitate conſumāt. Tale vanita
tis conciliū deteſtat̃ ꝓpheta dicens. non ſedi
cum cōcilio vanitatis ⁊ cum iniqua gerētibꝰ
nō introibo. Quintū qḋ cauēdū eſt: eſt diſſo
lutio ne. ſ. in concilio vbi cūcta cū timore dei
et grauitate ꝑagenda ſunt diſſolutionibus ⁊
carnalibus ſolatijs ſiue feſtiuitatibus vacet̃.
Tale itaqꝫ conciliū abominat̃ Hiere. dicens.
Nō ſedi in cōcilio ludētiū. Hiere. xv. Sextū
qḋ cauendū eſt in ꝯcilio ſunt tumultus diſce
ptatiōes obſtinate et diſſenſiones. ne. ſ. inter
patres cōtentiones ⁊ diuiſiones ſint ne eorū
cōgregationes ſint de quibus ait apl̃us. i. ad
Corinth. xi. cōuenientibus vobis audio int̃ vos
ſciſſuras eſſe. Ad qḋ pulchre exhortat̃ ꝯciliuz
Toletanū. xi. vt habet̃ in. c. in loco. v. q. iiij. ſic
dicens. in loco benedictiōis cōſedētes dn̄i ſa
cerdotes nullus debet aut indiſcretis vocibꝰ
ꝑſtrepere aut quibuſlibet tumultibus vel riſi
bus agere ⁊ quod eſt deteriꝰ obſtinatis diſce
ptationibus tumultuoſas voces effundere.
De vitando etiam hmōi tumultu in concilijs
vniuerſalibus habet̃ etiā monitoriū in geſtis
Calcedonēſis concilij a quo deſcribendo ſuꝑ
ſedemus gratia breuitatis. Septimū quod

eſt cauendū a patribus in concilio eſt tepida
correctio circa culpas p̄teritas et maxime in
domo dn̄i cōmiſſas. Hely em̄ ſacerdos q̄r fili
os ſuos tepide correxit diuino iudicio de ſede
cadens fractis ceruicibus expirauit. i. Regū
iiij. xp̄s etiā vt habet̃ Joh. ij. tanto zelo cōtra
peccata in templo exarſit vt factis funiculis
negociatores de templo manu ꝓpria eiecerit
Octauū qđ cauendū: eſt ſiniſtra ꝓſecutio alio
rum ne. ſ. aliqui odio cōtra alios in cōcilio ꝑ-
ſequant̃ contra eos iniuſte aliq̄d molientes.
Odio. n. vt inquit Greg. ⁊ habet̃ in. c. q̄ttuor.
xi. q. iij. ꝑuertit̃ humanū iudiciū dū cōtra quē-
libet aduerſariū molimur: amore dum aliquo
amico vel ꝓpinquo p̄ſtare auxiliū contēdim⁹.
De talibus em̄ đr Prouer. xxvi. qui operit odi
um fraudulēter reuelabit̃ malicia eius in con
cilio dum. ſ. apte cōtra ſibi odioſos inſurgit.
quod exemplariter vidimus in cōcilio Baſi-
lienſi vbi quorūdam ſtudio qui contra ſancte
memorie dn̄m Eugeniū odiū habebāt totam
quaſi ſynodū ad illius ꝑſecutōnē in ſcandalū
totius eccleſie cōmouerunt. quare btūs Gre-
gorius in epiſtola quā vniuerſis ep̄is ꝑ Sici-
liam cōſtitutis ſcribit vt cū Petro ſubdyaco
no ſuo legato celebrarent conciliū dicit ſic. A
quo cōcilio ꝓcul abſint ocia facinoꝝ nutrimē
ta atq; inuidia interna tabeſcat nimis execra
bilis animoꝝ ſacerdotes ſuos concordia deo
placita ⁊ charitas recognoſcat: hec ergo oīa
cū maturitate ⁊ tranq̄llitate gerite vt digniſ
ſime poſſit epiſcopale conciliū nūcupari. No
nuz cauendū a patribus in cōcilio eſt ne inni
tentes quibuſdā fantaſijs aut ſomnijs ⁊ incer
tis reuelationibus ſiue viſionibus aliud ordi
nent ſiue diſponāt in eccleſia. ſenſus em̄ ſcōꝝ
patrū nō fantaſijs ſed ſanctarū litterarū re-
gulis formari debent atq; inniti. ꝓpter qđ đr
Hiere. xiiij. Prophete qui vidēt vana atq; di
uinant mēdacia in cōcilio populi mei nō erūt
Decimū qđ cauendū eſt a patribus in cōcilio
eſt error in ꝓmouēdo materias in concilio ne
ſcʒ parua magnis tp̄alia ſpūalibus āteponāt
quod nullo modo faciendū eſt: ꝓmouēda em̄
p̄ncipalit̃ ſunt maiora ſicut ſpūalia. vtpote q̄
ad fidem catholicā: ad cultū diuinū: ad morū
reformationē: ad pacem xp̄iani populi: ad vti
litatem totius reipu. xp̄iane ꝑtinent. ita legit̃
obſeruatū in cōcilijs ſanctis antiq̄s vniuerſa
libus. vnde in geſtis Epheſine ſynodi habet̃
ꝙ Celaſius ep̄s ſic dixit. Pijſſimus ⁊ chriſtia
niſſimus impator deſiderās fidem que hacte
nus eſt inconcuſſam manere p̄cepit nil aliud
nec dicere nec agere in ſancta ſynodo niſi pri
us de fide ſtatuat̃ vn̄ om̄ia nūc negocia vacēt
que ſunt interim de fide in medium ꝓferant̃.
Et ſimilia multi alij ep̄i ꝓſecuti ſunt. Oppoſi
ta em̄ faciētes deridet btūs bernardus dicēs
optimi eſtimatores qui de maximis minimā ⁊
de minimis maximā curā gerunt. Undecimū
qđ cauendū eſt in cōcilio eſt leuitas ⁊ precipi
tatio in cōſulendo ſiue cōcludēdo. Celeritas
em̄ vt dicit Diogenes maxime inimicat̃ cōci-
lio. ⁊ vt inquit Tullius eſt inimica iudicij. q̄re
đr Prouerbioꝝ. xix. qui feſtinat pedib⁹ offen-
dit. ⁊ Sen̄. ait velox conſiliū ſequit̃ penitētia
maxime cōſilio cōtraria ſunt feſtinatio et ira.
et ideo dicit btūs Greg. vt habet̃ in. c. ſummo
pere. x. q. iij. Summope p̄cauenduʒ eſt vt qui
iuſta iudicia exercent in dictādis ſententijs
nullatenus leuitate aut fauore ducti ſint p̄ci-
pites ſed cauſis p̄us diligēter vētilatis cum
res que ignorabat̃ pleniter ad notitiā venerit
nūc diuina ⁊ humana lex reſoluat̃. ⁊ hʒ qđ ibi
conſtitutū eſt remota ꝑſonarū acceptiōe diffi
nitiua ꝓferat̃ ſentētia. Duodecimū cauēduʒ
eſt violētia. libertas em̄ maxime req̄rit̃ in con
ſulendo ita vt vbi libertas nō eſt ſynodus eē
nō poſſit. vnde de violētia facta in ſecūda ſy-
nodo Epheſina oriētales quidā ep̄i dixerunt
nullus ꝯſenſit violētia facta eſt vix cū glagis
ī pura charta ſubſcripſimus minabat̃ nobis
damnatio mine exilij tendebant̃ milites cum
gladijs ⁊ fuſtibus inſtabāt timebam⁹ fuſtes ⁊
gladios: vbi gladij ⁊ fuſtes qualis ſynodus?
hec ille. q. d. nulla.

Capitulū. xxviij. ꝙ vniuerſaliū cōciliorū auctoritas a romano. pon. deriuet̃ ⁊ pēdeat.

Si quis ſuperi- Cap. XXVIII
us dicta que de romani pontifi
cis p̄matu ⁊ eiuſdē ſedis prero
gatiuis ex ſanctoꝝ patrū ſentē-
tijs ſtabiliuimus luce clarius ꝑcipiet ꝙ vni-
uerſaliter cōciliorum auctoritas a romano pō
tifice pendeat ⁊ emanet. Unde ſcūs Tho. do
ctor egregius in tractatu ſuo cōtra impugnā-
tes religionē hanc ſn̄iam confirmat dicēs. ſci
patres in cōcilio cōgregati nihil ſtatuere po-
tuiſſent niſi auctoritate ſummi pōtificis inter
ueniente ſine qua etiā conciliū cōgregari nō
poteſt: hec ille. Q autem hec ſn̄ia tam ex ſu-
perius dictis q̄ ex alijs ſit vera oſtenditur pri
mo ex eo qđ in. ij. libro multipliciter oſtendi-
mus ꝙ romanus pontifex caput eſſet vniuer-
ſalis eccleſie. et per conſequens vniuerſalis
concilij illam repreſentantis. Ex quo mani-
feſte ſequitur ꝙ habitudo romani pontificis
ad vniuerſaleʒ eccleſiam. ⁊ per conſequēs ad
vniuerſale concilium ipſam repreſentans ſit

habitudo capitis ad corpus. cuȝ aūt talis ita
ſit ꝙ corpus nō niſi mediante capite recipiat
influxū ꝟtutis ſenſus ⁊ motus vt ait ꝓhus et
etiā Iſido. li. x. Ethimo. (Inquit em̄: ꝓma ps
corporis caput eſt datūq; eſt illi hoc nomē eo
ꝙ ſenſus ⁊ nerui inde initium capiāt vt ex eo
om̄is vigēdi cauſa oriat̄) videt̄ neceſſario ꝙ
omnis auctoritas ⁊ poteſtas cōcilij vniuerſa
lis a papa ſicut a capite imediate dependeat
vnde Leo papa vt in. c. ita dn̄s habet̄. di. xix.
hanc cōcluſionē cōfirmat ita dicēs. huius mu
neris ſacramentuȝ ita dn̄s ad omniū apoſto-
lorum officiuȝ ꝑtinere voluit vt in beatiſſimo
Petro omniū apoſtoloꝝ ſummo ꝓncipaliter
collocaret vt ab ip̄o quaſi quodā capite dona
ſua velut in corpus om̄e diffunderet vt exortē
ſe miniſterij intelligeret eſſe diuini qui auſus
fuiſſet a petre ſoliditate recedere. Secūdo ſic
in ſuꝑioribus in ſecūdo libro oſtēſum eſt ꝙ ro
mano pōtifici cura toti⁹ eccl̄ie cōmiſſa eſt et
nō alteri ꝑſone aut cōgregationi cum dictuȝ
ſit ſoli beato Petro ꝓ ſe ⁊ ſuis ſucceſſoribus.
Petre paſce oues meas. Ioh. xxi. ſuꝑ quo dic̄
Theophilus ⁊ habet̄ in glo. cōti. finito pran-
dio commiſſionē ouiū mūdi Petro commen
dat. Et idem di. Chriſo. ⁊ Grego. ⁊ Auguſt. ⁊
Ber. vt ſuꝑius induximus. g͛ ad ſolius roma-
ni pontificis auc̄tem ſpectat ꝓuidere ⁊ dare
pabulū toti eccleſie quod fit in vniuerſalib⁹
cōcilijs diſponēdo ordinādo cōſtituēdo corri
gendo diffiniēdo interp̄tando ⁊ ad nullos ali
os diſperſos ſiue cōgregatos: niſi ꝗ̄tum ipſe
ꝓncipalis paſtor cōcedit ⁊ tribuit poteſtatē.
ergo tota ptās vniuerſalis cōcilij pēdet a ro-
mano pōtifice ſicut a capite ⁊ paſtore toti⁹ ec
cleſie. Tertio ſic. ſuperius in ſecūdo libro in-
ter alia induximus ꝙ hierarchia noſtra tam
iuxta Io. in. c. xxi. ꝗ̄ iuxta btm̄ Dyo. in lib. de
eccl̄iaſtica hierarchia ſit exemplata a celeſti.
Unde btūs Ambro. dicit ꝙ eccl̄ia eſt ymago
celeſtiū. ſed ſic eſt ꝙ in āgelica ſiue celeſti hie
rarchia nulla ptās ad actus hierarchicos ꝑfi
ciendos tribuit̄ deſuꝑ a deo ꝑſone aut ordini
aut toti hierarchie que nō tribuat̄ ſiue deſcē
dat mediāte hierarcha illi⁹ hierarchie vt ptȝ
ex ip̄a beati Dyo. doctrina. ait em̄. v. c. eccl̄ia-
ſtice hierarchie. lex diuinitatis ſacratiſſima ē
ꝑ ꝓma media in diuiniſſimā reducere lucem.
ergo pari modo nulla ptās confert̄ a xp̄o ipſi
eccleſiaſtice hierarchie aut vniuerſali cōcilio
ip̄am rep̄n̄tanti que nō conferat̄ mediante ro
mano pontificē qui eſt hierarcha ⁊ primus in
tota hierarchia. ⁊ ideo quicq̄d auctoritat̄ hȝ
vniuerſale conciliū habet immediate a roma
no pōtifice. vnde oppoſitū dicere eſt negare
eccl̄iam militātē ad formā celeſtis hierarchie
eſſe diſpoſitā ⁊ negare ꝙ lex illa ſacratiſſima
diuinitatis in illa obſeruet̄. Quarto ſic. In
ſecūdo libro tam auctoritatib⁹ ꝗ̄ rōnibus oſ̄
dimus ꝙ omnis auctoritas iuriſdictōis prela
torum in eccleſia dei depēderet a papa ⁊ deri
uaret̄ a romano pōtifice. ergo cōciliū vniuer-
ſale quod ex p̄latis eccl̄ie congregat̄ oēm po-
teſtatem ſua iuriſdictiōis ꝯſtituēdi aut diffi-
niendi aliquid auctoritatiue nō habet imme
diate niſi a romano pōtifice. ꝯſequētia ē bōa.
Quinto ſic. ſuꝑius in ſecūdo libro oſtēſum eſt
efficaciſſimis rōnibus ꝙ vniuerſalis eccl̄ia vt
vniuerſitas ī oibus mēbris ſuis nec recipit a
xp̄o immediate ptātem clauiū ordinis nec iu-
riſdictionis. ergo nec vniuerſale conciliū illā
rep̄n̄tans. ꝯn̄tia patȝ. antecedēs ſicut dixim⁹
ſecūdo libro multis rōnibus monſtratum eſt
Sexto ſic. cōcilia vniuerſalia vident̄ habere
originē ex inſtitutione humana ⁊ nō a xp̄o im
mediate. ergo falſum eſt ꝙ cōcilia habeāt im
mediate a xp̄o poteſtatem iuriſdictiōis ſupra
om̄s fideles. ꝯn̄tia videt̄ bona et antecedens
patet. tum ex. c. canones. xv. di. ⁊. ex. c. gn̄alia
quoq; cōcilia. diſt. xvij. tum q2 nullibi in ſacra
ſcriptura legit̄ de inſtitutione facta a xp̄o vni
uerſaliuȝ concilioꝝ licȝ bene legat̄ ꝙ fuerint
aliqua ꝑ apoſtolos celebrata: vt ſupra in hoc
tertio libro notauimus: ſed hoc nō arguit in-
ſtitutionem eoꝝ immediatā fuiſſe a deo. Se
ptimo ſic. nec ex ſcriptura ſancta noui aut ve
teris teſtamēti nec ex doctrina ſanctoruȝ ab
eccleſia approbatoꝝ habet̄ ꝙ vniuerſale con-
cilium habeat ptātem immediate a xp̄o ſine
ordine ad romanū pontificē. ergo hoc non eſt
dicendū maxime cū contrariari videat̄ ſacre
ſcripture ⁊ doctrine ſanctoꝝ doctoꝝ. ꝯn̄a ptȝ
quia vt dicit Hiero. quod de ſcripturis nō hȝ
veritatē eadem facilitate ꝯtemnit̄ qua ꝓbat̄
antecedēs ꝟo eſt notū diſcurrēti ꝑ paſſus ſa-
cre ſcripture: ⁊ manifeſtius factū eſt cū reſpō
ſum eſt ſupra in ſcd̄o libro ī. c. xcviij. ad aucto-
ritates īductas ꝑ aduerſarios ꝙ claues date
ſint vniuerſali eccleſie: q2 illis ſe armarūt ad
ꝓbandū ꝙ vniuerſale cōciliū illos habeat im
mediate a xp̄o. de q̊bus etiā aliq̊d infra dicet̄
Octauo ſic. ſi conciliū vniuerſale recipit im-
mediate ptātem a xp̄o aut g̊ quādo nondū eſt
congregatū aut qn̄ cōgregat̄. ꝓmū nō poteſt
dici quia nō exn̄s capax poteſtatis nō eſt. Si
quādo eſt. querit̄ de hora. ⁊ ſi dicūt ꝙ immedi
ate aduenięte termino aſſignato ꝯuentōis q̄
aliqui cōueniūt tunc ſequeret̄ ꝙ in poteſtate
duoꝝ vel trium aut paucoꝝ concurrentiū ad
conciliū ſtabit diſpoſitio toti⁹ orbis terrarū ⁊

ex paucoꝝ ⁊ forte hominū nullius auctoritatꝭ pendeat fides ⁊ ſtatus vniuerſalis eccl'ie qḋ videť incōueniēs: ſi detur ꝙ alia hora quicq̄d diceť videtur fictitiuʒ. Si vero dicať ꝙ data ſit hec poteſtas cōcilio quādo data eſt eccl'ie vniuerſali: ita ꝙ poteſtas que erat in habitu in eccleſia diſpſa efficitur in actu ipa ſynodaliter cōgregata. hoc ſtare nō poteſt q2 ſicut iā ante diximus ⁊ in ſecūdo libro ampliſſime oñdimus falſum eſt ꝙ poteſtas aliq̄ iuriſdictionis ſit data vniuerſali eccleſie vt vniuerſitati in oībus membris ſuis aut etiā toti vniuerſitati clericoꝝ ad intellectū aduerſariorum. Preterea ſi dicať ꝙ data ſit hec poteſtas concilio quādo epis in apoſtolis q̄bus idiſtincte ⁊ vniuerſaliter videť data poteſtas a xp̄o ad regendū xp̄ianum populū. hoc ſtare nō poteſt quia vt ſupius in ſecūdo libro plene oñdimus nulla talis poteſtatis plenitudo data eſt collectiue oībus apoſtolis ſimť ſed Petro qui p̄nceps apoſtoloꝝ cōſtitutus eſt ⁊ paſtor toti⁹ gregis dñici talis poteſtas plene data eſt: vt dicit beatus Cyrillus ⁊ beatus Chriſoſtom⁹. et vt ſupra induximus hoc requirit tā vnitas eccleſie ꝙ ratio p̄ncipat⁹ regalis ſiue monarchici cuiuſmodi eſt p̄ncipatus eccleſie ꝙ etiā forma diſpoſitionis hierarchie ſub qua conſtituta eſt militās eccleſia. Nono arguiť ſic. ſi vniuerſale cōciliū recipit aliquā auctoritatē imediate a xp̄o: aut eandē: aut aliam. ⁊ ſi aliā aut equalē cū poteſtate pape aut maioreʒ aut minorē. nec ſic nec ſic: ergo nullam. ꝯſequētia patet a ſufficiēti diuiſione. antecedēs etiā nō poteſt dici ꝙ recipiat eandē. quia ſicut al's argutum eſt in ſecūdo libro nulla ſupioritas attendi poſſet in cōcilio reſpectu pape quod aduerſarij p̄tendūt. nec pōt dici ꝙ ſuſcipiat aliā que ſit equalis. tum quia etiā tūc nulla ſupioritas eſſet auctoritatis in cōcilio ſupra papā: quia par in parē imperiū nō habet. tum quia papa vt habeť in articulo quodā Conſtañ. cōcilij ⁊ ratio ipa manifeſtat cū ſit caput ⁊ princeps eccleſie habet ſupmā poteſtatē in eccleſia dei: ſi conciliū haberet equalē poteſtatem due ſupreme poteſtates et duo capita eēnt in eccleſia: hoc aūt eſſe nō poteſt. tum q2 quod ꝑ ſupabundātiā diciť in vnoquoq; genere vnū tm̄ eſt. tuʒ ſecūdo: quia pluralitas p̄ncipatuū nō eſt bona. xij. Metaph. quod aūt bonuʒ nō eſt nō eſt credendū a xp̄o in eccl'ia ſua cōſtitutum eſſe. tum tertio: quia duas ſupmas poteſtates eccleſie vnitas pati nō poteſt que non ſolum in vnitate fidei charitatis aut finis vltimi attendiť ſed ex ordine ad vnam ſupmam poteſtatē regitiuā toti⁹ vniuerſitatis xp̄iane vt in ſecūdo libro oſtēdimus. vnde vt beatus Cyp̄anus inq̄t in epiſtola ad q̄nq; p̄ſbyteros deus vnus eſt ⁊ xp̄s vnus ⁊ vna eccl'ia ⁊ cathedra vna ſup petrū domini voce fundata: aliō altare cōſtrui aut ſacerdotiū nouum fieri preter vnū altare ⁊ vnū ſacerdotiū nō poteſt: q̄ſquis alibi collegerit ſpargit: adulteriū eſt impium eſt ſacrilegiū eſt quodcunq; humano fauore conſtituiť vt diſpoſitio diuina violetur: hec Cyp̄anus. Iteʒ nō poteſt dici ꝙ conciliū recipiat maiorē ptātem ꝙ papa: patet. tuʒ q̄a vt iam diximus papa habet ſupmā poteſtatē in eccleſia dei. tum quia tūc cōſtituto concilio papa deſineret eſſe caput eccleſie cum deſineret habere ſupmam ptātem ⁊ dignitateʒ ſupra corpus eccleſie quod eſſet abſurdū ⁊ alienum a fide noſtra. Preterea nō pōt dici etiā ꝙ minorē receperit: quia talis videreť fruſtra eſſe cū poteſtas pape eſſet maior et ſufficeret ad pficiendū omnia ad que conciliū cōgregaretur. tum quia conciliū nō eſſet ſuperi⁹ papa aut papa illi ſubiectus: quod tamē aduerſarij p̄tendunt. ergo videť ꝙ conciliū nullā ptāteʒ recipit immediate a xp̄o ſed oēm quaʒ habet recipiat a vicario eius. ſcʒ romano pontifice. Decimo ſic. viuēte vno rectore vnius eccleſie alter nō ſubſtituiť: ſicut viuente marito alter vir nō datur vxori. vij. q. i. factus eſt Corneli⁹ epiſcopus. ⁊ c. ſicut. ergo viuēte papa rectore vniuerſalis eccl'ie non ſubſtituiť alius rector eiuſdē eccleſie a deo. ſed hoc fieret ſi viuente vero ⁊ indubitato romano pōtifice vniuerſali concilio dareť aliqua vniuerſalis poteſtas regitiua totius populi xp̄iani. ergo ſequiť ꝙ nō ſit verum ꝙ vniuerſale conciliū recipiat a xp̄o immediate poteſtateʒ. Undecimo ſic. ſi conciliū vniuerſale dʒ habere poteſtatē a xp̄o immediate quia vniuerſali eccleſie quā repreſentat data ſit: tunc ſicut al's arguebamus in ſecūdo libro neceſſariū eſſet vt ad conciliū cōuocarenť omnes fideles qui intra vniuerſitatem eccl'ie continenť ſi conciliū debeat exire in actum ſiue exercitiū poteſtatis ſue. ſed hoc eſt incōueniēs nec vnꝙ̄ in eccleſia fuit practicatum. ꝯñtia tñ patet q2 ſi aliqua poteſtas eſt data eccl'ie vt vniuerſitati oēs fideles equaliter ſe haberēt ad ius poteſtatis illius. ⁊ per ꝯñs oēs veniunt vocandi q̄m q̄n iuriſdictio ad vniuerſitatē vt vniuerſitatē ſpectat ſinguli nō ſunt iudices ſed oēs ſunt cōiudices. ar. xij. q. ij. qui manumittiť. Duodecimo ſic. ſuperius in hoc libro tertio in. c. ſexto oſtenſum eſt ꝙ auctoritas vniuerſaliū concilioꝝ depēdet immediate ab auctoritate apoſtolice ſedis vt patet ex di. xvij. ꝑ totum. nec depēdentia iſta

eſt ſolũ accipiẽda reſpectu cõuocationis aut cõgregationis concilioꝝ ſicut quidã aduerſariorum praue interpretant̃. ſed etiã ꝙtum ad robur ⁊ firmitatẽ oim actitatoꝝ in eiſdez quod manifeſtũ eſt ex multis. tum ex pfata di. xvij. ꝑ totum. tum ſcdo ex eo quod dicit papa Pelagius in. c. confidimus. xxv. q. i. ꝙ apoſtolica ſedes vnãquãqꝫ ſynodũ ſua auctoritate cõfirmat. item tertio. ſynodus venerabilis tempe Symachi pape rome celebrata. vt habet̃ in c. bene q̃dez. di. xcvi. dicit ꝙ apoſtolica ſedes ſtatutis ſynodalibus cõſueuit tribuere firmitatem. Ecce ꝙ nõ tm̃ quo ad vocationez ſiue ꝯgregationẽ cõcilia pendẽt a papa ſed etiaz quo ad auctoritatẽ cõſtituendi ⁊ iudicandi ⁊ diffiniẽdi. Quarto extra de elec. c. ſignificaſti dicit Paſchalis papa. ꝙ oĩa cõcilia ꝑ eccl'ie romane auctem ⁊ facta ſunt ⁊ robur acceperunt. ḡ cõcilia vniuerſalia immediate capiũt a papa ptãtem iuriſdictiõis cum robur eoꝝ ⁊ firmitas pẽdeat a romano põtifice. ꝯñia eſt manifeſta. q: firmitas iſta quaz aplica ſedes ſtatutis tribuit ſynodalibus nõ eſt firmitas quã cãcellarij dicunt̃ facere ſignãdo litteras ſuorum dominorũ: ſicut quidã aduerſarij erronee interpretant̃. ſ; ẽ firmitas roboris ⁊ auctis quã princeps tribuere d; legibus ſine qua leges ipe vigore carent ac firmitate ſicut infra plenius explicabimus.

Cap. xxix. In quo obiectiones alique aduerſarioꝝ ponunt̃ contra predicta.

Cap. XXIX

S Urrexerũt quidaz nouelli magiſtri hoc noſtro tpe qui dogmatizare auſi ſũt ꝙ conciliũ vniuerſale ptãtem immediate habeat a xp̃o. ⁊ tantã ⁊ tam plenam vt ei omnis fidelis cuiuſcũqꝫ ſtatus ſit aut pemĩnẽtie etiã ſi papalis obedire teneat̃: quod etiã pſumpſerũt dicere ptinere ad veritatem catholice fidei quã nouellam doctrinã multipliciter ꝓbare ⁊ roborare moliunt̃ tam auctoritatibus ꝙ rõnibus ꝙ etiam vt dicũt determinatione vniuerſalis eccleſie.

Probatio prima que cũ ſequẽtib⁹ improbabit̃ ĩfra ca. xxxi.

Primo auctoritate ex illo Deutro. xvij. Si difficile inq̃t et ambiguũ apud te iudiciũ eſſe ꝓſpexeris inter ſanguinẽ ⁊ ſanguinẽ cauſam et cãm leprã et nõ leprã ⁊ iudiciũ intra portas tuas viderĩ verba variari ſurge ad locũ quẽ elegerit dñs deus tuus venieſqꝫ ad ſacerdotes leuitici generis ⁊ ad iudicẽ qui fuerit illo tempore que reſqꝫ ab eis qui iudicabũt tibi iudicij veritatẽ ⁊ facies quecunqꝫ dixerint tibi q̃ preſunt loco quez elegerit dominus deus tuus ⁊ docuerit te iuxta legem eius nõ declinabis ad dextraz nec ad ſiniſtram. vbi inquit glo. hoc quoqꝫ in eccleſia ſeruãdum eſt. Ex hoc arguũt aduerſarij ſic. ergo ſequit̃ ꝙ generale conciliũ in loco quem elegit dominus audiendũ eſt in ſententia ſua: nec declinandũ ad dextrã nec ad ſiniſtram. hoc aũt nõ eſſet niſi conciliũ vniuerſale haberet a deo immediate poteſtatez ſupremam ⁊ auctoritatẽ in eccleſia. ergo ⁊c.

Secunda

Secũdo ſic ex illo Matth. xviij. vbi xp̃us inquit apoſtolis quecũqꝫ ligaueritis in terra erunt ligata ⁊c. vbi videt̃ dediſſe apoſtolis immediate poteſtatẽ iuriſdictionis quibus cũ ſuccedant epiſcopi ex quoꝝ cõgregatione fit concilium vniuerſale. videt̃ ꝙ conciliuz vniuerſale immediate recipiat a chriſto poteſtatem.

Tertia

Tertio ex eo quod ibidem Matth. xviij. ſequitur: vbi duo vel tres cõgregati ſunt in nomine meo in medio eorum ſum. ergo videt̃ ꝙ a preſentia xp̃i conciliũ capiat immediate poteſtatẽ ⁊ non a papa.

Quarta

Quarto ex illo Joh. xx. Accipite ſpm̃ſanctũ quoꝝ remiſeritis ⁊c. ex quo videt̃ ꝙ apoſtoli immediate a xp̃o acceperunt ptãtem clauiũ. ⁊ per ꝯſequẽs concilium collegiũ eoꝝ repñtans.

Quinta

Quinto ad idem arguũt ex cõcilijs vniuerſalibus: primo ex octaua ſynodo in qua patres cõgregati in damnatione Focij ita dixiſſe legunt̃. hoc aũt nolentẽ intelligere Focium vt bene ageret: ſ; inobedientẽ ⁊ reſiſtentẽ huic vniuerſali ſynodo repulimus et anathematizauimus atqꝫ a tota catholica et apoſtolica eccleſia fecimus alienuz per datã nobis ptãtem in ſpũ ſancto a pmo ⁊ magno pontifice noſtro ⁊ deo liberatore ⁊ ſaluatore cunctoꝝ. Ecce inquiũt ꝙ ſynodus habet ptãtem a xp̃o ⁊ vt videt̃ immediate.

Sexta

Sexto inducũt decretũ quod eſſe dicunt concilij Conſtañ. in quo dicũt haberi ꝙ ſynodus vniuerſalis habet immediate poteſtatez a xp̃o cui q̃libet fidelis cuiuſcũqꝫ dignitatis ſit etiã papalis obedire tenet̃.

Septima

Septimo inducũt talem rõnem. ſi papa mortuo naturaliter ſiue ciuilit̃ aut legitima cauſa renũciante vel a barbaris capto ſine ſpe relaxatõnis ſiue a tyrãnis in exilium relegato ſine ſpe liberationis eccleſia nõ haberet ptãtem immediate a xp̃o ante creationẽ pape nõ videretur ꝙ ſapiẽtiſſimus legiſlator ſufficiẽter ꝓuidiſſet eccl'ie ſue quod videt̃ abſurdũ. ḡ ſequit̃ ꝙ neceſſariũ ſit dicere ꝙ vniuerſalis eccleſia habeat ptãtem immediate a xp̃o cui oẽs obedire teneantur.

Capitulum. xxx. In quo reprobat̃ pdicta aduerſariorum aſſertio. ſ. ꝙ conciliũ habeat immediate ptãtem a xp̃o nõ mediante ro. pon. ⁊ ꝙ hoc pertineat ad veritatem fidei.

Cap. XXX

Uoniā prefata

q aduerſarioꝝ aſſertio ꝙ̄tum ad il
lam partē in qua ponit ꝙ vl̄e cō
ciliū vt dicit̄ corpus prelatoꝝ ec
cleſie condiſtinctuꝫ a romano pon. habeat po
teſtatē a xp̄o imediate ſine quacūꝗ mediatio
ne romani pon. ſatis plene iprobata eſt: taꝫ li
bro ſecūdo. c. lxxx. ꝙ̄ in hoc tertio libro. c. ſupe-
riori. ſolū nūc reſtat illam refutare ꝙ̄tum ad il
lam partē in qua aduerſarij Baſilien̄. plus ſa-
piētes ꝙ̄ oportebat ſtulta temeritate dogma-
tizarūt id ad fidei veritateꝫ pertinere. Agem⁹
aūt breuibus qm̄ improbata illoꝝ aſſertiōe de
continētia veritatis ex ſupradictis neceſſario
relinquit̄ improbata de attinētia ad fideꝫ ca-
tholicam cū fidei catholice veritati nō niſi ve
rum conſonare poſſit. Arguit̄ aūt primo ſic
nulluꝫ qđ repugnat rationi naturali pōt dici
ad fidem catholicā pertinere. ſed ꝙ conciliuꝫ
vl̄e nō habeat ptātem a papa ſed a xp̄o imme
diate videt̄ rationi naturali repugnare. ergo
⁊c̄. ꝯn̄a eſt bona. maior etiā patet: q2 cū ius na
turale deriuet̄ a iure diuino impoſſibile eſt vt
quod contradicit iuri naturali ptineat ad ius
diuinū. minor patet qm̄ rationi naturali repu
gnat ꝙ conciliū vl̄e ſit corpus ⁊ roman⁹ pon.
caput eius ⁊ tn̄ conciliū vl̄e nō depēdeat ⁊ po
teſtate ⁊ auctoritate a romano pon. caput em̄
vt dicit Iſido. libro ethy. prima parſ corporis
eſt datūꝗ eſt ei hoc nomen eo ꝙ ſenſus ⁊ ner-
ui inde initiū capiant atꝗ ex eo omnis vigēdi
cauſa oriatur. Scđo ſic. nulla aſſertio que re-
pugnat euāgelio xp̄i poteſt ad veritatē catho
licā ptinere: ſed dicere ꝙ conciliuꝫ vl̄e habeat
auctoritateꝫ a xp̄o cui etiā papa ſit ſubiectus
videt̄ repugnare euāgelio. ergo talis aſſertio
nō ptinet ad veritatē fidei catholice: imo tan
ꝙ̄ erronea ⁊ heretica eſt repellenda. ꝯn̄a ē bo
na. maior manifeſta. minor patꝫ: qm̄ repugnat
euangelio vbi xp̄us ait Ioh. vltimo. Symon
Io. paſce oues meas. vbi Petrus ⁊ in eo eius
ſucceſſor Romanus ponti. totius gregis do-
minici vniuerſaliter nullo fidelium in illa fide
lium congregatione excepto paſtor et rector
conſtitutus eſt. vnde dicit Chryſo. ſuper hūc
locum ꝙ Petrus ſupra omnes qui filij ſunt ce
pit poteſtatē. ergo ſynodus ſi eſt xp̄i neceſſe ē
ꝙ papa ſuper illam habeat poteſtatem ⁊ non
ecōuerſo. Tertio ſic. nihil qđ repugnat ver-
bo xp̄i pertinet ad veritatem fidei catholice:
ſed magis erroneum eſt dicēdum. ſed aſſertio
dicens ꝙ vniuerſalis eccleſia ſiue vniuerſale
concilium poteſtatem regitiuam ſiue curam
regiminis nō tantū reſpectu omniū fidelium
ſed etiā pape: non a papa ſed a xp̄o imediate
recipiat: repugnat verbo xp̄i dicētis. Ioh. x.
Erit vnū ouile ⁊ vnus paſtor. ergo talis aſſer
tio nō ptinet ad veritatē fidei ſed magis ei re
pugnare videt̄. ꝯn̄a eſt bona. ⁊ maior eſt mani
feſta: ⁊ mīor etiā pꝫ: q2 cū papa ſit paſtor oīuꝫ
fideliū ⁊ aſſertio illa ponit conciliū vl̄e eē pa
ſtorem oīum fideliū vt vnus iſtoꝝ non ſit ali⁹
ſequit̄ ſm̄ aſſertionē illā ꝙ ſint duo paſtores
reſpectu ouilis xp̄i. Quarto ſic. nihil qđ re-
pugnat articulo fidei pōt dici ad fidē catholi
cam ptinere ſed ꝙ concilia vl̄ia recipiant nō
a romano ponti. ſed a xp̄o imediate ptāteꝫ iu
riſdictionis repugnat articulo fidei. ergo ⁊c̄.
ꝯn̄a eſt formalis ⁊ maior eſt manifeſta. minor
vero ꝓbat̄. videt̄ em̄ eſſe cōtra articulū. Unā
ſanctā eccl̄iam. qđ ſic oſ̄ditur q2 cū vnitas ec
cleſie inter alia attēdēda ſit ex ordine ad vnā
ſupremā ptātem regitiuam totius eccl̄ie que
eſt in papa vt in ſuperioribꝰ eſt oſ̄ſum: ⁊ dedu
cit ſan. Tho. pulchre in. iiij. di. xxiiij. ⁊ colligit̄
ex glo. Math. xvi. ſed ponere aliā ſupremam
ptātem in cōcilio regitiuā cui oīs fidelis obe
dire teneat̄ independentē a poteſtate regiti-
ua data paſtori vniuerſali toti⁹ eccl̄ie eſt ma-
nifeſte vnitateꝫ eccl̄ie ſcindere cum rūpat or
dinem ⁊ cōnexionē totius corporis eccl̄ie ad
vnaꝫ ptātem ſupremā ipſius paſtoris totius
multitudinis xp̄ianoꝝ qui eſt papa. Nam vt
dicit Cypria. in ep̄l̄a ad ꝗnꝗ p̄b̄ros: deus vn⁹
eſt ⁊ xp̄us vnus ⁊ vna eccl̄ia ⁊ cathedra vna
ſuper Petrum dn̄i voce fundata aliud altare
ꝯſtrui aut ſacerdotium nouū fieri preter vnū
altare ⁊ vnū ſacerdotiū non pōt: quiſquis ali
bi collegerit ſpargit: adulteriū eſt: impiuꝫ eſt
ſacrilegiū eſt ꝗcquid humano furore cōſtitui-
tur vt diſpoſitio diuina violet̄. Quinto. nul
lum qđ cōtradicit diſpoſitioni diuine pōt ad
fidem catholicā pertinere. ſed ꝙ vniuerſalis
eccl̄ia per modū vniuerſitatis aut concilium
vniuerſale habeat ptātem ſupremā non a pa
pa ſed a xp̄o imediate: repugnat ordinatiōi ⁊
diſpoſitioni diuine. ergo talis aſſertio aduer-
ſarioꝝ non pōt dici ad catholicā fidē ptinere
ſed magis ꝯtradicere. ꝯn̄a eſt bona. maior pꝫ
minor ꝓbat̄. repugnat em̄ diſpoſitiōi illi qua
deus eccl̄ie regimen cōſtituit monarchicum
ſiue regale. de cuius rōne eſt. vt colligit̄ tam
ex tertio politicoꝝ: ꝙ̄ ex. ix. ethi. ꝙ ſuprema po
teſtas eius non in multitudine: ſed in vno to-
tius multitudinis principe ſiue capite locata
ſit. Qm̄ vero eccl̄ie regimen ſit monarchicum
ſiue regale a xp̄o cōſtitutū non ſolū habet̄ ex
illis locis ſcripture diuine vbi eccl̄ia ſub re-
gni noīe deſcribit̄ ſed etiā rōne manifeſte de-

monſtrat ſanct⁹ Tho. in. iiij. cōtra gentiles. c.
lxxvi. ꝓbat enim hoc ſic. Nullum dubium eſſe
debet q̄n regimen eccleſie ſit optime ordina-
tum vtpote per eū diſpoſitū per quē reges re-
gnant ⁊ legū cōditores iuſta decernūt. Opti-
mū autem regimen multitudinis eſt qđ regat̄
per vnū. qđ patꝫ ex fine regiminis qui eſt pax
pax enim ⁊ vnitas ſubditoꝝ eſt finis regētis.
vnitatis aūt cauſa congruētior eſt vn⁹ ꝙ mul
ti. ergo manifeſtū eſt regimē eccleſie ſic a deo
eſſe diſpoſitum vt vn⁹ toti eccleſie preſit: ⁊ po
teſtas ⁊ principat⁹ nō in multitudine ipſa lo-
catus ſit ſed in vno ſupremo a quo in omnes
alios ptās deriuet̄. qđ manifeſte i. c. nolite er
rare di. xi. atteſtatur Julius papa dicens: mul
tum cōuenit vt totuꝫ corpus eccl'ie in hac ſibi
obſeruatione cōcordet que inde auctoritateꝫ
habet vbi dn̄s totius eccleſie poſuit principa
tum. Sexto nulla aſſertio que derogat hono
ri ⁊ priuilegijs ap̄lice ſedis pertinet ad verita
tem fidei catholice: imo tanꝙ falſa ⁊ erronea
eſt abijcienda. ſ; aſſertio dicens ꝙ v'le concili-
um nō depēdeat in poteſtatē a ro. pon. detra-
hit honori ⁊ priuilegijs apoſtolice ſedis. ḡ ta-
lis aſſertio nō pertinet ad veritatem fidei ca-
tholice ſed magis tanꝙ erronea venit abijciē
da. ꝯn̄a eſt bona. maior patet ex. c. om̄s. di. xxij.
minor aūt patꝫ: qm̄ inter alia priuilegia ap̄li-
ce ſedis hoc cōnumerat̄ ꝙ ro. pon. cōcilia vni-
uerſalia congreget auctoritate fulciat ⁊ eorū
geſta ſua auctoritate roboret ⁊ confirmet. vt
patet ex di. xvij. per totū ex. c. confidimus. xxv.
q. i. ex. c. ſignificaſti. de elec. ⁊ ex multis alijs i-
ferius deducēdis. cui priuilegio manifeſte de
rogat aſſertio dicens ꝙ vniuerſale cōciliū nō
a papa ſed a xp̄o imediate poteſtatem habeat
cui etiam papa obedire teneatur. Septimo
nulla aſſertio que ſubtrahit obedientiā debi-
tam iure diuino a ro. pon. poteſt dici pertine-
re ad veritatem catholice fidei imo magis tā
ꝙ erronea venit abijcienda: ſed aſſertio dicēs
ꝙ conciliū vniuerſale habeat poteſtatem nō
a papa ſed a xp̄o imediate ⁊ tantā ꝙ ei ro. pō.
obedire teneat̄ ſubtrahit obedientiā a ro. pō.
debitam iure diuino ei a cunctis fidelib⁹ quo
rum pater eſt ⁊ princeps et ſubijcit eum alijs
ergo talis aſſertio nō pertinet ad fidei catho-
lice veritatem: ſed magis videtur ſapere ſciſ-
maticam ⁊ hereticā prauitatem. ꝯn̄a eſt bona
⁊ maior patet ex. c. ſi qui ſunt di. lxxxi. vbi inq̄t
beatus Grego. peccatū paganitatis incurrit
quiſq̄s dum chriſtianū ſe aſſerit ſedi apoſtoli-
ce obedire contēnit. ⁊ in extrauagante Boni
facij. vnam ſanctam eccleſiam ſedes apoſtoli
ca diffiniuit de neceſſitate eſſe ſalutis omneꝫ

hominē ſubeſſe roma. pon. ex q̄bus manifeſte
colligit̄ ꝙ ſicut nullus homo ali⁹ a papa pōt
ſe aſſerere in veritate xp̄ianū aut eſſe in ſtatu
ſalutis q̄ ſubeſſe renuit romano pon. ita nulla
hoīum ꝯgregatio quantūcūq; noīe glorietur
vniuerſalis ꝯcilij pōt dici xp̄iana aut in ſtatu
eſſe ſalutis q̄ per obedientiā ſe negat eſſe ſub
iectā romano pon. minor vero pꝫ ex terminis
Octauo ſic. nulla aſſertio que manifeſte re-
pugnat ap̄lice ſedis diffinitiōi ⁊ ſanctoꝝ do
ctoꝝ ſententie eſt dicēda ad fidei catholice ꝑ
tinere veritatē. ſed aſſertio illa dicens conci-
lium vniuerſale habere ptātem a xp̄o cui etiā
papa ſubiect⁹ ſit eſt manifeſte repugnās diſ-
finitioni ap̄lice ſedis ⁊ ſanctoꝝ patrum do-
ctrinis. ergo: ꝯn̄a bona eſt. ⁊ maior etiaꝫ vera
ex. c. hec eſt fides pater beatiſſime. xxiiij. q. i.
minor vero ptꝫ ex. c. ſignificaſti. extra de elec.
vbi Paſchaſius papa dicit ꝙ oīa cōcilia ꝑ ec
cleſie romane auctoritatē ⁊ facta ſint ⁊ robur
acceperint. Dicit etiā ſan. Tho. in lib. ſuo con
tra impugnantes religionē qđ ſancti patres
in cōcilio cōgregati nihil ſtatuere potuiſſent
niſi auctoritate ſummi pon. interueniēte ſine
qua ꝯciliū cōgregari non pōt. Nono ſic. nul
la aſſertio pertinet ad veritatē fidei catholi-
ce ſed magis erronea videt̄ iudicanda que ab
eccleſia tollit ordinē ⁊ ornatū hierarchice diſ
poſitionis. ſed aſſertio dicēs ꝙ vniuerſalis ec
cleſia ſiue cōciliū vniuerſale vt dicit cōgrega
tionē fideliū aut prelatoꝝ ꝯdiſtinctā a ro. pō.
habeat hierarchizandi ptātem non a papa q̄
eſt imediatus hierarcha ſuus ſed imediate a
xp̄o tollit ordinē ⁊ ornatum hierarchice diſpo
ſitionis ab eccl'ia dei. ergo talis aſſertio non
eſt dicēda ad veritatē catholicam ꝑtinere ſed
potius vt inimica fidei eſt abijcienda. ꝯn̄a eſt
bona. maior eſt manifeſta. minor vero ſic oſ̄di
tur. Preſupponit̄ in primis cū btō Dioñ. lib.
de eccl'iaſtica hierarchia: ꝙ eccleſia nr̄a ſit ad
modū hierarchie a deo diſpoſita. Secūdo pre
ſupponit̄ cuꝫ eodē ꝙ hierarchia nr̄a formata
ſit ad exēplar ⁊ ſimilitudinē hierarchie cele-
ſtis. vñ etiā moyſi a deo dictū eſt. Exodi. xxv.
Inſpice ⁊ fac ſ̄m exēplar qđ tibi in mōte mō
ſtratū eſt. Sctūs preterea Joh. euāgeliſta di
cit ſe vidiſſe ciuitatē ſctām hieruſalē nouā de
ſcēdentē de celo. ſ. exēplariter: vt doctores ex
ponūt. ⁊ btūs Bernar. iij. de cōſideratiōe ad
Eugeniū inducit. Preterea btūs Amb. dicit
ꝙ eccl'ia ſit ymago celeſtiū. ſed ſic eſt ꝙ in an-
gelica hierarchia nulla ptās ad actus hierar-
chicos ꝑficiendos tribuit̄ deſuper a deo pſo-
ne aut ordini aut corpori totius hierarchie q̄
nō tribuat̄ mediante primo illius hierarchie,

vt patet ex ipſa doctrina beati Diony. ait enim v. eccleſiaſtice hierarchie: lex diuinitatis ſacratiſſima eſt per prima media et per media vltima in diuiniſſimam reducere lucem: an non ſenſibiles electorum eſſentias in cognatiora primum videmus venientes et per illa alia propriam diuidentes operationem? pulchre ergo omnis viſibilis et inuiſibilis ornatus principium et fundamentum in deiformes primos infert deificos radios venire et per illos tanquam lucidiores animos et ad participationem luminis et traditionem oportunam habentes in ſubiectis proportionaliter lucet et ſupapparet. Quod pari modo poteſtas regitiua a xpo deriuatur eccleſiaſtice hierarchie aut vel concilio illam repreſentanti que non confertur niſi mediante Ro. pon. qui eſt hierarcha et primus in tota hierarchia ſicut etiam ſatis aperte colligitur ex. c. ita dominus. di. xix. vnde manifeſtum eſt quod aſſerere quod eccleſia vniuerſalis aut concilium vle vt dicit fidelium congregationem condiſtincta a ro. pon. babeat aliquam poteſtatem regitiuam non mediante Ro. pon. eſt negare eccleſiam xpi hierarchice eſſe diſpoſitam et negare eam ad ſimilitudinem celeſtis hierarchie eſſe formatam: que omnia ſunt abſurda et erronea. Et hec pro nunc ſufficiant ad oſtendendum falſum eſſe quod aduerſarij dicunt: videlicet ad veritatem catholice fidei pertinere quod vniuerſale concilium regulariter non a ro. pon. habeat poteſtatem ſed immediate a xpo cui omnes fideles etiam papa obedire teneatur.

Capitulum. xxxi. In quo reſpondetur obiectionibus ſupra poſitis aduerſariorum ad probandum quod vniuerſale concilium habeat immediate a xpo poteſtatem.

Ca. XXXI Ad primam proba. tionem. cap. xxix.

Reprobata autem aſſertione aduerſariorum iam reſpondendum eſt rationibus eorum. Ad primum ergo quod inducitur ex illo deutro. xvij. reſpondetur quod auctoritas illa non eſt ad propoſitum: quia tex. ille non loquitur de concilio vniuerſali cum concilia vniuerſalia de quibus nunc loquimur non eſſent tunc in vſu eccleſie: ſed loquitur de loco vbi ſummus ſacerdos erat. ſ. hieruſalem: vbi locus erat tam orationis quam magiſterij diuine legis et tribunal iudicij. et cum dicitur quod glo. ait quod ita faciendum eſt in eccleſia: reſpondetur quod ita fit quando in arduis cauſis ſiue maioribus que auctoritatem excedunt particularium iudicum ſiue prelatorum recurritur ad ſummum pontificem et dominos cardinales qui ſuccedunt ſacerdotibus leuitici generis: vt dicit Innocen. tertius in. c. per venerabilem. qui fi. ſunt legi. et hoc in loco quem elegit dominus deus noſter hoc eſt apoſtolica ſedes in qua dominus totius eccleſie principatum poſuit. Secundo reſpondetur quod dato quod auctoritas illa applicaretur vniuerſali concilio non facit ad propoſitum aduerſariorum ſed magis ad propoſitum noſtrum: quoniam et ſi diſcuſſio dubiorum et reſeratio veritatis conuentui aſcribatur ſacerdotum: diffinitiuum tamen iudicium et imperium cui ſub pena mortis obediendum erat vni. ſ. ſacerdoti ſummo conueniebat. vnde ſequitur in tex. qui ſuperbierit nolens obedire ſacerdotis imperio qui eo tempore miniſtrat domino deo tuo: et decreto iudicis morietur homo ille. hec ille: hoc autem minime conueniſſet ſi conuentus ille ſacerdotum habuiſſet poteſtatem a deo non mediante ſummo ſacerdote. Ad ſecundam que ſumitur ex illo Mat. xviij. quecunque ligaueritis etc. reſpondetur tripliciter. Primo quod auctoritas illa non videtur facere ad propoſitum: quia per illa verba cum tantum dirigerentur apoſtolis quibus committebatur poteſtas iuriſdictionis non arguitur aliqua poteſtas data vniuerſali eccleſie in ſolidum ſiue vt collegio quod aduerſarij nituntur probare quoniam apoſtoli tunc non erant vniuerſalis eccleſia tota nec re: vt patet: quoniam plures alij tam viri quam mulieres erant fideles: et ita de corpore eccleſie. nec repreſentatione: cum adhuc non eſſent prelati aliorum fidelium: immo nec ſacerdotes quia facti ſunt in cena domini. Secundo reſpondetur quod apoſtolis non eſt data poteſtas per illa verba vt collegialiter congregatis ſed vt ſingulis quod manifeſte patet: cum in hoc loco fundetur auctoritas iuriſdictionis ſingulorum prelatorum qua poſſunt contumaces gladio excommunicationis ferire. vnde nec hic nec alibi legitur quod apoſtolis communiter ſit data aliqua poteſtas qua quilibet eorum per ſe vteretur. patet etiam ex eo quod Origenes dicit in glo. ibidem quod ideo xps dicens apoſtolis quecunque ligaueritis etc. dixit in celo et non in celis ſicut Petro: quia non erant tante perfectionis ſicut petrus. Tertio reſpondetur quod dato quod poteſtas aliqua attributa eſſet apoſtolis per illa verba vt collegio: non tamen hoc fuit ſine apoſtolo Petro immo in ordine ad Petrum: ſicut mediante quo in alios deriuanda erat: quod manifeſte colligitur ex ipſo ordine verborum xpi. prius enim beato Petro xps ait: Tibi dabo claues regni celorum etc. quam apoſtolis dixerit quecunque ligaueritis etc. ad oſtendendum vt inquit. s. Thomam in. iiij. ſententiarum. di. xix. quam in. iiij. contra gentiles. c. lxxvi. quod per Petrum ad alios poteſtas clauium eſſet deriuata ad conſeruandam vnitatem eccleſie. Ex quibus clariſſime patet quod ex illa auctoritate magis veritas roboratur concluſionis noſtre quam aduerſariorum. Ad tertiam autem que ſumitur ex illo Mat. xviij. vbi duo etc. ſupra ſatis diximus in. c. xxiij. nihilominus dicimus quod aſſiſtentia illa quam dominus ſanctis

Ad ſecundam

Ad tertiam

congregatõibus pollicet̃ inſpirando que bo-
na ſunt ⁊ adiuuando ad proſecutionẽ non ar-
guit poteſtatẽ clauiũ aut iuriſdictõnis aut re-
giminis vt clariſſimũ eſt: alˀs oĩum ſanctoꝝ
oĩm viroꝝ ſiue feminarũ cõgregatões in xp̃i
noĩe ↄuenientes poteſtatẽ haberent: qđ non
modo periculoſum eſt ſed etiam videt̃ ſapere
hereſim Ualdenſiũ qui oẽs ſanctos hoĩes cla-
ues habere eccleſie aſſerere p̃ſumpſerũt. Un-
de manifeſtum eſt ꝙ ex illa xp̃i ꝓmiſſione qua
dñs pollicet̃ in noĩe ſuo ↄgregatis adeſſe nul-
la ptãs iuriſdictiõis arguit̃ in cõcilijs vl̃ibus
nõ interueniente ſummo põtifice ⁊ multo mi-
nus in cõgregatiõibus in quibus vicarij ieſu
xp̃i nõ interuenit auctoritas ⁊ aſſenſus ſed cõ-
tradicit cum tales nõ poſſint dici in xp̃i noĩe
cõuenire q̃ cõtempto vero xp̃i vicario cõuen-
ticula preſumunt facere. Ad quartã reſpõ-
(Ad quartam.) det̃ quaſi ſicut ad ſcđam: ad eandẽ etiã reſpõ-
(Ad quintam.) dimus ſupra in. c. lxi. ſecũdi libri. Ad quin-
tã que aſſumit̃ đ octaua ſynodo reſpondetur
negando ↄñam. ex verbis eni illis patrũ con-
gregatoꝝ: nec habetur nec ſequit̃ ꝙ ſynodus
ipſa poteſtatẽ a xp̃o habuerit immediate: im-
mo arguendo ſic cõmittitur fallacia figure di-
ctionis qua ſepe fallunt̃ aduerſarij. Sane ſi h̃
argumentatio locũ haberet cũ iuxta aplm ad
Ro. xiij. non ſit poteſtas niſi a deo quilibet q̃
poteſtatẽ aliquã haberet dicendus veniret il-
lam habere immediate a deo: ⁊ ita nõ ſolũ ab
ipſa eccleſia verum ab vniuerſo tolleretur id
qđ in ipſo potiſſimuꝫ eſt quod eſt ordo: qđ eſt
abſurdũ dicẽte aplo vbi ſupra: que a deo ſunt
ordinata ſunt. Ad ſextã que ſumit̃ de conci-
(Ad ſextam.) lio Cõſtantienſi iam pleniſſime reſpõſum eſt
(Ad ſeptimã) ſuperius maxime in ſcđo libro. c. xcix. Ad ſe-
ptimã que videt̃ aduerſarijs Achilles reſpon-
detur negando aſſumptũ: videlicet ꝙ niſi vni-
uerſalis eccleſia haberet imediate a xp̃o ple-
nitudinis poteſtatẽ xp̃s legiſlator nõ ſufficiẽ-
ter prouidiſſet ſponſe ſue. hoc enim eſt falſum
⁊ preſumptuoſe dictum. immo videt̃ ꝙ ſuffici-
entius prouiſum ſit talibus caſibus non dan-
do talem poteſtatẽ vniuerſali eccleſie eo mo-
do quo aduerſarij dicunt ꝙ̃ dando. patet: quo-
niam ſi in predictis caſibus eſſet ſemper con-
uocandũ concilium vniuerſale tarde: ⁊ ꝑ con-
ſequens male prouideretur ſimilibus neceſſi-
tatibus que quaſi ſubita expoſcunt remedia.
vnde optime ⁊ ſapienter ſufficienterqꝫ videt̃
eſſe prouiſum cum collegio dominoꝝ Cardi-
naliũ apoſtolica auctoritate cõmiſſum eſt vt
vacante ſede aut quaſi vacante datũ eſt ꝓui-
dere poſſe in his que neceſſario occurrerẽt ce-
leriter prouidenda in eccleſia vſqꝫ ad creatio-
nem Roma. pon. vt notat̃ in. c. vbi periculuꝫ
de electio. §. idem quoqꝫ. lib. vi. de quo. j. pleni-
us dicetur.

Cap. xxxij. Qꝫ quicquid in cõcilijs vniuerſalibus ſta-
tuitur diffinitur aut ſententiatur auctoritate Romani
pon. principaliter fit.

Cap. XXXII

Sane ſi quis ſuperius iam dicta attẽte rime-
tur ⁊ practicas obſeruatas i
cõcilijs vl̃ibus in quibus ma-
xime Ro. ponti. interfuiſſe legitur cõmemora-
uerit: facile cognoſcet ꝙ ea que in vniuerſali-
bus cõcilijs ſtatuunt̃ ſententiant̃ aut diffini-
untur aut interpretant̃: auctoritate Ro. pon.
principaliter regulariter fiant. Qđ licet ex ſu-
perioribus ſatis pateat: nos tñ ad abundan-
tiã doctrine hoc ip̃m rõnibus ⁊ plurium anti-
quoꝝ cõcilioꝝ vniuerſaliũ exemplis oſtẽdere
curabimus. Primo ſic vt hꝫ Ariſtotel' doctri-
na primo ethy. ſm ordinẽ finiũ eſt ordo artiũ.
primus ergo finis ſiue cõſideratio qui totum
populũ reſpicit ſolũ eſt apud eũ qui toti reip.
p̃ſidet. ſed papa eſt hmõi in rep. xp̃iana cũ ca-
put ſit ⁊ princeps. ergo ipſius tantũ eſt cõde-
re ⁊ ſtatuere ea que totũ populũ xp̃ianum re-
ſpiciũt. ⁊ ſi alij qñqꝫ hoc faciant ex deriuatiõe
aut cõicatione ptãtis illius fit qui eos conuo-
cat ad hoc. ergo ſequit̃ ꝙ in cõcilijs vniuerſa-
libus vbi diſponunt̃ ea que vniuerſitateꝫ po-
puli xp̃iani reſpiciũt papa ꝑncipaliter cũcta
diſponat. Scđo rõe. s. Tho. qua in. ij. ij. q. i. ar.
vlti. ꝓbat ꝙ ad ſummũ ponti. ptineat editio
ſymboli ſic. noua editio ſymboli neceſſaria ẽ
ad vitandũ inſurgẽtes errores: ad illius ergo
auctoritatẽ pertinet editio ſymboli: ad cuius
auctoritatẽ ptinet ſententialiter determina-
re ea que ſunt fidei vt ab oĩbus inconcuſſa fi-
de teneant̃. hoc aũt ptinet ad auctem ſummi
ponti. ad quẽ maiores ⁊ difficiliores q̃ões ec-
cleſie referunt̃. h̃. s. Tho. Tertio ſic: papa eſt
princeps eccl̃ie principatu nõ dependẽte ab
eccleſia ſed a deo immediate: vt in ſcđo libro
copioſe demonſtratũ eſt ⁊ habetur in. c. in no-
uo. di. xxi. ⁊ in. c. ſacroſancta. di. xxij. leges aũt
non habent vigorẽ ⁊ virtutẽ coactiuã: niſi ex
principis auctoritate ſiue eius in quo princi-
patus totius cõitatis eſt collocatus: vt ẽ cla-
riſſimũ apud omnia iura. vnde. c. s. anaclet' pa-
pa ⁊ martyr. i. c. leges. iij. q. vi. inquit: leges ec-
cleſie apoſtolica firmamus auctoritate. ⁊ ra-
tio eſt: quoniã in apoſtolica ſede totius eccle-
ſie ꝑncipatus eſt collocatus. vt in. c. nolite er-
rare. di. xij. ⁊ in. c. baſilicas. de cõſe. diſt. i. ergo
ſequitur ꝙ firmitas ⁊ robur auctoritatis quo-
rũcunqꝫ geſtoꝝ in cõcilijs vniuerſalibus pen-

deat a Ro. pont. Ceterum hoc idem oſtendit
exemplis ⁊ practica antiquoꝝ cōciliorꝝ: in q̄-
bus ſiue ſit materia fidei ſiue de ſciſmate tol-
lendo: ſiue de reformatōe vniuerſalis eccleſie
faciēda: oīa papa principaliter auctoritatiue
facit: licet alij patres cōſulendo ⁊ cōſentiēdo
cōcurrāt. Et primo quidem hoc patet ex cōci
lijs primitiue eccleſie: in oībus enim illis in q̄
bus preſens fuit beatus Petrus tanq̄ vertex
collegij ⁊ princeps totius cōgregatōis loque
bat primus diffiniens ⁊ ſententiās oīa. ſicut
act. i. patet in electōe Mathi. ⁊ act. xv. in. q.
de ceſſatione legaliū: vbi cū grauis q̄o mota
eſſet in concilio aploꝝ beatus Petrus tanq̄
princeps vt ait glo: primo locutus eſt ⁊ in cu-
ius ſententiā tota multitudo apoſtoloꝝ tran
ſiuit. vnde Hiero. ad Aug. epla. xxiij. ita inq̄t:
poſtq̄ breui ſermone ſcȝ Petrus totaȝ cinxit
hyſtoriā ait: tacuit aūt omnis multitudo: ⁊ in
ſententiaȝ eius Jacobꝰ apls ⁊ oēs ſimul pbri
trāſierūt. hec em̄ nō debēt eſſe moleſta lecto-
ri: ſed ⁊ mihi ⁊ illi vtilia vt probemꝰ ante apo
ſtolum Paulū nō ignoraſſe Petrū: immo pn-
cipem eſſe huius decreti legem poſt euangeli
um nō eſſe ſeruandā. hec Hiero. Secūdo hoc
idem colligitur ex eo q̄ impator Martianus
ſcribēs Leoni Pape vt ad Calcedonen. ſyno
duȝ veniret ita inquit inter alia: ſupereſt vt ſi
placuerit tue beatitudini in his partibus ad
uenire ⁊ ſynoduȝ celebrare hoc facere religio
nis affectu dignet noſtris vtiq̄ deſiderijs ve-
ſtra ſanctitas ſatiſfaciet: ⁊ ſacre religioni que
vtilia ſunt decernet. Si v̄o hoc oneroſum eſt
vt in has ptes aduenias hoc ipſum nobis p-
prijs tua ſanctitas lr̄is manifeſtet ⁊ infra. oēs
ſanctiſſimi epi debeāt cōuenire ⁊ que xp̄iane
religioni atq̄ catholice fidei pſint: ſicut ſan-
ctitas tua ſm̄ eccl̄iaſticas litteras diffiniuit
ſua depoſitōe declarēt. h̄ ibi. Ecce q̄ xp̄ianiſ-
ſimus impator nouerat q̄ ſi papa p̄ſentialiter
intereſſet ꝯcilio ipſe decernere debebat. ſi v̄o
abſens epi cōuenientes iuxta prius factā per
eum diffinitionē deberēt in materia cōclude-
re. Tertio hoc aperte oſtendit ex cōcilio Cal-
cedonen. in ſentētia data ꝯ Dioſcoꝝ. vnde in
actiōe tertia ſic habet Julianꝰ eps Yponen.
Paſchaſio ⁊ ceteris legatis pape. Nunc v̄ra
ſanctitas primatuȝ tenēs ſanctiſſimi Leonis
nouit q̄ Dioſcorus ſemel ⁊ ſcdo ⁊ tertio voca
tus ſynodo preſentari nullatenus voluit obe
dire: petimus aūt ſanctitatē veſtram in eo q̄
magis inter ceteros eminentis habetis locū
ſanctiſſimi pape Leonis iuſtā in cōtumacē p
mulgare vindictā ac regulis inſitā cōtra euȝ
pferre ſententiā. omnes enim nos ⁊ vniuerſa
lis ſynodus cōcors efficit veſtre ſententie ſan
ctitatis. ⁊. j. Paſchaſius aūt ⁊ ceteri legati te
nentes locū beatiſſimi Leonis pape: replica-
tis prius ſub cōpēdio malis multis q̄ Dioſco
rus cōmiſerat pnunciauerūt ſniaȝ in Dioſco
rū ſic dicentes. Sanctiſſimus ⁊ beatiſſimꝰ ar
chieps magne ſenioris Rome Leo p nos ⁊ p̄-
ſentem ſanctā ſynodū vna cum beatiſſimo ⁊
oī laude digno beato Petro apoſtolo qui nū
cupatus ē a dn̄o Petrus ⁊ ſpiritualis catho-
lice eccl̄e factus eſt firmamentum: nudauit
eū tam epiſcopatus dignitate q̄ etiam omni
ſacerdotali officio ſimulq̄ eū alienauit a mini
ſterio ſacroſancto ⁊. j. Anatholius archieps
Conſtātinus ⁊ oēs alij epi ſuū votū exprimen
tes in eandē ſniam cōcordarūt oēs ſe ſubſcri-
bentes. Et ita ptȝ q̄ Leo papa per ſuos lega-
tos ſententiauit in cōcilijs vl̄ibus. Quarto
hoc ideȝ colligit ex geſtis octaue ſynodi in q̄
epiſtola Nicolai pape quā vniuerſo clero ec-
cleſie Conſtantine ſcribit lecta fuit ⁊ recepta
cuȝ omni laude in qua poſt aliqua decreta ſic
habet. Hec ſunt que ſedes aplica ſtatuit: hec
ſunt que vos tāto ſtudioſius oportet āplecti:
tanto ſollicitius obſeruare q̄to ſcitis que ab
ea ſtatuta fuerint hec vniuerſalē eccleſiā ſem-
per tenuiſſe: ita cōtra ſinglos errores in eccle
ſia exortos prior hic ſm̄ primatus ſui auctēm
ſententiā dederit. ⁊ ita demum vniuerſalis ec
cleſia: lȝ aliqn̄ p aliquantū tp̄is in q̄buſdaȝ re
luctata ſit que illa tn̄ qn̄q̄ pbauerit pbauit ⁊
que illa ſedes refutauerit: ⁊ ipſa vl̄is eccl̄ia re
futauit. Item in eodē cōcilio ſcribit neminē
iuſtificatū per ſedē apoſtolicā damnatū p ec-
cleſiam: aut damnatum per ipſam ſedē: iuſti-
ficatū per eccleſiam. Ex quibus manifeſte pa
tet auctoritas apoſtolice ſedis reſpectu cōci-
lioꝝ ⁊ reuerentia ſanctoꝝ patrū ad eā. Quin
to patet ex illo q̄d in Calcedonen. cōcilio cir-
ca. vi. actionē legit: put refert Jſido. libro cō
cilioꝝ q̄ in oībus ſynodis apocriſarij. i. vica-
rij ſiue legati aplice ſedis decretas ſentētias
ppter ſummā ſedis eiuſdē auctoritatē confir
mabāt ⁊ ſubſcribebāt: q: ante nullū robur ha
bebāt. hec ibi. ⁊. j. ſic habet cū de Jba epo epi
petierāt quid ſancte ſynodo placeret fiendū:
locū aplice ſedis tenentes: q: miſſi apoſtolici
ſemp in ſynodis primo loqui ⁊ cōfirmare ſen-
tentias ſoliti ſunt: per Paſchaſiū dixerūt: re-
lecta epiſtola Jbe cognouimus eū catholicū
⁊ ob hoc decernimus ad honorem epiſcopatꝰ
⁊ eccleſiam de qua iniuſte expulſus eſt ad pre
ſens reuocandū. ſimiliter ⁊ omnes epi ſequen
tes auctoritatē apoſtolice ſedis decreuerunt.
hec ibi. Sexto colligit idem ex vniuerſali cō-

cilio Rome celebrato: in quo Nicolaus papa
preſidēs ſic inquit. vt in. c. in noīe domini. diſ.
xxiij. quapropter inſtructi predeceſſoꝝ noſtro
rū alioꝝūqꝫ ſanctoꝝ patrū auctoritate decer⸗
nimus atqꝫ ſtatuimus. Septimo hoc idē col⸗
ligitur ex cōcilio vniuerſali Rome celebrato
per Alexandrū tertium: in quo vt habeť in. c.
licet. de elec. dicit. Nos ad malum hoc euitan
dū de cōcilio fratrū noſtroꝝ ⁊ ſacri approba
tione cōcilij aliquid decernimus adiungēdū
⁊c̄. Octauo hoc accipiť ex cōcilio lateraneñ.
in quo Inno. tertius vt habeť in. c. dānamus
inquit. Damnamus ⁊ reprobamus libellū ſeu
tractatū quē abbas Joachim edidit ꝯtra ma
giſtrū Petrū lombardū. Item in eodē. repro
bamus etiam ⁊ cōdemnamus peruerſiſſimū do
gma impij Almarici. Nono idem colligiť ex
concilio generali in quo Inno. tertius: vt ha⸗
betur in. c. cū laicis. extra de re. eccle. nō alie.
ita dicit. volentes ergo ſup his indemnitati⸗
bus conſulere eccleſiarū atqꝫ tantis grauami
nibus ꝓuidere hmōi cōſtitutiones ⁊ vēditio
nes ⁊c. ſacri approbatōne cōcilij decernimus
nō tenere. Decimo idem colligiť ex. c. licet. de
bap. ⁊ eius effec. in quo idē Inno. in cōcilio p̄
ſidens ita loquiť. volētes ergo tantū ſcanda⸗
lū ab eccleſia remouere ſacro ſuadente ꝯcilio
diſtricte p̄cipimus vt talia de cetero nō preſu
mant. Undecimo ex. c. in q̇buſdā. extra de pe⸗
nis. vbi idem Inno. in cōcilio vniuerſali pre⸗
ſidens ita dicit: ſacri nihilominus concilij ap
probatiōe ſtatuimus ⁊c. Duodecimo idē ma⸗
nifeſte colligiť ex. c. ſacro approbante cōcilio
extra de ſen. excō. vbi Inno. cōcilio preſidens
ita dicit. Sacro approbāte cōcilio ꝓhibemꝰ
ne quis aliquē ⁊c̄. Tredecimo ideʒ colligiť ex
c. vbi periculū. de elec. li. vi. vbi Greg. ix. in cō
cilio p̄ſidens ita inquit: hec ſacro approbāte
cōcilio ſtatuimus ⁊c̄. ⁊. j̄. auctoritate noſtra ⁊
eiuſdē approbatōe cōcilij. Decimoquarto idē
colligiť ex ꝯcilio vniuerſali Lugduni celebra
to: in quo Grego. x. p̄ſidens ita inquit. vt in. c.
de ſumma tri. ⁊ fide catho. ſacro approbante
cōcilio damnamus ⁊ reprobamus oēs qui ne
gare p̄ſumpſerunt ⁊c̄. Quintodecimo idē col
ligitur ex concilio Uiēnenſi: in quo Clemens
q̇ntus cōcilio preſidens: vt habetur in. c. i. ex⸗
tra de ſum. tri. ⁊ fid. ca. in Clemen. ita inquit:
ſacro approbante concilio declaramus. Se⸗
xtodecimo idē colligiť ex epiſtola quā Adria
nus papa miſit impatori Baſilio ad octauaʒ
ſynodum vbi inter alia dicit ſic: volumus er⸗
go per veſtre pietatis induſtriā illuc numero
ſum celebrare cōcilium: cui noſtri quoqꝫ preſi⸗
dentes ⁊ culparū perſonarum differentias li

quido cognoſcentes iuxta quod in mandatis
acceperunt ſinguloꝝ libere diſcretiones exer
ceant: in quo videlicet ſacrato cetu execrandi
vanitatis cōcilij: quod aduerſus ſedis huius
actū eſt prorſus reuerentiā cuncta decernimꝰ
exemplaria prorſus a poſſeſſoribus ſuis abla⸗
ta: in mediumqꝫ delata cōtemplantibus igne
cremari: nec ſupereſſe apd̄ quēlibet ex his oī⸗
bus vnū iota vel vnū apicē: niſi forte q̇s toti⸗
us clericatus immo totius nomine xp̄ianita⸗
tis anathemate propulſus carere voluerit. nō
enim nos tam deteſtandū collegium niſi Ari
mineñ. ſub Conſtantino vel Epheſino a Dio
ſcoro cōgregato latrocinio comparanduʒ de
cernimus. hec ille. Nota verba ex quibus luce
clarius apparet auctoritas magna Romani
pon. in ꝯcilio vniuerſali. Decioſeptimo ideʒ
colligitur ex cōcilio Cōſtantienſi: in quo poſt
ꝙ Martinus creatus eſt: ſynodus nō eſt vſa
nomine cōſtituentis aut diffinientis: ſed oīa
nomine Martini inſtar alioꝝ concilioꝝ ap⸗
probāte ſynodo diffinita ſunt ⁊ ꝯſtituta. Mi
rum eſt aūt ꝙ tam glorioſi principes eccleſie
ſummi pōtifices preſumpſeriñt vti tali modo
loquendi vt omnia diffinita cōſtituta decla⸗
rata ⁊ prohibita in cōcilijs vniuerſalibus ſue
aſcriberent auctoritati ſi ad eoꝝ auctoritateʒ
nō pertineret ſed cōcilijs immediate a xp̄o ha
berent auctoritatē talia faciēdi. Stupendū
eſt inſuper quomodo tot ⁊ tam glorioſa cōci⸗
lia in q̇bus multi ſancti patres religione ⁊ ſa
pientia celeberrimi interfuerūt permiſerunt
ſummos pōtifices hac in cōcilijs vti auctori⸗
tate ſi vt aduerſarij garriūt cōcilia vniuerſa⸗
lia immediate a xp̄o ⁊ nō a papa habeant au⸗
ctoritatem diffiniēdi ſtatuendi ⁊ iudicādi ⁊c.
Nec dici poteſt ꝙ Romani pontifices in hoc
vſurpauerint auctoritatē alienam aut ꝙ illis
tp̄ibus vniuerſalibus cōcilijs nōdum erat re
uelata iſta veritas poteſtatis cōcilioꝝ qualē
prefati nouelli magiſtri cōfingunt: aut ꝙ Ro
mani pōtifices a cōcilijs vniuerſalibus illam
auctoritatem accōmodatam ſuſceperūt: quo
niam vtrumqꝫ horum eſt incōuenientiſſime ⁊
ſtulte dictum. Primū enim ponit maculaʒ in
multis ſanctis pōtificibus ⁊ in apoſtolica ſe⸗
de: in q̄ tm̄ vt ait Hiero. ⁊ alij patres ſancti: ſi⸗
cut ſupra in ſecūdo libro induximꝰ: xp̄iana re⸗
ligio ſemper immaculata permāſit. Secūdū
ponit vniuerſalem eccleſiā vſqꝫ ad tp̄a iſtoꝝ
nouelloꝝ magiſtroꝝ tanta caligaſſe ignoran⸗
tie cecitate vt nō nouerint hāc prerogatiuaʒ
ſue poteſtatis. Tertium eſt falſum: quoniā vt
in ſecundo pleniſſime eſt demonſtratum Ro.
pon. nō a cōcilijs ſed ab ipſo xp̄o ſaluatore no

ſtro cuius vicarius eſt ⁊ vices gerit hanc poteſtatis excellentiā habet. vt etiam habet̃ in.c. ꝙ̄u s.di.xxi. Ex quibꝰ oībus confutat̃ int̃ alia erroris ſtulticia dicentiū ꝙ ſolum quo ad conuocationē ꝯcilia ipſa indigeāt auctoritate pape ⁊ nō quo ad ꝓſecutiōem videlicet ad diffiniēdum vel conſtituēdum aut ſentētiandum qui error cum papā nō iudicem: ſed preconem tm̄ faciat reſpectu ꝯciliorum iudicio nr̄o maximus eſt ⁊ periculoſus vniuerſali eccleſie contra quē errorem eſt ſanctoꝝ patrū ⁊ ſacroꝝ canonū doctrina de quo locupletiſſimus teſtis eſt clariſſimꝰ pater ⁊ magne auctoritatis in eccleſia dei archieps̄ Remenſ dn̄s Aymarus libro de ſynodis in.c.xviij. ita dicens: nō mireris ꝙ ipſoꝝ cōcilioꝝ auctoritatē ro.pon.aſcribamus. nā nulla ꝯcilia rata legūtur q̄ ap̄lica auc̄te fulta nō fuerint. vt beatꝰ Damaſus papa in decretis ſuis.c.ix.aſſerit: cui ſāctꝰ Athanaſius ⁊ Julius papa Nicenū q̄ꝫ ꝯcilium ⁊ reliqui ſancti prēs aſtipulātur: nam illius ſedis ep̄s iudex eſt totius eccleſie nec aliqḋ iudiciū valet abſq̄ꝫ legitimo iudice. h̄ ille. Nota ꝙ dic̄ iudex nō preco. Hec aūt que diximꝰ de auc̄te Ro.pon.ſupra concilium adhuc plenius ex inſradicendis clariora reddemus.

Cap.xxxiiij. de laudabili conſuetudine antiquoꝝ cōcilioꝝ ꝙ abſq̄ꝫ priꝰ habito decreto ap̄lice ſedis nō fieret ī ſynodo diffinitio cuiuſcūq̄ꝫ q̄ōnis ad fidē ꝑtinēq̄.

Cap. XXXIIII

Illuſtre plane te

ſtimonium eminētis preſate auctoritatis Roma.pontifi. reſpectu conciliorum vniuerſaliū colligitur ex obſeruantia quam ſancti patres ſpiritu ſancto pleni in antiquis ⁊ venerādiſſimis cōcilijs vſi ſunt: ſancti inq̄ꝫ patres in cōcilijs vniuerſalibꝰ ꝯſtituti ante omnem determinationē queſtionis q̄ de fide orta foret ſemꝑ apoſtolice ſedis preſtolabātur decretū de qua beata cōſuetudine teſtimonia plura habemus et egregia. Primo eñ hoc habetur ex.i.actione Epheſini concilij vbi ſancta ſynodus ita loq̄tur. Congregatis nobis Neſtorium a ſacerdotio remouimus depoſitionem eiꝰ canonicam facientes atq̄ꝫ laudantes deo amātiſſimum ⁊ ſāctiſſimum ep̄m maxime rome Celeſtinū qui ante noſtram ſententiā heretica Neſtorij dogmata ⁊ ante nos protulit aduerſus eum ſentētiam ꝓpter eccleſiarum cautelam ⁊ traditaꝫ nobis fidem ab ap̄lis. hec ibi. Secūdo idem habetur teſtimonio Damaſi pape qui et ceteri epiſcopi rome congregati ſcribentes de cōcilio Ariminien̄. epiſcopis in illirico conſtitutis ſic dicunt: nec enim preiudicium aliquod fieri potuit per numeruꝫ epiſcopoꝝ Ariminij congregatū qn̄ ꝯſtat Ro.pon. cuius ante oīa decebat expectare decretū talibus nō ꝓbuiſſe conſenſum. Tertio idem habet̃ ex eo ꝙ Leo papa ad Theodoſiū imꝑatorē ſcribēs ⁊ oſtēdens: vnde occaſionē erroris ſuſceperat ſc̄da ſynodus Epheſina ita ait. ad ep̄ale conciliuꝫ qḋ haberi apud Epheſum precepiſtis tam inſtructi ſunt miſſi: vt ſi ſcripta que ad ſanctam ſynodū vel ad Flauianū ep̄m detulerūt epoꝝ publicari auribus Alexādrinus ꝑmiſiſſet antiſtes ita manifeſtatione puriſſime fidei quā diuinitus inſpirataꝫ ⁊ accepimus ⁊ tenemus vt oīum cōcertationū ſtrepitus quieuiſſet: vt nec impitia vltra deſiperet nec nocendi emulatio viaꝫ repiret. hec ille. Ceterū idē q̄rto colligit̃ de.vi.ſynodo in qua ſuggeſtio Agapthonis pape directa imꝑatori ꝑ legatos ſuos lecta fuit ⁊ ſubſcriptōne oīum epoꝝ acceptata: in cuius ſuggeſtionis ep̄la poſt deſcriptam fidem ap̄lice ſedis: ita papa orat imperatorem corde contrito ⁊ fluentibus lachrymis mente ꝓſtratus exoro porrigere dignemini clemētiſſimā dexterā veſtrā ap̄lice doctrine quā cooperator pioꝝ laboꝝ veſtroꝝ beatus Petrus ap̄ls tradidit vt nō ſub modio cōcluſaꝫ ſed tuba clarius in toto orbe predicet̃: q̄ eius vera confeſſio a patre de celis reuelata eſt ꝓ qua a dn̄o oīum beatus eſſe ꝓnūciatus eſt btūs petrus q̄ ⁊ ſp̄ūales oues eccl̄ie ab ipſo redēptore omniū trina cōmendatōne paſcēdas ſuſcepit: cuius annuente p̄ſidio hec eius ap̄lica eccleſia nunq̄ꝫ a via v̄itatis in quālibet erroris partē deflexa eſt: cuiꝰ auctoritatē: vtpote oīm ap̄loꝝ principis ſemꝑ oīs catholica xp̄i eccleſia ⁊ vniuerſales ſynodi āplectētes in cūctis ſecute ſunt. vnde in ſexta ipſa ſynodo actōne octaua patres ſuſceperūt ſuggeſtiones Agaptonis pape cū multa deuotōne. vnde demetrius ep̄s pluſiados ita dicit. Suggeſtiones directas a p̄re nr̄o Agaptone ſc̄tiſſimo archiep̄o ap̄lice ⁊ principalis ſedis antique Rome ad a deo coronatū ⁊ magnū victorē imperatorem tanq̄ꝫ a ſp̄ū ſc̄tō dictatas per os ſpiritus ſancti ac principis apoſtoloꝝ Petri ⁊ digito p̄dicti beatiſſimi pape Agaptōis ſcripta ſuſcipio ⁊ amplector: ⁊ ita credo ita aſſentio ⁊c. Item Geneſius ep̄s Anaſtaſiuꝫ peleos dixit ſ̄m veritatē relatarū ſuggeſtionū ſanctiſſimi pape Romani ſic credo ⁊ cōfiteor. Item Georgius ep̄s Camulianoꝝ ſuſcipio ⁊ ſequor ſuggeſtiones ab Agaptone ſanctiſſimo papa rome: ⁊ ſic credo ⁊ ſic cōfiteor ⁊ ita de omnibus ꝓpter qḋ papa Nicolaus ſcribēs Michaeli imperatori ita dicit. Quō nō egeat quelibet ſynodus iuuamine ſedis quādo in Epheſino

latrocinio cūctis ꝓſulibus ⁊ ipſis quoqꝫ patri
archis ꝓlabentibꝰ niſi magnus Leo imitator
ſcꝫ illius leonis de quo ſcriptū eſt: vicit leo de
tribu Juda diuinitus excitatꝰ os aperiens to
tū orbem ⁊ ipſos quoqꝫ Auguſtos concuteret
⁊ ad pietatē cōmoueret religio catholica pe
nitus corruiſſet. Quinto idē colligit ex quar
ta ſynodo Calcedonē. de qua Leo papa ſcri
bens Theodorico epō Cypri ita dicit. Reue
niētibus ad nos fratribus ⁊ cōſacerdotibꝰ no
ſtris quos ad ſanctū ꝯcilium ſedes beati Pe
tri direxit agnouimꝰ dilectionem tuam ſuper
no adiutorio nobiſcum tam Neſtoriane impie
tatis ꝙ̄ eutiɔiane veſanie extitiſſe victricem.
vnde gloriamur in dn̄o cum ꝓpheta canentes.
Adiutoriū noſtrū in noīe dn̄i qui fecit celum ⁊
terrā. qui nullū nos in noſtris fratribus detri
mentū ſuſtinere permiſit: ſꝫ que noſtro priꝰ dif
finierat miniſterio vniuerſe fraternitatis irre
tractabili firmat aſſenſu vt vere a ſe ꝓdire oñ
deret qḋ prius a prima omniū ſede firmatum
totius xp̄iani orbis iudicium recepiſſet vt in
hoc quoqꝫ capiti membra cōcordent. hec ibi.
Item ſexto ad idē eſt beatiſſimꝰ Leo q̄ ſcri
bēs vniuerſis epīs ꝑ Siciliam cōſtitutis ita
dicit. Culpā nullo modo potuiſſetis incidere
ſi vnde ꝯſecrationem honoris accepiſtis inde
legē totius obſeruantie ſumeretis ⁊ beati pe
tri apl̄i ſedes q̄ vobis ſacerdotalis mater ē di
gnitatis eſſet eccleſiaſtice magiſtra rōis. Itē
Nicolaus papa in ep̄la ad imperatorem Mi
chaelē que in quarta actione octaue ſynodi le
cta fuit dicit: ſicut cōſtat ſanctam romanā ec
cleſiam ⁊ beatū Petrū principem aploꝝ qui
dn̄ico ore primatū eccleſie ſuſcipere ꝓmeruit
omniū eccleſiarū caput eſſe ⁊ ab ea rectitudi
nē atqꝫ ordinem in cūctis vtilitatibus ⁊ eccle
ſiaſticis inſtitutionibus quas canonicas ⁊ ſy
nodicas ſanctoꝝ patrū ſermone inuiolabiliter
atqꝫ irrefragabiliter retinet exquirere atqꝫ ſe
ctare. Hec ille. Septimo idem patet teſti
monio Nicolai pape qui īperatori Michaeli
ſcribēs inter alia: dicit ſic. Ad cuius em̄. ſ. fidei
integritatē obſeruationis multotiēs cōuentꝰ
factus eſt ſcōꝝ patrū a quibꝰ ⁊ deliberatuꝫ et
obſeruatum extitit qualiter abſqꝫ ro. pon. con
ſenſu nullius inſurgētis deliberatōnis termi
nus daretur. hec ibi. Octauo etiā patet in
ſeptima ſynodo ad quā ſcribit Adrianꝰ papa
ep̄lam ſiue decretū de adoratione ymaginum
qua plecta querentibus apocriſarijs pape an
Ceſariꝰ patriarcha ⁊ tota ſynodꝰ acceptarēt
Rn̄dit tota ſynodꝰ: tota ſacratiſſima ſynodꝰ:
ita credit ita ſapit ita dogmatizat ⁊. ĩ. peteti
bus apocriſarijs pape dicat nob ſcā ſynodꝰ ſi
admittat lr̄as ſanctiſſimi pape ſenioris Ro
me an non. Rn̄dit ſctā ſynodꝰ: ſequimur ⁊ ſuſ
cipimus ⁊ admittimus. Nono hoc idē patet
ex octaua ſynodo Cōſtātinopolitana ad quā
papa Adrianus libelluꝫ mittit vt oēs ep̄i ſm̄
formā illius ꝓfiteantur ⁊ ꝓcedant qḋ ⁊ factū
eſt. qui libellus vt ex geſtis eiuſdē ſynodi pa
tet incepit. Prima ſalus eſt recte fidei regulā
cuſtodire ⁊ a cōſtitutis dei ⁊ patrū nullatenꝰ
deuiare ⁊c. quā patres ſynodi ꝓfitētes ſic di
cunt. Porro de venerabiliſſimo Ignatio pri
archa noſtro ⁊ de his q̄ ex pte ipſius ſunt qḋ
auctas apl̄ice ſedis veſtre decreuit tota men
te ſeq̄mur ⁊ religioſa deuotōe veneramur atqꝫ
ꝓ poſſe ⁊ noſſe noſtro pia intentōe ac ſpiritua
li cōflictu defendimus: qm̄ ſicut ꝓdiximus ſe
quētes in omnibus aplicā ſedē ⁊ obſeruātes
eius oīa cōſtituta ſperamus vt in vna cōione
quā ſedes apl̄ica ꝓdicat eē mereamur in qua
eſt integra ⁊ vera xp̄iane religionis ſoliditas
ꝓmittētes etiā omnes ſequeſtratos a cōione
eccleſie catholice. i. nō cōſentientes ſedi apo
ſtolice eoꝝ nomina inter ſacra recitanda eſſe
myſteria. hec ibi. Ex quoꝝ concilioꝝ ſacroruꝫ
laudabili ⁊ debita reuerentia ad apoſtolicaꝫ
ſedē ꝙ ſine eiuſdē premiſſis decretis nihil age
rent luce clarius ꝙ̄tum a bonitate ⁊ honeſta
te aberrent tam aſſerentes vniuerſalia conci
lia a papa non ſuſcipere auctoritatē ſuā: ſed a
xp̄o imediate ꝙ ꝓſumptuoſi illi qui in vl̄ibus
cōcilijs nulla prius habita cōſultatōe apoſto
lice ſedis: que ⁊ mater cunctaruꝫ eccleſiarū ⁊
magiſtra fidei eſt arduas materias: vtputa fi
dei ⁊ maiores cauſas diffinire preſumūt ⁊ ab
alijs obſeruari precipiunt.

Ca. xxxiiij. Q vniuerſalia concilia ſemper ſolita ſunt geſta ſua petere confirmari per Ro. pon.

Ca. XXXIIII

a Amplius egregi
um atqꝫ irrefragabile argumen
tū prefate auctoritatis quā Ro
manuꝫ pon. diximus habere in
vniuerſalibus cōcilijs eſt: ꝙ ſancti pr̄es in cō
cilijs vl̄ibus cōgregati diffinitōes ſuas ⁊ ge
ſta ad eoꝝ vigorem ⁊ firmitatem regulariter
ab apoſtolica ſede confirmari ac roborari po
ſtularunt aperte cognoſcentes oportere leges
eccleſie robur accipere ⁊ auctoritatē ab eo in
quo deus totius eccleſie principatum poſuit
⁊ primatum cuiuſmodi eſt Ro. pon. vt in. c.
nolite errare. diſt. xi. dicit Julius papa. huiōi
beate obſeruationis exemplū in primis habe
mus a prībus ſingulariſſimi ⁊ pre alijs excel
lentiſſimi concilij Niceni: qui oīa geſta ſua ex

diffinita humiliter ⁊ deuote a btō Silueſtro
petierūt cōfirmari. vnde in ep̄la quā eidē bea
to ſilueſtro ſcribūt ita inqūt beatiſſimo ep̄o
vrbis Rome cū omni reuerētia colendo Sil-
ueſtro Oſius ep̄s ꝓuincie hiſpanie ciuitatis
Cordubenſis ⁊ Macharius ep̄s eccl̄ie Con-
ſtantinopolitane ⁊ Victor ⁊ Vincētius pb̄ri
ordinati ex directiōe vrbis Rome ⁊ ceteri co
ep̄i. cccxviij. in dn̄o Salutē. Q̄m oīa corrobo
rata ꝯ. diuinis myſterijs eccl̄iaſtice vtilitatis
que ad robur ꝑtinent ſancte eccl̄ie catholice
⁊ ap̄lice ad ſedē tuā Romanā explanata ⁊ de
greco in latinum redacta ſcribere cōfitemur.
Nunc itaq̈ ad veſtre ſedis augmentū occur-
rimus roborari. itaq̈ cōſtat veſtra ap̄lica do-
ctrina totius veſtre ap̄lice vrbis in vnū cōue
nire: veſtrumq̈ habere ꝯciliū: ſicut docet my-
ſtica ꝟitas. ⁊ ſequit̄. ⁊c. q̄cquid ſtatuim⁹ in Ni-
ceno cōcilio ꝓcamur vt veſtri oris cōſortio ro
boret̄. hec ibi. In decreto ꝟo ꝯfirmatōis quā
ꝓfatoꝝ geſtoꝝ btūs Silueſter in cōcilio con-
gregato rome facit ita ſcribit̄: Silueſter ep̄s
catholice ⁊ ap̄lice ſedis ꝓſul vrbis rome q̄cq̄d
in nicena hebina ꝯſtiturū ad robur ſcē m̄ris
eccl̄ie catholice ⁊ ap̄lice a ſanctis ſacerdotib⁹
cccxviij. noſtro ore cōſortes firmamus omnes
q̄ auſi fuerint diſſoluere diffinitōnē ſancti ma
gni ꝯcilij qd̄ apud Nicenā cōgregatū eſt ſub
p̄ntia piſſimi ⁊ venerādi principis Cōſtanti
ni Auguſti anathematizamus: ⁊ dixerūt oēs
ep̄i placet. hec ibi. Scd̄o teſtimoniū habem⁹
de Ephesino cōcilio: de quo dicit dn̄s Ayma
rus libro de ſynodis ꝙ in eo legati ap̄lice ſe-
dis btūs Cyrillus ⁊ archadius ep̄s ex Italia
vice Celeſtini pape prefuerūt: ⁊ ip̄am ap̄lica
auc̄tate roborauerūt. habet̄ ēt ex geſtis eiuſd̄
ſynodi: ꝙ impator. ſ. Theodoſius iunior ad ꝑ-
fectionē diuinitus ſtatutoꝝ petijt ap̄lice ca
thedre apponi confirmationē: vt ſic tanq̄ a
btō Petro facta veneremur. Tertio habem⁹
de hoc teſtimoniū a p̄ribus in concilio Calce
donenſi cōuenientibus q̄ ad Leonē papā ita
ſcribūt deprecātes vt eoꝝ decreta cōfirmare
dignaret̄. Nouimus q̄cquid rectitudinis a fi
lijs fit ad patres recurrit: faciētes hoc quaſi ꝓ
p̄riū ſibi. Rogamus ergo ⁊ tuis noſtrū decre-
tis honora iudiciū: ⁊ ſicut nos audierimus in
bonis cupitā cōſonantiā: ſic ſummitas filijs
qd̄ deceat adimpleat. Ubi notandū cōtra ſu-
perbiā Baſilien̄. ꝙ ſynodus papā p̄rē vocat
⁊ infra. vt aūt cognoſcatis: q̄ nihil donando
cuilibet grām fecimus: aut per iniuſticiā ad-
uerſando ſed vt nutu gubernāte diuino oīum
geſtoꝝ vim vobis inſinuamus ad ꝓbationē
veſtre ſinceritatꝭ: ⁊ ad eoꝝ que a nobis geſta
ſunt firmitatē ⁊ ꝯſonantiā. hec ſynod⁹. Hāc
ceterū quarto apoſtolice ſedis prerogatiuā i-
peratores Valentinus ⁊ martianus nō igno
rantes ꝓ cōfirmatione geſtoꝝ prefate ſynodi
ſcribentes ita dicūt: miramur per maxime ꝙ
ſynodū Calcedonen̄. ⁊ litteras venerabiliū
ep̄oꝝ que ad tuā deo amicitiā miſſe ſunt: per
quas oīa que in ipſa facta ſunt nobis nuncia-
runt: nequaq̄ a tua ſanctitate tales lr̄e miſſe
ſunt: que videlicet in ſanctiſſimis eccleſijs le
cte in noticiā oīum deuenirent qd̄ quorūdam
aīabus que prauā adhuc opinionē ſectantur:
ambiguitatē imiſit vtrū. ſ. tua beatitudo que
in ſancta ſynodo edita ſunt cōfirmauerit: ⁊ ꝓ
pter hec tua reuerētia lr̄as mittere dignetur:
ꝑ quas in omnibus eccleſijs ⁊ ep̄is notum fit
vniuerſa que i ſancta ſynodo geſta ſunt a tua
beatitudine cōfirmata. Quinto patet ex epi-
ſtola quā Leo papa qui Agaptoni ſuccedens
ad piſſimū Conſtantinū ſup cōfirmatōne ge
ſtorū in. vi. vniuerſali ſynodo ſcribit dicens:
hāc ergo recte atq̈ apoſtolice traditōnis nor
mā p̄deceſſor meus Agapto ap̄lice memorie
papa cū ſua ſynodo p̄dicauit: hanc ſcriptis ꝑ-
currentibus in ſue ſuggeſtionis pagina ve-
ſtre pietati ꝑ ſuos legatos emiſit approbās ⁊
ꝯfirmās teſtimonijs ſctōꝝ ac ꝓbabiliū docto
rū quā ſctā nūc magna ſynodus ſuſcepit ⁊ in
omnibus nobiſcū cōplexa eſt: vtpote bti Pe-
tri ap̄loꝝ principis ſincerā doctrinā in ea co-
gnoſcens ⁊c. Et q̄ diffinitionē recte fidei vt
dictū eſt predicauit quā ⁊ ap̄lica ſedes beati
Petri ap̄li: cuius licet ipares miniſterio fun-
gimur veneramur ſuſceptis. Idcirco ⁊ nos ⁊
ꝑ noſtrū officiū hec venerāda ſedes ap̄lica cō
corditer ⁊ vnamiter q̄ diffinita ſunt ab ea cō-
ſentit ⁊ beati Petri auc̄te cōfirmat. hec ibi.
Itē ſexto pꝫ ex geſtis. vij. ſynodi que fuit apd̄
Nicenā legit̄ ꝙ Taraſius eccleſie Conſtanti-
nopolitane ꝓſul totū ꝓceſſū eiuſdem ſynodi
ſummo pō. vt mos erat retulit vt tale cōciliū
ſua auc̄te firmaret. vbi nota qd̄ dicit vt mos
erat: q̄ ex hoc apte colligit̄ ita fieri ꝑ oīa cōci-
lia: ſicut ⁊ verū eſt ex practica alioꝝ poſterio-
rū. Septimo ad idē eſt ſynodus illa venera
bilis Rome tēpore ſymachi pape celebrata.
de qua in. c. bene. di. xcvi. in qua ſic habet̄. Si
cuiuſlibet prouincie ſacerdotes inter ſuos ter
minos cōſilio habito quicquid ſine metropo-
litani ſui auctoritate tractauerint irritū eſſe
debere ſancti patres ſanxerūt: q̄to magis qd̄
in apoſtolica ſede nunc ſtante preſule qui me
rito beati Petri apoſtoli per vniuerſum or-
bem primatum obtinens ſtatutis ſynodalib⁹
ꝯſueuit tribuere firmitatē. hec ibi. Preterea

dicit Gratianus di.xvi.c.placuit. ꝙ papa re-
cepit ſextã ſynodũ cũ canonibus ſuis ⁊ etiã
ſancta octo vniuerſalia cõcilia q̃ Romani põ
tificis ꝓfeſſione dicit eſſe roborata. Ex q̃bus
ſatis aperte apparet ꝙ alia fides fuit apud il
los ſanctos patres antiquoꝝ ꝯciliorꝝ ſanctiſ
ſimoꝝ de auctoritate cõcilioꝝ ⁊ Romani põ.
q̃ꝫ fit apud nouellos magiſtros cõturbantes
fantaſticis adinuentõibus ſuis eccleſiaꝫ dei.
Plane ſi cõcilia vniuerſalia haberẽt illam ſu
premã auctoritatẽ imediate a deo cõſtituẽdi:
diffiniendi ſententiãdi puniendi: ⁊ etiã ſupra
papã ſancte vniuerſales ille ſynodi non tã re
gulariter tã deuote ⁊ hũiliter a Romanis põ
ti. geſta ſua peterẽt ꝯfirmari. planũ eſt ꝙ iſta
ſtare non poſſunt ſimul ꝙ cõciliũ habeat ime
diate ptãtem a xp̃o: cui etiã papa obedire te-
neatur: ⁊ ꝙ cõcilij ſententie ⁊ geſta nulli⁹ ſint
roboris niſi Romani põ. auctoritate firment̃
ſuperioris eſt em̃ roborare acta inferioꝝ ⁊ nõ
ecõuerſo. Octauo etiã inducemus teſtimoni
um de cõcilio Conſtantieñ. qđ cũ plenarium
ex oĩbus obedientijs exiſteret integratũ ſup-
plicaſſe etiaꝫ legitur dño Martino pape.v.
vt dignaret̃ decreta eiuſdẽ cõcilij ſua auctori
tate roborare ⁊ ꝯfirmare. Nono hoc etiã Ba
ſilieñ. nõ obſtantib⁹ eoꝝ erroribus voluiſſent
obtinuiſſe a dño Eugenio vt eoꝝ decreta ap-
probaſſet: ſed obtinere nõ potuerũt ⁊ merito.
Ex quibus luculenter apparet q̃ꝫ periculoſe ⁊
q̃ꝫ ſcãdaloſe errent qui ſtatuta cõcilioꝝ aut
diffinita anteq̃ꝫ Romani pon. auctoritate fir-
ment̃ atq; roborent̃ publicant ꝑ orbem ⁊ ob-
ſeruari ꝑcipiũt: cum tñ anteq̃ꝫ principis eccle
ſie aucte firment̃: nullũ obligent cũ nullꝫ ro-
bur habeãt: vt ptꝫ ex dictis ⁊ colligit̃ ex cõci
lio Calcedoneñ. ptꝫ etiã ex.c.hñ.diſ.xcvi. hoc
etiã oſtendit apertiſſime Leo papa in epiſto-
la ad aq̃legeñ. epiſcopũ in qua ſcribẽs de for-
ma recipiẽdi hrticos arrianos ita inq̃t: inter
alia omnia decreta ſynodalia que ad excidio-
nẽ hmõi hereſis apoſtolice ſedis firmauit au
ctoritas amplecti ſe ⁊ in oĩbus approbare elo
quant̃ ⁊c. Ecce ſola illa ſynodalia đcreta que
aplice ſedis firmauit auctas iubent̃ ãplecti ⁊
venerari. Ceterũ hmõi aplice ſedis prerogati
uã: ſic aptiſſime profitet̃ xp̃ianiſſimus imperã
tor Juſtinianus qui vt habet̃. C. de ſum. tri. ⁊
fide ca. ſcribens ad papã Johannẽ petẽs ap-
probationẽ fidei ſue ⁊ ſuoꝝ cõfirmationẽ ita
dicit: victor Juſtinianus ⁊c. Nos reddentes
honorẽ ⁊ aplice ſedi ⁊ veſtre ſanctitati quod
ſꝑ nob̃ in voto fuit: ⁊ ẽ ⁊ vt decet p̃rem hono
rãtes vr̃am beatitudinẽ oĩa que ad eccl̃iarꝫ
ſtatũ ꝑtinẽt feſtinamus ad noticiã deferre ve

ſtre ſanctitatis. ⁊.ĩ. oẽs vero ſacerdotes ſan-
cte catholice atq; aplice eccl̃ie ⁊ reuerendiſſi
mi archimãdrite ſacroꝝ monaſterioꝝ ſequen
tes ſanctitatẽ vr̃am ⁊ cuſtodiẽtes ſtatũ ⁊ vni
tatẽ ſctãrũ eccl̃iarꝫ quẽ habẽt ad aplicã vr̃e
ſanctitatis ſedẽ nihil penitus imutãtes. ⁊.ĩ.
ſuſcipimus aũt quattuor ꝯcilia prima. ſ. ſm ꝙ
vr̃a aplica ſedes docet atq; ꝑdicat: oĩs ergo
ſacerdotes ſeq̃ntes doctrinã vr̃e aplice ſedis
ita credũt ⁊ ꝯfitent̃ ⁊ ꝑdicãt. vñ ꝓperamus
hec ad noticiã deferre vr̃e ſanctitatis. ⁊.ĩ. pe-
timus ḡ paternũ affectũ vt vr̃is ad nos deſti-
natis lr̃is ⁊ ad ſctiſſimũ ep̃m hui⁹ alme vrbis
⁊ patriarchã manifeſtũ nobis faciatis ꝙ oẽs
qui ꝑdicta ꝯfitent̃ ſuſcipit ſanctitas vr̃a. hec il-
le. Cui imꝑatori rñdens papa Jo. ita ſcribẽs
dicit: vt habet̃ vbi ſupra. liquet ergo gl̃ioſiſſi
me imꝑator vt lectõis ⁊ legatoꝝ vr̃oꝝ patefe
cit nos aplicis eruditõibus ſtudere: cũ de re-
ligione catholice fidei ea ſapiatis ea ſcribatĩ:
ea ppl̃is fidelibus publicatis q̃ diximus ⁊ ſe-
des aplica ⁊ patrũ reuerẽda decreuit auctas
⁊ ꝯfirmamus in oĩbus. hec ille. Ecce teſtimo-
niꝫ clariſſimũ ꝓrogatiue aplice ſedis de quo
iã diximus. Ex ꝑdictis manifeſte ꝯfutant̃ tã
erronee due interꝑtatões date ꝑ aliquos no
uellos mgr̃os aduerſarios ⁊ inimicos doctri
ne oĩum ſctõꝝ patrũ in ſuis tractatibus. Pri
ma eſt ꝙ papa non ꝯfirmat aut robur auctis
tribuit vniuerſalibus ꝯcilijs que de toto orbe
xp̃iano cõgregant̃: ſed tm̃ de cõcilijs patriar-
chalibus: que q̃nq; etiã dicta reperiunt̃ vl̃ia.
Q̃r iſta interꝑtatio erronea ſit manifeſte ptꝫ
ex dictis: qm̃ conciliũ Nicenũ ⁊ Calcedoneñ.
vl̃ia fuerũt ⁊ ſancti loquẽtes de hac ꝓrogati-
ua de vniuerſalibus cõcilijs oĩbus loquunt̃ ⁊
rõnes facte de oĩbus etiã cõcludũt. Scđa in-
terꝑtatio quã prefati aduerſarij dant eſt ꝙ cõ
firmatio quã Ro. põ. tribuere dicit̃ ꝯcilijs vni
uerſalibus nõ eſt auctoritatiua ita ꝙ auctori-
tatẽ ⁊ robur tribuat cõcilijs: q̃r vt aiũt aucto
ritatem habent a deo imediate: ſed in ſignꝫ
tantũ. ſ. ꝙ facta in ſynodo in cõcordia ſint ac
titata: ſicut ⁊ alij ep̃i ſe ſubſcribentes in ſyno
dis dicũtur eas cõfirmare. Q̃r autẽ hec inter-
pretatio falſa ſit ⁊ erronea: patet ex dictis in
ſuperioribus ſpecialiter per illud qđ habetur
in.vi. actione Calcedoneñ. ſynodi vbi dicitur
ꝙ in omnibus ſynodis apocriſarij apoſtolici
decretas ſententias primo ꝓpter ſummã au-
ctoritatem eiuſdẽ ſancte ſedis cõfirmabant ⁊
ſubſcribebant: q̃r aliter nullũ robur habebãt.
Ecce ꝙ cõfirmatio que fiebat per legatos pa
pe non erat tm̃ ſignificans ſed etiam aucto-
rizans: quia vt inquit nullꝫ robur habebat.

Preterea idem habet ex. c. regula. di. xvij. et ex ca. bene. di. xcvi. que expreſſe idem loquūtur et de oībus ſynodis vniuerſaliter qḋ luce clari⁹ oſtēditur ex illo qḋ Leo ſanctiſſim⁹ ſcribit maximo ātiocheno epō qḋ ſupra eodē. c. inductū eſt. Ceterū ꝙ erronea ſit interpretatio prefata aduerſarioꝝ: patet ex hoc ꝙ reſpectu ꝯciliorꝝ vniuerſaliū nihil plus auctoris dant ſūmo pon. principi totius eccleſie ꝙ alteri epoꝝ qḋ ꝙtū diſſonet fidei catholice et etiā ſanctoꝝ patrū doctrine nullus ſane mentis parū etiam in ſacris litterus nutritis pōt cognoſcere. patet ergo ꝙtū errent p̄fati aplīce ſedis aduerſarij.

Capitulum. xxxv. In quo ponuntur aduerſariorum obiectiones.

Ca. XXXV

Veritatem autem eam quā in ſuperiori capitulo tātis rationibus et vniuerſaliū cōciliorꝝ practica et exemplis oſtēdimus aduerſarij moliūtur infringere. Primo quidē ex veteri teſtamento. dicūt enim ꝙ Eſdre vltimo legit̄ cōciliū vl̄e congregatū in hieruſalem vt ꝓuideret ſup̄ cōgregatione filiorum Iſrael qui duxerant vxores alienigenas vbi dicit̄ ꝙ miſſa eſt vox. ſ. citationis in iudea et hieruſalē oībus filijs tranſmigratōis vt cōgregarent̄ in hieruſalem et omnis qui nō veniret tribus diebus iuxta conciliū principū et ſeniorꝝ auferet̄ ab eo ſubſtantia ei⁹ et ipſe abijceretur a cetu tranſmigrationis et c. vſqꝫ ſic fiat. Ex illo loco aduerſarij arguūt duo. Primū eſt ꝙ Eſdras licet nō eſſet ſūmus ſacerdos: ſꝫ Ioſue filius Ioſedech nihilominus noīe toti⁹ cōcilij dedit ſentētiam in predicta cauſa. et ita cōcludunt ꝙ determinatio et diffinitio in ꝯcilijs vniuerſalibus nō eſt ſolius pape. Scḋm eſt ꝙ punitio ſpūalis et tpalis inferenda contēnentibus venire fuit reſeruata cōcilij auctoritati et nō ſummi pontificis. Secūdo arguūt ex illo act. xv. vbi ſic dicit̄ placuit aplīs et ſenioribus cum omni eccleſia eligere viros et ex illis mittere in antiochiā et. ꝫ. in epl̄a in qua diſfinitionē quā de queſtione mota de obſeruatione legaliū fecerant notificāt dicit̄ ſic: apoſtoli et ceteri fratres his q̄ ſunt antiochie ſalt. et poſt pauca. viſuꝫ eſt ſpiritui ſancto et nobis nihil vltra imponere vobis oneris ꝙ et c. Ex quibus videt̄ manifeſte inqūnt primo ꝙ apoſtoli et ſeniores ſimul oīa fecerunt et nō Petr⁹ ſol⁹. Scḋo videt̄ ꝙ nomine totius ſynodalis congregatōis conſcripta eſt ſentētia et nō ſolius petri. Tertio arguūt ex geſtis octaue ſynodi Conſtātinopolitane vbi in allocutōe Thome metropolite Tyri facta ad ſynodum incipientem veſtris eccleſiaſticis negocijs cōfuſionem patientibus et c. cuius verba ſunt hec loquendo de impatore Baſilio. Conuocauit humilitatem noſtram de orientalibus ſedib⁹ ac dioceſibus cum his qui putabantur aduenire atqꝫ concurrere a ſeniori Roma ſanctiſſimi pape vicarijs circūſpecte eccleſiaſtica diſſolueremus certamina, ꝑpter quod et nunc vſqꝫ perſeuerantes illoꝝ preſtolamur aduentuꝫ quoniā vero nulla eſt facta tarditas et ſuſpicamur ex tyrannica poteſtate ꝑpter tantā moram multas nobis ſuperuenturas calamitates atqꝫ neceſſitates: immo vero et totum noſtrum genus xp̄ianoꝝ propter talem cauſam ſubmittendum varijs temptatōnibus nequaꝙ eos qui a Roma venire putabant̄ expectare iuſtum putamus: ſed ſuperfluuꝫ atqꝫ ſupuacuum arbitramur eſſe p̄ſertim cum ea que rome regulariter ac ſynodice geſta ſunt pre manibus habeamus: ita vt hic cōſtet vna nobiſcum eſſe beatiſſimū papā Nicolaū ꝑ litteraꝝ ſuarū voces adhuc etiam et ſucceſſorē eius ſanctiſſimū Adrianū per ꝓprias epl̄as: ipſi ergo habentes nobiſcū beatiſſimū papā Nicolaū et ſanctiſſimū papam Adrianū ineptū et incōgruū omnino putamus deſpicere fluctuanteꝫ xp̄i et ſaluatoris noſtri eccleſiā per dilationeꝫ diffinitōnis que illi debet̄. hinc ergo velut ex neceſſitate: nunc vobis denūciamus iuſtificationē dei et diuine miſericordiſſime ꝓuidētie cōſiliuꝫ atqꝫ iudiciū ꝙtum ad capacitatē noſtram attinet. hec ibi. Ex quibus habetur inquiūt: ꝙ ſine papa et eius legatis ſynodus cōgregata poſſit ꝓcedere ad diffiniendū ac inſtituendum. Quarto ſic. in cōcilijs vniuerſalibus ſemp noīe ſynodi ſententie legunt̄ prolate et inſtitutōnes canonū. ſicut ptꝫ in. c. quoniam. di. xvi. vbi ſic dicit̄: placuit huic ſancte ſynodo. Idē infra. confirmamus et ceteros canones. Item octaua ſynodus inquit Focium inobedientē et reſiſtenteꝫ huic ſancte ſynodo reprobamus et anathematizamus. Quinto arguūt ex illo. c. ſi epś. ij. q. vi. vbi oēs epī in cōcilio videntur eſſe ꝯiudices. Sexto ex illo qḋ Nicolaus papa in epiſtola quaꝫ vniuerſis archiepiſcopis et metropolitis ac epīs Conſtātinopolitane ſedi ſubiectis in ſententia ꝯtra Focium ſcribit dicens: hec et his ſimilia ꝯtra euangelica apoſtolica ꝓphetica atqꝫ canonica ſtatuta ſe offerens ſit dei oīpotentis et beatoꝝ apoſtoloꝝ principū Petri et Pauli et omnium ſimul ſanctoꝝ ac venerādoꝝ ſex vniuerſaliū cōciliorꝝ auctoritate: necnō et ſpirit⁹ ſancti per nos iudicio omni ſacerdotali honore et omni e alienus et c. Ecce ꝙ auctoritate con-

Argumētum primum.

Secundum

Tertium

Quartum

Quintum

Sextum

Septimum cilioꝝ pronũciat ſentẽtiam. ergo ⁊c. Septi
mo ab aduerſarijs arguit̃ ex ſimilitudine ſub-
ſcriptõis pape p̄ſentis in cõcilio vl' aut ſuoꝝ
legatoꝝ cum ſubſcriptionib⁹ alioꝝ prelatorũ
ſic: omnes iſti eandẽ formã ſubſcribendi ſe in
geſtis concilioꝝ vniuerſalium obſeruarũt. er-
go videt̃ ꝙ oẽs eque cõcurrũt ad conſtituẽdũ
iudicandũ ⁊ diffiniendũ ⁊ nõ ſolus papa diffi
nit aut cõſtituit ſiue etiã principaliter. ꝯña vi
det̃ bona ex ſimilitudine ſubſcriptiõis. añs di
cunt patere ex multis concilijs. dicũt enim ꝙ
in omnibus vl'ibus eccleſie cõcilijs leguntur
legati abſq; differẽtia pariformiter alijs ſe ſub
ſcripſiſſe. vñ vnuſq̄ſq; ep̄s vel dicit annuens
vel ſtatuẽs vel diffiniẽs ſubſcripſi: ita parifor-
miter ap̄lice ſedis legati. vnď in ꝯcilio Mar-
tini pape qď precesſit ſextã ſynodũ vniuerſalẽ
reperitur Martinus ſic ſubſcripſiſſe. Marti
nus ſancte catholice ⁊ ap̄lice eccleſie ep̄s vr-
bis rome huic diffinitioni cõſummationis or
thodoxe fidei ⁊ dãnationẽ ſergij ſtatuens ſub
ſcripſi: ⁊ ſic maxim⁹ ſancte aquilegienſ eccle
ſie preciſe confirmando dãnando ⁊ ſtatuẽdo
vna cuz cxiij. ep̄is ſe ſubſcripſit quiſq; in eadẽ
forma. Sic etiam vt aiũt reperit̃ in cõcilio cui
Greg. iunior t̄pe Leonis ⁊ Conſtantini iunio
ris īperatoꝝ rome p̄ſedit. vñ ipſe Greg. ſic ait.
Greg. ſancte catholice ⁊ ap̄lice eccleſie vrbis
rome ep̄s huic ſtatuto a nobis ꝓmulgato ſub
ſcripſi. Agnell⁹ ep̄s ſancte eccleſie florentiñ.
huic ꝯſtituto a nobis ꝓmulgato ſubſcripſi et
ita de ceteris idem dicunt reperiri in concilio
Octauum in quo Symachus p̄ſedit. Octauo arguit̃
ſic. contingit ꝙ cõcilium cõgregetur ſuper fa
cto pape vtpote quia accuſatus vel ſuſpectus
de hereſi ſicut factũ legitur t̄pe Symachi pa-
pe. vt in. §. hinc etiã di. xvij. ⁊ t̄pe Marcellini
pape. di. xxi. in. c. nũc aũt. ſed notuz eſt ꝙ ibi cõ
cilium iudicat ⁊ nõ papa: quia nemo iudex eſt
in propria cauſa. ergo nõ eſt veruz ꝙ ſemꝑ ſen
tentie concilij auctoritate pape ⁊ noīe cuz eſt
Nonum preſens proferãtur. Nono arguitur ex. c. cõ
Decimum ſtitutum. xvi. q. i. vbi dicitur conſtitutum eſt a
preſenti ꝯcilio ⁊c. Decimo arguitur ſic: om
niũ ordinatorũ ad finem regula metrũ ⁊ men
ſura eſt ipſe finis. ſed vniuerſalis eccleſia quã
vniuerſale concilium repreſentat eſt finis po
teſtatis papalis. ergo illius menſura ⁊ regula
ſumẽda eſt ex legibus ⁊ regulis vniuerſalium
conciliorum ⁊ nõ econuerſo. ergo videt̃ ꝙ ma
gis pertineat ad ſynodum ipſam cõſtituere ⁊
regulas dare ac conſeruare ſentẽtias apoſtoli
ce ſedis ꝙ̃ ecõuerſo. ꝯſequentia videtur bona
maior eſt Ariſtotelis. ij. phy. et. i. ethy. minor
patet: quoniã papa eſt propter eccleſiam ⁊ nõ

econuerſo. Unde apoſtolus. ij. ad Corin. x. in-
quit: poteſtatem dedit nobis deus in edifica
tionẽ ⁊ nõ in deſtructionem.

Ca. xxxvi. In quo reſpondetur ad obiectões factas

Diſta que aduer Cap. XXXVI

a ſarij inducunt cõtra clariſſimaz ⁊
fundatiſſimam ſententiã quã po
ſuimus nõ eſt difficile ex ſuperiori Ad primum
bus reſpondere. Ad primã aũt que ſumitur
de veteri teſtamento: licet ſuꝑuacuũ ſit reſpõ
dere: cum manifeſtum ſit nõ facere ad propo-
ſitum: nihilominus vt hic liquidius pateat re
ſpondetur primo negando ꝙ cõgregatio illa
facta in hieruſalem viroꝝ Juda ⁊ benyamin
cum vxoribus ⁊ pueris ſuis fuerit ſynodus ge
neralis ſicut impñtiarum de ſynodo vniuer-
ſali eſt ſermo. Secũdo etiã dicimus ꝙ falſum
ſit ꝙ Eſdras noīe ⁊ auctoritate illius congre
gatõis dederit ſñiam in cauſa ſeparatõis vxo
rum alienigenaruz ſed dedit eam auctoritate
Regis Artaxerxis cuius erat vicarius ⁊ prin
ceps cõſtitutus ad reductionẽ captiui popu-
li in hieruſalem ptãtem ab eo habẽs ſuꝑ om-
nes trãſgreſſores legis dei. vt ptz in. c. ij. eiuſ-
dem libri: vbi exemplar ponitur ep̄le date ſibi
auctoritatis. Tertio dicimus ꝙ etiã falſuz ſit
ꝙ punitio non veniẽtiũ ad illã cõuocationẽ
fuerit reſeruata auctoritati illius cõgregatio
nis: immo reſeruata fuit Eſdre qui quaſi prin
ceps erat vt diximus ex regis cõmiſſione p̄fa
te cõgregationis: verũ tñ eſt ꝙ fiendũ erat iu
xta conſiliũ principũ ⁊ ſenioꝝ: vt dicit textus
Ad ſecundã que ſumit̃ ex illo act. xv. reſpõ Ad ſecundum
det̃ ꝙ in nullo obuiat ꝓpoſito noſtro: q̃m licz
concederet̃ ꝙ patres exñtes in concilio ſimul
cõcurrãt cũ papa in diffiniendo aut cõſtituẽ-
do canones ſiue ſententiãdo: ſicut hic de apo
ſtolis ⁊ ſeniorib⁹ cũ Petro videt̃ aduerſarijs
arguentibus: nihilominus tñ quicq̃d ibi age-
retur principaliter ⁊ originaliter aſcribendũ
eſſet Romano põt. vtpote principi toti⁹ reip.
xp̄iane. Unde glo. Hiero. ſuꝑ illo loco: vt pa-
rum ante in. c. xxxi. inductuz eſt: cõmemorato
qualiter Jacobus ⁊ oẽs alij ſeniores in ſentẽ
tiam Petri trãſierant dicit Petrũ principez
fuiſſe illius decreti: legem poſt euangeliuz nõ
eſſe ſeruandã. Ecce ꝙ Hiero. dicit Petrũ illi
us decreti quod factũ eſt in illa ſynodo prin-
cipẽ. id eſt principalẽ auctorẽ fuiſſe. ⁊ hoc pla
ne manifeſtũ ſi quis tex. illum attente cõſide-
ret. Poſtq̃ enim Petrus diffinierat non eſſe
imponendum onus obſeruantie legalis con-
uerſis ex gentilitate. Sequitur in textu. Ta-
cuit autem omnis multitudo. Dicit Nicola⁹

de lyra iuxta Hiero.cõſentiens Petro:quam
petri ſentẽtiam beat⁹ Iacobus cõmẽdans ꝓ
tulit illam dicẽs:ego iudico ita ꝙ iudicare Ia
cobi nõ fuit ſentẽtiã auctoritatiue dare ſ3 ſen
tẽtiam datam ꝑ Petrum principem ⁊ verticẽ
cõgregationis ſynodalis proferre: erat enim
eṗs hieroſolymitan⁹:licet em̄ vt ait magiſter
Nicolaus de lyra ibidẽ Petrus eẽt principa-
lis inter apoſtolos tñ detulit ei in ſua dioceſi
vt determinationẽ dubij proferret. Qd̃ vero
ſequit̃ tunc placuit apoſtolis ⁊ ſenioribus cũ
omni eccleſia eligere viros ex eis ⁊ mittere in
anthiochiã:nõ importat aliquam diffinitionẽ
alicuius dubij ſed iam diffinitam velle illã pu
blicare ⁊ notam facere per nũcios ſuos fratri
bus exiſtentib⁹ antiochie.per hoc vero ꝙ apo
ſtoli ſcribẽtes fratrib⁹ exiſtẽtib⁹ antiochie di
cũt viſum eſt ſpiritui ſancto ⁊ nobis: nõ habe
tur ꝙ iſta ptãs iuriſdictionis ſit data illi con-
gregationi apl'oꝝ ⁊ ſenioꝝ imediate a ſpiritu
ſcõ ſicut aduerſarij cõfingunt ſed tantũ habe
tur ꝙ diffinitio illa prefate queſtiõis inſpirati
one ſpiritus ſancti facta fuerit per apl'os ⁊ ſe-
niores.vt glo.Bede ibi tangit que exponens
predicta verba ita dicit: placuit ſpiritui ſctõ
qui arbiter ſue poteſtatis vbi vult ſpirat.vbi
vult loquit̃ ⁊ nobis id eſt.nõ ſolum voluntate
noſtra ſed iſtinctu ſpirit⁹ ſancti.hec glo. ⁊ ita
ex illis verbis nihil aliud habet̃ niſi ꝙ Petr⁹
⁊ alij apl'i ⁊ ſeniores in ſentẽtiam illius cano-
nis de lege nõ obſeruanda poſt euãgelium in
ſtinctu ſpiritus ſancti in vnũ cõuenerant.pla
ne hmõi aſſiſtẽtia qua ſpũs ſanct⁹ q̃ ẽ auctor
pacis ⁊ vnitatis ſãctis congregationib⁹ aſſi-
ſtit ſpirando ⁊ docendo quid agendũ ſit non
abſtulit a petro nec nũc a ſucceſſorib⁹ ſuis pri
matũ ſupra ſynodum vl'em nec vnitatem nec
connexionem totius corporis eccleſie ad vnũ
caput.ſ.xp̃i vicarium qui vt dicit Chriſo. fue-
rat vertex collegij ⁊ caput apl'ici chori. Pret-
ea ꝙ epiſtole illius titulus ſcriptus cõmunis
fuerat oĩbus apoſtolis ⁊ ſenioribus nõ obui-
at quin Petr⁹ auctor ⁊ princeps fuerit illius
decreti vt dicit beatus Hiero.qm̄ titulus epi
ſtole illius formatus eſt cõis oĩbus vt omnis
diſſenſionis tolleret̃ occaſio.vñ glo.interli.ſu
per verbo apl'i ⁊ ſeniores dicit ſic:apl'oꝝ cõis
titul⁹ ꝓfert̃ ne aliqua diſſenſionis relinquat̃ oc
caſio. Ad tertiã que ſumit̃ ex ſynodo Cõſtã
tinopolitana r̃ndet̃ ꝙ geſta illi⁹ ſynodi bñ cõ
ſiderata in nullo fauẽt aduerſarioꝝ ꝓpoſito
ſ3 magis ↄfirmãt ꝓpoſitũ noſtrũ. Tũ p̃mo: q2
licet vicarij ⁊ legati pape nõdũ veniſſent i lo
cum ſynodi p̃ſẽs tñ ſynodi auc̃te pape ꝓcede
bãt,tũ q2 ſynod⁹ ipſa auc̃te pape Nicolai eẽt

Ad tertium

cõgregata.Tũ q2 patres ipſi de mente ⁊ volũ
tate ſummi pon. circa diffiniẽda erãt iam in-
ſtructi ſufficiẽter vt p̃fatus metropolita cõfi-
tet̃ dicens p̃ſertim cũ ea que Rome regulari-
ter geſta ſunt p̃ manibus habeamus libellu3
ſc3 quẽ papa Adrianus miſerat ad ſynodum
Conſtantinopolitanã ſm̄ cuius formã proce-
dendũ eſſ3.Tũ q2 ibi iminebat caſus maxime
neceſſitatis que legẽ nõ h3.vnde iminente tã
ta neceſſitate ſicut ipſi patres deſcribũt: non
erat incõueniens vt deliberarent ꝓnunciare
ſententiã diffinitõis habite:ꝑ eos etiã non p̃-
ſentibus vicarijs pape:maxime q2 ſicut dictũ
eſt ipſi ↄformãtes ſe menti tã pape Nicolai ꝙ
Adriani ſententiã ſuã cõceperant. Tũ tertio
qd̃ inducunt nõ facit ad propoſitum aduerſa
rioꝝ:q2 licet tardantibus vicarijs pape cõſu-
luiſſet p̃fatus metropolita ꝓcedere illis am-
plius nõ expectatis nihilominus tandẽ vica
rij pape.ſ.Adriani venerũt:videlicet Donat⁹
eṗs Hoſtieñ.⁊ Stephanus eṗs Epheſine ec
cleſie ⁊ Marinus dyacon⁹ Cardinalis ⁊ te-
nuerunt locũ Ro.pon.in oĩbus:ſicut patet ex
geſtis eiuſdẽ ſynodi.⁊ habet̃ in.c. Adrianus.
diſ.lxiij.vnde de iudicio ⁊ ſententia data per
eos in ꝯſiliũ:ita in actõne.v.eiuſdem ſynodi
habet̃.Deinde accipiens Theodorus deuot⁹
a ſecretarijs legit q̃ a ſanctiſſimis vicarijs ſe-
nioris Rome breuiter dicta ſunt habẽtia ita.
vidiſtis fratres vidiſtis ⁊ audiſtis q̃ ex multo
tp̃e dicta ⁊ geſta ſunt de hmõi cã: ⁊ apparuit
oĩbus vobis: q̃a irreceptibilis erat promotio
huius viri: ⁊ ꝙ depoſitio ſanctiſſimi p̃riarche
Ignatij de ſede ſua ſine iuſticia ⁊ ſine legib⁹
fuerat:nos ergo nõ nouũ aliqd̃ vel recẽs iudi
ciũ iudicabimus:ſed vetus ex multo tp̃e p̃iu-
dicatũ quidẽ a ſanctiſſimo ⁊ beatiſſimo papa
Nicolao:firmatũ aũt a ſanctiſſimo p̃re adria-
no:⁊ infra.talẽ conatũ abijcim⁹ ⁊ anathema-
tizamus ne vlterius contra eccleſiã dei queli
bet alia forte in om̄e ſeculũ maligna introdu-
cat̃ actio.h̃ ibi.⁊ poſt infra in fine ſynod⁹ con
formãdo ſe ſententie Romanorũ põ. dicit ſic:
ꝓpter hoc ergo nolentem intelligere vt bene
ageret ꝯſiliũ nec obedientiã eligentẽ nec cõ
fitentẽ peccatũ ſuũ ⁊ iniquiſſimũ preſulatum.
ſed inobedientem ⁊ reſiſtentem huic ſancte ⁊
vniuerſali ſynodo repulim⁹ ⁊ anathematiza-
mus:atq3 a tota eccleſia catholica ⁊ apoſtoli
ca facimus alienũ ⁊c.⁊ ſic pat3 ꝓpoſitũ nr̃m.
Ad quartã r̃ndetur ꝙ licet in ↄcilijs vniuer
ſalibus vbi papa nõ preſidet perſonaliter ſen
tentie ⁊ canones noĩe concilij proferantur.ſi-
cut patet in.c.quidã.xvi.q.i.de cõcilio Calce
doneñ.nihilominus tñ auc̃te Romani ponti,

Ad quartum

ſtatuit vniuerſaliter quicq̇d ibi cōcludit ha-
bens vim obligandi vt ſupradictū eſt. c. xxxij.
q2 cū papa ſolus ſit princeps reip. xpiane ipſe
q3 vtpote caput catholice eccl'ie ſit ſolus vo-
catus in plenitudinē ptātis non pōt fieri re-
gulariter lex que omēs fideles liget ſiue obli-
get niſi illius auctoritate fulciat. vñ vt habe
tur in. c. bene. di. xcvi. patres in ſynodo cōgre
gati loquētes de valitudine quarūdā ſcriptu
rarū ad ꝓbandū q̄ prefata ſcriptura ibidē le
cta nullas vires haberet his duabus rōnib9
vtunt. primo q̄ canonib9 nō cōcordabat. ſecū
do et maxime q2 in ea null9 preſul aplice ſedis
interfuiſſet vel ꝓpria ſubſcriptiōe eā confir-
maſſe mōſtraret. vbi ſup verbo nec canonib9
dicit glo. cōiuncta accipe hec duo indiuiſa iu
ris conceptio auctātē aplici expoſtulat. Ad

Ad quintum

q̇ntaȝ rñdet q̄ tex. ille vt manifeſtū eſt loquit
de cōcilio ꝓuinciali in quo oēs epi ſunt cōiu-
dices nō ſic aūt in cōcilio vniuerſali. Et ſi hu
iuſmodi diuerſitatis rō petat. dicenduȝ q̄ rō
diuerſitatis eſt multiplex. Primo q2 non ita
pendet auctoritas epoꝝ ab archiepō ſiue pri
mate aut patriarcha ſicut a papa a quo omēs
gradus dignitatū in eccl'ia diſponūtur. iuxta
ca. oes. di. xxij. Secūdo q2 a papa deriuat ois
ptās iuriſdictiōis alioꝝ prelatoꝝ. vt in. c. ita
dn̄s. di. xix. vt. s. ij. lib. c. liij. ampliſſime oñdi-
mus. Tertio. q2 epi non ſubijciunt in oībus
archiepis primatibus aut patriarchis: niſi in
illis tm̄ in q̇bus Romanus pon. a quo ptās et
ordo illoꝝ pendet illos illis ſubiecit. vt dicit
s. Tho. in. ij. ſniaꝝ. diſt. vl. in expoſitōe littere.
dicit etiaȝ papa Nicolaus in. c. cōqueſtus. ix.
q. iij. primates. et patriarchas nihil priuilegij
habere pre ceteris epis: niſi q̄tum ſacri cano-
nes cōcedunt. Ad ſextā que ſumit ex epiſtola

Ad ſextum

pape Nicolai nō eſt opus reſpōdere: q2 prius
auctoritate beatoꝝ apoſtoloꝝ Petri et Pau-
li que reſidet in apoſtolica ſede papa Nicola
us pronunciat ſniam q̄ auctoritate ſex conci-
lioꝝ: auctoritatē aūt concilioꝝ poſt ſuam ſub
iungit ad maiorē exaggerationem pene ſiue
ſententie cōtra ꝓfociū: nō aūt ad neceſſitatē:
qm̄ poteſtas illa primatus Romani pon. qua
pōt quēlibet iudicare nō dependet a cōcilijs
ſed ab ipo oipotēte deo vt ſepe repetitū eſt: et
habetur in. c. q̄uis. di. xxxij. qđ māifeſte pȝ ex
eo qđ idem Nicolaus in eadem epl'a cōdem-
nās Gregoriū ſyracuſane eccleſie epm: q2 ꝓfo
ciū ꝯſecrauerat ſcribit ita dicens. iuxta cano-
nicā deliberationē apoſtolica auctoritate dif
finimus atq3 ſtatuimus omni ſacerdotali ca-
rere et priuari miniſterio: ita q̄ nullo modo li-
ceat ei in quacūq3 ſynodo reſtitutiōis ſpē hře.

Ad ſeptimū

Ad ſeptimā cū arguit de ſubſcriptionū pari-
formitate rñdetur dupliciter. Primo negādo
aňs: qm̄ falſuȝ eſt q̄ regl'ariter pariformis ſit
ſubſcriptio pape ac legatoꝝ eius et alioꝝ epi
ſcoporuȝ. vñ q̄ ſubſcriptio pape alia ſit a ſub-
ſcriptōe alioꝝ prelatoꝝ cōiter aperte colligi-
tur ex oībus illis locis in decreto et decretali-
bus ſexto et clementinis que inducta ſunt ſu-
pra. c. xxxi. in quibus papa ſolus deſcribit ſta-
tuere de cōſilio aut appprobatōe patrū conſi
lij vbi conſultatio et aſſenſus ſiue approbatio
tm̄ tribuit cōſilio patrū: ſtatuere ꝟo Ro. pon.
Itē dieb9 noſtris in decreto vniōis grecorum
facto florentie ſub ſancte memorie dño Euge
nio ſolus Eugenius in ſubſcriptiōe dicit diffi
niēs ſubſcripſi. vñ verba ſunt iſta. Eugenius
catholice eccl'ie epus ita diffiniēs ſubſcripſi:
Alij vt plati tam latini q̄ greci tm̄ dicūt ſub
ſcripſi. patet etiā falſitas aňtis illius aduerſa
rioꝝ ex varietate ſubſcriptionū legatoꝝ pape
et alioꝝ prelatoꝝ. Unde in libro concilioꝝ ha
bet ſic legat9 pape ſe ſubſcripſit in ꝯcilio Cal
cedoneñ. Paſchaſius eps ciuitatis lucane vi
carius dñi mei beatiſſimi atq3 aplice et vniuer
ſalis eccl'ie pape Leonis vrbis Rome ſynodo
pſidens ſtatui cōſenſi et ſubſcripſi. nullus ꝟo
prelatoꝝ alioꝝ ſtatui nec diffiniēs ſubſcripſi:
ſed tm̄ ſubſcripſi. Scđo rñdet negādo ꝯñam
illā aduerſarioꝝ: qm̄ ex hoc q̄ aliqñ ſimili mō
papa et alij in cōcilijs ſe ſubſcribunt: nō ſequi
tur q̄ pari ſiue equali auctē ſimul ꝯcurrant p̄-
lati: cū papa in ſtatuēdo diffiniendo aut iudi-
cando aliq̇d in concilijs: cū omnis hmōi ptās
aliorum prelatorū pendeat a Roma. ponti. vt
in ſupioribus maxime in. ij. li. c. liij. clare oſtē-
dimus. Sicut per hoc q̄ cauſe ſecunde dican
tur ſimul cū cauſa prima operari aliquem effe
ctum: nō propter hoc ſequitur q̄ pari virtute
concurrant omnes ad effectum illum. Ad oc

Ad octauum

tauam reſpondetur q̄ ratio facta nō arguit
quin regulariter ſit verū quod dictū eſt: licet
in aliquo particulari caſu poſſet contingere
contrarium: ſicut inferius dicemus. nihiloni
nus in caſu inducto ex aduerſo de accuſatiōe
Symachi pape auctoritate ipſi9 ſymachi ſy-
nodus ipſa fecit quicquid fecit: vt ex ipo tex.
patet. Ad nonam reſpondetur q̄ nō facit ad

Ad nonum

propoſitum. Tum quia concilium illud Tole-
tanum non fuit vniuerſale ſed ꝓuinciale. In
prouincialibus autem cōcilijs aliud eſt vt ſu-
pra diximus reſpondendo ad quartum: quo-
niam in vniuerſalibus tota poteſtas auctori
tatis pendet ex Romano pō. vt prediximus.
et ita dicendum eſt ad multas alias allegatio-
nes ſimiles de cōcilijs ꝓuincialibus. vnde in

hac argumentatione aduerſarioꝝ qua ex con ciliis ꝓuincialibus arguũt ad vniuerſale eſt maximus error. non eñ eſt ſimilitudo vt in ſu perioribus oſtẽdimus. fatemur tñ ꝙ qñq; pa pa exaggerando ꝓhibitionẽ vel volendo ho norare patres in concilio congregatos aliqñ dicit ſacri concilij auctoritate ꝓhibem⁹. ⁊ ali bi dicit generalis ↄcilij decreuit auctoritas. alibi dicit noſtroꝝ epoꝝ omniũq; ceteroꝝ ſa cerdotũ ⁊ leuitarũ auctoritate ⁊ cõſenſu atq; reliquoꝝ fideliũ ⁊ cunctoꝝ cõciliarioꝝ nroꝝ cõſultu diffinitũ eſt. Ad decimũ rñdeť ꝙ re gula ſiue lex eccleſie non pōt dici regulari ter eſſe cõciliũ vniuerſale niſi plenariũ in quo au ctoritas ⁊ cõſenſus interuenit apľice ſedis cũ plura concilia exorbitaſſe legant a fide vt de Ariminen. ⁊ Epheſino ſecũdo ⁊ de aliis que infra cõmemorabunť. ⁊ etiã colligiť ex gl. ipſi ſunt canones. ix. q. iij. ſed lex illa ⁊ regula eſt apľica ſedes que nunq; exorbitaſſe a fide ca tholica legiť dicente dño. Luce. xxij. btõ Pe tro. Ego ꝓ te rogaui petre vt non deficiat fi des tua: qđ ſancti doctores de firmitate ⁊ in obliqtate fidei apľice ſedis exponũt ſicut dif fuſe ſupra in. ij. li. c. cix. oñdimus. vñ hac rõne mater fidei ⁊ magiſtra diciť eccľia romana. vt in. c. oẽs. di. xxij. Et ad ꝓbationẽ rñdemus ꝙ nulla eſt. Pro quo notandũ ꝙ ꝓut ſupra ſe cũdo lib. circa. c. lxxxiiij. diſtinximus dupľr a liquid diciť finis alicuius rei. vno. ſ. modo in quod tẽdit res illa ex ordine ſibi dato aut na turali aut ſupnaturali ſiue id qđ eſt intentu; ab agẽte. Alio modo diciť finis id ad cui⁹ vti litatẽ eſt ordinatũ opus agẽtis. cui⁹ exemplũ pōt poni in arte medicine. vno modo đr finis artis ſanitas quã inducere intendit. Alio mō infirm⁹ ſiue corpus humanũ ſicut ad cui⁹ vti litatẽ ordinatũ eſt totũ opus artis. Itẽ finis politie videť eẽ pax ⁊ tranqllitas ordinis cũ hoc videť bonũ ipſius ad qđ vniuerſum regi men eius reſpicere ⁊ tendere videť. Ipſa ꝰo cõitas diciť finis regiminis ſiue ptãtis publi ce ſicut ad cuius vtilitatẽ ordinatũ eſt opus preſidẽtis ⁊ agentis ita finis ptãtis papalis non eſt ipſa eccľia vniuerſalis ſicut id ad qđ eſt finaliter ordinatũ ſed id ad qđ perviſu; ei⁹ ipſa eccľia recta ⁊ gubernata perduciť qđ eſt ipſa beatitudo celeſtis. Secũdo vero mō. ſ. ſi cut id ad cuius vtilitatẽ ptãs ipſa ordinata ē bene diciť finis eius ipſa vniuerſalis eccleſia Qua diſtinctione habita dicimus ad añs ꝙ regula regiminis ⁊ lex ordinationis eoꝝ que ſunt ad finem nō capiť a fine ſecũdo modo di cto ſed primo. nam medicus non capit regu las medicandi a curandis: nec dux regulã mi litãdi ab exercitu ſuo: nec princeps a populo leges regẽdi ſed ecõtra. vñ rõ illa aduerſario rũ nullius videť eſſe virtutis licet apud eos a liter videať. Et ad ꝓbationem quã inducunt ex apľo rñdemus ꝙ per illã auctoritatẽ non ꝓ bať niſi ꝙ eccľia poteſtatis papalis ſit finis modo aſſignato. vñ leges ⁊ regule qbus edifi cari debet eccľia non ſunt ſumende ab ipſa ec cleſia edificanda ⁊ regenda ſed ab edificato re xpo qui ſicut eſt ꝑncipiũ eccľie ita eſt finis ad cuius amplexum per regimen ſui genera lis vicarij ſc; ſummi ponti. qui vices eius ge rit in terris perducẽda eſt. hinc optime in dif finitione eccľiaſtice poteſtatis diciť ꝙ eſt ad edificationem eccľie ꝰm leges euangelicas ⁊ apoſtolice ſedis que mater cunctarũ eccleſia rum ⁊ caput exiſtit atq; fidei ac legum magi ſtra ſanctiones ⁊ decreta. vñ poteſtas papa lis nõ diciť eſſe in eccľia ſicut in regulãte ſed ſicut in regulato. In vero autẽ vicario xpi eſt ſicut in regulante ⁊ dirigente. vnde rector ec cleſie eſt ⁊ paſtor ac princeps cuius eſt oues ⁊ plebem ſibi cõmiſſam paſcere regere ⁊ guber nare iuxta leges ⁊ mandata chriſti cuius eſt vicarius.

Capitulum. xxxvij. De honorando ſummo pontifi ce per vniuerſalia cõcilia ⁊ vniuerſos fideles: ⁊ de gra uitate culpe inhonorantium eum. Cap. XXXVII

Perſpectis bene his que de romani pontif. prin cipatu ſup vniuerſale; eccľiam ſupra. ij. li. ampliſſime diſputaui mus oñdendo eum ⁊ patrẽ ⁊ paſtorem ⁊ prin cipem generalẽ vicarium ſup vniuerſam rẽp. xpianã ⁊ ꝙ ab eius poteſtatis excellentia vni uerſum cõcilioꝝ robur pendeat ⁊ auctoritas ſicut in hoc tertio libro copioſe ſupra mõſtra uimus luce clarius colligiť ꝗnto honore ⁊ reue rẽtia teneanť oẽs fideles oẽs maxime eccľie prelati romanũ pon. reuereri colere ac venera ri: ꝗntoq; ſtudio ab vniuerſalib⁹ cõciliis ſeruã dus ſit honor apľice ſedi debitus atq; ꝙ oppi do decertandũ: ne auctoritas roma. pont. in qua ⁊ eccľia fundata eſt ⁊ vniuerſa cõcilia ro bur ⁊ auctoritatẽ ſuſcipiũt ab aliquo deprimi preſumať cum de hac per ꝓphetã dictũ eſſe vi deať: ſi hec humiliať ad cuius confugietis au xilium aut vbi relinquetis gloriã veſtram. vt Symachus papa in. c. alioru;. ix. q. iij. inquit. Quis eñ ſedis illius honorem que fidei ma giſtra eſt ⁊ cunctarũ eccľiarum mater tuebiť ſi concilia generalia deprimãt que nũc in pri mis contra oppreſſores ⁊ contemptores om nes ſeruare debuerunt. vbi vnq; auditum eſt ſacras ⁊ venerabiles ſynodos quicq; aduer

ſus ſedē illam inclemēter ſtatuiſſe certe nuſꝗ̄
imo inhonorantes illā multa aīaduerſione ca-
ſtigaſſe ſicut patet de ſancta ⁊ vniuerſali ſy-
nodo Calcedoneñ. in qua Dioſcorus quia cō-
tra Leonē papā excōicationē dictauit ſine vl
la reſtitutione dānatus eſt. vt in. c. in tm̄. ha-
bet̄ di. xxi. Item idē ptꝫ de ſancta ⁊ vniuerſa
li ſynodo. viij. in qua Focius qꝛ concilium ge
nerale abſqꝫ conſenſu Ro. pon. congregare p̄
ſumpſit in iniuriā ⁊ derogationē aplice ſedis
dānationis etiā ſententia percuſſus eſt. vt ex
geſtis eiuſdem cocilij manifeſte habet̄. Cete-
rum vniuerſaliuꝫ conciliorum antiquorum reuerē-
tia ad aplicam ſedem illuſtri teſtimonio colli
gitur ex eo ꝙ ſynodi ipſe vniuerſales ſemper
roma. pon. patrē ⁊ cuput eorum ꝓfitentes ſemꝑ
venerate ſunt ac eorum robur ⁊ auctoritateꝫ ab
eo pēdere recognoſcētes ſemꝑ ſolite ſunt hu-
militer petere queqꝫ per eos ſtatuta ⁊ geſta
auctoritate aplica confirmari ſicut ſupra de
multis exemplariter oſtendimus. Si em̄ quā
do oriens totus ⁊ aphrica fidei xp̄iane titulo
⁊ gloria erat illuſtris qñ orbis totus xp̄m loq̄
batur cum ſanctiſſimis viris omēs ferme ec-
leſie preſulibus gloriarent̄ cum deſerta ipſa ⁊
montes ſanctos fouerent nihil vnꝗ̄ vllis in
locis contra ſedis illius auctoritatē ac digni
tatem leuiter fuit attentatū. modo vero val-
de dolendum eſſet ſi quādo ferme in ſola occi
dentali parte xp̄i religio ſincera ⁊ immacula-
ta ſeruat̄ ſacre illius ſedis minueret̄ aut ſup-
primeret̄ auctoritas: abſit. maxime cōſideran
do q̄ta mala hic ⁊ in futuro illius imineant q̄
aplice ſedi iniuriari aut illius honori ⁊ aucto
ritati derogare preſumunt. incurrūt em̄ inter
alia penam primo maledictionis qua Chana
an patris ſui deriſor ꝓſtratus eſt. Geñ. ix. Vñ
Auguſt. nihil ita deo placet ſicut obedientia
Cham ideo maledictus fuit ⁊ poſt multa ſe-
cula manet qꝛ patri non eſt obſecutus. Cete-
ruꝫ Sem qui obſecutus eſt patri benedictio-
nem habuit in oīa ſecula. hoc quare dico? vt
obediētiā exhibeamus patribus noſtris: qui
patribus non obſequit̄ deo nō obſequit̄. hec
ille. dicit̄ em̄ Deutero. xvij. Maledictus qui
inhonorat patrē ſuū. Secūdo incurrūt crimē
leſe maieſtatis ꝓ eo ꝙ vniuerſalis ecclie p̄n-
cipem ⁊ rectorē atqꝫ in eo regē regum ⁊ dñi
dñantium cuius vicarius eſt inhonorant di-
cente dño Luce. x. qui vos contēnit me contē
nit. Tertio incurrunt ſcelus ſciſmatis ꝓ eo ꝙ
eccliaruꝫ omniū fundamentū deſerunt. dicit
em̄ btūs Cyprian⁹ in. c. qui cathedrā. di. xciij.
Qui cathedrā ſuꝑ quā ecclia fundata eſt de-
ſerit in ecclia ſe eſſe non confidat. Quarto in

currunt labem hereſis eo ꝙ aplice ſedis priui
legia violare preſumant. vt em̄ inquit Nico-
laus papa in. c. oēs. di. xxij. qui romane ecclie
priuilegium ab ipſo ſummo omniū eccliarum
capite traditū auferre conat̄: hic ꝓculdubio
in hereſim labit̄: ſideꝫ q̄dē violat q̄ aduerſus
illam agit que mater eſt fidei ⁊ illi contumax
inuenit̄ qui eam cunctis eccliis pretuliſſe co-
gnoſcit̄. hec ille. Quito excludūt̄ oīno a ſpe
regni celeſtis qm̄ vt patres concilij occidēta-
lis in epla quā ad papam Adrianuꝫ ſcribunt
que lecta fuit in. viij. ſynodo dicūt. Nemo q̄p
pe fideliuꝫ in iniuriā beati petri principatus
impune ꝓrumpit. in cuius videlicet contu-
meliā vt ſanctus Bonifacius papa ſcribit q̄ſ
quis inſurgit habitator celeſtium nō poterit
eē regnorum. Tibi inquit dabo claues regni ce-
lorum: in qꝺ nullus abſqꝫ gratia ianitoris introi
bit. hec ille. Quāta inſuper cōfuſio ⁊ ignomi
nia etiam tēporalis hic hmōi preſumptores
ſequat̄ non modo antique hyſtorie que omēs
tales cōiter mala morte interijſſe referūt ſed
etiam ſcandala ipſa ⁊ ignominie que Baſili
enſib⁹ ſuperuenerūt ꝓ eo ꝙ Dioſcori ⁊ Focij p̄
ſumptionis imitatores dyabolica temeritate
romanū pon. xp̄i vicarium ac ecclie totius p̄-
latum ac rectorem ſibi ſubijcere attentarunt
aperta luce demonſtrant.

Capitulum. xxxviij. De quibus cauſis vniuerſale cō
cilium debeat ſe intromittere.

Ca. XXXVIII

c Vm autē ex iaꝫ
dictis om̄ibus notuꝫ factum ſit
vniuerſalium conciliorum auctori
tatē a papa dependere: ⁊ per cō
ſequens limitatā habere ptātem: ordo ipſe ex
poſcit vt excutiamus ad que vniuerſalia con
cilia determinando ſentētiando aut cōſtituē
do extendere ſe debeant ſiue poſſint aut de q̄
bus cauſis ſe debeant intromittere: an. ſ. in-
differenter de om̄ibus an de aliq̄bus tantum
Apparet autē nobis ſaluo ſemper meliori iu-
dicio ꝙ ſtante in ſede aplica vero ⁊ indubita
to pontifice vniuerſale conciliuꝫ non debeat
indifferenter ſe intromittere de ſingulis cau
ſis ſed tm̄ de his ad quorum determinationem ⁊
diffinitionē extitit ꝯgregatū. Qꝺ nos multi-
plici ex capite rationabile oſtēdemus. Pri-
mo irrefragabili teſtimonio beatiſſimi Leo-
nis pape: btūs em̄ Leo papa Anatholio epo
Conſtantinopolitano ſcribens ⁊ reprehēdēs
qꝺ induxiſſet Calcedoneñ. ſynoduꝫ vt prima
ſedes poſt romanā que prius erat Alexandri
na cōſtitueret̄ Conſtātinopolitana dicit ſic.
Quib⁹ auditis ⁊ nunꝗ̄ ante tentatis ita p̄ue

neris exceſſib⁹ vt ſanctā ſynodū ad extinguē‑dam ſolum hereſim ⁊ ad cōfirmationem fidei catholice ſtudio xpianiſſimi ꝑncipis cōgregatam in occaſionē ambitus tui trahas ⁊ vt cōminentiā ſuā ſibi dedit interpellas tanꝗ irritari nequeat qđ licite voluit multitudo. Et .j. Nimis ergo hec improba nimis praua ſunt q̄ ſacratiſſimis canonib⁹ inueniunt eſſe ꝯtraria in toti⁹ eccl'ie ꝑturbationē ſuperba hec tendit elatio q̄ ita abuti voluit concilio ſynodali vt fratres in fidei tātūmodo negocio cōuocatos ⁊ diffinitiōe ei⁹ cauſe q̄ erat curāda pfunctos ad conſentiendū ſibi aut depzauādo traduceret aut terrendo cōpelleret. hec ille. Itē papa nicolaus in ſecūda ep'la quā ſcribit Michaeli impatori q̄ lecta fuit in quarta actiōe manifeſte deſignat ꝙ ſancta ſynodus nō debeat ſe intromittere niſi de eis q̄ papa cōceſſerit aut cōmiſerit ita di. Nos vero ſtrenuū virū ignatiū patriarchā veſtro ſpeciali depoſuiſtis dānaſtis ⁊ expuliſtis arbitrio. ⁊ fociū de laicali agmine vobis improuide in ei⁹ loco ſubrogaſtis ep̄m equanimit' ferre omino nō poſſumus: maxime cū hoꝝ duoꝝ negociū inueſtigari ⁊ nobis renunciari nō diffinire mādauerimus. hec ille. Ecce manifeſte hr̄ ex huiuſmodi rep̄hēſionib⁹ ꝙ concilia vniuerſalia ꝯgregata ad ea tantū extēdere ſe debeāt ſentētiādo ſiue diffiniēdo ad q̄ ꝯgregata ſiue cōuocata ſūt ⁊ nō ad alia. Secūdo ſic rōne. cōciliū vniuerſale habꝫ robur ⁊ auc̄tatē a romano pontifice vt ſup̄ oſtēſum eſt multipliciť iuxta di. xvij. per totū. ⁊ ca. Significaſti. extra de elec. ergo ꝯciliū vniuerſale ad tm̄ ſe extēdere pōt regulariť ꝙtum papa ordinat vel diſponit qui vniuerſale cōciliū cōuocat ⁊ ſuā auc̄tate fulcit. vnde ꝑdict⁹ beatiſſim⁹ Leo papa ad ep̄os qui in ſancta ſynodo calcedonēſi cōgregati fuerāt inter cetera ita ſcribit. vt fraterna vniuerſitas ⁊ oim̄ fidelium corda cognoſcant me nō ſolū p fratres q̄ vicē meā executi ſunt ſed etiā p approbatiōeꝫ geſtoꝝ ſynodaliū ꝓpriā inijſſe ſentētiā in ſola ſcꝫ fidei cauſa qđ ſepe dicenduꝫ eſt ꝓpter quā generale cōciliū ⁊ ex ꝑcepto xpianoꝝ ꝑncipū ⁊ ex conſenſu ap'lice ſedis placuit cōgregari: vt dānatis hereticis ⁊c̄. Ecce ꝙ ſolū papa approbat ea ad que cōciliū fuerat congregatū ⁊ alia nō. Tertio arguit' ſic. cōcilia vniuerſalia nō cōgregant' niſi ꝓ magnis ⁊ arduis cauſis que ita cōmode expediri nō poſſunt ſine cōcilio ſicut cū cōcilio: ergo ad illarū tm̄ expeditionē ⁊ q̄ neceſſaria dependent ex illis aut faciunt ad executionē illoꝝ cōcilia vniuerſalia ſe extendere poſſunt. pꝫ ꝯſequētia cū ad illoꝝ tantū expeditionē cōuocata ſint ⁊ auc̄tatem receperint. vnde Agapto papa de ptāte quā apocriſarijs ſuis dedit ſcribēs impatori ⁊ narrans qualiť mittebat apocriſarios ad ſextam ſynodū ita dicit. licentiā dedim⁹ ſiue auc̄tatē apud tranquilliſſimū tuū imperiū duꝫ vixerit tua clemētia ſimpliciť ſatiſfaciendi inꝙtū dūtaxat iniunctū eſt vt nihil ꝑſumāt augere mutare vel minuere ꝫ traditōnē ap'lice ſedis vt a ꝑdeceſſorib⁹ inſtituta eſt ſinceriter enarrare: ꝓpter quā etiā rōnē legati pape in octaua ſynodo: vt colligit' ex quinta actōe ſciētes ſe nō poſſe extendere niſi ꝙtum ab ap'lica ſede coꝝ ptās ampliata erat dicebant ſic ad ſynodum Nos nō nouū aliquod vel recens iudiciū iudicabimus ꝫ vetus ⁊ multo tp̄e iudicatū quidē a ſanctiſſimo ⁊ btiſſimo papa Nicolao firmatum aūt a ſanctiſſimo papa adriano ⁊ nō poſſumus transferri vel cōmoueri a paternis diffinitionib⁹ ⁊ legib⁹ nec declinare ad dextram vel ſiniſtrā. hec ibi. Quarto ſic. ſi vniuerſale cōciliū intromitteret ſe de ſingulis cauſis indifferent' iam in eccl'ia eſſent duo ſuprema tribunalia due cathedre ſupreme qđ vnitas eccleſie nō admittit vt ſepius repetitū eſt ſupra ergo cōciliū vniuerſale non pōt ſe intromittere de ſingulis cauſis. Quinto ſic. ſoli ap'lice ſedi eo ꝙ in ea deus toti⁹ eccl'ie poſuit ꝑncipatum cōuenit de ſingulis cauſis oim̄ fideliū iudicare ⁊ diffinire. iuxta ca. ep̄s. ix. q. iij. vbi venerabilis Beda inq̄t. ſola romana eccl'ia ſua auc̄tate valet iudicare de omībus. ⁊ in ca. per ꝑncipalē. e. cau. ⁊. q. ergo videt' ꝙ hoc nō conueniat cōcilijs vniuerſalib⁹. ꝯſeq̄ntia pꝫ. Sexto papa reſpectu cōcilij vniuerſalis eſt p̄lat⁹ cōparat' eīm ad eccl'iaꝫ vt pater p̄latus caput ⁊ ꝑnceps ei⁹ vt ptꝫ: ergo ſynodus vniuerſalis vniuerſalē eccl'iam rep̄ſentans non pōt aliq̄d niſi ꝙtum auc̄trate patris p̄lati ⁊ capitis ſui ac ꝑncipis ei cōcedit': ꝯſeq̄ntia ptꝫ ⁊ ſpecialiť ex glo. illa ſup illđ p̄s. xliiij. pro patrib⁹ tuis ⁊c̄ q̄ ſic habꝫ. eq̄parat' in hoc patri ep̄us ⁊ eccl'ia filio: q2 ſicut fili⁹ nō pōt ſine auc̄tate patris litigare ſic nec eccl'ia ſine auc̄tate p̄lati. Septimo ſic. romano pōtifici ſunt aliq̄ in iure reſeruata rōne ſui ꝑmat⁹: ſicut ē cōuocatio vniuerſaliū concilioꝝ depoſitio ep̄oꝝ maioꝝ cauſarū diſcuſſio. de q̄bus in. c. Dudū. iij. q. vi. ⁊ de multis ſpecifice habet' in decreto ⁊ decretalibus. ergo cū ſoli romano pōtifici iſta reſeruata ſint null⁹ pōt ſine ap'lice ſedis iniuria ad illa man⁹ extēdere ſine licētia ⁊ auc̄tate illius. ꝯña pꝫ. Qđ vero q̄dā aduerſarij dicūt ꝙ cum dr̄ ꝙ ſolus papa pōt illa facere aut ꝙ ſoli pape ſunt talia vel talia reſeruata nō ſit excluſio niſi reſpectu inferioꝝ nō aūt reſpectu congre

gatõis vniuerſalis ꝯcilij in qua auctoritas pape incluſa videt̃: hoc nihil valet. Tum primo: quia cõgregatio ipſa vt de ea nunc loq̃mur vt ſcꝫ diſtinguitur a papa nõ eſt niſi cõgregatio inferioꝝ ⁊ ideo ſi per ly ſolus excludũtur inferiores clarũ eſt ꝙ excluditur ꝯgregatio eoꝝ: q2 īferiores ſiue ſint diſperſi ſiue collecti ſemper manẽt inferiores reſpectu eius qui eis ſuperior eſt. tum ſcḋo: q2 vt. ĩ. dicetur licet papa conuocet conciliũ nõ ꝓpter hoc incorporat tantã plenitudinẽ ſue poteſtatis concilio ad faciendũ quicquid voluerit. ſ3 tm̃ ad ea expedienda ꝓpter que congregatum eſt. vnde in hoc magiſtri nouelli decipiũtur ⁊ ideo nõ mirũ ſi dato malo principio ꝓruperint in varios errores dicẽte Ariſtotele paruꝰ error in principio maximus fit in fine. Octauo ſic: nihil eſt attribuẽdum vl̃i cõcilio ꝑ qḋ ſciſmatis occaſio daretur in eccleſia inter caput ⁊ mẽbra inter romanũ pon. ſiue ap̃licam ſedem ⁊ vl̃e conciliũ hoc eſt notum. ſ3 ꝯcilium vl̃e intermittendo ſe de ſingulis cauſis ⁊ de reſeruatis ap̃lice ſedi introducitur diuiſio ⁊ ſciſma inter ap̃lice ſedis iudiciũ ⁊ ꝯcilij vniuerſalis iudiciũ q̃m ſepe cõtingeret vt qḋ ligaret ⁊ ſolueret ap̃lica ſedes ſolueret vel ligaret cõcilium vel econuerſo vt practica nobis exẽplariter oſtẽdit Baſilee cũ ad perſuaſionẽ quorũdam nouelloꝝ magiſtrorum ꝯgregatio illa de ſingulis etiã reſeruatis Ro. pon. minus prudenter tentauerit ſe intromittere reuocãdo retractãdo ſentẽtias in ro. curia datas per ap̃licam ſedem. vñ multa ſũt orta ſcandala in eccleſia dei. Nono ſic: nihil eſt attribuendũ vl̃i ꝯcilio qḋ grauiter pturbaret ⁊ dãnificaret totã eccleſiã: patet hoc. ſed ſi ꝯciliuꝫ vl̃e ſe intromitteret indifferẽter de ſingulis cauſis oporteret vt quaſi ꝑpetuuꝫ fieret aut in nimiũ longũ tẽpus extenderet̃ cũ neceſſariũ videret̃ vt cauſas omnes aſſumptas terminaret: qḋ certe ſine magno diſpẽdio eccleſiarũ ⁊ iactura epoꝝ manifeſtũ eſt fieri nõ poſſe Decimo ſic: ꝓſupponendo cum dñis iuriſtis ꝙ impoſſibile ſit ꝙ idẽ ⁊ in ſolidum eodeꝫ modo ⁊ pro eodem tp̃e poſſit a duobus poſſideri: ⁊ per ꝯñs nec exerceri. vt. ff. cõmo. l. ſi vt certo. §. ſi duobus vehiculũ. ſed nulli dubiũ eſt quin papa vt tpore paſtor ⁊ iudex totius reip. xp̃iane ſit in poſſeſſione ⁊ actu exercito iudicandi de ſingulis cauſis fideliũ ⁊ exeq̃ndi ea que ſunt plenitudinis ptãtis clauiũ in tota eccl̃ia dei. ergo ꝑ eodẽ tp̃e nõ videt̃ poſſibile ꝙ hoc conueniat concilio vniuerſali. ꝯñs patet cũ omnibus premiſſis. Ex q̃bus oĩbus manifeſte conuincit̃ nullitas diſpenſationũ indulgentiarũ ſententiarũ multarũ cauſarum atq; collationum beneficioꝝ ⁊ donationis ⁊ alioꝝ que baſilee cõtradicẽte romano põtifice ſancte memorie dño eugenio facta eſſe dicunt̃ niſi prius auctoritate ap̃lice ſedis ſuſceperint firmitatẽ Ex dictis autẽ ꝑ multa capitula de depẽdẽtia auctoritatis concilioꝝ a romano põtifice xp̃i vicario cõfutat̃ manifeſte error dãnatiſſimus marſilij de padua attribuẽtis vniuerſali concilio qḋ vniuerſitatẽ dicit eſſe oĩum fidelium nõ diſtinguens inter laicos ⁊ clericos ſine aliqua dependentia a papa totũ exercitiũ eccleſiaſtice poteſtatis tam in ꝓuiſionibus beneficioꝝ ⁊ diſpẽſatõibꝰ ⁊ indulgentijs atq; correctionibus quorũcunq; errantium.

Capitulũ. xxxix. In quo obijcitur contra predicta.

Aduerſus iam dicta arguũt multipliciť aduerſarij aſſerentes ꝙ vniuerſale cõciliũ cũ eſt cõgregatuꝫ ptãtem habeat exercendi oẽm actũ poteſtať iuriſdictõis ſicut ⁊ papa. Primo ſic. cõciliũ vniuerſale habꝫ auctoritatẽ ſupremã a xp̃o immediate ſup oẽs fideles cuiuſcunq; ſtatus aut cõditõis exiſtãt: ergo põt exire in actũ illius ptãtis q̃n eſt cõgregatũ cũ voluerit. conſequẽtia videt̃ bona: q2 fruſtra eſſet potẽtia q̃ nõ exiret in actũ. antecedẽs colligit̃ ex decreto cõcilij conſtantiẽſis. Secũdo ſic. q̃n papa cõgregat cõciliũ vniuerſale videt̃ illi incorporare auctoritatem ſuã. vñ vniuerſale cõciliũ legitime cõgregatũ ipm̃ papam ⁊ ita eius auctoritatẽ includit ⁊ ita dato ꝙ vniuerſale ꝯciliũ nõ a xp̃o immediate ſ3 a papa ſuſciperet ſuã auctoritatẽ exire poterit in actũ poteſtatis plenitudinis papalis. ſ3 papa poteſt de oĩbus cauſis agere: ergo ⁊ conciliũ legitime congregatũ: cõſeq̃ntia videt̃ bona ⁊ antecedens manifeſtũ. Tertio idẽ arguit̃ ex practica alioꝝ ꝑcedentiũ cõcilioꝝ vniuerſalium. Pmo ex illo ap̃loꝝ cõcilio de quo Act. i. habet̃ vbi vacante apoſtolatu iude proditoris oẽs ap̃li ⁊ diſcipuli tractauerũt de eiꝰ ſucceſſore ⁊ elegerunt duos ex oĩbꝰ ſcꝫ barnabã ⁊ mathiam: ⁊ ſic ille fuit ſuſceptus in numero duodenario. ergo videt̃ ꝙ cõciliũ ꝯpoſſit ſe intromittere de ꝓuiſione platoꝝ. Quarto ſic. ex. c. primates. ij. q. i. vbi glo. dicit ꝙ ſynodus auctate romani pontificis congregata põt ꝓbare ſeu dãnare epos. ⁊ hoc idẽ habet̃. in ca. nullꝰ. v. q. iiij. ergo idẽ qḋ prius. Quinto arguit̃ ex practica cõcilioꝝ vniuerſaliũ antiquoꝝ q̃ oẽm iuriſdictionẽ videnť exercuiſſe etiã in reſeruatis apoſtolice ſedi q̃ nõ ſolũ excõmunicaſſe ſ3 etiã depoſuiſſe aliquos epos a ſuis dignitatibꝰ ⁊ reſtituiſſe depoſitos ſicˀ q̃ſi ꝑ oĩa octo cõcilia

Capꝉ'ꝫ XXXIX

Argumẽtũ primum

Secũdum

Tertium

Quartum

Quintum

vniuerſalia legit̄ cū ergo oīa cōcilia vniuerſalia equalis videant̄ eſſe auctatis videtur ꝙ vl̄e cōciliū poſſit ſe intromittere regularit̄ de Sextum oīb⁹ cauſis etiā ꝑticularibus. Sexto idē arguunt ex.c. Inter cetera.x.q.vlti. vbi conciliū q̄rtū toletanū ita dic̄. Int̄ cetera deniq; q̄ conſenſu cōi int̄ nos cōferre cōpetent̄ oportuit q̄rimonias etiā parochialiū presbyteroꝝ gallie ꝓuincie ſolertiſſime decernere ⁊c̄. Itē in.c. ſi cleric⁹.xi.q.i. vbi dr̄ ꝙ ſi cleric⁹ hab; ꝯtra ſuū epm̄ vel aliū cauſaꝫ apud audiētiā ſynodi pro Septimum uīncie cōquerat̄: ergo idē qđ pri⁹. Septimo arguit̄ etiā de diſpēſatiōib⁹ ꝙ poſſit facere ex ca. preſbyter. di.lxxxij. vbi cōciliū vl̄e diſpēſat ꝯtra canones aplo͞ꝝ vt dic̄ tex. ⁊ glo. ſup v̄bo aplo͞ꝝ. Itē in.c. preſbyteros.l. diſt. vbi cōciliū vl̄e diſpēſat cū preſbyteris q̄ immolauerit idolis ⁊ poſtea penituerūt ꝙ poſſint retinere bn̄ficia ſ; nō in ordine miniſtrare ⁊ hoc diſpēſati Octauum ue. vt dic̄ glo. ſup verbo fungi. Octauo ꝙ etiam ad maiores cauſas ſe poſſit extēdere arguitur: q2 pōt epm̄ deponere ⁊ reſtituere. vt in.c. Si q̄s eps.⁊.c. Certū.⁊.c. Epos.⁊.c. Irritā.xi. Nonum q.iij. Nono arguit̄ ex practica cōcilij baſilieñ ſis: qđ nō modo de cauſis ꝑticularib⁹ ſe intromiſit ſ; etiā plenarias indulgētias dedit.

Capitulū.xl. in quo reſpōdet̄ ad obiectōes ꝑdictas.

Capl'm XL

b Ene aūt conſiderando

rando ea q̄ dicta ſunt ſuperi⁹ facile occurrit ꝙ obiectiones ꝑdicte aduerſarioꝝ cōtra cōcluſionē noſtrā prefatā parū militāt. Cōcluſio aūt noſtra fuit ꝙ vniuerſale conciliū ſtante vnico ⁊ indubitato roma. pon. in ſede petri ⁊ cōtradicente nō poſſet ad alia tractāda diffiniēda ac iudicanda debite ſe extēdere ꝙ̄ ad illa ad q̄ per roma. pon. fuerit cōuocatū. vnde dicendū eſt ad Ad p̄mū rōnes inductas. Ad p̄mā que ſumit̄ ex concilio conſtātieñ. reſpōſum ē ſupra tam li.ij. in.c. xcix. ꝙ̄ in hoc.iij. li.c.xxxi. ꝙ aſſumptū eſt falſū. Ad ſecundū Ad ſecundā in q̄ dicit̄ ꝙ papa cōuocās conciliū videat̄ illi auctatē ſuā incorporare: reſpōdetur ꝙ cōceſſo ꝙ papa cōuocando cōcilium vniuerſale incorporet illi auctatē ſuam nō tm̄ cōcedit̄ ꝙ incorporet illi oēm ei⁹ plenitudinē poteſtatis ſ; tm̄ ꝙ̄tū neceſſe ē ad ꝓuidēdū ſup illis ad q̄ illud ꝯuocat. vñ ſi patres illi⁹ cōcilij ad alia ſe extēdant ꝙ̄ ad ea ad q̄ a roma. pon. receperint ꝑtātē ⁊ errant vſurpando ſibi qđ nō conuenit ⁊ etiā facta ſic ꝑ eos extra ꝑtātis date terminos virib⁹ vacua ſūt ſicut apte colligit̄ ex calcedonenſi cōcilio in quo q2 patres q̄ tm̄ ad fidē cōfirmādā erāt cōgregati extenderūt ſe ad alia ſanctus Leo papa dure reprehendit patriarchā cōſtantinopolitanū vt p; ex ſuperi⁹ in.c.xxxviij. dictis. hoc etiā ex modo ſubſcribēdi quo vſi ſunt legati pape in geſtis octaui cōcilij p;: qui fuit iſte. Ego Donat⁹ dei gr̄a eps̄ ſancte Hoſtieñ. eccl'ie locū obtinens dn̄i mei adriani ſummi pontificis ⁊ vniuerſalis pape oīa q̄ ſuperi⁹ legunt̄ huic ſancte ⁊ vniuerſali ſynodo preſidens vſq; ad volūtatē eiuſdē eximij ꝓſulis ꝓmulgaui ⁊ manu ꝓpria ſubſcripſi. Eadē forma vſi ſunt ſecūdus legatus ⁊ tertius videl; Stephan⁹ nepheſine eccleſie eps.⁊ Martin⁹ romane eccl'ie dyacon⁹ q2 eñ alia ibi fuerāt ꝯcluſa de q̄b⁹ forte pri⁹ ro manus pon. nō fuerat informat⁹ pret̄ p̄ncipalem materiā pro q̄ erāt cōgregati legati pape nō dabāt plenariū aſſenſum aut cōfirmatōeꝫ niſi vſq; ad bn̄placitū romani pōtificis. Ad tertiā que ſumit̄ ex cōcilio aplo͞ꝝ: reſpōdetur Ad tertium nō eſſe ad ꝓpoſitū: q̄m in cōcilio illo fuit btūs petrus ⁊ preſidens ⁊ ad mandatū eius ſiue ordinationē electio illa facta ē. vñ ō ait. viri fratres oportet impleri ſcripturā quā p̄dixit ſpūſ ſctūs ꝑ os Dauid de iuda ⁊c̄.⁊.ſ. oportet ergo ex his q̄ nobiſcū ſunt ꝯgregati teſtem reſurrectionis xp̄i nobiſcū fieri vnū ex iſtis.⁊ ſequit̄. ⁊ ſtatuerūt duos. Ecce manifeſte ꝙ p̄ncipat⁹ huius electōnis fuit apud eū. qui caput ⁊ vertex erat apoſtolici chori: vt dicit Criſo. Ad Ad quartum quartā que ſumit̄ ex ca. ꝑmates. reſpōdet̄ ꝙ ſynodus auctate pape cōgregata bene pōt condemnaſſe epos ſi ad hoc habeat ſpeciale mandatum. vnde glo. in ca. allegato nulli. v.q.iiij. dicit ſic loquēdo de ſynodo aucte generali audiri pōt cauſa epi: ſed non pōt terminari ſine ſpeciali mādato ap̄lice ſedis. hec ibi. que glo. eſt multū notāda in hac parte cū expreſſe confirmet ꝓpoſitū. Ad q̄ntā que ſumit̄ de pra- Ad quintum ctica antiquoꝝ generaliū cōcilioꝝ: reſpōdet̄ ꝙ nō facit ad ꝓpoſitū: q̄m oīa illa in cōcilijs ꝑfatis geſta facta ſunt auctate roma. pon. ſic p; ex ſuperiorib⁹. Tum ſecūdo q2 lic; de aliq̄bus ad q̄ erant cōgregata ꝯcilia ⁊ ad eoꝝ dependentia patres ſe intromiſerūt nō tamē de oīb⁹ particularib⁹ cauſis ⁊ oīb⁹ reſeruatis ap̄lice ſedi. Ad ſextā que ſumit̄ ex ca. Ad ſextum Inter cetera.x.q. vlti.⁊ in.c. Si cleric⁹.xi.q.i. reſpōdet̄ ſicut ad p̄cedentia ꝙ in oīb⁹ geſtis illis cōcurrit conſenſus ⁊ auctas roma. pon.⁊ ita capitula illa nō militāt cōtra cōcluſionem noſtrā. Ad ſeptimā que ſumit̄ ex.c. Preſbyt̄. Ad ſeptimū di.lxxxi.⁊ ex ca. Preſbyteros. di.l. reſpōdet̄ primo q2 nō faciūt ad ꝓpoſitū q2 illa nō ſunt concilia vniuerſalia de quib⁹ loq̄mur: ſ; ſunt ꝓuincialia ſicut p; ex rubri. Secūdo reſpōdet̄ ſicut ad p̄cedētia ꝙ diſpēſatio illa facta ē auctate

Ro.pon.vnde in.c.prefato pbr̄ quod eſt ɔcilij Grangeñ.ita habet pbr̄ ſi fornicatõem fecerit ꝙꝙ ſm canones apoſtoloꝝ debeat deponi:tamen iuxta auctēz Silueſtri pape ſi in vicio nõ
Ad octauũ perdurauerit ⁊c. Ad octauã que ſumit ex.c. ſi eps.xi.q.iij.⁊ ex alijs capitulis eiuſdē cauſe: ⁊.q. Reſpõdetur primo ꝙ in illis capitulis nõ habet de depoſitõe epoꝝ licet bene de dãnatione q̃ dr̄ ibi excõicatio ſicut pz ex glo.c. ſi eps. Secũdo etiã rñdetur ꝙ dato ꝙ ita ſit ſicut aduerſarius inducit illud nõ fuit factũ ſine ſpeciali auctē Ro.pon.iuxta glo.c.null⁹.v.q.iiij.
Ad nonũ Ad vltimã que ſumit ex practica ɔcilij Baſilieñ.reſpõdetur ꝙ practica habita in ɔcilio Baſilieñ.in multis fuit exorbitãs ab omni iure introducta per quoſdã temerarios ⁊ pſumptuoſos hoĩes.vnde a practica ⁊ geſtis illius cõgregationis que tot ſcãdala in eccl̃ia pepit nulla exempla ſumẽda ſunt ſed poti⁹ de omnium fideliũ veniũt delenda pectorib⁹. Ex iſtis etiã patet ꝙ inualida ſint omniq; virtute vacua que in pragmatica ſanctõe regni Francie ex decretis Baſilieñ.ɔtinẽtur qm̄ multa illorũ aut falſa ſunt aut virib⁹ carent cũ aplice ſedis nulla ſint auctoritate vallata. Nec poteſt dici ꝙ illa decreta per acceptationẽ illã regni Francie minus bene cõſulte factã: ſalua reuerentia acceperũt aliquid firmitatis.

Capitulũ.xli.ad que vl'e conciliũ congregatũ aut cõgregandũ vacante ſede apl'ica ſe debet aut poſſit extẽdere et qua auctoritate.

Capl'm XLI

Poſtquã oſtendimus exiſtente in ſede aplica preſule aliquo indubitato ad q̃ vniuerſale cõcilium poſſit aut valeat poteſtatiue ſe extendere. Jam diſcutiendũ venit ad que ſe debeat aut poſſit extendere ſi cõgregari contingat aplica ſede vacante. Jn qua diſputatõe nobis dicendũ videt ſaluo ſp meliori iudicio ꝙ vl'e ɔciliũ cõgregatum vacãte aplica ſede ante Romani pon.creationem poſſit ⁊ valeat exequi q̃ neceſſario occurrerẽt pro regimine ⁊ tuitione eccleſie vbi p diſpoſitionẽ iuris nõ poſſet ꝓuideri ⁊ que ſine diſpẽdio magno ꝓrogari nõ poſſent vſq; ad creationẽ Romani pon. Que ɔcluſio faciliter oſtẽdit:qꝛ niſi detur ꝙ vacante ſede aplica in qua dñs poſuit eccl̃ie principatũ ⁊ gubernaculuz populi xp̄iani apud prelatos eccl̃ie ſit ptãs ꝓuidendi in caſu pdicto neceſſitatibus imminentib⁹ eccl̃ie nõ videret ſufficiẽter ꝓuiſum eccleſie in his q̃ neceſſaria ſunt populo xp̄iano qđ nullo modo dicendũ eſt de xp̄o fundatore ⁊ capite ipſius eccleſie cui⁹ ſapientia attingit a fine vſq; ad finem ſuauiter cuncta diſponens Sapie.viij.⁊ cuius ꝓuidentia in ſui diſpoſitione nõ fallit. Sed ſi q̃rat quomodo h̄ eſſe poteſt aut qua auctrate maxime cũ nõ videat concedendũ ꝙ aliq̃ cõgregatio ꝑlatoꝝ inferioꝝ a romano ꝓncipe ſine habitudine ad apl'icã ſedem habeat poteſtatẽ aliq̃d ordinãdi vniuerſaliter in vniuerſali eccl̃ia videt nobis reſpõdendũ ſaluo ſemp meliori iudicio ꝙ ꝑlati maiores ɔgregati hoc facere poſſunt auctrate ipa quã prius habebant ab apl'ica ſede q̃ in neceſſitatis iſtius articulo videt ampliata. Pro cuius intelligẽtia ⁊ ſolutiõe multarũ difficultatum in hac materia videt nobis notanduz ꝙ queadmodũ ſimplex ſacerdos nõ obſtante ꝙ limitatã habeat ptãtem iuriſdictõis tam quo ad pſonas ita vt iure ꝓhibeat ei queq; abſoluere niſi parochianũ ei⁹.vt in.c. Ecce.xvi.q.i. ⁊ in.c. Placuit.de peni.di.vi. ꝙ quo ad caſus qm̄ multi ſunt reſeruati a q̃bus ipſe regularit abſoluere nõ põt. Jn articulo tñ neceſſitatis põt abſoluere oẽs hoĩes ⁊ de oĩb⁹ peccatis ⁊ de oĩb⁹ ſentẽtijs. Tum qꝛ neceſſitas nõ habet legẽ.i.q.i.remiſſiones. Tum ſecundo qꝛ vt inquit Bernardus qđ cõſtitutũ eſt ꝓ charitate cõtra charitatẽ militare nõ debz ita dicendum videt in ꝓpoſito ꝙ prelati ipſius eccleſie maiores qui aplis in eccl̃ia ſuccedũt licz regulariter habeãt limitatã ptãtẽ ⁊ quo ad territoria quia diſtinctas habent dioceſes ⁊ terminos certos vltra quos nõ ſe debẽt extẽdere ⁊ etiã quo ad caſus mltos vtpote q̃ nõ ſunt vocati in plenitudinẽ ptãtis ſed in partẽ ſollicitudinis.vt inquit Greg.in.c. Decreto.ij.q.vi. ⁊ Julius papa in ca.ſequenti. Jn articulo tñ neceſſitatis eccl̃ie deficiẽte p naturalẽ mortẽ aut alio modo ſummo põtifice oĩno impedito cui cura ⁊ regimẽ totius eccl̃ie vniuerſalit eſt cõmiſſa videret habere auctratem aplicam ad ꝓuidendũ tm̄ tamẽ in neceſſarijs q̃ immediatã exigũt expeditõez ſi nec illis p antiquã iuris diſpoſitionẽ prouideri põt nec ꝓrogari poſſunt vſq; ad creationẽ romani põtificis ſicut in ſuperiorib⁹ de dñis cardinalib⁹ diximꝰ. Ad ꝓuidẽdã aũt tm̄ in neceſſarijs diximꝰ: qm̄ vacante ſede aplica patres cõgregati nec dñi cardinales debẽt ſe intromittere extra caſum magne neceſſitatis de alijs particularib⁹ cauſis aut de reſeruatis aplice ſedi:qꝛ ſicut vacãte ſede nullus dicitur ſuccedere romano pontifici in plenitudine poteſtatis ita nec p cõſequens in exercitio aut adminiſtratione plena illius queadmodũ nec capitulũ ſuccedit vacãte ſede epo in his q̃ ad ſolũ epm̄ ptinent vtputa in poteſtate cõferendi beneficia ad collationem ſolius epi ſpectãtia.vt habet in ca.i.ne

ſe.vacan.li.vi.multa alia induci poſſunt ad h̄ ſ̄ iſta nobis ſufficere videtur.Ex quibus ſatis videtur ꝯfutata opinio dicētium ꝙ vacāte ſe de apoſtolica ꝯciliuꝫ vl'e congregatum poſſit exercitiū ptātis aplice ⁊ adminiſtrationē eiuſ dē vniuerſaliter ſiue plenarie habere ſicut papa.Quoꝝ error iudicio noſtro ide oritur ꝙ nō ītelligūt quō claues ſint date vl'i eccl'ie: iudicāt em̄ de vl'i eccl'ia ad modū capl'i vni⁹ eccl'ie collegiate vel ad modū ꝓuincialis cōcilij aut ad modū vni⁹ vniuerſitatis popularis laicoꝝ ⁊ nō recte iudicāt qm̄.nō eſt ſimile in hac pte hinc ⁊ inde.vt li.ij.maxime circa.c.lxxij. oſtendim⁹ copioſe.Habet ergo ꝯcilium cōgregatū vacante ſede apl'ica poteſtatem ampliatā ad ꝓuidenduꝫ eccleſie in neceſſarijs que imediatam vt diximus exigunt expeditionē nec ꝓrogari poſſunt vſqꝫ ad creationē romani ponti. ad quā omni ſtudio eſt feſtinandū.Itaqꝫ cōcilium prelatoꝝ in tali caſu adminiſtrator ⁊ executor eſt neceſſarius ⁊ nō volūtarius.⁊ inde ē ꝙ in nō neceſſarijs prefati p̄lati nō habēt extēſionem ptātis qꝛ quod neceſſitate ꝯcedit̄ ceſſante neceſſitate ſolui debꝫ.vt in.c.quicq̄d de conſe.di.v.⁊ hoc videtur alias obſeruatū.vnd̄ cum auditū eſſet ꝙ Marcellin⁹ papa mortis metu Diocletiano cōpellēte idolis thurificaſſet:illico epi ex diuerſis ꝓuincijs in magno numero nullo eos vocante ad ꝓuidendū eccleſie in p̄fata neceſſitate romā ꝯuenerūt cognoſcētes eoꝝ poteſtatē in tante neceſſitatis articulo ad hoc ſe extendere.Nec debet alicui videri mirū hoc qd̄ dixim⁹ de ampliatiōe poteſtat̄ in caſibus neceſſitatis qm̄ vt dicit̄ in libro de regimine principuꝫ q̄ aſcribit̄ ſancto Thome libro ſcd̄o.c.xix. In duobus caſib⁹ ampliatur ptās romani pon.vel rōne delicti vel pro bono vniuerſalis eccleſie qd̄ elegāter oſtēdit nobis Hiere.ppha cui in pſona vicarij ieſu xp̄i dr̄.Ecce ꝯſtitui te ſuper gētes ⁊ regna vt euellas ⁊ deſtruas ⁊ diſperdas ⁊ diſſipes ⁊ edifices ⁊ plantes ⁊c̄.qd̄ ad rationē delicti ferim⁹ vbi in quattuor illis vocabulis diuerſa genera penarū accipim⁹ que infligi poſſunt vnicuiqꝫ fideli ſiue ſubdito cū dicit ſuper gētes ſiue dn̄o cum dicit ⁊ ſuper regna.Scd̄m autēꝫ eſt vnde accipimus ampliatā ptātem cū poſtea dicitur vt edifices ⁊c̄.que ad ꝓuidentiam vicarij xp̄i pertinet pro bono vniuerſalis eccleſie hec ibi.Nō eſt autem pretereundū qd̄ ſalubriter videtur conſultum ad auferendū omnem dubietatis ſcrupulū vt omnia que per vniuerſale cōcilium vacante ſede geſta ſunt ac cōſtituta per romanū ponti.futurum confirmētur ſicut practicatum fuit in ꝯcilio Conſtantieñ.

Hieremi.i.

in quo creato dn̄o martino patres cōcilij ſupplicarūt ſanctitati ſue vt ea q̄ ante creationē eius p oēs obediētias ſimul poſitas fuerāt cōſtituta confirmare dignaret̄:qd̄ ⁊ fecit de his que ad fidē ſpectabant.

Capitulū.xlij. In quo obijcitur contra predicta. Capl'm XLI

Obijciunt autē cōtra predictā cōcluſionē aduerſarij multiplicit̄. Primo ſic. vniuerſale conciliū repreſentat vniuerſalē eccleſiā:ſed vniuerſali eccl'ie data ē ptās clauiū cū data ē petro.qꝛ vt ait Augu.ſup Joh.⁊ habet̄ in ca. Quodcūqꝫ.xxiiij.q.i.cū petrus claues accepit eccl'iam ſanctā ſignificauit.ergo videt̄ ꝙ cuꝫ eccl'ia vniuerſalis ſit ſynodalit̄ cōgregata poſſit maxime vacante apl'ica ſede omīa miniſtrare ad que ptās clauiū ſe extendit.ꝯſeq̄ntia videtur clara. Secūdo ſic.vniuerſale cōcilium vacante ſede apoſtolica pōt aliqua vt habet̄ ex cōceſſis in p̄cedenti capitulo: ergo etiā oīa alia.cōſequentia videt̄ bona:qꝛ eadē ratio videtur currere de q̄buſdā ⁊ de omīb⁹. Tertio ſic.conciliū vniuerſale conſtantienſe vacante ſede confirmauit archiep̄m Lugduneñ. dedit etiā indulgentias ⁊ ſup irregularitate diſpenſaſſe legit̄ que vident̄ reſeruata apl'ice ſedi. ergo videt̄ idē qd̄ prius. Quarto idē arguit̄ ex concilio ſenenſi qd̄ legit̄ dediſſe indulgentiā plenariā. Quinto idē arguit̄ ex cōcilio baſilienſi quod nō modo rotā audiētie cauſarum erexit ſed etiā indulgentiā plenariā dedit pro negocio grecorum

Argumētū p̄mū

Secūdum

Tertium

Quartum

Quintum

Capitulū.xliij.in quo reſpōdet̄ obiectōnib⁹ prefatis aduerſariorum. Capl'm XLIII

Prefatis obiectionibus nō eſt difficile reſpondere ſuperiorib⁹ bene cōſideratis. Vn̄ ad p̄mā que ſumit̄ ex illo ꝙ vniuerſali eccleſie date ſunt claues qd̄ eſt fundamentū p̄ncipale fabularū ⁊ erroꝝ aduerſarioꝝ:reſpondet̄ ꝙ vt ſuperi⁹ li.ij.c.lxx.plene oſtēdim⁹ id nō habꝫ veritatē ad intelligentiā quā aduerſarij interpretant̄:videlꝫ ꝙ vniuerſali eccl'ie q̄ dicit̄ oīꝫ fideliū collectio:vt in.c.eccl'ia de cōſe.di.i.in omībus ſuis membris ſiue diuiſim ſiue cōiunctim data ſit clauiū ptās. Preterea dicim⁹ ꝙ ſoli petro ⁊ in eo ſuis ſucceſſoribus quem toti vniuerſitati fideliū prepoſuit caput ⁊ principem dedit vt dicit btūs Cyrillus qd̄ ſuum eſt plenū ⁊ ip̄m ſolū:vt ait btūs Greg.⁊ Juli⁹ papa:vocauit in plenitudinē poteſtat̄. Quomodo autē ſit intelligendū ꝙ cum petrus claues accepit eccleſiā ſanctā ſignificauit ſupra expoſuimus libro.ij.c.xv.dicētes ꝙ ideo dictum

Ad p̄mū

ſit qꝛ non ſoli petro/vt ſingulari perſone date
ſunt claues qm̄ vt optime arguit btūs Augu.
ſi tm̄ petro date fuiſſent nec iam aliq̄s abſol⸗
ui poſſet nec ligari nec aliqua recōciliatio fie
ret in eccl'ia.cū ergo om̄i die in veritate fiat.ꝑ
ꝑlatos ⁊ ſacerdotes xp̄i ſequit̄ ꝙ nō tm̄ petro
date ſunt ſed in eo omnibus eius ſucceſſori⸗
bus ⁊ vniuerſis prelatis futuris in eccl'ia ꝑ de
riuationē ab eo in eos. ſm̄ illud qđ btūs Am⸗
broſius inq̄t ꝙ in beato petro om̄es nos ſacer
dotes claues accepimꝰ ⁊ hōc eſt ip̄m petrum
cū claues accepit eccl'iam ſanctā ſignificaſſe
vt pꝫ ex littera beati Aug.bene pōderata. vñ
dñs Archi.in roſario hunc locū ad hanc intel
ligentiā exponēs ita dicit. Si hoc tm̄ petro di
ctum eſt ſcꝫ vt eius ꝑſonā nō tranſgrediat̄ nō
facit hoc eccl'ia.i.eius auctas.hec ille. Plane
hec eſt vera intelligētia illiꝰ auctatis ⁊ ita pꝫ
ꝙ recte intellecta nihil facit pro aduerſarijs.
Ad ſecundū Ad ſecundā cū arguit̄ pōt quedā ergo om̄ia
reſpondet̄ negando cōſeq̄ntiā:qm̄ nullā habꝫ
apparentiā:⁊ cū dicit̄ ꝙ ſit eadē rō de q̄buſdā
⁊ de om̄ibꝰ reſpōdemꝰ ꝙ falſum eſt qđ in exē⸗
plo qđ de ſimplici ſacerdote ſup̄ induximꝰ ap⸗
tiſſime pꝫ.licet em̄ ſimplex ſacerdos in articu
lo neceſſitatis poſſet abſoluere oēm hoiēm de
om̄ibus peccatis ⁊ ab om̄ibus cenſuris nō tm̄
hoc pōt extra neceſſitatis articulū. Item licꝫ
in articulo neceſſitat̄ poſſet aliq̄ puta q̄ neceſ⸗
ſaria ſunt ſaluti hūane ſicut ē abſolutio a pec⸗
catis ⁊ ab excōicatōe ſi fuerit excōicatꝰ nō tm̄
alia que neceſſaria nō ſunt ſicut diſpēſare ſup̄
irregularitatibꝰ cōferre indulgentias ⁊ hmōi
qꝛ ſine his pōt ſalus anime haberi. Ita eſt in
ꝓpoſito licet prelati cōgregati ꝓ bono eccl'ie
poſſint vacante ſede facere in caſu neceſſitat̄
aliqua ꝓ defenſione fidei ꝓ bono vniuerſalis
eccl'ie que vſqꝫ ad creationē romani pontific̄
ſine magno eccl'ie diſpēdio differri nō poſſūt
non ſequit̄ tm̄ ꝙ poſſint omnia aut que neceſſi
tas nō expoſcit aut ꝙ etiam idem poſtea poſ⸗
ſint:qm̄ vt habet̄ in ca. Quod.i.q.vij.qđ ꝓ re⸗
medio aut neceſſitate tp̄is ſtatutū eſt conſtat
primitꝰ non fuiſſe.qđ ergo neceſſitas ꝓ reme⸗
dio reperit ceſſante vtiqꝫ neceſſitate debꝫ ceſ
ſare parit̄ qđ vrgebat:qꝛ aliud ē ordo legitimꝰ
⁊ aliud qđ vſurpatio ad ꝑ̄ſens fieri tempꝰ im⸗
Ad tertium pellit. Ad tertiam que ſumit̄ ex cōcilio cōſtā
tienſi:reſpōdet̄ ꝙ ratio illa nō militat multi⸗
plici rōne. Primo qꝛ cū id qđ factū eſt tūc cuꝫ
per vnā obedientiā factū fuerit videlꝫ ꝑ obe⸗
dientiā Ioh.xxiij.que apud alias duas obedi⸗
entias ſcꝫ Gregorij ⁊ Benedicti non credeba
tur facere concilium vniuerſale ſiue eccleſiaꝫ
catholicam repreſentare non eſt multū pon⸗
derandū ſicut nec multa alia ibi facta/ſicut ſu
perius diximus in varijs locis loquēdo de de⸗
cretis factis ꝑ illam obedientiā. Secūdo da⸗
to ꝙ conceſſa fuiſſet indulgentia ꝑ concilium
poſtq̄ fuerat congregatum ex om̄ibus tribus
obedientijs ratio adhuc non militat quia in⸗
dulgentia illa non fuit plenaria que reſeruat̄
roma.ponti.hoc em̄ non preſumpſerūt prelati
conſtantie cōgregati ſcientes ꝙ cū ea que ſūt
multitudinis alicuius diſtribuere ſingulis de
multitudine ſolū cōpetit ordinaria poteſtate
ei qui multitudini preeſt. diſtribuere vero the
ſaurum eccleſie pape ſoli competit qui toti ec
cleſie preeſt ⁊ nō multitudini. vt ſanctꝰ Tho.
in iiij.di.xx.dicit. Preterea cū ad ſponſum ſo⸗
lum pertinere videatur diſpēſatio dotis ſpon
ſe.vt in.l.dote ancillam. C.de rei vendi.⁊ ad
patrēfamilias theſauri domꝰ in.l.fi. C. de bo⸗
nis que liberis ⁊ huiuſmodi.ſic ſummus pon⸗
tifex ad eū ſolum auctoritate ordinaria qui ſo
lus vocatus eſt in plenitudinē poteſtatis per
tinet dare plenariā indulgentiā. vnde ad pa⸗
pam ſolum pertinet indulgentiā plenariā cō⸗
cedere:ad multitudinē aūt ſiue cōgregatōem
ſynodalē orationuꝫ ſuffragia impartiri:quod
apertiſſime colligit̄ ex forma indulgentiarum
datarū in lateranenſi ꝯcilio pro paſſagio: que
habet̄ in ca. Ad liberanduꝫ.extra de iudeis ⁊
ſaracenis. vbi Innocētiꝰ in apparatu ⁊ poſt
eum Ioh.an.formā indulgentiarum de q̄bus
ibi fit mentio narratis quibuſdā ponentes ta
lem dicunt fuiſſe formā indulgentiaruꝫ. Nos
ergo de om̄ipotētis dei miſericordia ⁊ beatoꝝ
apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli auctate confiſi ⁊ ex il⸗
la quam nobis licet indignis contulit deus li
gandi atqꝫ ſoluendi poteſtatē om̄ibus qui la⸗
borem iſtum in ꝓprijs ꝑſonis ſubierint ⁊ expē
ſis ſuoꝝ peccaminuꝫ de q̄bus veracit̄ fuerint
corde cōtriti ⁊ ore cōfeſſi veniā indulgētiā ⁊c̄
ſequit̄ infra.ſancta vniuerſalis ſynodus orati
onū ⁊ beneficioꝝ ſuoruꝫ ſuffragia impartit̄ vt
eis digne ꝓficiat ad ſalutē:datū laterani.xix.
kal'.ianuarij pōtificatus noſtri anno.viij. Ec⸗
ce ꝙ ſynodus tam vniuerſalis tam glorioſa ſi⸗
cut illa nō preſumpſit dare indulgētias ſciēs
ꝙ ad ſponſum ⁊ ad theſaurariuꝫ ⁊ preſidentē
huiuſmodi diſpēſatio tantūmodo cōueniebat
vnde prelati conſtantie exiſtētes nō plenariā
ſꝫ multo minorē dabāt.ſ.centū dierū vel q̄dra⸗
ginta:⁊ hoc auctate legatoꝝ dñoꝝ cardinali⸗
um prefati Ioh.xxiij.qui ex antiqua conſuetu
dine dant centū dies indulgentiarū licꝫ cōci⸗
lio aſcripta ſit. Tertio dato ꝙ illa indulgētia
plenaria fuit poſtq̄ om̄ibꝰ tribus obedientijs
ſimul cōuenietibus cōciliū habitū eſt indubi⸗

tatū dicim⁹ ꝙ data eſt ſub ſpe ratihabitionis futuri romani pon. ⁊ ita ratio nō ꝓcedit. Ad quartum Ad quartū de cōcilio Seneñ. rñdetur ꝙ nō eſt ad ꝓpoſitū: qꝛ cōciliū illud nō dedit indulgētias licet ſtatuerit ꝙ indulgentiā talē vel talez cōſequerētur preſtantes fauorē inqſitorib⁹ fidei ⁊ quicqd ibi ſtatutū fuit: fuit de mente ⁊ volūtate ſummi pon. ⁊ ei⁹ auctoritate. ſ. dñi Martini. vnde indulgētia illa data. ſ. preſtantibus fauorē inquiſitorib⁹ ſub bulla eiuſdē dñi Martini proceſſit. vt a dño Paduano bo. me. q̄ in eodē ꝯcilio vn⁹ de p̄ſidentib⁹ fuit ſepenūero Baſilee audiuim⁹. Ad quintū Ad quintū qđ inducit̄ de Baſilieñ. ꝯcilio ſupra rñdim⁹ ꝙ cū in illo multa p̄ſumptuoſe in toti⁹ eccl'ie ꝑturbationē attentata fuerūt magis memoria illoꝝ execranda venit q̄ ex eo exempla ſumenda.

Capitulū. xliiij. In quo oſtēditur ꝙ romanē pon. auctoritate iuriſdictionis ſuperioꝛ ſit vl'i concilio.

Caplm XLIIII

Et ſi ex ſupradictis poſſit quilibet doct⁹ ſufficienter intelligere veritatē huius queſtionis q̄ inter multos decurrit. An. ſ. Roman⁹ pon. ſuperioꝛ ſit iuriſdictionis auc̄te vl'i ꝯcilio vel econuerſo: nihilomin⁹ ꝓ ampliori illuſtratōne veritatis hoc paucis rōibus ꝓbare volum⁹: videlicz ꝙ roman⁹ pō. ſuperioꝛ ſit vl'i ꝯcilio capiendo vl'e ꝯciliū vt dicit diſtinctā cōgregationem prelatoꝝ vl'is eccleſie condiſtinctā contra romanū pont. licet aūt ad hoc ꝓbandū efficaces ſint omēs rōnes quas ſupra in ſc'do libro induxim⁹ ad oſtendēdum ꝙ in eccleſia neceſſario eſſet dandus vn⁹ rectoꝛ ⁊ princeps ſupremā poteſtatē habēs ſuper totam vl'em eccleſiam quē ip̄m vl'e conciliū repreſentat: nihilomin⁹ in ſpeciali ⁊ ex ꝓprijs illud ꝓbam⁹. Et primo ſic. omne qđ tribuit alteri ptātem eſt ſuperi⁹ illo cui auc̄rem tribuit. hoc patet: qꝛ cauſa potioꝛ ē ſuo effectu ſ; papa tribuit auc̄tez concilio vl'i vt ſupra circa. c. xxxij. ſufficiēter oſtēdim⁹. ⁊ habet̄ di. xvij. per totū ⁊ extra de electione. c. ſignificaſti. ergo papa auctoritate iuriſdictōis ſuperioꝛ eſt vl'i concilio. ꝯña eſt bona. Secūdo omne qđ tribuit eſſe ⁊ quaſi formā alteri eſt ſuperi⁹ illo cui eſſe tribuit. patet hoc. ſed papa tribuit eē et quaſi formā vniuerſali cōcilio illud cōuocando ⁊ approbando. patz. Nā abſq; romani pō. licentia celebratū nō ꝯciliū: ſed conciliabulū aut cōuenticulū noīatur. vt in. c. in multis dicit̄. di. xvij. Tertio ſic. omne illud quod in aliqua cōitate habet rationē rectoris ⁊ preſidentis eſt ſuperi⁹ auc̄te tota illa multitudine cui p̄eeſt vt rectoꝛ. patet ⁊ colligit̄ ex primo politicoꝝ: ſed papa eſt rectoꝛ ⁊ p̄ſidens cōcilio vt oſtendimus ſupra in ca. xxij. ergo idē qđ prius. Quarto ſic. papa tribuit robur canonib⁹ et cōfirmat ſentētias cōcilioꝝ vniuerſalium vt multiplicit̄ oſtendimus ſupra in. c. xxxiiij. ergo papa eſt ſuperioꝛ iuriſdictōis auc̄te vniuerſali cōcilio. ꝯſequētia pz. Quinto ſic. ſedes apoſtolica abſoluit quādoq; qđ cōciliū ligat ⁊ dānat: ergo ſequit̄ ꝙ roman⁹ pontifex ſit ſuperioꝛ auctoritate cōcilio vniuerſali. cōſequentia pz ⁊ colligit̄ manifeſte ex ca. Inferioꝛ. diſ. xxi. antecedēs pz ex eo qđ papa nicolaus in ep̄la quā ſcribit patriarche ⁊ toti clero cōſtantinopolitano. necnō ⁊ patrū ⁊ p̄deceſſoꝝ noſtroꝝ ſecuti veſtigia qui ſoliti ſunt etiā vniuerſoꝝ ꝯcilia nequiter celebrata caſſare pontificum ſi qua ſocia ſunt crebro dicte vel exēplaria fortaſſis ep̄le q̄n poti⁹ nō ſolū hoc ſ; ⁊ oīa ſcripta vel aduerſus fratrē ⁊ coep̄m noſtrū ignatium inique confecta vel aduerſus nos cauſā illius canonice ꝓſequētes furioſe deprompta ſunt perēni damnationi mādam⁹. hec ibi. Itē patet ex eo ꝙ papa pelagius vniuerſis ep̄is ꝑ dardaniā cōſtitutis ſcribens: vt habet̄ in ca. cuncta ꝑ mundū. ix. q. iij. ait. Sed nec illa preterimus ꝙ ap̄lica ſedes frequent̄ more maioꝝ etiā ſine vlla ſynodo precedēte exoluēdi quos ſynodus iniqua damnauerat ⁊ damnādi nulla exiſtēte ſynodo quos opoꝛtuit habuit facultatem ⁊ hoc nimirū ꝓ ſuo p̄ncipatu quē btūs petrus ap̄ls dñi voce ⁊ tenuit ſemꝑ ⁊ tenebit ſancte quippe memorie athanaſium ſynodus orientalis abdixerat quē tamē exceptū ſedes ap̄lica qꝛ damnationi grecoꝝ nō cōſenſit abſoluit. ſancte memorie Joh. conſtātinopolitanum ſynodus catholicoꝝ preſulū dānauerat quē ſimili modo ſedes ap̄lica qꝛ non conſenſit abſoluit. Itaq; ſanctuz Flauianū pontificem grecoꝝ dānatū pari tenore qm̄ ſola ſedes apoſtolica nō conſenſit potius qui illic receptus fuerat ſedis ſecūde preſulē ſua auc̄tate dānauit ⁊ impiā ſynodū nō cōſentiēdo ſola ſubmouit ⁊ auc̄tatē vt ſynodus fieret calcedonēſis ſola decreuit. hec ibi. Ex q̄bus manifeſte patz falſitas interp̄tatiōis cuiuſdā aduerſarij q̄ vt ſcribit auc̄tas ap̄lice ſedis poterat abſoluere quos cōcilia ꝓuincialia ſiue patriarchalia dānauerāt non aūt quos vniuerſalia: vniuerſale eñ fuit ephesinū ſecūdū in quo Flauianus p̄ſidens pape fuerat cōdēnat⁹. Sexto ſic. ſolus roman⁹ pōtifex eſt vocatus in plenitudinem ptātis: nā ſolus ip̄e habet ptātem illimitatā in cui⁹ argumentū: vt dicit ſctūs Tho. in. iiij. di. xxiiij. papa nō vtitur baculo ſicut alij ep̄i in ſignū ꝙ nō habz coartatā ptātē quā curuatio

baculi deſignat: ſed alij prelati ex q̄bus cōgre
gatur cōciliū cōuocati ſunt in partē ſollicitu-
dinis: vt in.c. Decreto ait Grego.ij.q.vi.⁊ ita
habēt ptātē limitatam ergo ſequit̄ ꝙ papa ſit
ſuperior auctate vniuerſali cōcilio. Septi-
mo ſic.om̄is paſtor ſuperior eſt auctate grege
ſuo patꝫ: ſed papa eſt paſtor oium ouiū xp̄i ſm
illud Joh.vlti. Paſce oues meas ⁊ cōcilium
vniuerſale ptinet ad gregē xp̄i vt pꝫ: ergo ne-
ceſſario cōfitendū eſt ꝙ papa ſit auctate ſupe
rior cōcilio vniuerſali. Cōfirmat̄ ſic iſta ratio
cōciliū vniuerſale ſeorſum ſumptū a papa aut
eſt paſtor aut ouile ſiue grex: non pōt dici ꝙ ſit
paſtor quia nō pōt aſſignari cuius gregis aut
ouilis ſit paſtor: ptꝫ: q: nō pōt dici ꝙ ſit paſtor
vniuerſalis eccl̄ie: q: cū illā repreſentet ⁊ au-
ctoritate illiꝰ dicat̄ fulciri non pōt dici paſtor
eius ſic nec ſupior illa. nō pōt dici ꝙ ſit caput
fideliū ſingulorꝝ qui ſunt extra conciliū. Tum
q: etiā illos rep̄ſentet ⁊ ſit repreſentatiue ipſi
Tum q: papa eſt paſtor oim fideliū: vnius aūt
ouilis vnus ē paſtor ſm illud Joh.x. Erit vnū
ouile ⁊ vnus paſtor. Si aūt ꝯciliū eſt grex ne-
ceſſe eſt ſi ſit grex ouiū xp̄i ⁊ non dyaboli ꝙ ſit
ſub romani pontificis cura ⁊ ptāte cui in btō
petro xp̄s vniuerſas oues ſuas ſine exceptōne
quacunqꝫ paſcēdas cōmiſit. Octauo ſic: ca
put ſuperiꝰ eſt nō ſolū ſitu ſed etiā auctate to
to reſiduo corpe pꝫ. ſed romanꝰ pontifex ē ca-
put cōcilij: ergo neceſſario dicendū eſt ꝙ ſit ſu
perior auctate vniuerſali cōcilio. cōſequētia ē
manifeſta. maior ē nota. minor etiā notiſſima
cuꝫ ſit caput vniuerſalis eccl̄ie quā rep̄ſentat
ip̄m cōciliū vt in ſuperioribꝰ eſt demōſtratum
vnde etiā btūs Criſo. beatū petrū verticē no
minabat ap̄lici chori. ⁊ ſynodus calcedoneñ.
leonē papā caput ſuū ꝓfitet̄ aperte vt ſuperiꝰ
introductū eſt. Nono ſic. xp̄s ē ſuperior vni-
uerſali cōcilio ptāte auctatis vt pꝫ. ergo ⁊ pa
pa. pꝫ cōſequētia qm̄ papa eſt vicariꝰ genera-
lis eius vices ip̄ius gerēs in eccl̄ia dei ⁊ ꝑ con
ſequēs in cōcilio vniuerſali: ergo papa ē ſuper
cōciliū vniuerſale. Unde btūs Cyrillus in li-
bro theſaurorꝝ dicit ꝙ ap̄li in euāgelijs ⁊ epi-
ſtolis affirmarūt petrū eſſe loco dn̄i ⁊ eiꝰ eccle
ſie: eidē dantes locū in om̄i capitulo ⁊ in om̄i
electōe. Decimo. papa preeſt auctate ⁊ ꝑlati
one toti eccl̄ie dei vtpote qui caput ⁊ p̄nceps
eiꝰ eſt vt in ſecūdo li. multiplicit̄ ꝓbatū eſt: er
go etiā ſuperior eſt vniuerſali cōcilio illā rep̄-
ſentanti. cōſequētia eſt nota. ex alijs etiā dicē
dis infra hoc magis firmabitur. Ex quibꝰ iam
dictis ⁊ ſuperiꝰ ꝑ diuerſa capitula explanatis
faciliter quiſqꝫ intelliget papā multiplicit̄ eē
ſupra cōciliū videlicꝫ cauſalitate ꝑlatōnis di

gnitate ampliſſime auctoritatis ⁊ extenſione
adminiſtratiōis. Ex quo manifeſte conuincit̄
error dicētiū cōciliū vniuerſale eſſe maius ſim
plicit̄ roma. pon. auctate ⁊ ptāte iuriſdictōis.

Capitulū. xlv. in quo ponuntur aduerſariorum obie
ctiones.

C Ontra iam dicta Capl'm. XLV

de auctoritate roma. ponti. ⁊ ſupe-
rioritate ſup vniuerſalia ꝯcilia ad-
uerſarij multa moliunt̄ ⁊ inducūt vt eis appa
ret pro ſe plurima de auctoritatibus ſacre ſcri
pture ⁊ de vniuerſalibꝰ concilijs atqꝫ de dict̄
ſanctorꝝ patrū ſumpta addētes inſup aliquas
ratiōes de quibꝰ multis p̄ncipaliora ⁊ que eo-
rum iudicio potiora ſūt colligemꝰ que ſequūt̄
Primo em̄ arguunt ex illo Math. xviij. Si Argumētū p̄mū
peccauerit in te frater tuus ⁊c̄. ſequit̄: dic ec-
cleſie in quo loco petrus q̄ futurus ordinabat̄
ſummus pontifex remitti videt̄ ad eccl̄iam in
caſu iudicij ſicut ad tribunal maius ⁊ ꝑ conſe
quens nō dubiū quin eccl̄ia vniuerſalis ſyno-
daliter congregata ſit ſuperior ip̄o papa cum
nullus remittat̄ in tali caſu niſi ad ſuperiorē.
Q aūt cōciliū vniuerſale ſit intelligendū per
eccl̄iam cui xp̄s dixit dic eccl̄ie. ꝓbare nitunt̄
ex tribꝰ. Primo per Grego. qui in regiſtro ſuo Probatio p̄ma
ep̄la. cclxv. rep̄hendēs Joh. cōſtantinopolita
num eo ꝙ vniuerſalē ſe vocabat dic̄ ſic. Nos
quidē in quibꝰ talis tantaqꝫ per auſum teme-
rariū culpa cōmittit̄ ſeruamus qđ p̄cepit veri
tas di. Si peccauerit in te frater ⁊c̄. ſequit̄: er-
go itaqꝫ ꝑ reſpōſales meos ſemel ⁊ bis verbis
humilibꝰ hoc qđ in tota eccl̄ia peccat̄ corripe
re ſtudui: ꝑ me ſcribo quicquid humilit̄ facere
debui nō omiſi: ſi in mea correctōne deſpiciar.
reſtat vt eccl̄iam habeā adhibere. hec Greg.
vbi dicit aduerſarius ꝙ ꝑ ly eccl̄iam adhiben
dam Gregoriꝰ intelligat cōcilium vniuerſale
Jtē idē ꝓbare ſecūdo nitunt̄ auctate Nico- Secunda
lai pape qui in ca. Precipue. xi.q.iij. ita dicit
regi lothario. Ceterū caue ne qn̄ nobis ſm p̄-
ceptū dn̄i duos vel tres teſtes adhibeamꝰ im
mo vero hoc ſancte eccl̄ie dicamꝰ: ⁊ (qđ non
optamus) decetero cūctis fias ethnicus ⁊ pu
blicanꝰ. hec ibi. dicit aduerſarius ꝙ ly ſcrē ec-
cleſie dicere intelligat dicere cōcilio vniuerſa
li tanqꝫ tribunali maiori. Tertio ꝓbare nitū Tertia
tur per albertū magnū qui dicit̄ ſic expoſuiſſe
auctatem illam dic eccl̄ie. i. ꝑlato vel ſynodo.
Secūdo p̄ncipalit̄ arguunt ex illo Act. viij. Secundū arg
vbi dicit̄ ꝙ cū audiſſent apoſtoli q̄ erāt hiero-
ſolymis ꝙ recepit ſamaria verbū dei miſerūt
ad illos petrū ⁊ iohannē. Ex quo arguūt ꝙ cū
miſſio importet ſuperioritatē in mittēte reſpe

etu miſſi ꝙ collegiũ aplõꝝ qḋ repreſentat cõ/
ciliũ vniuerſale eſſet maius ⁊ ſuperi⁹ auctate
ipo petro.⁊ ꝑ cõſequẽs cõciliũ vniuerſale ipſo
Tertium roma.pon. Tertio ex illo Act.xv.vbi cũ que/
ſtio fieret ſup obſeruatõe legaliũ inter aplos
petrus volens votũ ſuũ dicere ſurrexit: vt ait
tex.Surgens petrus dixit ad eos: qḋ videt̃ fe
ciſſe in ſignũ reuerẽtie ꝗ reuerẽtia debet̃ ſupe
riori:ergo videt̃ ꝙ collegiũ aplõꝝ fuerit ſupe/
Quartum rius auctate petro. Quarto ex concilio.viij.
conſtantinopolitano in quo habet̃ ſic.ſi ſyno/
dus vniuerſalis fuerit cõgregata ⁊ facta fue/
rit etiã de ſancta romana ecclĩa queuis ambi
guitas ⁊ cõtrouerſia oportet venerabilit̃ ⁊ cũ
ꝯueniẽti reuerentia de ꝓpoſita queſtione ſci
ſcitari ⁊ ſolutionẽ accipere aut ꝓficere aut ꝓ/
fectũ facere nõ tamẽ ſententiã audacter dare
contra ſummos ſeniores pontifices.ex quo ex
aduerſo arguit̃ ꝙ ſynodus vniuerſalis dum tñ
nõ audacter ſed cũ ꝯuenienti reuerẽtia aduer
ſus romanũ pontificẽ poſſet ꝓferre ſententiã
ſi fuerit incuſat⁹ ⁊ ꝑ cõſequẽs ꝙ ſynodus vni/
Quintum uerſalis ſuperior ſit auctate papa. Quinto
ex cõcilio cõſtantienſi vbi declaratũ eſt ꝙ con
ciliũ vniuerſale habeat a deo immediate pote
ſtatem cui ꝗlibet fidelis cuiuſcũq; dignitatis
Sextum ſit etiã papalis tenet̃ obedire. Sexto ex eo/
dem concilio vniuerſali papa Martinus ap
probante eodẽ cõcilio condẽnans articulũ il/
lum non eſſe de neceſſitate ſalutis:credere ro
manã ecclĩam eſſe ſupremã inter alias eccleſi/
as.dicit error ſi per romanã ecclĩam intelliga
tur vniuerſalis ecclĩa aut ꝯciliũ generale aut
pro q̃to negaret ꝓmatũ ſummi pontificis ſup
alias eccleſias particulares.Ex quo arguit̃ ex
aduerſo ꝙ ꝯciliũ legitime cõgregatũ ſit ſuper
oẽs ecclĩas ⁊ earũ rectores ⁊ ita ſup romanaꝫ
Septimum ⁊ ei⁹ põtificẽ. Septimo ex ṽbis hylarij pape
q̃ cũ quadã edidiſſet ꝯſtitutõeꝫ corrigẽs exceſ
ſus quorũdã ſic ad ꝯgregatã ſynodũ dixiſſe fer
tur:vt hr̃ in ca.Nõ qs.xxv.q.ix.Nõ vt dein/
ceps poſſit illa tenaci⁹ cuſtodire ſctã ſynodus
ſententiã ⁊ ꝓpriã ſuſcriptionẽ accõmodet vt
ſynodali iudicio aditus recludat̃ illicitus.Ex
quo arguit̃ ex aduerſo papã in ecclie reforma/
tione ſynodi ꝯgregate iudiciũ vt ſupremũ tri
bunal cognouiſſe:cũ potẽti⁹ ſynodali iudicio
q̃ſuo aditũ ad illicita poſſe claudi iudicauerit
Octauum Octauo ex ṽbis ſymachi pape q̃ in ſynodo
pſidẽs cũ de valitudine cuiuſdã ſcripture qua
cautũ erat vt ſi ro.pon. hoc ex ſeculo migrare
ꝯtigeret ñ ſine ꝑfecti vrbis ꝯſultatõe cuiuſq̃
noua celebraret̃ electio q̃ſtionẽ referret ĩ me/
diũ illã voluit in ſctã ſynodo ꝑlegi vt cui⁹ eẽt
vigoris poſſit agſci dicẽs id agere ne ipꝫ ipo/
ſterũ diſputare ꝯtingeret cũ ſacra poſſet ſyno
dus iudicare ⁊c̃.vt in.c.Bñ.di.xcvi.Ex quo ex
aduerſo arguit̃ ꝙ ro.pon. ꝓfitet̃ ſanctã ſyno/
dũ iudicare poſſe ſup eo qḋ abuſum ꝯtinet et
diminutionẽ eccleſiaſtice libertatis. Nono Nonum
ex.§.item Symach⁹.ij.q.vij.vbi ita inq̃t Gra
tianus.Item Symachus papa in romana ſy
nodo dignitate ſua ſpoliatus pri⁹ ſtatui priſti
no reſtitui diſcernit̃ ⁊ tunc venire ad cauſam ⁊
ſi ita recte videret̃ accuſantiũ ꝓpoſitionibus
reſpõderet digna res viſa eſt maximo numero
ſacerdotũ ac mereretur effectũ:ſed cum poſtmo
dũ ordinaret̃ quõ eſſet accuſandus ꝓfatus pa
pa vt cãm diceret occurrebat ſed ab emulis ẽ
impeditus ⁊c̃.Ex hoc arguit̃ ex aduerſo luci/
de haberi ꝙ romani pon. cauſam ſi incuſatus
fuerit ſi velut ſpoliatus reſtitutioni ſiue recu/
perationi intẽdat deferri debere ſupremo tri/
bunali vniuerſalis cõcilij. Decimo ex.c.pro Decimum
uidentie.di.xcix.vbi beat⁹ Anacletus ⁊ papa
Lucius etiam in.c.vrbes.di.lxxx. plane dicũt
nõ ſolum Petrũ: ꝗ etiã oẽs aplos in quib⁹ ip/
ſe includebatur tanꝙ primus diſtinxiſſe ꝓuin
cias patriarchas archiepos ⁊ epos cõſtituiſſe
que oĩa ſignũ ſunt iuriſdictionis eminẽtiſſi/
me.Ex quo arguit̃ ꝙ Petrus nõ fuerit maior
collegio apoſtoloꝝ ⁊ per ꝯñs nec papa vlĩ cõ
cilio. Undecimo ſic.Eleutherius papa di/ Undecimum
cit in.c.q̃uis.iij.q.vi.ꝙ a cetu apoſtoloꝝ: quẽ
generalis ſynodus repñſentat diffinitũ eſt nõ
niſi romanũ põ.debere diffinire põtificũ accu
ſationes.Item Julius papa dicit in.c.dudũ.
iij.q.vi.a ſanctis aplis ⁊ ſic ab eoꝝ cetu ſtatu/
tũ fuiſſe nõ oportere abſq; ſentẽtia romani põ
ti.concilia celebrari que quidẽ inquiũt aduer
ſarij euidẽtiſſime demonſtrant ſuperioritateꝫ
congregatoꝝ aploꝝ ⁊ ꝯñter ꝯcilij vlĩs in Ro
manũ pon.cũ ex eoꝝ decretis ⁊ nõ ecõtra Pe
tri poteſtas fuerit ſublimata.plane ⁊ ſi diffini
tionẽ cauſe accuſati epi trãſtulerit cetus apo
ſtolic⁹ in romanũ pon.nõ tñ illam a ſe abdica
uit ⁊ ꝯñter nec a ſynodo gñali vt eſt clariſſim⁹
textus.iiij.q.v.ca.quiſq̃s. Duodecimo argu Duodecimum
unt ſic Ro.pon.tenet̃ obedire ſtatutis vniuer
lis cõcilij ⁊ illa ſeruare nec poſſe ſoluere.vt pꝫ
in.c.ſicut.di.xv.inquit Greg.⁊ etiam idem ha
bet̃.c.cõtra.xxv.q.i.⁊ per multa.c. ibidem. er/
go ⁊c̃. Tredecimo ſic.ſentẽtia romani pon Decimũtertiũ
ti.examinatur in concilijs vniuerſalibus.ḡ vi
detur ꝙ vniuerſale concilium ſuperi⁹ ſit ptãte
⁊ aucte romano pon.ꝯña videtur nota.añs ni
tuntur oſtendere tribus exemplis. Primo de
depoſitione Dioſcori facta per leonem papaꝫ
que fuit examinata in concilio Calcedonen/
ſi.Secundo de depoſitione Pyrri et Sergij

facta per martinū papā in ſynodo romana q̄
fuit examinata in ſynodo cōſtātinopolitana.
Tertio de depoſitione focij cōſtantinopolita
ni que fuit ꝑ nicolaum ⁊ adrianū romanos pō
tifices que poſt examinata fuit in. viij. ſynodo

Decimūquartū.
Decimoquarto ſic auctãte beati Ambro. in
epl̄a. lxxij. vbi ipē referēs epl̄am beati damaſi
pape directā iudicibꝰ deputatis a capueñ. ſy-
nodo in cauſa bonoſi epi ſic dicit eū dixiſſe ꝓ
veritate vel ꝓ modeſtia noſtrā ſentētiā ſciſci-
tari voluiſtis: ſed cū huiuſmodi fuerit cōcilij
capuenſis iudiciū vt finituri bonoſo ac eiꝰ ac-
cuſatoribꝰ iudices tribuerēt ⁊ p̄cipue macedo
nes qui cum ep̄o thaſſaloniceñ. de eius factis
agnoſcerēt aduertimꝰ ꝙ nobis iudicandi for-
ma cōpetere nō poſſet. Naꝫ ſi integra eſſet ho
die ſynodus recte de his que comp̄hendit ve-
ſtroꝝ ſcriptoꝝ ſeries decerneremus. veſtrū ē
ergo q̄ hoc recepiſtis iudiciū ſentētiā ferre de
oīmibus: vicem em̄ ſynodi accepiſtis quos ad
examinandū ſynodus elegit. deniq; cū boſſus
ep̄s poſt iudiciū veſtrū miſiſſet ad fratrē nr̄m
Ambroſiū qui eius ſentētiā cōſuleret interdi-
ctam ſibi eccl̄iaꝫ interrūpere ac ingredi reſpō
ſum eſt ei ꝙ nihil temerandū foret ſed oīa mo
deſte patiunt̄ oportere ferenda nec contra ſen
tentiā veſtrā tentandū aliq̄d vt qꝺ videretur
vobis iuſticie cōuenire ſtatueretis q̄bus hec
ſynodus dederat auctãtē. Et ideo p̄mū eſt vt
hi iudicent q̄bus iudicandi facultas ē data.
vos em̄ totius vt ſcripſimꝰ ſynodi vice diſcer-
netis: nos em̄ quaſi de ſynodi auctãte iudica-
re nō cōuenit ⁊c. ⁊ infra ſubiungit ſic: vnde ve
ſtre normā expectamus ſentētie. hec ibi. Ex h̄
arguūt aduerſarij ꝙ romanꝰ pontifex fatet̄ ꝙ
ſi ſynodus integra fuiſſet hoc eſt ſi alteri cau-
ſam non delegaſſet ipm̄ de cauſa potuiſſe co-
gnoſcere: ſed qꝛ ſynodus alij delegando preue
nit dicit ſe iudicandi onus nō poſſe aſſumere
cū illi ſynodi vice decernāt: ſibi aūt de ſynodi
auctãte iudicare nō cōuenit cū tamē ſi ipſe ſy-
nodo ſuperior foret aduocare poſſet cauſam ꝑ

Decimūquintū
ſynodū delegatā. de appel. c. Ut noſtrū. De-
cimoquinto ſic. ex auctoritate eiuſdē Ambro.
qui in quadā prefatōe dedicatōis altaris ma-
ioris eccl̄ie Mediolaneñ. inter alia dicit ſic: ꝑ
xp̄m dn̄m noſtrū qui eminētiā ptātis accepte
eccl̄ie cōtulit quā pro honore ſuſcepto reginā
cōſtituit ⁊ ſponſam cuiꝰ ſublimitati vniuerſa
ſubiacer ⁊c. Ex quo arguitur ſic ex aduerſo: ſi
igit̄ eminentiā ptātis accepte contulit eccl̄ie
vniuerſa eius ſubijciens ptāti neceſſario con-
tulit quod in eandē tranſtulit ptātem ſummū

Decimūſextū
ponti. iudicandi in caſu neceſſario. Decimo-
ſexto ſic auctãte bti Hiero. qui in ca. Legimꝰ.
diſt. xciij. dicit ſic. ſi auctoritas queritur orbis
maior eſt vrbe. Ex quo arguit̄ ex aduerſo ꝙ ſi
auctãs orbis maior eſt vrbe romane eccl̄ie. er
go cōcilij vniuerſalis potius ⁊ maius eſt iudi-
cium in quo rep̄ſentatio eſt orbis. Decimoſe Decimūſeptimū
ptimo auctãte eiuſdē Hiero. ſic. Hieronymꝰ
loquēs in quadā epl̄a ad Damaſuꝫ papam de
ſupremo ordine eccl̄ie ſcilꝫ ep̄ali ſic ait. de hoc
officio amplius diſputare nō poſſuꝫ qm̄ q̄cq̄d
in clericis conſecratū eſt prediximus ep̄m ſolū ha-
bere. manifeſtū eſt in illis partes ⁊ mēbra vir
tutū in ep̄o plenitudinē diuinitat̄ corporalit̄
habitare: atq; ita eſt vt in ep̄is deū in preſby-
teris ap̄los qui ⁊ ip̄i ſunt recognoſcas. ⁊ .j. oēꝫ
em̄ ptātem deꝰ diſcipulis dedit: ⁊ moyſen do-
minū dici voluit pharaonis. Ex hoc arguit̄ ex
aduerſo ꝙ ſi dn̄s deus oēm poteſtatem dedit
diſcipulis ſuis ſequit̄ ꝙ ⁊ poteſtatē ſupra ro-
manū pontificē dedit ap̄lis cōgregatis quoꝝ
vices rep̄ſentant ep̄i congregati in vniuerſa-
li concilio. cōſequentiā ꝓbare nitunt̄ ꝑ hoc ꝙ
ap̄lus loquens de xp̄o ad Heb. ij. ſup illud ps.
Omnia ſubiecisti ſub pedibus eius. dicit in eo
qꝺ dicit oīa ſubiecit nihil dimiſit non ſubie-
ctum ei. Decimooctauo ſic ex dictis bti Au- Decimūoctauū
guſtini in epl̄a q̄dā quā ſcribit ad gloriū eleu-
ſium ⁊ felicē grāmaticū qui aduerſus donatū
⁊ aliquos alios calūniatores ſententiam quā
melchiades papa cū ep̄is q̄buſdā ꝓmulgaue-
rat in cecilianū ep̄m in ſuo ep̄atu confirmaue
rat ſcribēs ita dicit. Ecce putemus illos ep̄os
qui rome iudicarūt nō bonos iudices fuiſſe. re
ſtat adhuc plenariū vniuerſalis eccl̄ie cōciliū
vbi etiā cū ip̄is iudicibꝰ cauſa poſſet agitari ⁊
ſi male iudicaſſe cōuicti eſſent eoꝝ ſentētie ſol-
uerent̄. Ex hoc arguit̄ ex aduerſo ꝙ ſententia
data per romanū pon. ſi recta nō fuerit retra-
ctari poſſet ꝑ vniuerſalē ſynodū tanq̄ per tri-
bunal ſuperiꝰ. Decimonono ſic ex dicto Au- Decimūnonum
guſtini q̄ in ca. Puto. ij. q. vij. ita dicit. Cū pe-
trus a paulo poſteriore corrigit̄ ⁊ pacis veri-
tatis vinculo cuſtodito ad martyriū ꝓmouet̄
q̄to facilius ⁊ fortius qꝺ per vniuerſe eccleſie
ſtatū firmatū eſt vel vnius ep̄i auctoritati vel
ꝓ vnius ꝓuincie cōcilio preferendum eſt. Ex
quo ex aduerſo concludunt̄ duo. Primū eſt ꝙ
petrus licet eſſet ſummus pontifex non recte
agens a paulo bene ſentiente licite argui po-
teſt. Secūdū eſt ꝙ ſtatutū vniuerſalis cōcilij
ſtatu cuiuſlibꝫ ep̄i etiā romani preferendū ſit.
Uigeſimo ſic ex glo. in. c. Anaſtaſius. di. xix. Uigeſimū
vbi ponit̄ ꝙ vbi de fide agit̄ tūc ſynodus ma-
ior eſt papa. Uigeſimop̄mo ſic. conciliū vni- Uigeſimūprimū
uerſale nō poteſt errare in fide vt videt̄: papa
vero ſic: vt in. c. Si papa. di. xl. ergo ꝯciliū vl̄e

Uigeſimūſecun-dum. eſt ſuperi⁹ romano pon. Uigeſimoſecundo
ſic.ex geſtis octaue ſynodi vbi reperit̃ dixiſſe
zacharias ep̃s contra ſentẽtias Nicolai pape
⁊ Adriani ſummoꝝ pōtificū ⁊ omniū patriar-
charū.canon'princeps eſt ⁊ ẜm illū agẽtes ni-
hil faciūt extra illud qđ decet.cū ṽo extra hūc
faciūt ſiue papa Nicolaus ſiue alius quis nō
acq̃eſcimus.ergo videt̃ ꝙ ſi canō ſit princeps
Uigeſimūtertiū. pape ꝙ ꝑ ꝯñs ꝯcilium. Uigeſimotertio ſic
ꝯcilium vl'e iudicat ⁊ deponit papam.ẜ con-
cilium vl'e eſt auctoritate ſuperi⁹ papa. ꝯña ē
manifeſta:q2 hmōi iudiciū nō eſt niſi ſuperio-
ris.vt patet ex.c.inferior.di.xxi.añs etiā patz
Uigeſimūq̃rtuz. tū ex.c.preallegato.ſi papa.di.xl.tuz ex practi
ca ſepe habita in eccleſia. Uigeſimoquarto
ſic:ſi conciliū vniuerſale nō eſt maioris aucto-
ritatis ꝙ̃ papa tunc fruſtra ſit celebratio vni-
Uigeſimūq̃ntū. uerſaliū conciliorꝝ.ſed hoc nō eſt dicendū: er-
go idem qđ prius. Uigeſimoquinto ſic.i.c.
de quibus.di.xx.traditur ordo talis ſeruãd⁹ in
ſolutione alicui⁹ q̃ſtionis vt primū recurrẽdū
ſit ad ſcripta veteris vel noui teſtamẽti. ſcđo
ad canones apl'oꝝ vel ꝯciliorꝝ.tertio ad decre
ta ⁊ decretalia ſummoꝝ pontificū. Ex quo ar
guunt aduerſarij ꝙ conciliū vl'e cuius ſunt ca
nones ſit ſuperioris auc̃ris ꝙ̃ romanus pon.cu-
ius ſunt decretalia. Alia argumẽta tangẽtur
cum de appellatione.j.erit ſermo ⁊ alia tacta
ſunt in ſcđo li.circa.c.xcvij.

Capitulū.xlvi. In quo r̃ndetur obiectionib⁹ p̃fatis.

Caplm. XLVI

Is nō obſtanti

b bus quib⁹ facile eſt reſpōdere li
cet ſint multa numero ſtandum
videtur firmiter in ſentẽtia pri
us poſita videlicet ꝙ papa xp̃i gñalis vicari⁹
⁊ vices ſuas ⁊ locū tenens in terris: nō ſolum
quolibet prelato eccl'ie ꝑticulari eſt auc̃te ma
ior atq3 ſuperior:ſed etiam concilio vl'i ex om-
nib⁹ alijs mundi p̃latis congregato.vnde di-
Ad primū argu. cendū eſt ad ſingulas rationes. Ad primā
reſpōdem⁹ ſicut alias in ſecūdo li.c.xcviij. r̃n-
ſum eſt pleniſſime vbi in ꝯcluſione habitū eſt
ꝙ per ly eccleſiā ad quā ſicut ad iudicẽ videt̃
quiſq3 fidelis remitti i auctoritate illa Mat.
xviij.dic eccleſie:nō eſt regulariter accipiẽda
vl'is eccleſia nec ꝑ orbem diſperſa nec in vnuz
ſynodaliter ꝯgregata:ſed p̃latus eccl'ie iuxta
expoſitionẽ Criſo.beati Aug.⁊ beati Thome
⁊ q̃ſi oium doctoꝝ antiquoꝝ. Ad illa aũt teſti
monia inducta ꝑ aduerſarios ad ꝓbãdum ꝙ
p̃fatus tex.dic eccleſie ſit intelligẽdus de ꝯci-
lio vniuerſali:reſpōdemus ꝙ falſum ſit ꝙ ali-
quis illoꝝ doctoꝝ voluerit hoc intelligere.qđ
patet diſcurrẽdo ꝑ ſingulos. Nō quidẽ beat⁹

Grego.cum ait.reſtat vt eccleſiã habeã adhi- Ad ꝓbationẽ pri-mam.
bere q̃n ibi eccl'iam nō vniuerſalẽ eccl'iam q̃
collectio eſt omniū fideliū nec ſynodū vniuer
ſalẽ vocat ſed diſciplinã aut cẽſuram eccleſia-
ſtice auctoritatis:qđ pȝ manifeſte ex duobus.
Primo ex forma ẜmonis:ait em̃.ſi in mea cor-
rectione deſpiciar reſtat vt eccl'iam debeã ad
hibere:qđ nihil aliud videt̃ ſonare ꝙ̃ ſi in mea
correctiōe quã ſepe feci meis litteris ⁊ per nū
cios meos deſpiciar reſtat vt diſciplinã eccle
ſiaſticã adhibeã puta excōmunicationis vel
ſuſpenſionis. Secundo colligit̃ hoc idẽ ex ge
ſtis beati Greg. circa illã cauſaȝ q̃n deſpect⁹
beat⁹ Greg.in correctōe ſua a prefato Joh.pa
triarcha ꝯſtantinopolitano:nō adhibuit vni-
uerſale conciliū ad correctionẽ illius ſed diſci
plinã eccleſiaſticã.vñ mãdauit reſpōſalib⁹ ſu
is quos ad conſtantinopolim mittebat ne cō-
municarẽt cū eo in diuinis.Unñ idẽ Greg. ſcri
bens imꝑatori mauricio de eodẽ dicit eundeȝ
fratrẽ ⁊ conſacerdotẽ meū ſtudioſe admonere
curaui vt ſi pacẽ oim concordiamq3 deſiderat
a ſtulti vocabuli appellatōne compeſcat. Itẽ
in ep'la ſequenti ad Eugeniū ep̃m alexandri-
num ⁊ Anaſtaſiū ep̃m antiochenū de cyriaco
patriarcha qui ſecut⁹ fuerat Joh.in vſurpati-
one nois vniuerſalis dicit ſic. Meus ṽo dya
conus cū predicto fratre noſtro cyriaco miſſa-
rum ſolẽnia celebrare nō debet:q2 ꝓphanum
vocabulū culpa ſupbie aut cōmiſit aut ſequit̃
ne ſi (qđ abſit) ei tali elatione poſito proce-
dit:vanitatẽ ſtulti nois cōfirmare videamur:
eundem vero fratrẽ admonere ſtudui vt ſe a
tali ſuperſtitione corrigat:q2 ſi hanc nō corre-
xerit pacẽ nullo modo nobiſcū habebit. Item
in ep'la alia ad eundẽ cyriacum patriarcham
ita ſcribit. Cū ea charitate q̃ dignū eſt ſtude-
mus vt ꝓphanã elationẽ peruerſi ſuperbiq3
vocabuli ſcãdalū de medio eccl'ie feſtinet̃ au-
ferre:ne a pacis nr̃e ſocietate diuiſi iueniri poſ
ſitis. h̃ ille. Ecce q̃d btũs Greg. vocat eccl'iaȝ
quã adhibere vel adire voluit q2 nō niſi eccle-
ſiaſticã cenſurã quã ip̃e facere poterat. Secū
do reſpōderi pōt ꝙ dato ꝙ btũs Greg.ꝑ eccle
ſiam ibi conciliū vniuerſale intelligere voluiſ
ſet nō ſequit̃ ꝓpt̃ hoc ꝙ conciliū vniuerſale ſit
ſuperi⁹ auc̃tate romano pon.cū vt ip̃e Grego.
ſcribens imperatori mauricio contra prefatū
Joh.patriarchã conſtantinopolitanū dicat.
Ecce claues regni celeſtis accepit petrus:po
teſtas ei ligãdi ⁊ ſoluẽdi tribuit̃: cura ei toti⁹
eccl'ie ⁊ ꝑncipatus cōmittit̃ ⁊ tñ vniuerſalis
apl'us nō vocat̃.vnde non eſt accipiendum ꝙ
adhibiturus erat eccl'iaȝ tanꝙ̃ tribunal mai⁹
ſed ad maiorẽ cōfuſionẽ ⁊ erubeſcentiã illius

queadmodū inquit glo. Hiero. ſup illō Mat. xviij. dic eccl'ie vt ſcȝ maiorē erubeſcentiā patiatur. poſt hec oīa ſequit̄ excōicatio q̄ fieri debet p os eccl'ie. i. per ſacerdotē. Qđ vero ſecūdo inducit̄ ex ca. Precipue. xi. q. iij. etiā non facit p aduerſarijs: q2 cū nicolaus papa dicit q̄ dicam⁹ eccl'ie: noīe eccl'ie nō intelligit vniuerſalē eccl'iam vel vniuerſale ꝯciliū ſed ſeipſ deſignat vt in iudicio p̄ſidētē. Nam vt ſctūs Tho. tam in. iiij. di. xix. q̄ in. ij. ij. q. xxxiij. ꝯtractans intellectum prefate auctātis. Si peccauerit in te ⁊c. dic eccl'ie: dicit q̄ dicere prelato in iudicio p̄ſidenti eſt dicere eccl'ie: ⁊ q̄ ita ſit in p̄ſenti loco p3 p glo. p̄fati. c. que ita habet̄ ſic ergo in cauſa denūciatōnis idē pōt eſſe iudex accuſator ⁊ teſtis. extra de ſymo. c. Licet. Qđ vero tertio inducit̄ ex alberto magno nō facit p aduerſarijs ꝑpter duo. Primo q2 falſū eſt q̄ ita albertus magnus dixerit ſicut allegatur ſed verba ſua formalia ſunt q̄ ſequunt̄: dic eccl'ie. i. prelato in cōſpectu vel ſynodo ita q̄ ſynodo ē ablatiui caſus ſicut ly cōſpectu. Secundo q2 dato q̄ diceret albertus ſicut inductum eſt ex aduerſo nō ſequit̄ ꝑpt̄ hoc aliq̄ ſuperioritas in ſynodo ſupra romanū pōtificem vt manifeſtū eſt. Ad ſecūdā rationē p̄ncipalem de actib⁹ aploꝝ. viij. c. reſpōdet̄ q̄ falſum eſt q̄ ſemp miſſio importet ſupioritatē in mittente reſpectu pſone miſſe vt pleniſſime oſtēdim⁹ in. ij. li. c. xiiij. ibi vide. Ad tertiā que ſumitur ex illo Act. xv. ſurgēs ⁊c. dicendū q̄ parum valet q̄m btūs petrus nō dicit̄ ſurrexiſſe ad loquēdū ꝑpter reuerentiā exhibendā alijs apl'is tanq̄ maioribus aut ſubiectionē oſtēdendam cū p̄nceps eſſet aploꝝ ⁊ caput apl'i chori ſed vt in tanta multitudine meli⁹ audiret̄. vt Nicolaus de lyra exponens illud Act. xi. exurgens petrus dicit. Et ſimili modo reſpōdetur ad aliā obiectionē aduerſarioꝝ qua arguūt ex eo q̄ p̄ſidentes pape legunt̄ quādoq3 cū deberent loqui ſurrexiſſe in cōcilijs vniuerſalibus: ſicut in. vi. concilio in actione. i. Ad quartā de ſynodo. viij. reſpōdetur q̄ auctas illa ſano oculo bene viſa cōſideratis etiā que p̄cedunt nō facit aliq̄d p aduerſarijs ſed magis contra qđ ſic p3. dicit eñ ſynodus illa q̄ ſi aliq̄ ambiguitas orta fuerit de eccl'ia romana liceat venerabiliter ⁊ cū ꝯueniēti reuerētia ſciſcitari. i. perſcrutari de illa ⁊ ſic venerabilit̄ perſcrutādo ſolutionē accipere aut ꝑficere aut ꝑfectuȝ facere nō tñ audacter ſententiā dare ⁊ q̄ſi rationē aſſignās ſubiungit ꝯtra ſummos ſenioris rome pōtifices. plane roman⁹ pontifex nō eſſet ſummus ſi cōtra eum ex ſuperioritate q̄s poſſet ſentētiā dare. ꝯſeq̄ntia vero quā aduerſarij faciunt dicendo q̄ ſynodus ⁊ ſi nō audacter tamē reuerent̄ poſſet ferre ſentētiā cōtra romanū pontificē eſt nulla: q2 in hoc vacat argumentū a cōtrario ſenſu q2 nō eſſet reuerētia ſed irreuerentia ⁊ cōfuſio ⁊ temeraria p̄ſumptio cōtra ſummū pontificē inferiores pōtifices ferre ſentētiā. Similia notat Archi. in. c. Non decet. di. xij. ſup illo verbo p̄ceptis apoſtolicis nō dura ſupbia reſiſtat̄ ita dicens: vacat hic argumentū a cōtrario ſenſu q2 nō eſſet humilitas ſed ſupbia: nō diſcretio ſ; indiſcretio ſi ei reſiſtatur. Ad quintā que ſumitur ex declaratiōe facta cōſtantie p patres aliquos obediētie Joh. xxiij. ſic in ſua obediētia nominati ſufficient̄ reſpōdim⁹ ſupra li. ij. c. xcix. ibi vide. Ad ſextam que ſumit̄ ex bulla dñi martini reſpōdetur negando cōſequētiā: q̄m ex ſ; q̄ ſynodus vniuerſalis dicat̄ ſuprema int̄ alias eccleſias nullo modo ſequit̄ q̄ auctoritat̄ ſuperioritate ſit ſupra caput ſuū qđ eſt romanus pōtifex: maxime cū tota auctoritas ip̄oꝝ concilioꝝ ⁊ nomen ⁊ dignitas ab apoſtolica ſede in qua dñs totius eccl'ie poſuit p̄ncipatū cenſeatur dependere. vt di. xvij. per totū. Ad ſeptimā que ſumit̄ ex ca. Quiſquis. xxxv. q. ix. reſpōdet̄ q̄ aduerſarij in duob⁹ peccant. Primo quia male allegant auctoritatē. Secūdo quia ex illa male concludūt. p̄mū p3: textus eñ ille non habet ſicut induct⁹ eſt ſed ſic. dicit eñ Hylarius papa qđ ſcȝ conſtitutū per eum vt deinceps poſſit tenacius cuſtodiri ſi placȝ oēs vos ſentētias ⁊ ſubſcriptiones ꝑprias accōmodate ⁊c. ſecūdū p3 ſcȝ q̄ ex illo textu male arguat̄ ex aduerſo: q̄m papa Hylari⁹ nō requirebat ſentētias ⁊ ſubſcriptiones patruȝ illius ſynodi tanq̄ ſuperioris tribunalis aut maioris ꝑtātis: ſed quia omniū eoꝝ interuenientе conſenſu ⁊ approbatione tenacius: vt habet text⁹ ſentētia ſua ac inſtitutio cuſtodiret̄. ſuperius eñ diximus q̄ conſenſus ⁊ approbatio ſynodi multū operat̄ tam ad faciliorē obediētiā ſtatutoꝝ ro. pon. q̄ ad firmiorē cuſtodiam eoꝝ. Preterea ſi aduerſari⁹ cōſideraſſet plene tex. illū magis inueniſſet cū ꝯtra ſe q̄ p ſe. Pmū ex eo q2 papa in illo cōcilio dr̄ preſidere. ſecundo ex hoc q̄ ip̄e ſolus regulā dabat in reformatōe eccl'ie ⁊ ſynodus aſſentiēdo cōcurrebat. Ad octauā que ſumit̄ ex. c. Bene. diſt. xcvi. reſpondet̄ q̄ in nullo fauet aduerſarijs ſ; maxime cōfirmat ꝑpoſitū p3. q̄m in iſto loco nō petit papa vt ſynodus ſententiet auctoritatiue tanq̄ ſupior iudex q̄d agēdū ſit de illa ſcriptura: ſ; tñ vt cōſulat ſiue dicat q̄d appareat ſue diſcretōis iudicio vtrū aliq̄d roboris hēat illa ſcptura vel nō. vñ oēs illi epi q̄ reſpōderūt

Marginalia: Ad pbationē ſecundam — Ad tertiam — Ad ſecūdū argu. — Ad tertium — Ad quartum — Ad quintū — Ad ſextum — Ad ſeptimū — Ad octauū

ꝙ nullius eſſet roboꝛis aſſignauerunt hanc ra
tionē q2 ap̄lice ſedis que ſtatutis ſynodalib⁹
ꝯſueuit tribuere firmitatē nō erat auc̄tate ro
boꝛata. Preterea hoc idē fit manifeſtū ex ver
bis ipſius ſynodi q̄ locuta eſt poſt p̄fatos ep̄os
ſic dicēs. licȝ ſm ꝓſecutionē venerabiliū fra-
trum noſtroꝝ laurētij petri ⁊c̄. nec apud nos
habet᷑ incertū hanc ipam ſcripturā nulli⁹ eſſe
momēti verūtamē ⁊ ſi aliq̄ poſſit rōne ſubſiſte
re om̄ibus modis in ſynodali cōſpectu proui-
da beatitudinis tue ſentētia eneruari ꝯuenie
bat ⁊ irritū deduci ⁊c̄. Ecce ꝙ ſynodus cogno
ſcens p̄ncipatū auc̄tatis eſſe apud romanum
pontificē ꝓfitet᷑ ad ipam ſpectare in ſynodo
ſentētiā diffinitiuā dare q̄d agēduȝ eſſet circa
p2efatā ſcripturā vel declarando nullius eſſe
roboꝛis vel caſſando ſiue irritando illā ⁊ non
Ad nonum ad ſynodū. Ad nonā que ſumit᷑ ex. §. Itē ſy-
machus. reſpōdet᷑ ꝙ nō fauet in aliquo aduer-
ſarijs. Tum p̄mo q2 ſynodus illa auc̄tate ipi⁹
ſymachi pape ꝓcedebat. Tum ſecūdo q2 dato
ꝙ in caſu aliquo vtpura ꝙ papa incuſaret᷑ de
hereſi aut ſpoliat⁹ ⁊ reſtituēdus veniat vel nō
ꝯciliū eſſet iudex cōpetēs: iuxta notata ꝑ do-
ctoꝛes in ca. Si papa. di. xl. nō ꝓpter hoc ſeq̄t᷑
ꝙ cōciliū ſupꝛa papā verū ac indubitatū eſſet
Ad decimū ſuperioꝛitate auc̄tatis. Ad decimā que ſumi
tur ex. c. Prouidērie ⁊c̄. reſpōdet᷑ ꝙ nihil facit
ad ꝓpoſitū aduerſarioꝝ ꝓpter multa. Primo
q2 ap̄li ſimul congregati ſynodalit᷑ nō legunt᷑
diſtinxiſſe aliq̄s ꝓuincias aut conſtituiſſe ali
quos patriarchas ſiue p̄mates ſiue archiep̄os
⁊c̄. Secūdo q2 ⁊ ſi ap̄li diſperſi ꝑ mūdū p̄dicā
do ⁊ cōuertēdo populos ad fidē xp̄i crexerint
aliquas eccl̄ias ⁊ cōſtituerint aliquos p̄latos
hoc fecerūt auc̄tate beati petri q̄ princeps eo-
rum erat: ⁊ q2 qđ per eccl̄ie romane auc̄tatem
factū eſt ipa eccl̄ia romana dicit᷑ feciſſe. dicit
em̄ nicolaus papa in. c. Oēs. di. xxij. Oēs ſiue
patriarche cuiuſlibet apicē ſiue metropoleon
p̄mat⁹ ac epiſcopatuū cathedras vel eccleſia-
rum ſiue cuiuſcūq3 oꝛdinis dignitatē inſtituit
romana eccl̄ia illam vero ipſe ſolus fundauit
⁊ ſupꝛa petram fidei mox naſcentis crexit qui
beato petro et̄ne vite clauigero terreni ſimul
Ad vndecimum ⁊ celeſtis imperij iura cōmiſit. Ad vndecimā
que ſumit᷑ ex. c. Nuis. ⁊. c. Dudū. iij. q. vi. reſpō
detur p̄mo ꝙ falſum dicūt aduerſarij videlicȝ
ꝙ cetus ap̄loꝝ q̄ſi ſynodalit᷑ congregat⁹ talia
diffinierit nec h̄ dicūt capitula inducta. Se-
cundo reſpōdet᷑ ꝙ dato ꝙ ita eſſet qđ aduerſa
rius dicit videlȝ ꝙ a cetu ap̄loꝝ q̄ſi ſynodalit᷑
cōgregatoꝝ fuerit diffinitū nō niſi romanum
pontificē debere diffinire accuſatōnes epiſco
poꝛum ⁊ congregare vniuerſalia concilia: nō
ſequitur ex hoc ꝙ aliqua ſuperioꝛitas ſit in cō
cilio ſupꝛa papam aut fuerit in cōcilio ap̄loꝝ
ſupꝛa petrū. Tum p̄mo q2 talis diffinitio non
contulit petro aliquā ſublimitatē ſicut falſe ⁊
erronee intelligit aduerſarius ſed bn̄ declara
uit id qđ rōne primatus petro debebat᷑. Tum
ſecūdo q2 falſum eſt qđ ſubiungit aduerſarius
ꝙ cetus ap̄loꝝ trāſtulerit in petruȝ auc̄tatem
tam de cōgregandis cōcilijs vniuerſalibus ꝙ
de determinatōne cauſarū ep̄oꝝ: qm̄ nihil au-
ctoꝛitatis roma. pon. ab ap̄lis alijs ſuſcepit ſ3
potius ipſi ab eo: vt ſuperi⁹ li. ij. ca. liiij. multi-
pliciter oſtēdimus. ⁊ habet᷑ in ca. ita dn̄s. diſ.
xix. ⁊ in. c. Loquit᷑. xxiiij. q. i. qđ vero aduerſarij
inducunt de ca. Quiſq̄s. vbi videt᷑ ꝙ olim pri
mas vel conciliū deponebat ep̄m parū valet:
q2 hoc fuit de licētia pape: vt dic̄ glo. in. c. Ac-
cuſatis. iij. q. vi. Ad duodecimā in qua dicit᷑ Ad duodecimuȝ
ꝙ papa teneat᷑ obedire ⁊c̄. reſpondet᷑ ꝙ dupli
citer poteſt intelligi papā teneri obedire ſta-
tutis cōcilij vniuerſalis. vno modo q2 ſtatuta
ſunt cōcilij vniuerſalis: ⁊ ſic dicimus ꝙ falſuȝ
eſt ꝙ papa teneat᷑ neceſſario obedire ſtatutis
cuiuſcunq3 concilij: qm̄ taliter teneri obedire
ſtatutis alterius deſignat inferioꝛitatē in eo
qui obedire tenet᷑: cum aūt papa ſit ſup om̄ia
concilia vt pꝛobatum eſt hoc modo: nullo mo-
do dicendum eſt teneri de neceſſitate obedire
cuicūq3 niſi deo qui ſolus eſt eo ſuperioꝛ: ſicut
de hoc nos infra pleni⁹ loquemur. Alio modo
poteſt intelligi teneri obedire ſtatutis conci
lij non quia ſunt ſtatuta concilij ſed quia ſunt
de tali materia puta fidei: aut ſunt ſpectātia
ad ius diuinum ſicut potiſſime ſunt ſtatuta ſi-
ue diffinita pro maioꝛi parte quattuoꝛ conci-
lioꝛum vniuerſalium de quibus Grego. loqui-
tur in. c. Sicut. di. xv. ⁊. c. Cōtra. xxv. q. i. ⁊ alia
ſimilia. ⁊ hoc modo obedire teneri ſtatutis cō
cilioꝝ appꝛobatis tamē per ſedē apoſtolicam
rōne materie de qua loquunt᷑ nō arguit ſupe-
rioꝛitatē in concilijs ſupꝛa papam ſicut nec in
p̄deceſſoꝛe ſi ſimilia ſtatuat que cōcernūt fidē
aut ius diuinū. ſicut Greg. in. c. Si ea. xxv. q. i.
dicit. Si ea deſtruerē que anteceſſoꝛes noſtri
ſtatuerunt non conſtructoꝛ ſed euerſoꝛ eſſe cō
pꝛobarer: ⁊ hoc ē quia talia ſic diffinita in cō-
cilijs vniuerſalibus nō habent robur a conci-
lijs ſed a iure diuino cui ſubijcit᷑ papa. vn̄ etiā
glo. ſup ca. Sicut. di. xv. dicit ſic. videt᷑ ergo ꝙ
papa nō poſſet deſtruere ſtatuta ꝯcilij ſed in-
tellige qđ hic dicit᷑ contra articulos fidei. Itē
dn̄s Archi. in roſario ad idē reſpondens dicit
ſic. fateoꝛ in his que ad fidē pertinēt ⁊ genera
lem ſtatū eccl̄ie: in alijs pōt ꝯtra ſtatuta cōci-
lioꝝ venire. Ad tredecimā que ſumit᷑ de exa- Ad decimūtertiū

minatione ſente ntiarū pape reſpōdeꝫ negan
do aſſumptū: dicimus eñ ꝙ falſum eſt ꝙ vnꝗ̃
ſentētia romani pon. habita ſit tanꝗ̃ ſuſpecta
de veritate aut iuſticia in aliquo concilio vni-
uerſali ⁊ inde veniſſe in eo examinanda. vnde
Agapto papa ſcribēs impatoribꝰ ad ſextā ſy-
noduꝫ de legatis quos mittebat ita inq̇t: qui
ſuggeſtionē in qua apoſtolice noſtre fidei con
feſſionē prelibamus offerre debeant nō tñ tā-
ꝗ̃ de incertis contēdere ſed vt certa atq̧ imu
tabilia cōpendioſa diffinitione ꝓferre ſimpli
citer. Ea vero que inducta ſunt ex aduerſo ad
ꝓbandum: aiñs nullꝰ ſunt roboris ſi geſta pre
fatoꝝ concilioꝝ recte ponderētur. Sentētie
quidē romanoꝝ pon. ꝯtra prefatos hereticos
nō ſunt refutate aut lecte in ſynodis vt exami
narētur per ſynodum ſed prout ex geſtis p̄fa-
torum ꝯciliorum colligitur hoc factū eſſe vide
tur duplici ratione. Primo vt oībus patribus
exiſtētibus in ꝯcilio noticia fieret ſentētiaruꝫ
que date erāt a romano pon. vnde in ſexta ſy-
nodo Georgius archieps Cōſtantinopolita-
nus ⁊ que ſubeſt ſynodus dixerūt ad īperato-
rem: petimꝰ veſtrā tranquillitatem ſuggeſtio
nes directas ad a deo inſtructā veſtrā fortitu
dinē tam ab Agaptōe ſanctiſſimo papa apo-
ſtolice ſedis antique rome ꝗ̃ ab eius ſynodo
relegantꝫ vt auditū capiamus quatenꝰ ⁊ nos
cognitionē accipiamus totiꝰ virtutis que in
ipſis ꝯtinentur. hec ille Item in octaua ſyno
do in. v. actione habeꝫ ꝙ cum Focius ductus
in p̄ſentia ſynodi interrogatꝰ a ſynodo ip̄a an
aplice cathedre iudicia tā de ſe ꝗ̃ de Ignatio
p̄riarcha ꝓmulgata amplecteretur ⁊ ille tace
ret: vicarij ſenioris rome dixerūt. ecce homo q̇
obturat aures ſicut aſpis ſurda ⁊ nō audit vo
cem quā ei ſancta ſynodꝰ obijcit ſed vult per
hoc ſilentiū effugere ꝯdēnationeꝫ quā ſancta
romana eccleſia ante multos annos ꝓmulga
uit aduerſus eū: verūtamen legātur epiſtole q̄
de eo miſſe ſunt a ſancta romana eccleſia. pla
cet ergo oībus vt legātur: ſancta ſynodꝰ dixit
placet. Ecce ꝙ ad petitionem vicarioꝝ pape
lecte ſunt eple iſte ⁊ hoc vt venirent in notici
am omniū ⁊ nō vt examinarēꝫ an iuſte vel ca
nonice eſſent. licet aūt poſt cōpletionem p̄me
epiſtole legantur vicarij pape dixiſſe ad ſyno
dū: ad hoc q̇d dicit ſancta ſynodus eſt canoni
ca expoſitōe plena epla hec an non? ⁊ rñderit
ſancta ſynodꝰ canonicam legē cōplet ⁊ ſyno-
dicam preceptōem ⁊ legiſlationē. nihilominꝰ
iſta nō ſunt facta aut dicta p viā examinatōis
qm̄ in actōe quarta eiuſdē ſynodi omēs epiſto
le ipſe lecte fuerūt iam acceptate ⁊ cōmenda-
te. nec interrogatio iſta vicariorum pape fuit

interrogatio dubitatiōis ita ꝙ dubitarent de
veritate epiſtolarum aplicarū ſed facta eſt vt
calūniā tollerent aduerſarioꝝ ſicut fuit q̄ſtio
illa Ioh. Math. xi. Tu quis es an alium expe
ctamꝰ. Item q̄ſtio xp̄i cū de lazaro querit: vbi
poſuiſtis eū: nō q2 ignoraret ſ; vt illi q̇ oſtende
rent ſepulchrū nō poſſent negare nec calūnia
ri. Ita hic interrogant vt ex reſpōſione danda
per ſynodū plenꝰ auferreꝫ calūnia hereticoꝝ
Secūdo q2 cōdeſcenſum ē vt corā ſynodo ipſi
iudicati ſiue cōdēnati audirenꝫ ſi quid vellēt
contra iudicata obijcere: tam vt obturarenꝫ
ora obloquētiū maxime q2 conquerebanꝫ licꝫ
falſe nō audiuiſſe depoſitionē ſuā. vñ dicebāt
audiamus depoſitionē noſtrā damnemur no-
bis audientibus ꝗ̃ vt iuſticia romani pontifi
cis illuſtrior fieret. q̇d patꝫ ex his que habenꝫ
in actione quarta octaue ſynodi vbi ſic legiꝫ.
Poſt hec magnificētiſſimi ⁊ glorioſiſſimi p̄n
cipes per bahanim ⁊c̄. ſup̄ eſt in. c. xxv. ad lon
gum. Ceterū hoc manifeſtū fit ex actōne q̄rta
vbi bahanis magnificētiſſimꝰ patritius dice
ret ꝙ focius ⁊ cōplices ſui ignorarent iudiciū
factū per papam cōtra eos ⁊ ideo deberet co-
ram ipis ſentētia cōdēnatōnis recitari. dicūt
ſic vicarij nicolai pape. nobis nō licꝫ reſcinde
re iudiciū ſacroꝝ romanoꝝ pontificuꝫ hoc eñ
ꝯtrariū eſt canoniq̄ inſtitutis: qm̄ p̄ſentes illic
per ꝓprios miſſos ⁊ rome demorātes cōtra ſe
ſentētiā ⁊ ꝓlatā damnationē in fociū ⁊ in ma
nus impoſitionē eiꝰ ⁊ audierūt ⁊ liquido didi-
cerunt. verūtamē vt manifeſtiorē eis iuſtā iu-
dicatōnē ſancte romane eccleſie faciamus in-
grediantꝫ ⁊ audiant legi ſynodicas diffinitio-
nes ⁊ iudicia beatiſſimi nicolai pape ⁊ certifi
cētur magis ac magis: magnificētiſſimi ⁊ glo
rioſiſſimi dixerūt hoc probū ⁊ bonū eſt hec ibi
Ex q̇bus verbis manifeſte ptꝫ ꝙ talis refrica
tio ſentētie romani pōtificis ratiōibꝰ aſſigna
tis facta in ſynodo ad inſinuationē prefatorū
p̄ncipū nullā in ſynodo ſuperioritatē ſupra ro
manū pōtificē arguit. Ad decimāquartā q̄ Ad decimū
ſumiꝫ ex epla beati Ambroſij reſpondeꝫ ꝙ ni
hil eſt in illa epla beati Ambro. q̇d in veritate
faueat aduerſarijs q̇d ex mr̄is colligiꝫ. Tum
p̄mo q2 cū illud cōciliū capuenſe fuerit ꝓuin-
ciale ⁊ nō vniuerſale ſi ratio ꝓcederet nō mo-
do vniuerſale ſ; etiam ꝓuinciale argueret eſſe
ſupra papā q̇d eſſ; error peior priore. Secūdo
diciꝫ ꝙ dato ꝙ eſſet vle conciliuꝫ epla in oībꝰ
illis partibꝰ ex quibus argumēta ſumunt ad-
uerſarij habet aliam intelligentiam ꝗ̃ aduer
ſarius pretendit. Nam cum ait Dama. pa-
pa nobis iudicandi forma competere non poſ
ſet: non eſt ſenſus ꝙ ipſe papa non haberet

facultatē iudicandi ſed dicit ꝙ forma iudicā⸗
di ſcʒ ꝑ modū delegatōis a cōcilio nō poterat
ſibi cōpetere cū ſcʒ eſſet ſuperioꝛ. Et hoc ē qᷦ
infra ſubiūgit. Nos em̄ quaſi de ſynodi aucto
ritate iudicare nō cōuenit qui ſcʒ xp̄i legatiōe
fungimur nō concilij veſtri. Cū vero cōſequē⸗
ter ait: nam ſi integra eſſet hodie ſynodus re⸗
cte de his q̄ cōpꝛehendit veſtroꝝ ſcriptoꝝ ſe⸗
ries diſcerneremꝰ. non eſt ſenſus ille quē dat
aduerſariꝰ dicēs ꝙ papa cōfiteat̄ ꝙ ſi ſynodꝰ
nō delegaſſet papa potuiſſet de cauſa cogno⸗
ſcere ſed qꝛ ſynodus delegando pꝛeuenit dicit
ſe iudicandi onus ſuſcipere nō poſſe. iſta ſunt
verba cōficta nec talia in pꝛefata littera cōti
nentur: ſed verus ſenſus ē Damaſus papa dic̄
ꝙ ſi ſynodus integra eſſet cōuenient̄ de cauſa
illa iudicaſſet aſſumēdo ad ſe iudiciū ſed quia
integra non erat qꝛ iam diſſoluta ⁊ iudiciū ex
parte ſynodi erat cōmiſſum illis iudicibꝰ q̊bꝰ
ſcribebat dicit cū ad ip̄m nō ꝑtineat talis foꝛ
ma iudicādi ſcʒ ꝑ delegationē a cōcilio ꝙ ipſi
q̊bus cauſa erat delegata pꝛimo iudicēt ⁊ ip̄e
expectabit noꝛmā ſententie eoꝝ ⁊ tūc poterit
ip̄e iudicare eoꝝ iudiciū appꝛobando aut diſ⸗
ſoluendo. vnde nulli dubiū eſt ꝙ ex hoc ꝙ pa⸗
pa noluit aſſumere ad ſe cauſas delegatas ꝑ
ſynodū ſed voluit ꝙ iudices deputati p̄mo iu
dicarent nō arguit̄ ꝙ ſynodus ſit ſupꝛa papā:
ſed bene veruʒ eſt ꝙ arguit̄ in papa honeſtas
cū voluerit ꝙ delegatio cauſe facta ꝑ ſynodū
Ad decimūq̄ntū haberet locū. Ad decimāquintā que ſumit̄
ex auc̄tate beati Ambꝛo. reſpondet̄ ꝙ auc̄tas
illa in nullo fauet aduerſarijs. dicimꝰ em̄ ꝙ ve
rum inq̄t Ambꝛo. ꝙ xp̄s dedit eminētiā pote⸗
ſtatis eccl̄ie ei cūcta ſubijciēs ſed nō ad intel⸗
lectū aduerſarioꝝ ſcilʒ ꝙ eccl̄ie vniuerſali vt
vniuerſitati in om̄ibꝰ eius mēbꝛis cōiunctim
data ſit talis excellētia ꝑtātis: qꝛ vt inq̄t Am
bꝛo. li. de peni. ⁊ habet̄ de peni. di. i. §. certū eſt
In ſolis pꝛeſbyteris eccl̄ia claues accepit. er⸗
go excellentia ꝑtātis eccl̄ie ē in pꝛelatis ⁊ p̄ci
pue in p̄latoꝝ pꝛelato xp̄i generali vicario qui
ſolus vocatꝰ eſt in plenitudinem ꝑtātis: ⁊ cui
vt inq̄t Cyꝛillus om̄es iure diuino caput incli
Ad decimūſextū nant. Ad decimāſextam q̄ ſumit̄ ex ca. Legi⸗
mus. di. xciij. reſpondet̄ ꝙ nihil facit ad ꝓpoſi
tum ꝓpt̄ duo. Pꝛimo qꝛ ibi Hierō. nō loquit̄
de auc̄tate iuriſdictiōis oꝛbis reſpectu eccl̄ie
romane ſiue apoſtolice ſedis ſed loquit̄ de au
ctoꝛitate cōſuetudinis q̄ tanto maioꝛis aucto
ritatis eſſe dicit̄ quāto generalioꝛ eſt ⁊ a pluri
bus appꝛobat̄: vt colligit̄ ex ca. Nouit. diſ. xij.
quēadmodū de canonicꝭ ſcripturis dic̄ Augu.
⁊ habet̄ in ca. in canonicis. diſt. xix. ſm quā re
gulam non dubiuʒ eſt quin conſuetudo oꝛbis
maioꝛ ſit cōſuetudine vꝛbis quā apoſtolica ſe⸗
des in om̄ibꝰ obſeruare non iubet. Mꝛ hoc mo
do loquit̄ Hiero. pʒ ex intētiōe Hiero. loquen
tis. loquit̄ em̄ cōtra conſuetudinē q̄ in vꝛbe re
gnabat vt q̊dam dyaconi p̄ferrent̄ pꝛeſbyte⸗
ris ex q̄ conſuetudine alij dyaconi ꝑ oꝛbē vole
bant p̄cedere ſuos pꝛeſbyteros cū t̄n cōtraria
cōſuetudo eſſet ꝑ oꝛbē: de q̄ cōſuetudine ita in
tex. loquit̄. q̊d mihi pꝛofers vnius vꝛbis cōſue
tudinē q̊d paucitatē de q̄ oꝛtū ē ſupciliū in le⸗
ges eccl̄ie vendicas: om̄e qᷦ rarū eſt plus ap⸗
petit̄. pulegiū apud indos pipere p̄cioſius eſt
dyaconos paucitas honoꝛabiles facit pꝛeſby
teros vero turba contēptibiles facit. hec ille.
hoc etiā qᷦ tex. ille de cōſuetudine loquat̄ pʒ
ex glo. que ſic ibidē ait ſup verbo maioꝛ: maioꝛ
eſt ⁊ ideo magis ē ſequēda cōſuetudo genera⸗
lis vt hic. Tum ſecūdo auc̄tas p̄fata Hierō.
nō militat ꝓ aduerſarijs: qꝛ romanꝰ pontifex
nō ſolum vꝛbis ſed oꝛbis eſt ep̄s cū caput ⁊ p̄n
ceps ſit vniuerſalis eccl̄ie. vnde ip̄e Hiero. de
obitu ſiue oꝛtu ſanctoꝝ patrū de beato petro
loq̄ns ita ait. Petrus in xp̄o eccl̄ie fundamē⸗
tum cephas coꝛpoꝛis xp̄i p̄ncipatꝰ ⁊ caput eſt
apl̄oꝝ p̄nceps paſtoꝛ hūani generis petra ec⸗ Ad decimūſepti⸗
cleſie clauicularꝰ regni. Ad decimāſeptimā mum
que ſumit̄ ex quadā ep̄la eiuſdē Hiero. reſpon
detur ꝙ in nullo fauet aduerſarijs. qᷦ em̄ dic̄
Hiero. ꝙ deꝰ omnē ꝑtātē ſuā dedit diſcipulis
ſane eſt intelligendū: qꝛ nō eſt intelligēdū ſic
nec intellexit btūs Hiero. de omni ꝑtāte diui
na abſolute: qꝛ nec ꝑtātem auc̄tatis q̄ eſt ſolꝰ
dei nec ꝑtātem excellētie que eſt pꝛopꝛia xp̄o
dedit diſcipulis ſ; t̄m miniſterialē: vt dic̄ Au⸗
gu. Nec iſtā miniſterialē dedit diſcipulis ſuis
ſine oꝛdine: qꝛ omnia que ſunt a deo oꝛdinata
ſunt. ad Rom̄. xiij. Dicit̄ ergo xp̄s dediſſe oēm
poteſtatē diſcipulis: qꝛ om̄es fecit participes
illius poteſtatis non tamē ſic: vt q̊libet eoꝛuʒ
vocaret̄ in plenitudinē poteſtatis ſed vnꝰ t̄m
ſcʒ petrus quē caput ⁊ p̄ncipem om̄ibus pꝛe⸗
fecit: ſicut ip̄e Hiero. ait vt patʒ in reſpōſione
p̄cedentis rōnis. Et ita pʒ ꝙ licʒ alij pꝛelati q̄
ſuccedūt apoſtolis participes ſint ꝑtātis cla⸗
uium romanus tamē pontifex qui ſuccedit pe
tro pꝛe om̄ibus accepit: ⁊ per cōſequēs om̄ibꝰ
illis ſiue diſperſis ſiue congregatis maioꝛ ⁊ ſu
perioꝛ eſt. Ad decimamoctauā que ſumitur Ad decimūocta⸗
ex epiſtola Auguſtini reſpondetur ꝙ in nullo uum.
fauet aduerſarijs licʒ apud eos reputet̄ achil⸗
les. patet quia non eſt intentio beati Auguſti
ni dicere in epiſtola illa ꝙ concilium vniuer⸗
ſale ſit ſuperius papa auctoꝛitate poteſtatis.
quod patet: quia in epiſtola ipſa ſicut ⁊ in li⸗
bꝛo de vnico baptiſmo ꝓfitetur ꝙ in romana

eccleſia apoſtolice cathedre viguit principa-
tus qđ verū nō eſſet ſi ſuperiꝰ tribunal aut ſu-
perioꝛ cathedra ꝙ̃ ſit romani pōtificis alia da
ret. qđ ergo dicit beatus Aug. reſtabat ꝙ̊ ad-
huc plenariū vniuerſalis eccleſie conciliū. nō
dicit rōne ſuperioꝛitatis principatus aut po-
teſtatis que maioꝛ ſit in cōcilio plenario ꝙ̃ in
aplica ſede cum vt dictum eſt auctoꝛitas con
ciliorum a romano pon. pendeat: ſʒ hoc dixit ra-
tione amplioꝛis ⁊ maioꝛis examinis quale ſpe
rabat in plenario ꝯcilio patrū totius eccleſie.
Qz vero iſta ſit intelligētia beati Aug. patet
ex verbis ipſis epiſtole ⁊ ex alijs q̄ de iſta ma-
teria cōmemoꝛat in li. de vnico baptiſmo. di-
cit aūt ſic in p̄fata epiſtola: ſed iam tn̄ quaſi
haberēt ꝙ dicerēt malos iudices eſſe ꝑpeſſos
que vox eſt omniū maloꝝ litigatoꝝ cū fuerint
etiam manifeſtiſſima veritate ſuperati quaſi
nō adhuc eis dici poſſet ⁊ iuſtiſſime dici. Ecce
putemus illos epos qui rome iudicarunt non
bonos iudices fuiſſe reſtabat adhuc plenariū
vniuerſe eccleſie cōcilium vbi etiā cū ipſis iu
dicibus cauſa poſſit agitari. hec ibi. ⁊ hoc di-
cebat Aug. maxime q2 vt in libro de vnico ba-
ptiſmo idem dicit maioꝛes accuſatoꝝ epi ceci
liani qui innocēs fuerat a papa iudicatꝰ que-
rebant̄ iperatoꝛi ꝙ nō plene fuerit illud iudi-
cium rome examinatū atqȝ depꝛomptū. quam
ob cauſam dicebat Aug. ꝙ p̄fati epi accuſa
toꝛes ceciliani qui dicebant: licet falſe: iudici-
um factū rome minus plene fuiſſe examinatū
anteꝙ̃ ſciſma facerēt ſepantes ſe ab aplica ſe-
de debuiſſent expectaſſe iudicium vlis plena-
rij concilij vbi cuʒ ipſo papa diſcuſſio plenioꝛ
fieret ⁊ cōſultatio. Qđ vero ꝯn̄ter dicit Aug.
ꝙ ſi male iudicaſſe cōuicti fuiſſent eoꝝ ſenten
tie ſoluerētur: nō ita accipiendū eſt ꝙ auctoꝛi
tate concilij plenarij tanꝙ̃ ſuperioꝛis iudicis
poteſtate ſententie ille ſoluerent̄ cum vt ſupe
rius diximꝰ ipſe Aug. dicat ꝙ in eccleſia Ro-
mana ſemꝑ apoſtolice ſedis viguit principa-
tus: ſed eſt intelligēdum ꝙ hoc fieret auctoꝛi-
tate ipſius romani ponti. melius cōſulti ⁊ in-
formati cuius auctoꝛitate p̄fatum ꝯciliū veni
ret ꝯgregandū ita ꝙ ipſe papa meliꝰ infoꝛma
tus ⁊ ꝯſultus per vniuerſale conciliū ſi ita eēt
ꝙ prius male iudicatū fuiſſet p̄fatum Vincē-
tium innocētem declarādo ſententiam ſuā ſol
ueret vel ſentētiam alioꝝ ab eo cōpꝛobatam
reuocaret qđ nō modo mediante concilio ſed
ſolꝰ hoc poſſet facere. iuxta. c. ſentētiam. xxv.
q. ix. vnde ſimile huius Legimus factū in. §.
hinc etiā. di. xvij. in accuſatione pape Syma
chi vbi auctoꝛitate eiuſdē ⁊ ſynodus ꝯgrega
tur ⁊ ſentētiatur in cauſa. Preterea ſimile ha-

betur de beato Grego. qui vt habet̄ in ca. Si
q̊s. ij. q. vij. dic̄ ſic. Si q̊s ſuꝑ his nos arguere
voluerit vel extra auc̄tatē nos facere conten-
dat veniat ad aplicam ſedē ⁊ ibi ante cōfeſſio
nem beati petri mecū iuſte decertet q̄tenꝰ ibi
vnus ex nobis ſentētiā ſuſcipiat ſuā. Claruʒ ē
aūt ꝙ ſentētia ꝑ aplicā ſedē ſiue cōtra papam
ſiue ꝓ eo nō niſi auc̄tate pape in ea ſedentis a
quo eiꝰ thꝛonus auc̄tatē ſuſcipit ferēda veni-
ret aut ꝑ alterū cui ipe cōmitteret ⁊ ita in ꝓ-
poſito. Et ita pʒ ꝙ p̄fata epl̄a Aug. bn̄ intel
lecta in nullo fauet aduerſarijs licet in ea plu
rimū fundēt ſe aduerſarij: ſine tn̄ rōne iudicio
noſtro. Ad decimānonā que ſumit̄ ex ca. Pu Ad decimãnon
to. ij. q. vij. reſpōdet̄ ꝙ in nulla parte facit pꝛo
aduerſarijs. non equidē in parte ꝓma licʒ pau
lus bene ſentiēs petrū nō bn̄ ſentientē potue
rit publice rep̄hendere nō tn̄ ꝓpt̄ hoc ſeq̄t̄ ꝙ
fuerit ſuperioꝛ illo officio eccl̄aſtice dignitat̄.
vt pʒ ex ca. Paulus. e. cau. ⁊ q.. Non etiā in ſe
cunda parte q2 tex. ille nō eſt extēdēdꝰ ad epi-
ſcopū romanū qui ⁊ caput ⁊ ꝓnceps ⁊ iudex ē
totiꝰ eccl̄ie ⁊ a quo cōciliorum ſtatuta robur ac-
cipiunt vt ſepenumero repetitū eſt. Ad vige Ad vigeſimũ
ſimā que ſumit̄ ex glo. c. Anaſtaſius. di. xix. re-
ſpondet̄ ꝙ glo. intelligit̄ ꝙ vbi de fide agitur
cōuētus ſynodalis patrū eccl̄ie eſt maioꝛ non
maioꝛitate ꝑtātis ſʒ maioꝛitate iudicij diſcre-
tionis ſuperioꝛ ac maioꝛ ipo papa ſiue maioꝛi-
tate appꝛobatiōis ſm ꝙ qui maioꝛe rōne vtit̄
maioꝛis auc̄tatis eiꝰ verba eſſe vident̄. vt. c. i.
di. xx. ⁊ ſm ꝙ pars que iuſtioꝛi rōne vtitur ma
ioꝛ eſſe dicit̄ licet ſit minoꝛ alio reſpectu: vt hʒ
glo. in ca. Multi. di. xl. maioꝛ autē diſcretio ⁊
iudicium veriſimilit̄ regularius arguit̄ eſſe in
omibꝰ patribꝰ vnius ſynodi generalis ꝙ̃ apđ
vnū ſolū hoiem etiā ſi ſit papa ⁊ ꝓpter hoc cū
caſus ē valde dubius ⁊ habet foꝛtes ꝓ vtraqȝ
parte defenſoꝛes recurrendū eſt ad ſynodum:
qm̄ vt ait dn̄s Archi. in hoc loco nimis pericu
loſum eēt fidē noſtrā cōmittere arbitrio vniꝰ
hois. Secūdo poſſet reſpōderi ꝙ gloſe decre-
ti ꝓpter cōtradictionē quā implicare vident̄
parū militant. vn̄ glo. ſuꝑ. c. Quodcūqȝ. xxiiij.
q. i. dicit ſic ar. ꝙ ſentētia totiꝰ eccl̄ie p̄ferēda
eſt romane ſi in aliquo ſibi cōtradicāt ar. diſt.
xciij. legimꝰ. ſed cōtrariū credo. ar. ĩ. co. hec eſt
fides niſi erraret romana eccl̄ia qđ non credo
poſſe fieri: q2 deus nō ꝑmitteret. ar. ĩ. c. a recta
⁊ ca. pudēda. hec glo. Ad vigeſimāprimā q̄ Ad vigeſimipri
ſumit̄ ex nō poſſe peccare reſpōdet̄ dupliciter mum.
negando ꝓmo vniuerſalit̄ antecedēs qm̄ vide
tur falſum: ſicut patʒ de ariminen̄. cōcilio ⁊ de
epheſino ſecūdo: ⁊ de multis alijs de q̊bꝰ. ĩ. ha
bebit̄ ſermo. de aplica tn̄ ſede hoc certiſſimuʒ

est ꝙ in ea religio xpiana semp imaculata pmansit vt superius ostendimus in secũdo libro. et habetur in. c. in sede. xxiiij. q. i. Secũdo respõdetur negando pñam dato etiam ꝙ añs esset verum pña tñ nõ valet. rationẽ alias assignauimus videlicet ꝙ iste gratie sunt diuersi ordinis ꝛ rationis. s. nõ posse errare in fide aut in moribus et gratia plationis aut ptãs iurisdictõis siue clauium que ita distincte sunt vt vna nõ arguat aliam sicut manifestũ est: alias vnus vir laicus aut femina in gratia cõfirmatus aut cõfirmata maioris esset auctoritatis romano pon. in gratia nõ cõfirmato. qḋ nõ modo est erroneũ vt in secũdo libro ostẽdimus verũ etiam absurdũ audire. Ad vigesimãsecũdã de gestis in octaua synodo respõdetur ꝙ nihil valet ad ppositum aduersarioꝝ. quia dictũ illud sicut patet ex eiusdem synodi gestis fuit dictum zacharie ptinacissimi defensoris Focij heretici a quo ille zacharias erat ordinatus eps ꝛ etiam cũ eo condẽnatus. vñ verba illa tanꝙ vnius fatui heretici nõ sunt in auctem adducenda. vñ iperator dicto zacharie ꝛ cõplicibus eius rñdens vt habetur in gestis dixit sic. vsqꝫ in psens in pctõ vestro estis ꝛ in sepulchro nequitie vr̃e iacetis mortui: vñ oẽs summi pastores ptriarche ꝯcorditer vos condẽnant. ꝛ. ĩ. oẽs nouimus qꝛ laici estis ꝛ nõ adduximus vos latrare ꝛ sine ordine facere verba oĩa eñ vestra mẽdacia sunt. h̃ ibi Et. ĩ. in actõe sexta ꝯtra eũdem zachariaz metraphanes metropolita smyrne respõdendo ait ꝙ falsum dixerat dicẽdo aliquẽ iustificatũ p sedẽ aplicam dãnatũ per ecclesiã nec dãnatũ p ipsaz sedẽ iustificatũ p ecclesiã. ꝛ rñdit ad singla exẽpla que zacharias adduxerat vbi qꝛ pfatos hereticos zacharias in fauorẽ errorum suoꝝ induxerat inter alia exẽpla ꝙ apiariũ iustificatũ a romanis psulibus aphricana synodus nõ iustificauerit sed repulerit. rñdit pfatus metropolita post multa circa illã hystoriã sic iuenitur ergo aphricana synodus paruisse potius iudicio zozimi pape romani atqꝫ per hoc propriam reprobasse sententiã ꝛ iustificasse apiariũ nõ vt fassus es restitisse voto romanorum põ. hec ille. Ad vigesimãtertiã que sumitur ex eo ꝙ conciliũ qñqꝫ iudicat papã: respondetur nõ militat illa ratio ꝓ aduersarijs qḋ patꝫ ex tribus. Primo qꝛ falsum est ꝙ conciliũ vl̃e iure deponat aut deponere possit romanũ pon. nisi in casu heresis quicqḋ aliqñ de facto fctm̃ esse legatur sicut diximus in scḋo libro circa. c. ciij. In casu vero heresis est speciale vt ptꝫ ex. c. allegato. si papa. di. xl. qꝛ papa hereticus subiectus veniret concilio sicut ꝛ quilibet alius fidelis a fide deuius. cũ eñ per heresim a papatu cadat factus est vt ait. s. Tho. in. iiij. di. xix. omni fideli minor. ꝛ idem hꝫ glo. in. c. Achatius. xxiiij. q. i. vbi sic dicit: h̃ est casus in quo papa papã põt ligare ꝛ in quo papa i canonez late sententie incidit. nec obuiat regula illa: quia par parem soluere vel ligare non põt: qꝛ si papa hereticus est in eo ꝙ hereticus minor ẽ quolibet catholico. ꝛ ad istum casum facit. c. inductũ ex aduerso si papa: vt ptꝫ legenti illud. dicit eñ sic: si papa sue ꝛ fraterne salutis negligens deprehenditur inutilis ꝛ remissus in operibus suis: ꝛ insup a bono taciturnus qḋ magis officit sibi ꝯ omnibus ꝛc. hmõi culpas istic redarguere presumit mortaliũ nullus: qꝛ cunctos ipse iudicaturus a nemine est iudicandus nisi deprehendatur a fide deuius. hec ibi. Et intelligitur vt dicit glo. ineuitabiliter qḋ capitulũ cũ loquatur de papa iam p heresim notoriã ꝛ contumaciter defensam in quo casu ipso iure pontificatu sit priuatus: qꝛ remota fide p quã fit prima cõnexio hoĩs ad corpus xpi mysticũ membrũ eccl̃ie eẽ desinit: ꝛ p ꝯñs caput ꝯ manifeste demõstrat: ꝛ ex hoc nulla superioritas ptãtis arguitur in cõcilio vniuersali sup papaz catholicũ ꝛ indubitatuz. Scḋo hoc ostẽditur ex eo ꝙ licꝫ iuxta glo. in. c. achatius. que inducta est parũ ante in casu heresis papa papam ligare possit: non ꝓpter hoc sequitur ꝙ papa sit ptãte supior pdecessore suo aut successore suo catholico exñte. Tertio idẽ ostenditur ꝙ rõ illa aduersarioꝝ si militaret militaret contra eos sic arguendo: papa reprobat ꝛ damnat mala ꝛ iniqua ꝯcilia: sicut pꝫ de Ariminiẽsi ꝛ Ephesino scḋo ꝛ de alijs. vt in. c. cũcta. ix. q. iij. ergo sequitur potiori etiã rõne ꝙ papa supior sit concilijs vniuersalibus qḋ tñ ipsi negãt: lꝫ sit verũ. Ad vigesimã quartã que sumitur ex necessitate concilioꝝ respõdetur negando pñam. dicimus eñ cum dñõ Henero ꝛ alijs nos supradiximus ꝙ auctoritas totius cõcilij ꝛ auctas pape non sunt aliquid maius ꝙtum ad ipam auctoritatẽ. nihilominus nõ sequitur ꝙ aliqñ non opteat cõuocare cõciliuz generale in aliqbus casibus: qꝛ hoc non fit ad habendũ maiorẽ auctoritatẽ: sed ad habendũ pleniorẽ collatõnẽ ꝛ deliberationẽ ꝛ etiã ad maiorẽ solennitatẽ ꝛ cõcordiã eccl̃ie: sicut plenius in supioribus ostendimus. Ad vigesimãquintã que sumitur ex. c. de qbus. di. xx. respondetur negãdo pñam. decipiuntur eñ aduersarij nõ distinguentes inter auctoritatẽ ꝛ ptãtem iurisdictõis: cum tñ plures dicantur: ꝛ sint sapiẽtes ꝛ prudentes ac magne auctis viri qui nulla ptãte iurisdictionis aut plationis funguntur. vnde ex isto ordine quẽ ponit glo. obseruãdũ in solutionẽ qõnis:

Ad. xxij. Ad. xxiij. Ad. xxiiij. Ad. xxv.

nõ ſequit̃ aliqua ſupioritas iuriſdictõis ſupra
papã. ⁊ licet canones q̃ fiunt in cõcilio cũ cõ
ſilio maturo patrũ totius eccľe maioris repu
tẽtur auctoritatis. i. reputatõis aut appreccia
tõis q̃ ſint decreta facta ꝑ ſolos ſummos põ-
tifices. ẜm illud qđ habet̃ in. c. decretales. di.
xx. quo quiſq; maiori rõe vtitur eo maioris au-
ctoritatis eius verba eſſe vident̃: non tñ ꝓpt̃
hoc ſequit̃ q̄ cõcilium ſit maius ptãte iuriſdi
ctõis: ipſo papa maxime q: idem eſt qui ꝑ au
ctoritatẽ in cõcilio condit canones ⁊ qui ſine
ſynodo facit decreta ⁊ decretales. vnđ ex hac
parte decretales ⁊ canones paris imo eiuſdez
ſunt auctoritatis. vt in. c. decretales. di. xx. Ex
emplũ huius aſſignare poſſumus in his q̃ pa
pa facit cũ cardinalibus in cõſiſtorio ⁊ que ſo
lus. Planum eſt q̄ maioris auctoritatis repu
tant̃ facta per papã in cõſiſtorio cũ cõſilio do
minoꝝ cardinaliũ q̃ per eum ſolũ facta. ⁊ ni-
hilominus eiuſdẽ roboris ⁊ auctoritatis ſunt
hec ⁊ illa cũ eadem ptãte ſint edita. Ex q̇bus
omnibus bene ꝯſideratis deridẽda venit ma
nifeſte nouelloꝝ magiſtroꝝ temeritas q̇ anti
quos doctores qui veritate coacti in fauorez
principatus Romani pontificis locuti ſunt:
aut de adulatõe arguũt: aut de falſa intelligẽ
tia ⁊ interpretatõe ſacre ſcripture in quo ſtul
to ⁊ temerario iudicio potiſſime hij nouelli
magiſtri tanq̃ ꝓſumptione diabolica repleti
veniunt arguendi: qm̃ prefati doctores in ho-
norẽ beati petri ⁊ ꝓ eius principatus ampli-
tudine loquẽtes: aut ſunt Romani põ. ꝓ xp̃o
martyrio coronati aut confeſſores glorioſi ab
vniuerſa eccľia venerati: aut ſancti p̃res: aut
in iure diuino ⁊ humano ceteris in eccľia dei
ꝓſtantiores doctores. periculoſum valde eſſz
⁊ inſanũ tantoꝝ ſanctoꝝ patrum traditõnes
poſtponere: imo tanq̃ falſas ꝯculcare ⁊ aſſer
tionibus adherere nouelloꝝ iſtoꝝ magiſtroꝝ
quoꝝ caput ⁊ magr̃ extitiſſe videt̃ Ockam et
eius quidam diſcipulus Jarſon noĩatus qui
pretermiſſis ſanctoꝝ patrum ⁊ doctoꝝ eccle-
ſie expoſitiõibus ſcripturam ſanctã heretico
rũ more ad propriam voluntatem interpretã-
tur. contra quos beatus Hiero. in. c. non affe-
ramus. xxiiij. q. i. ait: Non afferamus ſtateras
doloſas vt appendamus quod volumus pro
arbitrio noſtro dicentes hoc graue ħ leue eſt
ſed afferamus diuinam ſtaterã de ſcripturis
ſacris tanq̃ de theſauris dominicis: ⁊ in illa
quid ſit grauius appendamus. ⁊ in. c. ridicu-
lum. diſtinc. xij. ait papa Nicolaus: ridiculũ
⁊ ſatis abominabile dedecus: vt traditiõnes
quas antiq̇tus a patribus ſuſcepimus infrin
gi patiamur.

Cap. xlvij. Qꝫ non liceat appellare a papa ad vniuer
ſale concilium.

q Uãuis ex his

que đ ſuperioritate Romani
pon. ſup conciliuz vniuerſale
demõſtrata ſunt facile ſit in-
telligere q̄ appellare nõ liceat a romano põ.
ad cõciliũ vniuerſale: ſed magis ecõuerſo: pu
ta a ſententia cõcilij quã apľica ſedes nõduz
approbauerit ad papam liceat appellare. ni-
hilominus ꝓ ampliore illuſtratiõe ỽitatis id
oſtendere ex multis curabimus. Preſupponi
mus in ꝓmis q̄ appellatio fiat ab inferiori ad
ſuperiorẽ iudicẽ ⁊ nõ econuerſo. vt colligit̃ ex
c. omnes. ij. q. vi. ⁊. ff. a qui. appel. nõ lz. l. i. ⁊ in
multis alijs locis. quo ꝓſuppoſito dicendũ vi
detur q̄ nullo modo liceat appellare a roma-
no pon. ad conciliũ vniuerſale tanq̃ ad ſupe-
riorẽ iudicẽ. que concluſio in primis ponit̃ in
c. ipſi ſunt. ix. q. iij. vbi gelaſius papa ita inq̇t:
ipſi ſunt canones qui appellatõnes totius ec
cleſie ad huius ſctẽ ſedis examen voluerũt de
ferri ab ipſa nuſq̃ ꝓſus appellare debere ſan
xerũt. Nota verbũ nuſq̃ nota ỽbũ prorſus: q̃-
ſi diceret nullo tp̃e nullo caſu. Amplius hanc
cõcluſionem primo rõnibus. ſcđo auc̃te ſacro
rũ conciliõꝝ: tertio ex geſtis ⁊ practicis in cõ
cilijs vľibus oſtendemus verã eſſe. Primo ſic
a iudice in quo eſt ſuprema poteſtas in eccľia
et totius eccľie ꝓncipatus nõ licet appellare
ad aliqđ conciliũ eccľie: hoc patet ex ſuppoſi-
to. ſed in Romano ponti. eſt ſuprema ptãs in
eccľia: vt dicit articulus diffinitus per papaz
Martinũ in cõcilio Conſtantieñ. ⁊ habet̃ in
c. pater. ix. q. iij. vbi dicit Nicolaus papa: ꝓfe
cto ſedis apľice cuius auctoritate maius non
eſt iudiciũ. dicit etiã in. c. nolite errare. diſ. xi.
q̄ in ea dñs totius eccľie poſuit principatuz.
ergo ſequit̃ q̄ a romano pont. appellare nõ li
ceat ad cõciliũ: ſicut ad ſupiorẽ iudicẽ. ꝯña eſt
manifeſta: q: al's oporteret dicere q̄ ſuprema
ptãs nõ eſſet in papa qđ eſt cõtra articulum.
Secũdo ſic: a capite nõ eſt licitum appellare
ad membra. ptz: q̇a caput ꝓſtantius eſt auc̃te
ſuis membris: ſed papa caput omniũ fideliuz
eſt caput concilij vniuerſalis. ergo ab ipſo ad
quẽcunq; fideliũ conuentũ ſiue cõciliũ appel
lari nõ poteſt. ꝯña patz. ⁊ minor etiã patet ex
multis locis maxime in. c. ſi q̇s. ij. q. vi. vbi ha-
betur q̄ quiſquis pulſatus aliqua aduerſitate
licenter poſſit appellare ad apľicam ſedem
⁊ ad eã quaſi ad caput refugiũ habeat. ⁊ idez
in. c. Romanã. e. cã. ⁊. q. Tertio ſic: a mr̃e oĩuz
eccleſiarũ ⁊ omniũ fideliũ nullo mõ licet ap-

pellare ad filios nec diſperſos nec ꝯgregatos q: mater ſemper maior eſt auctoritate filijs et etiā filioꝝ cōgregatione. ſed romana eccleſia ſiue apl'ica ſedes eſt mater omniū eccleſiarū ſicut patet ꝑ multa capitula maxime p.c. oēs ij.q.vi. vbi habet ꝙ oēs ep̄i quibuſcūqꝫ aduerſitatib⁹ ꝓpulſati libere ad apl'icam ſedem appellēt ⁊ ad eam quaſi ad matrē fugiāt. Quarto ab eo iudice cui⁹ eſt de tota eccleſia iudicare ⁊ de quo nō eſt datū alicui iudicare nō eſt licitū appellare. patet ex terminis papa eſt huiuſmodi. g̊ ab eo nō eſt licitū appellare ad quēcunqꝫ aliū iudicē. ꝯña patet. ⁊ minor habet in c. cuncta. ix.q.iij. vbi Gelaſi⁹ papa oībus ep̄is ſcribens ait. Cuncta ꝑ mundū nouit eccl'ia ꝙ ſacroſancta romana eccl'ia de oībus phas hꝫ iudicandi nec cuiqꝫ de ei⁹ liceat iudicare iudicio. ſiquidem ad illam de qualibet parte mūdi appellandū eſt ab illa aūt nemo appellare ꝑmiſſus eſt. Quinto ab illo iudice appellare nō eſt licitū ad iudicē qui iudicare non habet ptātem niſi ab eo a quo appellat. patet hoc a primo fundamēto ſed cōcilium vl'e auctoritatem ꝯſtituendi ⁊ ſententiandi ſiue iudicandi habet a papa vt ſuperi⁹ ex multis oſtendim⁹. ⁊ facit ad hoc. di. xvij. per totū. ⁊ c. ſignificaſti extra de elec. ⁊ c. bene. di. xcvi. ergo a papa ad conciliū appellare nō licet. Sexto ſic. idē eſt cenſendū tribunal xp̄i ⁊ pape in terris cū ei⁹ ſit vicarius vices eius gerēs in terris. vn̄ Criſo. ſuper illud Joh. vlt. paſce oues meas dic̄. i. loco mei prepoſit⁹ eſto ⁊ caput fratrū tuoꝝ vt ipſi loco meo te aſſumētes vbiqꝫ terrarū te in throno tuo ſedentē predicent ⁊ cōfirmēt. hec ille. Et hoc pariter colligit ex. c. putam⁹. de cōſue. li. vi. ꝯ ponē ꝙ a tribunali pape poſſit appellari ad aliud in terris aut ꝙ ab alio ad tribunal pape nō poſſit appellari eſt ponere ꝙ a tribunali xp̄i appellari liceat. Item ꝙ illō tribunal ſit maius tribunali xp̄i patet: q: omne tribunal maius tribunali vicarij ep̄i eſt mai⁹ tribunali ep̄i cuius eſt vicarius cum vnum et idem ſit vtriuſqꝫ tribunal quorum vtrunqꝫ eſt manifeſte erroneum. Preterea ſecūda via eadem cōcluſio oſtēditur vera auctoritate. ſ. vniuerſaliū concilioꝝ. Habetur primo in geſtis Epheſini primi concilij ſtatutum ꝙ a ſentētia ſedis apoſtolice nulli liceat appellare. Itē ſecūdo ex. c. ne romani. extra de elec. in cle. quod fuit in cōcilio Viēnenſi vbi dicit ꝙ lex ſuperioris ꝑ inferiorem tolli nō poteſt. glo. Joh. an. dicit ꝙ hoc habet maxime verū cum inferior ab illo ſuperiore recipit poteſtatem in caſu noſtro cetus cardinalium a papa. Et ſequitur ꝑ quod idem videtur de concilio ſupra eo. ti. c. ſignificaſti. ix.q.i. cūcta. hec ille. Item tertio Alexander tertius in cōcilio vniuerſali. c. lꝫ. de elec. dicit. In eccleſia Romana aliq̄d ſpeciale cōſtituit: q: nō poteſt ad ſuperiorē haberi recurſus glo. Hoſtien̄. q: nulla ſuperior: ſed ipſa ſuꝑ oēs eſt. Et idē dicit Jo. an. g̊ videtur ꝙ iuxta fidē exp̄ſſam in cōcilijs vl'ibus de ſuperioritate apl'ice ſedis ab ea appellari nō ſit licitū ad quodcūqꝫ aliud iudiciū ſiue etiā conciliū. Ceterū eadem concluſio tertio oſtendit ex geſtis ⁊ practicis in cōcilijs vl'ibus: ⁊ p̄mo ex geſtis in cōcilio Epheſino ſcd̄o vbi cum lederetur fides catholica legati Romani pōti. legunt appellaſſe. Unde Leo papa in epiſtola ad Theodoſiū imperatorē ſcribēs ⁊ rogās vt Calcedonen̄. ſynod⁹ in correctionē Epheſine inſtitueret ita inquit inter alia. Tota mētis acie reuerenter aſpice beati Petri gloriā ⁊ cōes cum ipſo oēs ſctōꝝ coronas cūctorūqꝫ martyꝝ palmas quibus alia nō fuit cauſa patiendi: niſi cōfeſſio deitatis ⁊ vere humanitatis in xp̄o. cui ſacramēto: q: nunc a paucis imprudentibus obuiat om̄s partiū noſtrarū eccleſie oēm manſuetudinē veſtrā gemitibus ⁊ lachrymis ſupplicant ſacerdotes: vt q: ⁊ noſtri fideliter reclamauerūt: ⁊ eis libellum appellationis Flauianus ep̄s dedit generalem ſynodum iubeatis intra Italiā celebrari que oēs offenſiōes ita repellat ⁊c. Itē idem ſcd̄o colligit ex geſtis Calcedonen̄. ſynodi ſuꝑ eminentia data eccl'ie Conſtantinopolitane ſuꝑ Alexandrinā in qua legati pape legunt ꝯtra dixiſſe ac ad beatū Leonē papā appellaſſe. vn̄ in actione. x. eiuſdē ſynodi: ita vicarij apl'ice ſedis dixiſſe referūtur. Sedes apoſtolica nobis p̄ſentibus humiliari nō debet: ⁊ ideo quecunqꝫ in preiudiciū canonum vel regularum heſterna die geſta ſunt nobis abſentibus ſub limitatem veſtram petimus vt circunduci iubeatis: ſin al's ꝯtradictio noſtra his geſtis inhereat vt nouerim⁹ quid apoſtolico viro vniuerſalis eccl'ie pape referre debeamus: vt ipſe aut d̄ ſue ſedis iniuria: aut de canonū euerſione poſſit ferre ſententiā. hec ibi. Itē de eadē cōtradictione loquit Leo papa tā in ep̄l'a quā ſcribit Marciano impatori ꝙ in ea quā ſcribit Anatholio epiſcopo Conſtantinopolitano. vnde ſanctus Tho. de aquino in. q. d̄ penitentia. q. x. arti. iiij. de hoc memoriam faciens ita dicit. Etiam Romanus pontifex hec ſua auctoritate poteſt: cuius ſola auctoritate ſynodus cōgregari poteſt: ⁊ a quo ſententia ſynodi confirmatur ⁊ ad ipſum a ſynodo appellatur. que omnia patent in geſtis Calcedonēſis concilij. hec ſanctus Tho.

Capitulū.xlviij. In quo aduerſarioꝝ obiectiōnes po-
nuntur contra predicta.

Ca. XLVIII

Duerſus cōclu-
a ſionem prefatā quāuis multis ⁊
irrefragabilibus teſtimonijs ro-
boratā aduerſarij multa obijci-
Argumētum pri-mum unt. Et primo quidē arguūt ex illo qđ conti-
neri affirmāt in concilio ſcđo Calcedoneñ. ꝙ
Secundū ab electa ſynodo nō poſſit appellari. Scđo
ex concilio quodā Toletano vbi dicūt cōſtitu-
Tertium tū eē vt a ſentētia ſynodi nō appellet̃. Ter-
tio ſic a lege ſiue ꝯſtituto dei nullo modo ē ap-
pellandum. ſed canones ſunt ſpiritu dei editi
vt habet̃ in.c.violatores.xxv.q.i.ergo a cano-
nibus ⁊ per ꝯñs a concilijs vlibus in quibꝰ ca-
Quartum nones ꝯſtituūtur nō licet appellare. Quar-
to conciliū vniuerſale errare nō poteſt vt pre-
ſupponit̃.ergo ab eo appellari nō poteſt. ꝯña
Quintum videtur nota. Quinto ſic. a papa non licet
appellare.vt in.c.cuncta.ix.q.iij. ğ multo mi-
nus a concilio quod vniuerſalem eccleſiā re-
Sextum preſentat. Sexto ſic ex.c.a collatione:li.vi.
idem videtur eſſe conſiſtorium pape ⁊ concilij
ſicut epi ⁊ capituli in quo eps vt p̄latus preſi-
det.ergo videtur ꝙ a cōcilio ad papam appel-
Septimū lare nō liceat. Septimo ſic habetur. ꝙ a pre-
tore nō appellatur ad imperatorem. ergo mul-
to minus a concilio ad papam. ꝯña videt̃ ma-
nifeſta. Et idem arguit̃ de ſenatu a cuius ſen-
tētia nō appellat̃.vt.ff.a qui.appel.nō li.⁊ in-
Octauum ducitur in.c.eccleſia.xvi.q.i. Octauo ex cō-
cilio aphricano Carthagineñ.cui īterfuiſſe di-
citur beatus Aug.ſic patres illius cōcilij ſcri-
bunt Celeſtino pape nō debere appellatiōes
a concilio ſuſcipere ſubiūgētes ꝙ ita ſtatutū
ſit in concilio Niceno. Nono ſic. Petrꝰ ac-
Nonum cepit claues nomine eccleſie vt in.c. qđcunqȝ
xxiiij.q.i.ergo videtur ꝙ a concilio vniuerſa-
lem eccleſiam repreſentante nulli ad petrum
Decimum liceat appellare. Decimo ſic.ab illo iudicio
appellare nō licet ad quod vltimate deus re-
miſit iudiciū omniū cauſarum dicens Petro
Mat.xviij. Si peccauerit in te frater tuꝰ ⁊c̃.
ſequitur. Dic eccleſie. Undecimo ſic.ab il-
Undecimum lo iudicio nō eſt licitum appellare qđ relīqui-
tur vltimū quaſi examinans oīa alia. ſed iudi-
cium ꝯcilij vniuerſalis eſt hmōi vt patet per
Aug.in epl̃a ad Gloriū ⁊ Eleuſiū.ğ⁊c̃. Duo-
Duodecimum decimo ſic: a minori ſiue inferiori ad ſuperiorē
iudicē eſt licitum appellare. ſed ꝯciliū vl̃e eſt
ſuperior iudex.vt habet̃ ex concilio Cōſtantiē-
ſi.ergo idem quod prius.

Capitulū.xlix. In quo reſpōdetur obiectionibꝰ p̄fa-
tis aduerſariorum.

Ca. XLIX

Is non eſt dif-
b ficile rñdere: verum ꝓ clariore ⁊
breuiore reſpōſione ad obiectio-
nes p̄fatas ⁊ pleniorē intelligē-
tiam materie eſt notandum ꝙ de cōcilio vni-
uerſali dupliciter poſſumus loqui: ⁊ ita đ ſen-
tentijs datis in eo. aut eñ in cōcilio preſidet
papa vt prelatus ⁊ caput concilij per ſe aut ꝑ
ſuos legatos ⁊ ab eo ⁊ a cōcilio vnanimi con-
ſenſu emanāt ſententie: ⁊ loquēdo hoc modo
ſit cōcluſio noſtra prima iſta: ꝙ nec a concilio
ad papā nec a papa ad conciliū eſt licitū ap-
pellare. Patet hec cōcluſio: tum q: vnū ⁊ idē
eſt tribunal ⁊ ꝯſiſtorium ⁊ idē iudex: modo ab
eodem ad eundē non eſt facienda appellatio
per.c.nō putamꝰ.de cōſue.li.vi. Tum ſcđo: q:
nullus eſt ſuperior iudex in terris ad queȝ ap-
pellatio deuolui poſſet. vnde.ff.a qui.app.nō
li.l.i.dicit̃ ꝙ a principe ⁊ ſenatu appellare nō
licet. Alio modo loqui poſſumus de ꝯcilio in
quo Romanus pon.nec ꝑ ſe nec per ſuos pre-
ſidentes cōſentit in ſententijs datis aut diffi-
nitōibus per cōcilium. Et tūc ſit iſta cōcluſio
noſtra ſcđa: ꝙ in talibus ſententijs aut diffi-
nitionibus in q̄bus nō interuenit conſenſus
pape qui vt ſepe repetitū eſt habet confirma-
re ſententias ⁊ geſta cōciliorꝝ licitū eſt appel-
lare a cōcilio ad papā. hec cōcluſio manifeſta
eſt ex geſtis tam Epheſine ſynodi q̄ Calcedo-
Ad primum nēſis: vt viſum eſt in.c.ꝓcedenti. his habitis
dicendū eſt ad rōnes in oppoſituȝ. Ad pri-
mā que ſumit̃ de Calcedonenſi cōcilio reſpō-
detur ꝙ Calcedonenſe conciliū loquit̃ de cō-
cilio vniuerſali iuxta primū modū: qm̃ electa
ſynodus dicit̃ que auc̃te Romani pon. fulcit̃
⁊ roborat̃: ⁊ cuius auctoritate ſententie eius
ſunt ꝯfirmate. vnde in actōe.vi.eiuſdē cōcilij
habet̃ ꝙ in omnibus ſynodis apocriſarij apo-
ſtolici decretas ſniās primo ꝓpter auctorita-
tē eiuſdē ſancte ſedis cōfirmabant: q: al̃s nul-
lum robur habebāt. vnde etiaȝ vt habetur ex
decretis concilij Antiocheni ꝑfectū conciliū
dicit̃ vbi interfuerit metropolitanꝰ antiſtes.
Itē ibideȝ illa dicit̃ plenaria ſynodus in qua
etiaȝ eps metropolitanus interfuerit. Ita di-
cenduȝ eſt de vniuerſali ꝙ tantū tunc dicit̃ ꝑ-
fectū plenariū ⁊ electū qn̄ in eius ſtatutis au-
ctoritate ⁊ ꝯſenſu interuenerit Romanꝰ pōt.
Ad ſecundum q̄ eſt totius orbis antiſtes. Ad ſcđam rōnem
que ſumit̃ de cōcilio Toletano rñdet̃ pari mō
qm̃ cōſtitutū illud cōcilij Toletani vt ex eius
verbis manifeſte habet̃ loquit̃ de his que fue-
rūt diffinitōne deſcripta vl̃is auc̃tis. manife-
ſtū eſt aūt ꝙ nō pn̄t dici deſcripta diffinitōne

vlis auctoritatis quibus nō interuenit aſſenſus Romani pōti. q̄ totius orbis eps eſt: ⁊ in quo deus totius ecclie p̄ncipatū poſuit: vt ſepe dictū eſt.

Ad tertium

Ad tertiā que ſumit̃ de.c. violatores. reſpōdet̃ ꝙ ꝓprie ſunt canones cōſtituta p vlia cōcilia interueniēte auctē Romani pō. que canonibus robur impartit: ⁊ a talibus ſententijs ſiue canonibus vlis cōcilij nō appellat̃: ſicut nec a papa: vt dictū eſt.

Ad quartum

Ad quartā que ſumit̃ ex eo ꝙ conciliū errare non poſſit: iam rñſum eſt ſupra in.c.xlvi. ꝙ preſuppoſitū hoc nō eſt vniuerſal̃r verū: qm̄ aliqua ꝯcilia inueniunt̃ erraſſe. vnde q̄ errat̃ ſcōa ſynodus Epheſina appellatum eſt ab ea.

Ad quintum

Ad quintā que ſumit̃ ex eo ꝙ a papa nō appellat̃ ⁊c: reſpondet̃ negādo ꝯñam: qm̄ papa habet ſupremā ptātem in eccleſia: conciliū vero tantā quantā papa indulget. vnde nō eſt ſil̃e de papa ⁊ cōcilio: ſicut etiā ex ſupioribus patet.

Ad ſextum

Ad ſextā ex.c.a collatōe. rñdet̃ ſicut ad primū ⁊ ſecundū argumentū.

Ad ſeptimum

Ad ſeptimā que ſumit̃ ex eo ꝙ a ptore nō appellat̃. rñdetur ſimili modo. ſ. ꝙ a ptore q̄ ſpeciali auctē imparatoris ſententiat appellandū non eſt: ſicut nec a concilij ſnīa quā Romanus pon. cōfirmat.

Ad octauum

Ad octauā que ſumit̃ de cōcilio aphricano rñdetur ꝙ nullo modo militat aduerſus ꝓpoſitū. qd̄ patet ex multis. Primo em̄ ex hoc ꝙ conciliū illud fuit prouinciale conciliū ⁊ multa videt̃ dicere que nō ſunt vera: potiſſime id qd̄ dicit de ꝯcilio Niceno: qm̄ ſemp quicquid ſtatuant de hmōi cauſis ſemp excipit̃ Romani pō. auctas. vnde nō eſt tante auctoritatis conciliū illud ꝙ eius dicta neceſſario ſint admittenda. Qd̄ vero dicūt aliqui ꝙ btūs Augu. in hoc cōcilio ſe ſubſcripſit: nō eſt verū: vt patet ꝯſideranti tp̄s beati Aug. ⁊ illius Romani pō. cui illa ſynodus ſcribit. Scōo ratio nō militat: q̄ conciliū illud non dicit ꝙ papa nō poſſit ſuſcipere appellatōes a concilio: q̄ ſic dicendo falſum diceret: ſed ꝙ non debeat faciliter ⁊ indifferenter. ⁊ hoc videt̃ ſatis rōnabile: maxime qñ appellatio non niſi ad fugiendū correctionē fieri videt̃: ſicut videbat̃ in caſu illo in quo nō modo ſceleratiſſimus referebatur fuiſſe eps ille ſed etiā cōuictus ⁊ cōfeſſus dicebat̃ de criminibus de q̄bus erat accuſatus. Tertio reſpōdet̃ maxime ad rem ꝙ h̄ aphricanū conciliū qd̄ in multis viſū fuerat prius preſumptuoſum aduerſus ſedē apoſtolicam: poſtmodū venit ad obedientiā ⁊ reuerentiam debitā acceptās diffinitiones aplice ſedis: vt colligit̃ ex concilio. viij. Conſtātinopolitano vbi ſic habet̃. Inuenit̃ ergo aphricana ſynodus paruiſſe potius iudicio Zozimi pape Romani: ac per hoc ꝓpriam reprobaſſe ſniam ⁊ iuſtificaſſe Apiariū nō reſtitiſſe voto Romanoꝝ pō. hec ibi. qd̄ pleni⁹ ꝯducit papa Bonifaci⁹ i epl̃a quā Eulalio alexādrino epō ſcribit de reconciliatione Carthaginenſis eccleſie ⁊ alioꝝ epoꝝ: vbi ita dicit. Aurelius em̄ p̄fectus Carthagineñ. ecclie olim eps cū collegis ſuis inſtigāte diabolo ſuperbire tp̄ibus p̄deceſſorū noſtroꝝ Bonifacij atq; Celeſtini contra Romanā eccliam cepit: ſed videns ſe modo peccatis Aurelij Eulalij a Romane eccleſie cōione ſegregatū humiliās recognouit ſe pacē ⁊ cōionem Romane ecclie petēs ſubſcribēdo vna cū collegis ſuis dānauit aplica auctate oēs ſcripturas que aduerſus Romane ecclie priuilegia facte quocūq; ingenio fuere. hec ibi.

Ad nonum

Ad nonā que ſumit̃ ex.c. qdcunq; rñſū eſt in.ij.li. circa.c.lxxv. vbi in ſnīa dictū eſt ꝙ falſū ſit ꝙ btūs Petrus claues accepit noīe eccle ad intellectū aduerſarioꝝ: nec hoc vult dicere.c. qdcūq;. ſicut in ſupiorib⁹ demōſtrauimus ⁊ etiā colligit̃ ex glo.

Ad reliqua tria

Ad decimā vndecimā ⁊ duodecimā rñdet̃ ſimul ꝙ minor cuiuſlibet illarū rōnū eſt falſa. ⁊ ad ꝓbatiōes earū iam rñſum eſt ſupra.c.xlvi. vbi rñſum eſt tā ad auctem illā Mat.xviij. Dic ecclie ꝙ ad eplam Aug. ⁊ ad declaratiōnē factā Cōſtañ. ⁊ plenius in.ij.lib.c.lxxij. ⁊.xcix.

Ca.L Q̄ vniuerſale conciliū in Ro.pō. verū ⁊ indubitatum extra caſum hereſis nullā h̄eat iuriſdictionē.

Ca. L

Ex his que de ſupioritate Romani pō. reſpectu vliū cōcilioꝝ plene iā diximus facile eſt intelligere nullā iuriſdictionē nullāq; facultatē habere vle cōciliū ſupra papā verū ⁊ indubitatū: etiā ſi deuiet a vite honeſtate: cū tñ nō incidat in hereſim ꝓprie dictā. Plane cū inferior ſupiorem ligare aut ſoluere ſiue iudicare nō poſſit: ⁊ multipliciter ſit demonſtratū papā ſupiorē vniuerſali cōcilio eſſe nulli relinquit̃ dubia p̄fata concluſio. vñ apli ſnīa eſt ad Ro.ij. Tu q̄s es q̄ iudicas ſeruū alienū: ſuo em̄ dño aut ſtat aut cadit. verū q̄ iſta cōcluſio ex iam dictis clariſſima habetur. ⁊ q̄ in lib.ij.c.xciij. ꝙ papa extra caſum hereſis iudicē nō haberet in terris ſufficiētiſſime rōibus ⁊ auctibus ſanctoꝝ patrū ſacroꝝ cōcilioꝝ diffinitōibus ſedis aplice determinatione atq; clariſſimoꝝ doctoꝝ ſnīa ⁊ doctrina oñdimus rñdētes etiā obiectōibus aduerſarioꝝ: reputamus ſupfluū plura ad hoc inducere: ⁊ ita breuitatis grā ab vlterioribus abſtinemus. Ex q̄bus ſatis apte imo aptiſſime eli-

dicit error & temeritas Basilee congregatorum qui sibi vicarium xpi & locum eius tenentem in terris patrem omnium xpianorum pastorem gregis dominici & ecclesie vlis principem romanum pon. verum & indubitatum & ita ab vniuersa ecclesia habitum.s.Eugenium sancte memorie citare suspendere ac deponere quantum in eis fuit presumpserunt.Audacia plane impia & presumptio diabolica nullis anterioribus seculis attentata que sane ampliora futuris temporibus nocitura generasset scandala nisi oipotens deus qui nauis ecclesie est certissimus gubernator ecclesiam suam ab huiusmodi tempestatibus & turbidis fluctibus seruasset illesam: xpianorum principum aliorumque fidelium mentibus inspirando vt Basiliensium presumptionibus nec fides nec locus daretur.vnde etiam factum est vt cito eorum memoria sicut fumus euanesceret & hoc ideo: quoniam sicut btus Amb.in quodam sermone tractans illud Prouer.xxx.Tria sunt mihi difficilia:inter que ponitur semitas scire nauis nauigantis dicit nauis ecclesie & si vndarum fluctibus atque procellis sepe vexetur tamen nunquam potest sustinere naufragium:quia in arbore eius.s.cruce xpus erigitur: in puppe pater residet gubernator:proram paraclitus seruat spiritus:hanc per angusta huius mundi freta duodecim remiges ducunt duodecim apostoli:& filiis numerus patriarcharum.

Capitulum.li.Quod roman9 pon. legibus & statutis vlium conciliorum nec legatur nec necessario subiicitur.

Ca. LI

SAne plene considerantibus que in superioribus partium ante tam de superioritate romani pon.supra totam ecclesiam quam de vniuersalium conciliorum auctoritatis dependentia a romano pon.quam rationibus auctoritatibus & exemplis firmiter stabiliuimus luce clarissima patet quod roman9 pon.nec ligatur nec subiicitur necessitate quorumcunque conciliorum: non tantum patriarchalium:quia de istis nunquam fuit dubium:sed etiam nec vlium statutis legibus aut canonibus que sub iuris positiui genere comprehenduntur.

Primo quidem ex superioritate qua roman9 pon.superior est & primatum habet vlis ecclesie arguendo prefata conclusio patet. ait enim Nicolaus papa in.c.inferior.di.xxi.Non potest iudicio inferior potiorem ligare.vnde propheta ait. Nunquid gloriabitur securis contra eum qui secat in ea aut exaltabitur serra contra eum qui trahit eam. his itaque ex diuina scriptura commemoratis sole clarius exhibuimus non posse quemque qui minoris auctoritatis est eum qui maioris potestatis est iudiciis suis adiicere aut propriis diffinitionibus subiugare.hec ille.

Secundo idem patet ex eo quod a romano pon.vt superius extitit monstratum canonum conciliorum dependet auctoritas.alienum profecto est a ratione vt quis legibus illis alligetur coactus que legibus ipsis & vim & auctoritatem impartitur.vnde iurisperitus ait. Princeps solutus est legibus quantum.s. ad vim coactiuam.vnde.s.Tho.in.ii.ii.q.xcvi.ar.vi. querens an princeps subiiciatur legibus respondens dicit:quod princeps est solutus legibus quantum ad vim coactiuam.& subdens rationem inquit.Quia nullus cogitur proprie a seipso: lex autem non habet vim coactiuam nisi a principis potestate:licet quo ad vim directiuam princeps subiectus sit legi propria voluntate:put.j.dicetur. Cum ergo Romanus pon.princeps ecclesie sit nullis ecclesie legibus ligatur coactus siue tenetur obnoxius.notanter dicimus ecclesie: quia aliud est de legibus iuris diuini aut naturalis. Tertio sic:eadem conclusio aperte demonstratur ex.c. significasti.extra de elec.vbi dicitur quod concilia per Romane ecclesie auctoritatem facta sint & robur acceperint: et in eorum statutis Romani pon.patenter excipiatur auctoritas glo. Hosti. tanquam superior.ix. q.iii. cuncta per mundum. ergo inferior non potest ei legem imponere.j.de ma.& obe.cum inferior. hec Hosti. Quarto eadem conclusio aptissime colligitur ex.c. innotuit.de ele.vbi Inno.iii. aptissime declarat quod canon vniuersalis concilii etiam confirmatus per papam non ligat eum sic dicens.Quamuis autem canon lateranensis. concilii ab Alexandro papa predecessore nostro editus qui illegitime natos adeo persequebatur quod electionem talium innuit nullam esse: nobis tamen per eum adempta non fuit dispensandi facultas cum ea non fuerit prohibentis intentio que successoribus suis nullum potuit in hac parte preiudicium generare:pari post eum immo eadem potestate functuris: cum non habeat imperium par in parem. hec ille. Ex quibus verbis patet etiam manifeste quod potestas pape & concilii simul non est maior potestate pape. secundo quod tota potestas constituendi aliquid in concilio a papa dependet immediate. Quinto eadem conclusio luce clarissima colligitur ex.§.his itaque respondetur.xxv.q.vbi Gratianus volens iura iuribus concordare que in hac parte dissonare videbantur dicit sic:his itaque respondetur.sacrosancta Romana ecclesia ius & auctoritatem sacris canonibus impartitur sed eis non alligatur.habet enim ius condendi canones:vtputa que cardo est & caput omnium ecclesiarum a cuius regula nemini dissentire licet ita ergo canonibus auctoritatem prestat vt seipsam sibi non subiciat: sicut xpus qui legem dedit ipsam legem carnaliter impleuit octauo die circuncisus quadragesimo die cum hostiis in templo est presentatus vt in se ipso eam sanctificaret: postea vero vt se dominum legis comprobaret contra literam legis leprosum tangendo sanauit apostolos quoque contra

tra legē ſabbati per ſata pretergrediētes ſpicas vellentes ⁊ cōfricantes manibus ſuis ⁊c. ⁊ infra hinc de eo dicit̃. Erat Jh̄s docēs tanꝗ̄ ptātem habens .i. tanꝗ̄ dn̄s legis addens moralibus ea que deerant ad ꝑfectionem vmbram figuraliū in lucē ſpūalis intelligētie cōmutans: non tanꝗ̄ ſcribe eoꝝ qui lr̄a legis aſtricti nō audebant aliq̄d addere vel cōmutare. ſicut et ſumme ſedis pōtifices canonibus ſiue a ſe ſiue ab alijs ſua auc̄te cōditis reuerētiam exhibent ⁊ eis ſe humiliādo ipſos cuſtodiūt vt alijs obſeruādos exhibeant. nōnunꝗ̄ vero ſeu iubendo ſiue diffiniēdo ſiue diſcernēdo ſeu aliter agēdo ſe decretoꝝ dn̄os ⁊ conditores oſtendunt. In p̄miſſis ḡ capitulis alijs imponit̃ neceſſitas obſequendi: pōtificibus ſummis oſtendit̃ ineſſe auc̄tas imperādi vt a ſe tradita obſeruādo alijs non cōdemnanda demōſtrent exēplo xp̄i qui ſacramenta que eccleſie ſeruāda mandauit primū in ſeipſo ſuſcepit vt ea in ſeip̄o ſanctificaret. Oportet ergo primā ſedem vt diximus obſeruare ea q̄ decernendo mādauit nō neceſſitate obſequēdi ſed auc̄te impartiendi: lʒ itaqꝫ ſibi cōtra generalia ſtatuta decreta ſpecialia priuilegia indulgere ⁊ ſpeciali beneficio cōcedere qd̄ generali prohibet̃ decreto. Sacri ſiquidē canōes ita aliquid ꝯſtituūt vt ſue interpretatōis auc̄tem ſancte Romane eccleſie reſeruent. ipſi nanqꝫ ſoli canones valēt interpretari qui ius condēdi eos hn̄t. vnde in nōnullis capitulis cōciliorum cum aliquid obſeruandū decernit̃ ſtatim ſubinfert̃: niſi auc̄tas Romane eccleſie aliter ſperauerit. hec ibi. Finaliter patet ergo ꝙ papa de neceſſitate non ſubijcit̃ canonibus aut ſtatutis conciliorum. verum licet ita ſit: de honeſtate tamē tenet̃ iſta obſeruare. tum ſ̄m iā dicta vt alijs det exemplum obſeruandi ſ̄m illud act. i. Cepit Jh̄s facere ⁊ docere. Tum vt habet̃ de cōſtit. c. cū omnes. qd̄ quiſqꝫ iuris in alterum ſtatuit ipſe debet vti eo. Et ſapiētis dicat auctoritas. Patere legē quā ip̄e tuleris hoc etiā habetur in. c. confidimus. xxv. q. i. vbi dicit̃. Confidimꝰ ꝙ nullus iam veraciter xp̄ianus ignoret vniuſcuiuſqꝫ ſynodi cōſtitutū qd̄ vniuerſalis eccleſie ꝓbauit̃ aſſenſus: nullā magis exequi ſedē pre ceteris oportere ꝗ̄ primā. vbi ſuper verbo oportere dicit gloſa ſic: oportet eſt hic verbum honeſtatis. addit Archidi. ⁊ equitatis. Et itaqꝫ patet ꝙ papa nō neceſſitate licet bene honeſtate canones obſeruare teneatur. Canones dicimus que ipſa ſedes apoſtolica confirmauit.

Cap. lij. Q̄ vniuerſale conciliū non poſſit facere contra Romanum pon. decretum irritans.

I

Ca. LII

Uce clarius ex premiſſis cōfundit̃ error nouellorꝝ mḡroꝝ aduerſarioꝝ ap̄lice ſedis qui p̄ p̄latos eccl̄ie ſynodaliter congregatos poſſe aſſerūt poni cōtra Romanū pon. decretū irritās ⁊ decreta detrahentia cōſtitutōibus papalibus. ⁊ licet vt diximus clariſſimuʒ ſit eos in hoc errare: vt ex p̄dictis: tn̄ aliqua modica cōmemorādo ſic breuiter oñdimus. Primo cōcilia vl̄ia nō poſſūt prefigere legē Romano pon. ergo vniuerſalia ꝯcilia nō poſſunt cōtra Romanū pō. decretū irritans cōdere ſiue facere. ꝯn̄a eſt manifeſta. an̄s patet ex. c. ſignificaſti. extra de elec. ⁊ habetur in ſupiori. c. Scd̄o ſic. cōtra ordinem naturalis rōis eſt ꝙ inferior poſſit annullare aut irritare leges ſupioris. ſed papa eſt ſupior auctoritate cōcilijs vniuerſalibꝰ: ſicut caput corpore ſuo. ergo ꝯcilia vl̄ia nullo modo ānullare aut irritare poſſūt facta aut inſtituta Romani pon. ꝯn̄a eſt bona. maior etiā patet ⁊ colligitur ex. c. inferior di. xxi. minor eſt ſupius multipliciter ꝓbata. Tertio ſic: papa hʒ ſupremā poteſtateʒ in eccl̄ia dei: ergo ſequit̃ ꝙ nulla ptās eccl̄iaſtica pōt facta papalia ſiue decreta irritare ſiue ānullare. ꝯn̄a eſt manifeſta. an̄s etiaʒ eſt notū ex articulo cōcilij Conſtantien̄. vt ſupra induximus. ⁊ colligit̃ etiā ex. c. patet. ix. q. iij. Quarto ſic: quicq̄d auc̄tis habent concilia vniuerſalia inſtituendo canones eſt a Romano pon. ergo ſequit̃ ꝙ vl̄ia concilia vl̄ia nullo modo poſſūt irritare aut ānullare decreta aut facta Romani pon. ſicut nec ſtelle extinguere lumē ſolis a quo illuminationē ſuſcipiūt. ꝯn̄a patet. ⁊ an̄s ꝓbatū eſt tā in p̄cedenti. c. ꝗ̄ in ſuperioribꝰ. Ex q̇bus ⁊ alijs ſupius habitis apte ꝯfutant̃ multa ſomnia ⁊ errores magiſtrorum nouelloꝝ Baſilien̄. circa ptātem cōcilioꝝ ſuorū. Sed de hac materia hic ſufficiat: q̄m ſuper hoc tractatuʒ al̄s cū Baſilee eſſemꝰ edidimus copioſum q̇ de decreto irritāte intitulat̃ ꝯtra p̄ſumentes ibi ꝯ̄ Romanū pon. in ꝓuiſionibꝰ eccleſiarū irritās decretū apponere.

Cap. liij. Q̄ ad Romanum pon. pertineat canonuꝫ ſacrorum interpretatio.

e

Ca. LIII

Tſi facile ſit intelligere ex ſupioribus iam enucleatis de principatu Romani pon. reſpectu vniuerſaliū cōciliorꝝ ꝙ ad Ro. pon. vtputa ad principē reipu. xp̄iane maxime ſpectet legum eccleſie ſiue ſacroꝝ canonū interpretatio atqꝫ declaratio cuiuſcunqꝫ ambiguitatis que de vniuerſalibꝰ cō

cilijs naſceret̃: nihilominus vt clarius id fiat aliqua ad hec inducemus. In quoꝝ p̃mis notãdũ occurrit quid ſit interpretari. ſc̃do quot ſunt genera interpretatõis. Interpretari legẽ ſiue preceptũ legis eſt dare rõnabilem intellectũ ſiue ſenſum p̃cipientis ⁊ p̃cepti ſiue legiſlatoris in lege quã ↄdidit. Genera vero interpretatõnis ſunt duo ad p̃ſens: quoddã .ſ. magiſtrale: cum per inueſtigationẽ rõnis queritur intellectus canonis ſiue legis aut precepti: et hanc põt facere quilibet doctus: ⁊ hoc in manifeſtis .i. in his que rõne ꝓbari poſſunt: ſicut doctores interpretant̃ ꝙ preceptũ eccleſie de ieiunio nõ obligat pueros aut notabiliter debiles aut grauiter laborantes: ſiue etiam eos qui tanta penuria fatigant̃ vt nõ poſſint vnã refectionẽ ſufficientẽ habere. hec aũt interpretatio dicit̃ probabilis nõ neceſſaria. Unde ei non ſtatur de neceſſitate: niſi quantũ rõne demonſtrat̃ ei ſtandum fore. De hac magiſtrali interpretatione habet̃. C. de ꝓfeſſo. qui in vr. conſtan. l. i. li. xij. ⁊ talis interp̃tatio dicit̃ magiſtralis quo ad alios: ſed quo ad ſeipſuꝫ epykeya que legẽ interpretat̃ vt eã non ſequat̃ in caſu in quo apparet eã eſſe cõtra mentẽ legiſlatoris: d̃ quo Ariſt. tractat q̇nto ethy. Reſpectu etiã ſacre ſcripture: vt diximus in ſc̃do lib. eſt interp̃tatio etiaꝫ quedam magiſtralis qua doctores ſacre ſcripture inueſtigatione rõnis ex alijs ſacre ſcripture locis arguentes interp̃tant̃ talem vel talẽ eſſe ſenſum ſacre ſcripture in tali vł tali loco: ſicut cõiter fit ꝑ expoſitores ſacre ſcripture: d̃ quibus videtur .ij. Eſdre viij. vbi ſcribe dicũtur interp̃tantes legem in populo. Hec aũt magiſtralis interp̃tatio non habet neceſſitateꝫ .ſ. ꝙ liget ſed bene ꝓbabilitatem: nec ei ſtat̃ niſi quantũ rõne oſtenditur ꝙ talis ſit de mente ſp̃us ſancti ſcripturã ſanctã dictantis. ſm illud ꝓphe. Lingua mea calamus ſcribe velociter ſcribẽtis gl. i. ſp̃us ſancti. iuxta illud .ij. Petri. i. ſpiritu ſancto locuti ſunt hoĩes dei: ⁊ ideo vt habetur in. c. hereſis. xxiiij. q. iij. quicunq̃ aliter ſcripturã ſanctã intelligit q̃ ſenſus ſpirit⁹ ſancti efflagitat a quo ſcriptura eſt: licet ab eccleſia non receſſerit tñ hereticus appellari põt. Sc̃m genus interp̃tatõis eſt auctoritatiuũ cui ſtat̃ nõ rõe aliqua aſſignata ſed auc̃te interp̃tantis. vñ talis interp̃tatio vocat̃ neceſſaria: neceſſitat em̃ ſiue obligat ad tenendũ ſenſum datũ per eũ. ⁊ hoc modo legẽ interpretari nõ eſt cuiuſlibet: ſꝫ aut cõdentis (qr eius eſt interpretari cuius eſt cõdere. ff. de legi. cũ de conſuetudine) aut paris. dicit̃ aũt hic par qui in dignitate ſuccedit qui ideo habet auctoritatẽ interpretandi legeꝫ p̃deceſſoꝝ quia ⁊ tollendi: quia par in parẽ imperium nõ habet. Non aũt dicit̃ hic par q̇ habet ſimilem dignitatẽ ſed nõ eandeꝫ. nam ſtatutum vnius epĩ alius alterius dioceſis nõ habet interpretari nec falcem ſuã mittere in meſſem alienã. Aut interpretari eſt ſuperioris. ſcꝫ qui põt regulare particularẽ ꝑſonam aut etiã collegiuꝫ. Superior etiam hic dicit̃ qui iudex eſt inter aliquos inter quos interpretat̃ legẽ. ff. de legi. nam vt ait interpretationi eius in iudicio prolate partes ſtare tenẽtur niſi appellauerint. Cõuenit etiaꝫ interpretari inferiori ex cõmiſſione ſuperioꝝ ſicut legato. vnde legat⁹ pape interpretat̃ reſcriptum pape. extra d̃ poſtu. prela. c. i. circa mediũ. ⁊ extra de ſequeſtra. ad hoc. Quibus notatis ponunt̃ due concluſiões. Prima ꝙ ad Romanũ pon. maxime ꝑtinet declaratio cuiuſuis ambiguitatis que de vniuerſalibus cõcilijs oritur. Iſta cõcluſio patet auctoritate beatiſſimi Greg. q̇ in. c. nec licuit. di. xvij. ita ait. Quotiens aliqua de vniuerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcit̃ ad recipiendã de eo q̇d nõ intelligunt rõnem ad apoſtolicã ſedem ꝓ ꝑcipienda rõne cõueniãt. aut forte ſicut de talibus ſcriptuꝫ eſt: peccator cum venerit in ꝓfundum maloꝝ ita obſtinati ⁊ cõtumaces extiterit vt doceri nõ velint eos ab eiſdẽ apoſtolicis ſedib⁹ aut attrahi ad ſalutem quoquo modo neceſſe eſt aut ne alioꝝ perditio eſſe poſſint ſm canones per ſecłares cõprimi p̃tãtes. hec Greg. vbi notandum eſt verbum de vniuerſali ſynodo: nõ dicit de patriarchali cõtra quoſdã aduerſarios dicentes Ro. pon. tantũ cõcilij ſui patriarchalis nõ aũt vniuerſalis dubia declarare poſſe. Sc̃da ↄcluſio. canonũ interpretatio maxime cõuenit Romano pon. Que cõcluſio rõne probat̃ ſic. Romani pon. auc̃tate canones ſunt ↄſtituti vt parũ añ ſatis copioſe demonſtratũ eſt in. c. xxxij. ergo ad ipſum Romanũ pon. ſpectat illoꝝ interpretatio. ↄña p̃tꝫ: cũ eius ſit interp̃tari (vt dictũ eſt) cuius eſt cõdere. ⁊ vnde ius prodit: ab eo interpretatio requirenda eſt. vt extra de ſen. ex. inter. Hoc etiaꝫ aptiſſime roborat̃ prio ex. §. ex his. in. c. ſicut em̃. xi. q. i. vbi ſic dicitur. Sicut em̃ ſolus ille habet ius interpretãdi canones qui habet p̃tãtem cõdendi eos: ita ille ſolus ciuiliũ legũ debet eſſe interpres qui eis ius ⁊ auctoritatẽ impartit̃. Preterea cõcluſio patet ex. c. ideo. xxv. q. i. §. his. vbi dicit̃. Sacri quidem canones ita aliq̇d conſtituunt vt ſue interpretatõis auctoritatem ſancte Romane eccleſie referuent: ⁊ rationem ſubiungens ait. Ipſi nanq̃ ſoli canones valent interp̃tari qui ius condendi eos habent. De hac aũt auctori-

Concluſio prima

Secunda

tate Romani pont. ita teſtať ſctūs Tho. in. q.
de poten. q. x. arti. iiij. dicēs: ꝙ ſicut poſterior
ſynodus poteſtatē habet interpretandi ſym-
bolum a priori ſynodo conditā ac ponendi ali
qua ad eius explanationē. ita Romanus pon.
hoc ſua auctoritate pōt ⁊ a quo ſententia ſyno-
di confirmatur ⁊ ad ipſum a ſynodo appellať
que omnia patent ex geſtis calcedonē. ſyno-
di. nec eſt neceſſariū ꝙ ad eius expoſitionē fa-
ciendā vniuerſale conciliū cōgreget. cū quńq
id fieri ꝓhibeant bellorū diſcidia. ſicut in. vi.
ſynodo legitur ꝙ Conſtantinus Auguſtus di
xit ꝙ ꝓpter iminentia bella vniuerſaliter epi
ſcopos cōgregare nō potuit: ſed tantū illi qui
couenerunt quedā dubia in fide exorta ſequē-
tes ſententiaꝫ agatonis pape determinaue
runt: ſcꝫ ꝙ in xpo ſunt due voluntates ⁊ due a
ctiōes. Et ſimiliter patres in Calcedonē. ſy-
nodo cōgregati ſecuti ſunt ſententiaꝫ Leonis
pape qui determinauit xpm eſſe in duabꝰ na-
turis poſt incarnationeꝫ. hec. s. Tho. ⁊ hec de
preſenti. c. quia de interpretatione dubiorum
in lege dei ſiue in ſacra ſcriptura qualiter Ro-
mano pont. maxime competat in. ij. lib. c. cvij.
enucleauimus.

Cap. liiij. Qꝫ ad Romanum ponti. maxime ſpectet tā
diſpenſatio ſacrorum canonum ꝙ regularum ſanctorū
patrum moderatio.

Ca. LIIII

ſ **Ane quemad-**
modum ad Romanū pōti. rō
ne ſui principatus ptinere di
ximus ſacros canones interp
tari: ita eadem rōe illi potiſſime cōuenit diſpē
ſatio ſacrorū canonū etiam vniuerſaliū ꝯcilio
rū ac regularū ſanctorū patrū moderatio. qđ ⁊
ſi ſatis aperte ex pdictis habeať: nihilominus
ad maiorem noticiā illud aliqbus rōnibus ꝓ-
bare curabimus. Preſupponimus imprimis
ꝓ fundamento dicendorū ꝙ in qualibet repu.
neceſſario debet eſſe aliqua ptās diſpenſandi
in legibus ſuis que cū inſtitute ſint ad regulā
dū humanos actus qui multā ſuſcipiunt varie
tatē nō poſſunt ſemꝑ impermutabiles perma
nere. hinc Ariſto. vij. ethy. arguit neceſſitateꝫ
ponendi in principe virtutē epykeyam quam
equitatem ſiue moderamen nos dicimus. cu-
ius virtutis officium eſt in quibus legis obſer
uantia reipub. vtilitati cognoſcitur non expe
dire pretermiſſis vbis legis ſequi qđ ratio vel
cōmunis vtilitas depoſcit. vnde niſi talis au-
ctoritas diſpenſandi in legibus ⁊ ſtatutis rei
pub. daretur multa que ordinata fuerūt ad vti
litatem ⁊ pacem fidelium vergerent in dānū
⁊ pturbationē totius reip. Hinc dicitur in. c.
regula. diſ. ix. ꝙ regule ſanctorum patrum pro
varietate tēporū ⁊ locorū temperātur. Quo ha
bito dicimꝰ ꝙ cum diſpēſatio vt cōmuniter di
citur ſit relaxatio iuris cōis ſiue amotio obli-
gatōis a precepto. diſpenſatio legis nō videť
alicui cōpetere ſicut de interpretatiōe diximꝰ
niſi ad legiſlatorem vel parē vel ſuperiorē aut
ad aliquē alium ex ſuperioris cōmiſſione: hoc
eſt manifeſtū. ſed ro. pon. eſt princeps et actor
canonū vtpote cuius auctoritate cōdite ſunt
ac robur accipiūt vt oſtēdimꝰ ſupra: eſtq; om-
nibus ſuperior. ergo ad ipſum ſolum maxime
ptinebit auctate ꝓpria in canonibus diſpēſa
re. Secūdo ſic. ad illū precipue ⁊ ſingulari-
ter ſpectat diſpenſatio in legibus reipu. ꝓut
temporū ⁊ perſonarū cōditio exigit apud quē
reſidet auctas publica. ſed hmōi in repu. xpia
na eſt ro. pon. ſiue aplica ſedes in qua dn̄s toti
us eccleſie principatū diciť collocaſſe. ḡ ſequi
tur ꝙ ad apoſtolicam ſedem ſpectabit ſingula
riter ⁊ maxie diſpēſatio canonū ſiue regularū
ſanctorū patrū. Hoc etiā cōfirmat beatꝰ Ber
nardus qui ad Eugeniū ſcribens romanū pō.
noiat patrē regū legū moderatorē ſal terre or
bis lumen ſacerdotē altiſſimi. de qua auctē ro
mani pon. in canonibꝰ diſpenſandis ſiue mo-
derādis illuſtre teſtimoniū dat dn̄s Archiepſ
remen̄. li. de ſynodis. c. xxxix. ita dicens. Facul
tatē temperandorū ſiue mutandorū canonū ro
mano pon. potiſſimū adiacere nō dubitamus
vt ſancti patres docuerūt. nā beatus Gelaſiꝰ
⁊ Nicolaꝰ papa primꝰ in decretis eorū Syma
chus vero in generali ſynodo diuerſo quidem
tpe ſed eadē voce de romani pon. auctē ita ꝓ-
teſtati ſunt. Neceſſaria inquiūt rerū diſpoſiti
one ꝯſtringimur ⁊ aplice ſedis moderamie cō
uenimur ſic canonuꝫ paternorū decreta libra-
re ⁊ retro preſulum predeceſſorūq; noſtrorum
pcepta metiri vt que pſentiū neceſſitas tēpo-
rū in reſtaurādis eccleſijs relaxanda depoſcit
adhibita ꝯſideratione diligēti quantū pōt fie
ri temperemꝰ: habeť. i. q. vij. c. neccia. Ne mire-
ris ſi romani pon. hanc peculiariter habuerūt
poteſtatē vt canones pro tempe diſpēſarent:
ipſi eīn ſunt auctores canonū ⁊ illa ſedes ſem-
per hoc priuilegiū habuit vt ligatum ⁊ ſolutū
ſit quicqđ ipſa ligauerit ⁊ ſoluerit. vnde iuxta
atteſtationē ſanctorū patrū oībus eccleſijs pe
minet ⁊ de omnibus iudicare pōt. hec ille. De
neceſſitate vero ponendi hanc ptātem in ro-
mano pon. idem doctor in eodē. c. ita dicit. Ne
quaꝙ aūt eccleſiaſtica diſciplina ꝯſiſtere poſ-
ſet ſi nō preſul aplicus illam auctēm haberet
de canonibus quā ſupra retulimꝰ. nam prece-
dentiū patrū ſtatuta eccleſiaſticā diſciplinaꝫ
aliqū nō tā inſtituerēt ꝙ cōfunderent ſi nulla

ratione a ſucceſſoꝛibus eoꝝ mutari poſſent cū
tamen neceſſitas tp̄is nūc minus nūc ſeueriꝰ
incedendū perſuaderet qđ illū nō latebit qui
pꝛecedentiū patrū ⁊ ſubſequentiū ſtatuta di-
ligenter inueſtigare curauerit. Nēpe ſi beatꝰ
Pelagius numerū annoꝝ quos ſui anteceſſo-
res ſingulis gradibꝰ pꝛeceperūt minuere non
poſſet penurie clericoꝝ ſui tp̄is per pb̄ꝛos ex
laicis infra annū maturatos nullo modo ſuc-
curriſſet. Item ſi moderni pontifices antiquo
rum rigoꝛem canonū per lapſos ſacerdotes re
mittere nequiſſent ipſa xp̄iana religio deſtitu
ta ſacerdotali officio penitꝰ ſtare nō poſſet cū
iā pene nulli ſacerdotes niſi criminalit̄ lapſi
reperiātur quos antiqui canones depoſuiſſe
legūtur. hec ille. ⁊ tāgit̄ in. c. requiſitis. i. q. vij.
Eſt ergo priuilegium ap̄lice ſedis vt iudex ſit
canonū ⁊ decretoꝝ vt pro tp̄is ꝯditione ⁊ re-
rū neceſſitate nunc intendat nūc remittat ꝓ-
ut neceſſitati ⁊ vtilitati eccl̄ie expedire ꝓſpe
xerit. huiꝰ ſentētie eſt beatus Tho. tam in. ij. ij.
ꝙ in quotlibetis ꝙ etiā in tractatu contra im
pugnātes religionē dicens: oīa ſtatuta ſancto
rū patrū q̄ ſūt iuris poſitiui ſunt relicta diſpo
ſitioni pape vt ea poſſit mutare vel diſpenſa-
re ſ̄m oppoꝛtunitas tempoꝝ vel negocioꝛum.
Ubi pro amplioꝛi declaratōe huiꝰ. c. eſt notan
dū ꝙ duplex eſt genꝰ canonū vel regularū aut
decretoꝝ ſanctoꝝ patrū vt ſanctꝰ Tho. inuit
quotlibeto. iiij. ar. xiiij. Eſt vnū genꝰ canonū q̄
īſtituti ſunt iure diuino ſicut ptinētia ad arti
culos fidei ad ſubſtantiā ſacramētoꝝ aut que
manifeſtā habent ꝯnexionē ad legem diuinā
ſiue naturalē pertinētia ad bonos moꝛes: ⁊ in
talibus papa diſpēſare nō pōt. Et ratio huiꝰ
eſt ſ̄m ſcm̄ Tho. qꝛ iſta habent efficaciā ex iſti
tutione diuina de quibꝰ venit intelligendū ꝙ
papa zozimꝰ in. c. ꝯtra. xxv. q. i. ait. Cōtra ſtatu
ta ſcōꝝ patꝝ ꝯdere aliq̄d vel mutare nec huiꝰ
quidē ſedis pōt auctoꝛitas. Scđm genus ca-
nonū ſiue decretoꝝ eſt eoꝝ que inſtituerūt pa
tres de iure poſitiuo. lʒ em̄ canones a ſanctis
patribꝰ vnanimiter inſtituti dicātur conditi
a ſpirituſācto nō tm̄ oēs dicūtur pertinere aut
ad legem nature aut ad legem diuinam: ſ̄ ali-
qui dicūtur pertinere ad ius humanū ſiue po-
ſitiuū. ſicut licet omnis veritas a quocūqꝫ di-
catur vt ait Ambꝛo. a ſpirituſancto eſt non tm̄
omnis veritas pertinet ad ius diuinū ſed erit
alterius inferioꝛis generis aut oꝛdinis. vide-
licet aut legalis aut canonici aut facultatis
medicinalis ⁊ ſic de alijs. ⁊ de hoc genere ca-
nonū loquētes dicimus iuxta iam dicta ꝙ ro-
manus pon. poteſt diſpēſare in eis a quocūqꝫ
ſint editi etiam ab ap̄lis vt dicit ſanctꝰ Tho.
in tractatu ſupꝛa noīato. hoc duplex genus ca
nonū aut ſtatutoꝝ ſanctoꝝ patrum tāgit Leo
papa in. c. ſicut ſunt. diſ. xiiij. ita dicens. Sicut
ſunt quedā que nulla poſſunt rōne cōuelli: ita
multa ſunt que aut ꝓ neceſſitate tempoꝝ aut
pꝛo conditione etatū opoꝛtet temperari. Ex q̄
bus cōfutatur aduerſarioꝝ quoꝛūdaʒ erroꝛ di
centium Romanum pon. non habere ptātem
in canonibus concilioꝝ vniuerſalium.

Capi. lv. Q᷑ Ro. pon. hʒ auctoꝛitatē tollendi ſtatuta aliqua tā ſacroꝛū concilioꝛū ꝙ pꝛedeceſſoꝛum ſuoꝛum.

SI quis bene ꝑ
ſcrutet̄ pꝛincipatum Romani
pon. reperiet ꝙ Ro. ponti. nō
ſolū auctoꝛitatē in canōibus
ſacroꝝ cōciliozum etiā vniuerſaliū ⁊ decretis
ſuoꝝ pꝛedeceſſoꝝ diſpenſandi habeat. verum
etiā tollendi aut reuocādi aut mutādi ꝓut tē-
poꝝ aut cauſarum neceſſitas expoſcerit. Pꝛo
quo notandū circa intelligentiā aliquoꝝ ter-
minoꝝ iuxta dn̄m Petrū de palude in. iij. ſnīa
rū. ꝙ diſpēſatio ⁊ reuocatio in aliquo ꝯueniūt
⁊ in aliquo differunt. Conueniūt aūt in hoc ꝙ
tam diſpēſatio ꝙ reuocatio impoꝛtāt amotio-
nē ad obligationē p̄cepti. Sed differūt in hoc
ꝙ diſpēſatio īpoꝛtat amotionē p̄cepti in caſu:
⁊ quo ad aliquem vel aliquos: non autem quo
ad omnes: ſed reuocatio abſolute impoꝛtat a-
motionem obligationis quo ad omnes. Amo
ta autem obligatiōe ſiue quo ad aliquem ſpe
cial̄r ꝑ diſpenſationē: ſiue quo ad oēs genera-
liter ꝑ reuocationeʒ efficit̄ licitū qđ pꝛius erat
illicitū: ⁊ ſic ſunt tria circa pꝛeceptū ſiue legē
aut canonē. Pꝛimū eſt interp̄tatio que nō tol
lit obligationē aliquā: ſed declarat ſolū inten
tionē p̄cipientis vel p̄cepti. Scđm eſt diſpē-
ſatio que tollit obligationē quo ad aliquos vl̄
aliquē ſoluʒ: ſicut ſi diſpenſaret̄ cum aliquo ꝙ
nō ieiunaret in quadrageſima. Tertium eſt re
uocatio que tollit obligatōnē ſimpliciter quo
ad oēs: ſicut ſi papa reuocaret ieiuniū quadra
geſime nullus obligaret̄ ad ieiuniuʒ illud. In
ſupioꝛibus duobꝰ capitulis oſtendimus ꝙ ro-
ma. pon. p̄ꝛogatiua pꝛimatus ſui poterat tam
interpꝛetari dubia que in canonibus concilio
rū ſacroꝝ oꝛirentur ꝙ diſpēſare in illis: nūc re
ſtat oſtendere ꝙ etiā poſſit tam canones vni-
uerſaliū concilioꝝ ꝙ decreta ſuoꝝ pꝛedeceſſo-
rum aliq̄n ꝓ tempoꝝ ⁊ cauſarū neceſſitate re
uocare tollere atqꝫ mutare: licet nō vniuerſali
ter. qđ nos triplici via oſtēdemꝰ: videlicet au
ctoꝛitatibus rōibus ⁊ exēplis. Auctoꝛitate p̄-
mo videt̄ colligi ex. c. non dʒ. de cōſang. ⁊ affi.
vbi ſic dicit papa Inno. iiij. Nō debet rep̄hen

ſibile iudicari ſi ſm varietates ſtatuta varie-
tur humana. Et ideȝ extra de ſen. exc. c. alma.
Preterea auctoritate Aymari archiepi Re-
meñ. de quo. ſ. in libro de ſynodis idem patet
dicẽtis ſic vt ſupra extitit allegatũ in pceden
ti. c. Temperandoꝝ ſiue mutandoꝝ canonuȝ
facultatem Romano põ. adiacere nõ dubita
mus. Itẽ ad ideȝ eſt auctas beati Tho. qui in
tractatu ſuo cõtra ipugnãtes religionẽ ita in
quit: vt in. c. pcedenti inductũ eſt. Oĩa ſtatu-
ta que ſunt iuris poſitiui ſunt relicta diſipoſi-
tioni pape vt ea poſſit mutare vel diſpenſare
ſm oportunitates tempoꝝ vel negocioꝝ. Se
cunda via. ſ. rõnibus hoc idẽ oñditur ſic. Eiuſ
dẽ eſt deſtruere amouere ⁊ abrogare cuius eſt
condere. vt habeť. C. de legi. l. i. de in integ. re
ſti. cũ veniſſet. ſed pape auctẽ cõduntur cano
nes concilioꝝ: vt ſupra ꝓbatũ eſt. ergo apud
illũ erit facultas illos amouendi ſi neceſſitas
eccleſie aut vtilitas expoſcerit. Iteȝ ſcdo: ſic
par in parem impiuȝ nõ habet: ſed tm̃ ptãtis
hȝ vnus papa ſicut alius. ergo cõſtitutio vniꝰ
nõ artat aliũ qn poſſit illaȝ tollere ⁊ reuocare
ſi voluerit. Tertio ſic: ſicut ſe habȝ impator ad
impatoreȝ ita papa ad papã: ſed impator põt
tollere determinata per aliũ impatorẽ aut cõ
tra ea facere. ergo ⁊ papa tollere poterit inſti
tuta ſuoꝝ predeceſſorũ. Ratio aũt quare hoc
rõnabiliter põt facere lȝ ſtatuta ſuoꝝ pdeceſ
ſoꝝ fuerint rõnabiliter ordinata eſt iuxta di
cta in ſuperiori. c. qꝛ bonum vt inquit Diony.
ꝯſtat ex omni parte: ita ꝙ defectus vnius cir
cunſtãtie debite ineſſe ſtatim ponit rõnẽ ma-
li: ⁊ ideo ſm pħum. ij. Ethy. Virtus ꝯſiſtit in
medio ſm ꝙ ſapiẽs determinabit: et qꝛ aliud
expedit vni vno tpe ꝙ̃ alio: ⁊ ſic de alijs circũ
ſtantijs. Omni. n. negocio tp̃s eſt ⁊ oportuni
tas. Eccleſiaſtes. viij. ideo frequenter ea que
rõnabiliter fuerunt facta reuocãtur: maxime
in agibilibus: in qbus non põt haberi firma
ſtabilitas nec infallibilis certitudo. Tertia
via. ſ. exemplis oñdiť. primo exẽplo ſacre ſcri-
pture ꝯſtat ꝙ dñs mandauit exaltari ſerpen-
tem eneũ in deſerto vt in eũ aſpicientes ſana-
renť a morſibus ſerpentũ. ſicut patȝ Numeri
xxi. quẽ tamen rex Ezechias cõfregit: ſicut pa
tet. iiij. Regũ. xiiij. qꝛ filij iſrael ſibi adolebant
incenſuȝ. Ex quo patet ꝙ id qđ ex pcepto dñi
rõnabiliter ordinatũ fuit: poſtea eiuſdẽ inſtin
ctu rõnabilius reuocať: qꝛ frequenter qđ vno
tpe fuit expediens alio tpe nociuũ reperitur.
Itẽ exemplũ habemus etiã ſacre ſcripture de
Rege Artaxerxe qui reuocans lr̃as quas ad
ſuggeſtioneȝ pncipis Aman dederat vt tota
gens iudeoꝝ deleret ait ſic. Nec putare debe
tis ſi diuerſa iubeamus ex animi noſtri veni-
re leuitate ſed ꝓ qualitate ⁊ neceſſitate tẽpo
rum vt reipub. poſcit vtilitas ſententiam fer
re. Heſter. xvi. Tertio patȝ exemplo ⁊ magis
ad propoſitũ ex canone. vi. ſynodi: qui canon
vult ꝙ ſubdyaconus non minor. xx. annorum
ordineť in. c. ſubdyaconus. diſ. lxxvij. Item ex
canone Carthagineñ. ꝯcilij. qui vult in. c. pla
cuit. eadeȝ di. ꝙ nullus ante. xxvij. annos ordi
netur dyaconus. Ad ideȝ eſt canon Agareñ.
in. c. ep̃s. eadem di. Ad idem canon quarti cõ
cilij Toletani in. c. in veteri lege. ea. diſt. ⁊ ni-
hilominus Roma. pont. omnes illos ſuſtulit:
vt patet in clemẽtina generalẽ. de eta. ⁊ qua.
vbi glo. dicit ſic. hic corrigit canones. lxxvij.
di. peruenit. lxxviij. diſ. c. i. ij. iij. ⁊ vlti. ⁊. xxviij.
di. c. de his. in quibus dicitur ꝙ habẽs. xx. an-
nos ſubdyaconus. xxvij. dyaconus. xxx. pſby-
ter poterit fieri. ⁊ hec ibi.

Ca. lvi. In quo obijciť p aduerſarios contra pdicta. Cap. LVI

Gre multum fe
e
rentes aduerſarij ꝙ Romanus
pont. mutare ⁊ tollere poſſit ca
nones ſacroꝝ concilioꝝ multi-
pliciter nituntur arguere in contrariũ. Pri- Argu. primum
mo ex. c. in iſtis. diſt. iiij. vbi inquit Augu. In
iſtis temporalibus legibus quanꝙ̃ de his ho
mines iudicent cum eas inſtituunt. tamẽ cuȝ
fuerint inſtitute non licebit iudici de ipſis iu
dicare ſed ſm ipſas. Ex hoc arguiť ex aduerſo
ꝙ papa non poſſit mutare canones aut tolle-
re ſed neceſſario ſm eos iudicare. Secũdo Secundum
arguiť ex. c. ſicut. xvij. diſ. vbi beatus Grego.
ita inquit. Sicut euangelij quattuor libros:
ſic quattuor concilia ſuſcipere et venerari me
fateor. ⁊ infra. cunctas vero perſonas quas p
fata veneranda concilia reſpuunt reſpuo et
que venerantur amplector: quia dum vniuer
ſali cõſenſu ſunt cõſtituta ſe ⁊ nõ illa deſtruit
qſquis preſumit abſoluere quos ligant: aut li
gare quos abſoluunt. Ex hoc arguunt aduer-
ſarij ꝙ Romanus pon. nõ poſſit mutare ſtatu
ta concilioꝝ vniuerſaliũ: quia eadem ratio q̃
currit de iſtis videť currere de omnibꝰ alijs. Tertium
Tertio arguiť ex. c. ſancta octo vniuerſalia
concilia. diſt. xvi. vbi enumeratis octo vniuer
ſalibus cõcilijs ſic ſequitur in ꝓfeſſione Ro-
mani pon. vſq; ad vnuȝ apicem inmutilata ſer
uare: ⁊ pari honore ⁊ veneratione haberi: ⁊ q̃
predicauerũt ⁊ ſtatuerũt modis omnibus ſe-
qui: ⁊ quecunq; damnauerũt ore ⁊ corde dam
naſſe profiteor. Ex iſto aduerſarij arguunt id
qđ prius maxime: quia nõ videtur ꝙ papa ire
vellet cõtra ſuã ꝓfeſſionẽ. Quarto arguiť Quartum

ex.§.hoc aũt intelligendũ eſt.di.xix. vbi ſic dicit Gratianꝰ. Hoc autem intelligendũ eſt de his ſanctionibꝰ vel decretalibꝰ epl'is in quibꝰ nec precedentiũ patrũ decretis nec euangelicis aliq̄d ꝯtrariũ inuenitur. Ex hoc arguũt aduerſarij ꝙ romanꝰ pon. precedentiũ patrũ decreta tollere nõ poſſit. ⁊ per ꝯñs nec canones vniuerſaliũ concilioꝝ.

Quintum

Quinto ex.c. ſunt q̄dam.xxv.q.i. vbi Urbanus papa inquit ꝙ vbi aperte dñs vel eiꝰ apoſtoli ⁊ oẽs ſequẽtes patres ſentẽtialiter diffinierũt ibi nõ nouã legẽ ro.pon. põt dare ſed potiꝰ qđ predicatũ eſt vſq̃ ad aĩam ⁊ ſanguinẽ ꝯfirmare debet.

Sextum

Sexto inducit̃.c.ſequens vbi Zozimꝰ papa ita inquit. Contra ſtatuta patrũ cõdere aliquid vel mutare nec hmõi quidẽ ſedis poteſt auctas: apud nos eñ incõuulſa radicibꝰ viuit antiq̃tas cui decreta patrum ſanxerũt reuerẽtiam.

Septimum

Item ſeptimo arguit̃ ex illo Leonis primi qui in octauo cõcilio tuba euãgelice veritatis legit̃ nomĩatus ad Martianũ imperatorẽ de canonibꝰ Nicenis ſcribens dicit ꝙ nulla poſſunt improbitate conuelli nulla nouitate violari. ⁊ addit: in quo ope auxiliãte xp̄o fideliter exequẽdo neceſſe eſt me perſeuerantẽ exhibere famulatũ: qm̃ diſpenſatio mihi credita eſt ⁊ ad meũ tẽdit reatum ſi paternarũ regule ſanctionũ que ſpũ dei ſpirante ſunt condite meq̃ (qđ abſit) cõniuente violent̃.

Octauum

Octauo arguit̃ ex.c. violatores.xxv.q.i. vbi Damaſus papa dicit. Violatores canonũ ⁊ volũtarie grauiter a ſanctis p̃ribus iudicant̃ ⁊ a ſanctoſpũ inſtinctu cuiꝰ ac dono dictati ſunt dãnantur.

Alij dictati alij ditati ligunt

Nonum

Ex quo videt̃ nono formari talis ratio: inferior nõ põt tollere aut diſpenſare in lege ſuperioris. g̊ nec papa in canonibꝰ cum ſint a ſpiritu ſancto editi. ꝯña patz.

Decimum

Decimo arguitur: canon eſt regula regiminis ad edificationẽ eccleſie ſm̃ quam architectꝰ regere ⁊ operari habet ac vti p̃tãte ſua ſi beneuult operari. ſed videt̃ ꝙ hmõi regule debẽt eſſe imobiles etiam inuariabiles ſicut principia in ſpeculabilibꝰ. ergo papa qui architectus eſt in edificãdo cõſtruẽdo ⁊ gubernãdo eccleſiã nihil põt imutare circa canones. qđ cõfirmat̃ ꝑ illud Hormiſde pape in: c. prĩa ſalus eſt. xxv.i.q. ita dicẽtis Prima ſalus eſt recte fidei regulã cuſtodire ⁊ a cõſtitutis patrũ nullatenus deuiare.

Undecimũ

Undecimo: ſi papa rõne principatus ſiue primatꝰ põt tollere leges ⁊ inſtituta iferioꝝ: ſeq̃tur ꝙ cũ petrꝰ fuerit ſupior oĩbus apl'is ⁊ ꝑ ꝯñs Romanꝰ pon. ipſe potuerit tollere: imo canones ꝯdere ꝯtra ea q̄ paulus poſuit in epl'is ſuis qđ videt̃ incõueniens.

Duodecimum

Duodecimo ſic. Romanus pon. nõ poteſt reuocare aut tollere dicta doctoꝝ exponentiũ ſacrã ſcripturã: ergo multo minus ſummoꝝ pontificũ predeceſſoꝝ ſuorum decreta aut vniuerſaliũ concilioꝝ canones ⁊ inſtituta. ꝯña eſt bona. ⁊ añs videt̃ haberi. diſt.xx.in.c.decretales. vbi dicit̃ ꝙ in ſacrarũ ſcripturarũ expoſitionibus doctores excellentes preponũtur. in cauſis vero diffiniẽdis ſummi pontifices preferuntur.

Cap.lvij. In quo reſpondet̃ obiectionibus p̄fatis.

Ca. LVII

Licet paucis verbis poſſit plene ſatiſfieri obiectionibuſ aduerſarioꝝ: nihilominus ꝓ pleniori p̄ſentis materie intelligẽtia quid.ſ. papa poſſit in ſtatutis tã vniuerſalium concilioꝝ q̄ ſanctoꝝ patrum ac p̄deceſſorum ſuoꝝ ⁊ clariori reſponſione ad capitula inducta per aduerſarios in oppoſitum eſt aduertendum. ꝙ prout aperte colligi poteſt ex differentia ſuperius aſſignata inter interpretationem: diſpenſationem ⁊ reuocationem ſiue abrogatõnẽ: in multis poteſt cadere interpretatio in quibus nõ poteſt cadere diſpenſatio: ⁊ ꝑ ꝯñs nec abrogatio: ⁊ in multis poteſt cadere diſpenſatio in quibus non habet locũ abrogatio: ⁊ in aliquibus poteſt vtrumq̃ cadere. quod luculentiſſime oſtendit̃ per cõcluſiones ſequentes.

Concluſio pri[ma] auctoris

Prima papa poteſt habere in multis auctoritatẽ interpretandi in q̄bus nullã habet diſpenſandi facultatem ⁊ multo minus reuocandi. Iſta concluſio patet: quia papa cum ſit vicarius xp̄i habet auctoritatez interpretandi dubia in lege diuina que fidelibus occurrere poſſũt. vt ſupra li.ij.c.cvij. oſtẽdimus. Unde ⁊ in veteri lege ad ſacerdotes erat recurſus đ dubijs legis quoꝝ interpretationi qui non ſtabat mortis reus habebat̃. vt patet Deutro.xvij. ⁊ introducit̃ extra đ teſti. c.licet. vbi papa interpretat̃ illud: in ore duorum vel triũ: id eſt non paucoꝝ ſed q̄ pluriuz: ⁊ tamen in lege diuina diſpenſare non poteſt nã in p̄ceptis legis nature nõ põt: ſicut in habendo duas vxores in quo ſolus conditor poteſt diſpenſare vt ipſemet papa dicit. extra đ diuor. c. gaudemus. ſimiliter nec in preceptis poſitiuis vtriuſq̃ teſtamenti a deo vel a chriſto immediate inſtitutis: ſicut ꝙ homo nõ teneatur ad baptiſmum vel ad confeſſionẽ vel huiuſmodi: quia in lege ſuperioris inferior nõ poteſt diſpenſare: niſi inquantum illi cõmittitur: non videtur hoc autem ſibi cõmiſſum. vnde magis commiſſum legitur immutare curſuz nature per miracula q̄ dictamen iuris naturalis et precepta diuina diſpenſando: ⁊ idẽ dicendũ eſt de canonibus ⁊ regulis ſanctoꝝ

patrū ꝛ de decretis predeceſſoꝝ ſuoꝝ in q̄bus aliqua ſtatuunꝰ ptinentia ad articulos fidei: ſiue ad ſacramēta que fundamenta ſunt religiōis xpiane ſiue ad bonos mores. certe in talibus lꝫ poſſit cadere interp̄tatio pape cū aliqua ambiguitas naſceretꝰ nō tn̄ diſpenſatio: ꝛ multo minus reuocatio: q2 illis intelligunt maiora nō licere q̄bus vetita ſunt minora. vt habetꝰ extra de ſen.excō.c.cum illoꝝ. Minus eſt aūt diſpenſare q̄ reuocare: q2 omne totum eſt maius ſua pte. reuocare aūt eſt legē totaliter abrogare quo ad oēm perſonā locū ꝛ tempus. diſpenſatio vero quo ad quoſdā vel quo ad quedam tpa vel loca. Et ita patet ꝙ papa nec articulos fidei nec precepta legis nature vel decalogi: aut ſacramenta pōt mutare ſiue reuocare: ſicut nec in illis poteſt diſpenſare. ꝛ ad iſtū ſenſuꝫ accipiēda ſiue intelligēda ſunt capitula inducta ex aduerſo. ſicut.c.ſicut.diſ. xv.ꝛ.c.ſunt quidaꝫ.xxv.q.i.ꝛ.c.cōtra.ibidem.

Scda cõcluſio

Scōa cōcluſio eſt ꝙ in aliq̄bus ſanctoruꝫ patrū canōibus ſiue ſtatutis pōt papa diſpēſare in q̄bus nō pōt tollere generaliter aliq̄d ſiue reuocare. ptꝫ ꝯcluſio iſta: q̄m papa diſpēſat in canonibus apoſtoloꝝ. ſicut ptꝫ ꝙ bigamus promoueatꝰ: ſicut habetꝰ in.c.lectoꝛ.diſt. xxxiiij. ꝛ ꝙ p̄ſbyter fornicarius nō deponatꝰ. vt in.c.p̄ſbyter.lxxij.diſ. ꝛ tn̄ hos canones generaliter tollere nō poſſet. Pro quo notanduꝫ iuxͣ dñm Petrū de palude ſup.iij.ſniaꝝ: ꝙ licet illa que apoſtoli in primitiua eccl'ia fecerunt ꝓpria auctoritate ſiue aucte ſolius officij ꝛ proprio inſtinctu pōt nunc Ro.pon.mutare: q̄a non hꝫ minorē auctoritatē q̄ ipſi habuerunt. Non tn̄ ea que ex ſpāli cōmiſſione aut inſpiratōne ſpūſſancti: q̄m talia nec ipſi apl'i nec ſucceſſores reuocare pn̄t: niſi ꝙtum p̄ncipalis cōmitteret: ſicut ſcriba legis impialis vel ꝓmulgator reuocare nō pōt: niſi inquantū p̄nceps iterū ſibi cōmittit. q̄cquid aūt p aplos conſtitutū eſt q̄ð in canone ē receptū: creditꝰ ſpecialiter eſſe inſpiratū a ſpūſancto. ꝛ ſimiliter q̄ð in quattuor cōcilijs vniuerſalibus fuit factū ita ꝙ in primitiua eccleſia apl'i quedā ordinarunt: nō ſimpliciter ſed ad tps q̄ð reuocatum nō eſt ſed impletū eſt q̄n cum tpe finitū eſt: ſicut legalia cū euāgelio ſeruare iudeis ꝛ abſtinere a ſuffocatis ꝛ ſanguine ꝛ celebrare in fermentato ꝛ hmōi que lapſu tpis ceſſauerūt. q̄daꝫ vero dictante ſpūſancto ſic ordinauerūt vt in perpetuū ꝑmanerēt: ſic tamen ꝙ pro loco ꝛ tpe liceret diſpēſare: nō tn̄ totaliter amouere: ꝛ ſic expedit eccleſie. et in talibus licuit ſucceſſoribus diſpenſare eodeꝫ ſpū cōmittente. ſicut aperte colligitꝰ ex facto ipſoꝝ ſanctoruꝫ patrū qui diſpenſaſſe leguntꝰ: ſicut patuit in exēplis poſitis ꝛ in multis alijs: non aūt licet hmōi general'r reuocare: q2 non eſt cōmiſſum vt apparet: q2 nullus ſanctus hoc p̄ſumpſit. Et cū ad regimen nature ꝛ maxime gratie dn̄s faciat q̄ð melius eſt: imo optimi ē optima adducere: ideo cōmiſit q̄ð expedit et nō aliud. Utile eſt aūt eccl'ie ꝙ aliq̄n cū bigamo ꝛ pcuſſore ꝛ hmōi diſpenſetꝰ: cū aliq̄n tales inueniantꝰ meliores: non aūt expedit ꝙ tales indifferenter ſicut ceteri ꝓmoueantꝰ. vnde illud cōmiſit iſtud ꝓhibuit: ergo papa in talibꝰ poteſt diſpenſare: ſed non pōt ea general'r ꝛ vniuerſaliter reuocare ſicut vnā decretalem a ſe vel a p̄deceſſore ſuo editā. vnde notauit Alanus. extra de decimis.c.licet. ꝙ papa poſſꝫ alicui laico cōcedere ꝙ nō ſolueret decimas aut ꝙ eas perciperet. non tamē hoc omnibus laicis poſſet in ppetuū cōcedere legē generaleꝫ cōdendo: ſed tn̄ ex cauſa ad tps diſpenſando ſicut regibꝰ dantꝰ etiā decime clericoꝝ in ſubſidiū terre ſancte vel ob aliā iuſtā cauſaꝫ. Tertia ꝯcluſio. In multis ſanctoꝝ patrū canonibus ꝛ ſtatutis Romanus pō. ſicut potuit diſpenſare: ita ꝛ illos abrogare ꝛ omnino tollere. patet cōcluſio iſta ꝺ multis canonibus abrogatis ꝛ inſtitutis predeceſſoꝝ ſummoꝝ pōtificū per Romanos pont. ſequētes. ſicut ptꝫ in exēplis prius poſitis de canonibus antiq̄s de etate ordinandoꝝ. His habitis reſpōdendū eſt ad argumēta in oppoſitū. Ad primū de.c.in iſtis.di.iiij rn̄detꝰ negādo id q̄ð aduerſarij arguūt ex illo.c.ſeq̄tꝰ: q̄m.c.illð intelligitꝰ non de iudice ſummo.ſ.papa vel principe: q̄m iſti poſſunt etiā poſt cōditas leges de ipſis iudicare et eas tollere vel moderari: ſed loquitꝰ de inferiori iudice. vn̄ dn̄s Archi. exponendo hoc capituluꝫ ita dicit. Littera hic loquitꝰ de inferiori iudice. nam ſi inferior iudex velit aliquid ꝓponere quare lex illa nō debeat condi facilius audiretꝰ primo q̄ poſtea. ar. ad hoc di. xxxi. Nicena. Ad ſecundū de.c.ſicut.diſ.v. rn̄detur dupliciter. Primo ſic ad aūs ꝙ ħ q̄ð dicitꝰ ꝙ quattuor illa' cōcilia nō poſſet mutare aut reuocare pōt intelligi duobus modis. Uno modo quia cōcilia ſunt: ꝛ ſic nō eſt verū antecedens: q̄a q̄ð competit alicui inquantū tale cōpetit omni tali. ſicut quod cōpetit homini inquantum homo competit omni homini. ſi ergo hoc cōpeteret illis quattuor concilijs inquantū cōcilia ſequeretꝰ ꝙ nullas ſentētias datas aut conſtituta facta in q̄buſcunq; cōcilijs poſſit reuocare: q̄ð tamen falſum eſt: vt in glo. per principalem.ix.q.iij. Aut pōt intelligi ꝙ hoc cōpetat illis quattuor concilijs

Ad primum

Ad ſecundum

nõ inquantũ cõcilia ſunt:ſed inquantũ de ta-
li materia ſunt.ſ.de ỽitate articuloꝝ fidei:⁊
ſic dicimus ꝙ hoc cõpetat illis quattuoꝛ cõci
lijs ꝙ reuocari nõ poſſunt,ppt̃ hoc.ſ.ꝙ nõ fue
rũt niſi declaratiua articuloꝝ fidei. Scd̃o r̃n
detur negãdo ꝯñam:videlꝫ ꝙ ex.c.illo ſequa-
tur ꝙ papa in nullis canonibus vniuerſaliuꝫ
cõcilioꝝ poſſit diſpenſare aut aliq̃d imutare:
licet bene cõcedat̃ ꝙ nõ poſſit ſtatuta conci-
lioꝝ vniuerſaliũ imutare quantũ ad ea que cõ
cernũt articulos fidei ⁊ generalẽ ſtatum vl̃is
eccleſie:vt glo.eiuſdem.c.hꝫ.vnde Archid.in
Roſario idẽ dicit in hac forma ỽboꝝ. Fateoꝛ
in his que ad fidẽ ꝑtinent ⁊ generalẽ ſtatum
eccleſie in alijs põt cõtra ſtatuta cõcilioꝝ ve
nire. Si dicat̃ que dicunt̃ ad generalẽ ſtatuꝫ
eccl̃ie pertinere.videt̃ nobis ꝙ inter alia ſint
iſta que omẽs fideles tãgere poſſunt: vt ſunt
illa ex quoꝝ alteratione tota eccl̃ia turbaret̃:
ſicut ponit̃ exemplũ de depoſitõne oium epõ
rũ ſimul:qꝛ cuꝫ oẽs anime xp̃ianoꝝ ſint in ma
nibus epõꝝ:hoc quẽlibet tãgit: ⁊ cum epi in
loco apoſtoloꝝ ſuccedũt ⁊ vniuerſalẽ eccl̃iaꝫ
rep̃ſentent turbaret̃ fides xp̃iana. Preterea
cũ in depoſitiõe oium epõꝝ ſimul nõ poſſit eẽ
cauſa iuſta: maxime p̃ſumeretur in tali depo-
ſitiõe defectus fidei in papa:⁊ hoc faceret in
deſtructionẽ fidei ex quo turbaret̃ tota xp̃ia-
nitas. Et merito dicit̃ ꝑtinere hoc ad vniuer
ſalem ſtatũ eccl̃ie. ⁊ ita poſſet poni exempluꝫ
in multis alijs ex q̊bus vniuerſalis eccl̃ia tur
baret̃ ⁊ ſcandalizaret̃. Similiter poſſent ad
vniuerſalẽ ſtatũ eccleſie dici pertinere prece-
pta diuina p̃cepta legis naturalis ⁊ ſacramẽ
ta:in q̊bus ſtatus ⁊ ſalus vniuerſalis eccleſie
ꝯſiſtit ⁊ omnes tãgit vniuerſaliter.

Ad tertium

Ad ter
tiũ de.c.ſancta octo.di.xvi.r̃ndetur eodẽ mo-
do ſicut ad p̃cedens: videlicet ꝙ intelligẽdũ
eſt de his que ſpectant ad articulos fidei ⁊ ge
neralem ſtatum vl̃is eccleſie ⁊ que neceſſaria
ſunt ſaluti.

Ad quartum

Ad quartũ de.§.hoc aũt intelli
gendũ.diſt.xix.r̃ndetur ꝙ id quod magr̃ Gra
tianus ibidẽ dicit:intelligendũ eſt de his: de
quibus p̃cedentia capitula expoſita ſunt:al̃s
nõ diceret verũ.vnde dñs Archi.in Roſario
exponendo hunc locũ dicit ſic. Videt̃ dicere
Gratianus.ſ.ꝙ papa contra bene ſtatuta ſuo
rũ predeceſſoꝝ nõ poſſit aliud ſtatuere:qd̃ nõ
puto verũ eſſe.nam ⁊ bene ſtatuta põt reuoca
re inſpecta cauſa:dũmodo nõ tãgat precepta
veteris ⁊ noui teſtamenti vel articulos fidei
vel ea que ſunt neceſſaria ad ſalutẽ: vel que ꝑ
tinent ad generalẽ ſtatũ eccl̃ie: ⁊ ideo nõ ap-
probo quod hic dicit magiſter:niſi de talibus
intelligat̃.hec Archi.

Ad quintum

Ad quintũ de.c.ſunt
quidã.xxv.q.i.eſt eadem reſpõſio que data eſt
ad p̃cedentia.⁊ eſt reſponſio glo.que dicit ibi
dem ꝙ verũ eſt ꝙ papa nõ diſpenſat in his q̃
pertinent ad articulos fidei et que ſunt iuris
diuini. bene aũt in alijs ſicut cum bigamo cõ
tra apoſtolũ.vt di.xxxiiij.lectoꝛ.⁊ cõtra cano-
nẽ apl̃oꝝ.vt in.c.preſbyter.lxxxij.diſ. Itẽ etiã
qñq꜠ contra generalẽ ſtatũ eccleſie:ſicut fecit
Inno.in Lateranẽ.cõcilio. extra de conſan.
⁊ affi.hec glo.

Ad ſextum

Ad ſextũ de.c.cõtra.reſpõdet̃
vt reſpõdet glo.que ſuper ỽbo ſtatuta ita di-
cit.de articulis fidei vt dictũ eſt in.c. ꝓximo.
ad hoc.c.etiã.s.Tho.reſpõdet eodeꝫ modo in
tractatu cõtra impugnãtes religionem ſic di
cens. Veruꝫ eſt qd̃ hic dicit̃ in illis que ſtatu
ta ſanctoꝝ patrũ decreuerũt de iure diuino ſi
cut articuli fidei qui determinati ſunt ꝑ cõci-
lia.ſed illa que ſancti patres decreuerũt de iu
re poſitiuo ſunt relicta diſpoſitiõi pape vt ea
poſſit mutare vel diſpenſare ſm̃ opoꝛtunita-
tes tempoꝝ vel negocioꝝ.hec.s.Tho.

Ad ſeptimum

Ad
ſeptimũ qd̃ inducit̃ de Leone papa reſponde
tur: dato ꝙ auc̃tas illa iaceat vt inducit̃ per
aduerſariũ:qd̃ tñ nõ eſt verũ in toto.ꝙ aucto-
ritas illa nõ facit pro aduerſarijs ꝓpter duo.
Tum pꝛimo: qꝛ Leo papa licꝫ dicat Nicenos
canones nulla poſſe ĩprobitate euelli aut no-
uitate viciari:nõ tñ negat q̊n auc̃te Romani
pon.ob neceſſitatẽ ⁊ vtilitatem fideliũ poſſit
in eis fieri diſpenſatio. magna differentia eſt
inter iſta duo improbitate euelli ⁊ neceſſitate
aut vtilitate moderari. Scd̃o qꝛ lꝫ ad papã ꝑ
tineat intendere ne canones per aliquos pro
voluntate violentur:nõ ſequit̃ ꝙ ipſe ex rõna
bili cauſa diſpenſare nõ poſſit: vt eſt manife-
ſtum.

Ad octauum

Ad octauũ de.c.violatores.xxvij.q.i.
reſpondet̃ ꝙ.c.illud nihil facit ꝓ aduerſarijs:
qm̃ licet violatores canonum volũtate.i. ſine
neceſſitate reprehendantur et veniant dam-
nandi:non propter hoc Romanus pon. ꝓhi-
betur diſpenſare aut mutare illos ſi perſona-
rũ locoꝝ aut rei cõditio expoſcit. aliud em̃ eſt
ꝓpria voluntate ſine cauſa ⁊ ſine neceſſitate
violare canones:⁊ aliud eſt ratõnabili cauſa
exiſtente per habenteꝫ auc̃tem diſpenſare in
illis:maxime qꝛ vt dicit.s.Tho.in tractatu cõ
tra impugnãtes religionẽ qñ papa diſpenſat
aut mutat canones ſm̃ opoꝛtunitates tẽpoꝝ
⁊ negocioꝝ nõ facit cõtra canones aut ſtatu-
ta ſanctoꝝ patrum: qꝛ ſeruat̃ intentio ſtatuẽ
tiũ que eſt vtilitas eccl̃ie: ſicut ⁊ in omni iure
poſitiuo accidit.derogat̃ enim pꝛioꝛibus ſta-
tutis per ſtatuta ſequentia.hec ille. Ad idem
etiã Chryſo.ſup Mat.dicit ſic. Lex legiſlato
ri ſubiecta ẽ:nõ legiſlatoꝛ legi.qui ergo ſoluit

legem litterã quidẽ legis ſoluit ꝓpoſitum au
tem legis ei⁹ nõ ſoluit ſed magis illi addit ad
Ad nonum hoc dignitatẽ. hec ille. Ad nonam obiectio
nem ſumptã ex eodem. c. violatores. reſpõde-
tur ſicut ſupra reſpõſum eſt ad ſextã negando
ꝯñam. Pro quo notandũ iuxta ſanctuꝫ Tho.
⁊ doctores ꝙ duplex diſtinguit̃ gen⁹ canonuꝫ
qui ſpiritusancto dictãte per plures ſanctos ĩ
cõcilijs ſiue extra concilia cõditi ſunt. Primũ
genus eſt eoꝝ que ſunt de iure diuino ſicut ſũt
canones ꝑtinentes ſiue ſtatuta ad articulos
fidei aut ad ſubſtantiã ſacramentoꝝ aut que
manifeſtã cõnexionem habent ad legem diui
nã ꝑtinentia ad bonos mores ⁊ de talibus in
telligũtur omnia illa capitula. vt dicit ſanct⁹
Tho. iuxta etiã glo. que ponũtur. xxv. q. i. vide
licet. c. violatores. c. ſunt quidã. c. ꝯtra ſtatuta
ca. prima ſalus. Scd̃m genus canonũ eſt eoꝝ
que ſancti patres inſtituerũt in cõcilijs vlib⁹
de iure poſitiuo. licet eñ canones oẽs a ſãctis
patrib⁹ vnanimiter ⁊ vno ꝯſenſu editi cenſeã
tur cõditi a ſpiritusancto ſicut dictante ⁊ ĩſpi
rante: nõ tamen oẽs dicũtur pertinere aut ad
legem nature aut ad ius diuinũ ſicut aduerſa-
rij videtur innuere: ſed aliqui dicũtur ꝑtinere
ad ius poſitiuũ. nam ſi canones omẽs q̃ a ſpi
ritusancto dicũtur ꝯditi pertinere ĩdo dicerẽ
tur ad legem nature ſiue ad ius diuinũ indiſ-
penſabiles eſſent ⁊ ita eccleſia erraſſet diſpẽ-
ſando in canonibus factis a ſanctis patrib⁹.
Item nec mutari poſſent qui ſemel eſſent ꝯſti
tuti ⁊ multa alia ſequerẽtur que oĩno ſunt ab
ſurda ⁊ incõuenientia. In primo genere cano
nũ qui ꝑtinere vidẽtur ad legem dñi: papa nõ
diſpenſat nec mutationẽ facit. In ſcd̃o vero ge
nere canonũ ſic quẽadmodum ſepe dictũ eſt.

Ad decimũ Ad decimã que ſumit̃ ex eo ꝙ canon dicit̃
regula: reſpõdetur negando minorẽ in qua di
citur ꝙ oporteat regulas hmõi agibiliũ eſſe ĩ-
mobiles ⁊ ĩpermutabiles ſicut ꝓncipia in ſpe
culabilib⁹. Pro quo notãdũ ꝙ cuꝫ certitudi
nis firmitas variet̃ ſꝫm varietatem rerũ. vt di
citur. i. de aĩa ⁊. i. ethy. ⁊ oĩs menſura dicat̃ re
latiue ad menſuratũ nõ oportet ꝙ oĩs menſu-
ra aut regula ſint equalis certitudinis aut fir
mitatis. nec oẽs poſſunt eſſe ĩfallibiles: ſꝫ quã
tum poſſibile eſt in ſuo genere. vnde cum illa
q̃ regulanda ſunt lege humana ſiue canonica
ſiue ꝯcilij ſint ꝯtingẽtia ſingularia multiplici
ter variabilia nõ poſſunt leges humane habe
re illã ĩmutabilitatem quam habẽt principia
prima in ſpeculabilib⁹ ſicut eſt manifeſtũ: im-
mo ꝓpter hmõi rerũ varietatẽ quibus oportꝫ
mẽſuras ⁊ regulas coaptari ad ſalutẽ reip. eſt
neceſſariũ leges ipſas mutabiles fore vt ſcõꝝ

patrũ auctibus ſupra oñſum eſt. c. lij. vñ lex q̃
vno tꝑe eſt iuſta ⁊ vtilis alio tꝑe ſeruata eſſꝫ
iniuſta ⁊ nociua. Pro quo aduertendũ eſt iu-
xta. s. Tho. in. i. ij. ꝙ rectũ in rebus corꝑalibus
dicit̃ abſolute: ⁊ ideo rectũ in eis q̃tum eſt de
ſe manet ſemꝑ rectũ. ſed rectitudo legis acci-
pit̃ non abſolute ſed in ordine ad vtilitatẽ cõ
munẽ: cui non ſemꝑ ꝓportionat̃ vna ⁊ eadem
res: ⁊ ideo talis rectitudo mutat̃. vñ dicit Au
gu. in primo de li. arbi. ꝙ lex tꝑalis q̃uis iuſta
ſit mutari tñ per tꝑa iuſte põt. Et ita patet ꝙ
ratio illa que apd̃ aduerſarios cenſet̃ eſſe ma-
gni roboris non procedit. ⁊ ad. c. prima ſalus.
xxv. q. i. qd̃ inducit̃. rñdetur ꝙ intelligit̃ de ſta
tutis cõditis a ſanctis patribus que ſunt de
iure diuino ⁊ nõ de his que ſunt de iure poſiti
uo: qm̃ a talibus ꝓ loco ⁊ tꝑe licitum eſt decli
nare. vñ ꝓpter hanc differentiã que eſt in cõ-
ſtitutis ſanctoꝝ patrũ dicit Leo papa in. c. ſi
cut. diſ. xiiij. ꝙ ſicut quedã ſunt que nulla poſ-
ſunt rõne cõuelli: ita multa ſunt que aut ꝓ ne
ceſſitate tempoꝝ aut ꝓ ꝯſideratione etatum
opꝫ temperari. ꝑ quã diſtinctioneꝫ ſoluuntur
multa alia argumenta aduerſarioꝝ que indu-
cunt de ĩmutabilitate canonũ. Ad vndeci- Ad vndecimũ
mã ꝙ poſſit tollere ⁊c. rñdetur iuxta ſuperius
dicta ꝙ cõtra dicta apl̃oꝝ extra ſcripturã ſan
ctam põt Romanus põtifex: q̃ ſic ſuꝑior eſt.
ſed cõtra dicta cõtenta in ſacra ſcriptura nõ
põt. non q̃ pauli ſunt: ſed q̃ in ſcriptura ſunt
que neceſſario cõtinet infallibilẽ veritateꝫ ⁊
q̃ a ſpũſctõ principal̃r eſt: a paulo autẽ eſt in-
ſtrumental̃r. iux̃ illd̃ ps. xliiij. Lingua mea ca-
lamus ſcribe ⁊c. Actio aũt attribuit̃ principa
li agenti nõ aũt inſtrumentali: ⁊ ideo cũ ſpũs
ſanctus ſit ſuꝑior papa ſi faceret ꝯtra ſcriptu
rã ſanctã faceret cõtra ſpũmſanctũ. ⁊ ita illa
ꝯña aduerſarioꝝ nõ procedit qua dicũt: ergo
papa põt tollere ea q̃ paulus poſuit in epl̃is
ſuis: cũ epiſtole ille in canone ſacre ſcripture
contineant̃. Ad duodecimã de. c. decreta- Ad duodecimuꝫ
les. dicendũ ꝙ ꝯña nõ valꝫ: qm̃ ad diuerſas g̃-
tias ſpectant. primũ eñ ad excellentiã ſciẽtie
ſcd̃m ad eminentiã ꝑtãtis: ⁊ ideo licet diuina
rũ ſcripturarũ excellentiſſimi doctores ſcien-
tia põtificibus Romanis forte preemineãt: ⁊
dicimus forte: q̃ poteſt eſſe ita doct⁹ Roma-
nus pon. ꝙ nullus ſuo tꝑe ſit par ei: neqꝫ ſupe-
rior etiam in ſcientia: nihilominus in cauſarũ
ſiue dubioꝝ diffinitione in diſpenſatõe cano-
num aut mutatione etiam ſtatutoꝝ predeceſ-
ſorum ſuoꝝ que omnia reſpiciũt auctoritateꝫ
merito pontifices preferẽtur. vnde. s. Tho. in
quotlibeto. v. ⁊ vlt. dicit ꝙ magis ſtanduꝫ eſt
ſententie pape: ad quem pertinet determi-

nare de fide quā in iudicio ꝓfert ꝙ quorumlibet ſapientū hominū in ſcripturis opinioni. dicit. n. in. ij. ij. q. ij. ar. iij. ꝙ cōtra auctoritatē pape nec Hiero. nec Aug. nec aliquis ſanctorū ſuā ſententiā defendit. Ex quo ſatis cōfunditur ꝑſumptio aduerſarioꝝ nouelloꝝ magiſtroꝝ qui tam aperte ſummoꝝ pontificū ſententijs ⁊ ſanctorum etiam patrum ſentētias ſuas anteferre preſumunt.

Cap. lviij. Qꝫ vniuerſale conciliū plenarium in his que fidei ſunt errare non poſſit.

Ca. LVIII

Ex his que de ſacroꝝ concilioꝝ vniuerſaliū canonibus ſupra explanauimus orta nobis eſt occaſio veniendi ad q̄ſtionem illā. vtrum vniuerſale conciliū in his q̄ fidei ſunt errare poſſit. Ad quā queſtionem nobis videt᷑ ſub diſtinctione reſpondendum. de concilio eñ vniuerſali loqui poſſumus dupliciter. Uno modo de cōcilio vniuerſali plenario. plenariū aūt conciliū dicimus in quo cū eccleſie patribus Romanus pōtifex eoꝝ caput ⁊ princeps vnanimi cōſenſu ⁊ auctoritate cōcurrit ſiue interuenit. vnde concilium Anthiochenū de plenario cōcilio prouinciali loquens ait. perfectum conciliū eſt illud in quo interuenit metropolitanus antiſtes. Itē ibidem illa dicitur plenaria ſynodus: in qua etiā ep̄s metropolitanus interfuit. Scd̄o modo loqui poſſumus de concilio prout dicit corpus tantū patrū diſtinctum a capite ſuo Romano pon. ſi primo modo loquamur de ꝯcilio ſit iſta cōcluſio. Conciliū vniuerſale in his q̄ ad fidē ꝑtinent errare nō poteſt: que tam patrum eccleſie ꝙ Romani pon. vnanimi ꝯſenſu diffinita ſunt. Iſta concluſio multipliciter ꝓbatur. Primo ſic. apl̄ice ſedis iudicium in his que fidei ſunt errare non poteſt: ergo nec cōcilium vniuerſale in quo apl̄ice ſedis interuenit ſiue cōcurrit auctoritas ⁊ cōſenſus. ꝯña eſt manifeſta. añs eſt a nobis multipliciter demonſtratū. li. ij. in. c. cix. colligitur etiā ex illo. Luc. xxij. Ego rogaui ꝓ te Petre vt non deficiat fides tua ⁊c. Item ex. c. illo in ſede. ⁊. c. h eſt fides. xxiiij. q. i. Scd̄o ſic. in eccleſia militāte eſt certū iudiciū de difficilibus ⁊ obſcuris que circa fidem emergunt. patet: alr̄ enim tota eccleſia militans poſſet circa fidē errare: ſed vltimū iudicium circa difficilia ⁊ obſcura circa fidem emergentia penes concilium vniuerſale plenariū reſidere cenſetur: vt videtur velle Augu. in ep̄la ad gloriū ⁊ Eleuſium ⁊ in lib. i. de vnico baptiſmo cōtra donatiſtas vbi ita inquit. Queſtionis huius obſcuritas prioribus eccleſie tp̄ibus ante ſciſma Donati magnos viros ⁊ magna charitate p̄ditos patres ep̄os ita inter ſe cōpulit ſalua pace diſceptare atq; fluctuare vt diu concilioꝝ in ſuis quibuſq; regionibus diuerſa ſtatuta mutarēt donec plenario totius orbis cōcilio qd̄ ſaluberrime ſentiēbatur etiā remotis dubitatiōibus firmaret᷑. hec ille: ergo conciliū vniuerſale circa fidē errare nō pōt. Tertio ſic: vniuerſalis eccleſia nō pōt errare q2 ſpirituſancto gubernatur qui eſt ſpūs veritatis. hoc eni promiſit dñs diſcipulis ſuis. Jo. xvj. Cum venerit ille ſpūs veritatis docebit vos oēm veritatē: ſed diffinita per ꝯcilia vniuerſalia plenaria ſunt diffinita auctoritate vniuerſalis eccl̄ie. ergo ſequitur ꝙ concilia vniuerſalia plenaria nullo modo errare poſſunt in fide. Quarto ſic: ſi ꝯcilia vniuerſalia plenaria errare poſſent nihil certū haberemus de diffinitis per cōcilia vniuerſalia: ⁊ ita ſimbolū fidei qd̄ in miſſa cātatur factum in cōcilio Conſtātinopolitano redderet᷑ nobis dubiū qd̄ eſt abſurdū dicere ⁊ multa alia incōuenientia ſequerentur. Iſta argumentatio videt᷑ eſſe. viij. ſynodi. vnde facta diffinitione ita inquit poſt multa. At vō ſi reprobauerit ſaltē vnum ex his que hic ſcripta ſunt: ⁊ a beato Nicolao ante iudicata fiet eſtus in eccleſia noſtra continuus ⁊ ſimultas eccleſiaſticoꝝ negociorū: ita vt nunq̄ videri poſſꝫ in eccleſia q̄libet ordo. vbi eñ cōcurſus oīs patriarchalis throni: ⁊ vt idipſum dicat omēs ſacri theologi ſi diabolico cōcilio ambiguitatē quis habeat vocatio ꝑfecto tandem infirmitatē habebit: ⁊ eccleſiaſtica ꝯſtitutio pacem. anathema ergo illi qui ſm aliquid p̄ſumpſerit reprobare quicq̄ ex his que hic ſcribunt᷑ a patre ⁊ filio ⁊ ſpiritu ſancto amē. hec ibi. Quinto ſic: a concilio vniuerſali plenario in cauſa fidei appellari nō poteſt. ergo ſequit᷑ ꝙ circa cauſas fidei errare nō poſſit. ꝯña ptꝫ: cū omnis cauſa viciata per appellatōis remedium ſit ſubleuanda. ij. q. vi. c. liceat. ſi cōciliū tale errare poſſet in cauſa fidei cum illa poſſꝫ viciari: ⁊ ita per appellatōis remediū eſſꝫ ſubleuanda: ⁊ ita liceret appellare a cōcilio. añs tū patet: tum ex decreto cōcilij Calcedoneñ. vbi ſtatutū legitur ꝙ ab electa ſynodo nō appellatur. Electa aūt ſynodus dicit᷑ in qua aſſenſus ⁊ approbatio apl̄ice ſedis interuenit: vt alr̄s declarauimꝰ. Preterea ſi appellare liceret: aut igitur ad aliud concilium vniuerſale: aut ad papam aut ad eccleſiam vniuerſalem. Non ad aliud concilium vniuerſale: quia eadem rōne ab illo appellare liceret: ⁊ ita finis talis cauſe imponi nō poſſet. Non eſſꝫ ap

Conciliū vniuerſale plenariū capitur dupliciter.

Cōcluſio prima que eſt de cōcilio vniuerſali plenario primo modo

pellandū ad papā: qꝛ cū in ꝯcilio plenario in-
teruenire intelligat̄ cōſenſus pape ⁊ auctori-
tas eius: appellatio illa eſſet a papa ad papā
⁊ nō ad aliquē ſuperiorē. Nec eēt appellādū
ad eccliam: qꝛ fruſtra ad vniuerſalē eccliā ap-
pellaret̄ cū vlis ecclia ſimul in vnū ꝯuenire nō
poſſit. Sexto ſic. illa cōgregatio in his que fi-
dei ſunt errare nō pōt cuiꝰ diffinitiones ⁊ con-
ſtituta oīs fideles ſub pena anathematis ſi-
ue ꝑuatiōis cōmunionis fideliū iubent̄ obſer-
uare: patet. ſed vniuerſalia cōcilia ſunt hmōi.
ergo ⁊c̄. minoꝛ patꝫ ex multis. Tum ex cōcilio
nono tolletano vbi actione. xi. ita dicit̄. Ne q̄-
libet in poſterū aut impune valeat conueniri
aut generalia ſtatuta cōuellere plena decerni-
mus vnanimitate cōnexi vt quecunqꝫ ꝓ fidei
cauſis eccleſiaſticiſqꝫ negocijs aut in preteritꝭ
geſtis aut in ꝓ̄ſentibꝰ cōſtitutis aut in futuris
etiā decretis vel ſint vel fuerint diffinitōe cō-
ſcripta vniuerſalis auc̄tatis nullus his dein-
ceps cōtradicere audeat nullus reuerberare
ꝓ̄ſumat nullus nō implere ꝯtendat. Naꝫ ſi q̄s
ex religione cōtra hec inobediēs aut ſuſurrās
certe latratoꝛ aut inuidus aut potiꝰ nō fautoꝛ
extiterit gratioſꝰ ⁊ honoris ſui ⁊ cōmunionis
ſancte lugeat amiſſione mulctatꝰ. hec ibi. Itē
hoc etiam a ſanctis patribꝰ legit̄ inſtitutū: vt
dn̄s aymarus li. de ſynodis teſtat̄ ita dicens.
Sancti patres ſub diſtricto anathemate con-
demnaſſe legunt̄ eos q̄ orthodoxoꝝ patrū ſta-
tuta nō receperint q̄ vniuerſalibꝰ cōcilijs con-
ſonare ꝑſpexerint. vnde Grego. i. Om̄es a ꝓ̄n-
cipalibꝰ concilijs diſſentiētes in ſua ſynodica
anathematizauit. Septimo ſic. ea que cōclu-
ſa ſunt in cōcilio plenario ſupradicto dicunt̄
vniuerſalit̄ totius ecclie ꝯſenſu diffinita ⁊ cō-
cluſa: ergo ſequit̄ ꝙ prefatū cōciliū vniuerſa-
le in his q̄ circa fidē diffinit errare non poſſit.
cōſequētia pꝫ argumētatōne qua btūs Greg.
vtitur in ca. Sicut. di. xv. dicens. Cunctas ve-
ro quas prefata venerāda ꝯcilia ꝑſonas reſpu-
unt reſpuo que venerant̄ amplectoꝛ: qꝛ dū vni-
uerſali ſunt cōſenſu cōſtituta ſe nō illa deſtru-
it quiſq̄s preſumpſerit abſoluere quos ligant
aut ligare quos abſoluunt. Octauo ſic. in cō-
cilijs vniuerſalibꝰ plenarijs credūt̄ ſancti pa-
tres ſpūſctō canones condidiſſe ⁊ maxime cir-
ca fidē ſine qua impoſſibile eſt placere deo: vt
inquit apl's ad Heb. xi. ergo videt̄ ꝙ talia cō-
cilia dirigēte ſpūſancto in his q̄ fidei ſunt er-
rare nō poſſunt. ꝯn̄a pꝫ: qꝛ ſpūſſctūs cuiꝰ gr̄a
editi ſunt canones eſt magiſter veritatis ⁊ nō
erroris. antecedēs hr̄ ex ca. ꝓ̄mo. diſt. xv. qđ eſt
beati Iſiđ. vbi enumerat̄ q̄ttuoꝛ vniuerſalibꝰ
ꝯcilijs plenarijs ſcꝫ Niceno Cōſtantinopoli-
tano Epheſino ꝓ̄mo ⁊ Calcedonēſi ita inquit
He ſūt ſynodi ꝓ̄ncipales. iiij. fidei materiā ple-
niſſime ꝓ̄dicantes: ſed et ſiq̄ ſunt alia ꝯcilia q̄
ſcti pr̄es ſpū dei pleni ſanxerūt poſt iſtoꝝ. iiij.
auc̄tē manēt om̄i ſtabilita vigore. ſecūdo ex. c.
Violatores. vbi Damaſꝰ papa ita dic̄. Viola-
tores canonū volūtarie grauit̄ a ſctis patribꝰ
iudicant̄ ⁊ a ſpūſctō inſtinctu cuiꝰ ac dono di-
ctati ſunt damnant̄. h ille. Nono ſic illud cō-
ciliū errare non pōt in fide quo errāte erraret
vlis ecclia: ſ errante cōcilio gn̄ali plenario er-
raret vlis ecclia: qꝛ in tali concilio vniuerſali
vlis ecclia repꝛ̄ſentat̄ ⁊ virtute ꝯtinet̄. Deci-
mo arguit̄ ſic. nullū iudicium qđ in materia fi-
dei irreiterabile ⁊ irreuocabile eſt: defectibile
eſt aut errare pōt in fide: ſ iudiciū plenarij cō-
cilij in materia fidei ita habitū eſt apud ſctōs
patres ⁊ diffinitū vt incōuulſū ⁊ irreuocabile
in euū maneret. ergo cōciliū vniuerſale de quo
loquimur in his q̄ fidei ſūt defectibile eſſe nō
pōt. ꝯn̄a eſt bona. maioꝛ etiā pꝫ. minoꝛ ꝟo eſt
Gelaſij pape in ep'la quā vniuerſis epis ꝑ dar-
daniā ꝯſtitutꝭ ſcribit: vbi dicit. Patres noſtri
catholici videlicꝫ doctiqꝫ pōtifices in vnaq̄qꝫ
hereſi quolibꝫ tp̄e ſuſcitata quicq̄d ꝓ fide pro
veritate ꝓ cōmunione catholica atqꝫ ap'lica
incōuulſum voluerūt deinceps firmūqꝫ cōſta-
re: nec in eadē cauſa denuo q̄ prefixa fuerāt re-
tractari qualibꝫ recēti ꝓ̄ſumptōe ꝑmiſerūt ſa-
pientiſſime ꝓuidētes: qm̄ ſi decreta ſalubriter
cuiq̄ liceret iterare nullum ꝯ ſingulos quoſqꝫ
proꝛſus errores ſtabile ꝑſiſteret ecclie cōſtitu-
tum: atqꝫ ſemꝑ hiſdē furoꝛibꝰ rediuiuis om̄is
integra diffinitio turbaret̄ ⁊c̄. Inde eſt vt in
ca. Maiores. xxiiij. q. i. habet̄. idē papa Gela-
ſius dic̄. Maiores noſtri diuina inſpiratione
cernētes neceſſario ꝓ̄cauerūt vt qđ cōtra vnā-
quāqꝫ hereſim coacta (.i. coadunata) ſemel
ſynodꝰ ꝓ fidei cōiōne auc̄tate catholica atqꝫ
ap'lica ꝓmulgaſſet nō ſinerēt nouis poſt h re-
tractationibꝰ mutilari ne prauis occaſio ꝓ̄be-
retur q̄ medicinalit̄ fuerāt ſtatuta poſt ꝓpul-
ſandi. ⁊. j. in fine ſynodus ſemel geſta cōdem-
nans vlterius ad noua cōcilia venire nō ſinit
vt ſcꝫ vt inq̄t temere de fide diſputent. Nā vt
inquit impatoꝛ Martianꝰ de ſum. tri. ⁊ fi. ca.
Iniuriā facit iudicio reuerēdiſſime ſynodi ſi
q̄s ſemel iudicata ac recte diſpoſita reuoluere
atqꝫ publice diſputare cōtendit. quocirca in
ca. Cōfidimꝰ. xxvij. q. i. papa gelaſiꝰ inq̄t. Con-
fidimꝰ ꝙ nullꝰ tā veracit̄ xpianꝰ ignorat vni-
uſcuiuſqꝫ ſynodi cōſtitutū qđ vlis ecclie ꝓba-
uit aſſenſus nulla magis exeq̄ ſedē pre ceteris
opoꝛtere ꝙ̄ primā que ⁊ vnāquāqꝫ ſynodū ſua
auc̄tate cōfirmat ⁊ cōtinuata moderatiōe cu-

ſtodit.hec ille. Hmōi aūt ꝯcilia in ꝗbus vl'is
eccleſie cōcurrit aſſenſus ſunt illa ꝗ plenaria
vocat Aug.quoꝝ vt (ipſe ait in epl'a ad Janu
ariū) ſaluberrima in eccl'ia auctas eſt.in.c.il-
la.di.xij. de ꝗbus currūt rōes que fiūt ꝙ vl'e cō
ciliū errare in his que fidei ſunt nō poſſit. Ul
timo ſic.illa cōgregatio in diffinitione vnani-
mi ſua in his ꝗ fidei ſunt credenda eſt nō erra
re cui⁹ diffinitōis oppoſitū tenētes ſunt here
tici.ſed tenētes ⁊ ſapiētes cōtrariū eoꝝ ꝗ vl'ia
ꝯcilia ⁊ plenaria de fide diffinierūt ſunt here-
tici.ergo ⁊c.ꝯn̄a eſt bona. maioꝛ patet. minoꝛ
etiā patet.vn̄ dꝛ in cōcilio Calcedonen̄.actio-
ne ꝗnta poſt datā ſententiā de duab⁹ naturis
⁊ vna pſona in xpo dicūt pr̄es ſic. His itaqꝫ a
nobis diſpoſitis diffiniuit ſctā ⁊ vl'is ſynodus
alterā fidē nulli licere pferre vel ꝯſcibē aut cō
ponē:āt ſētire:alit̄ eos aut ꝗ auſi ſīt aut ꝯponē
fidē alterā aut cerre pferre aut docē aut tradē
alteꝝ ſymbolū:ſi epi fuerit aut clerici alienos
eē ab epatu ⁊ clericos a clero:ſi mōachi ⁊ laici
fuerit anathēatizati.mlt'a ſil'ia hn̄t ex alijs cō
ciliјs vl'ibus. Secūdo vero modo loqui poſ-
ſum⁹ de ꝯcilio vl'i put tm̄ dicit pꝛelatoꝝ con
gregatōem diſtinctā ſiue ꝯdiuiſā a ro.pō.ſiue
nō icluſo roma.pon.⁊ h̄ mō loq̄ndi ſit iſta cō
cluſio. Conciliū vl'e nō iteruenīete ꝯſenſu ⁊
appꝛobatione apl'ice ſedis errare pōt in his ꝗ
fidei ſunt. Que ꝯcl'o exēplis ⁊ auc'te oſtēdit̄

Secūd⁹ modus accipiēdi cōciliuꝫ vl'e plenariū

Cōcluſio ſecūda que eſt de cōcilio vl'i plenario ſecū do modo dicto.

Exemplariter pꝫ pꝛimo de cōcilio qd̄ copio-
ſo numero epoꝝ cōueniēte Arimini celebꝛatū
eſt.in quo vt dicit Hiero.in altercatiōe Luci-
feriani ⁊ Orthodoſi noīe vnitatis ⁊ fidei infi
delitas ſcripta eſt.ꝯtra qd̄ Damaſus papa vi
riliter inſurrexit ⁊ ꝯgregato ꝯcilio condēnās
Liberiū:ānullauit qd̄ fecerat.hoc ꝯciliū btūs
Aug.vocat latrociniū.hoc ꝯciliū dānat̄ in ca
none in.c.ſancta romana eccl'ia. vbi Gelaſi⁹
papa inꝗt.In pꝛimis Ariminen̄.ſynodū a Cō
ſtantino ceſare Conſtātini filio ꝯgregatā me
diante thauro pꝛefecto ex tūc ⁊ in eternū ꝯfi-
temur eſſe dānatā. Secūdo idem oſtendit̄ ex
ꝯcilio Ephesino ſcd̄o:qd̄ legitime inchoatum
fuit p̄ſidentib⁹ etiā legatis pape nihilominus
in euerſionē fidei agitatū eſt ⁊ in ei⁹ coꝛrectio
nem Leo papa Calcedonen̄.ſynodū inſtituit.
Item ſynodus Aquileie celebꝛata que ꝗntaꝫ
vl'em ſynodū a Juſtiniano impatoꝛe ⁊ Uigi-
lio papa Conſtātinopoli celebꝛatā ſuſcipe-
re diffidit:quā Sergi⁹ papa ſalubꝛiter redar-
guit ⁊ ad ꝯcoꝛdiā reduxit.vt narrat Uincēti⁹
in ſpec'lo hyſtoꝛiali li.xxiiij.c.cxxxiiij. Itē ſyno
dus trecentoꝝ triginta epoꝝ tpe Conſtātini
Cōſtantinopoli ꝯgregata in ꝗ vt narrat ideꝫ
Uincētius li.cōmemoꝛato.c.clxxiiij. edictum
ꝓmulgatū eſt de imaginib⁹ dei ⁊ ſanctoꝝ de-
ponendis cōtra quā ſtephanus papa rome ſy
nodum congregat in qua om̄ia a conſtantino
oꝛdinata reoꝛdinat ⁊ venerationē ſanctarum
imaginū cōfirmat eoꝛumqꝫ ꝓphanatoꝛes ana
thematizat:vt idem Uincentius cōmemoꝛat
libꝛo pꝛefato.ca.clxv. vnde ſeptima ſynodus
condēnans pꝛefatā ſynoduꝫ ſic ait. Frementi
concilio cōtra venerabiles imagines:anathe
ma. Item infra de ꝑuerſione illi⁹ ꝯcilij loꝗns
⁊ cauſis dānatiōis eius ita inquit. Hoc nem-
pe conciliū cayphaicū conciliabulū factū eſt
illud aduerſus dn̄m inania meditatuꝫ eſt hoc
aduerſus ipius imaginē fremuit.Et.j.hoc cō-
cilium ſolam nuncupationē habet ſacerdota
lem ſciētiā aūt pꝛauā atqꝫ pꝛophanā hoc ꝯcili
um contumax habet os ⁊ ſpiritum mendacio
delibutuꝫ. Nam veritatē quandā finxit in fal
lacia pꝛeſumpſit hoc concilium ſancta ſynod⁹
vtpote ꝫizania dominice aree.i. eccl'ie catho-
lice ventilauit ⁊ vētilabꝛo diuini iudicij pro-
ſecit ablata ergo ſunt a catholica eccleſia ⁊ re
darguta figmenta eius.hec ille. Item cōciliū
aquiſgrani celebꝛatum cuius diffinitioni cir-
ca materiam ſacramenti matrimonij non ſta-
tur videlicꝫ ꝙ raptoꝛ nō poſſit matrimonialit̄
cū rapta copulari.de quo in.c. Placuit.xxxvi.
q.ij.ſed poti⁹ ſtat̄ auc'ti Hiero.ꝯtrariū diffiniē
tis.vt in.c.Tria.e.q.de quo fit mētio etiā i glo
ſa ſup.c.de libellis.di.xx.⁊ ſic de mult̄ alijs poſ
ſent exempla induci ⁊ cū illis etiā de baſilien̄.
qd̄ ⁊ ſcandaloſuꝫ ⁊ in mlt'is a ſctōꝝ patrū do-
ctrina erraſſe videt̄. Preterea ꝙ ꝯciliū p̄fatū
errare poſſit ſatis apte colligit̄ ex btō Augu.
qui in epl'a quadā contra donatiſtas.vbi poſt
quoddā acerrimū argumentū ſubinfert ad ꝓ-
poſitū.ſic faciant mille cōcilia epi veſtri huic
vni ſentētie reſpōdeāt ⁊ ad id qd̄ voluerit cō
ſentim⁹ vobis. Item idē colligit̄ ex beato Iſi
doꝛo in ca.Dn̄o ſctō.di.l.vbi ait.ꝙ ſi in geſtis
concilioꝝ diſtans ſentētia inueniat̄ illius cō-
cilij ſententie ſtandū ſit cuius quidē potioꝛ et
antiquioꝛ extat auctoꝛitas. nūꝗ autē adinui-
cem poſſunt diſcoꝛdare niſi altero illoꝝ a vero
declināte.qm̄ ſm̄ ph'm.i.ethi. Om̄ia vera con
ſonant h̄ falſum ē qd̄ a vero diſſonat. hoc aūt
nequaꝗ dixiſſet Iſid̄.ſi fuiſſet impoſſibile con
ciliū aliqd̄ errare. Idē etiā colligit̄ ex.c. cūcta
ꝑ mūdū.ix.q.iij. Item Aug.in epl'a ꝯtra dona
tiſtas ait. Itaqꝫ cōciliū illud ꝑuerſuꝫ atqꝫ ne-
phandum maxime vt credit̄ traditoꝝ fuit. Ex
his exufflat̄ fātaſia ſtulta eoꝝ ꝗ omi ꝯcilio nō
errādi grām ꝗſi eſſentialit̄ ineſſe affirmāt: cuꝫ
tam ex euāgelio ꝗ̄ ex actib⁹ aplo'ꝝ ⁊ geſtis an
tiquoꝝ concilioꝝ manifeſte oppoſitū habeat̄.

Capitulū.lix. In quo obijcitur contra predicta.

Caplm̄ LIX

SUnt aliqui ad-
uerſarij q̄bus non ſapit veritas
p̄dicta de īfallibitate iudicij ple
narioꝝ ꝯciliorꝝ ⁊ arguūt ꝯtra il-
Argumētū p̄mū lam multipliciter. Primo ſic: vt Guilbelm⁹
ockam īducit in dialogo ſuo. Una ſola eccl̄ia
militans eſt que cōtra fidē errare nō poteſt: q2
de ſola vl̄i eccleſia militāte īuenit̄ in ſcriptur
auctēticis ꝙ errare nō poteſt: conciliū autem
vl̄e licet ſit pars eccleſie vl̄is nō tn̄ eſt ipſa ec-
cleſia vl̄is. ergo temerariū eſt dicere ꝙ ꝯciliū
Secūdum gn̄ale circa fidem errare nō poſſit. Secūdo
ſic. illa ꝯgregatio q̄ poteſt volūtate hūana diſ
ſolui pōt cōtra fidē errare q2 illa eccl̄ia que in
fide errare nō poteſt vſq3 in finem ſeculi eſt du
ratura. iuxta verbū xp̄i Mat. vlt. Ego aūt vo
biſcū ſum vſq3 ad ⁊c. ſed ꝯcilium vl̄e poteſt hu
mana volūtate diſſolui ſicut diſſoluit̄. ergo cō
Tertium ciliū vniuerſale poteſt errare in fide. Tertio
ille perſone que in diuerſis locis exiſtētes pn̄t
circa fidem errare: etiā ſi ad vnū locū cōueni-
unt poſſunt circa fidē errare: q2 concurſus ad
eundem locū nō reddit illos inobliquabiles a
fide: q2 ſicut locus nō ſanctificat hoīes ita nō
cōfirmat in fide. ſed oēs ad ꝯcilium veniētes
generale anteꝗ̄ cōuenirēt potuerūt circa fidē
errare. ḡ etiā poſtꝗ̄ cōuenerūt potuerūt labi
Quartum in bereticā prauitatem. Quarto ſic. ſi in ge
nerali cōcilio ꝯgregati circa fidem errare nō
poſſunt aut boc eſt rōne ſapiētie qua ꝑfulgēt
aut rōne ſanctitatis q̄ pollēt: aut rōne auctis
⁊ ptātis quā babēt: aut rōne ꝓmiſſionis xp̄i q̄
ꝓmiſit apl̄is fidē vſq3 ad finē ſeculi duraturā
Nō ꝓpter p̄mū tm̄: q2 ſepe multi ſapiētes ca
tbolici īueniunt̄ extra gn̄ale ꝯciliū qui babēt
defenſare fidē licet errare poſſint. Nō ꝓpt̄ ſe-
cundū. ſ. ſanctitatē: q2 nō ſp̄ ſanctiores ſunt q̄
ad conciliū cōueniūt gn̄ale. tu3 etiā q2 ſc̄titas
in eccleſia militāte nullos confirmat in fide ſi
cut patet. Nec ꝓpter tertiū. ſ. auc̄tem: q2 papa
eſt maior auc̄te illis ⁊ tn̄ errare pōt in fide. iux̄
ca. ſi papa. di. xl. Non etiā ꝓpter quartū. ſ. xp̄i
ꝓmiſſionem: q2 xp̄s ꝓmittens ꝙ fides ſp̄ dura
tura foret in eccleſia nullā fecit mentōnem de
Quintum cōcilio vl̄i. Quinto arguit̄ exēplis multorꝝ
ꝯciliorꝝ que vidētur erraſſe de q̄bus dictū ē in
Sextum precedēti. c. Sexto arguit̄ etiā erraſſe ꝯcili
u3 plenariū in quo ꝯſenſus ⁊ approbatio apl̄i
ce ſedis interuenit. patet de ſynodo Stepba-
ni pape ſeptimi qui erronee oēs ordinationes
factas ꝑ Formoſum papā irritas eſſe decreuit
vnde etiam ſynodo celebrata rome per Iobā
nem. ix. extitit reprobata. ergo cōciliū vl̄e pōt
errare: q2 ꝯſtat ꝙ altera illarū ſynodorū qua-
rum vna aliā reprobauit errauit. Septimo Septimum
arguit̄ ex illo beati Augu. li. de vnico baptiſ-
mo cōtra donatiſtas. ip̄a plenaria cōcilia ſe-
pe priora cōtingit a ſuperiorib⁹ emēdari. boc
aūt non eſſet niſi priora illa q̄ emendanda ve
niunt aliquo modo erraſſent.

Capitulū. lx. In quo reſpōdet̄ obiectōib⁹ prefatis.

Caplm̄. LX

BEne conſideran-
tibus que dicta ſūt facile ē reſpō-
dere p̄fatis obiectōibus. Unde Ad primū
ad p̄mā cū dr̄ ꝙ de ſola vniuerſali eccl̄ia inue
niatur in ſcripturis auctenticis ꝙ errare non
poſſit in fide: reſpondet̄ dupliciṫ. Primo ne-
gando maiorē illā: qm̄ in ſcripturis auctētic
non tm̄ de vniuerſali eccl̄ia ſed etiā de roma-
na ſiue apl̄ica ſede reperit̄ ꝙ errare nō poſſit.
vn̄ Luc. xxij. dictū eſt petro ꝓ eccl̄ia romana
⁊ apl̄ica ſede. Petre ego rogaui ꝓ te vt non
deficiat fides tua. babet̄ etiā in ca. In ſede. ⁊
in. c. Hec ē fides. xxix. q. i. ſicut pleni⁹ in lib. ij.
ca. cix. oſtēdim⁹. Secūdo reſpōdet̄ ad minorē
ꝙ lic3 plenariū cōciliu3 nō ſit materialiṫ tota
vniuerſalis eccl̄ia: eſt tn̄ tota auc̄tate. vn̄ bac
rōne in. c. Confidim⁹. xxv. q. i. diffinita in ple-
naria ſynodo dicūt̄ vl̄is eccl̄ie aſſenſu appro-
Ad ſecūdum bata. Ad ſecundā cū dicit̄ ꝙ congregatio
que volūtate bumana ⁊c. reſpondet̄ negādo
vniuerſaliṫ aſſumptū. Uerūtamē eſt notādū
ſicut in. ij. li. c. cix. diſtinxim⁹ ꝙ nō errare ſiue
deficere aliter videt̄ attribui qn̄ dicit̄ ꝙ vl̄is
eccl̄ia errare vel deficere nō pōt in fide ⁊ aliṫ
cū attribuit̄ aut apl̄ice ſedi aut plenario con-
cilio. vniuerſali quidē eccl̄ie attribuit̄ quia fi
des nunꝗ̄ deficiet de eccl̄ia: qm̄ ſemp̄ in aliq̄-
bus multis aut paucis fides ſemp̄ permane-
bit vſq3 ad finē. ſicut nos pleniſſime oſtēdim⁹
li. i. bui⁹ ſumme. c. xxviij. ſedi vero apl̄ico aut
plenario cōcilio attribuit̄ quo ad iudiciū ita
ꝙ dicim⁹ ꝙ ip̄e omipotens deus bos q̄bus fi
dei magiſteriū cōmiſit nō ꝑmittet in bis q̄ fi-
dei ſunt errare. vnde ſtat bene ꝙ conciliū ple
nariū diſſoluat̄ bumana volūtate ⁊ tn̄ cū fuit
congregatū in bis q̄ fidei ſunt vniuerſali oi3
cōſenſu diffinita nō erret. ꝓpter qđ impator
Martianus in epl̄a quā in fine cōcilij calce-
donenſis ſcribit ꝯſtantinopolitan̄. dicit ſic.
Uere impi⁹ ⁊ ſacrileg⁹ eſt q̄ poſt ſacerdotum
ſentētiā opinioni ſue aliq̄d tractādū relinq̄t.
extreme quippe dementie eſt in medio ⁊ per-
ſpicuo die cōmentitiū lumen inq̄rere. quiſq̄s
em̄ poſt veritatem repertā aliquid vlterius
diſcutit mendaciū querit. ⁊. ī. Iniuriā em̄ fa
cit iudicio reuerendiſſime ſynodi ſi q̄s ſemel

iudicata ac recte diſpoſita reuoluere ⁊ publi-
Ad tertium ce diſputare contēdit.hec ille. Ad tertiam
cū dr̄ ꝙ ille ꝓſone que in diuerſis locis ⁊c̄.rn̄de
tur ꝙ ratio nō ꝓcedit:qm̄ licet oēs ꝯuenītes
ad locū cōcilij ſigillatim cōſiderati poſſent er
rare nō tn̄ oēs ſimul iuncti in iudicio eoꝝ q̄ ad
fidez pertinēt deo ſic ordināte.Aliqua em̄ ſūt
priuilegia cōitatis que nō cōueniunt ſingulis
de cōitate.ſil'r licet quilibet de eccleſia poſ
ſit errare in fide nō tn̄ ipſa eccleſia que nō eſt
niſi ipſoꝝ fideliū collectio ſic in.c. eccleſia de
Ad quartum ꝯſe.di.i. Ad quartā cū arguit̄ ꝙ aut rōne ſa
piētie ⁊c̄.reſpōdet̄ ꝙ principaliter rōne ꝓmiſ
ſionis diuine ⁊ ad īprobationē cū dicit̄ ꝙ xp̄s
cū promiſit apl'is fidem duraturā nō fecit mē
tionem de ꝯcilio vl'i.reſpōdet̄ dupliciter. Pri
mo ꝙ xp̄s ꝓmittēdo beato Petro ꝙ fides ei⁹
in eccleſia ſua ⁊ ſede nunq̄ eēt defectura Luc̄.
xxij.vt dictū eſt ⁊ in ꝯcilio plenario romanus
pon.intelligat̄ vt caput ⁊ magiſter ac diffini-
tor ex ꝯſequēti ꝓmiſſio illa extendit̄ ad conci
liū vl'e plenarium qd̄ ⁊ auc̄te ⁊ approbatione
apoſtolice ſedis fulcitur.Scd̄o rn̄detur ꝙ xp̄s
ꝓmittēdo eccl'ie vl'i ꝙ porte īferi nō eſſent p̄-
ualiture aduerſus eam Mat.xviij. promiſiſſe
Ad quintū etiā intelligitur hoc plenario vl'i ꝯcilio qd̄ ip-
ſam vl'ez eccleſiā plena rep̄ſentat auc̄te. Ad
quintam cū arguit̄ ꝙ multa ꝯcilia erraſſe legū
tur reſpōdetur ꝙ illa ꝯcilia de quib⁹ exēpla in
ducta ſunt plenaria nō fuerunt cū in eoꝝ diffi
nitionib⁹ nec approbatio nec ꝯſenſus romani
pon.qui eſt vl'is eccleſie rector ⁊ princeps iter
uenit:⁊ ita nō vl'is eccleſie fuerūt auc̄te diffini
Ad ſextum ta. Ad ſextā cum arguit̄ de ꝯcilio Stepha
ni ſeptimi reſpōdetur vt al's reſpōſum ē in.ij.
li.c.cix.ꝙ error ille nō fuit circa ea que huma-
ne ſaluti ſunt neceſſaria vnde nō eſt ad ꝓpoſi
Ad ſeptimū tum. Ad ſeptimā cum arguit̄ de beato Au
gu.reſpōſio eadem eſt.dicimus em̄ ꝙ Aug.nō
loquitur de emēdatione quo ad fidē: ſ quo ad
ea que cōſiſtunt in facto in quib⁹ eccleſia pōt
falli.vnde ait ipſa plenaria ꝯcilia ſepe priora
cōtingit a poſterioribus emēdari cū aliquo
rerū experimento aperit̄ qd̄ clauſum erat ⁊ co
gnoſcit̄ qd̄ latebat.hoc aūt nō videt̄ poſſe re-
ferri ad fidem vt.j.plenius dicetur.

Capitulū.lxi.In quo oſtēditur ꝙ apl'i omnes in paſ
ſione xp̄i a fide eius defecerunt.

Capl'm LXI

Q Uoniā quidam

aduerſarioꝝ ad ꝓbandū ꝙ eccle
ſia vl'is in fide deficere poſſit: et
per ꝯn̄s vl'e ꝯciliū illā rep̄ſentās
magnū fundamentū capere videtur ex hoc ꝙ
oēs apl'i in quib⁹ vl'is eccl'ia repreſentari vide
batur in xp̄i paſſione defeciſſe vident̄.ſm̄ illō
Math.xxvi.qd̄ dn̄s dixit apl'is.Omnes vos
ſcādalū patiemini in me in iſta nocte.ſcriptū
eſt em̄.Percutiam paſtorē ⁊ diſpergent̄ oues
gregis.glo.interli.i.ab vnitate fidei ſoluētur
Placuit nobis de hoc aliqd̄ tractare.vbi ad-
uertēdū eſt ꝙ ſunt aliq̄ aduerſarioꝝ dicētes
nullo modo aſſerendū eſſe ꝙ oēs apl'i in paſſi
one xp̄i defecerint timētes ex hoc ſequi ꝙ fi-
des defecerit eccleſie.ſed iſtud iudicio noſtro
ſaluo ſemꝑ meliori nō eſt bene dictū ꝓpt̄ duo
p̄mo q: ſuppoſitū videt̄ falſuz.ſecūdo q: cōſe-
quētia quā faciūt nullas vires habet.Primū
patz qm̄ ſuppoſitū illud videlz ꝙ oēs apl'i in
paſſione xp̄i a fide eius ꝑfecta non ceciderint
nō videt̄ conſonare ſed repugnare ſacre ſcri-
pture ſctōꝝ patrū teſtimonijs ⁊ cōmuni fidei
vniuerſalis eccl'ie. Repugnare quidez videt̄
ſacre ſcripture in plurib⁹ locis . Primo illi q̄
habet̄ p̄s.xiij.oīes declinauerūt.ſuꝑ quo ita
inquit Hiero. hunc p̄s.de paſſione xp̄i refert
qm̄ oēs dn̄m reliquerūt intātū vt petr⁹ quoq̄
qui apl'oꝝ fuit p̄nceps ipz negaret. Itē infra
ſuꝑ illud. Non ē qui faciat bonū vſq̄ ad vnuz
dicit idē Hieron̄.ſic:hic apparet ꝙ hic p̄s.de
paſſione ꝑtineat:q: null⁹ de diſcipulis nec pe
trus q̄ caput eccl'ie ē q: ⁊ ipē negauit. hec hie
rony. Itē ſecūdo repugnat ſacre ſcripture il-
li q̄ habet̄ p̄s.lxviij.Laboraui clamās ⁊c̄.ſeq̄t̄
defecerūt oculi mei.vbi ſic dicit glo.a ſperan
do in deū verū.alia l'ra hz ſic: diſcipuli deſpe-
rauerunt. vn̄ oculi duoꝝ diſcipuloꝝ tenebāt̄
in via xp̄z nō cognoſcentiū:qm̄ deſperantes
dixerūt.Sperauim⁹ ꝙ eſſet redēpturus iſrael
q̄bus extra factuz eſt qd̄ intus erat .i. cecitas
cordis facta ē in oculis: ſed ſpem reddidit qn̄
cicatrices palpādas obtulit q̄b⁹ tactis Tho-
mas ad ſpem redijt clamans.Deus me⁹ ⁊ dn̄s
me⁹ hec ibi. Itē repugnat ſcripture ſequētis
verſus: vbi ait. Multiplicati ſunt ſuꝑ capil-
los capitis mei ⁊c̄ . vbi ait glo . tp̄e paſſionis
receſſerunt iudei a xp̄o ⁊ etiā apl'i:eo x̄o reſur
gente redierūt apl'i ſed nō iudei.hec ibi.Itez
tertio repugnat ſcripture illi p̄s.lxxxvij.Ocu
li mei languerunt pre inopia.ſuꝑ quo beatus
Grego.⁊ habet̄ etiā in glo.ordinaria ita loq̄t̄
illi oculi.i.ſcti apl'i q̄b⁹ nō reuelauerat caro et
ſanguis ſ pat̄ eius q̄ eſt in celis: vt petr⁹ dice
ret.Tu es xp̄us fili⁹ dei viui:vidētes eū tradi
atq̄ tanta perpeti mala:qm̄ nō videbāt eū in
virtute forme ſue ſ q̄ſi ſuperatū atq̄ impoten
tem infirmati ſunt ab ei⁹ inopia velut ſubtra
cto ſibi cibo lumine ſuo.hec ille. Quarto re-
pugnat ſcripture illi p̄s. lxxxviij . Perfudiſti
eū ꝯfuſione,ſuꝑ quo ita inq̄t Hiero.Cōfuſiōe

inquit mortis hoc dicebāt apl̄i ignorātes eū a
morte debere reſurgere ⁊ Petro quaſi delira
mēta viſa ſunt verba reſurrectiōis eiꝰ. Thōas
aūt ait. Niſi videro nō credā. h̄ Hiero. Quin
to cōtradic̄ ſcripture illi. p̄s. cviij. Genua mea
īfirmata ſunt a ieiunio. qđ exponēs beatꝰ Au
gu. de apl̄is ita inq̄t. vbi ſignificatū eſſe arbi-
tror eos qui in mēbris eiꝰ fortes videbātur tā-
ꝙ pſentia panis quo ſuſtentabant̄ abſtracta
in eiꝰ paſſione defeciſſe vſq̄ ad negationē que
apparuit in ipſo Petro. Et caro inq̄t mea im
mutata eſt ꝓpter oleum. vt eos mea morte de
ficiēs mea reſurrectione firmarē ⁊ miſſo ſpiri
tuſancto vngerē q̄ nō ad eos veniſſet niſi ego
abijſſem. hec ille. Sexto repugnat ſcripture
illi. p̄s. cxxxviij. Dies formabuntur ⁊ nemo in
eis. vbi habet alia lr̄a: per diē errabūt ⁊ nemo
in eis. qđ beatꝰ Aug. exponēs de apl̄is ita ait.
Dies hic adhuc erat dn̄s ieſus xp̄s. vnde dice-
bat ambulate dū lucem habetis: ſ; per diē er-
rabant iperfecti eius putauerūt ⁊ ipſi dn̄m ie
ſum xp̄m tantūmodo hoiem eſſe nō habere in
ſe occultam diuinitatē nō eē occulte deum: ſ;
hoc ſolū qđ videbat̄ hoc ⁊ ipſi putauerūt. na;
⁊ ipſe Petrus dixerat dn̄o cum interrogaſſet
quē illū dicerēt hoies tu es xp̄s filius dei viui
dixerat ei dn̄s. Beatꝰ es Symon barioma: q2
caro ⁊ ſanguis nō reuelauit tibi ſed pater me
us qui eſt in celis. quare? q2 dixerat illū filiu;
dei. vbi paulopoſt in eodē loco in ipſa ꝯtextio
ne verboꝝ cepit dn̄s de paſſione ſua futura di
cere: ille aūt Petrus qui iam cōfeſſus erat il-
lum filiū dei timuit ne ſicut filiꝰ hois morirer̄
erat em̄ filius dei ⁊ filius hois. timuit Petrus
ne in forma ſerui periret forma dei et nō potiꝰ
preſumpſit: q2 ex forma dei reuiuiſceret forma
ſerui ⁊ ait illi abſit a te dn̄e ꝓpicius tibi eſto.
⁊ dn̄s q̄ illū beatū dixerat illa voce. vade poſt
me inquit ſathana neq̄ em̄ ſapis que dei ſunt
ſ; que hominū ⁊ infra. Xp̄s iter illos ambula-
uerat: ante oculos illoꝝ fluctꝰ calcauerat: ven
tis impauerat. āte oculos ipſoꝝ quadriduanū
mortuū ſuſcitauerat: an̄ oculos ipſoꝝ tāta mi
racula fecerat: ⁊ tn̄ trepidauerunt in paſſione
eius quaſi amiſiſſent eū de quo fruſtra preſum
pſerāt. ſ; ꝑ diē errabant ⁊ nemo in eis. Nemo
ꝓrſus nec ipſe q̄ dixerat tecū ero vſq̄ ad mor-
tem. dixerat em̄ illis veniet hora vt me relinq̄-
tis ſolū ⁊ eat vnuſq̄ſq̄ viā ſuā: hec Aug. Se-
primo ꝯtradicit ſcripture illi que habet̄ Job.
xix. vbi dicit̄ Pelli mee ꝯſumptis carnibꝰ ad-
heſit os meū ⁊c̄. qđ verbū exponēs beatꝰ Gre
go. ita ait. In oſſe fortitudo in carnibꝰ infirmi
tas corpis deſignat̄. per os ergo xp̄s ꝑ carne;
diſcipuli qui tp̄e paſſionis infirma ſapuerunt.

hec ille. Ex quibꝰ auc̄tatibꝰ vt videt̄ iuxta ex
poſitiones ſanctoꝝ patrū diſcipuli nō viden
tur ſapuiſſe que dei erāt in xp̄o ſ; tm̄ que hois
erant q̄ dicunt̄ infirma. Octauo repugnat
ſcripture illi que habet̄ Mat. xxvi. ⁊ Marc̄.
xiiij. vbi xp̄s ait apl̄is. Om̄es vos ſcandalum
patiemini in me in iſta nocte. ſcriptu; eſt em̄.
Percutiā paſtorē ⁊ diſpergent̄ oues gregis.
glo. interli. ab vnitate fidei ſoluent̄. Itē glo.
ordi. hab; ſic: predicit qđ paſſuri ſunt vt cum
paſſi fuerint nō deſperēt ſed peniteāt q̄ ſcan-
dalizant̄ nocte ſcandalizant̄. i. mēte obſcura
ti. Itē hūc locū exponēs ſctūs Tho. ita dicit.
apl̄i ꝓpt̄ infirmitatē carnis ſcādalū paſſi ag-
grauat̄ pctm̄ eoꝝ ex ꝓpinquitate tp̄is: q2 poſt
tantas admonitōes ⁊ ſacramēti ſuſceptionē
vn̄ obliti erāt que fecerat eis. hec ille. Nono
contradicit ſcripture illi q̄ habet̄ Luc̄. xxiiij.
vbi legit̄ ꝙ verba mulierū nunciantiū apl̄is
xp̄m reſurrexiſſe viſa ſunt apl̄is q̄ſi deliramē-
tum ⁊ nō crediderīt illis. Decimo repugnat
ſcripture illi q̄ habet̄ Marc̄. xvi. legit̄ ꝙ dn̄s
apparēs apl̄is exprobrauit incredulitatē eo-
ru; ⁊ duriciā cordis q2 hiis q̄ viderāt eū reſur
rexiſſe nō crediderūt: vbi dicit glo. q̄ eſt Gre-
gorij in homelia: ꝙ diſcipuli reſurrectōnē dn̄i
tarde crediderūt nō tam illoꝝ infirmitas ꝙ
noſtra firmitas fuit. dubitātibꝰ em̄ ipis reſur
rectio ꝑ multa argumēta ꝓbata eſt q̄bꝰ ⁊ nos
firmiꝰ ſolidamur. Ad idē btūs Ambro. lib. de
incarnatōe. c. vij. ſic dicit. diſcipuli q̄dē aliq̄n
errauerūt ne nos poſtea errare poſſemꝰ. ergo
illoꝝ error nobis ꝓfecit q̄ſi hoies errauerunt
q̄ſi diſcipuli crediderūt. hec ille. Ampliꝰ ſe-
cundo dictū etiā aduerſarioꝝ repugnat ſan-
ctoꝝ patrū doctrinis. ait em̄ btūs Iſiđ. vt ha
betur in glo. ſup illud Exođ. iij. ita vt fugeret
moyſes virga in ſerpēte xp̄s in morte expauit
moyſes ⁊ fugit: mortuo em̄ xp̄o expauerīt diſci
puli a ſpe in qua fuerant recedentes. hec ille.
Ceterū dictū aduerſarioꝝ ꝯtradicit cōi eccle
ſie vniuerſalis fidei. nā vt Guill̄s in rationa-
li diuinoꝝ officioꝝ teſtat̄. Candela q̄ in diebꝰ
occultat̄ tenebrarū hebdomade ſcrē per totā
xp̄i eccl̄iam deſignat xp̄i fidē que in ſola v̄gi-
ne remāſit ꝑ quā om̄es fideles docti ⁊ illumi-
nati ſunt. Item idem cōfirmans irrefragabi-
lis doctor magr̄ Alexāder de alis in. iij. ſentē.
in expoſitiōe ſymboli dicit ſic. Opinio q̄ dic̄
ꝙ in ſola virgine ſtetit eccl̄ia in q̄ ſola fides
manſit in paſſione videt̄ nobis vera. Itē do-
ctores iuris canonici. vn̄ Huguicio in appa-
ratu ſuo ſup illud de pn̄ia. di. i. in. §. his aucto-
ritatibus dicit ſic. Mortuo xp̄o petrus ⁊ alij
apoſtoli defecerūt in fide xp̄i dubitātes de eo

peccauerūt moꝛtalit̄. Idē dicit Archi.in eo-
dem loco. Pꝛeterea ſecūdo dictū aduerſari-
oꝛum nō eſt ſuſtinēdū: qm̄ cōſeqn̄tia quā faci-
unt nullius efficacie ē: apl'i defecerūt in fide
ergo fides eccl'ie defecit: qm̄ in btā v̄gine di-
citur integerrima ꝑmanſiſſe qđ nō eſt minus
credibile ꝙ̄ illud qđ btūs Aug.inquit ſuꝑ il-
lud p̄s. Sepe expugnauerūt me a iuuentute
mea.⁊ habet̄ in glo.vbi ita dicit.Aliqn̄ in ſo-
lo abel erat eccl'ia.Ceterū iſta ꝯn̄a non valet.
Petrus ⁊ alij apl'i defecerūt in fide. ḡ vl'is ec
cleſia ſiue cōciliū vl'e.ſ.papa q̄ ſuccedit beato
petro ⁊ oēs alij p̄lati q̄ ſuccedunt apl'is ſimul
ſynodalit̄ cōgregati errare in fide poſſunt ꝓ-
pter duo. Tum ꝑmo qꝛ nec petrꝰ tūc tp̄is pa-
ſtoꝛ erat eccl'ie: nec alij apl'i erāt in aliq̄ pꝛela-
tione iuriſdictōis ſublimati: qm̄ vt in ſuꝑioꝛi-
bus cōmemoꝛatuꝫ ſepe eſt ꝑ v̄ba illa tm̄. Pa-
ſce oues meas Joh.vl.dicta petro petrꝰ con-
ſtitutꝰ eſt actu paſtoꝛ eccl'ie vl'is. vn̄ tūc ſolus
xp̄s erat paſtoꝛ eccl'ie.⁊ ideo non mirū ſi oues
paſtoꝛē ſuum relinquētes errauerūt. ſm̄ illud
Zacha.xiij.⁊ Math.xxvi. Percutiā paſtoꝛē
⁊ diſpergent̄ oues. Tum ſecūdo qꝛ apl'i defici
entes nō defecerūt collegialit̄ cōgregati vi-
delicꝫ defectu q̄ ex cōi eoꝝ cōſenſu emanaue
rit vt pꝫ ſed defecerūt vt ſinguli ſm̄ qđ dn̄s
eis p̄dixerat dicēs. Ueniet hoꝛa vt me relinq̄
tis ⁊ eat vnuſq̄ſqꝫ in viā ſuā. Math.xxvi. Ex
q̄bus ſatis pꝫ aduerſarioꝝ dicta ſuſtinēda nō
eſſe: ſed cuꝫ iam ex ſanctoꝝ patrū teſtimonijs
habitū ſit apl'os in xp̄i paſſione defeciſſe in fi

Utrū apl'i defici-
entes in fide erāt
heretici

de querendū videt̄ vtrum rōne illius erroꝛis
quo errauerūt poterant dici heretici vel infi
deles. Ad qđ nobis videt̄ dicendū ſaluo ſem
per melioꝛi iudicio ꝙ nō fuerūt heretici: quia
hereſis non tm̄ dicit erroꝛē in intellectu ſ; pti-
naciā q̄ſi foꝛmale ꝑncipiū: vt colligit̄ ex.c.he-
reſis.xxiiij.q.iij.vn̄ Aug.inquit. Non q̄ falſas
opiniones imitant̄: ſed q̄ eas cōtumacit̄ defē
dunt heretici ſunt cenſendi.cū aūt apl'i nō re
ſtiterint fidei reſurrectiōis ptinacit̄ aut aliq̄
animoſitate defenderint incredulitatē eoꝛuꝫ
nō poterant cenſeri heretici. Infideles vero
dici potuerūt vtputa ſine fide xp̄i vt pꝫ ex ſu-
pꝛadictis. vn̄ Criſoſt.tractans illud Joh.xx.
Maria magdalena venit ad monumentum
cū adhuc tenebꝛe eſſent.dicit qꝛ adhuc fuit in
tenebꝛis infidelitat̄. Item mulier q̄d ploꝛas?
nō lachꝛymas nudas ſed fidē quero. Sed ſur
git hic alia queſtio: ſi infideles fuerūt querit̄
in q̄ ſpecie infidelitat̄ errauerūt. cōmunit̄ em̄
nō dicunt̄ niſi tres ſpecies infidelitat̄: videlꝫ
ꝑma q̄ renitit̄ fidei non ſuſcepte ⁊ talis ē in-
fidelitas paganoꝝ ſiue gentiliū, ſecūda eſt q̄
renitit̄ fidei ſuſcepte in figura: ⁊ talis eſt infi
delitas iudeoꝝ. tertia eſt qua renitit̄ fidei in
ip̄a manifeſtatōe veritat̄. Et quecūqꝫ harum
aſcribat̄ apl'is videt̄ inhonoꝛabile eis. Ad h̄
reſpōdenduꝫ nobis videt̄ ſaluo ſemꝑ melioꝛi
iudicio ꝙ nulla ſpecierū p̄dictarū infidelitat̄
apl'i dicēdi ſunt fuiſſe infideles tꝑe paſſionis
xp̄i. Pꝛo quo notandū ꝙ infidelitas triplicit̄
pōt accipi. duos modos ponit ſctūs Tho. in
ij.ij.q.x.ar.i. Uno modo ſm̄ purā ſiue ſm̄ ſim-
plicē negatōnē vt dicat̄ quis infidelis ex hoc
ſolo ꝙ nō habet fidē.⁊ hoc modo vt dic̄ ſctūs
Tho.vbi ſuꝑ in his q̄ nihil audiuerūt de fide
nō habet rōnē peccati ſ; magis pene: qꝛ talis
ignoꝛātia diuinoꝝ ex pctō pꝛimi parentis eſt
ſubſecuta. Secūdo capit̄ infidelitas ſm̄ con-
trarietatē ad fidē qꝛ ſcꝫ aliq̄s repugnat audi-
tui fidei vel etiā ꝯtēnit ip̄am ſm̄ illud Eſa.v.
Quis credidit auditui noſtro.⁊ in hoc ꝑficit̄
ratio infidelitat̄. Cū aūt apl'i non ſint dicēdi
ſimplicē negatōnē fidei habuiſſe cū multa de
fide ⁊ reſurrectōe audierint a xp̄o: imo etiam
ip̄i cōfeſſi fuerint fidem diuinitat̄ in xp̄o qn̄ a
xp̄o interrogāti: vos aūt quē me eſſe dicit̄: pe-
trus ꝓ ſe ⁊ oībꝰ alijs rn̄dit. Tu es xp̄s filiꝰ dei
viui. Pꝛetea Aug.ſuꝑ Joh.inq̄t ꝙ apl'i a xp̄o
credūt̄ baptizati ⁊ ꝑ ꝯn̄s habuerūt fidē xp̄i ⁊
ita nō poſſūt dici infideles ꝑ ſimplicē negati
onē fidei. Ceterū nō potuerūt etiā dici infide
les ſecūdo modo.ſ.ſm̄ cōtrarietatē ad fidē: qꝛ
nuſq̄ legūt̄ fidei ꝯtradixiſſe tenēdo aut pti-
nacit̄ defendēdo ꝯtrariū. Cū aūt dicāt̄ fuiſſe
infideles neceſſe ē ponere tertiū modū infide
litat̄ q̄ ſcꝫ mediꝰ ſit int̄ duos modos p̄dictos
q̄ eſt quedā fluctuatio int̄ duas ꝑtes nec vni
nec alteri firmit̄ adherēdo de quo videt̄ ſatis
ꝯuenient̄ ad ꝓpoſitū loq̄.c.i.ex̄ de heretid.du-
bius i fide infidelis ē. Fides em̄ vt inq̄t btūs
Bern̄.ambiguū nō hꝫ vel ſi habꝫ fides nō ē.⁊
iſto modo poſſunt intelligi tā dicta ſacre ſcri
pture ꝙ̄ ſctōꝝ patrū vbi vident̄ apl'i dici in-
creduli ſiue infideles. Et ex his pꝫ ꝙ nulla il-
larū triū ſpecierū videlꝫ paganoꝝ iudeoꝝ he
reticoꝝ de q̄bꝰ arguebat̄ apl'i ſūt cenſendi in-
fideles: qꝛ apl'i nō dicūt̄ fuiſſe infideles ſcđo
modo infidelitat̄.ſ.ſm̄ ꝯtrarietatē ad fidē cu
iuſmodi infidelitat̄ ſunt p̄fate tres ſpecies vt
ſuperius eſt explanatum.

Capitulū.lxij. Qꝛ ad romanū pontificē ſpectat coꝛri
gere ⁊ dānare cōcilia que in ꝑniciē fidei aut ſcanda-
lum eccleſie proceſſiſſe contingit.

Q Uemadmoduꝫ ad romanū pōtificē vt ad eccl'ie
ꝑncipē ꝑtinet ꝯcilia vniuerſalia
ſi bene ꝓceſſerint approbatōe ⁊ auc̄te ſua cō-

Caplm LX

firmãdo honorare: ita ipſiꝰ eſt ea concilia que
in perniciẽ fidei aut totiꝰ eccleſie ꝑturbatiõeȝ
celebrata reperta fuerint corrigere reprobare
ac caſſare: ea que minꝰ iuſte minuſq; bene acta
ſunt retractando ⁊ ꝯdẽnando. ſicut de ꝯcilio
Ariminẽ. patet: qꝛ eñ in eo fides leſa fuit et
infidelitas cõſcripta Damaſus papa eã ãnul-
lat. vt iam diximꝰ ſupra in. c. lviij. Item idẽ pa
tet de Epheſino ꝯcilio ſcdo qḋ licȝ auc͂te apo
ſtolica fuerit ꝯgregatũ ⁊ ampliſſimo prelato-
rũ numero venerabile: verũtamen qꝛ vt dicit
Leo papa in eo nõ fuit obſeruata iuſticie mo-
deratio nec fidei religio. idẽ Leo papa beatiſ-
ſimꝰ nõ modo ſine ipſiꝰ ſynodalis ꝯgregatõis
aſſenſu ſubmouit: ſȝ etiã ꝯdẽnauit caſſauit at-
q; reprobauit documẽto eiꝰ qui ait Eſa. lxxix.
Diſſolue colligationes ĩpietatis. atq; in corre
ctionẽ eius ſynodũ calcedonẽ. ſua auc͂te inſti-
tuit. Pro cuiꝰ ſynodi male acte ꝯdemnatione
ſcribit Galla placida ſꝑ Auguſta Helene pul
cherrime piiſſimo ſempꝑ auguſto orans vt de il
la ſynodo Leo papa ꝑmitteret̃ iudicare ſicut
ad eũ iure primatꝰ ſui ꝑtinebat ita dicẽſ. Cũ ḡ
beato petro noſtrã ꝑſentiã dediſſemꝰ illic mul
titudine ſacerdotũ romanus Leo papa circũ-
datus ꝓ dignitate ſui loci vos primꝰ adiit qui
ꝓpter impoſitã gemitus ſui triſticiã deſideri
um plene ſuũ verbis inſinuare nõ poterat. vi-
cit tñ ꝯſtãtia ſapie ſacerdotis vt lachrymas
paululũ retineret ⁊ cãm violate fidei tãq̃ hu
ius vindex manifeſto ſermõe ꝓferret. In quo
ſermone cognouimꝰ nr̃is catholicã fidem eſſe
turbatã quã a diuo patre noſtro ꝯſtantino nr̃i
generis parẽtes ſeruauerũt: ergo tua clemen-
tia ſm catholicam fidẽ (qḋ ſempꝑ nobiſcũ fe-
cit ⁊ nũc ſĩliter conſpirare videt̃) dignet̃ vt
quicq̇d in illius tumultuoſo miſeroq; concilio
(.ſ. Epheſino) conſtitutum eſt omni virtute
ſubmoueat̃ ⁊ omnibus integris permanẽtibꝰ
ad iudiciũ apoſtolice ſedis (in qua primitus
beatiſſimꝰ apl̃oꝝ petrus qui etiã claues regni
celoꝝ ſuſcipiẽs ſacerdotii principatũ tenuit)
epãtus cã mittat̃. hec illa. Itẽ ꝓ eadẽ cã ſcri-
bens ĩperatori Theodoſio ſic inq̇t. Dũ in ipſo
ĩgreſſu ciuitatis hanc curã habuiſſemꝰ vt cul-
tũ beato Petro redderemꝰ in ipſo adorãdo al
tari martyꝝ reuerẽdꝰ Leo ep̃s paululũ ſe poſt
orõem retinẽs ꝓpter catholicã fidẽ apud nos
defleuit ⁊. ĩ. hac ḡ grã tua manſuetudo tantis
turbis reſiſtẽs veritatẽ imaculatã fidei catho
lice religionis ſeruare ꝑcipiat vt ſm formã et
diffinitionẽ apl̃ice ſedis quã etiã nos tãq̃ pre
cellentẽ ſil̃r veneramur inſtituta ſacerdotii il
leſo manẽte ꝑ oĩa ſſ Flauiano ad cõcilii ⁊ apl̃ice
ſedis iudiciũ trãſmittãtur in qua ꝑmꝰ ille qui
celeſtes claues dignus fuit accipere ꝑncipa-
tum ep̃atus ordinauit. hec illa. Itẽ ꝓ eadem
cauſa ⁊ cũ eadẽ fide valẽtinianꝰ imꝑator ſcri
bens theodoſio impatori ita dic͂. Cũ aduenif-
ſem in vrbẽ romã ad diuinitatẽ placandã ſe-
quenti die ad baſilicaȝ btĩ petri apl̃i ꝓceſſi ⁊
illic a romano ep̃o ⁊ ab aliis cuȝ eo ex diuerſis
ꝓuinciis ꝯgregat̃ rogatꝰ ſum ſcribere veſtre
manſuetudini de fide q̃ cũ ſit cõſeruatrix ani-
marũ dr̃ ꝑturbata quã nos a nr̃is maioribꝰ tra
ditã debemꝰ cũ om̃i cõpetẽti deuotiõe defen
dere ⁊ dignitatẽ ꝓprie veneratõnis btõ apl̃o
petro intemeratã ⁊ in nr̃is tẽporibꝰ ꝯſeruare
quatinus beatiſſimus romane ciuitatis ep̃s
cui ꝑncipatũ ſacerdotii ſuꝑ oẽs antiq̇tas cõ-
tulit: locũ habeat ⁊ facultatẽ de fide ⁊ ſacer-
dotibus iudicare. hec ille Ex q̇bus manifeſte
pȝ ꝙ ad romanũ pon. iure ꝑncipatꝰ ſui ꝑtine-
bat iudicare de q̇buſcũq; ſacerdotũ cõgrega-
tionibꝰ ſi errore aliquo iſtas cõtingeret macu
lari. Quocirca ſctũs Dionyſiꝰ papa ſcribens
Seuero ep̃o dicit ſic. Olim ⁊ ab initio tantã
ꝑcepimꝰ a btõ petro apl̃oꝝ ꝑncipe fiduciam
vt habeamꝰ auc͂tatẽ vniuerſali eccl̃ie auxiliã
te dño ſubuenire ⁊ quicq̇d nociuuȝ ẽ auc͂tate
apl̃ica corrigere ⁊ emẽdare. ad hoc eñ diuine
diſpẽſationis ꝓuiſio gradus ⁊ diuerſos cõſti
tuit ordines eſſe diſtinctos vt ſic dũ minores
potioribꝰ reuerẽtiã exhiberent ⁊ potiores mi
noribꝰ dilectionẽ impẽderẽt vna cõcordie fie
ret ex diuerſitate ꝯtextio: ⁊ rõe officioꝝ gerere
tur adminiſtratio ſinguloꝝ. h ille. De hac ꝑo
auc͂te roma. pon. in caſſando ꝯcilia neq̇ter ce
lebrata ⁊ hoc ꝓ ſua auc͂te qua a xp̃o donatꝰ eſt
cũ ei dictũ eſt. Quodcũq; ligaueris ſuꝑ terrã
erit ligatũ ⁊ in celis ⁊ quodcũq; ſolueris ſuꝑ
terram ⁊c̃. loquit̃ papa Nicolaus in epl̃a illa
glorioſa quã ſcribit archiep̃is metropolitis ⁊
ep̃is ꝯſtãtinopolitane ſedi ſubiectis pulchrũ
teſtimoniũ faciẽs ita inq̇t. Necnõ ⁊ patrũ ꝑ-
deceſſoꝝ nr̃oꝝ ſecuti veſtigia q̇ ſoliti ſũt etiã
vniuerſoꝝ concilia neq̇ter celebrata caſſare
pontificũ ſiqua ſocia ſunt crebro dicte vel exẽ
plaria fortaſſis epl̃e ⁊c̃. Vñ in geſtis octaue
ſynodi de papa nicolao ita habet̃. tũc cogno-
ſcens papa nicolaus ſcȝ q̃ fecerat fociꝰ cõtra
ignatiũ ⁊ ſcrutãs oĩa fecit ſynodũ ⁊ conuoca
uit oẽs occidẽtales ep̃os archiep̃os ⁊ metro-
politas ⁊ omnẽ clerũ ſctẽ romane eccl̃ie atq;
totũ ſenatũ ꝑncipũ romanoꝝ ⁊ dãnauerunt
liberiũ ⁊ cõciliũ malignantiũ qḋ factuȝ ẽ ad-
uerſus ſanctiſſimũ virum ignatiũ ⁊ depoſuit
apocriſarios q̇ venerant huc raydealdũ ſcȝ ⁊
zachariã ⁊ ab oĩ honore ſacerdotali ac oĩ cõ-
munione reppulit eos: qm̃ cõicauer̃t ⁊ ꝯſenſe

runt ⁊ cōſtituerūt inuaſorē ⁊ adulterū fociū ⁊
abdicauit ꝯciliū malignantiū. hec ille. Item
ſynodus rome ꝯgregata tp̄e adriani q̄ ſecutꝰ
eſt nicolaū ſupplicās vt ꝓſequeret̄ qđ incepe
rat papa nicolaus dic̄ ſic. Quapropt̄ oramus
te o angelice papa vt eundē habens ſp̄m eun
demq̄ʒ zelū pietat̄ quē ⁊ fratres tui feruētiſſi-
mi preſules cōciliabulū cū geſtis ſuis qđ con
ſtantinopoli nuper cōtra veritatē ſub tyran-
nice imperāte michaele cōgregatū eſt ita ſen
tentie veſtre falce recidat̄ vt nullū de eo mo-
mentū: nullū de eo remaneat om̄ino veſtigiū
ſʒ ad ſui dānationē vel execrationē arimineñ.
ſynodo vel epheſino latrocinio ſit modis om
nibus cōparādū. Et .j. Adrianꝰ ipſe ꝓſequēs
petitionē p̄fate ſynodi, ita inq̄t. Cōciliabulū
vanitat̄ a focio ⁊ huiꝰ fautore michaele vide-
licet tyrānice imperāte cōſtātinopoli aduer-
ſus apl̄ice ſedis reuerētiā ⁊ ꝓuilegiū ꝯgrega-
tum vtpote veritat̄ inimicū ⁊ om̄i falſitate re
pletū qđ ⁊ ſibi cōſentiētium aīas interficiēs
epheſino latrocinio cōparādū fore ſtatuimꝰ ⁊
ip̄ius execranda geſta q̄buſcūq̄ʒ habeant̄ mo
nimētis inſerta ſūmi iudicis ieſu xp̄i ſancto-
rumq̄ʒ ꝓncipum aploꝝ petri ⁊ pauli noſtraq̄ʒ
mediocitat̄ auc̄te penitꝰ abolēda decernimꝰ
ita vt igni vorāda tradāt̄ ⁊ anathemate ꝓꝓe
tuo percellant̄. ſil̄r ⁊ de ceteris ſcripturis q̄ vi
ris iam noīatis auctoribꝰ cōtra eādē ſedē tp̄e
diuerſo ſūt edite: gerēdis modis oībꝰ diffini-
mꝰ. h̄ ille. Itē idē adrianꝰ papa ſcribēs tepa-
ſio patriarche in ſeptima ſynodo dic̄ ſic. Ve-
ſtra ſc̄titas ſuggerat pijs imꝑatoribꝰ: vt in ꝓ-
mis pſeudo ſylogꝰ (.i. falſū collegiū) ille q̄ ſi-
ne apl̄ica ſede inordinate ⁊ ſyllogice factus
eſt aduerſus venerabiliū patrū traditionē cō
tra diuinas imagines anathematizet̄ p̄ſenti-
bus apocriſarijs nr̄is ⁊ oē zizaniū eradicet̄ ab
eccl̄ia. ⁊ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i ſ̄mo cōpleat̄: q2 porte
inferi nō ꝓualebūt aduerſus eā. ⁊ rurſus. Tu
es petrꝰ ⁊ ſuꝑ hāc petrā edificabo eccl̄iaʒ me
am ⁊ tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊ qđcūq̄ʒ li
gaueris ſuꝑ terrā ⁊c̄. cuiꝰ ſedes in oēm terra-
rū orbē ꝓmatū tenēs refulget ⁊ caput oīm ec
cleſiarū dei cōſiſtit. h̄ ille. Itē idē teſtat̄ papa
pelagiꝰ ſcribēs vniuerſis ep̄is ꝑ dardaniā cō
ſtitutis. vt teſtat̄ dn̄s aymarus in lib. de ſyno
dis. ⁊ hr̄ etiā in. c. Cūcta. i[illegible]. q. iij. vbi ita dicit.
Cuncta ꝑ mundū nouit eccl̄ia ꝙ ſacroſc̄tā ro
mana eccl̄ia de oī eccl̄ia phas habet iudicare
nec cuiq̄ꝫ de eiꝰ liceat iudicare iudicio: ſiq̄deʒ
ad illā de q̄libʒ mūdi ꝑte appellādū ē: ab illa
aūt nemo appellare ꝑmiſſus ē. ſʒ nec illđ p̄teri
mus ꝙ apl̄ica ſedes frequent̄ more maioꝝ eti
am ſine vlla ſynodo p̄cedēte exoluēdi quē vel
quos ſynodus iniqua dānauerat ⁊ dānandi
nulla exiſtente ſynodo quos oportuit habuit
facultatē. ⁊ hoc nimirū ꝓ ſuo ꝓncipatu quem
btūs petrꝰ apl̄s dn̄i voce tenuit ⁊ ſemꝑ tene-
bit. ſc̄tē q̄ppe memorie athanaſiū ſynodꝰ ad-
dixerat quē tn̄ exceptū ſedes apl̄ica q2 dāna-
tioni grecoꝝ nō ꝯſenſit abſoluit. itaq̄ʒ flauia-
num pōtificē grecoꝝ cōgregatōe dānatū pa-
ri tenore q̄m ſibi ſedes apl̄ica nō ꝯſenſit potiꝰ
q̄ illic receptꝰ fuerat dioſcorū ſedis ſecūde p̄-
ſulē ſua auc̄te dānauit ⁊ impiā ſynodū nō cō-
ſentiēdo ſola ſubmouit auc̄te vt ſynodus fie-
ret calcedoneñ. ſola decreuit. h̄ ille. Huic aūt
ſententie (vt dn̄s aymarꝰ ſubiungit) alij ſan
ctiſſimi patres. ſ. calixtus fabianꝰ ſixtus ſilue
ſter iulius ⁊ reliqui innumerabiles aſtipulāt̄
quā a deo amplexi ſunt veritatē vt potiꝰ mori
q̄ mētiri deliberauerint. h̄ aymarꝰ. Itē btūs
Greg. in regiſtro ſcribēs eulogio ⁊ anaſtaſio
ep̄is dic̄ ſic. Ante hos q̄dē annos octo ſancte
memorie p̄deceſſoris mei pelagij tp̄e frater ⁊
coep̄s noſter Ioh̄. in cōſtātinopolitana vrbe
ex alia cauſa occaſionē querēs ſynodum fecit
in q̄ ſe vl̄em appellare conatꝰ eſt qđ mox ipſe
p̄deceſſor meꝰ vt agnouit directꝫ apl̄is ſc̄ti petri
apl̄i auc̄te eiuſdē ſynodi acta caſſauit. h̄ ille.

Capitulū. lxiiij. de ordine ꝯcilioꝝ adinuicē: cui ſtandū
ſit ſi ſibijnuicē diſcrepare ſiue diſſonare inueniantur.

Capl̄m LX

Quoniam quan-
doq̄ʒ ꝯcilia vniuerſalia aduerſari
ſiue diſſonare abinuicē vident̄: vt
in. c. Dn̄o ſc̄tō. di. l. ab Iſiđ innuit̄: iam viden
dum ē cuiꝰ cōcilij ſentētie magis obtēperādū
ſiue ſtandū ſit. Circa hanc q̄ſtionem ꝯcluſio
videt̄ eſſe bti Aug. Cōcilia ꝓuincialia debe-
re credere vniuerſalibꝰ ⁊ vl̄ia p̄ora q̄nq̄ʒ poſte
rioribꝰ emēdari. Vn̄ ip̄e Aug. ponēs gradus
varios int̄ eos q̄ auc̄tem habēt in eccl̄ia ita lo
quit̄ li. ij. de baptiſmo ꝯtra donatiſtas. q̄s in-
quiens neſciat ſacrā ſcripturā tam veteris q̄
noui teſtamēti certis ſuis terminis cōtineri:
eamq̄ʒ om̄ibus poſterioꝝ ep̄oꝝ lr̄is ita p̄poni
vt de illa om̄ino dubitari vel diſceptari non
poſſit vtrū verū vel vtrū rectū ſit q̄cq̄d in ea
ſcriptū eſſe cōſtiterit: ep̄oꝝ aūt lr̄is q̄ poſt cō-
firmatū canonē vel ſcripte ſunt vel ſcribent̄
⁊ ꝑ ſermonē forte ſapiētiorē cuiuſlibʒ in ea re
potiores ⁊ ꝑ alioꝝ ep̄oꝝ grauiorē auc̄tatē do-
ctorūq̄ʒ prudentiā ⁊ ꝑ cōcilia licere rep̄hendi
ſi q̄d in eis forte a veritate deuiatum eſt ⁊ ip̄a
cōcilia q̄ per ſingulas regiones vel ꝓuincias
fiunt plenarioꝝ concilioꝝ auc̄te que fiunt ex
vniuerſo orbe xp̄iano ſine vllis ambagibꝰ ce-
dere ipſaq̄ʒ plenaria cōcilia ſepe p̄ora poſte-

Opinio p

rioribus emendari cū aliquo rerum experimē to aperit̄ qđ clauſum erat ꝛ cognoſcit̄ qđ latebat ſine vllo typo ſacrilege ſuperbie: ſine vlla inflata ceruice arrogantie: ſine vlla cōtentione liuide inuidie cū ſancta humilitate: cū pace catholica: cum charitate xp̄iana. Item in eodem loquendo de cypriano ita ait: ſi autem conciliuꝫ eius attendit̄ huic eſt vniuerſe eccleſie poſterius conciliū preponenduꝫ cuiꝰ ſe membrū eſſe gaudebat. Nam ꝛ concilia poſteriora prioribus apud poſteros preponēda ꝛ vniuerſum partibus ſemp optimo iure preponitur. hec Augu. Sed fortaſſis videbitur alicui huic ſententie Augu. aduerſari ſententia beati Iſidori qui vt habet̄ in ca. Domino ſancto. diſt. l. dicit: ꝙ quotienſcunqꝫ in geſtis conciliorum diſcors ſentētia inuenit̄ illius cōcilij magis ſententia teneatur cuius antiquior ꝛ potior exiſtit auctoritas. hec ille. Cui ſententie etiam fauere videt̄ Leo papa ſanctiſſimus qui ſcribens Anatbolio ep̄o ita inquit. Nulla ſibimet de multiplicatione congregationis ſynodalia cōcilia nec. ccc. illis ꝛ. xviij. ep̄is quantūlibet copioſior numerus ſacerdotum vel cōparare ſe audeat vel preferre cum diuinitus ꝛ priuilegio nicena ſit ſynodus cōſecrata vt ſiue per pauciores ſiue per plures eccleſiaſtica iudicia celebrent̄ om̄i penitꝰ auctoritate ſit vacuū quicquid ab illorum fuerit conſtitutione diuerſum. Item eadem ſententia repetit̄ ab eodē papa Leone ſcribēte ep̄is q̄ in ſctā calcedoneñ. ſynodo fuerīt ꝯgregati. Itē nicolaꝰ papa i ep̄la ad michaelē impatorē vt hr̄ in octaua ſynodo ad argumētū focij ꝛ ſuoꝝ q̄ a nūero patrū arguebāt dicētes i ꝯcilio vl̄i vbi ignatiꝰ fuit depoſitꝰ tot fuiſſe ep̄os ſic in niceno ꝯcilio: rn̄dit ita. Nos q̄dē nō numeroſum tm̄ ſctoꝝ ep̄oꝝ collegiuꝫ niceni vel calcedoneñ. ꝯcilioꝝ ceteroꝝqꝫ ſctōꝝ patrum ſynodicas ꝯſtitutōes ſeq̄mur ſꝫ eoꝝ liberales veneramur iuſtas ꝛ diuinitꝰ inſpiratas ſniās ꝛ nō tm̄ ꝓ ſuoꝝ multitudine obſeruant̄ a nob̄ q2 reuera multi in pſonis fuere ſed inualidiſſimis ſentētijs eos ppedimꝰ plures. Ueruꝫ pro cōcordia hoꝝ viſum ē nob̄ ſaluo ſemp meliori iudicio fore diſtinguēdū: qm̄ diſſonātia illa q̄ int̄ ꝯcilia plenaria vl̄ia dicit̄ eē vel ē circa ea q̄ fidei ſūt aut nō: ſꝫ circa iudicia vl inſtituta circa ꝓficua ꝛ regimē hūane vite ſiue eccl̄iaſticā diſciplinā. ſi prio modo ſit iſta ꝯcluſio. Si diſcordia inueniret̄ int̄ ꝯcilia vl̄ia (qđ nō credimꝰ iux̄ dicta poſſibile) ſtādū eēt ſnīe antiq̄oris ſiue poris ꝯcilij dū tm̄ fuerit vl̄e plenariū auctē ro. pon. ꝛ approbatiōe fulcitū ꝛ roboratum. cū em̄ vt ſup̄ diximus tale cōciliū in fide

Opinio ſecūda · *Cōcordia opi.* · *Concluſio p̄ma auctoris*

ſtantie diuina ꝓmiſſione errare nō poſſit ꝛ fides ſit ſimplex ꝛ incōmutabilis. vt ait Aug. ꝛ Leo papa: nō pōt ſequēs ꝯciliū illi in veritate aduerſari niſi alterū ipſoꝝ a veritate fidei deuiaret: q2 vero nō niſi falſuꝫ diſſonat. aut ergo cōtrouerſia vera nō eſt (qđ magis credendū eſt) aut aliqđ illoꝝ catholicum nō eſt qđ magis de poſteriori p̄ſumendū eſſet cū antiquuꝫ iam totiꝰ eccl̄ie acceptatione fuiſſet approbatum. pro qua pte videt̄ facere dictū beati Iſi. in. c. dn̄o ſcō. di. l. qđ ſupra inductū eſt. vbi etiam nō parū vtile erit aduertere qđ ſāctꝰ Tho. dicit. in. iiij. ꝯtra gētiles. c. xxv. ꝙ cū dr̄ in Calcedoneñ. ſynodo ꝙ p̄rēs apud Conſtātinopolim ꝯgregati doctrinā Nicene ſynodi roborauerūt nō eſt intelligendū per modū additiōis quaſi ad id qđ minꝰ eſſet inferētes: ſꝫ p moduꝫ declaratōis ea que de ſpūſancto dicta ſunt cōtra eos qui eū dn̄m reſpuere tētauerunt ſcripturarū teſtimonijs roborātes. vn̄ beatꝰ Hylariꝰ li. v. de ſynod's in defēſione ſynodi Calcedoneñ. ꝯtra quoſdā crimināntes eandē ſynodum q2 aliqua videbat̄ addidiſſe que non fuerūt in Niceno cōcilio ita dicit. neſciētes regulam ꝛ ꝯſuetudinem cōcilioꝝ ſic noua poſterioribus cōcilijs ꝓut neceſſitas emergentiū hereticoꝝ exegerit ſancire decreta vt tn̄ in vita permaneāt qui dudū antiquioribꝰ cōcilijs cōtra veteres hereticos fuerūt ꝓmulgata. Nā ſi poſt Niceni ꝯcilij ſtatuta nihil ampliꝰ liceret recipere qua auctē ſpiritūſanctū vniꝰ gl̄ie cuꝫ patre auderemꝰ aſſerere qđ ibi ꝯſtat oino tacitum fuiſſe. hec ibi. Si vero diſſonantia q̄ reperitur inter ꝯcilia ſit circa ea que iuris ſunt poſitiui: circa regimen humane vite aut diſciplinā eccleſiaſticā: magis ſtandū videt̄ poſterioribus per que in talibus agibilibus: q2 eoꝝ materia eſt variabilis ſepe priora ſupplent̄ moderāt̄ur ꝛ etiā corrigūtur: ſicut dicit beatꝰ Aug. vt ſupra inductū eſt ꝙ ſepe priora poſterioribꝰ emendant̄ cū aliquo rerū experimento aperit̄ qđ clauſum erat ꝛ cognoſcitur quod latebat. In talibꝰ ergo nō habet locū antiquitas: qm̄ aliqua ſuperioribꝰ tp̄ibus erant cōueniētia q̄ noſtris valde incōuenientia forēt ꝛ diſpēdioſa. vn̄ canones aploꝝ licet ceteris vetuſtiores ſint tn̄ in mult̄ eoꝝ rigide ſnīe nō ſtat̄: ſꝫ ſententie per pietatē mitigate per alia ſequētia ꝯcilia. in illis em̄ erat ſtatutū vt pb̄r fornicatiōeꝫ quōlibet cōmittens deponeret̄. ſꝫ talis rigor per Gangreñ. conciliū hodie mitigatur ꝛ illi ſtat̄ ꝛ ita ꝓiudicat̄ canonibus aploꝝum. vt di. lxxxij. pb̄r. Ita etiā ꝯcilio Niceno circa diſpoſitionē ſediū patriarchaliū preiudicatuꝫ eſt p conciliū vl̄e ſextum: qm̄ iuxta diſpoſitionem

Cōcluſio ſecūda eiuſdem

concilij niceni alexandrina eccleſia habebat primū locū poſt romanā. iuxta vero diſpoſitionē cōcilij cōſtantinopolitani ſexti cōſtantinopolitana habebat locū ante alexandrinaꝫ vt in ca. Renouātes. di. xxij. ⁊ illi nūc ſtatur ⁊ preiudicaṫ niceno licꝫ antiquiori. verū vt tangitur in glo. ꝑfati ca. dn̄o ſctō. di. l. aliq̄ diſtingunt de cōſtitutis in q̄bus cōcilia reperiunṫ diſſonare: qm̄ conſtitutōes ille aut ſunt locales ⁊ tēporales aut ſunt generales. ſi locales ⁊ tēporales tūc ꝑponēda ē illa cōſtitutio quā plures ⁊ grauiores recipiūt illi quā pauciores auc̄tate obſeruāt iuxta regulā datā in ca. Canonicis. diſt. xix. ⁊ ita videṫ ſtandū eſſe in iſto caſu ↄcilio cuiꝰ potior eſt auc̄tas. Si vero ſūt generales poſterior videṫ preiudicare priori. extra de cogna. ſpi. c. i. ⁊. ff. de legi. nō eſt nouū vbi diciṫ ꝙ poſteriores leges trahūt ad ſe priores. Sed q̄rit tam gloſator ꝙ̄ Hugo: qualiṫ pōt eſſe ↄtrarietas in canonibꝰ cū dicanṫ eſſe conditi ꝑ ſpm̄ ſanctū: vt in. c. Violatores. xxv. q. i. Ad hoc reſpōdens Hugo dicit ꝙ pōt dici ꝙ ſancti patres nō ſemꝑ loquebāṫ ꝑ ſpm̄ ſanctū ⁊ ita potuerūt dicere cōtraria vel ignorāter vel ſcienṫ. vel pōt dici ꝙ nō eſt ibi ↄtrarietas niſi quo ad nos qui non plene intelligimꝰ hec ille. Gloſator vero reſpōdet ꝙ̄ duo canones poſſunt eſſe cōtrarij ⁊ tn̄ vterq̄ ē iuſte inſtitutꝰ: q: vnus ſtatuit ⁊ iuſte: alter cōtrariuꝫ pōt ſtatuere ⁊ iuſte. vt. lxiij. di. § verū. qd̄ intelligendū eſt habita cōſideratōne ad diuerſas cauſas vel circunſtantias tempoꝝ vel locoꝝ. vnde ꝓprie nō ſunt cōtrarij. Nam diuerſitas ſtatutoꝝ nequaq̄ cōtraria eſſe cenſeṫ ſi diuerſitas locoꝝ ⁊ tempoꝝ atq̄ perſonarū quibus diſtributa ſunt intelligatur.

Capitulū. lxiiij. Cuius iudicio ſtandum ſit: ſi in concilio vniuerſali contingat patres a papa vel eius legato diſſentire.

Caplm̄ LXIIII

Oſtquā viſuꝫ eſt

P quid agendū ſit cū diſcors ſententia reperiṫ in ſtatutis vniuerſaliū conciliorꝝ: iam enucleandū venit cuiꝰ ſententie ſiue iudicio ſtandū ſit cū patres ↄcilij in ſynodo ↄgregati ſuꝑ diffiniēdis atq̄ ſtatuēdis ſiue iudicādis diſſentiūt. Pro quo videṫ nob̄ ꝑ diſtinctionē ꝓcedēdū: qm̄ diſſenſio ſiue diſcordia inṫ papā ⁊ patres ↄcilij aut ē in materia fidei aut nō.

De diſſenſione in materia fidei

Si in materia fidei h̄ dupliciṫ. aut ē materia illa iam diffinita ꝑus ꝑ apoſtolicā ſedē quā patres cōcilij aut vellēt refutare aut imutare ⁊ in tali caſu ſit iſta ↄcluſio: ꝙ ſentētie pape firmiter ſtandū eſt. iuxta beatum Hiero. in. c. Hec eſt fides. xxiiij. q. i. Et in hoc ſenſu videṫ intelligēda glo. ſuꝑ. c. Quodcunq̄. que ita dicit argumentū ꝙ ſentētia rotius eccl'ie ꝑferēda ē romane ſi in aliquo ſibi cōtradicāt argumentū. xciij. di. legimꝰ: ſed cōtrariū credo argumentū hec ē fides. xxiiij. q. i. niſi erraret romana eccl'ia qd̄ non credo poſſe fieri q: deꝰ nō ꝑmitteret. argumētum. j. e. a recta. ⁊ ca. Pudenda. hec glo. Item glo. ſuꝑ ca. Nemo. ix. q. iij. ſic dicit ar. ꝙ cōciliū nō poteſt papā iudicare: vt extra de elec. c. Significaſti. vn̄ ſi totus mūdus ſentiret cōtra papā videtur ꝙ ſententie papa ſtandū eſſet. vt. xxiiij. q. i. hec ē fides. hec glo. Secūdo modo poſſumus loq̄ ꝙ ꝑdicta contrarietas ſit in materia fidei ſed nondū diffinita ſed q̄ nouiṫ ꝑ cōciliū veniret diffinienda. tūc in tali caſu poniṫ iſta cōcluſio ſecūda: ꝙ magis reguláriṫ ſtandū foret iudicio patrū totiꝰ cōcilij q̄ iudicio romani pōtificis. Iſta cōcluſio in ꝑmis videṫ colligi ex glo. in. c. Anaſtaſius. di. xix. que ita habꝫ papa teneṫ req̄rere conciliū epoꝝ vbi de fide agiṫ ⁊ tūc ſynodꝰ maior ē papa qd̄ intelligendum ē maioritate diſcretiui iudicij ſm̄ qd̄ nō dubiū quin regulariṫ cōciliū ſit maius romano ponti. Nam vt Bern̄. dicit: que maior ſuꝑbia q̄ ꝙ vnꝰ hō toti cōgregatiōi iudiciū ſuū ꝑferat tanq̄ ipſe ſolus habeat ſpm̄ dei. ꝓpṫ qd̄ Archi. approbās glo. ꝑfati. c. Anaſtaſiꝰ dicit Periculoſū eēt fidē nr̄am cōmittere arbitrio vniꝰ hoīs. Et nō modo papa vniuerſali cōcilio ſed etiā vnicuiq̄ q̄ meliꝰ ſentiret deberet credere plus q̄ ſibi. Sicut exemplū habemꝰ de btō petro q̄ paulo reſiſtenti ſibi rōnibꝰ acquieuit. de quo pulchre Cyprianꝰ in quadam ep'la ita loquiṫ. nam nec petrꝰ quē primū dn̄s elegit ⁊ ſuꝑ quē edificauit eccl'iaꝫ ſuā cū ſecū paulus de circūciſiōe poſtmodū diſceptaſſet nec vendicauit ſibi aliquid inſolenter aut arroganter aſſumpſit nec dixit ſe primatuꝫ tenere ⁊ obtemperari a nouellis ⁊ poſteris ſibi potiꝰ oportere nec deſpexit paulū ꝙ eccl'ie prius ꝑſecutor fuiſſet ſed cōſiliū veritatis admiſit ⁊ rōni legitime quā paulꝰ vēdicauit facile cōſenſit documentū nob̄ ⁊ cōcordie tribuens vt nō ꝑtinaciter noſtra amenꝰ ſiq̄ aliq̄n a fratribꝰ ⁊ collegis noſtris vtiliṫ ⁊ ſalubriṫ ſuggerunṫ ſi ſint vera ⁊ legitima iſta potiꝰ q̄ noſtra dicamꝰ. Diximꝰ aūt regulariṫ: q: non eſſet impoſſibile ꝙ q̄nq̄ vnus homo ⁊ maxime papa multiplici reſpectu in aliq̄ materia meliꝰ ſentiret ceteris oībꝰ. vn̄ ſm̄ cōmunē doctrinā doctoꝝ in ſola btā virgine fides māſit inuiolata catholica in triduo ⁊ ſctītas eccl'ie. diciṫ etiā in. c. Nicena. xxxi. di. ꝙ phanuncius confeſſor cōtradixit nicene ſynodo volēti inſtituere ꝙ

epi ⁊ pbri atqʒ dyaconi cū vxoribus quas āte cōſecrationē duxerant nō dormirēt dicit glo. vn⁹ ergo poteſt cōtradicere vniuerſitati ſi habet rationabilem cām. vt extra de his que fi. a ma. par. ca. c. i. Ubi tñ aduertendū ꝙ qñ talis ꝯtrouerſia in materia fidei orta eſſet inter papam ⁊ prēs ꝯcilij licʒ vniuerſitas patrū ſequēda eſſet vtpote iudicio diſcretōis preeminentior ⁊ ſupior nihilomin⁹ nihil videret cōciliariter ꝯcludendum quouſqʒ cōcorditer papa et patres in vnā ſimul cōuenirent concluſionem ⁊ ſententiam.

De diſſenſione in alia materia

Si vero materia circa quā diſſenſio ⁊ ꝯtrarietas eſt int prēs ⁊ romanū pon. nō ptineat ad fidē ſʒ ius poſitiuū: tunc diſtinguēdum. q: aut iſta diſſenſio eſt ſup cōdēdo nouū ius aut ſuper tollēdo ius als poſitū aut ſup diſpenſando in veteri iure. Si ſup ius nouū cōdendū eſt diſtinguendū aut tale ius ſiue cōſtitutio habet qualitates legis quas beat⁹ Iſid. ponit in. c. erit autē lex. di. iiij. videlʒ ꝙ ſit honeſta iuſta rōnabilis iuxta naturā ⁊ ꝯſuetudinem patrie loco tpiqʒ cōueniēs neceſſaria vtilis ⁊c.

Concluſio pma auctoris

ſit iſta ꝯcluſio. Q: ſentētia pape eſt ꝑferenda ſentētie omniū alioꝝ. Que ꝯcluſio patʒ tuʒ ex ſupioritate romani pon. qua in eccleſia ꝑeminet vniuerſis vt prelat⁹ magiſter ⁊ princeps ⁊ hʒ plenitudinē ptātis. vt. ij. q. vij. decreto. ⁊ extra de au. ⁊ vſu pal. ad honorē. Tum ex qualitate legis que talis eſſe ponit ꝙ religioni ꝯgruat diſcipline cōueniat ⁊ ꝓficiat ſaluti vnde iuſſa hmōi ⁊ ꝑcepta romane eccleſie ab oībus ſeruanda ſunt. vt di. xij. c. ij. ⁊ in. c. enim di. xix. dicit Stephan⁹ papa quint⁹. Enimuero q: in ſpeculū ⁊ exemplū ſancta romana eccleſia cui nos xp̄s preeſſe voluit poſita eſt oībus quicqd ſtatuit ⁊ qcquid ordinat ꝑpetuo ⁊ irrefragabiliter obſeruandū eſt. hec ē ſentētia Hug. ⁊ Archi. in. c. in iſtis. di. iiij. addētes ꝙ vbi ſubditi nollent acceptare rationabileʒ ꝯſtitutioneʒ poſſet eos ad hoc cōpellere. ⁊ ſic factū eſt vt inqt Archi. xxiij. q. v. de liguribus vt ibi pʒ in caſu vt cū als eius poteſtas eēt deluſoria. Si vero ꝯtingat ꝙ id qd ro. pon. inſtituere vult nō habeat qualitates ꝑfatas legis ita ꝙ nec religioni ꝯgruat nec diſcipline conueniat nec ꝓficiat vtilitati aut etiā non ſit loco tpiqʒ cōueniens:

Cōcluſio ſecūda

ſit iſta ꝯcluſio ꝙ poti⁹ ſtandum eſſet ꝯtradictioni epoꝝ ꝙ volūtati pape Iſta ꝯcluſio eſt glo. in. c. in iſtis. di. iiij. que ita habet. Cum papa vult ꝯdere canones epi pñt contradicere ⁊ dicere canon iſte nō conuenit ꝯſuetudini religiōis nr̄e. Si ṽo ꝯtrouerſia ſit ſuper tollendo ius antiquū vtputa ꝙ epi vellent tollere aliquos canones aut inſtituta antiqua ⁊ papa nollet

Cōcluſio tertia

ſit iſta cōcluſio. Sententie pape in hoc caſu potius ſtandū eſt. patet concluſio. Tum quia epiſcopi legati ſunt per vetus ius ⁊ ideo non poſſunt de veteri iure iudicare nec ipm tollere. di. iiij. in iſtis. Tum quia qd ſemel approbatū eſt amodo non poteſt reprobari niſi papa ꝯſentiente. viij. q. ij. dilectiſſimi. ⁊. c. Licʒ. ⁊ gloſa in ca. Ueniā. xxxv. q. ix. dicit: qd papa approbat nō licʒ alijs reprobare. xxiij. q. i. hec eſt fides.

Cōcluſio qrta

Si vero controuerſia ſit in diſpenſando contra vetus ius ſit iſta concluſio. Sententie pape eſt magis ſtandū ꝙ opinioni aliorum. patʒ concluſio ex ca. Ueniam. xxxv. q. ix. vbi papa diſpenſat cum vno a predeceſſoribus ſuis damnato ad ꝑces ſeu petitionē epiſcopoꝝ qd non fuit neceſſe: quia cuʒ ipſe ſolus plenitudinem poteſtatis habeat vtpote princeps legum eccleſie ad ipſum per ſe pertinet diſpenſatio pro tempore ⁊ loco canonum ⁊ regularum ſanctorum patrum prout vtilitati eccleſie proſpexerit expedire. vt in ca. Neceſſaria. i. q. vij. inquit papa Pelagius vt ſup plene circa ca. liiij. dictum eſt.

Obiectio

Sed arguunt quidā aduerſariorum ꝙ ſi papa preferret in aliquo iudiciū ſuum patribus exiſtentibus in concilio vniuerſali cū illi repſentent ecclīam vniuerſalem exiſtimaret poſſe errare damnabiliter ⁊ per ꝯſequēs credere ecclīam non ſanctam contra articulum.

Reſponſio

Credo ſanctā eccleſiam ſed videtur nobis hoc argumentum valde debile. Tum primo quia ſi loquamur de iudicio auctoritatꝭ ſiue poteſtatis iuriſdictōnis cū ħ iudicio aplīce ſedis nullū ſit mai⁹ vt ſup oñdim⁹ matie in ſecūdo li. ⁊ hr̄ in. c. Patʒ. ix. q. iij. papa ꝑferēdo ſe in aucte hui⁹ iudicij oīb⁹ alijs fidelib⁹ q̄ ſiue ſint diſpſi ſiue cōgregati oēs ſūt ei⁹ oues ⁊ ei ſubditi nō ꝑfert ſe vli ecclīe vt vlis ecclīa noīat corp⁹ cū capite ſuo: ſʒ hñ ꝑfert ſe vniuerſali ecclīe ꝓut nominat corpus vniuerſitatis fideliū ſubditorum ipi xp̄i vicario. Tum ſecūdo: q: ſi loquamur de iudicio diſcretōnis ſi etiā papa in aliquo caſu in aliq materia ꝑferret iudiciū ſuum iudicio alioꝝ patrū exiſtētiū in ꝯcilio nō ſeqꝉ ꝓpꝉ hoc ꝙ papa exiſtimaret vniuerſalē eccleſiam poſſe dānabiliꝉ errare. Tum pmo: q: falſum ē ꝙ aliq ꝯgregatio preſbyteroꝝ ſecluſo romano pon. vero ⁊ catholico q ꝑnceps ⁊ caput vlis ecclīe eſt repſentet vniuerſalē eccleſiam. Tum ſecūdo. q: licʒ vniuerſale ꝯciliū eccleſiam vniuerſalē repſentare dicaꝉ nō tñ eſt ipa ecclīa vniuerſalis. ⁊ idō aduerſarioꝝ ꝯña nulla eſt. vniuerſale cōciliū errat ergo vniuerſalis ecclīa errat. vnde licʒ cōcilia aliq vt ariminen. ⁊ epheſinū ſecūdū erraſſe dānabiliter dicanꝉ nō tñ ꝓpꝉ hoc dicitur vniuerſalis ec

cleſia damnabilit̃ erraſſe. Tum tertio quia nō
om̄is error ē damnabilis aut obuius ſanctita
ti: eccl̃ia em̄ in multis fallit ⁊ fallit̃. vt in ca.
A nobis.ij.de ſen.ex. ⁊ nihilominꝰ talis error
non derogat ſanctitati militantis eccl̃ie ob-
uiaret aūt ſanctitati triumphantꝭ vt pꝫ:qm̄ il
la nullū errorē nullū́qꝫ defectuꝫ patit̃ ſeu ad-
mittit ſed om̄ia ibi in luce clareſcunt.

Capitulū.lxv. Cui parti patrū de cōcilio ſtandū ſit ſi inter eos diſſenſionē interuenire contingat.

Capl'm LXV

r

Eliquum eſt iam

videre ſi diſſenſionē int̃ patres cō-
cilij oriri cōtingat q̄ illarū pars pre
ferenda ſit vt ei ſtetur an ſcꝫ ſemꝑ arguendū
a maiori parte. Ad qd̄ reſpōſuri ſic diſtinguē
dum iudicamꝰ:qm̄ materia ſuꝑ qua eſt int̃ pa
tres diſſenſio aut habꝫ ꝓ aliqua ſui parte ita
euidentē rōnē aut ita apertā auc̄tatē ꝙ eiꝰ op
poſitū manifeſte ē falſuꝫ ⁊ in iſto caſu ſit iſta
cōcluſio.in cōcilijs vniuerſalibꝰ in p̄dicto ca-
ſu nō ē arguendū ſemꝑ a maiori parte:q̄ ꝯclu-
ſio pꝫ p̄mo exēplarit̃ de cōcilio ariminē̄.vbi
cū int̃ patres nūero. dccccxxx.fuiſſet diſſenſio
⁊ maior multo pars fuerat errantiū vt pꝫ ex
hyſtoria male argutū fuiſſet tūc a maiori pte.
vñ Dama.papa ſcribēs ep̄is ꝑ illyricū ꝯſtitu
tis. Nec em̄ preiudiciū aliqd̄ fieri potuit ꝑ nu
merū arimino cōgregatū qn̄ cōſtat nec roma
num ep̄m cuius ante om̄ia dicebat expectare
decretū nec Uincentiū qui tantis annis epi-
ſcopatū inuiolabiliter cuſtodiuit nec alios ta
libus p̄buiſſe aſſenſum. Secūdo pꝫ in ſecūdo
cōcilio ephesino in quo cū etiā plures fuerint
q̄ declinauerūt a veritate pauci vero ꝓ veri-
tate certantes malū fuiſſet ſi in illo cōcilio a
maiori parte fuiſſet argutū.poſſunt etiaꝫ alia
exēpla poni de alijs concilijs q̄ ſuperiꝰ erraſſe
cōmemorata ſunt. vñ planū eſt ꝙ in tali caſu
vbi apparens ⁊ euidēs ratio veritatis ē ſacri
legiū eſſet arguere a multitudine ſicut legun
tur feciſſe iudei cōtra xp̄m:qui vt inq̄t Criſo.
cōuenerūt vt multitudine vincerēt quē rōne
ſuperare nō poterāt a veritate ſe nudos ꝓfeſ
ſi ſunt qui ſe multitudine armauerunt. Si ve
ro materia ſuꝑ qua ē cōtrouerſia nō ſit clara ⁊
euidēs vt oppoſitū ꝑ rationē aut auc̄tatē ſcri
pture ſancte ac ſctōꝝ patrū diffinita manife-
ſte oſtendat̃ falſum ſed videat̃ habere ꝓbabi
litatē ad vtrāqꝫ partē ſic iſta cōcluſio: ꝙ in ta
li caſu regularit̃ a maiori parte ſit arguendū.
Patꝫ iſta cōcluſio:qr vbi maior pars ibi p̄ſu-
mitur eſſe eccl̃ia.vt.lvi.di.apl̃ica.iuxta gloſā.
Tum ſecūdo:qr vt in ca. In cunctis.extra de
his que ſi.a ma.par.ca.dicit ꝯciliū lateranē̄.

In cūctis eccleſijs qd̄ pluribꝰ ⁊ ſenioribꝰ fra
tribus viſum fuerit incunctant̃ debet obſer-
uari.ꝙ graue nimis eſt ⁊ rep̄henſione dignū:
ꝑ quaſdā eccleſias pauci quādoqꝫ nō tam rōe
q̄ ꝓpria volūtate ordinationē eccleſiaſticaꝫ
ꝓcedere nō permittūt.hec ibi. Ad hoc etiam
iuuat.c. Sicut.di.xv.hinc in cōcilio nono to-
letano eſt ordinatū ſub hac forma:ꝙ cū queli
bet ſynodus agit̃ aut pacifice inter pōtifices
quippiaꝫ diffinit̃.ſi pauciores ꝑ neſciētiā vel
contētionē forte diſſentiūt aut cōmoniti plu
rium ſentētie cedāt aut ab coꝝ cetu cū dede-
core ⁊ cōfuſione abſcedant aut excōicationis
annue luant penā. Bene aūt dicit̃ ꝑ neſcien-
tiā vel contētionē diſſentiūt:qm̄ ſi pauciores
immo etiā vnus cū rōnabili cauſa ꝯtradicit
vniuerſitati vt in ſuperiori ca.tactū eſt:nō eſt
culpabile.iuxta.c. Nicena.xxxi.di. Sane non
eſt p̄tereūdū hic ſilētio q̄d olim ſancti patres
obſeruandū dixerūt:ne in vniuerſalibꝰ conci
lijs ſuꝑ huiuſmodi dubijs ventilandis contro
uerſia aliq̄ oriret̃ ⁊ vt veritas plenius ⁊ citiꝰ
illuſtrata acceptabilis fieret toti eccl̃ie. Pla
ne vt tam ex antiquoꝝ cōcilioꝝ hiſtorijs q̄ ex
beati Augu.ſentētia colligere poſſumus hoc
apud veteres patres obſeruatuꝫ eſt. Sūmus
em̄ pon.quādo patriarchis ⁊ alijs eccl̃ie p̄la-
tis denūciaret volūtatē ſuā de cōgregādo cō
cilio vniuerſali ſemꝑ explicabat neceſſitateꝫ
cōueniēdi ⁊ materiā ſuꝑ qua foret ꝓuidendū
mandās vt ipi p̄mo in ſuis ꝓuincialibꝰ conci
lijs deliberarent ⁊ q̄d totiꝰ ꝓuincie patribus
in vnū cōgregatis viſum eſſet ꝑ nūcios mittē
dos ad vniuerſale cōciliū ipi vniuerſali conci
lio explicarēt.vñ btūs Aug. ꝯtra donatiſtas
hoc aperte teſtari videt̃ ſic dicens.quomodo
em̄ potuit res iſta tot altercantiū nebulis in-
uoluta ad plenarij cōcilij luculentā illuſtrati
onem ꝯfirmationḗqꝫ deduci niſi p̄us diutius
ꝑ orbis terrarū regiones mult̃ hinc atqꝫ hinc
diſputationibꝰ ⁊ collatōnibus ep̄oꝝ pertra-
ctata conſtaret.

Capitulū.lxvi. Qr papa poſſit transferre concilium congregatum de loco ad locum id rationabili cauſa exigente.

Capl'm LXVI

ſ

Ane ex his que

ſupra de p̄ncipatu apl̃ice ſedis
ac prerogatiua dignitatꝭ quā hꝫ
roma.pon.ſuꝑ vl̃ia concilia enu
cleauimꝰ manifeſta luce colligere poſſumus
hāc ꝯcluſionē ꝙ ro.pō.ſua auc̄te cauſa legiti-
ma occurrēte pōt ꝯciliū vl̃e ꝯgregatū de loco
ad aliū locū trāſferre. Iſta ꝯcluſio nō ſolū exē
plis mlt̃ in eccl̃ia dei in q̄bꝰ aut ꝓpt̃ peſtē aut
guerraꝝ āguſtias trāſlatōes ſepe facte legūt̃

ↄciliorꝫ ꝑ ita rõe ſit manifeſta vt vacuꝰ ſenſu oĩno iudicādꝰ veniat q̃ romanū pontificē ad quē ⁊ vniuerſalia cõcilia ſpectat congregare auctorizare cõfirmare iterꝑtari diſpēſare et male celebrata caſſare vt in ſupioribus eſt de monſtratū neget poſſe cauſa legitima occurrente ſiue exiſtente cõciliū ſua ꝓpria auctate de loco ad locū transferre. Preterea ſi paſtor ꝑtātem habꝫ transferēdi gregē de loco ad locum ꝓut gregi paſcendo cognouerit expedire q̃s niſi ſenſu vacuus negabit romanū pontificē qui paſtor eſt vniuerſalis eccl'ie ⁊ ꝑ conſequens concilij eam repſentantis poſſe trāſferre vniuerſale cõciliū cū hoc rõnabilis cauſa expoſcit. Ceterū ſi iuxta ſanctorꝫ patrū irrefragabilia teſtimonia ſuperiꝰ inducta ſummus põtifex rõne ſui ꝑmatus ꝓ cõditione et neceſſitate rerū auctatē habet vt moderator ſit canonū ꝓfecto multomagis exiſtēte temporis rerūqꝫ neceſſitate cõciliū transferre. cū iuxta Greg.in.c. Nouit.di.xij. Nõ ꝓ locis res ſed ꝓ rebꝰ loca amanda ſunt.⁊.ij. Macha.v. dicat:ꝙ nõ ꝓpter locū gentē ſed propt gentē locum dñs elegit. Plane nõ videt parū circa fidem auctatis ſummi pontificis deſipere q̃ hoc priuilegiū apoſtolice ſedi denegaret. verum ſi per aduerſarios huiꝰ cõcluſionis inducatur decretū conſtantieñ.concilij q̃d incipit frequēs:q̃d etiā confirmatuꝫ aſſerit per dñm papam Martinū in quo videt dari lex ſcripta pape in transferendo cõciliū. cõciliorꝫ autem vniuerſaliū decreta vident obſeruanda eſſe queadmodū li.iiij.euangeliorꝫ vt atteſtatur Greg.in.c. Sicut.diſt.xv. Reſpondet tñ breuit abſtinēdo a multis q̃ rationabilit in ꝑ dici poſſent ꝙ cõſtitutio illa cõſtantieñ.cõcilij nõ artat papā aut ſtringit q̃n papa poſſet dictā cõſtitutionē moderari ſiue in ea ꝓ temporum pſonarūqꝫ neceſſitate diſpenſare aut in totū tollere queadmoduꝫ in ſuperioribꝰ de canonibꝰ ſacrorꝫ cõciliorꝫ manifeſta veritate oſtendimus.manifeſte etiā habet ex.§. ex his xxv.q.i.papa eñ nõ ſubijcit legibus cõciliorꝫ vt in.c.Significaſti.extra de elec.⁊ in.l.princeps.ff.de legi.quia nõ rex legi ſed lex eſt ſubiecta regi:que lex animata dicit. Qđ autē inductū eſt de ca. Sicut.ꝙ decreta cõciliorꝫ obſeruāda ſunt ſicut.iiij.li.euāgeliorꝫ nõ obſtat q: illud ſicut glo.teſtat ⁊ in ſuperioribꝰ plene declarauimꝰ vniuerſalit non eſt verū:ꝑ tm̄ hꝫ veritatē in his q̃ de fide vtputa circa articulos fidei ac ſacramēta ꝑ ↄcilia diffinita ſunt. Nec ↄſeq̃nt obſtat ꝙ etiā dr ꝙ cõſtitutio illa frequēs fuerit ↄfirmata ꝑ martinū:q̃m approbatio ſiue cõfirmatio martini ꝑfata in ꝑ gñe rerū nullū potuit inferre ꝑiudiciū ſuis ſucceſſoribꝰ pari imo eadē poſt eū ꝑtāte functuris: cū par in parē nõ hēat iperiū.in ca.metuit.§. q̃uis de elec.⁊ in.l.marcꝰ de arbi.vñ ipſe dñs marti.nõ obſtāte ꝑdicta ↄſtitutõe cõcilij cõſtantieñ.⁊ ↄfirmatõe ſua dedit ꝑſidētibꝰ ſuis in ↄcilio ſeneñ.ꝑtātē transferēdi ↄciliū nulla facta mentõe cõſenſus cõcilij.vnde ratio aduerſariorum non militat.

Cap.lxvij ꝙ roma.pon.cauſa legitima ſiue rõnabili exiſtēte poſſit auctē ſua vl'e ↄciliū diſſoluere etiā inuitū

Plane conſidera Capl'm LXVII

P ta bñ ſupioritate roma.ponti.atqꝫ auctē quā habꝫ in vl'i eccl'ia nullꝰ xpianꝰ vertet in dubiū q̃n ro.pon q̃ eccl'ie pnceps ē ⁊ cui totiꝰ eccl'ie vl'is cura ab ipo immortali ac oĩpotēte dꝫo cõmiſſa ē poterit vl'e cõciliū ↄgregatū rõabili cauſa expoſcēte abſqꝫ cuiuſcūqꝫ alteriꝰ ↄſenſu diſſoluere aut in aliū locū trāſferre.quā ↄcluſionē lꝫ mltis rõnibus firmare poſſemꝰ ex ſupioribꝰ aliq̃ cõmeorādo paucą agemꝰ. Prio ſic ex illo q̃d ait xps btõ petro Mat.xviij. Quodcūqꝫ ligauer ſup terram erit ligatū ⁊ in celis ⁊ quodcūqꝫ ſolueris ſup terrā erit ſolutū ⁊ in celis.vñ ↄtra hāc poteſtatis ꝑrogatiuā dicere videt q̃ negātes roma.põ.ex cauſa rõnabili poſſe diſſoluere cõciliuꝫ aggregatū. Scđo ſic.ꝑncipiū regulare ff.de legi.l.i.eſt:ꝙ eiuſdē eſt ſoluere cuiꝰ ē condere.vñ etiā iuris regula ꝑma ſituata ex de regulis iuris ē:ꝙ ꝑ eaſdē cauſas res diſſoluit ꝑ q̃s naſcit.cū aūt vl'ia ↄcilia auctē ro.põ.⁊ cõgregent ⁊ robur accipiāt.vt pꝫ di.xvij.ꝑ totū pꝫ ꝙ ro.põ.poterit ↄciliū vl'e rõnabili cauſa expoſcente diſſoluere.vñ remota ꝑtāte pape iam nõ remanet ↄciliū ꝑ ↄuēticulū.vt dic̄ tex. di.xvij.mltis. Tertio ſic.ſi vt ſuperiꝰ oſtēſuꝫ eſt cõcilia nõ rite celebrata ro.pon.vtpote totius eccl'ie iudex põt ſua auctē ſine cuiuſcūqꝫ alterius conſenſu caſſare ⁊ reprobare:vt in.c. Cuncta per mundū.ix.q.iij.quis niſi inſenſatus negabit romanū pontificē concilia nõ rite celebrata aut in maluꝫ machinantia poſſe auctoritate ſua ſine conſenſu cuiuſcunqꝫ diſſoluere.attento maxime ꝙ dñs per prophetā Eſaiam ait ca.lviij. Solue colligationes impietatis. Quarto confirmatur auctoritate pape Gelaſij qui in ca.Cuncta.ix.q.iij. ita inquit, Cuncta per mundū nouit eccleſia quoniam quorūlibet ſententijs ligata pontificuꝫ ſedes beati petri ius habet diſſoluendi vtpote q̃ de oĩni eccl'ia fas hēat iudicandi. Quinto ſic.negare ꝙ roma.põ. nõ poſſit diſſoluere ↄciliū ↄgregatū rõnabili cauſa expoſcēte vi

detur eſſe nimium periculoſum xp̄iane fidei ⁊
vnitati eccl̄ie ergo nullo modo ē dicendū. con
ſequētia pꝫ ⁊ antecedēs colligit̄ ex caſibꝰ mul
tis. pͥmo quidē ⁊ maxime cū cōtingeret qđ ad
eoꝝ hominū impietatē ſynodus eēt deuoluta
quoꝝ ſtudia pͥuata in euerſionē fidei pacis ⁊
vnitatis agitarent̄ eccl̄ie: ſicut ait Leo papa
de ſecūda ſynodo ephesina. Secūdo cū ep̄oꝝ
q̄ patres ⁊ colūne dicunt̄ eccl̄ie iudicio contē
pto inferiores multitudine ſeditioſa p̄ualēte
hierarchicū ordinē molirent̄ cōfundere. Ter-
tio cum ſynodus in tyrannidē eſſet conuerſa.
Quarto cū aliqui in cōcilio nouis auſibꝰ vſur
pare iura apl̄ici pͥncipatꝰ ptinaci animoſitate
cōtenderēt. Quinto cū contingeret ꝙ ꝯciliū
faueret hoſtibus romane eccl̄ie ac ſūmi ponti
ficis. Sexto cū pͥnceps terre in q̄ celebrari ſy-
nodū cōtingeret multitudine clericoꝝ domi-
nij ſui aduerſus romanū pontificē vel romanā
eccl̄iam aut alios p̄latos xp̄ianos aliqđ ſini-
ſtrū intētare p̄ſumeret. Septimo cū ſynodus
ad manꝰ deuolueret̄ eoꝝ q̄ ꝓ pͥncipatꝰ ſui gl̄ia
augēda aut tēporali vtilitate cōſequēda ppe-
tuare conciliū niterent̄. Octauo cū cautuloſe
aut malicioſe id ageret̄ vt aduenīete romani
pon. deceſſu ad eos futuri pōtificis deuoluere
tur electio. Et ſic de ſimilibꝰ que tam ex anti-
quoꝝ quorūdā concilioꝝ practica q̄ ex prauis
baſilieñ. ſtudijs nota ſunt. Quis aūt in hmōi
caſibꝰ niſi rōne vacuꝰ dogmatizare p̄ſumeret
romanū pontificē vl̄is eccl̄ie pͥncipē paſtorē
⁊ cuſtodē nō poſſe abſq̃ cuiuſcūq̃ alteriꝰ con-
ſenſu cōciliū vl̄is eccl̄ie diſſoluere? Plane nō
niſi inſanꝰ aſſereret ꝙ turbe lupoꝝ inſidiātiū
vite ouiū paſtor nō poſſet abſq̃ lupoꝝ ꝯſenſu
lupis illis obuiare ⁊ illos ꝓfugare de loco. Ex
q̄bꝰ manifeſte cōfutat̄ error dicentiū ꝙ roma.
pon. etiā rōnabili cauſa expoſcēte nō poſſit ꝓ
pria auc̄te ſine cōſenſu concilij diſſoluere ipm
cōgregatū cōciliū. Cōtra quē errorē poſſūt fa
cere oīa q̄ ſuperiꝰ inducta ſunt de roma. pō.
auc̄te ⁊ ſupioritate tā ex auc̄tibꝰ ſcrōꝝ patruꝫ
⁊ canonū q̄ gloſarū quoꝝ ſentētie potiꝰ ſtan-
dum videt̄ q̄ quorūcūq̃ nouelloꝝ mgr̄oꝝ ad-
inuētionibꝰ. Nam vt inq̄t Nicolaus papa in
ca. Ridiculū. di. xij. Ridiculū ⁊ ſatis abomina
bile dedecus vt traditōes quas antiq̄tꝰ a pa-
tribꝰ ſuſcepimꝰ infringi patiamur. vñ Prouer
bioꝝ. xxij dicit̄. Non tranſgrediaris terminos
quos poſuerūt patres tui.

Caplm̄. lxviij. in quo obijcit̄ p aduerſarios ꝯ p̄dicta

Caplm LXVIII

Aduerſarij impu-

gnātes prefatā cōcluſionē arguūt
ml̄tipl̄r in ꝯtrariū illiꝰ. Pͥo ex de

Argumētū pͥmū

creto frequēs cōcilij cōſtañ. in quo cū ꝓhibea
tur mutatio loci ꝓrogatio tp̄is cōcilij ſine con
ſenſu cōcilij multomagis ꝓhiberi videt̄ diſſo-
lutio. Secūdo ſic. cōciliū cū ſit ꝯgregatū ad Secundum
aliq̄ agēda videt̄ tāto tp̄e debere durare quo-
uſq̃ cauſe ꝓpt̄ quas ē cōgregatū finē ſortiant̄
optatū. pfecta em̄ debēt eſſe opa ꝯcilij. pfectū
aūt eſt cui nihil deeſt. ergo videt̄ ꝙ nullo mo-
do cōuenient̄ diſſolui poſſit ante cōplementū
eoꝝ operū ꝓpter q̄ ſit ꝯgregatū. Tertio ſic. ſi Tertium
cōciliū eſt ꝓ cauſa pape cōgregatuꝫ vtputa qꝛ
diffamatꝰ eſt de hereſi clarū eſt ꝙ diſſoluere id
nō pōt papa: g̊ cōcluſio p̄fata falſa. ꝯña videt̄
bona. Quarto. ſi ꝯciliū cōgreget̄ ꝓ extirpā- Quartum
da aliq̄ hereſi: qꝛ vt habꝫ glo. in. c. Anaſtaſius
di. xix. in q̄ſtione fidei papa debꝫ req̄rere ꝯcili
um ep̄oꝝ: videt̄ ꝙ ante expeditionē rei papa
nō poſſet diſſoluere ſine cōſenſu concilij: g̊ ⁊c̄.
Quito ſic. ſi papa poſſꝫ ſua auc̄te diſſoluere Quintum
ꝯciliū. ſil̄r poſſet ꝓhibere ne vnq̄ celebrarent̄
vl̄ia cōcilia: ſ; hoc nō pōt vt ptꝫ. Ipa em̄ ptās
⁊ p̄uilegia ſunt ad edificationē nō aūt ad de-
ſtructionē. ꝓhibere aūt celebrationē cōcilioꝝ
caderet in euerſionē fidei ruinā eccl̄ie ⁊ ptur- Sextum
batōnē ppl̄i xp̄iani. Sexto ſic. ſi papa poſſet
diſſoluere vnū cōciliū ꝓpria auc̄tate ita ⁊ ali-
ud ⁊ ſic de ſingulis ⁊ ita poſſet oīa ꝯcilia an
teq̄ aliq̄d cōcluderēt diſſoluere: qđ nō modo
ſcandaloſum ſed pnicioſum fieret eccleſie dei
Septimo ſic. ſi heretici vellent cōuerti ⁊ nō Septimum
niſi p conciliū clarū eſt ꝙ tale ꝯciliū papa nō
poſſet diſſoluere niſi cōſenſu interuenīēte pa-
trum ipius cōcilij. Octauo ſic. ſi cōciliū con- Octauum
gregatū eſt ꝓ bono vl̄is eccl̄ie ⁊ tale bonū pa
pa ſolus ꝓhibere nō pōt videt̄ ꝙ papa ſine cō
ſenſu ꝯcilij diſſoluere nō poſſet. alias videret̄
magis hoſtis eccl̄ie q̄ promotor.

Capitulū. lxix. In quo reſpondet̄ obiectōibꝰ factis.

Iam facile reſpō Caplm LXIX

deri pōt obiectionibus factis vt
vnico quaſi verbo ſatiſfieri poſ-
ſet omnibus ſimul videlicet ꝙ
nos non dicimus ꝙ romanus pontifex pro li-
bito voluntatis queq̃ concilia diſſoluere poſ
ſet ſed tantū legitimis rationibus ſiue ratio-
nabilibus cauſis hoc expoſcentibus. hoc em̄
ſolum dicimus ꝙ non modo in ſanctorum pa-
trum libris ſed in practica cognouimus vni-
uerſalis eccleſie videlicet ꝙ ſicut in roma-
ni pontificis facultate ⁊ poteſtate eſt pro ar-
duis magniſq̃ cauſis concilia temporibus et
locis congruis congregare: ita rationabili-
bus cauſis expoſcentibus abſq̃ cuiuſcunq̃ al
terius conſenſu ipſe ſua auctoritate vtpote

qui vices chriſti gerit in terris transferendi illa ⁊ diſſoluēdi illa liberā habeat facultatem Et qui contrariū dicit non modo illius ꝑuilegijs diuinitus cōceſſis derogare videtur: ſed xpo ſaluatori noſtro cui⁹ vicarius ē qui niſi talem facultatē vicario ſuo dediſſet nō videreť ei dediſſe plenitudinē ptātis neceſſarie ad eccleſie ſue vniuerſalis gubernationē ⁊ defenſionem ⁊ ita minus ſufficienť fuiſſet ꝓuiſuꝫ eccleſie qđ de deo cuius ꝓuidentia ampliſſime eſt liberalitatis ⁊ que in ſui diſpoſitōe nō falli tur non eſt ꝓbas dicere: licet ergo iſta ſufficerent ad ſingulas obiectōes in comuni: nihilo minus ad ſingulas in ꝑticulari reſpōdebim⁹.

Ad pͥmū Ad pͥmā de decreto cōſtantieñ. plene reſpōſum eſt in. c. lxvi. precedenti. Preterea decretum illud nō eſt ita abuſiue interpretanduꝫ ꝙ cauſa imminēte ſiue vrgente papa nō habeat facultatē diſpēſandi circa loci mutationē tēporiſq; prorogationē cōcilij: ⁊ ꝑ cōſequēs diſſolutionē eiuſdē cum etiā nec tale ſtatutū eſſe poſſet iuxta ſuperius demonſtrata. ⁊ clare habetur extra de elec. c. ſignificaſti. Ad ſecundū Ad ſecūdā cum dicit ꝙ conciliū tanto tempore debet durare ⁊c. reſpondeť verū eſt niſi aliud impediat propter qđ rationalis cauſa expoſceret vt diſſolnereť tale concilium ⁊ reſeruarētur illa opera cōplenda alio in loco ⁊ alio tempore.

Ad tertium Ad tertiam cū arguitur de cōcilio cōgregato ratione hereſis de qua papa eſſet infamat⁹ ⁊c. reſpondeť ꝙ in hoc caſu vt nobis apparet papa maxime ſi in fraudē faceret nō poſſet ſine cōſenſu cōcilij qđ in illa parte iudex eſt: diſſoluere conciliū. Ad quartum Ad quartā quādo arguitur de concilio cōgregato pro extirpanda hereſi: reſpōdeť ꝙ videť nobis rationabile ꝙ in tali caſu papa nō ſic diſſolueret ſine conſenſu concilij. nihilomin⁹ vbi papa de certo talē diſſolutionem nō faceret in fraudē ſed manifeſte cognoſceret ꝙ ꝓ dicta hereſi extirpanda alio tēpore ⁊ alio loco ꝯueniētius celebrareť vniuerſale cōciliū poſſet ipſe ſua ptāte que a nullo ꝙ̄ a deo dependet nec ligari pōt: illud conciliuꝫ diſſoluere ⁊ aliud ꝓ eadem cauſa inſtituere celebrandū. Ad quintū Ad quintā cum arguiť ꝙ pari ratione poſſet ꝓhibere ⁊c. reſpōdeť negando cōſequentiā. manifeſtuꝫ eſt eñ ꝙ ex hoc ꝙ papa habeat ptātē rōnabili cauſa expoſcente diſſoluere cōgregatū ꝯciliū nō ſequiť ergo pōt ꝓhibere ne vnꝗ̄ celebrareť ꝯcilia. cōcilia eñ vlia cū (vt inqͣt Aug.) ſint ſaluberrime auctis illoꝝ celebratio: vt in ꝑncipio. iij. li. oſtēdim⁹ ex multꝭ vtiliſſima ⁊ accōmodatiſſima ē in eccľia dei ⁊ ꝑtinere videť ad numerū eoꝝ q̄ vlem ſtatū vľis eccľie reſpiciunt. vñ ſi roma. pon. inſtāte maxime cauſa neceſſaria celebratōis cōcilij vľis celebratōnē eiuſdē impedire reperiretur tanꝙ̄ hoſtis fidei ⁊ eccľie habēdus eſſet. Ad ſextū Ad ſextā cū arguiť ergo pōt ſingula cōcilia diſſoluere: reſpōdeť negādo cōſeqntiā. ⁊ ratio ē: qm̄ rōnabilis cauſa ſeu legitima diſſolutiōis cōcilij ante cōplementū operū ꝓpter q̄ cōgregatū eſt nō pōt oñib⁹ cōcilijs eſſe cōis lꝫ alicui aut aliq̄bus poſſit accidere. Cōcedim⁹ eñ ꝙ oīa illa cōcilia papa diſſoluere poſſet q̄bus eadeꝫ cauſa rōnabilis diſſolutōnis eſſet cōis: q: vbi eadē cauſa ibi idē ius videť hře locū. Ad ſeptimū Ad ſeptimā cū arguiť de hereticis reſpōdeť ꝙ in illo caſu ſi aliud nō interueniret verū ē ꝫ nihilo minus ſi ſub colore cōuerſionis hereticoꝝ aut reformatiōis eccľie alia mala cōmitterenť ſic cōtigit in baſilieñ. cōcilio vbi ſub colore reductionis bohemoꝝ ⁊ reformatiōis eccľie in capite ⁊ in mēbris practicata ſunt multa mala ⁊ ſcandala orta. vſurpata eñ ſunt aplice ſedis ꝑuilegia: plurima mala dogmata ſeminata: papa poſſet reuocare ſicut ſcē me. do. Eugenius fecit de prefato concilio baſilienſi. Ad octauū Ad octauā cū arguiť de cōcilio congregato ꝓ bono vniuerſalis eccľie: reſpōdeť ſic ad ꝓcedētē multa aūt in his aduerſarioꝝ argumētatōnibus ꝓſupponūť vtputa ꝙ ſolus papa inť oēs de cōcilio obuiet bono vniuerſalis eccľie: aut ꝙ ipſe videret neceſſitatē eccľie ⁊ fidei periclitationē niſi cōciliū cōtinuareť: ⁊ tñ ꝙ ipſe ſol⁹ nollet cōtinuationē cōcilij ⁊ multa ſimilia q̄ aduerſarij facile ⁊ temerarie iudicāt in ſūmis pontificib⁹ lꝫ tante iniq̄tatis exēpla nuſꝙ̄ ſuperiorib⁹ tēporibus expreſſe in aliquo vero roma. ponti. legerint. nō reſpōdemus. non quia credam⁹ illa tāta facilitate poſſibilia ꝙ̄ta aduerſarij illa poſſibilia ſupponūt. Nobis eñ nō videť tantū malū de ſūmis pōtificib⁹ facile iudicādū ꝯſiderata maxime ꝑrogatiua illi⁹ apoſtolice ſedis tā ex ꝑte diuine pollicitatōnis ꝙ̄ ex ꝑte excellētie meritoꝝ ſctōꝝ pontificū q̄ in ea ſederūt. vñ ſymach⁹ papa in. c. Nō nos. di. xl. dicit. q̄s eñ ſcm̄ dubitat quē apex tante dignitatꝭ extollit. In quo ſi deſūt bona acq̄ſita ꝑ meritū ſufficiāt q̄ a loci ꝑdeceſſore teſtātur. Aut eñ claros ad hec faſtigia erigit aut q̄ erigunť illuſtrat. Et tantū dictū ſit ꝓ iſto tertio libro huius preſentis ſumme de eccleſia.

Finiť terti⁹ liber huius ſūme de eccľia q̄ de vniuerſalib⁹ concilijs late diſquiſiuit.
Sequiť quartus ⁊ vltimus eiuſdē ſumme liber qui duas partes amplectiť. In quarū prima da ſciſmate ⁊ ſciſmaticis. In ſecūda de hereſi ⁊ hereticis auctor eſt argute diſputatur⁹.

Capitulū pmū pme partis qrti libri Quid ſit ſciſma

Capl'm I

COnſumma-
tis auxiliante dn̄o beni-
gniſſimo ſaluatore nr̄o
trib⁹ primis libris: ad qr
tum eiuſdē gratia comi-
te calamū extendemus.
In quo de ſciſmaticis et
hereticis aliqua vtilia diſputare ⁊ notare ſub
breuitate decreuim⁹. Explicabimus autem in
primis quid ſit ſciſma: ⁊ per ꝯn̄s qui ſciſmati-
ci veniant dicēdi. Pro quo notandū ꝙ cū
tam Iſido. in libro Ethymolo. ꝙ Pelagi⁹ in
ca. ſciſma. xxiiij. q. i. dicant: ſciſma ſciſſurarum
quandam ſonat. Sciſma multipliciter pōt ſu
mi. ſ. generaliter ⁊ min⁹ generaliter et ſtricte.
Generaliter captū ſciſma dicit diuiſionē aia-
rum ſiue licitam ſiue illicitā ab vnitate quacū
q̄ hominū ſiue vniuerſitate: ⁊ ita poteſt ſona-
re in bono ⁊ in malo. ⁊ hoc modo capitur ſciſ-
ma Ioh. ix. vbi de iudeis vario modo interpre
tantib⁹ quibuſdā bene quibuſdā male mira
culū factū per xp̄m in ceco nato dr̄: ꝙ ſciſma
erat inter eos. vbi dicit quedā glo. ſi oēs fuiſ-
ſent mali ſciſmate caruiſſent. Secūdo modo
ſcꝫ minus generaliter capitur ſciſma ꝓ quacū
q̄ illicita diuiſione ſiue diſſenſione: ⁊ hoc mo-
do capit̄. i. Cor. i. idipſum dicatis oēs ⁊ nō ſint
in vobis ſciſmata. Et hoc modo capiēdo ſciſ-
ma diffinit̄ varie a diuerſis. Frater Raymun
dus clare memorie ordinis predicatoꝝ cōpila
tor decretaliū in ſumma ſua de caſib⁹ li. i. ti. de
ſciſmaticis diffinit ſic primo. Sciſma eſt illici
ta diſceſſio inter eos inter quos vnitas eē de
bet. Scđo ſic. Sciſma eſt illicit⁹ ab vnitate ⁊
vniuerſitate diſceſſus. Sciſma vero ſumptū
ſtricte ſiue ſpecialiter diffinitur ab Alexādro
de Alis in ſecūdo ſuo ſup ſentētias hoc modo
Sciſma eſt illicita ab vnitate eccl'ie diſceſſio
verū quia iſta diffinitio ſciſmatis videt̄ adhuc
generalis eo ꝙ ab vnitate eccl'ie pōt fieri mul
tipliciter illicita diſceſſio. vnde ſanctus Tho.
ſuper illud. i. Cor. i. Nō ſint in vobis ſciſmata
dicit ſic. ꝓprie ſciſmata ſunt qn̄ vel ꝓpter di-
uerſam fidei ꝓfeſſionē vel ꝓpter diuerſas ſen
tētias de agendis homines vni⁹ collegij ſe in
diuerſas ſeparant partes ſcḋm illud Eſay. xxij.
Sciſſuras ciuitatis Dauid videbis quia mul
tiplicate ſunt. vbi glo. interli. ſup verbo ſciſſu
ras dicit: ſciſmata. ſ. eccleſie. Quocirca ſpecia
lius ⁊ ſtrictius loquēdo de ſciſmate. ſ. vt dicit
diſceſſionem ſiue diuiſionē ab vnitate eccl'ie
diſtinctam ratione a diſceſſione ab vnitate ec
cleſie ꝑ diuerſam fidei ꝓfeſſionem diffinit̄ ſic
pmo ab Aug. contra creſconiū grāmaticū ſic
dicente. Sciſma eſt recēs cōgregatiōis ex ali
quarū diuerſitate ſentētiarū diſſenſio. Ab ho
ſtien̄ in ſūma ti. de ſciſmaticis ſic. Sciſma eſt
illicita diuiſio ꝑ inobediētiā ab vnitate eccle
ſie facta. Iſta diffinitio inter ceteras ſufficiē-
ter cōprehēdit ea que explicāt rationē ſciſma
tis ꝓprie dicti ⁊ cauſā originalē. vnde dicere
poſſum⁹ ꝙ ponit̄ in ea ꝓ genere illicita diuiſio
Sciſmatis em̄ nomē dicit Iſido. a ſciſſura vo
catū eſt. verū qꝛ vario modo vt prediximus pōt
hmōi diuiſio illicita cōtingere ponit̄ loco dif-
ferentie: per inobedientiā facta: ad differētiā
hereſis q̄ fit per falſam cōtra fidem opinionē
vnde btūs Cyprian⁹ in ep'la quadā ad Corne
lium ſic inq̄t. Nec aliunde nata ſunt ſciſmata
ꝙ quādo ſacerdoti dei nō obtēperat̄ nec vn⁹
in eccl'ia ad tempus ſacerdos ⁊ ad tp̄s iudex
xp̄i vice cogitatur cui ſi ſcḋm magiſteria diuina
obtēperaret fraternitas vniuerſa nō diſcidio
vnitatis xp̄i eccl'iam ſcinderet. hec ille. Patꝫ
ergo ꝙ ſciſma dicit diuiſionē per inobediētiā
factā ſummo ſacerdoti ſiue iudici xp̄i vicē ge-
renti. Sunt aūt hic duo aduertēda. Primū ꝙ
recte dicit̄ ꝙ ſciſma ſit diuiſio illicita: que eſt
cum q̄s ſe diuidit a papa ꝑ inobediētiā in his
q̄ licita ſūt ⁊ honeſta ⁊ ad iuriſdictōnē ſpectā
tia qm̄ ſi romanus pōtifex aliq̄ imperaret que
de ſe mala ſūt vtpote diuine legi aut fidei aut
animarū ſaluti cōtraria: in talibus diuiſio per
inobedientiā a romano pon. non foret illicita
nec ꝑ cōſequēs ſciſma eſſet dicēda. Secūdo ē
aduertendū ꝙ qꝛ nō q̄lib; inobediētia ſufficit
ad rōnē ſciſmatis cōſtituendā ſed q̄ ſit ꝑtinax
cū rebellione quadā. ideo recte inobedientia
illa ꝑ quā incurrit̄ ſciſma accipiēda eſt cū per-
tinacia quadā. Vn̄ Alexander de alis vbi ſu-
pra in ſecūdo dicit ꝙ ſciſma ꝓprie ſumptū di-
citur qn̄ pertinacit̄ recedit̄ ab obediētia capi
tis eccl'ie. Et beat⁹ Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. i. di
cit in reſpōſione ad argumentū ſecūdū: ꝙ nō
parere p̄ceptis cū rebellione quadā cōſtituit
ſciſmatis rationē. Dico aūt cū rebellione cū ⁊
ꝑtinacit̄ p̄cepta cōtemnit ⁊ iudiciū ei⁹ ſubire
recuſat. Sequit̄ in diffinitiōe ſciſmat̄: ab vni-
tate eccleſie ſcilicet totius ad differentiam
diuiſionis ſiue diſceſſus illiciti ab aliq̄ parti-
culari hoīm cōgregatōne ſiue ſocietate. talis
em̄ diuiſio a tali particulari fraternitate ſiue
ſocietate nō cōſtituit ſciſma niſi largo modo:
ſꝫ diſceſſio ab vnitate vniuerſalis eccl'ie q̄ dr̄
vnitas p̄ncipalis. Nam vnitas particularis
aliquoꝝ adinuicē ordinatur ad vnitatē eccle-
ſie ſicut cōpoſitio ſingulorum membrorum in
corpore naturali ordinat̄ ad totius corporis

vnitatē. Eſt autē notandū iuxta ſanctū Tho.
vbi ſupra ꝙ eccl'ie vnitas in duobus attēdit.
ſcȝ in cōnexione membroꝝ adinuicē ſiue in cō
municatione. ſcd'o in ordine oim̄ membroꝝ ad
vnū caput de qua vnitate Leo papa in tertio
ſmone ordinatōis ſue ita inq̄t. Licȝ vniuerſa
eccl'ia dei diſtinctis ordinata ſit gradibus vt
ex diuerſis mēbris ſacrati corpis ſubſiſtat in-
tegritas. nos tn̄ oms ſicut ait apl's in xp̄o ieſu
vnū ſumus nec quiſq̄ ſic ab alterius ita eſt di
uiſus officio vt nō ad connexionē ptineat ca-
pitis cuiuſlibet humilitas portionis: hec ille.
Diſcedere ergo ab iſto capite eccl'ie ē recede-
re ab iſta vnitate eccl'ie ſm illud ad Colo. ij.
Inflatus ſenſu carnis ſue ⁊ nō tenens caput
ex quo totū corpus p nexus ⁊ annexiones ſub-
miniſtratū ⁊ conſtitutū creſcit in augmentū
dei. hoc aūt caput eſt ip̄e xp̄s cuius vicē in ec-
cleſia gerit ſummus pōtifex. ⁊ ideo ſciſmatici
dicunt vt inq̄t ſanctus Tho. hi qui ſubeſſe re
nuūt ſummo pōtifici et qui mēbris eccleſie ei
ſubiectis cōmunicare recuſant. Ex q̄bus ma-
nifeſte colligitur ꝙ ſciſma ſit illicita diſceſſio
ab illa pncipali vnitate eccleſie qua. ſ. totum
eccleſie corpus ordinat ⁊ coadunat ad vnum
caput rectorē ⁊ ducem ſiue pncipē illi⁹. vnde
Cyprianus in epiſtola ad Florentiū. Inde. n.
ſciſmata oriunt dum ep̄s qui vnus eſt ⁊ peſt
ſupba quorūdam pſumptione contēnit ⁊ ho-
mo dignatiōe dei honoratus indignus homi
nibus iudicat. Item in epiſtola ad Gratianū
hec eēn ſunt initia hereticorū ⁊ ortus atq̄ co
natus ſciſmaticoꝝ male cogitātiū vt ſibi pla
ceant ppoſitum ſupbo tumore contēnant. ſic
de eccleſia recedit ſic altare pphanū foris col
locatur: ſic cōtra pacem chriſti ⁊ ordinationē
atq̄ vnitatē rebellat: h ille. hec aūt ſentētia
exemplariter patet in ſciſmate quod Chore
Dathan et Abyron cum cōplicibus ſuis fece
runt quod inde ortū habuit ꝙ ſubeſſe renue-
runt Moyſi duci iſrael et Aaron ſummo ſa-
cerdoti. de quo habet Numeri. xvi. Item ptȝ
in ſciſmate quod decem tribus fecerunt eo ꝙ
cotēpto rege ſuo alterū ſibi ſtatuerūt ſcilicet
Hieroboam. de quo. iij. Reg. xij. Hinc ratiōa
biliter dictum eſt ꝙ ſciſmatici veniūt dicendi
primo qui ſubeſſe renuūt ſummo pontifici q̄
caput eſt vniuerſalis eccleſie vt in. ij. li. multi
pliciter oſtēdimus. vnde Pelagius in. c. non
vos. xxiij. q. v. Quiſq̄s ab apoſtolicis diuiſus
eſt ſedibus in ſciſmate eſſe nō dubium eſt. vbi
dicit glo. ergo ſciſma eſt nō habere caput ro-
manam eccl'iam. vt. xxiij. q. i. hec eſt fides. et
c. quoniā vetus. vnde dominus Aymarus li-
bro ſuo de ſynodis ait iuxta atteſtationē ſan-

Qui ſciſmatici

ctoꝝ patrū Aug. ⁊ Pelagij pape illos indubi
tāter ſciſmaticos eſſe q̄cūq̄ diuiſi ſūt ab apo
ſtolica ſede. Quocirca dicit beat⁹ Calixt⁹ pa
pa in. c. nō decet. di. xij. Nō decet a capite mē-
bra diſcedere ſ iuxta ſcripture teſtimoniū oīa
mēbra caput ſequantur. Nulli vero dubiū eſt
ꝙ apoſtolica eccleſia mater ſit omniū aliarū
eccleſiarū a cuius vos regulis nullatenus cō-
uenit deuiare. Item beatus Greg. in. c. prece-
ptis. ea. di. inquit. Preceptis apoſtolicis non
dura ſuperbia reſiſtatur ſed per obedientiam
que a ſancta romana ⁊ apoſtolica auctoritate
iuſſa ſunt ſalutifere impleātur ſi eiuſdē ſancte
dei eccleſie que eſt caput noſtrū cōionem deſi
deratis. Et. j. rationē aſſignans. cum nulli du
bium ſit ꝙ nō ſolum pontificalis cauſatio ſed
cōis ſancte religionis relatio ad ſedē apoſto-
licam que eſt caput eccleſiarū ⁊ debeat referri
⁊ inde normā ſumere vnde ſumpſit exordium.
ne caput inſtitutionis videat omitti cui⁹ au-
ctoritatis ſanctionem oēs teneāt ſacerdotes
qui nolunt ab apoſtolice Petre ſup quā xp̄s
vl'em fundauit eccleſiā ſoliditate diuelli. hec
Grego. Hinc greci ⁊ Armeni ⁊ Jacobite ab
vnitate corporis xp̄i qđ eſt eccleſia abſciſi di-
cūtur: q: romanū pon. caput eorum nō cogno
ſcunt. Dicitur preterea ſciſmatici qui mēbris
eccleſie romano ponti. ſubiectis cōicare recu-
ſant. vnde Pelagius in. c. ſciſma. xxiiij. q. i. de
quibuſdā ſciſmaticis ita loquitur contra apl'i
cam ſedem temere credentes peſſima diuiſit
opinio. qđ ſciſma ſpecialiter eſſe beat⁹ denūci
at Aug. dicens de talib⁹ aduerſus auctorita-
tem eccleſiarū que ab apl'ica ſede accipere epi
ſtolas meruerūt temere credendo imaniſſimū
ſciſmatis crimen a ſe ppulſare nō potuerunt.
Patet ergo ꝙ ſciſma importet diuiſionem op
poſitā charitatis vnioni ⁊ ꝙ ſciſmatici illi di-
cant qui concordiā nō ſeruāt in eccleſie obſer
uantijs vt eccleſie prelatis obediant volētes
per ſe eccleſiam conſtituere ſingularem. vt di
cit ſanctus Tho. in. iiij. di. xiij.

Capitulū. ij. In qua obijcitur contra poſita in prece-
denti capitulo.

Cap. II

V
T eorum que ſu
perius diximꝰ ſplēdidior habea-
tur intellectus: inducemus ali-
quas aduerſarioꝝ obiectōes cō
tra predicta ⁊ reſpōdebim⁹ in ſequenti. c. In
primis obijcitur contra hoc quod dicit ꝙ ſciſ-
ma locū habeat in eccleſia dei. Primo ſic.
vbi nulla poteſt eſſe diuiſio ſciſma qđ diuiſio-
nem ſonat ſiue ſciſſurā nō habet locū. ſȝ in ec-
cleſia dei nō poteſt eſſe diuiſio quia cū ſit vna

Argu. primū

vt patet Canticoꝝ.vi. Una eſt colūba mea. ⁊ in ſymbolo dr̄. Credo vnā ſanctā catholicam ⁊ apoſtolicā eccl'iam. ⁊ in vnitate ſciſſura eſſe nō poteſt. vt in.c. ſciſma.xxiiij.q.i. dicit ſanct⁹ papa Pelagus. ſequit̄ ꝙ in eccl'ia dei ſciſma nō habeat locum. conſequētia videtur nota.

Secundū Secūdo ſic cōfirmādo rōnem. tunica xp̄i q̄ figurabat eccl'iam incōſutilis fuit ⁊ contexta deſup ꝑ totum: vt habet̄ Job.xix. ⁊ in glo. idē in.c. ſicut.xxvi.q.vij. dr̄. Sicut dn̄i veſtimentū ſciſſum nō eſt ſed de eo ſortiti ſunt: ita nec eccleſia ſcindi debet q2 in vnitate tota conſiſtit ḡ idem quod ꝑus.

Tertiū Tertio arguit̄ ꝯtra diffinitionē illam ſciſmatis videlꝫ ꝙ ſciſma ſit illicita diſceſſio ab vnitate eccl'ie. q2 ſi iſta diffinitio eſſet bona ſequeretur ꝙ q̄libet peccator xp̄ianus in peccato mortali eſſet ſciſmaticus. ſed h̄ eſt falſum. ḡ ⁊c. ꝯſequētia tn̄ patet: quoniā peccatū mortale ſciſſurā ⁊ quādam diuiſionē dicit a deo. ⁊ ꝑ ꝯſequēs ab eccleſia q̄ eſt ſponſa dei. ſm̄ illud Eſa.lix. Pctā veſtra diuiſerūt inter vos ⁊ deum veſtrū.

Quartū Quarto arguitur contra diffinitionē datā per Hoſtien. cum dr̄ ꝙ ſciſma ſit illicita diuiſio ꝑ inobedientiā ab vnitate eccleſie facta: q2 ſi iſta diffinitio eſſet bona ſequeret̄ ꝙ oēs trāſgreſſores canonū ⁊ p̄ceptoꝝ apoſtolice ſedis forent ſciſmatici. h̄ hoc eſt falſum vt manifeſtū eſt. ḡ et diffinitio p̄fata ex qua ſequit̄. ꝯſequētia tn̄ videt̄ nota.

Quintum Quinto arguit̄ cōtra id quod dictū eſt ꝙ diffinitio illa intelligat̄ de ptinaci inobedientia cuiuſmodi nō eſt oīs iobedietia trāſgredientium p̄cepta apoſtolice ſedis. Contra. inobediētia cum ptinacia nō videt̄ ſufficere ad conſtituendū aliquē ſciſmaticū al's oīs excōmunicatus diceret̄ ſciſmaticus cū excōmunicatio nō ferat̄ niſi cōtra cōtumacem. iuxta.c. abſit.x.q.iij. quod tn̄ eſt falſum. ergo diffinitō illa eſt inſufficiens.

Sextum Sexto arguit̄. ſciſma dr̄ illicita diuiſio ab vnitate p̄ncipali eccleſie vt fuit declaratum in p̄cedenti.c. ſed p̄ncipalis vnitas attendit̄ quo ad xp̄m queꝫ deus dedit caput ſup oēm eccl'iam. ad Ephe.i. ⁊ non quo ad papā: quo etiā mortuo eccleſia ſemꝑ mā̄et vna vnitate fidei ſpei et charitatis. ḡ ſciſma nō videt̄ bene diffiniri ꝑ hoc ꝙ ſit diuiſio ab apoſtolica ſede ſiue a ſummo pōtifice. ſed per hoc ꝙ ſit diuiſio a xp̄o.

Septimū Septimo ſic. cum fideles abinuicē diuidant̄ ꝑ diuerſas ſn̄ias de agēdis manēte vna ⁊ eadē fide apud omnes: nō videt̄ magis vna pars eoꝝ dici eccleſia q̄ alia cū apud vtroſqꝫ vna ⁊ eadē fides maneat indiuiſa ⁊ dicat Hiero. ſup ps.cxxxiij. Eccl'ia eſt vbi fides vera eſt. nō ḡ vident̄ magis dicēdi ſciſmatici iſti q̄ illi.

Octauum Octauo ſic. dicitur Mat.xviij. vbi duo vel tres ꝯgregati fuerint in noīe meo in medio eoꝝ ſuꝫ. ex hoc arguit̄ ſic Apud illos eſt dicēda eſſe eccl'ia in quoꝝ medio eſt xp̄s. ſꝫ apud oēs fideles etiā in duas ꝑtes diuiſos pn̄t aliqui cōgregari in noīe xp̄i. ḡ apud illos etiam dicēda eſt eccleſia.

Capitulū.iiij. In quo rn̄detur obiectionib⁹ factis.

Cap. III Refatis obiectionibus facile eſt reſpōdere. vnō dicim⁹ in primis ꝙ ſciſma locuꝫ habet in eccleſia ſicut notiſſimū eſt ex ſuperi⁹ dictis in primo.c. vn̄ etiā ap̄lus .i. Cor.xij. inquit. Ne ſciſma ſit in corpe glo.i. in eccleſia in qua debet eē vnitas. Uerū notandū ꝙ cum ſciſma dicit̄ habere locū in eccleſia nō eſt intelligendū ꝙ eccleſia ipſa ꝓprie diuidatur ita ꝙ eccl'ia que vna eſt diuidat̄ in pl'es eccl'ias. vnde Cyprian⁹ in epiſtola de vnitate eccleſie dicit. Un⁹ deus eſt xp̄us vnus ⁊ fides vna ⁊ plebs in ſolidā vnitatem cōcordie glutino copulata: ſcindi vnitas nō pōt nec corpus vnū diſcidio cōpaginis ſeparari diuulſis laceratione viſcerib⁹ in fruſta diſcerpi. hec Cyprianus. Sed hoc modo dicit̄ habere in eccleſia locuꝫ ſciſma: q2 ab vnitate qua oēs fideles xp̄i inſtitutione diuina ordinati ⁊ coadunati ſunt ſub vno ipſius eccleſie capite videlꝫ ro. ponti. ſm̄ illud Job.x. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtor cōtingit aliquē vel aliquos fideles diuidi vel ſeparari ꝑ inobedientiā pertinacem cum rebellione quadā ⁊ cōtradictione ſubeundi iudiciū eius. Secūdo dicim⁹ ꝙ diffinitiones aſſignate ſciſmatis ſunt cōuenientes iuxta intelligētiam ſuperius datā. vnde dicendū eſt ad rationes in cōtrariū.

Ad primum Ad primā cū dicit̄ ꝙ in eccleſiā nulla cadit diuiſio: reſpondet̄ ꝙ licet verū ſit vt prediximꝰ ꝙ eccl'ia ꝓprie nō poſſit diuidi cū tota in vnitate cōſiſtat ⁊ in vnitate diuiſio ⁊ diſceſſio eſſe nō pōt: vt dicit papa Pelagi⁹ in.c. ſciſma.xxiiij.q.i. nihilomin⁹ ab eccleſie vnitate diuiſio ⁊ diſceſſio eē poteſt ⁊ talis diuiſio rōnem ſciſmatis cōſtituit. vn̄ ſciſma a ſciſſura vocatū ē: nō q̄ fiat ꝓprie in eccleſia: ſꝫ que fiat ab vnitate eccl'ie vt ſuperi⁹ pleni⁹ explanauim⁹.

Ad ſcdm Ad ſecūdam cū arguit̄ de tunica xp̄i ⁊c. reſpōdetur ꝙ nō ideo dr̄ eccleſie charitas ſiue vnitas deſignari per incōſutilem tunicā xp̄i ꝙ null⁹ ab ea diuidi vel ſepari poſſit. h̄ q2 vt dicit Aug. ſup Jo. ⁊ habet̄ in glo. eccleſia ſcindi nō debeat ſicut nec veſtis illa ſciſſa fuit. vn̄ ait. Merito veſtis q̄ ſignificat̄ eccl'ia deſup ꝯtexta ꝓhibet̄: incōſutilis aūt ne aliqn̄ diſſuat̄: ⁊ ad vnū peruenit q2 in vnū oēs colligit. hec ille. Nihilomin⁹ quantūcunqꝫ aliq̄ ab

ea recedāt ſemꝑ manet eccl'ia cū nulla eſſe nō
poſſit. vt inq̄t Aug.in.c.pudēda.xxiiij.q.i.vñ
Ad tertium rō nō ꝓcedit. Ad tertiā cū arguit̄ ꝙ ꝑ pec-
catum fiat diuiſio hoīs a deo ⁊c.⁊ tñ non oīs
pctōr eſt ſciſmaticus.reſpondet̄ iuxta ſanctū
Tho.in.ij.ij.q.xxxix.ar.i.negādo ꝯñam.⁊ ratō
eſt:quia diuiſio hoīs a deo ꝑ pctm̄ nō eſt intē
ta a peccāte ſed ꝑter intentionē eius accidit
ex inordinata cōuerſione eius ad cōmutabile
bonū. Sicut aūt in naturalibus id quod eſt ꝑ
accidēs nō cōſtituit ſpēm:ita etiā nec in rebꝰ
moralibus.in q̇bus id quod eſt intētum eſt ꝑ
ſe:quod aūt ſequit̄ ꝑter intentionē eſt quaſi ꝑ
accidēs.⁊ ideo diuiſio illa hoīs a deo ꝑ pecca
tum cuꝫ nō ſit intēta ꝑ ſe a peccāte nō eſt ſciſ
ma ꝑ ſe loquēdo:nec pctōr q̇libet eſt dicēdus
Ad quartum ꝑ ſe ſciſmaticus. Ad quartā cum arguit̄ ꝙ
ſi illa diffinitio Hoſtieñ. eſſet bona quilibet
tranſgreſſor canonū eſſet ſciſmaticus. reſpon
detur negādo ꝯñam ⁊ rō eſt qm̄ vt ſupra expo
ſuimus in ꝑmo.c.diffinitō illa nō loquitur de
quacūq̧ inobediētia ſed de inobediētia ſim-
pliciter ⁊ ꝑtinaci ſicut dictū eſt.⁊ dico ſimpli
citer:quia vt dñs Petrus de palude dicit in
iiij.di.xiij.qui in vno articulo nō obedit nō ꝓ-
pter hoc ſciſmaticus ſtatim reputat̄: puta ſi
adulterā ſtatim nō dimittit aut aliq̇d hmōi.
dico aūt ꝑtinaci cuꝫ ſcꝫ ꝑcepta contēnit apo-
ſtolice ſedis ⁊ iudiciū eius ſubire recuſat.hoc
autem nō facit quilibet inobediēs preceptis
apoſtolice ſedis ſue q̇libet canonū trāſgreſſor
et ideo nō omnis tranſgreſſor canonū dicitur
Ad quintum ſciſmaticus. A quintā cuꝫ arguit̄ ꝙ ex illa
diffinitione ſequat̄ ꝙ omnis excōmunicatus
foret ſciſmaticus negat̄ ꝯſequētia. Tum quia
cōtumacia in vno articulo nō arguit ſimplici
ter diſceſſum ab vnitate eccleſie ſiue ab obe-
dientia capitis eccleſie. ſicut nec oīs inobe
dientia quemadmodū ſupradiximus. Tum ſe
cundo quia nō in omni cōtumacia importat̄
illa ꝑtinacia cū rebellione que conſtituit ſciſ-
Ad ſextum matis rōnem. Ad ſextam cum arguit̄ ꝙ ꝑn
cipalis vnitas eccl'ie attendat̄ reſpectu xp̄i ⁊
nō romani pontificis. reſpondet̄ negādo mi-
norem.videlꝫ ꝙ nō attendat̄ vnitas eccleſie
in ordine ad ſummū pontificē. Pro quo notā
duꝫ ꝙ quemadmodū duplex diſtinguit̄ influ
xus in membra corpis eccleſie.ſcḋm ꝙ in ſupio-
ribus li.ij.⁊.c.xxiij.notauimus. videlꝫ interior
ſcḋm quē gratia ⁊ virtutes atq̧ alia ſpiritualia
dona membris eccleſie infundunt̄.⁊ alter ex-
terior qui attendit̄ quātuꝫ ad exteriorē guber
nationē.ita dupl'r poteſt ꝯſiderari et attendi
vnitas corpis eccl'ie. Uno modo q̄ꝫtum ad in
fluxū interiorē ⁊ hoc mō cū ſolꝰ xp̄s ſit caput
eccleſie ita in ordine ad ip̄m tm̄ attēditur vni
tas eccleſie. Alio modo poteſt in eccleſia que
eſt multitudo fideliū attendi vnitas q̄ꝫtum.ſ.
ad influxum exteriorem ⁊ ſic vnitas eccl'ie at-
tendit̄ in ordine ad vnū qui toti eccleſie tanq̄
princeps ⁊ caput loco xp̄i p̄ſideat.ſicut āpliſſi
me tā li.primo.c.vi.q̄ꝫ.ij.c.ij.prediximꝰ.de qua
vnitate beatꝰ Cyprianꝰ in.c.loq̇tur dñs.xxiiij.
q.i.ita dicit. Loquitur dñs ad petruꝫ ego dico
tibi q: tu es petrus ⁊ ſuper hanc petram edifi
cabo eccleſiam meā.ſuꝑ vnū edificauit eccle-
ſiam ⁊ q̄uis apoſtolis oībus poſt reſurrectio-
nem ſuā parem (id eſt ſilēm) ꝑtātem tribuat
et dicat. Sicut miſit me pater ſic ⁊ ego mitto
vos.accipite ſpiritūſanctū:tñ vt vnitatē ma-
nifeſtaret vnitatis eiuſdē originem ab vno in
cipientē auc̄te ſua diſpoſuit.hec Cyprianus.
Hec aūt vnitas que attēditur penes principa
lem xp̄i vicariū nō eſt dicta principalis reſpe-
ctu illius que eſt in ordine ad xp̄m:ſꝫ reſpectu
illiꝰ ꝑticularis vnitatis que eſt membroꝝ ad
inuicē.ſicut in primo.c.eſt expoſitū. Qđ dicit̄
mortuo papa adhuc eccleſia manet vna. non
obuiat:qm̄ licet actualis habitudo totiꝰ eccle
ſie ad hanc ꝑſonam pape deficiat ꝑ mortē hu
ius perſone ſemꝑ tñ manet ad ap̄licam ſedeꝫ
que nunq̄ moritur. vt habet̄ extra de reſcrip.
ca.gratioſe ⁊ habitualis ad perſonā eligendā
ſicut de hac re plenius diximus in.ij.li.c.viij.
Ad ſeptimā cū arguitur ꝙ nō magis dicē- Ad ſeptimum
da ſit eccleſia hec pars q̄ꝫ illa ⁊c.reſpōdetur ꝙ
aſſumptū eſt falſum:qm̄ cum eccleſia vna ſit ⁊
ſcindi nō poſſit ⁊ vnitas eius vt ſupra expoſi-
tū eſt conſideret̄ ex ordine ꝑ obedientiam ad
vnū caput ⁊ rectorem eius:illi ſoli dicēdi ſunt
eccleſia xp̄i in quibꝰ manet ordo ille obedien
tie ad illū rectorem vices xp̄i gerētem. Alij ve
ro ab hmōi vnitate ſe diuidentes nō poſſunt
dici eccleſia xp̄i qđ clariſſime nobis ſanctꝰ Cy
prianus teſtat̄ in ep̄la ad Magnū ita dicēs.
Dñs inſinuās nobis vnitateꝫ de diuina auc̄te
veniētem ponit ⁊ dicit. Ego ⁊ pater vnum ſu
mus.ad quā vnitatem redigens eccleſiā ſuaꝫ
denuo dicit. Et erit grex vnꝰ ⁊ vnus paſtor.ſi
aūt grex vnus eſt quo modo pōt gregi ānume
rari qui in numero gregis nō eſt. Itēꝫ in ep̄la
ad Florentiū.dñs quoq̧ in euāgelio cū eum lo
quentē diſcipuli derelinquerent cōuerſus ad
duodecim dixit. Nūquid ⁊ vos vultis ire? rn̄-
dit ei Petrus dicens. Dñe ad quem ibimꝰ ver
buꝫ vite eterne habes:⁊ nos credimꝰ ⁊ cogno
uimꝰ:q: tu es filius dei viui.loq̇tur illic petrꝰ
ſuper quē edificata fuerat eccleſia:eccleſie no
mine docēs ⁊ oſtendēs q: ⁊ ſi cōtumax ac ſuꝑ
ba obedire nolentiū multitudo diſcedat. ec-

cleſia tn̄ a xp̄o non recedit. ⁊ illi ſunt eccleſia
plebs ſacerdoti adunata ⁊ paſtoꝛi ſuo grex ad
herens. vnde ſcire debes ep̄m in eccl'ia eſſe et
eccl'iam in ep̄o ⁊ qui cū ep̄o nō eſt in eccleſia
nō eſt. quod etiā ponit᷑. vij. q. i. Ad idē eſt bea-
tus Aug. qui vt deducit papa pelagius in. c.
pudēda. xxiiij. q. i. ita dicit. Si nullo modo po-
teſt dici eccl'ia vbi ſciſma eſt reſtat vt quoniā
eccleſia nulla eē nō poteſt: ea ſit quā in ſedis
apoſtolice ꝑ ſucceſſiones ep̄oꝝ radice cōſtitu-
tam hoīm nulloꝝ malicia vllo modo valeat
extinguere. Item idē Pelagius in. c. ſciſma.
ad ſummā aut illos eſſe eccl'iam creditis ⁊ cū
due eccleſie eſſe non poſſint nos quod abſit
ſciſmaticos iudicabitis: aut ſi verā in apoſto-
licis ſedibus eſſe cōſtat eccl'iam ⁊ illos ab vni-
tate diuiſos cognoſcite ⁊ cōmunionis ꝗſtio-
nem eſſe ſublatā quā veram niſi in vnitate cō-
ſtat eſſe nō poſſe. Noli ergo quaſi nulla ſciſma-
ticorum ⁊ eccl'ie differētia ſit velle indifferen-
ter vtroꝛūqꝫ ſacrificijs ſatiari. nō eſt xp̄i coꝛp⁹
ſcꝫ quo ad effectū quod ſciſmaticus cōficit ſi
veritate duce dirigimur. nec eīn diuiſum eſſe
xp̄m poterit quiſqꝫ ſine apoſtoli reprobatōne
confingere. vnā aūt vt ſepe dictū eſt que xp̄i
coꝛpus eſt conſtat eſſe eccl'iam que in duo vel
plura diuidi nō poteſt. ſimul eīn cum ab ea ꝗſ-
qꝫ diſceſſerit eccleſia eſſe deſiſtit. Ad illud xo
quod arguebat᷑ ꝙ maneret eadē fides. reſpō-
detur ꝙ nō ſufficit fides ſola infoꝛmis ad hoc
ꝙ ꝗs in eccl'ia xp̄i eſſe dicat᷑ ſed requirit᷑ ꝙ ma-
neat in vnitate eccl'ie que attendit᷑ in oꝛdine
ad caput eccl'ie ⁊ ita quod ſubſit iuxta chꝛiſti
oꝛdinationē capiti eccl'ie quod eſt ro. pon. vn̄
beat⁹ Cyp̄a. in ep'la ⁊ hr̄ i. c. deniqꝫ. vij. q. i. Cū
vero eūdē quē nos deum patrē eūdē filiū: eū-
dē ſp̄m ſcm̄ ⁊ noſſe ſciſmatici dicunt᷑ nec h᷑ ad
iuuare tales pōt. Nā ⁊ Choꝛe ⁊ Dathā ⁊ Aby-
rō cū ſacerdote aarō ⁊ moyſe eūdē deum no-
uerāt pari lege ⁊ religione viuētes: vnū verū
deum qui colendus atqꝫ inuocādus fuerat in-
uocabant, tamē qꝛ loci ſui miniſterium tranſ-
greſſi cōtra Aaron ſacerdotē qui ſacerdotiuꝫ
legitimū dignatione dei atqꝫ oꝛdinatione ꝑ-
fecerat ſacrificādi ſibi licētiam vendicauerūt
diuinitus ꝑcuſſi penas ſtatim ꝓ illicitis cona-
tibus rependerūt nec potuerūt rata eſſe ⁊ ꝓ-
ficere ſacrificia irreligioſe ⁊ illicite cōtra ius
diuine diſpoſitionis oblata: hec ille. Quocir-
ca beatus Hieronymus huic ſententie fauet
ſcribens ad Damaſum papā. ⁊ habet᷑ in. c. qm̄
vetus oriens. xxiiij. q. i. Cum ſucceſſoꝛe piſca- *Alij ꝓuiſū ⁊ cōionē ꝯſortioꝛ legūt*
toꝛis ⁊ diſcipulo xp̄i loquoꝛ ego nullū p̄mium
niſi xp̄ꝫ ſequēs beatitudini tue. i. cathedre pe-
tri cōioni cōſentioꝛ: ſup illam petrā fundatā
eccleſiam ſcio quicūqꝫ extra hanc domū agnū
comederit ꝓphanus eſt. ſi quis in archa Noe
nō fuerit peribit regnante diluuio. ⁊. ī. quicū-
qꝫ tecum nō colligit ſpargit: hoc ē qui xp̄i nō ē
antixp̄i eſt. Item hui⁹ ſentētie eſt beatus Am-
bꝛo. ſup ep'lam ad Thi. c. iij. Scribo tibi vt ſci-
as quō eccleſiā oꝛdines que eſt domus dei vt
cū totus mūdus dei ſit eccleſia: tn̄ domus ei⁹
dicat᷑ cuius hodie rectoꝛ eſt Damaſus. Mūd⁹
nāqꝫ p̄uaricationis eſt diuerſo turbat⁹ erro-
re ideo illic neceſſe eſt dicat᷑ eſſe dom⁹ dei ⁊ ve-
ritas vbi ſm̄ voluntatē ſuā timet᷑. Ad dictum
aūt Hiero. dicētis. Ibi eccleſia vbi fides. rn̄-
detur vt dictū eſt ꝙ verū eſt dū tn̄ ab vnitate
eccleſie nō recedat᷑. Vel dicendū ꝙ intelligit᷑
de fide nedum ad deū: ſed etiam quo ad eccle-
ſiam: erga quā fidem. i. fidelitatem ſciſmatici
ſeruare nō tenent᷑ qui ab vnitate eccl'ie mem-
bꝛa ei⁹ diuidi patiunt᷑. vt i. c. aduocauit. xxiiij.
q. i. Ad octauā rationē reſpōdet᷑ negando *Ad octauum*
minoꝛē videlꝫ ꝙ in nomine xp̄i poſſent dici cō-
gregati quicūqꝫ ſunt diuiſi ab vnitate eccleſie
⁊ obediētia vicarij ieſu xp̄i. vnde in. c. audiui-
mus. xxiiij. q. i. dicit Alexander ſecūdus. Xp̄s
nō habitat in coꝛdibus eoꝛum qui ſuperbe ſin-
gularitatem ſecuti a coꝛpoꝛis xp̄i compage ſe
metipſos abꝛumpunt. vnde beatus Cypꝛian⁹
quia p̄fate auctoꝛitatis vana interpꝛetatio-
ne tempoꝛe ſuo quidam ſciſmatici decipiebā-
tur. reſpondit hoc modo. Comptoꝛes euāge- *Alij corruptores legunt*
lij atqꝫ interpꝛetes falſi extrema ponūt ⁊ ſupe-
rioꝛa pꝛetereunt partem memoꝛes ⁊ partē ſub
dolo compꝛimētes vt ipſi ſicut ab eccleſia ſciſ-
ſi ſunt ita capituli vnius ſententiam ſcindunt
dominus enim cum diſcipulis ſuis vnitatem
ſuaderet ⁊ pacem dico inquit vobis: qꝛ ſi duo
ex vobis conuenerint in terra de omni re que-
cūqꝫ petieritis contingant vobis a patre meo
qui in celis eſt: vbicunqꝫ enim duo fuerint aut
tres collecti in nomine meo ego ſum cum eis.
oſtendit nō multitudini: ſed vnanimitati de-
pꝛecātium plurimū tribui. Si duo īquit de vo-
bis conuenerint in terra ⁊c̄. vnanimitatē pri⁹
poſuit concoꝛdiam pacis ante pꝛemiſit vt ita
conueniat vobis fideliter ⁊ firmiter docuit.
Quo modo autem poteſt ipſe cum alio conue-
nire qui cum coꝛpoꝛe ipſius eccleſie ⁊ cum vni-
uerſa fraternitate nō conuenit: quomodo au-
tem poſſunt duo aut tres in nomine chꝛiſti col-
ligi quos conſtat a chꝛiſto ⁊ ab eius euāgelio
ſeparari? Hec Cypꝛianus in cap'lo Alienus.
xxiiij. queſtio. i.

Capitulū. iiij. In quo oſtenditur quomodo differat
Sciſma ab Hereſi.

Cap. IIII

ſ

Sicut eniȝ fides et charitas ſunt diuerſe ꝟtutes ꝙuis quicū̄ꝗ caret fide careat charitate. ita etiā ſciſma ⁊ hereſis ſunt diuerſa vitia ꝙuis quicū̄ꝗ eſt hereticus ſit etiā ſciſmaticus. ſed nō conuertit̄. propria aūt differētia hoꝝ ſumēda eſt ſm ea q̇b⁹ vtrū̄ꝗ p ſe ⁊ directe opponit̄. Opponit̄ autē hereſis fidei. ſciſma ꝟo vnitati eccl̄iaſtice charitatis. Unde recte inter hereſiȝ ⁊ ſciſma aſſignat̄ differētia penes hoc ꝙ hereſis ſit ꝑuerſum dogma circa ea que ſunt fidei. ſciſma ꝟo ſciſſurā dicit ab vnitate eccl̄iaſtica. ⁊ h̄ eſt qđ Hiero. dicit in epiſtola ad Gal̄. ⁊ inducitur a Gratiano. xxiiij. q. iij. c. iter hereſim. Inter hereſim ⁊ ſciſma hoc intereſſe arbitror: ꝙ hereſis ꝑuerſum dogma habet. ſciſma poſt ep̄aleȝ diſceſſionē ab eccl̄ia pariter ſeparat. Un̄ beatus Augu. in libro cōtra Fauſtū diſtinguens inter ſciſma ⁊ hereſim ita dicit. Sciſma ē eadem opinantē ac eodē ritu colentē quo ceteri ſolo cōgregatiōis delectari diſcidio. Hereſis vero diuerſa opinat̄ ab his que catholica credit eccleſia. Item idem btūs Aug. in lib. queſtionū euangelioꝝ differentiā aſſignās inter hereticos malos catholicos ⁊ ſciſmaticos ita dicit. Inter hereticos et malos catholicos h̄ intereſt ꝙ heretici falſa credūt: illi aūt ꝟa credentes nō ita viuūt vt credūt. Solet aūt q̄ri etiā ſciſmatici q̇d ab hereticis diſtent et hoc inueniri ꝙ ſciſmaticos nō fides diuerſa facit ſed cōmunis dirupta ſocietas. Item hanc eādem diſtinctionē ponit beatus Aug. in libro de fide ⁊ ſymbolo ita dicēs. Credim⁹ ſanctaȝ eccl̄iam vtiq̄ catholicā ⁊ apoſtolicam. Nam heretici ⁊ ſciſmatici cōgregationes ſuas etiā eccleſias vocāt. ſ; heretici falſa de deo ſentiēdo ipam fidem violāt. Sciſmatici aūt diſſenſionibus ſuis iniquis a fraterna charitate diſſoluūt ꝙuis ea credant q̄ credimus. Quapropt̄ nec heretici nec ſciſmatici ꝑtinēt ad eccleſiam. veruȝ ſicut amiſſio charitatis eſt via ad amittendū fideȝ ſm illud. i. ad. Thimo. i. A q̄bus quidā abeūtes ſciȝ a charitate conuerſi ſunt in vaniloquiū. ita etiaȝ ſciſma via eſt ad hereſim. vn̄ Hiero. vbi ſupra ſubdit ꝙ ſciſma a ꝑncipio aliqua in parte pōt intelligi diuerſum ab hereſi. Ceterū iam inueteratū ſiue cōtinuatū nullū ſciſma eſt niſi ſibi aliquā hereſim cōfingat vt recte ab eccleſia receſſiſſe videat̄: hec Hiero. Cui ſentētie btūs Aug. conſonans ſic cōtra Creſconiū grammaticū ait. Inter ſciſma ⁊ hereſim magis eā diſtinctōeȝ approbo qua d̄r ſciſma eē recens ꝯgregatōis ex aliqua ſentētiarū diuerſitate diſſenſio. nec em̄ fieri poteſt niſi diuerſum aliq̇d ſequāt̄ qui faciunt: hereſis etiā eſt ſciſma inueteratū. hec ille. Cōſiderato aūt hoc ꝙ ſciſma ſit via ad hereſim glo. in. c. inter hereſim. xxiiij. q. iij. dicit etiam q̄ſi oēs doctores iuriſte dicūt ꝙ differētia inter ſciſma ⁊ hereſim ſit q̄ eſt iter diſpōeȝ ⁊ habitū. ⁊ q: oīs heretic⁹ ē ſciſmatic⁹ ⁊ nō ecōuerſo: ſicut differētia inter gen⁹ ⁊ ſpeciē. h̄ vero licet aliquo modo habeant veritatē capiendo nomen ſciſmatis gn̄aliter: nō tn̄ capiendo ꝓprie eſt verū ꝙ talis ſit differētia iter ſciſma ⁊ hereſim qualis eſt inter diſpoſitionē ⁊ habitū aut genus ⁊ ſpeciem: qm̄ licet ſciſmatis nomen gn̄aliter ſumptū ꝓut. ſ. ſumit̄ pro qualib; diſceſſiōe illicita ſm quē modū ſumit̄ Exo. xx. Non edificabis altare de lapidib⁹ ſectis. vbi dicit glo. ſecti lapides ſunt qui vnitatem ſcindunt: poteſt eſſe gen⁹ ad hereſim. nō tn̄ ſciſma ꝓprie ſumptū prout. ſ. dicit receſſum cū pertinacia ab obediētia eccleſie quantūcū̄ꝗ ſimul concurrat cum hereſi ſemꝑ diſtat tn̄ ſpecie ab ea cū ſint peccata ſpecie diſtincta qđ non eſt de diſpoſitione ⁊ habitu genere ⁊ ſpecie. licet vt dictū eſt ſupra ſciſma etiā etiam ꝓprie ſumptū via ſit ad hereſim qm̄ ſciſmaticus diu eſſe nō poteſt niſi ſibi aliquam hereſim confingat in defenſionē diſſenſionis ſue. Ex quib⁹ cōfutatur ſententia aliquoꝝ iuriſtarū qui nō intelligētes diſtinctionē ſpecificā hoꝝ peccatoruȝ dicūt ꝙ ſciſma tranſit in hereſim quaſi ſubſtātialiter vnum in reliquum.

Capitulum. v. De grauitate peccati ſciſmatis ſiue ſciſmaticorum.

Cap. V

q

Uā grauiſſimū aūt ſit peccatū ſciſmatis ac oculis diuine maieſtatis deteſtabile facile ex atteſtationib⁹ ſcrōꝝ patrū colligitur ac ex multis alijs. Dicit enim Aug. contra ep̄l̄am Parmeniani ꝙ ſacrilegium ſciſmatis oīa ſcelera trāſgredit̄. ⁊ libro q̄rto cōtra Creſconiū grāmaticū dicit ꝙ malum ſciſmatis Cyprian⁹ idolatrie cōparauit. Aggrauatur ergo in primis ſciſmatis peccatum eo ꝙ ſciſmatici hoſtes dei ſpecialiter dicūtur Ait em̄ Cyprian⁹ in epiſtola vt habetur in. c. alienus. xxiiij. q. i. Alienus eſt prophan⁹ eſt hoſtis eſt: habere nō poteſt deū patrem qui vniuerſalis eccleſie nō tenet vnitatem. Secundo oſtēditur grauitas huius peccati eo ꝙ ſingulariter odiſſe dicit̄ dn̄s: imo etiam proiicere ciuitates ⁊ ſacrificia ſciſmaticoꝝ. vnđ dn̄s de eis per Amos ꝓpheram loquens. c. v. quod tranſfert Gratianus in. c. odit. xxiiij. q. i. ita in

quit. Odi ⁊ ꝓieci feſtiuitates veſtras et non
capiā odorē cetuū veſtrorum ꝙ ſi obtuleritis
mihi holocauſtomata ⁊ munera veſtra nō ac
cipiam ⁊ vota pinguiū veſtroꝝ reſpuā. Odit
aūt dn̄s inquit Hiero. ⁊ nō ſolū odit ſed proij
cit feſtiuitates eoꝝ qui nō celebrant feſtiuita
tem dei. ſed ſuas. ⁊. j. Et ſi holocauſta obtule-
rint vt videant̄ ieiunare dare elemoſynas pu
diciciam polliceri que holocauſta ſunt tn̄ a nō
ea ſuſcipit dn̄s. Nam nō ſacrificioꝝ magnitu
dinem ſeu offerentiū merita ⁊ cauſas dijudi-
cat. Item btūs Aug. hoc idem teſtat̄ in de fi-
de ad Petrū. Firmiſſime tene ⁊ nullaten⁹ du
bites quēlibet ſciſmaticū ſiue hereticū in no-
mine patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti baptizatuȝ ſi
eccleſie nō fuerit aggregatus quātaſcūqȝ ele-
moſynas fecerit. ⁊ ſi ꝓ xp̄i nomine etiam ſan-
guinē fuderit nullatenus poſſe ſaluari. Om̄i
em̄ homini qui eccl̄ie nō tenet vnitatem nec
elemoſyna quātūlibet copioſa neqȝ baptiſm⁹
neqȝ mors ꝓ nomine xp̄i ſuſcepta ꝓficere po-
terit ad ſalutē qm̄ in eo vel heretica vel ſciſma
tica ꝑuerſitas ꝑſeuerat que ducit ad mortem
Nimirū ſi ſciſmaticoꝝ ſacrificia ⁊ oblatōnes
nō acceptet altiſſimus: qm̄ vt inquit Cypria
nus in quadā epiſtola. Nihil pōt eſſe gratum
⁊ firmū apud deū quod illi faciūt quos de⁹ ho
ſtes ⁊ aduerſarios ſuos dicit in euangelio ſuo
ponēs. Qui nō eſt mecū aduerſum me eſt ⁊ q̄
nō colligit mecū ſpargit. Ceterū ſciſma oſtē-
ditur grauiſſimū. Cum qȝ tunicā dn̄i incōſuti
lem quā milites Pilati nō fuerūt auſi ſcinde
re ſciſmatici xp̄i crucifixorib⁹ crudeliores vni
tatem eccl̄ie ꝑ illā ſignificatā ſcindere preſu-
mūt. Contra quos btūs Augu. in epiſtola ad
Seuerinū cōtra ſciſmaticos ita inquit. Qua
re diuiſores veſtimētoꝝ dn̄i eſſe vultis ⁊ tuni
cam illam charitatis deſuꝑ contextaȝ quam
nec ꝑſecutores eius diuiſerunt tenere cū toto
orbe nō vultis. Et beatus Cyprianus in ep̄la
de vnitate eccleſie. Quis ſic ſceleratus ⁊ per
fidus quis ſic diſcordie furore veſanus vt aut
credat ſcindi poſſe aut audeat ſcindere vni-
tatem dei veſtem dn̄i eccl̄iam xp̄i. monet nos
ip̄e in euangelio ⁊ docet dicens. Et erit vnus
grex ⁊ vnus paſtor. Ceteruȝ grauitas huius
ſceleris ſciſmatis oſtendit̄ ex eo ꝙ ſciſmatici
vident̄ negare fidē xp̄i, vnde Ambro. ⁊ habe
tur in. c. aduocauit. xxiiij, q. i. loquēs de Cyp̄a
no ita dicit. Nō putauit fidem eſſe in ſciſma-
te. nam ⁊ ſi fidē erga deum tenerēt. ſ. ſciſmati-
ci tn̄ erga dei eccl̄iam nō tenebāt cui⁹ patie-
bant̄ velut quoſdā artus diuidi ⁊ mēbra lace
rari. Etem̄ cū ꝓpter eccl̄iam xp̄s paſſus ſit et
corpus xp̄i ſit eccl̄ia nō videt̄ ab his exhiberi
fides xp̄o a quibus euacuatur paſſio eius atqȝ
diſtrahit̄. Ampli⁹ grauitas hui⁹ ſceleris at
tendit̄ ex eo ꝙ videt̄ eſſe īfirmitas deſperata.
vn̄ Aug. de v̄bis dn̄i li. iij. ſmōe. xij. Xp̄s caput
eccleſie eſt ⁊ eccl̄ia corp⁹ eius ⁊ in ei⁹ corpore
vnitas mēbroꝝ ⁊ cōpago charitatis tanꝗ ſa-
nitas exiſtit. Quicunqȝ aūt in charitate frige
ſcit infirmat̄ in corpore xp̄i ſed potēs eſt ille q̄
iam exaltauit caput noſtrū etiā infirma mem
bra ſanare: dū tn̄ nō nimia impietate ꝑſcindā
tur ſ; hereāt corpi donec ſanētur. Quicq̄d em̄
adhuc heret corpi nō deſperate ſanitatis eſt
qđ aūt ꝑſciſuȝ fuerit nec curari nec ſanari pōt
Ceterū deteſtabilis huius peccati grauitas
colligit̄ ex grauitate pene qua a deo legit̄ pu-
nitū nō tm̄ in principalib⁹ auctoribus: ſed eti-
am in cōplicibus ⁊ cōſentientibus ac ſequaci
bus. vn̄ beatus Aug. in ep̄la ad Emeritū de ſ;
ita loquitur. Quanti aūt diuino iudicio pēda-
tur hoc facinus lege qđ te legiſſe nō ambigo:
inuenies aūt Datan ⁊ Abiron hiatu terre de-
uoratos ceteros oēs qui eis ꝯſenſerāt igne de
medio eoꝝ exeunte ꝯſumptos. Illud ergo ſce
lus ad exemplū deuitādi dn̄s deus ꝑſenti ſup
plicio demōſtrauit vt cū talibus patiētiſſime
parcit quale vltimo iudicio reſeruet oſtēderet
hec Aug. ⁊ beatus Cyprian⁹ ex eadem radice
grauitatē hui⁹ ſceleris demōſtrans in epiſto-
la. ⁊ habet̄ in. c. deniqȝ. vij. q. i. ita ait. Deniqȝ
ꝙ ſit inſeparabile vnitatis ſacramentuȝ et ꝙ
ſine ſpe ſint ⁊ ꝑditionem ſibi maximā de indi-
gnatione dei acquirant qui ſciſma faciūt ⁊ re
licto ep̄o aliū ſibi foris pſeudo ep̄m cōſtituūt:
declarat ſcriptura diuina in libris regū. vbi a
tribu iuda ⁊ de Beniamin decem tribus ſciſſe
ſunt ⁊ relicto rege ſuo alterū ſibi foris inſtitue
rūt ⁊ indignatus eſt īquit dn̄s omni ſemini iſ-
rael ⁊ demoliuit eos ⁊ dedit eos in direptōeȝ
donec abiecit eos a facie ſua qȝ diſſipatus ē iſ
rael a domo Dauid ⁊ ꝯſtituerūt ſibi regem Je
roboam filiū Nabath. Indignatū eſſe deū di
xit ⁊ eos in perditionem dediſſe: qȝ ab vnita-
te diſſipati alterū ſibi regem ꝯſtituiſſent ⁊ tā-
ta indignatio dn̄i extitit aduerſus illos q̄ ſciſ
ma fecerunt vt etiam cū homo dei ad Jerobo
am miſſus eēt qui ei peccata ſua exprobraret
atqȝ vltionem futuram prediceret panē apud
illos edere ⁊ aquam bibere vetaret̄. qđ cuȝ nō
cuſtodiſſet ⁊ cōtra preceptuȝ dn̄i pretendiſſet
ſtatim diuina cenſura percuſſus vt inde regre
diens impetu ac morſu leonis in itinere neca-
retur. Sed adhuc in euangelio dn̄s maius in-
telligentie ſue lumen manifeſtat ꝙ ijdem qui
tūc ſe a tribu Juda ⁊ Beniamin ſciderant int̄
pſeudo prophetas ⁊ gentiles computarētur.

Nam cum primo diſcipulos in miniſteriũ ſa-
lutis mitteret mãdauit ⁊ dixit. In viã natio-
num ne ieritis ⁊ in ciuitates ſamaritanorum
ne intraueritis ad iudeos ꝓus mittẽs gẽtiles
adhuc ꝑteriri iubet. addendo aũt ⁊ ciuitatez
ſamaritanoꝝ debere omitti vbi erant ſciſma
tici oſtẽdit ſciſmaticos gẽtibꝰ adequari. Itez
beatus Hiero. ⁊ habetur in. c. nõ afferamus.
xxiiij. q. i. de grauitate huius ſceleris loquens
ita ait. Non afferamus ſtateras doloſas vbi
appẽdamus quod volumus ꝑ arbitrio noſtro
dicẽtes hoc graue: hoc leue eſt. ſed afferamus
iaz diuinã ſtaterã de ſcripturis ſanctis tanq̃
de theſauris dñicis ⁊ in illa q̃d ſit grauius ap
pendamus. tpe quo dñs priora delicta recẽti-
bus penarũ exẽplis cauẽda mõſtrauit ⁊ ydo-
lum fabricatũ atq; adoratũ eſt ⁊ ꝓpheticus li
ber ira cõtemptoris regis incenſus et ſciſma
tentatũ: idolatria gladio punita eſt: exuſtio li
bri bellica cede ⁊ ꝑegrina captiuitate: ſciſma
hiatu terre ſepultis auctoribꝰ viuis ⁊ ceteris
celeſti igne ꝯſumptis. Quis iam dubitauerit
hoc eſſe ſceleratius cõmiſſum qđ eſt grauius
vindicatum: hec ille.

Capitulum. vi. De differentia grauitatis peccati inter ſciſma ⁊ hereſim.

Cap. VI

v

Videbitur for-
taſſis ex dictis alicui ꝙ ſciſma
grauius peccatũ ſit q̃ hereſis
aut infidelitatis peccatũ cum
maius peccatũ grauiori pena puniendum ſit
ſm illud Deut. xxv. Pro menſura peccati erit
et plagarũ modus. Peccatũ aũt ſciſmatis gra
uius inuenit̃ punitũ q̃ etiã peccatũ idolatrie
vt dictum eſt ſm ꝙ legit̃ Deut. xxxij. ꝙ ꝓpter
idolatriam ſunt aliqui humana manu gladio
interfecti. De peccato autẽ ſciſmatis legitur
Numeri. xvi. Si nouã rem fecerit dominꝰ vt
aperiẽs terra os ſuũ deglutiat eos ⁊ oĩa q̃ ad
eos ꝑtinẽt deſcenderintq; viuẽtes in infernũ
ſcietis q: blaſphemauerũt dñm. Decez etiam
tribus qui vitio ſciſmatis a regno David re-
ceſſerũt ſunt grauiſſime puniti. iiij. Reg. vij.
Nihilominus nõ eſt ita in veritate ꝙ ſciſma
ſit grauiꝰ pctm̃ q̃ infidelitas. Regula eſt eniz
gñalis ꝙ om̃e qđ ſe hz ꝑ additionẽ ad aliđ po
tius ſit illo in bono vel in malo. ſic aũt ẽ ꝙ he
reſis ſe hz ꝑ additionẽ ad ſciſma: addit em̃ ꝑ-
uerſum dogma. vt pz ex auctẽ Hiero. ſupra in
ducta. vñ nõ ẽ dubiũ ꝙ ſciſma abſolute loquẽ
do minus pctm̃ ſit q̃ infidelitas. Pro quo no
tãdũ iuxta ſcm̃ Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. ij. ꝙ gui
tas pcti põt duplr̃ ꝯſiderari. vno mõ ſm ſuaz
ſpẽm. alio mõ ſm ſuas circũſtãtias: ⁊ q: circũ
ſtantie ꝑticulares ĩfinitis modis poſſunt va-
riari: cũ queritur in cõi de duobꝰ peccatis qđ
ſit grauiꝰ intelligenda eſt queſtio de grauita-
te que attẽdit̃ ſm genꝰ peccati. genꝰ autez ſeu
ſpecies attendit̃ ex obiecto ⁊ ideo illud pecca
tũ qđ maiori bono contrariat̃ eſt ex ſuo gene-
re grauius peccatũ: ſicut pctm̃ in deũ q̃ in ꝓ-
ximũ. Manifeſtũ eſt autẽ ꝙ infidelitas ẽ pec
catũ cõtra ipſum deũ ſm ꝙ in ſe eſt veritas pri
ma cui fides innititur: ſciſma aũt eſt cõtra ec-
cleſiaſticã vnitatẽ que eſt quoddã bonũ parti
cipatũ ⁊ minus q̃ ſit ipſe deꝰ. vnde manifeſtũ
eſt ꝙ peccatũ infidelitatis in ſuo genere ẽ gra
uius q̃ peccatũ ſciſmatis licet poſſet ꝯtinge-
re ꝙ aliq̃s ſciſmaticꝰ grauius peccet q̃ quidã
infidelis vel ꝓpter maiorẽ cõtemptũ vel ꝓpt̃
maius periculũ qđ inducit vel ꝓpter aliquid
hmõi. Nec obuiat huic veritati ꝙ ſciſma dica
tur opponi charitati que maior virtus eſt q̃ fi
des cui opponit̃ infidelitas: qm̃ charitas ha-
bet duo obiecta. vnũ principale. ſ. bonitatem
diuinã ⁊ aliud ſecũdarium. ſ. bonũ ꝓximi. ſciſ-
ma autẽ ⁊ alia peccata que ſunt in ꝓximũ op-
ponũtur charitati q̃tum ad ſecũdarium bonũ
qđ eſt minus q̃ obiectũ fidei qđ eſt ipſe deus
⁊ ideo iſta peccata minora ſunt q̃ infidelitas
ſed odiũ dei qđ opponit̃ charitati q̃tũ ad ꝓn-
cipale bonũ nõ eſſe minus: tñ inter pctã que
ſunt in ꝓximũ pctm̃ ſciſmatis videt̃ eſſe ma-
ximũ q: eſt contra ſpũale bonũ multitudinis.
De hoc aũt ꝙ ſciſma aliq̃n fuerit grauiꝰ ⁊ inſo
lita pena punitũ q̃ infidelitas ſicut Nu. xvi.
põt aſſignari multiplex rõ. Pria iux ſcm̃ Tho.
in. ij. ij. vbi ſupra: q: ppl'o illi hebreoꝝ manife-
ſtum erat iam ꝑ legẽ ſuſceptã ꝙ erat vnꝰ deꝰ
⁊ ꝙ nõ erant alij colẽdi ⁊ hoc erat apud eos ꝑ
multiplicia ſigna cõfirmatũ ⁊ ideo nõ oporte
bat ꝙ peccantes ꝯtra hanc fidem ꝑ idolatriã
punirẽtur verificata aliqua ſola pena ſed ſolũ
cõi. ſ; non erat ſic notũ apud eos ꝙ Moyſes
deberet ſemꝑ eſſe coꝝ princeps ⁊ ideo rebel-
lantes eiꝰ ꝓncipatui oportebat miraculoſa et
inſueta pena puniri. Scđa rõ. pctm̃ ſciſmatis
fuit qñq; in populo illo grauiꝰ punitũ: q: erat
ad ſeditões ⁊ ſciſmata ꝓ̃ptꝰ. dr̃ em̃. i. Eſdre.
iiij. Ciuitas illa a diebꝰ antiquis aduerſus re-
gem rebellabat ⁊ ſeditiones ⁊ prelia ꝯcitant̃
in ea. pena aũt maior infligitur qñq; pro pctõ
magis ꝯſueto. Pene aũt ſũt medicine quedã
ad arcendũ hoĩes a peccato. vnde vbi eſt ma-
ior pronitas ad peccandũ debet ſeuerior pena
adhiberi. Tertia ratio: ſciſma punit̃ qñq; gra-
uiꝰ q: eſt pctm̃ periculoſum valde ⁊ pernicio-
ſum. Pro quo notãdũ vt dicit idẽ ſanctꝰ Tho.
in. q. de. malo. ar. x. in reſpõſione ad quartũ ar-

gumētū: ꝙ pene que inferunt a deo in futura vita reſpondēt grauitati culpe. vnde Apl̄us ad Roma.ij.dicit. ꝙ iudiciū dei eſt ſm veritatem in eos qui talia agūt. ſed pene que in preſenti vita infligunt ſiue a deo ſiue ab hoīe nō ſemp rn̄dēt grauitati culpe. interdū eīm mior culpa grauiori pena punit temporaliter ꝓpter maius periculū euitandū: pene eīm pn̄tis vite quaſi medicine adhibent. pctm̄ autē ſciſmatis pniciosiſſimū eſt rebus humanis. q2 diſſoluit totū regnū humane ſocietatis. Quarta ratio poteſt aſſignari iuxta magiſtrū Alexandrum de Alis in.ij.li. quare ſciſma grauius punitum fuit in illis eſt. quia ex maiori contumacia videntur illi feciſſe ꝙ alij in hereſim incidiſſe. ꝙto aūt maior eſt contēptus tanto magis ſcelerate peccatur.

Capitulū.vij. Quid ſpiritualis poteſtatis in ſciſmaticis maneat.

Ca. VII

Cum aūt ſciſmatici ab ecclīe corpe ſint diuiſi ac ſeparati et extra vnitatē ecclīe ſpūſſanct⁹ nō accipit: nō immerito dubitat an apud ipos tali ſciſſura ab eccleſia ſegregatos aliqd maneat poteſtatis ſpiritualis: quocirca de hoc venit aliqd dicēdum Pro quo notandū iuxta ſanctū Tho. in.ij.ij. q.xxxix.ar.iij. ꝙ duplex eſt ſpūalis poteſtas.ſ. ſacramētalis alia iuriſdictionalis. Sacmentalis quidē poteſtas eſt que p aliquā cōſecrationem confert. oīs aūt ꝯſecrationes ecclīe ſunt immobiles manētibus que cōſecrant. ſicut patet etiā in rebus inanimatis. nā altare ſemel conſecratū nō conſecrat iterū niſi fuerit diſſipatū. ⁊ ideo talis ptās ſm ſuā eēntiam manet in homine qui p ꝯſecrationem eam eſt adeptus ꝙdiu viuit ſiue in ſciſma ſiue in hereſim labat. quod patz ex hoc ꝙ rediēs ad eccleſiam nō iterū cōſecrat. De quo beatus Aug. in libro cōtra Donaſtiſtas dicit. Sicut redeūtes ad ecclīam qui ꝑuſꝙ recederēt fuerunt ordinati nō vtiqꝫ rurſus ordinant. retinēt ergo ſciſmatici poteſtatē ſacramētalē ordinem retinentes. Preterea hoc idem apte colligit ex eo ꝙ Vrbanus papa dicit ⁊ habet in.c.ordiationes.ix.q.i. ꝙ qui ab epīs quondā catholice ordinatis ſed in ſciſmate a romana ecclīa ſeparatis cōſecrati ſunt eos cum ad eccleſie vnitatem redierint ſuatis ꝓprijs ordinibus miſericorditer ſuſcipi iubemus: ſi eos vita ⁊ ſciētia cōmendat. hoc aūt nō poteſt eſſe niſi ſpūalis poteſtas p ꝯſecrationē data apō ſciſmaticos maneret. Verū q2 ptās inferior nō debet ire in actū niſi ſm ꝙ mouet a ptāte ſupiori ſicut etiā in rebus naturalibus patet. inde eſt ꝙ tales vſum ptātis amittūt ita.ſ. ꝙ nō liceat eis ſua poteſtate vti. ſi tn̄ vſi fuerint eorum ptās effectū habet in ſacramētalibus q2 in his hō nō operat niſi ſicut inſtrm̄ dei. vnde effectus ſacramētales nō excludunt ꝓpter culpā quācūqꝫ conferētis ſacrm̄. vnde auctes dicentes ſciſmaticos ⁊ hereticos nō habere poteſtatē ſpūalem ꝑfatam.ſ. ſacramētalē ſemp ſunt intelligēde ꝙtum ad legitimū vſum illius. non aūt ſunt referēde ad ipam eſſentiā poteſtatis ſicut eſt illud extra de ſciſ.c.i. vbi lateranenſe conciliū dicit ordinationes ab Octauiano et Guidone hereſiarchis factas ⁊ ab ordinatis ab eis irritas eſſe cenſemus. Et idem habet i c.ordinationes.ix.q.i. hoc aūt intellige vt ait glo. ꝙtum ad executionē niſi cū eis fuerit diſpenſatū. vel ſi ordinatus ꝓbaret ſe neſciuiſſe illum fuiſſe ſciſmaticū qui eū ordinauit vt in c.ordinatōnes vbi ſupra. Ex qbus manifeſte etiā habet apud ſciſmaticos vera eſſe ſacramenta dum tn̄ in forma ecclīe dent ſiue diſpēſent. vnde Aug. libro de vnico baptiſmo ait. Poteſt ſacrm̄ tradere ſeparatus ſicut poteſt habere ſeparatus. nam vt idem Aug. contra Petilianū donatiſtā teſtat. Sacramētis dei nihil obſunt mores maloꝝ hoīm ꝙ illa vel nō ſint vl minus ſancta ſint. vnde oēs auctoritates ſanctoꝝ patrū que vident ſonare ꝙ apud ſciſmaticos vel hereticos nō ſint vera ſacramēta vel intelligant de illis ſciſmaticis ⁊ hereticis qui formā eccleſie nō ſeruāt ſicut illud Pelagij pape in.c.pudēda.xxiiij.q.i. Qui diuiſus eſt ab apl̄icis ſedibus execrat poti⁹ ipe et nō cōſecrat. iure ergo execratus tn̄ et non conſecratus poterit dici: ⁊ ſimiles auctoritates. vel intelligunt auctoritates ꝑfate de ſacramētis nō ꝙtum ad veritatē eſſentie ſacramentoꝝ ſed ꝙtum ad rem ſacramēti ſiue effectum ſalutiferū eoꝝ: qm̄ verū ē ꝙ ſi manifeſte ſint ab ecclīa preſciſi ꝗcūqꝫ accipiūt ab eis ſacramēta peccāt niſi ſacramentū baptiſmi in articulo neceſſitatis. ⁊ p hoc impediunt ne effectum ſacramēti conſequant ⁊ ita ꝙtum ad rem ſacramēti dicunt illa ſacramēta falſa aut inania. hoc modo accipiendum dicit.s.Tho in tertia parte illud quod Leo papa ſcribens ad Leonē Auguſtū ait ꝙ in Alexādrina ſede omniū celeſtiū ſacramentoꝝ lumē extinctum eſt: intercepta ſacrificij oblatio deficit chriſmatis ſanctificatio ⁊c. Dicta ꝟo Cypani que vident velle apō ſciſmaticos ⁊ hereticos nō eē ꝟa ſacramēta nō cogūt quia eius ſentētia nō tenet vt dicit ſcūs Aug. Ptās aūt iuriſdictōnalis eſt que ex ſimplici iniūctione hoīs con-

ſertur.et talis ptās nō immobiliter adheret.
vnde in ſciſmaticis ⁊ hereticis nō manet vñ
nō poſſunt abſoluere nec excōmunicare nec i
dulgētias facere aut aliq̄d hmōi: ꝙ ſi fecerint
nihil eſt actū.de qua poteſtate videt̄ accipiē
da auctoritas Cyp̄ani in epiſtola et habetur
vij.q.i.c.Nouatianus. Qui nec vnitatē ſpūs
nec cōmunionis pacem obſeruat ⁊ ſe ab eccle
ſie vinculo atq̄ʒ ſacerdotuʒ collegio ſepat nec
epī ptātem habere poteſt nec honorē. Itē idē
Cyp̄anus in epiſtola ad Magnū.⁊ habet̄ in
c.didicimus.xxiiij.q.i.Didicimus omnino he
reticos ⁊ ſciſmaticos nihil habere poteſtatis
ac iuris.Quocirca in.c.i.extra de ſciſma.poſt
illa ſupius allegata d̄r ſic.Adijciētes vt q̄ di-
gnitates eccl̄iaſticas ſeu beneficia ꝑ dictos
ſciſmaticos acceperūt careāt impetratis. ali
enationes quoq̄ʒ que ꝑ eoſdē ſciſmaticos ſiue
laicos facte ſint de rebus eccl̄iaſticis om̄i ca
reant firmitate.⁊ hoc ideo quia apud ſciſma-
ticos nihil remanet poteſtatis iuriſdictōalis
vnde glo.ſuper verbo omni careant firmita-
te ait:quia dum eccleſia paſtorem habet here
ticum vel ſciſmaticum vacare intelligitur.ſ.
de reſcrip.c.i.

Cap.viij.De pena ſciſmaticorum.

Cap. VIII

ſ

Ciſma autem ⁊

punit̄ a deo ⁊ punit̄ ab eccl̄ia:ꝙ
grauiter aūt punitū legat̄ a deo
ſupius in.c.v.exemplariter idu-
xim⁹ de Dathan ⁊ Abyron qui hiatu terre ab
ſorpti ſunt.Numeri.xvi.ca. Item de decē tri-
bubus que quia Hieroboam adheſerūt date
ſunt in diſperſionē.iij.Regū.xij.⁊.xiij. ⁊ alijs
multis exēplis pʒ. Iam loquēdū reſtat de pu
nitione qua ab eccl̄ia ſciſmatici puniant̄.Pu
niunt̄ aūt ab eccl̄ia multipl̄r. Primo excōica
tione vt ptʒ extra de ſciſma.c.ij. ⁊ ꝑ ꝯn̄s cum
ſciſmatici ſint excōicati.ſicut etiā habet̄ in.c.
de ligurib⁹.xxiij.q.v.⁊ cū excōicatis nō ſit cō-
municādū ſequit̄ ꝙ cū ſciſmaticis ſciēter cō-
municandū nō ſit.vñ Nume.xvi.d̄r. Recedi-
te a tabernaculis hoim impiorum.qui.ſ.ſciſma
fecerāt ⁊ nolite tāgere q̄ ad eos ptinēt ne in-
uoluamini pctīs eorum. Scd̄o ſi ſciſmatici ꝑ ex
cōicatiōeʒ nō reſipiſcāt puniūt̄ pēa depoſitō
nis vt in.c.in noīe dn̄i.xxiij.di.Ceterū ſi ptina
citer adhuc p̄ſumerēt ita ꝙ nō poſſent coerce
ri p̄fatis penis. tertio veniūt puniēdi manu
armata ſiue coercēdi ptāte brachij ſecularis
Harū aūt pēarū ꝯuēiētia ſumit̄ iuxta.s.Tho.
in.ij.ij.q.xxxix.ar.iiij.ſic.ſic hr̄ Sapie.xi. Per
q̄ q̄s peccat dʒ puniri.Sciſmatici auteʒ vt ex
dict̄ ptʒ in duob⁹ peccāt. In vno quidē:quia
ſeparant ſe a cōione membrorum eccleſie ⁊ ꝙtū
ad hoc cōueniens pena ſciſmaticorum eſt vt ex-
cōicentur. Peccant ſcd̄o:q2 ſubdi recuſant ca
piti eccleſie ⁊ ob hoc merito a dignitate depo
nūtur.Et quia coerceri nolunt per ſpūaleʒ po
teſtatem eccleſie iuſtū eſt vt ptāte tpali coer-
ceant̄.pene aūt preſentis vite ſunt medicina
les ⁊ ideo qñ vna pena nō ſufficit ad coercen-
dū hoieʒ ſupadditur altera.Sicut ⁊ medici di
uerſas medicinas corporales apponūt qñ vna
nō eſt efficax:⁊ ita eccl̄ia qñ aliqui per excōi-
cationē nō ſufficienter reprimunt̄ adhibet co
ertionem brachij ſiue poteſtatis ſecularis. Ꝺ ſi
vna ſit ſufficiens alia non debet adhiberi. De
hac autē pena brachij ſiue ptātis ſecularis lo-
quūtur multa.c. in decreto maxime. xxiij.q.v.
vt in.c.de liguribus.⁊.c.quali. vbi papa Pe-
lagius Narſe patricio ſcribens ita ait.Salu-
tantes paterno affectu gloriā veſtram petim⁹
vt prefatis qui a noſtra ſede directi ſunt in oī
bus prebeatis auxiliuʒ nec putetis peccati eē
alicui⁹ ſi huiuſmodi homines premuntur.hoc
enim ⁊ diuine ⁊ humane leges ſtatuerunt vt
ab eccleſie vnitate diuiſi ⁊ eius pacem iniquiſ
ſime perturbātes a ſecularibus poteſtatibus
comprimantur.nec quicq̄ʒ maius eſt vnde deo
poſſitis ſacrificium offerre ꝙ ſi id ordinetis vt
qui in ſuam ⁊ aliorum perniciem debacchant̄
competenti debeāt rigore compeſci.

Capitulum.ix.Que ſciſmata fuerūt in eccleſia.

q

Quoniā non pa-

Cap. IX

rum huic parti pro cautela futu-
rorum temporum vtile arbitrati ſu
mus cōmemorari ſciſmata ſupe-
riorib⁹ tpib⁹ in eccl̄ia orta ⁊ modos q̄b⁹ ſopi-
ta ſiue ablata ſūt:idcirco nos ſub breuitate il-
la ꝯſtrigere volum⁹: verum q2 ſciſmata in eccl̄ia
vario mō ꝯtingūt videlʒ aut ꝑ introductōem
ꝑuerſi dogmat̄ qm̄ hereſis in ſe icludit ſciſma
aut ꝑ ſeparationē ⁊ diuiſionē ꝑ ptinacē inobe
dientiā ab apl̄ica ſede:aut ꝑ vſurpatōem apl̄i
ce ſedis.primo mō de ſciſmatib⁹ loquendo nō
eſt ꝓpoſiti noſtri ſciſmata p̄terita aut preſen-
tia numerare:q2 hoc longū eſſet ⁊ difficillimū
valde:cū tot venirēt ſciſmata repetēda quot
fuerūt hereſes aut impn̄tiarū ſūt. nec etiā ſciſ
mata ſcd̄o mō itroducta intēdim⁹ cōmemora
re:qm̄ in illis ſicut in p̄mis hereſes multe inolu
te ſunt.de illis em̄ ꝓprie itelligit̄ dictū Hier.
in.c.inter hereſim.xxiij.q.i.dicētis:ꝙ oē ſciſma
inueteratū aliquā hereſim ſibi ꝯfingit vt recte
ab eccl̄ia receſſiſſe videat̄:ſicut pʒ in ſciſmate
grecorum:in ſciſmate iacobitarū ⁊ Armenorum ⁊
nūc Bohemorum:q̄ in colorē ſepatōis ab eccl̄ia

Romana multas hereſes ꝯfinxerūt. Sed im
preſentiarū ſolū ea ſciſmata enumerare ꝓpo
ſuimus que ꝑ illicitū auſuȝ vſurpationis apo
ſtolice ſedis introducta ſunt in eccl'iaȝ. Pri
mū ſciſma fuit iter btm̄ Corneliū ꝛ Nouatia
num vrbis Rome pbr̄m. P̄mus itaqȝ qui poſt
legitimā ſucceſſionē pontificū adniſus eſt ſe
dem apl'icam vſurpare vt eccleſiaſtice ferunt
hyſtorie fuit Nouatianus romane eccl'ie pbr
ꝛ princeps hereſis nouatianoꝝ extitit q̄ ſe ca
tharos .i. mūdos nomiabāt lapſis ſpēȝ venie
denegātes. vnde lapſis fratrib' nō cōicabūt
nec eoꝝ penitentiā dicebāt eſſe ſuſcipiendaȝ
ꝛ ita Nouatianus in ſciſma ꝛ hereſim lapſus
eſt. ob quā rem papa Cornelius in vrbe conci
lium cōgregat .lx. epoꝝ preſbyteroꝝq̄ toti
dē cū dyaconib' plurimis in qua Nouatiano
cū oib' ſuis ſectatoribus ab oib' execrato ꝛ he
reſi ſua condēnata ſtatuit vt lapſis penitēti
bus venia ꝓmitteretur ꝛ recōciliatio poſt di
gnam penitentiā cōcederet. Scd̄m ſciſma
fuit inter Felicē ꝛ Liberiū. ſane liberio papa
ꝓpter fidē exulante a Conſtantino Auguſto
Felix pbr de ꝯſenſu ipſius Liberij ſubſtituit
in papatu qui tandē ꝓpter fidei conſtantiam
cōgregato Arrianoꝝ ꝯcilio a papatu deponi
tur. Liberius qui exilij tedio deuictus reuoca
tus eſt in heretica prauitate ſe ſubſcribens in
ſede repoſitus eſt quam ſex quaſi ānis tenuit.
Hoc ſciſma ſopitū eſt morte. Naȝ p̄mo Felix
papa martyrio coronat: deinde poſt ānos .vi.
pſeudo papa Liberius mala morte precibus
ſanctorū extinctus eſt quē poſt papa Dama
ſus ſynodali iudicio publice ꝯdēnauit ꝛ om̄e
quod fecerat annullauit. Tertiū ſciſma fuit
int Damaſū papā p̄mū: ꝛ vrſinū dyaconū car
dinalē. hic em̄ Damaſum p̄latum nō ferēs ſe
ditionem Damaſo excitat ꝛ ſeditioſoꝝ hoim
potētia in baſilica que Siſini appellat epum
ſe fieri extorquet legis ordine ꝛ traditōe per
uerſis. quo facto magna turbatio orta ē. Qd̄
ſciſma auctore deo ſopitū eſt. nam cōgregato
concilio Damaſus qui a maiori et ſaniori pte
electus fuerat in ſede ꝯſtituit. Vrſinus de vr
be eiectus ep̄s Neapolitanus efficit. Quar
tum ſciſma fuit inter Bonifaciū p̄mū ꝛ Eula
lium pbr̄m vrbis rome. Bonifacius ordinat
in baſilica ſancti Petri. Eulalius in baſilica
Cōſtantina. Sopit hoc ſciſma ſic: qm̄ ambo
iuſſu imparoris Honorij vrbem egre iiūnt et
facta inq̄ſitione de veritate electōis amboꝝ
reprobat Eulalius: ꝛ Bonifacius quia a ma
iori et ſaniori parte fuerat electus apoſtolice
ſedi reſtituitur. Quītū ſciſma fuit inter Sy
machum primum ꝛ Laurentiū. Nam Syma
chus eſt electus in papā in baſilica Conſtan
tina ab vna parte cardinaliū ꝛ clero. Lauren
tius v̄o ab alia parte in baſilica ſancte marie
eligit. Sopitū eſt hoc ſciſma hoc modo: quia
cum vnus alteri nō cederet conſtituerunt vt
lis tota iudicio Theodorici regis qui tunc in
italia plenuȝ habebat dn̄iū diffiniri deberet:
qui Rauēne exn̄s auditis vtriuſqȝ partis ple
ne legatis decreuit vt qui prius electus eſſet
aut quē maior ps cleri ſimul ꝛ populi eligiſſ
in ſede apoſtolica reſideret. ꝛ qꝛ Symachus
prius ordinat' fuerat maiorqȝ pars ei faueret
obtinuit qui ex mia Laurentiū epm fecit Nu
cherinū. verū poſt paucos annos criminatur
ex inuidia Symachus ꝑ falſos teſtes ꝛ apud
Auguſtū accuſatus reuocat occulte Lauren
tius ꝛ iterato ſciſmate diuiſus eſt clerus. Sȝ
ſopit hoc modo. nam iuſſu p̄fati regis Theo
dorici congregat conciliū .cxv. epoꝝ in vrbe.
vt patet. diſt. xvij. c. concilia. §. hinc etiam in
quo Symacho purgato de crimine falſo ꝛ dā
natis tam falſis teſtibus q̄ꝫ epiſcopo Lauren
tio apoſtolice ſedis inuaſore Symachus cuȝ
ſummo honore ꝛ gloria reſtituit. Sextum
ſciſma fuit inter Siluerium p̄mū ꝛ Vigiliuȝ
Vigilius em̄ romane eccleſie archidyacon'
cum ad apoſtolice ſedis apicem aſpiraret pō
tifici ſuo Siluerio parat inſidias. nam cum
papa Siluerius nollet ad ſuggeſtionē Augu
ſte reuocare Anthoniū conſtantinū epm qa
heretic' eſſet Vigilius ſpopōdit ſe hoc factu
rum atqȝ ita beato Siluerio ꝑ Guiliſarinum
patriciū in exilio deportato. Vigilius fauēte
Auguſta gratia facte ꝓmiſſionis male cōcu
pitam ſedē arripuit q̄ꝫ poſtea btā ꝯfeſſione
crimen diluerit. Sciſma hoc ſopituȝ eſt: quia
vt quedā hyſtorie referūt mortuo Siluerio in
exilio Vigilius ab omnibus in papam aſſum
ptus eſt. Septimū ſciſma fuit inter Eugeni
um ſcd̄m ꝛ alium quēdā in diſcordia coelectū
quod ſciſma ſopitū eſt potentia Lotharij filij
Lucij imꝑatoris qui Romā veniēs ſtatū po
puli pacificauit cū pontifice Eugenio depra
uatum ꝑ ſuos anteceſſores ꝛ ita reiecto anti
papa Eugenius manſit in papatu cui etiam
maior pars nobiliū ꝛ populi fauebat. Octa
uum ſciſma fuit inter Leonem q̄ntum ꝛ Chri
ſtoforum pſeudo antipapam. qui Chriſtofo
rus dyabolica preſumptiōe ita excecatus eſt
vt Leonem papam vi capere et carceri man
cipare preſumpſerit ꝛ ita hoc ordine apoſtoli
cam ſedem vſurpauit ſed Leone papa in car
cere mortuo ꝛ Chriſtoforo antipapa turpiter
reiecto Sergius ſecūdus ad apoſtolatum eli
gitur et ſic ſciſma ſopitur. Nonum ſciſma

fuit inter Johannē. xij. ⁊ Leonē. viij. nam licz
Johānes. xij. ob demerita ſua q2 lubricus erat
et venator cōgregato concilio epoꝝ Italie p
Ottonem impatorē foret depoſitus ⁊ Leo in
apoſtolatu cōſtitutus: nihilominus poſt re-
ceſſum impatoris Johānes fauore ſuoꝝ rece
ptus eſt a romanis. ⁊ collecta ſynodo reaſſu-
mit papatū Leone depoſito quo tandē iuſto
dei iudicio a dyabolo extincto ſciſma ſopitū
eſt. Decimū ſciſma fuit inter p̄dictū Leonez
et Benedictū q̊ntum: qui Benedictus cū ab
amicis Johānis adhuc viuēte Leone eligere
tur ſciſma ortum eſt. Quod ſciſma ſopitur ſic
reuertit̄ em̄ impator hoc audiēs ad vrbem et
obſidione illā fatigat quouſq3 Benedictus ſi
bi traditus eſt quē impator in exiliū in ſaxoni
am mittit ⁊ Leo reſtituit̄. ⁊ ita potētia impa-
toris ſciſma ſopit̄. Undecimū ſciſma fuit in
ter Gregoriū q̊ntum ⁊ quēdam Johannē ep̄z
Placentinū quez Creſcētius conſul pecunia
corruptus in apoſtolicā ſedem violēter intru
ſit: ſed hoc impator cū multo dolore audiens
ad vrbem celeriter regredit̄ ⁊ Creſcentiū tru
cidari iubet ⁊ dictū Johannez oculis effoſſis
p̄uatum in caſtro ſancti angeli carceri perpe
tuo mancipauit. ⁊ Gregorius reſtituitur. ⁊ ſic
poteſtate impatoris ſciſma ſopit̄. Duodeci-
mum ſciſma fuit inter Benedictū nonū ⁊ ali
os tres aſſumptos. Legit̄ em̄ ꝙ Benedictus
nonus poſtq̄ in ſede apoſtolica aliq̄bus ānis
ſederat deijcit̄ ⁊ datus eſt papatus Johanni
ſabinēſi ep̄o qui poſtea vocatus eſt Silueſter
tertius quo potētia aliquoꝝ romanorum qui
Alberto patri p̄fati Benedicti fauebant eie
cto. Benedict⁹ eſt reſtitutus quo iterato reie
cto datus eſt papatus Johāni pb̄ro ſancti io
hannis ante portā latinā qui Gregori⁹ ſextus
eſt dictus q̊ ob ruditatē lr̄arum vt ferūt ad vi
ces officij exequēdas aliū ſecū cōſecrari fecit
que coadiutoris inſtitutio cuz multis nō pla-
ceret tertius ſupinducit̄ qui ſolus vices duo-
rum impleret. Inter tres g̊ de papatu ↄtendi
tur vno cōtra duos ⁊ duobus cōtra vnum de
papatu altercātibus venit Hēricus impera-
tor Romā ⁊ tribus eiectis quartus ſubſtituit̄
qui vocatus eſt Clemēs ſecūdus. ⁊ ita poten
tia ipatoris ſciſma ſopit̄. Tredecimū ſciſma
fuit cū Benedictus decimus fretus potentia
aliquoꝝ nobiliū romāoꝝ ſedē occupauit apo
ſtolicam qui tandē ↄſciētia duct⁹ ceſſit agno
ſcens ſe per oſtium nō intraſſe ⁊ fact⁹ eſt Ni-
colaus ſecūdus. Quartūdecimū ſciſma fuit
inter Alexandrū ſecundū ⁊ Cadulū pmenſez
ep̄m. Sane ep̄i lombardie dicētes nō debere
eligi in romanum pontificem niſi de italie pa
radiſo ſiue iardino quē vocabūt lombardiaz
contra morē eccleſie p̄dictū cadulū in papam
eligūt fauēte eis ad hoc impatore Henrico. ꝫ
hoc ſciſma ſopit̄ hoc modo: nam Hēricus im
perator rediēs ad cor cōdolēs turbationi ec-
cleſie romā ꝓficiſcit̄ ⁊ Alexādro reconciliat̄.
Cadulus vero hoc vidēs recognoſcēs errorē
dimiſſa p̄ſumptione papatus venit ab obedi
entiā alexādri. Decimūquintū ſciſma fuit in
ter Gregoriū ſeptimū ⁊ Clementē quendam.
Sane cum inter papā Gregoriū ſeptimum ⁊
Henricū impatorē quartū oriret̄ diſcordia ſu
per inueſtituris ep̄orum in imperio ſuggeren
te impatore ſupinducit̄ alius. nam ↄuenienti
bus ep̄is ⁊ archiep̄is lombardie apud brixiā
archiep̄us Rauēnatē̄. nomine Gilbertus in
papam eligit̄ qui vocatus eſt Clemēs. vnde
ſecutū eſt ſciſma grauiſſimū quod durauit vſ-
q3 ad mortē p̄fati antipape ⁊ p̄fati Hērici im
peratoris qui ſciſma illud fouebat. ⁊ ita mor-
te illoꝝ ſopitū ē ſciſma. Decimūſextū ſciſma
fuit inter Paſchalē ſc̄d̄m ⁊ alios tres pſeudo
pontifices. Sane cū Paſchalis poſt deceſſū
vrbani ſecūdi in pontificē eſſet aſſumptus co
ronato in imperiuz Henrico quarto aliqui ex
clero in pontificē exurgētes tres diuerſis tē-
poribus hereſiarchas in papatū ꝓmouere mo
liti ſunt. videlicet Albertū Arnulfuz ⁊ Theo
doricum qui quāq3 in initio ꝓphane aſſumpti
onis turbationes non mediocres excitarunt:
mox tamen per verū pontificez reſtricti ſunt
quibus tandē mala morte extinctis ſopitum
eſt ſciſma eorum morte. Decimūſeptimum
ſciſma fuit inter Gelaſium ſecundū ⁊ Burdi
num antipapā. Sane Hēricus quartus occa
ſionem aſſumens ꝙ ad electionē Gelaſij non
fuerit vocatus electioni prefate ſe opponens
Burdinum quēdam ex hiſpanis in papaz fe-
cit ordinari. Gelaſio aūt mortuo ap̄d Clunia
cum in Francia eligit̄ Calixtus ſecundus q̊
Romā veniens in ſutrio Burdinum capit et
confuſibiliter ad vrbez deducit carcere reclu
dit ⁊ ſciſma ſopitur. Decimūoctauū ſciſma
fuit inter Innocentium papam ſecundum ⁊
Petrum leonis licet a minori parte fuerit ele
ctus: nihilominus potentia parentum ſuoruz
vallatus preualebat in vrbe qua de cauſa pa-
pa Innocentius cum cardinalibus ſibi adhe
rentibus receſſit de vrbe in Franciam. Pe-
trus vero leonis manens in vrbe arripuit pre
ſulatum iubenſq3 ſe vocari Anacletum. Sciſ
ma hoc finitur hoc modo. quoniā Lothari⁹ im
perator ad vrbem veniēs partem totā Petri
leonis extirpat. ⁊ dictum Innocentiū papaz
reſtituit. ⁊ ita potentia Lotharij ſciſma illud

ſopitur. Decimūnonū ſciſma fuit int͛ Alexā-
drum tertiū ⁊ quattuor pſeudo antipapas. cū
eñ Alexander p̄fatus ꝓpter diſcordiā ortam
inter ip̄m et Fredericum primū coactus eſſet
Italiā relinquere iuit in Franciā vbi quaſi p
xviij. annos manſit quo tp̄e intermedio fauē-
te p̄fato Frederico quattuor antipape ſucceſ
ſiue intruſi ſunt ap̄licam ſedem ꝓpbanātes.
P̄mus fuit Octauianus q̄ ſe vocari fecit Vi-
ctorem. ſecundus fuit Guido Cremoneñ. qui
ſe vocari fecit Paſchalē. tertius fuit Johan-
nes Fremeñ. qui ſe vocari fecit Calixtū. quar
tus fuit Laudo qui ſe vocari fecit Innocētiū
qui oēs ab Alexādro excōmunicati mala tā
dez morte interierūt. cōpoſita aūt pace inter
papam Alexandrū ⁊ p̄fatū Fredericū ſciſma
ſopitū eſt. Vigeſimū ſciſma fuit inter Johā
nem papā. xxij. ⁊ pſeudo pontificē fratrē Pe
trū de corberio. Sane Ludouicus bauar⁹: q̄a
p̄fatus papa Johānes ſibi nō fauebat in ſcō
imperij ſed magis ſibi foret cōtrarius veniēs
Romā in deſpectū eius fecit p̄fatū pſeudo re
ligioſum ordinis minorū fratrez Petrum de
corberio erigi in papā ab eo imperij coronaz
vſurpans. ⁊ ita ortū eſt graue ſciſma in eccle-
ſia dei. Verū diſponēte dn̄o p̄fatus antipapa
capit͛ ⁊ pape Johāni p̄ntatur tandē in caſtro
Cremoneñ morit͛ ⁊ ſic ſciſma ſopit͛. Vigeſi-
mūprimū ſciſma fuit quaſi tempibus noſtris
ꝑ parte. fuit eñ inchoatū circa ānū dn̄i. M.
ccclxxviij. ⁊ durauit vſq; ad tempa noſtra. va
cante eñ apoſtolica ſede p mortē Gregorij. xi.
fuerūt duo ad ſummū pontificatū aſſumpti.
P̄mo quidē Bartholomeus ep̄s Bareñ. ⁊ vo
catus eſt Urbanus ſextus: tandē recedētib⁹
cardinalib⁹ ⁊ cōferentibus ſe ad Auinionez
vbi ſe ſecuros credebāt electus eſt cardialis
Gebēneñ. ⁊ vocatus eſt Clemēs ſeptimus. et
ita ſciſma magnū ortuz eſt in eccl'ia dei quod
multis annis durauit. Nam poſt mortē vrba-
ni ſexti p cardinales p eum factos aſſumptus
fuit ad papatū Bonifacius nonus ⁊ poſt iſtū
Innocētius ſeptimus. ⁊ poſt eum Gregorius
xij. ꝑ alia vero pte poſt mortē clemētis aſſum
ptus eſt Benedictus. xiij. tandem p cardina-
les aliquos Gregorij ⁊ Benedicti celebratuz
eſt conciliū Piſis. anno dn̄i. Mccccviij. ⁊ de
poſitis Gregorio ⁊ Bn̄dicto q̄truz in eis fuit
electus eſt ad papatū frater Petrus de Can
dia magiſter in theologia q̄ dictus eſt Alexā
der q̄ntus poſt quē electus eſt Johānes. xxiij
⁊ ita vbi p̄mo duo ꝯtendebāt iam ꝯtendebāt
tres. verū dei miſericordia opitulāte religio-
ſa ſollicitudine domini regis Sigiſmūdi con
gregatū eſt conciliū Conſtantie: in quo trib⁹
obediētijs tandē cōuenientibus renūciat Gre
gorius iuri ſuo. Johānes ⁊ Benedictus depo
nunt͛ ⁊ ita ſopito ſciſmate reddita eſt pax ec-
cleſie. Vigeſimūſecundū ſciſma fuit hoc no
ſtro tempe inter Eugeniū papam quartum ⁊
pſeudo pontificē Amedeū ducez Sabaudie
Felicem nūcupatū. Sane cū inter prefatum
Eugeniū ⁊ Baſilieñ. conciliuz quod cepit de
anno. xxxi. de menſe Julij ſup aliq̄bus temere
attētatis in ꝓgreſſu ipſius ꝑ aliquos p̄res ip
ſius cōcilij qui nunq̄ alias ꝑ quecūq; alia vni
uerſalia ꝯcilia vno exiſtēte in apoſtolica ſede
indubitato pontifice fuerūt attētata. Et ma
xime ſup loco ad quem greci ꝓ eorum vnione
tractāda erant vēturi grauis orta foret diſſē
ſio ⁊ plurimū ſcandaloſa. nam intantū quorū
dam impiorum hominū qui poſt diſſolutionē
concilij Baſilee ptinaciter remāſerūt: creuit
audacia. vt Amedeum ducem Sabaudie in
pſeudo pontificē ꝓpbanarent; quem Felicez
nominarūt cui ⁊ ſi pauci exceptis illis de do-
minio ſuo obedirēt. nihilominus ſtulta p̄ſum
ptione vulnerata eſt eccleſia. verum mortuo
Eugenio ⁊ ſuccedēte beatiſſimo domino no-
ſtro Nicolao papa. v. ad ſuggeſtionē illuſtriſ-
ſimorū regū ⁊ dominoꝝ. videlz regis Francie
et Anglie p̄fatus dn̄s Amedeus deſtitit ab
impreſſa ſummi pōtificatus quem Amedeuz
taz ꝓ nobilitate ſanguinis q̄ ꝓ pace reddita
eccl'ie ſanctiſſimus dn̄s noſter Nicolaus pro
ſua clemētia maxima cū charitate ſuſcipiens
cardinalē legatū cū certis p̄rogatiuis in tota
terra Sabaudie ꝑpetuuz inſtituit ac creauit
⁊ ita ſciſma deo gr̄as ſopitum eſt.

Capitulum. x. De multiplici via ſopiendi ſiue tollen
di ſciſmata.

Cap. X

c X p̄dictis in ſuperiori. c. facile q̄s colligere po
teſt plures vias eſſe q̄b⁹ ſciſma
ta ſopiri atq; tolli p̄nt de eccle-
ſia. Notauimus autē inter alias decem vias.
Prima via eſt diſcuſſionis veritatis ⁊ iuſti
cie vt videlz diſcutiat͛ quis inter ꝯtendētes
ſit verus papa. ⁊ iſta via eſt multū cōueniēs:
q̄m p eam vincit veritas ⁊ luceſcit iuſtitia fal
ſitas repellit͛ temeritas reprobat͛ et audacia
compeſcit͛: ne decetero defacili fiāt ſciſmata
p impſſiones vel alios modos illicitos. vnde
hoc modo via ꝑcludit͛ futuris ſciſmatibus et
vnitas eccleſie firmat͛ cū iuſtitia ⁊ pax oſcula
te fuerint. vt inq̄t p̄s. verū hec diſcuſſio veri-
tatis de iuſtitia ꝯtendentiū quādoq; facta le
git͛ p impatores antiq̄s tp̄ibus cum impato-
res potentiores eſſent, et hoc maxime quādo

ſciſma erat recēter introductū ⁊ nōdū vt ita dicā extra muros vrbis ꝓceſſerat ⁊ parum habebat dubitatōnis. ſicut patet in ſciſmate q̄rto in ꝓcedēti. c. cōmemorato. Nam cum inter Bonifaciū primū ⁊ Eulaliū preſbyterū vrbis rome foret ſup papatu cōtentio iuſſu imperatoris ambo contendētes vrbem egrediunẜ et inquiſitiōe facta de veritate electiōis amborum ⁊ reperto ꝙ Bonifacius a maiori ⁊ saniori parte fuerat electus ſuſcipiẜ ⁊ Eulali⁹ reijcitur. Nec mireẜ aliquis ſicut quidā ad pauca reſpiciētes faciūt ꝙ impatores ita fecerunt: q̄m nō vt iudices aut vſurpātes eccl'iaſticum iudiciū illud egerūt ſed vt patroni eccleſie et ꝓtectores pacis ⁊ vnitatis eccl'ie ꝑ modū habende declarationis veritatis vt ſciretur per doctos viros quis ꝯtendentiū eſſet ver⁹ pontifex cui fauere debeāt ⁊ quis intruſus quem expellere teneanẜ. iuxta. c. ſi quis pecunia. di. lxxix. Quādoq₃ vero inquiſitio iſta ṽitatis et iuſtitie facta eſt per conciliū ꝑlatorum et hoc quādo dubiū de veritate papatus inter contendētes erat aliquātulū ꝓbabile et maxime cum vtraq₃ pars habuit potētes dn̄os tā ſeculares q̄ eccl'iaſticos fauētes aut cū aliquātiſper eſſet antiquatū ⁊ ex hoc magis firmatū ⁊ hoc factū videẜ conueniēter: quoniā hmōi dubij cōueniēs iudex videẜ eſſe concilium vt videẜ ſm aliquos colligi ex glo. i. c. ſi duo. diſt. lxxix. vbi tamē gl. nō niſi hoc querit. Glo. ſed q̄s erit iudex de hoc: an electio ſit ꝯtra phas. Non ipſi cardinales: quia ſic eēnt iudices in ꝓprio facto. na₃ nullus poteſt ſupior inueniri vt extra de elec. l₃ in fine. Dic illud. c. locū habere quādo neuter eſt electus a duabus partibus. vel dic conciliū cōuocabiẜ: ħ gl. Hugl. vero dicit in apparatu ſuo ſic. Sed cuius examini cōmitteẜ hec cauſa vtrū ſint ita electi vl' nō. forte loquiẜ de manifeſto vel ad cardinales ſpectat hoc cognoſcere. vel ſi cardinales adeo diſſentiūt debebit conciliū cōuocari auctoritate cardinaliu₃: hec Hugl. Hac via. ſ. ꝑ viam cōcilij ſopita ſunt plura ſciſmata: ſicut patet in. c. ꝓcedenti. Sic em̄ ſopitū eſt ſciſma tertium quod legiẜ fuiſſe inter papā Damaſū primū ⁊ Urſinū. Nam vt dictū eſt in ꝓcedēti c. cōgregato cōcilio ⁊ inuēto ꝙ Damaſus fuerat a maiori ⁊ ſaniori parte elect⁹ ſuſcipiẜ ⁊ Urſinus de vrbe expulſus Neapolitanus cōſtituiẜ ep̄s. Item hac via ſopitū eſt ſciſma q̄ntum ſecūdo ortum inter Symachū ⁊ Laurentium. Na₃ vt dictū eſt ⁊ habeẜ in. §. hinc etiā di. xvij. ꝓcepto Theodorici reg's congregato cōcilio multoꝝ prelatoꝝ ſed auctorizato per eundē Symachū Symachus reſtitutus eſt. et Laurētius eiectus. Hic tn̄ notandū ꝙ pro diſcuſſione veritatis cōtendentiū de papatu nunq̄ legiẜ ſupioribus tempibus conuocatū aliquod conciliū vniuerſale vtpote prelatoꝝ totius orbis ſed fuit conciliū bene particulare: quia aut ꝑlatoꝝ vnius ꝓuincie. ſ. italie tm̄. aut aliquarū paucarū. ſicut p₃ ex dictis in precedenti. c. Secūda via ſedandi ſciſmata eſt via compromiſſi vt. ſ. ꝯtēdētes de papatu cōpromittant in arbitros. ⁊ in arbitratores promittētes ſtare eoꝝ iudicio ſiue eoꝝ ſententie ſiue arbitratores iſti ſint laici ſiue clerici. Et ad hanc viam reduciẜ illud quo cōtendentes de papatu cōmitterēt aliq̄b⁹ poteſtatē diſcutiendi de iure eorum vtrū eoꝝ aliq̄s ſit verus papa vel nullus ⁊ ꝓmittēdo cum hoc ꝙ ſtetur eoꝝ ſentētie abſq₃ aliqua ꝯtradictione. Hac via ſopitū eſt ſciſma q̄ntum ꝑmo ortum inter Symachū ⁊ Laurentiū. Na₃ ambobus vt dictum eſt in ꝓcedenti. c. cōpromittētibus in regem Theodoricū ipius regis iudicio accept⁹ eſt Symachus papa: q̄m maior pars cleri et populi eū elegerat ⁊ reiectus eſt Laurentius. Tertia via eſt ꝑ nouā electionē vt ſc₃ ille inter contēdentes inter quos eſt dubiū quis ſit verus papa habeaẜ ꝓ papa qui noua electiōe a maiori parte vniuerſitatis fuerit electus. et hoc modo currit. c. ſi duo forte. di. lxxix. in quo Honorius impator ad Bonifaciū papa₃ ita ſcribit. Si duo forte contra phas temeritate concertantiū fuerint ordinati. i. electi nullu₃ ex eis futurū ſacerdotē ꝑmittimus ſed illū ſolum in ſede apoſtolica ꝑmanere cenſem⁹ que₃ ex numero clericoꝝ ordinatōe. i. electione noua diuinū iudiciū ⁊ vniuerſitatis cōſenſus elegerit: hec ille. dicit Hugl. vel maioris partis. Quarta via eſt: vt expulſis ſiue reiectis omnibus contendētibus alius eligaẜ. ⁊ hec via videtur cōueniens quādo de iure nullius cōtendētiu₃ habeẜ certitudo aut quādo ſi alter illorum remaneret foret ſcandalum magnum et ſic videtur currere glo. que habetur in. c. ſi forte. diſtin. lxxij. in quo determinaẜ. Cum vota eligentium in duas ſe diuidūt partes quis ſit preferendus alteri. vbi glo. ſup ṽbo tamen vt nullus: ita dicit. q. d. Si timetur ſcandalū vtriuſq₃ electio caſſabiẜ. vt diſtin. lxxix. ſi duo Hac via ſopitum eſt ſciſma octauum quod fuit inter Leonem quintū et Chriſtoforū. Nam vt dictum eſt in precedēti. c. Leone in carcere mortuo ⁊ Chriſtoforo turpiter eiecto Sergi⁹ ſecundus electus eſt. ⁊ ſic ſciſma ſopitum eſt. Item eade₃ via ſopitū eſt ſciſma duodecimū quod fuit inter Benedictū nonū ⁊ alios tres aduerſarios: quoniam omnes contendentes

potẽtia Henrici impatoris eiecti ſunt et electus eſt vnus alius qui dictus eſt Clemẽs ſecundus. Item hac via videt ſopitum diebus noſtris ſciſma magnũ in cõcilio Conſtantieñ vbi Johãne.xxiij.⁊.Benedicto.xiij.depoſitis electus eſt Martin⁹ qntus. Quinta via eſt ceſſionis ſiue ceſſationis a pſecutione papatus alterius contẽdentiũ. Hac via ſopita ſũt aliqua ſciſmata. ſopitũ eſt em̃ ſciſma.xiij. quia Benedictus.x. conſciẽtia ductus ceſſit papatui quem p violentiã ingreſſus fuerat. ⁊ Nicolaus ſecũdus eſt electus. Item ſciſma.xiiij. inter Alexandrũ ſcd̃m ⁊ Cadulũ qui vt patet in pcedẽti.c. deficiẽte ſibi fauore imperatoris Henrici deſtitit a pſecutione papatus. Itez ſciſma.xxij. quod fuit int ſanctiſſimũ dñz noſtrum papam Nicolaũ ⁊ Amedeum quẽdam ducẽ Sabaudie: qd̃ clemẽter apud nos agente omnipotẽte dño Amedeo ceſſante a pſecutione papatus ablatũ eſt. Sexta via eſt via armoꝝ adhibita ꝯ intruſos. H via maxime cõuenit quãdo habet certitudo de iure vnius ⁊ de intruſione alterius. Hac em̃ via plura ſciſmata ablata legunt ſicut ſciſma ſeptimũ int Eugeniũ ſcd̃m ⁊ aduerſariũ eius. Itez ſciſma octauũ inter Leonẽ qntum et Chriſtoforum Item ſciſma decimũ inter Leonẽ octauum ⁊ Benedictũ qntum. ⁊ ſic de multis alijs. vt in c. pcedẽti plenius continet. Septima via eſt via recõciliationis cuz impatoribus ſiue pncipib⁹ quoꝝ fauore ſciſma fouet atq manutenet. Hoc modo ſoſpitũ eſt ſciſma.xiiij. quod fuit inter Alexandrũ ſecũdũ ⁊ Cadulum. Et ſciſma.xix. inter Alexandrũ tertiũ ⁊ alios qtuor ãtipapas. vt in.c. pcedẽti viſum ẽ. Octaua via eſt cum cõtingente morte alicui⁹ de cõtendẽtibus ſuſcipere alterũ contedentiũ. ſic legit ſciſma ſopitũ inter Silueriũ ⁊ Vigiliũ qm̃ vt dictũ ẽ in pcedẽti.c. Silverio in exilio p xpi fide mortuo Vigilius lꝫ male ingreſſus fuerit ab oĩbus tñ receptus in papã creditur tamẽ q p nouam electionẽ. Item hac via ſopitum eſt ſciſma ſcd̃m quod fuit inter Felicez et Liberiũ. Felix martyrio coronatus eſt. Liberius vero factus hereticus qui alio nomine Leo vocatus vixit poſt occupationẽ apoſtolice cathedre p plures ãnos poſtea mala morte extinctus peryt. ⁊ Damaſus elect⁹ eſt. ⁊ ſic ſciſma illud extinctũ eſt. Nona via ſedandi ſciſma eſt p capturã intruſi vel intruſoꝝ qd̃ poſſibile quãdoq eſt opitulãte diuina miſericordia maxime cum paucos habẽt fautores ⁊ minus potẽtes. Hac via ſopitũ eſt ſciſma int Calixtum ſcd̃m ⁊ Burdinũ antipapã. Nam papa Calixtus cepit in butrio pfatũ Burdinum antipapã ⁊ ſciſma ſopituz eſt. Item hoc modo ſopitũ eſt ſciſma.xx. iter Johannẽ.xxij. et Petrũ de corberio. nam captus eſt petrus de corberio et ductus ad pfatum Johannem xxij. ⁊ ita ſciſma ablatuz eſt. Decima via eſt via pſuaſionis fiende p pncipes magnos maxime cum nõ ſolum p excellẽtia dignitatis reuerẽdi ſunt ſed etiaz p celſitudine poteſtatis metuẽdi exiſtunt. debet em̃ dari modus vt p hmõi magne ⁊ reuerẽde auctoritat et ptãtis metuẽde pncipes pſuadeatur intruſo ſiue intruſis vt p reuerẽtia dei ⁊ eccl'ie honore velit a pposito deſiſtere addẽtes minas q als opꝫ eos ea facere que tenent in fauorẽ vnitatis eccleſie. Hac via ſopitũ eſt ſciſma vltimũ quod introduxerũt Baſilieñ. de Amedeo duce Sabaudie quo ſuaſibus illuſtriſſimoꝝ dominoꝝ regum ſcꝫ Francie ⁊ Anglie deſiſtente a propoſito ſciſma ablatum eſt vt in pcedẽti.c. plenius dictum eſt.

Cap. xi. In quo declarat an papa poſſit in ſciſma incidere vel eſſe ſciſmaticus.

Cap. XI

Urgit ex predictis queſtio nõ parua apud aliquos. an ſcꝫ romanus pontifex cũ caput eccl'ie ſit poſſit in ſciſma incidere vel ſciſmaticus eſſe. Et viſum ẽ aliqbus q nõ. Tum pmo: q2 ſi ſciſma iuxta ſuperius habita ſit diuiſio illicita p inobedientiam ab vnitate eccl'ie militãtis cuius caput eſt papa vt dicit Hoſtieñ. nulluſq poſſit a ſe ipo ſeparari (vt notuz eſt) nõ videt q papa ver⁹ poſſit in ſciſma incidere ſicut nec a ſeipo ſeparari vel diuidi. Tuz ſcd̃o: q2 null⁹ in quo ⁊ apud quẽ eſt eccl'ia incidit in ſciſma: ſed verus papa eſt hmõi. vt.xxiiij.q.i. loquit.⁊.c. dicimus. immo p ſeparationez ab eo incurritur ſciſma ſm illud Cypriani in.c. ſcire.vij.q.i. ſic dicẽtis. Scire debes epꝫ in eccl'ia eſſe ⁊ eccleſiam in epo. ⁊ ſi qs cũ epo nõ ſit in eccleſia nõ eſſe. g nullus verus papa põt in ſciſma incidere. ꝯña videt bona. ⁊ antecedẽs videt patere p vtraq ſui parte. Alijs aũt videt cõtrariũ q ſaluo ſemp meliori iudicio vident nobis ſanius loq. vnde videt q roman⁹ põtifex poſſit in ſciſma incidere nõ ſolũ ex ea parte qua põt incidere in hereſim. iuxta.c. ſi papa.xl.di. et p ꝯñs in ſciſma cũ in hereſi ſciſma includat: vt in ſupioribus declarauimus in.c.i. ſed etiã ex ea pte q ſciſma diſtinguit ab hereſi. ⁊ põt ſine illa eſſe. p quo apte videt facere glo.c.i.xxiiij. q.i. in ſumma. vbi ita d2. Maxime cuꝫ ſciſma non poſſit eſſe ſine hereſi niſi forte in ſummo pontifice vt ſi duo crearent ⁊ vterq crederet

Opi. prime ratio prima

Rõ ſecunda

Opi. auctoris

eccleſiā apud ſe eſſe. vij. q. i. factus. Ecce ꝙ gl. hec manifeſte ſupponere videtur ꝙ papa poſſit incidere in ſciſma. quod etiā manifeſte videtur aſſerere btūs Cyprianus de Nouatiano loquēs in epl'a ad Anthonianū ſic di. Epatū aūt tenere nō poſſe etiaȝ ſi epus prius fact⁹ a coepoꝝ ſuoꝝ corpore ⁊ ab eccl'ie vnitate diſcederet. qm̄ apl's vt inuicē noſmetipos ſuſtineamus ne ab vnitate quā deus cōſtituit recedamus ⁊ dicat ſuſtinētes inuicē in charitate ſatagentes ſeruare vnitatē ſpūs in cōiunctione pacis: hec Cyprianus. Conſequēter rōne probatur pfata cōcluſio ſic. papa pōt illicite ſe diuidere ab vnitate eccl'ie ⁊ ab obediētia capitis eccleſie. ḡ poteſt in ſciſma incidere. ꝯntia eſt bona p locū diffinitiōis ad diffinitū. antecedēs ꝓbatur ſic. qm̄ papa pōt a xp̄o q̄ eſt pn̄cipale caput eccl'ie et reſpectu cuius maxime vnitas eccl'ie attendit̄ p inobedientiā recedere nō obediēdo legi eius aut pcipiēdo ea q̄ naturali aut diuino iuri contraria ſunt. ⁊ p ꝯn̄s ſeparare ſe a corpe eccl'ie xp̄o ſubiecte p obediētiā. ⁊ ita ab ꝙ dubio videt̄ ꝙ papa poſſit in ſciſma incidere. Secūdo ſic. ſi papa poteſt ſeparare ſe ſine aliqua rōnabili cā ſed pura voltāte ſua a corpe eccl'ie ⁊ collegio ſacerdotū p nō obſeruantiā eoꝝ que vniuerſalis eccl'ia ex traditiōe apoſtoloꝝ obſeruat: iuxta. c. eccleſiarū. di. xi. aut p nō obſeruātiā eoꝝ que p vniuerſalia ꝯcilia aut apoſtolice ſedis auctoritatē ſunt vl'r ordinata maxime ad cultū diuinuȝ vtputa nolēdo obſeruare in ſe ea que vniuerſalem ſtatum eccl'ie aut vl'em ritum cultus eccleſiaſtici ꝯcernūt. vt ꝙ nollet celebrare in veſtibus ſacris aut locis ſacratis aut cū luminaribus aut ſignare ſe ſigno crucis ſicut reſiduum ſacerdotū collegiuȝ facit ⁊ ſimilia que ad ꝑpetuā generaliter ordinata vident̄ vtilitatē ꝯtra. c. que ad ꝑpetuā. ⁊. c. violatores. ⁊. c. ſunt quidā. ⁊. c. cōtra ſtatuta. xxv. q. i. ergo videt̄ ꝙ papa in talibus diuidēdo ſe ab obſ'uātia vniuerſalis eccl'ie cū ptinacia poſſit in ſciſma incidere ꝯntia eſt bona. ⁊ antecedēs nō eſt dubium: quia ſicut poſſit incidere in hereſim ita in inobediētiā ⁊ ptinaceȝ nōobſeruantiā eoꝝ que ordinata ſunt ad cōem ſtatum eccl'ie. Un̄ Inno. in. c. de cōſue. dicit ꝙ in oībus obediēdum eſt pape dum nō veniat contra vniuerſalem ſtatum eccl'ie. in eo em̄ caſu dicit ꝙ nō eſt ſuſtinēdus ſine cauſa rōnabili. Tertio argui poteſt ſic. contēdētibus aliquibus de papatu ſi etiā is qui eſſet verus papa dubius tamē ꝓbabiliter apud aliquos ita negligēter et ptinaciter ſe haberet ad vnionē eccleſie ꝓcurandaȝ ꝙ nollet facere quicq̄d in ſe eſſet p vnitate eccleſie reintegrāda talis videret̄ ſciſmatꝭ nutritor: quemadmoduȝ multi diebus etiam noſtris argumentabant̄ de Benedicto. xiij. ⁊ Gregorio. xij. His habitis dici poſſet ad ratōnes in oppoſitū quoniā non vident̄ militare. Non quidē pma: quia ſciſma nō ſolum eſt diuiſio ab vnitate eccleſie in ordine ad papam per inobediētiam factaȝ a pmario ⁊ principali capite quod eſt xp̄us. Nec illud ꝓbat aduerſariorum ꝓpoſitum quod inducūt dicentes ꝙ papa nō poſſit a ſeipſo ſeparari. quoniā licet hoc verum ſit poteſt tamen ſeparari p inobedientiam a capite xp̄o cuius vicarius eſt ⁊ ab inſtitutione apoſtolice ſedis inq̄tum ſe diuidit ab obſeruātia eorū que ſancti patres pdeceſſores in apoſtolica ſede generaliter ad cōmunē eccleſie vtilitatē ſiue ſtatum conſtituerunt ſicut diximus. Ad ſcd'am reſpondetur p alios dicēdo ad minorē ꝙ tunc apud papaȝ intelligit̄ vere eſſe xp̄i eccleſia quādo ipſe manet ſubiectus capiti xp̄o cuius eſt vicarius recognoſcēdo ab eo ptātem ſuā pēdere: debitā illi ſubiectionē ſeruādo ⁊ obſeruātijs vniuerſalis ſancte matris eccleſie ipſius xp̄i ſponſe canonice ſe cōfirmando.

Ad primaȝ rōem prīme opi.

Ad ſcd'am

Capitulum. xij. De opinione quorūdam ꝙ ꝓpter ſciſma tollendū verus ⁊ indubitatus papa poſſit compelli cedere: aut nollēs cedere poſſit deponi.

Ca. XII

Boniaȝ pꝛeter q vias ſupra nominatas ad tollendū ſciſma volunt aliqui ponere vnā aliam viā. videlȝ per viam compulſionis ad cedendum. ⁊ vbi cedere noluerit ꝙ deponi poſſit vtſcȝ compellat̄ papa q̄tūcūq; ſit verus ⁊ indubitatus per aliquē modum vtputa per ſubtractionem obediētie vel captioneȝ perſone. Et hanc ſuaȝ opinionē multipliciter fundare nituntur. primo exemplis aliquib⁹ ſacre ſcripture. ſecūdo practicis aliorum concil orū. tertio auctoritatib⁹. quarto rōnibus. Unde pmo ꝙ verus pōtifex in hmōi caſu debeat propter ſciſma tollendū cedere ꝓprie dignitati ſic ꝓbant exemplo mulieris illius meretricis de q̄ legit̄. iij. Regū. iij. que filium ſuū verū potius aduerſarie mulieri p mendaciū vendicāti adiudicari conceſſit q̄ filium diuidi ſiue ſecari. in quo ſigno cognituȝ eſt ꝙ ipa eſſet vera mater pueri. ergo ſimiliter romanus pontifex anteq̄ permittat eccleſie corpus ſecari debet cedere dignitati. Secundo idem arguitur exemplo chriſti cuius actio noſtra debet eſſe inſtructio: qui exinaniuit ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem crucis: vt inquit

Probatio prima

Secunda

Apl'us ad Philip. ij. ergo romanus pontifex exemplo ipſius xp̄i cuius eſt vicarius ꝓ ſalute populi ſui & vniōe eccl'ie deberet etiā ſe exina-

Tertia nire vſqȝ ad ceſſionē ſue dignitatis. Tertio ſic arguit. ex practica cōcilij Piſani qḋ duos ꝯtendētes de papatu depoſuit. videlicȝ Gregorium & Benedictū quoꝝ alter verus papa credebat & electus eſt vnus alius. videlȝ Pe-

Quarta trus de Candia. Quarto patet etiaȝ idem exemplo Conſtantieñ. cōcilij in quo depoſiti ſunt etiā duo. ſ. Johānes. xxiij. & Benedictus

Quīta et electus eſt Martinus. Quinto arguit auctoritate. dr̄ em̄ Joh. x. ꝙ bonus paſtor animam ſuā ponit ꝓ ouibus ſuis: ergo romanus pōtifex qui totius dn̄ici gregis paſtor ē ouiuȝ xp̄i ſm̄ illud Joh. vlt. Paſce oues meas. debȝ vitā ſuā ponere: & multo magis dignitateȝ q̄ minus eſt ꝙ̄ vita pro ouibus ſuis ne pereant.

Sexta Sexto auctoritate iuris ex. c. niſi cū pridēȝ de renū. §. ꝓ graui quoqȝ. vbi videt̄ haberi ꝙ p̄latus ꝓ ſciſmate aut ſcandalo tollēdo cogi poſſit ad ceſſioneȝ ſed quod de alio epiſcopo inferiori reaccipit̄ pari rōne in epō vrbis. tuȝ quia ſola adminiſtratōe p̄cellit illū. tum quia maius ſcandalū oritur ex ꝑturbatōe vniuerſa-

Septima lis eccl'ie ꝙ̄ vni⁹ dioceſis. Septimo arguit idem ex gl. c. ſi forte. di. lxiij. vbi dicit̄ ꝙ ſi duo eligant̄ in diſcordia. ille iudicio metropolitani alteri p̄ferat̄ qui maioribus adiuuatur ſtudijs & merit̄ vt tñ nullus det̄ eps inuitis &c. vbi glo. ait. q. d. Si timet̄ ſcandalum tūc vtriuſqȝ caſſat̄ electio. vt. lxxix. di. ſi duo. ergo videt̄ ꝙ ꝓpter euitandū ſcandalū ſciſmatis in eccl'ia & ne inuitis ſit pōtifex & p ꝯn̄s odibilis papa

Octaua cedere debeat & ad hoc poſſe cōpelli. Octauo ſic rōne. quicūqȝ peccans ꝯtinaciter cōtra articuluȝ fidei pōt nō modo compelli cedere ſ etiā deponi a cōcilio vniuerſali. vt ſatis ptȝ ex. c. ſi papa. di. xl. ſed papa nolēs cedere pro vnione eccl'ie cum videat̄ facere ꝙ eccl'ia non ſit vnita videt̄ errare & peccare in articulum Unam ſanctaȝ eccl'iam vt notat Hoſtieñ. in ſumma de ſciſmaticis. & ad hoc facit. c. aduocauit. xxiiij. q. i. ergo ſequit̄ ꝙ in tali caſu etiaȝ verus papa poſſit cōpelli cedere & vbi nolue-

Nona rit poſſit deponi. Nono ſic. quicūqȝ poteſt ſcandalū tollere & nō tollit cenſetur hmōi ſcādalum efficere. vt in. c. error. di. lxxx. & ij. q. vij. negligere: ſed papa pōt tollere ſcandalū ſciſmatis de eccleſia cedēdo. ergo ſi nō vult videtur ipe ſciſma introducere ſiue nutrire. ſed huiuſmodi poteſt deponi p concilium. ergo &c.

Decima Decimo ſic. p̄latus vidēs eccl'iam ſuā periclitari in ſpūalibus & tempalibus ꝓpter ſcandalum pſone ſue tenet̄ cedere. vt notāt doct. in. c. niſi. cum pridē de renū. §. ꝓ graui quoqȝ. & fortius hoc poteſt dici de papa cum maius immineat periculū retinēdo eccl'iam totaȝ in ſciſmate ꝙ teneat̄ cedere. ḡ videt̄ ꝙ vbi non vult cedere poſſit compelli ad cedendum vel nolens cedere deponi.

Cap. xiiij. Quid in p̄fata queſtione dicendū videat̄ in veritate: & rñdetur rōnibus in oppoſitum. Cap. xiii

a In hanc queſtionem quid ſm̄ veritatē ſaluo ſemper meliori iudicio reſpondēdū videat̄ ſub duabus ꝯcluſionib⁹ ponemus. Prima eſt ꝙ in caſu ſciſmat̄ in Prima cōcluſio auctoris quo vnus eſt verus indubitatus papa & alter intruſus ſeu cōtra phas ordinatus ſi talis intruſus magnos & potētes habeat ſeqꝗces ſiue adherētes: ita vt pſeudo papa non poſſit manu armata compmi et nō habeat ſpes ꝙ alia via ſciſma ſopiri poſſit ꝙ̄ p ceſſionē veri pontificis. habeatqȝ certitudo ꝙ p ceſſioneȝ veri pontificis reintegret̄ eccl'ia & oues diſp̄ſe ad vnicū & ſub vnico paſtore reducant̄ ouile hoc caſu romanus pōti ex ꝙ̄rūcūqȝ clarus & indubitatum ius habeat in papatu videt̄ debere cedere papatui ꝓ integrāda vnione eccleſie. Pro qua cōcluſione faciūt plures rōnes que facte ſunt in p̄cedēti. c. maxime illa que ſumitur ex euāgelio Joh. vbi xp̄s ait. ꝙ bonus paſtor animā ſuā ponit ꝓ ouibus. vbi videt̄ iuri diuino conſonū vt paſtor eccl'ie ꝓ ouibus ſuis errātibus in vnū gregeȝ & ouile cōgregandis ſi alia via cōgregādi nō habeat̄ nec ſperet̄ niſi iuri ſuo cedēdo renūciare debeat vt ſub alio paſtore cum ſub eo fieri nō poſſit dominicus grex reintegret̄. Item plurimū cōfortat hanc concluſionē ratio que aſſignat̄ in. c. niſi cum pridem. de renū. §. ꝓ graui quoqȝ. vbi ita dicit papa. ꝓ graui quoqȝ ſcādalo cuȝ aliter cedari nō poteſt lȝ epō petere ceſſionē ne plus temporalem honorē ꝙ̄ eternā videat̄ affectare ſalutem: memor illius qḋ dicit Apl's. Si ſcādalizauero fratrē meū nō manducabo carnes in eternū. Hanc cōcluſionē videt̄ cōfirmare beatus Augu. in multis locis. Ait em̄ ſup ps. Deus iudiciū tuū regi da. ſup verbo. Suſcipiant montes paceȝ. Excellētes quippe in eccleſia vigilanti intētione cōſulere debent ne ꝓpter ſuos honores ſuperbe agēdo ſciſmata faciāt vnitatis compage dirupta. Nam qua fronte in futuro ſeculo ꝓmiſſum a chriſto ſperabim⁹ honorem ſi xp̄ianam in hoc ſeculo noſter honor impediat vnitatem: hec ille. Item ſecundo hoc manifeſte confirmat libro ſecūdo contra Creſconiū grāmaticuȝ dic̄. Nec epiſcopi

ꝓpter nos ſumus ſed ꝓpter eos qbus verbū ⁊ ſacramentū dominicū miniſtramus: ac ꝓ hoc vt eoꝝ ſine ſcandalo ſeſe neceſſitas habet: ita vel nō eſſe debemus qꝺ nō ꝓpter nos ſed propter alios ſumus. deniq̄ nōnulli ſancta humilitate prediti viri ꝓpter quedam in ſe offendicula quibus pie religioſeq̄ mouebant epatus officiū nō ſolū ſine culpa: verū cū laude depoſuerūt. Item in libro geſtoꝝ cū Emerito. c. x. Pro pace xpi epi debent eſſe aut debent non eſſe: ⁊ ſubdit. Quid dubitamus redēptori noſtro ſacrificiū iſtud humilitatis offerre: an vero ille de celis in membra humana deſcendit: niſi mēbra eius eſſemus: ⁊ nos ne membra ei⁹ crudeli diuiſione lanient de cathedris deſcendere formidamus ꝓpter nos ſufficit ꝙ xpiani fideles ⁊ obedientes ſumus. hoc ergo ſemper ſumus: epi aūt propter xpianos populos ordinamur: qꝺ ergo xpianis populis ad xpianam pacē prodeſt hoc de noſtro epatu faciamus. ⁊ infra. c. xi. Propter nos hoc debemus eſſe qꝺ vos. qd debes eſſe tu cuicūq̄ loquor vtrū xpianus fidelis obediēs hoc tu ꝓpter te hoc ⁊ ego ꝓ me: ergo qꝺ tu ꝓpter te et ego ꝓpter me ſp debemus eſſe: qꝺ autē ſum ꝓpter te tibi ſim ſi tibi ꝓdeſt ⁊ nō ſim ſi obeſt. Et. ī. ſubdit. Si ſerui vtiles ſumus cur dn̄o eternis lucris pro noſtris tpalibus ſublimitatib⁹ inuidem⁹. epalis dignitas nobis fructuoſior erit ſi gregē xpi depoſita magis collegerit ꝙ retenta diſperſerit. ⁊. ī. Fratres mei ſi deū cogitamus locus iſte altior ſpecula munitionis eſt non faſtigiū ſuperbientis: ſi cum volo retinere epatum meū diſſipo gregem xpi: ⁊ qm̄ nō eſt damnū gregis honor paſtoris ⁊. ī. Nam qua fronte in futuro ſeculo ꝓmiſſū a xpo ſperabimus honorē ſi xpianā in hoc ſeculo noſter honor ipedit vnitatē. Scd̄o principaliter patet p̄fata cōcluſio ex illa regula Hiero. Omnia que poſſunt p̄termitti ſalua triplici veritate ſunt ꝓpter ſcandalū dimittenda. ſed papa in caſu p̄fato pōt cedere papatui ſalua triplici veritate: vt patet. ergo videt ꝙ ꝓpter ſcandalū mouendū ſciſmatis de eccleſia debeat cedere papatui. Tertio ſic: papa plus debet diligere ſalutē ſpiritualem ouiū ſuarū que impedit per ſcādalū ſciſmatis ꝙ qꝺcunq̄ bonū tpale: ⁊ per ꝯns ꝙ dignitatē ſuā q̄ tpalis eſt. ſed id qꝺ minus diligit eſt dimittendum ꝓpter id qꝺ magis diligit: ſi tale aliter haberi nō poſſit. ergo papa in p̄cedenti caſu cedere debet.

Secūda cōcluſio Scd̄a concluſio: ꝙ papa verus ⁊ indubitatus qui non ſit a fide deuius nō poteſt cogi ad cedendū: nec cedere nolens poteſt deponi. Iſta cōcluſio patet ex omnib⁹ rationibus ⁊ doctoꝝ teſtimonijs qbus in. ij. li. c. xciij. probatū eſt ꝙ Roma. pon. verus ⁊ indubitatus extra caſum hereſis nō poſſit a quocūq̄ niſi a deo deponi. Idē patet ex omnibus illis rōnibus quibus in. iij. li. c. xliij. oſtenſū eſt ꝙ Romanus pon. auctoritate iuriſdictōis ſuperior ſit vniuerſali concilio. manifeſtū eſt autem ꝙ inferior nō habet poteſtatē iuriſdictionis in ſuperiorē. diſ. xxi. inferior. ⁊ extra de ma. ⁊ obe. cū inferior. Nihilomin⁹ ex alijs ſic oſtenditur prefata concluſio: cōis ſententia eſt ſctōrū canonū: vt in. ij. lib oſtendimus ꝙ papa propter nullū crimen deijci pōt: niſi cum ſit a fide deuius. di. xl. ſi papa. licȝ enī electionē ſummorū pōtificū deus cōmiſerit clericis religioſis: deiectōnē tn̄ ſuo dumtaxat iudicio reſeruauit lxxix. di. electionē. ⁊ notat per doc. videlicet ꝑ Io. di. lxxix. in ſumma per Hoſti. in ſumma de cōſtit. §. quis poſſet. in principio. per archi. de hereticis in fidei. li. vi. ⁊ ibidē per Io. an. ⁊ de auc. ⁊ vſu pal. ⁊ de renun. c. i. li. vi. ⁊ ꝺ elec. licȝ de vitanda. Si itaq̄ papa ꝓpter crimē quodcunq̄ magnū excepta hereſi nō poteſt deponi etiam ſi foret eccleſie inutilis ⁊ negligens ⁊ remiſſus. vt notat de renun. c. i. li. vi. in glo. ordi. quō concedendū erit ꝓ cū ſit innocens ꝓpter alioꝝ crimina: hoc eſt ſciſmaticoꝝ proteruam pertinaciā veniat deponendus aut deijciendus. Scd̄o cōfirmat iſta ratio ſic: contra iuſtitiam eſt ꝙ innocens ꝓpter malitiā aliorū veniat honore ⁊ dignitate ſua quā iuſte habȝ priuandus vt manifeſtū eſt. ergo papa verus ⁊ indubitatus innocens ⁊ imaculatus ꝓpter malitiā quorūcunq̄ ſciſmaticoꝝ non videt poſſe compelli ad cedendū dignitati ſue nec poſſe deponi: al's daretur via ꝙ nullus in dignitate ſua quantūcunq̄ ſanctus eſſet ſtabilis ſi ꝓpt ſedandū ſciſma exortū malitia quorūdam impiorum hominū cedendum eſſet honori dominio ⁊ dignitati quod maximū ſcandalum poſſet parere in dei eccleſia: ⁊ tanto maiora quanto talis violentia ſeu tyrannis in altiorem dignitatem: ſicut eſt papatus attentaretur. Tertio ſic. nullus poteſt cōpelli cedere bonis temporalibus in quibus habet clarum ius ⁊ indubitatum ꝓpter ſcandalum ſiue ſciſma quorūcunq̄: quia al's vt dictū eſt daretur malis occaſio rapiendi ⁊ nocendi bonis. vnde. s. Tho. in. ij. ij. q. xliij. art. vlti. dicit: ꝙ propter eos qui ſcandala concitant nō ſunt temporalia dimittenda: quia hoc etiam noceret bono cōmuni: daretur enim malis rapiēdi occaſio. ergo multo minus quis poteſt cōpelli cedere dignitati: cum multo preſtantior ſit bonis alijs tēporalibus propter alios ſcandala ⁊ ſciſmata ſuſcitantes. Quarto prefata concluſio confirma

ri videt auctoritate beati Cypriani q̃ in epl'a ad Iuuaianū ep̄m ſuper ſciſmate inter Nouatianū et Corneliū loquens inquit. Quid ergo q2 honorē cathedre ſacerdotalis Nouatian⁹ vſurpat: nūquid idcirco nos cathedre renunciare debemus. ⁊ quia Nouatian⁹ altare collocare ⁊ ſacrificia offerre cōtra phas nitit' ab altari ⁊ ſacrificiis ceſſare nos oportʒ ne paria ⁊ ſimilia cum illo celebrare videamur. vanum prorſus ⁊ ſtultum eſt vt q2 Nouatianus extra eccleſiam vēdicat ſibi veritatis imaginē relinquat eccleſia veritatem. hec Cyprian⁹. Quinto prefata cōcluſio oſtēditur ſic. apud iuriſperitos nō parū dubitatum fuit ſuperiorib⁹ temporibus vtrū papa volens ſponte ex cauſa puta q2 eſſet inſufficiens ⁊ inutilis ad regnū romane atq3 vniuerſalis eccleſie papatui renūciare: foret admittendus ad renūciationē. In cuius rei teſtimoniū diſputatio cū fortiſſimis pro vtraq3 parte rationibus ſatis abūde ⁊ eleganter recitata eſt per Ioh. an. in. c. i. de renū. li. vi. in glo. ⁊ pleni⁹ in nouel. Ad cuius quoq3 queſtionis deciſionem pceſſit illa cſtitutio in ca. i. de renun. li. vi. modo ſi iam fuiſſet diffinitum aut ita iure diuino aut humano fundatū ꝙ papa ppter iuſtam cauſam tollendi ſciſmatis aut grauis vitandi ſcandali nō tm̄ volēs: ſed etiā inuitus compelli poſſet cedere: nulla pfecto fuiſſet dubitatio apud tot ⁊ tantos iuris ſapiētes an ex iuſta cauſa ſpōte volens cedere foret admittēdus cum ergo papa verus ⁊ indubitatus ppter vitandum ſciſma exortum per alios poſſit cōpelli ad cedendum nullo iure caueat' nō videtur ſine periculo conſcientie indifferenter hoc attentandum. vnde vna de cauſis quare ſciſma Chore Dathan ⁊ Abiron graui ⁊ inſolita pena punitum eſt Nu. xvi. vt dicit ſanctus Tho. in. iiii. di. xiii. quia expediebat ne prelati eccleſie contemnerētur. plane cum ſint locum xp̄i tenentes in eccleſia cū magna reuerentia tractādi ſunt. Sexto ſic. quēꝙ cogi ſuo iuri cedere ⁊ ius ſuum inuitum abdicare vel amittere eſt de genere vetitor: vt patet ex regula iuris. ergo videtur ꝙ papa verum ius habens nō poſſit cogi cedere iuri ſuo.

Septimo patet eadem concluſio. qm̄ ſi papa verus ppter tollendum qd̄cunq3 ſciſma cedere compellatur res efficiet' ex templo pernicioſiſſima. patet: qm̄ poteſtatibus laicorū in futuris temporibus via parabit' qua romanū pontificem inuitum ⁊ reluctātem ſuis prauis requiſitionibus renunciationi pro voluntate eorum ſubiiciant: confingent quandam hereſim ꝯ eum vel minus canonicam electionem criminabuntur ⁊ apoſtaticum erigent quem ſua magna potentia perperā ſuffragātes non aliter ꝙ ſi ver⁹ apoſtolicus ceſſerit ſedere patientur. Preterea de cōiuratione fortaſſe cardinalium aliquor quibus per eandē exemplī effigiem via cōſimilis aperiet' ⁊ apoſtolici deponendi facultas pari cōſequentia tribuetur ⁊ principatus apoſtolicus ex malorū arbitrio dependebit. qd̄ ꝙ incōuenientiſſimū ſit null⁹ mente ſanus ignorat. Propter qd̄ inquit Cyprianus in epiſtola ad Iuuaianū. ⁊ habet'. vii. q. i. ꝙ periculoſum autē ſit in rebus diuinis vt q̄s cedat iuri ſuo et poteſtati ſcriptura ſancta declarat ⁊c. Sic vt inquit Hug. et Archi. cornelius fatigatus labore ſciſma agere volebat Sed querit Hug. nūquid nō licet cuiq3 renunciare iuri ſuo reſpōdet. aut eni renunciatio nocet ſibi. ⁊ aliis aut aliis tantū ⁊ nō ſibi: ⁊ ſic nō licet ei renūciare ⁊ mortaliter peccat renūciādo. ſi ſibi ſoli nocet forte non peccat: q2 cuiq3 licet renūciare iuri ſuo quod tangit ipſū ⁊ non aliū. ar. ii. q. v. mādaſtis. q̄bus habit' dicendū eſt ad rōnes in oppoſitū.

Ad primā cum arguitur exemplo mulieris ⁊c. reſpōdetur breuiter ꝙ nō facit ad ppoſitū: qm̄ mulier illa nō coacta a rege aut ab aliqua poteſtate: ſed ſpōte ceſſit iuri filii ſui animaduertens ſectionē illā irrecuperabilem. vnde licet poſſʒ ex illo exemplo ſumi argumentū ꝙ papa cum vnio eccl'ie al's reparari nō poſſet: niſi cedēdo papatui ꝙ cedere deberet iuri ſuo: nihilominus nō arguitur ꝙ compelli poſſet. (Ad primam rationem. ca...)

Ad ſecundaʒ cū arguitur exemplo xp̄i. reſpondet' ꝙ etiā non videat' facere ad propoſitū argumentū. Tum primo: q2 licet xp̄s pro ſalute ouiū ſuarū humiliauerit ſe vſq3 ad mortem: nō tamen vſq3 ad ceſſionē dignitatis ſue. vnde ex hoc bene arguit' ꝙ papa xp̄i vicarius pro ſalute ouium ſuarū debeat ſi neceſſe fuerit vitā propriā exponere: nō aūt arguitur ꝙ debeat proprie dignitati cedere ⁊ depoſito officio curam gregis ſibi cōmiſſi relinquere. hoc eīm nō fecit xp̄s. Tum ſecūdo exemplum nō militat: quia ſi xp̄s p ſalute humani generis vſq3 ad mortē ſe humiliauerit: hoc tm̄ nō coactus nō compulſus: ſed ſponte ⁊ voluntarie fecit. Oblatus eīm eſt q2 ipſe voluit vt dicitur Eſai. liii. licet ergo ex illo caperet' exemplum ꝙ papa et vite et honori cedere deberet pro bono eccleſie: non tamen arguit' ꝙ ad hoc aliqua temporali poteſtate poſſet cōpelli aut deponi ſi cedere nollet. (Ad ſecundam)

Ad tertiam rōnem que ſumitur ex practica concilii Piſani reſpōdetur dupliciter. Primo ꝙ cum illud conciliū non fuerit indubitatum per totam eccleſiam vniuerſale conciliū eſſe: ex practica illius nō poteſt ſumi argumentum aliquod alicuius fir (Ad tertiam)

mitatis. Reſpondeẽ ſcđo ꝙ nō facit ad ꝓpoſi
tum: quoniā nullus illoꝝ qui in p̄fata cōgre
gatione depoſitus eſt fuit verus papa indubi
Ad quartam
tatus: nec ipſe etiam qui ibi electus eſt. Ad
quartā rationem que ſumitur ex practica con
cilij Conſtantieñ. reſpondeẽ eodem modo: vi-
delicet ꝙ non facit ad ꝓpoſitum. Tum primo
quia Greg. ceſſit volūtarie nō coactus. Tum
ſecūdo: quia Johānes ⁊ Benedictus qui fue
runt depoſiti nō fuerunt veri ⁊ indubitati pō
Ad quintam
tifices. Ad quintam que ſumiẽ ex illo Jo. x.
Bonuspaſtor: reſpōſum eſt ſupra in reſpōſio-
ne ad ſecundā: quoniā licet bene ſequaẽ ꝙ pro
bono reintegratōnis gregis dominici cedere
deberet: nō tamen ſequiẽ ꝙ ad id cogi vel cō-
pelli poſſit: aut ꝙ nolēs iuri ſuo indubitato ce
Ad ſextam
dere poſſit deponi. Ad ſextam rōnem ſum-
ptam ex. c. niſi cum pridem. de renū. c. i. reſpon
detur primo ꝙ nō facit ad ꝓpoſitū: qm̄ tex. ille
dicit ſic. Pro graui quoq ſcādalo euitando:
cū aliter ſedari nō poteſt licet ep̄o petere ceſ-
ſionem. nō dicit ꝙ poſſit cogi aut cōpelli. Se
cundo reſpondeẽ ꝙ dato ꝙ ita intelligendus
eſſet tex. ille de p̄lato inferiori qui ſui ſupio-
ris auctoritate poſſet compelli quod nō eſt in
papa qui pro ſui principatus excellentia ſupe
riorem nō habet. vt extra de elect. c. licet. in fi.
ꝓpter quam rōnem nō eſt ſimile de p̄lato in
feriori ⁊ papa: licet maius ſcandalū ſit qđ oriẽ
Ad ſeptimam
in vniuerſali eccleſia q̄ qđ oriẽ in vna dioceſi.
Ad ſeptimā de. c. ſi forte. di. lxiij. reſpondeẽ
ꝙ nō videẽ facere illud. c. ad propoſitū ꝓpter
duo. Primo: quia. c. illud loquiẽ de electo non
dum ɔfirmato. nos aūt loquimur de vero apo
ſtolico qui ipſo facto ꝙ a duabꝰ partibus car-
dinalium electus eſt cōfirmatus intelligitur.
facilius quippe impediẽ promouendus q̄ eij-
ciatur iam ꝓmotus: vt de iureiur. c. quēadmo
dum xp̄s. Turpius em̄ eijcitur q̄ nō admittiẽ
hoſpes. Secundo: quia ibi fit mentio de infe-
riori p̄lato. Unde ait ꝙ talis metropolitani
iudicio p̄feratur: hoc autem nō conuenit pa
pe qui pro eminentia pontificatus ſui metro-
politanum nō habet. vt in. c. in nomine domi-
Ad octauam
ni. di. xxi. inquit Nicolaus papa: ⁊ ita ratio nō
militat. Ad octauaꝫ rōnem cuꝫ diciẽ ⁊c. ne
gatur minor propoſitio: videlicet ꝙ papa no-
lens cedere peccaret in articulū ⁊c. hoc enim
falſum eſt. nec Hoſtieñ. dicit illud: nec etiā eſt
verum qđ Hoſtieñ. dicere videẽ in ſum. vide-
licet ꝙ omnis ſciſmaticus peccet in articulū.
Unam ſanctā ⁊c. quia tunc omnis ſciſmaticꝰ
eſſet hereticus cum peccaret in vnū articuluꝫ
fidei: qđ tamen manifeſte falſum eſt: vt ſupra
dictum eſt in. c. inter hereſim. xxiiij. q. iij. poni-

tur differētia inter hereſim ⁊ ſciſma. Ad. c. ad
uocauit. reſpōdetur ꝙ non eſt ad propoſitum:
quia cum ait ꝙ Cyprianus non putauit fidem
in ſciſmate. nō accipitur ibi fides pro fide qua
deo crediẽ ſꝫ ꝓ fidelitate: ſicut apte colligiẽ ſi
quis bene ponderet verba Cypriani. alꝰs om-
nis ſciſmaticus foret hereticus qđ eſt falſum:
ſicut ſupra eſt oſtenſum. Ad nonā cū argui- Ad nonam
tur ꝙ tenetur ad tollendum ſcandaluꝫ cedere
⁊c. reſpondeẽ primo ꝙ maior ꝓpoſitio eſt fal-
ſa vniuerſaliter: maxime vt dicit. s. Tho. in. ij.
ij. q. xliij. ar. vij. quando ſcandaluꝫ procedit ex
malitia aliquoꝝ cuiuſmodi eſt ſcandalū pha-
riſeoꝝ. nec. c. error. quod īducit nec. c. neglige-
re. probant illam: quoniā aliud eſt reſiſtere er-
rori cum poſſit aut negligere turbare ꝑuerſos
⁊ aliud eſt cedere honori ſuo aut bonis ſuis ꝓ-
pter ſcandalum aliquoꝝ malitioſoꝝ ⁊ peruer
ſoꝝ hominum qui nolendo obedire vero pon-
tifici perturbant dei eccleſiā. Preterea ſi ma-
ior illa eſſet vera omnes illi dicerenẽ ſcandala
efficere quicunq temporalia bona ſua non di-
mitterent ad voluntatem multoꝝ qui ſcanda
lizati ſunt: cum tamen hoc falſum ſit: ſicut pa-
tet de beato Tho. archiep̄o Cātuarieñ. qui re
petere non ceſſauit res eccleſie nō obſtāte ſcā
dalo regis Anglie. ⁊ beatꝰ Tho. in. ij. ij. vbi. s̄.
ar. viij. oſtendit ꝙ quando ſcandalū naſciẽ ex
malitia quod eſt ſcandalum phariſeoꝝ ꝙ pro
pter eos qui ſic ſcandala concitant nō ſunt tē
poralia dimittenda: quia hoc etiā noceret bo-
no cōmuni: daretur enim malis rapiendi occa
ſio. hec ſanctus Tho. Nam cū nō ex culpa pa-
pe ſed ex ꝓpria malitia aliquis gratis impin-
git in factum vel dictum eius ⁊ decidit in pec
catum nō eſt vero ⁊ indubitato pape imputā-
dum. quod ſatis aperte colligiẽ ex euangelio.
vbi cū diſcipuli dixiſſent xp̄o. Magiſter ſcis
quia audito verbo phariſei ſcādalizati ſunt: et
ille huiuſmodi ſcandalū pro nihilo habens. ſi-
nite inquit ceci ſunt ⁊ duces cecoꝝ. Quamob
rē dicit Cyprianus. Qđ ad nos attinet ⁊ con
ſcientie noſtre conuenit ſemper operā dare ne
quis noſtra culpa de eccleſia pereat. ſi q̄s au-
tem vltro ⁊ de crimine ſuo perierit ⁊ peniten-
tiam agere atq ad eccleſiam redire noluerit:
nos in die iudicij inculpabiles futuros credi-
mus qui eoꝝ cōſulimus ſanitati: ⁊ illos ſolos
in penis remanſuros qui nolunt cōcilij noſtri
ſalubritate ſanari: nec mouere nos debet cōtu
macia perditoꝝ: quo minus a rectitudinis via
ac certa regula recedamus. hec ille. Et ita ap-
paret ꝙ ratio illa licet viſa ſit apparens parū
valeat. Preterea etiam ſi maior illa eſſet vera
omnes litigantes ⁊ habentes ius in cauſis ve

nirent iudicandi factores ſcandaloꝝ ⁊ ſciſma
tum nutritores ⁊ bellorum: qꝛ cum poſſint iuri
ſuo cedendo ſcandalũ tollere nõ faciũt: quod
tamẽ non eſt verum: ⁊ ita falſum eſt quod cõ⸗
cluditur ꝙ papa nolendo cedere iuri ſuo maxi
me cum alie vie ſedandi ſciſma poſſint reperi
ri deo magis grate et eccleſie honorabiliores
⁊ iuſticie magis propinque ⁊ antiquioribꝰ tẽ⸗
poribus conformiores dicatur ſcandalum effi
cere ſiue nutrire: aut ꝙ propter hoc poſſit dici
ſciſmaticus aut nutritor ſciſmatis: ⁊ per cõſe⸗
quẽs ꝙ ratiõe huius concilium habeat aucto
ritatẽ ſuper eũ.

Ad decimam

Ad decimã cũ arguitur de
c. niſi cũ pridem. de renun. reſpõdetur ꝙ dato
ꝙ ita ſit ꝙ in illo caſu prelatꝰ cedere teneatur
⁊ ſimiliter papa: non tamen ſequitur ꝙ ſi non
vult poſſit compelli aut propter hoc deponi:
quod manifeſte colligitur ex. c. ſi papa. ſi ple⸗
ne legatur: vbi ſic dicit. Si papa ſue ⁊ frater⸗
ne ſalutis negligens deprehẽditur inutilis et
remiſſus in operibus ſuis: ⁊ inſuper a bono ta
citurnus quod magis officit ſibi ⁊ omnibꝰ, ni⸗
hilominꝰ innumerabiles populos cateruatiꝫ
ſecũ ducit primo mancipio gehenne cum ipſo
plagis multis ineternum vapulaturus: huius
culpas redarguere preſumit nullus mortaliũ:
quia cunctos ipſe iudicaturus a nemine eſt iu
dicandus: niſi deprehendatur a fide deuius.

Cap. xiiij. An omnes adherentes intruſo ſiue antipa⸗
pe veniant ſciſmatici dicendi.

Ca. XIIII

Portunum vi

ſum eſt nobis h vltio queren
dum an omnes obedientes ſi
ue adherentes alteri conten⸗
dentium de papatu qui in veritate non ſit pa⸗
pa: credãt tamen eũ vere eſſe papam veniant
dicendi ſciſmatici.

Cõcluſio quorũdam

Et videtur aliquibus ꝙ nõ
dicentes ꝙ ad hoc ꝙ aliqui ſint veri ſciſmatici
oportet ꝙ credant illum qui eſt fore veruꝫ pa
pam ⁊ nihilominus ex intentione ſe ab obedi⸗
entia illius ſubtrahentes pertinaciter ab eo
⁊ eius ſubditis ſe diuidant. Et ex cõſequẽti di
cunt ꝙ qui ſine intentõe ⁊ pertinacia ſcꝫ igno
rantes illum qui eſt verus papa ſe diuidũt ab
eo non ſunt vere ſciſmatici. Pro qua cõcluſio
ne roborãda inducunt pro ſe beatũ Tho. in. ij.
ij. q. xxxix. ar. i. qui ait: ꝙ proprie ſciſmaticiꝰ dicũ
tur qui ex intẽtione ab vnitate eccleſie ſe diui
dunt. Ecce ꝙ dicit ex intentõe. Cõfirmãt etiã
concluſionẽ ſuã aliquibus rationibus.

Probatio prima

Pri
mo ſic: errans in fide hereticus nõ eſt cenſen⸗
dus qui paratus eſt corrigi. xxiiij. q. i. hec eſt fi⸗
des. ij. q. iij. dixit apoſtolus cũ ibi notatis. ⁊ de
ſum. tri. ⁊ fi. catho. c. dãnamus. in fi. ergo ſimi⸗
liter nõ ſunt dicẽdi ſciſmatici adherentes in⸗
truſo vel antipape ſi parati ſunt cũ de verita⸗
te conſtiterit ſuam opinionẽ corrigere: ⁊ vero
Romano põtifici obedire.

Secunda

Secundo ſic: ſi
obediens antipape vel intruſo credens eũ ve
rum papã eſſet ſciſmaticus: tunc a ſimili ado
rans diabolum credẽs eũ eſſe chriſtũ ⁊ adorãs
hoſtiã nõ cõſecratã quã credit eſſe cõſecrataꝫ
eſſet idolatra: quod eſt cõtra cõem doctorum
ſententiã: ⁊ cognoſcens vxorẽ proximi ſui cre⸗
dens cognoſcere ſuã ꝓpriã eſſet adulter: quod
nõ eſt verũ: vt in. c. in lectũ. xxxiij. q. i. ⁊ in glo.
ergo ⁊c.

Contra dictã cõcluſionem

Verũ qꝛ iſta opinio nõ videtur nobis
vſqꝫ bene reſoluta ⁊ per conſequẽs nec grata:
maxime qꝛ eorũ fundamentũ videt manifeſte
falſuꝫ in quo dicũt ad hoc ꝙ q̃s ſit vere ſciſma
ticus requiri ꝙ credat ꝙ ſit verus papa a quo
ex intẽtione ꝑtinaciter ſe ſeparat ⁊ diuidit. Tũ
primo qꝛ etiã q̃ ignorãtia aut ſimplicitate ſiue
errore a vero Romano ponti. diuiſi ſunt vere
ſciſmatici eſſe dicũtur: vt in. c. ſciſma. xxiiij. q. i
⁊ in. c. quotiens. i. q. vij. apertiſſime patet: q̃ in
fra pleniꝰ oſtẽdemꝰ. Tum ſecũdo: qm̃ dato illo
fundamẽto nec Greci nec Armeni dicẽdi ve⸗
nirẽt ſciſmatici cũ Romanũ põ. a quo ſe diui⸗
dunt nõ credũt verũ eſſe caput vniuerſalis ec⸗
cleſie a quo vnitas eccleſie ſumẽda ſit: ⁊ ita ex
intẽtione nõ dicerent diuidi a capite eccleſie:
quod eſt inconueniẽs. Nec id quod ſctũs Tho
dicit ſuffragatur eis cũ ait ꝙ illi ſunt ſciſmati⸗
ci qui ex intentione ſe ab vnitate eccleſie ſepa
rant: qꝛ cũ ſctũs Tho. ſimpliciter loquitur di⸗
cens ꝙ ſciſmatici ſint qui ex intentiõe ſe ab ec
cleſie vnitate diuidũt nõ addẽdo quã credant
vel nõ credant verã eccleſiã ſimpliciter eſt in⸗
telligẽdus ⁊ nõ reſtringẽdus ad aliquẽ parti⸗
cularẽ ſenſum. vnde nõ videt eſſe de mẽte ſua
ꝙ ly ex intentione determinet qđ ſequitur ab
vnitate eccleſie vt ſit ſenſus: ꝙ illi ſoluꝫ qui ex
intentõe id eſt intendentes ſe diuidere ab vni
tate eccleſie id eſt ab illa quam reputant verã
eccleſiam ab ea ſe ſcindunt ⁊ ſeparãt ſunt pro
prie veri ſciſmatici ⁊ non alij. Preterea contẽ
dentibus duobus de papatu ⁊ habentibus di
uerſas obedientias ſibi adherentes non dubi
um ꝙ eſt ſciſma in populo xp̃iano. ergo aliqui
adherentiũ ſunt ſciſmatici. nõ qui vero adhe⸗
rent: ergo qui antipape. vñ ad queſtionẽ p̃fa⸗
tã reſpõdẽtes ſaluo ſemꝑ meliori iudicio vide
tur nobis reſpõdẽdũ ſub quinqꝫ propoſitioni⸗
bus.

Prima ꝓpoſitio reſponſalis

Prima propoſitio. ꝙ qui ex intentione
ſe diuidunt ab eo quẽ ſciunt eſſe veruꝫ Roma⸗
num ponti. ſunt veri ſciſmatici. Iſta ꝓpoſitio
eſt manifeſta ex dictis ſupra vbi dictum eſt: il⸗
los vere ſciſmaticos eſſe qui ex intentione ab

ṽnitate eccleſie ſiue ab apoſtolica ſede ſe diui-
dunt. Itē idem colligit ex. c. ſciſma. xxiiij. q. i.
Secūda ꝓpoſitio: adherētes antipape ex
ignorantia praua que eſt cū quis directe vult
ignorare veritatis ſcientiā ne retrahat a pec-
cato ſm illud: noluit intelligere vt bene age-
ret: ſunt ſciſmatici. Patet ꝓpoſitio: quia talis
ignorantia cū ſit voluntaria nō excuſat ſed ac
cuſat ⁊ peccatū adauget: ſm illud Ambro. in
glo. ad Ro. ij. grauiſſime peccas ſi ignoras. vn
de cum adherentes intruſo tali ignorantia ſi
miles eſſe videant illis de quibus dicit Iob.
xxi. qui dixerunt deo: recede a nobis ſcientiā
viarū tuarū nolumus: veriſſime cenſendi veni
unt ſciſmatici.

Tertia

Tertia propoſitio: qui adhe
rent intruſo vel antipape ex errore vł ex igno
rantia craſſa vel ſupina: vtputa qꝛ non curant
diligentiā apponere: ſed negligunt informari
de veritate ad quā inquirendam tenebant: vi
delicet q̇s in veritate eſſet papa non excuſant
a labe ſiue reatu ſciſmatis. Patet iſta ꝓpoſi-
tio: tum qꝛ talis adheſio antipape procedit ex
ignorantia que quodāmodo eſt voluntaria cū
voluntarie cōtemnit aut negligit ſcire illud
qđ ſcire tenetur. Non enī quis excuſatur per
ignorantiā qui pōt habere copiam peritoꝝ. ff.
de iuris ⁊ fac. ig. l. regula. ⁊ maxime in quibus
quis inquirere tenet. iuxta id qđ habet in. c. i-
notuit. de elec. Oſtendit etiā vera prefata ꝓ-
poſitio ex. c. quotiens. i. q. vij. vbi manifeſte in
nuitur ꝙ ꝓpter errorem vel ignorantiā talem
null⁹ excuſat a ſciſmate. Itē ex. c. ſciſma. xxiiij.
q. i. vbi Pelagius papa ad quendam epm̄ ſcri
bens de quibuſdā ſciſmaticis q̄ a papa Pela-
gio diſceſſerant: quos tn̄ ipſe eps a ſciſmate ꝓ
pter ſimplicitatē ⁊ ignorantiā excuſauit ita in
quit. Sed nec eis id prodeſt ꝙ eos in eiſdem
litteris veſtris vel ignorātia rōnis vel ſimpli
citate intellectus ſui a noſtra ſe cōione ſuſpen
diſſe perhibetis. Idipſū enī magis eſt ꝓpter
qđ ſciſmatici ſunt: qꝛ nō eos diuerſa ſentiendi
iudiciū: ſed quedā apud ſe delata: tn̄ ſibi inco-
gnita metuentes ⁊ cōtra apoſtolicam ſedē te
mere credentes peſſima diuiſit opinio. hec il-
le. Ecce manifeſtū teſtimoniū ꝙ ignorantia
craſſa et ſupina a labe ſciſmatis nō excuſat qđ
glo. in p̄fato. c. ita dicens cōfirmat: magis ſciſ
matici ſunt qui tantū per ſimplicitatē ſuā ſe
parātur ab eccleſia ꝙ ſint illi qui ꝓpter ſubti-
litatem aliquā errāt. falſa enī ſubtilitas iſtos
compellit in quā cadunt nō volūtarij ſed inui
ti: illos decipit ignorātia voluntaria. hec glo.
Item hoc idem apertiſſime colligitur ex. c. re-
legentes. xxiij. q. v. vbi Pelagius papa cuidā
patritio ſcribēs de quibuſdam ſciſmaticis ab
eo diuiſis ita inquit. Nec ſine illius ſcilicet dei
prouidentia factū eſſe credendū eſt vt inſenſa
ti ⁊ ꝑuerſiſſimi homines vſqꝫ ad hoc ꝓſilirent
vt ſuā diuiſionem catholicam eſſe credentes
eccleſiam a ſua nos pollutione ꝓhiberent: ſic
enī per miſericordiā dei etiā neſciētibus illis
hoc factum eſt vt a ſciſmaticoꝝ opinione eru-
ti catholice quā diligitis ſeruari vos contigiſ
ſet eccleſie ⁊c. Ecce ꝙ clare Romanus ponti.
cōfitetur nō excuſari a ſciſmate aliquos ꝑ hoc
ꝙ credant ſe vere eccleſie aut parti catholice
ſiue vero pape adherere.

Quarta

Quarta ꝓpoſitio
illi qui facta exacta diligentia ad ſciendū ve-
ritatem quis ſit verus papa ⁊ nō potuerūt ple
ne clarificari et inducti aliquibus ꝓbabilib⁹
rōnibus adherent antipape: cum ꝓpoſito ta-
men ſemper adherendi vero pontifici ipſo fa-
cto ꝙ de hoc veraciter informari poſſent vidē
tur excuſari a labe ⁊ reatu ſciſmatis. Probat
iſta: quia ignorantia iſtoꝝ eſt oīno inuolunta
ria cum ſit inuincibilis ⁊ abſqꝫ aliqua inordi-
natione voluntatis: ⁊ per cōſequēs abſqꝫ om-
ni culpa eſt actus ſequens. vnde dn̄s vlricus
in ſumma ſua dicit. Si quis de aliquo agendo
dubio magis peritos cōſulit de quo nullā ha
bet auctoritatē expreſſam vtrū ita ſit vel non
ſit dūmodo formet ſibi bonā cōſcientiā poſtꝙ
magis peritos conſuluit: etiam ſi res aliter ſe
habet nō peccauit. fecit enī qđ potuit: de⁹ au-
tem nihil requirit ab homine īpoſſibile. hec il
le.

Quinta

Quinta ꝓpoſitio: ſimplices populi ⁊ ideo
te nō habentes ſcientiā iuris nec facti viden-
tur excuſari a labe ſciſmatis ⁊ reatu obediēdo
⁊ adherēdo illi cui obediebāt ⁊ adherebāt p̄-
lati ſui ſi habeāt tamē animi promptitudinē
obediendi cuicunqꝫ cuius ius vel deo reuelan
te vel eccleſia declarante vel alio quouis mo-
do valeret ſufficienter mōſtrari. Patet iſta ꝓ
poſitio: quoniā iſti tenebant obedire prelatis
ſuis. iuxta illud. Obedite prepoſitis veſtris ⁊
ſubiacete illis. ad Hebre. vl. ⁊ ſequi quod ma-
ter ſua eccleſia tenet. iuxta illđ Iob. i. Boues
arabāt ⁊ aſine paſcebant iuxta illos: qꝛ videli
cet minores qui ſignificātur per aſinas debēt
in credendis adherere maioribus qui per bo-
ues ſignātur. vt Greg. in ſcđo lib. moraliū ex
ponit. Quibus habitis dicendū eſt ad rōnes
in oppoſitum.

Ad probationes conclusionis

Ad primam cū dicit: ꝙ ſicut
errans in fide nō eſt dicendus hereticus ⁊c. re
ſpondetur ꝙ dato ꝙ ſit ſimile: dicitur ꝙ ſimili
tudo currit: dum tamē veram informationem
quā tenetur accipere accipiat: aut inquirēdā
veritatem nō negligat. Nam ſi quis cardina-
libus quibus credēdū maxime eſt in facto ele
ctiōis pape informatiōi ſicut tenet acquieſce

re nollet: ſed oīno vellet alteri contendētium adherere: iſte quia non videtur paratus cor rigi: ſciſmaticus indubitāter cenſendus veniret. ſicut patet in ſimili īducto de heretico. nā quāuis errore deceptus crederet temere contra veritatē fidei: nihilominꝰ ſi nō acquieſcit vere doctrine cui acq̄eſcere tenetur nec deſerat errorem nō deſinit eſſe hereticꝰ. Preterea idem iudiciū videtur currere de prelatis q̄ intellecta cōtētione aliquoꝝ ſup papatu nō facta preuia exacta ⁊ matura diligentia de inq̄renda veritate ſicut inquirere omni iure tenētur quis ſit verus eccleſie paſtor verus xp̄i vicarius ne adhereāt intruſo. Ad ſecūdaꝫ rationem que videt̃ eſſe trimēbris: reſpōdet̃ quo ad ſingulas ꝑtes. Primo ſic quo ad partē primam: ꝙ ſi adorans diabolū credēs eū eſſe xp̄ꝫ haberet rationes ⁊ ꝓbatōes vel veriſil̃es preſumptiones aut cōiecturas ſiue iudicia in cōtrarium vel ſi per aliquē doctum ſiue ſanctuꝫ aut eccleſiam quibꝰ magis credendū eſt q̄ͣ diabolo oſtēderet̃ ei veriſimile vel dubiū ꝓbabile eſſe ꝙ apparēs nō eſſet xp̄s ſed diabolus: et nō obſtantibꝰ hmōi preſumptionibus ⁊ cōiecturis in contrariuꝫ nihilominꝰ ipſe adoraret diabolū licet crederet eū eſſe xp̄m: idolatra talis videret̃ iudicādus. In tanta cm̄ nouitate inſolite apparitionis no debet homo moueri leuiter ad credendū maxime exiſtētibus cōiecturis ꝓbabilibus in contrariū. vnde ſanctus Tho. in. iij. di. ix. Nō poteſt diabolus in ſpecie xp̄i apparēs ſine peccato adorari niſi ſit cōditio actu explicata: qꝛ ipſa nouitas rei inſolite conſideratiōnē ⁊ attentionem requirit. ſicut dicitur de virgine Luce. i. ꝙ cogitabat qualis eſſet iſta ſalutio. hec ſanctꝰ Tho. Secūdo dicimus ad ſcd̄am partem ꝙ ſi adorans hoſtiā nō conſecratam quā credit cōſecratam informaretur per preſ byterum qui eam conſecraſſe videbatur ꝙ nō eſſet conſecrata ⁊ nihilominus his informationibus nō obſtantibus ipſe adoraret proculdubio idolatra cenſeretur. Tertio dicimus ad tertiam partem ꝙ ſi cognoſcenti vxorem proximi aliquis fidedignꝰ diceret attende ⁊ recognoſce quia iſta no eſt vxor tua: ſꝫ proximi: ⁊ ipſe negligens vel cōtemnens predicta eam cognoſceret adulter eſſet. iuxta notata in allegato. c. in lectum. xxxiij. q. i. ⁊. xxix. q. i. §. vnico. circa finem. Ita in propoſito nr̄o qui contemptis informationibus eoꝝ qui melius nouerūt veritatem: vl̃ prelatorum ad quorum officium pertinent informare conſcientias inferiorum adheret intruſo non videtur excuſari a labe ſciſmatis. ſicut enim ſuperius diximus non omnis ignorantia excuſat. cum dicat Apl̃s prime Cor. xiiij. Ignorans ignorabitur: quod de eo intelligendū eſt qui noluit intelligere vt bene ageret. vnde Augu. in lib. q. Non omnis ignorans imunis eſt a pena. ideſt a peccato pro quo debet̃ pena. Ignorans eniꝫ poteſt excuſari a pena qui quod diſceret nō inuenit: illis autem ignoſci nō poterit qui habētes a quo diſcerent operam nō dederunt: ſicut habetur in. c. ideo. di. xxxvij.

Ad ſecundam

Cap. xv. De forma abiurationis ſciſmatis obſeruāda: cum aliquis ad vnitatem eccleſie reuertitur.

Ca. xv

CUm ad vnitatem

Cum ad vnitatem eccleſie cōtingat aliquos de ſciſmate reuerti ⁊ ſuſcipi a pia matre eccl̃ia q̄ nulli volēti reuerti gremiū ſuuꝫ ꝓ ſua clementia ſolita ē claudere: dignū duximus in hoc vltimo huius partis. c. de forma ſuſceptōnis eoꝝ aliquid dicere. Imprimis ſciſmatici ad eccleſiam redeūtes debent abiurare ſciſma ⁊ ꝓmittere ſatiſfactionem ad mādatuꝫ eccleſie: quo facto debēt recipi cum manus impoſitōe vt accipiant ſpiritum ſanctum qui extra eccleſiam nec eſt nec dari poteſt. xxiij. q. i. didicimus. ⁊. c. pudenda. ⁊. c. ſciſma. Forma autem abiuratōnis que obſeruanda eſt in ſuſceptione ſciſmaticoꝝ habetur in. c. quotiens. i. q. vij. ex regiſtro bti Grego. ſumpta ſub verbis que ſequūtur. Ego. N. ciuitatis illius ep̄s cōperto diuiſiōis laqueo quo tenebar diuina mecū deliberatione ꝑtractans prona ⁊ ſpontanea voluntate ad vnitatem ſedis apoſtolice diuina gratia duce reuerſus ſum: ⁊ ne impura mente ⁊ ſimulata reuerſus exiſtimer ſpondeo ſub ordinis mei caſu et anathematis obligatione: atqꝫ promitto tibi N. ⁊ per te ſancto Petro apoſtoloꝝ ꝑncipi atqꝫ eius vicario. N. beatiſſimo vel ſucceſſoribꝰ ipſius me nunq̄ꝫ quorūlibet perſuaſionibꝰ vel quocunqꝫ alio modo ad ſciſma de quo redemptoris noſtri gratia liberāte exceptus ſum reuerſurū: ſed ſemper me in vnitate ſancte eccleſie catholice ⁊ cōmunione Romani pōtificis per omnia permanſuꝝ. vnde iuratus dico per deū omnipotentē: ⁊ hec ſancta quattuor euāgelia que in manibus meis teneo me in vnitate: ſicut dixi catholice eccleſie ad quam deo propicio ſum reuerſus: ⁊ cōmunione Romani ponti. ſemper ⁊ ſine dubio permanere. ꝙ ſi qd̄ abſit me in hac vnitate aliqua excuſatiōe vel argumento diuiſero periurij reatum incurrēs eterne pene obligatus inueniar: ⁊ cum auctore ſciſmatis habeam in futuro ſeculo portionē hanc autem ꝯfeſſionis promiſſioniſqꝫ mee cartulam tibi. N. notario meo cum ꝯſenſu pſ̄byte

rorum et dyaconorum et clericorum qui me hac in vnitate obligantes ſe etiam in ſuprascriptis omnibus prona ſimiliter voluntate ſecuti atque proprijs manibus ſubſcripti ſunt ſcribendam dictaui et propria manu ſubſcribēs tibi tradidi. Acta in loco. N. die illa cōſulibus ſuprascriptis. Subſcriptio epi. Ego eēm. N. epus ciuitatis. N. hec confeſſioni promiſſioniq; mee preſtito de obſeruandis ſuprascriptis omnibus ſacramento ſubſcripſi.

Secunda pars huius quarti.

Cap. I Cap. i. In quo declaratur quid ſit heresis.

Conſummata parte prima huius quarti libri vbi de ſciſmatibus et ſciſmaticis aliqua pauca perſtrinximus: reliquum eſt partem ſecundam aggredi in qua polliciti ſumus de hereſibus et hereticis modica ſed vtilia tamen pertractare: quā partem de celeſti auxilio cōfiſi aggredientes incoabimus a diffinitōne hereſis. Pro quo notandum iuxta ſanctū Tho. in. iiij. di. xiij. quod nomē hereſis grecum eſt et diuiſionem importat ſm Iſido. lib. ethy. vnde et dieretica diuiſiua dicuntur: et quia in electōe fit diuiſio vnius ab altero electio pro hereſis dicit. i. ethy. diuiſio aūt cōuenit parti per receſſum a toto. prima aūt cōgregatio que eſt in hominibus eſt per viā cognitiōis: quia ex hac omnes alie oriunt. vnde et hereſis conſiſtit in ſingulari opiniōe pter cōmunē opinionem. vnde et phi qui quaſdā poſitiones habebant preter cōem ſententiam aliorum ſectas vel hereſes cōſtituebant. vnde de rōne hereſis videtur eſſe quod aliquis priuatā diſciplinā ſequatur quaſi per electionē propriā nō aūt diſciplinam publicā que diuinitus traditur. Quibus bene cōſideratis vident nobis ſatis conuenienter hereſim in ſua generalitate diffinire dicētes. Quod hereſis ſit opinio vel aſſertio falſa ſiue dogma falſum catholice veritati contrarium in eo qui xpianam fidem pfeſſus eſt. Cuius diffinitionis conuenientia patet tā auctoritate quam rōne. Auctoritate primo quidē. dicit eēm aug. cōtra Fauſtū. Hereſis eſt que diuerſa opinat ab his que catholica credit eccleſia. Itē ſecūdo beatus Hiero. in. c. inter hereſim. xxiiij. q. iij. differentiam aſſignans inter hereſim et ſciſma dicit: quod hereſis peruerſum dogma habet. idest falſum et pernicioſum in doctrina religionis xpiane. Item tertio glo. ſuper illud. ij. ad Cor. iij. nō ſumus ſufficientes etc. dicit. Fides eſt cogitare aliqd de credibilibus cū aſſertione recta: et per oppoſitum hereſis eſt cogitare aliqd de credibilibus cum aſſertione nō recta. Ratione vero oſtendit prefate diffinitōnis cōuenientia: quoniam in ea cōtinentur ea que ſunt tam de ſubſtātia hereſis quam ea quibus diſtinguitur ab alijs aſſertionibus falſis. patet: dicit enim quod hereſis ſit aſſertio ſiue opinio ſiue dogma falſum: hoc ponit loco generis. nam ōis hereſis eſt aſſertio falſa ſed non ecōuerſo. Nā ſm Augu. in encheridion in multis rebus errare nullum aut minimū eſt peccatū. Et primo de tri. inquit. errare potero ſed hereticus non ero. Notanter aūt dicit aſſertio falſa ſiue dogma peruerſum et nō factū: quia factū puerſum vt oſtendemus plenius nō eſt hereſis nec facit hereticum. verbi gratia: ſi quis furat: ſi quis adulter eſt agit cōtra veritatē ſcripture que dicit. Nō mechaberis. Non furtū facies. Ex tali eēm facto non efficit quis hereticus: efficeret autē ſi pertinaciter aſſereret quod licitum foret furari et adulterari: quia ſic ſentiens ſentiret cōtra catholicam veritatē. Sequit: catholice veritati cōtrarium. in quo tangit materia circa quam eſt hereſis: quia circa ea que ad catholicā veritatē ptinent. veritas aūt catholica principaliter dr articulus fidei. dr etiā veritas catho. quecūq; in canone biblie aſſertiue poſita: vel per aplos xpi nobis ex eius inſtructōne vel inſtinctu ſpūſſancti tradita ſeu p vniuerſalē eccleſiā ſeu generalia cōcilia determinata et approbata: vt infra plenius cū de veritatibus catholicis loquemur explicabimus. Differt aūt p hanc differentiā dogma ſiue aſſertio heretica ab alijs dogmatibus falſis que nō formaliter nec incōpoſſibiliter repugnant catholice veritati. Addit autē in eo q xpianā fidē pfeſſus eſt loco vltime differentie. p hoc eēm hereſis differt ab alijs ſpēbus infidelitatis: videlicet a falſis dogmatibus gentiliū paganorum et iudeorum: que et ſi ſint contrarie fidei orthodoxe ſiue catholice veritati: nō tn̄ dicitur pprie loquendo in eis hereſis. hereſis eēm eſt ſpēs infidelitatis ptinens ad eos qui fidē xpi pfitent ſed eius dogmata corrūpunt. Pro cuius pleniori noticia eſt notandum cū. s. Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. i. quod nomen hereſis electionē importat. electio aūt eſt eorum que ſunt ad finē ſuppoſito fine. in credendis aūt voluntas aſſentit vero tanquam pprio bono. vnde qd eſt principale verū habet rōem vltimi finis: que aūt ſcdaria ſunt habent rōem eorum que ſunt ad finē: quia vero quicūq; credit alicuius dicto aſſentit: principale videtur eſſe et quaſi finis in vnaquaq; credulitate: ille cuius dicto aſſentit: quaſi aūt ſecūdaria ſunt ea que quis tenendo videt alicui aſſentire. Sic ergo qui recte fidē xpianam habet ſua voluntate aſſentit xpo in his que vere ad ſuā

doctrinã pertinent. A rectitudine ergo fidei xp̃iane dupliciter aliq̃s põt deuiare. vno modo: quia ipſi xp̃o nõ vult aſſentire ⁊ habet malam voluntatẽ circa finem ipſum qd̄ pertinet ad ſpeciẽ infidelitatis paganoꝝ vel iudeoꝝ. Alio modo per hoc ꝙ intendit quidem xp̃o aſſentire ſʒ deficit in eligẽdo ea q̃bus xp̃o aſſentiat: q: eligit ea que nõ ſunt vere a xp̃o tradita ſed ea que ꝓpria mens ſuggerit. Et ideo bene dictũ eſt ꝙ hereſis ſit ſpecies infidelitatis ptinens ad eos qui xp̃i fidem profitentur. hinc beatus Augu. li. de paſtoribus. c. xvi. ſup illud poſt greges ſodaliũ tuoꝝ dicit. ꝙ oẽs heretici a xp̃o exierunt: ⁊ ſuper Ab. homelia. xi. ſuper illud. Faciet ignẽ de celo deſcendere. quid eſt ignem de celo deſcẽdere niſi hereſes de eccleſia cadere: ſicut ſcriptum eſt. Ex nobis exierũt ſed non erant ex nobis.

Ca. II

Capi. ij. In quo alique obiectiones ponuntur contra p̃fatam hereſis diffinitionem

Erũ vt plenior

v

hẽat intelligẽtia p̃fate diffinitõis quã d̄ hereſi poſuimus: inducemus aliquas obiectõnes cõtra eã vt ſplendidior nobis fiat ipſa v̄itas.

Argumẽtum primum

Primo ſic: hereſis vt dicit Iſid. idem eſt qd̄ diuiſio: diuiſio autẽ vnioni opponit̄. vnio aũt fit per charitatẽ: q: amor eſt virtus vnitiua vt dicit Diony. ergo hereſis magis includere videtur ꝑuerſitatẽ odij q̃ dogma aduerſuʒ fidei

Secundũ

Scd̄o ſic: ſupſtitio religioni opponit̄ nõ fidei: ſed hereſis ſupſtitio dicit̄. ergo nõ videtur ptinere ad ꝑuerſitatẽ fidei ſed magis ad ꝑuerſitatẽ religiõis.

Tertium

Tertio ſic: multa falſa ſiue peruerſa fidei ⁊ veritati catholice cõtraria fiunt nouiter hereſes q̃uis nõ de nouo incipiãt eſſe cõtraria fidei ⁊ veritati catholice. cũ ergo priuſq̃ debeãt hereſes reputari ſint dogmata falſa catholice fidei et veritati cõtraria: videt̄ ꝙ nõ omnia dogmata falſa catholice veritati cõtraria ſint hereſes dicenda: ⁊ ꝑ cõſequẽs diffinitio hereſis aſſignata nõ videt̄ cõueniens: cũ non cõuertatur cũ ſuo diffinito. ꝯña eſt bona. ⁊ aña ꝑ maiori parte colligit̄ tũ ex. c notandũ xxiiij. q. iij. vbi Urbanus dicit ꝙ ſctũs Augu. cũ legatis ſancte Romane eccl̃ie ⁊ cũ ſanctis ep̃is ſuis Pelagiuʒ ⁊ Celeſtinũ nouã hereſim in ſanctã dei eccleſiã introducẽtes excõicauit Tum ſecundo ex illo qd̄ Gratianus ait. xxiiij. q. i. §. i. Omnis hereticus aut iam damnatam hereſim ſequit̄ aut nouã fingit. Ex quibus habetur aperte ꝙ fuerunt ⁊ eſſe poſſunt noue hereſes: que tamẽ non ſunt noua falſa fidei ꝯtraria orthodoxe.

Quartum

Quarto arguit̄ ſic: vt dicit beatus Hiero. xxiiij. q. iij. c. hereſis. hereſis grece ab electõe dicit̄. ſ. ꝙ eam ſibi vnuſquiſq̃ eligat diſciplinam quam putat eſſe meliorem. ergo videtur ꝙ nullum dogma quantumcunq̃ falſum aut peruerſum ſit anteq̃ quis ipſũʒ elegerit ⁊ aſſeruerit aut dogmatizauerit: debeat inter hereſes cõputari: ⁊ per ꝯñs diffinitio p̃fata nõ eſt cõueniens.

Quintum

Quinto ſic: ſi diffinitio illa foret cõuenienter poſita: ſequeretur ꝙ aſſertiones infidelium: puta paganoꝝ aut iudeoꝝ dicende venirent heretice: cum ille ſint dogmata peruerſa ⁊ contraria catholice veritati ⁊ tamẽ cõſequens eſt falſum: qm̃ pagani licet infideles ſint: nõ tamẽ heretici eſſe dicũtur. ergo diffinitio predicta nõ videt̄ cõueniẽter poſita.

Sextum

Sexto ſic. multe aſſertiões ſunt que in rei veritate ſunt contrarie catholice veritati: que nihilominus anteq̃ ſint ab eccleſia cõdemnate nõ ſunt inter hereſes numerande quemadmodũ multe veritates cõſone diuine ſcripture: quia tamen nõ ſunt ab eccleſia diffinite vel determinate non ſunt inter veritates catholicas annumerãde. ergo non videtur hereſis cõuenienter diffiniri: cum dicit̄ ꝙ ſit dogma peruerſum catholice veritati cõtrarium ⁊c. aſſumptũ patet exemplis. greci eñ negantes ſp̃ũmſanctũ procedere a filio ante cõdemnationẽ aſſertõnis eoꝝ nõ fuerunt heretici reputati: qui tamen poſt damnationẽ eiuſdeʒ inter hereticos deputant̄. Item aſſertores opinionis abbatis Joachim a ꝯcilio generali dãnate poſt damnationẽ heretici iudicarentur: ipſe tamẽ abbas Joachim q̃uis ante damnationem aſſertionem eandem tenuerit nõ fuit hereticus. vt habetur extra de ſum. tri. ⁊ fi. ca. c. damnamus. ergo ⁊c.

Ca. III

Capi. iij. In quo prefatis obiectionibus reſpondetur.

Is non obſtã

h

tibus dicimus ꝙ diffinitio hereſis aſſignata eſt cõueniẽter poſita. vnde dicendũ eſt ad rationes factas.

Ad primũ argu

Ad primã reſpondet̄ negando ꝯñam: qm̃ licet amor faciat cõpletã vnionẽ nihilominus principiũ vniõis eſt ex cognitione: ⁊ ideo diuiſio que eſt in fide hereſim conſtituit.

Ad ſecundum

Ad ſcd̄am r̃ndetur negãdo ꝯñam. ⁊ ratio eſt: quia fides eſt principiũ eoꝝ que ad religionẽ requirunt̄: q: omnis religio ſiue cultus dei eſt quedã fidei ꝓteſtatio. hinc veritas fidei dicit̄ veritas que eſt ſm pietateʒ. ad Ty. i. ⁊ ideo etiam que hereſis ſunt ad ſuperſtitionẽ ptinent: ⁊ ita ſupſtitio ſicut opponit̄ religioni ita ⁊ fidei.

Ad tertium

Ad tertiã cũ dicit̄ ꝙ aliqua falſa dogmata fiant nouiter hereſes, reſpõdetur

ꝙ argumentuꝫ nõ procedit. ⁊ ratio eſt: quia ꝙ
aliqua hereſis dicatur noua non ideo eſt: qꝛ in
rei veritate incipiat nouiter eſſe hereſis .i. di-
uiſa a cõi doctrina catholice fidei: ſed qꝛ noui
ter eſt ab aliquibus aſſerta. vnde ꝓpoſitio cõ-
traria catholice fidei nõ dicit̃ noua hereſis ex
parte ſuipſius: ita ꝙ inceperit eſſe qđ ꝑus nõ
erat ſ ex parte aſſertoris ſiue defenſoris: qꝛ ſci
lꝫ incipit de nouo aſſertores habere. Qui ſen-
ſus manifeſte colligit̃ ex .c. i. xxiiij. q. i. vbi Ge-
laſius papa dicit ꝙ achatius non eſt inuentor
noui erroris ſed veteris imitator. Ex quibus ver
bis datur intelligi: ꝙ ſi Achatius fuiſſꝫ prim⁹
ſui erroris aſſertor fuiſſet noui erroris inuẽtor:
⁊ tamẽ ideꝫ error fuiſſet antea error cenſend⁹.
Ad quartum — Ad quartaꝫ cum arguit̃ de .c. hereſis ⁊c. re-
ſpondet̃ ꝙ ratio nõ militat: qm̃ ꝓcedit ex ma-
la intelligentia dicti beati Hiero. nõ enĩ vult
Hiero. dicere in dictis illis ꝙ nullũ falſum do
gma debeat inter hereſes cõputari anteꝙ ab
aliquo eligat̃ ſiue aſſerat̃. ſed verus intellect⁹
Hiero. eſt tam iuxta Albertum in .iiij. in fine.
diſt. xiij. ꝙ iuxta .s. Tho. in .ij. ij. ꝙ hereſis dicat̃
ab electione: qꝛ hereticus eam eligit diſcipli-
naꝫ: nõ quã ſcriptura ſancta aut catholica do
cet eccleſia ⁊ credendam tradit fidelibus: ſed
Ad quintum — quã ſibi ꝓpria mens ſuggerit. Ad quintaꝫ
cum arguit̃ de infidelibus ⁊ paganis. reſpon-
det̃ negãdo ꝯñam loquẽdo de hereſi ꝓprie di-
cta que dicit̃ eſſe illa que eam ꝑtinaciter aſſe-
renteꝫ facit hereticũ cuiuſmodi nõ eſt niſi do-
gma contrariũ catholice veritati cadẽs in eũ
qui xp̃ianam religionẽ ante ꝓfeſſus eſt. Hinc
eſt ꝙ dogmata paganoꝝ contraria fidei ⁊ ca-
tholice veritati: licet ꝑtineant ad infidelitatẽ
nõ tñ proprie dicunt̃ hereſes: nec etiã pagani
ſaraceni atqꝫ iudei dicunt̃ ꝓprie loquendo he
retici ſed potius infideles rõne ſupra aſſigna
ta in .c. i. Dicimus aũt ꝓprie loquendo: qm̃ lar
ge loquendo vt quibuſdã placet dogmata pa
ganoꝝ fidei ꝯtraria hereſes pñt dici ⁊ ipſi pa
Ad ſextum — gani heretici appellari. Ad ſextã cũ arguit̃:
multe aſſertões ſũt catholice fidei ꝯrie ante
determinationẽ eccleſie inter hereſes non an
numerãde ⁊c. rñdetur negando añs: dicimus
enĩ ꝙ quemadmodũ quantũ ad ea que ad fidẽ
pertinent Romanus põ. nec tota eccleſia dei
poteſt de aſſertione nõ vera facere veram: aut
de non falſa falſam: ita non poteſt de aſſertio-
ne non catholica facere catholicam: nec de aſ
ſertione non heretica facere hereticã nec ecõ-
uerſo: quia ſicut veritates catholice abſqꝫ om
ni approbatione eccleſie ex natura rei ſunt im
mutabiles: et immutabiliter vere: ita immu-
tabiliter catholice ſunt reputande. ⁊ ſimiliter
ſicut hereſes abſqꝫ omni dãnatione eccl̃ie ſũt
hereſes. verũ qꝛ de aliq̃bus aſſertõibus ꝙ ſint
ꝯtrarie catholice doctrĩe ⁊ ꝑ ꝯñs heretice nõ
eſt notũ ſemꝑ. aliqñ enĩ primo ſuper hoc diſce-
ptationes inter etiã magnos viros oriũtur. ſi-
cut inter Hiero. ⁊ Aug. ſuꝑ ceſſatione legaliũ
cõtigit ſic bene declaratio ⁊ determinatio ho-
rũ ꝑ romanũ pon. ad quẽ hoꝝ dubioꝝ ſpectat
determinatio iuxta .c. quotiẽs fidei ratio vẽti
lat̃. ⁊ .c. hec ẽ fides papa beatiſſime. xxiiij. q. i.
⁊ ita papa bene diffinit aut determinat an aſ-
ſertio ſit catholica an heretica. nõ aũt facit ca
tholicã aut hereticã: qꝛ depẽdet a natura ipſi⁹
iuxta illđ Ariſt. Ab eo ꝙ res eſt vel nõ eſt orõ
dicit̃ vera vel falſa. ꝑmo perihermenias.

Capitulum .iiij. Qꝛ hereſis in intellectu ſit vt in ſub-
iecto ponenda: ⁊ de differentia inter hereſim ſectam ⁊
ſuperſtitionem.

Ereſis aũt ĩ pri- — Ca. IIII

b — mis ꝙ in intellectu ſit ponenda
ſatis ex diffinitõe ſua manifeſtũ
habet̃. Ex eo etiam apte colligit̃
ꝙ fides ipſa cui hereſis ꝯtrariat̃ cũ ſit ſpũalis
quedã cognitio cui viſio in patria reſpõdet ſꝫ
illud Apl̃i .i. ad Cor. xiij. Videm⁹ nunc ꝑ ſpe-
culũ ⁊ in enigmate ⁊c. in itellectu ſicut in ſub
iecto ꝓximo in ordine ad voluntatem ponit̃:
oppoſita aũt ad idem ſubiectũ ꝑtinere noſcũ-
tur. Pro cui⁹ tamen pleniori intellectu ẽ no-
tandũ cũ ſancto Tho. in .ij. ij. q. x. ar. ij. ꝙ pecca
tum dicit̃ eſſe in illa potẽtia que eſt principiũ
actus peccati. Act⁹ aũt peccati poteſt habere
duplex principiũ. vnũ quidem primũ ⁊ vl̃e qđ
imperat oẽs actus peccatoꝝ ⁊ hoc principiũ
eſt voluntas: qꝛ omne peccatũ eſt voluntariũ
Aliud aũt principium peccati eſt ꝓprium ⁊ ꝓ
ximum qđ elicit peccati actũ: ſicut concupiſci
bilis eſt principiũ luxurie ſꝫm hoc gula ⁊ luxu-
ria dicũtur eſſe in concupiſcibili. diſſentire au
tẽ qui eſt ꝓprius actus infidelitatis ſiue here
ſis eſt act⁹ intellectus ſed moti a voluntate ſi
cut ⁊ aſſentire. Et ideo infidelitas ⁊ hereſis ſi
cut ⁊ fides eſt in itellectu ſicut in ſubiecto in
volũtate autem ſicut in primo motiuo. ⁊ hoc
modo dicitur omne peccatum eſſe in volunta
te. Rurſus quia aſſertio falſa chriſti fidei cõ-
traria quandoqꝫ reperitur nominata hereſis
quãdoqꝫ ſecta quãdoqꝫ ſuperſtitio: videndum
duximus de differentia horum nominũ. Diffe-
rentia autem ſꝫm ſanctũ Tho. ſic aſſignari po-
teſt. hereſis ab eligẽdo dicitur: ſecta a ſectãdo
ſicut ait Iſido. in li. ethy. Superſtitio vero qꝛ
contraria eſt fidei xp̃i que eſt primum funda-
mentum religionis xp̃iane. Dominus autem
Bonauentura in .iiij. in fine. diſtinctio. xiij.

inter iſta noīa differentiā aſſignās iquit. Dif
fert hereſis a ſciſmate: q2 hoc eſt cōtra fidē ſciſ
ma aūt cōtra vinculū charitatis: ſecta aūt cō
tra fidem rōne adinuētionis dici pōt: ſuperſti
tio vero eſt ſuꝑflua inſtitutio. rōne adheſionis
dicit̄ hereſis. rōne defenſionis ſecta loquendo
ꝑ appropriata. vel hereſis q2 cōtra veritatē: ſe
cta q2 cōtra cōitatem: ſuperſtitio q2 cōtra vti/
litatē q̄ſi ſuꝑflua inſtitutio. vel hereſis ab eli/
gendo: ſecta a ſequēdo: ſuperſtitio a ſuꝑſtādo
vnde hereſis dicit preſumptuoſam ⁊ delibera
tā falſi adinuentionē: ſecta ſuperaddit imita
tionē: ſuꝑſtitio diuturnitatis inueteratōnem
ſicut ſenes ſuꝑſtites delirāt: ſic ⁊ heretici. ⁊ iō
dicit̄ hereſis ſuꝑſtitio quia vetuſtati ⁊ ſuꝑſti/
ti ꝯcordat. ꝓprie aūt ſuꝑſtitio dicit̄ a ſuper/
ſtando: nam ſicut in fide intellectus captiuat̄
ita etiā errore inflat̄ ⁊ eleuat̄. h̄ dn̄s Bonauē.

Capitulū. v. De eo quod inq̄t apl's. Oportet hereſes
eſſe: ⁊ quid vtilitatis eccl'ie ex eis accreſcat.

Cap. V

C Um aūt vt in ſu
perioribus iuxta. c. quintū ꝑme
partis hui⁹ quarti li. oſtēderim⁹
peccatū hereſeos ex ſuo gn̄e ma
ximū eſſe pctōꝝ vtpote qđ maiori bono. ſ. ipſi
deo ſm ꝙ in ſe eſt veritas prima contrariat̄ ⁊
qđ magis noceat cū ſubuertat fundamentū
oim̄ bonoꝝ ſine quo nihil boni remanet. ſ. ip/
ſam fidē: mirabitur fortaſſis quiſpiā cur dicat

Obiectio

Ap̄ls. i. ad Coꝝ. xi. ꝙ oporteat hereſes eſſe. cū
de alijs peccatis nō dicat̄ ꝙ neceſſe ſit illa eē
vtputa fornicationē inuidiā ſuperbiā ⁊ hmōi:
ideo decreuim⁹ hic predictū apl'icum verbum
explanare. Pro quo notādū ꝙ iuxta Ariſt.

Neceſſarium q̊t modis accipiatur

v. methaphy. neceſſariū accipit̄ multiplicit̄.
Uno mō dicit̄ neceſſariū quod īpoſſibile ē ali
ter ſe habere ⁊ hoc modo non dicit̄ hereſis ne
ceſſaria eccleſie. Alio mō dr̄ aliquid neceſſari/
um qđ ſm ſe eſt expediēs ⁊ hoc etiā modo nō
eſt neceſſariū hereſes eſſe. Tertio modo dicit̄
neceſſariū qđ ſm accidēs eſt vtile. deus em̄ cū
ſit ſūme bon⁹ hereſes ⁊ mala atq3 ꝑuerſa dog/
mata eſſe nō ꝑmitteret niſi in noſtrā cederent
vtilitatem. qm̄ vt dicit Augu. in enchiridion:
deus cum ſumme ſit bonus ⁊ iuſtus ⁊ ſapiens
nō ſineret mala fieri niſi bona inde eliceret et
ſm qđ dicitur Math. xviij. Neceſſe eſt vt ve/
niant ſcandala: verūtamē ve homini illi per
quem ſcandalum venit. Et ſm hoc dicit hic
Apoſtol⁹ in auctoritate predicta ꝙ oport3 he/
reſes eſſe: eo ꝙ deus maliciam hereticorum or
dinat in bonū fidelium. vnde Aug. de vera re
ligione. Eccleſia catholica per totum orbē dif
fuſa omnibus errantibus vtitur ad ꝑfectus
ſuos: ⁊ ad eoꝝ correctionē cum vigilare nolue
rint. vtitur em̄ gentibus ad materiā operatio
nis ſue hereticis ad probationē doctrine ſue:
ſciſmaticis ad documentū ſtabilitatis ſue: iu/
deis ad cōparationē pulchritudinis ſue. hec
Aug. Specialiter aūt ex hereſibus dei poten
tia multiplex bonum in eccleſia elicit̄. Pri

Primū bonū ex heresi naſcens

mum eſt ꝙ veritas fidei magis elucidat̄. Un/
de Aug. in glo. ab aduerſario mota queſtio di
ſcendi exiſtit occaſio. multa quidē ad fidē per
tinentia dum hereticoꝝ calida inquietatione
exagitātur vt aduerſus eos defendi poſſint ⁊
cōſiderantur diligentius ⁊ intelligunt̄ clari⁹
⁊ predicant̄ inſtantius. vnde ⁊ Prouer. xxvij.
dicit̄. Ferrum ferro acuitur ⁊ homo exacuit fa
ciem amici ſui. ⁊ Augu. li. vij. confeſſionū. Im
probatio hereticoꝝ facit eminere quid eccl'ia
ſentiat ⁊ quid habeat ſana doctrina. Item in
tractatu de cōſonantia. Mat. ⁊ Luc. de gene
ratione xp̄i. Utiles ſunt heretici ad inuenien/
dam veritatem dum calumniant̄ ad ſeducen
dum in errorē. Negligētius em̄ veritas quere
ret̄ ſi mendaces aduerſarios nō haberet: opor
tet em̄ inquit Apl'us hereſes eſſe. Hec Augu.

Secundum

Secundū bonum qđ ex hereſibus elicitur:
eſt catholicoꝝ doctorum pigritie excitatio vt
euigilent ⁊ doctrine inſiſtant cōtra verſutias
hereticoꝝ ne ſimplices decipiātur. Unde Au
gu. ſuper Gen̄. ꝯtra Manicheos dicit. Ideo
diuina ꝓuidentia multos diuerſi erroris here
ticos eſſe permiſit: vt cū inſultant nobis aut
interrogāt nos ea que neſcimus vel ſic excutia
mus pigritiā vel diuinas ſcripturas noſſe cu/
piamus. ꝓpterea Apl's ait: oportet hereſes eē
hec Auguſtinus. Idem in de vera religione.
Utamur hereticis nō vt eoꝝ approbemus er/
rores: ſed vt catholicā diſciplinā aduerſus eo
rū inſidias aſſerentes vigilantiores ⁊ cautio/
res ſimus etiam ſi eos ad ſalutē reuocare non

Tertium

poſſumus. h̄ ille. Itē tertium bonū ex here/
ſibus reſultās eſt augmentū ſcientie ⁊ ſapien
tie in doctoribus eccleſie. vnde Augu. ſuꝑ Jo.
Ad hoc deus abundare permiſit hereticos ne
ſemper lacte nutriamur ⁊ in bruta maneamus

Quartum

infantia. Quartū bonū qđ ex hereſibus eli
citur eſt ꝙ exercetur patiētia fideliū: heretici
enim violenti per ſuperbiā ⁊ contumelioſi in
eccleſiam ſeuientes rixis ⁊ cōtentionibus ex/
ercent eccleſie ⁊ bonoꝝ patientiam. vnde Au
gu. li. xvi. de ciui. dei. Calidū eſt genus hereti/
coꝝ nō ſpiritu ſapientie ſed impatiētie qua ſo
lent hereticoꝝ feruere precordia ⁊ pacem con
turbare ſanctoꝝ: ſed hec in vſum cedunt ꝑfi/
ciendi iuxta illud Apoſtoli. Oportet hereſes
eſſe, ⁊ in lib. xviij. inquit. Heretici veris illis

catholicis membris xp̄i malo exemplo ſuo ꝓſunt dum deus vtit̄ ⁊ malis bene: ⁊ diligentibus cum oīa cooperant̄ in bonū: inimici omēs eccleſie vel errore excecati vel malitia deprauati proſunt: q: ſi accipiūt poteſtatē corporaliter affligendi exercēt eius patientiā. ſi vero male ſentiendo aduerſant̄ exercent eius ſapiētiam: vt autē etiam inimici diligant̄ exercent eius beniuolentiā.

Quintum

Quintū bonū qd̄ ex hereſibus diuina potentia elicit eſt augmentū meritoꝝ in bonis ⁊ fidelibus doctoribus: qm̄ cum catholici doctores circa cōuerſionē hereticoꝝ aut perſecutionem ſi cōuerti noluerint: laudabili ſtudio laborare ſatagūt: nō dubium quin taliter de ſibi creditis talentis operātes creſcāt eis merita q̄bus ad beatitudinem perducātur.

Sextum

Sextū bonum qd̄ ex hereſibus elicitur eſt ꝙ manifeſtat̄ firmitas fidei in his qui recte credunt. ⁊ hoc eſt qd̄ ſubdit Ap̄ls vt qui probati ſunt. i. approbati ſunt a deo manifeſti fiāt in vobis. i. inter vos. Sapie. iij. Tanꝗ aurum in fornace ꝓbauit illos. Unde btūs aug. li. de vera reli. Sunt em̄ innumerabiles in ſancta eccl'ia deo probati viri: ſed manifeſti nō fiunt inter nos q̄diu imperitie noſtre tenebris delectati dormire maluimus ꝙ lucē veritatis intueri.

Reſponſio

Et ita apparet quomodo vtile ſit hereſes eſſe: ⁊ ꝑ hoc ad id qd̄ in principio arguebatur ꝙ nō erat ſic de aliis peccatis ꝙ neceſſe fuiſſet ea eſſe. patet reſponſio: qm̄ vt ait magr̄ Alexāder de Alis in ſcd̄o. nō eſt omnino ſimile in aliis peccatis ⁊ in iſto. Alia em̄ peccata ⁊ ſi in ſe mala ſint ⁊ ex illis aliqd̄ bonū eliciat deus: non tn̄ quantū ex iſto peccato: occaſiōe em̄ huius peccati maxime acquirit̄ exercitium eccleſie: ſicut ex ꝑſecutione que a tyrannis inferrur ſicut ſupius explanatum eſt.

Ca. VII

Cap. vi. De triplici genere credibilium ad quod hereſis ſe extendit.

Diſtinguitur autē iuxta doctores theologos triplex genus credibiliū: qd̄ tamē varie deſignat̄ ab eis. Uno eniꝫ modo deſignat̄ ꝙ credibile ad intellectum tribus modis ſe hꝫ: de quo btūs Aug. li. lxxxiij. q. ita dicit. Credibiliū tria ſunt genera. Alia ſūt que ſp̄ creduntur ⁊ nunꝗ intelligunt̄: ſicut eſt oīs hyſtoria tp̄alia ⁊ humana geſta ꝑcurrens. Alia mox vt credunt̄ intelligun tur: ſicut ſunt oēs rōes humane. Tertiū coꝝ que prīo creduntur ⁊ poſtea intelligunt̄: qualia ſunt ea q̄ de diuinis reb⁹ ſunt. hec Aug. Eſt ergo triplex gen⁹ credibiliū. Primū eſt credibiliū coꝝ que ſe habent ad intellectū incōpoſſibilit̄: ſicut ſunt hyſtorie de geſtis hominū. hec em̄ cum accipiāt fidē a ſenſu tm̄ vt dicit Albertus: nō habēt potentiā vniuerſalitatis: ſicut que ſe hn̄t ad intellectū cōpoſſibiliter: ⁊ ita ſunt de genere eorū que ſemꝑ credunt̄ ⁊ nunꝗ intelligunt̄. Secundū genus credibiliū eſt qd̄ ſe hꝫ ad intellectū antecedenter: vt ſunt diuina ſupgredientia humanum intellectū in que nō pōt intellectus niſi luce fidei ſibi infuſa: ſicut articuli fidei qui nō intelligunt̄ niſi prius credant̄. Eſa. vij. ſm̄ tranſlationē. lxx. Niſi credideritis non intelligetis. Tertiū genus credibiliū eſt qd̄ ſe habet ad intellectū cōſequenter: ſicut ſunt illa vt exemplificat Alexander de Alis ad que intellectus attingere pōt ex ſe ſiue per lumen ſibi innatū: vt qm̄ deus eſt: ⁊ ꝙ vnus eſt ⁊ omnipotens ⁊ hm̄oi. ⁊ hec dicunt̄ mox credi cum intelligunt̄. Hoc aūt genus triplex credibiliū aſſignat̄ ab aliis aliter. dn̄s em̄ Bonauentura in. iij. di. xxv. dicit ſic: ꝙ doctrina fidei quedā habet antecedentia quedā cōſequentia q̄daꝫ principalia: ſicut in aliis ſcientiis videm⁹ eſſe quedā principia cōia que ſupponunt̄: ſicut dignitates: quedā vero ſicut principia propria illarū ſcientiarū: vt ſunt intrinſeca ꝑncipia ſuarū demonſtrationū: q̄dā vero ſunt ꝯſequentia ſicut ꝓpoſitōes corrolarie. Per hunc etiā modum in doctrina fidei antecedentia ſunt illa que ſunt de dictamine iuris naturalis: principalia ṽo ſunt illa ad que fidei illuminatio dirigit. ⁊ iſta dicunt̄ articuli fidei. conſequentia ſunt illa que ex illis articulis poſſunt elici ⁊ ad illos articulos habēt ſequi. hec ille. Hac aūt credibiliū diſtinctione habita dicimus ꝓ ꝯcluſione ꝙ hereſis ad tria gn̄a hm̄oi credibiliū ſe extendat. Hec cōcluſio ꝓbat̄. primo ſic. fides ſe extendit ad oīa iſta credibilia: ſed hereſis opponitur fidei: ergo ad omnia illa credibilia ſe extendit hereſis ad que ſe extēdit ipſa fides. ergo ⁊ ꝑ ꝯn̄s hereſis ſe extendit ad illa tria genera credibiliū. ꝯn̄a patet: cū oppoſita paris ambitus eſſe videant̄. Secundo ſic: fides eſt circa veritatē ſm̄ pietatē que dicitur ſacra ſcriptura ad Tytuꝫ. ij. vnde Hug. de ſancto vic. Ueritas ſm̄ pietatem eſt ſacra ſcriptura: quia ea docet ⁊ amādo cōplectitur que ad religionem dei pertinent. ergo hereſis etiam attenditur ad omnia que ſunt in ſacra ſcriptura. ſed in illa continent̄ omnia prefata genera credibiliū. ergo error circa quecūꝗ credibilia contenta in ſacra ſcriptura ſiue pertineant ad hyſtorias ſiue ad articulos fidei ſiue ad mores dicetur hereſis.

Cap. vij. In quo obiicitur contra predicta et reſpondetur obiectionibus.

Cap. VII

S Ed videtur for-
taſſis aliquib⁹ ꝙ hereſis nō extē-
dat ad oīa genera credibiliū p̄fa
ta: ⁊ primo videtur ꝙ nō ſe extē-
dat ad credibilia primi generis cuiuſmodi ſunt
que ſp credūtur ⁊ nunꝗ̄ intelligūtur ſicut ſūt
Ergu. primum hyſtorie. Primo ſic: q2 ſi hoc eſſet verū cum
ſancti diuerſa ſiue ꝯtraria ſentiāt circa hyſto
rias ex altera pte hereſis cenſeret. ſed nō cēſet
cum ꝓpter hoc ex nulla parte aliqs iudicatur
heretic⁹. nō ergo videt ꝙ hereſis ſit circa id ge
Secundum nus credibiliū. Scd'o ſic. quidā ſancti ſen-
ſerūt ꝯtraria de operib⁹ ſex dierū et neutra tñ
parte eſt hereſis. g̃ hereſis nō ſe extendit ad il
Tertium lud gen⁹ credibiliū. Tertio arguit ꝙ here
ſis nō ſe extendat ad credibilia tertij gñis vi-
delicet que ſil intelligūtur ⁊ credūtur: primo
ſic. quicunq; eſt heretic⁹ deuiat ab aliquo arti
culo fidei. ſ3 deuians ab illis credibilib⁹ tertij
generis nō videt deuiare ab aliquo articulo fi
dei vtputa qui diceret fornicationē nō eē pec
catū mortale. ergo nō ē hereſis circa talia cre-
Quartum dibilia. Quarto ſic. iter alia credibilia q̄ ſi-
mul credūtur ⁊ intelligūtur aſſignātur rōnes
humane ⁊ ſcientie vel de numeris vel de qui-
buſcunq; alijs diſciplinis. ſed circa has nō eſt
hereſis. vnd' Hiero. ſup ep̄la3 ad Ty. Si quis
artem grāmaticam vel dialecticā nouerit nō
improbamus: ſcientie enim ſunt veritatis nō
pietatis: ergo hereſis tantū eſt circa credibi-
lia que pertinent ad pietatem ſicut eſt fides
ſicut dictum eſt. ergo hereſis nō eſt circa credi
bilia que ſimul credūtur ⁊ itelligūtur ſiue ſint
principia ſiue ſint rōnes ſiue ſcientie humane

Sed iſtis nō obſtantib⁹ dicendū eſt ſicut p̄-
diximus ꝙ hereſis ad tria genera prefata cre-
dibiliū extendit queadmodum ⁊ fides cui op-
ponit: tamen vt inquit magiſter Alexāder de
alis in ſcd'o ſm quandā analogiā. ſ. per prius ⁊
ſecūdario directe ⁊ indirecte principalit ⁊ mi
nus principaliter. Nā circa illa credibilia que
prius credūtur ⁊ poſtea intelligūtur. ſ. circa
articulos fidei inuenitur prima ratio fidei: et
ita per oppoſitū ipſa hereſis prius inuenitur
circa illa. Pro quo notandū ꝙ vt inq̄t ſanct⁹
Tho. in. ij. ij. q. i. ar. vi. quedā ſunt credibilia de
quibus eſt fides ſm ſe. Aliqua vero ſunt cre-
dibilia de quibus nō eſt fides ſm ſe: ſ3 in ordi-
ne ad alia. Sicut etiā in alijs ſciētijs quedā p
ponūtur vt per ſe intenta quedam ad manife
ſtationē alioꝝ. Quia vero fides eſt de his que
videnda ſperamus in patria ſm illud ad He-
bre. xi. Fides eſt ſubſtantia rerum ſperandarū
ideo per ſe ad fidem pertinēt illa que directe
nos ordinant ad vitā eternā: ſicut ſunt tres p-
ſone: oīpotentia dei: myſteriū incarnatōis xp̄i
⁊ hmōi. vnde ſm iſta diſtinguuntur articuli.
Quedā vero proponunt in ſacra ſcriptura: vt
credenda nō quaſi p̄ncipaliter intenta ſed ad
predictoꝝ manifeſtationē: ſicut ꝙ Abrahā ha
buit duos filios: et ꝙ ad tactū oſſium Heliſei
ſuſcitatus eſt mortuus ⁊ alia hmōi que narrā-
tur in ſacra ſcriptura in ordine ad manifeſta-
tionē diuine maieſtatis vel incarnatōis xp̄i.
⁊ ita ſicut circa prima credibilia eſt prio fides
ita p oppoſitū eſt hereſis. Ceterū ſcd'o fides ſe
extendit ad illa credibilia que ſimul credūtur
⁊ intelligunt: vt ꝙ fornicatio eſt peccatū mor
tale ⁊ hmōi: et per oppoſitum hereſis. Tertio
fides ſe extendit ad illa credibilia que credū-
tur ⁊ nūꝗ̄ intelligunt: ſicut ſunt hiſtorie in ſa-
cra ſcriptura cōtente: ⁊ ita per oppoſitū here-
ſis. Et huic ſententie. s. Tho. cōcordat in. ij. ij.
q. xi. art. ij. cum ait ꝙ dupliciter aliquid ptinet
ad fidē vno modo directe ⁊ p̄ncipaliter: ſicut
articuli fidei. alio modo indirecte ⁊ ſcd'ario: ſi
cut oīa illa ex quibus ſequit correlarie corru-
ptio alicuius articuli. ⁊ circa vtrunq; pōt eſſe
hereſis eo modo quo ⁊ fides. Unde dicendum
eſt ad rōnes in oppoſitū. Ad primā cū argui Ad primum
tur ꝙ ſequeret ꝙ ſancti ⁊c. reſpōdetur negan
do ꝯñam. Pro quo notandū iuxta magiſtrum
Alexandrū de Alis: ꝙ aliud eſt dicere hyſtori
am nō eſſe veram: ⁊ aliud eſt hyſtoriam expo-
nere ſic vel ſic ⁊ opinari circa eius expoſitōes
Ille aūt qui diceret hyſtoriā nō eſſe veram: et
hoc pertinaciter hereticus iudicaretur. ſed ſic
nō faciebāt ſancti varia opinātes circa hyſto
rias: licet in expoſitione earū varia ſentirent.

Et hoc modo reſpondet ad id qd' ſcd'o loco Ad ſecundum
arguit de operibus ſex dierū: qm̄ ſancti nō ne
gant hyſtoriā ipſam: imo in ea oēs cōcordant
differēter tamē eā exponūt: q2 quidā exponūt
eam de diebus materialibus quidam de ſpiri
tualibus: ſed hoc nō eſt deſtruere aut negare
hyſtoria3 ſed exponere. vnde tales expoſitōes
ſūt declaratiōe ſacre ſcripture quas ſancti pa
tres fecerunt ducti ad hoc bonis rōibus. vnd'
Aug. Sancti patres ꝙ ita diuerſa ſenſerūt a
ſpūſancto eſt. cōcordāt ergo oēs in hyſtoria: q2
hyſtoria dicit tot fuiſſe dies: ſed diſcordant in
expoſitōe dierū. vnde a ſpūſancto mouent iſti
ſancti ad iſtas expoſitiōes ad ſcripture decla
rationē: ⁊ ſi ſic ibi aliq̄n falſitas hoc non eſt ex
natura hoīs primitus inſtituti ſed ex pena dā
nati. In natura em̄ p̄us inſtituta nō erāt opi-
niones nec erūt ſimiliter in gloria ſed modo ſunt
quia opinio importat penalitatem. Ad ter Ad tertium
tiam cum arguitur de credibilibus tertij ge-

neris:reſpõdetur ꝙ circa illa etiã ẽ hereſis cũ ſcꝫ male credit̃ circa illa. Et ad rõem cũ dicit̃ ꝙ quicũꝙ heretic⁹ ⁊c. rñdetur dupl̃r. Primo negãdo maiorẽ:qm̃ nõ oportet ꝙ oĩs heretic⁹ deuiet ab aliquo articulo fidei:bene eſt econuerſo ꝙ oĩs deuiãs ab aliquo articulo fidei ſit hereticus.nã ſicut fides nõ ſolũ ſe extendit ad articulos:imo etiaꝫ ad alia credibilia que nõ ſunt articuli fidei:ſʒ ſunt ſicut principia: ita dicimus de hereſi.vnde nõ oportet ꝙ vbi ẽ hereſis ꝙ ibi ſit deuiatio ab aliquo articulo niſi ſit hereſis circa credibilia que prius credũtur et poſtea intelligũtur circa que eſt hereſis ſm̃ ſuam primã rõeꝫ queãdmodũ ⁊ fides. Scd̃o reſpondet̃ negando minorẽ ⁊ dicim⁹ ꝙ errãs circa credibilia tertij gener|lꝫ nõ deuiet directe ⁊ formaliter ab aliquo articulo fidei.tñ cuꝫ ex negatione illa ſeqt̃ur illũ dicere ſcripturã ſanctã cõtinere falſitatẽ indirecte obuiat articulo illi.Credo in ſpiritũſanctũ:a quo ſcriptura diuina inſpirata eſt.Scribit̃ eniꝫ ad Gala.v. Manifeſta ſunt opa carnis que ſunt fornicatio ⁊c.⁊ poſtea ſubdit.Qui talia agunt regnũ dei nõ poſſidebũt:qd̃ nõ eſſet ſi fornicatio nõ eſſet peccatũ mortale. Ad quartum Ad quartã cũ arguitur ꝙ circa humanas diſciplinas nõ eſt hereſis:rñdet̃ ꝙ errare circa hũanas diſciplĩas vt puta errare circa geometriã ⁊ hmõi bene ↄcedimus ꝙ nõ ſit hereſis.nec de his loqtur Augu.cũ dicit.quedã ſimul intelligũtur ⁊ credũtur.ſed de his que ſunt quaſi principia quedã per ſe nota in theologia ſicut eſt ꝙ fornicatio ſit mortale peccatũ ⁊ ſuperbia ⁊ hmõi que ptinent ad mores.

Capitulũ.viij.Quid dicat̃ veritas catholica.

Ca. VIII

Cum aũt in ſuperioribus hereſim diffinientes dixerimus ꝙ hereſis ſit aſſertio falſa catholice veritati contraria ⁊ manifeſtũ ſit ꝙ ad pleniorẽ noticiã hui⁹ diffinitionis plurimũ opitulabit̃ ſcire quid dicat̃ catholica veritas maxime cũ cognitio vnius cõtrarioꝝ ad cognitionẽ alteri⁹ nõnunꝙ ↄferre dinoſcat̃:dignũ duxim⁹ circa hoc aliqd̃ ↄſiderare. Pro quo notandũ repetẽdo aliq̃ breuiter ex his que ampliſſime dixim⁹ li.i.c.xv. ꝙ catholicũ nomen grecũ eſt ⁊ latine ſonat vl̃e. catholica ergo veritas eſt idẽ qd̃ veritas vl̃is ſicut fides xp̄i dicitur catholica.i.vl̃is. Et ad hoc ad preſens duplici vtar rõe. Primo:q2 vniuerſaliter eſt vera nõ habens inſtantiam aliquam aut exceptionem q2 tali veritati nunꝙ ⁊ nuſꝙ ſubfuit ſubeſt aut ſuberit aliquod falſum:ſicut contingit in doctrinis philoſophoꝝ que etſi in aliqua ſui parte vera dicãt ſiue ſupponãt:in multis tamen a veritate deficiũt.fides aũt xp̄i ſiue veritas catholica non poteſt cadere a veritate.vnde ꝓpheta in ps. Ineternũ domine permanet verbũ tuũ:⁊ in ſeculum ſeculi veritas tua. Item xp̄s ait. Celũ ⁊ terra tranſibunt:verba aũt mea nõ tranſibunt. Luce.xxi.Et Apl's ſcd̃e ad cor.i.Fidelis autẽ dominus:quia ſermo noſter qui fuit apd̃ vos no eſt in illo:eſt ⁊ non.glo.i.mendacium:vt in ſermone pſeudo predicatoꝝ: ſed eſt in illo fuit.i. ſimplex veritas:ꝓpter hoc etiã ipſe filius dei dicit̃ veritas. Jo.xiiij. q2 vniuerſaliter vᷓa ſunt quecunꝙ docuit p ſe aut ſanctos ſuos p quos locutus eſt. Scd̃o veritas dicit̃ catholica: q̃a vbiꝙ predicanda eſt ⁊ omnibus gẽtibus credenda proponit̃.vnde dñs Mat.vl.ait. Euntes docete oẽs gentes ⁊c. Has duas rões aſſignat Boetius in principio li.de tri.ſic.dicens Fides dicit̃ catholica. Primo:q2 precepta eſt nõ vni genti tm̃ obſeruanda ſed omnibus gẽtibus proponit̃. Secundo q̃a nihil falſitatis aut iniquitatis ei admiſcet̃. Ex quibus videt̃ ꝙ catholica veritas duo importat. Primũ eſt ꝙ ſit vniuerſaliter vera:ſic vt ei nõ ſubſit: nec ſubeſſe vnꝙ poſſit falſum:ita ꝙ ſit perpetue ⁊ infallibilis veritatis. Scd̃m eſt ꝙ omnibus fidelibus neceſſaria ſit ad credenduꝫ explicite vel implicite:hec aũt ꝑfecto habere non põt quecũꝙ doctrina niſi ſpãliter originẽ a fonte incõmutabili diuine veritatis trahat.alie eñ doctrine que ex palude humane inueſtigationis originẽ trahunt hanc cõditionem habere nõ pñt:qm̃ ſpũs hũanus:vt ait btũs Tho. ſup Jo.valde fallax eſt: ⁊ excogitatio humana fallaciſſima.Sapie.ix. Cogitatiões mortaliũ timide ⁊ incerte ꝓuidentie nr̃e.Et ꝓpha inqt. in ps.Ois homo mendax.Ex q̃bus talem poſſumus catholice veritatis elicere diffinitiõem vt dicamus. Catholice veritatis diffinitio Catholica veritas eſt que ex diuine reuelatõis lumine ſupnaturali imediate vl̃ mediate eſt habita explicite in ꝓpria verboꝝ forma vel iplicite bona ⁊ neceſſaria ↄña. Dicitur aũt lumine ſupnaturali ad differentiã veritatũ que generali quadã diuina reuelatõe mediante generali lumine habent̃.de q̃bus apoſtolus inquit ad Ro.i.qd̃ notum eſt dei manifeſtum eſt in illis.ſ.pbis:deus.n. illis manifeſtauit.et Ambroſius in glo.i.ad Cor.xij.dicit. Verũ a quocunꝙ dicat̃ a ſpũſancto eſt. Cum eñ lumen generale quo hoĩes in noticiam veritatũ humanarũ diſciplinarũ veniũt nõ poſſit eſſe niſi a primo lumine: vt dicit Aug.li.de matrimonio. Neceſſe eſt vt omnis veritas a quocunꝙ dicat̃ vt inſpirãte deo dicat̃. vnde

Aug.li.ꝯfeſ.dicit. Non alio dñe ꝑter te inſpi-
rante credo me verũ dicere cũ tu ſis veritas:
oīs aũt homo mēdax. ⁊ ideo qui loquiť mēda-
cium de ſuo loq̄tur: vt verũ loquar de tuo loq̄r
hec ille. Ueritas aũt catholica oportꝫ ꝙ ſpe-
ciali modo videlꝫ ſupnaturali lumine deriueť
a deo. Diciť aũt mediate vel imediate: qm̄ ali-
qua nobis deus imediate per ſeipm̄ reuelauit
⁊ reuelat ſicut fecit euangeliũ. vñ Joh.i. Uni
genitus dei fili⁹ qui in ſinu eſt patris ipe enar
rauit nobis. ⁊ Eſa.lij. Ecce egoipſe qui loque-
bar aſſum. ⁊ ad Hebre.i. inquit apľs. Oli de⁹
loquēs ꝑrib⁹ in ꝓphetis nouiſſime dieb⁹ iſtis
locutus eſt nobis in filio ⁊c. Aliqñ vero reue-
lat ꝑ alios: ſicut ꝑ angelos ſctōs ſiue ꝑ apľos
ſiue per alios ſanctos viros. vñ .ij. petri.i. inq̄t
beatus Petrus. Non em̄ volũtate humana al
lata eſt ꝓphetia: ſꝫ ſpiritu ſancto inſpirati locu
ti ſunt dei hoīes. Et ideo nō tm̄ veritas catho
lica dicenda eſt a deo ꝑ ſeipſum imediate fide
libus tradita: ſꝫ etiā mediate que per ſanctos
ab eo doctos ⁊ inſpiratos habita eſt cũ ſpũſ-
ſanct⁹ quo inſpirati ſancti dei homīes locuti
ſunt ⁊ loquuntur nō niſi veritatem docet atqꝫ
ſpirat Joh.xvi. Cum venerit ille ſpiritus veri
tatis ille docebit vos oēm veritatem. Dicitur
ꝯſequēter. Explicite in ꝓpria verboꝝ forma ⁊c.
Dis em̄ duobus modis diciť aliquid cōtineri
in ſacra ſcriptura aut in ꝓpria forma verborũ
ſicut iſta eſt. Xp̄s fuit homo. ⁊ aliquid impli-
cite: qđ .ſ. bona ⁊ neceſſaria ꝯña ex poſitis for-
maliter in lr̃a ſequiť: ſicut ex illa. Xp̄s fuit ho
mo. ſeq̄tur ꝙ habuit aīam rationalem intelle-
ctum agentē ⁊ poſſibilem ⁊ oēs potētias ani
me. Itē ꝙ in corꝑe ſuo fuerunt nerui ⁊ vene ⁊
ſilia: quoꝝ tñ nullũ in ꝓpria verboꝝ forma ha
betur in littera ſacre ſcripture. Et hec ſuffici-
ant ꝓ habēdo q̄ ſit catholica veritas dicēda.

Capľm.ix. De multiplici genere ſiue gradu catholi-
carum veritatum.

Ca. IX

Iſta diffinitiōe

d catholice veritatis: cum notũ ſit
inter veritates catholicas pluri
mas eē veritates quib⁹ firma cre
dulitate adherēdũ ſit: opportunũ duxim⁹ gra-
dus ſiue gña eoꝝ diſtinguere. videť aũt nobis
ſeptē poſſe diſtingui genera catholicarũ veri
tatũ. Primũ eſt eoꝝ que in canone ſacre ſcri
pture veteris aut noui teſtamēti ⁊ in ꝓpa ver
boꝝ forma ꝯtinenť. Et hmōi gen⁹ veritatũ ca
tholicarũ pōt diſtingui etiā ſm̄ tria gña credi
biliũ .ſ. poſita: inter que vt p̄dixim⁹ pricipali
us ānumerandũ eſt gen⁹ credibiliũ q̄ āte cre-
duntur ꝙ̄ intelligātur cuiuſmodi ſunt ea que

Primũ genus ca tholicarũ verita-tum.

ad articulos fidei ꝑtinent: ex quibus principa
liter ſalus noſtra pendet. Qđ aũt hmōi verita
tes in ſacra ſcriptura formaliter cōtēte catho
lice veniāt reputāde manifeſtũ eſt: cũ de veri
tate ſacre ſcripture nullo mō dubitandum ſit.
vñ btũs Augu. libro de vnico baptiſmo. vt re-
citatur in.c. q̄s neſciat. di.ix. ait. Quis neſciat
ſanctā ſcripturā canōicā tā veteris ꝙ̄ noui te
ſtamenti certis terminis contineri: eamqꝫ po
ſteris oīm epoꝝ litteris ita ꝑponi vt de illa oī
no dubitari vel diſceptari nō poſſit: vtrum ve
rum vel vtrũ rectũ ſit q̄cquid in ea ſcriptũ cō-
ſtiterit ⁊c. Scdm̄ genus veritatũ catholica
rũ eſt earũ que ex ſolis cōtētis in ſacra ſcriptu
ra ꝯña neceſſaria ⁊ formali pñt inferri. vñ cum
tales veritates eandē veritatis firmitatem ⁊
credulitatis neceſſitatē habeāt quā habēt ve
ritates ex q̄bus neceſſaria ⁊ formali ꝯña infe-
runť: manifeſtũ eſt eas inter catholicas veri-
tates numerari: ſicut eſt hec veritas. xp̄s ē ve-
rus deus ⁊ verus homo: que licet in tota ſerie
ſacre ſcripture ſic formaliter nō inueniatur: ni
hilominus q͛ ex ꝯtentis in ſacra ſcriptura cō-
ſequentia formali ⁊ neceſſaria inferť catholi-
ca teneť: ⁊ eam credere neceſſariũ eſt ad ſalu-
tē. Tertiũ genus veritatũ catholicarũ eſt eo
rũ que circa canonē ſacre ſcripture cōtinenť:
que tñ ꝑ reuelationē ⁊ approbationē tm̄ medi
antibus apľis ad fideles deuenerũt. Sane cũ
xp̄s cum viueret ī carne mortali cũ apľis mul-
ta docuerit ⁊ fecerit que in canone ſancte ſcri
pture nō habenť ſm̄ illud Jo.vl. Multa alia
fecit ihs que nō ſunt ſcripta in libro hꝫ: multas
alias veritates catholicas xp̄us apľos docue-
rit docendas ꝑ eos q̄ in canone ſcripture non
habenť. Uñ Aug. tertio de baptiſmo paruulo
rũ dicit. Illa que nō ſcripta ſeruat vľis eccľia
acceperit ab apľis xp̄o docente. ſic em̄ Apľus
de corporis ⁊ ſanguinis dominici cōione. i. ad
Cor.xi. dicit. Qđ accepi a dño hoc tradidi vo-
bis: cetera aũt cum venero diſponā. i. ordina-
bo. Itē ad idem eſt idem Aug. qui vt habetur
in.c. eccleſiaſticarũ. di.xi. ita ad ꝓpoſitũ dicit.
Eccleſiaſticarũ conſtitutionũ quaſdā ſcriptu
ris: quaſdā vero apoſtoli traditiōe per ſucceſ-
ſores in miniſterio confirmatas ſuſcepimus:
quaſdā vero cōſuetudine roboratas approba
uit vſus quibus par ritus ⁊ idem vtriuſqꝫ pie-
tatis debeť affectus. hec ille. Amplius cũ ſm̄
ꝓmiſſionē xp̄i ſpũſſanctus ſuperuenturus in
diſcipulos docturus eſſet eos oēm veritatem:
multa ꝑfecto credendi ſunt a ſpũ ſancto didi
ciſſe q̄ poſtea fideles docuerũt: q̄ tñ in canone
biblie poſita nō fuerũt. Unde Alexāder terti
us in.c. cum marte. extra de celebra. miſ. ſuper

Secundum

Tertium

forma cõſecratõis eucbariſtie loquens ita ait
Sane multa tã de verbis ꝙ̃ de factis domini
cis inuenimus ab euãgeliſtis omiſſa que etiã
apl̃i vel ſuppleuiſſe verbo vel facto expoſuiſſe
legũtur. Paulus eñ in actibus aplõꝝ ſic ait.
Meminiſſe nos oportet verbũ dñi noſtri ihu
xp̃i qui dixit. Beatius eſt dare ꝙ̃ accipere. hoc
tñ nullus quattuor euãgeliſtarũ deſcripſit. vn
de glo. act. ij. ⁊ eſt beati Hiero. ait. Hoc in euã
gelio nõ legitur: nõ eñ oĩa ſcripta ſunt ſed for
ſan Paulus hoc ab apl̃is audiuit vl̃ a ſpiritu
ſancto ꝑcepit. Et ideꝫ ꝓſequit̃ magiſter Nico
laus de lyra in expoſitõe. vñ tales veritates ⁊
que ex eis ꝯñа neceſſaria immutabiliter pñt
inferri inter catholicas veritates veniunt cõ
Quartum putande. Quartũ genus veritatũ catholi-
carũ eſt earum que ab eccl̃ia vl̃i in cõcilijs ple
narijs tanꝙ̃ ad fidẽ xp̃iane religiõis ꝑtinẽtia
diffinita ſunt: lꝫ exp̃ſſe in canone ſcripture ſa-
cre nõ inueniant̃. Et ratio huius manifeſta ẽ:
qm̃ vt ſuperius li. iij. c. lviij. ampliſſime ⁊ irre-
fragabiliter oſtẽdimus concilia plenaria vl̃is
eccl̃ie in his que fidei ſunt errare nõ poſſunt.
vnde btũs Grego. in. c. ſicut. di. xv. ait: ꝙ ſicut
ſancti euãgelij quattuor libros ſic quattuor cõ
cilia ſuſcipe ⁊ venerari me fateor. Et ratio eſt:
qm̃ vt ait btũs Greg. in tractatu qui intitula
tur de catholica veritate. Sicut deus veritas ẽ
ita ea q̃ apl̃ica eccl̃ia ↄ̃ deo docuit vera ſunt. vn
de merito dr̃ Prouer. p̃mo. Ne dimittas legẽ
matris tue. glo. i. eccl̃ie. Notanter aũt dictum
eſt. Que apl̃ica eccl̃ia docuit. ſ. diffinitõne iu-
diciali eſſe credẽda. qđ dr̃ ꝓpter multa que in
eccl̃ia legi a fidelibus ꝑmittunt̃ ⁊ tolerantur
que oĩa credere non eſt de neceſſitate ſalutis:
nec inter catholicas veritates ſunt reputãde
licet multe earũ pie a fidelibus credant̃. ſicut
ſunt multa cõtenta in legendis ſiue hyſtorijs
ſanctoꝝ ⁊ vitis patrũ: que cum manifeſte non
cognoſcunt̃ falſa eſſe: ſed poti⁹ habere aliquã
ꝓbabilitatis apparentiaꝫ: poſſunt credi ꝓ eo
ꝙ ad cõmouendos pios actus fideliũ ad de
uotionẽ proficiũt ſecure legunt̃ ⁊ pie credunt̃
dum tñ animus aſſertione ꝑtinaci illis nõ ad-
Quintum hereat. Quintũ genus catholicarũ verita-
tum eſt earũ que in materia fidei apl̃ice ſedis
iudicio diffinite ſunt: que lꝫ in canone ſcriptu
re ſacre nõ reperiant̃ cõtineri: ſunt tñ inter ca
tholicas veritates cõputãde: qm̃ ſicut in ſupe
rioribus tã auctoritatibus ꝙ̃ rõnibus manife
ſte oſtẽdimus. li. ij. c. cix. Apl̃ice ſedis iudiciuꝫ
in his que fidei ſunt errare a veritate non põt.
Pro quo facit ꝓmiſſio illa xp̃i. Luce. xxij. Ego
rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua: ⁊ tu ali-
qñ cõuerſus cõfirma fratres tuos. Quod etiã
apertiſſime ꝯfirmare videt̃ btũs Aug. in. c. in
canonicis. di. xix. vbi inter canonicas ſcriptu-
ras cõputandas ponit epiſtolas quas apoſto
lica ſedes habere meruit et alij meruerunt ab
ea accipere. Itẽ Agapito papa in. c. ſic. eadem
di. vbi ita ait. Sic omnes apl̃ice ſedis ſanctio
nes accipiẽde ſunt tãꝙ̃ ipſius diuina voce pe-
tri firmate. Item btũs Hiero. luce clariſſima
hoc confirmat in. c. hec eſt fides. xxiiij. q. i. vbi
ſic dicit. Si hec noſtra cõfeſſio apoſtolat⁹ tui
iudicio approbat̃: q̃cunq; me calumniare vo-
luerit ſe imperitũ ⁊ maliuolũ vel nõ eſſe catho
licum ſed hereticũ comprobabit. Sextum Sextum
genus veritatum catholicarum videt̃ eſſe ea-
rũ que de tenenda fide ⁊ cõfutatiõe heretico-
rũ a doctoribus ab vniuerſali eccl̃ia approba-
tis aſſertiue tradite ſunt: licet in canone ſcri-
pture ſacre exp̃ſſe nõ cõtineant̃. pꝫ hoc: qm̃ cũ
eccleſia vniuerſalis que regitur ſp̃ũſancto do-
ctores aliquos approbauit: eoꝝ doctrinã tan-
ꝙ̃ verã recipiens: neceſſe eſt vt taliũ doctrina
aſſertiue poſita ⁊ nunꝙ̃ al̃s retractata vera ſit ⁊
ab omnibus fidelibus firma credulitate tenẽ
da in ea parte in qua ab vniuerſali eccl̃ia ẽ re-
cepta: al̃s vl̃is eccl̃ia videret̃ erraſſe approbã
do ⁊ acceptando eoꝝ doctrinã tanꝙ̃ verã que
tamen vera nõ eſſet. Qui aũt ſunt hi doctores
per vniuerſalem eccleſiã in vniuerſalibus cõ-
cilijs approbari colligit̃ ex. v. cõcilio vniuerſa
li: in quo vt. s. Tho. recitat in. iiij. cõtra genti-
les. c. xxiiij. ita habet̃. Seq̃mur per omnia ſan
ctos patres ⁊ doctores eccleſie. Athanaſium.
hylarium. baſilium. gregoriũ theologũ. ⁊ gre-
goriũ nicenũ. ambroſium. auguſtinũ. theophi-
lum. Iohannẽ cõſtantinopolitanum. cyrillũ.
leonem porciũ. ⁊ ſuſcipimus omnia que de re-
cta fide ⁊ condemnatione hereticoꝝ expoſue-
runt. Hec ibi. Poſtea vero papa Gelaſius in
ſynodo ſua alios doctores approbãdo addit.
vt pꝫ in canone: ſancta romana eccl̃ia. di. xv.
Uerũ circa approbationẽ opuſculoꝝ prefato-
rum doctoꝝ eſt aduertendũ ⁊ notanduꝫ ꝙ ſy-
nodus vniuerſalis quinta nõ approbauit ſim
pliciter oĩa contenta in opuſculis p̃fatorũ do
ctoꝝ: ſed tm̃ ea q̃ de recta fide ⁊ cõdẽnatiõe he
reticoꝝ expoſuerũt. Per qđ ſatis dat̃ intelligi
ꝙ ꝑ hoc ꝙ opuſcula aliquoꝝ doctoꝝ approba
uit vel approbat eccleſia non eſt neceſſe ꝙ oĩa
in eis cõtenta approbata intelligant̃: ſed tan
tũ quo ad ea que de recta fide ⁊ de cõdẽnatio-
ne hereticoꝝ expoſuerũt que tanꝙ̃ neceſſaria
ad credendũ fidelibus tradiderũt. Nec ꝑ con
ſequẽs ex approbatõe prefata habetur ꝙ om-
nes veritates in prefatoꝝ ſanctoꝝ doctorum
approbatorum opuſculis contente ſint tanꝙ̃

catholice veritatis habēde: ſ; tm̄ veritates p̄fati generis: que. ſ. de recta fide ⁊ ꝯdēnatione hereticoꝝ expoſuerūt. Multa alia quidē ſūt in eis contēta alterius generis. ſ. ꝓbabilitatꝭ. vnde Aug. qui de numero approbatoꝝ p vniuerſalem eccl'iam eſt: inq̄t ad vincentiū victorem: ⁊ habet̄ in. c. negare nō poſſum. di. ix. Negare nō poſſum inquiēs: nec debeo ſicut in ipſis maioꝛib⁹. i. ſcriptis maioꝝ: ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis q̄ poſſunt iuſto iudicio ⁊ nulla temeritate culpari. Nec obuiat p̄fato generi catholicarū v̄itatū illō qd̄ b̄tūs Aug. dicit in. c. noli. ⁊ in. c. ego ſol⁹. di. ix. Quī vt glo. inq̄t in. c. noli. Aug. loquit̄ ſ̄m illa tp̄a cum adhuc ſcriptura Aug. ⁊ alioꝝ ſanctorum patrū nō erat autētica: ſ; hodie iubent̄ oīa teneri vſq; ad vltimū iota: vt di. xv. c. vlt.

Septimū. Septimū genus catholicarū veritatū eſt earū q̄ ex. iiij. v. ⁊ vi. genere catholicaꝝ veritatū ꝯn̄a nec̄cia ⁊ formali īferri p̄nt. Nec̄cia ⁊ formali ꝯn̄a dicimus: q: ſi aliq̄d ſolū probabili ꝯn̄a inferret̄ nō diceret̄ proprie veritas catholica: ſ; ꝓbabilis tantū.

Octauū. Octauū gen⁹ diſtingui pōt earū veritatū que etſi abſolute catholice non ſint: ſunt nihilomin⁹ catholicam veritatē ſapiētes: ſunt em̄ catholicis veritatibus ꝓpinque. Vn̄ veritas ſapiēs catholicam veritatem pōt ſic diffiniri. Veritas ſapiēs catholicā veritatem ſiue fidem ex ꝯn̄ti eſt illa: que adiūcta ſibi aliqua alia veritate ad fidē nō ꝑtinēte: ſ; nihilominus que rationabiliter negari nō poteſt: fiet veritas catholica. Exempli gratia: q: nunc in apoſtolica dignitate ſedet magiſter Thomas de ſarzana. Iſta: thomas de ſarzana eſt papa: eſt ꝓpoſitio ſapiēs veritatem catholicam. Patet qm̄ adiuncta ſibi illa veritate q̄ negari nō poteſt: videl; q fuerit rite ⁊ canonice electus: vtputa a toto dn̄oꝝ cardinaliū collegio vel duabus partibus: efficit̄ veritas catholica dicenda. Magiſter thomas de ſarzana rite canonice electus ⁊ in papā ab vniuerſali eccl'ia ſuſceptus eſt verus papa. iſta ꝓpoſitio eſt catholica ex determinatiōe vniuerſalis eccleſie: vt in. c. in nomine dn̄i. Item in epiſtola decretali Martini de concilio Conſtātien̄. Inter credenda cuilibet fideli ponit̄: q papa canōice electus qui pro tempoꝛe fuerit eius nomine ꝓꝓrio expꝛeſſo: ſit ſucceſſoꝛ beati Petri habēs auc̄tem ſupꝛemam in eccl'ia dei. Ex pꝛefatis facile eſt itelligere veritates oēs nō eſſe eiuſdē maneriei: ſed diuerſoꝝ generū aut graduū. Quedam em̄ vt viſum eſt ſunt catholice. quedam catholicam veritatē ſapientes. ⁊ quedā ꝓbabiles tm̄. quedam pie credibiles. quedam impertinentes.

Cap. x. de multiplici ſpecie hereſum.

Ex his que parū ante de multiplicitate generum ſiue graduū catholicarū veritatum expoſuimus: ꝑfacile erit intelligere hereſim que catholice veritati cōtrariatur: ſub ſe etiā multa genera ſiue ſpecies cōtinere. Cunq; iuxta Ariſt. ſententiā: quot modis dicit̄ vnū oppoſitoꝝ tot modis dicat̄ ⁊ reliquū: rectius ſpecies hereſum nō poterūt deſcribi q̄ iuxta ſpecies catholicarū veritatum quibus opponunt̄. Dicamus ergo q p̄ma ſpecies hereſum eſt earū aſſertionū falſarum que v̄itatibus catholicis pꝛimi generis in ꝓꝓrijs terminis cōtradicūt: videlicet veritatib⁹ ſub propria forma in ſacra ſcriptura cōtentis. In quo genere ſunt iſte aſſertiōes: videlicet q in pꝛincipio nō erat verbū: aut q nō omnia p ipſum facta ſunt: ſiue q verbū nō ſit caro factū que in ꝓꝓrijs terminis cōtradicūt veritatib⁹ cōtentis formaliter in euāgelio ſancti Johannis. Sc̄da ſpecies hereſū eſt earū aſſertionū falſarū que repugnant veritatibus ſecūdi generis catholicarū veritatū: videlicet que ex ſolis cōtentis in ſacra ſcriptura cōſequentia neceſſaria ⁊ formali inferūtur. In quo genere hereſum ſunt iſte: videlicet angeli nō habēt eſſe a deo: aut q xp̄s nō habuit intellectū paſſibilem aut agentē. Quoꝝ oppoſita manifeſte cōſequentia neceſſaria inferunt̄ ex ꝯtentis in ſacra ſcriptura. Tertia ſpecies hereſum pōt diſtingui earū aſſertionū que cōtrariant̄ veritatibus tertij modi catholicarū veritatū: videlicet quas apoſtoloꝝ traditiōe ſiue reuelatione vniuerſalis eccleſia credit ⁊ obſeruat. Hoc genere eſt heretica iſta: q cruce fideles nō debeant inſigniri: aut q vſus ſigni crucis nō debeat eſſe in eccleſia. Quarta ſpecies hereſum eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus quarti modi catholicarū veritatū cōtradicūt: videlicet diffinitis ⁊ determinatis iudicio vniuerſalis eccl'ie in cōcilijs vniuerſalibus. Quinta ſpecies hereſū eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus quinti modi veritatū catholicaꝝ contrariant̄: videlicet determinatis ⁊ diffinitis apoſtolice ſedis iudicio. Sexta ſpecies hereſum eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus ſexti modi catholicarū veritatū cōtradicūt. ſ. doctrinis ſanctoꝝ patrum ab eccl'ia vniuerſali approbatoꝝ in his que de recta fide et cōdemnatione hereticoꝝ expoſuerunt. Septima ſpecies hereſū eſt earū falſarū aſſertionū que veritatibus ſeptimi modi catholicarū veritatū ꝯtradicūt. ſ. veritatibus que ex quarto

quinto ꝛ ſexto genere catholicarū veritatum neceſſaria ꝛ formali ↄſequētia inferunt. Preter aūt has ſpecies hereſuȝ diſtinguit quedā ſpecies falſe aſſertōis: videlȝ aſſertionū q̄ etſi abſolute heretice nō ſint: ſūt tn̄ hereſim ſapiētes q: hereſi ꝓpinq̄: q̄lis eſt q̄ aſſerit dogma puerſuȝ ex quo cū notorio vero qđ negari nō pōt ſequit hereſis ꝓprie dicta. Verbi grā: iſta ꝓpoſitio. oīs hō exiſtēs rome ē in pctō mortali: pōt dici ſapere hereſim: q: ex ea cum aliquo vero coaſſumpto: videlȝ ꝙ infans nouit baptizat⁹ ē rome. ſeq̄t ꝙ infans nouit baptizat⁹ rome ſit in pctō mortali: qđ eſt hereticū. Naȝ in baptiſmo oīs hō ſiue paruul⁹ ſiue magn⁹ morit pctō. vt teſtat Augu. in enchiridion ꝛ habet de ↄſe. diſ. iiij. c. A paruulo. vbi inq̄t. A paruulo recēter nato vſq; ad decrepituȝ ſenē ſicut nullus ꝓhibendus ē a baptiſmo: ita nullus eſt q̄ nō pctō moriat in baptiſmo ꝛc. Iteȝ in ca. Regenerāte. eadē diſt. idem dicit.

Capitulū. xi. de multiplici gn̄e dānabiliū ꝓpoſitionū.

Capl'm XI

SUperius iam dictis rite intellectis apparet ꝙ nō vnū ſed multiplex ſit genus damnabiliū ꝓpoſitionū. Eſt enī ꝓpoſitio temeraria: eſt ꝓpoſitio erronea. eſt ꝓpoſitio iniurioſa. eſt propoſitio male ſonans ſiue ſcandaloſa aut piarū auriū offenſiua. eſt ꝓpoſitio ſeditioſa. eſt ꝓpoſitio heretica. eſt ꝓpoſitio hereſim ſapiens. Propoſitio enī temeraria eſt ꝓpoſitio aſſerens aliquid tanꝗ certum qđ nō pōt efficaciter ꝓbari ratiōe vel auctoritate: ſicut ꝓpoſitio aſſerens ꝙ mundus finiet infra centum vel ducentos annos. Hec aūt licȝ poſſet eſſe vera: tamē hoc aſſerens tanꝗ certū dicit temeraria: q: ad hoc nec auctas nec ratio efficax habet. Propoſitio erronea dicit ꝓpoſitio aſſerēs aliq̄d qđ eſt falſum. vnde Augu. libro de academicis dicit. Error eſt falſi ꝓ vero approbatio. Propoſitio vero iniurioſa eſt q̄ detrahit ſtatui alicui fideliū aut alicui notabili pſone. Propoſitio ſcandaloſa aut male ſonans ſiue piarū auriū offenſiua: dr ꝓpoſitio q̄ occaſionē ruine pberet auditorib⁹ vt ꝓpoſitiones multe q̄ licȝ cū modificatōe adiuncta ſint vere: p ſe tn̄ ꝛ abſolute ſine modificatiōe ꝓlate vident fauere ꝓpoſitōib⁹ hereticalib⁹: vt ſi q̄s aſſereret ſimplr patrē maioreȝ filio: ꝛ deū in incarnatōe factū creaturā: ꝛ ſimiles q̄ iuxta doctores magis ſunt exponēde ꝙ extendende. Propoſitio ſeditioſa dr aſſertio q̄ diuiſionē ꝛ ſciſma induceret in pplo: vt ē ꝓpoſitio illa ꝙ malo plato aut pncipi nō eſt obediendum ꝛ huiuſmodi. Propoſitio aūt heretica aut hereſim ſapiēs que ſit ſuperi⁹ in. c. precedenti explicauim⁹. Eſt aūt hic aduertendū ꝙ iſta ꝓpoſitionū genera nō ita diſtinguunt: quin quādoq; ſimul multa eoꝝ in vnā ꝓpoſitionem cōcurrant. Erit enī vna ꝛ eadē quandoq; ꝓpoſitio ꝛ temeraria: erronea: iniurioſa: male ſonans ꝛ piarū auriū offenſiua ꝛ etiam heretica vt manifeſtum eſt.

Capitulū. xij. De varijs modis quibus quis dicitur hereticus.

Capl'm. XII

EXpoſito quid ſit hereſis ꝛ q̄ ſpecies ei⁹: reliquū eſt videre q̄s ſit heretic⁹ cenſendus. Pro quo imprimis notanduȝ eſt: ꝙ vt tam ex glo. in. c. illi. §. qm̄. xxiiij. q. iij. ꝙ ex alijs doctorum ſentētijs multis: varijs modis dr hereticus. Gloſa pfata ponit nouē modos ꝛ ex alijs colligunt tres: ꝛ ita poſſum⁹ aſſignare duodecim modos q̄bus dicat heretic⁹. Uno modo dicit heretic⁹ quicunq; eſt dubi⁹ in fide. extra de hereti. ca. dubius. De fide enī nullus dubitare habet ſed firmit tenere ea q̄ ſibi credēda ꝓponunt. ex de ſum. tri. ꝛ fide ca. in pn. firmit credim⁹ ꝛc. Et in ſymbolo athanaſij. Hec eſt fides catholica quā niſi q̄ſq; fidelit firmiterq; crediderit ſaluus eſſe nō poterit. Nā vt dicit Bernar. fides ambiguū nō habȝ: et ſi habȝ fides nō eſt. Hoc tantū intelligendū eſt de dubitante qui determinate ꝛ aīo deliberato in dubietate pſiſtit equalit ſe habens ad vtrāq; partē cōtradictōnis. ſecus de illo q̄ tentat de fide cum dolore cordis ꝛ anxietate. Secūdo modo dr heretic⁹ oīs ſimoniac⁹. i. q. i. quiſq̄s. vbi dicit Greg. Quiſquis p pecuniā ordinat ad hoc ꝙ ſit hereticus ꝓmonet. Tertio modo dicit heretic⁹ oīs preſciſus ab eccl'ia: ſm ꝙ excōicat⁹ dr heretic⁹. iiij. q. i. ꝙ aūt. vbi ſup illud. Hereticos aūt inquiūt: dicim⁹ tam eos qui olim ab eccl'ia preſciſi ſūt ꝙ qui poſt a nobis anathematizati ſūt. dicit glo. nota ꝙ oīs excōicat⁹ dr hereticus. vt. ꝫ. xxiij. q. iiij. ipa pietas. Quarto modo dicit hereticus q̄ ſentit ↄtra ſacrā ſcripturā ſiue cōtra ea q̄ neceſſaria ꝛ formali ↄſeq̄ntia ex ea eliciūt ſiue q̄ ſcripturam ſanctā male interptat. xxiiij. q. iij. c. Hereſis: vbi btūs Hiero. ita loquit. Quicūq; ſacrā ſcripturaȝ alit intelligit ꝙ ſenſus ſpūſſcti efflagitat a quo ſcripta ē: licȝ ab eccl'ia nō receſſerit tn̄ heretic⁹ appellari pōt. Quito modo dr heretic⁹ q̄ nouā opinionē inuenit vel inuētā ſequit: iuenit vt hereſiarcha: puta arrius ꝛ ſabellius. Sequit: vt qui hereſiarchā imitat velut arriani ꝛ ſabelliani. xxiiij. q. iij. c. Hereticus. vbi dicit Aug. Hereticus ē qui alicui⁹ tēporalis cōmodi maxime glie principatuſq;

ſui gratia falſas atq̃ʒ nouas opiniones vel gi⸗
gnit vel ſeq̃tur. Sexto modo d̃r hereticus: q̃
romane eccleſie priuilegia ab ipſo ſummo ec⸗
cleſiarū tradita auferre conat̃. di. xxij. c. omēs.
Septimo mō d̃r hereticꝰ: qui precepta ſedis
aplice ptinaciter trāſgreditur. xix. di. c. nulli.
Nō vt dicit Joh. in glo. intelligas: ſi dicat ro
manā eccl'iam nō eē caput nec poſſe condere
canones: al's nō eſt hereticꝰ licet peccet: ex̃. de
reſcrip. ſi quem. Octauo large dr̃ hereticꝰ: q̃
nō tenet articulos fidei ⁊ ſm hoc iudei ⁊ gēti
les ſūt heretici. Nono dr̃ hereticꝰ: qui aliter
ſentit de artic'lis fidei q̃ romana eccl'ia. xxiiij.
q. i. hec eſt fides. Hi noueʒ modi ſūt iuxta glo.
ſuperiꝰ aſſignatā. Poſſumꝰ decimo loco di⸗
cere ꝙ hereticꝰ ſit qui de eccl'iaſticis ſacramē
tis aliter ſentit ⁊ docere pſumit q̃ ſacroſācta
romana eccleſia predicat: vt notat Ber. in. c.
ad abolendā. ex̃. de hereti. ⁊ Hoſtieñ. Unde
cimo d̃r quis hereticꝰ qui nō recipit. iiij. ꝯcilia
gñalia. de q̃bus in. c. ſicut ſancti. di. xv. Duo⸗
decimo in ſūma ⁊ generaliter dicit̃ hereticus
qui aduerſus quodcūq̃ʒ genꝰ veritatis catho⸗
lice ſupra expoſite opinionē ſuā peruerſam at
q̃ʒ prauam ptinaciter defendit: vt in. c. vbi in
eccl'ia. xxiiij. q. iij. ⁊ eſt bti Aug. ꝯ manicheos.

Capitulū. xiij. Quis ꝓprie dicēdus ſit hereticus.

Capl'm XIII

a

Assignata varie
tate modoꝝ q̃bus in gñali dicit̃
quis hereticus: nūc videndū eſt
p diffinitionē quis ꝓprie cēſen⸗
dus veniat hereticus. Et ꝯſideratis multis q̃
ad eſſe ꝓprie hereticū per doctores aſſignant̃
poſſumꝰ ſic ꝓprie hereticū deſcribere. Here

Diffinitio heretici

ticus eſt qui poſt ſuſceptā religionē xp̄ianam
xp̄i fidē i gñali ꝓfitēs: aliquā vel aliq̃s in ſpe⸗
ciali opinionem ꝯriam catholice veritati: pti
nacit̃ tenet vel ſequit̃. Huc diffinitio quo ad
ſingulas eiꝰ ptes in quibꝰ deſignant̃ q̃ requi⸗
rant̃ ad hoc ꝙ quis ꝓprie hereticus cenſeatur
ſic declarat̃. Dicit̃ aūt in prima pticula. Qui
poſt ſuſceptā religionē xp̄ianam. Ad hoc em̄
ꝙ quis ꝓprie cenſeat̃ hereticꝰ neceſſario req̃ri
tur ꝙ primo xp̄ianam religionem ſit ꝓfeſſus.
nam ſi errans in fide nūq̃ʒ ſuſcepiſſet p baptiſ
mū xp̄ianā religionē nō diceret̃ ꝓp̄e hereticꝰ
ſed ſimpliciter īfidelis aut paganꝰ ſaracenus
aut iudeꝰ: ⁊ tales foris ſunt de q̃bus nihil ad
nos iudicare. i. ad Cor. v. Dr̃ autē in ſcd̃a pti⸗
cula: Xp̄i fidem ꝓfitens in gñali. Quia vt di⸗
cit ſanctꝰ Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. i. hereſis ptinet
ad eos q̃ fidem xp̄i ꝓfitent̃: ſed eius dogmata
corrūpunt. Un̄ qui ſic a fide xp̄i recedit ꝙ ni⸗
hil de ea credit ⁊ oīmode a xp̄i nomine ⁊ eius
veritate recedit ꝓprie nō eſt hereticꝰ ſed apo
ſtata: q̄ſi om̄ino recedens a cōſortio xp̄ianoꝝ
vn̄ tales q̃ nihil tenēt d̃ xp̄i doctrina nec gau
dent nec volūt eſſe ſub noīe xp̄iano ꝓprie he⸗
retici nō ſunt, q: vt dicit Greg. viij. li. moraliū
ca. xxv. Ore cur eoſdē patres quos nos vene⸗
ramur laudant: ſed intellectu deprauato ipſi
nos eoꝝ laudibus impugnāt. Hereticꝰ ergo
aliquid tenet de fide ⁊ nomīe xp̄iano ſub quo
impugnat fidei veritatē. vnde Aug. xviij. de
ciui. dei. c. v. dicit. Dyabolus nouit hereticos
qui ſub noīe xp̄iano doctrine reſiſtūt xp̄iane.
Sequit̃ tertia particula. Erroneam opinio
nem aliquā in ſpeciali. Hoc plane requiritur
ad hoc ꝙ q̃s ꝓprie cenſeat̃ hereticꝰ: ꝙ errone
am opinionē habeat in intellectu: ita ꝙ male
ſetiat de veritate. Un̄ Aug. lib. de vtilitate
credendi. ⁊ habet̃ in. c. Hereticus. xxiiij. q. iij.
Hereticus eſt qui falſas ac nouas opiniones
vel gignit vel ſequit̃. Et ratio huiꝰ eſt: q: here
ſis eſt ſpecies infidelitatis. Infidelitas autē
vt ſupra explanauimꝰ: eſt in intellectu ſubie⸗
ctiue: ⁊ ita videt̃ ꝙ hereſis q̃ eſt eius ſpecies
p neceſſitatē ſupponat errorem in intellectu.
Ex quo ſequit̃ correlarie ꝙ factum ſine errore
in intellectu nō facit ꝓprie hereticū: vtputa
ſi aliquis fornicat̃ vel mechat̃: licʒ agat cōtra
veritatē que dicit nō mechandū: nō tn̄ ex hoc
eſt hereticus niſi crederet aut opinaret̃ eſſe li
citū mechari. Et rō huiꝰ eſt q: quādocūq̃ʒ aliq̃
neceſſario req̃runt̃ ad cōſtitutionē alicuiꝰ al⸗
tero deficiente impoſſibile ē illud eſſe: q: da
oppoſitū: videlʒ ꝙ ſine illo eſſe poſſet: iam nō
req̃reret̃ neceſſario ad ꝯſtitutionē illius. Sʒ
vt ꝓbatū eſt ad hoc ꝙ aliq̃s ꝓprie dicat̃ here
ticus req̃rit̃ neceſſario error in intellectu. Er⸗
go nullū factū abſolute accipiēdo ſine errore
in intellectu facit hereticū. Sequit̃ quarta
particula diffinitōis. Cōtraria catholice veri
tati. Hoc plane neceſſario req̃rit̃ ad h̄ ꝙ quis
ꝓprie hereticꝰ veniat nominādus: ꝙ opinio⸗
nem habeat cōtrariaʒ repugnantē catholice
veritati: ⁊ hoc ſiue formalit̃ ſiue incōpoſſibili
ter ꝯtrariet̃: put ſuperiꝰ de multiplici gñe ca
tholice veritatis loquētes explicauimus. In
alijs aūt que ad fidē nō ptinēt nec ad bonos
mores nec concernunt ea que neceſſaria ſunt
ad vite eterne conſecutionē: vtputa ꝙ ſol ſit
maior tota terra: vel ꝙ circulus poſſit q̃drari
aut piper in tot gradibꝰ ſit calidū: ⁊ huiuſmo
di errare non eſt periculū. vnde Aug. iij. li. de
libe. ar. Si quid de creatura aliter q̃ ſe habe⸗
at ſenſerimꝰ non magnū periculū eſt. Itē idē
Aug. in encheridion. c. xiij. In q̃bꝰ aūt rebꝰ ni
hil intereſt ad capeſſēdū regnū: vtrū credāt̃

an nō. vel vtrū vera ſint ſiue putent̄ an falſa: i
bis errare. i. aliud ꝓ alio putare nō arbitrādū
eſt eē peccatū: aut ſi eſt: minimū aut leuiſſimū.
hec Aug. Hereticū ergo nō facit quicunqꝫ er-
ror vel quecūqꝫ ꝑuerſa opinio: ſed que catholi
ce veritati formaliter aut incōpoſſibiliter re-
pugnat. Quid aūt vocemꝰ veritatem catholi
caꝫ ſuperiꝰ in. c. viij. huiꝰ quarti libri explicaui
mus. Seq̄tur quinta ꝑticula. Pertinaciter
tenet vel ſeq̄tur. Hoc ꝑfecto maxime requiri-
tur ad hoc ꝙ aliquis veniat cēſendꝰ ꝓprie he
reticus: vꝫ ꝙ errorē ſiue erroneā opinionē quā
ꝯtra veritatē aut īuenit aut ſequit̄ ꝑtinaciter
ſiue obſtinata mēte teneat ⁊ ſequat̄. Hereſis
eīm ſm̄ Hiero. ſup eplam ad Gal. ⁊ habet̄ in. c.
hereſis. xxiiij. q. iij. ab electōe dr̄: ꝙ. ſ. eā vnuſq̄ſ
qꝫ eligat diſciplinam quā putat meliorē. Ele-
ctio aūt hꝫ firmā adheſionē. ⁊ iō vt dicit ſctūs
Tho. ſup. ij. eplam ad Cor. xi. c. hereticꝰ dicit̄ q̄
ſpernēs diſciplinā fidei q̄ diuinitus tradit̄ ꝑti
nacit̄ ꝓpriū errorē ſectat̄. Et ideo ſm̄ Augu.
nō qui falſas opiniones gignūt tm̄: ſ; qui eas
ꝑtinaciter defendūt heretici ſunt cēſendi. Si
eīm aliq̄s male ſentiret ⁊ nō ꝑtinaci malicia: ſ;
ignorantia paratꝰ ſemꝑ corrigi ſi id qđ ſentit
falſum ſibi oſtēderet̄ eſſe cōtra fidē aut deter
minatōem ecclīe ſctē dei: nō eſſet hereticꝰ: q̄a
vt dicit Aug. in de vera religiōe. c. vij. error tā
diu pōt tolerari donec accuſet̄ vel defendat̄
ab errante. dicit eīm ſic. Tādiu error cuiuſlꝫ ſuſ
tinet̄ donec accuſatorē inueniat aut prauam
opinionē ꝑtinaci aīoſitate defēdat. Et in epla
ad glorīū ⁊ Eleuſiū dicit Aug. ⁊ habet̄ in. c. di
xit apls. xxiiij. q. iij. Qui ſententiā ſuā quāuis
falſam ⁊ ꝑuerſam nō ꝑtinaci aīoſitate defen-
dūt: ꝑſertim quā nō audacia preſumptōis ſue
peperint: ſed a ſeductis atqꝫ in errorēꝫ lapſis
pentibꝰ acceperūt: querūt aūt cauta ſollicitu
dine veritatē corrigi parati cū inuenerint: ne
quaquā ſunt inter hereticos cōputādi. Itēꝫ ſ;
Aug. ꝯ manicheos vt in. c. q̄ in ecclīa. xxiiij. q.
iij. cōfirmat ita dicēs. Qui in ecclīa xp̄i morbi
dū aliq̄d prauūqꝫ ſapiunt: ſi correcti vt ſanū re
ctūqꝫ ſapiāt: reſiſtunt ꝯtumaciter ſuaqꝫ peſtife
ra ⁊ mortifera dogmata emēdare nolūt: ſ; de-
fenſare ꝑſiſtūt hētici ſunt. Hec aūt deſcriptio
heretici poſita ⁊ expoſita vr̄ oīno cōuenire cū
illa quā ſanctꝰ Tho. ponit in. iiij. di. xiij. ita di.
Scd̄m nos hereticꝰ dr̄ q̄ a xp̄i fide que catholi
ca dr̄ diſcedit ꝯtrarie opinioni vehemēter ihe
rens ꝑ electionē. Et illi quā Bonauen. ponit
in eodē loco di. Hereticꝰ ē q̄ diuine legis igno
rantia vel cōtemptu ꝑtinax inuentor erroris
aut alieni ſectator catholice ꝟitati mauult ad
uerſari q̄ ſubijci. Quā diffinitionē ꝯfirmat ex
illo Augu. qđ habet̄. xxiiij. q. iij. qui ſententiā
ſuam ⁊c. ſupra eſt poſitum.

Capitulū. xiiij. In quo obijcitur contra deſcriptionē
heretici iam poſitam.

Pro ampliori illu ſtratione veritatis mouebimꝰ ali quas obiectiōes cōtra ꝑdictā de- Capl̄m. XIIII
ſcriptionē. Et arguit̄ ꝑmo contra particulā
ꝑmā in qua dicit̄. Qui poſt ſuſceptā religio-
nem xp̄ianā. in quo videt̄ innui requiri ad eē
hereticum vt ꝑmo fuerit xp̄iane religioni per
ſuſceptionē baptiſmatis incorporatꝰ. Cōtra Argumētū ꝑmū
qđ arguitur ꝑmo ſic. Sicut hereſes ⁊ ſecte in
xp̄ianis ſunt ita etiā fuerūt in phariſeis ⁊ iu-
deis. ſicut Iſido. dic̄ li. ethimo. ergo de rōe he-
reſis non videt̄ eſſe ꝙ ꝑmo ſuſceperit religio
nem xp̄ianā. Secundo ſic. Oīs q̄ non tenet Secundum
articulos fidei ē hereticꝰ. vt hꝫ glo. xxiiij. q. iij.
§. qr vero: ſ; multi q̄ nūq̄ ſuſceperūt religionē
xp̄ianā: vt gentiles pagani iudei ⁊ ſaraceni:
nō tenēt articulos fidei imo cōtrarias aſſerti
ones illis: g̊ ad hoc ꝙ q̄s hereticꝰ ſit dicēdus
non req̄rit̄ ꝙ ꝑmo fuerit in religione xp̄iana.
Tertio ꝯtra ꝑticulā ſecūdā in q̄ dr̄. Xp̄i fidē Tertium
ꝓfitens in gn̄ali: ſic. Nō videt̄ poſſibile ꝙ q̄s
xp̄i fidē in gn̄ali ꝓfiteat̄ ⁊ neget aut dubitet
de aliquo ꝑticulari articulo ad fidē xp̄i ꝑtinē
te ꝙ ſit verus. ſicut nemo vtens rōne ꝓfitet̄
ꝙ oīs hō currit ⁊ neget ſortē currere. g̊ videt̄
ꝙ ꝑticula iſta nō ſit bene poſita. Quarto ſic Quartum
ꝯtra eandē. Qui diſcredit vnū articulū fidei
de nullo articulo fidei pōt hr̄e fidē: etiā infor-
mem. pꝫ: qm̄ ſicut pctm̄ mortale opponit̄ cha
ritati: ita fidei diſcredere vnū articulū fidei ſ;
charitas non remanet in hoīe poſt vnū pctm̄
mortale: g̊ nec fides poſtq̄ diſcredit vnū arti
culū fidei: g̊ ſeq̄t̄ ꝙ nō ſit poſſibile ꝙ aliq̄s fi-
dem xp̄i ꝓfiteat̄ ⁊ diſcredat in aliquo articu- Quintum
lo ad fidē ꝑtinēte. Quinto arguit̄ ꝯtra ꝑti-
culā illā vbi dr̄. Opinionē cōtrariā catholice
veritati ſic. Augu. diffiniēs hereticū: vt hr̄ in
ca. hereticꝰ. xxiiij. q. iij dic̄ ſic. Hereticꝰ eſt qui
alicuiꝰ tp̄alis cōmodi maxīe glīe ꝑncipatuſqꝫ
ſui grā falſas ac nouas opiniones vel gignit
vel ſequit̄. Ex q̄bꝰ ꝟbis innuūt̄ duo eē de rōe
heretici. Primū ē ꝙ alicuiꝰ tp̄alis cōmodi ⁊
maxime glīe ꝑncipatuſqꝫ grā moueat̄. Secū-
dum ē ꝙ nouas opiniones gignat vel ſequat̄
Sed iſta duo nō ſūt cōia oībꝰ q̄ habēt opinio
nem ꝯtrariā catholice veritati: cuꝫ multi nec
grā cōmodi tp̄alis ad h̄ moueāt̄: multi inſup
non nouas ſ; antiquas opiniones ſequant̄. g̊
vel diffinitio data ē male poſita vel Auguſti
ni. Sexto ſic. Multi poſſunt tenere opinio Sextum

nes ꝯtrarias catholice veritati qui tn̄ nō ſunt hеretici dicendi. ꝗ deſcriptio nō eſt bene poſita. ꝯña eſt bona. Añs ꝓbaꝛ de multis ꝗ continenꝛ in ſacra ſcriptura: ꝗ tn̄ nō oēs credere tenētur explicite. ſicut ꝙ Abꝛaā habuit duos filios: aut ꝙ Dauid fuerit filius Jſai: aut Eſeau fuerit homo piloſus ⁊ ſilia. Oppoſita aūt talium credere nō facit aliquē eſſe hereticū vt videꝛ. Jtem arguiꝛ etiā de multis opinionibus īter doctores ꝗ nō ſunt adhuc diffinite ꝑ eccleſiam vlem: ⁊ tn̄ nihilominꝰ tangūt materiam

Septimum fidei. Septimo ſic. Simoniaci dicūtur heretici vt in .c. quiſꝗs .i. q. i. ⁊ tn̄ nō hn̄t opinio-

Octauum nem ꝯtrariā catholice veritati. ꝗ ⁊c. Octauo arguiꝛ ꝯ ꝑticulaꝫ illam de ꝑtinacia vbi dꝛ. Pertinaciter ⁊c. Arguiꝛ primo ſic. ꝙ ꝑticula illa ſit ſupflue poſita: Jnnocentiꝰ. iij. extra de verbo. ſig. ſcribēs comiti Tholoſano ait. Tua deuotio poſtulauit a nobis: qui ſint dicēdi heretici manifeſti. Sup quo tibi duximꝰ reſpondendū illos intelligendos manifeſtos hereticos eē: ꝗ ꝯtra fidē catholicā publice diſputāt atꝙ ꝓfitentur ſeu defendūt errorē: vel qui coram prelatis ſuis cōuicti ſunt vel ꝯfeſſi vel ab eis ſentētialiter dānati ſup heretica prauitate. Jn quibus verbis de ꝑtinacia nulla fit mētio. Quicūꝙ ergo ꝯtra fidem catholicā lꝫ nō ꝑtinaciter erret hereticꝰ vꝛ eſſe cenſendꝰ. Jdē arguiꝛ ex multis aliꝭ locis: ſicut ex illo Hier. Hec eſt fides .xxiiij. q. i. ⁊ ex .c. ꝗcunꝙ. ibidem. Jtē ex .c. hereſis. ⁊ ex .c. hereticꝰ .xxiiij. q. iij. vbi nulla mētio fit de ꝑtinacia. ꝗ videꝛ ꝙ ꝑtinacia nō ꝑtineat ad diffinitionem heretici.

Capitulum XV

Capitulū .xv. Jn quo rn̄r obiectionibus pmiſſis.

Jis aūt reſpōdere pfacile eſt ſi quis iaꝫ ꝑ nos in expoſitōe deſcriptōis ꝓprie heretici notata memorari voluerit ⁊ que magiſter Alexā. de alis in .ij. ſuo ſup ſentētias ponit. Dicit em̄ ꝙ nomē heretici aliqn̄ ſumiꝛ cōiter: aliqn̄ ꝓprie: aliqn̄ ꝓpꝛiſſime. Cōiter cū dicitꝛ ꝙ hereticꝰ pōt dici quicūꝙ ſcripturam ſanctā aliter intelligit ꝙ ſpūſſanctꝰ efflagitat iuxꝫ Hiero. in .c. hereſ. xxiiij. q. iij. Proprie aūt hereticꝰ dꝛ quicūꝙ alicuiꝰ tpalis cōmodi ⁊ maxime glie principatuſꝙ ſui gr̄a falſas ac nouas opiniones gignit vel ſeqtur: vt diffinit Aug. in .c. hereticꝰ .xxiiij. q. iij. Propꝛiſſime autē dꝛ hereticꝰ cū ſupadditꝛ ipſa ꝑtinacia in defendēdo falſitatē vł ipugnādo veritatē. Quo habito rn̄dendū ē ad ſinglas obiectōes.

Ad primū argu Ad primā cū arguitꝛ: ꝙ ſecte ⁊ hereſes fuerūt etiā in iudeis ⁊c. rn̄r: negando ꝯñam. Dicimꝰ em̄ ꝙ lꝫ de rōe heretici cōiter dicti ꝑut vꝫ hereticꝰ dicitꝛ ſicut in pmo ca. diximꝰ. omis ꝗ ab aliorū cōi diſciplina diuiſus ꝓpꝛiā opinionē ſiue ſectam ꝯſtituit: nō ſit vt xpianā religionē ſuſceperit: ſed ſolum ꝙ prius fuerit aut iudeus aut phariſeus: eſt tn̄ de rōne heretici in xpianis. Nam vt ſupradictū eſt dicit ſctūs Tho. ad hꝫ ꝙ ꝗs ꝓprie cenſendus ſit hereticꝰ oportet ꝙ ꝑus xpianā religionē ſuſceperit. Ad ſecūdā cū arguiꝛ. Ois ꝗ nō tenet fidei articulos ⁊c. reſpōdeꝛ ꝙ aſſumptū eſt verū loqndo de heretico largo modo ſumpto: ſicut in ca. xij. non aūt de heretico ſiue ꝓprie ſiue ꝓpꝛiſſime dicto de quo noſter pmo ē. Ad ſecūdū

Ad tertiā cū arguitꝛ ꝙ nō videꝛ poſſibile ⁊c. reſpondeꝛ negādo hoc aſſumptū: qm̄ ſtant ſimul ꝙ aliqs credat fidē xpianā abſolute eſſe verā ⁊ nihilominꝰ aliqd qꝺ ꝑtinet ad fidē xpianā qꝺ tn̄ ipe nō credat ad ipam ꝑtinere teneat eſſe falſuꝫ. Sicut etiā pꝫ in exemplo ꝓpoſito: ſi ꝗs negaret ſortē eſſe hoiem. Ad tertium

Ad quartā cū arguitꝛ. Qui diſcredit vnū articulū fidei reſpōdeꝛ ꝙ licꝫ ꝗ diſcredit vnū articulū fidei nō habeat de aliꝭ articulis fidē: hꝫ tn̄ opinionē quandā ꝫm ꝓpꝛiā voluntatem: vt dic̄ ſctūs Tho. in ij ij. q. li. ar. iij. Et hoc modo loqndo intelligitꝛ id qꝺ dictum eſt in ꝑticula illa diffinitōis ꝙ xpi fidē ſit ꝓfitens in gn̄ali: nō quidē ꝑ fidei habitū qꝛ hꝫ nō poſſet ſtare cū ꝑtinaci errore alicuiꝰ articuli: ſꝫ ꝙ aliquo modo teneat ſcꝫ iudicio ꝓprie volūtatis: ⁊ hoc ē bene poſſibile. Ad quartum

Ad quintā rōeꝫ cū arguitꝛ de diffinitōne beati Aug. reſpōdeꝛ negādo ꝯñam. Dicimꝰ em̄ ꝙ vtraꝙ diffinitio ſit bene poſita. Et cū arguitꝛ pmo ꝙ multi ſūt qui habēt opinionē ꝯtrariā catholice fidei ꝗ nulliꝰ cōmoditatꝭ tpalis gr̄a mouenꝛ. Reſpōdetur pmo iuxta magiꝫ Alexandrū de alis in ſecūdo ꝙ Augu. nō ponit id ꝗſi eſſentiale ſit heretico: ſꝫ ponit id qꝺ frequētiꝰ accidit. Frequenter em̄ accidit ꝙ heretici hoc faciūt iſtis de cauſis. Juxꝫ tn̄ ſanctū Tho. in .iiij. di. xiij. ita reſpōdeꝛ ꝙ illi ꝗ hereſim ꝯfingūt de nouo cōſtat ꝙ aliqꝺ cōmodū expectant ſaltē pncipatum. volunt em̄ hr̄e ſeqces. hoc etiā in oibꝰ ex ſupbia ꝓcedit ꝗ eſt amor ꝓprie excellētie ꝙ a cōi via diſcedunt aut leuitate aut ꝑuerſitate. Ad quintum

Ad id vero qꝺ dꝛ. Nō oēs ſequunꝛ nouas opiniones. reſpondeꝛ iuxta ſctm̄ Tho. vbi ſupra. ꝙ ois opinio ꝗ nō habet initiū a doctrina xpi ꝗ eſt fundamentū: noua reputaꝛ quantūcūꝙ ꝫm tp̄s ſit antiꝗ. Vel dicendū ꝙ Aug. loquitꝛ quātū ad pmos hereſuꝫ inuētores.

Ad ſextum Ad ſextā rn̄deꝛ ꝙ deſcriptio illa intelligitꝛ de opinione quā manifeſte cōſtat ꝯtrariari catholice veritati: lꝫ aūt oēs vitates cōtente in ſacra ſcptura tam ille ꝗs oēs fideles explicite credere te

nentur ꝙ alie plurime q̃s non oẽs fideles credere tenent̃ ſint veritates catholice:nõ tamẽ eſt notũ oib⁹ oẽs illas eſſe veritates catholicas nec h̃ ſcire tenent̃ pret̃ ea q̃ ad articulos fidei ptinẽt:ꝫ tantũ tũc cũ oñdit̃ eas in ſacra ſcp̃tura cõtineri. Dicim⁹ ergo ꝙ oẽs q̃ tenent ptinacit̃ aliq̃d qd̃ eis cõſtat ꝯtrariũ eſſe dicꝭ ſacre ſcripture quodcũqꝫ ſit illud ſunt heretici dicẽdi. Sec⁹ aũt ẽ cũ q̃s ſine ptinacia tenet ꝯtrariũ hui⁹ qd̃ in ſacra ſcp̃tura ꝯtinet̃ de numero eoꝝ q̃ explicite credere nõ tenetur neſciens ꝙ oppoſitũ ei⁹ qd̃ tenet in ſacra ſcriptura ꝯtineat̃.ſic infra pleni⁹ enucleabim⁹. Qd̃ ṽo arguebat̃ de opinionib⁹ q̃ nondũ p eccl'iaꝫ ſũt diffinite nõ eſt ad ꝓpoſitũ:q2 in illo caſu neſcitur q̃ ſit catholica ṽitas.

Ad ſeptimum

Ad ſeptimã cũ arguit̃ de ſimoniacis:r̃ndet̃ iux̃ ſctm̃ Tho. vbi ſup ꝙ ſimoniaci nõ dicunt̃ vere heretici:ꝫ p ſimilitudinẽ quandã:q2 ſicut heretic⁹ ꝯtra fidem ſentit:ita ſimoniac⁹ operat̃ ac ſi ꝯtra fidẽ ſentiret dũ precio vult ſacra adipiſci.vel dare ac ſi eſtimaret donuꝫ ſpũſſcti pecunia poſſideri.

Ad octauũ

Ad octauũ cũ arguit̃ ꝙ pticula de ptinacia ſit ſupflue poſita:r̃ndet̃ ꝙ hoc ſit falſuꝫ. Et cũ arguit̃ ꝙ in diffinitõib⁹ aſſignatis p ſctõs patres nõ ſit aliq̃ mẽtio de pertinacia:r̃ndet̃ dupliciṫ. P̈rio iux̃ diſtinctõnẽ ſuperi⁹ poſitã magiſtri alexãdri videlꝫ ꝙ in illis diffinitionib⁹ nõ eſt diffinitũ nomen heretici ꝓp̃iſſime vt nunc loq̃mur:ꝫ cõiter aut ꝓprie vt diſtinguit̃ ꝯtra ꝓp̃iſſime. Secũdo r̃ndet̃ ⁊ meli⁹ ꝙ licꝫ in diffinitõnib⁹ p̃fatis nõ expreſſe ponat̃ ptinacia:intelligit̃ tñ cũ ſit de eſſentia ei⁹ vt ſup ſatis apte ex auctib⁹ beati Aug. oſtẽdimus.

Capitulũ.xvi. Quid ſit ptinacia ⁊ de viginti modis quib⁹ aliq̃s pſumit̃ ptinacit̃ errare cõtra fidem.

Capłm. XVI

Q Voniã ptinacia

in errore:vt dixim⁹ eſt q̃ maxime cõſtituit aliquẽ hereticũ: vtile duximus deſcribere quid ſit ptinacia ⁊ aſſignare modos p quos debeant catholici aliquẽ ꝯtra fidẽ errantẽ tanq̃ ptinacẽ hr̃e: ⁊ quõ de ptinacia in iudicio poſſit q̃s ꝯuinci. Circa p̃mũ notandũ ꝙ vt ſctũs Thomas deducit in.ij.ij.q.cxxxvij.ar.ij.declarãs qualit̃ ptinacia ⁊ mollicies cõtrarient̃ pſeuerãtie. Pertinax vt dic̃ Yſido.li.ethimo. dr̃ q̃ eſt impudent̃ tenẽs q̃ſi p oĩa tenax. Et hic idẽ dr̃ ptinax eo ꝙ in ꝓpoſito ſuo ad victoriã pſeuerat. Antiq̃ em̃ dicebãt naciam quã nos victoriã. Et hos phus vocat vij.ethi. iſchyriomones.i. fortis ſnie vel ydionomones.i. ꝓprie ſnie:q2 ſcꝫ pſeuerãt in ꝓpa ſnia plus q̃ oportet:mollis aũt min⁹ q̃. oportet. Vñ pꝫ ꝙ pſeuerãs laudat̃ ſic i medio exiſtens.ptinax aũt vituperat̃ ſicut ſm exceſſuꝫ medij.mollis aũt ſm defectũ. hec ſctũs Tho. Ex q̃b⁹ p̃mo hr̃ ꝙ ptinacia ſemp eſt viciũ ⁊ in malo ſumit̃. vñ Tul. in ſua rhetorica dic̃ ꝙ ita ſe hꝫ ptinacia ad pſeuerantiã ſicut ſupſtitio ad religionẽ. Et papias etiã aſſignãs differẽtiam int̃ pſeuerantiã ⁊ ptinaciã dicit ꝙ pſeuerantia in virtute ẽ:ptinacia vero in vicio. Secundo habet̃ ꝙ ptinacia poſſet ſic deſcribi in ꝓpoſito nr̃o. Pertinacia ẽ impudẽs pſiſtẽtia in ꝓprio errore. Alij ṽo diffiniũt ptinacẽ ſic. Pertinax eſt q̃ pſiſtit in eo qd̃ de neceſſitate debꝫ dimittere videlꝫ in errore vel dubitatione. Circa ſecũdũ notãdũ ꝙ modi plures ponuntur ab aliq̃bus doctorib⁹ ⁊ ab ockam in dialogo ſuo. Prim⁹ autẽ modus quo q̃s põt de ptinacia cõprehẽdi eſt:ſi facto vel ṽbo mõſtrat ſe nõ firmit̃ credere fidẽ xp̃ianã eſſe veram ⁊ ſanã:puta ſi dixerit fidẽ xp̃ianã eſſe falſam vel dubiã: vel ad ſectã aliã puta iudeoꝝ vel ſaracenoꝝ ſe cõuertat:de tali em̃ licꝫ cuilibet iudicare ꝙ pertinacit̃ errat. Secũdus modus cõuincẽdi aliquẽ de ptinacia in errore circa fidẽ eſt:ſi q̃s dicit aliquã partem noui aut veteris teſtamẽti falſuꝫ aliq̃d aſſerere vel nõ recipiẽdã eſſe:talis em̃ q̃cũqꝫ ſit eſt ptinax heretic⁹ iudicandus niſi forte fuerit adeo ſimplex ꝙ neſciat q̃d p nouũ ⁊ vet⁹ teſtamentuꝫ importet̃ ⁊ ſeduct⁹ ab alijs dicat nouũ vel vetus teſtamẽtuꝫ vel aliquã partẽ recipi nõ debere:firmit̃ tñ credẽs totã fidẽ eccl'ie eſſe recipiendã. Terti⁹ modus ꝯuincẽdi de ptinacia eſt:ſi q̃s credit aut teneat vniuerſalẽ eccl'iaꝫ errare vel erraſſe. Quart⁹ mod⁹ ꝯuincẽdi ẽ: ſi q̃s xp̃ian⁹ capax rõnis negat quãcunqꝫ veritatẽ catholicã q̃ apud oẽs catholicos fideles cũ q̃b⁹ cõuerſat⁹ eſt tanq̃ catholica diuulgat̃ ⁊ a p̃dicãtibus verbũ dei publice p̃dicat̃: ſic̃ de iſta. Xp̃s fuit crucifix⁹ ⁊ de ſimilib⁹. Quintus mod⁹ cõuincẽdi de ptinacia eſt:cũ q̃s negat aliquã aſſertionẽ quã ſcit in ſcriptura diuina vel determinatiõe eccl'ie cõtineri. Sextus modus cõuincẽdi errãtes de ptinacia ẽ: cum q̃s ſcient̃ negat doctrinã ſctõꝝ. Septimus modus cõuincẽdi de ptinacia eſt:cũ q̃s correct⁹ legitime oſtẽſo ſibi ꝙ error ſu⁹ catholice obuiat veritati ſe nõ corrigit nec emẽdat ſuã videlꝫ hereſim reuocãdo. Hoc ex ṽbis Augu. in. c. Qui in eccl'ia.xxiiij.q.iij. apte colligit̃ Octau⁹ modus errantẽ de ptinacia ꝯuincẽdi eſt:ſi q̃s alios ad ſuũ ptinacit̃ errorẽ defendendũ p̃ceptis cõminatiõib⁹ penis ꝓmiſſionib⁹ iuramẽt̃ vel alio quouis modo artare nolitur. Patet: qm̃ ſꝫ vt inq̃t Leo papa extra de here. ca. Qui alios. Qui alios cum poteſt ab

errore nō reuocat: seipm errare denūciat. multomagis qui cōpellit alios heresim pertinaciter defensare vel heresi ptinaciter adherere ē ptinax heretic⁹ iudicand⁹. Nonus mod⁹ conuincendi de ptinacia aliquē errantē est: si aliquā veritatem catholicā abiurare penis minis vel preceptis aut veritatē catholicā negare cōpellit. patet ex pcedenti. Decim⁹ mod⁹ cōuincendi de pertinacia quēpiā est: cū qs abiurasse reperit catholicā veritatē vel iurat se quācunq3 assertionē que est in rei veritate heretica: tanq catholicā in perpetuū seruaturū.

Undecim⁹ modus cōuincendi errantē de ptinacia est: si quis ipedit veritatem catholicā defēsantes aut prauitatē hereticā ipugnātes

Duodecim⁹ modus cōuincendi errantem de ptinacia est: si errans ꝯ fidem catholicam correctioni ⁊ emendationi illi⁹ vel illoꝝ cui⁹ vel quoꝝ iterest subijcere se recusat. Tredecim⁹ modus cōuincendi est: si quis reprehēsus a peritis de aliquo errore ꝯ fidē: renuit de veritate informari. Decimusquart⁹ modus cōuincendi est si quis verbis vel factis ptestat se assertionē suā que est hereticalis minime reuocaturū. patet: q2 talis nō est parat⁹ corrigi ⁊ pꝯns pertinax est censendus. Decimusqntus modus est: si quis in fauorem heretice prauitatis phibet legi sciptuas catholicas pdicari vel publicari catholicas veritates. pꝫ: q2 talis manifest⁹ est defensor heretice prauitatis ⁊ catholice veritatis offensor. Decimussextus modus est: cū quis in defensionē heretice prauitat nouos errores fingit ⁊ defēdit. pꝫ: q2 talis nō ē pat⁹ corrigi nec qrit cauta sollicitudine veritatē. ergo ptinax est cēsendus. Decimusseptim⁹ modus cōuincendi specialiter papā de ptinacia in heretica prauitate est: si errorē diffinit solēniter ⁊ a xpianis asserit tanq catholicū esse tenendū. pꝫ: q2 talis artās alios ad errorē ptinaciter defendendū est ptinax reputādus. Decimusoctau⁹ mod⁹ est: cū qs prefate diffinitōi heretice prauitat facto ꝯsentit cōsulēdo cooperādo inducēdo: vel diffiniendū eē taliter asserendo. pꝫ: q2 faciētes ⁊ ꝯsentientes iux canones par pena ꝯstringit. Decimusnonus mod⁹ cōuincendi errantē aliquē ptinacē est: si qs inferior sūmo pon. aliquā assertionē hereticā p sententiā diffinitiuā determinet eē tenēdā: iniūgēs alijs ⁊ iponēs q ipsā sentiāt ⁊ reputēt esse catholicā. quicunq3 enim tali determinationi cōsenserit ptinax ⁊ hereticus vr̄ esse cēsend⁹: sicut pꝫ ex pcedētib⁹. Uigesim⁹ modus cōuincēdi errantē de pertinacia est: si qs ptātem hn̄s prauitati heretice nō resistit. pꝫ p illud Hiero. in. c. error. di. lxxxiij. Error cui nō resistitur approbat. Qui aūt errorē approbat videt ptinax iudicādus: ergo q errori nō resistit cū pōt ptinax ē censendus. Item Leo papa ⁊ hr̄ ex̄ de here. c. Qui alios: ait. Qui alios cū pōt ab errore non reuocat seipm errare demōstrat. ⁊ in. c. Faciētis. di. lxxxvi. dic̄. Jo. papa. Faciētis pculdubio culpā habꝫ qui qd pōt corrigere negligit emendare. Preterea ē circa hoc aduertēdū q ptinacia nō est tantū iudicāda ex actu exteriori: vtputa q solus reputet ptinax q verbis aut scriptis aut factis ꝯtra catholicā veritatē resistit aliquo modorum iam expositoꝝ: verūetiā videt cōtumax cōtra apertā ⁊ pdicatā catholicā veritatē q in eccl'ia latent in errore diu pſistit vel vsq3 ad mortē. Talis eñ cū nouerit talē errorē esse dānatū p ecclesiā excusari nō pōt p ignorātiā: cū magis p obstinatā maliciā persistere in errore videat. Et ideo eccl'ia tales quos reperit contra catholicā veritatē in errore vsq3 ad mortē pseuerasse tanq hereticos presumit iudicat ⁊ punit.

Capitulū. xvij. De auditorib⁹ diuersoꝝ magroꝝ tenentiū ꝯtrarias opiniones: an excusent a pctō opiniones eoꝝ sequēdo: etiā si sint ꝯ veritatē catholice fidei.

Quoniā non parvus scrupul⁹ nascit apud multorū aios. An doctoribus sentientibus cōtraria possit homo secure quācunq3 illoꝝ opinionē seq. Ideo sup hoc visum ē nob meritō aliqd esse dicendū. Quia aūt dic̄ Aug. li. ij. de pdestinatōe sctōꝝ interest inquātū ⁊ in qbus rebus erret: ⁊ q facile se quisq corrigat vel quāta ptinacia suū defendere conet errorem: ideo ad plenū respōdendo qstioni ppositē multiplici opus ē ꝯsideratōe. Prima quidem ꝯsideratio ē de materia circa quā est varietas opinionū inter doctores. Secunda de ipsoꝝ doctoꝝ opinantiū ꝯditiōib⁹. Tertia de efficacia rationū ⁊ fundamētoꝝ qbus ipi doctores astruūt suas varias opiniones. Quarta est de ipsoꝝ auditoꝝ qlitatib⁹. Quinta de modo adherēdi auditoꝝ varijs opinionibus ipsoꝝ doctoꝝ. Primo ergo ꝯsideranda ē materia circa quā est varietas opinionū int doctores: q2 vl ē materia ad fidē ⁊ ad bonos mores ptinēs vel nō: ħ est circa alias facultates: puta de geometricalib⁹ aut logicalib⁹ ⁊ similibus: circa q nihil eoꝝ interest ad fidē vtrū sic vel aliter se habeāt. Si sit materia ad fidē ptinēs ⁊ ad bonos mores tūc distinguendū ē q2 aut ea q ad fidē ptinent ⁊ ad bonos mores expresse habent in sacra scriptura vel etiam auctāte vniuersalis eccl'ie sunt manifeste exposita fidelib⁹ ad credēdū: aut sūt talia quoꝝ

Quinq3 consider rationes upo[...]

Prima cōsideratio

nec expreſſuꝫ teſtimoniũ ex ſacra ſcriptura habet nec doctrina eccleſie vl'is aliqd de eis expreſſe docet. Qua cõſideratione habita ſit ista prima ꝯcluſio. In materijs nõ ptinẽtibus ad fidem nec ad bonos mores ſine peccati piculo quantũ eſt ex pte materie põt auditores vtraq; opinionẽ ſeq̃ magiſtroꝝ. Iſta ꝯcluſio pꝫ: q: in talib⁹ vt inq̃t ſanct⁹ Tho. cui⁹ eſt pſata ꝯcluſio quotlibeto. iij. ar. x. hꝫ locũ q̃d dicit Apl's. Unuſq̃ſq; in ſuo ſenſu abũdat. Notant dicim⁹ quantũ eſt ex parte materie opinionũ q: ex pte intentionis bene põt ibi q̃s peccare vtputa ex in ordinatõe affect⁹: vt ſi ex inuidia odio amore p̃cio vel ex inordinata affectõe potius ſequeret vnã opi. q̃ aliam. Si v̾o materia circa quã eſt varietas doctoꝝ ptineat ad fidẽ ⁊ bonos mores primo modo dicto: vꝫ q̃ expſſe habeat in ſacra ſcriptura: eſt adhuc diſtinguendũ iuxta ſanctũ Tho. tam in. ij. ij. q̃ in q̃ſtionib⁹ de veritate: q̃ ad fidẽ ptineat aliquid dupliciter. Uno mõ directe ⁊ principaliter: ſicut ſunt ea que ſunt in articulis fidei explicata: ⁊ de talibus ſit iſta ꝯcluſio ſcd̃a. In his q̃ ſic principaliter ptinent ad fidẽ catholicã nullus rõnis capax excuſat a peccato ſi opinionẽ erroneam alicui⁹ magiſtri ſequat. Iſta cõcluſio eſt beati Tho. in quotlibeto ſupra noiato. in talib⁹ em̃ inquit ignorãtia nõ excuſat: alioquin qui ſecuti ſunt opi. arrij ⁊ neſtorij ⁊ alioꝝ hereſiarcharũ eſſent excuſati. Neq; põt habere excuſationẽ ꝑpter ſimplicitatẽ ſi in talib⁹ opi. erroneã ſequatur. In rebus em̃ dubijs nõ eſt de facili p̃ſtandus aſſenſus: ſ; potius vt dicit Aug. iij. de doct. xp̃iana: ꝯſulere dꝫ quis regulã fidei quã de ſcripturarũ planiorib⁹ locis ⁊ eccleſie auctẽ pcepit. Cõcludit g̃ ſcũs Tho. vbi ſupra. Qui ergo aſſentit opinioni alicui⁹ magr̃i ꝯ manifeſtũ ſcripture teſtioniũ ſiue cõtra id q̃d publice tenet ſ̃m eccl'ie auctem nõ põt ab erroris vicio excuſari. Si vero materia circa quã eſt varietas magiſtroꝝ ſit de ptinentib⁹ ad fidẽ indirecte ⁊ ſecũdario q̃ explicite credẽda oibus nõ ꝓponũtur ſit iſta ꝯcluſio tertia. Abſq; peccati periculo põt quis tenere ꝯtrariũ q̃d expreſſe habetur in canone ſacre ſcripture: vt q̃ Abrahã nõ habuit duos filios: aut q̃ Dauid nõ fuit filius Iſai ⁊ ſimilia. Patꝫ ꝯcluſio: q: cũ talia nõ teneat quis explicite credere ſ; ſolũ implicite: vt. ſ. parat⁹ ſit credere quicq̃d in diuina ſcriptura cõtinet. ſ; tũc ſolũ tenet explicite credere q̃n ei hoc in doctrina fidei ꝯſtiterit ꝯtineri. Interim vero q̃ non ꝯſtat cũ credere explicite nõ teneat põt aliq̃s ſine piculo ꝯriam opinionẽ abſq; tñ ptinacia tenere ⁊ ſeq̃. Si vero ea q̃ ptinẽt ad fidẽ ſint talia quoꝝ nec ſcripture ſacre teſtimoniũ expreſſum habet nec expreſſa vniuerſalis eccl'ie doctrina de eis aliq̃d docet: quãq̃ includat in his quoꝝ explicita fides neceſſaria ẽ oib⁹ fidelib⁹ ſit iſta q̃rta cõcluſio. In talib⁹ abſq; periculo pcti põt q̃s ſequi opinionẽ alicuius magr̃i cõtrariã veritati fidei: duꝫ tñ facta determinatõne doctrinã amplectat eccl'ie. Hec cõcluſio ẽ ſcti Tho. in. ij. ij. q. xi. ar. ij. Et ratio ſancti thome ẽ: q: tales ꝓ illo tpe nõ habent electionẽ ꝯtradicentẽ eccl'ie doctrine. Si autem poſtq̃ eſſent auctate vl'is eccl'ie determinata q̃s tali determinatõi eccl'ie repugnaret heretic⁹ cenſeret. Secũda cõſideratio ꝑncipalis ẽ de doctoꝝ diuerſa opinãtiũ ꝯditiõib⁹ ſcꝫ q̃les ſint ſi famoſi ſi expti in facultate ſua: ſi morib⁹ graues ſi iudicio humiles vt magis delectent ſequi ſctõꝝ patrũ doctrinas q̃ ꝓprias adinuẽtões ⁊ fantaſias: ſ̃m hanc cõſideratõnẽ põt eſſe iſta q̃nta ꝯcluſio. Nõ videtur eſſe om̃ino imunis a pctõ q̃ in materijs fidem tãgẽtib⁹ nõ nitit ſequi opinionẽ mgroꝝ magis doctoꝝ ⁊ celebrium ac expertoꝝ in facultate ſua ⁊ qui in morib⁹ grauiores exiſtũt: q̃m al's videt habere locũ verbũ euãgelij. Si cecus ceco ducatũ preſtat ambo in foueã cadunt. debꝫ em̃ q̃libꝫ in hmõi materia mgroꝝ diuerſa opinantiũ animũ ſuũ ꝯformare regulariter doctorib⁹ q̃ ſanctoꝝ patruꝫ doctrinis magis ſoliti ſunt adherere. vñ Eccl'i. viij. dr̃. Ne deſpicias narrationem preſbyteroꝝ. i. doctrinã ſenioꝝ doctoꝝ: ⁊ in ꝓuerbijs eoꝝ conuerſare. i. ſ̃m eoꝝ doctrinam viue. ab iſtis em̃ diſces ſapientiã ſcꝫ diuinoꝝ: cuiuſmodi ſunt credibilia: ⁊ doctrinã intellectus q̃ eſt bonorum moꝝ in q̃bus vita fideliũ eſt adornanda Ceterũ cõſideranda ẽ quãtitas diſcreta magiſtroꝝ: quot videlꝫ ſint doctores ꝓ vna opinione: quot ꝓ alia: q: ꝓbabilius ẽ ceteris paribus veriorẽ eſſe illã in quã plures magr̃i docti cõcurrũt q̃ illã quã vn⁹ aut pauci ſequunt ſicut de ſentẽtia dr̃ que pluriũ iudicio roboratur. di. lxix. ſi tranſitus. ⁊ extra de elec. c. Licꝫ vnde Eccl'i. vi. dicit. In multitudine preſbyteroꝝ prudentiũ ſta: ⁊ ſapiẽtie illoꝝ ex corde coniungere. ſ̃m quã cõſiderationẽ ſit iſta cõcluſio ſexta. Non videt immunis a pctõ qui in tangentib⁹ fidem ac bonos mores relicta opinione pluriũ magiſtroꝝ ſequit opinionẽ vni⁹ aut paucoꝝ ceteris parib⁹. Cõcluſio pꝫ ex dictis: ⁊ colligit ex dictis beati Aug. li. de doctrina xp̃iana. ⁊ habet in ca. In canonicis di. xix. vbi ait. In his v̾o ſcꝫ ſcripturis q̃ non accipiũt ab oib⁹ preponat eas q̃s plures grauioreſq; accipiũt eis q̃s pauciores minoreſq;

Pria cõcluſio prime ꝯſideratiõis

Secunda

Tertia

Quarta

Secũda conſideratio

Quinta cõcluſio

Sexta cõcluſio

Tertia conſideratio

auctoritatis eccl'ia tenet. Tertia conſideratio eſt habēda circa motiua ⁊ fundamēta q̄bus doctores ſuas opiniōes fundare ac fulcire nitunt̄: que cōſideratio merito eſt habenda. Tum q2 in rebus dubijs nō de facili ē preſtandus aſſenſus. vñ Eccl'i. xix. dicit̄. Qui cito credit leuis ē corde. Tum q2 ea q̄ preſtātiori rōne aut efficaciori motiuo fulcita ſunt cū ſint maioris auctātis alijs preferēda veniūt. Unde in opinione vtrum raptor poſſit ꝯtrahere cū rapta: btūs Hieron. prefert opinioni ꝯcilij aq̄ſgrani dicētis ꝙ nō. vt p3 in ca. Placuit. xxxvi. q. ij. Et hoc q2 vt dic̄ glo. btūs Hierony. roborat opiniōnē ꝯtrariā aucte veteris teſtamēti ⁊ aucte cōcilij melden. ⁊ ita ſtatur ſnīe beati Hieron. Hinc monaldus in ꝓlogo ſumme ſue dicit: ꝙ nō generat̄ aliq̄n preiudicium erga veritat̄ ſentētiā: cū int̄ opiniones diuerſas q̄ a magr̄is ⁊ ꝓbatis doctorib⁹ ſcriptis autēticis annotatas illā opiniōnē quis amplectit̄ que ſibi magis cōſona videt̄ rōni. Item Hoſti. ex̄ de cog. ſpi. ſup ca. S3 vir. dic: ꝙ vbi ſunt diuerſe opiniones ⁊ diuerſa iura ſemp humaniorē ꝑferēda. i. rōnabilior ⁊ equior. ex̄ de tranſla. ca. fi. vbi vero vtraq3 hūana eſt: ſtandū eſt illi q̄ meliori innitit̄ rōni. ex̄ de fer. c. Capellan⁹. ſm quā cōſiderationē poſſet poni talis ſeptima ꝯcluſio. Qui culpādus venit q̄ abſq3 hmōi inueſtigatiōe diligēti ⁊ ponderatione rationū ⁊ motiuoꝝ q̄bus doctores ſuas varias fundant opiniones leuitate quadam animi amplectit̄ opiniōnē ꝯtrariā veritati fidei. Pat3 cōcluſio: agit em̄ cōtra illud Job. xxix. Cauſam quā neſciebā diligentiſſime inueſtigabā. Et Amb. li. de paradiſo dicit Nemo debet ſe alteri credere niſi cui⁹ virtutem ꝓbauit. Quarta ꝯſideratio habēda eſt circa q̄litates auditoꝝ. Circa quos cōſiderādum eſt: ꝙ nō oēs equalit̄ tenent̄ hr̄e fidē explicitā: nec oēs ſūt eiuſdē capacitat̄ ad diſcernendū cōditiōes ⁊ differētias magr̄oꝝ diuerſoꝝ diuerſa opinantiū ſiue docentiū: ⁊ ad pōderandū robur ⁊ virtutē ac efficaciā motiuorum ſiue rationū q̄bus ꝑfati magr̄i ſuas fundant opiniones: ſ3 ſunt plures eoꝝ valde ſimplices q̄ bona ſimplicitate adherēt doctrine ſuoꝝ maioꝝ: credētes in om̄ib⁹ bene credere in q̄bus ab illis informant̄. De quib⁹ Job. i. dicit̄. Boues arabāt ⁊ aſine paſcebant̄ circa eos: q2 videl3 minores q̄ ſignificant̄ ꝑ aſinas debēt in credēdis adherere maiorib⁹ q̄ ꝑ boues ſignificant̄. vt Greg. exponit. ij. moraliu3 ſm quā ꝯſiderationē ponit̄ iſta octaua cōcluſio. Qui ſimplex homo ſequens opiniōnē alicui⁹ magiſtri cōtrariā fidei nō veniet culpandus vbi veniret alius intelligēs aut ſuperioris ſtatus ⁊ cōditiōis. Cōcluſio p3 ex dictis. Uerum ne ex hoc q̄d dictū eſt: ꝙ minores habent fidē implicitā in fide maioꝝ videat̄ aliquod periculū aut ꝑiudiciū fidei minoꝝ generari cū cōtingeret maiores ipſos ſiue magr̄os errare: eſt notandū iuxta ſctm̄ Tho. in. ij. ij. q. ij. ar. vi. ꝙ minores nō habēt fidē implicitā in fide maioꝝ niſi quatenus maiores adherent doctrine diuine. Uñ ⁊ apl'us dicit. i. ad Coꝝ. iiij. Imitatores mei eſtote ſicut ⁊ ego xp̄i: cu3 hūana cognitio non ſit regula fidei ſ3 veritas diuina: a qua ſi q̄s maioꝝ deficiat nō preiudicat fidei ſimpliciu3 qui eos rectā fidē hr̄e credunt niſi ꝑtinacit̄ eoꝝ errorib⁹ in particulari adhereāt contra vl'is eccl'ie fidē: que deficere nō pōt dicente dn̄o Luc. xxi. Ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua. Quinta cōſideratio habēda hec eſt circa modū adherendi auditoꝝ opinionib⁹ magr̄oꝝ opinantiū cōtra veritatē fidei in his q̄ nec ſcriptura ſacra expreſſe habent̄: aut ſi habent̄ nō ꝑtinēt directe ⁊ ꝑncipalit̄ ad fidē: nec vniuerſalis eccl'ie auctate diffinita fidelib⁹ credenda reperiunt̄ expoſita. Eſt em̄ quidā modus adherēdi cum ꝑtinacia. Alius modus adherēdi ē ſine ꝑtinacia: videl3 cū animi ꝑparatiōe tenēdi ꝯtrariū ſi cōtrariū verū eſſe ſibi oſtenſu3 fuerit aut ratione aut aucte ſcripture ſctē aut aucte vniuerſalis eccl'ie. De quoꝝ varietate modorum plura ſunt dicta ſuperi⁹. Sit ergo iuxta iſtam cōſiderationē nona cōcluſio. Qui ꝑtinacit̄ adheret opinioni alicui⁹ mgr̄i cōtrarie catholice veritati errat ⁊ errādo peccat ⁊ heretic⁹ cenſendus venit. Iſta cōcluſio ē btī Aug. cōtrā manicheos. ⁊ hr̄. xxiiij. q. iij. c. Qui in eccleſia: vbi ita ait. Qui in eccl'ia xp̄i morbidū aliquid prauumq3 ſapiūt: ſi correcti vt ſanum rectumq3 ſapiant reſiſtūt cōtumacit̄ ſuaq3 peſtifera atq3 mortifera dogmata emēdare nolūt: ſed defenſare perſiſtūt heretici ſūt. Decima cōcluſio. Adherere ſine quacūq3 ꝑtinacia opinioni alicui⁹ magr̄i contrarie veritati fidei in his materijs fidei de quib⁹ in ꝑncipio cōſiderationis hui⁹ fecim⁹ mētionē nullum pōt eſſe peccatū. Hec cōcluſio ex ſentētia beati Aug. colligit̄: qui vt habet̄ in ca. Apl'us. xxiiij. q. iij. ita inq̄t. Si qui ſentētiā ſuā q̄uis falſam atq3 ꝑuerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt: ꝑſertim quā nō audacia ſue ꝑſumptionis pepererint: ſ3 a ſeductis atq3 in errorem lapſis parentib⁹ acceperunt: querūt aūt cauta ſollicitudine veritatē corrigi parati cu3 inuenerint nequaq̄ ſunt inter hereticos cōputandi. hec Aug. Et hec de ꝑſenti queſtione ſaluo

Septia cōcluſio

Quarta conſideratio

Octaua cōcluſio

Quinta conſideratio

Nona cōcluſio

Decima cōcluſio

ſemꝑ meliori iudicio dicta ſunt: maxime quia doloribus podagre laborantes illud taliter qualiter expleuimus.

Capitulū. xviij. In quo inueſtigatur an oīs prelatus eccleſiaſtic⁹ ſiue ſit papa ſiue quicunq̄ alius ipſo facto ꝙ factus ſit vere ⁊ ꝓprie hereticus ſit prelatione priuatus.

Capitulum XVIII

Cum aūt iuxta canones ſacros hereticus quadruplicit̄ puniri dicat̄: videlȝ excōmunicatione: depoſitiōe: rerū ablatōne: ⁊ militari pſecutione: duximus hic merito diſputandū an ꝑlatus eccliaſtic⁹ ſiue ſit papa ſiue quicūq̄ ali⁹ inferior ꝑlatus fact⁹ heretic⁹ ꝑtinax ſit ipo facto iure ⁊ ptāte prelationis ꝑuat⁹. Et circa hoc reperimus duos modos extremos dicendi. Quidā eīm dicunt ꝙ ſic: quidā ꝙ nō. Primi vero dicētes ꝙ ꝑlatus ſiue papa ſiue quicūq̄ alius inferior fact⁹ hereticus ſiue manifeſtus ſiue occultus ē ipo facto prelatōe ⁊ poteſtate iuriſdictionis priuatus: nitunt̄ opinionē ſuā veram oſtēdere ⁊ roborare ꝑmo auctoritatib⁹ ſacre ſcripture ⁊ ita iure diuino. Secūdo auctoritatib⁹ ſacroꝝ canonū ſiue ſanctoꝝ patrum: ⁊ ita iure humano. Tertio efficacia rationū.

Prima via ꝑme opinionis

Pro ꝑmo inducunt decē auctātes ſacre ſcripture q̄bus precipitur vt heretici oēs indifferenter vitentur non ſuſtineant̄ nō admittant̄ ad ſocietatē fideliū: ſed ꝓfugent̄ ſiue interficiant̄: arbitrantes ꝙ talia vniuerſalit̄ cōtra oēs indifferēter hereticos nō fuiſſent diuina lege ſancita ſi ꝑlati facti heretici manerēt adhuc prelati: maxime cū dn̄s dicat de malis prelatis bonis tn̄ quo ad doctrinā Math. xxiij. Suꝑ cathedrā moyſi ſederunt ſcribe ⁊ phariſei: omnia ergo quecunq̄ dixerint vobis ſeruate ⁊ facite: ſm̄ opera aūt eoꝝ nolite facere. Et apl̄us ait ad Heb. xi. Obedite prepoſitis veſtris nō tantū modeſtis: ſ; etiā diſcholis. Prima ſacre ſcripture auctās ē illa Deut̄. xvij. Eum cōſtitues quē dn̄s de⁹ tuus elegit de numero fratrū tuorum. glo. interli. Non de aliena ſecta. Seq̄tur. Nō poteris alteri⁹ gentis hoiem regē facere q̄ non ſit frater tuus. Ex q̄ auctāte videt̄ ꝙ ſicut ex lege ppl's nō poterat h̄re regē in tēporalib⁹ qui nō eſſet de numero filioꝝ iſrael: ita ppl's dei nō poſſet h̄re prelatū ⁊ rectorē in ſpūalib⁹ qui nō eſſet de numero fideliū. Iſrael eīm interpretat̄ videns deū. Secūda auctoritas eſt illa Deuteronō. xviij. Propheta autē qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in noie meo. glo. interli. vt ſibi credat̄ que ego nō precepi illi vt diceret: aut ex noie alienorū deoꝝ interficiet̄. Ex quo videt̄ ꝙ q̄cūq̄ nullo excepto viſus fuerit de via dn̄i ⁊ veritate catholica fideles auertere: ſit de medio fideliūȝ auferend⁹. Tertia auctoritas eſt illa Nūc. xvi. Recedite a tabernaculis hominū impioꝝ et nolite tangere q̄ ad eos pertinent ne inuoluamini peccatis eoꝝ. Quarta auctoritas eſt illa Mat. v. Uos eſtis ſal terre: ꝙ ſi ſal euanuerit glo. i. doctor errauerit. in quo ſaliet̄. glo. i. populus firmabit̄. ad nihilū valet vltra niſi vt mittat̄ foras: glo. ab officio docēdi vel eccl'ia. Quinta auctoritas eſt illa Mat. xxiiij. Surgent pſeudo ꝓphete ⁊ pſeudo xp̄i ⁊ dabunt ſigna magna ⁊ ꝓdigia: ita vt in errorem inducātur etiā electi ſi fieri pōt: ſi ergo dixerint vobis: ecce in deſerto eſt nolite exire ⁊c̄. Sexta auctoritas ē illa Lu. xxi. Multi venient in nomine meo dicētes: q: ego ſum ⁊ tp̄s appropinquabit: nolite ergo ire poſt illos. Septima auctoritas eſt illa. ij. Theſ. iij. Denūciam⁹ vobis fratres in nomine dn̄i nr̄i ieſu xp̄i vt ſubtrahatis vos ab omni fratre āmbulante inordinate ⁊ nō ſm̄ traditionē quā receperūt a vobis: glo. in noie ieſu xp̄i. i. per ieſu xp̄i auctoritatē precipim⁹. Octaua auctoritas eſt illa ad Gal. i. Si quis (gn̄aliter. ſ. q̄cunq̄ ſit ille) euangelizauerit preter id q̄ accepiſtis: anathema ſit. Nona auctoritas eſt illa ad Ty. vlt. Hereticū hoiem poſt vnā ⁊ ſecūdam correptionē deuita ſciens q: ſubuerſus eſt qui hmōi eſt ⁊ delinquit cū ſit ꝓprio iudicio condēnatus. Decima auctoritas eſt. ij. Ioh. ij. Si q̄s venit ad vos ⁊ hāc doctrinā nō affert nolite eum recipere in domū nec aue ei dixeritis: qui eīm illi dixit aue cōicat operib⁹ ei⁹ malignis. Ex q̄bus oīb⁹ dicūt haberi manifeſte ꝙ heretici ſunt oino fugiendi ⁊ vitandi auc̄te diuine ſcripture ⁊ per ꝯn̄s ꝙ prelati facti heretici ipo facto prelatione eccleſiaſtica ⁊ honore ſint priuati: q: al's ſi prelati manerent honor reuerētia ⁊ obedientia deberet̄ eis ⁊ nō ꝯtraria eis exhiberi precipererētur.

Secūda via eiuſdem.

Secūda via vȝ auc̄tibus ſanctorū patrū idem ſic ꝓbare nitunt̄. Primo ſic: dicit btūs Cyprian⁹ in quadā ep̄la ⁊ habet̄. vij. q. i. in. c. nouatianus. ꝙ qui nec vnitatē ſpūs nec cōionē pacis obſeruat ⁊ ſe ab eccleſie vinculo atq̄ ſacerdotuȝ collegio ſeparat: ep̄i nec poteſtatē pōt habere nec honorem. Secūdo ad idem inducūt q̄ Inno papa ait: ⁊ habet̄ in. c. heretici. xxiiij. q. i. vbi dr̄ ꝙ heretici dū a fide catholica deſtiterint pfectionem ſpiritus quā acceperunt amiſerunt. perfectio aūt ſpūs videt̄ hic noiari ptās ſpūalis ecclie. Tertio ad idē inducunt q̄ beatus Amb. dicit: ⁊ habetur in. c. qui dignior. ita di. Si vero ꝑceptor hereticus deformet habitaculum vitanda he

reticoꝝ cōmunio fugienda ſynagoga cenſet.
Quarto ad hoc eſt Beda ſup Math. ⁊ ha-
betur in ca. Quicūq. Quicūq ab vnitate fi-
dei vel ſocietatis petri apoſtoli quomodoli-
bet ſeipōs ſegregāt tales nec a vinculis pec-
catoꝝ abſoluunt nec ianuā poſſunt regni ce-
leſtis ingredi: vbi videtur ꝙ hereticus ſit pri-
uatus ligandi ⁊ abſoluēdi poteſtate. Quin
to ad idem inducit beatus Cyprian⁹ in.c. Di
dicimus: qui ait. Didicimus oīes omino he-
reticos ⁊ ſciſmaticos nihil habere poteſtatis
atq iuris. Sexto ad idem eſt ca. Achatius.
xxiiij.q.i. vbi dicit Gelaſius: ꝙ quicūq in he-
reſim ſemel damnatā labit: eius dānatiōe ſe-
ipm inuoluit: vbi glo. inquit. Hic eſt caſus in
quo papa papam ligare poteſt: in quo papa
in canonē late ſentētie incidit. Nec huic ob-
uiat regula illa: par parē ſoluere vel ligare nō
poteſt: quia ſi papa hereticus ē in eo qꝛ hereti
cus eſt minor eſt quolibꝫ catholico. xij.q.i. ſci-
mus. §. promulgator. quia lex factū notat etiā
ſine ſententia. vt .ff. de ritu nup .l. palam .§.
vlti. Septimo ad idē eſt idem in ca. ij. Acha
tius. §. ſi ergo. vbi ſic dicit. Si ergo ep̄s ille in
hereſim damnatā lapſus eſt antiqua, excōmu
nicatione dānatus alios dānare non poterit
excōmunicat⁹ em̄ alios excōmunicare nō va-
let. Octauo ad idem eſt ca. Audiuimus: vbi
ſic dicit. Si autē in corde ſuo nouam hereſim
confinxerit ex quo talia predicare cepit ne-
minē damnare potuit: quia non poteſt deijce
re quenq̄ iam proſtrat⁹. Nono ad idē eſt qd
in eodem ca. in fine legitur: vbi ſic dicitur. Li
quidū conſtat eum qui ab integritate catho-
lice fidei recedit maledicendi ⁊ benedicendi
poteſtatē minime habere: vtpote ſe ſuperiorē
maledicere nō valet in alienū a fide tanq̄ ſibi
equalē ſententiā dare nō poteſt. Tertia via

Tertia via prime opinionis

ſcꝫ rōnib⁹ prefatoꝝ doctoꝝ opinio multipli-
citer roboratur. Primo ſic. Eccleſia ⁊ eius iu
riſdictōis auctas fundata ē ſup fidei petraꝫ.
vñ ꝯfitenti petro ⁊ dicēti ad xp̄m. Tu es xp̄s
filius dei viui: ait xp̄s petro. Sup hanc petrā
glo. i. fidei ꝯfeſſionē edificabo eccl'iam meam
Et ſequit. Tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c̄.
g̊ ſequit ꝙ q̄cūq cadit a fidei petra cadat ab
omi honore p̄latiōis eccl'ie. ꝯña videt neceſſa
ria: qm̄ ſublato fundamēto neceſſe eſt ruere q̄
ſup illud fundata ſunt. Iſta eſt rō dn̄i Ulrici
in ſum. ſua theologie q̄ videt eſſe opinionis p̄
fate. Un̄ lib. vi. tractatu. iiij. c. xxij. dicit: ꝙ ſta
bilis manet auctas pape q̄diu in petra q̄ eſt
xp̄s fundat: ⁊ hoc fit etiā p informē fidē q̄ ſo-
la manētē nō habet iudicē ſupiorē a quo iudi-
cari poſſit. Et. ȷ̄. Si ṽo p infidelitatē a petra
in qua auctas petri ſolidatur remotus fuerit
tūc neceſſe ē ſublato fundamēto ruat: nō aūt
pōt de hoc crimine etiā ſi nō eſt notoriū accu
ſari ⁊ ꝯdēnari. xl. di. c. Si papa. h̄ ille. Ex q̄b⁹
manifeſte dat intelligi ꝙ ip̄o facto ꝙ a petra
xp̄o cadit papa: cadit ab auctate. Secūda rō
eſt. Claues ſunt date eccl'ie vt ait Aug. ſuper
Joh. ⁊ hr̄ in ca. Quodcūq. xxiiij. q.i. Petrus
qn̄ claues accepit eccl'iam ſignificauit: g̊ exi-
ſtens extra eccl'iaꝫ nō habꝫ eas. ꝯña eſt beati
Amb. in paſtorali ſuo: ⁊ hr̄ de pe. di i. §. nemo
vbi ita ait. Dn̄s par ius ⁊ ſoluēdi eſſe voluit ⁊
ligādi. Et. ȷ̄. Certū eſt ꝙ eccl'ie vtrūq licꝫ: he-
reſi vtrūq nō hꝫ. Jus em̄ hoc ſolū ꝑmiſſum ē
ſacerdotib⁹. Recte g̊ eccl'ia h̄ vendicat q̄ ve-
ros hꝫ ſacerdotes: hereſis vēdicare nō pōt q̄
ſacerdotes dei nō habꝫ. h̄ ille. Itē hoc idē ar-
gumentū ponit in. c. Audiuim⁹. xxiiij. q.i. vbi
ſic hr̄. Ligandi nāq ⁊ ſoluēdi ptās veris non
falſis ſacerdotib⁹ a dn̄o tradit. aplis em̄ dictu
rus. Quoꝝ remiſerit pctā ⁊c̄. premiſit. Acci-
pite ſpm̄ſctm̄: vt euident cūctis oſtēderet eū
q̄ ſpm̄ſctm̄ non hꝫ pctā nō poſſe tenere vel re
mittere. Porro ſpm̄ſanctū nemo niſi intra ec
cleſiā accipit. h̄ ibi. Tertia rō. Heretic⁹ ē ab
eccl'ie corꝑe ſeparat⁹: ergo ip̄o facto ꝙ eſt he-
retic⁹ eſt ꝓuat⁹ honore ⁊ ptāte eccl'iaſtice iu-
riſdictōnis ſiquā habuit. antecedēs ē manife
ſtum: qꝛ cū eccl'ia dr̄ collectio fideliū: vt in ca.
Eccl'ia. de ꝯſe. di. i. Quicūq a fide xp̄i ſe diui-
dit a corꝑe xp̄i qd eſt eccl'ia neceſſario diuiſus
⁊ ſegregat⁹ eſt cenſend⁹: ꝯña ṽo illa pꝫ. Tum
rōe: qꝛ mēbrū a corꝑe ſeparatuꝫ ꝓuatū eſt omi
vitali ṽtute ⁊ ſenſu ac motu. Tū auctē bti Cy
priani q̄ eadē rōe vtit in. c. Nouatian⁹. vij. q.i.
ita di. Qui nec vnitatē ſpūs nec cōiunctionē
pacis obſeruat ⁊ ſe ab eccl'ie vinculo ⁊ ſacer-
dotū collegio ſeparat: ep̄i nec ptātem pōt hr̄e
nec honorē. In hac etiā rōne fundat beatus
Tho. in. ij. ij. q. xxxix. ar. iij. ꝙ in hereticis ⁊ ſciſ
maticis ptās iuriſdictiōis nō manet etiā ſm
ſubſtātiā. vñ nō pn̄t abſoluere nec excōicare
nec indulgentias facere nec aliq̄d hmōi: qd
ſi fecerint nihil eſt actum. hec ſctūs Tho. Cui
ſentētie alludit apte ca. Audiuim⁹. xxiiij. q.i.
vbi ſic habet. Quicūq ab vnitate eccl'ie que
per petrū intelligit fuerit alien⁹ execrare pōt
cōſecrare nō poteſt: excōicatōis vel reconcili
ationis ptātem nō habꝫ. Quarta rō ſic. null⁹
preſciſus a corpore eccleſie poteſt eſſe caput
eccleſie: cum caput non poſſit eſſe extra cor-
pus: ſed prelatus factus hereticus pertinax
ipſo facto eſt preciſus a corpore: ergo ipſo fa-
cto deſinit eſſe caput eccl'ie. ꝯſeq̄ntia pꝫ. Iſta
eſt rō Petri de palude in li. ſuo de eccl'iaſtica

poteſtate ita dicentis. Formaliter loquendo de papa quādo papa labitᷣ in hereſim tūc eoipſo preciſus eſt ab eccl'ia ⁊ deſinit eſſe papa ⁊ tunc deponitᷣ de facto.i.ipſo facto ē depoſitus nō de iure:qꝛ qui nō credit iam iudicatus eſt de iure ſcilꝫ.hoc ē autē iudiciū:qꝛ eoipſo ꝙ eſt heretic⁹ ab eccl'ia eſt ꝓciſus. Non pōt aūt caput a corpore ꝓciſum q̄diu eſt preciſuꝫ eſſe caput corporis a quo ē preciſum. Unde papa per hoc deſinit eſſe caput corꝑis eccl'ie ip̄o facto ꝙ ab illo ꝑ hereſim ꝓcidit:ſm illud Deut.xvij. Non poteris alterius gn̄is hoīem facere regē.vn̄ hereticus nec pōt eē nec manere papa:qꝛ extra eccl'iam exiſtēs nō pōt habere claues eccl'ie.per pctā aūt alia ē caput languidū ⁊ nō ꝓpᷣ hoc deſinit eſſe caput.vn̄ nec poteſt ꝑ cōſequēs a mēbris iudicari.hec dn̄s petrus de palude. Quinto prelatus eccl'ie ip̄o facto ꝙ fact⁹ eſt heretic⁹ non pōt influere amplius in corpus eccl'ie nec ſenſum fidei nec motum operatōis ſctē:patꝫ cū careat fide q̄ ꝓncipiū eſt ſp̄ualis influxus:cū iuſtus ex fide viuat.ad Rom̄.i.⁊ ip̄a ſit (vt ait Aug.in de fide ad petrum) bonoꝝ oīm fundamentū:ergo ꝓlatus eoipſo ꝙ factus ē heretic⁹ deſinit eſſe rectoꝛ ⁊ caput corꝑis eccl'ie.pꝫ ꝯſequētia:qꝛ caput dr̄ vt dicit Iſido. ꝙ inde alia mēbra capiant ſenſum ⁊ motū. Iſta ratio eſt magr̄i Aug.de anchona.in li.ſuo de eccl'iaſtica ptāte.q.v.ar.i. qui ita ait. Capitis eſt influere vitā oīb⁹ mēbris.ꝓncipiū aūt vite ſp̄ualis eſt ip̄a fides:qꝛ ſine fide eſt impoſſibile placere deo. Un̄ apoſtolus ad Heb.xi.fidē dicit eē ſubſtātiā.i.fundamentū rerū ſperandarū. ſi ergo papa deꝓhenditur deuius a fide caret vita ſp̄uali: ⁊ ꝑ cōſequens alijs influere nō poteſt.vnde ſicut mortuus non eſt homo:ſic papa in hereſi deꝓhenſus non eſt papa ꝓpter qd̄ ip̄o facto ē depoſitus.hec ille. Sexto rōne ſic.prelatus factus hereticus eoip̄o eſt antixp̄s.vnde.i.Iohan.iiij. Omnis ſp̄ūs qui ſoluit ieſum ex deo non eſt:⁊ hic antixp̄us eſt:ergo ipſo facto ꝙ eſt hereticus eſt a cura paſtorali abſolutus ſiue ꝓuatus.patꝫ ꝯſequētia:qm̄ xp̄s cui⁹ ꝓuidētia in ſui diſpoſitione non fallitur oues ſuas quas precioſo ſanguine redemit nō niſi fideli ſeruo cōmitteret. vnde Luc.xij. Fidelis ſeru⁹ ⁊ prudēs quē conſtituit dn̄s ſuper familiā ſuam.gloſa.i.eccl'iam. vnde Augu.in ſermone de paſtore. hoc expreſſe viderᷣ dicere qui tractans illd̄ Cantᷣ. Paſce hedos tuos:ita inq̄t. Iam non oues: manenti petro dicitur paſce oues meas:exeūti heretico paſce hedos tuos hec ille. Item idem Aug.in ep̄l'a ad Uincen̄. tractans prefatuꝫ verbum:paſce hedos tuos in tabernaculis paſtorum:dicit ſic. Paſce hedos tuos non ſicut petr⁹ cui dicitᷣ.paſce oues meas in tabernaculis paſtorum non in tabernaculis paſtoris:vbi eſt vnus grex ⁊ vnus paſtor.hec Augu. Ex quibus videtur colligi ꝙ ip̄o facto ꝙ quis paſtor ouium chriſti effectus eſt hereticus:iam non ouiū chriſti ſed ſuorum hedorum ſit paſtor. Et fact⁹ hereticus eſt ip̄o facto prelatione priuatus:vt quilibet hereticus intelligat ſibi dictum qd̄ dn̄s ait villico iniquitatis. Amplius non poteris villicare. Luce.xvi. Septimo ratione ſic. Omnis ille cenſendus eſt iure diuino nō prelatus qui iure diuino precipitur ab oīmibus fidelibus vitari.patet:quia iure diuino verus prelatus ē ſequendus:ſed oīs hereticus nullo excepto iure diuino precipitur vitari ab oīmibus fidelibus vt ex ſuperioribus patꝫ: ergo oīs prelatus eoipſo ꝙ factus eſt heretic⁹ deſinit eſſe prelatus. Octauo ſic. Ad papam cauſe fidei ſunt deferende.xxiiij.q.i.quotiens. ⁊ hoc iure diuino cum ex inſtitutione primatuꝫ habeat ſuper omnes fideles.diſt.xxij.ca. Oīmes. ⁊ ca. Sacroſancta. Unde Luce.xxij.dictum eſt petro. Et tu conuerſus confirma fratres:ſed ad hereticum non ſunt cauſe fidei deferende: cū ſit aduerſarius fidei chriſtiane: papa ⁊ute factus hereticus eſt aduerſarius fidei chriſtiane:ergo videtur ꝙ papa factus hereticus nō ſit verus papa. Nono ſic. Impoſſibile eſt ꝙ quis ſimul ſit paſtor ⁊ lupus. patꝫ Ioh.x.vbi chriſtus diſtinguit inter paſtorem ⁊ lupū:ſed prelatus factus hereticus eſt fact⁹ lupus gregis dominici:cuiuſmodi ſunt omnes heretici ſm illud Actᷣ.xxij.vbi inquit paulus. Scio ꝙ intrabunt poſt deceſſionem meam lupi rapaces in vos non parcentes gregi.glo.i.heretici callidi in fraude:fortes in diſputatōne:crudeles in occiſione:ergoꝙ paſtor eccleſie factus hereticus deſinit eſſe paſtor:cuꝫ incipiat eſſe lupus ⁊c̄.

Capitulū.xix. In quo ponitur alioꝝ opinio cōtraria ⁊ obiecta contra primam opinionem

Capl'm XIX

SEcundus modus dicendi oīmino contrarius eſt eorum qui aſſerunt ꝙ papa aut alius prelatus factus hereticus non ſit ipſo facto iure diuino prelatione ſiue papatu priuatus: quorum aſſertio vt plenius intelligatur ⁊ eius fundamēta quāte firmitatis ſint cognoſcantur:inducemus quattuor cōcluſiones quas aliqui coꝝ ponūt cū ſuis motiuis ſpecialitᷣ circa papā. Prima ꝯcluſio eſt:ꝙ papa occulte in hereſim lapſus

Prima cōcluſio ſecūde opi.

nõ eſt ipſo facto iure diuino papatu priuatus
aut ſuſpenſus. Hanc cõcluſionẽ probant mul
Probatio pͥma tipliciter. Primo ſic.lex diuina nõ deijcit he
reticũ ipſo facto de dignitate ſiue adminiſtra
tione epali.ergo nec de papali. ꝯña patz. añs
probatur per.c.audiuimus.xxiiij.q.i.vbi dr̃ de
epõ heretico:ſi aũt in corde ſuo nouaz hereſim
cõfinxit ex quo talia predicare cepit neminem
dãnare potuit.Ex quo vt dicũt euidẽter colli
gitur ꝙ anteq̃ epõs hereſim predicet vel doce
at dãnare ſeu excõicare poteſt.ſed hoc non eſt
Secunda ſine iuriſdictõe.g̃ ⁊c̃. Secũdo arguũt de iu
da ſcarioth ⁊ de iudeis qui cognouerũt xp̃m ⁊
Tertia tñ iſti nõ fuerũt ipõ facto depoſiti. Tertio ſic
ſi ſic eſſet ꝙ papa ꝓpter occultam hereſim ca
deret a papatu:cũ dubitari poſſit de papa:an
occulte eſſet hereticꝰ: dubiũ naſceretur an ro
bur haberẽt ea que ipſe facit. ſed hoc videtur
Quarta icõueniẽs ⁊ poſſet eẽ cã multoꝝ erroꝝ. Quar
to ſic.Illa aſſertio nullatenus eſt tenenda ad
quã ſequitur totiꝰ eccleſiaſtice hierarchie con
fuſio.ſz ſi papa occulte hereticꝰ diuino iure eſ
ſet papatu priuatus poſſet ſequi totius eccle
ſiaſtice hierarchie cõfuſio.ergo ⁊c̃.maior ẽ ma
nifeſta.⁊ minor ꝓbatur: quia ſi ſic tũc nullus
prelatus factus ꝑ papam hereticũ eſſet verus
prelatus ⁊ per ꝯñs totus eccleſiaſticꝰ ordo eẽt
confuſus:qꝛ nullus eẽt verus prelatus:nec ec
cleſia dei que de occultis iudicare nõ põt va
leret tali cõfuſioni obuiare:ergo nõ eſt tenen
dũ ꝙ papa effectꝰ hereticꝰ ſtati iure diuino ſit
Secunda conclu ſio eiuſdem papatu priuatus. Secũda cõcluſio iſtorũ eſt
ꝙ papa factus etiã hereticus manifeſtus non
eſt ipſo facto iure diuino priuatus nec ſuſpen
ſus. Pro iſta ꝯcluſione inducũt plures rõnes.
Probatio pͥma Primo ſic.ſicut papa eſt caput fideliuz q̃ ſũt
ſub noua lege:ita ſummus ſacerdos quantuz
ſpectat ad legem diuinam caput erat fideliuz
q̃ erant ſub lege veti ꝯſtituti. ſed ſacerdos ſũ
mus in veteri lege quãuis erraſſet a fide non
fuiſſet ipſo facto iure diuino priuatus:quia vt
videtur plures ſummi ſacerdotes in antiqua
lege deuiarunt a fide: tamen poſtea ſummo
ſacerdotio fungebãtur. ergo licet papa erret
a fide ⁊ efficeretur manifeſtus hereticus non
ꝓpter hoc eſſet diuino iure papatu priuatus.
Secunda Secundo ſic:papa nõ eſt deterioris condi
tionis q̃ alij prelati ⁊ epiſcopi. ſed alij prelati
⁊ epiſcopi ſi efficiantur heretici non ſunt iure
diuino omni dignitate priuati.ergo nec papa
maior eſt certa.minor probatur:quia ſi alij pre
lati et epiſcopi effecti heretici eſſent iure diui
no omni dignitate priuati non poſſent abſq̃
noua electione ad ſuas recipi dignitates vel
ſaltem ſuas dignitates minime retinerẽt. ſed
nõnulli p̃lati facti heretici abſq̃ noua electi
one ad ſuas dignitates recepti fuerũt vel reti
nuerũt eaſdẽ.i.q.vij.maximũ.ij.q.i. cauſas cu
fuſſibz.⁊ ca.Quotquot.ergo ⁊ papa q̃uis effi
ciat̃ hereticus papalẽ retinet dignitatẽ:⁊ ita
nequaq̃ eſt iure diuino ꝑuatꝰ. Tertio ſic:nõ Tertia
deterioris ꝯditõis eſt papa q̃ impator vel pͥn
ceps ſecularis:ſ3 iſti facti heretici nõ ſunt ipõ
facto iure diuino a ſuis dignitatibꝰ priuati:g̃
nec papa.ꝯña videt̃ bona.maior pz.minor eti
am eſt manifeſta.nã in veteri lege m̃lti reges
idolatre ⁊ heretici effecti fuerũt ⁊ tamẽ veri
reges remãſerũt.Iulianꝰ aũt apoſtata hereti
cus de xp̃iano fuit effectꝰ:⁊ tñ fuit verꝰ impe
rator.ij.q.ix.iulianꝰ. Quarto. ſi hoc eſſet ve Quarta
rum ꝙ papa factꝰ hereticꝰ eſt iure diuino pri
uatus:hoc nõ eſſet ꝓpt̃ aliã cauſam niſi qꝛ he
reticus catholicis p̃eſſe nõ põt:ſ3 hoc nõ quo
niã hereticos ⁊ infideles prefuiſſe catholicis
⁊ catholicos illis obediuiſſe eſt manifeſtum.
Ioſeph eñ obediuit pharaoni:⁊ daniel nabu
chodonoſor: ⁊ xp̃iani plures infidelibꝰ impe
ratoribus ſeruierunt:ergo nõ eſt cõtra legem
diuinã ꝙ hereticꝰ vel infidelis fidelibus pre
ſit:ergo nõ eſt contra ſcripturam ſanctã ꝙ pa
pa hereticꝰ remaneat papa. Quinto ſic. ad Quinta
quem pertinet inſtitutio alicuius ad eundez
deſtitutio ſpectat eiuſdẽ. extra de here. cum
ex iniuncto: ſed papa non inſtituitur iure di
uino ſed eligentiuz electione canonica: ergo
nec papa deſtituitur iure diuino ſed ſi eſt de
ſtituendus oportet ꝙ ipm̃ deſtituant electo
res. Sexto ſic.talis pena pape heretici ſcil3 Sexta
priuationis in tota ſcriptura ſcripta nõ repe
ritur: ergo falſum eſt ꝙ papa hereticus diui
no iure ſit priuatus.conſequentia patz: ⁊ an
tecedens eſt manifeſtuz cum nullus locus in
lege diuina ſiue in veteri ſiue in nouo teſtamẽ
to reperiatur in quo talis pena contineat̃:er
go ⁊c̃. Tertia concluſio iſtorum ſic opinan Tertia cõcluſio
tium eſt:ꝙ crimen hereſis etiam manifeſtum
ex propria ſiue ſpecifica natura ipſius hereſis
non inducit quo ad homines effectum depo
ſitionis aut ſuſpenſionis in papa ipſo facto.
Hanc concluſionem probant ex gloſa decre
ti.diſt.xxi.nunc autem.ſuper verbo marcelli
nus.vbi querit gloſator: quare concilium nõ
depoſuit marcellinum de hereſi confeſſum:
reſpondit ꝙ dicit Hugo quia paratꝰ erat cor
rigi non deponitur.vt.xxiiij.q.iij.dicit aplus.
Ex quo dicto (vt aiunt) manifeſte inducit
prefata concluſio. Quarta concluſio. nul Quarta cõcluſio
lus canon nullaq̃ cenſura eccleſiaſtica aut
humana papam iam lapſum in hereſim de
ponit ſuſpendit aut priuat iuriſdictione pa

Probatio
pali. Probaṫ cōcluſio:qꝛ papa nō pōt incide
re in canonē:cū ſit ſupioꝛ canonibus. Conſe
Reſpōſio ad rationes pme opi.
quenter reſpōdere volētes ad rōnes pme opi
nionis arguētes ꝙ heretic⁹ cū ſit a coꝛpe pre-
ſciſus nō poſſit eſſe caput eccľie.dicūt:ꝙ mul
te ſunt cōnexiones in coꝛpe myſtico. Una eſt
charitatis ⁊ iſtā dicūt habere membꝛa eccľie
alia vero ſunt velut pꝛeciſa. Secūda ē in do-
nis nature.alia in ſimilitudine pticipatōnis
ſacramētoꝝ pſertim in vnitate baptiſmaṫ in
quo character impꝛimiṫ:in qua vnitate cōne
ctunṫ oēs q̄ baptiſma rite ſuſcepeṙt:etiā vbi
fidē actualē vel habitualeꝫ pdidiſſent.⁊ hoc
videṫ abſolute ſufficere ad hoc ꝙ aliquis rite
elect⁹ maneat caput eccľie quouſqꝫ fuerit per
ſentētiā diffinitiuā depoſit⁹. Hec ſunt verba
vnius magrī in quodā ſermone ſiue tractatu
de vnione intitulato.

Capitulū.xx.In quo reſpōdetur ad rationes factas pꝛo ſecunda opinione.

Caplm XX

Quoniam nobis
ſaluo ſemꝑ melioꝛi iudicio rōnabi
lioꝛ videṫ pꝛimus modus dicendi
atqꝫ beati Tho.doctrine quē ducē ⁊ magiſtrū
in oib⁹ huiuſmodi dubijs ſeq̄ndū duxim⁹ con
formioꝛ apparet:reſpōdebim⁹ ad rōnes indu
ctas ꝑ ſecūdo modo dicēdi. Obſeruabimus
aūt in reſpōdēdo oꝛdinē obſeruatū ab aduer-
ſarijs. Dicem⁹ eīn circa ſingulas cōcluſiones
eoꝝ q̄d nobis iuxta pmū modū dicēdi videṫ:
ſubiungentes reſponſa ad ſingulas rōnes ꝓ
Improbatio prime ꝯcluſionis ſecunde opinionis
eis inductas. Pꝛima aūt cōcluſio ex aduer-
ſo opinātiuꝫ nō videṫ vera in q̄ dicūt ꝙ papa
occulte in hereſim lapſus non ſit iure diuino
papatu ꝓuat⁹:qm̄ cū fact⁹ hereticus eſſet oc-
cultus ceciderit a petra fidei ſupꝛa quā toti⁹
eccleſiaſtici edificij fabꝛica ⁊ ptās conſurgit
neceſſario videṫ ꝙ a ptāte eccleſiaſtica ruerit
Nec rōnes inducte ꝑ aliter opinātes ꝓbant
Ad pmā ꝓbationē eius
aliquo modo intentū. Uñ ad pmā que ſumi-
tur de ca.Audiuim⁹.xxiiij.q.i.reſpōdeṫ ꝙ per
hoc q̄d in ca.illo dr̄ ꝙ eṗs ille ex quo talia pꝛe
dicare cepit neminē dānare potuit:nō argui
tur ꝙ occulte hereticus anteq̄ publice here-
ſim ſuam pꝛedicauit poſſet dānare aliquē:cū
gloſa in pꝛincipio eiuſdē queſtionis apertiſſi
me doceat contrarium ſic dicens.Sed tu dic
indiſtincte ꝙ ſiue veterem ſiue nouam here-
ſim ſequatur excōmunicat⁹ eſt:licet ſit occul-
tus:⁊ ideo aliū non pōt excōmunicare. extra
de here. ad abolendā. Alia tamē que agit te-
nent interim dum toleratur ar.iij.q.vij.§.tria
⁊ ſententia excōmunicatōis quā tulit tolerā-
da eſt dum ipe eſt occultus licꝫ ſit nulla. Et.ĩ.

Quia oīs hereticus eſt excōmunicat⁹ quan
tumcunqꝫ ſit occultus: ideo non poteſt alios
excōmunicare.vnde ſi ſcirem pꝛelatuꝫ meum
eſſe hereticuꝫ quia nouam fingit hereſim nec
tamen pꝛedicat:ſi me excōmunicaret celebꝛa
re poſſem in occulto non in aperto: qꝛ cū nō
poſſem pꝛobare illum eſſe hereticū ſic me ex-
cōmunicatū deponeret: ſed quid de alia ſen-
tentia.idem:quia nulla eſt ſentētia quā tulit
ſed tamē alia que agit tenent dum toleratur.
hec glo. Ex qua manifeſte apparet ratio ad-
uerſarioꝛum vacua. Ad ſecundā rationē in Ad ſecundam
qua arguiṫ de iuda ⁊ iudeis reſpondeṫ nō fa-
cere ad pꝛopoſitū.Tum quia illi nullam habe
bant iuriſdictionē ſpiritualē eccleſiaſticam.
Tum quia non pꝛobaṫ ꝙ illi in hereſim lapſi
fuerint ⁊ non fuerint in veritate puati pote
ſtate iuriſdictionis ſiquā habuerint. Ad ter Ad tertiam
tiam rationē cum arguitur ꝙ dubitari poſſet
⁊c.reſpondeṫ negando cōſequentiā:quoniaꝫ
q̄diu tolerareṫ valida reputarenṫ ea que agit
iuxta gloſam ſuperius inductam de ca. Audi
uimus.xxiiij.q.i. Ad quartā rationeꝫ in qua Ad quartam
arguitur ꝙ totus oꝛdo eccleſiaſtic⁹ cōfunde-
retur ⁊c.reſpondetur negando conſequentiā
ſm quoſdam alterius opinionis.dicunt enim
ꝙ cum vniuerſalis eccleſia regatur a ſpūſan-
cto nunq̄ deficiet in his que neceſſaria ſūt ad
ſalutē:licet in alijs deficere poſſet.vnde ſi pa
pa eſſet occultus heretic⁹ ⁊ per conſequens
papatu pꝛiuatus: ⁊ ideo illa que iuriſdictio-
nis ſunt exercere non poſſet:q̄uis poſſet face
re ea que ſunt oꝛdinis:deus eccleſie ſue pꝛoui
deret reuelando ei perfidiam pape: ⁊ ꝙ non
valuerunt quantum ad ea que iuriſdictionis
ſūt illa que fecit vel pꝛeſeruando aliquos epi
ſcopos per aliū modū ſibi poſſibilem licet no-
bis ignotum.Et ideo nullus oꝛdo eccleſiaſti-
cus neceſſarius ad ſalutem eccleſie vniuerſa
lis confunderetur licet multa ſine quibus po
teſt eſſe ſalus poſſent eſſe confuſa.pꝛeſeruaret
eīn deus ne confunderentur illa que vniuer-
ſali eccleſie ſunt neceſſaria ad ſalutem. Simi
lis videṫ eſſe reſponſio ſancti Thome in.iiij.
di.xxiiij.ad caſum in quo quidā nō baptizat⁹
ꝓmoueret in epm̄:vbi ita dicit.Illi quos ta-
lis oꝛdinat nō habent oꝛdinē:ſed tn̄ pie credi
pōt ꝙ quātū ad vltimos effect⁹ ſacramētoꝝ
ſumm⁹ ſacerdos ſuppleret defectū ⁊ ꝙ nō p-
mitteret ħ ita latere ꝑ q̄d periculū eccľie im-
minere poſſet.hec ſctūs Tho.Et ita in ꝓpoſi
to videṫ dicendū.Pꝛeterea rō illā aduerſarioꝝ
equaliṫ ꝯcludit ꝙ mulier nō pōt putari papa
⁊ haberi ꝓ papa:⁊ ꝙ pagan⁹ ⁊ infidelis repu-
tat⁹ tn̄ xpian⁹ ⁊ fidelis nō pōt haberi ꝓ papa

ſicut ꝙ papa hereticus ⁊ iure diuino papatu priuatus nō poteſt haberi ꝓ papa. Patʒ qꝛ ſi mulier vel paganus haberet̄ pro papa ⁊ de facto conſecraret epōs ⁊ ordinaret ac xp̄ianos ad dignitates eccleſiaſticas ꝓmoueret: non minus confunderet̄ eccleſiaſtica hierarchia ꝙ̄ ſi hereticus iure diuino papatu ꝑuatus putaretur a catholicis eſſe papa. licʒ em̄ ordinādo de facto ⁊ conſecrando nulli tribueret executionē officij: verūtamē ordinē conferret dūmodo formā ſuaret eccl'ie. mulier aūt aut paganus vel iudeus qui nunꝙ̄ fuit xp̄ianus nec executionē nec aliquē ordinē verum cōferret licʒ ſeruaret formā eccleſie. Cuʒ ergo conſtet ꝙ aliquādo mulier a cunctis catholicis putabatur papa ⁊ eadē rōne aliquis paganus vel iudeus retinens in corde infidelitatis perfidiam poſſet putari xp̄ianus ⁊ in papā aſſumi non ē incredibile ꝙ aliquādo heretic⁹ habeatur ꝓ papa licʒ verus papa nō ſit eo ꝙ iure diuino ſit papatu priuatus. Sic ergo conſtat ꝙ maior difficultas eſt ſi mulier habeat̄ ꝓ papa ꝙ̄ ſi papa fiat hereticus lʒ iure diuino ip̄o facto ſit papatu ꝑuatus. Et ideo ſi in caſu ſuperiori diuina ꝓuidentia eccl'iam ſuā ꝓtegente nō eſt ſecuta toti⁹ eccleſiaſtice hierarchie cōfuſio: multominꝰ ſequeretur in caſu prefato ſi papa occulte eſſet heretic⁹.

Improbatio ſecūde cōcluſionis ſecūde opinionis

Preterea nec ſecunda concluſio poſita ex aduerſo eſt vera in qua dicit̄ ꝙ papa factus hereticus manifeſt⁹ nō ſit ipſo iure diuino papatu priuatus. Eius em̄ oppoſita ſuperius tam auc̄tibus ſacre ſcripture ꝙ̄ canonū ꝙ etiā rōnibus ꝓbata eſt habere veritatē. Rationes aūt facte ꝓ concluſione illa etiā non ꝓcedunt vnde dicendū eſt ad illas.

Ad p̄mā ꝓbationem ſecūde opi.

Ad primā cum arguit̄ de ſacerdote ſummo veteris legis reſpondet̄ dupliciter. Primo negando minorē. dicit̄ em̄ ꝙ ſummus ſacerdos veteris legis eoipſo ꝙ efficiebat̄ hereticus fuit ſummo ſacerdotio ꝑuatus. nec tūc erat ſummus ſacerdos ſm veritatē licʒ extiterit ſm opinionē hominuʒ ſummus ſacerdos. Secūdo reſpondet̄ ꝙ nō eſt ſimile de ſacerdote ſummo antique legis ⁊ ſummo ſacerdote noue legis. Tum primo: qꝛ ſummus ſacerdos antique legis ſacerdotiū habuit iure ſucceſſionis: ſacerdos vero ſummus noue legis non. Tum ſecūdo qꝛ ſacerdotiū antique legis fuit carnale: ſacerdotium vero noue legis ſp̄uale

Ad ſecūdam

Ad ſecundā rationē cuʒ arguit̄ ꝙ papa non ſit deterioris cōditionis ꝙ̄ alij prelati: reſpondetur negando minorē. dicit̄ em̄ ab his q̄ ſunt prime opinionis: ꝙ omnes epiſcopi ⁊ prelati incurrentes prauitatem hereticam ſiue publice ſiue occulte iure diuino ſuis dignitatibus ſunt priuati: quia in his que ſūt ꝓprie religionis xp̄iane nulla poteſt eſſe cōmunicatio heretici ad fidelē. ⁊ ideo quantū ad illa que ſpiritualia ſunt hereticus fidelib⁹ preeſſe nō pōt Qđ ſic oſndit̄. Diſtinctio em̄ fidelis ⁊ infidelis non eſt ex iure humano canonico ⁊ ciuili ſed eſt ex iure diuino. Et idō ꝙ infidelis qualis eſt om̄is hereticus fidelibus in ſpiritualibus preeſſe non debeat eſt ex iure diuino. q̄re iure diuino om̄is hereticus om̄i prelatōne eccleſiaſtica videtur priuatus. quod ap̄ls. ij. ad Cor. vi. inſinuare videtur cum dicit. Nolite iugum ducere cum infidelibus. que em̄ participatio iuſticie cum iniquitate: aut que ſocietas lucis ad tenebras: que aūt conuentio xp̄i ad belial: aut que pars fidelis cū infideli: aut conſenſus templi cum idolis. In quibus verbis apoſtolus videtur precipere fidelib⁹ vniuerſis ne ſubſint infidelibus ⁊ ne cōmunicēt cum eis: qđ potiſſime veritatem habet quantum ad ſpiritualia ⁊ ea que ꝓpria ſunt religioni xp̄iane. Quis em̄ in temporalibus poſſint fideles ſubeſſe infidelibus ⁊ cōmunicare ip̄is in ſpiritualibus tamen eis ſubeſſe nō debent Et ita omnis hereticus cum ſit infidelis iure diuino omni prelatione eccleſiaſtica videtur eſſe priuatus: ⁊ ita minor illius ratōnis eſt falſa ſm opinionē iſtorū: que nobis videtur magis apparens. Et ad probationē eius reſpondetur. ꝙ licʒ epiſcopi inferiores ſummo pontifice ⁊ alij prelati ſi hereticaʒ incurrerēt prauitatem ſint iure diuino om̄i eccleſiaſtica prelatione priuati: tamen ex cauſa rationabili p eccleſiam poteſt diſpenſari vt reuerſi ad fidē ſuis dignitatibus reſtituantur: ⁊ talis reſtitutio vel eſt noua electio vel equiualens prouiſioni noue.

Ad tertiam

Ad tertiam rationē cum arguit̄ de imperatore ⁊ de regibus reſpondetur: ꝙ non eſt ſimile. Et ratio eſt: quia prelatio eccleſiaſtica introducta ē iure diuino ⁊ fundata ſupra petrā fidei. ex ordinatiōe em̄ diuina eſt ꝙ vn⁹ fidelis alijs fidelib⁹ in ſp̄ualib⁹ p̄ſit. Joh. x. Erit vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtor. p̄latio xō ſecularis introducta ē iure hūano. Ex ordinatiōe em̄ humana eſt ꝙ vnus in temporalibus alijs preſit. Et ideo quia diſtinctio debet eſſe inter fideles ⁊ infideles quo ad ſpiritualia: nec in ſpiritualibus cōmunicāt ſed diſſentiunt: cuʒ in ip̄a fide q̄ fundamētū eſt oīm bonoꝝ: vt ait Aug. diſcordent. poſſunt aūt in tp̄alib⁹ cōcordare q̄ fidelib⁹ ⁊ infidelib⁹ ſunt cōia. Et ideo licʒ ꝑncipes ſeculares ꝙ̄uis efficiant̄ heretici non ſint iure diuino principatu ſeculari priuati: prelati tamen eccleſiaſtici ſi efficiantur heretici iure diuino ipſo facto principatu

Ad quartam ecclesiastico sunt ꝑuati. Ad quartā rōnē cū arguit̄ de causa: pȝ ex dict̄ rn̄sio. Dicim⁹ em̄ ꝙ causa ꝓpt̄ quā prelat⁹ factus heretic⁹ est ipo facto prelatōe priuatus est: qꝛ heretic⁹ nō pōt preesse in spūalib⁹ catholicis. Qđ vero inducitur de ioseph ⁊ daniele ⁊ alijs fidelib⁹ qͣbus prefuerūt infideles: nō est ad ꝓpositū: qꝛ presidentia illa in tēporalib⁹ fuit q̄ iure diuino non tollit̄ ab infidelibus sicut dictū est.

Ad quintā Ad quintā cum arguit̄ ꝙ ad quē pertinet institutio ⁊c. respondet̄ ꝙ hoc assumptū nō est generaliter verū. Metropolitanus potest confirmare consecrare ⁊ instituere electū in ep̄m ⁊ tn̄ destituere eundē minime valet. Preterea licet illud assumptū generalit̄ esset verū hoc tn̄ est falsum ꝙ ad illuȝ solū ꝑtinet destitutio alicui⁹ ad quē institutio spectat: qꝛ institutio sacerdotis ꝑtinet ad ep̄m ⁊ tamen supioꝛ ep̄o pōt destituere ip̄m. Et ita in ꝓposito nō seq̄t̄ ꝙ papa nō pōt destitui a iure diuino qđ est super om̄e ius humanū ⁊ oim̄ eligentiū potestatem: immo sibi de⁹ reseruasse in speciali dicit̄ destitutionē summoꝝ pon. iuxta ca. Electionem. di. lxxix. vbi scūs anaclet⁹ papa ita dic̄. Electionē summoꝝ pon. sibi dn̄s reseruauit: licȝ electionē eoꝝ bonis sacerdotib⁹ ⁊ spūalibus populis cōmisit: vbi dicit glo. Et ita fallit regula ad quē spectat institutio ⁊ destitutio. xvi. q. v. visis.

Ad sextam Ad sextā rationē cū arguitur ꝙ nō reperit̄ in sacra scriptura. respōdet̄ negando hoc. ⁊ ad ꝓbationē respōdet̄ ꝙ ⁊ si explicite sub formalib⁹ verbis nō habeat̄ de sacra scriptura de priuatiōe officij prelatōnis pape aut cuiuscunqȝ alteri⁹ ecclīastici prelati facti heretici: nihilomin⁹ habet̄ implicite sub alijs verbis in sacra scriptura: sicut patuit ꝑ multas auctēs superius in ca. xviij. inductas ex qͣbus manifesta ꝯsequētia videt̄ haberi ꝙ papa ⁊ prelat⁹ quisqȝ ali⁹ ecclesiastic⁹ factus ꝑtinax heretic⁹ sit prelatiōe priuat⁹. Plane q̄ iure diuino nō est sequēdus sed fugiēdus: cui nō est cōicandū aut obediendū ſȝ ꝯtradicēdū qui nō est suscipiēdus nec salutādus: qui non est sustinēdus ſȝ poti⁹ interficiēdus: videt̄ spirituali ꝑlatōe quā sup fideles habȝ eodē iure ꝑuatus.

Improbatio tertie cōclusionis secunde opinionis Preterea nec tertia ꝯclusio ex aduerso opinantiū videt̄ esse vera ſȝ magis opposita: nec ratio inducta ꝓbat intentū eoꝝ. Ptȝ ꝑmū: qm̄ cū ꝑ heresim homo cadat a petra fidei supra quā oīs ecclīastica auctas fundata est: heresis ex sua natura specifica videt̄ inducere depositionē ab om̄i ecclesiastica dignitate in eo q̄ in heresim labit̄ ⁊ ei ꝑtinacit̄ inheret. Secundū etiam videlicȝ ꝙ ratio eorum quam inducunt ex glosa decreti in ca. Nunc autē. dist. xxi. non ꝓbat intentū. patet: quoniā cum nos loquamur de heretico proprie dicto qualis est qui in heresi in quā lapsus est habȝ pertinaciā: non videt̄ ad ꝓpositū aduersariorum aliqđ facere glosa illa: qm̄ marcellinus nūꝙ̄ fuit hereticus ꝑtinax. Tum qꝛ licȝ timore mortis superat⁹ idolis thurificasset: nunꝙ̄ tamē mente contra aliquē articulū fidei errauit. Tum etiā qꝛ parat⁹ esset corrigi.

Improbatio q̄rte cōclusionis. Ceterū quarta ꝯclusio ex aduerso opinantiū nō videtur vera: immo cōclusio opposita eius ē vera: videlȝ canon ecclesiastic⁹ in casu heresis etiā ligat papā sicut aliū.

Ad ꝓbationē Et ad ꝓbationē cū dicitur ꝙ papa sit superioꝛ canonib⁹ ⁊ solutus sit ab eis respōdet̄ ꝙ hoc falsum ē de papa facto heretico. talis em̄ in casu heresis ligat̄ penis canonū sicut alius quisqȝ. Qđ m̄ltiplici testimonio pȝ. Imprimis ē ca. Si papa. di. xl. vbi dr̄ papa venire iudicandus si dep̄hendat̄ a fide deuius. vbi glo. ponit ꝙ papa nō possit instituere ꝙ nō posset accusari de heresi: qꝛ ex ħ periclitaret̄ tota ecclīa. Itē glo. in. c. Achati⁹ xxiij. q. i. dicit sic. Hic ē casus in quo papa papam ligare pōt: in quo papa in canonem late sentētie incidit. Nec huic obuiat regula illa. Par parē soluere vel ligare nō pōt: qꝛ si papa hereticus ē: in eo ꝙ heretic⁹ minoꝛ est quolibȝ catholico. xij. q. i. scimus. Hoc idē dicit Hugo in ca. Inferioꝛ. dist. xxi. sub his verbis. Cū papa cadit in heresim nō iam maioꝛ ſȝ minoꝛ quolibet catholico intelligit̄. Item dn̄s Archi. sup ca. In fidei fauorem. de here. li. vi. dic̄ sic. Tant⁹ est fauoꝛ fidei ꝙ de crimie heresis etiā occulto potest papa accusari. xl. dist. si papa. Ad idē est scūs Tho. in. iiij. dis. xix. loquēs de correctōe fraterna q̄si in fi. ar. ij. di. sic. Nō em̄ prelati a subditis corā multitudine: sed humiliter in ꝑuato corripiēdi sunt: nisi immineret periculū fidei. tūc em̄ prelat⁹ minoꝛ fieret si in infidelitatē laberetur ⁊ subditus fidelis maioꝛ. hec ille. Item idem sanctus Thomas in iiij. dist. xviij. in materia de excōmunicatione respondens ad illud Gala. i. Si angelus de celo aliud euangelizauerit anathema sit. vbi videtur ꝙ apostolus qui erat inferioꝛ angelū excōmunicauerit qui superioꝛ erat. respondet ꝙ apostolus loquitur sub hypothesi. i. si poneretur angelus peccasse: sic em̄ non esset apostolo superioꝛ. Item Raymundus in summa titulo de heresi. §. ij. dicit. Punitur hereticus quattuoꝛ modis scilȝ excōmunicatione: depositione: rerum ablatione: ⁊ militari persecutione. Excommunicatione: quia hodie omnis hereticus siue occultus siue manifestus est ipso iure excommunicatus. xxiiij. q̄stiōe. i.

et.ij.⁊ extra de here.ad abolendã.Depoſitiõe:
q̃r idiſtincte ſiue ſit cleric⁹ ſiue laic⁹ papa vel i
perator vel quilꝫ alius iferior dꝫ deponi ab oi
dignitate:vt.xl.di.ſi papa.xxiij.q.i.ſi ꝯ pacem
extra de here.ad abolendã.Cõcordat Goff.et
Hoſti.⁊ Jo.in ſumma ⁊c̃.Ex quib⁹ manifeſte
habet̃ ꝙ i caſu hereſis ita penis canonicꝫ ſubij-
cit̃ papa ſicut ⁊ quilꝫ ali⁹.Un̄ in ſexta ſynodo
Honori⁹ papa ꝯdẽnat̃:q̃r dr̃ negaſſe in xp̃o du
as volũtates ⁊ duas operationes. Preterea

Improbatio re-
ſponſionis ad ra
tiones cap.xviij.

rñſio data per aliquos ex aduerſo opinãtes ra
tionib⁹ prime aſſertionis nõ videt̃ ſatiſfacere
Pro quo notandũ iuxta ſanctũ Tho.in.iij.ſen
tẽtiarũ.di.xiij.ꝙ in corꝑe naturali reꝑit̃ q̃dru-
plex vnitas adinuicẽ.Prima eſt ſm ꝯformita
tem nature:qm̃ oĩa mẽbra cõſtant ex ſil'ib⁹ ꝑti
bus ⁊ ſunt vni⁹ rõnis:ſicut man⁹ ⁊ pes ex car
ne ⁊ oſſe.⁊ ſic dicũtur vnũ genere vel ſpẽ. Se
cunda eſt ſm colligationẽ eoꝝ adinuicẽ ꝑ ner
uos ⁊ iũcturas.⁊ ſic dicũtur vnũ ꝑ ꝯtinuatõeꝫ
Tertia eſt ſm quã diffundit̃ vitalis ſpũs ⁊ vi-
res aĩe per totũ corpus.Quarta eſt ſm ꝙ oĩa
membra ꝑficiũtur per aĩam q̃ eſt vna numero
in oĩbus membris.Et he quattuor vniones re
periũtur in corꝑe myſtico.Prima eſt inquan-
tũ oĩa mẽbra ſunt vnius nature vel ſpecie vel
genere. Scõa eſt inquantũ colligant̃ adinui-
cem per fidem q̃r ſic ꝯtinuant̃ in vno credito.
Tertia eſt ſm ꝙ viuificant̃ ꝑ gratiã ⁊ charita
tem.Quarta eſt ſm ꝙ in eis eſt ſpũſſanctus q̃
eſt vltima ꝑfectio ⁊ principalis toti⁹ corporis
myſtici q̃ſi aĩa in corpore naturali. Prima di-
ctarũ vnionũ non eſt vnio ſimpliciter:q̃r id in
quo eſt vnio hec non eſt vnũ nũero ſicut in tri
bus ſequentibus.q̃r ꝑ fidem ⁊ charitatẽ vniũ
tur in vno credito ſm numerũ ⁊ amato.Silr̃
ſpirituſſanct⁹ vnus numero oẽs replet nume-
ro hoĩes.ergo infideles nõ pertinent ad vnio-
nem corporis eccleſie ſm ꝙ eſt vnum ſimplici
ter.Et ideo reſpectu horum xp̃s nõ eſt caput
niſi in potentia ſm ꝙ vnibiles ſunt corpori.
Homines autem fideles pertinẽt aliquo mo-
do ad vnitatem eccleſie inquãtum continuã-
tur ei per fidem que eſt vnitas materialis:nõ
tamen poſſunt dici membra proprie ſicut nec
membrũ mortuum niſi equiuoce.⁊ ſicut opera
tiones que ſunt ad alterũ poſſunt aliquo mo
do fieri per membra arida vt percutere vel ali
ud hmõi:nõ tamen operationes anime in mẽ-
bris. Ita nec mali recipiũt opera ſpiritualis
vite a ſpirituſancto: ſed tamen ſpirituſſanct⁹
per eos operatur ſpiritualem vitã in alijs ſm
ꝙ alijs ſacramenta miniſtrant vel docẽt. Ho-
mines fideles in gratia exiſtentes vniũtur ſm
tertiam vnionem que eſt formalis reſpectu ſe
cũde:⁊ iterum ſm quartam que eſt completi-
ua totius.⁊ ideo horum xp̃us ꝓprie eſt caput.
hec ſanctus Thomas.Ex quibus dictis ſan-
cti thome habetur iſta fundamẽtalis conclu
ſio videlꝫ ꝙ ad hoc ꝙ quis ſit membrũ eccl'ie
requirit̃ ꝙ in aliquo vno ſimplicit̃ qꝺ eſt vnũ
numero vniatur alijs eccl'ie membris. Hinc
ſequit̃ correlarie ꝑmo ꝙ nec nature conformi
tas nec cõuenientia in donis facit aliquẽ eſſe
de vnitate corporis eccl'ie aut membrũ eius
patꝫ.Tum ex cõcluſione.Tum q̃r alias om̃es
homĩes etiã infideles ⁊ etiã damnati dicerẽ
tur pertinere ad corpus eccl'ie tanꝙ ei⁹ mem
bra quod ẽ abſurdũ. Secũdo ſequit̃ ꝙ etiam
vnitas in participatiõe ſacramentoꝝ ſine fi-
de nõ ſufficit ad hoc ꝙ quis ſit aut dicat̃ mẽ-
brum eccl'ie.ptꝫ.Tum ex cõcluſione.Tum q̃r
doctrina eſt ſanctoꝝ:ꝙ om̃is heretic⁹ q̃ tñ pre
ſupponit̃ alias xp̃ianã religionẽ in ſacro ba-
ptiſmo ſuſcepiſſe:ẽ ſeparat⁹ ⁊ preſciſus a cor-
pore eccl'ie. Hinc eſt ꝙ licꝫ character baptiſ-
malis ſufficere videatur ad hoc ꝙ quis ſit ca
pax ꝑtãtis ſacramẽtalis q̃ dat̃ in ordine: non
tñ ſufficere videt̃ ad ſuſceptionẽ ꝑtãtis iuriſ-
dictionis ſpũalis nec ꝑ cõſequẽs ad rõnẽ ca-
pitis cuius ẽ influere corpori cui⁹ eſt caput ſpi
ritualẽ influxũ:alias apoſtate a fide ⁊ ãtixp̃s
poſſent eſſe caput corporis xp̃i qꝺ eſt eccl'ia:
⁊ ꝙ hi q̃ ſũt mẽbra dyaboli ⁊ nullo modo per-
tinent ad corp⁹ xp̃i ſint caput corporis xp̃i qꝺ
videt̃ abſurdũ.Tertio ſequit̃ ex predicta con
cluſione ꝙ ad hoc vt q̃s dicatur membrũ ec-
cleſie ſit neceſſe ꝙ aut fide aut charitate aut
vtraqꝫ vniat̃ alijs eccleſie membris.Patꝫ ex
concluſione:quia ſolum ꝑ has virtutes theo-
logicas ſit vnio in vno ſm numerũ videlꝫ cre
dito ⁊ amato. Quarto ſequit̃ ꝙ cadentes a
charitate tenẽtes tñ fidẽ integrã non dicunt̃
membra preſciſa.Patꝫ quia adhuc manet in
eis vnitas materialis que dicit̃ cõtinuatiõis
ſicut ſunt mẽbra arida ſiue mortua in corpore
aliquo:vt pꝫ ex dictis. Quinto ſequit̃:ꝙ ad
hoc ꝙ quis ſit caput eccl'ie ſiue prelatus ⁊ ſpi
rituſſanct⁹ per eũ operet̃ vitam in alijs ſpũa-
lem:ſufficit ꝙ ſit corpori eccleſie vnitus ꝑ fi-
dem etiã informẽ. Ptꝫ ex dictis ſupra ſancti
Thome. Sexto ſequitur:ꝙ qui nec fide nec
charitate eſt corpori eccl'ie vnitus nõ põt ca-
put eſſe corporis eccl'ie aut prelatus ſpũalis
in ea. Patet q̃r vt dictũ eſt ſine fide aut cha
ritate nemo poteſt eſſe membrũ eccleſie vt ꝓ-
batum eſt:⁊ per conſequens nec caput eius.
Septimo ſequit̃:ꝙ qui per infidelitatẽ defi-
niunt eſſe mẽbra eccl'ie cadũt ab om̃i ꝑtãte ſpi
rituali eccl'iaſtice iuriſdictiõis quã ſpũſſctũs

dederat eis ad regimen ſpūale corpis eccleſie
patet ex dictis. Item ex illo Inno.pape in.c.
heretici.xxiiij.q.i.vbi dicit. Heretici cū a fide
catholica deſtiterit pfectionē ſpūs quā acce=
perāt amiſerūt. Quod nō videt exponēdum
de ſanctitate cū etiā p quodlibet pctm̄ morta
le amittat ſanctitas: ſed videt exponendū de
pfectione ptātis ⁊ honoris eccl'iaſtice. vnde i
c.ſequēti dicit Cypa. Didicimus oms omino
hereticos nihil habere ptātis atq iuris. In
quo videt manifeſte dicere ꝙ heretici nō tm̄
executionē ptātis iuriſdictiōis: ſ; etiā ſubſtan
tiam poteſtatis pdūt. Que oīa ſunt dicta ſal
uo ſemp meliori iudicio.

Capitulum.xxi. Qui dicant credētes hereticorū: fau
tores. receptores. ⁊ defenſores eorum.

Cap̄ XXI

Cum nō ſolum
heretici ſed etiā credētes. fau
tores. receptores. ⁊ defēſores
eoꝝ excōmunicatōnis ſniam
incurrāt. vt ptz in.c.ſicut ait.
extra de here. ⁊.c.excōicamus. poſtq̄ expoſui=
mus qui ſunt vocādi heretici: exponendū iaz
eſt qui dici debeāt credētes eoꝝ. fautores. re=
ceptores ⁊ defenſores eoꝝ. Credētes autē

Credētes hereti=corum.

hereticoꝝ dicunt tripl'r. Primo quidē q̄ cōfi=
tent ſe credere ita ſicut illi credūt. Nam ex er
rore ſuo ſe iudicāt ⁊ hoc ſine dubitatione veꝝ
eſt. Secūdo dicunt credētes hereticoꝝ qui
adorāt eos qui reuerētiā ſuo more eis exhibēt
Tertio qui confeſſionē ⁊ cōionē ab eis iuxta
eoꝝ ritum acceperūt vel ſimilia ppetrarūt q̄
ad ritum eoꝝ ptinēt. oms em̄ tales pfecto cre
dentes fuiſſe cōuincunt. Nam ex factis exte=
rioribus p̄ſumit de affectu. ar. xxxij.q.v. qui vi
derit. C. de dolo. l. dolū. Nec em̄ refert vtrū di
ctis an factis quis voluntatē ſuā inſinuet. ff.
de le. ⁊ ſen. cō. l. deſtituāt. Nam negare ⁊ con=
fiteri nō ſolum ore ſed etiā facto cōtingit. xi.
q.iij. exiſtimāt. Fautores vero hereticoꝝ di=

ffautores

cunt multipl'r. Primo quidē qui publica po=
teſtate fungētes ſi condēnatos ab eccleſia fu
gant ⁊ nō puniāt. ⁊ ꝙ ex hoc fautores intelli
gant ad l'ram pbāt canones poſiti. xxiij.q.iij.
ſicut eſt.c.qui poteſt: quod eſt Damaſi pape
ſic dicētis. Qui poteſt obuiare ⁊ pturbare p=
uerſos ⁊ non facit: nihil eſt aliud q̄ fauere im
pietati. Ad idem eſt.c.qui vitijs.i.q.v. ⁊ c.pre
terea.q.viij. eiuſdē cauſe. Priuate aūt pſone q̄
ad h̄ videlz ad detinēdū fugientes hereticos
nec ex officio nec ex p̄ſtito iuramēto tenent:
nō vident fautores hereticoꝝ dicēdi: q̄a hoc
nō ad eos: ſed ad eos ptinet qui ptāte fungūt
Scdo fautores eſſe iudicant verbo qui excu=
ſant eos nō ex lingue lubrico ſed a ppoſito in
cōuenticulis vel etiā inter laicos ſicut ſūt mul
ti dicētes. Iſti nō ſunt tales. ſ. heretici q̄les eē
dicunt nec negāt iſta nec illa. Tales aūt p mē
dacia excuſantes eoꝝ exceſſus pn̄t vere fauto
res dici: habita ꝯſideratōe pſonarū tpis ⁊ loci
⁊ locoꝝ. Plerūq em̄ verba taliū ſimplices ho
mines ad hereticoꝝ amorē puocāt ⁊ deuotio
nē quā hn̄t ad eccleſiā minuūt ⁊ eneruāt. Ter
tio dicūtur fautores hereticoꝝ facto: qui pcu
rant q̄ mittūt hereticꝭ alimoniā q̄ eos liberāt
q̄ ea q̄bꝰ liberant ſubminiſtrāt ⁊ ſic̄ ſunt ſilia.
Et eſt ar. q̄uis pbatiōe nō egeat. xxiij. q.iiij.c.
eſt iiuſta mia. Quarto q̄ extirpationem hereti
coꝝ ipediūt. Itē nō dant ad id operā quā pn̄t
ſm maiꝰ vel minꝰ: ⁊ h̄ ſm ꝯſiderationē diuer=
ſarū circūſtantiarū. Quinto fautores hereti=
coꝝ eē vident: qui hereticos zelāt cū eos poſ=
ſint ⁊ debeāt iudicare. Sexto dicūt fautores
q̄ eos occultādo ſeu aliter ipſoꝝ excōicationē
vel incarceratōem vel punitionē malitioſe i=
pedire p̄ſumant aut captos aut incarceratos
relaxant pter voluntatē eccleſie. Itē ſeptimo
poſſent dici fautores etiā qui req̄ſiti ab ep̄o vl'
inq̄ſitore neq̄ter recuſāt vel p̄mittūt iuuare
eos q̄ p̄fatos hereticos cape cupiūt. Preterea

Receptores

receptores dicunt q̄ ſciēter hereticos recipiūt
ſiue latēter ſiue manifeſte. Ceterū defenſo=

Defenſores

res dicūtur pmo q̄ defendūt errorē hereticoꝝ
⁊ iſti dānabiliores ſunt illo q̄ errat: ⁊ non ſolū
heretici ſed hereſiarche dr̄. xxiiij.q.iij. q̄ alios
Secūdo dicūtur defenſores qui defendunt p
ſuis viribꝰ vel potētia ne ad manꝰ iudicis eue
niat examinādus vel puniēdꝰ. Et de ſili defē
ſione loquit canon. xxiiij.q.iij. in mltis capl'is
q̄ōis ⁊. xxvij.q.i. ſi cuſtos. Quilz talis credēti

Pena p̄dictoꝝ

um fautoꝝ ⁊ receptoꝝ ac defenſoꝝ hereticoꝝ
ē excōicatꝰ: ⁊ ſi nō ſatiſfecerit ifra ānū tūc ipo
iure eſt ifamis nec ad publica officia ſeu cōci=
lia nec ad eligenduz aliquos ad hmōi: nec ad
teſtimoniū dz admitti. nec pōt ꝯdere teſtamē
tū nec ad alicuiꝰ hereditatis ſucceſſionē acce=
dere. nullꝰ quoq ei ſup quocunq negocio ſ; ip
ſe alijs cogeret reſpōdere. ſi iudex ē eiꝰ ſnia nō
valet. ſi aduocatꝰ nō admittit eiꝰ patrociniū.
ſi tabellio nō valent eiꝰ inſtrumēta. ⁊ ſic de ſili
bus. Si vero ſit clericꝰ ab omni officio ⁊ bn̄ficio
debet deponi. Et illi q̄ tales poſtq̄ ab eccleſia
fuerint denoīati euitare ꝯtēpſerint dn̄t excōi
cari. Probant hec oīa extra de here.c.excōica
mus. Itē oēs clerici qui talibꝰ exhiberēt eccle
ſiaſtica ſacra vel traderēt eccl'iaſtice ſepultu=
re aut elemoſynas aut oblationes eorum re=
ciperēt dn̄t priuari ſuo officio: ad qd̄ nunq̄ re=
ſtituent ſine idulto ſedis aplice ſpāli. Silr et

regulares quoꝝ etiã ꝑuilegia in illis locis nõ ſeruenť eis.vt in predicto.c.excõicamus. §.ſane clerici.

Capitulum.xxij. De abiurationis forma obſeruãda per hereticos cum contingit eos ad fidem ⁊ ad eccleſiam redire.

Cap. XXII

Romã nulli hereticoꝝ ad fidẽ redeũti eccleſia ſancta dei gremiũ ſuũ claudit: reliquũ eſt vt dicamus in fine huius vltime ꝑtis de modo receptiõis eoꝝ et forma abiurationis. De quacũq; hereſi q̃libet conuertať nõ eſt recipiẽdus niſi ad arbitriũ ſui epi vel inq̃ſitoris fidei abiurata ⁊ anathematizata hereſi. Ait ei Leo papa ſcribẽs Januario epõ Aquilieñ.⁊ habeť in.c. ſaluberrimũ.i.q.vij.Saluberrimũ inquit ⁊ ſpiritualis medicine vtilitate vtiliſſimũ eſt: vt ſiue pbri ſiue dyaconi aut cuiuſlibz ordinis clerici qui ſe correctos videri voluerint atq; ad catholicam fidem quã pridẽ amiſerãt rurſum reuerti ambiũt:primos errores ſuos ⁊ ipos auctores erroris a ſe dãnatos ſine ambiguitate fateantur ⁊ ſenſib⁹ prauis etiã pemptis nulla deſperandi ſit occaſio nec vllum mẽbrũ taliũ poſſit ſocietate violari:cũ ꝑ omnia illis ꝓfeſſio propria ceperit obuiare:hec ille. Hinc Epheſina ſanctiſſima ſynodus vna de q̃ttuor ꝑncipalibus de neſtorio epo: ſeũ heretico ita cõſtituit Conſequẽs eſt inq̃t ſi reſipiſcere volueris:vt iureiurando fatearis et anathematizes tua polluta ⁊ ꝓphana dogmata:ſentias aũt ⁊ doceas que nos vniuerſi ꝑ orientẽ ⁊ occidentez epi ⁊ magri ꝑſules populoꝝ credimus ⁊ docem⁹. Hinc in actiõe eiuſdẽ ſynodi.c.xv.eiuſdẽ forma iuramẽti exꝑmiť in hũc modũ.Ego hyſici⁹ agnoſcẽs verã fidẽ orthodoxã ⁊ accedẽs ad ſctiſſimã ⁊ catholicã ecckiam anathematizo oẽm hereſim ⁊ maxime.N.in qua errabam aſſentio aũt ꝑſcripte expoſitioni catholice fidei anathematizãs eos q̃ nõ celebrãt ſanctuz dei paſcha iuxta morẽ apoſtolice ⁊ catholice ecckie.⁊ iuro ꝑ ſanctũ omoſyon.i.trinitatẽ.et ſi quid ex his labefactauero legum ſeueritati ſubiacebo.⁊ expoſitioni mihi recitate ſubſcripſi manu ꝓpria:hec ibi. Hanc formã iuramẽti inq̃t dñs Aymarus in lib. de ſynodis.ſctã romana eccleſia de hereticis cõuerſis eligere cõſueuit. Apud practicã aũt inq̃ſitoꝝ fidei: forma abiuratõnis heretici poſt cõfeſſionem ſue hereſis ãte penitẽtie impoſitionẽ plenior habeť ſub tali verboꝝ ſerie.Ego.N.recognoſco ⁊ confiteor coram vobis dñis me erraſſe in predictis.⁊ ſuper his corde contrito et humiliato abſolutionẽ ⁊ penitẽtiã reqro:et hãc hereſim ⁊ oẽm aliã quocũq; noie cenſeať abiuro ⁊ ꝓmitto ꝙ decetero ſuabo illibatã fidẽ quã romana tenet ecckia ⁊ ꝑdicat: ⁊ ꝙ hereticos ⁊ credẽtes eoꝝ toto poſſe meo ꝑſequar: ⁊ tam eos q̃ eoꝝ fautores receptores et benefactores bona fide ⁊ ſine dolo ⁊ ſine mora manifeſtabo ecckie vel ꝑlato:⁊ pniam que mihi ꝓ dicta mea culpa iniungeť integre ſeruabo et cõplebo.⁊ volo ⁊ concedo ꝙ ſi ab hac hora in antea cõtigerit me relabi ad eundẽ errorẽ vł aliũ cuiuſcũq; hereſis quocũq; noie cenſeatur errando forte in aliquo caſu vel credendo ſeu fidem habẽdo errãtibus vel eos vel credẽtes eoꝝ recipiẽdo ſciẽter aut defendẽdo aut fouẽdo dicto vel facto aut eis benefaciẽdo qualiť cũq; eos vel celãdo aut nõ manifeſtãdo bona fide ⁊ ſine mora.vel ſi pniam iniũctã a vobis integre nõ ſuauero ⁊ ꝑfecte nõ cõpleuero ab inde ipo facto habear excõicatus ⁊ piurus et hereticus manifeſtus:⁊ me ergo iudico:ita ꝙ ſine ampliori cognitõe ⁊ ſnia q̃ iure relapſis ⁊ manifeſtis hereticis indiciť mihi pena imponať. Inſup aſſero ⁊ ꝓteſtor me purã ⁊ totam veritatẽ de me ⁊ alijs inq̃rum ſcio dixiſſe ⁊ ſi forte cõſtare poterit me malitioſe de veritate aliq̃d ſuppꝛeſſiſſe vel tacuiſſe imponẽda vel iniungẽda mihi a vobis pnia ſeu abſolutio obtenta vel obtinẽda nihil mihi ꝓſit.

Capitulum.xxiij. In quo narranť varie antique hereſes ab eccleſia dei cõdẽnate:⁊ primo que in prima ſinodo Nicena.

Cap. XXIII

Romiã non parum cõmoditatis arbitrati ſum⁹ afferre pñti tractatui de hereſibus:ſi in ꝓmpto ex eo poſſit haberi notitia q̃ hereſes ſuꝑioribus tꝑibus ꝑ ſanctos patres in ecckia ſunt ꝯdẽnate. Idcirco decreuimus q̃tuz poſſibile nobis fuerit ħ ſub breuitate cõmemorari errores ⁊ hereſes q̃ ꝑ ecckiaz dei ſiue in cõcilijs ſiue ꝑ ſedẽ apoſtolicam reprobate inueniunť. Incipimus autẽ ab vniuerſali ſynodo Nicena dicẽtes:ꝙ venerabilis ⁊ ſancta ſynodus Nicena.cccxviij.patrum ꝯdẽnauit Arriũ peſſimũ hereticũ cũ cõplicib⁹ ſuis q̃ inter alios errores quos dogmatizauit tres gradus aſſerebat in trinitate: patrem.ſ.maiorẽ filiũ minorẽ.ſpm ſanctũ creaturam vel ſeruũ.Cuius quidẽ Arriane perfidie de inequalitate ſancte trinitatis cõdemnata blaſphemia eadẽ ſancta ſynodus ꝯſubſtãtialem deo patri filiũ ꝑ ſymbolum diffiniuit.vt in.c.canones.diſtin.xv.

Cap.xxiiij. In quo narranť hereſes cõdẽnate in cõcilio romano celebrato rome poſt cõciliũ Nicenum

Ca. XXIIII

Eterū in cōcilio romano qđ poſt cōciliū nicenū. eſt rome celebratū anathemati ʒate ſunt plures hereſes. De qui bus. ſ. ↄcilio ⁊ hereſib⁹ in eo ↄdēnatis Dama. papa loq̄tur vt patet in lib. conciliorum hoc modo ſcribens ad Antiochenum epiſcopum.

Poſt Nicenū ↄciliū aliud in vrbe roma cō gregatū eſt poſtea a catholicis ep̄is: qui addi derūt de ſpūſctō. Et q: poſtea talis error exor tus ē vt q̄dā dicere ꝓphano ore p̄ſumant ſpm̄ ſcm̄ ꝑ filiū fuiſſe fctū. iō anathēatizam⁹ eos q̄ nō cū oī predicāt libertate cū p̄re ⁊ filio ſpm̄ ſanctū vni⁹ eiuſdēq; ſube atq; ꝑtātis exiſtere.

Siłr ārā anathematizam⁹ eos q̄ errorē Sa bellij ſūt ſecuti: eūdē dicētes eē p̄rē quē ⁊ filiū

Anathematizam⁹ Arriū ⁊ Eunomiū q̄ ſilī i̇pietate: lʒ verbis diſcrepent: filiū tamen ⁊ ſpi ritūſanctū creaturā eſſe confirmant.

Anathematizam⁹ macedōianos q̄ ex arria na radice deriuati nō impietatem: ſed vocabu lum mutauerunt.

Anathēatizam⁹ ꝓfocinū qui Ebeonis here ſim renouans dn̄m noſtrū ieſum xp̄m ſolum ex Maria confitetur.

Anathema tizam⁹ etiā eos q̄ duos filios eſ ſe ꝓfitentur vnum ante ſecula ⁊ alterum per carnis aſſumptionem ex virgine.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ ꝓ aīa rōali cō firmāt q: dei verbū in humanā carnē cōuerſū eſt: ipſe nāq; fili⁹ dei verbū nō p̄ro rōnali aīa ⁊ intelligibili in ſuo corpe fact⁹ eſt: ſʒ noſtrā hoc eſt rationalē aīam ⁊ intelligibilem aīam ſine peccato aſſumpſit atq; ſaluauit.

Anathematizam⁹ etiā eos q̄ dicūt verbū dei ꝓductione ⁊ correptione a patre ſeparatū ⁊ ſine ſuba eū terminandū eſſe blaſphemant.

Si quis nō dixerit ſꝑ patrē ⁊ ſemꝑ filium ⁊ ſemꝑ ſpm̄ſanctum eſſe anathema ſit.

Si quis nō dixerit filiū natū ex patre hoc eſt ex diuina ei⁹ ſubſtantia anathema ſit.

Si q̄s nō dixerit verbū dn̄i filium dei ſicūt verum deum patrem eius ⁊ oīa poſſe ⁊ omnia noſſe ⁊ patri equalem eſſe anathema ſit.

Si quis dixerit ꝙ in carne degēs filius dei cum eſſet in terra in celis ⁊ cum patre nō fue rit: anathema ſit.

Si quis dixerit ꝙ in paſſione crucis dolorē paſſus eſt fili⁹ dei de⁹ ⁊ nō caro cū aīa q̄ idutā eſt als q̄ induerat formā ſerui quā ſibimet aſſū pſit ſicut ſcriptura dixit anathema ſit.

Si q̄s nō dixerit q: in carne quā aſſumpſit ſedet ad dexterā patris: in qua etiā ventur⁹ eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: anathema ſit.

Si quis nō dixerit ſpm̄ſanctū ex patre eſſe vere ⁊ ꝓprie ſicut ⁊ filiū ex diuina ſubſtantia et verum deum: anathema ſit.

Si quis nō dixerit oīa poſſe ſpm̄ſanctum et omnia noſſe ⁊ vbiq; adeſſe ſicut ⁊ filium et patrem: anathema ſit.

Si quis dixerit ſpm̄ſanctum facturā aut ꝑ filium factum: anathema ſit.

Si quis nō dixerit oīa per ipm̄ filiū ⁊ ſpm̄ ſanctum feciſſe patrē hoc eſt viſibilia ⁊ inuiſi bilia: anathema ſit.

Si quis non dixerit patris ⁊ filij ⁊ ſpūſcti vnam diuinitatem ꝑtātem deitatem ꝟtutem vnam gloriā dn̄ationē imperiū vnam volun tatem et veritatem: anathema ſit.

Si quis tres pſonas non dixerit veras pa tris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti equales ſemꝑ viuētes omnia continētes viſibilia ⁊ inuiſibilia omni potētes omnia iudicātes oīa viuificātes oīa creantes omnia ſaluātes: anathema ſit.

Si quis nō dixerit ſpm̄ſanctū adorādum ab vniuerſa creatura ſicut ⁊ filiū ⁊ patrē anatħ.

Si quis de patre ⁊ filio bene ſapit de ſancto aūt ſpū nō recte crediderit hereticus eſt. quia oēs heretici de filio dei ⁊ ſpūſancto male ſa pientes in iudeoꝝ atq; gentiliū incredulita te conſiſtere cōuincunt: anathema ſit.

Si q̄s aūt diuiſerit deū patrē dicēs ⁊ deū fili um eius ⁊ deū ſpm̄ſctm̄ affirmās: deos dicit et nō deū ꝓpter vnā deitatē atq; ꝑtātē quam eē credimus ⁊ nouimus p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpūſcti: ſubtrahēs ꝟo filiū ⁊ ſpm̄ſanctū tanq̄ ſolū opi nat⁹ patrē deū ſit anathema. Nomē eīm deoꝝ ⁊ oībus ſanctis a deo poſitū eſt atq; donatū de patre ꝟo ⁊ filio ⁊ ſpūſcō ꝓpter vnā equalē q; diuinitatē nō deoꝝ noīa ſed vnū dei nomē tradit atq; ſignificat vt credamus q: in p̄re ⁊ filio ⁊ ſpūſancto ſolūmodo baptizamur ⁊ nō in archangeloꝝ noībus ſicut heretici aut ſic iudei gentileſq; inſanūt. Hec ḡ xp̄ianorum ſalus eſt vt credētes trinitati hoc eſt patri et filio ⁊ ſpūſancto ⁊ in ea baptizati vnā deita tem ⁊ ꝑtātem ⁊ diuinitatem ⁊ ſubſtantiā in eo eſſe credamus.

Capitulum. xxv. In quo ponunt errores cōdēnati in concilio Gangrenſi.

Cap XXV

Eterum in concilio Gangrenſi qđ poſt conci lium Nicenū celebratū eſt ſūt ſequētes cōdēnati errores. De quo habet in decreto. di. xxx.

Si q̄ filij parētes maxime fideles deſerue rint occaſione dei cultus hoc iuſtū iudicātes et nō potius debitū honorē parētibus reddi

derint vt hoc ipm in eis venerent̄ ꝙ fideles
ſunt anathema ſint.

Item q̄cūqꝫ mulier religioni iudicās ꝯue-
nire comā ſibi āputauerit quā de⁹ ad velamē
eius ꝛ ad memoriā ſubiectōis illi dedit tanꝙ
reſoluēs ius ſubiectiōis anathema ſit.

Item ſi qua mulier derelicto viro diſcedere
voluerit ſoluto vinculo cōiugali nuptias cō-
demnando anathema ſit.

Itē ſi quis virginitatem ꝑpter deum pro-
feſſus in coniugio poſitos per arrogantiam
vitupauerit anathema ſit.

Item ſi quis virginitatē vel continentiaꝫ
ꝓfeſſus tanꝙ abominales nuptias iudicat ꝛ
nō ꝑpter hoc ſolum ꝙ virginitatis bonū ſcm̄
ꝓpoſitum eſt: ſit anathema.

Item ſi qua mulier ſuo ꝓpoſito vtile iudi-
cans vt virili veſte vtat̄ ꝛ ꝑpter hoc viri ha-
bitum imitetur anathema ſit.

Item ſi quis tanꝙ continētie conuenire
iudicans die dominico ieiunauerit in eiuſdē
diei cōtemptum anathema ſit.

Itē ſi q̄s eoꝝ qui in ꝓpoſito ſunt ꝯtinētie
ꝑter necītatē corpalē ſupbiat et ieiunia cōia
totius eccl̄ie putauerit cōtemnēda pfectam
in ſua ꝯſcia iudicās rōnem anathema ſit.

Itē ſi q̄s p ſupbiā tanꝙ pfectū ſe exiſtimās
ꝯuētus qui p loca ꝛ baſilicas ſcōꝝ martyrum
fiūt vel accuſauerit vel etiā oblatōes q̄ ibidē
celebrant̄ ſpernēdas eē crediderit memoriaſ-
qꝫ ſanctoꝝ contēnendas: anathema ſit

Item ſi quis extra eccl̄iam ꝑuatim ꝑplos
congregans ꝯtēnat eccleſiaſticas ſanctōnes
ipamqꝫ eccl̄iam apud ſe ſine epi conſilio cum
pbro agat: anathema ſit.

Item ſi quis nuptias in accuſationē duxe
rit ꝛ mulierē fidelē ac religioſiſſimā cuꝫ viro
ſuo dormientē abominandam crediderit aut
accuſandam tanꝙ nō poſſe coniugatos in re
gnum dei ingredi: anathema ſit.

Item ſi q̄s carnē mādu cantē ex fide cū re-
ligione ꝑter ſanguinē ꝛ idolo imolatū ꝛ ſuffo
catū crediderit ꝯdēnandā tanꝙ ſpem nō ha-
bentē qui eam manducat: anathema ſit.

Item ſi quis dereliq̄rit ꝓprios filios ꝛ non
eos aluerit. ꝛ qđ pietatis eſt neceſſaria nō ꝓ-
buerit ſed ſub occaſione continētie negligen
dos putauerit: anathema ſit.

Item ſi quis viroꝝ putauerit ſacro ꝓpoſi-
to .i. cōtinētie ꝯuenire vt pallio vtat̄ tanꝙ ex
eo habiturus iuſtitiā ꝛ rephendat vel iudicet
alios qui cuꝫ reuerētia birris vtunt̄ ꝛ alia ve
ſte cōmuni que in vſu eſt: anathema ſit.

Item hec ſcripſim⁹ nō abſcindēres eos q̄ i
eccl̄ia dei ſꝫm ſcripturas ꝓpoſitū ſcm̄ ꝯtinētie
eligunt: ſꝫ eos q̄ ſuſcipiunt habitū eiuſdē ꝛ in
ſupbiā efferūtur aduerſus eos q̄ ſimplici⁹ vi-
uūt. ſꝫ ꝛ hos ꝯdēnam⁹ qui ſe extollūt aduerſus
ſcripturas ꝛ eccl̄iaſticos canones ꝛ noua in-
troducūt ꝓcepta. Nos aūt ꝛ virginitatē cum
humilitate admiramur ꝛ ꝯtinentiā cū caſti-
tate ꝛ religionē cū charitate deo acceptiſſima
dicim⁹ ꝛ renūciatōes ſecularīu negocioꝝ atqꝫ
actuū cū humilitate approbādo laudam⁹ ꝛ nu
ptiarū vinculū qđ ſꝫm caſtitatē ꝑdurat hono
ramus ꝛ diuites cum iuſticia ꝛ operibus bo-
nis non abijcimus.

Capitulum .xxvi. In quo ponūtur hereſes condēna-
te in ſecūda ſynodo vniuerſali. Cap. XXVI

a Amplius ſecūda
ſynodus vl̄is Conſtantinop. cl.
patrū macedoniū ꝯſtantinū ſpi
ritūſctm̄ deū eſſe negantem ꝯdē
nās: ꝯſubſtalem patri ꝛ filio ſpm̄ſanctū demon
ſtrauit: dans ſymboli formā quā tota latinoꝝ
ꝛ grecoꝝ confeſſio in eccl̄ijs ꝑdicat: vt ſcribit
Iſi. vij. ethy. ꝛ ponit̄ .c. canones. di. xv. Hec ſy
nodus anathematizauit oēm hereſim ſpāliter
Eunomianoꝝ imo anomianoꝝ q̄ latine ſine le
ge dicunt̄ vt Arrianoꝝ ſiue Eudoxianoꝝ .i. q̄
ꝯtra ſpm̄ſanctūꝫ pugnant ꝛ Sabellianoꝝ et
Marcellianoꝝ ꝛ Coſinoꝝ ꝛ Apolinariſtaꝝ.

Capitulū .xxvij. In quo ponūtur errores condēnati
in cōcilio Mileuitano. Cap. XXVII

p Preterea in cōci-
lio Mileuitano qđ fuit tēpe In-
no. i. ꝯdēnata eſt hereſis pelagia
na: ꝯ quā diffinita ſūt ea q̄ ſequūt̄. ſ.

Placuit igit̄ oībus epis q̄ fuerūt in hac ſā
cta ſynodo cōſtituere hec q̄ in pn̄ti ꝯcilio diffi
nita ſunt: vt quicūqꝫ dicit adam primū hoīem
mortalē factū: ita vt ſiue peccaret ſiue nō pec
caret morirent̄ in corpe: hoc eſt de corpe exiret
nō pctī merito ſed neceſſitate nature.

Item placuit vt q̄cūqꝫ puulos recent̄ ab v-
teris matrū baptizādos negat aut dicit: in re
miſſionē quidē pctōꝝ baptizari ſꝫ nihil ex adā
trahere originalis peccati qđ lauacro regene
ratōis expiet̄. vnde fit ꝯn̄s vt in eis forma ba
ptiſmatis in remiſſionem pctōꝝ nō vera ſꝫ fal
ſa intelligat̄: anathema ſit.

Itē placuit vt q̄cūqꝫ dixerit grām dei q̄ iu
ſtificamur p ieſū xpm dn̄m nr̄m ad ſolā remiſſi
onē pctōꝝ valere q̄ iam cōmiſſa ſunt nō etiaꝫ
ad adiutoriū vt nō committant̄: anathema ſit.

Itē placuit vt q̄cunqꝫ dixerit eandē grām
dei p ieſum xpm dn̄m noſtrū ꝑpt̄ hoc tm̄ nos
adiuuare ad nō peccandū: q: p ipſam nobis re
uelat̄ ꝛ aperitur intelligētia mandatorum vt

ſciamus quid appetere quid vitare debeam⁹
atq̧ valeamus:anathema ſit.
Item placuit vt quiſq̄s dixerit ideo nobis
grām iuſtificationis dari:vt quod facere per
liberū arbitriū iubemur facilius poſſim⁹ im-
plere p grām tanq̄ ⁊ ſi grā nō daret nō q̄dez
facile ſed tn̄ poſſumus etiaz ſine illa implere
diuina mandata anathema ſit.
Si dixerimus q꞉ pctm̄ nō habem⁹ noſmet
ip̄os ſeducimus ⁊ veritas ī nobis nō eſt q̄ſq̄s
ſic accipiendum putauerit vt dicat ꝓpter hu
militatem nō oportere dici nos nō hr̄e pctm̄
nō quia veritas eſt:anathema ſit.
Item placuit vt quicūq̧ dixerit in orone
dn̄ica ideo dicere ſcōs:dimitte nobis debita
noſtra vt nō ꝓ ſeipſis hoc dicant q꞉ nō eſt iaz
eis neceſſaria iſta petitio:ſed ꝓ alijs qui ſunt
in ſuo ppl̄o pctōres:⁊ ideo nō dicere vnūquē-
q̧ ſanctoꝝ dimitte mihi debita mea:ſ dimit-
te nobis debita nr̄a vt hoc ꝓ alijs potius q̄ ꝓ
ſe iuſtus petere intelligat:anathema ſit.
Itez placuit vt quicunq̧ ip̄a verba dn̄ice
oronis vbi dicim⁹:dimitte nobis debita nr̄a
ita voluerit a ſanctis dici:vt humiliter nō ve
raciter hoc dicatur:anathema ſit.

Cap.xxviij. In quo ponunt errores cōdemnati in
tertia ſinodo vl̄i:videlicet Epheſina.

Cap. XXVIII

p

Reterea tertia

ſynodus vl̄is: videlz Epheſi-
na ꝑma.cc.patrū ſiue ep̄orum
Neſtoriū duas ꝑſonas aſſerē-
tem in xp̄o iuſto anathemate condemnauit:
oſtendēs manere in xp̄o duas naturas ⁊ vnā
dn̄i noſtri ieſu xp̄i ꝑſonā.Que quidē ſynodus
ſequētes condemnauit errores.
Si q̄s nō ꝯfitet deū veracit eē emanuel ⁊
ꝓptea dei genitricē ſanctā v̄gınem mariā pe
perit em̄ ſm carnē ſcm̄ dei v̄bū ſm qd̄ ſcriptū
eſt:verbum caro factum eſt:anathema ſit.
Si q̄s nō ꝯfitet carni ſm ſubam vnicū ver
bum dei patris vnūq̧ eſſe xp̄m cū ꝓp̄a carne
eundē.ſ.deum et hoiem:anathema ſit.
Si q̄s in vno xp̄o diuidit ſubaz p⁹ vnitatē
ſola eas ꝯnexiōe ꝯiūgēs ea q̄ ſm dignitatem
vel etiā auctem aut ptātē aut nō poti⁹ ꝯuētu
q̄ p vnitatē fact⁹ eſt naturalē:anathema ſit.
Si q̄s ꝑſonis duab⁹ vel ſubſiſtētijs eas vo
ces que in aplicis ſcriptis continent ⁊ euan
gelicis diuidit vel de xp̄o dicunt a ſanct vel
ab ip̄o ⁊ aliquas quidem ex his velut hoī qui
preter verbū dei ſpāliter itelligat aptauerit
illas aūt tanq̄ deo dignas deo ſoli dei patris
verbo deputauerit anathema ſit.
Si q̄s audeat dicere xp̄m hoiez deopyon
.i.deū factū ⁊ nō poti⁹ deū eſſe veraciter dixe-
rit tanq̄ filiū per naturam ſm q verbum ca-
ro factum eſt ⁊ cōicauit ſiliter vt nos carni et
ſanguini:anathema ſit.
Si quis dicit deū eſſe vel dn̄m xp̄m dei pa-
tris verbū ⁊ nō potius eundē ipſum cōfitetur
deū ſimul ⁊ hoiem ꝓpterea q verbum caro fa
ctū eſt ſm ſcripturas:anathema ſit.
Si quis velut hoiem ieſuz operāte deo ver
bo dicit adiutū ⁊ vnigeniti gloriā tanq̄ alteri
ꝑter ipſum exiſtenti tribuit:anathema ſit.
Si quis audet dicere aſſumptū hoiem co-
adorandū deo verbo ⁊ cōglorificandū ⁊ cōnū
cupandū deū tanq̄ alterū cū altero. nam con
ſyllaba ſemp adiecta hoc cogit intelligi deuz
potius vna ſupplicatōne veneratur emanuel
vnāq̧ ei glorificationē depēdit iuxta qd̄ ver-
bum caro factū eſt:anathema ſit.
Si quis vnū dn̄m noſtrū ieſum xp̄m glorifi
catū dicit a ſpūſancto tanq̄ qui aliena virtu-
te per eū vſus fuerit ⁊ ab eo acceperit efficaci
am cōtra imundos ſpūs poſſe ⁊ coraz hoibus
dīna ſigna ꝑficere cū nō poti⁹ ꝓpriū fatet ei⁹
ſpm̄ per quem diuina ſigna expleuit:anathēa
Pontificē ⁊ aplm ꝯfeſſionis nr̄e factū eſſe
xp̄m diuina ſcp̄tura ꝯmemorat:obtulit em̄ ſe-
metip̄m ꝓ nobis in odorē ſuauitat deo ⁊ pr̄i.
Si q̄s ergo aplm ⁊ pontificem noſtrū dicit
eſſe factū nō p ipſum dei verbū qn̄ caro factuz
eſt ⁊ iuxta nos hoiem ſed velut alterū pret ip-
ſum ſpāliter hoiez ex muliere.Aut qui dicit q
ꝓ ſe obtuliſſet ſemetipſum oblationē ⁊ nō po
tius pro nobis ſolis.nō em̄ eguit oblatiōe qui
peccatū oīno neſciuit:anathema ſit.
Siquis nō ꝯfitet carnem dn̄i viuificatricē
eſſe ⁊ ꝓpriam verbi dei patris: ſ velut alteri⁹
preter ip̄m coniuncti ei p dignitatē aut quaſi
diuinā habētis habitationē ac nō potius viui
ficatricē eſſe:q꞉ facta eſt ꝓpria verbi viuifica
re valentis:anathema ſit.
Si quis nō ꝯfitet dei verbū paſſum carne
⁊ crucifixū carne ⁊ mortē carne guſtaſſe factū
q̧ primogenitum ex mortuis ſm q vita eſt et
viuificator vt deus:anathema ſit.

Capitulū.xxix.In quo ponūtur hereſes condēnate
in quarta ſynodo vniuerſali.

c

Eterum quarta

Cap. XXX

ſynodus vl̄is Calcedoñ. dcxxx.
ep̄oꝝ cōdēnauit Euticen ꝯſtan
tinopolitanū abbatē verbi dei ⁊
carnis vnā naturā ꝓnunciantē ⁊ eiuſdē Dio-
ſcoꝝ defenſorem quondā alexandrinū ep̄m ⁊
ipſum Neſtoriū ep̄m cuz reliq̄s hereticis vna
patrū ſentētia dānauit:ꝑdicans eadē ſynod⁹

xp̄z deū ſic natū de v̄gine vt in eo ſbāz ⁊ diuine ⁊ hūane ↄfiteat̄ nature in.c. canones.di.xv.

Capitulum.xxx. In quo ponunt̄ errores cōdemnati in ſinodo Toletana.

Cap. XXX

i **Tem prima ſy**nodus Toletana congregata auc̄te ⁊ iuſſu Leonis pape ↄdēnauit errores ⁊ hereſes ſequentes contra Priſcillianiſtas.

Si quis dixerit aut crediderit a deo omnipotente mundū hunc factū nō fuiſſe atq̄ ei⁹ oīa inſtrumenta: anathema ſit.

Si q̄s dixerit atq̄ crediderit deum patrē eundē eſt filiū vel paraclytū: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit filiū eundem eſſe patrē vel paraclytū: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit paraclytū vel patrem eſſe filium: anathema ſit.

Si quis dixerit carnē tm̄ ſine anima a filio dei fuiſſe ſuſceptam: anathema ſit.

Si quis dixerit vel crediderit deitatē naſcibilem eſſe: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit deitatem xp̄i ↄuertibilem vel paſſibilem: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit alterū eē deū priſce legis alterū angelorū: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit ab altero deo mundum fuiſſe factum et nō ab eodem ſm̄ q̄ ſcriptum eſt in principio fecit deus celum et terram: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit corpa hūana nō reſurgere poſt mortem: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit aīam hūanā dei portionē vl̄ dei eſſe ſubām: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit alias ſcripturas p̄ter q̄s eccl'ia catholica recipit in auc̄te habēdas vel eſſe venerādas: anathema ſit.

Si q̄s dixerit vel crediderit deitatis ⁊ carnis vnā in xp̄o eſſe naturā: anathema ſit.

Si quis dixerit vel crediderit eſſe aliquid quod ſe extra diuinam trinitatem poſſit extēdere: anathema ſit.

Si q̄s aſtrologie vel matheſi exiſtimat eē credendum: anathema ſit.

Si quis dixerit vel crediderit cōiugia hominū que ſm̄ legem diuinam licz habere execrabilia eſſe: anathema ſit.

Si quis dixerit vel crediderit carnes auiū vel pecudum que ad eſcaz date ſunt nō tm̄ p caſtigatione corporum abſtinendas ſ; execrādas eſſe: anathema ſit.

Si q̄s in erroriḃ⁹ Priſcilliani ſectā ſequit̄ vel pfitetur vt aliud in ſalutari baptiſmo cōtra ſedem ſancti petri faciat: anathema ſit.

Capitulum.xxxi. In quo ponūtur hereſes condēnate in quinta ſynodo vniuerſali.

Cap. XXXI

c **Onſequēter quīn**ta ſynodus vl'is Conſtantinopolitana ↄdemnauit Theodorū moſothenū ⁊ oēs hereticos ſequaces eius qui dicebāt eſſe aliū dei verbū ⁊ aliū xp̄m ⁊ ſanctā virginē negabant dei genitricē fuiſſe: vt in.c.ſexta ſynod⁹.di.xvi. In qua q̄dem.v.ſynodo patres diffiniſſe legūtur.

Si q̄s nō cōfitetur patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti vnā naturā ſiue eſſentiā vnā virtutē ⁊ ptātem trinitatem ↄſubalem vnā deitatem in tribus ſubſiſtētib; ſiue pſonis adorandam: talis anathema ſit: vnus eīm de⁹ ⁊ pater ex quo oīa ⁊ vnus dn̄s ieſus xp̄s per quem omnia ⁊ vn⁹ ſpiritusſanctus in quo omnia.

Si quis nō cōfitetur dei verbi eē duas natiuitates vnā quidez ante ſecula ⁊ ſine tp̄e ex patre incōperabiliter: aliā vero eiuſdē in vltimis diebus deſcendente de celo ⁊ incarnato ex ſancta glīoſa dei genitrice ſemp̄q̄ virgine qui natus eſt ex ea: talis anathema ſit.

Si quis dicit aliū eſſe deū verbū q̄ miracula fecit ⁊ aliū xp̄m q̄ paſſus eſt: vel deū verbū cum xp̄o eſſe dicit qn̄ ex muliere naſcebat̄: vel in ipſo eſſe vt alterū in altero ⁊ nō vnū eūdez dn̄m nr̄m ieſum xp̄m dei verbū incarnatum ⁊ hoīem factū atq̄ eiuſdē miracula ⁊ paſſiones quas ſpōte paſſus eſt carne talis: anathema.

Si quis dicit ſm̄ grām vel ſm̄ operationē vel ſm̄ dignitatez vel ſm̄ equalitatē honoris vel ſm̄ auctoritatē aut relationē aut effectuz aut virtutem vnitōem dei verbi ad hoīem factā eſſe aut ſm̄ bonā volūtatē quaſi q̄ placuit deo verbo hōi: q: bene viſuz eſt ei de ipſo ſicut theodorus inſaniēs dicit vel ſm̄ ſolam hoīs ſimilitudinē quā greci omonaemyam vocant p quā neſtoriani verbū dn̄i ieſum ⁊ xp̄m vocātes ⁊ hoīem ſeparatū xp̄m ⁊ filiū noīantes et duas pſonas manifeſte dicentes p ſolā noīationē ⁊ honorem ⁊ dignitatē ⁊ adorationez ⁊ vnā pſonā ⁊ vnum xp̄m cōfingunt dicere ſed nō ↄfitent̄ ſicut ſancti patres docuerunt vnitatē verbi ad carnē aīatam aīa rationali ⁊ intellectuali ſm̄ cōpoſitionē.i.ſm̄ ſubſiſtentiaz factā ⁊ pp̄terea vnā eius ſubſiſtētiam qui eſt dn̄s noſter ieſus xp̄s vnus de ſancta trinitate talis: anathema ſit. Cū eīm multis modis vnitas intelligit̄. Aliqn̄ quidē impietatē Apollinaris ⁊ Euticis ſequūtur in pemptionē eorū qui cōuenerunt colentes vnitionē ſm̄ cōfuſionē predicant. Theodori aūt ⁊ Neſtorij ſequaces diuiſione gaudētes affectualem vnitatez

introducũt. Sctã vero dei eccl'ia vtriuſq; ꝑfidie impietatẽ eijciẽs vnitionẽ dei v̄bi ad carnem ſm compoſitionẽ ↄfitet̃ quod eſt ſm ſubſiſtentiã. Unitio em̃ ꝑ compoſitionẽ in myſterio xp̄i nõ ſolũ incõfuſa ea q̃ ↄuenerũt ↄſuat: ſed nec diuiſionem ſuſcipit.

Si q̃s ſbam dñi noſtri ieſu xp̄i ita ĩtelligit tanq̃ ſuſcipiẽtẽ multarũ ſubarũ ſignificationẽ ⁊ ꝓpterea conat̃ ĩtroducere in myſterio xp̄i duas ſubſiſtẽtias vel ꝑſonas ⁊ ab eo introductis duab⁹ ꝑſõis vnã ꝑſonã dicit ꝑ dignitatẽ ⁊ honorẽ ⁊ adorationẽ ſicut Theodor⁹ ⁊ Neſtorius inſaniẽtes ↄſcripſerũt et calumniant̃ ſanctã Calcedoneñ ſynodũ tanq̃ ſm hũc impiiſſimũ intellectũ vſam vnius intelligentie vocabulũ ſed nõ ↄfitet̃ dei v̄bũ carni ſubſtãtialiter vniri ⁊ ꝓpterea vnã ei⁹ ſubſiſtẽtiã vl̃ vnã ꝑſonã. ⁊ ita ſanctã Calcedoneñ ſynoduꝫ vnã ſubſiſtentiã dñi nr̃i ieſu xp̄i cõfiteri talis anathema. Nec em̃ adiectionẽ ꝑſone vel ſubſiſtentie ſancta trinitas ſuſcepit ⁊ incarnato vno de eadẽ trinitate verbo.

Si q̃s abuſiue ⁊ nõ vere dei genitricẽ ſanctaꝫ glioſam ſemꝑ v̄ginẽ mariã aut ꝑ velationeꝫ tanq̃ hoĩe puro nato. Non em̃ deo verbo ex ea incarnato ſed relati ſm illos hoĩs natiuitate in deũ verbũ tanq̃ coherẽs naſcẽti homini ⁊ criminat̃ ſanctã Calcedoneñ. ſynodũ tanq̃ ſm eundẽ impiũ intellectũ a Theodoro cõmentatũ dei genitricẽ v̄ginẽ aſſerentẽ aut ſi q̃s hoĩs genitricẽ vocat eã aut xp̄i gẽitricẽ: vtpote xp̄o nõ exñte deo ⁊ nõ ſpãliter ⁊ ſm veritatẽ dei genitricẽ eandẽ ↄfitet̃ ob id q̄ ante ſecula a pr̃e genitus deus v̄bũ in vltimis dierũ ex ea incarnat⁹ ⁊ nat⁹ eſt: atq; ita pie ſctãꝫ Calcedoneñ. ſynodũ dei genitricẽ eam confiteri: talis anathema ſit.

Si q̃s in duabus naturis dicens nõ vt in deitate ⁊ hũanitate vnũ dñm nr̃m ieſum xp̄ꝫ cognoſci confitet̃ vt ꝑ hoc ſignificet dr̃iaꝫ naturarũ ex q̃bus incõfuſa ⁊ ineffabilis vnitas facta eſt neq; v̄bo in naturã carnis tranſfigurato neq; ad v̄bi naturã tranſlatã: manet em̃ vtrũq; qđ eſt ſm naturã ⁊ poſt factã vnitatẽ ſubaliter ſ; in diuiſionẽ per ꝑtẽ hmõi ſuſcepit vocẽ in myſterio xp̄i aut numerũ naturarum ↄfitẽs ĩ vno eodẽq; dño nr̃o ieſu xp̄o deo v̄bo incarnato ⁊ nõ tm̃ mõ ↄtẽplatõe dr̃iaꝫ eoꝝ accepit ex quib⁹ ⁊ cõpoſit⁹ eſt nõ interempta ὀυσία vn⁹ em̃ ex vtriſq; ⁊ ꝑ vnũ vtraq; ſ; propterea numero vtit̃ tanq̃ diuiſas ⁊ ꝓp̄e ſubſiſtẽtie ↄſiſtẽtes naturas talis anathema.

Id eſt vſia. Latine aũt eſſentia.

Si ex duab⁹ natur| deitate ⁊ hũanitate cõfitẽs vnitionẽ factã fuiſſe vel vnã naturã dei v̄bi incarnatã dicẽs ⁊ nõ ſic has voces ĩtelligit ſicut ſancti patres docuerunt q̄ ex diuina natura ⁊ humana vnitõe ſm ſubſiſtẽtiam factã vnus xp̄s factus ſed ex hmõi vocib⁹ vnam naturã ſiue ſubſiſtentiã deitatis ⁊ carnis xp̄i introducere conatur: talis anathema. Scđm ſubſiſtentiã em̃ dicẽtes carne vnigenitũ verbum vnitũ eſſe nõ cõfuſione quadaꝫ ad vices naturarũ factã fuiſſe dicim⁹ magis aũt manẽte vtraq; hoc qđ eſt vnitũ eſſe carni intelligimus verbũ ꝓpter qđ ⁊ vnus eſt xp̄s idem deus ⁊ homo ↄſubalis patri ſm deitatem ⁊ conſubalis nobis ⁊ idem ſm humanitateꝫ. Silr̃ em̃ ⁊ hos qui ꝑ ꝑtes diuidũt vel incidũt ⁊ confundunt diſpẽſationis myſteriũ xp̄i auertitur ⁊ anathematizat ſancta dei eccleſia.

Si quis adorari in duab⁹ naturis dicit xp̄ꝫ ex quo duas adorationes introducũt ſemotiꝫ dei verbo ⁊ ſemotim homini: aut ſi quis ꝑemptionẽ carnis: aut in confuſione deitatis ⁊ humanitatis vnã naturã ſiue eſſentiã cõuenientiũ portentuoſe dicit ſic adorat xp̄m ſ; vna adoratione diuinũ verbũ incarnatũ cum eius carne adorat iuxta qđ ſãcte dei eccleſie ab initio traditum eſt: talis anathema ſit.

Si quis confitetur nõ crucifixũ carne dñꝫ noſtruꝫ ieſum xp̄m eſſe verum ⁊ dñm glorie ⁊ vnũ ſancte trinitatis: talis anathema.

Si quis nõ anathematizat Arrium Eunomiũ Macedoniũ Apollinarẽ Neſtoriũ Euticen ⁊ Origenẽ cũ impijs eoꝝ ſcriptis ⁊ omẽs alios hereticos qui cõdemnati ſunt ⁊ anathematizati a ſancta dei catholica ⁊ ap̄lica eccleſia vel p̄dictis quattuor concilijs ſed ⁊ eos qui ſil'ia cum predictis hereticis ſapuerũt aut ſapere noſcũtur ⁊ vſq; ad finẽ permanſerunt in propria impietate: talis anathema.

Si quis defendit Theodoꝝ ĩpiiſſimũ mopſueſtenũ qui dixit aliũ eſſe deũ verbũ ⁊ aliuꝫ xp̄m ⁊ paſſionib⁹ aĩe ⁊ cõcupiſcentijs carnis moleſtũ ⁊ a malis paulatim ſeparantem ſe et ita ex ꝓmotione operũ melioratũ ⁊ ex vite cõuerſatione incertaminatũ conſtitutum tanq̃ purũ hoĩem baptizari in noĩe dei patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti ⁊ per baptiſmũ gratiam ſancti ſpirit⁹ accipere ⁊ adoptionẽ ꝓmoueri ⁊ ad ſimilitudinẽ ĩperialis imaginis in ꝑſonam dei verbi adorari poſt reſurrectionẽ inconuertibilẽ ſm intellectũ ⁊ ſine peccato penit⁹ factum. Et iterũ dicente eodeꝫ impiiſſimo Theodoro vnitionẽ dei verbi ad xp̄m talem factaꝫ fuiſſe qualẽ dixit Ap̄ls in marito ⁊ vxore. erũt duo in carne vna. Et ſuꝑ alias inumerabiles blaſphemias preſumẽte dicere q̄ poſt reſurrectionem ſufflans dñs in diſcipulos ſuos ⁊ dicens Accipite ſpm̄ſanctũ: nõ dedit ſpm̄ſanctũ: ſed

tm̄ ſtemate ſufflauit. hic aūt ⁊ ꝯfeſſionē Thome quā dū palparet manū vel latus dn̄i poſt reſurrectionē ꝑ quā dixit: deus meus ⁊ dominus meus aſſeruit nō fuiſſe dictā de xp̄o a thoma. nec em̄ tunc eū deū dicit ſed miraculo reſurrectiōis obſtupeſcēs thomas glorificauit deū qui ſuſcitauit xp̄m. Quod aūt peius eſt ⁊ interp̄tatione facta ab eo in geſta aploꝝ q̄ſi in interp̄tatiōe cōparans idē theodorus xp̄m platoni vl̄ manicheo ⁊ epicuro ⁊ martioni dicit qꝛ ſicut vnuſquiſqꝫ illoꝝ inueniēs ꝓpriaꝫ ſectā diſcipulos ſuos fecit noīari platonicos ⁊ manicheos ⁊ epicureos ⁊ martioniſtas ſilr̄ modo ⁊ xp̄o inueniente ſectā ex ipa xp̄ianos vocari. Si q̇s igit̄ defendit impijſſimū theodoꝝ vel impia eius ꝯſcripta in q̇bus tam p̄dictas q̄ȝ alias inumerabiles blaſphemias euomuit aduerſus magnū deū ⁊ ſaluatorē noſtrū ieſuꝫ xp̄m ⁊ nō anathematizat eū ⁊ impia eiꝰ ꝯſcripta ⁊ oēs q̇ ſuſceperint aut defendūt eū aut dicentes eū recte exponere ⁊ eos q̇ ꝓ ipſo ſcripſerūt ⁊ ſilr̄ia ei ſapuerūt aut ꝓ eo ſcribūt aut eiꝰ ipia ꝯſcripta ⁊ eos q̇ ſilr̄ia ei ſapiūt aut ſapuerūt aliq̄n ⁊ vſqꝫ ad finē ꝑmāſerūt aut ꝑmanēt in hmōi impietate talis anathema

Si q̇s defendit impia ſcripta Theodorici q̄ ꝯtra rectā fidē expoſita ſunt ⁊ p̄mā Epheſinam ſanctā ſynodū ⁊ ſcm̄ Cyrillū. vel xij. eius capitula ⁊ ea oīa q̄ conſcripſit ꝓ Theodoro ⁊ Neſtorio impijſſimis vel alijs q̇ ſilr̄ia theodoro ⁊ neſtorio impijſſimis ſapuerūt ⁊ recipit eos vel impietatē eoꝝ atqꝫ ꝓpterea impios vocat eccl̄ia doctores q̇ ſub alit̄ dei vnitionē dei v̄bi ad carnē ꝯfitent̄ ⁊ nō anathematizat p̄dicta impijſſima ꝯſcripta ⁊ eos q̇ ſimilia his ſapuerunt vel ſapiūt ſed etiā om̄s qui ꝯtra rectam fidem ſcripſerūt aut ꝯtra btē me. Cyrillū vel xij. eius capitula ⁊ in hac impietate defuncti ſunt talis anathema.

Si q̇s defendit ep̄laꝫ quā dꝛ ſcripſiſſe Iba ad Marimpſam q̇ denegat q̇dē dn̄i v̄buꝫ de ſcā genitrice ſemꝑ v̄gine Maria incarnatū hoiem factū. dicit aūt purū hoiem ex ea natū eē quē templū vocat tanq̄ȝ alio exn̄te deo verbo ⁊ alio hoie ſed ⁊ ſanctū Cyrillū ſectā xp̄ianoꝝ p̄dicātē rep̄hēdit hereticū ⁊ ſilr̄ia ſceleſti apollinaris ſcribērē atqꝫ vitupat epheſinam ſanctā p̄mā ſynodū tanq̄ȝ ſine iudicio ⁊ req̇ſitione neſtorium deponentē ſed ⁊ xij. capitula btē me. Cyrilli impia ⁊ aduerſa recte fidei nominat p̄dicta impia ep̄la ⁊ defendit theodoꝝ ⁊ neſtoriū ⁊ impia eoꝝ dogmata ⁊ cōſcripta. Si q̇s igit̄ p̄dictā ep̄lam defendit et nō eam anathemati ſubmittit ⁊ eos q̇ defendūt eā et dicūt rectā eſſe aut ꝑtē eiꝰ ⁊ eos q̇ ſcripſerunt vel ſcribunt ꝓ ea ſiue ꝓ impietatibꝰ que in ipſa ꝯtinētur ⁊ preſumentes eam defendere aut poſitas in ea impietates ex noīe ſanctoꝝ patrū aut ſancte Calcedoñ. ſynodi ⁊ vſqꝫ ad finē in his ꝑmanſerunt: talis anathema.

His igitur ita cōfeſſis a nobis que etiā accepimꝰ de diuina ſcriptura ⁊ ſanctoꝝ patrum doctrina ⁊ de factis de vna eadēqꝫ fide a predictis quattuor concilijs: facta vero etiā a nobis ſuꝑ hereticos vel impietatē eoꝝ: ſed etiaꝫ contra eos qui defendere preſumpſerunt aut defendūt tria predicta capitula ⁊ ꝑmanſerūt aut permanēt in ꝓprio errore: ꝯdēnatione.

Si quis conatꝰ fuerit cōtra hec q̄ a nobis pie terminata ſunt tradere aut docere aut ſcribere. ſi quidē ep̄s eſt aut in clero cōnumeratꝰ talis extraneus et a ſacerdotū ⁊ eccleſiaſtica diſciplina ꝑagens denudabit̄ ab ep̄atu aut a clero. ſi auteꝫ monachus aut laicus fuerit anathematizabitur.

Capitulū. xxxiij. In quo ponūtur errores cōdemnati in ſynodo prima Bracarenſi. Cap. XXXII

a

Mplius ſynodus prima Bracareñ. cōtra Priſcillianiſtas ſequētes errores reprobat ⁊ anathematizat.

Si quis patrē ⁊ filiū ⁊ ſpm̄ ſanctū nō confitetur tres ꝑſonas vniꝰ ſub̄e ⁊ virtutis ac poteſtatis ſicut catholica ⁊ aplīca eccl̄ia docet: ſꝫ vnā tm̄ ac ſolitariam dicit eſſe ꝑſonam ita vt ipſe ſit pater qui filius ipſe etiam ſit paraclytus ſpiritus ſicut Sabellius ⁊ Priſcillianus dixerunt: anathema ſit.

Si quis extra ſanctā trinitatē mala neſcio que diuinitatis noīa introducit dicēs: q̄ȝ ipſa diuinitas ſit trinitas ſic̄ Gnoſtici ⁊ Priſcillianus dixerunt. anathema.

Si q̇s dicit filiū dei dn̄m nr̄m anteq̄ȝ ex virgine naſceret̄ nō fuiſſe ſicut paulꝰ ſamoſathenus ⁊ fotinꝰ ⁊ priſcillianꝰ dixerūt: anathēa ſit.

Si quis natalē xp̄i ſm̄ carnē nō vere honorat: ſ3 honorare ſe ſimlat ieiunans in eodē die in dn̄ico: qꝛ xp̄m in hoīs natura natū eſſe nō credit ſicut Cerdion Martion Manicheus et Priſcillianus dixerunt: anathema ſit.

Si q̇s aīas hūanas dicit priꝰ in celeſti habitatiōe peccaſſe ⁊ ꝓ hoc in corꝑa humana in terra deiectas ſicut Priſcillianꝰ dixit: anath̄.

Si quis humanas aīas vel angelos ex dei credit ſubſtātia extitiſſe ſicut Manicheus ⁊ Priſcillianus dixerunt: anathema ſit.

Si quis dicit diabolū nō fuiſſe prius bonū angelū a deo factū nec dei opificiū fuiſſe naturam eius: ſꝫ dicit eū ex tenebris emerſiſſe nec

aliquem ſui habere autorē ſed ipſum eſſe pncipiū atq₃ ſubam mali ſicut Manicheus et Priſcillianus dixerūt:anathema ſit.

Si q̄s credit q aliquātas in mūdo creaturas dyabolus fecerit et tonitrua et fulgura et tēpeſtates ſiccitates ipe dyabol⁹ ſua aucte faciat ſicut Priſcillian⁹ dixit:anathema ſit.

Si quis animas et corpa humana fatali ſigno credit aſtringi ſicut pagani et Priſcillianus dixerunt:anathema ſit.

Si q̄s.xij.ſigna.i.ſydera q̄ Mathematici obſuare ſolēt p ſingula aīe vel corpis mēbra diſſipata credūt et nōib⁹ pr̄iarcharū aſcripta dicūt vt Priſcillian⁹ dixit:anathema ſit.

Si quis piugia dānat et pcreationē naſcētiū abhorreſcit ſicut Manicheus et Priſcillianus dixerūt:anathema ſit.

Si q̄s plaſmationē hūani corpis dyaboli dicit eſſe figmentū et pceptōes in vteris matrū opibus dicit demonū figurari ppt̄ qd̄ et reſurrectionē carnis nō credit ſic̄ Manicheus et Priſcillian⁹ dixerūt:anathema ſit.

Si quis dicit creationem vniuerſe carnis non opificium dei ſed malorum eſſe angelo ſicut Manicheus et Priſcillianus dixerūt: anathema ſit.

Si quis immūdos putat cibos carniū q̄s deus in vſuʒ omniū dedit ⁊ nō ppter afflictionem corpis ſed quaſi immūditiam putauerit ita abſtineat ab eis vt nec olera cocta cū carnibus pguſtet ſicut Maniche⁹ et Priſcillianus dixerunt:anathema ſit.

Si quis clerico preter matrē et germanā vel etiā qui prime conſanguinitate iungunt̄ aliquas alias quaſi adoptiuas feminas ſecuʒ retinet et cum ipſis habitat ſicut Priſcilliani ſecta docuit:anathema ſit.

Si q̄s quinta feria Paſchali q̄ vocat̄ cena dn̄i hora legitima poſt nonā ieiunus in eccleſia miſſas nō tenet ſ̄ſm ſectā Priſcilliani feſtiuitatē ipius diei ab hora tertia p miſſas defuncto ſoluto ieiunio colit:anathema ſit.

Si q̄s ſcripturas q̄s Priſcillianus ſm̄ ſuū deprauauit errorē vl̄ tractatus Dictimi quos ipe Dictimus āteq̄ puerteret̄ ſcripſit ſub nomine pr̄iarcharū pphetarum vel aplo ⁊ ſuo errori pſona pfinxit legit:et impia eo figmēta ſequit̄ aut defendit:anathema ſit.

Capitulū.xxxiij.in quo ponunt̄ hereſes cōdemnate in ſexta ſinodo vniuerſali ⁊ ſeptima.

Cap.XXXIII

Sexta ſynodus

Cōſtātinopolitana.cl.patruʒ pdēnauit ſtultitiā hereſis Macharij et ſocio eius q̄ vnaʒ tm̄ voluntatē ⁊ opationē in xp̄o falſa ſuſpitione aſtruebant:vt in.c.ſexta ſynod⁹.di.xvi.Septima ſynodus dicta Nicena.ccclxvij.patrū condēnauit hereſim execrantiū imagines ſcō in eccleſia dicentiuʒ illas nec colēdas nec venerandas fore.

Capitulū.xxxiiij. De hereſib⁹ ab Iſidoro deſcriptis lib.ethymologiarū ⁊ poſitis in decreto qui ab aplis ⁊ ſanctis patrib⁹ vel cōcilijs dānate dicuntur.

Cap.XXXIIII

Certe vero here

ticorum quot ſint ⁊ vnde nomia ac ceperint beat⁹ Iſi.viij.ethy.c.v. ita determinat di.Quidā ꝓo heretici qui de eccl'ia receſſerūt ex noie ſuo aucto nuncupant̄.Quidā vero ex cauſis quas eligētes inſtituerunt. Symoniaci a ſymone dicti magice diſcipline pito:cui petr⁹ in actibus aplo maledixit p eo q ab aplis ſpūſſancti grāʒ pecunia emere voluiſſet.Hi dicūt creaturā nō a deo eſſe:ſ̄ a virtute quadā ſuperna creatā. Menādriani a menādro mago diſcipulo ſymonis nūcupati:qui mundū nō a deo: ſed ab angelis factum aſſerūt. Baſilidiani a baſilide appellati:q̄ int̄ reliqs blaſphēias paſſum ieſum abnegauit. Nicolaite dicti a nicolao dyacono eccleſie hieroſolymitano : q̄ cū ſtephano ⁊ cum alijs pſtitutus eſt a petro:qui ppter pulchritudinē relinquens vxorem dixit vt qui vellet ea vteretur:verſa eſt in ſtuprū talis cōſuetudo vt inuicem cōiugia cōmutarēt quos Ioh.in Apoc.improbat di.Sed hoc habes q odiſti facta Nicolaitarū. Gnoſtici q̄ ppter excellentiā ſciētie ita ſe appellare voluerunt:aīam naturā dei eſſe dicunt: bonū ⁊ malum deū ſuis dogmatibus fingūt. Carpogratiani a carpograte quodam vocātur:qui dixit xp̄m hoiem fuiſſe tm̄ de vtroq₃ ſexu pgenitū. Cherintiani a cherinto quodaʒ nuncupati. Hi inter cetera circūciſionem obſeruāt mille annos poſt reſurrectionē in voluptate carnis futuros predicāt:vn̄ ⁊ grece alioſte latine miliaſti ſunt appellati. Nazarei dicti: q dum xp̄m qui a vico nazaren⁹ eſt appellat⁹ filium dei licet pfiteant̄:oīa tn̄ veteris legis cuſtodiunt. Ophyce a colubro noiati ſunt: coluber em̄ grece ophys dr̄.colūt em̄ ſerpentē dicētes ipm in paradiſo induxiſſe virtutis cognitōeʒ. Valentiniani a valentino quodā platonico ſectatore vocati:qui conas.i.ſcelera quedā in originem creatoris induxit:xp̄m quoq₃ de virgine nihil corporis ſ₃ p eā quaſi p fiſtulā trāſiſſe aſſeruit. Apellite quo auctor apelles pnceps fuit:qui creatoreʒ angelū neſcio quē glorioſum ſuperioris dei faciens deū legis igneū affirmans:qui dixit xp̄m nō deum in veritate

ſed hoiem in fantaſia apparuiſſe. Archonti
ati a pncipibus appellant qui vniuerſitatez
quā deus ꝯdidit archangeloꝝ opa eſſe defen
dūt. Adamiani vocati:qꝛ ade nuditatē imi-
tent. vnde ⁊ nudi orāt et nudi inter ſe mares
feminecꝫ cōueniūt. Chayani pinde ſunt ap
pellati:qm̄ cayn adorant. Sethiani nomen
acceperunt a filio Ade:qui vocatus eſt Seth
dicentes eundē eſſe xpm. Melchiſedechia
ni vocati ꝓ eo ꝙ melchiſedech ſacerdotē dei
nō hoiem fuiſſe ſed virtutē dei eſſe arbitrant
Angelici vocati:qꝛ angelos colūt. Aplici
vocati hoc ſibi nomē ſumpſerūt ꝙ nihil poſſi
dētes ꝓpriū nequaꝙ̄ recipiūt eos qui aliquo
in hoc modo vtunt. Cerdoniani a cerdone
quodā noiati:qui duo contraria pncipia aſſe
runt. Martioniſte a martione ſtoyco pbo
appellati:qui cerdonis dogma ſecut⁹ alteruz
bonum alterum iuſtum deum aſſeruit tanꝙ̄
duo pncipia creationis ⁊ bonitatis. Arta-
tirite ab oblatione vocati:panē etem̄ ⁊ caſeū
offerunt dicētes a pmis hoībus oblatiōem a
fructibus terre ⁊ a fetibus oviū fuiſſe celebra
tam. Aquarij appellati: eo ꝙ aquam ſolum
offerunt in calice ſacramēti. Seueriani a ſe
uero exorti:vinū nō bibunt vetus teſtamētuz
⁊ reſurrectionē nō recipiūt. Tatiani a tatia
no vocati:qui ⁊ Encratici dicti: qꝛ carnes ab
ominant. Alogij vocant tanꝙ̄ ſine vbo.lo-
gos em̄ grece verbū dr:dñi em̄ verbum nō cre
dunt reſpuētes Jo.euangeliū ⁊ apocalypſim
Catafrigijs nomē puincia dedit:qꝛ ibi exti
terūt auctores eoꝝ. Mōtanus Priſca ⁊ Ma
ximilla fuerunt. Hi aduentū ſpūſſancti nō in
aplos ſed in ſe traditū aſſerūt. Cathoroe ꝓ-
pter mundiciā ita ſe noiarunt. gloriātes eniz
de ſuis meritis negant penitētibus veniam
peccatoꝝ:viduas ſi nupſerit tanꝙ̄ adulteras
damnāt:mūdiores ſe ceteris pdicant. qui no-
men ſuū ſi cognoſcere vellēt mūdanos poti⁹
ſe ꝙ̄ mūdos vocarēt. Pauliani a paulo ſamo
ſatheno exorti ſunt:qui dixit nō ſemper fuiſſe
xpm ſed a maria ſumpſiſſe initiū. Hermoge-
niani ab hermogene quodā vocati:qui mate
riam nō naturā introducēs deo nō nature eā
cōparauit:matrēcꝫ elementoꝝ ideaz aſſeruit
quos apoſtolus comparat elemētis ſeruiētes
Manichei a quodā perſa extiterūt:qui vo
catus eſt manes. hic duas naturas ⁊ ſubſtan
tias introduxit.i.bonam ⁊ malā:⁊ animas ex
deo ꝗſi ab aliquo fonte manare aſſerit. Te-
ſtamentū vetus reſpuūt:nouū ex pte recipiūt
Antropomorphite dicti ꝓ eo ꝙ ſimplicita
te ruſtica deū habere hūana mēbra que in di
uinis libris ſcripta ſūt arbitrant. Antropos
em̄ grece latine homo interptat: ignorantes
vocem dñi qui ait. Spūs eſt deus. incorpore⁹
eſt em̄. nec em̄ mēbris diſtinguit nec corporis
mole cēſet. Eraclite ab eraclio auctore exor
ti:monachos tm̄ recipiūt. cōiugia reſpuūt:re
gna celoꝝ paruulos habere nō credūt. No-
uatiani a nouato rome vrbis preſbytero exor
ti:q aduerſum corneliū cathedrā ſacerdotalē
conat⁹ inuadere hereſim inſtituit:noluit apo
ſtatas ſuſcipere: et rebaptizans baptizatos.
Montani heretici dicti ꝙ tpe pſecutōnis
in mōtibus latuerūt qua occaſione ſe a catho
lice ecclie corpe diuiſerūt. Ebionite ab ebi
one dicti ſiue a pauptate:xpm em̄ ꝓ puentum
ſolum virū iuſtum putant effectū. vnde ⁊ cō-
petēter ebionite ꝓ pauptate intelligētie ap-
pellati ſunt. Hi em̄ iudei ſunt ⁊ ita tenēt euā-
geliū vt legē carnaliter ſeruēt:aduerſus quos
Apoſtolus ad Galathas ſcribens inuehitur.
Fotiniani a fotiniano gallogrecie ſmirne
epo nūcupati qui ebionitarū hereſiz ſuſcitās
aſſeruit xpm ex maria ꝑ ioſeph nuptiali coitu
fuiſſe cōceptū. Aeriani ab aerio quodā nūcu
pati ſūt. hi offerre ſacrificū ꝓ defunct ſpernūt
Aetiani ab aetio ſunt vocati idemcꝫ Eu-
nomiani ab eunomio quodaz dyalectico aerij
diſcipulo:ex cuius nomine magis innotuerūt
diſſimilē patri aſſerētes filiū ⁊ filio ſpmſctm̄:
dicūt etiā nullū imputari pctm̄ in fide manē-
tium. Origeniani ab origene auctore exorti
ſunt dicētes:ꝙ nō poſſit filius videre patrem
nec ſpūſſanctus filiū. animas quocꝫ in mūdi
pncipio dicunt peccaſſe ⁊ ꝓ diuerſitate pctō-
rum de celis vſcꝫ ad terrā diuerſa corpa quaſi
vincula meruiſſe eacꝫ cauſa factū eē mundū.
Noetiani quocꝫ a quodā noeto vocati:qui
dicebāt xpm eundē eſſe patrē et ſpmſanctum
ipamcꝫ trinitatē in officioꝝ noibus nō pſonis
accipiūt. vnde ⁊ patripaſſiani vocantur quia
patrē paſſum dicunt. Sabelliani ab eodem
noeto pullulaſſe dicunt cuius diſcipulū perhi
bent fuiſſe ſabelliū ex nomine cuius maxime
innotuerūt vnde ⁊ ſabelliani vocati. hi vnaz
perſonam patris ⁊ filij ⁊ ſpūſſancti aſtruunt.
Arriani ab arrio alexādrino pbro exorti ſūt
q coeternū patri filiū nō agnoſcēs diuerſas i
trinitate ſubſtātias aſſeruit contra illō quod
ait dñs. Ego ⁊ pater vnuz ſumus. Macedo
niani a macedonio ſunt dicti:negātes ſpiritū
ſanctū eſſe deuz. Apollinariſte ab apollina
re vocati ſunt:dicētes xpm corp⁹ tm̄ ſine aīa
aſſumpſiſſe. Antidicomarite appellati ſunt
eo ꝙ marie ꝟginitati ꝯtradicūt. aſſerētes eaz
poſt xpm natum viro ſuo fuiſſe commixtam.
Merangi nominati ideo tale nomē acce-

runt:qꝛ angios grece vas dr: aſſerētes ſic pa-
trē eē intra filiū ſicut vas minus intra vas ma
ius. Patriciani a quodā patricio nūcupati
ſunt:qui ſubſtātiā humane carnis a dyabolo
conditam dicūt. Colliciani a quodā collicio
nominati:qui dicūt deum nō facere mala cō-
tra id quod dictū eſt. Ego dn̄s creans malū.
Floriani a floriano: qui ꝯtrario dicūt deum
creaſſe mala ꝯtra hoc quod ſcriptū eſt. Fecit
deus bona omnia. Donatiſte a donato quo-
dam aphro nūcupati ſunt:qui de numidia ve-
niens totam pene aphricā ſua pſuaſione dece
pit aſſerens minorē patre filiū et minorē filio
ſpūmſanctū ⁊ rebaptizās catholicos. Bono
ſiani a bonoſo quodā epō exorti ꝓdunt:q xp̄ꝫ
filium dei adoptiuum non proprium aſſerunt.
Circūcelliōes dicti eo ꝙ agreſtes ſint.quos
ſcotopicos vocāt ſupradicte hereſis habētes
doctrinam.hi amore martyrij ſeipos perimūt
vt violenter de hac vita recedētes martyres
nominent. Priſcillianiſte a priſcilliano vo-
cati:qui in hyſpania ex errore gnoſticoꝝ ma-
nicheoꝝ pmixtū dogma cōpoſuit. Luciferia
ni a lucifero ſmirne epō orti:qui epōs catholi
cos qui inſtanti pſecutione pfidie arrianorūꝫ
conſentientes erant et poſtea correcti redire
in cathedram: elegerunt damnātes quod cre
diderunt ſiue quod crediſſe diſſimulauerūt
Quos eccleſia materno recepit ſinu tanꝙ pe
trum poſt fletum negationis:hanc illi matris
charitatē ſupbe accipiētes eos recipe nolētes
ab eccleſiaſtica cōmunione receſſerūt ⁊ cum
ipo lucifero autore ſuo q̄ mane oriebat cadere
meruerūt. Iouinianiſte a iouiniano quodaꝫ
monacho dicti:aſſerētes nullā nuptiarum et
virginū eſſe diſtantiā nullūqꝫ inter abſtinen-
tes ⁊ ſimpliciter epulātes eē diſcrimē. Elui
diani ab eluidio nominati:qui dicūt poſt na-
tum xp̄m alios mariā filios de viro ſuo ioſeph
peperiſſe. Paterniani a paterno quodā ex-
orti:qui inferiores corpis partes a dyabolo fa
ctas opinant. Arabici nūcupati eo ꝙ in ara
bia exorti ſunt:dicentes animaꝫ cum corpore
mori atqꝫ in nouiſſimo vtrūqꝫ reſurgere. Ter
culiani dicti a terculiano presbytero aphrica
ne ꝓuincie ciuitatis cartaginen̄.animā imor-
talem eſſe ſed corporeā ꝑdicantes et animas
peccatorum hominū poſt mortē in demones
conuerti putantes. Teſſeredecate dicti ꝙ
xiiij.luna paſcha cum iudeis obſeruandū con
tendunt.nam teſſera quatuor:deca decem ſi-
gnificat. Nictages a ſomno nuncupati: ꝙ
vigilias noctis reſpuant ſuperſtitionem eſſe
dicentes iura temerari diuina qui noctem ad
requiem tribuit. Pelagiani a pelagio mo-
nacho exorti:hi liberum arbitriūꝫ diuine gra-
tie anteponūt dicentes ſufficere voluntatē ad
implendū diuina iuſſa. Neſtoriani a neſtorio
conſtantinopolitano epō nuncupati: qui bea
tam virginē mariam nō dei ſed hominis tan-
tūmodo matrem aſſeruit vt aliam pſonam pa
tris aliā faceret deitatis nec vnū xp̄m in ver-
bo dei ⁊ carne credidit ſꝫ ſeparatim atqꝫ ſeiū-
ctim alterū filiū dei alterū hominis predica-
uit. Euticiani dicti ab eutice ꝯſtātinopolita
no abbate:qui xp̄m poſt humanam aſſumptio
nem negauit exiſtere de duabus naturis: ſꝫ ſo
lum in eo diuinam aſſeruit eſſe naturam. A-
cephalite dicti.i.ſine capite:null' ei repit' eoꝝ
auctor a quo exorti ſint. Hi trium calcedon̄.ca
pituloꝝ impugnatores duarū in xp̄o ſubarum
proprietatem negant ⁊ vnam in eius perſona
ꝑdicant naturā. Theodoſiani ⁊ gaianite ap
pellati a theodoſio ⁊ gaiano:qui temporibus iu
ſtiniani principis in alexandria populi puerſi
electione vna die ordinati ſunt epi. Hi errorē
euticis ⁊ diaſcori ſequētes calcedonen̄.conci-
liū reſpuūt ex duab' vnā in xp̄o naturam aſſe
runt quā theodoſiani corruptā gaianite incor
ruptā ꝯtendunt. Gnoite ⁊ tritoite a theodo
ſianis exorti ſunt:ex quib' gnoite ab ignoran-
tia dicti:qui ad peruerſitatem a qua orti ſunt
id adijciūt: ꝙ xp̄i diuinitas ignorat que ſūt fu
tura ſcripta de die ⁊ hora nouiſſima:nec recor
dātes xp̄i pſonā in Eſaia loquentē: dies iudi-
cij in corde meo. Tritoite vō vocati ſūt ꝙ ſi-
cut tres pſonas in trinitate ita q̄ꝫ aſſerūt tres
deos eſſe ꝯ illō qd̄ ſcriptū eſt. Audi iſrael dn̄s
deus tu' vn' eſt. Sunt ⁊ alie hereſes ſine au-
ctore ⁊ ſine noībus ex quibus alie putant tri-
nū eſſe deum. Alie xp̄i diuinitatem paſſibileꝫ
dicunt. Alie xp̄i natiuitatē de patre in tpe ini
tium tpis dant. Alie liberationem hoim apd̄
inferos factā xp̄i deſcēſionē nō credunt. Alie
animā imaginem dei negant. Alie aīas cōuer
ti in demones ⁊ in quecunqꝫ animalia exiſti-
mant. Alie de mundi ſtatu diſſentiūt. Alie in-
numerabiles mūdos opinātur. Alie aquā deo
coeternam faciūt. Alie nudis pedibus ambu
lant. Alie cum hoibus nō manducant. He ſūt
hereſes aduerſus catholicam fidem exorte ab
apl'is ⁊ ſanctis patribus vel concilijs condē-
nate:que dum in ſe multis erroib' diuiſe inui
cem ſibi diſſentiūt:cōi tn̄ noīe aduerſus eccle-
ſiam dei ꝯſpirant. Sed et q̄cūqꝫ aliter ſcriptu
raꝫ ſanctā intelligit ꝙ ſpūſſancti ſenſus effla
gitat a quo ſcripta eſt: lꝫ de eccl'ia non receſſe-
rit: tn̄ hereticus appellari pōt teſte Aug.

Capitulū.xxxv. De erroribus ⁊ hereſibus ꝯdēnatis in decretalibus.

Cap XXXV

i

INter hereſes dānatas in decretalib⁹ ꝑma occurrit illa abbatꝭ Joachim de qua extra de ſum.tri. ⁊ fi. ca.damnamus. vbi Innocē. iij.in concilio generali ita loquit̄. Damnam⁹ ergo ⁊ reprobamus libellū ſiue tractatū quē abbas Joachim edidit contra magr̄m Pe.lōbardi de vnitate ſeu eēntia trinitatis ⁊c. Hereſis aūt abbatis Joachim arguētis ꝯtra petruꝫ lombardi qui docuerat: ꝙ quedā ſumma res eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanct⁹ ⁊ illa nec eſt generās nec genita nec ꝓcedens fuit iſta.ſ.ꝙ nulla res eſt pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſanctus atqꝫ ꝙ vnitas qua pater ⁊ filius ⁊ ſpūſſctūs dicuntur vna eēntia vna natura nec ſit vera ⁊ ꝓpͣa vnitas ſed ſimilitudinaria: queadmodū multi hoīes dicunt̄ vnus populus. Hanc hereſim merito damnauit p̄fatus romanus pontifex credēs ⁊ confitēs cū Petro lombardi ꝙ vna quedam res eſt incomꝓhenſibilis quidem et ineffabilis que veraciter eſt pater ⁊ filius et ſpūſſanctus tres ſimul perſone ac ſigillatim quelibet earundeꝫ. Secūdo loco hereſes ⁊ errores ꝯdemnati ⁊ reprobati in fine prefati capituli: ſunt errores peſſimi heretici almarici Cuius errores fuerūt plures vt colligit̄ ex cronica romanoꝝ pōtificū tp̄e Inno.iij. Prim⁹ error fuit ꝙ aſſeruit ideas que ſunt in mēte diuina ⁊ creare ⁊ creari cū tamē ſm Aug. nihil niſi eternū atqꝫ incōmutabile ſit in mente diuina. Secūdus error fuit ꝙ aſſeruit ꝙ ideo deus dr̄ finis oīm: qꝛ omnia reuerſura ſunt in ipm̄ vt in deo immutabiliter q̄ſcant ⁊ vnum indiuiduū atqꝫ incōmutabile ī eo ꝑmanebūt.

Tertius error fuit ꝙ ſicut alteri⁹ nature nō eſt Abraham ⁊ alterius Iſaac ſed vnius atqꝫ eiuſdē: ſic dixit omnia eſſe vnū ⁊ oīa eſſe deuꝫ dixit em̄ deū eſſentiā eſſe omniū creaturarū ⁊ eſſe oīꝫ. Quartus error fuit ꝙ aſſeruit ſicut lux nō videt̄ niſi in aere ſic deus nec ab angel̄ nec ab hoīe videt̄ in ſe ſed tantū in creaturis

Quintus error fuit ꝙ aſſeruit ꝙ ſi homo nō peccaſſet in duplicē ſexum ꝑtitus non fuiſſet nec generaſſet: ſed eodē modo quo angeli ſci multiplicati ſūt fuiſſent ⁊ hoīes. Sextus error eius fuit ꝙ in charitate cōſtituto nullum pctm̄ imputabit̄. Unde ſub tali ſpecie pietatis eius ſequaces omnē turpitudinē cōmittebant. vnde nō immerito p̄fatus dn̄s Innoc. dicit vbi ſupra de dicto Almarico loquēs: ita euꝫ pater mēdacij excecauerat vt eius doctrina non tam heretica aſſerenda ſit q̄ inſana.

Tertio loco in.c.cum xp̄s, extra de hereti. ꝯdemnat̄ hereſis dicentiū xp̄m nō eſſe aliqͩ ſm ꝙ homo. Quarto loco ꝯdemnate dicūtur hereſes multoꝝ hereticoꝝ. vbi ita habet̄. Excōicamus ⁊ anathematizamus vniuerſos hereticos Catharos Paterinos Paupes de lugduno. Paſſaguinos Joſepinos Arnolditas Speroniſtas ⁊ alios quibuſcūqꝫ noībus cenſeant̄. Qui aūt fuerint errores iſtoꝝ plene reperire non valuimus niſi tm̄ catharoꝝ ſiue paterinoꝝ ⁊ pauperū de lugduno et fortaſſis oēs alij ſequētes cōicant cū iſtis aut parum diſcrepant ab eis. Errores aūt catharoꝝ ſiue paterinoꝝ ſunt varij: qꝛ ſecta eoꝝ diuiſa eſt in tres partes ſiue ſectas ꝑncipales: quarū ꝑma vocat̄ Albaneñ. ſcd̄a Cozoreñ. tertia baioleñ nihilominus oēs cathari cōueniūt in erroribus ſequētibus ſm ꝙ ex lib. inqͥſitionis hereticoꝝ colligit̄ dimiſſis alijs in q̄bus ꝑticulariter inter ſe diſcrepant.

Primus eoꝝ error cōis eſt: ꝙ dyabol⁹ fecit hunc mundū ⁊ omnia que in eo ſunt.

Secundus ꝙ omnia ſacramēta eccleſie nihil ꝓſunt ad ſalutem.

Tertius ꝙ ſacramēta xp̄i ⁊ eccl̄ie non ſunt vera ſed falſa ⁊ deceptoria.

Quartus ꝙ carnale matrimonium eſt peccatum mortale.

Quintus negant carnis reſurrectionē.

Sextus credunt ꝙ comedere carnes ⁊ oua et caſeum etiā vrgente neceſſitate eſt peccatum mortale.

Septimus ꝙ nō lꝫ iurare in aliquo caſu.

Octauus ꝙ poteſtates ſeculares peccant mortaliter puniendo malefactores vel hereticos.

Nonus ꝙ nemo pōt fieri ſaluus niſi ꝑ eos.

Decimus ꝙ paruuli baptizati non leuius punientur eternaliter q̄ latrones et homicide. verum eſt tn̄ ꝙ Albanenſes in hoc diſſentire videntur.

Undecimus ꝙ dicūt nō eſſe purgatorium

Duodecimus error eſt ꝙ fingūt multa inania ⁊ falſa ⁊ ſacrilega ſacramenta.

Tredecimus error eſt ꝙ dicūt ꝙ panis nō poteſt benedici qꝛ eſt creatura dyaboli.

Decimuſquartus error eſt ꝙ dicūt ꝙ ex pane non conficitur corpus xp̄i.

Decimuſquītus eſt ꝙ ꝑ ꝑniam nec glīa augetur nec pena minuit̄ inferni.

Decimuſſextus ꝙ nō plus puniet̄ iudas ꝓditor q̄ infans vnius diei.

Decimuſſeptimus ꝙ omnes erūt equales in gloria vel in pena.

Decimuſoctauus ꝙ de peccatis non eſt penitendum.

Decimuſnonus ꝙ male acq̄ſita per vſuraȝ vel rapinā nō ſunt reſtituēda vſurā dicentes nullum eſſe peccatum.

Uigeſimus error eſt ꝙ nō implorāt auxilia beate virginis nec angeloꝝ nec ſanctoꝝ nec muniūt ſe ſigno crucis.

Hi ſunt errores cōes catharoꝝ ſiue pateri norum relinq̄mus aūt errores ſpāles quos ha buerunt prefate ſecte eorum.

Errores pauperū de Lugduno q̄ alio noīe Ualdeñ. ⁊ Boemiſte noīant.

Primus ꝙ ↄtēnentes eccleſiaſticā ptāteȝ dicunt ſe nō ſubeſſe romano pontifici nec pre latis eccleſie romane.

Secundus ꝙ ſe ſolos eſſe ecc̄liam ⁊ xp̄i di ſcipulos affirmant.

Tertius ꝙ ſe dicūt ap̄loꝝ ſucceſſores ⁊ hr̄e auc̄tem apoſtolicā ligandi ⁊ ſoluendi.

Quartus ꝙ dicunt romanam ecc̄liam eſſe meretriceȝ babylonē ⁊ omnes ei obedientes dicunt damnandos.

Quintus ꝙ dicūt oīs ſanctos et fideles a tp̄e Silueſtri pape eſſe damnatos.

Sextus error dicūt ꝙ nulla miracula in ec cleſia vera fiant quia nullus eorum aliquādo miracula fecit.

Septimus ꝙ dicunt poſt aſcenſionē chri ſti nulla eſſe ſeruanda ſtatuta eccleſie nec eē alicuius valoris.

Capituluȝ.xxxvi. In quo ponunt hereſes cōdēnate in Sexto ⁊ in Clementinis.

Cap XXXVI

c Onſequēter de

erroribus ſiue hereſibus que in Sexto ⁊ in Clemētinis repro bate ſunt dicendū eſt. Sūt aūt he hereſes que ſequunt

In ſexto ti.de ſum.tri.⁊ fide ca.in fine.con demnate legunt due hereſes.

Prima negantiū ſpm̄ſanctū a patre ⁊ filio eternaliter ꝓcedere.

Secūda dicentiū ꝙ ſpūſſanctus a patre ⁊ filio tanq̄ ex duobus ṗncipijs ⁊ non tanq̄ ex vno procedat.

Hereſes in Clemētinis ↄdemnate.

Prima hereſis eſt dicentium ꝙ xp̄o adhuc viuente latus eius fuerit lancea pforatū in.c. ṗmo de ſum.tri.⁊ fide catho.

Scd̄a hereſis dicentiū ꝙ anima rōnalis ſi ue intellectiua nō ſit vere ⁊ p ſe forma huma ni corporis in.c.de ſum.tri.et fide ca.

Tertia hereſis dicentium ꝙ paruulis li cet per baptiſmum culpa remittatur: gratia tamen informans non infundatur nec virtu tes: vbi ſupra.

Quarto loco ↄdēnat ſecta Beguardoꝝ et Beguinarū in.c.ad nr̄m.de here. Cu ius ſecte errores ſunt qui ſequunt.

Prim⁹ error: dicūt eīm ꝙ hō in vita pn̄ti tm̄ et talē pfectōis ğdū pōt acq̄rere ꝙ reddet pe nitus impeccabilis ⁊ āpli⁹ in grā ꝓficere non valebit. nam vt dicūt ſi q̄s ſemp ꝓficere poſſ; poſſet aliq̄s pfectior xp̄o inueniri.

Secūdo ieiunare nō oportet hoīeȝ ꝙ vł ora re poſtq̄ gradum pfectionis huius fuerit aſſe cutus quia tunc ſenſualitas eſt ita pfecte ſpi ritui ⁊ rōni ſubiecta ꝙ homo pōt libere cōce dere corpori quicquid placet.

Tertio ꝙ illi q̄ ſunt in ṗdicto ğdu pfectio nis ⁊ ſpū libertatis nō ſunt humane ſubiecti obediētie: nec ad aliq̄ ṗcepta ecc̄lie obligan tur: q: vt aſſerūt vbi ſpūs dn̄i ibi libertas.

Quarto ꝙ homo pōt finalē btitudinē ſm oēȝ gradū pfectōis in pn̄ti vita aſſeq̄ ſicut eā in vita beata vel patria obtinebit.

Quinto ꝙ q̄libet intellectualis natura ſe ipa naturalr̄ eſt beata ita ꝙ anima nō indige bit lumine glorie ipam eleuante ad deū viden dum ⁊ eo beate fruendum.

Sexto ꝙ ſe in actibus exercere virtutū eſt hominis imperfecti ⁊ perfecta anima licenti at a ſe virtutes.

Septimo ꝙ mulieris oſculū cū ad hoc nō iclinet natura eſt mortale pctm̄: actus tn̄ car nalis cū ad hoc inclinet natura pctm̄ non eſt maxime cum temptat exercens.

Octauo ꝙ in eleuatōne corpis xp̄i ieſu hō nō debeat aſſurgere nec eidem reuerētiā exhi bere aſſerētes ꝙ eēt impfectōis eiſdē ſi a puri tate ⁊ altitudie ſue ↄtēplatōis tm̄ deſcēderēt ꝙ circa myſteriū ſeu ſacr̄m eucbariſtie aut cir ca paſſionē hūanitat xp̄i aliq̄ cogitarēt. Non nulla etiā alia ſub ſimulata q̄daȝ ſanctitatis ſpecie dicūt faciūt ⁊ cōmittūt q̄ oclos diuine maieſtat offendūt ⁊ ğue in ſe ↄtinēt periculū aīarū. Cū autē ex debito cōmiſſi nobis officij hmoi ſectā deteſtabilē ⁊ ṗmiſſos ipi⁹ execran dos errores ne ꝓpagent vlteri⁹ ⁊ p eos corda fideliū dānabilit corrūpant extirpare ab ec cleſia catholica necr̄io habeam⁹ nos ſacro ap probāte ↄcilio ſectā ipam cū ṗdict erroribus dānam⁹ ⁊ reprobam⁹: oīno ihibētes diſtricti⁹ ne q̄s ipos decetero teneat ⁊ approbet vel de fendat. Eos autē q̄ ſec⁹ egerint aīaduerſione canonica decernim⁹ puniēdos. Quito loco ↄdemnat hereſis dicentiū vſurā nō eſſe pctm̄ in.c.graui.de vſuris.§.vltimo.

Capitulum.xxxvij. In quo ponuntur errores ⁊ he reſes condemnate in extrauagātibus Alexādri quar ti et Honorij.

Ca. XXXVII

a

Lexāder quar

tus in extrauagāte ſua q̄ icipit
Quidā ſcripture ſacre itelligē
tiam ſe hr̄e fatētes ⁊c. libellum
magr̄i Guilhelmi de ſcō amore quē ꝯ religio
ſos mendicātes in detractionē ⁊ denigratio
nē ſtatus eoꝝ ediderat: q̄ intitulať de ꝑiculis
nouiſſimoꝝ tempoꝝ: tanq̄ iniquū ⁊ ſceleſtū ⁊
execrabilē ꝯtinentē documēta praua falſa er
ronea ⁊ nepharia dānat ⁊ reprobat: mandās
vt vbicūq; talis libellꝰ repiať cōburať ⁊ abo
leať omino ſub pena excōicationis.

Cōſequēter idē romanꝰ pōtifex ꝑ alias ex
trauagātes ſil̄r dānat ⁊ reprobat ſupradictuꝫ
libellū ⁊ alios famoſos libellos erroribꝰ ple
nos quos quidā alij magr̄i Pariſieñ. in detra
ctionem ordinū mendicantiū malitioſe cōdi
derunt: ſicut ptꝫ in extrauagāte q̄ incipit. Ex
alto fuiſſe conſpicimus. Et in extrauagāte q̄
incipit. Cum olim.

Ampliꝰ papa Honoriꝰ in extrauagāte ſua
q̄ incipit: Olim felicis recordatōis Gregoriꝰ
papa. x. reprobat ⁊ dānat ſectaſ eoꝝ q̄ ſe dicūt
de ordie aplo̅ꝝ: aſſerētes ſe vitā aplo̅ꝝ tenere
⁊ euāgelicā pauptatē. Quoꝝ hereticoꝝ capi
ta ⁊ ꝑncipes Geraldus ſegnerelli de parma
et Dulcinꝰ diſcipulꝰ eius dioceſ Nouariēſis
Quoꝝ errores ꝯdemnati ſunt q̄ ſequunť ꝑut
ex lib. inq̄ſitionis hereticoꝝ colligiť.

Primus eſt ꝙ auctoritas romane eccleſie
eſt omnino euacuata ⁊ iamdudū ceſſauit pro
pter malitiam prelatorum.

Secūdus eſt ꝙ eccl̄ia quā tenent papa et
cardinales ⁊ clerici ⁊ religioſi nō ē eccl̄ia dei
ſed ꝓbata eccleſia ſine fructu.

Tertius ꝙ eccl̄ia romana eſt illa meretrix
que a fide xp̄i apoſtatauit de qua ſcribit Jo.
in Apocalipſi.

Quartus ꝙ tota illa ptās ſpūalis quā xp̄s
dedit eccl̄ie ab initio tranſlata ſit in ſectā eo
rum qui dicunť apoſtoli ſiue de ordine aplo̅ꝝ
quam ſacrā vocant congregationē ſpāliter a
deo miſſam ⁊ electaꝫ in iſtis nouiſſimis diebꝰ
et ꝙ ipſi ⁊ nulli alij habeāt ptātem quā habu
it beatus Petrus apoſtolus.

Quintꝰ ꝙ ipſi ſoli q̄ dicunť apl̄i de p̄dicta
ſecta ſeu ꝯgregatōne ſunt eccl̄ia dei ⁊ ſunt in
illa ꝑfectione in qua fuerūt apl̄i xp̄i.

Sextꝰ ꝙ nō tenenť alicui hōi obedire nec
ſummo pōtifici nec alteri: qr eoꝝ regl̄a q̄ fuit
immediate a xp̄o libera eſt ⁊ ꝑfectiſſima vita

Septimꝰ ꝙ nec papa nec aliq̄s alius pōt
eis p̄cipe ꝙ deponāt ſtatū illū ſeu ritū tante
ꝑfectionis nec etiā pōt eos excōicare.

Octauus ꝙ de quolibꝫ ſtatu ⁊ ordine pōt
q̄libet licite trāſire ad eorū vitā ⁊ ſtatū ſeu or
dinē ſiue ſit religioſus ſiue ſecularis ita ꝙ vir
ſine ꝯſenſu vxoris ⁊ ecōuerſo pōt relinq̄re ma
trimoniū ⁊ ordinē intrare ipoꝝ.

Nonus ꝙ nullꝰ p̄latus eccl̄ie romane pōt
ſeparare mr̄imoniū ſed ipſi poſſunt.

Decimꝰ ꝙ nullꝰ de vita ſeu ſtatu vl̄ ordine
ipoꝝ pōt licite intrare aliū ordinē ſeu regulā
ſine pctō mortali nec poteſt ſe ſupponere obe
dientie hois cuiuſq; qr hoc eēt deſcēdere a vi
ta ꝑfectiſſima ad minus ꝑfectam

Undecimꝰ ꝙ nullꝰ pōt ſaluari nec intrare
regnū celoꝝ niſi ſit de ſtatu ſeu ordine ipoꝝ.

Duodecimus ꝙ oms̄ q̄ ꝑſequunť eos pec
cant ⁊ ſunt in ſtatu damnationis.

Decimuſtertiꝰ ꝙ nullus papa romane ec
cleſie pōt aliquē abſoluere a pctis niſi eēt ita
ſcūs ſicut fuit btūs petrꝰ apl̄s in viuēdo i oi
moda pauptate ⁊ ſine ꝓp̄o ⁊ in hūilitate non
faciēdo guerras nec aliquē ꝑſequēdo ſ; ꝑmit
tendo viuere quēlibet in ſua libertate.

Decimuſq̄rtus ꝙ oms̄ p̄lati eccl̄ie romane
tā maiores q̄ miores a tpe ſci Silueſtri pape
declinauerūt a modo viuēdi prioꝝ ſctoꝝ ſunt
p̄uaricatores ⁊ ſeductores excepto fr̄e Petro
de marrone q̄ fuit papa celeſtinus vocatus.

Decimuſquitus ꝙ oēs ordines religioſorū
⁊ ſacerdotū ⁊ dyaconoꝝ ⁊ ſubdyaconoꝝ ⁊ p̄
latoꝝ ſunt ad fidei catholice detrimentū.

Decimuſſextꝰ ꝙ laici nō tenenť nec debēt
decimas alicui ſacerdoti ſiue p̄lato romāe ec
cleſie q̄ nō ſit i tāta ꝑfectōe ⁊ i tāta pauptate
in q̄ta fuerūt xp̄i apl̄i. ⁊ iō decime nō debent
dari niſi ipis q̄ dicunť apl̄i ⁊ ſunt paupes xp̄i

Decimuſſeptimus ꝙ q̄libet vir ⁊ q̄libꝫ mu
lier nudi ſimul pn̄t iacere licite in vno ⁊ eodē
lecto ⁊ licite tāgere mutuo vnꝰ alterū in omi
pte ſui ⁊ oſculari ſeinuicē ſine peccato ⁊ cōiū
gere ventrē ſuum cum ventre mulieris ad nu
dum ſi quis ſtimuleť carnaliter vt ceſſet ten
tatio non eſt peccatum.

Decimuſoctauꝰ ꝙ iacere cū muliere ⁊ non
cog̊ſcere carnal̄r maiꝰ eſt q̄ ſuſcitare mortuū.

Decimuſnonus ꝙ ꝑfectior vita eſt viuere
ſine voto q̄ cum voto.

Uigeſimꝰ ꝙ eccl̄ia cōſecr̄ta nō plꝰ valet ad
orandū deum q̄ ſtabulū equoꝝ ſiue porcoꝝ.

Uigeſimuſprimꝰ ꝙ ita bn̄ pōt adorari xp̄s
in nemoribꝰ ſicut in eccleſijs vel melius.

Uigeſimuſſecūdus ꝙ ꝓ nulla cauſa debet
homo iurare niſi ꝓ articulis fidei vel p̄ceptis
dei ⁊ omnia alia pn̄t celari q̄tūcūq; iurēt di
cere veritatē ⁊ mētiri ⁊ doloſe palliare vt ſit
vnum in ore ⁊ aliud in corde.

In Extrauagāte Bonifacij. viij. que incipit: Unā ſanctā ⁊c. ſunt errores ſequentes condemnati.

Primus error eſt dicentiū ꝙ totius vl'is eccleſie non ſit vnū caput aſſignandū. Contra quē errorē diffinit ꝙ cuʒ eccl'ia vna ſit: corpis eccl'ie nō ſunt capita ſed vnuʒ eſt ſcʒ chriſtus eiuſq; vicarius romanus pontifex.

Secūdus error eſt dicentiū gladiū tpalem nullo modo pertinere ad eccl'iam nec ſubeſſe gladio ſpūali. Contra quē diffinit in ptāte eccleſie duos eſſe gladios. ſ. ſpūalem et tpalem gladiumq; tpalem ſubeſſe gladio ſpirituali ⁊ poteſtatem temporalem ſpūali.

Terti⁹ ē error dicentiū nō oīs fideles ſubiectos eſſe romano pontifici. Cōtra quē diffinit ſubeſſe romano pontifici omnē humanaʒ creaturā eſſe de neceſſitate ſalutis.

In extrauagāte Clemēt. v. q̄ incipit Glorioſam eccl'iam ⁊c. ꝯdēnant errores quorūdā fratrū minoꝝ q̄ ſequunt.

Primus error eoꝝ eſt ꝙ fingunt duas eccleſias. Unam carnalem ⁊ affluentē diuitijs ſceleribus maculatam: cui romanū preſulem alioſq; inferiores prelatos dominari aſſerūt. Aliam ſpūalem virtute decoram paupertate ſuccinctam: in qua ipſi ſoli eorumq; complices continentur.

Secūdus error eoꝝ eſt: ꝙ oīs iuriſdictionis auctas ſit omnino in miniſtris eccleſie romane euacuata et in ſolis ipſis maneat ſicut ſpūalis vite ſanctitas.

Tertius error eſt: ꝙ in nullo euentu iurandum eſt.

Quartus error: ꝙ ſacerdos in mortali peccato exñs nō conſecrat nō conficit nō poteſt eccleſiaſtica ſacramenta conferre.

Quintus error eſt: ꝙ euangeliū xpi in ſe ſolis hoc in tempe aſſerunt eſſe completū quod hactenus dicūt fuiſſe abiectū immo prorſus extinctū. Et vt in pcedēti extrauagan. habet ſunt multa alia que iſti pſumptuoſi hoīes cōtra cōiugij venerabile ſacrm̄ garrire dicunt: multaq; decurſu tpis ſiue ſeculi ſomniāt multaq; de antixpi aduentu queʒ iamiā inſtruere aſſerunt flebili vanitate diuulgāt. Que oīa quia partim heretica partim inſana partim fabuloſa cognoſcimus damnanda potius cū ſuis auctoribus q̄ ſtilo proſequenda aut referenda cenſemus.

In extrauagātibus Joh. xxij. ꝯdemnāt ſequētes errores ⁊ hereſes Marſilij de padua ⁊ Joh. de Janduno.

In extrauagāte que incipit: Licʒ iuxta doctrinā apoſtoli ꝯdemnant ſpāliter ſeptem errores quos Marſilius de padua ⁊ Jo. de Jāduno dogmatiʒarūt. Quorum.

Primus eſt ꝙ id quod legit in euangelio Matth. ꝙ xp̄s ſoluit tributum ceſari quādo ſtaterem ſumptum ex ore piſcis illis qui petebant didragma iuſſit dari. hoc fecit non condeſcenſione ⁊ liberalitate ſue pietatis ſed neceſſitate coactus.

Scd̄s ꝙ btūs Petrus aplus nō plus fuit caput eccl'ie q̄ q̄libet alioꝝ apoſtolorum.

Tertio ꝙ btūs Petrus nō habuit plus auctoritatis q̄ habuerūt alij apoſtoli.

Quart⁹ ꝙ xp̄us nullū caput dimiſit eccl'ie nec aliquem fecit vicarium ſuum.

Quintus ꝙ ad impatorem ſpectat corrigere papam ac inſtituere.

Sextus ꝙ omnes ſacerdotes ſiue ſit papa ſiue archiep̄s ſiue ſacerdos ſimplex quicunq; ſunt equalis auctis ⁊ iuriſdictionis ex inſtitutione xpi ſed ꝙ vnus plus habeat alio hoc eſt ſm̄ ꝙ imperator conceſſit et ſicut cōceſſit ita reuocare poteſt.

Septimus ꝙ papa vel tota eccleſia ſimul iuncta nullum hominem q̄tūcunq; ſceleratū poteſt punire punitione coactiua niſi imperator daret eis auctoritatem.

In extrauagāte eiuſdē Joh. xxij. que incipit. Cū inter nullos ⁊c. dānat et reprobat errorem ſequentem.

Condēnat tanq̄ erroneum ⁊ hereticum ſi quis ptinaciter affirmauerit ꝙ redēptori noſtro eiuſq; apoſtolis in his que ipos habuiſſe ſacra ſcriptura teſtat nequaq̄ ius vtendi ſeu conſumendi competierit nec illa vēdēdi ſeu donandi ius habuerint aut ex ipis alia acquirendi que tamen ipos de premiſſis feciſſe ſcriptura ſacra teſtatur ſeu ipſos potuiſſe facere ſupponit expreſſe.

In extrauagāte eiuſdē Joh. xxij. que incipit: Uas electōis: ꝯdēnant errores Joh. de poliaco magri Pariſieñ. circa audiētiā ꝯfeſſionū ſequētes:

Primus error ꝯdēnatus pſati magiſtri de poliaco eſt ꝙ aſſerebat ꝙ cōfeſſi fratribus habētibus licentiā gñalē audiendi cōfeſſiones tenent eadem peccata que confeſſi fuerāt iterum confiteri ꝓprio ſacerdoti.

Secūdus error fuit ꝙ ſtante ſtatuto: Ois vtriuſq; ſexus: edito in ꝯcilio gñali romanus pontifex nō poteſt facere ꝙ parochiani non teneant omnia pctā ſua ſemel in anno ꝓprio

ſacerdoti confiteri quē dicit eſſe parochialez curatū: immo nec deus poſſʒ hoc facere. qꝛ vt dicebat implicat contradictionez.

Tertius erroꝛ eſt ꝙ papa nō pōt dare gn̄alē ptātem audiēdi ↄfeſſiones immo nec deꝰ qm̄ ↄfeſſus habēti generalē licentiā teneaᷓ eadē iterum ↄfiteri ꝓprio ſacerdoti quē dicit eē vt premittitur parochialem curatum:

Iſtos errores tanꝙ falſos ⁊ erroneos et a doctrina ſana deuios auc̄te apoſtolica dam- nat ⁊ reprobat p̄fatus dn̄s Ioh. xxij. doctrinā ipam contrariā veram eē ⁊ catholicā aſſerēs ꝙ illi qui predictis fratribus cōfitentur non magis teneanᷓ eadē peccata iterū cōfiteri ꝙ ſi alꝰs illa ↄfeſſi fuiſſent eoꝝ proprio ſacerdoti iuxta dictum conciliū generale.

Cap. xxxviij. De erroribꝰ ⁊ hereſibꝰ Ioānis vicleff et Io. Hus in cōcilio Conſtantieñ. condēnatis.

Ca. XXXVIII

IAm deſcriben- de veniūt hereſes Ioh. vicleff et Ioh. Hus que in ↄcilio Con ſtantieñ. ↄdēnate leguntᷓ. Po- nemus aūt in p̄mis errores ⁊ hereſes Ioānis vicleff. Secūdo errores et hereſes Ioh. hus. Et p̄mo ſequiᷓ tenor articuloꝝ Ioh. vicleff.

Subſtātia panis materialis ⁊ ſilr ſubſtā- tia vini materialis remanēt in ſacro altaris.

Accidentia panis nō manēt ſine ſubiecto in eodem ſacramento.

Xp̄s nō eſt in eodem ſacramēto idētice et realiter in ꝓpria p̄ntia corporali.

Si epiſcopus vel ſacerdos exiſtat in pec- cato mortali nō ordinat non conſecrat nō cō ficit non baptizat.

Non eſt fundatum in euāgelio ꝙ chriſtus miſſam ordinauerat.

Deus dedit obedire dyabolo.

Si homo debite fuerit cōtritus om̄is con feſſio exterior eſt ſibi ſupflua ⁊ inutilis.

Si papa ſit p̄ſcitus ⁊ malus ⁊ ꝑ ↄn̄s mem brum dyaboli nō habet ptātez ſup fideles ab aliquo ſibi datam niſi forte a ceſare.

Poſt Vrbanū ſextū nō eſt aliq̄s recipien- dus in papam ſed viuendū eſt more grecoruz ſub legibus proprijs.

Contra ſcripturā ſacram eſt ꝙ viri eccl̄ia- ſtici habeant poſſeſſiones.

Nullus p̄latus debʒ aliquē excōicare niſi ſciat ipʒ p̄us excōicatū a deo: ⁊ q̄ ſic excōicat ſit ex hoc hereticus vel excōicatus.

Prelatus excōicans clericum qui appella uit ad regem vel ad concilium regni: ip̄e tra ditor eſt regis et regni.

Illi qui dimittunt predicare ſiue verbum dei audire ꝓpter excōmunicationez hominū ſunt excōmunicati ⁊ in die iudicij traditores chriſti habebuntur.

Licet alicui dyacono vel pb̄ro predicare verbum dei abſqꝫ auctoritate ſedis apoſtoli- ce ſiue epiſcopi catholici.

Nullus eſt dominus ciuilis nullus eſt pre latus nullus eſt epiſcopus dum eſt in pecca- to mortali.

Domini temporales poſſunt ad arbitrium ſuum auferre bona tp̄alia ab eccl̄ia poſſeſſio natis habitualiter delinquētibus. i. ex habi- tu nō ſolo actu delinquentibus.

Populares poſſunt ad ſuū arbitrium do- minos delinquētes corrigere.

Decime ſunt pure elemoſyne ⁊ parochia- ni poſſunt ꝓpter peccata ſuorum p̄latorū ad libitum ſuum eas auferre.

Speciales orōnes applicare vni ꝑſone ꝑ p̄latos vel religioſos nō plus ꝓſunt eidem ꝙ generales ceteris paribus.

Conferēs elemoſynam fratribus eſt excō- municatus eo facto.

Si quis ingrediᷓ religionem p̄uataz qua- lemcūqꝫ tam poſſeſſionatoꝝ ꝙ mendicantiū redditᷓ ineptior ⁊ inhabilior ad obſuationes mandatorum dei.

Sancti inſtituentes religiones priuatas ſic inſtituendo peccauerunt.

Religioſi viuentes in religionibus priuatꝫ non ſunt de religione xp̄iana.

Fratres teneñᷓ ꝑ labores manuum victuz acquirere ⁊ non per mendicationem.

Om̄s ſunt ſymoniaci qui ſe obligāt orare ꝓ alijs eis in temporalibus ſubueniētibus.

Oratio preſciti nulli valet.

Omnia de neceſſitate abſoluta eueniunt

Confirmatio ieiunium clericorum ordina tio locorum conſecratio reſeruantur pape et epiſcopis propter cupiditatem lucri tempo- ralis et honoris.

Vniuerſitates ſtudia collegia graduatio- nes ⁊ magiſteria in eiſdem ſunt vana genti- litate introducta et tantum proſunt eccleſie ſicut dyabolus.

Excōicatio pape vel cuiuſcūqꝫ p̄lati non eſt metuenda quia eſt cenſura antixp̄i.

Peccant fundantes clauſtra et ingrediē- tes ſunt veri dyaboli.

Ditare clerum eſt contra regulam xp̄i.

Silueſter papa ⁊ Cōſtantinus imperator errauerunt eccleſiam dotando.

Omnes de ordine mendicantium ſunt he retici et dantes eis elemoſynam ſunt excom- municati.

Ingrediētes religionē aut aliquē ordinē eoipſo inhabiles ſunt ad obſeruandū diuina p̄cepta et per ꝯñs pueniēdi ad regnū celoꝝ niſi apoſtatauerint ab eiſdem.

Papa cum omnibus ſuis poſſeſſiones habentibus ſunt heretici eo ꝙ poſſeſſiones hñt et omnes conſentientes eis.ſ.domini ſeculares et laici ceteri.

Eccl̄ia romana eſt ſynagoga ſathane nec papa eſt immediat⁹ vicari⁹ xp̄i ⁊ apoſtoloꝝ.

Decretales ep̄l'e ſūt apocryphe ⁊ ſeducūt a fide xp̄i ⁊ clerici ſunt ſtulti qui ſtudēt eas.

Imperator ⁊ dn̄i tp̄ales ſunt ſeducti a dyabolo vt eccl̄iam ſuā dotarēt de bonis tp̄alib⁹

Electio pape a cardinalibus p dyabolum eſt introducta.

Non eſt de necc̄itate ſaluꝭ credere romanā eccl̄iam eſſe ſupremā inter alias eccleſias.

Error eēt ſi p romanā eccl̄iaꝫ itelligat̄ vl̄is eccleſia aut conciliū generale aut pro quāto negaret p̄matum ſummi pontificis ſuper alias eccleſias particulares.

Fatuum eſt credere indulgentias pape et epiſcoporum.

Iuramēta illicita ſunt q̄ fiūt ad roborādū humanos cōtractus ⁊ cōmercia ciuilia.

Auguſtinus Benedict⁹ ⁊ Bernardus dānati ſunt niſi penituerint de hoc ꝙ habuerūt poſſeſſiones et inſtituerūt ⁊ intrauerunt religiones.⁊ ſic a papa vſq; ad vltimū religioſuꝫ omnes ſunt heretici.

Omnes religiōes indifferēter introducte ſunt a dyabolo.

Secundo tenor articulorum Io. Hus ſequitur et eſt talis.

Unica eſt ſctā vl̄is eccl̄a tm̄ ē vna ſicut tm̄ vnus numerus omniū p̄deſtinatorum.

Paulus nunq̄ fuit mēbrū dyaboli licet fecerit quoſdam actus actibus eccleſie malignantium ſimiles.

Preſciti nō ſunt ptes eccl̄ie cū nulla ei⁹ ps finaliter ab ea excidit eo ꝙ p̄deſtinatiōis ei⁹ charitas que ipam ligat non excidit.

Due nature diuinitas et humanitas ſunt vnus chriſtus

Preſcitus etſi aliq̄n ſit in gratia ſm p̄ñteꝫ iuſtitiam tamen nunq̄ eſt pars ſancte eccl̄ie et p̄deſtinatus ſemp manet membrum eccl̄ie licet aliquādo excidat a gratia aduētitia ſed non a gratia predeſtinationis.

Sumēdo eccl̄iaꝫ p cōuocatione p̄deſtinatoꝝ ſiue ſint in gr̄a ſiue nō ſm p̄ñtem iuſtitiā iſto modo eccleſia eſt articulus fidei.

Petrus non eſt nec fuit caput eccleſie ſancte catholice.

Sacerdotes quōlibꝫ crimioſe viuētes ſacerdotij polluunt ptāte ⁊ ſic vt filij infideles ſentiunt infideliter de ſeptem ſacramētis eccleſie de clauibus officijs cēſuris cerimonijs ſacris rebus eccleſie veneratione reliquiarū indulgentijs et ordinibus.

Papalis dignitas a ceſare inoleuit ⁊ pape pfectio ⁊ inſtitutio a ceſare emanauit.

Nullus ſine reuelatione aſſereret rationabiliter de ſe vel de alio ꝙ eſſet caput eccleſie particularis ſancte vel romanus pōtifex caput romane eccleſie.

Nō opꝫ credere ꝙ iſte q̄cūq; eſt romanus pontifex ſit caput cuiuſlibet eccleſie particularis ſancte niſi deus eum p̄deſtinauerit.

Nemo gerit vicē xp̄i vel p̄ris niſi ſequatur eū i moribus:cū nulla alia ſeq̄la ſit ptinētior nec aliter recipiat a deo pcuratoriaꝫ ptātem q̄m ad illud officiū vicariatus requirit̄ ⁊ moꝝ conformitas ⁊ inſtituētis auctoritas.

Papa nō eſt verus nec manifeſt⁹ ſucceſſor p̄ncipis ap̄loꝝ ſi viuit morib⁹ ꝯtrarijs petro et ſi querit auaritiā tūc eſt vicarius Iude ſcariotb.⁊ pari euidētia cardinales nō ſunt veri et manifeſti ſucceſſores collegij alioꝝ ap̄loꝝ xp̄i niſi vixerint more ap̄loꝝ ſuātes mādata et concilia domini noſtri ieſu xp̄i.

Doctores ponētes ꝙ aliquis p cenſuram eccleſiaſticam emēdandus ſi corrigi noluerit ſeculari iudicio eſt tradēdus p certo ſequunt̄ in hoc pontifices ſcribas et phariſeos q̄ xp̄m non volentem eis obedire in oi̅bus dicentes nobis non licet occidere quenq̄ ip̄m ſeculari iudicio tradiderunt ⁊ ꝙ tales ſunt homicide grauiores q̄ pilatus:

Obediētia eccleſiaſtica eſt obediētia ſm adinuētionem ſacerdotum eccleſie preter expreſſam auctoritatem ſcripture.

Diuiſio immediata humanoꝝ operū eſt ꝙ ſunt vel virtuoſa vel vitioſa:q: ſi homo eſt vitioſus ⁊ agit quicq̄ tūc ē vitioſus:ſi v̄tuoſus et agit quicq̄ agit virtuoſe:q: ſicut vitiuꝫ q̄d crimen dicit̄ ſeu pctm̄ mortale inficit vniuerſaliter actus hominis vitioſi:ſic virtus viuificat omnes actus hominis virtuoſi.

Sacerdos xp̄i viuēs ſm legē eius habens ſcripture notitiā ⁊ affectū ad edificandū populum debet p̄dicare nō obſtante p̄tenſa excōicatione.Et.ī.ꝙ ſi papa vel aliq̄s p̄poſitus mandat ſacerdoti ſic diſpoſito nō p̄dicare nō debet ſubditus obedire.

Quilibet predicantis officium accipit de mandato qui ad ſacerdotiuꝫ accedit: ⁊ illud mandatuꝫ debet exequi p̄tenſa excōicatione nō obſtante.

Per cenſuras excõicationis ſuſpenſionis ⁊ interdicti ad ſui exaltationē clerus populū laicalē ſibi ſuppeditat. auaritiā multiplicat. malitiā ꝓtegit ⁊ viaꝫ ꝑparat antixp̄o. Signū aūt euidens eſt ꝙ ab antixp̄o ꝓcedunt tales cenſure quas vocant in ſuis ꝓceſſibus fulminationes q̄bus clerus ꝑncipaliſſime ꝓcedit contra illos qui denudāt nequitiā antixp̄i q̄ clerū ꝓ ſe maxime vſurpabit.

Si papa eſt malus ⁊ ꝑſertim ſi eſt ꝑſcitus tunc vt Judas apl̄us eſt dyabolus fur ⁊ filius ꝑditionis ⁊ nō eſt caput eccleſie ſancte militantis cum nec ſit membrū eius.

Gratia ꝑdeſtinationis eſt vinculū quo corpus eccleſie ⁊ quodlibet eius membrū iungit̄ xp̄o capiti inſolubiliter.

Papa vel prelatus malus et preſcitus eſt equiuoce paſtor ⁊ vere fur ⁊ latro.

Papa nō debet dici ſanctiſſimus etiā ſꝫm officiū q2 alſs etiā rex deberet dici ſanctiſſim⁹ ſꝫ officiū ⁊ tortores ⁊ ꝑcones dicerent̄ ſancti immo etiaꝫ dyabolus deberet vocari ſanct⁹ cum ſit officiarius dei.

Si papa viuit xp̄o contrarie etiam ſi aſcēderet ꝑ ritam ⁊ legitimā electionem ſꝫm conſtitutionem humanā vulgarā tamen aliunde aſcenderet q̄ꝫ ꝑ xp̄m dato etiam ꝙ intraret ꝑ electionem a deo ꝑncipaliter factam. Naꝫ iudas ſcarioth rite ⁊ legitime eſt electus a deo xp̄o ieſu ad ep̄atum ⁊ tamen aſcendit aliūde in ouile ouium.

Condemnatio. xlv. articulorꝫ Jo. Wicleff. per doctores facta eſt irrationabilis ⁊ iniqua et male facta ⁊ ficta eſt cauſa ꝑ eos allegata ſcilicet ꝙ nullus ex eis eſt catholicus ſed quilibet eorum aut eſt hereticus aut errone⁹ aut ſcandaloſus.

Non eoipſo ꝙ electores vel maior pars eorum cōſenſerit viua voce ſꝫm ritus hominū in ꝑſonam aliquā eoip̄o illa ꝑſona legitime eſt electa vel ꝙ eoip̄o eſt verus ⁊ manifeſtus ſucceſſor vel vicarius Petri apoſtoli vel alteri⁹ apoſtoli ī officio eccl̄iaſtico. vn̄ ſiue electores bene vel male egerint opibus electi debem⁹ credere. nam eoip̄o quo quis copioſi⁹ operat̄ meritorie ad ꝑfectum eccl̄ie habet a deo ad h̄ copioſius poteſtatem.

Non eſt ſcintilla apparētie ꝙ oporteat eē vnū caput in ſp̄ualibus regēs eccl̄iam quod ſemꝑ cū illa militāte eccl̄ia conuerſet̄.

Chriſtus ſine talibus mōſtruoſis capitib⁹ ꝑ ſuos veraces diſcipulos ſparſos ꝑ orbē terrarum melius ſuā eccl̄iam regularet.

Apoſtoli et fideles et ſacerdotes dn̄i ſtrēnue ī nec̄rijs ad ſalutē regularūt eccleſiā anteꝗ̄ pape officium fuerit introductū ſic facerent deficiente ꝑ ſumme poſſibile papa vſqꝫ ad diem iudicij.

Nullus eſt dn̄s ciuilis nullus eſt prelatus nullus eſt ep̄s dum eſt in peccato mortali.

Auctoris peroratio

Hec ꝓ complemēto huius quarti libri dixiſſe ſufficiant. ⁊ ꝑ ꝯn̄s huius toti⁹ noſtri operis. Habito ḡ fine iſtius noſtre Summe quā quattuor libris diſtinctā de eccl̄ia intitulandam duximus erectis ſurſum luminib⁹ ac manibus ad ipſius ſancte eccleſie caput ⁊ ſponſum ieſum xp̄m dn̄m noſtrum fontē ſapiētie: cuius dignatiſſima gratia hoc opus lꝫ mult̄ laboribus ⁊ infirmitatibus fatigati ꝯſummauimus ingētes illi gratias offerētes dicimus Tibi laus tibi gloria tibi gratiarū actio in ſecula ſeculorum Amen.

Hec Summa longe reuerēdi patris ⁊ dn̄i dn̄i Joh. de turrecremata ſancte Romane eccleſie tituli ſctē Marie in Trāſtyberim pb̄ri cardinalis ſancti Sixti vulgariter nūcupati contra eccleſie ⁊ ꝑmatus apoſtoli Petri aduerſarios intitulata: ac per. M. Joannem Trechſel alemānū: Lugduni diligētiſſime impreſſa: Anno noſtre ſalutis. Mcccclxxxxvi. die vero. xx. menſis ſeptembris: ad omnipotētis dei gloriam feliciter claudit̄.

Regiſtrum operis huius.

a.b.c.d.e.f.g.h.k.l.m.n.o.p.q.r.ſ.t.v.x.y.z. A.B.C.D.E.F.G.et.H.ſūt quaterna.I.ternum.et.J.quinternum.

Tractatus cōpendioſiſſimi ſeptuagintatriū queſtionū ſup ptāte ⁊ auctoritate papali ex ſentētijs ſcti Thome collectarū per mgrm Johānem de turrecremata ordinis p̄dicatoꝝ ad Julianū cardinalē incipit prefatio.

Mandaſti reuerēdiſſime pater ⁊ dn̄e preſtantiſſime dn̄e Juliane digniſſime pbr̄ cardinalis vt ea que de ſūmi pōtificis ptāte glorioſus doctor ſanct⁹ Thomas de aquino ſparſi3 ponit in ſuis operib⁹ in vnū colligerē tractatulū. Jn quo pro naſcētib⁹ difficltatib⁹ circa romani pōtificat⁹ ſingularē auctoritatem reuerēdiſſima paternitas vr̄a poſſet ſine laborioſa multoꝝ reuolutione librorū huius ſplendiſſimi doctoris ad manū habere ſentētias. Optaſſem plane hoc onus aut ſtudioſiori viro cui familiarior eēt p̄fati doctoris doctrina fuiſſe iniūctum: aut alio clariori tpe mihi. in quo laborioſiori aīo ⁊ ſollicitudine magis integra pſcrutationi tantoꝝ libroꝝ vacare potuiſſem. Uerū qꝛ oīno paternitati vr̄e reuerēdiſſime placuit: vt hoc p me ⁊ nunc fieret mandata veſtre dn̄ationis cōpletus: ſequētes ſententiarū flores eiuſdē beatiſſimi doctoris Thome libroꝝ quos nunc pfunctorie trāſcurrere potui: in hūc codicellū tanquā in vnū manipulū florū collegi. qui vt gratior vr̄e redderetur reuerēdiſſime paternitati ⁊ aptius ei⁹ redoleret vtilitas: formatis circa ipſam auctem ſummi pōtificis titulis ſeptuagintatriū queſtionū quib⁹ ex prefati doctoris ſancti libris ſatiſfieri reperam ante noīatos ſententiarū flores: per modū reſpōſionū ordine debito ſeruato: pretexui. Sequitur queſtio prima.

Queſtio prima

Queſtio prima ē vtrū ſupra ep̄os aliquis dādus ſit ſuperior in eccl'ia

Ad hanc queſtionē reſpondet ſanct⁹ Thomas affirmatiue ꝙ ſic in mult̄ locis. primo in quarto ſniarū di. xxiiij. q. vlt̄. vbi rationē3 aſſignās loq̄tur. Ubicūq3 multa ſunt ordinata in vnū oportet eſſe aliqđ vl̄e regimen ſup particularia regitiua: qꝛ in omnib⁹ virtutib⁹ ⁊ actib⁹ vt dicit̄ primo ethi. eſt ordo ſm ordinem finis. Bonū autē cōmune eſt diuini⁹ ꝙ̄ bonum ſpeciale ideo ſup ptātem regitiua3 que cōicat bonū ſpeciale oportet eſſe ptātem regitiuā vl̄e3 reſpectu boni cōis: al's nō poteſt eē colligatio ad vnū. Et ideo cū eccleſia ſit vnū corpus opꝫ ſi iſta vnitas debeat ſeruari ꝙ ſit aliqua ptās regitiua reſpectu toti⁹ eccl'ie ſupra ptāte3 ep̄alē: qua vnaquaq3 ſpecialis eccleſia regit̄ ⁊ hec eſt ptās pape.

Arguitur.

Et ad argumentū quo ſic ar̄ in oppoſitū ꝙ omēs ep̄i ſunt apl'oꝝ ſucceſſores: ſ3 ptās q̄ data eſt vni apl'oꝝ. ſ. Petro Mat. xvi. etiā data eſt omibus apl'is Roma. xx. ergo oēs ep̄i ſunt pares: ⁊ ita vnus nō eſt ſuper alterū.

Reſpondetur

Rn̄det. s. Tho. in eodē loco ſic. ꝙ q̄uis omnibus apl'is data ſit cōiter poteſtas ligādi et ſoluendi: tn̄ in hac poteſtate vt ordo aliq̄s ſeruaret̄ prio ſoli petro data eſt vt oſtenderet̄ ꝙ ab eo debeat iſta ptās deſcendere: propter qđ etiā ei dixit ſingul'r. Confirma fratres tuos ⁊ paſce oues meas. i. loco mei. ⁊ vt dicit chryſo. prepoſitus ⁊ caput eſto fratru3 vt ipſi te in loco meo aſſumētes vbiq3 terraru3 te in trono tuo ſedentē p̄dicent ⁊ cōfirment. Ceterū ſc̄do ad eandē queſtionē inducit idē doctor ſanct⁹ pl'es rōes in q̄rto cōtra gentiles ca. lxxvij. vbi ita ait. Manifeſtū eſt aūt ꝙ q̄uis populi per diuerſas dioceſes ⁊ ciuitates diſtinguant̄: tamen ſicut eſt vna eccleſia ita oportet eſſe vnu3 populū xp̄ianū. Sicut ergo in vno ſpāli pp'lo xp̄i requirit̄ vnus ep̄s qui ſit totius populi caput: ita in toto pop'lo xp̄iano requiritur ꝙ ſit vnū totius eccleſie caput. Jtem ad vnionem eccleſie requirit̄ ꝙ oēs fideles in fide cōueniant. Circa vero ea que fidei ſunt cōuenit queſtiones mouere. per diuerſitatē aūt ſententiaru3 diuideret̄ eccl'ia niſi in vnitate per vnius ſniam cōſeruaretur. Exigit̄ ergo ad vnitatem eccl'ie ſeruandā ꝙ ſit vnus qui toti eccl'ie preſit. manifeſtū eſt aūt ꝙ xp̄s eccleſie nō deficit in neceſſarijs quā dilexit: ⁊ ꝓ qua ſanguinem ſuū fudit: cum etiā de ſynagoga dicat̄ p dn̄m. Quid vltra debui facere ⁊ nō feci vinee mee. Eſa. v. Non eſt ergo dubitandum quin ex ordinatione xp̄i vnus toti eccleſie p̄ſit. Adhuc nulli dubiu3 quin eccleſie regimen ſit optime ordinatū: vtpote per eū diſpoſitū per quem reges regnāt ⁊ legum cōditores diffiniūt iuſta. Optimū autē regimen multitudinis eſt ꝙ regat̄ p vnū. qđ pꝫ ex fine regiminis que eſt pax Pax eīn ⁊ vnitas ſubditoꝝ eſt finis regentis vnitatis autem cauſa cōgruentior eſt vnus ꝙ̄ multi. Manifeſtū eſt igit̄ regimē eccl'e ſic eē diſpoſitu3 vt vn⁹ toti eccleſie preſit. Amplius eccleſia militans a triumphanti eccl'ia per ſimilitudinē deriuat̄. Unde ⁊ Joh. apo. xxi. Uidi Jhm deſcendentē de celo. Et moyſi dictu3 eſt vt faceret omnia ſm exemplar qđ ei in mōte monſtratū eſt. Jn triumphāte aūt eccleſia vnus preſidet qui etiā preſidet in toto vniuerſo: ſc3 deus. Dicit̄ eīn apo. xxi. Et ipſi populus eius erunt: ⁊ ipſe deus cum eis erit eoꝝ deus. igitur ⁊ in eccleſia militante vnus eſt qui preſidet vniuerſis. hinc eſt ꝙ Johel. primo dicit̄. Congregabunt̄ filij iude ⁊ filij iſrael pariter ⁊ ponent ſibi caput vnum ⁊ dominus dicit Jo. x. ⁊ fiet vnum ouile ⁊ vnus paſtor. Si quis au

tem dicat ꝙ vnū caput ⁊ vnus paſtor eſt xp̄s qui eſt vnus ⁊ vnius eccleſie ſponſus nō ſufficienter reſpōdet. Māifeſtū eſt em̄ ꝙ omnia eccleſie ſacramenta ipſe xp̄s perficit. ipſe eniꝫ eſt qui baptiſat: ipſe ē q̄ peccata remittit: ipſe eſt verus ſacerdos qui ſe obtulit in ara crucis ⁊ cuius ꝟtute corpus eius in altari quottidie cōſecrat̄. Et tn̄ qꝛ corporaliter nō cū omnibus fidelibus p̄ſentialiter erat futurus: elegit miniſtros eccleſie per quos ſacramēta fidelibus diſpēſaret: vt ſupra dictū eſt. Eadem igitur ratione: qꝛ preſentiam corporalē erat eccl'ie ſubtracturus oportuit ꝙ alicui cōmitteret q̄ loco ſui vniuerſalis eccleſie gereret curā: hinc eſt ꝙ petro dixit ante aſcenſionē: paſce oues meas. Jo. vltio. et an̄ paſſionē. Tu aliqn̄ ꝯuerſus cōfirma fratres tuos. Luc. xxij. Et ei ſoli ꝓmiſit tibi dabo claues regni celorū: vt oſtēderet̄ poteſtas clauiū per eum ad alios deriuāda ad cōſeruandam eccleſie vnitatē. hec ille.

Queſtio ſecūda

Queſtio ſecūda ē vtrū

Romanus pōtifex ſit primus ⁊ maximus oim̄ epiſcopoꝝ. Ad hanc queſtionē r̄ndet. s. Tho. affirmatiue in tractatu cōtra errores grecorū in. c. lxvi. vbi titulus talis eſt ꝙ Roman⁹ pon. eſt primus ⁊ maximus inter oēs ep̄os ꝓ vna parte inducēs auctoritates ſic ait. Qr em̄ Romanus pontifex ſucceſſor petri ⁊ xp̄i vicarius ſit primus ⁊ maximus oim̄ ep̄oꝝ canon concilij exp̄ſſe oſtendit ſic dicens. Ueneramur ſm̄ ſcripturas ⁊ canonū diffinitōes ſanctiſſimuꝫ antique Rome ep̄m primū eſſe ⁊ maximū oim̄ ep̄oꝝ. hoc aūt auctoritati conſonat ſacre ſcripture que inter ap̄los petro attribuit primuꝫ locū tam in euāgelijs q̄ in actibus ap̄loꝝ. vnde dicit Criſo. ſup Mat. Super illud acceſſerūt diſcipuli ad ih̄m dicentes. Quis maior eſt in regno celoꝝ: ꝙ quidē humanū ſcandalum cōceperunt: qđ ⁊ iam in ſe occultare non poterant: ⁊ tumore cordis nō ſuſtinebāt in eo ꝙ viderant petrū ſibi p̄ferri ⁊ prehonorari.

Queſtio tertia

Queſtio tertia eſt vtrū

Romanus pōtifex exiſtat ceteris patriarchis prelatus. Ad hanc queſtionem reſpondet ſanctus tho. affirmatiue in tractatu ſupradicto ca. lxxi. vbi ita dicit. Patet etiaꝫ ꝙ ipſe patriarchis prelatus exiſtat ex hoc ꝙ cyrillus dicit ꝙ ipſi⁹. ſ. ap̄lici troni Romanoꝝ pontificū ſolius eſt reprehendere ſtatuere corrigere diſponere ſoluere ⁊ loco ipſius ligare qui ipſum edificauit. Et Criſo. ſuper actus apoſtoloꝝ dicit ꝙ petrus eſt vertex ſanctiſſimus beati apoſtolici throni paſtor bonus. Et hoc etiā patet ex auctoritate dn̄i dicētis Lu. xxij. Tu aliqn̄ ꝯuerſus confirma fratres tuos.

Queſtio quarta

Queſtio quarta ē vtrū

papa in totā eccleſiā xp̄i vl'em p̄latione hēat. Ad hanc queſtionē reſpōdet ſanct⁹ Thōs affirmatiue in p̄fato tractatu cōtra errores grecorum in ca. lxvij. Ubi ita dicit ꝙ predict⁹ xp̄i vicari⁹ in totam eccl'iam xp̄i vl'em prelationē obtineat. Legit̄ em̄ in Calcedon̄. cōcilio ꝙ tota ſynod⁹ acclamauerit Leoni pape Leo ſanctiſſim⁹ ⁊ ycomenic⁹. i. vl'is patriarcha p multos annos viuat. Et Criſo⁹. ſup Mat. Fili⁹ q̄ patris eſt ⁊ ipſi⁹ filij p̄tātem Petro vl'em cōceſſit vbiqꝫ terrarū ⁊ homini mortali oīm que in celo ſunt dedit auctoritatē dādo ei claues: ad hoc vt etiā eccleſiā vbiqꝫ terrarū āplificet Et ſup Job. in homel. lxxxv. Jacobū localiter in loco terminat Petrū aūt toti⁹ orbis mgr̄m ⁊ doctorem ordinat: idē ſup actus ap̄loꝝ. Petrus a filio ſup omnes qui filij ſunt p̄tātem accepit nō vt moyſes in gēte vna: ſed in vniuerſo orbe. Hoc etiam trahit̄ ex auctoritate ſacre ſcripture. Nā petro indiſtincte oues ſuas xp̄s cōmiſit dicens Jo. vlt. paſce oues meas. ⁊ Jo. x. ſit vnū ouile ⁊ vnus paſtor.

Queſtio quinta

Queſtio quīta eſt vtrū

ſit error dicere rōane eccleſie pōtificem nō habere vl'is eccl'ie primatū. Reſpondet ſanctus Thomas affirmatiue in ante dicto tractatu ꝯ errores grecoꝝ in ca. lxvi. vbi ſic dicit. Similis aūt error eſt dicentiū xp̄i vicariū rōane eccleſie pontificeꝫ nō habere vniuerſalis eccl'ie primatū: erroꝛi dicentiū ſp̄mſanctū a filio non ꝓcedere. Ipſe em̄ xp̄s dei filius ſuā eccleſiam cōſecrat ⁊ ſibi ſpūſancto quaſi ex ſuo caractere ⁊ ſigillo vt ex ſupra poſitis auctoritatib⁹ manifeſte habet̄. Et ſic xp̄i vicari⁹ ſuo primatu ⁊ prouidentia vl'em eccl'iam tanq̄ fidelis miniſter xp̄o ſubiectā ſeruat. Et ad illud qđ dicit̄. di. xlix. c. null⁹. null⁹ patriarcharū vniuerſitat̄ vocabulo vnq̄ vtatur ⁊ in. c. ſequēti. vbi Grego. ꝓhibet ſe vl'em vocari. r̄ndet ſanctus Thomas in tractatu ꝯ impugnātes religioneꝫ ſic dicens. ꝙ aūt papa vl'em pontificē ſe ꝓhibet noīari nō hoc ideo eſt ꝙ ipſe nō habeat auctoritatem imediatā ⁊ plenā in qualꝫ eccleſia: ſꝫ qꝛ nō p̄ficitur cuiꝫ particlari eccl'ie vt p̄ꝓri⁹ ⁊ ſpālis illius eccleſie rector. Sic em̄ ceſſarēt omniū alioꝝ pontificū poteſtates. ⁊ hoc cap. inductū ꝓ ratione inducit.

Queſtio ſexta

Queſtio ſexta eſt vtrū

papa ſit ſuperior in tota eccl'ia. r̄ndet ſanctus

Tho.affirmatiue.pȝ primo et iam dictis Sed ſcḋo hoc idem aſſerere videt̄ in quarto. di.xv. vbi querit̄ an oēs teneant̄ ad ieiuniū arguendo in tertio argumēto.dicit ſm Vrb.in lib.de diſpenſatōe vt p̄cepto. In p̄cepto ſupioris nō pōt diſpēſare inferior ſed quelibet ſingulariū pſonarū eſt inferior ꝙ eccl'ia que ieiuniū ſub p̄cepto ſtatuit:niſi forte ille qui eſt caput totius eccleſie vel loco capitis:ſcilicet papa.ergo ſequitur ꝙ nullus poteſt diſpenſare.

Queſtio ſeptia

Queſtio ſeptia ē vtrū

papa ſit caput vl'is eccl'ie. Rñ.affirmatiue.s. Tho.in multis locis:ſed potiſſime in t̄tia pte q.viij.art.vi.vbi q̄rēs vtrū ſit ꝓpriū xp̄o eē caput eccleſie ita dicit: ꝙ caput in alia membra dupl'r influit.vno modo quodā intrinſeco fluxu ꝑut virtus motiua ⁊ ſenſitiua a capite deriuat̄ ad cetera mēbra. Alio modo ſm exteriorē quandā gubernationē ꝑut.ſ.ſm viſum et alios ſenſus q̄ in capite radicant̄ dirigit̄ homo i exterioribus actibus. Interior aūt fluxus gratie nō eſt ab aliquo niſi a ſolo xp̄o cui⁹ humanitas ex hoc ꝙ eſt diuinitati cōiuncta hȝ iuſtificandi virtutē. Sed influxus in mēbra eccl'ie q̄ntum ad exteriorē gubernationē pōt alijs conuenire:⁊ ſm hoc alij poſſunt dici capita eccleſie.ſm illud Amos.vi. Optimates capita populoꝝ.differēter tñ a xp̄o:primo quidē quātuȝ ad hoc ꝙ xp̄s eſt caput oīum eoꝝ que ad eccleſiam ptineant ſm oēm locū ⁊ tp̄s ⁊ ſtatū. Alij aūt hoīes dicunt̄ capita ſm quedam ſpālia loca: ſicut epi ſuarum eccleſiarū vel etiā ſm determinatū tp̄s: ſicut papa eſt caput totius eccleſie.ſ.tpe ſui pōtificatus ⁊ ſm determiatū ſtatū prout.ſ.ſunt in ſtatu viatoꝝ. Alio modo ſm ꝙ xp̄us eſt caput eccl'ie ꝓpria virtute. Alij ſ'o dicunt̄ capita inq̄tuȝ vicē gerūt xp̄i:vt.ij. Cor.ij. Naȝ ⁊ ego qḋ donaui ſi quid donaui ꝓpter vos in pſona xp̄i.⁊.ij.Corin.v. Pro xp̄o legatōe fungimur tāq̄ deo exhortāte ꝑ hoc nos

Queſtio octaua

Queſtō octaua ē vtrū

papa ſit tm̄ caput fidelium viatoꝝ. Rn̄det.s. tho.affirmatie. In rn̄ſiōe data ante ꝓmā q̄ſtionē dicēs ꝙ papa eſt caput toti⁹ eccl'e.ſ.tpe ſui pōtificat⁹ ſm determinatū ſtatū vt.ſ.ſunt in ſtatu viatoris.

Queſtio nona

Queſtio nona eſt vtrū

papa ſit ſpōſus vl'is eccl'ie. Rn̄det.s. Tho.affirmatiue in tractatu ꝯ īpugnātes religioneȝ ita dicēs ꝙ ſpōſus eccl'ie ꝓprie loquendo xp̄s eſt de quo dr̄ qui hȝ ſpōſam ſponſus eſt. Jo.iij. Ipſe ei ꝯ eccl'ia ſuo noī filios gn̄at, alij aūt dicūtur ſpōſi ſicut miſtri ſpōſi exteri⁹ cooperātes ad generationē ſpūaliū filioꝝ: quos q̄dē nō ſibi ſed xp̄o gn̄ant. Qui q̄dē miſtri intantū ſpōſi dicunt̄ inq̄tū vicē veri ſpōſi obtinēt:⁊ ideo papa q̄ obtinet vicē ſponſi in tota eccl'ia vl'is eccl'ie ſpōſus dr̄. Eſt aūt huic adijciendū ad dicti illi⁹ bernardi intelligētiā ad Eugeniū dicentis ꝙ papa nō ſit ſpōſus eccl'ie ſed paranimphus ⁊ amic⁹ ſpōſi.qḋ.s.Tho.in.iiij.di.xxviij dicit ſic:ꝙ ep̄s cui eccl'ie cura committit̄ virgines deſponſat:non ſibi ſed xp̄o quia eſt ſponſi peranimphus ⁊ amicus.

Queſtio decima

Queſtio decia eſt vtrū

xp̄s ⁊ papa dicēdi ſint duo ſpōſi vl'is eccleſie. Rn̄det.s.Tho.negatiue in tractatu imediate allegato ſic di. Ep̄s aūt ſue dioceſis ſpōſus ē ⁊ pſbyter ſue eccl'ie:vn̄ ⁊ dioceſis ſpōſus papa eſt et ep̄s pochie:nec ꝓpter hoc ſequit̄ ꝙ ſint plures ſpōſi vni⁹ eccl'ie: qr̄ ſacerdos ſuo miniſterio cooperat̄ ep̄o tanq̄ principali: ⁊ ſil'r ep̄i pape:⁊ papa ip̄ſi xp̄o. vnde xp̄s ⁊ papa ep̄s ⁊ ſacerdos nō cōputant̄ niſi vnus ſpōſus eccl'ie

Queſtio vndecima

Queſtio.xi.ē vtrū pre-

ter papā q̄ eſt caput ⁊ ſpōſus ⁊ paſtor vl'is eccl'ie ſint neceſſarij alij p̄lati in eccl'a. Rn̄det.s. tho.affirmatiue in q̄rto.di.xix. vbi q̄rēs an ſacerdos q̄libȝ vti poſſit claue in quēlibet:ita p̄fataȝ q̄onem ꝓbat dicens ea q̄ ſingularia opȝ opari nō eodē modo oībus cōpetūt.vn̄ ſicut p̄ter generalia medicine p̄cepta opȝ adhibere medicos quibus p̄cepta vl'is medicine ſingulis infirmis ſm ꝙ debent aptent̄. Ita in quolibet p̄ncipatu pter illū q̄ vl'iter p̄cepta legis tradit oȝ eē aliquos q̄ ea ſingulis ſm ꝙ debēt aptēt. Et pp̄ h̄ ēt in celeſti hierarchia ſub ptātibus qui indiſtincte pſunt ponunt̄ p̄ncipat⁹ q̄ ſingulis ꝓuincijs deſcribūtur: ⁊ ſub his angeli q̄ ſingulis hoībus in cuſtodiā deputant̄. vn̄ ⁊ ita eſſe debet in p̄latōe eccl'ie militantis vt apud aliquē eſſet p̄latio indiſtincte in omnes: et ſub hoc eſſent aliqui qui ſuper diuerſos diſtinctam poteſtateȝ acciperent.

Queſtio duodecima

Queſtio.xij.eſt vtrum

reges ⁊ principes xp̄iani: ⁊ ꝑ ꝯn̄s oēs fideles teneant̄ eſſe ſubditi Romano pō. Rn̄.s.Tho. affirmatiue.lib.i.in tractatu ſuo ꝯ rege ad regē cipri:vbi in.c.xiiij.loquēs de regno eccl'ie ⁊ regali ſacerdotio:ita ait.hui⁹ regni miniſteriū vt a terrenis ſpūalia eſſent diſcreta non terrenis regib⁹ ſed ſacerdotibus eſt cōmiſſuȝ:⁊ p̄cipue ſummo ſacerdoti xp̄i vicario Romano pōtifici cui oēs xp̄ianos reges opȝ eē ſubiectos:

ſicut ipſi dño ieſu xp̄o. Sicut (vt dictū eſt) ei
ad quē vltimi finis ꝑtinet directio ſubijci de-
bent illi ad quos ꝑtinet cura antecedentiū fi
niū: ꝛ etiā īperio dirigi ꝛ qꝛ ſacerdotiū gentiū
ꝛ totus diuinoꝝ cultus erat ꝓpter tp̄alia con
q̄renda que oīa ordinātur ad multitudinis bo
nū cōe cui⁹ regi cura cōuenit cōueniēter ſacer
dotes gentiliū regib⁹ ſubdebātur: ſed etiā in
veteri lege ꝓmittebātur bona tp̄alia ſiue ter-
rena nō a demonib⁹: ſꝫ a bono deo religioſo po
pulo exhibēda. Vn̄ ꝛ in veti lege ſacerdotes
legūtur regibus fuiſſe ſubiecti: ſed in noua le-
ge eſt ſacerdotiū alti⁹ ꝑ qd̄ hoīes traducūtur
ad bona celeſtia. Vn̄ in lege xp̄i reges debent
eſſe ſacerdotib⁹ ſubiecti. vn̄ mirabiliter ex di-
uina ſapiētia factū eſt vt romana vrbe quā de
us ꝓuiderat xp̄iani ſacerdotij ꝑncipalem ſedē
futuraꝫ: hic mos paulatim inoleſceret vt ciui-
tatis rectores ſacerdotib⁹ ſubderent̄. Sic em̄
valerius maxim⁹ refert. oīa poſt religionē po-
nēda ſemꝑ nr̄a ciuitas duxit: etiā in quib⁹ ſum
me maieſtatis dec⁹ cōſpici voluit. Quapropt̄
nō dubitauerūt ſacris imperia ſeruire. Ita ſe
humanarū rerū habitura regimē exiſtimātia
ſi ꝓuidentie diuine bene atq; prudēter ꝯſtan
terq; fuiſſēt famulata. Qꝛ etiā futurū erat vt
ī gallia xp̄iani ſacerdotij plurimū vigeret reli-
gio: diuinit⁹ eſt ꝓuiſū vt etiā apud gallos gē-
tiles ſacerdotes quos druidas noīabant toti
us gallie ius diffinirēt vt refert Juli⁹ ceſar in
libro ꝯmentarioꝝ quē de bello gallico ſcp̄ſit.

Queſtio. xiij.

Queſtio. xiij. eſt an ſit
de neceſſitate ſalutis ſubeſſe romano pōtifici
rn̄det ſanct⁹ Thōs affirmatiue in libro de er-
rorib⁹ grecoꝝ. c. lxxij. vbi ſic ait. Oſtēditur eti
aꝫ ꝙ ſubeſſe rōno pōtifici ſit de necītate ſalut̄
dicit em̄ Cirill⁹ in libro theſauroꝝ. Itaq; fra-
tres mei ſic xp̄m imitemur vt ipſi⁹ oues voceꝫ
audiam⁹ manētes in eccl̄ia petri nō inflemur
vēto ſupbie ne forte tortuoſus ſerpēs ꝓpt̄ nr̄aꝫ
cōtētionē nos eijciat vt euā olim de paradiſo.
Et maxim⁹ in ep̄la orientalibus directa dicit.
Coadunatā ꝛ fundatā ſupra petrā ꝯfeſſionis
petri dicim⁹ vl̄em eccl̄iam ſm̄ diffinitionē ſal
uatoris in qua de neceſſitate ſalutis aiarū no-
ſtrarū eſt manere: ꝛ ei eſt obedire ſuam ſeruan
tes fidem ꝛ cōfeſſionem.

Queſtio. xiiij.

Queſtio. xiiij. eſt vtrū
ſit hereticū dicere nō eſſe obediendū ſtatutis
papalib⁹. rn̄det ſanct⁹ Thomas affirmatiue ī
libro ꝯ impugnātes religionē ſic dicens. dicit̄
in decret̄. diſ. xxij. ca. oēs. Qui romane eccleſie
priuilegiū ab ipſo ſūmo oīm eccleſiarū capite
traditū auferre conat̄ ꝓculdubio in hereſim
labitur. Et infra. Fidē quippe violat q̄ aduer
ſus illā agit que eſt fidei mater. hoc aūt priui-
legiuꝫ dedit xp̄s romane eccl̄ie vt oēs ei ſicut
xp̄o obediāt. vn̄ dicit cyrillus alexādrin⁹ ep̄s
in lib. ij. theſauroꝝ vt mēbra maneamus in ca
pite noſtro ap̄lico throno Romāoꝝ pō. a quo
noſtruꝫ eſt querere q̄d credere q̄d tenere debe
amus: ip̄ꝫ venerātes ip̄ꝫ rogātes p̄ oībus q̄m
ipſius ſoli⁹ ē rep̄hēdere corrigere ſtatuere diſ
ponere ſoluere ꝛ in loco illi⁹ ligare q̄ ip̄m edi-
ficauerit ꝛ nulli alij: qd̄ ſuuꝫ eſt plenū. ſed ipſi
ſoli dedit. cui oēs iure diuino caput inclināt ꝛ
ꝑmates mūdi tanq̄ ipſi dño ihu obediūt. vn̄
ptꝫ ꝙ q̄cunq; dicit nō eſſe obediendū in his q̄
ꝑ papā ſtatuunt̄: in hereſim labit̄. Itē ad ideꝫ
ē ſūma ꝯ gētiles. li. iiij. c. lxxvij. vbi poſt aſſig-
natas roēs ꝑ ꝑma ꝯcluſione. ſupius adductaſ
cōcludēs ita dicit. ꝑ hoc excludit̄ quorūdā er-
ror p̄ſumptuoſus quo ſe ſubducere nitunt̄ ab
obediētia ꝛ ſubiectōe petri ſucceſſorē ei⁹ roma
nū pōti. vl̄is eccl̄ie paſtorē nō recognoſcētes.

Queſtio. xv.

Queſtio. xv. ē vtrum
nō obediētes Romano pōtifici ſint ſciſmati-
ci. Rn̄. s. Tho. affirmatiue in. iiij. ſniaꝝ. di. xiij.
vbi ſupra ponit rōes ꝓbātes ꝙ neceſſariuꝫ ſit
dare vnā ptātē regitiuā reſpectu totius eccle
ſie ſupra ptātem ep̄alē: cuiuſmodi eſt ptās pa
pe dicēs ſic. et ideo illi q̄ hāc ptātē negāt ſciſ-
matici dicunt̄: q̄ſi diuiſores eccl̄iaſtice vnitat̄.
Ceterū hoc idem in. ij. ij. q. xxxix. arti. i. reperit
ita dicēs. Sicut dicit yſidor⁹ in lib. Ethimo.
Nomē ſciſmatis a ſciſſura aiaꝝ vocatū eſt. ſciſ
ſio aūt vnitati opponit̄. vnde pctm̄ ſciſmatis
dr̄ qd̄ directe ꝛ per ſe opponit̄ vnitati. Sicut
em̄ in reb⁹ naturalibus id qd̄ eſt ꝑ accidēs nō
cōſtituit ſpēm: ita etiā in rebus moralib⁹ in q̄-
bus id qd̄ eſt intentū ꝑ ſe eſt: qd̄ aūt ſequit̄ p̄-
ter intentionē eſt q̄ſi ꝑ accedens: ꝛ ideo pctm̄
ſciſmatis ꝓprie eſt ſpāle pctm̄: ex eo ꝙ intēdit
ſe ab vnitate ſepare: quā charitas facit: q̄ non
ſolū alterā pſonam alteri vnit ſpāli dilectōis
vinculo: ſed etiā totā eccl̄iam in vnitate ſpūs
ꝛ ideo ꝓprie ſciſmatici dicunt̄ illi q̄ ꝓpria ſpō
te ꝛ intentōe ſe ab vnitate eccl̄ie ſeparāt q̄ eſt
vnitas ꝑncipalis. Nam vnitas pti cularis ali
quoꝝ adinuicē ordinat̄ ad vnitatē eccl̄e: ſicut
cōpoſitio ſinguloꝝ mēbroꝝ in corpe naturali
ordinat̄ ad totius corporis vnitatē. Eccl̄ie au
tem vnitas in duobus attendit̄. ſ. in conexio-
ne membroꝝ eccleſie adinuicē ſeu cōicatione.
Et iterū in ordinatione ad oīum membroꝝ ec
cleſie ad vnū caput: ſm̄ illud. Colo. ij. Inflat⁹
ſenſu carnis ſue ꝛ nō tenēs caput: ex quo totū
corpus ꝑ nexus ꝛ cōiunctiones membroꝝ ſub

miniſtratū ⁊ conſtructū creſcit in augmentū dei. Hoc autē caput eſt ipſe xp̄s cuius vicem in eccleſia gerit ſumm⁹ pontifex. ⁊ ideo ſciſmatici dicūtur qui renuūt ſe ſubijcere rōano pontifici ⁊ qui membris eccleſie eius ſubiectis cōmunicare recuſant.

Queſtio.xvi.

Queſtio.xvi. eſt vtrū

magis ſit obediendū pape ꝙ alteri ptāti cuicūq; inferiori. rn̄det ſanct⁹ Thōs affirmatiue in ſcdo ſententiarū. di. vlt. in expōne lr̄e vbi q̄rens vtrū magis ſit obediendū maiori ptāti ꝙ minori ſic dicit ꝙ poteſtas ſuperior ⁊ inferior dupl̄r ſe pn̄t habere aut ita ꝙ iferior poteſtas ex toto oriat̄ ex ſuperiori ⁊ tunc virt⁹ tota inferioris fundat̄ ſup virtutē ſuperioris: ⁊ ideo ſimpliciter in oibus eſt magis obediendum poteſtati ſupiori ꝙ inferiori. Sicut etiā in naturalib⁹ cauſa prima plus influit ſup cauſatū cauſe ſcd̄e ꝙ etiā ipſa cauſa ſcd̄a. vt in libro de cauſis dicitur ⁊ ſic ſe habet ptās dei ad oēm poteſtatē creatā. Sic etiā ſe habet ptās imperatoris ad ptātē ꝓconſulis. ſic etiā ſe habet ptās pape ad oēm poteſtatē in eccl̄ia: q̄a ab ipſo papa gradus dignitatū diuerſi in eccleſia diſponūtur ⁊ ordinātur. vn̄ eius ptās ē quoddā eccl̄ie fundamentū vt patet Math. xvi. ⁊ ita magis tenemur obedire pape ꝙ epis vel archiepis vel etiam monach⁹ abbati abſq; vlla diſtinctōe. Poſſunt iterū poteſtas ſuperior ⁊ inferior ita ſe habere ꝙ ambe oriātur ex vna quadā ſuprema ptāte que vnam alteri ſubijcit. ſ. quam vult ⁊ tūc vna nō eſt ſuperior altera niſi in illis in quib⁹ vna ſupponitur alteri a ſupma ptāte ⁊ in illis tm̄ eſt magis obediendum ſuperiori ꝙ iferiori. Et hoc mō ſe habent ptātes epi ⁊ archiepi deſcēdentes a poteſtate pape.

Queſtio.xvij.

Queſtio.xvij. ē vtrum

papa poſſit precepto ſuo cogere aliquē ad ſuſcipiendū epatum. reſpōdet ſanct⁹ Tho. affirmatiue in iiij. ſententiarū in fine diſtin. xxviij. vbi ſic ait. Quidā dicūt ꝙ papa nō poteſt ꝑcipere alicui ꝙ accipiat epatum: q: ꝯſenſus debet eſſe liber. Sz hoc poſito periret eccl̄iaſticus ordo. Niſi em̄ quidā poſſent cogi ad ſuſcipiendū regimen eccl̄ie cōſeruari nō poſſet cū q̄nq; illi qui ſunt ydonei on⁹ hoc nolunt ſuſcipere niſi coacti. hec ille.

Queſtio.xviij.

Queſtio.xviij. eſt vtrū

qui facit cōtra cōſtitutionē pape per ignorantiam peccet. rn̄det ſanctus Thomas in quolz. i. q. xix. ꝙ quādoq; ſic. ſ. qn̄ ignorantia eſt peccatum. Pro quo notat ꝙ ignorātia que ē act⁹ cauſa cauſat in voluntariū. vn̄ ſp excuſat niſi ignorātia ſit pctm̄. Eſt aūt ignorātia pctm̄ qn̄ q̄s ignorat qd̄ pōt ſcire ⁊ tenet̄. Cōſtitutionē aūt pape oēs ſuo modo ſcire tenentur. Si ergo aliq̄s nō ſciat per negligentiam nō excuſatur a culpa ſi contra conſtitutionem agat. Si vero aliquis habeat ſufficiens impedimentū ꝓpter qd̄ ſcire nō poterit: puta ſi fuerit in carcerib⁹ ſiue in terris extraneis ad quas ꝯſtitutio nō ꝑuenit vel aliqd̄ ſil̄e talis ignorātia excuſat vt nō peccet ꝯ ꝯſtōnē pape agēs. h̄ ille.

Queſtio.xix.

Queſtio.xix. ē vtrum

Romanus pōtifex ſuccedat btō petro in ea ꝑfectione ptātis et dignitate vicariatus xp̄i q̄ ipſe btūs petrus a xp̄o in eccl̄ia ſublimatus. Ad hāc q̄ōnem. s. Tho. rn̄det affirmatiue prio in lib. iiij. ꝯ Gen̄. c. xvi. vbi poſt ſermonē de inſtitutōe qua btūs petrus a xp̄o caput ⁊ paſtor vl̄is eccl̄e ꝯſtitutus ē ita loquit̄. nō pōt aūt dici ꝙ ſi xp̄s petro hāc ptātem dederit ꝙ ad alios nō deriuet̄. Manifeſtū eſt em̄ ꝙ xp̄s eccleſiā ſic inſtituit vt eſſet vſq; ad finē ſeculi duratura: ſm illud Eſa. ix. Sup ſoliū dauid ⁊ ſuper regnū eius ſedebit vt confirmet illud ⁊ corroboret in iudicio ⁊ iuſticia amodo ⁊ vſq; in ſempiternū. Manifeſtū eſt igit̄ ꝙ ita illos q̄ erāt tūc in miniſterio cōſtituit vt eoꝝ ptās deriuaret̄ ad poſteros ꝓ vtilitate eccl̄ie vſq; ad ſeculi finē: ꝑſertim cū ipſe dicat Mat. vlti. Ecce ego vobiſcū ſum vſq; ad cōſummationē ſeculi. Per hoc aūt excludit̄ quorūdā error ꝑſumptuoſus q̄ ſe ſubducere nitunt̄ ab obedientia ⁊ ſubiectione petri ſucceſſoris eius Romanū pontificē vl̄is eccl̄ie paſtorē nō recognoſcentes. hec ille. Ceterū hanc queſtionē determinat ipſe. s. Tho. in tractatu contra errores grecoꝝ vbi in. c. lxix. ita loquit̄. oſtendit̄ etiam ꝙ petrus ſit xp̄i vicarius ⁊ Romanus pōtifex petri ſucceſſor in eadē poteſtate vt a xp̄o collata dr̄ cū dicat canon Calcedonen̄. cōcilij. Si q̄s ep̄s predicat̄ infamis liberā habeat ſententiā appellādi ad beatiſſimū ep̄m antique Rome quē habemus petrū petram refugij: ⁊ ipſi ſoli libera poteſtate dei loco ſit ius diſcernēdi epi infamiā ſm claues a dn̄o ſibi datas ⁊ infra. et ideo omnia diffinita ab eo teneant̄ tanꝙ a vicario apoſtolici throni. Item cyrillus hieroſolimitanus patriarcha dicit ex perſona xp̄i loquens. Tu cum fine ⁊ etiā ſine fine cum omnibus quos loco tui ponā plene ⁊ perfecte ſacro auctoritate cum eis ero ſicut ſum ⁊ tecum. Et cyrillus Alexandrinus in libro theſauroꝝ dixit ꝙ apl̄i in euangelijs ⁊ epiſtolis affirmaue

runt in omni doctrina petrum eſſe loco dn̄i ⁊ eius eccleſiam eidem dātes locum in omni cō cilio ⁊ ſynagoga in cōmuni electione ⁊ cōfirmatione: ⁊ infra. Lui.ſ. Petro omnes iure diuino caput inclināt ⁊ p̄mates mūdi tanq̄ ipſi dn̄o ieſu omnes obediūt. Et Criſoſt. dicit ex perſona filij loquens. paſce oues meas. i. loco mei p̄poſitus eſto fratrum.

Queſtio.xx.

Queſtio.xx.eſt vtrum

papa in eccleſia habeat plenitudinem p̄tātis ad hanc queſtionē ſcūs Tho. rn̄det affirmatiue in tractatu ꝯtra errores grecoꝝ in.c.lxviij. vbi dicit ſic. habet etiā ex p̄dictoꝝ auctibus q̄ roman⁹ pontifex habeat in eccleſia plenitudinē p̄tātis. dicit eī Cirill⁹ patriarcha alexādrin⁹ in libro theſauroꝝ. Sicut xp̄us accepit a patre dup lex ſceptrū eccleſie gentiū ex iſrael egrediēs ſup oēm principatū ⁊ p̄tātem: ⁊ ſuper omne q̄dcūq̄ eſt vt ei genua cūcta curuētur pleniſſimā p̄tātem. Sic ⁊ petro ⁊ eius ſucceſſorib⁹ pleniſſime cōmiſit: ⁊ infra. Nulli alij q̄ petro xp̄s quod ſuū eſt plenū ⁊ ipſi ſoli dedit et infra. Pedes xp̄i humanitas eſt ipſe hō cui tota trinitas dedit pleniſſimā p̄tātem quam vnus triū aſſumpſit ⁊ in vnitate pſone tranſuexit ad patrē ſup oēm principatū ⁊ p̄tātem ⁊ ſup omne quodcūq̄ eſt vt ei genua cūcta curuetur: et adorēt eū oēs angeli dei. dimiſit par ſacim ⁊ p̄tātem petro ⁊ eius eccl'ie. Et Criſo. ad cōſulta vulgatoꝝ ex perſona xp̄i loquens. Ter te iterrogo ſi me diligis qui ter me trepidus ⁊ timidus negaſti. Nūc aūt reductus ne credant te fratres grām ⁊ auctem clauiū amiſiſſe q̄ amas me coram ipſis iam tibi cōfirmo q̄d meū eſt plenum. Hoc etiā trahit ex auctoritate ſacre ſcripture. nā dn̄s Mat.xvi. vniuerſaliter petro dixit. quodcūq̄ ſolueris ſup terrā erit ſolutum ⁊ in celis ⁊c.

Queſtio.xxi.

Queſtio.xxi. eſt vtruʒ

errent contra vnitatē eccleſie q̄ romanū pontificem negāt plenam habere in eccleſia poteſtatem. reſpōdet ſanctus Thomas affirmatiue in tractatu p̄renoīato cōtra errores grecoruʒ in.c.lxxiij. ita dicens. Sicut aūt p̄dicti errantes cōtra vnitatē corporis myſtici peccāt romani pontificis p̄tātem plenariaʒ abnegātes: ſic cōtra puritatem corporis xp̄i ſacri deliquūt dicentes ex aſimo pane nō poſſe corpus xp̄i conſecrari.

Queſtio.xxij.

Queſtio.xxij.eſt vtrū

papa habeat plenitudinē pontifical' p̄tātis ſicut rex in regno. reſpōdet ſanct⁹ Thomas affirmatiue in quarto ſentētiarū di.xix. vbi querens an ep̄s poſſit dare indulgētias. dicit ſic. Papa habet plenitudinē poteſtatis pōtificalis quaſi rex in regno: ſed ep̄i aſſumunt in parteʒ ſollicitudinis q̄ſi iudices ſingulis ciuitatibus p̄poſiti: ꝓpter q̄d ēt ſolos eos in l'ris ſuis fratres vocat: reliquos aūt omnes vocat filios. Notandū etiā breuiter q̄ ideʒ doctor in eodem di.vij.q.i.ar.i. dicit q̄ in regno tota poteſtatis plenitudo penes regeʒ reſidet in ariſtocratia auteʒ apud vnū non reſidet plenitudo poteſtatis ſed apud omnes.

Queſtio.xxiij.

Queſtio.xxiij.eſt vtrū

a papa deriuetur poteſtas in alijs p̄latis. Ad hāc queſtionē rn̄det.s. Tho. affirmatiue in locis ſupius annotatis. Primo in quarto cōtra gentiles.c.lxxvi. vbi ita dicit petro ſcʒ p̄miſit ſoli dicens. Tibi dabo claues regni celoruʒ vt oſtenderet poteſtas clauiū p eum ad alios deriuanda ad cōſeruandum eccleſie vnitatem. Item hoc idem dicit in.iiij.ſn̄arū.di.xxiiij.q.vi. ſub his verbis. Quis apoſtolis data ſit cōmuniter p̄tās ligandi atq̄ ſoluendi: tamen in hac poteſtate vt ordo aliquis ſeruaret. primo ſoli petro data eſt vt oſtendat q̄ ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere. Ceterū ſc̄do hanc q̄ſtioneʒ plenius declarat in fine vltime diſtinctionis ſecūdi ſn̄arū vbi allegatū eſt in reſpōſione.xvi.q̄onis ſic ait. Poteſtas ſupior ⁊ inferior dupl'r ſe poſſunt habere: aut ita q̄ inferior p̄tās ex toto oriat a ſuperiori: ⁊ tūc virtus tota inferioris fundat ſuper virtutem ſuperioris: ⁊ ideo ſimpl'r in omnibus eſt magis obediendū poteſtati ſupiori q̄ inferiori. ſicut etiā in naturalibus cauſa prima plus influit ſuper cauſatum cauſe ſecunde q̄ etiā ipſa cauſa ſecunda: vt in libris de cauſis dicit: ⁊ ſic ſe hʒ poteſtas dei ad omnē poteſtatē creatam. Sic etiam ſe habet poteſtas imperatoris ad poteſtatē ꝓcōſulis: ſic etiam ſe habet poteſtas pape ad omnem poteſtateʒ in eccleſia: quia ab ipſo papa gradus dignitatū diuerſi in eccleſia diſponūtur ⁊ ordinantur. vnde eius p̄tās eſt quoddaʒ eccleſie fundamentū: vt patet Math.xvi.⁊c.

Queſtio.xxiiij.

Queſtio.xxiiij.ē vtruʒ

papa poſſit vti poteſtate clauis in quemlibet de eccleſia. Reſpondet.s. Tho. in quarto.diſ.xix.art.ij. ita dicens: q̄ vſus clauiū requirit aliquam p̄lationis poteſtateʒ per quam ille ad quem vſus clauiū cōmunicatur efficitur materia ꝓpria illius actus: ⁊ ideo ille qui habet indiſtinctam poteſtatē ſuper omnes pōt vti clauibus in quemlibʒ. Illi aūt qui ſub illo diſtin-

etās poteſtates acceperūt:nō in quemlibet
vti poſſunt clauibus ſ; in eos qui eis i ꝑtātez
veniunt:niſi in neceſſitatis articulo :.vbi ne-
mini ſacramenta ſunt deneganda. Ceterum
ſcd̄o ſanct⁹ Thomas idem declarat in tracta
tu cōtra impugnātes religionem dicens. Epi
in eccleſia tenent locum dn̄i noſtri ieſu xp̄i vn
de.di. Dio⁹.in.v.ca.eccleſiaſtice hierarchie.pō
tificū ordo prim⁹ quidē eſt diuinaꝝ ordinatio
nū ſublimiſſimus 7 nouiſſim⁹ idē. Et em̄ in ip
ſuz perficitur 7 impletur omnis noſtre hierar
chie diſpoſitio: vt em̄ omnē hierarchiam vide
mus in xp̄m conſūmatam ſit vnaqueqꝫ in pro
priū diuinū ſummū ſacerdotem.i.epiſcopum.
Vn̄ etiam prime pe.ſcundo dicitur Conuerſi
eſtis ad paſtorē animarū veſtrarū 7 ep̄m. hoc
aūt precipue verū eſt de romano pōtifice cui
vt Cirillus dicit.omnes iure diuino caput in
clināt 7 tanꝙ ipſi dn̄o ieſu obediunt: vt etiaz
Criſoſto⁹.dicit ſup illud Joh. vltimo. Paſce
oues meas.

Queſtio.xxv.

Queſtio.xxv. ē vtrum

papa poſſit concedere ꝑtātem alicui ꝙ q̄s vta
tur ꝑtāte clauium in eū in foro cōſcientie. re-
ſpōdet ſanct⁹ Thomas affirmatiue in quarta
di.ſuperius aſſignata.q.ix.ita dicēs. poteſtas
clauiū quantū eſt de ſe extendit ſe ad omēs ſ;
ꝙ in aliquem ſacerdos nō poſſit vti poteſtate
clauiū cōtingit hoc ꝙ eius poteſtas ad aliqō
ſpāliter eſt limitata. Unde ille qui limitauit
poteſt extēdere in quē voluerit. 7 propter hoc
etiam poteſt ſibi dare poteſtatē in ſeipſum ꝙ-
uis ipſe in ſeipſum vti poteſtate clauium non
poſſit:qꝛ poteſtas clauiū requirit pro materia
aliquem ſubditū 7 ita aliū.ſibiipſi em̄ aliquis eſ
ſe ſubiectus nō poſſit.hec ille.

Queſtio.xxvi.

Queſtio.xxvi. eſt vtrū

papa poſſit concedere poteſtatē alicui vt vta
tur in eum poteſtate clauiū in foro exteriori vi
delicet ꝙ aliquis excōicet eū.reſpōdet ſanct⁹
Thōs negatiue in eodem loco ita di.in ſoluti
one vni⁹ argumēti.iudiciū exterius eſt ſm ho-
mines.ſed iudiciū cōfeſſionis eſt quo ad deuz
apud quē aliquis reddit̄ minor ex eo ꝙ peccat
Non aūt apud hoim prelatōes. 7 ideo in exte
riori iudicio ſicut null⁹ in ſeipſum ſentētia ex-
cōicatōis dare poteſt ita nec alteri cōmitte-
re nec ſe excōicare:ſ; in foro cōſcientie pōt al-
teri cōmittere ſuā abſolutionē qua ipſe vti nō
poſſet. vel dicēdū ꝙ abſolutio i foro cōfeſſiōis
eſt ꝑncipali ꝑtātis clauiū 7 ex ꝯſequēti reſpi-
cit iuriſdictōem:ſed excōicatio reſpicit totali
ter iuriſdictionē. Quantū aūt ad poteſtatem
ordinis omēs ſunt equales nō aūt quantū ad
iuriſdictionem: 7 ideo nō eſt ſimile.

Queſtio.xxvij.

Queſtio.xxvij. ē vtruz

papa ſit ꝓprius ſacerdos dicēd⁹ aliquo mō cu
iuſlibꝫ ꝑochie. Rn̄.s.Tho. affir.in tractatu ꝯ
ipugnātes religionē ita dicēs ad id qḋ obiici
tur ꝙ q̄libet tenet̄ ſemel in anno cōfiteri pro-
prio ſacerdoti.dicendū ꝙ ꝓprius ſacerdos nō
ſolū eſt ſacerdos ꝑochialis:ſed etiā ep̄s vl̄ pa
pa ad quos etiā magis ꝑtinet cura ei⁹ ꝙ ad ſa
cerdotē vt multipl̄r oñſuz eſt. ꝓpriū em̄ hic nō
accipit̄ ſm ꝙ diuidit̄ ꝯ cōe ſed ſolū ſm ꝙ diui
dit̄ ꝯ alienū. vn̄ q̄ ꝯfeſſus eſt ep̄o ſuo vel alicui
hn̄ti vicē eius ꝯfeſſus ē ꝓprio ſacerdoti. h ille

Queſtio.xxviij.

Queſtio.xxviij. ē vtrū

papa ſit immediatus ꝑlatus cuiuſlibet fidel̄.
Rn̄.s.Tho.affirmatiue in.iiij.diſt.xvij.q.xlvij.
dicēs incōueniēs eſſet ꝙ duo equal̄r ſup eādē
plebē cōſtituerent̄. Sed ꝙ duo quoꝝ vnus eſt
ꝑncipalior alio ſup eandē plebē ꝯſtituant̄ nō
eſt incōueniēs: 7 ſm hoc ſup eandē plebē ime
diate ſunt: 7 ſacerdos ꝑochialis 7 ep̄s 7 papa
7 q̄libet hoꝝ pōt cōmittere ea q̄ ſunt iuriſdi-
ctōis ad ipm ꝑtinentia alteri.hec ille. Itez in
eodē tractatu ait.papa hꝫ immediatā iuriſdi-
ctionē in oēs xp̄ianos:qꝛ Romana eccl̄ia nul-
lis ſynodicis ꝯſtōnibus ceteris eccl̄ijs ꝑlata
eſt:ſed euāgelica voce dn̄i 7 ſaluatoris ſui pri-
matuz obtinuit. vt habet̄ in decreto.di.xxi.c.
q̄uis.hec ille.

Queſtio.xxix.

Queſtio.xxix. eſt vtrū

papa poſſit cōmittere aliq̄bus ꝑdicare 7 fide
liū cōfeſſiōes audire 7 audiēdo vti ꝑtāte claui
um irreq̄ſitis ꝓprijs ſacerdotib⁹ ꝑochialibus
Rn̄.s.Tho.affirmatiue in.iiij.diſ.xvij.q.xlvij.
cui⁹ inter alias vna eſt rō hec. q̄cquid pōt infe
rior pōt 7 ſuperior. ſed ipe ſacerdos ꝑochialis
pōt dare licentiā ſuo ꝑochiano ꝙ ꝯfiteat̄ alte
ri.ergo multo forti⁹ ſupior ei⁹ h pōt. In corpe
q̄o qōis ita dicit. Dicēdū ꝙ ſacerdos aliq̄s pt
dupl̄r ipediri ne ꝯfeſſionē audiat. vno mō ꝓ-
pter ꝺfectū iuriſdictiōis. Alio mō pp defectū
ctū ordinis:ſicut excōicati 7 ꝺgradati 7 hmōi.
q̄cunqꝫ aūt hn̄t iuriſdictionez pn̄t ea que ſunt
iuriſdictōis cōmittere:et ideo ſi q̄s ipediat̄ ꝙ
alteri⁹ ꝯfeſſionē audire nō poſſit ꝑ iuriſdictio
nis ꝺfectū:pōt ſibi ꝑ quē cūqꝫ hn̄tē iuriſdictio
nē.imediatā in illos cōmitti ꝙ ꝯfeſſionē audi-
at 7 abſoluat: ſiue per ipſum ſacerdotem ſiue
per epiſcopum ſiue per papam. Si autem pro
ꝓpter executiōis ordis ipedimētū audire nō
poſſit pōt ei ꝯcēdi ꝙ cōfeſſionē audiat ꝑ eū q̄
impedimentum amouere pōt: demū ſcd̄o hāc

queſtioné in tractatu cõtra impugnãtes religioné manifeſtã facit ⁊ clariſſimã ex ↄſuetudine q̃ in romanã eccl'ia ab antiq̃ſſimis tẽpibus obſeruata eſt ita dicens: poſt multas alias rationes. Ad hoc facit cõſuetudo rõne eccl'ie ad quã accedẽtes a penitẽtiarijs pape ad quoſcũq3 ſacerdotes litteras impetrãt vt eis ↄfiteant. Jtẽ legati pape ⁊ eoꝝ penitẽtiarij ↄfeſſiones audiũt nõ petita licentia a pochialib⁹ pſbyteris ⁊ etiã auct'e pape vbiq3 p̃dicant: ⁊ ita patet: ꝙ predicare ⁊ audire cõfeſſiones poteſt alijs comitti ſine licentia parochialium ſacerdotum. hec ille.

Queſtio. xxx.

Qõ trigeſima eſt vtrũ

preter duos ordines inſtitutos a deo. ſ. epoꝝ ⁊ ſacerdotũ pochialiũ poſſet papa iſtituere tertium ordinẽ taliũ p̃dicatoꝝ qui ꝓpria auctoritate p̃dicarent? Ad hanc queſtionẽ r̃ndet ſanctuſ Thõs affirmatiue ſcd'a ſcd'e qõne. clxxxviij. ar. iij. oſtẽdẽs quõ expediat hmõi p̃dicatores inſtitui: ⁊ quõ eos inſtituere poteſt p̃cipue papa qui habet plenitudinẽ ptãtis in eccleſia ſicut ⁊ in p̃mitiua eccleſia fuerũt duo ordĩes ſacri. ſ. pbri ⁊ dyaconi: ⁊ tñ poſtea minores ordines ſibi ↄſtituit vt mgr̃ in ſententijs dicit.

Queſtio. xxxi.

Queſtio. xxxi. eſt vtrũ

papa poſſit cõpellere collegia gñaliu3 ſtudiorũ vt ad eoꝝ ſocietatẽ religioſi admittãtur. r̃ndet ſanct⁹ Thõs affirmatiue i p̃fato tractatu ſic dicens in reſpõſione ad vnũ argumentũ. ꝙ aũt obijciunt ꝙ nullo modo põt cogi ad ſocietatẽ inuitus: vt lex dicit pt3 ꝙ intelligit̃ de priuata ſocietate que cõſenſu duoꝝ vel triũ cõſtituit̃ ⁊ ad ſocietatẽ publicã que nõ põt ↄſtitui niſi ex ſuperioris ↄſenſu a ſupioris auct'e cõpelli põt: ſicut princeps qui preeſt reipublice põt cõpellere ciues vt in ſua ſocietate aliquẽ recipiant. Sic collegiũ alicui⁹ eccl'ie cogit̃ vt aliquẽ recipiat in canonicũ ⁊ in frẽm. vnde cum collegium ſtudij general' ſit publica ſocietas ad eã põt aliq̃s induci auctãte ſuperioris cogente vt infra. vñ nullũ dubiũ eſſe debet ſeculares cõpelli poſſe auct'e ap'lico vt ad ſocietatem ſtudij religioſos admittant. hec ille.

Queſtio. xxxij.

Queſtio. xxxij. ẽ vtru3

ad papã maxime ptineat ordinatio ſtudioꝝ ⁊ vniuerſitatũ. r̃ndet ſctũs Thõs affirmatiue in tractatu ꝓxime noĩato vbi ita dicit. Ad eum em̃ qui regit rẽpublicã ptinet ordinare de nutritionib⁹ ⁊ adinuentionib⁹ iuuenũ in quib⁹ exerceri debeãt vt dicit̃. x. ethicoꝝ. ⁊ politia ordinat: vt dr̃. i. ethico. quas diſciplinas debitũ eſt eſſe in ciuilibus ⁊ quales ẽ vnũquẽq3 addiſcere ⁊ vſq3 quo. Et ſic p3 ꝙ ordinare de ſtudio ptinet ad eu3 qni p̃eſt reipublice: ⁊ p̃cipue ad auctrem ſedis ap'lice qua vl'is eccl'ia gubernatur cui p generale ſtudiũ p̃uidet̃. hec ille.

Queſtio. xxxiij ẽ vtrũ

Queſtio. xxxiij.

ſolus papa babeat plenitudinẽ ptãtis diſpenſandi in votis diſpẽſabilib⁹. R̃ndet. s. Tho. in quarto di. xxxviij. q. iiij. ar. ij. ſic dicẽs: plenitudo ptãtis in diſpẽſando reſidet penes ſummũ põtificẽ. Alij aũt de hac ptãte participãt quãtũ eis ↄceſſum eſt. Sed q2 oẽs ad vnũ cõcurrere nõ poſſunt. vñ in votis illis que nõ de facili diſpenſationẽ recipiũt nec frequẽter ſed raro ſicut votũ religionis ⁊ alia hmõi vota perpetua ſolus papa diſpẽſare põt. Jn alijs vo temporalib⁹ votis: ſicut pegrinationũ ieiunioꝝ ⁊ hmõi poſſunt etiã epi diſpenſare niſi aliquod boꝝ ſibi papa reſeruaret: ſicut diſpenſatio in voto terre ſancte. Ad qd' inter alia talẽ rõem inducit. s. Tho. ibidẽ. in corpe humano ſunt q̃dam actões que ſolis mẽbris p̃ncipalibus cõueniũt ⁊ quedã ſoli capiti. Sed in eccl'a vicem capitis tenet papa ⁊ vicẽ principaliũ mẽbrorũ plati maiores vt epi. igit̃ alique diſpẽſationes ſunt q̃s ſolus papa põt facere. p̃terea ad ide3 ẽ. ij. ij. q. lxxxviij. ar. vl. in r̃ſione vltimi argumtẽ i vbi ſic dic̃ ꝙ q2 ſumm⁹ põtifex gerit plenarie vicẽ xpi in tota eccl'ia ipſe h3 plenitudinẽ ptãtis diſpẽſandi in omnibus diſpẽſabilibus votis. Alijs vo prelatis inferioribus cõmittit̃ diſpẽſatio in votis que cõiter fiũt ⁊ indigent frequenti diſpenſatõe vt habeãt de facili hoĩes ad quẽ recurrãt: ſicut ſunt vota peregrinationũ ieiunioꝝ ⁊ alioꝝ hmõi. Uota autẽ maiora: puta cõtinentie ⁊ peregrinatõis terre ſancte reſeruant̃ ſummo põtifici.

Queſtio. xxxiiij.

Queſtio. xxxiiij. ẽ vtrũ

papa poſſit diſpenſare in voto cõtinẽtie ſolẽniſato per ↄfeſſionem religionis.

Queſtio. xxxv. ẽ vtru3

Queſtio. xxxv.

papa poſſit facere ꝙ ille qui eſt profeſſus religionem nõ ſit religioſus. Ad has duas qões reſpondet ſanctus Thomas negatiue in ſcd'a ſcd'e. q. lxxxviij. articulo. xi. vbi narrata opinione dicentium quã etiam ↄſecutus fuerat in quarto ſententiarũ. diſt. xxxviij. ꝙ in voto ſolẽni cõtinentie ꝓpter aliquã cõmunẽ vtilitatẽ ſeu neceſſitatem: vt puta ꝓpter pacificationẽ terrarũ ex aliquo matrimonio cõtrabendo: et hac opinione dimiſſa q2 in oppoſitũ ei⁹ videt̃ militare decretalis illa in. c. cum ad monaſterium. de ſtatu monachoꝝ. Abdicatio em̃ pro

ꝓprietatis ſimiliter et cuſtodia caſtitatis adeo
eſt annexa regule monachali: vt nec ſummus
pōtifex poſſit indulgere dicit ſic. ⁊ ideo aliter
videt᷑ dicendum qđ ſupra dictū eſt. ⁊ habetur
Leui. vl. Illud quod ſemel ſanctificatū eſt do
mino nō pōt in alios vſus mutari. Nō aūt po
teſt aliquis p̄latus eccl'ie facere vt illud quod
eſt ſanctificatū ſanctificationē amittat: etiaȝ
in rebus inanimatis: puta ꝙ calix cōſecratus
deſinat eſſe cōſecratus ſi manet integer. Vn̄
multo minus hoc pōt facere p̄lat⁹ aliq̄s vt hō
deo cōſecratus ꝙdiu viuit cōſecratus eſſe de/
ſiſtat. Solennitas aūt voti cōſiſtit in quadaȝ
cōſecratōe ſeu benedictōne vouētis vt dictū
eſt: ⁊ ideo nō pōt fieri per aliquē prelatum ꝙ
ille qui votuȝ ſolenne emiſit deſiſtat ab eo ad
qđ eſt cōſecratus: puta ꝙ ille qui eſt ſacerdos
nō ſit ſacerdos: lȝ p̄lat⁹ ob aliquā cām poſſit
executionem ordinis inhibere: ⁊ ſimili mō pa
pa nō poteſt facere ꝙ ille qui eſt profeſſus re/
ligionem nō ſit religioſus: licet quidaȝ iuriſte
ignoranter cōtradicant. Eſt igitur cōſideran
dum vtrum continentia ſit eſſentialiter anne
xa ei ad quod votum ſolenniſatur: quia ſi non
eſt ei eſſentialiter annexa poteſt manere ſolē/
nitas conſecrationis ſine debito continentie
quod non poteſt contingere ſi ſit eſſentialiter
ānexū ⁊ ad votū ſolēniſat᷑. nō eſt aūt eſſentialr
annexum debituȝ cōtinentie ordini ſacro ſed
ex ſtatuto eccleſie. Unde videtur ꝙ per eccle/
ſiam poſſit diſpenſari in voto cōtinentie ſolē/
niſato per ſuſceptionem ſacri ordinis. Eſt au
tem debitum cōtinentie eſſentiale ſtatui reli
gionis per quam homo abrenunciat ſeculo to
taliter dei ſeruitio mancipatus quod non po
teſt ſimul ſtare cum matrimonio in quo incū/
bit neceſſitas procurande vxoris ⁊ ꝓlis ac fa
milie ⁊ rerum que ad hoc requiruntur. Unde
Apoſtolus prime Corin. ſeptimo. Qui eſt cuȝ
vxore ſollicitus eſt que ſunt mundi quomodo
vxori placeat et diuiſus eſt. Unde nomen mo
nachi ab vnitate ſumitur per oppoſituȝ ad di
uiſionem predictam: ⁊ ideo in voto ſolenniſa/
to per profeſſionem religionis non poteſt per
eccleſiam diſpenſari. ⁊ rōem aſſignat decreta
lis: q̄z caſtitas eſt ānexa regule moniali. H ille.

Queſtio. xxxvi. ē vtrū

Queſtio. xxxvi.

papa poſſit diſpenſare in voto continentie ſo
lenniſato per ſuſceptionem ſacri ordinis. Re/
ſpondet ſanctus Thomas affirmatiue qđ ſa/
tis patet ex proxime dictis.

Queſtio. xxxvij. ē vtrū

Queſtio. xxxvij.

papa in voto obedientie poſſit diſpēnſare ſim
pliciter cum religioſo. Reſpōdet. s. Thomas
ſecunda ſecunde. q. lxxxvi. articulo. viij. In re/
ſponſione ad tertiuȝ ita dicens. papa in voto
obedientie in his q̄ ad perfectionē vite perti
nent diſpenſare non poteſt. Non enim poteſt
ipſuȝ a ſua obedientia eximere: poteſt tamen
eum eximere ab inferioris prelati ſubiectione
qđ nō eſt in voto obedientie diſpenſare.

Qō. xxxviij. eſt vtrum

Queſtio. xxxviij.

ad papā maxime pertinet diſpenſatio vel cō/
mutatio aut relaxatio iuramentoꝝ. Reſpon/
det. s. Tho. affirmatiue in. ij. ij. q. lxxxix. art. ix.
vbi in ſolutione tertij argumenti ſic ait. Notā
dū ꝙ q̄nq; illud quod cadit ſub iuramento ꝓ/
miſſorio eſt manifeſte repugnās iuſticie. vl' q̄z
eſt peccatū: ſicut cum quis iurat ſe facturū ho
micidiuȝ. vel quia eſt maioris boni impedimē
tum: ſicut cum aliquis iurat ſe nō intraturum
religionem. Et tale iuramētum diſpenſatiōe
nō indiget: ſed in primo caſu tenetur aliquis
iuramētū tale nō ſeruare. In ſecūdo aūt caſu
licitū eſt ⁊ ſeruare ⁊ nō ſeruare: vt dictum eſt.
Quādoq; vero ſub iuramento aliquid ꝓmit
titur de quo dubiū eſt vtrū licitū vel illicituȝ
ꝓficuum vel nociuū: vel ſimpliciter aut in ali/
quo caſu: ⁊ in hoc poteſt quilibet eṗs diſpēſa/
re. Quādoq; vero ſub iuramento ꝓmittit᷑ ali
quid qđ eſt manifeſte licitū ⁊ vtile: ⁊ in tali iu
ramento nō videt᷑ habere locum diſpenſatio:
ſed vl' cōmutatio in aliqđ meli⁹ occurrat faciē
dum ad communem vtilitateȝ: quod maxime
videtur petinere ad poteſtatē pape qui habȝ
curā vniuerſalis eccleſie. vel etiā abſoluta re/
laxatio qđ etiaȝ ad papam pertinet: in omni/
bus generaliter que ad diſpenſationē pertinēt
rerū eccleſiarum ſuper quas habet plenitudi/
nem poteſtatis: ſicut ⁊ ad vnumquēq; ꝑtinet
irritare iuramentum quod ſibi a ſubditis fa/
ctum eſt circa ea que eius poteſtati ſubdūtur
ſicut pater poteſt irritare iuramentum puel/
le et vir vxoris: ſicut dicitur numeri. xxx. et ſu/
pra de voto dictum eſt.

Qō. xxxix. eſt vtrum

Queſtio. xxxix.

ſolius auctoritate pape poteſt epiſcopus cu/
ram epiſcopalem deſerere. Reſpondet ſanct⁹
Thomas affirmatiue in. ij. ij. q. xviij. ar. iiij. vbi
ſic dicit poſt multa: oportet tamen ꝙ ſicut cu/
ram regiminis aſſumit aliquis per ꝓuidentiā
ſuperioris prelati: ita etiaȝ per eius auctorita
tem ex cauſis predictis deſerat ſuſceptam. vn
de extra de renuncia. dicit Innocentius ter/
tius. Si pennas habeas q̄bus ſatagas in ſol/
licitudinē euolare: ita tn̄ aſtricte ſunt nexibus

preceptorum vt liberum nõ habeas abſqꝫ permiſſione volatum. Soli enim pape licet in voto perpetuo diſpenſare quo quis ad curã ſubditorꝫ ſe aſtringit epiſcopatũ ſuſcipiens.

Queſtio.xl.

Queſtio .xl. eſt vtrum

ſolus papa poſſit diſpenſare in votis ꝑpetuis ad vacandũ diuinis obſequijs. Rñ.s.Tho.affirmatiue in.ij.ij.q.clxxxix.art.vij. vbi q̃rẽs an pſbyteri curati poſſint religionẽ ĩgredi ſic dicit. Sicut dictũ eſt obligatio voti ꝑpetui prefertur omni alie obligationi. Obligari autẽ voto ſolenni et perpetuo ad vacandũ diuinis officijs cõpetit ꝓprie epĩs ⁊ religioſis: pſbyteri aũt curati ⁊ archidiacõi nõ obligant̃ voto ꝑpetuo ⁊ ſolenni ad curã animarũ retinendꝫ: ſicut ad hoc obligant̃ epĩ. vnde epĩ preſulatũ nõ poſſunt deſerere q̃cunqꝫ occaſiõe abſqꝫ auctoritate Romani põtificis: vt habet̃ extra ꝺ regularibus ⁊ trãſeuntibus ad religionẽ.c.lꝫ. Archidiaconi aũt ⁊ preſbyteri curati poſſũt libere abrenunciare epõ curam eis cõmiſſam abſqꝫ ſpeciali licẽtia pape qui ſolus põt in votis ꝑpetuis diſpẽſare. vnde manifeſtũ eſt ⁊ archidyaconos ⁊ pbr̃os poſſe religionẽ intrare.

Queſtio.xli.

Queſtio.xli. eſt vtrum

papa ex plenitudine ptãtis poſſit cõmittere ſimplici ſacerdoti ꝙ confirmet ſeu cõferat ſacramentum cõfirmationis.

Queſtio.xlij.

Queſtio.xlij. eſt vtrũ

papa poſſit cõmittere dyacono abſoluere aliquem in foro penitentiali.

Queſtio.xliij.

Queſtio.xliij. eſt vtrũ

papa poſſit cõmittere ſimplici ſacerdoti conferre ordinem ſacerdocij.

Queſtio.xliiij.

Queſtio.xliiij. eſt vtrũ

papa poſſit cõmittere ſimplici ſacerdoti ꝯferre minores ordines. Ad has quattuor q̃õẽs reſpõdet.s.Tho.ſimul i.iiij.di.vij.q.xiij.ad ꝑmã ⁊ vltimã affirmatiue: ad duas medias negatiue vbi ſic formal̃r dicit: ꝙ cũ epatus nõ addat aliq̃d ſupra ſacerdotiũ per relationẽ ad corpꝰ dñi verũ ſed·ſoluꝫ per relationẽ ad corpus dñi myſticũ: papa ꝓpter hoc ꝙ ꝺꝛ epoꝝ ſummus: nõ ꝺꝛ habere plenitudinẽ ptãtis ꝑ relationeꝫ ad corpus dñi·verũ: ſed ſolũ per relationeꝫ ad corpus dñi myſticuꝫ. Et qꝛ gratia ſacr̃alis per quã gr̃a dat̃ dependet ab opatõe ſacramentali ſuper corpus xp̃i verũ: ⁊ ideo ſolus ſacerdos põt abſoluere in foro pñiali ⁊ baptiſare ex officio. Et ideo dicendũ ꝙ ꝓmouere ad illas ꝑfectõẽs que nõ reſpiciũt corpus xp̃i verũ: ſed ſolũ corpus myſticũ poſſunt a papa ꝑ plenitudinẽ poteſtatis põtificalis cõmitti ſacerdoti qui habet actũ ſummũ ſupra corpus domini verũ: nõ aũt dyacono vel alicui inferiori q̃ nõ habꝫ ꝑficere corpus dominicũ ſicut nec abſoluere in foro penitẽtiali: nõ aũt põt ſimplici ſacerdoti cõmittere ꝓmouere ad ꝑfectionẽ que reſpicit aliquo modo corpus dñi verũ. et ideo ſimplex ſacerdos ex mãdato pape nõ põt ꝯferre ordinẽ ſacerdotij: qꝛ opꝫ ꝙ ordines ſacri habeant actũ ſupra corpus dñi verum vel ſupra materiã eius. põt aũt cõcedere ſimplici ſacerdoti ꝙ cõferat minores ordines: qꝛ iſti actum nõ habent ſupra corpus xp̃i verũ vel ſupra materiã eius: nec etiã ſupra corpus xp̃i myſticuꝫ actũ ꝑ quẽ gratia cõferat̃: ſed habẽt ex officio quoſdã actus ſacerdotis ſcd̃arios ⁊ ꝑparatorios. ⁊ ſil̃r põt cõcedere ſacerdoti ꝙ cõfirmet: qꝛ cõfirmatio ꝑficit cũ in actu corporis myſtici: nõ aũt relatõnẽ aliquã hꝫ ad corpꝰ dñi verũ. Itẽ ad ideꝫ eſt in.iij.ꝑte.q.lxij.ar.xi. ita dicẽs. in rñſione ad ꝑmũ argumentũ. papa in eccleſia hꝫ plenitudinẽ ptãtis: ex quo põt quedã q̃ ſunt ſupioꝝ ordinũ cõmittere inferioribꝫ q̃buſdã: ſicut pſbyteris cõferre miores ordines: qꝺ ꝑtinet ad ptãtẽ epalẽ ⁊ ex plenitudine ptãtis cõceſſit btũs Grego. papa ꝙ ſimplices ſacerdotes cõferrent hoc ſacramentũ: ſcꝫ ſacramẽtum cõfirmationis. hec ille.

Queſtio.xlv.

Queſtio.xlv. eſt vtruꝫ

ſolus papa poſſit dare plenas indulgantias. Rñ.s.Tho. affirmatiue in.iiij.di.xij. qꝛ theſaurus eccl̃ie eſt cõis toti eccl̃ie: ſed illꝺ qꝺ eſt eccl̃ie totiꝰ plene nõ põt diſpẽſari niſi per illũ q̃ toti eccl̃ie preeſt: cuiuſmodi eſt papa. Pro cuius clariori intelligentia ꝓſequit̃ ſic. papa hꝫ plenitudinẽ põtificalis ptãtis quaſi rex in regno: ſed epiſcopi aſſumũtur in partem ſollicitudinis quaſi iudices ſingulis ciuitatibꝰ ꝑpoſiti: ꝓpter qꝺ etiã ſolos eos in ſuis lr̃is fratreſ vocat: reliquos autem omnes filios vocat: et ideo poteſtas faciẽdi indulgentias plene reſidet in papa: quia poteſt facere prout vult cauſa tamen exiſtente legitima: ſed in epiſcopis eſt taxata ſm̃ ordinationẽ pape: ⁊ idcirco poſſunt facere ſm̃ ꝙ eis taxatuꝫ ẽ ⁊ nõ amplius.

Queſtio.xlvi.

Queſtio.xlvi. eſt vtruꝫ

papa poſſit nouos articulos fidei facere: aut editos remouere. Rñ.s.Tho. negatiue in.iiij.di.xvij.q.xli. dicẽs ꝙ miſtri eccl̃e inſtituunt̃ in eccl̃ia diuinitus fundata. ⁊ ideo inſtitutio eccleſie ꝑſupponit̃ ad operationẽ miniſtroꝝ: ſicut opus creatõis ꝑſupponit̃ ad opus nature

⁊ q: eccľia fundať in fide ⁊ ſacris: ideo ad miniſtros eccľie nec nouos articulos fidei edere aut editos remouere aut noua ſacřa inſtituere aut edita remouere ꝑtinet: ſed ħ eſt ꝑtātis excellentie que ſoli xp̄o debeť qui eſt eccľie fundamentū: ⁊ ideo ſicut papa nō poteſt diſpēſare vt q̊s ſine baptiſmo ſaluereť: ita ꝙ nec ſalueť ſine ꝯfeſſiōe ſm ꝙ obligat ip̄a vi ſacrī: ſed pōt diſpenſare in cōfeſſione ſm ꝙ obligat de p̄cepto eccľie vt poſſit aliq̊s diutius cōfeſſionē differre ꝙ̄ ab eccľia ſit inſtitutum.

Queſtio.xlvij.eſt vtrū ad papā ꝑtineat determinare ea q̄ ſunt fidei. Queſtio.xlvii.

Rň.s.Tho.affirmatiue in tractatu ꝯ̄ errores grecoꝝ in.c.vij.ita dicēs. Oſtendiť etiā ꝙ ad ip̄m pōtificē ꝑtineat q̄ ſunt fidei determiare. dicit eñ̄ cyrillus in lib.theſauroꝝ vt membra maneamus in capite noſtro throno apľico romanoꝝ pō.a quo nr̄m ē q̄rere q̊d credere ⁊ q̊d tenere debeamus. Et maxim⁹ in epľa orietalibus directa dicit ꝙ om̄s fratres orbis q̊ dn̄m ſincere ſuſceperunt ⁊ vbiqꝫ terrarū catholice verā fidem ꝯfitentes in eccľiam romanoꝝ tāꝙ̄ in ſolē reſpiciūt ⁊ ex ip̄o ſole lumen catholice ⁊ apľice fidei recipiūt: nec imerito. nā petr⁹ legiť p̄mo ꝑfectā fidē eſſe cōfeſſus dn̄o reuelāte. Ma.xvi. tu es xp̄s fili⁹ dei viui. vn̄ ⁊ ei dn̄s dixit. lu.xxij. Ego rogaui ꝓ te vt non deficiat fides tua.

Queſtio.xlviij.ē vtrū ad ſummū pōtificē ꝑtineat ſimbolū ordinare. Queſtio.xlviij.

Rň.s.Tho.affirmatiue in.ij.ij.q.i.ar.x.ſic arguens p̄mo. editio ſimboli fctā eſt in concilio gn̄ali: ſed hmōi ſinod⁹ auc̄te ſoli⁹ ſūmi pontificis pōt cōgregari: vt habeť in decretꝭ diſ.xvij. ergo editio ſimboli ꝑtinet ad auc̄tem ſummi pōti. Pro cuius ampliori intelligētia vlteri⁹ ꝓcedēs ita dicit. noua editio ſimboli neceſſaria eſt ad vitādū inſurgētes errores. Ad illius igiť auc̄tez ꝑtinet ſn̄ialiter determiare ea que ſunt fidei: vt ab oibus incōcuſſa fide teneanť hoc aūt ꝑtinet ad auc̄tem ſummi pōtificis ad quē maiores.q. ⁊ difficiliores referūť vt dr̄ in decretis.di.xvij. vn̄ ⁊ dn̄s luce.xxij. petro quē ſūmū pōtificē ꝯſtituit ego ꝓ te rogaui petre vt nō deficiat fides tua: ⁊ tu aliq̄n ꝯuerſus cōfirma fratres tuos. ⁊ hmōi rō eſt: q: vna fides dꝫ eſſe toti⁹ eccľie: ſm illud.i.Cor.i. Idip̄m dicatis oēs ⁊ nō ſint in vobis ſciſmata qđ ſeruari nō pōt: niſi queſtio de fide exorta determinaretur per eū qui toti eccľe preeſt vt ſic eius ſententia a tota eccľia teneať firmiter: et ideo ad auc̄tez ſolā ſūmi pō. ꝑtinet noua editio ſimboli ſicut ⁊ oīa alia que pertinēt ad totā eccleſiā ſicut cōgregare ſynodū generalē ⁊ alia hmōi. Si arguať in oppoſitū. illđ qđ eſt anathemate interdictū ab vľi eccľia nō ſubeſt poteſtati hoīs: ſed noua editio ſimboli interdicta ē ſub anathemate vľis eccľie auc̄te. diciť eñ̄ in geſtis prime ſynoli epheſine ꝙ completo ſimbolo Nicene ſinodi decreuit ſancta ſynod⁹ nulli licere aliā fidem ꝓferre vel ſcribere vel cōpōere p̄ter diffinitā a ſanctis p̄ribus q̄ in Nicena ſynodo cōgregati ſunt a ſp̄ū ſancto. Et ſubdiť etiā anathematis pena. Et idē reiteratur in geſtis Calcedoneñ. ſinodi. igiť videť ꝙ nō ꝑtineat ad auc̄tē ſummi pōtificis noua editio ſimboli. Rň. idez.s.Tho. ꝙ ꝓhibitio ⁊ ſententia ſinodi ſe extendūt ad ꝑſonas priuatas quarū nō eſt determinare de fide. Non eñ̄ per hmōi ſn̄iam ſinodi gn̄alis ablata eſt ꝑtās ſequenti ſinodo nouā editionez ſimboli facere. nō quidē aliā fidē cōtinentē ſed eandē magis expoſitā. ſi eñ̄ q̄libet ſynodus obſeruauit vt ſequens ſynodus aliq̊d exponeret ſupra id qđ p̄cedēs ſynodus expoſuerat ꝓpter neceſſitatē alicui⁹ hereſis inſurgētis vnde ꝑtinet ad ſummū pontificē cuius auctoritate ſynodus congregatur ⁊ eius ſententia confirmatur.

Queſtio.xlix. ē vtrum auc̄tas vľis eccľie in determiatōe fidei principaľr reſideat in papa. Queſtio.xlix.

Rň.s.Tho.affirmatiuē in.ij.ij.q.xi.ar.iij. in ſolutiōe ad tertiū argumētū ita dicens. poſtꝙ̄ aūt aliq̄ eſſent auc̄te vľis eccľie determiata ſi q̊s illi determinatōni ꝑtinaciter repugnaret heretic⁹ cēſereť. que q̊dez auc̄tas p̄ncipaľr reſidet in ſummo pōtifice. dr̄ eñ̄.xxiiij.q.i. quotiēs fidei rō vētilať: arbitror oēs fratres meos ⁊ coep̄os nō niſi ad petrū ⁊ ſui nois auc̄tem recurrere debere: ꝯ̄ cui⁹ auc̄tē nec Hieronymus nec Augu. nec aliq̊s ſctōꝝ ſuā ſn̄iaz defendit. vn̄ dicit Hiero. hec ē fides papa beatiſſime quā in catholica didicimus eccľia: in q̄ ſi min⁹ perite aut parū caute forte aliq̊d poſitū eſt emēdari cupim⁹ a te q̊ petri fidē ⁊ ſedē tenes. Si aūt hec nr̄a ꝯfeſſio apoſtolatus tui iudicio cōprobať quicūqꝫ me culpare voluerit ſe iperitū vel maliuolū vel etiā nō catholicū ſed hereticū cōprobabit.

Queſtio.l.eſt vtruꝫ ad papā pertineat ſanctoꝝ canoniſatio. Queſtio.l.

Queſtio.li.eſt vtrū papa in diffiniendo ea q̄ ſunt fidei aut in canoniſatōe ſctōꝝ poſſit errare. Queſtio.li.

Ad has duas q̄ōnes rn̄det.s.Tho. affirmatiue ⁊ negatiue. ad ſcđaꝫ

ſimul in quotlibeto. viij.ar.vlt.vbi querēs an oēs ſancti q̄ ſunt canonizati p eccl'iam ſint in gloria vl' aliqui eoꝝ ſint in inferno. Reſpōdet ſic dicēs aliq̄d pōt iudicari poſſibile ſm ſe cōſideratū q̄ relatū ad aliq̄d extrinſecuȝ ipoſſibile inuenit̄. Dico igit̄ ꝙ iudiciū eoꝝ q̄ ꝑſunt eccl'ie errare in q̄buſcunq̄ ſi eoꝝ ꝑſone reſpiciuntur tm̄ poſſibile eſt. ſi vero ꝯſideret̄ diuina ꝓuidentia que eccleſiaȝ ſuā ſpūſctō dirigit vt nō erret ſicut ipſe ꝓmiſit. Jo.xiiij. ꝙ ſpūs ſanctus doceret eos oēm veritatē de neceſſarijs ad ſalutē. Certū eſt ꝙ iudiciū vl'is eccl'ie errare nō pōt in his q̄ ad fidē ꝑtinēt. hoc em̄ ipoſſile eſt. vn̄ magis eſt ſnīe pape ſtandū ad quē ꝑtinet determinare de fide quā in iudicio ꝓferret ꝙ quorūlibet ſapientū hoīuȝ in ſcripturis expꝛtorū. Cū cayphas q̄uis neq̄: tn̄ q2 pōtifex legit̄ inſci9 ꝓphaſſe Jo.xi. In alijs vo ſciētijs q̄ ad fcā ꝑticularia ꝑtinēt: vt cū agit̄ de poſſeſſionibus vel de criminib9 vel hmōi poſſibile ē iudiciū eccl'ie errare ꝓpt̄ falſos teſtes. Canoniſatio vo ſctōꝝ mediū eſt inter hec duo: q2 tn̄ honoꝛ quē ſanctis exhibem9 q̄dā ꝓteſtatio eſt fidei quo ad ſctōꝝ gloriā pie credēdū ē ꝙ nec in his etiā iudiciū eccl'ie errare poſſit. Et cum arguit̄ pꝛimo ſic ꝙ null9 pōt eſſe certus ita de ſtatu alicui9 ſicut ipſemet: q2 q̄ ſūt hominis nemo nouit niſi ſpūs hoīs q̄ in ipſo eſt. ſicut.i.corin.i. ſed nemo pōt eſſe certus de ſeipſo vtrum ſit i ſtatu ſalutis eccl'.ix. nemo ſcit vtrū dign9 odio vel amoꝛe. ergo multominus papa ſcit: igitur pōt in canoniſatōe errare. Rn̄. ꝙ ſummus pōtifex cui9 eſt canoniſare ſctōs pōt certificari de ſtatu alicui9 ꝑ inquiſitionē vite: ꝑ atteſtationē miraculoꝛum: ⁊ p̄cipue ꝑ inſtinctū ſpūs ſancti q̄ oīa ſcrutat̄ etiā ꝓfunda dei. Scd̄o arguit̄ ſic. q̄cunq̄ innitit̄ in iudicio medio fallibili pōt errare: ſed eccl'ia canoniſando innitit̄ medio fallibili. ſ. teſtimonio humano cum inquirit ꝑ teſtes de vita ⁊ miraculis. igit̄ cū teſtimoniuȝ hoīuȝ ſit fallibile videt̄ ꝙ eccl'ia in canoniſando ſctōs poſſit errare. Rn̄det ꝙ diuina ꝓuidentia pꝛeſeruat eccl'iam ne in talibus per fallibile teſtimonium fallatur.

Queſtio.lij.

Queſtio.lij.eſt vtrū ſo

lius pape auc̄te hēat vl'is ſynod9 congregari.

Queſtio.liij.

Queſtio.liij.eſt vtrum

ad papā ꝑtineat cōfirmare ſnīas ſynodoꝛum

Queſtio.liiij.

Queſtio.liiij.eſt vtruȝ

ad papam a ſynodo appelletur.

Queſtio.lv.

Queſtio.lv.eſt vtrum

neceſſe habeat papa cōgregare ꝯciliū vl'e quotienſcunq̄ hȝ aliq̄d de fide determinare. Ad oēs iſtas q̄ōes ſimul rn̄det.s.Tho. Ad p̄mas tres affirmatiue. ad quartā negatiue in queſtione de potētia dei.q.x.art.iiij. vbi querit̄ vtrū ſpūs ſctūs ꝓcedat a filio. vbi rn̄dens. xiiij.ar. facto in ꝯriū dicit ſic. Sicut poſterioꝛ ſynod9 hȝ ꝑtātem interꝑtandi ſimbolū a pꝛioꝛi conditū ac ponēdi aliq̄ ad eius explanationē: ita ēt Roman9 pō. ħ ſua auc̄te pōt cui9 ſola auc̄te ſynodus pōt ⁊ a quo ſnīa ſynodi cōfirmat̄: ⁊ ad ipſum a ſynodo appellat̄: que oīa patēt ex geſtis Calcedon̄. cōcilij ſic dicētis. Nō eſt neceſſariū ꝙ ad hmōi expoſitionē faciendā vl'e concilium cōgreget̄ cū q̄nq̄ id fieri ꝓhibeāt belloꝝ diſſidia: ſicut in.vi.ſynodo legit̄ ꝙ ꝯſtātinus auguſt9 dixit ꝙ ꝓpter iminētia bella vl'r ep̄os cōgregare nō potuit: ſed tn̄ illi q̄ cōuenerūt q̄dā dubia in fide oꝛta ſequētes ſnīam agaton̄. pape determinauerūt. ſ. ꝙ in xp̄o ſint due volūtates ⁊ due actōes: ⁊ ſic patres in calcedon̄. ſynodo ꝯgregati ſecuti ſunt ſententiā leonis pape q̄ determinauit xp̄m eſſe in duabus naturis poſt incarnationeȝ. hec ille.

Queſtio.lvi.eſt vtrum

Queſtio.lvi.

patres exn̄tes in ꝯcilio vl'i poſſint aliq̄d ſtatuere ſine auc̄te pape. Rn̄.s.Tho. negatiue i tractatu ꝯ ipugnātes religionē di. ꝙ ſcti p̄res in cōcilio cōgretati nihil ſtatuere potuiſſent niſi auc̄te ſumni pōtificis interueniēte ſine qua etiā concilium congregari nō poteſt.

Queſtio.lvij.eſt vtruȝ

Queſtio.lvij.

ſubijciant̄ ſtatutꝭ cōcilioꝝ. huic q̄ōni rn̄det.s. Tho. ſub diſtinctōe in p̄ma ſcd̄e.q.xcvi.ar.vi. vbi querit an oēs legi ſubijciāt̄: ita dicēs. ſm ꝙ lex de ſui rōne duo hȝ. ſ. ꝙ eſt regula humanoꝝ actuū. ⁊ ꝙ hȝ vim coactiuā dupl'r pōt q̄s eſſe ſubdit9 legi. Uno mō ſicut regulatū regule: ⁊ hoc mō oēs q̄ ſubdunt̄ ꝑtāti ſubdunt̄ legi quā fert ꝑtās. Alio mō ſicut coactū cogenti: ⁊ hoc mō hoīes virtuoſi ⁊ iuſti nō ſubdunt̄ legi ſed ſoli mali. Et infra tractās illud q̄ dicit legiſperit9 ꝙ p̄nceps d̄r ſolut9 a lege q̄ tū ad vim coactiuā legis. nullus em̄ ꝓpꝛie cogit̄ a ſeip̄o. lex aūt nō hȝ vim coactiuā niſi ex p̄ncipis ꝑtāte. ſic igit̄ p̄nceps d̄r eſſe ſolut9 a lege: q2 null9 pōt in ip̄m iudiciū cōdēnatiōis ferre ſi cōtra legē agat. Un̄ ſuꝑ illud pſal.l. Tibi ſoli peccaui ⁊c. dicit ꝙ rex nō habȝ hoīes qui facta eius dijudicent: ſed quantum ad vim directiuam legis p̄nceps ſubdit̄ legi ꝓpꝛia voluntate ſm q̄ d̄r extra de ꝯſti.c.cū oēs. ibi q̄ quiſq̄ iuris in aliū ꝯſtituerit ip̄e eo dȝ vti ⁊ ſapiētis dicat

auctoꝛitas.Patere legē quam ipſe tuleris.

Queſtio.lviij.

Queſtio.lviij.eſt vtrū

papa poſſit mutare ſtatuta ſctōꝝ patrū in cō cilijs vlibus aut in eis diſpēſare. Rn̄.s.Tho. affirmatiue in tractatu ꝯ īpugnātes religiōꝫ vbi rn̄det ad illud zoſimi pape qḋ habet̄ in.c. ꝯ.xxv.q.i. Contra ſtatuta patrū cōdere aliq̄d vel mutare:auctas quidē huius ſedis nō pōt: ſic dicit. Dicendū ꝙ h̄ eſt verū in illis q̄ ſctōꝝ patrū ſtatuta decreuerūt eſſe de iure diuino:ſi cut articuli.q̄ determiati ſunt p ꝯcilia: h̄ illa q̄ ſcti patres d̄terminauerūt d̄ iure poſitiuo ſunt relicta ſub pape diſpoſitōe vt ea poſſit muta re vel diſpēſare ſm̄ opoꝛtunitatē tēpoꝝ vl̄ ne gocioꝝ. Sācti em̄ p̄res in ꝯcilijs cōgregati ni hil ſtatuere potuiſſent niſi auctē Romani pō ti.interueniente:ſine q̄ etiā cōciliū cōgregari non pōt.nec tn̄ papa qn̄ aliq̄d aliud facit alit̄ ꝙ a ſctis patrib⁹ ſtatutū ſit ꝯ ſtatuta facit:q̄a ſeruat̄ intētio ſtatuentiū etiā ſi nō ſeruent̄ v̄ba ſtatutoꝝ que nō p̄nt in oībus caſib⁹ ꝛ in omni bus tp̄ibus obſeruari ſ̄uata intentōe ſtatuen tiū que eſt vtilitas eccl̄ie.ſicut ꝛ in oī iure po ſitiuo accidit : nec derogat̄ pꝛioꝛibus ſtatutis per ſtatuta ſequentia. Hec ille.

Queſtio.lix.

Queſtio.lix.eſt vtrum

papa hēat plenitudinē p̄tātis diſpēſandi i oī bus ſtatut̄ ꝯſtitutis p eccl̄iā vel eccl̄ie p̄latos

Queſtio.lx.

Queſtio.lx.eſt vtrum

papa poſſit diſpenſare circa ea que ſunt iuris diuini vel iuris naturalis.

Queſtio.lxi.

Queſtio.lxi.eſt vtrum

papa poſſit diſpēſare cū bigamo vt ꝓmoueat̄.

Queſtio.lxij.

Queſtio.lxij.eſt vtruꝫ

papa poſſit diſpēſare ꝙ aliq̄s ſacerdos nō in dutus veſtib⁹ ſacris conſecret coꝛpus xp̄i. Ad has.iiij.qōes rn̄det.s. Tho.ſil̄r in quotlibeto. iiij.ar.xiij. Ad p̄mā tertiā ꝛ quartā affirma tiue:ad ſcd̄am negatiue ſic dicēs. Nō dicēduꝫ eſt ꝙ papa hēat plenitudinē p̄tātis in eccl̄ia: ita tn̄ ꝙ q̄cunq₃ ſint inſtituta p eccl̄iam vel ec cleſie p̄latos ſint diſpēſabilia a papa. hec eni ſunt que dicunt̄ eſſe iuris hūani vel iuris poſi tiui circa ea q̄ ſunt iuris diuini vel iuris natu ralis diſpēſare non pōt:qꝛ iſta h̄nt efficaciā ex inſtitutōe diuina. Jus aūt diuinum eſt qḋ p̄ti net ad legē nouā vl̄ veterē.ſed h̄ eſt differētia inter legē vtrāq₃:qꝛ lex vet⁹ determiabat mul ta tā in p̄ceptis cerimonialibus ꝑtinētib⁹ ad cultuꝫ dei: ꝙ in p̄ceptis iudicialib⁹ ꝑtinētib⁹ ad iuſticiā inter hoīes conſeruandā:ſed lex no ua q̄ eſt lex libertatis h̄mōi determiatiōes nō h₃:ſed eſt ꝯtenta p̄ceptis moꝛalib⁹ naturalꝭ le gis ꝛ articulis fidei ꝛ ſacris gr̄e. vn̄ etiā d̄r lex fidei ꝛ lex gr̄e ꝑp̄t determinatōes articuloꝝ fidei ꝛ efficaciā ſacroꝝ. cetera v̄o q̄ ꝑtinēt ad determinationē iudicioꝛum humanoꝝ: vl̄ ad determinationē diuini cultus libere permiſit xp̄s q̄ ē noue legis latoꝛ p̄latis eccl̄ie ꝛ p̄nci p̄ibus pp̄li determinanda. vn̄ h̄mōi determiatio nes ꝑtinent ad ius hūanū in quo papa pōt diſ pēſare.in ſolis v̄o his q̄ ſunt de lege nature et in articulis fidei ꝛ ſacris noue legis diſpēſare nō pōt.hoc em̄ nō eſſet poſſe ꝓ veritate ſ̄ ꝯve ritatē.manifeſtū eſt aūt ꝙ bigamuꝫ ꝓmoueri nō eſt de lege nature nec ꝑtinet ad articulos fidei:nec etiā eſt de neceſſitate ſacri.qḋ p̄ꝫ ex hoc:qꝛ ſi bigamus ꝓmoueat̄ ſeu oꝛdinet̄ oꝛdi nis recipit ſacr̄m:ſed h̄ ꝑtinet ad quādam de terminationem diuini cultus.vnde circa hoc papa pōt diſpēſare:lꝫ diſpenſare nō d₃:niſi ex magna ꝛ euidēti cā.ſicut etiā poſſet diſpēſare circa hoc ꝙ ſacerdos nō indutus veſtibus ſa cris ꝯſecret coꝛp⁹ xp̄i:ꝛ eadem eſt rō de oībus alijs h̄mōi q̄ ex iſtitutōe hūana ꝓceſſerūt.h̄ ille.

Queſtio.lxiij.ē vtrum

Queſtio.lxiij

papa poſſit diſpēſare aut aliq̄d facere ꝯ ap̄lm Rn̄.s.Tho.affirmatiue in quotlibeto ꝛ ar.ſu pꝛa notat̄. vbi rn̄dens ad p̄mū argumētuꝫ ſic ait. Qꝛ ap̄ls dupl̄r in ſua doctrina aliq̄ poſuit. quedā nāq₃ ſicut ꝓmulgās ius diuinū: ſicut ē illud qḋ habet̄ ad gala.v. Si circūcidimini xp̄s vobis nihil ꝓderit:et multa h̄mōi. ꝛ in h̄ papa nō p̄t diſpēſare.quedā v̄o poſuit ſicut ꝓ p̄ꝛia auctē aliq̄ ſtatuēs.nā ipſe dicit p̄ime coꝛ. xi.cetera cū venero diſponā. Et infra decimo ſexto.vt collecte q̄ fiūt in ſctōs p vnā ſabbati fiāt.quod nō pertinet ad ius diuinū. ꝛ ſimil̄r etiā qḋ dicit de bigamo nō ꝓmouēdo:non eſt iuris diuini ſꝫ inſtitutio hūane auctis diuini tus homini ꝯceſſe.hec ille. Ad idē in q̄rto.di. xxviij.in ſolutōe vni⁹ argumēti cū arguitur ꝙ nō poſſit diſpenſare circa ea q̄ dicunt̄ in cano ne dicit ꝙ eſt q̄ruꝫ ad ea q̄ ſunt de iure natura li ꝛ q̄rtū ad ea q̄ ſunt de neceſſitate ſacroꝝ ꝛ fi dei:ſed de his q̄ ſunt de inſtitutōe ap̄loꝝ cum eccl̄ia habeat nūc eandē p̄tātē ſtatuēdi ꝛ diſ cernendi quā tūc habuit. pōt p eū q̄ p̄imatuꝫ tenet in eccl̄ia diſpēſari. Ceteruꝫ ad idē eſt in tractatu ꝯ īpugnātes religionē rn̄dēs ad illḋ qḋ dicit vrbanus papa in.c.ſunt quidā.xxv.q. i.videlicet. Si qḋ docuerunt ap̄li ꝛ p̄phete deſtruere qḋ abſit niteret̄.ſ. pontifex Roma nus nō ſnīam dare ſed magis errare ꝯuinceret̄

ſic dicit. Nō eſt verū ꝙ papa non poſſit aliq̄d facere ꝯ apl'm. Diſpēſat em̄ cū bigamo ⁊ in pena quā canones apl'oꝝ ſtatuerunt pbro fornicāti ex decreto aūt inducto nō pōt ampli⁹ haberi niſi ꝙ papa nō pōt deſtruere canōicā ſcripturā apl'oꝝ ⁊ ꝓphetarū que eſt in eccleſia fidei fundamentum. hec ille.

Queſtio.lxiiij.

Queſtio.lxiiij. ē vtrum

in papa reſideat vtraq; ptās tam ſecularis ꝙ ſpūalis. r̄ndet ſanct⁹ Tho. affirmatiue in ſcd̄o ſententiarū. di. vlt̄. in fine ſic dicēs. ptās ſecularis ⁊ ſpūalis vtraq; deducit a ptāte diuina ⁊ iō in tm̄ ptās ſecularis eſt ſub ſpūali inquātū ei a deo ſuppoſita eſt. ſ. in hijs que ad ſalutē ptinēt aīe: ⁊ iō in hijs magis eſt obediendum ptāti ſpūali ſm̄ illud Mat. xxij. reddite q̄ ſūt ceſaris ceſari. niſi forte ptāti ſeculari etiā poteſtas ſpūalis ꝯiūgatur ſicut in papa q̄ vtriuſq; ꝑ tātis apicē tenet ſcʒ tpalis ⁊ ſpūalis. hoc illo diſponēte qui eſt ſacerdos ⁊ rex ſacerdos in eternū ſm̄ ordinē melchiſedech: rex regūʒ ⁊ dn̄s dn̄antiū cui⁹ ptās nō auferet ⁊ regnū nō corrūpetur in ſeculū ſeculi.

Queſtio.lxv.

Queſtio.lxv. eſt vtruʒ

papa poſſit committere ſymoniā. r̄ndet ſctūs Thoās affirmatiue in. ij. ij. qōne. c. ar. i. vbi ſic dicit in reſpōſione ad argumentū dicendū ꝙ papa pōt incurrere viciū ſymonie ſicut ⁊ quelibet alia pſona. Pctm̄ em̄ in aliqua pſona tāto eſt grauius quāto maiorē ꝺptinet locū. quāuis em̄ res eccl'ie ſint ei⁹ vt diſpēſatoris ꝑncipalis nō tn̄ ſūt eius vt dn̄i ⁊ poſſeſſoris ⁊ ideo ſi reciperet ꝓ aliqua re ſpūali pecuniā de redditib⁹ alicui⁹ eccl'ie nō careret vicio ſymonie ⁊ ſimr etiā poſſet ſymoniā cōmittere recipiēdo pecuniā ab aliquo layco nō de bonis eccleſie.

Queſtio.lxvi.

Queſtio.lxvi eſt vtruʒ

opinio dicens papā nō poſſe cōmittere ſymoniā ⁊ maxime cū pſona eccleſiaſtica: q᷑ res eccleſie ſunt ſue ſit erronea. r̄ndet ſanct⁹ Tho. affirmatiue in quarto ſententiarū. di. xxv. q. xv. dicens in reſpōſione ad tertiū argumentuʒ ꝙ opinio illa erronea eſt. ſi em̄ papa ꝓ aliqua re ſpūali mun⁹ acciperet ſymoniā cōmitteret ſicut ⁊ ali⁹ homo: q᷑ in ipſo Petro cui papa ſuccedit ſymonie viciū dānationē inchoauit i nouo teſtō. quāuis em̄ res eccl'ie ſint aliquo⁹ pape nō tamen ſunt ei⁹ oībus modis habendi ſicut illd̄ qd̄ a manu hʒ nō eſt dubiū ꝙ ſymoniā cōmitteret ſi q̄s aliqd̄ ſpūale debitori ſuo daret vt qd̄ ſuū recuparet ⁊ ita ēt in ꝓpoſito papa a ſymonia non excuſaret̄ ſi qd̄ abſit ſpūalia ꝓ tēporalibus rebus eccleſiarū daret.

Queſtio.lxvij.

Queſtio.lxvij. eſt vtrū

cl'ici teneāt̄ decias dare pape ſi ab eis exigat.

Queſtio.lxviij.

Queſtio.lxviij. ē vtruʒ

teneat̄ cōitas religiōis xp̄iane ꝓuidere pape de neceſſarijs ad regimē ⁊ gubernatōʒ ipſius eccl'e. Ad has duas qōnes r̄ndet. s. Tho. affirmatiue in. ij. ij. q. lxxxvij. ar. iiij. in r̄nſiōe ad tertiū argumētū ſic dicēs. In veteri lege ꝑmitie dbebant̄ ſacerdotib⁹. decie aūt leuitis ⁊ quia ſub ſacerdotib⁹ leuite erāt dn̄s mādauit vt ipſi loco ꝑmitiaꝝ ſoluerēt ſacerdoti ſummo decimā decime. vn̄ nūc eadem rōne tenent̄ clerici ſummo pōtifici decimā dare ſi exigeret. Naturalis em̄ rō dictat vt illi q̄ hʒ curā de cōi multitudinis ſtatu ꝓuideat̄ vn̄ poſſit exeq̄ ea q̄ ptinent ad cōmunem ſalutem. hec ille.

Queſtio.lxix.

Queſtio.lxix. eſt vtrū

papa vtat̄ baculo ſicut epi. R̄n. s. Tho. in. iiij. diſ. xxiiij. in fine negatiue duplicē ad hoc rōnē aſſignās. primo q᷑ petr⁹ miſit ipm ad ſuſcitandū quēdā diſcipulū ſuuʒ q̄ poſtea factus ē eps treuereñ. ideo in dioceſi treuereñ. baculū portat ⁊ nō in alijs. vel ſcd̄o in ſignū ꝙ nō hʒ poteſtatē coartatā qd̄ curuatio baculi ſignat.

Queſtio.lxx.

Queſtio.lxx. eſt vtruʒ

ſit laudabile in papa viliorē habitū extra metas habit⁹ aſſumere. R̄n. s. Tho. negatiue in tractatu ꝯ ipugnātes religionē dicēs: q̄dā ſūt ſtatus hoīuʒ q̄bus habit⁹ eſt determinatus ſicut q̄libet religio ſuū determinatū hʒ habitū: ita etiā antiq̄s tpibus in dignitatib⁹ ꝯſtituti determiātos habit⁹ habebāt q̄ſi ſue dignitatꝫ inſignia: ⁊ ſic nūc ſūmus pōtifex determinato habitu vtit̄. vn̄ ſicut religioſo vnius religiōis nō liceret aſſumere viliorem habitū q̄ ſue religiōis metas excederet: ꝙuis intra metas ſue religiōis ſi viliorib⁹ vtat̄: nō ſit rep̄hēſibilis ſ laudet̄: ita etiā nō fuiſſʒ laudabilis in antiq̄s ꝑncipib⁹ nec mō eſſet in ſūmo pōtifice ſi viliorē habitū aſſumeret extra metas habit⁹ aſſueti. ſec⁹ aūt eſt de ꝑncipib⁹ ⁊ alijs hoībus q̄ non hn̄t certū habitū deputatū: in eis em̄ nō eſſet vitupabile ſi viliorib⁹ vtant̄ ꝙ eis cōuenire poſſit. vn̄ legit̄ ſcd̄o reguʒ. vi. ꝙ micol deridēs dauid. Q̄ gl'oſus fuit rex iſrl' diſcooperiēs ſe ante ancillas ſeruoꝝ ſuoꝝ: et nudat⁹ eſt quaſi ſi nudet̄ vn⁹ de ſcurris. Et dauid r̄ndit. Ludaʒ ⁊ vilior fiam pluſq̄ factus ſum: ⁊ ero humilis in oculis meis. Et heſter. xiiij. Tu ſcis infirmitatē meā ⁊ neceſſitatē meā ꝙ abominer ſignū ſupbie mee quod eſt ſuper caput meum in die

oſtentatōis mee 7 nō portē illud in diebus ſilentij mei. Ex quo pꝫ ꝙ in regibus 7 principibus eſt laudabile ꝙ humilib⁹ ſint cōtenti quādo ſine ſcādalo fieri pōt 7 ſine detrimēto proprie auctoritatis.

Queſtio.lxxi.

Queſtio.lxxi.eſt vtruꝫ

correctio fraterna ſe extendat ad papā. Rn̄.s. Tho affirmatiue in.ij.ij.q.xxxiij.arti.iiij.ita dicēs: correctio q̄ eſt actus iuſtitie p correctōnē pene nō cōpetit ſubdito reſpectu plati ſꝫ correctio fraterna q̄ eſt act⁹ charitatis ptinet ad vnūquēq; reſpectu cuiuſlibꝫ pſone ad quā caritatē debet hr̄e ſi in eo aliqđ corrigibile inueniat. Actus em̄ ex aliquo vel potentia pcedēſ ſe extendit ad oīa que cōtinentur ſub obiecto eius: ſed q: act⁹ virtuoſus dꝫ eſſe moderat⁹ debitis circūſtātijs: ideo in correctōe q̄dā ſubditi corrigūt platos dꝫ modus cōgruus adhiberi.ſ. vt nō cū ꝓteruia 7 duriciā ſꝫ cū manſuetudine corrigant. vn̄ apl's dicit.i.Thi.iiij. ſeniorē ne increpaueris ſed obſecra vt patrē Et ideo dionyſius redarguit demophilū monachum: quia ſacerdotem irreuerenter correxerat eum percutiens 7 de eccleſia eijciens.

Queſtio.lxxij.

Queſtio.lxxij.eſt vtrū

papa in aliquo caſu ſit a ſubditis publice arguedus. Rn̄.s.Tho.in.ij.ij.q.ij.ar. ꝓxime noiato tractās auctēꝫ apl'i ad gal.ij. In faciē ei reſtiti: 7 glo. ait vt par. dicit ſic in faciē reſiſtere corā oibus excedit modū fratne correctōis: 7 ideo ſic paulus petrū nō rephendiſſet niſi aliquo mō par eſſet q̄tū ad fidei defenſioneꝫ: ſed in occulto ammonere 7 reuerēter hoc etiā pōt ille q̄ nō eſt par. vn̄ apl's ad Colo. vl. ſcribit vt platū ſuū āmoneāt: cū dicit. Dicite archieppo miſterū tuū.iple. Sciendū tn̄ ꝙ vbi imineret periculū ſcandali ꝯ fidē publice eſſent plati a ſubditis etiā corrigendi. vn̄ 7 paul⁹ q̄ erat ſubditus petro ꝓpter iminēs piculū ſcādali ꝯ fidem petrū publice arguit. 7 ſicut glo. Aug. dicit ad gal. ic'dō. ipſe petr⁹ maiorib⁹ exēplū p̄buit vt ſicubi forte rectuꝫ tramitē reliquiſſent nō dedignent̄ etiā a poſteriorib⁹ corrigi. Itēꝫ idem.s.Tho. ſup epl'a ad gal. pfatā auctē tractās cū dicit̄ ꝙ glo. ait reſtitit ei tanq̄ par. dicit ꝙ apl's fuit par petro in executōne auctoritatis: nō aūt regiminis. Ex pdictis igit̄ habemus exēplū plati.ſ. humilitatis vt nō dedignetur a minorib⁹ 7 ſubditis corrigi. ſubditi exēplum zeli 7 libertatis vt non vereantur prelatos corrigere ſi crimen eſt publicum et in periculum totius multitudinis vergat. In quarto lī̄o ſententiarū diſ.xix. dicit ꝙ hoc ꝙ paulus petro in faciem reſtitit excedit modū fraterne correctionis que prelatis a ſubditis debetur. Non enim prelati a ſubditis corā multitudine ſed humiliter in priuato corripiendi ſunt niſi imineret periculū fidei: tūc em̄ prelat⁹ minor fieret ſi in infidelitatē laberetur: 7 ſubditus fidelis maior.

Queſtio.lxxiij

Queſtio.lxxiij.ē vtruꝫ

papa correct⁹a ſubditis poſſit aut debeat corrigi per correctionē penalem. Rn̄det.s.Tho. negatiue in quarto di.7.q. ꝓxime nominatis: vbi reſpōdēs ad tertiū argumētū: ita dicit ꝙ q̄uis prelati a ſubditis ſint corrigendi: nō tamen eſt eis pena infligenda ſed recurrendum vel ad ſuperiorem denunciando: vel ſi non habēt ſuperiorem recurrāt ad deum vt eū emendet vel de medio ſubtrahat.

Peroratio auctoris.

Hec ſunt reuerendiſſime pater que ego veſter humilis capellan⁹ frater Johānes de turrecremata natione hiſpanus ex libris beatiſſimi doctoris Thome de aquino iuſſu veſtre reueredniſſime paternitatis de auctoritate ſummi pontificis collegi: que et ſi minus integre collecta ſint: dominatio veſtra gratanter ſuſcipere dignetur.

Expliciunt flores ſententiaruꝫ beati Thome de aquino de auctoritate ſummi pōtificis collecti per magiſtrum Johannē de turrecremata in concilio baſilieñ. Anno domini. Milleſimo quadringenteſimotrigeſimoſeptimo: ordinis fratrū pdicatoꝝ ſacri apoſtolici palatij magiſtrū. Impreſſi aūt Lugduni p Magiſtruꝫ Johannem Trechſel. Anno. M.cccc. xcvi. die vero.xx. menſis Septembris.

Deo gratias.